

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, ŒCONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM, SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1545) PRO LATINIS
ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA
ECCLESIE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA ; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA ; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS, AUCTA ; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA ; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA ; OPERIBUS CUM DUBLIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA ; DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE ; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR ; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERBUS, A PRIMO GENESIOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT. EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANter SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR,

IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIE GRÆCÆ
AB ÆVO PHOTIANO USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA ;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSuum COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA. LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLIFICITUR, ET AD NOVE ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS ; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR. UTRAQUE VIGESIMA QUARTA DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR : UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272 PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT ; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLI-TUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRO ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVE VEL PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CXIV.

SYMEON METAPHASTES.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES EDITORES, ET J.-P. MIGNE, SUCCESSORES
IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 208

1903

281/1
M652

Clichy. — Ex typis PAUL DUPONT, 12, via dicta Bac-d'Asnières. — 109.12.1903

BR60
P4
v. 114

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM X. ANNUS 983.

ΣΥΜΕΩΝ

ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ,
ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ,
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

SYMEONIS LOGOTHETÆ,

COGNOMENTO

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤÆ,
OPERA OMNIA,

*ASCETICA, PARÆNETICA, CANONICA, HISTORICA, HAGIOGRAPHICA, MAGNAM
PARTEM EX MSS. PARISIENSIBUS NUNC PRIMUM GRÆCE EDITA ;*

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS PRIMUS.

VENIUNT TRIM. VOCUMINA 33. FRANCIS GALLICIS.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES EDITORES, ET J.-P. MIGNE, SUCCESSORES
IN VIA DICTA : AVENUE DU MAINE, 208.

1903

Clichy. — Ex typis PAUL DUPONT, 12, via dicta Bac-d'Asnières. — 109.12.1903

BR60
P4
v. 114

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM X. ANNUS 965.

ΣΥΜΕΩΝ

ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ,
ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ,
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

SYMEONIS LOGOTHETÆ,

COGNOMENTO

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤÆ,
OPERA OMNIA,

*ASCETICA, PARÆNETICA, CANONICA, HISTORICA, HAGIOGRAPHICA, MAGNAM
PARTEM EX MSS. PARIENSIBUS NUNC PRIMUM GRÆCE EDITA ;*

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS PRIMUS.

VENIUNT TRIM. VOCUMINA 33 FRANCIS GALLICIS.

PARISIIS

APUD GARNIER FRATRES EDITORES, ET J.-P. MIGNE, SUCCESSORES
IN VIA DICTA : AVENUE DU MAIN, 208.

1903

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM X. ANNUS 965.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXIV CONTINENTUR

SYMEON METAPHRASTES.

<i>Patrologiæ Editorum Præfatio.</i>	col. 9
<i>Leonis Allatii De Symeonis Metaphrastæ scriptis Diatriba.</i>	19
<i>De auctoritate et testimonio Metaphrastæ, auctore R. P. Honorato a S. Maria, Carmelita discalceato, in « Réflexions sur les règles et sur l'usage de la critique. »</i>	157
<i>Symeonis Metaphrastæ Encomium auctore Michaelæ Psello.</i>	183
<i>Ejusdem Metaphrastæ Officium eodem auctore.</i>	199
SYMEONIS METAPHRASTÆ OPERUM PARS PRIMA. — ASCETICA ET PARÆNETICA.	
<i>Oratio in Lamentationem Deiparæ.</i>	209
<i>Sermones Ethici XXV e scriptis Basilii Magni collecti.</i>	217
<i>Paraphrasis in Sermones S. Macarii Ægyptii.</i>	219
<i>Precationes.</i>	219
OPERUM PARS SECUNDA. — EPISTOLÆ, SCRIPTA CANONICA ET HISTORICA.	
<i>Iambici trimetri.</i>	224
<i>Alphabeta moralia quatuor.</i>	224
<i>Epistolæ.</i>	227
<i>Epitome canonum.</i>	235
<i>Annales a regno Leonis Armeni usque ad Nicephorum Phocam, jam editi in tomo CIX, inter Scriptores post Theophanem.</i>	
OPERUM PARS TERTIA. — VITÆ SANCTORUM.	
<i>Monitum Editorum.</i>	293
<i>Martini Hanckii Catalogus Vitarum quas Symeon Metaphrastes composuit.</i>	293
<i>Danielis de Nessel Catalogus de eodem.</i>	299
<i>Incipiunt Vitæ sanctorum.</i>	305

256420

PATROLOGIÆ EDITORUM

PRÆFATIO.

De vita et scriptis Symeonis Metaphrastæ, Magistri et Logothetæ, ita scribit Leo Allatius in sua *Diatriba de Symeonum scriptis*, quam infra magna ex parte edemus, ut nos ab onere elucidandi doctissimi viri gesta dispenset.

De ætate qua Symeon floruit diu et acriter disputarunt viri periti, inter quos Oudinus, nulla habita ratione documentorum ab Allatio prolatorum, Metaphrasten sæculo XII vixisse contendit. At Joannes Bollandus, in celeberrima et eruditissima Præfatione quam præmisit *Actis Sanctorum*, jam pridem demonstraverat Symeonem Metaphrastem sub Constantini Porphyrogeniti imperio scripsisse, et cum circa an. 914 Vitas sanctorum componere incepisset, vitam saltem usque ad an. 965 protraxisse, quo regnabat Romanus, Constantini Porphyrogeniti filius et successor. Id postea plurimis documentis confirmavit Leo Allatius in laudata Diatriba, adeo ut de vera ætate hujus nulla superesse possit dubitatio.

Symeon Metaphrastes non tantum doctrina et scriptis claruit, sed etiam auctoritate et publicis quæ gessit muneribus. Ad primarias enim Imperii Orientalis dignitates promotus, negotia gravissima perite tractavit, et bono publico sapienter et feliciter consulit.

Sed quoad rem nostram maxime facit, laudem summam est asecutus dum vires ingenii omnes in colligendis, corrigendis, scribendis et edendis Vitis Sanctorum impendit. Ægre ferebat nempe, Acta martyrum, Vitas SS. Confessorum et Virginum sive ob abjectum quo scripta fuerant styllum, sive ob intermixtas narrationes parum credibiles, partim negligi, partim contemni, et sui officii esse putavit eas ad meliorem formam reducere, ut a fidelibus in pretio denuo haberentur et ab omnibus Christianis passim legerentur.

Res ei pro votis cessit; incredibile enim est quantum famam sibi in hoc opere prosequendo comparaverit, quantumque profectum spiritualem populo Christiano hac lectione procuraverit. Ab ætate qua scripsit, codices fere innumeri confecti sunt, in quibus Vita Sanctorum ex editione ejus descriptæ sunt, et ubique fuerunt propagatæ. Summas ei laudes tribuunt non tantum Michael Psellus, qui centesimo post ipsam scribebat anno, et eum viris sanctissimis fere æquavit; sed præterea auctores quicunque rerum illius temporis notitiam posteritati transmiserunt.

Fama Symeonis Metaphrastæ primum obscurari cæpit sæculo XVI, cum hæretici, cultui sanctorum infensi, in celeberrimum Græcorum hagiographum ex industria debacchati sunt, ut præcipuum auctorem Vitarum illarum in quibus virtutes sanctorum extolluntur et cultus eorum commendatur, in contemptum adducerent, et sic veterem Ecclesiæ catholicæ doctrinam de veneratione sanctis exhibenda facilius abolerent.

Hæreticorum machinationibus invite favit schola illa hypercriticorum, quæ sæculo XVII in Gallia nata est, et in discernendis genuinis documentis a falsis, suppositis aut corruptis fere totam operam suam utiliter collocavit. Metam autem pertransiit, dum cæco carpenti veteres ardore abrepta, Metaphrastem et alios nonnullos medii ævi scriptores injuriis, conviciis et contemptu ita affecit, ac si in scriptis eorum nihil veri, nihil sani prorsus reperiretur. Si eos audias, Symeon noster in vendendis fabulis totus est; terra monumenta corrumpit et perturbavit; mendacia historica innumera congessit; nullam prorsus meretur fidem; libri ejus quasi næniarum farragines a viro docto et perito adjiciendi sunt.

Hæc omnia præter veritatem dicta sunt, et in detrimentum historiæ et doctrinæ sacræ. Quanquam enim Symeon Metaphrastes, quod omnium mortalium sors est, in aliquibus erraverit, et veritatem aut ignoraverit, aut ex parte læserit, tamen indubium est ejus diligentia multa vetera documenta servata fuisse, quæ secus periissent, nec eum mendacia scientem scripsisse aut ex ingenio fabulis indulsisse. E contra ex hoc capite a veteribus laudatur, quod e Vitis Sanctorum oscitanter scriptis, multa miracula incredibilia, narratiunculas futilissimas, et prodigia suspecta aut manifeste ficta reseuerit, et easdem digni formam ediderit. Quæ stylo humili vel abjecto compositæ fuerant, ipse stylo amœniori descripsit; quæ prolixitate lædio lectori esse debebant, ad breviorum narrationem contraxit: adeo ut longe plura reseuerit, quam de suo addiderit, quemadmodum jam observavit J. Bollandus; quæ eleganti calamo exaratæ erant intactas servavit et describere fecit. In iis autem perficiendis non famam scriptoris criticorum subsequentis ætatis, sed de propagandis utilibus libris et de christianarum virtutum exercitio, per exemplorum prædicationem confirmando unice cogitabat.

Quod Symeon Metaphrastes ad augendum cultum Sanctorum olim fecisse legitur, id subsequentibus sæculis, non sine piorum applausu fecerunt viri docti et pii, inter quos nominare placet Jacobum de Voragi-

ne, Petrum de Natalibus, Lipomanum, Sazium, Ribadeneiram, Rosweydam, Bollandum cum sociis, Gyry, et Albanum Butler, qui omnes, ad usum, vestigia Symeonis Metaphrastæ sæculi, plebi Christianæ plurimum suis scriptis profuerunt.

Cæterum habent et ipsi historiæ viri critici, unde Symeoni Metaphrastæ gratias agant: nam, ut merito observat R. P. Honoratus a Sancta-Maria in *Observationibus ad regulas critices*, quarum fragmentum infra edemus, ipsi Millemont, Baillet, Launoy, acta a Symeone Metaphraste servata laudare coguntur et laudant; et ne sibi metipsis contradicere aut Metaphrastæ aliquid deferre videantur, ea laudant sub nomine Surii aut Bollandi, qui eadem Acta a Metaphraste accepta suis collectionibus inseruerunt. J. Bollandus autem, hypercriticis istis æquior, Symeonis Metaphrastæ patrociniū aperte suscipit et laudem ejusdem candide proclamat. Postquam enim in Præfatione *Actis Sanctorum* præmissa debita encomia Eusebio Cæsariensi tribuisset, ita de Symeone disserit:

« Laudabile Eusebii studium alii deinceps imitati. Celeberrimus eo in genere Symeon Metaphrastes, qui et Logotheta dictus, ab illustri, quam Constantinopolitano in palatio gessit, dignitate. De cujus viri vitam instituto, lucubrationibus, quia multa perperam scripta a viris etiam non indoctis, breviter dicere constitui. Etatem ipse suam indicat in Vita S. Theoclistes Lesbæ, quam x Novembris dabimus. Illius Vitæ auctorem esse Metaphrasten, non alium quempiam anonymum scriptorem, probat Leo Allatius testimonio Michaelis Pselli, e cujus ode 5 in Metaphrasten ista recitat: Τὸ πρῶτον σου τόγγραμμα ἐκ προνοίας θεϊκῆς καὶ ὁμιλίας γέγονε τοῦ ἱεροῦ πρεσβυτέρου καὶ μοναχοῦ, Σymeῶν Θεσπέσιε, ὃν ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ τελεώρησας. *Prima tuu commentatio ex divina providentia et colloquio facta est sacri senis et solitarii, Symeon admirabilis quam in Paro insula vidisti.* Plenius colloquium in Theoclistes virginis Vita refertur. Addit Psellus: Ἀξίως ἐξόμνησας τῆς Λεσβίας τὰ λαμπρὰ καὶ θεῖα ἀγωνίσματα Θεοκλιστεῖς τῆς ὁσίας, ἀγγελικὴν μικροῦ καὶ ἀνώματον τελεσάσης πανσόφως τὸ πολίτευμα. *Pro dignitate laudasti Lesbæ illustrata et divina certamina vere Theoclistæ (id est a Deo fabricatæ), quæ angelicum prope et incorporeum vitæ modum sapienter tenuit.* Qua vero occasione in Parum venerit, et sanctissimæ virginis præclara facinora ex anachoreta didicerit, ipse indicat Metaphrastes: Γενομένην μοι ποτε κατὰ τὸν Πάρῳ γίγνονα δὲ, καὶ γὰρ ἐπὶ Κρήτην διέπλεον ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Λεόντος ἕκατσε πεμψθεῖς, Λεόντος φημι τοῦ εὐτυχούς ὄντος βασιλέως, καὶ τὴν εὐτυχίαν Ῥωμῆιον τῆ τάφῳ ἀναθάψαντος· ἐπεμπόμην καὶ συστρατευόμενος Ἡμερῶν τῆ πάνυ, τῆ στρατηγικωτέρῃ δηλαδὴ, καὶ ἄρχοντι τοῦ τε ὁρόμου καὶ τοῦ στόλου παντὸς ἢ τότε ἀληθέστερον καὶ αὐτῶν εἶπειν τῶν παθῶν· καὶ ἵνα μὴ τὸ πολλῶν ἔγκωμιων ἄξιον τῆς στρατηγίας ἐκείνου πάρεργον ποιησάμενος, καὶ μικρὰ τοῦτου μνησθεὶς ἀτιμάσω νῦν ἄνδρα, ἐπὶ τὸν παρούσταν τένης ὑπέθεσιν εἶμι, ἐκείνου κατὰ καιρὸν μνησθησόμενος· ἐστελλόμενῳ τοιγαροῦν τοῦτο μὲν ἐκείνῳ συστρατευόμενος, καὶ προδιβαζόμενος εἰς πῆτραν στρατηγικὴν, οἷα πῶλος μητρί, πρὸς τὰ γενναϊότατα τοῦ στρατηγημάτων συγγαίρων· οὕτω γὰρ ἦν μακαρίτου μου βασιλέως σκοπός· τοῦτο καὶ προσθευόμενος πρὸς τοὺς τὸν Κρήτην ἔχοντας Ἀραβας. *Cum aliquando in Paro esse in insula: fui autem nam in Cretu navigabam a Leone beatæ memoriæ eo missus; Leone inquam illo vero fortunato imperatore, qui ipsam Romanorum felicitatem secum videtur in sepulchrum intulisse. Mittebar autem militaturus cum clarissimo illo Himerio, utpote ducendū exercitum peritissimo, Dromi præfecto (sive Logotheta), qui universæ classi imperabat, aut, ut verius dicam, ipsis animi perturbationibus: sed ne multis efferendam laudibus illius peritiam belli administrandi obiter attingens, levi ejus facta mentione, a decus ei potius videatur inussisse, ad propositam interea narrationem redeo, de eo opportunum dicturus alias. Mittebar igitur partim cum eo militaturus, et ad imperatoris artis documentum aliquod promovendus, ut equuleus matri solet, ad præclara ejus stratagemata assiliens (id enim præcipue Augustus spectabat); partim ut ad Arabas Cretam obtinentes legatione fungerer.* Varias Himerius Logotheta expeditiones navales Leone imperante suscepit, donec tandem ad Samum insulam, mense Octobri anno 914 adversus CCC Agarenorum naves infeliciter commisso prælio, propterea ab Alexandro imperatore, Leonis fratre, in Calyporum monasterium relegatus, haud longo post tempore ærumnis confectus obiit. Quam hic Metaphrastes memorat expeditionem, cui et ipse interfuerit, ea videtur quam Curopalates et Cedrenus tradunt confectam decem ante Leonis obitum annis, cum Symeon secretarius (qui idem ipse Metaphrastes videtur fuisse) centum auri libras a Rodophyllo Cubiculario in itinere relictas, Leoni Tripolitæ apostatæ dedit, ne Thessalonicam captam everteret: quod illius factum ita gratum fuit imperatori, ut eum patricium et primum secretarium renuntiavit.

« Non erat tunc admodum natu provecus Metaphrastes, ut qui imperatoris virtutis tirocinium ponere sub veterano duce juberetur. Fuerit tunc xx aut xxii annorum; potuit igitur ad annum Christi 957 aut 960 vitam deinde producere. Atque ita sub Constantino Porphyrogenito, Leonis filio tum Theoclistes vitam, tum alia diversorum acta eum elucubrasset videtur; non, ut Allatius scribit, sub Leone et Constantino: nam in hac Vita Leonem diserte τὸν μακαρίτην, *felicis memoriæ*, appellat, qua ratione loqui de mortuis solemus. Si ea prima ejus commentatio fuit, nihil igitur sub Leone scripsit, quod quidem ediderit in lucem. Neque Alexandro rerum potiente ita laudare Himerium ausus esset. Præcipue publicas res tractare sub Leone cœpit. Nam cum, ut Psellus testatur, illustri natus familia, amplissimis opibus afflueret, excelleret eruditionis fama, atque egregium illic prudentiæ specimen dedisset, tanta deinceps in gratia sapientis imperatoris fuit, ut quod Parus ille monachus prædixerat, summos deinceps honores sit consecutus; quos industria singulari, fide, gravitate, modestia, liberalitate gessit; quæ omnia prædicat Psellus.

« His ille doctrinæ fortunæque præsidis ornatus, cum cerneret et gloriosa martyrum certamina, et monachorum præclaras exercitationes, ita imperite et inornate traditas esse litteris, ut multi ne legere

quidem eas vellent, quidam etiam risu exciperent; meliora autem afferre, alios propter animi socordiam nolle, alios quod opus esset immensi studii, *et qui ne tota quidem viri vita suffecerit*, non posse, juvenile, ut idem Psellus scribit, *aggreditur facinus, vel felicem potius actionem quam nullus omnium gessit feliciter; per quam ille evasit clarior omnibus qui sunt ubique, eruditus, et Deo consecravit ea quæ sunt omnium pulcherrima, martyrumque certamina et cursus, et monachorum ab continentiam atque patientiam ornavit ac decoravit*. Et multo quidem ille ac magna tantæ rei peragendæ adjumenta habebat ac præsidia. Auctor præclari consilii ipsemet fuerat imperator (Leo fortassis, etsi eo superstite rem serio aggredi non potuerit Symeon, aut ejus filius Constantinus, hujusve socer Romanus), adebant hortatores plurimi; librorum egregius apparatus, amanuensium scribarumque copia: una defuisse videtur, propter assidua, quitus præerat, reipublicæ negotia, quæ collegisset ac distasset recognoscendi facultas. Tandem mortem vitæ consentaneam consecutus, *Ad Deum ascendit*, inquit idem auctor, *et apud illos ducit choros, quorum mores et vitam hic circumscriptis. Nam vel in fine ostendit, qualem vitam egisset. Non enim cum veluti abscissum aut divisum fuisse dicunt ii qui viderunt: sed videbatur veluti a quodam vinculo liberari et hilari nutu se extendere ad ducentes angelos, et quodammodo seipsum tradere illorum manibus, ut cito emigraret a corpore.*

Cum, favente jam preli fecunditate, de colligendis et propagandis Vitis Sanctorum primum cogitatum est, doctissimus Aloysius Lipemanus, episcopus Veronensis, translationem Latinam Vitarum a Symeone Metaphraste editarum sibi procuravit Ingentis Collectionis suæ tomum primum an. 1551 in publicam lucem misit. Tomo autem V, qui an. 1556 prodiiit, Vitas Sanctorum quorum festa in Novembri, Decembri, Januario et Februario celebrantur, a Metaphraste olim Græce scriptas, et nuper a Gentiano Herveto Latinas factas inseruit. Tomus VI, qui anno 1558 editus est, Vitas Sanctorum Maii, Junii, Julii, Augusti, Septembris et Octobris a Metaphraste collectas continet. In tomo VII habentur Vitæ Sanctorum Martii et Aprilis a Metaphraste mutuatæ et a F. Zino Veronensi in Latinam linguam interpretatæ, præter Vitas quas e codicibus monasterii Græci Cryptæ-Ferratæ, prope Romam in Latinum transtulerat D. Sirletus, Hujus collectionis tomus VIII et ultimus, mortuo jam Aloysio Lipomano, anno 1560 editus est.

Tanto autem omnium applausu collectio illa excepta est, ut Laurentius Surius, Carthusianus Coloniensis, jam multis libris editis notus, A. Lipomani vestigia premens, novam collectionem Vitarum Sanctorum composuit in qua Vitas Symeone Metaphraste editas Vitis Sanctorum Ecclesiæ Occidentalis immiscuit, quam sex tomis in folio comprehensam ab anno 1570 ad an. 1575 edidit.

Porro nec ipse Surius Vitas illas, prout in codicibus habebantur, clausis oculis imprimendas esse censuit; sed in gratiam lectorum, ut ipse declarat, nonnullas emendavit, correxit, contraxit, ne prolixitate nimia tædium afferrent, aut insulsis narrationibus quandoque intermixtis veræ historiæ, fideles offenderent.

Primæ Surii editioni mox secunda successit, quæ cum ad finem mensis Junii an. 1578 pervenisset, pius editor Surius e vita migravit. Aliorum et præsertim Jacobi Mosandri Carthus Colon. cura deinde perfecta est, addito volumine VII, quo Vitæ Sanctorum omissæ, Martyrologium Adonis et indices copiosi continentur. Hoc volumen prodiiit an. 1586.

Mox recusa est Venetiis an. 1581, duodecim tomis, sex voluminibus in folio.

Etsi diligentia Surii in corrigendis et contrahendis Vitis Sanctorum a multis laudata fuisset, nonnulli tamen viri graves et docti ipsi vitio verterant quod stylum genuinum auctorum, ut in incultorum, ex arbitrio mutasset, ac proinde originalam veritatem alterasset. Propterea quando collectio Suriana quarto jam prelo commissa est, editores stylum primigenium auctorum ubique restituerunt, et nonnullas Vitas, a Suria omissas, collectioni addiderunt. Hæc quarta editio, quam J. Bollandus tertiam appellat, prodiiit Coloniae an. 1618, XII vol. in folio.

Longum esset recensere auctores qui ex collectione Surii, ac proinde Symeonis Metaphrastæ, Vitas Sanctorum vel alicujus regionis vel alicujus status peculiaris excerpterunt, et in usum fidelium typis commiserunt. Fuit enim hæc collectio veluti communis arifodina ex qua unusquisque pro commodo suo thesaurus effodit. Nunquam tamen contigit ut Vitæ Sanctorum Ecclesiæ Orientalis lingua sua originali omnes simul ederentur. Editæ sunt quidem nonnullæ Vitæ Græce Venetiis, sed plerumque translatae in linguam Græcam vernaculam. Cotelierius et Montfaucon unam et alteram Græce et Latine e codicibus mss. ediderunt. Plures debemus sociis Bollandianis, qui de edendis Græce et Latine Vitis a Metaphraste collectis consilium conceperant, sed illud ad exitum nunquam perduxerunt. Nondum exstat igitur collectio Vitarum Græce scriptarum quæ cum Latinis ulla ratione conferri possit.

Dolet J. Bollandus quod tam pauca Vitæ SS. Græcorum hætenus editæ sint, Ita enim scribit:

«Sed de Metaphrastæ ætate ad hoc propositum nostrum jam satis ac fortasse nimium. Illius operi additas esse a posterioribus Vitas recentiorum Sanctorum monet Baronius. At quod in antiquiorum apud eum Vitis sæpenumero declarat scriptor se eadem, qua illi, vixisse ætate, causam idem sapientissimus cardinalis tradit, quod *vitæ sanctorum non fuerint ut plurimum a Metaphraste conscriptæ, sed collectæ, tantum, ordine que per singulos menses dispositæ*. Digessisse cum Vitas ordinem mensium scribit etiam Aubertus Miræus. Mihi non liquet. Potuit id alius quispiam postea. Antiquiores Vitas, quas eleganter compositas reperit, transcripsit, servata etiam pristina auctorum phrasi, aut modice interpolata. Perspicere id licet ex Vita S. Symeonis Stylitæ v. Januarii, cujus magnam partem e Theodoretii Philotheo accepit, pauculis ad attentionem conciliandam, aptiusve connectandas periodos interjectis. Alias

ex integro composuit. At non quæcunque in Græcis codicibus reperiuntur Vitæ, eæ continuo Metaphrastæ fetus esse censendæ sunt; nisi velimus eam et priores Vitas, ut erant olim scriptæ, retulisse in in suum opus, et novas eorumdem sanctorum a se lucubratas addidisse. Non quorundam Sanctorum, ut Joannis Calibytæ, xv Januarii, Joan. Eleemosynarii xxiii, Xenæ sive Eusebiæ xxiv, plures reperiuntur Græcæ Vitæ, quarum unam esse a Metaphraste elaboratam verisimile est.

« Magno Ecclesiæ Catholicæ emolumento opera Metaphraste, aut certe quas sub ejus nomine reperit Græcas sanctorum historias, Latine a Petro Francisco Zino, Gentiano Herveto, Guilielmo Sirleto verti curavit Aloysius Lipomanus, episcopus Veronensis: quarum multas in suum opus Surius transtulit, ut sequenti paragrapho dicam. Atqui neque omnes Metaphrastæ Vitæ editæ adhuc sunt (nam citatam S. Symeonis Stylitæ Vitam, quam constat a Metaphraste scriptam, primum nunc edo); et aliæ Latine ab aliis, iisque præclaris, editæ auctoribus, vel apud Græcos vel in Latinis etiam bibliothecis Græcæ sanctorum historiæ latent. Has ego, si Deus vitam et vitam et vires dederit, hoc opere absoluto, quia in quibusdam interpretibus perpetuus quidam hellenismus et obscuritas fastidium lectori affert, cogito Græco-Latine edere, cum nova a me elucubrandæ interpretatione; nisi quis me, nec repugnantem, avertat, aut certe laboris parte sublevet nonnullas accurate interpretatus. Et multas tum olim Rosweydeus collegerat, tum ego ab amicis postea accepi, quarum quædam Latine adhuc non exstant. Video tamen plurimas adhuc mihi deesse, quas Latine citati ante auctores verterunt; easque spero me interea esse confecturum.

« Quod Miræus ex Molani ms. bibliotheca tradit, Metaphrasten *Vitas sanctorum Orientalis Ecclesiæ collegisse* easque *solas in Græcorum ecclesiis legi*, utrumque falsum est. Promiscue, qui ubique terrarum vixere, sanctorum acta collegit Metaphrastes, licet præcipue Orientalium assecutus sit: nec solæ eæ in Græcorum ecclesiis leguntur, quas ille composuit, imo paucæ omnino, ut ex Menæis Græcorum, de quibus postea, sit manifestum. Si id vult Molanus, quorum sanctorum Acta collegerit Metaphrastes, eorum vel recitari elogium vel memoriam saltem celebrari in divino officio a Græci, non id inficior: at plurimorum agitur memoria, quorum acta non videatur ille descripsisse; aut sane immensum plane illius opus fuit, cujus minima adhuc sit pars edita. » Hactenus J. Bollandus.

Itaque operæ pretium esset si mox Vitæ sanctorum a Metaphraste olim collectæ, critice e codicibus manuscriptis qui multi sunt et insignes, in publicam lucem ederentur. Etenim hodie tanta est in codicibus manuscriptis confusio ut Vitæ a Metaphraste scriptæ vix discerni possint ab iis quas emendavit tantum, vel integras describere fecit; ne loquar de iis quæ post obitum ejus, collectioni ejusdem ab aliena manu ad augendum volumen insertæ fuerint. Certum est hodie sub nomine Metaphrastæ quandoque proferri Vitas quas Metaphrastes non tetigit nec vidit unquam.

Ut deplorandæ huic confusione aliqua ex parte mederetur Leo Allatius triplicem confecit catalogum, in quorum primo posuit Vitas quas editio Suriana, veluti *auctor Metaphraste* scriptas profert. In secundo recensuit, Græce proferendo titulum et initium singularum Vitarum, Vitas quas, attento stylo et dicendi genere, Metaphrastæ certo certius non esse credebat. In tertio catalogo descripsit titulum et initium Vitarum quas, attento scribendi genere, a Metaphraste compositas esse erat persuasus. Triplicem hunc catalogum reperiet eruditus lector infra, in Diatriba Allatii de Symeonis Metaphrastæ scriptis.

Utiliter etiam consuli potuerunt Daniel Nessel qui in Supplemento Lambecianorum de bibliotheca Vindobonensi commentariorum, pag. 109, e codicibus mss. catalogum texuit Vitarum quarum Metaphrastes auctor habetur, et M. Hanckius qui in opere suo *de Scriptoribus Byzantinis*, indice III, ad vocem *Metaphrastes*, octoginta septem vitas recenset a Metaphraste compositas.

Hiæ omnia futuro editori auxilio esse poterunt.

Quamquam nobis ad ea subsidia properantibus quæ sub manibus habemus, nihil præstandum fuerit aliud, quam ut Vitas quas Surius, Bollandus et alii nonnulli viri docti a Metaphraste compositas ediderunt veluti corpus colligere, et Græcæ aut Latine recudere, prout nobis in libris impressis occurrant, prætermittis iis quæ in Metaphraste, vel apud Metaphrasten reperiri dicebantur, utpote quæ ab eo scriptæ fuisse non censentur, voluimus tamen, non parvis expensis, textum Græcum Vitarum quas Surius aut Bollandus Latine tantum veluti opera ipsius Metaphrastæ protulerunt, e codicibus manuscriptis eruere, et nostræ editioni *Patrologiæ Græcæ* inserere, quo viri eruditi majorem fructum e libris nostris percipiant, meliusque intelligant quantopere nobis cordi sit eorum utilitati in omnibus consulere. Porro Vitæ sanctorum quæ Metaphrasten non habent auctorem, etsi in collectione ejusdem postea insertæ fuerint.

Quæ ad laudem et defensionem Symeonis Metaphrastæ initio hujus Præfationis diximus, sufficere videntur ad arcendos sycophantas et hypercriticos. Juvabit tamen hic recitare apologiam Symeonis Metaphrastæ qua Joannes Bollandus judicium Roberti Bellarmini æquo severius temperare conatus est.

« De Metaphrastæ porro operibus ita scribit Bellarminus: *Illud autem est observandum, a Metaphraste scriptas fuisse historias de Vitis sanctorum multis additis ex proprio ingenio, non ut res gestæ fuerunt, sed ut geri potuerunt: addit Metaphrastes multo colloquia sive dialogos martyrum cum persecutoribus, aliquas etiam conversiones astantium paganorum in tanto numero, ut incredibiles videantur: denique miracula plurima et maxima in eversione templorum et idolorum, et in occisione persecutorum, quorum nulla est mentio apud veteres historicos. Vellem mitius de viro magno vir maximus pronuntiasset. Unde constat eum non vetera secutum esse monumenta?*

Omisisse potius multa, quæ non omnino probaret, existimo, quam aliquid addidisse ex proprio ingenio. Retulerit tamen in suos commentarios aliquid, quod cum probatis veterum Patrum scriptis minus congruere videatur, homo erat, falli poterat. Colloquia martyrum cum persecutoribus unde constat habita non esse? Amplificavit ea sane ad legentium utilitatem ac voluptatem: quis jure id reprehendat? an est qui-quam qui id non permittat historico? Livio cæterisque licet ducum orationes suos ad prælium adhortantium concinnare, sacro scriptori non licebit mysteria nostræ religionis gentilibus tradita, ipsorumque confutatas superstitiones, explicatius proponere? Nam magno numero conversos ad fidem nostram, visis quæ sancti patrent miraculis, nunquam equidem sum admiratus: qui enim alioqui tot ac tantæ provinciæ tantillo tempore subjici Christo potuissent? Miracula omnia, etiam quæ nunc fiunt, si suis commentariis insererent qui modo ecclesiasticas historias scribunt, quanta singularum moles existeret! quantum offensionis haberet atque fastidii? Neque nulla, neque omnia narrant, sed quædam maxime illustria vel testium celebritate, vel consecuti fructus amplitudine. Idem velerum studium fuit: qui propterea frequenter tradunt multa et magna, ad sanctorum vel testandam ac munerandam sanctitatem, vel dicta confirmanda, edita esse divina virtute miracula, neque ullum tamen commemorant. At si quis ex professo sancti cujuspiam historiam scribat, nihil eum præterire consulto fas est, quod sit ab eo dictum aut factum præclare, aut ejus causa susceptum a mortalibus, aut denique patratum a Deo. » Hactenus J. Bollandus.

Addere possemus Dionysii Petavii sententiam qua hæreticos qui SS. Patres increpant, quod historiam Christi Salvatoris rhetoricis artibus ornaverunt, redarguit, sapienter admonens et mysteria religionis et Acta sanctorum jure merito a doctoribus Ecclesiæ ornari posse, dum ea quæ facta esse creduntur, vel fieri debuerunt aut potuerunt, veluti facta narrantur, dummodo nihil asseratur quod veritati aut historiæ manifeste repugnet. Profecto Symeon Metaphrastes hanc regulam, a recentioribus sæpe servatam, quod sciam nunquam prætergressus est. Non est igitur quod quis eo ex capite eum carpat.

Cum supra dicerem nullam exstare Vitarum Sanctorum Græce scriptarum collectionem, quæcum Latinis collectionibus conferri possit insinuavi nonnullas collectiones Græcas exsistere typis impressas, sed illæ quantum scio, non lingua Græca litterali, sed lingua Græca vernacula editæ sunt. Sic. ex gr. præ manibus habemus volumen exiguum ita inscriptum: Βιβλίον καλούμενον Ἐκλογή, ἤ γουν μερικῶν ἁγίων βίαι οἱ ὠριότεροι τοῦ Μεταφραστοῦ, μεταφραστῆντες ἐκ τῆς τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον παρὰ Ἀγαπίου μοναχοῦ, κ. τ. λ. ἐν Βενετίᾳ α. χ. μ. δ'. Id est: *Libellus qui vocatur Ecloge seu nonnullorum sanctorum vitæ pulchriores a Metaphraste compositæ, quas e lingua Græca in idioma vernaculum transtulit Agapius diaconus, etc.* 4° Venetiis 1642. Hoc volumine continentur quinquæ tantum, videlicet S. Josephi Pancali, S. Alexii, S. Patris Onuphrii, sanctæ matris Eupraxiæ et martyrii S. Pantaleonis. Ecloge illa deinde aucta, anno 1664, et sequentibus annis edita est pluries Venetiis. Ultima quam novimus editio impressa est Venetiis an. 183, hoc titulo: Νέος παραδείσος ἤτοι λόγοι διάφοροι καὶ βίαι ἁγίων ἐκ τοῦ Μεταφραστοῦ Συμεῶνος, εἰς τὴν κοινὴν ἡμετέραν διάλεκτον μεταγλωττισθέντες μὲν παρὰ Ἀγαπίου μοναχοῦ τοῦ Κρητός. Νῦν δὲ αὖθις τυποθέντες εἰς κοινὴν τῶν ὀρθοδόξων ὠφέλειαν, μετὰ τοῦ προσήκοντος πίνακος, 4^ο ἐν Βενετίᾳ 1853. Volumen hoc continet Vitas Sanctorum et Sanctarum septuaginta quinque, præter narrationem imperialis et patriarchalis monasterii τοῦ Βατοπεδίου.

Quæstio est olim agitata, nec hodieum soluta: Utrum Symeon Metaphrastes scripserit commentarium in Evangelium S. Lucæ, necne? Sunt qui asserunt fragmenta quæ sub nomine Metaphrastæ in Catenis Patrum occurrunt excerpta esse e Vitis sanctorum, sed commentarium continuum in Evangelium S. Lucæ Metaphrastæ nullum exstitisse unquam. Hac de re quidquid sit, fragmenta Metaphrastæ inscripta in catena in S. Lucam quam Nicetas Serronius sæculo xi composuit, quamque suo loco edemus, hic prætermittimus, ne ad aliquando actum agere videamur, aut catenam abrupte cogamus. Eadem catena continet fragmenta plurima Joannis Geometræ, quæ pariter in catena integra sub nomine Nicetæ Serronii edenda sub anno 1090 legi poterunt.

Vitis sanctorum subsequuntur cætera opera Symeonis Metaphrastæ, quibus pro necessitate aut utilitate lectoris peculiariter monita præmisimus.

J-B. M.
B * * * * * 9° Aprilis 1861.

NOTITIA

SCRIPTORUM SYMEONIS METAPHRASTÆ

(Ex Allatio, *De Symeonum scriptis*. Paris 1664. 4°.)

[24] Sed jam me vocat ad se, cujus vel solius **A** gratia hæc nostra Diatriba instituta est Symeon Metaphrastes, tum virtute, tum scriptis ultra humanum captum admirabilis, quo vel solo fraudibus adversariorum corruentes Ecclesiæ structuræ solidentur et sustineantur. Pietas tanti viri, scripta elegantissima, labores ingeniosissimi, vigiliæ tam utiles, animus sincerus, verax, mentiri nescius, stomachum movit hæreticis; non patiuntur tam patenter sua præstringi a [25] tanto scriptore mendacia. Quid ergo? Dejiciendus est de gradu: dimovendus ex dignitate: vilescat: fiat unus ex trivio: insimuletur inconstantiae mendacii, negligentiae, ignorantiae; negetur illi ingenium, studium, facultas, iudicium. Sic homini demitur fides. Ubi incorrupta fides non est, credulitas est, inconsiderantia, temeritas. Ne temere dicantur credere, ne perperam fidere, dictum veluti dubium examinandum, iudicandum, in examine tam vario, et parum æquo non deerunt machinæ ad refellendum: saltem fraudos et doli locum invenient, et reddent legentis animum suspensum et anxium. Hinc omnis hæreticorum in Metaphrastem maledicentia effluxit; quo tandem lucro? consideretur Gesnerus in Bibliotheca. *Symeon Constantinopolitanus Ludimagister circiter annos abhinc ducentos composuit Græce Metaphrases, id est, Vitas sanctorum quæ singulis mensibus proprie leguntur.* Hospinianus De templis scribit *Illum fuisse trivialem Constantinopoli Ludimagistrum, mendaciorum Legendas scripsisse, nec amplius abhinc ducentis viginti annis vixisse.* Casaubonus in Baronium exercit. 16, num. 95: *Metaphrastæ, qui vitam et res gestas Longini istius scripsit, tantum tribuimus nos quantum et debetur, qui diligentia summa, sed iudicio nullo in ea collectione sit versatus: neque aliter Baronius iudicat. quoties intendit animum: quod utinam semper fecisset. Ne alia loca ejus proferam, in quibus Metaphrastes, ut anilium sæpe fabularum hamaxarium severe castigat: in hac historia non constat ipse sibi.* Et num. 96: *Primus enim quod quidem hodie sciatur, Metaphrastes, scriptor oppido recens, et persæpe vanissimus, magnusque fabularum anilium concarnator, ejus rei meminuit.* Et alius: *Vitas sanctorum translatus Latine apud Lipomanum, et Surium habemus; sed plurima in iis fabulose scripta sunt, Nempe Metaphrastes, ut Bellurminus verissime*

ait, multa addidit ex proprio ingenio, non ut res gestæ fuerunt, sed ut heri potuerunt.

Expendantur, sed iudicio prudentium singula. **M**άγιστρος, *Magister*, nomen in Aula imperatorum dignitatis atque officii, ejusque inter alia præcipui, tanquam qui titulos sibi vindicaret, περιφανούς, et περιδύπτου, inter patricios locum haberet, imo supra eosdem haberetur, in conciliis sederet, ad sustinendos in baptisinate imperatorum filios a liscisceretur, consanguinitate eorumdem jungeretur, ignoratione rerum Græcarum in *Ludi-Magistrum*, si si illis placet et Hospiniano, *triviale*. Ipse hic demum, ne nimis sim, quid de ea dignitate scripserit Constantinus Porphyrogenneta, qui hanc bene scire poterat, in Vita Basilii Macedonis, quod non ita obvium sit referam Narrat siquidem ille de Basilio: *Τῆς δὲ προνοίας ἀγούσης τὸν Βασιλεῖον ἐμνηχάνως πρὸς ὅπερ ἐβούλετο, εὐθείως μετὰ τὴν ἐκ τῆς στρατείας ὑποστρεφῆν [26] ὁλοποιεῖται τὸν ὁ βασιλεὺς. Ἐτύγγανε γὰρ καθάπαξ οἰκείας γωνῆς ἀμοιβῶν, καὶ τῆς τῶν μαγίστρων ὑπερλάμπρας τιμῆς ἀξίον. Ἐφ' ὧν τῇ βασκανίᾳ βῆγγύμενος ὁ λογοθέτης Συμβάτιος, καὶ τὰ ἐξῆς. Verumtamen providentia ferente Basilium, ad id, quod liberat aptissime, illico post illum exercitationem et reditum, imperator eundem pro filio, quod ipse nullos liberos habebat, adoptat, et magistrorum præfulgente dignitate condecorat. His rumpitur invidia logotheta Symbatius, etc. Magistrorum dignitas ea est, ut nec ab imperatoris filii negligenter, sed ad eam veluti quid sublimius, ex inferiore imperatorum filii gradum facerent.*

Illam qui dicunt, quare non produnt auctorem? Apud quem invenere? et invenisse necessum est, nisi suas meditationes, et non rem gestam litteris mandant. Vide quid de magistri dignitate disserunt Codinus, Historici alii, et Glossatores Græco Barbari. Et ut acerbiter insaniant, audiant et discant, tum demum fremant, Metaphrastem Constantinopoli ortum illustri familia, summoque genere prognatum, divitiis abundantem, ab imperatoribus variis dignitatibus condecoratum, non potuisse esse imi subsellii virum, multo minus *Triviale Ludimagistrum*. Michael Psellus Encomio in eundem: *Καὶ τόγχε θαυμασιώτερον, καὶ διὸ μάλλον ἂν τις ἐκείνον θαυμάσειεν, ὅτι καὶ γένους εὖ ἔχων, καὶ τὰ τῆς εὐχλείας οἴκοθεν κεκτημένος, βραβεῖ τε πλοῦτον κο-*

μῶν, καὶ οἶον ἂν τις πρὸς παιδεύειν ἀποκνήσειεν. Οἱ γὰρ πλεῖστοι ἀφορμὴν τοῦ πλουτεῖν, ὡς περ τὸν λόγον τιθέασιν, οὐχ ἴνα ἐπιθβολοὶ τῶν κρειττόνων γένοιεν ἂν, ἀλλ' ὅπως τοῖς ματαίοις ἐπεντροφήσωσι, παρρακειαῖς ἐκεῖνος ταῖς παρὰ τῆς ἔξωθεν τύχης πρὸς φιλοσοφίαν ἐκέρρητο. Εἰ, Ἄλλ' ἐκεῖνος οὐχ οὕτως πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ μῆτε τὴν ἐσθῆτα μεταλλάξας, μῆτε τοῦ μεγαλοπρεποῦς καθυφείας, μῆτε τὸ γένος ἀτιμάσας ταῖς τοιζύττις καινοτομίαις, μῆτε πλάσας, ἢ μεταπλάσας ὑποθέσεις πολιτικὰς, μῆτε τινάλλως σοφιστευσάμενος τῇ μὲν ἀπὸ τοῦ γένους φιλοτιμίᾳ, ὕλη πρὸς τὸ εὖ ποιεῖν πολυχρησάττη ἐχρήσατο, τὴν δὲ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀρετὴν ἀφορμὴν εὐθὺς ἔσχε μεγαλοπρεπέας τε καὶ λαμπρότητας. Βασιλεῦσι γὰρ ἐπέραστος γεγονώς, τὰ τιμιώτατα τῶν ὄλων πιστεύεται, τὸ μὲ ἐγγὺς ἐστάναι τοῦ βῆματος διὰ τὴν σύνεσιν, τὴν δὲ νῆς πολιτείας διοικήσιν, διὰ τε τὴν τῆς φύσεως ἐπιτηδειότητα, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν· καὶ πρῶτα μὲν ταῖς μυστικωτέρας ἐφειστήκει τῶν πράξεων, καὶ τοῖς ἀπορρήτοις βουλευμασι κοινωνῶς παρεστήκει τοῖς συμβουλευούσι· Ἐπει δὲ ἡ τοῦ τρόπου πίστις ἐν τούτοις τοῦτον ἐκέρρησε, μετὰ τῶν ἀδύτων καὶ τὰς κοσμικὰς φροντίδας συνέλιπε, ὡς αὐτὸν γεγενῆσθαι εἰσαγγελέα τε τῷ κρατοῦντι τῶν ἔξωθεν, καὶ ἐξαγγελέα τῶν τοῦ κρατοῦντος τοῖς ἔξωθεν. Καὶ τὴν ὠανεί δεσμὸς τῆς διοικήσεως ἀκριβῆς. Τοῦ μὲν οὖν ἡλιακοῦ κύκλου τὸ μὲν ἔστιν ἐτέρωθεν, τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς, ἐκεῖνος δὲ ὁ αὐτὸς ὄλος ἦν καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς πράγμασιν. Ὡς περ γὰρ καὶ ἄνωθεν ὁ λόγος τοῦτον ἐγνώρισεν, παντοδαπῶς εἶχε τῆς φύσεως. Τὰ μὲν προβουλεύεσθαι, τὰ δὲ τῶν βουλευμάτων καὶ κατεργάζεσθαι, βραδύτως τε πόρρω τῆς Ῥωμαίων ἀπόστασθαι γῆς, τοὺς δὲ καὶ καταγωνίσασθαι, ἢ στρατεύμασιν, ἢ τεχνάσμασιν, ἔθνη τε ὑποποιῆσαι καὶ στήναι δεξιὸς πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ τὰ πράγματα, τῷ μεταδεδίχθαι, ὅτε δέον, τῷ καινοτομήσαν ὅτε συμφέρον, τῷ τὴν αὐτὴν τηρῆσαι ἰδέαν, ὅτε [27] τοῦτο καλὸν δοξείεν. Καὶ ἐπὶ πούτοις οὐδὲ χαρίτων ἄμοιρος ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ καθήρτο αὐτῷ πρὸς πάντας σπουδῆν μετ' ἐκμελοῦς πιυδίας, καὶ ἡ γλώσσα καὶ ἡ διάνοια. Μεγαλοπρεπῶς δὲ ἔχων καὶ τῆς στολῆς καὶ τοῦ σχήματος ἅμα καὶ τοῦ βαδίσματος, ἀντίλλαττε τὸ ἦθος πρὸς τὸ φαινούμενον, ἐπίχαρις τε ὢν καὶ εὖ πρόσιτος καὶ αὐτόθεν ἔλκων πάντας τῷ μειδιάματι. Εἶχε δὲ καὶ τῆς χειρὸς ἀφειδῶς, δύο τῆς ἐπεκτεινόντων, πλούτου καὶ προσιπέως. Καὶ πρόκειται γε αὐτῷ ὑπὲρ πάντων, καὶ ἐξήνταί τε αὐτῆς, ὡς περ ἐν ποταμοῦ θαψιδῶς ὁ βουλόμενος. Εἶχε μὲν οὖν οὕτω τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν. *Et quod est admirabilius et propter quod illum quispiam magis fuerit admiratus, cum esset genere clarus, et ex illustri familia natus, ac abundaret divitiis, et iis, quæ segniore effecerint quempiam ad disciplinas. Mulli enim sibi proponunt doctrinam et eloquentiam tanquam opum parandarum materiam, non ut assequantur ea, quæ sunt meliora; sed et studentes, ne se non rebus noxiis voluntate cæpleant ille externis fortunæ administriculis usus est ad philosophiam, etc. Sed ille non*

*tam longe quidem ab eo absuit: sed neque vestem mutans, neque aliquid dimittens de magnificentia, nec hujusmodi novitatibus genus dedecore afficiens, neque civiles causas fingens et refingens, neque inaniter fungens munere rhetoris, generis quidem decore utebatur omnino ad benefaciendum, virtutem autem, quam sibi paraverat e disciplinis, habuit prolinus occasionem splendoris et magnificentiæ. Non cum imperatoribus evasisset amabilis, ejus fidei committuntur quæ erant omnium maxime honorabilia, ut qui prope tribunal staret propter sapientiam; reipublicæ autem administrationem propter ingenii solertiam et rerum curam acceperit. Ac primum quidem profuit rebus magis arcanis, et secretiorum consiliorum fuit particeps cum imperatoribus; adeo ut imperatori renuntiaret ea, quæ afferebant exteri, et rursus exteri, ea, quæ jubebat imperator; ut esset veluti quoddam accuratum vinculum administrationis. Atque orbis quidem solaris pars quidem est alibi, pars vero est apud nos; ille vere totus erat apud imperatorem, et in ipsis negotiis. Quomodo enim superius significavit oratio, versatile et ad omnia accommodatum habuit ingenium, adeo ut prius consultaret, et operaretur ea, quæ consulta fuerant, ut Barbaros procul propulsaret a finibus Romanorum, alios autem superaret, aut copiis, aut artibus, et gestes in suam redigeret potestatem; temporibusque et rebus dexterrime uti posset, quod mutaretur quando oportebat, quod innovaretur quando expediebat, quod eadem servaret speciem, quando bonum videbatur. Sed neque erat vir expers gratiarum et leporum, sed ad omnem leporem et gratiam convenienter docendam composita erat ei lingua instructa et animus. Cum autem esset ei magnificus et amictus et habitus simul cum incessu, mores quoque mutabat ad id quod videbatur, ut qui esset gratiosus et affabilis, et eo ipso omnes subridens ad sattrahebat. [28] Præterea autem manu quoque minime erat parcus, utpote quod dux res extenderent, nempe divitiæ et voluntas. Habebat autem ita quoque ut oportebat nonnullis prorsus ex iis, etc. Et in Canone, Ode 3: Ἐνδιαπέψας ἐν ἀρχαῖς ταῖς τῆς κάτω συγκλήτου, ὡς ἀνὴρ βουλευφόρος, τὸ πολιτευμα τὸν οὖν ἐκτίσσω ἐν οὐρανοῖς, καὶ τὴν ἄνω σύγκλητον ἐκόσμησας. *Cum claruisses in muneribus inferioris senatus veluti consiliarius, conversationem tuam adeptus es in cælis, et superiorem Senatam exornasti. Illud quoque observo ex Chronico Alexandrino, Paulinum Theodosii imperatoris, et Eudociæ paranymphum maxime apud eosdem auctoritatis virum post alias dignitates, quibus insignitus fuerat, tandem veluti omnium cumulum magistri consecutum. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος Παυλῖνον ὡς φίλον αὐτοῦ καὶ μεσάσαντα τῷ γάμῳ, καὶ συναριστούντα αὐτοῖς ἐποίησε διὰ πάσης ἀξίας εἶθεῖν. Καὶ μετὰ ταῦτα προηγάγετο αὐτὸν μέγιστρον. Καὶ ἠξήθη ὡς ἔχων παρρησίαν πρὸς τὸν βασιλέα Θεοδοσίον, καὶ τὴν Ἀγούσαν, ὡς παράνομος αὐτῶν γενόμενος. *Paulinum vero ut amicum, et nuptiarum conciliat***

rem,convictoremque Theodosius Augustus per omnes honorem gradus ac dignitates exevit,ac demum magistrum creavit; et auctus est, tanquam qui potestatem et libertatem adeundi cum Augustum Theodosium, tum Augustam, ut qui amborum paranymphus fuerat. Post alias dignitates magistratum addit, et auctus est. A villioribus ad celebriora, si accrescimus, gradum facimus. Si hæc munia sunt apud Græcos Ludimagistri, illiusque Trivialis, quæ erunt apud vos, Hospiniane, comitis, patricii, ductorum exercitus, ac tandem Cæsaris? Possem hic ipse multo plus ex vestris recensere, qui erudiendis pueris mercede vilissima operam suam locarunt, in magna tamen apud vos æstimatione, et fide. Et tu hoc uno nomine Ludimagistri Trivialis ignominiam, atque infamiam comparabis, et de dignitate deturbabis? alia pessumdandi Catholicos ineunda via est.

Cum vero non magistri tantum dignitate, sed et Logothetæ Metaphrastes noster enituit, non abs fuerit, si nonnulla nos etiam afferamus, ut dignitate officii Symeonis dignitatem tanto cognomine illustrem conspiciamus. De Ecclesiastico non moror, tantum de Palatino officio sermo sit. Illi Logothetæ proprie erant qui rationes fiscales, vel publicas cognoscunt, et disceptant: sumptusque, vel introitus ita dirigunt, ut reipublicæ potius quam privatorum jura sustineant: eos discussores nonnulli nuncupant. Procopius lib. III Belli Gothici: Ἦν δὲ Ἀλέξανδρος τις ἐν Κωνσταντιῶν τοῖς δημοσίοις ἐφεστὼς λογιμοῖς, λογοθέτην ἐλλήνωνίζοντες τὴν τιμὴν ταύτην καλοῦσι Ῥωμαῖοι. *Alexanderi vero quispiam Byzantii rationibus publicis præerat, Logothetam Græco vocabulo Romani vocant.* Hinc Λογοθέσιον πολιτικῶν πόρων, quod Theophani est, ut adnotavit Alemannus, Γενικὸν λογοθέσιον. Et Nicephorus patriarcha, Δημοσίων πόρων λογιστὴν in [29] breviario historico, Θεόδοτον δὲ τινα μοναχὸν ἐγκλειστικιστον τὸ πρότερον κατὰ τὰ θρησκῶα τοῦ στενοῦ λεγομένου πόρου γεγονότα, τῶν δημοσίων λογιστὴν, ὃν τὸ δημῶδες λογοθέτην καλοῦσι, καθίστησιν. *Idem porro Theodorum quemdam monachum, qui prius in Thraciæ finibus ad freti angustias inclusam ac solitarium vitam duxerat, publici ærarii præfectum constituit, quem Logothetam vulgo nuncupant.* Et, τούτοις ἡγεμόνα ἐφίστησιν Ἰωάννης διάκονον τῶν Μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ τῶν δημοσίων πόρων λογιστὴν, ὃν λογοθέτην γενικὸν οἶδε καλεῖν ἢ συνήθεια, ὑπάρχοντα ἐμπροσθὰ τε καὶ ἐμπειρον καθιστάμενον. *Summæ deinde rei Joannem perfecit Magnæ ecclesiæ diaconum, et curatorem publicorum vectigalium, quem generalem logothetam appellare vulgo solent, virum prudentem, et multarum rerum experientia præditum.* Justinianus postea, ut Procopius tradit in ἀεχθότοις, viros a se militibus constitutos, qui ex omni hominum genere, quam maximam pecuniam in castris colligerent, λογοθέτας, *logothetas* appellavit. *Όνομα δὲ λογοθέτας αὐτοῦς ἔθετο, Alemannus Cen-

*sitores, interpretatus est non male, veluti castrensis pecuniæ dispensatores et curatores. Tandem labente imperio logothetæ munus ad alia quoque munera distractum est, prima sui origine unicum, gliscente principum libidine in plurimos surculos divulgum. Hinc ὁ τοῦ Γενικοῦ. Incertus de officiis palatii Constantinopolitani, καὶ τῶν γενικῶν λογοθέτην εἰσάρα. *Et generalem logothetam conspice.* Et Matthæus monachus de iisdem. Ἐπιτραπέζης ἄλλοι τε Γενικοῦ λογοθέτης. *A mensa alii generalis logotheta.* Alii verterunt *ærarii generalis.* Indumenta describit Codinus: Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ Γενικοῦ σκιάδιον λευκὸν βλατίον μετὰ μαργελλίων. Τὸ Καθβάδιον ἐκ τῶν συνήθως πλιτευσόμενων βλατίων. Τὸ δὲ σκαράνικον χρυσολευκὸν βλατινὸν, συρματέϊνον ἔχον ἐμπροσθὲν τε καὶ ὀπίσθεν τὴν αὐτῆς βασιλείως εἰκόνα διαγέλαστον ὡσπερ καὶ τοῦ Πριμικηρίου, καὶ ἀνευ δικανικίου. *Logothetæ generalis ærarii pileus est albus pinnus cum margellis, cabbudium ex iis, quæ communi more gestari solent vestimentis. Scaranicum aurei et albi coloris est purpureum et fimbriatum, habens anse ut retro imperatori imaginem pellucidi viri consimilem cuiusmodi etiam est scaranicum Primicerii: caret sceptro.* Hujus functionem incognitam suo tempore fuisse perhibet idem Codinus, Ἡ τοῦ Γενικοῦ λογοθέτου ὑπηρεσία οὐ γινώσκεται. *Generalis logothetæ munus ignoratur.* Hic Codinus a Meursio vapulat: Meursius a Giesero, an bene, iudicent alii. Ego vocis γινώσκεται significatum illum esse dixim, *non nosci, non esse scilicet in usu;* ea enim, quæ desierunt nec in usu sunt, inter aliorum usum minime cognosci dicuntur. Alter erat λογοθέτης τοῦ δρόμου. Incertus, Ὁ λογοθετῶν σὺν αὐτῶν τοῖς τοῦ δρόμου. *Unaque cum eo logotheta cursus.* Vestimenta illius ex Codino, Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου σκιάδιον, οἷον τὸ τοῦ μεγάλου Χαρτολαρίου. Φακεωλίτζ δὲ φορεῖ οὗτος καὶ ὀπιλουρικιον, οὐ μὴν σκαράνικον. *Logothetæ cursus pileus est qualis magni Chartularii. Fert iste Phacealium et [30] epiloricium, at non scaranicum.* Et cap. 5: Ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου εἶχε μὲν πάλαι καὶ οὗτος ὑπηρεσίαν ἡμῶν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδεμίαν. *Logotheta cursus olim habuit functionem nobis incognitam, nunc vero nullam.* Quidquid dicat Codinus, functionem illius nobis conservavit Nicephorus patriarcha in breviario historico: Τοῦ δ' ἦν Ἀντίλοχος μὲν ὁ τῶν δημοσίων πραγμάτων τὰς ὑπομνήσεις αὐτῶν διακομίζων. Λογοθέτην δὲ τοῦ δρόμου τὴν ἀξίαν οἱ περὶ τὰ βασιλεία καλοῦσιν. *Ex iis Antiochus magister memoriæ, quem magistratum logothetam cursus, qui in aula sunt appellare solent.* Notat Pelavius Λογοθέτην τοῦ δρόμου, dici hic a Nicephoro: Τὸν τῶν δημοσίων πραγμάτων τὰς ὑπομνήσεις διακομίζοντα. Quod magistri memoriæ proprium erat. *Qui ut est in Notitia imperii Orientalis, annotationes dicit, hoc est, scripturas breves, quibus ea continentur, quæ principis nomine statuuntur, aut confirmantur, sed et precibus respondet, hoc est, responsu**

dictat, quæ princeps libellis supplicibus dederit : ad hæc diplomata ad currendum nomine principis vel magistri officiorum dare muneris ejusdem fuit, a quo λογοθέτης τοῦ δρόμου dictus est. Tertius est, Ὁ λογοθέτης τῶν οικειᾶκῶν. Rerum domesticarum logotheta. Incertus, Ὁ τῶν οικειᾶκῶν λογοθέτης ἀρχέτω. Domesticorum logotheta præeat. Matthæus Πραΐτωρ τοῦ δήμου, οικειᾶκῶν ἑαυτοῦ ἔ λογοθέτης. Prætor populi, domesticorum simul logotheta. Competunt illi phaceolium et epiloricium et non scaranicum. Codinus, Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν οικειᾶκῶν φακελις, καὶ ἐπιλορικιον, οὐ μὴν δὲ σκαράνικον. Caret functione : idem, Ὁ τῶν οικειᾶκῶν λογοθέτης οὐκ ἔχει ὑπηρεσίαν τινά. Logotheta rei familiaris nullam habet functionem. Quartus, ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ. Logotheta castrensis. Incertus, λογοθέτην ὅρα μοι κἄν στρατιώταις Logothetam considera etiam inter milites. Matthæus, Ὁ δὲ τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου λογοθέτης. Logotheta vero militaris catalogi. Logothetæ exercitus gestamina sunt phaceodium et epiloricium, at non scaranicum. Codinus, Τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ φορέματα φακελις, καὶ ἐπιλορικιον, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον : nullumque illius ministerium agnoscit. Ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει. Quintus est, λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν. Rei peruariæ logotheta. Incertus, Καὶ τῶν ἀγγελῶν λογοθέτης εἰσάτω. Et pecorum logotheta introeat, Matthæus, λογοθέτης ἀγγελῶν, ὁ δὲ δικαιοφύλαξ. Logotheta pecudum et jurium custos. Illius habitus Codinus, Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγγελῶν, φακελις καὶ ἐπιλορικιον, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον. Logothetæ gregum phaceolium et epiloricium, qualia logothetæ exercitus, sed scaranico non utitur. Præter hos addunt sectum τῶν Σελέρτων, arcanorum. Illius meminit Anna Comnena lib. II. Nicetas in manuele Comneno lib. VII : Ὡς ἡ Ἀσπίνων βοῦλεται φωνὴ Καγγελάριον, ὡς δ' Ἑλληνες εἴποιεν λογοθέτην, Ut Latino voce exprimitur cancellorius, ut Græci dixerunt logotheta. Joannes Cinnamus Historiæ Romanæ lib. IV [31] de Richardo Antri domino verba faciens : Ὡς δὲ τῶν πυλῶν ἀλογοστῆσαντες Γιδενάτζιόν τε αὐτὸ ἠμολογῆς ἔσχεν, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν προσιόντες ἐσκέπτοντο, κόμησι τε ἄλλοις, καὶ δὴ καὶ τῷ Γυλιέλμου κατεξηλαρίῳ συγγεγονώς, ὃν λογοθέτην εἴποι ἂν τις ἑλληνίζων ἀνήρ, ἐπὶ Τράνιν σὺν αὐτοῖς ἦλθεν, ὡς αὐτοδοεὶ τὴν πόλιν ἀναρπασόμενος. Cum vero portæ urbis parum caute custodirentur, Juvenatium ipsum in ejusdem fidem se dedit. Hinc pro occupandis cæteris cum comitibus aliis, neonon Gulielmi cancellario, quem logothetam Græcu quis lingua expresserit, concilium inibat, et Trunim usque cum illis processit, quasi primo impetu urbem direpturus fuisset.

Ante hoc omnes erat Magnus logotheta: eo enim cum pessimis moribus congressa est adulanti libido, ut ni magnum et eximium in officiis adsuatur, officia ipsa sordeant, et ni in dignitate ipsa primas partes sustineas, et gigas ipse inter mini-

mos pumilliones vel balæna inter minatos pisciculos videaris, dignitas ipsa nihil penatur. Hinc inter officia palatii, utinam etiam in ecclesiasticis muneribus malum hoc locum non habuisset, Magni nomen potiori, ut ita dicam, in ea functione concessum est. Ne singula referam, fuit et Magnus Logotheta non tantum auctoritate, sed vestium etiam insignibus spectabilis. Codinus, Τὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου φόρεμα, ἦτοι τὸ τε σκιάδιον, τὸ καββίδιον, καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς τὰ τοῦ πρωτοστράτορος, οὐδὲν δε φέρει δικαιοτικιον. Magni Logothetæ gestamina, hoc est pileus, cabbadium et scaranicum nihil ab his, quæ prostratoris sunt differunt: nec fert sceptrum. Pileus scilicet colore aureus, et coccineus, clavatus absque ambone scaranicum aureum, et coccineum, et fimbriatum, continens parte anteriore imperatorem stantem, retro autem sedentem in throno : cabbadium purpureum, vel quale ex consuetudine voluerit. Matthæus monachus,

Τῆς δὲ δευτέρας μέγας δούξ, μέγας δομεστικός τε Ὁ πρωτοστράτωρ πέφυκεν, ὁ Μέγας λογοθέτης Μέγας στρατοπεδάρχης, ὧν ἐρυθρὰ τὰ πεῖλα, Διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ μέρος ἄνω μόνον.

Pileum aureum, et coccineum dono datum Logothetæ ab imperatore Andronico refert Incertus :

Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν τὸν καλὸ. Μετοχίτην Λογοθετῶν μέγιστον σοφίης λῆξιν, Φοροῦντα ἐρυθρὰν τὴν καλύπτραν Ἦν δῶρον αὐτῷ συννέχοντι κράτος Ἀναξ ὁ λαμπρὸς παρέσχεν Ἀνδρόνικος.

Nicephorus Gregoras Histor. lib. VI, De Muzalonis Magni Logothetæ pileo : Δι' ἧ δὴ καὶ τιμὴν τινὰ τῆς ἐξουσίας ἐξάρτεον μόνον τῶν πάλαι τὸ ὅμοιον αὐτῷ προεληφθέντων ἀξίωμα καλυπτρῶν φορεῖν ἐπὶ κεφαλῆς χρυσοκοκκίνη [32] κεκαλυμμένην ἐνδύματι, ὅσον τὸ ἄνω καὶ πρὸς τὴν πυραμίδος τῆς ἐπιφανείας χῦμα ἐν τούτῳ παραλλάτουσαν μόνῳ τοῦ παρακλησίαν εἶναι καθάπαξ τῆ τῶν τοῦ βασιλέως ἐγγόνων, ὅτι μὴ καὶ τὴν κάτω καὶ κοίτην ἐπιφανείαν εἶχε κακίως πεποικιλμένην χρυσοειδέειν, ἀλλὰ λείαν τέλειως. Quibus de causis eximius ei soli a veteribus qui eodem munere functi fuerant hic honos est habitus, ut calyptram in capite panno purpura, et auro intertexto circumdatum gestaret, D qualenus sursum vergit, et ad pyramidem superficiem funditur ; in hoc uno ab imperatorum liberis differentem, quod non etiam inferiorem et cavam superficiem habebat circulis auratis variatam, sed prorsus levem. Porro logothetæ officium discimus ex Codino. Ὁ μέγας λογοθέτης διατάττει τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλλόμενα προτάγματα καὶ χρυσοῦλλα πρὸς τὴν ῥῆγας, σουλτάνους, καὶ τοπάρχας, καὶ τοῦτο μὲν ἴδιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου ὑπρέτημα. Magnus logothetu disponit missa mandata, et chrysobullas, seu aureas litteras, ad reges, sultanos, toparchas, et hoc munus proprium est magni logothetæ. Ut videatur, quemadmodum etiam adnotavit Gretseri Cancellarius apud Latinos ad amussim exprime

Hinc non male a Niceta et Cinnamo observatur, cancellarios dici logothetas a Græcis. De cancellario multa Casaubonus in Flaviu[m] Vopiscum, et multo plura Salmasius. Logothetam præterea iusjurandum a novo imperatore accipere in templo Blachernarum, ex Niceta in Manuele Comneno lib. 3, eademque dignitate plures eodem tempore fuisse exornatos, ex Cantacuzeno lib. 1, cap. 14, observavit Mæursius. Et nos quoque animadvertimus a minorum logothetarum officio ad majoris nonnunquam gradum fuisse, quod de Theodoro Metechita narrat Codinus: Τὸν σὺν Θεόδωρον τὸν Μετοχίτην λογοθέτην ὄντα τοῦ γενικοῦ ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλιολόγων ὁ πρῶτος τιμῆσας μέγαν λογοθέτην πεποίηκεν, ὅς καὶ ἦν ὑπερέχων τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ὑπὸ τὸν πρωτοστράτορα δέ.

Theodorum illoque Metochitam ærarii publici logothetam cum imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine primus honorare constituisset, magnum logothetam fecit, qui et priores magno stratopedarcha tenebat, sed non protostratore. Vide Gregoram Histor. lib. viii, cap. 19.

Sed cum, ut jam vidimus, logothetæ varii ac diversi fuerint, dubium esse poterit, Synecrem hunc nostrum logothetam ad quemnam ex illis referre debeamus. Non dubito hominem prudentissimum pro opportunitate rerum in senatu Constantinopolitano diversas functiones subisse, et optime administrata provincia a minoribus ad majora officia aditum sibi aperuisse; quod tradit etiam Psellus in ejusdem encomio. Hinc existimo eum tantopere seripione valere a logotheta cursus, quod in orationibus ab ipso ex operibus divi Basilii concinnatis præfixum legi ad magni logothetæ dignitatem ascendisse. Adde, ut plurimum logothetæ [33] nomen sine alia additione prolatum, magnum nobis logothetam indicare. Ne in exemplis producendis nimis sim, legimus passim Georgii Acropolitæ logothetæ chronicum: in eo licet Dousa hæreat, sibi que haud satis compertum esse fateatur, quo munere ex istis omnibus, quæ supra commemoravimus, logothetes Georgius functus sit, magni tamen logothetæ functum ex altera ejusdemmet Historiæ additione hactenus inelita, certum est; illi namque præfigitur: Ἡ προῦσα χρονικὴ συγγραφή τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ Ἀκροπόλεως ἐστίν, ἧς ἔκτισε τὸ μοναστήριον τῆς Ἀγίας του Χριστοῦ Ἀναστάσως· περιέχει δὲ τὰ μετὰ τὴν ἁλώσιν. *Præsens chronica compositio magni logothetæ Acropolitæ est, qui ædificavit monasterium Sanctæ Christi Resurrectionis: continet vero quæ post captam, etc.* Et hæc quidem adnotaveram, antequam luculentissima et doctissima Jacobi Goarii in Georgium Codinum de officiis Palatii Commentaria prodissent. Nunc autem postquam illa edita sunt, petito ab is quidquid est in antiquitate de hoc negotio reconditum. Habent illa, quod sitim sedet et desiderium expleat. Tot igitur tantisque dignitatibus auctus Symeon noster, quomodo *Ludimagister,*

A isque *Trivialis*, esse potuit, judicent alii, sed qui perspiciant cor sapientiæ; nam furcata mente concitæ, omnia inconsiderate blaterant.

Et quam ratione *trivialis Ludimagister* fuerit illi, cujus auctoritas et celebritas tanta fuit ut quotidie in ecclesiis, publico scripta illius legerentur ad confirmanda dogmata, rerumque seriem stabiliendam in Concilio a Patribus laudarentur, sententiæque suæ veritatis pondus additum existimarent, si eadem quæ et ipsi, illum asseruisse demonstrassent, Paucos ex quamplurimis referam, et ut præteream quæ Psellus de eo effuse prosequitur in illius Encomio, asseram nonnulla ex eodem in Tropariis. Σοὺ τοῖς θεοῖς χεῖλεσι χάρις πολλὴ ἐξεχύθη, καὶ σοφίας ἔμφυγον τῆς ἀκρίτου γέγονας οἰκτιτήριον, ὡς πυρὸς γλώσση διαστομωθείς ὅστε, ἐν τοῖς λόγοις ὑπερηύχασε τῶν ἀποστόλων τε καὶ τῶν ἀλοφύρων τὰ σκῆματᾶ, καὶ βίον τὸν ἰσάγγελον ἀσκητῶν ἐκάστου διεγράψας, καὶ νῦν συνοικίτηρ γενόμενος τοῖς ἐν οὐρανῷ, Τριάδος φῶς τὸ ἀνέσπερον βλέπει ἀγαλλόμενος. *Et*, Ὁρθοδοξίας δόηγὲ, εὐσεβείας διδάτκαλε καὶ σεμνότητος, τῆς οἰκουμένης φωστήρ, τῶν λογογράφων θεόπνευστον ἐγαλλώπισμα, λύρα τοῦ Πνεύματος, τὰς διδαχὰς σου πάντας φωτίσας, Συμεὼν Πάτερ ἡμῶν, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. *Et*, Νοὸς ἐξύτητι καὶ καθαρότητι, καὶ λαμπρότητι βίου τὸ νοερόν σε φῶς καθωράτισε, καὶ τὰς τῶν λόγων καλλωνάσε, ὁ Θεὸς σε ἐχαρίτωσε. *Et*, Μελιχιδικῶς πιστοὶ συνελθόντες ἐφημίσωμεν πάντες ἐπιστοίς ὡδῶσι τὸν μέγαν Θεοῦ θεράποντᾶ Συμεῶνα, τὸν ἅγιον λογοθέτην, ὃν ἡ Χριστοῦ Ἐκκλησία φωστήρα πεπλούτηκεν ἐπὶ γῆς τοῖς διδασκάλοις Πατράσιν ἐκλάμψαντα, σὺν τούτοις γὰρ ψάλλον ἀπαύστως Χριστῷ, φωτὸς τε ἀνδίκου πληρούμενος συγχίρει πρεσβεύων ὑπὲρ πάντων ἡμῶν. *Et*, Εὐγενεὺς ἀνεθλάστησας ῥίζης ῥόδου γατάβρῃθρον, βεδαμμένον χάριτι τὰς τοῦ Πνεύματος, καὶ τοὺς πιστοὺς ἐνωδίασας, ὁματῆς συγγραμμάτων σου ἀποστόλων, ἀθλητῶν καὶ ὁσίων τὰ σκῆματᾶ συνταξάμενος, ὦν καὶ σύσνοιχος ὄφθης θεοφάντωρ Συμεὼν, τρυφῆς ἐν χλῶρῃ τῇ ἐν ὄρεσιν [34] σκηνοῦμενος. *Extuis divinis labiis gratia multa effusa est, et sapientiæ animatum increata factus es habitaculum, veluti ignis lingua diductus, confessor in sermonibus super abunde resplenduisti, apostolorum et martyrum certamina, et vitam non dissimilem angelis ascelarum uniuscujusque descripsisti, et nunc una cum illis habitans in cælo, Triadis lumen extingui nescium conspicis gaudens.* *Et, Rectæ fidei dux, pietatis magister et verecundia, terrarum orbis lumen scriptorum entheatum ornamentum, lyra Spiritus, tuis prædicationibus omnes illuminans, Symeon Pater noster, præcare Deum Christum, ut animæ nostræ salventur.* *Et, Mentis acumine et puritate, et splendore vitæ intellectualem lumen te exornavit, et sermonum venustatibus Deus te insignivit.* *Et, Dulci modulatione fideles convenientes celebremus omnes dignis cantibus magnum Dei servum Symeonem sanctum logothetam, quem Christi Ecclesia tanquam lumen*

possedit in terra, una cum aliis Patribus splendore suo illustrantem; cum his enim pallens indesinenter Christo, et luminis sempiterni repletus congaudet orans pro nobis omnibus. Et, Nobili radice prognatus es rosa rubicunda, gratis Spiritus inferta, et fidelis suavitate replens, odoribus tuarum compositionum, apostolorum, martyrum et confessorum certamina disserens, quorum et consors factus es, rerum divinarum expositor Symeon, deliciarum in gramine, quod in rore est habitans. Hippolytus Thebanus in Chronico: Ἀριθμουμένων δὲ τῶν περιόδων ἐπληρώθη ἡ δεκάτη περίοδος ἐν τῷ πεντακισχίλιστῷ τριακοστῷ εἰκοστῷ ἔτει, Ἀρξαμένης δὲ τῆς ἐνδεκάτης περιόδου ρπς' ἔτη παρήλθον, καὶ ἐσαρκώθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. ὡς ἡ βίβλος τοῦ Νικομηδεῆος, καὶ τοῦ Μεταφραστοῦ περιέχει. *Enumerando igitur hos periodos decima completa est anno 5320. De incepta autem undecima periodo 186 anni abierunt, et humanam naturam induit Dominus noster Jesus Christus, ut liber Nicomediensis, et Metaphrastes habent. Et,* καὶ παθὼν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, τῇ κγ' τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἐσταυρώθη, τῇ κδ' ἑτάφη, καὶ τῇ κε' ἀνέστη ἡμέρᾳ πρώτη, τοῦτέστι Κυριακῇ, ὡς ὁ Μεταφραστὴς δὲ γ' λέγει, καὶ ἡ βίβλος τοῦ Νικομηδεῆος. *Et propter nostram salutem mortem passus 23 Martii fuit cruci affixus, die 24 sepultus, et 25 resurrexit die prima, nimirum Dominica, velut Metaphrastes et Nicomediensis declarant. Et sententiam Metaphrastæ præfert aliis Patribus, quem nou sine veneratione nominat: Ἐγὼ δὲ πείθομαι τοῖς λόγοις τοῦ κυρίου Συμεῶν. Equidem ipse fidem habeo sententiæ domini Symeonis.* Leo Centaripinus Orat. in magnum apostolum Jacobum Zebedæi filium: Τίθηται γὰρ ὑποτοπάζας, πῶ: τσοῦτοι λυκάβαντες σπαρμηχίχασι καὶ λογογράφου, καὶ ἴστορες, μάλιστα δὲ ὁ μέγας τῶν Μεταφράσεων συγγραφεὺς ἀπημύενου τοῦ οὕτω παραλειπότες τὴν ἐν ὑπερώοις ἀειδοῖς τῶνομα γεγραμμένον εἰς ἀδιάλειπτον ἔχοντα μνήμην. *Admiror namque quomodo tot annis decursis, neque scriptores, neque historici, et præcipue magnus ille Metaphraseon compactor, sic hunc in sempiternis cœnaculis indelebili memoria descriptum, silentio prætercuntes, ullam illius memoriam posteris [35] reliquerunt.*

Theophanes Cerameus Homilia de Lazaro suscitato: Ὁ δὲ τῶν Μεταφράσεων γλυκὺς συγγραφεὺς, πρὸ βήσας εἶπε τὸν λόγον εἶναι δηλωτικόν *phraseon* vero suavis scriptor libertatem dicendi sermonem indicare tradit. In quarto Matutino: Ἀλλὰ περὶ τούτου ζμεινον ἐμοῦ λέγει τῶν Μεταφράσεων ἡ γλυκὺς συγγραφεὺς *Sed de his melius quam ego id furerem, scriptor ille dulcis Metaphraseon disserit.* Et quinto, καὶ ὡς ἂν μὴ καὶ ἡμεῖς δοῦξίμεν ἀπεικοῖστα παντεῶσθαι, ἀξιόχρεων ἐνταυθα παραγωμεν μάρτυρα Συμεῶνιν, τὸν τὰς Μεταφράσεις εὖ μάλα συνθέμενον. Ἀπόρη οὖν οὗτος ἐν τῷ εἰς τὸν ἱερὸν Λουκᾶν ὑπομνηματι τοῦτο ποιούμενος. *Ac ne nos etiam sine probabili causa divinare velle videamur, fide dignum testem ad hanc rem producimus, Symeo*

nem illum, qui Metaphrases præclare composuit. Satis igitur sit hic, qui in sanctum Lucam commentario ita existimavit. Theodorus Balsamon in Canonem 63 Trullanum, χάρις τοίνυν τῷ μακαρίτῃ Μεταφραστῇ τῷ τὰ μαρτυρικὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας σκάμματα πολλοῖς πόνοις καὶ ἰδρωσὶ κατακαλλύοντι, εἰς ὕμνον Θεοῦ καὶ δόξαν αἰωνίζουσαν τῶν ἁγίων μαρτύρων. *Magna itaque Berto Metaphrastæ agenda et gratia, qui martyrum pro veritate certamina non sine nullis laboribus et sudoribus exornavit ad Dei laudem, et sanctorum martyrum perennem gloriam.* Macarius Hieromonachus in collectione canonum cap. 104: Ἐόσου τοίνυν ἄξιος ἂν εἴη μακαρισμοῦ ὁ θαυμασίος Συμεῶν, ὁ τὸ καλεῖσθαι Μεταφραστῆς διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀπενεγκάμενος, ὁ τῇ ἐπιποσίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων ὑπὲρ ἀληθείας σκάμματα πολλοῖς πόνοις καὶ πόνοις συγγραψάμενος, καὶ δυνάμει λόγου, καὶ σοφίᾳ καλλύνας εἰς ὕμνον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δόξαν διαιωνίζουσαν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡγωνισμένων ἁγίων μαρτύρων· καὶ πᾶν δυσσεδῆ ἀποβράβησας στόμα, καὶ μηδ' ἠντινοῦν πρόφρασι ἀμφιβολίας τοῖς εὐσεβείαι καταλιπὼν. *Quanto itaque laude dignus erit admirabilis Symeon, qui Metaphrastæ sibi nomen ante alios singulariter vindicavit, et afflatu Spiritus sancti sanctorum martyrum pro veritate certamina multis sudoribus et laboribus concinnavit, et dicendi facultate et sapientia exornavit in laudem Domini nostri Jesu Christi, et gloriam indesinentem sanctorum, qui eo pro certamina subierunt, martyrum: impiorum ore obstructo, et nulla dubitandi ansa piis hominibus relicta.* Nicephorus Calistus Hist. Eccles. lib. xiv, cap. 50: Πν ἄριστα μετὰ τὸν πολλὸν Θεοδώριτον ὁ δρμώνυγος αὐτοῦ Συμεῶν ὁ Μεταφραστῆς ἐπέξελλε, πᾶσι κινῆν τινα καὶ ζένην πανδοκίαν τὰ ἐκείνου προθέμενος. *Quam, Historiam nempe de Vita et rebus gestis Symeonis Styllæ Senioris, post magnum Theodoritum, optime cognominis ei Symeon Metaphrastes conscripsit, novum quoddam et admirandum in ea ex omnis generis cibariis convivium omnibus proponens.* Et lib. xviii, cap. 14, de Symeone Styllita Juniore: Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα ἀρθρωῦ κρείττονα διεπράξατο, ἃ δὴ καὶ χρόνου πολλοῦ, καὶ γλώσσας λεκομψευμῆνης, καὶ πραγματείας ἰδιαιτέτης, ἅπερ καὶ εἰς δεῦρο ταῖς ἀπάντωι περιφθόνται γλώσσαις, ὑπὸ Συμεῶνι Μαγίστερῳ τῷ ὀ νῷ συγγραφέντα· εἰ καὶ μὴ τοῦ μεγέθους, καὶ τῶν ἔργων ἀξίως. Οἱ καὶ ἡμῖν ἐντυχῆν ἐγένετο, τὸ περιὸν τοῦ τς πληθους, καὶ τῆς δυνάμεως τῶν εἰργασμένων ἐκτελετημένους. [36] *Ceterum multa quoque alia numerum superantis Symeon egit, quæ sane tempore longiore, et lingua polliore, tum autem opere peculiari indigent. Ea hucusque sermone omnium celebrantur a Symeone magistro, quamvis non pro dignitate magnitudinis et operum conscripta, in quem librum et nos abundantem copiam et vim operum sancti viri cum stupore admirati, incidimus.* Michael Glyca ubi de Maximiani et Diocletiani rebus in Christianos tract

Nam ut Symeon ille cognomento Metaphrastes ait, imperatores hi magnopere conati sunt fidem Christianam expugnando, quasi abolere, quam Christus ipse firmius perduraturum esse pronuntiavit, quam ipsas Orci portas. Et Epistola 21, ad Isaiam monachum: Καὶ ταῦτα τὸν ἐν ἀγίοις Συμεὼν ὄρα τὸν Μεταφραστὴν το δόγμα τοῦτο συνιστῶντα πρὸ τῶν ἄλλων εὐρίσκοντες· ἐν γὰρ τῇ βίῳ τῆς μεγαλομάρτυρος Ἀναστασίας καὶ τάδε φησί. *Et inter alia sanctum Symeonem Metaphrastam intueri dogma hoc constabulentem, nam in vita magnæ martyris Anastasiæ hæc dicit.* Gregorius Corinthius Metaphrastem inter alios auctores connumerat, a quibus bene dicendi, beneque narrandi exempla petenda sunt. Andreas Rhodi præsul in Concilio Florentin. sess. 7 Græcos ita alloquitur: *In primis igitur Symeon Metaphrastes vestris in ecclesiis celeberrimus accedat. Et, Legatur ille qui a vobis quotidie legitur in ecclesiis Symeon Metaphrastes.* Josephus Methonensis Apologia pro Synodo Florentina contra Marcum Ephesium: Καὶ Συμεὼν δὲ ὁ νέος θεολόγος, ὁ Μεταφραστῆς καλούμενος, τῇ τρίτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου εἰς τὸν βίον τοῦ ἀγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, οὕτω γράφει. *Et Symeon Theologus Junior, qui et Metaphrastes dicitur, tertio Octobris die in Vita sancti Dronysii Areopagite hæc habet.* Gennadius pro concilio Florentino cap. 5: Ἐν ἡμῶν δὲ καὶ μάλ' καλῶς σώζονται, καὶ ᾄδονται μετὰ μελωδιῶν καὶ ἡμερῶν καὶ Μηνῶν, καὶ Τριῶν, καὶ Λόγων, καὶ Μεταφραστῆς, καὶ Πεντηκοστάρια, καὶ Στιχηρὰ, καὶ Τροπάρια, καὶ Ἰδιόμηλα, καὶ Κοντάρια, καὶ Οἴκοι, καὶ Συναξάρια, καὶ Ἐξαποστειλάρια, καὶ ἴνα μὴ κατ' ἕκαστον λέγω, πᾶσα ἄπλως εἰπεῖν ἢ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν συγγραφὴ ταύτην ἔχει τὴν ὁμοίαν. *Apud nos vero, et valde bene conservantur, canunturque cum modulationibus singulis diebus, et Menæa, et Triodia, et Orationes, et Metaphrastes, et Pentecostaria, et Stichera, et Troparia, et Idiomela, et Contaria, et Oeci, et Synaxaria, et Expositularia, etc., ne singula recenseam, universa nostræ Ecclesiæ officia, et cunctæ scripturæ hanc opinionem retinent.* Metaphrastæ testimonio alibi etiam in eodem opere Gennadius utitur. Necnon Nicetas Catena in Lucam, et Macarius Chrysocephalus in Magno Alphabeto, Symon Thessalonicensis in Dialogo contra Hæreses, et de Sacramentis, Bessario quoque Cardinalis, et alii. Et inter Latinos Aloysius Lipomannus: *Metaphrastes Vitæ sanctorum, eleganti stylo et condito descripsit, et legendas Ecclesiæ proposuit, tantaque auctoritate liber hic in lucem prodiiit, ut apud Orientalem Ecclesiam, qui sanctorum Vitæ præter unum Metaphrastem, arripserit, nec quaeratur, nec reperitur. Quinimo [37] cum in suis Menæis, et sacras sanctorum Vitæ recitat, non alias, quam ex istis desumptas legit; adeo pro certis, veris, authenticis ab omnibus, et omnium auctoritate confirmatis habentur. Imo nec Ecclesia Græca præces orationesque Metaphrastæ post Basilii et Chrysostomi supplicationes statim locasset, si recentis temporis auctoris essent.*

Et, Metaphrastem scito virum fuisse sanctissimum, et apud Græcos Patris beatorum Catalogo adscriptum: siquidem ejus festum apud illos 27 Nov. celebratur, Quare plenissima fides ejus scriptis adhiberi potest, prout decet, gravissimorum pariter, et doctissimorum Patrum testimonium habemus. Qui autem illi sint ad tuam quoque fidem confirmandam, sicut et meam corroborant, eos hic subjicimus. Vide item Gretserum de Imaginibus a S. Luca pictis c. 19. Hic itaque tantus vir, tot probatissimorum actorum testimoniis doctus, eloquens, idoneus, magistri, logothetæ, aliisque dignitatibus cohonestatus, sanctus in Græcorum Ecclesiis celeberrimus, cum aliis computatus, qui Ecclesiam sermonibus suis illustrarunt: et cujus dicta ad stabiliendam fidei dogmata in conciliis producuntur, vel solo unius, vel alterius hæretici dicto, nulla probati viri auctoritate, nullo etiam trivialis Ludimagistri testimonio comprobato jacebit in trivio Ludimagister inglorius? Apage ineptiarum.

Sed Scriptor oppido recens est. Id quoque putemus, et rem suo nominis pondere pendamus. Et primum, ante omnia ridenda est hæreticorum nugacitas, qui ut Metaphrastæ fidem elevent, eum recentissimum faciunt, et postea parum cauti, paromque sibi constantes, antiquissimis Patribus, et quod magis est, apostolorum discipulis, vel apostolis ipsis parent, et ὁμόχρονον constituunt. Inter eos præcipui sunt Gesnerus cæterique epitomatores, qui Hippolytum Thebanum recensiosem chronographum cum Hippolyto Portuensi confundentes, Metaphrastem circa tempora apostolorum scripsisse etiam nolentes determinant. Cum enim illius meminerit Hippolytus, quem ipsi Portuensem esse, de quo Hieronymus in catalogo, fateantur necesse est, ante illa tempore floruisse, ideoque cum ipsis apostolis, vel minimum cum Apostolorum discipulis vitam egisse. Hippolytus enim Portuensis sub Alexandro imperatore, anno Domini ccxxix, martyrio vitam finit. Et hic recentissimus erit auctor in Ecclesia, cujus auctoritate sua confirmat Hippolytus, et de quo non tanquam de recens vita functo, sed tanquam antiquiore, et cujus jam auctoritas suo jure admitteretur, verba facit? Antiquissimorum Patrum de die Passionis et mortis Domini sententias examinans, unam cæteris præfert Metaphrastæ, quem non sine præconio nominat, Unus illi Symeon, quidquid alli dicant, hæsitantem intellectum firmat. Ἐγὼ δὲ παύσομαι τοῦ λόγου τοῦ κυρίου Συμεὼν. *Ego vero fidem adhibeo verbis domini Symeonis.* Progressu temporis, et testata plurium annorum contentione dictorum auctoritate, est eo magis, si aliis anteponi debent, non unius diei nutante periculo comparatur. [83] Cum itaque Symeonis ætas, si bene sapimus, non ita antiqua sit, concludamus suspicionem Novatorum de Hippolyto levem, ac futilem esse et si placet, deliram. Nec plus vidit Franciscus Bivarius Comment, in Flavium Dextrum anno 3, qui Hippolytum hunc, quem Thebanum appellat, ante Epiphanium scripsisse parum caute fassus est;

illum nec legit quidem. Quomodo enim, qui Georgii Nicomediensis, Symeonis Metaphrastæ, et Georgii Chronographii multo Epiphonio recentiorum testimonio utitur, Bivario non dormienti Epiphonio antiquior videri potuit? et non animadvertisse Bivarium, si dicas, ne ille ægre tulerit.

Quemadmodum ergo ætas adeo antiqua Metaphrastæ denegatur, ita et illa recentissima ab aliis asserta. Raphael enim Vollateranus Comment. Urbanorum lib. XIX et ex eo Conradus Gesnerus in biblioth. nescio qua conjectura recentissimum faciunt *circiter*, namque *annos abhinc ducentos* composuisse Vitas sanctorum scribunt, quod adeo aliis arripit, ut eumdem annorum numerum, vel invita serie temporum, non nimis de rebus solliciti, ridicule retinuerint. Rodolphus Hospinianus de templis, de tempore Metaphrastæ sermonem habens affirmat, eum *non amplius abhinc ducentis viginti annis scripsisse*. Benefactum cum Metaphraste; quando jam a Gesnero ad Hospinianum anni viginti creverint. Similes antiquæ et recentioris Historiæ pro nutu moderatores viderunt exacto veroque calculo, non amplius viginti annos fuisse elapsos. Quid vero, qui sibi tantum tribuit in annalibus Casaubonus? *Metaphrastes scriptor oppido recens, et persæpe vanissimus*. Dubium an illi vel hos, qualescunque sint, ducentos annos tribuat. Hinc epitomatores Gesneriani in describenda bibliotheca annorum numerum, nescio an etiam illo intervallo recentiorum, vel, ut veritas est, antiquiorum existimantes omiserunt. Genebrardus chronologia lib. IV Metaphrastem paulo antiquiorem facit. *Symeon Metaphrastes circa hæc anni 1200 tempora*. Et tamen Psellum scribit floruisse anno 1073.

Eruditissimus Gerardus Vossius de Historicis Græcis lib. II, cap. 26, sub Constantino Duca, vel saltem circa illa tempora Symeonem Metaphrastem ponit; nam de ejus ætate adhuc iis est sub iudice, vixit tamen ducentis annis posterius, quam existimantur Baronius et Bellarminus. Probat ex ætate Pselli, qui sub iisdem imperatoribus vitam agebat, et in laudem Symeonis orationem habuerat. Ætas itaque Pselli, ut opinatur Vossius, ætatem Metaphrastæ indicat. Verum tamen cum Psello vixisse ob orationem in eum factam a Psello nemo dicet; ex ea namque oratione Symeon Psello antiquior, non illius æqualis evincitur. Ait se Psellus audisse ab iis, qui Metaphrastem agentem animam viderant: non ergo ipse viderat. Et qui viderant multos ante annos vidisse, ut et sane viderunt, fieri potuit. Et ego puer dum Paulæ in Calabria commorarer, audiivi sæpius a [39] quodam senæ plus annos centum et viginti nato, ob senim longum et corvinum, vivax tamen, omnibus venerando, multa de D. Francisco populari, ac cive suo, quem ipse in familiaritate versatus, oculis, usurpaverat, tanquam teste oculato narrante: quæ si in scriptis referrem, dicerem ea ab illis, qui D. Franciscum viderant, intellexisse: ideone D. Franciscus, qui ante me, dum hæc scribo annis centum quadraginta et unum mortuus est, mihi σύγχρόνος

A a quopiam dicitaretur? Neque itaque Psellus, dum ab illis, qui viderunt Symeonem audiit, Symeonis ætatis æqualis dicendus est.

At fieri posse dicent, ut quis eodem tempore vivens, alterius tum quoque viventis res gestas quas ille multas ob causas non viderit, audierit tamen a viris fide dignis, qui illi operanti adfuerint, scribat. Sic hoc tempore multa sciscitamus, et audimus a scientibus, et qui ea viderunt, relataque litteris postea commendamus. Item potuit Psello contigisse. Quare ratio, quæ ex istis oculatis testibus deducitur, illius æqualem oppido comprobat Metaphrastem, antiquiorem vero nequaquam.

Paucis hic ostendam, modum istum loquendi, quasi semper de rebus antea actis quibus nos interesse obætatem non potuimus, dici dicto meo uno, vel altero exemplo faciam satis. Eunapius Sardinus, Vitas Sophistarum, quos ipse noverat, quos etiam auditu deprehenderat scripturus, auditionem hanc non ad res suæ, sed ad superioris ætatis tempus refert. Nicetas Choniates multa de Joanne Comneno commemorat, quæ ipse non vidit, sed ab aliis acceperat, qui Joannem viderunt, et expeditionis comites fuere. Hoc idem profitetur Joannes Cinnamus. Quis tamen diceret res illas dictorum scriptorum ævum non præcessisse? Audiamus Polybium, quo sane nemo melius, nemo accuratius lib. IV Histori. : Δεύτερον δὲ διὰ τὸν καὶ τοὺς χρόνους οὕτω συντρέχειν τοὺς ἑξῆς, καὶ τοὺς πίπτοντας ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν, ὥστε τοὺς μὲν καθ' ἡμᾶς εἶναι, τοὺς δὲ κατὰ τοὺς πατέρας ἡμῶν. Ἐξ οὗ συμβαίνει τοὺς μὲν αὐτοὺς ἡμᾶς παραγεγονέναι, τὰ δὲ παρὰ τῶν ἑσρακοῦτων ἀκηκοέναι, τὸ καὶ ἀνωτέρω προσλαμβάνειν τοῖς χρόνοις, ὡς ἀκοὴν ἐξ ἀκοῆς γράφειν, οὐκ ἐφαίνεθ' ἡμῖν ἀσφαλῶς ἔχειν, οὔτε τὰς διελήχεις, οὔτε τὰς ἀπορήσεις. *Deinde quoniam proxima illis tempora, et ea, quæ in nostram cadunt historiam ita invicem connexa sunt, ut partim nostra partim nostrorum patrum cælas in illa incidat. Ex quo fit ut rerum dicendarum aliis ipsi interfuerimus, alias ab iis acceperimus, qui testes oculati fuere. Anteriorum siquidem temporum res gestas attingere, ut auditionem ex auditione scribere, parum existimavi tutum, quod nec veritas illarum deprehendi, nec indicari posset de singulis.* Tria in historia constituit tempora, sui, patris, et antierius. Res gestas suo tempore nullius alterius ope, sed suo ipse studio deprehensas narrat et indicat, Patris memoria factas auditione consequitur: quæ patrem præcesserunt, jam non sunt auditio, sed auditio ex auditio. Polybii sententiam approbat [40] Epiphanius Cypri adversus Hæreses in Proœmio: τῶν δὲ ὑφ' ἡμῶν μελλόντων εἰς γῶσιν τῶν ἐντογγαχόντων ἔχειν χρέσεών τε καὶ τῶν ἀνωτάτω, τὰ μὲν ἐκ φιλομαθείας ἴσμεν, τὰ δὲ ἐξ ἀκοῆς κατελιέμεν, τοῖς δὲ τισιν ἰδίαις ὡσεὶ καὶ ὀφθαλμοῖς παρετύχομεν. *Hæreseon porro, quæ a nobis in notitiam legitium suggerentur, etiam antiquissimarum, nonnullas studio ac diligentia assecuti sumus, alias*

ex auditu nobis comparavimus, quasdam etiam propriis auribus oculisque deprehendimus. Antiquæ scilicet, et supra patrum memoriam antiquorum lectione; quæ parentum memoria exortæ sunt, auditione; nostro ævo disseminatæ auribus nostris, et oculis comparantur. Et nota aliud esse aliquid auditione accipere, aliud philomathia, aliud oculis auribusque propriis lustrare.

Quidquid tamen sit, ex eodem Psello, ante natum Psellum Metaphrastem diem suum obiisse evinci videtur: gloriam enim illius in exordio orationis exponens ait: *Per universum orbem terræ nomen et res gestas celebratas fuisse.* Ergo non eo tum primo mortuo Psellus scribebat: ad extendendam enim famam per universum orbem tempore, eoque non exiguo opus est; et gesta perhonorifica, quæ etiam ipsa tempore fiunt, ab una atque altera civitate in aliam transvehuntur, transveclaque communi omnium consensione approbantur. Imo etiam, ut idem accuratius probetur, tradit ex corpore Metaphrastæ etiam sepulcro recondito, odorem per plures dies emanasse, quem demum alio cadavere ingesto amisit: *Καὶ ἐτεθνῆκει μέν οὕτως· ἐλωδίας δὲ αὐτίκα πάντα ἐγεγονέει μεστὰ, καὶ οὐκ εὐθὺς μόνον, οὐδὲ εἰς τρίτην ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοῦ τὴν ἂπ' ἐκείνου ἕως δὴ μόνος τῷ τάφῳ ἐνεθισαύριστο καὶ ἦν ἂν μέχρι πατρὸς ἀροματίζουσα ἢ σορὸς, εἰ μὴ τινες τοσοῦτον παρήνομήκασιν.* *Et sic quidem est mortuus; fuerunt autem statim omnia et non tunc solum suavi odore plena, nec in diem tertium, sed etiam in multos dies postea, donec fuit solus conditus in sepulcro: et locus perpetuo talem emisisset odorem, nisi se aliqui tam inique gessissent, etc.*

Alphonsus Villegas de Vita sanctorum in Symeone Metaphrastæ, Metaphrastem circum circa Heraclii tempora, anno scilicet 620, floruisse, ex vita sancti Alypii Cionitæ, quam esse scriptam a Symeone existimat, contendit. Id idem Petrus Ribadeneyra de Vita sanctorum qui non sunt in Calendario, dextere agens contra Qarodium ostendit, non alio argumento, quam ex eadem Alypii Vita, in qua se Symeon tradit esse illius discipulum. Et apud Surium de Vita sancti Alypii in margine legitur, *Symeon Metaphrastes discipulus ejus fuit.* Hinc plures nobis Pselli confingendi sunt: præter enim in Diatriba mea recensitos, jam erit alius omnium antiquissimus, qui non multo Heraclio posterior in Metaphrastem oravit, quando qui præ manibus est Psellus in Metaphrastem referat, sese plura de illo ab hominibus, qui illum viderant ac noverant, audisse. Verum tamen cum Vita illa Alypii Cionitæ, quam ipsi ad probandam [41] ætatem Metaphrastæ adducunt non fuerit a Metaphraste conscripta, quantum Alphonsus et Petrus a vero aberrant, alii judicent. Et ne argumentum ex oratione Pselliana, quæ Heracleianis temporibus multo eum inferiorem facit, sæpius atque iterum repetam, ex hac eadem Vita sancti Alypii, quisnam illius auctor fuerit, colligamus. Fuit ille patria Adrianopolita, civis et

A conterraneus Alypio. Sic enim sic quadam benignitate res nostras Deus administravit, ut qui ex ipsa patria productus fuerat, fructus, eum ipsi rursus patriæ lætitiæ dederit salutarem. Non tantum volo et desiderio discipulus, sed illius etiam institui professor. Ecce verba. Porro autem ego quoque, qui sum tuæ plantationis vilissima, o Pater! et tarda propago, hunc funebrem orationem ausus sum tibi dedicare. Et, Nequaquam obliviscaris. o sancte, orium tuæ mandræ! sed et si fueris gloria corum, qui carent materia, circa divinitatis versans pulchritudinem, nos aspice, et nostri miserere, quos et congregasti, et orphanos reliquisti, aperte dicens: *Pacem Christi do vobis: valete, et conservamini, o filii; et non formidet nec turbetur anima vestra.* Symeon vero noster, et Constantinopolitanus, et civilibus rebus addictissimus, monachorum albo nunquam se ascripserat, quod ipse sciam. Non hic referam genus dicendi quod vel imperitissimo esse ipsa lectione patere poterit a Symeonis stylo, et rerum tractatarum forma adeo diversum. Non ergo ad Heraclii tempora Metaphrastes, scriptoris Vitæ Alypianæ auctoritate, quæ per imperitiā eidem appingitur, emendandus est error, qui paucorum animos occupavit. Adde, si ita antiquus Metaphrastes fecit potissimam sanctorum Viarum partem, quas tamen illius esse legitimus certo sciunt omnes, tanquam illi nugacissime appictam, rejiciendam esse tanquam spuriam, investigandosque alios earum auctores. Indignum sane facinus, multamque inter pios homines deplorandum. Difficillima namque Ecclesiæ tempora, variis hæreticorum nugis, ac tyrannorum machinis per vim et nefas conturbata, quæ ab ætate Heraclii per annos 300 et inde excurrunt, et præclarissimis sanctorum doctrinis ac institutis collustrata hac Symeonis antiquitate, sine certi scriptoris notitia vilescerent. æ Minus considerate locutus est Joannes Molanus ad 13 Maii in Martyrologio Usuardi, adnotans ex Tomo VI Lipomani, Metaphrastem excerptisse Historiam vitæ sancti Epiphaniæ Constantiæ Cypri episcopi, ex voce et relatu Joannis ejus discipuli, qui Metaphraste (etiam ipso Heraclio) antiquior est, vixitque circa annum Christi 430, vel paulo infra. Sed Molani inconsiderantia ex his, quæ supra contra Villegam et Ribadeneyram attulimus, plane refellitur. Idque ut magis pateat, noto ex Vita sanctorum, quæ hodie partim studiosorum manus teruntur, nullum certum desumi posse de ætate Metaphrastæ argumentum, tum enim vel plures Metaphrastes, [42] vel ipsum Metaphrastem omnibus sæculis vixisse, scripsisseque asserere cogemur, ut vidimus. Confirmoque exemplo. Sancti Sabæ Vita edita apud Surium, Symeoni Metaphrastæ vindicatur. Id si verum fuerit, jam aliam quoque ipsius Metaphrastæ ætatem sub Justiniano tenemus, cum scriptor illius Vitæ iisdem cum Saba temporibus vixisse sese asserat. Vin alterum? Audi. Vita sancti Autonomi martyris a quod Surium et alios, Meta-

phrastem auctorem agnoscit : id si verum es-
set, aliam quoque ætatem Metaphrastæ habere-
mus. Narrat is aucter a martyrio dicti Autono-
mi ad sua usque tempora ducentis annis præter-
gressis, cadaver illius licet in sepulchro positum,
integrum incorruptumque perdurasse. En verba :
Ἐγὼ δὲ νεκρῶντα τὸν ἀθλητὴν ὄρων τὴν φύσιν καὶ μετὰ
θίναντον, πρὸς δοξολογίαν Θεοῦ διανίσταμαι, ἐπιβελών
γὰρ ποτε τὰς ὕψεις τῶ τάφῳ τοῦ μάρτυρος, τὸ ἱερὸν
σκήνος ἐθεασάμην, καὶ ἀήτητον ὑπὸ γε τῆς ἰσχύος
τοῦ θανάτου μεμενηκὸς κατενόησα. Ὁ γὰρ πᾶσαν τοῦ
ζώου τὴν σύμπηξιν τριημέρῳ διαστήματι λύειν ἀρχῶν,
ἔτεσιν ἤδη διακοσίοις τρίχας τοῦ γενείου διαφθεῖραι οὐκ
ἴσχυσε, ἀλλ' ἦ τε κόμη τῆς κεφαλῆς ἀψιλῆς καὶ
ἀλύμαντος, ὅτε τῆς μορφῆς χαρακτῆρ συνεστηκώς .ε
καὶ ἀλιόδητος τῇ τε δορᾷς εὐτονίᾳ, μηδὲ τὰς ὑπὲρ
τρίχας ἀποβαλὼν, ἀνέφυγε δὲ αὐτῶ καὶ ὁ τῶν ὀμμάτων
κύκλος, δι' ὧν ἐμοὶ δοκεῖ καὶ θεώμενος, αἰδοῖ τοῦ νό-
μου τῆς τελευτῆς, τὴν σιωπὴν προσημῶν, ἔστηκε δὲ
καὶ ὁ πᾶς τοῦ σώματος τύπος τῆν ἰδίαν συντηρῶν ἀρ-
μονίαν καὶ οὕτε τῆς κεφαλῆς οὐδ' ἕλως ἀποβῆγαι, οὕτε
τῶν λοιπῶν μορίων τὴν διάστασι, ὑπομείνας. Οὕτω γὰρ
ὁ μεγάλωδωρος Κύριος δοξάζειν οἶδε τοὺς οἰκέτας αὐ-
τῶν μέλει δοξάζει προελομένους. *Ego autem videns
athletam etiam post mortem vincentem nalt-
ram, ersurgo ad Deum glorificandum: injiciens
enim aliquando oculos in sepulcrum martyris
aspexi sacras ejus reliquias, quæ invictæ man-
serant o mortis viribus. Quæ universum animalis
compositionem, se trium dierum spatio gloriatur
dissoluturam, jam ducentis annis non valuit
præclari illius viri vei vel pilum corrumpere; sed
et coma capitis est densa, et illæsa, et formæ cha-
racter consistit integer, pelle firma et intensa, ne
amissis quidem pilis labri superioris. Est autem
ei o bis quoque apertus oculorum, per quos intu-
enti mihi videbatur quod legem tantum morti,
ipse reveritus, silentium simularet. Stat autem universa
quoque figura ejus corporis suam conservans compa-
gem, et nec ejus cupitis ruptum est aliquid, nec
reliquarum partium facta est ulla a se invicem disjun-
ctio. Sic enim munificus Dominus scit vicissim glorifi-
care eos, qui suis membris voluerunt eum glorificare.*

Autonomi martyrium subiit sub Diocletiano
circa ann. Dom. 303, adde intacti a putredine cor-
poris annos 200, erit Christ 503, quo scriptor
Vitæ vivebat. Sed hic fuerit Anastasii imperatoris
decimus tertius, ergo tum quoque vivebat scribe-
batque Metaphrastes. Rem plane ridiculam. Quare
Vitæ editæ, vel edendæ accurate considerandæ
sunt, tum demum Metaphrastæ asserendæ Disci-
puli enim omnes sive monachi, sive alia quoque
ecclesiastica dignitate præcellentes Metaphrastem
abdicant : cum ille sæcularibus negotiis [43] addi-
ctus, quamvis pietate et sanctitate insignis in sæ-
culo vitam egerit. Illud quoque animo reputandum
est, Vitas, quas Metaphrastes concinnavit, pleras-
que ab aliis antea fuisse descriptas, cum tamen illi
nec stylus satisfaceret, nec Historiæ series verita-

tem rei ab aliis auctorib. edoctum, mutato stylo, et
forma dicendi in meliorem prospectum dedisse :
non ita tamen, ut antiquiores oblitterarentur.

Quis enim tot voluminum struem sibi compa-
rasset, et ex illis Vitas deimpisset ? Sic factum
est, ut utrisque permanentibus, non tantum recens
scripta a Symeone, sed antiquior etiam, cum dicitur
vitam illam a Symeone descriptam fuisse, Me-
taphrastæ ipsi assereretur. Hinc plures Metaphra-
stæ ætates, et plura in eum a parum prudentibus
congeruntur, cum aliorum vita, et falsæ narrationes
Metaphrastæ a talibus criminibus vacuo integro-
que referant. Sit exempli causa : Scripsit Symeon
Vitam sancti Eustachii, et filiorum ; ante eundem
Metaphrastem ab aliis concinnata, et si non ita ele-
gantur in Ecclesia legebatur. Laudatur a Joanne
Damasceno et aliis. Eam si quis Metaphrastæ tri-
bueret, jam alia ætas ante ipsum Damascenum Me-
phraste assurgeret, vitiaque similitum scriptorum
in Metaphrastem refunderentur, quod absonum in-
dignumque tanto viro fuerit. Ita etiam de sanctæ
Eupraxiæ, Danielis abbatis, Joannis Chrysostom.
Euphemii martyris, Procopii martyris, Anastasii
Persæ, Amphiloehii Iconiensis episcopi, aliorum-
que ne singulos recenseam, vitis censendum est,
Quas ubi primum genuinas Metaphrastæ a spuriis
distingueret, tum deinde de ætate Symeonis, ejus-
que integritate, et in enarranda Historia veritate
judicium feres; alias sententiam differas, et a cri-
minationibus abstineas, ne in immerentem nullam
ob causam injurius audias Risum mihi sæpe mo-
vere ii, qui quidquid habuerint de Vita sanctorum
sine auctoris nomine, id totum sine alio examine
stulte nimis atque impudenter Metaphrastæ dedunt.

Id si considerasset doctissimus Bellarminus de
Scriptoribus, in eo obiectando non ita profusus
fuisset. *Illud autem observandum a Metaphraste
scriptas fuisse Historias de Vitis Sanctorum mul-
tis additis ex proprio ingenio, non ultres geste fuerant,
sed ut geri potuerunt: addit enim Metaphrastes
nulla colloquia, sive dialogos martyrum cum persecuto-
ribus, aliquas etiam conversiones adstantium pa-
ganorum in tanto numero, ut incredibiles videantur. De-
nique miracula plurima, et maxima in eversione
templorum et idolorum, quorum nulla est mentio
apud veteres historicos.* Multa addidisse de suo Me-
taphrastem. Hoc vero probandum est. Sed quis
ille lynceus fuerit ? quis in obscurissimis antiqui-
tatis tenebris videns, addita a vere gestis secerneret ?
Etiansi ipsa Acta martyrum autographa, et vitæ
ipsæ ab iisdemmet, quorum Vita enarraur histo-
riam haberemus, difficili tum etiam examine id
possemus consequi: neque enim omnia in illis re-
censita sunt, nihilque neglectum ita ut ab alio addi
non potuerit. Et quare potius [44] non multa ipse
omiserit, quæ minus probaret, quam addiderit ? Nar-
rat præterea res gestas, *non ut res gestæ fuerunt,
sed ut geri potuerunt.* Unde id habet Bellarmi-
nus ? Habuisse ipse rectum actorem ordinem, et

ut res gesta est ab alio conscriptam, et publicatam, unde immutationis hujusmodi Metaphrastem arguerit? Prodat in lucem. Alias illi ex ingenio et suspitione quadam sua asserenti non credemus. Suspicetur ille quidquid velit, acumine ingenii, quo pollet, edicet. Res cum in facto consistat, nisi rem ipse, uti gesta est, in medium proferat, rem aliter, et uti geri potuerit, narrari a Metaphraste non dicemus. *Addit colloquia et dialogos martyrum cum persecutoribus* Quid si illa habuit ipse ex aliis manuscriptis et libris authenticis, qui modo vel negligentia hominum, vel rusticitate illa sua, vel vetustate obsoleverint? Diligentia Græcorum imperatorum quorum maxima tum erat penes universum orbem auctoritas, in illis conquirendis non defuit. Maximi sumptus tum ex imperatorum ærario, tum ex propriis ipsius Metaphrastæ, cujus amplæ erant facultates, in hoc negotio decreti, effusissime suppeditati sunt: non defuere comitum, eorumque doctissimorum auxilia. Ea quoque tempestate plures manuscripti codices habebantur, quam hac nostra ætate, cum et Barbarum incursionibus universa Græcia afflictæ est, et similes codices nequissimorum hominum scelere variis modis deperdit: adde curiosorum hominum sollicitudine et studio, alio atque alio exportati.

Quis itaque jure negaverit, quæ Metaphrastes concinnavit in aliis codicibus, usque fide dignis non perlegisse? Et potest tandem quilibet, dummodo rerum substantiam non immutarit, alio et alio modo rem efferre. Etenim si iisdem ipse formulis et luminibus, ac veteres illi, rem exscripsisset, Vitarum exscriptor, non auctor dici meruisset. Studium simile laudaverat in Vita Joannis Damasceni, Joannes patriarcha Hierosolymitanus: Εἰ οὖν τὴν ἐκείνου μορφήν οὕτω τὸ λαμπρὸν ἐπισπεύδουσι, τί ἄρα δεῖον περὶ τὰς ἱστορίας τῶν πράξεων ἡμελιμῆνους εἶναι τοὺς λόγους, καὶ ἀκαλλεῖς; Οὐ μνοῦν. Τῆς γὰρ ἀγροικότεροις συγγνώμη, ὡς ἔχουσι, σχεδιάζουσι λόγους τὰς πράξεις δ' ἱστοροῦντάς τῶν ἐναρεστησάντων Χριστῶν, οἷς ὁ λόγος τὸ σπουδαζόμενον γέγονεν, οὐ συγγνωστέον, βίους ἀγίων παρρωραμένους, ἐσχεδιασμένους, ὡς ἐτυχε, καὶ μᾶλλον ἀνδρῶν τοιούτων, οἷς πνοὴ καὶ ζωὴ τὸ λόγους ἐπαρρησιάζειν ἐχρημάτισεν. *Igitur si circa imaginum effigiaturas tantopore probatur id genus studii, dignumne fuerit, quod ipsorum bene præclareque gesta negligantur, et incullæ jaceant historiæ? Non profecto. Nam ut interim concedatur simplicioribus venia, qui, qua possunt opera tumultaria, divorum Acta conscribunt: diserti tamen, ingenioque pollentes, nequaquam dignandi sunt venia, si, quod faciunt, contemptui habent, Vitæ sanctorum, præsertim si illorum spiritus ac vita invigilavit libris, etc.* Amplificaverit etiam, ut legentium animis satisfaceret, quod in aliis historicis laudatur, expetiturque ab omnibus, jure in Metaphraste non reprehendimus. At [45] res ipse sacras pertractavit, in quibus vel immutare, vel addere summa religio. Parcant mihi qui ista opponunt. Nesciunt quid inter fidem hu-

manam divinamque intersit, quid inter historicum, et evangelistam, quid inter dogmata et consuetudines, quid inter res præcipuas et politissimas, quas vel levissima immutatione vulnèra veris, et inter levissimas, et scribentis arbitrio obnoxias, quæ utcumque narratæ dum a veritate non receditur, nulli detrimentum adjungunt. Quis in referendis colloquiis verosimilia damnet? Operas et facultates collatas ab imperatoribus abusi de expressit Psellus in oratione: Φασι γέ τοι μηδ' ἐκ παρέργου τοῦτον ἦρθαι τοῦ πράγματος, μηδ' αὐτὸν προθέμενον εἰ μὴ ὅσον βούλεσθαι. Βασίλειον δὲ τοῦτον παρακλήσεις ἐπὶ τοῦτο προήνεγκαν, καὶ οἷς ἐφρονεῖτο λόγος καὶ σύνεσις. Καὶ τὴν αὐτῶν ἢ παρασκευῆ ἐξ ἐτοίμου, κύκλος τε οὐ βραχὺς τῶν τε πρώτως ἐνηχημινομένων τὴν λέξιν, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα τεθέντων καὶ ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ· ὁ μὲν τὰ πρώτα ποιῶν, ὁ δὲ τὰ δεύτερα, καὶ ἐπὶ τούτοις οἱ τὰ συγγεγραμμένα ἐξακριβοῦμενοι, ἴν' ὅτι τοὺς ὑπογραφίας λάθοι, πρὸς τὴν ὑποκειμένην διορθώσονται ἔνοιαν. Οὐ γὰρ ἐντὶν αὐτῶν διὰ τὸ πλῆθος τῶν συγγραμμάτων πολλάκις τὰ αὐτὰ ἀνακαλεῖται τε καὶ ἐφορᾷν. Ἄλλ' εἰ καὶ πολὺς ὁ ζῆλος ὀνόματος καὶ ἡ φροντίς περιττοτέρα τοῦ δέοντος, ἢ μᾶλλον πρὸς τοῦτο δι' ἀξιοχρεως· ἀλλ' ὅγε στάχυς ἐνενηχῆται μακρῶ τὴν σπορᾷν, καὶ τὸ λήϊον οἶον οὐδέπω καὶ τήμερον. Εἴτε καὶ μηδὲν ἄλλο τῷ ἀνδρὶ διεσπούδαστο, μηδ' ἀποκρῶντα τὰ νῦν ἄλλα σύμπαντα, καὶ καθ' ἕκαστον πρὸς ἀφορμὴν εὐφημίας ἀρκούν, ἀλλὰ τόγε τοιοῦτον ἐλέστα σιούδασμα, καὶ οὕτω καταπράξασθαι τε καὶ ἀκριβῶσασθαι, αὐταρκές ἀντι παντὸς ἄλλου πρὸς ἐγκωμιον τῷ ἀνδρὶ. *Porro autem dicunt eum non leviter et quasi aliud agentem hanc rem esse aggressus; neque ipsum id sibi proposuisse, ut faceret quantum vellet. Sed imperatoris adhortationes eum ad hoc adduxere, et ii, quibus curæ erat doctrina et intelligentia, et promptus ei fuit apparatus, et non parvus orbis eorum, qui primo dictionem notis excipiebant, et eorum, qui postea transcribent: et alius post alium, ille quidem prima faciebat, hic vero secunda exscribebat. Et post hos alii qui quæ scripta fuerant, pulchre intelligebant, ut quod scriptores latuerat, ad propositam corrigerent sententiam. Nam [46] propter scriptorum multitudinem non licebat ei sæpe eadem revolvere et intueri. Sed etsi fuerit nullus labor, et major quam par esset sollicitudo, imo vero digna, quæ in hoc adhiberetur; sementem tamen longe vicit spica et seges, qualis nondum fuit usque in hodiernam diem. Quocirca etiam, si nihil aliud a viro illo fuisset elaboratum, et non alia omnia, quæ vel singula sufficiunt ad laudem conciliandam, opus tamen tale suscepisse et id tam præclare effectum reddidisse, viro pro quovis ad laudem sufficeret.*

Aliquas etiam conversiones astantium paganorum in tanto numero: miracula plurima, et maxima in eversione templorum et idolorum, quorum nulla est mentio apud veteres historicos. Nullam esse mentionem apud veteres historicos, nemo vere, neque ingenue dixerit, nisi qui omnia antiquorum monu-

menta, etiam quæ alicubi latent vel disperdita [46] sunt, legerit: quæ legisse Bellarminum, nec ipse Bellarminus dicit. Sic Savilius accusavit falsitatis multas miraculorum narrationes in Georgio Alexandrino, qui vitam Chrysostomi scripserat, qui antiquiores, ut Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Palladius eas non narrant. Quasi vero res ecclesiasticas alii non scripserint; licet scribatur ab aliis, falsum, ac suspectum sit. Nugæ. Multa etiam ex traditione habentur, quæ in libris scriptis non exstant Nilus Chrysostomi discipulus in epistolis scribit. Chrysostomum, τοῖς γνησίοις τῶν πνευματικῶν φίλων κατ' ἴδιον διηγέσατο. *Legitimus spiritualibus amicis privatim narravit.* Et epistola ad Anastasium narrat visiones angelorum, qui celebranti Chrysostomo assistebant. Sic etiam Proclus narravit, vel etiam scripsit, licet non existet, visionem sancti Pauli dictantis Chrysostomo interpretationem epistolarum. Male itaque concluditur: Nou legitur apud veteres historicos, ergo non fuit. Miracula sane, quæ narrat Metaphrastes, *maxima sunt.* Non abnuo. Id illi in animo fuit, res magnas, admirandas, insuetasque in scriptis referre. Parum illi curæ fuit minutiora recensere, quæ etiam ipse data opera prætermisit. Conversiones paganorum tam spissæ et in tanto numero incredibiles sunt. Incredibiles iis, qui æternitatem et tempus, summum bonum, et sua commoda: vitam beatam, ac ventrem: vires divinas, et humanas pede suo, et modulo, non rei natura metiuntur. Gregorius Nyssenus in Vita sanctæ Macrinæ: Οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰ ἑαυτῶν μέτρα τὸ πιστὸν ἐν τοῖς λεγομένοις κρίνουσι. Τὸ δὲ ὑπερβαίνον τὴν τοῦ ἀκούοντος δύναμιν, ὡς ἔξω τῆς ἀληθείας ταῖς τοῦ ψεύδους ὑπονοίας ὑβρίζουσι. Διὸ παρήμι τὴν ἄπιστον ἐλείνην ἐν τῷ λιμῷ γεωργίαν, πῶς ἐκβαλλόμενος ὁ πρὸς τὴν χρεῖαν στος, οὐδέμιαν αἰσθησὶν ἐποίησε τῆς ὑπαίρεσως· ἐν τῷ ὁμοίῳ διαμένων ὄγκῳ, καὶ πρὶν διαδοθῆ ταῖς τῶν αἰτούντων χρεῖαις, καὶ μετὰ τοῦτο· καὶ ἄλλα τούτων παραδοξότερα, παθῶν ἰάσεις, καὶ δαιμονίωντων καθάρσεις, καὶ ἀψευδεῖς προρρήσεις τῶν ἐκδοσόμενων. Ἄπαντα τοῖς μὲν δι' ἀριθείας ἐγνωκόσιν, ἀληθῆ εἶναι πιστεύεται, καὶ ὑπὲρ πίστιν ἦ. Ἐπὶ δὲ τῶν σαρκοδεστέρων, ἔξω τοῦ ἐνδεχομένου νομίζεται· οἱ οὐκ ἴσασιν, ὅτι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, καὶ ἡ τῶν χρισμάτων διανομὴ παραγίνεται· μικρὰ μὲν ἕλιγοπίστοις, μεγάλη δὲ τοῖς πολλῶν ἔχουσι ἐν ἑαυτοῖς τὴν εὐρυχωρίαν τῆς πίστεως. *Plerique pro eo, quantum ipsi possunt efficere, credunt ea, quæ dicuntur, quæ vero audientis superant vires, tanquam a veritate remota mendacii suspicionibus insectantur. Proinde mirandam illam in penuria, et fame agriculturam prætermitto. Quomodo in pauperum usus projectum frumentum, nec dum distribueretur, nec post imminutum sil, sed eadem mensura numeroque permanserit: aliaque his longe magis admiranda, morborum curationes, expulsionones dæmonum, et veras futurorum prædictiones: quæ quidem omnia iis, qui diligenter explorarunt, vera esse constat, licet fidem superare videantur, nec fieri potuisse iudicentur ab*

iis, qui carni magis addicti sunt; qui nesciunt proportionem fidei, munerum fieri distributionem, et parva quidem dari habentibus parvam fidem, magna autem illis qui ingenti fide præditi sunt.

Auctor vitæ sancti [47] Niconis, qui a poenitentia sibi cognomentum habuit: Πεφύκασι γὰρ πῶς οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὴν οἰκείαν ἀφορῶντες ἀσθένειαν, τὰ παράδοξα πολλάκις τῶν πραγμάτων, καὶ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος εἰς τις τιμὴν τῶν ἀγίων τερατουργούμενα, ἀδύνατα οἶσθαι, καὶ μὴ βρόδῳ πιστεῦειν ταῦτα ἢ παραδέχεσθαι. *Ita natura homines comparati sunt suæ infirmitatis limites non excedentes, ut res sæpius præter expectationem, et in honorem sanctorum a Deo mirifice perpetratas, haud fieri potuisse existiment: neque ita facile illis fidem adhibeant, nec admittant.* Symeon ipse Metaphraste in Vita sancti Symeonis Stylitæ Senioris: Ἄλλὰ δέδοικα μὴ τοῖς μετὰ ταῦτα μῦθος εἶναι δόξη τῆς ἀληθείας γεγυμνωμένος. Φιλοῦσι γὰρ ἄνθρωποι τῇ φύσει μετρεῖν τὰ γινόμενα· εἰ δὲ τις τῶν αὐτῆς ὄρων ἐπέκεινα λέγοιτο, ψευδὴς τοῖς τῶν θεῶν ἀμυήτοις ὁ λόγος νομίζεται. *Sed vereor, ne posteris hæc fabula videatur, a veritate aliena. Namque homines natura facta commensurare solent. Et si quid extra illius limites aliquid narraverit, mendax rerum divinarum inexperitis sermo iudicatur.* Incredibiles nescientibus, quantum est in sanguine Christi virum, eandem esse potestatem in Christo centum, et mille, et decem millia, et multo plures in fidem convertendi. Tot regna, tot provinciæ pusillo tempore Christi fidem professæ, tot martyrum myriades brevissimo tempore Deo consecratæ, tanti numeri conversorum paganorum fidem nec dubiam faciunt.

His quoque manifeste colligitur, quantum ineptiat Casaubonus, dum nullam ob causam in Metaphrastem accerrime desævit. Exercit. 6. *Metaphrastes scriptor eppido rccens, et persæpe vanissimus, magnusque fabularum anilium consarcinator.* Tantumque ei tribuit, *quantum ei debet, qui diligentia quidem summa, sed indicio nullo in ea collectione sit versatus; neque aliter Baronius iudicat, quoties intendit animum, quod utinam semper fecisset. Ne alia loca ejus proferam in quibus Metaphrastem, ut anilium sæpe fabularum hamaxarium severe castigat, in hac ipsa historia non constat ipse sibi, etc.* Modestiam tuam, et pudorem! Casaubone, si est. Verba ista tua tam magnifica habeo tibi ipsi: ne appingas Baronio scriptori modestissimo, et vere Christiano. Metaphrastæ dictum aliquando Baronius non approbavit, aliquando rejecit, ideone et vanissimum, et anilium fabularum consarcinatorem, et hamaxarium declaravit? Quid diceret de suis istis Exercitationibus Casaubonus, in quibus non persæpe, sed semper, et singulis paginis a doctissimis scriptoribus, non falsitatis tantum, et temeritatis, sed etiam malignitatis vincitur? Ut ergo minus animosissimus in Metaphrastem, prius et ante omnia, ut supra dixi, Vita sancti examinanda est, an sit legitima Metaphrastæ, ne aliorum male, inconsidera-

tequo dicta in Metaphrastem refundantur. Nec melius A sapit Franciscus Goduvinus de præsulibus Angliæ cap. 7. De Symeone Metaphraste, si non sufficit dixisse, quod de Sozomeno Melchior Canus, Græcus is fuit, et hæc natio est, semperque fuit ad mentendum promptula, [48] quam dignus sit fide iudicet Baronius, rufus verba libenter usurpaverim de eo hac in causa laturus sententiam: sic enim ille: Sicut in aliis multis ibi a se positis errare Metaphrastem certum est, ita et in his hallucinatum esse constat. Ac jure profecto tum demum poterat mendacissimi nebulonis stigmata inurere, quem ter, si non quater mendaci, ac falsitatis tum nuperrime arguisse deprehendet, quisquis paucula folia locum illum præcedentia evoluerit. Belle equidem. Metaphrastes Græcus est: Græci sunt prompti ad mentendum. Ergo nulla fides Metaphrastæ adhibenda. Sequere, omnes Historici ecclesiastici antiquiores Græci sunt; ergo dicta eorum sunt rejicienda. Si quia Græci, ideo fide carent, quam ratione suadebimur dictis tot sanctissimorum Patrum, tot conciliorum decretis? Goduvinus respondebit, omnino omnes ad unum, et eorum dicta omnia negligenda, quia Græcorum scilicet: ne tamen vera, quia non probantur, nec sunt e cerebro recentiorum hæreticorum. An mentiti sunt unquam Angli, et reliquæ nationes occidentales, ut nempe tanquam nunquam mentitorum fidei credamus? Male equidem cum historia tum profana, tum ecclesiastica ageretur, si fidem eorum penitus vellamus, qui aliquando ab aliis scriptoribus mendacii, aut falsitatis redarguuntur. Cum enim homines sunt, possunt in aliquibus falli, et ita humana conditione poscente sæpissime falluntur, non ita tamen, ut multo sæpius vera non nuntient, et ita sint ut ipsi dicunt, et narrant.

Baronius in Annalibus ante annum 859, Metaphrastem vixisse colligit ex ætate Michaelis Pselli, qui eo anno vivebat, et orationem in illum habuerat, qua asserit de ejus obitu audisse eos, qui viderant, felicem ipsius ad Deum transitum. Quare circa annum minimum octingentesimum Metaphrastem floruisse necesse est, qui anno 859, jam pridem defunctus laudatur. Baronium secuti sunt plures alii, quos hic commemorare necesse non est: sententiæ fundamentum nullum aliud erit, quam Psellus ipse Gratianus auctor: nam idem ipse in ejusdem Metaphrastæ venerationem, ac cultum officium in Ecclesia concinendum composuit. Is in canonis ode 3, refert illum consilio atque monitu Parii anachoretæ munus aggressum scribendi, primum omnium colloquium illud scripsisse, et Theoctistæ Vitam graphice admodum celebrasse: Τὸ πρῶτόν σου σύγγραμμα ἐκ προνοίας θεϊκῆς, καὶ ὁμιλίας γέγνε τοῦ ἱερῶν πρεσβύτου καὶ μοναχοῦ, Συμεῶν θεσπέσιε, ὃν ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ τεθεώρηκας. Ἐτ, Ἄξιός ἐξύμνησας τῆς Λεσβίας τὰ λαμπρὰ καὶ θεὰ ἀγωνίσματα, θεοκτίστης τῆς ὄντως ἀγγελικῶν μικροῦ καὶ ἀσώματον τελεσάσης πανσόφως τὸ πολίτευμα. *Prima tua commentatio ex divina providentia, et colloquia facta*

est sacri senis et anachoretæ. Symeon admirabili, quem in Paro insula comperisti. Et, pro igni laudasti Lesbii illustria, et divina certamina, vere Theoctistæ, a Deo fabricatæ, quæ angelicam, et tantum non incorpoream absolvit sapienter vitæ rationem. Cum itaque certum sit, vitam hanc Theoctistæ, quæ [49] præ manibus omnium est, scriptam fuisse a Metaphraste, in eaque agatur de ætate auctoris, certum quoque remanet tempus Symeonis Metaphrastæ. Quæcunque enim de se auctor, vel de Himerio contra Arabes Cretam misso, narrat, ea evenere tempore Leonis imperatoris Basilii Macedonis filii, et Constantini Porphyrogenetæ patris, qui ob doctrinam, et reliquas alias disciplinas, quibus inclaruit, sapientis sibi cognomentum accepit. Addes Cedrenum, Zonaram, Curopalatem, reliquosque Ecclesiæ Græcæ scriptores. His Diatriba mea de Psellis conclusi Symeonem Metaphrastem Viarum scriptorem sub Leone floruisse, muneribus ac dignitatibus auctum: sub eodem scriptorem exorsum esse, et sub Constantino Leonis filio, et nepote Romano, ætate etiam prævectiore, assiduis laboribus absolvisse.

Hæc doctissimus Bollandus non usquequaque probavit. *Non erat tum admodum natu provecus Metaphrastes, ut qui imperatoris virtutis tyrocinium ponere sub veterano duce juberetur. Fecerit tunc 20 aut 22 annorum: potuit igitur annum Christi 957 aut 960 vitam deinde producere, atque ita sub Constantino Porphyrogenito Leonis filio tum Theoctistes eam Vitam, tum alia divorum acta eum elucubrare certum videtur, non ut Allatius scribit, sub Leone et Constantino. Non in hac Vita Leonem diserte τὸν μακαρίτην, felicitis memoriæ appellat, qua ratione loqui de mortuis solemus. Si ea prima ejus Commentatio fuit, nihil igitur sub Leone scripsit, quod quidem ediderit in lucem Neque Alexandro rerum potente, ita laudare Himerium ausus esset. Præcipue publicus res tractare sub Leone cepit. Alii etiam addunt, valde adolescentulum in Cretam profectum fuisse.* Pendamus rem suo pondere. Idque ut accuratius succedat, verba Symeonis recitemus ex Vita sanctæ Theoctistes. Γενομένων μοι ποτε κατὰ τὴν Πάρῳ. Γέγονε δέ, καὶ γὰρ ἐπὶ Κρήτην διέπλεον ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Λέοντος ἐκεῖσε πεμφθεὶς, Λέοντος, φημί, τοῦ εὐνοχοῦς ὄντως βασιλέως, καὶ τὴν εὐτυχίαν Ῥωμαίων τῷ τάφῳ ἀναθήψαντος. Ἐπαμπόμην δὲ συστρατευόμενος Ἡμερίῳ τῷ πάνυ, τῷ στρατηγικωτάτῳ δηλαδὴ καὶ ἄρῳνοι τοῦ τε δρόμου, καὶ τοῦ στόλου παντός, ἣ τότε ἀλθιθέστερον ποιησάμενος, καὶ μικρὰ τοῦτου μνησθεὶς ἀτιμάσω τὸν ἄνδρα ἐπὶ τὴν παρούσαν τέως ὑπόθεσιν εἶμι, ἐκείνου κατὰ καιρὸν μνησθησόμενος. Ἐστελλόμενῳ τοιγαροῦν τοῦτο μὲν ἐκείνῳ συστρατευόμενος, καὶ προδιδαχόμενος εἰς πειραν στρατικὴν, οἷα πῶλος μητρὶ πρὸς τὰ γενναϊότατα τῶν στρατηγημάτων συσκαίρων. Οὕτω γὰρ ἦν ὁ τοῦ μακαρίτου μου Βασιλέως σκοπός· τοῦτο δὲ πρεσβευόμενος πρὸς τοὺς τὴν Κρήτην ἔχοντας Ἀραβας. *Cum aliquando in Paro essem in-*

sula : sui autem, nam in Cretam navigabam a Leone beatæ memoriæ eo missus, Leone, in quem illo vere fortunato imperatore, qui ipsam Romanorum felicitatem secum videtur in sepulcrum intulisse. Mittebar autem uno militans cum clarissimo illo Himerio, utpote ducendi exercitus peritissimo, Dromi præfecto, qui et universæ classi imperabat, aut, ut verius dicam, ipsius animi perturbationibus; sed ne multis efferendam laudibus illius peritiam belli [50] administrandi obiter attingens, levi ejus facta mentione, dedecus ei potius videar inussisse, ad propositam interea narrationem redeo, de eo opportunius dicturus alias. Mittebar igitur partim cum eo militans, et ad imperatoricæ artis documentum aliquod promovendus, ut equulus matri, ad præclui, a ejus stratagemata assiliens: id enim præcipue Augustus spectabat: partim ut ad Arabas Cretam obtinentes legatione fungerer.

Planum est, dum hæc componeret Metaphrastes Leonem imperatorem vita defunctum fuisse, non ex verbulo tantum, τοῦ μακκρίτου, sed quod id apertissimis verbis enuntietur, Λέοντος, φημί, τοῦ εὐτυχούς ὄντως βασιλέως, καὶ τὴν εὐτυχίαν Ῥωμαίων τῷ τάφῳ ἀναθήσαντος. Leone, inquam, illo vere fortunato imperatore, qui ipsam Romanorum felicitatem secum videtur in sepulcrum intulisse. Risi sæpius, ut hoc quoque hic obiter, etsi non extra materiam observem, ridiculam Genebardi in Chronico anno ante Christum 263 interpretationem, qui vertens illa Suidæ de Symeone Metaphraste, Ἐν τῇ τοῦ μακκρίτου Λογοθέτου μεταφρασεὶ τῇ εἰς τὸ μακκρίτιον τοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ, ita euuntiavit. Nobis assentitur Macaritus Logothetes in lib. Metaphrasis, his verbis: cum debuisset, nobis assentitur beatus Logotheta, Metaphrastes scilicet, in Metaphrasi, hoc est, in Vita et Martyrio sancti Luciani. Ne novum hunc auctorem Macaritum Logothetam, per imprudentiam confictum in antiquitate quæ- rere insulse cogamur. Tum erat valde adolescentulus, vel, non erat admodum natu proventus: fuerit tunc viginti, aut viginti duorum annorum. Hoc vero non probatur. Quinimo si res, de qua agit, attentius consideretur, multo videtur natu grandior, et mediam hominis ætatem decurrens. Ait de se in eadem Vita: Ἐγὼ δὲ περιεργότερος ὢν, καὶ συνιέντι δεινὸς ἦθος. Ego cum essem curiosior, et satis solers, ac sagax mores hominum percipiendi. At solertiam sagacitatemque consimilem, et longo experimento, et ætate proventa consequimur. Et quidem in deridiculo esset, si quis in juvenili ætate similia profiteretur. Quis præterea adolescentem cum tanto duce simul militantem? Quis imberbem oratorem ad Reges, et potissimum Barbarum miserit, qui veneranda, barbataque, ut ita dicam, forma, in qua credunt sapientiam, prudentiam, fidemque inesse magis flectuntur, quam imberbi ac depile facie, cujus in peragendis negotiis nullam rationem habent. Et Metaphrastes tum mittebatur, Cretam ad Arabes legati munus obiens: Τοῦτο δὲ προσθευόμενος προς τοῦ ρῆν Κρητὴν ἔχοντας Ἄραδας:

Partim ad Arabas Cretam obtinentes legatione fungerer. Ne hic referam, quæ Plato lib. xii De legibus statuit, majores annis quinquaginta ad publicum munus peregre mitti: ideoque πρόσβαις dici, senes, natu grandiores, ætate proventa. Et quod Plinius scripserat ad Trajanum. Cautum est, domine, ne quis capiat magistrarum, neve sit in senatu minor annorum triginta. Ante enim illam ætatem homines neque [31] rerum gerendarum usu, neque auctoritate apud eos, quibus persuadere conantur, excellent: imo dolis etiam haud difficulter capiuntur, quod de illis enuntiat Arist. lib. ii Rhetoricorum.

Addo verba Synesii de Regno ad Arcadium: Ἰσχυρόν γὰρ ἡ νεότης ἐφ' ἑκάτερα ῥοπή, ὡς περ οἱ ποταμοὶ ταῖς δοθείσας ὁδῶν ἀφορμαῖς ἀπληστότερον ἐπέξερχονται. Vehemens est impetus inventæ in utramque partem, non aliter ac amnes, qua via data est, eruptionibus illuc excurrunt avidius. Lubrica est moribus ætas. Imo si verum est, quod nos conjectura non levi ducti asseruimus; neque eam improbavit Bollandus, Symeonem a secretis sub hoc Leone, qui aurum a Rodophyllo relictum Leoni Tripolitæ infami apostatæ obtulerat, ut eum ab excidio Thessalonicensi averteret, ideoque dignitatibus auctum ab imperatore, non alium fuisse, quam Symeonem hunc Metaphrastem, jam habemus certissime, Symeonem eo tempore, quo Cretam adnavigabat ætate plenum fuisse, tantum abest, ut valde adolescentulus esset, et infra viginti tres annos ætatem numeraret. Expeditio enim Himerii ponitur anno Christi 902. Leonis imperii anno decimo septimo, Rodophylli, et Symeonis cum Tripolita Leone pacta anno Christi 904, a Joanne Caminiata illius ævi scriptore, et qui rebus aderat, recensentur libro de excidio Thessalonicensi, in quo Symeonem hunc ætate proventum vocat, Ἄνδρα φρονήσει βεβηκότα, et διὰ πείρας ὄντα πολλῶν πραγμάτων. Virum prudentia proventum, et multarum rerum experientia munitum pectus gerentem. An duorum annorum intervallum tantum hominem, et prudentiæ, et ætatis in alio atque alio statu collocaverit, et tantam rerum experientiam accreverit, ut adolescentem in viros immutet, et minus prudentes ad prudentiæ ultimos limites ponat? Quoniam vero legatio ista Rodophylli, et Symeonis non ita obvia est, et jejune admodum a Cedreno narratur, erit operæ pretium, si a Joanne Caminiata, auctore non ita noto audiat: Ἦν δὲ τις μετὰ τοῦ λοιποῦ πλῆθους τῶν ἀχμαλώτων συλληφθεὶς εὐνοῦχος τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν ἐξέχων εἰς Ῥοδοφύλλης ὄβτω καλούμενος, δεῖ ἔτυχε πρὸς μικροῦ τοῦ κινδύνου τὴν ἐπὶ ὄσιν σταλαίς· καὶ τιμῶν χρειῶν ἕνεκεν πρὸς τῇ πόλει γενόμενος μεθ' ἡμῶν συγχελισθῆναι, καὶ τῶν ῥηθέντων ἀνιάρων μετασχεῖν. Ὅς καὶ ἐκόμιζε μεθ' ἑαυτοῦ πλῆθος χρυσοῦ, ὅπερ ἔλεγε ἀπάγειν ἐπικουρίας τινός χάριν τοῦ κατὰ Σικελίαν στρατοῦ συμπλεκομένου τοῖς κατὰ τὴν Ἀφρικὴν Βαρβάρους ἀεί, καὶ πολλῆς δεομένου τῆς ἐν τοῖς πράγμασι συνεργείας, ὁδὸς οὐκ κατὰ τὴν

νύκτα, μεθ' ἣν τοῦ κινδύνου τὴν πείραν ἄπαντες ἔδοξάμεθα, ἔλαθεν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἐξενεγκεῖν τῆς πόλεως τὸ χρυσίον ἐκείνο, μετὰ καὶ τινων τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ, καὶ πρὸς τὸν στρατηγὸν Στρυμμῶνος ἐξαποστεῖλαι, χαράξας ἐπιστολὴν περιέχουσαν ἀσφαλῶς φυλάττειν τοῦτο μέχρι τῆς ἐκβάσεως τοῦ πολέμου. Χειρωθεὶς οὖν οὗτος ἤχθη κατὰ πρόσωπου τοῦ τυράννου· ὁ δὲ τὴν μορφήν ἀλλοιώσας ἐμβριθέστερόν τε μᾶλλον ἢ πρότερον εἶχε πρὸς αὐτὸν χρησάμενος, ἀνηρώτα. Πού δῆ, φησί, τὸ τοῦ βασιλέως χρυσίον, τὰ δύο τάλαντα, ἄπερ ἐπὶ Σικελίαν ἄγειν ἐτάχθης; Ὁ δὲ, Τοῦτο δῆ, φησὶν, εἰς ὅπερ κατεῖλημαι. δεδιώς, τὴν πολιορκίαν λέγω τῆς πόλεως, ἐπέπερ οὗτος [52] ἐγὼ δευρο τυγῶν, ἀδυνάτως εἶχον τοσοῦτο κινδύνου παρόντος ὑποχωρεῖν, καὶ μὴ τὰ κερ' ἑαυτοῦ δεικνῶναι, πάντων εἰς ἐμὲ βλέπόντων ὧν ἂν τι χρηστὸν τοῖς, καὶ τῷ καιρῷ τούτῳ χρήσιμον, δυνάμενος παρασχεῖν, τούτου δῆ χάριν τὸ μὲν χρυσίον ἐκείνο τῆς πόσεως ὑπεξήγαγον· οὐ γὰρ ἐδυνάμην ἀκριβῶς περὶ ἀδύλων στοχάζεσθαι. Ἐγὼ δὲ σοὶ παρέσθηκα τήμερον δορυβάτωρ, πολλῶν ἄλλων χρημάτων παρτίως, εἴ γε ζῶντά με καὶ ἀβλαβῆ συντηρήσεις. Ἀχθεσθεὶς οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ ἀλαζῶν ἐκείνος, καὶ τὸν θυμὸν ὅποιως αὐτὸν εἶχε διὰ τε τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῆς φωνῆς ἐκδηλον παραστήσας, βύθιον ἐξεβόησεν. Ἐπειδὴ περ, φησὶν, οὐκ ἔμπαρ ἐκ τῶν προκειμένων ἀδιάρηστον εἶναι τὴν τοῦ θανάτου ψῆφον, τοῖς μὴ τὰ οἰκετὰ χρέματα λύτερον παρεχόμενος ὁ τῆς γυναικωνίτιδος οὗτος, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς ἐπίδειξιν ποιεῖται τὸ πλάσμα τοῦ ψεύδους, μέγα καὶ θαυμαστόν, οἷα κατὰ τῆς ἑαυτοῦ προβαλλόμενος σωτηρίας, βάρδοις τυπείσθω τὰ τε ἰσχία, καὶ τὰ κατὰ τὸν νῦτον μέρη· ὡς ἂν ἄρτι γινώσκοντιν παρίσταται, καὶ περὶ τῶν δικαλέγεται, καὶ μὴ χρημάτων ἀλλοτριῶν ἀμφισθητῶν τὸν περὶ ψυχῆς ἑαυτῷ περιποιεῖται κίνδυνον. Οἱ λειτουργοὶ οὖν τῶν ἀδύλων φόνων, ὡς μόνον εἶδον αὐτὸν μεθ' ὑποσυρμού φωνῆς καὶ μανίας τὴν τοιαύτην ψῆφον κατὰ τοῦ ἐστῶτος ἐξενεγκάμενον, θάττον λόγου παντὸς τῆ γῆ τούτου προσέβραξαν, καὶ τοσούτους βάλלוσι πληγὰς, ὡς μὴ ἐπὶ πολὺ ἀντισχεῖν τοῦ ἀλλοίου τοῦ σώμα, ἀλλ' εἰς πολλὰ διαιρεθῆν, καὶ τοῖς ὄχετοῖς τῶν αἰμάτων τὸν ὑπολείμενον τόπον πληρώσαν, οὕτως τὴν ψυχὴν ἐπαφεῖναι, καρτερεῖν ταῖς δριμείαις ἐκείναις ἀγληδύσιν οὐκ ἐξισχύσαν. Ὡς οὖν ἀπέσθηκε καὶ δῆλος ἦν τοῖς ὁμοῖς ἐκείνοις δορυφόροις ἔτι τὰς πληγὰς ἀφιεῖται, καὶ μετὰ θάνατον, μόλις ποτὲ τῆς κατεχούσης ἑαυτὸν ὀργῆς περιάρας ὁ δυσέντευκτος θῆρ. Ἔστω, φησὶ, μετὰ τοῦ χρυσίου ἐκείνου καὶ οὗτος εἰς ἀπώλειαν· ἀλυσίτελές γάρ, ὡς εἶοικε, καὶ εὐρεθῆν ἂν διεδείκνυτο. *Cum reliqua captivorum multitudine captus quoque fuerat quidam imperatoris eunuchus, unus e: primatibus, cui Rodophyllo nomen fuit, qui paulo ante periculum in Occidentem missus ob nonnullas causas admodum necessarias Urbem appellens, cum nobis inclusas, noxæ, quam memoravimus, particeps fit. Ducebat ille secum magnam auri vim, quod ille asserverat in Siculi exercitus, comitino cum Barbaris Africanis congregientis, mul-*

tuque ope propterea indigentis, auxilium deferre. Hic itaque nocte, quæ præcesserat discrimen, quod omnes experti sumus, clanculum nescio qua ratione, tum aurum illud, tum servos suos nonnullos urbe extulerat, et ad Strymmonis ducem miserat, datis litteris, ut illud ad finem usque belli expeditam securitatem haberet. Captus igitur Rhodophyllus ad tyrannum conducitur. Ille aspectu mutato, et vehementiore quam antea naturam induens efflagitabat: Ubi sunt imperatorii auri talenda duo, quæ tibi commissa fuere, ut in Siciliam adveheres? Rodophyllus: Meum hunc casum, quem perfero, patiorque suspirans, cernensque urbis obsidionem; quando ipse huc fortuito delatus non possem ab imminente tam diro periculo evadere, secedereque, et mea B qualiacunque illa forent, conferre, omnibus in me oculos vertentibus, tanquam proficuum sibi, et tempori peropportunum, aurum illud clam urbe eduxi: neque enim poteram de dubiis certo aliquid conjectari. At ipse nunc adsum tibi captivus ingentium aliarum pecuniarum summam exhibiturus, [53] si vivum atque innoxium servaveris. Hiscæ superbus ille commotus, et agere ferens, et furorem, qui illum obsederat, et oculis, et voce explicans, imis ex præcordiis intonuit. Cum ex præsentibus haud didisset calculum mortis evitari ab iis non posse, qui proprias pecunias pro sua redemptione non exhibent, hic, qui e Gynæceio est, imo veluti in scena mendacium explicans, ingens illud quidem, et admirandum, salutem contemnens, coxas et scapulas fustibus contundatur; ut nunc tandem agnoscat, cui astat, et de quibus loquitur, et ne de alienis pecuniis ipse disputans, proprium vita discrimen subeat. Cædium itaque iniquarum administri, ut viderunt eum extensa voce, et rabie effusa in præsentem sibi similem sententiam ferentem verbo quolibet citius, hominem in terram allidunt, totque eum verberibus mactant, ut corpus miseri non diu restiterit, sed partes in plurimas dilaceratum, sanguinis veluti ductibus subjectum sibi solum inmundaverit, sicque animam efflaverit, cum diros illos dolores sustinere non posset. Ut vero defatigatum agnoverunt immanes illi lictores, qui plagis inferendis etiam post cædem finem non fecerant, vix tandem de furore aliquid remittens inexorabilis illa bellua, Esto, inquit, cum auro illo et iste in perditionem. Namque ut videtur, etiam si compertum fuisset, nullum illius usum percepissemus. Et paulo infra: Ἐρχομένοις γάρ τισι μετὰ τὴν πόλιν ἀλῶναι τοῖς ὀπισθοηποτοῦν διαδράσι, καὶ τοὺς ἰδίους αἰχμαλώτους ὠνομαζέμενοις συνήπτετο μετ' αὐτῶν, καὶ τις ἀνὴρ καλούμενος Συμεὼν, φρονήσει βεβηχώς, καὶ διὰ πείρας ὧν πολλῶν πραγμάτων, ὅς ἦν πρὸς τοῦ βασιλέως σταλείς δι' αἰτίαν τινὰ χρειώδη πρὸ μικροῦ τῆ πόλει, περὶ ἧς νῦν οὐκ ἀναγκαῖον εἶπειν. Τούτοις οὖν καθ' ἐκάστην μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀκόπλου συχῶς ἐρχομένοις ἀεκοίνωσε τὴν κατὰ τῶν εἰρημένων βουλήν ὁ δεινὸς οὗτος λέων ἐπιπὼν πρὸς αὐτοὺς, ὡς Ἐγὼ ἀπεχθῶς, φησὶ, φερόμενος ἐξ ἀρχῆς καθ' ἡμῶν, οὐκ ἔκρινον ζῶσσαι τῶν ἀλόντων οὐδένα· τίς γὰρ

ἐκ Θεοῦ μισθὸς πολεμίοις ἀνδράσιν ἐν καιρῷ νίκης τὸν ἄνθρωπον θάνατον συγχωρεῖν, ὃν αὐτοὶ μᾶλλον ἐτίχταινον καθ' ἑμῶν; Ἄλλ' ἐπειδὴ χρεῖα τις ἐπέγει, καθ' ἣν ἔστιν ἐπάνυχος ζῶσθηναι τούτους, εἴπερ αἵτιοι τὸν πέρτατος, περὶ τούτου καθ' ἑαυτοὺς ὑμεῖς σκέψασθε· ἐπιγόμεναι γὰρ ἤδη τοῦ καιροῦ με καλοῦντος πρὸς τὴν ἰδίαν ἀποπλεῖν πατρίδα Δύνασθε οὖν ἀντιποιθῆναι τούτων ὄντων διακοσίων τὸν ἀριθμὸν, δι' ἐγγράφου ἐγγύης, ὡς λαβεῖν ἡμᾶς ἀντ' αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς καταλλαγῆς Ἰσραηλινοὺς Ἀγαρηνοὺς, πεῖσαι τε τὸν κρατοῦντα τῶν Ῥωμαίων τὰ σκήπτρα, μηδεμίαν περὶ τούτου ἀμφιβολίαν ἔχειν, ἀλλὰ συνθεσθαι τοῖς ὑφ' ἡμῶν πεπραγμένοις· ἢ δεδότεσθε μὲν τὴν ἐγγύην, ὡς μὴ ἐν ὑμῖν κειμένην, ἀδελφὸν ὃν, ἢ παραδεχθῆσθε ὑπ' ἐκείνου, ἢ μὴ· ἐν οὐδενὶ δὲ τίθεται τοσοῦτον κακὸν, μικρᾶς προμηθείας μέγα προξενούον τοῖς ὁμοφύλοις τὸν δλεθρον· εἴπατε οὖν ἀποτέρῳ τούτων στοιχεῖτε, ἢ ἐνὶ γε τὴν ψῆφον δώμεν, ἢ τοῦ ζῶσθαι, ἢ τοῦ ἐπαλλάξαι αὐτούς. Ὁ εὖν βῆθεῖς Συμεών, εἴτε δὴ τῶν ἄλλων προτέχων πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἐγὼ τούτην τὴν ἐγγύην μόνος κανεγγυώμαι, σαφῶς εἰδὼς τὸ περὶ πάντα φιλόφρονον τοῦ καθ' ἡμᾶς αὐτοκράτορος, καὶ ὡς διὰ λόγου παντός παρέξεται τούτων ἕνεκεν, ἐξ ὧν ἔχει δεσμίαν Ἀγαρηνοῦν τοσοῦτους, ὅσοι καὶ οὗτοι τυγχάνουσιν ὄστες, οὐ καὶ αὐτὸς ἐγὼ τῇ Τραπῶ διακομίῳ, ἢ ἐπ' [54] ἔμοι πάλιν τὰ περὶ τῆς ἐγγύης λυθῆ, καὶ μηδὲν ἔχης κατ' ἐμοῦ προφέρειν, ἐπὶ τὴν ὀφειλὴν ἐκπληρώσω. Μόνον τυχῶσι καὶ οὗτοι τινος σωτηρίας, ἢνα συλλέξαντες ταφῇ δώσι τῶν ἀποικομένων τὰ σώματα, ἀ διὰ πάσης τῆς πόλεως κείμενα, καὶ αὐτὸν τὸν ἀέρα πρὸς θρήνον ἐφέλκεται. Ταῦτα ἀκούσας ὁ κατοκήθης ἐκείνους, ἔγραψεν τε πείσας τὸν αὐτὸν Συμεῶν καὶ ἐνώμοτον παρασχεῖν τὸν περὶ συνθηκῶν τούτων λόγον, ἀπολυθῆναι πάντας ἐκείνους τοὺς ἐξ ἡμῶν περιτεύσαντας ἄνδρας ἐπίτρεψεν. Ἐπειδὴ καὶ τὰ περὶ τούτου καλῶς εἶχεν αὐτῷ, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ ἦν τὸ πανούργημα, ἕτερον πάλιν οὐκ ἔλπιον τούτου τῇ δουλοῦντι τῶν φρενῶν ἐπενόησεν· πυρπολυθῆναι γὰρ ἄπασαν τὴν πόλιν προέτακτον, ἢν ἢ καὶ τοῦτο αὐτῷ οὐ τὸ τυχερὸν παρεμπόρευμα, ἢδε γὰρ ὡς οἱ τοὺς ἀχρημάτους ὠνούμενοι, οὐδὲ τούτου πράττειν αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἀνασχοίοντο, αἰρούμενοι μᾶλλον αὐτοὺς ἐκείνους καταπρησθῆναι, ἢ τοιοῦτόν τι καὶ ἀκοῆ παραδέξασθαι· μήπω γὰρ τῶν Βαρβάρων διὰ μέσου τῆς πόλεως τὴν φλόγα διασπειρόντων, ἀλλ' ἔτι πλησιαζούσας τῇ θαλάσῃ πυρπολούντων οἰκίας, μόνον ὅτι πρὸς τὸ καταβάλλειν τὰς ὑπὲρ τῆς πόλεως τιμὰς οἱ παρόντες πρὸς ἀλλήλους ἐκώρυσαν, καὶ πάλιν πρόσταγμα πανταχοῦ διεπέμπετο, παύεσθαι τῆς οὐκείας συνεργείας τὸ πῦρ, ὡς εἰς γρησὸν αὐτῷ πόρος καὶ ταύτης προελθούσης τῆς ἐπινοίας. Οἱ γὰρ ἄνδρες· ἐκεῖνοι σὺν τῷ βῆθεντι Συμεῶν, μὴ ἔχοντες ἀλλοθὲν ποθεν καταβλίεσθαι τὴν περὶ τούτου ποσόνητα, τὰ δύο ὑπέσχοντο τοῦ χρυσοῦ τάλαντα, ἄπερ ἦν ἡ θανάτων ἐκ τῶν βοπάλων εὐνοῦχος πρὸς τὸν Στρυμόνα ἐξασπασίας, ἀ καὶ θάπτον ἀγαγόντες διὰ τινῶν τρυφύμων, ὅδε ἐκρύπτοντο, καὶ τοῖς Βαρβάρους ἐπιρρησάντες, ὅπως τὴν πόλιν τῆς πυρροῦσας διασώσαντο. *Advenientibus nonnullis qui utinque effugerant post excisam urbem, et captivos proprios redimentibus, una cum iis advenerat*

vir, cui Symeoni nomen erat, proventa prudentia, et multarum rerum experientia celebris. Ille ab imperatore paulo ante in urbem ob causam maxime percommodam missus accesserat, de qua nunc aliquid dicere operæ pretium non fuerit. His itaque quotidie conferimque ad recessum usque navium concurrentibus, consilium suum adversus jam dictos immitis iste Leo communicavit. Ego, ait, vobis ab initio infensus ex captivis neminem vivum relinquere in animo habui. Quæ enim ex Deo merces est hostibus victoriæ tempore mortem condonare, qui illam adversus nos magis sedulo procurabant? Sed cum necessitas urgeat, ut hi superstites vivant, siquidem fortunato fine res sortiatur, de hoc inter vos vosmetipsi consulite. Jam enim cogor, tempestate poscente ad propria remeare. Valetisne in vos assumere, cum hi sint numero ducendi, fidei jussione scripto consignata, nos, pro iis, cum reconciliatio concordie subsequuta fuerit, tot alios Agarenos recepturos, persuadereque res Romanorum moderanti sene ulla hæsitacione a vobis pactis ascensum præbere: an vero dubitatis similem fidei jussionem in vestra potestate non esse, cum in incerto res pendent, an ab eo excipienda sit, negligatque tantum malum, pusilloque desiderio postponat damnum suo generi tantumdem noxium? Dicitote ergo utrum approbatis, vitamne, an cladem? Tum dictus Symeon, tanquam aliis præstantior sic eum affatur: Ego hanc fidei jussionem solus firmo, cum bene nostri imperatoris ad omnia humanitalem calleam: et [55] absque ulla tergiversacione pro his exhibebit ex captivis Agarenorum tot alios, quot hi sunt, quos ipse Tarsum deferam, ut rursus in me fidei jussio dissolvatur, nihilque pretendas contra me, cum debitum exsolverim. Tantum hi libertate potiantur, ut recollecta cadavera, quæ per universam urbem projecta aerem ipsam in sui miseracionem ac lacrymas trahunt, sepeliant. His ille malus, perversusque perceptis, suadet Symeoni, ut scripto pacta illa consignet, et jurejurando confirmet: tum igne succendi jubet, ut hoc quoque negotiationi lucrum accederet, nec incommode. Sciebat enim, qui captivos redimebant, omnino nunquam id permittitur, electuros potius semet succensis ignibus torreri, quam tale quidpiam vel solo auditu sustinere. Nondum enim a Barbaris in media urbe flamma asportata, sed adhuc mari proximis ædibus deflagrantibus, qui tum aderant pretium pro urbe ponere inter se stabiliunt: rursusque jussa quoque sparguntur, ignem ab ædibus submovendum, cum et hanc machinam prospere sibi successisse cognosceret. Viri enim illi cum dicto Symeone, cum non haberent aliunde pretium rei conficere, duo auri talenta promiserunt, quæ eunuchus sustibus eneca-

tus ad Strymeonem dimiserat, illis citissime per A
veloces cursores, unde latebant, advectis et Bar-
baris numeratis, urbem ab incendio conservarunt.
His plane concluditur, multo quam isti faciunt,
Symeonem ætate grandiore[m] fuisse.

Et, ut magis urgeam, Symeon ipse suam eo tem-
pore ætatem edisserat: in Vita sanctæ Theoctistes
rogatur a Symeone anachoreta ne scribendi onus
detrectet, causasque præterdat, quibus se a sus-
cipiendo scribendi munere subrahatur. Causas, quas
poterat afferre Metaphrastes præcipue esse poterant:
Αδγων ἀπορίαν, δουλείας, γυναίκα καὶ τέκνα, οἴκου φρον-
τίδας, dicendi inopiam, servitiorum frequentiam,
uxoris, et filiorum molestiam, et domus proprias curas.

Neglectis reliquis, duas, sed brevissime examina-
bo, δουλείας, servitία publica fuisse ab imperatore B
in variis negotiis reipublicæ demandata, dubium
non est. Ergo non tom primum legati munere fun-
gebatur, sed similibus assuetus, atque exercitus,
ut sine mendacio aliquid sibi imponendi ad execu-
tendum laborem, denegandumque quod petebatur,
satis essent. Altera est, uxor, et filii, Σὺ μὲν ἴσως προ-
φασίσῃ περὶ ὧν ἀξιοῦν ἐθέλω σου τὴν ἀγάπην, ἀπορίαν
λόγων, ἢ δουλειῶν ἀφορμὰς, ἢ γυναικὸς καὶ τέκνων, καὶ
οἴκου φροντίδας, ἢ τινὰς ἄλλας αἰτίας διακρουόμενος
ἡμῶν τὴν ἀξίωσιν. Ἐγὼ δὲ σοὶ καὶ εὐημερίαν, καὶ εὐπο-
ρίαν πάντων ἐπαγγέλλομαι, καὶ πολλὴν ἐκεχειρίαν εὐ-
ρεῖν. Tu quidem fortasse ad te excusandum de non
suscipiendo eo, de quo sum tuum rogaturus chari-
tatem, in medium adduces, sermonum inopiam,
aut servitiorum occasiones, aut uxoris, et libero-
rum, et domus curam, aut aliquas alias causas, re-
cusans id, de quo nos te rogamus. Ego autem tibi
rerum prosperitatem, fertilitatem, et abundan-
tiam [56] rerum omnium polliceor, et fore ut
magnum tibi suppetat otium. Quomodo ergo qui
majora in reipublica opera sustinere et poterat
et solebat, quique uxori adjunctus liberis ex
illa procreaverant plures, viginti duorum vel vi-
ginti et quator annorum erat, et nimis adolescen-
tulus, et non potius quadraginta, aut triginta
punque minimum natus? Ordo quoque ipse re-
rum gestarum id postulat, id exposcit, id stabi-
lilit. Antequam enim Metaphrastes munia pu-
blica, et legationes apud exterarum nationum obiret,
in aliis officiis, quæ privatim, et inter domesticos
parietes exercentur, apud imperatorem sui specim-
en dederat, tumque cum iu arcanis, et secretis
consiliis fides illius innotuit, imperatorum mandato
publicas curas suscepit. Psellus: Καὶ πρῶτα μὲν
ταῖς μυστικωτέρας ἐφαστήκει τῶν πράξεων, καὶ
τοῖς ἀπορήτοις βουλευμασι κοινωνῶς παρειστήκει
τοῖς συμβουλευούσιν. Ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ τρόπου πίστις
ἐν τοῦτοις τοῦτον ἐκήρυξε, μετὰ τῶν ἀδύτων, καὶ
τὰς κυσμηκὰς φροντίδας συνεβλήφεν, ὡς αὐτὸν γεγενῆσ-
θαι εἰσαγγελέα τε τῶν κρατούντων τῶν ἔξωθεν, καὶ ἐξαγγ-
ελέα τῶν τοῦ κρατούντος τοῖς ἔξωθεν. Et primum
quidem præfuit rebus magis arcanis et secre-
torum consiliorum fuit particeps cum consulen-

tibus. Postquam autem ejus fides fuit in his rebus
spectata, et prædicata simul cum arcanis publicas
quoque curas suscepit; adeo ut imperatori renun-
tiaret ea, quæ afferebant exteri, et rursus exteris
quæ jubebat imperator. Quæ autem sunt illæ πράξεις
μυστικώτεροι, illius temporis scriptor Ignatus dia-
conus in Vita sancti Nicephori patriarchæ Constan-
tinopolitani, ita explicat. Καὶ τὴν διὰ χειρὸς καὶ
μέλανος τέχνην ποιούμενος: ἤρεθθη γὰρ ὑπογραφεὺς
τοῖς τῶν κρατούντων μυστηρίοις ὑπηρετούμενος. Οὕτω
γὰρ παρὰ τῆ Ἀύσονιδι διαλέκτῳ τὸ ἀσηκρήτις ἔνομα,
ἐπεὶ μυστηρίων μεθερμηνεύεσθαι βούλεται. Et eam,
quæ manu et atramento ars facilitatur, exer-
cens: namque electus fuerat scriba, dominan-
tium arcanis subserviens. Lingua Ausonia si-
quidem a secretis nuncupatur, qui apud nos ab ar-
canis exprimi suevit. Primum ergo fuit a secretis,
et a consiliis imperatoris: deinceps non statim,
sed postquam ejus fides spectata fuit, publicis ne-
gotiis destinatur: et nos adolescentulum, et non
ultra viginti quatuor annorum somniabimus? Tem-
pus idque non exiguum, et experientia longa an-
norum serie examinata fidem hominis compro-
babunt. Sophocles in Ædipo tyranno:

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσσι μόνος.

Κακὸν δὲ καὶ ἐν ἡμέρᾳ γνῶσις μίτ.

Tempus bonum declarat immensum virum.

Cum sit dies satis una prodendis malis.

At ponebat tum virtutis tirocinium sub Himerio,
Ita est. Sed cujus virtutis? Aliud est militiæ ty-
rocinium cum in castra deducimur, ibique primis
artis militaris præceptis iniciamur, que potius
militiæ auspiciamenta, et elementa, et incunabula
dici merentur: aliud est imperatoriæ virtutis ti-
rocinium, cum emensis militaris [57] peritiæ ru-
dimentis ad majora, et nobiliora gradum facimus,
et regendi alios, et ducendi exercitus, et fallendi
inimicum artem ediscimus, proveci jam ætate,
non juvenes, qualis erat Symeon iste apud Hi-
merium, ut ipse aperte ait: Τοῦτου μὲν ἐκείνῳ
συστρατεύόμενος, καὶ προβιβαζόμενος εἰς πεῖραν στρα-
τηγικὴν, οἷα πῦλος μῆτερὶ πρὸς τὰ γενναϊότατα τῶν
στρατηγικῶν συσκαίρων. Partim cum eo militans
ad imperatoriæ artis documenta promorendus,
ut equulus matri solet ad præclarissima strata-
gemata assiliens. Strategica enim est, ut Onosan-
der et Leo imperator tradunt, στρατηγικῶν ἀγαθῶν ἄσ-
κησις, strenuorum ducum exercitatio. Eoque potis-
simum, quod asserat Metaphrastes, non ad πεῖραν
στρατηγικὴν, exercitationem strategicam tantum,
sed ad τὰ γενναϊότατα τῶν στρατηγικῶν, ad præ-
clarissima stratagemata. Dices, se vocare equu-
lum ad matrem, πῶλον πρὸς τὴ μητέρα. Similitudo
non ætatem respicit, se docilitatem et disciplinam.
Quemadmodum enim equulus matri obtemperans,
obediensque, ea quæ matris sunt, addiscit, ita et
qui aliorum, imperto morigerus subest, cujuscum-
que ille sit ætatis, a ducente, ac manutene[n]te,

Ita est. Sed cujus virtutis? Aliud est militiæ ty-
rocinium cum in castra deducimur, ibique primis
artis militaris præceptis iniciamur, que potius
militiæ auspiciamenta, et elementa, et incunabula
dici merentur: aliud est imperatoriæ virtutis ti-
rocinium, cum emensis militaris [57] peritiæ ru-
dimentis ad majora, et nobiliora gradum facimus,
et regendi alios, et ducendi exercitus, et fallendi
inimicum artem ediscimus, proveci jam ætate,
non juvenes, qualis erat Symeon iste apud Hi-
merium, ut ipse aperte ait: Τοῦτου μὲν ἐκείνῳ
συστρατεύόμενος, καὶ προβιβαζόμενος εἰς πεῖραν στρα-
τηγικὴν, οἷα πῦλος μῆτερὶ πρὸς τὰ γενναϊότατα τῶν
στρατηγικῶν συσκαίρων. Partim cum eo militans
ad imperatoriæ artis documenta promorendus,
ut equulus matri solet ad præclarissima strata-
gemata assiliens. Strategica enim est, ut Onosan-
der et Leo imperator tradunt, στρατηγικῶν ἀγαθῶν ἄσ-
κησις, strenuorum ducum exercitatio. Eoque potis-
simum, quod asserat Metaphrastes, non ad πεῖραν
στρατηγικὴν, exercitationem strategicam tantum,
sed ad τὰ γενναϊότατα τῶν στρατηγικῶν, ad præ-
clarissima stratagemata. Dices, se vocare equu-
lum ad matrem, πῶλον πρὸς τὴ μητέρα. Similitudo
non ætatem respicit, se docilitatem et disciplinam.
Quemadmodum enim equulus matri obtemperans,
obediensque, ea quæ matris sunt, addiscit, ita et
qui aliorum, imperto morigerus subest, cujuscum-
que ille sit ætatis, a ducente, ac manutene[n]te,

quæcunque ille exsequitur, tanquam a majore suo A instruitur atque imbuitor.

Atque ita sub Constantino Porphyrogenito Leonis filio tum Theoctistæ eam vitam, tum alia divorum acta eum elucubrasse certum videtur, non ut Allatius scribit sub Leone et Constantino. Allatius Diatriba, quam scripserat de Psellis, de ætate Metaphraste quærens tradit eum sub Leone, et Constantino vixisse. Si ante Leonis obitum annos fere decem Metaphrastes ejusdem Leonis mandato legati provinciam apud Arabes susceperat filiis auctus, ac prope quadragenarius, malene scripsit Allatius eum sub Leone et Constantino vixisse? Sed scripsit cum scriptionem exorsum sub Leone, sub Constantino et Romano nepote absolvisse. Quid tum? Annon potuit scribere quadragenarius? Sed non scripsit Theoctistes vitam. Nec Allatius id dixit, nec cæcus id dixisset, cum aperte in ea Vita dicitur Leone mortuo Vitam scriptam fuisse. Dixit Allatius scriptionem exorsum. Probare debuit Bollandus, præter Vitas et Acta sanctorum nihil aliud scripsisse. Cum anachoreta Metaphrastæ imponat, ne ἀπορίαν λόγων, sermonum imperitiam in medium afferat, plane jam certum reliquit Metaphrastem in scribendo multum habuisse usum, in eoque multum se exercuisse. Quanam ergo ratione dicimus Metaphrastem sub Leone non scripsisse? Inter vitas itaque sanctorum primum locum occupat Theoctiste, cum ante alias illam scripserit ita Psello asserente, ante alias scriptiones, non item, cum alia quoque eum scripsisse certissimum sit. Et quænam ille scripserit? Dicent alii: ipse divinus non sum, et hominem provectum ætate, et qui scientiis, ac disciplinis, et præcipue rethorica operam dederit, ante quadraginta annos aliquid scripsisse, edidisseque in vulgus, quis prudens negabit? Possumus etiam dicere ante Leonis imperatoris obitum [58] concinnasse illa, quæ de Theoctistes virtutibus scripsit, publicaturum vera postea ea addidisse, quæ de Leone defuncto, et rebus ipse suis enarrat. Præfationes enim, ut sermonum præcemia sæpissime psellis scriptis addimus Ego præter Vitas multa hujusce auctoris, et carmine, et prosa, oratione scripta, eaque elegantissima vidi, et per otium legi, quæ infra recensebo.

Si Vita sanctæ Theoctistes prima ejus commentatio fuit, nihil igitur sub Leone scripsit, quod quidem ediderit in lucem. Hoc vero falsum est; namque, ut supra diximus, homo ea ætate si Vitas sanctorum non scripsit, alia scripsit. At non edidit in lucem. Quis id ait? Si edere in lucem, publicare fuerit, mula ante Theoctistes Vitam publicasse, quis negat? Neque Alexandro rerum potiente ita laudare Himerium ausus esset. Solemne id fuit aliis etiam historicis. Quot laudat Procopius viros illustres, quos Justinianus imperator, et Theodora diris afflixerant malis, adhuc Justiniano superstite. Quot alii? ne singulos recenseam. Non laudat Himerium Metaphrastes propterea quod in exsilium ab Alexan-

dro actus est. Namque potuit aliquando, vir alias prudentissimus et imperatoris virtutis magister solertissimus adversam ferræ ærumnam, et calamitatis genere fortunæ impetu, et ut magis infortunio gerneret injuriis principis urgeri. Id vero adhuc examinandum est, an Alexander adeo iniquus fuerit, ut laudes quoque Himerii in dolore poneret, vel ita sedulus scripta aliorum indagarit, ut si quid in illis esset, quod minus arrideret, investigaret? Homo nefariis libidinibus deditus, ventri addictus, die noctuque in somno, et segnitie sepultus, et plane juvenculus. Cedrenus: Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος καὶ πάλαι βίον ἀβροδίαιτον ἔχων, καὶ διακεχυμένον, καὶ πρὸς μόνον ἐπτοτιμένον τὰ κυνηγέσια, καὶ τὰς ἄλλας ἀκολάστους, καὶ ἐκδητητημένας τῶν πράξεων, καὶ μηδὲν ἔργον βασιλείας, καὶ τῶν ὄλων ἐγένετο ἐγκρατῆς, οὐδὲν ἄξιόν λόγου, ἢ διανοήσατο, ἢ κατεπρίξατο. Enimvero Alexander jam pridem mollis dissolutæque assuetus vitæ, solisque deditus venationibus, aliisque intemperantibus atque intempestivis actionibus, nullius imperatorem decentis rei gerendæ ignarus, tantumque luxui, et libidinibus intentus, imperium adeptus, nihil memorabile neque cogitavit, neque egit. Et Constantinus Manasses:

Ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος τρυφατὶς ἡγελοῦς καὶ πότοις καὶ μόνον τὸν γαργαλισμὸν τοῦ σώματος φροντίσας, Ἄλλο δ' οὐδὲν κατάξιον τοῦ βασιλείου κράτους οὐ δράσας, οὐ φηγεζόμενος, οὐ σχῶν κατὰ κερδίαν, ὡς ἀνθος ἔρρευσεν οἰκτρὸν ἐκμαρανθὲν ἡλίω, καὶ τέρχιον ἐξέλιπε νόσσις ταχεῖς φθινάσι.

Nam Alexander voluptatibus et computationibus indulgens, nec ulla re tanto imperio digna, vel opere, vel verbis perfecta, vel animo denique concepta, cœcuflos solis efficacitate marcescens exstinctus est, et a morbis celeriter absumptus. Et mirabimur si Metaphrastes, vivo Alexandro [59] si tamen tum, cum illa Metaphrastes scriberet, Alexander vivebat, qui Leoni tredecim tantum menses supervixit, laudes illas suo Himerio tribuisse? Equidem difficile ad fidem est, Metaphrastem post scriptum aliquid ita neglexisse; ut nunquam postea illud in manus sumpserit, legeritque, relectumque correxerit. Potuit ergo laudes Himerii mortuo Alexandro Vitæ antea scriptæ annectere.

Subditur, præcipue publicas res tractasse sub Leone caput. Quid ante Leonem egerit Metaphrastes, ignoratur. Et forsitan potuit Basilii Macedonis imperio publico negotio defungi. Sed esto cæperit sub Leone. Annon potuit sub ipso imperii exordio non adolescens, sed ætate protracta munus publicum sustinere? Quid ergo doctissimus Bollandus contra Allatium inferet, qui dixit Metaphrastem sub Leone vixisse? An qui sub Leone incipit res publicas tractare, sub Leone vivere, aut florere dicendus non est? Vixit itaque, scripsitque sub Leone, et Constantino Metaphrastes, ut Allatius scribit; non ut Bollandus excludens Leonem, sub Constantino Porphyrogenito Leonis filio.

Testimonio Pselli certo innotuerat nobis Metaphraste ætas. Postmodum cum Baronto, et Bellarmino, aliisque laudationem illam Metaphrastæ ad senioremem Psellum Leonis Philosophi magistrum retulisse visus sum, cum scripserim: *Juniori Psello adjudicari nullo prorsus argumento auctorem orationis Psellum alterum esse, non Leonis Philosophi magistrum, nunquam evicturos, qui contra sentiant.* Audiamus Bollandum: *Leo Philosophus postquam Psello illi seniori in Antro insula dederat operam, cum non quantum voluisset, ab eo hausisset eruditionis, monasteria varia obivit, repositosque in illis libros investigans studiose legit, atque excellentem est eruditionem adeptus, ut Curopalates tradit: Dein Constantinopolim reversus privatim quosdam docuit: horum quidam in prælio captus a Saracenis ac vitro illustri traditus in servitutem, cum postmodum Geometriæ peritiam profesus, a quo eum didicerat Leonem privatum, et in opem degere significasset, litteris eum ad se amplissima proposita mercede invitavit Barbarorum rex. Hac litteras Leo Theocisto Logotheta, hic Theophilo imperatori obtulit qui eum summo favore complexus, amplis apibus ditavit, jussitque publice docere, ac postea Thessalonicensi Ecclesiæ præficiendum curavit. Verum mortuo sub annum 841 Theophilo, redactus quoque in ordinem est Leo, quod hæresim sectatus esset Iconomachorum. Quæ si quis recte omnia expendat, fatebitur sub Michaele Bolbo, qui anno 820 in imperium, ac sub illius decessore Armeno viperi Leonem Psello dedisse operam mature jam ætatis viro. Qui potuit igitur a Psello laudari Metaphrastes vitu functus, qui centum post Psellum annis vixit? Neque de Psello Metaphrastæ laudatore repugnasset Baronius, si aliunde asseri Metaphrastæ ætatem posse existimasset. Ast hunc alii cum sub Constantino Porphyrogenilo, qui septennis Alexandro patre, anno 912 [61] extincto imperare cœpit, vixisse fateantur: miror non perspicere a Psello qui centum, ut minimum eum antecessit, laudari equidem mortuum non potuisse.*

Et hæc quidem Bollandus: quid vero Franciscus Scorsus ex eadem societate Bollandi dixeris, inspiciamus. Optime potuisse Metaphrastem a Psello seniore laudari, antiquiorem a recentiore. Metaphrastæ enim meminit Theophanes Cerameus, et Homilia de Lazaro suscitato. 'Ο δὲ τῶν Μεταφράσεων γλυκὺς συγγραφεὺς, παρρησιας εἶπε λόγον εἶναι θηλωτικόν, *Metaphraseon vero suavis scriptos, fidentem ac liberum animum a sermone indicari censet.* Et in quarto Matutino. 'Αλλὰ περὶ τούτων ὑμείνων ἐμοῦ λέγει τῶν Μεταφράσεων ὁ γλυκὺς συγγραφεὺς. *Sed de his melius, quam ego id faciam, scriptor ille dulcis Metaphraseon disserit.* Et quinto: Καὶ ὡς ἂν μὴ καὶ ἡμεῖς δεξάμεν ἀπεικόνια μαντεύσθαι, ἀξιώχρων ἐν ταῦθα παράγωμεν μάρτυρα Συμεώνην, τὸν τὰς Μεταφράσεις εὖ μάλα συνθέμενον. 'Απόρη ὅς οὗτος ἐν τῷ βίῳ τὸν ἱερὸν Λουκᾶν ὑπομνήματι τούτου ποιούμενος. *Ac ne nos etiam sine, probabili causa divinare velle videamur, fide dignum testem ad hanc rem produ-*

cimus, Symeonem illum, qui Metaphrases præclare composuit. Satis igitur sit hic, qui in sanctum Lucam commentario existimavit. Meminit itaque Metaphrastæ Theophanes, sed Theophanes vivebat tempore Basilii Macedonis, et Leonis illius filii, ergo Metaphrastes antiquior Theophane potuit a Psello, qui sub Michaele tertio circa annum Domini 860 vivebat laudari, eoque magis, quod de Metaphraste, tanquam fati functo, et plurimam apud omnes auctoritatem assecuto, quod in paucis annis non fit, sermo habeatur. Cadunt ergo tot Bollandi computus exactæque temporum discussiones, dummodo verum sit, quod de ætate Theophanis tradit Scorsus. Constituit Scorsus duos annorum intercurrentium terminos, intra quos Theophanem vixisse certum omnino censet: primus est annus 862 argumento Jacobi Gretseri tom. II de Cruce in Notis ad duas Orationes Theophanis, qui putat eum floruisse, quo tempore Sicilia nondum tota a Saracenis esset subacta, quod est circa annum nongentesimum. Alter est annus, quo captum a Saracenis Tauromenium fuit, quod sub Leonis Basilii Macedonis filii imperio contigisse tradunt Leonis filius Constantinus Porphyrogenneta libro II Thematum imperii Orient. Joannes Curopalata, et alii recentiores, quem fuisse pluribus antiquorum monumentorum testimoniis probat 893. Floruit itaque Tauromenii ab anno Basilii tertio, qui fuerit Christi 870 usque ad Leonis annum decimum sextum, qui est 702. Probat aliis ejusdem auctoris locis: in Homil. De parabola cœna vocat Agrenos ἡμόρους, ὁποῖους ἐρώμεν τοὺς ἡμόρους ἡμῶν ἀπογόνους τῶν Ἰσραήλ. *Cujusmodi videmus hos finitimos Ismaelis posteros,* Homilia de sanctis apostolis Petro et Paulo magnifice exornat templum conditum ab imperatore Basilio in Palatio Constantinopoli. Συνήδομαί σοι, πόλις, καὶ σοὶ, θεῖε τῶν ἀνακτόρων [61] νεέ. *Gratulor tibi, civitas, et tibi, sacrum in Palatio templum erectum.* Concludit hoc palmari argumento, quo rem omnem evidenter evincere confidit: natu idem Theophanes scribit ad anussim imperatores, pro quibus in perorando Deum deprecatur, Homil. De Ramis Palmarum, 'Επευχόμενοι τὸ θεοπρούρητον κράτος τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἡμῶν τοῖς οἰοῖς αὐτοῦ διαμένειν, ἀσάλευτον, καὶ κατενοδοῦσθαι ὑπὸ θεοῦ τοῦ κοσμήσαντος ταῦτον σοφίᾳ, καὶ ἀνδρείᾳ βασιλικῆ διαδόχματι. *Oremus etiam, ut piissimi imperatoris nostri imperium divinitus custoditum, filiis atiam ejus permaneat incanctusum, ut intendat, et prospere Dei ductu procedat, qui hunc sapientia, et fortitudine, et imperatorio diademate exornavit.* Et Homilia de sanctis apostolis: 'Αδιαλείπτως εὐχόμενοι ἐν πολλὰς ἐτῶν περιόδοις τὸ κράτος διαφυλάττεσθαι τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἡμῶν, ὃς εὐσεβεῖα τῆς ἀρχῆς ἰθύνων τοὺς οἰκίας καὶ λόγοις κοσμῶν τὸ διάδημα, καὶ χρηστότητι τροπῶν κοσμούμενος ἐξ ἀρετῆς γνήσιον ἔχει τὸν ἔπαινον. *Et sine intermissione Deum oremus, ut per multa annorum spatia pio imperatori nostro conservet po-*

lentiam, qui dum clavum imperii per pietatem dirigit, et cum morum probitate ornatus ipse sit, tum etiam diadema doctrinis exornat, veram ingenuamque obtinet laudem. Subdit Scorsus: *Quis autem est, obsecro, alius hic imperator, qui sapientia ornatus, et diadema doctrina exornavit, nisi Leo Basilii Macedonis filius, qui sapiens, seu philosophus ab omnibus scriptoribus cognominatur. Et rem insuper mentio filiorum imperatoris quæ fit a Theophane valde corroborat: habuit enim Basilius quidem Leonem hunc, et Alexandrum: addere poterat Constantinum, et Stephanum; Leo, Constantinum.* Præterea, id idem probat epistola Photii patriarchæ ad Theophanem monachum missa, quam integram Græce simul et Latine descriptam edidit in Procemii secundi § 3, quem Theophanem esse Cerameum suadent, ut Scorsus conjectat, Sicilia ipsa, cujus fit mentio in ipsa epistola, eo quod cum aliis epistolis una reperiatur, quæ et Gregorio Syracusano episcopo, et Euthymio Catanæ Metropolitæ, et Marco Siculo scriptæ sunt, et temporis ratio, quam dicit se intra subtilius supputaturum. Theophanes igitur, qui eo tempore monachus erat, postea ad episcopi dignitatem evectus, Zachariæ fuit successor. Et hæc quidem Scorsus Bollandando reponeret.

Quid Scorso Bollandus? Pauca, sed pro re. Metaphrastæ ætatem sub Leone, et Constantino ejus filio certissimam ex Psello haberi. Frustra aliam inquiri hinc conjecturas omnes de ætate Theophanis nullas esse. Etenim si Theophanes Metaphraste recentior est, ut plane est, cum ipse Metaphrastæ, tanquam antiquioris, et auctoritatis jam adultæ meminerit: et Metaphrastes vixerit sub Leone et Constantino, necesse est Theophanem subsequens temporibus ætatem egisse, ruereque omnia Scorsi, quibus Theophanis ætatem sub Basilio et Leone constabit, et terminos illos annorum intercurrentium, [62] inter quos Theophanem vixisse censet, leves esse, ne quid pejus dicam. At floruit ante Tauromenium captum a Saracenis, quod captum fuit sub Leonis Basilii Macedonis filii imperio: cum Tauromenii concionem habens vocet Saracenos confines. Plura hic probanda fuerant, concionem illam Tauromenii habitam: cum concio illa habebatur, nondum Tauromenium a Saracenis subactum fuisse. Tauromenium semel occupatum a Saracenis, nunquam a Christianis recuperatum, quæ nec probata sunt, nec unquam probari poterunt. Quare potuere esse Saraceni finitimi, sed non Tauromenio, sed urbi, in qua ipse perorabat, et perorasse Theophanem in aliis urbibus non uno exemplo idem Scorsus probavit. Sic finitimos esse non tantum urbi, in qua sumus, proximos, sed eos etiam, qui provinciæ, in qua sumus, et imperii limitibus adjacent. Ita Turcæ finitimi sunt Italiæ, et Siciliæ Africani, et Poloniæ Tartari. De templo Sanctorum Apostolorum in palatio nihil est. Non unus Basilius id solum conatus est. Et πόλις eo loco Byzantium quis dicet? Verumtamen pal-

mare argumentum excutiamus. Bona precatur Imperatori; et filiis, quem dicit sapientia, et fortitudine, et diademate a Deo exornatum, et imperium per pietatem dirigere cum morum probitate, tum etiam doctrinis præditum. Id ait, non nego. Leo imperator fuit pietate et doctrinis insignis, adeo ut Sapientia cognomentum sibi asciverit. Verum est. Ergo de Leone imperatore verba illa intelligenda sunt. Hoc vero nequaquam. Nunquam id, nisi dormiens affirmabo. Imperator, qui filios habet, ille est, qui et virtutibus, et disciplinis pollet. Si de Leone intelligas falsum est: quamvis enim ille et pietate, et doctrina excelluit, nunquam tamen filios habuisse dicendus est, qui unico tantum superstite, eoque puerulo adhuc Constantino vitam finit. An non insaniret Theophanes, probeque ab imperatore, aliisque irrideretur, filium unicum in filios, eosque plures discernens? Si de Basilio falsum quoque est; quamvis enim ille filios habuerit, nunquam tamen eum et doctrina, et disciplinis præstasse dices. Is arti militari deditus, et corporis viribus strenuus, non doctrina, aut sapientia innotuit. Et licet sub ejus nomine et capita parænetica ad Leonem filium, et nonnulla alia circumferantur, non propterea Sapientis, vel Philosophi sibi nomen eorum auctor vindicat it. Quare certo certius concludendum, Theophanem non deprecari Deum, neque pro Basilio, qui disciplinis exornatus non fuit, neque pro Leone, qui filios non habuit. De epistola Photii ad Theophanem, nihil est quod dicam, qui enim scribere potuit Photius sub Basilio Theophani Cerameo, qui mentionem facit Metaphrastæ sub Leone Basilio filio, et Constantino nepote vitam argenti, nisi rerum ordinem invertamus? Fuerit eo tempore et Marcus Siculus, et Euthymius Catanæ metropolita, et Gregorius Syracusanus, ad quos scribit Photius: fuerit et iste Theophanes monachus ergo ne statim iste Theophanes erit Cerameus ille, cujus [63] istæ Homiliæ leguntur, et quod magis est, Zachariæ successor?

Quonam ergo tempore vixit Theophanes? Quærat cui placitum est. Satis sit nobis ostendisse, eum Basilii Macedonis, et Leonis illius filii ævo multo posteriorem esse. Et quam ipse se invenisse profiteletur Scorsus Metaphrastæ ætatem adeo antiquam, ut a Psello seniore laudari potuerit, fabulam esse. Sed ne in argumento tam serio jejuni esse videamur, non aliud in gratiam studiosorum afferemus, quam quod ipse Scorsus convellere conatur, et in aliam, atque aliam sententiam traducere. In homilia dicta die Dominicæ Palmarum inscriptio illa. Ἐλέγη δὲ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Ρογήριου, dicta est præsentem rege Rogerio, quamvis a duobus codicibus Gallicanis absit, recipitur tamen ab innumeris aliis manuscriptis, tanquam antiqua et genuina, licet in aliquibus ita descripta sit, ut nomen Rogerii per compendium signet: namque exprimitur in linea ῥογ, supra lineolam expansam apertissimè agnoscitur. Quod indicat inter pri-

mas litteras in linea, et alias supra in spatio medio aliquid deesse, ideoque facili negotio suppleri, si extente 'Ρογερίου nomen proferas; nam si ῥόγου enuntias, miram scriptoris inconsiderantiam, atque ineptiam deprehendes qui nullo fructu, et ut ita dicam, litterarum favore nomen illud ea ratione decurtavit, quod poterat facilius eadem linea integrum exprimere. Tum enim nomina ita decurtantur, ut litteræ alias in linea pari exprimendæ, quodammodo interceptæ ex indice superis lineolæ, et litterarum integræ habeantur: quod fit a scriptoribus vel cum inopia papyri urget, vel tempus breve moras sollicitat: sæpius etiam ad scripturæ concinnitatem, et elegantiam, et potissimum Græcæ, quæ similibus litterarum tractibus, et decurtatis syllabis venustatus. Scorsi machinæ examinantur: Rogerii regis tempore Tauromenitanum episcopum floruisse, vel etiam fuisse in Sicilia nemo dixerit, vel lectum, vel traditum, modo historiarum lectione, et præsertim Siciliensium rerum paululum sit imbutus. Probat testimonio Gaufridi Malaterra eorum temporum scriptoris, qui in sua Historia unius tantum Panormitani archiepiscopatus restitutionem a Rogerio comite, et duce Roberto commemorat. *Qui sane cum tam diligenter eorum temporum facta describat, is quis alius ab illa clade incolumis evasisset episcopus, dicere certe non omisisset.* Siluerunt Thomas Facellus, alii quorum hoc ipsum fuit institutum perscrutari, et in lucem prodere notitiam episcoporum. Si aliquid de Tauromenitano episcopo ad Rogerii regis tempora supersite alicubi scriptum esse reperissent, evulgassent. Et cum de aliis episcopatibus restitutis, sive erectio cum a Rogerio, tum a sequentibus regibus memoria habeatur, si Tauromenitanus instauratus a Rogerio rege fuisset, id aliquis scriptor memoriæ prodidisset. Propterea inscriptio τοῦ ῥηγῶς non convenit cum illis, quæ in ipsa Homilia dicuntur, in qua βασιλεὺς [64] appellatur, *cujus presentia, quam nunc timeo, et contremisco sudore aspersus, pavore occupatus, reverentia detentus, pavente anima, nutente mente, et subsultante corde, intercluso etiam vocis sono, quod βασιλικὰς ἀκοὰς, imperatoris auribus sermonem, quasi salsugine amarum propino.* Tanta demissio, tantusque tremor dicentis non nisi ab imperatoria majestate excitari videtur posse. Nomen βασιλεὺς convenire Rogerio non potuit et solum appellatos imperatores a Michaelis Tertii temporibus usque ad concilium Florentinum trecentis post Rogerium annis celebratum comperitur. Hinc, necnon ex diademate, et consessu, adventuque episcoporum, quæ non alibi, quam in urbe ipsa Constantinopoli congruentius evenire posse videntur, et frequentia dum cum, et magistratum aulæ Constantinopolitanæ illam Homiliam Constantinopoli habitam, et titulum corruptum suscipitur Scorsus; et cum eo die imperatores olim ac patriarchæ ῥίγας, hoc est muna, et dona distribuerent, emendat, et vestibus

A aliis circumvestit, reponens, ἐλέχθη δὲ ἐν τῇ ῥόγῃ, vel fortassis ἐνώπιον τῆς ῥόγας, re ipsa et distributione munerum pro conventu, consessuque sumpta: quod ab ignorantibus, quid sibi velit ἐ τῇ ῥόγῃ, vel ῥόγου, et hariolantibus nomen illud esse concisse scriptum pro 'Ρογερίω titulum ipsum addidisse τοῦ ῥηγῶς. Quæ ita velim a lectoribus accepta, ut ex his illud se scire profiteatur, non esse eam Homiliam ad Rogerii tempora referendam; cætera de epigraphe, ut excogitata a se et opinata non explorata, atque comperta dici.

Subtilis est, et satis acuta Rogerii in ῥόγου, vel ῥόγας immutatio: ut tantum antiquitatis servetur Theophani sub Basilio, et Leone. Eam tamen nullam esse, ut opinor, cum supra abunde demonstratum sit, nulla causa fuerit, ut vires ingenii ad tot comminiscenda exerceamus. Rogerii ævo nullus fuit Tauromenitanus episcopus, comprobaturque silentio scriptorum. Argumentum ab auctoritate negative, quantum valeat, doctissimi quique viri sciunt. Cum omnia scriptorum monumenta non sint ad manus. Et forte fuit, qui illius meminerit, incuria tamen hominum, vel injuria temporum, cum deperditus sit scriptor, non potuit nobis indicari. Id de Panormitano etiam restituto contigisset, nisi superstes Gaufridus Malaterra memorasset. Et Rogerii tempore plures in Sicilia episcopos Græcos fuisse probari potest ex Rogerii Ectypo, *cujus* Græcam inscriptionem nobis Scorsus ab aliis acceptam expressit. Qua enim causa Rogerius Græcis litteris nomen imprimi suum procurasset, si a nemine vel intelligeretur, vel legeretur, et præsertim eo tempore, quod barbaries fere omnia occupaverat, extinctis litteraturæ politicis luminibus? Et sane nemini dubium esse debet eo tempore Græcis Siciliam abundasse, nondum per Latinos Græcis episcopis expulsis, vel summo etiam studio a Rogerio ipso, cui cum Romanis pontificibus inimicitæ fuere, et magnæ rei familiaris controversiæ, procuratis, ut medio Schismate, [65] vel eorum quoque auxiliaribus conatibus se suis hostibus redderet formidabilior. Dicit Malaterra Rogerium, et Robertum adepto Panormo Ecclesiam Sanctæ Mariæ, quæ antiquitus archiepiscopatus fuerat, violatam a Saracenis, reconciliata dote, et ornamentis ecclesiasticis auxisse, renovantesque restituisse archiepiscopum natum Græcum, qui in paupere Ecclesia sanctæ Cyriacæ cultum Christianæ religionis pro posse exercebatur. Quidquid sit de Tauromenitano episcopo, ex his Malaterræ verbis nihil de Latinis episcopis elicitur: imo si verba illius attentius considerentur, Panormitanus episcopus Græcus erat natione in templo sanctæ Cyriacæ commorans, et forte etiam Græco ritu ordinatus, Græcoque ritu cultum Christianæ religionis exercens: et hunc eundem non alium revocantes restituerunt, Solent id Græci etiam sub tyrannide Barbarorum, et Christianæ religionis hostium episcopos a se ordinatos mittere in eas

urbes, in quibus antequam a Barbaris occuparentur, jus aliquod adepti fuerant. Imo hoc eodem tempore Rogerii fere per universam Siciliam, et urbes illius præcipuas Græcos episcopos a patriarcha Constantinopolitano ordinatos jurisdictionem et potestatem in eos populos exercuisse habeo ex auctore illius ævi Nilo Doxapatrio, qui de quinque thronis patriarchalibus rogatus ab eodem Rogerio ad eundem Rogerium scripsit, et præfatur: Σύγραμμα γενόμενον παρὰ Νείλου ἀρχιμανθρίτου τοῦ Δοξοπατρὸς κατὰ κείμενον τοῦ εὐγένεστάτου μεγάλου ῥηγῆος Ῥογερίου περὶ τῶν πέντε patriarchικῶν θρόνων, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἀρχιεπισκοπῶν, καὶ μητροπόλεων, καὶ τῶν ὑπὸ τὰς μητροπόλεις ἐπίσκοπῶν, καὶ τῶν ἐνοριῶν ἑκάστου patriarchικοῦ θρόνου, καὶ πῶς καὶ πότε συνέστη ἕκαστος patriarchικὸς θρόνος, καὶ περὶ τῆς τάξεως αὐτῶν, καὶ τῶν ἰδικῶν ἑκάστου ὀνομάτων, καὶ τοῦ λόγου ἐπέχουσι. Ζυνεγράφη δὲ ἔστι Ἰσχυρὰ, Ἰνδικτικῶνος Ὁ Πανευγενέστατε αὐθέντα μου, περὶ ἧς μοι ἔγραψας ὑποθέσεως, μέμνημαι, ὅτι ἐν τῇ καστελλίῳ Πανόρμου ὧν ἔγραφα πρὸς τὴν σὴν ἀντιλήψιν, πλην οὐχ οὕτω πλατύτερον, ὡς νῦν ἠρώτησας· νῦν δὲ πολλὰ εἰσι τὰ ἐρωτηθέντα, καὶ χρεῖα λεπτοτέρας γραφῆς, καὶ διηγήσεως. Διὰ τοῦτο καὶ παντὸς πόνου καταφρονήσας (τοῦτο γὰρ ἐκ χρίους ἐστὶν ἀπαραιτήτου ὀφειλόμενον, τὸ ὀλοψύχως ἐκπληροῦν τὸ παρὰ τῆς σῆς μεγαλυπερόχου ὑπεροχῆς ἐπιταττόμενον· μοι μετὰ καὶ προτροπῆς τοῦ ἀγίου μου Πατρὸς), πειράσομαι διὰ βραχέων ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν διὰ γραφῆς σαφοῦς παραστήσει πάντα τὰ ἐπιτεταγμένα μοι. *Commentarius concinnatus a Nilo Doxapatrio archimandrita, jussu nobilissimi magni regis Rogerii de quinque patriarchalibus thronis, et illis subjectis archiepiscopatibus, et metropolitatibus, et qui metropolitatibus subduntur, episcopis, et diocesis uniuscujusque sedis patriarchalis. Et quomodo, et quando patriarche throni instituti sunt, et eorum ordine, et propriis nominibus, et cujus locum teneant. Concinnatus est anno 6651, indictione sexta. Per quam illustrissime domine mi, de eo quod ad me scripsisti, arguente recorder me, cum in castro Panormo essem, ad tuam quæstionem rescripsisse, non ita tamen fuisse, ut [66] nunc postulasti. Nunc vero quæ a te poscuntur pleraque sunt, iniligentque scripture exactione et narratione. Propterea omni labore neglecto (hoc enim ex debito quod effugere nemo valet, tibi debetur, toto pectore ac animo explere, quidquid a tua præcelsa eminentia mihi imponitur, et potissimum cum sancti Patris mei imperium accedat) conabor breviter, uti poterō, scripture plana, atque aperta commissa mihi omnia complanare. Si Rogerii tempore nulli erant episcopi Græci in Sicilia, frustra de quinque patriarchalibus thronis, et eorum subjectis episcopis quævisset Rogerius: frustra enim eorum, quæ ad nos non spectant cognitio quæritur. Hic itaque Nilus cum de episcopis patriarchæ Constantinopolitano obnoxii ageret, Syracusani in Sicilia meminit, cujus inter viginti*

et unum episcopos subjectos, secundo loco ponit Tauromenitanum. Illius verba in Syntagmate nostro de Ecclesiæ occidentalis, atque orientalis perpetua consensione lib. 1 posuimus. Primum enim locum Catania, secundum Tauromenium, tertium Messina occupat. Et antea dixerat suo ævo episcopatus a se numeratos, inter quos et Sicilienses fuere, quos ipse commemorat sub patriarcha Constantinopolitano fuisse. Νῦν οὖν κατέχει ὁ θεοφρόνητος· θρόνος Κωνσταντινουπόλεως ὃν ὁ πρωτόκλητος Ἄνδρέας ἐνδρυσεν πρῶτος ἐπίσκοπον ἐν αὐτῷ καταστήσας τῆς πόλεως ἐπὶ Βυζαντίου οὕτως, μέρος οὐκ ὀλίγον τῆς πόλεως καὶ τῆς Ἀσίας, καθὼς ἐξῆς δηλώσομεν. *Nunc igitur possidet a Deo custoditus thronus Constantinopolitanus, in quo adhuc cum esset Byzantium, primum vocatus Andreas primus instituit episcopum, partem non parvam Europæ, Asiæque, ut infra indicabimus. Potuit ergo Theophanes Rogerii tempore Tauromenii episcopus esse, et coram Rogerio homiliam illam habere.*

Quanam igitur ratione βασιλέως, illiusque titulis Rogerium regem præter Græcorum morem insignivit? Tyrannis Rogerii, ambitio, fastus; tum Græcorum subditorum adulatio, qui de eo bene mereri cuperent, id fecit Solenne id fuit Græcis proprios dominos, non quibus illis debebantur titulis, sed multo amplioribus adornare, ut eos sibi simili titulorum liberalitate conciliarent. Et ne plura hic aggeram ex eodem, ex quo Scoreus contrarium constabilire conatur, a Niceta probatur, et constantissime Photius illis iisdem temporibus, quibus controversia hæc inter orientales atque occidentales agitabatur, imperatori occidentali, atque imperatrici, si sibi morem gererent, pollicetur se βασιλεῖς proclamaturum. Δῶρο εἰς τὸν λαμπρῆς δτι μάλιστα τὸν ῥῆγα Φραγγίαν Λοδότηχον, καὶ Ἡγγυλιβέρταν δὲ τὴν αὐτοῦ γαμετήν, ὑποποιούμενος βασιλεῖς τούτους διευφημεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπηγγέλετο, εἴγε συνεργήσειεν αὐτῷ πρὸς τὴν ἄτοπον τύχην καὶ ἄθεσμον, ἐπιθυμῶν, καὶ τὸν δίκαιον ἄνδρα τῆς κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίας βιαίως ἐξωθήσειεν. *Magnis eorum muneribus præcipue regem Francis Podochum et Enbhlbertam ejus uxorem sibi propitios reddens, eos imperatores, βασιλεῖς, in urbe Constantinopoli [67] se proclamaturum pollicebatur, si sibi opem ferrent in hac re adeo absurda, et injusta, ut sanctum illum virum ab Ecclesia vi ejicerent.*

Si patriarcha in urbe Byzantii, reluctante, ac contendente imperatore, nomen hoc exteris tribuisset, quanto magis minor episcopus in propria diocesi, tyranno, ac impio, et forte etiam ambitiose affectanti, extra urbem Constantinopolitanam? Ne quid de minoribus etiam principibus, qui hoc idem inter Græcos obtinuerunt, dicam, etsi serenitatis titulus præfecto urbi tributum est, quare id non potuit, et honestiori respectu Rogerio tribui? Concludam argumentum, si altero ejusdem ævi scriptoris testimonio probavero, Rogerium honorum similium ac dignitatum perquam cupidum fuisse,

nomenque imperatoris summo opere captasse. His fuerit Joannes Cinnamus Historia librum III. Ρογήριος δὲ ἐπειδὴ τοῦ σκοπὸν ἔτυχε, πρέσβεις εἰς βασιλεία Ἰωάννην, ἔτι περιόντα πέμψας, ἤτελλο κήδους τοῦ ἐκ βασιλείων αἰμάτων ἐπὶ παιδὶ τεύξασθαι τῆ αὐτοῦ. Ἄλλ' οὐπω εἶχε τὰ τῆς πρεσβείας, καὶ Ἰωάννης τὸν βίον κατέλυσε. Μετὰ δὲ τινὰ χρόνον Μανουὴλ ἤδη τὴν αὐτοκρατορίαν διέπωντος, ταυτὰ καὶ πάλιν πέμψας ἤξίου. Ὅθεν καὶ βασιλείος τις ἐπώνυμον Ξηρὸς εἰς Σικελίαν ἀφῆκτο, Ρογήριον περὶ τούτου διαλεξόμενος. Ἄλλ' ἐκεῖνος χρυσίον κλαπέεις περ' αὐτοῦ ἀλλόκοτὰ τινὰ ὠμολόγει, ὧν δὴ κεφάλαιον ἦν τὸ ἐν Ἰσραὴλ μεγαλειὸν Βασιλεὺς τε τοῦ λοιποῦ καὶ Ρογήριον ἔσεσθαι. Ὅθεν δὴ τὰς μεγάλας ἀναρρήγαῖνας ζυμβέβηκε μάχας. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν Ξηρὸς εἰς Βυζάντιον ἐπανίον τὸν βίον κατέστρεψε, δίκην οὐπω τῶν τετολημένων εἰς, βασιλεὺς δὲ καὶ ἀθύρασι ταῖς ἐκεῖνου πρεσβείαις προσεσχῆκας, Ρογήριον αὐτοῦ χαίρειν εἶα. *Rogierius vero, quæ ipse cupiebat assecutus ad imperatorem Joannem adhuc superstitem oratoribus missis ex imperatorio genere mulierem nuptum filio suo locare posebat. Sed nondum legatio finem habuerat, et Joannes fato defungitur. Post aliquod tempus cum Manuel summam imperii administraret, hæc eadem rursus legatis missis postulabat. Hinc Basilii quidam cognomento Xerus Siciliam venit de his cum Rogerio tractaturus: sed auro a Rogerio seductus, absurda quædam ex se, atque immania concedebat, quorum caput erat in pari dignitatis gradu impofterum cum imperatore Rogerium futurum. Hinc ingentia bella exorta sunt. Cum enim Xerus Byzantium rediens mortem obiisset, pænis, quas ille meruerat ob ea quæ deliquerat, nondum persolutis, imperator illius legationibus veluti ludicris animum non advertens, res Rogerii minus, minusque impendio curavit.* Hinc quantum fieri debeat correctio illa de ῥόγου et ῥόγας prudens indicet lector. Et hæc quidem pro ætate Theophanis, et Metaphrastæ ad Scorsum.

Nunc ad Bollandum convertamus orationem. Postremis suis verbis Bollandus in me latenter stylum exacuit. Ignoscendum nempe esse Baronio, qui cum aliunde ætatem Metaphrastæ non haberet, laudationem illam in Metaphrastem Psello seniori adjudicavit: non item Allatio, qui cum eum posuerit sub Constantino Porphyrogenito, non perspexit Metaphrastem non potuisse laudari mortuum ab illo Psello; qui eum centum, ut minimum, annos antecesserat. [68] Vapulo, quod rei partem ignoraverim; quod partem sciverim, aliisque indicaverim, nullus sum? Metaphrastæ ætatem ignotam hactenus, et suspicionibus, iisque levissimis nixam, certam atque indubiam ipse primus signavi: neque propterea nimis mihi arrôgo, quamvis aliquid id quoque sit, et ad refellendos hæreticos qui Vitis sanctorum tandumdem detrahunt, pietatemque que ex eorum lectione percipitur, constabilien Jam, admodum necessarium. Et miratur Bollandus me tempora exactius non digessisse, et laudationem

Metaphrastæ Psello seniori, qui centum annos antecesserat attribuisse? Ipse scripseram sub Leone et Constantino Metaphrastem, non sub Constantino, excluso Leone, ætatem ægisse, quod abunde supra probatum existimo. Sed quis vere dicet Psellum Metaphrastem præcessisse centum annos? Vixeri sub Theophilo Psellus, imo sub Leone Armeno, vivebat sub Leone sapiente Metaphrastes non adolescens, sed ætate matura, provecctaque et dubio procul media Numerant ab Armeno ad sapientem annos 73 ab Theophilo annos 65, si de defuncto Metaphraste sermo est, tum plane anni centum intercedant. Sed quis tam perspicam diem obitus Metaphrastæ certo signaverit? Constantini imperium longissimum fuit, et aliorum dominatione sæpius interruptum.

Scribit Bollandus, me in Diatriba de Psellis censere, *Panegyrim illum in Metaphrastem juniore Psello adjudicari nullo prorsus argumento. Auctorem illius orationis Psellum alterum esse, non Leonis philosophi magistrum, nunquam evicturos, qui contra sentiunt.* Videamus, quod ipse sentiam, cum de Baronio ad seniore Psellum panegyrim referente tracto pag. 11. *Et nos ad quemnam Psellum oratio illa referri debeat, certo affirmare non possumus: conjectura, tamen eaque levissimo ducimur hæc recentiore esse illius auctorem: quod et plura scripserit in omni disciplina, et scriptorum omnium gloria celeberrimus fuerit. An æro senior ille aliquid scripto tradiderit, certo non constat. Qui negat omnia, negat quoque Panegyrim illam senioris Pselli fuisse.* Et qui orationis illius auctorem in dubium in incertumque revocat, nihil de eo certo statuit; et qui potius ad recentiore refert, seniore excludit. Imo infra pag. 53 aperitissimis verbis Psello juniore ascripsi. Sed dixi Panegyrim illam nullo argumento adjudicari Psello juniore, et alterum Psellum esse non Leonis Philosophi magistrum nunquam evicturcs (Bollandus addit qui aliter sentiunt. Sed non Allatius, qui si quid addere vellet, adderet sine ulla hæsitatione) hæreticos, contra quos tum agebat, et Metaphrastem ex ætate Pselli panegyris auctoris contendebant esse recentissimum. Frustra enim operam sumerent, etiamsi id totis viribus conarentur. Licet enim argumentum Bollandi de ætate Pselli, qui ante Metaphrastem vita excesserat, gravissimum sit, mihi tamen ipsi concluderent, cum respondere possent eodem ipso ævo Constantini [69] Porphyrogeniti Psellum fuisse, vel eundem Metaphrastæ encomiastem, vel alium omnino; certe Psellius Michaelis duca præceptor esse non potuit, et cum diversum a primo illo fuisse eviuci non posset, firmissimum quodammodo remanet, antiquissimum fuisse: et fuisse sub Porphyrogenneta Constantino ex latrico Pselli ad Constantinum Porphyrogenneta, cujus nobis præmii copiam fecerit doctissimus Melchior Incofer, et legitum in Vaticana bibliotheca, et alibi, de quo animadvertēbam pag. 89. *Sive enim Constanti-*

num Porphyrogenetum primum, sive secundum, qui cum Basilio imperio præfuit, intelligis, Psellus auctor esse non potuit, quem sub imperio Alexii Commeni vivum adhuc deprehendimus, nisi tum primum et natum, et libros componentem dicere velimus; et tunc etiam vitam ejus ultra centesimum annum productam fateri cogemur. Itaque Psellus hic utcumque ille sit, impedit, ne Hæretici certum quid e seniore Psello, et auctore laudationis in Metaphrastem pronuntient.

Quonam ergo tempore vixit Psellus auctor laudationis in Metaphrastem? Parum id refert ad Metaphrastæ ætatem expiscandam, quæ aliunde et firmissimis argumentis habetur. Conferam tamen ipse nonnulla, ut rebus hisce exercitati et perspicacis ingenii viri determinent. Et ante alia propono auctorem ante illam laudationem alia quoque sui ingenii monumenta scripsisse. Et γὰρ καὶ μοι πολλά καὶ περὶ πολλῶν συγγράφεται· ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι τοιοῦτον ζῆλον καὶ μέμνησιν τὰ σπουδάσματα, ἀλλὰ λογίσι μὲν ἴσως ἀνδράσι φανήσεται περισπουδαστα, καὶ ζηλώσουσι τὰ ταῦτα διὰ τὴν λέξιν, καὶ τὸν ποικίλιον σχηματισμόν· καταφρονήσουσι δὲ οἱ πολλοὶ, ὅτι μὴ μέλον αὐτοῖς ζητημάτων, καὶ ἐννοίων ἀπορρήτων. *Nam etsi a me multa quoque de multis scribuntur, non habent talem zelum, et commendationem opera: sed viris quidem fortasse doctis videbuntur digna, in quæ studium conferatur, et ea æmulabuntur propter dictionem, et varias figuras: multi autem contemnent, quod non sit eis curæ questionis et sententiæ nimis arcana.* Alterum est Michaelis Psellum, cujus mulla circumfereantur in quocumque argumenti genere monumenta, sub Constantino monomacho, et disciplinis et dicendi gloria floruisse. Hoc adeo perspicuum est, ut nihil divinatione opus sit: ipsius enim orationes post nonnullas alias, et laudationem in Metaphrastem exstant aliæ orationes in codice meo satis antiquo, quem mihi post Diatribam meam de Psellis, licet lacerum, madore infirmatum, tineisque depastum conquissiveram. Orationum initia in Diatriba prætermissa afferam. Primæ initium tribus lineis mutilum est. Διδόσκει γὰρ ὑποψίαν ὧν οὐχὶ τὸ ἐκάστου. Secundæ, Ἔδει ποτὲ, θεϊότατε βασιλεῦ, τὴν πάντα κρίνουσαν φιλοσοφίαν. Tertίᾳ, Ὡ βασιλεῦ ἤλιε, καὶ τίς ἂν με κατὰ τίς αἰσῆται τούτην σοὶ προσφωῶς τὴν κλησίν. Quartᾳ, Ὡ βασιλεῦ προσθήκης ὡπερ καὶ συναφῆς, καὶ μόνη τῶν ὄντων ἀπαράμιλλε. Quintᾳ, Μὴ θυμάσῃς, ὦ βασιλεῦ, εἰ πλείστον λογίων ἀκριχάμενος. Sextᾳ, Μέγιστε βασιλεῦ, τὸν ὁρατὸν τούτον κόσμον, τὸ μέγα τοῦ θεοῦ δημιουργήμα. Septimᾳ, Ὡς ἐκ τοῦ βασιλείως τοῦ μοιομάχου [70] πρὸς τινὰ σοφὸν κληροῦμενον. P. Ἀνίγων τὸ γράμμα σου, λογιώτατε καὶ σοφώτατε, καὶ τῷ ἀμύθητῳ κάλλει. Præterea hæc scripsisse Psellum ætate adulta, et annis minimum quadraginta natum, colligo ex ejusdem ad Monomachum oratione secunda, qui satis confidenter apud ipsum imperatorem asseverat, non tantum dicendi autem, sed re-

liquas disciplinas omnes ingenuas jam deperditas sua industria, et diligentia fuisse restitutas. Ὅρᾳς, ὦ θεϊότατε βασιλεῦ, τὸν ἱερὸν τοῦτον καὶ φιλόσοφον σύλλογον; τῆς ἐμῆς γεωργίας γεννητάτα σύμπαντες. Πάντες ἐκ τῶν ἐμῶν ναμάτων πεπώκασι, καὶ τῆς ἐμῆς πηγῆς ἀπηρύσαντο, καὶ νῦν ἠκόνηται μὲν καὶ πρὸς ῥητορείαν τὴν γλωσσαν, οὐχ ὥστε μόνον διαίρειν ἐπιχειρεῦν τε, καὶ περιεργάζεσθαι καὶ διαφόροις ἰδέαις τὸν λόγον κατακοσμεῖν, ἀλλ' ὥστε καὶ πράττειν συστάσεις προβλημάτων· καὶ τὰ ἐξῆς. *Vides, o divinissime imperator, sacrum hunc, vereque philosophum cætum. Omnes sunt reæ culturæ fetus et gemina; omnes ex meis laticibus adhiberunt, et ex meo fonte hauserunt: et nunc quidem lingua ad artem dicendi prompti sunt, et parati, non tantum ut dividant, argumenta ducant, curiose elaborent, et variis idearum formis orationem perficiant, sed ut et problemata construant, etc.* Et infra? Καὶ τὴν μὲν φιλοσοφίαν σεσθεῖσαν αὐτὸς ἀνίψα. Δεῖ γὰρ ἐν κειρῷ καὶ παρρησιασασθαι. *Et extinctam quidem philosophiam ipse, ut novo lumine illuceret, effeci; necesse est enim cum occasio sese offert, suas quemque laudes libere proferre.* Qui artes extinctas restituit, illisque restituta alios promovet, ut eas commode quoque pertractare possint, ea ætate censetur omnino. qua et puerilia nugamenta, et adolescentum morosas illecebras, primosque etiam ætatis virilis impetus firmiore ætate evitavit, qui plane minor quadragenario non est. Et ut melius ætas Pselli hujus dignoscatur, ex aliis quoque ipsius orationibus proferam, quæ sententiam nostram etiam contra moroses disputatores firmabunt. Oratione funebri in Joannem Xiphilinum patriarcham: Ὅσον ἐγὼ πέν πρὸς τὴν τέχνην τῶν λόγων, καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀπένευσα, καὶ μαθημάτων ἠψάμην, οὐ παρ' ἄλλου λιθῶν ἐσθεστο γὰρ αὐτοῖς ὁ πυρρός· ἀλλ' ἐγὼ αὐθις τοῦτον ἀνάψα, καὶ τοῖς ποθοῦσι διαπυρρεύσας. Et, Ἐντεῦθεν παραλαμβάνω μὲν ἐγὼ τὸν νοῦν εὐφημούμενος, καὶ πρῶτος προσπελάζω τοῖς προπυλαίοις οὐκ ἀπονητὶ, οὐδ' ἔνευ δοκιμασίας καὶ κρίσεως, ἀλλὰ πρῶτον δοκιμασθεῖς, καὶ βεβαιωθεῖς ἐπὶ παντὶ λόγῳ, ἐπὶ πολλὰς κρίσεις, ἐπὶ τοῖς αὐτοσχεδίοις συγγράμμασιν, καὶ οὕτως συμπιεσθεῖς πρὸς τὴν εἴσοδον ὧν μόλις που τὸ πνεῦμα ἀνακαλίσασθαι. *Et ego quidem ad artem dicendi, et disciplinas philosophicas animum applicui, et mathemata attingi, non aliis mihi tradita: lumen enim eorum extinctum evanuerat. Sed ipse denuo illud accendens, qui similium desiderio tenebuntur, illis præluxi.* Et, *Hinc ego præoccupo, laude ingenii celebris, primusque vestibulis admoveor, non sine labore, non sine probatione et examine, sed primum in omni dicendi genere examinatus approbatusque, tum denique hæc ratione introitus earum rerum concessus est, per quas mihi nec respirare quidem licebat.* Sermo est de imperio Monomachi. Multum temporis ætatisque [71] humanæ non minima pars in similibus absolvendis consumitur: siquidem homines sunt quæ in istis se exercent, perficiunturque.

Nam excipi videtur heroum illud genus. Josephus Scaliger, qui in musæo abditus inclusque, quod ex aliis non potuerat, se magistro didicit, et vix delibatis conjugationibus Græcis Homerum cum interpretatione arreptum, uno et viginti diebus totum didicit: poeticæ vero dialecti vestigiis insistens grammaticam sibi ipsi formavit: neque ullam aliam didicit, quam quæ sibi ex analogia verborum Homericorum observata fuit. Reliquos vero poetas Græcos omnes intra quatuor menses devoravit. Nescio an citius se expediisset, si in vastam illos voraginem simul colligatos projecisset. Immani fauces diductæ hiatu, quas tam operosus, indiscretusque bolus non strangulavit, sed de his alii diceat: ipse neque satis decernere. Adhuc tantum modo Psellum nostrum, quamvis et ingenii acutissimi fuerit, et memoriæ tenacissimæ et nunquam intermissi laboris hominem fuisse, nec supra quam ferant vires humanæ potuisse; quare cum tempore et ætate in studiis, et comparanda prudentia profecisse, et hæc, quæ ex ipso retulimus, non alia quam dicta ætate attentasse, ausisseque. Pervenisse etiam ad Romanum Diogenem ex ejusdem ad alios et eundem orationibus, certissimum sit. Quare eum imperia Basilii Junioris, et Constantini Porphyrogenetæ, sub quo Metaphrastes florebat, nepotum circa annum millesimum uatum non incongrue dixerimus; potuisseque commode ab iis, qui defunctum Metaphrastem viderant, quæ in ejus obitu evenere, audire, et aliis scripto tradere. Quemadmodum ego jam fere sexagenarius multa a senioribus, qui viderant, adolescens audivi ante centum annos gesta. Neque id implicat ætati meæ, quam ago; neque temporis quo hæc scribo. Quare nec est alius Psellus junior quærendus, qui laudationem illam scripserit. Quid de Psello præfante in Dioptra Philippi sentiendum sit, abunde dixi in Diatriba mea de Psellis.

Nimis tandem subtiliter explicantur verba Pselli; dum narrationem ore factam cum ea, quæ scripto traditur confundimus. Ita loquimur, dicere aliquid Ciceronem, Livium, Tacitum, non quasi ii tunc vivant, sed quia omnis ætatis hominibus illorum scripta loquuntur. Ut taceam cogit reverentia viri, quem ob doctrinam singularem, et laborem immensum summopere suspicio. Plura posse dicere satius est, quam dicere. His quoque refellitur sententia D Petri Lansellii disputatione apologetica de sancto Dionysio, atque ejus scriptis, temere decimo sæculo Symeonem Metaphrastem ponentis: namque cum initio novi Metaphrastes esset, ut supra probavimus, ætate provectione, non potuit decimo supervivere, nisi eum centenarium majorem vitam obiisse dicamus. Nullus interim, ut id quoque notem inter Hæreticos cautus locutus est, et rem acu tetigit, ut proverbio fertur, [72] quam Franciscus Godavinus de Præsulibus Angliæ cop. 1. de Conversione Britannia. Metaphrastes, octingentis et amplius annis post obitum D. Petri vixit, circa annum videlicet

salutis 900. Et de ætate Metaphrastæ hæc satis multa.

His etiam patet, quam absurde ii ægant, qui ex uno Metaphraste duos faciunt: quamvis enim Metaphrastæ cognomen a posterioribus Græcis aliis doctis hominibus, et illis potissimum qui Vitas sanctorum non bene consulas, neque aliquo dicendi decore conspicuas, nova dicendi forma novaque figurarum structura a rure et agris in elegantissimas civitates, ut cum aliis civibus viverent, deduxerunt, ut in Constantino Acropolita factum vidimus, at tamen dum de Symeone sermo est, solo Metaphrastæ cognomine contenti fuere cum aliis communicant, τοῦ νέου, Junioris addere consueverunt. Quemadmodum itaque absurdum Metaphrastem duplicare, ita ex Symeone novo Theologo, sive juniore et Symeon Metaphraste unum facere Symeonem, quod suspicatur Gretserus, absurdissimum fuerit. Suspiciatur enim ipsissimum Metaphrastem esse Symeonem illum Juniores Theologum, cujus Orationes de moribus Christianis et monasteriis vertit ex Græco Pontanus et publicavit. Vult dictum Juniores Theologum respectu antiquioris Gregorii Nazianzeni, qui Theologi nomen adeptus fuerat. Subdit in Indice Bibliothecæ Vaticanæ in cod. 38, legi: Τοῦ Μεταφραστοῦ κυροῦ Συμεὼν τοῦ νέου Θεολόγου περὶ προσοχῆς. Metaphrastæ Domini Symeonis novi, seu junioris Theologi de Attentione. Vides eum, qui junior Theologus est, nominari Metaphrastem? Nec obstare, quod Psellus alia ejusdem scripta non recensuerit, nec monachatus meminerit; nam Psellus satis habuit historica sanctorum volumina attingere, et brevitati studens non omnia de ea, quæ poterat, sed quædam adducere voluit; testarique id ipsum encomium valde et rebus, et verbis concisum. Poterat plures alios manuscriptorum codices cum ex Vaticana, tum ex aliis bibliothecis adducere, qui Metaphrastem novum Theologum nominant. Συμεὼν τοῦ Μεταφραστοῦ καὶ νέου Θεολόγου κεφάλαια ἕτερα. Symeonis Metaphrastæ, et junioris Theologi capita alia. Τοῦ Μεταφραστοῦ, ἢ νέου Θεολόγου περὶ ἀρχῆς βίου τοῦ ἀρχιερέως μοναχοῦ. Metaphrastæ, sive novi Theologi de principio vitæ Archieris monachis. Ante Gretserum, Metaphrastem cum hoc novo Theologo confundisse visus est Josephus Methonensis Apologia pro synodo Florentina contra Marcum Ephesium, καὶ Συμεὼν δὲ ὁ νέος Θεολόγος, ὁ καὶ Μεταφραστὴς καλούμενος. Et Symeon novus Theologus, qui et Metaphrastes dicitur. Sed Gretserum exscriptorum incuria nihil juvat nec dictum Methonensis aliis intenti prolatum temere. Obstat, ne hi duo unus sint, ætas utriusque longe diversa; vitæ institutum varium, officii dignitas non eadem. Impedit denique dicendi forma, modus, orationis structura, reliqua, quæ nos cum de Symeone hoc novo Theologo agemus, post nostrum Metaphrastem examinabimus.

[73] Scripsit Metaphrastes Vitas sanctorum, Scri-

ptiones sive ab ipso, sive ab aliis vocatæ sunt *Metaphrases*. Psellus in Acrostichide canonis in eumdem: Μέλιπω σε τὸν γραψάντα τὰς Μεταφράσεις. *Canone, qui Metaphrases scripsisti*. Ode 4: Γραφῆς ἐσχέλας ὁσίας, ὅτι, καὶ ἁγίων τοῦ βίου ἰχνηλατῶν τοῦτων τὰ παθήματα, καὶ τοὺς ἀγῶνας ἐξύμνεις τὰς σοφῆς σου Μεταφράσεις. *Scripturis incubebas divinis confessor, et sanctorum vitas vestigans, horum passiones, et certamina laudabas sapientibus tuis Metaphrasibus*. Dictæ quod ex una phrasi, dicendique modo in alium delatæ sunt. Hinc ipse postea sub Metaphrastæ nomen posteris innotuit. Sic maxime fallitur Lipomannus scribens, Metaphrastem nostrum Vitæ sanctorum ex diversis auctorum libris in unum volumen redegisse; quæ alicujus viri titulo erant inscriptæ, eas sub suo titulo reliquisse; rudi et inculte stylo descriptas multis laboribus et sudoribus exornasse, et eruditione sua expoluisse; quæ a nemine scriptæ fuerant, sed quasi per manum, et traditionem a Patribus acceptæ, et pro veris habitæ, has ipsum eleganti stylo et condito descripsisse, et legendas Ecclesiæ proposuisse. Nam Symeon laborem omnem ad se assumpsit, et sive Vitæ illæ auctorem præferrent, sive rudi stylo congestæ lectorem deterrent, eas re semper immota manente suo stylo circumvestirit, ut eodem omnes decore, unoque genio fideles ad sui lectionem allicerent. Symeonis Stylitæ Vitam scripserat rudi sermone Antonius illius discipulus. Theodoretus elegantissimo; non contentus tamen Metaphrastes, suis eam luminibus de novo adornatam in publicum ire jussit. Stephanus Byzantinus jussu Epiphaniæ Vitam sancti Stephani junioris collegit, et edidit, et Metaphrastes illius conscribendæ denuo laborem suscepit. Possem alias innumeras hic afferre; rudiori stylo conscriptas non correxit, neque in aliquibus mutato stylo perpolivit, sed omnes ex integro, ut de aliis fecerat, suo ipse modo digessit. Multas etiam ex traditione acceptas, et quæ sola memoria hominum fluctuant, in seriem et ordinem redegisse, non est a verosimili alienum.

Et ne tantum opus tanquam levi brachio actum, et negligenter procuratum condemnes ipse, aut negligas, audi curam et sudium; sumptus etiam immanes ad id collatos, et auxilia aliorum, ac subsidia implorata, et fidem etiam, quæ in rebus majoribus administrandis adjuvant plurimum, et lege ex Psello in eumdem Symeonem oratione. Φαί γέ τοι μηδὲ ἐκ παρέργου τούτου ἦφθαι τοῦ πράγματος, μηδὲ αὐτὸν προθέμενον εἰ μὴ ὅσον βούλεσθαι. Βασίλειοι δὲ τούτου παρακλήσεις ἐπὶ τοῦτο πρόσθεν ἔγαν, καὶ οἷς ἐφροντίζετο λόγος, καὶ σύνεσις. Καὶ ἦν αὐτῷ ἡ παρασκευὴ ἐξ ἐτοίμου, κύκλος τε οὐ βραχὺς τοῦ τε πρώτως ἐνημαινομένων τὴν λέξιν, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα τιθέντων. Καὶ ἄλλος ἐπ' ἄλλω, ὁ μὲν τὰ πρώτως ποιών, ὁ δὲ τὰ δεύτερα, καὶ ἐπὶ τούτοις οἱ τὰ συγγεγραμμένα ἐξακριβώμενοι. Ἰν' ὅτι τοὺς ὑπογραφῆας λάθοι, πρὸς τὴν ὑποκειμένην διορθώσονται Ἰννοῖαν. Οὐ γὰρ ἐνῆν

αὐτῷ διὰ τὸ πλῆθος τῶν συγγραμμάτων, πολλάκις τὰ αὐτὰ ἀνακικλῆναι τε καὶ ἐφορῶν. Ἄλλ' εἰ καὶ πολὺς [74] ὁ κάματος καὶ ἡ φροντίς περιττοτέρα τοῦ δέοντος, ἢ μάλλον πρὸς τοῦτον δὴ ἀξιοχρεῶς, ἀλλ' ὄγε στάσις ἐνευικήκει μακρῶ τὴν σποράν, καὶ τὸ λήθιον, οἷον οὐδέπω καὶ τήμερον. Εἴτε γὰρ μηδὲν ἄλλο τῷ ἀνδρὶ διεσπούδατο, μηδὲ ἀποχρῶντα τὰ ἄλλα σύμπαντα, καὶ καθέκαστον πρὸς ἀφορμὴν εὐφημίας ἀρκοῦν' ἀλλὰ τόγε τοιοῦτον ἐλέσθαι σπουδαίωμα, καὶ οὕτως καταπράξασθαι τε καὶ ἀκριβώσασθαι, αὐταρχεῖς ἀντὶ παντός. Ἄλλω πρὸς ἐγώμιον τῷ ἀνδρὶ. *Porr, autem dicunt, non leviter et quasi aliud agentem, hanc rem esse aggressum; neque ipsum id sibi proposuisse, ut faceret quantum vellet, sed imperatoris adhortationes eum ad hoc adduxerunt, et ii, quibus cura esset doctrinæ et intelligentiæ: et promptus ei fuit apparatus, sed non parvus orbis eorum qui primo dictionem notis excipiebant, et eorum qui postea transcribebant: et alius post alium quidem primo faciebat; hic vero secundo scribebat, ei post hos alii, qui que scripta fuerant pulchre intelligebant; ut quod scriptores latuerat, ad propositam corrigerem scientiam. Nam propter scripitionum multitudine, non licebat ei sæpe eundem revolvere et videre: sed etsi fuerit ingens labor, et major quam par esset sollicitudo imo vero digna quæ in hoc adhiberetur, sementem tamen longe vicis spica et seges, qualis nondum fuit usque in hodiernum diem. Quoniam etiamsi nihil aliud viro illi fuisset elaboratum, et non alia omnia, quæ nobis singula sufficiunt ad laudem conciliandam, opus tamen tale incœpisse, et id tam pulchre effectum reddidisse, viro cuius ad laudem sufficiat. Qua autem de causa rem tantam in se suscepit Metaphrastes, non ab alio, quam ipso Psello petenda est. Οἱ δὲ πρὸ τοῦ θεολογίου τοῦδε ἀνδρὸς ἐντυχῶν τὰς ἐκείνων πράξεις ἀναγραφόμενοι, οὕμενον τῆς μεγάλου πρεπείας ἐκείνων ἀφύκοντο. Ἀλλὰ τὰ μὲν αὐτῶν καταψεύσαντο, τὰ δὲ μὴ δυναθέντες κατάλληλα θεῖναι, ἀχομφον ἐκείνοις τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀφιλότιμον συγγεγράφειν, οὔτε καλὴν ὑποθέμενοι ἔνοιοιεν, οὔτε μὴν εὐπρεπέσι κατακοσμήσαντες λέξεσιν, οὐδ' ἀκριβῶς ὑπογράψαντες, οὔτε τὴν τῶν κολαζάντων βραβύτητα, οὔτε τὴν τῶν μαρτύρων πρὸς τὰς ἀπακρίσεις πυκνότητά, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσκητικὰς τὴν ἀσκησιν ἐκιδδήλοισιν, ἀφελῶς αὐτοῦ, καὶ ὡς περ ἐκ τοῦ παρατυχόντος τὰ ἐσπούδαμένα διεξιόντες. Ἐνθεν τοι οἱ μὲν οὐδὲ φιλήν ἐκαρτέρουν τὴν τῶν ὑπομνηματισθέντων ἀνέγνωσιν, τοὺς δὲ καὶ γέλως ἀφορμὴ τὰ λεγόμενα ἐγνωρίζετο, καὶ τὸ τῆς συνθέσεως δὲ ἀκρίβειας, καὶ τὸ τῆς ἐνοίας, καὶ τὸ τῆς λέξεως εὐτελεῖς, ἀγλυκῆ τοῖς ἀκούουσιν ἦν, καὶ ἀπηχθάνοντο μάλλον, ἢ προσείντο. Καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἀναγραφόμενοις διεκωμώδετο ἡμῖν τὰ θαυμάσια τῶν τοῦ Χριστοῦ θεραπόντων ἀγωνίσματα τε καὶ τροπαια. Καὶ ζύμπαντες μὲν διελευδοροῦντο σαφῶς τοῖς συγγράμμασιν ἀντεισανεγκεῖν δὲ τούτων τὰ κρείττονα, οἱ μὲν δι' ἄκον ψυχῆς, οἱ δὲ ὡς τελείατο σπουδαίωμα, καὶ ὡς μηδὲ βίος ἀνδρὸς ἐξαρκέσειεν, οὔτε βουλομένοις δυνάμεις οἱ προσῆν, οὔτε δυναμένοις βούλησις. Ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁ θαυμασίως Συμεὼν ταυτὸν ἐπεωδῆσε τούτοις: ἀλλὰ μέχρι*

τῶ μὲν ψαθῆαι τοῖς γεγραμμένοις συμπτῶν αὐτοῖς, ἔπειτα περαιτέρω προεδέθηκεν, καὶ θαρρῆει τι πρᾶγμα νεκρὸν, μᾶλλον δὲ εὐτυγῆ προῆξιν, ἣν οὐδεὶς τῶν πάντων εὐπύχθε. Δι' ἧς ἐκεῖνός τε περιφανέστερος τῶν ἀπανταγῆ, ἔλλογιμων ἐγένετο, καὶ τῆ τε Θεῷ τὰ κάλλιστα τῶν ὄντων ἀφρωσιώσατο, καὶ τοῦ τῶν μαρτυρῶν ἀγῶνας, καὶ ὄρους, τὰς τε τῶν ἀσκητῶν ἐγγρατεῖας, καὶ καρτερίας ἐκάλουνέ τε καὶ κατελύματι, καὶ τὴν αὐτὴν ἐκεῖνός [78] προσενεγῶν εὔποιαν, τα παρὰ πάντων ἀντιείλησε. *Qui autem ante hunc beatum virum res gestas illorum scripserunt, non erant illorum assecuti magnificentiam; sed partim quidem de iis erant mentiti, partim autem cum non possent rebus eorum respondentem afferre orationem, bonum illi conscripserunt, quod nec esset ulla de gratia ornatum, nec laude prosequendum ut qui ne pulchram tribuerint sententiam, nec cum verbis maxime decentibus, neque accurate descripserint, neque sævitiam et atrocitatem eorum, qui punierunt, neque martyrum in dandis responsis prudentiam; quin etiam monachorum adulterarunt exercitationem, simplicius, et quasi temere, et ut accidit, referentes, quæ studiose ab illis facta sunt. Hinc factum est ut nonnulli ne legere quidem sustinerent ea, quæ erant litterarum mandata monumentis: aliis autem eo quæ dicebantur, præberent ridendi materiam: et compositionis inelegantia, sententia absurda et nulla consequentia, et dictio vilis et abjecta, erant iis, qui audiebant, insuavia, et odio habebantur potius, quam admittiebantur; et propter eos qui conscripserant nobis, ludibrio habebantur admirabilia Christianorum certamina atque tropæa: et omnes quidem aperte semper insectabantur maledictis, eorum autem loco affirre meliora, aliis quidem propter eorum socordiam, aliis autem, ut quod est opus perfectissimum et maximi studii, et cui nec tota quidem viri vita suffecerit: neque vires aderant volentibus, nec iis qui poterant, voluntas: sed non etiam admirabilis Symeon eodem modo quo ii fuit affectus; sed cum eis procedens ad reprehensionem, deinde processit ulterius, et juvenile aggrediens facinus, vel felicem potius actionem, quam nullus omnium gessit feliciter, per quam ille evasit clarior omnibus qui erant ubique eruditus, et Deo consecravit eo quæ sunt omnium pulcherrima; martyrum certamina et cursus, et monachorum abstinenciam et patientiam ornavit et decoravit et eamdem quam illi adhibens benevolentiam, etiam gratias vicissim accepit ab omnibus.*

Non ita tamen adeo severe se gessit, ut omnes, omnium sanctorum Vitas et laudes ante se ab aliis probatissimis auctoribus scriptas rejecerit, et factis, decretisque jugulaverit; sed falsas, aut nequiter compositas, veluti indignas, quæ a piis legerentur voluntaria oblivione contrivit: ab aliis errata aliorum codicum, vel scriptorum fide correxit, suoque stylo exornatas edidit; aliarum rem

A integram, nihil de sententia immutans suo sermone exornatus digessit: quæ tandem erant optime scriptæ, nec sua ope iudgebant, ita eas inter suas elucere, veluti sidera, lapidesque pretiosos reliquit, quibus et suæ celebriores fierent et piis hominibus, populoque acceptiores. Hinc frequenter inter ejus volumina occurrunt orationes, et encomia in varias festivitates aliorum; inter eos præcipui habentur Athanasius patriarcha Alexandrinus, Basilius Magnus Cæsariensis, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Joannes Chrysostomus, Basilius Seleuciensis, Amphilochius Iconienseis, Ephræm Syrus, Ephræm [76] Chersonensis, Antipater Bostrorum episcopus. Cyrillus Alexandrinus, Epiphanius Cypri, Joannes Damascenus, Georgius Nicomediensis, Pantaleo diaconus et cartophylax Magnæ ecclesiæ, Theodorus Studites, Andreas Cretensis, Proclus patriarcha Constantinopolitanus, Leontius Bysantius, Leontius Hierosolymitanus, Procopius diaconus et cartophylax, Gregorius Neocæsariensis, Germanus patriarcha Constantinopolitanus, Asterius Amasæ, Sophronius patriarcha Hierosolym., Timotheus Hierosolymit. et alii.

Sed quasnam Metaphrastes Vitas sanctorum conscripsit? Hoc vero difficillimum est discernere. Nec alius poterit, nisi qui similes Vitas Græce percurrerit, et orationem, et lumina in dicendo Symeonis optime calluerit. Nam id ex Latinis eripiscari stultissimum fuerit, quod continget difficilius, quod nondum capio qua causa id factum sit, cum in aliis orationibus et Vitis, auctorum ut plurimum nomina præfigantur; in his, quas Symeon descripsit, nunquam aut raro prænotatum invenitur. Hinc viri de antiquitate ecclesiastica bene meriti Vitas sanctorum, quæ auctorem sibi præscriptum non præferunt, omnes non sine erroris atque incitiæ nota Symeoni vindicarunt, quæ vere Symeonis non sunt. Vindicantur tamen Symeoni, et veluti Symeonis germanæ evulgantur a Surio, et Lippomano, et aliis Latine tantum, *Mense Januario* 1, Sancti Basilii, Euphrosynes Alexandrinæ. 5, Apollinaris virginis. 7, Luciani martyris. 9, Polyeucti martyris, Juliani martyris, et sociorum. 10, Marciani presbyteri. 11, Theodosii cœnobiarchæ. 13, Hermyli et Stratonici martyrum. 15, Joannis Calybitæ. 22, Timothei apostoli, Vincentii levitæ et martyris, Anastasii Persæ. 23, Clementis Ancyranus episcopi, Joannis Eleemosynarii. 25, Eusebiæ, quæ cognominata est hospita. 27, Joannis Chrysostomi, 28, Jacob Eremitæ. 31, Cyri et Joannis, Melanæ Romanæ. *Mense Februario*. 1, Ignatii episcopi, martyris, Pionii presb. mart. Ephræmi Syri. Tryphonis. 3, Blasii Episcopi, sancti Isidori, Agathæ virginis. 6, Faustæ, Euelasii, et Maximianæ. 8, Evangelii et Mariæ ejus filiæ. 9, Nicephori martyris. 13, Martiniani anachoretæ. 14, Auxentii abbatis. 16, Onesimi martyrium, Julianæ. 18, Leonis et Paregorii martyrum. 19, Auxibii archiepiscopi Selensis. 20, Jadoth episcopi, et sociorum martyrum. 27, An-

dronici, et Athanasia. *Mense Martio*. 9. Quadraginta martyrum. 10. Codrati, Cypriani, et sociorum. 12. Theophanis, qui et Isaacius dictus est. 13. Sabini. 15. Longini centurionis. 16. Abramii, et Mariae neptis ejus. 27. Isaacii. *Mense Aprili*. 1. Agapes, Chioniae, et Irenes. 4. Theoduli lectoris et Agathopodis. 5. Theodorae, et Didymi martyrum, Themes, et Pherbathae ejus sororis. 7. Calliopii martyris. 8. Bademi archimandritae. 10. Terentii Africani et sociorum martyrum. 11. Antypae Pergamensis episcopi. 13. Carpi, Papyli, et sociorum martyrum. 18. Eleutherii [77] episcopi, et Euanthiae martyris. 22. Acepsumae, Josephi, et Aithalae. 25. Georgii Magni martyris Marci evangelistae, 27. Anthymi episcopi Nicomediensis. 28. Paphnutii anachoretae et sociorum. *Mense Maio*. 1. Philippi apostoli. Jacobi apostoli. 2. Athanasii episcopi Alexandrini. 3. Alexandrae, et Antoninae virginis. 4. Pelagiae Tarsensis. 8. Acacii centurionis. 10. Glyceriae, et Laodicii. 13. Alexandri alterius. Joannis Silentarii. 14. Victoris et Coronae. Pachomii. *Mense Junio*. 5. Bonifacii. 7. Pauli archiepiscopi Constantinopolitani. 12. Justinii philosophi. Charitonis et sociorum. 13. Aquilinae virginis. 15. Dulae martyris. 16. Quirici et Julittae. 17. Manuel, Sabel et Ismael. 19. Sozimi, Nazarii, Gervasii, Protasii et sociorum. 27. Sampsonis hospitem exceptoris. 29. *De peregrinationibus et laboribus sanctorum Petri et Pauli. Mense Julio*. 8. Procopii martyris. 17. Alexii confessaris. Athenogenis martyris. 18. Mauriti et septuaginta militum. 19. Arsenii abbatis. 20. Mariae martyris. Heliae Thesbitae. 21. Danielis et trium puerorum. 22. Platonis martyris. 27. Septem dormientium. Panteleemonis martyris. 29. Callinici martyris. Eudocimi martyris. *Mense Augusto*. 1. Sophiae et filiarum ejus. 2. Stephani Romani pontificis. 12. Euplii martyris. 15. De ortu et educatione Virginis. 17. Mamantis martyris. Pauli et Julianae. 19. Andreae ducis exercitus, et sociorum. 29. De Joanne Baptista. De exportatione pretiosae manus Joannis Baptistae. *Mense Septembri*. 5. Eudoxii, Romuli, Zenonis et Macarii. 7. Sazonis. 9. Severiani. 17. Menodora, Metrodora et Nymphodora. 11. Theodora Alexandrina. 12. Antonomi. 13. Cornelii centurionis. 15. Nicetae martyris. 16. Euphemiae martyris. 19. Trophimi, Sabbatii et Dorymedontis. 21. Matthaei evangelistae. 26. Cypriani et Justiniae martyrum. 27. Cosmae et Damiani miracula. Callistrati et sociorum. 28. Charitonis abbatis. 29. Cyriaci anachoretae. 30. Gregorii Magnae Armeniae. *Mense Octobri*. 1. Anania. 5. Charitines. 7. Sergii et Bacchi. 9. Dionysii Areopagitae et sociorum. 10. Eulampii et Eulampiae. 13. Taracti, Procli et Andrei. 17. Andreae, qui est in Caisi. 18. Lucae evangelistae. 19. Vari et sociorum ejus. 20. Artemii martyris. 22. Abercii episcopi Hieropolitani. 24. Arethae et sociorum. 25. Martiani et Martyrii. 28. Anastasiae Romanae. 30. Zenobii et Zenobiae ejus sororis. 31. Epimachii martyris. *Mense Novembri*. 2. Eustachii, Theopistae, et filiorum

Agapii et Theopistes. Acindyni, Pegasii, Anempodisti, Aphthonii et Elpidophori martyrum. 4. Ianicii abbatis. 5. Galactionis et Epistemes martyrum. Hieronis et soc. mart. 8. Matronae. 9. Theodori Theronis mart. Arethae martyris. 10. Theocistes Lesbiae. 11. Menae Aegyptii martyris. 15. Samonae, Guriae et Abibi. 18. Joannis Chrysost. 22. Caeciliae, Valeriani et sociorum martyrum. 23. Clementis martyris episcopi Romani. Gregorii Agrigentini episcopi. 24. Mercurii martyris. 25. Ecatherinae virginis et martyris. 26. Alypii. [78] Cionitae. *Mense Decembri*. 4. Barbarae martyris. Sancti Sabae abbatis. 6. Nicolai Myrensis episcopi. 8. Patapii martyris. 10. Menae, Hermogenis et Eugraphi. 11. Danielis stylitae. 12. Spiridionis episcopi Trimythuntis. 13. Eustratii, Auxentii, Eugenii, Mardarii et Orestis. 19. Thyrsi, Lycii, Callinici, Philemonis, Apollonii, et reliquorum. 21. Thomae apostoli. 23. Decem martyrum qui in Creta subiere martyrium. 25. Anastasiae martyris. Eugeniae martyris. 26. Theodori, et Theophanis scriptorum. Indae et Domnae, et sociorum. 27. Joannis apostoli et evangelistae. 29. Marcelli archimandritae monasterii Aemitorum. 30. Anysiae, quae est Thessalonicae. 31. Silvestri papae Romani. Et haec quidem sive ipsius Symeonis, sive alterius Latine edita sunt; Graece vero, vel Graece et Latine, quae ipse viderim, paucissima: namque Graece post Aretham in Apocalypsim, Vita Joannis apostoli et evangelistae. Graece et Latine Vita Dionysii Areopagitae a Baltassare Corderio recensita in eodem Dionysio. Acta sancti Demetrii Myroblytae, Antuerpiae in quarto 1635, typis Joannis Meursii. Vita et martyrium sanctae Theclae per Petrum Plantinum cum Basilio Seleucensi; De Vita et miraculis ejusdem sanctae Theclae, Antuerpiae in quarto. Vita sancti Athanasii cum ejusdem Athanasii operibus. Vita Joannis Chrysostomi cum Chrysostomi operibus. Vita sancti Amphilochoi inter ejusdem sancti orationes edita est a Francisco Combesis. Eum porro Metaphrastae non esse stylus ipse et modus satis arguit. Metaphrastae autem illud principium est: *Και τί των κλων εστι τις τη μημη παραδιδους*; Sub Metaphrastae nomine seu genuinos foetus laudant, Vitas et martyria sanctorum. Suidas in *Ἄβασιν*, Martyrium sanctae Theclae, In *Ἀναξιμονες*, Vita sancti Danielis Stylitae. In *Ἄμφοτον*, Vita sancti Euthymii. In *Ἄλκατα*, Vita sancti Marcelli. Sancti Callicecadi in *Ἐξαπέτη*. In *Νοθεύει*, sancti Luciani. In *Καταπέλτης*, sancti Agathyrsi. In *Ἰπαγορῆσαι*, sancti Symeonis Stylitae Gennadius patriarcha Constantinopolitanus pro concilio Florentino. cap. 1, sancti Dionysii Areopagitae; cap. 4, sancti Joannicii; cap. 50, sancti Stephani Junioris, et Joannis Chrysostomi. Josephus Methonensis Apologia pro concilio Florentino contra Marcum Ephesium, sancti Dionysii Areopagitae: hanc eandem Vitam veluti Metaphrastae pro testimonio citat Andreas praesul Rhodi in Concilio Florentino sess. 7. Joannes Veccus in senten-

tiis Patrum pro processione Spiritus a Filio, et Constantinus Melitiniotes Orat. 2, de processione Spiritus sancti. Καὶ ὁ τὰς τῶν ἁγίων πολιτείας, καὶ τὰς αὐτῶν ἀθλήσεις ἀφηγησάμενος μεταφραστικῶς, εἰς τὸ τοῦ Ἀρεοπαγίτου μαρτύριον Διονυσίου φησὶ, τοῦ τῶν ἀποβήτων ἐκφάντορος, δεήσων εἶπετν περὶ τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ, πρὸς τὸ τέλος ἐπὶ λέξεως οὕτω: ἐφθέγγατο. Καὶ εἰς ὠρπανοὺς ὁ ἑμὸς Χριστὸς ἀναφέρεται, καὶ τὰ ἐξ ἑ. *Et qui sanctorum res gestas ac certamina, ut metaphrastæ solent, enarravit, in Dionysii Areopagitæ martyrio, illius, inquam, qui res quæ exprimi nequeant, revelavit, cum de Christi œconomia [79] ei disserendum esset, ipso in fine his verbis complexus est: Et in cœlos Christus meus assumitur, etc.* Michael Glycas Epist. 21. Sanctæ Anastasiæ Nicephorus Callistus lib. xiv, cap. 51. Ecclesiasticæ historię, sancti Simeonis Stylitæ senioris, et lib. xviii cap. 24. Sancti Simeonis Stylitæ junioris. Quæ vero hactenus ineditæ, tenebris teneisque addictæ bibliothecarum loculos occupant, frustra tempus insumerem si omnes hic recensere conarer. Nulla enim fere bibliotheca fuerit, cum manuscripti codices adsint, in qua volumen aliquod harum vitarum non reperiat. Verum ipse solius Antonii Augustini recensitis ad reliqua gradum faciam. In bibliotheca itaque Antonii Augustini sub Simeonis Metaphrastæ nomine hæc legebantur. *Mense Januario.* Athanasii Alexandrii. Euthymii. Timothei apostoli. Anastasii. Clementis Ancyran. Eusebii cognomento Xenæ. Gregorii Nazianzeni Xenophontis et filiorum. De reliquiis sancti Joannis Chrysostomi. Ephræmi Syri. Cyri et Joannis. *Mense Februario.* Tryphonis. Parthenii episcopi Lampsaci. Theodori Stratilatæ. Lucæ Thaumaturgi. Nicephori. Blasii. Martiniani. *Mense Martio.* Sanctorum quadraginta duorum martyrum. Sanctorum quadraginta Narratio de obsidione Constantinopolitana. *Mense Aprili.* Georgii martyris. *Mense Junio.* Manuelis, Sabelii et Ismaelis. Sampsonis Xenodochi. Peregrinationes Petri et Pauli. *Mense Julio.* Procopii. Pantaleonis. Callinici. Eudocimi. *Mense Augusto.* De ortu et educatione. Deiparæ. De Christi imaginē missa ad Agbarum. De Joanne Baptista. *Mense Novembri.* Samonæ, Gurie et Abibi. Pauli archiepiscopi Constantinopolitani. Hieronis et qui cum eo passi sunt. Matronæ. Theoctistes Lesbæ. Menæ Ægyptii. Joannis Eleemosynarii. Joannis Chrysostomi. Philippi apostoli. *Mense Decembri.* Bonifacii Romani. Sebastiani. Tranquillini. Nicostrati, Claudi, Castoris, et aliorum. Ignatii. Julianæ. Anastasiæ. Decem martyrum Cretensium. Eugenie et parentum. Theodori et Theophanis Graptorum. Indi et Domnæ, et sociorum. Marcelli. Melaniæ Romanæ. Eleutherii. In Daniele prophetam, et tres pueros. Non aliarum bibliothecarum indices conferam, cum rari admodum sint, qui eadem contineant. Omnes enim fere ad unum eorum in iisdem mensibus, et diversorum sanctorum Vitas et elogia, eorundemque sanctorum Vitas varias proponunt; et quod maximo rei Ecclesiasticæ detrimento factum est, sine auctoris

nomine: et quæ aliquando nomen præferunt auctoris, in aliis codicibus sine auctore jacent in gloria. Illas profecto omnes Metaphrastæ si vindicaveris acerbissime insaniveris; si nullas, multa impie scelerateque commiseris. Observandum vero est ante alia, male a nonnullis dici, cum alicujus Sancti Vitæ nomen præfixum non habetur, eam Vitam legi apud Metaphrastem, quasi vero collectiones omnes Vitarum ab eodem Metaphraste confectæ sint; quod ego existimo falsissimum. Cum [80] enim Collectiones similes, quæ fere innumeræ sunt, raro aut nunquam inter se convenient, sed hæc plures illæ pauciores Vitas contineant, et alio atque alio dicendi modo methodoque conscriptæ, qui id fieri potuit, ut ab uno inchoatæ sint absolutæque, nisi eum singulis horis atque momentis alia atque alia inente una versasse, et modo has modo illas approbasse reprobasseque dicere velimus. Si unus eas absolvit, eadem semper in codicibus manuscriptis magna ex parte objicerentur: at modo aliter fit. Quare dicendum est, Metaphrastem scripsisse Vitas Sanctorum, non collegisse; et quas ipse scripsit, eodem semper servato ordine cudisse, ut assertit Baronius, iis etiam aliquando annexis cum primi scriptoris nomine, quas ipse comprobasset, nec immutasset. Et hinc plane videatur Vitas ita a Metaphraste digestas fere semper eundem modum in aliis codicibus servare. Male ergo affirmatur, cum quis nobis in manus codex pervenerit, et in eo habentur Vitæ Sanctorum, nullo præfixo scriptoris nomine, illas Vitas haberi apud Metaphrastem, cum collectio illa Vitarum Metaphrastis non sit; et consequenter illas Metaphrastem, et si non scripserit, approbasse, vel saltem dignas existimasse, quæ per manus hominum volitarent. Dixi supra arduum hunc esse laborem et improbum, et quem ipse prudentioribus relinquerem. Conferam tamen aliquid studii et operæ, et viam aliis aperiam, ut potero; et quem admodum prudens agricola post jacta in terra semina, enataque, ne genuina a spuris, aliusque generis suffocentur, fructumque sincerum habeat, primum herbulas illas omnes, quas ille non agnoscit, severa diligentia extirpat, reliquas fovet et colit; sic et ipse ex amplissimo isto, qui Metaphrastæ nomine invaluit campo, primum omnium Vitas eas, quis posset omnes? evellam, ut ita dicam, et eradicabo (quarum sub nomine et martyria, et elogia, sive encomia, sive laudes tum in sanctos, tum in Christum, et Deiparam intellectas velim) propriisque auctoribus, manuscriptorum ope codicum restituam: tum de aliis, quæ sine nomine sunt, judicabimus. Ut vero facilius intentum consequamur, primum apponetur principium operis, secundum loco nomen auctoris, tertio titulus ipse operis, ut uno ictu, veluti in tabella, quis sibi inter Metaphrastæ labores locum occupaverit, sive ita disponente Metaphraste, sive ex scriptoribus ipsis, qui ut commodum est et lubet, omnia audent, referamus in codicem,

Α

Ἄγαθὴν ἄμιλλαν ἀνεστήσασθε. **Athanasii archiepiscopi Alexandrini**, βίους του ὁσίου Πατρὸς Ἀντωνίου.

Ἄγαθὸν καὶ δίκαιον, καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβεῖν. **Stephani Byzantini**, περὶ τοῦ βίου καὶ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου ὁσιομάρτυρος Στεφάνου τοῦ νέου. **Scriptor non [81] multos post annos vivebat, ut ex eodem colligitur.** Οἶδε γὰρ ὡς περ νεφέλη τὸν ἥλιον, οὕτω καὶ χρόνος κρύπτειν τὰ μὴ λαλούμενα, καί περ τεσσαρακοστού δευτέρου ἔτους παραδεδραμηκότας, ἄφ' οὐπερ τὴν διὰ μαρτυρίου ἱερὰν τελευτήν ὁ παρμάκαρ Πατὴρ ἡμῶν ὑπέστη Στέφανος μέχρι τῆς νυκτὸς, οἷς προτραπείς ἀνελεξαμένη παρὰ ἀληθεύοντων ἀνδρῶν, καὶ τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν ὡδε κάκετο περιθέων καὶ περιαρτίζων λέξαι τὰ ἐξ ἀπαλῶν ὀνόχων αὐτοῦ καὶ μέχρι γήρωος, τὰ τε τῆς γενήσεως καὶ τοῦ θάνατου φάτερπνα καὶ θαυμαστά διηγήματα. **Solet siquidem quemadmodum nebula solem, tempus ea quæ non commemorantur, oculere; etsi duo et quadraginta anni pretergressi sunt, ex quo martyrio beatissimus hic Pater noster sacrum vite exitum consecutus est Stephanus ad hunc diem: quo admonitus a veracibus hominibus illiusque discipulis selegi huc atque illuc circumiens et colligens, ut scripto mandarem, quæ ille ex teneris unguiculis usque ad senectam præstiterat et ubi illius ortu usque ad obitum, jucundissimas et admirabiles narrationes. Quod non arduum fuit, cum Stephani æquales, amici et consanguinei superstites essent. Ibid.** Ταῦτά μου τοῦ ἐλαχίστου τοῦδε πονήματος τὰ ἐκλεχθέντα παρὰ τῶν τοῦ ὁσίου ἀγγιστέων, γνωρίμων, συγγενῶν, συσσίτων, ὁμορφῶν καὶ φοιτητῶν οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν τυράννου συμμυστῶν τῶν ἀκμὴν τῶδε τῷ βίῳ συζώντων ἀληθινὰ διηγήματα. **Et hæc quidem minimi hujusce laboris a sancti parentibus, amicis, consanguineis, convivis, contubernatibus et discipulis, imo et a tyranni in facinore consortibus, qui usque dum in vita supersunt veræ narrationes sunt. Vide de hoc auctore plura in capite de Joanne Damasceno, quod post has Diatribas publicamus.**

Ἄγαπητοί. Ἀψευδῆς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου ἐμαγγελάμενος. **Theodori episcopi Trimithuntis**, περὶ τοῦ βίου, καὶ τῆς ἐλορίας, καὶ τῶν θλίψεων Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἄγαπητοί. Οὐκ ἦν ἀπεικὸς εὐγνώμονας. **Amphilochoii Inconiensis**, εἰς τὸν βίον καὶ τὰ θαύματα τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἐπισκόπου Καισαρείας.

Ἀγαλλιάσεως καὶ εὐφροσύνης ἡμέρα. **Theodori Studitæ** λόγοις εἰς τῶν προσκύνησιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, ἐν Μεσσηνήσιμῳ.

Ἀγγελιῆς πανηγύρεως ἢ προαφορισμένη κυρία παροῦσα συναθροίξει. **Procopii diaconi et chartophylacis**, ἐγκώμιον τῶν θεῶν καὶ μεγάλων ἀρχιστρατηγῶν Μιχαὴλ, καὶ Γεωργίου.

Ἄγε δὴ καὶ σήμερον, φίλε, γνησιώτερον τοῦ γενικιωτάτου Ἰωδ. **Leontii presbyteri Constantinopo-**

A litani λόγος εἰς τὸν Ἰωδ τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ δευτέρῳ.

Ἀθῶνι τινὶ πολυφώνῳ. **Theodori Studitæ**, εἰς τὸ γενέσιον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Ἀθλητικούς ἀγῶνας εὐφημεῖν ὅλων. **Leonis imperatoris**, εἰς τὸν ἅγιον Κλήμεντα.

Αἱ μὲν Χριστοῦ πανηγύρεις, ὅσαι τὸ φῶς τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας. **Constantini diaconi et chartophylacis, diaconi Magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, alterius ab Acropolita, et Tio**, ἐγκώμιον εἰς πάντας τοὺς [82] ἁγίους μάρτυρας. **Meminit illius septima synodus generalis Act. 5.**

Αἱ χάριτες μὲν ἐπὶ τῶν προτέρων χρόνων. **Nicolai Cabasilæ**, λόγος εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος.

Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων ἄπας κύκλος. **Nicolai Cabasilæ**, εἰς τὰ σωτήρια πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀκούω Μωσέα τὸν μέγαν τὸ ξένον ἐκεῖνο θαῦμα τῆς βάτου. **Nicephori Gregoræ**, λόγος εἰς τὴν υπεραγίαν Θεοτόκον διαλαμβάνων τὴν τε γέννησιν, καὶ τὴν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἴσοδον, καὶ ἀνατροπὴν αὐτῆς.

Ἄλλ' ἔμαιγε τοῖς σοῖς ἐπιθαλεῖν ἐγκωμίαις, ᾧ Χριστοῦ βαπτιστὰ, πόρρωθεν περρωμένῳ. **Theoduli abbatit**, ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν τοῦ Χριστοῦ βαπτιστὴν καὶ πρόδρομον Ἰωάννην.

Ἄλλοι μὲν ἄλλως τοὺς ἁγίους τιμειώσαν. **Sophronii monachi Sophistæ monasterii Sancti Theodosii, quod est in Eremito prope Sanctam civitatem, postea archiepiscopi Hierosolymitani**, ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους Σύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας. Τῆς προθεωρίας ἢ ἀρχῆς, Ὁφθαλμῶν ἀρρωστίας ἐνεκα Κύρη καὶ Ἰωάννη. **Hujus mentio habetur in septima synodo generali Act. 4.**

Ἄλλ' οὐ πένθιμος ἡμῖν ὁ κειρὸς. Τούτου γέ τοι μαρτύριον σαφές ἢ νηστεία. **Joannis Eucbaitarum Metropolitanæ**, εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὕψιου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου, καὶ τὴν του πρωτοσαββάτου ἡμέραν ἐν Εὐχαρίτοις.

Ἀλώμενος ἐγὼ κατὰ τὴν ἐφοδὸν τῶν Βαρβάρων. **Nili monachi**, εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν ἐν Σινᾷ καὶ Παρθοῦ ἁγίων Πατέρων.

Ἄ μὲν ἂν τις εἰκάσῃ τεκμήριον τὴν παροῦσαν ἔχων κατάστασιν. **Maximi Planudæ monachi**, λόγος εἰς τὴν θεσώμον ταφὴν τοῦ Κυρίου.

Ἀναβαλλεται μὲν ὁ Ἰησοῦς, καὶ φῶς ὡς ἱμάτιον πηνίκα τοῖς μαθηταῖς ἀστράπτων ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβώρ. **Theodori Alanis episcopi**, λόγος σχεδιασθεὶς εἰς τὴν ταφὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Ἀναγκαστὸν ἐστὶ πάλιν σήμερον τῷ πρώτῳ τοῦ λόγου. **Eusebii Alexandrini**, περὶ τῆς παρουσίας Ἰωάννου εἰς τὸν ἄδην.

Ἀνάστασις τοῦ ἐμοῦ καὶ Θεοῦ, καὶ τοῦ νεκρωθέντος. **Leonis imperatoris**, λόγος εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν.

Ἄνδρες φιλόξενοι, καὶ φιλόχοιστοι, καὶ φιλάδελφοι. **Gregorii Neocæsariensis**, λόγος εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνεια, ἢ εἰς τὰ ἅγια Φῶτα.

Ἀνάστη, τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ ὁ Κύριος. Eusebii Alex-
andriani, εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

Ἀντίειλε μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἰῆσον Πατέρα. Bar-aphthæ,
μαρτύριον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνανίου. In fine enim
legitur: Ἐγὼ δὲ Βαρσαφθᾶς ἔγραψα τὰ ὑπομνήματα
αὐτοῦ, καὶ ἔθηκα πρὸς τὸ λείψανον τοῦ γενναίου ἀθλη-
τοῦ Ἀνανίου, ἵνα γένηται εἰς ἐπιγραμμὸν, καὶ εἰς τύ-
πον ὠσελείας τοῖς ἐπιζητοῦσιν ἐπὶ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ
σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ego vero Barsaphtha
scripsi commentaria ipsius, reposuique juxta ca-
daver generosi athletæ Ananiæ, ut sint exem-
plum et typum utilitatis eorum, qui sperant
super promissione Salvatoris nostri Jesu Christi.

Ἄπας μὲν ἐγκωμίων λόγος. Theodori Daphno-
patae, ἐγκωμίων εἰς τὸν [83] ἅγιον Πύλλον, συλλεγὲν
ἀπὸ διαφόρων λόγων τοῦ Χριστοστόμου.

Ἀποστολικὴν ἐπιδήμιον εὐσημησάτι προθέμενος
τῶν ὁ λόγος. Macarii Crysocephari archiepiscopi
Philadelphiensis, εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ εὐαγ-
γελιστὴν Ἰωάννην, καὶ Θεολόγον.

Ἀπόστολος ὁ τῆν πατρίδα ταύτην συγκαταστήσας
πανήλικον. Procopii Chartophylacis, ἐγκωμίων εἰς
τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην.

Ἀρετὴν ἀνδρὸς ἐπαινέτην κλεινομένην. Leonis im-
peratoris, λόγος εἰς τὸν μέγαν Ἰωάννην τὸν Κρυστό-
στομον.

Ἀρίστη μὲν καὶ ἡ τῶν ὀρωμένων εὐπρέπεια. Ma-
carii Chrysocephali, λόγος εἰς τὰ ἐννέα τάγματα τῶν
ἀλλῶν δυνάμεων, καὶ εἰς τὸν πάμμεγαν ταξίαρχον
Μιχαὴλ τὸν ἀρχιστράτηγον.

Ἀρήτητα τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ὑπὲρ ἡμῶν.
Isidori archiepiscopi Thessalonicensis, λόγος εἰς
τὴν σωτήριον κατὰ σάρκα καὶ θεῶν γέννησιν τοῦ Χρι-
στοῦ.

Ἀρχὴ μὲν ἡμῶν τῆς πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐκ τοῦ πα-
λαίου πτώματος. Michaelis Pselli, βίος τοῦ ὁσίου
Πατρὸς Ἀζεντίου.

Ἀρχὴ μὲν τῶν ὄντων Θεὸς οὐχ ὡς συντεταγμένους
τούτοις ὦν. Michaelis Pselli, λόγος εἰς τὸν εὐαγγε-
λισμὸν.

Ἀρχὴ τῆ κοσμοῦ. Leonis imperatoris, εἰς τὸ γε-
νήσιον τοῦ Προδρόμου.

Ἀστέρες μὲν ἀσθητοὶ τῆ στερεώματι προδεικνύ-
μενοι, πρὸς θέαμα κινῶσι μέγα. Petri episcopi Ar-
givorum, εἰς σοῦς ἡγίους, καὶ ἐνδόξους, καὶ θαυμα-
ουργοὺς ἀναργύρους Κοσμάν καὶ Δαμιανόν.

Αὕτη ἡμέρα Κυρίου. Leonis imperatoris, εἰς τὴν
γέννησιν τῆς Θεοτόκου.

B

Βασιλεύοντος Ἀρηνάτου τῆς Περσικῆς γῆρας,
γένετο φιλονεικία. Anastasii episcopi Theopolitani,
περὶ τῶν ἐν Περσίᾳ πραγμάτων.

Βασιλεύοντος Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ πάσα
ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ τῆς ἀθέου τῶν εἰδώλων ἐπιπλή-
ρωτο λατρείας. Martyrium sancti Eustratii, et socio-
rum, Auxentii, Mardarii, Eugenii et Oresiae. Pu-
blicavit Eusebius monachus in fine. Ἐγὼ δὲ ὁ ἀμαρ-
τωλὸς Εὐσέβιος ἐκ παιδῶθεν μοναζῶν τὴν Σεβαστη-

αῶν ἀπὸ προγόνων ἔφαττα κελὶν. Ἐν τῇ κέλῃ, με-
τῶν δεινῶν μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων μαρτυρολογίῶν
εἶχον καὶ τὰ ὑπομνήματα τοῦ ἁγίου τούτου ἐν γλα-
σοκύβω, καὶ διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου
Εὐστρατίου τούτου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, μήτε ἀπεκί-
ναί με παρὰ τινος, ὅτι παρανέμονται ἐν τῇ Ἀρκα-
δικῶν τὰ ἅγια λείψανα αὐτοῦ, οὕτε ἐγὼ αἰεὶ
ἐθιμοσίευσα τὰ ὑπομνήματα, οὕτε ἐξήτησέ τις, ἵνα
παράσχω. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ νεώτερός τις εὐλα-
τος ὑπάρχων καθέκαστην τιμητύγγαν τῇ ταπεινώ-
σει μου, πάσης δὲ τὰς ὑπαρχούσας μοι βίβλους ἀνεγνώσκας,
ἀνέγνω καὶ τὰ ὑπομνήματα ταῦτα, καὶ ἐπιστάσαστό μοι
ὅτι καὶ μαρτύριον αὐτοῦ ἐστὶν εἰς τὴν Ἀρκαδικῶν, καὶ
δυνάμεις ἐκμάτων γίνονται δι' αὐτοῦ. Τὰ δὲ ὑπομνήματα
τῶν ἁγίων τούτων οὐδεὶς τῶν ἐκείσε ἔχει, ὡς ἐπεύθην
ἀθμεῖν πάντας τοὺς τοῦς κώμης ἐκείνης. μάλιστα δὲ ἡ
ταῖς μνείαις αὐτῶν. Ἐπὶ πολὺ ὄν παρακαλοῦντός με,
ἐκδιέδωκα αὐτῷ, καὶ ἀξίω πάντας τοὺς ἀναγεννώσκοντας, καὶ
τοὺς ἀκρωμένους εἰσεσθαι ὑπὲρ ἐμοῦ. Ego autem
peccator monachus Eusebius a pueris monasti-
cam [84] vitam secutus, Sebastaniam urbem a pro-
genitoribus habitans, in cella mea degens, cum
aliis multis martyrologiis conservabam et hujus
sancti Acta in arcula. Et cum hujusmodi sancti Eus-
tratii reliquiae in hac urbe non essent, nec ipse a
quoquam audissem in Arauracena fuisse reclus-
tas, commentarium non revelaveram; neque quis-
piam a me illa petiit. Hoc vero tempore juvenis quid-
dam admodum studiosus quotidie mecum humili
sermonem conferens, omnesque libros qui erant
apud me percurrrens, legit et ipsa Commentaria, et
affirmavit mihi etiam eorum martyrium esse in
Arauracena, et morbum ibidem sanitatem com-
parari. Verum acta horum martyrum nullum illis
in locis possidere, adeo ut tristi essent animo illius
vici incolae, et potissimum cum eorum memoria
recoleretur: is multis precibus ea a me extorsit.
Rogo interim omnes tum Lectores, cum Audito-
res, ut pro me Deo precas fundant.

Βασιλεύοντος Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐγένετο
διωγμὸς μέγας τῶν Χριστιανῶν. Martyrium S. Dre-
stae: scriptum a praesente et vidente. Ἀκούσας δὲ
ταῦτα ὁ ἡγεμὸν, ἐκέλευσε τὸ λείψανον αὐτοῦ ριπῆ-
ναι ἐν Φιδῷ τῆ ποταμῶ ἀντικρὺς τοῦ ὄρους. Ἄνθρωπον
δὲ τινα ἐθεατάμεθα, ὅς τὴν ἰδέαν εἶχε λαμπράν, ὡς
ἥλιος, λαβόμενον τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου μάρτυρος, ὅ-
στις καὶ κατέθετο αὐτὸ ἐν τῷ παρακειμένῳ ὄρει τῆ
πόλει Τυάων. Haec cum audisset dux mandavit,
cadaver illius injici in Phibum fluvium in cons-
pectu montis. Nos vero vidimus quemdam homi-
nem, veluti solem splendore pellucidum, qui ac-
ceptum cadaver sancti martyris reposuit in ad-
jacente monte civitati Thyanorum.

Βλάσιον τὸν μέγαν ἐν ἱεράρχαις καὶ μάρτυσι, πῶς
ἂν ἀξίως θαυμάσωμεν. Theodori metropolitae, Ci-
zyci, εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Βλάσιον.

Γ

Γυναίκα μὲν ἀνδρείαν ποῦ τις ἂν, καὶ ὅπως εὖρη
ὁ σοφὸς ἠεπόρισε Σολομών. Constantini Acropolitae

et Magni Logothetæ, λόγος εἰς τὴν ἁγίαν ὀσιομάρ- Α
τυρὰ Θεοδοσίαν.

Δ

Δεδοξασμένα ἐλατῆθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ.
Germani patriarchæ Constantinopolitani, λόγος εἰς
τὰ ἐγκλίνια τοῦ ναοῦ τῆς παναγίας Θεοτόκου τῶν
Χρακοπρατείων, καὶ εἰς τὴν κατάθεσιν τῆς ἁγίας
Ζωῆς καὶ τῶν σεδοσμίων σπαργάνων τοῦ Σωτῆρος
ἡμῶν.

Δεῖπνον ἡμῖν πολυτελεῖς Λάζαρος αἰθίς. **Hesychi**
presbyteri Hierosolymitani, εἰς τὸν τετραήμερον Λά-
ζαρον.

Δεῦρο λοιπὸν, υἱέ μου, καὶ περὶ τῆς προδοσίας.
Eusebii Alexandrini, εἰς τὴν προδοσίαν Ἰούδα.

Δεῦτε, φίλοι, καὶ τήμερον τῶν εὐαγγελικῶν ἀσκωσ.
Procli patriarchæ Constantinopolitani, εἰς τὴν ἁγίαν Β
ματαμόρφωσιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος
ἡμῶν.

Δημήτριος ἡμῖν τοῦ τε συλλόγου, καὶ τῶν λόγων
 ἀφορμὴ πρόκειται σήμερον. [85] **Philothei patriar-**
chæ Constantinopolitani, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον
Δημήτριον.

Δημήτριος τὸ γλυκὺ πρᾶγμα. **Demetrii Chryso-**
loræ, λόγος εἰς μέγαν Δημήτριον τὸν Μυροβλύτην.

Δίδου ἡμῖν, ἡ φωνὴ τοῦ Λόγου, φωνήν. **Sophronii**
archiepiscopi Hierosolymitani, ἐγκώμιον εἰς τὸν
ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον.

Διήγησιν ξένην καὶ παράδοξον ἀκούσατε σήμερον
 παρ' ἐμοῦ, ἀγαπητοί, ἥτις ἐστὶ γρήσιμος. **Vita sanc-**
torum Galactionis et Epistemes : scripsit Eutol-
miius eorum famulus. Κἀγὼ γὰρ ὁ ταπεινὸς Εὐτόλ-
μιος, ὁ ταῦτην ἡμῖν τὴν ψυχωφελῆ ἱστορίαν προθέμε-
νος, εἰ καὶ αὐτόπτης γέγονα, καὶ ὑπέρτης τῶν τοῦ
ἐμοῦ δεσπότη ἀγωνισμάτων καὶ ἀθλημάτων, ἀλλ' οὐκ
ἐξέλωσα τὸν τοῦτο ἀγγελικὸν βίον ἐμπαθῶς πολитеυ-
σάμενος, καὶ τὴν σάρκα μάλλον ποιήσας ὑπὲρ τὸ γνεῦ-
μα. Et, Πρακτικῶ ὄν, ἀγαπητοί, μήπως εἰς τὴν τοῦ
λόγου μου βλέψητε βεβηλότητα. Ἀμαθίς γάρ εἰμι, καὶ
εἰκότως οὐκ ἰσχύσω τὴν διήγησιν ὑμῖν ἐν περὶ ποιή-
σασθαι. Ἀλλ' οἶδα ὡμᾶς, ὅτι οὐ πρὸς τὸ ἀκριβὲς τοῦ
λόγου βλέποντες ἀναδύλλεσθε τὴν διήγησιν, ἀλλὰ πρὸς
τὸ τῆς πίστεως ταπεινὸν μου ἀποφθέγμα εὐπειθήσαντες
τὸν παρ' ἐμοῦ ἱστορεῖσθαι μέλλοντα τίμιον. Ego etenim
humilis Eutolmii, qui vobis hanc animis peruti-
lem historiam propono, licet oculis meis viderim,
et minister mei Domini certaminum, et gestorum
factus sim, nihilominus illius angelicam vitam
œmulatus non sum affectibus obnoxius; et in car-
nem quam in spiritum magis propensus. Et, Oro
itaque, dilectissimi, ne in sermonis mei profunum
prospiciatis. Idiota enim sum : ideoque merito
non potero hac mea narratione vobis satisfacere.
Verumtamen scio vos non propterea quod exqui-
sitate in sermones meos inquiritis, narrationem dif-
ferre, sed ad fidei humilem dictionem respicientes
illius venerandi Vitam, quam ego narratione hac
mea prosecuturus sum, etc. Eutolmii hujusce me-
minit Symeon Metaphrastes in Vita sanctorum
Galactionis et Epistemes.

Διοκλητιανὸς ὁ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ἀναξίως τῶν
 σκήπτρων ἐπιλατῶμενος. **Sancti Georgii martyrium**
videtur scriptum ab ejus famulo. Ἐπινεύσαντος δὲ
τοῦ δεσμοφύλακος εἰσῆλθεν ὁ οἰκέτης ἕξω τῆς φυλα-
κῆς παραμένων, ὅστις καὶ τὰ κατὰ τὸν ἅγιον ὑπο-
μνήματα σὺν ἀκριβεῖα πάσῃ συνέταξε. Annuente car-
ceris custode ingressus est famulus, qui extra car-
cerem morabatur, qui et de sancto commentarium
diligenter composuit.

Ε

Ἐγγιστα τῆς πόλεως Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης.
Vita et res gestæ sancti Martiniani : scripta est ab
ejusdem synchrono, ut legitur in principio. Ἐ, τού-
τω τῷ ὄρει ἐστὶν ἔρημος παρακειμένη, ἐν ᾧ οἰκοῦσιν
ἄνδρες πολλοὶ ἀτκητικὸν βίον διάγοντες, ἐν εἰς ἔργων
καὶ τὸν μακάριον καὶ ἐνάρετον Μαρτινιανόν, οἰκοῦντα ἐν
τῷ ὄρει τούτῳ. In hoc monte eremus adiacet, in qua
habitant plures homines asceticam vitam agentes,
inter quos cognovi beatum et virtutibus celebrem
Martinianum, hujusce montis accolum.

[86] Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Διοκλητιανοῦ τοῦ
 βασιλέως Ἄνθιμον τὸν ἑπαρχὸν ἀφῶστία. **Martyrium**
sanctæ Febronæ. Scriptum est a Thomaide, ut
in fine. Ἐγὼ δὲ Θεωμῆτις μετὰ τὴν κοιμησιν Βρυένης
ἐδεξάμην αὐτῆς τὴν διακονίαν · καὶ πάντα ἐξ ἀρχῆς
ἐπιστημένη τὰ συμβεβηκότα τῇ Φευρωνίᾳ · ἔπειτα δὲ
καὶ τὰ λοιπὰ διδραχθεῖσα παρὰ τοῦ κυροῦ Λυσιμάχου,
ἄπαντα τὸν βίον καὶ τὰ ὑπομνήματα αὐτῆς συνεγρα-
ψάμην εἰς ἔκαινον καὶ δόξαν τῆς ἀθλοφόρου καὶ μάρ-
τυρος Φευρωνίας, προθυμῶ δὲ τῶν ἀκουόντων, τοῦ δι-
ε- C
γείρειν αὐτοὺς εἰς προσκύνησιν καὶ δόξαν τοῦ Πατρὸς,
καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ego porro
Thomais post Bryennæ obitum, in me illius min-
isterium accepi, et cum exacte tenerem quæcun-
que Febronæ acciderunt ; cum etiam reliqua a
domino Lysimacho edoctus essem, universam il-
lius vitam et res memoratu dignas in laudem et
gloriam virginis et martyris Febronæ scripto
consignavi, cupiens vero audientium animos ex-
citare in adorationem et gloriam Patris, et Filii,
et Spiritus sancti.

Ἐγένετο κατὰ τὴν τελευταίαν τοῦ ἀσεδεστάτου.
Timothei episcopi Alexandrini, διήγησις τῶν θαυ-
μάτων τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ
Μηνᾶ.

Ἐγένετο μετὰ τὸ ἀναληφθῆναι τὸν Κύριον. **Eva-**
grii monachi, βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς
ἡμῶν Παγκρατίου.

Ἐγένετο μετὰ τὸ εἰσκομισθῆναι τὸ λείψνον τοῦ
 ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου. **Narratio deportati-**
onis reliquiarum sancti protomartyris Stephani.
Auctor vivebat ætate Cyrilli Hierosolymitani, et
Eusebii Constantinopolitani episcopi, consulatu
Constantini imperatoris decimum octavum, ut ex
titulo narrationis colligitur. Et instituitur narratio
tanquam a præsentē et vidente : nempe, Ἐν αὐτῇ
δὲ τῇ νυκτὶ ἤλθομεν νομάς τρεῖς · τὴν δὲ ἡμέραν
ἡσυχάσαντες, τῇ ἑσπέρᾳ ὀδευόντων ἡμῶν βαθεία
νυκτὶ τὰ πνεύματα ἔκραζον. Et, Ἐφθάσαμεν εἰς

Ἀσκάλωνα τὴν παραθαλάσσιον. Et. Πρωίας δὲ γενομένης ἤλθομεν ἐπὶ τὰ στενά. Et, ἤλθομεν εἰς Χαλκηδόναν. *Ipsa autem nocte, præfecturas tres prætergressi sumus, die autem quieti corporibus traditis, ad vesperam, cum iter prosequeremur profunda nocte, spiritus clamabant. Et, Ascalonem maritimam pervenimus. Et, Et summo mane ad angustias appulimus. Et, Chalcedonem venimus. Et similia.*

Ἐγένετο μοι ποτε καθεζομένη. Ammonii monachi, διήγησις περὶ τῶν ἀναيرهθέντων ὑπὸ τῶν Βαρσάρων ἐν τῷ Σινῆ ὄρει καὶ ἐν τῇ Ῥαίθοι ἀγίῳ Πατέρων.

Ἐγκαινίων πανηγυρὶς ἀδελφοί. Leonis imperatoris, λόγος εἰς τὴν ἱερωσιν τοῦ ναοῦ.

Ἐδει μὲν ἡμᾶς πρὸς πείραν πολλῶν εὐεργεσιῶν ἐληφότες. *Martyrium sancti Theodoti Ancyran. Scriptum est a Nilo in martyrio comite* : Λέγει οὖν τις ὑπερβούλεται ἡμεῖς ἄπερ καὶ ἔγνωμεν, καὶ ὄψασιν αὐταῖς ἔθεατάμεθα, τὴν καρτερίαν τοῦ ἀνδρός, ὡς καὶ συμπαρόντες αὐτῷ, καὶ ἀξιωθέντες παρ' αὐτοῦ ἀγίων λόγων νοουθεσίας χάριν, κ. τ. ἐ. Τότε ἔγνωμεν τὸν προδότην εἶναι τὸν Πολυχρόνιον. *Dicat itaque quæcunque vult quilibet, nos quæ cognovimus, et oculis ipsis vidimus, fortitudinem viri, tanquam qui præsentis illi fuerimus, dignique effecti sumus ab eodem sanctorum colloquiorum, [87] ad nostrum instructionem memoriæ commendabimus, etc. Jam cognovimus proditorem esse Polychronium. Et in fine* ; Τῷτα πάντα ἐγὼ Νεῖλος ταπεινὸς ἐξέδιονκα ὑμῖν μετὰ πάσης ἀκριθείας τοῖς θεοφιλέτιν ἀδελφοῖς, ὅς καὶ ἐν τῇ φυλακῇ συνῶν αὐτῷ, καὶ ἔκαστα γνοῦς ἃ εἰς γνώσιν ἤγαγον, πανταχοῦ τῆς ἀληθείας φροντίζων ὄψας καὶ ἡμεῖς μετὰ πάσης πίστεως καὶ πληροφωρίας ἀκούοντες σγοίητε μέρος μετὰ τοῦ ἀγίου καὶ ἐνδόξου μάρτυρος Θεοδότου. *Hæc omnia ego humilis Nilus exquisita diligentia vobis credidi, Dei amantibus fratribus, qui in ipso carcere cum eo fui, singulaque cognovi quæ in commentarium retuli, in omnibus veritatem secutus ; ut vos quoque cum omni fide et certitudine audientes, partem cum sancto et glorioso martyre Theodoto habeatis.*

Ἐδει πάντας ἀνθρώπους τῶν καλῶν μὴ ἀμνήτους ὑπάρχειν. Polycapi ascetæ, βίος τῆς ἀγίας Συγκλητικῆς.

Ἐδει, ὡ Ἰωάννη πάγχρυσε, τοὺς τῶν σῶν ἐγκωμίων πειρωμένους ἐφάπτεσθαι. Joannis Damasceni, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον.

Ἐδόκει μοι λέγειν τι περὶ τῶν ἀποστόλων προθυμομένων. Maximi Planudæ λόγος εἰς τοὺς ἀγίους ἀποστόλους.

Ἔθος τοῦτο τῶν λόγοις ἀγωνιζομένων. Gregorii Cyprii patriarchæ Constantinopolitani oratio, εἰς τὸν μάρτυρα Γεώργιον.

Εἰ δὲ καὶ θνητὴν φύσιν ὁ χρόνος, καὶ πάντων ἐστὶ πατὴρ, ὅσα φθορὰ καὶ γένεσις βόσκει. Nicephori Gregoræ, βίος τοῦ ἐν ἀγίοις πατριάρχου

Κωνσταντινουπόλεως Ἀντωνίου, τοῦ τὴν μονὴν τοῦ Καλέως συστήσαντος.

Εἰ δὲ οὐρανὸν κάλλος, καὶ τὴν ἰλίον φαιδρῶν οὔτε ἐσίγησεν. Isidori archiepiscopi Thessalonicensis, λόγος εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπερργίας Θεοτόκου.

Εἰ ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκειται, καὶ τὸ καλὸν δένδρον. Gregorii Palamæ episcopi Thessalonicensis, ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα κατὰ τὴν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων εἴσοδον ἑορτῆν τῆς Θεοτόκου.

Εἰκόνα μαρτυρικῆν διαγράψαι βούλομαι. Ephrem Syri, ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἀγίους Τεσσαρακοντα μάρτυρας.

Εἰ μὲν λαμπρὰ καὶ πνευφόμα τὰ τῶν ἀγίων μαρτύρων μνημόσυνα. Andreæ Cretensis, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Γεώργιον..

Εἰ μὲν ὁ τοῦ λόγου κήρυξ καὶ πρόδρομος. Theodori Daphnopatæ, εἰς τὸ γενέσιον τοῦ τιμίου Προδρόμου. In codice 1074 Vaticano tribuitur Theodoro Cyri episcopo, Θεοδώριτου ἐπισκόπου Κύρου.

Εἰ μετρεῖται γῆ σπιθαμῇ, καὶ σπαρτίῳ περιγράφεται θάλασσαν. Georgii Nicomediensis, εἰς τὴν γένεσιν τῆς Θεοτόκου.

Ἐἶπεν ὁ Κύριός, Οὐδεὶς ἀναβέδι, κ. εἰς τὸν οὐρανόν. Joannis Calecæ, λόγος τῇ Κυριακῇ πρὸ τῆς ὑψώσεως τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ. Gretserus notatione in hanc orationem, ut ἐν παρόῳ ipse quoque id notem; *Hæc oratio, inquit, nomen præfert Joannis Calecæ patriarchæ Constantinopolit. Sed quis et quotus est Calecas? Quis? Fuit Joannes, qui sub Joanne V Palæologo ac Joanne VI Cantacuzeno post Esaiam Byzantinam Ecclesiam rex. Namque illi cognomen Calecæ fuit. Disco ex eodem Cantacuzeno in proœmio antirrheticorum adversus prochorum Cydonium. Signentur verbo. Συνόδου τοίνυν συγροτηθείτης (loquitur de [88] Barlaamo, et Ancyndino et Thessalonicensi Gregorio Palama) ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει παρὰ τοῦ μακαρίτου καὶ αἰοδίου βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου τοῦ ἀδελφοῦ μου, Ἰωάννου τοῦ Καλίκα τὸν πατριαρχεικὸν κατέχοντος θρόνον, παρόντος καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Θεσσαλονικῆς, κατεδικάσθη καὶ ἀπεπέμφθη ὡς ἀρετικῶν φρονῶν ὁ αὐτὸς Βαρλαάμ. *Synodo itaque Constantinopoli coacta a beatæ memoriæ et percelebri imperatore Andronico Palæologo fratre meo, Joanne Colca tum patriarchalem sedem tenente, præsentis et ipso Thessalonicensi, condemnatus est atque ejectus, veluti hæretice sentiens, ipse Barlaamus.* Obscuris apud Afros natalibus ortus cum esset, in sacerdotali ministerio dexterrimus magno domestico erat a sacris : postmodum in clerum imperatoris cooptatus, ac pensionibus cumulatus, arrogantem imperatore, artibus et dolis ejusdem magni domestici, licet abnuerent adversarenturque reliqui præsules, quod vitæ curis implicitus, uxori et filiis cohabitaret, in opulentissimam patriarchalem sedem evehitur. Vide Cantacuzenum Historiarum lib. 2, cap. 24. Hincque planum fit, postremam hujus orationis partem, Xiphilinusne Joannes a*

Caleca, an Joannes Caleca a Xiphilino exscripturavit. Caleca Joannes Xiphilinus antiquior est.

Εἴπερ ἄλλο τι τοῖς λόγους θεραπευτικῶν, καὶ λόγους ἐγκωμίων προσήκον. **Matthæi Camariotæ**, ἐγκώμιον εἰς τοὺς τρεῖς ἱεράρχας Βασιλείου τὸν μέγαν, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον.

Εἴ ποτε δεῖ χεῖρ ἄνθρωπον καὶ σκιρτῆν. **Nicolai Cabasilæ**, εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου.

Εἰς βίβλος οἰκτιρῶν ἐμπεσῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τινα Βιβλὸν σώτηρίας τῆς αὐτοῦ φιλοφροσύνης θεωμένους. **Basilli Cæsariensis**, λόγος εἰς τὴν γένεσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Εἰς δόξαν τῆς πανταχῶς Τριάδος, ἡθὲς Εὐαγγελισμῶν. **Josephi Briennii**, λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου.

Εἴτε πηγῆς μὲν ἡδύ, καὶ ψυχρὸν πίνειν προβαλλομένης τὸ βέλθρον. **Nicephori Callisti Xanthopuli**, λόγος διαλαμβάνων τὰ περὶ τῆς συστάσεως τοῦ σελιμίτου οἴκου τῆς ὑπερχείρας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς ἀειζώνου πηγῆς. "Ετι δὲ καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τελεσθέντων ὑπερφωῶς θαυμασίων κατὰ μέρος διήγησις, ἀφ' οὗ συνέστη μέχρι τοῦ σήμερον.

Ἐμοὶ δὲ καὶ οὐρανόθεν εἶναι δοκεῖ τὸ τῆς Ἐκκλησίας στερέωμα, ἰδοὺν τε κάλλιστος. **Theodori Metochitæ Magni Logothetæ**, ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ μεγαλομάρτυρα Μαρίαν.

Ἐμοὶ δὲ πολλῶν τὰ σά θαυμαζόντων. **Nicolai Cabasilæ**, ἐγκώμιον εἰς τὴν ὁσίαν Θεοδώραν τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἐμοὶ δὲ τὴν τοῦ μεγάλου μάρτυρος Κοδράτου βίον διηγεῖσθαι προελομένην. **Nicephori Gregoræ**, μάρτυριον τοῦ ἁγίου Κοδράτου, τοῦ ἐν Κορίνθῳ τῆς Πελοποννήσου.

Ἐμοὶ δὲ τῶν ζωγράφων ἐκεῖνοις πολλάκις ἐπέη θαυμάσια. **Nicephori Gregoræ**, λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπερχείρας Θεοτόκου.

Ἐμοὶ μὲν τὸ χριεστῆτον ἀπάντων. **Macarii Chrysocephali Philadelphiensis**, [89] λόγος εἰς τὴν περὶ κόσμιον ὕψωσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. **Theodori episcopi Paphi**, εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος.

Ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐδεὶς Ἰωάννου μέγαν ἐσωτήριος ἀπερνήματο λόγος. **Antipatri episcopi Bosrensis**, εἰς τὸν ἄγιον Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν καὶ εἰς τὴν σιγὴν Ζαχαρίου, καὶ εἰς τὸν ἀσπασμὸν τῆς Θεοτόκου.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν σπουδὴν ἐποιήσαμην ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος Παφνούτιος. **Vita sancti Onuphrii et aliorum Patrum, qui solitariam vitam in eremo duxerunt Scriptor ex principio et fine Vitæ apertissime colligitur.**

Ἐνεακταδεκάτη ἔτει τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας, τῆς δὲ τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. **Vita et res gestæ Metrophanis et Alexandri Byzantinorum episcoporum. Scriptor vivebat illa ipsa eorumdem ætate. Scribit enim de Alexandro.** Ὅν καὶ ἐφθονόντα, ὡς ἐφην, ἔθεασάμην ἐνταῦθα ἔκοντα κατὰ

τὴν τῶν Παλιστίνων χώρων, συνόντα τε τῷ προσβυτιῶν τῶν βασιλέων Διοκλητιανῶν, ἤνεια πρὸς τὴν Αἴγυπτον κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρου πόλιν ἐπιστρατεύοντο, πολέμου καὶ μάχης αὐτόθι, καὶ ἐπικρασίας τυραννικῆς γενομένης. *Quem adhuc in ephēbis cum esset, ut dixi, huc in Palæstinæ regionem advententem conspexi, et una cum seniore inter alios imperatores Diocletiano conjunctum, cum in Ægyptum et Alexandriam ducerent exercitum, bello ibidem atque conflictu exorto, ac rebellionē tyrannicā.*

Ἐν πολλοῖς πολλάκις κινήσεις. **Hieronymi monachi**, περὶ τοῦ βίου Παύλου τοῦ Θηβαίου.

Ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἦν τις ἀνὴρ. **Jacobi Apostoli**, λόγος ἱστορικὸς ἐξηγούμενος, ὅπως τὴν ἐξ ἐπαγγελίας γέννησιν εἶχεν ἡ Θεοτόκος.

Ἐν τοῖς καιροῖς Ἀντωνίνου τοῦ βασιλέως ἦν διωγμὸς μέγας τῶν Χριστιανῶν. **Florentii**, μάρτυριον τῶν ἁγίων Σηνάτωρος, Βιάτωρος, Κασσιοδώρου, καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν Δομινίας. *Colligo ex eadem Vita, in fine: Ἐγὼ δὲ Φλωρέντιος, ὁ δούλος καὶ ὑπηρετὴς τῶν ἁγίων μαρτύρων, μετὰ τὸ ὑποστρέψαι με ἐκ τῆς τῶν Σικελῶν νήσου ἐν τῇ Καλαβρίᾳ, ἔμεινα ἐν τῷ ναφῷ τῶν ἁγίων μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ ἐνταυτοῦς δώδεκα. Μετὰ δὲ τὸ κατανητῆσαι με εἰς γῆρας καὶ ἀδυναμίαν, μετῆρα ἐκυτῶν ἐν τῇ μεγίστῃ Ῥώμῃ, καὶ ἐνεδυσάμην τὸ ἅγιον σχῆμα τοῦ μονήρους βίου. Τὸ δὲ μάρτυριον τῶν ἁγίων Σηνάτωρος, Βιάτωρος, Κασσιοδώρου, καὶ Δομινίας τῆς μητρὸς αὐτῶν, ἐκ τῶν πολλῶν ὄλιγα, ὅσον μετὰ δυνάμειν ἴσχυρα, ἔγραψα, καὶ ἀπέστειλα εἰς πάντα Χριστιανόν, ἵνα μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης ἐκτελεῖν καὶ πανηγυρίζειν τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν. *Ego vero Florentius serrus et minister sanctorum martyrum, cum rediissem ex insula Siciliæ in Calabriam, mansi in templo sanctorum Christi martyrum annos duodecim. Verum postmodum, confectus senio et imbecillitate, me in Maximam urbem Romam contuli, et indutus sum sancto solitariæ vitæ habitu. Martyrium vero sanctorum Senatoris, Viatoris, Cassiodoræ et Dominatæ eorum in atris, ut per vires licuit, breviter scripto complexus sum, misique ad omnem Christianum, ut cum timore et magno gaudio eorum celebritatem celebrent, et Martyrium recolant.**

[90] Ἐν ὑπαιτείᾳ Διοκλητιανοῦ σεβαστοῦ τὸ πρῶτον, τῇ πρὸ ὀκτώ Κιλικῶν Ἀπριλλίων. **Martyrium SS. Probi, Tarachi et Andronici. Scriptum est a Marcione, Felice et Barnaba, et aliis presentibus et videntibus.** Ὡς οὖν ἴδομεν τούτους ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν περιφερομένους, προσελθόντες ὀλίγον ἀνήμεν ἐν τῷ πλησίῳ ὅσει μετὰ σπουδῆς, καὶ καθίσκνυτες καθ' ἑαυτοῦς, εὐχαίς καὶ δάκρυσι καὶ στεναγμοῖς μετὰ τῶν πετρῶν ἠσυχάζομεν, etc. Ἐγὼ δὲ Μαρκίων καὶ Φηλιεῖ, καὶ Βαρνάβας περιεμείναμεν τῇ ἁγίᾳ ἀνελήψαι αὐτῶν. Ἡ δὲ λοιπὸν τὸν Θεὸν αἰνείσαντες ἐφ' οἷς ἡμᾶς κατηξίωσεν, προπεμφθέντες ὑφ' ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς ὄρμησαν, οὓς προσδέξασθε μετὰ φόβου καὶ πολλῆς αἰδοῦς ὄντας ἐργάτας τοῦ Χριστοῦ. *Ut vero nos vidimus hos a militibus huc ac illuc asportatos.*

cum puululum conuenissemus, processimus ad proximum montem solliciti; et sedentes inter nos, precibus et lacrymis et eulatiibus inter petras quiescebamus, etc. Ego autem Marcio et Felix, et Barnabas eorumdem assumptioni perduravimus. Reliqui vero Deo laudato, ob ea quibus non dignavit, ante a nobis ad vos missi pedem moverunt, quos accipite cum timore et nulla reverentia, cum Christi operarii sint. Et in medio martyrio loquuntur. Τα ἀκόλουθα τῆς ἐπιστολῆς τῶν ἑνδεκά ἀδελφῶν περὶ τῆς τελεωθῆτος τῶν ἁγίων. Quæ sequuntur epistolæ undecim fratrum de morte Sanctorum.

Ἐξελοθέντος Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου τῆς Γαλιλαίας. Ephræmii Chersonis, περὶ τῶν θυματίων τοῦ ἁγίου Κλήμεντος.

Ἐπιναετὸς καὶ οὗτος τῆς Ἐκκλησίας ὁ νόμος. Gregorii episcopi Antiocheni, εἰς τὴν θεόσωμον τρυφὴν τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ, καὶ εἰς τὴν τριήμερον Ἀνάστασιν.

Ἐπειδὴ ἡ τῆς μάρτυρος πανσεβάστου μνήμη ταῖς αἰγληφόρικαις ἄνωθεν καταχυασθεῖσα ἐλλάμψουσιν. Georgii Grammatici, ἐγκώμιον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγαλομάρτυρος Βαρβάρας.

Ἐπειδὴ μάρτυρος σήμερον ἐπέστη πανήγυρις, καὶ τσαυτὴ γέγονεν ἡ συνάθροισις. Arsenii Corecyrensis martyrium sanctæ Barbaræ virginis et martyris.

Ἐπειδὴ περὶ πολλάκις, καὶ ἀπὸ τῆς καθέδου τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ παρουσίας. Martyrium sancti Phocæ. Scriptum est a præsentē ac vidente.

Ἀμέλει καταπεσῶν Ἀφρικανὸς ἡμιθανὴς ἐπὶ τὸ ἔδαφος καὶ ἀγανὴς ἔκειτο, καὶ πᾶς ὁ περὶ αὐτὸν στρατός, ἐν οἷς ἴδομεν, οἷς ἠβουλήθη ὁ Κύριος δεῖξαι; ἐκλάμψαντος γὰρ φωτὸς μεγάλου δεκαπλάσιον ἡλίου, οὐρανὸν προεφάνησαν ἄγγελοι τρεῖς ἔφιπποι πύρινοι, καὶ πολλὸν φόβον καὶ τρόμον ἐμποιοῦντες ἡμῖν. Ὁμοθυμαδὸν δὲ πάντες ἀγαγεῖς ἔστημεν. *Namque concidens Africanus in terram semimortuus ac stupidus jacebat, et universus circa eum exercitus. Inter hæc nos vidimus, quibus nempe Deus ostendere voluit. Namque cum lumen ingens sole decuplo majus illuxisset, de caelo apparuerunt tres angeli, equis insidentes igneis, magnum timorem et tremorem nobis immittentes. Quare nos omnes simul obtaefacti constitimus.*

Ἐπειδὴ περὶ πολλοὶ ἀνεγράψαντο βίους. Epiphanii monachi et presbyteri, περὶ τοῦ βίου καὶ πράξεων καὶ τέλους τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου.

Ἐπειδὴ περὶ χάριτι Θεὸς ταῖς τῶν οἰκείων θεραπεύσεων τιμαῖς. Leonis imperatoris, λόγος εἰς τὸν ἄγιον Νικόλαον.

[91] Ἐπειδὴ πολλάκις καὶ ἀπὸ τῆς καθέδου τῆς τοῦ Σωτῆρος παρουσίας. Martyrium sancti Phocæ. Scriptum est a præsentē et vidente. Ἀμέλει καὶ πεσῶν Ἀφρικανὸς ἐπὶ τὸ ἔδαφος ἔκειτο ἀγανὴς, καὶ πᾶς ὁ περὶ αὐτὸν στρατός, ἐν οἷς ἴδομεν, οἷς ἠβουλήθη ὁ Κύριος δεῖξαι. Ἐκλάμψαντος γὰρ φωτὸς μεγάλου δεκαπλάσιον ἡλίου οὐρανὸν ἐφάνησαν ἄγγελοι τρεῖς ἔφιπποι πύρινοι, καὶ πολλὸν φόβον

καὶ τρόμον ἐμποιοῦντες ἡμῖν. Ὁμοθυμαδὸν δὲ πάντες ἀγανὴς ἔστημεν. Ἄντοὶ δὲ προσμελήσαντες τῷ ἁγίῳ Φωκῇ, εἰς οὐρανὸς ὄρχοντο. *Denique cadens Africanus in pavementum jacebat stupidus, et universus circa eum exercitus. Interea ipsi nos vidimus, quibus Dominus ostendere dignatus est, cum e caelo lumen ingens sole decuplo majus illuxisset, tres angeli equis insidentes, igneos, immensum timorem tremoremque nobis incutientes. Simulque omnes obtaepuimus: illi vero postquam sanctum Phocam allocuti essent, in caelum ascenderunt. Et in fac. Ἄντο ἀποστολικὸς τῶν καθ' ἡμᾶς τὸν χορὸν τῶν ἁγίων ἀπειληφώς, καὶ τὸ βραβεῖον τοῦ Χριστοῦ κληρονομήσει. *Vir hoc nostro uvo apostolicus et qui sanctorum choro associatus est, bravium Christi hæreditavit.**

Ἐπειδὴ τῆς πρώτης ἀκτιῆς, καὶ μακαρίας ζωῆς ἀπεβλήγμεν. Philothei patriarchæ Constantinopolitani, εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

Ἐπειδὴ παύσῃ καὶ θεῖα πανήγυρις. Leonis imperatoris, λόγος εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος.

Ἐπειδὴ χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Eusebii Alexandrini, εἰς τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου.

Ἐπειδὴ γῆρας τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου. Eusebii Alexandrini, λόγος περὶ τοῦ Βαπτίσματος τοῦ Κυρίου.

Ἐπειπερ καὶ νῦν θεῖα ἐπίστη πανήγυρις Leonis imperatoris, λόγος τῆ Κυριακῆ τῆς Πεντηκοστῆς.

Ἐπειπερ τῷ καλῷ σπέρματι εἴωθεν ἐπιστεῖμαι ὁ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐχθρὸς τὰ ζιζάνια, Theodori episcopi, εἰς τὸ μαρτύριον τῶν ἁγίων καλλινίκου μαρτύρων Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης.

Ἐπέστη σήμερον ἡ παντῶν χάρις λύουσα τὴν πρώτων ἀράν. Andreae Creten is, εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου.

Ἐπέστη τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἡ πανήγυρις ἐπέλαμψεν. Procli patriarchæ Constantinopolitani, λόγος εἰς τὴν ἁγίαν Πέμπτην.

Ἐπήνεσε καὶ ἄλλοτε ποτε βασιλέως γλώσσα τὴν παρούσαν πανήγυριν. Leonis imperatoris, τῆ Κυριακῆ τῶν Βατίων.

Ἐπὶ μὲν τῶν ἐξωθεν ἁγίωνων ἄνδρες μόνου κελούμενοι ἀγωνίζονται. Vita et res gestæ Mariæ junioris.

Scripta est ab æquali. Οὗτω καὶ τὴν μακαρίαν Μαρτίαν τὸ θαύμα τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, ἣν ὁ λόγος ἡμῶν ὑπόθεσιν ἐνεστήσατο, καὶ γυναικα οὕτω καὶ τὰ ἐξῆς.

Non aliu ratione et beatam Mariam, nostræ ætatis miraculum, et quæ nostræ orationis argumentum est, licet mulierem, etc. Vivebat sub Basilio Macedone. Εἶχε μὲν τὰ σκήπτρα τῆς βασιλείας, Βασίλειος, οὐχ ὁ τῆς Πορφύρας βασιλέως· ἀλλ' ὁ Μακεδῶν, ὁ ἐξ ἱπποκόμου βασιλεὺς καταστάς, ὁ τὸν Μιχαὴλ ἐκεῖνον ἀπεκτονώσας. Possidebat sedra imperii Basilius, non purpuræ surculus, sed Macedo, qui ex equisone [92] imperium occupaverat, et Michaellem illum trucidaverat. Mortem obiit Euthymio patriarcha Romano imperium tenente, Ἐπεί δ' ἐπὶ

κλήνης ἐτίθη τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο σῶμα, κερὴν μὲν δὲ ἀρχιερέως Ἐὐθύμιος· παρὴν δὲ ὁ Οἰκονομος Ἄνθιμος, καὶ μικροῦ δεῖν πᾶσι τὸ τλήθος τῆς πόλεως. **Et, Romani** δὲ τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων ἐπειλημμένου. *Cum autem super lectum suum illud corpus expositum est, aderat praesul Euthymus, aderat aconomus Anthimus, et tantum non universae urbis multitudo. Et, Cum Romanus Romana scripta capessivisset.*

Ἐπὶ τὰ μαρτυρικὰ ἔπαθλα νῦν οἱ φιλομάρτυρες τὸ οὐς ἐπιτεῖνομεν. **Sophonii archiepiscopi Hierosolymitani**, εἰς τοὺς ἁγίους καλλινίκους μάρτυρας Τεσσαράκοντα δύο.

Ἐπιτάφιον ἑορτῆν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἑορτάζουμεν. **Amphilochii episcopi Icontensis**, λόγος τῷ μεγάλῳ **Σαββάτιῳ**.

Ἐπὶ τὴν μητέρα τοῦ Λόγου μετα τὸν Λόγον ὁ λόγος. **Joannis metropolitae Euchaitarum**, εἰς τὴν ἁγίαν Κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ἐπιτιμῶν δικαίως ἡμῖν οἶμαι τῶν ἀπάντων οὐδέν, εἰ καθάπερ τινές. **Gregorii Cyprii**, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Εὐθύμιον ἐπίσκοπον Μαδύτων τὸν θαυματουργόν.

Ἐπὶ τῶν μειζόνων, κατὰ ἀνθρωπίνην δύναμιν, εἶτε βάρος ἀναθέσθαι ὄσοι. **Gregorii Pala archiepiscopi Thessalonicensis**, λόγος εἰς τὴν πρὸς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων εἴσοδον, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ θεοειδῆ βίον τῆς πανυμεράνου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου.

Ἐπιφάνιος γένος μὲν ἦν. **Joannis discipuli sancti Epiphani Cyprii**, μερὶ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ἐπιφάνιου ἐπισκόπου Κωνσταντίας Κύπρου.

Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιών **Germani archiepiscopi Constantinopolitani**, εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Πάρθενου.

Ἐορτὰς μὲν ἀπάσας καὶ ἡμνοῦσας. **Gregorii episcopi Neocæsariensis**, ἐγκώμιον εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς παναγίας Θεοτόκου.

Ἔστι μὲν τοῖς οὐκ ἀξίοις ἐπισφαλές τῶν ὑπὲρ ἀξίαν ἐπάπτεσθαι. **Georgii Grammatici**, ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν μεγαλομάρτυρα Βαρβάραν.

Ἔστιν, ὡς ἔοικε, καὶ παρὰ τῶν σφόδρα δυσμενῶν, καὶ ἀδιαλλάκτων ἑθρῶν. **Asterii episcopi Amaseæ**, ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας.

Ἔτι μου τῇ μνήμῃ τὰ τοῦ Βαπτιστοῦ κρατεῖ. **Anatolii episcopi Thessalonicensis**, λόγος εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ Προδρόμου.

Ἔτους τεσσαρκοστοῦ δευτέρου τῆς βασιλείας Αὐγούστου. **In sanctam Praecursoris decollationem auctorem Joannis ipsius discipulum Eurippum recognoscit in fine.** Ταῦτα πάντα ἔγραψα ἐγὼ Εὐριππος, μαθητῆς Ἰωάννου, ὁ δεύτερος τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κατ' ἀκριβείαν, ἵνα πάντες οἱ ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ ἑορτάσωσι τὴν μνήμην καὶ ἀνάψωσιν τοῦ φιλοχρίστου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ, μὴν Ἰούλιου καὶ. *Hæc omnia scripsi ego Eurippus, Joannis discipulus, secundus ex ejus discipulis diligenter, ut omnes fratres in Christo celebrent illius memoriam, et mortem Christi amanti Joannis*

Baptistæ et Praecursoris. Mensis Augusti vigesimo nono.

Ἔτους τριακοστοῦ πέμπτου βασιλεύοντος τοῦ ἁεβουῶς καὶ παρνόμου βασιλέως Μαξεντίου [93] **Athanasii scribæ**, μαρτύριον τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Αἰκατερίνης. *Ita enim in fine vitæ concipitur: Ταῦτα ἐγὼ Ἄθνασιος ταχυγράφος ἄμα δούλος διάρχων τῆς κυρίας Αἰκατερίνης συνεγραψάμην τὰ ὑπομνήματα αὐτῆς ἐν πάτῃ σοφίᾳ. Hæc ego Athanasius scriba famulus dominus mee Aecaterinæ composui commentaria ipsius in omni sapientia.*

Εὐαγγελιστῆ Θεολόγῳ προσήκει ἂν αἴνος. **Nicophori Blammidæ**, λόγος ἀγκωμιστιλῶς εἰς τὸν ἅγιον Ἰωαννῆν τὸν εὐαγγελιστῆν.

Εὐκαιρον ἐν τῷ παρόντι τὸν ἀήτετον Ἰωδ, τὸν **Leontii presbyteri Constantinopolitani**, λόγος εἰς τὸν Ἰωδ τῇ μεγάλῃ Τετράδι.

Εὐκαιρον καὶ παναρμόνιον καὶ πρέπον τῷ παρόντι καιρῷ. **Leontii presbyteri Constantinopolitani**, εἰς τὴν τοῦ Κυρίου Ἀνάστασιν.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός. **Leonis imperatoris**, λόγος εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Νηστειῶν.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, εὐκαιρον μετὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ εἰπεῖν σήμερον. **Ephræmi episcopi Chersonis De miraculo sancti Clementis in puerum.**

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Βίος τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου ἀρχιμανδρίτου Συκεῶν. **Meminit septima synodus generalis act. 4.**

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. **Cyrilli monachi et presbyteri Scythopolitani**, πρὸς Λεώργιον ἠγουμένον περὶ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Σάββα, ἐκ κεφαλαιοῦς ἐννενήκοντα.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ διεγείρας τὴν σὴν τιμίαν κεφαλὴν, ἱερῶν ὄσιε. **Vita sanctæ Melaniæ. Auctor vivebat cum ipsa Melania.** Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ διεγείρας τὴν σὴν τιμίαν κεφαλὴν, ἱερῶν ὄσιε, ἐπιζητηῆσαι λόγον τὴν ἔμην ταπεινώσιν περὶ τοῦ βίου τῆς ἁγίας καὶ σὺν ἀγγέλοις τὴν κατοικίαν ἐχούσης Μητρὸς ἡμῶν Μελαίνης τῆς Ῥωμαίας, ὡς χρόνον με οὐκ ολίγον σὺν αὐτῇ διατρέψατα, καὶ ἐπισνάμενον ἀμυδρῶς τὴν τε τοῦ συγγλητικῶ γένους αὐτῆς διήγησιν, καὶ πῶς τοῦ ἀγγελικοῦ βίου ἐνήρξατο πάντα τὸν τύπον τῆς κοσμικῆς οὐξίας πατήσασα. **Et**, Ταύταις καὶ μετὰ τὴν κοίμησιν αὐτῆς ἐπιβόωμαι, ὅπως μεμνημένος τῶν ἁγίων αὐτῆς ἐντολῶν δινηθῶ πάντα ὄκνον, καὶ λήθην, καὶ δισταγμὸν, καὶ διψυχίαν, καὶ ἀπιστίαν ἀπωσάμενος ἐκ μέρους ἐκφράσαι τὰ μέγιστα αὐτῆς κατορθώματα, ἅπερ αὐτῇ εὐαγγελικῶς κρύπτειν ἐπιούδαζεν. **Et**, Ὅλίγα οὖν ἐκ πολλῶν, ὅσα τε αὐτὸς αὐτοπροσώπως ἐώρακα, καὶ ὅσα παρ' ἐτέρων ἀκριβῶς μεμάθηκα γράψας, τὰ λοιπὰ τῆ σὴ φιλομαθίᾳ καταλείψω ἐρευνῆν. **Et**, Ἐπεὶ δὲ σφόδρα ὠφέλιμον ἠρησάμεθα ὀλίγα περὶ τῆς συνουχίας αὐτῶν διηγήσασθαι, ἅπερ αὐτῇ διὰ τὴν οἰκοδομὴν ἡμῶν πλειστὰς ἀπήγγειλεν, ταῦτα καὶ γὰρ μετὰ πάσης ἀληθείας γράψω πρὸς τὴν τῶν ἐντυγχανόντων ὀφέλειαν. **Et**, Ἄτινα μετὰ χαρᾶς δεξαμένη καλεῖ τὸν σὺν αὐτῇ πρεσβύτερον, ὃν ἐκ τοῦ κόσμου λα-

Θυσίαν τῷ Θεῷ προσήνεγκεν (οὗτος δὲ ἐστὶν ἡ ἐμὴ ἔλθει- A
νότης), καὶ φησι πρὸς αὐτόν. *Benedictus Deus, qui
tuum venerandum caput invitavit sacer sacerdos,
ut a mea humilitate sermonem exquireret de vita
sanctæ, et quos nunc cum angelis habitat, Matris
nostræ Melaniæ Romanæ, tanquam qui cum ea
non breve tempus contriverim, sciamque exillter
senatorum ipsius genus, necnon vitæ illius an-
gelicæ initia, omnem mundanæ gloriæ fastum
conculcantis.* Et, *Eas post ipsius [94] dormitionem
inclamo, ut memor illius sanctorum præcepto-
rum possim omni ignavia, oblivione, hæsitatione,
tristitia et infidelitate propulsata, maxima illius
facinora, et si non ex integro, enarrare, quæ
ipsa evangelicis præceptis nive occultare stu-
debat.* Et, *Paucis itaque ex multis, et quæ ipse B
oculis meis vidi, quæque ex aliis accurate addi-
dic, scripto mandatis, reliqua tuæ diligentiae
perquirenda relinquam.* Et, *Cum vero admodum
utile existimemus, pauca illius colloquio enar-
rare, quæ illa propter nostram ædificationem
sæpius suggererat, hæc et ego cum omni
veritate scribere ad legentium utilitatem.* Et,
*Quæ cum gaudio accipiens, advocat qui cum ea
erat, presbyterum, quem ex mundo arreptum
sacrificium Deo obtulerat. Ille vero erat ego
miserabilis, et dicit illi.*

Εὐφρυνέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ.
Isidori archiepiscopi Thessalonicensis, εἰς τὸν
Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ἔσθῃ ὁ σωτήριος λόγος. Leonis imperatoris, λό- C
γος εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Δημήτριον.

Z

Ζωγράφοι μὲν καὶ λογογράφοι τὴν ἴσην τοῖς ἐντυ-
χάνουσι προξενούσιν ὠφέλειαν. Arsenii archiepi-
scopi Corcyrensis, ἐγκώμιον εἰς τὸν υἱὸν Ἄνδρέαν
τὸν Πρωτόκλητον.

H

Ἡ ἀρχὴ τῶν ἱεμάτων καὶ χαρισμάτων καὶ χαρισμά-
των τῶν θεθέντων ἡμῖν ὑπὸ Θεοῦ. Archippi eremitæ
ac paramonarii. Narratio de miraculo sancti Mi-
chaelis archangeli in urbe Chonis patrato.

Ἡ Βασιλισσα τῶν ἀγγέλων, ἡ Δέσποινα τῶν ἀν-
θρώπων, ἡ Κυρία τοῦ κόσμου. Josephi Bryennii, λό-
γος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου.

Ἡ θεία μὲν ἡ τῆς παρουσίας εὐφροσύνης προσηγο-
ρία. Georgii Nicomediensis, λόγος εἰς τὴν σύλληψιν
τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ἦδη μοι τῷ πρὸς τὰς οὐρανίας Δυνάμεις φίλτρω.
Macarii Crysocephali, ἰδίως εἰς τοὺς δύο τεξίάρ-
χας καὶ πρωτοστάτας τῶν ἀγγέλων Μιχαὴλ καὶ
Γαβριήλ.

Ἦδη τῆς Δεσποτικῆς πανηγύρεως παρακύπτει τὰ
χαρίσματα. Leontii Constantinopolitani, εἰς τὰ προ-
φωτίσματα, εἰς τὰ Βαίβα, καὶ εἰς τὴν ἔγερσιν τοῦ Αλ-
ξάνδρου.

Ἦκει δὲ λοιπὸν πρὸς εὐχὴν τὴν ἀκρὴν τῶν ἄθλων
ὁ λόγος, Jeoannis Geometræ, εἰς τὰ πάθη τοῦ Χρι-
στοῦ, καὶ εἰς τὴν ἄγιαν Θεοτόκον.

Ἦκούσμεν, ἀδελφοί, ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου
ἡμῶν. Leontii Hierosolymitani, εἰς τὴν παραβολὴν
τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς.

Ἦκουσται πάντως ἡμῖν, ὦ φιλόχριστος πανήγυρις,
καὶ φιλόγιον ἄθροισμα. Cosmæ Vestitoris, εἰς τὴν
ἐκπόδον τοῦ λειψάνου τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν
Ἰωάννου τοῦ Κρυσσοστόμου.

Ἦκω τὸ ἐπίταγμα φερῶν. Constantini episcopi
Tii, εἰς τὴν εὐρεσιν τοῦ τιμοῦ λειψάνου τῆς ἁγίας
Εὐφημίας.

[95]. Ἦμεῖς ὁ τοῦ Χριστοῦ λαός· ἡ ἅγια ποιμνὴ
Gregorii Nysseni, εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα
Θεόδωρον τὸν Τήρωνα.

Ἦ μὲν ἑορτὴ λέγεται Καθαρίων, ἣν οὐκ ἂν τις
ἁμάρτοι. Hesylii presbyteri Hierosolymitani, λό-
γος εἰς τὴν Ἰσπαπαντὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

Ἦ μὲν πρόθεσις τῷ λόγῳ δικαία, ἡ δὲ ἐπιχειρήσις
τολμηρά. Gregorii, sive Georgii Cyprii patriarchæ
Constantinopolitani, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Διονύ-
σιον τὸν Ἀρεοπαγίτην.

Ἦ μὲν τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προαι-
ώνιος βραδεία οὔτε ἀρχὴν ἡμερῶν οὔτε ζωῆς τέλος
ἔσχεν. Martyrium sancti Georgii. Scriptum est a fa-
mulo illius Pasistrate, ut ibidem legitur. Τὸ τμη-
καῦτα ἀνέλαμψεν ὡς ἐν σκοτομῆνι νυκτὶ ἀστὴρ δι-
αφανῆς, καὶ λάμπων ὁ τοῦ Χριστοῦ τίμιος, μαργαρί-
της, Γεωργίος τις ὀνόματι ὁ ἐμὸς δεσπότης. *Tam il-
luzit veluti in nocte tenebricosa stella clara, ac
placida Christi pretiosa margarita, Georgius
quidam nomine meus dominus.* Et in fine. Ἐγὼ
δὲ Πασικράτης δοῦλος Γεωργίου, ἀκολουθήσας τῷ ἐμῷ
δεσπότη ἐπὶ πᾶσι, τὰ ὑπομνήματα βεβαίως συνέταξα.
*Ego vero Pasirates famulus Georgii, secutus in
omnibus meum dominum hæc commentaria fir-
miter conscripsi*

Ἦρετό μὲ τις πρόδλημα τῶν ἐκ πνεύματος· ἐπεὶ
δὲ καὶ σωφρονῶν. Joannis Zonaræ, λόγος εἰς τὴν
Σταυροπροσκύνησιν.

Ἦ τοῦτο τὸ πᾶν ἀρρήτοις λόγοις ἀρμονίως ἀρμο-
σαμένη. Josephi Bryennii, εἰς τὸ, Ἔσθῃκειαν ἐν
τῷ Σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν
Θεοτόκον.

Ἦ τρισυπόστατος καὶ ἀδιαιρέτος μία οὐσία Theo-
dori episcopi Petrarum, βίος καὶ κλιτεία τοῦ ἐν
ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Θεοδοσίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου
πάσης τῆς ἐρήμου, τῆς ὑπὸ τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ
Θεοῦ ἡμῶν πόλιν.

Ἦζήτησεν ἡμῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀκροτέλων Geo-
rgii Nysseni, εἰς τὸν ἅγιον Μελέτιον ἐπίσκοπον Ἀν-
τιοχείας.

Ἦχος σάλπιγγος, λύρα πνευματικῆ. Chryssippi pre-
sbyteri Hierosolymitani, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον
Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον.

Ἦ χθὲς τῆς Θεοτόκου γενεθλιακῆ πανηγύρις τῆς
κοσμικῆς χαρᾶς. Cosmæ Vestitoris, εἰς τοὺς ἁγίους
Ἰωακείμ καὶ Ἄνναν τοὺς γονεῖς τῆς Θεοτόκου.

Θ

Θάρσεν μὲν τὸν λόγον ἐπ' ὀλίγον καὶ ἦν Joannis

Geometræ ἰδοῖος, ἢ προπεμπτήριος εἰς τὴν Κόμην-
σιν τῆς ὑπερενδοξοῦ καὶ Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου.
Ipse de hac sua oratione asserit, συνελκεται δὲ καὶ
ἡμῖν οὐ μόνον ὅσα παρὰ τῶν εὐαγγελιστῶν τε καὶ προ-
φητῶν, ἀλλὰ καὶ ὅσα παρ' αὐτῶν τῶν ἀποκρύφων ἀνε-
λεξάμεθα, σύμφωνα καὶ ταῦτα δηλαδὴ καὶ ἀκόλουθα
τοῖς εὐαγγελιστῶν καὶ προφήταις, καὶ τοῖς μεγάλους
καὶ θεολήπτους Πατράσι καὶ διδασκάλοις. Εἴσεται δὲ
πάντως ὅγε δίκαιος ἱεροεπίσκοπος καὶ κριτής. **Collegimus
autem nos omnia quæ non tantum evangelistæ et
prophetæ, sed etiam quæ referuntur inter apo-
crypha, consona tamen et conformia evangelistis
et prophetis, et magnis et numine inflatis Patri-
bus et magistris. Quæ omnino comperit ita esse
æquus lector et justus judex.**

[96] Θυμασία τὰ ἔργα σου, Κύριε, ὁ μεγαλοφωνό-
τατος προφήτης Δαυὶδ. **Sisinnii archiepiscopi Con-
stantinopolitani**, λόγος εἰς τὸ ἐν Χώναις θαῦμα τοῦ
ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ.

Θυμαστός ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. **Leonis
imperatoris**, λόγος εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον.
Θυμαστός ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. Εὐναῖρον
μετὰ τοῦ προφήτου. **Ephræmii martyris Chersonis
episcopi**, περὶ τοῦ θαύματος τοῦ εἰς πᾶσα γενο-
μένου παρὰ τοῦ ἱερομάρτυρος καὶ ἀποστόλου Κλή-
μεντος.

Θυμαστός ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, φησὶν ὁ
μέγας. **Nicetæ rhetoris**, εἰς τὸν ἔνδοξον μεγαλομάρ-
τυρα Παντελεήμονα.

Θεῖά τινα καὶ μεγάλα μυστήρια Θεοῦ φιλαθρω-
πίας γνωρίσματα. **Theodori presbyteri Magnæ Ec-
clesiæ**, λόγος διακλιβάνων καθ' ὃν ἡ τῆς Θεομητο-
ρος ἑσθῆς τῆ βρασιλίδι τῶν πόλεων ἐπεδήμησεν.

Θεοδόσιος ὁ ἀξιωμαρίστος καὶ **Cyrilli monachi et
presbyteri Scythopolitani**, περὶ τοῦ βίου τοῦ ἐν
ἁγίοις Θεοδοσίου.

Θεὸς Κύριος ἐπ' ὄρους ἐπέφανεν. **Macarii Chryso-
cephali**, λόγος εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτή-
ρος.

Θεὸς ὁ τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν ἐπιστάμε-
νος. **Josephi Bryennii**, λόγος εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν
τῆς Θεοτόκου.

Θεοῦ ἐν σαρκὶ δοξάζομεν γέννησιν. **Leonis impe-
ratoris**, λόγος εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν.

Θεοῦ τοῦ παντοδυνάμου πλούσιον ἡμῖν λόγον χορη-
γοῦντος ἐν ἀνοίξει. **Josephi Bryennii**, λόγος εὐχαρι-
στήριος εἰς τὴν Θεοτόκον.

Θερμὸς ὁ ζῆλος εἰς τὴν παρούσαν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ
νωθρὸς ὁ λόγος εἰς τὴν τοιαύτην ἐλήγησιν. **Eustratii
presbyteri**, εἰς τὸν βίον καὶ πολιτείαν τοῦ μεγάλου
Εὐτυχίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Θερμὸς ὁ πάθος, ἀλλ' ἀδρανὴς ὁ νοῦς ζέειν δ'
ἔρω. **Nicetæ rhetoris**, εἰς τὸν ἅγιον καὶ καὶ πανεύφη-
μον ἀπόστολον Βαρθολομαῖον.

Θυμηδίως μὲν πᾶσα θειοτάτη πανήγυρις ἐκάστοτε
τσελούμενη. **Germani patriarchæ Constantinopoli-
tani**, εἰς τὴν Εἴσοδον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

I

Ἰδοῦ ἡμῖν ἡ καλὴ τοῦ χρόνου ἐπέστη περίοδος.

Leonis imperatoris, λόγος εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Νη-
στειῶν.

Ἰδοῦ καὶ πάλιν ἑτέρα ἑορτὴ καὶ πανήγυρις φαειρὰ
τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου. **Germani patriarchæ Con-
stantinopolitani**, εἰς τὴν Θεοτόκον, ὅτι ἀπεδόθη ἐν
τῷ ναφ' τριετῆρουσα.

Ἰδοῦ καὶ πάλιν ὁ ἱερός τοῦ Χριστοῦ ἐπεδήμησε
Πρόδρομος. **Theodori Daphonatæ**, εἰς τὴν ἐξ Ἀν-
τιοχείας ἀνακομιδὴν τῆς τοῦ Προδρόμου χειρὸς.

Ἰερός μὲν καὶ θεοσεβίος ἄπας ὁ τῶν γεννητῶν
μαρτύρων κατάλογος. **Asterii episcopi Anasæw**, εἰς
τὸν ἅγιον μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ Φωκᾶν.

Ἰσιδωρον τὸν γεννητὸν λόγος ἐγκωμιάται. **Nico-
lai Pepagomeni**, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἔνδοξον μάρτυρα
Ἰσιδωρον.

[97] Ἰστορία μὲν τὸ ποιεῖν τοῦτο σύγγραμμα,
καὶ καλλιῶν ἔργων. **Basilii Seleuciensis libri duo**,
εἰς τὰς πράξεις τῆς ἀγίας καὶ πρωτομάρτυρος Θε-
κλής.

Ἰσχυρὸν τῆς ἀποστολικῆς ἀλείψης τὸ δίκτυον. **Pro-
cli patriarchæ Constantinopolitani**, ἐγκώμιον εἰς
τὸν ἅγιον ἀπόστολον Ἀνδρέαν.

Ἰωάννη τῆ φωνῆ τοῦ Λόγου τοῖτους ἀντιθέμι.
Macarii Crysocephali, εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Προδρό-
μου.

K

Καθάπερ τῆ ἱερᾷ τραπέζῃ, εἰς τότε. **Isidori Thes-
salonicensis archiepiscopi**, λόγος εἰς τὰ ἄγια τῶν
ἀγίων.

Καθὼς ἐτεχώρει διεσπάρσμεν. **Joannis Thessa-
lonicensis**, ὅτι οὐδεμία διαφωνία, οὐδὲ ἐναντιώσις
ἐν τοῖς εὐαγγελισταῖς περὶ τῆς ἀναστάσεως.

Καὶ ἄπας μὲν βίος τῶν ἐναρέτων τὴν ἐρώσαν ψυ-
χὴν ἀρετῆς πρὸς μίμησιν ἐκκαλεῖται. **Joannis dia-
coni Magnæ Ecclesiæ et rhetoris**, εἰς τὸν βίον τοῦ
ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωσήφ τοῦ Ἰμνογράφου.

Καὶ κυβερνήτης μὲν πρὸς ἄνεμον παρταττόμενος
βίον. **Nicophori Gregoræ**, εἰς τὸν ἅγιον καὶ ἔνδοξον
μεγαλομάρτυρα Μερκούριον.

Καὶ νῦν ἄρα τῶν πρὸς ἡμᾶς ὑπόθεσιν ἔχουσα λό-
γιον ἡμέρα. **Leonis imperatoris**, εἰς τὴν πανήγυριν
Πλίου τοῦ προφήτου.

Καὶ πάλαι τῷ θεῷ Δαυὶδ περὶ τῶν πάντων κλα-
δῆσαν τὸ Πνεῦμα. **Georgii Agiopolitæ**, λόγος εἰς
τοὺς ἀσωμάτους. Καὶ διὰ τὴ ταῦτα τῆ θεῖα Γραφῇ
ἀποκέρκρπται. Καὶ περὶ βητῶν καὶ ἀβήτων.

Καὶ πρῶτα μὲν τὸν Θεὸν ἐνταῦθα κλωόμεν. **Ni-
colai Cabasilæ**, εἰς τὴν Γέννησιν τῆς Θεοτόκου.

Σχιρὸς δὲ λοιπὸν καὶ νοῦ κεφαλιωδεστάτου τῶν
θυματῶν ἀψασθαι τοῦ πανσέπτου. **Miraculum san-
cti martyris Demetrii de liberata ab obsidione Bar-
barorum Thessalonica. Auctor scribebat sub impe-
ratore Mauritio, et prorsus in obsidione scripsit.**
Μέγιστος οὕτως στρατός τῶν κατὰ τοὺς ἡμετέρους
χρόνους ὤφθη, etc. Τσοῦτιμ τάχει τὴν ὁδὸν διανύ-
κει προσετάρχθησαν, ὡς μηδὲ γινῶναι ἡμᾶς τὴν ἔλευσιν
αὐτῶν πλὴν πρὸ μιᾶς ἡμέρας, etc. Ἄ δὲ αὐτοψὶ κατε-
δον, καὶ ταῖς χερσὶν ἐψηλάφησα κατὰ τὸ ἀνατολικὸν
τῆς πόλεως μέρος, ἐκ τε τῶν πολεμίων γεγενη

μένα, καὶ ὑπὸ μόνου Θεοῦ δεασκαδασθέντα, καὶ ταῦτα μερικῶς διηγῆσομαι. *Maximus hic exercitus fuit omnium, qui nostris hisce temporibus existerunt, etc. Eu velocitate rem conficere jussi sunt, ut nos eorum adventum, non nisi uno die ante, cognoverimus: Et, Quæ ego oculis meis vidi et manibus tetigi in orientali civitatis parte, cum ab hostibus facta, tum a Deo solo dissipata, ea singillatim enarrabo.*

Καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἄρα ἡς ὁ Χριστὸς κεφαλὴ, παρὰ δέισον κατανοοῦμεν. *Gregorii Cyprii patriarchæ Constantinop.,* εἰς τὴν ἀγίαν μεγαλομάρτυρα Μαρτίνην.

Καὶ τὸ λόγους μὲν ἄλλως τὰ τῶν ἁγίων ἐκάστου διεξίεναι. *Philothei patriarchæ Constantinopolitani,* ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους ἅπαντας, ἐν ᾧ καὶ τῆς περὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας ἐπιτομή.

Καὶ τοῦτο τῆς ἄρα ἀγαθότητος γνώρισμα, ἀπόδειξις καὶ αὐτὴ μεγίστη. *Joannis Euchaitarum episcopi,* λόγος εἰς τὴν σύναξιν τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

[98] Καλὰς ἡμῖν ὑποθέσεων ἀρχὰς ἡ παρούσα πανηγυρὶς δείκνυσιν. *Georgii Chartophylacis,* εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ὅτι ἀπεδόθη, ἐν τῷ νυκτι τριετί-ζουσα.

Καλὴ μὲν ἡ τῶν ψαλμῶν ὕμνος, θεόπνευστος ἡ τοῦ Πνεύματος. *Procli patriarchæ Constantinopolitani,* εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὰς ἐπαρυστρίδας.

Καλλὸν μὲν τὸ ῥόδιον τῆς ἐραυτῆς. *Hesychii presbyteri Hierosolymitani,* ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Πάυλον.

Καλὸς μὲν ὁ τῆς εὐπειθείας νόμος. *Georgii Nicomediensis,* εἰς τὴν διαπόρησιν Ἰωσήφ, καὶ πρὸ τὴν Παρθένον διάλεξις.

Καὶ τὸν κειρὸν ἐκείνον βασιλεύοντος τοῦ ἀσεβηστάτου Ἰουλιανοῦ, καὶ τῆς εἰδωλολατρίας ἐπικρατουσῆς. *Martyrium SS. Ismael s, Sabellis et Manuelis. Auctor erat iisdem σύγγραφοις.* Ὡσπερ καὶ αἱ τῶν ὑπομνηματων πρόξεις αἱ γενόμεναι ἐπ' αὐτοὺς διδάσκουσαι ἡμᾶς περιέχουσι οὕτως· Βαλτανῶ βασιλεύοντος ἐν τῇ γῶρᾳ Περσῶν. *Quemadmodum et commentaria de eorum rebus gestis, quæ ea ipsa ætate conscripta sunt, nos docent, his verbis. Pellano imperatore in regione Persarum.*

Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους βασιλεύοντος κατὰ συγχώρησιν τοῦ Χριστοῦ Σωδάρου τινὸς τῶν Περσῶν. *Martyrium SS. Acindini, Pegatii et Anepodisti. Scriptum est a præsente.* Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εὐξάμενος, ὡρᾶθη αὐτοὺς στρατὸς ἀγγέλων ὑπερυμνήθης ὧν τὸ κάλλος ἡμᾶς τοὺς ὀρῶνται ἐπὶ τῆς γῆς ἐρῆψεν. Κειμένων δὲ ἡμῖν ἐπιπλέον, ἔστησαν οἱ ἅγιοι εἰς προσευχὴν. *Et, Καὶ ἐστῶτων ἡμῶν καὶ θεωρούντων, ἤκούοντο ἡμῖν φωνὰν ἀνθρωπίνων στρατῶν ἀγγέλων λεγόντων. Et hæc cum ille orasset, apparuit illis exercitus ingens angelorum, quorum pulchritudo, nos, qui videbamus, in terram dejecit. Cum vero nos diu procumberemus, sancti in oratione steterunt, etc. Et, Cum nos staremus et*

*A videremus, audiebantur a nobis voces innum-
rorum exercituum angelorum dicentium.*

Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἐβασίλευσε Διοκλητιανὸς ὁ τύραννος. *Martyrium sancti Procopii. Meminit septima synodus generalis act. 4.*

Κινεῖ με πρὸς τὴν παρούσαν ὑπόθεσιν ἡ ἐν τοῖς θεοῖς εὐαγγελίοις παραβολὴ. *Gregorii Nyseni,* ἐγκώμιον εἰς τὸν ὅσιον καὶ θεοφόρον Πατέρα ἡμῶν Ἐφραίμ τὸν Σύρον.

Κινήσωμεν, ἀγαπητοὶ, σήμερον ὡς κινούρα τὴν χεῖρα. *Andreas Cretensis* λόγος εἰς τὴν Ἐπιφάνειαν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

Κλέπει τοὺς πόρους τῶν ἐμπόρων ἡ συνεχὴς προσδοκία τῶν πόρων. *Procli patriarchæ Constantinopolitani,* ἐγκώμιον εἰς τὴν Θεοτόκον Μαρτίνην.

Κλίνατέ μοι οὖς, ἀδελφοί, καὶ διηγῆσομαι, *Ephraem B Syri,* λόγος ἐπιτάφιος εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον ἀρχιεπίσκοπον Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας.

Κρίνα ἐξ ἄγρου καὶ βεύματα ἐκ πηγῆς. *Theodori Lascaris Ducæ,* ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Τρόφωνα.

Λ

Λάξαρὸς τὸν παρόντα συγκαροτηκῶς σῶλλον. *Andreas Cretensis,* εἰς τὸν τετραήμερον Λάξαρων.

[99] Λαμπρὰ καὶ παράδοξος τῆς παρουσίας ἑορτῆς ἡ ὑπόθεσις. *Procli patriarchæ Constantinopolitani,* εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Λαμπρὰ μὲν ἡ τοῦ Πάτρη πανηγυρὶς. *Procli patriarchæ Constantinopolitani,* εἰς τὸν ἅγιον Πάτρη.

Λαμπρῶς πανηγυρίζει ἡ κτίσις σήμερον. *Theodori junioris Homologætæ,* εἰς τὸ γενέσθαι τῆς Παρθένου. *Est Theodorus Studita.*

Μ

Μαξιμιανὸς καὶ Μαξιμῖνος βασιλεῖς ἐξαπέστειλαν διατάγματα εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. *Martyrium S. Theodori Tronis. Scriptum a præsente et vidente. In fine.* Καὶ τέλος προσευξάμενος, καὶ εἰπὼν τὸ Ἄρην, ὡσπερ ἱερευγόμενος παρέδωκε τὴν ψυχὴν. Καὶ ὡσπερ ἀστραπὴν ἴδμεν ἀναλαμβανομένην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν. *Et tandem precibus effusis, dictoque Amen, veluti eructans animam reddidit, et veluti fulgur vidimus illius animam in cælum admissam, receptamque.*

Μαρτυρικὴ πανηγυρὶς σήμερον. *Joannis metropolitæ Euchaitarum,* εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Τήριονος, ἦτοι τὸν ἀνθισμὸν.

Μάρτυρος παραγέγονε μνήμη *Leonis imperatoris* λόγος εἰς τὸν μάρτυρα Τρόφωνα.

Μάτην οἱ πολλοὶ τὸν χρόνον αἴτιον δεῖοῦσιν εἶναι. *Nicephoris Blommidæ,* βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Παύλου τοῦ ἐν τῷ Λάτρῳ.

Μεγάλα τῆς προσευχῆς τὰ χαρίσματα. *Leontii presbyteri Constantinopolitani,* λόγος εἰς τὴν μεγάλην Παρασκευὴν. Καὶ εἰς τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ εἰς τὸν Ἰώβ.

Μεγάλα τε καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα τῆς ἀπομα-
του καὶ μεγαλοπρεποῦς. *Pantaleonis diaconi et*

chartophylacis Magnæ Ecclesiæ, διήγησις θαυμαίων ἁ
τοῦ παμμεγίστου καὶ πανευδόξου Μιχαὴλ τοῦ ἀρχι-
στρατήγου, καὶ τῶν ἀγγέλων Γαβριὴλ καὶ Ῥα-
φαήλ.

Μεγάλη μὲν ἡ προὔσα ἡμέρα. **Macarii Chrysocephali**, λόγος εἰς τὴν τρίτην Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, ἐν ἧ κατ' ἐξάρτεον ἡ τοῦ τιμίου Στχυροῦ τελετὰ προσκύνησις.

Μεγάλη τῆς ἡμέρας ἡ δύναμις. **Macarii Chrysocephali**, λόγος εἰς τὴν ἀγίαν καὶ πανευδόξον Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Μεγίστην λόγων ὑπόθεσιν προέθετο τοῖς πτωχότατοις ἡμῖν. **Alexandri monachi**, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἀπόστολον Βαρνάβαν.

Μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου. **Eusebii Alexandrini**, εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου.

Μετὰ τὴν μακαρίαν καὶ ἐνδοξοτάτην Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν. **Methodii, vel, ut alii, Metrodori**, μαρτύριον τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου.

Μὴ θαυμάσης ὁ ἐμὸς μουσητέτης, εἰ τορὸν τι καὶ λαμπρὸν φθέγγομαι. [100] **Michaelis Pselli**, πρὸς τὸν πρωτοσύγγελλον περὶ τοῦ ἁγίου Ἰρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ.

Μητὸς Θεοῦ ἑορτὴν τιμῶμεν. **Leonis imperatoris**, λόγος εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Παρθένου.

Μιχαὴλ ὁ τῶν ἀγγέλων ἀρχιστράτηγος τοῦ λόγου μοι τοῦ παρόντος ὑπόθεσις. **Chrysippi presbyteri Hierosolymitani et chartophylacis Sanctæ Resurrectionis**, εἰς τὸν ἅγιον ἀρχιστράτηγόν Μιχαὴλ.

Μικρὸν Μακάριος διέφυγεν ὁ Αἰγύπτιος. **Joannis Hagiopolitæ**, ἐγκώμιον ἐκ μέρους εἰς τὸν ἅγιον ἀσκητὴν Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον.

Μοιχαῖοι δύο ἐκ τῆς ἐώας ὁρμώμενοι Στχυροῦ τὸν τόπον. **Marcelli archimandritæ**, περὶ τῆς εὑρέσεως τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ. **Auctor narrationis colligitur ex eadem narratione.**

Μόνος ἐν ἀνθρώποις τέλειος ἄνθρωπος ὁ τῆς δικαιοσύνης. **Methodii presbyteri Hierosolymitani**, λόγος εἰς τὴν Ἑπακμητὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ εἰς Ἄνναν, καὶ εἰς τὸν Συμεῶν. **In aliis est Timothei presbyteri Hierosolymitani.**

Μύστα τῶν ἀρρήτων ἱερουργημάτων **Zacharia. Cosmæ vestitoris**, λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν προσφῆτην καὶ ἀρχιερέα **Zachariam**.

Μυστήριον βασιλέως ἀρύπτειν καλόν. **Sophronii patriarchæ Hierosolymitani**, βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας.

Μωστὴς ἐκεῖνος, ᾧ θάλασσα μὲν ὑπεχώρει, γῆ δὲ παραδόξως ἐλειτούργει πηγὰς. **Isidori Thessalonicensis**, λόγος εἰς τὴν Γέννησιν τῆς Θεοτόκου.

N

Νεόφυτος τις δοῦλος Θεοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ γένους Χριστιανῶν ὑπήρχε. **Martyrium sancti Neophyti. Scriptum est a præsente et vidente. In fine** : Ταῦτα δὲ μεταγράψαμεν παρατυχόντες τῷ κατ'

ἐκεῖνου καιρῷ· πρότερον μὲν Ἕλληνας τυγχάνοντας, μετέπειτα δὲ πιστεύσαντες τῇ ἐκεῖνου προτροπῇ. **Hæc vero nos transcripsimus, cum eo tempore viveremus, prius quidem infideles, postmodum illius adhortationibus fidem amplexati.**

Νικάτω καὶ λόγων εὐροισιν τῆς σωτηρίου πανηγύρεως τὸ θαῦμα. **Procli patriarchæ Constantinopolitani**, εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα.

Νόμος ἄνωθεν ἀθλητικὸς. **Leonis imperatoris**, λόγος εἰς τὸν ἅγιον πρωτομάρτυρα Στέφανον.

Νόμος ἐστὶ φύσεως ταῖς μελέσαις μὴ ἀπίρειν τῶν σιμῶλων. **Basillii Caesariensis**, εἰς Γόρδιον τὸν μάρτυρα.

Νόμος οὗτος ἤνοθητε πάλαι παρ' Ἕλλησι, καὶ μέγα τῷ χρόνῳ τὸ κράτος εἰλήφει. **Nicophori Gregoræ**, βίος καὶ πολιτεία καὶ ἀθλησις τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν

Μιχαήλου τοῦ συγγέλλου.

Νῦν ἡμέρα φωταγωγῆς καὶ σωτήριος. Νῦν ἠλιολομπῆς ἡ προὔσα πανήγυρις. **Isidori archiepiscopi Thessalonicensis**, λόγος εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων.

[101] Ξ

Ξῖνον καὶ παράδοξον μυστήριον ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. **Antonii monachi**, βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Συμεῶνος τοῦ Στυλῆτου.

O

Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. **Callisti patriarchæ Constantinopolitani**, λόγος εἰς τὴν Ἑψῶσιν τοῦ τιμίου Στχυροῦ.

Ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἐπιλάμφοι μοι τὸ πολυπόθητον φῶς **Helii monachi**, λόγος προσδέρτιος εἰς τὸν Χριστοῦ γένναν, καὶ εἰς τοὺς ἁγίους Πατέρας.

Οἶδα ὅτι ἀγαπητὸν ἡμῖν, ὦ λαὸς τοῦ Θεοῦ. **Leonis imperatoris**, λόγος εἰς τὴν ἑξοσιν τοῦ νουῦ.

Οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελιστὰὶ τὴν κατὰ σάρκα γενεαλογίαν τοῦ Κυρίου. **Procli patriarchæ Constantinopolitani**, εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα. Καὶ εἰς τὸ, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Καὶ εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὴν Θεολόγον.

Οἱ μὲν εὐ εἰδότες ἀθλεῖν, τοῖς τῶν θεωμένων ἐφῆδονται κρότοις. **Cyrilli Alexandrini archiepiscopi**, λόγος εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος.

Οἱ μὲν ὀπλίζονται Ῥωμαίων μετὰ νόμον. **Gregorii Nysseni**, ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους Τεσσαράκοντα μάρτυρας.

Οἱ μὲν σεπτοὶ καὶ θεόπαι ἀπόστολοι. **Joannis Zonaræ**, βίος τοῦ ἁγίου Σιλδέστρου.

Οἱ μὴ τοὺς γενναίους ἀγωνιστὰς εἰσιόντες, ἀν μὴ πολὺ τοὺς φθάσαντας. **Demetrii Cydonii**, εἰς τὴν ἀγίαν Πεντηκοστήν, ἧως εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Οἱ σφόδρα τῶν ἐρωμένων αὐτοῖς ἐφιέμενοι, καὶ τῇ τούτων μνήμῃ συνείναι διηνεκῶς ποθοῦντες. **Jacobi monachi ex monasterio Corcinocephali**, εἰς τὴν τῆς πορφύρας τοῖς ἱερέυσιν ἀπόδοσιν. Καὶ εἰς τὸ, Ἐμεγάλυσε Κύριος ὁ Θεὸς τὸ ὄνομά σου. Καὶ ἄλλα περὶ τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας.

Οἱ τῆς ἀθλήσεως νικηταί, οὐράνιοι δὲ πολιταί, οἱ τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται. **Martyrium sancti Longini centurionis. Scriptum est a præsente et vi-**

dente. Καὶ τὸ μνημεῖον ἴδομεν ἀνεωγμένον, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἴκηματι κυκλόθεν. *Et sepulturam vidimus apertam, et lumen illuxit circumquaque in habitaculo.*

Οἱ τὸ διδασκαλικὸν πρὸς ἄλλους σπεύδοντες μεταδιδάσκειν ἀξιώματ. **Leontii Neapolitani Cyprii**, βίος τοῦ ἀββᾶ Συμεῶν τοῦ διὰ Χριστὸν ἐπονομαζομένου Σαλοῦ, ἐν κεφαλαιοῖς ζγ' διαλαμβάνων καὶ τὰ κατὰ τὸν ὄστιον Ἰωάννην.

Οἱ τοῖς θεοῖς καὶ μακρῶς Πατρᾶσι συγγράφοντες τὰ ἐγκώμια. **Joannis Zonaræ**, εἰς τὸν Ἱεροσολύμων Σωφρόνιον.

Οἱ τῶν κτύων ὤρων ἀξιώθητι ἐπιποθοῦντες τὰς τῶν ἁγίων μνήμας. *Narratio miraculi sancti Georgii, de puero in captivitate abducto, et præter spem liberato, Leone Phoca tum copiarum præfecto. Scriptum est a præsentate et vidente.* Ταῦτα οὖν καὶ ἡμεῖς συνεγράψαμεθα, ἅπερ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ἐωράκαμεν καὶ ταῖς ὠσίν ἡμῶν ἠκούσαμεν εἰς δόξαν [102] Θεοῦ καὶ πύου, ἵνα μὴ τῇ χρονίᾳ παραδρομῇ λήθης βυθοῖς καὶ ἀγνωσίᾳ ἐπικαλυφθῇ τὸ παράδοξον τοῦ θαύματος, γεγονός ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς. *Hæc igitur nos conscripsimus, quæ oculis nostris vidimus et auribus nostris audivimus in gloriam et laudem Dei, ne temporis decursu oblivitionis profunditate atque ignorantia immergatur hoc admirabile miraculum nostra ætate factum.*

Ὁ Κύριος ἐδοξάλευεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. **Joannis metropolitæ Euchaitarum**, εἰς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου τροπαιοφόρου μετὰ τρίτην ἡμέραν τοῦ Πίσχα τελουμένην.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Σωτὴρ πάντων. **Nicetæ rhetoris**, λόγος διηγηματικὸς περὶ τῆς ἀθλήσεως καὶ εὐρέσεως καὶ ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Πατὴρ πάντων τῶν ἐλπίζομένων. **Michaelis Pselli**, λόγος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ τιμίου λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἐκδοθεὶς αὐτοσχέδιος.

Ὁ λόγος οὗτος ὁ τῆς ὁσίας ἡμῶν τὸν βίον ἄριστα διαχωρηθήσας ἀγχοῦ τινος ἔθους. **Manuelis Palæologi imperatoris oratio.** Ὅτι ἡ μὲν ἀμαρτία τὸ πάντων χειρίστον· δεῖ δὲ μὴ ἀπογινώσκειν μήτε αὐτὴν μήτε ἕτερον, καὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας καὶ φιλελευθωπίας. Ἀναγινώσκειται μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὸν βίον τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας. *Pecatum rem omnium pessimam esse. Non esse desperandum neque de se neque de alio. Et de divina providentia et humanitate. Legitur postquam lecta fuerit vita sanctæ Mariæ Ægyptiacæ.*

Ὁ λόγος τῷ μυροβόρᾳ Δημητρίῳ τὰ θαύματα. **Joannis Stauracii chartophylacis Thessalonicensis**, λόγος εἰς τὰ θαύματα τοῦ μυροβόρα μεγάλου Δημητρίου.

Ὁ μέγας ἀπόστολος Πῦλος, ὁ τῶν μεγάλων μυστηρίων ἐξηγητής. **Joannis monachi et presbyteri Eubææ**, λόγος εἰς τὴν σύλληψιν τῆς ἁγίας Θεοτόκου.

Ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἀνατέλλων.

Procli patriarchæ Constantinopolitani, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον πρωτομάρτυρα Στέφανον.

Ὁ μὲν θεοπάτωρ Δαυὶδ τὸ ἀειθαλὲς, καὶ μετάρσιον. **Nicetæ rhetoris Paphlagonis**, ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγιστον Νικόλαον τὸν μυροβλότην καὶ θαυματουργόν.

Ὁ μὲν παλαιὸς τῶν ἀνθρώπων βίος μένων θανάτῳ καταδικός. **Basilii Seleuciensis episcopi**, λόγος εἰς Θωμᾶν τὸν ἀπόστολον.

Ὁ μὲν σκοπὸς εἰς ἐστίν. **Gregorii Nysseni**, εἰς τὸν βίον καὶ τὰ θαύματα Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ.

Ὁ μὲν σκοπὸς εἰς ἐστίν ἡμῶν, καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν φιλοπόνων. **Leontii episcopi Neapolitani Cypriorum insulæ**, εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ βίου Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας τοῦ Ἐλεήμονος.

Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. **Cyrilli monachi et presbyteri Scythopolitani**, περὶ τοῦ βίου τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου πρὸς ἀββᾶ Γεώργιον καὶ ἡγούμενον, ἐν κεφαλαιοῖς νθ'.

Ὅποτεν τὸ ἔαρ ἐπέβη τὰ τῶν σωματῶν στοιχεῖα. **Joannis episcopi Eubææ**, λόγος ἱστορικὸς εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν.

[103] Ὁρθρος ἡμῶν φαεινότητος, εὐσεβοῦς, καὶ λαμπρῶν θαυμάτων περιοχῆ. **Michaelis archimandritæ**, εἰς τὸν βίον καὶ τὰ θαύματα τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νικόλαου.

Ὅστι τῶν πόλεων βούλονται τοῖς βασιλεύουσιν χάριν ἐκτίθειν. **Demetrii Cydonii**, λόγος εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ὅσα μὲν τῷ παρόντι λόγῳ. **Theodori Metochiæ Genici Logothetæ**, ἐγκώμιον εἰς Γρηγόριον τὸν Θεωλόγον.

Ὅσοι τῇ κενώσῃ τοῦ Λόγου, τῆς ἀληθείας περιαιρεθέντες τὸ κάλυμμα. **Andræ Cretensis**, λόγος εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου.

Ὅταν εἴρωσιν οἱ φιλοπόνται οἶνον δεψάλλειν. **Gregorii Nysseni**, λόγος εἰς τὸν Ἀσκηστὸν τῆς παναγίας Θεοτόκου Μαρίας.

Ὁ τὸν μέγαν τῆς βροντῆς λόγον προτρεπόμενος ἐπαινεῖν. **Nicetæ rhetoris**, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην.

Ὁ τὸν παρόντα συγκεκοτηκῶς σύλλογον τὴν χερμοσονον τάξτην. **Josephi** ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Βαρθολομαῖον τὸν ἀπόστολον.

Ὁ τοῦ Θεοῦ προαιώνιος καὶ ἀπερλήπτος καὶ παντοκράτωρ Λόγος. **Gregorii Palamæ episcopi Thessalonicensis**, περὶ τῆς κατὰ σάρκα τοῦ Κυρίου ἡμῶν οἰκονομίας, καὶ τῶν δι' αὐτῆς κεχαρισμένων τοῖς ὡς ἀληθῶς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ὁ τῶν ἁγίων πνευμάτων Κύριος καὶ πάσης σαρκὸς ἐξουσιαστής. **Pantaleonis diaconi et chartophylacis Magnæ Ecclesiæ**, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Μιχαήλ.

Ὁ τῶν ἀγίων πνευμάτων Κύριος καὶ πάσης σαρκὸς ἐξουσιαστής. **Pantaleonis diaconi**, εἰς τὸν μέγαν ἀρχιστράτηγον Μιχαήλ.

Ὁ τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευμάτων βίος ἐξιστορούμενος, ὑπόθεσις εὐφροσύνης τοῖς φιλόθεοις καθίσταται. **Gregorii patriarchæ**, βίος καὶ πολιτεία, καὶ μερικῆ θαυμάτων διήγησις τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Λαζάρου, τοῦ ἐν τῷ Γαλιλαίῳ ὄρει.

Ὁ τῶν παρθενικῶν λαγόνων ἀνατελιὰς Χριστὸς ὁ Ἄθεός. **Leonis imperatoris**, λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν.

Οὐδ' ἂν ἔν ἡ που γένοιτο χεῖρον τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πεπλασμένον. **Manuelis Palælogi**, λόγος περὶ τῆς εἰς τὸ ἡμετέρον γένος οἰκονομίας, καὶ προνοίας τοῦ Σωτῆρος.

Οὐδὲν ἀρετῆς τιμιώτερον, οὐδὲν τι λυσιτελέστερον. Αὕτη γὰρ οὐ μόνον ἀλόγων. **Philothei patriarchæ Constantinopolitani**, λόγος εἰς τὸν βίον καὶ τὸ μακρύτερον τῆς ἀγίας Ἀουσίας τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Οὐδὲν ἡδύτερον ἢ περιχαρέστερον τῆς παρουσίας ἂν κριθεῖη. **Gregorii Nicomediensis**, εἰς τὴν σύλληψιν τῆς ἀγίας Ἀννης.

Οὐδέ τις ἀσθενεὶ Παύλου ἀθλοῦντος. **Procli patriarchæ Constantinopolitani**, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον Παῦλον.

Οὐδὲν οὕτω παρασκευάζει χεῖρον. **Leonis imperatoris** λόγος εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον.

Οὐδὲν ἀληθῶς τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει τὸ στάσιμον. **Andræ Cretensis**, εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ εἰς τοὺς κοιμηθέντας.

Οὐδὲν, ὡς εἶνε, τῆς ἀγάπης ἐστὶν ἰσχυρότερον. **Leontii episcopi Arabissi**, λόγος εἰς τὸν τετραήμερον Ἀζῆρον.

Οὐκ ἔρα μόνος αὐτὸς ἀκατάπτως ἦν **Constantini imperatoris Porphyrogenetæ**, [104] διήγησις ἀπὸ διαφόρων ἀθροισθεῖσα ἱστοριῶν περὶ εἰς Ἀγγορον ἀποσταλείσης εἰκόνης Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἐξ Ἐδέσης μετακομισθεῖσης πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Οὐ ξένα τῆς παρουσίας ἡμῶν πενηγύρεως, οὐδ' ἀλλότρια τῆς ἐπιγονοῦς ἐστὶ πόλεως. **Nili metropolitæ Rhodi**, ἐγκώμιον εἰς τὴν ὁσίαν Ματρῶναν ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ.

Οὐ παλαιοὶ ἔρα μόνον, ἀλλὰ καὶ καινοὶ διηγήμασιν ἔδει κοσμηθῆναι τὸν Πόντον. **Joannis metropolitæ Euchaitarum**, βίος τοῦ δαίου Πατρὸς ἡμῶν Δωροθέου τοῦ νέου, ἦτοι τοῦ ἐν τῷ Χιλιοκώμῳ.

Οὐ πολινικὸν τοῦ πολλοῦ ζητήματος. **Michaelis Pselli**, λόγος ἐπὶ τῷ ἐν Βλαχέρναις γεγονότι θαύματι.

Οὐ πολὺς δ' ἐν μέσῳ χρόνος. Ἐκτος γὰρ οὗτος μῆν. **Joannis Geometræ**, λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Οὐρανίαν ὄντως καὶ θεῖαν ἔδει παρῆναι γλωτταν. **Michaelis Syncelli** ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην.

Οὐρανός, ἢ γῆ ταῖς τῆς χάριτος μαρμαρυγαῖς ὑπερφαιδρύνεται σήμερον. **Jacobi monachi ex monasterio Coccinobaphi**, λόγος εἰς τὴν σύλληψιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου **Μαρίας**.

Οὐρανῶν ἢ γῆ ταῖς τῆς χάριτος μαρμαρυγαῖς. **Georgii Nicomediensis**, λόγος εἰς τὴν σύλληψιν τῆς παναγίας Θεοτόκου.

Οὐ τὰ σπουδαῖα μόνον αἰρεῖται. **Michaelis Pselli**, εἰς τὴν μεγάλην Κυριακὴν ἑορτὴν τῆς ἀγίας Ἀγάθης, καὶ εἰς τὰς μαθητρίας αὐτῆς.

Ὁ χρωστικῶν πάντοτε τὸν ἴδιον εὐεργέτην ἀνομιεῖ. **Germani patriarchæ Constantinopolitani**, εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Παρθένου. **Eodem modo incipit alia ejusdem oratio**, εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μιχαήλ.

Π

Πάλιν ἱκανῶς, ὡς εἶδόν τε διὰ βραχείων τὰ περὶ παρθενίας ἐν τοῖς περὶ ἀγγελίας. **Methodi episcopi Patarensis et martyris**, εἰς τὸν Συμεῶνα, καὶ εἰς τὴν Ἄνναν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ἀπαντήσεως, καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον.

Πάλιν μὲν ἐγκωμιάζειν τὰς τοῦ μερίστου μάρτυρος Λουκιλιανοῦ ἀριστείας ἐφιέμενος. **Photii scenophylacis Sanctorum Apostolorum, et logothetæ, laudatio**, εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Λουκιλιανὸν, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ.

Πάλιν μὲν οὖν ἡ τοῦ Μωσέως βράβδος τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ. **Joannis Xiphilini**, λόγος εἰς τὴν τρίτην Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, καὶ εἰς τὴν Σταυροπροσκύνησιν.

B Πάλιν Συμεῶν ἐν ἀγκάλαις βασιτάζει τὸν Δεσπότην **Anastasio Antiocheni**. λόγος εἰς Ἰππαπαντῆν.

Πάλιν ἀποστολικὴ καταστράπει πανήγυρις, καὶ πάλιν ἐγὼ τοῖς Θιασώταις. **Procopii diaconi et charitophylacis**, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Μάρκον.

Πάλιν ἑορτῆς μυστήριον, καὶ πάλιν ὁ ἐμὸς λαὸς χρορευτῆς μυστικῆς. **Gerinani patriarchæ Constantinopolitani**, λόγος εἰς τὴν Ἰψωσιν τοῦ τιμίου σταυροῦ.

Πάλιν ἡμᾶς ἡ μεγαλόφωνος φωνή, **Anatolii episcopi Thessalonicensis**, εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ Προδρόμου.

[105] Πάλιν ἡμῶν διὰς ἀδιάλυτος Ἐλαμφεν, πάλιν ἡμῶν συζυγία ἀδιάρκτος ἤνθησε. **Sophronii archiepiscopi Hierosolymitani**, ὁμιλία εἰς τοὺς ἁγίους Πέτρον καὶ Παῦλον.

C Πάλιν Ἰωάννης ὁ μέγας, ἡ προδρομος τοῦ Λογοφωνῆ. **Macarii Chrysocephali**, εἰς τὴν ἀποτομὴν τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου.

Πάλιν Ἰωάννης ὁ τῆν γλωτταν χρυσοῦς, καὶ πάλιν ἡμῶν ἀπιφνῆς ἑορτή. **Joannis metropolitæ Euchaitarum**, εἰς τοὺς ἁγίους τρεῖς ἱεράρχας Κασίλειον Χρυσόστομον καὶ Γρηγόριον.

Πάλιν ὁ τάβλας ἐγὼ τὸν νοῦν ἐπὶ τὴν Βηθλεὲμ ἐκπετάσαι βούλομαι. **Joannis monachi et presbyteri Eubææ**, λόγος εἰς τὰ ἅγια νήπια, τὰ ἐν Βηθλεὲμ ἀναϊρεθέντα, καὶ εἰς τὴν Ῥαχὴλ.

Πάλιν τοῖς εὐσεδέσι πανήγυρις, καὶ πάλιν μυστήριον ἕτερον. **Joannis Zonaræ**, ὑπόμνημα εἰς τὴν Ἰππαπαντῆν τοῦ Σωτῆρος.

Πάλιν ὑψοῦται σταυρὸς, πάλιν ἡ κτίσις ἀγάλλεται **Pantaleonis presbyteri Byzantini**, λόγος εἰς τὴν Ἰψωσιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ σταυροῦ.

D Πάλιν χαρᾶς εὐαγγέλια· πάλιν ἐλευθερίας μενύματα. **Gregorii episcopi Neocæsariensis**, λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς παναγίας Θεοτόκου.

Πάντας ἀνθρώπους τῶν καλῶν μὴ ἀμνήτους ὑπάρχειν. **Polycarpi ascetæ**, περὶ τοῦ βίου τῆς ἀγίας Συγκλητικῆς.

Πάντες οἱ παλαιοὶ ἱστοριογράφοι τὰ μὲν ἐκ προγενεστέρων αὐτῶν. **Georgii archiepiscopi Alexandrini**, βίος καὶ πολιτεία, καὶ θαύματα τοῦ ἐν ἁγίους Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου.

Παντὸς ἔργου τε καὶ λόγου, καὶ διανοίας ἡγεσθῶ

θεός. Joannis Thessalonicensi episcopi, ὕμνος εἰς Ἀθεόν, καὶ εἰς τὸν πανένδοξον ἀθλοφόρον Δημήτριον ἐξ μερικῆ διηγήσει τῶν αὐτοῦ θαυμάτων.

Παραγενομένης τῆς τοῦ Χριστοῦ γενέσεως ἐστῆς. Eusebii Alexandrini λόγος εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ

Παράδοξος ἡ πανήγυρις, ὅτι καὶ τὸ ὑπὲρ οὗ συγκαρτότητα. Gregorii archidiaconi et referendarii Magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, λόγος δεῖ νομοῖς ἐγκώμιων οὐχ ὑπόκειται το παρὰδοξον καὶ ὅτι πατριάρχαι τρεῖς ἀνεξετάζαντο ἕκμαρτον εἶναι Χριστοῦ, ὅπερ ἀπὸ τὰ Ἐδέστω μετὰ ἐνεκκασία ἕτη καὶ ἑνέα καὶ δεκά μετεγάργετο σπουδῆ βασιλείως ἐν ἔτει Ϛνβ'.

Παράδοξων πραγμάτων ἐσπαράδεκτος ἡ διήγησις, ἀλλ' οὐ τοῦτο τοῦ ἡμετέρου καὶ θείου πληρώματος. Constantini Acropolitæ magni logothetæ, μάρτυρον εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Νεόφυτον.

Πάρεστιν ἡ μνήμη Δημητρίου τοῦ μάρτυρος. Gregorii diaconi et referendarii, ἐγκώμιον εἰς τὸν μάρτυρα Δημήτριον.

Παρ' ἡμῖν ἔ' οὖν οὐ σπάνια τὰ κλά' τὸ τοῦ λόγου Joannis Euchaitarum metropolitæ, εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοδώρου, ἡτοι τοῦ Πεζοῦ.

Παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον τὴν γλυόταν ἡμῶν Procli patriarchæ Constantinopolitani, ἐγκώμιον εἰς τὴν ὑπερῆγαν Θεοτόκον.

Πᾶσαι μὲν αἱ μάρτυραὶ καὶ πανηγύρεις θαυμαστὴν λαμπρότητα. Procli patriarchæ Constantinopolitani, ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν Παρθένον καὶ Θεοτόκον.

[106] Πᾶσα ἑορτὴ καὶ πράξις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ephræmii Siri, λόγος εἰς τὸν Σταυρόν.

Πᾶσα μὲν μάρτυρων Χριστοῦ τελετὴ καὶ πανήγυρις. Michaelis monachi, ἐγκώμιον εἰς τὸν πανένδοξον τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολον Φιλίππον.

Πᾶσα μὲν σωτήριος ἑορτὴ. Leonis imperatoris, λόγος εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτήρος.

Παῦλος ὁ ἀπόστολος Ἑβραῖος μὲν ἦν τὸ γένος. Theodoriti Scutarioræ, εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου.

Πηδᾶ καὶ γῆρας ὡς τὰ παλλὰ προθυμίαις τόνους νευρούμενον. Andreæ Cretensis, λόγος εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ Προδρόμου.

Πείθεσθαι τοῖς ἡγουμένοις ἐκ τῆς ἀποστολικῆς ἐπιτραπείας παραινέσεως, ὦ Θεόφιλε. Gregorii presbyteri Cæsareæ Cappadociæ, λόγος εἰς τοὺς ἁγίους τ' καὶ ἡ' Πατέρας, καὶ εἰς Κωνσταντῖνον τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα.

Περὶ ταύτης γε μέντοι, περὶ ταύτης τῆς γλυομάρτυρος ἔγνωμεν οὐδὲν τι ταφές. Joannis metropolitæ Euchaitarum, λόγος εἰς τὴν μνήμην τῆς διομαρτύρου Ἐδσεβίας τῆς ἐν Ἐύχαίταις.

Περὶ τῆς κυρίας καὶ ἀληθῶς Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας πολλοὶ διεξελθόντων, πάλαι διδασκάλων. Epiphaniï monachi et presbyteri, περὶ τοῦ βίου τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς

χρόνων. Unde sua hausit ipse in principio orationem sic narrat: Ἐγκωμίζεται δὲ αὐτῆς κατὰ τὴν τῶν ἁγίων Πατέρων γέγονασιν. οὐδεὶς δὲ ἐξ αὐτῶν περὶ τῆς βιώσεως αὐτῆς, καὶ τῶν χρόνων ἢ τῆς ἀνατροφῆς, ἢ τοῦ τέλους ὀρθῶς καὶ εὐαποδέκτος ἐσήμανεν. Ἄλλοι καὶ οἱ ἐπιχειρήσαντες καὶ μέρη τινὰ εἰπόντες οὐκ ὠρθοτόμισαν, ἀλλ' ἑαυτοὶς ἐγένοντο κατήγοροι, οἷον Ἰσικῶδρος Ἐδραῖος, καὶ Ἀφροδισιανὸς Πέρσης, καὶ ἄλλοι τινὲς μόνον περὶ τῆς γενέσεως αὐτῆς εἰπόντες, εὐθὺς ἀπεσιώπησαν. Περὶ δὲ τῆς κοιμήσεως αὐτῆς Ἰωάννης Θεσσαλονικεὺς πολυθρύλλητον ποιησάμενος λόγον, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπεσκίασεν. Καὶ ἕτερος δὲ Ἰωάννης ἑαυτὸν θεολόγον ἐπιθρόωσας, τὸ τοῦ ψεύδους ἐγκλήμα ἐφ' ἑαυτὸν ἐπεσκίασεν. Ἀνδρέας δὲ ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος Κρήτης, ὀλίγα τινὰ εἰπὼν, καὶ ὀρθοτομήσας εἰς ἐγκωμίου τάξιν τὴν διήγησιν ἐστῆσεν. Ἡμεῖς δὲ τοὺς κατὰ λόγους διευκρινησάμενοι, καὶ συλλέξαντες τὰ εὐπίστα καὶ βέβαια, καὶ ἀληθῆ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Εὐσεβίου τοῦ ἐπνομαζομένου Πανμφίλου, καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν συγγραφέων καὶ διδασκάλων, ἀπλαῖς ταῖς λίξεσι τοῖς ποθεῖσι τὰ περὶ αὐτῆς παραστήσομεν, καὶ ἐκάστου τὸ ὄνομα παρ' οὐπὲρ τι ἐλάβομεν ἐπὶ τοῦ μετωπίου σημαίνωμεν. Ἴνα κἢ διόρη τισὶ διαβάλλειν ἡμᾶς ὡς ἰδιόν τι προσθεῖναι, ἢ ὑπεῖλαι· κἂν ἐκ τῶν ὀποκρύφων τι λάβομεν ἢ ἐξ αἰρετικῶν μηδεὶς ἡμᾶς ἐπιμεμψέσθω. Αἱ γὰρ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυραὶ ἀξιωματικώτεροι εἰσιν, ὡς φησιν, ὁ μέγας Βασίλειος. Ἀλλὰ καὶ ὁ θαυμασιὸς Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπίσκοπος αὐτὸ τοῦτο ἐποίησεν, ἀπὸ Ἀβραμῆ ἕως Δαυὶδ εἰς τὴν γενεαλογίαν τοῦ Ἰωσήφ τοῦ μνηστραμένου τὴν πανάμωμον καὶ Θεοτόκον Μαρίαν καὶ τὰ ἐξῆς. *Laudatores porro illius nulli ex SS. Patribus fuere, sed nullus de ejus vita, annis, educatione et vitæ fine certa assertaque pronuntiavit. Verum ii ipsi qui ad hoc ipsum manus ad-moverunt et quædam singulatum narraverunt, non recte rem peregunt; imo alter alterum improbavit, qualis fuit Jacobus Hebræus et Aphrodisianus Persa, et alii, qui principiis de ejus nativitate prolatis, illico sibi silentium indixerunt, In ejus vero dormitione Joanne [107] Thessalonicensis, quanquam orationem satis prolixam edidisset, non multam laudem consecutus est. Et alius Joannes, qui Theologi nomen sibi vindicat, notam menducis in sese accepit. Andreas vero Hierosolymitanus, Cretensis episcopus, paucis pronuntiat, cum rem tetigisset, narrationem suam in laudationem convertit. Nos, multis examinatis, et credibilibus ac stabilibus necnon et veris in unum collatis, ex Eusebii Pamphili Historia Ecclesiastica et ex aliis scriptoribus et doctoribus sermone simplici cupientibus res illius proponemus, cujuscumque nomen, ex quo aliquid exhausimus in fronte proponentes, ne quis nos aversandi argumentum sibi assumat, quasi ex nostris aliquid addiderimus aut detraxerimus, nemoque de nobis queratur si quid ex apocryphis aut hæreticis in medium proferamus. Testimonia enim ex adversariis*

comparata, multo fide digniora sunt, ut tradit Magnus Basilus. Et admirabilis Cyrillus episcopus Alexandrinus hoc idem perfecit, ab Abrahamo usque ad Davidem Josephi sponsi immaculatisimæ et Deiparæ Mariæ genealogiam, etc.

Πίστις προηγεσθω περί Εὐθυμίου. P. Epistolæ Vitæ, ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Cyrilli monachi, et presbyteri Scythopolitani, περί τοῦ βίου τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου πρὸς Ἀβδᾶν Γεώργιον καὶ ἡγούμενον, ἐν κεφαλαίῳς θ'.

Πολλοὶ καὶ διαφοροὶ πανηγύρεις τὸν ἀνθρώπινον φειδύνουσι βίον. Procli Patriarchæ Constantinopolitani, εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Πολλοὶ καὶ μεγάλοι τῆς ἀνωμάτου, καὶ μεγαλοπρεπέως Ἀρχιερατικῆς σου. Michaelis Synadorum episcopi, διήγησις τῶν παμμεγίστων θαυμάτων τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων.

Πολλοὶ μὲν ἤδη πολλάκις, ἀγαπητοὶ, ποικίλας ἡμῖν διδασκαλίαις προτεθείκασιν. Leontii Presbyteri Constantinopolitani, εἰς τὸν Βαπτιστὴν Ἰωάννην.

Πολλοὶ μὲν τῶν ἁγίων κατὰ διαφοροὺς χώρας. Michaelis monachi, περί τοῦ βίου Θεοδώρου ἡγουμένου κωνῆς τῶν Σταυδίων.

Πολλοὶ μὲν πολλάκις τῶν ἀρετῆ καὶ συνέσει διαφερόντων προσέειπεν ἄλλοτε ἄλλοι παραινῶντες. Nicephori Gregoræ, εἰς τὴν ἁγίαν Θεοφανῶ τὴν Βασιλίδα.

Πολλοὶ πολλάκις τὴν πείραν τῶν πολυτέμοις ἐπιμαμέλιων μαχηρίας δοκιμασίᾳ τε πλείονι τὴν τοιαύτην. Jacobi Monachi ex monasterio Coccinobaphi λόγος περί τῆς Εἰσόδου τοῦ ναοῦ τῆς ὑπερσφίγις Θεοτόκου.

Πολλοὶ τῶν μεγάλων ἀνθρώπων τὴν παρθενίαν θαυμάζουσι. Amphilocheii episcopi Iconiensis, εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ εἰς τὴν Ἄνναν, καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα, καὶ εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν τοῦ Κυρίου.

Πολλοὺς καὶ διαφοροὺς ὄμοιους ὁ γεγενησάμενος. Timothei presbyter. Antiocheni, εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Ζωτῆρος.

Πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, ὁμοιοῦν οὐδὲ συνιδεῖν ἴσθαι. Nicolai Cabasilæ λόγος εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Δημήτριον.

Πρόκειται ἡμῖν μεγίστης ὠφελείας ὑπόθεσις. Theostericti Monachi ἐπιτάφιος εἰς τὸν ὄσιον Πατέρα καὶ ὁμολογητὴν Νικήταν.

[108] Πρόκειται σήμερον ἡμῖν εἰς προκύνησιν, καὶ πνευματικῆν ἑστίασιν. Euthymii monachi εἰς τὴν προσκύνησιν τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας αὐτῆς Σοφοῦ, τῆς ἐν Χαλκοκρατείῳ.

Πρόκειται μὲν τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἐπὶ φύσεως. Sancti Eustathii et filiorum Vita, scripta ante Symeonem Metaphrastem, et a Synchrono sancti Eustathii, ut colligitur ex ejus proœmio, in quo legitur: Οὐδὲν οὖν ἦττον προθέμην προσθεῖναι ταῖς τῶν ἀρχαίων ἀνδρῶν ἐγγράφοις ἀνδραγαθίαις, καὶ τὰ τῶν ἐν τοῖς καιροῖς ἡμῶν κατορθωθέντα, πρὸς ἰσχυρίαν μὲν τῶν ἀκούοντων, ἐπιστροφὴν δὲ τῶν

PATR. GR. CXIV.

αὐτῶν μὴ δύνασθαι οὐκ τοιαῦτα κατορθοῦσθαι, οἷα ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις. Ἰνα γινώσκω πάντες, πῶς οὕτως καιρῶν δυσχέρεια, οὐδὲ ἀναστροφή ἀπηγορευμένου βίου ἐμποδίου γίνεται πρὸς κατορθώσιν ἔργων. *Pari itaque ratione mihi propositum, antiquorum hominum recte gestis facinoribus et scriptioni demandatis, et quæ nunc nostra hæc ætate recte perfecta sunt addere, ut bene fiat iis qui audiunt; et convertantur illi, qui asserunt, non posse hoc tempore laudabiliter perfici quæ antiquo ævo absolvantur; et agnoscant omnes, neque annos, neque temporum difficultates, neque vitæ delectandæ consuetudinem impedimento esse rerum optimarum ac facinorum absolute.*

Προκοπίῳ τὴν θυσίαν ὁ Χριστὸς ἐστεφάνωσεν ταῦρον κῦτέν ἰδὼν. Hesyhii presbyteri Hierosolymitani ἐγκώμιον, εἰς Προκόπιον τὸν μάρτυρα.

Πρὸς ὑψηλοτάτην περιωπὴν ἡμῖν ὁ λόγος ἀναδραμῶν. Georgii Nicomediensis, εἰς τὸ « Εἰστέθεισαν παρὰ τῷ Σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ » καὶ εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ Κυρίου.

Πρότερον ἐν ἱερᾷ διαγόντων ἀνθρώπων ἀγαλλιάσει. Leonis imperatoris λόγος, εἰς τὴν ὕχωσην τοῦ Σταυροῦ.

Πρότερον ἢ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπανηγυρίζετο πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδημία. Leonis imperatoris λόγος τῇ Κυριακῇ τῶν Ἁγίων πάντων.

Προτρέπουσί μου πρὸς εὐφημίαν τὴν γλωτταν. Theodori quæstoris ἐγκώμιον Γεωργίου τοῦ μάρτυρος.

Προτυπῶν καὶ προδιαγράφων ὁ μακάριος Μωσῆς, Philothei Patriarchæ Constantinopolitani λόγος εἰς τὴν τρίτην τῶν νηστεῶν Κυριακῆν· ἢ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

Προφητικῶς ἡμᾶς καὶ τήμερον. Amphilocheii episcopi Iconiensis εἰς τὸν Συμεῶνα.

Πρώην μὲν ἐκ παρθενικῶν λαγόνων ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης. Leonis imperatoris λόγος εἰς τὰ ἄγια Θεοφάνεια.

Πρώην μὲν ἡμᾶς ἢ ζωσᾶ τῆς ἀληθινῆς θεολογίας πηγῇ. Nicetæ rhetoris εἰς τὸν ἅγιον καὶ πανεύφημον Ἀπόστολον Ἰάκωβον.

Πυκνὰ μὲν ἡμῖν, ἀλλ' ἀπωφελεῖ τῆς Ἐκκλησίας τὰ πνευματικὰ θέατρα. Basillii episcopi Seleuciensis εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν.

[109] P

Ἐπιτορσε μὲν καὶ σοφιστᾶς ἢ πᾶσα σπουδῇ. Theodori Studitæ ἐπιτάφιος εἰς Πλάτωνα τὸν ἐλυτοῦ πνευματικὸν πατέρα.

Σ

Σάλπιγξ ἡμᾶς ἀποστολικῇ πρὸς πανήγυριν ἤθροισα. Hesyhii presbyteri Hierosolymitani ἐγκώμιον, εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν τὸν ἀπόστολον.

Σάλπιστε, φησὶν ἐν νομνηνίᾳ σάλπιγγος, ἐν εὐσήμεν ἡμέρᾳ ἑορτῆς. Prochori περιόνοιο τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου.

Σήμερον ἡμῖν, ὡ ἄριστοι πατέρις, λόγον ἐρῶ. Anastasii Antiocheni λόγος, εἰς τὸν Εὐαγγελιστὸν τῆς παναχρῆντου Θεοτόκου.

Σήμερον δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ Σταυρῷ. **Gregorii Mitylænei** λόγος εἰς τὰ ἅγια πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Σκοπὸς μὲν καὶ τέλος ἐνχομμένοις ἡμῖν πρὸς **Michaelis Paelli**, εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἀρχιεπισκοπάρχου **Μιχαήλ**.

Σοφὸν καὶ ἀκατάληπτον χρῆμα, καὶ τῇ οἰκουμένῃ ὠφέλιμον. **Marci monachi et Hegumeni sancti Patris nostri Sabæ**, εἰς τὸν βίον, καὶ τὰ θαύματα τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τῆς Ἀκραγάντων Ἐκκλησίας.

Σπουδαιότερος, ὡς φίλοι κειρός. **Procli patriarchæ Constantinopolitani** λόγος εἰς τὰ Βαΐα.

Σταυροῦ ἑορτὴ πρόκειται σήμερον. **Josephi archiepiscopi Thessalonicensis** λόγος εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν Σταυρὸν.

Σταυροῦ πανήρυριν ἄγομεν, καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἄπαν, **Andreæ Cretensis** λόγος εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ.

Σταυροῦ πανήρυρις καὶ τίς οὐ σκιρτήσκειν. **Sophronii patriarchæ Hierosolymitani** ἐγκώμιον εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ, καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Ἀνάστασιν.

Κταυροῦ πρόκειται σήμερον ἑορτὴ. **Josephi patriarchæ Thessalonicensis**, ut supra.

Συγκαλεῖ ἡμᾶς, ὡς ἄνδρες, Γρηγόριος ὁ πᾶν. **Gregorii presbyteri** ἐγκώμιον εἰς τὸν βίον τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Λέγουσιν ὅτι τοιοῦτος συγγραφεὺς Γρηγόριος μαθητὴς ἦν τὸν Θεολόγου. *Sic notatur in margine manuscripti.*

Συγκαλεῖ πάντας ἡμᾶς εἰς τὴν οἰκίαν ἐστῆσιν ἡ πολυτελής τῆς χαρᾶς εὐωδία **Jacobi monachi ex monasterio Coccinobaphi** λόγος, εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου.

Σύμβολα τῆς δεσποτικῆς Ἀναστάσεως τῆ τε σωματικῆ εὐωχίᾳ. **Leontii presbyteri Constantinopolitani** λόγος εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα.

Σὺ μὲν ὡς ἀγαθὴ τοῦ ὑπεργάθου δούλε Θεοῦ. **Constantini Acropolitæ** νέου Μεταφραστοῦ, εἰς τὸν ἐν ἁγίοις Θεόδωρον τὸν Τήρωνα.

[140] Συμεώνην τὸν πᾶν, τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης. **Theodoretii episcopi Cyri** βίος Συμεῶν τοῦ Στυλίου. *Mentio habetur in septima synodo generali Act. 4.*

Συμφυῆς τῷ κόσμῳ καὶ σύγχρονος, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ κρείττοσιν ἄνωθεν. **Josephi Bryennii** λόγος, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Παρασκευῆς περὶ τῆς τοῦ Κυρίου Σταυρώσεως.

T

Τὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου μάρτυρος διηγεῖσθαι μέλλων ἀνδραγαθήματα. **Joannis monachi** ὑπόμνημα, ἧγουν ἐξήγησις τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Ἀρτεμίου, συλλεχθὲν ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Φιλοστοργίου καὶ ἄλλων τινῶν.

Ταῦτά ἐστι τὰ πάθη τῶν μαρτύρων Ἰουλιανοῦ, Βασιλίσσης, καὶ τῶν λοιπῶν. Οἱ ὅσοι μάρτυρες τὸ αἰώνιον. **Martyrium sancti Juliani, Basilissæ et sociorum.** *Scriptum est a præsente et vidente.* Μακά-

ριοι ὅσοι ἴδον καὶ ἐπίστευσαν μακαριώτεροι δὲ οἱ μὴ ἐωρακότες καὶ πιστεύσαντες. Ἡμεῖς δὲ ἐπεὶ ἴδομεν, τοῖς ἡμετέροις ὑφθαλμοῖς, τὰς τῶν μαρτύρων πράξεις γράφομεν. Ὅθεν ἡμῖν μικρὸν μέρος μακαριότητος πιστεύομεν ἔσεσθαι. *Beati qui viderunt et crediderunt: beatiores qui non viderunt et crediderunt. Nos porro, qui nostris hisce oculis martyrum gesta perspeximus, ac scripto mandamus, hinc nobis exiguam beatitatis partem credimus adfuturam.*

Τὰ ψυχοφελῆ καὶ θεάρεστα τῶν ἁγίων Πατέρων ἀνδραγαθήματα. **Sabæ monachi**, εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωαννικίου.

Τῆ θαυμαστῆ καὶ ὑπερενδόξῃ Παναγίᾳ. **Joannis episcopi Thessalonicensis** προίμιον εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Τὴν ἱστορίαν τῆς ἀθλήσεως τῶν προγεγονόνων πρὸς ἡμετέραν οἰκοδομὴν καὶ ὠφέλειαν. **Martyrium sanctorum Chrysanthi et Dariæ.** *Scriptum est a præsentibus et videntibus.* Ἠκούσθη δὲ τοῦτο πᾶσιν ἡμῖν καὶ ἔλαλειτο. Καὶ τίς τῶν ἀκουσάντων λέγει τῷ πατρὶ αὐτοῦ. *Id vero a nobis omnibus auditum est, et circumferebatur; et unus ex iis, qui audierant, dicit patri suo.*

Τὴν κέλευσιν τῆς ἡμετέρας δσιότητος δεξάμενος. **Alexandri monachi** λόγος ἱστορικὸς περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ.

Τῆ μὲν ἀναστάσει τὸ θνητὸν κατεπόθη. **Leonis imperatoris** λόγος εἰς τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος.

Τὴν μὲν οὐκ χθὲς ἐπολεῖ πανήρυριν ἐπιθιμῶν ὁ Παράκλητος. **Leonis imperatoris**, εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς.

Τὴν πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ἐμοδούλων τιμὴν μεγάλου τινός. **Symeonis Humilis** ἐγκώμιον εἰς τὸν θεοδόχον Συμεῶν.

Τὴν σὴν, ὡς τῶν καλῶν ἐραστὰ, θυμᾶζειν μετ' ἐμὲ περὶ τὴν εὐσεβειαν. **Georgii metropolitæ Nicomediensis** ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους καὶ θυματουργοὺς Κοσμᾶν καὶ Δαμιανόν.

Τῆ προτέρᾳ Κυριακῇ τὴν ὁρθόδοξον ταύτην Ἐκκλησίαν. **Joannis discipuli**, περὶ τῆς τελευσεως τῆς ἁγίας ἐνδόξου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθενου **Μαρίας**.

[141] Τῆς ἴσης ἀτοπίας εἶναι νομίζω τὸ τε εὐθιγεσθαι τὰ μὴ δέοντα. **Martyrium sancti Autonomi.** *Scriptum est a multo antiquiore, quam ipse Metaphrastes fuit, ut supra ex iis, quæ de illius cadavere refert auctor, fuse probavimus.*

Τῆς μὲν ἐπιγραφῆς τῶν ἀποστολικῶν πράξεων. **Theodori magistri** ἐγκώμιον ἀπὸ διαφόρων λόγων τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον Παῦλον.

Τῆς παρούσης ἡμέρας τὰ εὐαγγέλια. **Macarii Crysocephali**, εἰς τὰς ἁγίας μοροφόρους γυναῖκας, καὶ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ἀριμαθίας, καὶ περὶ τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναστάσεως, καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἐσομένης παγκοσμίου τῶν γηγενῶν ἐξαναστάσεως.

Τί ὅτι ἡμεῖς ἐπὶ τῷ προκειμένῳ σιγήσομεν θρόμβω. **Theophylacti Bulgariae archiepiscopi.** λόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Τῆ Μεσονηστῆμ.

Τί δὲ Τιμόθεος; Τοῦτο γάρ μετὰ τῶς Ἀποστο-

Nicetæ rhetoris et philosophi, εἰς Τιμόθεον Ἀόστολον.

ἀλλή Ἐκκλησίας ἡ τάξις ; τί τερπνὴ τῶν ἐπ' ; **Nicetæ rhetoris**, εἰς τοὺς ἀγίους ἐνδόξους καὶ ἡμους δώδεκα ἀποστόλους.

αμπρὰ καὶ διωγῆς ἡ τῆς ἡμέρας χάρις ; **Nipiscopi Paphlagoniæ** ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Θεόδωρον.

ἄλλιν ἐπὶ γῆς ὁ μέγας βούλεται Γαβριὴλ ἡμῖν ; **isii Antiocheni** λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν νουμνήτου Θεοτόκου.

τερπνότερον τοῦ νῦν ὀρωμένου θεάματος, ἢ τί ἵτερον τῆς παρουσίας ἡμέρας ; **Constantini yrogennetæ** λόγος, ἡνίκα τὸ τοῦ Χρυσοστόμου κηῆνος ἐκ τῆς ὑπερορίας ἐν τῇ Βασιλίδι τῶν ἀπετέθη.

ερπνότερον, ἢ τί ἡδύτερον τοῖς φιλοθέοις ; **hili archiepiscopi Alexandrini** λόγος εἰς τὸν δεῖπνον, καὶ εἰς τὸν νικητῆρα τῆ ἀγία καὶ Πέμπτη.

οὔτο σήμερον, σιγὴ πολλὴ ἐν τῇ γῆ. **Epiphani** λόγος εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ Κυρίου, τὸν Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ἀριμαθίας.

οὔτο σήμερον ἀγαπητοί ; σπουδαίων ὁμοῦ τε ὡς **Anastasio Sinaitæ** λόγος εἰς τοὺς κοιμη- ἐν Κυρίῳ.

ἔν με πρὸς ὕψος τῶν Ἰησοῦ μυστηρίων ἀγά- **eonis imperatoris** λόγος εἰς τὴν Μεταμόρφω- Σωτήρος.

εὔτη ἡ ἀνατέλλουσα ὡς κρῖνον ; **Leonis impe-** λόγος εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.

δῶσει λαβίδι προφητικῇ διεστομώσθαι ; **Leonis C-** **atoris** λόγος εἰς τὴν ἀποτομὴν τῆς τιμίας κε- τοῦ Προδρόμου.

ὁ ἦχος τῶν ἑορταζόντων ; **Macarii Chrysoc-** **ebis** λόγος εἰς τὴν πανκόσμιον ἑορτὴν τῆς Ὁρθο-

δοῦ τερπνὸς οὔτος ἦχος ; τίς τῶν ἑορταζόντων. **rhitoris**, εἰς τοὺς ἀγίους ἐνδόξους καὶ κορυ- τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

ὁ παιδρὸς σύλλογος οὔτος. **Germani patriarchæ intinopolitani**, εἰς τὴν κατάθειν τῆς τιμίας τῆς Θεοτόκου.

κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώρῶν ἀγιωτάτους καὶ στάτοις ἐπισκόποις. [112] **Luciani presby-** Ἀποκάλυψις περὶ τοῦ λειψάνου τοῦ Στεφάνου μάρτυρος.

ἡ τετρακῆσι τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἀββύπτων, ἀλώδητον. **Joannis patriarchæ Hierosolymi-** **lidos** τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δα- **ios**.

ἡ φιλοῦσι τὸν Κύριον ἑορτῆς οὐ λείπει καιρός. **ii presbyteri Constantinopolitani**, εἰς τὸν ἐκ **;** τυφλὸν, καὶ εἰς τὸν Πέτρον.

φιλοῦσι τὸν Κύριον ἑορτῆς οὐ λείπει καιρός. **ni archiepiscopi Neapolitani**, εἰς τὴν ἀγίαν **;** νηκοστήν. **In codice 564 Vaticano legitur, endose,** Λέοντος πρεσβυτέρου Κωνσταντινου- **;**

Τὸ μὲν εἶδος τοῦ βιβλίου. **Gregorii Nyssemi**, εἰς τὸν βίον τῆς Μακαρίας Μάκρινης τῆς ἑαυτοῦ ἀδελ- φῆς.

Τὸ μὲν ἐν τῇ πίστει στερόβον τε καὶ βέβαιον. **Theodoti episcopi Ancyrani**, εἰς τὸ σύμβολον τῶν ἀγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων τῶν τῆ'.

Τὸ μὲν τίς ἡ ἐνεγκαμένη τὸν γεννάδα. **Danielis monachi Rhaitheni**, βίος Ἰωάννου τοῦ ἡγουμένου τοῦ Συναίου ὄρους.

Τὸν μέγαν ἐν βίῳ καὶ λόγῳ Συμεῶν ἐπαινεῖν προ- ελόμενος. **Michaelis Pselli** λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς Συμεῶνα τὸν Μεταφραστὴν.

Τὸν μὲν λόγον ἡ προθυμία κινεῖ. **Michaelis Syn-** **celli**, ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἀρχαγγέλους καὶ πάσας τὰς οὐρανίους δυνάμεις.

B Τὸν τεῦ Σταυροῦ λόγον ὁ μὲν θεὸς Ἀπόστολος τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις. **Michaelis Pselli** λόγος εἰς τὴν σταύρωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τὸ στόμα μου ἤνοιξα, καὶ εἴλωσα πνεῦμα, φησὶ Δαυὶδ. Κάγω τήμερον μετ' αὐτοῦ. **Michaelis mona-** **chi** ἐγκώμιον εἰς τοὺς ταξιάρχας τῶν ἀγγέλων **Μι-** **χαὴλ** καὶ Γαβριὴλ.

Τοῦ κατελευτῆν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. **Eusebii Alexandrini** λόγος εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου, καὶ τίνων ἕνεκ ἐνανθρώπησεν.

Τοῦ μακαρίου Παύλου ὄντος ἐν τῇ Ῥώμῃ διὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. **Onesimi apostoli et discipuli D. Pauli**, περὶ τοῦ βίου τῶν ἀγίων Ἐκνήθπητος, Πολυζέ- νης καὶ Ρεβέκκας.

Τοὺς διδασκάλους ἡμῶν ἐπαινεῖσωμεν. **Philothei patriarchæ Constantinopolitani**, εἰς τοὺς ἀγίους τρεῖς Πατέρας Βασιλείων τὸν μέγαν, Γρηγόριον τὸν Θεολό- γον, καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυστόστουμον.

Τοὺς τῆς εὐσεβείας κατήκει μύστα ; μὴ τὴν χάριν μόνον ἀσπάζεσθαι. **Leontii presbyteri Constantino-** **politani** λόγος εἰς τὰ Βαίτα.

Τρεῖς με πρὸς τριώνυμον παροτρύνουσι κίνησιν. **Joannis Metropolitanæ Euchaitarum** ἐγκώμιον, εἰς τοὺς τρεῖς ἀγίους ἱεράρχας Βασιλείων τὸν μέγαν, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσό- στομον.

Τρίτος ἀπὸ Πέτρου τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἀριθμούμενος πρόεδρος. **Martyrium sancti Clementis papæ Romani. Scrip-** **tor fuit fere σύγχρονος.**

Τῷ Ἰωάννῃ τὸν λόγον τῷ ἐκ Δαμασκου τὰ ἐγκώ- **μια. Constantini Logothetæ Acropolitæ** λόγος, εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι. **Manuelis Calecæ oratio**, εἰς τὴν Περιτομὴν τοῦ Κυρίου.

[113] Τῶν θαυμάτων καὶ δωρεῶν, καὶ χαρισμά- των τῶν δοθέντων ἡμῖν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. **Archippi Prosmonarii**, περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ ἀρχαγγέ- **λου Μιχαὴλ.**

Γ'

Γλυκὴ μὲν αἴσθησις ἤδεται τοῖς ὦν ἀντιλαμβάνε- **σθαι πέφυκεν. Leonis Centuripimi** λόγος, καθ' ὁπό- **μνημα** ἐν εἶδει πανηγυρικῷ εἰς τὸν μέγαν ἀπόστολον **Ἰακώβον** τὸν τοῦ Ζεβεδαίου υἱόν,

Ἐπέκειται μὲν ὁμολογουμένως ἄπασαν ἐγκωμίων σύνθεσιν. **Joannis presbyteri Damasceni laudatio**, εἰς τὴν ἑνδοξον τοῦ Χριστοῦ μάρτυρα Βαρδάραν.

Φ

Φαιδρὰ καὶ παράδοξος ἡ παρούσα πανήγυρις, καὶ τῶν φιλεόρων. **Tarasii patriarchæ Constantinopolitani** λόγος εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ὅτε προσήνεχθη τῷ ναῷ τριετίζουσα.

Φαιδρὰ μὲν τῆς παρουσίας ἑορτῆς ὑπόθεσις. **Evdii** μαρτύριον τῶν ἁγίων καὶ ἑνδόξων τοῦ Χριστοῦ τεσσαράκοντά δύο μαρτύρων.

Φαιδρὰ τῆς ἑορτῆς τὰ προπόλαια. **Macarii Chrysocephali Philadelphiensis**, εἰς τὴν πανσεβάζμιον ἑορτὴν τῆς Ἑπαπαντῆς.

Φαιδρὰ τοιγαροῦν τοῦ τριημέρου τάφου τὰ ἄνθη. **Procli patriarchæ Constantinopolitani** λόγος εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

Φαιδρὸν τὸ τῆς παρουσίας ἑορτῆς τὸ σύνθημα. **Georgii monachi et Chartophylacis Magnæ Ecclesiæ** ἐγκώμιον, εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἀφιέρωσιν τῷ Θεῷ κατὰ τὴν ἱστορίαν.

Φέρε μοι νῦν τοὺς ἱερατικούς ἱερεῖς. Ὡρα γὰρ ἱππικῶν λόγων. **Diadochi episcopi Photices Epiri**, εἰς τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Φέρε πάλιν εἰς μέσον τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην. **Amphilochii episcopi Iconiensis**, εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον.

Φιλῶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας χωρίων, τὸ πνευματικόν μοι τοῦτο. **Hesychii presbyteri Hierosolymitani** λόγος εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον.

Φοβερὰ τῆς σεμερινῆς παρατάξεως τὰ μυστήρια. **Procli patriarchæ Constantinopolitani**, εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου, τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Παρασκευῆς.

Φοβερὸν καὶ ἀκατάληπτον θῦμα, καὶ τῆ οἰκουμένη ὠφέλιμον. **Leontii presbyteri et Hegumeni monasterii sancti Sabæ Romanæ urbis**, εἰς τὸν βλον καὶ τὰ θαύματα Γρηγορίου Ἀκραγαντίνων πόλεως τῆς Σικελῶν ἑπαρχίας.

Φωνὴ ἀγαλλιάσεως προσιμιάζετω σήμερον. **Georgii Nicomediensis** λόγος εἰς τὴν τῆς ἀχράντου Θεοτόκου ἐν τῷ τάφῳ παρεδρεῖαν, καὶ εὐχαριστήριος τῆς ὑπερλάμπρου Ἀναστάσεως.

Φωτίζου, φωτίζου, Ἱερουσαλήμ· ἔχει γὰρ σου τὸ φῶς. **Germani patriarchæ Constantinopolitani** λόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ, τῆ Μεσονηστήμιου.

[114] X

Χαρᾶς ὑπόθεσις ἡ παρούσα πανήγυρις. **Macarii Chrysocephali** λόγος εἰς τὴν ἁγίαν καὶ πανένδοξον τοῦ Χριστοῦ Ἀνάστασιν.

Χαίρε σφόδρα θύγατερ Σιών· κήρυττε θύγατερ Ἱερουσαλήμ. **Macarii Chrysocephali**, εἰς τὴν πεγχοδισμόν ἑορτὴν τῶν Βατίων.

Χαίρε σφόδρα, κεχαριτωμένη θύγατερ Σιών. **Eriphanii archiepiscopi Constantiæ Cypri** λόγος εἰς τὰ Βατία.

Χαίρετε τοῦτο μοι τὸ βραχὺ καὶ μέγα τοῦ λόγου

προσίμιον. **Joannis Geometræ** προσφωνητικὸς λόγος, ἢ χαριστήριος εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον.

Χαίρω σήμερον τὴν ἐμὴν πανηγυρίζων χαρὰν· χαίρω τὴν ἐμὴν ἑορτάζων εὐφροσύνην. **Jacobi monachi ex monasterio Corcinobaphi** λόγος, εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Χθὲς ἡμᾶς μετὰ τοῦ δεσποτου Λάζαρος ἐστίασθε τὸ καθ' αὐτὸν ἡμῖν προθεῖς. **Andreæ Cretensis** λόγος εἰς τὰ Βατία.

Χθὲς ἡμῖν ὁ λόγος πρὸς τε τὴν αἰρετικὴν πάλην. **Severiani Gabalensis** λόγος περὶ τοῦ κατὰ Μωυσῆν δφρεως, ὃν ἐσταύρωσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ τῆς ἀχράντου καὶ παναγίας Τριάδος.

Χθὲς ἡμῖν τὴν κοινήν ἀνάστασιν Λάζαρος πιστωσάμενος. **Josephi archiepiscopi Thessalonicensis** λόγος εἰς τὸν μακάριον Λάζαρον, καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βατίων.

Χριστὸς τῷ κόσμῳ ἐπεφάνη, καὶ τὸν ἄκοσμον κόσμον κοσμήσας. **Procli patriarchæ Constantinopolitani**, εἰς τὰ ἄγια Θεοφάνεια.

Χριστοῦ ἑορτὴν τιμῶμεν. **Leonis imperatoris** λόγος εἰς τὴν Ἑπαπαντῆν.

Ω

Ὡ Θεοῦ μητέρα, καλὸν γὰρ οἶμαι καὶ μαλα χαίρειν. **Manuelis Palæologi** λόγος εἰς τὴν πανσέπτον κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου.

Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων, φησὶν ἐν τῷ Πνεύματι ὁ μακάριος Δαυὶδ. **Nicetæ philosophi servi Jesu Christi** ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους καὶ θυματουργοὺς ἀνιργύρους Κοσμάν καὶ Δαμιανόν.

Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων. **Germani patriarchæ Constantinopolitani**, εἰς τὴν πρώτην Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, καὶ εἰς τὴν τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκότων ἀναστήλωσιν.

Ὡς ἂν μὴ τὸν λόγον ἀνάρμοστον πρὸς τὴν διήγησιν ἐσόμενον, τὰ τῆς σοφίας μυστήρια. **Martyrium sancti Cyrilli Cretensis episcopi. Auctor erat ipse etiam Cretensis, ut colligitur ex illis**: Ὅπως τοῦ ἰσχυρωτάτου ἀθλητοῦ καὶ γενναίου στρατιωτοῦ τὰ ἄθλα τοῦ ἀγῶνος Κυρίλλου τοῦ ἁγίου μάρτυρος ἡμῶν γενομένου διασαφῆσαι δυνήθῃ τοῖς ἀπειρωτοῖς· ἔχουσι τῆς ἄθλησιν τῆς νίκης. **Ut robustissimi athletæ et generosi militis labores certaminis Cyrilli sancti martyris nostri, possim illis, qui certamen victoriæ nondum callent, notos facere.**

Ὡς ἡδὺ τι καὶ θεῖον. **Leonis imperatoris** λόγος εἰς τὴν εἴσοδον τῶν Νηστειῶν.

[115] Ὡς ἱερὸς ἀληθῶς καὶ καλὸν τῶν εὐφραίνωντων. **Procli patriarchæ Constantinopolitani** λόγος εἰς τὸν ἅγιον πρωτομάρτυρα Στέφανον.

Ὡς καλὴ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀκολουθία. **Gregorii Nyseni** ἐγκώμιον, εἰς τὸν ἅγιον πρωτομάρτυρα Στέφανον.

Ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου, Κύριε. **Nectarii archiepiscopi Constantinopolitani**, δι' ἣν αἰτίαν τῷ πρωτῷ Σαβδάτῳ τῶν ἁγίων Νηστειῶν ἑορτάζομεν τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος

τοῦ Γήρωνος. Καὶ περὶ νηστείας καὶ ἐλεη-

ρ ἡ ἀμέτρητος ἄβυσσος βρούει ἀφθόνως τὰς
ἐν ὕδατων. *Titi episcopi Bostrensis*, εἰς τὰ

ρ κανόνος παρατεθέντος τὸ στρεβλὸν τῶν
ἴγχεται. *Leontii presbyteri Constantinopo-*
ἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Χριστοῦ τῆ ἀγία

ρ ὁ ἥλιος πανταχοῦ μὲν τῆς γῆς τὰς ἀκτίνας
ὅς ἐπιπέμπει. *Manuelis Calecæ* λόγος, εἰς
Στέφανον.

ρ οἱ κατὰ γῆν βασιλεύοντες τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν
τάξασιν ἀριστεύσαντας. *Basillii Seleuciensis*
ακάριον Ἰώδ.

ρ οὐκ ἔστι συνεχόμενον τῷ Κυρίῳ Ἰουδαίου.
rhetoris, εἰς τοὺς ἀγίους καὶ καλλινίκους
ἱρτυρας Κήρυκον καὶ Ἰουλίταν.

ρ οὐχ ὁμοίαι τῶν σωματίων πάντων αἱ μορ-
etæ rhetoris, εἰς τὸν ἄγιον καὶ πανεύφημον
ἰν Μάρκον.

ἰρ τις ἀνὴρ φιλέρημος. *Anatolii episcopi*
onicensis λόγος, εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ Προ-

ἰρ φαίνει ὁ ἥλιος τοὺς ὀρώσιν, οὕτως ὁ περὶ
ἔρων λόγος τοὺς ἀκούουσι. *Martyrium san-*
ndori militum præfecti. Id scripsit Varus
: Ἐγὼ δὲ παρήμην ὁ ταχυγράφος Οὐρως Νο-
κι ἀποκοδικέλλων ὀρῶν τὰς κολάσεις ἰ ἀκούων
ἰν ἐγκρύφριον αὐτοῦ στεναγμῶν, βίψας τοὺς κο-
ς ἐκαλινοῦμένην ὀδυρόμενος πρὸς τοὺς ποσίν
D δὲ κύριος μου ὁ συνήγορος τοῦ Χριστοῦ Θεό-
κράν φωνὴν ἀποδοῦς μοι λέγει· Οὐραε, μὴ ἐγ-
ῆς τὸ ἔργον σου, μηδὲ ἐκκόψης τὰς μελλούσας
διηγῆσεις. Ἰπέμενον ἴνα καὶ τὴν ἄφιξιν μου
ῆς, καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν ἡμέραν τῆς τε-
ς μου. *Ego porro aderam Varus scribu No-*
porcodicillis tormenta conspiciens. Cum ve-
ium illius ejulatum audissem, codicillis ab-
rca pedes illius lacrymans volutabar. At
s meus Christi defensor Theodorus submis-
mihi dicit: Vare, ne derelinquas opustuum:
arrationes tuas de me abruptas. Sustino
ium meum scripturus et certamina, diem-
us mei. Et circa finem : Καὶ λέγει πρὸς τὸν
Mη ἀμελήσης τοῦ συντάξαι μου τὴν ἡμέραν τῆς
ως. Τὸ δὲ λείψανον μου ἀπόθου ἐν Εὐχαρίστει ἐν
ονικῶ μου κτήματι. Ἐν δὲ τῇ τελειώσει σου, εὐώ-
ου κοιμήθητι. *Et dicit Varo, Ne negligas scri-*
m obilus mei : cadaver vero meum repone
i mea possessione. Et tu cum finem vitæ
s, in sinistris meis obdormisce. In aliis co-
manuscriptis Augarus.

τυχής, καὶ πάντα μακάριος. *Joannis metro-*
suchaitarum, εἰς τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης
ἔλου τροπαιοφῆρου, καὶ τὴν νῦν γενομένην
βαρδάρους θυματουργίαν.

] Ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος, συνεξιστάμενος

ακὰ τῷ πατριάρχῃ Ἰωάννῃ. *Anastasi monachi Sy-*
naitæ, εἰς τὴν ἀγίαν μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος.

Ἰ φρικτοῦ μυτηρίου πάση τῇ κτίσει. *Leonis*
imperatoris λόγος, τῷ ἀγίῳ καὶ μεγάλῳ Σαβδάρῳ.

Tot ergo tantisque ex immenso illo codicum nu-
mero, qui *Metaphrastæ* vel sunt vel existimantur
esse, *segetibus intervulsis, et propriis parentibus*
restitutis, sane fertilis hic ager alienis herbis ob-
ductus facilius prævidebitur, et dijudicabitur ; ut
tamen facilius discernatur ex eodem ipso quædam
alia incerta atque dubia truncanda sunt, quæ Me-
taphrastæ non esse stylus ipse modusque dicendi
evidentissime arguunt; ab iis tamen veluti e fon-
tibus corruptis multa Metaphrastæa manasse non
dubito. Ante omnia proponam Metaphrastæa dicendi
formulam, et modum ex accuratissimo Psello ele-
gantissime depingente. Καὶ ἴνα τι περὶ τούτου τοῦ

μέρους εἶπω καὶ παρεκβατικώτερον τῷ λόγῳ χρή-
σασμαι, οὐκ ἀγνοῶ ὅτι τοὺς πολλοὺς τῶν σοφιστικώ-
τερον τῆ περιβολῆ τῆς γλώττης καχρημένων, οὐδὲν
δὲ ἤττον καὶ τοὺς περὶ τὰ μαθήματα ἐσπουδακόσιν,
ἀλλὰ καὶ οἷς τὰ φυσικὰ μαθήματα περισπούδαστα,
οὐ πᾶν τι σπουδάζεται τοῦ ἀνδρὸς τὰ σπουδάσματα·
ὅτι μήτε τὰ τῆς μίξεως τῶν ἰδεῶν εὐπρεπῆ παρ'
αὐτοῖς, μήτε οἱ σχηματισμοὶ τῶν λόγων καταφα-
νεῖς, μήτε τις ἀπορία φύσεως καὶ ἐπίλυσις, μήτε
γραμμικαὶ ὑποδείξεις μετὰ τῶν φορτικῶν ὀνομάτων,
μήτε φιλόσοφοι ἔνοιαν ὑψηλογοῦσαι τὸ ὑποκείμε-
νον. Βούλονται γὰρ οἱ περιττοὶ τὴν σοφίαν πρὸς
ἐπίδειξιν πάντα γεγράφθαι, οὐ πρὸς ὠφέλειαν, καὶ
ἤθους κατόρθωσιν. Ἐγὼ δὲ οὐδέ τινας τούτων φημι
τὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀποστρεψέσθαι συγγράμματα· ἀλλ'
ἐπειδὴ μὴ ἐπιδεικτικὴ τις αὐτῶν ἢ χρήσις, οὐ πικρὰ
ταῦτα αὐτῶ τίθεται, οὐδὲ ἐκ προουμιῶν εὐθὺς, οὐδὲ
πανταχῆ, οὐδὲ πᾶσιν, ἀλλ', ὅπη αὐτῶ ἀφορμὴν τὸ
πρᾶγμα δίδωσιν, ὑπόσα δέον τῷ λογῳ χρησάμενος,
ἐπὶ τὸν προτειθειμένον σκοπὸν εὐθὺς ἐπάνεισιν. Ὁ
μὲν λόγος αὐτῶ οὔτε πρὸς σοφιστεῖαν ὀρεῖ, καὶ ἀγο-
ραῖαν κομψότητα, οὔτε εἰς τεχνολογίαν, καὶ κατα-
νόησιν φύσεως, οὔτε μὴν εἰς γραμμικὴν θεωρίαν, ἢ
τὴν περιττοτέραν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς σύνεσι· ἀλλ' οὐδέ
σπουδάζεται τούτῳ ἢ τοῦ οὐρανοῦ κίνησις, ἢ ὅπως ὁ
ἄπληκος ἀόσμος πρὸς τοὺς πλάνητας ἀπαντᾷ· μέλλει
δὲ αὐτῶ συμφῶνων, ἢ ὁμοφῶνων οὐδὲν· ἀλλ' οὐδὲ
τῶν ἐπὶ τούτοις ἐμμελειῶν. Διὰ τοῦτο ταῦτα μὲν ὡς
D περιττὰ παραπέμπεται. Ἔστιν ὅπου καὶ κατὰ και-
ρὸν χρώμενος. Τῆς δὲ ἀληθείας ἀπανταχῆ ἔχεται,
καὶ τῆς ἀψευδοῦς διηγῆσεως. Φράσεως δὲ πολλοὺς
μὲν ἠπίστατο τρόπους. Κέχρηται δὲ τῷ ἀπογρῶντι
πρὸς τὴν τε τῶν σπουδαίων καὶ τῶν πολλῶν ἀκρόασιν,
καὶ ἤρκεσέ γε κατὰ ταῦτὸ ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι.
Τῷ μὲν γὰρ ῥυθμῷ, καὶ τῷ κάλλει τῆς λέξεως τὸν
ἐλλόγιμον ἀκροατὴν ἐφειλύσατο, καὶ ἔθελεν ἱκαν-
ῶς τοὺς τῶν χαρίτων θηράτορας· τῷ δὲ γε σαφεῖ
καὶ ποτὶμῳ, τὰς ἰδιώτιδας ἀκοὰς τῆς ἐαυτοῦ φωνῆς
ἀνηρτήσατο. Ἀμφοτέρους τε αὐ ὑπηγάγετο τῷ συν-
τόμῳ καὶ πῆθανῳ. Ἐγὼ γὰρ ἴνα μὴδὲν ἐρῶ τοῦ
ἀλτιθοῦς ἔλαττον ἐπικυψάμενος, χαρρακτῆρων μὲν
λόγων πολλοὺς οἶδ᾽ ἀκαλλίονας· λέγω δὲ τῶν τελευ-

τέρων βητόρων, καὶ οἱ μὴδὲ πρὸς παράδειγμα τοῖς πολλοῖς ἐστᾶσι, τῷ ὑπερηχοῦντι τοῦ ῥυθμοῦ· ἀκριβεστέρων δὲ ἰδέαν, οἷς εἴλετο συνθέσθαι συγγράμμασιν, οὐκ οἶδα, εἴ τις τῶν πάντων συνήρμοσεν. Ἄλλὰ καὶ εἴ τις ἂν τῶν περιττῶν ἐκείνων τὴν τε φράσιν, καὶ τὴν ἐνθύμησιν προεἴλετο τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, περιεργότερον μὲν αὐτῆ τὸν λόγον εἰργάσατο· οὐ φημι δὲ σύμπασιν ἀκροαταῖς κατάλληλόν τε καὶ ἁρμοδιώτερον. Τὰ [117] τε γὰρ προοίμια τῶν λόγων αὐτοῦ ἀπτόμενα εὐθὺς τοῦ ὑποκειμένου, καὶ βραχὺ τι προϊὼν, τὸν τοῦ συγγράμματος ἀναφαινεῖ σκοπὸν· καὶ τὴν πᾶσαν ἐπ' ἐνόις τῶν λόγων ὑπόθεσιν κεφαλαιωσάμενος, εὐθὺς κατὰ μέρη τέμνει, πρὸς τε τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς κειροὺς μεταρμόζεται, καὶ τὸ μὲν χρῶμα τοῦ λόγου τὸ αὐτὸ πᾶσι, καὶ ἡ ποιότης μία τῆς φράσεως, ἡ δὲ γὰρ τοῦ ἤθους μεταβολὴ ποικίλη, καὶ ὡς, εἴπη τις, τεχνικὴ ἢ οὐ διὰ τὴν τέχνην τὰ πράγματα μεταβάλλουσα, ἀλλὰ τῷ ἐκάστῳ τῶν παρατιπτόντων πραγμάτων τε καὶ προσώπων οἰκείων διερμηνεύουσα. Ὡς πρὸς ἀρχέτυπα δὲ τὰ ἀρχαιότερα τῶν πραγμάτων ἐνατεχνίων, ἐκείνων τε οὐκ ἀφίσταται, ἴνα μὴ δόξη ἄλλο τι ποιῶν; καὶ παρὰ τὸ παράδειγμα, καὶ τὴν ἑλληνίδεαν μετατυποῖ, οὐκ ἐναλλάττων τὴν ἕλλην, ἀλλὰ τὸ ἡμαρτημένον τῶν εἰδῶν διορθούμενος, οὐδὲ καινοτομῶν ταῖς ἐνομοίαις, ἀλλὰ τὸ τῆς λέξεως σχῆμα μετατιθεῖς. Ἀνωμαλίας τε περιπίπτων διηγημάτων ὁ λόγος αὐτῷ, καὶ μεταλλαγαῖς ὑποθέσεων, οὐ σύγκειται, οὐδὲ ταράττεται· ἀλλ' ὡσπερ ἄριστος κυβερνήτης περικλυζομένης αὐτῷ τῆς νεῶς ἀτρέμας εἰστήκει τῷ οἴκῳ τεχνικώτατα χρῶμενος. "Ἔστι δ' οὐ τῶν λόγων καὶ γεωγραφεῖ τὰς τῶν ἐπαινουμένων πατρίδας τῆς συμπάσης ἀποτεμνόμενος γῆς, καὶ ἀνάγων εἰς ἑν τῶν τμημάτων. Ἐἴτα δὲ καὶ περὶ ποταμῶν τι φθέγγεται, καὶ φυσικολογεῖ αὐτῶν τὰς ἀρχὰς, καὶ περὶ εὐκαιρίας πόλεων, καὶ κράσεως ἀέρων, καὶ ὠρῶν ἁρμονίας, εἰ καὶ τὴν ἀκοὴν τῷ ὄντι δυσήκοοι τοῦ τῶν λεγομένων οὐκ ἐπαίουσιν. Ἀπτεται δὲ καὶ πολλοῖς τῶν τοῦ λόγου μερῶν· τὰ μὲν ἀγωνικώτερον, τὰ δὲ πρῶτον. Τῆς δὲ τῶν διηγήσεων χάριτος τίς ἂν αὐτῷ τῶν πάντων ἀμφισβητήσει; τῆς δὲ συνθήκης, τῆς δὲ τῶν ῥυθμῶν ἀναπαύσεως, τῆς δὲ πρὸς πάντα καταλήλου εὐαρμοστίας. Βούλομαι μὲν οὖν ἵτι μὴ στωμάτος ὑπὲρ ἐκείνου διαγωνίσσασθαι. Εὐρίσκω δὲ τοὺς λόγους αὐτῷ μὴδὲ ταύτης χάριτος ἀποδέοντα, ἀλλ' ὅπου μὲν καὶ τὸ περιττὸν ἔχοντα, ἐν δὲ γὰρ τοῖς πλείοσι τὸ σεμνὸν καὶ τὸ κόσμιον. Δύο δὲ ταύτας ὁδοὺς αὐτῷ θέμενος μαρτυρικὴν ἐνστασιν, καὶ ἀσκητικὴν καρτερίαν, τρέχει μὲν ἐπ' ἀμφοῖν τοῖν σταδίοις, οὐ ποδῶν ὠκύτητι, ἀλλὰ μετὰ λογιμῶν δεξιότητος. Μάλιστα δὲ τὸν ἀσκητικὸν διαθεῶν διαυλοῦν εὐτονώτερος ἑαυτοῦ καὶ ἀγνωστοκώτερος γίνεσθαι. Πισταίη γοῦν μοί τὴν ἀκοὴν ὀπηνίκα ὁ λόγος αὐτῷ ἔνεισι μὲν ὄρη, ὑπέισι δὲ σπίνδα· ὑπὸ τε πίτυν, ἢ δρῶν τινα καθίζει τὸν ἀσκητὴν, καὶ σχεδιάζει αὐτῷ τροπὴν τὴν ἐκ βοτανῶν, καὶ πόμα τὸ ἐκ πηγῶν. Περιανθίζει γὰρ τὰς τοιαύτας διηγήσεις λέξεσι τισὶ τὸ καλὸν ἀνούσαις, καὶ σχημάτων ποικίλαις βδωνιαταῖς, καὶ ὡς ὀρῶμενα δεικνυσι τὰ τότε καιροῦ πραττόμενα. Ζηλω μὲν οὖν ἐγὼ τὸν ἄνδρα καὶ τῆς τοιαύτης εὐστομίας καὶ χάριτος, οὐδὲν τε ἤττον τῆς εὐρηστίας τῶν ὑποθέσεων. *Et ut de hac parte dicam, et aliqua utar digressione, non ignoro hujus viri opera non esse magno studio,*

A nec iis, qui linguæ ornamento utuntur nimis rhetorice, nec iis qui suum studium posuerunt in disciplinis, sed nec iis, qui studuerunt naturæ contemplationi, quod nec iis dicendi generum mistio eluceret, nec figuræ dicendi sint aspersæ, neque ulla naturæ dubitatio ac solutio, neque linearum demonstrationes cum importunis nominibus, neque Philosophorum sententiæ quæ subjectum verbis in altum attollant. Volunt enim qui sunt sapientiæ supra modum dediti, omnia scribi ad ostentationem, non ad morum correctionem. Ego autem dico hujus viri scripta nullo horum esse privata; sed quoniam non ad ostentationem comparabatur ejus scriptio, ideo non ponuntur frequenter, neque statim a principio, neque ubique, neque apud omnes [118], sed quando res dat occasionem, usus iis, quæ postulat oratio, redit statim ad scopum propositum. Ejus enim oratio neque ad sophisticam intuetur jactantiam ac forensem apparatus, neque ad artificiosam naturalium rerum exogitationem, neque ad linearum contemplationem, aut curiosiorem numerorum intelligentiam. Sed neque est ei studio orbis motus, aut quemadmodum inerrans mundus procedat circum stellas errantes: sed neque sunt ei curæ consonantes aut semivocales, neque qui per eas fit contentus. Propterea hæc quidem amandat tanquam supervacanea; nonnunquam tamen eis utilis, ac in tempore. Veritati autem adhæret, et a falso alienæ narrationi. Dictionis autem sciebat multos modos: usus est autem eo qui sufficebat ad auditionem simul et bonorum et malorum, et utrisque partibus simul satisfaciens: nam dictionis quidem numero et pulchritudine eruditum sic attraxit auditorem, et satis delinuit gratiarum illecebris: eo autem, quod esset clara et luculenta oratio, effecit, ut aures imperitorum ab ejus voce penderent. Ambos autem induxit breviter et probabiliter. Ego autem ne nihil dicam, celans quod sit vero minus, scio quidem esse multa dicendi genera pulcherrimas; perfectiorum, inquam, Oratorum, et quorum exemplar non est vulgo propositum ad imitandum propter sonum et numerum orationis: præstantiorem autem dicendi formam iis scriptis quæ componere statuerat, nescio an quisquam ex omnibus unquam adaptaverit: sed et si quis ex illis, qui et dictione excellunt et sententia, ejusmodi argumenta suscepisset, accuratiorem quidem et elaboratiorem effecisset orationem, sed non itidem dico auditoribus congruentem et convenientem. Nam et principium ejus orationum statim attingit subjectum, et parum procedens ostendit sui scripti scopum, et in nonnullis orationibus cum totum argumentum recapitulet in summam, id statim in partes dividit. Se autem accommodat personis et temporibus: et est quidem omnibus idem color orationis, et una qualitas dictionis; morum autem varia est mutatio.

et, ut dixerit quispiam, artificiosa, non per artem B
res mutans, sed quod unicuique rei et personæ in-
cidenti conveniebat, interpretans. Tanquam au-
tem archetypa exemplaria ad res antiquiores,
intuens, nec ab illis recedit, ne videatur aliquid
aliud facere, et ad exemplar quoque totam trans-
mutat dicendi formam, non diversam faciens
materiam, sed quod in dicendi genere peccatum
erat, corrigens; neque sententias innovans, sed
convertens figuram dictionis: et ei incidens oratio
in diversitatem narrationum et varietatem
argumentorum, non confunditur, non perturba-
tur, sed tanquam optimus gubernator, cum ei navis
agitabatur fluctibus, stabat quietus clavum te-
nens artificiosissime. Porro autem in nonnullis
quoque orationibus describit patriam eorum qui
laudantur, ab universa terra separans, ac dedu-
cens ad unam partem: deinde loquitur etiam ali-
quid de fluminibus ac eorum principiis disserens
naturaliter, et de opportunitate civitatum, et de
temperatione veris, et de temporum conversione,
etiamsi ii, qui sunt [119] revera auribus paulo
tardioribus, ea, quæ dicuntur, non exaudiunt.
Multijariam quoque tractat partes orationis, alias
quidem majori contentione, alias vero brevius et
sedatius. In gratia autem narrationum quis ex
omnibus cum eo contenderit? quis in composi-
tione? quis in numerorum suavitate? quis in concin-
nitate in omnibus congruente? Atque nolo qui-
dem contendere, quod non sit ampla et grandis
ejus oratio: invenio tamen ejus orationibus, ne
hanc quidem deesse gratiam, sed alicubi quidem
cas esse amplas et redundantes, in pluribus au-
tem graves et compositas. Cum has autem duas
vias sibi proposuisset, martyrum constantiam, et
monasticam in exercitatione tolerantiam, currit
quidem utroque stadio, non cum pedum pernicio-
sitate, sed cum celeritate orationis. Maxime autem
monasticum percurrens curriculum, evadit seipso
robustior et fortior: aures quidem certe impin-
gat, quando ejus oratio ascendit quidem montes,
subit autem speluncas, sub pinu autem aut quercu
aliqua collecat Exercitatore, et vile alimentum
et illaboratum, ei offert ex herbis et potum ex
fontibus. Ejusmodi orationes ornat florentibus
pulchre auditionibus, et variis rosis figurarum;
et ea quæ tunc fiebant, quasi subjicit oculis. Virum
ego laudo quidem propter ejusmodi fecundiam et
gratiam; non minus autem quod pulchre tractarit
argumentum. Tenemus jam Metaphrastem: audi-
musloquentem, rejicienda itaque sunt ex ejus se-
gete, quæ illa elocutus non est, saltem aliqua.
Quod facili negotio succedet, si quæ Psellus scri-
psit, animo perpendamus, et cum aliis ejusdem
Metaphrastæ germanis scriptionibus conferamus.
Esto ergo secunda tabella eorum, quæ dissimilis
oratio, et stylus Metaphrastem parentem nolunt
agnoscere, et si stylus vellet, ætas ipsa scriptoris
non patitur, ut breviter in tui gratiam, ubi com-

mode fieri poterit adnotabo. Hæc tu postea et
industria, et magis sedulo studio melius discer-
nes.

Ἀγαπητοί, ἐγένετο ἐν τοῖς ἔτεσιν ἡμῶν ἀνὴρ τις
ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ μεγαλοπόλει. Vita et res gestæ
servæ Dei Euphrosynæ.

Ἀδριανοῦ βασιλεύοντος ἔτος εἰκοστοῦ πρώτου,
ἀναλύσαντός τε ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἐπὶ τὴν Ῥώ-
μην. Martyrium sancti Eleutherii episcopi et An-
chæ matris ejus.

Ἀναθάνοντες Πύλου εἰς Ἰκόνιον μετὰ τὴν φυ-
γὴν τὴν γενομένην ἀπὸ Ἀντιοχείας. Martyrium
sanctæ Theclæ.

Ἄπερ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν θεασάμεθα πάν-
τες. Martyrium sancti apostoli Andreæ.

Ἀρχαγγέλου πανήγυρις, καὶ τῶν πιστῶν ἀπας
B εὐφροσύνης σύλλαγος. Encomium in archistrategos
Michaelen et Gabrielem.

Βασιλεύοντος Λύρηλιανου τὴν ἀθροισμὸς μέγας τῶν
Χριστιανῶν ἐν τῇ Νικομηδείᾳ πόλει. Martyrium
sancti Lucilliani et sociorum.

Βασιλεύοντος τοῦ παρανόμου καὶ σαρδιστάτου
Λύρηλιανου ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ τῶν πόλεων Ῥώμῃ.
Sancti Porphyrii martyrion, qui passus est Cæsa-
reæ Cappadociæ.

Βίον καλὸν, ἀδελφοί μου, βούλομαι διηγήσασθαι
καὶ ἐνάρετον τῇ ἡμῶν ὁμοίᾳ. Vita [120] sancti
Joannis Calybitæ. In alio codice principium est:
Βίον καὶ ἅγιον καὶ ἀμόλυτον καὶ ἐνάρετον ἀνδρὸς δι-
καίου βούλομαι διηγήσασθαι.

Βούλομαι τοῖσιν, ἀγαπητοί, ὑφήγησιν ἀγαθὴν καὶ
C ἐνάρετον διηγήσασθαι ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις.
Facinora et certamen sanctorum trium puerorum
et Danielis prophetæ.

Διηγῆστέ τις γέρων μέγας, εἴ τι Ξενοφῶν τις
συγκλητικὸς ὑπὲρ πάντων εὐπρέπειαν ὑπάρχων. Vita
sancti Xenophontis et sociorum.

Διηγῆστέ τις ἀβελῆς Σαραπίων ὑπάρχων ἐν τῇ
ἑσωτέρᾳ ἐρήμῳ, Vita sancti Marci Atheniensis,
qui in monte Thraciæ se exercuit.

Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τὴν ἀτοκράτορα Ῥω-
μαίοις διαπόντω αρχῆν. Martyrium sancti Procopii.

Ἐγένετο κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον μετὰ ἐπιτακτοῦς
χρόνου. Martyrium sancti Stephani.

Ἐγένετο τις ἀνὴρ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ μεγαλοπό-
λει ἀνὴρ ἐνδοξος. Vita sanctæ Euphrosinæ.

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως
D Ἄνθιμος ὑπαρχος. Martyrium sanctæ Febronis.

Ἐγένετο μετὰ τὸ ἀναστῆναι τὸν Κύριον ἡμῶν
Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν συνήθροισε τοὺς δώ-
δεκα. Acta sancti apostoli Thomæ.

Εἰ οὐ τόπω ἢ χρόνῳ, γνώμῃ δὲ μᾶλλον στερεῶς
καὶ προαιρέσει τὰ τε μέγιστα τῶν κατορθωμάτων.
Vita et miracula sancti Thaumaturgi Niconis,
cognomento, Pœnitentiam agite.

Ἐμὰ γε λῖαν ἡδὺ καὶ τὸ περὶ λόγους πονεῖν, οἷοι
οἱ ἀγῶνες τῶν ὑπὲρ τοῦ γαλοῦ, καὶ τῆς ἀρετῆς
σπουδασάντων. Laudatio et miraculorum narratio
sancti Pauli Latrensis.

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις βασιλεύοντος τοῦ εὐσεβ-
A δεσπότη καὶ μεγάλου Θεοδοσίου. *Vita sancti Patris
nostri Amphiloehii.*

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις γενομένου διωγμοῦ,
καὶ πολλῶν ἀδελφῶν προκναιρεθέντων. *Martyrium
sanctorum Alexandri et Antoninæ.*

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς ὁ Θεὸς ὁ ἀγαθός. *Vita
sancti Arsenii anachoretæ.*

Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις Ζήνωνος τοῦ βασιλέως
καὶ Γρηγορίου ἐπάρχου ὄντων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. *Vita
et res gestæ sanctæ Theodoræ Alexandrinæ.*

Ἐν τῇ Χαλκηδονίων πόλει ἦν ἄθροισμὸς τῶν
Χριστιανῶν. Πρισαδὸς ὁ ἀνθύπατος. *Martyrium san-
ctæ Euphemisæ.*

Ἐν τοῖς καιροῖς Σωνστάντινου τοῦ βασιλέως ἀκατα-
στασία ἐγένετο ἐν τῇ Φρυγίᾳ. *Actio sancti Nicolai,*

Ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου ἔτους ἐν τῇ
εὐκαταστασίᾳ τῶν εὐσεβῶν καιρῶν. *Vita sancti
Phocæ.*

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ βασιλεύοντος Δεκίου καὶ
Βαλλεριανῶν τῶν αὐτοκρατόρων ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει
Ρώμῃ. *Martyrium sancti Mercurii Cæsareæ Cap-
padociæ.*

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὅτε Στανᾶς ὑπὸ τῶν ἀξίων
οὐτοῦ εὐωχεῖτο. *Martyrium sancti Dulæ.*

[121] Ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διογμοῦ τοῦ κατὰ τῶν Χρι-
στιανῶν ἦν τις Ἰάκωβος ὀνόματι. *Martyrium S. Ja-
cobi Persæ.*

Ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀνόμων ὑπερμάχων τῆς εἰδω-
λογατρίας. *Martyrium sanctorum Justinii, Chari-
tonis et sociorum.*

Ἐν τῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει τοῦ διωγμοῦ ἡμῶν C
ἀνεκαινίσθη πάλιν τὰ τῶν συμφορῶν ἡμῶν. *Marty-
rium sanctorum Acepsumæ episcopi, Joannis pre-
byteri et Aithelæ diaconi.*

Ἐπὶ βασιλείᾳ Δεκίου τοῦ βασιλέως βασιλεύον-
τος τῆς Ρώμης, θεραπευτοῦ μὲν τῶν δαιμονίων. *Marty-
rium sanctorum Papyli, Capi et Agathodis.*

Ἐτους δευτέρου τῆς βασιλείας Γαίου Γαλλερίου
Διοκλητιανοῦ. *Martyrium sancti Menæ Aegypti qui
martyrium subiit in urbe Cothyai.*

Ἐτους διακοσιοστοῦ τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ
ζήτησις καὶ ἀνυρέσις γέγονεν. *Inventio sanctæ
crucis.*

Ἐτους ἑβδόμου τῆς βασιλείας Μαξιμιανῶν, ἡγε-
μονεύοντος Μαξιμίμου. *Martyrium sanctorum Eulam-
pii et Eulampisæ.*

Ἐτους πέμπτου τῆς βασιλείας Ἰουστίνου τοῦ φιλο-
χρίστου βασιλεύοντος. *Martyrium sancti Arethæ et
sociorum.*

Ἦκεν ἡμῖν ἡ λαμπρὰ καὶ χαρμόσυνη καὶ ποθου-
μένη πανήγυρις. *In transportationem reliquiarum
sancti Joannis Chrysostomi.*

Πλον ἐπὶ τὰ κινητήρια τὰ κατὰ τοῦ διακόλου καὶ
οἱ ἅγιοι μάρτυρες Νικανδρός, καὶ Μαρκιανός. *Marty-
rium sanctorum Nicandri et Marciani.*

Ἦν τις ἀνὴρ μοναχὸς ὀνόματι Ἀμφιλόγιος. Οὗτος
δίκαιος καὶ θεοσεβὴς ὑπῆρχεν. *Vita sancti Amphi-
loehii episcopi Iconiensis.*

Ἦν οὗτος ὁ Βασιλεὺς κατηγῶν πάντα ἄνθρωπον
περὶ τῆς ἀληθείας τῆς εἰς Χριστόν. *Martyrium san-
cti Basilii presbyteri.*

Ἦν τις γυνὴ φιλόχριστος ὀνόματι Ἰουλίᾳ. *Vita
sancti Joannis monachi, qui sese in puteum in-
jecerat.*

Ἦ περι τῶν μακαρίων ἀνδρῶν βίων ἀναγραφεῖ,
Vita sancti Xenophontis.

Ἦ σεπτὴ καὶ μεγαλόδωρος τῶν ἀγίων αὕτη σκηνή.
Miracula sanctorum Cosmæ et Damiani.

Θαυμάτων διήγησιν προβάλλεσθαι σήμερον. *Miracula
sancti Anastasii Persæ. Memorantur in septima
synodo œcumenica.*

Ἰεράρχην καὶ ἀσκητὴν ἅμα καὶ Χριστοῦ μάρτυρα
μόνοις ἂν γένοιτο δυνατόν. *S. Methodii patriarchæ
Constantinopolitani Vita et res gestæ.*

Καὶ πάλαι μὲν τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευτηρίων
ὁ βίος λυσίτελής καὶ ὠφέλιμος. *Maximi Homologetæ
Vita.*

Καλῶς οὖν, ἀγαπητοί, καὶ ὁ χορὸς ὁ ἐν Αἴγυπτῳ
μαρτυρήσας Θεῷ. *Martyrium sancti Martiani Agy-
ptii et sociorum.*

Κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἦν ὁ μακάριος Ἰάκωβος
οἰκῶν ἐν Βηλαβῇ τῇ πόλει. *Martyrium sancti Jacobi,
quod ille subiit in Perside.*

Κατὰ τὸν καιρὸν τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ βα-
σιλέως καὶ Ἀρκεδίου καὶ Ὀνωρίου τῶν υἱῶν αὐτοῦ.
Martyrium sancti Jacobi Persæ.

Κατὰ τὸν καιρὸν τῆς βασιλείας Μαξιμίμου ἦν τις
ἱερεὺς τῶν Ἑλλήνων. *Martyrium S. Susannæ.*

[122] Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἑβασίλευε Διοκλη-
τιανὸς ὁ τύραννος. *Martyrium sancti Procopii.*

Κατὰ τοὺς καιροὺς Γρατιανοῦ καὶ Οὐαλεντινῶν
τῶν αὐτοκρατόρων συνέκη συναθροίσθησαν. *Vita san-
cti Patris nostri Martini.*

Κατὰ τοὺς καιροὺς Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως
καὶ τοῦ οὐτοῦ συγκαθεδρῶν Γαλλεριανοῦ. *Martyrium
sanctæ Anastasiæ.*

Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους βασιλεύοντος κατὰ
συγχώρησιν τοῦ Χριστοῦ. *Martyrium sanctorum
Acindyni, Pegasii et Anempodisti.*

Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους βασιλεύοντος Μαξι-
μιανῶν τοῦ παρανόμου καὶ ἀσεβεστάτου. *Martyrium
sanctæ Barbaræ.*

Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἦν τις ἀνὴρ ἐν τῇ
D Παφλαγονίᾳ γῶργ. *Martyrium sancti Mamantis.*

Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἐπὶ αὐτοκράτορος
Τραϊανοῦ ἦν πολλὴ μανία. *Martyrium sancti Zo-
simi.*

Κατὰ τοὺς καιροὺς Λικινίου τοῦ βασιλέως ἦν
διωγμὸς μέγας τῶν Χριστιανῶν. *Martyrium san-
ctorum Quadraginta Martyrum.*

Κατὰ τοὺς χρόνους Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως γέγονε
τις κόρη. *Vita et martyrium sanctæ Eudociæ Sa-
maritanæ.*

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦμεν πάντες οἱ ἀπόστολοι
ἐν Ἱερουσόλοις. *Periodi sancti Thomæ apostoli.*

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως

περιεπισηφότος τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν. **Martyrium et acta sancti Philippi apostoli.**

Κωνσταντῖνος τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχήν, εἶτα τῆς ἀνατολῆς ἐνεχειρίζετο σκῆπτρον. **Vita sancti Pauli homologetæ.**

Μαξιμιανὸς ἡγεμονεύοντος τῆς Κιλικίας, καὶ πολιτευομένης τῆς μιαρᾶς θυσίας τῶν εἰδώλων. **Martyrium sancti Jattesii, qui et Sozon dictus est.**

Ματθαῖος ἀπόστολος καὶ μὴν εὐαγγελιστὴς ἦν ἐκ πόλεως Ἰερουσαλήμ. **Acta sancti apostoli et evangelistæ Matthæi.**

Μετὰ τὴν κατὰ σάρκα τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ γῆν ἔλλαμψιν. **Martyrium sanctorum Anargyrorum Cosmæ et Damiani Romanorum.**

Μιχαὴλ ἐπιστῶν, τὸν Γαβριὴλ ἐπαινέσονται. Ταυτὸν γὰρ Μιχαὴλ ἢ Γαβριὴλ ἐπαινέται, ὅτι ὅλος ἐν ὄλῳ. **Laudatio in sanctos archistrategos Michaellem et Gabrielem.**

Νῦν καιρὸς εὐκαιρὸς μετὰ τοῦ πνευματοφόρου Δαυὶδ ψάλλοντος εἰπεῖν, Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις. **Miracula confessorum Samonæ et Gurisæ.**

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος ὁ μέγας καὶ θαυμαστός, καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. **Martyrium sanctorum Anatolii, Eustachii et Theopisti.**

Ὁ ἡμέτερος ἱστοριογράφος Εὐσέβιος ἠνίκα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔγραψεν ἱστορίαν. **Vita et res gestæ Sylvestri papæ Romani.**

Οἱ ἄγιοι τοῦ Θεοῦ ἀπόστολοι καὶ εὐαγγελισταὶ καὶ μάρτυρες, οἱ τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. **Dormitio sancti apostoli et evangelistæ Lucæ.**

Οἱ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ σπουδαίους ἄνδρας ἐγκωμιάζοντες, πρέπει μὲν δήπου [123] σφίσι αὐτοῖς. **Vita Joannis imperatoris, qui et Eleemon dictus est.**

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἡ πηγὴ τῆς σοφίας. **Vita sancti Pachomii.**

Ὁ μακάριος οὗτος Ἀββᾶς Δωρόθεος τὸν μονηρῆ βίον σὺν Θεῷ ἀσπασάμενος. **Vita sancti Dorothei abbatis et Dosithei illius discipuli.**

Ὅσοι τοῖς τοῦ Χριστοῦ μυστηρίοις προκόπτετε τοῖς ἑμοῖς δάκρυσιν ἐπιδιδύψατε. **Res gestæ sanctorum Cypriani et Justinæ.**

Ὅσοι τῷ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων θεῷ ἔρωτι γινόμενοι κάτοχοι. **In adorationem venerandæ Catenæ principis apostolorum Petri.**

Ὅτε Μαξιμῖνος ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Θεσσαλονικίᾳ διήγε πόλει. **Martyrium sancti Demetrii Thessaloniciæ.**

Ὁ τὸν μέγα τῆς βροντῆς γόνον προτρεπόμενος ἐπαινέτω, αὐτὸ μοι δοκεῖ τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα παρῆναι ἐπαινέτω. **Laudatio sancti Joannis apostoli et evangelistæ.**

Ὁὗτος ὁ Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὠρμάτω μὲν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινου. **Vita in compendio sancti Joannis Aratzii.**

Ὁὗτος ὁ ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ἐπίσκοπος ἦν Γοθίας. **Vita sancti Joannis episcopi Gothi.**

Φιλάνθρωπος καὶ ἐλεήμων Θεὸς ὁ αἰεὶ προνοῶν καὶ

θέλων τὴν σωτηρίαν αὐτῶν. **Vita et martyrium sancti Bonifacii martyris.**

Πάρεστιν ἡμῖν ἑορτὴ σήμερον ὡσπερ ἀστέρος ἐπιστολή, καὶ τὸ ταύτης φέγγος. **Encomium in sanctos thaumatourgos Anargyros, Cosmam et Damianum.**

Πᾶσα δόσις ἀγαθῆ καὶ πᾶν δῶρημα. **Vita sancti Baripsabæ, qui sanguinem ex latere Christi effusum concurbita accepit.**

Περὶ τῆς ἐν χρόνῳ μὲν γενομένης ἀκερτίας διαλώσεως, αἰωνίου δὲ εἰς οὐρανούς ἀναλήψεως. **De corpore semper Virginis Mariæ, et sacræ illius animæ assumptione.**

Πολλῶν ἀγαθῶν καὶ ψυχωφελῶν εὐεργεσιῶν τοῖς φιλοθέοις. **Vita sancti Jacobi monachi.**

Πρῶτον εἴθημι τῷ λόγῳ τὸν Ἀββᾶν Ἰωάννην. **Vita sancti Joannis episcopi et Hesychnstæ Lauræ sancti Sabæ.**

Τέρπει μὲν καὶ λειμῶν πολυανθής, καὶ εὐώδης ὕδασι τε διειδέσθαι καταρβύτος. **Laudatio Procopii martyris.**

Τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἐνδόξου αὐτοῦ ἀναλήψεως. **Martyrium sanctæ Marinæ.**

Τῆς εἰδωλικῆς ἀλώσεως κατὰ πάσης διασκευασθείσης τῆς οἰκουμένης. **Martyrium S. Panteleemonis.**

Τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐρανῶθεν ἐκνθρωπώσεως καὶ τῆς ἐνδόξου αὐτοῦ ἐπιφανείας. **Martyrium sancti Aquilini.**

Τῆς τῶν Ῥωμαίων καταγωγασθείσης ὑπὸ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, **Martyrium sancti Jacobi Persæ.**

Τιμῶν ἐστὶν ἄξιον τοὺς ἐφευρηκτάς τὰ κάλλιστα, καὶ περικλλέει καὶ ποικίλοις στεφάνοις. **Vita sancti Cosmæ melodi.**

[124] Τοῦ ἀνεχωρητοῦ, καὶ πάντων ἀναχωρητῶν ἀρίστου Κυριακοῦ. **Vita sancti Cyriaci Lauræ S. Sabæ.**

Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βασιλεύοντος πᾶσα πλάνη, καὶ δαιμονικὴ λατρεία ἐλύθη. **Miracula sanctorum Cosmæ et Damiani.**

Τοῦ μακαριωτάτου καὶ φίλου Θεοῦ Ἰλαρίωνος. **Vita sancti Hilarionis.**

Τοῦ παρὰ νόμου καὶ ἀσεβοστάτου Μαξεντίου τυραννοῦτος τὴν βασιλείαν. **Martyrium sanctæ Catharinæ.**

Τοὺς δοξάζοντες με δοξάζω, φησὶν ὁ Θεὸς ὑποφῆτου γλώττη χρησάμενος. **Vita sancti Joannis cognomento Acatzii.**

Sed quænam tandem erunt Metaphrastæ germana? Examinent alii ac dijudicent, quibus plus otii est, et labor similis incumbit, quibus opus bene prospereque procedet. Ipse aliis etiam occupationibus d'stractus non recipio simile negotium; conjungam tamen aliquot, ut quomodo hoc examen tractari conveniat, ostendam; præter enim præsentibus duas tabellas addam tertiam, in qua ordine suo digerentur nonnullæ Vitæ ab ipso Metaphraste conscriptæ, de quibus sane nemo dubitaverit, ut earum cum aliis, quæ quomodocunque occurrunt, collatione, legitimas a spuris, cui

canque, dummodo infans omnino non est, discernere liceat. Habes supra jam commemoratas, quæ aut aliis Græce et Latine editæ sunt : necnon et alias, quas scriptores alii, dum a Metaphraste sui dicti testimonium petunt, nominatim laudant ; et habeto nunc tibi, et paucas hæc a me tanquam Metaphrastæ proprias stylo signatas.

Αἰγὰι πόλις ἐὶ κόλπω μὲν τῷ Ἰονίῳ κειμένη. **Martyrium SS. Zenobii et Zenobiæ illius sororis.**

Αἶλλοι Ἀδριανοῦ Ῥωμαίων μὲν βασιλεύοντος, δαίμοσι δὲ καὶ εἰδώλοισι ἐπιμελῶς δουλεύοντος. **Martyrium sancti Eleutherii.**

Ἄλλὰ πῶς ἂν τις ἡμᾶς ἀπαλλάξει αἰτίας καὶ μύμων. **Narratio de transportatione reliquiarum Joannis Chrysostomi.**

Ἄλλος μὲν ἄλλο τι τῆς θυλλουμένης διεξίτητο Κρήτης, ὁ μὲν τὸ κάλλος, ὁ δὲ τὸ μέγεθος. **Martyrium sanctorum decem in Creta insula.**

Ἀναστασία γυναικῶν ἡ καλλίστη, Ῥώμης μὲν τῆς περιπόρου φυτῶν, γένους δὲ περιφανείας. **Martyrium sanctæ Anastasiæ.**

Ἀνδρῶν φιλορέτων βίος, καὶ ἡ τῆς αὐτῶν πολιτείας διήγησις καὶ πᾶσι μὲν τοῖς εὐσεβῶς. **Vita et res gestæ S. Patris nostri Abramii.**

Ἀρχαδίου τὰ Ῥωμαίων διέποντος σκῆπτρα. **Martyrium sancti Jacobi Persæ.**

Ἄρτι Μαξιμιανῶ δευτέρου ἔτος ἄγοντος ἐν τῇ Ῥωμίων ἀρχῇ, καὶ τοῦ τῆς ἀσεθείας χειμῶνος. **Martyrium sanctorum Indi, Domnæ et sociorum.**

Ἄρτι μὲν ἡ τῆς ἀσεθείας ἀγλῆς ἄπασιν διεχέτο τὴν οἰκουμένην. **Martyrium sancti Epimachi.**

Ἄρτι τῆς εὐσεθείας ἀνελλαμπούσης, καὶ τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος τὸν πάντα κόσμον. **Vita et res gestæ sanctorum Cosmæ et Damiani.**

Ἄρτι Ναβουχοδονόσορ ὁ Βασιλεὺς Ἀσσυρίων τὴν Ἱερουσαλὴμ πολέμῳ καταστράμμενος. **Commentarius in Daniele prophetam et sanctos tres pueros [125] Ananiam, Azariam et Mizaelem.**

Ἄρτι τῆς Θεογονίας εἰς πάντα τὸν κόσμον διατρεγούσης. **Martyrium SS. Eulampii et Eulampiæ.**

Ἄρτι τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα Θεοδοσίου τοῦ παιδὸς Ἀρχαδίου εὐσεβῶς διθύνοντος. **Vita et res gestæ S. Euphrosynæ Alexandrinæ.**

Ἄρτι τοῦ παιδὸς Ζαχαρίου. **Commentarius in sanctum Andream apostolum.**

Ἄρτι τοῦ τῆς εἰδωλομανίας νέφους τὴν οἰκουμένην ὅλην διακλύοντος. **Martyrium S. Georgii.**

Ἄρτι Τραϊανῶ τὰ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας σκῆπτρα περιλαβόντος, τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας ἐπίσκοπος. **Martyrium S. Ignatii episcopi Antiocheni.**

Βασιλεύοντος Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ τῶν τοῦ ἀληθοῦς Βασιλέως πολεμίων. **Martyrium S. Mennæ Ægyptii, qui in Colyao martyrium passus est.**

Βασιλεύοντος Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, πᾶσα ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχή. **Vita sanctorum martyrum Eustratii, Auxentii, Eugenii, Mardarii et Orestæ.**

Βασιλεύοντος τοῦ ἀσεβεστάτου καὶ παρανόμου. **Martyrium S. Panteleimonis.**

Βασιλεύοντος τοῦ ἀσεβεστάτου Μαξεντίου ἡ τῶν

Ῥωμαίων ἀρχὴ τῆς βεβαρυῆς. **Martyrium S. Catharinæ.**

Βλάσιος ὁ μάρτυς ἄξιον τοῦ τοιοῦτος τίλους τῆς μαρτυρίας. **Vita et martyrium sancti Blasii episcopi.**

Γυναικείων ἀρετῆν τῆς τῶν ἀνδρῶν οὐδὲν ἐπιλειφθεῖσαν πᾶσι διεξίτηται λυσιτελέει. **Vita et res gestæ S. Pelagiæ Antiochenæ.**

Δέκιος ἡνίκα καὶ Βαλεριανός. **Martyrium S. Mercurii.**

Διοκλητιανός ὁ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ἀναξίως τῶν σκῆπτρων ἐπιλαβόμενος. **Martyrium S. Georgii.**

Διοκλητιανός τὴν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων διέπον ἀρχήν. **Martyrium SS. Probi, Iaradi et Andronici.**

Διοκλητιανῶ καὶ Μαξιμιανῶ τῶν εὐσεβῶν, καὶ ἄθιων τὴν τῶν Ῥωμαίων διέπόντων ἀρχήν. **Martyrium sanctorum Anargyrorum, Cosmæ, Damiani et sociorum martyrum.**

Διοκλητιανῶ τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα διέποντος, Πρίσκου τε περὶ τὴν Ἀσίαν. **Martyrium S. Euphemiæ.**

Διττάς ἡμῶν Ἀναστασίας εἶδε γνωρίζειν ἐπιφανεῖς μὲν ἄμφω τὸ κατὰ σάρκα γένος. **Vita et res gestæ sanctæ Athanasie Romanæ.**

Ἐγένετο μετὰ τὸ πατάξει Κύριον. **Martyrium S. Basilei episcopi Amasiæ.**

Ἐδὲ μὲν, ὡ ἱερωτάτη, καὶ θεοσούλλητος ἡρασις τὸν νῦν σήμερον. **Vita sancti Alexii.**

Εἰ καὶ δικαίου μετ' ἐγκωμίων τελετῶν. **Commentarius in sanctum Lucam apostolum.**

Εἰ καὶ πρῶτοι Πέρσαι Χριστὸν ἐκ Παρθένου γινώμενον προσεκύνησαν. **Certamen sanctorum Christi martyrum Acindyni, Pelagii, Anempodisti, Aphthonii et Elpidiphori.**

[126] Εἰκόνας καὶ πάλαι καὶ ἀδριάντες οὐαὶ τοῦτο πάντως εἰς τὸν ἡμετέρου βίον εἰσήχθησαν. **Vita et res gestæ S. Theocistæ Lesbicæ.**

Εἶγε μὲν ἡ ἐπιφανὴς Νικομήδεια. **Martyrium sancti Petri archiepiscopi Alexandrini.**

Εἶγε μὲν τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα Λικίνιος, καὶ βασιλείων τῶν πάλαι. **Martyrium SS. Quadraginta martyrum.**

Εἶγε μὲν τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα Μαξιμιανός ὁ Ἐρκούλιος. **Martyrium sancti Demetrii.**

Ἐκρέτει ποτὲ τὰ τῆς ἀσεθείας, καὶ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦς τὰ Χριστιανῶν φρονούντας ἐξέμησαν. **Martyrium S. Charitinæ.**

Ἐλύττα κατὰ Χριστιανῶν Σαδῶριος ὁ Περσῶν βασιλεὺς. **Certamen sanctorum martyrum Acemimæ, Josephi et Aithialæ.**

Ἐνοιᾶ μοι πολλάκις γέρονε, τί δήποτε μυρίοι ποιηταὶ, οἱ μὲν πολέμους καὶ ἔχθρας, καὶ τὰς ἀπ' αὐτῶν συνέθηκται συμφορὰς. **Vita sancti Marcelli archimandritæ sancti monasterii Acemitarum.**

Ἐν Πηλυστινῇ πόλις ἐστὶν οὐκ ἕλαττον ἢ πέντε καὶ τεσσαράκοντα σταδίους ἀπέχουσα Γάζης. **Vita et res gestæ sancti Hilarionis.**

Ἐπεχωρίαζε μὲν καὶ πρότερον ἤδη τὸ τῶν Ἀρετα-

ῶν δόγμα τῆ Ῥωμαίων ἐπικρατεῖα. **Martyrium sanctorum Marciani et martyrii Noceriae.**

Ἔτος μὲν ἤδη πέμπτον ἐνειστήκει τῷ εὐσεβεῖ Ἰουστίνῳ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένῳ. **Martyrium S. Arethæ et sociorum.**

Ζήνων ἤδη τὴν αὐτοκράτορα Ῥωμαίους διεῖπεν ἀρχῆς. **Vita et res gestæ Theodoræ Alexandrinæ.**

Ἢδη μὲν τὴν παρὰ τοῦ πλάσαντος ἡμᾶς δοθεῖσαν φυλάττοντες ἐντολήν. **Commentarius in sanctum apostolum Matthæum.**

Ἦν ἄρα καὶ τοῦτο τῆς μεγίστης πάλαι, καὶ περιφανεστάτης ἐν πόλει Ῥώμης, μὴ μόνον τῷ κάλλει κομᾶν. **Vita sanctæ Melaniæ Romanæ.**

Ἡνίκα Κωνσταντίνος ὁ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τρίτος υἱός. **Vita sancti Pauli Homologetæ.**

Θετόν τι χρῆμα ἡ ἀρετὴ καὶ πολλῶν ἀξία. **Vita sancti Stephani junioris.**

Ἰδομαῦοι πρόγονοι ἔχοντες τὸν Ἡσαῦ ἐξ οὗ καὶ τὴν προσηγορίαν ἐσχῆκασιν. **Commentarius in Abdiam prophetam.**

Ἰέρων ὑψὲν γενναίῳ πατρὶς μὲν ἡ δευτέρα τῶν Καππαδοκῶν, πόλις δὲ Τύανα. **Martyrium S. Hieronis et sociorum, qui in Melitene martyrium passi sunt.**

Ἴσμεν πολλοὺς ἱερωτάς τε καὶ βίους. **Martyrium sancti apostoli Timothei.**

Καὶ ἡ καλλίστη τῶν πόλεων ἡ Νικομήδους φημι Μαξιμιανῷ τοῦ δυσσεβοῦς ἀρξάντος. **Martyrium sanctæ Julianæ in urbe Nicomedie.**

Καὶ πάντων μὲν τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευσαμένων ὁ βίος τοῖς εὐσεβέσιν ὠφελιμώτατος. **Vita et res gestæ Joannis Chrysostomi.**

Καὶ τῶν ἄλλων μὲν τῶν Χριστοῦ μαρτύρων ἄλλα πολὺ τι καὶ μέγα τοῖς σπουδαίοις. **Martyrium S. Bonifacii Romani.**

Καὶ τί τῶν καλῶν ἔσται τῆ μνήμη, εἰ παραδιδούς τὸν Ἀμφιλόγιου βίον παρῆλθον [127] σιγῆ. **Vita S. Amphiloicii episcopi Iconiensis.**

Καὶ τὸ περὶ τῶν ἄλλων ἀξίων διεξιέναι, καὶ διὰ μνήμης. **Narratio de miraculo facta a Michaelæ Archangelo apud Chonas.**

Κάλλιστόν τι χρῆμα ἡ ἀρετὴ, καὶ δόξαν ὄσσην ἐγκώμιόν τι καὶ ὑπερκόσμιον. **Vita S. Gregorii episcopi Agrigentini.**

Καλοὶ μὲν καὶ οἱ τῶν μαρτύρων ἄθλοι. **Vita S. Alipii Stylitæ.**

Κοιμώδου μετὰ Μάρκον τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸ Ῥωμαίων σκήπτρον ἔχοντας. **Vita et martyrium sanctæ Eugenie et illius parentum.**

Λικινίου τοῦ δυσσεβοῦς βασιλεύοντος, Λυσίας τὸ τρακτικῶτα δούξ ὢν. **Martyrium S. Severiani.**

Λουκιανῷ τοῦ δυσσεβοῦς κατὰ τὰ τῆς ἐφᾶς μέρη ἐν Βηθγαδῆ τῆς Ἱερραπόλεως. **Martyrium S. Apostoli et martyris Ananiæ.**

Μάμας ὁ μέγας οὗτος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς, καὶ περιετόχος. **Martyrium sancti Mamantis.**

Μαξιμιανὸς ὁ βασιλεὺς πολλὴν περὶ τὴν τῶν αἰδω-εἰδῶλων πλάνην. **Martyrium S. Barbaræ.**

Μαξιμιανῷ βασιλεύοντος τοῦ τυράννου, καὶ τῆς οἰκουμένης σχεδὸν ἀπάσης. **Martyrium sanctorum Sergii et Bacchi.**

Μαξιμιανῷ τῆς βαιβεῖας ἡγεμονεύοντος, καὶ τὰ τῆς ἀσσεβείας. **Martyrium S. Sosontis.**

Μαξιμιανῷ τοῦ τυράννου τὸ δυσσεβὲς ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην ἐκδόντος διάταγμα. **Martyrium sancti Vari et sociorum.**

Μαξιμιανῷ καὶ Μαξιμίνῳ τοῖς βασιλεῦσι πολλή τις καὶ ἄσχετος ἡ ὄρμη. **Martyrium S. Theodori Teronis.**

Μόγιστον εἰς ψυχῆς ὠφέλειαν. **Vita S. Spiridonis thaumaturgi.**

Μεμνησθαὶ τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ παθόντων, εἴπερ ἄλλο τι λυσιτελεῖ καὶ ὠφέλιμον. **Martyrium sanctorum B. Carpi, Papyli et sociorum.**

Μετὰ διακοσιοστὸν καὶ πεντηχοστὸν ἔτος τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναλήψεως. **Martyrium S. Clementis Ancyrani episcopi.**

Μετὰ τὴν σωτήριον ἐπὶ γῆς τοῦ Λόγου ἐπιδημίας. **Res gestæ Cornelii Centurionis.**

Μετὰ τὴν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν εἰς οὐρανὸν ἀνάληψιν. **Martyrium sancti Artemii.**

Μετὰ τὴν ἐπὶ γῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ παρουσίαν. **Martyrium sanctorum Menæ, Hermogenis et Eugraphi.**

Νικητικὸς ἀγῶνας τοῦ μάρτυρος Νικήτα πάνηγυρίζομεν σήμερον. **Martyrium S. Nicetæ Gotthi.**

Τοῦ Θεοῦ Λόγου διὰ τὴν ἐκ τῆς παρακοῆς ἐπενεχθεῖσαν ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν ἔκπτωσιν. **Martyrium sancti Longini centurionis.**

Νουμεριανῷ τὰ Ῥωμαίων σκήπτρα παρὰ πατέρων ἐνδεξαμένου. **Martyrium S. Babylæ episcopi Antiocheni.**

Μετὰ τὴ διαγγελθῆναι πανταχοῦ τὸ σωτήριον κήρυγμα. **Martyrium S. Sophiæ et illius filiorum Pisteos, Elpidis et Agapes.**

[128] Ξενοφῶν ὁ θαυμασιὸς ἔφυ μὲν ἐκ ταύτης τῶν πόλεων. **Martyrium sancti Xenophontis et illius filiorum Arcadii et Joannis.**

Οἱ κατὰ τὸν καιρὸν Πεντηχοστῆς. **De morte et Assumptione B. Mariæ Virginis.**

Οἱ τὸ ἐπιγεῖον κράτος λαχόντες, καὶ τῶν βασιλικῶν ἡνίων καὶ σκήπτρων. **Laudatio sancti martyris Basilei archiepiscopi Amosiæ.**

Ὁκαίνος καὶ ξένος τῆς θαυμασίας Ξένης βίος. **Vitæ et res gestæ sanctæ Eusebiæ, quæ in Xenem nomen immulavit suum.**

Ὁν τρόπον αἱ τῶν προλαβόντων νόσων σώματι καὶ πρῶσεις οὐ σμικρὸν. **Vitæ sancti Martiniani.**

Ὁ τι μὴ πολὺ τῶν ἀγγέλων ἀφ᾿εστραθεν ἄνθρωπος, ἦ φησιν ὁ θεὸς Δαυὶδ. **Commentarius in S. Joannem apostolum Evangelistam.**

Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἀϊδίως συνὼν τῷ Πατρὶ. **Martyrium sanctorum Gurie, Sammonæ et Abibi.**

Ὁυαλεντιανὸς μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰοβινιανῷ. **Vita Sancti Ambrosii episcopi Mediolanensis.**

Τίς οὐκ οἶδε τὴν Νικομήδους ὁπως μὲν !

τε και μεγέθους. **Martyrium S. Anthimi episcopi a Nicomediensis.**

Ὁς ξίνα Γαλατῶν τὰ παρόντα, οὐδὲ βιολογητοῦ τῆς ἀληθείας ἀλλότριον. **Martyrium sancti Platonis.**

Ὁς πολλοὺς Ἀγγυπτος ἐπὶν δὲ τεκεῖ. **Vita sancti Parapii.**

Ὁδὸς οὕτως ἡδὺ τῷ φιλαρτέω. **Commentarius in sanctum Jacobum Adelphotheum.**

Πάλαι μὲν ἐν τύποις ἦν τὰ τῆς πίστεως καὶ αἰνίγ-
μασιν, **Sancti Dionysii Areopagitæ martyrium.**

Πάλαι μὲν τὰς κατὰ γῆν διατριβὰς ἀνύοντες οἱ ἀπόστολοι. **In sanctum apostolum Thomam commentarius.**

Πάλιν ἡμεῖς ὁ θεὸς ἐφέστηκε πρόεδρος, καὶ πάλιν ὁ λόγος ἔχει πανηγυρίσων. **De tribus inventionibus capitis sancti Joannis Baptistæ.**

Τυραννικὸν τι χρῆμα τεκόντων στοργῇ, καὶ δεσμὰ B
φύσεως. **Vita Joannis prosper Christum pauperis.**

Πολλὰ τῆς διδασκαλίας τῶν εὐ καὶ ὡς θεῷ φίλον βεβιωκότων. **Vita sancti Charitonis Homologētæ.**

Πολλὴ κατὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ μάρτύρων τοῦ δια-
βόλου ἡ κακουργία. **Martyrium sancti Andreæ, qui in Crisi est.**

Πολλῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς κατὰ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐκεῖνου μανέντων θεραπειῶν Διοκλητιανός. **Martyrium sanctorum Sebastiani et sociorum, Zoës, Tranquillini, Nicostrai, Claudii Castoris, tiburtii, Castalli, Marcellini et Marci.**

Πρόδου τοῦ δυσσεβοῦς τὸ βσιλτεῖον σκῆπτρον, τῶν C
Ῥωμαίων διέποντος, **Martyrium SS. Trophimi, Sabbatii et Dorymedontis.**

Σαμόσατα πόλις τῆς Συρίας ἐστίν. Εὐφράτης τῇ πό-
λει παραρρέει. **Vita et martyrium sancti Luciani.**

Σοφὸν τι χρῆμα ζωγράφου χεῖρ, καὶ δεινὴ μὲν μιμήσασθαι τὴν ἀλήθειαν. **Vita et [129] res gestæ sancti Nicolai Myrensis episcopi.**

Τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀναγράψτους εἶθεσθαι πρα-
ξίς, καὶ τὴν τούτων μνήμην. **Vita sancti Joannis Eleemonis patriarchæ Alexandrini.**

Τῇ θαυμαστῇ δυάδι τῶν σοφῶν Ἀναργύρων πα-
τρὶς μὲν. **Vita sanctorum Anargyrorum Cosmæ et Damiani.**

Τὴν πρὸς ἀρετὴν ὁδὸν φέρουσαν τραχεῖαν εἶναι, καὶ ἀνάτη καὶ εὐχερῆ. **Vita et res gestæ S. Patris D nostri Joannitii.**

Τὴν τοῦ Χριστοῦ ποίμνην ὁσημέραι πληθυνομένην ὁ δυσμενὴς καθορῶν. **Martyrium sancti Callistrati et sociorum.**

Τῆς ἰσθμῆς ἀτοπίας νομίζω τότε εἰσέγεσθαι τὰ μὴ δέοντα. **Martyrium S. Autonomi.**

Τῆς μεγάλης πόλεως Ἱεροσολύμων ὑπὸ τοῦ Περ-
σῶν βασιλείως ἀλούσης. **Martyrium sancti Callistrati Persæ.**

Τῆς πρὸς τῷ Λιβάνῳ ὄρει Φοινίκης πολλοὶ μὲν πόλεις ἕτεροι νοτιώτεροι, καὶ προσέρτιοι. **Vita et res gestæ et martyrium sanctorum Galactionis et Epistemes.**

Τῆς τῶν Περσῶν ἀρχῆς εἰς Πέρσας διαλυθεί-

σης. **Martyrium S. Gregorii Magnæ Armeniæ et sociorum.**

Τιμώθειον τὸν μέγαν ἤνεγκε μὲν ἡ Λυκαῖνα. **Commentarius in sanctum Christi apostolum Timotheum.**

Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κοινωνίᾳ επ-
κός, ὁ φησι Παύλος, ἐπὶ γῆς φιλανθρώπως. **Martyrium sanctorum Thyrsi, Leucii, Philemonis et Apollonii.**

Τοὺς εὐλογοῦντάς, σε φησὶ πρὸς τὸν Ἀβραάμ ὁ Θεός, εὐλόγησω. **Vita sancti Cyriaci Anachoretæ.**

Τοὺς σώφρονας τὸν βίον καὶ φιλαρτέους καὶ δύναμιν ἐπαινεῖν δεῖόν τε ὁμοῦ καὶ ὠφελιμώτατοι. **Vita et res gestæ S. Matronæ.**

Τραϊανῶ τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα διέποντος. **Vita et martyrium sanctorum Eustathii, et ejus uxoris Theopistes, et eorum filiorum Agapii et Theopisti.**

Τραϊανῶ τοῦ δυσσεβοῦς βασιλείως πολλῶν μὲν πρόνοιαν καὶ σπουδῆν. **Martyrium SS. Eudoxii, Romuli, Zenonis et Macarii.**

26. Ὁ τοῦ Θεοῦ Θεὸς Λόγος ἀτίδως συνὸν τῷ
πατρὶ καὶ ἄχρονος ὧν εἴλετο. **Commentarius in sanctum apostolum Philippum.**

Τῶν ὑπὸ Χριστοῦ τὴν ἄθλησιν ἐλομένων, οἱ μὲν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀπλῶς πρὸς Ἕλληνας ἠγωνίασ-
το. **Vita sancti Theodori Grapti et sancti Theophanis illius fratris.**

Ἵσπερ ἐπὶ τῶν ἀριστέων. **Vita sancti Danielis Stylitæ.**

Ἵσπερ λειμῶν εὐανθῆς ποικιλίαις ἔνθεσι πυκνῶ-
μενος ὠρτίζει ταῖς ὁμαξίς. **Vita et laudatio sancti Patris nostri Theophanis Siagreni.**

Ἔτος μὲν ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα ἀρχῆς
ἐξεκκοιστόν ἦν. **Martyrium sanctorum Gurizæ, Samonæ et Abibi, et de eorum miraculo patrato in puellam Euphemiam.**

[130] Νέρωνος αὐθὶς τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα
διέποντος ἔθαυμαστος Ναζαρίος. **Vita et certamen sanctorum Nazarii, Gervasii, Protasii et Celsi.**

Μάρκου Ἀντωνίου καὶ Λουκίου Βήρου τὴν αὐτο-
κράτορα Ῥωμαίους διεπόντων ἀρχὴν. **Vita et res gestæ S. Abercii Episcopi Hieropolitani.**

Οὐδὲ γυναξίν, οὐδὲ κόραις τὸ τῆς μαρτυρίας ἀπο-
κίλεισθαι στάδιον. **Martyrium SS. Martyrum Metrodoræ, Nymphodoræ et Menodoræ.**

Ἄρτι τοῦ μεγάλου τῆς ἀληθείας εὐαγγελιστοῦ τε
καὶ κήρυκος. **Martyrium S. Theclæ.**

Πολλὰ καὶ μεγάλα με τὴν Ἀντιόχου θαυμάζειν
παρακλοῦσιν. **Vita et res gestæ et martyrium sanctorum Cypriani et Justinæ.**

Et hæc quidem pro Vitis sanctorum satis sint. Verum Metaphrastem præter has sanctorum Vitas, alia quoque scripsisse præter id quod innuit Psellus in ejus laudatione. Ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο τῷ ἀνδρὶ διεσπούδατο, μηδ' ἀποχρῶντα τὰ ἄλλα σύμπαντα, καὶ καθέκαστον πρὸς ἀφορμὴν εὐφημίας ἀρκοῦντα· ἀλλὰ τό γε τοιοῦτον εἰεσθαι σπουδασμα, καὶ οὕτως

καταπράττειται τε καὶ ἀκριβώσασθαι, αὐταρκῆς ἀντὶ παν- A
 τὸς ἄλλου πρὸς ἐγκώμιον τῷ ἀνδρὶ. *Quocirca etiamsi
 nihil aliud viro illi fuisset elaboratum, ac non alia
 omnia, quæ vel singula sufficiunt ac laudem conciliandam, opus tamen tale incepisse, et id tam præclare effectum reddidisse, viro prorsus ad laudem suffecerit.* Nulli dubium esse debet, cui scripta veterum evolvere aliquando licuit. Ex illius enim orationibus in alias quoque Christi, Deiparæ et aliorum sanctorum festivitates adhuc superant, quas ipse viderim, 1. Oratio, Eius τὸν θῆνον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὅτε περιεπλάκη τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. *In lugubrem lamentationem sanctissimæ Deiparæ, cum corpus Domini nostri Jesu Christi complexa est.* P. Τοῦτο ἐστίν, γλυκύτατε Ἰησοῦ, τὸ τῶς ἐκ Περίδοιο ἀφιγμένους B
 εἰς Βηθλεὲμ. Oratio nimium tenera est atque affectibus, iisque divinis, plena, quæ vel glacie ipsa frigidior et calybe durior exalferit, atque emolliverit. 2. Περὶ τῆς ζωηφόρου τελευτῆς καὶ μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου. *De salutifero obitu, et transitu Deiparæ.* P. Τὸν κεντρὸν τῆς Πεντηκοστῆς οἱ Ἀπόστολοι τῆς θείας. 3. Λόγος διαλαμβάνων τὰ ἀπὸ τῆς σεβασμίας γεννήσεως, καὶ ἀνατροφῆς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τῆς θεοπροποῦς τε γεννήσεως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ὅσα μέχρι τῆς ζωηφόρου αὐτῆς συνέδραμε τελευτῆς, προσέτι καὶ περὶ τῆς φανερώσεως τῆς τιμῆς αὐτῆς ἐσθῆτος, καὶ ὅπως ὁ μέγας αὐτὸς θησαυρὸς Χριστιανοῖς τεθησαύριται. *Oratio continens ea, quæ a veneranda natiuitate, et educatione sanctissimæ Dominae nostræ Deiparæ, necnon Christi Dei nostri divina natiuitate usque ad finem vitæ Virginis contigere. Ad hæc de revelatione pretiosæ illius vestis, et quomodo magnus hic thesaurus Christianis conservatus est.* P. Ἐγρῆν ἀληθῶς τὴν Παρθένον, ὥσπερ αὐτὴ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιφοιτῆν μέλλοντος. Laudatur quoque a Michaele Glyca epistola 22 in indice Bibliothecæ Sfortianæ in classe physicorum 1. Cod. 28 inter alia recensentur orationes ecclesiasticæ Symeonis Metaphrastæ. Quenam ipsæ fuerint, dicent alii. Ego eas non vidi.

[131] Nec hisce contentus pleraque alia scripsit, quæ inter alias ecclesiasticas cantiones Christiani homines modularentur. Inter eas primum erit Troparium, cujus initium, Ἐξέρξατε κόρσι παρθενικαί. 2. Ἔτερα Στιχηρὰ κατὰ ἀλφάβητον τοῦ D
 μεγάλου Κανόνος. *Alia Stichera ordine Alphabeti composita Magni Canonis.* 3. Κανὼν εἰς τὴν ὅσαν Μαρτίαν τὴν Αἴγυπτίαν. *Canon in sanctam Mariam Egyptiacam.* 1. Aprilis. P. Τῷ μακαρίῳ καὶ πρώτῳ. 4. Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ψαλλόμενος τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ. *Canon deprecatorius in sanctissimam Deipuram, qui canitur magna Parasceve.* P. Θέλων σου τὸ πλάσμα, Χριστέ μου, ζωῶσαι. In Bibliotheca Collegii Græcorum.

Plerasque etiam preces, quæ in Ecclesia Græcorum non sine pietatis fructu recitari solent, ipse

composuit, quarum nonnullæ inter Rituales Græcorum libros reponuntur. 1. Εὐχὴ πρὸ τῆς ἱερᾶς μεταλήψεως. *Preces ante sanctam Communionem.* P. Ὁ μόνος καθαρὸς καὶ ἀκέρτατος, Κύριε, ὁ δι' οἴκτον φιλανθρωπίας. 2. Ἔτερα εὐχὴ διὰ στίχων. *Alia preces carmine.* P. Θεουργὸν αἴμα φρίξον, ἄνθρωπε, βλέπων. 3. Ἔτερα διὰ στίχων. *Alia carmine.* P. Λύθις δὲ πρὸς μέθεξιν ἂν ναιρὸς φέρι. 4. Στίχοι μετὰ τὴν ἀγίαν μετάληψιν. *Carmina post sanctam Communionem.* P. Εἶδες, ἄνθρωπε, τῶν σπλάγγων ἔνδον. 5. Εὐχαριστήριαι στίχοι εἰς τὸ αὐτό. *In idem argumentum carmina, quibus gratias agit.* P. Κύριε, ζωὴ, εὐχαριστῶ σοι τρέμων. 6. Ἔτερα εἰς τὸ αὐτὸ διὰ στίχων. *Alia carmine in idem argumentum.* P. Ὁ δοὺς τροφήν μοι σάρκα τὴν ἑκουσίως. B
 7. Εὐχὴ ἐξομολογητικὴ, ἣν ὀφείλεις καθ' ἡμέραν ἀμεταθέτως λέγειν πρὸς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ἵαν ποθῆς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ ψυχὸφράγηματος σου ἰδεῖσθαι αὐτὴν, καὶ βοήθειαν πολλῆς καὶ παρηγορίας τυχεῖν ἐξ αὐτῆς. *Preces in quibus delictorum confessio sit, singulis diebus sine ulla intermissione recitanda, si vis, cum animam agis, sanctissimam Virginem Deiparam intueri, et subsidium multum, necnon et solamen ab eadem obtinere.* P. Δέχου τσίνον, εὐμενεστάτη Δέσποινα ἀγαθὴ, τὴν οἰκτράν μου δέσιν.

Congessit præterea ex operibus D. Basilii Orationes viginti quatuor de Moribus. Ἡθικαὶ λόγοι καὶ ἐκλεχθέντες διὰ Συμεῶνος τοῦ μαγίστρου καὶ λογοδίτου ἐκ πασῶν τῶν πραγματειῶν τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας τῆς Κεππαδοκίας. *Orationes de Moribus viginti quatuor, collectæ per Symeonem Magistrum et Logothetam ex omnibus sancti Patris nostri Basilii Cæsareæ Cappadociæ episcopi.* In aliis Manuscriptis Codicibus habetur. Συμεῶνος λογοδέτου τοῦ δρόμου, τοῦ καὶ Μεταφραστοῦ. *Symeonis Cursus Logothetæ, qui et Metaphrastes.* Leguntur passim et fere undique in Bibliothecis Italicis Manuscriptæ: editæ sunt Græce Parisiis 1586, apud Guilielmum Morellum in 8, et Latine cum aliis Basilii Operibus Parisiis apud Michaelem Sonnum 1603, in folio, Stanislaio Florio interprete, et tandem Græce et Latine Francofurti apud Nicolaum Bassæum in 8. Hujus exemplo alius, quicumque ille fuerit, cum nomen operi non præfigatur, ex operibus Chrysostomi similem laborem nec frustra suscepit.

[132] Et ut magis ac magis pietatem et religionem Christianorum animis excitaret, capita quædam perbrevia sententiis non tam concinnis et venustis, quam gravibus et severis referta, tum ex suo tum ex aliorum penu concinnavit, eaque elegantissima. E suo sunt Γνωμικὰ κεφάλαια ρ'α', *sententiosa capita cxxxi.* Quorum illud est principium: Ὁ γὰρ στύφων ἐκ ναιρῶ λόγος τοῦ ἀπαλωτέρου βελτίω κατὰ πολὺ. Ex aliorum hæc quæ sequuntur: Κεφάλαια τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου τοῦ Αἴγυπτου ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων παραφρασθέντα. Vide studium et conatus Symeonis: Ἐπὶ τοῦ λογοδέτου τοῦ Μεταφραστοῦ ρν'. C

pita sancti et Driferi Patris nostri Macarii Ægyptii, ex illius sermonibus paraphrasi exposita a Logotheta Metaphraste. P. Χάριτι μὲν καὶ ὠρεῶ τοῦ Πνεύματος θεῖα ἕκαστος ἡμῶν τὴν σωτηρίαν πορίζεται, πιστεῖ δὲ καὶ ἀγάπῃ, ἀγῶνι τε προσιδέτωσ' ἀντιθέτου τοῦ τελείου μέτρου τῆς πνευματικῆς ἡλικίας ἐφικέσθαι δύνανται. Horum capitum Macarii a Metaphraste metaphrasi exornatorum mentio fit in eclogis testimoniorum Patrum adversus Barlaamum et Acindynum et eorum hæreses. Subneccebantur in eodem Codice : Τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Μπακάρου κεφάλαια ἕτερα ὠφέλεια πάσης πεπλησμένα με'. *Ejusdem sancti Mucarii alia capitu perquam utilia quadraginta quinque.* P. Πᾶσα ἡ εὐαρέστησις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ διακονία τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς λογισμοῖς ἐστίν. Σπούδατον οὖν ἔωθεν. Ab eodemne Metaphraste paraphrasi et ipsa explicata? Ego puto : alii certius determinent. Sic eodem ipso tempore non alio scopo Leo imperator edidit, Οὐακιστικὴν ψυχῶν ὑποτύπωσιν. *Gubernatri-*

I.

Alphabetum domini Symeonis et logothetæ cursus (a).

Ab oculis Deo Creatori lacrymas, cordisque una ærumnas, animæ autem pœnitentiam offero.

Quæ voluptatis gratia feci, nunc cor transfodiunt, siquidem carnis voluptates cruciatus animo pepererunt.

Proclive est, probe scio, genus humanum ad peccatum ; ego autem, proh dolor ! brutorum instinctum sum prætergressus.

Adeste, animæ benignæ, lacrymarum fontes vivos effundite ; nam gravia commissæ sunt offendicula.

Sed audacius proloquar. Si penes te, Christe, sanctitas peccatorum sordes superat, jam mihi securrito.

Ut est melius mori quam sic peccatis obrutum vivere ! quanto melius erat non nasci !

Levavi ad te, Domine, oculos mentis, nequidquam, misericordiæ spe ipsa destitutus.

Mortis imago terret mortales ; me quæ post mortem erunt, majori etiam formidine perculiunt.

Respice, Verbum, animæ meæ pravitatem ; auxiliator : mihi sis propitiis.

Reos ponere tibi haud volupe ; imo salvare me magis gratum. His me consolor.

Leo crudelis me aggressus est, quærens animam meam perdere. Ecce ore improbo ruit. Porrigemanum tuam salvatricem.

Tu solussine peccato es, Christe Patris unigenite. Ego autem actiones tenebras patravi, lucis opera perosus : quare crassæ me obvolvunt tenebræ.

Tu quidem facta verbaque mea reprobas ; si tamen me reprobatum salvas, dicam te sospitem meum.

Quando peccatorum meorum multitudinem supputo, ob instantem pœnam metu exerucior !

Multos per gradus gloria tua incedit, per multos castigatio etiam tua : quomodo supplicia isthæc portabo ?

(a) Interpretationem Latinam addidimus, Edr.

cen animarum Hypotyposim, Capitibus cix comprehensam.

Scrpsit item Epistolas ad diversos, ex quibus penes me sunt novem. P. Ὡς εὐστόχως. Eæ sunt satis compositæ et accuratæ, publicabunturque a me, si Deus dederit, aliquando, una cum Nicolai patriarchæ Constantinopolitani, Theodori Metropolitanæ Nicæni, Photii Patriarchæ Constantinopolitani, Demetrii Cydonii, Nicetæ Magistri, Manuëlis Palæologi, et aliorum Epistolis.

Carminibus quoque operam impendit, iambicis et politicis potissimum, quibus mores hominum componebat, pietatemque adaugebat. Eorum specimen supra habes ex iis, quæ supra inter illius preces signavimus. Nunc nonnulla apponemus, tum ut hominis ingenium ferax, expertumque agnoscas, tum ut ab imperitis similes antiquitatis opes propter sui molem exigua, interitui obnoxia per me conserventur posteritati.

A.

Ἄλφάβητον τοῦ κυροῦ Συμεῶν καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου.

Ἄπο βλαφείρων δάκρυα, ἀπο καρδίας πόνους,

Ἄπο ψυχῆς μετάνοιαν προσφέρω σοι τῷ Κτίστῃ.

[133] Κεῖλη μοι νῦν γεγονάσιν αἱ φιλιδοιοὶ πράξεις ·

Ἡδοναὶ μετεστράφησαν εἰς χαλεπὰς δόδυνας.

Γένος βροτῶν εὐδλισθον, οἶδα, πρὸς ἀμαρτίαν ·

Ἄλλ' ἐγὼ, φεῦ ! παρεδραμον καὶ τὴν ἄλογον φύσιν.

Δεῦτε, ψυχὰ φιλόανθρωποι, δεῦτε δακρῶν δμβρος,

Ἄπο ψυχῶν κενώτατε, πολλῶν θρίνων ἄξιαι.

Ἐρῶ τι καὶ θρασύτερον· εἰ νικᾷ σοι χρηστότης·

Χριστὲ, κακίαν ἡμερον, ἐπ' ἔμοι νῦν φανερω.

Ζῆν οὕτως ἀμαρτάνοντι τὸ θνεῖν πόσον κρεῖττον !

Ἦ καὶ μᾶλλον συνέφερον ὄλωσ μὴ γεννηθῆναι.

Ἦρα πρὸς σὲ τὰ ὄμματα, Δέσποτα, τῆς καρδίας·

Κράζοντι πικρῶς ἔλεον, ἐξέλιπον ἐλπίδες.

Θανάτου τὸ μνημόσυνον πικρόν τι τοῖς ἀνθρώποις·

Ἐμὲ τοῦ τέλους πλέον δὲ, τὰ μετὰ τέλος τῆσαι.

Ἰδὼν ἴδε τὴν κίωσιν τῆς ἐμῆς ψυχῆς, Λύγε,

Καὶ συμπληθῶς ἐπίστηθι, καὶ μὴ ἀντιπαρέλθῃς.

Κολάζειν, οἶδα, Δέσποτα, γνώμην οὐκ ἔχεις ὄλωσ,

Χαίρεις δὲ μᾶλλον σώζων με. Τοῦτό με θάλπει μόνον.

Λέων πικρὸς ἐπέστη μοι, λέων ὁ ψυχοφθόρος

Ἦνοῖζε στόμα. Πρόφθασον· χεῖρα δὲ ἤρπασέ με.

Μόνος αὐτός οὐχ ἤμαρτες. Ἄλλὰ τοσαῦτα μόνος.

Σὺ μόνος ἀναμάρτητος, καὶ Χριστὸς ὄντως μόνος.

Νυκτὸς πράξεις ἠγάπησα, φωτὸς ἔργα μισήσας·

Ἦθεν καὶ περιμένει με σκότος τὸ ψυχοφθόρον.

Ξένα σοι καὶ παράδοξα, πάντα νικῶντα λόγον·

Ἐμὲ δὲ τὸν κατὰ κριτον εἰ σώσεις, πάντων μετῶν.

Ἦταν ἀναλογισωμαι τῶν κακῶν μου τὰ πλῆθη,

Ποῖος τρόμος συνέχει με τῆς ἴσης τιμωρίας !

Πολλὰ μοναὶ τῆς δόξης σου, πολλὰ καὶ τιμωρία,

Τάξεις καὶ μέτρα, Δέσποτα. Φεῦ μοι ! καὶ πῶς ὑπείσω ;

Ῥῆξον ἔμοι, φιλόθροπε, χειρόγραφον πταισμάτων, A
καὶ τῆς μερίδος ἄξιον τῶν σωζομένων δεῖξον.

Σταγόνες τῶν δακρῶν μου πρὸς τὴν σὴν εὐσπλαγγίαν,
Ποταμοὶ γεννηθήτωσαν εἰς κάθαρσιν κακῶν μου.

Τί τῶν παρόντων ἄξιον πρὸς δόξαν τῶν μελλόντων ;
Τί Χριστοῦ ποθεινότερον ; ὦ πλάνης ! ὦ μανίας !

Υἱὲ Θεοῦ προάναρχε, μὴ χωρισθῶ σῆς ποιμνίης,
Μὴ τῶν οὐδόντων γένωμαι τοῦ ψυχοφθόρου βρωῖος,
Φεῖσαι μου μόνον, Δεσποτα, φεῖσαι μου καὶ δικάζων,
Ἡμερον ὄμμα δεξὸν μοι. Χεῖρα οὖν δεξιάν σου.

Χορὸς ἀγγέλων, πρόστηθι ψυχῆς ἀθλιωτάτης,
καὶ μὴ ὀφθῆναι θνησκοντι πρόσωπα τὰ ζοφώδη.
Ψυχὴ τοῦ τέλους μέμνησο, καὶ πένθει καθεκάστην.
Τὸ μετὰ τέλος πένθος γὰρ πένθος οὐδὲ ἄνυει.

[134] Ὁ χοῖ συναρμόσας με, φύσει, Λόγε, πιπτούση,
Μνησθεὶς τίς μου ὑπόστασις, σώζων, ὡς οἶδας σωσον.

B'.

Ἄλλοτερον Ἀλφάβητον.

Ἀναλογίζου, ταπεινὴ ψυχὴ μου παναθλία.

Βῆμα τὸ φρικωδέστατον κρίσεως τῆς μεγάλης.

Γυμνὴ γὰρ μέλλεις ἴστασθαι καὶ τετραχλισμένη

Διδόναι λόγον ὑπὲρ ὧν ἐπράξαμεν ἐν βίῳ,

εἴτε ἀγαθῶν, εἴτε κακῶν ἀδικῶν ἢ δικαίων.

Ζῶν μὲν οὖν, ἀν ἠλέησάς τινα ἐλεηθήσῃ,

ἢ ἐξ ἀνάγκης ἔκωσας, ὡσαύτως καὶ σωθήσῃ.

Θεὸς ἀπροσωπόληπτος· τάντάξια γὰρ νέμει.

Ἰδοῦσα ἀν ἐσκέπασάς τινα γυμνὸν ἐν βίῳ,

καὶ πενομένους ἄκτειρας, νοσοῦντας δ' ἐπεσκέψω,

λιμώτοντας δ' ἐνέπλησας, ἐκόρεσας διψῶντας,

Μονὴν τε παρεσκεύασας ἀστέγοις καὶ πλανήταις,

Νεμεῖ σοι πολυπλάσιον καὶ ὁ κριτὴς τὴν χάριν.

Ξένην ὡσαύτως δ' ἀγαθῶν παντοίων σε πειθήσει,

Ὅπως ἀν οὐκ ἠλέησάς τινα τῶν δεομένων.

Πτωχῶν ἀν οὐκ ἐνέπλησας, πεινῶντα καὶ διψῶντα.

Ῥευστον ἀν οὐκ ὠμόφασας ἐκ πλούτου ἀναμφίους.

Σώζειν ἰσχύουσά τινα οὐκ ἔσωσας ἀνάγκης

τοῖς δὲ, ψυχὴ, προσέχουσα καὶ διανοομένη,

Ἰπάνοιζον τὰ πλάγχθα σου τοῖς ἐπιδημένοις,

Φθειρόμενα διάνειμε, μένοντα ὅπως κτήσῃ.

Χρήσον ἀγάπην καθαρὰν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πᾶσιν,

Ψυχῇ, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἐαυτὴν ἀγάπα.

Ὡς ἀν ἐξέσωθῆμεν τῆς ἀνω βασιλείας.

Γ'.

Εἰς τὴν ἰδίαν ψυχὴν.

Ψυχῇ, στέναζε, καὶ σταλαγμοῖς δακρῶν.

Σπούδασε τῶν σῶν ἐλαλείφειν πταισμάτων

τὸ γραμματεῖον· ἀλλὰ μὴ πάλιν νέας

Γράφειν ὀφειλάς, καὶ παροργίζειν θέλε.

Ὁ Χριστὸς, οἶδα, χρηστὸς· ἀλλ' εἴπερ φθάσει

τὸ κοινὸν ἀρπάσαι σε τοῦ βίου τέλος

οὕτω βυτιάδῃ καὶ βεθορδορωμένην,

οἶ μοι ! τί δράσεις ; πῶς πιτῆ ποτηρίου

τὸ πικρὸν, ὃ κίρυσσι θυμὸς Κυρίου ;

[135] Δ'.

Εἰς τὸν κύριον Στυλιανὸν τὸν πρωτασηκρητιν.

Φίλου θανόντος πῶς τις οἴσει βῆδως ;

Φίλου θανόντος καὶ συναρμωμένου.

Dele, pro humanitate tua, chirographum peccatorum meorum, et in beatorum numerum accenseto.

Fac ut lacrymarum rivuli qui tibi fluunt, flumina fiant quæ cor meum mundum reddant.

Qui tandem in terris cum rerum futurarum magnificentia comparandum erit ? Quid Christo optabilius ? O stultitiam inania sectantium ;

Fili Dei æterne, ne me sinas a grege tuo separari, victimamque fieri malignantium.

Parce mihi, Domine, parce mihi in justitia tua. Oculum mihi monstra propitium ; dextera mihi porrigere tuam.

Angelorum chorus animæ inæ ærumnosæ subveniat, et avertat ab ea signa feralia in articulo mortis.

Memento, anima, finis ultimi, et lugere ne desine ; post finem enim nullus jam luctui locus.

Fragill me, Verbum, natura circumdedisti ; tu me plano novisti ; salutem ergo mihi impertire ne directes.

II.

Aliud alphabetum.

Meditare, misera anima, horrores extremi iudicii. Nuda enim et humi depressa rationem reddes omnium quæ per vitam fecisti, sive bona sunt, sive mala, sive justa, sive injusta. Quod si misericors fueris, misericordiam et tu nancisceris, salutemque invenies si alios salvos reddidisti. Nulla apud Deum personarum acceptio, et remuneratio ejus justa semper. Si igitur nudum vestisti, aut pauperis misertus es, aut ægrotantem visitasti satiasive fame vel siti laborantem ; si denique errabundos hospitio excepisti, scias, Dominum id multifarie redditurum esse. Quorum nihil tibi continget si egenorum preces aspernatus es, si fami ac siti alienæ non subvenisti nudosve fratres vestire recusasti. Nam cum posses miserorum allevare infortunium, deses mansisti.

Agestum, anima, horum omnium memor, aperi misericordiæ thesauros et da egentibus. Res fluxas amittendo mansuras possidebis.

Charitatem et fidem integram Deo exhibe, anima, et proximum tuum dilige sicut te ipsam. Sic regno cælesti digni judicabimur.

III.

In propriam animam.

Gemebunda, anima, et lacrymis manantibus peccatorum memoriam dele, et cura ne novorum, Deo irato, accurseris,

Christus, hoc quidem constat, misericors est ; at si forte vitam tuam perversam ac sordibus molarum actionum inquinatam abrumpere voluerit, cheu ! quid facies ? qui calicem amarum a Domino irato propinatum bibes ?

IV.

In dominum Stylianum protosecretarium.

Amici ejusdemque familiarissimi mortem quis facile tolerit ? Sic equus ab equo separatus mordet,

et bos bovis societate privatus lacrymas fundit.

Equidem amico eoque nobilissimo defuncto quid faciam? Lacrymis profecto offusus hæc ad te, Syliane, scribo, ad te qui mihi es dulce decus, in ærumnis consolator, in rerum adversitate auxiliarius; qui mearum in te partem curarum suscipis, philtrum qui es omnium dierum, insons erga insontem, cum libertate verba faciens, animi nequaquam ambiguus; qui me nonnunquam pusillanimitate erigis, qui semper in rerum discrimine præsto est: ad te. chari capitis desiderio vulneratus, accorro, qui unicum solamen in gemitibus et lacrymis habeo.

Commentaria in Lucam scripserit Metaphrastes, non nemo probare conabitur testimonio Theophanis Ceramei Homilia in quintum Mattheum Evangelicum; sic enim ille: Καὶ ὡς ἔν μιν, καὶ ἡμεῖς ἔβημεν ἀπεικόνισμα μεταφραστῆ, ἀξιόγραφον ἐπιτάφια παράγωμεν μάρτυρα Συμεώνην, τὸν τὰς μεταφράσεις εὖ μάλιστα ποιήσαντον ἀποστόλῃ, ὅτι τῷ εἰς τὸν ἕρπον Ἀνακῆ ἐπισημαίεται τούτου ποιούμενος. *Ac ne nos etiam sine probabili causa divinare velle videamur, fide dignum testem ad hanc rem producimus Symeonem illum, qui Metaphrases præclare composuit: satis igitur sit hic, qui in sanctum Lucam Commentario ita existimavit.* Qui id affirmaret deceptus ipse primum pravo verborum intellectu, alios postea, si ipsi fiderent, deciperet. Verum siquidem est, quemadmodum in Prophetas, sanctosque alios veteris Testamenti Virorum, necnon Novi, quorum in sacris Litteris mentio exstat, Commentarios scripsit, ita et in Lucam scripsisse, quis id negabit? Ergo et in Evangelium Lucæ Interpretationem. Ne minima quidem ex parte. Sanctorum, quorum Vitas composuit Metaphrastes, genus duplex invenio: alterum cujus in Scriptura memoria aliqua exstat; alterum cujus nulla. Cujus nulla est, ipse, quæ ex aliorum scriptis habuerat, narratione sua, temporis serie non turbata, digessit, et Vitas, reaque gestas, sive Martyria nuncupavit: cujus exstabat, verba illa, in quibus [136] continebantur, arripiens, et sua, vel aliorum antiquorum Interpretatione expoliens atque locupletans, res illius Sancti ita concinnabat, ut Commentarium potius scribere, quam res gestas illius narrare videretur: ideoque non alio titulo usus, quam Commentarii. Hinc apud illum, Ἐπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἐβανγελιστὴν Ἰωάννην. *Commentarius in sanctum Evangelistam Joannem.* Ἐπόμνημα εἰς τὸν μέγαν Προφήτην Δανιὴλ. *Commentarius in sanctum Prophetam Danielelem.* Ἐπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ Ἐβανγελιστὴν Ματθαῖον. *Commentarius in sanctum apostolum et Evangelistam*

A Ἴπκος διαστὰς ἔκκεται τῷ συντόμῳ,
Καὶ βοῦς στειρθεὶς τῷ συντόμῳ ἄκρῳ.
Ἐγὼ εἰ ἔρασω ζήλωθεὶς τὸν φίλον;
Φίλων τὸ καλλώπισμα, τὴν κορωνίδα;
Σὲ, Στυλιανὲ, ταῦτα ἄκρῳ γράφω,
Πρόσθεγμα τερπὸν, πᾶν ἐμῶν πόνων λύσις,
Κόπων βοῦθι, συμμεριστὰ φροντίδων,
Κοινωνί πόνων, καὶ πλείων τῶν χειρόνων,
Φίλτρον βέβαιον ὡς πρὸς ἡμέραν βλεπόν,
Φίλτρον φυλάξας, οὐδαιμοῦ φέρον φόγον,
Ἐλεύθερον φρόνημα, δικλῆς ξένον,
Ἐμῆς παρηγόρημα μικροφυχίας,
Ὅ καὶ πλείον μοι συνδέσθεις δεσμοῖς πύθου,
Ἄλυτος ἔλθετε πρὸς πνοάς νὰς ἐσχάτας.
Καὶ νῦν ἐγὼ σοῦ τῷ πόθῳ τετραμένως,
Καὶ μηδὲν εἶρᾶν εἰς ἀναψυχὴν πλείον,
Μόνους στενογραμοῖς καὶ σταλαγραμοῖς ἄκρῳ,
B Ψύχω τὸ πνεῦμα, σπένδομαι τὴν καρδίαν.

Matthæum. Ἐπόμνημα εἰς τὸν Προφήτην Ἀδαί.
Commentarius in Abdiam Prophetam. Ἐπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον Φίλιππον. *Commentarius in sanctum apostolum Philippum.* Ἐπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον Ἀνδρίαν. *Commentarius in sanctum apostolum Andream.* Ἐπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν ἀπόστολον. *Commentarius in sanctum Jacobum apostolum.* Ἐπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ Θωμᾶν. *Commentarius in sanctum apostolum Christi Thomam.* Parique ræse, Ἐπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ἐβανγελιστὴν Λουκᾶν. *Commentarius in sanctum Evangelistam Lucam,* et incipit: Εἰ καὶ δικαίου μνήμη μετ' ἐγκωμίων τιμᾶται, quod Leo Centuripinus expressius dixit, in sanctum Jacobum apostolum Zebedæi filium, λόγον καθ' ἑπόμνημα ἐν εἰδεί πανηγυρικῶν. *Oratio que vice Commentarii esse poterit in genere demonstrativo.*

Antonius Verderius in Supplemento Bibliothecæ Gesnerianæ in Catalogo exhibito a Grammatico recenset, *Symeonis Metaphraste Dioptram.* De qua nihil ipse habeo. Potuit illam, quemadmodum et alia scribere Metaphrastes, et forte scripsit, et modo alicubi latet. Nos non omnia vidimus. Neque quia nobis ignotum, ideo etiam nos fuisse scriptum existimatur.

His prope diebus cum a me de ætate Symeonis Metaphrastæ doctissimus ac eruditissimus Simon D. Wagnereckius percontatus fuisset, respondi, ut potui, misique eam Diatribæ partem, qua Symeonis ætas asseritur et stabilitur. Legit ille mea, examinavit, tandemque in nonnullis non absque ratione dubitans rescripsit. Ea lubet hic apponere, ut pene absolutam de Metaphrastæ rebus cognitionem habeamus, quibus addam et mea. Si dubitationibus illius satisfeci, bene est; sin minus, supplebit ille quæ deerant.

Nobilissime e eruditissimo Viro D. Leoni Allatio suo Simon Wagnereckius S.I. In Metaphrastæ temporibus pervidendis miram mihi lucem attulerunt

Litteræ tuæ: ita nimirum quotidie monumenta vetera
 τῶν ἡμετέρων beneficiis beant, quibus res plurimas disci-
 nus, etiam Baronio ac Bellurmino ignotas. Ac certe
 in hoc infinito sacræ antiquitatis recessu dici non
 potest, quam cupide amplectar tuam πνευματικῆς ἀποστολῆς. Porro inter cæterarum quidem rite il-
 lud evincis: si temere omnes illæ sanctorum Vitæ
 quæ Metaphrastæ nomen habent affixum, an affic-
 tum, a Metaphrastæ calamo fluxisse videantur, cum
 per ridiculo quodam paradoxo, [137] prope omnibus
 Christi sæculis vixisse debere: cum hæc Vitæ de di-
 versissimarum ætatum sanctis conscriptæ, sæpissime
 scriptorem suum, tanquam oculatum testem ad-
 ducant. Verum est h. c. loco, quod etiamnum forte
 possit expendi: quid si enim Metaphrastes eundem
 olim morem servavit, quem nuper Surius Patrum
 nostrorum memoria? Is quippe multas sanctorum
 Vitas a Latinorum veteribus quibusdam, ut puta-
 bat, sordidius scriptas, proluxiore passim stylo di-
 gessit, idque non in sua, sed auctorum, quos emen-
 dabat, personæ: quod quidem Surii factum, an satis
 ad eruditionem antiquariam prosit, non disputo.
 Mihi certe nulla in sacris antiquitas sortet, ut ene-
 randam ejus canitiem ornatu alieno indigere pu-
 tem. Illud aio, si quis aliquando e posteris longe post
 nos futuris ignorarem factum hoc Surii, et præsu-
 sionibus ejus amissis, solas divorum Vita a Surio
 editas inveniret (ut in Metaphraste scriptis, heu! fac-
 tum esse videmus), an non et ille demum perple-
 xissimus fieret in cognoscendis temporibus Surii,
 cum sæpe Surius in eorum auctorum persona, quo-
 rum stylum emendare se credidit, de diversissimorum
 temporum Sanctis testimonia passim ocula-
 tissima dicit? Vitæ igitur, amantissime Leo, annon
 et Metaphrastes quid simile fecerit, ideoque Cionitæ
 Alypii Vita, et aliæ similes, nihilo tamen secius ad
 Metaphrastem pertineant, qui quidem diversissimarum
 ætatum testem oculatum se dicere videatur, non quidem
 in sua, verum in Auctorum persona, quos loqui emen-
 datus docuit. Expecto mira cupiditate, quid sentias.
 De illo autem loco Metaphrastæ, quo se adhæsisse dicit
 Himerio, ut solere videmus τὸν πῶλον πρὸς μητρὶ, plane ad te hic, a par-
 tibus Bollandi mei discedo: nam re vera talibus ἁπο-
 κοριστικῶς dictis, Græci infinitis modis abundant,
 etiam cum de adultis loquuntur: sicut et Christus
 discipulos suos non utique tum ætate pue-
 rulos, παῖδᾶ tamen vocavit. Itaque propter alias
 etiam rationes a Te præclarissime positas, nul-
 lus dubito, Metaphrastem sub Leone Basilii Ma-
 cedonis filio confirmata jam ætate virum fuisse.
 Illa tamen Metaphrastæ alia scripta (cum ego
 præter divorum Vitas, et Odas quasdam in Me-
 næis sub Symeonis Logothetæ nomine nihil un-
 quam aliud viderim) illa inquam ejus alia scri-
 pta, quæ nulla et elegantissima per otium vidi-
 ste scribis, plane cognoscere aeo. Nam in hac no-
 bili Diatriba tua summo cum amore mihi trans-
 missus etsi Metaphrastæ te scripta infra enu-
 matorum pollicitus es, tamen aliis forte negotiis
 factum crediderim, ut præter scriptiorum Pselli

Catalogum de novo Metaphrastæ scriptorum sylla-
 bo adjunxeris nihil. In quibus tamen ipsis lucubra-
 tionibus Pselli, ne utique a te positam miror, illam
 ejus bene longam ad Xiphilinum Epistolam, qua vir
 ille aurum verum a se confectum gloriatur, ejusque
 artificii modum arcanissime indicat patriarchæ.
 Habeo eam cognitam mihi ex illa manuscripta
 Chrysophærum Græciæ amplius viginti Bibliotheca,
 quam inter Græcorum codicum suorum Cimelia
 noster Serenissimus possidet. Quod autem nos-
 trum hunc Metaphrastem nunquam monachorum
 albo adscriptum [138] fuisse suspicaris: in eo te,
 amicissime rogo, ut unicum opinionis contrariæ
 firmentum perpendas. Nam Josephus Methonen-
 sis episcopus in Defensione contra Marcum metro-
 politam (exstat hic liber in conciliis Græco-Latinis,
 editionis Romanæ ad finem concilii Florentini) Syme-
 onem hunc Metaphrastem a Græcis dictum esse
 Theologum τὸν νεόν, ait, seu Juniorem: ut jam mer-
 to sentire quis possit, illum Symeonem Theologum
 juniorem, seu νεόν (cujus orationes tres et viginti
 noster Jacobus Pontanus e codice Bavarico edidit)
 esse Symeonem Metaphrastem, qui denique factus
 sit monachus et præpositus monasterii S. Mamanti-
 tis, fortas: e tot Sanctorum exemplis permotus, quo-
 rum ille Vita conscripsit. Certe sicut Græci in Me-
 næis Odas Symeonis Metaphrastæ vocant Odas Syme-
 onis Logothetæ, quia nempe Magnus aliquando
 Logotheta fuit, id est supremus Imperatorum Græ-
 ciæ Cancellarius: cur non similiter, omisso Meta-
 phrastæ nomine (quod ille a Vitis sanctorum accepit)
 Symeonem tantum Theologum Juniorem, vocare
 alibi possit? Cum præsertim Josephus Methonen-
 sis testetur eum reipsa Theologi Junioris nomi-
 ne indigitatum fuisse, ad distinctionem divi Nazian-
 zenii: qui vetus quidem Græcorum Theologus
 est: attingi hanc rem paulo plurius in Prolegomenis
 num. 28, fol. 106, etiam ex mente Gretseri. De
 seniore Psello, vel antequam rescriberes mihi, cogi-
 tabam jam dudum, te a Bollando nostro desenti-
 re non posse. Cum enim se ipsum Metaphrastes in
 sanctæ Theoctistes Vita (quam ab eo scriptam esse
 se ipso monstrante, Junior Psellus affirmat) sub
 Leone Basilii Macedonis filio publicis muneribus
 esse functum ostendat, quem tamen Cæsarem se-
 nior Psellus longe præcessit, non utique potuit
 ipse senior Psellus. Metaphraste jam defuncto,
 encomium illud scripsisse, quod apud Surium, et
 alios nomine Pselli circumfertur. Itaque nescio
 quid doctissimo Bollando nostro eveniret, cum eam
 de seniore Psello sententiam tibi tribuere: quan-
 quam Te inter doctissimos et viros omnino tantos
 recenset (ut ibidem loquitur) quos suo plane me-
 rito colat. Est autem fragili vitæ hoc proprium,
 ut vel festinatione nimia, vel difficultatibus aliis
 absorpti, non semper rite assequamur, quæ alii
 sentiunt. Sicut etiam arbitror, Lansselium nostrum
 nullomodo a te dissentire, licet in verbis aliquantulum
 discrepet, cum nostrum Metaphrastem sæculo
 Christi decimo posuit. Nam quod tu temporis spa-
 tium ab anno Christi nongentesimo usque mille-

simum, sæculum Christi nonum appellas (nempe A decursum, ac jam plane completum), id omnino temporis spatium Lanseolus noster, sæculum Christi decimum vocat, nempe inchoatum, et adhuc currens millesimoque Christi anno perfecte complendum.

De Parallage tonorum Joannis Lascaris in gratiam meam exscripta, οἷα μὲν σοὶ χάριν τῆς πλείστης. Vellem tamen, ut hic scriptor has ipsas nudas tonorum differentias definitionibus suis explicasset. Amo mirum in modum incredibilem amoris erga me tui abundantiam, cum res tam multas, mihi que insigniter utiles, ac prope necessarias e manuscriptoris codicibus [139] vestris perliberaliter communicare libuerit. Agam: ego in parte secunda mea, quod in prima jam cœpi: atque germanitate summa, ut vel patria mea requirit, iterato fatebor, quam multa, mi Leo, ab excellenti eruditione tua didicerim. Francisci Scorsi nostri Theophanem, nunquam hactenus vidi: non dubito eruditum valde interpretem esse: sed de ejus Cœiamet atate unaque de summa Rogerii φιλοτιμίας in appetendo titulo Regis, tecum plenissime sentio ex pluribus causis: proinde illa de Rogerii nomine subtilitas, tanquam mendosa ἀνὰ τῆς ῥόγης posita fuerit, plus me delectat, quam movet. De Genebrardo quid dicam? Tuntumne virum in illis Suidæ verbis intelligendis, quæ mentionem de Symeone Logotheta faciunt, tam turpiter labi? At ille Caminiata, quem in tua diatriba citas, quis est? nam et hunc nunquam editum puto, ut et Cinnamum illum, cujus nunc tamen editionem Possinus noster adornat. Ita nimirum ego, qui jamdiu Græcorum auctores omnes cognoscere studeo, adhuc infinitos superesse cerno, quos nesciam. Licebit hic rideas, mi Leo, memor triti illius de Mucedone propter Democriti mundos infinitos irato; ut qui nondum vel unum probe subegisset. Mitto nunc simul et semel totam partem hanc primam; utque illam in pignus amicitiae nostræ Dominatio Vestra acceptare dignetur, δέομαι τῆς σῆς φιλοφροσύνης τῆς πάνυ. Monachi 29 Maii 1648.

Humanissimis his litteris mihi ob novas turbas in Bavaria exortas principio mensis Septembris redditis, statim ita respondi: Admodum Reverendo Patri, Doctissimoque Simoni Wagnerechio Leo Allatius S. P. D. Mea de Symeone Metaphraste dicta proburi abs te, triumpho et gaudeo: jam enim ad adversariorum telis, morsuque tutus vix ero a Doctissimo, et rerum harum callentissimo probatus. Ut verum fatear, hærebam antea non parum, pendebamque animi, mihi que quodammodo metuebam inscius, an quæ ipse de Metaphrastæ ætate, et aliis disputaveram, tibi placitura essent, neque potius ad correctionem, quam ad gloriam comparata. Quid enim sperare poteram in rebus occultissimis, et a viris tuæ Societatis apprime eruditissimis adeo solide pertractatis ingenio mei tantillo viribus nisus? Dum interim laudor abs te pluceoque, laboris jam suscepti nec modo penitet nos penitebiti imposterum: imo ad similia scru-

landa etiam non requisitus appellam animam. Factum Surii non probas, nec ego laudo: nec puto alii, nisi de sæce homines laudabunt. Mutare styllum, mutare rerum et personarum faciem, membra etiam ipsa in meliorem statum, ut videtur componere, posteaque pro iisdem primis dividere ac publicare, astutia est, fallacia est, fraus est, auctoribus piis sursum versum os officia sublinere est, ut nihil de sententia dicam, quam an mutato stylo, firmam in omnibus ille tenuerit judicent alii. Ni forte apud nonnullos veniam sibi inveniet fraus ab ipso, qui eam comminiscitur, professa. Sed quis minimum excusabit eam apertam fraudem non esse, cum Lector Suriana ab auctoris geminis verbis dignoscere non valeat? Poterat ille sua characterum alio, atque alio genere in ipsa editione ab aliis distinguere, ut fecere in Interpretatione Thucydidis a Valla conscripta Stephanus et Portus. Tum Surio gratias ageremus, quod illius opera, et auctorem veterem [140] haberemus, et illius studio elegantiorum, et ictu oculi et Suriana, et Auctoris verba, sententiasque conferemus. Mihi sane æque ac tibi simplex illud, minimeque fucatum dicendi genus, quod tantopere admirata est Christiana antiquitas summopere perplacet, et veritas ab omni ornatu denudata unum acrioribus stimulis ad pietatem excitat: non ita tamen ut res illæ elegantiori stylo expositæ, et amœnioribus colorum flosculis intermixtæ rejiciantur. Complector summe elegantes, et Latinas dicendi formulas cum veritate conjunctas, quibus doctior factus una pietatem addisco. Sed mihi sermo est de mutato in aliorum scriptis stylo, posteaque illis Auctoris primi nomine sine ulla mutationis nota dicenditis. Videndum est, An et Metaphrastes quid simile fecerit. Videamus. Psellus, qui omnia Metaphrastæ studia in scribendis Vitæ sanctorum accuratissime persecutus est, quamvis dixerit, male comptas, inurbaneque consciptas elegantiore stylo enarrasse, nunquam tamen dixit, in aliquibus styllum immutasse; in aliquibus ita ut erat reliquisse: postmodum Vitam illam sub primi scriptoris nomine publicasset. Quod et verum est; nam Symeon Vitæ, quas sibi scribere proposuerat, ita in alium sermonem extulit, ut prope jam essent elocutione a primis illis diversæ, ideoque suas Μεταφράσεις, Metaphrases, in aliam nempe linguam conversas vocavit, et sub suo nomine, abolito veteri scriptore, edidit. Et licet in antiquis scriptoris fieret mentio, Metaphrastes tamen illius suppresso nomine, ne tempora confunderentur, reliqua sibi probata scripto consignavit. Ubi vero scriptoris Antiquioris memoriam facere voluit, id ita fecit, ut non videretur illius Vitæ, quam commentabatur Symeon, auctor, sed alterius, quæ ante ipsum circumferebatur. Vitam enim illam ante se conscripsisse fatebatur hunc, vel illum scriptorem. Id exemplo potentius fiet. In Vita Symeonis Stylitæ in Mandra: Συμεώνην τὸν πάνυ, τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης καὶ ὅσοι τῆς γῆς ἄλλο τι μέρος λαχέτω Ἐλαχον. Οἱ μὲν ὄψαι τὰ ἐκείνου, οἱ δὲ ἀποτῆ παραλαβόντες,

της τρυφῆν τὸν ἄνδρα πεποιήνται. Μέγας τοίνυν ἄν, καὶ πολλὸς τὴν φήμην γενόμενος, πολλῶν καὶ τῶν συγγραφῶν· ἀλλ' οὐδείς οὐδέπω κατὰ τὰ κατ' αὐτὸν διεξῆλθεν, οὐδὲ εἰς ἅπαντα καθέκαστον, οὐδὲ ἀκριβῶς, ὅπως ἕκαστα εἶχον, κεν. Ἀλλὰ τοὺς ἄνω χρόνους ἐν κεφαλαιώδε- τιτοματι: εἰπόντες, ἕνιά τε τῶν ἐν μέσῳ παρ- ον, καὶ οὐδὲ πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος τῶν τούτου- ων ἦλθον· ἡμῖν δὲ χρήσιμος ὁ περὶ αὐτοῦ ἔσται, ἄνωθεν τε ἀρχομένοις, καὶ ἐπὶ τὰ τελευταία ἄρδὸς καταδιδάσκει τὴν διήγησιν. *Magnum Sy- meon, ingens orbis terrarum miraculum, et ex in- iis terræ regiones alias atque alias incoluerunt, im res gestas illius oculis, quidam auditu per- ntes, viru n linguæ suæ delicias fecere. Ma- itaque hic cum esset, et fama illius esset un- i pervulgata, multos habuit suarum rerum lores; sed nemo unquam ad hæc tempora s persecutus est, nec universas colligendi m insumpsit, neque accurate, ut singula ac- e, scripto signavit; sed superiores annos capi- pendio digestis describentes, nonnulla, media fuere, silentio involverunt [141], nec arum actionum exitum pervenerunt. No- ero erit sermo de eo proficuus, qui ab an- is incipimus, et ad viri postremas actiones tionem dirigimus. *Vitam sancti Joannis monis scripsisse Sophronium et Joannem ha- r Leontio Cyprio in Supplemento Vitæ illius:* μὲν οὖν καὶ ἑτεροὶ φθάσαντες πρὸ ἡμῶν κάλ- τε καὶ ὑψηλότερα περὶ τούτου τοῦ ἀρχιερέως κυματίου ἀνδρὸς ἐφιλοσόφησαν, δυνατοὶ ὄντες C καὶ λόγῳ, λέγω δὴ, Ἰωάννης καὶ Σωφρόνιος ἰσεθεῖς καὶ φιλάρετοι, καὶ τῆς εὐσεβείας ὄντες αἱχοι. Ἀλλ' ὅμως καὶ τοιοῦτοι τυγχάνοντες ἕξιας, καὶ αὐτοὶ τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἀπελεί- ν, καὶ ταυτὸν πεπόνθησιν, οἷον εἰ τινες φιλό- γεωργοὶ ἄμπελον εὐθαλῆ καὶ καρπάρων ντες, ὅτι καταλείψουσι πάντως ἐκ τῆς τοῦ ἰῦ εὐλογίας, καὶ μὴ βουλόμενοι τοῖς κατόπι- κῶτων ἀκολουθοῦσι πεχωοῖς ἐπιρωρολογοῦμένοις, ἴμπελον, ἐξ ὧν ἔσμεν καὶ ἡμεῖς ἐλάχιστοι. Εἰ καὶ πάσῃ αὐτῶν δυνάμει εἰ πικρόσοι οὔτοι τὴν πον ταύτην ἐλαίαν ἀληθῶς διὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἰων ἐλαίων, τὴν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, ὡς φησὶν ἠρδὸς Δαυὶδ πεφυτευμένην τρυγῆν ζήλῳ Θεοῦ ἴδουσιν· ἀλλ' ὅμως διέλαθεν αὐτοὺς ἡ πολλὸς D ἐλαίας καρπός, καὶ τὴν ἡμετέραν εὐτελῆ καὶ ἄν προθυμίαν προσδέξασθαι, ὡς τὰ δύο τῆς ε λεπτά. Οὐ γὰρ ἐκείνους διαβάλλοντες, οὐδὲ ἰνόμενοι τὴν αὐτῶν θεοδώρητον σοφίαν μιμεῖ- τὰ τοῦ δικαίου κατορθώματα συγγαφῆ παρ- α ἰσεπέυσσαμεν. Jam enim et alii ante nos opti- jumæque sublimiora de hoc præsulè, et admi- o viro philosophati sunt, qui opere et sermone in modum præstant, Joannes et Sophro- pii et studiosi, pietatisque propugnatores. untamen licet tales dignitate, Viri virtute in- res fuere: et subiere laborem æque atque*

agricolæ industrii et diligentes, qui vitem fecundam et fructibus uberem vindemiantes, omnino ex illius fructus benedictione, etiam nolentes iis, qui retro eos sequuntur, pauperibus fructus decerpentibus, aliquid prætermittunt. Ex quibus nos quoque sumus minimi. Licet enim totis viribus sanctissimi hi vere hanc olivam fructiferam, propter abundantes in ea olivas in domo Dei, ut ait hymnodus David, plantatam vindemiare divino zelo studuerunt, nihilominus fugit ipsos multos olivæ fructus, Deo providente nostrum humile, segneque studium accipere, quemadmodum viduæ æra minuta duo. Neque enim eos criminantes, neque tanquam eorum a Deo donatam sapientiam æmulari volentes, Justi facinora scripto tradere suscepimus. *Metaphrastes ex his, nec non et Leontio sua hausit, dum scripto consignat Eleemosynarii Vitam. Videamus ergo quam ratione, quæ illi de se dixerunt, ipse referat et pertractet.* Σήμερον ὁ ταπεινὸς Ἰωάννης, εἶπεν, μισθὸν, οὐδ' ὑπό τινας οὐδένα διεκομίσατο, μηδ' ἔσχε μικρὸν τι καὶ τὸ τυχὸν ἐξέλασμα ὑπὲρ τῶν μεγάλων αὐτοῦ καὶ πολλῶν σφαλμάτων προσενεγαεῖν τῷ Χριστῷ· ὥσπερ γοῦν οὐδὲ ἄλλοτε ποτε. Ὁ τοίνυν ἱερὸς Σωφρόνιος εἰς δ τὸ ῥηθὲν αὐτῷ ἐβούλετο, χεῖρειν, ἔφη, σήμερον ἔδει, καὶ εὐθυμεῖν, μακκαριώτατα δέσποτα, ἀνθ' ὧν οὕτω τὴν πιστευθεσάν ποιήμνην ζῆν ἐν εἰρήνῃ παρεσκεύασας. Hodie humilis Joannes mercedem nullam a quoquam retulit, nec habuit pusillam et vitem expiationem pro [142] magnis suis multisque erratis, quam Christo offerret: quemadmodum nec usquam alias. Sacer itaque Sophronius, in quem dictum direxerat, Gaudendum esse hodie, dixit, hilariterque diam traducendum, Beatissime domine, propterea quod gregem tibi concreditum in pace vivere effcis, etc. *Scripserat de Inventio- ne Capituli S. Joannis Baptistæ Marcellus Archi- mandrita, scribit et Metaphrastes; sed Marcellus:* Ἀπεκαλύφθη δὲ μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν εἴδει ἀστέρου πυρὸς ἐμοὶ τῷ ἐλαχίστῳ ἀδελφῷ Μαρκελλῶ κατὰ τὰ ὑποτεταγμένα ὀράματα πίστιν ἔχον. *Revelatum est autem cum timore et tremore in specie sideris ignei mihi minimo fratri Marcello, secundum sub- jectas visiones fidem habens. Et,* Κατηξίωσαν ἐμὲ τὸν ἐκτουτοῦ δούλον Μαρκελλον θεατὴν γενέσθαι τῆς προ- κειμένης ὀράσεως. Εἶδον γὰρ ἐν ὀράματι τῆς νυκτός. *Dignatus est, me servum suum Marcellum spectato- rem fieri præsentis visionis. Vidi enim in visione noctis. Metaphrastes:* Μαρκελλος τις τὸν βίον ἐπιφρ- νῆς, τὸν τρόπον θεοφιλῆς, δς καὶ μονῆς τῆς κατὰ τὸ Σπήλαιον καθηγεῖτο, κατὰ τινα νύκτα τῆς μέσης ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν ὄναρ τοιοῦτον ὄρα, δς καὶ τὸ ὄρθεν τοῖς ὑπ' αὐτῷ διηγεῖτο, οὕτως πρὸς λέξιν διεξίών. *Marcellus quidam vita illustris, moribus pius, qui monasterio, quod in Spelæo est, præerat, nocte quadam mediæ jejuniorum hebdomadis vi- sionem hanc intuetur, visumque sibi subjectis enar- rabat hæc ad verbum enuntiāns. Quæ itaque alii de seipsis in rerum gestarum serie, dum scripto vi-*

tam aliorum enarrant, pronuntiant, Metaphrastes non sibi, ac si ipse loqueretur, quod Surius fecerat, sed eorum personis, quando opus est, appingit; sapius etiam, nulla eorum facta mentione, rem ipsam meram veluti alius enarrat. Conferri possunt Vitæ sanctorum ante Metaphrastem ab auctoribus Synchronis scriptæ, quæ certe adhuc supersunt plurimæ, cum descriptis a Metaphraste. Nihil ibi commune invenies. Sua de se narrat Metaphrastes, aliorum ut aliena et Scriptorum antiquorum propria, non facta, neque personas cum suis confundens, ut aliena prosequitur. Quare cessat dubitatio de illis Vitis, quæ sub Metaphrastæ nomine veniunt, ex ipsis tamen colligitur alios, non Metaphrastem, fuisse illarum scriptores. Adde etiam, si lubet, Vitam sancti Eustathii et sociorum ante Metaphrastem scriptam, cujus illud est principium: Πρόκειται τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἐκ φύσεως. Scriptor in Proæmio refert, sua ætate tantum illuxisse virtutem: Οὐδὲν οὖν ἤττον προεθέμην προσθεῖναι τοῖς ἐγγράφοις τῶν ἀρχαίων ἀνδρῶν ἀνδραγαθήμασιν, καὶ τῶν ἐν τοῖς χαιροῖς ἡμῶν κατορθωθέντα πρὸς εὐεργεσίαν μὲν τῶν ἀκούστων, ἐπιστροφὴν δὲ τῶν φασκόντων μὴ δύνασθαι τὸν τοιαῦτα κατορθοῦσθαι, ὅσα ἐν τοῖς παλαιότεροις χρόνοις. Non minus itaque mihi proposui aliis antiquorum præclare gestis, scriptoque mandatis addere, et quæ nunc hac nostra ætate summa cum laude patrata sunt, tum ad utilitatem audientium, tum eorum conversionem, qui dicunt non posse hoc ævotalia absolvi, qualia antiquitus facta sunt. Cum suam ex eodem Metaphrastes scriberet, nihil simile suis interseruit, sed alio proæmio appicto, cætera narrat de suo, ut frustra Scriptoris ætatem in Metaphrastæis quæras.

[143] *Scripteram in Diatriba mea alia quoque Metaphrastæ scripta egisse, quæ tamen in Diatriba ante transmissa non habebantur. Ita est. Et plane in Diatriba egi abunde de illis. Illa tamen transmissa non sunt, quod nec Diatriba ipsa integra, sed tantum ea pars, in qua de ætate Metaphrastæ, de qua per tuas percontatus fuero, agebatur. Agitur in ea de aliis Symeonibus, quorum memoria est apud veteres, vel recentiores aliquid Græce scripsisse. Inter eos non infimum sibi locum occupat Metaphrastes, cujus pleraque examinantur; vitæ etiam pleraque ab eo scriptæ a supposititiis discernuntur; numeranturque alia scripta præter Vitas et Canones, quos te vidisse in Menæis refers. Ea sunt preces variæ, orationes, sive laudationes in sanctos, orationes morales xxiv, ex divi Basilii operibus, sententiosa capita de suo cxxxi, ex sancto Macario Ægyptio cl. Epistola, carmina varii generis, Dioptra, quæ tamen in Pselliana Diatriba perperam perquiruntur, ubi Pselliana tantum scripta numerantur; etsi neque illa omnia, cum post vulgata Diatribam allatus mihi fuerit eodex Manuscriptus, tunc, madoreque confectus, in quo multo plura ipsius Pselli reperiuntur. Lege, quæso, meæ Diatribæ paginas 45 et 88. Ibi inter alius Pselli incubrationes, epistolam ad Xiphili-*

num de Chrysopeia pluribus videbis expressam.

Josephus Methonensis episcopus adversus Marcum Ephesium Metaphrastem vocat juniorem Theologum, ex quo merito quis dixerit, Symeonem juniorem theologum, cujus orationes tres et viginti, et alia Jacobus Pontanus Lutine edidit, esse Symeonem Metaphrastem, qui denique factus sit monachus et præpositus monasterio sancti Mamantis. Et sane Græci Symeonem hunc quemadmodum solo Logothetæ nomine exprimunt, quia nempe magnus aliquando Logotheta fuit, cur non et similiter, omisso Metaphrastæ nomine, tantum theologum juniorem vocare alibi possint, ad distinctionem divi Nazianzeni, qui ante eum Theologi sibi nomen vindicaverat? Cum de hoc fusius in Diatriba de Symeonibus egerim, paucis me hic expediam. Verum est Symeonem Juniorem theologum monachum fuisse. Verum est Metaphrastem sub Logothetæ tantum nomine intelligi: male tamen juniorem theologum cum Metaphraste confundit Methonensis, aliquorum codicum manuscriptorum auctoritate deceptus, qui tractatulus Symeonis præpositi sancti Mamantis sub hoc titulo notant: Τοῦ Μεταφραστοῦ Κυρίου Συμεῶν, καὶ ἱεροῦ Θεολόγου περὶ προσοχῆς, ἢ προσευχῆς. Metaphrastæ Domini Symeonis et Junioris Theologi de Attentione sive Oratione. Et, Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ καὶ ἱεροῦ Θεολόγου ἕτερα κερύλλια: Symeonis Metaphrastæ et junioris Theologi alia Capita. Ut reliqua præteream, unum eundemque fuisse Symeonem Metaphrastem et Symeonem sancti Mamantis præpositum tempora ipsa non sinunt. Metaphrastes vivebat sub Leone sapiente Basilii filio, sancti Mamantis præpositus sub Alexio Comneno, qui ejecto Botaniato imperium occupaverat, [148 sic] Metaphrasta junior fere annos septem, et ducentos. Id firmatur ejusdem Symeonis testimonio, qui Orat, 13 ait: Ἀπὸ τῶν δὲ ἐξακισχιλίων, καὶ ἐξακοσίων, καὶ ἐπέκεινα τούτων ἔτεσι διαμένεις ἀὐτοκρατορίας τῶν ἀνθρώπων, nempe diabolus. Sexies mille sexcentis et amplius annis permansit hominum hostis. Supputat, Græcorum more, ab orbe condito: quare erit hic annus Christi 1092. Et ἐξακοσίων integris syllabis describitur in Palatino. Sed si cum aliis legamus διακοσίων, ducentis, ut representavit Pontanus, adhuc isti Symeones ætate diversi sunt, et Symeon Metaphrastes erit Theologo junior mininum annos 194, si Symeon Xerocerci anno mundi 6200. scriberet, qui respondet anno Christi 692, sub Justiniano Rhinometo ante Iconomachorum hæresim annos circiter triginta. Quod si Stephani junioris a Copronymo ob defensionem sacrarum imaginum interfecti anno Christi 767 meminuit, et sic etiam erit multo Metaphraste antiquior, anno forte centum. Sed qui potuit anno Christi 602 vivere Stephani junioris meminisse, martyrium passi anno 767, annis 75 antiquior? Hinc in hoc secundo numero error manifeste colligitur, et consequenter primus numerus verosimilior est, quo hic Xerocerci præpositus Metaphrastæ posterior est. Quicquid tamen sit, omnino concluditur altum esse

Symeonem Metaphrastem, et alium Xerocerci præpositum, ruereque argumentum:—Præflectus Xerocerci fuit monachus, ergo et Metaphrastes,— cum longe hi duo diversi sint: ideoque male inferitur ex eo, quod præpositus Xerocerci monachus fuit, Symeonem Metaphrastem monachum fuisse. Sed de his, ut jam dixi, fuisse in Diatriba.

*Sed Metaphrastem monachum non fuisse, quando etiam ista, quæ de Xerocerci præposito, et aliis dicitantur vera non sunt, unde id habet Leo? Habet confirmata jam ætate uxori obnoxium fuisse: nec unquam postmodum legit, eundem ea demortua, nuptiis solum alio se vitæ genere astrinxisse. At potuit, ita annuente uxore, et sese in monasterium trudente, vel etiam morti proximus pro more Græcorum, et præcipue Magnatum, monasticum habitum induere. Potuit, non abnuce: fecit ergo. Hoc vero probandum est. Ipse oppositum habeo: donec contrarium auctoritate non stabiliatur, nunquam ipse manum dabo. At opinione Græcorum infectus, quod et habitu omnia delerentur peccata, in ipso vitæ sine habitu assumpsit. Hoc etiam a contrarium essentibus probandum est. Non id præcipuum pietatis monumentum siluisset Psellus, cum ejus laudes reliquas prosequitur. Adi verba. Μύστοις δ' οὐκ ἂν στεφανωθείη, ἀριστείας στεφάνοις ὁ θαυμαστός οὗτος ἀνήρ; μᾶλλον δὲ πόσοις οὐκ ἂν ἤδη κατέστεπται, ἀνδράμουν πρὸς Θεὸν, καὶ πρὸ ἐκείνοις χορευῶν, ὧν ἐνταῦθα τὰ ἴβη, καὶ τοὺς βίους συνέγραψεν, Ἐδείξε γὰρ κἂν τῷ τέλει ὁποῦτος ἀπόψῳ ὁ διεσπουδασμένος βίος ἐτύγγανεν. Οὐ γὰρ ὡσπερ τετραῆσθαι αὐτὸν οἱ συνευροκότες φασίν, οὐδὲ διηρῆσθαι· ἀλλ' ἐψέκει ὡσπερ τινὸς δέσμησ ἐλευθερουμένος, καὶ ἰλαρῶ πρὸς τοὺς ἄγοντας ἀγγέλους ἠνατεινόμενος νόματι καὶ πικρῷ ἐπιδιδούσ ἐκαστὸν τὰς ἐκείνων χερσίν, ἵνα ταχὺ ἀνασταθῆ τοῦ σώματος. Καὶ ἐτεθνήκει κὲν οὕτως· εὐδοκίας δὲ αὐτίκα πάντα ἐγε γόνει μεστά. «*Quam multis autem fortis viri coronis non [149] fuerit coronandus hic vir admirabilis? Imo vero quibus non est jam coronatus, cum ad Deum ascenderit et apud illos ducat choros, quorum mores et vitam conscripsit? Nam vel in fine ostendit qualem vitam egerit: non enim cum veluti abscissum aut divisum fuisse dicunt ii, qui viderunt, sed videbatur, veluti a quodam vinculo liberatus, et hilari vultu se extendere ad ducentes Angelos, quo modo se ipsum traderet illorum manibus, ut cito emigraret corpore. Et sic quidem est mortuus; omnia autem statim copia summi odoris complexit. Qui minutiora ista prosequitur, non tacet majora. Dices ex taciturnitate argumentum nihil concludere. At loquente eodem Metaphraste in ætate provecta, uxore et filii impediebatur, quorum eὐημερίαν καὶ εὐπορίαν, felicem successum et abundantiam, inter alia promisit senex ille Parius: quos etiam illi superstites fuisse nullus dubitaverit. Sic enim Deus amicorum suorum facta repensat. De uxore cum oppositum non asseratur, merito quid dixeris? Videt omnino Pselli in eundem Officium tibi eam a me transmissum. In eo sane cum scripsit de monachatu, quando is fuisset, mentio inculcanda esset, inter non minimas illius lau-**

des, alium silentium est: de omnibus aliis fortasse Psellus verbosior est, quam lector vellet.

Joannes Caminiata clericus et Cubuclesius Thessalonicensis, Leonis Sapientis imperatoris Constantinopolitani temporibus florebat, genere nobilis, divitiis affluens, cum Leo Tripolita ignominiosa fidei Christianæ adjuratione infamis, potens classe virisque, anno ac impetu disjectis muris inflammavit, et miseris modis funestavit: vivos præter paucos Imperatoris ære redemptos, classi impositos captivos ad Tripolitanos agros abduxit; inter eos non postremus fuit hic Joannes cum patre, et universa familia, qui alienis pererrans regionibus ad Gregorium quemdam doctum equidem et studiosum virum, nil impense poscentem, universam excisæ patriæ historiam non ineleganter prosecutus est: ita tamen omnia exsequitur, ut non scribere, sed pingere, ponereque ante oculos videatur. Næ ille durior adamante est, qui tantum sibi imperare poterit, ut inter legendum lacrymas cohibeat, nec illis subjectas oculis chartas conspergat? tanta est in lacessendis Christianis Barbarorum immanitas, tanta in affligendo perdenoque humano genere efferata sævities, tanta in amolendis sacris ædibus perversitas. Hunc Joannem de excidio Thessalonicensi, et aliam Joannem Lectorem, itidem Thessalonicensem de obsidione et excidio altero Thessalonicensi sub Murate Turcarum Amera, et Constantinum Porphyrogenetam de vita et rebus gestis Basilii Macedonis cum nonnullis aliis Græcæ et Latine (si Deus dederit) utilitati Republicæ litterariæ evulgabo.

Cinnamus, descio quo suo fato, a quibusdam Sinnamum dicitur, reluctantè apertissime Vaticano Codice, ex quo exempla cætera exscripta sunt. Cinnamorum familia ad hæc usque tempora non contemnenda in Græciâ agnoscitur, Sinnamorum nulla est; quæ etiam si esset, cum illa (150) Historia Cinnamum præferat auctorem, frustra operam ludunt, qui aliter proferunt, posterioris exscriptoris incuria decepti. Cinnamorum mentio habetur apud Psellum Michaelum;

Τοῖς ἐν πνεουσι, καὶ συνουσιομένοις,
Συγκλητικοῖς, ἄρχουσι τῆς Ἐκκλησίας,
Βάρδοις, Προκοπίοις τε, Κιννάμοις πλείον,
Ὀσπιτροῖς, Ἰπομιμνήσκουσι τε,
Κλητεῖς, ἀνλήτοις, γνωρίμοις, ἀνωνόμοις,
Πρώτοις, μεγίστοις, ἐσχάτοις, παρεσχάτοις,
Ἐμοῖς ἀδελφοῖς καὶ φίλοις, καὶ συντρόφοις,
Τὰ πάντα μίγδην τοῖς ὁμοῦ μεμιγμένοις.
Οὐ γὰρ διαίρειν βούλομαι τὰς ἄξιας.
Οὐδὲ φθόνου πρόσκομμα γίνεσθαι θέλω.
Εἶς εἰμι, καὶ κάτοικα δεσπότην ἔνα,
Καὶ πάντας ὑμᾶς ὁμογνωμονήσαντος.

Vivebat is sub Manuele Comneno, cujus res gestas oculatus ipse testis pluribus libris digessit, quemadmodum et Joannis Manuelis patris. In codice tamen Vaticano septimi, nec ultra, legitur. Quod inde factum existimo, quod ille codice exscribebatur, cum Constan-

tinopolis, terra marique obsessa, tormentis bellicis a Mahumetanis oppugnabatur, ut exscriptor in margine adnotaverat. Dei postmodum justo judicio urbe hostibus tradita, exscriptio quoque illa post aliquot paginas finem habuit, vel expugnatione urbis, vel infortunio, utinam non cæde, exscriptoris interturbata. Quidquid tamen sit, actor elegans est, si quis alius; formulis dicendi peregrinis sæpius utitur, figuris ex Sophistarum penu. Periodi illi concisæ, plenæ, nisi cum compositionis novitate asperantur et obscurantur. Totum se, ut verbo extricem, ad Procopium componit. Et mirum est, inter tot alios posterioris sæculi scriptores, tumultuarie in dicendo, scribendoque delirantes, hunc tantum sapuisse. Non nemo dixerit eum nimium sibi indulgisse in enarrandis rebus Græcorum, quas majores, quam erant, fecerit. His tamen respondebit Thucydides: Μέγρι τοῦδε ἀνεκτοῖ οἱ ἔπαινοι εἰσι περὶ ἐτέρων λεγόμενοι, ἐς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἱκανὸς εἶναι δρᾶσαι τι, ὧν ἤκουσε. Τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φρονούντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν. Eatenus tolerabiles sunt alienæ laudes, quate-

nus se ipsum quisque parem arbitratur alicui illarum assequendæ: quibus vero imparem, eis invident, lidemque non habent. In pontifices Romanos, cum sese tulerit occasio, semper, et acriter intemperans est. Sed hæc æquius clii examinabant.

Accepi Marianæ pietatis Græcorum primum partem integram. Gratias ago immortales, excitabo me ad illam lectione tam suavi et docta, notisque eruditissimis velut lapillis gemmeis utique inspersa Ne succumbas oneri, quæso, in tanta temporum nostrorum calamitate. Mariana ipsa pietas tuos in laboriosissimo negotio maximi subsidiis conatus sufficit. Nuntiat mihi jam finem habuisse syntagma meum de Concensione perpetua Ecclesie occidentalis atque orientalis cum dissertationibus meis, altera de Dominicis et Hebdomadibus Græcorum; altera de Missa Præsanctificatorum, Amstelodami, sive Colonie editum. Romæ nondum visum est. Vale, vir præstantissime, et me tui obsequentissimum, ut facis, ama. Romæ MDCCXLVIII. Septembris XXV.

CERTI AUCTORES GRÆCI,

Allatiano primo Indiculo, alii a Metaphraste, qui Sanctorum Vitas ac Encomia scripsere. Numeri ad eos te revocant quos in textu inter uncas posuimus.

A

Alexander monachus in S. Barnabam apostolum, 99. De Inventione crucis, 110.

Ammonius monachus, de Monachis in Raitu et monte Sina occisis, 86.

Amphilochius Iconiensis, Basilii Vitam et Miracula, 81. In Magnum Sabbatum, 92. In Symeonem, 108. In quadriduanum Lazarum, 113. In Heiparam et Annam et Symeonem, 107. Est Theodoti Ancyrani.

Anastasius Sinaita, in eos qui in Christo dormierunt, 111. In Transfigurationem, 116.

Anastasius Theopolitanus archiepiscopus, de Rebus in Perside gestis, 83. In festum Occursus, 104. In Annuntiationem, 109. In eandem, 111.

Anatolius episcopus Thessalonicensis, in Præcursoris Decollationem, 92. In eandem, 104. In eandem, 115.

Andreas Cretensis, in Georgium martyrem, 87. In Annuntiationem, 91. In quadriduanum Lazarum, 98. In Transfigurationem, 103. In humanam vitam et defunctos, 103. In Præcursoris Decollationem, 106. In vivificam crucem, 98 et 109. In Ramos Palmarum, 114. Unus laudatus in S. Mariæ Dormitione, ejus laudator, 106.

Antipater Bostrensis, in Joannem Baptistam, etc., 89.

Antonius monachus, Symeonis Stylitæ, 101. Ejus discipulus, 8. Male Metaphrastes habitus, 9.

Archippus eremita ac Prosmonarius, de S. Michaelis Miraculo in Chonis, 94. De revelatione S. Michaelis, 113.

Arsenius Corcyrensis in Barbaram Virginem, 90. In Andream primo vocatum, 94.

Asterius Amasæ episcopus, in SS. martyres, 92. In Phocam martyrem, 96.

Athanasius archiepiscopus Alexandrinus, S. Antonii, *ibid.*

Athanasius scriba, Æcatharinæ martyris, 93.

B

Barsaphthas, Ananiæ martyrium, 82

Basilius archiepiscopus Cæsariensis. In Christi Nativitatem, 88. In Gordium martyrem, 100.

Basilius Seleuciæ, de Actis S. Theclæ protomartyris, 97. In S. Thomam, 102. In sanctam Pentecosten, 108.

C

Callistus patriarcha Constantinopolitanus, in Exaltationem crucis, 101.

Chrysippus presbyter Hierosolymitanus, in Joannem Præcursorem, 95. In archangelum Michaellem, 100.

Constantinus Acropolita, in sanctam martyrem Theodosiam, 84. S. Neophytum, 105. Theodorum Termetem, 109. Joannem Damascenum, 112.

Constantinus Chartophylax Diaconus Magnæ Ecclesie, in SS. omnes martyres, 81.

Constantinus Porphyrogeneta; de imagine Edessena, 103. De Joannis Chrysostomi corpore relato Constantinopolim, 111.

Constantinus episcopus Tii, de Inventione corporis S. Euphemie, 94.

Cosmas, Vestitor, de Relatione corporis Joan. Chrysostomi Constantinopolim, 94. In Joachim et Annam, 95. In Zachariam prophetam et pontificem, 100.

Cyrillus Alexandrinus, in Transfigurationem, 101. Josephi Genealogia ab Abrahamo ad Davidem, 106.

Cyrillus monachus et presbyter Scythopolitanus, sancti Sabæ, 93. Sancti Theodoti, 96. Sancti Euthymii, 102, 107.

D

Daniel monachus Raithenus, Joannis Sinaitæ, 112.

Demetrius Chrysoloras in Demetrium Myroblytam, 85. Demetrius Cydonius, in sanctam Pentecosten, sive de sancto Spiritu, 101.

Diadochus episcopus Photices Epiri, in Assumptionem Dominicam, 113.

E

Ephræm Chersonæ episcopus, de miraculis S. Clementis, 90. De miraculo erga puerum, 96.

Ephræm Syri, in quadraginta martyres, 89. In magnum Basilium funebrem, 88. In crucem, 106.

Epiphanius Cypri episcopus, in Dominici corporis sepulturam, 111. In Ramos, 114.

Epiphanius monachus, de sancto Andrea, 90. De vita sanctæ Deiparæ, 106. Auctores in ea illi laudati, et sigillati, 106.

Evagrius monachus, sancti Paneratii, 86.

Evodius, Quadraginta duorum martyrum, 113.

Euripus, de Joannis Præcursoris Decollatione, 92.

Eusebius Alexandrinus, de Joannis in infernum adventu, 82. In Christi resurrectionem, *ibid.* In predicationem Judæ, 84. In Dominicam Assumptionem, 91. De Christi

- baptismate, 91. De secundo adventu, 99. In Christi Nalem. 105. De Incarnatione, 112.
- Eusebius** monachus, Eustratii et sociorum Acta, 83.
- Eustratius** presbyter, Magni Eutychie patriarchæ Constantinopolitani, 96.
- Euthymius** monachus, in Encænna S. Mariæ in Chalco-prataeis, 108.
- Eutolmius**, SS. Galationis et Epistemes, 85.
- F
- Florentius**, SS. Senatoris. Viatoris, etc., 89.
- G
- Georgius Alexandrinus**, Joannis Chrysostomi, 105. In eo male sugillatus Savillio, 46.
- Georgius Grammaticus**, sanctæ Barbaræ martyris, 92.
- Georgius Hagiopolita**, in sanctos Spiritus, 97.
- Georgius monachus** et chartophylax, in Præsentationem S. Mariæ in templo, 113.
- Georgius Nicomediensis**, in Nativitatem S. Mariæ, 87. In Conceptionem S. Dei Genitricis, 94. In dubietatem Joseph, 98. In Conceptionem S. Annæ, 103. In Conceptionem S. Dei Genitricis 104. In S. Mariam astantem cruci, 108. In SS. Cosmam et Damianum, 110. In assistentiam ad sepulcrum, 113.
- Germanus archiepiscopus**. Constantinopolitanus, in Encænna Chalco-pratorum, etc., 84. In Annuntiationem, 92. In S. Mariæ Ingressum, 96. Quando triennis est oblata, *ibid.* In Dormitionem S. Mariæ, 104. In S. Michaellem, 104. In Depositionem Zonæ S. Deiparæ, 111. In adorationem vivificæ crucis, 113.
- Germanus patriarcha** Constantinop. in Exaltationem pretiosæ crucis, 104. In Dominicam Jejuniorum, etc., 114. Hic palam Junior : nec forte alia cuncta Senioris et sancti.
- Gregorius Antiochenus**, de Domini Sepultura, etc., 90.
- Gregorius archidiaconus** et Referendarius Magnæ Ecclesiæ, de imagine Edessena, 105. In Demetrium martyrem, *ibid.*
- Gregorius Cyprius** patriarcha Constantinopolitanus, in Georgium martyrem, 87. In S. Euthymium episcopum Madytæum Thaumaturgum, 92. In Dionisium Areopagitam, 95. In S. martyrem Marinam, 97.
- Gregorius Mitylæneus**, de Christi passionibus, 109.
- Gregorius Neocæsareæ** in S. Theophania, seu sancta Lamma, 83. In Annuntiationem, 92. In eandem, 105.
- Gregorius Nyssæus**, in Theodorum Teronem martyrem, 95. In Meletium episcopum Antiochenum, 95. In quadraginta martyres, 101. De vita et miraculis Gregorii Thaumaturgi, 102. In Annuntiationem S. Mariæ, 103. De vita S. Macrinæ sororis, 112. In S. Stephanum protomartyrem, 115.
- Gregorius Palamas**, De ingressu S. Mariæ in templum, 87. De eodem, 92. De Dominica incarnatione, 103.
- Gregorius patriarcha**, Vita et miracula S. Lazari in monte Gatasio, 103.
- Gregorius presbyter**, de vita Gregorii Nazianzeni. Ejus discipulus, 109.
- Gregorius presbyter Cæsareæ** Cappadociæ, in Patres Nicænos, 106.
- H
- Helias** monachus, in Vigilia Nativitatis, et in SS. Patres, 101.
- Hesychius** presbyter Hierosolymit. in quadrivanum Lazarum, 84. In Domini Occursum, 95. In SS. apostolos Petrum et Paulum, 98. In S. Michaellem, 100. In Procopium martyrem, 108. In S. Andream apostolum, 109. In quadrivanum Lazarum, 113.
- Hieronymus** monachus, 89.
- I
- Isidorus archiepiscopus** Thessalonic. in Christi Nativitatem, 83. In S. Mariæ Dormitionem, 87. In Annuntiationem, 94. In Sancta sanctorum, 97. In Nativitatem S. Mariæ, 100. In festum Luminum, 100.
- J
- Jacobus apostolus**, de Nativitate S. Mariæ ex Oraculo, 80. Epiphania diacono, Jacobus Hebræus : nec ipse laudatus, 106.
- Jacobus monachus** ex monasterio Cortinobaphi, De purpura sandalibus reddita, etc., 101. In Conceptionem S. Mariæ, 104. In Præsentationem in Templo, 107. In ejus Nativitatem, 109. In Annuntiationem, 114.
- Joannes Calecas**, in Exaltationem crucis, 87.
- Joannes Damascenus**, de Symeone Stylita Montis Mirabilis, 17, 18. In sanctam martyrem Barbaram, 113.
- Joannes Diaconus** Magoæ Ecclesiæ et rhetor, S. Josephi cantoris, 97.
- Joannes discipulus**, de S. Dei Genitricis consummatione, 110.
- Joannes discipulus S. Epiphani**, Epiphani ejusdem, 92.
- Joannes episcopus Eubœæ**, de Christi Nativitate, 102.
- Joannes monachus** et presbyter Eubœæ, in Conceptionem S. Mariæ, *ibid.* In SS. infantes in Bethlehem occisos, et Rachelem, 105.
- Joannes monachus**, de rebus S. Artemii martyris, ex Philostorgii Historia ecclesiastica, et aliis, 110.
- Joannes Euchaitarum metropolita**, in Theodorum martyrem, 82. In Dormitionem S. Deiparæ, 92. In Synaxim SS. angelorum, 97. In Theodorum Teronem, 99. In diem Paschæ, 102. Dorothei Junioris, 104. In SS. tres antistites Basilium, etc., 105. In S. martyrem Theodorum, id est, Παρθένον, 105. S. Eusebiæ in Euchaitis, 106. In SS. tres antistites, 112. De miraculo facto in Barbaros, 115.
- Joannes Geometra**, de Christi Passionibus, et in S. Deiparam, 94. In S. Mariæ Dormitionem, 95. Gratulatorius in S. Deiparam, 114.
- Joannes Hagiopolita**, in S. Macarium Ægyptium, 100.
- Joannes patriarcha Hierosolymitanus**, S. Joannis Damasceni, 112. Ejus in ea opera, 44.
- Joannes Stauratius** Chartophylax Thessalonicensis, de miraculis S. Demetrii, 102.
- Joannes Thessalon.** Quod nulla dissensio in evangelistis, etc., 97. Hymnus in Deum, et in Demetrium martyrem, 105. In Dormitionem S. Mariæ, 110. Epiphania diacono in ea sugillatus, 106.
- Joannes Xiphilinus**, in 3. Dominicam Quadragesimæ et adorationem crucis, 104.
- Joannes Zonaras** in crucis adorationem, 95. S. Silvestri, 101. S. Sophronii Hierosolymorum antistitis, 101. In Domini occursum, 105.
- Josephus**, S. Bartholomæi apostoli, 103.
- Josephus Briennius**, in Annuntiationem, 88. In illud, *Stabant juxta crucem*, 95. In Annuntiationem, 96. In Magnam Parasceven, 110.
- Josephus archiepiscopus Thessalonic.** in Exaltationem S. crucis, 109. In beatum Lazarum, etc. Ramorum festum, 114.
- L
- Leo Centuripinus**, in Jacobum Zebedæi apostolum, 113.
- Leo imperator**, in S. Clementem, 81. In Dominicam resurrectionem, 82. In præcursoris diem natalem, 83. In magnum Joannem Chrysostomum, 83. In S. Nicolaum, 90. In Transfigurationem, 91. Dominica Pentecostes, 91. Dominica Ramorum, 91. In S. Demetrium, 94. In Christi Nativitatem, 96. In principium Jejuniorum, 96. In Eliam prophetam, 97. In protomartyrem Stephanum, 100. In Dormitionem S. Mariæ, 100. In templi consecrationem, In Annuntiationem, 103. In Demetrium martyrem, 103. In Transfigurationem, 106. In Crucis exaltationem, 108. Dominica omnium sanctorum, 108. In sancta Theophania, 108. In Domini in cælos receptionem, 110. In Transfigurationem, 111. In S. Mariæ in templum ingressum, 111. In præcursoris Decollationem, 111. In festum occursum, 114. In ingressum Jejuniorum, 114. Magno Sabbato, 116.
- Leontius episcopus Arabissi**, in quadrivanum Lazarum, 103.
- Leontius presbyter** Constantinopolitanus, in Job, feria 2 Majoris Hebdom. 81. In eumdeni, 3. Majoris Hebdom. 93. In Dominicam Resurrectionem, 93. In Ramos, 94. In Magnam Parasceven, 99. In Joannem Baptistam, 107. In sanctum Pascha, 109. In cæcum a nativitate et in Petrum, 112. In Christi proditorem, Magna v feria, 115.
- Leontius Hierosolymitanus**, in parabolam ejus qui incidit in latrones, 94.
- Leontius Neapoleos Cypri episcopus**, Symeonis propter Christum σαλού. 101. Joannis Eleemosynarii, 102. In mediam Pentecosten, 112.
- Leontius presbyter** et præpositus monasterii S. Sabæ Romæ, S. Gregorii Actagantini, 113.

Lucianus presbyter, Revelatio corporis S. Stephani protomartyris, 112.

M

Macarius Chrysocephalus archiepiscopus Philadelph. in Joannem Evangelistam, 83. In novem ordines Angelorum et in S. Michaelem, 83. In crucis Exaltationem, 88. In Michaelem et Gabrielem, 94. In Transfigurationem, 96. In Præcursoris Nativitatem, 97. Dominica, 3. Jejuniorum, qua peragitur Adoratio crucis, 99. In Resurrectionem Christi, 99. In Præcursoris Decollationem, 105. In solemnitatem Ὁρθοδοξίας, 111. In mulieres unguenta ferentes et in Joseph ab Arimathæa, etc., 111. In festum Occursus, 113. In Christi Resurrectionem, 114. In festum Palmarum, 114.

Manuel Calecus, in Dominicam Circumcisionem, 112. In sanctum Stephanum, 115.

Manuel Palæologus, peccatum omnium pessimum esse, etc., 102. In Dormitionem S. Deiparæ, 114.

Marcellus Archimandrita, de Inventione capitis S. Joannis Baptista, 100.

Marchus monachus et præpositus monasterii S. Sabæ Romæ, S. Gregorii Actragantini, 109.

Matthæus Camariota, in tres præules, Basilium, etc., 88.

Maximus Planudes monachus, in Dominicam sepulturam, 82. In SS. apostolos, 87.

Methodius [alias Metrodorus] S. Dionysii Arcopagita, 99.

Methodius Patarensis episcopus et martyr, in Symeonem et Annam, 104.

Methodius presbyter, Hierosolymitanus [alias Timotheus] in festum Occursus, 100.

Michael Archimandrita, sancti Nicolai, 103.

Michael monachus, in apostolum Philippum, 106. Sancti Theodori Studita, 107.

Michael Psellus, sancti Auxentii, 83. In Annuntiationem, *ibid.* De Gregorio Thaumaturgo, 180. De Translatione corporis S. Stephani, 102. De miraculo quod contigit in Blachernis, 104. In S. Dionysium Areopagitam, *ibid.* In S. Michaelis miracula, 109. In Symeonem Metaphrestem, 112. De eo, 22, 27, 32.

Michael Synadorum episcopus, de miraculis SS. archangelorum, 107.

Michael Syncellus, in S. Dionysium Areopagitam, 104. In SS. archangelos et celestes Virtutes, 112.

N

Nectarius archiep. Constantinopolitanus, in S. Theodorum Teronem, Sabbato, 1. Jejuniorum, 115.

Nicephorus Blemidas, in S. Joannem evangelistam, 93. S. Pauli in Latro, 99.

Nicephorus Callistus Xantopulus, de S. Dei Genitricis *Edæ Peges*, 88.

Nicephorus Gregoras, de S. Maria Nativitate et Præsentatione, 82. Antonii Canleo patriarchæ Constantinopolitani, 81. Codrati martyrium, 88. In Annuntiationem, *ibid.* In S. Martyrem Mercurium, 97. Michaelis Syucelli, 100. In S. Theophanum imperatricem, 107.

Nicetas episcopus, Paphlagonia, in S. Theodorum martyrem, 111. Vereor ne sit ipse Rhetor et Paphlago.

Nicetas Rhetor, in S. martyrem Pantelemonem, 96. In S. Bartholomæum apostolum, *ibid.* De Inventione et Translatione reliquiarum S. Stephani, 102. In S. Nicolaum, *ibid.* In S. Joannem evangelistam, 103. In S. Jacobum apostolum, 108. In S. Timotheum apostolum, 111. In SS. duodecim apostolos, *ibid.* In SS. martyres Gerieum et Julittam, 115. In S. Marcum apostolum, *ibid.* Ha longe plura unus cardinalis Mazarini codex: ex quo plura Latina in Bib. PP. Concionat.

Nicolaus Cabasilas, in Dominicam Assumptionem, 82. In Christi salutare passionem, *ibid.* In Annuntiationem, 88. In S. Theodorum Thessalonicensem, *ibid.* In S. martyrem Mercurium, 97. In S. Demetrium, 107.

Nicolaus Pepagomenus, in S. martyrem Iudorum, 96. Nilus, sancti Theodoti Ancyran martyrium, 80.

Nilus monachus, de cade SS. PP. in Sina et Raithu, 82. De Chrysostomo, 46.

Nilus Metropolitæ Rhodi, in S. Matronam Chiensem, 104.

O

Onesimus Pauli discipulus, de SS. Xantippe, Polyxone et Rebecca, 112.

P

Pantaleon diaconus et chartophylax Magnæ Ecclesiæ de miraculis SS. Michaelis, etc., 99. In sanctum Michaelem, 103. In eundem, *ibid.*

Pantaleo presbyter Byzantinus in Exaltationem crucis, 105.

Paphnutius, S. Onuphrii ac aliorum solitariam vitam colentium, 89.

Pasicrate, S. Georgii servus ejusdem Georgii, 95.

Petrus episcopus Argivorum, in SS. Cosmam et Eumianum, 83.

Philotheus patriarcha CP. in Exaltationem crucis, 99. In Omnes sanctos, 97. In adorationem crucis Dominici Jejuniorum, 108. In tres SS. Patres, Basilium, etc., 112.

Photius Scévophylax SS. apostolorum Logotheta, sancti martyris Luciliani et sociorum, 104.

Polycarpus asceta, sanctæ Syncretices, 87. Sanctæ Syncretices, 105.

Prochorus, sancti Joannis Evangelistæ Peridi, 104.

Proclus patriarcha CP. in Transfigurationem, 84. In sanctam Quintam, 91. In sanctum Andream, 97. In Domini incarnationem et infusoria, 98. In S. Deiparam, 101. In S. Pascha, 99. In S. Pascha, etc., 101. In apostolum Paulum, 103. In S. Deiparam, 105. In S. Pascha et Deiparam, *ibid.* De incarnatione, 107. In Ramos, 108. In Dominicam Resurrectionem, 113. In S. Theophania, 111.

Procopius chartophylax, in S. Joannem evangelistam, 83.

S

Soverianus Gubalensis episcopus, de Mosis scriptis, etc., 114.

Ssinnius archiepiscopus CP. de miraculo S. Michaelis in Chonis, 98.

Sophronius monachus, tum patriarcha Hierosolymitanus, SS. Cyrum et Joannem, 82. In Joannem Præcurso-rem, 85. In Quadraginta duos martyres, 92. S. Maræ Egyptiacæ, 100. In apostolos Petrum et Paulum, 105.

Stephanus Byzantinus, de S. Stephano Juniore martyre, 80.

Symeonis Humilis, de Symeone Domini susceptore, 100.

T

Tarasius patriarcha CP. in Præsentationem S. Maræ, 113. In Theodorum Teronem, 115.

Theodoretus episcopus Cyri, Symeonis Stylitæ, 110.

Theodoritus Scutariota, de vita S. Pauli apostoli, 106.

Theodorus Alanæ episcopus, in Domini sepulturam, 82.

Theodorus Daphnopata, in Nativitatem Præcursoris, 87. Codex Vat. Theodoriti Cyri. De translatione manus ejus Antiochia, 96.

Theodorus Junior confessor, in Nativitatem S. Virginis, 99. Est ipse Studita.

Theodorus Lascaris ducas, in S. martyrem Tryphonem, 98.

Theodorus magister, apostoli Pauli laudatio ex diversis collecta, 111.

Theodorus Metochita Magnus logotheta, S. martyris Marina, 88. In Gregorium Theologum, 103.

Theodorus episcopus Paphi, S. Syridonis, 89.

Theodorus Petrarum episcopus, Theodosii archimandrita, 95.

Theodorus presbyter Magnæ Ecclesiæ, de veste S. Mariae quando translata CP., 98.

Theodorus quæstor, in sanctum Georgium martyrem, 108.

Theodorus Studita, in adorationem crucis media Quadragesima, 81. In Nativitatem S. Joannis Præcursoris, *ibid.* In S. Platonem, 109.

Theodorus trimithuncis, de vita et exilio et ærumnis sancti Joannis Chrysostomi, 81.

Theodorus Ancyranus, de Symbolo Patrum Nicænorum, 112.

Theodulus abbas, in Joannem Christi Baptisam et Præcurso-rem, 82.

Theophilus archiepiscopus Alexandrinus, in mysticam Cænam, 111.

Theophylactus Bulgaria archiepiscopus, in adorationem crucis media Quadragesima, 111.

Theosteristus monachus, Nicetæ confessorum, 107.

Thomas, Sanctæ Febronæ, 86.
 Timotheus episcopus Alexandrinus, de miraculis S.
 Menæ martyris, 86.
 Timotheus presbyter Antiochenus, in cruce et trans-
 figuratioem, 107.

Titus episcopus Bostrensis, in Ramos, 115.

V

Varus notarius et a Codicillis, S. Theodori præfecti
 militum, 115.

VITÆ SANCTORUM SEU ENCOMIA

Priore Allatiano Indiculo, certis auctoribus, aliis a Metaphraste.

A

Acyndini martyris, 98, 18.
 Æcatharinæ, 93, 1.
 Agathæ, 104, 22.
 Alexandri Bysantini episcopi, 89, 10.
 Armonii monachi, 85, 15.
 Ananiæ martyris, 82, 26.
 Andree apostoli, 90, 43, 94, 17, 97, 5, 169, 4.
 Andronici martyris, 90, 2.
 Anempodisti martyris, 98, 18.
 Angelorum congregationis, 47, 49.
 Annæ parentis Dei Genitricis, 95, 31, 103, 38.
 Annæ prophetissæ, 100, 15, 104, 27, 107, 42. *Vide*
Occurs.

Antonii Caplæ, 87, 22.
 Anysæ Thesal., 103, 36.
 Apostolorum, 87, 15, 111, 18.
 Archangelorum (SS), 112, 19.
 Artemii martyris, 110, 9.
 Autonomi martyris, 111, 2. *Ejus corporis incorrup-*
to, 42.

Auxentii, 83, 14.
 Auxentii martyris, 83, 26.

B

Barbaræ, 90, 24, 27, 92, 32, 113, 7, 113, 7.
 Barnabæ, 99, 34.
 Bartholomæi, 96, 29, 103, 12.
 Basiliscæ martyris, 110, 11.
 Basilii, 81, 30, 88, 20, 105, 7, 112, 32.
 Blasii, 84, 24.

C

In cæcum a nativitate, 112, 7.
 Cassiodoræ martyris, 89, 36.
 Cerci martyris, 91, 34, 115, 18.
 Christi secundus adventus, 99, 38.
 Anuntiatio, 83, 16, 88, 23, 28, 44, 91, 38, 92, 26,
 93, 94, 13, 22, 96, 17, 103, 5, 27, 105, 12, 109, 8,
 111, 21, 114, 10.
 Baptisma, 82, 32, 90, 26, 91, 29, 100, 40, 114, 19.
 Circumcisio, 112, 36.
 Incarnatio, 98, 4, 107, 21, 112, 25.
 Mors ac passio, 82, 5, 94, 20, 99, 22, 109, 10, 100,
 5, 112, 20.
 Nativitas, 83, 13, 96, 20, 99, 1, 102, 47, 105, 22.
 In Vigilia, 101, 6.
 Occursus, 95, 4, 100, 14, 104, 27, 34, 105, 11, 107,
 40, 108, 8, 40, 110, 36, 113, 13, 114, 21.
 Receptio (In cælos), seu Assumptio, 82, 2, 90, 23,
 91, 27, 110, 35, 113, 22, 114, 10.
 Resurrectio, 82, 29, 33, 90, 26, 96, 11, 97, 10, 99,
 3, 29, 100, 30, 101, 11, 102, 8, 109, 34, 110, 32,
 111, 12, 113, 15, 114, 1.
 Sepultura, 82, 24, 26, 90, 26, 111, 28, 116, 4.
 Transfiguratio, 91, 20, 96, 16, 101, 14, 103, 8, 106,
 5, 107, 43, 111, 31, 116, 1.
 Chrysanthi martyris, 110, 26.
 Chrysostomi, 81, 29, 83, 1, 7, 87, 13, 88, 18, 94,
 36, 105, 7, 19, 111, 23, 112, 31, 35.
 Clementis, 81, 44, 90, 23, 93, 14, 96, 7, 112, 33.
 Codrati martyris, 88, 40.
 Cozmæ martyris, 83, 19, 110, 40, 11, 26.
 Crucem (in), 106, 1, 109, 20.
 Crucis adoratio media Quadragesima, 81, 32, 95, 19,
 98, 28, 104, 32, 108, 60, 111, 12, 113, 34.
 Exaltatio, 87, 37, 89, 1, 91, 19, 98, 34, 101, 4, 104,
 9, 105, 14, 108, 22, 109, 22.
 Inventio, 100, 30.
 Cyrilli martyris, 174, 30.
 Cyni martyris, 83, 15.

D

Damiaci martyris, 83, 22, 110, 44, 114, 29.
 Dariæ martyris, 110, 26.
 Dedicatio templi, 86, 35, 101, 7.
 Defunctos (in), 111, 28.
 Demetrii martyris, 85, 1, 3, 94, 13, 96, 4, 97, 22,
 102, 24, 103, 38, 105, 35, 107, 4, 5.
 Dionysii areopagitæ, 95, 7, 99, 40, 104, 14.
 Dominatæ, 89, 27.
 Dorothei Junioris, 104, 8.
 Drestæ martyris, 84, 14.

E

Elhæ prophetæ, 97, 18.
 Ephræm Syri, 98, 34.
 Epiphani episcopi Cypri, 92, 25.
 Epistemes martyris, 85, 8.
 Eugenii martyris, 83, 25.
 Euphemie Reliquiarum Inventio, 94, 39.
 Eustethii et sociorum, 108, 4.
 Euthymii abbatis, 102, 45, 107, 19.
 Eutychii patriarchæ CP, 96, 25.

F

Febronæ martyris, 86, 2.

G

Galactionis martyris, 85, 8.
 Gabrielis archangeli, 81, 35, 74, 28, 112, 24.
 Georgii martyris, 85, 31, 87, 16, 27, 95, 10, 101,
 34, 108, 27.
 Gordii martyris, 100, 28.
 Gregorii Acragantini, 109, 14, 113, 30.
 Gregorii Thaumaturgi, 100, 1, 102, 38.
 Gregorii Theologi, 88, 20, 103, 6, 105, 8, 109, 28,
 112, 32, 38.

I

Imago Christi Edessena, 103, 48, 105, 32.
 Imaginum restitutio, Dominica τῆς Ὁρθοδοξίας 111,
 42, 114, 30.
 Innocentium martyrum, 105, 10.
 Ismaelis martyris, 98, 11.

J

Jacobi apostoli, 108, 40.
 Jacobi Zebedæi filii, 113, 4.
 Jejuniorum principium, 93, 13, 96, 37.
 Joacim, 95, 34.
 Joannicii, 110, 21.
 Joannis Baptistæ et Præcursoris, 81, 39, 82, 10, 27,
 85, 18, 85, 6, 87, 30, 89, 5, 97, 4, 107, 27, 115, 24.
 Joannis decollatio, 92, 38, 33, 104, 48, 105, 4, 106,
 9, 111, 40, 115, 2.
 Capitis Inventio, 110, 11.
 Joannis Chrysostomi. *Vide* Chrysostomi.
 Joannis Dacarseni, 112, 4, 46.
 Joannis E'emosynarii, 102, 20.
 Joannis martyris, 82, 15.
 Joannis Sinaitæ, 112, 14.
 Joannis theologi, 83, 3, 5, 93, 6, 101, 9, 106, 12, 119, 6.
 Job, 81, 42, 93, 8, 99, 21, 115, 16.
 Josephi hymnographi, 97, 11.
 Juliani martyris, 110, 12.
 Julitæ martyris, 91, 35, 115, 18.

L

Lazari in Monte Galesino, 103, 5.
 Lazarus quatruiduanus, 84, 35, 94, 28, 98, 48, 113, 23, 24.
 Longini centurionis, 101, 24.
 Luciliani hieromartyris, 104, 30.

M

Macarii Egyptii, 100, 6.
 Macrinæ, 112, 11. *De ea* Gregorius, frater, 46.

- Manuelis martyris, 98, 11.
 Marci evangelistæ, 104, 38, 115, 19.
 Mardarii martyris, 83, 27.
 Mariæ (S.) laudatio, 98, 37, 105, 46, 48.
 Vestis allata Constantinopolim, 96, 12.
 Templi dedicatio, 84, 32, 88, 35, 108, 2.
 Nativitas; Præsentatio in Templo, et in eo educatio.
 82, 6, 83, 22, 87, 24, 34, 89, 25, 92, 21, 95, 34, 97, 7, 101,
 20, 102, 26, 104, 16, 18, 106, 19, 106, 38, 111, 38, 113, 17.
 Visitatio, 89, 5, 103, 10.
 Ad crucem et sepulcrum assistentia, 94, 31, 95, 22,
 108, 26, 108, 26, 113, 29.
 Gratulatoria pro Filii resurrectione, 96, 23, 113, 36.
 Dormitio (Assumptionem trito usu jam dicunt), 87, 23,
 92, 15, 95, 32, 104, 24, 110, 22, 39, 114, 25.
 Templi dedicatio : pignorum veneratio, 84, 32, 88,
 35, 96, 13.
 Mariæ Ægyptiacæ, 100, 19, 102, 19.
 Mariæ Junioris, 91, 37.
 Mariæ martyris, 88, 37, 97, 40.
 Martiniani monachi, 85, 36.
 Martyres (SS.), 82, 1, 92, 34.
 Martyres Quadraginta duo, 78, 31, 101, 13.
 Martyres Quadraginta duo, 92, 10, 113, 41.
 Matronæ martyris Chiensis, 104, 41.
 Melaniæ, 93, 26.
 Meleii episcopi Antiocheni, 95, 17.
 Menæ martyris, 86, 15.
 Mercurii martyris, 97, 15.
 Metrophanis episcopi Bysantini, 89, 13.
 Michaelis archangeli, 81, 32, 91, 21, 28, 96, 2, 99,
 24, 101, 24, 109, 12, 112, 24, 113, 2.
 Michaelis Syngelii, 100, 40.
 Monachorum cædes in Sina et Raithu, 82, 21, 86, 36.
 N
 Neophyti martyris, 100, 23, 105, 34.
 Nicæni Patres, 106, 12, 112, 13.
 Nicetæ confessoris, 107, 48.
 Nicolai Myrobliiti, 102, 32, 103, 2.
 O
 Onuphrii eremitæ, 89, 8.
 Orestæ martyris, 83, 27.
 Orthodoxiæ Dominica; seu Restitutionis imaginum,
 111, 41, 33, 114, 32.
 P
 Palmarum Dominica, 91, 37, 94, 30, 109, 17, 112,
 33, 114, 4, 4, 6, 13, 17.
 Pancratii martyris, 86, 22.
 Pantaleonis, martyris, 96, 9.
 Pauli apostoli, 93, 6, 103, 32, 105, 2, 106, 7, 44.
 Pauli Latrensis, 99, 19.
 Pauli Thebani, 89, 21.
 Pegatii martyris, 98, 18.
 Pentecostes Dominica, 91, 26, 101, 19, 108, 46, 110, 38.
 Perside in gesta, 83, 23.
 Petri apostoli, 98, 7, 105, 2, 111, 44, 112, 7.
 Philippi apostoli, 106, 4.
 Phocæ martyris, 90, 30, 91, 2, 26, 46.
 Platonis hegumeni, 109, 1.
 Polyxenæ martyris, 112, 31.
 Probi martyris, 90, 2.
 Procopi martyris, 98, 28.
 Q
 Quinta (Magna), 91, 34, 111, 27.
 R
 Raphaelis, 99, 26.
 Rebecca martyris, 112, 39.
 S
 Sabæ (Magni), 93, 21.
 Sabbato Magno, 92, 11.
 Sabellis martyris, 98, 11.
 Sanctorum omnium, 108, 28.
 Senatoris martyris, 89, 26.
 Sylvestri, 101, 16.
 Sophronii, Hierosolymorum antistitis, 101, 34.
 Stephani Junioris, 81, 1.
 Stephani protomartyris, ejusque reliquiæ, 86, 80, 100,
 33, 102, 9, 12, 112, 1, 115, 15.
 Symeonis Justi, 107, 39, 118, 34, 110, 32.
 Symeonis Metaphrastæ, 112, 17.
 Symeonis propter Christum stulti, 110, 32.
 Symeonis Stylitæ, 101, 1, 110, 4.
 T
 Tarachi martyris, 90, 2.
 Theodoræ Thessalonicæ, 88, 38.
 Theodori martyris, 111, 18.
 Theodori τοῦ Ἡεῶς, 105, 40.
 Theodori militum præfecti, 115, 27.
 Theodori Studitæ, 107, 30.
 Theodori Syciotæ archimandritæ, 93, 17.
 Theodori Teronis, 82, 20, 95, 7, 99, 8, 15, 109, 42,
 115, 9.
 Theodosiæ martyris, 84, 27.
 Theodosii archimandritæ, 95, 32, 96, 13.
 Theodoti Ancyranus martyris, 86, 38.
 Theophanus imperatricis, 107, 39.
 Thomæ apostoli, 102, 35.
 Thimothæi apostoli, 111, 15.
 Tryphonis martyris, 98, 37, 99, 15.
 V
 Viatoris martyris, 89, 35.
 X
 Xantippes martyris, 112, 33.
 Z
 Zachariæ pontificis, 100, 20.
 Zona S. Desiparæ, 43.

REBUM PRÆCIPUARUM

In hac Leonis Allatii de Symeonis scriptis Diatriba
INDICULUS.

- A
 Alexander Leonis frater homo luxuriosus et iners, 58.
 Aloysius Lipomanus de Metaphraste, 36.
 Alphonsus Villegas, de Metaphrastæ ætate, explosus,
 40.
 Alypii Vita, ab alio quam a Metaphraste scripta, 40.
 Aphrodisianus Persa, de S. Maria : auctor reprobis,
 106.
 Andreas Rhodi Præsul, de Metaphrastæ ætate, 36.
 B
 Baronii de Metaphraste vexata sententia, 48.
 Bellarminus in Metaphraste, ejusque fide explosus, 25.
 Ejus de illo castigata censura, 43, 45, etc.
 C
 Casauboni in Metaphrastem ineptia et maledi-
 25, 47. De ejus ætate explosa sententia, 38.
 Cinnamus, quis? Male Sinnamus dictus, 149. Ejus
 character, 150.
 E
 Esaias monachus De Metaphraste, 36.
 F
 Francisci Bivarii de Metaphraste et Theophane Cera-
 meo vexata opinio, 60 et seq. Rogerio Siciliae rege Theo-
 phanem vixisse, 63.
 G
 Gennadius de Metaphraste, 36.
 Georgius Aeropolita, magnus logotheta explosa con-
 jectura, 38.
 Gesnerus in Metaphraste ludimagistro explosus, 38.

De ejus ætate explosa sententia, 38. In Hippolytis Thebano et Portuensi confusis ἀνιστορητά, 37.

Goduvini de Metaphraste castigata censura, 47. De ejus ætate probata sententia, 72.

Gregorius Corinthius de Metaphraste, 36.

H

Hippolytus Thebanus Metaphrastis admirator, 34. Ipse inepte cum Portuensi confusus, 37.

Hospinianus in Metaphraste ludimagistro explosus, 25. De ejus ætate explosa sententia, 38.

I

Ignatius diaconus Vitæ S. Nicephori auctor, 56.

J

Jacobus Goarius laudatus in Codino, 33.

Joan. Bollandi de Metaphrastæ ætate discussa sententia, 49, 57.

Joannis Calecæ patriarchæ Constantinopolitani sedes, Gretserus in eo emendatus, 87.

Joanne Caminiata de excidio Thessaloniciæ, 51, 149.

Joannes Morinus, de Symeone Thessalonicensi, 139.

Joannes pseudo-theologus, de S. Maria, 106.

Joseph Methonensis de Metaphraste, 36.

L

Lanselli de Metaphrastæ ætate explosa sententia, 71.

Leonis Allatii sententiæ conciliata, 138.

Leonis Cantaripini de Metaphraste, 34.

Leonis imperatoris, gubernatrix animorum hypotyposis, 132.

Logotheta, publicis rationibus præfectus, 28. Militibus præfecti logothetæ Justiniano : *Censitores*. Logotheta multiplex nomen ac muneris ratio, ὁ Γενικός τοῦ δρόμου, rerum domesticarum, militaris Catalogi, armorum, secretorum, 29, 30. Magnus logotheta, habitus, officium, 31, 32.

M

Macarius hieromonachus de Metaphraste, 35.

Magistri dignitas, 25, 26, 28.

Michael Glycas de Metaphraste, 36.

Molani in Metaphrastæ ætate, aberratio, 41.

Muzalonis magni logothetæ pileus, 30.

N

Nicephori Callisti de Metaphraste sententia, 36.

Nilus Doxapatricus, de quinque thronis patriarchalibus, 65.

P

Paulinus magister, 28.

Pællus senior : nihil illi cum Metaphraste, 59.

R

Raphael Volaterranus malus auctor de Metaphrastæ ætate, 23.

Ribadeneyræ in Metaphrastæ ætate aberratio, 40.

Rogerius, Siciliae rex : sub eo Theophanes Cerameus, 63 et seq., βσιλεύς illi appellatus, Græca adulatione, 66.

S

Simonis Wagnerechii, de Metaphraste quaesita, 36.

Sugillata Surii, Vitis sanctorum stylo suo reddendis, in auctorum ipsa persona, industria, 137, 139. Alia Metaphrastæ consilii ratio atque opera, 140.

Symeon Junior Theologus alius a Metaphraste, 72. Ipse S. Mamantis Xerozeri abbas : ejus ætas variaque opuscula, 143.

Symeon Mesopotamita, 24.

Symeon Metaphrastis laudatus, 24. Hæreticorum in eo depulsæ calumniæ ; magister, quæ dignitas in aula innoxima ; ludimagister, et trivialis ; nugæ 25, 26. Ejus natales, studia, aliaque decora ex Michaelæ Psello, 26, 27.

Symeon idem logotheta, 23. Ex logotheta cursus videri in magnum logothetam promotum, 32. Ejus viri in Ecclesia Græca auctoritas : variorum de illo elogia, Pselli, Hippolyti Thebani, Leonis Cantaripini, etc., 33, 34, etc.

Symeonis Metaphrastæ ætas : de illa vexatæ sententiæ, 38, et seq. 49, 136, et seq. Earum vitarum enarrator, quæ probatis monumentis consignatæ haberentur, 44. Ejus in eis opera, 45, 73. Vindicata fides, 46, et seq. Videri, qui Leone imperatore Thessalonicam pecunia redemit, 51, et seq. Metaphrastæ duplex explosus, 72.

Symeoni Metaphrastæ abdicatæ SS. Vitæ duplici syntagmate seu indiculo, 80, 119. Quæ illius habeantur genuinæ, 124. Ejus alia scripta, orationes, troparia, preces, epistolæ, 130 et seq. Ex Basilii operibus collectæ orationes, 131. Capita propria sententiosa ; Macarii alia, metaphrasi exornata, 132.

Metaphrastæ Commentarius in Lucam, nullus in Lucæ Evangelium, 131. Dioptra Metaphrastæ ascripta, 136. Ætatis ac Metaphraseon Simoni Wagnerechio S. I. vexata questio, ibid. Allatiana responsa : Metaphrastem inter ac Surium quantum referat, 139.

Symeon Metaphrastæ ac Logotheta, non ipse S. Mamantis præpositus ac novus theologus. Methonensis in eo emendatus. Viri monachatus explosus, 143, et seq.

T

Theoclistæ Vita, prima Metaphrastæ scripta, 49.

Theodorus Balsamon de Metaphraste, 35.

Theodorus Metochita, ex ærarii publici munere magnus Logotheta, 31.

Theodorus monachus logotheta, 29.

Theophanes Cerameus de Metaphraste, 35.

DE AUCTORITATE ET TESTIMONIO METAPHRASTÆ.

(Ex libro Gallice scripto cui titulus : *Réflexions sur les règles et sur l'usage de la critique*, auctore R. P. Honorato a Sancta Maria, Carmelita Distalceto. Parisiis 1713, 4°.)

§ I. — *Les savants regardent l'autorité de cet auteur grec comme nulle, ou au moins comme très-faible.*

Métaphraste (1), qui n'est pas moins connu par son peu d'exactitude, que par le recueil qu'il a fait

(1) On ne sait pas précisément en quel temps Métaphraste a fleuri ; l'opinion la plus commune est, qu'il a commencé à paraître avec éclat sur la fin du IXe siècle, et au commencement du suivant ; qu'il fut revêtu des premières charges de l'empire ; qu'il fut maître de tous les offices de la cour et de la maison de l'empereur ; et enfin logothète, c'est-à-dire chancelier. Vers l'an 912, à la sollicitation de l'empereur Porphyrogénète, il commença à travailler sur la *Vie des Saints*.

des Vies de plusieurs saints, est présentement si décrié parmi quelques savants, qu'il suffit d'appuyer une histoire du témoignage de cet auteur grec, pour la faire regarder comme fabuleuse. Il semble même que cet écrivain porte dans son nom (2) sa

(2) M. Baillet, *Discours sur la Vie des Saints*, pag. 58, dit qu'on a donné ce surnom à cet auteur, à cause qu'il a changé le style et la méthode des Actes des saints. Il ajoute, dans la note qu'il a faite sur cet endroit : « *Métaphrase*, signifie quelque chose de plus que *Paraphrase* et *traduction*. Ce mot comprend les deux autres. Ainsi *Métaphraste* veut dire tout à la fois *traducteur*, *glossateur* et *interpolateur*. » Cependant *Μεταφρασις*, selon sa signification, n'est autre chose que, *mutatio in aliud genus oratio*

propre condamnation. Les savants y découvrent un A certain je ne sais quoi de rebutant, qui non-seulement les empêche de rien établir sur le témoignage de cet auteur, mais qui les rend même si scrupuleux, qu'ils ne le nomment dans leurs ouvrages que pour en donner du dégoût et de l'aversion.

M. de Tillemont, parlant du témoignage des Pères de l'Eglise (*Avertissement*, p. 13) : « On n'a pas été obligé, dit-il, d'avoir le même respect pour les Ménées des Grecs ni pour les Actes qui sont de Métaphraste, ou des autres nouveaux venus en des temps où la vérité de l'histoire était altérée par des traditions populaires, et souvent par des fictions inventées à dessein. On a cru, dis-je, qu'il ne fallait avoir aucun égard aux histoires de ce genre. » Et dans la note 3 sur Papias (T. II, p. 663, col. II), où il parle des Actes de saint Aberce : « C'est une pièce, dit-il, reconnue pour être de Métaphraste, et nous n'y voyons rien qui nous oblige de l'estimer plus que les autres qui viennent de la même source. Nous avons, dit encore ce docte critique (Ib. not. 3, sur saint Ign., p. 620, col. 1) les Actes de saint Ignace, qui se lisent dans Métaphraste : leur auteur suffit pour faire voir qu'on n'y peut pas voir beaucoup de créance. »

M. Baillet ne parle pas plus avantageusement de Métaphraste : « On peut assurer, dit-il (*Disc. sur la Vie des Saints*, p. 59), que c'est pour avoir su trop bien mentir, que quelques hérétiques ont regardé cet auteur comme imposteur et un faussaire, né pour produire des monstres, outre au delà de ce que la Grèce païenne a imaginé de fables en faveur de ses dieux. » Ensuite il fait dire à Casaubon qu'il trouvait beaucoup de vanité et peu de jugement dans le travail de Métaphraste, et qu'il y remarquait tous les défauts des poètes et des déclamateurs, dans cette démanaison démesurée de feindre et d'accabler la vérité sous les fables (3). Après avoir rapporté le jugement de quelques autres protestants, il n'a pas oublié celui de plusieurs autres auteurs catholiques qui n'approuvent pas ses falsifications ni ses infidélités.

Son autorité paraît si mince, et son nom si odieux à M. Baillet, qu'il se ferait un scrupule de le citer, et même de le nommer dans son ouvrage;

interpretatio, translatio; Μεταφραστής, qui *metaphrasi utitur, interpres*; et l'on ne voit pas que ce nom signifie *interpolateur*.

(3) La censure que M. Cave a faite de Métaphraste et de son travail, est bien différente de celle des autres protestants. *Vir*, dit-il, *ad bonas litteras infelici sæculo promovendas nutus, ipse præstanti ingenio omnique politiori litteratura ornatus... Jubente Constantino Augusto Vilas sanctorum ante sua tempora scriptas undique acquisivit, acquisitas recensuit: elegantiores tanquam lectorum conspectu dignas calculo suo approbavit, neque ULLA IN RE MUTAS DIVULGAVIT... quasdam etiam ex superiorum traditione acceptas proprio Marte ipse condidit.* Guill. Cave, *Hist. litt.* p. 492, col. 1.

(4) On ne peut rien ajouter aux éloges que les

et c'est de quoi il a cru devoir avertir le public, en ces termes (*Avertiss.*, p. 14) : « Je me suis abstenu beaucoup plus encore d'employer et de nommer même des auteurs décriés tels que Métaphraste, et Nicéphore chez les Grecs. » Enfin M. Baillet et M. de Tillemont ont tant de dégoût pour tout ce qui vient de ce légendaire, que quand ils veulent marquer qu'un fait ou une histoire sont faux ou fabuleux, ils se contentent de dire qu'elle a passé par *des mains métaphrastiques*; ou bien qu'elle est *du style de Métaphraste*.

Quelque juste que puisse paraître cette censure, elle n'est pas néanmoins approuvée de tout le monde. Il se trouve plusieurs savants qui ont témoigné beaucoup de respect pour Métaphraste, qui ont loué son travail et les services qu'il a rendus à l'Eglise, et qui même ont entrepris sa défense (4). Mais comme ce n'est pas de quoi il s'agit ici, je laisse à ceux qui voudront se charger du soin d'examiner les raisons de part et d'autre, à décider si les plaintes qu'on fait de Métaphraste sont justes, ou si elles sont outrées.

Ce qui nous regarde donc, est de faire quelques réflexions sur ce que M. de Tillemont et M. Baillet nous disent de Métaphraste. Il est certain que ces savants ne citent presque jamais cet auteur, que pour découvrir et censurer ses fautes: et si l'on en excepte quatre ou cinq endroits, on trouvera qu'ils ne l'ont jamais cité pour appuyer un fait, ni pour ce qui regarde l'histoire de la vie d'un saint qui ait vécu hors de son pays et avant son siècle (*Baill. ubi supra.*).

§ II. — *Les savants critiques ont tiré plusieurs choses de Métaphraste.*

On ne saurait disconvenir qu'il ne se trouvât de grands vides dans la collection des Vies des saints donnée par M. Arnaud d'Andilly, dans les Actes sincères et choisis de dom Thierry Ruynard, dans les Mémoires de M. Tillemont, dans les Vies des Saints de M. Baillet, et dans les ouvrages des autres savants qui ont travaillé sur le même sujet, et qui marquent si peu d'estime pour Métaphraste, si l'on en retranchait tout ce qui vient de cet écrivain: car si l'on remonte jusqu'à la source de plusieurs Actes des martyrs et des Vies des saints, dont ces savants ont chargé leurs ouvrages, on

Grecs ont donné à Métaphraste. Michel Psellus a fait un très-beau panégyrique en son honneur. *Apud Surium a Idem 27 novemb.* Théodore Balsamone loua beaucoup sa collection de la Vie de Saints, dans le 7e concile de Constantinople, *can.* 63. Léon Allatius soutient que Métaphraste était très-sincère, et que c'est pour avoir été trop droit, que les hérétiques se sont élevés contre lui. *De Symeonum scriptis.* Rollandus, que l'on met parmi les plus savants critiques du dernier siècle, entreprit son apologie contre Bellarmin. Il tâche de montrer par plusieurs raisons, que les excès de Métaphraste ne sont pas si énormes qu'on l'a voulu publier, et de justifier la conduite qu'il a tenue dans son *Recueil de la Vie des saints.* B. II. tom. 1, *Præf.* p. 18, col. 2.

verra qu'un très grand nombre de ces pièces ont été composées par Métaphraste, ou au moins qu'il les a revues, retouchées et conservées à l'Eglise; ce qui méritait bien, ce semble, qu'on le citât au moins une seule fois et qu'on lui rendît quelque justice.

Si l'on avait demandé à M. Arnaud d'Andilly, d'où il avait tiré les histoires de plusieurs saints qui se trouvent tout entières dans son livre imprimé à Paris en 1664, qui porte pour titre : *Vies de plusieurs saints illustres de divers siècles*, par exemple la Vie de saint Porphyre, évêque de Gaza en Palestine; celle de saint Jean Calybite; celle de saint Auxent, abbé; celle de saint Théodose, supérieur d'un monastère dans la Palestine; celle de saint Sabas, fondateur de plusieurs monastères dans la Palestine; celle de saint Jean le Silencieux, évêque de Colonie, puis abbé de la Laure de saint Sabas; celle de saint Eutyque, patriarche de Constantinople; celle de saint Théodore, abbé du monastère de Sicée, et évêque d'Anastasiople en Galatie; celle de saint Taraise, patriarche de Constantinople; le Traité de l'exil et de la translation des reliques de saint Nicéphore, patriarche de Constantinople; celle de saint Nicétas abbé, et peut-être quelques autres : si l'on avait, dis-je, demandé à ce grand homme d'où il a tiré toutes ces Vies, il eût répondu sans doute, qu'elles sont rapportées par Surius et par Bollandus. Mais si l'on avait demandé à ces deux légendaires quelle est la source où ils les ont puisées, ils eussent avoué l'un et l'autre qu'elles nous viennent de Métaphraste, qui les a composées ou qui les a conservées au moins : *Auctore Symeone Metaphraste, ou ex Metaphraste, dit Surius.*

Quoiqu'il y ait plusieurs Actes des martyrs dans le recueil de dom Thierry (*Actu selecta Martyrum*), qui n'ont point passé par les mains de Métaphraste et qu'il n'a pas même connus; il y en a pourtant quelques-uns qu'ils nous a conservés et dont nous lui sommes redevables. C'est par ce canal que nous avons reçu les Actes de saint Justin le Philosophe, comme le reconnaît M. de Tillemont; les Actes de sainte Agape, sainte Chionie et sainte Irène sœurs, et leurs compagnes martyres; ceux de saint Didyme et de sainte Théodore vierge, martyrs; ceux de sainte Pherbute ou Tarbule, vierge et martyre, et autres martyrs de Perse sous Sapor; ceux de saint Sadoth, évêque de Séleucie et de Clésiphon en Perse, martyr; ceux de saint Sabas, Goth de nation, martyr; ceux de saint Badème, abbé en Perse, martyr. Tous ces Actes, et plusieurs autres que Surius attribue à Métaphraste, se trouvent parmi les Actes choisis de dom Ruynart. M. de Tillemont a fait l'histoire de tous ces saints, qu'il a tirées du recueil des Actes sincères de ce savant bénédictin, et par conséquent comme venant de Métaphraste. On pourrait bien encore en marquer d'autres qui sor-

tent de la même source et dont il a chargé ses Mémoires.

On n'entreprend pas de ramasser ici tout ce que M. Baillet a emprunté de Métaphraste dans son ouvrage de la Vie des Saints, cela nous mènerait trop loin. Il suffit donc, pour mon dessein, de remarquer que ce savant critique a recueilli toutes les Vies des Saints données par M. Arnaud, et que nous avons remarqué avoir été tirées de Métaphraste. On doit y joindre les Actes des martyrs du recueil de dom Thierry Ruynart, que nous avons rapportés et qui viennent de la même source. Mais ce ne sont pas les seules histoires *métaphrastiques*, que M. Baillet ait insérées dans son ouvrage : en voici d'autres qui se trouvent tout au long dans cet auteur grec, si l'on en excepte six ou sept dont M. Baillet n'a emprunté que quelques extraits assez considérables. Telles sont les Vies de saint Marcien de Constantinople, de saint Jean l'Aumônier; de saint Cyr et saint Jean, martyrs en Egypte; de saint Polyencte martyr; de saint Théophane surnommé le *Confesseur*; de saint Carpe, évêque de Thyatire en Asie, et de ses compagnons; de sainte Marine, vierge solitaire; de saint Arsène, précepteur et gouverneur de l'empereur Arcade, puis solitaire en Egypte; de saint Panaléon médecin martyr, et de ses compagnons; des saintes Foi, Espérance et Charité, sœurs, vierges, martyres, et de leur mère sainte Sophie; de sainte Anastase veuve, abbesse de Timie dans la Grèce; de saint André, tribun ou colonel, martyr, et de ses compagnons; de saint Cyriaque ou Quiriace, anachorète en Palestine; de saint Arétas et de ses compagnons, martyrs en Arabie; de saint Joannice, ermite, abbé en Bithynie; de saint Théodore d'Amasée dans le Pont, martyr; de saint Menne, martyr en Phrygie; de saint Nicolas, évêque de Mire en Syrie; de saint Daniel, surnommé le Stylite, solitaire; et de plusieurs autres qu'on omet pour n'être pas trop long.

Il faut se souvenir que quand on avance que M. Arnaud, M. de Tillemont et M. Baillet, ont rapporté au long quelques-unes des Vies des Saints qu'on attribue à Métaphraste, cela veut dire qu'ils ont conservé le fonds de l'histoire et qu'ils n'en ont retranché que quelques faits miraculeux, quelques prodiges qui ne sont pas de leur goût, ou quelques circonstances légères qu'ils ont jugé à propos d'omettre. Mais pour les Actes des martyrs qui viennent de Métaphraste, et que dom Thierry Ruynart a mis dans son recueil, ils y sont sans aucune altération, et de la même manière qu'il les a trouvés dans les manuscrits et dans les imprimés: car quoique ces Actes aient passé par le canal de Métaphraste, ils n'en ont reçu aucune tache.

Il semble, après cela, qu'on doit convenir de deux choses: la première, que ces savants critiques ont tiré bien des choses de ce légendaire grec, quoique M. de Tillemont eût dit qu'il ne se croyait pas obligé d'avoir aucun égard aux histoires de cet au-

teur; et que M. Baillet eût promis au public qu'il s'abstiendrait d'employer dans son ouvrage, et de nommer même des auteurs décriés tels que *Métaphraste*. La seconde est, qu'ils ont été persuadés que le nom de cet écrivain ne pouvait guère autoriser les faits qu'ils auraient appuyés sur son témoignage, ni faire beaucoup d'honneur à leurs ouvrages. C'est sans doute pour cette raison qu'ils ne le citent pas, et qu'ils se croient dispensés même de le nommer dans les choses qui viennent de lui. On voit en effet qu'ils se contentent de dire qu'une histoire se trouve dans Lipoman, Monbrice, Surius, Baronius, Bollandus, sans faire aucune mention de *Métaphraste*. Mais si l'on consulte ces légendaires, on verra qu'ils ne font que rapporter ces faits, et qu'ils les attribuent à cet auteur grec: *Auctore Simone Metaphraste*, ou *ex Metaphraste*, comme on trouve en cent endroits dans Surius, Bollandus et les autres.

Je ne sais si cette manière de citer a paru assez exacte à ces savants: mais il y a bien de l'apparence qu'ils n'approuveraient pas la conduite d'un écrivain, qui, ayant mis en français l'histoire des martyrs de Lyon, citerait pour cela Surius, *apud Surium*, ou se contenterait de dire qu'elle est rapportée par Surius (Tom. III, 2 Jun.). Car quoiqu'il soit vrai que ce savant (Chartreux) ait inséré dans sa collection la lettre des Églises de Lyon et de Vienne, touchant leurs martyrs, néanmoins comme il avoue qu'Eusèbe nous a conservé cette pièce et qu'il l'a insérée dans son Histoire, il semble que la manière ordinaire de citer cette lettre, serait de la donner d'abord en notre langue et de mettre à la marge en note, *apud Eusebium*, et non pas *apud Surium*, comme le pratiquent ces savants: pourquoi donc y aura-t-il quelque exception pour *Métaphraste*?

§ III. — *Examen des raisons pour lesquelles les critiques se prétendent autorisés à ne point citer Métaphraste, même dans les choses qu'ils en ont tirées.*

Quoique nous ayons, diront peut-être ces savants (Baill. *Disc.* pag. 58), quantité de Vies des Saints qu'on attribue à *Métaphraste*, cependant Léo Allatius faisant le discernement de ce qui appartient à ce légendaire d'avec ce qui lui est étranger, n'a reconnu que cent vingt-deux Vies de sa façon, et cinq cent trente-neuf tant Vies que Panégyriques ou Eloges historiques, qui portent faussement son nom. Ne trouve-t-on pas en effet que la Vie de saint Porphyre, évêque de Gaze, est écrite par Marc son disciple; celle de saint Auxent par un auteur contemporain; celle de saint Sabas, supérieur de

(5) Jacques de Voragine, Dominicain, qui est l'auteur de cet ouvrage, était né à Varaggio, petite ville de la côte de Ligurie entre Gênes et Savone. Vivès dit que cette *Légende d'Or* ne peut avoir été écrite que par un homme qui avait une bouche de fer et un cœur de plomb. Despenca l'appelle une *Légende ferrée de mensonges*. Bollandus, tom. I, *Préface*. pag.

plusieurs monastères dans la Palestine, et de saint Jean le Silencieux, par Cyrille, religieux de saint Sabas? Ne sait-on pas qu'Eustathe, prêtre, a composé celle de saint Euthyque, patriarche de Constantinople; George Eleuse, celle de saint Théodore, abbé; Ignace, évêque de Nicée, celle de saint Taraise, patriarche de Constantinople; Théophaue, prêtre, le traité de l'exil et de la translation des reliques de saint Nicéphore; enfin Théostérie, celle de Nicéas abbé, son maître? On est encore persuadé, ajouteront ces critiques, que toutes les Vies des Saints écrites en grec, qui nous restent, ne sont pas de *Métaphraste*: on peut mettre de ce nombre l'histoire de saint Jean Calybite, celle de saint Jean l'Aumônier, celle de sainte Xène ou Esébée, dont l'Église célèbre la mémoire les 15, 21 et 24 janvier; et plusieurs autres qu'il serait inutile de rapporter ici.

De plus, diront encore ces savants, quand nous aurions quelques Vies des saints de la façon de *Métaphraste*, et que plusieurs auraient passé par ses mains, on ne pourrait lui accorder que le titre de *glossateur*, ou d'*interpolateur*, et si l'on veut, celui d'auteur, mais d'un pitoyable auteur: car on croit être en droit de tenir, à l'égard de sa collection, la même conduite qu'ont tenue deux grands cardinaux à l'égard de la *Légende d'or* (5). Le premier, qui est Bellarmin, n'a pas jugé son auteur digne d'être nommé en aucun endroit (Baill. *Disc. sur la vie des saints*), et Baronius, qui est le second, craignant de diminuer le prix de ses notes sur le Martyrologe romain, si l'on y voyait un nom que les monstrueuses fictions de la *Légende d'or* avaient déshonoré, a mieux aimé nommer un autre moins connu qui en a donné une nouvelle édition (6). Les excès, les impostures, et les mensonges de *Métaphraste* l'ont tellement décrié, qu'il a perdu toute la réputation que ses travaux auraient pu lui mériter: de sorte que les savants ne se croient pas obligés de le nommer dans leurs ouvrages, craignant d'en diminuer le prix, et de rebuter le lecteur, s'il voyait un nom que ses monstrueuses fictions ont déshonoré. Ainsi ils aiment mieux nommer Surius, Baronius, Bollandus, et les autres qui ont recueilli quelques-unes des Vies des saints, quoiqu'elles viennent de cette source corrompue.

Si quelqu'un voulait s'intéresser à ce qui regarde *Métaphraste*, ne pourrait-il rien répliquer aux raisons de ces critiques? Pourquoi ne le pas citer pour ce qui vient de lui, leur demanderait-on (Bolland. tom. I, *Jamv. in præf.* p. xviii, col. 1)? Pourquoi ne pas dire que c'est de lui que nous avons les Vies des saints qu'il a composées, et qui sont de sa fa-

20, entreprend sa défense contre Vuicelius et contre Vivès. Les Gênois et les Jacobins appellent bienheureux Jacques de Voragine (Baillet *Disc.* p. 60).

(6) C'est Claude la Roue, Jacobin lyonnais, qui a revu et augmenté la *Légende d'Or*, et qui vivait sous Louis XII et François I.

gon(7);comme celles de saint Marcien de Constantinople, de saint Polyeucte martyr, de saint Jean l'Aumônier, de saint Theodose le Cénobiarque, de saint Jean et de saint Cyr martyrs en Egypte, et plusieurs autres que Surius attribue à ce légendaire, *Auctore Symeone Metaphraste?* Pourquoi ne nous pas avertir de celles qu'il a revues ou retouchées, et qui sont en très grand nombre: comme les Vies de saint Siméon Stylite, de saint Auxent abbé, de saint Sabas, de saint Jean le Silencieux, de saint Tarèse, de saint Nicéphore patriarche de Constantinople, de saint Nicéas, et presque tous les autres, qui ont passé par ses mains? Car on ne saurait disconvenir qu'il ne les ait paraphrasées, et qu'il n'y ait ajouté plusieurs choses. Pourquoi enfin ne pas dire que c'est lui qui nous a conservé les Vies et les Actes des saints auxquels il n'a point touché, et qu'il nous a donnés dans leur pureté originale? Les Actes du martyre de saint Justin sont de ce nombre, aussi bien que ceux de sainte Agape, de sainte Chionie, de sainte Irène, sœurs, martyres, de saint Badème abbé en Perse, et martyr; de saint Sabas, Goth de nation, martyr; de saint Didyme et de sainte Théodore vierge, martyrs; de sainte Pherbute vierge et martyre; et de quelques autres que nous avons dans toute leur pureté, et que Dom Thierry Ruynart a reconnu être assez authentiques, pour mériter de trouver place dans son recueil des Actes choisis.

Or il est surprenant que M. Baillet, pour ne rien dire de M. Arnauld d'Andilly, de M. de Tillemont, de Dom Thierry, ayant chargé son ouvrage de toutes ces pièces, et de plusieurs autres qui appartiennent à ces trois classes, il ne se soit pas cru obligé de rendre quelque justice à Métaphraste: car quand on accorderait à ces critiques qu'ils n'ont pas tiré des extraits très-considérables, ni même rapporté des Vies de saints que cet écrivain a composées de son fonds, il semble que quand il n'aurait rendu d'autres services à l'Eglise, que de conserver un grand nombre de monuments anciens, dont elle serait privée sans ses soins, cela méritait bien qu'on ne lui ôtât pas entièrement la gloire qui est justement due à un si grand travail.

On cite tous les jours Eusèbe de Césarée, pour l'histoire du martyre de saint Jacques premier évêque de Jérusalem, de saint Siméon, de saint Ptolémée, de saint Lucien; des saints Léonide, Plutarque et leurs compagnons; de sainte Potamiène, vierge d'Alexandrie, dont parle saint Denis évêque de la même ville dans sa lettre à Fabien; de saint Marin soldat, et de plusieurs autres: quoique cet historien ne soit pas l'auteur de ces Actes, mais seulement parce qu'il en rapporte quelques extraits, et qu'il les a conservés à l'Eglise: et l'on croirait ne lui rendre pas assez de justice, en parlant de ces saints martyrs, que de ne citer que Ruffin, Musculus, Chris-

tophorson, ou M. de Valois, qui ont fait des traductions des ouvrages de cet historien: ou ceux qui en ont inséré quelques fragments dans leurs écrits. Il semble par la même raison que lorsque l'on rapporte l'histoire de quelque saint, particulièrement quand elle est du nombre de celles qui peuvent passer pour authentiques, et que Métaphraste nous a conservées, il y a de l'injustice à ne citer que Lipoman, Surius, Baronius, Bollandus, qui les ont données en latin, sans faire mention de Métaphraste dont ces légendaires les ont tirées.

Enfin, plus ces critiques lâchent de découvrir les infidélités de Métaphraste, et de le faire passer pour un imposteur, et un faussaire, né pour produire des monstres, pour un auteur outré au-delà de ce que la Grèce payenne a imaginé de fables en faveur de ses dieux; plus le public doit être surpris que des gens si éclairés, et qui lui avaient fait espérer de ne rien avancer qui ne vint des plus pures sources de l'antiquité, aient emprunté d'un auteur si décrié tant d'Actes, et de Vies des saints, et tant d'extraits si considérables; qu'ils aient appuyé sur un témoignage si peu digne de foi un si grand nombre de faits. Car quelque effort qu'ils fassent pour cacher la source de quelques-uns, et le canal de quelques autres, sous le nom de ceux qui ont fait des recueils de Métaphraste, il sera pourtant toujours vrai de dire, que c'est lui qui nous a conservé quantité d'Actes de martyrs et plusieurs Vies de saints, dont on ne trouve rien ailleurs, et qu'on ne saurait produire de manuscrit, ni d'ouvrage d'aucun auteur, qui en ait parlé avant lui: ainsi tous ceux qui l'ont suivi, n'ont reçu ces Actes que par son canal.

§ IV. — *Mes critiques prétendent que les falsifications et les paraphrases de Métaphraste l'ont rendu méprisables.*

Quel moyen, diront encore ces habiles critiques, de faire paraître le nom de Métaphraste dans un ouvrage, après que tous ces savants ont reconnus excès? Ne sait-on pas que Baronius a désapprouvé ses falsifications, et a marqué un grand dégoût pour ses fables (Baill. *Disc.* p. 60); qu'Aubert-le-Mire a fait connaître ses infidélités; que D. Jacques Loppin a blâmé ses additions dans les anciennes Vies des saints, et sa liberté à en inventer de nouvelles; que Dom Thierry Ruynart a témoigné qu'il aurait beaucoup mieux fait de laisser les anciennes telles qu'elles étaient dans l'original; que M. de Tillemont ne croyait pas qu'on dût estimer pour quelque chose ce qu'on a coutume de louer en lui? Enfin M. Baillet rapporte en ces termes ce que le cardinal Bellarmin (*De script. Eccles.* an. 850) dit au sujet de Métaphraste: « Il a ajouté beaucoup du sien aux histoires qu'il a écrites de la vie des saints, et a rapporté les choses, non pas comme elles se sont passées, mais comme elles ont pu se passer. Ces

(7) Nous avons trois sortes de Vies des saints données par Métaphraste: celle qu'il a composées, celles qu'il a retouchées, celles qu'il a conservées.

harangues qu'il fait faire aux martyrs, ces dialogues, ces disputes avec leurs juges et leurs persécuteurs, ces conversions nombreuses et surprenantes des païens qui les environnaient, ces prodiges inouis, et tant d'autres choses nouvelles, dont nous ne voyons rien dans les anciens historiens de l'Eglise, sont de son invention. »

Tout cela fait voir qu'on ne devrait pas avoir moins d'aversion pour tout ce qui vient de Métaphraste, que l'on en marque pour son nom. Cependant c'est Métaphraste que l'on cite sous les noms de Lipoman, de Surius, de Bollandus; et c'est son travail que l'on adopte. Devrait-on approuver la conduite d'un auteur qui, après avoir déclamé contre Prochore, sous le nom duquel nous avons la Vie de saint Jean; contre l'imposteur qui s'est caché sous le nom de saint Lin, pour faire passer les deux livres de la Passion de saint Pierre et de saint Paul; contre le faux Abdias, qui nous a donné un livre contenant les Vies des apôtres; et qui, dis-je, après avoir témoigné beaucoup de mépris pour toutes ces narrations pleines de fables et de contes, s'avisait d'en tirer quelque histoire, et d'en faire de longs extraits, se persuadant en être quitte pour supprimer les noms de ces auteurs, et ajouter que ces faits se trouvent dans les orthodoxographes, et dans les Bibliothèques des Pères?

Tous les excès que les savants reconnaissent dans Métaphraste se réduisent aux additions, et aux paraphrases qu'il a faites de ses originaux. Mais d'où peut-on savoir, dit Bollandus (tom. I *Januar.*, pag. 18, col. 2), que ce légendaire n'ait pas suivi les anciens monuments qu'il a conservés, et qu'il ait fait parler et les martyrs et les persécuteurs? Il est en effet très difficile d'en juger: car il faudrait avoir les pièces originales pour les conférer avec les copies qui se trouvent présentement dans Métaphraste. Or la plupart de ces monuments anciens n'étant pas venus jusqu'à nous, cet examen n'est pas possible. Qui est-ce encore qui a appris aux critiques, que toutes ces histoires que l'on trouve paraphrasées viennent de Métaphraste? Ne sait-on pas qu'il y a cinq cent trente-neuf Vies qui portent faussement le nom de cet auteur, quoiqu'on le lise à la tête de ces pièces (8)? Il se pourrait donc bien faire, ou que ces histoires ne seraient pas de Métaphraste, ou qu'ayant passé par les mains des copistes qui écrivaient sous lui (9), ou des auteurs postérieurs, elles

(8) *Vitarum, quas conscripsit Metaphrastes, numerus in immensum cumulum posteriorum negligentia auctus est, obscuriori cujusvis, anonymique auctoris narratiuncula Simeoni Metaphrastæ mox adscripta.* Guill. Cave, *Hist. litt.* pag. 492, col. 2.

(9) Un savant auteur de la Compagnie de Jésus prétend excuser les fautes de Métaphraste, en ces termes: *Serio putem quod nunc primum occurrit (dum illas Metaphrastæ laudes a Psello compositas attentius lego), quædam quæ minus subsistant, Vitis sanctorum inspersa fuisse, per illam ingentem scriburum Simeonis multitudinem, vel voluntate, vel casu. Tradit enim Psellus ternas amanuensium classes a Simeone adhibitas fuisse, et primum quidem orbem*

pourraient bien avoir été altérées, et que la faute en serait retombée sur Métaphraste, qui n'en serait nullement coupable. C'est tout ce qu'on peut conclure de quelques Vies de saints, dont les manuscrits sont plus anciens que cet auteur Grec, ou qui nous viennent par un autre canal, et qui se trouvent augmentées dans sa collection.

L'exemple le plus persuasif que nous ayons de falsifications de Métaphraste, qui fait le plus de bruit, et dont se servent les critiques pour faire valoir les infidélités de cet auteur, se tire de la Vie de saint Euple, diacre et martyr en Sicile, dont l'Eglise célèbre la fête le 12e jour d'Août. Bollandus (tom. I, *Febr.*, pag. 598 et 599) compare ensemble les Actes légitimes de ce saint, avec ceux qui viennent de Métaphraste, afin de montrer par là les infidélités de cet auteur. On peut voir ces pièces dans les *Monuments de l'Eglise*, que M. Cotelier a donnés au public. Dom Thierry Ruynart (*Act. select.* pag. 437), dans ses notes sur la Vie de saint Euple, apporte le même exemple, pour lequel il cite Bollandus. M. Baillet, qui ne laisse passer aucune occasion de relever les fautes de Métaphraste, n'a pas négligé celle-ci. « Nous avons, dit-il (*Tab. Cris.* 12 *Août*, pag. 22), les Actes authentiques de saint Euple, en grec et en latin, dont toutes les éditions sont jugées assez bonnes, pourvu que l'on n'y comprenne pas la paraphrase qu'en a donnée Métaphraste, qui les a corrompus en les accommodant à son goût. » M. de Tillemont (tom. V, not. 1 *sur saint Euple*, pag. 695, c. 1) prétend aussi que ces Actes, attribués à Métaphraste, sont excellents pour faire voir combien les nouveaux Grecs ont abusé de la crédulité et de la simplicité des peuples: « Et c'est, dit-il, l'unique usage qu'on en peut faire, selon Bollandus. »

En effet, en comparant les Actes légitimes de saint Euple, avec ceux qui ont passé par les mains de Métaphraste, on peut justifier ce que les savants lui reprochent sur ses falsifications, son amour pour les fables, les additions dans les anciennes Vies des saints, la liberté à inventer de nouveaux faits, son génie à rapporter les choses, non pas comme elles se sont passées, mais comme elles ont pu se passer; les harangues qu'il fait faire aux martyrs; les dialogues, les disputes des saints avec leurs juges et leurs persécuteurs; mais on y voit surtout des conversions nombreuses et surprenantes de païens, des tourments extraordinaires et inouis: *Conferat nunc*

scribarum litterarum Notis excepisse dictata: scribas vero secundos ex adnotatis priorum nova transcripsisse exemplaria: ac denique tertios scribas censorum induisse personas, atque omnia, quæ correctione digna viderentur, mutasse: ad hæc, tantum harum Simeonis luculationum multitudinem existisse, ut eas ipse studiosius paulo recolere non poterit. Unde jam nihil mirandum quod in Vitis a Metaphraste conscriptas quædam minus apta irrepsisse videantur: non enim omnia sphalmata auctor tam occupatus advertere potuit, a librorum, vel ruditate, vel casu projecta. Wangnevekins in *Proleg. ad librum quem Pictalem Marianum Græcorum inscripsit*, num. 28.

qui volet, conclut Bollandus (*ubi supra*, pag. 199, col. 1), après avoir rapporté quelques extraits des Actes sincères de saint Euple, *eadem ex Metaphraste edita a Lipomano et Surio Acta; et perspiciet quam ea laciniosa, imo inepte cœgmentata; additis non solum tormentorum variis generibus, sed etiam plurimis miraculis.*

Le sentiment de ce docte Jésuite a été suivi de tous les autres savants : cependant si ces derniers avaient bien examiné le texte de Bollandus, je ne sais s'ils n'auraient pas rendu quelque justice à Métaphraste sur ce fait. Voici comme en parle ce savant Jésuite, avant que de rapporter l'extrait des Actes de saint Euple *ibid.* pag. 598, col. 2) : *Dandum est, dit-il, exemplar sic interpolatorum sive ab ipso Metaphraste, sive ab ejus amanuensibus, legitimum actorum, etc.* Et dans la colonne suivante, parlant des Actes de sainte Agathe : *Annon idem, dit-il, in sanctæ Agathæ gestis suspicari possumus factum ab eodem Metaphraste, ejusve amanuensibus.* D'où il est aisé de voir que Bollandus ne rejette pas entièrement sur Métaphraste la corruption des Actes de saint Euple, puisqu'il avoue qu'elle a pu venir d'une autre source. Mais quand il serait vrai que dans cet endroit ce savant Jésuite ferait retomber sur Métaphraste toutes ces altérations de la Vie de saint Euple, il est constant que les savants continuateurs de Bollandus, en examinant de nouveau l'histoire de ce saint martyr dans le 1er tome des saints du mois de Mai p. 37), ont trouvé que l'édition des Actes de saint Euple, qui est dans Lipoman et dans Surius, n'est point de Métaphraste. M. de Tillemont (tom. V, not. 1 sur saint Euple, pag. 695, col. 1), qui avait vu cet endroit, puisqu'il le cite, n'a pas osé attribuer ces Actes à Métaphraste ; mais il se contente de dire, *Quel qu'en soit l'auteur, etc.* Si les autres savants avaient fait quelque attention à ce dernier passage des continuateurs de Bollandus, il y a lieu de croire qu'ils ne se seraient pas servis de cet exemple pour exagérer les prétendues falsifications de Métaphraste. Je me suis peut-être trop étendu sur ce point : mais j'ai cru devoir faire connaître qu'on peut souvent attribuer à cet auteur des fautes dont il n'est pas coupable.

§ V. — *La conduite de Métaphraste n'est peut-être pas si blâmable qu'on le voudrait faire croire.*

Pour convaincre Métaphraste de falsifications et d'impostures, il serait nécessaire d'établir les conjectures qu'on en donne sur des principes solides. Il faudrait donc examiner les monuments anciens qui nous restent, et les comparer avec les copies qu'en a faites cet auteur grec, et qui sont certainement de lui : et par ce moyen on pourrait peut-être se convaincre que ses paraphrases sont très-peu considérables, supposé qu'elles ne viennent pas d'une main étrangère. C'est ce qu'il est aisé de voir dans la Vie de saint Syméon le Stylite, qui est dans l'histoire de Théodoret intitulée

PATROL. GR. CXIV.

*Philothée, ou De la vie monastique; dans celle de saint Nicéphore martyr rapportée par Bollandus (Febr. tom. II, pag. 283 et 537); dans celle de sainte Euphrosyne vierge, dont la traduction Latine est plus ancienne que ce qu'en a composé Métaphraste ; et dans quelques autres qui nous restent; et l'on verra que les paraphrases que l'on exagère si fort, se réduisent à quelques mots pour faire la liaison des périodes, ou pour exciter l'attention du lecteur, en marquant les temps et les lieux : Adjunctis temporibus et locis (Bolland. *ibid.*) Au moins l'on ne peut douter que ces Actes des martyrs, que Dom Thierry Ruynart a mis dans son recueil, et qui viennent de Métaphraste, n'aient passé par ses mains, sans qu'il y ait rien ajouté.*

Mais quand on voudrait soutenir que cet écrivain a donné trop d'étendue à sa matière ; qu'il a mis des paroles dans la bouche des saints et des juges, soit pour rendre la narration plus agréable et plus utile, soit pour donner une grande idée du courage des martyrs, de la cruauté des tyrans, de la vertu et de la piété des autres saints, quand on conviendrait de toutes ces choses, faudrait-il en faire un crime à ce légendaire ?

Si on lit avec quelque attention les discours de saint Grégoire de Nysse sur saint Théodore d'Amasée, martyr ; de saint Basile sur saint Barlaam, martyr, sur saint Gordien, aussi martyr, et sur sainte Julite ; de saint Chrysostome sur saint Lucien, prêtre d'Antioche, et sur sainte Pélagie, martyre ; de saint Ambroise sur sainte Agnès ; si l'on jette les yeux sur les homélies et les panégyriques que les autres Pères ont prononcés en l'honneur des saints ; on trouvera que Métaphraste n'a fait qu'imiter en bien des choses la manière d'écrire de ces Pères : car ils ont employé tous les ornements de l'éloquence pour relever leur sujet. Combien de tours ne donnent-ils pas aux choses pour les rendre plus agréables, et pour attirer l'attention des lecteurs, pour exciter leur piété, et pour mettre dans tout son jour le courage vraiment chrétien des saints martyrs et la cruauté des tyrans ? Ont-ils négligé d'orner leurs discours de descriptions admirables, de harangues très-éloquentes, et d'attribuer des pensées sublimes aux saints martyrs, en leur faisant dire quantité de choses qu'ils n'ont point dites, selon toutes les apparences ?

En voici un exemple, tiré de l'excellent discours que les soldats de la légion Thébéenne firent à Maximien, lorsqu'ils refusèrent de sacrifier, après qu'il les eut fait décimer une seconde fois. (S. Eucher. *apud S. Paul.*; Ruyn, *Acta select.* p. 292.) « Nous sommes vos soldats, disaient-ils à l'empereur, mais nous sommes aussi les serviteurs de Dieu : c'est ce que nous avouons avec joie. Nous vous devons nos armes, et à Dieu un cœur innocent. Nous avons reçu de vous la solde de la milice, et de Dieu le commencement de la vie. Nous devons donc vous suivre, mais non contre celui

qui est notre Créateur, et qui est aussi le vôtre, A quand même vous ne voudriez point le reconnaître. Nous sommes prêts à vous obéir, comme nous avons fait jusqu'à cette heure; mais non pas quand vous nous commanderez des crimes. Que s'il faut nécessairement désobéir, ou à Dieu ou à un homme, nous obéirons à celui que nous craignons le plus... Après tout, comment vous assurerez-vous de notre fidélité, si nous ne la gardons pas à notre Dieu? Le serment que nous vous avons prêté, est-il plus auguste que celui que nous lui avons fait auparavant? si vous cherchez à faire mourir des Chrétiens, nous le sommes tous, prêts à recevoir avec patience le coup de la mort. Nous le recevons avec la même joie, que nous l'avons déjà reçu en la personne de nos frères : car les Chrétiens savent souffrir, et non pas se révolter. Le danger où nous nous voyons, ne nous paraît pas une nécessité de nous défendre. Quelque terribles que soient les efforts de ceux qu'on réduit dans le désespoir, et quelque justes qu'ils paraissent, nous avons des armes, et nous ne nous en servons point. Nous aimons beaucoup mieux souffrir la mort que de la donner, et sortir de ce monde innocents, que d'y demeurer souillés d'un crime. Employez donc contre nous les tourments, le fer et le feu : nous sommes prêts à tout souffrir, mais non pas à cesser d'être Chrétiens. »

Nous avons rapporté un peu au long ce discours si généreux, si sage, et véritablement digne d'être prononcé par des martyrs, pour faire voir qu'il est difficile de croire que saint Eucher de Lyon, qui en est auteur, n'y ait rien mis du sien, et qu'il ne l'ait pas paraphrasé. Si l'on en trouvait un semblable dans Métaphraste, l'on ne manquerait pas de dire qu'il est de son invention, et qu'il fait parler ces saints à sa manière. Cependant je ne crois pas que personne se soit avisé de blâmer saint Eucher d'avoir fait ainsi penser et parler ces généreux soldats : car quand on conviendrait qu'ils ont en effet prononcé ces paroles dans une semblable occasion, au milieu d'une armée d'idolâtres, il serait difficile de marquer qui est-ce qui en aurait pu ramasser si exactement toutes les particularités, et comment elles se seraient conservées pendant près de deux cents ans dans la mémoire des hommes, d'où saint Eucher les avait tirées, comme nous l'apprend M. de Tillemont, qui loue beaucoup cette histoire, et qui l'a jugée digne du grand saint Eucher de Lyon. Quelque persuadé qu'on soit que cette harangue est de ce Père, cela n'a pas empêché que dom Thierry Ruynart n'ait mis cette narration parmi ses Actes choisis, aussi bien que plusieurs autres, dans lesquelles on voit clairement que ces auteurs font souvent parler et les martyrs et les tyrans.

On sait bien, dira-t-on, que les Pères ont parlé en orateurs dans leurs homélies et dans les panégyriques qu'ils ont faits en l'honneur des saints; mais Métaphraste n'en est pas demeuré là : ce qu'on

blâme le plus en lui, c'est d'avoir beaucoup ajouté du sien aux histoires qu'il a écrites, d'avoir rapporté les choses, non pas comme elles se sont passées, mais comme elles ont pu se passer; et ce que M. de Tillemont ne peut surtout souffrir dans cet écrivain, c'est que dans le temps qu'il fait profession de suivre ses auteurs mot à mot, il les altère et les fait parler à sa fantaisie.

Ce reproche est à la vérité très considérable; mais c'est au public à juger si un légendaire, qui ajoute quelques circonstances à son original, pour le rendre plus agréable et plus utile, est plus blâmable que celui qui en retranche beaucoup de choses qui peuvent contribuer à faire éclater davantage le mérite des saints et la grâce de Jésus-Christ : principalement lorsque les histoires des saints sont sincères, authentiques et originales; car en ce cas il n'y a rien qui ne soit édifiant, et qu'on doive négliger. Or, on pourrait peut-être prétendre que, si Métaphraste a donné dans le premier excès, M. Arnauld d'Andilly, M. de Tillemont et M. Baillet, sont tombés dans le second. Mais, dira-t-on, il y a bien de la différence entre la conduite de ces auteurs et celle de Métaphraste. Ce dernier fait profession de suivre son original mot à mot, au lieu que ces savants écrivains ne se sont pas astreints à cela : « Je me suis gardé, dit M. d'Andilly (*Vies de plusieurs saints, avis au lecteur*), de rien ajouter dans aucune de ces Vies, mais j'ai abrégé divers endroits dont la longueur n'aurait pas été moins inutile qu'ennuyeuse; et j'en ai retranché d'autres qui étaient entièrement superflus, du nombre desquels sont plusieurs miracles. » M. de Tillemont et M. Baillet ont tenu la même conduite, qui est très raisonnable, puisqu'ils ont exactement suivi méthode qu'ils s'étaient prescrite, tandis que Métaphraste a passé ses bornes. Et c'est sur quoi on ne peut le justifier, s'il est tombé dans cette faute; mais du moins il est constant qu'il y a plusieurs Actes originaux que dom Thierry a mis dans son recueil, dans lesquels on voit que Métaphraste a tenu la parole qu'il avait donnée.

Mais quelque coupable que soit ce légendaire, ne pourrait-on pas lui faire quelque grâce? Car s'il a été permis aux savants critiques d'abrégier divers endroits des histoires qu'ils rapportent, parce que leur éten- due n'aurait pas été moins inutile qu'ennuyeuse, ne pourrait-on pas accorder à Métaphraste, en conservant tout le fond de son sujet, la liberté d'y ajouter de légères circonstances pour rendre sa narration plus utile ou plus agréable? ce que ces savants critiques n'ont pas négligé eux-mêmes dans les occasions. Puisque ces critiques éclairés, pour se conformer au goût de notre siècle, ont cru devoir retrancher quelques faits qui étaient entièrement superflus, du nombre desquels sont plusieurs miracles, doit-on blâmer Métaphraste d'avoir suivi le génie de son temps, où l'on ne considérait pas les miracles comme des choses superflues, mais comme un des ornements

de l'histoire des saints, et d'avoir rapporté tous ceux qu'il a trouvés dans ses Mémoires: car quelque grande que soit l'érudition de nos sages critiques, il leur serait peut-être très difficile de montrer que Métaphraste ait forgé de nouveaux miracles dans sa Collection des vies des saints.

§ VI. — *Exemple des paraphrases de M. Baillet, qui ne sont pas moins considérables que celles de Métaphraste.*

Mais quand on voudrait avoir quelque indulgence pour ce légendaire grec, et l'excuser en quelque manière à cause du mauvais goût de son siècle et du génie de sa nation, il faut avouer qu'il s'est bien émancipé, que ses falsifications et ses infidélités sont tout à fait inexcusables, et que les reproches que tous les savants lui ont faits de ses fautes sont très-raisonnables et bien fondés, surtout ceux que lui fait M. de Tillemont, qui ne croyait pas, comme le rapporte M. Baillet (*Disc.* p. 60), « qu'on dût estimer pour quelque chose ce qu'on a coutume de louer en lui, en considérant le mauvais office qu'il a rendu à la vérité dans le reste, et qui ne pouvait souffrir surtout que Métaphraste fit profession de suivre ses auteurs mot à mot, et qu'en même temps il les altérât et les fit parler à sa fantaisie. » M. Baillet cite à la marge la page 528 du premier tome des Mémoires de M. de Tillemont. C'est dans cet endroit, qui est la note 20 sur saint Jean Baptiste, qui porte pour titre, *Additions de Métaphraste*, que ce savant critique rapporte un exemple sensible des paraphrases de cet auteur: « L'histoire des trois translations du chef de saint Jean-Baptiste, qu'Allatius attribue à Métaphraste, porte que ce saint chef répandait une bonne odeur et même un grand éclat, tant lorsqu'il fut trouvé à Jérusalem, que lorsque Urane vint avec des cierges pour le transporter. On voit en cela le génie de Métaphraste, qui suppose que les choses ont été telles qu'il s'imaginait qu'elles devaient être: car on ne trouve rien de cela, ni dans l'ancienne relation de la première invention, ni dans celle de Marcel, où Métaphraste change beaucoup d'endroits, quoiqu'il rapporte la chose en son nom, et qu'il fasse profession de le suivre mot à mot, $\pi\rho\delta\epsilon\ \lambda\acute{\iota}\xi\iota\upsilon$. Après cela pourra-t-on dire (Baillet, *ibid.*) qu'on fasse tort à Métaphraste, quand on assurera que c'est pour avoir su trop bien mentir que quelques-uns l'ont regardé comme un imposteur et un faussaire, né pour produire des monstres, outre au delà de ce que la Grèce païenne a imaginé de fables en faveur de ses dieux: qu'on a en horreur ses fictions et ses paraphrases, et que les savants sont si peu de cas de son témoignage, qu'ils ne daignent pas seulement le nommer ?

Mais, dira quelqu'un, pourquoi se récrier tant sur les additions faites par Métaphraste dans cette histoire? Car outre qu'on pourrait en quelque façon les excuser, n'en trouve-t-on pas quelquefois d'aussi considérables dans les écrits de nos sages criti-

ques, dont l'exactitude, le bon goût, l'érudition, les mettent bien au-dessus de cet écrivain grec ?

Je laisse au public à examiner si M. Baillet n'a pas un peu *métaphrastisé* la vie de saint Cyrille enfant, martyr de Césarée en Cappadoce pendant la persécution de Dèce, ou celle de Valérien. Mais afin qu'on en puisse mieux juger, je mettrai ici tout au long l'histoire de ce saint enfant telle qu'elle est dans M. Baillet, avec l'original latin qu'il a fait profession de suivre. Je marquerai dans le français de M. Baillet, en caractères italiques, les additions qu'il y a faites; et dans le latin, en caractères romains, ce que cet habile critique en a retranché, c'est-à-dire les endroits qu'il n'a pas traduits.

M. BAILLET.
29 mai, page 911 et les suivantes.

Martyrium Cyrilli pueri, ex tom. VII Marti Bolland. apud Ruynard, Acta selecta, pag. 253.

Après quelques lignes, qui font comme un petit exorde, il parle en ces termes de saint Cyrille :

Il n'avait que Jésus-Christ en bouche, et témoignait être disposé à tout faire et à tout souffrir pour lui. C'est ce qui lui fit soutenir avec une confiance merveilleuse, non-seulement les menaces les plus capables d'affrayer les autres, mais les tourments auxquels on voyait succomber souvent les personnes mêmes les plus robustes.

Il avait pour ennemi de la foi, et pour persécuteur même, son propre père, qui, ne pouvant venir

à bout de lui faire préférer sa volonté à celle de Dieu qu'il servait, le désavoua pour son fils, lui ferma la porte de sa maison, et lui refusa les choses les plus nécessaires à la vie.

On ne pouvait s'empêcher de blâmer une dureté si inouïe dans un père. Mais Cyrille ne faisait qu'en louer Dieu, qu'il regardait beaucoup plus comme son véritable père que celui que la nature lui avait donné, et qui l'abandonnait de la sorte. Sans perdre le respect qu'il devait à son père, il regardait d'un œil indifférent la perte de tous les avantages dont il le

On laisse la petite préface qui est à la tête de ces Actes, et l'on commence où M. Baillet se rencontre avec le latin.

Etenim omni tempore Christum nominans erat Cyrillus et semetipsum inde esse motum fatebatur: et plagis confusus et verbis territus, neque verborum ruinam, neque afflictionis injuriam computavit; sed sustinuit hæc quidem libentissime: prompto autem aliquid majus materium expectabat. Cum autem crescerent animi, quæ sunt erga bonam fidem, et æmulatores haberet multos qui similes erant ejus ætati.

Abjicit quidem eum pater, domum ei claudens, et quæ in ea erant propria abnegabat ei.

Quidam autem in his laudabant patrem, et valde mirabantur: ipse vero quasi nihilum reputabat abdicari a patre; et quod parva auferens ei, majora et utiliora ei provideret adæquata in Domino erat, dicebat.

il regardait d'un œil indifférent la perte de tous les avantages dont il le

viez quelle est la confiance que j'ai en Dieu, et si vous connaissiez le pays où je vais, vous m'exhorteriez sans doute à souffrir avec courage, plutôt que de me plaindre et de pleurer ma mort. Mais il n'eût pas besoin d'autre exhortation de la part des hommes, étant intérieurement soutenu par la grâce de celui pour lequel il combattait, et qui devrait le couronner. »

Il est aisé de juger, par ce que nous venons de rapporter, que M. Baillet a ajouté beaucoup de choses à son texte et qu'il en a supprimé d'autres ; sans parler de quelques tours qu'il a donnés à l'original en quelques endroits, qui ne paraissent pas convenables. On sait bien que le texte original ne paraît pas fort exact, et qu'il y a même quelques fautes, soit qu'elles viennent de l'interprète, ou de la négligence du copiste. On ne disconvient pas non plus que le Latin des Actes étant fort serré, ce critique n'ait été contraint de lui donner un autre tour, et d'y suppléer quelque chose pour s'accommoder au génie de notre langue. Mais quand tout cela ne justifierait pas assez la traduction de M. Baillet, on ne prétend pas le blâmer d'avoir ajouté à son texte, pour donner à entendre comment les choses ont pu arriver : car ces traits d'éloquence sont très ordinaires dans les homélies des Pères et dans les historiens, qui ajoutent quelquefois des ornements à leur matière sans en altérer le fonds. Mais cet exemple que nous venons de rapporter, montre assez que M. Baillet n'a pas toujours raison, quand il tâche d'affaiblir l'autorité des Pères, sous prétexte qu'ils ont parlé en orateurs plutôt qu'en historiens dans les Vies des Saints qu'ils nous ont données : et que l'on ne rend pas assez de justice à Métaphraste, lorsqu'on se récrie tant contre lui dès qu'on trouve qu'il a paraphrasé sa narration. Car pourquoi cette conduite sera-t-elle un crime dans cet écrivain, et un sujet d'éloge pour les critiques ?

L'un des plus célèbres exemples que l'on rapporte pour décrier Métaphraste sur le sujet de ses paraphrases, est pris de la Vie de saint Nicéphore, martyr d'Antioche. Cette Vie se trouve au 9 de février (tom. 2, p. 283) dans Bollandus ; qui ajoute en lettres italiques les endroits de Métaphraste qu'il appelle *interpolata*. Dom Thierry Ruynard (*Act. select.* p. 245) dit que ces Actes ont été donnés par Bollandus, *adjunctis altero caractere Metaphrastis Additionibus*. M. Baillet, parlant de cette histoire (9 fév., p. 15), remarque que de la manière qu'elle a été donnée par le P. Ruynard, « elle est estimée fidèle, et exempte des gloses et amplifications que Métaphraste et quelques autres Latins avaient insérées dans les Actes qu'on avait auparavant. Cependant, si l'on examine les additions que Métaphraste a faites dans cette Vie de saint Nicéphore, et qu'on les compare avec celles qu'on voit dans l'histoire de saint Cyrille publié par M. Baillet, on jugera aisément que ce critique a plus paraphrasé, et moins suivi son original, que

Métaphraste. Car les Actes de saint Nicéphore que celui-ci nous a donnés, ne diffèrent du texte que par quelques mots, la plupart très-peu importants, comme M. de Tillemont en convient (tom. IV, not. 8 sur la persécution de Valérien, p. 590, col. 2 ; au lieu qu'on trouve des circonstances assez considérables ajoutées par M. Baillet, qui ne sont point dans son texte ; sans compter plusieurs retranchements qu'il a faits à son original, quoiqu'il soit trois fois plus court que celui de saint Nicéphore, qu'on prétend avoir été altéré par Métaphraste. Mais afin qu'on en puisse juger, nous mettrons à la fin de ce paragraphe la Vie de saint Nicéphore tout au long, avec les paraphrases de Métaphraste en caractère italique, afin qu'on les puisse distinguer du texte.

L'histoire des trois translations du chef de saint Jean-Baptiste, qu'on propose encore ordinairement comme un exemple des infidélités de Métaphraste, paraît moins paraphrasée que la narration du martyre du saint enfant Cyrille. Les deux miracles dont parle Métaphraste ne peuvent pas passer pour des additions, parce qu'il n'en est parlé ni dans l'ancienne Relation, ni dans celle de Marcel. Est-ce que Métaphraste n'a pas pu les rapporter sur d'autres Mémoires ? Dira-t-on qu'une circonstance est fautive, parce que ceux qui ont rapporté l'histoire entière ne font aucune mention de cette circonstance ? Sur ce pied là, il se trouvera bien peu de narrations fidèles.

Quand il serait absolument vrai que Métaphraste eût ajouté ces deux miracles, qui d'ailleurs n'ont rien d'incroyable, et qu'il eût encore ajouté de son chef ce qu'il dit, qu'Uranus vint avec des cierges pour transporter le saint chef ; tout cela ne ferait que trois additions dans une Relation qui est assez longue : mais combien n'y en a-t-il pas dans la narration de M. Baillet, qui est assez courte ?

Mais, dira-t-on, ce que M. de Tillemont et tous les savants blâment principalement dans Métaphraste, c'est qu'ayant fait profession de suivre ses auteurs mot à mot, il ne laisse pas de les altérer et de les faire parler à sa fantaisie : qu'il ajoute beaucoup du sien aux histoires ; et qu'il rapporte les choses, non pas comme elles se sont passées, mais comme elles ont pu se passer. Toutes ces plaintes sont trop raisonnables pour les condamner : mais ne semble-t-il pas, répondra-t-on, que tous ces mêmes reproches retombent sur M. Baillet ? Ce critique ne fait-il pas profession de suivre le texte des Actes de saint Cyrille, tel qu'il a été donné par Bollandus au 29 du mois de mai, et par Dom Thierry Ruynard, qu'il cite dans sa Table critique, et dans la Vie de ce saint enfant, martyr ?

Quand M. Baillet ne se serait pas restreint aux Actes authentiques donnés par ces deux auteurs, n'aurait-il pas dû nous apprendre d'où il a tiré tant d'additions ? Ainsi, puisqu'il n'a point marqué d'autres sources, et que même il n'a pu le faire ; on est en droit de dire qu'il a paraphrasé la Vie de

saint Cyrille, qu'il a fait parler à sa fantaisie l'auteur de cette histoire, qu'il a ajouté beaucoup du sien à cette narration, qu'il en a retranché ce qu'il lui a plu, et qu'il a même donné à quelques circonstances un tour qui n'est pas tout à fait naturel ; qu'il a rapporté le martyre de ce saint enfant, non pas comme il s'est passé, mais comme il a pu se passer ; enfin qu'il a orné son sujet de plusieurs circonstances qui ne sont point dans son original. Ce n'est pas là la seule narration que M. Baillet ait paraphrasée : il serait aisé d'en marquer plusieurs autres, qui ne sont pas moins remarquables que celle de saint Cyrille, et dans lesquelles il ne s'est pas donné moins de liberté. L'on n'a choisie la Vie de ce saint, entre plusieurs autres, que parce qu'elle est fort courte.

On voit par là que l'art de paraphraser n'est pas si particulier à Métaphraste, qu'il n'ait été mis en usage par d'autres auteurs, qui ont prétendu se distinguer par leur justesse et par leur exactitude, quoiqu'ils déclament en mille endroits contre les excès de cet écrivain grec, dont on veut faire passer le témoignage comme n'étant d'aucun poids pour établir un fait historique, et dont même le nom doit être supprimé, quoiqu'on profite de son travail.

Quoique M. de Tillemont fasse, pour ainsi dire, deux sortes d'additions aux histoires originales des saints, on ne croit pas néanmoins qu'elles soient contre l'exactitude. Quand il trouve hors de son sujet quelque chose qui peut relever ou éclaircir la matière qu'il traite, alors, si l'auteur est digne de foi, il ne fait pas difficulté d'insérer ce qu'il lui emprunte dans sa narration, quoique originale, mais avec cette précaution, qu'il distingue d'avec le texte original ce qui lui est étranger, et qu'il cite à la marge le nom de l'auteur qu'il fait parler. Il n'est pas rare que ce docte critique ajoute aussi quelque chose du sien dans les histoires qu'il raconte : mais comme il renferme cela entre deux parenthèses, le lecteur voit bien que ces sortes d'additions ne font pas partie du corps de la pièce : ainsi cela ne peut passer pour une véritable altération.

Il y a eu d'habiles critiques qui ont cru que la plupart des additions de Métaphraste étaient de cette nature (10) : et s'il avait pris les précautions de M. de Tillemont, je ne sais si l'on se serait récrié aussi hardiment qu'on l'a fait contre ses paraphrases. Il est certain qu'on trouve dans ce Légendaire des additions en grand nombre ; comme celles qu'on suppose qu'il a faites dans la Vie de saint Nicéphore, et dans l'histoire de la translation du chef de saint Jean-Baptiste, qui ne sont pas plus considérables que quelques-unes qui se trouvent dans M. de Tillemont : car nos critiques ne nous

(10) *Pauculis, ad attentionem conciliandam, aptissime connectendas periodos, interjectis*, Boll. tom. I, Januar. Præfat. p. 18, col. 1.

donnent guère que ces deux exemples, pour preuve des infidélités de cet auteur grec.

La vie de saint Nicéphore, martyr (11), tirée d'un manuscrit de la bibliothèque du roi, et comparée avec celle qui a été donnée par Métaphraste. — Les additions de Métaphraste que l'on y a insérées, sont en caractère italique.

In illo tempore erat quidem presbyter in magna Antiochia Syriæ, nomine Sapricius. Erat autem quidam quoque alius, qui appellabatur quidem Nicephorus, erat vero ordine laicus, et admodum germanus amicus ejusdem presbyteri : sequi ambo sic mutuo diligebant, ut existimarentur fratres germani, nati ex uno utero ; adeo ut esset excellens amor eorum mutuus. Cum longo autem tempore vixissent in hac affectione, bono et honesto infestus et sceleratissimus humani generis inimicus, eis invidens, talem inter eos peperit dissensionem, ut nec in platea quidem vellent sibi invicem occurrere, ex dæmónico odio quod inter se invicem conceperant.

Cum satis vero longo tempore ita fuissent affecti, ad se rediens Nicephorus, et cognoscens odium esse diabolicum, rogavit amicos quosdam, ut irent ad presbyterum Sapricium, et rogarent eum pro Nicophoro, ut ei culpam condonaret, et eum penitentia ductum acciperet propter Dominum. Ille autem noluit ei condonare. Is vero rogavit alios amicos, ut ei reconciliaretur. Presbyter autem Sapricius nec eos quidem rogantes sustinuit. Rursus ergo Nicephorus rogavit quosdam amicos, et misit ad ipsum, ut connectenter divino eloquio in ore duorum vel trium testium staret omne verbum. Ille autem cum esset durus corde, et implacabilis, et oblitus esset Domini nostri Jesu Christi, qui dicit : « Remittite, et remittetur vobis, » et rursus : *Si offeras donum tuum allare, et recordatus fueris quod habes aliqui adversus fratrem tuum, dimitte id, et vadens reconciliare fratri tuo ;* et rursus : « Nisi remiserit hominibus delicta eorum, nec Pater vester cælestis remittet vobis delicta vestra ; » omnibus eum rogantibus et petentibus, non condonavit fratri amico suo. *Non enim habebat in se charitatem et misericordiam : quamobrem jure fuit privatus regno cælorum.*

In primis autem pius et fidelis Nicephorus, curavit Sapricium despexisse communes amicos, qui pro eo petentes veniam non acceperunt, ipse curans ad ædes Sapricii, se projicit ad pedes ejus dicens : *Con dona mihi, Pater, propter Dominum. Ille vero noluit ei reconciliari ut amico, et maxime curaretur : et maxime cum deberet, etiam si non fuisset rogatus, a prima excusatione eum accipere*

(11) Apud Bolland. tom. II Februar. die 9. Habetur etiam apud Ruyn. Acta selecta Græc. et Lat. pag. 244, etc.

ut Christianus et presbyter, et qui professus erat A
servire Deo.

Cum hæc autem sic fierent, repente existit per-
secutio et magna afflictio in Antiochia civitate ubi
ambo habitabant, et apprehenditur Sapricius ut
Christianus, et traditur præsi: et stetit ante ipsum,
et dixit ei præses: Quod est nomen tuum? Ille autem
dixit: Vocor Sapricius. Dixit præses: Cujusnam
es generis? Dixit Sapricius: Sum Christianus.
Præses dixit: Es clericus? Dixit Sapricius: Locum
teneo presbyteri. Dicit præses: Augusti nostri et do-
mini hujus regionis et finium Romanorum, Vale-
rianus et Gallus [Gal'ienus], jusserunt ut, qui se
dicunt esse Christianos, sacrificent diis immorta-
libus. Si quis vero despiciens, respuit hoc edic-
tum, sciat de diversis tormentis et suppliciis B
plectendum, et sic gravissima morte esse condem-
nandum. Sapricius autem astans, dixit præsi: Nos
Christiani, o præses, Christum Deum habemus
regem; quoniam ipse est solus verus Deus, et
Creator cæli et terræ, et maris et omnium quæ sunt
in eis. Omnes vero dii gentium, dæmonia; et pereant
a facio universæ terræ, qui non possunt ali-
cui opem ferre, aut aliquem lædere aut impedire,
cum sint opera manuum hominum.

Tunc iratus præses, jussit eum projici in co-
chleam, jubens eum vehementer versari. Cum is ergo
adeo acerbe et inhumane torqueretur, dixit Sapri-
cius præsi: Carnis meæ habes potestatem; animæ
autem meæ potestatem non habes, sed Dominus
Jesus Christus, qui eam creavit. Longo vero tem-
pore tortus, sustinuit tormenta. Cum vidisset autem C
improbus et malitiosus Judex eum non persua-
deri, tulit in eum sententiam, dicens: Sapricium
presbyterum, qui edicta contemnit imperatorum,
et non paruit, nec diis immortalibus voluit sacri-
ficare, ut qui a spe Christianorum non tolerit
excidere, jubemus tradi supplicio capitis.

Cum ergo ipse esset egressus, acceptâ martyrii
sententia, et festinaret ad cælestem coronam, au-
divisset autem sanctus Nicephorus, currens pro-
cessit ei obviam, et se projicit ad pedes ejus, dicens:
Martyr Christi, ignosce mihi quoniam peccavi in te.
Ille autem nihil ei respondit. *excæcatum enim fuerat cor
ejus a malo dæmone.* Sanctus Nicephorus eum rur-
sus prævenit per aliam viam, et ei occurrit prius-
quam ipse egrederetur e civitate, et rogavit cum di-
cens: Martyr Christi, condona mihi ea quæ peccavi
in te ut homo. Ecce enim, data est tibi corona a Chri-
sto, quem non negasti, sed confessus es nomen ejus
sanctum coram multis testibus. Ille autem *durus
et implacabilis*, odio cor habens excæcatum,
neque ei dedit veniam, neque ei verbum voluit
respondere; adeo ut ipsi lictores dicerent sancto
Nicephoro: Tam stultum hominem nunquam vidi-
mus. Vadit ad supplicium capitis, et quomodo petis
veniam ab eo, qui jam est moriturus? Dicit eis
sanctus Nicephorus: Nescitis quid petam a con-
fessore Christi: Deus autem scit.

Et cum venisset ad locum in quo erat interimen-
dus Sapricius, rursus ei dixit Nicephorus: *Rogo te, mar-
tyr Christi, ignosce mihi si quid peccavi ut homo:*
scriptum est enim: «Petite, et habitur vobis.» Sed
eo hæc dicente, et quæ sunt his similia, non audi-
vit sævus et durus amicus: nec flexus est sodalis as-
perrimus, *nec fuit mollitus, totus inflexibilis. Non
enim audivit illud: Diliges Dominum Deum tuum
ex toto corde tuo, et proximum tuum sicut teipsum. Sed
clausit aures cordis sui et corporis, ut aspis surda
et claudæ, quæ non exaudivit vocem incautantium.*
Propterea qui personam non respicit et verax est
Dominus, qui dixit: Si non remisistis hominibus
delicta eorum, neque Pater vester cælestis remit-
tet vobis delicta vestra; et: *In qua mensura me-
tueris fratri tuo, in ea remetietur tibi.*

Dominus cum vidisset eum nulla tangi proximi
misericordia, jure eum privavit regno suo cælesti:
imo vero, ille seipsum alienavit a gratia cælesti
et ab æternis Dei bonis, propter injuriæ a fratre ac-
ceptæ recordationem: et maxime quod in germa-
num et veterem amicum fuisset animo crudeli, im-
mani et irreconciliabili. Tunc dicunt lictores Sap-
ricio: Flecte genua tua, ut caput tibi amputetur.
Dicit autem eis Sapricius: Quare? Dicunt ei lictores:
Quoniam noluisti diis sacrificare, sed contempsisti
edictum imperatoris, propter hominem qui dicitur
Christus. Hæc cum audisset miser Sapricius, res-
pondit lictoribus *hanc miserum et tristem vocem,*
dicens: Nolite me ferire; facio enim quæ jusserunt
imperatores, et diis sacrifico. Sic eum excæcavit
odium, et ab eo abduxit Dei gratiam. Qui enim per
ejusmodi tormenta non negavit Dominum nostrum
Jesus Christum, cum venisset ad finem mortis, et
esset accepturus præmium et coronam gloriæ et
spei, negavit *vitam æternam*, et fuit apostata.

Hæc cum audisset sanctus Nicephorus, rogavit
Sapricium, *cum lacrymis*, dicens: Noli, o frater, noli
transgredi et negare Dominum nostrum Jesus
Christum. Noli omnino, rogo te, ab eo deficere, et
perdere cælestem coronam, quam per multa ac-
quisisti tormenta et afflictiones. Ille autem noluit
eum omnino audire, sed contendit abire ad inte-
ritum et tenebras ultimæ mortis, et ad ignem, qui
non potest extinguí. Qui tanti pretii gloriam in
momento unius horæ ictus gladii perdidit, revera
D fuit miser, excæcatus ab odio.

Non enim audivit Dominum nostrum Jesus Chri-
stum, dicentem in sancto Evangelio: «Si afferas mu-
nus tuum ad altare, et recorderis quod frater tuus
habet aliquid adversus te, dimitte munus tuum ante
altare, et vade primum te reconciliare fratri tuo, et
tunc veniens offer munus tuum.» Et rursus, Petro
principi apostolorum, cum rogasset Dominum:
«Quoties, si peccaverit in me frater meus, dimittam
ei? Septies?» Respondit Dominus: «Non dico tibi se-
pties, sed septuagies septies.» Ille autem miser ne
semel quidem voluit condonare fratri suo, et maxi-
me petenti veniam et roganti. Et Dominus quidem

noster et Deus jussit ex animo condonare unicuique, et dimisso munere quod Deo est offerendum, currere ad reconciliationem; ille vero ne summis quidem labris condonavit ei quem pœnitebat, nec in animum induxit ut ei roganti recitteret: sed clausit viscera sua a fratre suo; propterea recessit ab eo gratia divini et vivifici Spiritus, et perdidit *magnam, præciosam*, et gloriosam coronam martyrii. Quamobrem, o dilecti, nos quoque diligenter caveamus ab hac diabolica operatione, odii, inquam, et injuriæ acceptæ recordatione; ut nostrorum quoque peccatorum detur nobis remissio a Domino Jesu Christo, convenienter ei quod dicitur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*; fidelis est enim qui promisit.

Beatus autem Nicephorus, postquam vidit transgressum esse Sapricium, *magna voce* dicit lictoribus: *Ego sum Christianus, et credo in nomen Domini nostri Jesu Christi, quem iste negavit. Me ergo jam pro ipso ferite. Lictores vero non sunt ausi enim ferire absque jussu præsidis. Mirati sunt autem omnes, quod se ita ad mortem tradiderit. Libere enim dicebat: Sum Christianus, et diis vestris non sacrifico. Unus autem ex lictoribus currens renuntiavit præsidi, dicens: Sapricius quidem pollicetur se diis sacrificaturum; est vero illic quidam alius, qui vult mori propter eum qui dicitur Christus, clamans et dicens libere: Christianus sum, et diis vestris non sacrifico, nec obedio edictis imperatorum.*

Postquam audivit præses, in eum tulit sententiam, dicens: *Si non sacrificat diis immortalibus, prout jusserunt imperatores, jubeo eum mori gladio: Sapricium vero sinite abire. Tunc accipientes sanctum Nicephorum, eum capite truncarunt, ut præses jusserat, nono mensis Februarii; et sic consummatus fuit in Christo sanctus martyr Christi Nicephorus, et ascendit in cœlos coronatus per fidem in*

Christum, charitatemque et humilitatem. Quoniam enim propensus fuit ad charitatem et humilitatem, ideo fuit redimitus corona martyrii, et dignatus est referri in numerum martyrum, ad laudem et gloriam magni Dei et Servatoris nostri Jesu Christi: cui gloria et potentia nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

Voilà la Vie de saint Nicéphore martyr, avec les additions de Métaphraste. Le lecteur pourra juger si elles sont assez considérables pour obliger ces savants critiques à exagérer si fort les falsifications de ce légendaire grec. Ils n'ont point trouvé d'exemple plus propre à les faire valoir que cette histoire de saint Nicéphore; il serait même assez difficile d'en produire quelque autre pour justifier leurs plaintes. Cependant il ne faut que conférer les additions que Métaphraste a faites à ces Actes, avec la vie de ce saint telle que M. Baillet nous l'a donnée, pour reconnaître que ce critique y a ajouté des circonstances qui ne se trouvent point dans l'original des Actes, quoiqu'il fasse profession de le suivre; et que ses additions ne sont pas moins considérables que celles de Métaphraste: sans parler de plusieurs choses qu'il a omises, et d'autres qu'il a ôtées de leur propre lieu. On ne prétend pas blâmer cette conduite de M. Baillet dans cette histoire, ni dans les autres où il a fait la même chose, puisque c'est la conduite ordinaire de ceux qui travaillent sur ces sortes de matières, et que les Pères mêmes l'ont pratiquée. Mais on en peut conclure que cette liberté de Métaphraste n'est pas suffisante pour le rendre méprisable et indigne de toute créance, et pour le faire passer pour un imposteur et un faussaire, né pour produire des montres, et outré au delà de ce que la Grèce païenne a imaginé de fables en faveur de ses dieux; puisqu'on trouve encore aujourd'hui des écrivains respectables qui prennent la même liberté.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΨΕΛΛΟΥ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗΝ ΚΥΡΙΟΝ ΣΥΜΕΩΝΑ.

SAPIENTISSIMI PSELLI

ENCOMIUM

IN METAPHRASTEM DOMINUM SYMEONEM.

(Apud Allatium *De Symeonibus.*)

Cum et vita et dicendi facultate magnum Symeonem laudare statuerim, cujus per universum orbem terræ est nomen, et res gestæ celebratæ, nescio quibusnam verbis utar in eo laudando, vel

Τὸν μέγαν ἐν βίῳ καὶ λόγῳ Συμεῶν ἐπικινεῖν προσλόμενος, τὸ πάσης τῆς οἰκουμένης λαμπρὸν καὶ περιβόητον καὶ ὄνομα καὶ εὐτύχημα, οὐκ οἶδ' ἅτις ποτὲ λόγοις περὶ αὐτοῦ χρῆσομαι, ἢ τί τῶν πάντων

ἔργων, ἀρκοῦσαν τὴν εὐφημίαν παρέξομαι. Ἄνθρωπος γὰρ ἐκεῖνος, οὗ λόγῳ μόνον κοσμούμενος, καὶ τὸν τε νοῦν ἔχων ἐτοιμώτατον εἰς νοημάτων γονάς, τὴν τε γλώσσαν οἶον δὴ τὸ Νεῖλιον βεῖμα, οὐκ ἐν περιόδοις, οὐκ ἐκ διαττημάτων μακρῶν, ἀλλ' ὀσημέραι μυρίαῖς πληθύνουσαν πηγῆσι, καὶ εὐκαιρότατα πελαγίζουσαν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀπὸ τῶν ἡθῶν κράσει, καὶ τὸ πάσης ἀρετᾶς, καὶ τῷ περὶ ἀδείμα γενέσθαι τοῖς ζηλοῦν ἐθέλουσι μεγαλοπρεποῦς βίου καὶ σώφρονος σεμννομένοισι. Τοῦτον δὴ τὸν περιώνυμον ἄνθρωπον, καθ' ὧραν, ὡς εἶπεν, ἡ Κωνσταντινούπολις ἐξήθησεν, ἡ πρώτη τὸν πρῶτον, ἡ καλλίστη τῶν πόλεων, τὸν κάλλιστον φάναι πολιοῦχον, καὶ δοῦσα τοῦτο τὸ ἐξ αὐτῆς γεγενῆσθαι, καὶ τῇ τοιαύτῃ γενέσει τιμῆσασθαι, ἀντέλαβεν παρ' αὐτοῦ τὸ τοιοῦτον περιενεγκεῖν, οἷος καὶ μόνος ἐξήρκεσεν ἂν τὰ καλλίστα ἐκεῖνη ἀποδοῦναι τῶν πόλεων· καὶ γέγονεν αὐτῇ ἡ παρ' ἐκεῖνου τιμῆ τῆς πρότερον μεγαλοπρεπεστέρᾳ καὶ μεζζῶν· ὅσον τότε μὲν ἀλλεῖ καὶ μεγάλῃ τῶν ἄλλων ἐκράτει πόλεων, ὥσπερ τις παραδείσου χῶρος τῇ περιβολῇ καὶ τῷ κύκλῳ· ὕστερον δὲ δι' ἐκεῖνον καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν αὐθιγενῶν ἀρετῶν, τὰ ἄλλας ὑπερῆκόντισεν· ὥστε εἰ καὶ μὴ οὕτως ἐξ ἀρχῆς κόσμου τετύχηκεν, μηδὲ οικιστὴν τοιοῦτον ἠτύχηκεν, ἀπέχρησεν ἂν αὐτῇ τὸ θυμαστόν δὴ τοῦτο γέννημα πρὸς τὴν τῶν κραιττόνων ἀντιθεσιν.

Καὶ τὸ κατὰ πάντων ἀσύγκριτον κράτος καὶ ἀπαράμιλλον, ἦν μὲν εὐθύς τὸ ἐκ πρώτης, ὡς εἶπεν, γενέσεως, καὶ ἐξ ἀνοούσης ἤδη τριχός, ὥσπερ οἱ τῶν λεόντων σκύμνοι, εὐθύς τὴν ὄφρυ· παραδεικνύοντες, καὶ τῶν ἐπυγενῶν τριχῶν τὸ λάσιον. Ὑπὸ ἡθῆσι γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς συνέσεως ἄνθη, καὶ τὸ φρόνημα ῥίξαν τινὰ εἶχε βαθεῖαν, καὶ ὁ νοῦς ἐξήστραπέτι τι θυμάσιον. Ταῦτα δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀρκούντα ἐτύγγανεν εἰς τελείωσιν, ἐκεῖνῳ δὲ προχαράγματα τῆς τελείας ἐγνωρίζετο φύσεως. Ὡσπερ οὖν τῶν δένδρων ὅποσα παρὰ τὴν φύσιν ἀναβλαστάνει τῆς ἐπιμελομένης χειρὸς βραχὺ τι ἐπιδεύμενα, εἰ καὶ ἀρδεῖαν τινὰ παραδέξεται, ἔτι μάλλον πρὸς κάλλος καὶ μέγεθος ἐπιδίδωσιν· οὕτω δὲ ἐκεῖνῳ ἦν μὲν ἡ φύσις εὐδρόμον· τι χρῆμα, καὶ εὐθύς προῖον κατ' εὐθῆ. Ὅθεν αὐτοφύως μὲν ἐρῆτόρευε, πρὸς δὲ φιλοσοφίαν ὁ βαθεῖς τῆς ψυχῆς κόλπος ἀφθονα ἐδίδου νοτήματα.

Ἐπει δὲ καὶ πρὸς τὰς διατριβὰς τῶν φιλοσοφούντων ἀπέβλεπε, καὶ τινὰς ἐκεῖθεν ἀρχὰς ἐκομίσαστο πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων εὐρεσιν ἀφορμὰς, ἀνεκχυπέτε ἀθρόον, καὶ ἤρθη μετέωρος, καὶ ἀπὸ τῶν ἀκτίων εὐρε τὸν ἥλιον, ἡ οὕτως εἶπεν, ἀπὸ τοῦ ἡλίου πρὸς τὰς ἀκτῖνας διέβλεψεν, τὸ μὲν ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρῶτα συλλογίζόμενος, τὸ δὲ ἐκ τῶν προτέρων τὰ δευτέρα τῇ φύσει συμπερινοόμενος. Εἰδὼς δὲ ὡς δυσὶ τοῖτοις ἡ τελεία καθ' ἡμᾶς φύσις κεκόσμηται, νοῦ γωνήματα. καὶ γλώττης ῥήμασι καὶ ὡς τῶν προλαβόντων ἐκείνων σοφῶν, οἱ μὲν διὰ φιλοσοφίας τὸν νοῦν ἐτελειώσαν, οἱ δὲ διὰ ῥητορικῆς τὴν γλῶτταν ἐκλήθησαν, καὶ πλὴν γε ἐνὸς ἢ δυσὶν οἱ λοιποὶ πρὸς

A quidam dicturus, ex omnibus sufficientem præbebo laudationem. Hic enim vir non solum erat ornatus eloquentia, et mentem habebat promptissimam ad gignenda præclara cogitata, et linguam tanquam Nili fluentum, non post longum temporis curriculum, sed quotidie rivis scatentem eloquentiæ, et inundantem opportunissime: sed et morum temperationem, et quod omnes virtutes erat complexus, et quod erat exemplum iis, qui volebant honeste et moderate vivere, gloriam insignem sibi comparaverat. Hunc ergo virum clarissimum, tempestive atque mature, ut ita dicam, produxit Constantinopolis, prima primum, pulcherrima civitatum, pulcherrimum, ut ita dicam, patronum civitatis; quæ cum ei dedisset, ut ex ipsa nasceretur, et tali ortu eum ornasset, ab eo hoc vicissim accepit, quod eum producerit, qui vel solus suffecerit ad ei dandum pulcherrima præmia civitatum. Et fuit honor, quem ex illo habuit, prioræ major et magnificentior; quod tunc quidem pulchritudine superabat alias civitates, veluti quidam locus paradisi ambitu et circuitu; postea autem propter illum floribus quoque ibi genitarum virtutum alias longo intervallo superavit: adeo ut, etiamsi non sic fuisset ornata ab initio, ei suffecisset fœtus hic admirabilis ut se posset conferre cum præstantioribus.

Et vires quidem incomparabiles statim, et a primo, ut semel dicam, ortu, etiam florente capillo, ostendebat, non secus atque leonum catuli ostendant protinus supercilium, et densam colli jubam. Etenim flores pullulabant intelligentiæ; et habebat prudentiæ profundam quamdam radicem, et quodam admirabili fulgore mens micabat. Hæc aliis quidem suffecissent ad absolutionem, in illo autem agnoscebantur veluti quædam prius descriptæ figuræ, quæ perfectam ejus indolem præsignificabant. Quomodo ergo arbores, quæ germinant præter naturam, parum egentes manu, quæ earum curam gerat, si aliquam acceperint irrigationem, et pulchritudine et magnitudine adhuc magis augentur; ita etiam illi quoque erat elucerrimum ingenium, et quod protinus in altum erigebatur. Quamobrem is sua sponte præbebat se oratori; ad philosophiam autem profundæ animæ sinus copiosa sensa dabat, et cogitata.

D Postquam autem aspexit ad scholas philosophorum, et illinc quædam accepit, quæ essent adjumento ad inventionem eorum, quæ quæruntur, repente surrexit, et evasit sublimis, et ex radiis invenit solem, vel a sole, ut ita dicam, aspexit ad radios, partim quidem ex posterioribus priora ratiocinatione colligens, partim autem ex prioribus, quæ natura sunt secunda, concludens. Cum autem sciret, quod perfecta nostra natura his duobus est ornata, nempe fetibus mentis, et linguæ fluentis, et quod ex illis, qui eum præcesserunt, sapientibus, alii quidem consummaverunt mentem per philosophiam, alii vero per dicendi facultatem linguam ex-

purgaverunt, et præter unum aut duos, reliqui ad alterutram declinaverunt; aliis quidem densis epichorematis lingua fluxit instar fluvii: alios autem celebrarunt præclara mentis sensa et cogitata, adeo ut hi quidem essent propemodum elingues, illi autem a perfectiore deserti intelligentia; ille inter utrosque medius fuit, veluti quoddam vinculum eorum, qui tunc erant disjuncti, et menti linguam adjungens, et verbis mentem adhibens; et arti quidem dicendi adjiciens philosophiam ad efficaciorum et aptiorum operationem: philosophia autem artem extollens, et ambo inter se contemperans susculbritudine, vocalem (ut sic dicam) mentem, et linguam effecti mente præditam. Philosophabatur itaque cum morali probabilitate et fungebatur munere oratoris, cum philosophiæ profunditatæ; et erat utrisque generibus ex æquo accommodatus; neque philosophus odio habebat argumentum civile, videns id esse coloratum tincturis philosophiæ, neque orator ægre ferebat scientiam, artificio dicendi sibi placens.

Hinc veluti quædam lampas accensa et in altum sublata et Byzantio visa est, veluti quædam fax in aere omnibus civitatibus; et erat revera locus veluti mundus quidam cælestis resplendens omnigenere doctrinæ, et per unum qui facem ferebat, partim quidem illustrans universum orbem terræ, partim autem præter lucem propriam alienis quoque coruscans fulgoribus; et quod est admirabilius, et propter quod illum quispiam magis fuerit admiratus, cum esset genere clarus, et ex illustri familia natus, et abundaret divitiis, et iis, quæ segniorum effecerint quæ inquam ad disciplinas. Multi enim sibi proponunt doctrinam et eloquentiam, tanquam opum parandarum materiam, non ut assequantur ea, quæ sunt meliora, sed ei studentes, ut se rebus vanis voluptate expleant; ille externis fortunæ adminiculis usus est ad philosophiam. Hinc factum est ut nec eos æmularetur philosophos, qui erant nimis otiosi, nec oratores, qui nimis redundabant: nam illi quidem veluti immenso lumine circumfusi radiis philosophiæ statim clausurunt oculos, et virtutem nequaquam deduxerunt ad actionem, nec magnifice usi sunt dogmatibus, neque duces fuere civitatum, neque quæ didicerunt proposuerunt in medio populo; sed promissas quidem barbas alebant, tanquam messes inutiles, et multum tristes erant, et severi.

Deinde alii quidem cum non opus esset per forum currentes, intemperanti usi sunt dicendi libertate; alii autem dolia quædam habitarunt, se eis circumscribentes. Alii autem in dialecticis interrogationibus vitam suam consumpserunt: alii autem quæsierunt de naturalibus positionibus, quasdam inutiles contradictiones et lites in vitam afferentes; et hoc ipsum evenit plurimis ex oratoribus; prudentem artem fecerunt occasionem insipientiæ, et cum oporteret eos eligere et meditari quæ civitatibus sunt conducibilia, illi, partim quidem ipsi fingentes, partim autem utentes tanquam rebus repo-

θάρτερον ἐπένευσαν τῶν μερῶν, καὶ τοὺς μὲν ἡ γλῶττα ποταμῆδὸν ἔρρευσεν, ἐξ ἐπιχειρημάτων πυκνῶν, τοὺς δὲ ἐκέρυξε τῶν νοημάτων τὰ ὑψηλότερα, ὥς εἶναι τούτους μὲν μικροῦ δεῖν ἀγλώττους, ἐκεῖνους δὲ ἐρήμους νοήσεως, ἐκεῖνος μέσον ἄμφοιν γεγωνῶς, σύνδεσμος οἶον τῶν τῶς διαστηκῶτων ἐγένετο· καὶ τὴν τε γλῶτταν ἐξέψαξε τοῦ νοῦ, τὸν τε νοῦν ἐπιστήσας τοῖς λόγοις, καὶ ῥητορικῇ μὲν τὴν φιλοσοφίαν προοιδάσας εἰς πρακτικώτερην καὶ ἐμφανεστέραν ἐνέργειαν, τῇ δὲ γε φιλοσοφίᾳ τὴν τέχνην ὑψώσας, καὶ κεράσας ἄμφω πρὸς ἄλληλα τοὺς παρ' ἐαυτῶν κἀλλεσιν, ἔμφωνον, ἔν' οὕτω· εἶπω, τὸν νοῦν, καὶ ἔνωον τὴν γλῶτταν εἰργάσαστο. Ἐφιλοσοφεῖ γοῦν μετὰ τῆς ἠθικῆς πιθανότητος, καὶ ἐρρητόρευε μετὰ τῆς φιλοσόφου βιβλιότητος. Καὶ ἦν ἄμφοιν τοῖν γενοῖν ὁμοίως εὐάρμοστος, καὶ οὐδ' ὁ φιλόσοφος τὴν πολιτικὴν ἐμίλει ὑπόθεσιν, ὁρῶν χρωστικῆν τὰς ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας βραχίς, οὐθ' ὁ ῥήτωρ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀπήχθετο, τὰς τεχνικὰς μεθόδους ἐναδρυνόμενος.

Ἐντεῦθεν ὥσπερ τις λαμπὰς ἀπὸ τῆς Βυζαντιῆος ἀρθεῖσά τε καὶ ἄρθεῖσα, οἰοεὶ τις πυρσὸν διαίριος τὰς ἀπάτας ἔδοξε πόλεσι. Καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς ὁ χῶρος οἰόν τις κόσμος οὐράνιος, πᾶσι λόγοις καταστραπτόμενος γένεσι, καὶ δι' ἐνὸς θαλάσσης, τὰ μὲν τὴν σύμπασαν οἰκουμένην καταπυρρῶσας, τὰ δὲ πρὸς τῷ οἰκείῳ φωτὶ, καὶ τὰς ἀλλοτρίας καταστράπτων μαρμαρυγὰς· καὶ τό γε θυμασιώτερον, καὶ δι' ὁ μᾶλλον ἂν τις ἐκεῖνον θυμάσειεν, ὅτι καὶ γένους εὐῆχων, καὶ τὰ τῆς εὐκλείας οἰκῆσθαι καταμένους, βαθεῖ τε πλούτῳ κομῶν, καὶ οἶον ἔν τις πρὸς παιδείῃ ἀποκνήσειεν. Οἱ γὰρ πλείστοι ἀφορμὴν τοῦ πλουτεῖν, ὥσπερ τὸν λόγον τιθέσιν, οὐχ ἔν' ἐπίβολοι τῶν κρείττωνων γένοιεντ' ἂν, ἀλλ' ὅπως τοὺς ματαλοῖς ἐπεντροφήσωσιν, περὶ τούτων σπουδάζοντες, πρακτικῶς ἐκεῖνος τὰς παρὰ τῆς ἐξουθεν τύχης πρὸς φιλοσοφίαν ἐκέρχρητο. Ἐντεῦθεν οὐτε τοῦ ἀργότερους τῶν φιλοσοφῶσαντων, οὐτε τοῦς περιττοτέρους τῶν ῥητόρων ζηλοῖ. Οἱ μὲν γὰρ ὥσπερ ἀπλήτῳ φωτὶ τὰς ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας καταστραφθέντες ἀκτίσιν, ἀντίκα ἐπέμυσαν, καὶ οὐ προεβίβασαν εἰς πράξιν τὴν ἀρετὴν, οὐδ' ἐχρήσαντο τοῖς δόγμασι μεγαλοπρεπῶς, οὐδὲ ἡγεμόνες γηγόναι πόλεων, οὐδὲ φέρροντες, ἀ μεμαθήκατιν, εἰς μέσους τοὺς πολλοὺς προτεθείκασι, ἀλλὰ μακροῦς μὲν ἐθέρεψαν πώγῳ· ὥσπερ ἄκαρπα θέρε, καὶ σκυθρωποὶ τοὺς προσώποις γηγόναι.

Ἔτι δὲ οἱ μὲν οὐδὲν θεῖον διὰ τῆς ὀγοῦρας θιόντες, ἀκράτῳ τῇ παρρησίᾳ ἐχρήσαντο· οἱ δὲ πῶθους τινὰς καταπῆκασι, περιγράφαντες ἐαυτοῦς. Οἱ δὲ περὶ διαλεκτικὰς ἐρωτήσεις τὸν ἐαυτῶν βίον καταστραφῶσιν. Ἄλλοι δὲ περὶ φυσικῶν ἐζητήσαν ὑποθέσεων, ἀνωφελεῖς τινὰς ἀντιλογίας καὶ ἔρεθας τῷ βίῳ κατακομίσαντες· καὶ τῶν ῥητόρων δὲ οἱ πλείους τιτὸ τοῦτο πεπόνθησαν, τὴν ἐμφροντα τέχνην, ἀπροσύνης ἀφορμὴν ποιησάμενοι· καὶ θεῖον τὰ λυσιτελοῦντα τὰς πόλεσι προαιρεσθαι καὶ μαλεῖν, οἱ δὲ τὰ μὲν αὐτοὶ πλάττοντες, τὰ δὲ οἶον ἀποκειμένους χρησάμενοι πράγματα καινὴν τινα σκηνὴν τῷ βίῳ

κατραφύθησαν. Ἄλλ' ἐκεῖνος οὐχ οὕτως, πολλοῦ γὰρ A καὶ δεῖ ἄλλα μῆτε τὴν ἐσθῆσα μεταλλάξας, μῆτε τι τοῦ μεγαλοπρέπουσ καυθεῖς, μῆτε τὸ γένος ἀτιμώσας τὰς κλινοτομίαις, μῆτε πλάσας, ἢ μεταπλάσας ὑποθέσεις πολιτικὰς, μῆτε τινάλλως σοφιστευόμενος, τῇ μὲν ἀπὸ τούτων γένους φιλοτιμίᾳ, ὕλην πρὸς τὸ εὖ ποιεῖν πολυαρκεστάτην ἐχρήσατο, τὴν δὲ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀρετὴν ἀφορμὴν εὐθύς ἔσχε μεγαλοπρεπείας τε καὶ λαμπρότητος. Βασιλεύσει γὰρ ἐκείρατος γεγονώς, τὰ τιμιώτατα τῶν ὄλων πιστεύεται, τὸ μὲν ἐγγὺς ἐστάναι τοῦ βήματος, διὰ τὴν σὺνεσι· τὴν δὲ τῆς πολιτείας διοίκησιν, διὰ τε τὴν τῆς φύσεως ἐπιτηδεύουσιν, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων προσλαβῶν ἐπιμέλειαν.

Καὶ πρῶτα μὲν τὰς μυστικώτερας ἐφεστήκει B τῶν πράξεων, καὶ τοῖς ἀποβήτοις βουλευμασι κοινωνὸς παρεστήκει τοῖς συμβουλευούσι. Ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ τρόπου πίστις ἐν τούτοις τοῦτον ἐκήρυξε, μετὰ τῶν ἀδύτων καὶ τὰς κοσμικὰς φροντίδας συνελίττεν ὡς αὐτὸν γεγενησθαι εἰσαγγελέα τε τῶν κρατούντων ἔκθετον, καὶ ἐξαγγελέα τῶν τοῦ κρατούντος τοῖς ἔκθετον καὶ ἦν ὡσπερ δεσμὸς τῆς διοικήσεως ἀκριβής. Τοῦ μὲν οὖν ἡλικίου κύκλου τὸ μὲν ἐστὶν ἐπίρωθι, τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖνος δὲ ὁ αὐτὸς ὄλος ἦν καὶ τῶν βασιλεῶν καὶ τοῖς πράγμασιν. Ὡσπερ καὶ ἔκθετον ὁ λόγος τοῦτον ἐγνώρισεν. παντοδαπῶς εἴγε τῆς φύσεως, τὰ μὲν προβουλεύσασθαι, τὰ δὲ τῶν βουλευμάτων καὶ κατεργάσασθαι, Βαρβάρους τε πύργου τῆς Ρωμαίων ἀπώσασθαι γῆς, τοὺς δὲ καὶ καταγωνίσασθαι, ἢ στρατεύμασιν ἢ τεχνάσμασιν ἔθνη τε ὑποκοιῆσαι, καὶ στήναι δεξιὸς πρὸς τοὺς καιρῶς καὶ τὰ πράγματα, τῶν μεταβελήσασθαι ὅτε δέον, τῶν κλινοτομήσασθαι ὅτε συμφέρον, τῶν τὴν αὐτὴν τηρήσασθαι ἰδέαν, ὅτε τοῦτο καλὸν δοξείη. Καὶ ἐπὶ τούτοις οὐδα χάριτος ἄμοιρος ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ κατήρτυτο αὐτῶν πρὸς πᾶσαν σπουδὴν μετ' ἐμμελοῦς παιδείας καὶ ἡ γλώττα καὶ ἡ διάνοια. Μεγαλοπρεπῶς δὲ ἔχων καὶ τῆς στολῆς, καὶ τοῦ σχήματος ἄμα καὶ τοῦ βαδίσματος, ἀντιλάττετο τὸ ἦθος πρὸς τὸ φαινόμενον. Ἐπίχρησεν τε ὦν καὶ εὐπρόσιτος, καὶ αὐτόθεν ἔλκων εἰς τὰς τῶν μειδιάματι. Εἶχε δὲ καὶ τῆς χειρὸς ἀφαιδῶς, δύο ταύτην ἐπεκατεινόντων, πλούτου καὶ προσιρρέως. Καὶ προέκειτό γε αὐτῶν ὑπετάσσουσα, καὶ ἐξήντιλει ταύτην ὡσπερ ἐκ ποταμοῦ εὐφιλῶς ὁ βουλόμενος. Εἶχε μὲν οὖν οὕτω ταῦτα τῶν μεγάλων τύπων ἀνδρῶν. Εἶχε δὲ καὶ ὡσπερ ἐχρῆν μέρη τινὰ D τῶν τὴν ἡμετέραν πίστιν συγκροτεῖν εἰωθότων. Τὰ δὲ ἦν. Ἄλλως εἰ μὴ τελειώτερον χρῶμαι τῶν λόγων, μὴδὲ εἰς κορυφαίαν ἀρχὴν ἀνάγω τὸ μέγιστον τῶν ἐκείνου κεφάλαιον; Εἶμι γοῦν πρὸς τὴν πρώτην ὑπόθεσιν, βραχὺ τι τὸν λόγον προκαταστήσας.

Φιλότιμα μὲν τὰ παρὰ τῶν μαρτύρων κατ' ἐχθρῶν ἀγωνίσματα, πρὸς οὓς τε ἐμφανῶς, καὶ πρὸς τοὺς ἀφανῶς ἠγωνίσαντο· καὶ πῶς γὰρ οὐ; παρρησίᾳ λαμπρῶν καὶ γοῶν ἀήτητοι, τό τε ἐκκεκῶσθαι τῶν σχέσεων, καὶ τὸ καταμελῆσαι τῆς φύσεως, καὶ τὰ μελῶν καὶ ἀποβολαί· καὶ τὸ τελευταῖον ζωῆς περιφρόνησις. Οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ ὁ ἀσκητικὸς

stilis, novam quamdam scenam tragicam in vitam introduxerunt; sed ille non sic; longe quidem ab eo abfuit: sed neque vestem mutans, neque aliquid remittens de magnificentia, nec hujusmodi novitibus genus suum dedecore afficiens, neque civiles causas fingens et refingens; neque inaniter fungens munere rhetoris, generis quidem decore utebatur omnino ad benefaciendum: virtutem autem, quam sibi paraverat e disciplinâ habuit protinus occasionem splendoris et magnificentiae: nam cum imperatoribus evasisset amabilis, ejus fidei committuntur, quæ sunt omnium maxime honorabilia, ut qui prope tribunal quidem staret propter sapientiam, reipublicæ autem administrationem, propter ingenii solertiam, et rerum curam acceperit.

Et primum quidem præfuit rebus arcanis, et secretorum consiliorum fuit particeps, cum imperatoribus; adeo ut imperatori renuntiaret ea, quæ afferbant exteri, et rursus exteris ea, quæ jubeat imperator; et erat veluti quoddam accuratum vinculum administrationis. Atque orbis solaris pars quædam est alibi, pars vero est apud nos; ille vero ipse totus erat apud imperatorem, et in ipsis negotiis. Quomodo enim superius significavit oratio, versatile, et ad omnia accommodatum habuit ingenium; adeo ut et prius consultaret, et exsequeretur ea, quæ consultata fuerunt, et Barbaros procul propulsaret a finibus Romanorum, alios autem superaret, aut copiis aut artibus, et gentes in suam redigeret potestatem, temporibusque et rebus deæterime uti posset, quod mutaretur quando oportebat, quod innovaret quando expediebat, quod eandem servaret speciem, quando bonum videbatur: sed neque erat vir ex pers gratiarum et leporum, sed ad omnem leporem ac gratiam conveniente doctrina temperata erat ei lingua, instituta et animus. Cum autem esset ei magnificus et amictus, et habitus simul cum incessu, mores quoque mutabat ad id, quod videbatur, ut qui esset graciosus et affabilis, et eo ipso omnes subridens ad se attraheret. Præterea autem manu quoque minime erat parcus, utpote quod duæ res extenderent, nempe divitiæ et voluntas. Habebat autem ita quoque, ut oportebat, nonnullas partes ex iis, quæ consuerunt nostram fidem constituere. Hæ autem erant (sed cur non perfectius utor oratione, neque eam ad capitale reduco principium quod est maximum caput reum illius?) Vado ergo ad primum argumentum, si ante ea, quæ sunt dicenda nonnulla præmisero.

Gloriosa quidem sunt certamina, quæ suscepta fuerunt ad martyribus adversus inimicos, partim aperte, partim obscure. Quidni enim? cum fuerit eorum præclara fiducia, et mens inexpugnabilis; affectus abdicasse, neglexisse naturam, exsecta membra et amissa, ac postremo vitæ contemptus. His autem nihilominus refulsit vita quoque mona-

sticæ exercitationis. Nam hic quoque est carnis A consumptio; nec se deliciis dedere, in iis, in quibus non oportet, et a mundo separari; ad Deum cum ipsis evolare corporibus, et innatus resistere affectionibus, et iis quæ a malis spiritibus affluunt extrinsecus. Est ergo amborum præclara vita: et olim quidem fuerat, et erit rursus; sed non clare interim fuerat cognita eorum hic remuneratio; sed arcani quidem libri, quos multis in futura in integrum restitutione legent angeli, accurate monumenta continent eorum martyrii et exercitationis. Qui autem ante hunc beatum virum res gestas illorum scripsérunt, non sunt assecuti illorum magnificentiam; sed partim quidem de eis sunt mentiti, partim autem cum non possunt rebus eorum respondentem afferre orationem, bonum illis conscripserunt, quod nec erat ulla elegantia ornatum, nec laude prosequendum, ut qui nec pulchram subjecerint sententiam, nec eam verbis ornarint decentibus, neque accurate descripserint sævitiam ac atrocitatem eorum, qui punierunt, neque martyrum in dandis responsis prudentiam: quin etiam monachorum adulterarunt exercitationem, simpliciter et quasi temere, et ut accidit, referentes, quæ studiose ab illis facta sunt.

Hinc factum est ut nonnulli ne vel legere quidem sustinerent ea, quæ sunt litterarum mandata monumentis, aliis autem ea, quæ dicebantur, præberent ridendi materiam; et compositionis inelegantia, et sententiæ absurda et nulla consequentia ex dicto vilis et abjecta, erant iis, qui audiebant. insuavia, et odio habebantur, potius quam admittebantur, et propter eos, qui conscripserant, nobis ludibrio habebantur admirabilia Christi servorum certamina ac tropæa. Et omnes quidem aperte scripta insectabantur maledictis: eorum autem loco afferre meliora, aliis quidem propter animi socordiam, aliis autem ut quod est opus perfectissimum et maximi studii, et cui nec tota quidem viri vita sufficeret, neque vires aderant volentibus, nec iis, qui poterant, voluntas; sed non etiam admirabilis Symeon eodem modo, quo ii, fuit affectus: sed cum eis procedens ad scriptorum usque reprehensionem, deinde processit ulterius, et juvenile aggreditur facinus, vel felicem potius actionem, quam nullus omnium gessit feliciter, per quam ille evasit clarior omnibus, qui sunt ubique eruditus; et Deo consecravit ea, quæ sunt omnium pulcherrima: martyrumque certamina et cursus, et monachorum abstinentiam atque patientiam ornavit ac declaravit, et eandem, quam illi adhibens benevolentiam, gratias vicissim accepit ab omnibus.

Quid enim quis cum tali contulerit opera? Quas Græcorum antiquitates, aut terræ universa dimensa spatia? Quanta Persis, illisque superioribus Babylonis præclare gesta? quanta postea Alexandro Macedonum fortissimo peracta certamina? Nam his quoque ambizioso cultu ornatuque magnifico cum verborum lepore præluxit scriptorum industria. Eo

βίος κατέλαμπε. Διπλὴν γὰρ κἀνταῦθα σαρκῶν, καὶ τρυφῆ τὸ μὴ, τρυφῆν ἐν οἷς οὐ δέον τρυφῆν· καὶ τὸ ἀπερβῆσθαι κόσμου, καὶ πρὸς Θεὸν κατὰ τῶν σωμάτων αὐτῶν ἀναπτῆναι, καὶ στῆναι πρὸς τὰ ἐμφυτὰ πάθη, καὶ πρὸς τὰ ἐπιρροῦντα παρὰ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἔξωθεν. Λαμπροὶ τοιγαροῦν ἄμφω οἱ βίοι, καὶ πάλαι μὲν ἤσκη, ἔστων δὲ καὶ αὐθις. Ἄλλ' οὐ λαμπρὰ τέως ἐγνώριστο ἢ τούτων ἐνταῦθα ἀντίδοσις· ἀλλ' αἱ μὲν ἀπόρρητοι βίβλοι, ἃς δὴ τοῖς πολλοῖς ἐν τῇ ἀποκαταστάσει οἱ ἄγγελοι ἀναγνώσκονται, ἀκριθῆ τὰ τῆς μαρτυρίας αὐτῶν καὶ ἀσκήσεως ἔχουσιν ὑπομνήματα. Οἱ δὲ πρὸ τοῦ θυμασίου τοῦδε ἀνδρὸς ἐνταῦθα τὰς ἐκείνων πράξεις ἀνγραφόμενοι, οὐ μὲν αὐτῶν καταφεύσαντο, τὰ δὲ μὴ δυναθέντες κατὰλληλα θεῖναι, ἄκομψον ἐκείνοις τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἀφιλότιμον συγγεγράψαν, οὔτε καλὴν υποθέμενοι ἔννοιαν, οὔτε μὴν εὐπρεπίσι κατακοσμήσαντες λέξεσιν, οὐδ' ἀκριβῶς ὑπογράψαντες, οὔτε τὴν τῶν κολασάντων βραδύτητα, οὔτε τὴν τῶν μαρτύρων πρὸς τὰς ἀποκρίσεις πυλότητα. Ἄλλὰ καὶ τοῖς ἀσκηταῖς τὴν ἀσκησιν ἐκιδότλωσαν, ἀφελῶς αὐτοῖς, καὶ ὡσπερ ἐκ τοῦ παρατυχόντος καὶ ἐσπουδαζομένου διεξιόντες.

Ἐνθεντοὶ οἱ μὲν οὐδὲ ψιλὴν ἐκαρτέρου τὴν τῶν ὑπομνηματισθέντων ἀνάγνωσιν, τοῖς δὲ καὶ γέλωτος ἀφορμὴ τὰ λεγόμενα ἐγνώριζετο· καὶ τὸ τῆς συνθήκης ἀκαλλῆς, καὶ τὸ ἀνακλόουθον τῆς εἰνοίας, καὶ τὸ τῆς λέξεως εὐτέλῃς ἀγλυκῆ τοῖς ἀκούουσιν ἦν, καὶ ἀπηχθάνοντο μᾶλλον ἢ προσέειπτο, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἀνγραφασμένοις διεκωμώδετο ἡμῖν τὰ θυμάσια τῶν τοῦ Χριστοῦ θεραπόντων ἀγωνισματὰ τε καὶ τρόπαια. Καὶ ζύμπαντες μὲν διελιοδοροῦντο σαφῶς τοῖς συγγράμμασιν, ἀντεισανεγμῆν δὲ τούτων τὰ κρεῖττονς, οἱ μὲν δι' ὄκνον ψυχῆς, οἱ δὲ ὡς τελευτάτον σπουδασμα, καὶ ᾧ μὴδὲ βίος ἂν ὄλος ἀνδρὸς ἐξαρκείσειν, οὔτε βουλομένοις δύναιμις τις προσῆν, οὔτε δυναμένοις βούλησις. Ἄλλ' οὐχὶ καὶ ὁ θυμάσιος Συμεὼν ταυτὸν ἐπεπόνθει τούτοις· ἄλλα μέχρι τοῦ μέμψασθαι τοῖς γεγραμμένοις συμπεριῶν αὐτοῖς, ἐπειτα περικιτέρω προέβηκε, καὶ θαρρῶς τι πρᾶγμα νεανικόν, μᾶλλον δὲ εὐτυχῆ πρᾶξιν, ἣν οὐδεὶς τῶν πάντων εὐτεύχηκε, δι' ἧς ἐκεῖνός τε περιφανέστερον τῶν ἵπανταχῆ ἔλλογίμων ἐγένετο, καὶ τῷ τε Θεῷ τὰ κάλλιστα τῶν ὄντων ἀφωσιώτατο, καὶ τοὺς τῶν μαρτύρων ἀγῶνας καὶ ὁρόμους, τὰς τε τῶν ἀσκητῶν ἐγκρατείας καὶ καρτερίας ἐκάλλυνε τε καὶ κατεκόσμησε, καὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις προσενεγῶν εὐνοίαν, τὰς παρὰ πάντων ἀντείληψε χάριτας.

Καὶ τι γὰρ ἂν τις τῷ τοιοῦτῳ παραβόλοι σπουδασματι; ποίαν ἀρχαιολογίαν Ἑλληνικὴν, ἢ καταμύρησιν τῆς συμπάσης γῆς; καὶ ὅποσα Πέρσαις, καὶ πρὸ ἐκείνων Βαβυλωνίοις κατώρθωται, ὅσα τε μετὰ ταῦτα Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μακεδόνων ἀνδρικώτερον διηγώμισται; Ἐχει μὲν καὶ ταῦτα φιλοτίμημα καὶ κάλλιστα τοῖς μετὰ καλλιλογίας ἐκτεθεικόσι τὰς

συγγραφέας. Ἀλλὰ τούτων μὲν διὰ τὴν τῶν ἀνα- A
 γραφισμένων συνθήκην διεσποῖσθαι τοὺς πολλοὺς
 ἢ ἀνάγκῳσις. Ὅπως δὲ ἡ γενναῖος οὗτος ἀνὴρ
 μετὰ τῆς προέουσης τοῦ λόγου περιβολῆς ἐπὶ τοῖς
 μαρτυρήσασιν καὶ ἀκρίσασιν τῶν συγγραμμάτων
 ἐξέφυγε, διττὸν ἔχει τὸν ζῆλον, τῆς τε πρὸς τὴν
 συνθήκην μιμήσεως, καὶ τῆς πρὸς τὰ κάλλιστα τοῦ
 ἔργου τυπώσεως. Εἴποιμι δὲ καὶ τρίτον οὐκ ἔλαττον
 τούτων, ἀλλ' ἀκριβέστερόν τε καὶ ὑψηλότερον, ὅτι περὶ
 τῶν συγκροτούμενων τῶ ἐυαγγέλιον ἢ τῶν ἁγίων ἀνα-
 γραφτοῦ μνήμη κεφάλαιον τῶν ἄλλων καθέστηκε. Τὸ
 μὲν οὖν ἐλλείψασθαι τοῦτον τοιαύτην ἐκτῶν τοῦ γράφειν
 ἀποδοῦναι, μαρτύριόν ἐστιν ἀκριβέστατον τῆς ἐκείνου
 ἐκσυνέσεως· τὸ δὲ τοιαύταις ἐνοιαῖς χρῆσασθαι, καὶ λέ-
 ξει μετὰ τῶ σαφοῦς διημέρη, τὸ τε πιθανὸν ἐχούση
 καὶ ἀληθινὸν, καὶ ἔμφωτον, ἔστι μὲν καὶ τῆς ἐκεί-
 νου σοφίας τεκμήριον· μάλιστα δὲ σημεῖον ἂν τις B
 εἴδοιτο τῆς εὐαρεμόστου πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς
 ἀκούοντας χρήσεως.

Καὶ ἴνα τι περὶ τούτου τοῦ μέρους εἴπω, καὶ
 παρεκδοτικώτερον τῶ λόγῳ χρῆσωμαι· οὐκ ἀγνωσ-
 τῶν οὖν τοῖς πολλοῖς τῶν τε σοφιστικώτερον τῆ γλώττει
 ἀπαιχτημένον, οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ τοὺς περὶ τὰ μα-
 θήματα ἐσπουδαχόσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ φυσικὰ
 μαθήματα περισπούδαστα, οὐ πᾶν τι σπουδάζεται
 τοῦ ἀνδρὸς τὰ σπουδάσματα, ὅτι μήτε τὰ τῆς
 μάττωσ τῶν ἰδεῶν ἐκπρεπῆ παρ' αὐτοῖς, μήτε οἱ σχη-
 ματισμοὶ τῶν λόγων καταφανεῖς, μήτε τῆς ἀπορία
 φύσεως καὶ ἐπιλοσις, μήτε γραμμικαὶ ἀποδείξεις
 μετὰ τῶν φορτικῶν ὀνομάτων, μήτε φιλοσόφοι
 ἐνοιαὶ ὑψηλολογούσαι τὸ ὑποκειμένον. Βούλονται γὰρ C
 οἱ περιττοὶ τὴν σοφίαν πρὸς ἐπιδείξιν πάντα γεγρά-
 φθαι, οὐ πρὸς ὠφέλειαν καὶ ἤθους κατάρθωσιν. Ἐγὼ δὲ
 οὐδὲ τινος τούτων φημὶ τὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀπεστερηθῆναι
 συγγραμματα. Ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ ἐπιδεικτικὴ τις αὐτῶ
 ἢ χρῆσις, οὐ ταῦτα αὐτῶ τίθεται, οὐδὲ ἐκ προ-
 ομιλῶν εὐθὺς, οὐδὲ πανταχῆ, οὐδὲ ἐν πᾶσιν, ἀλλ' ὅπῃ
 αὐτῶ ἀφορμὴν τὸ πρᾶγμα διδῶσιν, ὅπως δέον τῶ λόγῳ
 χρῆσάμενος, ἐπὶ τὸν προτεθειμένον σκοπὸν εὐθὺς
 ἐπιάνεισιν. Ὁ γὰρ λόγος αὐτῶ οὔτε εἰς τεχνολο-
 γίαν καὶ κατονομήσιν φύσεως, οὔτε μὴν εἰς γραμ-
 μικὴν θεωρίαν, ἢ τὴν περιττοτέραν ἐν τοῖς ἀρι-
 θμοῖς σύνεσιν. Ἀλλ' οὐδὲ σπουδάζεται τούτῳ ἢ τοῦ
 οὐρανῶ κίνησις, ἢ ὅπως ὁ ἀπλανὴς κόσμος πρὸς
 τοὺς πλάνητας ἐκινεῖται. Μέλει δὲ αὐτῶ συμφώνων
 ἢ ὁμοφώνων οὐδὲν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐπὶ τούτοις ἐμμε-
 λειῶν διὰ τοῦτο ταῦτα μὲν ὡς περιττὰ παραπέμ- D
 πεται· ἔστιν ὅπου καὶ κατὰ καιρὸν χρώμενος· τῆς
 δὲ ἀληθείας ἀπανταχῆ ἔχειται, καὶ τῆς ἀψευ-
 δους διηγήσεως. Φράσεως δὲ πολλοὺς μὲν ἐπί-
 στατο τρέπουσ, κέχρηται δὲ τῶ ἀποχρῶντι, πρὸς
 τὴν τε τῶν σπουδαίων, καὶ τῶν πολλῶν ἀμα ἀκρόα-
 σιν. Καὶ ἤρκεσέ γε κατὰ ταῦτο ἀφορτέροις τοῖς
 μέρεσι. Τῶ μὲν γὰρ ῥυθμῶ καὶ τῶ κάλλει τῆς λέ-
 ξεως, τὸν ἐλλόγιμον ἀκροατὴν ἐφεικύσατο, καὶ
 ἔθελεν ἱκανῶς τοῖς τῶν χαρίτων θεράτρους, τῶ δὲ
 γε σαφεῖ καὶ ποτίμῳ τὰς ἰδιώτικας ἀκοὰς τῆς ἐκ-
 τοῦ φωνῆς ἀνηρτήσατο· ἀφορτέροις τε αὖ ὑπηγάγετο
 τῶ συντόμῳ καὶ πιθανῶ.

tamen uno fere magni habita, eorumque vulgo
 expedita lectio, quod oratio sit ipsa composita.
 Quæ autem vir hic strenuus decenti eloquio de iis
 commentatus est, qui vel martyrium gesserunt,
 vel solitariam vitam coluerunt, duplici nomine
 æmulationem habent, imitandæ scilicet composi-
 tionis, morumque præclare institutorum forma-
 tionis. Dicam et tertium, nihil his deterius, qui-
 nimo majoris solertiæ sublimiusque, quod eorum
 quibus constant Evangelia, sanctorum conscripta
 memoria, reliquorum caput existit. Quod itaque
 tale sibi argumentum delegerit, illius certo pru-
 dentiam astruit; quod vero talibus usus senten-
 tiis est, eaque dictione, quæ ipse cum claritate
 incisa, protabilis, veraque ac ex re nata eniteret,
 illius quoque sapientiæ claro indicio est; ma-
 ximeque hominem prodit, qui ex temporum ac
 auditorum rationibus sermonem rite nosset com-
 ponere.

Atque ut hujus generis quidpiam loquar, paulo-
 que fusius sermonem adhibeam, non me latet viri
 lucubrations scriptaque monumenta non esse ma-
 gno studio, nec iis qui linguæ ornameto utuntur
 nimis Rhetoricæ, nec iis, qui suum studium posue-
 runt in disciplinis; sed nec iis, qui studuerunt na-
 turæ contemplationi: quod eis dicendi generum
 mistio non eluceat, nec figuræ dicendi sint apertæ,
 neque ulla naturalis dubitatio et solutio, neque
 lineares demonstrationes cum importunis nomini-
 bus, neque philosophicæ sententiæ, quæ subjectum
 verbis in altum invehant. Volunt enim qui sunt
 sapientiæ ultra modum. dediti, omnia scribi ad os-
 tentationem, non ad morum correctionem. Ego
 autem dico hujus viri scripta nullo horum esse
 privata; sed quoniam non ad ostentationem compa-
 rabatur ejus scriptio, ea non ponuntur frequentia,
 neque statim a principio, neque ubique, neque apud
 omnes: sed quando res dat ei occasionem, usus
 iis, quæ postulat oratio, redit rursus ad scopum
 propositum. Ejus enim oratio neque ad sophisticam
 inuclurjactationem ut forenssem apparatus, neque
 ad artificiosam naturalium excogitationem, neque
 ad linearum contemplationem, aut curiosiorem
 numerorum intelligentiam. Sed neque est ei studio
 cœli motus, aut quemadmodum inerrans mundus
 procedat circa stellas errantes: sed neque sunt ei
 curæ consonantes, aut semivocales, neque qui per eas
 fit concentus. Propterea hæc quidem amandat tan-
 quam supervacanea, nonnunquam tamen eis utens
 et in tempore. Veritati autem adhæret, et a falso
 alienæ narrationi. Dictionis autem sciebat quidem
 multos modos: usus est autem eo, qui sufficiebat ad
 auditionem simul et bonorum, et vulgi: et ut usque
 auribus simul satisfecit: nam dictionis quidem
 numero et pulchritudine eruditum sic attraxit au-
 ditorem, et satis delinit gratiarum illecebris: eo au-
 tem quod esset clara et succulenta oratio, effecit,
 ut aures imperitorum ab ejus voce penderent.
 Ambos rursus induxit brevitate et probabilitate.

quorum mores ac vitam conscripsit? Nam vel in fine ostendit, qualem vitam egerit. Non enim eum veluti abscissum, aut divisum fuisse dicunt ii, qui viderunt: sed videbatur veluti a quodam vinculo liberari, et hilari vultu se extendere ad ducentes angelos, et quodam modo se ipsum tradere illorum manibus, ut cito emigraret e corpore.

Et sic quidem est mortuus: fuerunt autem statim omnia, suavi odore plena; et non tunc solum, nec in diem tertiam, sed etiam in multos dies postea, donec fuit solus conditus in sepulchro; et locus perpetuo talem emisisset odorem, nisi se aliqui tam inique gessissent, ut aliud corpusculum propter eum deponerent. Simul atque enim hoc magno illi viro accidit, desit illa suavis odor. Atque hoc quidem miraculum, o virorum omnium optime et eruditissime, satis superque ostendit puritatem tuam, et sanctitatem: nam alia quoque tibi sufficiunt ad accuratissimam virtutis consummationem. Tu autem sis mihi propitius, si non perfecte exposui omnem tuam virtutem, neque ex omnibus tuis bonis tibi pure attuli laudationem, nec mihi irascaris propter ea, quæ sunt a me prætermissa, sed eorum quæ scripsi memineris, si eorum, qui hic sunt, est ulla memoria vestris purissimis et divinissimis animis.

τὰ ἤθη καὶ τοὺς βίους συνέγραψεν; Ἐπέδειξε γὰρ κἀν τῷ τελείῳ, ὅποτος αὐτῷ ὁ διασπουδασμένος βίος ἐτόγγχενεν ὢν. Οὐ γὰρ ὡσπερ τετιμῆσθαι αὐτὸν αἱ συνευρακότες φασίν, οὐδὲ διηρῆσθαι, ἀλλ' ἐφαίετο ὡσπερ τινὸς δέσμης ἐλευθερούμενος, καὶ ἰλαρῶ πρὸς τοὺς ἄγοντας ἀγγέλους ἀνατεινόμενος νεύματι, καὶ πως ἐπιδιδούς ἑαυτὸν ταῖς ἐκείνων χερσίν, ἵνα ταχὺ ἀνασταίη τοῦ σώματος.

Καὶ ἐτεθνήκει μὲν οὕτως· εὐωδίας δὲ αὐτίκα πάντα ἐγεγόνει μετὰ, καὶ οὐκ εὐθὺς μόσον, οὐδὲ ἐς τρίτην ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοστήν ἀπ' ἐκείνης, ἕως δὴ μόνος τῷ τάφῳ ἐτεθησάριτο. Καὶ ἦν ἂν μέχρι παντὸς ἀρωματίζουσα ἡ σοφός, εἰ μὴ τινες τοσοῦτον παρηνομήκασιν, ὥστε καὶ ἕτερον παρ' αὐτῷ καταθεῖναι σωματίον. Ὁμοῦ τε γὰρ κάκεινο συμπεπτῶκει τῷ μεγάλῳ ἀνδρὶ, καὶ ἡ τῆς εὐωδίας ἔσση πηγὴ. Τοῦτο μὲν δὴ σοὶ τὸ θαῦμα, κάλλιτέ μοι πάντων ἀνδρῶν καὶ ἐλλογιμώτατε, εἰς περιουσίαν ἔστιν ἀποδείξεως τῆς σῆς καθαρότητος καὶ ἀγιότητος· ἐπεὶ καὶ τῶν ἀποχρῶντα σοὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἀκριβεστάτην τελείωσιν. Σὺ δὲ μοι ἴλεως εἶης, εἰ μὴ σοὶ σύμπασαν διηκριβωτάμην ἀρετὴν, μὴ τὴν ἐκ πάντων τῶν σῶν καλῶν συνεμέτρησα σοὶ τὴν εὐφημίαν, καὶ μὴ με οἷς ἐλλέλοιπα, δι' ὀργῆς ἔχοις, ἀλλ' οἷς συγγέγραφα, διὲ μνήμης ἄγοις, εἴ τίς ἐστί μνήμη τῶν ἐνταῦθα ταῖς καθρωτέραις ἡμῶν καὶ θεοσιδέσι ψυχαῖς.

ΜΗΝΙ ΝΟΕΜΒΡΙΩ ΚΗ'

ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΣΥΝΤΕΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΨΕΛΛΟΥ

Στιγνῆρὰ εἰς τὸ, Κύριε ἐκέκρξα. Ἦχος πλαγίου δευτέρου. Πρὸς τὸ Ὅλην ἀποθέμενοι.

MENSIS NOVEMBRIS DIE XXVIII.

COMMEMORATIO S. PATRIS NOSTRI SYMEONIS LOGOTHETÆ.

QUI ET METAPHRASTES.

OFFICIUM A PSELLO COMPOSITUM.

Troparia in psalmum, Domine clamavi (1). Tonus obliquus secundus. Ut illud, Ὅλην ἀποθέμενοι.

Munus tuum splendissimum, et conspicuam celsitudinem, magnificentiora tuis præstantissimis gestis effecisti, et qui parentem reginam urbem. In hoc quoque omnium urbium dominatricem et victricem ostendisti, quæ tempestive te veluti florem, et vita et oratione, et virtutibus omnibus præstantissimis vere celeberrimum edidit fetum sui admirabilem, et emicantem coronam.

O res gestas tuas admirandas! maxime Pater,

(1) Id est ad Vesperas.

Γέρας τὸ λαμπρότατον, σοῦ καὶ περιδλεπτον ὕψος μεγαλοπρεπέστερον, ταῖς μεγαλωργίαις σου ἀπετέλεσας, καὶ τὴν ἐνεγκουσάν σε βασιλίδα πόλιν καὶ ἐν τούτῳ βασιλεύουσαν, πασῶν τῶν πόλεων καὶ ὑπερκειμένην ἀπέδειξας, καθ' ὧραν ἐξανθήσασάν σε τὸν ἀληθῶς περιώνυμον, βίῳ τε καὶ λόγῳ, καὶ πάσαις ταῖς κάλλιςταις ἀρεταῖς, τὸ θαυμαστὸν ταύτης γέννημα, καὶ λαμπρὸ στεφάνωμα.

Ἡ τῶν θαυμασίων σου, θαυμασιώτατε Πάτερ, οἷς

σε ἰσχυράστωσεν, ὁ ποιῶν θαυμάσιζ, μόνος Κύριος. ὡς γὰρ ζῶν ἄψυκτον σαρκικῶν μίξεω διατηρεῖς τὸ σαρκίον σου, οὕτως ἐρύλαξας τάφω τυμβευτὲν ἀπροσπίλαστον, τὸ σῶμά σου τὸ ἅγιον, τῆς ἐπιμιξίης τοῦ ὕπερον, τούτῳ συντεθέντος ἑτέρου σώματος, ὅν ἀκρεπῶς καὶ μαρτυρεῖ, τοῦ ἐκδύζοντος μύρου σου ἡ ἐκλειψίς.

Σοῦ τοῖς θείοις χεῖλεσιν χάρις πολλὴ ἐξεχύθη, καὶ σφίξῃς ἔμψυχον τῆς ἀκτίστου γέγονας οἰκητήριον. ὡς παρὸς γλώσση διαστομωθείς, ὅσιε, ἐν τοῖς λόγοις ὑπερηύχασας τῶν ἀποστόλων τε καὶ τῶν ἀθλοφόρων τὰ σκάμματα, καὶ βίον τὸν ἱσάγγελον ἀσκητῶν ἐκείνου διεγράψας, καὶ νῦν συνοικήτωρ γενομένος αὐτοῖς, ἐν οὐρανῷ Τριάδος φῶς τὸ ἀνέσπερον βλέπεισ ἀγχαλλόμενος.

Δόξα. Ἰδιόμελον. Ἦχος πλαγίου δευτέρου.

Ὅσιε Πάτερ, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φόγγος τῶν κατορθωμάτων σου. Διὸ ἐν τοῖς οὐρανοῖς εὖρες μισθὸν τῶν καμάτων τῶν δαιμόνων ἔλυσας τὰς φάλαγγας, τῶν ἀγγέλων ἔρθασας τὰ τέγματα, ὧν τῶν βίον ἀμέμπτως ἐξήλωσας, παρῆρησιαν ἔχων ἐν τῇ μνήμῃ σου, εἰρήνην αἰνῆσαι ταις ψυχαῖς ἡμῶν.

Ἀπολυτ. Ἦχος πλαγίου τετάρτου.

Ὁρθοδοξίας ὁδηγὲ, εὐσεβείας διδάσκαλε καὶ σεμνότητος, τῆς οἰκουμένης ὁ φωστῆρ, τῶν λογογράφων θεόκνευστον ἐγκαλλώπισμα λύρα τοῦ Πνεύματος, ταις διδασχαις σου πάντας φωτίσας Συμεῶν Πατῆρ ἡμῶν, πρόσθευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ο ΚΑΝΩΝ,

Ποίημα τοῦ αὐτοῦ Ψελλοῦ, φέρων ἀνροστιχίδα τῆνδε· « Μέλπω σε τὸν γράψαντα τὰς μεταφράσεις. »

Ὁδὴ α'. Πλαγίου δευτέρου. ὡς ἐν ἠπειρῷ πεζεύσας ὁ Ἰσραήλ.

Μέλος μοι εὐρυθμον δίδου, Λόγε Θεοῦ, εὐφημεῖν ἔρμηνευσιν, τὸν Συμεῶνα τὸν Μεταφραστῆν, τὸν κυρίως λογοθέτην ἀξιόγαυτον.

Ἐξ ὑψωμάτων τῶν θείων, καὶ ἐπὶ σὲ Πνεῦμα τὸ πανάγιον κατελήλυθέ, σοφὲ, καὶ καρδίαν εὖρε καθάραν, καὶ ἔνσωμον ἀλήθως ἀνεπαύσατο.

Λύχνος ὁ νόμος Κυρίου, σοῦ τοῖς ποσὶν ἀπὸ βρέφοκ γέγονε, μελετῶντος ἐν αὐτῷ εὐσεβῶς, ἡμέρας καὶ νυκτός, τῆς ἡμέρας ὡς υἱοῦ, καὶ φῶς ταις τρίβου σου.

Πόκον σε πάλαι προσέθεν ὁ Δαδῶν, ἐφ' ὅν καταέσθην ὁ Θεός. ὡς ὑπέτος, καὶ τὴν γῆν πληθῆρωκεν αὐτοῦ Μητροπαρθενη ἀγνή, τῆς ἐπιγνώσεως.

Ὁδὴ τρίτη. Οὐκ ἔστιν ὡς σὺ.

ὡς κλήρης Πνεύματος, πληρωτῆς ἀνδρείχθης τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων· τὸ γὰρ παρὰ τοῦ Χριστοῦ ἐμπιστευθὲν σοι, καλῶς ἐξεργάσω τάλαντον, μακάριε.

PATROL. GR. CXIV.

admirande, quibus te admirabilem effeci, qui solus mirabilia facit, Dominus. Quemadmodum enim, cum viveres, lenociniis carnis tuum parvum corpusculum intactum conservabas, ita in sepulcro tumulatum corpus tuum sanctum insociabile conservasti, et inconfusum ab admistione alterius corporis, postmodum ibidem una cum tuo collocati; quod et indecore appositum fuisse indicat, quod inde effluebat unguenti defectus.

Et tuis divinis labiis gratia luculenta effusa est, et sapientiae increatae animatum habitaculum effectus es, veluti ignis lingua diductus, beate, sermonibus tuis admodum illustrati apostolorum, et præmia reportantium certamina, et vitam angelis parem ascetarum descripsisti: et nunc una cum illis habitans, in cælo Triadis lumen inextinctum non sine gaudio conspicis.

Gloria. Idiomelon. Echus obliquus secundus.

Venerande Pater, in omnem terram exivit sonus tuorum facinorum. Propterea in cælo laborum mercedem adeptus, dæmonum dissolvisti phalanges, angelorum cohortes consecutus es, eorumque vivendi rationem inculcate æmulatus; cum possideas libertatem efflagitandi, in tui commemoratione pacem impetra animabus nostris.

Apolyticium. Echus obliquus quartus.

Rectæ ac integræ doctrinæ dux pietatis magister et honestatis, orbis lumen, scriptorum a Deo inspiratorum ornatus, Spiritus lyra, tuis doctrinis omnes illuminans, Symeon Pater noster, precare Christum Deum, ut animæ nostræ salutem consequantur.

CANON,

Compositio ejusdem Pselli, hac notatus acrostichide: « Cano te, qui concinnasti metaphrastes. »

Ode 1. Obliquus secundus. ὡς ἐν ἠπειρῷ πεζεύσας, ὁ Ἰσραήλ.

Melos mihi concinnum exhibe Verbum Dei, cum celebrare inceptum servum tuum Symeonem Metaphrastem, proprieque logothetam admirabilem.

Ex divinis altitudinibus ad te quoque sanctissimus Spiritus descendit, o sapiens! et purum cor reperit, et corporee vere inhabitavit.

Lucerna lex Domini pedibus tuis a pueritia effecta est, qui in ea pie meditaberis die et nocte, diei tanquam filius, et lumen viis tuis.

Vellus te antiquitus prævidit Gedeon, ad quod, Deus veluti pluvia descendit, et terram suam replevit, Virgo et Mater, agnitione non contaminata.

Ode 3. Οὐκ ἔστιν ἄγιος ὡς σὺ

Tanquam Spiritu plenus, perfectior factus es illius mandatorum. Namque a Christo tibi talentum concreditum, probe absolvisti, beate.

Sapientiae divinæ amator a teneris unguiculis A factus, diviniloque, eam amplexatus es, et glatiarum ipsius corona, o beate, exornatus es.

Cum terreni senatus dignitatibus condecoratus fuisses, veluti vir consiliarius, vitæ ducendæ rationem in cœlo acquisieras, et supernum senatum decorasti.

Partum super naturam immaculatissimæ Virginis cum comprehendere non posse sciret sapiens logotheta, angelos et homines instruit, ut fide sola venerentur.

Ode 4. Χριστός μου δύναις.

Omnium Dominus, et omnium causa bonorum, ex omnibus te sapientem, beate, elegit, servis tuis laudatorem admirabilem.

Mentis acumine et puritate, et vitæ claritate, B intellectualem te lumen exornavit, et sermonum venustatibus Deus condecoravit.

Scripturibus divinis operam dadas, sancte, et sanctorum Vitas investigans et perscrutans, horum tormenta et certamina, extollebas doctis tuis metaphrasisibus.

Oratorum ora tubis suaviora mela canentia, digne collaudare, immacolata, te Dei montem inumbratum, nequeunt.

Ode 5. Τῷ θεῷ φέγγει σου, ἀγαθὴ.

Orientis Sol, Christe, justitiæ, animarum illuminatione collaudantium te, tui Metaphraste precibus, caliginem animæ dissolve veluti misericors.

Animæ proficius, jucundos et salubres fidelibus sermones, divina mente prædite, concinasti, ad fortitudinem incitamentum, et virtutis æmulationem, eorum qui probe vixerunt commentaria.

Templum, et thronus, et arca omnium regis et Dei tu es, laudatissima Domina, sola Deipara nostri propitiatorium, qui sub tuam umbram confugimus.

Ode 6. Τοῦ βίου τὴν θάλασσαν.

Prima tua commentatio ex divina providentia et colloquia facta est sacri senis et anachoretæ, Symeon admirabilis, quem in Paro insula conspexisti.

Pro dignitate laudasti Lesbicæ illustria et divina certamina, vere Theoclistæ, a Deo fabricatæ, quæ angelicam, et tantum non incorpoream absolvit sapienter vitæ rationem.

Abscondita, Domine, et occulta servo tuo revelasti tuæ sapientiæ, miserationum abyssum ostendens tuas misericordias, et glorificans te glorificantes.

Eripe me, Domine, ex profunditate malorum precibus tuæ Genitricis, et sancti, Domine, Symeonis, qui te et vita et sermone coluit, multum misericors.

Σοφίας θείας εραστής, ὑπαιῶν ἐξ ὀνύχων γεγώνως, θεοῦ βίμων, περιεπλάκης αὐτῶν, καὶ τῶν χαρίτων αὐτῆς τῷ στεφάνῳ, μάκαρ, ἐστεφάνωται.

Ἐνδίαπρέψας ἐν ἀρχαῖς ταῖς τῆς κάτω συγκλήτου, ὡς ἀπὸ βουλευφόρος, τὸ πολίτευμα τὸ σὸν ἐκτίθω ἐν οὐρανοῖς, καὶ τὴν ἄνω σύγκλητον ἐκόσμησας.

Τὸν ὑπὲρ φύσιν τοκετὸν τῆς πανάγου Παρθένου, ὁ σοφὸς λογοθέτης ἀκατάληπτον εἶδους, ἀγγελίους τε καὶ βροτοὺς ἐκδιδάσκει, πίστει μόνῃ σέδεσθαι.

Ἦδὴ δ'. Χριστός μου δύναις.

Ὁ πάντων Κύριος, καὶ πάντων κτίσις τῶν καλῶν, ἐξ ἀπάντων σε τὸν σοφόν, μάκαρ, ἐξελέξατο, τῶν θεραπόντων τῶν ἐξ αὐτοῦ, ἐπαινεῖται ἀλιτάχριστον.

Νοὸς οξύτητι καὶ καθαρότητι, καὶ λαμπρότητι βίου, τοῦ νεοῦν σε φῶς καθωράιτε, καὶ ταῖς τῶν λόγων καλλοναῖς ὁ θεός σε ἐχαρίτωσεν.

Γραφῆς ἐσχόλας ταῖς θεαῖς, ὅσις, καὶ ἁγίων τοὺς βίους ἰχνηλατῶν, τούτων τὰ παθήματα καὶ τῶν ἀγῶνας ἐξύμνεις, ταῖς σοφαῖς σου μεταφράσεσιν.

Ῥιτόρων στόματα, σαλπίγγων ἄδοντα εὐχέστερα μέλη, ἀνευφημεῖν ἐπαξίως, ἄφραντες, ἀδυνατοῦσι τοῦ θεοῦ σε ὄρος τὸ κατὰ σκίον.

Ἦδὴ ε'. Τῷ θεῷ φέγγει σου, ἀγαθὴ

Ἀνατολῆς Ἥλιε, Χριστὲ, τῆς δικαιοσύνης, τῶν ψυχῶν ὁ φωτισμὸς τῶν ὑμνούωντων σε, τοῦ Μεταφραστοῦ σου ταῖς παρακλήσεσι, τὸν ζῴον τῆς ψυχῆς μου λύσον, ὡς εὐσπλαγχνός.

Ψυχωφελεῖς καὶ σωτηριώδεις τοὺς πιστοὺς λόγους, θεόφρον, συνθέθεικας, ζῆλον πρὸς ἀνδρείων ἄρετῆς μίμησιν, τῶν εὐβελιούτων τὰ ὑπομνήματα.

Ναὸς, καὶ θρόνος, καὶ κιβωτός, τοῦ παμβασιλέως καὶ θεοῦ, σὺ εἶ, πανύμνηνε Δέσποινα, μόνῃ Θεοτόκε, τὸ ἱλαστήριον ἡμῶν. τῶν προσφερόντων ὑπὸ τὴν σκέπην σου.

Ἦδὴ Ϛ'. Τοῦ βίου τὴν θάλασσαν.

Τὸ πρῶτόν σου σύγγραμμα, ἀκπρονοίας θεϊκῆς, καὶ ὑμιλίας γέγονε τοῦ ἱεροῦ πρεσβύτου καὶ μοναστοῦ, Συμεῶν θεσπέσις, ὃν ἐν Πάριον τῇ νήσῳ θεωόρηκας.

Ἀξίως ἐξύμνησας τῆς Λεσκίας τὰ λαμπρὰ καὶ θεῖα ἀγωνίσματα, Θεοκτίστης σῆς ὄντως ἀγγελικόν, μικροῦ καὶ ἀσώματον, τελεσάσης πανσόφως τὸ πολίτευμα.

Τὰ ἄδηλα, Κύριε, καὶ τὰ κρυφὰ τῷ σῷ θεράπονι ἐδήλωσας, τῆς σῆς σοφίας ἄβυσσον οἰκιρμιῶν, δεικνύς τὰ ἐλεῖ σου, καὶ δοξάζων τοὺς πίστει σε δοξάζοντας.

Ἀνάστα γε, Κύριε, ἐκ βουθου με τῶν κακῶν, πρεσβεῖς τῆς τεκούσης σε καὶ τοῦ ὀπίου, Δέσποινα, Συμεῶν, τοῦ σὲ θεραπέυσαντος, δια βίου καὶ λόγου, πολυέλεε.

Κοντάκιον. Ήχος β'. α Τὰ ἄνω ζητῶν.

Ἀμέμπτως ἐν γῆ, σοφῆ, πολιτευσάμενος, τῶν ἐν οὐρανῶς ἁγίων τὰς λαμπρότητας κατιδεῖν ἠξίωσαι, καὶ πνεύματι τούτου ἐξύμνησας· σὺν αὐτοῖς Χριστῷ τῷ Θεῷ μὴ κτύπη πρεσβύων ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Ὁ οἶκος.

Μελοδικῶς, πιστοὶ, συνελθόντες, εὐφημῶμεν πάντες ἐπαξίως ὁδοῦς, τῶν μέγαν Θεοῦ θεράποντα Συμεῶνα, τὸν ἅγιον λογοθέτην, ὃν ἡ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ φωστῆρα πέπλούτηκεν ἐπὶ γῆς, τοῖς διδασκαλοῖς Πατρῶσιν ἐκλάμπαντα. Σὺν τούτοις γὰρ ψάλλον ἀπαύστως· Χριστῷ φωτὶς τε αὐτοῦ πληρούμενος, συγχίρει πρεσβύων ὑπὲρ πάντων ἡμῶν.

Ὁδὴ ζ'. Δροσοδόλον μὲν τὴν κάμινον.

Στηλιεύονται καὶ δαίμονες καὶ τύραννοι, μάρτυρας καὶ ὁσίου Χριστοῦ οἱ κολάσαντες, ταῖς σοφαῖς σου μάκρ, συγγραφαῖς· πιστῶν μεληθεῖ δὲ ἡ πληθὺς· Εὐλογητὸς εἶ, ὁ Θεός, ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Μεταφράσεις ὠνομάθησαν εἰ λόγῳ, σου, τρισμάκρ, καθιδόνοντες νοῦν ἡμέτερον ὑπὲρ μέλι, καὶ γλυκασμὸν τοῖς χεῖλεσι στάζοντες, βοᾶν· Εὐλογητὸς εἶ, ὁ Θεός, ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ἐπινέσει γενεὰ, κατὰ τὸν ψάλλοντα, καὶ γενεὰ τοῦς λόγους τοῦς σους, ὡς ἐξφόντας τὰ θυμάσια τὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μέλπειν προτρέποντας ἡμᾶς· Εὐλογητὸς εἶ, ὁ Θεός, ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Τὴν καλὴν ἐν γυναιξὶ σε καὶ πανάμωμον μητέρα τοῦ Θεοῦ, οἱ πιστοὶ ἱκετεύομεν, ἐνεσώτης ῥύσασθαι ἡμᾶς κακίας, τοῦ ψάλλειν ἑμμελῶς· Εὐλογημένη εἶ, Θεὸν σαρκὶ κυήσασα.

Ὁδὴ η'. Ἐκ φλογὸς τοῖς ὁσίοις.

Ἀπασῶν ἡ λαχούσα ἄρχειν τῶν πόλεων, σὲ προήνεγκε θεῖον καρπὸν, μακάριε, τρέφοντα αὐτὴν μυστικῶς, καὶ μοτίζοντα νέκτρῳ ἀμβροσίας, ψυχῶν εἰς σωτηρίαν.

Φυτοργὸν ἐγκρατείας καὶ βίου σώφρονος, γεωργὸν εὐσεβείας καὶ θείας πίστεως, γνώσεως βυθὸν καὶ πηγὴν κατανώσεως, πάντες σε τιμῶμεν, Συμεῶν λογοθέτα.

Ῥητορεύων τὰ θεῖα, θέλγεις τὸ πλήρωμα τῆς σεπτῆς Ἐκκλησίας, θεομακάριστε. καὶ δικνιστῆς ἀρετῆς πρὸς τὴν μίμησιν, τῶν ἐν εὐσεβείᾳ καλῶς τελειωθέντων.

Ἀγιάσματος θεῖαν κιδωτὸν ἔχοντες, Θεοτόκε Παρθένε, σὲ τὴν χωρήσασαν πνευπερφωῶς τὸν Θεὸν τὸν ἀχώρητον, ἀνυμολογούμεν πιστοὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ὁδὴ θ'. Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύνατον.

Σεμνῶς βιώσας, πρὸς τὸν ποθούμενον εἰρηνικῶς, τρισμάκρ, ἐξεδήμησας Κύριον, κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ κλεινὸς Στέφανος τελειοῦται ὁ δισιομάρτυς, φ' καὶ συνδεδοῦσται.

Ἐκ γῆς ἀπαύρουσα, πρὸς οὐράνια ὁ ἡ ἱερὰ ψυχῇ

A *Contacium. Echus secundus.* Τὰ ἄνω ζητῶν.

Inculcate in terra, o sapiens ! vita exacta, sanctorum qui in caelo sunt splendores intueri dignus factus es, et doctissime eos laudasti : cum ipsis indesinenter precare Christum Deum pro omnibus nobis.

Oecus.

Cum canticis una fideles simul convenientes, omnes collaudemus dignus praeconiis magnum Dei servum Symeonem : sanctum Logothetam, quem Christi Ecclesia sibi luminare possedit in terra, cum Patribus doctoribus emicantem ; cum his enim indesinenter canens Christo, et lumine sempiterno repletus gaudet, preces pro nobis omnibus effundens.

B *Ode 7.* Δροσοδόλον μὲν τὴν κάμινον.

Dedecore notantur et tyranni, qui martyres et sanctos Christi tormentis affecerunt, doctis tuis, o Beate, commentariis. Fidelium autem multitudo concinit : Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Metaphrases nuncupati sunt tui sermones, ter beate, nostram mentem oblectantes supra mel, et dulcedinem labiis stillantes, ut clamemus : Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Laudabit generatio, ut canit ille, et generatio sermones tuos, tanquam qui mirabilia Dei collaudant, canereque nos excitant : Benedictus est Deus patrum nostrorum.

Perpulchram inter mulieres te, et immaculatis-simam Dei Matrem fideles exoramus : Ab imminente infortunio libera, ut suaviter canamus : Benedicta es, quae Deum in carne peperisti.

Ode 8. Ἐκ φλογὸς τοῖς ὁσίοις.

Omnium cui contigit urbium dominari, te divinum fructum civitas extulit, beate, qui eandem mystice alis, et propinas nectar ambrosiae in salutem animarum.

Continetiae, et vitae castae plantatorem, pietatis et divinae fidei agricolam, cognitis abyssum, et contritionis fontem omnes te veneramur, Symeon Logotheta.

Oratorum more divina exponens, caetum venerandae Ecclesiae demulces, divine beate, excitasque ad virtutis imitationem eorum, qui in pietate bonum exitum habuerunt.

Sanctificationis divinam arcam habentes, Dei-para Virgo, te, quae supra naturam Deum, qui capi non potest, cepisti, hymnis extollimus fideles in saecula.

Ode 9. Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύνατον.

Decenter vita traducta, ad desideratum pacifice, ter beate, Dominum abiisti, eodem ipso die, quo inclutus Stephanus venerandus martyr finem vitae oppetiit, quocum simul gloriose coronatus es et glorificatus.

E terris proficiscens ad caelestes, deifer,

anima tua sacra habitationes, gaudentem vultum A gerebat, videns sanctos una secum congaudentes, et ad supernam vitam transmittentes.

Ecce jam associatus es sanctorum ordinibus, patriarcharum, martyrum, apostolorum, confessorum, prophetarum, doctorum, et hierarcharum, quibuscum choreas ducens, beatissime, recordare nostri apud Dominum, qui tuas laudes prosequimur.

Sion sancta gratiis a Deo condecorata, urbs Dei, et undique communitum palatium, reginam omnium urbium tibi devictam, ac devotam defende, Metaphrastæ sacris, o puella, precationibus.

Ad Laudes, echus quartus. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσι..

Ex nobili radice ortum duxisti, rosa omni ex parte rubicunda, gratiis Spiritus tincta, et fideles jucunde donans odoribus tuarum scriptionum, apostolorum, athletarum et confessorum certamina explicans, quibuscum una collocatus, divina revelans, Symeon, deliciarum in gramine, quod in rore est, habitans.

Ut Scripturæ verbis utar, effusa est, Symeon, in labiis tuis Spiritus sancti gratia inestimabilis. Quapropter eum, qui frustra sese jactabat, concertationum complexibus redargues, atteris; factus est enim veluti stipula ante ignem in cinerem abiens, et te magnum facere visus est, cum ob virtutes mentis tuæ timore percussus contremuisset.

Veluti servus Numinis factus, tuis operibus, veluti eodem cum sanctis contubernio utens, veluti vitæ tuæ castimonia libertatem adeptus, diviniloque Symeon, eorum, qui te collaudant recordare, animum tuum in probitatem propensum ostendens, ut omnes Dei humanitate peccatorum remissionem consequamur.

Gloria, etc.

Vita divina perfecta speculatione actionem exornasti, Symeon beatissime; namque cum divino amore sapientiam deperisses, ex ore spiritus gratia ditatus es, et uti favum mellis dulcedinem tuorum sermonum nobis instillans, divinis cogitationibus Ecclesiam Dei oblectas. Quapropter in cælo conversans atque inhabitans, pro nobis, qui tuam commemorationem peragimus, indesinenter D Deum peccare.

Prociemenon Apostoli.

Mirabilis Deus in sanctis suis. In Ecclesiis, etc.

Ex Epistola Pauli ad Corinthios lectio.

Fratres, unicuique datur revelatio, etc. usque ad, unicuique, ut vult.

Evangelium secundum Matthæum.

Dixit Dominus discipulis suis: Vos estis lumen mundi, etc. usque ad, Hic magnus vocabitur in regno cælorum.

σου, Θεοφόρε, σκηνώματα, ἀφλλόμενον. Εἶς τὸ πρόσωπον, βλέπουσα τοὺς ἁγίους αὐτῆ συγχάρωντας, καὶ πρὸς ὑπερκόσμιον ζωὴν τούτην προέμποντας.

Ἰδοὺ συνήφθη: ἁγίων τάγματα, πατριάρχων, μαρτύρων, ἀποστόλων, ὁσίων τε, ποφητῶν καὶ διδασκάλων καὶ ἱεραρχῶν, οἷσπερ καὶ συγγορεύων μακαριώτατε, μέμνησο πρὸς Κύριον ἡμῶν τῶν εὐφρομούντων σε.

Σιὸν ἁγία Θεοχαρίτωτε, πόλις Θεοῦ καὶ κατοχυρωμένον παλάτιον, τὴν πᾶσων βασιλεύουσων πόλεων, ἐν σοὶ ἀνακείμενὴν τούτην περιζῶσαι, τοῦ Μεταφραστοῦ ταῖς ἱεραῖς. Κόρη, δεήσεσιν.

Εἰς τοὺς Αἴνους, ἦχος δ'. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυρι.

Εὐγενεὺς ἀνεβλάστησας ῥίζης, ῥόδον κατέρυθρον, βεδομημένον χάρισι ταῖς τοῦ Πνεύματος, καὶ τῶς πιστοῦς εὐωδίτας ὕμασι συγγραμμάτων σου, ἀποστόλων, ὀηλητῶν, καὶ ὁσίων σὰ σκάμματα συντηζόμενος, ὧν καὶ εὐστοιγὸς ὤφθη, Θεοφάντορ Συμεῶν, τρυφῆς ἐν χλόῃ, τῇ ἐν δρόσῳ σκηνώμενος.

Γραφικῶν ἐξεγυθη σου, Συμεῶν, ἐν τοῖς χεῖλεσι, τοῦ ἁγίου Πνεύματος: χάρις ἄρρητος. Διὸ τὸν μάτην καυχώμενον, πλοκαῖς διαλέξων ἐξώλεγε: ταπεινοῖς. Ὡς καλὰ μὴ γὰρ γέγονε, κατὰ πρόσωπον τοῦ πρὸς τεφρομένη, καὶ σὲ μᾶλλον μεγαλύνων, ἀνδείχθη βρύζας νοῦς σου τὴν δύναμιν.

Ὡς θεράπων γενόμενος τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῶν ἔργων σου, ὡς ἁγίων σύσκηνας, οὕς ἀνύμνησας ὡς παρρησίαν κτησίμενος, ἀγνεῖα τοῦ βίου σου Θεοφρόνῳ Συμεῶν, τῶν ὑμνούστων σε μέμνησο, τὸ φιλάγαθον τῆς ψυχῆς σου δεικνύων, ἵνα πάντες τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ, πταισμάτων ἔρωμεν.

Δέξαι, καὶ νῦν.

Βίον ἔνθεον κατορθώσας, θεωρίᾳ τὴν πρᾶξιν κατεκόσμησας, Συμεῶν παμμακάριστε. Τὴν γὰρ σοφίαν φιλήσας ἔρωτι θεΐῳ, ἐκ στόματος τοῦ Πνεύματος τὴν χάριν κατεπλούτησας, καὶ ὡς κηρὸν μέλιτος τὸν γλυκασμὸν σου τῶν λόγων ἀποστάξων ἡμῖν, εὐφραίνεις νοήμασι θεοῖς τὴν Ἐκκλησίαν Χριστοῦ. Διὸ ἐν οὐρανοῖς ἐμφιλοχωρῶν, ἀλλεζόμενος, ὑπὲρ ἡμῶν ἀπαύστως πρέσβευε τῶν ἐκτελούντων τὴν μνήμην σου.

Προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου.

Θαυμαστός ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. Ἐν Ἐκκλησίαις.

Πρὸς Κορίνθιους Ἐπιστολῆς Παύλου τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἄδελφοί. Ἐκάστῳ δίδεται ἡ φανέρωσις, καὶ τὰ ἐξῆς, ἕως τοῦ, Ἐκάστῳ καθὼς βούλεται.

Τὸ εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ Ματθαίου.

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς: Ἵμεις ἴτε τὸ φῶς τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξῆς, ἕως τοῦ Ὅστος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

SYMEONIS METAPHRASTÆ

OPERUM PARS PRIMA

COMPLECTENS

OPERA ASCETICA ET PARÆNETICA.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ

ΣΥΜΕΟΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

ΤΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΡΗΝΟΝ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ, ΟΤΕ ΠΕΡΙΕΠΛΑΚΗ ΤΟ ΤΙΜΙΟΝ
ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

SAPIENTISSIMI AC DISERTISSIMI

SYMEONIS LOGOTHETÆ.

QUI ET METAPHRASTES,

ORATIO IN LUGUBREM LAMENTATIONEM SANCTISSIMÆ DEIPARÆ PRETIOSUM CORPUS DOMINI
NOSTRI JESU CHRISTI AMPLEXANTIS.

(Apud Allatium *De Symeonibus*).

Τούτο ἐκεῖνο, γλυκύτετε Ἰησοῦ, τὸ τοῦς ἐκ Περ-
σίδος ἀφιγμένους εἰς Βηθλεὲμ, οὐ μόνον χρυσὸν ὡς
βασιλεῖ, καὶ λίθον ὡς θεῶν, ἀλλὰ καὶ σμύρναν ὡς
Θνητῶν προσενεγκεῖν γεννηθέντι σοι. Τοῦτο ἐκεῖνο,
τὸ ῥομφαίαν μέλλειν διαθεῖν τῇ καρδίᾳ μου, καθὼς
Συμεὼν προηγόρευσε. Τοῦτο ἐκεῖνο, τὸ πῦρ ὃ βα-
λεῖν ἤλθε ἐπὶ τὴν γῆν, ὡσπερ αὐτὸς προδίδας.
Κυριώτερον γὰρ καὶ πῦρὸς μητρὶ φιλοτέλνῃ
πατρὸς μονογενοῦς ἀπονέρωσις. Μικρὸν πρὸς
τοῦναντίον μοι περιίσταται καὶ ὁ τοῦ Γαβριὴλ ἀσπα-
σμός. Οὐ γὰρ καὶ νῦν ὁ Κύριος μετ' ἐμοῦ, καθὼς
ἐκεῖνός μοι ἐπηγγείλατο· ἀλλὰ σὺ μὲν ἄπνους ἐν
νεκροῖς καὶ ἄδου τιμῆα φοιτᾷ τὰ ἐνδότερα· ἐγὼ
δὲ τὸν ἀέρα πνέω καὶ μετὰ ζώντων περιεῖμι. Καί-
τοι οὐ συνορῶ διὰ ποῖον ἔργον περφύεσσι. Ἐκάλυψε
γὰρ οὐρανοῦς ἡ ἀρετὴ σου κατὰ τὸν Ἀββακούμ.
καὶ νῦν ἄμορφος κεῖται, ὃ ὠριος παρὰ τοῦς υἱοῦς
τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἄδοξος κηδεύη ἐν γῆ, οὗ τὴν
δόξαν διηγούντι οἱ οὐρανοί. Καὶ μνηστὴρ φέρει σε
ἀλατομημένον ὄν ἐξ ὄρου ἀλαξέουτου τιμῆτα εἶ-
δεν ὁ Δανιὴλ. Ἀπῆθης σου ἡ γέννησις ἐντεῦθεν ἐν-
[ε] δείκνυτο, ὡς ἐν τῇ βίβλῳ ἡ θεϊκὴ σου πρὸς ἀνθρώ-
πους συνάφει, καὶ ἐν τῷ Ἰωσήφ ἢ τῶν Ἰουδαίων

Hoc illud est, dulcissime Jesu, ex Perside in urbem
Bethleem advectos, non tantum aurum, ut regi, et
insensum ut Deo, sed et myrrham, ut mortali tibi
jam nato obtulisse. Hoc illud est, gladium meam
ipsius animam penetraturum, uti Symeon prædixe-
rat. Hoc illud est, ignem te venisse in terram mit-
tere, ut tu antea edocueras. Igne siquidem matri
filiorum amanti, unigeniti filii mors adurentior est.
Parum quoque deest, ne Gabrielis salutatio contra
mihi eveniat. Neque enim modo Dominus mecum
est, quemadmodum ille promiserat; sed tu plane
examinatus inter mortuos inferorum penitissima
conclavia lustras; ipsa spirans vivensque cum vi-
ventibus ætatem ago. Neque tamen animo compre-
hendere queo, quodnam ob facinus vita tibi adem-
pta est. Obtegit siquidem cælos virtus tua, ut Abba-
cuc ait, et nunc jaces in formis, qui eras speciosus forma
præ filiis hominum; et inglorius terra tegeris, cujus
gloriam cæli enarrant; et monumentum te gestat
incisum, quem e monte sine manibus lapidem ab-
cissum Daniel conspexerat. Inde nulli passioni
obnoxia nativitas tua commonstrabatur; veluti iu-
ruba divina tua cum hominibus conjunctio, et i'

Josepho ab Hebræis structæ insidiæ : et in Isaa-
cio mortis similitudo. Reliquum est Jonæ, tuæ
resurrectionis arcanum.

Væ mihi miseræ! in lapide demortuus jaces, qui
ex lapidibus filios suscitasti Abraham. Etenim si pro-
pter tuam salutarem passionem disruptis lapidibus,
quam plurimi nomini tuo non credidissent, non haberes
ubi caput declinares vivus, tu Judæis dixisti,
quos propter dolosas cogitationes vulpes compellasti;
sed demortuus illud reclinasti in cruce, cum substratam
ut lectulum latronis fidem comperisses. Offendit me sol,
concinuit canticorum modulatrix. *Occidit sol, cum nundum
inclinasset meridies*, Jeremias enuntiat. Profecto enim et
solem sensibus obnoxium tristitia involvit, cum sol intellectualis
justitiæ defecisset; et sæxa rupta sunt, quibus cum una
disrumpi cor meum haud multum abierit. O caro sancta!
quæ ex sanguinibus meis mirum in modum coagulata es:
namque antiquum debitum sufficientissime restitui. In hoc
mihi, Domine, cælos declinasti; et ut imber super lanam
descendisti, ut mortem subires, quæ sanctorum dormientium
corpora exsuscitaret, me vero tui Genitricem interimeret.
Quæ hæc sunt, Fili desideratissime? Absque damno olim quæ
immisceri apta non erant, commista sunt!, et ignis divinitatis
non materialis viscera mea non exussit; at nunc alius ignis
intima mea singula depascitur, et cor medium convuln-
erat. Lætitie sponsionem accepi per angelum, lacrymasque
omnes e facie terræ exterminavi: nihilominus hæc meis hinc
lacrymis increpant. Descendis ad inferos, animas, quæ ibi
observantur, sat novi, liberaturus, verum ineam illuc una
tecum corripis, cum me mortuum spirantem prætereas, o mortue
nude, et vivi Dei verbum, sponte ad crucem altius tolli
condeminate, ut omnes ad te traheres! Quodnam ex tuis
membris tormento non subjacuit? O divinum mihi caput
spinis perfossum, easque cordi meo infigans! O venerandum
sacrumque corpus, quod olim non habebas, ubi declinans
quiesceres; nunc solum ad sepulturam inclinatum est, quietem
consecutum, et ut Jacobus aiebat, veluti Leo obdormivisti!
O desideratum concupitumque mihi caput calamo percussum,
ut calamo imbellis dæmonis artibus disruptum, longeque a
paradiso factum, instaurares! O maxillæ alapis fœdatae!
O os meliis alius favus, licet amarissimum fel degustasti,
et acerrimum acetum potionem sumpsisti! O os intra quod
dolos inventus non est, etsi dolosum osculum te prodidit ad
mortem! O manus, quæ hominem creastis, et nunc cruci affixæ,
et ad inferos protensæ, manum illius arripitis, quæ olim lignum
teligit et a lapsu Adam universum exciatis! O latus lancea
perforatum propter eam, quæ ex latere creata fuerat, primam
matrem! O pedes, qui per aquas, veluti per terram processistis,
et fluidam naturam manifeste sanctificastis!

Væ mihi, Fili, ipsa parente antiquior, quas sepulchrales
lamentationes, et quas laudationes func-

ἐπιδουλή, καὶ ἐν τῷ Ἰσαακ, τὸ τοῦ θανάτου ἑμοίω-
μα. Λέγεται οὖν τὸ τοῦ Ἰωνᾶ τῆς ἀναστάσεώς
σου μυστήριον.

Ὁμοί! ὅτι ἐν λίθῳ κείσθαι νεκρὸς, ὁ ἐκ τῶν λίθων
ἐγείρων τέκνα τῷ Ἀβραάμ. Εἰ γὰρ οὐ, τῶν λίθων
ῥαγέντων διὰ τὸ πάθος σου τὸ σωτήριον, πολλοὶ
σου τῷ ὄνματι πεπιστεύκασιν, οὐκ εἴχες ποῦ κλι-
ναι τὴν κεφαλὴν ζῶν, εἴπας Ἰουδαίοις αὐτὸς, οὐκ
ἀλώπεκα ἠνέξω διὰ τοὺς δολεροὺς αὐτῶν λογισμοὺς,
ἀλλ' ἔκλινας ταύτην τεθνηκῶς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ,
ὑπεστρωμένην ὡς κλίνην εὐρῶν εὐγγνώμονος τὴν
πίστιν ληστοῦ. Παρέβλαψέ με ὁ ἥλιος, λεγέτω ἡ φσμα-
τίστουσα. Ἐπέδω ὁ ἥλιος ἔτι μεσοῦσης ἡμέρας.
Ἰερεμίας φθεγγέσθω μοι. Ναί γὰρ καὶ ἥλιον αἰ-
σθητὸν ὑπέδραμε στύγνασι, τοῦ νοητοῦ ἡλίου τῆς
δικαιοσύνης ἐκλείποντος. Καὶ πέτριαι ῥῆξιν ἐπ-
ήνεγκαν, αἷς συβραγῆναι κινδυνεύει ἡ καρδία μου.
Ὡς σὰρξ ἀγία, ἥτις ἐξ αἱμάτων ἐμῶν ἐτυρώθη
ὑπερφύως. Τὸ γὰρ ἀρχαῖον χρέος ἀπεδόμην πλη-
ρέστατον. Εἰς τοῦτο μοι τοὺς οὐρανοὺς ὑπέκλινας,
Δέσποτα, καὶ ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον κατέβη, ἵνα καὶ
νεκροσιν ὑποστής, ἀγίων μὲν κεκοιμημένων ἐξεγεί-
ρουσαν σώματα, νεκροῦσαν δὲ τὴν τεκουσάν σε. Τί
ταῦτα, πατὴρ ποθεινότε; Ἀδελφῶς μὲν ἐμίχθη
πάλαι τὰ ἄμικτα, καὶ πῦρ θεότητος οὐλον, σπλαγ-
χνον ἐμὸν οὐ κατέφλεξεν ἄρτι δ' ἕτερον πῦρ τὰ
ἐντός μου βόσκειται ἅπαντα, καὶ μέσθην τὴν καρδίαν
λυμαίνεται. Χαρᾶς ἐγγύας δι' ἀγγέλου παρίσθου,
καὶ ἀφειλόμην δάκρυον πᾶν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς
πλὴν ἀλλὰ τοῦτο μόνον τοῖς ἐμοῖς πιπίνεται δάκρυον.
Εἰς ἔδω καταβαίνεις οἷο' ὅτι, τὰς ἐγκεκλιμένας
ἀπολύσαν ψυχὰς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμὴν ἐκέτισε συγκα-
τασπᾶ; ἔπνουν νεκρὸν παρατρέγων με. Ὡς νεκρὸν
γυμνὸν, καὶ ζῶντος Λόγου Θεοῦ, ἔκουσίως ὑψωθῆναι
κατακεκριμένε σταυρῷ, ἵνα πάντας ἐκλύσῃς πρὸς
ἑαυτόν! Ποῖόν σου τῶν μελῶν τὸ σῶματος ἐμῆν
ὀπαθίς; Ὡς θεία μοι κορυφὴ ἀκάνθας δεδαγμένη, καὶ
ταύτης ἐμπήξασα τῇ καρδίᾳ μου! Ὡς κοσμὰ καὶ
ἱερὰ κεφαλὴ, ἥτις πάλαι μὲν οὐκ εἴχες ποῦ κλι-
θῆναι καὶ ἀναπαύσασθαι! νῦν δὲ πρὸς ταφήν μόνον
ἐκλίθης, καὶ ἀναπέπασαι, καὶ κατὰ τὸν Ἰζαῦδ, ὡς
λέων κεκοίμησαι! Ὡς ποθεινὴ καὶ ἐρασμία μοι κε-
φαλὴ, καλλὰμψ κετυμμένη, ὡς ἀνορθώσης τὸν ὡς σα-
θρὸν τῷ πονῆρῳ κατεαγότα κλάμνον, καὶ μακρὰν τῷ
παραδείσου γενόμενον! Ὡς σιχαγόνες δεδαγμένα
ῥαπίσματα! Ὡς στόμα σίμβλον ἕτερον μέλιτος, εἰ
καὶ γολῆς ἐγεύσω πικροτάτης, καὶ ὄζους ἐποτίσθης
δοιμύτατον! Ὡς στόμα ὑπερ ὡχ εὐρέθη δόλος ἐν-
τός, εἰ καὶ σε δολερὸν εἰς θάνατον προδέδωκε φθη-
μα! Ὡς χεῖρες, αἱ τὸν ἀνθρώπον πλαστοουργήσασαι,
καὶ νῦν προσηλωμέναι μὲν τῷ σταυρῷ, ἐν ἔδω οὐ
προτεινόμεναι, καὶ χεῖρὸς ἀπτόμεναι τῆς ἀψάμνης
τοῦ ἔλλου πάλαι, καὶ τοῦ πτώματος ὄλον τὸν Ἄδμ
ἐξεγείρουσαι! Ὡς πλευρὰ λογγεθεῖσα διὰ τὴν ἐκ
πλευρᾶς πλαθεῖσαν προμήτορα! Ὡς πόδες, ἐφ' ἃ
δάτων περσεύσαντες, καὶ τὴν ῥωοδὴ φύσιν εἰλικρινῶς
ἀγιάσαντες!

Ὁμοί, γὰρ, μητρὸς παλαιότερε! Ποῖους θρήνοκ
ἐπιτυμβίους, καὶ τίνας ὕμνους ἐπικηδίου σοι ἔσονται!

Οὐκέτι στάμνος μυνναδόχος ἐγώ· τὸ μάννα γὰρ τὸ ψυχροτρόπον ἀμφὶ τὸν τάφον ἐκκέχυται. Οὐκέτι βιάτος ἐγὼ ἀκατέφλεκτος· ὅλη γὰρ νοσητῶ πυρὶ σου τῆς ταρῆς καταπέφλεγμα. Οὐκέτι χρυσῆ λυχνία ἐγώ· τὸ γὰρ φῶς ὑπὸ τὸν μύδιον τέθειται. Ὡς πολλὰ τὰ μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς ἐνέδειξέ μοι! Ἐκ πατρῶν γενεῶν ἐξελεῖσθε με. Γλώσσας προφητῶν ἐστράνωσας δι' ἐμέ. Μιλλων οὐρανῶθεν καταροίτων, ὡς οἶδας αὐτὸς, τὴν ἐμὴν εἰς τὸν κόσμον ἀνέμενες πρόσοδον, μὴ ἔχλων σκευὸς ὑποδοχῆς θεότητος ἄξιον. Σοὶ μόνω κτεγγυλάσαντό με καὶ πρό συλλήψεως οἱ γεννητόρες. Εἰς φῶς ἐξήχθην τοῦτο τοῦ βίου, καὶ βραχύτατα τοῖς γονεῦσι παρέμεινα. Ὁμοῦ γὰρ μεττοῖς ἀπεταξάμην καὶ γάλακτι, καὶ συναταξάμην καὶ τοῖς γεννητορσι, καὶ ὅλη ὄλω προσπαδὸθην σοι, καὶ καθ' ἀνετίθην, κἀὸς γεννησομένη σοι καθαρῶτατος· Ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατέλιπόν με, σὺ δὲ με προσελάβου, καὶ δι' ἀγγέλου ἐξέτρεψας, καὶ ὁ ἄγιος ὁ Δαυὶδ· Ἄριστον ἀγγέλου ἔφαγεν ἄνθρωπος. Ἄγγελον εἶδον πρωτοστέτην, ὡς Δεσποίνην πρωτομολούσά μοι· ὃν Ζαχαρίας πρὶν ἰδὸν ἐκωφεύσατο, καὶ γλωττοπέδην ὑπέμεινε. Καὶ ἠγαλλιάσατο καὶ βρέθεις ἔδον γαστρός, καὶ τὸν ἀσπασμὸν ἠμεψάτο τῷ σαρτῆματι, σὲ προσκυνῶν τὸν ἐν γαστρὶ μου κυοφορούμενον. Νόμους ἐν ἐμοὶ κατέλυσας φύσεως. Ἀπόκως συνελήφθης, ὡς οἶδας, καὶ μετὰ τόκον με παρήνον ἐτήρησας. Τῆσαικάς με μητέρα ἐπὶ τέκνη εὐφρυνώμενην, κατὰ τὸν δι' ἐμέ θεοπάτορα, καὶ πατρῶν ὑπερκειμένην θυγατέρων, ἃς ὁ Σολομὸν κρονηνίζατο. Βασιλεῖς, καὶ πτωχευοῦσά μοι, δουλοκρεπῆ παρέτχον προσκύνησιν. Οὐρανῶν με πλιυτέρην ἀνέδειξας, ἐξ ἧς ὁ τῆς δόξης ἔλαμψεν Ἥλιος. Καὶ ἔνα τα λοιπὰ τῶν περὶ ἐμὲ τεραστίων παραδραμοῦμαι, μακκιστήν ἐν πίστις γενεαῖς μεπεποίησας, καὶ δι' ἐμοῦ τὸν ἄνω κόσμον πληρωθῆναι διηρονομήσας. Νῦν οὐκ οἶδ' ὅπως ταῦτα συγκέχρηται· καὶ ἀγνοῶ μοι τὸ μέλι συμφέρεται. Καὶ γὰρ συννεκρούθη προάγωμαι νῦν, καὶ συνθάπτομαι, καὶ μαχρὸς ἄδου συγκαταδύναται σοι. Νεφέλην με φωτὶς ὁ προσβλέπων ὦν μακτεν, ἀντὶ νεφελῶν, ὡς ἔοικε, τα δάκρυα στάζουνται. Μήποτε ἄρα περὶ μου καὶ τοῦτο προεῖρηται, Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ Σιών ὡς σελήν ἐν ἀμπελώνι; Ἴδου γὰρ ἀποστρυγημένοσ μοι πρόκειται ὁ βίτρυς· τῆς ζωῆς ὁ ἀκίρατος, ὁ τὸ ζωηρόσον αἶμα κενώσας· ὡς οἶνον, πιστῶν καρδίαις εὐφραίνοντα. Βαθὺν, πῶς ὁ κατέψυχρος οὗτος λίθος, ὡς σιδῆρω πληττόμενος τῷ κραταῖφ σου βραχίονι σπινθήρας ἐπιέμπευ νοητοῦς τῆ καρδίᾳ μου! Τί μὲ καὶ διχρῆρήγνυμι τὸ στένον, καὶ μυστικώτερον τάφον ἀντιλαξέστω, ὡς ἐν σπλάγγνοις μου καὶ πάλιν ἐνδύξωμαι, καὶ ἐγκαρδίω· κηδεύσω σε; Λεπὰς ἐγὼ μυστικῆ τῆς πέτρας οὐκ ἀκρορηγυμένη, τῆς τὸν μαργαρίτην φερούσας μου, τὸν ἐξ ἀτραπῆς· τῆς θεωροῦς ἐμφυῖντα μοι.

Ὡς οἶξ ἀπὸ οἶον ὄρω! Ἄτιθρ ἡμεροφῆς τῷ τοκῆφ σου παρὰ τῆς σῆς ἐκκινουρηθῆ μεγαλειότητος, καὶ τε λεληθῶτως ἀεχθόντα οὐρανῶ· ἀεληρῶσται, ἀλλὰ σήμερον καὶ αὐτὸν τὸν αἰθιητὸν ἔκρυψας ἥλιον, καὶ νόκτα ἐν ἡμέρᾳ μέστῃ παρήνεγκας, τοὺς ἀε-

A bres tibi decantavero? Non amplius urna sum ego mannae receptaculum: manna siquidem animas enutrens circa sepulchrum effusum est. Non amplius rubus incombustus; tota siquidem intellectuali tui monumenti igne exusta sum. Non amplius candelabrum aureum; lumen siquidem sub modio positum est. Ut magna ostendit mihi, qui potens est! Ex omnibus nationibus elegisti me. Prophetarum linguas mei causa disertas effecisti. De caelo progressurus, ut bene ipse nosti, meum in mundum progressum expectasti, cum non haberes vas, quod esset dignum, et capax divinitatis. Tibi soli, et aequam ipsa conciperer, parentes mei me desponderunt. In lumen hoc vitae educta sum, et brevissimo tempore cum parentibus commorata, tota toto tibi reddor, et in templo offeror, templum tibi futura purissimum. Pater meus et mater mea dereliquerunt me, tu vero me assumpsisti, et pavisti per angelum. Et quod ait David, *Panem angelorum manducavit homo*. Angelum vidi principem, mecum veluti Domina communicantem; quem prius Zacharias intuitus auditum amisit, et linguae ligamen sustinuit. Et exultavit infans in utero, et saltu salutationi respondit, te adorans, qui in utero meo gestabatis. Naturae in me leges dissolvisti. Sine semine conceptus, ut scis, et post partum me virginem conservasti; effecisti me matrem de Filio laetantem, ut qui propter me Dei parens audiit, pronuntiat, et omnibus filiabus superiorem, quas Salomon praesignificaverat. Reges mihi, licet res essent pauperulae, servilem adorationem exhibuerunt. *C*aelis ipsis me ampliorem ostendisti, ex qua gloriae sol resplenduit; et ut reliqua, quae circa me admirabilia patrata sunt, silentio praeteream, per me beatam in omnibus generationibus mundi superiorem compleri constituisti. Nunc vero, nescio qua ratione haec confusa sunt omnia, et mel mihi ex absinthio commiscetur. Namque nunc una tecum commori cogor, una tecum sepulcro contegi, simulque una tecum ad inferos progredi. Nebulam me lucis praevidens ille nuncupavit, pro nebulis, ut videtur, lacrimas fundendam. Annon de me etiam illud pronuntiatum est, *Derelinquetur filia Sion veluti tabernaculum in vinea*? Ecce enim prorsus vindemiatus est vitis racemus incorruptus, qui vivificum sanguinem, veluti vinum fidelium animas laetificantem effudit; Papae, quomodo frigidissimus hic lapis ferro, valido tuo brachio percussus, scintillas animae meae intellectuales emittit. Quare non pectus perrumpo, et arcaniorem tibi sepulturam concido, ut in visceribus meis te rursus excipiam, et in corde meo sepulturam tibi condam? *Concha ego mystica sum, quae a saxo non abscinditur margarifero, qui ex divinitus illuminato fulgore mihi adhaesit.*

Quae nunc pro quibus intueor! Stella interdiu coruscans, cum nascereris, a tua magnificentia nova designata est, et clam te natum caelum praedicabat; sed hodie ipsum quoque solem sensilem abscondisti, et noctem ipso meridie, refellentem impios,

invexisti. Persas ibi genua flectentes stella advocavit; hic notos et amicos deicidarum metus longe dissipavit. sibi muneram adductio et adoratio: hic vestimentorum partitio et irrisio, et injuriarum corona. Nunc Judæi, ut antea quærebant signum e cælo, intueantur solem obtenebratum, et lumen occultentem dignis caligine. Nunc et inanimatum hoc templum pro Judæorum more te deplorat. Quemadmodum enim Judæi, cum quis Deo maledicebat, vestimenta sua scindebant, ita et hoc veluti vestimentum velum scindit te conspiciens a Dei hostibus improbe ac indigne pertractatum. Conteritur et terra motibus divexata, tuaque passione coangustata; sed ubinam sunt, quinque millia hominum, quos mirandum in modum enutrivisti? Solus equidem Josephus audacter, libereque Pilatum allocutus corpus tuum expostulavit, ne insepultum abjiceretur. Ubi sunt infirmorum cœtus, quos ex variis morbis sanasti, vel quos ab inferis eduxisti? Solus Nicodemus clavos e manibus, pedibusque tuis extrahit, et totum te e ligno depositum meis hisce ulnis, gemens ipse ac fremens apponit, quæ te et antea, cum infans esses, non sine voluptate gestavere. Manus siquidem hæ meæ et ante infanti facto administrarunt, et nunc justa persolventes adserviunt. O dira funera! Demortuis vitam donans, ante meos oculos demortuus jaces. Et olim quidem circa pueriles fascias studium et operam impendi, et nunc funebria tibi apparans conturbor. Tepidis unctis te lavi, et nunc calidioribus te lacrymis obruo. Ulnis maternis sustentabam, sed subsultantem, et puerorum more jocantem, nunc rursus te iisdem sustineo, sed exanimem et mortuorum more jacentem. Tum labia mihi dulcibus, ac roscidis tuis labis irrorabantur. Tum ego beata dici poteram, quod præter expectationem Creatoris mei parens apparui: et nunc rursus, ut sim misera contigit, quod mei Filii funus accuro. Ibi dolores in partu effugi; hic dolores, dum te sepelio, sustineo. More infantium sæpenumero in pectore obdormivisti, et nunc mortuorum in modum in iisdem obdormis. Næ illæ Symeon beatus fuit, qui te in templo meis e manibus accepit. Prophetæ siquidem et læta, et mihi gloriosa vaticinati sunt, ipse vero solus et tristia, et mœroris plena prædixit. O quomodo sputis fœdari sustinuisti, qui sputo tuo, oculos de novo efformasti! Quomodo alapas tolerasti, qui flagellores divinas cauponantes percussisti. Quomodo probrosam sustines mortem, Fili sceleris espers? Perforatæ sunt manus tuæ, pedesque, sed clavos ipsa in mediam animam meam puncturis dirissimis adactos persentio. Latus tuum confossum est, sed et meum cor eodem ipso tempore confodiebatur. Doloribus una tecum cruci affixa sum, et una tecum tormentis commortua, una tecum sepelior. Quid mihi et vitæ meæ, dum tu longe es, o Creator meus, et Filii desideratissime πόνοις, νελέρωμαί σου τῶ πάθει, καὶ συνθηπτομένῳ παρῶντος, ὃ πλαστοργέ μου καὶ Ἰηὲ ποθεινότε.

Sed ubinam et discipulorum chorus ut una me-

δούοντας ἐλέγχουσαν Πέρσας ἐκεῖ γονυκετούοντας ὁ ἀστὴρ μετεστεύλατο, ὡς καὶ γνωστοῦς τε καὶ φίλιος ὁ τῶν θεοκτόνων φόβος ἀπεμακρύνετο. Ἐκεῖσε δώρων προσαγωγή καὶ προσκύνησις, ἐνταῦθα γιγνώσκων μερισμὸς καὶ χλευασμὸς, καὶ στέφανος ὕβριων. Νῦν Ἰουδαῖοι, ὡς πρὶν ἐξήτουν ἐξ οὐρανοῦ σημεῖον. βλεπέτωσαν ἥλιον σκοτιζόμενον, καὶ τὸ φῶς ἐκ τῶν ἀξίων σκότους συγκρύπτοντα. Νῦν καὶ ὁ ἄψυχος οὗτος ναὸς κατὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν πενθεῖ σε συνίθειν. Ὡς γὰρ Ἰουδαῖοι βλασφημοῦντός τινος εἰς Θεὸν τοῦ ἐκῶτων χιτῶνας διέσχίζον, οὕτω δὴ καὶ οὗτος, ὡς χιτῶνα περισχίζει τὸ καταπέτασμα, παρὰ τῶν θεομάχων παροινούμενον βλέπων σε. Συντρίβεται καὶ γῆ σειομένη, παθαινομένη τῷ πάθει σου. Ἄλλὰ ποῦ τὸ πλῆθος τῶν πεντακισχιλίων ἀνδρῶν, οὓς θυματοουργήτας ἐξέθρεψας, ὅτι μόνος Ἰωσήφ πρὸς Πιλάτον τολμηρῶς ἐπαβήτησάσχετο, καὶ τὸ σῶμά σου ἤτησχετο, ὡς ἂν μὴ δικαιεῖν καὶ ἄταφον. Ποῦ τῶν ἀθηνῶν αἱ χορεῖται, οὓς ἐν ποικίλων ἐρώσων νοσημάτων. Ἡ ποῦ καὶ ἀπὸ ἄδου ἐξήγειρας, ὅτι μόνος Νικόδημος τοὺς ἥλους τῶν χειρῶν, καὶ τῶν ποδῶν σου διάστησι, καὶ ὄλον ἐκ τοῦ ξύλου σε κητέλων ἐμακρὰ ἀγκάλαις ἐπωδύνως ἐντίθεικεν, αἱ σε καὶ πρῶν ὄντα βρέφοις χαρμοσύνως ἐδάσασσαν. Καὶ γὰρ χεῖρες ἐμαί, καὶ πρὶν βρεφουργηθέντα ἐξεπρήτησαν, καὶ νῦν κηδευομένη δουλεύουσιν. Ὡς πικρῶν ἐνταφίων! ὅτι νεκρὸς τὸ ζῆν χαρισίμενος, πρὸ ὀφθαλμῶν μου νελέρωται. Καὶ πάλαι σε ἐμφί τὰ βρεφικὰ διακονήσασα σπάργανα, καὶ περὶ τὰ νεκρικὰ σου τυρβάζομαι. Χλιαροῖς ἐλουσάμην σε νύμασιν, καὶ θερμότεροις ἄρτι καταντῶ σε τοῖς δάκρυσιν. Ὡλένεις μητρικῶς ἐνελοφίζον, ἀλλὰ σκιρτῶντα καὶ κατὰ νηπίους; ἀλλόμορον. Ἄνασκυφίζω σε καὶ νῦν ταῖς αὐταῖς, ἀλλ' ἄπνουν, καὶ κατὰ νεκροὺς ἀνακείμενον. Ἐνέθαπτόν μου τότε τὰ χεῖλη τοῦ μελιχροῦ σου καὶ δροσώδεσίν σου χεῖλεσι. Μακαρίζεσθαί με τηνικαῦτα παρῆν, ὅτι παραδόξως ὠράθην τοῦ πλαστοργεῦ μου λοχεύτρια. Νῦν δὲ πάλιν νύξεσθαί με ἀντεπεγένετο, ὅτι παρευρήθη τῷ Ἰού μου κηδεύτρια. Ἐκεῖ ὠδύνας ἐν τῷ τίκτειν ἐξέφυγον· ἐνθεν ὀδύνας ἐν τῷ θάπτειν εἰσδέχομαι. Βρεφοπρεπῶς μοι πολλαίς ἐν τοῖς στέροισι ἀφύπνωσας, καὶ νῦν νεκροπρεπῶς ἐν τούτοις κειομένηται. Μακαρίζω τὸν Συμεῶν, τὸν ἐξ ἐμῶν χειρῶν ἐν τῷ ναφί σε δεξάμενον. Προφήται γὰρ καὶ τὰ χαρποῦ καὶ τὰ τῆς ὄψεως μοι προσφίτευσαν· ἀντίος δὲ μόνος τὰ σκυθρωπὰ, καὶ τὰ τῆς λύπης προείπετο. Ὡς! πῶς ἐμπροσθῆναι κατεδέξω, ὅς διὰ πτύσματός σου ὀφθαλμοὺς ἐκαινούργησας; Πῶς βαπτισμάτων ἠνέσχου, ὅς διὰ φραγγελλίου τοὺς θεοκατήλους ἐμάστιξας, καὶ τῶν ἱερῶν θριγγίων ἐξήλασας; Πῶς ὑπομένεις θάνατον ἐπονειδίστον, τίς ἀνιμάρτητε; Ἐτρήθης χεῖρας καὶ πόδας, ἀλλὰ τοὺς ἥλους ἔγνω εἰς μέσην μου τὴν ψυχὴν τὰς ὀδύνας ἐμπέμποντας. Τὴν πλευρὰν ἐκεντήθης, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐμὴ καρδία τηνικαῦτα συνεκένετο σοι. Ἔστζύρωμα! σου τοῖς σμῆμασι. Τί ἐμοὶ καὶ τῷ βίβ μου, [σοῦ] μὴ

Ἄλλὰ ποῦ τῶν μαθητῶν ὁ χορὸς, ἔνδ μοι παθαι-

νομένη συγκαλύπτωσιν ; Ἐπιτάχθης ὁ ποιμαίνων, καὶ τὰ πρόβατα σκύλλονται. Ἰπνώτιεις ἢ κεφαλῆ, καὶ χεῖρες ὁμοῦ καὶ πόδες ἄπρηκτοι μένουσιν. Κλίνουσι τὰς κεφαλὰς καὶ ἄλλοι νεκρούμενοι, ἀλλὰ προσκλειοπότος τοῦ πνεύματος. Σὺ δ' ἐναλλάξ προέκλινας κεφαλὴν, εἶτα καὶ τοῦ θάνατου κελευσθέντος ἔλθειν, τὸ πνεῦμα παρέδωκας. Διὸ οὐδὰ κατεγότα τὰ σκέλη γηγόνασιν, ὅτι μηδὲ τοῦ πάλσι θουμένου ἀμνοῦ ὅστων ὁποιονουν κατεθραύετο. Ὡς προσκυνούνται τὰ πόδη, καὶ τὸ ὄπομεῦναι σῶμα προσπύσσομα. Αἴρω τὸ ὕδωρ, τὸ ἐκ πλευρᾶς σου βυῖν, δι' οὗ μοι τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας χαρακτηρίζεται. Ἐξ-αίρω καὶ τὸ αἷμα τὸ συρβυῖν, δι' οὗ καὶ τὸ διὰ μαρτυρίῳ εἰκονίζεται βάπτισμα. Ὁ καὶ τὸν εὐγνώμονα περιφρανίσαν ληστήν καθηγίλασε, βαπτισθέντα καὶ αὐτὸν τῷ ἐπὶ σοῦ συμβάντι βαπτίσματι. Ὡς πικρᾶς ἐκεῖνης τοῦ ξύλου γεύσεως, ἦτις ἀπὸ γῆς εἰς γῆν κλινοσταιν παρεσκευάσεν! Σὺ δὲ ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ γῆς ἐπλάσθης, οὐκ ἀπὸ χόδς ἐδημιουργήθης, οὐ παρακτὴν ἐπλημμέλησας. Καὶ γὰρ αὐτὸς εἰ ὁ πλάστης, αὐτὸς ὁ Δημιουργὸς, αὐτὸς ὁ τὴν ἐντολὴν νομοθετήσας τῷ πλάσματι. Καὶ τί σοὶ καὶ τῷ θανάτῳ κοινόν ; Τίς ἔνωσις ταφῆ καὶ αὐτοζωῆ ; Τίς μετασπίτα θρόνων ἐν οὐρανῷ, καὶ τάφῳ ἐπὶ τῆς γῆς ; Ἐκαὶ συναδριάζεις μετὰ Πατρός, ὡδε συνθάπτῃ τῷ κλιστουργίματι. Ἀπέδωκέ σοι πονηρὰ ἀντι ἀγαθῶν ἢ μοιχαλὶς γενεά. Νῦν ὁ μαργαρίτης ἐρρίφης ἔμπροσθεν χοίρων. Νῦν προτίθενται τοῖς κυναρίοις τὰ ἄγρια. Νῦν ξύλον εἰς τὸν θεῖον ἄρτον ἐμβάλλεται. Ὡς λῦτα ριλαργυρίας, ἦν Ἰούδας ἐνόσησεν οὐκ ἀργυρίαν γὰρ, ἀλλὰ μισανθρωπίαν ἐκέρδησε. Καὶ γὰρ φιλάργυρος ὢν, ἴνα τί προσεφοῖτα τῷ τοῦς πτωχοῦς μακαρίζοντι ; καὶ τί ἄμικτα μίγνων ἐφαίνετο ; Ὡς τῆς ἀρρήτου οικονομίας σου, Δέσποτα. Τίς ὡς θεὸν σέβως ὑμνήσει σε ; Τίς ὡς νεκρὸν πρεπόντως θρηνήσει σε ; Ἀλλ' οικονομῆσον τὸν σὸν νχὸν διὰ τριῶν ἡμερῶν, ὡς εἶπας, ἵν κατελέυκας. Κεφαλαιὸν τῶν λόγων ἐπεὶ μὴ ἄμικτος ἀξίους, μηδὲ προσήκοντας θρήνους ἔχω προσφέρειν σοι, μεγαλύνω τὰ ἔργα σου ὡς ἐν σοφίᾳ ; ἵ παντα ποιούτός σου.

A cum doloribus divexati lacrymas effundant? Percussus est pastor, et oves divelluntur. Dormis tu caput, et manus simul ac pedes cessant ab opere. Alii capita declinant; cum mortem oppetunt, sed prius spiritu deficiente; tu vice versa prius caput declinasti, tum morti jubens, ut accederet, spiritum tradidisti. Ideoque genua confracta non sunt, quod et agni antiquitus in sacrificium oblati nullum os frangeretur. Passionem tuam adorans, quod reliquum est, corpus deosculor. Accipio aquam, quæ e latere tuo effluxit per quam mihi regenerationis lavacrum exprimitur: accipio quoque sanguinem, qui simul effluxit, per quem et baptismas per martyrium effingitur, qui et benevolam latronem aspergens sanctum effecit, ablutum ipsum baptismo, qui in te acciderat. O anarum illum ligni gustum, qui e terra in terram rursus redire constituit! Tu porro neque e terra creatus es, neque ex pulvere factus, neque inobediens crimen commiseras: siquidem tu es Creator, tu factor, tu qui præceptum creaturæ imponis. Et quid tibi fuerit, et morti commune? Quæ conjunctio sepulturæ et vitæ? Quod consortium throno cœlesti, et sepulturæ terrestri? Hic una sedes cum Patre, hic una cum creatura sepeliris. Reddidit tibi mala pro nobis generatio adultera. Nunc margarita projiceris ante porcos: nunc canibus sancta objiciuntur: nunc lignum in divinum panem immittitur. O rabiem avaritiæ, qua Judas laboravit! non nummos argenteos, sed inhumanitatem lucratus est. Etenim si tantum in pecunia ponebat, quare illi associatus est, qui pauperes beatos prædicabat. Et quid quæ misceri non poterant, immiscere tentabat? O ineffabilem tuam œconomiam, Domine! Quis te, ut Deum digne laudabil? Quis te, ut inortuum, uti addecet, deplorabit? Sed extrue jam, quod dissolvisti templum tuum trium dierum spatio, ut dixeras. Summa mei sermonis fuerit: cum neque laudes condignas, neque decentes lamentationes offerret tibi, mihi suppetat, magnifico opera tua, qui omnia in sapientia facis.

ΗΘΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΚΔ

ΕΚΑΕΧΘΕΝΤΕΣ ΔΙΑ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΗΤΟΥ

Εκ κειμένων τῶν πραγματειῶν τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας.

SERMONES DE MORIBUS VIGINTI QUATUOR

SELECTI PER SYMEONEM MAGISTRUM ET LOGOTHETAM

Ex omnibus operibus sancti Patris nostri Basilii archiepiscopi Cæsareæ Cappadociæ.

Vide Patrolog. tom. XXXII, col. 1115, inter Opera S. Basilii.

LECTORI.

In libro inter raros rarissimo, cui titulus : Φιλοκκλία τῶν ἱερῶν Νηπτικῶν. etc., Venetiis 1782, fol., p. 699-754 legitur Symeonis Metaphrastæ commentarius in sermones 50 S. Macarii Ægyptii. sub hoc titulo : Παράφρασις Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ εἰς ὃν κεφάλαια εἰς τοὺς πενήκοντα λόγους τοῦ ἁγίου Μακκαρίου Αἰγυπτίου. Incipit : Περὶ τελειότητος ἐν πνεύματι λόγος α'. — Pag. 704 : Τοῦ αὐτοῦ περὶ προσευχῆς. — 709 : Τοῦ αὐτοῦ περὶ ὑπεμονῆς καὶ διακρίσεως. — 719 : Τοῦ αὐτοῦ περὶ ὑψώσεως τῆς νοῦς. — 726 : Τοῦ αὐτοῦ περὶ ἀγκυρῆς. — 738 : — Τοῦ αὐτοῦ περὶ ἐλευθερίας νοῦς. Hæc tamen omnia jamdudum edita sunt sub nomine ipsius Macarii (jure, ut videtur, non suo) et exstant *Patrologiæ nostræ* tom. XXXIV, col. 84-965.

SYMEONIS METAPHRASTÆ

PRECATIONES.

(Ex Horologio Græcorum in precibus ad Communionem, Ed. Venet. Pinelli, 1644, p. 610).

Precatio Symeonis Metaphrastæ.

Qui solus purus et integer es. Domine, qui per ineffabilem benignitatis sensum, nostram totam naturam a sumpstisti ex puro et virginali sanguine ejus quæ supra naturam te concepit Spiritus divini influentia, et æterni Patris beneplacito, Christe Jesu, Dei sapientia, pax et virtus; qui in corpore tuo vivificas et salutare passionibus expertus es, crucem, clavos, lanceam, mortem; mortifica mei corporis exitiosas animæ passiones; qui in sepulchro tuo Inferni regnum dejecisti, sepeli mea prava consilia per bonas cogitationes, et nequitia spiritus dissipa; qui vivifica tua post tres dies resurrectione, primum parentem lapsum suscitasti, suscita me peccato prostratum penitentia sensus mihi subministrans; qui gloriosa tua ascensione, assumptam carnem deificasti, et sede ad dexteram Patris honorasti, dignum me effice per sanctorum mysteriorum tuorum participationem, ut dextrum salvatorum locum obtineam; qui Patraletii Spiritus adventu, vasa gloriosa sanctos tuos discipulos effecisti, me quoque ejus advenientis habitaculum ostende; qui debet iterum venire ad judicandum orbem in justitia, præsta mihi ut occurram tibi in nubibus sanctis tuis, ut sine fine glorificem et celebrem te cum æterno tuo Patri, et sanctissimo, bono et vivifico tuo Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

σε σὺν τῷ ἀνάγκῃ σου Πατρὶ, καὶ τῷ πάναγκῃ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ejusdem precatio altera.

Ut in tremendo tuo et personarum non acceptionem faciente tribunali astans, Christe Deus, et sententiam expectans, et rationem reddens meorum male gestorum, ita hodie ante adventum diei meae condemnationis, in sancto tuo altari assistens coram te et venerandis sanctis angelis tuis, sub mea conscientia pondere incurvatus, offero iniqua mea

A Εὐχὴ Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ.

Ὁ μόνος καθαρὸς καὶ ἀκέραιος Κύριος, ὁ δι' οὐκτον φιλαθροῦπ' ἀνεκδιήγητον, τὸ ἡμέτερον ὄλον προσληθόμενος φύραμα ἐκ τῶν ἀγνῶν καὶ παρθενοκῶν αἱμάτων τῆς ὑπερφυῶς κυησάσης σε, Πνεύματος Θεοῦ ἐπελεύσει, καὶ εὐδοκίᾳ Πατρὸς ἀποῦ, Χριστὲ Ἰησοῦ σοφία Θεοῦ, καὶ εἰρήνη καὶ δόξα· ὁ τῆ προσλήματί σου τὰ ζωοποιὰ καὶ σωτήρια πρόθη καταδεξάμενος, τὸν στυρόν, τοὺς ἤλους, τὴν λόγην, τὸν θάνατον, νέκρωτόν μου τὰ ψυχοθρόρα πάθη τοῦ σώματος· ὁ τῆ ταφῆ σου τὰ τοῦ ἄου σκαλεύεται βραχίλια, θάψον μου διὰ τῶν ἀγχιῶν λογισμῶν τὰ πονηρὰ διαβούλια, καὶ τὰ τῆς πονηρίας πνεύματα διακίδατον· ὁ τῆ τριημέρου σου καὶ ζωοφύρα ἀναστήσει, τὸν πεπρωκότα προπάτορα ἀνασῆσαι, ἀνάστητόν με τῆ ἀμαρτία καταλιθίζαντα, τρόπος μοι μετανώτας ὑποτιθέμενος· ὁ τῆ ἐνοῦφου σου ἀναλήψει, τῆς σαρκὸς θειώτας τὸ πρόσλημμα, καὶ τοῦτο τῆ δεξιᾷ καθέδρα τιμησας τοῦ Πατρὸς, ἀξιώσον με διὰ τῆς τῶν ἁγίων σου μυστηρίων μεταλήψεως, τῆς δεξιᾶς μερίδος τῶν σωζομένων τυχεῖν· ὁ τῆ ἐπιδημία τοῦ παρακλήτου Πνεύματος, σκία τίμια τοὺς ἱερούς σου μαθητάς ἐργασάμενος, ὁχετόν καμὲ τῆς αὐτοῦ ἀνάδειξον ἐπελεύσει· ὁ μέλλων πάλιν ἔρχεσθαι κρίναι τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοῦνῃ, εὐδόκησον καμὲ προῦπαντησά σοι ἐν νεφέλαις, τῆ ποιότητι καὶ πλάστῃ μου σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις σου, ἵνα ἀτελεστήτω· δοξολογῶ καὶ ἀναμνῶ

ἀγαθῶν καὶ ζωοποιῶν σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ

Εὐχὴ ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ

Ὡς ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ σου καὶ ἀπροσωπολήπτου παρεστηκὸς βήματος, Χριστὲ ὁ Θεὸς, καὶ δίκαιος ὑπέχων, καὶ λόγον ποιούμενος τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων κεικῶν, οὕτω σήμερον, πρὸ τοῦ εὐθιάσαι σὴν ἡμέρην τῆς κατακρίσεώς μου, ἐπὶ τῷ ἁγίῳ σου Θεοπρατήρῳ περιστάμενος ἐνώπιόν σου, καὶ τῶν φοβερῶν καὶ ἁγίων ἀγγέλων σου, κατακαμπτόμενος ὑπὸ τοῦ ἰδού

συνειδότης, προσφέρω τὰς πονηρὰς μου καὶ ἀθε-
 σμας πράξεις, θριαμβεύων αὐτὰς καὶ δημοσιεύων.
 Ἴδε, Κύριε, τὴν ταπεινώσιν μου, καὶ ἄφες πάσας
 τὰς ἁμαρτίας μου· ἴδε ὅτι ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς
 τρίχας τῆς κεφαλῆς αἱ ἀνομίαι μου· τί γὰρ οὐκ
 ἔπραξα κακόν; ποῦ ἁμάρτημα οὐκ ἐποίησα; ποῦ οὐκ
 κακὸν οὐ διετυπωσάμην ἐν τῇ ψυχῇ μου, ἥδη δὲ καὶ
 ἐν τοῖς ἔργοις διεπραξάμην, περνείαν, μοιχείαν,
 ὑπερηφανίαν, ἀλαζονείαν, λοιδορίαν, βλασφημίαν,
 ἀργολογίαν, βρυσμῶν γέλωτας, μέθην, γαστριμαρ-
 γίαν, ἀδηφάγιαν, μισος, φθόνον, φιλαργυρίαν, φιλο-
 χρηματίαν, πλεονεξίαν, φιλαυτίαν, φιλοδοξίαν, ἀρ-
 πηγίαν, ἀδικίαν, αἰσχροκερδίαν, ζηλοτυπίαν, κατα-
 λλιάν, παρανομίαν· πᾶσάν μου αἴσθησιν, καὶ πᾶν
 μέλος ἐμίανει. Ἐφθεῖρα, ἡχρεώσασθε, ἐργαστήριον γε-
 νόμενος κηθόλου τοῦ διαβόλου. Καὶ οἶδα, Κύριε, ὅτι
 αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλὴν μου· ἀλλ'
 ἀνεύκαστον τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου, καὶ τὸ
 ἔλεος ἄφατον τῆς σῆς ἀνεξικακίου ἀγαθοσύνης, καὶ
 οὐκ ἔστιν ἁμαρτία ἢ νικῶσα τὴν φιλανθρωπίαν σου.
 Διὸ, πανθύμαρτε βασιλεῦ, ἐνεξίκατε Κύριε,
 θαυμάσιωσον καὶ ἐπ' ἐμοὶ τῶν ἁμαρτωλῶν τὰ ἐλέη
 σου· ὄψιν τὴν τῆς χρηστότητός σου δύναμιν, καὶ
 ἐμφάνισεν τὴν ἰσχύον τῆς εὐσπλαγγνοῦ ῥοπῆς σου,
 καὶ ἐπιστρέφοντα δέξαι με τὸν ἁμαρτωλόν. Δέξαι
 με, ὡς ἰδέξω τὸν ἄσωτον, τὸν ληστήν, τὴν πόρνην·
 δέξαι με τὸν ὑπερβαλλόντως καὶ λόγῳ, καὶ ἔργῳ,
 καὶ ἐπιθυμίᾳ ἀτόπῳ, καὶ ἐνθυμήσει ἀλόγῳ ἡμαρ-
 τηκότα σοί.

Καὶ ὡς τοὺς περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἰδέξω μη-
 δὲν ἄξιον ἐργασζόμενος, οὕτω δέξαι καμὲ τὸν ἁμαρ-
 τωλόν· πολλὰ ἐπλημμέλησα, καὶ ἠσέλγησα, ἐλύπησα
 τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον, καὶ παρεπίκρανα τὰ φιλο-
 ἀνθρώπων σπλάγγνα σου, καὶ ἔργῳ, καὶ λόγῳ, καὶ
 διανοίᾳ, ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ, φανερῶς τε καὶ ἀφαν-
 ῶς, ἐκούσιως τε καὶ ἀκούσιως· καὶ οἶδα ὅτι παρα-
 στήσεις τὰς ἁμαρτίας μου ἐμπροσθεν μου τοιαύ-
 τας, οἷαι καὶ παρ' ἐμοῦ γεγονῆσαι, καὶ συναρεῖς λο-
 γῶν μετ' ἐμοῦ ὑπὲρ ὧν ἐν γνώσει ἀσύγγνωστα
 ἔπραξα ἁμαρτήματα. Ἀλλὰ, Κύριε, μὴ τῇ δικαιοῦ-
 σου κρίσει, μὴ τῶν θυμῶν σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ
 ὀργῇ σου παιδεύῃς με. Ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι οὐ
 μόνον εἰμι ἀσθενής, ἀλλὰ καὶ σὸν εἰμι πλάσμα. Σὺ
 μὲν, Κύριε, ἐπεστήριξας ἐπ' ἐμὲ τὸν φόβον σου, ἐγὼ
 δὲ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα· σοὶ οὖν μόνῳ
 ἡμαρτον· ἀλλὰ δέομαί σου, μὴ εἰσελθῆς εἰς κρίσιν
 μετὰ τοῦ δούλου σου· ἐάν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσης,
 Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; Ἐγὼ γὰρ εἰμι τὸ
 πλάγιον τῆς ἁμαρτίας, καὶ οὐκ εἰμι ἄγιος, οὐδὲ
 ἱκανὸς ἀτενίσαι καὶ ἰδεῖν εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ
 ἐπὶ τοῦ πλῆθους τῶν ἁμαρτιῶν μου, ὧν οὐκ ἔστιν
 αριθμὸς. Πισσοὶ γὰρ κακοπραγαί, καὶ ἐπίνοιαί, καὶ
 μυθεῖαι σατανικαί, διαφθοραὶ, βέουσις, μαλακίαι,
 παιδοφθοραὶ, μνησικακίαι, συμβουλίαι πρὸς ἁμαρ-
 τίας, γαργαλισμοὶ, ἀλλὰ τε μυρία πάθη οὐκ ἐξέλι-
 πον ἀπ' ἐμοῦ· πλείους γὰρ οὐ διεπράτην ἁμαρτή-
 μαί; ποῖοις οὐ συνεσχέθην κηκοῖς; πᾶσαν ἁμαρτίαν
 ὑπεπραξάμην· πᾶσαν ἄσωτιαν διεθέμην ἐν τῇ ψυχῇ
 μου, ἡχρεώματι ἀπὸ σοῦ τοῦ Θεοῦ μου καὶ ἀνθρώ-
 -

et illicita opera, divulgans ea et publicans. Vide,
 Domine, meam humilitatem et dimitte omnia pec-
 cata mea; vide quoniam multiplicatae sunt super
 capillos capitis iniquitates meae. Quod enim non
 feci malum? Quodnam peccatum non admisi?
 Quodnam malum non concepi in mente mea? vel
 in operibus exsecutus sum? Fornicationem, adul-
 terium, superbiam, arrogantiam, contumeliam,
 blasphemiam, otiosa verba, immoderatos risus,
 ebrietatem, gulam, cibi immoderantiam, odium,
 invidiam, avaritiam, cupiditatem, proprium amo-
 rem, ambitum, violentiam, injustitiam, turpe
 lucrum, zelotypiam, loquacitatem, licentiam. Om-
 nem meum sensum, et omne membrum maculavi,
 corrumpti, perdidit, habitaculum factus omnis diabo-
 li. Et scio, Domine, quoniam iniquitates meae
 supergressae sunt caput meum, sed incomprehen-
 sibilis est multitudo miserationum tuarum, et
 indicibilis misericordia tuae patientis benignitatis,
 neque est peccatum vincens tuam bonitatem.

Ideo, rex admirabilis, patientissime Domine,
 mirifica in me peccatore tuas misericordias; os-
 tende tuae bonitatis virtutem, et manifesta vim
 tuorum viscerum misericordiae, et conversum
 exhibe me peccatorem. Excipe me sicut excepisti
 prodigum, latronem, meretricem; excipe me qui
 supra modum verbo, opere, desiderio inju-
 sto, et cogitatione iniqua peccavi tibi.

Et sicut eos qui circa undecimam horam vene-
 rant et nihil mercede dignum egorant, excepisti, ita
 excipe me peccatorem. In multis deliqui, et praev-
 aricatus sum, contristatus sum Spiritum tuum
 sanctum, exacerbavi benigna viscera tua, opere,
 sermone, et cogitatione, nocte dieque, palam et
 secreto, voluntarie et involuntarie; et scio quod
 sis peccata mea coram me quot et quanta com-
 misi, et rationem exiges mecum de his quae sciens
 haud ignoscenda peccata commisi; sed, Domine,
 ne in tuo justo iudicio, neque in furore tuo ar-
 gas me, neque in ira tua corpias me. Miserere
 mei, Domine, quia non solum infirmus sum, sed
 et tuum opus sum. Tu quidem, Domine, confir-
 masti in me timorem tuum, ego autem iniquita-
 tem coram te feci; tibi igitur soli peccavi; sed
 rogo te, ne intres in iudicium cum servo tuo. Si
 enim iniquitates observaveris, Domine, Domine,
 quis sustinebit? ego enim sum iniquitatis oceanus,
 et non sum dignus, neque aptus ut aspiciam et vi-
 deam caeli altitudinem propter multitudinem pec-
 catorum meorum, quorum non est numerus. Omnes
 enim malae operationes, et consilia, et fraudes dia-
 bolicae, corruptiones, effluxiones, mollities, puero-
 rum perditiones, rancores, incitamenta ad pecca-
 tum, delectationes, aliaeque mille libibines a me
 non abfuerunt. Quibus enim non pollutus sum
 peccatis? Quibus malis non impletus sum? omnem
 iniquitatem exercui, omne flagitium in anima mea
 admisi, aversus sum a te mei et hominum Deo.

Quis eriget me in talibus malis constitutum, et in tanta peccata lapsum? Domine, speravi, Deus meus; si est mihi spes salutis, si vincit benignitas tua multitudinem iniquitatum mearum, sis mihi Salvator, et secundum miserationes tuas et misericordias tuas, solve, dimitte, et relaxa mihi quanta tibi peccavi; quia multis malis impleta est anima mea, et non est in me salutis spes. Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam, et ne retribuas mihi secundum opera mea, sed converte, suscipe, libera animam meam a malis in quibus nata est et ab exitalibus inclinationibus, salva me propter misericordiam tuam, ut ubi abundavit delictum, superabundet gratia tua; et laudabo, et glorificabo te semper omnibus diebus vitæ meæ. Tu es enim Deus poenitentium, et Salvator peccantium, et tibi gloriam conferimus cum æterno tuo Patre, et sanctissimo, bono et vivifico tuo spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

Versus ejusdem.

Qui das mihi carnem tuam escam libens,
Qui ignis es indigno consumens,
Ne me comburas, Creator meus.
Potius intra in membrorum meorum compingines,
In omnes artus, in renes et cor meum.
Uro autem spinas omnium meorum delictorum;
Anima emunda, mentem sanctifica,
Frena obfirma, ossaque simul;
Sensuum illumina quintuplicem facultatem,
Totum me tuo timore constringe;
Semper vigila, cerva, et custodi me,
Ab omni opere et verbo animæ peridente.
Purifica, emunda et dirige me,
Exorna, instrue et illumina me.
Ostende me habitaculum Spiritus solius,
Et nunquam habitatio peccati.
Ut domus tua sim communionis dono.
Ut ignis me fugiat, omnis male agens, omnis libido,
Intercessores offero tibi omnes sanctos,
Incorporeorum ordines,
Præcursorem tuum, sapientes apostolos,
Et cum his tuam puram et immaculatam Matrem;
Quorum orationes, misericors, suscipe, Christe mi,
Et filium lucis tuum servum effice.
Tu enim es solus sanctificatio nostra,
O bone, animarumque nostrarum splendor;
Et tibi, ut decet, tanquam Deo ac Domino
Gloriam omnes quotidie offerimus.

Α ποῦ. Τίς ἀναστήσει με τὸν ἐν τοσοῦτοις ἀποκρί-
τοσοῦτοις περιπετόντα πλημμελήματιν; Ἐπί-
Κύριε, ἤλπισα, ὁ Θεός μου· εἰ ἔστι μοι οὐ-
ἐλπίς, οἱ νικᾷ ἡ φιλανθρωπία σου τὰ κτήθη
ἀνομιῶν μου, γενῶ μοι Σωτήρ, καὶ κατὰ τὰ
κτιρμούς σου καὶ τὰ ἐλέη σου, ἄνευ, ἄνευ, ἐ-
ρησόν μοι πάντα ὅσα σοι ἥμαρτον· ὅτι πολλῶν
κῶν ἡ ψυχὴ μου ἐπλήσθη, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοὶ
τρίβας ἐλπίς, ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ
ἔλεός σου, καὶ μὴ ἀποδώῃς μοι κατὰ τὰ ἔργα
ἀλλ' ἐπίστρεψον, ἀντιλαβοῦ, ῥύσαι τὴν ψυχὴν
ἀπὸ τῶν συμφύτων αὐτῇ κακῶν, καὶ δεινῶν
λύψεων· σῶσόν με ἔνεκεν τοῦ ἔλεός σου, ὅτι
ἡ ἀμαρτία ἐπλήθυνασεν, ὑπερπερισσεύθη ἡ
σου· καὶ αἰνέσω, καὶ δοξάσω σε διὰ πάντας
τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. Σὺ γὰρ εἶ Θεός τῶν
νοούντων, καὶ Σωτήρ τῶν ἀμαρτανόντων, κα-
τὰ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου
καὶ τῷ παναρχῷ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ σου
ματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰῶνων. Ἀμήν.

Στίχοι τοῦ αὐτοῦ.

Ὁ δούς τροφήν μοι σάρκα σὴν ἐκωστωσας,
Ὁ πῦρ ὑπάρχων, καὶ φλέγων ἀναξίλους,
Μὴ δὴ καταφλέξῃς με, μὴ, κλαστούργε μου·
Μᾶλλον δὲ εἶθε πρὸς μελῶν μου συνθέσεις,
Εἰς πάντας ἀρμούς, εἰς νεφρούς, εἰς καρδίαν.
Φλέξον δ' ἀκάνθας τῶν ὀλων μου πετσισμαύτων
Ψυχὴν κάθαρτον, ἀγίασον τὰς ὀρένας,
Τὰς ἡνίας στήριζον ὁστίοις ἁμα-
Αἰσθητικῶν φώτισον ἀπλήν πεντάδα·
Ὅλον με τῷ πῶ συγκαθίλωτον φόβῳ·
Ἄει σκέπε, φρουρεῖ τε καὶ φύλαττέ με,
Ἐκ παντὸς ἔργου καὶ λόγου ψυχοφθορόρου
Ἄγνιζε, καὶ κάθαρε, καὶ ῥύθμιζε με,
Κάλλυνε, συνένιζε, καὶ φώτιζε με·
Δεξὸν με σὺν σκῆνωμα πνεύματος μόνου,
Καὶ μηκέτι σκῆνωμα τῆς ἀμαρτίας,
Ἴν' ὡς σὺν οἴνον εἰσοῦν κοινωνίας·
Ὡς πῦρ με φεύγη, πᾶς κακοῦργος, πᾶν πᾶθος,
Πρέσβει· φέρω σοι πάντας ἡγιασμένους,
Τίς τέλειργίς τε τῶν ἀσωμάτων,
Τὸν πρόδρομόν σου, τοὺς σοφοὺς ἀποστόλους,
Πρὸς τοιοῦτα σὴν ἄγναντον ἄγνην Μητέρα·
Ἴν' εἰς λιτὰς, εὐσταλαγγνε, δεῖξει, Χριστέ μου,
Καὶ φωτὸς παῖδα τὸν σὺν ἔργασσι λέκτρῳ
Σὺ γὰρ ὑπάρχεις ἀγαπᾶς καὶ μόνος
Ἡμῶν, ἀγαθὸς, τῶν ψυχῶν καὶ λαμπρότης·
Καὶ σὺ πρεπόντως ὡς θεῶ ἐπὶ Δεσπότῃ
Δόξαν ἀπαντες κέμπομεν καθ' ἡμέραν.

SYMEONIS METAPHRASTÆ

OPERUM PARS SECUNDA

COMPLECTENS

CARMINA PIA, EPISTOLAS, SCRIPTA CANONICA ET HISTORICA.

IAMBICI TRIMETRI.

(*Veteres Poetæ Græci* Genevæ 1614, fol. tom. II, pag. 753, cum interpretatione nostra.)

Στίχοι Συμεῶνος τοῦ Μεταφραστοῦ.

ν φαγεῖν, ἄνθρωπε, σῶμα Δεσπότου,
πρόσελθε, μὴ φλεγῆς· πῦρ τογγλίνει.
δὲ πίνων αἶμα πρὸς μετουσίαν,
καταλλάγηθι τοῖς σε λυποῦσι,
καὶ θαβρῶν μυστικὴν βρώσιν φάγε.

"Ἄλλοι στίχοι.

Ἦ μεταρχεῖν τῆς φρικώδους θυσίας
σοποιοῦ σώματος τοῦ Δεσπότου,
πρόσευξαι τῷ τρόπῳ μετὰ τρόμου·
ἀδίξω πρὸς θεῖαν κοινωνίαν,
συργῆ, μὴ φλάξῃς με τῇ μετουσίᾳ·
ἴσθι ὑπάρχεις τοὺς ἀναξίους φλέγων,
ὅν καθαρον ἐκ πάσης με κηλίδος.

Τοῦ αὐτοῦ.

ὄν αἶμα φρίξον, ἄνθρωπε, βλέπων·
ξ γάρ ἐστι τοὺς ἀναξίους φλέγων.
ὃ σῶμα καὶ θεοῦ με καὶ τρέφει·
ὃ πνεῦμα, τὸν δὲ νοῦν τρέφει ξένως.

Τοῦ αὐτοῦ.

εἰ δὲ τύχῃς τῆς καλῆς μετουσίας,
σοποιοῦ μυστικῶν δωρημάτων,
τον εὐθύς εὐχαρίστησον μέγα,
ἴδε θερμῶς ἐκ ψυχῆς θεῶν λέγε·
οἱ, ὁ θεός· δόξα σοι, ὁ θεός· δόξα σοι, ὁ θεός.

B *Symeonis Metaphrastæ versus.*

Tu qui comedere cogitas corpus Domini,
Timens accede, homo, ne igne ardeas.
At divinum sanguinem ad communionem bibens.
Primum te molestantibus veniam dato,
Exinde fidens mysticum cibum sume.

Alii versus.

Antequam hostiam tremendam percipis
Domini tui vitam afferentis corporis,
Hoc modo precare cum timore :
Accedo jam ad communionem divinam,
O Creator, ne me aduras hoc cibo ;
Namque ignis es indignos adurens,
Sed purum effice ergo me ab omni macula.

C

Ejusdem.

Cernens divinum cruorem, horresce, homo ;
Nam carbo est indignos adurens.
Dei corpus me deum facit et alit,
Nam spiritum deum facit, et mentem alit mirabiliter

Ejusdem.

Cum tu potitus es sacra communione
Deique donis mysticis vitam præstantibus,
Celebra Deum statim, et gratias totus age ;
Et fervide deprome hæc pectore verba :
Gloria tibi, Deus, gloria tibi, Deus, gloria tibi Deus.

ALPHABETA MORALIA QUATUOR

(*Apud Allatum, subra col. 131.*)

ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ

ΚΑΙ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

SYMEONIS MAGISTRI

ET LOGOTHETÆ CURSUS

EPISTOLÆ.

(Apud Allatium, in Diatrila de Symeonibus.)

I.

Ut scite qui scripsit, et prorsus fortuitate, in eum qui ante stabat, jaculum jecit: et qui vulnus accepit, si sensu non careat, gaudebit potius animumque voluptate explebit, suaviloquentiæ melle delinitus: similisque fuerat oratio quodammodo torquibus, pondere quidem gravibus. sed materia aureis; qui artificii summa venustate oculos adeo delectent, ut molestio, quæ ex pondere advenit, sub pretiosæ materiæ et artificii pulchritudine recondita, sensum effugiat.

II. *Nicetæ Smyrnenſi metropolitæ.*

Venere ad nos litteræ amicissimi mihi, et in omnibus pretiosissimi animi verum exemplum atque imago. Sic enim per cas et mores probissimos et æquitatem (illam nempe tuam) expresseris, ut eundem ipsum Nicetam meum oculis mihi viderer aspicere, ulut est, astantem, et quam mollia atque suavia colloquia mecum conferentem. Et erat omnino necesse, animo ita compositum et expetitum: ab omnibus, pari ratione et lingua esse instructum, ne nimium absens eos contristares, quos tuis sermonibus hilaritate afficias; sed veluti præsens temetipsum amicis exhibeas. Sed utinam perpulchræ ejusmodi imaginis rursus exemplar intueri fas esset, ut non eo solum modo, quod apparet, ad multum tempus, sed te vere etiam concupito perfruamur.

III. *Eidem.*

Perpulchram hanc et gratiosissimam epistolam, et quæ quispiam nuncupaverit Musarum artificiosissime fabrefactum opus, vere sapientissime et philosophiæ addictissime sacerdos, accipiens. gavisus sum, ita me juvet veritas, et libentis delibutus, genio meo benefeci, ipsumque scriptoris animum conjeci, quantæ ille mansuetudinis, quantæ modestiæ et quantæ probitalis indicia præ se ferat. Licet enim oratio videatur aspera, erga eum nempe

A

Α'.

ὡς εὐτόχως ὁ γράψας, καὶ λίαν ἐπιτοχῶς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀφῆκε τὸ βέλος, καὶ ὁ τὴν εἴρη δεξιόμενος, εἴ τις ἀσθητικὸς, ἠσθησεται μᾶλλον αἰδομένην ἔξει, τῷ μέλιτι τῆς ἡδουπερίας εὐφραδίας. Καὶ εἰσὶ καὶ πῶς ὁ λόγος κλοπῆ τινι, βραβεῖα τῆς ὀλκῆς, χρυσῶν δὲ τὴν ὕλην, καὶ πολλῶν τῶν κῶν τῆς τέχνης τὴν ὕψιν θέλγοντι ὡς κλέπτειται, αἰσθητικὸς λαμβάνειν τὴν ἀπὸ τοῦ βάρους ἀχθιδοῦσα, ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ τῶ περικαλλεῖ τῆς τέχνης ἰσχυρὰ μὲνην.

B'. *Nικήτα μητροπολίτη Σμύρνης.*

Γράμματα ἡμῖν ἦεν, ἐναργῆς εἰκὼν τῆς κατὰ ἐμοὶ τιμίας καὶ φιλιότητος ψυχῆς. Οὕτω γὰρ ἔπεισεν δι' αὐτῶν ἦθη τε τὰ χρηστότατα, καὶ ἐπίσταται ἐκείνην δὴ που τὴν σὴν, ὥστε αὐτοχρημα ὄρῃ ἔκον τὸν ἐμὸν Νικήταν, ἐστάναι τε, ὡς περὶ ἡμῶν καὶ ὁμιλεῖν μάλα μελιχρῶς καὶ ἠδέως. Ἐπὶ πάντως τὸν οὕτως ἔχοντα ψυχῆς, καὶ ἐπίεραστον πᾶσι πολλοῖς ὄντα, οὕτως ἔχει καὶ γλώττης, ἵνα μὴ ἔρα λυπῆ; ἀριστάμενος, οὐς εὐφραίνεις, ἀλλ' ἵνα σεαυτὸν ὡς παρόντα τοῖς φιλοῦσι, παρέχεις. Πῶς ἀλλὰ γένοιτο τῆς καλῆς ταύτης εἰκόνας καὶ τὸ πᾶσι τότε τοῦτον ἐπαύθεις ἰδεῖν, ἵνα μὴ τῶ δοκοῦντι μῆ ἐπιπολῶ, ἀλλὰ καὶ τῶ ὄντι τοῦ πεθομένου καταπρῶμεν.

Γ'. *Τῷ αὐτῷ.*

Τῇ καλῇ ταύτῃ καὶ χαριεστάτῃ τῶν ἐπιστῶν ἐντυγῶν, καὶ ἦν ἂν τις καλίσσειεν ἔργον τι Μουσῶν τὸ φιλοτεχνόνατον, σοφώτατε τῶ ὄντι καὶ φιλοσοφώτατε ἱερέων, ἦσθην, μὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἰσχυρὸν μεστὴν τὴν ψυχῆν, αὐτῆς τε τῆς τοῦ γράψαντος ἐστοχασαμένη ψυχῆς, ὅσης μὲν ἡμερότητος, ἢ δὲ τῆς ἐπιεικειᾶς, ὅσης δὲ τῆς χρηστότητος τὰ εἰς βολὰ διαφανεῖ. Εἰ γὰρ καὶ τραχεῖς οἱ λόγοι δοκοῦν λαθ' ὅτου δὴ καὶ γεγόνασιν, ἀλλὰ τοῖς καλῶς αἰσθητικῶς

οις οὐκ ἄσπλον ἔξουσι τὸ ἡδῦ, καὶ ὅση δὴ A
 λιτῆς ψυχῆς συγκεκραμένοι πεφύκασι·
 ἢ δοκεῖν, ὅ τοις σκέμμοισιν ἐκείνους βαλλό-
 τοις καλοῖς, οὐχ ὕδρεσι βάλλεσθαι μάλλον,
 οἷς πάττεσθαι δόξει. Ἐπει δὲ τὸ ῥόδον ἔχει
 νας ἀκάνθας συνεζανθούσας, ἀλλ' οὐ παρὰ
 τοις φιλοκάλοις ἀηδὲς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα προσ-
 και ἐπίχαρι· καὶ τὸ γλυκὺ τοῦτο ξύλον τὸ
 (κιννήμωμον αὐτὸ καλοῦσιν) ἔχει μέντοι
 σιν ἀπὸ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐντεῦθεν μάλλον
 , καὶ διεγείρει τὴν ὄρεξιν· καὶ αὐτὸν δὲ
 ρωτᾶ φασὶ τοῖς βέλεσι χάρειν, καὶ οὐκ ἐκτὸς
 αὐτῆς ὀδύνης τὴν ἡδονήν, Ὅπως δὲ καὶ τὰ
 τέχνης ἀνόη καθωραίξει τὴν ἐπιστολήν! οἷα
 ἢ τῶν ὀνομάτων καλλιτέπεια καὶ φαειρότης! ἢ
 ἢ τῆς συνθέσεως ἀρμονία! τὸ δὲ τῶν σκωμ- B
 εῦστοχον καὶ δάκνον μετὰ τοῦ ἡδοντα· ἢ
 Γραφικῶν χρήσεων εὐκαιρία, καὶ ἢ ἐν ἀπ-
 πρέπουσα φυσικῇ τις εὐροια καὶ χάρις, οἷον
 τις κατὰ τὴν ὄραν γλυκερὰν λιθόδα καὶ
 ν ἀπουσταζούσα. καὶ τί τ' ἄρῆρα ἀναμετρή-
 με ἔολετ, κατὰ τὸν εἰπόντα. Πάντως δὲ ἔδει
 :ως εὐπρεπῆ τὸν βίον, οὕτως εἶναι καὶ τὸν
 ἔπιτεπῆ, ἵνα μὴ βασιλεύῃ μόνον ἀνδρῶν,
 αὐτὸ κατὰ βίου παντός, καὶ κατὰ λόγου κέκτη-
 νικῶσιν.

Δ'. Τῷ Λαοδικεῖς.

ἀμην τὴν καλὴν ἐκείνην, καὶ ἡδίστην ἐπι-
 ἐναρτῆ τῷ ὄντι χαρακτῆρα τῆς ἀγαθῆς σου
 κείνης ψυχῆς. καὶ γὰρ φέρων αὐτῇ ἐνέθηκας
 :ε σῶφρον, καὶ ἡμερότητα, καὶ μελιχρὸν C
 , καὶ τὴν ἀπὸ τῶν χειλέων ῥέουσιν ἡδο-
 αὶ μοι ἐδόκει, δι' αὐτῆς ὀμιλεῖν, ὥσπερ
 ἔχεις μάλα κοσμίως, παρμαγνύων κόσμῳ
 ἀριτε. Οἷος οὐ ταῦτα κινῆν ἐξείσιος,
 τρον τι φιλικῶς ἀπόρρητον τὰς ψυχὰς ἐν-
 ἴμστε ὅποτε τὴν ἐπιστολήν ἀνεγνώσκον,
 ἔλεγον δύνασθαι πλέον τὰς σῶφρονας χά-
 ἦπερ τὰς μὴ οὕτω ἐχούσας! καὶ τι μέγα
 ἐναὶ τὸν ἱμάντα ἐκείνον ἐφασκον, ἐν ᾧ φι-
 καὶ ἡμέρος, καὶ τ' ἄλλα τὰ τούτων αἰσχίω,
 :πάνυ πρὸς τὰ τοιαῦτα θάδιον Δία γεγονέναι,
 'Ἄλλ' ἢ ἐπιστολή, πόσων μὲν χαρίτων πλειό-
 πορος ἦν! πόσῳ δὲ καὶ σῶφρονα νοῦν πλέον
 ισθαι δυναμένη! Ταῦτά τε ἔλεγον, καὶ ἐμα-
 σε τῆς γλώττης, οὐχ οὕτως ὥσπερ σὺ τὴν
 ητορικῶς καὶ εὐτέχνως, ἦν ἐπεὶ μηδὲν ἐγνωσ D
 τῆς ἔχουσιν, ἀπὸ τοῦ κεχρησθαι τῷ μεγάλῳ
 : πρὸς λόγους, ἔκρινες ἐπιμύην, οὕτως δὲ
 ὁ φιλοσοφεῖν ἐλόμενος, καὶ λιτότητα, ὡς οὐκ
 ἴλος τις βασιλέων, ἡγαπηκῶς, ἀνέχεται καὶ
 ὀὶ πάντως τῆς γλώττης, οὐδὲν, μὰ τὸ φι-
 βῆεν κόμψον, οὐδὲ περιττὸν ἐχούσης, ὥσπερ
 τὸ θερμουργὸν ἀπέλαβον σκεῦος, οὐ χρεῖας
 ἀλλῶν, μὰ τὴν σὴν ἱερὰν κεφαλὴν, ἢ φιλικῶς
 : τι ταύτης ὑπόμνημα εἶναι τῷ θερμῷ τῶν
 θυμῷ.

quem respicit; at qui probe eam delibaverint, nã
 illi et dulcem degustaverint, et quantum ea cum
 animi melle commisceatur, animadverterint. Et
 mihi plane videtur, qui perpulchris diceriis illis
 impetitur, non injuriis appeti, sed magis rosis in-
 spergi. Quandoquidem etsi rosæ una cum flore ena-
 tis simul horrent spinis, non propterea coloris stu-
 diosis ingrata; imo quam maxime concupita et
 gratiosa evadunt; et dulce hoc lignum Indicum, cui
 cinnamomo nomen est, natura quidem sua mor-
 det, sed eo magis ac magis vellicat, et cibi appē-
 tentiam excitat. Ipsum etiam Cupidinem tradunt,
 sagittis gaudere, ei non absque dolore voluptatem
 impartiri. Quonam non modo et ex arte petiti flo-
 res Epistolam decorabant? Qui nominum delectus
 et splendor? quæ compositionis concinnitas? At
 diceriorum exactum arte pungensque cum volup-
 tate, et Scripturæ auctoritatum opportunitas, et in
 omnibus conveniens et naturalis affluentia et gra-
 tia, veluti fructus quispiam in tempore, dulcem
 guttam suavemque instillat. Et quid opus est, me,
 quæ verbis exprimi nequeunt, oratione persequi, ut
 ille aiebat? Prorsus addecebat eum, qui sic vita
 spectabilis est, ita esse et oratione jucundum, ne
 viris tantum imperitans, sed et inter vitæ instituta
 varia omnesque orationis modos, palmam haberet.

IV. Laodiceno.

Perpulchram illam et jucundissimam epistolam
 suscepti, manifestam probi tui et suavis animi effi-
 giem. Namque in ea de tuo apposuisti et morum
 gravitatem, et tranquillitatem mentis, et inelleum
 spiritum, et, quæ a labiis effluit, voluptatem. Et
 mihi videbaris per eam serinonem admodum de-
 core conferre, uti tibi moris est, pulchritudini
 gratias immiscens, qui in illis miscendis et aculeo
 amicitia, oratione exprimi non æque facill, in
 animos injiciendo præclare eximius es. Adeo ut
 percurrens epistolam, Quanto, inquebam, robore
 plus prudentis gratiæ, quam quæ ita se non ha-
 beant, abundant? et magnum quid egisse cingu-
 lum illud, asseverabam, in quo et concubitus et
 amor, et alia hisce obsceniora, ad similia Jovem
 ipsum propensissimum alliciens. At epistola quot
 gratiis iisque affluentioribus redundat, quantoque
 potioribus viribus ad mentem prudentem manci-
 pandam potest et pollet? Hæc ipse dicebam, et
 beatum te esse ob linguæ præstantiam prædicabam,
 non æquæ ac tu meam, oratoriis flosculis et di-
 cendi artificio fretus; quam cum ipse agnovisses
 nihil ex se habere, quod et magnus imperator ad
 dicendum uteretur, laudibus tuis dignam judicasti.
 Verum et cum semel animum ad philosophandum
 addixit, tenuitatem, ut ex aliis imperatoribus nemo,
 amplexus, et hanc quoque linguam utcunque sus-
 tinet, nihil, per nostram amicitiam, comptum ne-
 que supereminens habentem, ne tu dixeris. Vas ad
 calefaciendum accepi, non ut eo utar; non, per
 tuum sacrum caput, sed ut amicitia igneum mihi,
 calidiorum tuorum studioso, monumentum sit.

V. *Eidem.*

Tuæ pietatis tabellas, diligenter percurrens, cogoscensque te maxime animo angi, quod a nobis responsum ad tuas non habueris, hac tibi ratione valide et veritati ipsi consonè respondemus. Silentii causa non est tuarum rerum oblivio, ut tute opinaris; neque quod eas flocci pendamus, segnior manus redditur ad scribendum; sed rerum publicarum indeprecabilis occupatio et assidua conflictatio, et nusquam de iis cura intermittens, et linguam et manum consistere et commorari cogit, quominus ad tuas respondeamus. Sic est, linguam et manum retinet; animum vero non impedit, quin notorum et amicorum recordemur. Nunquam enim tantumdem sollicitudo prævaluerit, ut et animo eorum memoriam evellat, quibuscum semel amicitia juncti sumus. Sed hæc quidem in optima animi parte sita est atque intime profundo insita, notasque accuratas habet. Quæ vero singulis diebus occurrunt, decenti providentia procurante, continuo feruntur, nihilum quidem eam lædentia. Addas illud quoque, nonnulla a te scripta, non responsione, sed fide magis indiguisset, ut vera apud nos æstimarentur, qualia fuere de procuratoribus, quæ non multum ante tempus in cognitionem venerunt; et ea ipse existimo, quam quæ in Sagra gesta sunt, credibiliora. Habes jam a nobis sufficientem responsionem; vel, si vis, plagæ quæ ab amore illata est, remedium: et oblecta te gaudio, quod non promptum et quod ad manus est, sed tutum opportunumque possideas. Facultas enim est, etiam non amanti, literas scribere; at memoria recolere, et mente retinere, qui amicitia conjunctus non est, nequit. Quod si quandoque tale scripserit, quod necessario responsum exigit, prorsus et scribemus et respondebimus. Interim modo tu preces funde, et Deum supplicationibus exorare non desinas, ut prospere nobis, quæ præ manibus sunt, eveniant.

VI.

Decursis tuæ pietatis litteris, mentem et scopum, qui in illis latebat, capere non potuimus. Namque volens et libens, cum in gremio sententiam abdidisses, multis nos ac variis erroribus implicasti, cum non esset, ubi exquisita rei propositæ comprehensione mentem firmaremus. Quod si quæ ipse tibi proposueras nobis occultare, tibi erat in animo, finem jam habuere pro tua sententia. Quare vero et in ipso ingressu ea prorsus non texisti silentio, sed litteras cum illis communicasti, quos volebas habere participes eorum, quæ per illas significabantur. Quod si quæ scripseras omnino manifesta iis esse volebas, ad quos scripsisti, quid tibi met ipsi adversaris, rem peragens nihilo ab ænigmate dissimilem, ut quæ neque velles, ea ipsa velle te deprehendaris? Si itaque prorsus aves, sicuti te velle sat scio, quam volens offudisti scriptis obscuritatem, rejice et tui consilii sententiam aperi. Neque enim quispiam de te dixerit, voluntate qui-

Ε'. Τῷ αὐτῷ.

Τὸ τῆς θεοφιλείας σου γραμματεῖον ἐπιπέπνη ἀναγνόντες, καὶ ἀθυροῦντά σε παρὰ τὸ μὴ ἔσθαι παρ' ἡμῶν διαγνόντες, ταύτην πάλιν πάλιν μεθὰ τὴν ἀπολογίαν ὑγιῶς ἔχουσιν, καὶ σὺν ἀληθείᾳ συνδέουσαν. Ὁδὸ λήθη τῶν σῶν αἰσθητικῶν, ὡς αὐτὸς ἔδοξας, οὐδὲ τὸ περὶ ἐλάττω ταῦτα ποιησθαι, βραθυμοτέραν ἔχουεν τὴν γὰρ πρὸς τὴν γραφὴν ἀλλ' ἢ τῶν δημοσίων ἀπαιτήτων ἀσχολία, καὶ τὸ διηνεκῶς ἡμᾶς ἀπειλεῖσθαι περὶ ταῦτα φρονεῖν, τοῦτο καὶ γλῶτταν εἰρημαγεῖρα τὰ παρ' ὑμῶν ἀμελεῖσθαι γράμματα. Πᾶσα γλῶτταν μὲν καὶ γεῖρα δακνωθεῖς, ψυχρὴ οὐδαμῶς ἀπεργεῖ τοῦ μεμνησθαι τῶν ἐγνωσμένων. Μὴ γὰρ οὕτως ἰσχυροῦς ποτε δι' αἰῶνος φρονεῖς καὶ ψυχῆς ἐκβαλεῖν τὴν μνήμην τῶν παρ' ἡμᾶς φιλεῖσθαι κριθέντων· ἀλλ' ἢ μὲν ἐν καίᾳ τῆς ψυχῆς κείται καὶ ἐνδοσθέντι βραθυμῶς ἐπιπέπνηται, καὶ ἀκριβῆς τοῦ τύπου ἔχουσα· τὰ ἡμέραν ἐπιπέπνηται τῆς προσηκούσης τῆς προνοίας φέρεται ἀνεπίτως, μηδὲν αὐτῇ ἐπιπέπνηται. Ἄλλως τε οὐ καὶ ἔστι τῶν παρὰ σὺν φρονεῖν, ὡς τοσοῦτον ἀπολογίας, ὅσον ἐδέετο πάλιν καὶ τοῦ ἀληθῆ παρ' ἡμῖν δεῖται, οἷα τὰ περὶ κλητικῶν οὐ πρὸ πολλοῦ γνωρισθέντα· ὧν γὰρ ἡμεῖς ἔτυχον, καὶ πιστὰ μοι ἔδοξε ταῦτα μᾶλλον πάλιν Σάγρας. Ἐχεις ὁραοῦσιν παρ' ἡμῶν ἐπιπέπνηται, ἢ θεραπεῖαν τῆς κατὰ πόθον κείτης χάριτος, ὅτι μὴ τὸ βραθυμῶς καὶ πρόχειρον καὶ ἀκριβῆς καὶ καίριον ἔχεις. Γράφειν μὲν γὰρ μὴ φιλοῦντι, μεμνησθαι δὲ καὶ κατὰ νόον ἡμῶν τὸ μὴ φιλιῶς ἔχον, ἀδύνατον. Εἰ δὲ καὶ πιστὰ τίποτε γράψῃς, οἷον ἀναγκαῖως ἀπαιτοῦν τὴν πίστιν ἡμῶν, καὶ γράψομεν πάντως καὶ ἀπολογησάμενοι αὐτὸς εὐχῶν, καὶ ταῖς πρὸς τὸ θεῖον ἡμῶν εὐδοῦν ἡμῖν τὰ ἐν χερσὶ, μὴ ἀμέλει.

Σ.

Τοῖς τῆς σῆς θεοφιλείας γράμμασιν ἐντυχόντες τοῦ ἐν οὐτοῖς ἀποκεκρυμμένου σκοποῦ ἐπιπέπνη οὐκ ἠδυνήθημεν, ἀταφείτ γὰρ ἐκουσίτ τὴν ἀπὸ συγκαλύφτης, εἰς πολλὰς ἡμᾶς καὶ διαφόρους ἐπιπέπνηται πεποιήσας, μὴ ἔχοντας ὅπη σὺ μὲν ἀκριβῆς καταλήψει τοῦ προκειμένου. Εἰ μὲν ἡδούλου μὴ νοθήναι τὰ τοῦ σκοποῦ, κεπήν σοι τὰ κατὰ γνώμην. Τί δὲ μὴ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀμεσσησῆσαι, ἀλλ' ἐκείνωνεις γραμματέων, ὡς ἡδούλου κοινωνοῦς εἶναι, καὶ τῶν δι' αὐτῶν ἀπαιτήτων; Εἰ ἔπερ ἐγγραφᾶς δὴλα πάντως βούλει γράφειν τοῖς πρὸς οὐς ἐγγραφᾶς, τί αὐτὸς σκευτῶν ἐπιπέπνηται διαμαχόμενος, πρᾶγμα τι ποιῶν, παρ' οὐδὲν ἐπιπέπνηται διαλάττον, καὶ ἀπερὶν ἰθέλοισι, ἐν ταυτῶν θέλων φρονιόμενος; Εἰ οὖν ὅπως βούλει, ὡς περὶ οὐ καὶ βούλει, περιελεῖ τὴν ἐκὼν κατέχει τῶν γὰρ μὲν ἀπαιτήτων, καὶ καθαρῶς ἡμῖν δέξομαι τὰ σκοποῦ. Ὁδὸ γὰρ ἐν τῆς ἐπιπέπνη σοὶ λέξομεν, βούλει μὲν, μὴ δύνασθαι δὲ, καὶ ἀνωτέραν ἔχειν τὴν

τῆς διανοίας, ὅς νοῆσαι τε ἀγαθὸς εἶ, καὶ ἄνθρωπος τὸ νοηθὲν ἰκανώτατος. Ὁ δὲ πρὸς τῷ ἐπιστολῆς ἔγραψας, ἀποδυσπετών, καὶ τὰ ἄθουμων, ὡς περ ὑπὸ τούτου κωλυόμενος, τῆς ἡμῶν ἀπολαύειν καὶ θείας καὶ ὁμιλίας· ἐπὶ σοὶ κεῖται· σοῦ γὰρ βουλομένου καὶ κελόντων, τίς ἐστὶ ὁ κωλύων; ζητοῦμεν μάλῃν ἄλλὰ καὶ ἀπάν, μὴ παύση μεμνημένος αἰ τὸ θεῖον ἡμῖν τε καὶ τῷ λαῷ διὰ παντός ἵος.

Z'. Κωνσταντίνῳ τῷ Ῥωμαίῳ.

μακά μοι ἦκε παρὰ τῆς φίλης ἐμοὶ καὶ χειρὸς γλώττης. Γράμματα φίλης, ὅσης ἰδονῆς ὄντα. Ἐγὼ δὲ ἠχθόμεν διπλῆ, φίλῃ πάσῃ χῶς ἐπαρώμενος καὶ μεμφομένος, ὃ τῷ στεμόνον τοῦ φιλουμένου, ἄλλα καὶ τῷ παραζηλώειν, καὶ δεινῶς ὑποκνισθῆναι, καὶ παθεῖν τὴν ψυχήν· οἷς ἑτέροις μὲν ἐδῶρων γραμμάτων ἀπολαύοντες, ἐμὲ ὡς περ ἡμελημένον τὸν παρὰ σοὶ Ὁρέστην ἰλάσθην εἶναι οἰόμενον. Ἄλλὰ νῦν ἐπέχω τὸ ἐπιστολὴν δεξάμενος, μικρὰν μὲν, καλὴν δὲ ὡν εἶπετι, καὶ οὐ τρεῖς, ἀλλὰ μυριάς ἔχουσαν αὐτῇ χάριτας. Κατὰ τοιγαροῦν, καὶ γράψας, ἵς τοιούτοις ἡδίστοις γράμμασι παραμυθοῦ πᾶσι τῷ περὶ σὲ κάμνουσαν· ὡς ἡμεῖς γε ξίως ἐπαινοῦμεν μηδαμῶς, φιλοῦμεν δέ.

H'. Τῷ Δαοδικεῖας.

λοῦμαι οὖν, ἐφ' οἷς οὐκ ἔστι μοι ἀπολογητέον, οὐχ ὡς ἀποροῦντι ἀπολογίαις, ἀλλ' ὡς τι σχολῆς. Πλὴν τὸ μὲν σιωπῆν ἐγκλιεσθῶ εἶχε γὰρ ἀληθείας, καὶ μὴδὲ συγγνώμης ἀμοιβὴν μὴ φιλεῖν, μὴδὲ ποτε, ἢ καὶ τὸ μὴ κατ' ἀνθρωπίνως πρότερον· καὶ οἱ λόγοι μὴ φέρωνται ὡς φίλους. Ἐγὼ γὰρ ὅπως ἔχω φίλῃς πρὸς σέ, ὅς οἶδας, ὅς γε τοῦτο τέως ὁμολογεῖς, ὅτι παρὰ τῷ. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο, μὴδὲ τῷ ἐτέρῳ διαπιστήσθαι καὶ ἀπόντες πλέον. Θαρρόντος μὲν γὰρ ἰκανὰ παύσθαι τὸ φίλον ὅπως τε αὐτῇ, καὶ λόγοι καὶ ἀπόντος δὲ δεινὴ ἐπιθέσθαι ἢ ἔφρασις, παντὸς ἵος τοῦ παρακκαλοῦντος. Ἄλλὰ σὺ δυσπραγίαν τὴν σιωπῆν, πικρῶς ἡμῖν αὐτῇ καὶ βραχυστεῖν, ἦν οὐχ ἐκόντες, πόθεν; ἀλλὰ καὶ ἐκόντες φέρομεν πρὸς τοὺς φίλους. Γράψας τοιούτους, καὶ παραμυθοῦ, καὶ κατὰ τοῦτο μᾶλλον, καὶ γνῶμην τι πάσχοντας, ἐφ' οἷς φιλεῖν ἔχοντες κωλύμεθα πρὸς τὸ λέγειν· ὡς περ εἶ τις ἀλγῶν τοῦτο ἐπετρέπη τὸ σιωπῆν, καὶ μὴ λέγειν τὴν ψυχήν.

ac si quis male se habens dolensque, ipsum at, sed mutos corde premat dolores.

Θ'. Τῷ αὐτῷ.

ἀ τῇ ἐντεῦθεν, ὡς μὴ ὄφελον, ἐκδημίαν σου, γλώττης, ὃ διὰ γραμμάτων, οὐδ' ὅτι οὐν περ μοὶ φίλης ἀκηκόετες ψυχῆς, οὕτω διακέμεθα,

PATROL. GR. CXIV.

dem valere, sed viribus destitui et linguam possidere cogitatione imbecillior, qui et intelligere maxime possis, et intellectu concepta verbis exprimere apprimè peridoneus es. Ac quod in fine epistolæ scripseras fastidians, et tete animi maxime angens, quasi ab hoc impedireris, ne et aspectu nostro et colloquio fruereris, hoc in tua quoque manu est. Nam si tibi in animo est, et nos non abnuimus, quis fuerit impedimento? Hoc perquirentibus indica. Quidquid tandem sit, et hinc absens, nostri vivam perpetuo memoriam teneto, Numen nobis et populo continuo propitians.

VII. Constantino Romano.

Redditæ sunt mihi litteræ ab amica mihi et manu et lingua; litteræ amicitia maximis voluptatibus cumulatæ. Ego vero ægre tuli dupliciter, amicitia universæ, quasi pusilli animi essem, imprecans, et eam accusans, et quo te amato spoliarer, et, quod magis est, invidentiæ quodam motu acrique pruriginè concitus, animo deficerer, cum aliis tuas litteras reddi cernerem, me vero, qui aliquando apud te Orestem Pylades esse existimabar, neglectum contemptui haberi. At nunc vere debitum mihi tribuitur, dum accipio epistolam, parvam illam quidem, sed adeo pulchram, ut sermone exprimi nequeat; et non tribus, sed innumeris Gratiis referam. Valeas igitur scribasque, et ejusmodi minutissimis epistolis ex tuo amore animum laborantem recrees. Sic nos tua digne laudamus equidem nunquam, sed plane amamus.

VIII. Laodicensī.

Accusor nunc, pro quibus non ita facilis responsio est: non quod responsione destituor, sed quod otium non suppetit. Attamen silentium mihi imperatur: namque id a veritate alienum non est, licet venia excusationis non careat: amor vero erga amicos, nunquam mihi denegatur, aut uti homines non ratiocinari, etsi sermones ad amicos non deferantur. Ego etenim qua tecum amicitia devincior, tute ipse jam bene nosti, qui nec inficius is, præsentem te amari a me. Id si ita se habet, alteri quoque fidem adhibebis, multo magis absentem. Præsentis siquidem abunde satis cupidinem solabitur et aspectus ipse et sermones et colloquia: at absentis immaniter desiderium invadit, cum nulla leniat consolatio. Tu vero adversum silentium inexorabilis, illud nobis amare equidem graviterque inculcas, quod non sponte; unde enim id contigerit? sed quam maxime inviti erga amicos facimus. Scribe itaque tu, et recrea; ideoque potissimum, quod præter sententiam patiamur, dum, cum liceat amare, dicendi facultate privamur; hoc illi silentii lege imponantur, ne in sermone

IX. Eidem.

Post tūm ex his partibus, qui nunquam contigisset! discessum, neque per sermones, neque per litteras quidpiam chari mihi animi audiens, ita

afficior, ut qui scissionem ac separationem vionter factam tolerant. At tu, qui hoc optime calles, quomodo sustinuisti per tantum tempus nos absque ulla consolatione deserere? Siquidem ergo nostri tibi curæ est: et certe est modis omnibus, qui pars et membrum unius animi es: quam celerrime scribito, et animum consolare, cui ipse id idem es, quod ille, absque dubio, corpori.

Ἵσπερ ἀνάγκη τοὺς τομῆν βιαιῶν καὶ διαβήξει ὑποστάντας. Ἄλλὰ σὺ ὁ ταῦτα εἰδώς, πῶς ἠνέτχου τον τοσοῦτον χρόνον ἀπαρακλήτους καταλιπεῖν; Εἴ τι οὖν ἡμῶν μέλει σοι, μέλει δὲ παντῶ; μέλος ὄντι καὶ μέρος τῆς μιᾶς ψυχῆς, γράψον τό τάχος καὶ παρμύθησαι ψυχῆν, ἥ τοῦτο αὐτὸς εἶ, ὅπερ ἀτέχνως ἐκείνη τῷ σώματι.

ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ

ΚΑΙ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

ΕΠΙΤΟΜΗ ΚΑΝΟΝΩΝ

SYMEONIS MAGISTRI ET LOGOTHETÆ

EPITOME CANONUM

(Ex Christoph. Justelli *Bibliotheca Juris canonici veteris*, tom. II, p. 710. — In Symeonis epitome quatuor priora concilia œcumenica, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum et Chalcedonensæ, primum locum obtinent; sequuntur particulares sen topicæ synodi, eo ordine: Ancyrana, Sardicensis, Neocæsariensis, Gangrensis, Antiochena et Laodicensis, quibus etiam addidit canones apostolicos, sed et Africanos XCIV, et Trullenses, et tres epistolas canonicas Basilii.

Sanctorum apostolorum.

1. Duo aut tres episcopi ordinant episcopum.
2. Unus vero presbyterum, vel diaconum.
3. Sacerdos lac, aut mel, aut siceram, aut animalia, aut legumina offerens ad altare, præterquam novas spicas et uvas et oleum, et thymiam, deponatur.
4. Fructus domum mittantur, primitiæ episcopo aut presbyteris, quos primi sequentibus distribuant.
5. Conjugem sacerdos si ejiciat, excommunicetur: si vero non introducat, gradu dejiciatur.
6. Sæculares curas suscipiens sacerdos, sacerdotio privetur.
7. Qui cum Judæis Pascha celebrat, deponitur.
8. Sacerdos non communicans dicat causam; quod si non dixerit, excommunicetur: suspectum enim reddit offerentem.
9. Excommunicabis eum qui in oratione et communione non perseverat.
10. Qui orat cum excommunicato aut gradu dejecto, suapte sententia condemnatur.
11. Qui aliunde ejectum susceperit, magis ipse ejiciendus est.
12. Qui excommunicationem mentitur, ideo maxime rejiciendus est.
13. Sedem ex sede non invades, nisi qui ibi de-

B

Τῶν ἀποστόλων.

- α'. Δύο ἢ τρεῖς ἐπίσκοποι χειροτονοῦσιν ἐπίσκοπον.
- β'. Εἷς δὲ, πρεσβύτερον καὶ διάκονον.
- γ'. Ἱερεὺς ὁ γάλα, ἢ μέλι, ἢ σίκερα, ἢ ζῶα, ἢ ὄσπριζ τῷ θυσιαστηρίῳ προσάγων, πλὴν χιθῶνων καὶ σταφυλῆς [σταφυλῶν] καὶ ἐλαίου, καὶ κηρίου, καὶ θυμιάματος, καθαιρεσθῶ.
- δ'. Αἱ ὀπῶραι οἴκοι πεμπέσθωσαν, ἀπαρχὴ τῶν ἐπισκόπων ἢ τοῖς πρεσβυτέροις, ἅς οἱ πρῶτοι τοῖς ἐξῆς διανεμοῖεν.
- ε'. Τὴν βοηθὸν ἱερεὺς ἐκβάλλων ἀφοριζέσθω, μὴ εἰσάγων δὲ, καθαιρεσθῶ.
- ς'. Κοσμικὰς φροντίδας δεχόμενος ἱερεὺς, ἀνίηρος.
- ζ'. Καθαίρετο' ὁ τελῶν μετὰ Ἰουδαίων τὸ Πάσχ.α.
- η'. Ἱερεὺς μὴ μεταλλαγμένων λεγέτω τὸ αἴτιον, ἀφοριζέσθω δὲ μὴ λέγων· ὑποπτον γὰρ πεποίηκε τὸν προσάγοντα.
- θ'. Ἀφορίσεις τὸν τῇ εὐχῇ, καὶ τε μεταλήψει μὴ παρταμένοντα.
- ι'. Ὁ συνευχόμενος ἑκοινωνήσῃ, ἢ καθηρημένῳ, αὐτοκατάκριτος.
- ια'. Ὁ δεξιόμενος τὸν ἄλλοθεν ἄδεκτον, ἀδεκτότερος.
- ιβ'. Ὁ τὸν ἀφορισμὸν ψευδόμενος ἀδεκνότερος.
- ιγ'. Θρόνον οὐκ ἐκπηδήσεις ἐκ θρόνου, εἰ

μη τοις ἐκεῖ λυσιτελέστερος, ὡς διδασκλικώτατος κρῖνοιο· καὶ τοῦτο πολλῶν ἐπισκόπων καὶ διακρίσει καὶ πορακλήσει.

ιδ'. Κληρικὸς ἅπας ὁ τῆς οικείας ἐκστας, καὶ τὴν ἀλλοτρίαν οἰκῶν, καὶ πρὸς τοῦ ἐπισκόπου ἔσωπούμενος, καὶ οὐ παλινοστῶν, ἀκοινῶντος. Καὶ τοῦτον ὁ ἐν γνώσει κατέχων, αὐτοκατάκριτος.

ιε'. Ἄνιερος ἅπας δίγαμος, ἢ παλλακὴν ἐπιτρέφων.

ισ'. Ὁ ἀπολελυμένην, ἢ χήραν, ἢ θεράπειαν, ἢ μαινάδα λαβὼν ἱερεὺς, ὄντως ἀνιερός.

ις'. Οὐ κεκλήρωται ὁ δύο ἀδελφῶν, ἢ ἀνεψιάς ἀγαγόμενος.

ιη'. Ὁ κληρικὸς ἐγγύας οὐ δίδωσιν.

ιθ'. Εὐνοῦχος ἱεραταί.

κ'. Ἐκτομίας δὲ οὐ.

κz'. Ὁ μετὰ κλῆρον ἑαυτὸν ἐκτεμῶν, καθήρηται.

κβ'. Ὁ ἑαυτὸν ἐκτεμῶν λαϊκός, ἐπὶ τριετίαν ἀφορίζεται.

κγ'. Πορνεία συσχεθεὶς ἱερεὺς, ἢ ἐπιτορξία, ἢ κλέμματα, καθήρηται.

κδ'. Ὁ ἱεραθῆναι μέλλων, εἰ βούλοιο, προγαμέτω.

κε'. ἱερεὺς πιστὸν ἢ ἄπιστον τυπήσας καθαιρεῖται.

κς'. Ὁ καθαιρεθεὶς εὐλογώτατα, εἰ τῶν θείων ἔφηται πάλιν, ἐκκηρυκτότατος.

κz'. Ὁ ἐπὶ χρήμασιν ἱερεὺς, μετὰ τοῦ χειροτονήσαντος καθαιρούμενος ἔσται, καὶ κατὰ Σίμωνα ἴσασι ἀνοιώνητος.

κη'. Ὁ δι' ἀρχόντων ἐπίσκοπος γινόμενος, καθαιρούμενος ἀφορίζεσθω.

κθ'. Ὁ ἐξ ἀναιτίου σχισθεὶς ἐπίσκοπος, καὶ παρὸς ἄλλο θουιαστήριον, μετ' αὐτῶν ἔξει τὸ ἱερωτικόν [ἴς. ἔκπτωτον].

λ'. Ἄθεατος ἐτέροις ὁ ἐξ ἐτέρου περιόντος ἀφωρισμένος.

λα'. Ξένος ἱερεὺς δίχα συστατικῶν οὐ προδέχεται· καὶ ἔχων ἐπινακρῖνεται, καὶ εἰ τῶν ὀρθοτικῶν προσέεται· εἰ δ' οὐκ, ἐφοδιαζόμενος ἀποτίμαται.

לב'. Δίχα τοῦ πρώτου ποιεῖ οὐδὲν ὁ ἐπίσκοπος, ἢ μὴ τῆς παροιίας αὐτοῦ· καὶ ὁ πρῶτος ἕερ ἐκεῖνοῦ οὐδὲν διὰ τὴν ἐπειλομένην ὁμῶσαν.

λγ'. Μὴ χειροτονεῖν ὑπερόρια· ὁ δὲ παρὰ γνώμην τῶν ἐγγχωρίων ἐπιτελῶν, μετὰ τοῦ τελουμένου ἐκλίσηται.

λδ'. Ὁ νεοπρόβλητος εἰ δυσανασχεται πρὸς τὸ ἐγγίσημα, ἀφορίζεται μέχρις ἂν παρπδέξηται· εἰ δὲ παρὰ τοῦ λαοῦ μὴ δεχθεῖη, ὁ κληρὸς ἀφορίζεται, ὅτι μὴ τὸν ὄχλον πεπαίδευκεν· ὁ δὲ ἔστιν ἱεσκοπος.

Agunt utilior sis, tanquam ad docendum aptissimus judicaris, idque multorum episcoporum iudicio atque obtestatione.

14. Omnis clericus propria relicta ecclesia in aliena degens, si ab episcopo revocatus non redeat, excommunicatur, et qui hunc sciens et prudens detinet, ipsemet condemnatur.

15. Quilibet secundo matrimonio junctus, aut concubinam nutriens, ad sacerdotium non admittitur.

16. Quisquis dimissam aut viduam, aut ancillam, aut bacchantem in uxorem acceperit, vere sacerdotio indignus.

17. Non allegitur in clerum quisquis duas sorores, aut consobrinas in matrimonium duxerit.

18. Clericus fidejussiones non dat.

19. Eunuchus sacerdotio fungi potest.

20. Qui vero seipsum absciderit, nequaquam.

21. Si quis postquam in clerum cooptatus fuerit, seipsum absciderit, deponatur.

22. Laicus qui seipsum exsecuerit, per triennium segregatur.

23. Sacerdos fornicatione, aut perjurio, aut furto obstrictus, deponitur.

24. Qui ad sacros ordines promovendus est, si velit prius uxorem ducat.

25. Sacerdos fidelem aut infidelem si percusserit, deponitur.

26. Depositus justam ob causam, si res divinas rursum attigerit, maxime compellendus est.

27. Qui data pecunia sacerdos factus est, una cum eo qui ipsum ordinavit deponatur, ac Simonis Magi instar in perpetuum excommunicetur.

28. Qui principum, aut magistratum potentia fretus ad episcopatum pervenerit, depositus segregatur.

29. Episcopus qui sine causa se ab aliis segregaverit, atque aliud altare construxerit, cum ipso dejicietur.

30. Ab aliis non recipiatur, quisquis ab alio superstite excommunicatus fuerit.

31. Externus sacerdos absque commendatitiis epistolis non recipitur, et si habeat, diligenter examinatur, num eos qui rectam fidem tenent approbet: sin vero, segregatur atque ablegatur.

32. Absque primatu nihil facit episcopus, nisi ea quæ sunt suæ paræciæ: ac primas sine illo nihil facit propter debitam concordiam.

33. Extra proprios fines non est ordinandum: qui autem præter sententiam eorum qui in locis degunt sacros ordines peragit, pro non ordinato habeatur.

34. Qui recens designatus est, si demandatum munus exsequi gravetur, segregatur, donec susceperit: si vero a populo non receptus fuerit, clerus excommunicatur, quod plebem non edocuerit: ipse vero manet episcopus.

35. Singulis annis bis episcopi conveniant, propter dogmata et negotia. Primum quidem quarta Pentecostes hebdomada, secundo vero duodecima Octobris.

36. Episcopus res Ecclesiæ cum potestate administrat.

37. Nihil quidquam consanguineo, nisi tanquam pauperi largiens.

38. Absque episcopo nihil facit presbyter et diaconus. Etenim ipsi populus creditus est.

39. Res ad Ecclesiam et episcopum pertinentes manifestæ exsunt, ut et episcopus testetur, atque Ecclesia nullum damnum accipiat.

40. Episcopus potestatem habeat super res ecclesiasticas, cum eam super animas habeat: atque omnia juxta divinam voluntatem administrat.

41. Sacerdos aleator atque ebriosus, si non desinat, deponatur.

42. Clericus et laicus similia faciens excommunicatur.

43. Sacerdos mutui usuras exigens, nisi desinat deturbetur.

44. Qui cum hæreticis orat excommunicatur: qui vero hos clericos existimat, gradu movetur.

45. Sacerdos baptismum et sacrificium hæreticorum recipiens, sacerdotio indignus est.

46. Qui vere baptizatum denuo baptizat, ac eum qui impietate pollutus est non rebaptizat, sacerdos non est habendus.

47. Sæcularis propriam uxorem ejiciens, aliamque aut dimissam ducens, excommunicandus est.

48. Qui non baptizat in Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, sed transgreditur illud præceptum, sacerdotio fungi non debet.

49. Qui non tribus initiis mersionibus: sed una in Domini mortem, quod Dominus non dixerit, sacerdotio movendus est.

50. Omnis clericus a nuptiis et carne et vino abhorrens, si non emendetur, expellendus est.

51. Qui pœnitentibus non ignoscit, ipse venia indignior est.

52. Sacerdos a vino et carnibus abstinens, nisi exercitationis causa, deponitur.

53. Clericus citra itineris necessitatem in caupona manducans, segregandus est.

54. Clericus injuria afficiens episcopum dejicitur.

55. Presbyter vero et diaconus excommunicatur.

56. Similiter autem qui surdum, claudum, et cæcum cavillis insectatur.

57. Episcopus pietatem non docens excommunicatur: deponitur vero si perseveret non docere.

58. In clericum inopia laborantem, si se beneficium non præstet sacerdos, excommunicatur: deponitur vero si immisericors permanet.

59. Qui impii libri mentionem facit in concione, deponitur.

λε'. Δις κατ' ἔτος οἱ ἐπίσκοποι συνιέτωσαν δια τὰ δογματά, καὶ τὰ πράγματα· πρῶτον μὲν, τῇ τετάρτῃ τῆς Πεντηκοστῆς ἑβδομάδι· τῇ δὲ, ὑπερβερταίῃ, δώδεκατῃ τὸ δεύτερον.

λζ'. Διοικεῖτω μετὰ κυρίας τὰ τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἐπίσκοπος πράγματα.

λζ'. Μῆτι τούτων συγγενεῖ, ἢ ὡς πέντηι χαρίζομενος.

λη'. Ἄτερ ἐπισκόπου ποιεῖ πρεσβύτερος οὐδὲν καὶ διάκονος· καὶ γὰρ οἶτος πεπίστευται τὸν λαόν.

λθ'. Τὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὰ τοῦ ἐπισκόπου προελίσθω πράγματα φανερά· ἵνα καὶ ὁ ἐπίσκοπος διατίθῃται, καὶ μένη ἡ Ἐκκλησία ἀζήμιος.

μ'. Ἐξουσιάζετω τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁ ἐπίσκοπος πραγμάτων, καὶ τῶν ψυχῶν γάρ· καὶ διοικεῖτω πάντα κατὰ τὴν θεῖαν ἀρέσκειαν.

μα'. Ὁ κυβιστῆς καὶ πάρονος ἱερεὺς, εἰ οὐ παύει, καθήρηται.

μβ'. Κληρικὸς, καὶ λαϊκὸς, τὰ ἴμοια πράττων ἀφορίζεται.

μγ'. Τοκοῦς ἀπαιτῶν δανείου ἱερεὺς, εἰ οὐ παύει, καθήρηται.

μδ'. Ὁ συνευχόμενος αἰρετικοῦς ἀφορίζεται· καθαιρεταὶ δὲ ὁ κληρικὸς τούτους ἡγούμενος.

με'. Κάπτισμα καὶ θυσίαν αἰρετικῶν δεξάμενος ἱερεὺς ἀνέλεος.

μς'. Ὁ ἀναβαπτίζων τὸν ὄντως βεδοπισμένον, καὶ μὴ ἀναβαπτίζων τὸν μεμολυσμένον ἀσεβοῦν, ἀνέλεος.

μζ'. Τὴν οικεῖαν ἐκβάλλων ὁ κοσμικὸς, καὶ ἄγων ἑτέρην, ἢ ἀποδελυμένην, ἀφοριστέος.

μη'. Ὁ μὴ βαπτίζων εἰς Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλὰ παρεκδίνων, ἀνέλεος.

μθ'. Ὁ μὴ τρισὶ μῶν καταδύσειν, ἀλλὰ μίᾳ εἰς τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον, ὃ μὴ ὁ Κύριος εἶπεν, ἀνέλεος.

ν'. Κληρικὸς ἅπας γάμον, καὶ κρέα, καὶ οἶνον βδελυσσόμενος, εἰ μὴ διορθοῖτο, ἐκκήρυκτος.

να'. Ὁ τοῖς μετανοοῦσι μὴ συγγινώσκων, ἀσυγνωστότερος.

νε'. Μὴ μεταλαμβάνων ἱερεὺς οἴνου καὶ κριῶν, εἰ μὴ δι' ἄσκησιν, καθήρηται.

νγ'. Ὁ δι' ἄσκησιν κατὰ τρίβον ἀνάγκης κληρικὸς εἰς κληλεῖτον ἐσθίων, ἀφοριστέος,

νδ'. Ἰδρῶν ἐπίσκοπον κληρικὸς καθαιρεταί.

νε'. Πρεσβύτερος δὲ καὶ διάκονος ἀφορίζεται.

νς'. Ὁ δὲ κωφὸν, καὶ χυλὸν, καὶ τυφλὸν διαχλευάζων ὁμοίως.

νζ'. Τὴν εὐσέβειαν οὐ διδάσκων ἐπίσκοπος ἀφορίζεται, καθαιρεταί δὲ μένων ἀδίδακτος.

νη'. Ἐπιδεῶ κληρικὸν ἱερεὺς οὐκ εὐεργετῶν ἀφορίζεται, καθαιρεταί δὲ μένων ἀνέλεος.

νθ'. Ἀσεβοῦς βίβλον ἐκκλησιαζῶν καθαιρεταί.

- ξ'. Πιστός ἐλεγθεὶς ἐπ' ἐγκλήματι, ἄκληρος.
- ξα'. Ὁ ἀρνησίχριστος καὶ ἀπόδητος· ὁ δὲ τὸν κληρὸν ἀθετῶν, καὶ πεταστρέφων, κατὰ λαϊκὸν προσιτός.
- ξβ'. Γευόμενος θύτης πνικτοῦ, ἢ θηριαλώτου, ἢ θνησιαζιοῦ, καθαιρετός· ὁ δὲ λαϊκὸς ἀφορίζεται.
- ξγ'. Ὁ Ἰουδαίος συνευχόμενος ἀφορίζεται.
- ξδ'. Φονεὺς κληρικὸς καθαιρεῖται· λαϊκὸς δὲ ἀφορίζεται.
- ξε'. Κυριακὴν καὶ Σάββατον ὁ νηστεύων, πλὴν ἐνό· ἀποκλήρυκτος.
- ξς'. Ὁ βιασάμενος κλήρην, ἀφορίζομενος, κατεγέτω καὶ ἄπορον αὐτὴν ὑπάρχουσαν.
- ξη'. Ὁ δις χειροτόνητος, μετὰ τοῦ χειροτονοῦντος καθαιρεῖται, εἰ μὴ αἱρετικῆ χειρὶ ἢ πρότερον.
- η'. Τὸν οὐκ ἀσιτοῦντα τὴν τεσσαρακοστὴν, ἢ τετράδα, καὶ παρασκευὴν, κληρικὸν καθαιρήσεις. τὸν δὲ λαϊκὸν ἀφορήσεις· εἰ μὴ δι' ἀσθένειαν ἐμποδίζωνται.
- θ'. Ἀφορίζεται ὁ κτηρὸν ἢ ἔλαϊον τῆς ἐκκλησίας σὺλῶν μετὰ τοῦτο καὶ πενταπλοῦν τοῦτο κατατίθεται.
- ο'. Ὁ ἐπὶ σκεύη εἰς γρήσιν σφετεριζόμενος ἀφορίζεται.
- οα'. Κατηγορούμενος ἐπίσκοπος, καὶ καλούμενος, καὶ οὐκ ἐκούων, καὶ δις καλεῖσθω, καὶ τρίς· τοῦ δὲ ἐπιμένοντος, τὸ δόξαν ἢ σύνοδος ἀποφαίνονται.
- οβ'. Αἱρετικὸς οὐ κατηγορεῖ ἐπισκόπου, οὐδὲ πιστὸς εἶς.
- ογ'. Ἐπίσκοπος ἀντ' αὐτοῦ ἐπίσκοπον ἀποδιδούς οὐ καθίστασθαι.
- οδ'. Γίνεται χωλὸς καὶ ἑτερόφθαλμος, ἄξιος ὑπάρχων, ἐπίσκοπος.
- οε'. Ὁ μέντοι τυφλὸς καὶ κωφὸς οὐ γενήσεται.
- ος'. Ὁ δαιμονῶν οὐ κληροῦται, οὐδὲ συνεύχεται· μετὰ δὲ τὸν καθαρμὸν, εἰ ἄξιός ἐστι, γίνεται.
- οζ'. Οὐκ ἐπισκοπεῖ νεοφώτιστος, οὐδὲ ταχῶν [ἴς ταχίος] ἐκ φαύλης διαγωγῆς προΐων.
- οη'. Ἐπίσκοπος ἀνεπίσκοπος ἢ δημόσια μεταχειριζόμενος.
- οθ'. Οἰκέτης ἀκλήρωτος· ὁ δὲ ὢν ἄξιος, ἐλευθερωθεὶς προδιδύχεται.
- οι'. Ἱερὺς ἄρχων ἀνίερος.
- οια'. Ὁ ἄρχωντα καὶ βυσιλέα παρὰ τὸ θέμις ὑβρίζων, τιμωρητέος.
- οιβ'. Σεβάσμιος ἢ ἐξηκοντάβιβλος μόνον.
- Ἐπιτομή, ἀγνόνων τῶν ἐν Νικαίᾳ τρικοσίων ἐν ἁγίων Πατέρων.
- α'. Οἱ εὐνοῦχοι εἰς κληρὸν δεχέσθωσαν· οἱ δὲ τέμνοντες ἐκτους μὴ δεχέσθωσαν.
- β'. Οἱ ἐξ ἐθνικοῦ βίου μὴ ταχέως εἰς πρεσβυτέριον ἀγίσθωσαν· οἷχα γὰρ τῆς διὰ χρόνου δοκιμασίας, κακὸς ὁ νεόφυτος. Εἴ τις δὲ καὶ μετὰ τῆς χειροτο-
- A 60. Fidelis criminum convictus, in clerum non admittitur.
61. Qui Christum negat, expellendus est : qui vero clerum spernit et subvertit, pro laico habendus est.
62. Sacerdos si suffocatum, aut a fera captum, aut morticinum gustaverit, deponendus est : laicus vero excommunicandus.
63. Qui cum Judæis orat, excommunicatur.
64. Clericus homicida deponitur, laicus vero segregatur.
65. Qui Dominica aut sabbato jejunat, uno excepto, ejiciendus est.
66. Qui puellæ vim attulerit, excommunicatur, ipsam inopem licet sibi habeat.
67. Bis ordinatus cum ordinatore deponitur, nisi hæretici manu primum ordinatus sit.
68. Clericum quadragesima, aut quatuor temporibus, et parasceve non jejunantem depones : laici vero excommunicabis : nisi infirmitas ipsis impedimento sit.
69. Qui ceram aut oleum ecclesiæ furatur, excommunicatur : ac præterea quintuplum persolvit.
70. Qui sacra vasa in proprios usus transfert, segregatur.
71. Episcopus reus factus, si vocatus non pareat, bis et ter vocetur : si vero perseveret, sententiam synodus proferat.
72. Hæreticus non accusat episcopum, neque fidelis unus.
73. Episcopus vita excedens, episcopum in suum locum non subrogat.
74. Claudus et altero oculo privatus, si dignus sit, fit episcopus.
75. Cæcus tamen et surdus non fiet.
76. Dæmoniacus non cooptatur in clerum, neque cum aliis orat ; post purgationem vero, si dignus sit, fit clericus.
77. Recens illuminatus non creatur episcopus, neque qui nuper a malo vitæ genere recessit.
78. Episcopus negotia publica tractans, episcopatu indignus est.
79. Servus in clerum non recipitur, qui vero dignus est, libertate donatus promovetur.
80. Sacerdos magistratum obiens, profanus habetur.
- D 81. Qui magistratum et imperatorem contra jus fasque contumelia afficit, puniendus est.
82. Sexaginta librorum canon tantum veneratione dignus est.

Epitome canonum cccxviii Patrum Nicææ convocatorum.

1. Eunuchi in clerum recipiantur ; qui vero seipsos execant, non recipiantur.

2. Qui ex gentili vita prodeunt, ne statim ad presbyteratum promoveantur, nam absque probatione quæ progressu temporis sit rejiciendus est

neophytus. Si quis post ordinationem deliquisse A
compertus fuerit prius aut postea, hic clero expellatur.

3. Subintroductam ne quis habeat, præter matrem aut sororem, easque personas, quæ omnem suspicionem effugiunt.

4. Episcopus ab omnibus provincialibus constituitur: sin vero, saltem a tribus, reliquis per litteras consentientibus: præcipuam tamen auctoritatem metropolitanus habeat.

5. Qui ab aliis excommunicati sunt, ab aliis ne suscipiantur, præterquam si propter pusillanimitatem, aut contentionem, aut quid ejusmodi excommunicatio facta fuerit.

6. Alexandrinus episcopus super Ægyptum, Libyam, et Pentapolim potestatem habeat: et B
Romanus super eos qui Romæ subditi sunt. Item Antiochenus, alique super sibi subjectos.

7. Si quis episcopus citra primi sententiam creatus fuerit, ne sit episcopus. Multorum suffragio secundum canonem lato si tres aliqui contradicunt, eorum sententia irrita sit.

8. Episcopus Æliæ honoretur, servata metropolitani dignitate sua.

9. Hæretici Cathari, id est puri dicti accedentes primum profiteantur se Ecclesiæ functionibus assensuros, ac cum bigamis communicaturos, lapsisque veniam impetituros. Ac si qui ordinati reperiantur, sint in eodem ordine, exempli gratia, qui vere est episcopus, sit episcopus: qui vero apud Catharos est episcopus, sit chorepiscopus, C
vel presbyteri aut episcopi honore gaudeat. Neque enim duo erunt in una urbe episcopi.

10. Qui sine examinatione ordinantur, si deinceps delicti arguantur, e gradu deturbentur.

11. Quicumque ex lapsis ordinati sunt, per ignorantiam aut dissimulationem eorum qui eos ordinarunt, deponantur.

12. Qui sine necessitate transgressi sunt, etsi venia sint indigni, veniam tamen aliquam consecuti duodecim annos sese submittant.

13. Qui vim passi ac restitisse visi sunt: deinde impietati consenserunt ac resipuerunt, decem annos excommunicantur. Considerandum est in omnibus pœnitentiæ genus. Ac si is qui pœnam suscipit, ferventior se in pœnitendo ostendat, humanius cum eo agat episcopus: si vero frigidior, D
severius.

14. Qui vita excedunt, communicent. Si vero quis ipsorum convalescat, sit cum iis tantum qui orationis sunt participes.

15. Si quis catechumenus lapsus fuerit, hic tres annos audiat idque solum: deinde cum catechumenis orat.

16. Ex urbe in urbem neque episcopus, neque presbyter, neque diaconus migret. Siquidem rursus restituentur ecclesiis in quibus ordinati sunt.

17. Quotquot presbyteri et diaconi ab ecclesia

Α νίαν ἀμαρτήσας ἀποδειχθεῖη ἢ πρότερον, ἢ ὕστερον, οὗτος πεπαύσθω τοῦ κλήρου.

γ'. Ἐπεισακτον μήτις ἐχέτω, μητρὸς δίχρα, ἢ ἀδελφῆς, καὶ τῶν προσώπων ἅ πασων ὑποψίαν ἀποδιδράσκει.

δ'. Ἐπίσκοπος ὑπὸ πάντων τῶν ἐπαρχιωτῶν καθίσταται. Εἰ δὲ μὴ, τέως τριῶν, τῶν ὑπολοίπων διὰ γραμματίων γινομένων συμφήφων· τὸ μέντοι κράτος ὁ μητροπολίτης ἐχέτω.

ε'. Οἱ δι' ἐτέρων ἀφοριζόμενοι, ὅφ' ἐτέρων μὴ προσδεχθῶσιν, πλὴν εἰ μὴ διὰ μικροψυχίαν, ἢ φιλονεικίαν, ἢ τι τοιούτον ὁ ἀγορισμὸς γέγονεν.

ς'. Αἰγύπτου, καὶ Λιβύης, καὶ Πενταπόλεως, ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐχέτω τὴν ἐξουσίαν· καὶ ὁ Ῥώμης τῶν ὑπὸ Ῥώμην, καὶ οἱ ἐν Ἀντιχείᾳ, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν οἰκείων.

ζ'. Εἴ τις δὲ ἐπίσκοπος τῆς τοῦ πρώτου δίχρα γένηται γνώμης, μὴ ἔστω ἐπίσκοπος· ἐπὶ δὲ τῆν τῶν πολλῶν ψήφον γινομένην κατὰ κανόνα, εἰ τρεῖς τινες ἀντιλέγοιεν, εἶεν ἀδόξιοι.

η'. Ὁ ἐπίσκοπος Αἰλλίας τιμάσθω, σωζομένου τῆ μητροπόλει τοῦ οὗτῆς ἀξιώματος.

θ'. Οἱ καθαροὶ προσερχόμενοι, πρῶτον ὁμολογέωσιν, ὅτι συνθήσονται τοῖς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοῖς· καὶ κοινωνήσουσι διγάμοις, καὶ συγχωρήσουσι τοῖς πεπτωκόσι· καὶ οὕτως οἱ εὐρισκόμενοι χειροτονημένοι ἐν τῷ οὐτῷ τάγματι. Οἶον, ὁ μὲν κυρίως ἐπίσκοπος, εἴη ἐπίσκοπος· ὁ δὲ παρὰ τοῖς καθαρὸς ἐπίσκοπος, ἢ χωρεπίσκοπος ἔσται, ἢ πρεσβυτέρου τιμῆν, ἢ ἐπίσκοπου κεκτήσθω. Οὐ γὰρ ἔσονται δύο εἰς μίαν πόλιν ἐπίσκοποι.

ι'. Οἱ ἀνεξετάτως χειροτονούμενοι, εἰ ἐξῆς ἐλέγχονται ὅτι ἤμαρτον, οὕτω πεπαύσθωσιν.

ια'. Οἱ παραπεπτωκότες ἢ ἀγνοίᾳ, ἢ γνώσει τῶν χειροτονησάντων, προαχθέντες, καθαιρέσθωσιν.

ιβ'. Ὅσοι χωρὶς ἀνάγκης παρέβησαν, εἰ καὶ συγγνώμης ἦσαν ἀνάξιοι, συγγνώμης τινὸς ἀξιούμενοι, δώδεκα ἔτη ὑποπιπέτωσιν.

ιγ'. Οἱ βιαζόμενοι καὶ δόξαντες ἀντιστῆναι, εἴτα καταθέμενοι τῇ ἀσεθείᾳ, καὶ ἀναστρατευόμενοι, δεκαετίαν ἀφοριζέσθωσιν. Σποητέον δὲ ἐφ' ἅπασιν τὸ εἶδος τῆς μετανοίας· καὶ θερμότερος μὲν μεταμελουμένου τοῦ δεξαμένου τῷ ἐπιτίμιον, φιλανθρωπότερον ὁ ἐπίσκοπος διατιθέσθω· ψυχροτέρως, δὲ, δραστηκώτερον.

ιδ'. Οἱ ἐξοδευόμενοι κοινωνεῖτωσιν· εἰ δὲ τις αὐτῶν ὑγιάνει, ἔστω μετὰ τῶν τῆς εὐχῆς κοινωνούντων, καὶ μόνον.

ιε'. Εἴ τις παραπέσοιτο κατηχούμενος, οὕτως ἰσὺν ἔτησιν ἀφροάσθω, καὶ μόνον· εἴτα μετὰ τῶν κατηχουμένων εὐχέσθω.

ισ'. Ἐκ πόλεως εἰς πόλιν μήτε ἐπίσκοπος, μήτε πρεσβύτερος, μήτε διάκονος μεταβινέτω· ἔπει πάλιν ἀποδοθήσονται ταῖς ἐκκλησίαις ἐν αἷς καχευροτόνηται.

ισ'. Ὅσοι πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι τῆς ἐκκλη-

σίς ἀναχωρήσουσιν, ἀδεκτοὶ εἰς ἑτέρας ἐκκλησίας γενήσονται, ἕως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας· εἰ δὲ τις τὸν ἑτέρῳ διαφέροντα χειροτονήσῃ δι' ἄρα γνώμης τοῦ οικείου ἐπισκόπου, ἄκυρος ἢ χειροθεσία:

ιη'. Εἴ τις τόκους ἢ ὁμιολίας λαμβάνει, ἀλλότριος ἔσται μετὰ τὸν θρονόον τοῦτον τῆς Ἐκκλησίας, καθιρούμενος.

ιβ'. Οἱ δῖκονοι τοῖς ἰδίοις μέτροις μενέτωσαν, μηδὲ μέτρον πρεσβυτέρων καθιέσθωσαν· παρὰ κανὸν γὰρ καὶ ἀταξίαν [ἴς. εὐταξίαν] ἐστίν, εἴ τι τοιοῦτον καὶ γένοιτο.

κ'. Οἱ Παυλικιανοὶ ἀναβαπτίζονται· καὶ εἴ τινες κληρικοί ἄμεμπτοι δέκνυνται ἀναβαπτισθέντες χειροτονεῖσθωσαν· εἰ δὲ μὴ ἄμεμπτοι δέκνυνται, καθιερῶσθωσαν. Αἱ δὲ διακόνισσαι ἐξαπτηθεῖσαι, ἐπεὶ μὴ χειροτονίαι μετέχουσιν, ἐν τοῖς λαϊκοῖς ἐξετάξωσθωσαν.

κα'. Ἐν ταῖς Κυριακαῖς οὐ δεόν κλίνει τὸ γόνυ, ἀλλ' ὀρθῶς [ὀρθίους] εὐχεσθαι τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐπιστομὴ κανόνων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥ' ἁγίων Πατέρων.

α'. Ἡ κατὰ Νίκειαν πίστις κρατεῖται· τὰ δὲ τῶν κίρσεων τὸ ἀνάθεμα.

β'. Ὑπερόριος εἰς Ἐκκλησιῶν σύγχυσιν, μηδεὶς ἔστω, μήτε χειροτονῶν, μήτε ἑθρονίζων, Ἐπί μέντοι τῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν Ἐκκλησιῶν, ἢ τῶν Πατέρων κρατεῖται συνήθεια.

γ'. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως εὐθύς μετὰ τὸν Ῥώμης τετίμηται.

δ'. Μάξιμος ὁ Κύων, τῶν ἐπισκόπων ἀλλότριος· ὁ καὶ ἄπας ἀνέρος ὅς ἐκείνῳ κεκλήρωται.

ε'. Ὁ Πατὴρ, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα τῶν ὁμοούσιων τῶν ὁμοούσιων παρεγγύων, εὐακρόδεκτος.

ζ'. Καὶ ὁ ἀκρόθεος πλεονεκτούμενος, ἐγκλειεῖται κατ' ἐπισκόπου· εἰ δὲ τῶν ἱερωτέρων εἴη τὸ ἔγκλημα, μὴ λεγέτω μὴ λεγέτω δὲ μηδ' ἄλλως, εἰ προκατέγνωσται· μὴ λεγέτω καὶ ὁ ἀκοινωνητος· μὴ λεγέτω καὶ ὁ ἀπόβλητος, καὶ ὁ κατηγορούμενος ἐν τισιν, ἕως ἀποδύσωνται τὰ οἰκεία. Κατηγορεῖται δὲ ὁ ὀρθόθεος, ὁ κοινωνικός, ὁ ἀκατάγνωστος, ὁ ἀκατηγόρητος· καὶ κοινωνεῖσθω τοῖς ἐπαρχιώταις τὸ ἔγκλημα. Εἰ δ' ἀδυνατοῖεν, πρὸς μελζὸνα τραπέσθωσαν σύνοδον· καὶ δι' ἄρα ἐγγραφῆς τῆς ταυτοπαθείας μὴ ἀκουεῖσθωσαν· ὁ δὲ παρὰ ταῦτα τῷ βασιλεὶ προσίων, καὶ ἐνεχλῶν, ἀποκέρυκτος.

Ἐπιστομὴ κανόνων τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἁγίων Πατέρων.

α'. Ἐὰν ἀποληφθεὶς ὁ μητροπολίτης τῶν Κελεσιῶν ἀντέχεται, ἢ ἀνθίσταται, ἀπόβλητος, καὶ τοῦ ἐξῆς ἀδιοίκητος.

β'. Ὅστις Νεστορίῳ σύμφωνον ὁμόφωνον ἐπίσκοπος, ἀποκέρυκτος.

γ'. Ὁς ὑπὸ Νεστορίου τῆς ἱερωσύνης κειώλυται, ἱερώτατος ἢ δὲ δεκτικῶς ἐκείνῳ, ἀνερός.

recesserint, in alias ecclesias non recipiuntur, verum ad suas parœcias revertantur. Si quis verum eum quid ad alium pertinet, ordinaverit citra sententiam proprii episcopi, irrita erit ordinatio.

18. Si quis usuras aut sesciplum accipiat post Ecclesiæ determinationem, tanquam alienus deponatur.

19. Diaconi in suis terminis maneant, neque inter presbyteros sedeant; nam contra canonem et decentem ordinem est, si quid tale contingat.

20. Paulianistæ denuo baptizantur: ac si qui clerici irreprehensibiles comperiantur, rebaptizati ordinentur, nisi vero irreprehensibiles videantur, deponantur. Diaconissæ deceptæ, quandoquidem ordinationis expertæ sunt, inter laicos versentur.

21. Dominicis diebus non oportet genu flectere, sed rectos homines orare.

Epitome canonum c. Patrum Constantinopoli congregatorum.

1. Nicæna fides obtineat serveturque: hæreses vero anathema.

2. Nullus externus ad Ecclesiarum confusionem neque ordinet, neque in sede collocet. Verumtamen in Ecclesiis quæ sunt apud gentiles, patrum consuetudo servetur.

3. Constantinopolitanus episcopus primum post Romæ episcopum honorem obtineat.

4. Maximus Cynicus ab episcopis alienus: ac quisquis ab eo in clerum ascriptus est, profanus habeatur.

5. Occidentalium tomus Patrem, et Filium et Spiritum sanctum consubstantialia assertens, facile admittitur.

6. Qui mala opinione imbutus est, si injuriam patiat, accuset coram episcopo. Si autem sacerdotum crimen sit, ne dicat, neque etiam alius antea condemnatus dicat, neque excommunicatus, neque dejectus, et qui nonnullorum criminum accusatur dicat, donec intentata sibi crimina diluerint: accuset autem orthodoxus, communionis particeps, non condemnatus, non accusatus, ac provincialibus crimen communicetur. Si vero non possint, ad majorem se convertant synodum, ac citra professionem ejusdem affectus ne audiantur. Qui autem contra hæc imperatorem adit, eique molestiam exhibet, abdicetur.

Epitome canonum sanctorum Patrum Ephesi congregatum.

1. Metropolitanus qui Cælestino adhæret aut adhæsurus est, rejiciendus, ac deinceps ab administratione Ecclesiæ removendus est.

2. Quisquis episcopus Nestorio assentitur, abdicandus est.

3. Quicumque a Nestorio sacerdotio dejectus est, sacerdotio dignissimus est: qui vero ab illo susceptus est, profanus.

4. Qui ab episcopo condemnatus, a Nestorio A
sūceptus est, id nihil ei prosit.

5. Laicus qui synodo resistit, excommunicatur :
clericus vero insuper abdicetur.

6. Episcopus aliam a Nicæna fidem proferens,
alienus ab Ecclesia habetur : laicus vero expel-
litur.

7. Serventur sua quique provinciæ jura pura
atque inviolata : qui autem contrariam his formam
inducit, futilis est.

8. Eustathius cum resistere constanter deberet
(hoc enim omnis debet episcopus), terga facile
dans detrectavit. Theodorus in ejus locum ordi-
natus est. Ille vero lacrymans atque exorans ho-
norem repetit. Qui illius loco alium ordinavit
insons est, cum illius recusationem pro crimine B
habeat. Hoc autem justum esse visum est, epis-
copatus nomen illum habere, ipsamque commu-
nionem, quodque hoc benignius visum sit.

*Epitome canonum sanctorum Patre Chalcedone
congregatorum.*

2. Qui emit et qui vendit ordinationem, circa
gradus periclitatur. Lex autem etiam usque ad
paramonarium.

3. Qui domorum sæcularium curam suscipiunt,
corripiendi, nisi forte ad minoris administrationem
mexcusabilem lex vocaverit, aut episcopus ad pu-
pillorum et viduarum curam incitaverit.

4. Domus orationi dicata, aut monasterium
citra episcopi sententiam non sunt extruenda.
Omnis autem monachus episcopo subjiciatur, C
neque a sua mansione discadat, nisi ab eo invi-
tetur. Servus absque domini consensu monasti-
cam vitam ne amplectatur.

5. Qui e civitate in civitatem transeunt, cano-
nibus de hac re sancitis subjiciantur.

6. In martyriis aut oratoriis, sed non absolute
ordinabis. Sin vero qui ordinatus est, gradu
excidit.

7. Qui inter clericos aut monachos allectus est,
si militiam aut dignitatem arroganter affectet,
maledictus.

8. Clericus in medicorum domo, aut in mona-
sterio degens episcopi urbis potestati subiaceat.
Qui vero ab eo resilit, pœnam subeat.

9. Clerici litigantes, si relicto episcopo ad sæ- D
cularia judicia se conferant, canonicè puniantur :
ac clericus cum episcopo contendens synodum
exspectet : metropolitanus vero episcopus ad
Constantinopolitanum provocet.

10. Duarum urbium ecclesiis clericus non ad-
dicatur : si vero addictus fuerit, ad primam re-
vertetur. Si quis autem jam translatus fuerit,
prioris ecclesiæ rerum nullo modo particeps sit.

11. Pauperes epistolis instructi, at non com-
mendatiis litteris iter faciant : commendatiis
enim existimatione præditis dantur.

12. In duas provincias una provincia non scindi-
tur, qui vero sciderit episcopatu dejicitur. Quæ

δ'. Ὁ κατακρίθεις ἐξ ἐπισκόπου, καὶ ὑπὸ Νεστο-
ρίου δεχθεὶς, ἀνωφέλῃς.

ε'. Ἀκοινώνητος ὁ ἀνοφθαλμῶν τῇ συν-
όδῳ· ὁ δὲ κληρικὸς, ἔτι καὶ ἀποκλήρυκτος.

ς'. Ὁ πιστὶν ἑτέραν τῆς ἐν Νικαίᾳ προσάγων
ἐπίσκοπος, ἠλλοτριῶται· λαϊκὸς δὲ ἐξωστράκισται.

ζ'. Τηρείσθω τὰ ἐκάστη ἐπαρχία προσόντα δίκαια,
καθαρὰ καὶ ἀβίαστα· Ὁ δὲ τύπον ἀντικείμενον
τούτοις εἰσάγων, ἀνίννητος.

η'. Ἀντέχειν ὀφείλων εὐστάθιος καρτερῶς· τοῦτο
γὰρ ἅπας· νῦντα δούς ἀφελῶς παρητήσατο. Θεόδω-
ρος ἀντὶ τούτου κεχειροτόνηται· ὁ δὲ κλαίων καὶ
δυσωπῶν τὴν τιμὴν αἰτεῖ· ὁ ἀντ' ἐκείνου χειροτο-
νήσας ἀνεύθυνος, ἔχων δηλαδὴ τὴν ἐκείνου παραίτη-
σιν ἀντ' ἐγκλήματος. ἡ δὲ δεδικαίωται μόνον τοῦτο,
τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἔχειν ὄνομα, καὶ τὴν κοινωνίαν
αὐτῆν· καὶ ὅτι χρηστότερον δέδοκται.

Ἐπιτομὴ κανόνων τῶν ἐν Κολυχιδόνι ἀρίων καὶ μακα-
ρίων Πατέρων.

β'. Ὁ ἐξωνύμενος καὶ ὁ πιπράσμων χειροτονίαν,
περὶ τοὺς βαθμοὺς ἐπικινδύνοι· ὁ δὲ νόμος ἕως καὶ
παραμοναρίου.

γ'. Οἱ κοσμικῶν οἴκων ἐπιμέλειαν ἀναδεχόμενοι,
ἐπιτιμητέοι· πλὴν εἰ μὴ καλέσει νόμος εἰς ἀφῆλικος
διοίκησιν ἀπαραίτητος· ἢ ὁ ἡπίσκοπος ὀρφανῶν καὶ
χρηρῶν ἐπιμέλειαν ἐπιτρέψῃεν,

δ'. Εὐκτήριος οἶκος, ἢ μοναστήριον, γνώμης δίχ-
του ἐπισκόπου ἀσυστα· ἅπας δὲ μοναστῆς ὑπο-
τετάχθω τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ τῆς μονῆς, εἰ μὴ παρ'
αὐτοῦ προτρέποιτο, μὴ ἀφίσταται. Δούλος δὲ, εἰ μὴ
γνώμη τοῦ δεσπότη, μὴ μοναζέτω.

ε'. Οἱ μεταβαίνοντες ἐκ πόλεως εἰς πόλιν, τοὺς
περὶ τούτου κανόνες ὑποβλεπέτωσαν.

ς'. Ἐπὶ μαρτυρίαις ἢ εὐκτηρίαις, οὐκ ἀμολύτως
χειροτονήσεις· εἰ δὲ μὴ, ἀχειροτόνητος ὁ δῆθεν
χειροτονούμενος.

ζ'. Ὁ κληρωθεὶς ἢ μοναστῆς, ἢ [γρ. εἰ] στρα-
τεῖαν, ἢ ἀξίαν. ἀπαυθαδιάσει, ἐπάρατος.

η'. Ὁ ἐν πτωχείῳ ἢ σεμνείῳ κληρωθεὶς, βλεπέτω
τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως. Ὁ δὲ τού-
του ἀφηνιάζων, γίνωσκέτω τὸ ἐπιτέμιον.

θ'. Κληρικοὶ δικαζόμενοι, εἰ ἀφήμενοι τὸν ἐπί-
σκοπον, κοσμικοῖς κριτηρίοις ὀρμησῶσι, κανονικῶς
εὐθύνεσθωσαν· καὶ κληρικὸς ἐπίσκοπος διαφερόμε-
νος μενέτω τὴν σύνοδον· καὶ μητροπολίτης ἐπίσκο-
πος τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐξαιτέησιν.

ι'. Δύο πόλεων ναοὶς κληρικὸς οὐ καταλέγεται·
εἰ δὲ καταλεχθεῖ, τῷ προτέρῳ ἐπιστραφήσεται. Εἰ
δὲ μετετέθη τις ἤδη, μτ, ἐπικοινωνεῖτω κατὰ τινὰ
τρόπον τοῖς τῆς προτέρας πράγμασιν ἐκκλησίαις.

ια'. Οἱ πένητες ἐπιστολαῖς, ἀλλὰ μὴ συστατικαῖς
ὀδευέτωσαν· αἱ γὰρ συστατικαὶ τῇ ὑπολήψει παρ-
έχονται.

ιβ'. Εἰς ἐπαρχίας δύο ἢ ἐπαρχία μίξ οὐ τέμνεται·
ὁ δὲ τεμῶν, ἀνεπίσκοπος. Αἱ δὲ γράμματα βασιλικαῖς

τιμηθεῖσθαι πόλεις, τῆς τιμῆς ἀπολαύσωσαν μόνον, ἅ αὐτὸθεν ἐπίσκοπος· τῇ δὲ ἀληθῶς μητροπόλει τὰ οἰκίαι σωζέσθωσαν δίκαια.

ιγ'. Κληρικὸς δι' ἄλλου συστατικῶν ἀκοινώνητος εἰς πόλιν ἑτέραν.

ιδ'. Ἐτερόδοξος, καὶ ψάλτης, καὶ ἀνιχνώστης, εἰ γῆμας ἐτέκνωσε, προσάγει τῇ κοινωσίᾳ τὰ τέκνα, εἴπερ ἐκεῖσε βεβάπτισται· εἰ δ' ἔτι μένει ἀβάπτιστος, οὐκέτι βαπτίζεται τοῖς αἱρετικοῖς.

ιε'. Διακόμισσα εἰ μὴ τεσσαράκοντα ἔτη οὐ γίνεται· τῇ δὲ διὰ γάμου τὴν λειτουργίαν ἐξουδισάθη, ἀνάθεμα.

ισ'. Μονάζοντες ἢ μονάζουσαι μὴ γαμείτωσαν· ἐπεὶ ἔστωσαν ἀκοινώνητοι.

ις'. Ἐργώριος καὶ ὄγροικη παροικία, εἰ τριχρονταετίας ἐσχέθησαν, κατεψέσωσαν· εἰ δὲ ταύτης ἐντός [ἢ γεγένηται τις περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις], εἰεν ὑπόδικοι· εἰ δὲ καὶ κανόνισται [ἢ κανόνισται] βυζαντινῆς ἐκκαλέσθω πόλις, ἢ τάξις καὶ ὁ τύπος ἀκολουθεῖτω τοῖς πολιτικοῖς δημοσίαις, καὶ ἐκκλησιαστικοῖς [-στικῆς] παροικίας.

ιθ'. Κληρικοί καὶ μονάζοντες εἰ φωραθεῖν ἢ φαρμάκων, ἢ συνομνύμενοι κατ' ἐπισκόπων, τῶν βαθμῶν αὐτῶν ἔκτωτοι [ἢ ἐκπίπτωσι],

ιθ'. Ὁ τὴν οἰκίαν ἀπολέσας πατρίδα, εἰ ἐπ' ἄλλην Ἐκκλησίαν ἐβλήθη, ἀνεπιτίμητος.

κ'. Ἐπίσκοπος δὲ ξένον κληρικὸν εἰσδέξιμος, μετὰ τοῦ δεχθέντος ἔξει τὸ ἀκοινώνητον.

κα'. Ἀδοκίμαστος κληρικὸς, ἢ λαϊκὸς ἐπισκόπου καταγορευτῶν, ἀνεπίδεκτος.

κβ'. Ὁ ἐξ ἀνθρώπων τοῦ ἐπισκόπου γεγεννημένου, τὰ ἐκείνου ἀρπάξων, τοῦ βαθμοῦ ἀμαρτήσεται.

κγ'. Οἱ ἐπισκόπου δι' ἄλλου τῇ Κωνσταντινου διατρέποντες καλεῖ, καὶ ταραχὰς ἀνεγείροντες [ἢ ἀναγείροντες], τῆς πόλεως ἐλαυνέσθωσαν.

κδ'. Μοναστήριον ἐπισκόπου γνώμη παγὲν, μενέτω ἀμεταποίητον· καὶ ὅτι τοῦτο [ἢ ὅτι τοῦτο] ἀνήκειτο ἀνεκποίητον. Ὁ δ' ἄλλως ἐπιχειρῶν, οὐκ ἀνεύθυνος.

κε'. Εἴσω μηνῶν τριῶν αἰ τῶν ἐπισκόπων τελοῦνται χειροτονίαι· παρατείνει δὲ τὸν χρόνον ἀνάγκη τις ἀπαραίτητος. Εἰ δὲ μὴ, ὁ χειροτονῶν τὸ ἐπινύμιον εἴσεται· ἢ μέντοι πρόσδοδος μενέτω τῷ οἰκονόμῳ.

κς'. Οἰκονόμος ἀνα πάσης τὰς Ἐκκλησίας ἔστω ἀπὸ τοῦ κλήρου· ὁ δὲ τοῦτο καταφρονῶν ἐπίσκοπος οὐκ ἀνέγλητος.

κζ'. Κληρικὸς ἀρπάξων γυναῖκα, ἀνεκκλησιαστος. ὁ δὲ λαϊκὸς ἔστω ἀνάθεμα, κατὰ τοῦτο καὶ ὁ συναϊρῶν [ἢ συναϊρῶν].

κη'. Ὁ τῆς νέας ἐπισκόπος Ῥώμης τῷ τῆς παλαιότερας ἐμότημος, διὰ τὴν τῶν σκήπτρων μεταστάσιν.

κθ'. Αἱ [ἢ οἱ] Πόντου, καὶ Ἀσίας, καὶ Θράκης, καὶ οἱ βάρβαροι τῷ τῆς Κωνσταντινου χειροτονῶνται.

λ'. Ὁ καταβιβάξων ἐπίσκοπον εἰς πρεσβύτερον,

A autem imperatoris rescripto scissæ sunt civitates, honore fruuntur tantum, et qui ibidem versatur episcopus : ei vero qui vere metropolitanus est, propria conserventur jura.

13. Clericus absque commendatitiis litteris in alius urbis communionem non recipitur.

14. Cantor et lector a recta fide alienus, si ducta uxore liberos sustulerit, eos ad communionem adducit, siquidem ibidem baptizati fuerint. Si vero nondum sint baptizati, non amplius baptizantur apud hæreticos.

15. Diaconissa nisi quadraginta annos nata non ordinatur : ei autem quæ inito matrimonio, sacro muneri dedecus attulerit, anathema.

16. Monachi aut moniales matrimonium ne contrahant : siquidem hoc fecerint, excommunicentur.

17. Rusticana parœcia, seu pagi curia, si triginta annos possessæ fuerint, possideantur : si autem intra illud tempus fuerit aliqua de his controversia, sint iudicio obnoxii earum possessores. Si vero imperatoris jussu urbs renovata fuerit, ordo ac forma ecclesiæ parœcialis civiles ac publicas ordinationes sequatur.

18. Clerici ac monachi si comperti fuerint conventicula habere ac conjurare contra episcopum, gradibus suis excidant.

19. Qui amissa patria ad aliam Ecclesiam venerit, irreprehensibilis.

20. Episcopus qui extraneum clericum susceperit, cum suscepto excommunicabitur.

21. Clericus aut laicus non probatus accusans episcopum, rejiciendus.

22. Qui episcopo vita functo, illius bona rapit, gradu dejicietur.

23. Qui injussi episcopi Constantinopoli commorantur ac turbas excitant, urbe expellantur.

24. Monasterium de sententia episcopi exstructum, maneat immutabile, et quidquid ad ipsum pertinet ne alienetur. Qui vero secus fecerit, non erit innoxius.

25. Intra tres menses episcoporum ordinationes perficiantur ; tempus vero prorogat necessitas aliqua inevitabilis. Si secus fiat, ordinans pœnæ erit obnoxius, reditus tamen penes dispensatorem maneat.

26. Dispensator in omnibus Ecclesiis de clero constituatur : qui vero hoc contemnit episcopus, crimine non caret.

27. Clericus mulierum rapiens, Ecclesia ejiciatur, laicus vero sit anathema, et qui his consentit eidem pœnæ subjiciatur.

28. Novæ Romæ episcopus eodem cum veteris Romæ episcopo honore fruatur propter Imperii translationem.

29. Ponti, Asiæ, Thraciæque episcopi ac barbari a Constantinopolitano ordinentur.

30. Qui episcopum ad presbyteri gradum de-

mittit. sacrilegus : ipse enim culpæ obnoxius et sacerdotio indignus. Qui vero insons dejectus est, sit episcopus.

31. Mos est Ægyptiis, nisi archiepiscopus permiserit non scribere, quo fit ut minime culpandi sint, cum sancti Leonis epistolæ non subscripserint, donec archiepiscopus creatus fuerit.

Scholia ad ix Canonem œcumenicæ quartæ synodi. — Exarchum diœcesis, vocat patriarcham uniuscujusque diœcesis, sub quo censentur annumeranturque provinciarum illius metropolitæ. Dicit igitur canon, quando episcopus aut clericus cujuscunque diœcesis, controversiam habet cum proprio metropolitano, vel hujus diœcesis patriarcham adeat, vel si nolit, libertatem habet ad Constantinopolitanum thronum recurrendi. Quod quidem privilegium nulli aliorum patriarcharum concessum est, vel a sanctis canonibus quos exposuerunt œcumenicæ quatuor synodi, vel a religiosis legibus.

Epitome canonum beatorum Patrum Ancyræ congregatorum.

2. Presbyteri et diaconi qui prius sacrificarunt, deinde vere resipuerunt, solius cathedræ et honoris participes sint, nihil sanctorum mysterium peragentes.

3. Qui tormenta ac vim vere passi sunt, et cum tyrannide cibos idolis oblatos sumpserunt, communionem ne prohibeantur : laici vero, si hoc ipsis acciderit, ac si nihil deliquissent, si velint ordines consequi, consequantur, modo in aliis irreprehensibiles sint.

4. Quotquot abducti cum animi delectatione ascenderunt et comederunt, sex annos pœnitentiæ sese submittant.

5. Qui cum lugubri veste ascenderunt et comederunt, cum lacrymis triennio submissi pœnitentiam agant : si vero non comederunt, biennio. Præcedens vita et consequens, lapsorum scilicet, bona aut mala, episcopum humaniorem aut severiorem reddit.

6. Vir qui minis tantum cesserit et sacrificaverit, deinde pœnituerit, quinquennio pœnitentiæ subjiciatur.

7. Si quis proprios cibos habens gentilium conviviis interfuerit in eorum festis, biennio pœnitentiæ subjaceat.

8. Qui secundo et tertio sacrificaverit, sed vi adactus, septennio pœnitentiæ subjiciatur.

9. Qui non solum voluntarie sacrificaverit, verum etiam alium coegerit, decem annos, pœnitentiæ submitatur.

10. Qui diaconus ordinandus est, si protestatus fuerit episcopo se non posse cælibem perseverare, uxore ducta sit diaconus. Si vero cum tacuerit, postea uxorem duxerit, ejiciatur.

11. Si desponsata puella ab alio rapta fuerit, priori restituitur.

ἱερόσυλος· ὁ γὰρ ὑπαίτιος, καὶ ἀνίερος. Ὁ δὲ καταβιβασθεὶς ἐπίσκοπος ἀνάτιος.

λα'. Εἰθίστασι τοῖς Αἰγυπτίοις, εἰ μὴ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἐπιτρέπη, μὴ γράφειν ἐντέθεν ἀμειπτοὶ μὴ ἐπιγράφοντες τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁσίου Λέοντος, ἕως ἀρχιεπίσκοπος γένηται.

Τυχόλια εἰς θ' κεφάλαιον τῆς δὲ οἰκουμενικῆς συνόδου. — Ἐξάρχον διοικήσεως καλεῖ, τὸν πατριάρχην ἐκάστης διοικήσεως, ὅφ' ὃν οἱ τῶν ἐκείνης ἐπαρχιῶν τελοῦσι μητροπολίται. Φησὶν οὖν ὁ κανὼν ὅτι περὶ ὁ ἀμφισβητῶν πρὸς τὸν ἴδιον μητροπολίτην ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς οἰασθῆποτε διοικήσεως. ἢ τὸν αὐτῆς καταλαμβανέτω πατριάρχην, ἢ εἰ μὴ βούλοιοτο, ἀδειαν ἔχει πρὸς τὸν Κωνσταντινίου πόλεως ἀνατρέχειν θρόνον ὅπερ πρηνόμιον οὐδενὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἐδόθη, οὖν' ἐκ τῶν ἀγίων κανόνων, οὓς ἐξέθεντο αἱ οἰκουμένικαὶ τέσσαρες σύνοδοι. οὔτε ἐκ τῶν εὐσεβῶν νόμων.

Ἐπιτομή κανόνων τῶν ἐν Ἀγκύρᾳ μακκρίων Πατέρων.

β'. Πρεσβύτεροι, καὶ διάκονοι τὸ τὸ πρὶν ἐπιθυσαντες, εἶτα δι' ἀληθείας ἀναπλαίσαντες, μόνης τῆς καθέδρας καὶ τῆς τιμῆς μετεχέτωσαν, μηδὲν τῶν ἀγίων ἐπιτελοῦντες.

γ'. Οἱ βασιανισθέντες καὶ βιασθέντες ἀληθῶς, καὶ μετὰ τυραννίδος βρώματα λαβόντες εἰδώλου, τῆς κοινωνίας μὴ κολυέσθωσαν. Καὶ λαῖκοι δὲ τοῦτο παθόντες, ὡς οὐδὲν ἡμαρτηκότες, εἰ βούλοιοτο χειροτονίας τυχεῖν, τυθχανέτωσαν, ἕλλως ἀνεπιληπτὸι ὄντες.

δ". Ἔσοι ἀπαγόμενοι μετ' ἰθυμικῆς ἀνηλθον, καὶ ἔφαγον, ἐπὶ ἐξαιετῶν ὑποπιπέτωσαν.

ε'. Οἱ μετὰ πενθικῆς στολῆς ἀνεληλυθότες, καὶ φαγόντες, μετὰ δακρύων τριετῶν ὑποπιπέτωσαν· εἰ δὲ μὴ ἔφαγον, διετῶν. Ὁ γὰρ προάγων βλος καὶ ὁ ἐπόμενος, σπουδαῖος ὢν, ἢ οὐ σπουδαῖος, τὸν ἐπίσκοπον φιλανθρωπότερον ἢ ἀφιλανθρωπότερον δείκνυσιν.

ς'. Ἀνὴρ ἀπειλῇ μόνον εἶξας καὶ θύσας, εἶτα μετνοήσας, πενταετῶν ὑποπιπέτω.

ζ'. Ἐάν τις ἴδια βρώματα ἔχων συνεισιτάθῃ τοῖς ἔθνεσιν ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν, διετῶν ὑποπιπέτω.

η'. Ὁ δεύτερον, καὶ τρίτον θύσας, ἀλλὰ μετὰ βίας, ἐπταετῶν ὑποπιπέτω.

θ'. Ὁ μὴ μόνον ἑθελουσίως τίθωκως, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἀναγκάτας δεκαετῶν ὑποπιπέτω.

ι'. Ὁ μέλλων διάκονος χειροτονεῖσθαι, εἰ προεμαρτύρητο τῷ ἐπισκόπῳ μὴ δύνασθαι καρτερεῖ ἀγμος, γαμήσας ἔστω διάκονος· εἰ δὲ σιωπήσας ἔγημεν ὑστερον, ἀποβαλλέσθω.

ια'. Εἰ ἐμνηστεύθῃ κόρη, ἡρπάγη δὲ παρ' ἄλλου, τῷ προτέρῳ ἀποκαθίσταται.

ιβ'. Ὁ πρὸ τοῦ βαπτίσματος θύσας, ἀνευθύνας ἄ
ἔστω μετὰ τὸ βάπτισμα.

ιγ'. Χώρεπίσκοπος οὐ χειροτονεῖ ἄνευ ἐπιτροπῆς
ἐπισκόπου.

ιδ'. Ἱερατικὸς κριῶν ἀπεχόμενος, γευσάμενος
μόνον, οὕτως ἀπεχέσθω· εἰ δὲ μηδὲ τῶν [f d. μετὰ]
ἀρέατος γεύοιτο λαχάνων, πεπαύσθω.

ιε. Ἐάν τι τῆς Ἐκκλησίας πρεσβύτεροι διερπά-
σειν, ἔστω ἀδίδια, καὶ μενέτω τῇ κρίσει τοῦ
ἐπισκόπου.

ισ'. Ὁ ἀλογευσάμενος πρὸ τῶν εἴκοσι χρόνων,
πεντεκαίδεκα ἔτεσιν ὑποπιπέτω· εἰ δὲ καὶ τὴν
ἡλικίαν ταύτην ὑπερβάς, καὶ γυναῖκα ἔχων περιπέ-
πτωκε, πέντε καὶ εἴκοσι ἔτεσιν ὑποπιπέτω· ὁ δὲ
καὶ γυναῖκα ἔχων, καὶ ὑπὲρ τὰ πενήκοντά τετάρτων
ἔτη, ἄχρι τῆς ἐξόδου ὑποπιπέτω.

ιζ'. Ὁ λεπρὸς ἀλογευσάμενος, ἢ καὶ λεπρωθεὶς,
τοῖς χειμαζομένοις συνεύχοιτο.

ιη'. Ὁ ἐπίσκοπος καταστάς, εἰ οὐ δέχεται παρὰ
τὴν παροικίαν εἰς ἣν ἐκλήθησεν ἀλλ' ἑτέροις ἐπισκό-
ποις ἐνοχλεῖ, ἀφοριζέσθω· εἰ δὲ τοῖς πρεσβυτέροις
ἐτέλοι [συναριθμεῖσθαι, συναριθμοῦτο [ἴσ. συναρι-
θμεῖσθω]]. Εἰ δὲ καὶ τοῖς ἐκατὶ ἐπισκόποις διαστασιάζ-
ει, ἀποθείσθω καὶ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου τιμῆς.

ιβ'. Ὁ ἐπαγγελιάμενος παρθενίαν, καὶ ἀδελτῶν,
τετραετίαν ἀφοριζέσθω· αἱ δὲ παρθένοι ὡς ἀδελφοὶς
τοῖς μὴ προσέτωσαν.

κ'. Ἡ μοιχαλὶς καὶ ὁ μοιχὸς ἐπαετίαν ἀφοριζέ-
σθωσαν.

κα'. Αἱ πόρνοι λαμβάνουσαι φθόρια, δεκαετίαν
ὑποπιπέτωσαν.

κβ'. Ὁ αὐθαριέτως ἀνδροφόνος, ἐν τῷ τέλει τοῦ
βίου τυγχανέτω.

κγ'. Ὁ ἀκούσιος φονευτὴς πενταετίαν ὑποπι-
πέτω.

κδ'. Ὁ καταμαντευόμενος, καὶ ὁ εἰσάγων τινὰ τοῖς
οἴκοις ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακείας, ἢ καθάρσει, πεν-
ταετίαν ὑποπιπέτω.

κε'. Ἐόρην τις μνηστευσάμενος, προσεφθάρη τῇ
ἀδελφῇ αὐτῆς, εἶτα τὴν μνηστὴν ἔλαβεν, πρώτη
ἀπήγγεστο· καὶ οἱ συνειδότες δεκαετίαν ὑποπιπέ-
τωσαν.

Τῆς ἐν Νεοκαισαρίᾳ συνόδου.

α'. Γάμος πρεσβύτερος, μετατιθεσθω. Ἐξωθείσθω
δὲ πορνέυσας, καὶ μοιχεύσας.

β'. Ἡ ἀδελφοῦς γημαμένη δισοῖς, διὰ βίου παντὸς
ἐξωθείσθω· εἰ δὲ κατὰ τὸν θάνατον ἀρνοῖτο τὸν γά-
μον, ἔξει μετανοίαν· εἰ δὲ τελευτήσῃ, τῷ μείναντι
κάκιστον.

γ'. Τῶν πολυγάμων ὁ χρόνος σφῆς, τὸ δὲ τῆς
μετανοίας σπουδαῖον αὐτὸν ὑποτέμνεται.

δ'. Αἱ πρὸ τῶν πορνικῶν ἔργων ἐπιθυμία εἰ ἐμ-
ποδίζονται, οὐκ ἀθεῖ ἐμποδίζονται.

12. Qui ante baptismum sacrificavit, post bap-
tisma insons habeatur.

13. Chorepiscopus non ordinat sine licentia
episcopi.

14. Sacerdos a carnibus abstinens, ubi tantum
gustaverit, sic abstineat : si vero neque olera
quæ cum carnibus sunt gustet, a fungendo munere
desistat.

15. Si quid ad Ecclesiam pertinens presbyteri
distraxerint, id invalidum sit, ac penes episcopi
iudicium maneat.

16. Qui contra rationem venere abusus fuerit
ante viginti annos, quindecim annis pœnitentiæ
subjiciatur : si vero hanc ætatem transgressus
uxoremque habens in hoc peccatum inciderit,
viginti quinque annis pœnitentiam agat : uxorem
autem habens, ac supra quinquaginta annos natus,
usque ad exitum vitæ.

17. Leprosus qui contra rationem versatus, aut
etiam lepra infectus fuerit, cum iis qui a dæmone
infestantur oret.

18. Episcopus constitutus, si ab Ecclesia ad
quam vocatus est non recipiatur, sed aliis episco-
pis negotium facessat, excommunicatur. Si autem
presbyteris annumerari velit, annumeretur. Si
vero ab episcopis qui ibi degunt dissideat, etiam
presbyteratus honore expellatur.

19. Qui virginitatem professus est, ac votum
irritum facit, quadriennio excommunicetur. Vir-
gines vero ne ad aliquos tanquam fratres accedant.

20. Adultera et adulter septem annos excom-
municentur.

21. Meretrices medicamenta onecandis fetibus
adhibentes, decem annos pœnitentiæ subjiciantur.

22. Voluntarius homicida in fine vitæ commu-
nionem consequatur.

23. Involuntarius homicida quinquennio pœni-
tentiæ subjiciatur.

24. Qui vaticiniis utitur, atque introducit ali-
quem in domos exquirendi veneficii aut lustratio-
nis gratia, quinquennio pœnitentiæ subjaceat.

25. Quidam puella desponsata, sorori ejus vi-
tium attulit, deinde sponsam accepit, prima sus-
pendio vitam finit : ii etiam qui facti conscii
sunt, decennio pœnitentiæ subjiciantur.

D

Synodi Neocæsartensis.

1. Presbyter qui uxorem duxerit, deponatur :
si vero scortatus fuerit aut mœchatus fuerit, ex-
pellatur.

2. Mulier quæ duobus fratribus nupserit, per
totam vitam expellatur : si vero morti proxima
nuptias repudiet, pœnitentiam consequetur : si
vero obierit, superstiti viro pessimum.

3. Eorum qui multa matrimonia contrahunt
tempus certum est : pœnitentiæ vero studium
illud præcidit.

4. Concupiscentiæ fornicationis opera præce-
dentes si impediuntur, non sine divino auxilio
impediuntur.

5. Qui dum fidei mysteriis instituitur peccat, A
audiat non peccans : si autem adhuc perseveret,
penitus ejiciatur.

6. Prægnans quodcumque vult baptizatur :
uniuscujusque enim voluntas judicatur.

7. Presbyter non debet interesse convivio ejus
qui secundas nuptias celebrat ; quomodo enim
ipsum venia dignum judicabit ?

8. Laicus cujus uxor adulterium comisit, non
ascribitur clerum ; et qui in clero versatur, si
post adulterium detinet ipsam, expellitur.

9. Si confessus fuerit presbyter se peccasse, ab
oblacione tantum absteat : quædam enim peccata
ordinationes remittunt. Si vero non confiteatur,
neque vincatur, ipse sui potestatem habet.

10. Diaconus etiam eodem crimine obstrictus, B
minister maneat.

11. Ne fiat presbyter nisi tricesimum annum
agens, etiamsi dignus sit, exemplum habens
Servatoris baptismum.

12. Propter morbum baptizatus ne fiat presby-
ter : nisi ob certamen quod postea subierit, atque
hominum raritatem.

13. Presbyter ruri degens in urbis templo non
offerat, nisi absit episcopus totusque presbytero-
rum cætus : si autem absint, et vocetur, offert : et
chorepiscopi ut comministri offerunt.

14. Septem diaconi secundum Acta apostolorum
etiam in magna urbe, septuaginta locum tenentes.

*Epitome canonum sanctorum Patrum Sar-
dicæ congregatorum.*

1. Episcopus ex majore civitate in minorem
transire non comperitur.

2. Qui igitur ex humili sede sublimiorem tran-
silit, tanquam arrogans et avarus compertus, per
totam vitam excommunicatur.

3. Episcopus in alterius episcopi urbem ne tran-
seat non invitatus : ac provincialis si aliquam litem
habeat, alienos episcopos ne evocet, præterquam
a Romano pontifice, si expedire judicaverit.

4. Episcopo deposito, si affirmet se defensionem
allaturum, non constituitur alius, nisi episcopus
Romæ definierit ; dispiciet enim depositionem
aut per nuntios, aut per litteras.

5. Silaicis petentibus episcopum, episcopi præ-
sentes sint, unus vero quidam absit, vocetur etiam
ille. Si vero vocatus neque scribere, neque acce-
dere voluerit, is qui peritur ordinetur.

6. Cum metropolitans constituitur, vicini etiam
episcopi accersendi sunt. In parva urbe et pago, cui
unus sufficit presbyter, episcopus non constituitur :
si vero populo frequentissima sit urbs, non in-
digna est episcopo.

8. Si pupillus et vidua, et qui tutore caret vi op-
primatur, iis suppetias feret episcopus. Verumtam-
en ne ejuemodi prætextu in aula imperatoris ver-

ε'. Ὁ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι ἁμαρτάνων, ἀκροάσθω
μὴ ἁμαρτάνων· εἰ δ' ἔτι ἐπιμένει, τέλειον ἀπωθεῖ-
σθω.

ζ'. Ἡ κυφοροῦσα ὅτε θέλει βαπτίζεται· ἐκάστου
γὰρ ἡ προαίρεσις κρίνεται.

η'. Οὐ γὰρ ἐστιᾶται πρεσβύτες ἐπὶ διγάμῳ· πῦρ γὰρ
αὐτὸν ἀξιώσει συγγνώμης ;

θ'. Λαϊκὸς οὐ ἡ γυνὴ μεμοίχευται, οὐ κληροῦται·
καὶ ὁ ἐν κλήρῳ, εἰ μετὰ τὴν μοιχείαν κατέχει αὐ-
τὴν, ἐκδιώκεται.

ι'. Ἐὰν ὁμολογήσῃ πρεσβύτερος ὅτι προήμαρτε,
μὴ προσφερέτω καὶ μόνον· τινὰ γὰρ τῶν ἁμαρτη-
μάτων αἱ χειροτονίαι ἀφαιρῶσιν. Εἰ δὲ μὴ ὁμολογήσῃ,
μήτ' ἐλέγχεται, αὐτὸς ἐχέτω τὴν ἐξουσίαν.

ια'. Καὶ διάκονος τῷ αὐτῷ συσχεθεὶς, ὑπηρέτης
μένεται.

ιβ'. Εἰ μὴ τριακονταετής μὴ γινέσθω πρεσβύτε-
ρος, κἂν ἦ ἀξιόλογος, ἔχων ὑπόδειγμα τὸ τοῦ Σωτή-
ρος φώτισμα.

ιγ'. Ὁ διὰ νόσον βαπτισθεὶς, μὴ γινέσθω πρεσβύ-
τερος, εἰ μὴ διὰ τὸν ἐξῆς ἀγῶνα, καὶ σπάνην [f. σπαν-
ίαν] ἀνθρώπων.

ιδ'. Ἐπιχώριος πρεσβύτερος εἰς ναὸν πόλεως οὐ
προσάγει, εἰ μὴ ἄπεισιν ὁ ἐπίσκοπος, καὶ τὸ πρε-
σβυτέριον ὄλον· ἐὰν δὲ ἀπῶσι, καὶ καλοῖτο, προσ-
άγει· καὶ οἱ χωρεπίσκοποι ὡς συλλειτουργοὶ προσ-
φέρουσι.

ιε'. Τῶν ἐβδομήκοντα τὸν τύπον [f. τόπον] ἐπὶ
διάκονοι κατὰ τὰς Πράξεις καὶ εἰς μεγάλην πόλιν
ἕστωσαν ὑπέχοντες.

Κ' Ἐπιτομή κανόνων τῶν ἐν Σαρδικῇ μακαρίων Πα-
τέρων.

α'. Ἀνεξερευνητός ἐπίσκοπος ἐκ μεζονος ἐπὶ
ἥτιονα πόλιν.

β'. Ὁ τοῖνον ἐκ ταπεινῆς ἐφ' ὑψηλοτέραν μεταπη-
δῶν, ὡς ἀλαζῶν καὶ πλεονέκτης ὑποβλεπόμενος, διὰ
βίου πικρὸς ἀκοινωνήτος.

γ'. Ἐπισκόπου εἰς πόλιν, ἄλλητος μὴ διαβαίνων
[ἴσ. διαβαινέτω] ἐπίσκοπος· καὶ ὁ ἐπαρχιώτης, εἰ
δὲ δικάζοιτο, ἄλλοτρίους ἐπισκόπους οὐκ ἐκκαίσει-
ται, ἢ περὶ τοῦ Ῥώμης, εἰ ἐπικρίνοι.

δ'. Ἐπισκόπου καθαιρεθέντος, καὶ διαβεβαιουμέ-
νου φέρειν ἀπολογία, εἰ μὴ ὁ Ῥώμης ὀρίζοι, οὐ
καθιδρύεται ἕτερος. Διασκοπήσει γὰρ τὴν καθάρει-
σιν ἢ ἀποστόλις ἢ γράμμασιν.

Ε' ε'. Εἰ τῶν λαϊκῶν ἐπιζητούντων ἐπίσκοπον, οἱ
ἐπίσκοποι παρουσιάσουσιν, εἰς δὲ τις ἐλλείποι, προσ-
καλείσθω κάκεινος· εἰ δὲ προσκαλούμενος οὔτε
γράφειν, οὔτ' ἐνδύμετ' ἐν βούλοιο, ὁ ζητούμενος χει-
ροτονείσθω.

Σ'. Μητροπολίτου καθισταμένου, καὶ οἱ πλησιόχω-
ροι μεταπέμπτου ἔσονται. Καὶ εἰς ὃ λέγειν [ἴσ. ὀλίγην]
πόλιν καὶ κώμην, ἢ καὶ εἰς αὐτάρκης πρεσβύ-
τερος, ἐπίσκοπος οὐ καθίσταται. Εἰ δὲ πολυκλήρω-
ποτάτη γένοιτο πόλις, οὐκ ἀνάξιον.

ζ'. Ὁρφανοῦ, καὶ χήρας, καὶ ἀπεριστάτου βιαζο-
μένων, εἰς βοήθειαν, κατανομήσει ἐπίσκοπος· ἀλλὰ
μὴ τῇ τοιαύτῃ προφάσει διατρέβῃ εἰς τὸ στρατῶσε-

δον· ἀλλὰ μάλλον διάκονος στέλλοιτο. Τοῖς εἰς τὴν Ἀ
ἐκκλησίαν προσφεύγουσι πικτὶ σθένει βοηθητέον.

τι'. Ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφὸν ἀποστέλλοντος, ὁ μη-
τροπολίτης τὸν ἀπόστολον ἰσχυετω· καὶ γράφει πρὸς
τοῦς ἐν οἷς ἡ ἀξίωσις ἐπισκόπου, τοῦ ἀποστόλου ἀν-
τιλαμβάνεσθαι.

θ.. Ἀγροτικὸς σχολαστικὸς, ἢ πλούσιος, εἰ μὴ τοῦς
ιερούς διέληθαι βαθμοῦς· ἐπίσκοπος οὐ καθίσταται· τὸ
δὲ τῶν βαθμῶν διάστημα οὐ λίαν ὀλιγοστον· δι' οὗ
τὸ δόκιμον τῆς πίστεως· καὶ καλοκάγαθίας αὐτοῦ
δοκιμάζοιτο. Ὁ γὰρ ἕτερος, νεόφυτος.

ι'. Ὁ προσκαλούμενος ἐπίσκοπον ἐξ ἐπισκόπου,
τοῦ προσκαλουμένου ἰδιώτου τυγχάνοντος, μὴ συνεχέ-
στερον δημηγοροῖ· μῶμος γὰρ τοῦ ἰδιώτου, καὶ
μνηστῆρα τῆς ἐπισκοπῆς ἐκείνου, καὶ ἀμφοτέρω οὐκ
ἀμώμητα. Ἀνάγκης διχὰ βρείας, δυσχερὲς τὸ ἐπι-
πλεῖστον τὸν ἐπίσκοπον τῆς οἰκείας ἐκκλησίας ἀπο-
λιμπάνεσθαι.

ια'. Ἐπίσκοπος κτήσεις κεκτημένος ὑπεροχίους,
εἰ μέλλει πύδταις ἰέναι, χρονιζέτω μὴ πλέον κυρια-
κῶν τριῶν διαστήματος. Ὅστις γὰρ ἡ οἰκία τοῦτον
πολιτὴ καταπλουτήσῃ, καὶ αὐτὸς ἄτυχος διαμέ-
νοιτο.

ιβ'. Ὁ τὸν ἀκοινωνήτων ἄλοθον κοινωνίας ἀξίωσιν,
μετὰ γῶσιν οὐκ ἀνεύθυνος.

ιγ'. Ὁ παρ' ὀξύχολου κατάκριτος ἐπικουρίας δεύ-
μενος, οὐκ ἀνάκουστος. Ἄχρι δὲ τῆς ἐπικουρίας
δηλαθῆ ἀκοινωνήτος.

ιδ'. Τὸν ἀλλότριον ὑπηρέτην, ἀλλότριος διχὰ τῆς
ἐκείνου γνώμης ἐμβαθμον καθιστὰς, καθίστησιν, ἀλλ'
ἀδύνατον.

ιε'. Ὁ ἐπὶ τῆς τῶν ἐπισκόπων βραδύτητος, ὄροι, καὶ
ἐπὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ἔχουσι δύναντα.

ισ'. Ἀδίκως ἐπίσκοπος ἐλκυόμενος, εἰ ἐπὶ τὴν
ἀλλοτρίαν διάγει, δεκτός, ἕως τὴν ὕβριν ἐπανασώ-
σοιτο.

ιζ'. Ἀδίκτος ὁ κληρικὸς ὁ μὴ τελῶν εἰς τὴν ἐκ-
κλησίαν ἐν ἧ κεκλήρωται. Εὐτυχιανὸς μέντοι καὶ
Μουσαῖος· ἐπίσκοπου κλήσιν οὐκ ἐκδικήσουσιν. Κοι-
νωνικὰς [ἴς. κοινωνίας] μέντοι κατὰ τοῦς λαϊκοῦς,
ἐν ἐθέλωσιν, ἐπιτεύζονται.

ιη'. Ὁ τὰ καλῶς καὶ θεαρέστως ἐνηνεγμένα τύφω
παρσαλεύσει· πειρώμενος, οὐκ ἐπίσκοπος· τεθεα-
μένος δὲ ἐπίσκοπος ἐπίσκοπον ἐρχόμενον ἐν στρατο-
πέδῳ, ἐμποδῶν μὴ γινέσθω, εἰ γνώσῃ κατὰ τι τῶν
προειρημένων ἐρχόμενον· εἰ δ' ἄλλως, προαγγελέτω
τὸ ἀκοινωνήτου.

Ἐπιτομή κανόνων τῶν ἐν Γάγγρα μακαρίων Πα-
τέρων.

α'. Τῷ ἀθετοῦντι τὸν νόμιμον γάμον, καὶ τῷ κα-
τακρίνοντι τὸν κρεοφαγούντα, διχὰ πικτοῦ καὶ εἰ-
δωλοθύτου, ἀνάθεμα.

β'. Τῷ πειθοντι δεῦλον ἀναχωρεῖν τοῦ δεσπότου,
θεοσεβείας προφάσει, καὶ τῷ διακρινομένῳ μετα-
λαμβάνειν ἀπὸ πρεσβυτέρων, ὑπογυαλίον ἀνάθεμα.

γ'. Ὁ τὸν θετον οἶκον εὐκαταφρόνητον ὀνομάξων,

setur, quin potius diaconus mittatur. His vero qui ad
ecclesiam confugiunt totis viribus succurrendum.

8. Si frater ad fratrem mittat, metropolitanus
nuntium litteris suis munit, scribatque ad eos,
quos episcopus rogat ut nuntium suscipiant.

9. Forensis scholasticus aut dives, nisi per sa-
cros orbines transierit, non creatur episcopus.
Graduum autem interstitium ne nimis breve sit,
quo major fidei morumque probitatis ejus pro-
batio haberi possit. Qui enim aliter constituitur,
neophytus est.

16. Episcopus ab episcopo accersitus, si is qui
accersit imperitus sit, ne nimis assidue concio-
netur: hoc enim imperito erit dedecori, illeque
episcopatum ambire videbitur, ac utraque repre-
hendenda. Sine gravi necessitate diutissime epi-
scopum a sua abesse ecclesia, indignum est.

11. Episcopus qui possessiones extra diocesis
suae limites habet, si eas sit invisurus, ne am-
plius quam tres Dominicas moretur. Sic enim
ipsius grex eo fruetur, ipseque fastus suspicione
carebit.

12. Qui excommunicatum ab alio communione
dignatur, re cognita non est insons.

13. Ab iracundo condemnatus si auxilio indi-
geat, audiendus est. Quousque vero auxilium
impetraverit, excommunicatus maneat.

14. Alienum ministrum si quis citra illius epi-
scopi consensum in aliquo gradu constituat, con-
stituit quidem, sed ordinatio invalida est.

15. Ea quae de longiori episcoporum mora de-
finita sunt, in presbyteris et diaconis vim habent.

16. Episcopus injuste expulsus, si in aliena ec-
clesia degat, suscipiendus est, donec propulsata
injuria pristino statui restitutus sit.

17. Clericus non degens in ecclesia in qua or-
dinatus est, non est recipiendus. Eutychianus
tamen et Musæus episcopi appellationem non
sibi vindicabunt: communionem vero cum laicis,
si voluerint consequentur.

18. Quisquis ea quae recte et ex divino praescripto
edita sunt, per arrogantiam labefactare conatur,
non est episcopus. Episcopus si viderit episcopum
ad aulam principis euntem, ne sit ei impedimento,
siquidem cognoverit eum ob aliquid eorum quae
praedicta sunt, proficisci. Si secus, excommuni-
cationem ei denuntiet.

*Epitome canonum sanctorum in Gangra
congregatorum.*

1. Improbanti legitimum matrimonium, et con-
demnanti carnes manducantem, absque suffocato
et idolytho, anathema.

2. Ei qui servo persuadet ut a domino recedat,
pietatis praetextu, atque ei qui dubitat communio-
nem a presbyteris matrimonio junctis accipere,
anathema.

3. Qui Dei domum contemptibilem esse dicit, et

qui privatim ecclesiasticos conventus habet, ac præter episcopi aut presbyteri sententiam Ecclesiæ munia obit, sit anathema.

4. Quisquis dat aut accipit fructum oblationes extra ecclesiam, ac præter sententiam episcopi aut presbyteri, anathema.

5. Qui non honestatis causa virginitatem colit, sed eo quod nuptias abominetur, aut etiam in eos qui matrimonio juncti sunt sese extollat, sit anathema.

6. Qui spernit eos qui ad agapas vocant, et qui vocatus cum his non communicat: item qui contemptui habet eos qui biros gestant: ac quæcunque mulieres virorum abutuntur vestimentis, quæque a viris separantur eo quod matrimonium fastidiant: item qui liberos relinquunt, ac non ad pietatem eos instruunt, nec non liberi qui a parentibus infidelibus discedunt, anathema.

7. Quæcunque mulieres comas tondent pietatem simulantes: et qui Dominica cibo abstinet, ac jejunia Ecclesiæ evertit: necnon quisquis conventus qui ad martyrum ædes fiunt despici, anathema.

Epitome canonum synodi Antiochenæ.

1. Qui legibus sancitam Paschæ traditionem mutare conatur, siquidem laicus sit ejiciatur: clericus vero ab Ecclesia arceatur.

2. Qui ecclesiam ingressus sacram Scripturam attente audit, deinde egressus despicit aversaturque communionem, ejiciendus est.

3. Qui cum excommunicato communicat, excommunicatus censetur: et qui orat cum iis qui cum Ecclesia non orant, reus est. Item qui suscipit eum qui Ecclesiæ conventibus non interest, culpa non caret.

4. Episcopus a synodo depositus, ac presbyter et diaconus ab episcopo gradu motus, si per contumaciam munus obeat, deploratæ spei est.

5. Omnis presbyter aut diaconus episcopum contemnens, et ab eo recedens, aliudque altare extruens, si ab episcopo bis terque accersitus in arrogantia persistat, deponatur, curationis spe destitutus.

6. Excommunicatum ab episcopo clericum aut laicum, si major synodus susceperit, aut eodemnaverit, acquiescere oportet sententiæ.

7. Peregrinus pacificas non afferens epistolas, non est suscipiendus.

8. Presbyter ruri degens ne canonicas det epistolas, nisi ad solum vicinum episcopum.

9. A metropolitani sententia pendere oportet episcopos, nihilque citra illius consilium instituere nisi ea sola quæ ad suam cujusque diocesis pertinent, ac viris reprehensioni non obnoxii manus imponere.

10. Exorcistas, lectores, subdiaconos, et cantores constituit chorepiscopus: non tamen presbyterum aut diaconum absque civitatis episcopo: qui autem

καὶ ὁ ἐκκλησιαζῶν ἰδίᾳ, καὶ παρὰ γνώμην ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου τὰ τῆς Ἐκκλησίας τελῶν, εἶη ἀνάθεμα.

δ'. Ὁ διδοὺς ἢ λαμβάνων καρποφορίας ἕξω τῆς ἐκκλησίας, καὶ παρὰ γνώμην ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου, ἀνάθεμα.

ε'. Ὁ μὴ διὰ τὸ καλὸν παρθευέων, ἀλλὰ διὰ τὸ τὸν γάμον βδελύσσεσθαι, ἢ κατεπαίρεσθαι τῶν γαμούντων, εἶη ἀνάθεμα.

ς'. Ὁ τοὺς καλοῦντας εἰς ὑγάπην ἀθετῶν, καὶ τούτων οὐ κοινωνῶν κεκλημένος· καὶ ὁ φαυλίζων τοὺς φοροῦντας τοὺς βίβρους· καὶ ὅσαι γυναικῶν [γυναίκες] ἀνδρῶν ὑποκρίνονται ἱματίοις, καὶ ὅσαι τῶν ἀνδρῶν διαζεύγνται, βδελυσσόμεναι τὸν γάμον, καὶ οἱ τὰ τέκνα καναλιμπάνοντες, καὶ οὐχὶ πρὸς θεοσέβειαν ὑπαλείφοντες, καὶ τέκνα ὡς [γρ. ὅσα] ἀπίστῳ ἀποσκιρτῶσι γονέων, ἀνάθεμα.]

ζ'. Ὅσαι γυναίκες τὰς κόμας τίλλουσι, θεοσέβειαν ὑποκρινόμεναι· καὶ ἡ τὴν Κυριακὴν ἀσιτῶν, καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς νηστείας ἐκτρέπων· καὶ ὁ τὰς μαρτύρων συνάξεις περιφρονῶν, ἀνάθεμα.

Τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου τῶν κανόνων ἐπιτομή.

α'. Ὁ τὴν ἔνθεσμον τοῦ Πάσχα παράδοσιν διαμετρεῖ πειρώμενος, λαϊκὸς μὲν τελῶν, ἔστω ἀπόβλητος· κληρικὸς δὲ, ἀνεκκλησιαστος.

β'. Ὁ εἰς ἐκκλησίαν εἰσιῶν, καὶ προσέχων τῇ ἱερᾷ Γραφῇ, εἶτα περιφρονῶν καὶ ἀξιώων [γρ. ἑξιώων], καὶ ἀποστρεφόμενος τὴν μετάληψιν, ἀπόβλητος.

γ'. Ὁ δὲ ἀκοινωνήτω κοινωνῶν, ἀκοινωνήτων· καὶ ὁ συνευχόμενος τοῖς μὴ τῇ ἐκκλησίᾳ προσευχομένοις [γρ. συνευχομένοις], ὑπεύθυνος· καὶ ὁ τὸν εἰς ἐκκλησίαν μὴ συναγόμενον ὑποδεχόμενος, οὐκ ἀνάτιος.

δ'. Ὁ ὑπὸ συνόδου καθηρημένος ἐπίσκοπος, καὶ ὁ ὑπὸ ἐπισκόπου πρεσβύτερος καὶ διάκονος, εἰ αὐθαδιάζόμενος λειτουργήσῃ, ἀνέλπιστος.

ε'. Πᾶς ὁ ἐπισκόπος καταφρονῶν, καὶ ἀφιστάμενος πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καὶ οἰκοδομῶν ἄλλο θύσιαστήριον, εἰ προσκαλουμένου δις καὶ τρίς τοὺς ἐπισκόπου ἐπιμένοι τῇ ἀπονοίᾳ, καθαιρούμενος ἔστω καὶ ἀθεράπευτος.

ς'. Τὸν ἀφορισθέντα παρ' ἐπισκόπου κληρικὸν ἢ λαϊκὸν, ἐὰν μείζων σύνοδος προδέξοιτο, ἢ κατακρίνοιτο, στέργειν χρεῶν τῆ ἀπόφασιν.

ζ'. Ὁ ξένος εἰρηνικὸς οὐ προσύγων, ἀπροσεκτος,

η'. Ὁ ἐπὶ χώρας πρεσβύτερος μὴ διδῶτω κανονικὰς ἐπιστολάς, ἢ πρὸς μόνον ἐπίσκοπον γέιτον.

θ'. Τοῦ μητροπολίτου τῆς γνώμης ἀναρᾶσθαι τοὺς ἐπισκόπους, καὶ μὴ τι τῆς αὐτοῦ προνοίας οἰκονομεῖν δίχα, ἢ μόνα τὰ τῆ ἰδίᾳ ἐνορίᾳ προσπίπτοντα. Καὶ χειροθεσίας ἀνεπιπλήητοις ἀνδράσιν ἐπιτελεῖν.

ι'. Ἐπορκιστὰς, καὶ ἀναγνώστας, καὶ ὑποδιακόνους, καὶ ψάλτας καθίστησι χωρεπίσκοπος, οὐ μέντοι πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἀνεῖ τοῦ κατὰ τὴν

πόλιν ἐπισκόπου · ὁ δὲ τοῦτο τολμῶν ὑπερβίνειν, εἴη καθρημένος · καὶ ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος ποιεῖ χωρεπίσκοπον.

ιζ'. Ὁ προσιὼν αὐτομάτως τῷ βασιλεὶ ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, καὶ οὐχὶ κελευστὸς πρὸς τοῦ τῆς χώρας μητροπολίτου, μετὰ τῆς κοινωνίας ἐκπιπέτω καὶ τῆς ἀξίας.

ιβ'. Ὁ καθρημένος εἰ ἐνοχλοῖ τῷ βασιλεὶ, αἰτείτω σύνοδον μεῖζονα, καὶ τὸ ἐκαίθεν δόξαν στοιχεῖται. Εἰ δὲ καὶ αὐθις ἀποδυσπετοῖη, ἔστω ἀνέλπιστος.

ιγ'. Εἰ μηδενὸς ἀξιούντος, ἐπίσκοπος εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν ἀπέη, καὶ χειροτονίῃ, καὶ διοικήσῃ πράγματα · αὐτὰ τε ἄκυρα μένει, καὶ ἐκεῖνος καθαιρεθῆσεται.

ιδ'. Εἰ ἐπισκόπου κρινομένου, οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοποι διαφέρουσιν, μετακλητέον ἀπὸ τῶν πέλας ἐτέρους, εἰς ἀναμφίβολον ἀμφισβήτησιν.

ιε'. Ἐπισκόπου δικαζομένου, εἰ πᾶς ἐπαρχιώτης ἐπίσκοπος ἀδιάφωνος κρίνοιτο, παλινδικίῃ οὐ γίνεται.

ισ'. Ὁ δόξα συνόδου τελείας, καὶ αὐτοῦ τοῦ μητροπολίτου ἐπὶ σχολάζουσιν ἐκκλησίαν ἐπιτηδῶν, καὶ ἢ σχολάζων ἀπόδητος.

ις'. Ἀκοινώνητος ὁ δεξιόμενος χειροτονίαν, καὶ ταύτης ἐπισκίπτων, ἕως μεταγνοῦς καταδέξοιτο.

ιη'. Μεταγέτω τῆς τιμῆς ἐπίσκοπος ὁ χειροτονηθεὶς, καὶ μὴ δεχόμενος πρὸς τῆς πόλεως · καὶ λειτουργεῖται μόνον, ἀναμένων ὅ τι ἂν ἢ τῆς ἐπαρχίας ἀποκαίνοιτο σύνοδος.

ιθ'. Εἰ μὴ σύνοδος εἴη, καὶ ὁ μητροπολίτης μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος. Εἰ δὲ διὰ τι δυσχερὲς μὴ συνέγοντο ἅπαντες, τῶς οἱ πλείους ἢ γράμμασιν ἐποινοῦσιν σύμφηφοι. Εἰ δ' οὕτω τοῦ πράγματος τελουμένου φιλονεικοῦντινες, ἢ τῶν πλεόνων ψῆφος ἐνισχυέτω.

κ'. Ἐπίσκοπος καὶ ὑπολαβῶν [ἴσ. ὑπὸ λαῶν] βιζζόμενος, καὶ ὑπὸ ἐπισκόπων ἀναγκαζόμενος μὴ μεθιστάσθω εἰς παροικίαν ἐτέραν.

κα'. Ἐπιχειροτονεῖν τινὰς ἐπίσκοπος ἐκ πόλεως εἰς πόλιν μὴ ἐπιτέτω, ἀλλ' ἢ γνώμη τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως. Εἰ δ' οὖν, ἀδέξιος ἢ χειροτονία, καὶ ἐκεῖνος ὑπόδικος.

κβ'. Μὴ μεθιστῆν ἕτερον ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ ἐπίσκοπον ὁ ἐπίσκοπος · ἐκεῖνου δὲ κοιμηθέντος, μετὰ συνόδου τῶν ἐχόντων τὴν ἐξουσίαν, ὁ ἀξίος προβεβλήσθω.

κγ'. Παντὶ τῷ κλήρῳ τὰ τῆς ἐκκλησίας θέμις διαγινώσκουσι, ἵνα τοῦ ἐπισκόπου τελευτῶντος, τὰ οἰκεία τῆς ἐκκλησίας διαφυλάττηται · τὰ δὲ τοῦ ἐπισκόπου κατὰ τὴν ἐκείνου διοικήσῃ διατάξιν.

κδ'. Κύριος ὁ ἐπίσκοπος τῶν τῆς ἐκκλησίας ἔστω πραγμάτων · εἰ δὲ μὴ ἱκανοῖτο, τοῖς ἱκανοῦσιν αὐτῶν, τὰ δὲ πράγματα καὶ τοὺς πόρους μεταβαλλοῖ τῆς ἐκκλησίας, μὴ μετὰ γνώμης τοῦ κλήρου, εἰσπραττεῖσθω δίκαια πρὸς τῆς συνόδου. Εἰ δὲ καὶ τὰ πένησιν ὀφειλόμενα εἰς ἐξυτὸν σφετερίζεται, καὶ οὕτω τῇ συνόδῳ λόγον ἀποδίδέτω.

A hoc audeat, deponatur. Urbis episcopus facit chorepiscopus.

11. Si episcopus, aut presbyter sponte ac sine provinciae metropolitani jussu imperatorem adierit, communione ac dignitate excidat.

12. Depositus si molestiam imperatoris auribus exhibeat, synodum majorem petat, illiusque decreto stet. Quod si rursus indignetur, pristinae dignitatis recuperandae nulla ei spes esse potest.

13. Si nemine rogante episcopus in aliam provinciam se conferat, ordinatque ac res administret : ipsa irrita manent, atque ille deponetur.

14. Si accusato episcopo provinciae episcopi inter se discrepent, alii sunt e vicinis locis advocandi ad controversiam certo dirimendam.

15. Accusato episcopo, si omnium provinciae episcoporum sententiae concordēs sint, redintegratio actionis non datur.

16. Qui citra integram synodum, atque ipsum metropolitanum in vacantem ecclesiam invadit, quamvis ipse munere vacet, ejiciendus est.

17. Qui suscepto ordine ab eo resilit, excommunicatur, quousque poenitentia ductus munus suscipiat.

18. Episcopus ordinatus honore fruatur, licet a civitate non recipiatur, tantumque munus obeat exspectans quidquid provinciae synodus pronuntiaverit.

19. Absque synodo et metropolitano ne fiat episcopus. Si autem propter aliquam difficultatem non convenerint omnes, interim plures vel litteris assentiantur. Si vero re ita peracta contendat aliqui, plurium suffragium valeat.

20. Episcopus, nisi vi a populis illata et ab episcopis cogatur, in aliam parochiam ne transeat.

21. Episcopus ex urbe in urbem ad ordinandos aliquos ne abeat, praeterquam de urbis episcopi sententia. Sin vero, invalida est ordinatio, ipseque judicio obnoxius.

22. Episcopus in exitu vitae constitutus alium pro se episcopum ne constituat : postquam autem ille obdormierit, cum eorum qui potestatem habent conventu, dignus creetur.

23. Toti clero res ecclesiae cognoscere licet, ut decedente episcopo, ecclesiae quae sua sunt conserventur ; quae vero sunt episcopi, juxta illius dispositionem administrentur.

24. Episcopus rerum ad ecclesiam pertinentium potestatem habeat : si autem non sit contentus iis quae sufficiunt, res vero ac redditus ecclesiae in alienos usus transferat, absque cleri consilio, synodi judicium subeat. Si vero ea etiam quae pauperibus debentur, sibi ipsi vindicet, ita etiam synodo rationem reddat.

Epitome canonum synodi Laodicenæ.

1. Bigamus si non occulte matrimonium inierit, ubi paululum pœnas subierit, insons habeatur.

2. Qui variis delictis obstricti sunt, si iis agnitis confiteantur, ac pro eorum ratione pœnitentiam agant, facile recipiuntur.

3. Recens illuminatus, sacris ordinibus non est idoneus.

4. Sacerdos fenora non accipit.

5. Ordinationes coram audientibus tantum non fiunt.

6. Hæreticis sacra ædes inaccessa.

7. Novatiani et Quartodecimani, nisi cæteras hæreses suamque abjurent, non sunt suscipiendi : post tamen abjurationem uncti, communicent.

8. Phryges pœnitentiam agentes denuo baptizandi sunt, licet apud illos in clerum cooptati sint.

9. Qui in cœmeteriis et martyriis hæreticorum orat, excommunicatus est.

10. Viduæ seniores in ecclesia ne baptizantur.

11. Cum hæretico affinitatem ne contrahas.

12. Qui fide ac vitæ ratione probatissimus atque eruditissimus est, idoneus est qui in episcopum elibatur.

13. A sæcularibus electus, non est ordinandus episcopus.

14. Sancta ad aliam parœciam mitti, indignum.

15. Nullus in ambonem ascendit, exceptis iis qui de codice legunt.

16. Evangelia atque apostoli legantur Sabbatis. C

17. In conventibus lectiones psalmos intersecant.

18. Horis Nonis ac Vesperis eadem preces peragantur.

19. Post catechumenorum orationem pœnitentium preces offerantur, postea vero fidelium : ac post pacem oblatio fiat, solis sacerdotibus pro suggestu sedentibus.

20. Diaconus nisi jussus sedeat.

21. Vasa minister ne tangat, neque enim orarium induitur.

22. Cantor et lector non ferunt orarium.

23. Omnis clericus cauponam ingredi non debet. D

24. Panem et calicem minister non dat.

25. Non exorcissat, nisi qui ab episcopo ad hoc munus provectus est.

26. Ab altari clericus partes non offert.

27. Accubitus et Agapæ in ecclesiis non fiunt.

28. Christianus ne sabbatizet, sed prima hoc est Dominica die ferietur.

29. Cum mulieribus lavari nefas.

30. Accipiendi sunt, non dandi hæreticis in matrimonium liberi.

31. Hæreticorum benedictiones maledictiones sunt censendæ.

A Ἐπιτομὴ κανόνων τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου.

α'. Ὁ μὴ λάθρα γαμήτας δίγamos, ὀλίγα τοὺς ἐπιτιμίοις σχολάσας, ἀνεύθυνος.

β'. Οἱ διαφόροις ἀγνοήμασιν ἐαλωκότες, εἰ ἐπιγνόντες ὁμολογοῦντο, ἀναλόγως μετανόθεν, εὐπρόσδεκτοι.

γ'. Ὁ νεοφώτιστος, ἀνιεράτετος.

δ'. Τόκους ἱερατικὸς [f. d. ο'] λαμβάνει.

ε'. Αἱ χειροτονίαι ἐπ' ἀκρωμένους οὐ γίνονται.

ς'. Αἱρετικὸς τὸ ἱερὸν ἀνεπίδατον.

ζ'. Νουατιανοὶ καὶ Τεσσαρεσκιδεκατίται, εἰ μὴ τὰς τε ἄλλας αἱρέσεις ἀναθεματίζουσιν, καὶ τὴν οἰκίαν, ἀπρόσδεκτοι. Μετὰ μέντοι τὸ ἀνάθεμα χρισόμενοι, κοινωνεῖτωσαν.

η'. Φρύγας μεταμέλους ἀναπαύσεισθαι, εἰ καὶ παρ' ἐκεῖνοις κεκλήρωται.

θ'. Ὁ κοιμητηρίοις καὶ μαρτυρίοις αἱρετικῶν ἐπευχόμενος, ἀκοινωνήτος.

ι'. Πρεσβύτειδες ἐν ἐκκλησίᾳ μὴ βαπτίζεσθωσαν.

ια'. Αἱρετικῶ μὴ συνάλλασσε.

ιβ'. Ὁ πίστει καὶ πολιτείᾳ εὐδοκιμώτατος καὶ λογιώτατος, ἐπιτίθειοις εἰς ἐπίσκοπον.

ιγ'. Ἀνεπίλεκτος ὁ κοσμικοῖς ἐκλεγόμενος.

ιδ'. Διαπεμπέσθαι τὰ ἅγια εἰς παροικίαν, ἀνάξιον.

ιε'. Εἰ μὴ ἀπὸ διφθέρας, οὐδεὶς ἀμβωνίζεται.

ις'. Εὐαγγέλια καὶ ἀπόστολοι ἀνγχινωσκέσθωσαν τοὺς Σάββασιν.

ιζ'. Ἐν ταῖς συνάξεσιν αἱ ἀναγνώσεις τοὺς ψαλμοὺς περικοπέτωσαν.

ιη'. Ἐνάτιας, ἑσπέρας αἱ αὐταὶ εὐχαὶ ἐπιτελεῖσθωσαν.

ιδ'. Μετὰ τὴν τῶν κατηχομένων εὐχὴν, τῶν ἐν μετανόᾳ προσάγεσθαι, καὶ μετὰ τοῦτο τὴν τῶν πιστῶν · καὶ μετὰ εἰρήνην, τὴν ἀναφορὰν γίνεσθαι, βηματίζόντων μόνων τῶν ἱερέων.

κ'. Ἀκέλευστος μὴ καθεζέσθω διάκονος.

κα'. Σκευῶν ὑπηρέτης μὴ ἄπτοιτο · οὐ γὰρ ὠράριον ἀμφιέννυται.

κβ'. Ψάλτης καὶ ἀνγκύστης οὐ φοροῦσιν ὠράριον.

κγ'. Ἄπας κληρικὸς ἀναπήλευτος.

κδ'. Ἄρτον καὶ ποτήριον ὁ ὑπηρέτης οὐ δίδωσιν.

κε'. Οὐκ ἐφορεῖται ὁ μὴ παρ' ἐπισκόπου ἀγόμενος.

κς'. Ἀπὸ ἐστίας κληρικὸς μερίδας οὐκ ἄγεται.

κζ'. Ἀκούδιτα καὶ ἀγάπαι ἐπ' ἐκκλησίας οὐ γίνονται.

κη'. Οὐ σάββατίζει Χριστιανὸς, ἀλλὰ σχολάσει τῇ α' ἡμέρᾳ, ἥγουν τῇ Κυριακῇ.

κθ'. Γυναίξιν τῶν ἀθεμίτων συλλοῦσασθαι κωλύειν.

λ'. Λαμβάνειν οὐ δίδοναι τοὺς αἱρετικοῖς εἰς συναφειαν τέκνα.

λα'. Ἄλογισαι αἱ τῶν αἱρετικῶν εὐλογίαι.

16. Ὁ ψευδομάρτυρος αἱρετικούς τιμῶν, εἴη τὸ ἀνάθεμα.

17. Ὁ παρατυφῶν, καὶ ὀνομάζων ἀγγέλου, ἰδωλολατρίας πλησίον.

18. Οὐκ ἔσται μάγος, ἢ ἐπκοιδός, ἢ μαθητικός [ἢ μαθηματικός], ἢ ἀστρολόγος, ἢ περιάπτης, ὁ ἱερατικῶν ἐπαγγελλόμενος.

19. Οὐ συνκορτάσεις, οὐδὲ δεξιωθείς Ἑβραῖος καὶ Ἰθνησιν.

20. Ὁ καλούμενος ἐπὶ σύνοδον, καὶ ἀθετῶν, εἰ μὴ ἐνόημαλος, αἴτιος.

21. Ἀκαυόνιστος κληρικὸς, ἢ ἀνεπίτακτος, οὐ πρόβισιν.

22. Ἐπιτρέψεται τὰς θύρας ἀρεῖς οὐ προσεύχεται.

23. Γυναιξὶ τὸ ἱλαστήριον ἄβατον.

24. Ἐπίκοι τὴν πίστιν τῇ πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος ὁ βαπτίζομενος.

25. Καὶ ἐν νόσῳ, μετὰ βραχύ.

26. Τῇ Τεσσαρακοστῇ μὴ προσάγειν, μηδὲ διαλύειν καθέλου, μηδὲ μνείας μαρτύρων τελεῖν, εἰ μὴ Κυριακῆς τε καὶ Σάββατον.

27. Οὐ τελεῖται τῇ Τεσσαρακοστῇ γάμος, οὐδὲ γενεθλίον.

28. Βαλλεῖν [ἢ Αὐλλεῖν] ἐν γάμοις, ἢ ὄρχεσθαι, ἀνόμιον.

29. Τὸν μέντοι ἱερατικὸν καὶ πρὸ τῆς θυμέλης ἀκίρχεισθαι.

30. Ἐράνους οὔτε κληρικὸς, οὔτε λαϊκὸς ἐκτελέσεται.

31. Πρεσβύτερος ἐπὶ βήματος πρὸ τοῦ ἐπισκόπου οὐκ εἴσισιν, οὐδὲ κάθηται.

32. Εἰς κόμην, ἢ χῶραν ἐπίσκοπον [ἢ ἐπίσκοπος] οὐ καθίσταται· εἰ δὲ τις κατέστη, μήτι διοικεῖτω τοῦ ἐπισκόπου ὄχι τῆς πόλεως.

33. Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος εἰς οἶκον μὴ προσπαγγίτω προσφοράν.

34. Ἰδιωτικὰ βιβλία ναοῖς οὐκ ἀναγινώσκονται.

Ἐπιτομὴ κανόνων τῆς ἐν Καρθαγίνῃ συνόδου.

α'. Εἰ καθέλωσιν ἐπίσκοπον ἐπίσκοποι, ἐν τῶν Ῥώμης Ἐγγλητῶν ἐπάγοντο τούτων [leg. sic, ἔκκλητων ἐπάγοντο, τούτων εὐάκουστον] τοῦ Ῥώμης γράφοντος ἢ ἐπιτάκτοντος.

β'. Ἐπεὶ μὴ εὐρηται τὰ εἰς Νίκαιαν πεπραγμένα, ἕως δὲ Ῥώμης τῷ Κωνσταντίνῳ ἢ Ἀλεξάνδρῳ [ἢ Ἀλεξανδρίῳ] γράψαι, καὶ λάθοι ἐκεῖθεν αὐτὰ, καὶ ἡμῶν ἐμφανίσει.

γ'. Πρεσβύτερος καὶ διάκονος ἀφωρισμένος ἄδειαν ἔχει τὸς ἁμόροις ἐγκαλεῖν [ἢ ἐκκαλεῖν]. Εἰ μέντοι φέρειν ἀνεξικακῶς ὁ ἀφορίσας, τὸ κυρωθησόμενον ἰσοφειλεται.

δ'. Τὰ ἐπιτεράκοντα τοῖς κατὰ Νίκαιαν ἄπειν, ἱερτικα.

ε'. Οὐδὲν τῆς Τριάδος διάφορον ἢ γινώσκεται, ἢ ὠδύσεται, κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ βεβαίωσιν.

ς'. Ἐπίσκοπος, καὶ πρεσβύτερος, καὶ διάκονος

PATROL. GR. CXIV.

32. Qui falsos hæreticorum martyres honorat, anathema.

33. Qui alienos ab ecclesia conventus agit, angelorumque nomina invocat, idololatriæ proximus est.

34. Qui sacerdotium profitetur, non erit magus aut incantator, aut mathematicus, aut astrologus, aut ex eorum numero qui amuleta collo appendunt.

35. Festa non celebrabis, neque societatem inibi cum Hebræis et gentilibus.

36. Qui vocatur ad synodum et spernit, nisi infirmus sit, culpa non vacat.

37. Clericus sine commendatitiis litteris, aut injussus nusquam profisciscitur.

38. Minister non debet ostiis relictis orare.

39. Mulieribus altare inaccessum.

40. Baptizatus dicat fidem quinta feria hebdomadæ.

41. Et qui in morbo constitutus est paulo post.

42. Quadragesima non oportet offerre, neque jejunium omnino dissolvere, neque memorias martyrum celebrare, nisi Dominicis et Sabbatis.

43. Quadragesima non celebrantur nuptiæ, neque natalitia.

44. Tibia canere in nuptiis, aut saltare indignum.

45. At vero sacris deservienti ante thymelicorum ingressum abeundum est.

46. Convivia ex collatis symbolis neque clericus, neque laicus celebrabit.

47. Presbyter in suggestum ante episcopum ne ingrediatur, neque sedeat.

48. In vicis aut pagis episcopus non constituitur: si quis vero constitutus sit, nihil quidquam administret sine urbis episcopo.

49. Episcopus aut presbyter in privatis ædibus ne offerat.

50. Libri a privatis compositi in templis non leguntur.

Epitome canonum concilii Carthaginensis.

1. Si episcopum episcopi deposuerint, si episcopum Romanum ad quem appellatum est accerserit, hic benigne audiendus, rescribente præsertim aut jubente pontifice Romano.

2. Quandoquidem non inventa sunt acta concilii Nicæni, dignetur episcopus Romanus scribere ad episcopum Constantinopolitanum vel Alexandrinum, eaque inde accipiat, nobisque repræsentet.

3. Presbyter et diaconus segregatus, libertatem habet ad vicinos appellandi. Enimvero qui segregatus fuit tenetur æquo animo ferre quod confirmatum fuerit.

4. Quæ a concilio Nicæno omnibus permissa sunt, ea immutabilia sunt.

5. Nihil quod a Trinitate discrepat, vel cognoscitur vel docetur, secundum Nicæni concilii constitutionem.

6. Episcopus, presbyter et diaconus castus sit et

continens, et ab uxore absteineat, ut postulata impetrent.

7. In quibus laicus corrigitur, in his multo magis clericus prædamnatur.

8. Presbyter a proprio episcopo condemnatus, facultatem habebit ad vicinos episcopos appellandi; sin autem appellaverit, sacrificia tamen offerat Deo schisma faciens et inflatus, anathema sit.

9. Episcopum e gradu suo dejectum, si non sit perfecta synodus, interea duodecim observant episcopi, et presbyterum sex, et diaconum tres.

10. Primate jubente, et tres episcopi constituent episcopum: qui autem propriæ confessioni aut subscriptioni adversatur, suomet iudicio ignominia notabitur.

11. Propter inopiam quæ est in Tripoli, unus episcopus ad legationem sufficit.

12. Episcopus aut clericus causâ criminali ei instituta, si relicta Ecclesia ad iudicia publica recurrat et absolvatur, proprium amittit gradum: si vero et in civili negotio vincit, si hoc sequatur, proprium etiam amittet gradum.

13. Si gratia aut odio iudices ecclesiastici iudicasse convinci nequeant, qui appellavit non defenditur.

14. Si partes elegerint iudices, ab his non abscedant.

15. Sacerdos non sit curator.

16. Lector pubes factus, aut continentiam, aut conjugium profiteatur.

17. Qui ad diaconum ante xxv annos proventus est, non est diaconus.

18. Lector non salutabit populum.

19. Placita conciliorum auribus ejus qui ordinandus est, inculcabuntur.

20. Defuncti corpori Eucharistia non datur: non enim comedit aut bibit.

21. Per ignorantiam presbyter non baptizat mortuum.

22. Episcopus qui accusatur et in iudiciûm adducitur, habeat duorum mensium spatium, siquidem altera pars alicujus moræ auxilio indigeat. Postea autem si non occurrerit a communione privatur; si vero præsentem accusatore, accusatus aufugiat, à communione privabitur.

23. Accusator qui calumniatur, accusator non est.

24. Clericorum filii cum hæreticis matrimonio non junguntur.

25. Qui res sacras tractant, ab uxoribus secundum propria statuta absteineant.

26. Res Ecclesiæ vendi non debent; si vero reditus non habeat, sententia episcoporum venduntur. Si autem necessitas non ferat ut consulatur, vendens vicinos episcopos vocabit. Si vero hoc ita non faciat, Deo et concilio reus teneatur.

27. Presbyter convictus et pœnitens ut promovendus non rebaptizatur, neque ut laicus iterum ordinatur.

Α ἄγνός ἔστω καὶ ἐγκρατῆς, καὶ γυναικὸς ἀπεχόμενος, ἵνα τῶν αἰτουμένων ἐπιτυγχάνοιεν.

ζ'. Ἐν οἷς ὁ λαϊκὸς εὐθύνεται, τούτοις ὁ κληρικὸς περισσότερον.

η'. Πρεσβύτερος παρ' ἐπισκόπου καταγινωσκόμενος, τοῖς πλησίον ἐπισκόποις ἐγκαλεῖται [γρ. ἐκκαλεῖται] ἐαθῆσεται· εἰ δὲ μὴ, ἀγίασμα τῷ Θεῷ προσάγοι, σχίζων καὶ πεφουσιωμένος, ἔστω ἀνάθεμα.

θ'. Ἐπίσκοπον ἐκβληθέντα, ἐὰν μὴ τελεία σύνδος, τῶς καὶ δώδεκα ἐπιτηροῦσιν ἐπίσκοποι, καὶ πρεσβύτερον ἕξ, καὶ διάκονον τρεῖς.

ι'. Τοῦ πρωτεύοντος ἐπιτάττοντος, καὶ τρεῖς ἐπίσκοποι καθιστώσιν ἐπίσκοπον· ὁ δὲ τῆς οἰκίας δημολογίας ἢ ὑπογραφῆς ἐναντίας, οἴκοθεν ἕξοι τὸ αἷμον.

ια'. Διὰ τὴν εἰς Τρίπολιν ἔνδειαν, καὶ εἰς ἐπίσκοπος εἰς τοποτηρησίαν ἐπάρκει.

ιβ'. Ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς ἐκκλησιαστικοῦ κεινημένου πράγματος, εἰ τὴν ἐκκλησίαν ἀφείκ, τοῖς δημοσίοις προσδράμοι, καὶ δικαιοῦμενος, τὸν ἴδιον ἀπολίσει βαθμὸν· εἰ ὑπὲρέξει δὲ καὶ ἐπὶ πολιτικοῦ κεφαλαίου, εἰ τούτῳ στοιχεῖ, τὸν ἴδιον ἀπολίσει βαθμὸν.

ιγ'. Δικαστὰς ἐκκλησιαστικὸς, εἰ μὴ ἐλέγχοντο κατὰ προσπάθειαν ἢ ἀντιπάθειαν προδεδιμηκότες, ἐγκλητος [f. ἐκκλητος] γινόμενος, οὐκ ἀμύνεται.

ιδ'. Ἐὰν τὰ μέρη ἐπιλέξωνται δικαστὰς, τούτων μὴ ἀφιστάσθωσαν.

ιε'. Ὁ ἱερεὺς κουργάτω οὐ γίνεται.

ισ'. Ὁ ἔνηθος ἀναγνώστης ἢ ἐγκράτειαν, ἢ συζυγίαν ὁμολογεῖτω.

ιζ'. Ὁ πρὸ τῶν κα' χρόνων διάκονος, οὐ διάκονος.

ιη'. Ἀναγνώστης οὐ προσκυνήσει τὸν δῆμον.

ιβ'. Τὰ ταῖς συνόδοις δόξαντα ὁ χειροτονηθὸς ἔνυθεται.

κ'. Τῷ τελευτήσαντος σώματι εὐχαριστία οὐ δίδεται· οὐ γὰρ ἐσθίει ἢ πίνει.

κα'. Ἀγνοία πρεσβύτερος οὐ βαπτίζει τὸν τελευτήσαντα.

κβ'. Κατηγορούμενος ἐπίσκοπος, καὶ ἀγόμενος, ἐχέτω μηνῶν δύο ἔνδοσιν· εἰπερ ἐτέρωθεν ἐστὶ τῆς βραδυτῆτος βοήθεια. Ἐξῆς δὲ τὸ ἀκοινωνήτων ἔχει μὴ ὑπαντήσας· ἐὰν δὲ παρουσιάζοντος τοῦ κατηγορουμένου ὁ κατηγορούμενος ἀποφεύγῃ, ἕξει τὸ ἀκοινωνήτων.

κγ'. Διαβαλλόμενος κατηγορὸς, οὐ κατηγορὸς.

κδ'. Αἰρετικοῖς τέκνα κληρικῶν οὐ συνάπτεται.

κε'. Οἱ τὰ ἱερὰ χειριζόμενοι, καὶ ἀπὸ τῶν συμβίων κατὰ τοὺς ἰδίους ὄρους ἐγκρατευσθῶσαν.

κς'. Ἄπρατα τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα. Εἰ δὲ μὴ πρόσοδον ἔχη, γνώμη τῶν ἐπισκόπων πιπράσεται. Εἰ δὲ ἀνάγκη οὐκ ὑπομένη τὸ βουλευσασθαι, τοὺς γέιτονας ἢ πιπράσκων καλίεσται. Εἰ δ' οὐκ οὕτως, Θεῷ καὶ τῇ συνόδῳ ὑπεύθυνος.

κζ'. Πρεσβύτερος ἐλεγχόμενος, καὶ μεταγινώσκων ὡς προκόψων, οὐκ ἀναβαπτίζεται, οὐδὲ ὡς λαϊκὸς αἵματι κεχειροτόνηται.

κη'. Ὁ ἀκοινώνητος κοινωνήσας, συμπαιδείας αὐ- Α
τοκατάκριτος.

κθ'. Κατήγορος ἐάν ὁδοῦ μήκος προβάλληται, καὶ
ἔγγιστα προσκομίσει τοὺς μάρτυρας.

λ'. Ὁ πρὸς μάλζονα τιμὴν ἐγκαλούμενος [γρ. ἐκ-
καλ.] καὶ ἀπειθῶν, καὶ τὴν ἣν ἔχει προσαπολιέ-
σεται.

λα'. Ὁ μετὰ τὸ προκόψαι ἀγρὸν ἐξωνούμενος,
οὐδὲν ἔχων, ἴσως τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦτον προσάγων, εἰ
μὴ ἐκ διαδοχῆς συγγενείας, ἢ καθαρᾶς φιλιτιμίας
τοῦτο περιλήλυθε. Πρεσβύτερος ἐκκλησιαστικὸν πρᾶ-
γμα, τοῦ ἐπισκόπου χωρὶς, οὐ πιπράσκει· οὐδὲ γωρῶν
ἐπίσκοπος, συνόδου μὴ ἐπιγινωσκούσης.

λβ'. Οὐ χειροτονεῖται ὁ μὴ τοὺς εἰς τὸν οἶκον
ἐκτεντας ὀρθοδόξους ποιήσας.

λγ'. Ἄρτος καὶ οἶνος δεῖται κεκραμένος προσ- Β
αγέσθω, καὶ μόνον.

λδ'. Κληρικοί, γὰρ ἐγκρατευόμενοι, χήρις ἢ
παρθένους μὴ προσιέωσαν, εἰ μὴ ἐπισκόπων καὶ
πρεσβυτέρων ἐπιταγῇ· καὶ οὕτω μὴ μόνοι, ἀλλ' ἢ
μεθ' ὧν ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι βαίνου-
σιν.

λε'. Εἰ μὴ ἀπὸ νηστικῶν ἄγια οὐ προσάγεται.

λς'. Ἐλληνικός ἐπ' ἐκκλησίας ἀσυμποσίετος.

λζ'. Ἐὰν παρθέναν τοῦ πατρὸς ἀφισταμένη,
ταῖς τιμαιοσύναις τῶν ἑνωτικῶν παρατίθεται.

λη'. Σκηνικός ἐπιστρέφων δεκτός ἐστὶν εἰς μετά-
νοιαν.

λθ'. Ἀναδραπέσεις καὶ ἀναχειροτονήσεις, καὶ
μετακινήσεις ἐπισκόπων οὐ γίνονται.

μ'. Κρεσκάνιος τοῦ ἰδίου λαοῦ ἀποστάς, τῇ Του- C
θικήν ἐκκλησίαν ἐπέβη. Καὶ ἐπεὶ ἐκκλησιαστικῶς
καταγγελλόμενος οὐ μεθίσταται, ἀρχοντικῶς κεκω-
λίσθη.

μα'. Ὁ τοῖς ἰδίοις ὄχλοις ἀρκεῖσθαι δοκῶν, καὶ
τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καταφρονῶν, καὶ τῶν ἰδίων
ἐρχοντικῶς στερηθήσεται.

μβ'. Τὸν Ἐπιγονάτου [ἴσ. Ἐπιγόνου.] ἀναγνώστην
Ἰουλιανὸς χειροτονήσας διάκονος [γρ. διάκονον], εἰ
μὴ τῇ πρὶν αὐτὸν αὐθεντικῇ παραστίσει, τὸ κατὰ-
κρμα τῆς μενοτονίας καταπλουτήσει.

μγ'. Διάκονος, οὐδὲ γράμματος [γρ. γραμματεὺς] ἐν
τῇ χώρῃ τῶν Ἄφρων διὰ σπάνιν εὐρίσκειται· πόσον
εἰ ἀνώτερος;

μδ'. Διὰ τὴν ἔνκειαν, οἱ τοῖς Δονατισταῖς νήπιοι
βαπτισθέντες, εἰ μεταμελημένοι [f. μεταμελούμε-
νοι], καὶ ἀναθέμει τὴν αἴρεσιν παραπέμποντες, εἰ C
ἄλλως ἐπάξιοι εἶεν, χειροτονεῖσθωσαν.

με'. Τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν εἰδώλων, τέλεον
ἀφαιρέσθωσαν,

μς'. Θέατρα Κυριακῆς καὶ ἑορταῖς οὐ συν-
ἔχεται.

μη'. Τὰ ἐκ τῆς ἐθνικῆς ἐθάρδος τελούμενα εἶτι συμ-
πίσια, παραιρέσθωσαν.

μθ'. Οἱ ὑπὸ τῶν Δονατιστῶν χειροτονημένοι,
εἰ καὶ τῇ πείρασιν συνόδου μεταμελούμενοι ἀποκέ-
ληνται· ἀλλ' ἐπεὶ τὸ σωθῆναι πάντας καλὸν, διορ-
θίμηναι προσεχέσθωσαν.

μδ'. Εἰ μάρτυρες [ἔπει] ὑπὲρ τῶν ἁλλοδαπῶν οὐχ

28. Excommunicatus qui communicaverit, ipse
in se condemnationis sententiam tulit.

29. Si accusator itineris longitudinem objiciat,
et proximo loco testes producat.

30. Qui ad majorem honorem evocatur, et non
obtemperat, etiam ipso quem habet honore pri-
vabitur.

31. Qui post promotionem nihil habens agrum
emerit, Ecclesiae conferat qui illum acquirit, nisi
successione cognationis, vel pura liberalitate ei
obvenerit. Presbyter rem quæ ad Ecclesiam perti-
net sine episcopo non vendit, neque prædium
episcopus, nisi synodus id exploratum habuerit.

32. Non ordinatur nisi qui omnes domesticos
orthodoxos fecerit.

33. Panis et vinum aqua mistum offeratur,
idque solum.

34. Clerici et continentes ad viduas vel virgi-
nes non accedant, nisi ex jussu episcoporum et
presbyterorum, et sic non soli, sed vel cum iis
quos episcopus vel presbyteri secum ducunt.

35. Sancta nisi a jejuniis non offeruntur.

36. Clericus in ecclesia non convivetur.

37. Quæ a patre propter virginitatem seces-
serit, gravioribus feminis commendetur.

38. Scenicus sese convertens ad pœnitentiam
recipiendus est.

39. Rebaptizationes, et reordinationes, et tran-
slationes episcoporum non fiunt.

40. Cresconius plebe sua derelicta Tubiensem
invasit Ecclesiam; et quia ecclesiastice monitus
non mutatus est, auctoritate judiciaria ab ea pro-
hibetur.

41. Qui sibimet putat plebes suas sufficere,
fraternam dilectionem contempta, etiam propriis pu-
blica carebit auctoritate.

42. Epigonati lectorem cum Julianus diaconum
ordinaverit, nisi eum, priusquam ad id auctori-
tate judiciaria cogatur, representet, pœnas suæ
contumaciæ augebit.

43. Diaconus, etiam non litteratus in Africa ob
raritatem non invenitur, quanto minus superioris
gradus ministri.

44. Propter necessitatem, parvuli qui apud
Donatistas baptizati sunt, si pœnitentiam egerint,
et illam hæresim anathematizaverint, et alias
digni inveniantur, ordinentur.

45. Idolorum reliquiæ penitus aboleantur.

46. Theatra Dominicis aut festis diebus non
frequententur.

47. Quæ ex gentili consuetudine adhuc cele-
brantur convivia, tollantur.

48. Qui a Donatistis ordinati sunt, etiamsi pœ-
nitentes a concilio transmarino exclusi sint, reci-
pantur, si se corrigant: cum bonum sit omnes
salvari.

49. Si testes non inveniantur qui parvus alie-

nigenas baptizatos esse testentur, nec ipsi se A
baptisma accepisse meminerint, baptizentur.

58. Ut episcopus non turbetur, adsint defensores.

51. Clericus crimine convictus si adesse suæ causæ velle dicat, intra annum causam defendat : postea vero non admittatur.

52. Qui aliquem de alieno monasterio suscipit, et ad clericatum promovet, vel suo monasterio præficit, erit a communione alienus.

53. Episcopus qui hæreticos vel ethnicos scribit hæredes, anathema sit.

54. Altaria quæ in agris aut vineis exstructa sunt in quibus reliquiæ alicujus martyris non sunt repositæ, nisi populi tumultus fiat, evertuntur.

55. Similiter et quæcunque per insomnia vanaque revelationes eriguntur male cohærentes statuæ, et simulacra omnia.

56. Non antepones iis qui te præcedunt te ipsum : sed sequeris. Qui autem priores contemnit, contemnendus ipse est.

57. Qui intra Africam ordinatus est, afferat litteras manu propria scriptas illius qui manum imposuit.

58. Imperatores qui in pietate nati sunt, et in fide enutriti, Ecclesiis opem ferre debent, cum B. Paulo indigente militum manus factiosorum conspirationem dissolvit ¹.

59. Hæreticus nec legandi potens nec legati capax est, et indignus qui reliquendi vel capiendi consuetudine fruatur : qui autem se convertit, dignus.

60. Executores dantur propter ecclesiasticas difficultates.

61. Et defensores qui potestatem defendendi habeant.

62. Qui ex Donatistis convertuntur, et postulant proprios episcopos qui conversi sunt, non sunt repellendi : hoc vero defuncto nec alterum susceperint, si ad aliam confugerint maneat.

63. Quæ conjugia dissolvunt, nisi reconciliantur, sic permaneant : quod si id contempserint ad poenitentiam adigantur.

64. Cui publicum ab imperatore iudicium petit, non est episcopus.

65. Qui primum hominem dicit, etiam sine peccato fuisse moriturum propter naturæ necessitatem, anathema sit.

66. Qui dicit infantes qui recens nati baptizantur, nihil ex Adami peccato trahere quod baptismo expurgetur, execrandus est. Per unum enim et mors et peccatum in universo mundo ².

67. Qui docet Dei gratiam remissionem solam peccatorum jam commissorum continere, non vero etiam ad auxilium contra futura dari, bis execrandus est.

εὐρίσκονται νηπίων ὅτι βεβάπτειται, οὐδὲ αὐτὰ ἐπιμέμνηται, βαπτίζεσθωσαν.

ν'. Ἴνα μὴ ὁ ἐπίσκοπος παρενοχλῆται, ἔστωσαν ἔκδικοι.

να'. Ἐλεγγόμενος κληρικὸς ἐπ' ἐγκλήματι, ἐὰν ἐπαγωνίσασθαι λέγοι, ἐντὸς ἐνιαυτοῦ ἀγωνίζοιτο. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἔστω ἀπρόσδεκτος.

νβ'. Ὁ ἐξ ἀλλοτρίας τινὰ μονῆς προσδεχόμενος, καὶ ἐνάγων τὴν προσκλήρωσιν, ἢ τῆς οἰκείας μονῆς ἡγεμονίαν, ἔξει τὸ ἀκοινωνήτων.

νγ'. Ἐπίσκοπος αἰρετικῶς ἢ Ἑλλήνας κληρονομους γράφων, ἔστω ἀνάθεμα.

νδ'. Θυσιαστήρια ἐν ἀγροῖς ἢ ἀμπελώσει συνιστάμενα, ἐν οἷς οὐ λείψανον κεῖται μάρτυρος, εἰ μὴ δημόσιος θόρυβος γίνεται, καταστρέφεται.

νε'. Καὶ δι' ἐνυπίων καὶ ἀποκαλύψεων συνίσταται ματαίων, ἀσύστατα, ξάνα ὑπαντα, καὶ εἴδωλα.

νς'. Οὐ προτιμήσεις τὸν πρὸς οὐ [τῶν πρὸ σου] σεαυτὸν, ἀλλ' ἐπακολουθήσεις. Ὁ δὲ περιφροῶν τοὺς προτέρους, εὐκαταφρόνητος.

νζ'. Ὁ εἰς τὴν Ἀφρικὴν χειροτονημένος, ἐπιφερέτω τοῦ ἐπιτεθεικότος χεῖρα γραφὴν ἰδιόχειρον.

νη'. Οἱ γεννηθέντες δὲ εὐσεβεῖα, καὶ πίστει διατραφέντες βασιλεῖς, χεῖρα παρέχουν τῆς Ἐκκλησίας ὀφειλοῦσιν· ἐπὶ καὶ Παύλου δεομένου, στρατιωτικὴ χεῖρ τὴν τῶν ἀτάκτων διέλυσε σύμπνοιαν.

νθ'. Αἰρετικὸς ἀλεγάτευτος, καὶ καταλιμπάνειν, καὶ λαμβάνειν συνήθειαν ἀνάξιος· ὁ δὲ μεταστρέφων, ἐπάξιος.

ξ'. Ἐκβίβασται δίδονται διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς δυσχερείας.

ξα'. Καὶ ἔκδικοι τὴν κυρίαν τῆς ἐκδικήσεως ἔχοντες.

ξβ'. Οἱ ἀπὸ τῶν Δονατιστῶν μεταστρέφοντες, καὶ τοὺς ἰδίους αἰτούμενοι ἐπισκόπους μεταστρέψαντας, ἀπαραίτητοι· τούτου δὲ τελευτήσαντος, οἱ μὴ δεχόμενοι ἕτερον, εἰ ἐπ' ἄλλον ἐπίσκοπον καταφεύγουσι, μένοισιν.

ξγ'. Αἱ τεμνόμενα συζύγια, εἰ μὴ καταλλέττοιτο, διαμενέτωσαν οὕτως· εἰ δὲ μὴ, πρὸς μέτανοιαν ἀναγκάζονται.

ξδ'. Δημοσίαν κρίσιν ὁ παρὰ βασιλέως αἰτῶν, οὐκ ἐπίσκοπος.

ξε'. Τὸν πρωτόπλαστον ὁ λέγων καὶ δίχρα ἁμαρτίας τεθνήξεσθαι δι' ἀνάγκην τῆς φύσεως, ἔστω ἀνάθεμα.

ξς'. Ὁ τὰ νεογνὰ καὶ βαπτίζόμενα λέγων μηδὲν ἔλκειν ἐκ τῆς τοῦ Ἀδάμ ἁμαρτίας τὸ καθαιρούμενον, ἐπάρατος· διὰ γὰρ τοῦ ἐνὸς καὶ ὁ θάνατος, καὶ ἡ ἁμαρτία πηγὸς ἁμωσιῶν.

ξζ'. Ὁ δοξάζων τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν μόνην ἄφῃσιν τῶν πλημμελημάτων ὑπέχειν, ἀλλὰ μὴ καὶ τῶν μελλόντων βοήθειαν, δις ἐπάρατος.

¹ Act. xxiii, 12. ² Rom. v, 12.

ζη'. Ὁ κηρύσσων ὅτι δίχρα τῆς χάριτος δυσχερῆ- A
στερῶς μὲν, ἀλλ' οὖν ἐκπληροῦμεν τὰς ἐντολάς,
ἐπάρατος· Χωροὶ γὰρ ἡμοῦ, ὁ Κύριος εἶπεν, οὐ δύ-
νασθε ποιῆσαι οὐδέν.

ζθ'. Ὁ τοῦ Θεολόγου θεολογοῦντος, ὅτι ἐὰν εἴ-
πωμεν ὅτι ἁμαρτία ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν, ἐαυτοὺς
ἐκπαύμεν, παρερμηνεύοντες ὅτι οὐκ ἀληθῶς, ἀλλὰ
ταπεινοφρόνως εἶρηκε τοῦτο, ἀνάθεμα.

ο'. Ὁ παροφράζων τὸ, Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα
ἡμῶν, τὰ τῶν πολλῶν λέγειν [ἴσ. λέγων], καὶ οὐχ
ἔκιστον καὶ τὰ οἰκετα, ἀνάθεμα· μετὰ πολλῶν καὶ
τὸν Δανιὴλ λέγοντα βλέπων. Ἐξομολογοῦμεν τὰς
ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ.

σα'. Οἱ μεταστρέψαντες ἀπὸ τοῦ Δονάτου διέλωσι
τὰς διοικήσεις, καὶ ὁ μὲν παλαιότερος ἐπιμερίζοι, ὁ
δὲ νέος ἐκλέγοιτο. B

σβ'. Τόπον μεταστρέφων ἐπὶ τὴν ὀρθόδοξον, καὶ
τοῦτον ἐπὶ τριετίαν κατέχων, ἔστω ἀνέγκλητος· καὶ
ὁ μεταστρέφων ἐπίσκοπος ἀπὸ Δονάτου, εἰ ἐντὸς
τριετίας ἀφ' οὗ ἐπίστρεψεν ἐνάγοιτο, ἐναγέτω.

σγ'. Κριτὴς ἐπιζητηθεὶς ἐκ τῶν δύο μερῶν, ἀπα-
ράφρατος.

σδ'. Περιφρονῶν ἐπίσκοπος τὴν ὑπὲρ τῶν αἰρετι-
κῶν ἐπιμέλειαν καὶ ὑπομιμησκόμενος, εἰ ἐπὶ τῆς
ἰδέας διέγει ἐπὶ ἕξ μῆνας, ἀνεύθυνος. Ἐπιμένων
δὲ καὶ μετὰ τοῦτο τῇ βραθυμίᾳ, ἔξοι τὸ ἀκοινώ-
νητον.

σε'. Πρεσβύτερος καὶ διάκονος ἐπιμεμφόμενος τῷ
ἐπισκόπῳ ἐγκαλεῖται [γρ. ἐκκαλεῖται] γείτοσιν ἐπι-
σκόποις, καὶ μὴ διαπεράτω τὸ πέλαιος. C

ςζ'. Ἐπὶ πολὺ μὴ δυνάμενων περιμένειν τῶν εἰς
τὴν οὐνοδὸν ἐπισκόπων ἐλληλυθῶτων, ἀνὰ τρεῖς ἐξ
ἐκείστων ἐπαρχίας ἐπιλεγῶσιν.

ςη'. Οὐ μαρτυρεῖ ἢ ἀφωρισμένος.

ση'. Καὶ ὁ δοῦλος.

σθ'. Καὶ ὁ ἀπελεύθερος, καὶ ὁ προκατηγορηθεὶς
ἐπὶ τι τῶν οὐ προσδεχομένων τῷ δημοσίῳ, καὶ ὁ
μῆμος.

ςθ'. Καὶ ὁ Ἕλληνας, καὶ ὁ αἰρετικὸς, καὶ ὁ Ἰου-
δαῖος.

σα'. Καὶ ὁ κατηγορήσας πολλὰ, καὶ ἐλέγξας οὐ-
δέν· καὶ ὁ μὴ ἐνικυτῶν ἰδ'.

σβ'. Ὁ κατήγορος ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου μάρτυρας οὐ D
καθίστησιν.

σγ'. Λέγων ὁ ἐπίσκοπος ὅτι τὸ ἔγκλημα κατὰ
μόνας ὁ πέλας μοι ὠμολόγησεν, εἰ ὁ πέλας ἀρνεῖται,
οὐκ εὐπιστος.

σδ'. Τὸν μὴ ἐλεγχθέντα κοινωνίας στερήσας ἐπί-
σκοπος, στερῶτω καὶ αὐτὸς τῆς ἐτέρων ἡμοίως.

Ἐπιτομὴ κανόνων τοῦ ἁγίου Βασιλείου.

α'. Αἰρετικὸς, ὁ κατὰ τὴν πίστιν ἀλλότριος· ὁ δὲ
κατὰ τι ἰδίσιμον ζήτημα, σχισματικὸς. Οἱ δὲ σὺν-
ήγοντες ἀνυπότακτοι τούτους ἐκείνους, παρασυν-

68. Qui prædicat, absque gratia difficilium qui-
dem nos, attamen adimplere mandata, maledic-
tus est : dixit enim Dominus : *Sine me nihil 3*
potestis facere.

69. Qui Theologo divinitus dicente: *Quod si di-*
camus quod peccatum in nobis non est, nos ipsos se-
ducimus 4, perperam interpretatur quod non vere,
sed præ humilitate hoc dixerit, anathema sit.

70. Qui exponit illud, et dimitte nobis debita
nostra, quæ multorum sunt dicere, non quæ sin-
gulorum et propria, anathema sit : cum Danie-
lem cum multis dicentem videat : *Confitemur*
peccata nostra, et peccata populi 5.

71. Qui conversi sunt ex parte Donati dividant
dioceses, senior dividat, junior vero eligat.

72. Si quis locum aliquem ad fidem orthodoxam
converterit, eumque per triennium retinuerit, sit
sine culpa. Similiter et episcopus conversus a par-
te Donati, si intra triennium ex quo conversus
est repetat, jure agat.

73. Judex ab ambabus partibus expetitus, recu-
sari non potest.

74. Episcopus quam de hæreticis curam debet
suscipere negligens, atque admonitus, si in sua
diocesi degat usque ad sex menses crimine caret.
Quod si postea in desidia persistat, excommuni-
cabitur.

75. Presbyter et diaconus qui de episcopo suo
queruntur, ad vicinos episcopos appellent et mare
non trajiciant.

76. Episcopi qui ad concilium venerunt, cum
ibi diu permanere non possunt, ternos de singulis
provinciis eligant.

77. A communione segregatus non fert testi-
monium.

78. Nec servus.

79. Nec libertus, nec ante accusatus aliquo
eorum criminum ob quæ a publico arceatur judi-
cio. Nec histrio.

80. Nec ethnicus, nec hæreticus, nec Judæus.

81. Nec qui multa objecerit crimina, et nihil
probaverit, nec qui natus non fuerit annorum
quatuordecim.

82. Accusator e domo sua testes non producit.

83. Episcopo qui dicit, quod vicinus mihi soli
crimen suum confessus est, et vicinus negat, non
facile fides adhibetur.

84. Episcopus qui privavit communione non
convictum crimine, similiter et ipse aliorum
communione privetur.

Sancti Basilii epistola prima.

1. Hæreticus est, qui a fide alienus : qui vero
circa aliquam levem quæstionem errat, schisma-
ticus. Inobedientes vero qui hos congregant, ab

3 Joan. xv, 5. 4 Joan. i, 8. 5 Dan. ix, 9.

Ecclesiæ conventu arcendi sunt. Hæretici baptisma rejiciendum : schismatici vero atque ab Ecclesia alieni, recipiendum. Paracletum Pepusiani Montanum vocant. Unde et qui in ipsam baptizantur, non censentur baptizati. Catharorum, Hydroparastarum, atque Encratitarum baptisma, quamvis non recipiendum, propter Spiritus sancti apud eos defectum, tamen dispensationis gratia recipiatur.

2. Quæ de industria fetum corrumpit, quando-cunque corruerit, homicidio tenetur.

3. Diaconus qui fornicatus fuerit, in laicorum locum relegatur, communionem ne prohibeatur.

4. Unum aut duos annos excommunicatur bigamus, tres vero et quatuor trigamus, atque etiam quinque juxta consuetudinem quæ hactenus invaluit.

5. Hæreticus in fine vitæ pœnitens, discretionem adhibita suscipiendus.

6. Canonicus si matrimonio junctus sit, disjungitur.

7. Masculorum animaliumque corruptores atque homicidæ, et venefici, ac idololatræ juxta antiquam formam suscipiendi.

8. Homicida est qui uxorem iratus securi percusserit.

9. Involuntarius homicida est, qui lapide in canem misso, hominem assecutus est, et qui loro ac vimine corripit. Qui vero in rixa fuste aut manu lethale vulnus infixit atque interfecerit, ad voluntarium prope accedit.

10. Qui gladio aut aliquo ejusmodi instrumento usus fuerit prorsus voluntarius est homicida. Idem latro, hostis, et qui propter aliam causam venenum dederit atque interfecerit, voluntarius.

11. Necnon etiam quæ abortivos fetus dant et accipiunt.

12. Juxta Domini sermonem, vir et mulier fornicationis causa separati pariter condemnantur : consuetudo vero adulterum et fornicatorem a conjugibus non disjungit. Si qua autem mulier dimisso ab uxore viro juncta fuerit, non est adultera ; culpa enim in eam quæ sine ratione dimisit rejicienda est ; aut quæ etiam adultera est, si cum alio jungatur : dimissus vero, venia dignus est. Qui vero, relicta uxore ad aliam se confert, inæchus ipse est, atque ipsam mœchari facit, ea etiam cum qua consuetudinem habet.

13. Non coges eum, qui se non ordinatum esse juraverit.

14. Involuntarius homicida decennio pœnitentiæ subjacebit.

15. Bigamus non est in clerum recipiendus.

16. Pietatis hostis triennio pœnitentiæ subjiciatur.

Ejusdem epistola II.

1. Presbyter Bianor cum juraverit ac pœnitentiam egerit, propter illius juramenti levitatem, suscipiendus.

2. Virgines post professionem lapsas exacto anno Patres recipiebant. Quoniam autem validior

ἀγῶγοι. τὸ ἐξ αἱρετικοῦ βάπτισμα, ἄδεκτον ἢ δεκτὸν τοῦ σχιστοῦ, καὶ παραπυργώγου. Παράκλητον οἱ Πεπουζηνοὶ τὸν Μοντανὸν ὀνομάζουσιν. Ὅθεν καὶ εἰς αὐτὸν ἀβάπτιστοι βαπτίζονται. Τὸ τῶν Καθαρῶν, καὶ Ἰεροπαρστατῶν, καὶ Ἐγκρατιτῶν βάπτισμα, εἰ καὶ ἄδεκτον, διὰ τὸ ἐπιληψαί [ἴσ. ἐπιληψαί] τούτοις τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' οὖν οἰκονομίας χάριν ἔστω δεκτὸν.

β'. Ἡ κατ' ἐπιτήδευσιν φθοίρασα, ὅτε ἂν φθεῖρη, φονεύτρια.

γ'. Διάκονος πορνέυσας, εἰς τὸν τῶν λαικῶν μεταστάς τόπον, ἔστω τῆς κοινωνίας ἀκώλυτος.

δ'. Εἰς χρόνον ἢ δύο ἀφορίζεται δίγαμος ἢ τρεῖς δὲ καὶ τέσσαρας ὁ τρίγαμος, καὶ πάντες, κατὰ τὴν ἄρτι συνθήειαν.

ε'. Αἱρετικὸς πρὸς τῷ τέλει μετανοῶν δεκτικὸς μετ' ἐπικρίσεως

ς'. Ὁ κανονικὸς εἴπου καὶ ζεύγνυται, διαζεύγνυται.

ζ'. Ἀρβυροφθόρους, καὶ φονεῖς, καὶ φαρμακοὺς, καὶ εἰδωλολάτραις, κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον εἰστέθειται.

η'. Φονεὺς, ὁ κατὰ τῆς γυναικὸς διὰ θυμοῦ ἀζήνη χρησάμενος.

θ'. Ἀκούσιος φονεὺς ὁ λίθον ἔφεις ἐπὶ κύνα, καὶ ἀνθρώπου τυγῶν, καὶ ὁ παιδεύων ἑμάντι, καὶ λύγῃ ἢ δὲ ἐν μάχῃ ζύλιφ ἢ χειρὶ δοὺς ἐπὶ τὰ κάρια, καὶ ἀνελῶν, ἄγγι τοῦ ἑκουσίου.

ι'. Ὁ ζῆφι χρησάμενος, ἢ τοιούτῃ τινί, πάντως ἑκούσιος ἢ καὶ ὁ ληστής, καὶ ὁ πολέμιος, καὶ ὁ δι' ἄλλην αἰτίαν ἐπιδοῦς φάρμακον, εἰ ἀνελεῖ, ἑκούσιος.

ια'. Καὶ εἰ τὰ ἐμβλωθρίδια καὶ διδοῦσαι, καὶ λαμβάνουσαι.

ιβ'. Κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, ἴσως καταδικάζεται καὶ ἄνηρ, καὶ γυνή, διὰ πορνείας ἀποζευγνύμενοι. Ἡ δὲ συνθήεια, τὸν μοιχὸν, καὶ τὸν πόρνον οὐ διαζεύγνυσι τῶν συμβίων. Εἰ δὲ τις ἀφέτω ἀνδρὶ συζευχθεῖν, οὐκ ἐνι τυγῶν μοιχαλῆς ἢ τὸ γὰρ αἴτιον ἐπὶ τὴν ἀλόγως ἀφήσασαν ἢ καὶ μοιχαλῆς, εἰ πρὸς ἕτερον ζεύγνυται ἢ ὁ δὲ ἀφθεῖς συγγνωστός. Ὁ δὲ τὴν γυναικα καταλιπὼν, καὶ ἐπ' ἄλλην ἰὼν, καὶ αὐτὸς, καὶ αὐτὴν μεμοιχεύσθαι ποιεῖ, καὶ ἡ αὐτῷ συνοικουσα γυνή.

ιδ'. Οὐκ ἀναγκάσεις τὸν μὴ χειροτονηθῆναι ὁμόσαντα.

ιε'. Ὁ ἀκούσιος φονευτὴς δεκαετῶν ὑποκρίπτεται.

ισ'. Ὁ δίγαμος, καὶ ἀκλήρωτος.

ις'. Ὁ πολεμιστὴς τῇ εὐσεβείᾳ, τριετῶν ὑποκρίπτεται.

Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολῆ β'.

α'. Ὁ πρεσβύτερος Βιάνωρ ὁμόσας καὶ μεταμελούμενος, διὰ τὴν εὐκολίαν ἐκείνου τοῦ ὄρκου, δεκτός.

β'. Μετ' ἐναυτὸν τὰς μετὰ τὴν ἰμολογίαν ἐκπιπούτας παρθένους οἱ Πατέρες εἰδέχοντο. διὰ δὲ τὸ

πρακτικότεραν γενέσθαι τὴν Ἐκκλησίαν, μιχαλίδα ἂν
τὴν παρθενίαν ὁμολογήσασαν ὀνομάζομεν πρακτι-
κωτέραν, καὶ μοιχὸν τὸν τοιαύτην κατέχοντα. Ὁμο-
λογεῖ παρθενίαν ἢ περὶ τὰ ἐπτακαίδεκα ἔτη, καὶ
ἀνακρινομένη, καὶ παρμόνωσ ἐκλιπαροῦσα.

γ'. Καὶ ὁ ἀποτασσόμενος ἐρωτάσθω, καὶ ἐναργῶς
ἠμολογήτω, ἵνα μετατιθέμενος ἐπιτιμᾶται.

δ'. Εἰς ἀρεσιν οὐσα παρθένος, εἴτα μεταγνοῦσα,
καὶ λαμβάνουσα, εὐθύνεται.

ε'. Ἐνδρα πεπικνευκότα ἢ ἰδίᾳ παραλήφεται.
Μιανθεῖσαν δὲ γυναῖκα ὁ ἀνὴρ ἀποπέμψεται· πόρ-
νος γάρ, οὗ μοιχός, ὁ εἰς ἐλευθέραν ἐκπεσὼν ὑπο-
γύναιος.

ς'. Ὁ μνηστευθεὶσαν ἀρπάξων, ἀποκαταστήσει
ἐπὶ μνηστευσαμένην· εἰ δὲ ἀμνήστευτον, τοῖς οἰκείοις
ἐγκαταστήσει, καὶ αὐτὰ τὴν ἐκείνων γνώμην προθή-
σεται· τα συνοικίσεια, εἴγε βούλοιντο. Ὁ δὲ, τὸ τῆς
κερναίας ἐπιτίμιον, εἴσεται.

ζ'. Ἀδελφὸν ἀδελφὴν γυναῖκα ἔχειν ἀδόνατον.

η'. Εἰ γήμη διακονουμένη χήρα, παροῖται. Ὁ
δὲ χηρεῖσαν, γήμας μόνον, τὸ τῶν διγάμων ἐπιτίμιον
γνοῖται. Ἢ δὲ μεθ' ἐξήκοντα ἔτη λαμβάνουσά χήρα,
ἀκοινωνήσας, ἕως ἀπὸ τῆς ἀκαθαρσίας ἀποστῆ. Εἰ
δὲ τις πρὸ τῶν ἐξήκοντα χρόνων ἐγκαταλεξήται,
ἐκείνης τὸ ἐγγλημα ἄφεται.

θ'. Ὅς ἔχει προέφθειρε, συγχωρούμενος ἔχειν,
τὸ ἐπιτίμιον γνώσεται.

ι'. Εἰ ὁ συζυγεὶς ἀνὰ κορνεῖαν διαζεύγνυται,
βέλτιον· εἰ δὲ ἀδιασπαστῶς συνῆκεται, συγχωρεῖσθω
δογόμενος ἐπιτίμιον.

ια'. Ἀθέσιμω περιπαρεῖς γάμψ ἐν ἀγνοίᾳ πρε-
σβύτερος, μόνης ἀπολαύτω [γρ. ἀπολοβέτω] τῆς
προεδρίας, τῆς ἐνεργείας στερούμενος.

ιβ'. Ὁ κρεῶν ὕειων ἀποχρῶν ἐπευξάμενος, γε-
λαῖος. Δεκτικός δὲ, εἰ μεταλήψοιτο.

ιγ'. Εἰ ἀπηγόρευται τὸ ὀμνῶειν, τὸ ἐπὶ κακῶ
μαλλον· ὅστε μὴ μόνον εὐ ἔργον κωλύσεις, ἀλλὰ καὶ
αὐτὸν τὴν δυ ἀπερευγεται ὄρκον.

ιδ'. Τὴν πρὸς θάνατον ἡμαρτήσας πληρικόδ· μετὰ
ταῦ λαοῦ κοινωνεῖ· οὐ γὰρ δις τὸ ἐν ἐκδεδίχεται.

ιε'. Ἢ κησασα καθ' ὁδὸν, καὶ ἀμβλήσασα, φο-
νεύτρια.

ισ'. Ἀδημοσιεύτους μὲν τὰς μοιχευθείσας καὶ
ἐλεγχόμενας ἐγνώκαμεν· ἀκοινωνήτους δὲ ἱστῶμεν,
ἕως τὸ ἐπιτίμιον ἀποπληρώσωσιν.

ις'. Ἐάν ἀλόγως ἀνεχώρησεν ἢ γυνή, αὐτὴ μὲν
οὐκ ἀνεύθυνος, ὁ δὲ ὑπομείνας, ἀνεύθυνος.

ιη'. Αἱ στρατιωτίδες, αἰ διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν
ἐπ' ἀνεῖν ἄλλοις ζευγνύμεναι, συγγνωστότεροι τῶν
ἄλλων, αἰ διὰ τὰς ἀποδημίας οὐ περιμένουσιν.

ιθ'. Ὁ τὴν ἀλλοτριὰν ἀφείς, καὶ λαμβάνων ἐλευ-

facta est Ecclesia, eam quæ virginitatem professa
lapsa est, adulteram vocamus et qui talem detinet,
mœchum. Virginitatem profitetur, quæ profite-
tur, quæ post septemdecim annos probata, ut in
eo vitæ instituto permaneat deprecatur.

3. Qui sæcule renuntiat interrogetur, ac perspicue
et clare profiteatur, ut si sententiam mutet,
corripiatur.

4. Virgo quæ in hæresim lapsa est, ac deinceps
resipuit, atque accipit, pœna non multatur.

5. Virum qui fornicatus fuerit, uxor recipiet ;
inquinatam vero adulterio mulierem vir remittet.
Fornicator enim, non mœchus, qui uxori junctus
cum soluta rem habuerit.

6. Qui desponsatam rapit, sponso eam restituet ;
si vero non desponsatam, suis reddet, atque ex
eorum sententia contrahetur matrimonium, si-
quidem velint. Ipse vero fornicationis pœnas dabit.

7. Fratrem sororem habere uxorem, impossi-
bile est.

8. Si vidua in ministerium allecta nupserit, de-
spicitur : qui vero viduus est, si solum uxorem
duxerit, bigamorum pœnam subeat. Vidua autem
quæ post sexaginta annos matrimonium contra-
xerit, excommunicetur, donec ab impuritate re-
cesserit. Si quæ vero ante sexaginta annos allecta
fuerit, crimine obstringetur.

9. Qui habet eam quam prius corrupit, modo ei
permittatur habere : multæ subiacebit.

10. Si conjux propter fornicationem disjunga-
tur, melius : si vero indivulse copulatus sit, id
ei concedatur, suscepta pœna.

11. Presbyter qui per ignorantiam in illicitum
incidit matrimonium, sola fruatur præsentia,
functione privatus.

12. Qui se a sullis carnibus abstinere jactaverit,
ridiculus : suscipiendus est vero, si iis utatur.

13. Si interdictum est jurare simpliciter, id
magis propter malum. Itaque non solum opus
prohibebis, verum etiam ipsum quod ex eo nas-
citur juramentum.

14. Clericus qui mortale peccatum commi-
serit, cum populo communicat : non enim bis
idem vindicatur.

15. Quæ pepererit in via, ac neglexerit, homi-
cidii rea est.

16. Adulterii convictas non esse publice tra-
ducendas novimus, excommunicatas vero statui-
mus, donec pœnæ tempus expleverint.

17. Si mulier sine ratione recesserit, ipsa
quidem non est insons : qui vero remanserit,
culpa vacat.

18. Uxores militum, quæ eo quod eorum viri
nusquam apparent, aliis junguntur, venia dignio-
res sunt aliis, quæ propter eorum peregrinationes
non exspectant.

19. Qui alienam dimisit, et accepit liberam ac

solutam, corripiendus quidem est propter primam : propter secundam vero, crimine vacat.

20. Quæ contra voluntatem patris secuta est, scortum censetur : si vero parentes reconciliati fuerint, factumque remedium accipere videatur, tamen triennio pœnitentiæ subjaceat.

21. Quæ cum adultero vivit, mœchatur.

22. Ancilla quæ se viro tradiderit, fornicatur ; matrimonio vero jungitur, quæ cum domini consensu id facit. Quæ enim fiunt ab iis qui alienæ potestati subditi sunt, invalida.

23. Vidua quæ virum accipit, criminis expers est.

24. Filius patris potestati subditus, et servus citra dominorum consensum, matrimonium contrahens, culpæ obnoxii sunt.

29. Qui percusserit ad mortem, tum lacessit, tum qui ulciscitur, homicida.

26. Diaconisa cum gentili fornicata, ac pœnitentia ducta, septennio pœnitentiæ subjiciatur.

27. Christianus contumelia Christum afficiens, nullum fructum ex vocatione sua percipiat.

28. Nupsit quædam per ignorantiam viro dimisso : deinde priori ipse restitutus est, ipsa vero dimissa : scortum reputatur per ignorantiam, ac si velit, nubere potest : melius vero, si non nubat.

29. Encratitas, sarcophoros atque apotactitas denuo baptizabis. Quamvis enim dicant se in Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum esse baptizatos, verumtamen quoniam malorum auctorem Deum impie asserunt juxta Marcionem, nisi denuo baptizentur, non sunt recipiendi.

30. Quæ a viro dimissa est, sic maneat ; si enim mœchetur, juxta Domini sermonem, alius communione excluditur.

31. Corruptio per vim admissa, crimine vacat : atque ancilla si vim patiat a domino, insons est.

32. Qui tertium matrimonium contrahit, contra leges peccat. Prout autem Ecclesiæ res nunc se habent, ejusmodi facinora, si non publice traducantur, dissoluta fornicatione tolerabilia judicantur.

Ejusdem epistola tertia.

1. Clerici qui in delictum incidunt, gradibus dejiciuntur, sive ministrent, sive ordinati sint.

2. Quæ fetum neglexerit, propterea quod amicis rebusque ad vitam necessariis destituta sit, criminis expers est.

3. Non magnum crimen est ancillæ viduæ, si ad secundas nuptias rapiatur : bigamiæ vero pœnam subibit.

4. Homicidarum pœnæ, pro circumstantiarum ratione, augentur aut minuuntur.

5. Voluntarius homicida viginti annos pœnitentiæ subjiciatur.

6. Involuntarius decem annos.

7. Mœchus quindecim annos.

8. Fornicator septennium,

θεραν, επιτιμητέως μὲν διὰ τὴν πρώτην· ἐπὶ δὲ τῇ δευτέρῃ, ἀνεύθυνος.

κ'. Παρὰ γνώμην πατρός ἢ ἀκολουθήσασα, πόρνη κρίνεται· εἰ δὲ καὶ οἱ γονεῖς διαλλογεῖεν, καὶ τὸ γεγονός θεραπεῖαν ἔχειν δοκεῖ, ὅμως τριετίαν ὑποπιπέτω.

κα'. Ἡ συζῶσά μοιχῶ, διαμοιχεύεται.

κβ'. Ἐαυτὴν ἀνδρὶ ἐπιδοῦσα δούλη, πορνεύει· συνάπτεται δὲ ἢ μετὰ γνώμης δεσπότου. Τὰ γὰρ τῶν ὑπεξουσίων, ἀβέβαια.

κγ'. Ἀνέγκλητος ἢ χήρα λαμβάνουσα ἄνδρα.

κδ'. Ὁ ὑπεξούσιος υἱός, καὶ δούλος, δίχρα τῶν κυρίων ζευγνυμένοι, ἀνεύθυνοι.

κε'. Ὁ πλήξας πρὸς θάνατον, καὶ ἀρχόμενος, καὶ ἀμυνόμενος ἀνδροφόνος.

κς'. Διάκονος Ἑλληνι προνευθεῖσα καὶ μεταγνοῦσα, ἑπταετίαν ὑποπιπέτω.

κζ'. Ὑβρίζων Χριστιανὸς τὸν Χριστόν, ἀπὸ τῆς κλήσεως ἀνωφέλητος.

κη'. Ἐγγίματό τις ἀνδρὶ κατὰ ἄγνοιαν ἀφεμένῳ, εἴτε τῇ προτέρᾳ ἀνέφηνεν, ἢ δ' ἀφείδη· πόρνη λογίζεται κατὰ ἄγνοιαν, καὶ εἰ θέλει ζεύγνυται· κάλλιον δὲ εἰ μὴ ζεύγνυται.

κθ'. Ἐγκρατίας, καὶ Σαρκοφόρους, καὶ Ἀποτακίτας, ἀναβαπτίσεις. Εἰ γὰρ καὶ λέγοιεν ὅτι εἰς Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ Ἅγιον Πνεῦμα ἔβαπτίσθη, ἀλλ' ἐπεὶ κακῶν ποιητὴν τὸν θεὸν βλασφημοῦσι κατὰ Μαρκίωνα, μὴ ἀναβαπτίζομενοι ἴδαντο.

λ'. Ἡ παρ' ἀνδρὸς ἀφαθεῖσα, μενέτω οὕτως· εἰ γὰρ μοιχᾶται κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον, τῆς πρὸς ἕτερον κλείεται κοινωνίας.

λα'. Φθορὰ κατηναγκασμένη ἀνεύθυνος· καὶ δούλη βιαζομένη παρὰ δεσπότου, ἀνεύθυνος.

λβ'. Ὁ τρίγμος ἄνομος· ὡς δὲ ῥίπη τῆς Ἐκκλησίας τὰ τοιαῦτα βλεπόμενα, ἀστηλίτευστα, κρείττω τῆς ἀνειμένης κορείας κρινόμενα.

Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολὴ τρίτη·

α'. Οἱ ἡλικιοὶ παραπίπτοντες, τῶν βαθμῶν ἀποπίπτουσιν, εἴτε ὑπηρετῶσιν εἴτε κεχειροτόνηνται.

β'. Πάμψασα τοῦ κυήματος δι' ἐρημίαν ἢ ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων, ἀνεύθυνος.

γ'. Οὐ μέγα πταίσμα τῇ χήρᾳ δούλῃ πρὸς δευτέρον γάμον ἀρπαζομένη· τὸ δὲ τῆς διγαμίας ἐπιτίμιον ἔχει.

δ'. Τῶν φονόντων [ἴσ. φονευόντων] τὰ ἐπιτίμια, κατὰ τὸ ἴδιωμα τῆς περιστήσεως ἐπιτίμια, ἢ ὑπέρτα.

ε'. Ὁ ἐκούσιος φονευτής, εἰκοσαετίαν ὑποπιπέτω.

ς'. Ὁ ἀκούσιος δεκαετίαν.

ζ'. Ὁ μοιχός, πεντεκαίδεκαετίαν.

η'. Ὁ πόρνος, ἑπταετίαν.

θ'. Αἱ παραπίπτουσαι μετὰ τὴν ὁμολογίαν παρό- A
νοι, πέντε καὶ δεκαεῖαν.

ι'. Ὁ κλέψας καὶ μεταγνοῦς, ἐνικυτὸν, καὶ ἐλεγχθεὶς
δὲ, καὶ ἕτερον ἕνα.

ιβ'. Ὁ ἀρσενοκοίτης, ὡς ὁ μοιχός.

ιγ'. Ὁ ἀλογεῦόμενος, ὁμοίως.

ιδ'. Ὁ ἐπιόρκος δεκαεῖαν.

ιε'. Ὁ γόης καὶ φαρμακός, ὡς ὁ φονεύων.

ισ'. Ὁ τυμωρῦχος δεκαεῖαν.

ις'. Ὁ ἀεὶ ἀλόγιμος, ὡς ὁ φονεύσας.

ιζ'. Ὁ ἀπειρημένος ἐν συγγενεῖα γάμος, κατὰ
μοιχόν.

ιη'. Ἐπὶ γάμου συναλλάσσω ἀγκνώστης μνη-
στη, μενεῖτω ἀγκνώστης ἀπρόκοπος. Κλεψίγαμος δὲ
ἀπωθεῖσθω.

ιθ'. Ὁ ὁμολογῆσας διάκονος καὶ πρεσβύτερος χελε-
σιν ἀμαρτῆται, τῆς λειτουργίας εἰργθέντες κοινωνει-
τωσαν.

κ'. Ὁ συνεγνωκώς ἐκείτην, καὶ ἀποκρύπτων, τὸ
ἴσον ἐπιτετέμηται.

κα'. Ὁ ἀρνησάμενος, διὰ βίου μετμελεῖσθω.

κβ'. Οὐκ εἴσεσιν εἰς ναὸν, ὁ ἀλεφῆ ἢ νόμφη με-
μισσημένος. Ἀποστάς μέντοι ἐπὶ τριετίαν προσηκίαι,
καὶ ἐξαιτίαν ὑποπιπτέτω.

κγ'. Ὁ τὴν ἰδίαν ἀρεῖς, καὶ λαμβάνων ἑτέρων,
μοιχὸς ὢν, ἐπιτετεῖται ὑποπιπτέτω.

κδ'. Ὁ τῆ μητρικῆ ματαίς, ὡς ὁ ματαίς ἀδελφῆ.

κε'. Οἱ πολύγαμοι κτηνώδεις· ἀλλ' οὖν μετὰ τρι-
ετίαν θαχέσθωσαν.

κς'. Οἱ παραδόντες τὴν πίστιν διὰ βρασμῶν, ὀκτα-
ετίαν ὑποπιπτέτωσαν. Οἱ δὲ ἀθιχρέτως, δωδεκα-
ετίαν.

κζ'. Ὁ ἐκ βίας ἐπιόρκησας, μετὰ ἐξαετίαν δεκάτος·
ὁ δὲ ἄνω ἀνάγκης, μετὰ δύο καὶ δέκα.

κη'. Μὴ χρόνῳ κρίνης, ἀλλὰ τρόπῳ τὰ ἐπιτεταί·
εἰ δὲ ἐμμένωσι ταῖς ἀμαρτίαις, καὶ ἀντιλέγοιεν, οὐ
σώζει τὴν οἰκίαν ψυχῆν.

Ἡ ἐν τῷ Τροῦλλῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ρξε'
τῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινόμητου συνε-
θεῦτα.

α'. Ἡ τῶν ἀποστόλων πίστις ἀκινετομένητος. Καὶ
ἡ ἐν Νικαίᾳ ἐλόκληρος, ἡ τοῦ Ἀρείου δόγμα, β-
θμῶς εἰσάγον θεότητος, διὰ τοῦ ἁμοουσίου κατέστρε-
ψεν. Ἡ ἐπὶ Θεοδοῦρου [ἱ. Θεοδοσίου] τοῦ μεγίστου
σύνθετος ἀπαράρωτος, ἡ Μακεδόνιον, δοῦλον εἰπόντα
τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καθήρηκεν. Οἱ ἐπὶ τοῦ μικροῦ
Θεοδοσίου εἰς Ἐφέσον συνιόντες δικαστοὶ, τὸν ἀσε-
βίστατον Νεστόριον, ἀνθρωπῶν ἰδικῶς, καὶ θεῶν ἰδι-
κῶς εἰπόντα τὸν Κύριον ἐξελάτταντες. Οἱ κατὰ τὴν
ἐπισημῶν Μαρκιανῶν συναληθότερες ἀείμνητοι,
Εὐτυχεῖς δοκῆσαι τελεσεθῆναι τὸ μέγα μυστήριον
φράσαι τομῆσαντα καθελόντες· καὶ Νεστόριον, καὶ
διδάσκοντα τοὺς ἐκ διαμέτρου τὰ ἴσα παραληρήσαντας·
εἰς τὴν βασιλεύουσαν πέντε καὶ ἐξήκοντα καὶ ρ' ἐπὶ

9. Virgines post professionem lapsæ, quindecim
annos.

10. Qui furatus est ac resipuit, annum pœni-
tentiam agat : convictus vero, duos annos.

11. Masculorum concubitor sicut adulter.

12. Qui contra rationem versatus est similiter.

13. Perjurus, decennio.

14. Incantator et veneficus, ut homicida.

15. Qui sepulcra deprædatur, decennio.

16. Qui cum sorore miscetur, ut homicida.

17. Prohibitum in consanguinitate matrimo-
nium, eadem qua adulterium pœna vindicatur.

18. Lector qui autē nuptias rem habet cum
sponsâ, maneat lector, ita ut ad majores gradus
non promoveatur : qui vero furtivum iniit matri-
monium, expellatur.

19. Diaconus et presbyter confessi se labiis
peccasse, a ministerio remoti communicent.

20. Qui conscius est unicuique, et celat, æquali
pœna multatur.

21. Qui Christum negaverit, per totam vitam
pœnitentiam agat.

22. Non ingrediatur in templum, qui cum sorore
aut sponsa inquinatus est : ubi tamen a pec-
cato destiterit, triennio lugeat, ac sexennio pœ-
nitentiæ subjaceat.

23. Qui propria uxore dimissa, aliam accipit,
cum sit mæchus, septennio pœnitentiæ subjaceat.

24. Qui insano in novercam amore exarsit, ut
cui sororem deperit.

25. Polygami, belluini sunt : verumtamen post
triennium recipiantur.

26. Qui fidem per tormenta violarunt, octo an-
nos pœnitentiam agant : qui vero sponte et ultro,
duodecim.

27. Qui vi coactus pejeravit, post sexennium
susceptus : si vero citra necessitatem, post
duodecim.

28. Ne tempore, sed modis pœnas expendas : si
vero in peccatis permaneant ac contradicant, tu
vero serva animum tuam.

Synodus CLXV Patrum convocata in Trullo Con-
stantinop. sub Justiniano qui ab amputato na-
so Ῥινόμητος dictus est.

1. Apostolorum fides ne immutetur. Nicæna in-
tegra servetur, quæ Arii opinionem divinitatis gra-
dus introducens per ἁμοουσίου ev. ruit. Synodus
sub Theodosio Maximo habita inviolata permaneat,
quæ Macedoniam, servum dicentem Spiritum sanctum
gradu deturbavit. Ducenti qui sub Theodosio
Juniore apud Ephesum convenerunt, impiissimum
Nestorium, hominem seorsim ac Deum seorsim Do-
minum dicentem expulerunt, Qui apud Chalcedo-
nem cum Marciano convenerunt æternæ memoriæ
digni, Eutychem opinione tantum peractum esse
magnum mysterium dicere ausum deposuerunt :
ac Nestorium et Dioscorum, qui similia e diametro
perverse ratiocinati fuerant. Apud regiam urbem

centum sexaginta quinque Justiniano imperante convenerunt, qui Origenein corporum animarumque circuitus affirmantem, necnon etiam Theodorum contra duodecim Cyrilli capita audacter invectum, anathemate perculerunt. Byzantii a Constantino coacta est synodus, quæ Honorium Romæ, ac Sergium Constantinopolis, episcopos unam voluntatem unamque operationem dogmatibus suis docentes ejecit.

2. Quæ apostolorum sanctionibus Clementis opera editis, furtim ab hæreticis inserta sunt, repudianda.

3. Sacerdotes bigami atque impœnitentes gradu moti sunt : qui vero malum a se removerunt, sacro munere usque ad certum tempus abstinebunt. Neque enim benedicit vulneratus, et qui contra leges matrimonium contraxerunt.

4. Et qui post viduitatem conjugium inierunt, post certum tempus gradibus suis restituantur, ita tamen, ut ad altiores non promoveantur, conjugio scilicet dimisso. Qui vero etiam post definitum tempus, dissoluti et depositi maneat.

5. Clericus cum Domini sponsa matrimonio copulatus, deponatur : laicus vero excommunicetur.

6. Eunuchus sacerdos ancillas aut alias excerptis personis quæ suspicione vacant, ne habeat.

7. Ordinatus, si matrimonio junctus sit, deponitur.

8. Diaconus etiam officium habens, nisi vicarius sit patriarchæ aut episcopi, si ante presbyteros sedeat, sit omnium postremus.

9. Ingredi cauponam prohibitus est clericus, magis etiam habere prohibebitur.

10. Azyma Judæorum respuenda : qui vero etiam medicos ipsos ad se vocat, aut cum iis lavatur, ejiciendus est.

11. Et si dictum sit non esse ejiciendam uxorem, tamen profectui in melius prospicientes, præsi qui ordinatur, ne amplius cum uxore habitet, denuntiamus.

12. Quamvis Romani eum qui ad diaconatum et presbyteratum promovetur, uxorem dimittere voluerint : nos diaconorum ac presbyterorum conubia valere volumus : qui autem dissolvere cogerit, deponetur.

13. Presbyter triginta annis minor, et diaconus viginti quinque, et diaconissa quadraginta, ac subdiaconus viginti, deponendi sunt.

14. Qui dicit septem diaconos esse, juxta id quod in actibus dictum est, sciat non de iis qui mysteriis deserviunt, sed de iis qui mensis ministrabant, sermonem esse.

15. Qui suscipit externum clericum, eumque ordina, cum male ordinato deponitur.

16. Qui propter Barbarorum incursionem locum mutavit, ubi cessaverit incursio, revertatur ad eam

Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου συναληλύθασιν ὁ Ὀριγένειαν σωμάτων καὶ ψυχῶν περιόδους ἀποφηνάμενον, καὶ Θεοδώρητον κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων θρασυθέντα Κυρίλλου ἀνεθεμάτισαν. Ἐπὶ τὴν Βύζαντον ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγονάτου συναλεγκται σύνοδος, ἣ Ὀνώριον τὸν Ῥώμιος, καὶ Σέργιον τὸν τῆς Κωνσταντίνου, ἐν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν δογματίζαντας ἀποδέδληκεν.

β'. Τὰ παρὰ τῶν ἑτεροδόξων κλοπιμαίως ἐμβεβλημένα, τὰς κλήμεντος τῶν ἀποστόλων διατίθεισιν ἀποκέρυκτα.

γ'. Ἱερεὺς δίγαμος καὶ ἀμεταμελέτητος καθήρηται. Οἱ δὲ τὸ κακὸν ἀπελάτταντες, τῆς λειτουργίας ἐπὶ ῥητὸν παύσονται χρόνον ὅτι εὐλογεῖ γὰρ ὁ τραυματίας, καὶ οἱ παρανόμως γαμήσαντες.

δ'. Καὶ οἱ μετὰ τὴν χειροτονίαν συζυγίαντες, μετὰ τὸν ῥητὸν χρόνον τοὺς βαθμοὺς γνωρίζετωσαν, ἀπρόκοποι μένοντες, δηλαδὴ τὴν συζυγίαν ἀφείμεινοι. Οἱ δὲ μετὰ τὸν ὄρον, καὶ λυόμενοι, ἐκαθηρημένοι μετέωσαν.

ε'. Κληρικὸς νόμφη Θεοῦ συναπτόμενος καθαιρεῖσθω. Λαϊκὸς δὲ ἀφορίζεσθω.

ς'. Καὶ ἐνούχος ἱερεὺς, θεραπευίδας, ἢ ἑτέρας, πλὴν τῶν ἀνυπόπτων μὴ κεκτήσθω προσώπων.

ζ'. Ὁ χειροτονηθεὶς, εἰ ζεῖγνται, καθαιρεται.

η'. Καὶ ἐφφίκιον ἔχων διάκονος, εἰ μὴ τοποτηρητῆς ἢ πατριάρχου, ἢ ἐπισκόπου, πρὸ τῶν πρεσβυτέρων καθεζόμενος, ἀπάντων ἐσχατώτατος ἔσεται.

θ'. Εἰσιένει κληρικήν κεκάλυπται κληρικὸς, καὶ ἔχειν κωλυθήσεται μάλλον.

ι'. Ἄζυμα Ἰουδαίων ἀπόπτυστα. Ὁ δὲ καὶ λατροὺς αὐτοὺς προσκαλούμενος, ἢ συλλουόμενος, ἐκπτωτός.

ια'. Εἰ καὶ λέλεκται μὴ ἐκδέλλειν γυναίκα, ἀλλὰ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον προκοπῆς προμηθεύμενοι, τῷ χειροτονουμένῳ προδρῶ μηκέτι συνοικεῖν γυναίκα παρὰ γέλλομεν.

ιβ'. Κἂν οἱ Ῥωμαῖοι τὸν εἰς διάκονον καὶ πρεσβύτερον προαγόμενον ἀφείναι τὴν γυναίκα βεβούληνται, ἡμεῖς ἐββῶσθαι τὰ διακόνῳ καὶ πρεσβυτέρῳ βουλόμεθα συνοικέσια. Ὁ δὲ βιαζόμενος λύσει, καθηρημένος.

ιγ'. Πρεσβύτερος τριακονταετίας ἐνδύων, καὶ διάκονος εἰκοσάπενταετίας, καὶ διακόνισσα τσσαρακονταετίας, καὶ εἰκοσαετίας ὑποδιάκονος, εὐκαθαίρετοι.

ιδ'. Γινωσκέτω ὁ λέγων ἐπὶ διακόνους εἶναι κατὰ τὸ εἰρημένον τὰς Πράξεις, ὅτι οὐ περὶ τῶν διακονουμένων τοὺς μυστηρίους ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ τῶν τὰς τραπέζαις ὑπηρετούντων.

ιε'. Ὁ προσδεχόμενος ξένον κληρικόν, καὶ χειροτονῶν, σὺν τῷ κακῶς χειροτονηθέντι καθήρηται.

ισ'. Ὁ διὰ βροδρικὴν ἐπιδρομὴν μεταναστὰς, παυσάμενης τῆς ἐπιδρομῆς, παλινοστεῖτω τῇ καθ'

ἣν ἐκκλησίαν κακλήρωται. Εἰ δὲ μὴ, μετὰ τοῦ Ἀ προσειληφότεος ἀφορίζεσθω.

ιζ'. Ὁ προεστὼς Ἐκκλησίας κατ' ἐξίρετον, ταῖς Κυριακαῖς διδάσκει τὰ δόγματα, καὶ διερμηνεύω, μὴ οἴκοθεν, ἀλλ' ὡς οἱ θεοὶ Πατέρες διέλαβον.

ιη'. Ὁ διηνεκῶς καθηρημένος, καὶ εἰς τοὺς λαϊκοὺς ἀπωθεῖς, μεταμελούμενος κειρέσθω καὶ μόνον, εἰ δὲ μὴ, τὴν κόμην ἐπιτρεφέτω.

ιθ'. Καὶ ὁ τῆς ἀχράντου μεταδίδου κοινωνίας, ὄβολον ἀπακτῶν, ἢ ἕτερον εἶδος, καθαιρεῖσθω.

κ'. Κληρικὸς ἱπποδρομίαις ἀνιών, εἰ καὶ μελλόντων εἰσέναι θυμεικῶν ἐν γάμμῳ μὴ ἀφίστάμενος, καθαιρεῖσθω.

κα'. Ἀγροικαὶ καὶ ἐγχώριοι παροικίαι τριακονταετίαν ἐχόμεναι, κατεχέσθωσι. Ἐἶδον δὲ τὸ ἀμφισβητήσιμον ἔχουσιν.

κβ'. Πρεσβύτερος ἀθέσμη περιπεσὼν γάμμῳ καθαιρεθεῖς, καθέδρας μετεχέτω καὶ μόνον, παντὸς διαλυθεῖς τοῦ μιάσματος.

κγ'. Σταφυλαὶ πρὸς τινῶν τῇ ἀναμακτῷ θυσίᾳ συνάκτονται. Τὸ δὲ μηδέτι τολμάσθαι διωριεῖται.

κδ'. Τινὲς τῶν Πατέρων τὴν ἡμέραν τοῦ θεοῦ δεῖκνου μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι προσήγον. Ἐδοξε τοίνυν τῇ συνόδῳ ταῦτο μὴ γίνεσθαι.

κε'. Καὶ οἱ ἐν βαρβαρικαῖς ἐκκλησίαις ἱερεῖς, εἰ τῆς τῶν συμβίων προσκαίρου ὁμιλίας ἀπέχονται, ἀλλ' οὐκ ἀπέχονται κατ' οἰονδηποτοῦν ὁμιλεῖσθαι τρόπον.

κς'. Εἰ μὴ μετὰ γνώμης ἐπισκόπου, ἔνδον οἴκου εἰς εὐατήριον οὐ προσάγει.

κε'. Τὴν ὑδροπαραστατῶν ἀναιρῶν π' ἄρσιν ὁ Χρυσόστομος ἠνίκα φησὶ, καὶ πέποιθεν ὁ Κύριος, καὶ ἐγήγερται, οἶνον ἐγγήγερται· τοῦτο λαθόντες οἱ Ἀρμένιοι, οἶνον προσάγουσι μόνον, οὐκ εἰδότες καὶ αὐτῶν τὸν Χρυσόστομον, καὶ Βασίλειον, καὶ Ἰακώβον οἶνον μεμιγμένον ὑδατι λεγρημένους, καὶ ἡμῶν οὕτω παραδεδωκότας προσάγειν. Εἴ τις οὐκ ἢ οἶνον μόνον, ἢ ὑδατι μόνον, ἀλλ' οὐχὶ μεμιγμένοις χρῆται, καθαιρεῖσθω.

κη'. Ὁ χειροτονίας ἐπίσκοπος, καὶ ἐξ ἱερατικοῦ ταλῶν γίνους, καὶ ἐξ ἑτέρου, χειροτονείσθω. Ὁ δὲ μὴ κακαρμένος, καὶ εὐλογίας τυχῶν, ἐπ' ἀμβωνος ἱεροῦ λόγου οὐκ ἀναγνώσεται.

κθ'. Τελευτῶντος ἐπισκόπου, ὁ κληρὸς διαφυλάξει τὰ πρόγματα· εἰ δὲ μὴ ὑπολείπεται κληρικὸς, ὁ μητροπολίτης αὐτὰ διαφυλάξει ἕως τῆς ἑτέρου χειροτονίας.

λ'. Ὁ διὰ βαρβάρων ἔφοδον ἐπίσκοπος μὴ ἐπιστὰς τῶν θρόνων, καὶ καθέδραν τὴν οἰκίαν ἐχέτω, καὶ χειροτονείτω, καὶ πάντι τῆς ἱερωσύνης ἐνεργείτω βεβαιότατα.

λα'. Ὁ μονάζων μονάζει δεκαετίαν· εἰ γὰρ καὶ ὁ ἴστος Βασίλειος τὴν ἀποχειραμένην τὸν ἐπτακαιδέκατον χρόνον ἄνευ ἀπέφηνεν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου ἐξήκοντα ἔτη οὕσαν τὴν ἐν Ἐκκλησίᾳ γέγραπτον, οἱ Πατέρες τὴν διακόνισσαν ἔφασαν τρι-

Ecclesiam in cuius clerum ascitus est : sin vero, cum eo qui ipsum suscepit segregetur.

17. Qui Ecclesiae eximio quodam modo praepositus est, Dominicis doceat dogmata, atque interpretetur non suo Marte, sed sicut sancti Patres exposuerunt.

18. Qui in perpetuum depositus est, atque in laicorum ordinem redactus, poenitens tondetur, idque solum : sin vero, comam nutriat.

19. Et qui immaculatam communionem imperitendo obolum exigit, aut aliam speciem, deponatur.

20. Clericus qui ad circenses ascenderit, aut thymelicis ad nuptias ingressuris non recedit, deponatur.

21. Rusticanæ et quæ in vicis sunt parociae si per triginta annos possessæ fuerint, teneantur : infra vero, controversia de iis moveri poterit.

22. Presbyter qui in illicitum incidit matrimonium, depositus cathedræ solum particeps sit, omni piaculo expurgatus.

23. Quæ a quibusdam incruento sacrificio adhibentur : hoc vero quominus quisquam amplius audeat, decreto cautum est.

24. Patrum nonnulli die divinæ cœnæ postquam cœnassent, offerebant : visum est igitur synodo hoc non amplius fieri.

25. Presbyteri qui in Barbarorum ecclesiis versantur, etsi uxorum commercio ad tempus abstineant, tamen ne amplius cum iis quolibet modo consuetudinem habeant.

26. Nisi cum consensu episcopi, in oratorio quod est intra domum non offeres.

27. Eorum, qui solam aquam in sacrificium adhibebant, hæresim tollens Chrysostomus, quando, inquit, passus est Dominus et resurrexit, vino usus est. Hoc accepto Armenii vinum solum offerunt, nescientes ipsum etiam Chrysostomum, et Basilium, ac Jacobum vino aqua misto usos fuisse, nobisque ut ita offerremus tradidisse. Si quis igitur aut vino solo, aut aqua sola, non vero mista utatur, deponatur.

28. Ordinatione dignus, et qui in sacro censetur genere, atque alio, ordinetur : qui vero non est tonsus, ac benedictionem consecutus est, in ambone sacros sermones non leget.

29. Episcopo vita excedente, clerus acta illius servabit : si autem non relictus est clericus, metropolitanus ipsa custodiet usque ad alius ordinationem.

30. Episcopus qui propter Barbarorum incursionem throno non praesidet, propriam sedem obtineat, ordinetque, atque omnia sacerdotii munera validissime fungatur.

31. Monachus decennio solitariam vitam deget. Licet enim divus Basilius eam quæ detonsa est septemdecim annos exigere censuerit : verum quoniam præcipiente Apostolo viduam in Ecclesia sexaginta annos natam eligendam esse, Patres diaconis-

sam quadragenariam fieri dixerunt, validiore facta Ecclesia, nos quoque citius sigillum monacho imponimus.

32. Qui includendus est, triennium in monasterio prius degat; ac priusquam includatur ubi alium annum exegerit sic ingrediatur, neque egrediatur, nisi mors aut communis utilitas cogat.

33. Solitarius pulla veste indutus, atque indotens, nisi tondeatur monasterioque includatur, turbe expellatur.

34. Quilibet vitæ procellam fugiens, atque in monasterium ingredi cupiens, ejus rei licentiam habeat.

35. Monachus matrimonio junctus aut fornicans, fornicatoris pœnam subeat.

36. Parentes filiam, quæ solitariam vitam degere instituerit, sericis vestibus non induent, sicque habitum ei circumponent: hoc enim labentis mundi admonitio est.

37. Monialis non egrediatur e monasterio nisi cum benedictione præpositæ: ac neque vero sola, sed cum altera seniore: foris autem nequaquam pernoret: similiter et monachus, nisi cum præfecti venia, monasterio non egrediatur.

38. Neque mulierem in virorum monasterio, neque virum in muliebri dormire oportet.

39. Quæ a futuro episcopo separata est, post ordinationem ingrediatur monasterium, procul ab episcopi domo, ac episcopi cura fruatur.

40. Quæcunque ex consensu episcopi exstructa sunt monasteria, non amplius sæcularia diversoria fiunt, neque sæcularibus hominibus elocantur.

41. Neque laicum alea ludere oportet: neque histrionem esse.

42. Neque spectaculis et venationibus indulgere.

43. Per totam quadagesimam, exceptis Dominicis et Sabbato, sancta offeruntur.

44. Susceptos a baptismate filios eorum matribus copulari non sines. Si quis vero copulatus fuerit, post separationem, pœnam quoque subeat.

45. Non permittes patrueli matrimonio jungi patruelem, neque filiæ et matri filium et patrem, neque duobus fratribus matrem et sororem, neque duabus sororibus fratres. Si quid vero tale factum fuerit, post dissolutionem, septennio pœnitentiæ subjiciantur.

46. Romani Quadagesimæ Sabbatis jejulant. Admonet igitur synodus in his etiam canonem valere.

47. Armenii ova et caseum Quadagesimæ Sabbatis manducant. Statutum est igitur totum orbem ab his etiam abstinere: Sin vero, penitus excommunicari.

48. Laicus sibi ipsi communionem non imperit: sin vero, septem diebus excommunicatur.

σαρῶνοντι ἔτι, γίνεσθαι, κρατιοτέρας τῆς Ἐκκλησίας γεγεννημένης, καὶ ἡμεῖς δευτέρον τὴν σφραγίδα τῶν μονάζοντι σημαίνομεθα.

λβ'. Ὁ ἐγκλεισθησόμενος τριετὴν προδιέγων ἐν τῶν μοναστηρίῳ, καὶ πρὸ τῆς ἐγκλείστρας ἕτερον ἐνικυτὸν μετιῶν, οὕτως εἰσῆτω, καὶ μὴ ἐξῆτω, εἰ μὴ βιάζοιτο θάνατος, ἢ πρὸς τὸ κοινὸν λυσιτέλεια.

λγ'. Μελανείμων, καὶ ἀκερσενόμης ἐρημίτης, εἰ μὴ χειρόμενος ἐγκαταλέγοιτο μοναστηρίῳ, τῆς πόλεως ἀπελευθεύσθω.

λδ'. Ἄδειαν ἄπει, διὰ [ἴσ. ὁ τὴν] ζάλην τοῦ βίου φεύγων, καὶ εἰς μοναστήριον εἰσιέναι βουλόμενος, ἀπενέγκοιτο.

λε'. Ὁ μοναχὸς ζευγνύμενος, ἢ πορνεύῳ, δεχέσθω τὸ τοῦ πορνεύοντος ἐπιτίμιον.

λς'. Οὐκ ἀμφιάσουσιν οἱ γονεῖς συρικῶν τὴν προελομένην μονάσαι, καὶ οὕτω τὸ σχῆμα περιθήσουσιν ἄναμνησις γὰρ τοῦτο τοῦ βέροντος κόσμου.

λζ'. Οὐκ ἐξεῖσι μονάσασα τῆς μονῆς, εἰ μὴ μετ' εὐλογίας τῆς προεστῶσης ἢ καὶ μηδὲ μόνῃ, ἀλλὰ μεθ' ἑτέρας πρεσβυτέρου ἢ ἐξώκοιτος δὲ τὸ ἐπίπαν οὐ γίνεται. Κατὰ ταυτὸ καὶ μονάζων εἰ μὴ μετ' ἐπιτροπῆς ἡγουμένου τῆς μονῆς μὴ ἐξῆτω.

λη'. Οὐτε γυναῖκα χρεῶν ἀνδρῶν καθευδήσαι μοναστηρίῳ, οὔτε γυναικῶν ἀνδρῶν.

λθ'. Ἡ διαζευχθεῖσα τοῦ ἐπισκόπου [ἐπισκοπῆν] δεῖσθαι μελλοντος, μετὰ τὴν χειροτονίαν, εἰσῆτω πρὸς μοναστήριον, τοῦ ἐπισκόπου [τῆς ἐπισκοπῆς] πορρωτάτω, καὶ ἀπολαύτω τῆς προνοίας τοῦ ἐπισκόπου.

μ'. Οσα κατὰ γνώμην ἐπισκόπου πέπηγε μοναστήρια, οὐκέτι κοσμικὰ καταγώγια γίνεται, οὐδὲ κοσμικοὶ ἀνδράσιν ἐνδίδονται.

μα'. Οὐδὲ τὸν λαϊκὸν κυδεύειν, δεῖον, οὐδὲ μίμων εἶναι.

μβ'. Οὐδὲ θεάτρων, καὶ κυνηγίων ἀνέχεσθαι.

μγ'. Δι' ἑλης τῆς Τεσσαρακοστῆς, δίχα Κυριακῆς καὶ Σαββάτου, τὰ ἀγίαστῆντα προσάγεται.

μδ'. Τοὺς ἀναδεχομένους πατῆρας ἀπὸ βραδείας, οὐ συναρθῆναι ταῖς τῶν πατέρων ἑσπείρας μητράσιν ἢ εἰ δὲ τις καὶ συναρθῆται, μετὰ τὸ ἀποσυναρθῆναι καὶ τὸ ἐπιτίμιον γνοίη.

με'. Οὐ συγχωρήσεις ἐξαδέλφῃ συζυγῆναι ἐξαδέλφον, οὐδὲ θυγατρὶ καὶ μητρὶ υἱὸν καὶ πατέρα, οὐδὲ θυγατρὶ ἀδελφὸν καὶ θυγατέρα ἢ οὐδὲ θυγατρὶ ἀδελφὸν ἢ εἰ δὲ τι τοιοῦτον καὶ γένοιτο μετὰ τῆς ἐκλύσεως, ἐπατεῖαν ὑποπιπέτωσαν.

μς'. Οἱ Ῥωμαῖοι τὰ τῆς Τεσσαρακοστῆς νηστεύουσι Σάββατα. Ἐπομιμνήσκει τοῖνων ἡ σύνοδος καὶ ἐπὶ τούτων τὸν ἀποστολικὸν κανὸνα κρατεῖν.

μζ'. Οἱ Ἀρμένιοι ὡς καὶ τὸν τοῖς τῆς Τεσσαρακοστῆς ἐπιθλοῦσι Σάββατον ὠρισται τοῖνων πασαι τὴν οἰκουμένην καὶ τούτω ἀπέχεσθαι. Εἰ δὲ μὴ, πάντως ἀφορίζεσθαι.

μη'. Λαϊκὸς οὐ μετῴδωσιν ἑαυτῶ ἢ εἰ δὲ μὴ, ἐπατήμερον ἀφορίζεται.

μθ'. Ἐν εὐκτηρίοις οἴκοις, ἔνδοθεν οἴκων οὐκ ἂν ἐπιτελέσονται βάπτισμα.

ν°. Εἴ τις ὑποκρίνεται δαιμονῶν, τὰ τῶν δαιμονῶν-των ἐπιτίμια ὑποστῆσεται.

να°. Ὅς ἑαυτὸν ἑκατοντάρχου ἢ μάντεσιν ἐπιδῶν, ὡς τι τῶν ἀποφθίτων μανθάνειν, ἐξετίαν ὑποπίπτει. κατὰ ταυτὰ καὶ ὁ ὄρκους ἐπισφύρομενος. Ὁ δὲ ἀγύρταις [γρ. ἐγύρτευς] καὶ νεφοδιώκταις κολλώμενος, καὶ εἰμαρμένη καὶ τύχη πιστεύων, τῆς Ἐκκλησίας ἀποσυνάγωγος.

νβ°. Περιαιρέσθω τῆς τῶν πιστῶν πολιτείας τὰ βροτὰ, καὶ τὰ βρωμάτια, καὶ αἱ ὀρχήσεις αἱ εἰς θεοὺς, καὶ τὰ κωμικὰ, καὶ τὰ σατυρικὰ, καὶ τραγικὰ πρόσωπα, καὶ ἡ ἐπὶ ληνοῖς τοῦ Διονύσου ἐπίκλησις, καὶ ὁ ἐπὶ τοῖς πῦθις γέλως. Οἱ δὲ ἐπιμένοντες μετὰ τὸν κανόνα, ὑπεύθυνοι.

γγ°. Τὰ ὅφ' Ἑλλήνων συμπλασθέντα μαρτυρολόγια ^B μὴ ἐκκλησιάζονται.

νδ°. Λαϊκὸς μὴ διδάσκη· μὴ γὰρ πάντες προφῆται, μὴ πάντες ἀπόστολοι.

νε°. Αἱ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἐν νομηναῖς πυρκαϊαί, καὶ οἱ ταύτας ὑπερπλάττοντες, καταργείσθωσαν.

ζ°. Τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἑβδομάδι πᾶσαν, πᾶς ἐκκλησιάζεσθω πιστός.

ζα°. Ὁ κληρικὸς αἷμα ἐσθίων καθαιρεῖται· ὁ δὲ λαϊκὸς ἀφορίζεται.

ζβ°. Ὁ διαφθερεῖς θεῖον βιβλίον, οὕτε δολῆς διαφθαρήναι, εἰ μὴ τέλειον καταχρεῖσθαι.

ζγ°. Εἰ μὴ βασιλεὺς, οὕτις τῶν λαϊκῶν εἰς διαστήριον εἴσεται.

ζδ°. Γυναιξὶ λαλεῖν ἐπ' Ἐκκλησίας οὐκ ἐπιτέτραπται.

ζε°. Ἀφορίζεται νομομαθῆς· ἔθει Ἑλληνικῶν χρωμένος, καὶ θεάτροις ἐπαγόμενος, καὶ κυκλῶν [κυλίων].

ζς°. Κύρος [ἴσ. Ἄκυρος], ὁ μετὰ τῶν αἰρειῶν γάμος, οἱ δὲ προλαβόντες, εἰ ἰθελιοῦν, μένοιν.

ζε'. Ὁ ἐν ἰδάφει σταυρὸς, ἀφνίσκεται.

ζδ'. Ἀγάπαι καὶ ἀκούβιτα Κυριακᾶς οὐ τελεῖται.

ζε'. Ἄτκατος κρυγὴ τοῦ ψάλλοντος ἀναιδῶς, καὶ ὁ ἐπιλέγων τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀνάρμοστα.

ζς'. Ἐν ἱερῶ περιδῶν κπηλεῖον ἀσύστατον, καὶ ^D πωλούμενα βρώματα μάταια.

ζδ'. Χριστιανὸς γυναιξὶν οὐ συλλούεται.

ζε'. Ὁ φωτισθεὶς τὴν πίστιν ἀπαγγελλέτω τῇ κίμπτῃ τῆς ἑβδομάδος.

ζδ'. Ἀφορίζεται ὁ μετὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Θεοτόκου σμιδάλιν ἢ ἄλλο σκευάζων διὰ τὰ λεγόμενα λόγια.

ο'. Εἰ μὴ δι' ἀνάγκην ἀπολιμπάνεται τις ἐκκλησίας, ἐπὶ τρισὶ Κυριακᾶς, ἀκοινοῦντος.

οα'. Τῷ Γρισχιῶ ὕμνῳ ὁ συνάπτων τὸ, Σταυρωθεὶς, ἑτερόδοξος.

49. In oratorii quæ sunt intra magnatum ædes, baptismum non peragent.

50. Si quis simulat se a dæmonio agitari, dæmoniacorum supplicia subibit.

51. Quisquis se centurionibus aut vatibus addicit, ut secreti aliquid discat, sex annos pœnitentiæ subjaceat : eodem modo et qui juramenta extorquet. Qui circulatoribus et nebulonibus adhæret, ac facto et fortunæ credit, ab Ecclesiæ conventu attendus est.

52. A fidelium viæ ratione auferantur pascua et brumalia, et saltationes in deorum honorem, necnon comicæ, satyricæ et tragicæ personæ, atque invocatio Bacchi in torcularibus, risusque in doliis. Qui vero post hunc canonem in his perstiterint, criminis erunt obnoxii.

53. Conficta a Græcis martyrologia, in ecclesiis ne recitentur.

54. Laicus ne doceat : non enim omnes prophetæ, neque omnes apostoli.

55. Rogi qui in tabernis noviluniis exstruuntur, quique eos transiliunt, abrogentur.

56. Tota post resurrectionem hebdomada, quilibet fidelis ecclesiastico conventui intersit.

57. Clericus sanguinem manducans deponitur : laicus vero excommunicatur.

58. Non corrumpes divinum codicem, neque corrupendum dabis, nisi prorsus inutilis sit redditus.

59. Præter imperatorem, nullus laicorum propitiatorium ingreditur.

^C 60. Mulieribus loqui in Ecclesia, non permisum est.

61. Excommunicatur legis peritus, qui more gentili utitur, ac theatris adhibet, et sese volutat.

62. Invalidum cum hæreticis matrimonium : qui autem antea contraxerunt, si velint, in eo permaneant.

63. Crux solo impressa, obliteratur.

64. Agapæ et accubitus Dominicis non peraguntur.

65. Inconditus clamor canentis imprudenter, quique ea quæ in Ecclesia dicuntur effert, minime congruunt.

66. Intra sacrum septum caupona constitui non debet : ac ibidem cibus vendi, ineptum.

67. Christianus cum mulieribus non lavatur.

68. Illuminatus quinta hebdomadæ fidem profiteatur.

69. Excommunicatur qui post festum Deiparæ similitam aut aliud apparatus, propter ea quæ vocantur post partum purgamenta.

70. Si quis circa necessitatem per tres Dominicas ab ecclesia absit, excommunicatur.

71. Qui ad Trisagium hymnum adjicit illud, *Crucifixus*, hæreticus censetur.

72. Non sculpes agnum in figuram Christi, sed A illum ipsum.

73. Servus a domino manumissus coram duobus testibus, servitutis expers sit.

74. Qui congregat meretrices in perniciem animarum excommunicatur.

75. Quæ a viro ad alium se confert, adultera est ; et qui ab uxore ad aliam se applicat, ex Domini sententia, simili crimine tenetur.

76. Intra templum pecus non introducitur, nisi maxima necessitas in via coegerit.

77. Maximo Sabbato circa mediam noctem in jejuniis perseverandum est.

78. Post vespertinum ingressum Sabbati, ne genuflectas.

79. Tum qui dat, tum quæ accipit medica- B menta abortitionem scientia, homicidæ.

80. Viro non comparente, quæ priusquam de illius obitu certi aliquid compererit, alii nupserit, mœchatur : vir autem qui reversus fuerit, siquidem prædictum sit, accipiat ipsam.

81. Qui gentili more jurat, puniendus.

82. Qui capillos artificiosos nexibus intorquent ad spectantium perniciem, excommunicandi.

83. Uxori addictus, ac per contemptum manens in templo, expellatur etiam e catechumenorum ordine.

84. Mœchus est qui alteri desponsatam ducit.

85. Quidam Judaico more in templis coxerunt mel. Qui igitur hoc permiserit, aut tale acceperit, C non est habendus sacerdos. Si quis vero domo attulerit, ipse prout sufficit offerenti, accipiat.

86. Picturæ quæ ad turpia aspectum movent, non sunt pingendæ.

87. Manus in crucis figuram componit, qui Eucharistiam sumpturus est. Qui vero receptaculum aureum, aut aliam materiam vice manus parat, excommunicandus.

88. Delicti qualitas in omnibus consideratur, conversioque perspicitur : atque ita misericordia ad mensuram tribuitur.

ορ'. Οὐ χαράξεις ἀμνὸν εἰς τύπον Χριστοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνον αὐτόν.

ογ'. Ἐλευθερούμενος ὑπὸ τοῦ δεσπότου δοῦλος, ἐπὶ δυοῖ μάρτυσιν, εἴη ἀδούλωτος.

οδ'. Ὁ συνάγων πόρναις ἐπ' ὀλίθων ψυχῶν, ἀφορίζεται.

οε'. Ἡ ἐξ ἀνδρὸς ἐπ' ἄλλον ἰοῦσα, μοιχαλῆς · καὶ ὁ ἀπὸ γυναικὸς ἐπ' ἄλλην, κατὰ τὸν Κύριον ὁμοίως.

ος'. Ἱεροῦ ἔνδον οὐκ εἰσάγεται κτήνος, εἰ μὴ καταλαβούσης ἐν ἐδῶ μεγίστης ἀνάγκης.

οζ'. Τῷ μεγίστῳ Σαββάτῳ, περὶ μέσας νύκτας τὴν νηστείαν διαρκετέιν.

οη'. Μετὰ τὴν ἑσπερινὴν ἔσδοον τοῦ Σαββάτου, μὴ γονυκλίνη.

οθ'. Καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ἡ λαμβάνουσα ἀμβλωθρίδα, ἀνδροφόνου.

π'. Ἄνδρὸς ἀφηντουμένου, ἢ πρὸ τοῦ πεσιθῆναι λαβούσα, μοιχᾶται · ὁ δὲ ἐπιτερίψας ἀνήρ, εἰ προσέρηται, λήψοιτο αὐτήν.

πα'. Ὁ Ἑλληνικῶς ὀμνύμενος, ἐπιτιμητέος.

πβ'. Οἱ τὰς κόμας ἐμπλοκῆς ἐπινοοῦντες, πρὸς λύμην ἐργαζόμενοι τῶν ὀρώντων, ἀφοριστέοι.

πγ'. Ὁ ὑπογύναϊος, καὶ καταφρονητικῶς μένων ἐν ἱερῷ, ἐξωθείσθω καὶ τῶν κατηγουμένων.

πδ'. Μοιχὸς ἐστὶν ὁ τὴν ἐτέρῳ μνησθευθεῖσιν [γρ. μνησθευθεῖς] ἀγόμενος.

πε'. Ἰουδαϊκῶς ἐν ἱεροῖς τινες ἐψήσαν μέλη · θεοὺν τοῦτο συγχωρήσειεν, ἢ λάθῃ τοιοῦτον, οὐχ ἱεροῖς. Εἰ δὲ τις οἴκοθεν ἄγει ὧδε, κατὰ τὸ ἀρκοῦν τοῦ προσάγοντος λήψοιτο.

πς'. Αἱ πρὸς τὰ πλοχρὰ κινεῖσθαι τὴν ὄρασι, γραφαί, ἀζωγράφητοι.

πζ'. Τὰς πλάμας εἰς σταυρὸν τυποῖ ὁ μεταληφόμενος · ὁ δὲ δοχεῖον χρυσοῦν, ἢ ἄλλην ὕλην ἀντὶ χειρὸς σκευάζω, ἀφοριστέος.

πη'. Ἡ τῆς ἀμαρτίας ἐπὶ πᾶσι σκοπεῖται ποιότης, καὶ ἡ ἐπιστροφή καθοραται, καὶ οὕτω μετρεῖται τὸ ἔλεος.

SYMEONIS LOGOTHETÆ

ANNALES

INDE A REGNO LEONIS ARMENI USQUE AD NICEPHORUM PHOCAM

Vide inter scriptores quos complectitur tomus noster centesimus nonus, col. 665.

SYMEONIS METAPHRASTÆ

OPERUM PARS TERTIA

COMPLECTENS

VITAS SANCTORUM A SYMEONE METAPHRASTE SCRIPTAS

MONITUM EDITORUM.

Difficillimum est in codicibus mss. et in editionibus, quibus Vitæ sanctorum descriptæ sunt, Vitas a S. Metaphraste scriptas discernere ab iis quas Metaphrastes vel interpolavit, vel immutatas adoptavit, vel quas alii post Metaphrastem ex scriptis ejus confecerunt. Hic difficultati lucem qualemcumque affundunt tres catalogi quos Deo Allatius, de scriptis auctoris nostri agendo, confecit; primus scilicet Vitarum quas Metaphrastes scripsisse refertur apud Lipomanum et apud Surium: secundus Vitarum quæ certo a Metaphraste scriptæ non sunt; tertius Vitarum, quæ attenta auctoritate codicum et considerata scribendi ratione, Metaphrastem certo auctorem habent. Catalogi illi non leviter, sed nature confecti fuisse videntur. Novum subsidium in discernendis Vitis sanctorum a Metaphraste exaratis conferre possunt duo catalogi, quos hic subjicimus, unus quem Hanckius, in libro suo *De scriptoribus Byzantinis*, magna diligentia composuit; alter quem Daniel De Nessel confecit ex codicibus mss. Bibliothecæ Vindobonensis. Hic sequuntur.

MARTINI HANCKII

Catalogus Vitarum quas Symeon Metaphrastes composuit.

(*De Byzantin. rerum scriptor.* in 4°, Lipsiæ 1677).

1. Historia de Martyrii et Marciani martyrio: A quorum ille subdiaconus, hic cantor Ecclesiæ Constantinopolitanæ; uterque Pauli Constantinopolitanorum patriarchæ notarius fuit: uterque sub imperatore Constantio, Constantini Magni filio, Ariano, revera quidem propter orthodoxiam, sed tamen criminum perpetratorum specie, mortem obiit.
2. Historia de Joannis Chrysostomi, Antiocheni Syri, Constantinopolitanorum patriarchæ vita. Rebus ante patriarchatum ab ortu, circiter A. C. 355, præmissis; incipit a Chrysostomi patriarchatu, A. C. 398; desinit in Chrysostomi exsilio, A. C. 403; rebus subjunctis ad obitum, A. C. 407.
3. Historia de sancti Matthæi apostoli et evangelistæ vita et martyrio.
4. Historia de sancti Lucæ apostoli et evangelistæ vita et martyrio.
5. Historia de sancti Joannis apostoli et evangelistæ vita et martyrio.
6. Historia de sancti Philippi apostoli vita et martyrio.
7. Historia de sancti Jacobi apostoli vita et martyrio.
8. Historia de sancti Thomæ apostoli vita et martyrio.
9. Historia de Sabbatii, Trophimi et Dorymedontis martyrio, quod Sabbatius apud Antiochenos in Syria, Trophimus et Dorymedon apud Synadenos in Phrygia sub imperatore Probo subierunt.
10. Historia de Thyrsii, Leucii, Philemonis, Apollonii et sociorum martyrio, quod in Bithynia sub imperatore Decio sustinuerunt.
11. Historia de Menedoræ, Metrodoræ, Nymphodoræ virginum Bithynarum martyrio, quod sub imperatore Maximino subierunt.
12. Historia de Joannicii abbatibus vita, qui in Bithyniæ vico Marycato, anno imperatoris Leonis IV (qui Constantinum Copronymum patrem habuit) decimo quarto, Christi 793, natus, postquam iconomachus fuerat, vitæ solitariæ cultor, tandem in Bithynia monasterii quod exstruxerat et Eustachio martyri dedicaverat, abbas, anno imperatoris Michaelis Balbi quinto, et Christi 825 decessit.

13. Historia de Marcelli Acœmetarum abbatis A in Iconio sinu Cilicium civitatis episcopus, cum sorore sua Zenobia, sub imperatore Diocletiano, sustinuit.
14. Historia de Euphemiæ virginis martyrio, quod in Chalcedonia Bithynorum regione sub imperatore Diocletiano sustinuit.
15. Historia de Anthimi Nicomediensis, Nicomediensium episcopi, martyrio, quod sub imperatore Maximiano passus est.
16. Historia de Indi eunuchi, Domnæ virginis et aliorum martyrio, qui sub imperatore Maximiano intra Nicomediam Bithyniæ urbem, tum in incenso templo Christianis repleto, tum extra illud perierunt.
17. Historia de Julianæ virginis martyrio, quod intra Nicomediam patriam sub imperatore Maximiano sustinuit.
18. Historia de Barbaræ virginis martyrio, quod Nicomediæ sub imperatore Maximiano subiit.
19. Historia de Eulampii et Eulampiæ Nicomediensium fratris et sororis martyrio.
20. Historia de Theodori Tyronis (alias Teronias) militis martyrio, quod apud Amasenos in Ponto sub imperatore Maximiano sustinuit.
21. Historia de Abrahami Mysii eremitæ vita, qui sæculo post C. N. sexto, deserta sponsa sua, solitariam ad Hellespontum in Mysia vitam egit.
22. Historia de Theophanis vita, quem patria Constantinopolitanam Ager magnus, in Sigriana Mysiæ minoris regione, monasterium habuit abbatem, circiter A. C. 818 mortuum.
23. Historia de Abercii, Hieropolitanorum, in minore Phrygia, episcopi vita, qui sub imperatoribus M. Antonino et L. Vero claruit.
24. Historia de Carpi et Papyli Pergamenorum Phrygum, martyrio, quod in Lydia Thyatirensium ille quidem episcopus, hic autem diaconus, cum sociis, sub imperatore Decio, sustinuerunt.
25. Historia de Timothei vita, qui Lystram Lycaoniæ civitatem patriam habuit, Pauli apostoli discipulus, Joannis evangelistæ successor, Ephesiorum in Ionia episcopus, Ephesi, sub imperatore Nerva, martyr obiisse dicitur.
26. Historia de Eusebiæ virginis Romanæ vita, quæ virgo, cum in urbem Cariæ Mylassam venisset, nomine suo dissimulato, se ξένον, id est hospitam dixit; ibi monasterium Sancto Stephano martyri sacrum excitavit, in quo vitam clausit, sæculo post C. N. quinto.
27. Historia de Matronæ Pergensis vita; quæ Matrona urbem in Pamphylia Pergem patriam habuit, Domitiani uxor, Theodatæ mater, viro tandem posthabito quanquam invito, in monasteriis vitam transegit.
28. Historia de Zenobii martyrio, quod Cægarum in Iconio sinu Cilicium civitatis episcopus, cum sorore sua Zenobia, sub imperatore Diocletiano, sustinuit.
29. Historia de Sozonis opilionis, patria Cilicis, martyrio, quod apud Pompeiopolitanos in Cilicia, sub imperatore Maximiano subiit.
30. Historia de Bonifacii Romani martyrio quod apud Tarsenses in Cilicia sustinuit.
31. Historia de Clementis Ancyranus in Galatia episcopi vita et martyrio, qui A. C. 257 natus, A. C. 277 episcopus creatus, patriam suam Ancyram sub imperatore Maximiano, circiter A. C. 809, martyrio suo nobilitavit.
32. Historia de Platonis Ancyranus Galatæ martyrio, quod in patria urbe sustinuit.
33. Historia de Mennæ Ægyptii martyrio, quod imperantibus Diocletiano et Maximiano miles, sub iisdem in Galatarum urbe Cotyæo sustinuit.
34. Historia de Eustratii, Auxentii, Eugenii, Mardarii, et Orestæ martyrio, quod sub imperatoribus Diocletiano et Maximiano in Cappadocia subierunt.
35. Historia de Longini centurionis martyrio, qui natione Judæus, Christi pendentis in cruce custos, ad religionem Christianam conversus, persecutionis auctore Pilato, Cæsareæ Cappadocum urbe, mortem pro Christo subiisse dicitur.
36. Historia de Mercurii martyrio, quod patre Gordiano Scytha natus, militum dux, Cæsareæ Cappadocum urbe, sub imperatore Decio sustinuit.
37. Historia de Mamantis Paphlagonis martyrio, quod Cæsareæ Cappadocum urbe, sub imperatore Aureliano subiit.
38. Historia de Severiani militis martyrio, quod Cæsareæ Cappadocum urbe sub imperatore Licinio sustinuit.
39. Historia de Gregorii Parthi vita, qui multiplices ab Armeniis afflictiones ob Christianam religionem passus, ad eam et regem et populum Armeniorum convertit: horum aliquandiu episcopus, tandem solitudinis amator, filium Arostanem in episcopatu successorem accepit, qui concilio Nicæno interfuit, A. C. 325.
40. Historia de Romuli, Zenonis, Eudoxii et Macarii martyrio, quod Romulus quidem sub imperatore Trajano, cæteri vero sub imperatore Diocletiano in Armeniæ minoris urbe Melitine, subierunt.
41. Historia de Hieronis et sociorum martyrio; ex quibus Hiero urbem in Cappadocia Tyanam patriam habuit, cum 30 sociis martyrium in Armeniæ minoris urbe Melitine sub imperatoribus Diocletiano et Maximiano passus.
42. Historia de 40 martyrum, 39 militum Cappadocum, cum quadragesimus ab iis aufugisset, ejus loco custodem carceris, paganum hominem, Christianum repente factum, martyrii socium consecutorum martyrio, quod in Sebastianorum urbe, quam vetustiores quidem in Cappadocia, recentiores autem

in Armenia minore sitam esse docent, sub imperatore Licinio, sustinuerunt.

43. Historia de Spiridonis in insula Cypro episcopi Trimmythuntini vita, qui sub imperatore Constantino Magno vixit, et concilio Nicæno interfuit, A. C. 325.

44. Historia de Ignatii Theophori, Antiochenorum in Syria episcopi, martyrio quod anno imperatoris Trajani xi, Christi 108, in urbe Roma subiit.

45. Historia de Luciani martyrio, qui Samosatam urbem Syrorum patriam habuit, Antiochenus in Syria presbyter fuit; apud Nicomedenses in Bithynia, sub imperatore Maximino, circiter A. C. 312, martyr obiit.

46. Historia de Cypriani, Antiochenorum episcopi, vita et martyrio, quod cum Justina virgine Antiochena, sub imperatore Decio, subiit.

47. Historia de Artemii martyrio, quem imperator Constantius Ægypto præfecerat, imperator Julianus Antiochiam vocatum, ibidem et provincia et vita privavit.

48. Historia de Symeonis Stylitæ, seu Columellæ senioris, natione Cilicii, vita, qui monasterio egressus, montem Antiochenæ ditionis in Syria situm ascendit, ibique multos annos in columis primum brevioribus, tandem ad 40 cubitorum altitudinem erecta stetit dicitur, anno imperatoris Thracis quarto, Christi 460, mortuum.

49. Historia de Ananiæ, unius e 70 Christi discipulis, martyrio, quod in patria, id est, Syrorum urbe Damasco, sustinuit.

50. Historia de Ephræmi Syri vita, qui Edessam Syrorum urbem patriam habuit, Ecclesiæ Edessæ diaconum, sub imperatore Valente, mortuus est.

51. Historia de sancti Danielis prophetæ et trium ejus sociorum vita.

52. Historia de Charitonis confessoris, Iconiensis Lycaonii, vita, qui sub imperatore Aureliano vix martyrium effugit, præter alia duo monasteria lauram, quæ Pharus quoque dicitur in Palæstina condidit, in quo monasterio mortuus est.

53. Historia de Cyriaci anachoretæ vita, qui anno imperatoris Theodosii junioris xl, Christi 447, Corinthi natus, cum in pluribus monasteriis egisset monachum, per quinquennium eremita, denique in Charitonis monasterium, quod erat in Palæstina, reversus, ætatis 107 annis transactis, anno imperatoris Justiniani primi xxix, Christi 555, vitam in eodem monasterio clausit.

54. Historia de Theodori Graptæ vita, qui patria Hierocolymitanus intra Palæstinam in Sebæ monasterio monachus, multa propter imaginum cultum quem defendebat, ab imperatoribus Iconomachis, Leone Armeno, Michaelo Balbo et Theophilo passus, tandem apud Bithynos exsul in carcere mortuus est.

55. Historia de Melanæ Romanæ vita, quam feminam, inito inter ipsam et maritum continentis pacto, in Orientem digressam, conditis aliquot in Palæstina monasteriis, ibidem mortuam refert.

56. Historia de Cornelii centurionis Palæstinorum Cæsariensis vita, quem Petrus apostolus ad Christianam religionem convertit.

57. Historia de Galactionis et Epistemes vita et martyrio, quos conjuges, matrimonio vitam solitariam præferentes, in monasteria digressos, tandem martyrium in Arabia prope Sinam montem passos esse narrat.

58. Historia de Samonæ, Gurisë, Abibi, Mesopotamorum, martyrio, quorum duo priores sub imperatore Diocletiano, tertius sub imperatore Licinio martyres obierunt.

59. Historia de Danielis Stylitæ vita, qui Mesopotamiæ vicum patriam nactus, sub imperatoribus Leone, Zenone, Basilisco monachum egit.

60. Historia de Acindyni, Pegasii, Anempodisti, Aphthonii, Elpidiphori martyrio, quod in Persia sub Sapore Persarum rege sustinuerunt.

61. Historia de Acepimæ, Josephi et Æithalæ Persarum martyrio, quod ille senex octogenarius, hic presbyter, iste diaconus in Persia, rege Persarum Sapore, subierunt.

62. Historia de Anastasii Persæ vita, qui ex Persia in Palæstinam profectus, in Anastasii monasterio prope Hierosolymam urbem, anno imperatoris Heraclii x, Christi 620, vitam monasticam iniit; postea in Persiam reversus, sub Chosroe Persarum rege, martyr, anno imperatoris Heraclii xviii, Christi 628, vitam clausit.

63. Historia de Bacchi et Sergii Romanorum martyrio, quod imperatore Maximiano in Africa, sub ejus præfecto Antiocho, sunt passi.

64. Historia de Vari sociorumque martyrio, quod in Ægypto, sub imperatore Maximiano, sustinuerunt.

65. Historia de Caterinæ (alias Hæcaterinæ) virginis martyrio, quod in Ægypto, sub imperatore Maxentio, Alexandria subiit.

66. Historia de Menæ, Hermogenis et Eugraphi martyrio, quod in Ægypto, sub imperatore Maximino, Alexandria sustinuerunt.

67. Historia de Epimachi Ægyptii martyrio, quod Pelusini montis eremita in Alexandrinorum Ægyptiorum urbe subiit.

68. Historia de Athanasii episcopi Ægyptiorum Alexandri vita, qui Ecclesiæ Alexandrinæ presbyter, A. C. 325, concilio Nicæno interfuit, in Alexandrini Alexandrinorum episcopi mortui locum, A. C. 326, episcopus creatus, cum diu graves ab Arianis afflictiones passus, episcopatum annis 46 gessisset, sub imperatore Valentiniano I mortuus est, A. C. 373.

69. Historia de Euphrosyne, Alexandrinæ virginis Ægyptiacæ vita, quæ virgo sub imperatore Theodosio, Arcadii filio, nata, vitam in ædibus paternis per annos 18, in monasterio per annos 38, in terris per annos 56 egit, circiter A. C. 470 obiit.

70. Historia de Theodoræ vita, quam feminam apud Alexandrinos in Ægypto natam imperatoris

Zenonis temporibus ibidem virtutibus clarum, post adulterium a se commissum deserto marito, intra monasterium ab Alexandria militaribus octodecim remotum, inter monachos pro viro habitam, reliquum ævum transegisse narrat.

71. Historia de Joannis Eleemonis, id est misericordis, Alexandrinorum episcopi vita, qui patriam in Ægypto Amathuntem, patriarchatum in Ægypto Alexandrinum, anno imperatoris Phocæ quinto, Christi 606, nactus, in patria quo iter mox e vivis abiturus susceperat, diem suum obiit, anno imperatoris Heraclii VII, Christi 616.

72. Historia de Patapii eremitæ vita, qui Thebas Ægypti urbem patriam habuit.

73. Historia de Aretæ martyrio, quod sub Elebaanæ Æthiopum rege Christiano, civitatis in Æthiopia Nagranæ præses, cum eam Dunaanus Arabum rex Christianis inimicus occupavisset, cum aliis martyribus obiit.

74. Historia de Eustathii martyrio, quod sub imperatore Trajano Jux militum, sub eodem ad religionem Christianam cum suis conversus, cum Theopiste uxore, Agapio et Theopisto filiis, sub imperatore Adriano, in urbe Roma, subiit.

75. Historia de Sophiæ Italæ martyrio, quod cum tribus filiis, fide, spe et charitate, sub imperatore Adriano, in urbe Roma, subiit.

76. Historia de Eugeniæ Romanæ virginis martyrio, quod in urbe Roma, sub imperatoribus Valeriano et Galieno sustinuit.

77. Historia de Georgii Capadocis martyrio, quem vulgus cum Dracone pugnam iniisse putat, imperator Diocletianus cum tribunum militum, denique comitem creavisset, in urbe Roma, propter Christianam religionem occidi jussit.

78. Historia de Anastasiæ Romanæ viduæ martyrio, quod in urbe Roma sub imperatore Diocletiano sustinuit.

79. Historia de Anastasiæ Romanæ virginis martyrio, quod sub imperatore Diocletiano subiit.

80. Historia de Eleutherii, patria Romani, Illyricorum episcopi martyrio, quod cum Evamphia matre, sub imperatore Adriano, sustinuit.

81. Historia de Nicetæ Gothi martyrio, quod Romanorum imperatore Gratiano, Gothorum rege Athanarico, Christianos Gothos tum Danubii accolos persequente, sustinuit.

82. Historia de Gregorii episcopi Siculorum Agrigentini vita, qui ex vico ad Agrigentum urbem ortus, a Macario episcopo Hierosolymitano diaconus Hierosolymitanus, tandem ab episcopo Romano episcopus Agrigentinus Theodori successor creatus est.

83. Historia de Agathæ virginis, patria Catanæ, martyrio, quod intra Siciliam in urbe Catana, sub imperatore Decio tertium consulatum gerente, A. C. 251, sustinuit.

84. Historia de Dionysii Areopagitæ Atheniensis, quem sanctus Paulus apostolus ad religionem Christianam convertit, vita et martyrio. Primus Atheniensium episcopus, quem postea plures primum Parisiensium episcopum fuisse narrant, sub imperatore Domitiano, martyr obiit.

85. Historia de Theoclistæ Lesbii virginis vita, quæ virgo patriam habuit Methymnam urbem in Ægei maris prope Phrygiam Asiæ provinciam Græcorum insula Lesbo, quæ nonnullis etiam Mytilene dicitur, vitam monasticam in Paro Græcorum insula coluit.

86. Historia de decem martyrum martyrio, quod in Græcorum insula Creta sub imperatore Decio sustinuerunt.

87. Historia de Andræ Cretensis vita, qui sub imperatore Constantino Copronymo Iconomacho mori quam imaginum cultum damnare maluit.

DANIELIS DE NESSEL

Catalogus Vitarum quas Symeon Metaphrastes composuit.

(Ex Catalogo Biblioth. Vindobon. mss. Græc. in fol. Indicis I pag. 109.)

Symeonis, cognomine Metaphrastæ, qui fuit magister et logothetes in aula Constantinopolitana, decimoque post Christum sæculo floruit.

Historia vitæ S. Alexii;

Historia martyrii S. Panteleemonis;

Historia vitæ S. Nicolai, episcopi Myrensis;

Versus compunctorii forma confessionis secundum ordinem alphabeticum;

Canticum sacrum ordine alphabetico,

Synaxarium in crucifixionem Christi versibus politicis;

Historia martyrii sancti Nicetæ Gothi;

Historia martyrii sancti Eleutherii episcopi Illyrici, et historia martyrii sancti Polyucti;

Historia martyrii sancti Demetrii proconsulis;

Vita sanctæ Mariæ, quæ in virili cœnobio, sub habitu virili et nomine Martini, sanctissime vixit, nec nisi post obitum femina deprehensa est;

Historiæ vitæ sancti Joannis Chrysostomi fragmentum;

Vita sancti Thryphonis martyris, patria Cambasensis in Phrygia, Nicææ autem in Bithynia. A. C. 250 sub imp. Decio passi;

Martyrium sancti Isidori Alexandrini martyris,

Martyrium sanctæ Agathæ virginis et martyris ; A
Martyrium sanctorum martyrum, Faustæ, Eveiasii et Maximini ;

Vita beati Eugenii et Mariæ ejus filiæ in cœnobio sub habitu virili dictæ Marini ;

Martyrium sancti Nicephori, martyris Antiochiæ in Syria ;

Vita et martyrium sancti martyris Blasii, episcopi Sebastiæ in Cappadocia, et sociorum ejus ;

Martyrium sanctorum Pamphili, Valentii, Pauli, Seleuci, Porphyrii, Theoduli, Juliani et sociorum (initio quidem ab Eusebio ipsius sancti Pamphili amico intimo, et Cæsareæ in Palestina episcopo conscriptum, multis autem post sæculis a Symeone Metaphraste interpolatum ;

Vita sancti Andronici et uxoris ejus Athanasia ; B

Martyrium: sancti Orestis Tyanæ in Cappadocia sub imp. Diocletiano ;

Martyrium sancti Victoris et sancti Stephanidis ;

Martyrii: sancti Vincentii, archidiaconi Cæsaraugustani ;

Narratio miraculi a SS. martyribus Guria, Samona et Abibo, Edessæ editi ;

Martyrium sancti Platonis ;

Martyria, Vitæ et Encomia SS. mensis Octobris, nempe :

Martyrium sanctæ Ananiæ ;

Martyriam SS. Cypriani et Justinæ ;

Martyrium sancti Dionysii Areopagitæ ;

Martyrium sanctæ Charitines ;

Commentarius in sanctum apostolum Thomam ; C

Martyrium SS. Sergii et Bacchi ;

Vita sanctæ Pelagiæ Antiochenæ ;

Martyrium SS. Eulampii et Eulampię ;

Martyrium SS. Probi, Tarachi et Andronici ;

Martyrium SS. Carpi, Papyli et sociorum ;

Martyrium SS. Nazarii, Gervasii, Protasii et Celsi ;

Martyrium sancti Luciani ;

Martyrium sancti Longini Centurionis ;

Commentarius in sanctum evangelistam Lucam ;

Martyrium sancti Vari ;

Martyrium sancti Andree in Crisi ;

Martyrium sancti Artemii ;

Vita sancti Hilarionis ;

Vita sancti Albericii ;

Commentarius in sanctum apostolum Jacobum fratrem Domini dictum ; D

Martyrium S. Arethæ ;

Martyrium SS. Marciani et martyrii notariorum ;

Martyrium sancti Demetrii ;

Martyrium sanctæ Anastasiæ Romanæ senioris ;

Vita sancti Abramii eremitæ ;

Martyrium SS. Zenobii et Zenobiæ ;

Martyrium sancti Epimachi ;

Vita sancti Joannis Chrysostomi archiepiscopi Constantinopolitani ;

Martyrium sancti Platonis ;

Martyrium sanctæ Catharinæ virginis ;

Vita sancti Alypii Stylitæ.

Martyrium sancti Jacobi Persæ ;

Vita et martyrium sancti Stephanis Junioris ;

Commentarius in S. Andream apostolum ;

Narratio miraculi a sancto Michaelæ archangelo, Chonii sive Colossii in Phrygia editi ;

Narratio vitæ, rerum gestarum et miraculorum sancti Nicolai Myrensis in Lycia episcopi ;

Martyrium sancti Nicetæ Gothi ;

Martyrium sanctæ Euphemie virginis ;

Vita sancti Ambrosii, episcopi Mediolanensis ;

Martyrium SS. Eustratii, Auxentii, Fulgentii, Orestis et Mardarii ;

Vita sanctæ Theodoræ Alexandrinæ ;

Vita sancti Jeannis Eleemosynarii, patriarchæ Antiocheni ;

Historia martyrii sancti Polyeucti militis et martyris :

Martyrium sanctæ Catharinæ virginis ;

Vita sancti Symeonis Stylitæ primi sive senioris, qui A. C. 468 centenario major obiit ;

Certamen sancti martyrii Mamantis ;

Certamen sancti martyris Anthimi episcopi Nicomedie, qui A. C. 302 passus est ;

Martyrium sancti Babylæ, episcopi Antiocheni ;

Narratio miraculi a sancto Michaelæ archangelo Chonii sive Colossii in Phrygia editi ;

Martyrium SS. Eudoxii, Romuli, Zenonis et Macarii ;

Martyrium sancti Sozontis ;

Martyrium sancti Severiani ;

Martyrium SS. martyrum Menedoræ, Metrodocæ et Nymphodocæ ;

Vita sanctæ Theodocæ Alexandrinæ ;

Martyrium sancti Autonomii episcopi ;

Res gestæ sancti Cornelii centurionis ;

Martyrium sancti Nicetæ Gothi ;

Martyrium sanctæ Euphemie ;

Martyrium sanctæ Sophiæ et filiarum ejus, Pisteos, Elpidis et Agapes ;

Martyrium SS. martyrum Trophini, Sabbatii et Dorimedontii ;

Martyrium sancti Eustathii et uxoris ejus Theopistes, et duorum filiorum, Agapii et Theopisti ;

Martyrium sanctæ Theclæ virginis ;

Vita sanctæ Euphrosinæ virginis Alexandrinæ ;

Commentarius in sanctum Joannem apostolum et evangelistam ;

Martyrium sancti Gallistrati et sociorum ;

Vita sancti Charitonis confessoris ;

Vita sancti Cyriaci anachoretæ ;

Vita et martyrium sancti Gregorii, episcopi magnæ Armeniæ ;

Martyrium sancti apostoli et martyris Ananiæ,

Vita et martyrium SS. martyrum Cypriani et Justinæ virginis ;

Martyrium sancti Dionysii Areopagitæ ;

Martyrium sanctæ Charistinæ virginis ;

- Commentarius in sanctum apostolum Thomam; A**
Martyrium SS. Sergii et Bacchi ;
Vita sanctæ Pelagiæ Antiochenæ ;
Martyrium SS. Eulampii et Eulampiæ ;
Martyrium SS. Probi, Taræchi et Andronici ;
Martyrium SS. Carpi episcopi Thyatirensis, Pa-
pyli diaconi et sociorum ;
Vita et certamen SS. martyrum Nazarii, Ger-
vasii, Protasii et Celsi ;
Vita et martyrium sancti Luciani ;
Martyrium sancti Longini centurionis ;
Martyrium sancti Andreae in Crisi.
Commentarius in sanctum apostolum et evan-
gelistam Lucam ;
Martyrium sancti Vari et sociorum ;
Martyrium sancti Artemii ;
Vita et conversatio sancti Hilarionis ;
Vita sancti Abercii.
Commentarius in sanctum apostolum Jacobum
cognominatum fratrem Domini ,
Martyrium sancti Arethæ et sociorum ;
Martyrium SS. Marciani et martyrii notariorum;
Martyrium sancti Demetrii.
Vita et martyrium sanctæ martyris Anastasiæ
Romanæ ;
Vita sancti Abramii et sanctæ Mariæ neptis ejus;
Martyrium sancti Zenobii et sororis ejus ;
Martyrium sancti Epimachi ;
Martyrium sancti Dionysii Areopagitæ ;
- Martyrium sanctæ virginis Charitines ;**
Vita et pœnitentia sanctæ Pelagiæ Antiochenæ;
Martyrium SS. Eulampii et Eulampiæ ;
Martyrium Longini centurionis ;
Commentarius, in sanctum apostolum et evan-
gelistam Lucam ;
Martyrium sancti Demetrii ;
Vita sancti martyris ;
Vita et martyrium sancti Stephani junioris ab-
batis montis Sancti Auxentii, e regione Byzantii
circa Bithyniam siti, qui A. C. 767, ob sanctorum
imaginum cultum, sub imp. Constantino Copro-
nymo passus est ;
Martyrium sanctæ Catharinæ virginis ;
Vita sancti Ambrosii, episcopi Mediolanensis.
B Martyrium SS. martyrum Menæ, Hermogenii et
Eographi ;
Martyrium SS. Eustratii, Auxentii, Eugenii,
Mardarii et Orestis ;
Martyrium sancti Nicephori, martyris Anthio-
chæ in Syria ;
Martyrium sancti Blastii ;
Martyrium sancti Nicethæ Gothi ;
Martyrium sancti Ananiæ ;
Commentarius in sanctum apostolum Thomam ;
Martyrium sancti Demetrii ;
Vita sancti Symeonis Stylitæ primi sive senioris;
Martyrium sancti magni martyris Georgii ;
Martyrium sancti Eustratii et sociorum.

MENSIS JANUARIUS.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΗΣ ΩΣΙΑΣ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΝ ΑΛΕΧΑΝΔΡΕΙΑ.

VITA ET CONVERSATIO

SANCTÆ EUPHROSYNES ALEXANDRINÆ.

(Anno 420.)

[Græce nunc primum editur ex cod. Reg. Paris, sæculi xi, Mss. Græc. n. 1526, fº 213 ; Latine ex Surio ad diem 1 Januarii ; Bolland, 11 Febr.]

Α'. Ἄρτι τὰ Ῥωμαίων σκήπτρα Θεοδοσίου τοῦ Α παιδὸς Ἀρκαδίου εὐσεβῶς διυθύνοντος, ἀνὴρ τις, Πιπνούτιος ὄνομα, κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν μεγάλου πολὺν ἰγναρχετο πλούτου τε θαυμάσιου, καὶ εὐγενεῖα τῆ κατὰ κόσμον περιφανείας, πολλῶν δὲ μάλλον ἀρετῆς κλοῦσιν κομῶν, καὶ εὐγενεῖα ψυχῆς σεμνυνόμενος. Γυναικί οὗτος συνέζευκται φιλαρέτην, καὶ πολλὴν ἔχουσαν πρὸς Θεὸν τὴν εὐσεβείαν, ὡς εἶναι ταύτην τὴν συζυγίαν ἀψευδῆ τῶ ὄντι, καὶ οἰκειῶς ἐξ ἀμοιρίων ἔχουσαν. Ταύτην ἀτεκνύουσαν ὄρων ὁ ἀνὴρ ἠνάτο· καὶ πῶς γὰρ οὐ ; ἐπεὶ καὶ γάμοις ὠμιλητικῶς τῷτο βούλεται προηγουμένως τὸ παίδων γενέσθαι κατ' ἐρ. Ἐξήτει τοίνυν τοῦ λυπούντος λύσιν εὑρεῖν, καὶ τῆ κοινωνίᾳ τοῦ βίου τὸ πρᾶγμα καλῶς κοινωνεῖμενος, πρὸς τὸν πάντα δυνάμενον καταφυγεῖν συνεβουλεύετο. Ὅθεν ἡ μὲν νηστείας καὶ προσευχῆς προσαιμένη, Ἄνναν ἐμίμητο, καὶ τὰ ἐκείνης ἐφθάρχετο· Ἄδωναί, λέγουσα, Κύριε Σαβαώθ, ἐάν ἐπιθλίπῃς ἐπιπέφυξεν ἐπὶ τὴν θυλίην σου, καὶ ἔφη· μοι τέκνον ἐκ μήτρας ἐμῆς, τῶ ὄρωσιν μένῃ σοι προσάξω τούτο Θεῷ. Ὁ δὲ τὰ ἱερὰ φρονιστήριον περιήει τοὺς ἐν αὐτοῖς ἀσκουμένους εἰς ἱερὰν Θεοῦ ἐκκαλούμενος.

Β'. Καὶ δὴ κατὰ τι σεμνεῖον ἱερὸν εἶναι πυνθάνεται γέροντα, ᾧ πολλὴν ἡ τοῦ βίου καθρότης τὴν πρὸς Θεὸν ἐμνηστεύετο παρρησίαν· τούτην παραβῶλον ὁ Πιπνούτιος, καὶ τὰ προσήκοντα διομιλητάμενος, εἶτα καὶ περὶ τῶν προκειμένων ἰξίου· Ἐπίθλεψον ἐπ' ἐμὲ, λέγων, καὶ τὴν ἐμὴν ἰδέ, Πάτερ ταπεινωσιν, καὶ τὸ συνέχου τῆς ἀθυμίας μοι διάλυσον νόσος τῶ φρενῶν τῶν σῶν προσευχῶν. Χρόνος γὰρ ἤδη συγχοῦς, ἀπ' οὗ συνὸν γυναικί νιαζούσῃ τε ὡσπερ ἐγὼ, καὶ τῶν ἐκ τοῦ γάμου μετέχων ὀχλήσειον, τῶν ἐκ τούτου καλῶν, εἴπερ τούτο καλὸν ἡ παιδοποιία, ἐλευθέρως ἀπεστέρηται· καὶ τῆ ἀτεκνώσει ὄλος ἀθυμίας συνέχομαι, εἰ μὴ τι ἄλλο τοὺς ἐκ νῶν γεϊτό-

I. Cum Romanorum scepra Theodosius Arcadii filius regeret, vir quidam, nomine Paphnutius, cognoscebatur in magna civitate Alexandrina, divitiis quidem locuples, sed multo magis virtutis divitiis et animi nobilitate splendidus ac præclarus. Is matrimonio erat conjunctus mulieri virtutis studiosæ, et quæ magna erat in Deum pietate, adeo ut esset hoc revera minime fallax conjugium, et quod benevolentis utrinque tenebatur. Hanc filios non habentem cum videret maritus, angebatur animo. Quidni enim? Nam quicumque junctus est matrimonio, hoc principaliter cupit, se filiorum esse patrem. Quærebat ergo invenire rationem, qua ab hac liberaretur molestia : et cum rem vitæ suæ sociæ recte communicasset, consulebat ut confugeret ad eum qui potest omnia. Quocirca illa quidem vacans jejuniis et precibus, Annam imitabatur, et ea, quæ illa, loquebatur : Adonai, dicens, Domine Eloi Sabaoth, si aspiciens aspexeris super ancillam, et dederis mihi filium ex utero meo, offeram tibi Deo, qui es daturus. Ille autem sacra obibat monasteria, eos, qui in ipsis exercebantur, provocans ad Deum.

II. Porro autem cum audiisset in quodam sacro monasterio esse senem, cui magna vitæ puritas conciliabat apud Deum fiduciam, cum adiens Paphnutius, cum, quæ conveniebat, esset collocutus, deinde eum rogavit de iis, quæ erant proposita : Aspice, dicens, ad me, Pater, et vide meam humilitatem, et luce tuarum orationum discute nubem mœroris, quæ me premit. Est enim jam longum tempus, ex quo versans cum uxore, quæ est æque atque ego juvenis, et molestiarum matrimonii particeps, iis, quæ sunt ex eo, bonis, si matrimonii bonum est liberorum susceptio, sum privatus miserabiliter : et propterea quod caream liberis, totius premor animi ægri-

tudine, si nihil aliud, probra non ferens vicinorum, qui me irridentes, tanquam sterilem et infertilem conviciis appetunt. Hæc ille quidem dicebat cum lacrymis,prehensans pedes sacrosancti illius senis. Ille autem (sunt enim misericordes, qui virtuti et Deo dant operam) verbis flectitur Paphnutii, et se totum confert ad orationem. Justi itaque oratio, operante apud Deum vi eorum, quæ ipsum ad hoc provocabant, jejuniis et precibus, et communicatione ac benignitate in pauperes, fuit exaudita ab eo, qui audit preces eorum, qui ipsum invocant in veritate : et Paphnutio nascitur filiola, quæ ab infantia præ se ferebat eximiam corporis pulchritudinem : quæ etiam utique subindicabat elegantem et scitum, qui in ea postea fuit, animum : et protinus quidem solvit matris filiorum egestatem, solvit autem patris quoque tristitiam. Ut ergo etiam esset nomen conveniens illi rei, quam erant assecuti, eam protinus nominant Euphrosynem, hoc est, lætitiā.

III. Hanc ergo Paphnutius, cum esset fide fructus, alebat potius virtute, quam iis quæ carnem pinguefaciunt: et iis quæ stant ac manent, magis quam iis quæ efflorescunt, persuadet animum adhibere, et animæ curam gerere rei immortalis, magis quam ejus quod cito marcescit, docebat corporis. Ipsaque aspiciens ad virtutem parentum, et ab illorum probitate animum non habens discrepantem, crescebat, ut corpore, ita etiam animæ pulchritudine. Erat ei jam annus duodecimus, et mater e vita præsentī excesserat. Filia autem sic formata, et ei ætate procedente virtutem magis habens accedem, desiderabat veram sponsum, et, quam ille diligit, curam gerebat animæ pulchritudinis. Qui autem attendebant res solas corporeas, et spectabant illius formam corporis, et recte sciebant, quam esset nobili loco nata, octavum decimum jam annum agentem patrem convenientes, petebant in matrimonium. Is autem, cum non posset eorum postulata repellere, uni, qui præstabat omnibus opibus, gloria et virtute, despondet puellam, consilium capiens ejus virtute, longe indignissimum, ut qui non aspexerat ad filiæ suæ statum, et illius in Deum pietatem : nec quod tota evasisset Deo familiaris, etque soli placere, et ejus sponsa perpetuo esset meditata. Horum ergo ille nihil reputans, parabat nuptias filiæ minime convenientes. Sed zelans zelavit Dominus ejus verus sponsus, et abripit quidem a matrimonio, et iis, quæ consequuntur matrimonium, ut procedens ostendat oratio : eam autem ad vitam compellit præstantiorem, quæ eam ipsi conjungebat per multam puritatem.

IV. Nam cum pater quidem hoc cepisset consilium, non esset autem illa tuta, si non sonis prius precum particeps, quarum ipsa erat fructus, sic veniret ad nuptias, benedictionis gratia ad magnum illum senem venit cum parente. Deinde cum illius audisset sermones, et monachorum tunc primum

αὐτὸν οὐ φέρων ὀνειδισμοὺς, οἱ μὲ καὶ ὑποτιθέζοντες ὡς ἄγονόν τε καὶ ἄκαρπον τοῖς ὀνειδέσει βάλλουσι. Ταῦτα δὲ μὲν σὺν δάκρυσιν ἔλεγε τῶν τοῦ θεοῦ γέροντος ἐκείνου ποδῶν ἄπομόμενος. Ὁ δὲ (συμπραθεὶς γὰρ καὶ φιλοκτιόμενος οἱ ἀρετῇ καὶ θεῷ προσανέχοντες) τοῖς τοῦ Παφνουτίου καρπιτεται βήμασι, καὶ ὅλον ἐαυτὸν φέρων τῇ προσευχῇ δίδωσιν. Ἡ τοῦ δικαίου τοῖσιν δέησις, ἐνεργουμένη τῇ πρὸς θεὸν νεύσει τῶν εἰς τοῦτο προβαλλομένων αὐτὸν, ταῖς νηστεῖαις τε καὶ ταῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ πρὸς τοὺς θεομένους κοινωνικῶς τε καὶ φιλανθρωπῶς, ἐπακούοντα ἔσχε τὸν αἰεὶ τῆς δεήσεως εἰσακούοντα τῶν ἐν ἀληθείᾳ ἐπικαλουμένων αὐτόν. Καὶ γεννᾶται τῷ Παφνουτίῳ θυγάτριον πολλὴν ἐκ βρέφους ἐμφανῶν τὴν σωματικὴν ὠραιότητα, ἧς τὰ χάριτα τὴν μετὰ ταῦτα τῆς ψυχῆς ὑπέμφανεν ἀστείότητα· καὶ λύει μὲν εὐθὺς μητρὸς ἀτεκνίαν, λύει δὲ καὶ πατρὸς τὴν κητέφειαν. Ἴνα οὖν οἰκετον αὐτῇ καὶ τὸ ὄνομα ἦ, οὐπερ οὗτοι πράγματος ἀπελαυον, τοῦ γ' ἐκείνην καλεῖσθαι διέγνωσαν, καὶ Εὐφροσύνην εὐθὺς ὀνομάζουσι.

Γ'. Ταύτην οὖν ὁ Παφνούτιος εὐχῆς οὕτως καρπὸν ἀρετῇ μᾶλλον ἢ τὴν σάρκα πιάνουσιν ἔστρεψε, καὶ τοῖς ἔστωσι καὶ μένουσιν, ἢ τοῖς ἀπανθούσι προσανέχειν ἀνέπειθε, καὶ ψυχῆς ἐπιμελεῖσθαι πράγματος ἀθανάτου, ἢ τοῦ ταχὺ μαραιομένου ἐδίδασκε σώματος. Καὶ αὐτῇ πρὸς τὴν τῶν γεννητόρων ἀρετὴν ἀφορῶσα, καὶ τῆς ἐκείνων καλοκαγαθίας τὴν γνώμην οὐκ ἀπόδουσαν ἔχουσα πῆξεν ὡς περ δὴ σώματι, οὕτω καὶ ψυχῆς ὠραιότητι. Ἔτος τῆς δωδέκατον ἦν, καὶ ἡ μήτηρ βίου τοῦ παρόντος ἀπῆν· ἡ πατρὶς δὲ οὕτω διαπραττομένη, καὶ τῆς ἡλικίας αὐτῆς προκοπούσης, καὶ τὴν ἀρετὴν ἔχουσα μᾶλλον προστιθεμένην, τὸν ἀληθῆ Νυμφίον ἐπέσθει, καὶ οὐ ἐκεῖνος ἐρᾷ ψυχικοῦ κάλλους ἐπεμελεῖτο. Οἱ δὲ τοῖς σωματικοῖς μόνοις προσκείμενοι, τὴν τε τοῦ σώματος ὥραν ὀρῶντες, καὶ ὅπως εὐγενείας εἶχεν ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι, ὁκτῶ καὶ δέκατον ἔτος που διανύουσαν, εἰς λόγους ἐρχόμενοι τῷ γεγεννηκότι, πρὸς μνηστῆραν τῆς τῆς ἡτοῦτον. Ὁ δὲ τὰς τούτων ἐνεύξεις οὐχ οἶός τε ὦν ἀπόσασθαι, ἐνὶ τῶν πάντων πλούτῳ τε καὶ οὐχί καὶ ἀρετῇ διαφέροντι, τὴν παῖδα κατεγγυᾶται· πολὺ τῆς οικείας ἀρετῆς ἀνάζιον βεβουλεύσμενος, ἄτε μὴ πρὸς τὴν τῆς παιδὸς κατάστασιν ἀπιδῶν, καὶ τὸ ἐκείνης φιλόθεο, καὶ ὅπως ὅλη θεῷ προσώκειτο, καὶ τούτῳ ὀρέσσει μόνῳ, καὶ αὐτῷ νυμφευθῆναι διὰ μελέτης ἐτίθετο. Τούτων οὖν ἐκεῖνος οὐδὲν ὑπολογισάμενος, γάμον ἀπόδοντα τῇ παιδί παρσκευάζεν. Ἀλλὰ ζηλῶν ἐζήλωσε Κύριος ὁ ἀληθῆς τῆς τῆς νυμφῆς, καὶ ἀφάρπάζει μὲν, ὡς προῖων ὁ λόγος δηλώσει, γάμου τε καὶ τῶν μετὰ γάμων· εἰς βίον δὲ τῆς τῆς κρείττονα συνωθεῖ, τὴν διὰ πολλῆς αὐτῷ συνάπτοντα καθαρότητος.

Δ'. Ὡς γὰρ ταῦτα τῷ πατρὶ μὲν βεβούλευτο, οὐκ ἦν δὲ ἀσφαλὲς ἄρα μὴ μετεληφύταν καὶ τῶν τοῦ γέροντος εὐχῶν πρότερον, ὦν καὶ καρπὸς ἐτύγγανεν αὐτῇ, οὕτω πρὸς τὸν γάμον ἔλθειν, εὐλογίας χάριτι πρὸς τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἅμα τῷ τεκόντι φοιτῶ. Εἶτα λόγων ἐκείνου ἀκούσασα, καὶ τὴν τῶν μοναχῶν,

τότε πρῶτον ἐωρακίαια κατέστησαν, πολλάκις, ἔφη, **A** Μπακάριοι οἱ τὴν πολιτείαν ταύτην διὰ Θεὸν μετεργόμενοι. Καὶ ὁ γὰρ τοῖς διορατικοῖς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῖς ὅπερ ἡ καρθίνος ἐδούλετο θεασάμενος, κατὰ ληλον αὐτῇ ποιεῖται καὶ τὴν εὐχὴν· Ὁ Θεὸς, εἰκῶν, τὸ συνοῖσον τῇ σῆ, τέκνον, ποιήσαι ψυχῇ, καὶ πρὸς τὸν αὐτοῦ φέρον στήριξις, καὶ τῶν ἡτοιμασμένων ἀγαθῶν ἀξιώσει τοῖς εὐπρεπτηκόσιν αὐτῶ. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ οὕτως αὐτῇ ἐπευζάμενος, ἐνήσει διπλοῦν τῇ ἐκείνης ψυχῇ τὸν πρὸς Θεὸν ἔρωτα, καὶ ἀνάγκη σφοδρότερον τὴν ἐνοῦσαν αὐτῇ φλόγα πρὸς θεοσέβειαν. Ἐκπιούσα τοῖνον οἴκηδε Μπακάριοι, πάλιν ἔλεγεν, οἱ τὴν τῶν μοναχῶν μετεργόμενοι πολιτείαν, ὅτι κἀνταῦθα ἢ οὐδὲν διαφέροντα τῆς τῶν ἀγγέλων πολιτείας βιοῦσι, καὶ μετὰ τὴν ἐνθὲνδε ἀπαλλαγὴν τῆς αἰωνίου ζωῆς ὀπολεύσουσι.

E. Τὴν δὲ οἰκίαν καταλαβοῦσα ἡμέλει μὲν σώματος καλλωπισμοῦ τοιοῦτον, ὡς μηδὲ ψυχρῶ ὑδατι τὸ πρόσωπον ἀποκρίσθαι, δάκρυσι δὲ καὶ νηστείας τὴν τῆς ψυχῆς ἐφαίδρυνεν ὠραιότητα. Περιδέρβια δὲ καὶ ἐνώτια, καὶ χρυσοὶ ὁ χειρῶν κοσμῶν πρὸς τὸν τῆς ψυχῆς κόσμον μετερβρῦμιζέτο τοῖς πέντησι ἐκακορηγοίμενος. Οὐκ ἦν αὐτῇ ἐσθῆς ἡ μαλακῆ περιποδιστος, ἀλλ' ἀντ' ἐκείνης ἡ τῶν τριγύλων ἐπιφύσας ἰσχυράζετο. Ὀμηλικῶ οὐ ταῖς πρὸς ἡδονῆν τι λεγούσας ὄλιως ἤθετο, ἀλλὰ ταῖς ὁμοίων ἐχούσας αὐτῇ τὸν πρὸς Θεὸν ἔρωτα, διαπαντός ἐφιλει συγγενίσθαι. Γραῶν δὲ 50λοὺς καὶ γυναικώδεις κενουργίας οὐδὲν ἄκρων αὐτῆς τῶν ὠτιῶν ψάσειν ἠνεύχετο. Ἦν δὲ αὐτῇ καὶ τοῦτο διὰ σπουδῆς, τὸ τοῖς ἐνθὲνδε τῶν μοναχῶν, οἷγε κατὰ σκοπὸν εὐσεβῆ τῆ πατρὶ παρενδύλλον, διαλέγεσθαι τε μᾶλλον καὶ παρ' ἐκείνων τὰ θεῖα διδάσκειν.

Σ. Ὁ δὲ καλὸν τὸ ἐν μίση καὶ μετὰπεμπτος ὁ πατήρ εἰς τὸ ἀσκητήριον, ἵνα ὁ μέγας ἐκεῖνος ἐτύγγων, ἀφικνεῖται, τὴν μνήμην ἐπιτελέσων σὺν τοῖς μοναχοῖς τοῦ δευτερίου τὸ φροντιστήριον. Αὐτῶ γοῦν ἐπὶ τρεῖς ὅλις ἡμέρας τοῦ κατὰ σάρκα πατρὸς τῆ μοναστηρίου προσεβίναντος, ἡ Εὐφροσύνη καιροῦ λαβομένη, τινὰ μεταστειλαμένη τῶν μοναχῶν ἐκ τῶν τῆς Σκήτιως σεμνείων, θεϊκῇ τότε προνοίᾳ καταλαβόντα τὴν Ἀλεξάνδρειαν (μέγας δὲ οὗτος τὴν ἐρετὴν ἦν), αὐτῶ κοινοῦται τὰ τῆς βουλή. Καὶ αὐτὸς εἰθός· Ἦκουσας, ἔφη, καὶ αὐτῇ φιλόθεος οὔσα καθὼς ὄρεν ἔχω, καὶ θεῖος ἐνασχολουμένη διδάγματα, οἷα ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις φησιν ὁ Σωτήρ, καὶ ὡς ὁ τιμῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ αὐτῶν ἀνάξιος ἐκτὸ δαίνονται. Τούτῃ τῇ διδοσκαλίᾳ ἤρωμένη, καὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἀπαρωτήσασα τὴν διάνοιαν, ὅσα βίβουλεύεται ταχὺ προθυμῶθῃ, καὶ πῦρ ἐν καρδίᾳ λαβούσα τοῦ ἐπὶ γῆς αὐτὸ βεβληκότος Χριστοῦ, σπεῦσον μὴ βρῦμιζέ τοῦτο καὶ ἀναβουλαῖς ἀποπέσει, ἀλλ' ὅτι τάχος εἰς πέρας τὸ ἐπὶ νοῦν ἀγαγῆν. Οὐδεὶς γὰρ βελῶν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον, ὡς τὰ θεῖα φησι Λόγια, καὶ στραφεῖς εἰς τὰ ὀπίσω, αἰθέτος ἐστιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Ταῦτα κηρυχθεῖσα παρὰ τοῦ γέροντος, πολλὴν εἰσ-

A vidisset statum, sæpe dixit : Beati qui hoc vitæ genus propter Christum suspiciunt. Ille autem cum animi perspicacibus oculis, quid puella vellet, esset contemplatus, preces quoque fudit ejus desiderio convenientes : Deus, o filia, dicens, faciat quod sit tuæ animæ futurum conducibile, et in ejus timore confirmet, et dignam censeat bonis paratis iis, qui ipsi placuerunt. Cum hæc dixisset, et sic ei esset precatus, illius animæ duplicem immittit erga Deum amorem, et vehementius accendit eam, quæ inerat, pietatem. Domum ergo revertens, rursus dicebat : Beati qui suscipiunt vitæ genus monasticam, quoniam et hic sic vivunt, ut parum aut nihil ab angelis differant : et postquam hinc excesserint, vita fruntur æterna.

B V. Cum domum autem venisset, negligebat quidem cultum corporis, adeo ut nec aqua quidem frigida faciem lavaret : lacrymis autem et jejuniis, animæ lætificat speciem. Torques autem, inanes, et monilia, et aurum, quod manus exornabat, traducebatur ad ornatum animæ, suppeditatum pauperibus. Non erat ei curæ mollis vestis, sed illius loco ei curæ erat inducere cilicium. Ex æqualibus non iis omnino delectabatur, quæ loquebantur ad voluptatem : sed cum iis, quæ sibi similem habebant in Deum amorem, semper lubenter versabatur. Aniles autem nugæ, et vanos mulierum sermones, ne summas quidem suas aures sinebat tangere. Erat vero hoc quoque ei studio, cum iis, qui illic versabantur, monachis, quique pia aliqua de causa ad partem accedebant, disserere, et ab illis divina discere.

C VI. Non multum intercessit temporis, et pater accersitus venit in monasterium, ubi erat ille magnus, simul cum monachis peracturus memoriam illius, qui exstruxerat monasterium. Cum illic ergo tres totos dies mansisset in monasterio pater ejus secundum carnem, Euphrosyne accepta occasione, et accersito quodam monacho ex monasteriis Scetis, qui tunc divina providentia venerat Alexandriam (erat autem is magnus virtute), ei suum communicat consilium. Ille autem : Audiisti, inquit, ipsa quoque cum sis pia in Deum, quantum possum videre, et versata in doctrina divina, quænam Salvator dicit in Evangeliiis, quod qui patrem aut matrem honorat plus quam ipsum, ipso indignus efficitur². Hæc utens doctrina, et hac sententia tuum erigens animum, quod statuisti, cito velis effectum reddere : et ignem in corde suspiciens ejus, qui eum misit in terram³, vide ne socordia et mora cum extinguas : sed quam primum ad finem deducas id quod animo agitas. *Nemo enim mittens manum ad aratrum (ut divina dicit Scriptura), et retro conversus, est aptus regno cælorum* ⁴. Hæc cum audisset a sene, ejus verbis paret protinus, et ab eo petit, ut monasticum consequatur habitum. Ille

² Matth. x, 37. ³ Luc. xii, 49. ⁴ Luc. ix, 62.

autem prompto et alacri animo implevit, quod A **φέρει** και τοις αὐτοῦ λόγοις εὐθύς τὴν εὐπεθεϊαν, και τοῦ τῶν μοναχῶν ἀξιοθῆναι σχήματος παρ' εκείνου ἐπιζητεῖ· και ὄγε πρόθυμος ἦς τὸ ζητούμενον ἐκπληροῦν, και τὰς συνήθεις εὐχὰς αὐτίκα και πᾶν ὅπερ ἔθιμον ἦν ἐκτελέσας, τὸ τῶν μοναχῶν

αὐτῆ περιβάλλει σχῆμα. Ἐπεξήμενός τε αὐτῆ τέλος τῆ σκοπῆ συμφέρον, εἰς τὴν οικεῖν ἐπανατρέφει μονήν.

VII. Postquam autem pius ille senex recessisset, contiderabat apud se Euphrosyne, quomodo et ubi sibi datum ad mercaturam exerceret talentum, maxime cum sciret patrem sibi fore impedimento ad id quod desiderabat. Cum ergo quæsisisset modum, per quem posset omnino latere et benevolentiam patris, et sponsi amorem, statuit quidem vestem exuere muliebrem, virilem autem inducere. Et quoniam sciebat, eos, qui ipsam erant persecuturi tanquam feminam, esse scrutaturos in monasteriis mulierum, statuit seipsam collocare in numero monachorum. Hoc autem consilium capiens, nocte quadam exiit quidem suam vestem et simul cum tunica etiam muliebrem exiit imbecillitatem: induit autem vestem salutarem, et quamprimum transmutatur in virilem habitum. Deinde cum lauisset ancillarum multitudinem, et ipsius parentis oculos, et ædes despexisset præclaras ac magnificas, Christi crucem tollens, protinus abiit, volens se dignam reddere eo quod desiderabat, et venit ad illud monasterium, cui præerat senex, cujus precum fuerat fructus. Et cum venisset in conspectum præfecti monasterii, interrogata fuit, quisnam esset, et unde, et quam de causa ad eum accessisset. Illa autem dixit, se vocari quidem Smaragdum, esse autem ex aula imperatoris (sic enim dicebat volens latere); reliquisse vero omnia, ut infida et inutilia, ac desiderasse vitam monachorum: et ex urbe quidem fugisse regia, ut quæ esset plena tumultibus, et quod amicorum et familiarium nollet vexari congressione, et ab eis interrumpi suum quietis desiderium: cum autem de istorum sanctitate monachorum multa audivisset, eo venisse, si quo pacto digna haberetur referri in eorum numerum.

VIII. Lætatus est vir ille, et verbis et morum modestia admirandus, et: Ecce monasterium, inquit, filii, si tibi placet referri in numerum fratrum, uemo est prohibiturus. Sed quoniam es ætate adhuc juvenis, et status monastici nondum perfectam cœpisti experientiam, oportet te esse sub magistro, et ab eo discere vitæ perfectionem. Illa autem: Hoc quoque mihi est cordi, et volo non unum solum, si videtur, sed multos etiam habere, qui ad virtutem me sint instituturi. Sic ea, cum tanquam solidum et validum fundamentum, seni prius jecisset obedientiam, traditur Agapio monacho, qui et in rebus divinis erat eruditus, et processerat ad summam impatibilitatem: et ab eo, ut dicam sicut divinus David, diurno fingitur sigmento, et compositur ad vitam piam ac religiosam. Verumenimvero qui no-

Z'. Ἐπεὶ δὲ και ὁ θεοφιλῆς ἐκεῖνος ἀνεχώρει πρεσβύτης, ἐσκόπει καθ' ἐαυτὴν ἢ εὐφροσύνη, πῶς ἂν και ποῦ τὸ δοθῆ, αὐτῆ ἐμπορεύσοι τὸ τάλαντον, ἄλλως τε και τὸν πατέρα εἰδὺτα ἐμποδῶν αὐτῆ πρὸς τὸ ποθοῦμενον ἕσσεσθαι. Ὡς οὖν ἐξήτει τρόπον δι' οὗ λαθεῖν ὅλως δυνήσεται γεννήτορός τε στοργῆν, και μνηστήρος ἔρωτας, ἀποθέσθαι μὲν γυναικεῖαν ἔγνω στολῆν, ἀνδρὸς δὲ μεταμφιάσασθαι.

Και ἐπεὶ τοὺς διώζοντας ἤδει ὡς γυναίκα ταύτην ἐν σεμνεῖσι ἀνερευνῶν γυναικῶν, μοναζόντων ἐκυτὴν ἔκρινεν ἐγκατατάξαι χορῶ. Οὕτω δὲ βουλευσαμένη ἀποδύεται μὲν τὴν ἰδίαν στολῆν, και ἅμα χιτῶνι συναποδύεται και τὴν γυναικεῖαν ἀσθένειάν, ἐπενδύεται δὲ ἱμάτιον σωτηρίου, και εἰς ἀνδρὸς σχῆμα τὸ τάχος μεταβῆσθαι. Εἶτα λαθούσα θεραπευνῶν πλεθύν, αὐτοῦς τε ὀφθαλμοῦς τῶν γεγεννηκότων, και οικίας ὑπεριδούσα λαμπράς, τὸν τοῦ Χριστοῦ σταυρὸν ἀρξαμένη, εὐθύς ἀπῆει, ἐκυτὴν ἀξίαν τοῦ ποθομένου καταστήσασθαι βουλομένη. Πρὸς ἐκεῖνό τε τὸ μοναστήριον ἀφικνεῖται, οὗ καθηγεῖτο ὁ γέρον, οὗ δὴ γὰρ τῶν εὐχῶν ἐγεθόνη καρπός· και εἰς τοῦ εἰς τούτο τεταγμένου, τῶν μοναχῶν τῶ προεστῶτι τῆς μοτῆς εἰς ὄψιν ἔλθοῦσα, τίς τε και ὅθεν εἶη, και τίνας ἕνεκα πρὸς αὐτὸν παραγένοιτο, ἠρωτᾶτο.

C Ἡ δὲ, Σμάραγδος μὲν ἔφη καλεῖσθαι· εἶναι δὲ τῆς βασιλείου αὐλῆς (οὕτω γὰρ εἶπε βουλομένη λαθεῖν), καταλιπεῖν δὲ πάντα ὡς ἄπιστα και ἀνόνητα, τὸν δὲ βίον ποθῆσαι τῶν μοναχῶν, και τὴν μὲν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἐκφυγεῖν ὡς πλήρη θυρῶδου, και τῶ μὴ βούλεσθαι φίλων και συνήθων ἐμιλίας ὀχλεῖσθαι, και ὑπ' αὐτῶν μολύνεσθαι τὸ φιλιῶσυχον κατά πολλῆν δὲ τῆς ὑμῶν ἀγιότητος ἀκοήν τὰ ἐνταῦθα καταλαθεῖν, εἰ πως ἀξιοθεῖν γενέσθαι ὑμῖν συνριθμῶς.

Π'. Ἦσθεῖς, οὖν ὁ θεοφιλῆς ἐκεῖνος ἀνὴρ τοῖς τε ῥήμοσι, και τῆ τῶν ἡθῶν εὐνομίᾳ, και, ἰδοῦ τὸ μοναστήριον, ἔφη, τέκνον, εἴ σοι ἀρεστὸν ἐναριθμῶν γενέσθαι τοῖς ἀδελφοῖς, ὁ κολύσων οὐδεὶς· πλήν ἐπεὶ περ ἄτι νέων ἄγεις τὴν ἡλικίαν, και μοναχικῆς καταστάσεως οὕτω πείραν εἴληφας ἐντελῆ, ὑπὸ διδασκάλῳ τετάχθαι σε δεῖ, και παρ' αὐτοῦ μανθάνειν πολιτείας ἀκρίθειαν. Ἡ δὲ, και τοῦτο κατά γνώμην, εἶπεν, ἐμοί, και βούλομαι οὐχ ἕνα μόνον, εἰ δοκεῖ, ἀλλὰ και πολλοὺς ἔχειν τοὺς πρὸς ἀρετὴν με παιδοτριβήσοντας. Οὕτως αὐτῆ καθάπερ θεμελίον ἀβράγῃ τὴν ὑπακοήν προκαταβυλλομένη τῶ γέροντι, Ἄγαπίῳ μονάζοντι παραδίδοται, τὰ τε θεῖα σοφῶν, και ἀπαθείας εἰς ἄκρον ἐλάσαντι· και παρ' αὐτοῦ, κατά τὸν θεῖον φάναι Δαβὶδ, ἡμερινὴν διεπλάττετο πλάσιν, και πρὸς τὸν θεοφιλῆ βίον ῥῆμα ἔεται.

(1) Agapitus nominatur in Vitis Patrum.

Ἄλλὰ γὰρ ὁ ἐξ ἄρχῆς βασκαίνων ἡμῖν, καὶ τὴν οἰκαμένην ἄλῃν ὡς νοσητὴν ἐγκαυχώμενος καταλήφθεσθαι, οὐκ ἔφερε γυναίκα ὄρων βρόχους αὐτοῦ τοῦ δεσποῦς ὑπεριπταμένην, καὶ ὡσεὶ περιστερὰν φερομένην τῷ πνεύματι ὑπνέμιον. Ἄλλ' ἐτρόχετο βλέπων τὸ φρόνιμον οὕτω τῆς οἰκονομίας, καὶ πρὸς τὸ λαθεῖν διεσλευσμένον, καὶ ἤσχαλλεν ὑπὸ νεαροῦ σώματος καὶ ταῦτα θήλειος τὰς αὐτοῦ τέχνας διαπικρομέναις ὄρων. Ἀμίλει καὶ ποτὲ μὲν αὐτῆς τὴν πρὸς θεὸν μέριμναν, πόθοι τὸν περὶ τοῦς γονεῖς ἀνάπτων, περισσῶν ἴσπευθε· ποτὲ δὲ, πλοῦτου καὶ δόξης καὶ μνηστήρος μνήμην, διαχρονοῦν αὐτῆς τὸ φρόνημα ἐμηχανάτο· ἐτι δὲ συνήθων καὶ ἡλικίων διατριβὰς ὑπεμίμησεν· ἀλλὰ πανταχόθεν προσβάλλων αὐτῆ καὶ πείραν ἐνείει ἀπακρούετο. Τί οὖν ποιεῖ; τοῖς ἐτίρῳν ἄμικτοι καταμέρισεν ἑαυτὸν, καὶ βέλει τούτους τοῦ ἀλάου αὐτῆς κατετίτρισκεν. Οἱ δὲ στέγειν μὴ δυνάμενοι τὸ σύντονον τῆς ἐπιθυμίας, κρύπτειν τε τὸ πάθος εἰδότες οὐκ ἀσφαλῆς, πιστεύουσι τὸ πρᾶγμα τῷ προσετώτῳ, καὶ τὸν ἐκ τοῦ κρηνοῦ προσβάλλοντα θριαμβεύουσι πόλεμον· καὶ γίνεται τούτο αὐτοῖς μὲν ἀνεσις τοῦ κακοῦ, τῇ δὲ κρείττων ἐπίδοσις πρὸς ἀρετῆς τελειότητα. Ὁ γὰρ τῆς μονῆς προσετώς αὐτοῖς μὲν κατὰλληλα τίθησι τῇ νόσῳ τὰ φάρμακα, τῇ δὲ τῶν γεγενημένων ἐπισταμένη οὐδὲν, βουλόμαι σε, φησὶ, τέκνον ἰδιαζόντως ἐν τινι καλλίῳ διάγειν, ἐν ᾧ τὸν παραδεδομένον σοι κανόνα τηροῦντα, μήτε τινας ἐκεῖ παραδέχεσθαι, μήθ' ἄλλως ἐξίεναι, καὶ τισιν ἑαυτὸν διδόναι πρὸς ἐμίλιαν· μόνος δὲ πρὸς τὰ τῆς χρείας διακονήσαι σοι ὁ Ἀγάπιος. Εἶπε, καὶ εὐθὺς προστάττει τῷ Ἀγαπίῳ τὴν δεούσαν ἐπιμέλειαν, μὴ ἐν τοῖς πνευματικαῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς, ὡς οἶόν τε τῷ Σμπραγόθῳ ποιεῖσθαι, ὡς ἂν μὴ ἐτέρου τινοῦ ἐπίδοσις γένοιτο. Ἀσμένως οὖν ἡ μακαρία, καὶ ὡς αὐτῇ φίλον, ἀπαλλαγείσα ὀχλήσεων, τὸν πρὸς Χριστὸν ἐπιδόναζεν ἔρωτα, ἐπὶ πόνοις μὲν πύτους, ἐκ νηστειῶν δὲ νηστειῶν, καὶ ἐπὶ ταῖς πρότερον ἐγρυπνίαις πλείονα τὴν πρὸς τὸν ὕπνον ἀμίλλαν ποιουμένη, ὡς ὄρωντα τὸν Ἀγάπιον αὐτὸν τε ὕκυμάζειν, καὶ δῆλα ταῦτα καὶ τοῖς ἄλλοις ποιεῖν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

Θ'. Ἄ δὲ πρῆκεν ὁ λόγος, εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανεληθὼν ἀπὸ τῆς μονῆς ὁ πατήρ, καὶ τὴν φιλάτην ταῖθα μὴ εὐρηκώς, πρῶτα μὲν πατρός καὶ παιδίσκας παραστησάμενος, ἐπυθάνετο πῶς τούτο γέγονε, καὶ πρὸς τίνα πορευθεῖ τῶν συγγενῶν ἢ συνηθῶν ἢ θυγάτηρ ἤρωτα. Ὡς δὲ οὗτοι μὲν ἔφησαν, ἴσπερας κατὰ τὸ σύνθηρος τὰς τοῦ κοινωνίσκου κλείσσαν θύρας ἀφυπνώσει τῇ κλίτῃ, ἔωθεν δὲ μὴ προϊούσης αὐτῆς εἰσελθεῖν καὶ λεγὴν αὐτῆς καὶ τὴν κλίτην καὶ τὴν οἰκίαν εὔρειν· παρὰ τὸν μνηστήρα ἐκλήθειν ἐκτέτην ἔμετο, καὶ πέμψας, εἰ πρὸς αὐτὸν ἢ Εὐφροσύνην παραγγέλλον ἐπυθάνετο. Ὡς δὲ καὶ εἰπὸς ὁ μνηστὴρ οὐδὲν τῶν συμβεθεκῶτων μαθὼν, τῷ αἰφνιδίῳ τῆς ἀγγελίας παραγγῆς καὶ θυρόδου κληθεῖς, πρὸς αὐτὸν παραγγέγονεν· εὔρε τὸν Παναγιώτην ὑπὸ τῶν πατρικῶν σπλάγγων νευικημένον, ἰλλόντά τε τὸ γένειον, καὶ τοῖς ὄνυξι τὴν περιεὶαν

A bis invidit ab initio, et gloriatur se totum orbem terræ, tanquam nidum, comprehensurum, non ferebat, videns mulierem callidos suos laqueos supervolantem, et tanquam columbam spiritum ferri sublimem. Sed angebatur videns tam prudens consilium, et quod ita se ad latendum instruxerat: et ægre ferebat videre suas artes eludi a juvenili corpore, eoque muliebri. Aliquando quidem certe ejus in Deum curam ac meditationem studebat avellere, parentum accendens desiderium: aliquando autem divitiarum, gloriæque et sponsi memoria conabatur ejus emollire spiritus. Præterea ei in memoriam revocabat consuetudinem familiarium et æqualium. Sed cum omni ex parte eam aggrediretur, et ei immitteret tentationem, repellebatur. B Quid ergo facit? Se aliorum oculis dispertiit, et eos sauciavit telis ejus pulchritudinis. Illi autem cum non possent continere vehementem cupiditatem: scirent autem non esse tutum celare morbum, rem præfecto aperiant: et triumphant de bello, quod illatum fuerat a maligno. Et hoc fit eis quidem mali remissio, illi autem majus incrementum ad perfectionem virtutis. Monasterii enim præfectus eis convenientia dat morbi medicamenta: illi vero nihil scienti eorum, quæ facta fuerant: Volo te, inquit, seorsum degere in cella aliqua, in qua traditam tibi servans regulam, neque ullos illic admittes, neque omnino egrediens, neque te ullis præbebis ad colloquendum. Solus autem, quæ tibi erunt usui, subministrabit Agapius. Dixit, et statim præcipit Agapio, ut Smaragdi, quam oportet, curam gerat, non solum in spiritalibus, sed etiam in iis quæ ad corpus pertinent, quoad ejus fieri poterit, ut nulla re necessaria indigeat. Itaque beata illa, ut ei erat gratum, liberata a molestiis, in Christum magis auxit amorem, laboribus quidem addens labores, jejuniis autem jejunium, et prioribus vigiliis adjungens majorem adversus somnum decertationem, adeo ut et ipse videns miraretur Agapius, et hæc aliis manifesta redderet. Sed hæc quidem postea.

IX. Quæ autem præterminisimus dicere, nunc recenseamus. Cum ejus pater tandem domi non adesse charissimam filiam cognovisset, primum quidem adductis famulis et ancillis, rogabat quid hoc esset, et sciscitabatur, ad quem eam ex cognatis aut familiaribus profecta esset filia. Cum autem ii quidem dixissent eam vespere, postquam, ut consueverat, ostium clausisset cubiculi, in lecto dormiisse; mane autem, ea non procedente, eos esse ingressos, et invenisse vacuum ejus lectum et domum, arbitratur eam ab hisse ad sponsum et: et ad eum mittens, rogavit, an ad ipsum venisset Euphrosyne. Postquam autem ipse quoque sponsus, qui nihil acceperat eorum quæ acciderant, repentino nuntio perturbatus ad eum accessit, invenit Paphnutium victum a paternis visceribus, barbamque vellentem, et genas lacerantem unguibus, et

miserabiliter dicentem : Quo profecta es, filia ? Cur me tuum parentem, lugentem et tristem reliquisti ? Non te ad hanc spem alebam, sed ut haberem baculum senectutis, et solatium imbecillitatis. Hei mihi, filia, quo modo feram tui orbitatem ? Quomodo patiar solitudinem, cum in te sola spem defixissem ? Non est mihi amplius ullus filius, ut ad eum aspiciam, et quem propter te capio, doloris ex eo inveniam solatium. Nihilominus dolebat, quam pater, sponsus, et contendebat cum illius lamentationibus, præter spem tali bono frustratus. Consulebat tamen, ut viriliorem susciperent cogitationem, et missis lamentationibus, surgerent ad eam quærendam. Mittunt ergo quam primum in omnem partem, qui illam scrutarentur : et proficiscuntur equites in Libyam, et Ægyptum, et ipsam Palæstinam. Portæ præoccupantur civitatum, occupantur portus, viæ, trivium, et si quid erat, quod latebat, et poterat celare. Sed Dea, quæ ab ipso celabatur, non poterat capi ab iis qui eam cupiebant capere. Quomodo enim, cum ille nollet ?

X. *Omni ergo ex parte dubius erat et perplexus Paphnutius, non habens, qui eum consolaretur : nam et domus lamentationibus plena erat et fletibus, et quidquid ei occurrebat spectandum, ducebat ad majorem mali reminiscenciam. Sive enim vestis ejus, seu ornamentum aliquod, aut aliquid aliud forte videretur præsens, id erat occasio fletuum, et illud imponens oculis, et cum maximo versans desiderio, humectabat lacrymis. Mærore ergo omni ex parte appetitus, et non valens medicamentum invenire ad solatium, statuit rursus venire ad magnum illum senem, per quem dignus erat habitus vocari ejus pater, et narrare quod evenerat. Sic enim statuebat, quod qui eam, quæ non erat, potuerat suis præbere precibus, is eam latentem poterit reddere manifestam. Venit itaque ad eum, et ad illius pedes procidens : Hei mihi, o Pater, clamavit : perdidisti fructum tuarum orationum, et sumi orbis liberis, qui per te pulchram habebam prolem. Invidia alicujus dæmonis periit Euphrosyne domus mælestitia : periit præter spem, nullo sciente ex domesticis, ubi sit, vel quonam sit profecta. Te ergo mihi paululum concede, et eos, qui sunt tecum ; et huic rei vacans aliquantum, pete ab eo, qui a piis colitur, ut mihi significet, ubinam sit lux meorum oculorum. Flexus itaque senex, et animo perturbatus, cum Paphnutii lacrymis esset illacrymatus, accersit omnem fraternitatem, et eorum, quæ Paphnutio acciderant, proponit narrationem : jubetque ut totam hebdomadam se jejunio dedant, et orationi, si forte alicui apparuerit, ubinam terrarum lateat Euphrosyne.*

XI. *Hoc tamen facto, ad nihilum redibant eorum preces. Resistebant enim Euphrosynæ orationes, petentis ut ignoraretur. Statuebat namque Deus sinere illum potius parum lugere, quam ipsum*

καταζαίνοντα · καὶ, Ποῖ πεπόρευσαι, τέκνον ; ἐλείπῃς ἐπιλέγοντα · τί με τὸν σὸν πεθεῖν καὶ σκυθρωπάζειν γενήτορα καταλείποις ; οὐκ ἐπὶ τοιαύταις ἐλπίσιν ἀνέτρεφον, ἀλλ' ὥστε βακτηρίαν τοῦ γήραος ἔχειν, καὶ τῆς ἀσθενείας παράλληλῃσιν. Οἱ μοι ! τέκνον ἐμὸν, πῶς τὴν σὴν οἶσω στέρησιν ; πῶς ἐνέγκω τὴν μόνωσιν ; ἐπὶ σοὶ μόνῃ τὰς ἐλπίδας σπλεῶν · οὐκ ἔστι μοι τέκνον ἕτερον ὡς ἐπ' αὐτῷ βλέπει, καὶ τῆς ἐπὶ σοὶ λύπης ἀναψυχὴν ἐφευρεῖν. Ὁ μνηστήρ δὲ καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἤττον τοῦ πατρὸς ἤλαγει, καὶ πρὸς τοὺς ἐκείνου θρήνους ἀμιλλώμενος ἦν, τοιοῦτου παρελπίδα ψευθεὶς ἀγαθοῦ. Συνεβούλευσε δὲ ὁμοῦς ἀνδρικώτερον τι φρονῆσαι, καὶ τῶν θρήνων ἀφεμένους ἐπὶ τὴν ἐκείνης διαναστήναι ζήτησιν. Πέμπουσιν οὖν τὸ τάχος ἀπανταχῆ τὸς ταύτην ἀνερευνήσονταις, καὶ ἵππεῖς στέλλονται κατὰ τὴν Λιβύην καὶ

Ἀἴγυπτον καὶ Παλαιστίνην αὐτῆν · προκαταλαμβάνονται λιμένες, πύλαι πόλεων · προκαταλαμβάνονται ὄδοι, ἀμφοδοί, μιναστήρια, καὶ εἴ τι λανθάνον ἦν, καὶ κρύπτειν δυνάμενον. Ἄλλ' ἢ τοῦ Θεοῦ ἀμνάς ὑπ' αὐτῷ κρυπτομένη τοῖς λαθεῖν ζητηῦσαν ἄληπτος ἦν · πῶς γὰρ, ἐκείνου μὴ βουλομένου ;

Ι'. Πάντοθεν οὖν ἀπορούμενος ὁ Παφνούτιος, καὶ μὴ ἔχων τὸν παραμυθησόμενον · ἦ τε γὰρ οἰκία θρήνων καὶ ὄδυμων πεπλήρωτο, καὶ πᾶν τὸ προσπίπτον εἰς θεῖον πρὸς πλείονα τοῦ πάθους ἀνάμνησιν ἦγεν. Εἴτε τὰ ἱμάτια ἐκείνης, εἴτε τι κόσμιον, ἢ ἕτερον τι κατὰ τύχην ὠράθη παρὸν, ἀφορμὴ τοῦτο ἦν ὄδυμων · καὶ ὁμματιν ἐκεῖνα περιτιθεὶς, καὶ ποθεινότερα περιστρέφων κατάδροχον ἐποίησε τοῖς δάκρυσι. Πανταχόθεν οὖν τῇ λύπῃ βαλλόμενος ἀναψυχὴν εὑρεῖν μὴ δυνάμενος, πρὸς τὸν μέγιστον αἰθεὶς ἐλθεῖν ἐβουλεύετο γέροντα, δι' οὗ πατῆρ κληθῆναι ταύτης ἠΐψεται, καὶ τὸ γεγονός διηγήσασθαι. Ἐκρίνε γὰρ οὕτω : ὅτι περὶ ὁ μὴ οὐσιν αὐτῆν δυνατὸς γενόμενος διὰ τῶν αὐτοῦ εὐχῶν παρασχεῖν, οὗτος δὴ καὶ λανθίνουσαν ἱκανὸς ἔσεται φανεράν αὐτῆν ἡμῖν καταστῆσαι. Ἐρχεται γοῦν πρὸς αὐτόν, καὶ τοῖς ἐκείνου ποσὶ προσπεσών, Οἱ μοι, Πάτερ, ἐδόξασε, τὸν καρπὸν τῶν σῶν εὐχῶν ἀπολώλεκα, καὶ ἄπαις ὁ διὰ σοῦ καλλιπῆς βασκανία τινὸς γεγέννημαι δαίμονος. Οἴχεται τῆς ἐμῆς οἰκίας ἡ Εὐφροσύνη, οἴχεται παρ' ἐλπίδα, μηδενὸς τῶν οἴκοι γινώσκοντος πῶς καὶ παρὰ τίνα πεπόρευται · χέρισόν μοι οὖν σε καὶ τοὺς μετὰ σοῦ, καὶ μικρὸν τι σχολάσας τὸν παρ' ὑμῶν θεραπευόμενον αἰτῆσαι, γνωρίσαι μοι, πού ἂν καὶ εἴη τὸ φέγγος τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν. Καμφθεὶς οὖν ὁ γέρον καὶ συγχύσεως πλησθεὶς τὴν ψυχὴν τοῖς τοῦ Παφνουτίου τε δάκρυσι ἐπιδακρύσας αὐτὸς, μετακαλεῖται πᾶσιν τὴν ἀδελφότητα, καὶ τὰ τοῦ Παφνουτίου προτιθῆσιν εἰς διήγησιν, ὅλην τε ἐβδομάδα νηστεία καὶ προσευχῆ ἑαυτοῦς δοῦναι προστάττει, ὅπως ὀφείη τινί, πού γῆς ἡ Εὐφροσύνη κρύπτοται.

ΙΑ'. Ὡς δὲ τοῦτου πρῆχθέντος εἰς οὐδὲν ἐχώρει τὰ τῆς εὐχῆς · ἀντέπραπτε γὰρ ἡ ἐκείνης αἰτιωμένης ἀγνωσθῆναι · ἔκρινε δὲ καὶ Θεὸς ἐπὶ μικρὸν ἐκείνου ἔσσαι πειθεῖν, ἢ αὐτὸν ἀπαλλάττων λύπης λυπησά

μᾶλλον φυγὴν, ἢ καὶ φύσεως αὐτῆς καὶ στοργῆς Α
 πατρικῆς διὰ τὸν προς αὐτὸν ἠλόγησε πόθον· ἄλλως
 τι δὲ καὶ τοῦ μὴ περιχοπῆν δοῦναι τῇ ἀρετῇ καὶ
 ἡμιπόδιον, ἧς τῶν πάντων οὐδὲν ἔστι τιμιώτερον.
 Ἐπεὶ ταῦτα οὕτως συνέβαινε, φησὶν ὁ γέρον τῷ
 Παφνούτιον· Μὴ ἀθύμει, τέκνον Παφνούτιε, μηδὲ
 ὡς τις τῶν ἀπίστων καὶ πάντα τῷ τῆδε βίῳ στοι-
 χούτων, μηδὲν δὲ πλεον φρονεῖν δυναμένων, ἀγεν-
 νῶς οὐδύρου τῆν τῆς σῆς παιδὸς ἀναχώρησιν πίστευε
 εἰ μοι τῷ γέροντι θεοφιλεῖ σκοπῷ ταύτην προδῆται,
 ἐπεὶ οὐκ ἂν ἀπέκρυφε Κύριος τὸ γεγονός ἀφ' ἡμῶν·
 εὐχαρίσται σὺν αὐτῷ καὶ προσκύνει τὴν κατὰ τὸ
 αὐτὸ ἀρέσκον οἰκονομίαν, καὶ ὄψει μὲν αὐτὴν μι-
 κρὸν ὅσον καὶ κατὰ τόνδε τὸν βίον; εἴπερ τοῦτο
 ἀμφοτέροις λυσιτελεῖ· εἰ δὲ οὐ, μετὰ τὴν ἐπιθέου
 ἀκαλλήτην αἰθεῖται σκηναὶ πάντως ἀμφοτέρους
 εἰσδέξονται· τοῦτο γὰρ μοι δίδωσι μὲν νοεῖν τὸ σὸν
 τε καὶ ἐκείνης φιλοσεβείας καὶ φιλόθεον. Οὕτως ὁ
 Παφνούτιος τῆς ἀθυμίας ἐνδοῦς ἐπάγεισιν οἴκαδε,
 καὶ τὰ κατ' αὐτὸν εὐ διαθέμενος, σῆθις καταλαμβάνει
 τὸ μοναστήριον.

ΙΒ'. Ὡς δὲ συνεχῶς οὕτω τῇ μονῇ προσεφοίτα,
 τοὺς σπουδαιότερους τῶν μοναχῶν ἐνζητούν, ἅτε
 τῆς πότῃ ἡμιλίας ἀπολαύειν φιλῶν (ὅρα τοὺς ἀρ-
 ρήτους τῆς προνοίας λόγους) ἀκούει παρὰ τῶν τῆς
 μονῆς ὡς εἴη τις τῶν ἀδελφῶν παρ' αὐτοῖς, οὐ πο-
 λὺν μὲν τὸν χρόνον ἀσκῶν, εἰς ἄκρον δὲ δι' ὀλίγον
 τῆς ἀρετῆς ἐφθασκός, Σμαράγδος αὐτῷ τοῦνομα, ἐξ
 οὐκίας μὲν ἐπιφανοῦς γεγονώς, πλούτῳ τε καὶ χρή-
 μασι περιττῶς ἐχούσης· τούτων δὲ πάντων ὑπερ-
 ἰδὼν τὸν τῶν μοναχῶν εἴλετο βίον, καὶ τοσοῦτον
 ἔσχεν εἰς ἀρετὴν, ὡς μικροῦ πᾶσιν εἶναι τοῖς κατ'
 αὐτὸν ἀκμαίλλος. Ἐλκει τοῦτον ἡ ἀκοή, καὶ πρὸς
 ὄψιν ἔλθειν. Ἐντυγχάνει διὰ τοῦ Ἀγαπίου τῷ δῖθεν
 ἀνδρὶ, καὶ περιβλήτω τὴν ἀρετὴν. Π δὲ τὴν τοῦ
 πατρὸς ὄψιν ἰδοῦσα, ναὶ γνωῦσα μὲν, οὐ γνωσθεῖσα
 δὲ (ἠλλοίωτο γὰρ ὑπὸ τῆς ἄγαν σκληρότητος καὶ τῆς
 ἐπιείας, καὶ ἀσφατεῖς εἴχε τοὺς χαρακτεῖρας τῆς
 ὀψείας), νικᾶται τῇ φύσει, καὶ ἡσυχῇ θαυμάσιον χεῖ
 κηγέας. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς ἐκ κατανύξεως ἐδόκει
 συμβῆναι, μηδὲν ἔχων ὑπονοεῖν ὡς αὐτὸς εἴη τῶν
 θαυμάσιων ἢ ἀφορμῇ, τῇ θεῶ ταύτην πλήξας τῇ πα-
 τρικῇ. Εἶτα πευσταμένη τῶν ὀδύμων οὐδὲν μὲν τῶν
 εἰς γνῶσιν ἡμολογεῖ, νικᾶσειν ὥσπερ φιλονεικοῦσα
 τὴν ἡδὴ ταύτην νικήσαντα φύσιν, καὶ πρὸς δάκρυα
 κτανεχθῆναι παρασκευάσαν· τοσαύτης δὲ τῆς
 ὤφελείας αὐτὸν ἐμπίπλησιν ἀπὸ τε τῆς τῶν ἡθῶν
 εὐκοσμίας, ἀπὸ τε τῆς τῶν λόγων διδασκαλίας, ὡς
 κλήρη θαύματος γεγονότα, ἀφικέσθαι τε πρὸς τὸν
 γέροντα, καὶ μεγάλα αὐτῷ φάναι τὰς χάριτας
 ἡμολογεῖν, τοιοῦτου θεῶς ἀνδρὸς καὶ ὀμιλίας ἡνω-
 μένος.

ΙΓ'. Ὁκτὼ τοίνυν ἔτεσι πρὸς τριάκοντα τὸν τοιοῦ-
 τον βίον ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἢ Εὐφροσύνη διενεγ-
 αούσα, καὶ μηδὲν, ὅστις ἦν, γνώριμος γενομένη,
 ἠνίκαι τῶν παρόντων εἶδει ταύτην ἀποδημεῖν, θεῶκῃ
 τινι πάντως προνοίᾳ ἐνδημήσαντα τότε τῇ μονῇ
 τὸν πατέρα μεταπέλλεται, κατὰ τι χρεῶδες ἢ μα-
 κρῖα, καὶ τρεῖς ἡμέρας παρὰ τῇ μονῇ μένειν

A liberans a dolore, dolore magis afficere animam,
 quæ et naturæ et paternæ benevolentia propter
 ipsum nullam duxit rationem, et alloqui, ne retar-
 daret et impediret virtutem, qua nihil est præstan-
 tius. Cum hæc ita contigissent, dicit senex Paph-
 nutio : Ne sis tristis, o fili Paphnuti, neque ut
 quispiam ex infidelibus, et qui hac vita omnia me-
 tiuntur, nihil autem possunt amplius cogitare, pu-
 sillo et abjecto animo defleas ree: sum tuæ filia.
 Crede autem mihi seni, hanc pio et religioso scopo
 esse progressam: alias nempe nos non celasset, quod
 factum est, Dominus Age ergo ipsi gratias, et vene-
 rare dispensationem, quæ fit, ut ei videtur: et vide-
 bis quidem ipsam paulo post etiam in hac vita, si
 hoc conducit utrisque: sin minus, postquam qui-
 dem certe ex hac vita excesseritis, divina taberna-
 cula ambos omnino excipient. Hoc enim mihi dat
 cogitandum tanta illius pietas et amor in Deum. Sic
 Paphnutius cum multum remisisset de sua animi
 ægitudine, domum redit, et rebus suis bene ordi-
 natis, revertitur in monasterium.

XII. Cum autem sic assidue ventitaret in monas-
 terium, virtutis studiosiores requirens monachos, ut
 qui lubenter eorum frueretur consuetudine (vide
 ineffabiles rationes providentiæ!), audit ex fratri-
 bus monasterii, quod sit apud eos quidam frater,
 qui non longo quidem tempore se exercuit, ad
 summam autem brevi pervenit virtutem: eique
 nomen Smaragdus, illustri quidem loco natus, et
 qui divitiis abundabat, et pecuniis: his vero om-
 nibus contemptis, vitam elegit monasticam, tan-
 tumque profecit in virtute, ut nemo fere sit ex om-
 nibus aliis, qui possit cum eo contendere. Eum
 trahit auditio, ut veniat in ejus conspectum. Per
 Agapium itaque convenit illum virum virtute sus-
 piciendum Illa autem cum patris faciem aspexis-
 set, et cognovisset quidem, non esset autem cog-
 nita (mutata enim erat propter nimiam asperita-
 tem et inedia, et habebat non aperta vultus
 lineamenta), vincitur a natura, et sensim fon-
 tes emittit lacrymarum. Pater autem ejus existi-
 mabat hoc evenire ex compunctione, non valens
 conjicere se esse lacrymarum occasionem, ut qui
 eam paterno sauciasset spectaculo. Deinde cum ces-
 sasset flere, nihil quidem fatetur eorum, quæ per-
 tinebant ad cognitionem, veluti contendens vincere
 naturam, quæ jam eam vicerat, et effecerat ut ei
 orirentur lacrymæ. Tanta autem eum implet uti-
 litate, et ex morum moderatione, et ex doctrina
 sermonum, ut plenus admiratione accesserit ad se-
 nem, et dixerit se multum ei debere, quod dignus
 sit habitus, qui talem virum videret et conveniret.

XIII. Cum triginta itaque et octo annos talem vi-
 tam Euphrosyne egisset in monasterio, et quænam
 esset, nulli fuisset omnino cognita, quando oportebat
 eam ex hac vita excedere, patrem, qui om-
 nino divina quadam providentia tunc erat in mo-
 nasterio, propter usum aliquem, accersit illa beata, et
 rogat, ut tres dies maneat in monasterio, dicens non

inutilem eam moram sibi fore. Sed cui summæ erat curæ de charissima aliquid scire filia, pater lubens obediit. Cum autem jam adesset tertius et ultimus, eum prope se advocat, et dicit : Quoniam Deus res meas, ut voluit, administravit, et ut in proposito ab initio suscepto usque ad finem permanerem, mihi vires tribuit, volo te hodie liberare multis sollicitudinibus, et de filia tua, quod scio, dicere : quam sat scio te sitire, et ejus ardere desiderio. Scias ergo, inquit, o pater, me esse tuam filiam (vultum ostendens quam fieri potuit evidentissimo) : ut laterem autem, me in hunc transmutasse habitum, ex quo mihi omnino Dei benignitate evenit, ut licet te viderim per totam vitam, nullum tamen a te mihi allatum sit impedimentum in suscipiendo certamine exercitationis : et tu nunc adsis, ut tuis manibus sepulturæ meæ mandentur reliquiæ. Sic dixit, et Domino statim tradidit animam.

XIV. Ille autem re inopinata stupefactus, non respirans, humi cecidit, tanquam mortuus, adeo ut aqua faciem ejus aspersionem Agapius, et cum eum ad se revocasset, rogaret qui factum sit, quod ei defecerit animus. Ille autem dixit se vidisse res adeo admirabiles, ut cuperet etiam mox vitam cum morte commutare. Deinde cum surrexisset, et circumfusus sanctis illis esset reliquiis, et eas irrigaret lacrymis, et commistos gaudio fletus emitteret, et clamaret : Hei mihi, filia dulcissima, cur non te mihi diu ante aperuisti? Cur non me una tecum assumpsisti socium in opere tui propositi? Heu me miserum, quid mihi accidit! Quomodo fuit tanta mea ignorantia? Quomodo nesciebam me in manibus habere, quod quærebatur? Quid agam? Festumne celebrabo, hanc videns quæ processit ex meis lumbis, an lugebo victus paternis visceribus? Sed non est honestum eos lugere, qui postquam hinc excesserint, vadunt ad vitam meliorem, etiamsi natura domesticos amplectens, me cogat hoc facere. Verumenimvero lugentem me excipit gaudium, fontes reprimens lacrymarum, et persuadet ut postulem quam primum hinc excedere. Scio enim fore ut eam videam, et ab ea videar, hoc concedente Dei benignitate, et simul vivam in sæcula cum ea, quæ a me quidem est genita, ei autem vixit, et beatam illi tradidit animam.

XV. His verbis cum totum actum intellexisset Agapius, id annuntiat cum clamore et admiratione præfecto et fratribus. Illi autem contendebant alium alium prævenire, obstupefacti nova et aliena auditione, et studebat unusquisque primus venerandas amplecti reliquias. Cum autem accessisset quidam ex fratribus altero oculo orbatus, ipse quoque amplexurus, lucem est assecutus ab ea, quæ divina luce digna erat habita, et duos habuit illæsos oculos, certum effectus testimonium illius fidei et beatitudinis, quam illa fuerat assecuta. Non amplius ergo sepulturæ meminerant, qui aderant: sed

ἀξιοί, οὐκ ἀκερδῆ αὐτῶ ἔσεσθαι τὴν προσεδόξαν ταύτην εἰπούσα· ἄλλ' ὁ διὰ πάσης ἔχων φροντίδος τὸ περὶ τῆς φιλιότητος μαθεῖν, ὑπήκουσεν ἄσμενος ὁ πατήρ. Ὡς δὲ ἡ τρίτη καὶ τελευταία πρῆν προσκαλεῖται τούτῳ πλησίον αὐτῆς, καὶ φησιν· Ἐπεὶ περ τὰ κατ' ἐμὲ ὁ θεὸς ὡσπερ καὶ ἠθέλησε ὠκονόμησε, καὶ με τῇ ἐξ ἀρχῆς προθέσει μείναι καὶ μέχρι τέλους ἐνόησε, βούλομαι σε πολλῶν φροντίδων ἀπαλλάξαι τὴν τήμερον, καὶ περὶ τῆς σῆς εἰπεῖν θυγατρός, ἣν οἶδα κατὰ τὰς ἐλάφους διψᾶς, καὶ τῷ πόθῳ ταύτης ἐκκέχασται. Ἰστί τοι γαροῦν, ὦ πάτερ, ἔφη, τὸ σὺν τέκνον ὑπάρχειν ἐμὲ, δεῖξασα καὶ τὴν ὄψιν αὐτῶ, καθ' ὅσον οἶόν τε φαιερώτερον. Τοῦ δὲ λαθεῖν ἕνεκα εἰς τὸδε τὸ σχῆμα μεταβαλεῖν ἑαυτήν, ἐξ οὗ μοι προσέγεγε θεοῦ πάντως οὕτω συνευδοκοῦντος, τὸ καὶ σὲ διὰ βίου παντὸς ὄρεῖν, καὶ παρὰ σοῦ μηδὲν πρὸς τὸν τῆς ἀντίσεως ἀγῶνα, παρεμποδίζεσθαι· καὶ νῦν παρὲναι σε ὡς ἂν καὶ χερεὶ ταῖς σαῖς τὸ ἐμὸν τάφῳ παραδοθῆς· λείψανον. Οὕτως εἶπε, καὶ τῷ Κυρίῳ εὐθὺς παρεθετο τὴν ψυχὴν.

1Δ'. Ὁ δὲ τῷ ἀπροσδοκίῳ τοῦ πράγματος ἐκπλαγείσθαι ἄνους ὡσεὶ νεκρὸς κατέπεσεν ἐπὶ γῆν, ὡς ὕδατι τὸν Ἀγάπιον τὸ τούτου περιβρῶντιςαι πρόσωπον, καὶ ἀνακτησάμενον ἐρωτᾶν, τί παθόντα λειποθυμῆν περιπέσειν· τὸν δὲ φάναι τοιούτων εἰς θεῶν παραδόξων ἔλθεῖν, ὡς ἐφίεσθαι καὶ τὸ ζῆν εἰς τάχος ἀποβλεῖν. Εἶτα διαναστάντα καὶ τῷ ἀγῶνι ἐκείνῳ λειψάνῳ περιχυθέντα δάκρυσι τε αὐτὸ καταδρέχειν, καὶ ὄδουρους ἀφιέναι ἡδονῇ συμμιγείς. Καὶ οἱ μοι! τέκνον, βῶρεν, γλυκύτατον, διὰ τί στυγῆν μοι μὴ πρὸ πολλοῦ ἀπεκάλυψας; διὰ τί μὴ συνεργατὴν με τῆς σῆς προθέσεως συμπάρειληφας; οἱ μοι τί πέπονθα; πῶς ἀγνόημα τηλικούτον ἠγνόησα; πῶς οὐκ ἔδειν ἔχων ἐν χερεσὶ τὸ ζητούμενον; τί πάθω; ἔορτάσω ταύτην τὴν ἐξ ὀσφύος μου τοιαύτην ὄρων; ἡ θρηνησῶ σπλάγγχοις νικιόμενος πατρικοῖς; ἀλλὰ θρηνεῖν οὐ καλὸν τοῦς μετὰ τὴν ἐνθνήδε ἀπαλλαγὴν πρὸς κρείττονα πορευομένους διαγωγῆν, κἂν ἡ φύσις τῶν οικείων ἀνεχομένη τοῦτό με καταναγκάζῃ ποιεῖν· πλὴν ἀλλὰ θρηνοῦντα με χαρὰ διαδέχεται τοῦς τῶν δακρυῶν αρουνοῦς ἀναστέλλουσα, καὶ τῇ ἐνθνήδε μεταστάσειν πείθει τὸ τάχος ἐπιζητεῖν. Οἶδα γὰρ ὡς ὄψομαι τε αὐτὴν καὶ ὀφθήσομαι θεοῦ φιλιανθρώπιος τοῦτο διδούσης, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα συζήσομαι τῇ ἐξ ἐμοῦ μὲν γεννηθείσῃ, αὐτῶ δὲ ζησάσῃ, καὶ τὴν μακαρίαν παραθεμένην ψυχὴν.

1Ε'. Τούτοις τοῖς βήμασι τὸ πᾶν τοῦ δράματος συνείς ὁ Ἀγάπιος, σὺν βοῇ καὶ θαύματι διαγγέλλει τῷ ἡγομένῳ τε καὶ τοῖς ἀδελφοῖς. Οἱ δὲ ἄλλος ἄλλον φθάνειν ἠπειγόντο τὸ καινὸν καὶ ξένον τῆς ἀκοῆς ἐκπληττόμενοι, καὶ πρῶτος ἕκαστος τὸ τιμωτάτω, ἔσπευδε περιπτύσσεται λείψανον. Ὡς δὲ τις τῶν ἀδελφῶν τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν πρῶθις προσῆλθε, καὶ αὐτὸς ἀσπασόμενος, φωτὸς ἔτυχε παρὰ τῆς φωτὸς τοῦ θεοῦ ἡξιωμένης, καὶ τοῦς δύο εἶχεν ἀπαθεῖς ὀφθαλμοῦς, μαρτύριον γενόμενος ἀριβίς τῆς αὐτοῦ πίστεως, καὶ ἡς ἐλείθη κατηξιώθη μακαριότητος. Οὐκέτι οὖν ταφῆς οἱ παρόντες ἐμέ-

μνηστο, ἀλλὰ ταύτης ἐπιλαθόμενοι, δοξολογίᾳ, καὶ ἁγίᾳ θύμῳ μετὰ χαρᾶς ἐμερίζοντο. Ὅψι δὲ καὶ μόλις αὐτὸν εἶναι τὸν θησαυρὸν, καὶ μετὰ τῆν ταπῆν, λογιζόμενοι, τοῖς τῶν πατέρων μνήμασι ταύτην ἐγκατατίθενται, φωτὶ θεῶν τὸ πρόσωπον περιλαμπρομένην. Ὁ μόντοι ταύτης πατὴρ οὐδὲ ἀποστῆναι μετὰ ταῦτα τῆς μονῆς ὄλωσ' ἔκρινε· τοσοῦτον δὲ μόνον ἐχωρήσας, ὅσον διανεῖμαι τὰ ὄντα πένησί τε καὶ ἐκκλησίαις, καὶ τοῖς ἄλλως εὐσεβῶς ζῶσι, καὶ τῶν ἐπιτηδίων μὴ ἱκανῶς ἔχουσι, τινὰ δὲ καὶ τῶν κοινοδίων καθιερωσάσαι, τὸ ἕξῃς ἐαυτὸν φέρον συντάττει τοῖς ἀδελφοῖς, κάκεινος τὸν ὑπόλοιπον γρόνον τοῦ βίου διατελεῖ ἐπὶ τῆς ψιάθου τε καὶ τῆς κέλλης τῆς Εὐφροσύνης κατακλιόμενος, καὶ μέγα τοῦτο εἰς εὐφροσύνην τιθίμενος.

Ἰσ' Ἔτη οὖν ἕκκα καὶ αὐτὸς τῶν νοικοδίων τούτων διαγαγὼν, καὶ πολιτείαν ἀκριθείας πλήρη διηνωκῶς, μετέστη πρὸς Κύριον, τὸ τοῦτου σῶμα ἐχόμενα τοῦ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τιμίου σώματος ἐπισκήψας κατατιθέσθαι· ἱκανὸν τοῦτο καὶ μετὰ θάνατον λογιζόμενος παραμύθιον κωφῇ κόνει χαρίζεσθαι σώματος ἡγρῦτητα ποθομένου, εἰς μνήμην διηνεκῆ καὶ δόξαν τοῦ ταῦτα οὕτως οικονομηκότος Θεοῦ· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ejus obliti, glorificatione et admiratione divisi erant cum lætitia. Cum autem vix tandem reputasset, etiam post sepulturam eundem esset thesaurum, illam deponunt in monumentis patrum, luce divina in face illustratam. Ejus autem pater ne cogitavit quidem discedere a monasterio. Cum autem solum tantum recessisset, quantum satis esset ad suas facultates dividendas pauperibus et ecclesiis, et iis qui alioqui pie vivunt, et non habent ea quæ sunt necessaria ; uti tamen aliqua consecraret cœnobio, se deinceps refert in numerum fratrum, et illic reliquum vitæ tempus transigit, in storea et cella Euphrosynes recumbens, et id esse magnum ducens ad lætitiā.

B XVI. Cum ergo ipse quoque decem annos transigisset in monasterio, et vitam peregisset accuratam et perfectam, migravit ad Dominum, cum jussisset suum corpus deponi prope filiam, hoc etiam post mortem ducens esse satis solatii, surdo pulveri corporis largiri propinquitatem ejus, quod desiderat, ad perpetuam memoriam et gloriam Dei, qui hæc sic dispensavit. Quem decet omnis gloria, honor et adoratio, nunc et in secula sæculorum. Amen.

VITA

BEATÆ APOLLINARIS VIRGINIS.

(Anno 400.)

[Apud Surium ad diem 5 Januarii, tom. I, pag. 41. Textum Græcum non invenimus.]

I. Imperante in primis pio imperatore Anthemio (2), imperatoris filio, qui habuit duas filias : ex quibus una habebat spiritum immundum, altera autem ab ineunte ætate vacabat ecclesiis, martyriis et orationibus. Erat vero ejus nomen Apollinaris. Cum ea antem esset ætatis legitimæ, querebant ejus parentes eam marito conjungere, ea vero nolebat. Dicit vero quodam die suis parentibus : Cupio ire monasterium. Ei autem dicunt parentes : Volumus te marito conjungere. Ea vero dicit eis : Nolo conjungi marito, sed spero fore ut quomodo Deus sanctas suas virgines custodit impollutas, me quoque in suo timore custodiat impollutam. Novum autem et admirabile videbatur parentibus quod cum esset id ætatis, talia diceret, Deum desiderans. Rursus eos rogabat, ut unam adducerent monacham, ut eam doceret psalterium et legere.

II. Imperator autem non parva affectus est mo-

lestia, quod eam vellet jungere matrimonio. Cum ea autem persisteret et arrhas nollet accipere, ei dicunt ejus parentes : Quid vis, filia ? Ea vero dicit eis : Rogo vos, ut me ad Deum adducatis, ut meæ virginitatis mercedem accipiatis. Illi autem cum vidissent ejus mentem esse a deo firmam et immobilem, et a Deo adeo fuisse amatam, dicunt ei : Speramus, filia, fore ut fiat Dei voluntas. Paucis vero post diebus adduxerunt ad eam monachas, quæ eam docuerunt Psalterium et legere Scripturas.

III. Quodam autem die cum uterque considerent, ea dicit parentibus : Rogo vos ut me dimitatis in loca sancta, ut orem et adorem sanctam resurrectionem et crucem venerabilem. Illi vero non habebant propositum dimittendi eam, quoniam eam magis amabant, quam sororem ejus, quæ vexabatur. Cum autem interjecto aliquo spation temporis ea eis esset molesta, jussit imperator, ut

(2) Fuit hic Anthemius Anthemii imp, avus, Theodosii junioris in pueritia moderator.

ad eam deferrentur pueri et ancillæ, et aurum et argentum, et ei dicunt : Accipe, filia, et recede : imple votum tuum. Deus enim vult te suam esse servam: eaque in navem imposita, his pueris consequentibus, dixerunt ei: Filia, memento nostri in sanctis locis. Ea vero dicit: Quomodo mihi satisfecistis, vos quoque in die malo liberabit Dominus, et parentibus valere jussis, cœpit navigare.

IV. Cum autem paucis diebus pervenissent Ascalonem, paucos dies illic manserunt propter maris jactationem. Ipsa vero orans in omnibus ecclesiis et monasteriis, eis quoque exhibebat, quæ erant necessaria. Aliquot autem post diebus, cum invenissemus comites, venimus in sanctam civitatem. Cumque in quemdam locum divertissemus propter nostras sarcinas, puerosque et ancillas, qui una erant, paululum requievimus. Eis autem dixit beata Apollinaris: Agite, adoremus beatam resurrectionem et venerandam crucem. Porro autem eis orantibus, ea orabat pro suis parentibus. Cœpitque benefacere iis, qui opus habebant. Ibant vero assidue ad monasteria virginum perennium, et ad eos, qui vitam agebant monasticam, et suppeditabat eis, quæ erant necessaria.

V. Quodam autem die dicit uni ex iis quicum ea versabantur: Volo vos, si Deus velit, liberare. Hoc autem audito, affecti sunt molestia. Illa itaque dixit eis: Ne sitis animo anxii. Si Deus enim quid compuerit meam humilitatem, præbebo ad vos alendos. Cumque ii accipissent ejus benedictionem, ei ingentes gratias agebant. Cum vero recessissent, abiit cum iis, qui ei remanserant, ad Jordanem: et illic rursus præbuit iis, qui opus habebant. Cumque illinc profecti essent, rursus veniunt in sanctam civitatem.

VI. Elapsis autem aliquot diebus, cum suam complexisset orationem, dicit eis qui una cum ea erant: Fratres mei, volo vos quoque liberare. Sed nunc eamus ad Alexandriam usque et sanctum Menam adoremus. Illi vero dixerunt: Ut jubes, domina. Cum descendisset autem Ascalonem, distribuit in via iis, qui opus habebant: inventoque navigio, quod ibat Alexandriam, eo navigarunt. Audivit autem is, qui erat præses eo tempore, et misit ad eam adorandam. Ea vero non passa est, sed noctu venit in prætorium, et adoravit præsidem et ejus uxorem. Illi vero ad pedes ejus procidunt, dicentes: Quæsumus, domina, cur sic fecisti? Nos misimus qui venirent ad tuos pedes, et tu, domina nostra, venisti ad nostros pedes? Ea vero dicit eis: Vultis mihi rem gratam facere? Dicunt ei: Certe, domina. Ea vero dicit eis: Dimittite me, quoniam volo ire oratum ad sanctum Menam. Illi autem cum præclaris donis eam dimiserunt. Ea vero accipiens, omnia distribuit pauperibus.

VII. Cum autem in civitate mansisset paucos dies, ibat ubique in monasteria, et assidue eis suppeditabat.

In eo autem loco, in quo habebat domum, invenit unam vetulam, cui præbuit modicam benedictionem, et dixit ei: Accipe, soror, et abi in ecclesiam, et eme mihi unum lebetonarium monasticum, et similiter humerale, et cucullam, et accipe etiam cingulum. Abiens vero vetula ei hac in re inservit. Cum ea autem attulisset, ei precatam est dicens: Deus tu adjuvet, Mamma. Cumque accepisset, occultavit propter pueros. Quando autem voluit egredi ad sanctum Menam, iis omnibus manumissis, dedit eis id quod erat ad victum necessarium, et eos dimisit. Illi vero ei beneprecati recesserunt.

VIII. Cum autem secum accepisset eunuchum unum, et unum senem, navi venit in Lemnam. Cumque pervenissent ad ædes Philoxeni, didicit is qui erat illic Paramonarius; venitque cum magno apparatu, dicitque ei procidens: Domina mea, ubi jubes me manere donec ascenderit, et tuam feceris orationem? Ipsa vero eum rogavit cum sacramento, ut nihil ad se afferretur. Dicit autem ei: Fac officium charitatis. Affer ad me quatuor animalia, ut ascendens adorem sanctum Menam. Ille autem die sequenti adduxit animalia. Ea vero dixit: Crede Domino, eis non insidebo, nisi eorum mercedem dedero. Cum dedisset plusquam dari consuevisset, valedixit œconomo. Ipse autem recessit, accepta ab ea benedictione.

IX. Cum ea autem ascendisset, fecit ut agaso etiam alterum animal ascenderet. Cumque pervenissent ad sanctum Menam, (3) ejus venerabilia monimentum adoravere. Audivit autem œconomus, et venit in clero ad eam adorandam. Illa vero ex eo affecta est molestia. Nolebat enim cognosci, œconomus autem eam rogabat, diceas: Domina, jube in domo mea. Ea vero dicit ei: Ego volo unum diem manere in ecclesia, donec me Deus dimiserit eo, quo um abitura, misitque ad eam sancti benedictionem. Distribuit autem iis, qui opus habebant. Post tres vero dies dicit œconomo: Fungere officio charitatis. Præbe mihi unam lecticam, ut abeam et adorem Patres Scotis. Is autem accersito uno lecticario, dixit ei: In nomine Dei affer ad me lecticam. Ille vero dixit: Jussisti. Beata autem adducit ad se puerum, qui ei remanserat, et benedictione ei data, eum quoque dimisit, dicens: Ora pro me.

X. Cum sequenti autem die venisset lecticarius, mansit donec fuit vespera. Cumque valedixisset œconomo et puero, ascendit in lecticulam, habens intus vestes monachicas, et fecit ut pone ascenderet eunuchus, ante autem lecticarius. Cœpitque beata orare, cum esset intus, et a Domino Deo petere auxilium. Circa mediam autem noctem pervenit ad paludem prope fontem, qui usque in hodiernam diem dicitur Fons Apollinaris. Cumque lecticæ pelles aperuisset, Dei providentia invenit ambos

(3) Nota antiquum morem venerandi sepulcra sanctorum.

dormientes. Cumque se vestibus exuisset mundanis induit se monasticis, dicens: Qui dedisti principium, ut hunc sanctum assequerem habitum, fac me dignam, ut eum ad finem perducam congruenter tuæ voluntati, Domine. Cumque se signasset, deiecit se e lectica, et ingressa est paludem. Deus autem cum vidisset ejus in ipsum charitatem, effecit ut quandiu vixit, ad nutrimentum ei palma suffecerit.

XI. Cum autem lecticarius et cunuchus excitati essent, et cognovissent eam non esse in lectica, valde sunt admirati. Invenerunt enim vestes, quas ferebat, in lectica; redeuntesque venerunt ad sanctum, et œconomo de ea retulerunt, ejus quoque vestes ei ostendentes. Stupefactusque, in civitatem ingressus est cum lectuario et eunucho, et exposuerunt præsidi rem universam. Præses vero perterritus, scribit epistolam ad patrem ejus imperatorem, significans ei omnia consequenter, missis etiam ejus vestibus. Accepta autem ejus epistola et lecta, flevit amare. Cum vero vidisset etiam vestes filiae, magis suis caligavit visceribus, et cœpit flere cum matre ejus, et toto senatu. Postea autem quieverunt, Deo agentes gratias. Dixit vero imperator: Deus qui eam elegisti, confirma eam in tuo timore. Cum omnes ergo rursus flevisset, quidam ex iis dixerunt imperatori: Revera, domine, ea est filia pii imperatoris, ea est filia tuæ potentiae. Hinc magis apparuerunt tua bona opera. Cumque ea dixissent, et his plura, omnes pro ea orabant.

XII. Cum beata autem multos annos mansisset in palude, et strenue decertasset adversus diabolum, evasit ejus corpus tanquam pellis testudinis. Exesum enim fuerat a culicibus. Ipsa autem consumpta fuerat ab abstinencia, et a regula quam seipsam docuerat. Quando vero Dominus Christus voluit eam facere dignam corona sanctorum Patrum, fecit ut ea egrederetur e palude. Ignorabatur autem ab omnibus, eam esse feminam, sed putabatur eunuchus. Apparuit vero ei in somnis, qui dicebat. Si quis te interrogaverit, quomodo voceris, dic, Dorotheus. Cum esset autem mane, occurrit ei sanctus Macarius, et dicit ei: Benedic, Pater. Illi autem, data sibi invicem charitate, ambulabant in solitudine. Interrogavit vero Dorotheus, dicens: Pater, quis es? Ille autem dixit: Ego sum Macarius. Is vero dixit: Fungere officio charitatis: sine me habitare cum fratribus. Præbuit autem ei quoque cellam protinus. Totum ergo diem et noctem intense offerebat Deo supplicationes. Cœpit autem eam tentare diabolus nocturnis visionibus. Beata vero illa vehementer adversus eum decertabat, ne declararet se esse mulierem. Se autem supra modum exercebat, neque ecclesiam relinquebat, nec regulam, noctu diuque Deum orans.

XIII. Quodam autem die abbas Macarius venit in ejus cellam, et dicit ei: Fungere officio charitatis, bone frater: emitte nobis preces. Illa vero dicit: Pater, ego a te volo benedicere. Cumque fecis-

sent preces, sederunt. Eam autem rogavit abbas Macarius, dicens: Dic, mihi, frater, undenam venis, et quod est tibi nomen? Illa vero dixit: Vocor Dorotheus, et cum audissem de sanctis, qui hic sunt, Patribus, volui una cum eis habitare, si sim dignus. Dicit autem ei rursus senex: Quodnam opus facis? Ea vero dicit: Faciam, si quid me jubes. Is autem ostendit ei, ut faceret catenam. Deus vero volens ostendere ejus animi fortitudinem, non declaravit abbati Macario eam esse feminam, sed is tanquam virum eunuchum eam esse putabat. Multas autem curationes Deus per eam peregit.

XIV. Processu autem temporis dæmon, qui est bonis infestus, aggreditur ejus sororem, quæ vexabatur a dæmone: erat autem cum imperatoribus. Cœpitque eam dæmon lacerare, et dicere: Nisi me acceperitis, et tuleritis in solitudinem, ex ea non egrediar. Volebat vero dæmon ejus sororem convincere, quod esset femina. Deus vero obstruxit dæmonem, ne ea diceret. Puellam autem valde urgebat dæmon, ut iret in solitudinem. Qui jam vero ex proceribus consulunt imperatori, ut eam mittat. Tunc imperator dimisit eam cum magno comitatu ad Patres in solitudinem. Cumque ii venissent in Scetim, novit sanctus Macarius, propter quamnam causam adsint in illo loco, eisque progressus obviam, excepit eos, et dicit: Quid huc acceditis, o filii? Illi vero dixerunt: Noster imprimis pius imperator Anthemius misit filiam suam, ut per Deum curetur et preces vestras. Cum eam autem accepisset a cubiculario, deduxit eam ad abbatem Dorotheum, et dicit ei: Fungere officio charitatis: Quoniam est filia imperatoris, et opus habet patrum precibus et vestris. Ora pro ea, ut curetur. Hæc est enim merces tua.

XV. Hæc autem cum audiisset, cœpit flere, et dicere: Quisnam ego sum peccator, quod de me talem concepistis opinionem? flexisque genibus dicebat: Concede mihi, Pater, ut mea peccata defleam: nam multa sunt. Ego enim sum imbecillus, planeque rudis et ignarus ad hanc rem. Dicit ei abbas Macarius: Annon sunt etiam alii Patres, qui per Deum signa faciunt? Sed tamen hæc remansit merces. Illa vero dicit: Fiat Dei voluntas, et mota pœnitentia, eam accepit in cellam, et novit eam esse sororem, flensque conquivit. Eam autem amplexa, dixit: Bene venisti soror. Dei vero opere fuit os obstructum dæmoni, ne argueret ancillam Dei, quod esset femina. Cum autem dæmon eam diu affligeret, per preces eum domuit.

XVI. Quodam autem die dæmon cœpit eam affligere. Illa vero exurgens, manus suas extendit in cælum, et flens Deo supplicavit pro sua sorore. Tunc clamans dæmon, dixit magna voce: O, vi pulsus a te egredior. Ea que prostrata, est egressus. Cum eam autem accepisset, fert sanam in ecclesiam ad Patrum pedes, dicens: Ignoscite mihi, quod inter vos peccarim. Illi autem data pace, vocarunt homines imperatoris, et eis tradiderunt sanam imperatoris

filiam. Qui, adoratis omnibus Patribus, profecti sunt ad imperatorem. Fuitque magnum gaudium in civitate propter filiam imperatoris, Deumque glorificaverunt, videntes magnam puellæ modestiam. Beatus autem Dorotheus se magis humiliavit, supra modum exercens. Fuitque perfectus signifer.

XVII. Diabolus autem rursus subit filiam imperatoris, et facit ut prægnans appareat. Cœpitque imperator affici magno dolore, et eam interrogavit, dicens: Ex quo es prægnans? Ea vero illic nihil aliud respondit, nisi hoc solum: Nescio unde nam hoc mihi acciderit. Imperator vero eam magis examinabat. Tunc ei Satanas hanc suggerit cogitationem, quod monachus, qui eam circumducebat, ipse eam prægnantem reddiderit. Tunc magna ira repletus imperator, misit ad perdendum eum locum. Cum autem principes quam celerime abiissent in Scetim, quærunt intelligere ea, quæ illic fiebant, dicentes: Date nobis monachum, qui prægnantem reddidit filiam imperatoris. Dei vero sanctus Dorotheus his verbis auditis, in medium processit, dicens: Ego sum. Afflicti sunt autem sancti Patres, et dixerunt: Nos quoque tecum ibimus. Ea vero dixit eis: Domini mei, solummodo orate pro me, speroque in Deo, et in vestris precibus, fore ut cito vos adorem, et abeuntes in ecclesiam, venerunt cum toto conventu fratrum, factisque precibus simul egressi sunt, deducentes abbatem Dorotheum. Sciebat enim abbas Macarius, in illo nil esse mali.

XVIII. Cumque ii pervenissent ad imperatorem, procidit ad ejus pedes abbas Dorotheus, dicens: Rogo tuam pietatem ut cum silentio audiat de tua filia. Eamus seorsum, et ego vobis narrabo omnia. Non est enim ei allatum vitium, nec habet quidquam mali, absit! Postquam autem iverunt seorsum ipsa et parentes ejus, dixit eis: Per Dominum promittite mihi, quod si cognoveritis veritatem, dimittetis me in locum meum. Quod cum ei promisissent imperator et ejus uxor, dixit eis: Qui post Deum sanam fecit filiam vestram, est mea humilitas per Patrum preces. Illi vero his auditis obstupefacti, mansere muti, et attoniti. Eis autem dixit: Ego vos de hac re faciam certiores, et aperto collo sui colobii, ostendit suas mammas, et dixit: Pater, ego sum tua filia Apollinaris. Quod cum audissent ejus parentes, obstupuerunt, et multæ fusæ sunt in illo die lacrymæ.

Adduxerunt autem suam sororem, et dixerunt ei: Nostine hunc? Illa vero respondens, dixit: Revera hic est ille eunuchus, qui post Deum me sanavit, et procidens ad ejus pedes, rogavit eum de suo utero. Qui cum eam erexisset, et ejus utero manus imposuisset, eam sanam reddidit. Cum hoc autem vidissent, admirati sunt, et Deum glorificaverunt. Dixerunt itaque: Vere hæc est filia nostra Apollinaris. Fuit autem fletus cum gaudio in aula imperatoris.

XIX. Cum autem paucos dies versata esset apud parentes, omnia eis narravit. Quæ cum audissent, Deum laudarunt. Rogarunt vero eam, ut cum eis maneret, sed non tunc persuaserunt. Propterea autem quod ei promiserant, eam cum multis lacrymis emiserunt. Rogavit autem parentes suos, ut pro se orarent. Illi vero ei dicunt: Deus cui fuisti desponsa, ipse perficiet tecum misericordiam. Memento autem nostri, filia, in sanctis tuis precibus. Quam cum amplexi essent, ipsam dimiserunt. Voluerunt autem ei dare pecuniam ad usus Patrum, sed eas non accepit, dicens: Patres mei non habent opus pecuniis hujus mundi, ne a bonis excidamus cœlestibus. Factisque precibus, dimiserunt suam filiam lætantem et exultantem. Cum ea autem venisset in Scetim, susceperunt eam fratres et patres, et Deum laudaverunt, quod rediisset frater eorum sanus, et diem festum ei fecerunt.

XX. Paucis autem post diebus, quando cognovit se esse e mundo exituram, dicit abbati Macario: Fac officium charitatis. Si contigerit me e vita excedere, ne me componant monachi. Is vero dicit ei: Quomodo potest hoc fieri? Ea autem consummata, venerunt sancti Patres, ut sanctum ejus corpus lavarent. Viderunt autem eam esse sexu feminam, et exclamarunt, dicentes: Gloria tibi, Christe, qui multos habes sanctos occultos. Admiratus est autem abbas Macarius, quod hoc sibi non fuisset revelatum. Una vero nocte videt visionem, quæ ei dicit: Ne angaris propterea. Oportet enim te coronari cum sanctis Patribus, qui sunt a sæculo. Tunc ei narravit vitam, et nomen beatæ. Allatisque sanctis ejus reliquiis, eam posuerunt ad orientem sanctæ ecclesiæ, in antro abbatis Macarii cum gaudio et gloria usque in hodiernum diem, per Deum et sanctos Patres: et post sanctæ dormitionem peraguntur curationes, gratia et clementia Domini nostri Jesu Christi. Cui gloria et potentia in sæcula. Amen.

DE S. SYMEONE STYLITA.

(Anno 460.)

[Acta SS. Bolland. Januarii, tom. I, die 5.]

§ I. Symeonis Stylitæ senioris celebre nomen.

Tres Symeones Stylitas fasti ecclesiastici exhibent. Senior ejusque instituti primus parens 3 Januarii colitur a Latinis, a Græcis 1 Septembris. Fallitur enim Baronius dum scribit ejus natalem agi 24 Maii, Menolog. cardinalis Sirleti temere secutus, in quo cum de juniore Symeone eo die agatur, illud non recte adjicitur, res ab eo gestas a Theodoro Cyri episcopo litteris traditas esse: constat enim Theodoretum multo ante vita functum esse, quam junior Symeon nasceretur. Alter igitur Symeon Stylita in monte mirabili, in Martyrologio Romano relatus 3 Septembris, colitur a Græcis 24 Maii, quo die de illo pluribus agemus. Tertius ab eisdem Græcis celebratur 26 Julii, vocaturque presbyter et archimandrita; idem fortassis, qui a Joanne Moscho cap. 57 Prati spiritualis, sive libri x de Vitis PP. fulmine ictus memoratur.

2. Seniore[m] ita celebrat Martyrologium Romanum 5 Januarii: « Antiochiæ S. Symeonis monachi, qui in columa stans multos annos vixit, unde et Stylitæ nomen accepit: cujus vita et conversatio existit admirabilis. » Eadem fere habent Beda, Hrabanus, Usuardus, Bellinus; et fusius Ado, Notkerus, aliique. Menologium Græcorum 1 Septembris: « Commemoratio S. P. N. Symeonis Stylitæ, qui fuit sub imperatore Leone Magno, et Martyrio Antiochenæ urbis pontifice, a provincia Ciliciæ ex castello Sesan: qui monasticam vitam ingressus in columnam ascendit; in qua quadraginta septem annos stetit, et multis per eum editis miraculis in pace quiescit. » Eadem habent eo die Menæa, et Græcorum Anthologion a Clemente VIII approbatum. Christophorus Patricius et Proconsul Mitylæus in epitome Monologii eodem die: Συμεὼν ἀνεμείσθη μοι ὄπερ στῦλος τὸ γυνώρισμα. « Laudatur a me Symeon, cujus insigne columna. »

3. Franciscus Maurolycus, in Martyrologio ad 5 Jan. ita de eo scribit: « Apud Antiochiam S. Symeonis Stylitæ admirabilis: nam in puteo sicco pluribus annis, in columna per annos quadraginta stans super unam pedem vixit. Defunctum etiam aves deflexerunt. » Sed fallitur Maurolycus, quod in puteo sicco existimet pluribus annis vixisse, ubi pauculis tantum diebus fuit: neque quod innuit, assidue pedem uno nixus in columna stetit, sed uno solum anno. Petrus Gelesinins: « Antiochiæ S. Symeonis Stylitæ monachi, qui in columnam cavam annis quadraginta

A inclusus, in hebdomada cibum semel capiens, pane herbarumque radicibus et aquæ potu victitabat. Qua admirabili abstinentia et sanctitate vir, multis etiam miraculis clarus migravit ad Dominum. » Verum unde didicit Galesinus cavæ columnæ inclusum fuisse? Contrarium patebit ex § sequenti. Nec semel in hebdomada cibum capiebat, nisi in principio vitæ monasticæ; sed quadragesimo demum die, ut in Vita dicitur.

§ II. Stylitæ unde dicti. Quæ columnæ forma.

4. Operæ pretium est, dum de Stylitis agimus, quæ vocis notio, quæ columnæ forma fuerit, exponere. Prius ita breviter exsequitur Rosweydeus noster in Notatione ad S. Symeonis Stylitæ vitam: « Ducitur a grammaticis et στῦλος et στήλη ab eadem origine ἴσθημι, sto. Suidas: Στυλίτης, ὁ ἐπὶ κίονος ἱστάμενος, « Stylita, qui columnam insistit. » Quis primus apud Romanos super columnam cellulam struxerit, docet nos Asconius in Ciceronis orationem in Q. Cæcilium, quæ Divinatio in Verrem dicitur: « Mænius cum domum suam venderet Catoni et Flacco censoribus ut ibi basilica edificaretur, « exceperat jus sibi unius columnæ, super quam « tectum projiceret ex provolantibus tabulis, unde « et ipse et posteri ejus spectare munus gladiatorum possent, quod etiam tum in foro dabatur: « unde ab eodem Mænio dicta sunt Mæniana. » Festus: « Mæniana ædificia a Mænio sunt appellata: is enim primus ultra columnas extendit « tigna, quo ampliarentur superiora. » Glossa: « Mænianum, ἐξώστρα. Menianus, ἐκθέτης. » Hæc Rosweydeus. Eadem fere habet Raderus Viridarii parte III, cap. 4, de Stylitis, qui addidit: « Στήλη erat, proprie cippus sepulcorum tumulis impositus, cum inscriptione. » Moxque subdit, στήλαις ignominiae causa nocentium facta inscribi solita, fuisseque quodammodo tabulas seu columnas proscriptionum. Unde λόγον στηλιτευτικόν, et epistolam στηλιτευτικὴν pro scripto famoso accipi, quo rei crimina publice legenda proponuntur.

5. De forma ita disserit idem Raderus: « Columnarum, quas ego omnibus Ægypti prodigiosis pyramidibus, elaboratis et pictis obeliscis, colossis, columnisque Trajani, propter ipsa quæ supra illas fulgebant sidera antepono, forma fere fuit, ut arbitrator, rotunda, altitudo varia. Auctor enim Styli-tarum Symeon primum columellam ascendit non nisi senum cubitorum (sive nomen pedum) mox duodenum, postea vicenum duum, postremo trice-

num senum, sive, ut Nicephorus et alii tradunt, quadragenum. Modius seu cella sive domicilium columnis impositum, in quo consistebant, in omnem partem binos cubitos seu tres pedes patebat, tecto nullo, ut libere cœlum omne contemplantur, et omnibus injuriis cœli expositi majorem haberent tolerantiam segetem et messem. Januas habebant nonnulli, nullas alii, quod tempestatis violentia parietis partem disjiceret. Scalæ admovebantur, cum vel alii ad illos enitebantur, vel illi ad alios se demitterent, quod quidem vel nonquam, vel ad summa Reipub. pericula devocati facitabant. Statione porro æterna se cruciabant: nec enim jacendi vel decumbendi spatium erat: poterant tamen sedere; sedisse vero nusquam lego, nunquam puto. Nam primus quadraginta diebus Symeon ad trabem se alligari curavit, alterisque quadraginta mox liber absque adminiculo consistebat, medio corpore superne velut Ecclesiastes in ambone exstabat. Etsi de omnibus non affirmarim. » Hactenus Raderus. De domicilli supra columnam exædificati mensura, idem testatur Evagrius lib. 1, cap. 13, vix duorum fuisse cubitorum, et Nicephorus lib. xiv, cap. 51.

§ III. Sancti Symeonis Stylitæ ætas.

6. De sancti Symeonis ætate hæc tradit Rosweyde noster in Notatione ad ejus vitam lib. 1 De Vitæ PP. « De tempore quo vixit, ex Theodoro, inquit Baronius, ejus primordia colligi possunt, dum ait columnam jam incoluisse temporibus Meletii episcopi Antiocheni, qui sub Valente imp. vixit, desiitque ab humanis eo anno quo celebrata est magna synodus Constantinopolitana, Siagrius et Eucharionoss., qui numeratur annus a Christo juxta veriores chronographos 381. Supervixit autem Symeon, ut ait Cedrenus, usque ad annum 4 Leonis Magni imp., quod etiam colligitur ex Actis Danielis Stylitæ. Est annus is a Christo 460, qua ratione jam centenarius major obdormisse dignoscitur. Apud Nicephorum in margine edit Paris. ann. 1574 habetur vixisse Symeonem 103 annos: sed nihil tale in textu.

7. « Evagrius summam Vitæ ejus severe actæ ita colligit lib. 1, cap. 13: Διέτριψε τοίνυν ἐν σαρκὶ τὸνδε τὸν βίον, διαθλεύων ἔτη ἐξ καὶ πενήκοντα. Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ φροντιστηρίῳ, ἔθθη τὰ θεῖα κατηχήθη, ἔτη ἑννέα· ἐν δὲ αὐτῇ κλυομένη Μάνδρα, ἔτη καὶ τεσσαράκοντα· ἐν τινὶ μὲν στενωπῷ ἔτεσι δέκα τὸν ἀγῶνα διανύσας· ἐν δὲ κίσει βραχυτέροις ἔτη, καὶ ἐπὶ τεσσαράκονταπλήθει, ἔτη τριάκοντα: « Iste Symeon hoc severum vivendi genus in carne traducens, vitam ad 56 annos propagavit. « Nam in monasterio, in quo primum divinas vendi præceptiones didicit, annos vixit ix. In « Mandra autem, sic enim vocatur, XLVII, atque horum annorum x in loco admodum angusto contempsit: in columnis brevioribus, VII, denique in « columna quadraginta cubitorum, xxx. » Eadem

habet Nicephorus libro xiv, cap. 51, in quo error in numerum irrepsit. Nam pro undetriginta scribendum triginta. Quæ putatio si vera est, non potuit pervenisse ad centesimum annum. Alioqui necesse esset asserere eum, cum XLIV erat annorum, primum ingressum esse monasterium: quod non quadrat cum Vita hic ab Antonio scripta, qui eum statim ab adolescentia ingressum esse monasterium scribit.

8. « Ex quo hæc Vitæ summa colligitur: cum erat tredecim annorum, pascebat oves. Inde videtur ingressus monasterium, ubi vixit anno I, inde III annis in clausura: post IV annis in columna cubitorum IV; iterum XII annis in columna cubitorum XII, rursus XII annis in columna cubitorum XX, post IV annos in columna cubitorum XXX; demum XVI annos in columna cubitorum XL. Atque ita exercitationis anni exsurgunt LII, haud multum differentes a numero Evagrii.

9. « Apud Theodoretum habetur, quod II annos mansit in primo monasterio: X annis in monasterio Heliodori: III annos in vico Telanesso: XXVIII annis in columna, in id tempus, quo Theodoretus ejus Vitam scripsit. Hic tantum habentur anni XLIII exercitationis: sed eo tempore adhuc vivebat.

10. « Cedrenus in Compendio historiæ ait, an. xxv Theodosii junioris eum columnam ascendisse, et an. iv Leonis vita functum. Ex quo intervallo juxta computum Annalium Baronii conficiuntur tantum anni 28. »

11. Hactenus Rosweyde. Singula expendenda sunt. De Meletio, qui cum sancto Symeone egit, accepit Baronius ex Theodoro cap. 26 Philothei ita scribente: « Postquam autem Meletius ille admirabilis, cui tunc mandata erat cura episcopatus regionis Antiochenæ civitatis, vir cordatus et prudentia clarus, et ingenii solertia ornatus, » etc. Ita veritit Gentianus Hervetus. Ast Albericus Longus Salentinus: « Cum vero Meletius, qui tunc Antiochenæ regioni præfectus erat. » Quibus ex verbis non liquido constat Meletium illum Antiochenæ sedis patriarcham fuisse, licet id clare asserat Metaphrastes. Si jam inde a Magni Meletii (cujus vitam 12 Februarii dabimus) tempore, in columna stetit Symeon, quomodo non ejus uspiam vel sanctus Joannes Chrysostomus, vel illius æquales historici meminissent? Arbitror igitur hunc Meletium a Theodoro laudatum, alterius fuisse sedis episcopum, in regione Antiochena. Nam præter Meletium illum Theodoretum collegam in conciliabulo contra sanctum Cyrillum, qui fortassis a minori aliqua sede sub Antiocheno patriarcha ad Neocæsareensem fuit translatus, alius sæpe memoratur in synodo Chalcedonensi Meletius Larissæ episcopus, qui in ea synodo vices obiit metropolitæ sui Domni Apameæ Syriæ II episcopi. Est autem Larissa urbs Cassiotidis, qua in provincia et Antiochia quoque est. Quanquam si hic Meletius fuit, non

videtur tum Larissæ adhuc episcopus fuisse, cum A in concilio Ephesini tempore, anno 531 episcopus Larissæ esset Julianus, qui eidem schismaticorum conciliabulo subscripsit. Fuit fortassis chorepiscopus patriarchæ Antiocheni: nam et quosdam legimus concilio Chalcedonensi per chorepiscopos subscripsisse. Quod munus esset chorepiscoporum, exponit concilium Antiochenum, anno Christi 341, Marcellino et Probino Coss. ab Arianis episcopis celebratum, can. 8 et 10. ubi eos vocat τοὺς ἐν ταῖς κώμαις ἢ ταῖς γούραις, ἢ τοὺς καλουμένους χωρεπισκόπους, « qui in vicis vel pagis constituti sunt chorepiscopi, » ut habet versio Dionysii Exigui.

12. Si chorepiscopus ejusmodi fuit ille Theodoroto laudatus Meletius (ut omnino fuisse conjicio), jam B collabescit calculi Baroniani fundamentum. Accedit quod Domnus Antiochenus, ut refert Nicephorus lib. XIX, c. 51, et Evagrius lib. 1, c. 13, ad Symeonem venit, eoque viso consternatus est præ admiratione: unde conjicitur, non multo ante cepisse Symeonem in præalta illa columna morari. At Domnus, ut habet Baronius, an 432, ab eremo, invito S. Euthymio recessit, ut avunculum suum Joannem Antiochenum patriarcham Mestorio faventem converteret: anno deinde 436 ei in episcopatu successit. Quæ vero ei fuisset tanti stuporis causa, si jam annis quinquaginta stationem illam tenuisset Symeon? Quid? quod ab eo tempore, quo rigidam illam abstinentiæ rationem, sub Blasti aut Bassi disciplina, inivit Symeon, usque dum Philotheum scripsit Theodoretus, anni fluxerunt solum 28? Atqui C annis minimum tribus ante illum cum Meletio congressum, eam assumpserat in ediam. Ergo si Magnus Meletius is fuit, jam ab anno 377 aut 378 numerandi illi erunt anni; sicque anno Christi 405 vel 406 scripsisse Theodoretum fateamur necesse est; quod ipsemet refellit, dum in epistola ad Eusebium Ancyrae episcopum inter alia a se post synodum Ephesinam scripta recenset librum de vitis sanctorum.

13. Cum ergo hæc ita sint, et numerum annorum ab Evagrio traditum sequantur Menæa, Menologium Sirleti, et Anthologion a Clemente VIII probatum, non video cur ei refragemur: præsertim cum et Metaphrastes assentiri videatur, dum ait totos sex et quinquaginta annos vixisse, in vitæ nimirum religiosæ exercitatione.

14. Quem vere Rosweyduus in numeros apud Nicephorum irrepsisse errorem notat, is nec in Frontonis Ducæi accurata editione correctus est. In Græco tamen expresse dicitur ἔτη τριάνοντα, annos 30 in quadraginta cubitorum columna transegisse.

15. Quem deinde ex vita Latina a se edita colligit anorum numerum Rosweyduus, is, ut infra patebit, non omnino est certus, cum mss. codices, negligentia librorum vitati, haud parum discrepent. Hic juxta eam vitam nobis maxime probaretur (nisi Theodoretus obstaret) calculus: in domo parentum vixit annos 13, in primo monasterio 4, in cella 3, vel 4,

in quatuor pedum columna 4, in duodecim cubitorum columna 12, in columna cubitorum 20, annos 42, in columna cubitorum 30, annos 4, tandem in columna 40 cubitorum annos 16, sicque efficiuntur vitæ 68 vel 69, monasticæ exercitationis 55 vel 56, qui ad numerum Evagrii propius accedunt: atque is numerus exprimitur in Latina vita cap. 8, n. 53. Pauciores longe annos numerat Antonius in vita prima, quam e Græcis mss. dabimus; sed aliquid mendum irrepsisse in comperto est.

§ IV. Vitæ S. Symeonis a quo scripta.

16. Vitam S. Symeonis scripsit Antonius ejus discipulus, quem Evagrius significat, cum lib. 1, cap. 13, ita scribit: Τοῦτου τὰς θεοσημαίας γέγραφε μὲν καὶ τις τῶν ἀποπτῶν γενομένων, γέγραφε δὲ καὶ λογίως ἀπέθετο καὶ θεοδώρητος ὁ τῶν Κυρεσσῶν ἐπισκοπῆσας. « Hujus res gestas, quæ omnino dirinæ virtutis signa erant, scripsit aliquis ex iis qui oculis conspexerant. Scripsit etiam, diserteque exposuit Theodoretus Cyrensis episcopus. » Duplicem vitam hic damus, cujus Antonius auctor citatur. Priorem Græce scriptam e bibliotheca Serenissimi Bavarie ducis accepimus, quam Latine reddidit Guilielmus Grægius Brugensis Societatis nostræ Sacerdos. Eam, quia brevior longe, crediderim potius ab Antonio esse scriptam. Ita namque Metaphrastes: Μέγας τόβου οὕτως ὢν καὶ πολὺς τὴν φήμην γενόμενος πολλῶν ἔτυχε καὶ τῶν γραφῶν· ἀλλ' οὐδεὶς οὐδέπω κατὰ μέρος τὰ κατ' αὐτοῦ διεξήλθεν, ὅπως ἅπαντα καθήκεν ἐκτυπῆ· οὐδὲ ἀκριβῶς ὅπως ἕκαστα εἶχεν, ἔγραψεν. Magnus igitur adeo cum esset, fama que celebratus, multos quidem nactus scriptores est. Verum nemo prorsus omnia quomodo ei evenerint singillatim exposuit; neque accurate, ut singula sese habuerint, scripsit. » Quod scilicet facturum se Metaphrastes pollicetur. Verum altera pridem sub Antonii nomine vulgata vita haud multo pauciora habet Metaphraste.

17. Arbitramur igitur eam jam olim ex breviori illa Antonii relatione concinnatam, additis quæ vel fama vel aliorum scriptis de eo ferebantur. Certe quem Theodoretus adeo celebrem tradidit fuisse Romæ toloque in Occidente, ejus non isthic quoque vulgatam fuisse vitam, credibile non est. Eam e vetustissimo codice monasterii S. Laurentii Leodii D exarato ante annum Christi 1034, describerat Rosweyduus noster, quam nos cum aliis mss. Imperialis monasterii S. Maximi Treviris, S. Mariæ de Ripatorio, ecclesiæ S. Audomari contulimus. In codice Ripatorii erat passim contracta. Eamdem, sed phrasi plerumque aliquantulum discrepante, edidit lib. 1. De Vitis PP. idem Rosweyduus.

18. Demum S. Symeonis vitam « optime post Magnum Theodoritum, » ut scribit Nicephorus lib. XIV, c. 51, « et cognominis Symeon Metaphrastes conscripsit; novum quoddam et admirandum in ea ex omni generis cibariis convivium omnium proponens. » Hanc Baronius in Not. ad Martyrol., Ra-

derus parte in Viridarii SS., cap. 4; Molanus in An- A Græco regis Galliæ, Latine versam ab eodem
not. ad Martyrol. Usuardi; Heribertus Rosweydu Guilielmo Gratio nostro. Priora omnia fere ad
in Vitis PP.; Petrus Ribadineira in Flore SS. scribunt verbum e Theodoreti Philotheo c. 26 descripta
non exstare. Nos primi eam proferimus ex ms. sunt, ut conferenti patebit.

ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ

ΚΑΙ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΣΙΟΝ ΣΥΜΕΩΝ

ΤΟΝ ΕΝ Τῷ ΣΤΗΛῶ

SYMEONIS MAGISTRI ET LOGOTHETÆ

VITA S. SYMEONIS STYLITÆ

(Græcus textus nunc primum prodit ex duobus codicibus mss. Regiis Paris. n. 136 sæc. XIII et n. 1607, sæc. XIV notatis. EDIT.)

CAPUT I.

S. Symeonis ortus, et vitæ religiosæ rudimenta in duobus monasteriis.

1. Symeonem virum fama celeberrimum, mag- B
numque habitati orbis miraculum norunt omnes Ro-
manorum imperio subditi: ejus nomen usque ad
Scythas et Nomadas pervolavit: Persæ, et Indi,
Æthiopumque natio, et quicumque aliam orbis
plagam incolunt, alii oculis perspicientes, nonnulli
auditu ejus res gestas cognoscentes, eum laudibus
prædicarunt. Magnus igitur adeo cum esset ac ce-
lebris, multos quidem scriptores consecutus est;
qui tamen ejus virtutes hactenus singulatim scripto
complecteretur, exstitit nemo, neque ullus ad sin-
gulas accurate percensendas animum applicuit.
Verum qui superioribus temporibus brevi compen-
dio de ejus vita disseruerunt, quædam quæ mediam
ejus ætatem continent cursim perstrinxerunt, ne-
que tam celebres ejus actiones ad finem perduxerunt. C
Quapropter utilis maxime de hoc viro nobis
sermo futurus: remque a capite ordiemur, atque ad
finem prosequemur. Sed vereor ne posteris fabu-
larum similior, et nuda a veritate narratio videatur.
Consueverunt enim homines natura metiri res
præteritas: ubi vero quippiam naturæ terminos ex-
cesserit, omnis de eo rerum divinarum imperitis
falsus esse sermo existimatur. Quoniam vero hic
vir naturæ legibus non cessavit, ac ne humana qui-
dem passus est, verum id corporeorum in mortali
corpore ostendit constantiam; cum præsertim
iis qui ab eo divina edocti sunt, terra omnis ac
maria ipsa repleta sint; hinc igitur narrationem
meam inchoabo.

α. Συμεών τὸν πάνυ, τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκου-
μένης, ἴσασιν μὲν πάντες οἱ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμο-
νίας ὑπήκοοι. ἔδραμε δὲ καὶ μέχρι Σκυθῶν τῶν
νομάδων τῆ φήμη· ἥδη δὲ καὶ Πέρσαι, καὶ Ἰνδοί,
καὶ Αἰθιοπῶν ἔθνη, καὶ ὅσοι τῆς γῆς ἄλλο τι μέρος
οἰκεῖν ἔλαχον, οἱ μὲν ὄψει τὰ ἐκείνου, οἱ δὲ ἀκοῇ
παρалаβόντες, γλώττης τρυφῆν τὸν ἄνδρα πε-
ποίηται. Μέγας τοίνυν οὗτος ὤν, καὶ πολὺς τῆν
φήμην γενόμενος, πολλῶν ἔτυχε καὶ τῶν συγγρα-
φῶν· ἀλλ' οὐδεὶς οὐδέπω κατὰ μέρος τὰ κατ' αὐ-
τὸν διεξῆλθεν, οὐδεὶς ἅπαντα καθῆκεν ἐκυτόν, οὐδὲ
ἀκριβῶς, ὅπως ἕκαστα εἴγειν ἀνέγραψε. Ἀλλὰ τοὺς
ἄνω χρόνους ἐν κεφαλαιώδεσιν ἐπιτομαῖς εἰπόντες,
ἐνία τε τῶν ἐν μέσῳ παρέδραμον, καὶ οὐδὲ πρὸς
αὐτὸ τὸ τέλος τῶν τούτου πράξεων ἤλθον. Ἡμῖν δὲ
χρήσιμος μάλιστα ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος ἔσται, ἄνωθεν
τε ἀρχομένοις, καὶ ἐπὶ τὰ τελευταῖα τοῦ ἀνδρὸς κα-
ναθιβάξουσι τὴν διήγησιν. Ἀλλὰ δέδοικα μὴ τοῖς
μετὰ ταῦτα μῦθος εἶναι δόξη τῆς ἀληθείας γεγυμνω-
μένος. Φιλοῦσι γὰρ οἱ ἄνθρωποι τῆ φύσει μετρεῖν
τὰ γινόμενα· εἰ δὲ τι τῶν αὐτῆς ὄρων ἐπέκεινα λέ-
γοιτο, ψευδὴς τοῖς τῶν θεῶν ἀμύητοις ὁ λόγος νο-
μίζεται. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος αὐτῆς φύσεως εἶξε θεο-
μοῖς, οὐδὲ ἀνθρώπινα πονεῖν εἴλετο, ἀλλὰ ἀσωμάτων
ἐν σώματι θνητῶν ἐπεδείχαστο καρτερίαν· ἄλλως τε
καὶ τῶν τὰ θεὰ πεπαιδευμένων γῆ τε πάσα πλήρης
καὶ θάλασσα, ἐνθενδὲ μοι ἀρκτέον του διηγήμα-
τος.

β'. Κώμη τις ἐστὶ μεταξὺ Σύρων καὶ Κιλικίων Ἀδικαιμένη, Σισάν δὲ αὐτὴν ὀνομάζουσι. Ἐκ ταύτης ὁ Θχυμαστός Συμεὼν οὗτος ὀρμώμενος. Ποιμάνειν ὀρέμαται τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν γεγενηκῶτων διδάσκεται, ἴνα καὶ κατὰ τοῦτο τοῖς μεγάλοις τὴν ἀρετὴν ἐκείνους συναριθμεῖται· Ἰακώβῳ τῷ πατριάρχῃ, φιλίμῳ, καὶ Ἰωσήφ τῷ σώφρονι, Μωσῆι τε τῷ νομοθέτῃ, καὶ Δαβὶδ τῷ βασιλεὶ καὶ προφήτῃ, καὶ Μιχαὴλ, καὶ τοῖς κατ' ἐκείνους θεοῖς ἀνδράσι.

γ'. Νιζετοῦ δὲ ποτε πολλοῦ γενομένου, καὶ τῶν προδύτων ἔνδον μένειν ἠναγκασμένων, τυχολῆς ἀπολύσας, εἰς τὸν θεῖον νεὼν μετὰ τῶν τεκόντων ἀρῆκετο. Τῆς εὐαγγελικῆς τοίνυν φωνῆς ἀκούσας, μακαρίζουστος μὲν τοὺς κλαίοντας καὶ πενθοῦντας, ἀθλίους δὲ τοὺς γελῶντας ἀποκλιούστος, καὶ ζηλωτὺς ὀνομαζούστος τοὺς τὴν ψυχὴν καθαρὰν κεντημένους, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοῦτοις συνέξευαται, ἤρτο τινα τῶν παρόντων· τί ἂν τις ποιήσας, τούτων ἕκαστον κτήσαιο; Τὸν δὲ, (ἦν γὰρ καὶ οὗτος, ὡς εἰκεν ἔργατης τῆς ἀρετῆς) τὸν μοναδικὸν αὐτῷ βίον ὑπαγορεύσας, καὶ τὴν ἀκρὰν ἐκείνην ὑποδείξει φιλοσοφίαν.

δ'. Δεξιμένος τοίνυν τοῦ θεοῦ λόγου τὰ σπέρματα, καὶ ταῖς βλασταῖς τῆς ψυχῆς αὐλαξί ταῦτα κρύψας, ἐπὶ τὸν πλησίον τῶν ἱερῶν μαρτύρων ἀποτρέχει ναόν. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ γῆ τὸ μέτωπον καὶ τὰ γόνατα προσερείσας ἱκετεύει τὸν πάντας ἀνθρώπους σώζειν ἐθέλοντα, ὀδηγήσας αὐτὸν πρὸς τὴν τελείαν τῆς εὐσεβείας ὁδόν· ἐπὶ πολὺ δὲ τούτων διατρίψας τὸν τρόπον, ὑπολιθεῖναι ἤδη πρὸς ὕπνον, ὕναρ δὲ τὸνδε ὄρα. Ὁρῶντιν ἰδοῦκε θεμέλια, εἰτά τινος ἐστῶτος ἀκούειν, ὡς ἔτι βαθύνειν τὸ δρυγμα δεῖ. Προσθευκῶς τοίνυν ὡς ἐκέλευσε βᾶθος, πάλιν ἐπειράτω διαναγκάσθαι· ἀλλὰ καὶ αὐθις ὀρῶντιν αὐτῷ προσέταταν ὁ φανείς, καὶ μὴ λήγειν τοῦ πόνου. Τρις δὲ καὶ τετρακτὶς τοῦτο παρεργυήσας, τέλος ἐπειδὴ παρὰ τὴν τοῦ βᾶθους ὑπερβολὴν οὐχ οἶόν τε ἦν πλέον ὀρῶντιν, ἀπεχωρῶντος εἰς τὴν ὁδόν, καὶ οἰκοδομεῖν ἐκέλευσε τοῦ λοιποῦ, ὡς λήξαντός τε αὐτῷ τοῦ πόνου καὶ τῆς οἰκοδομίας ἐπομένης εὐκόλως. Ταύτη τῇ προβῆσαι τὰ πράγματα μαρτυρεῖ· τοῦτο γὰρ καὶ ἡ ὄψις ἐδήλου ὅτι πέρα τε τῆς φύσεώς ἐστι τὰ γινόμενα, καὶ ὅτι μετὰ τοὺς ὑπερφυεῖς ἐκείνους πόνους οὗς τὴν ἀρχὴν ὁ Συμεὼν ἠγωνίσαστο, κατὰ ῥοὴν ὁ ἀπαιτητικὸς αὐτῷ διακυστήσεται βίος.

ε'. Ἐκείθεν ὁ Συμεὼν ἀναστὰς, ἐπὶ τὸ ἐκχειτόνων ἐπιτηδίων τινων καταγώγιον μεταδίδει. Δύο δὲ συναγῶγων τούτοις ἔτη καὶ τελεωτέρως ἀρετῆς ἐρασταίς, Τελεδῶν ἐκείνην τὴν κώμην καταλαμβάνει, καὶ ἦν ὁ Θχυμαστός Ἡλιόδωρος τὴν τῶν σὺν αὐτῷ

(1) Theodoretus *Sesan* vocat. Græce hic est *Sisam*.

(2-3) *Fuse* describitur *Teledæ* situs 23 Jan. In vita S. Eusebii. In vita S. Danielis Stylitæ 11 Decemb. *Teleda*, *Teλλίδων* dicitur.

(4) Theodoretus addit non Ingressum esse Symeonem monasterium S. Eusebii, sed aliud quod

2. Vicus quidam inter Syriam et Ciliciam situs est, incolæ *Sisam* (1) nominant: ex illo admirandus hic *Symeon* oriundus fuit. Ac primum quidem a parentibus oves pascere docetur, ut in eo magnarum quondam virtutum viris adnumeretur, *Jacob*, inquam, patriarchæ, *Joseph* continenti, *Moysi* legislatori, *Davidi* regi et prophetæ, ut et *Micheæ*, cæterisque demum sanctissimis ejus ordinis viris.

3. Cum vero aliquando ob nimiam vim nivium e cælo labentem oves domi manere cogerentur, otium nactus ad sacram ecclesiam cum parentibus concessit: illic cum vocem evangelicam inaudiisset, quæ lugentes et flentes beatos prædicat, infelices vero ridentes denuntiat, itemque imitatione dignos omnes qui mundo sunt corde, et quæcunque his similia adjuncta sunt; unum e præsentibus interrogavit, ecquid quis faciendo horum singula consequeretur; tam alter, qui et virtutis, ut apparet, cultor erat, monasticam eî vitam suadet, ejusque sublimem philosophiam ostendit.

4. *Symeon*, igitur acceptis divini verbi seminibus, iisque in intimis animi recessibus absconsis, ad proximum sacrorum martyrum templum confugit, illic facie et genibus in terram defixis, Deum qui omnes homines salvare cupit precatur, ut ad rectam pietatis viam dirigat. Huic rei dum aliquandiu intendit, paulatim in somnum delabitur, ac tale demum visum cognoscit. Fundamenta quædam sibi effodere visus est, deinde ab astante quodam audire, ut fossam adhuc altius effodiat. Cum igitur jam, uti jussum fuerat, effossioni institisset, cœpit ab opere quiescere. Cum ecce rursus, qui apparuerat, ulterius effodere jubet, neque ab opere cessare. Cum tertio ac quarto hoc fieri mandasset, ac tandem ob nimiam fossæ profunditatem amplius fodere non valeret, satis jam effossum esse declarat, ac ædificium strui imperat, neque eo a labore jam cessante difficilem deinceps fore structuram monet. Huic vaticinio respondit eventus. Significabat enim visio, quod quæ deinceps ab eo gesta sunt naturæ limites excederent. Monastica enim vita post eximios illos labores, quos in principio exercuit *Symeon*, illi ex animi sententia successit.

5. Inde cum surrexisset, ad vicinum monachorum cœtum divertit; ubi biennio commoratus, perfectioris virtutis cupidus in *Teledam* (2-3) pagum concessit; in quo admirabili viro *Heliodoro* (4) monachorum cura erat concredita, qui e quinque et

ex eo germinavit, ædificatum ab *Eusebona* et *Abitone*, quibus vita functis successit *Heliodorus*. De hoc autem *Heliodoro* agere videtur *Sozomenus* lib. vi, cap. 33 et 34, ubi celebres *Cœlesyriæ* monachos recenset. *Theodoretus* cum eo egisse se, ejusque simplicitatem et animi puritatem admiratum scribit.

sexaginta quibus vixerat annis, totidem tribus A demptis, se in cella concluserat, tres enim in lacte et infantili institutione consumpsit; nam a tertio ætatis anno a parentibus Deo est consecratus, et hunc admirabilem monachorum gregem ingressus est. Vir hic exemplo magni illius Jacob simplex erat, ac eo demum mansuetudinis ac pietatis pervenerat, ut asceticas leges supergressus, homines omnes omni virtutum genere superaret, ac ipsi Deo demum propinquus fieret.

6. Ad hunc quinquertio noster perveniens, ille pietatis certare decem in hoc spirituali certamine transegit annos: qui cum octoginta commilitones haberet, omnes anteivit; aliisque post biduum semper cibum sumentibus, ipse totam hebdomadam B sine cibo ducebat: quod reliqua consodalium (5) turba ægre admodum ferebat, quippe qui Symeonem imitari nequivit, ejusque spirituale exercitium confusionem ac tenerritatem quamdam esse dicebant.

CAPUT II.

Pœnitentia, et abstinentia mirabilis.

7. Verum non iis rebus stetit, neque promptitudinem hanc frenavit, sed occultam occultorum omnium scrutatori Deo certamen obtulit. Nostis omnes (6) quam asperi, quamque vel leviter manibus attacki molesti sint funes ex palma contexti. Tali fune Symeon lumbos cingebat, non tantum exterius, sed et cuti quasi agnasci faciebat, ac ita vehementer stringebat, ut omnis illa corporis pars in saniem undequaque difflueret. Decem dies aut amplius ita transegerat, cum ecco, ulcere jam ingravescente, sanies una cum sanguine inde profluens latentem intus plagam denuntiabat. Tum unus ex spectantibus, quæ tanti sanguinis causa esset, interrogavit. Dum Symeon nihil omnino doloris subesse dicit, neutiquam persuasit, sanguine in omnium conspectu defluente, ac supra omnem viri clamorem et patientiam contradicente, et quasi de mysterio triumphante. Itaque cum quidam e commilitonibus manum violentè in latus intulisset, tandem causam didicit, remque omnem præfecto nuntiavit: qui cum eum graviter reprehenderet, ac jurgiis tantam rei crudelitatem argueret, vix tandem vinculo liberavit, quo se solvi quidem patienter tulit; verum ut ulceri aliquid remedium adhiberetur, pertinaciter obstitit (7).

8. Quare cum ascetici sodales hæc et ejusmodi alia Symeonem perpetrantem viderent, et hinc quidem neque se cum minimis ejus virtutibus concertare posse, inde superari se non ferentes, jusserunt ut a pago recederet, ne fors, ut aiebant, imbecillioribus damni alicujus causa existeret. Symeon ad montissolitudinem pergens invenit lacum

πεπιστευτο προστασίαν, ὅς ἔτη μὲν πέντε καὶ ἐξήκοντα διεβίω, τσαῦτα δὲ τριῶν θεόντων ἐν οἰκίσκῳ καθέτηκτο· ταῦτα γὰρ αὐτῷ τὰ τρία ἐν γάλακτι ἐτίθη καὶ παιδικαῖς ἀγωγαῖς· ὁμοῦ τε γὰρ τρίτον ἔτος ἦν γεγωνῶς, καὶ θῦρον εὐθὺς παρὰ τῶν τεκόντων ἀνέθη Θεῶν, καὶ τὴν θυμωσίαν ἀγέλην εἰσλήλυθε ταύτην. Ἄνηρ οὗτος ἀπλυστος μὲν, κατὰ τὸν μέγαν ἐλείων καὶ θυμωσίον Ἰακώβ, πρόφρητος δὲ καὶ καθαρότητος εἰς τοῦτο ἐλάσας, ὡς τοὺς ἀκηρτικoὺς τε νόμους ὑπερῶν ἄγειν, καὶ πάντας κατὰ πᾶν ἀρετῆς εἶδος ἀνθρώπους πικρνεγεῖν, καὶ Θεῶν πλησιάζει.

Σ'. Πρὸς τοῦτον ἑπένταθλος ἀφικόμενος οὗτος τῆς εὐσεβείας ἀγωνοθέτης δέκα μὲν διετέλεσεν ἀγωνιζόμενος ἔτη· ὀγδοήκοντα δὲ συναγωνιστὰς ἔχων, ὑπερηκόντισε πέντας, καὶ τῶν ἄλλων παρὰ δύο τρεπομένων ἡμέρας, αὐτὸς πᾶσαν ἄσitos ἤγε τὴν ἐβδομάδα. Ἐδυσεραίνων οὖν πολλάκις ὁ σύνολος οὗτος χορδῶς, ἄτε μιμεῖσθαι τὸν Συμεῶν οὐ δυνάμενοι, καὶ ἀσκητικῆς πολιτείας σύγγυσιν τὸ πρᾶγμα καὶ ἀταξίαν ἐκάλουν.

ζ'. Ὁ δὲ οὐ μέχρι τοῦτου ἴστατο μόνον, οὐδ' ἐχλίνου τὴν προθυμίαν· ἀλλὰ τι καὶ κρῶφρον τῷ τῶν κρυφίων ἐξεταστῇ ἀγώνισμα ἔφερον. Ἢ γὰρ ἀπὸ φονίμων πεπλεγμένη σχοῖνος, ἴστε πάντες, ὅπως τραχεῖά τε ἔστι καὶ ψυχούσας μόνον χερσὶ λυπηρὰ· ἀλλ' ὁ Συμεῶν καὶ ταύτην διέζωσε τὴν σφύρην· οὐκ ἔξωθεν περιθεῖς, ἀλλ' αὐτῷ προσφύσας τῷ δέρματι, καὶ οὕτω λίαν συνέσφιγγεν, ὡς ἅπαν ἐκεῖνο κύκλον τὸ μέρος ἐλκῶσαι ὁ περιεκεῖτο. Ὡς δὲ πλείους ἢ δέκα ἡμέρας τοῦτων διετέλεσε τὸν τρόπον, καὶ τοῦ ἔλκουσ γαλεπωτέρου γινομένου, ἰχώρ αἵματος ἐκείθεν ἀποβρέων τῆς τέως λανθανούσης πληγῆς ἐγένετο μηνυτής· ἤρετο τις αὐτὸν θεασάμενος τίς ἢ αἰτία τοῦ αἵματος. Ὁ δὲ μηδὲν ἔχειν ἀνιερὸν λέγων οὐκ ἔπειθε, τοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς καταβρέοντος αἵματος, μεῖζον καὶ τῆς τοῦ πάσχοντος φωνῆς καὶ τῆς ὑπομονῆς ἀντιφθεγγόμενον καὶ θριαμβεύοντος τὸ μυστήριον. Βιαζόμενος τοίνυν ὁ συναγωνιστής, καὶ τὴν χεῖρα ἐνέβαλε, καὶ τὴν αἰτίαν κατέμαθε, καὶ ταύτην τῷ προστάτιντι κατεμήνυεν. Ὁ δὲ αὐτίκα καὶ ἐπιτιμῶν καὶ παρακαλῶν, καὶ τοῦ πράγματος τὴν ὁμότητα διαβάλλων, μόλις ἐκεῖνον ἔλυσε τῶν δεσμῶν, ἀλλ' ἦν ὁ γεννιάς μέχρι μὲν τοῦ λυθῆναι τῆς σχοῖνου ὑπήκοος· ὥστε δὲ θεραπεύσαι τὸ ἔλκος, ἐνοστατικῶς καὶ λίαν ἰσχυρογνώμων.

η'. Οἱ ἐν τῇ ἀσκητικῇ τοίνυν παλαίστρα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα δρῶντα δρώντες, καὶ ὥστε μὲν ἀμιλλήθησθαι μηδὲ τοῖς μικροῖς τῶν ἐκείνου πόνων δυνάμενοι, ὥστε δὲ πάλιν ἑαυτοὺς ὀρεῖν ἀπολειπομένους πρὸ ἀνασχόμενοι, ἀναχωρεῖν τὸν Συμεῶν τῆς κόπης ἐκέλευον, ὅπως μὴ τοῖς ἀσθενέστερον, λέγοντας, τὸ σῶμα διακειμένοις, καὶ ζηλοῦν τὰ ὑπὲρ δυνάμει

(5) Etiam ipsos præsidēs ægre id tulisse ait Theodoretus.

(6) Theodoretus hæc se ab eo, qui cum hæc scri-

beret monasterio præerat, dicit accepisse.

(7) Longe aliter narrantur hæc in aliis duobus vitis.

πειρωμένοις, βλάβης αἴτιος γένηται. Ἐξελθὼν τοί- A
 νῶν, καὶ τὰ ἐρημότατα τοῦ ὄρους καταλαβὼν, καὶ
 τινα λάκκον εὐρῶν ἀνυδρόν τε καὶ λίαν βριθῶν, εἰς
 τοῦτον καθίστηεν ἑκπυτὸν, τῆς συνήθους εὐχῆς ἐν αὐτῷ
 καὶ φιλοσοφίας ἐχόμενος. Πέντε δὲ ἡμερῶν διαγε-
 νομένων, μεταμελήσκει αὐθις τοῖς τῆς ὑποχωρήσεως
 τοῦ ἀνδρὸς αἰτίαις· τῶν ἐν αὐτοῖς δύο τινὰς ἀπολε-
 ξάμενοι κατὰ ζήτησιν πέμπουσι τοῦ Συμεῶν· ἦν δὲ
 αὐτοῖς εἰρημένον, εἴ που τοῦτον εὕρειν δυνηθεῖεν,
 πρὸς τὸ κοινὸν ἐπιναγχεῖν φροντιστήριον. Παντα-
 χού τοῖων τοῦ ὄρους περιελθόντες ἐντυγχάνουσι
 ποιμέτι θρεμμάτων, καὶ πυθάνονται αὐτῶν, εἴ ποῦ
 τινα τοιούτον ἴδοιεν, τὴν μορφήν αὐτοῦ, καὶ τὸ
 σχῆμα, καὶ τὴν ἀναβολὴν τοῦ ἀνδρὸς, σαφῶς πάντα
 διεγρησάμενοι. Οἱ δὲ πλείον γὰρ ἦν καταδεδυκώς, B
 τὴν λάκκον αὐτοῖς τῷ ὀκτώλῳ ὑποδεικνύουσι. Ἐκεῖνοι τῷ τόπῳ εὐθὺς ἐπιστάντες ὀνόματι τὸν Συ-
 μεῶν ἐκάλουν καὶ σχοινίον κομίσαντες σὺν πολλῷ
 πλησίως εὔπετῆς ἔστι καὶ ἡ ἀνοδος.

θ'. Εἶτα καὶ πρὸς τὴν ἀδελφότητα σὺν αὐτῷ καὶ
 τὸ μοναστήριον ἐπανήκουσιν. Ὀλίγον δὲ παρ' αὐτοῖς
 ἐξ ἐκείνου διετριψας χρόνον, εἰς Τελανιστὸν ἀφίκετο
 κώμην (αὕτη δὲ πρὸς τῇ ὑπερείξ τοῦ ὄρους κεῖται)·
 ἐν ταύτῃ μικρὸν οἰκίσκον εὐρῶν τρίτον ἐξῆς, ἐν
 αὐτῷ καθίστητο ἐνικυτὸν. Αὕξειν δὲ αἰεὶ τῆς ἀρετῆς
 πλοῦτον φιλοεινῶν, μετὰ τῶν ἄλλων Μωυσῆ καὶ
 Ἡλίῃ τὴν καλὴν ἀμιλλὰν ἀμιλλᾶται, καὶ παρ' ὅλας
 τετραρέκοντα καὶ οὗτος ἡμέρας ἄσιτος διαμένει.

ι'. Βλάσος δὲ τις ἀνὴρ θεοσεβὴς καὶ σφόδρα πρὸς
 τὴν τῶν ἀδελφῶν ὁρῶν εὐδοκίμησιν καὶ ὠφέλειαν,
 ἄλλως τε καὶ τοῖς κατὰ κώμας ἱερεῦσι τὸ τηλικαῦτα
 ἐπιστακῶν, πανταχοῦ περιήκει, πρὸς τὸν ἀσκητικὸν
 βίον τοὺς ἐν αὐταῖς ὑπαλείψει, καὶ πλείονα παρέχων
 αὐτοῖς τὴν περὶ τὰς εὐχὰς καρτερίαν καὶ τὴν ἐν ταῖς
 νηστεῖαις ἐπίδοσιν. Οὗτος ἀπῆλθε μὲν ἐπισκεψόμενός
 ποτε καὶ τὸν Συμεῶν· ὁ δὲ σύμβουλον σκοποῦ τὸν
 ἄνδρα λαμβάνει, καὶ τὰ τῆς γνώμης κοινοῦται. Καὶ
 ὁ Βλάσος τὸ τοῦ πράγματος ἐργῶδες καὶ βίαιον ἐν-
 νοούμενος, συνειδούλευε καὶ παρήνει τῷ Συμεῶν μὴ
 τὸν βίαιον θάνατον ἀρετῆν εἶναι νομίζειν, τὸνναντιον
 μὲν ὅν κακίαν ἐσχάτην, καὶ θεοῦ χωρισμὸν καὶ
 ψυχῆς ὡς ἀληθῶς αὐτῆς θάνατον. «Ὀὐκ οὖν, ἀλλ' ὦ
 Πάτερ, ὁ Συμεῶν ἔφη, δέκα μοι ἔρτους παρὰ τοῦ
 στάμνον ὕδατος, καὶ ἂν ἴδω τὸ σῶμα τροφῆς δεόμε-
 νον, μεταλήψομαι γε αὐτῶν, καὶ τοῦτο παρκαυθή-
 σμαι τὰ εἰκότα. Ἐπεὶ οὖν καλῶς ἔδοξεν ἔχειν τὰ
 ἐρημένα, παρτιθέονται μὲν οἱ τε ἄρτοι εὐθὺς αὐτῷ
 καὶ τὸ ὕδωρ· κλείεται δὲ ἡ τοῦ οἰκίσκου θύρα, καὶ
 τὰ κλειθρα πηλὸς ἦν ἔξωθεν ταύτῃ περιπλαττόμε-
 νος, ὡς ἂν παντὶ ἄδρατος εἶη τῷ προσιόντι. Ἐπειδὴ δὲ
 ἡ τετραρακοστὴ τῶν ἡμερῶν ἦκεν, ἐφίσταται ὁ θυ-
 μασιὸς Βλάσος τῷ ὀμακτίρῳ εἰς ἐπίσκεψιν καὶ αὐθις
 τοῦ Συμεῶν· τὰ κλειθρά τε τὸν πηλὸν ἀφελὼν καὶ
 τῆς θύρας εἴσω γενόμενος εὕρε μὲν τῶν ἄρτων τὸν
 ἀριθμὸν οὐδὲ βραχύτατον μέρος ἐνόηοντα, εὕρε δὲ
 κλήρη τὴν στάμνον τοῦ ὕδατος· ὄρα δὲ καὶ τὸν

quemdam sine aqua, nec admodum profundum, in
 quem se demisit, consuetis precibus ac meditatio-
 nibus insistens. Post quinque dies facti pœnitere
 cœpit eos, qui causa dimissionis fuerant (8); qua-
 propter duos ex omni numero delectos ad Symeo-
 nem quærendum miserunt, quibus mandat, ut
 si usquam eum invenirent, ad commune cœno-
 bium reducerent. Illi montem passim oberrantes
 in pastores ovium incidunt, quos cum de illo viri
 formam et habitum describentes, interrogassent,
 lacum eis proximum, in quem se coniecerat, di-
 gitò ostenderunt. Illi ad locum festinantes, Sy-
 meonem nomine suo evocatum, fune demisso e-
 puteo extraxerunt, non sine magno labore: solet
 enim descensu ascensus esse difficilior.

9. Inde rursum ad cœtum fratrum reduxerunt:
 ubi Symeon exiguo tempore moratus, ad Telani-
 sum (9) pagum concessit, (is ad pedem montis
 situs est) ubi parva reperta casa, in eam monti-
 nio se conclusit. Hic porro nunquam non virtu-
 tum divitias sibi accumulare contendebat, cum
 Moyse et Elia præclarum certamen iniens, qua-
 draginta ipsos dies sine cibo perdurabat.

10. Blasus vero erat vir in Deum religiosus (10),
 et valde attendens ad fratrum approbationem et
 utilitatem; præterea sacerdotibus in vicis degenti-
 bus tum temporis præfectus, circumquaque loca
 sibi concedita obibat, ad vitam spiritualem mona-
 chos magis magisque roborabat, ad ierum majorem
 tolerantiam ac juniorum incrementum adhortan-
 do. Contigit autem ut aliquando ex officio quoque Sy-
 meonem visitaret; qui virum tantum tanquam in-
 stituti sui consultorem excepit, cum eoque arcana
 mentis suæ communicavit. Blasus dum usque adeo
 arduum ac violentum vivendi modum cognoscit,
 serio Symeonem monet, suadetque ne mortem vio-
 lentam virtutis loco habeat; contra vero hujusmodi
 virtutem extremam dementiam, ac a Deo separa-
 tionem, animæ denique mortem præsentissimam
 esse existimet. Enimvero ad hæc Symeon: Decem
 panes juxta me colloca, nec non aquæ vasculum, ut
 cum videre corpus alimento indigere, statim aliquid
 sumam, illudque merito refocillum. Probat Syme-
 onis sententia: panes cum aqua juxta ponuntur,
 clauduntur domunculæ fores, et seræ loco argilla
 circumlinuntur, ut locus cuivis adeunti inaccessus
 maneat. Transactis tandem 40 diebus astat pro fo-
 ribus admirabilis ille Blasus, Symeonem denuo vi-
 sitaturus accedens, qui claustro argillaceo sublato
 domum ingressus, panum numerum ne minima
 quidem parte minutum, utrem aqua adhuc ple-

(8) Theodoretus dicit fuisse illius palæstræ præ-
 fectos.

(9) Theod. *Talanessum*, et addit, vicum illum

subjectum ca. umini montis, in quo postea sublimis
 statit. Haræus vocat *Telasinum oppidum*.

(10) Theod. *Bassum* vocat.

num invenit; ad hæc pugilem suum humi prostratum videt, qui solo respirationis signo se mortuum non esse declarabat; neque enim movere se, neque loqui ullo modo poterat, vitalibus spiritibus per longam inedia m fere extinctis. Quapropter divinus ille Blasus aquæ spongia ore Simeonis irrigato, simulque abluto, sacrorum mysteriorum symbola illi porrexit.

11. Quibus sumptis corroborari cœpit: tum o solo paulatim assurgens, levi alimento, lactucis nempe agrestibus ac intybo, corpus reficiebat. Itaque Blasus præ inedia fere consumptum ulterius reprehendere desiit, magis vero viri temperantiam admiratus, ad proprium gregem revertitur, magnam illud miraculum fratribus suis (supra ducentos habebat) narraturus (11). Symeon vero ex illo tempore in omni vita (12) eadem inedia usus fuit, ac novem omnino et triginta dies sine cibo ullo transigebat; quadragesima dies, præsentis abstinentiæ finis, initium dabat futuræ, corpusque exhaustum, neque per perpetuæ stationi, sed jam jacens velut manus sublevabat. Jejunium cum jam denuo inchoaret, consuetam stationem, cœlestes hymnos cantando usurpabat, illosque erectus Deo dedicabat. Cum ad medium quadragesimæ pervenisset, nimia defatigatio etiam nolentem sedere cogebat, corporis facultatibus præ inedia paulatim sumptis. Evoluta deinde certo dierum circulo vitales actiones cessabant, tum et hunc quidem in solum prosternebant: ipse vero neque sic constitutus a sacris hymnis abstinebat; verum laborum remissio, imo alimentum, denique et somnus illi erant divina eloquia. Hæc Symeoni jam cœlo digno, licet terram incolenti, vitæ ratio erat.

πόνων αὐτῷ καὶ τροφή καὶ ὕπνος τὰ θεῖα λόγια ἦν. ἄξιον Συμεῶν ἡ διαγωγή.

12. Posteaquam vero eum in sublime elevatum columna tenuit, omnium quæ in rerum natura sunt oblitus esse videbatur, omnem sedem ac cubandi opportunitatem recusabat. Ad hæc trabem erectam super columnam statuebat, cui se adeo fortiter alligabat, ut ne volenti quidem aut sedere aut inclinare se liceret, hac ratione illud quadraginta dierum jejunii stadium perficiebat. Postmodum vero uberiorem e cœlo adeptus gratiam, neque hoc auxilio indigebat: verum quadraginta totos dies vinculis solutus, sine tecto, erectus, non inclinatus, impastus, imo fere sine carne columna quædam viva et animata consistebat.

CAPUT III.

Maximi ad eum populorum concursus.

13. Verum ordinem rerum gestarum nostra prævertit oratio, quæ instar florum bene olentium omnia ad se trahunt. Nobis vero prioribus inhærens

(11) Exponit hic Theodoretus austeram eorum vitæ rationem.

(12) Ribadineira ait quotannis semel id Symeonem factitasse, postea vero propter corporis imbe-

ἀγωνιστὴν κατὰ γῆς ἐβρίμμενον, καὶ μόνη τῇ ἀναπνοῇ τὸ μὴ νεκρὸς εἶναι ἀναπεθεῖντα· φθέγγεσθαι γὰρ ἢ κινεῖσθαι πάντη ἀδύνατος ἦν, τῇ μακροῦ ἐκείνη ἀσιτείᾳ τῆς ζωτικῆς αὐτῷ δυνάμειως ἐναποδοθεῖσθαι. Σπογγίαν τοιγαροῦν ὕδατος ὁ θεὸς Βλάσος ἀπέδωκεν, καὶ ταύτῃ τῷ στόματι τοῦ Συμεῶν διαβρέξας καὶ ἀποκλύσας, τὰ σύμβολα τῶν θείων αὐτῷ προσήνεγκε μυστηρίων.

α'. Ὁ δὲ ἀνεβρίωσθη τε μετασχὼν, καὶ ὑπανστάς κατὰ βραχὺ τοῦ ἐδάφους, ὀριζαλίνας καὶ σέρεις λεπτήν τινα τροφήν καὶ βραχεῖαν προσέτετο. Τὸ ἐγκαλεῖν αὐτῷ τοιγαροῦν ὁ θαυμαστός Βλάσος ἀπέδωκεν, οἷα μικροῦ διὰ τὴν ἀσιτείαν ἐκλειψιπέσει, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὑπεραγαθίαις τὸν ἄνδρα τῆς καρτερίας, τὴν εὐκαίαν ἀγέλην (ὑπὲρ διακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας) καταλαμβάνει, καὶ τὸ μέγα τοῦτο αὐτοῖς διηγείται θυμῶν. Ὁ μέντοι Συμεῶν ἐξ ἐκείνου τῇ τοιαύτῃ διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ζωῆς ἐπέχρητο ἀσιτείᾳ, καὶ τριάκοντα μὲν πρὸς τὰς ἐννέα ὄλας ἡμέρας τὸ περιάπαν ἄσιτος· εἴλεκεν· ἡ τεσσαρακοστὴ δὲ διαγενομένη τέλος αὐτῷ τῆς παρουσίας ἀσιτείας, καὶ ἀπαρχὴν τῆς μελλούσης εἰργαζέτο, πεπονηκὸς τε ἀναλαμβάνουσα τὸ σῶμα, καὶ μηδὲ πρὸς τὴν πένυνηχον ἐκείνην στάσιν ὑπεραγαθίαις δυναμένην, ἀλλ' ἤδη κειμένῳ οἶονεῖ τινα χεῖρα ὀρέγουσα. Ἀρχόμενος μὲν γὰρ τῆς νηστείας τῇ συνήθει στάσει περὶ τοὺς θεῖους ὕμνους ἐχρητο, καὶ ὀρθὸς τούτους ἀνίει Θεῶν· ἡ δὲ δὲ περὶ μέσας τὰς τεσσαράκοντα φθάσειεν, ἐκθήσειε καὶ ἄκοντα τοῦτον ὁ κόπος, τῆς σωματικῆς δυνάμειως τῇ ἀσιτείᾳ κατὰ μικρὸν ὑποδεδωκυίας. Αἰτήσαντος δὲ ἤδη τοῦ τοιοῦτου τῶν ἡμερῶν κυκλου, συναπέλγηε καὶ τὰ τῆς ζωτικῆς ἐνεργείας, καὶ τοῦτον μὲν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατέκλιεν· ὁ δὲ οὐδὲ οὕτω τῶν ἱερῶν ἐκείνων ὕμνων ἀφίστατο, ἀλλὰ καὶ ἄνεσις τῶν Αἰθῆν μὲν δὴ τῆς γῆς εἶτι ψεύονται τῷ τῶν οὐρανίων

ιβ'. Ἐπειδὴ δὲ μετάρσιον αὐτὸν εἶχε ὁ κίον, ἐπιλανθάνεται μὲν τῆς κοινῆς ἀπάντων φύσεως· ἠρνήσατο δὲ καὶ τὴν καθέδραν καὶ τὴν κατάκλισην, καὶ δοκὸν μὲν ὄρθιον ἐπὶ τοῦ κίονος στήσας, ἐαυτὸν δὲ τῇ δοκῷ προσδήσας, ὡς ἂν μηδὲ βουλομένην κατακλίνεσθαι μηδὲ καθίξειν ἐξήν, οὕτω τὸ τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἐκεῖνο τῆς νηστείας ἦνσε στάδιον. Χρόνῳ δὲ ὕστερον θαψιλεστέρως ἀποκλύσας τῆς ἀνωθεν χάριτος, οὐδὲ ταύτης ἐδεῖτο τῆς βοηθείας, ἀλλὰ καὶ τὰς τεσσαράκοντα ὄλας ἡμέρας ἄθετος, ἄστεργος, ὀρθιος, ἀκλινής, ἄσιτος, μικροῦ καὶ ἄσταρκος ἴστατο στήλη τις ζῶσα καὶ ἔμφυχος.

ιγ'. Ἀλλὰ προφθάνει τὴν τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν ὁ λόγος, πάντως ἐπιχορηγμένων πρὸς ἑαυτὸ καθάπερ τὰ εὐώδη τῶν ἀνθέων, ἡμῖν δὲ τῶν προτέρων

cillitatem coactum austeritatem moderari. Citat Theodoretum: verum id Theodoretus non dicit; cujus hæc verba sunt: « Tempus autem et assuefactio multum detraxit de labore. »

ἦτω ἐχόμενος. Ἐν τῷ προειρημένῳ τοίνυν οἰκίσκῳ ἄ-
 τρίτον διακαρτερήσας ἐνικυτὸν ἐπὶ τὴν πολυθρόν-
 λητον ἐκείνην τοῦ ὄρους κορυφὴν ἀναβαίνει, καὶ
 κύκλῳ τειχίον περιβαλλόμενος ὑπαίθρον μὲν τῆν οὐ-
 κησιν εἶχε, καὶ ψύχει παλαίων. Ἄλλοισιν δὲ
 σιδηραν πῆγαν εἴκοσι κατσεκύνε, καὶ ὁύτερον
 μὲν τῶν ἄρων αὐτῆς πέτρα τινὶ μεγίστῃ ἐνείρας,
 θάτερον δὲ διὰ τινος κρίνου τῷ οἰκίῳ ποδὶ ἐνῆρμο-
 σεν, ὡς ἂν μηδὲ σφόδρα ἐθέλιον ἔξω τῶν ὄρων ἐλε-
 ῶν ἀπίοι. Διέτριβεν ἔνδον αἰὶ τῷ οὐρανίῳ κάλλει
 μόνῳ ἐντενίζων, τοῖς ἐν αὐτῷ τε θεάμασιν ἐμφο-
 λωρῶν, καὶ κλείονι τῷ πόθῳ καὶ θερμοτέρῳ φέρον
 ἐκείνου ὀσμίουρρον ἀναγόμενος. Μελέτιος δὲ, ὃ τὰ
 τῆς εὐσεβείας τηρικαῦτα ἐνίδραστο, τὸν ἀρχιερατι-
 κὸν θρόνον τῆς Ἀντιόχου διέπων, μετὰ θέαν τοῦ
 ἀνδρός παραγεγονώς, οἷα τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης διὰ
 πάντων χωρούσης. Ἐπειδὴ τοῦτον οὕτως ὑπαίθρῳ
 τῇ διαγωγῇ χρώμενον εἶδε, πρὸς δὲ καὶ τῷ ἀπὸ
 σιδήρου δεσμῷ τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν πεπεδῆμένον,
 τὰ μὲν ἄλλα ἐν θυμάτος λόγῳ ἐποίητο· τὸν δὲ σιδή-
 ρον οὐκ ἐπῆνει, περιετὸν αὐτὸν εἶναι λέγων, ἀρκού-
 σης τῆς γνώμης λογικὰ τῷ σώματι περιθεῖναι δεσμὰ.
 Παύεται τούτους ὁ θυμαστὸς Συμεων, καὶ χαλκῆ
 κληθῆναι κελεύσας, λῦται μὲν ἐπιτρέπει τοῦ σιδήρου
 τὸν πόδα· ὁ δὲ καὶ λυθείς, ὁμῶς οὐδὲ οὕτω τοὺς τῆς
 ἀλώσεως ὑπερβαίνειν ὄρους· συνεῖχε γὰρ μᾶλλον
 αὐτὸν ὁ τοῦ Χριστοῦ πόθος τῶν ἀπὸ τοῦ σιδήρου
 δεσμῶν.

ἰδ'. Καθὼ δὲ μέρος τοῦ σκέλους ὁ σιδηρὸς τοῦτον
 περιελάμβανε, δορὰ προβάτου προῦποβέδλητο, τὸν
 ἴσον καὶ αὐτῇ τῷ σιδήρῳ τοῦ σκέλους ἐπέχουσα τό-
 κων, ὅπως μὴ γυμνῇ προσομιλῶν τῇ σαρκὶ τραυμα-
 τίζοι τε αὐτὴν καὶ φέρων εἰς πληγὰς ἀνίῳ. Ἐπειδὴ
 οὖν, ὅτε τοῦ σιδήρου λυθείη δεσμὸς, καὶ ἡ ὑποκει-
 μένη ἀφαιρηθεῖ δορὰ, κόρεις πλείους τῶν εἴκοσιν
 ἐμπαλεύοντες τῷ σκέλει ἔρῳνται, καὶ τὴν σάρκα τῷ
 ἁγίῳ ἐκινεμόμενοι. Καὶ με μηδεὶς ἐπιχλευάζετω
 τῆς ἱστορίας ὡς μεγάλων ἔργων καὶ ὑπερφῶν παν-
 ταχῶδες περιβρόντων· ἐγὼ δὲ, οὐδὲ τῶν λεπτοτάτων
 ἀρτίστα μὲν, οὐδὲ γὰρ ὅτι μικρὰ ταῦτα, οἱ κόρεις
 φημί, μικρὰ καὶ ἡ πρὸς τὰς πληγὰς τῶν δηγμάτων
 ὁδὴν, καὶ τοσοῦτον ἐμποιεῖν δυναμένη τὸ ἄλγος·
 ἴσασιν οἱ πεπειρωμένοι. Ἀπόχρη μὲν γὰρ καὶ ὁ σί-
 δηρὸς εἰς μεζόνος ἀπόδειξιν καρτερίας, τὸ δὲ καὶ
 τοὺς κόρεις προσῆναι, καὶ χρόνον τοσοῦτον τῷ κακῷ
 τούτῳ εὐκαρτερεῖν, ἄλλως τε τὸ καὶ βῆρον ὃν τῇ χειρὶ
 τούτους πατάξει, καὶ τῶν ὀδυνῶν ἀπαλλαγῆναι, τὸ
 δὲ τρίφειν τε μᾶλλον καὶ καταπαίνειν αὐτοὺς τῇ σαρκί,
 τὴν καρτερίας ὑπερβολὴν καταλείπει;

12. 11. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

(13) Theodoret. *dextro pedi.*

(14) Quis hic fuerit Meletius, quæsimus in præf.
 J. Barzau, Grasius, Metaphrastes et alii Antio-

progrediat narratio. In prædicta domuncula
 postquam triennio perdurasset, celebratum illum
 montis verticem ascendit, ubi circumcirca muro
 cinctus casam subdiale habuit, in qua cum fri-
 gore et calore luctabatur. Ad hæc catenam e fer-
 ro longitudine cubitorum viginti sibi comparat,
 cujus unam extremitatem ingenti saxo annectit,
 alteram per annulum proprio pedi adaptat (13),
 ut ne si vellet quidem limites statutos transire
 posset. Verum intus perpetuo morabatur, uni cælo
 intendens; inque ejus ita hærebat defixus aspectu,
 quasi jam animo inhabitare videretur; majori ta-
 men ac ferventiori desiderio in celestium rerum
 conditorem ferebatur. Tunc Meletius (14), vir in
 quo religio sedem fixerat, qui patriarchalis Antio-
 chiæ throni gubernacula tenebat, ad viri spectacu-
 lum excitus, fama jam longe lateque currente,
 postquam illum sub dio habitare vidit, ad hæc ca-
 tenam ferream alteri pedi alligatam; alia quidem
 admirationis loco habuit, ferream autem catenam
 minime probavit, superfluum esse dicens, quando-
 quidem mens sufficeret ad apponendum vincula
 rationabilia corpori. His sine mora admirandus
 ille Symeon obtemperat, ac fabro vocari jusso, pe-
 dem ferreo vinculo solvi imperat: verum solu-
 tus, neque sic catenæ terminos excessit: quippe
 amor Christi illum omni vinculo ferreo magis
 strictum tenebat.

14. Porro ei tibiæ parti, quæ ferro circumcinge-
 batur, pellis erat ovina supposita, quæ idem cum
 ferro tibiæ spatium occupabat, ne forte in nudam
 carnem impingens eam graviter vulneraret. Post-
 quam igitur ferrea catena soluta est, ac supposita
 pellis ablata, cimices plures (15-16) quam viginti in
 tibia ejus latitantes, carnemque depascentes appa-
 ruere. Neque me hic quisquam jure reprehendat,
 qui ista narrem, cum alia magna et supernaturalia
 suppetant, quæ commemorentur opera. Nam neque
 hæc tenuissima prætermittam, neque quod cimices
 exigua sunt animalcula, idcirco et exiguis in hu-
 mano corpore morsibus suis dolores creant, aut
 minus indunt molestiæ. Norunt id qui experti
 sunt. Sufficiebat equidem catena ad majoris tol-
 rantia specimen, verum accedentibus insuper ci-
 micibus, tanto tempore in hoc malo perdurare,
 præsertim cum facile esset et manu occidere, et
 sic a doloribus liberari, quos jam contra et nu-
 trire pergebat, et propria carne saginare, quam
 non tandem quantumvis illustris tolerantia ma-
 gnitudinem a læquat?

15. Symeonis igitur fama jam nescio quas non
 orbis plagas longe lateque percurrente, ad eum con-
 fluxisse novimus non tantum vicinos, verum etiam
 multorum dierum, imo mensium itinere distantes,
 qua quisque torquebatur molestia, ejus curationem

chenum episcopum faciunt.

(15-16) Non recte vertit Villegas *mosquitos* sive
 cyniphes; *chinches* voluit scribere.

flagitantes. Neque quales ad eum adventabant, tales revertebantur : sed cum tristes et mæsti venirent, læti et hilares recedebant, suarum singuli ægritudinum reperta curatione ; denique omni vexatione et calamitate deposita, læta voce et lingua gratias Deo et Symeoni agentes. Omnis igitur via, quæ ad hunc medicum ferebat, fori speciem imitabatur ; locus vero, in quem affluens multitudo congregabatur, civitatis formam exhibebat, his morbum miserabiliter deplorantibus, aliis adeptam sanitatem celebrantibus. Neque hoc semel tantum, sed sæpius accidit, ut qui populi turbam eminens cernebat, civitatem esse conjiceret ; cominus autem accedenti non jam civitas, sed multarum urbium congregatio secundum multitudinem distinctarum esse videretur.

16. Quid modo attinet Syros aut Cilices, aut Phœnicum greges enumerare, aut quibuscunque Romanorum innouit sceptrum ? Etiam Isræelitæ, Arabum, Per-arum quoque, Armeniorum et quicunque Iberiam populus incolit, eo confluebat. Quin imo et Homeritæ et his remotiores, hujus multilinguæ multitudinis numerum implebant. Adventabant ex Occidente non pauci, ut Britanni, Hispani et Galli, et quicunque inter medias regiones inhabitabant.

17. Vix verbis exprimere licet, quantum in Italia hujus viri virtus splenduerit : etenim Roma ipsa tantum hunc admirabilem virum obstupuit, tantumque ei honoris et venerationis exhibuit, ut multis passim columnis, porticibus, thalamos septis, denique quovis fere loco ejus effigiem insculperet, quasi infinitorum honorum thesaurum inde consecutura.

18. Ea in vultu Symeonis gratia et decor elucebat, ut si quis alteri infensus et inimicus, in eum conjecisset oculos, omne illico odium et inimicitiam ei ex animo eraderet vel unus illius aspectus ; atque amicitia, consensionis ac benevolentia vinculo amicos invicem adstringeret. Quod inde planum sit. Variæ ex iis gentibus, quæ ad ipsum confluebant, prius mutuo sanguine gaudentes, postquam utrinque in Sancti conspectum venissent, inimicitias primo quidem dissolvebant, fœdus dein inter se percutiebant ; in præclaram deinceps contentionem antiqua convertentes dissidia, dum quisque alios antevertere ac viri benedictionem prior consequi summo studio enititur. Sancti quoque viri pedes labris aut manibus contingere magnum videbatur. Multi qui pellem tantum qua vestiebatur (id enim ei solum indumentum erat) contingebant, omnem omnino se benedictionem adeptos fuisse existimabant. Verum manum ejus contrectare aut ore osculari, id eorum erat quibus familiaritas ex virtute contracta uberiorem aliis libertatem concedebat.

μέντοι τῇ πρὸς αὐτὸν ἀφίξει παραπλησίαν ἐποιοῦντο καὶ τὴν ἐπάνοδον ἄλλα στυγνοὶ καὶ ἀτηφεῖς ἐργόμενοι, φαῖδροὶ καὶ περιχαρεῖς ἀπηλλάττοντο, τῶν ἐνοχλοῦντων ἕκαστος λύσιν εὐρόντες, καὶ τὴν ἐπήρειαν ἐκεῖ πᾶσαν καὶ τὴν συμφορὰν ἀποθήμενοι, καὶ τὰς εὐχαριστίας εὐφήμῃ καὶ φωνῇ καὶ γλώττῃ θεῶν καὶ τῶν Συμεῶν ἀναπέμποντες. Πᾶσα μὲν οὖν ἰδὼς διὰ τοῦτο πρὸς τὸν ἱατρὸν πέρουσα πλήθους ἀγορὰν ἐμμεῖτο· τὸ δὲ χωρίον ἐν ᾧ τὸ περιβρέον συελέγετο πλήθος, πόλεως ὄψιν παρείχετο, καὶ πόλεως νῦν μὲν τὴν νόσον ἐλεεινῶς οὐρομένων, νῦν δὲ πανηγυριζόντων τὴν ἴασιν. Καὶ τοῦτο οὐχ ἄπρῆξ, ἀλλὰ καὶ πολλαίκις ἐγένετο, καὶ πόλιν μὲν ἦν εἰκόσαι πόρρωθεν τὸν ὄχλον ἰδόντι, πλησιάζαντι δὲ οὐκ ἔτι πόλις, ἀλλὰ πολλῶν ἐδούει συστῆματὰ πόλεων κατὰ πλήθος ἐκείστου τῇ γλώττῃ διαρουμένων.

16'. Καὶ τί δεῖ Σύρους ἢ Κίλικας ἢ Φοινίκων καταλέγειν ἀγέλας, ἢ καὶ ὅσοις ἄλλοις τὸ Ῥωμαίων ὠνόμασται σκῆπτρον ; Ἀλλὰ καὶ Ἰσραηλιτῶν καὶ Ἀράβων ἔθνη, Περσῶν τε καὶ Ἀρμενίων, καὶ ὅσα τὴν Ἰβηρίαν νέμεται γένη. Καὶ δὴ καὶ οἱ Ὀμηρῆται καὶ οἱ τοῦτων ἐνδότεροι, πλήρωμα καὶ οὗτοι τοῦ πολυγλώσσου πλήθους ἐκείνου ἐγίνοντο. Ἀφίκοντο δὲ καὶ τῶν Ἑσπερίων οὐκ ὀλίγοι, Βρετταννοὶ λέγω καὶ Ἰσπανοὶ καὶ Γαλάται, καὶ ὅσοι τὴν μεταξὺ τούτων χώραν οἰκοῦσι.

17'. Ἡ γὰρ Ἰταλία οὐδὲ εὖ εἶπεῖν σοὶ ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴ ἐν ταύτῃ ἐξέλαμψε· καὶ γὰρ τοσοῦτον ἢ Ῥώμῃ τὸν θαυμαστὸν καταπλάγη, καὶ οὕτω πολλῆς τῆς τὴν τιμῶσα τοῦτον καὶ σεβομένη, ὡς καὶ πολλὰς δὴ πόλεις, καὶ προπυλαίους, καὶ θαλάμων τοίχους, καὶ πανταχοῦ τὴν εἰκόνα τὴν ἁγίαν ἐκείνου διαχράζουσι, ὥσπερ τινὰ μυρίων ἐντεῦθεν ἀγαθῶν θηταῦρον ἐπισπώμενοι.

18'. Ἦν τοίνυν ἡ τῇ ὀψεί τοῦ Συμεῶν προλάμπουσα χάρις, ὅσα καὶ ἰδόντι τινὲ ἀπεχθῶς πρὸς ἕτερον ἔχοντι καὶ ἀδιαφόρως, λύσιν μὲν αὐτῷ τῆς ἀπεχθείας καὶ τῆς διαφορᾶς ἐμποιῆσαι, δεσμῶν δὲ συνδῆσαι φίλας εἴ τῶν συμποσίαις καὶ δημοσίαις· καὶ τοῦτο δῆλον ἐντεῦθεν. Πολλὰ γὰρ τῶν αὐτῷ περιβρέοντων ἐθνῶν τῷ καταλλήλων πρότερον ἀματι γάφροντα, ἐπειδὴν ἔλθοιεν εἰς ὄψιν ἐκάτερα τῷ ἁγίῳ, διελύσαντο μὲν τὸ ἔχθος, καὶ ἀλλήλοις ἐσπέισαντο. Εἶτα καὶ εἰς ἀγαθὴν ἔριν ἐτρέψαντο αὐτοὺς τὰς διαλλαγὰς ἕκαστος αὐτῶν προφθάναι, καὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς εὐλογίαν πρῶτος ἀξιοθῆναι φιλονεικούντες. Τὸ δὲ καὶ τῶν ἁγίων ἐκείνου ποδῶν χεῖρασι ἢ καὶ χερσὶν ἄψασθαι μέγα ἐδόκει. Οἱ πολλοὶ δὲ εἰ καὶ τῆς δορᾶς, ἣν οὗτος περιέκειτο, ψύσειαν μόνον, (κύριον γὰρ ἦν ἐνδύμα τῷ ἁγίῳ), πᾶσαν τραχηλὴν τὴν εὐλογίαν ἐνόμιζον. Τὸ μέντοι χεῖρὸς θίγειν, ἢ κατὰ στόμα προπτύσσεσθαι, οὐ τῶν πολλῶν ἦν, ἀλλ' οἷς ἢ ἐκ τῆς ἀρετῆς οἰκειότης διαφιλεστέραν τῶν ἄλλων τὴν πικρῆσιν ἐδίδου.

CAPUT IV.

Columnaris statio, probata a Patribus.

10. Ἐπειδὴ δὲ ἀριθμοὶ κρείττους ἦσαν οἱ ἀφ-
 ἰκνούμενοι, πρῶτα μὲν ἐκκλίνων τὸ πολὺ τῆς περὶ
 αὐτὸν τιμῆς, ἔπειτα καὶ τοῦ πράγματος τὸ ἐπίπονον
 δυσχεραίνων, ἄλλως τε καὶ πρὸς οὐρανὸν, ὡς οἶόν
 τε μὴ λογισμοῖς μόνον καὶ θεωρίαις, ἀλλὰ καὶ αὐτῶ
 σώματι πλησιάζειν ἐσπουδακῶς, τὴν ἐπὶ τοῦ κίονος
 ἐμηχανήσατο στάσιν. Καὶ πρῶτα μὲν, εἰς ἕξ ὁ κίων
 αὐτῶ ἀνετείνατο πήχεις· εἶτα εἰς δύο ἀνατρέχει καὶ
 τέλος ἕξ πήχεις τὸ πᾶν ἄψος ἐπὶ τῶν τριάκοντα
 ἔσχεν.

11. Εἰ δὲ καὶ αὐτὴ παράδοξος ἢ ἐπίνοια, θαυμα-
 στὸν οὐδὲν πολλῶν γὰρ ἔμπροσθεν καὶ μεγάλων, οἷς
 οὐκ ἔστι μίμησις οὐδ' ὑπόδειγμα τῶ ἀθλητῆ προδιη-
 νυσμένων, καὶ ὁ κιονίτης οὗτος βίος οὐχ ὅτι μὴ ἔχων
 ὑπόδειγμα περιόπτει· ἀλλ' ὅτι μάλλον αὐτὸς ὑπ-
 ἀρχων ἐπαινετός· ἄλλως τε καὶ ὡς οὐκ ἄνευ κρείτ-
 τονος ἐπισκοπῆς τοῦτο γε καὶ θειοτέρως τὰ ἕξῃς
 μαρτυρεῖται. Τοὺς γὰρ Ἰσραηλίτας εἰς πολλὰς μὲν
 πληθυνομένους μυριάδας, τῶδε τῆς ἀσεβείας σκοτίαι
 συνακλιωμένους, ὁ καινὸς οὗτος ἐπὶ τοῦ κίονος
 βίος ἐκαθέην τε ἀνεσώσατο, καὶ αὐτῶ τῶν θείων
 λόγων φωτὶ τὰς αὐτῶν διανοίας περιαστραψας υἱοὺς
 φωτὸς καὶ ἡμέρας τοὺς πρὶν τῆς νυκτὸς καὶ τοῦ
 σκοτίου ἔδειξεν. Ἀμέλει καὶ νόμους παρὰ τῆς ἱερᾶς
 ἐκείνης δεχόμενοι γλώττης, τῶν τῆς Ἀφροδίτης
 ὀργίων (πάτριος γὰρ ἐκείνης ἡ θαίμων αὐτῆ, Θεός)
 κροθύμως ἀφίσταντο. Πολλοὶ δὲ καὶ Ἰσθίων, ὡς
 ἔσθη, καὶ Περσῶν καὶ Ἀρμενίων μακρὸν τῆς οικείας
 ἀπέστης γέλωτα καταχέαντες τῇ εὐαγγελικῇ καὶ
 αὐτοὶ διδασκαλίᾳ συνήθιντο.

12. Ἦνθα δὲ τὴν καινὴν ταύτην ὁ Συμεὼν ἐπὶ
 τοῦ κίονος πολιεῖται ἐπενοήσατο, πανταχοῦ τῆς κατ'
 αὐτὸν φήμης ὀξέως διαδοθείσης (φιλεῖ γὰρ ἐν οὗτω
 καινοῖς πράγμασι αὐτὴ ταχυτέρῳ μάλιστα τῶ
 κτερῶ κερῆσθαι), οἱ τὴν ἔρημον τοῖς ἀσκητικοῖς
 ἔθλοισι καὶ πόνοις οὐράνιον ἀπεργασάμενοι πόλιν
 θεοὶ Πατέρες, τῶ καινοφανεῖ τούτῳ καταπλαγέντες
 καὶ ξενιστῶ τοῦ ἐπιτηδεύματος, στέλλουσι τινας
 παρὰ τὸν μετάρσιον ἐκεῖνον ἄνθρωπον· καὶ τοῦτοις
 ἐντέλλονται τῆς ξένης μὲν αὐτῶ ἐπινοίας ἐπιτιμῆσαι,
 διδάξαι δὲ τὴν τετριμμένην καὶ συνήθη τοῖς ἄγλοις
 κορεῖσθαι, καὶ μὴ ταύτης καταφρονεῖν, ἣν χορὸς
 τοσοῦτων μακρῶν ὁδῶν πρὸς οὐρανὸν τε ἀνελη-
 λῶται καὶ σκηνῶν ἐκείνων τῶν ἀτόλων ἐπέδησαν·
 εἶτα δειξάντες μὴ τὸ ἐννόημα θεάρεστον ἦ, οἷδε
 ἀθροίνως τὸ πρᾶγμα στοχάζοντα, καὶ τοῦτο
 ἐπισκήπτουσι τοῖς ἀπεσταλμένοις, ὡς εἰ μὲν ἴδοιεν
 τὸν ἄνθρωπον τοῦ οικείου θελήματος ἐξιστάμενον καὶ
 πρὸς τὴν ἐκείθεν εἰκοντα καθόδον, ἐπίσχειν τοῦτον
 εὐδὲ καὶ καλεῖσθαι ἔχουσαι τῆς προθέσεως, μηδὲ
 ἀμελεῖν τοῦ σκοποῦ. Οὕτω γὰρ ἂν οἰεῖν τε εἶναι

19. Cum vero accedentes omnem numerum ex-
 cederent, primum ut honorem declinaret, deinde
 quod molestia gravabatur; tum quia cælo, qua
 poterat, non tantum mente et cogitatione sed cor-
 pore quoque ipso, tantum esse vicinior percuperet,
 illam excogitavit in columna stationem. Et primum
 quidem columna ad sex erecta cubitos est, deinde
 ad duodecim, post ad viginti duos extensa est, tan-
 dem tota altitudo triginta sex constitit cubitis.

20. Si quibusdam novum hoc ac prope incredi-
 bile videatur mirum non est: cum enim multa eae-
 que magna, quorum nullum prius exemplar exsta-
 bat, ab hoc pugile primum suscepta sint; tum
 certe columnaris illa vita, non solum quia exem-
 plo caret contemnenda non est, verum etiam quia
 sine ullo exemplo in exemplum potius proposita
 cæteris est, laudanda. Præsertim quod non sine
 matura consideratione ac divino instinctu factum
 esse, quæ deinceps sequuntur, testatum facient; Is-
 maelitas enim (17), qui ad plures myriadas excre-
 verant, ac impietatis tenebris erant involuti, nova
 hæc agendæ in columna vitæ ratio inde eripuit, ac
 divini verbi lumine eorum mentes illustrans, filios
 lucis et diei, qui noctis prius et tenebrarum filii
 erant, constituit. Denique susceptis a divino illo
 ore legibus, Veneris orgia (hic enim dæmon patria
 iis dea erat (18)) prompte abdicarunt. Multi vero
 Iberorum, uti dictum est, Persarum ac Armenio-
 rum, avitum errorem ludibrio habentes, evange-
 licæ et ipsi doctrinæ adjuncti sunt.

21. Igitur dum novam hanc Symeon in columna
 vivendi rationem excogitasset, fama ejus quam ce-
 lerrime quaquaversum vulgata (ipsa enim in rebus
 adeo novis celerioribus quodammodo uti alis con-
 suevit), Patres qui spiritualibus exercitiis (10) ac
 laboribus ex eremo cælestem quamdam civitatem
 faciebant, hoc tam inusitato ac peregrino obstupe-
 facti vitæ instituto, quosquam ad sublimem hunc
 hominem mittunt, iisque præcipiunt, ut ob tam
 peregrinas inventiones eum reprehendant, ac con-
 suetam ac tritam omnibus sanctis viam inire doceant,
 neque eam contemnere, quam tantus beatorum
 chorus calcavit, quaque ad cælum pervenit. æterna-
 que illa subivit tabernacula. Veriti deinde ne hoc
 ejus institutum revera Deo placeret, hanc ejus ac-
 tionem periclitari cupientes, hoc illis quos ad ipsum
 mittebant mandarunt, ut si virum viderent propria
 relicta voluntate et sublimi velle descendere, statim
 se opponerent ac primo proposito in hære juhe-
 rent, neque scopum negligere permetterent. Hac
 enim ratione id vitæ institutum non nisi a Deo pro-
 peres.

(19) Deest hoc Theodoro. Refertur et Evagrio
 lib. 1. cap. 13, et Nicephoro lib. xiv, cap. 51. Suidas
 verbo *Symeon* dicit, ab Ægyptiis monachis hanc ad
 virum sanctum missam esse legationem.

(17) Fusius hæc deducit Theodoretus, et Cedre-
 nus ad annum 25 Theodosii junioris.

(18) Idem constat ex Evagrio lib. vi, cap. 21, ubi
 refert, auream Veneris statuam a Naamane Sara-
 cenorum duce, igne liquefactam, erogatam in pau-

cedere arbitrati, non amplius esse quod de futuris ambigerint: ubi enim bonum est initium, talem et exitum fore liquido constat. Contra vero si indignaretur, nec admonitionem vel in minimo admitteret, verum simpliciter et sine ratione propriae voluntatis ductum sequeretur, clarum esse longe eum ab humilitatis virtute abesse, atque adco ejusmodi cogitationes non nisi a maligno ei suggestas judicari oportere. Itaque mandant ut si res habeat, statim inde avellant, et vel invitum descendere a columna cogant.

22. Mandatis hoc pacto conceptis, postquam legati ad Symeonem omnis obedientiae et humilitatis parentem pervenerunt, hi vel ex solo aspectu compellere eum praereverentia obliti fuerunt, neque intueri eum ausi sunt; tamen tum proper mittentium Patrum mandatum (haec siquidem ministerii perfectio) ipsi omnia sibi a Patribus commissa exponunt. Ille vero mansueto animo, vere mansuetus ipse et humilis corde, reprehensionem ferens, non contradixit, non indignatus est, non in convicia prorupit, imo neque parum neque multum locutus est; verum vultu maxime hilari oculisque demissis objurgationem acceptans, gratiis Deo primum religiose actis, atque ipsis deinde Patribus pro tanta cura et sollicitudine plurimum se debere professus, neququam cunctatus e columna descendere parat. Illi vero statim id vetuerunt, Patrum mentem aperientes, quorum auctoritate stabilitam perpetuo et approbatam in columna stationem esse declararunt. Denique optimum finem ac firmam continuorum laborum quietem Symeoni precantes, inde abierunt. Sed et ejus humilitatis sublimitatem et obedientiae magnitudinem in aliis multis videre licet.

ἄφροντα τὴν οἰκονομίαν, οὐκ ἔτι περὶ τοῦ μέλλοντος ἐνδοιάζοντες ἦσαν· ὡς οὐκ ἀγαθὸν ἀρχῆ τὸσαύτη ἀπαντήσοι καὶ τέλος· εἰ δὲ δυσανασχέτων εἴη, καὶ οὐδὲ ὀλίγῳ τῆς συμβουλῆς ἀνεχόμενος, ἀλλ' ἀπλῶς οὕτω καὶ ἀλογίστως τῷ οἰκείῳ θελήματι ἔποιτο, δῆλον ὡς μακρὰν τῆς ταπεινοφροσύνης ἐστὶ πάντως ἔλεγον, ὅτι τις ἂν μὴ οὐχὶ τὸν πονηρὸν αὐτῷ τοῦς λογισμοὺς τοῦτους ὑποβέβληκέναι φαίη. Ἐνόεν τοι καὶ κατασπῆν τοῦτον εἰ οὕτως ἔχοι ἐκέλευον, καὶ ἄκοντα τοῦ κίονος κατὰγειν.

κβ'. Οὕτω τῆς ἐντολῆς ἐχούσης, ἐπειδὴ οἱ πρέσβεις πρὸς τὸν τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης πατέρα Συμεῶν ἀφίκοντο, οὗτοι μὲν ἀπ' αὐτῆς ὅσας τε καὶ προσαγορεύσεως αἰδουῶς πρὸς αὐτὸν ἐπλήσθησαν, καὶ οὐκέτι οὐδὲ ἀντιβλέπειν οἱοί τε ἦσαν· ὅμως διὰ τε τὴν τῶν ἀπεσταλακῶτων Πατέρων ἐντολὴν (καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ τῆς διακονίας καλὸν), καταλέγουσιν αὐτῷ πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνων εἰρημένα· ὁ δὲ πρᾶος, ὁ πρᾶος τῷ ὄντι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, τῇ ἐπιτίμησιν ἐνεγκῶν οὐκ ἀντέτεν, οὐκ ἡγανάκτησεν, οὐδὲ διέσυρε ταύτην, οὐ μικρὸν οὐδὲν οὐ μὲγα ἐφθέγγετο· ἀλλ' ὅτι μάλιστα ἰλαρῶ καὶ κάτω νεύοντι βλέμματι, τὴν ἐπιτίμησιν ἀποδεχόμενος τῷ Θεῷ τε τὴν εὐχαριστίαν ἀποδοῦς, καὶ χάριν τῆς περὶ αὐτὸν φροντίδος τοῖς Πατέράσιν ἔμολογῆσας, μὴ μελλήσας μηδὲν, κατιέναι τοῦ στόλου ἐπεχειρεῖ. Οἱ δὲ ἐπέσχον τε αὐτίκα, καὶ τὴν τῶν Πατέρων αὐτῷ ἀνεγάλωψαν γλώμην· εἶτα μόνιμον μὲν καὶ διηνεκῆ τὴν ἐπὶ τοῦ κίονος στάσιν, χρηστὸν δὲ τέλος· καὶ βεβαίαν τῶν συνεχῶν πόνων ἀνάπαυσιν ἐπευξάμενοι τῷ Συμεῶν, ἀπηλλάγησαν. Ἄλλὰ τὸ μὲν τῆς αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης ὕψος καὶ τῆς ὑπακοῆς τὸ μέγεθος, κἂν πολλοὺς ἂν τις ἐτέροις κατιόου.

CAPUT V.

Divinis inhærens, matrē etiam sui conspectum negat : defunctæ parentat.

23. Verum ordinem, quem incidens præcidit narratio, tandem in stra resumens exponat oratio. Cum Ismaelitæ in tribus distincti ad Symeonem salutis duce accederent, atque avitam impietatem detestarentur, divino denique baptismate fruerentur, alli aliis sacrarum rationem tradentes; aderat aliquando et Theodoretus Ecclesiæ Cyri antistes (20). Ei igitur non exiguam populi multitudinem vir Dei offert, hortaturque ut consuetas super eos preces recitet, eosque baptizet. Dum ejus mandatis obtemperare antistes aggreditur, illorum quisque primus criminum suorum sortes eluere (21), necnon impietatis illuviem abstergere contendebat; quivis prior gratiam consequi stagens, litem quamdam

κγ'. Τὸ δὲ συνεχὲς τῆς ἀκολοθίας, ὃ διεκόψε νῦν ἡμῖν ἡ παρεμπεσοῦσα διήγησις, ἀναλαβὼν ὁ λόγος δηλώσει. Κατὰ φύλας δὴ τῶν Ἰσμαλιτῶν τῶ τῆς σωτηρίας ὁδηγῶ Συμεῶν προσιόντων, καὶ τὴν πατρῶν ἀσεβειαν ἀρνούμενων, καὶ τοῦ θείου ἀπολαύοντων βαπτίσματος, ἄλλοι μὲν ἄλλους μυσταγωγούντες ἐτέλουν· παρῆν δὲ ποτε καὶ ἡ τῆς κατὰ τὸν Κύρον ἐκκλησίας προεστῶς Θεοδώρητος. Πλήθος τοίνυν οὐκ ὀλίγον ὁ ἀνὴρ καὶ αὐτῷ παρατίθεται, τὰς νεσυνήθεις εὐχὰς αὐτοῖς ἐπειπεῖν καὶ βαπτίσει τοῦτους προτρέπεται. Ὁ μὲν οὖν ἀγαγεῖν εἰς ἔργον τὴν ἐντολὴν ἐπεχειρεῖ· οἱ δὲ ἀπολούσασθαι πρῶτος ἕκαστος τὴν τῶν παθῶν ἰλὺν, καὶ τὴν ἀσεβειαν καὶ τὸν ῥύπον φιλονεικούντες, καὶ ποτὸς τις πρότερος φθά-

(20) Cyrus recensetur ab Auberto Miræo inter metropoles autocephalas, patriarchæ Antiocheno subjectas. Distat duorum dierum itinere ab Antiochia, ut ipse cap. 2 tradit Theodoretus. Non est ea quæ Ptolomæo Cyropolis dicitur; nam Cyropolis in Media est ad mare Caspium; Cyrus vero in Syria, Κύρρος Stephano, unde Κυρρίστης, ut ait, et

regio ipsa Κυρροστικῆ. Ptolomæo quoque Κύρρος est; sed vereor ut recte. Nam Procopio lib. II de ædificiis Justiniani. Κύρος dicitur, et traditur a Judæis ædificatus, et de Cyri regis nomine dicta.

(21) Apud Theodoretum baptismi nulla mentio, sed solius sacerdotatis benedictionis.

σοι τῆς χάριτος μετασχῶν, ἔριν τὸ πρᾶγμα ποιού- A
μενοι, βαρδρικήτερον συνδραμόντες, οἱ μὲν εἶλον
αὐτὸν, οἱ δὲ ἀνθελάκον· οἱ δὲ ἀφρατώτερες τῶν ἄλλων
ἐπιβιάνοντες, καὶ τὰς χεῖρας προτεινόντες, οἱ μὲν
τοῦ πώγωνος, οἱ δὲ τῶν ἱματίων ἐπελαμβάνοντο,
ὥστε μικροῦ κἂν διεσπᾶσαντο τὸν ἄνδρα, εἰ μὴ ὁ
θρυμασιος ἄνωθεν Συμεῶν ἐμποήσας, τὰς ἀτάκτους
οὕτω κατέστειλε τούτοις ὄρμας, ὡς αὐτίκα πάντας
μεταλαβεῖν, ἐν νόσμῳ τε τῆς χάριτος μετασχεῖν, καὶ
τῷ θεῷ τελειωθῆναι βαπτίσματι. Οὕτω τῶν ἡ τῆς
ἐλεῖνου γλιόττης λαμπὰς καὶ θεόδοτεσθαι οὐκ ἂν
βούλοιο, καὶ φωτίζειν εἶχε, τῆς τῶν ἀδελφῶν ἔνεκεν
σωτηρίας ἀμφοτέρω. Μελέτην γε μὴν διηνεκῆ τὰς
Δεσποτικὰς ἐντολὰς ἐποιεῖτο, ἀλλ' οὐ μέχρι τῆς
τούτων τηρήσεως ἴσθησι τὸ φιλόποδον, ἀλλ' ὥσπερ
εἰ μὴ τι ταύταις οἴκοθεν προσθήσοι καὶ πλέον ζη- B
μίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἡγούμενος, οὕτως ἀνεκδοτῆ τῆ
σπουδῇ ἐχρῆτο καὶ οὕτω πρὸς ταῦτα διέκειτο!

καὶ· Ἀμέλει γὰρ καὶ πατέρα μὲν, ὡς ὁ λόγος
φθάσας ἐδήλωσε, καταλείπει καὶ μητέρα, τῷ ποθου-
μένῳ δὲ ἀκολουθεῖ, καὶ ὄλος τοῦ πρὸς αὐτὸν ἔρωτος
γίνεται, ὁ τῆς Δεσποτικῆς ἐντολῆς ἐστὶ τὸ ἀκρότα-
τον· κληρὶ ἀλλὰ καὶ τοῦτο προστίθησιν ἀφ' ἐξου-
ἔστα γὰρ καὶ εἰλοσιν ἐτῶν διαγεγονότων, ἀφ' οὗ δὲ
εὐσεβῶς τε θεομῶς καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πάντα ὁ ὑπε-
ρκόσμιος οὕτως ἠρνήσατο, τὸ ἔμφυτον ἢ μήτηρ τῆς
φιλοστοργίας πῦρ καὶ ἐγκάρδιον ἔτι τοῖς σπλάγχνοις
φέρεισσι, καὶ μὴ ἄλλως κατασβεσθαι δυναμένη τὴν
φλόγα, παρὰ τὸν ἐν σαρκὶ νοῦτον ἄσαρρον υἱὸν
ἔπεισιν (οὕτως γὰρ ὁ λόγος εἰπεῖν βιάζεται) γλιχο-
μένη καὶ ὄφιν ἰδεῖν τοῦ παιδός, καὶ ὁμιλίαν ἀκούσει,
ἧς ἐπὶ τοσούτον ἀπεστέρητο χρόνον. Ὁ δὲ τῆς μη- C
τρὸς μαθὼν τὴν ἐπιδημίαν ὅρα πῶς μερίζει καὶ τὴν
τιμὴν τῆ μητρὶ, καὶ τῷ τὴν ἐντολὴν ὑπερβάλλοντι
νόμῳ τὸ ἄλυτον. Οὗ παρὰδέχεται μὲν τὴν συνου-
χίαν, διαπέμπεται δὲ πρὸς αὐτὴν λέγων· « Εἰ σοί, ὦ
μητερ, δοκεῖ, τὴν ἀλλήλων θέαν τῷ ἐκείθεν αἰῶνι
ταμειυσόμεθα· καὶ εἴπερ εὐάρεστος θεῷ πάντως ἡ
κλιτεία ἡμῶν, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν ἐν
Χριστῷ ἀλλήλους ὀφόμεθα, πολλῶν οἰκειότερόν τε καὶ
γαυριώτερον. » Καὶ ὁ μὲν ἐμήνυε ταῦτα καὶ ὑπετί-
θει· ἐπεὶ δὲ τὴν μητέρα ἢ τὴν ψυχὴν ἐκκαίονσα
φλόξ αἰσθῆσθαι τῶν λεγομένων οὐκ εἶα, ἀλλ' ἐπι-
ῖμνε ἔτι τὴν ἐπιθυμίαν προβαλλομένης τῆς θέας·
Ἐγὼ μὲν, ὦ μητερ, τὸ δεύτερον αὐτῇ μηνύει, καὶ σε
τὸ κοινῇ συμφέρον ἑκατέρωθεν ἡμῶν ἀποδέξασθαι
μᾶλλον ἡγούμενη, καὶ οὐκ ἂν οὕτω καταπετῆξει τὴν
συνουχίαν. Ἐπειδὴ δὲ τῆς σῆς ὡς ὁρῶ δεύτερα εἰσι
πάντα ἐφέσεως, τάως μὲν ἡσυχίαν ἄγειν προσίκει.
Ὅφιομαι δὲ σε μετ' ὀλίγον, τοῦτο γὰρ ἔδοξε τῷ θεῷ.
Ἢ οὐν μήτηρ ὡς ἡδιστά τε καὶ ἐκταιότατα τὴν
ὑπόγειον δεξιμένη, μετεώριστο ὑπ' αὐτῆς τὴν
ψυχὴν, καὶ ταῖς ἐλπίσιν εὐθύμει καὶ ἔχαριεν, ὅλην τε
τῷ μέλλοντος ἦν, καὶ μονοῦ παρόντα τὸν πατέρα
ἔφη, καὶ περιβάλλειν καὶ προσπύσσεσθαι, καὶ τῆς
ἐκείθεν φωνῆς ἀκούειν ἔδοκει. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα τοῦ-
των εἶχε τὸν τρόπον· καταστρέφει μὲν ἄφωτον βίον

ex re sacra faciebat : ita inurbane ad eum concur-
rebant, alii horsum eum trahebant. alii vicissim
retrahebant. Qui vero distabant, in alios incurre-
bant, et manus protendebant. Quidam ejus barbam,
nonnulli vestem apprehendebant : parum denique
aberat quin virum discerperent, nisi admirandus
Symeon ex alto vocam extulisset : ita enim inordi-
natos illorum impetus compescuit, ut omnes statim
mutarentur, atque ad percipiendam gratiam cum
omni modestia accederent, ac divino lavacro tinge-
rentur. Ita ejus linguæ fax, et terrere quos vellet,
et illuminare poterat ; utrumque enim fraternæ
salutis causa præstabat. De divinis præceptis con-
tinuas meditationes instituebat. Verum neque in
horum observantia ejus quiescebat industria :
nisi enim quid amplius his addidisset : ita enim inordi-
nate damnum existimasset : tam irremisso utebatur
studio, et tam indefesso in his omnibus erat animo!

24. Et patrem quidem, uti prius relatam est, sed
et matrem reliquit, illi soli quem amabat adhærens,
ejusque amori totus intendens, quod Dominici præ-
cepti caput est. Sed et illud ad cætera ex seipso ad-
didit. Septem et viginti (22) jam lapsi erant anni,
ex quo naturæ leges, quæque in mundo sunt, vir
hic mundo excelsior abdicaverat : cum ecce mater,
innatum filialis affectus ignem intra viscera sua ge-
rens, neque aliter valens flammam extinguere, ad
filium suum abiit, adhuc in carne sine carne viven-
tem (ita me de eo loqui ration cogit) cupiens filium
intueri, et ejus frui colloquio, quo tanto tempore
caruerat. Ipse vero intellecto matris adventu, vide
quomodo et matri honorem partitus sit, et præcepto
satisfecerit. Ejus congressum quidem non admisit,
verum hæc ei jussit renuntiari : Si tibi, o mater, ita
visum fuerit, mutuum aspectum in aliud ævum
reservabimus ; et si quidem grata fuerit Deo con-
versatio nostra, postquam hinc emigraverimus, in
Christo invicem multo familiarius clariusque vide-
bimus. Hæc ad eam referri jussit. Sed cum mater
præ amoris flamma, animam intus exurente, quæ
dicta fuerant non intellexisset, sed adhuc filii vi-
dendi desiderio flagraret ; Ego quidem, denuo per
nuntium ait, o mater, quod utrique nostrum con-
vens est malle admittere te, neque ita mutuum
congressum urgere. Postquam vero cuncta, ut
video, votis tuis posteriora ducis, antea me quie-
scere oportet. Te vero brevi videbo : ita enim Deo
visum est. Mater, summa cum voluptate ac desi-
derio promissione accepta, animum erexit, et spe
rei futuræ tantum gravisa ac exhilarata fuit, ut
filium prope jam præsentem videre, eumque am-
plecti ac osculari, denique jam ejus vocem audire
videretur. Res hunc exitum sortita est. Illa paulo
post vitam finivit, animamque Deo tradidit, quæ
felix et beata in vita fuerat, multo sub finem feli-
cior, quod talis filii mater audiverit, tantisque
virtutibus ornatam post se reliquerit.

(22) Hæc de matre historia deest Theodoro.

ἐκείνη, καὶ τὴν ψυχὴν τῷ θεῷ προστίθεται, μακρὰ σὸν βίον ὡς ἀληθῶς, πολλῶ τού τέλους μακραιτέρω, ὅτι τοιούτου παιδὸς ἤκουσε μήτηρ, καὶ εἰς τοῦτο ἀρετῆς ἐλόγηται τὸν υἱὸν καταλλοίπεν.

25. Divinus vero Symeon intra mandram (ita A columnæ ambitus vocabatur) ejus corpus inferri jussit, erat enim circum columnam murus ædificatus, ut mulieribus ingredi fas non esset. Postquam igitur mater illata esset; vidit eam filius, quemadmodum prius pollicitus fuerat: cui postquam consueta impendit, precesque pro ea fudit, juxta columnam sepulturæ mandavit. Ita matri debitum honorem impertitur est, et Dominicum præceptum non tantum custodivit, sed et proprio profectu augere perrexit.

κε'. Ὁ θεὸς δὲ Συμεὼν τὸν ταύτης νεκρὸν ἐν τῷ τῆς μάνδρας (τοῦτο γὰρ ὁ τοῦ στόλου περίβολος ἐναλεῖτο) εἰτενεχθῆναι προσάττει, περιμφοδομεῖτο γὰρ τι πάντοθεν τείχιον τῷ κίονι, ὥστε μὴ γυναῖξιν εἰσιτητὸν εἶναι. Εἰσαχθείσης τοιγαροῦν αὐτῆς τῆς μητέρος τεθνηκυίας, ἐθεάσατο αὐτὴν κατὰ τὰ ἐπιγεγεμένω, καὶ τὰ εἰωθότα τελέσαι καὶ αὐτῇ ἐπευξάμενος, αὐτοῦ που θάπτει παρὰ τῷ στόλῳ. Οὕτω καὶ κῆ μητρὶ τὴν τιμὴν ἀπέδιδου, καὶ τὴν Δεσποτικὴν ἐντολὴν οὐκ εἰς τέλος ἤγε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰδίαις αὐτῶν ἐδείκνυτο προκοπῆς.

CAPUT VI.

Varia Ismaelitis collata beneficia.

26. Exinde iterum quasi fax clarissima omni virtutum eximiarum genere resplenduit: quibus et in densissimis noctis tenebris, quasi que maris procellis, impietatis inquam, jacentes, ad verum religionis portum perducebat: multosque videre erat ope Symeonis serenioris auræ tranquillitate perfrui. Erant aliquando simul duæ ejus (23), quam paulo ante commemoravi, gentis Ismaelitarum tribus; utraque supplex ex ejus ore benedictionem postulabat, ut eam quasi donum amplissimum suo phylarcho deferret: verum circa ipsum donum contentio repente ac seditio inter eos non levis oborta est; una pars suo primum tribuno benedictionem deferendam censebat, altera suum præfererebat præfectum, ac præripere benedictionem nitebatur. Itaque tribubus inter se dissidentibus, in barbaricam crudelitatem res erupisset, nisi Symeon, vir pacis et concordiae amantissimus, gravi comminatione tumultum sedasset (24), et æquali precatione et benedictione impertita in pace eos dimisisset. Tum demum vidisses, prius infideles, ac contra pietatem linguam quasi hastam vibrantes, nunc pro viri sancti benedictione quævis facere et pati eligentes. Neque etiam in invicem ita sæviissent, nisi divini hujus viri benedictionem maximam vim habere plane credidissent.

27. Nunc alius præfectus in medium prodeat, Saracenorum et ipse princeps. Is accedens sacrum illud obtestatur caput, ut ne gravetur opitulari viro in via membris corporis soluto: dicebat autem hunc juxta Callinicum (hæc erat arx maxima) subisse ægritudinem, eam vero in vigore et adhuc in exordio esse; et morbum ei esse gravissimum, tum quod decumbendi insuetus, tum quod vehementes illas laborum molestias superare optaret. Hæc ille rogabat; simulque jubet hominem membris fractum introduci, atque admirando Symeoni dignum commiseratione spectaculum proponi, si qua ratione ipso calamitatis aspectu eum ad misericordiam inflecteret. Ille vero productus in medium, immissum

κς'. Ἐνεῦθεν οἷά τις πυρρὸς διαφανὴς ταῖς ὑπερφύσει πάντοθεν ἀρεταῖς ἐνλάμπων, τοὺς ἐν χαλεπωτάτῳ νυκτὸς κλύδωνι τῆς ἀσεβείας κειμένους, ὡς περ ἐπὶ λιμένα τὴν εὐσεβείαν καθωδήγει, καὶ πολλοὺς ἦν δι' αὐτοῦ γαλήνης ὄρῃν ἀπολύοντας. Ποτὲ γοῦν αὐτῷ δύο κατὰ ταῦτόν τοῦ μικρῷ μοι πρόσθεν εἰρημένου ἔθνους· νῶν Ἰσμαηλιτῶν παρῆσαν φυλαί· λιπαρῶς ἑκατέρω προσκειμένῃ, καὶ τὴν διὰ χειλέων εὐλογίαν αἰτούσα, ὥστε δῶρον ἡδέως κύνῃ τῷ φυλάρχῳ κομίσαι· καὶ περὶ τὸ δῶρον ἔρις αὐταῖς ἐμπίπτει σφοδρῶ, καὶ στάσις ἐγγίνεται μεταξὺ. Ἢ μὲν γὰρ τὸν οἰκεῖον ἔλεγε φύλαρχον χυτῆναι πρότερον ἀξιούσθαι τῆς εὐλογίας· ἢ δὲ τὸν ἐκαστῆς προετίθει, καὶ προαρπάζειν αὐτῷ τὴν εὐλογίαν ἐσπούδαζεν. Οὕτω πρὸς ἀλλήλους τῶν φυλῶν διαφερομένων εἰς βραδερικὴν ἂν ὠμότητα ἢ φιλονεικία τοῦτοις ἐχώρησεν, εἰ μὴ ὁ τῆς εἰρήνης αὐτοῖς καὶ τῆς ὁμοιοῦς ἀνθρωπο ἀπειλήσας διεσκέδαζε ταύτας, καὶ τῆς ὁμοίας ἀξιώσας εὐχῆς τε καὶ εὐλογίας ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ. Καὶ ὄρα μοι τοὺς πρὶν ἀπίστους, καὶ κατ' αὐτῆς τὴν γλώτταν οἷα δόρυ κινούντες τῆς εὐσεβείας, νῶν ὑπὲρ τῆς τοῦ ἀγίου εὐλογίας πάντα καὶ πράξαι καὶ παθεῖν αἰρουμένους· οὐ γὰρ ἂν οὕτω κατ' ἀλλήλων ἐμάνησαν, εἰ μὴ μεγίστην ἔχειν δύναμιν τὴν τοῦ θεοῦ τούτου ἀνδρὸς εὐλογίαν πρῶτως ἐπίστευσον.

κζ'. Ἀλλὰ γὰρ ἐπεισῆτω τῷ λόγῳ φύλαρχος ἕτερος, Σαρακηνῶν δὲ καὶ αὐτὸς ἄρχων. Οὗτος δὲ παραγεγονῶς, τὴν θείαν ἐκείνην ἰκέτευε κεφαλὴν ἐπαυῶναι ἄνδρὶ κατὰ τὴν ὁδὸν παρελθέντι τὰ μέλη τοῦ σώματος· ἔλεγε δὲ τοῦτο κατὰ τὸν Καλλίνικον (φρούριον δὲ αὐτῆ μέγιστον) ὑπομεμνηκέναι τὸ πάθος, ἀκμάζειν δὲ καὶ ἐν προοίμιῳ οὐκέτι εἶναι, ὡς καὶ βαρυτάτην ἐπὶ που τὴν νόσον τῷ τε ἀθήτε τῆς κατακλίσεως, καὶ ταῖς σφοδραῖς ἐκείναις τῶν πόνων ὀδύνας ἐπάργχειν τῷ κάμνοντι. Ταῦτά τε ἐόετο· καὶ καλεῖται τὸν ἐνεθέντα τὸν παρακείμενον, ἐλεινὸν θέαμα τῷ θυκακατῷ Συμεὼν προσεθῆναι, εἰ πως τῇ τῆς συμφορᾶς ὄψει ἐκύσει τὸν ἔλεον. Ὁ μὲν οὖν προτεθεῖς, τὸ κατασκήψαν εἰς αὐτὸν καθὼν ἄν-

(23) Theodoretus se præsentem fuisse ait, et conatum verbis tumultum sedare.

(24) Addit Theodoretus, illos canes ab eo vocatos.

εκαλειτο, και τον ἄγιον εις οἶκτον προεκαλειτο, και την ἀπαλλαγὴν ἐζητεῖ τοῦ πάθους. Ὁ δὲ ταχὺς εἰς ἔλεον οὗτος και πολλὸς τῆς συμπαθείας, τῆς ψυχικῆς και πρὸ τοῦ σώματος θεραπείας κηδόμενος, ἐξομολογήθη τὴν τῶν προγόνων ἀπίθειαν ἐπισκῆπτει τῶν κείμενων· ἦδει γὰρ αὐτὸν εἶναι περὶ ταύτην ποθοῦμενον. Καὶ ὡς ἀσμένως τε ἤκουσε, και τὸ κελύθειον ἐξεπλήρωσεν, εἶτα τὸ μέγα θυμὸς τῆς οἰκουμένης ὁ Συμεὼν ἤρατο, εἰ πιστεύει τῷ Πατρὶ και τῷ μονογενεῖ Υἱῷ, και τῷ Πνεύματι ἁγίῳ· τοῦ δὲ πιστεύειν ὁμολογῆσαντος, Τάυτις, ἔφη, ταῖς προστηγορίαις πιστεύων, ἀνάσθητι· και ὁ λόγος εὐθὺς (ὁ τῆς ἀφάτου σου περὶ τὸν ἄνδρα, Χριστὲ, χάριτος!) θεραπείας τῷ παρεμμένῳ τοῦ πάθους ἐγένετο. Ἐκεῖνος δὲ τὸν οἰκεῖον κἀνταῦθα δεσπότην μιμούμενος, και τὴν κλίνην ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῷ προτέταξε φέρειν, ἔπερ εἰς μεζονα τοὺς παρόντας εὐχαριστεῖν προετρέψατο.

καὶ ἄξιον δὲ μηδὲ τοῦτο παραδραμεῖν. Ἀνὴρ τις τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων Ἰταμηλιτῶν, ὁ ἐπίσημος, εὐχὴν ὑπὸ μάρτυρι τῷ σεδισμῶν τούτῳ Συμεὼν ἠῆξεν, μὴ εἶ τινας ἐμψύχου ζώου μέγρι τῆς ταλευτῆς μετασχεῖν· χρόνον δὲ ὑστερον οὐκ οἶδ' ὅπως, ἢ λήθην λιθῶν τῆς εὐχῆς, ἢ τῷ λίθῳ τῆς ἐπιθυμίας ἄλεσθεις, ὄρνιν τε θύειν και ἐσθίειν ἐπιχειρεῖ· ἢ δὲ (ὁ πράγματος ἀποβῆτος!) εἰς λίθου μεταβάλλεται φύσιν· ἐνταῦθεν οὐδὲ σφόδρα βουλομένῳ ἐσθίειν ἐξῆν, τοῦ λίθου τὴν ὁρμὴν ἀναστελλόντος. Καταπλαγείς οὖν ὁ βάρβαρος ἐπὶ τούτῳ, τὸν τῆς μετανοίας διδάσκαλον πολλῶν τῷ τάχει καταλαμβάνεται, ἐν συντριμμῶν τε καρδίαις τὸ ἀμάρτημα και τὸν Πλεγγον ἀνακαλύπτει, και δεῖται ὡς δυνατὸν ἰεωσασθαι τὸ θεῖον αὐτῷ, ἐφ' οἷς ἐψεύσατο τὰς ἐπαγγελίας, και οὐκ ἀστοχεῖ τῆς αἰτήσεως. Τὸ μέντοι κατὰ τὴν ὄρνιν θαυμά, εἰ και μὴ αὐτίκα, χρόνον δὲ ὑστερον, και ὀφθαλμοὺς πολλῶν εἶχε μάρτυρας· πολλοῖς γὰρ τὸ στήθος μετὰ ταῦτα ὠράθη, τὸ μὲν οἰκεῖον ἀποσῶζον σχῆμα, ἐκ λίθου δὲ και ὀστέου συγκαίμενον· τοῦ μὲν ὀστέου τὴν ἐξ ἀρχῆς οὐσίαν μηνύοντος, τὴν δὲ περιαρμωμένης αὐτῷ λιθώδους οὐσίας, τῆς σαρκὸς στηλιτευσούσης μεταβολὴν.

καὶ ἄλλοι δὲ τῆς φυλῆς μὲν Σαρακενῶν ἐξηγουμένοι, τῇ δὲ τῶν πιστῶν ἀγέλῃ συνῶν, πρὸς τὸν μέγρον και αὐτὸς ἔρχεται Συμεὼνα· και τυχὼν εὐχῆς τῆς ἐπέθει, και οἱ ἦν ἀφίκετο, τῷ κλίονι παρεκάρητο, τὰ ἥδιστα τῆς ἱερᾶς ἐκείνης γλώττης ἔνθη τρυγῶν, και αὐτῆς ὡς ἐκείνῳ δυνατὸν ἀπολαύων. Ἐν τούτῳ δὲ τῶν κατὰ τοῦ σκέλους ἐρπόντων τῷ ἁγίῳ ἀωλήκων (και γὰρ τῇ διηνεκεῖ ἐκείνῃ στάσει και ἀνεκτότῳ τοῦ ποδὸς ἔλαει βρῦοντος διατριβῆ σκολήκων τὸ σκέλος γεγένητο), εἰς τοῦ στόλου ἐκκλιθεῖς κίπτει πρὸς τῶν τοῦ φύλαρχου ποδῶν. Ὁ δὲ ἀνελέγεται ταχέως χερσὶ ποδοῦσαις τὸν σκολήκα, και τιμῶς ἐνεκολλοῦτο, ὀφθαλμοῖς τε και στόματι, και ὡσί, και τῶν ἄλλων ἐκάστῳ μέλει, οἱ δὲ πρὸς

in se malum deflebat, et sanctorum virum ad commiserationem provocabat, denique a malo suo liberari postulabat. Hic vero celerad commiserandum, ac multum ad compatiendum, de animæ curatione prius quam corporis sollicitus, ægrum parentum suorum impietatem abjurare jubet: sciebat enim eum adhuc hac delertari. Ut vero libens obaudivit, et jussa adimplevit; tum Symeon, vere magnum orbis miraculum, scicitatur ex eo, Num credat in Patrem, ejusque unigenitum Filium, ac in Spiritum sanctum. Dum vero alter se credere palam fatetur, In istas, inquit, personas credens, surge: statimque sermo (o ineffabilem tuam Christie erga virum gratiam!) debili dolorum curatio effectus est. Ille autem (25), Dominum suum etiam hic imitatus, eum proprium lectulum humeris deferre jussit, quod et præsentibus ad majorem gratiarum actionem adhortabatur.

28. Et hoc nentiquam prætereundum silentio est. Vir quidam inter Ismaelitas, qui jam Christo dederant nomina, illustris, votum teste venerabili Symeone nuncuparat, se nunquam ad mortem usque ex animali quod vitam habuisset gustaturum. Temporis successu nescio qua ratione, si ve voti oblitus, seu concupiscentiæ illicio inescatus, avem occidit; quam dum comedere parat (o rem prodigiosam!) in lapidis evestigio mutata est naturam; unde neque admodum volenti gustare licuit, lapis enim appetitum reprimbat. Barbarus homo hac re stupefactus, sine mora pœnitentiæ magistrum accedit, peccatum suum et culpa summa contritione cordis aperit; rogat qua fieri id possit, uti Numen eibi propitium reddat, cui datam fidem fefellerit: neque petitione sua frustratus fuit. Nam quod circa avem contigit miraculum, licet non statim, post tamen temporis successu plurimorum oculos testes habuit; pectus enim (26), quod propriam figuram retinuit, a multis postea visum est ex osse constare et lapide, ut os primigeniam declararet naturam, superinducta vero lapidea substantia, carnis testatur conversionem.

29. Alius quidam tribus Saracenorum (27) præfectus fidelium gregi ascriptus, ad magnum et ipse venit Symeonem. Tandemque consecutus id cujus gratia venerat, columnæ assedit, suavissimos sacræ illius linguæ flores carpens, ejusque sermone, dum licebat, perfruens. Interea vermium e sacro cruce scaturientium (nam ex assidua illa et irremissa statione pede ulcus contrahente, tibia vermium quoddam habitaculum erat effecta) unus e columna devolutus ante præfecti pedes decidit, quem ipse evestigio avidis manibus collegit, et honorifice in sinum reposuit, oculisque, ori, auribus ac membris cæteris, veluti omnium morborum levamen admovebat: et (o amoris excessum!) non vermem esse id

(25) Theodoretus hæc paulo aliter: « Jussit ut tribus præfecum suis ferret humeris usque ad ipsum tabernaculum (habuit autem corpus maximum) et ille quidam in eo accipio statim abiit. »

(26) Aliter, at non recte, ut opinor, Theodoretus idterpres ait, avis partem ex osse et lapide constantem vitam in ejus pectore.

(27) Deest hoc miraculum Theodoro.

quod honorabat, verum quidpiam divinum, et oculis spectare et circumferre se credebat: superabat quippe fides aspectum, et desiderium formam occultabat. Cum magnus Symeon id ex superiore loco vidisset, ob honorem verini delatum præfectum increpuit, eumque et quod ex suo corpore decidisset, et quod tantum vermiculus esset cui honorem exhibebat, clare edocuit; neque decens esse ut quod et corruptione ac putrefactione natum esset, vel manibus contrectetur, vel alia corporis parte attingatur. Præfectus manu explicata consideraturus cujusmodi esset vermis, in gemmam (o miraculum!) splendore et pulchritudine conspicuam mutatum deprehendit, qui inde et fidei dono gaudens, et gemmæ miraculo ditatus recessit.

A πάντων ἀποτρόπιον ἐπετίθει, καὶ τοῦ πόθου τὸ ὑπερβίλλον, οὐδὲ σκώληκα τὸ τιμώμενον, ἀλλὰ τῶν σεβασμῶν καὶ ὄψιν καὶ φερρεῖν ἤγειτο· τὴν γὰρ ἡ πίστις τὴν ὄψιν, καὶ τὴν μορφήν ὁ πόθος ἐκάλυπτεν. Ὁ μέγας τοῖνον ἄνωθεν Συμεών, τῆς τε περὶ τὸν σκώληκα τιμῆς τῆ φυλάρχῳ ἐπετίμα, καὶ ὅτι σκώληξ τὸ τιμώμενον εἶη, καὶ τῆς ἐκεῖνου διεκπέσοι σπυρῶς, σαφῶς πάντα ἐδίδασκε, μὴ δεῖν οὖν, ἔλεγε, φθορᾶς τε καὶ σήψεως καὶ δυνάμει γεννηματι, μήτε χεῖρα προσηγεῖν, μήτε τινὶ τῶν τοῦ σώματος ψάειν μελῶν. Καὶ ὁ φύλαρχος ἀναπτύξας τὴν χεῖρα ὥστε ἰδεῖν ὁποῖός τις εἶη ὁ σκώληξ, εἰς μαργάρου φύσιν, ὡ τοῦ θύματος, τῆ τε λαμπρότητι καὶ τῆ κάλλει μεταβάλλοντα ὄψιν, καὶ ὁ μὲν ἀπήει, χαίρων τῆ πίστει, καὶ τῆ κατὰ τὸν μαργαρίτην B πλοῦτον θύματι.

CAPUT VII.

Proles sterili impetrata: sanata (28).

30. Mulier quædam haud ignobili genere nata, Saracenorum principi juncta, sterilis erat; hoc præterea suæ habens calamitatis augmentum, virum frequenter liberorum orbitatem exprobrantem. Quapropter liberorum cupida ad magnum Symeonem perrexit, ubi stans ad septi vestibulum (mulieribus enim additus omnis erat præclusus) casum suum lugebat, morbum lamentabatur, viri opprobria in medium proferebat, orabat, non raro per eos etiam quibus ingredi licebat supplicabat, obsecrabat, sterilitatis solutiorem postulabat: addebat, ut ex se prolem videret, se vitam suam libenter profusuram. Divinis imus Symeon hic nequaquam consueta oblitus est commiserationis: verum mulieris calidas illas lacrymas miseratus, precibus suis partus ei privationem sustulit, ac domum abire hortatus, addidit, Deum, qui ab initio naturam hamanam architectatus est, ejus sterilitatem cum proventu in moliora commutaturum. Tum illa (neque enim ullatenus dubitare decebat his, quæ divinum illud os quasi a Deo motum pronuntiaverat) plurimum animata, domum reversa sine mora concepit, post filiolarum mater effecta: cujus natalis dies magna pompa a parentibus celebratus est. Verum brevi temporis spatio terminata est felicitas, gaudiumque festivum amara tristitia excepit, ac solutio calamitatis in graviore conversata est luctum; adeo ut parentes calamitatis loco haberent, quod unquam peperissent; multoque priorem orbitatem præoptarent. Jam filiolarum tres annos nata erat, jam prima balbuties, et puerilis incessus, quæ res parentibus solent esse jucundissimæ, expectabantur: illa vero lectulo affixa, elinguis plane et immobilis manebat; nam et pedes quasi solutos, et linguam constrictam habebat; parentibusque monstrum quoddam esse videbatur, talisque familiæ hæres non solum indigna majorem splendore, sed et ipsorum gloriæ ignominiam, om-

λ'. Γυνὴ δὲ τις ἐπιφανῆς φύσει οὐκ ἀσημοῦ, τῆ τῶν Σαρακηνῶν ἄρχοντι συνώκει, καὶ τὴν νηδὺν ἄγονος οὕτω παίδων· ἄλλως τε δὲ καὶ τῆς συμφορᾶς ἐπίτασιν τὸν ἄνδρα ἔχουσα πολλὰ τῆς ἀπειθείας ὀνειδῆ αὐτῆς καταχέοντα. Καὶ διὰ τοῦτο παίδων ἐπιεμένη παρὰ τὸν μέγαν ἄπειται Συμεών, καὶ στήματα πρὸς τὰς τοῦ περιβολοῦ εἰσόδοις, ὡς οὐκ ἐξὸν ἐντὸς γυναικὶ παριέναι, ἐθρήνηει τὸ πάθος, ὠλοφύρετο τὴν νόσον, ἐθριάμβευε τὰ τοῦ ἀνδρὸς βνεῖδη, ἔδειτο διὰ τῶν εἰσιόντων, ἰκέτευεν, ἠντιβόλει τὴν τῆς C στεριώσεως ἤτει λύσιν, καὶ ὅπως παῖδα ἐξ ἐαυτῆς ἴδοι, καὶ αὐτὴν ἔλεγε τὴν ψυχὴν ἠδέως προσέσθαι. Ὁ μέντοι θεοστόχος Συμεών οὐδ' ἐνταῦθα τῆς συνθεοῦς ἐπιλαθόμενος συμπαιθεῖας, ἀλλὰ τὴν γυναικῶν τῶν θερμῶν ἐλαίων δακρύων κατελεήσας, προσύχατος αὐτῆ τὴν τῶν ὠδίνων πῆρωσιν διαλύσει, καὶ εἴκαδε ἀπιέναι προτρέπεται, εἰπὼν, ὡς ὁ κατ' ἀρχὰς τὴν φύσιν ἡμῶν δημιουργήσας θεὸς, οὗτος καὶ τὴν αὐτῆς στεριώσιν πρὸς τὸ συμφέρον μεταποιήσει. Ἦδε (οὐδὲ γὰρ ἦν ἐπιλοιδορεῖν οἷς ἡ θεοκίνητος ἐκείνη διεσήμινε γλώττα, εὐθυμουμένη τε ἐπάνεισι, καὶ συλλαμβάνει αὐτίκα· εἶτα καὶ μήτηρ γίνεται θυγατρὸς, καὶ τοῖς γεγεννηκόσιν ἤγειτο ἑορτὴ τῆς παιδὸς τῆ γενέθλις. Ἀλλὰ χρόνος αὐτοῖς ὀλίγος D ἐμίτρει τὴν εὐτυχίαν, καὶ τὴν πανήγυριν ἐκείνην χαλεπὴ κατῆφεια διαδέχεται, καὶ τῆς συμφορᾶς ἡ λύσις εἰς βρύτερον πολλῶ περιτρέπεται πένθος, καὶ τοσοῦτον ὡς καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο συμφορὰν τοὺς γεγεννηκότας νομίζειν, ὅτι περ ἕτερον ὅλως καὶ πολλὰ τῆς προτέρως ἐπιθυμῶν ἀπειθείας. Ἀπῆται μὲν γὰρ ὁ καιρὸς τὴν παῖδα τρίτον ἔτος ἤδη γεγονούσαν, ψελλίσματά τε καὶ βράδισμα παιδικὸν, τὸ ἡδὺ τοῖς πατρᾷσι χρῆμα· ἡ δὲ ἐπίσης τῆς ἐχούσης αὐτὴν κλίνης ἄφωνός τε ἦν καὶ ἀκίνητος· παραιο μὲν γὰρ τοὺς πόδας, πεπέδητο δὲ τὴν γλῶτταν, καὶ τοῖς τεκοῦσι τέρας ἀντι παιδὸς ἦν ὄψιν, καὶ τὴν τοῦ γένους διδοχὴν οὐκ ἀνείξαν μόνον τῆς τῶν προγό-

(28) Deest hoc Theodoreto, qui alterum refert, quod et hic paulo inferius, de filio reginæ Ismaëliarum impetrato.

ων λαμπρότης, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῶν δόξης αἰσχύ-
νην, καὶ τοῖς προσήκουσιν ὕβρεως πρόξενον τῆς
ἐσχάτης οὐσαν. Ἐπειδὴ δὲ ἀλύοντες πλέον οὐδὲν
ἦνουν, καταφεύγουσι πάλιν ἐπὶ τὸν τῶν ἀμηχάνων
ἐμπίχων ἱατρὸν, καὶ ἀποδιδοῦσι μὲν αὐτῷ τῆς
εὐεργεσίας τὰς χάριτας, δέονται δὲ καὶ ἱκετεύουσι
μὴ οὕτω διακειμένην ἦν ἔδωκε πατὴρα περιδεῖν ὥστε
τὸ δῶρον εἰς ἐντροπὴν μᾶλλον αὐτοῖς εἶναι καὶ ὕβριν,
τίνας οὐκ ἄλγεινότεραν τοῖς ἀθλοῖς ἐργαζόμενον τὴν
ζωὴν; ἀλλ' ὑγιᾶσαι μὲν αὐτῇ τὰ παρεμμένα τοῦ σώ-
ματος, ἀλόκληρον δὲ αὐτοῖς τὴν πατὴρα δοῦναι καὶ
ἄρτιον. Ταῦτα οἱ μὲν σὺν δάκρυσιν εἶπον, καὶ προσ-
εῖπον τὸν ἔλεον ἐκδεχόμενοι· εἰ δὲ τῆς συμπα-
θείας θησαυρὸς, λόγοις μὲν τῶς παρεμθεῖτο αὐ-
τοῖς τὴν συμφορὰν, καὶ τέλος ἀθυμεῖν οὐκ ἔα. Ἐβ-
δόμη δὲ λοιπὸν ἐξ ἐκεῖνου ἡμέρᾳ, ἐπεὶ ἀνήνυτα ἦν
πύτοῖς τὰ τῆς προσεδρίας, παντάπασιν ἀπογύοντες
τῆς σωτηρίας, οἰκάζει καὶ αὐθις ἀνέστρεφον ἐπικο-
μιζόμενοι τοὺς θυγάτριους, σκυθρωποὶ μὲν τὰς ὕψεις,
μιστοὶ δὲ τὴν ψυχὴν ἀθυμίας, πολλὰ σφίσι αὐτοῖς
τῆς τῶν λογισμῶν ἀκαρίας ἐπιμεμφόμενοι ὅτι καὶ
παίδων τὴν ἀρχὴν κληθῆναι πατέρες ἠθέλησαν.
Ἐπειδὴ δὲ τοσοῦτον ἦν οὐσαν τῆς οδοῦ, ἐξ ὅσου μηδὲ
δυνατὸν ἦν τὸν στύλον ὁρᾶσθαι, ἐπιστραφεῖσα πρὸς
ἐκεῖνὸ τὸ μέρος ἐν ᾧ τὸν στύλον ἐστάναι συνέβαινε
ἐκ τοῦ ἀφωσμένου ἢ πατρὸς, λύεται μὲν τῶν τῆς γλώτ-
της δεσμῶν, καὶ, Δόξα σοι, ἅγιε Συμεῶν, μέγα ἀν-
έργασε κινήσεως δὲ καλῶς εἶχε, καὶ βώμης ποδῶν,
εὐθὺς τε ἔβαινε τοῦ οἴκου τοῖς τεκοῦσιν ὡς ἡδιστον
παρασκάρουσα. Οἷγε μὲν πατέρες τῷ ἀπροσδοκίῳ
καταπλαγάντες τοῦ θαύματος οὐδὲ αὐτοῖς εἶχον πι-
στεύειν τοῖς ἑαυτῶν ὄμμασι, ἀλλὰ τῇ πολλῇ περὶ τὸ
πράγμα ἐφέσει, μὴ οὐκ ἀληθὲς ἢ τῆς παιδὸς εἶη
βῶσις ὑκώπτειον, ἀλλὰ φαντασίᾳ τις τὰ δρώμενα.
Ἐἶτα περιεργασάμενοι καὶ μαθόντες ἀκριβῶς ὅπως
ὑγιᾶς ἢ πατρὸς εἶχε, ὕμνον μὲν τὸν ἐπὶ πάντων Θεῶν,
ἐμαγάλουν δὲ τὸν αὐτοῦ θεράποντα Συμεῶν· ἐνίκων
τὴν τῶν γενεσιῶν τῆς θυγατρὸς ἑορτήν, οἷς νῦν περὶ
τὴν ἐκεῖνης θεραπείαν ἐποίουν· ἐμακάρησον τῆς παι-
δὸς ἑαυτῶς· εὐδαίμονας ἐκάλουν τοῦ τόκου, καὶ οὕτω
μεθ' ἡδονῆς αὐτοῦ καὶ φαιδρότητος ὁ οἶκος ἐδέχετο.

CAPUT VIII.

Mulier nondum mandram ejus ingressa, agnita et benedicta.

λα'. Ἄλλ' οἷόν με μικροῦ δεῖν τῶν τοῦ ἀνδρός
παραλήλυθε! Πύθος ποτὲ θεῶς γυναικὰ εἰλήφει
ὀφθαλμοῖς τυῦτον ἰδεῖν, καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ χάριτος
καὶ τῆς εὐλογίας ἀπολαῦσαι· ἀλλ' ἦν καὶ αὐτῇ τῆς
ἐπιθυμίας ἐμπόδιον ὁ περιβόλος, γυναιξὶν ἀπειργων
τὴν εἴσοδον. Ἦ φιλάρετος τοῖνον ἐκεῖνη τῷ πυρὶ
τοῦ καλοῦ τούτου ἔρωτος ἀλίσκομένη, λογισμοῦς τε
πάντας ἀνεκίνει πρὸς ἑαυτήν, καὶ τινῶν ποτε κατὰ
θέαν τοῦ ἀνδρός πορευομένων στρατιωτῶν, τὴν
ὁμοίαν τούτοις ἀναβολὴν περιθεμένη, ὅλη τε πρὸς
τὸ ἐκείνων σχῆμα μεταβλοῦσα, καὶ πᾶσαν ὑπό-
νοϊαν κλέψασα, ἐπὶ τὸν ἵππον ἀναβάσασα συνέπεσε
τε αὐτοῖς καὶ τὴν ὁδὸν εἰς τάχος διήνυσεν.
Ἐπειδὴ δὲ κατέλασεν τὸν περιβόλον, ἀποβαίνουσι
τῶν ἵππων οἱ στρατιῶται, καὶ τούτους οἷα παρά

PATROL. GR. CXIV.

nibusque adeo propinquis extremum dedecus alla-
tura. Cum parentes dolori plus æquo indulgentes
nihil omnino proficerent, iterum ad rerum imme-
dicabilium ingeniosum et industrium curatorem
confugiunt, et gratias ei quidem pro beneficiis re-
pendunt, rogant autem et vehementer supplicant,
ne prolem a se divinitus impetratam hoc in statu
esse diutius permittat, ut donum magis probro et
dedecori ipsis esse videatur, unde et majorem mœ-
rorem et tristitiam quam gaudium et lætitiā vita
pariat; verum membrorum solutionem tollere, pro-
lemque integram et perfectam reddere dignetur.
Hæc cum lacrymis dicebant, et perseverabant mi-
sericordiam exspectantes. Symeon, tanquam com-
miserationis thesaurus, verbis tantisper calamitatem
leniebat, neque diu animo cruciari passus est: sep-
tima exinde agebatur dies, postquam eorum perse-
verantia irrita esse videretur; penitus de salute fi-
liæ desperantes, animi mœrore pleni, vultu inamœ-
no domum revertuntur, filiam secum reportantes,
sibi ob intempestiva consilia succensentes, quod et
parentes vocari ab initio voluerint. Postquam vero
tantum itineris confecissent, ut columnam amplius
videre non liceret, puella ad eam plagam, in qua
stabat columna, convertitur, et improviso vinculo
linguæ solvitur, et: Lans tibi et gloria, sancte Sy-
meon, exclamat. Motum deinde et robur pedum
adepta, recta domum pergīt, parentibus suavissime
inter eundem assullans. Illi improviso miraculo
stupefacti, vix suis ipsi oculis credebant, sed præ-
desiderii magnitudine, ne non vere sanata filia es-
set, verebantur, sed oculorum fascinationem esse
quamdam existimabant. Deinde re diligenter post
accuratam inquisitionem cognita, cum filiam omnino
sanam deprehenderent, tum Deum ob præstita be-
neficia laudare, Symeonem ejus famulum deprædi-
care cœperunt: et natalitiorum filiæ lætitiā longe
superavit ob ejus curationem instituta celebritas.
Beatos se demum filia partu prædicabant: et eos
quidem cum gaudio et festivitate tota domus
exhilaratos excepit.

31. Verum unum me fere Symeonis factum præ-
teriisset. Mulierem sanctum viram coram oculis
intuendi, ejusque gratia et benedictione fruendi,
divina invaserat cupiditas: verum huic desiderio
obicem ponebat septum oppositum, mulieribus ad-
itum: omnem præcludens. Pia matrona hoc amoris
igne correpta, omnes secum vias et rationes animo
agitabat. Milites interea quidam visendi Symeonis
gratia capessiverunt iter: mulier simili suscepto
habitu, ad omnem se illorum speciem conformavit:
ad hæc omnia tuta videns, equo ascenso una cum
eis equitando viam celeriter confecit. Ad septum
ubi perventum est, ex equis descendentes, eos mi-
lites mulierem tanquam uni commilitonum committunt,
cum nondum mulierem esse manifestum esset.

12

Illam depositam libens apud se asservandum suscepit, parem gratiam ab illis consequi volens; ita enim cum iis paciscebatur, ut suum vicissim equum illorum fidei committeret, posteaquam a Symeonis aspectu reduces reversi essent: ea illi unica erat cura, eo omnes cogitationes suas dirigebat, ut viri sancti conspectum obtineret, ejusque benedictione frueretur. Verum nuntiquam ei contigit ut votis suis potiretur: posteaquam enim milites ad Symeonem pervenissent et voti jam essent composites, tum sic ad eos divinus Symeon: Unus quidem vestrum, ait, relictus est, ad quem cum perveneritis, nuntiate ei in hæc verba: Mentis tuæ oratio ad aures Domini pervenit (29); jam Dominus Deus, qui intima cordis desideria et cogitationes perscrutatur, benedictionem tibi suam impertitus est: ejus consecutus benedictionem et summa votorum, nihil necesse erit huc venias. His ab admirabili Symeone dictis, milites septo egressi non minus sancti viri alloquium obstupuerunt, quam foris relictus commilitonis admirati sunt virtutem (adhuc enim militis nomine indigitabant, quam nondum mulierem esse subodorabantur): tanto enim tamque beato ore deprædicatum non nisi eximii virtutum ornamentis decoratum esse credebant. Foras igitur egressi jussa continuo, quæ in mandatis habebant, nuntiarunt; tum variis interrogationibus beatam matronam fatigarunt, e quaenam esset, et unde tantis virtutum meritis ornata. Neque enim ullo pacto, addebant, mellifluum illud et suave os, beata illa Symeonis lingua tam honorificam tui mentionem fecisset, nisi latens aliquis virtutum thesaurus in te esset reconditus. Tum illa, cognito quod nihil rerum suarum sanctum clam lateret, animi sui arcana viris illis vel invita detexit, dicens in hæc verba: Me quidem, fratres, pridem ingens sanctum virum coram aspiciendi, et quæ in eo insunt Spiritus dona et gratias oculis cernenti occupavit desiderium; cum vero vallum oppositum mulieribus nequaquam ingredi liceret, æquum judicavi sexum occultare (mulier enim sum) ejusque contuitum arte assequi: verum cum latere non possim eum qui etiam occultorum est cognitor, lubens hinc recedam, neque mandato huic refragabor, jam enim benedictionem obtinui; neque quia latui, sed quia deprehensa sum, gratiam quam volui impetravi. His dictis a proba illa muliere, multo magis admirati sunt virum milites, et in suam quique ditionem reversi sunt.

(29) Disparem eventum similis consilii, sed cum aliqua (ut apparet) temeritate et procacitate suscepti, refert sanctus Gregor. Turon. *De gloria confess.* cap. 26, ubi de sancto Symeone agens ita scribit: « Postquam vero columnæ editiori se sanctitate fervens invexit, non modo extraneæ mulieri, verum etiam nec propriæ matri se videndum permisit. Et nunc etiam locum ipsum ab hujus sexus defensas accessu. Nam ferunt, quamdam mulierem indutam fuisse veste virili, et in basilicam ingredi voluisse

αὐτὴν τῶν συστρατιωτῶν τῇ γυναικὶ καταλείπειν· οὕτω δὲ γὰρ ἦν ὡς εἶπεν, γυνή. Ἡ δὲ τὴν παρακαταθήσει ἐτοίμως ἐδέξατο, τὸν ἴσον καὶ αὐτὴ τυχεῖν παρ' ἐκείνοις ἐθέλουσα, καὶ τὸν οἰκετὸν πάλιν αὐτοῖς παρακαθέσθαι ἔπειον, ἐπειδὴ ἂν θεασάμενοι τὸν ἅγιον ἀνασφραξέωσι· μελέτη γὰρ ἦν αὐτῇ τὸ πρᾶγμα διηγεῖσθαι, καὶ πρὸς τοῦτο μόνον ἑώρα, ὅπως τε ἴδοι τὸν ἄνδρα, καὶ ὅπως τῆς παρ' αὐτοῦ εὐλογίας ἀξιωθεῖη. Ἄλλ' οὐκ ἐξεγένετο ἀπολαῦσαι αὐτῆς τῆς ἐπιθυμίας· ἐπειδὴ γὰρ ὡς τὸν ἅγιον ἤλθον οἱ στρατιῶται, καὶ ἔσυχον ἦδη ὡν ἐπεθόμουν· στρατιωτῆς μὲν εἷς ἐξ ὑμῶν, ὁ θεὸς πρὸς αὐτοὺς ἔφη Συμεὼν, ὑπελείφθη ὑμεῖς δὲ ἐπειδὴ ἂν πρὸς αὐτὸν ἐπανεβλήθητε, εἶπατε τούτῳ, ὡς Ἡ τῆς ψυχῆς σου προσευχὴ εἰς τὰ ὦτα τοῦ Κυρίου ἀνέβη, καὶ ἠλόγησέ σε Κύριος ὁ Θεός· ὁ ἐξεταστῆς ἐνομήσεων καὶ ἐνομιῶν καρδίας, καὶ εὐλογημένος εἶ τῷ Κυρίῳ· τὸ πέρασ οὖν κερῶν τῆς σπουδῆς, μηκέτι σοι δεῖσθαι τῆς πρὸς τὰ ἐνταῦθα ὁδοῦ. Ταῦτα τοῦ θαυμαστοῦ Συμεὼν εἰρηκότος, ἐξιόντες οἱ στρατιῶται τοῦ περιβόλου κατεπλήττοντο μὲν τῆς προβόλλεως τὸν ἄνδρα, ἐπιμύχον δὲ τὸν ὑπολειφθέντα στρατιώτην τῆς ἀρετῆς (ἔτι γὰρ στρατιωτῶν ἡξίουν καλεῖν, τῷ μήπω γενέσθαι δῆλον ὡς εἶπεν γυνή) τὸν γὰρ τοσαύτης εὐφημίας παρ' οὕτω μεγάλῃς καὶ μακαρίας γλώττης ἡξιωμένον, πῶς οὐχὶ καὶ μεγάλοις κατορθώμασι κεκοσμηθῆσαι νομίζειν ἔρχην; Ἐπειδὴ τοίνυν ἐξῆλθον τοῦ περιβόλου ἀπαγγέλλουσι μὲν ἄπερ εἶπεν ἐπετρέπησεν, πολλῶν δὲ πρὸς τὴν μακαρίην ἐκείνην κέχρηται τῇ δεήσει, τίς τε εἶη καὶ ὅ τί ποτέ ἐστι τῶν αὐτῆς κατορθωμάτων τὸ μέγεθος διελῶσαι. Οὐδὲ γὰρ ἂν πάντως, ἔλεγον, το μελιχρὸν ἐκεῖνο καὶ ἡδὺ στόμα, ἢ μακαρία τοῦ Συμεὼν γλώττα, διὰ πολλῆς σε οὕτω τῆς μνήμης ἦεν, εἰ μὴ τις λαυθάνων πλοῦτος ἀρετῶν ἐν σοὶ τελοσηκύριστο. Ἡ δὲ γνοῦσα ὡς ἔρα τὸν ἅγιον κατ' αὐτὴν οὐδὲν ἐλελήθει, ἀνακαλύπτει τοῖς ἀδράσι, καὶ μὴ βουλομένη, πάντα, φησι· Ἐμὲ μὲν, ἀδελφοί, πολλὸν χρόνον θεὸς εἶχεν ἔρωσ κατὰ θέαν τοῦ ἀνδρὸς ἀφικέσθαι. καὶ τῆς ἐν αὐτῷ τοῦ Πνεύματος χάριτος αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἀπολαῦσαι· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἔφευτο γυνὴ ξὶν ἐπιβαίνειν τῷ περιβόλου, δέον φήθηεν κρυφαί τὴν φύσιν (εἰμὶ γὰρ γυνή), καὶ τὴν θέαν σφραῖσασθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ γνώστης κρυφίων ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐδὲ οὕτω λαθεῖν ἔξεστιν, ἄπειμι λοιπὸν, καὶ οὐκ ἀντιφθέγγομαι τῷ προστάγματι· ἡξίωμα γὰρ ἦδη τῆς εὐλογίας, οὐ δι' ὧν ἐδόξα λαθεῖν, ἀλλ' ἀπ' ὧν ἐάλων, τῆς χάριτος ἀπολαύσασα. Τοιαῦτα τῆς χρηστῆς ἐκείνης γυναικὸς διεξελοῦσης, ἐπὶ πλέον θαυμάσαντες τὸν ἄνδρα οἱ στρατιῶται, πρὸς τὰ οἰκετὰ ἕκαστος ἐπανεβήσαν.

columnæ. Tractavit secum misera, agere posse per indumentum, quod latere possit Altissimum, ignorans illud Apostoli, « quia Deus non irridetur; » et licet ibi veniens ad templum erexit pedem, ut sanctum ingrederetur limen, tamen protinus retrorsum ruens cecidit, et mortua est: satisque fait popalis, ne hæc ultra mulier ulla præsumeret, cum in istam cerneret ultionem pessime irrogatam. « Ado quoque Viennensis in *Martyrologio*, Notkerus, et quædam mss. sub Bedæ nomine, idem referant.

CAPUT IX.

Antiochi latronis conversio, pia mors.

13'. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον. Ἐκεῖνο δὲ τίς ἀνὰ A
 παρῶραμεν ἐβελήσειεν; Ἀριστῆς ἦν, καὶ ληστῶν
 ὁ χαλεπώτατος καὶ μαιφονώτατος, Ἀντίοχος ὄνομα,
 τὴν ἐπινομίαν Ἀγόνατος. Οὗτος ἤρχε μὲν ληστρι-
 κοῦ στίφους, ἐκράτει δὲ οὐ μᾶλλον τῶν ἀρχομένων
 τῆ βουλῆ ὄσον τῆ τῆς χειρὸς τόλμη καὶ τῆ τῆς ψυ-
 χῆς θράσει, καὶ τῆ περὶ τοὺς κινδύνους ἀπονοίᾳ.
 Οὕτω γὰρ σώματος εἶχε βίωτης καὶ ταχέως ποδῶν,
 καὶ τοσοῦτο τούτοις ἐθάβρει, ὡς καὶ πολυανθρω-
 ποτάτοις κόμαις καὶ αὐτοῖς δόλου τῆς Ἀντιοχείας
 προστασίαις ἐπιφοιτῶν, καὶ ταῦτα ληΐζεσθαι· εἰ δὲ
 ποῦ καὶ ἵππων ἐπιθῆναι δεῖσοι, θηλειῶν ἐπέβαινε
 διὰ τὸ τάχος. Τούτων ἐπειδὴ πολὺς ἦγεν ἡ φήμη,
 ἀναίθων οὕτω τῆ ληστεία γρώμενον, ἐνήθρευον αὐτὸν
 πολλοὶ, καὶ οἱ κολάζειν τοὺς ἀτακτοῦντας ἐπιτετραμ-
 μένοι, ὥστε τὸν Ἀντίοχον συλλαβεῖν περὶ παντὸς B
 ἐποιούντο. Ἐν πανδοχείᾳ γοῦν ποτε καταλύσας, ὁ
 μὲν περὶ ποτοὺς εἶχε καὶ μέθας, στρατιωτῶν δὲ
 στίφους παντήκοια πρὸς τοὺς ἑκατὸν ἀνδράσι πλη-
 ρούμενον, κερδὸν δὴ τοῦτον ἐπιτήδειον τῆς ἐκείνου
 συλλήψεως ἀιθίνετες, περιστάνταί πάντοθεν τὸ
 πανδοχεῖον· ὁ δὲ ὡς ἤθετο τῆς ἐπιβουλής, οὔτε τῆ
 τῆς γαστρός φόρτω, οὔτε τῆ τοῦ οἴνου κάρην τῆ
 ληστρικῆν τόλμην φανεῖς ἀτονώτερος, πένων τε θυ-
 μοῦ ἀνίσταται, καὶ τῶν ἱματίων ὅσα φέρειν ἄχθος
 αὐτῷ ἦν ἐπιθείς τῆ ἵππῳ, ταῖς παλάμαις ἀναίρειται
 τὸ ξίφος, καὶ τοῦτο συνεχῶς ἀνατεινόμενος θυμοει-
 δῶς ἄγαν καὶ μανικῶς μηδὲν πλησιάζειν αὐτῷ παρ-
 ηγγύα, καὶ φοβερὸς ἐξῆι. Ἄλλως τε καὶ ἡ ἵππος
 αὐτῷ συνεβάλλετο πρὸς κατάπληξιν μέρος οὐ μικρόν·
 ἐκ πολλοῦ γὰρ αὐτῷ δεδιδαγμένον, λάξ τε τοῖς ἐμ- C
 προσθεῖς ποσὶν ἐπέβαινε τῶν κατὰ πρόσωπον ὑπαν-
 τῶτων, τῶν σαρκῶν τε ἤπιετο τοῖς ὀδοῦσι, καὶ ὅπως
 δεινῆ τις ἦν καταπλήξει τὸν προσπεσόντα, καὶ εἰς
 εἶος ἄφατον ἐμβαλεῖν. Τούτοις τοιγαροῦν τὸ τῶν
 στρατιωτῶν πλήθος διαταράξας, ἄλλως τε καὶ τὴν
 οἰκείαν φήμην προοδοποιούσας ἔχων, καὶ τὰ πολλὰ
 συγκρατεργαζομένην αὐτῷ, καὶ πρὸ τῆς ἐκείνου θῆας
 φόβον τοῖς πολλοῖς ἐμποιοῦσαν, τὸν ἔσχατον κίνδυ-
 νον διαφεύγει· καὶ τῆς ἵππου ἐπιθῶς οἷά τις ἄλλο
 ληστῆς ἐπὶ τὸν ἐν τῷ στύλῳ προσλωμένον κατα-
 φεύγει· ἦδει γὰρ αὐτὸν μαθητὴν ὄντα τοῦ σταυρω-
 θέντος ὑπὲρ τῆς τοῦ παντὸς σωτηρίας. Καὶ ταῦτα
 ληστῆς ὢν, καὶ, Σῶσον ψυχὴν ἀπολλυμένην, ἄγιε
 τοῦ θεοῦ, σῶσον, κοπτόμενος καὶ ἀλγῶν πόρρωθεν
 ἰλαυνῶς ἰδοῦσα· οἱ μοι, τίς ἐστὶ μοι καταφυγή;
 τίνα σωτήρα τῶν κακῶν ἐξευρήσω; οἴχεται πᾶσα
 σωτηρίας ἐλπίς, οὐδὲ τὴν θεραπείαν ζητεῖν ἔτι μοι
 λείπεται· μαρῶν θανάτων ἐγὼ διὰ τὸ συνειδὸς ἕξιός.
 καὶ ὁ τοῦτο ἐγὼ δεδούκα, εἰ καὶ πολλάκις ἀποθα-
 νῆν ἐξῆν. Τί γὰρ ὁ διὰ ξίφους ἐμοὶ θάνατος φοβε-
 ρόν; τί ἐξ τοσοῦτον εἰς τιμαρῶν τοῦ παρόντος μόν-
 ον στερῆθῆναι φωτὸς τῷ τούτου πολλοὺς ἀπαλλά-
 ξαντι, καὶ ὁμοφύλοις καθ' ἑκάστην ἀμασι λυομένῳ;

32. Et hoc quidem miraculum tale. Quis autem
 prætereat quod deinceps narratum eo? Latro om-
 nium prædonum longe crudelissimus, et maxime
 sanguinolentus (30), Antiochus nomine, cogno-
 mine Agonatus, sicariorum cohorti præerat, et
 non magis consilio quam virium robore et animi
 audacia subditis imperitabat atque insigni in
 aduendis periculis temeritate. Tantum enim cor-
 poris robore, et pedum celeritate pollebat, itaque
 iis fidebat, ut populosissimos pagos, etiam ipsa An-
 tiochiæ urbis suburbia invadere ac diripere non
 dubitaret. Si quando equo vehi necesse erat, equas
 ob majorem celeritatem conscendebat. Hunc post-
 quam multorum fama vulgavit, nullo prohibente
 vitæ prædatoricæ operam dantem, multi illi insidias
 struxerunt, tum potissimum quibus flagitiosos puni-
 endi cura commissa est, Antiochum comprehen-
 dere totis viribus adnisi sunt. Cum aliquando in
 hospitio moraretur, ibique potaret, militum cohors
 quinquaginta supra centum, hoc idoneum ad eum
 capiendum tempus rata, domum undique circum-
 dant. Hic vero ut sensit insidias, neque ventris
 onere, neque vini veterno quidquam de prædatoria
 audacia remittens, iracundia æstuans exurgit, in-
 dumentorum sarcina quanta potuit festinatione
 equæ imposita, manu gladium educit, equæ assidue
 in aere instar furiosi et dementis vibrato, nemini
 sibi appropinquandi fecit licentiam; totusque adeo
 formidabilis hospitio egreditur. Et equa non parum
 ad terrorem incutiendum ipsi profuit; illa enim et
 calcibus anterioribus insiliebat in occurrentes, et
 dentibus mordebat, planeque sufficiens erat accen-
 dentes percellere, et magno iis terrorem injicere.
 His omnibus cum militum multitudinem turbasset,
 habens præterea famam rerum gestarum voluti viam
 sibi aperientem, multumque cooperantem, ac plu-
 ribus, qui eum necdum viderant, terrorem injicien-
 tem, extremum periculum devitat: et conscenso
 jumento, tanquam alter latro ad Symeonem colum-
 næ affixum confugit: noverat enim eum illius qui
 pro humani generis salute cruci affixus fuerat, esse
 discipulum. Ac tum quidem latro, totus dolore fra-
 ctus, miserandum in modum eminus clamabat:
 Salva animam pereuntem, sancte Dei; serva, in-
 quam, hanc animam. Eheu! quod mihi erit refu-
 gium? quemnam omnis mali depulsorem inveniam?
 omnis abiit salutis spes: neque mihi curationem
 ultra quærendi tempus reliquum est: mille mor-
 tibus ob malefactorum conscientiam dignus sum:
 neque eas reformido, licet sæpius mori liceret.
 Quid enim quæ ferro consciscitur mors formidabile
 habet? Quantulum hoc supplicii est, semel præsentem
 solum luce privari, ei qui multis vitam ademit,
 seque quotidie contribulium sanguine polluit? Ve-

(38) Ἀγόνατος, sine genibus. Id forte ei ex aliquo eventu cognomen adhæsit, inquit Rosweydu.

rum ignis ille inextinguibilis, et cruciatus perpetuus, mihi timorem inculcit, adeoque perturbat, ut tantum non animi impotentiam inducat: ejus meditatione totus cohorresco, quæ intimum mihi cor lancinat; adhuc enim manus fraternum sanguinem distillant, recentes sociorum cædes adhuc animo obversantur. Quænam igitur mihi consolationis spes? quæ salutis via? Affer opem, serve Dei, consilii omnis inopi; porrige manum animæ in extremum interitus discrimen adductæ.

33. Hæc et similia dum coram sancto viro lamentatur, vehementer eum ad suarum commiserationem calamitatum commovit; qui et antequam sermonem ordiretur, intimi cordis pœnitentiam intuebatur. Condolens itaque latroni, magna verborum humanitate animum ejus recreare cœpit, ac bene sperare jussit. Dum hæc ita agerentur, milites eum non amplius latronum, sed supplicum more manus in altum protendere conspicientes, crudelissime eum ad supplicium deposcunt; usque adeo, ut apud sacrum caput incredibili ausu, non convenire dicerent, neque esse humani judicii, viro qui propria manu tot homines interfecisset, auxiliari. At tranquillum illud ac mansuetum os parvi longas eorum nugas faciens, ita fatur: Qui peccatorum semper pœnitentiam cupit, idem et huic in perditionis jam barathrum ruentem, præter omnem spem, incolumem servans huc perduxit, non ego. Quomodo igitur quispiam, quem ipse propriis manibus advocavit, eumdem tortorum manibus tradat? Militum illa manus his auditis recessit, viri enim virtutem et ipsi verebantur, licet toto impetu in Antiochum ferrentur. Ipse vero Antiochus prorum se in terram jactat, calidas fundens lacrymas, et amare suspirans. Magno denique affectu, instar latronis in cruce cum Christo acti, et pœnitentiam ostendens animi, noxas Deo aperiebat: sed facinorum multitudo omnem illi ad divinæ clementiæ nutum præcludebat accessum. Verum dum sequestro bono utitur, divini Symeonis precibus, brevi et ipse delictorum veniam obtinuit. Itaque vox cœlitus audita sacri oris suffragium confirmavit, acceptam nempe esse latronis pœnitentiam, simulque vitæ exitum ei imminere et instantem ad communem omnium Dominum discessum promittens, et hoc signum satis idoneum divinæ erga ipsum benignitatis præbens. Cum igitur et hæc ipsa latronis auribus, insonarent, ad pœnitentiæ ducem se convertit, illique inusitatam vocem narrat. Dum verba adhuc inter labra cunctantur, Antiochus manus attollens in cœlum hæc in verba prorumpit: Domine Jesu Christe, inquit, Fili Patris principio carentis unigenite, qui non justorum gratia, sed pro peccatorum pœnitentia venisti, suscipe spiritum meum; et simul hunc in modum orantem e vestigio vita defecit, et manifesta viro admirabiliter venia indulgetur. Quapropter ingens omnes tenuit admiratio et communis pœnitudo populi animos occupavit: theatrum ipsum partim lacrymis, partim voluptate perfundebatur:

Α εἰ μὴ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ ἄσβεστον καὶ ἡ διηνεκῆς ἡπειλήτο βᾶτanos, ὁ με καὶ φοβεῖ, καὶ τραπέται, καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐμβάλλει· ὁ καὶ δέδοικα ἐνοῦν, καὶ ὁ μέτης αὐτῆς ἀπειται· μου τῆς καρδίας· ἔτι γὰρ αἱ χεῖρες ἀδελφικοῦ μου σταζούσιν αἵματος· ἔτι μου τοὺς ἐμφυλοὺς φαντάζεται φόνους· ποῖα οὖν παρχμυθίας ἐλπίς; ποῖα μοι σωτηρίας ὁδός; Γενοῦ μοι βοηθός ἀπορομένῃ, δοῦλε Θεοῦ, καὶ ὄρεξον χεῖρα ψυχῇ πρὸς ἔσχατον ἀπωλείας κατενεχθείσῃ.

λγ'. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα προσανακλαιόμενος τῷ ἀγίῳ, ἔλεος αὐτῷ τῶν οἰκείων συμφορῶν ἐμποιεῖ, καὶ δῆτα ὁ καὶ πρὸ τῶν ἐκείνου λόγων τὴν ἐν τῷ βᾶθει τῆς καρδίας μετένοιαν ἐιορῶν, συνήλγησε τῷ ληστῇ, ῥήμασι τε αὐτὸν ἀνελάμβανε φιλανθρωπικῶς καὶ χρηστὰς ὑπέτανε τὰς ἐλπίδας. Ἐν ὅτῳ δὲ ταῦτα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον, τὸ στρατιωτικὸν ἐκεῖνο ἐπιστάντες, ὡς οὐκετι λησθηλοὺς ἐκεῖνος, ἀλλ' ἰκεσίους χεῖρας ἔφερε, ὀρχοῦντα τοῦτον εἰς τιμωρίαν ἐξήτουν, καὶ οὕτω σφόδρα ὡς καὶ πρὸς αὐτὴν δίπλου τὴν ἱερὰν ἀποθρασύνεσθαι κεφαλῆν, καὶ μὴ δεῖν φάναι, μηδὲ γνώμης εἶναι φιλανθρωποῦ, τσοῦτον αὐτῷ χειρὶ φόνων ἀνδρὶ βοηθεῖν. Τὸ μέντοι γαλήνιον ἐκεῖνο στόμα καὶ πρᾶον, μικρὰ τῶν μακρῶν ἐκείνων λήρων φροντίσας, Ὁ τὴν μετένοιαν, φησί, τῶν ἀμαρτανόντων θέλων ἀεὶ, οὗτος καὶ τοῦτον τῷ βεράθρῳ τῆς ἀπωλείας καταπεσόντα παρ' ἐλπίδα πᾶσιν ἀνασωσάμενος ἐνταῦθα ἤγαγεν, οὐκ ἐγώ. Πῶς ἄρά τις τοῖνον, ὃν ἐκεῖνος χερσὶν ἰδίαις ἀνεκαλίστατο, τοῦτον ὀλιθόντων χερσὶ παραδοίῃ; Τὸ δὲ τῶν στρατιωτῶν ἐκεῖνο στίφος τοῦτων ἀκούσαντες, τότε μὲν ὑπεχώρησαν· ἤδεισαν γὰρ ἀνδρὸς ἀρετὴν αἰδεῖσθαι καὶ οὕτοι, κἄν εἰ καὶ τῷ παντὶ θυμῷ κατὰ τοῦ Ἀντιόχου ἐφέροντο. Ὁ μέντοι Ἀντιόχος πρηνῆ βίπτων ἐκυτόν, καὶ θερμὰ δάκρυα προχέων, καὶ πικρὸν κάτωθεν στενάζων, καὶ ὄλως πολλὴν τὴν θερμότητα κατὰ τὸν ἐν τῷ σταυρῷ ληστὴν καὶ μετένοιαν ἐνδεικνύμενος, ἐξωμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ τὰ πλημμελήματά· καὶ εἶργετο μὲν τῷ πλῆθει τῶν τετολμημένων πρὸς τὴν τῆς φιλανθρωπίας ῥοπῆν. Μεσίτῃ δὲ ὁμοῦ χρηστῷ τῇ τοῦ Θεοῦ Συμεὼν προσευχῇ χρώμενος, ταχὺ παρ' αὐτοῦ καὶ οὗτος λαμβάνει τὴν ἄφεσιν. Καὶ τὴν τῆς ἱερᾶς γλώττης ἐκείνης ψῆφον φωνῇ ἀνωθεν ἐπεκύρου θεῖα, προσδεχθῆναι μὲν λέγουσα τοῦ ληστοῦ τὴν μετένοιαν, κατὰ πόδας ἐὰ τὸ τοῦ βίου τέλος αὐτῷ, καὶ τὴν πρὸς τὸν κοινὸν ἀπάντων Δεσπότην ἐκδημίαν παρεγγῶσα, καὶ τοῦτο τεκμήριον ἱκανὸν τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν εὐμενείας παρεχομένη. Περιηχηθεὶς οὖν ταῦτα καὶ ὁ ληστής, πρόσσεισι τῷ τῆς μετανοίας ὀδηγῷ, καὶ τὴν ξένην αὐτῷ ἀκοὴν καταλέγει· ἔτι δὲ περὶ τὰ χεῖλη τῆς διηγήσεως στρεφομένης, εἰς οὐρανούς τὰς χεῖρας ἀνασχῶν ὁ Ἀντιόχος· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, φησί, Πᾶσι μονογενὲς ἀνάργυρον Πατρός, ὁ μὴ δικαιοῖς ἐλθὼν, ἀλλὰ ἀμαρτωλοῖς εἰς μετένοιαν, δέξαι τὸ πνεῦμά μου· καὶ μετὰ τῆς προσευχῆς εὐθέως αὐτὸν καὶ ἡ ψυχὴ ἀπολείπει, καὶ φανερὰ τῷ ἀνδρὶ παραδόξως ἡ ἄφεσις δίδεται. Θαμβος οὖν ἐπὶ τούτῳ πάντας εἶχε, κοινή τε μετένοια κατέσχε τὸν δῆμον, καὶ ἦδον ἡ θέατρον καὶ δά-

κρυσιν ἐμπίρζετο · τὰ μὲν γὰρ ἦν τῆς μετανοίας, ἡ δὲ τῆς ἀφέσεως · καὶ διὰ πάντων ὁ ἐπὶ πᾶσιν ὑμνεῖτο Θεός, καὶ σωτὴρ ὁ ἐκείνου Θεράπων ἀνεκηρύττετο. Ὡς δὲ ταῦτα ἡ ἄνωθεν ὀκονόμει Πρόνοια, καὶ τὸν μέγαν ἐπὶ πλείον Συμεῶν μεγαλύνουσα, καὶ τὰ τῆς μετανοίας ἀπασι πύλας εἰς τὸ τῆς σωτηρίας ἀπροφασίστως ἐρᾶν διανοίγουσα.

λδ'. Τὸ στρατιωτικὸν, ἄγνοιαν ἔχοντες τῶν γεγενημένων (πρὸς γὰρ τὸ σπουδαζόμενον ὥστε συλλαβεῖν τὸν Ἀντιόχον, ἄλλως τε καὶ τῆς τοῦ πράγματος φήμης διὰ τὸ παράδοξον οὐκ ἐξαρκούσης εἰς πίστιν, εἰ μὴ τις αὐτὸ καὶ γινόμενον ἴδῃ), μεζῶν χρησάμενοι τόλμη καὶ ἀναδείξ, πρὸς τὸν μέγαν αὐθις Συμεῶν ἀφικνοῦνται, καὶ τὸν τὰ δεινότητά ἐργαζόμενον τὸν τὰ μέγιστα ἰδιχηκότα καὶ συγγνώμης ἀπάσης μεζῶνα, τὸν ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις ἀλόντα κηκοῖς, τὸν κοινὸν τῆς πόλεως ἀναιρέτην, παράδος ἡμῖν, ἰδούσαν · τί καὶ τῶν κειμένων νόμων τὴν σὴν γνώμην ἄγεις προτιμοτέρην, καὶ τὸν ὑπεριδόντα τούτων, φιλανθρώπων συμπαθείας ὁμᾶται, τῆς ἐπιτηρημένης τοῖς κηκούργοις τιμωρίας ἐξελέσθαι φιλονεικεῖς ; Ὁ δὲ μηδὲ ἐνταῦθα τῆς συνηθούς πραότητος μεταβαλὼν, Ἰακώβ οὕτω καὶ πράως αὐτοῖς ἀποκρίνεται · Ὅτι μὲν οἷα ἔγω τὸν ἄνδρα μετεστειλάμην, ἀλλ' ὁ κοινὸς ἀπάντων Δεσπότης τοῦτον ἐνταῦθα ἤγαγεν, ἐγὼ τε πρότερον εἶπον ἡμῖν ἤδη, καὶ νῦν γοῦν ὁ ἐκείνου τόπος ἀπραγράπτω μαρτυρίᾳ τὴν ἀλήθειαν βεβαιούται · ὁ γὰρ αὐτὸν πρὸς μετόνοιν καλέσας, οὕτω αὐτὸν καὶ τῶν ἐνθὲνδε μετέστησε, καὶ πρὸς ἐκὺτὸν ἐκ τῶν ἐπικήρων μετεκαλέσατο. Ταῦτα ἐπειδὴ ὁ Θεμιστὸς Συμεῶν εἶπεν, καὶ ὑπεδείκνυτο ἤδη καὶ ὁ τόπος αὐτοῖς, τρόμος τε τοῦ ἀνδρὸς ἀνυπόστατος εἶλε, καὶ χαλεπώτατα εἶχε · εἶτα πολλὰ συγγνώμην ἐξικτησάμενοι, καὶ παρὰ τῆς μακρίας ἐκείνης λαβόντες ψυχῆς, ἄγγελοι τε τοῦ θύματος ἀψευδεῖς καὶ κήρυκες ἐπανήσαν.

A hæc enim a delictorum remissione, illa vero a pœnitentia proficiscebatur ; atque ob hæc omnia laudabatur Deus ab omnibus, et salvator illius famulus Symeon celebrabatur. Sic autem hæc superna administrabat Providentia, quæ et magnum Symeonem magis extollebat, omnibusque pœnitentiæ portam ad salutem sine excusatione amplectendam aperiebat.

B 34. Milites eorum quæ contigerant ignari (nam in id unum, ut Antiochum comprehenderent, omnes vires conferebant ; præsertim cum rumor rei gestæ propter facti insolentiam haudquaquam ad fidem faciendam sufficere videretur, nisi quis quod factum erat oculis suis spectasset) : itaque majori quam antea temeritate et impudentia ad magnum Symeonem accedunt, et hominem gravissimorum facinorum patratorem, qui injurias omni venia majores intulisset, in maximis sceleribus deprehensum, denique urbis universæ eversorem, magno clamore tradi sibi postulabant, ista vociferantes : Itane legibus omnibus ac decretis tuum iudicium præferendum censes, eorumque contemptorem benigno ad commiserationem aspectu intueris ? meritis supplicii eximere contendis ? Ille vero nihil de solita lenitate remittens hilari et mansueto vultu respondit : Quoniam non ego virom huc accersivi, sed communis omnium Dominus huc eum perduxit, quod primum ego asserui, id ipsum nunc ejus tumulus indelebili veritatis testimonio confirmat : qui ad pœnitentiam eum vocavit, idem et hinc transtulit, et ad se ex humanis eripuit. His dictis, cum funus illis admirabilis Symeon coram ostenderet, omnium animos tremor incredibilis occupavit, ex quo indetentem dolorem concepere, deinde erroris sui a beata illa anima venia obtenta, hujus miraculi promulgatores, ac minime fallaces præcones abierunt.

CAPUT X.

Absentia et futura divinitus cognoscit.

λε'. Ἐμῖν δὲ καὶ ναῦς ἐν τῷ τούτου τῶν θυμάτων πελάγει φερέσθω μυριόρορος, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἐκείνου προσευχῶν σωτηρίαν τοῖς ἐν αὐτῷ κινδυνεύουσι παρεχέσθω · χαλεπώτατον μὲν γὰρ ταύτην ἀδώνιον κατὰ μέσην ποτὲ τὴν θάλασσαν εἶχε, κατεῶνετο δὲ ἤδη, σφοδρότερον αὐτῇ τῶν θυμάτων προσβήγυμμένων. Καὶ οἱ πλείοντες πάσης μὲν τέχνης, πάσης δὲ χρηστῆς ἀπογνόντες ἐλπίδος, τὸ ἔσχατον ἀλλήλους προσειπόντες καὶ ἐπιθάλοντες καὶ τὸ ἀνδρον μένοντες, ὅψε τὴν ἐσχάτην ἄγκυραν βάλλονται, καὶ τοῦ Συμεῶν πρὸς τὸν κοινὸν Δεσπότην ἐπιμηθεύοντες, ὁμοῦ τε αὐτὸν ἐπὶ στύλου εἶχον ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας δεόμενον, καὶ ὁμοῦ τούτοις ἐπὶ τῆς νεῆος πάλιν ἐπιπαινόμενον καὶ χρηστοῦ μὲν εἶδους ἀπολαύουσι τοῦ πελάγους, λεπτὴ δὲ τις αὔρα περιέπει τούτους, καὶ πλήρει φερομένους τῷ ἰστέῳ διὰ σταθρᾶς τῆς θαλάσσης ἡ χέρτος ἐδέχετο.

D 35. Nobis in hoc miraculorum pelago navis infinita ferens proferatur, salutemque, precum ejus interventu, periclitantibus in mari præbeat. Hanc enim aliquando in medio mari gravissima procella invasit, et jam illis ad eam magna vi fluctibus prope mergenda videbatur. Navigantes omni arte, omnique rei bene gerendæ spe deposita, postrema sibi invicem salutis verba inter amplexandum, periculua expectantes, impertiebantur : tandem ultimam anchoram jaciunt, et Symeonis ad communem Dominum memoriam refricantes, simulque eum in columna habuerunt pro sua salute deprecantem, et simul ipsis rursus in navi apparentem : et mox mare sedatum perceperunt ; nam leni mox aura afflante, plenis velis per tranquillum pelagus deducti, ad continentem pervenerunt.

36. Nec illud de eo prætereatur. Virgam aliquando e cælo delapsam videre visus Symeon: Flagellum, inquit, nobis Deus post duos annos immittet. Jam tempus ab eo præscriptum aderat, et terra nihil omnino tulit, imbribus carens; ingens siquidem siccitas eam occuparat, et simul fames ac pestis, mala inde provenientia, quavis pœna gravius eam affligebant, hominesque amare cruciabant. Tales igitur habebat oculos mentis Symeon, ita omni terrena caligine perpurgatos, ut futura omnia quasi jam præsentia intueretur. Deinde prædixit erucarum plagam. Verum non ita in Dei ira prænuntianda celer et promptus erat, ut ad malum depellendum negligens aut impotens esset; sed eam ob causam præmonebat, ut prævisa minus nocerent: Intra enim, inquiebat, minas adhuc decreta stat pœna: solum quæ peccavimus corrigamus. Hoc verodicebat, priorum laborum recte facta tegens: hinc et non tam suam erga Deum fiduciam, quam illorum pœnitentiam testatam esse volebat; noverat enim se indigna passos non neglecturum, sed ita fore, ut propria interpellatione iram divini Numinis sedaret, imminensque flagellum sistere se posse confidebat. Nondum igitur triginta dies elapsi erant, cum ecce ingens erucarum circumfusa nubes parum abfuit quin totam terræ faciem occuparet. Homines neque quid boni de futuro sperarent habebant, neque vero, si quæ mali solutio futura esset, cognoscere poterant; denique de tanto reptilium periculo evadendo penitus jam desperabant, neque aliud quam præsentissimum inde exitium exspectabant, terræ fructibus partim nondum enascentibus, partim ab crucis jam consumptis. Symeon vero vix Deum erat deprecatus, cum ecce omnis erucarum copia, quæ jumentorum pabulum fere labefactaverat, ex templo consumpta est, terræ frugibus in hominum usus accommodatis nullo penitus nocumento illato.

37. Dignum quod his addatur et illud. Duæ aliquando virgæ huic invisibilium istarum rerum spectatori e cælo deferri visæ fuerant, quarum una versus orientem solem incumbebat, altera versus aquilonem. Eam visionem Persarum et Scytharum in Romanos irruptionem indicare declaravit, et hanc visionem præsentibus narravit (31-32). Ipse vero multa lacrymarum profusione et precibus Deo supplicabat: neque prius ab oratione destitit, quam Persæ in Romanos incitati, civili inter se dissensione oborta, apparatus militarem dissolverent. Scythæ vero, cognita Persarum cunctatione, et ipsi quieverunt, neque vulgo sensum commotionis præbuerunt.

38. Talis erat admirabilis ille Symeon: ita com-

(31-32) Aliter Theodoretus, « In terram autem orientalem cadebant et occidentalem. » Baronius hæc ad annum 420 refert, quando mortuo Isidigorde successor Vararanes fœdus rupit, malo suo. At non tum in exordio ipso sopitum est ob civiles dissensiones bellum, ut patet ex iis quæ narrat Socrates lib. vii,

λζ'. 'Αλλ' ὅπως με μὴδὲ τοῦτο τῶν ἐκείνου παρέλθοι· Ῥάβδον ποτὲ τοῦ οὐρανοῦ καταφερόμενην ὄξας ἰδεῖν. Μάστιγα, εἶπεν, ἴμιν ὁ θεὸς μετὰ δεύτερον ἔτος ἐπαφήσει. Ἐπήγε τοίνυν ὁ χρόνος τὴν προθεσμίαν, καὶ ἡ γῆ μὲν οὐδὲν ἐδεδώκει στεριθεῖσα τοῦ ἄνωθεν ὕδατος, ἀρχμὸς δὲ αὐτὴν κατειλήφει μέγας, καὶ λιμὸς ἡμῶν καὶ λοιμὸς, τὰ ἐκεῖθεν τικτόμενα κακὰ, τιμωρίας τε πάσης χαλεπώτερον ταύτην ἐμάστιζον, καὶ τοὺς ἀνθρώπους πικρῶς ἐμερίζοντο. Τοιοῦτο ἦν αὐτῷ τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα, πάσης ἀγλῦος περιγεῖου κελαθαρμένον, καὶ ὡς παρόντα ἤδη τὰ μέλλοντα προσῶν. Εἶτα καὶ κάμπης προσβολὴν προμηνύει. 'Αλλὰ γὰρ οὐχ ὥστε μὲν ὀργὴν προειπεῖν, οὕτω ταχὺς ἦν καὶ πρόχειρος, ὥστε δὲ τὸ δεινὸν στήσαι ἀμελής ἢ ἀδύνατος· ἀλλ' ἐπήνεγκεν, ὡς οὐδὲν μέγα λυμανεῖται· μέχρι γὰρ τῆς ἀπειλῆς ἡ βίασνος, μόνον ἐὰν ἀμαρτάνοντες ἐπιστρέφωμεν. Τοῦτο δὲ εἶπεν, τῶν οἰκείων πόνων κρύπτων τὰ κατορθώματα· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῆς ἐκείνων μετανοίας, οὐ τῆς ἐκυτοῦ πρὸς τὸν θεὸν παρρησίας, τὸ πρᾶγμα ἐτίθετο· ἤδει γὰρ ὡς οὐ περιόψεται αὐτοὺς κακῶς πάσχοντας, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ πρὸς τὸν δεσπότην ἐντεῦξαι κοιμησειε λοιπὸν τὴν ὀργὴν, καὶ στήσει κατ' αὐτῶν ἐπανατεινομένην τὴν μάστιγα. Οὕτω τοίνυν τριάκοντα τὸ ἀπ' ἐκείνου παρήλθον ἡμέραι, καὶ κάμπης πολὺ τι νέφος περιχυθὲν μικροῦ δεῖν τὸ πρόσωπον ἄπαν ἐπέσχε τῆς γῆς. Καὶ οἱ μὲν ἄνθρωποι οὐδὲ ὑπὲρ τῶν μελλόντων θαρρῆν εἶχον, οὐδὲ εἰδέναι σαφῶς εἶ ποτέ τις ἔσται τοῦ αἰκοῦ λύσις· ἀμέλει καὶ ἑαυτοὺς ἀπεγίνωσκον, ὡς οὐ τὸν ἐκ τῆς κάμπης κίνδυνον διαδράσοντας, ἀλλὰ κακῶς ἀπολουμένους, καρπῶν, τῶν μὲν οὐδὲ ἀναφύοντων, τῶν δὲ ὑπὸ τῆς κάμπης ἀναλωθέντων. Ὁ δὲ χρῆται τῇ πρὸς τὸν θεὸν δεήσει, καὶ ἡ κάμπη εὐθὺς ἐκ ποδῶν, τὸν τῶν ἀλόγων χιλὸν βραχέα λυμνηαμένη, τῆς γε μὴν τῶν ἀνθρώπων τροφῆς οὐδ' ὅπως οὖν ἀψαμένη, οὐδὲ τι βλάβος αὐτοῖς ἐμποίησασα.

λζ. Τοῦτοις ἄξιον ἐκεῖνο προσθεῖναι· Δύο Ῥάβδοι ποτὲ τῷ τῶν ἀθεάτων τούτῳ θεατῇ ἐξ οὐρανοῦ καταφερόμεναι ὤφθησαν· ὧν ἡ μὲν πρὸς ἀνίσχοντα ἐπέσκηπτεν ἥλιον, ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν. Πέρσας δὲ ἄρα καὶ Σκύθας κατὰ Ῥωμαίων στρατεύειν παρεδήλου τὰ τῆς θεᾶς· καὶ τὴν μὲν ὄψιν διηγήσατο τοῖς παροῦσιν. Αὐτοὺς δὲ δάκρυσι καὶ παρακλήσει καὶ ἰκετεῖαις τὸ θεῖον ἐξελιπάξει· καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκε δεόμενος, ἕως οὗ οἱ κατὰ Ῥωμαίων κινήθεις Πέρσαι μὲν στάσει τινὶ ἐμφυλίῳ εἰς ἀλλήλους διελύσαντο τὴν παρασκευὴν, τὸ δὲ Σκυθικόν, τὴν τῶν Περσῶν συστολὴν μαθόντες, ἤρέμησαν καὶ αὐτοὶ, καὶ οὐδὲ αἰσθησιν παρέσχον τοῖς πολλοῖς τοῦ κινήματος.

λη'. Τοιοῦτος ἦν ὁ θαυμάσιος οὗτος, καὶ οὕτω

cap. 18, quod hic S. Symeonis precibus factum scribit Theodoretus et Metaphrastes. De regibus Persarum Isdigerdem et Vararanem secutis vide Agathiam lib. iv et Petrum Teixeira lib. i de Reg. Pers.

τῆς κοινῆς ἀπάντων ἐφρόντιζε σωτηρίας, ἀλλὰ μὴν ἄ
 οὐδὲ τῆς καθ' ἑκάστον ἡμέλει. Ἀλλὰ κἀνταῦθα προ-
 θεωρῶς ἦν καὶ προάγγελος. Οἶδεν δ' ἀρχιερεὺς Θεο-
 δώρητος, οὗ πρότερον ἤδη φθάσαντες ἐπεμνήσθημεν.
 Ἐπολεμεῖτο μὲν γὰρ ὑπὸ τινος ἰσχυρῶς καὶ πολλὸς
 ἦν ἄλλων καὶ σφόδρα ταῖς ἐπιδουλαῖς ἐδυσχεραί-
 νετο. Ἐπειδὴ δὲ πάντα κάλων κινῶν, τὸ φρόμενον,
 οὐδὲν γρηγορὸν ἀπέλαθεν ἐκείνου τοῦ πόνου, πρὸς τὸ
 τῶν ἐλπίδων κεφάλαιον τὸν Θεομαστὸν Συμεῶν κατα-
 φέρει, καὶ τοῦτο τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐπιτρέπει.
 Οὗ δὲ ψυχῶν γιγναι τε ἄλλαις αὐτὸν ἀνελάμβανεν
 ἀθροισνύτα, καὶ γενναίως φέρειν τοῖς πειρασμοῖς
 ὑπερθεῖαι, παράγων ἐκ τῶν θεῶν Γραφῶν καὶ δει-
 κνῶς ὅσον τὸ τῶν πειρασμῶν κέδρος ἐστίν· εἶτα
 μικρὸν διαλιπὼν· Σὲ δὲ καὶ ἄλλως εὐχαριστεῖν,
 εἶπα, φίλιτα, χρεῖ· μετὰ γὰρ πάντε καὶ δέκα ἡμέρας
 οὐχίησεται μὲν ὁ πόλεμος, τυχέως δὲ σὺ τὸν κολο-
 φῶνα τῶν κακῶν διακρούσῃ. Τοσούτος τοῖνον ἡμε-
 ρῶν ἀριθμὸς ἦν ἔστω, καὶ καταστρέφει μὲν ἐλευθε-
 ρὸν βίον· ὁ δὲ πραγμάτων ἐκτός· καὶ ζήλης καθο-
 ἰσταται, τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀγίου εἰρημένους τῆς θεῆς ψή-
 φου τὸ πέρυς ἐπενεγκούσης.

CAPUT XI.

Theodosium et Daniele monachos ad sanctiora hortatur; barbaris variis opitulatur.

38. Ὑπὸ γοῦν τῆς Θεοφύρου τρυφῆς γλώττης ἀρ-
 δομενός καὶ ὁ μέγας ἐξήνοιξε Θεοδόσιος· Θεοδόσιος
 ἐκεῖνος τὸ τῶν ἀσκητικῶν ἀγώνων καὶ τῆς ποιμαν-
 τικῆς σοφίας κεφάλαιον. Οὗτος ἄρει τὸν τῆς ἀρετῆς
 ἔρωτα ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς θαλάμοις διαθεμαίνων,
 μήπω δὲ εἰς πυρρὸν ἀναφθόντα ἔχων, πρόσσει τῶ
 κοινῶ τῆς σωτηρίας μυσταγωγῶ, καὶ προσπελάσας
 τῶ στυλῶ, πρὶν ἢ τινα τοῦ στόματος προῖσθαι φω-
 νήν, ἔδωκε ἤκει, ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ Θεοδόσιε, ἄνωθεν
 παρὰ τοῦ Θεομαστοῦ Συμεῶν ἀκούει. Καὶ ὁ μὲν
 ἐπὶ τῆς οἰκείας κλήσεως προγνώσει καταπλαγείς,
 ὅτι μὴ πώποτε πρότερον εἰς γνώσιν ἔλθων τῶ ἀν-
 θρῶ, ὁ δὲ ὡσπερ αὐτῶ πολλὸν συγγενόμενος χρόνον
 οὕτως ὕψωται παρ' αὐτοῦ ἐκαλεῖτο, προσήρειθε
 τὴν κεφαλὴν τῶ ἐδάφει, καὶ τινα παρ' αὐτοῦ ἐλό-
 γιαν ἐξήτει. Καὶ ὅς οὐ τὴν αἴτησιν ἐξεπλήρου
 μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς αὐτὸν ἀναδραίνειν ἐπέτρεπεν.

Ἀναδραίντα τοῖνον τὸν Θεοδόσιον ἰκανῶς τε πρὸς τοὺς
 ἀσκητικῶς ὑπαλείπει ἀγῶνας, καὶ ἡ φίλε, προστί-
 θησι, Θεοδόσιε, τὴν ὁδὸν χαίρων πορεύου· παρὰ Κυ-
 ρίῳ γὰρ κατευθυνθήσεται σου τὰ διαθήματα· εἶτα
 ὡς μέχρι τούτου τὸν λόγον ἴστησιν, ἀλλὰ καὶ τὰ
 μελλοντα αὐτῶ προσημαίνει, ὡς ἐπὶ μέγα τε ἀρετῆς
 ἤξει, καὶ ὡς πολλοὺς τῶν τῆς κοσμικῆς ταύτης μα-
 ταιότητος περικειμένων πρὸς τὸν μοναχικὸν μεταστῆ-
 σοι βίον, ὡς λογικῶς τε ἀφηγήσαιο ποιμνίου, καὶ
 ὡς εἰς μέγεθος ἐκεῖνο καὶ ἀρετῆς ὕψος προέλθοι,
 καὶ ὡς πολλοὺς τῶν οἰκείων πόνων μιμητὰς ἀπερ-
 γάσαιο, καὶ Θεῶν προσενέχοι. Ταῦτα μὲν ὅν ὁ
 Θεομαστός Συμεῶν τῶ μεγάλῳ προειρήκει Θεοδοσίῳ
 ἐντυχῶν εἶσεται.

(33) Multa perpassus ab adversariis Theodoretus, quæ recensentur a Baronio, tom. V et VI.

(34) XI Januar (infra col. 456) sancti Theodosii

munem omnium salutem curabat, ut nec singulorum
 etiam negligeret. Sed et hic prænuntius ac vates
 fuit. Novit id Theodoretus episcopus, cujus jam
 antea mentionem fecimus. Vehementer (33) is a
 quodam oppugnabatur, unde et mœrorem contra-
 hebat, et accusationem graviter ferebat. Postquam
 vero omnibus, ut proverbio decantatur, rudentibus
 contenderat, neque ullum ex labore fructum se
 consequi videbat, tum ad admirabilem Symeonem,
 tanquam ad omnis spei caput, confugit, eique ne-
 gotium omne suum committit. Ille incontinentem ani-
 mum consolatione recreat, calumnias ferendas mo-
 net, etiam ex sacris paginis ostendens, quantum ex
 tentationibus lucrum proveniat: deinde, paululum
 moratus: Te vero etiam Deo, inquit, gratias quam
 potes maximas agere oportet, carissime; post quin-
 decim dies tuus morietur adversarius: tum demum
 omnem hanc procellam a te repelles. Eo igitur
 dierum numero absoluto, vitam ille cum morte
 commutavit; hic vero extra omnem tempestatem in
 tranquillo constitit, divini Numinis suffragio S. Sy-
 meonis verbis terminum statuente.

39. Theodosius (34) quoque magnus sacræ hujus
 linguæ eloquio irroratus effloruit: Theodosius, in-
 quam, ille spiritualium exercitationum, necnon
 pastoralis sapientiæ summa et caput. Ille nuper
 virtutis amorem in intimo mentis thalamo fovérat,
 nondum tamen in flammam accensum habebat:
 communem salutis mystagogum accedit, atque ad
 columnam propius accedens, priusquam ex ore ali-
 quam emitteret vocem, ita ab admirando Symeone
 compellatur: Bene venisti, vir Dei Theodosi. Tum
 proprii nominis præcognitione stupefactus, quod
 cum nondum in viri notitiam venisset, quasi nullo
 tempore cum illo habitasset, ita proprio nomine ap-
 pellaretur: Itaque capite terræ admoto, benedictio-
 nem sibi dari postulavit. Cujus petitioni non tan-
 tum satisfacit Symeon, sed et ad se sursum ascen-
 dere jussit, ad ascetica certamina ad se venientem
 excitavit: et, Amire, inquit, Theodosi, cum gaudio
 iter arripe; a Domino gressus tui dirigentur. Neque
 vero huc usque stetit sermonem, sed et futura ita
 prædixit, ut quod ad magnam virtutem perventurus
 esset, multosque sæculari vanitate implicitos ad
 monasticam vitam inducturus; denique quod ho-
 minum gregi præficiendus; quod ad eximiam ma-
 gnitudinem virtutisque excelsitam perventurus;
 quod plures suorum laborum imitatores effecturus,
 et Deo oblaturus esset. Hæc omnia admirabilis ille
 Symeon Theodosio prædixit, quæ num postea even-
 nerint, qui illius Theodosii vitam legerit, sciet.

τὰ δὲ εἰ καὶ χρόνῳ ὕστερον ἐξέβη, ὁ τῶ ἐκεῖνου Βίῳ
 Cœnobiarchæ vitam dabimus, ubi hæc ipsa narran-
 tur, dicunt urque accidisse sub finem vitæ Marci
 imperatoris.

40. Prodeat in medium Daniel (35), qui idem A cum Symeone suscepit certamen, ejusque propheticæ linguæ in se charismata patefaciat. Adhuc enim sub magistro et pastore asceticæ concertationis labores exercebat Daniel, et ingens eum desiderium invasit ascendendi columnam, et cum Symeone coram ageadi. Aliquando igitur cum magistro suo ad Symeonem cum pervenisset, ambos maxime rogavit, hunc quidem, ut sibi columnæ ascensum permetteret; dein magistrum, ut sibi ascensum annueret. Utriusque sit compos voti, columnam enim libere ascendit. Quem dum Symeon convenienter venientem excipit, Confortare, ait, et virum te præbe, fili Daniel: multi enim tibi ob communem Dominum labores perferendi sunt. Verum gaude; ejus enim gratia roboratus, communi hoste superato, frueris tandem ea, quæ ita fortiter dimicantes manet, beatitudine. Simulque manu capiti Danieli imposita, precibus a se jam dicta consignavit.

41. Hæc ita dicta, opere deinde fidem fecerunt. Symeon enim Daniele a se gratia et benedictione repletum dimisit, et magis eum posthac in visceribus habuit, magnoque ejus non tantum præsentis adhuc amore, sed post discessum etiam absentis desiderio exarsit. Cum aliquando e Mesopotamia Hierosolymam (36), loca sancta adorandi gratia, Daniel proficisceretur, inde autem eremum petere cuperet; ecce Symeon, assumpto viatoris habitu, prærens, ab eo itinere, quod jam fere iniverat, detinuit, cum ob multas rationes, tum potissimum C ne cum Samaritanorum (37) pravitate quidquam commune haberet: nam ingens tunc et ferox seditio inter eos excitata viam Hierosolymorum malefactoribus infestam fecerat, qui passim transeuntibus deprædationem et cædem minitabantur. Contra vero Danieli, ut Byzantium versus iter capessat, persuadet, ubi nihil quod ad salutem animæ pertineat ei defuturum. Erat autem circa vespæram, cum sanctus Symeon, viatoris persona assumpta, hæc Danieli præcepit. Qui cum ad hospitium diverteret, et itineris comitem ad quietem una expectaret, is nusquam comparuit. Verum Danieli sumpta cœna somnum capienti, iterum Symeon apparuit, ac eadem, quæ prius, præcepit: hic vero animo vigili, somno ab oculis excosso, mandata executus est. D Symeon multo post relicto corpusculo et columna, ad immortalinæ ac beatarum mentium sedes translatus, Danieli rursus secundum quietem astare visus est, eumque ad columnarem vitam evocatum, columnam quoque ascendere præcepit. His visis e lectulo consurgens, statim ut visio ipsi declarabat, sic ascendere in columnam con-

(35) Hæc ipsa fusius narrantur xi Decemb. in S. Danielis Stylitæ Vita, et alia, quæ inferius referemus, de S. Symeonis reliquiis.

(36) Paulo aliter in Vita sancti Danielis: dicitur enim, cum e monasterio suo venisset ad mandram sancti Symeonis, inde abiisse Hierosolymam versus.

μ'. Ἀλλὰ παρίτω τῷ λόγῳ καὶ Δανιὴλ ὁ τὸν αὐτὸν τῷ Συμεὼν διαδεξάμενος ἄθλον, καὶ δεικνύτω τῆς προφητικῆς ἐκείνης γλώττης ἐν ἑαυτῷ τὰ χάρισματα. Ἰπὸ καθηγητῆ μὲν γὰρ ἔτι καὶ ποιμῆνι τοὺς ἀσκητικούς ὁ Δανιὴλ ἐγυμνάζετο πόνοισι, καὶ ἔρωσ' αὐτὸν εἰσεῖδω σφοδρὸς ἐπὶ τὸν στύλον τε πρὸς τὸν Συμεὼν ἀναβῆναι, καὶ ἰαπολαῦσαι τῆς τοῦ ἀνδρὸς ὁμιλίας. Ποτὲ τοίνυν σὺν τῷ οἰκείῳ ποιμῆνι πρὸς αὐτὸν παραγεγὼνός, ἐδεῖτο ἀμφοῖν ὡς μάλιστα, τοῦ μὲν ὥστε τὴν εἰς αὐτὸν ἄνοδον ἐπιτρέψαι, τοῦ δὲ ποιμῆνος, ὥστε συλλαβῆσθαι αὐτῷ τῆς ἀναβάσεως τῆς ἐπὶ τὸν στύλον, Τυγχάνει οὖν τῆς σπουδῆς, καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὸν στύλον ἄνεισι. Αεξωσάμενος δὲ αὐτὸν ὁ θεὸς Συμεὼν τὰ εἰκότα, Ἰσχυε καὶ ἀνδρίζου, τέκνον Δανιὴλ, ἔφη· πολλοὺς γὰρ διὰ τὸν κοινὸν δεσπότην ὑποστήση καμάτων. Πλὴν ἀλλὰ χάρει· τῇ γὰρ αὐτοῦ χάριτι τοῦ κοινού πολεμίου κρατήσας ἀπολαύσεις τῆς τοῦσ οὕτως ἀθλοῦντας περιμενούσης μακκαρίότητος. Σὲ τὴν χεῖρα τῆ τοῦ Δανιὴλ κεφαλῆ ἐπιθείς, εὐχαρῆς τὰ εἰρημμένα ἐπεσφραγίσαστο.

μζ'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λεχθέντα ἔργοις τὴν πίστιν ὑστερον εἴληφεν. Εὐλογίας γὰρ τότε ὁ Συμεὼν πλήρη καὶ χάριτος τὸν Δανιὴλ ἀποπέμψας, ἔτι μᾶλλον αὐτὸν ἐπὶ τῶν σπλάγγων εἶχε, καὶ σφοδρὰ τούτου περιεκαίετο, οὐ περιῶν ἔτι μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν. Ποτὲ τοίνυν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τὸν Δανιὴλ ἐκ Μεσοποταμίας ἀπάραντα, ἐφ' ᾗ τοὺς ἱεροὺς μὲν ἐν αὐτοῖς προσκυνῆσαι τόπους, τὴν ἔρημον δὲ ἐκεῖθεν καταλαβεῖν, ὑποκρινάμενος τὸν συνοδοιπόρον ὁ Συμεὼν, ἐπέσχεν αὐτὸν ἤδη ἄψάμενον ὁδοῦ, πολλῶν τε ἄλλων ἐνεκεν, καὶ ὅπως μὴ τῶν κακῶν κοινωνήσοι τοῖς Σαμαρείταις. Καὶ γὰρ στάσις μεγάλη τότε παρ' αὐτῶν καὶ βίβραρος ἀναβρίπισθησα, κακούργων τε τὴν τῶν Ἱεροσόλυμων ἐμπεπλήκει ὁδὸν, καὶ ληστείας καὶ φόνους τοῖς παριούσιν ἐπέηγε. Τούναντιον μὲν οὖν καὶ τραπεῖσθαι τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον τὸν Δανιὴλ ἀναπέθει, οὐ δὴ παραγεγονότα μηδενοσ τῶν δεσά τῆς ψυχῆς προξενεῖ σωτηρίαν διαμαρτεῖν. Ἦν πρὸς ἐσπέραν ἦδη δετ ὁ θεὸς Συμεὼν τὸν συνοδοιπόρον προσποιηθείς ἐπέσκηπτε ταῦτα τῷ Δανιὴλ. Καταλύσαντι δὲ τούτῳ εὐθύς καὶ ἀναπαύσασθαι προσδοκῆσαντι ὁ συνοδοιπόρος ἦν οὐδαμῶ. Ἰπνευ τοιγαροῦν μετὰ τροφήν τῷ Δανιὴλ μετασχόντι ὄναρ ὁ Συμεὼν καὶ πάλιν ἐφίστατο, καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ ἐπέσκηπτε· ὁ δὲ νηφούση τῇ ψυχῇ τὸν ὕπνον αὐτίκα τῶν ὀφθαλμῶν ἀποτιναξάμενος, εἰς ἔργον πάντα ἐπέρανε, Χρόνῳ τε πολλῷ τοῦ Συμεὼν ὑστερον τὸ σῶμα καὶ τὸν στύλον ἀπολιπόντος, καὶ πρὸς τὰς ἀκηράτους ἐκείνας κηθίς μεταδάντος διατρεβῆς, γίνεται τῷ Δανιὴλ ὄναρ τοιγυδε. Ἐδῶκει τὸν Συμεὼν μεταστάντα ἐπὶ τὸν στυλίτην βίον τῶτον καλεῖν καὶ ἀναβιδάζειν ἐπὶ τὸν κλονα. Ταῦτα εἶδε, καὶ ἀν-

(37) De Samaritanorum flagitii fusius agemus in Symeonis Stylitæ junioris Vita 24 Maii. Sed quod Baronius ad an. 452, n. 27, ait prohibitum esse Daniele proficisci Hierosolymam ob tumultum ab Eutychnianis monachis excitatum contra Juvenalem episcopum Hierosolymitanum, id in Danielis Vita non dicitur, licet eam citet.

στάς εἰδὼς, ὡς ἡ δόσις αὐτῷ ἐδόηλου, οὕτω τὴν ἄνοδον ἀ
διετίθετο τὴν ἐπὶ τὸν στύλον, πολιτείαν δὲ τὴν αὐτὴν
ἐκείνῳ μετῆει, καὶ ἄλλος ἦν Ἐλισσαῖος τὸν Ἕλιαν
μιμούμενος. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἔσχεν.

μβ'. Ὁ μὲντοι Περσῶν βασιλεὺς μηδενὸς ἠττάσθαι
φιλοτιμούμενος, ἐνὸς τούτου μόνου τῆς τοῦ ἀνδρὸς
φήμης δευτέρως πολλῶν γίνεται· καὶ τῶν πρὸς
αὐτὸν φοιτῶντων ἐπιμελῶς ἐπυθάνετο τίς τε εἴη
τοῦ ἀνδρὸς ὁ βίος, καὶ ὅποια τὰ θαύματα· καὶ ἦν
αὐτῷ τῶν δημοσίων φροντίδων οὐκ ἐλάττων ἢ περὶ
τοῦ Συμεῶν μνήμη, καὶ τὰ τοῦ ἀνδρὸς διηγήματα·
ὅσα αὐτὸν δὲ μόνον οὕτω κατ' ἄκρας εἶλεν ἡ φήμη,
ἀλλὰ καὶ ἡ τούτου σύζυγος ἐπὶ τοῖς παραδόξοις
θαύμασι τῷ ἀνδρὶ συνεκκλητομένη, ἔλαιόν τε
ἤτησε παρ' ἐκείνου εὐλογηθῆν, καὶ ὡς ἤδιστα ἐκομι-
σατο· δι' οὗ πολλὰ οὐ τῶν οικείων μόνον παθῶν οἶδεν
ἰσαμείνη, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν τοῦ γένους αὐτῆ
κοινωνούντων, ὅσοις τι δεινὸν ἠνώχλει, μεταδούσα
τῆς θαρραλείας. Καὶ οἱ περὶ βασιλεία δὲ πάντες ὑπὸ
τῆς αὐτῆς χειρούμενοι φήμης, καὶ ἀκριβῶς τὰ κατὰ
τὸν Συμεῶν διδασκόμενοι, θεῖον ἄνδρα τοῦτον
ὠνόμαζον.

μγ'. Ἡ δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασίλισσα στεῖρα
οὔσα, καὶ τῆ τῆς ἀπαιδίας ὀδύνη σφόδρα θαυμάσια,
καὶ μηδενὸς εἰσθησιν τῶν ἡδέων λαμβάνουσα, πρώτη
μὲν τινος τῶν ἀξιολογιωτάτων ἀποστείλασα, γενέσθαι
μήτηρα ἐκείτων. Ἐπειδὴ δὲ ἔτυχε τῆς αἰτήσεως,
ἀκαλυψθεῖσα τῆς ἀθυμίας, καὶ τὴν ψυχὴν γαλήνης
ὡσπερ καὶ ἡδονῆς πληρωθεῖσα, τὸν γεννηθέντα
λαβούσα βασιλεία, πρὸς τὸν θεῖον ἤγαγε Συμεῖον·
καὶ ἐπὶ οὐκ εἰσιτητὸς ἦν γυναιξίν ὁ περίβολος,
κίψασα πρὸς αὐτὸν τὸ βρέφος, τῆς παρ' αὐτοῦ
τυχεῖν εὐλογίας ἠξίου. Σὺν γάρ, ἔφη, τότε τὸ δράμα·
ἐγὼ μὲν γὰρ μετὰ θαρρῶν τὸ τῆς εὐχῆς προσενή-
νοχα σπέρμα· σὺ δὲ τὸ σπέρμα πεποίησας δράγμα·
τῆς θείας χάριτος διὰ προσευχῶν ἐλύσας τὸν ὑετόν.
Ἐκείνη μὲν ὦν ἐπόθει τυχοῦσα, ἐπανῆκε πρὸς τὴν
οἰκίαν· ἡμεῖς δὲ μέχρι τίνος φιλονεικούμεν τὰ καὶ
πέρας ἰσθμῶν ἐνοίας κρείττω διηγῆσαι περι-
λαβεῖν;

stituit, eamdemque vitæ rationem, quam Symeon
prius servaverat, inivit, visus novus Elisæus qui
Eliæ sibi exemplum proposuit. Et hæc quidem
hactenus.

42. Persarum rex hactenus a nemine se vinci
passus (38), solius hujus viri fama audita superatus
est: ita diligenter omnes qui Symeonem frequen-
tabant de eo percunctatus est, et quænam viri vita,
qualia miracula: eratque publicis curis non inferior
Symeonis memoria; neque vero viri tantum gesta,
sed et fama ipsa percellerat. Verum et uxor ejus
admirandis Symeonis miraculis simul cum conjuge
obstupefacta, oleum benedictum ab illo sibi mitti
postulavit, et libentissime accepit: quo non solum
proprios morbos curavit, sed et multis e consan-
guineis, quocumque malo premerentur, medelam
adhibuit. At vero regis ipsius subditi omnes fama
viri capti, accurate rebus ejus gestis cognitis, di-
vinum virum passim appellabant Symeonem.

43. Regina Ismaelitarum sterilis cum esset, ac
liberorum carentiam amaro animo ferret, nec ullam
e rebus creatis voluptatem hauriret, primo quidem
viros quosdam illustres submitit, qui ut prolem
concipere et parere posset supplicabant; postquam
vero compos voti facta est, soluta omni mæstitia, et
animæ tranquillitate, sicut et voluptate repleta, na-
tum regem accipiens, ad sanctum Symeonem accurrit;
et cum septem ejus mulieribus inaccessum esset,
misso ad ipsum filio, ejus benedictione impertiri
rogabat: Tuus, ait, ille est manipulus; ego enim
cum lacrymis et precibus semen conjeci; tu mani-
pulum divinæ gratiæ effecisti, precibus desuper
pluviam elicens. Mulier itaque, quæ magno deside-
rio quæsiverat consecuta, domum suam læta redi-
vit. Nos vero quousque pergemus res omni huma-
no ingenio sublimiores oratione prosequi?

CAPUT XII.

Quotidianæ ejus exercitationes: præcepta variis data.

μδ'. Ἐστῆκε γὰρ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ὑπὸ
πάντων ὄρωμενος. καὶ τὰς ἡύρας ἀφελὼν, καὶ τοῦ
περιδόλου μέρος οὐκ ἐλάχιστον καταλύσας, προῦ-
καιτο πᾶσι θίαμα, θαύματος λόγον ἅπαντα ὑπερ-
βάτινον, νῦν μὲν ἐστὼς μέχρι πολλοῦ, νῦν δὲ πύκνα
κατακαμπτόμενος, καὶ θεῶν προσφέρων προσκύνη-
σιν. Πολλοὶ δὲ καὶ ἀριθμῆσαι τὰς προσκυνήσεις
ἐπεχείρησαν ταύτας· ἀπαξ δὲ τις τῶν παρὰ τῷ
φιλαρίτῳ Θεοδώρητῳ χιλίας καὶ διακοσίας ἐπι-
μισθράκοντα καὶ τέσσαρι ἀριθμήσας, εἶτα ὀκτά-

44. Stabat ille noctes et dies omnibus conspi-
cuis (39), et ostio aperto, ac septi parte non minima
dissoluta, omnibus propositus erat velut spectacu-
lum omnem admirationem superans, nunc multo
tempore stando, nunc frequenter corpus inflectendo,
Deoque adorationem offerendo. Multi vero adoratio-
nes illas numerare, conati sunt: semel autem quidam
apud virtutis amantem Theodoretum se mille
ducentas et quadraginta quatuor adorationes enu-
merasse retulit. Flectendo frontem semper pedum

(38) Hæc paulo aliter narrat Theodoretus, atque
unde sibi cognita sint ostendit, ita scribens: • Ejus
quoque fuit magna fama apud regem Persarum:
ut enim narraverunt legati qui ad ipsum venerunt,
diligenter sciscitabatur quænam esset ejus vita,
et quænam miracula. Dicunt autem ejus quoque
conjugem, et petisse oleum dignatum ejus bene-
dictione, et tanquam donum maximum accepisse.

Quin etiam omnes regis assecræ et a fama commoti,
et multas in eum a magis adornatas accipientes
calumnias, diligenter rogabant; et cum intellexis-
sent, virum divinum nominabant. Cætera vero
turba, et ad mulieres accedentes et ad famulos et
militēs, et pecuniam offerebant, et rogabant ut
essent participes olei benedictionis. •
(39) Habet hæc Theodoretus.

digitis applicabat; facile enim venter ob alimenti defectum dorsum inflecti permittebat (40).

45. Porro ex illa perpetua et supra naturam admirabili statione effectum, ut in altero pede ingens ulcus contraxerit, e quo plurima sanies defluebat. Verum nihil horum ejus philosophiam repressit; omnia enim genereose pertulit, labores animi promptitudine vincens. Ulcus vero istud cuidam aliquando ostendere coactus est. Erat enim vir quidam dignitate diaconus, virtutis studiosus: is Symeonis fama excitus, venit Ravenna (41), et collis illius vertice conscenso. Dic mihi, ait, per ipsam veritatem, an tu homo es, an vero alia quædam natura corporis expers, et humanam effigiem ementita. Hanc interrogationem cum astantes moleste ferrent, divinus Symeon tumultum sedavit, et ad illum conversus, Quid, inquit, me tu hoc rogas? Subnectit alter: Quia, quoscunque de te audio sermonem facientes, nec cibum sumere, nec somnum capere te affirmant; utrumque vero homini proprium: neque enim quispiam hanc habens naturam sine somno aut nutrimento vivit. Ad hæc Symeon scalas columnæ adhiberi jubet, et ad se ut ascendat monet: quo cum pervenit, primo quidem manus cognoscere præcepit, deinde intra vestem pelliceam (42) manum injicere, neque solum pedes videre, sed et gravissimum illud ulcus aspicere. Vix visa ulceris scaturientis magnitudine, e columna descendit, et ad Theodoretum, de quo prius sermo incidit, profectus, omnia accurate narravit. Inde in patriam revertitur præco disertissimus omnem naturam excedentium viri hujus certaminum.

46. Aliis enim certatoribus dierum circumvolutiones grata quadam remissione labores excipiunt; huic vero continuæ illius pœnitentiæ quies, erat laborum mutatio. Sol jam occubuerat (43), ille ad intelligibilem e innociduum Solem manum extendens, noctes integras stabat, neque somno delinitus, neque ignavia victus, donec ille iterum ad orientis horizonem reverteretur, et noctis tristitiam diei amœnitate terminaret. His deinde certaminibus exercitia alia, aliæ praxes, aliarum denique precum modi multo difficiliore succedebant.

47. Ita ille in tantis molestiis, tanta rerum præclare gestarum mole, tanta miraculorum multitudine, virtutis culmine ascenso, multis spatiis omnes mortales longe supergressus, ita erat animi sensu

(40) Paullo aliter Theodoretus: « Nam cum semel in hebdomada alimentum accipiat, idque exiguum, quantum est divinorum sacramentorum participatio, dorso concedit ut facile inflectatur. » Unde colligitur, eum singulis hebdomadis solitum Christi corpus percipere. Nam si de alio cibo ageret Theodoretus, secum ipse pugnaret, qui ante scripserit, eum quadragesimo solum die cibo refecti consuevisse. Haræus certe sibi contradicit, dum primo

σας ἀφῆκε τὴν ψῆρον, κατακύπτω δὲ τὸ μέτωπον αἰεὶ τοῖς τῶν ποδῶν δακτύλοις προσήρειθε· διὰ γὰρ τὴν τῆς τροφῆς ἔνδειαν ἡ γαστήρ εὐπετώσ ἐπικύπτουσι τῶ νότῳ παρείχεν.

με'. Ἀπὸ μέντοιγε τῆς ὑπερφυῶς ἐκείνης στάσεως χρόνιον ἔλκος θιτέρω ποδὶ ἐγγενομένον πλεῖστον ἐκεῖθεν ἰχώρα ἐξέκρινεν. Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἠλεγγεν αὐτοῦ τὴν φιλοσοφίαν· ἔφερε δὲ πάντα γενναίως, τῇ προθυμίᾳ τῶν τόνων περιγινόμενος. Τοῦτο δὲ τὸ ἔλκος καὶ ὑποδείξει τινὶ ποτε ἠναγκάσθη. Ἄνθρω γὰρ τὸν βαθμὸν δίακονος, τὸν τρόπον φιλάρετος, τῇ περὶ τὸν Συμεὼν φήμα, κεννημένος, ἀφίκετό ποτε ἀπὸ Ραβέννης, καὶ τὴν κορυφὴν ἐκείνην καταλαβὼν· Εἰπέ μοι, ἔρη, πρὸς τῆς ἀληθείας, αὐτὸς ἄρα γε ἄνθρωπος εἶ, ἢ τις ἑτέρα φύσις ἀσώματος, τὴν ἀνθρωπίνην ὑποκρινόμενη διάπλασιν; Δυσχεραίναντων δὲ πρὸς τὴν ἐρώτησιν τῶν παρόντων, τὸν θόρυβον αὐτοῖς ὁ θεὸς Συμεὼν γκατατείλας, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐπιστρέψας, Γίποτε, φησὶ, τοῦτο με ἤρου; Τοῦ δὲ εἰρηκότος, βεῖ Πάντων ἀκούω θυλούντων, ὡς οὔτε ἐσθίεις, οὔτε καθεύδεις· ἐκάτερον δὲ ἀνθρώπων ἴδιον· οὐ γὰρ ἂν τις ταύτην ἔχων τὴν φύσιν τροφῆς εἶχα καὶ ὕπνου βίωη· ἐπιτεθῆναι προστάττει τῷ κίον κλίμακα, κάκεινον ὡς αὐτὸν ἀναδῆναι· ἐπεὶ δὲ ἤδη ἀνέλθοι, πρῶτα μὲν κατακαθεῖν τὰς χεῖρας ἐπετρέπετο· εἶτα εἶσω τοῦ δερματίνου περιβολαίου τὴν χεῖρα βαλεῖν, καὶ ἰδεῖν μὴ τοῖς πόδας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ χαλεπώτατον ἔλκος ἐκεῖνο. Ἰδὼν δὲ τὴν τοῦ ἔλκους ὑπερβολὴν, τοῦ στόλου τε κατελιλύθει, καὶ πρὸς ὃν ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε Θεοδώρητον ἀφικόμενος, πάντα διηγῆται σὺν ἀκριβείᾳ. Ἐκεῖθεν τε πρὸς τὴν πικρίδα ἐπάνεσι, κίρυξ τῶν ὑπερφυῶν τοῦ ἀνδρὸς ἔσλων λαμπρότατος.

μς'. Τοῖς μὲν ἄλλοις τῶν καλῶν ἀγωνισταῖς περιβοοὶ τινες ἡμερῶν καὶ προθεσμῖαι ἀνέσει δεξιούνται τοὺς πόρους· τῷ δὲ τῆς συνεχοῦς ἐκείνης καρτερίας ἀνάγκησιν ἦν ἡ πρὸς ἐτέρους τῶν πόνων μεταβολή. Ἔδου μὲν γὰρ ὁ ἦλιος, ὁ δὲ πρὸς τὸν νοσητὸν καὶ ἄουτον Ἥλιον τὰς χεῖρας ἀνέχων πικρῶν ἔσθηκε, οὔτε ὕπνῳ θελγόμενος, οὔτε ὄκνην νικώμενος, ἕως ἂν οὗτος εἰς τὸν ἔφον αὐθις ὀρίζοντα γένοιντο, καὶ τὸ τῆς νυκτὸς σκυθρωπὸν τῷ τῆς ἡμέρας διαλύσει μειδιάματι. Εἶτα τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἕτεροι πάλιν ἀσκήσεις, καὶ πράξεις ἕτεροι, καὶ προσευχῶν ἄλλων τρόποι πολλῶν βρύτεροι διεδέχοντο.

μς'. Οὕτω τοῖνον καὶ ἐν τοσοῦτοις πόνοις καὶ κατορθωμάτων ὄγκῳ καὶ πλῆθει θυμάτων τὴν τῶν ἀρετῶν κορυφὴν ὑπερναθεόκως, καὶ πολλῶν τῶν μέσῳ πάντας ἀνθρώπων; παρενεγκῶν, οὕτως ἦν τὸ

nonnisi quadragesimo die, postea semel in hebdomada cibum sumere solitum scribit. Idem habet Alphonsus Villegas.

(41) Theodoretus Herveti, *ab Arabena; Longi, a Rhamena.*

(42) Villegas et Hibd. *ciliciana.*

(43) Theodoretus hæc eum festis factitare solitum scribit.

φρόνημα μέτριος καὶ γλυκὺς καὶ ἐπίχαρις, καὶ πρὸς ἕναστον τῶν διαλεγομένων ἀποκρινόμενος, εἴτε χειροτέχνης, εἴτε προσαίτης, εἴτε τις ἀγροικὸς αὐτῶν προσίοι, ὡσπερ περὶ πάντων κατὰ γὰρ τὴν τῆς ἀρετῆς ἀσίαν λειπόμενος, ἐπὶ μέντοι τοῖς ἄλλοις καὶ λόγων χάρις πνευματικῶν τοῖς χεῖλεσιν ἐπὶ νῶι, καὶ παιθῶ τις ἐπεκάθητο θεία, ὡς οἷς μὲν ἐκάστης ἡμέρας ποιεῖσθαι τὰς παραινέσεις πολὺ τὸ χάριεν μετὰ τοῦ ὠφελεῖν ἐχούσας, καὶ ἀννεύειν εἰς οὐρανοῦς, καὶ πέτεσθαι τῷ τῆς ἀρετῆς περὶ παρεγγυῶν, τῆς γῆς τε ἀπαλλάττεσθαι καὶ τὴν προσδοκωμένην φαντάζεσθαι βασιλείαν, καὶ τῆς γεέννης δεδιέναι τὴν ἀπειλήν, καὶ καταρροεῖν τῶν γῆινων, καὶ προσμένειν τὰ μέλλοντα.

μη'. Ἦν δὲ αὐτὸν ἰδεῖν καὶ δικάζοντα· τούτῃ τοι καὶ πολλοὶ πολλοὶς πρότερον κχοῖς τὸν βίον ὄβριζοντες, δικαιοσύνης μετὰ τὴν ἐλείνου κρίσιν ὠφθῆσαν ἔρασταί, καὶ ὡπερ ἂν ἡ ἐκείνου ψῆφος τὸ ἕτερον ἀπίνειμεν, οὐδὲν ἕλαττον οὗτος τοῦ νενικηρότος χείρων ἀπῆι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα ἔργον αὐτῷ μετὰ τὴν ἐνάτην ἦσαν ὄραν· τὴν γὰρ νύκτα πᾶσαν καὶ τὸ μέγρις ἐνάτης τῆς ἡμέρας διαστημα προσευχόμενος διετέλει· μετὰ δὲ τὴν ἐνάτην πρῶτα μὲν τὴν θείαν διδασκαλίαν τοῖς παρούσι προσῆγε, καὶ εἴτα πρὸς τὴν ἐκάστου ἀΐτησιν τὰς λέσεις ἐπιμαρτήσας, εὐθεῖάν τε τὴν κρίσιν ἐξῆγε, καὶ τοῖς ἀμφισθετούσι τὰς στάσεις διέλυε· περὶ δὲ ἡλίου ὄσιν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν λοιπὴν ἤρχετο διαλέξεως.

μη'. Ἀλλ' ἐν τούτοις ὦν καὶ οὕτω πολλοὶς μεριζόμενος, οὐδὲ τῆς τῶν ἀγίων Ἐκκλησιῶν ἡμέλει φροντίδος, νῦν μὲν Ἑλληνικῇ δυσθεθείᾳ μαγόμενος, νῦν δὲ τὴν τῶν Ἰουδαίων καταλύων θρασυτέτα, ἄλλοτε δὲ τὰς τῶν αἰρετικῶν σκεδαννὸς συμμορίας· καὶ τοῦτο μὲν βασιλεῖ περὶ αὐτῶν ἐπιστέλλων, τοῦτο δὲ τοὺς ἀρχοντας εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ ζῆλον διανιστῶν, ἴσται δὲ ὅτε καὶ αὐτοῖς τῶν Ἐκκλησιῶν τοῖς ποιμέσι κλείονα ποιεῖσθαι παρεγγυῶν τῶν ποιμνίων τὴν ἐπιμέλειαν· ἄξιον δὲ τινος καὶ τῶν ἐπιμέρους μνησθῆναι.

ν'. Θεοδόσιος ὁ Νέος εἰς ὃν καταδικαζομένη τὰ Ῥωμαίων σκήπτρα μετέπεσε (νέος τε γὰρ ἦρξε, καὶ τῇ πρὸς τὴν πάππον ἀντιδικατολῇ Νέος ἐκαλεῖτο), οὗτος οὖν ὁ χρηστός Θεοδόσιος μογθηρῶν τινῶν χρέμασιν, οἱ μοι, τὴν εὐσέβειαν προτεμένων ἀναπεισθεὶς ἐπῆκε τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν Ἰουδαίους τὰς προτέρας συναγωγὰς. Τοῦτο μαθὼν ὁ πολὺς τὰ θεῖα καὶ θερμὸς τὴν εὐσέβειαν Συμεῶν ἀνοσιότητά τε αὐτοῦ τῆς πράξεως καταγινώσκει, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς πέρβησις ἐπιτιμᾷ. Ὁ δὲ αὐτίκα παλινορθίαν τε ἔητε, καὶ τὰς οικίας ἀνεκλάσχετο διατάξεις, καὶ οὐ τοὺς Ἰουδαίους μόνον ταύτας ἀφελίετο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ὑπαρχον (οὗτος γὰρ αὐτῷ τοὺς πονηροὺς ἐκείνους υποβούλῃκει λογισμοῦς) τῶν δημοσίων τε φροντίδων

(44) Clarius Theodoretus, « cum aliquas fecerit orationes. »

(45) Idem narrat Evagrius lib. 1, cap. 13; Nicephorus lib. XIV, cap. 51, Baronius tom. V, ann. 432, n. 51. At n. 49 recitat (quod huc quoque pertinet)

moderatus, ita suavis et gratus, ita singulis accedentibus responsa dabat, sive opifices essent, sive agrestes qui illum accederent, ac si cæteris omnibus virtutis dignitate longe inferior esset. Porro præter alia sermonum quoque spiritualium venustas in ejus labris efflorescebat, et divina quædam suadela, ut bis quotidie adhortationes faceret, gratia quadam singulari condita, plurimumque afferentes utilitatis : et ut in cælum suspicerent, atque alis virtutum sursum evolarent cohortabatur ; et terra relicta præparatum cæli regnum contemplari jubebat ; alias iterum gehennæ minas metuere, terrena contemnere, futura denique expectare.

48. Erat etiam ipsum videre judicantem : nam multi, qui prius variis probris vitam suam infamaverant, post ejus judicium, insignes justitiæ cultores effecti sunt : et quem ejus calculi victimum declarabat, ille nihilominus victore lætus recedebat. Sed hæc quidem et similia post horam nonam exercebat, nam noctem omnem et diurnum spatium usque in horam nonam precando transigebat. Post nonam horam primo quidem doctrinam sacram præsentibus explicabat ; deinde singulorum postulatis metelam adhibebat (44), et rectum judicium ferebat, dubitantibus ac inter se dissidentibus controversias dissolvebat. Circa solis occasum iterum cum Deo colloquium inibat.

49. Atque in his cum esset, atque ita in multa divisus, neque ecclesiarum curam negligebat, nunc gentilium impietatem oppugnando, nunc Judæorum dissolvendo audaciam, alias denique hæreticorum societatem dissipando ; tum regem de hujusmodi negotiis per internuntios admonens, tum principum animos in Dei amorem excitando, et Ecclesiarum pastoribus majorem gregum curam commendando. Dignum autem est de aliquo in particulari meminisse.

50. Theodosius Junior (45), ad quem Romana sceptrâ per successionem devoluta erant (juvenis enim imperavit, ac proinde ad avi discrimen Junior appellatus est) : pius igitur ille Theodosius quorundam improbitate, qui pecuniis (eheu !) pietatem prodebant, inductus, in urbe Antiochia Judæis, uti prius, synagogas concessit. Hoc cognito rerum divinarum et pietatis fervidus admodum zelator Symeon, rei impietatem vehementer arguit, et maxima libertate reprehendit. Hic statim sententiam mutat, et proprias constitutiones revocat, easque non tantum Judæis sustulit, sed et ipsum prætorem (hic enim ipsi malignas illas inventiones suggesserat) a cura publica removet, et in tantum periculum con-

ejusdem Theodosii litteras, quibus Symeonem rogat, ut ad pacem Ecclesiarum sciendam a laboret, ac præcipue ut Joannem Antiochenum patriarcham a Nestorii defendendo dogmate revocet.

jecit, ut de sua vita et incolumitate timeret, ne una cum prætura ea illi eriperetur. Hæc Theodosius adhuc juvenis præstitit : deinde epistolam ad Symeonem orbis terrarum miraculum destinavit veniamque delicti sui, quod aliorum culpa commiserat, suppliciter rogavit (46).

μετακινεῖται, καὶ εἰς τοῦτο κινδύνου ἐμβάλλεται, ὥστε καὶ ὑπὲρ αὐτῆς δεδοικέναι τῆς ζωῆς καὶ τρέμει μὴ μετὰ τῆς ἀρχῆς καὶ αὐτὴν προσαφαιρεθῆη. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ὁ νεάζων τὴν σύνεσιν Θεοδοσίος· γράφει δὲ καὶ πρὸς τὸ τῆς οἰκουμένης θαῦμα τὸν Συμεῶν, συγγνώμην αἰτῶν ἐφ' οἷς παρὰ τῶν ἑτέρων αἰτίαν ἠμάρτηκε.

CAPUT XIII.

Mutis vox reddita. Publica calamitas depulsa.

51. Et hæc quidem res talis fuit: illa autem quomodo non explicanda? Viatores nonnulli a via sua deflectentes, in campo non multum remoto, sed eo fere spatio, ad quod oculus aspectu res distinguere potest, ingentem cervum pascentem contuentur: illi feræ amore detenti, cum ad manum non haberent quo cervum ex tempore venari possent, novo retis genere, nempe Symeonis nomine invocato usi, statim feram quasi pedicis quibusdam vincam capiunt, mactant, et cænam parant, utroque simul, et animalis venatione, et convivio recreati. Verum gaudium istud non multo post dolor superveniens excipit: nam et sermo illis quasi extinctus, et vox subito, cujus ope cervum ceperant, intercepta est. Itaque sese undequaque discutientes, cum hujus rei causam ne conjectura quidem assequi possent, nutibus se invicem interrogant, et quam ob causam vox illos deficeret, inquirebant. Tandem rationem subodorati sunt, et ob malitiam suam se in hanc calamitatem incidisse cognoverunt: divinus enim Symeon, qua erat clementia, benigne illis cervum elargitus est; illi vero crudeliter nimis dono usi, et feram propriis manibus immisericorditer mactare aggressi sunt. Igitur ad Symeonem iterum magno cum dolore et planctu confugiunt, cervinam pellem, quam tunc manu gestabant, suæ inhumanitatis ac feritatis argumentum proferunt, quorum pœnitudinem et confessionem miseratus, loquendi facultate restituta, gratos æque ob beneficium acceptum et gaudentes a se dimisit.

51'. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον· ἐκεῖνο δὲ πῶς οὐ διηγητέον; Ὀδοιπόροι ποτὲ τινες τὴν ἑαυτῶν παριόντες, ὁρῶσιν ἐπὶ τινος πεδιδόδος οὐ πόρρω διακειμένης, ἢ ὄσοι ὀφθαλμοῖς δυνατόν τοῦ ὕψους στοχάσασθαι, νεμομένην ἔλαφον εὐμεγέθη. Ἐρωτῶσιν οὖν τῆς θήρας ληθόντες, ἐπειδὴ οὐκ εἶχον ὄπως τὴν ἔλαφον ἐκπεδὸς μεταδιώξαντες ἔλωσι, καινὸν τοῦτο θήρατρον αὐτῇ τὸ τοῦ Συμεῶν ἐπάγουσιν ὄνομα, καὶ τοῦτου μνησθέντες αἰρούσι τε αὐτὴν παρχρημα, ὥσπερ τινὲ προκατειλημμένην πέδη, καὶ καταθῶσιντες δεῖπνον τίθενται, ἀμφοῖν δὲ τοῦτοι, τῇ τε θήρα καὶ τῇ ἐκεῖθεν εὐωχίᾳ ἠδόμενοι. Ἄλλ' εἰς οὐδὲν αὐτοῖς τὰ τῆς ἡδονῆς οὐκ εἰς μακρὰν μετεβάλλεται, καὶ τὸ φθίγμα τοῦτοις ἐσθίνοντο, καὶ αὐτὴ ἐπέλιπεν ἢ φωνὴ δι' ἧς καὶ τὴν ἔλαφον εἶλον. Σλοπόμενοι τοῖσιν ἐφ' ἑαυτῶν καὶ συμβαλεῖν αὐτῶν ἕκαστος τὴν αἰτίαν οὐκ ἔχων, νεύμασιν ἀλλήλους ἠρώτων, ἥτις ποτὲ αὐτὴ εἶη καὶ θέν αὐτοῖς ἢ φωνὴ ἐπιλείπει. Ὁψὲ γοῦν τὸ πρᾶγμα αἰσθόμενοι καὶ γνόντες ὡς παρὰ τὴν ἑαυτῶν κακίαν τῇ συμφορᾷ περιπέσειεν τούτη (ὁ μὲν γὰρ θεοῖς αὐτοῖς Συμεῶν φιλανθρώπως ἔδωκεν, οἱ δὲ ὡμῶς τῷ δώρῳ ἐχρήσαντο, καὶ τὴν ἔλαφον ταῖς οὐκ εὐχαισὶν σφάζει χερσὶν ἀνηλεῶς κατεδίξαντο), ἐπὶ τὸν μέγαν τοῦτον καταγεύουσι Συμεῶν, κοκτῶμενοι τε καὶ ἀλγούντες, καὶ τὴν τῆς ἔλαφου δорὰν τῆς οὐκ εὐχαισὶν ὡμότητος καὶ τῆς ἀπανθρωπίας ἔλαφον προσβαλλόμενοι· ἔτι γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τῶν χειρῶν ἔφερον. Ὁ δὲ τῆς μετανοίας τοῦτους καὶ τῆς ἐξομολογήσεως κατοικτεῖρας, καὶ τὸ φθίγμα πάλιν αὐτοῖς ἀποδοῦς, εὐχαριστοῦντας ἑμοῦ καὶ χαίροντας ἀποπέμπει.

52. Haud multo post terræ motus ingens urbem Antiochenam (47), et loca vicina concusserat: hunc æstus maris secutus, hiatus quoque, qui usque

52'. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ κλονὸς μὲν γῆς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὰ περίεξ κατέσειε· τῷ δὲ καὶ βρασμὸς ἐπηκολούθει καὶ χάσματα, καὶ μέχρι τῶν τῆς

(46) Huc referendum est quod Evagrius lib. II, cap. 9 commemorat, nimirum dedisse Leonem imperatorem litteras tum ad episcopos, tum ad alios viros pios, ob monasticum vitam genus commendatos, ac nominatim ad Symeonem Stylitam, quibus eos consuluit de concilio Chalcedonensi, et Timothei Æluri causa, qui flagitiis omnibus coopertus, cathedram Alexandrinam invaserat, S. Proterio (de quo 28 Februar. agemus) trucidato. Et respondit quidem Leoni Symeon, atque ad Basilium Antiochenum patriarcham alias litteras dedit, quas idem recitat Evagrius, et Nicephorus lib. XV, cap. 19, ac Baronius ann. 458; qui tamen falli videtur, dum legatum tunc a Symeone ad Leonem imp. putat Sergium monachum, ut 11 Decembr. ad S. Danielis Stylitæ vitam dicimus; nam mortem tunc nuntiavit Symeonis Danieli Sergius et donum ad imperatorem missum ei obtulit. Ad eundem S. Symeonem le-

gatum misit Eudocia Augusta, sciscitatum quid de concilio Chalcedonensi sentiret, cum ipsa Eutychna: hæresi obstinato animo diu adhæsisset. « Scias, inquit S. Symeon, quod malignus, videns opes tuarum virtutum, expetivit te ut cribraret sicut triticum, et per pestiferum illum Theodosium (qui ejecto S. Juvenale episcopo, de quo nos 11 Jul. sedem Hierosolymitanam invaserat, secta Eutychna, de quo Baronius ad ann. 452, n. 27), tuam corripuit animam. » Deinde ad S. Euthymium eam remittit, ut pluribus narrat Cyrillus monachus in vita ejusdem Euthymii 20 Januarii; Nicephorus lib. XV, cap. 13; Baronius ad ann. 451, n. 18 et seqq.

(47) Accidit hic terræ motus anno 2 Leonis imperatoris. Narrat eum Evagrius I. II, cap. 12; Nicephorus I. XV, c. 20; Baronius ad an. 458, n. 27 et seqq.

Ἄνατολῆς ὁρῶν τὸ δεινὸν παρεταίνετο, καὶ νεοὺς ἄνθρωποι μὲν πάντας καὶ οἰκίας πάσας ἐρείπια ἐποίησε, καὶ εἰς ἴσθαρον κατέσπευ, τὰς μὲν ἐξ ὄρουφῆς καταπέσας, τὰς δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν κρηπίδων ἀνατρέπων. Ἄνθρωποι δὲ καὶ τὰ διάφορα τῶν ἀλόγων γένη, οἱ μὲν καταστραφομένης ἔνδον ἀπολαμβανόμενοι τῆς οἰκίας, συγκαταστρεφον καὶ οὕτω τὸν βίον, οἱ δὲ αὐτοσχεδίῳ τὰς τῆς γῆς χάσματι ἐλευσιμότητα καταχρώνοντο. Πικρὸν τοίνυν οὕτω τοῦ ὀλέθρου καὶ ἀνοπιστάτου τῆς μάστιγος διὰ πάσης ἡλικίας καὶ γένους παντός φερομένων, μία καὶ κοινὴ πᾶσι καταφυγὴ ὁ θαυμαστός γίνεται Συμεών. Καὶ τοῦτο διαλλακτῆ χρόνεται πρὸς τὸν Θεόν, καὶ λύσειν εὐρίσκουσι τοῦ κακοῦ καὶ ἀπαλλαγῆν. Οὐ γὰρ πολλὰ τῆς βραδύτης αὐτῶν καὶ ἀκρασίας καὶ τῶν ἄλλων κατὰ τὸν βίον παθῶν προτερον καταγνοῦς, καὶ ἰκανῶς· τοῦτοις ἐπιτηρήσας, μὴ πάντας μετὰ δακρύων φωνῆ, Κύριε ἐλέησον, κρίζειν προτρέπεται, τοῦτο μὲν τὸ θεῖον αὐτοῖς ἰεοῦμενος, τοῦτο δὲ καὶ εἰς ἐκτάσειν ἄγων, ἐξῆς δὲ τρέπεται εἰς προσευχὴν καὶ αὐτοῦ.

γ'. Τῆς μετὰ δακρύων τοίνυν τούτης δεήσεως ἐπὶ πολλὴ τεινομένης, τῇ πληθῆι κάτασεως ἐκεῖνος καὶ σιωπῆν τῇ χειρὶ σημάνας, περιελγετ' σφόδρα πρὸς αὐτοῦς καὶ φωνῆ καὶ γλώφῃ, Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔφη, ἂ μάλ्लω πρὸς ὑμᾶς ἔρειν, πολλὰ τὴν ἐμὴν πρότερον ὀδυνησαντα καρδίαν, καὶ αὐτὴν ὀξέως ἐμοὶ κατακνητῆσαντα τὴν ψυχὴν, οἶδα ὡς οὕτω καὶ ὑμᾶς διαθήσει, ἐρῶ δὲ ὁμοῦς. Ὁρᾶτε ὅσοι τὸ πλήθος ἐστὲ, καὶ ὅσας μὲν δακρύων σταγόνας προήκατε, ὅσην δὲ κραυγὴν ἀνεπέμφατε· ἀλλ' ἐνὶ τῶν ἀπάντων ὁ Κύριος προσέειπε τὸ ὄδ, καὶ μόνη τούτου ἡ δέησις ἀνέβη εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ. Ταῦτα εἰπὼν τὸν ἄνδρα τινὰ ὀνομαστὶ προσήγορεσε, καὶ πρὸς ἐκτὸν καλέσας, εἰς ἐπίσκοπον ἀπάντων, Ἐ μὲν σὴ, ἔφη, προσευχὴ τὴν δικαίαν ὀργὴν φερομένην ἴσθησι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ δεινὸν ὅσον οὕτω πείσεται. Λέγε δὲ μηδὲν ὑποστειλόμενος, τίνα πράττων οὕτως εὐηρίστησας τῷ Θεῷ· κελεύει γὰρ σοὶ τὸ θεῖον πάντα εἰπεῖν, ὡς ἂν τὴν ἀρετὴν καὶ οὕτω ζηλώσαντες πρὸς τὰ ἴσα διανοσῶσιν. Ὁ δὲ μάλλον τε ἐκλαθεῖτο, καὶ ἀμαρτωλὸν ἐκτὸν καὶ γυμνὸν ἀρετῆς ἀπίσης ἐκάλεσε, καὶ μηδὲ συνειδέναι ἐλεγεν εἴ ποτε τι ἀγαθὸν τὸν ἀπαντα βίον αὐτοῦ καὶ ἄκων ἐργάσαιο. Ἐπειδὴ δὲ ὁ θεὸς Συμεὼν πολὺς ἐνέλειτο ἐπι κλειῶν αὐτῷ πάντα εἰπεῖν, Ἐμοὶ ἐργατικὸς, ἔφη, ὁ βίος· πρόσκαιμα γὰρ τῇ γῇ καὶ ὑπόκειμαί τις ἔρασι, καὶ πρῶτα μὲν γήδιόν τι ἐμυτῶ σπείρω, τὸν δὲ ἄλλοι χρόνοι μισθοῦ τῷ βουλομένῳ ὑπηρετοῦμαι.

(48) Evagrius causam hujus terræmotus eandem videtur assignare. Τινῶν μὲν παρὰ τοῦ κατ' αὐτὴν ἔμμο παραγεννημένων, πρὸς πᾶσιν ἐκδοκχευθέντων μανίαν, πάσης τε θηριώδους ἐπέκεινα γενόμενων γλώφῃς, ὡς περὶ δὲ προοίμιον τοῖς τοιοῦτοις καμῆς παραχομένων. « Quibusdam e populo, omni debachantibus insanis, atque omnem belluinum longe superantibus indolem, et veluti initium præbituris ejusmodi malorum. » Nicephorus quoque illud ad finem malorum istorum principium, quod πάβρω τῶν θείων νόμων οἱ ἐκεῖσε γενόμενοι θηριώδεις πρὸς πᾶσιν γλώφῃν ἐγένοντο, μανίᾳ πάσῃ ἐκδοκχευ-

ad mentes Orientis horribilem in modum protendebatur. Itaque templa omnia ac ædificia solo stravit, hæc quidem e summo dejiciens, alia a fundamentis evellens. Homines ad hæc cum diversis animalium generibus, illi quidem eversis intus interclusi domibus, simul et ipsi vitam ad exitum perduxere, illi vero terræ scissura veluti ex tempore sibi sepulchro parato miserandum in modum vivi defodiebantur. In tam acerbo exitio, cum flagellum tam intolerabile per omnem sexum et ætatem promiscue ferretur, unicum erat et commune omnibus solatium admirandus ille Symeon. Eo apud Deum reconciliatore utuntur, et levamine invento, a malo suo liberantur. Ipse enim postquam primum luxum et intemperantiam eorum (48), aliaque scelera reprehendisset, eosque sufficienter increpuisset, tum hortatur ut unanimi voce omnes cum lacrymis inclament : Kyrie eleison, id est, Domine miserere. Dein placare iis Deum, et ad compunctionem excitare eos cupiens, ad preces et ipsæ convertitur.

53. Cum in longum cum lacrymis protenderetur deprecatio, annuit populo, manu silentium indicens, ipseque vehementem voce et sensu dolorem præ se ferens in hæc verba prorupit : Viri fratres, inquit, quæ dicturus sum vobis, primum cor mihi vehementer cruciant, intimumque animum quasi vulnere quodam confodiunt : scio equidem quod ea ipsa vos etiam vehementer afficiet, dicam tamen. Videte, obsecro, quanto numero sitis, quantum lacrymarum fuderitis, quem clamorem emisistis ; tamen uni solum ex omnibus Deus aurem præbuit, ejusque solius deprecatio aures ejus attingit. His dictis virum quemdam nominatim compellat, ac omnibus audientibus ad se venire jubet : Tua, inquit, oratio justam Dei iram sistit, ac proinde malum omne quantum quantum fuerit, cessabit. Dic vero mihi, nihil omitte, qua re potissimum ita Deo placuisti ? Præcipit enim tibi Deus ut omnia exponas, ut virtutem æmulati, ad eadem præstanda stimulentur. Hic vero multo magis metuebat, ac peccatorem se, omnique virtute nudum proclamabat, neque conscium esse in omni vita boni quippiam etiam invitum præstitisse. Cum vero divinus Symeon admodum instaret, et ad dicendum cogeret ; tum tandem sic ait : Vitam opere manuum sustento, terræ colendæ addictus, et sub dio dormio, et pri-

θέντες. « quod a divinis legibus alieni cives, belluini omni ratione fierent, omni furore debachantes : » sicque uterque eadem videtur notare, quæ hic sanctus perstringit scelera, γατῶνῃν καὶ ἀκρασίαν, luxum et intemperantiam, et, quæ scilicet consequi ea solet, humani sanguinis fundendi libidinem. Baronius loco citato, n. 29 non aliunde mala hæc mansisse existimat, quam ex impietate hæreticæ pravitate, quæ ex Nestorii diu isthic comorati malo semine pullulans sub Joanne patriarcha adoleverit. Apollinaristæ certe isthic multos fuiss, ostendit idem Baronius ad an. 471, n. 7.

mo meum mihi agellum colo, alio autem tempore etiam cuivis volenti pacta mercede servo; colligens vero tum quæ ex proprio prædiolo mihi proveniunt, tum quæ ex terræ cultura in mercedem accipio, in tres ea partes distribuo; primam indigentibus largior, altera annuum vectigal solvo, tertiam partem in necessarios usus expendo. Interim nunquam in vita me aliquid boni egisse agnosco. Hæc ab innumera hominum multitudine audita sunt; quæ cum iram Dei placari, flagellorumque successum sisti vidit, obstupefacta, ut decens erat, Deum cum lacrymis glorificavit; Symeoni oannes gratias egerunt, rusticum illum faustis acclamationibus deprædicarunt, deduxerunt, salutarunt, amplexi sunt, gratias egerunt, virtutem æmulati sunt, seipsos negligentia in bonis operibus accusarunt: multis denique in vicinia habitantibus fuit

Α αλλέγων δὲ τὰ τε ἐκ τοῦ χωρίου μοι ἀναοιδόμενα, καὶ τὴν ἐκ τῆς γεωργίας μισθοφορὰν τρισὶ ταῦτα διαίρω μοίραις· καὶ τὴν μὲν ἀποπέμω τοῖς ἐνδεέσι, ἡ δὲ τὸν ἐπέτειον λύει μοι φόρον, τῇ δὲ εἰς τὰ ἀναγκαῖα χρωμαί. Εὐσεβεστῆσαι δὲ Θεῶ οὐδὲν ἑμαυτῶ συνοῖδα. Τούτων τὸ μυστὸν ἐκεῖνο πλῆθος ἀκούσαντες, ἐπισχεθεῖσάν τε τὴν ὄργην Κυρίου ἰδόντες, καὶ σῶσαν τὴν ἀκολουθίαν τῶν μιστήγων, κατεπλήττοντο μὲν, ὡς εἰκός, ἐδόξασον δὲ τὸ Θεῖον δάκρυσιν· ἠὲ χαριστοῦν τῷ ἱερῷ Συμεῶν, τῷ φήμου· τὸν ἀγρότην, προέπεμπον, ἠσπάζοντο, περιέβαλλον, χάριτας ὠμολόγουν, ἐξήλουν τὴν ἀρετὴν, ἐπεμέμφοντο ἑαυτοῖς τῆς περὶ τὸ ἀγαθὸν ἀμελείας, καὶ πολλοὶς ἐπίδοσις ἦν τοῦ βελτίονος, ἔγγυς ἔχουσι τὸ ὑπὸδειγμα.

CAPUT XIV.

Moritur S. Symeon: corpus Antiochiam defertur.

54. Symeon (49) multis itaque magnis benefactis ornatus, postquam universim quinquaginta sex annos vixisset (50), soluto corporis vinculo, ad dilectum suum, purius et propius illo fruiturus, transivit. Materia fluente, homo tandem ab iis qui tunc in terris degebant, creditus est, quod antea propter laborum, quæ naturam omnem superabat, tolerantiam, et tanta præclarissimarum virtutum insigniam nemo sibi persuadere poterat. A corpore separatus est, qui prius res corporeas omnes abnegaverat, et spiritu in cælestibus versabatur, angelisque non raro splendoribus intererat; nunc autem ad priora sua vota revertitur. Corpus jam anima vacuum erat, et sine spiritu relictum: neque tamen vel sic potuit a consuetis exercitationibus abstinere: nam vel ad modicam quietem captandam in terra reclinari recusavit, verum in columna erectum permansit, sui pugilis figuram ad vivum exprimens.

55. Posteaquam vero in pulverem extenuatum terræ debitum persolvit, neque lutum ejus cælestis Opifex quasi honoris expers neglexit, sed venerabili tumulo reconditum multis miraculis claruit: quæ non tantum circa sepulcrum patrata sunt (51), verum etiam in quibuscunque locis mirificus ille vir versatus egregia illa certamina subiverat, ea omnia quasi specimen quoddam mutæ miraculorum æmulationis præ se ferentia, uberius undique divinis donis efferebantur.

56. Non multo tempore post, cum Leo cognomento Magnus (52) ad imperii gubernacula sederet, qua tempestate et Martyrius (53) rerum sacrarum erat administrator, splendido admodum apparatu

νό'. Πολλοὶς οὕτω γούν καὶ μεγάλοις ὁ Συμεῶν κατορθώμασι διαπρέψας, καὶ ὄλα ἔτη βιώσας ἕξ καὶ πενήκοντα, λυθέντος αὐτῷ τοῦ συνδέσμου, πρὸς τὸν ἐρώμενον διαβάνει, καθρώτερον αὐτῷ προσομιλήσων καὶ συνεσόμενος. Ἰλῆς δὲ ῥεούσης ἄνθρωπος εἶναι, τοῖς ἐπὶ γῆς τηλικαῦτα πιστεύεται, μὴ πώποτε τὸν πρότερον παρ' αὐτοῖς νομισθεὶς διὰ τῆς τῶν πόνων ὑπερφυῆ καρτερίαν, καὶ τὰ τοσαῦτα τῆς ἀρετῆς κατορθώματα. Διέστη μὲν τοῦ σώματος, ὁ καὶ προτοῦ τὰ τοῦ σώματος ἀρνησάμενος, καὶ τῷ μὲν πνεύματι τὰ οὐράνια περιεπόλει, ἀγγελικαῖς τε συνῆν λαμπρότησι, καὶ περὶ αὐτὸ τὸ πρῶτον ἐφετὸν ἀνεστρέφετο. Τὸ σῶμα δὲ αὐτῷ καὶ ψυχῆς ἔρημον καὶ ἄπνον καταλειφθὲν οὐδὲ οὕτω τῶν συνήθων ἀποστῆναι ἤθελεν ἄθλων, οὐδὲ τῇ γῆ κατακλιθῆναι, τοῦ οἴου βραχὺ τι διανηπαύσασθαι· ἀλλ' ἔμενεν εἰς ἐπὶ τοῦ στυλοῦ ἐστῶς, ὄρθιον χαρακτηρίζον τὸν ἀθλητὴν.

νε'. Ἐπειδὴ δὲ εἰς χούν ἐλεπτώθη καὶ τῇ γῆ τὸ δάνειον διελύσατο, οὐδὲ οὕτω τὸν ἐκεῖνου πηλὸν, οἷα δὴ πηλὸν ἔτιμον ὁ Δημιουργὸς περιεῖθεν· ἀλλὰ τάφῳ σεβασμῶς παραδόσει, θαύμασι βρούει πολλοῖς· οὐ περὶ αὐτὸν δὲ τὸν τάφον τὰ θαύματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁσοῖς ὁ θαυμάσιος ἐνδιατρίψε χωρίαις, τοὺς ὑπερ φύσεως εἰς ἐκεῖνους ἠγωνίσαστο πόνους, καὶ ταῦτα ὡσπερ ἐπίδειξιν πρὸς ἄλλα τῆς τῶν θαυμάτων φιλοτιμίας ποιούμενα, θαυφιλέστερον πάντοθεν ταῖς χάρισι κομῶσι ταῖς θεαῖς.

νς'. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον, Λέων μὲν ὁ Μέγας ὀνομαζόμενος ἐπὶ τῶν τῆς ἀρχῆς καθίστατο σκήπτρων, Μαρτύριος δὲ τῶν ἱερῶν ἐπέδη φροντίδων, καὶ πανήγυρις λαμπρὰ ἡ τοῦ θεοῦ σώματος ἐκείνου

(49) Id quoque refertur in Theodoro et Philotheo, sed additum ab alio quopiam; cum mortuus sit ante Symeonem Theodoretus. Et abest in edit. Suffri, ex interpretatione Alberici Longi.

(50) In exercitatione scilicet monastica. Vide quæ dicta sunt in P. ænt. § 3.

(51) In Theodoro habetur: « Non solum apud

loculos sanctarum reliquiarum, sed etiam apud summæ ejus virtutis et diuturnæ decertationis monumentum: magnam, inquam, illam et celebratam columnam hujus justis et laudibus celebrandi Symeonis.

(52) Cælorenus anno Leonis 4, Christi 460 mortuum S. Symeonem scribit.

(53) Hic Martyrius anno 459 sedem Antiochenam

μετακομιδῇ ἀπὸ τῆς μάνδρας πρὸς τὴν Ἀντιόχειαν ἤγετο, τῷ μὲν τῶν λιμπάδων φωτὶ στυγνὸν δεικνύσα τὸν ἥλιον, τῷ δὲ τῶν τροπεμπόντων πλήθει, τῶν τε προὔπαντων, καὶ τῶν πάντοθεν ἐξ ἀπάτης ἡλιείας περιβρῶντων, αὐτὸ τε τὸ ὄρος καὶ τὰς πεδιάδας στενοχωρεῦσα. Παρῆν δὲ καὶ ὁ τῶν ἐθνῶν ταγματῶν στρατηγὸς Ἀρδαβούριος, τοὺς περὶ αὐτὸν δορυφόρους φύλακα· τῷ λειψάνῳ ἐγκαταστήσας, καὶ τὴν ἐκείνων φυλακὴν μέγιστον κώλυμα ταῖς τῶν πόλεων ἐφόδοις ἐπιτείχισας· ἐπιλονεύκων γὰρ ἐνάστη τὸν ἔσθλον τοῦτον θησαυρὸν προκράσαστα παρ' ἐλευθῆ καταθεῖναι.

57. Ἐν ὄχηματι τοίνυν τοῦ ἱεροῦ σώματος φερόμενου, ὡς ἤδη κατὰ τὴν Μερὸν τὸ χωρίον ἐγένετο, ὅπερ ἐν δεξιᾷ εἰσιόντι τὴν Ἀντιόχειαν κεῖται, ἔστι μὲν ἄθροον τὸ ὄχημα, καὶ τῆς ἐπὶ τῆς πόλιν εἰργετο πορείας. Ἐκπλητῆς δὲ πάντας καὶ θεοῦ εἶχε τῆ παραδόξῃ τοῦ ὄχηματος ἐπισχέσει· καὶ τις ἀνήρτων, ἃ πολλὰ κατ' ἐκεῖνο ἦν τὸ χωρίον, μνημάτων ἐξομαθεις, δρόμον παρὰ τὴν ἱερὴν ἐχώρει σορὸν· ἄλλα τε περιπαθῆ βοῶν καὶ ὀλοφυρόμενος τοῦ μύσους ἐλαυνὼς ἐατὸν, ἀνεθῆναι τε τῆς μάστιγος ἔδειτο καὶ τῶν δεσμῶν· ἦν δὲ ἡ μάστιξ πονηρὸς πάλαι θαίμων ἐπιτηδίστας αὐτῷ, εἰς νεκρὸν τι σῶμα γυναικὸς ἐνοδῆσαντι στρεβλώσας τε αὐτοῦ τὰς χειρας εὐθὺς ἀλλοίσι δεσμοῖς, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς διαστρέψας, καὶ τρόμον αὐτοῦ ἐμπούστας, καὶ δεσμώντην παρὰ τῷ τῆς ὀδρισμένης τάφῳ μέχρι καὶ τῆνικαὺτα κατέχων, καὶ συνεχῶς αὐτὸν καταβάλλων· τῆς χλωπῆς ὅσπερ ὄβριως ἐκείνης δίκας ἐκτίνοντα. Ἦν δὲ πάντων ἐλέλυτο παραδόξως τῆ σορῶ προσδραμὸν καὶ τὸ μὲν ὄχημα ἐκινεῖτο αὐτίκα, καὶ λιμπρότατα τὴν πόλιν εἰσηεῖ. ἡ δὲ τὸν ποθοῦμενον δέχεται, καὶ τοῖς οὐκείοις κώλοισι ἐναποτίθεται αἷ ἐπιφανεστάτη τοῦ Κασσιανοῦ ἐγκλησίᾳ. Μικρῶ δὲ ὕστερον θείας ὄψεως ἐπιφοιτησάσης, ἱερὸν ἔτερον πλησίον ἰδρύεται· καὶ τὸ θεῖον ἐν αὐτῷ μετατίθεται λειψάνον. Ὁ γὰρ μὲν τοῦ κακοῦ παρ' αὐτοῦ τὴν λύσιν εὐρών, οὐ μάρων ἐξ ἐκείνου μέρος εἰς ἀρετὴν ἐπιδύς, νεωκόρος τοῦδε γίνεται τοῦ νεῶ, καὶ τὴν τοῦ βίου πρὸς τὸ βέλτιον μεταβολὴν, δικαίαν ἀμοιβὴν τῷ ἀγίῳ ἐκτίθει· ὃ καὶ μάλλον ποθεινότατον αὐτῷ ἦν, ἢ τοῦ ἱκέτου σωτηρία.

mutationem, justam mercedem sancto persolvit : poterat.

A sacri corporis funus ex mandra in urbem Antiochenam deportatum est. Mæstum quodammodo et tristem solem efficiebat luminum ingens copia, comitantium atque atque obviantium; et undequaque omnis ætatis eo confluentium multitudo montem ipsum et campos angustos reddebat. Aderat orientaliun copiarum dux Ardaburius, qui suos hastatos sacris reliquiis adhibens custodes, et illorum custodiam tanquam murum opponens, adversus urbium vicinarum incursum muniebat : singulæ enim civitates sibi sacrum hunc thesaurum præripere atque apud se collocare studebant.

57. Cum interea sacri corporis sarcina rheda delata ad eum locum (54) cui Meros nomen, qui Antiochiam venientibus ad dextrum latus situs est, pervenisset, currus subito immobilis stetit, atque ab eo quod in urbem ferebat itinere penitus arcebatur. Hæc inopinata currus retentio omnibus admirationem non minus quam terrorem injecit. Vir quidam e monumento, qualia non pauca juxta locum illum erant condita, impetu egressus, magno cursu ad sacrum loculum ferebatur : et cum varios animi tumultus vociferans testaretur, tum scelera ipse suam miserabiliter lamentabatur; ad hæc vinculis et flagello solvi postulabat : porro flagellum, quo cruciabatur, erat dæmon malignus, qui olim in ipsum mulieris cadaveri petulanter vinum inferentem, insilierat, statimque, manus illi insolubilibus vinculis constringens, et oculos sæde contorquens, tremoremque incutiens, vinctum jam inde juxta violatæ mulieris sepulcrum huc usque detinuerat, et tam insignis contumeliæ pœnas persolventem assidue opprimens. Quibus vinculis mox ut ad loculum sacrum accurrat, statim liberatus est: quo facto, currus illico motus est, et splendidissimo apparatu in urbem illatus, desideratum thesaurum proprio gremio suscepit, ac in illustri Cassiani ecclesia collocavit. Paulo deinde post divina visione superveniente, aliud templum in vicino loco ædificatum fuit, in quo sacra ipsa collocata sunt. Ille vero qui mali levamen ab ipso consecutus fuerat, non exiguo ab illo tempore in virtute progressu facto, fuit hujus templi ædituus, et vitæ in melius com-

nec ulla gratior supplicis ipsius salute accidere ei

CAPUT XV.

Reliquiæ a Leone imp. expetitæ. Templum in monte, in quo stetit.

νη. Τῆς δὲ τῶν λειψάνων σοροῦ πάντα τόπον τοῖς δὲ ἀνάμει διαλαμβανούσης, ὁ τὴν ἀυτοκράτορα Ῥωμαίων διεῖπων ἀρχὴν, οὐ δὴ μικρῶ πρόσθεν ὁ λόγος ἱερῆς, γράμματα πέμπει Ἀντιοχεύσιν, ἐφ' οἷς τὸ τῷ ἀγίῳ σῶμα πρὸς τὴν βασιλιδα πόλιν διακομίσται.

D 58. Cum deinde sacra urna omnem circa regionem miraculorum fama complecteretur, qui Romanum imperium administrabat, de quo paulo ante sermo incidit, ad Antiochenos litteras scribit, quibus sacri corporis exuvias ad regiam urbem asportari man-

adeptus, eam anno 471 dimisit ob seditiones Zenonis comitis et Petri Fullonis opera contra se excitatis.

(54) In altera Vita est Meroe. Nam præter Meroen Æthiopiæ, ἔστι καὶ Μερὸν, inquit Stephanus, κατὰ

ἀντοχὰς τῆς περὶ Δάφνης Ἀντιοχείας. Est et Meroe ad orientem Antiochiæ quæ ad Daphnen : ita ille, qui alibi Daphnen ait esse celeberrimum suburbium Antiochiæ versus orientem.

dat. Illi contra supplicibus votis imperatorem ro-
gant, ne urbem maximam et admirabilem, toties
jam cœlestem iram expertam, ac solo tenus fere
eversam, et in cineres redactam, tanto bono spoli-
et; ne cum inde tollat, qui et Dei iram avertere, et si-
sistere flagella cœlitus inflictâ soleat, quem pro mœ-
nibus omnibus (55), et muro, et armis sibi posuit.
Denique omnis spei caput ne auferat rogant: nam
ut non eos denuo divina vindicta comprehendat,
hostium tamen incursibus urbem munitione caren-
tem patere. His dictis imperator inductus (56),
Antiochenis communem thesaurum retinere per-
misit: qui licet apud illos esset reconditus, tamen
miraculis suis late omnia peragrabat loca, et pro-
prius cuique fiebat thesaurus.

59. In montis vertice, in quo tam præclara cer-
tamina divinus Symeon perfecit, templum extruc-
tum est, quod ab utroque latere quatuor porticus
completebatur, quas columnæ et secto lapide a
summo tecto sustinebant: huic subdialis aula multo
sole undique splendida interjacebat: in ea columna
illa quadraginta cubitorum visebatur, in qua ange-
licam illam vitam transegit. Porro in porticum
summitate fenestræ erant, per quas inferiora loca
diei lumen excipiebant. In illa igitur parte, qua ad
sinistram ingredientibus columna sita erat, stella
fulgebat, quæ cœlestia sidera splendore non minus
quam magnitudine obfuscabat: illa nunc occidebat,
nunc iterum oriebatur; et ad omnem fenestræ par-
tem lucidissime emicabat; ab iis qui præsentibus
ad terram accedere, eamque circumire vide-
batur, tamque ineffabili erat splendore et pulchri-
tudine, ut nihil ad miraculi magnitudinem posset
accedere, omnes spectatores ad divinas vere divino
Symeoni pangendas laudes provocaret, inde con-
jecturam facientes splendoris quo ipse magno
lumini astans perpetuo fruitur, atque a Trinitate
purius illustratus, unumque ex unica divinitate
susceptans radium, in Christo Jesu Domino nos-
tro, cui omnis gloria, honor et potestas in sæcula
sæculorum. Amen.

αὐτὸν ἐκ μιᾶς τῆς Θεότητος εἰσδεχόμενος, ἐν Χριστῷ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(55) Idem narrat Evagrius l. 1, cap. 13 et ratio-
nem hic allegatam clarius exponit: Διὰ τὸ μὴ ὑπάρ-
χειν τεῖχος τῆ πόλει (πίπτωκε γὰρ ἐν ὀργῇ) ἡγά-
γομεν τὸ πανόριον σῶμα, ὅπως ἡμῖν γένηται τεῖχος
καὶ ὄχυρον. Quod ita vertit Christophorus: «
Quoniam civitas mœnibus caret (imperatoris nam-
que furor ea diruit) sanctissimum Symeonis corpus
huc apportavimus, ut nobis et muri et munitenti
loco sit.» Verum illud πίπτωκε γὰρ ἐν ὀργῇ, corrue-

A Οἱ δὲ δικίας πρὸς αὐτὸν ποιῶνται δεήσεις, μὴ
οὕτω μεγάλην πόλιν καὶ θαυμαστήν, ἔργον δικίας
ὀργῆς γενομένην, καὶ εἰς ἕδαφος κοί κόνιν καταπε-
σοῦσαν, ἀγαθοῦ τοσοῦτου κενῶσαι· μηδὲ τὸν περὶ
αὐτῆς ἐξιλασόμενον, καὶ τὴν ὀργὴν ἐπισχόντά, καὶ
τὴν μάστιγα στήσαντα, ὃν ἀπὸ περιβόλου παντὸς καὶ
τείχους καὶ ὀπλων ἔθηκεν ἑαυτῇ, τοῦτον αὐτὴν ζη-
μιῶσαι, καὶ τὸ τῶν ἐλπίδων κεφάλαιον ἀφελεῖν. Εἰ
δ' οὖν, εἰ καὶ μὴ ὀργὴ Κυρίου καταλήφεται πάλιν
ἡμᾶς, ἔλεγον, τῶς γοῦν ἔλη πολέμιος, τὴν φυλακὴν
ἤδη ἀφηρημένην. Τούτοις πεισθέντα τὸν αὐτοκράτορα
ἐπειναι Ἀντιοχεῦσι τὸν κοινὸν θησαυρὸν· ὁ δὲ εἰ καὶ
παρ' αὐτοῖς ἦν, ἀλλ' ἐχώρει διὰ πάντων τοῖς θαύμασι,
καὶ ἴδιος ἐκείνου πλοῦτος ἐγένετο.

B
νθ'. Τῆς μέντοι κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἐν ᾧ τοὺς
μεγάλους ἐκείνους ὁ θεὸς Συμεὼν ἀθλοῦ διήκυσεν,
ἰδρυμένον ἐφ' ἑαυτῆς τέμενος ἱερὸν φεροῦσης, σταυ-
ρὸς ἦν τοῦ εὐκτηρίου τὸ σχῆμα, τέσσαρσι στοαῖς
ἐφ' ἑκατέρᾳ τῶν πλευρῶν διειλημμένον. Τὴν δὲ
στοὰν λίθου ξεστοῦ κίονες ἤρειδον ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ
ὀρόφου. Καὶ τὸ μεταξὺ ὑπαιθρος ἦν αὐτῇ πολλῶν
περιλαμπρομένη πάντοθεν τῷ ἡλίῳ. Ἐν αὐτῇ δὲ ὁ
στόλος ἐκεῖνος ὁ τεσσαρακοντάπηχυς ἴστατο, ἐφ' οὗ
τὴν ἀγγελικὴν ἐκείνην ἐποιεῖτο πολιτείαν. Ἐν γε
μὴν τῇ τῶν στοῶν ὀροφῇ καὶ θυρίδες ἦσαν, δι' ὧν
τὰ ἔνδον τὸ τῆς ἡμέρας φῶς κατεδέχοντο. Κατ'
ἐκεῖνο τοῖνον τὸ μέρος, ὅπερ ἐν ἀριστερᾷ εἰσίδοντι
ὁ κίων ἴστατο, ἀπὸ τῆς ἐξέλαμπε πολλῶν τῶν οὐ-
ρανίους ἀστέρων, κατὰ γε τὸν τῆς λαμπρότητος καὶ
τοῦ μεγέθους λόγον, ἀποκρυπτόμενος, καὶ νῦν μὲν
δυσόμενος, νῦν δὲ ἀνίσχων, καὶ κατὰ πᾶν μέρος τῆς
θυρίδος εἰφέτων, ὑπὸ τῶν παρόντων ἐφαίνετο, τῷ τε
πρόσκειν φέρεσθαι, καὶ τὴν γῆν οἰοῦν περικολεῖν,
καὶ τῇ ἀμηχάνῳ ἐκείνῃ λαμπρότητι καὶ τῷ ἀλλοί
οὐδεμίαν θαύματος ὑπερβολὴν καταλείπων, καὶ τοὺς
ὀρῶντας εἰς θεῖον ὕμνον τοῦ θεοῦ ὡς ἀληθῶς Συ-
μεὼν ἐκκαλούμενος, ἀτε δὴ τῆς ἐχούσης αὐτὸν ἐν-
τεῦθεν στοχαζομένους λαμπρότητος, ἧς ἐκεῖνος ἀπο-
λαύει διηλεκτῶς, τῷ μεγάλῳ φωτὶ παρεστῶς, τῇ
Τριάδι τε καθαρῶτερον ἐλλαμπόμενος, καὶ τὴν μίαν
Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ κράτος

rum enim in ira, non videtur mihi apte versum,
nec enim alibi ejus rei mentio fit. Rectius ad ter-
ram motum id referatur, uti apud Nicephorum habetur:
Πέπτωκε γὰρ ἐν ὀργῇ σεισμῶ μεγάλου γεγε-
νημένου. «
Corruit (inurus) magno terræ motus
impetu.»

(56) Aliquas tamen ejus reliquias deductas esse
Constantinopolim, patet ex Vita Danielis Stylitæ.

DE S. LUCIANO PRESBYTERO MARTYRE.

(Anno 312, Acta SS. Bolland. Jan. 7.)

§ I. — *Luciani sanctitas, doctrina catholica.*

Celebratur gloriosus hic martyr ac doctor 7 Januarii a Latinis, a Græcis nunc 15 Octobris, ut ex Menologio et Menæis patet, atque Anthologio a Clemente VIII approbato; olim vero eodem quo et obiit die 7 Januarii, ut liquet ex S. Chrysostomi sermone postridie Theophaniorum in illius laudem habito. De eo Usuardus: « Eodem die B. Luciani, Antiochenæ Ecclesiæ presbyteri et martyris, qui, satis clarus doctrina et eloquentia, passus est Nicomediæ ob Christi confessionem in persecutione Maximini; sepultusque est Helenopoli Bithyniæ. » Eadem fere de eo prædicant Bellinus de Padua, et Martyrologium Romanum, nisi quod non sub Maximino, sed sub Maximiano passum voluit; sub Maximino passum habent Beda et Ado excusi.

Prolixius ejus elogium ab actis, quæ infra dabimus, paulam discrepans, habet Notkerus, et mss. Adonis Martyrologia monasteriorum S. Laurentii Leodii et Lobensis: « Et Nativitas S. Luciani Antiochenæ Ecclesiæ presbyteri, et martyris, viri doctissimi atque eloquentissimi, qui Nicomediæ ob confessionem Christi passus, et in quatuor partes dissectus est: quibus in singulis lapidibus ligatis, et in mare demersis, alia die Helenopoli Bithyniæ integrum corpus cum ipsis lapidibus inventum honorifice sepultum est. Quam urbem, cum prius Drepana vocaretur, in honorem ejusdem martyris Constantinus imperator instaurans, ex nomine matris suæ Helenopolim nuncupavit. » Eadem fere mss. Lætiense, et S. Martini Tornaci, ac Florarium. At mss. S. Martini Treviris et S. Mariæ Ultrajecti: « In Nicomedia Luciani presbyteri, qui in quatuor partes fractus, in mare demersus, integer inventus est. » Meminere quoque S. Luciani hoc die vetus Martyrologium Romanum, ms. S. Hieronymi, Wandelbertus, Maurolycus, Galesinius, aliique.

3. S. Hieronymus lib. *De scriptoribus ecclesiasticis*, cap. 77, ita S. Lucianum celebrat: « Lucianus vir disertissimus, Antiochenæ Ecclesiæ presbyter, tantum in Scripturarum studio laboravit, ut usque nunc quædam exemplaria Scripturarum Lucianea nuncupentur. Feruntur ejus de fide libelli, et breves ad nonnullos epistolæ. Passus est Nicomediæ ob confessionem Christi, sub persecutione Maximini, sepultusque Helenopoli Bithyniæ. » Eadem fere Honorius Augustodunensis, c. 77, sed fallitur dum Nicomediæ Episc. fuisse scribit.

4. Duo de S. Luciano revocari in controversia possunt; primum, rectene senserit de fide orthodoxa, alterum, quo tempore obierit. Quod ad pri-

um attinet, quia id nostri non est instituti, singulorum SS. scripta expendere, dum constet eos in catholica fide esse mortuos atque in cœlitum numero ab Ecclesia censi, id verbo solum hic attingemus; præsertim cum id plenius acturum esse sciamus Petrum Halloix nostrum; cui eruditissimo viro præcor ut multos Deus addere annos velit. Nam quæ edidit jam de Sanctorum scriptorum Ecclesiæ Orientalis rebus gestis volumina, tum sancto illi Lætiensium abbati Antonio Wingio mirifice probata, tum ab aliis viris eruditiss. ita laudari scto, ut neget se alium scriptorem majori legere animi voluptate, quidquid aliqui secus sentiant. Sed ad sanctum Lucianum revertamur.

5. Cum acerrime Sabellianorum errores confutaret Lucianus, ardore disputationis eo est proVectus, ut paulo licentius in contrariam partem inclinasset, et cum illi personarum in Trinitate tollerent omne discrimen, ita ipse personas distinxisse visus sit, ut ipsam quodammodo separaret substantiam. Quod idem sancto Dionysio Alexandrino (de quo 17 Novemb.), adversus ipsum agenti Sabellium, evenerat. Et sicut Dionysio ab episcopis Libyæ exhibitum est negotium, adeo ut causam oportuerit ad Romanum pontificem deferri, à quo omni hæresis suspicione est absolutus; ita Lucianus eadem causa exagitatus, atque a tribus sibi invicem succedentibus episcopis Antiochenis, ab Ecclesia quoque ejectus est. Patet id ex epistola S. Alexandri Episc. Alexandrini, quam refert Theodoretus *Hist. eccles.* lib. 1, cap. 4, ubi ista leguntur: « Tum pestiferum studium Pauli Samosatani, episcopi Antiochiæ, qui concilio omnium ubique episcoporum atque adeo judicio Ecclesiæ ejectus est: cujus perversæ doctrinæ Lucianus successor factus, multorum annorum spatio, hoc est, tantisper dum tres episcopi, alius post alium, Ecclesiam illam rexere, exclusus ab Ecclesia mansit. » Dum vero scriptis libellis fidei suæ integritatem tueri conatur Lucianus, dolo Pancratii Sabelliani in manus venit persecutorum, et glorioso martyrio coronatus est.

6. Sed neque Hieronymus, neque alius quisquam aliter de eo scripsit, quam ut de viro egregie catholico. Ex discipulis tamen ejus quidam, ac fere antea idolatria maculati, in Arii sectam declinarunt: et suos Arius Collucianistas appellabat. Et Niceph. Callistus lib. 11, cap. 5, tradit fidei formulam quamdam, Arianismum redolentem. « Luciano viro divino, et in sacris Litteris supra cæteros ap-

prime erudito » falso a quibusdam ascriptam, « ut amplitudine martyris suo scripto celebritatem vendicarent. » Idem refert Sozomenus l. III, c. 3. Macedoniani quoque S. Luciano, ut sui erroris fautore, falso gloriabantur, ut ostendit S. Athanas. dial. 3, *De S. Trinitate*, qui tamen idem se credere, quod Lucianus, libere profitetur, et in synopsi sacrae Scripturae eum, ut a catholicorum partibus stantem, hoc illustri laudat elogio, agens de editione sacrorum voluminum, quæ Luciana appellatur. « Septima, inquit, et postrema sancti Luciani magni ascetæ et martyris est, qui et ipse cum in prædictas versiones, et Hebraicos libros incidisset, et diligenter quæ vel deerant vel ultra veritatem redundabant verba, inspexisset, ac suis quæque locis correxisset; versionem hanc Christianis fratribus edidit: quæ sane post ejus certamen et martyrium ejusdem sancti Luciani, quod sub Diocletiano et Maximiano tyrannis sustinuit, libro videlicet propria ipsius manu conscripto comprehensa, Nicomediæ sub Constantino rege Magno, apud Judæos in pariete armarii calce circumlito, ubi custodiae gratia posita fuerat, inventa est. » De hac eadem editione Hieron. epist. 107, quæ est præfatio in librum Paralipomenon ad Chromatium: « Nam Alexandria et Ægyptus in Septuaginta suis Hesygium laudat auctorem: Constantinopolis usque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat: mediæ inter has provinciæ Palæstinos codices legant, quos ab origine elaboratos, Eusebius et Pamphilus vulgaverunt: totiusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. » Pertractat hæc pluribus Baron. tom. III *Annal.* ad an. 311, n. 2; itemque ad an. 318, n. 74 et seq. et in notis ad Martyrologium.

§ II. S. Luciani acta, tempus mortis.

7. Acta sancti Luciani ab antiquo auctore descripta insertaque Collectione Metaphrastæ, et Latine edita a Lipomano ac Surio, « germana et scriptorum perpetua memoria commendata » vocat Baronius ad an. 311, n. 3. His ex Rufini *Hist. eccles.* lib. IX, cap. 6, quædam jungemus. Nam quæ ille, Eusebium interpretans et subinde amplificans, de persecutione post inducias sex mensium Christianis ex Galerii Maximiani Armentarii edicto indultas rursum a Galerio Maximino concitata cap. 2 e sequentibus quatuor commemorat, tam ea in ms. Ripatorii, et ms. S. Maximini Treviris, sub titulo Actorum sancti Luciani exstabant, quam in codice Trevirensi verbis paulum a Rufini editione discrepantia. Nos ea solum transcribemus, quæ proprie ad S. Lucianum spectant. Addeamus quæ in Græcorum Menæis et Anthologio de eo recitantur: ac demum nonnulla ex homilia sancti Joannis Chrysostomi in S. martyrem Lucianum, quæ est 46, tom. III Operum ejus Græco-Latine editorum a Frontone Ducæo.

8. De tempore martyrii ejus ista scribit Baronius in notis ad Martyrologium: « Hunc sub Maximino passum, Eusebius tunc vivens, ac gesta martyrum scribens, testatur lib. IX, cap. 5. Id ipsum S. Hierony-

mus *De scriptor. eccles.* in Luciano. Errore factum videtur, ut tam Metaphrastes quam Suidas eum sub Maximiano martyrio occubuisse dicant. » Ast in *Annalibus* id visus est revocasse Baronius, ad an. 311, n. 3, scribens sub Galerio Maximiano, non autem Maximino, Maximiano VIII et Licinio coss. passum esse, priusquam edicto lato persecutionem idem imperator prohiberet. Idem asserit Dionysius Petavius noster *De doctrina temp.* lib. XIII. In eam sententiam inductus hic videtur, atque ipse etiam Baronius, propterea quod Eusebius, lib. VII, cap. 25, recensens celebriores martyres qui Diocletiani et Maximiani persecutione martyrii palmam adepti sunt, nondum commemorata ejusdem persecutionis inhibitione, Lucianum quoque inter eos recenset his verbis: « Ex martyribus vero Antiochenis, Lucianus ejus paræciæ presbyter piis vitæ institutis præstantissimus, qui Nicomediæ ipso præsentate imperatore, cælestæ Christi regnum sermone primum per Apologiam, deinde rebus gestis palam prædicavit. »

9. Ast ipsius quoque Maximini persecutio non alia habita est ab ea quam illi olim suscitaret, licet circa Maximiani Armentarii obitum paululum intermissa: ut potuerit qui Maximini jussu trucidatus est, Maximiani persecutioni ascribi. Qua ratione explicare ipsi quoque coguntur, quod ex S. Athanasio supra n. 6 attulimus, qui occisum S. Lucianum scribit sub Diocletiano et Maximiano. Videtur ergo Lucianus postquam Antiochiæ recruduit persecutio sub finem anni 311 comprehensus. Idque facile probabitur ei qui initium libri IX Eusebianæ Historiæ attente perlegerit. Ubi cum cap. 1 simulatam persecutionis remissionem narrasset, cap. 2 Theotegni fraudem, tertio nova edicta a Maximino lata, quarto conficta Pilati acta recenset; ac quinto tantem cædes variis locis perpetratas, ac nominatim Silvani episcopi Emeseni, Petri Alexandrini ac Luciani commemorat. Ac de hoc quidem ista scribit Eusebius: « Lucianus item Ecclesiæ Antiochenæ presbyter, vir cum aliis rebus omnibus facile primus, tum continentia eximius, et in sacris disciplinis diu multumque exercitatus, ad civitatem Nicomediensium, in qua tum imperator commorabatur, deductus; cum coram urbis præfecto apologiam pro Christi doctrina, cujus patrocinium susceperat, recitasset, in carcerem conjectus est, ibique trucidatus. Tot mala et tam gravia brevi temporis spatio a Maximino (certo liquet ex antecedentibus et consequentibus, de Galerio Maximino, non de Armentario esse sermonem) virtutis et honestatis adversario, contra nos comparata erant: adeo ut hæc posterior persecutio id temporis excitata, multo acerbior, quam prior, nobis videretur. » Hæc Eusebius. Quæ Baronius cum refutare non posset, ab Eusebio scripta negat, sed ab alio supposita.

10. De S. Petro Alexandrino agemus 26 Novemb. ubi Baronii argumenta expendentur, quæ ad eum præcipue pertinent. At de Luciano manifeste probatur, non nisi sub Maximino recrudescente perse-

cutione interfectum esse. Nam, ut etiam Petavius et Baronius fatentur, Maximini jussu conficta sunt probrosa illa Pilati Acta : at qui ea refutavit, ut infra ex Ruffino dicemus, S. Lucianus; ergo non erat ante novam illam obortam a Maximino persecutio nem sublatus e medio. Id argumentum qui convelli possit, non video; nisi forte cuiquam veniat in mentem, hæc a Ruffino esse conficta, sive supposita. Qua ratione quidlibet negari poterit. Nicephorus quoque *Hist. Eccles.* lib. vii, c. 27, diserte hæc sub Maximino gesta tradit; licet cap. 16, Eusebium secutus, cum illustres martyres Diocletiani et Maximiani persecutione occisos recenset Lucianum, quoque iis adnumerarit.

11. At de his satis. Agunt de S. Luciano, præter citatos citandosque in Notis, Vincentius Belvac. lib. xiii, cap. 13 et 14; Petrus de Natal. corrigendus tamen, dum sub Maximiano passum scribit tempore Antheri papæ (S. Antherus sub Julio Maximino an. 326 occisus est, ut 3 Jan. diximus); S. Lucianus sub Galerio Maximino an. 312, cum Romæ sederet S. Melchiades, de quo 10 Decemb. Meminit Luciani Marianus Victorius scholasticus in epist. 107 S. Hieronymi, Cornelius Grasius, tom. I, de *Vitis SS. Acta* ejus Belgice edidit Heribertus Rosweidus noster; Italice aliquanto copiosius Gabriel Flamma; Gallice Rhenatus Benedictus perquam accurate. Ejus denique meminit auctor *Commentariorum in Job*, quæ Origeni tribuuntur; licet vel inde pateat illius non esse, quippe qui diu ante Lucianum obierit: aut certe a librario quopiam

hæc adjecta sunt, et quidem (ut videtur) Latino. Hic porro quisquis demum sit, ita scribit lib. ii in Job circa medium: « Ita consummatus est beatus atque gloriosus Lucianus, lucidus vita, lucidus et fide, lucidus etiam tolerantiae consummatione. Ob hoc enim Lucianus cognominatus est, tanquam lucidus, aut proprio lumine sibi fulgens, aut aliis lucens. Hic namque beatus duodecim diebus supra testas pollinas extensus, tertia decima die est consummatus. » Quid sint testæ pollinæ, me latet. Baronius habet testas multas, veluti ὀστρακὰ πολλὰ scriptum esset ab auctore. Quid si testarum pollines interpretemur, sive testas pollinis instar comminutas?

12. S. Luciani in Galliam translatus esse reliquias, testatur in Martyrolog. Gallicano Andreas Saussayus, ita scribens: « Natalis sancti Luciani Antiocheni presbyteri et martyris, doctrina, eloquentia et sanctitate clarissimi, qui Nicom. edicæ sub Maximino Cæsare ob Christi confessionem passus, et in quatuor partes dissectus est: quibus singulis lapidibus alligatis, et in mare demersis, postridie in Helenopoli Bithyniæ integrum corpus cum ipsis lapidibus inventum est, fideliumque summa cum veneratione sepultum. At decursis aliquot inde sæculis id ex Oriente susceptum Carolus Magnus Arelatum detulit, ædificataque in ejus honorem ecclesia illic honorifice recondidit per Turpinum archiepiscopum Remensem: qua ex re Arelati festiva hodie tanti martyris ex avito more colitur memoria. »

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ.

VITA ET MARTYRIUM

SACROSANCTI MARTYRIS LUCIANI.

(Græca descripsimus ex ms. codice Coisliniano n. 145, sæculi x. EDIT. PATR.)

CAPUT I.

S. Luciani patria, virtutes, eruditio.

α'. Σαμόσατα πόλις τῆς Συρίας ἐστίν, Εὐφράτης δὲ τῆ πόλει παραρρεῖ, πατρὶς ἡ πόλις Λουκιανοῦ. Οὗτος τῶν εὖ γεγονότων ἀνὴρ, ὡς ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος διδάξει. Γεννήτορας Χριστιανοὶ τῷ ἀνδρὶ σπουδῆ τῶν γεννητορῶν Λουκιανὸν ἐκ πρώτης τριχῶς τῆ θεοσε-

Samosata (1) est civitas Syriæ, quam præterfluit Euphrates. Ea civitas fuit patria Luciani, ubi fuit honesto loco natus, ut hæc docebit quæ, de eo tractabit, oratio. Parentes ejus erant Christiani. Magnum autem studium fuit parentibus, ut Lucianum

(1) Samosata ad dextram ripam Euphratis, ubi hic ponte lapideo stratus erat, in Comagene Syriæ

provincia, Monologium habet ex Antiochia Syriæ ortum fuisse S. Lucianum.

ab ineunte ætate in religione et erga Deum pietate instituerent. Ambo vero e vivis excedentes, eum relinquunt puerum duodocim annos natum. Is autem hac sola veluti consolatione inventa, propter jacturam parentum confugit ad divinum quoddam tempus, omnibus suis divitiis distributis pauperibus, et in prima ætate cum Macario, qui habitabat Edessam (2), et sacros Libros interpretabatur, congressus et versatus, quidquid erat in eis pulcherrimum, pauco tempore collegit.

2. Et cum primum quidem accessisset ad lavacrum regenerationis, per aquam et spiritum regeneratus, declinavit ad vitam monasticam (3): deinde cum ei visum esset, a vino et obsoniorum esu omnino abstinere, statim tanquam ex carceribus depugnabat adversus omnes carnis voluptates. Se ipsum autem formans jejuniis, se ad hanc firmam et stabilem deduxit consuetudinem, ut nona hora semel in die conederet. Erant autem ei etiam quidam certi dierum ambitus, in quibus tota hebdomada permanebat jejunus. Plurimum autem vitæ suæ tempus impendebat precibus et lacrymis. A scurrilitate et risu tantum aberat, quantum judicabat ea esse vere ridicula. Contra autem eos qui lugebant studebat imitari, et existimabat esse dignos beatitudinibus. Silentium autem amplexus, et assiduæ deditus meditationi, videbatur semper cogitabundus et tristitia plenus iis qui ad eum accedebant, etiamsi spiritu in se perpetuo exsultaret et lætaretur. Si quando autem verbum ei ex ore visum esset emittere, divinæ Scripturæ erant id quod loquebatur. Tantus enim earum divinus amor ipsum ceperat ut vix somnum vellet capere propter continuam earum meditationem. Si quando autem corpus volebat medicum requiescere, non absque intensa oratione, nec sine calidis lacrymis et genuum flexione somnum sumebat. Sed hæc quidem, dum puerilem adhuc ageret ætatem, a sancto recte gesta sunt.

3. Postquam autem ab ea jam excessit, et cœpit esse adolescens, carnem quidem nullam cum spiritu agitantem seditionem reddidit per sancti Spiritus operationem; quibusdam autem quæ sunt ad esum valde exilia, cor, us reficiebat, adeo ut multos dies solo pane vesceretur, et ne pane quidem pluribus, sed iis quæ eo erant ad alendum magis exilia. Aqua autem erat ei potus suavissimus. Nonnunquam autem abstinere etiam ab usu ignis.

4. Cumque sic pervenisset ad omnem humanam virtutem, fuit cito clarissimus omnium sui temporis. Se ipsum ergo tradit Ecclesiæ Antiochenæ; et cum processisset ad sacerdotium, constituit illic maximum ludum litterarium (4), iis qui ubique

(2) Edessa urbs Mesopotamiæ, haud procul Samosatis.

(3) De monachis, rituque illos consecrandi antiquis illis temporibus, priusquam cœnobla publice constituerentur, consuli posset, c. 6 *Hierarchiæ ecclesiasticæ* S. Dionysii, et Balthasaris Corderii nostri in illud Antimadversio; notatio item Petri Hal-

λοῖξ ρυθμιζέσθαι· καὶ τελευτήσαντες ἄμφω νέον αὐτὸν καταλείπουσιν ἔτος που δωδέκατον ἄγοντα. Ὁ δὲ μόνην ὡσπερ παράκλητιν ἐπὶ τῇ τῶν γονέων ἀποβολῇ τὸν Θεὸν εὐρηκῶς, εἶς τινα θεῖον καταφεύγει· νὰν, πάντα τοῖς πενομένοις τὸν πλοῦτον διανεμιάμενος, καὶ παρὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν μακαρίου τινὶ τὴν Ἐδέσσαν οἰκοῦντι, καὶ τὰς ἱερὰς διερμητεύοντι βίβλους ἀνδρὶ συγγενόμενος, πᾶν ὃ τι κάλλιστον ἐν ταύταις ὑπῆρχεν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ συνέλεξε.

β'. Καὶ πρῶτα μὲν τῷ τῆς παλιγγενεσίας λουτρῷ προσελθὼν, δι' ὕδατος τε καὶ πνεύματος ἀναγεννηθεὶς, πρὸς τὸν μοναδικὸν ἀπέκλινε βίον· ἔπειτα δόξαν αὐτῷ τοῦ οἴνου τε καὶ τῆς ὀψοφαγίας εἰς τέλος ἀπέχεσθαι, εὐθὺς ὡσπερ ἐκ πρώτης γραμμῆς πρὸς ἡδονὰς πάσας τὰς τῆς σαρκὸς ἀπεμάχετο· νηστειὰς δὲ τυπῶν ἐπιτὼν εἰς ἔθους ἡγάγε πῆξιν κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν ἅπασι τῆς ἡμέρας σιτίζεσθαι. Ἦσαν δὲ καὶ τινες αὐτῷ ἡμερῶν περίοδοι, ἐν αἷς καὶ ὀλη τοῦτον εἶχεν ἡ ἑβδομάς. Τὸν γε μὴν πλείονα τῆς ζωῆς χρόνον προσευχῆς καὶ δακρυσιν ἔνεμεν· εὐτραπείας μὲν οὐκ τοσοῦτον ἀπέχετο καὶ γέλωτος, ὅσῳ ταῦτα καὶ γελώτων ἀληθῶς ἔκρινεν ἄξια. Τοῦναντίον δὲ τοὺς πενοῦντας καὶ ζηλοῦν ἔσπευδε, καὶ μακαρισμῶν ἀξίους ἠγεῖτο· τὴν δὲ σιωπὴν ἀσπαζόμενος, καὶ τῇ συνεχεῖ μελέτῃ προσκειμένος ἐπὶ συννοίας ὠρᾶτο ἀεὶ, καὶ κατηφείας πλήρης τοῖς παραβήλοισιν, εἰ καὶ τῷ πνεύματι διὰ παντὸς ἐν αὐτῷ ἠγαλλιατο καὶ ἔχαιρεν. Εἰ δὲ ποτε καὶ βῆμα δόξειεν αὐτῷ προσέσθαι τοῦ στόματος, αἱ θεῖαι Γραφαὶ τὸ λαλοῦμενον ἦν· τοσοῦτος ἄρ' αὐτῷ θεῖος τοῦτων ἔρωσ ἐπέσκηψεν, ὡς μηδὲ ὕπνου σχεδὸν ἐθέλειν τῇ περὶ ταύτας διηνεκεῖ μελέτῃ μεταλαμβάνειν· εἴ ποτε δὲ τὸ σῶμα τὰ μέτρια διαναπαύσειν ἠδούλετο, οὐκ ἔνευ προσευχῆς ἐκτενοῦς, οὐδὲ ἄνευ θερμῶν δακρῶν, καὶ γονάτων κλίσεως ὕπνου μετείχεν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν πρώτην καὶ παιδικὴν ἄγοντι τὴν ἡλικίαν τῷ ἀγίῳ κατώρθωτο.

γ'. Ἐπει δὲ ἤδη ταύτην τὴν ὑπερίβη, καὶ εἰς νεανίσκουσ τελεῖν ἤρξατο, ἀστασίαστον μὲν τὴν σάρκα τῷ πνεύματι· τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἀγίου Πνεύματος παρεστῆσατο· τισὶ δὲ τῶν εἰς βρώσιν λεπτιῶν τὸ σῶμα συνίστη, ὡς ἐφ' ἱκαναῖς ἡμέραις ἄρτων μόνῳ κεχρηῆσθαι, καὶ μηδὲ ἄρτων ταῖς πλείοσιν, ἀλλὰ τινὶ καὶ ἐκείνου πρὸς τροφήν λεπτοτέρῳ. Ἔδωρ δὲ αὐτῷ ποτὸν ἡδίστον· ἔστι δὲ ὅτε καὶ τῆς τοῦ πυρὸς ἀπειχέτο χρήσεως.

δ'. Καὶ οὕτως εἰς ἄπαν τῆς κατ' ἀνθρώπον ἀρετῆς ἀφικόμενος τῶν ἐφ' ἐκαστοῦ τάχιστα πάντων ὑπῆρξεν ὀνομαστότατος. Τῇ οὖν Ἀντιοχείῳ ἐκκλησίᾳ φέρων ἐκαστὸν δίδωσιν, καὶ εἰς ἱερωσύνην προβάς, διδασκαλεῖτον μέγιστον ἐκαστὸν συνεστήσατο, τῶν ἀπαν-

loix nostri in cap. 7 Vitæ ejusdem S. Dionysii a se editæ.

(4) Scholas olim, præsertim sacræ catecheses, a Christianis doctoribus aperiri solitas, constat ex Eusebio, Baronio, Petro Halloix t. II *De vitæ scriptoribus*, in Pantæno, et hic num. 1, Macarii Edesseni exemplo.

ταχού σπουδαιοτάτων, ὡς αὐτὸν ἀλλαχόθεν ἄλλω ἄφικνουμένων. Ἦσκητο δὲ τὴν ὄξυγραφίαν, καὶ τὸ ἐκείθεν αὐτῷ πορίζομενον, ἅμα μὲν ἐκυτῶ πρὸς τροφὴν, ἅμα δὲ καὶ τοῖς πέντησιν ἐχορήγει· καὶ γὰρ εἰ μὴ πρὶν ἢ τροφῆς οὗτος μεταλάθοι, ἕτεροι τοῦ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ χειρῶν βίου μετάσχοιεν, ἀδικίαν τὸ πρᾶγμα ἐτίθετο. Οὗτος οὖν καὶ τὰς ἱερὰς βιβλους ἰδὼν πολὺ τὸ νόθον εἰσδεξαμένας, τοῦ τε χρόνου λυμνημένου πολλὰ τῶν ἐν αὐταῖς, καὶ τῆς συνεχούς ἀφ' ἐτέρων εἰς ἕτερα μεταθέσεως, καὶ μέντοι καὶ τινων ἀνορθῶπων πονηροτάτων οἱ τοῦ Ἑλληνισμοῦ προεστρέψαν, παρατρέψαι τὸν ἐν αὐταῖς νοῦν πρᾶσσιμένων, καὶ πολὺ τὸ κίβδηλον ἐν ταύταις διαπειρῶντων, αὐτὸς ἀπάσας ἀναλαζών ἐκ τῆς Ἑβραϊδος ἀνεκνώστο γλώττης, ἦν καὶ αὐτὴν ἡκριθωκῶς εἰς τὰ μέγιστα ἦν, πόνον τῇ ἐπανορθώσει οὐ πλείστον εἰσενεγκάμενος. Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ καθαρότητα τῶν θεῶν δογμάτων, τίς ἂν ὑφ' ἐτέρου τῶν κατ' ἐκείνων τὸν χρόνον γενομένων ὑπὲρ τούτων εὖροι φυλκτομένην;

CAPUT II.

S. Luciani comprehenditur. Puerorum constantia.

ε'. Ἐπειδὴ δὲ Μαξιμιανὸς ὁ Βασιλεὺς ἐλύττησε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ λύσσαν ἀμήχανον, ῥῆπον οὐόμενος ἐξ ἀνθρώπων θέσθαι τὸ τῶν Χριστιανῶν ὄνομα, εἰ τοὺς ἐν πᾶσιν ἀκροτάτους ἐκποδῶν ἐνηθεῖαι κινήσασθαι, ἐπέθετο μὲν περὶ τοῦ ἀνδρός, εἴτε πολλῆς πανταχοῦ περὶ αὐτοῦ τῆς φήμης διαθεούσης· δεινὸς δὲ αὐτὸν ἔρωσ εἰσῆλθε τὸν ἄνδρα χειρωσασθαι. Καὶ πέμπει δὴ τοὺς χειρὶ συλληφθέντους· ὁ δὲ μαθὼν, ὡς αὐτόμολος εἰς τὸν κίνδυνον ἦν, ἀλλὰ οἷα φυλακῆς ἐποιεῖτο καὶ ἀσφαλείας μηδὲν, τό γε εἰς αὐτὸν ἦκον ῥιψοκίνδυνον ὑπομειναι δόξαι, μηδὲ τὴν Ἐκκλησίαν μεγάλην τὴν ἐφ' ἐκυτῶ καταΐφειαν προξενῆσαι. Ἀσφαλῆς γοῦν εἰς δύναμιν ἦν, ὡς τοῦτο καὶ τοῦ Κυρίου πεποιηγὸτος τε καὶ διαλεξαμένου, καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ὁμοίως. Καὶ δὴ τῆς κόλως ὑπεκτάς ἐπ' ἀγροῦ τινος ὑπῆρχε κατακρυπτόμενος. Παγκράτιος δὲ τις τῆς αὐτῆς Ἀντιοχείας, τὴν μὲν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔχων, τῆς δὲ Σαβελλίου ὑποφρονήμασιν ὑπενηνεγμένος, ἐκ πολλοῦ τῇ τοῦ ἀνδρός δόξῃ διαδυσκαίμων, προδίδωσιν αὐτὸν τοῖς ἀναζητούσιν.

ς'. Καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὴν Νικομήδειαν ἦγειτο τεθνήζομενος· ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ Μαξιμιανὸς ἦν, πολὺς δὲ καὶ παντοδαπὸς ἐγένετο φθόνος τῶν τὸν Χριστὸν ἀρεῖσθαι μὴ βουλομένων. Καὶ τοῦτο μὲν, Ἄνθιμον τῆς αὐτῆς ὄντα Νικομηδείας ἐπίσκοπος ἀνελὼν ὁ Μαξιμιανὸς περὶ παραδέδωκεν· τοῦτο δὲ Πέντρον τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ἔγορον· τοῦτο δὲ, πολλοὺς ἀγχιούσ τε καὶ γενναίους ἄνδρας. Καὶ εἰς τοσοῦτο προέβη τῆς ἐπὶ τούτοις ὀμότητος, ὥστε καὶ μὴ παιδῶν νεπίων κοιμῆσαι φείδασθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀναιρεῖν·

erant studiosissimi, aliunde ad ipsum accedentibus. In celeriter autem scribendo erat exercitatus, quod ex eo acquirebat, simul quidem et sibi ad alimentum, et pauperibus suppeditabat. Etenim nisi, priusquam ipse cibum sumeret, alii victus, quem manibus quærebat, essent participes, iniquum esse ducebat. Is ergo cum vidisset sacros Libros esse valde adulteratos, cum et tempus multa in eis corrupisset, continuaque ab aliis in alia translatio, et quidam homines sceleratissimi, qui gentilitati præerant, conati essent pervertere eorum intelligentiam; ipse essent rursus sumpsit, et ex lingua renovavit Hebraica, quam ipsam quoque sciebat accuratissime, in eis corrigendis plurimum laboris conferens. Porro autem divinorum quoque dogmatum puritatem quis ab alio ex iis qui fuerunt illo tempore, melius quam ab ipso fuisse servatam invenerit?

5. Cum autem Maximianus imperator maxima quadam rabie esset percitus adversus Christi Ecclesiam, conareturque Christianum nomen delere ex hominibus, eos qui erant summi inter omnes, longissime removeere studens, de illo quidem audit, ut de quo magna fama pervaderet in omnes partes: magnum vero eum incessit desiderium illum in suam redigendi potestatem. Mittit igitur qui eum comprehenderent. Ille vero cum id rescivisset, non se sua sponte conjecit in periculum, sed diligenter cavebat, quantum in eo situm erat, ne videretur temere adire pericula, neque Ecclesie propter se magnam afferre tristitiam. Sibi ergo cavebat pro viribus, utpote quod hoc quoque Dominus fecisset, et dixisset, et ejus discipuli similiter. E civitate itaque excedens, in agro quodam latebat. Pancratius autem quidam Antiochenus, qui presbyteri quidem erat honorem assecutus, idem vero sentiebat quod Sabellius (5), jam diu ante illius gloriæ invidens, ipsum prodit iis qui quærebat.

6. Et ille quidem Nicomediam ducebatur morturus. Illic enim erat Maximianus, qui magnam et omne genus cædem faciebat eorum, qui Christum non volebant negare. Nam et Anthimum (6), qui erat episcopus ejusdem Nicomediæ, interfecit igni tradidit, et Petrum antistitem (7) Alexandriæ, et multos alios præclaros et fortes viros. Quinetiam ad tantam processit sævitiam, ut ne infantibus quidem parceret, sed ipsos quoque interimeret; quoniam nec poterat quidem eis persuadere, ut gustarent ea

(5) Sabellius tollebat personarum in sanctissima Trinitate discrimen, unde sequebatur, Patrem quoque incarnatum esse et passum; ad hæc materiam ingenuitatem asserebat. Quæ fusius tradit Baronius tom. II. an. 260, n. 61 et seq.

(6) De S. Anthimo episcopo Nicomediensi et martyre agemus 27 April.

(7) S. Petri Alexandrini episcopi vitam dabitur 26 Novemb. ubi de tempore cædis ejus agemus.

quæ sacrificabantur dæmonibus. Non enim persuadebat, sed resistebant pueri, aperte corroborati a quodam, quod sub aspectum aperte non cadebat, auxilio, ad maius arguendam dæmonum, et eorum qui eis inserviunt, non solum improbitatem, sed etiam imbecillitatem: siquidem apertæ erat imbecillitatis, non posse firmam ac validam suam reddere sententiam, maxime cum omnia cuperent, et omnia experirentur. Fuit autem maximum auxilium iis, qui considerate et ex iudicio decertabant, puerorum ad mortem usque fortitudo et constantia, ut qui erubescerent, si cernerentur pueris inferiores, rebus gravibus et asperis illatis, sicut illi, non resistentes. Quicumque autem rursus frangerentur periculis, iis puerorum perpressiones afferebant reprehensionem, quod non tam propter malorum gravitatem, quam propter animi molliem, eos victos fuisse appareret. Sic nihil temere, nec absque optima ratione neque est, neque fuit, neque unquam fuerit eorum quæ a Deo conceduntur et ejus providentia: quomodo tunc multa quidem varia et multiplicia evenerunt in pueris. Ex quibus omnibus unum narabo, quod est maxime dignum ut mandetur memoriæ. Sic enim habet:

7. Maximianus cum duos quosdam pueros genere fratres, illustri loco natos, curasset sistendos; primo quidem conabatur eos quibusdam promissis inescare, quibus existimabat pueros maxime illiciendos; postea jussit eis afferri ex iis, quæ erant a pud ipsum, sacrificiis, et quæ videntibus pueris sacrificaverat, ut et gustarent, et nullis malis afficerentur. Illis autem aversantibus, et deflentibus, et ut poterant, lingua eis balbutiente dicentibus, quod non sic didicissent a parentibus, sed alius esset modus quo ii utebantur; minatus est, ab ira mutatus, quin etiam variis eos affecit verberibus. Cum vero pueri fortiter resisterent, et nullo modo cederent eos utique divina roborante virtute; quidam e sophistis, qui illic aderat simul cum imperatore, et ad hæc eum maxime incitabat et inducebat, pollicitus est se statim effecturum ut ipsi comederent. Ridiculum enim esse dicebat, si a pueris adhuc balbutientibus viderentur superari Romanorum imperatores. Tale quid ergo machinatur: cum sinapi quamdam acutissimam et toleratu difficillimam excogitasset confectionem, eorum quidem caput pilis nudavit; cum autem medicamenti id, quod erat crassissimum, illivisset, ut ex majore materia, repentina et major simul virtus profundum penetraret, in igne accensum eos intulit balneum. Hoc in loco pueri, cum voluti quodam fulmine icta essent eorum capita, hac ipsa hora fuerunt inclinati ad solum usque. Nec multo post eadens eorum ætate minor prior est mortuus, cum non potuisset resistere magnitudini flammæ accensæ in calvaria. Cum autem alter vidisset fratrem cecidisse, quam maxima potuit voce bona verba est effatus, fratris exsultans victoria, cumque amplexus est et osculatus, et eum proclamavit victorem, assidue exclamans: Frater mi,

Α διότι μὴ δυνατὸς ἦν πείθειν αὐτοὺς ἀπογεύεσθαι τῶν τοῖς δαίμοσι θουομένων. Οὐ γὰρ ἐπειθεῖν, ἀλλ' ἀντειχόν οἱ παῖδες ὑπὸ τινος ἐπιδηλώως ἀσράτου βοήθειας νευρούμενοι, πρὸς ἔλεγχον μεῖζονα τῆς τῶν δαιμόνων καὶ τῶν τούτοις ὑπερτερουμένων οὐ πονηρίας ἤδη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσθενείας· εἴπερ ἐμφανούς ἀσθενείας ἦν τὸ μὴ δύνασθαι κυρεῖαν ἐπιδειξάει τὴν ἑαυτῶν γνώμην πάντα προθυμουμένους, ἄλλως τε, καὶ πᾶσι τὴν πείραν προσάγοντας· καὶ μὲν δὴ καὶ βοήθημα μέγιστον ἐγένετο τοῖς ἐκ λογισμοῦ καὶ κρίσεως ἀγωνιζομένοις ἢ τῶν παιδῶν ἄρχῃ θανάτου καρτερία καὶ ἔνστασις, ἐν ἀισχύρῃ ποιοιυμένων, εἰ παίδων ὄφθετεν ἡττους τῆ τῶν δεινῶν ἐπαγωγῆς, εἰ ἐκεῖνοι μὴ ἀνθιστάμενοι. Ὅσοι δὲ πάλιν πρὸς τοὺς κινδύνους ὀκλάσειαν τούτους εἰς κατηγορίαν ἐτίλει τὰ τῶν παιδῶν πατήματα, ὡς οὐχὶ βαρύτητι τῶν δεινῶν μάλλον, ἢ χαλκρότητι λογισμῶν οἰκειῶν, τῆς ἦταν ὑπομεμενηκίτες φανείησαν. Οὕτως οὐδὲν εἰκατον οὐδὲ λόγου τοῦ κρατίστου χωρὶς οὔτε ἦν, οὔτε ἔστιν, οὔτε μήποτε γέννηται τῶν ὑπὸ Θεοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ προνοίας συγχωρουμένων· ὡς περ οὖν καὶ τότε ποικίλα μὲν καὶ ἄλλα περὶ τοῦς παῖδας ἐγένετο πάθη· ἐν δὲ, ὃ καὶ μνήμη, ἔστι μάλιστα ἄξιον, διηγήσομαι. Ἔχει γὰρ ὡδε.

Ζ'. Ὁ Μαρζιμιανὸς δύο τινὰς παῖδας ἀδελφοὺς τὸ γένος, τῶν λαμπρῶν γενομένων, παραστησάμενος. τὰ πρῶτα μὲν ὑποσγέσει τισὶν ἐπεχειρεῖ δελεάζειν, οἷας ὤρετο παῖσιν ὅτι μάλιστα γενήσεσθαι ἐπαγωγότατα· καὶ προσφέρειν ἐκέλευεν αὐτοῖς τῶν παρ' αὐτῶν θυμάτων, ὧν ἐπ' ὀφθαλμοῖς τῶν παιδῶν θύσας ἦν, ἐφ' ὧτε ἀπογεύεσθαι, καὶ κακῶν ἀπαθεῖς μετῆναι. Τῶν δὲ ἀποστρεφόμενων τε καὶ ἀνακλιόντων, καὶ ὡς ἠδύναντο φασαλότων τῆς γλώσσης αὐτοῖς· ἐτι ψελλιζομένης, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως παρὰ τοῖς ἔξωτῶν πατράσιν μεμαθηκότες εἶησαν, ἀλλ' ἕτερος εἶη τρόπος ὁ παρ' ἐκείνοις τελοῦμενος, ἠπέλει μεταβαλλόμενος αὐθις, καὶ δὴ καὶ προσῆγεν αὐτοῖς ποικίλας αἰκίας. Ὡς δὲ καὶ πρὸς ταῦτα οἱ παῖδες ἀπομαχόμενοι ἴσταντο, καὶ οὐδαμῶς ἐνεδίδοσαν τῆς θέας αὐτοῦ· δῆπου βωνουούσης δυνάμεως· τῶν τίς σοφιστῶν ἐκεῖθι τῶ βασιλεῖ παρῶν ὁ πρὸς τὰ τοιαῦτα μάλιστα παρορμῶν τε καὶ ὕψηγούμενος, αὐτὸς ὑπέστη παρασκευάσειν αὐτοὺς αὐτίκα βρώσεσθαι παντός τοῦ προσφερομένου· καταγέλαστον γὰρ εἶνα παιδῶν ἐτι ψελλιζομένων φανεῖν οἱ Ρωμαίων βασιλεῖς ἦττους γενόμενοι. Μηχανᾶται τῶν τοιούτων· νάπυς τινὰ σκευὴν ὀξύτατην καὶ δυσκαρτέρητον ἐπινοήσας, ἐψίλωσε μὲν αὐτοῖς τὰς κεφαλὰς τῶν τριχῶν· τοῦδε φαρμάκου παχύτατον ἐπιπλάσας, ἴν' ἐκ πλείονος τῆς ὕλης ἀθρόα καὶ πλείων ἢ δύναιμις ἢ τοῦ βῆθους καθαπτομένη, εἰς πυριφλεγέας εἰσεκόμισε βλανεῖον. Ἐνταῦθα δὴ οἱ παῖδες ὡς περ τιμὴν πρηστῆρι τὰς κεφαλὰς βλιθέντες ἀθωρὸν συνεκάμψθησαν μέχρις ἐξάφους. Καὶ μετ' οὐ πολὺ πεσὼν ὁ νεώτερος αὐτῶν ἔθανεν, ὡς ἀντισχῶν πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἐξαφθείσης τοῦ κρινίου φλογός· ὁ δὲ ἕτερος ὡς εἶδε πεσόντα τὸν ἀδελφὸν ἀνεψύχησε ὀηλικῶν ἠδύνατο μέγιστον τῆ τοῦ ἀδελφοῦ νικῆ ἐπαγγαλλόμενος, καὶ περιλαβὼν αὐτὸν ἐφίλει, καὶ νικηφό-

ρον ἑδῶα, καὶ συνεχῶς Ἐδελφεῖ μου, νενίασθας, ἐκ-
εκράγει, μέχρι οὐ καὶ αὐτὸς τοῦτο ἔπος ἐπιφθεγ-
γόμενος αὐτῷ καὶ περιπλεγνύμενος καὶ φιλῶν προσ-
ἀπέπνευσεν, ἀπὶ ἔκειτο ἤδη τὸν ἀδελφὸν ἐνηγκλι-
σμένος. Καὶ πάθος μέγιστον ὄν τοῦτον κατ' ἐκεῖνον
συνίδη, τὸν χρόνον, καὶ τοὺς ὁρῶσιν ἐλεεινότερον,
αὐτῆς δὴπου τῆς ἡλικίας εἰς οἶκτον τὰς τῶν πλειό-
νων γνώμας ἐπισπωμένης. Καὶ τοῦτους μὲν οἱ προσ-
ήκοντες ἀνελόμενοι σὺν τοῖς ἄλλοις ἔθαψαν παιτὶ διὰ
τὸ κοινὸν τῆς αἰτίας· καὶ νῦν ἔστιν αὐτῶν τὸ μαρ-
τύριον περὶ τὴν Νικομήδειαν, τῶν νηπίων οὕτω μέχρι
τοῦ παρόντος ὀνομαζομένων.

A vicisti, donec hoc dictum eloquens, eumque com-
plectens et osculans, ipse quoque expiravit et
jacuit. fratrem jam ulnis tenens. Accidit autem
illo tempore hæc perpessio maxima, et iis, qui
videbant, maxime miserabilis, ipsa quidem certe
ætate attrahente plurimorum animos ad miseri-
cordiam. Et eos quidem ii qui ad ipsos genere
attinebant, cum sustulissent, sepelierunt cum
aliis pueris, propter causæ communitatem. Et
hoc est martyrium circa Nicomediam, quod no-
minatur martyrium infantium, usque in hodiernam
diem.

CAPUT III.

Lucianus varios convertit : conjicitur in carcerem.

η'. Ο δὴ Λουκιανὸς ἐπειδὴ τῆς Καππαδοκίας ἐπ-
ἰδη φερόμενός τιςιν ἐντυχῶν, ἐκεῖ τῶν τοῖς θελοῖς
στρατευομένων, Χριστιανούς μὲν οὖσιν, εἰς ἀρνή-
σεως δὲ πῶς ἀνάγκην ἀφικομένους, ἀνεκλαίετο τὰς
γνώμας αὐτῶν, ὑποδεικνύς τε καὶ ὑφηγοῦμενος, ὡς
αἰσχρότερον ἢ εἶη πάντων, ἄνδρας καὶ ταῦτα στρα-
τιώτας ἀγενεῖς ὀφθῆναι, καὶ πρὸς τὴν τοῦ θανάτου
πύρην ἀπολωσάτους· ὧν καὶ γυναῖκες ἤδη τινές,
μᾶλλον ἢ καὶ παῖδες γηγόνασι κρείττονες· πῶς δ'
ἂν ἡμεῖς, ἴση, τοῦ ἐπικλήρου βασιλέως προκινδυνεύ-
σῃς, τὸν οὐράνιον ἐτοίμως οὕτω προδεωχότες; τί
δὲ καὶ τὸ χύρωμα ἢ φύλαγμα ὑμῖν γενήσεται σω-
τηρίας, εἰ ἐκεῖνος ὑμᾶς αὐτίκα τύχη τῶν ἐνθένδε
μετακαμφόμενος; Ἄρ' ἐννοεῖτε ὡς αὐτὸς διέπει καὶ
πρὸς τὸ πᾶν; κακείνος ἔστι ζωῆς τε καὶ
θανάτου κύριος; Πολλῷ τοίνυν βέλτιόν ἐστι τοῦ
παρόντος βίου λόγον ἐλάττω ποιησαμένους τῆς παρ'
ἐκείνου τυχεῖν ἀτελευτήτου μακρυότητος, ἢ τῆς ἐν-
ταῦθα ζωῆς περισσομένης, ταύτης δὲ οὐδὲν ἦτον
ἐμπραττεῖν, μᾶλλοντις ἴσως καὶ ὑπὸ πολεμίων ταύ-
την ἀφαιρεθῆναι, κακείνης τε ἐκπεσεῖν, καὶ δίκην
ἐπιδοῦναι, κολασθησομένους ἀθάνατα. Τούτους ἐκεῖ-
νοι δεξάμενοι τοὺς λόγους, ἐγνωσιμάχουν, καὶ με-
τῆμα σφίσι ἀρνησαμένους, καὶ αὐθις ἐφ' ἑαυτοὺς
ἐπανελθόντες καὶ παρῆρσιασάμενοι, τὸν ὑπὲρ Χρι-
στοῦ θάνατον οἱ πλείους ὑπέστησαν, ὄντες οὐκ ἐλάτ-
τως τὸν ἀριθμὸν τεσσαράκοντα· τινές δὲ καὶ πᾶ-
σις κολάσεων ἰδέας προσαγωνισάμενοι, ἐπέζησαν
ἐπι μηδὲν ἀγενεῖς μετὰ τὴν δευτέραν πέραν ὑπο-
μνησθέντες, ἀλλὰ καὶ τὴν προτέραν τῆς ἀρνήσεως
ἔπην τῇ νῦν ὑπὲρ εὐσεβείας ἐνστάσει διαλυτά-
μοι.

θ'. Ο δὲ Λουκιανὸς πέραρχα τῆς ὁδοῦ ταῦτα καὶ
ταῦτα πλείω διαπραξάμενος, εἰς τὴν Νικομήδειαν
ἐκομίσθη· τούτου δὲ τοῦ ἀνδρὸς ὁμιλεῖται γέγονασι
πλείους, καὶ οἱ μὲν αὐτοῖσι συμπαρήσαν αὐτῷ κατὰ
τὴν Νικομήδειαν ἀγωνιζομένῳ· οἱ δὲ οὐ· ἐξ ὧν τινες
προβαλόντων αὐτοῖς τῶν ἐλληνίσαι βίασαμένων, ἐν-
θέσαν μὲν τὰ πρῶτα μὴ δυναθέντες ἀρτίσαι πρὸς
τὴν βλαάνου· ἔπειτα μέντοι Λουκιανὸς· ὁ θεός (ἔτι
γὰρ ἔζη) προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, καὶ λόγοις παν-

B 8. Cum autem Lucianus, dum duceretur, ve-
nisset in Cappadociam (8), et convenisset quos-
dam illic milites, qui erant quidem Christiani,
coacti autem fuerant abnegare, eorum mentem
revocavit, ostendens et exponens, quod sit om-
nium turpissimum, viros eosque milites videri
ignavos ac pusillanimes, et ad mortis adeundum
periculum timidissimos, quibus quædam jam fe-
minæ, atque adeo pueri, fuere superiores. Quo-
modo autem vos, inquit, pro rege caduco et terre-
no pericula adibitis, qui cœlestem tam cito prodi-
deritis? Quod autem erit vobis munimentum aut
præsidium salutis, si ille vos mox hinc accerserit?
Non cogitatis eum hoc universum et regere et ad-
ministrare; illumque et vitæ esse dispensatorem,
et mortis dominum? Est ergo longe melius, præ-
sentem vitam minus curantes, consequi, quæ apud
illum nunquam desinit, beatitudinem, quam vitam,
quæ hic est, amplectentes, ab hac nihilo secius
excidere, ut qui forte sitis et hac privandi ab
hostibus, et illam non assecuturi, et præterea da-
turi pœnas puniendi immortales. Illi ergo cum hæc
audivissent, resipuerunt, et eos pœnituit se ne-
gasse. Et cum rursus ad se rediissent, et libere es-
sent locuti, plurimi (9) propter Christum mortem su-
bierunt, cum essent non pauciores numero quam
quadraginta; nonnulli autem cum decertassent
adversus omnia genera suppliciorum, vixerunt ad-
huc, cum nihil turpe et ignavum præ se tulissent
in secunda experientia; sed prius quoque judi-
cium negationis, invicta deinceps pro pietate
constantia delevissent.

9. Lucianus autem, cum in transitu itineris hæc et
plura hujusmodi effecisset, delatus est Nicomediam.
Hujus autem viri fuere multi familiares, et ex iis non-
nulli cum eo aderant decertante Nicomediam, alii aber-
rant. Ex quibus cum aliqui ad eos accessissent ii,
qui cogebant Christianos ritum sequi gentium,
primo quidem cesserunt, ut qui non possent tor-
mentis sufficere; at cum divinus Lucianus (adhuc
enim vivebat) eos ad se accersivisset, et omne genus

(8) Hinc patet, terrestri itinere Antiochiæ Nico-
mediam perductum esse Lucianum.

(9) Hi cum aliis fortasse in eadem Cappadocia
passis coluntur 23 Maii.

sermonibus eorum animos correxisset, et quantum sit transgressionis periculum ostendisset, et quod nemo eorum, qui suam prodiderit in Christum confessionem, effugiet flammam gehennæ, quæ non potest extingui; ducti pœnitentia, ab eo reducti sunt in Ecclesiam.

10. Ex iis autem, qui ad Lucianum venerant Nicomediam, erat etiam Antonius (10), discipulorum suorum dilectissimus: quo, postquam venit, usus est ministro ad scribendas epistolas, ut ipse quoque ostendit Lucianus in una epistola. Ex iis autem qui aberant, erant quidem plures viri, ex mulieribus autem Eustolia, et Dorothea, et Severa. Aiunt autem Pelagiam (11) quoque fuisse ex ejus discipulis. quæ Antiochiæ Syriæ vixit: quæ etiam dicitur seipsam e tecto altissimo dejecisse, cum accessissent qui eam erant comprehensuri, timens ne abominandum quid per vim sustineret (erat enim virgo), et eo modo esse mortuam: quam etiam in hodiernum usque diem honorant tanquam martyrem, qui sunt amantes martyrum.

11. Porro autem cum de Luciano a multis audiret Maximianus, tantam in ejus facie insidere reverentiam, ut si eum solum vidisset, veniret in periculum ne fieret Christianus; postquam jussit ut ille adduceretur, timens ne sibi tale quid accederet, velo interjecto separat sermonis congressionem, et verba procol ad eum emittebat, intermedio utens sermonis ministro. Et primum quidem pollicebatur se innumerabilia ei esse largiturum, et rerum gerendarum habiturum eum esse consiliarium, et Patrem imperatoris dignitatis, et socium sollicitudinis quæ pro summa rerum suscipitur; et plura alia hujusmodi: pro quibus omnibus unum solum dicebat se petere, nempe ut diis sacrificaret. Cum autem ille, audita donorum magnitudine, quæ de eis dicebantur, nihili fecisset, et ne universum quidem mundum esse cum pietate in Deum conferendum dixisset, tunc jam mutatus imperator, minatus est se ad supplicium ei esse intentaturum, quidquid longum tempus invenisset, et si quid ipse posset invenire novum et inauditum. Illo autem adversus hæc interritam opponente audaciam, et parato prodire in aciem, valde indignatus imperator, eum quidem noluit quam primum tollere de medio; putabat enim se sic ei gratificaturum, ut qui eum illico liberaret a malis; sed jussit in carcerem conjectum torqueri variis modis.

CAPUT IV.

In tormentis moritur.

12. Cum eum ergo accepissent ii, quibus hoc erat imperatum, eum multis et variis affecere cruciatibus, quibus erat quidem gravem accepturus dolo-

(10) Hic est, ni fallor, quem Niceph. lib. viii, cap. 31, et lib. ix, c. 17. Antonium vocat, aitque, Tarsi Ciliciæ episcopum fuisse, et postquam cum aliis Luciani discipulis, quos recenset, tormentis victus ad gentilitias superstitiones deflexisset, præ-

Α τοίσις αὐτῶν ἀνορθώσας τὰς γνώμας, καὶ δοῦν τὸ κινδυνῶδες τῆς παραβάσεως ὑποδείξας, καὶ ὡς οὐδεὶς τῆν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν καταπροδοῦς διαδράσεται τὴν ἀσθεστον φλόγα τῆς γεέννης εἰπὼν, μεταγινώσκί τε παρεσκευάσεν, καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐπανήγαγεν αὐτοὺς.

ι'. Τῶν δὲ εἰς τὴν Νικομήθειαν τῶ Λουκιανῶ ἐπεληλυθότων, καὶ Ἀντωνίου ἦν τῶ αὐτοῦ μαθητῶν ὁ ἀγαπητότατος, καὶ διακόνῳ γε τούτῳ ἐπειδὴ ἀφίκετο πρὸς τὴν τῶν ἐπιστολῶν ἐχρήσατο γραφήν, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Λουκιανὸς ἐν μιᾷ ἐπιστολῇ τοῦτο δεδήλωκεν· τῶν δὲ ἀπόντων ἀνδρῶν μὲν πλείους ἐτύχλωνον, γυναικῶν δὲ Εὐστολία, καὶ Δωροθέα, καὶ Σεουήρα, Φησι δὲ καὶ Πελαγίαν τῶν αὐτοῦ γενέσθαι μαθητριῶν, τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας πρὸς Ἄμκνῳ τῶ ὄρει βιώσασαν· ἥτις λέγεται καὶ ἐαυτὴν ἀνωθεν ἀπὸ στεγῶν ὑψηλοτάτου βάλειν, ἐπιστάτων αὐτῇ τῶν συλληφομένων, δέει τοῦ μήτι πρὸς βίαν ὑπομεῖναι τῶν ἀπευκτῶν (παρθένοσ γὰρ ἦν), καὶ τοῦτο ἀποθνεῖν τὸν τρόπον· ἦν καὶ εἰς δεῦρο τιμῶσιν ὡς μάρτυρα γενομένην οἱ φιλομάρτυρες.

ια'. Ὁ μὲντοι Λουκιανὸς ὡς τῆς Νικομηθείας ἐπέθη φερόμενος παρὰ πολλῶν ὁ Μαξιμιανὸς πυνθανόμενος, ὥσει καὶ μόνον θεάσαιτο τὸν ἄνδρα, κἄν χριστιανίσαι κινδυνεύσει· τοσαύτην γὰρ αἰδῶ προκαθῆσθαι τῆς τοῦ ἄνδρος μορφῆς, δείσας μὴ τι πάθει τοιοῦτον, παραπετάσματος μέσῳ διατειγίξει τὴν διμλίαν, καὶ ἐκ μακροῦ τοὺς πρὸς αὐτὸν οἰέπεμπε λόγους, μέσῳ τῶν τῶν λόγων διακόνῳ χρώμενος. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπισχεῖτο μυσία δῆτα φιλοτιμούμενος, σύμβουλον τε τῶν πρακτέων αὐτὸν ἔξειν, καὶ πατέρα τῆς βασιλικῆς ἀξίας, καὶ κοινωνὸν τῆς ὑπὲρ τῶν ὄλων φροντίδος, καὶ ἄλλα πλείω τοιαῦτα, ὧν ἀπάντων ἐφασκε μονώτατον ἀταταεῖν τὸ θύσαι τοῖς θεοῖς. Ἐπει δὲ ἐκεῖνος ἀκούσας τὸ τῶν δωρεῶν μέγεθος, ἐν φάσῳ τε τοὺς περὶ τούτων λόγους πεποίητο, καὶ οὐδὲ αὐτὸν ἔφη τὸν ἅπαντα κόσμον ἀντάξιον τῆς εἰς τὸν θεὸν εἰσεθείας τιθεσθαι, τότε δὴ μεταβιβάλλόμενος ὁ κρῆτων ἠπέλει πᾶν ὃ τι τε ὁ μακρὸς γρόνος ἐξέσῳρεν εἶδος εἰς κόλπον ἐπέξειν αὐτῷ, καὶ εἴ τιπερ αὐτὸς ἐφευρεῖν δυναθῆη καινότερον. Ἐκείνου δὲ καὶ πρὸς ταῦτα τὸ θαρραεῖν ἀκαταπατήκτως προβιβαλλομένου, καὶ πρὸς ἀντιπαράταξιν ἀπομαχομένου, ὑπεραγανακτίσας ὁ βασιλεὺς ἀνελεῖν μὲν αὐτὸν διὰ ταχέων οὐκ ἐγίνωσκε δεῖν· χαριεσθαι γὰρ ἐνόμιζεν αὐτῷ τὴν ἀθρόαν τῶν χαλεπῶν ἀπαλλαγὴν· προσέταξε δὲ αὐτὸν εἰς τὴν εἰρατὴν ἐμβληθέντα κατὰ ποικίλους τὸ σῶμα στρεβλοῦσθαι τοὺς τρόπους.

ιβ'. Παραλαβόντες τοῖνον αὐτὸν οἱ πρὸς τοῦτο τεταγμένοι ποικίλας ἐπήγον αὐτῷ καὶ πολυτρόπους αἰκίας, αἷς ἀλγυνεσθαι μὲν σφοδρῶς ἔμελλεν, ἀν-

ceptore opem ad pœnitentiam ferente, iisdem renuntiasset; quamvis deinde in Arii declinaverit errores.

(11) Colitur S. Pelagia 9 Junii.

θεῖαι δὲ χρόνον ἐπὶ πολλὸν κολαζόμενος· καὶ τούτο μὲν, εἰς τὴν ποδοκάκην, ζύλον δὲ πρόμηκός ἐστιν στρεβλωτήριον, ἀμφοτέρους αὐτοῦ τοὺς πόδας ἐν-εδίβαζον, ἐπὶ τέσσαρα τμήματα διελκυσάντες, ὅπερ ἐστὶ τὸ τῆς τιμωρίας ταύτης βαρύτερον, ἅτε τῶν γλουτῶν ἐκατέρωθεν αὐτῶ βιαίως ἐξαρθρωμένων· τοῦτο δὲ, κατὰ νότου παντὸς δεινὰς ὀστράκων ἀκίδας κκομηγάνῳ γνώμῃ πυκνά· καὶ συνεχεῖς ὑπεστρέρεσαν, καὶ ἴνα γε μηδὲ στρέφεσθαι τῷ δικαίῳ ἐξῆ, μηδὲ κινεῖσθαι τιτρωσκομένῳ ταῖς τοιαύταις ἀκίδαι, διακτείναντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἐπὶ τινὶ ζύλῳ ὑπὲρ κεφαλῆς κειμένῳ ἐδέσμιον. Καὶ ἄλλα τε πλεῖστα ἐνύβριζον αὐτῷ, καὶ δὴ καὶ τροφῆς αὐτὸν εἶργον ἀπάσης, πλὴν εἰ ὧν παρ' αὐτοῦ μιαιῶς θυομένων ἐβλήσεις μετασχεῖν· τούτων γὰρ καὶ ἐπιδαψιλευόμενοι ἔργον. Ὁ δὲ μυρίου μάλλον ἀνθρητο θανάτους, καὶ ἴδιον ἦν αὐτῷ μένοντι ἀποσίτω ταῖς ἐκ τοῦ λιμοῦ παραφθίρεισθαι κεδόσιν, ἢ καὶ μόνῃν ἐκείνων ὑπομεῖναι τὴν θέν· καὶ διέμενον οὕτως ὁ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς τῷ λιμῷ καταδρακνόμενος τέσσαρες καὶ δεκάτας πάσας ἡμέρας, τὰ συνήθη τε ποιῶν, καὶ λόγοις διδασκαλίας ἐπιθαρσύνων τοὺς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διὰ Χριστὸν κατακελευσμένους, καὶ προσευχεῖς ἐπιμονωτάταις ἐπιστηρίζων.

ιγ'. Ἐπειδὴ δὲ τινες ἡμέραι διελήλυθεσαν αὐτῷ τρόπον ὃν εἴρηται κκομημένῳ, καὶ ἤγγιζε μὲν ἡδὴ τῶν Θεοφανίων ἡ ἑορτή, τοῦ δὲ μαθητὰς (παρήσαν γὰρ αὐτοῖσι πλείους ἐκ τε τῆς Ἀντιοχείας αὐτῷ καὶ τινῶν ἄλλων τόπων συναθροισθέντες) κατηφιῶν εἰσῆι, λογιμένους ὡς αὐτίκα τε τούτους ἀπολιπῶν οὐχίσει μὲν ὁ διδάσκαλος, οὐκέτι δυνάμενος ἀντέσειν πρὸς τὸν πολυχρόνιον ἐκεῖνον λιμόν· αὐτοὶ δὲ οὐδαμῶς τούτῳ συνεορτάσαι τὴν τῆς Θεοφανίας ἡμέραν ἀβιωθήσονται (πρόβῳ γὰρ αὐτοῖς ἐφαίνετο οὕσα), καὶ μὴ δύνασθαι μέχρις αὐτῆς τὸ τοῦ διδασκάλου σῶμα ἀποχρήσειν αὐτῷ ἅτε τῆς ἀσιτίας ἤδη τὸ πλεῖστον αὐτῷ καταναλωκυίας· ὁ ἀσίδιμος ἐκεῖνος ἀνὴρ πρὸς ταῦτα αὐτοῖς ἀντιφθεγγόμενος θαρρῆν ἰσχυρῶς ἐκέλευε. Συνέσομαι γὰρ ὑμῖν, ἔφη, καὶ τὴν τῶν Θεοφανίων ἡμέραν σὺν ὑμῖν ἑορτάσω, οὐχίσομαι δὲ τῇ ἐπιγινόμενῃ. Καὶ μὲν δὴ καὶ ἐτελεύτησεν εἰς ἔργον οὗτος ὁ λόγος, θείας ἐπ' αὐτῷ δυνάμεως σαφῶς διαδεικνυμένης.

ιδ'. Ἐπεὶ οὖν ἡ προσδοκωμένη τῆς ἑορτῆς ἡμέρα κατέληκεν, ἐπόθησαν μὲν οἱ μαθηταὶ τελευταίας δὴ παρὰ τοῦ διδασκάλου ταύτης ἀπολαῦσαι μυσταγωγίας. Ἐδόκει δὲ ἄπορον εἶναι πῶς ἂν ἡ τράπεζαν εἰς τὴν εἰρκτὴν εἰσγάγοιεν, ἢ τοὺς τῶν ἀθέων λάθουσι ὀφθαλμοῦς, πολλῶν τότε τῶν μὲν παρόντων ἐκεῖ, τῶν δὲ εἰσαφικνουμένων. Ὁ δὲ τράπεζαν μὲν, ἔφη, τόδε τὸ ἐμὸν ἔσται στήθος ὑμῖν, οὐ μὲν δοκῶ τῆς ἐξαψύχου ὕλης ἀτιμοτέρα γεννησομένη Θεῷ, ναὸς δὲ ἅγιος ὑμεῖς μοι γενήσεσθε, πανταχόθεν με περιστοιχισάμενοι· καὶ οὕτως ἐτελείτο μὲν ταῦτα τόνδε τὸν τρόπον. Ἦδη γὰρ ὡς ἐπὶ τελευτῆς ζωῆς ὄντος τοῦ μάρτυρος, οἱ τε φύλακες ἀναίντο, καὶ Θεός, ἔγωγε οἶμαι, τὸν τε μάρτυρα τιμῶν, καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀπαρμύθητον ἀρεῖναι τὸν πόθον μὴ ἀνεγόμενος, παρασκευάζει τὸ πρὸς τὴν ἐκκληρωτῶν τῶν

rem, longo autem tempore in pœnis duraturus. Et nunc quidem in cippum (est autem hoc tormenti genus oblongum) ambos ejus pedes immittebant, ad quatuor distrahentes foramina: quod quidem est in hoc supplicio gravissimum, cum utrinque coxendices violenter e suis moveantur articulis: nunc autem in toto dorso graves testarum aculeos densos et continuos maligno animo substernebant: et ut ne liceret quidem viro justo se vertere, et ne moveri quidem, dum talibus sauciaretur aculeis; ejus manibus extensis, eas vinciebat in quodam ligno, quod erat positum super ejus caput. Quin etiam aliis quoque multis eum afficiebat probis ac contumeliis, et eum etiam arcebat ab omni cibo, nisi vellet vesci iis quæ ab ipsis sacrificabantur; ea enim affatim porrigebant. Ille autem maluisset subire mortes vel innumerabiles, et libentius manens jejunos, paulatim a fame esset consumptus, quam vel illorum solum passus esset conspectum. Sic igitur permansit Christi servus, qui a fame consumebatur, totos quatuordecim dies faciens consueta, et verbis doctrinæ animum addens iis qui pro Christo erant inclusi in carcere, et eos confirmans constantissimis et perpetuis precibus.

13. Cum autem aliquod jam dies transissent, et quæ eo modo, quo diximus affligebatur, et jam appropinquaret quidem dies festus Theophaniorum; discipulos autem (jam enim ei plures aderant ex Antiochia et ex aliis locis congregati) subiisset tristitia, reputantes fore, ut eis satim relictis abeat quidem magister, non valens resistere diuturnæ illi fami; ipsi autem nequaquam digni censeatur, qui Theophaniæ diem festum cum eo celebrent; videbatur enim eis esse adhuc valde remotus, et non posse magistri corpus usque ad eum diem sufficere, utpote quod inedia illud jam magna ex parte consumpisset: vir ille inclutus eos consolans, jubebat esse bono animo: Ero enim, inquit, vobiscum, et diem festum Theophaniorum vobiscum celebrabo: recedam autem postridie. Ad effectum autem deductum fuit id quod dixerat, aperte divina in hoc ostensa virtute.

14. Cum ergo advenisset dies festus, qui expectabatur, desiderabant quidem discipuli hanc ultimam a magistro consequi mysterii divini celebrationem. Videbatur autem esse dubium, quonam modo mensam quidem in carcerem inferrent, aut laterent in piorum oculos, cum multi quidem tunc partim illic adessent, partim autem accederent, ille vero: Mensa quidem, inquit, erit vobis hoc meum pectus, non, ut arbitrator, Deo futura minus honesta ea quæ fit ex inanima materia, templum autem sanctum vos mihi eritis, me omni ex parte circumdantes. Et sic hæc facta quidem sunt hoc modo. Jam enim, ut quod esset sanctus in fine vitæ, et remissi erant custodes, Deo, ut ego quidem arbitrator, qui martyrem honorare volebat, et suorum discipulorum non sustinebat inconsolabile videri

Consideratum, afflictus, ut citra impedimentum
 ferant ea, quæ erant proposita. Nam cum omnes
 cum martyr fecerant in orbem consistere, ut inter
 se invicem alter prope alterum stantes, eum tuto
 comprehenderent, jussit suo pectori imponi signa
 divini sacrificii. Postquam hæc fecissent, et in
 caelum protinus sustulit obtutum, cum jam vix
 posset extollere, et preces peregit consuetas.
 Deinde cum divina plurima esset effatus, et sacro
 ritu omnia peregisset proposita, ipse et fuit partici-
 pes Sacramentorum, et transmisit ad eos qui
 aderant, ut ipso quoque ostendit in ultima ad eos
 epistola. Et hunc quidem diem cum eis transe-
 git, sicut erat pollicitus.

45. Postridie autem cum venissent quidam ab
 imperatore, visuri an adhuc viveret (videbatur
 enim eis valde mirandum, quod vitam hucusque
 produxisset), postquam prope se stantes aspexit
 eos qui advenerant, cum se, quantum poterat ex-
 tendisset, et ter dixisset, Sum Christianus; simul
 cum ultima voce emisit spiritum.

CAPUT V.

Ejus sepultura. Helenopolis civitas.

46. Sunt autem qui dicant, eum adhuc spiran-
 tem projectum fuisse in profundo maris. Maxi-
 mianus enim admiratus ejus perpetuam ad finem
 usque constantiam, jussit iis qui in ejusmodi re-
 bus inserviunt, ipsum in mare jacere, cum ma-
 gnum lapidem appendissent brachio ejus dex-
 tero, ut, submersus nusquam appareret, et corpus
 ejus nullam assequeretur sepulturam, nec justa
 ei fierent. Atque fuit quidem in profundo qua-
 tuordecim dies, nempe totidem, quot in carcere
 decertarat adversus varias corporis perpressiones.
 Quintodecimo autem delphinus in sicco eum
 hoc modo extulit: cum ejus discipuli circa ripas
 et littora alius alibi versarentur, ut viderent, si
 quo modo possent eum e mari ejectum invenire,
 tempore autem hiberno id valde esset turbatum:
 diuturnum tempus effecit, ut plane desperarent
 se posse id invenire.

47. Interim vero adveniente quintodecimo die,
 martyr in somnis apparens cuidam Glycerio, ger-
 mano suo discipulo, qui tunc versabatur in regione
 adversa continenti Nicomediæ, dicit ei: O tu, cum
 primum mane surrexeris, abi in hunc locum (osten-
 dens locum littoris); te enim, inquit, conveniam,
 cum illuc veneris. Ille autem, cum primum, ex ma-
 gna evidentia et admiratione eorum quæ ostensa
 fuerant, cum somnus dimisisset, et jam dies illu-
 cesceret, surgens, et quosdam alios, ex piis secum
 assumens, cum eis venit in locum, qui fuerat ei
 significatus. In eo autem ingens delphinus ascende-
 bat e mari, jam ex eo emergens: qui cum esset ex-
 tensus super aquæ superficiem, valde spirabat, et ad

πρωϊμίον ἀλώστον: πάντας γὰρ αὐτοὺς ὁ μάρ-
 τυς ἐὼς περιστητάμενος, ὡς ἂν ὁμοῦ τούτου καὶ
 παρ' ἀλλήλους στήναι: ἀτραπῶς περιλάδωσιν, ἐκέ-
 λεσε τῷ ἐκαστῷ στήθαι ἐπιφέρειν τὰ τῆς γαίης ἱε-
 ρουργία: σύμβολα. Ἐπει δὲ ταῦτ' ἔθεσαν, εἰς οὐ-
 ρανόν τε ἀνῆκεν εὐθὺς τρυπεσῶν ἤδη τὸ βλέμμα καὶ
 μόλις ἀνατείνει δυνάμενος, καὶ τὰς συνήθεις εὐχὰς
 ἐποιεῖτο, εἶτα καὶ πλεῖστα ἐπιθειάσας, καὶ κατὰ τὸν
 ἱερόν θεσμόν ἅπαντα τὰ προτεθέντο τελεσάμενος,
 αὐτὸς τε μετέτρε των μυστηρίων, τοὺς τε παρόντας
 τῶν μαθητῶν ἐπέτρεψε μετασχεῖν, καὶ τοὺς ἀπουσί-
 διέπεμψεν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ἐσχάτῃ πρὸς αὐτοὺς
 ἐπιστολῇ, ταῦτα δεδύλωκεν. Καὶ ταύτην μὲν δι-
 τὴν ἡμέραν συνδιήρκεσε τοῖσι ὡσπερ τὴν ὑποσχό-
 μενος.

15'. Εἰς δὲ τὴν ὑστερίαν ἐλθόντων παρὰ τοῦ βασι-
 λέως τινῶν τῶν ὄψιμένων εἰ ἔτι γε διαζή (Θεῖμα
 γὰρ αὐτοὺς ἐξάσιον ἢ τῆς ζωῆς αὐτοῦ μέχρι τούτου
 παράτασας), ἐπειδὴ πλησίον ἑαυτοῦ σταντας ἑθεά-
 σατο τοὺς ἀφικομένους, ὀπλήκον ἐδύνατο βιασάμε-
 νος ἑαυτὸν, καὶ τρίτον ἀνειπὼν τὸ Χριστιανός, εἰμι,
 τῇ τελευταίᾳ φωνῇ συναφῆκε τὸ πνεῦμα.

15'. Εἰσὶ δὲ τινες οἱ λέγουσι αὐτὸν ἔτι μᾶλλον
 ἔμπνου ὑπάρχοντα τῷ τῆς θαλάσσης ἐναπορρίφῃ, καὶ
 βυθῷ. Ὁ γὰρ Μαξιμιανὸς πρὸς τὴν μέχρι τέλους
 ἕστασιν αὐτοῦ καὶ τὸ ἀνένδοτον ἐκπλαγεὶς προσ-
 ἔταξε τοὺς ταῦτα διακονοῦσιν εἰς τὴν θάλασσαν αὐτὸν
 ῥίψαι, λίθον μέγιστον τοῦ δεξιῦ βραχίονος ἐκρητη-
 σμένους. Ἐν' ὑποδρύχιος ἀφανισθεῖ γενόμενος, καὶ
 μηδεμίᾳ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ταφῆς, ἢ τινος ἄλλης θερα-
 πείας δυνηθεῖται τυχεῖν. Ὅν μὲν οὖν ἐν τῷ βυθῷ
 τεσσαρες καὶ δεκατὰς ὄλας ἡμέρας, ἐν ὄσαις περ
 ἦν καὶ ἐν τῇ εἰρκτῇ πρὸς τὰ ποικίλα πάθη τοῦ σώ-
 ματος διαγωνιζόμενος. Τῇ δὲ πεντεκαίδεκάτῃ δελεφίς
 αὐτὸν ἐξεκόμισεν ἐπὶ τὸ ξηρόν, τούτου τὸν τρόπον
 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ περὶ τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς αἰγια-
 λούς ἄλλων ἄλλη διατριβόντων, εἴ που δυνηθεῖται
 αὐτὸν ἀποπτυσθεῖτα τῆς θαλάσσης ἀνευρεῖτο· ἐν
 ὧρα χειμερίῳ σφοδρῶς ἐκαταρττομένης αὐτῆς, ὁ
 χρόνος παρατεινόμενος ἀπογνώσκει τούτοις τὴν ἀνεύ-
 ρειν παρεσκεύαζεν.

15'. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τῆς πεντεκαίδεκάτης ἡμέρας
 ἐπισταμένης, ὄναρ ἐπιφανεὶς ὁ μάρτυς τῷ Γλυκερίῳ
 τινὶ τῶν γνητίων αὐτοῦ φοιτητῶν, ἐπὶ τῆς ἀντιπέρας
 πρὸς τὴν Νικομήδειαν ἡπίρου τηνικαῦτά τὴν δια-
 τριβὴν ποιουμένῳ, φησὶ πρὸς αὐτόν. Αὐτίκα, ὦ
 οὗτος, ἔωθεν ἀναστὰς εἰς τὸδε τὸ χωρίον ἄπιθι (τῆς
 ἡϊόνος δηλώσας τὸν τόπον)· ἐντεύξομαι γὰρ σοι,
 ἔφη, ἐκεῖ παραγενομένῳ. Ὁ δὲ, τάχιστα αὐτὸν ἐκ
 τοῦ λίαν ἐναργούς καὶ πληκτικῶ τῶν δειχθέντων
 ὡς ὕπνος ἀνῆκεν, ἡμέρα τε ἤδη ὑπνύαζεν, ἀνα-
 στὰς καὶ τινὰς ἑτέρους τῶν φιλευσεδῶν συμπαρα-
 λαβὼν, εἰς τὸ δηλωθὲν χωρίον ἔφοιτα μετ' αὐτῶν.
 Ἐν τούτῳ δὲ καὶ δελεφίνο: μέγιστόν τι χρῆμα ἐκ τῆς
 θαλάττης ἀνῆκε, ἄρτι ταύτης ἀναδυόμενος, καὶ ἐπειδὴ

πρὸς τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ ὕδατος ἦν ἀπλωθεῖς, ἐφ' ἧς τε μέγα καὶ πρὸς τὴν χέρτων ἐχώρει, καὶ πολλὸς περὶ αὐτὸν ἀφρός τε καὶ βροτίζος ἦν, τῶν κυμάτων αὐτῷ συνεχῶς ἐπισχίζομένων. Ἐφερε δὲ ἄρα τὸν νεκρὸν ἐκτάθην, ὡς ἐπὶ τινος κλίνης κείμενον· καὶ θέαμα παράδοξον ἦν ἐφ' οὕτως ὀλισθηροῦ σώματος καὶ περιφεροῦς, μένων ἀτρέμας ὁ νεκρὸς, καὶ μὴ θ' ὑπὸ τοῦ οἰκείου βάρους, μήποτε μὴν ὑπὸ τῆς τῶν κυμάτων βίας τοῦ φέροντός αὐτὸν ὀγήματος περιωλινοῦμενος. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τῇ ἠπειρῷ γεγονός· ὁ δελφίς, μέτερος ἤρθη τῷ κύματι, καὶ γέγονεν ἐπὶ τοῦ ἡθ'· Ὁ δὲ νεκρὸς ἐπὶ τὴν ψάμιμον ἐνεχθεὶς ἐκείτω σώος, καὶ τὰ πάντα ἄρτιος, πλὴν ὅτι γε ἡ δεξιὰ χεὶρ, ἧς ὁ ἄθος ἐξαρτηθεὶς ἔτυχεν, οὐ συνεπηκολούθησεν ἐξ αὐτῆς τῷ λοιπῷ σώματι. Καὶ εἰσὶν οἱ λέγοντες ὡς οὐδὲ ὕστερον ἐξεπέμφθη τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ἔμειναν ἐν τῷ βυθῷ, ὅτι καὶ ἔδοξε τῷ Θεῷ, γενομένη. Τινὲς μέντοι φασί, μετ' οὐ πολὺ καὶ ταύτην ἀναδοθῆναι, πέραρυντος αὐτῇ τοῦ δεσμοῦ, καὶ αὐτὴν τῇ χέρσῳ προσκομισθεῖσαν τοὺς παρόντας ἀναλομένους, εἰς τὴν αὐτὴν ἀποκαταστῆσαι πάλιν τοῦ σώματος ἀρμονίαν. Συνέδη δὲ τὸ περὶ τὴν χεῖρα πάθος, τοῦ Θεοῦ, μοι δοκῶ, τιμῆσαι ταύτην ἰδίως βουληθέντος, ἅτε τὸν διὰ ταύτης ἐπὶ τῶν Γραφῶν ἐπισημασθεὶς γενόμενον πόνον ἀποδεξάμενον. Ἐν γὰρ τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ πάθει τὸ βαρύτερον ἐντιμότερον.

18. Ὁ δὲ γὰρ ἂν ἀπὸ ταυτομάτου νομισθεῖν τις τὸν νεκρὸν ὑπὸ τοῦ δελφίνου ἐκκομισθῆναι, οὐδὲ τινὸς αὐτῷ τύχης ἐργασαμένης. Ὅτι μὲν γὰρ τῷ ὄντι δελφίς αὐτὸν τυγχάνει τῆς θαλάττης ἐξενεγκῶν, ὅν εἴρηται τρόπον, σαφέστατον εἶναι δοκεῖ, πολλῶν τε τῶν κατ' ἐκεῖνον γενομένων τὸν χρόνον μνημὴν τοῦ τοιοῦτου ποιησαμένων. Καὶ αὐτὸς δὲ ἔτι ἐκ παιδὸς οἶδα φθόγγον ἐπ' αὐτῷ, ὃ τὸ ἀκροτελεύτιόν ἐστι τότε·

Δελφίς δ' ἐπὶ νῶτα κομίζων
Ἐξέπνευσε φέρον ἐπὶ γαίην.

Ὅτι δὲ οὐ συντυχίας τὸ τοιοῦτον ἂν εἴη, δηλοῖ μὲν οὐχ ἥκιστα καὶ αὐτὸ τὸ μέγεθος τοῦ τελεσθέντος θαυματουργήματος, καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ ἐνύπνιον τὸ ἐπὶ τούτῳ γενομένον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αἰγθέοντα. Ἐξενεχθεὶς γὰρ τῆς θαλάσσης ὁ νεκρὸς θέαμα τοῖς θεωμένοις ἐξάκσιον ἦν· πλὴν τοῦ κατὰ τὴν χεῖρα πάθος, τὰ ἄλλα γε ἀπαθῆς διακείμενος, μήτε τῆς θαλάσσης ἐπὶ τοσούτους αὐτὸν ἡμέρας λωπταμένης, μήτε τινῶν ἰχθύων προσεψαμένων, μήτε τινὸς δυσώδους ὀσμῆς ἐκεῖθεν ἀποφερομένης, ὡς πανταχόθεν εἶναι σαφές ὅτι θεῶν ὑπῆρχε τὸ τελεσθῆναι, καὶ οὔτε τὸ πρότερον ὀλιγορῆσα τινὶ θεῷ, οὐδὲ τοῦ ἀμύνειν ἀδυναμίᾳ, τοὺς τηλικούτους ἀφῆκε τῷ μάρτυρι συνενεχθῆναι κινδύνους, οὔτε νῦν εὐλογητάς ἄνευ εἰτίας εἶπεν αὐτῷ διαζυγῆναι τὴν χεῖρα τοῦ λοιποῦ σώματος, ὃ γε τοσούτην ἐπ' αὐτῷ θαυματουργίαν ἐκτελεσάμενος· ἀλλὰ τῆνικαὶ τε τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ κοσμῶν ἀρετὴν εἰς κοινωνίαν αὐτὸν ἐπέλασεν τῶν τοῦ παιδὸς ἐκτουτοῦ παθημάτων.

A terram contendebat : eratque circa ipsum multa spuma, et murmur fluctuum, qui ab ipso scindebantur. Ferebat autem extensum mortuum, tanquam in lecto jacentem. Eratque spectaculum admirabile, super corpus adeo lubricum et rotundum quiete manens mortuus, et nec a suo pondere, neque a vi fluctuum devolutus ab eo, quod ipsum portabat, vehiculo. Cum autem delphinus fuisset prope continentem, fluctu sublime fuit sublatus, et terræ id appulit. Atque ille quidem statim exspiravit. ἡθροῦ, ὁ μὲν αὐτίκα θεὸς ἀπέπνευσεν.

18. Mortuus autem statim in arenam delatus, jacebat salvus et omni ex parte integer, nisi quod manus dextra, cui lapis fuerat appensus, non est corpus quoque reliquum consecuta. Et sunt quidam qui dicunt, eam nec postea quidem fuisse e mari emissam, sed mansisse in profundo, effectam id quod Deo visum fuit. Nonnulli autem dicunt eam quoque non ita multo post fuisse redditam, cum effluxisset ei vinculum ; eamque in terram delatam. cum sustulissent ii qui aderant, restitutam fuisse rursus in eandem compagem corporis. Hoc autem accidit manui, cum Deus, ut arbitrator, eam seorsum voluisset honorare, ut qui acceptum habuisset laborem, qui per eam fuit susceptus in corrigendis Scripturis. Nam in perpersionibus, quas pro Christo susceperat, in majori honore fuit ea quæ erat gravior.

19. Non autem existimabit quispiam, corpus mortuum a delphino casu fuisse allatum, neque id factum fuisse forte fortuna. Nam quod revera quidem delphinus eum eo modo, qui dictus est, exportarit, videtur esse manifestissimum, cum multi, qui fuerunt illo tempore, hujus fecerint mentionem. Quin etiam ipse quoque scio ab ineunte ætate de illo cani solitum hoc, cujus est pars extrema :

In terram dorso portansque ex æquore delphin,
Exspiravit.

Quod autem non factum sit casu, vel maxime quidem ostendit ipsa magnitudo miraculi quod factum est; somnium quoque, quod propter id evenit; quin etiam ea quoque quæ postea sunt ostensa. E mari enim exportatum corpus, erat insigne miraculum iis qui contemplabantur, ut quod præter id quod in mari acciderat, illæsum aliqui maneret, et nec mare tam multis diebus ei nocuisset. neque ulli pisces id tetigissent, neque ullus malus odor illinc emitteretur : adeo ut esset omni ex parte manifestum, fuisse divinum id quod factum est. Neque vero prius aliquo contemptu, neque quod eum non posset defendere, sicut Deus tanta pericula adire martyrem : neque nunc sine justissima causa sicut ei disjungi manum a reliquo corpore is qui in eo tam multa fecerat miracula. Sed et tunc universam ornaturus ejus virtutem, vocavit ipsum ad societatem passionum sui Filii, optimam et justissimam ei præbens occasionem ad

hoc ut ipsam quoque illius impertiret gloria. Et hæc est mihi communis ratio in omnibus martyribus, id est, testibus veritatis. Nunc autem volens confirmare studium, quod contulit in sacras Scripturas, esse opus plurimi faciendum, manum, quæ ei proprie in hac re inservit, voluit etiam propriis honorare passionibus, quomodo etiam, ut arbitror, solent spectatores sertis redimere brachia athletarum. Quod si quis etiam crediderit eam in mari mansisse, ei licet et hæc considerare, et quod Deus miraculis sæpe etiam admiscet ea quæ procedunt a natura, ut per illa quidem ostendatur virtus effectrix miraculorum, per hæc autem fides quoque habeatur naturæ. Sed hæc quidem, et propter quam causam unumquodque contigit, pure demum sciat is qui hæc administrat. Quinetiam in singulis eorum, quæ ab ipso admirabiliter fiunt et geruntur, didicerit quisque aliam quoque esse arcanam, et quæ sit supra nos rationem, optimamque, et quæ comprehendendi non potest, administrationem, neque temere aliquid fieri aut fortuito.

20. Tunc ergo sic a delphino exportatum corpus, delatum est in arenam. Concurrentes autem discipuli, primum quidem, ut decebat, id salutabant, alius aliunde venientes, et osculabantur, et amplectebantur, unusquisque pro viribus, ob promptum et alacre animi studium. Deinde vero cum id sumpsissent, et propriis manibus extulissent, et ei justa omnia de more fecissent, in loco insigni deposuerunt. Et tunc quidem illi sepulcrum, quale potuerunt, prout tempus urgebat, statuerunt. Postea autem, quæ nobis salutarem Domini restituit Crucem, et magnum inter claros imperatores genuit Constantinum, veneranda Helena, quando revertebatur Hierosolymis, locum honorans, et in eo condidit (12) civitatem, convocatis habitatoribus ex iis, quæ circum circa erant, regionibus, et effectis operis participibus, et validis eam cinxit mœnibus, et martyri templum ædificavit maximum: quod nunc quoque insigne et pulchre exstructum cernitur ab iis, qui et terra et mari ingrediuntur ac navigant; ad gloriam Domini nostri Jesu Christi, et eorum, qui propter ipsum deceraverunt: quoniam eum decet gloria in sæcula sæculorum. Amen.

(12) Chronicon Alexandrinum anno Constantini 22 Constantio Cæsare v et Maximo coss., qui erat Christi 327 hæc habet: « Constantinus instaurata Drepani urbe in Bithynia ad cultum S. Luciani martyris, illam a matre sua Helenopolim nuncupavit, donata civitati in martyris honorem, quousque patet ante urbem prospectus, immunitate vectigalium ad hodiernum usque diem. » Nota et Stephano Byzantio Drepane Bithyniæ ad sinum Asiæcænum civitas. Socrates lib. I, cap. 13, Helenæ nomine Drepane Helenopolis vocatur, olim vicus, jam civitas ab imperatore facta. Nicephorus Callistus

ἀρίστην αὐτῷ πρόφασιν παρασχῶν καὶ δικαιοσύνην, εἰς τὸ καὶ τῆς δόξης αὐτὸν τῆς ἐκείνου ποιήσασθαι κοινωνόν. Καὶ οὗτός μοι κοινός ἐστι κατὰ πάντων τῆς ἀληθείας μαρτύρων ἡ λόγος. Νῦν δὲ κυρώσαι βουλόμενος τῷ ἀνδρὶ τὴν ἐν ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς εἰσενεχθεῖσιν σπουδῆν, καὶ ὡς πολλοῦ τινοσ ἄρα ἦν ἡ πραγματεία ἀξιώτατη, τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ἰδίως πρὸς τοῦτο διακονησαμένην ἰδίως ἡξίωσε τιμῆσαι καὶ τοῖς παθόμεναι· καθάπερ, οἶμαι, καὶ τῶν ἀθλητῶν οἱ θεαταὶ τοὺς βραχίονας εἰσὼσαι ταινιῶν. Εἴ γε μέντοι τις αὐτὴν ἐγκαταμεμενηκέναι τῇ θαλάσῃ πιστεύσειε, πάρεστι καὶ ἐπὶ τούτῳ λογίσασθαι ταῦτά τε, καὶ ὅτι ταῖς θαυματουργαῖς θεοῦ πολλὰίαι ἐγκαταμίγυσαι, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς φύσεως, ἵνα διὰ τὸ μὲν θαυματουργὸς δεικνύηται δύναιμις, διὰ δὲ τῶν μὴ ἀπιστοῦτο ἡ φύσις· ἀλλὰ ταῦτα μὲν, καὶ δι' ἣν ἕκαστον τὴν αἰτίαν συμβάλει, ἴστω καθαρῶς αὐτὸς ὁ τάδε διεῖπων. Πλὴν ἐφ' ἕκαστοις τῶν παρ' αὐτοῦ θαυματουργουμένων ἢ πραττομένων, ἐκμάτοι τις ἂν καὶ ἕτερον εἶναι λόγον ἀπόρρητον, καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ ἀρίστην οἰκονομίαν, καὶ ἀκατάληπτον, καὶ μηδὲν εἰκῆ μηδὲν ὄν ἐτυχε γενέσθαι τρόπον.

κ'. Τότε δ' οὖν ὡς ὑπὸ τοῦ δελφίνος ἐκκομισθεὶς ὁ νεκρὸς ἐπὶ τὴν ψάμμον ἠνέχθη, συνδραμόντες οἱ μαθηταὶ πρῶτα μὲν ἡσπάζοντο κατὰ τὸ πρέπον, ἀλλὰ γόθεν ἄλλος ἐπιγινόμενος, καὶ ἐφίλου τε ὡς ἦν δυνατόν ἕκαστος ὑπὸ προθυμίας, καὶ περιέβλλον. Ἐπειτα μέντοι διαλαθόντες, καὶ χερσὶν οἰκταῖς ἐκκομιστάμενοι, πάντα τε τὰ ἐπ' αὐτοῖς νενομισμένα τελέσαντες, ἐν τόπῳ ἐπισημῶν κατέθεσαν· καὶ ἐτηνικῶτα μὲν ὅπουτον ἠδυνήθησαν αὐτῶν τὸν τάφον ὡς ὁ κειρὸς ἤπειγε περιέστησαν· ὕστερον δὲ, ἡ τὸν σωτήριον ἡμῶν γνωρίσασα τοῦ Κυρίου σταυρὸν, καὶ τὸν μέγαν ἐν ἀσιδίμοις καὶ βασιλευσὶ βρασιλέα Κωνσταντίνον γεννήσασα σεβασμιά Ἐλένη, ἠνίκα ἐξ Ἱεροσολύμων ὑπέστρεφε, τιμῶσα τὸν τόπον, πόλιν τε συνήκισεν ἐν αὐτῷ, τοὺς τῶν πέριξ χωρῶν οἰκητόρας συγκαλεσαμένη, καὶ κοινωνοὺς τοῦ ἔργου ποιησαμένη, καὶ τεῖχος περιέβαλε καρτερόν, καὶ τῷ μάρτυρι τὸν νεῶν ἀποδομήσατο μέγιστον, ὃς νῦν ἐπιπεριφανῆς καὶ εἰς κάλλος ἐξειργασμένος, τοῖς ἐκ γῆς καὶ θαλάττης ὀδοιποροῦσι τε καὶ ναυτιλομένοις ὀρώμενος, εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν δι' αὐτὸν ἀθλησάντων, ὅτι αὐτῷ πρέπει κράτος καὶ ἀνείσεις καὶ μεγαλοπρέπεια, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

lib. viii, cap. 31, de S. Helena agens: « Perinde enim, inquit, atque pignus quoddam futura sæcula habent, ad memoriam ejus sempiternam, in Bithynia unam; et in Palæstina alteram urbem; quibus imperator filius conditis memoriam illi tribuit immortalæ. Admodum vero B. Helenam regione et situ alterius delectatam esse ferunt, quæ antehac Drepanum nominata fuerat; cum quod ibi orta esset, tum quod Lucianum martyrem post martyrium obitum eo a delphino deportari contigerit. » Baronius tom. III, ad an. 306, n. 16, S. Helenam Britannam fuisse asserit, non Bithyniam.

MARTYΡΙΟΝ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΠΟΛΥΕΥΚΤΟΥ

CERTAMEN

SANCTI MARTYRIS POLYEUCTI ⁽¹⁾.

(Anno 230.)

[Græce nunc primum editur ex cod. ms. Parisiensi n. 1467, sæculi XIV. Latine dedit Surius ad diem
9 Januarii, EDIT PATR.]

Α' Εἴπερ τις ἄλλη, καὶ καλλίστη τῶν διηγήσεων, ἂ καὶ ἡ τοῦ θαυμαστοῦ μάρτυρος Πολυεύκτου ἔχει γὰρ μετὰ τῆς ὠφελείας κομιδὴ καὶ τὸ χάριεν, καὶ τούτου τὴν καίραν αὐτὴν ἀφευδῆ μάρτυρα δύναται παρέχειν. Αἰγέτο γοῦν καὶ εἰς μέσον ἡμῶν προτιθέτω τοῖς φιλοθεοῖς ἀπροκαταῖ, καὶ ἡμῶν ὅση δύναμις τὰ παρ' ἐκείτων εἰσφερόντων, ἀνέτους τε διδόντων τῶ λόγῳ τὰς ἀκοάς, καὶ πρόθυμον ὄλωσ καὶ ἀνεπηγεμένην δίδουσαν παρεχόντων πρὸς τὴν διήγησιν.

Β'. Κατὰ τοὺς Δεκίου καὶ Οὐαλεριανοῦ χρόνους τῶν βασιλέων, ἦν τις Νείαρχος καὶ Πολύευκτος, στρατιώται μὲν τὸ ἐπιτήδευμα, οὕτω δὲ φίλα πρὸς ἀλλήλους συνδέδεμένοι, ὡς πολλῶ πλέον αἵματος τε καὶ συγγενείας, ἐκ τῆς κατὰ πόθον ἀκριβοῦς ὁμοιοῦς συνηρμόσθαι αὐτῶν τὰς ψυχὰς, ἐκάτερόν τε ἐν ἐκείνου σώματι ζῆν ὄλωσ ἢ καὶ ἀναπνεῖν οἴεσθαι. Ἦν δὲ ὁ μὲν Νείαρχος Χριστιανός, καὶ πιστός, καὶ παρ' τῶν εὐσεβείων ἀκριβής· Πολύευκτος δὲ ὁ καλὸς τὴν μὲν ὀρθοκαίαν Ἑλληνα, καὶ οὕτω τῶ φέγγει τῆς ἀληθείας περιλαμφοίς, νοῦν δὲ τὸν ἀκριβῆ Χριστιανὸν ἀποσώζων, καὶ ἀρετῆ πάτη κομῶν, καὶ ἡμῶν μὲν κατακαρπος ὢν, τὸ δὲ ἐν οἴκῳ Θεοῦ εἶναι τοῦτο μόνον ἐπιλειπόμενος. Ἐπεὶ δὲ Δέκιος ἐκεῖνος καὶ Οὐαλεριανὸς οὐ καλῶς τῆ βασιλείᾳ χρυσάμενοι, οὐδὲ τὸν δεδωκότο ταύτην ἐπιγνώσκει καὶ λατρεύσκει ἡλιθίσαντες, ἀλλὰ κατ' αὐτοῦ μᾶλλον χεῖρα θεομάχον ἐκάραντες, καὶ οὐκ αὐτοὶ μόνον ἀρνούμενοι, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ ὑπήκοον ἐγγράφοις ἐπιτάγμασιν εἰς τοῦτο προσκαλοῦντες, καὶ πᾶσι τρόποις τῆς θρησκείας, ἀπειροῦντες ἦσαν, Θεοῦ τε, οἳ μοι, φοβέουσι καὶ ματαίους εἰς τὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ χάριαν ἐγκαθιστάντες, καὶ εἰδὲν ἐνεῖνους μᾶλλον καὶ προσκυνεῖν ἀναγκάζοντες, εἰ καὶ λίθων ὄντως καὶ ἑσθῶν ἀναισθητοτέρους.

Γ'. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως εἶχε, καὶ κατὰ πόδας αὐτὸν τιμωρίαι καὶ ἀμοιβαί, τοῖς μὲν παιδομένοις

I. Si est ulla alia pulcherrima narratio, pulcherrima quoque est narratio admirabilis martyris Polyucti. Nam cum utilitate, magna quoque est conjuncta jucunditas. Hujus autem rei potest ea non falsam testem adducere experientiam. Dicatur ergo, et a nobis in medium proferatur piis Deique amantibus auditoribus, vobis quoque pro viribus, quæ vestra sunt afferentibus, aures orationi attentas exhibentibus, promptumque et alacrem animum præbentibus narrationi.

II. Tempore imperatorum Decii et Valeriani, erat quidam Nearchus et Polyuectus, studio quidem milites, amicitia autem ita inter se devincti, ut longe magis, quam si inter eos intercessisset sanguinis et cognationis necessitudo, summo sui invicem desiderio et insigni concordia ac consensione conjuncti essent eorum animi, et uterque in alterius corpore se putaret vivere et spirare. Erat autem Nearchus quidem Christianus et fidelis, pietateque ac vera religione perfectus. Egregius autem Polyuectus, gentilis quidem religione, et veritatis luce nondum illuminatus, alioqui se Christianum accurate conservans, et omni virtute exornans: et erat quidem olea frugifera, hoc autem solum ei deerat quod nondum erat in domo Dei. Quoniam autem Decius ille et Valerianus non recte utebantur imperio, nec eum, qui illud eis dederat, agnoscere et colere volebant, imo vero manum impiam, et cum Deo pugnantem, in ipsum erexerant: et non solum eum negabant, sed omnes quoque subjectos scriptis edictis incitabant, et omnibus modis arcebat a Dei cognitione: et deos, proh dolor! falsos et vanos, in veri Dei locum constituebant, et illos colere et adorare cogebant, qui minus habent sensus, quam lapides et statuae.

III. Quoniam ergo hæc ita habebant, et proposita erant supplicia et præmia: iis quidem qui parebant,

(1) Ejus festum martyrol. Rom., Bedæ, Usuardus et alii 13 Febr. habent: quod forte translationis ejus festum est: constat enim ex actis, eum 10 die

Jan. martyrium consummasse. Græci ejus natalem hac die celebrant.

honores, dona et pecuniæ; iis autem, qui non parebant, minæ, pœnæ et ultimum malum mors: amico timuit Nearchus, et putavit hoc esse tempus quod effecturum esset, ut dissensio in religione, eorum quoque dissolveret amicitiam. Hæc eum in animo haberet, et apud se versaret, aperte ostendebat se cruciari animo, magnisque agitari fluctibus, et occulte deslere amicum. Præstantissimus autem Polyuctus cum videret sic se habere amicum, pun-gique aculeis doloris, et qui verbis explicari nequeunt, gemitibus conari levare magnam animi ægritudinem, et vestigia lacrymarum indicare oculis, amice ad eum accedens, interrogat, et causam quærit discere, cur ita se habeat. Nam ipse quoque nihilominus dolebat, cum eum videret sic affectum, qui erat ejusdem cum eo animi. Ille autem volebat quidem dicere, et significabat se nihil posse celare amicum: esse autem aliquam causam, propter quam etiam si velit dicere, necesse habeat tacere, et amici consolationem hac in re minime consequi. Cum autem valde divinus urgeret Polyuctus, et postularet ut ei secretum aperiret et ei exprobraret contemptum amicitiae, et mutatam affectionem, Nunquid, dicens, aliquid offendimus? Quanam in re tibi molesti fuimus? Quænam res tam dira et tam atrox facta est, ut Polyuctum tuum a venia arceas?

IV. Hæc cum diceret, et animo angeretur, non ferens Nearchus, oculos suffusus lacrymis, et profundo suspirio internam cordis flammam significans: Cum, inquit, o amicissime, nostræ consensionis et dilectionis apud me cogito separationem, necesse quoque habeo animum abrumpere. Hæc postquam ille audit, corde gravissime percussus: Quomodo hæc, inquit, Nearchè, quomodo, et cur hæc verba dicis præter spem? et undenam hæc erit nobis separatio, quam statuimus ne mortem quidem posse nobis facere? Hoc est, inquit, o amicissime, quod me propemodum suffocat, et ipsum comprimit spiritum et animam, quoniam hæc, quam dixi, separatio est nobis humana morte validior et gravior. Cum autem nondum, quid sibi vellet oratio, intellexeret Polyuctus, statim surgens, et amicum complexus, et ei ita ut eum tenebat, ardentissime circumfusus: Sed dic, inquit, mihi, o Nearchè, dic aperte, et explica quemadmodum hæc sit futura separatio. Non enim fero amplius hoc minime amicum silentium. Sin minus, videbis jam tuum Polyuctum in terra jacentem mortuum et examinem. Atque videbatur quidem Nearchus velle dicere, sed victus ab animi perturbatione vinciam habebat linguam: et solum mœstus ac conturbatus, amicum fixis aspiciebat oculis, et immoderatum significabat dolorem. Postquam autem videt Polyuctum mœrore confectum, abjecisse animum, et humi procidere, et esse jam a dolore omnino superatum, cogitur in hanc vocem erumpere: O amantissime, inquit, Polyucte, hoc edictum imperatoris nobis separationem afferet et disjunctionem. Postquam autem hanc vocem sapientis-

α τιμαί, ὄψεαι, χρήματα· τοῖς δὲ ἀπειθοῦσι ἀπειλάι, κολάσεις, καὶ τελευταῖον κακὸν ὁ θάνατος, ἐφοβήθη περὶ τοῦ φίλου Νέαρχος, καὶ καιρὸν ἐνόμισεν εἶναι τοῦτον, ὃς τὴν περὶ τὸ σέβας εἰσφορὰν διάλυσιν αὐτοῖς γενέσθαι παρασκευάσει καὶ τῆς φιλίας. Ταῦτα ἐπὶ νοῦν ἔχων καὶ στρέφων, ὁ ἦλος ἦν ἰσχυρῶς ἀνιώμενος, καὶ πλὴν τὸν σάλον φέρων ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸν φίλον κρυφίως ἀνιώμενος. Πολύευκτος δὲ ὁ παντακκλῶς οὕτω Νέαρχον ὄρων ἔχοντα, λύπης τε κέντροις βαλλόμενος, καὶ στεναγμοῖς ἀλαλήτοις τὸ πολὺ τῆς ἀθυμίας κουφίζειν πειρώμενος, ἔχνη τε δακρῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑποφθίζοντα, ἡρώτα προσίων φίλως, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ ὄντως ἔχειν ἐζήτησε μαθεῖν. Ἦλγει γὰρ καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἤτρτον, τὸν ὁμόψυχον ὄρων οὕτω πάσχοντα, ὃ δὲ ἡεούλετο μὲν εἰπεῖν, καὶ ἐδύλου μηδὲν ἀπορρήτων ἔχειν πρὸς τὸν φίλον οὐνόμενος· εἶναι δὲ τινὰ ἄλλην αἰτίαν δι' ἣν καὶ λέγειν ἐθέλων ἀνάγκη ἔχει τοῦ σιωπῆν, καὶ τῆς ἐκ τοῦ φίλου μὴ ἀπολαθεῖν ἐν τούτῳ παραμυθίας. Ἐπεὶ δὲ ὁ θεῖος Πολύευκτος πολὺς ἦν ἐγκείμενος, καὶ τοῦ ἀπορρήτου τὴν ὀφθαλμῶν ἀπαιτιῶν, ἀμέλειαν τε οὐνεοῖζων αὐτῷ τοῦ πόθου, καὶ ἀλλοίωσιν ὅταν τῆς πρὸς αὐτὸν διαθέσεως· εἰ δὲ καὶ προσκεκρούκαμέν τι, λέγων; εἰ δὲ καὶ λευπηκαίμεν; τί ἂν οὕτως ἰσχυρὴν εἴη τὸ πρᾶχθὲν, ὡς συγγνώμης πάσης Πολύευκτον τὸν σὸν ἐκβαλεῖν;

Δ'. Ταῦτα λέγοντος καὶ ἀλύοντος, οὐκ ἐνεγκῶν Νέαρχος δακρῶν ὑποπλήσας τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ στεναγμῶ βυθίῳ τὴν ἔνδον φλόγα τῆς καρδίας ὑποσημήνας· Τὸν μέλλοντα χωρισμὸν, ἔφη, φίλιτατε, τῆς ἡμῶν συμπνοίας καὶ στοργῆς ἔνοουσι, ἀναγκάζονται ἀπορρῆξαι ἤδη καὶ τὴν ψυχὴν. Τοῦτο ἤκουσαν ἐκεῖνος βερότατα πληγεὶς τὴν καρδίαν. Πῶς ταῦτα, ἔφη, Νέαρχε, πῶς καὶ τί τὰ παρ' ἐλπίδα ταῦτα ῥήματα; καὶ πόθεν ἡμῖν οὕτως ὁ χωρισμὸς ἔσται, ὃν οὐδὲ θάνατον αὐτὸν δύνασθαι ποιεῖν εἰς ἡμᾶς ἔγνωμεν; Καὶ ὁ Νέαρχος· Τοῦτο γὰρ ἐστίν, ἔφη, φίλιτατε, ὃ μικροῦ με καὶ ἀποπνίγει, καὶ αὐτὸ συνέχει τὸ Πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν· ὅτι ὁ χωρισμὸς οὗτος, ὃν ἔφη, καὶ ἀθροπέουσι θανάτου ἰσχυρότερος ἡμῖν ἐστὶ καὶ βαρύτερος. Οὕτω δὲ τὸν λόγον ὃ τι ἂν εἴη συνίεναι ἔχων Πολύευκτος, ἀναστάς εὐθὺς καὶ περιβαλὼν τοῦ φίλου, καὶ ὡς εἶχε θερμότερα περιχυθεὶς αὐτῷ· ἀλλ' εἰπέ μοι, ἔφη, Νέαρχε, εἰπέ σαφῶς καὶ ἀνάπτωρον ὅπως οὗτος ὁ χωρισμὸς ἔσται· οὐ γὰρ φέρω ταύτην ἐπὶ πλέον τὴν ἀφίλον σιωπῆν. Εἰ δὲ οὐκ, ἀλλ' ὄψεις με Πολύευκτον ἤδη τὸν σὸν νεκρῶντα καὶ ἄπνουν πρὸς τῇ γῆ κείμενον. Καὶ ὁ Νέαρχος ἐπικει μὲ εἰπεῖν βούλεσθαι, ἠττώμενος δὲ τοῦ πάθους, ἐπεδέιτο τὴν γλῶτταν, καὶ τοῦτο μόνον κατέδουον τι καὶ πεπονηθὸς, ἠτένιζεν εἰς τὸν φίλον, καὶ τῆς ἀθυμίας ἐμήγυε τὴν ὑπερβολὴν. Ὡς δὲ εἶδε Πολύευκτον παθόντα τι καὶ μακροψυχότερον, καὶ εἰς γῆν ἑαυτὸν καταβάλλοντα, καὶ ἔλον ἤδη τῷ παθεῖν νικώμενον, ἀναγκάζεται ῥῆξαι φωνὴν· καὶ, ὦ φίλιτατε, ἔφη, Πολύευκτε, τοῦτ' ἐστὶ βασιλικὸν ἐπιτάγμα τὸν χωρισμὸν ἡμῖν ἐμποιήσει καὶ τὴν διέξυσιν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ σοφὸς τὴν πάντα Πολύευκτος, συμβαλὼν εὐθὺς ὅπερ Νέαρχος βού-

λεται τὸ λεχθὲν, ενενοεῖ γὰρ ὡς ἡ περὶ τὸ σέβας ἂμφοτέρων διαφορά, πρὸς ἐξίτασιν ἰούσα καὶ ἀρχόντων βραχύτης ἀναγκάσει θεῖναι μεταξὺ τὴν διάστασιν. Ἄλλ' αὐτὸν ἀνέφερε διάνοιά τις θειοτέρα καὶ ἦν εἶδεν ὄψιν ἀνανοούμενος, καὶ συνάδουσαν αὐτὴν τῷ καιρῷ κρίνουν, χαρᾶς τε ἤρξατο πληροῦσθαι καὶ ἡδονῆς, καὶ ὅπως εἶπεν ἡ ὄψις ἐκκοινοῦτο τῷ φίλῳ. Ἔστι τι, Νέαρχε, λέγων, ὁ τάχα τοῦτον ἡμῖν κωλύσει γενέσθαι τὸν χωρισμὸν.

Ε'. Εἶδον γὰρ ἐγὼ τὸν Χριστὸν, ὃν σὺ προσκυνεῖς, προσελθόντα μοι, καὶ τοῦτι μὲν τὸ πιναρὸν ἱμάτιον ὃ περιδέδλημαι ἀποδύσαντά με· ἑτέρην δέ τινα στολὴν μάλα τιμίαν (τίς ἂν ἐκεῖνης εἶποι τὸ κάλλος καὶ τὴν φαιδρότητα;) ἀμοιάσαντα, χρυσῆ τῇ περόνῃ περὶ τὸν ὤμον συνεχομένῃ· ἔπειτα δὲ μοι καὶ ἵππον ἐγχειρήσαντα περωτόν. Ἄλλὰ τοιαύτη μὲν ὄψις ἦν ὁ θεὸς Πολύευκτος εἶδε· ἔλεγε εἰς δὲ κενὸν οὐραμῶς, ἀλλὰ τὸ μέλλον ἀκκιβῶς εἰδόνισεν. Ἡ γὰρ ἀμφιθεῖσα καλλίστη ἐκεῖνη στολή τὴν ἀπὸ τοῦ χειρόνος ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβολὴν ἀπὸ τῆς ἐπὶ γῆς στρατιᾶς εἰς τὴν ἐπουράνιον καὶ θεῖαν στρατελογίαν, καθ' ἣν ὁ Μάρτυς τοῦ μαρτυρικῆ χορᾶς συνάπτεισθαι μέλλοι· ὁ δὲ γε πτενὸς ἵππος, τί ἂν ἔταρον εἶχε δηλοῦν ἢ τὴν ταχέαν ἀπὸ τῆς ἐκείνου πρὸς οὐρανοὺς ἀνάβασιν;

Σ'. Ταῦτα ἀκούσαντα Νέαρχον ἠσθῆναι τε καὶ εὐφροσύνης γενόμενον· Τὸν Χριστὸν, εἶπετιν, ἔγνωσ; τὸν Χριστὸν, Πολύευκτε, τὸν ἀληθῆ ὄντως Θεόν; Τὸν δὲ πρὸς ταῦτα· Πότε δὲ, φάναι, τοῦτον ἠγνόησα; Ἡ πότε, σοῦ περὶ αὐτοῦ λέγοντος, τρόμος οὐκ εἰσεῖδῳ μου τὴν ψυχῆν; Ἡ ἀναγινώσκοντος, οὐκ ἐν θαύματι ποιούμενος ἦν τοῖς λόγοις; μόνου γὰρ ἐδεόμην ὀνόματος, ἔπειτα ἄλλα γε τῇ διαθέσει Χριστιανὸς ἦν, καὶ εἰς δουλείαν ἔσπευδον ἑμαυτὸν ἐνταξαί τῷ Δεσπότη Χριστῷ, πολλὰ χαίρειν εἰπὼν ταῖς ματαίαις τῶν εἰδώλων λατρείαις. Τί οὖν πράττομεν, ὦ Νέαρχε; τί δὲ μὴ φανερώς ἐπιδείκνυμεν τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν; Καὶ ὁ Νέαρχος ἀσμένως ταῦτα δεξάμενος; Καὶ ὡς περ ἀπορῳμῶν ἐκτὸν καὶ ἀνακαλύπτων. Ἄλλ' ἔμοι, ἔφη. Πολύευκτε, οὐ κλοῦτος, οὐ δόξα, οὐ στρατιωτικὸν ὄλωσ ἀξίωμα, οὐδὲν ἄλλο τῶν τοῦ κόσμου τῶς ἐν Χριστῷ ζωῆς προτιμότερον· ταύτης γὰρ ἐφέμεαι μόνης, τὰ δ' ἄλλα μικρὰ μοι καὶ τοῦ μηδενός εἰσιν ἄξια. Εἶτα καὶ πάλιν ὁ θεὸς Πολύευκτος, ὡς περ ἀποπειρώμενος αὐτῷ τῆς γνώμης· Τί δὲ, οὐκ ὀρέγει, ἔφη, τοῦ κερδέος τοῦδε σοὶ ἀξιώματος; Καὶ ὁ Νέαρχος ἐκ καρδίας ταῦτα καὶ οὐκ εἰς ἀπόπειραν προελθεῖν νοήσας· Ἄγνωστῳ μοι ἔοικας, ἔφη, Πολύευκτε, τὸ ἀληθὲς ἐν Χριστῷ ἀξίωμα, καὶ τὴν παρ' ἐκείνου δόξαν, καὶ τὴν εἰς οὐδέποτε παυθῆναι μακαριότητα. Οὕτω μέντοι ἦσαν κοινολογούμενοι, καὶ φανερὰν ἀλλήλοισι τὴν ἐκπυτῶν γνώμην ποιούντες.

Ζ'. Πολύευκτος δὲ ὁ καλὸς καὶ ἡδέως δὲ πρὸς τὸν φθον καὶ χαριέντως ἐθέλων εἶπετιν· Τὸ μὲν, ἔφη, ἄγνωσ με ὑπέπτυσας τὴν ἐν Χριστῷ δόξαν, καὶ τὴν παρ' ἐκείνου μακαριότητα· ἐγὼ δὲ καὶ πρὸ σοῦ,

simus audiit Polyeuctus, statim conjiciens quid sibi vellet, quod dixerat Nearchus: cogitavit enim quod amborum in religione dissensio jam examinanda, et acerbiter subitura judicium cogit, eos a se invicem disjungi: convertit eum ad diviniorum quantam cogitationem, et revolvens animo quam viderat visionem, et eam judicans temporari convenientem, cœpit repleri gaudio et voluptate: et quemadmodum hæc fuerit visio, communicavit amico. Est aliquid, dicens. o Nearchus, quod prohibebit nobis hanc fieri separationem.

V. Vidi enim ego Christum, quem tu adoras, ad me accendentem, hac sordida, qua sum indutus, veste me exuisse, alia vero valde pretiosa (o quis illius pulchritudinem dixerit et splendorem!) induisse, cujus humerum fibula constringebat aurea. Deinde vero mihi quoque equum tradidisse alatum. Atque talis quidem fuit visio, quam vidit divinus Polyeuctus: ejus autem nequaquam fuit vanus exitus, sed præclare expressit id quod erat futurum, mutata quidem illa vestis pulcherrima, mutationem in melius ex eo quod est deterius: nempe, ut ex terrena militia in cœlestem et divinum militum referretur numerum, per quem erat in chorum martyrum coaptandus. Alatus autem ille equus quid aliud possit significare, quam illius celerem a terra in cœlos ascensum?

VI. Hæc cum audiisset Nearchus, lætatus est, hilarisque effectus, ei dixit: Christum cognovisti? Christum, o Polyeucte, qui vere est Deus? Ille vero ei dicit: Quando autem eum ignoravi? Num, cum tu de eo diceres, tremor meum subibat animum? aut cum legeres, non ejus admirabar sermones? solum enim mihi nomen deerat: alioqui enim eram affectione Christianus, et studebam me Domini Christi mancipare servitio, multum valere jubens cultus inanis simulacrorum. Quid ergo faciam, o Nearchus: cur non aperte ostendimus nostram in Christum confessionem? Cum hæc autem lubenter accepisset Nearchus, dixit, se veluti nudans et aperiens: Mihi, o Polyeucte, non divitiarum, non gloria, nec omnino dignitas militaris, nec aliquid aliud ex iis, quæ sunt hujus mundi, præfertur vitæ, quæ est in Christo, eam enim solam desidero: alia autem apud me sunt parva, et nullius pretii. Deinde rursus divinus Polyeuctus ejus animi veluti faciens periculum. Quid vero? inquit; annon concupiscis hanc, quæ adest tibi, dignitatem? Nearchus autem existimans hæc ab eo dici ex animo, et non ejus tentandi gratia: Videris, inquit, mihi, o Polyeucte, ignorare veram in Christo dignitatem, et eam quæ est apud illum gloriam, et quæ nunquam cessat beatitudinem. Sic quidem inter se conferebant sermones, et sibi invicem suam aperiebant sententiam.

VII. Egregius autem Polyeuctus jucunde et lepide volens aliquid amico dicere: Tu quidem suspicaberis, inquit, me ignorare eam, quæ est in Christo, gloria, et quæ est apud illum, beatitudinem. Ego

autem, o Nearchus, videor te præcessisse, et imperatoriam, ut scis, et cœlestem chlamydem accepisse per revelationem. Sed tamen volo ex te sciscitari aliquod caput spiritale. Vereor enim me, si absque sacramentis et mysteriis accesserim ad Servatorem, ei videar minime acceptus, et indignus qui referar in numerum ejus militum. Postquam hæc audivit Nearchus, statim surgit, et evadit animo acrior et vehementior: et amicum incipit recreare, promptiorique et alacriori animo eum reddere ad Christi fidem, dicens: Nulla, o amicissime, sit tibi de hac re dubitatio. Scriptum est enim posse Deum vel ex his lapidibus suscitare filios Abrahamæ. Quod quidem quid est aliud, quam hoc, posse etiam gentiles ex insperato salutem assequi, et esse milites Christi? Nam omnibus, ut semel dicam, aperta est porta cœli: nulli omnino ex omnibus occlusus est salutis aditus. Quamobrem is quoque qui credit, magnam recipiet mercedem parvæ illius fidei. Propterea enim is quoque, qui prima et tertia et nona hora accesserunt ad vineam, æqualis merces decernitur¹. Quamobrem, etiamsi ipse tardus accesseris eadem quæ primi præmia consequeris. Ad hæc divus Polyuctus, tanquam ejus subiisset ænimum recordatio. Per veritatem, inquit, Nearchus amicissime, audivi aliquando latenter te aliquid ejusmodi legentem ex divina scriptura, quod eos, qui unam horam essent operati, æquali Christus honorasset portionem iis, qui sustinuisset totum æstum diei. Nearchus autem: Multa quoque, inquit, o vir egregie, invenies ejusmodi exempla. Ecce enim, inquit, latro, qui fuit cum Christo crucifixus, cum innumerabilem reus esset criminum, pro modico, et brevi verba magnas invenit remunerationes: et quæ multis emitur sudoribus in paradiso conversatio, admodum facile ab eo paratur. Nam vel parva fides potest magnos montes transferre.

VIII. Hæc cum divinus audiisset Polyuctus, animo statim in altum extollitur, et ut corpore horum et terrenorum omnium plane oblitus, Paciscamur, dicit Nearchus, nos firmiter et stabiliter servaturos ea quæ visa fuerint. Ego enim rebus humanis de cætero renuntiavi. Quodnam autem de Christo nos oporteat ferre testimonium, planum fecit, quæ id præscivit, divina Domini clementia. Ecce enim, o Nearchus, eam, quæ est in cœlis pulchritudinem mihi visioni apprehendit cogitatio: quam quidem assistere, et Christum video ante oculos, et splendore ejus visionis mihi vultus illuminatur. Sed jam tempus est legere impium edictum imperatorum, et recte scire quidnam velit nos facere. Sic dixit: cumque id accepisset, perlegit, inter legendum conspuat: et cum id in frustra minuta confregisset, ventis mandavit. Deinde sic conversus videt idola quæ portabantur, et a stultis adoranda deducebantur ad aras. Quæ cum jucundissime et

¹ Mat. h. xx, 1. sic qd.

A Νέαρχε, φαίνομαι προκόψας, και βασιλικήν, ὡς περ οἶσθα, χλαμύδα και οὐρανίαν δι' ἀποκαλύψεως κομισάμενος. Πλὴν ἀλλὰ βούλομαι σε και πνευματικόν τι ἐρέσθαι κεφάλιον· δέδοικα γὰρ μὴ ἀνεὺ τελετῶν τε και μυστηρίων προτελεθῶν τῷ Σωτῆρι ἀπρόσδεκτος ὀφείλῃν αὐτῷ, και οὐκ ἄξιος τοῖς ἐκείνου συγκαταλέγεσθαι στρατιώταις. Ταῦτα ὡς ἤκουσεν ὁ Νέαρχος, εὐθύς τε διανίσταται, και θερμότερος τὴν ψυχὴν γίνεται, και τὸν φίλον ἀναλαμβάνειν ἀρχεται, και προθυμότερον περὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ πλῆσιν διατιθέναι· μηδεὶς, ὦ φίλτατε, λέγων, μηδεὶς ἔστω σοι περὶ τούτου διαταγμός· γέγραπται γὰρ δυνατὸν εἶναι τῷ Θεῷ και ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. "Ὅπερ τί ἄλλο ἢ τοῦτο ἐστὶ, τὸ ἐξ ἀνεπίστου και τοὺς ἐξ ἔθνων ζῶντασθαι σωθῆναι, και στρατιῶται καταστῆναι Χριστοῦ; ἐπεὶ και πᾶσιν ἀπλῶς ἢ οὐράνιος ἤνοικται πύλη, οὐδενὶ τῶν πάντων ἢ τῆς σωτηρίας ἀποκλείεται εἴσοδος. "Ὅθεν και ὁ πιστεύων πολὺν τὸν μισθὸν τῆς μακρᾶς ἐκείνοις πίστεως· κομίζεται. Διὰ ταῦτα γὰρ τοῖς πρώτῃν και τρίτῃν, ἕκτῃν τε και ἐνάτῃν ὥραν προελθοῦσι τῷ ἀμπελῶνι κατ' ἴσαν ἀφορρίζεται ὁ μισθός, ὥστε κἂν βραδέως αὐτὸς προσέλθῃς, τῶν αὐτῶν τοῖς πρώτοις ἐξιωθήσῃ γερῶν. Πρὸς ταῦτα ὁ θεὸς Πολύευκτος ὡς περ ἀναμνήσας βουλόμενος αὐτόν· Νῆ τὴν ἀλήθειαν, ὦ φίλτατε, ἔφη, Νέαρχε, ἤκουσά σου ποτε λεληθότως τοιοῦτόν τι τῆς θείας γραφῆς ὑπαναγινώσκοντες, ὅτι τοῖς τὸν ὄλον κύσωνα τῆς ἡμέρας ὑπομεμνηκόσι, τοὺς μίαν ὥραν ἐργασαμένους περὶ τὴν τοῦ μισθοῦ ὄσιν ἰσομοίρα τετίμηκεν ὁ Χριστός. Ὁ δὲ Νέαρχος· Καὶ ἐτέρων, ἢ βούλῃ, ἔφη, θαυμάσια πολλῶν τοιοῦτων εὐρήσεις ὑποδειγμάτων· αὐτίκα γὰρ ὁ συσταυρωθεὶς τῷ Σωτῆρι ληστὴς πυρίοις ἐγκλήμασιν ἐνοχος ὢν, ὀλίγως και βραχέως ῥήματος μεγάλας εὐρίσκειται ἀντιδόσεις· και ἢ πολλοῖς ἰδρωσιν ὄνιος τοῦ παραδείσου διαγωγῇ μάλα βραδίως αὐτῷ πορίζεται, ἐπεὶ και μικρὰ πίστις μέγαλα ὄρη μεθιστῆν δύναται.

H'. Τούτων δὲ ἀκούσας ὁ θεὸς Πολύευκτος, εὐθύς περοῦται τὴν ψυχὴν, και οἷα τῶν σωματικῶν ὄλων και χαμαιζήλων λήθην ἤδη καταγνοὺς βαθυτάτην, συνθώμεθα, λέγει τῷ Νέαρχω, βεβαιότερον τὰ δεδογμένα φυλάξαι. Ἐγὼ γὰρ τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι τὸ λοιπὸν ἀπέπιπον· τὸ δὲ τίνα ἡμῶν περὶ Χριστοῦ μαρτυρήσει δεῖ, δῆλον ἤδη πεποίηκεν ἢ και προγνοῦσα, φημί περὶ τούτου, θεῖα τῷ Δεσπότῳ φιλονηρωπία. Ἴδου γὰρ ἐμοί, Νέαρχε, τὰ ἐν οὐρανῶις κάλλη φαντάζεται ἢ διάνοια, ὅτι δὲ μοι παρεστῶτα, και τὸν Χριστόν περὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὄρα, και τῇ τῆς ὄψεως αὐτοῦ μαρμαρυγῇ τὸ πρόσωπον καταλάμπομαι. Πλὴν ὥρα ἤδη και τῷ οὐσθεῖς πρόσταγμα τῶν βασιλείων ἀναγινώσκω, και ὁ βούλεται πράττειν ἡμᾶς ἀκριβῶς εἰδέναι. Οὕτως ἔφη και λαβὼν ἀπῆει, διέπτύε τε ἀναγινώσκων, πρὸς δὲ ταῦτα και λεπτὰ διαβρήξας αὐραὶς ἐβίβου· εἶθ' οὐτως ἐπίστραφείς εἰδῶλα ὄρα διαβασταζόμενα, εἰς προσκύνησιν τε τοῖς ἀνοήτοις παρὰ τοὺς βασιλεῖς

ἀπεργόμενα. Ἦν μάλ' ἠδὺν καὶ θερμὸν τὸν γέλωτα
καταχύσας, πρότερον μὲν αὐτοῖς ὑποκρίνεται προσ-
ελθεῖν προθύμως, εἶτα καθ' ἑν ἕκαστα λαμβάνων,
καὶ εἰς γῆν κτύβει προσεράσων πάντα ὁμοῦ συν-
έτριψε, καὶ εἰς λεπτὴν ἔθετο κόκκιν.

Θ'. Τοῦτω οὖν γενομένων ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ προσ-
ελθὼν Φηλιξ (ἦν γὰρ ὑπὸ τῶν βασιλείων ἤδη διώκτης
κιτασταθεὶς) καὶ ἰδὼν ἃ Πολύευκτος εἰργασται, πᾶν
ἀποδυσκετῶν, Φεὺ! ἄτεκνος, ἔλεγε, καθίσταται Φηλιξ,
καὶ ὁ πρότερον ἐν καιρῷ περιδλεπτος ἐξαιρέτης ἀτε-
κνίαν ἐγὼ δυστυχῶ· οὐδεὶς Πολύευκτον οὔτε θεῶν οὔτε
ἀνθρώπων ἐλεῆσαι δύναται, τοιούτα τετολημῆσται,
καὶ τοὺς ἡμετέρους θεοὺς συντρέψαντα. Πρὸς
ταῦτα δὲ ὁ θεός· Πολύευκτος, ὡσπερ τῷ γενομένῳ
μᾶλλον ἐκικαυώμενος (τοσοῦτον γὰρ ἀπέτριξε τοῦ
καὶ ὑποκτείνειν τι φοβεσθαι), Νῦν μὲν ἐγὼ, ἔφη, Β
τούτῳ καταφρονήσας, ἐπὶ τῶν ἔργων ὅπως εἰσὶν
ἀσθενεῖς ἤλεγξα. Εἰ δὲ καὶ ἕτεροὶ εἴτιν, ἀλλὰ καὶ
αὐτοὶ προσεχθήτωσαν εἰς τὸ μέτρον· εἴση γὰρ ἐν-
ταῦθεν ὅπως παρ' ἡμῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ δού-
λων διακτεῖσθαι ταῦτα δεῖ. Καὶ ὁ Φηλιξ ἀνθρώ-
πινα καὶ περιπαθῆ πρὸς τὸν ἅγιον διανοοῦμενός τε
καὶ φηγγόμενος· Ἄλλὰ θέλησον, ἔφη, κἄν μικρὸν
τι ἐπιζητήσῃ, Πολύευκτε, ἕως τῆν σὴν γυναῖκα θεάτη.
Ποία δὲ, εἶπεν ὁ ἅγιος, γυναικὸς ἔτι καὶ τέκνων
ἔμοιγε φρονεῖς, ὅς οὐδενὸς τῶν ἀνθρωπίνων οὐκέτι
νῦν ἐπιστρέφωμι, περὶ τὰ οὐράνια τε καὶ ἀφθάρτα
μόνα τὴν διάνοιαν ἔχων; Ἡ δὲ σὴ θυγάτηρ, εἰ μὲν
ἐμοὶ εἴσεται, μακαρία τῆς γνώμης ἔσται καὶ τοῦ
σκαποῦ· εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ σὺν τοῖς ὑμῶν
θεοῖς κακῶς ἀπολείται.

Ι'. Δάκρυα ἐπὶ τούτοις τὸν Φηλικα ἔχοντα ἀπογνώ-
ναι καθάπερ· ἔθεν καὶ διπλῆ τυφλώτων, ἕα τὴ τῆς
περιεχούσης αὐτὸν ἀθυμίας, ἕκ τε τῆς περὶ τὰ
εἰδωλα μανίας, ἄξια τοσοῦτου σκότους καὶ παρανοίας
ἐρθέγγετο βήματα· Οἴμοι! λέγων, ὅτι καὶ σὲ, Πο-
λύευκτε, αἰ τοῦ Χριστοῦ μαγεῖται ἐζηπατίμασιν. Ὁ
μάρτυρ δὲ, μάλ' αὖτε καὶ γενναίως· Οὐ μὰ
τοὺς ἱεροὺς τῶν μαρτύρων ἀγῶνας, οὐ διαρνούμαι,
ἔφη, τὸ μὴ ὑπ' ἐκείνου πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν κληθῆ-
ναι τῆς ἀληθείας· αὐτὸς γὰρ ἔστιν ὅς ταῖς χερσὶ
ταῖς οὐκείαις τὴν ἐμὴν θέλξας ψυχὴν, ἀπὸ τοῦ σκό-
τους εἰς τὸ φῶς, καὶ ἀπὸ τῆς πλάνης πρὸς τὴν ἀλη-
θειαν ἐπηγάγετο, στρατιώτην τε αὐτοῦ καὶ εἰναι με
καὶ ὀνομάζεσθαι κατηξίωσεν. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐλέγετο,
οἱ τῶν ἁγίων διώκται προσελθόντες, καὶ συλλαβόντες
τὸν μάρτυρα, τὸ ἱερὸν αὐτοῦ στόμα ἔπειον· μισούν-
τες ἀληθῶς ἐν κύλαις ἐλέγχοντα, φαύλαις τε ἀκοαῖς
ισχῶν ἀληθείας ὑπενεγκεῖν οὐ δυνάμενοι. Πολύευκτω
δὲ τῷ γενναίῳ τῶν μὲν πληγῶν τούτων ἔμελλεν οὐ-
δαμῶς· ἑώρα γὰρ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ παθόντα Χριστῶν
πληθίων αὐτοῦ παριστάμενον, ὃν ἐκεῖνος καταφυγὴν
θέμενος, οὔτε κακὰ εἶχε πρὸς αὐτὸν ἐπερχόμενα, οὔτε
μάστιγας ὅλως τῷ σκηνώματι αὐτοῦ προσεγγιζούσας.

ΙΑ'. Αἱ γοῦν πληγαὶ αὗται, καθάπερ εἴρηται, τῷ
Πολύευκτῳ βραχέτα φρονεῖς, πρὸς ἄλλην δὲ διεπά-
λαιε τοῦ πονηροῦ τέχνην. Παρυστήσας γὰρ ἐκεῖνος
ἐντὶ μετὰ τοῦ κηδεστοῦ καὶ τὴν γυναῖκα δακρύοντας
καὶ παθαινομένους, ἐπειρᾶτο ταῦτη καταγῆ τε ἀπα-
PATROL. GR. CXIV.

A vehementissime risisset, prius quidem simulat se
prompto et alacri animo ad ea accedere. Deinde
illorum singula accipiens, et protinus humi allin-
dens, simul contrivit omnia, et redegit in subtilem
pulverem.

IX. His ergo factis, cum ejus socer venisset Fel-
lix, fuerat enim jam constitutus persecutor ab im-
peratoribus : et vidisset quæ fecerat Polyuctus,
admodum ægre ferens : Heu! dixit, Felix es priva-
tus liberis: et qui prius eram insignis, et suspiciebar
propter filios, repente me affligit filiorum orbitas!
Nullus deorum nec hominum potest misereri Poly-
eucti, qui talia est ausus, et nostros deos contrivit.
Ad hæc divus Polyuctus, eo quod factum fuerat, ve-
luti magis glorians, tantum aberat, ut reformidaret
aliquid, et extimesceret : Nunc quidem, inquit,
ego eos contemnens, re ipsa ostendi, quam sint
imbecilli. Quod si sunt tibi alii, ii quoque in me-
dium adducantur. Hinc enim scies, quemadmodum
nos Christi servos ea conspuere oporteat. Felix
autem cum humana et miserabili quadam affectio-
ne de sancto cogitans et loquens, Si velis, inquit,
o Polyucte, aliquantisper vivere, donec tuam vi-
deas uxorem. Quænam autem adhuc, inquit sanctus,
uxoris mei cura est, et filiorum, qui ex rebus
humanis nihil omnino curo, cum in solis coelesti-
bus mens versetur, et iis in quæ non cadit inte-
ritus? Tua autem filia, si me quidem sequatur,
beata erit propter suum animum et institutum :
sin minus, ipsa quoque cum vestris diis mala ma-
le peribit.

C 10. Post hæc Felix profundeabat lacrymas, ut qui
spem omnem abjecisset. Qua de re dupliciter cæcu-
tiens, nempe et ex ægritudine animi, quæ eum an-
gebatur, et ex insania, qua laborabat in simulacra,
loquebatur verba digna tantis tenebris, et tanta
dementia : Hei mihi, dicens, te quoque, o Polyeu-
cte, Christi artes fefelleret magicæ? Martyr autem
admodum prudenter et fortiter. Non, per sacra,
inquit, martyrum certamina, non nego, me ab
illo esse vocatum ad cognitionem veritatis. Ipse
enim est, inquit, qui cum suis manibus meam demul-
sisset animam, a tenebris ad lucem, et ab errore
deduxit ad veritatem, et dignum censuit, qui essem
et nominarer ejus miles. Cum autem hæc diceren-
tur, accedentes sanctorum persecutores, cum mar-
tyrem comprehendissent, sacrum os ejus pulsabant,
vere odio habentes confutationem, quæ erat in fori-
bus, et malis auribus non volentes ferre vim veri-
tatis. Præclaro autem Polyeucto eæ quidem plagæ
nullo modo erant curæ. Videbat enim Christum,
qui pro eo erat passus, prope ipsum assistere. Quem
cum suum posuisset refugium, nec pro malis ha-
bebat ea, quæ ipsum invadebant : nec scuticam,
quæ ejus corpus cædebat.

XI. Has ergo plagas, ut dictum est, parum cu-
rabat Polyuctus : luctabatur autem adversus aliam
diaboli maligni artem. Nam cum ille ad eum addu-
xisset socerum et uxorem lacrymantes, et misera-
biliter ejulantes, sic conabatur ejus animam suis

decipere præstigiis, et pro viribus dissolvere ejus robur et constantiam. Is autem non ignorans maligni insidias, cum se ipsum valde utiliter conturbasset, animæque fortitudinem et iram excitasset, et quæ ex lacrymis oritur, effeminatæ mollitiei eam opposuisset, graviter admodum et fortiter: O scelerate, inquit, et profanorum mystagoge simulacrorum, cur me insidiosis tuis et uxoris lacrymis studes abducere a confessione in Christum? Cur autem defles Polyuctum, cum te ipsum multo magis deflere et lugere oporteat, propterea quod cum principibus, qui sunt ad tempus, servieris, igni sis æterno tradendus? Et hæc quidem dixit socero Felici. Postquam autem vidit uxorem quoque suam Paulinam miserabiliter lacrymantem; et dicentem: Quid tibi accidit, o Polyucte? Quomodo autem fraude es inductus, ut duodecim deos nostros confringeres? Eam suaviter irridens sanctus: Si solus, inquit, ego duodecim deos tuos vici et contrivi: ecce deorum es omnino egena. Ades dum ergo, inquit, Paulina, et faciam, ut verum Deum cognoscas, quem ipsa stude diligenter adorare, et hac brevi vita æternam commutare. Cum hæc sic diceretur, et multi infideles per ipsum ad fidem in Christum converterentur, et omnes persecutores simul congregarentur, et partim quidem promissis, partim vero etiam minis sanctum studerent in contrariam traducere sententiam, quoniam nulla via et ratione id effici poterat, nec ejus rei ulla erat spes reliqua, fertur in eum sententia, ut ense statim mortem subeat.

XII. Cum autem ei jam res fuisset aperta, erat videre Polyuctum nihil mœstum, nihil triste, nihil omnino, quod esset effeminati et pusilli animi, aut dicentem, aut pati præ se ferentem: quod quidem accidisset alicui alii, qui ab hac jucunda luce et vita separaretur. Imo vero tanquam ex tenebris et afflictione ad gloriam transiret et delicias, magnam ostendebat lætitiā et animi alacritatem, ut qui jam frui inciperet ea, quæ est illic, beatitudine. Nam iis quoque, qui aderant, affirmabat se quemdam accedentem videre adolescentem, et secum: loquentem, et omnibus modis efficientem, ut oblivisceretur omnium terrenorum. Sed quis, o divine Polyucte, hoc vel tui solum laudandum assumens, te dignam possit laudem contexere? Nam cum jam esses consummandus, et per sacrum tuum sanguinem divinum baptismum, et in Christo signaculum accepturus: o generosam animam! o mentem firmam et stabilem et a mendacio alienam! nec sic amicitia Nearchi es oblitus, sed eum aspiciens, Vale, inquit, Nearchi, et pactorum conventorum recordare. Hanc cum tu, vir fortis, vocem, tanquam ultimum aliquod donum, amico reliquisses, ad ense processisti, et per eum illatam mortem prompto et alacri animo subiisti.

XIII. Cum sic autem fuisset consummatus Polyuctus, pretiosum qui
fratribus erant studia

αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, καὶ, ὅτι δόναμις, τὸν τόνον ἐλλύειν. Ὁ δὲ μὴ ἀγνοήσας τὸ τοῦ ποιητοῦ ἔνεδρον, διαπαράξας ἑαυτὸν πᾶν χριστίμως, τὸ γενναῖόν τε καὶ θυμοειδὲς τῆς ψυχῆς ἀνεγείρας, καὶ ὡς περ ταῖς ἀπὸ τῶν δακρῶν γινομένης θηλότητος καὶ μαλακίας ἀνιστήσας αὐτῷ λίαν ἐμδριθῶς καὶ γενναίως, πρὸς μὲν τὸν κηδεστὴν· Ὡς μίαν, ἔφη, καὶ βεβήλων εἰδηλῶν μυσταγωγῆ, τί με δάκρυσιν ὑπὸ οὐλοῖς τοῖς σοῖς τε καὶ τῆς γυναικὸς ἀποστῆσαι τῆς εἰς Χριστὸν ἡμολογίας σπουδάζεις; Τί δὲ καὶ δακρῶεις Πολύεουκτον, δέον πολλῶ μᾶλλον σεαυτὸν οὐδύρεσθαι καὶ θρηνεῖν, ἀνθ' ὧ δια προσκαίρων ἀρχόντων αἰωνίῳ πυρὶ παραδίδοται; Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὸν κηδεστὴν Φήλικα. Ἐπεὶ δὲ καὶ Παυλίαν τὴν γυναικα ἐώρα περιπαθῶς δακρῶσαν, καὶ λέγουσαν· Ὡς τί πέπονθας, Πολύεουκτε; πῶς δὲ καὶ ἀπάτη προήχθης τοὺς δώδεκα ἡμῶν συντρέψας θεοῦς; Ἡδὴ λίαν ἐγγελάσας αὐτῇ ὁ ἅγιος· Εἰ μόνος, ἐγὼ, ἔφη, τοὺς δώδεκά σου θεοῦς νενίκηκα, καὶ συνέτριψα, ἰδοὺ θεῶν πάντως γέγονας ἐνδεής· δεῦρο οὖν μοι, Παυλίαν, καὶ γνωρίσω σοι θεὸν ἀληθῆ, ὃν αὐτῇ προσκυνῆσαι, καὶ τῆς βραχείας ταύτης ζωῆς τὴν αἰωνίαν ἀλλάξασθαι σπουδάζον. Τούτων οὕτω λεγομένων καὶ πολλῶν ἐπίστων δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν μεταβαλλόντων, πάντων τε ἡμοῦ τῶν δικαίωντων ἀθροισμένων, καὶ τοῦτο μὲν ὑποσχέσει, τοῦτο δὲ καὶ ἀπειλῆς μεταπεισῆαι τὸν ἅγιον σπουδάζοντιον, ἐπεὶ ἀπορον ἦν, καὶ ἀμήχανον, καὶ οὐδέμια πρὸς τοῦτο ἐλπὶς ὑπολείπετο, ἰδοῦναι γοῦν κατ' αὐτοῦ ἢ ἀπόφασις, τὸν διὰ ξίφους εὐθὺς θάνατον ὑποστῆναι.

IB'. Διήλου δὲ αὐτῷ ἤδη τοῦ πράγματος γενομένου, ὄραν ἦν Πολύεουκτον οὐδὲν στυγρόν, οὐδὲν κατηφές, οὐδὲν ὕλωσ θῆλυ καὶ ἀγεννὲς ἢ λέγοντα, ἢ πάσχειν ὑποφαινόμενον, ὅπερ ἂν τις ὑπέστη ἕτερος, τοῦ ἡδέος τούτου φωτὸς καὶ τῆς ζωῆς χωριζόμενος. Ἄλλ' ὡς περ ἐκ σκότους μᾶλλον καὶ θλίψεως πρὸς ὄξεν καὶ τροφὴν μεταβαίνων, πολὺ τὸ φαιδρὸν ἐδείκνυε καὶ εὐθυμον, οἷα τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος παραπολάσειν ἤδη ἀρχόμενος. Διεβεβαιούτο γὰρ τοῖς περὸς, νενίκησκον τινὰ λέγων ὄραν προσίοντα μοι καὶ ὁμιλοῦντα, καὶ πᾶσι τρόποις παρασκευάζοντά με πάντων ἐπιλαθῆσθαι τῶν ἐπιγίων. Ἄλλὰ τίς ἂν σου, θεῖτε Πολύεουκτε, τοῦτο δὲ καὶ μόνον ἐπινέσει παραλαβῶν, ἄξιον αὐτοῦ τὸν ἐπαινον ἡδύναντο πλέκειν; Μῆλων γὰρ ἤδη τελειοῦσθαι, καὶ διὰ τοῦ αἵματος σου τοῦ ἱεροῦ τὸ θεῖον βάπτισμα καὶ τὴν ἐν Χριστῷ σφραγίδα λαμβάνειν (ὡ ψυχῆς γενναίας! ὡ γνώμης βεβαίας καὶ ἀψευδοῦς!), οὐδὲ οὕτω τῆς Νεάρχου φίλις ἐν λήθῃ γέγονας, ἀλλὰ προσβλέψας αὐτῷ· Ἐ Νεάρχε, ὑγίαινε, λέγεις, καὶ μὲμνησὸ μου τῶν συνηθῶν. Ταύτην γενναίως ἐπὶ τῶν φωνῶν, οἷον τι τελευταῖον ἑώρημα τῷ φίλῳ κατὰ κλιπῶν, πρὸς τὸ ξίφος ἐχώρει, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ θάνατον προθύμως ὑπέσχετο.

II'. Οὕτω τοιγαροῦν τοῦ θεοῦ Πολύεουκτου τελειοθῆντος, τὸ μὲν τιμιον αὐτοῦ σῶμα οἱ σπουδαιότεροι τῶν ἀδελφῶν ἐν Μελητινῇ κατατίθενται, κολεῖ τῆς Ἀρμενίας, αἰωνίαν οὕτω κληρονομίαν ἑαυτοῖς παρα-

ποιησάμενοι. Τετράς δὲ τῶν ἡμερῶν ἦν, ἥτις ἄρχα
καὶ τὸ τέλος εἶδε Πολυεύκτου, καὶ τοῦ σώματος τῆν
κατάθεσιν. Ἰπὴρέτησεν ἐνταῦθα καὶ Νέαρχος, τοῦ
φίλου καὶ μάρτυρος πῖμα λαδῶν, καὶ λαμπρῆ ὁδῶν
τιθεῖς, καὶ εἰς τὴν Χανανεωτῶν πόλιν μετακομίσας,
δύλον σωτηρίας, καὶ κληρὸν ὄντως μακάριον αὐτοῖς
ἐκρησάμενος.

XIV. (α) Hæc gesta sunt tempore Decii et Valeriani in prima Orientis persecutione. Nam fuit quidem primo martyr Hierosolymis sacratisimus Stephanus, secundo autem Philoromus in Alexandria civitate Ægypti, et tertio divus Polyeuctus in Melitene Armeniæ quarto Idus Januarii. Is sæpe se magnam curam agere Christianorum, etiam post mortem, non leviter et obscure, sed aperte et evidenter ostendit. Quidni enim faceret, qui talis erat, et genus illinc ducebat, et eju- dem fuerat sodalitatis? nobilium, inquam, et illustrium ex fide in Christum: qui sequebantur quidem Marcum (5) imperatorem, bellum gerentem adversus Barbaros, aquæ autem penuria laborabat Romanorum exercitus, tristisque erat imperator, cum hostes quidem valde invalescerent, sitis autem inter cætera nostros vexaret. Ii autem Christi fortes milites, qui eandem implebant legionem, quam hic venerandus martyr, cum se separassent, et procul ab exercitu removissent, manus quidem pias ad Deum tollunt, piam, quæ ab eis honorabatur, fidem accerrime proferentes. Rogant autem Dei miserationes, ut eos benignis oculis aspicerent, et hanc solverent necessitatem, quæ opprimebat multitudinem. Cum illi sic orassent, suis non sunt fraudati precibus. Nondum enim precationibus finem imposuerant, et densa nubes cælum subiens, aerem quidem implevit tonitru: fulgura autem elisa micabant, et multa erupit pluvia, adeo ut, dum sic ferrentur fulmina et imbres, recreati quidem sint Christiani, plerimi autem Barbari interierint, et ex eo sit legio nuncupata κεραυνοβόλος, id est, Fulminum jaculatrix (6) hucusque cognita ex hac magni miraculi effectione, ad gloriam Patris, et Filii, et Spiritus sancti, auius et consubstantialis divinitatis. Cui convenit omnis gloria, honor et adoratio, nunc et in sæcula sæculorum. Amen.

(5) Vide Tertul. *Apolog.* et Euseb. *Cæs. Histor. Eccl.* lib. v, c. 5.

(6) Alii vertunt *Fulminea*.

(α) Quæ sequuntur desunt in codice ms. Græco. EDIT. PATR.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΑΡΚΙΑΝΟΥ

VITA ET CONVERSATIO S. P. N. MARCIANI PRESBYTERI

QUI FUIT ŒCONOMUS MAGNÆ ECCLESİÆ CP. (7)

(Anno 450.)

(E duobus mss. Græci bibl. Imp. Paris. n. 1536, sæc. xi, et n. 1467, sæc. xiv; Latine apud Surium diem ad 10 Jan. EDIT. PATR.)

Α'. Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τὰ μὲν βασιλεῖα ταύτην Ἐ
σημνύοντα πόλιν ἠρόνοι τε βασιλέων, καὶ πλοῦ-
τος, καὶ κλέη, παντοδραπία, θέσις τε καὶ μέγεθος, καὶ
πύξη, πολεμίας χειρὸς κρείττονα ἠοῦδὲν ὡς ὡς
ἡρώων φιλαρέτων σημνύουσι βίαι. Οὔτοι γὰρ πλετον
μὲ ἔμποιοῦσι τὸ τέρπον, πλετον δὲ τὸ θυμα, πλείω
ἢ ταύτη περιποιοῦσι καὶ τὴν ὠφέλειαν. Διὰ δὲ

I. Sunt quidem multa quoque alia, quæ hanc
regiam exornant civitatem, imperatorem sedes et
opes, et omne genus pulchritudo, situsque et magni-
tudo, et mœnia, quæ sunt hostili manu potentiora:
nihil autem ei affert æque magnum decus et orna-
mentum, atque vita virorum honorum et virtutis
amantium. Ii enim majorem quidem afferunt dele-

(7) Sanctum Marcianum Novatianis aliquando favisse, post pedem retulisse, factumque œcono-
mum Eccles. Constantinopol. refert Baronius

ctationem, et majorem etiam admirationem: quin etiam majorem pariunt utilitatem. Propterea major est gloria civitatis, ornari potius viris piis et religiosiis, quam murorum propugnaculis. Atque ea quidem multos viros tulit præclaros, qui eam decorant variis virtutis ornamentis: ex quibus si quis primos accurate elegerit, et iis vitam Marciani conferre, vel etiam præferre voluerit, is mihi non videatur a recto excidere judicio. Quod autem non sit mala de eo nostra, sed recta sententia, ipse, ut aiunt, ostendet, eritque procedens fide digna oratio.

2. Hic ergo Marcianus floruit quidem tempore ejus, cui fuit idem nomen, nempe Marciani, qui tunc erat dominus Romani imperii. Patriam autem suam veterem Romam ab alto repetens a parentibus illi enim ex ea profecti, in hanc Constantini civitatem, quæ erat recentior, migrarunt), consequenter erat et illustri natus genere, insignique opibus et dignitate, et quod nobilitatem referebat ad splendorem imperatorium. Tanta autem gloria insignes nactus parentes, pietate autem et religione longe insigniores, ipse quoque educatur liberaliter, et eruditionem pulchre docetur, nostram, inquam, et externam. Deinde sicut Moses quoque ad Ægyptios, ita etiam Marcianus optime ventitat ad Byzantinos, et ad majorem et perfectiorem sapientiam, eam, inquam, quæ est ex spiritu, convertitur. Qua quidem ex re et vitæ splendor, et sermonis gratia illi accedens, nomen ei peperit, et insignem fecit inter omnes laicos. Paulo post autem etiam cooptat in clerum Ecclesiæ: et cum sacris esset dignus, deducit ad gradum sacerdotum. Qui autem et ad hoc vim attulit, fuit hujus civitatis patriarcha. Nam illum quoque cepit siren illius virtutis, et plenæ erant aures iis, qui de illo spargebantur, sermonibus et laudibus. Cum ergo gradus, qui inter sacerdotium intercedunt, nihil esset quod prohiberet, sed inulto magis, ut ad majora procederet, invitaret: cum omnes brevi tempore pervasisset, vocante tempore, refertur etiam in numerum sacerdotum. Deinde etiam fit œconomus maximæ ecclesiæ communi suffragio, non vim afferens, sed invitatus, et non tam honoratus, quam eos honorans, qui eum prætulerant. Sed hæc quidem postea.

III. Modo autem cum ei admodum juveni creditum esset sacerdotium, et ejus parentes e vita jam excessissent, et utriusque facultates, quæ erant luculentæ, accepisset, eum juventutem quidem moderate, sacerdotium autem honeste, opes vero pie regere administrare fuit cognitum: ut qui egenos suæ hæreditatis assumeret cohæredes, et eis majori parte cederet: vel ut hoc potius dicam, cum eis quæstuosam exerceret negotiationem, et in parvis suppediandis maxima vicissim acquireret. Atque alias quidem voluptates magno quodam et excelso animo apparuit eum despiciere, et eis minime uti: ab uno autem solo victus fuit amore, a verbis, inquam, divinæ Scripturæ: et ad illa oculos perpetuo con-

ταῦτα καὶ μετῶν τῆ πόλει κλέος, ἀνδράσι φιλοθείαι· μαλλον ἢ τειχῶν ὀχυρότητι καλλωπίζεσθαι. Πολλοὺς μὲν οὖν ἤνεγκεν αὕτη βίους ἀνδρῶν, οἱ καὶ ποικίλοις αὐτὴν νότοις τῆς ἀρετῆς ὠραρίζουσι. Ἴεν εἴ τις τοὺς πρώτους κατὰ ἀκριβῆς ἐκδεξάμενος, καὶ τὸν Μαρκιανοῦ βίον συνάπτειν αὐτοῖς, ἢ καὶ προτιθεῖναι θελήσειεν, οὐκ ἂν μοι κρίσεως ὀρθῆς οὗτος ἐκπίπτειν δοκῆ· καὶ ὅτι μὴ φάσῃν ἡμεῖς ἔχομεν ἀλλ' ὕψι τὴν περὶ τούτου γνώμην, αὐτὸς, φασί, δείξει καὶ ὁ λόγος· ἐχέγγυος προτίων ἔσται.

B'. Μαρκιανὸς τοιγαροῦν οὗτος ἠνθῆσε μὲν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ τὴν αὐτὴν ἔχοντος κλήσιν Μαρκιανου, ὃς τῆνικαῦτα τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς κύριος ἦν. Πατρίδα ἄνωθεν ἐκ πατρῶν τὴν πρεσβυτέρων Ῥωμὴν αὐτῶν (ἐκ ταύτης δὲ προελθόντες ἐκεῖνοι εἶτα τὴν Κωνσταντινίου τούτην καὶ νεωτέραν πόλιν μετώκησαν), ἀκολουθῶς καὶ γένους ὑπῆρχε λαμπροῦ, χρήμασί τε καὶ ἀξιώμασι περιβλήπτου, καὶ τὴν τῆς εὐγενείας πηγὴν εἰς βασιλικὴν περιφάνειαν ἀναφέροντος. Τυχῶν δὲ γονέων οὕτως ἐπιστήμων μὲν τὴν δόξαν, ἐπισημοτέρων δὲ πολλῶν μᾶλλον καὶ τὴν εὐτέθειαν, ἐλευθερίως καὶ αὐτὸς τρέφεται, καὶ παιδείαν καλῶς ἐκδιδάσκειται, αὐτὴν τε τὴν ἡμετέραν φημί καὶ τὴν θύραθεν. Ἐπειτα καὶ Μωσῆς ὡσπερ τοῖς Αἰγυπτίοις, οὕτω δὲ καὶ Μαρκιανὸς ἄριστα τοῖς Βυζαντίοις ἐπιφοιτᾷ, καὶ πρὸς τὴν μετῶνα καὶ τελεωτέραν σοφίαν, τὴν κατὰ πνευμά φημι, τρέπεται. Ἐξ οὗ δὲ βίου τε λαμπρότης καὶ λόγου χάρις ἐλείνη προσγενομένη, ὀνόματος ἤξιον τὸν ἄνδρα, καὶ περιβλεπτον ἐν πᾶσι καθίστη τοῖς λαϊκοῖς· μικρὸν δὲ ὕστερον καὶ τῷ τῆς Ἐκκλησίας κλήρω ἐγκαταλείπει, καὶ εἰς τὸν ἱερέων ἀγῆ βῆθμῶν τὸν τῶν ἱερῶν ἕξιν. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο αὐτὸν ἀποδισσάμενος, ὁ ταύτησι τῆς πόλεως πατριάρχης ἦν. Εἶπε γὰρ αὐτὸν ἡ τῆς ἀρετῆς ἐκείνου σειρὴν, καὶ πλήρη ἦν τὰ ὡτα τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ λόγων καὶ ἐγκομιῶν. Τοῖς οὖν μεταξὺ τῶν ἱερέων βῆθμους (ἐπεὶ μηδὲν ἦν τὸ κωλύον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὸ πρὸς τὰ μετῶνα χωρεῖν ἐκκαλούμενον), πάντας ἐν βραχεῖ διεθῶν, καιροῦ καλοῦντος καὶ τῷ καταλόγῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐντάττεται. Εἶτα καὶ οἰκονόμος τῶν ἐκκλησιῶν τῆς μεγίστης ἐκ ψήφου κοινῆς, οὐκ ἀναγκάτας, ἀλλὰ ἀναγκασθεῖς γίνεται· καὶ τιμήσας μᾶλλον ἢ τιμηθεῖς τοὺς οὕτω περὶ αὐτοῦ κρίναντας. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον.

Γ'. Ἄρτι δὲ νέος ὢν καὶ τὴν ἱερατείαν ἐγχειροσθεῖς, τῶν τε γονέων αὐτῷ τὸν βίον ἤδη ἀπολιπόντων, τὰ μὲν τῆς νεότητος σωφρόνως, τὰ δὲ τῆς ἱεροσύνης κοσμίως, τὰ δὲ τοῦ πλοῦτος πᾶν φιλοθείως οἰκονομῶν ἐγνωρίζετο· συγκληρονόμους αὐτῷ τοῦ κλήρου τοὺς δεομένους παρακληθῆσαν, καὶ κατὰ πολὺ τοῦ πλείονος· αὐτοῖς ἐξιστάμενος, ἢ τοῦτο μᾶλλον εἰπεῖν, πρῆγματεῖαν κερδολεωτέτην πρὸς αὐτοὺς ποιούμενος, καὶ παροχῇ μικρῶν τὰ μεγίστα ἀντικτώμενος. Ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις τῶν ἡδονῶν μέγα καὶ ἀρχικὸν ἔφανε φρονῶν, καὶ οὐδὲ μῶς αὐταῖς συγκλινομένης· πρὸς ἕνα δὲ μόνον ἔρωτα φανερώς ἤτητο τῶν λόγων τῆς θείας Γραφῆς, καὶ πρὸς ἐκείνους στρέφων τε καὶ τρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἦν, καὶ διὰ παντὸς αὐτοῖς

προκαθήμενος. Ὡς ἐντεῦθεν μηδὲν κρυπτόν ἢ δου- A
 σεύρατον ἐν αὐταῖς εἶναι, ὃ μὴ φανερόν αὐτῷ καὶ
 γνωρίμων τῇ φιλοπόνη γέγονε προσεδρεύει. Γαστρός
 δὲ ἐσχυρῶς ἐκράτει καὶ ὀφθαλμῶν, εἰδὼς ὅπως τὸ
 ἐκαστὸν καὶ ἀνδριανὸν τῆς νεότητος εὐπρωτον ἐντε-
 θεον καὶ ἄλισθηρόν γίνεσθαι. Καὶ πολλὰ τούτου καὶ
 χαλεπὰ τὰ πτώματα. Εὐχάρις τε καὶ ἀγρυπνίας τὰ
 πολλὰ εἰδῶν, καὶ κομιδῇ παύσας ἐδείκνυεν πρὸς ἀρε-
 τῆς λόγον, οὐ μόνον ὅσους ὁ τῶν ἱερῶν ἔχει κατὰ-
 λογος, ἀλλὰ καὶ ἡπλῶς ὅσων ἐἶ πολὺ φιλευσεθεῖς
 ἦν, καὶ φιλοσοφίας ἐπιμελούμενον. Τῷ δὲ τῆς ψυχῆς
 φιλοκάλῳ σφόδρα καὶ τῶν ἱερῶν οἴκων τῶν τοῦ Χρι-
 στοῦ μαρτύρων ἐραστὴς ἦν, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν
 πεποννηκότας ἴατο, τοὺς δὲ καὶ μῆτιω γενοῦστας
 ἀνίστη. Οὗ δὲ θερμότερα ἦρα, καὶ ὁ τέλος τῆς ἐπι-
 θυμίας ἐνόμιζε, τοῦτο ἦν ὅσπερ τῇ μεγαλοδύει καὶ B
 περιεκαλλεί τῶν μαρτύρων Ἀναστασίας λαμπρὸν ἀνα-
 στήσσει νόον. Ἐκαμνευ ὧν περὶ τὴν εὐρεσιν τοῦ
 χωρίου, οὗ δὲ καὶ μάλιστα ὡς ἐπιχειροῦστας τὸ
 ἱερὸν αὐτῇ τέμενος ἀναστήσει.

Δ'. Οὕτω διημεριμῶντος, γυνὴ τις τὸ γένος ἐκ
 τῶν Σύρων Ἀντιοχείας ἔλκουσα, Νικῶ τοῦνομα,
 ἔρει τὸν οἶκον ἀποδοθῆναι, οἶκον αὐτῆ κατὰ
 κληῖρον περιελθόντα τῶν ἐπιστήμων, ὅς ἄρα κατὰ
 τὴν μέσσην τῆς Βυζαντιδος ἀγορᾶν ἴδρυτο, διαπι-
 πράσκειν ἐθούλιτο, ἐφ' ᾗ τὴν ἀξίαν κομισαμένη
 τιμὴν, ἐπὶ τα οἰκεία πάλιν ἐπανελεῖν. Ταῦτα με-
 μεθηκῶς ὁ θερμὸς οὗτος τῆς μάρτυρος ἐραστὴς, τὸν
 τε τόπον ἐωρακῶς ὡς ἀρμόδιον, καὶ τὴν θέσιν ὡς C
 ἐπιτηδεύειν ἔχουσαν τῷ σκοπῷ, ἔρματιον τὸ πρᾶγμα
 λογίζεται, καὶ τῇ γυναικὶ προσελθὼν περὶ τῆς τι-
 μῆς διαλέγεται, καὶ διαγίλλους χροῦτος καταδελῶν
 πείθει τὸν οἶκον ἀποδοῦναι. Οὕτω διαπραξάμενος
 καὶ ἔργον ἤδη ἀπτεσθαι ὀήλος ἦν· ἀλλ' ὁ πᾶσι τοῖς
 ἀγαθῶς ἀνταίματος οὐδ' ἐνταῦθα δείκνυται τῆς
 αἰετίας τεχνῆς ἐπιλαθόμενος οὐδ' ὄλωσεν τοῦ κκοου-
 ρεῖν πωσόμενος, ἢ πωσόμενος· ἀλλ' ὑπελθὼν τῇ
 γυναικὶ καὶ οὐκ ἐν τῇ τὴν μεταμέλειαν ἐμβάλων,
 σφόδρα τοὺς λογισμοὺς ἐξεπολιόρκει, καθάπερ τι
 μηχανήματα τὴν αἰσχύνην ἐπάγων αὐτῇ, ὡς ἔρα κω-
 μῆστο ὑπὸ πολλῶν, τὰ κάλλιστα οὕτω τῶν κρημά-
 των διασπαθῶσα· καὶ γὰρ ἦν ὁ οἶκος τῶν ἀρχαιο-
 τῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν, καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ μεγάλου,
 ἡμί. Κωνσταντινου τὴν οἰκοδομίαν ἐκ μικροῦ λα-
 γόντων, ἀρκούντως τε τοῖς στεγνομοίαις καὶ τῆς D
 ὀλίγου προσόδοις ἐνευθηνόμενος. Τούτοις ἡ γυνὴ,
 ἐπὶ γυνῆ, τὰς φρένας ὑποσεισθεῖσα, λύειν τὸ συνάλ-
 λαγμα ἐπειράτο· καὶ ὁ Μαρκαντιὸς οὐδὲν ἀβουλήστων
 ἢ ἐπαχθῆς οὐδὲν ἐπάγειν βουλόμενος, τῶν οἰκείων
 ἕστη δίκαιον, καὶ τοῦ κτήματος παρεχόμενος τῇ
 γυναικὶ, πράξιως ἱερὰς ἱερῶν εἶναι καὶ τὴν κρημά-
 τῶν, καὶ οὐδὲν ἐθέλων τῇ ἀγαθῇ μάρτυρι προσά-
 γειν ἀπρόθυμον, οὐδ' ἠναγκαζόμενον. Ὁ μὲν οὖν
 κτηρὸς ἐντεῦθεν ἐδοκεῖ νικῆναι, τὸ δὲ ἦν ἐκείνη τῆς
 μερίτης ἡττητῆς ἀρχή. Θεὸς γὰρ ὁ μεταγειν πάντα
 πρὸς τὸ συμφέρον εἰδώς, οὗτος θελάει καὶ τὴν περὶ
 τῶν ἀποδοθῆναι πολλῶν κρείττονα καὶ λαμπρότεραν

vertebat, et eis perpetuo assidebat; quo fiebat, ut ni-
 hil esset in eis adeo occultum et inventu difficile,
 quod non manifestum et notum evasisset laboriosæ
 ejus diligentia. Venti autem et oculis fortiter im-
 perabat, ut qui sciret florem et robur juventutis
 per ea facile impelli ad lapsum. Sunt autem casus,
 qui ex iis oriuntur, multi et difficiles. Precibus au-
 tem et vigiliis se dedebat plurimum, et valde pue-
 ros edocebat, quod ad virtutis rationem attinet, non
 solum eos, qui erant relati in numerum sacerdo-
 tum, sed ut semel dicam, quotquot in canitie erant
 pii ei religiosi, et curam gerebant philosophiæ. Illo
 autem suo præclaro boni et honesti amore, valde
 quoque amabat sacras ædes Christi martyrum et
 ex eis alias quidem, quæ laborabant, et ruinam
 minabantur, reficiebat: alias autem, quæ nondum
 factæ fuerant, excitabat. Quod autem ardentissime
 amabat, et sui desiderii finem existimabat, hoc
 erat, ut præclaræ et insigni inter martyres Anas-
 tasiæ præclarum templum extrueret: laborabat
 autem in loco inveniando, in quo opportunissime
 sacram ei ædem exstrueret.

IV. Cum de eo autem esset sollicitus, mulier quæ-
 dam, quæ genus ducebat ex Syrorum Antiochiæ,
 Nico nomine, cum paulo ante conjugem amisisset,
 insignem domum, quæ ei hereditate obvenerat
 (posita autem erat in medio Constantinopolis foro),
 volebat vendere, ut cum ejus pretium accepisset,
 ad sua revertetur. Hæc cum rescivisset hic ardens
 amator martyris, et locum vidisset convenientem,
 et situm esse aptum suo proposito, pro lucro rem
 esse ducit, et ad mulierem veniens, loquitur de
 pretio, et numeratis bis mille aureis, persuadet ei
 domum vendere. Cum sic fecisset, planum erat eum
 jam velle opus aggredi. Sed qui bonis omnibus ad-
 versatur, ne hic quidem ostendit se suæ artis obli-
 tum, neque omnino cessare aut cessaturum esse
 malefacere: sed se mulieri astute insinuans, et ei
 gravem immittens pœnitentiam, ejus mentem vali-
 de oppugnabat: tanquam alias machinas ei pudorem
 admovens, quod scilicet a vulgo haberetur ludibrio,
 quæ sic pulcherrimas consumeret possessiones, erat
 enim domus antiqua et magnifica, et cui longo ante
 tempore, magni scilicet Constantini, contigisset ædi-
 ficari: locari autem mercedibus et annuis posses-
 sionibus, satis magnum commodum afferebat). His
 mulier, ut mulier, labefactata, contractum solvere
 conabatur. Marcianus autem, qui nulli volebat esse
 molestus, nec cogere ut aliquid facere quod nollet,
 suo jure cessit, et possessionem dimisit mulieri,
 quærens actionis sacrum esse fundamentum, et ni-
 hil volens offerre sanctæ martyri, quod non prom-
 pto et alacri daretur animo, aut quod esset coactum.
 Ex hoc ergo videbatur malignus victoria potitus:
 sed fuit illud principium, quo factum est, ut ma-
 xime vinceretur. Nam Deus, qui scit omnia tradu-
 cere ad id quod est conducibile, is providet, ut
 hujus rei exitus sit longe melior et præclarior.

οἰκονομεῖ.

V. Hic enim Marcianus cum hoc amore teneretur, A et aliquando versaretur in legendis orationibus ejus, qui et sermone, et moribus, et theologia præclarissime refulsit, sapientis, inquam, Gregorii, et de hujus martyris templo cognovisset, ut ille dicit, quod positum quidem esset in iis, qui Domini Rostra vocabantur : erat autem tunc veluti quædam sedes orthodoxis adversus Arianos. Cum ergo cognovisset quæ ille de eo templo prædixerat, suum gregem incitans, et ei addens animum: Hanc Anastasiam, hanc, inquam, quæ cognomen accepit ex resurrectione, videbitis (sat scio) ampliorem et majorem. Cumque didicisset non sine Dei numine nec temere prædictum fuisse a magno illo viro (etsi non magis prædictum fuisset de templo, quam de populo): et utpote quod is, qui per illum hæc prædixisset, B posset quoque verba in opus deducere, neque reputans impensarum multitudinem, neque quod major esset conatus, quam qui ejus viribus conveniret, ei, quæ omnia potest, fidei rem credens, opus cœpit urgere : et illud quidem minus et vetus templum relinquit in priori figura, ut sic omnibus ad spectandum propositum, apertius quam lingua prædicaret Theologi prophetiam: alterum autem ei excitat maximum et pulcherrimum, in orbem quidem variis porticibus atriisque et vestibulis, quæ vel ante templum elegantem præseferunt speciem, comprehendens : id autem veluti quamdam magnam stellam vel luram, a multis iisque pulchris stellis circumdatam, in medio erigens. Qualis enim id complexa sit pulchritudo, columnarum splendores, et colores, et magnitudo, lampidumque fulgor, et claritas materiæ, aurum tectum supra illustrans, ut ubique picturæ, quæ artis quidem perfectione mentes obstupesciunt, oculos autem demulcent varietate materiæ. Jam vero demum venerandæ illuminationis, aut eam quæ est constituta ad reponenda sacra vasa et donaria, quomodo quis dicens, non minus dixerit, quam postulet operum dignitas? Ipsorum autem vasorum multitudinem, aut materiam, aut artem qui volet oratione persequi, sciet omnino, se ea solum mirari posse, non lingua exprimere. Adeo sunt omnia æque excellentia, ut etiamsi nemo prædixerit, vel ex hoc possit esse manifestum videntibus, quod ea mente divina processerunt, et manu divina opem ferente e superis.

VI. Omnibus autem convenientibus, novi quidem D templi (8), ut par est, encænica celebrabantur, et dies quoque quo ipsa martyr certamen consummavit, ipso, inquam, Decembre. Vocabant autem encænica (9) et fideles imperatores et sacrum senatum, et universam (ut sæmel dicam) civitatem. Oportebat autem, qui latebat, Marcianum eo die videri qualis esset moribus, qualis virtute et quantum se ultra mandata exendebat. Nam cum tota concurreret civitas et egentes una cum ea quodam pacto attra-

E'. Οὕτω γὰρ ὁ Μαρκεριανὸς θάλπων τὸν ἱερωτά, καὶ ποτε τοῖς λόγοις τοῦ καὶ λόγοις καὶ τρόποις καὶ θεολογίᾳ φαιδρότατα διαλάμπωντος ὁμιλῶν Γρηγορίου, φημί, τοῦ σοφοῦ, καὶ γνοῦς τι περὶ τοῦ ναοῦ τῆς μάρτυρος ταύτης, ἐκεῖνός φησιν, ὅς κείτι καὶ μὲν ἐν τοῖς οὕτω καλουμένοις Δομνίνο Ἐμψόλοις, ὡς περὶ δὲ ὀρητητέριον τότε τοῖς ὀρθοδόξοις κατὰ τῶν ἀρειανιζόντων ἐτύγγανεν ὦν. Περὶ τοῦτου τοίνυν τοῦ ἱεροῦ γνοῦς οἷα ἐκεῖνος προείπε, τὴν ἐκαστοῦ ποίμνην ἐπιθαβρόνων· Ἀναστασίαν ταύτην, τὴν τῆς ἀναστάσεως λίγω ἐπώνυμον, ὄψεσθε πλατυτέραν, εὖ οἶδα, ἔτι καὶ μεῖζω. Καὶ μαθὼν οὐκ ἂν ἀθεοί ταῦτα, οὐδὲ εἰκῆ τῶν μεγάλων προείρητο, εἰ καὶ μὴ περὶ τοῦ ναοῦ μᾶλλον ἢ τοῦ λαοῦ πρόβησις ἦν, καὶ ὡς ὁ δὲ ἐκεῖνον ταυτί· προειπὼν οὐκ ἀδύνατος πάντως καὶ εἰς ἔργον τοὺς λόγους ἐξενεγκεῖν, οὕτε τὸ πληθὺς τῶν ἀναλωμάτων ἐπὶ νοῦν θέμενος, οὐθ' ἔτι μεῖζον ἢ καθ' ἑαυτὸν τὸ ἐγγεῖρημα, τῇ πάντα δυναμένη πίστει τὸ πρᾶγμα πιστεύσας, ἔργου εἶχετο. Καὶ τὸν μὲν ἤττω καὶ παλαιὸν ἐκεῖνον ναὸν ἐπὶ τοῦ προτέρου σχήματος καταλείπει, ἔν' οὕτω μᾶλλον εἰς θεῖαν ἔπασιν ἐξήμενος, τρανότερον ἢ γλώττα τοῦ θεολόγου προφητεῖαν ἀνακηρύττει· ἄλλον δὲ αὐτῷ ἐπεγεῖρει μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον, κύκλω μὲν στοχῆς καὶ ποικίλοις προαυλοῖς τε ἅμα καὶ ὑπαίθεροις διαλαβῶν, πολλὴν καὶ πρὸ τοῦ ναοῦ τὴν ὄραν προβαλλομένοις, μέτρον δὲ αὐτὸν ἀνεγείρας οἶνει μέγαν ἀστέρα ἢ σελήνην αὐτὴν, πολλοῖς καὶ καλοῖς ἀστροῖς περικυκλούμενον. Οἷα γὰρ αὐτὴν καὶ περιειλήφασιν κάλλη, κίωνων ἀγάλαι καὶ χροῖαι καὶ μέγεθος, λίθων τε στιλπνότης, καὶ ὕλης λαμπρότης, χρυσῆς ἄνω καταλάμπων τὴν ὀροφὴν, καὶ γρῶσαι πανταχοῦ, τέχνης μὲν ἀριβείας φένης ἐκπληττουσαι, ὕλης δὲ ποικίλῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς θέλγουσαι. Τὸν γε μὴν τοῦ σεπτοῦ φωτισματος οἰκον, ἢ αὐτὸν τὸν πρὸς ἀπόθεσιν τῶν ἱερῶν σεαυῶν καὶ ἀναθημάτων, πῶς ἂν τις εἰπων ἀξίως εἴποι καὶ τῶν ἔργων οὐκ ἐνδεῶς; Αὐτῶν δὲ τῶν σεαυῶν τὸ πληθος, ἢ τὴν ὕλην, ἢ τὴν τέχνην, ἢ γε διεξίεναι βουλόμενος εἴσεται πάντως ὅτι θαυμάζειν μόνον εἰσι ταῦτα, οὐχὶ καὶ γλώττη δυνατὰ λέγεσθαι. Οὔτω πάντα ἐπίσης ὑπερφῶ, ὥστε καὶ μὴ προειπόντος μηδεὸς αὐτόθεν εἶναι τοῖς ὀρωσι σαφές, ὅτι γνῶμη θεοῦ ταῦτα προέβη, καὶ θεῖας ἀνωθεν χειρὸς συνεργούσης.

Σ'. Πάντων οὖν συνελθόντων, ὡς περ εἶκός, ἐγκαινία μὲν τοῦ καινοῦ τούτου ναοῦ ἤγετο. Καὶ ἡμέρα καθ' ἣν καὶ ἡ μάρτυς ἐτελείου τῆς ἀθλήσειν, κατ' αὐτὸν, φημί, τὸν Δεκέμβριον. Ἐκάλει δὲ τὰ ἐγκαινία καὶ τοὺς πιστοὺς βσιλεῖς, καὶ τὴν ἱερὰν βουλήν, καὶ τὴν πόλιν, ὡς εἰπεῖν ἄπασι. Ἔδει δὲ ἄρα καὶ Μαρκεριανὸν κρυπτόμενον κατ' αὐτὴν ὀφθῆναι τῶν ἡμέραν, οἷος τὸν τρέπον ἦν, οἷος τὴν ἀρετὴν, καὶ τῆς ἐντολῆς πλέον ἐπεκτεινόμενος. Γῆς γὰρ ἐπὶ πῶλεως συντρεχούσης πάσης, καὶ τῶν δεομένων ὥστε;

(8) Dedicatur templum sanctæ Athanasiae an. 459, ut habet Baronius.

(9) Ad Encænica, legit Baronius.

αὐτῇ συνεφελομένων, πένης τις πρόσελθὼν τῷ γενναίῳ, (καὶ γὰρ ἐκζητοῦσιν οὗτοι καὶ μανθάνουσι τὰς φιλανθρωπικὰς ψυχὰς οὐδὲν ἥττον ἢ τοὺς ἱατροὺς οἱ κίμυνοιτες)· προσελθὼν οὖν ἐβλεψέ τε πρὸς τὴν αὐτοῦ δεξιάν, καὶ ἤτει δέξασθαι τι τοῦ λιμοῦ φάρμακον... Ὁ δὲ (καὶ γὰρ ἦν τότε πρὸς μὲν κόλπων φέρων οὐδὲν, εἶσω δὲ τῆς ψυχῆς κόλπων πολλὴν ὄντως χρηστότητα καὶ μυσταγωγίαν) ἐκ μέσου πόντων γενόμενος, καὶ ὡς μάλιστα λανθάνοντά που τύπον περιδεδειψάμενος, ἐτύγγανε δὲ οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ ἐνὶ χιτῶνι σκεπόμενος, ὅπερ καὶ σύνηθες αὐτῷ διὰ βίου οὐσι μὴ χρεῖσθαι ἱματίοις· οὕτως οὖν ἔχων ὁ θεὸς ἀνήρ, καίτοι ῥᾶον ὅν ἀπολογίᾳ, τοῦ ἐνδεοῦς τὴν ἰκετεῖαν ἀφουσίωσασθαι, ἐπεὶ καὶ τοῦ μηδὲν ἐπάγεσθαι μάρτυρας εἶχε τοὺς πάντας βλέποντας ὀφθαλμοὺς· ἐκεῖνος ὥσπερ οὐκ ἄλλως δι, εἰ μὴ δοίη, λυπησάι θεὸν, καὶ αὐτὴν τὴν ἐσθῆτα ἦν μόνην περιεβέβλητο ἀποδὺς τῷ δεομένῳ προθύμως δίδωσι, καὶ λοιπὸν ἱερατικὴν στολὴν εἶχε μόνην καὶ τὸν φελώνην τὸ σῶμα κρύπτοντα, ὃν καὶ πανταχόθεν συνέλκων ὡς οἶόν τε λαθεῖν ἐσπευδεν, καὶ τὸ γεγονός ἤδηλον πάντων θείναι τοῖς ὀφθαλμοῖς.

Ζ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ ἱερὸν αὐτοῦς ἔνδον εἶχεν, αὐτῷ δὲ τὴν θείαν ἱερολογῆσαι μυσταγωγίαν ὁ τῶν ἱερέων πρῶτος ἐπέτρεπεν, ὁ μὲν ὁμοίως τὸν φελώνην συνήγέ τε καὶ συνέπτυσσε, λαθεῖν, ὡς ἔφημεν, τὸ πρῶτον σκουδάζων. Οἱ δὲ γε παρεστῶτες, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ ἀρχιερεὺς, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῷ προσερείσαντες ὄρωσι θαυμά τὴν καινὸν καὶ ἀπόρρητον, καὶ σχεδὸν αὐτοῖς μόνοις πιστὸν τοῖς θεασαμένοις· βασιλικὴν τινα στολὴν ἐξαισίαν καὶ χρυσίῳ λαμπρῶν κατὰστικτον εἶσω περιβεβλημένην, ἣ δὴ καὶ τότε φανερώτερον τῶν χειρῶν διεφαίνετο, ὅτε τοῦ θεοῦ σῶματὸς μετεδίδου τοῖς προσιοῦσι. Ταῦτα ὄρωντες, οἱ μὲν τὸ θαῦμα παρ' ἐαυτοῖς εἶχον, οἱ δὲ καὶ ἄλλοις ἐξήγγελλον· οἱ μὲν ὡς θαυμάζοντες, οἱ δὲ, ὥσπερ εἰκόν, καὶ φθονοῦντες. Οἱ καὶ αὐτῇ δήπου τῷ ἀρχιερεῖ Γενναδίῳ προσελθόντες, ὡς ἀγνωστὸν οἰόμενοι ἔπερ εἰδέναι τοῦτον λίαν ἐβούλοντο, ἀπιγγέλλουσιν. Εἶτα καὶ διασύρειν αὐτὸν ἐπεχειροῦν, καὶ διαβολὰς κατὰ τῆς μακαρίας ἐκίνουν ψυχῆς· καὶ ὅς ἐωρακέναι μὲν καὶ αὐτὸς ἔλεγε, τὸν δὲ τρόπον ἀγνωστὸν, καὶ ἀτεχνῶς ἐν τούτῳ διαπορεύεσθαι.

Η'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τέλος εἶχε Μαρκανῶ ἡ μυσταγωγία, μετακαλεῖσθαι τοῦτον ὁ πατριάρχης, ἰδίᾳ τε ἐντυγῶν περὶ τῆς στολῆς ἐνεκάλει, καὶ ὅτι βασιλευσὶ μάλλον, ἀλλ' οὐχ ἱερεῦσι ταῦτα προσήκει. Ὁ δὲ εἰς ἀπορούνητα μάλλον ἀπορηθεὶς, πίπτει τε πρὸς οὖς ἐκείνου ποσὶ, καὶ πολλὰ τούτων δάκρυα καταγέων ἀπηνεῖτο παντάπασιν τὸ λεχθὲν, καὶ ἀπάτην ὀφθαλμῶν εἶναι τὸ πρῶτον διασχυρίζετο. Τὸ γὰρ ὅτι καὶ φρονήσαι μόνον τοιοῦτον, φησὶ, μανία σαφῆς. Πρὸς ταῦτα ὁ πατριάρχης (καὶ φάρ εὐθὺς εἶναι ὤψετο καὶ φρονεῖν· ἄλογον ὁμᾶσαι τοῖς ἰδίῳις διαπιστεῖν) ἀτάμενος εὐθὺς ἰδίᾳ χειρὶ, ἀναστέλλει τὸν φελώνην εἰς τὴν ἱερατικὴν σὺν ἀναστολῇ, καὶ τὸ λοιπὸν θαῦμα ἦν καὶ ὀρώμενον καὶ λεγόμενον. Ὁ γὰρ χρυσῶς ἐκεῖνος χιτῶν, ὁ μικρῶν πρόσθεν βλέπόμενος, οὐδὲ μὲν, γυμνὸς δὲ ἦν ὁ ἅγιος, ὥσπερ ἄρα καὶ ἦν,

A herentur, pauper quidam accedens ad hunc virum egregium (ii enim exquirunt ac discunt benignas et clemens animas, non secus atque ii, qui laborant, medicos), accedens ergo, respexit ad ejus dexteram, et petiit ut acciperet aliquod medicamentum famis. Ille autem (tunc enim nihil gestabat in sinu, sed revera habebat intra animæ sinum benignitatem multam et clementiam, cum remotus fuisset ab omnibus, et locum aspexisset valde latentem, nullo autem alio, nisi una tegetetur tunica, quod quidem fuit ei tota vita familiare ut duabus non uteretur tunicis : cum sic se haberet vir divinus, etsi facile erat excusando egestatem, repellere supplicationem : nam quod nihil portabat, testes habebat omnes intuentes oculos. Ille, perinde ac si non daret, fieri non posset, ut non Deo afferret molestiam, cum se ea ipsa, qua sola indutus erat, veste exuisset, dat egenti prompto et alacri animo: et de cætero habebat solam vestem sacerdotalem, et penulam, quæ corpus contegebat, quam etiam undiquaque contrahebat, cupiebat quantum fieri poterat, latere, et id quod factum fuerat omnium celare oculos.

VII. Postquam autem fuerunt intra ædem sacram, ei autem divinum celebrare sacrificium jussit primus sacerdotum : ille quidem penulam similiter contrahebat et complicabat, cupiens, ut diximus, rem latere. Qui autem aderant, et una cum eis pontifex cum oculis in eum defixissent, vident quoddam novum et arcanum miraculum, et propemodum iis solum credibile, qui aspexerunt : vident eum intus indutum eximia quadam veste regia, et auro nitenti intertexta, quæ tunc etiam magis apparebat in manibus, quando eos qui accedebant, divino corpore impertiebat. Hæc videntes, alii quidem apud se mirabantur : alii autem aliis quoque enuntiabant, nonnulli quidem ut admirantes, nonnulli vero, ut est verisimile, etiam invidentes. Qui etiam ad ipsum pontificem Gennadium accedentes tanquam existimantes eum nescire quæ eum scire maxime volebat, ei renuntiavit. Deinde ei etiam conabantur detrahere, et movebant calumnias adversus beatam illam animam. Et ille se ipsum quoque dicebat vidisse, modum autem ignorare, et se revera de eo dubitare.

VIII. Postquam autem a Marciano fuit impositus finis sacrificio, eum accersit patriarcha, et eum seorsum conveniens, de veste reprehendit, dicens eam magis imperatoribus convenire quam sacerdotibus. Ille autem magis animi dubius, quam is, qui dubitabat, procidit ad pedes illius, et in eos multas fundens lacrymas, negabat omnino id quod dictum fuerat, et dicebat deceptos fuisse ejus oculos. Tale quid enim vel solum cogitasse, aperta est insania. Ad hæc patriarcha (stultum enim existimabat et a ratione aperte alienum, propriis non credere oculis) manu propria statim tangens, relaxat ipse penulam simul cum veste sacerdotali, et de cætero miraculum videbatur et dicebatur. Nam illa quidem aurea, quæ paulo ante videbatur, tunica, nusquam erat : nudus autem sanctus videbatur sicut era

exceptis his indumentis sacerdotalibus : nudus, A inquam, qui vere aureis virtutis tunicis, quæ sub aspectum non cadunt, tegebatur. Hoc pontificem quidem adducit in admirationem : in admirationem autem adducit etiam imperatores (10), cum jam fama ad eos pervenisset : clarum autem erigit tropæum simul et adversus malignam et sceleratam Arii [al. Eutychetis] insaniam, quæ, proh dolor ! usque ad id tempus defendebatur ab aliquibus. Fidelium enim multitudo, cum miraculo ei esset veluti additus animus, et in recta esset confirmata sententia, Arii quidem dogmata respuebat tanquam nugæ : ipsi autem perinde ac quædam amnium fluentia, prompto et alacri animo ad templum confluebant, partim quidem contemplaturi ejus pulchritudinem, partim autem rectos quoque audituri sermones. Tanta autem et tam innumerabilis confluebat multitudo, ut vel solum accessisse prope ambitus, esset præmium multorum sudorum, et a multis existimaretur dignum, de quo acriter contenderent.

IX. Conveniebant ergo, diem unum festum frequenti deinceps tempore celebrantes. Nam ab eo quoque frequentia fiebant miracula. Ex quibus, ne in multis dicendis immorer, aliquod unum accipiens narrabo, quod satis est et ad ostendendam magni Marciani gratiam, et quod hoc sacrum templum Dei voluntate factum sit : Incendium (11), quod non multa habuit similia, exitio dabat Rostra (12) Domini. Nam cum ignis apprehendisset loca, quæ sunt ad mare Boreale, totam urbem cingebat, et sic serpens ferociter, usque ad mare, quod est in meridie, depascebat omnia quæ intercedebant. Consequenter ergo hanc quoque sacram ædem ignis comprehendebat impetus. Unusquisque ergo propriis neglectis calamitatibus, ad templum acriter procedebat, igni, qui non cernebatur, eorum inflammatis animis. Homo autem Dei nihil perterritus, et ne si quidem cum in orbem circumsideret ignis, nihili faciens, sed fidei in Deum credens omnia cedere, sacris acceptis Evangeliiis, in summum lectum ascendit, et stans in medio flammæ, et se convertens ad preces : Christe Deus, dicebat, Deus patrum nostrorum, qui Abrahæ sacrificium suscepisti, et qui ei ex præmissione præter spem præbuisisti filium, præter spem a cæde liberaisti : qui etiam in fornace Babylonica tres pueros captivos eo effecisti potentiores : ipse nunc quoque, Domine, hanc tuam domum conserva, ne lædatur ab igne : et ne concedas, ut opus tuum quod nos multo labore et tanto perfecimus desiderio, ignis destruat, ne adhuc pergat in micus in nos insolenter gloriari, nec ora Arianorum, qui sunt nobis propinqui, nos probris appetant : sed nunc quoque ostende aliquid dignum tua benignitate et majestate, ad gloriam tui nominis, et ad nostram, qui veritati credimus, gloriationem et exultationem.

(10) Leonem scil. et Irenen Aug. intelligit.

(11) Incendium urbis Constantinopol. anni 465. De hoc incendio vide 11 et 29. Decemb. in Vitis Dan. Stylitæ, et Marcelli archimand Evag. l. 2.

c. 13.

(12) Hoc etiam nomine nuncupatam esse basilicam Anastasiæ, quod in eo loco Greg. Nazianz. pulpitem ad conciones eiexisset, memorat Baronius.

ὁ χρυσοῦς ὄντως τῆς ἀρετῆς χιτῶσι τοῖς ἀθεάτοις σκεπόμενος. Τοῦτο ἐξίστησι μὲν τὸν ἀργιερέα, ἐξίστησι δὲ τοὺς κρατυόντας, ἤδη τοῦ λόγου καὶ πρὸς αὐτοὺς διαδραχίνοντος· ἴσθησι δὲ τρόπαιον ἐμφανὲς κατὰ τοῦ πονηροῦ ἄμα καὶ τῆς μιμρᾶς Ἀρείου μαρίας, ὑπὸ τινῶν, φεῦ ! εἰσέτι πρεσβελομένης. Τὸ γὰρ ὅτι τῶν πιστῶν πλῆθος ἀναθαρσῆσαν ὡσπερ τῷ θαύματι, καὶ τῇ ὀρθῇ δόξῃ βεβαιωθὲν, τὰ Ἀρείου μὲν ἴσα καὶ λήρους διέπτυσον· αὐτοὶ δὲ ὡσπερ τινὲς ποταμοῦ ῥεύματι τῷ ναφ̄ προθύμως συνέρρεον. τοῦτο μὲν τὸ κάλλος αὐτοῦ θεασόμενοι, τοῦτο δὲ καὶ τῶν ὀρθῶν λόγων ἐπακουσόμενοι. Οὗτος δὲ τὸ σφῆρῆεν πολὺ τι καὶ ἄπειρον ἦν, ὥστε καὶ τὸ τῶν περιθόλων ἐγγὺς γενέσθαι μόνον, ἄθλον ἰδρωτῶν εἶναι πολλῶν καὶ φιλοτιμίας ἄξιον τοῖς πολλοῖς νομισόμενοι.

ambitus, esset præmium multorum sudorum, et a multis existimaretur dignum, de quo acriter contenderent.

Θ'. Συνίεσαν οὖν, ἐορτὴν μίαν συχνὸν ἐφεξῆς ποιούμενοι χρόνον· καὶ θαύματα ετελεῖτο συχνά. Ἐν, ἰσα μὴ τὰ πολλὰ λέγων ἐνδιατρέβω, ἔν γέ τι τούτων ἀπολαβῶν διηγέτομαι, ἰκανὸν παραστῆσαι τὴν τε τοῦ μεγάλου Μαρκανοῦ χάριν, καὶ τὸ νὸν ἱερὸν αὐτοῦ σηκὸν κατὰ γνώμην γεγενῆσθαι Θεοῦ· Ἐμπηστὸς οἶος οὐ πολλοὺς ἔχειν ὁμοίου, τοὺς Δομνίου ἐμβόλους διελυμαίνετο. Τὸ γὰρ πῦρ τῶν πρὸς τῇ ἀραιῶθ θαλάσση τρηπῶν ἐπιλαβόμενον, τὴν πόλιν δλην ἐζώνου, καὶ οὕτως ἔρπον ἀγρίως ἄχρι καὶ τῆς ἐν μεσημβρίῳ θαλάσσης πάντα τὰ μετὰξὺ διεδόσκετο. Ἀκολουθῶς οὖν καὶ τὸν ἱερὸν οἶκον τοῦτον ἡ τοῦ πυρὸς ῥήμη περιελάμβανε. Τῶν οὖν οἰκείων ἕκαστος ἀμελήσαντες συμφορῶν περὶ τὸν ναδὸν ἐκθύμως ἐχώρουμα, ἀθεάτῳ πυρὶ τὰς ψυχὰς αὐτοὶ διακκίόμενοι. Ὁ δὲ γε του Θεοῦ ἄνθρωπος οὐδὲν ἀποδειλιάσας, οὐδ' εἰ κυκλῶεν αὐτῷ περιχάνοι το πῦρ οὐδὲν ὑπολογισάμενος, ἀλλὰ τῇ πρὸς Θεὸν πίστει εἴκειν πάντα πιστεύσας, τὰ ἱερὰ λαβῶν Εὐαγγέλια, ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ὀροφῆς ἔνεισιν· καὶ μέσος τῇ φλογὶ παραστὰς, ἐκαστὸν τε πρὸς εὐχῆν ἐπιτρέψας· Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἔλεγεν, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ τὴν θυσίαν Ἀβραάμ προσεδέξάμενος, καὶ ὃν ἐξ ἐπαγγελίας αὐτῷ παρ' ἐλπίδα παρίσχεσ υἱὸν, παρ' ἐλπίδα σφαγῆς ῥυτάμενος, ὁ καὶ Βαβυλωνίας κερμίνου ποτὲ τρεῖς αλγυμαλώτους παῖδας κρείττονας αὐτῆς ἀναδείξας, αὐτὸς καὶ νῦν, Δέσποτα, τὸν ἱκον τόνδε τὸν σὸν ἀπαθῆ πυρὸς διαφύλαξον. καὶ μὴ δῶς ἔργον νοσοῦτον ὅπερ ἡμεῖς πόνη πολλῷ καὶ πόθῳ τῷ νῷ γατηρτίσαμεν, τὸ πῦρ καθελείν, Ὅτινα μὴ προσθῆ ἔτι τοῦ μέγα αὐχεῖν ἐχθρὸς λαθ' ἡμῶν, μηδὲ τῶν ἐγγιζόντων ἡμῖν Ἀρειανῶν στόματα ὑνειδισμὸν λάθωσιν ἐφ ἡμᾶς· ἀλλὰ δετξόν τι καὶ νῦν ἄξιον τῆς σῆς χρηστότητος καὶ μεγαλωσύνης εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματός σου, καὶ ἡμῶν τῶν ἐν ἀληθείᾳ πιστευόντων κἀχρημά τε καὶ ἀγαλλίμα.

1'. Ταῦτα λέγοντος ἐκείνου καὶ τὸ δάκρυον ἐπέβ-
 ρει τοῖς λόγοις, καὶ τὴν ψυχὴν εἴσω τήκεσθαι παρ-
 εδήλου. Εἶτα τὸ Ἀμήν ἐπειπόντος, ἐδῶρον πάντες σχε-
 δὸν οἱ παρόντες τὰ μὲν πρῶτα τὸ πῦρ κύκλῳ τοῦ
 παντὸς οἴκου διασυρίζον, καὶ τὴν ἑρμῆν οἶον ἐπ'
 ἐκεῖνον ποιούμενον· εἶθ' οὕτως ὑποχωροῦν καὶ ἀνα-
 κοκτόμενον, καθάπερ ὑπὸ τινος ἀμάχου καὶ ἰσχυρο-
 τάτης θανάμωος. Ἀμέλει καὶ ὁ ἱερός οὗτος οἶκος,
 ὡσπερ τὰ τῶν θεῶν παίδων ποτὲ σώματα, ὅλος ἀπα-
 θῆς, ὅλος ἔψαυστος ἐν πυρὶ τοσοῦτω, Χριστὲ Σῶτερ,
 διετηρήθη. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ὡς ἦδη φάσαντες
 ἔφημεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν θαυμασίων ἐν
 ταῦδε τῷ ναῷ δείκνυται· πολλὰ μὲν καὶ τότε διὰ Μαρ-
 κιανοῦ, πολλὰ δὲ καὶ μετὰ τελευτατὴν ἐκείνου, τὰ μὲν
 τῆς μεγάλης ἐν μάρτυσιν Ἀναστασίας, τὰ δὲ καὶ
 αὐτῆς τῆς κοινῆς βασιλίδος πάντων, τῆς ἀχράντου,
 φημί, Θεοτόκου διεναργούσης, καὶ μάλιστα ἐναργῶς
 τοῖς σπουδαιότεροις ἐν αὐτῷ διαφανομένη. Ἡ μετὰ
 τοῦ συνήθους σχήματος, καὶ τοῦ εἶδους, οὐκ ὄναρ μόν-
 ον, ἀλλὰ καὶ ὕψος, πάθει τε καὶ δαίμοσι καὶ νο-
 σήμασι φυγῆς αἰτία καθίσταται, φαρμακείαις τε καὶ
 ἄλλοις κηκοῖς φάρμακόν ἐστὶν ἀτεχνῶς ἄμυχον.
 Ἄλλὰ ταῦτα μὲν καὶ λέθειν ἄθλος οὐκ εὐπετής, καὶ
 ἀριθμῶν ἴσον ἐστὶ καὶ κυάθῳ τὸ πελαγος ἐκμε-
 τρεῖν.

1Α'. Ὅτι δὲ μὴ ζῶντες μόνον τὸ εὖ ζῆν, ἀλλὰ καὶ
 τεθνηκυίας ἦν τὸ ζῆν ὅλως ἐν ταῦδε τῷ ναῷ ἀπει-
 λήσαντι, ὁ λόγος ἦδη δηλώσει βουλόμενος εὖροι τὰς
 ἀκοὰς τῶν παρόντων ὑποδέξασθαι τὸ θαῦμα προθύ-
 μους. Γυνὴ τις ἐκ τῆς ὑπερφύου στοᾶς τῶν εὐωνύμων
 μερῶν ὑπερκύπτουσα, καὶ πλέον ἢ ἀσφαλῶς εἶχεν
 πλωρηθεῖσα πίπτει τε εἰς τὸ ὕψος, καὶ νεκροί
 μὲν ἐκείνην, νεκροὶ δὲ, φεῦ! καὶ τὸ εἴσω αὐτῆς οἰ-
 κούρου ἀμβροῦν. Ὅπερ ἰδόντες ὁ τε θεὸς Μαρκιαν-
 ος, καὶ τὸ πλήθος, φόρειν οὐκ εἶχον, ἀλλὰ ἐν μέσῃ
 τῇ ἑορτῇ θρήνος ἦν, καὶ θακρῶν ἀφορμὴ τὸ γινώ-
 μενον. Πλὴν ἀλλ' οὐκ εἴασεν ὁ φύσει χρηστός ἐπι-
 πολὺ κρατῆσαι τὸ πάθος, ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸν ναὸν ἐξ-
 ελθεῖν τοὺς συνειλεγμένους (ἔδει γὰρ ὁμοῦ καὶ φιλο-
 ενθρωπίας Θεοῦ, καὶ περὶ τοὺς αὐτὸν φιλοῦντας
 ἵργον δόξης ὀφθῆναι), ὕψου τὰς χεῖρας Μαρκιανοῦ
 ἄρπαστος, καὶ σὺν τῷ πλήθει κοινῶς εὐχομένου, ἥ τε
 γυνὴ παραδόξως ἀνίσταται, καὶ τὸ βρέφος ἔνδον θαυ-
 μασιῶς ἐκινεῖτο. Ἄλλὰ τὰ μὲν τῶν θαυμάτων νῦν
 εἰς ἐχέτω.

1Β'. Δεῖ δὲ πάντως τῷ λόγῳ διαλαβεῖν καὶ περὶ
 τῶν ἄλλων ὧν ἐκεῖνος ναῶν φιλοθέως ἐκκοδομήσατο,
 Εἰρήνης, φημί, τῆς θαυμασίας ἐν μάρτυσιν, ὅς πρὸς
 ἐκλασάν ἐστι κείμενος· καὶ τοῦ ὀπεχομένου τούτου,
 Ἰσδώρου δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ. Οὗτος γὰρ ὁ τῆς μάρ-
 τυρος Εἰρήνης ναὸς ἐτύγγανε μὲν τὴν ἀρχὴν οὔτε
 μεγάλῃ, οὔτε κάλλει, οὔτε ἄλλω κόσμῳ καὶ ταῖς
 εὐλοπιμαῖς ἀξιοθέατος ὧν· ἀλλ' ἔμελε τῷ Θεῷ πάν-
 τας εἰς οἶον νῦν ὁρᾶται μέγεθός τε καὶ κάλλος αὐ-
 τῶν ἀναστήσαι. Ὅθεν καὶ Γενναδίῳ τῷ πατριάρχῃ
 οὕτως ἐπιφαίνεται ὄψις. Καὶ ἡ ὄψις ἔλεγε· Λύσον
 τὸν ναὸν τοῦτον· μέλλω γὰρ, φησί, ἐπὶ τοῦ μετὰ σὲ
 κλίβαν αὐτὸν ἀνίστην. Ὁ μὲν οὖν τὸ προσταχθὲν ἔμα-

X. Hæc cum ille diceret, una cum verbis efflue-
 bant, lacrymæ, et ostendebant eum intus exta-
 bescere. Deinde cum subjunxisset, Amen, vide-
 bant omnes fere qui aderant, primum quidem
 ignem sibillantem circa totam ædem, et in illam
 facientem impetum : deinde vero recedentem,
 et veluti repressum a quadam inexpugnabili et
 fortissima virtute. Certe hæc quoque sacra ædes,
 quomodo divinorum puerorum aliquando corpora
 tota illæsa, tota intacta, in tanto, o Christe Ser-
 vator, igne est conservata. Nec hoc solum, ut jam
 ante diximus, sed plurima quoque alia admira-
 bilia in hoc templo ostenduntur : multa quidem
 et tunc per Marcianum, multa autem post illius
 quoque mortem, partim quidem magna inter
 B martyres Anastasia : partim autem ipsa quoque
 communi omnium regina, intemerata, inquam,
 Deipara, operante. Quæ quidem evidentissime
 apparens iis, qui in eo sunt paulo meliores, cum
 figura et forma consueta, non solum in somnis,
 sed revera, causa est, ut fugentur dæmones, morbi
 et ægritudines : veneficiisque et aliis malis medi-
 camentum vere est inexpugnabile. Sed hæc quidem
 dicere certamen est non facile, et enumerare
 perinde est ac mare metiri cyatho.

XI. Quod autem non solum vivi, ut recte vive-
 rent, sed etiam jam mortui, ut viverent, in hoc
 templo acceperunt, jam volens declarare oratio,
 inveniat eorum, qui adunt, aures paratas ad acci-
 piendum miraculum. Mulier quædam ex superiori
 C porticu dexteræ partis despiciens, et plus, quam tu-
 tum esset, se in altum extollens, simul et cadit ex
 alto : et sibi quidem mortem affert, affert autem,
 pro dolor, mortem quoque fetui qui in ea habitabat.
 Quod quidem cum vidissent divinus Marcianus et
 populus, id ferre non poterant : sed in medio festo
 erat lamentatio et lacrymarum occasio id quod ac-
 ciderat. Verum enimvero is qui est natura bonus,
 non sinit diu dominari illam affectionem : sed ante-
 quam e templo exirent, qui congregati fuerant
 (oportebat enim simul et Dei clementiæ, et in eos,
 qui ipsam amabant, gloriæ opus conspici) cum in
 altum manus sustulisset Marcianus, et communiter
 oraret cum populo, et mulier surrexit præter opi-
 nionem, et intus motus est infans admirabiliter.
 D Sed de miraculis quidem satis sit in præsentia.

XII. Oportet autem omnino a iis quoque templa
 complecti oratione, quæ ille sic ac religiose ædifi-
 cavit : Irenes, inquam, quæ est inter martyres ad-
 mirabilis, quod est ad mare positum : et ejus, quod
 est illi continens, divini scilicet Isidori. Hoc enim
 templum martyris Irenes erat quidem in principio,
 neque propter magnitudinem, nec pulchritudinem
 nec ullum alium ornatum aut magnificentiam, di-
 gnum quod spectaretur. Sed Deo omnino cura fuit
 tribuere huic, quale nunc cernitur, magnitudinem
 et pulchritudinem. Quamobrem Gennadio quoque
 patriarchæ divina quædam apparet visio. Dice-
 bat autem visio : Solve hoc templum : tempore

enim tui successoris sum id rursus excitaturus. A Atque ille quidem simul jussum implevit, et vitam finit. Marcianus autem ille admirabilis, cum ad ejus aures pervenisset hæc visio, atque ei etiam suis tradita magnæ Ecclesiæ dispensatio, existimans somnium id ad se deferre, varias apud se versabat cogitationes, quonam modo fieri posset, ut ei succederet hoc opus ex sententiâ. Inscientibus itaque fere omnibus, cum paucis aliquot illuc venit. Deinde etiam cum ipsos jussisset recedere: jam enim erat nox: solus et genu et anima Deo inclinata, ubi nunc sacra ara est posita, Deus, orabat, dicens, qui exsecranda templa simulacrorum tuo nutu et salutari voluntate evertisti, ab eorum autem deceptione opus tuarum manuum liberasti, ædcs autem sacras et templa sancta excitari jussisti, in quibus tu quoque semper divina multa signa peragis: ipse nunc quoque convenienter tuo divinito promissa, ad hunc locum respice, et eum sanctifica tua ineffabili gratia et virtute: per nos, Domine, excitans jam tibi præcognitam domum ad tuam gloriam, ad nostram exultationem, ad multarum animarum salutem, quæ tuum nomen invocant. Certe Deus et rex omnium, cujus voluntati cedunt omnia, et cujus vere est opus cogitatio. Cum sic orasset, ejus oculis somnum immittit Deus, et statim ei ostendit in somnis, et templi situm, et magnitudinem, et aliam omnem ædificationem. Deinde etiam divinam tanquam in somnis audivit vocem: O Marciane, fieri possunt omnia credenti.

XIII. Cum itaque surrexisset, metu et gaudio plenus, accedit ad archiepiscopum, et exponit visionem. Illius autem gratum assensum assecutus, ad opus aggreditur, et ut, prout ei ostensum fuerat, ædem faceret magnificam, cum proximum mare, quod tunc templi fores propemodum alluebat, labore et magnis sumptibus effodisset, templi sic jacti fundamentum: adeo ut huic quoque templo conveniat, quod dictum est: Ipse super maria fundavit eam, omnium scilicet opifex. Jactis autem fundamentis, reliqua quoque pergit ædificare. Magnificas enim columnas per seriem utrinque stans, deinde alia iis superne imponens, effecit inferiores et superiores porticus. Deinde cum totam ædem omni ex parte comprehendisset, subdiali deambulatorio, ita tectum inponit, maximis id complexu trabibus. Qui autem dixerit quispiam, quam sint validi parietes, quam sit amœnum pavementum, quam sint alia omnia ornata, accurata, et elegantia? Nam ubicumque quispiam oculum defixerit, existimans se immorari in eo, quod est pulcherrimum, deinde rursus aliud attenderit: eum pœnitebit moræ, quam in priore traxerit: et sic omnia pervadens inveniet, cum semper id, quod præcessit, videatur vinci ab eo quod adest. Cujusmodi autem invasit quoque dæmon, hoc præclarum opus impedire aggrediens? Nam cum duæ magnæ columnæ, quæ statutæ erant ante aram venerandam, jam essent

και τὸν βλον ἐπλήρου. Μαρκιανὸς δὲ ὁ θεὸς εἰς ἀκοήν τε τῆς ὄψεως ταύτης ἐλθὼν, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκονομίαν ἥδη τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐγχειρισθεὶς, εἰς αὐτὸν φέρειν τὸν δνειρον οἰηθεὶς, ποκίλους τὴν στρέφων καθ' ἑαυτὸν λογισμοὺς, πῶς ἂν αὐτῷ γένοιτο καὶ τοῦτὶ τὸ ἔργον κατὰ νοῦν ἀποβῆναι. Αὐθὺν τοιγαροῦν σχεδὸν ἀπαττας, μετ' ὀλίγων τινῶν ἐκεῖ γίνεται. Εἶτα καὶ αὐτοὺς καλεῦσας ὑποχωρεῖν (ἤδη γὰρ καὶ νύξ ἦν), μόνος τὴ γόνυ καὶ τὴν ψυχὴν τῷ θεῷ κλίνας, ἵνα τὸ ἄγιον νῦν θυσιστήριον ἴδρωται, Ὁ Θεὸς, προσήυχετο λέγων, τὰ μὲν εἰδῶτων μισρὰ τεμένη τῷ σπ̄ νέυματι καὶ θελήματι τῷ σωτηρίῳ καταστρεψάμενος, ῥυστάμενος δὲ τῆς αὐτῶν ἀπάτης τὸ τῶν σῶν χειρῶν δημιουργημα, ἱερὰ δὲ καὶ νοῦς ἁγίους ἀνασῆσαι κελεύσας, ἐν οἷς καὶ πολλὰς αἰε ποτε τὰς θεοσημείας ἐπιτελεῖς, αὐτὸς καὶ νῦν, κατὰ τὴν ἀψευδῆ σου ἐπαγγελίαν, ἐπιβλεψὼν ἐπὶ τούδε τὸν κόπον, καὶ ἄγλασον αὐτὸν ἀρρήτην σου χάριτι καὶ δυνάμει, ἀνιστῶν, Δέσποτα, δι' ἡμῶν τὸν ἥδη σοι προγνωσμένον οἶκον εἰς δόξαν τὴν σὴν, εἰς ἔμδν ἀγαλλίαμα, εἰς πολλῶν ψυχῶν σωτηρίαν τῶν τὸ σὸν ὄνομα ἐάικαλουμένων. Ναι, Θεὲ πάντων καὶ βασιλεῦ, οὐ τῷ θελήματι πάντα εἴκει, καὶ οὐπερ ἔργον ἀληθῶς τὸ ἐννόημα. Οὕτως αὐτῷ εὐξαδέμῳ ὑπνον ἐμβαλλει τοῖς ὄφθαλμοῖς ὁ Θεὸς, καὶ ἔνερ εὐθὺς παρίστησι τὴν τε θέσιν τοῦ ἱεροῦ καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὴν ἄλλῃν πᾶσαν οἰκονομίαν. Εἶτα καὶ θείας ὡς ἐν ὄνειροις ἀκούει φωνῆς· Μαρκιανέ, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι,

C ΓΓ'. Ἀναστὰς οὖν φόδου καὶ χαρᾶς ἐμπλεως τῷ ἀρχιεπισκόπῳ πρόσεισιν, καὶ τὸ ὄραμα ἐξηγεῖται· κάκεινου δὲ συνευδικοῦντος τυχῶν τῷ ἔργῳ ἐαυτὸν δίδωσι, καὶ ἵνα πρὸς τὸ ὑποδειχθῆν αὐτῷ σχῆμα μεγαλοπρεπῆ τὸν οἶκον ἐργάσῃται, τὴν ἐγγυτάτω θάλασσαν πόνῳ τε καὶ δαπάναις πολλαῖς ἀναχώσας, ἄχρι τότε τὰς τοῦ ἱεροῦ θύρας σχεδὸν ἐπικλύζουσαν οὕτω τὴν κρηπίδα τοῦ ναοῦ καταβάλλεται, ὡς ἂν καὶ ἐπὶ τῷ ναῷ τῷδε ἀρμόζον εἴη τὸ εἰρημένον· Αὐτὸς ἐπὶ θλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτήν, ὁ πάντων ὀηλονότι δημιουργός. Μετὰ δὲ τὴν τῶν θεμελίων καταβολήν, ἀκολουθῶς καὶ τὰ λοιπὰ τῆς οἰκοδομῆς ἐπεδίδου· κίονας γὰρ διαπρεπεῖς στοιχηθῶν ἐκατέρωθεν στήσος, εἶτα τούτοις ἄλλους ἄνω ἐπιθεῖς, τὰς τε κάτω στοᾶς, καὶ τὰς ὑπερκειμένας ἐργάσατο. D Εἶτα δικλαθῶν ὑπαίθροις τὸν οἶκον πνευαχόμεν, οὕτω τὴν ὄροφὴν ἐπιτίθησι, ξύλοις αὐτὴν μεγίστοις περιλαθῶν, καὶ μολύδῳ καλύψας. Τί ἂν τις εἴποι περὶ τῆς τῶν τοίχων στερβρότητος, περὶ τῆς τοῦ ἐδίου τερπνότητος, περὶ τῆς τῶν ἄλλων πάντων εθοκοσμίας ἀκριβοῦς καὶ ὥρας; Ἐνθα γὰρ ἂν τις τὸν ὄφθαλμὸν ἐρείσας προσμείνοι, τῇ καλλίστῃ προσμείσσει δοκῶν, εἶτα πάλιν ἐτέρῳ προσχοίη· μεταμλήσει τούτῳ τῆς προτέρας διατριβῆς, καὶ οὕτω διὰ πάντων ἐπιὼν εὐρήσει, του προλαθόντος αἰε ποτε νικᾶσθαι φαινομένου τῷ παρεστῶτι. Οἷος δὲ καὶ ὁ δαίμων ἐπῆλθε τῷ κληῶ τούτῳ ἔργῳ ἐμποδίζειν ἐπιχειρῶν! Τῶν γὰρ μεγάλων τού-

των δύο κινόντων τῶν σεπτῶν προσετώτων θυσιαιτη-
 ρίου ἀνεστῆναι ἤδη μελλόντων, ἕτερος αὐτῶν ἐπι-
 πολῦ τὰς χεραὶν ἠπειθεῖ, καὶ δυσχάτοχος ἦν, καὶ
 τῆς εὐαρμόστου στάσεως παρετρέπετο, τὰ τε ὄργανα
 συνεχῶς διερῆγγυτο, καὶ τοῖς πρὸς τοῦτο διακονου-
 μένοις ἀπέκαμεν ἢ σπουδῆ. Τέλος οὖν συμφορή-
 σαντες καὶ οἰοῦναι τὴν πράξιν ἀπαγορεύσαντες ἀπίσαι
 πρὸς τὸν ἀγιον, καὶ τὸ γεγονός ἀπαγγέλλουσιν. Ὁ
 δὲ οὐκ ἔγνω βραχυμῆς προστέγειν, οὔτε μὲν ἀπέγνω
 τὴν θεραπείαν, ἀσθενεῖα λογισμῶν τε καὶ χειρῶν
 ἀνθρωπίνων ἐμβλέψας· ἀλλὰ τῇ πρὸς Θεὸν ἐλπίδι τὸ
 πᾶν ἐπιτρέψας, ἐπὶ τὸν τόπον ἐφοίτα. Καὶ πρῶτα
 μὲν τὰς χεῖρας ἐκτείνας· καὶ ὄλον αὐτὸν συντείνας
 εἰς προσευχὴν, τὸν τε τοῦ σταυροῦ τύποι ἐπιστημά-
 νας, τῷ τῶν ἐμποδισμῶν αἰτίῳ δαίμονι ἐπέτιμα·
 Ἐχθρᾶ, λέγων, παντὸς ἀγαθοῦ πολέμιε, παῦσαι βα-
 σκαίνων, καὶ τοῖς πρὸς δόξαν Θεοῦ γινόμενοις ἐμπο-
 δίζων ἀεὶ. Ἐπειτα καὶ αὐτὸς τοῦ ἔργου τοῖς ἄλλοις
 συνεπαφάμενος, χεραὶν ἤδη γεγηρακίαις πολλὴν
 ἔθελε τὴν βοήθειαν, ἐκ τοῦ πνεύματος μᾶλλον εἶπε· ἢ
 τοῦ σώματος· καὶ ἡ σνάσις εὐθέως· ἐνδόσιμος ἦν,
 καὶ τὰς χεραὶν εἴκουσα. Πρόκειται τοῦ θαύματος
 ἔργα καὶ νῦν ἡ δόξασις τῷ κλίον ἐπιφανομένη διὰ
 τῆς ὄψεως τοῦ λαοῦ ὁρθῶς παρεκκλίσεως· κίονα
 δὲ τοῦτον φημεν ὅς ἐξ ἀριστέρων τοῦ ἱεροῦ θυσιαι-
 τηρίου τῶν ὁρώντων πρὸς ἀντολὰς ἴδρυται.

13. Ἀλλὰ πῶς ἄρα καὶ τοῦ κατασκευασθέντος
 αὐτοῦ πηγῆλου φωτιστηρίου, ὃ δὴ καὶ βαπτιστήριον
 καλεῖται εἰσῆσθαι, δι' ὀλίγου τις ἐκφράσει τὴν καλλο-
 νήν, πολλὴν προχέοντος μετὰ θαύματος τοῖς ὁρῶσι
 τὴν ἡθονήν; Πέντε γὰρ διεληπται τὰς στοαίς,
 ὡς περ ἄρα καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ προβατικὴν φασὶ
 καλυμθῆθαι· ἀλλ' ἐνταῦθα καὶ μετ' ἡμῶν μοι δοκεῖ
 μᾶλλον ἢ ἐκεῖ τελεῖσθαι τὰ θαύματα. Ἐν ἐκείνῃ
 μὲν γὰρ ἐπιφοιτῶν ἄγγελος ἦν, καὶ κατὰ μίαν εἰς
 ἡμέραν τῆς ἰάσεως ἀξιούμενος· ἐνταῦθα δὲ οὐ δοῦ-
 λός ἐστιν ὁ διακονούμενος, ἀλλὰ δεσποτικὴ μὲν ἡ
 ἐπιφοιτήσις. Ἡ δὲ γὰρ ἴασις οὐ κατὰ μίαν ἡμέραν,
 ἀλλὰ συνεχῶς καὶ αἱ θεραπείαι οὐκ εἰς ἓνα μόνον,
 ἀλλὰ καὶ εἰς πολλούς· καὶ ὡς σωμάτων μόνος, ἀλλὰ
 καὶ ψυχῶν ἀνικρυς. Ἐδειλε δὲ Μαρκανὸς ὁ θετός
 καὶ τῷ περὶ τὸ βαπτιστήριον τοῦτο σχήματι, ὅτι πρὸς
 τύπον ἐποίησε τὸ πᾶν τῆς θρυλουμένης ταύτης κο-
 λυμβήθρας. Γῆν γὰρ ὁροφῆν θύλοισι καταμερίσας, καὶ
 χρυσῆσι φηφῆσι τὰ ἐκείνης πάντα κοσμήσας, τὰ τῶν
 νοσοῦντων τε πρὸς τὸ ἀκριβὲς ὑπέγραψε σχήματα,
 πρὸς δὲ καὶ Χριστὸν τοὺς ἀσθενοῦντας ἰώμενον, ὡς
 μὴ τοὺς νοσοῦντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἰατρὸν ἐξῆ
 καθορῆν. Οὐδὲν δὲ οἷον τῷ παντὸς δεηθέντος λόγου
 εἴτα· ὅφρα τὰ εἰρημένα παραλαβέν· ἐπει καὶ
 κρεττω λόγου τὰ ἐκεῖ νομίζω, καὶ ὀφθαλμοῖς μόνος
 συνερχόμενα πρὸς ἀπέληψιν. Διὸ καὶ ταῦτα
 μὲν παραθέτω μοι δοκῶν. Ἄ δὲ ἀδελφὰ τούτοις καὶ
 ἅμα τῷ χρόνῳ προσεγγίως ἐτελεῖτο, ταῦτα δὴ καὶ ἐρῶ,
 καὶ τὸν ἥδη μοι διὰ μνήμης γενόμενον Ἰσιδώρου τοῦ
 Θεοῦ ναὸν ἐν μνήμῃ καὶ ἔτι διακρεστέρῳ ποιή-
 σωμαί.

14. Ἀριμύτατόν τινα τῆς τῶν εὐκτερίων οἰκῶν
 οἰκοδομῆς ἐρῶν ἔρωτα ὁ χρῆστὸς τῷ ὄντι Μαρκανὸς,

A erigendæ, altera ex iis manibus hominum diu pa-
 rere noluit, vixque contineri poterat, et a statu
 concinno divertebat, et instrumenta continenter
 dirumpebantur : iisque, qui ad hoc administra-
 bant, defatigata jam erat industria. Tandem cum
 fieri posse veluti desperassent, ad sanctum uno
 consensu accedunt, et id, quod factum fuerat, re-
 nuntiant. Is autem non statuit se debere otio et
 socordiae. Neque vero afferendi remedii spem
 abiecit, respiciens imbecillitatem cogitationum et
 manuum humanarum : sed spei in Deum univer-
 sum permittens, venit ad locum. Et cum primo
 manus extendisset, et se totum contulisset ad pre-
 cationem, et figuram crucis signasset, increpavit
 dæmonem, qui erat causa impedimenti : Inimice,
 dicens, et hostis omnis boni, cessa invidere et ea
 impedire, quæ fiunt ad Dei gloriam. Deinde ipse
 quoque cum aliis, manibus jam seni affectis, opus
 una attingens, magnum attulit momentum, ex
 spiritu potius, ut ita dicam, quam ex corpore : et
 protinus moveri cœpit columnæ status, et cœssit
 manibus. Apparet autem in hodiernum usque
 diem in columna miraculum per hoc quod a recto
 paululum declinaverit. Hanc autem dicimus col-
 umnam, quæ posita est a sinistris aræ sacræ iis
 qui aspiciunt ad orientem.

XIV. Sed quomodo pulcherrimi quoque ab eo
 constructi illuminatorii, quod quidem solemus
 vocare baptisterium, paucis explicare quis possit
 pulchritudinem, quod videntibus cum admiratione
 magnam profundit voluptatem? Comprehensum
 enim est a quinque porticibus, sicut probaticam
 quoque aiunt piscinam, quæ est in Jerusalem. Sed
 hic quoque majora, quam illic, videntur fieri mira-
 cula. Nam in illa quidem erat qui accedebat ange-
 lus, et uno die unus assequabatur curationem. Hic
 autem non est servus qui ministrat, sed advenit
 quidem Dominus. Curatio autem non uno fit die,
 sed assidue : et non solum corporum, sed etiam
 aperte animarum. Ostendit autem divinus Marcianus
 hac quoque figura baptisterii, se universum
 fecisse ad fornax hujus, quæ sermone celebratur
 piscinæ. Cum enim lectum thelis divisisset, et au-
 reis lapillis quæcunque erant illius ornasset, et
 ægrotorum figuras descripsit ad unguem, et ipsum
 etiam Christum ægrotos curantem : ut non solum
 eos qui laborant, sed medicum quoque videre li-
 ceat. Optimum autem fuerit, non ita valde indi-
 gendo præsentem oratione, ea quæ dicta sunt, ipsis
 oculis apprehendere. Nam quæ illic sunt, majora
 esse existimo, quam ut ea possimus oratione con-
 sequi, et quæ possit solus visus comprehendere.
 Quamobrem ea quidem statuo prætermittere. Quæ
 autem sunt his germana, et simul propinquo
 tempore perfecta fuere, ea dicam utique : et quod
 jam mihi fuit in memoria, divini Isidori templum,
 adhuc magis litteris memoriæ mandabo.

XV. Cum divinatorum oratoriorum ædificationis
 quodam vehementissimo teneretur amore bonus

revera Marcianus; nec magnum quoque neglexit Isidorum: sed ut ejus sacras afferret reliquias, et magnificientissimam ei aedem exstrueret, magno sibi duxit studio contendendum. Nec cessabat omnem locum considerare ac contemplari. Et ideo adhuc quidem differebatur aedificatio; cum autem ejus collegisset reliquias, et in loculo deposuisset, eas statuit in praesentia servare in hoc templo martyris. Ubi autem brevi aliquo post tempore aggressus est eas transferre, accidit ibi aliquid admirabile et arcanum. Neque enim ipse, nec alia multa manus hominum potuit thecam amplius movere. Divinam ergo aliquam rem esse arbitratus, et cum alio qui ei in somnis ipse significasset martyr, se loco delectari, neque velle hinc suas transferri reliquias, deinceps parens visioni, construxit hanc aedem, quae sita est prope templum martyris Irenes. Quod haec aedes autem sit grata martyri, per multa hoc signa significat, evidentem apparens, et magna miracula assidue efficiens, et a daemonebus quidem liberans eos qui ab eis detinentur: naufragis autem fluctus sedans, et ventorum saevitiam increpans: eos qui molestia afficiuntur, consolans, et tristitiae causas eis adimens, et alioquin aegrotantibus aut egentibus ea, quae sunt gravia, cessare faciens: et quae bona sunt, praebens. Haec cum magnus perfecisset Marcianus, et his veluti aliis muris aureis, ornatus gratia et securitatis, civitatem decorasset, dissolvit vitam in profunda senectute, priusquam maximo templo Irenes celebraret encœnia: hoc veluti excedendi appositum quidpiam elocutus: Haec ambo in manus tuas cominendo, Domine, nempe animam quam ipse creasti, et templum, quod ego tua voluntate construxi. Quae cum dixisset, decessit decimo mensis Januarii.

XVI. Concurrit autem universa civitas, deductura reliquias, ipseque qui tunc erat pontifex, et quicunque erant sortis ecclesiasticae, et multitudo monachorum, et cœtus honestarum mulierum, et ex magistratibus, quotquot erant pii ac religiosi. Atque sacras quidem ejus reliquias Joannis Baptistae monasterium, quod etiam dicitur Danielis, suscipit: quod situm est prope divinum templum praecleari martyris Mocii: quod ipsum quoque fuit opus illius manus, vel, ut verius dicam, propositi. Quo quidem in loco in hodiernum usque diem praecclare et pie ejus memoria celebratur. Aedis autem magnae Irenes, quam ipse fuerat fabricatus, maxime pia Verina (ea autem erat uxor Magni Leonis) curam suscipit. Quae quidem, quae ei ad ornamentum deserant, implet diligentissime, auroque tectum ornatum magnifice. Haec autem declarat, quae illic est inscriptio. Templi vero encœnia quotannis peraguntur vicesimo Januarii. Quo tempore magnus quoniam est concursus multitudine, et frequens in ore omnium decantatur Marcianus, tanquam illius filias haec duo templa vidente multitudine, et ejus memoriam per ea renovante: adeo ut nonnulli inter

οὐδὲ τὰ περὶ τὸν μέγαν Ἰσίδωρον ἀμελῶς ἐτίθει· ἀλλὰ τὸ τὰ ἱερὰ αὐτοῦ λείψανα συγκομίσαι, καὶ σεμνότετον οἶον αὐτῷ οἶκον ἀναστῆσαι πολλῆς ἡξίου σπουδῆς. Πάντα τε τόπον ἀναθεωρεῖν οὐκ ἐπαύετο, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν τῆς οἰκοδομῆς ἐμελλεν εἶναι τὰ δὲ λείψανα τούτου συναγαγὼν, καὶ ἐν σορῶ καταθεῖς, φυλλάτειν αὐτὰ, τὸ γε νῦν ἔχον, ἐν τῷ καινῷ ναῷ τῆς μάρτυρος ἔγνω. Ἐπεὶ μετὰ βραχὺν τινα χρόνον μεταθίσειν αὐτὰ ἀπεχεῖρει, ἐνταῦθα γοῶν θαυμαστὸν οἶον ἀήλυτα τι καὶ ἀπόρρητον. Οὔτε γὰρ αὐτὸς οὔτε ἄλλη πλουχεῖρα διασαλεύειν ἐτι τὴν θήκην δυνατὴ κατέστη· θεῖον οὖν τι τὸ πρᾶγμα εἶναι ὑπολαβὼν, ἄλλως δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ μάρτυρος δι' ὀνειράτων αὐτῷ σημήναντος ὡς χάρει τῷ τόπῳ, καὶ ἀδουλήτως ἔχει πρὸς τὴν τῶν λειψάνων μεταφοραν, οὕτω λοιπὸν πεθραγῆσας τῇ ὄψει, τουτοῖ τὸν προσνεῖμενον τῷ τῆς μάρτυρος Εἰρήνης ναῷ κατέσκευασεν οἶκον. Ὅτι μέντοι κεχαρισμένος ὁ οἶκος οὗτος τῷ μάρτυρι, τοῦτο διὰ πολλῶν δείκνυσι τῶν σημείων διαδόχως ἐπιφαινόμενος, καὶ τὰ μεγάλα τῶν θαυμάτων συνεχῶς ἐργαζόμενος, καὶ δαιμόνων μὴν ἀπολύων τοὺς ὑπ' ἐκείνων κατεσχημένους, ντυχοῦσι δὲ κόμματα πρῶτων, καὶ ἀνέμων ἐπιμῶν ἀγριότητι, λυπομένους παρακαλῶν, καὶ τὰ τῆς λύπης περιαιρῶν αὐτοῖς αἴτια, τοῖς μὲν ἄλλως τε νοσοῦσιν ἢ δεομένοις τὰ χαλεπὰ πύων, καὶ τὰ χρηστὰ παρεῖόμενος. Γενῆτα ὁ μέγας Μαρκιανὸς, καὶ τούτοις ὡς περ ἑτέροις χρυσῶσι· τελεῖται κόσμου καὶ ἀσφαλεως ἔνεκα τὴν πόλιν καταλαμπρύνας, καταλαύει τὸν βίον ἐν γῆρει βαθεῖ, πρὶν ἢ τὸν ἐγκαιρισμὸν τελέσει τῷ μεγίστῳ τῆς Εἰρήνης ταῦ· τοῦτο καθάπερ τι ἀλεξήτηριον προσειπῶν· Ἄμφω ταῦτα εἰς χεῖρας τῆσά· παρατίθημι, Κύριε, ἦν τε ψυχὴν αὐτοῦ ἔκτισας, καὶ ὃν ἐγὼ ναὸν τῷ σῶ βουλήματι κατεσκεύασα. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐτελεύτα, Ἰανουαρίου τότε δεκάτην τοῦ μηνὸς ἄγοντος.

15. Συνέτρεχε δὲ πᾶσα ἡ πόλις, οἷα τὴν τοῦ λειψάνου προπομπὴν ποιησόμενοι· αὐτὸς τε ὁ τινικαῦτα ἀρχιερεὺς, καὶ ὅτιπερ ἦν τοῦ ἐκκλησιαστικου κλήρου, πλῆθος τι μοναχῶν, καὶ γυναικῶν σεμνῶν τέγματα, καὶ τῶν ἐν τέλει ἔσον σθεσθεῖς καὶ φιλόθεον. Τὸ μὲν οὖν ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον ἡ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου μοῦνη, ἥτις ἄρα καὶ τοῦ Δανιὴλ λέγεται, δέχεται, ἐγγύς που τοῦ θεοῦ ναοῦ τοῦ μάρτυρος Μωκίου διακειμένη, ἔργον καὶ αὐτὴ οὖσα τῆς ἐκείνου χειρὸς, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῆς προθέσεως. Ἐνθα δὲ καὶ εἰς δεῦρο λαμπρῶς αὐτοῦ καὶ φιλοθέως ἡ μνήμη τελεῖται. Τοῦ δὲ δημιουργηθέντος αὐτῷ οἴκου τῆς μεγάλης Εἰρήνης, ἡ εὐσεβεστάτη Βηρίνα (γυνὴ δὲ αὐτῆ τοῦ μεγάλου Λέοντος ἦν) τὴν πρόνοιαν ἀνδράχει. Ἡ τὰ τε πρὸς κόσμον ἐλλίπων ἔχοντα σπουδαίως ἀποπληροῖ, καὶ τὴν ὀρφανὴν χροσῶ φιλοτίμως κατακοσμεῖ· καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ταῦτα ἐκεῖσε δόξα ποιεῖ. Τὰ τε μὲν ἐγκαίμια τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν εἰκάδα τοῦ Ἰανουαρίου δι' ἔτους τελεῖται· ὁπότε δὲ καὶ πολλὴ τοῦ πλῆθους ἡ συνδρομὴ, καὶ πολλὸς ὁ Μαρκιανὸς ἐν τοῖς ἀπάντων ἔδεται στόματι, ὡτανεὶ παῖδας ἐκείνου τοὺς δύο ναοὺς τοῦ πλῆθους ὀρώντων, καὶ τούτοις τὴν περὶ αὐτὸν μνήμην ἀνα-

νεούτων ὥστε τινὰς καὶ χαριέντως πρὸς ἀλλήλους ἅσιν ἠδονῇ λέγειν· Ἰδοὺ καὶ ἄλλη θυγάτηρ αὐτῆ τοῦ μεγάλου Μαρκιανοῦ, τὸ κάλλος τε καὶ τὴν πολυτέλειαν ἀδελφῆ τῆς μεγάλης Ἀναστασίας. Ὅπερ μένεισι μόνως περὶ τοῦ νεοῦ τῆς Θείας αὐτῆς ἐκεῖνος ἔφη Ἀναστασίας, πῶς ἂν τις παραλιπεῖν ἀξιώσειε; Ἰὼν γὰρ συνήθων αὐτῶ τινος τὸ πολὺ τῆς δαπάνης ἐν θούματι ποιουμένου, ἐλεῖνον, Εἰ δὲ καὶ πρὸς γάμον, εἶπε, θυγατέρα κατεγγυῆν ἔμελλον, οὐκ ἂν τὰ πρὸς εὐρέπειαν καὶ κόσμον αὐτῇ φιλοτίμως ὡς εἶχον παρασχεῖν εἰλόμην; Νῦν δὲ πρὸς νεὸν Χριστοῦ νόμφης προθέμενοι δαπανῆν, καὶ νόμφης αὐτῶ καλῆς, καὶ τὸ τίμα ὑπὲρ αὐτοῦ προχέει μὴ φεισκιμένης, οὐ πολλῶν μᾶλλον καὶ προθυμότερον ἐμέλλομεν ἀναλίσκειν, καὶ κόσμου παντὸς καὶ ὄρας καὶ χαρίτων ἐλλείπειν οὐδέν; Οὕτω φιλότιμος ἦν ἐν ἔργοις τοῖς τῷ Θεῷ φίλοις Μαρκιανός, καὶ δαπάνης οὐδεμίαν φειδόμενος.

ΙΖ'. Καὶ γὰρ οὐ τοσοῦτων μόνον νεουργῶς γέγονε, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἱερῶν οἰκῶν, οὐ δημιουργῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ θεραπευτῆς ἐδείκνυτο· οἷα δὲ καὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Θεοδώρου τοῦ ἐν Τάϊν-ρηρ καὶ Στρατονίου μάρτυρος τοῦ ἐν τῷ Ῥηγίῳ. Καὶ τότε θυμαστότατον, ὅτι περ οὕτως ἐν τοῖς ἱεροῖς οἰκῶς τὴν χεῖρα πολυχρκῆς ὦν, πολλῶν πλεόν αὐτῇ βέβαιον ἐν ταῖς τῶν πενήτων παρεῖχεν ἐπιμελείαις. Περὶ οὗ καὶ νῦν διεξοδικώτερον ὁ λόγος διεξελθεῖν βούλεται, ὥστε δὴλην γενέσθαι μὴ τὴν ἐκείνου μόνον περὶ τοὺς θεομένους φιλάνθρωπιαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ φιλάνθρωπον, οἷων ἄρα τοὺς ἑραστάς ἐκείνου τῶν χαρισμάτων καταξίωσι. Νύκτωρ ὁ θυμασίος τὰς τε πλατείας καὶ τοὺς τῆς πόλεως περιῶν στενωφούς, ἐπιμελὲς ἐποιεῖτο, ποῦ ποτε ἂν καὶ εὖροι νεκρὸν ὑπὸ πολλῆς πενίης παρερρημιμένον· καὶ ὡς ἂν ἴδοι τοιοῦτον, ὥσπερ μεγάλου τινὸς κέρδους ἐπιτυχῶν ἀσμένως ἐώρα· καὶ σπουδῇ λούσας καὶ ἀμφιέσας, καὶ τῶν ἄλλων δὴ τῶν νενομισμένων ἀξιώσας τιμῶν, εἶτα καὶ ὥσπερ καὶ ζῶντα τὸν νεκρὸν προσεφθέγγετο· Δεῦρο, λέγων, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης κοινωνήσων ἡμῖν, ἀδελφέ. Οὕτως εἰπὼν, ὑπακούοντα τὸν κείμενον εἶχεν· ἀνίστατο γὰρ (ὦ θαύματος, ἀπορρήτου! καὶ Μαρκιανὸν ἠσπάξετο τὸν χρηστὸν τῆς προνοίας, ὥσπερ τῆς περὶ αὐτὸν, οὐκ ἐκείνον, ἀλλὰ τὸν Χριστὸν μᾶλλον ὑποφαίνων ἀποδεχόμενον. Εἶθ' οὕτως ὁ νεκρὸς πάλιν νεκρὸς ἦν, καὶ τοιοῦτος ὑπὸ τῶν περιόντων ὀρώμενος. Τοῦτο δὲ γνώριμον μὲν καὶ ἄλλως γέγονεν, ἐκ δὲ τούτου φανερώτερον.

ΙΗ'. Μέσων νυκτῶν, ὅτε καὶ μάλιστα μηδενὶ ὀφθῆναι ὤφειτο, πρὸς τινὰ συνήθη τραπεζίτην τὸ γρυσίον καταλλάξων ἐφοίτα, καὶ κέρμα λαμβάνων κλειδίων χαλκῶν, ὡς ἂν ἔχοι τοῦτο διανεῖμαι τοῖς πενομένοις, εἰθὺς ἐπαύθη. Ὁ γοῦν τραπεζίτης εἰς κέρδους πρόφασιν τὸ ἄωρον τῆς νυκτὸς λαμβάνων, ζυγοῖς ἀδίκους τοῖς χρυσοῦς ἐταθμάτω, καὶ ἐκεῖνος οὐδὲν ἀντιλέγων οὐδ' ὄλιως ἐξακριβοῦμενος, δήλος ἦν τὸ πᾶν τῇ συνειδήσει τοῦ σταθμίζοντος ἐπιτρέπων. Ὡς δὲ πωλλάκις τοῦτο γινόμενον, ὁ Μαρκιανός τὴν μὴ συνιέντα ὑποκρινόμενος, οὐδὲν

se lenide dicant cum voluptate : Ecce hæc quoque est alia filia Magni Marciani, pulchritudine et magnificentia soror magnæ Anastasiæ. Quod certe ille quidem ipse solummodo de divina dixit Anastasia, quemadmodum censuerit quispiam esse prætermittendum? Nam cum quidam ex ejus familiaribus magnam miraretur impensam : Si desponsurus essem, inquit ille, meam filiam, non quæ ad ejus decorem pertinerent, et ornatum, statuerem mihi esse præbenda quam possem magnificentissimo? Nunc autem cum impensas statuerimus facere in templum sponsæ Christi, et sponsæ adeo pulchræ, et quæ pro ipso sanguinem non possit fundere : non longe amplius et alacrius sumus sumptus facturi, nullumque ornamentum speciemque et elegantiam prætermisuri? Tam splendidus et magnificus erat Marcianus in iis, quæ Deo grata erant, operibus : neque ullis parcebat sumptibus.

XVII. Etenim non harum solum fuit conditor, sed multarum quoque aliarum ædium non tantum sepæstilit opificem, verum etiam refectorem atque reparatorem. Ut magni quoque martyris Theodori, qui fuit in Tænaro : et Stratonici martyris, qui fuit Rhegii. Et quod est magis admirabile, cum in sacris ædibus ejus esset manus tam liberalis, ea erat multo magis profusa in cura gerenda pauperum. Quod quidem nunc vult cursim persequi oratio, adeo ut non solum manifesta fieret illius in egenos benignitas, sed hæc ipsa quoque beneficentia, qualibus donis dignaretur illius amatores. Noctu vir ille admirabilis obiens plateas et civitatis angiportus, hujus quoque curam gerebat. Sicubi invenisset mortuum præ nimia paupertate abjectum, et cujus nemo curam gereret, et quem talem vidisset, tanquam magnum aliquod lucrum assecutus, eum libenter videbat : cumque eum diligenter lavisset et induisset, et alia justa pro more ei fecisset, deinde etiam mortuum tanquam vivum alloquebatur : Agedum, dicens, sis quoque nobiscum particeps ejus, quæ est in Christo, charitatis. Quæ cum sic diceret, habebat eum qui jacebat, audientem. Surgebat enim (o miraculum, quod verbis non potest explicari!), et bonum amplectebatur Marcianum, curam quæ ejus gerebatur, non illum, sed Christum potius ostendens suscipere. Deinde sic mortuus, rursus erat mortuus : et talis videbatur ab iis, qui erant superstites. Hoc autem fuit alias quoque cognitum : sed ex hoc evasit manifestus.

XVIII. Media nocte, quando maxime putabat fore ut a nemine videretur, ventilabat ad quemdam argentarium sibi familiarem, ut aurum permutaret : et accipiens multum minutæ monetæ æneæ, ut haberet quod posset distribuere pauperibus, statim revertebatur. Argentarius autem adhibens noctem intempestivam ad lucri occasionem, iniqua trutinâ ponderabat aureos. Ille autem nihil contradicens, nec omnino accurate considerans, aperte ostendebat se omnia permittere conscientiæ ejus qui ponderabat. Cum autem hoc sæpe fieret, et Marcianus

simulansse non intelligere, nequaquam insimularet argentarium, eum magna subit admiratio: et simul tempus considerans, nempe medium noctis, ad meliorem venit considerationem: cœpitque suspicari id quod erat veritati propius, et Marciani vitæ convenientius. Unum certe ex suis pueris jussit eum sequi egredientem, ut sciret, quidnam ab eo illa minuta fieret pecunia. Neque enim ab argentario cognoscebatur Marcianus, ut qui apte vultum celaret, quando ad ipsum ingrediebatur, ut illam minutam acciperet pecuniam. Atque puer quidem æquebatur. Postquam autem incidit vir divinus in quemdam pauperem mortuum in lecto jacentem, et acceptum ex quadam cauponis domuncula, lavit et induit: et cum surrexisset, est amplexus, et eo deinde reclinato, rursus abiit: puerum, cum hæc vidisset, horror invasit, et conversus, quam citissime fieri potuit, omnia declarat ei qui illum miserat. Illum autem subit pœnitentia eorum, quæ fecerat: et quod se iniquissime in sanctum gesserat, deflebat, et pœnas veniebat de sua conscientia. Certe cum is rursus venisset, ut faceret similia, procidit ei ad pedes, et confessus est ea, quæ male fecerat: et quidquid per fraudem lucratus fuerat, enumeravit. Ita bona tacens actio plura potest facere, quam verborum multitudo: et quibus nihil prosunt reprehensiones et suasiones, iis opus laudabile procedens silentio, et latenter transmissum ad eorum conscientiam, meliores reddidit, et effecit, ut bonum sua sponte discerent. Divinus autem Marcianus cum dixisset se fuisse nulla affectum injuria, ab eo quod dabatur, et qui dabat se deinceps abstinuit: non tanquam improbum aliquem aversans: illi enim non solum ignovit, sed etiam professus est se eum habere amicissimum: sed toto pede fugiebat cramben, ex vana gloria proserpentem, et non volens sua alicui homini fieri manifesta, sed ea apud Deum solum reponens. Licet ergo ei qui velit, considerare, quidnam prius possit admirari, insignene miraculum, an beneficentiæ studium, an in universa maclinatione ejus animi liberalitatem. Verum enimvero de illius beneficentia oratio aliud quoque bonum inibi revocat in memoriam.

XIX. Hæc virtus ei tantæ erat curæ, ut propter eam ne in meretricum quidem domos venire dedignaretur, neque eam rem esse turpem existimaret: sed ad illum ipsum, quem diligebat, Christum aspiciens tanquam ad exemplar, qui cum publicanis et peccatoribus propter eorum salutem sæpe habuit consuetudinem, et malis suaderet mulieribus, quæ erant salutaria: quibus nonnunquam inopia erat causa sui interitus, dum vellent, proh dolor! suo corpore questum facere. In eas ergo magis erat profusus, et dextera magis promptus optimus Marcianus: et maxime si contigisset festum agi die sequenti. Tunc enim erat paratus plura eis præbere, quæ illæ erant accepturæ ex abominanda nequitia: persuadebatque eis et uti lavacro, et se in sequentem diem servare impollutas, et ad ecclesiam deinde accedere, et

Α ἐνκέλει τῷ τραπέζιτῃ, πολλὰ ἐκπληξίς εἶχεν αὐτόν, καὶ ἄμυ τὴν ὄραν ἀνασκοπῶν ὅτι τῆς νυκτὸς τὸ μεσαίτατον, εἰς κρείττονα λογισμὸν ἔχώρει, καὶ τὰς ὑπολήψεις ἐγγιζούσας εἶχε τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τῷ Μαρκιανοῦ βίῳ προπούσας. Ἀμίλει, καὶ τινα τῶν αὐτοῦ παιδῶν ἀκολουθεῖν ἐκέλευεν αὐτῷ ἐξίόντι, ὥστε μαθεῖν ποῦ ποτε ἄρα τὰ τοῦ κέρματος ἐκείνῳ χωροῦσιν. Οὐδαμῶς γὰρ ἐπίδηλος ὁ Μαρκιανὸς τῷ τραπέζιτῃ γενόμενος ἦν, ἐπιδειξίως τὴν ὄψιν ἐπι- κρυπτόμενος, ὅτε πρὸς αὐτὸν εἰσῆι τὸ κέρμα λα- βεῖν. Ὁ μὲν οὖν πατὴρ ἠκολούθει. Ἐπεὶ δὲ καὶ νεκρῷ πένητι ἐντυχῶν ὁ θεὸς ἀντὶ ἐπὶ κλίνης κειμένου, λαβὼν ἐκ τινος οἰκίσκου καπηλικοῦ ἔλουσέ τε καὶ ἡμάρτισε, καὶ ἀναστάντα ἠσπάσατο, καὶ εἶτα ἀνα- κλίνας αὐθις ἀπῆει· ταῦτα τὸν παῖδα ἰδόντα φοβήθη κατέσχε, καὶ στραφεὶς ὡς τῆχος τῷ πέμψαντι πάντα διασαφεῖ. Τὸν δὲ μετάνοια τῶν γενομένων εἰσῆι, καὶ ἐφ' οὗτος πρὸς τὸν ὄσιον ἀδικώτατα διετεθῆ μετακλίων ἦν, καὶ τιμωρίαν ἀπὸ τοῦ συνειδότης ἑαυτοῦ εἰσπραττόμενος. Ἀμίλει, καὶ παραγενομένην πάλιν ἐφ' ἣ τὰ ὅμοια πράξειε, προσέπιπέ τε τοῦ ἐκείνου ποσὶ, διωμολόγει τὰ πραχθέντα κακῶς, καὶ πᾶν τὸ πλεονεκτηθὲν ἀπτήρῃμει. Οὕτω πρᾶ- ξις ἀγαθὴ σιωπῶσα μᾶλλον ἢ πλήθῃ βήμάτων ἀνείναι δύνатаι, καὶ οὐδ' ἔλεγχαι καὶ παραινέσεις οὐδὲν ὠνήσαν, τούτοις ἔργον ἐπαινετὸν ἡσύχως χωροῦν, καὶ ἀφανῶς αὐτῶν τῆς συνειδήσεως παρακτόμενον, ἐβελτίωσε καὶ ἀυθιρῆτως μεταμαθεῖν τὸ ἀγαθὸν παρασκεύασε. Ὁ δὲ θεὸς Μαρκιανὸς μηδὲν ἡδι- κῶσθαι φήσας, τοῦ τε διδομένου καὶ αὐτοῦ τοῦ διδόντος τὸ λοιπὸν ἀπέσχετο· οὐχ ὡς ἂν τινα πο- νηρὸν ἐκτρεπόμενος (ἐκείνῳ γὰρ οὐ συγγνώμην ἀπλῶς ἔνειμεν, ἀλλὰ καὶ φίλτατον αὐτὸν διωμολόγη- σεν ἔχειν), ἀλλ' ὅτι ποδὶ φεύγων τὴν ἀπὸ τῆς μα- ταιᾶς δόξης παρερπούσαν βλάβην, καὶ οὐκ ἐθέλων οὐδενὶ ἀνθρώπων τὰ ἑαυτοῦ ὄντα γίνεσθαι, ἀλλὰ τῷ θεῷ ταῦτα μόνῳ ταμειούμενος. Πάρεστι τοιγαροῦν τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν, τί τις πρότερον ἔχει θαυμά- ζειν, τὴν τοῦ θαύματος ὑπερβολὴν, ἢ τὴν περὶ τὴν εὐποιάν σπουδὴν, τὴν τῆς δόξης ὑπεροψίαν, ἢ τὴν παντὸς τεχνάσματος τῆς γνώμης ἐλευθερίαν. Ἄλλ' οὗτος γοῦν ὁ τῆς εὐποιᾶς ἐκείνου λόγος καὶ ἑτέρου ἤδη ἀναμνησθεὶ καλοῦ.

10'. Τοσαύτη γὰρ τῷ ἀνδρὶ ἡ περὶ τήνδε τὴν ἀρετὴν ἐπιμέλεια, ὥστε χάριν αὐτῆς καὶ εἰς πο- ρνικὰς οἰκίας φοιτᾶν μὴ ἀπαξιοῦν, μηδὲ τὸ χρήμα ἐν τι τῶν ἀκόσμων ἡγεσθαι· ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον ὃν ἐφίλει Χριστὸν ὡσπερ εἰς ἀρχέτυπον ἀφορῶντα (ὃς καὶ τελώναις ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ ἀμαρτωλοῖς πολ- λάκις ὠμιληκὸς ἦν), καὶ αὐτὸν γυναιξὶ φαύλαις τὰ σωτήρια παραινέειν, αἷς ἢ ἀπορία ὑπόθεσις ἦν, ὅτι τῆς ἑαυτῶν ἐτύγχανεν ἀπωλείας, ἀπὸ τοῦ ἰδίου, φεῦ! σώματος πορῆσθαι βουλομένης. Πρὸς ταύτας τοιγαροῦν καὶ μᾶλλον ὁ χρηστὸς τὰ πάντα Μαρ- κιανὸς πολλῶν βίων ἦν καὶ ἐτοιμότερος, καὶ μέλειτε εἰ τύχοι τῆς ἐπιούσης ἑορτῆς ἀγασθαι. Τότε γὰρ καὶ πλείω παρέχειν ἢ ἐκείναι τῆς βδελυρίας ἔμμε- λον ἀποφέρειν ἐτοιμότερος ἦν, λουτρῶν τε χρῆσθαι καὶ ἀμιάντους φυλαχθῆναι τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ,

καὶ τῆ ἐκκλησίᾳ ἔπειτα προσελθεῖν, καὶ τῶν προ-
λαβόντων ἐπιμνησθίσας τὸν φόβον τῆς γεέν-
νης φρικτῆς ἐξοτατῆς ἐπισεῖσθαι, καὶ δάκρυσιν τὸ
θεῖον ἐξιλεώσασθαι. Οὐ δὲ πολλὰκις γινομένου,
ἔστιν ὧν καὶ συνήθεια τοῦ καλοῦ κατεκράτει, φό-
βος τε θεοῦ αὐταῖς ἐπισκήψας παρεσκευάζεν οὐ
κονεῖσι μόνον, ἀλλὰ καὶ παντὶ κόσμῳ χάρειν
εἰπούσας, εἰς μοναστήρια τε καὶ ἀσκητήρια εὐθύ-
μως φοιτῶν· πολλὰ δὲ τούτων καὶ εἰς Ἱεροσό-
λυμα βαδίζειν ἔγνωσαν, τὰς ἐνοβίους ἀπ' ἐκεῖνου
δαπάνας ἀκούοντες ἀπειληγῶν· αἱ καὶ βίον μά-
λιστα καθαρὸν καὶ ἀντίθετον ἐκ διαμέτρου τῷ προ-
λαβόντι ἐπιδειξάμεναι, οὐδὲ τῶν τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύ-
ματος χαρισμάτων κατέστησαν ἄμοιροι· ἀλλὰ αἱ
μὲν αὐτὸν προσευχῆ νόσου ἐλυσον, αἱ δὲ καὶ θαί-
μονας ἐξ ἀνθρώπων, οὓς πρότερον ἐπιμελῶς ἐθε-
ράπευσαν, βράδιως ἀπέηλθαν. Ταῦτα ἐκεῖνος οὐχ ὡς
ἂν τις ἐποίει τῶν πλούτῳ πολλῶ περιπτουμένων,
καὶ τὸ περιττῶς ἔχον ἀποκενῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν
πολλὴν περὶ τοὺς δεομένους ῥοπήν, μηδὲ αὐτῶν,
φημί, τῶν ἀναγκάων φειδόμενος. Ἄλλ' ἔστιν ὅτε
καὶ ἂ εἶχεν ἐν χερσὶν ἐκφορήσας πάντα καὶ μετα-
δοὺς ἐκαστῶ τὰς χρηστάς ἐλπίδας καὶ τὸ εἰς χεῖρας
ἀφορῶν μόνον τοῦ θεοῦ κατελίμπανεν, ὥστε μετὰ
τῶν ἄλλων, ὧν εἶχε καλῶν, καὶ πρὸς ἀκτημοσύνης
λόγον, μηδενὶ τῶν πρωτείων παραχωρεῖν.

Κ'. Σημεῖον δὲ τοῦ λόγου. Λέγεται γὰρ ὡς ἐξ
ἰορτῆς ἁγίων ὑποστρέφων ποτὲ (καὶ γὰρ οὐδὲ
τῶν τοιοῦτων καὶ τοῦ ἐν μέσῳ πολλῶν αἰνεῖν τὸν
Κύριον θεοσεβείας χάριν ἀπελιμπάνετο, ἀλλὰ κατὰ
πολλὴν ἐφοῖτα τὴν προθυμίαν) ἐπιανῶν τοιχαροῦν,
ἐπὶ ὄμβρον καταρράχηναι συνέδη, διάδροχος γε-
γονός, καὶ εἰσελθὼν τὴν οἰκίαν, καὶ ἐγκλεισάμενος,
ἔπειτα ἀποδοὺς τὸ ἱμάτιον ἐπὶ μετέροις ἀνθρώξιν ἀν-
εξήραινεν. Οὕτω δὲ συμπεσόν, ὃ τότε θεοφιλέστα-
τος ἀρχιερεὺς μετάβλητον αὐτὸν ἐπρωεῖτο. Οἱ δὲ
σταλέντες κεκλεισμένην εὐρόντες τὴν οἰκίαν, ἔκο-
πὸν τε τὴν θύραν, καὶ ἐξίεναι ἐκέλευον. Τὸν δὲ ἢ τοῦ
φανῆναι γυμνὸν αἰσχύνῃ εἴσω μένειν ἐποίει, τῷ
μηδὲ ἕτερον ἱμάτιον αὐτῷ προσεῖναι, ὥστε περι-
βαλλόμενον προσελθεῖν. Διὰ τοῦτο ἐπηγγεῖλατο μὲν
τὴν ἔλευσιν, ἔμελλε δὲ καὶ εἶναι. Εἰς τῶν παρόντων
περιεργότερόν τι ποιῶν, καὶ ὅπῃ τινι τὸν ὀφθαλ-
μὸν προσηύει· καὶ τὸ γινόμενον θεασάμενος, αὐτὸς
τε θαύματος ἐπληροῦτο, καὶ τοὺς ἄλλους μάρτυσι
χρήσασθαι τούτου τοῖς σφετέροις ὀφθαλμοῖς προ-
σεκείσασιν. Ὡς οὖν ἐξέπληξε πάντας τὸ θεῶν ἐπ-
ανίσταν, καὶ τῷ πατριάρχῃ πάντα μετὰ θαύματος
διεσάφουν. Τῷ δὲ, οὐχ ὅπως οὐδὲν ὀχυμᾶζειν, ἀλλὰ
καὶ μέμφεσθαι μᾶλλον αὐτοῖς ἐπέει, εἰ ἐκ μικρῶν
οὕτω Μαρκιανὸν μέγαν ἐγνώκασιν χρίνειν, πρὸν
ἐκ πολλῶν ἐτέρων, καὶ οὐδενὶ ἄλλῳ κατωρθῶσιν
βράδιον, θαυμαστὸν ἐκεῖνον λογιζέσθαι καὶ μακά-
ριον.

ΚΑ'. Ὅσης δὲ τῆς αἰδοῦς ὁ μέγας οὗτος ἀπέηλθε
παρὰ πάντων ὁμοίως, δήπου, βουλῆς, βασιλείως αὐ-
τοῦ, μαρτυρεῖ μὲν ἡ φήμη, μαρτυροῦσι δὲ καὶ
οἱ θανάτωτάτοι τῶν τότε Ἀσπαρ καὶ Ἀρδαδούριος.

A recordantes eorum quæ præcesserant, horribilis
gehennæ metum sibi incutere, et Deum placare
lacrymis. Quod quidem cum sæpe factum esset,
nonnullas boni vincebat consuetudo, divinusque
eis ingruens metus efficiebat, ut non solum stupris,
sed omni etiam ornamento valedicentes, ad mo-
nasteria et asceteria, id est, loca in quibus se
exercerent, prompto et alacri venirent animo.
Multæ quoque ex iis statuerunt ire Hierosolymam,
cum ab illo accepissent sumptus, qui sufficerent
ad viaticum. Quæ cum vitam maxime puram et
priori ex diametro oppositam ostendissent, ne
boni quidem spiritus donorum fuere expertes :
sed aliæ quidem ex ipsis morbos solverunt ora-
tione, aliæ autem dæmones quoque, quos prius
diligenter coluerant, facile eiecerunt ex homini-
bus. Hæc ille, non ut faceret aliquis ex iis qui
magnis affluunt opibus, id quod redundat exina-
niens, sed propter magnum quod egentibus affe-
rebat auxilium, ne ipsis quidem parcens necessa-
riis. Sed nonnunquam cum omnia etiam extulisset
et erogasset, quæ habebat in manibus, sibi solam
spem bonam et ad Dei solum manus aspicere,
relinquebat : adeo ut cum aliis, quæ habebat
bonis, etiam quod ad nihil possidentem attinet,
primas partes nulli cederet.

XX. Hujus autem quod dico, signum est Dicitur
enim quod a festo Sanctorum revertens aliquando :
nam nec iis, nec Domini, quæ fit in medio multo-
rum, laudationi deerat, divini cultus et religionis
gratia. Revertens ergo, quoniam pluviam erumpere
contigerat, madefactus et domum ingressus, cum
se inclusisset et vestem exuisset, paucis exsiccabat
carbonibus. Accidit autem, ut Dei amantissimus
pontifex tunc eum accerseret. Qui autem missi fue-
rant, cum domum invenissent clausam, pulsabant
ostium, et jubebant egredi. Illum vero pudor, ne
nudus videretur, cogebat intus manere, quoniam
ne alia quidem ei vestis aderat, ut posset indutus
progredi. Et ideo renuntiavit quidem se venturum,
sed tamen adhuc differebat, donec unus ex iis qui
aderant, se gereus paulo curiosus, cum uni fora-
mini oculum admovisset, et contemplatus esset id
quod fiebat, et ipse repletus fuit admiratione, et
effecit ut aliis uteretur hujus rei testibus, dum
suis cernerent oculis. Postquam itaque id quod
visum fuerat, omnes obstupefecisset, reversi sunt,
et patriarchæ cum admiratione omnia aperuerunt.
Illi autem non modo venit in mentem admirari,
sed potius eos increpare, quod ex adeo parvis sta-
tuerint magnum indicare Marcianum, cum liceret
ex multis aliis, et quæ nullus posset alius facile
efficere, illum existimare admirandum et beatum.

XIX. Quanto autem fuerit ex æquo omnium in
hunc magnum reverentia, populi, inquam, et sena-
tus, et ipsius imperatoris, testatur quidem fama :
testantur autem etiam, qui tunc fuerunt potentissimi

Aspar et Adabarius. Qui etsi essent mala opinione præditi, et iis qui recte sentiebant, inimicissimi, divinum tamen Marcianum ne facile quidem intueri poterant, insignem ejus virtutem reverentes : et ideo illi magnum honorem tribuebant, et templum magnæ Anastasiæ, quod ab illo fuerat conditum, pretiosis vasis ex auro et argento factis decoraverunt. Ille autem donum remunerans, decrevit ut diebus solemnibus, patria eorum lingua (Gothi enim erant) divinitus inspiratæ Scripturæ in eo templo legerentur. Sed Byzantinis quidem erat Marianus adeo venerandus. Vocabat autem fama eas quoque, quæ procul sitæ erant, civitates, et undique confluebant : alii quidem, percepturi peccatorum curationem, alii vero morborum : ut nec deerant quidem qui a Roma veteri veniebant. Inter quos alio quoque, quod factum est dignum memoratu, non par esse arbitror fraudare vestras aures.

XXI. Quædam enim mulier laborans diurno fluxu sanguinis adeo graviter, ut omnis medicinæ, quod ad eam attinebat, vanum existimaretur studium et supervacaneum. Ea, Roma relicta (eam enim vocabant divina signa Marciani, quæ canebantur ab omnibus), pervenit Constantinopolim. Neque vero eam tantum iter confecisse cœnuit, ut quæ tanta vexatione nihil dignum obtinuerit : sed simul ut ad justum accessit Marcianum, et morbum significavit, curata est mulier. Talis enim fuit hic vir divinus, ut nec tactu quidem sæpe, sed sola precatone et nudo aspectu liberaret eos qui accedebant, et ei exhibebant negotium. Tantis quidem fuit Marcianus miraculis. Tatis autem iis quoque, quæ recte et ex virtute gesta sunt, convenienter divinæ promissioni, quæ dicit : *Eos qui me glorificant, glorificabo*. Cujus intercessionibus nobis concedatur, illius esse honorum participes, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et potentia nunc et in sæcula sæculorum, Amen.

§ I Reg. II, 30.

Οἱ καίτοι κακῶδοξοὶ ὄντες, καὶ τοῖς ὀρθῶς ἔχουσι δόξης διαφερόντως πολέμιοι, ὅμως Μαρκιανὸν τὸν θεῖον οὐδὲ προσβλέπειν εὐχερῶς ἠδύναντο, τὸ περιὸν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς ὀσσωπούμενοι· καὶ διὰ τοῦτο πολλήν τε ἐκείνῳ τὴν τιμὴν ἀπένεμον, καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντα ναὸν τῆς μεγάλης Ἀναστασίας σκεύεσι πολυτελεσὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πεποιτημένοις ἐφαίδρουνον. Κάκεινος τῆς δωρεᾶς αὐτοῦς ἀμειβόμενος, διετυπώσατο κατὰ τὰς ἐπισήμους τῶν ἡμερῶν τῇ πατρίῳ αὐτῶν γλώττῃ (Γόθοι γὰρ ἦσαν) τὰς θεοπνεύστους Γραφὰς ἐν τῷ ἱερῷ τῷδε ἀναγιγνώσκειν, ἀλλὰ Βυζαντίοις μὲν οὕτως αἰδέσιμος ἦν ὁ ἀνὴρ. Ἐκάλει δὲ ἡ φύσις καὶ τὰς μακρὰν ψικισμένας τῶν πόλεων, καὶ πανταχόθεν συνέρρεον· οἱ μὲν ἀμαρτημάτων, οἱ δὲ καὶ νοσημάτων τὴν θεραπείαν ἀν' τρυγίσσοντες· καὶ οὐδὲ τῆς προσβυτέρως ἀπελιμπάνοντο Ῥώμης, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ προσῆσαν. Ἐν οἷς καὶ μνήμη· ἄξιόν τι γινόμενον, οὗ τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς οἶμαι ζημιῶσαι καλόν.

ΚΒ'. Γυνὴ γάρ τις αἰμορροῖα πιεζομένη χρονίᾳ οὕτω χαλεπῶς, ὡς πᾶσαν ἱατρικὴν τέχνην ὄσον ἐπ' αὐτῇ σπουδὴν ματαίαν καὶ περιττὴν νομισθῆναι, αὐτὴ τὴν Ῥώμην καταλιποῦσα (καὶ γὰρ ἐκάλουν αὐτὴν αἱ θεοσημεταὶ Μαρκιανου φερόμεναι παρὰ πάντων) εἰς τὴν Κωνσταντινου κτελεσθε. Καὶ οὐδὲν ἐμέμψατο ἑαυτῇ τῆς ὕδοιπορίας, ὡς μὴ ἄξιόν τι κακοπαθείας τοσαύτης ἀποναιμένη· ἀλλ' ἄμα τε προσῆλθε τῷ δικαίῳ, καὶ τὴν νόσον ἐγνώρισεν, ἣ τε πηγὴ τοῦ αἵματος ἔληγε, καὶ ἡ γυνὴ τῆς θεραπείας ἀπέλυσε. Τοιοῦτος γὰρ ὁ θεῖος ἀνὴρ, ὡς μηδὲ ἀπὸ πολλάκις, ἀλλὰ εὐχῇ μόνῃ καὶ ψιλῶν βλεμμάτων τοὺς προσιόντας ἀπαλλάττων τῶν ἐνοχλοῦντων. Τοσοῦτος μὲν ὁ Μαρκιανὸς τοῖς θεύμασι, τοσοῦτος δὲ καὶ τοῖς ἐν ἀρετῇ κατορθώμασι, κατὰ τὴν, τοῦ δόξαζοντάς με δόξασω, θεολόγον ἐπαγγελίαν. Οὐ καὶ ἡμᾶς γένοιτο τὰς προσβείαις τῶν ἐκαίνου συμμετρεῖν ἀγαθῶν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

DE S. THEODOSIO COENOBIIARCHA

JUXTA HIEROSOLYMAM IN JUDEA.

(Anno 529 apud Bolland. 11 Jan.)

§ I. S. Theodosii natalis, sacri honores.

Quatuor uno sæculo Ecclesiam illustrare Theodosii, imperatores duo, duo archimandritæ; illi prudentia, pietate, catholicæ studio religionis, senior etiam bellica virtute; hi vitæ sanctinonia, gloriaque miraculorum. Horum utriusque publica decreta uno eodemque die sacrorum veneratio est, priori fere ab solis Græcis, ut supra diximus, alteri etiam a Latinis. Ille Antiochenus fuit, conditque in

D Cilicia celebre, etiam apud posteros, cœnobium, in Scopulo appellatum : hic Cœppadox in Palæstina monasterium construxit, de quo post paulo : junior hic fuit, aliquot post alterius obitum annis natus, ut qui sacram populo Scripturam explicaret, cum Theodosius II imperator e vivis excessit an. 450. Longe alius ab his Theodosius ex monacho pseudoepiscopus Hierosolymitanus Eutychianus, qui Marciani imperatoris vivit ætate, ut infra in Vita S. Euthymii 20 Januarii dicitur.

2. Natalem igitur S. Theodosii cœnobiarchæ hoc die ita celebrant Græci in Menologio a Canisio edito : *Commemoratio S. P. N. Theodosii cœnobiarchæ, ex oppido Marissi Cappadociæ*. Refertur et in horologio, ac Menologiis Maximi episc. Cytheræi, atque Christophori proconsulis Mitylenæi : in Calendario quoque Græcorum a Genebrardo edito, et eisdem verbis a Molano in addit. ad Usuard. « Die undecima sancti Patris Theodosii Cœnobiarchæ. » *Martyrologium Romanum*. « In Cappadocia, in vico Magariasso, S. Theodosii Cœnobiarchæ, qui multa pro fide catholica passus est. » Galesinius, secutus Græcorum Euchologion, eam 10 Januarii refert : « In Græcia S. Theodosii Cœnobiarchæ. Is incredibili abstinentia fuit, ut per triginta ipsos annos panem non gustarit, palmæ fructu et paucis siliquis victitans : sicque corpori cum cibum detraheret, animam diu noctuque pavit assidua cœlestium rerum contemplatione. » Galesinium sequitur *Martyrologium Germanicum*.

3. De eo isthæc prædicant Menæa. « Venerandus hic S. P. N. Theodosius in Mogariso Cappadociæ pago, Christianis et religiosis admodum parentibus, Proæresio et Eulogia natus; vitam complexus monasticam, sacram induit religionis vestem : Hierosolymamque profectus, inde Antiochiam adiit, ubi Syzæonem eximium illum Stylitam convenit, a quo futura illius vitæ sanctimonia illi prædicta, ut qui magni gregis ovium ratione pollentium futurus esset pastor. Deinde apud Longinum laudatissimum quemdam virum rebus divinis in solitudine eruditus, ad eam pervenit abstinentiam, ut in hebdomada non nisi semel cibo corpus friceret, tandemque totis triginta annis panem non gustaret : pariterque in aliis virtutum studiis tantum promovit, ut in summum pietatis culinam enisus, illustria ederet miracula. Basilium quemdam monachum defunctum, et in tambam depositum, vidit unus ille cum altero quodam monacho fratribus astantem, et psalmis accinentem. Carbones, nullo subjecto igne, ubi monasterium erat conditurus, accendit. Feminam ad se adeuntem sanguinis profluvio liberavit. Ex uno frumenti grano per preces integra granaria replevit. Puerum in altam putei delapsam voraginem, inaspectabili præsentia extraxit. Fetuum abortiones repressit, qui dum in vitam immaturi prodibant, per mortem ex vita exturbabantur. Quare horum matrem ob hanc affectionem perinde ac si sterilis fuisset fecundam reddidit. Ingens locustarum agmen verbo increpitans abegit. Kericum Orientis comitem veste sua ciliciana, qua pro thorace illum induerat, invulnerabilem præstitit. Sata terræ ardore læsa, impetrato per preces imbrem recreavit. Prædixit gentem per terræ motum Antiochiæ ruinam. Multos, qui naufragium fecerant, cum fluctibus colluctantes, periculo spectabilis eripuit. Multis auctor vitæ religiosæ factus, ad Dominum e vita excessit. Dies illi solemnitas in veneranda B. Petri Apostoli æde peragitur. » Hactenus Menæa. Quæ hic dicitur

A femina sanguinis profluvio liberata, in vita, n. 58, refertur cancro in mamilla laborasse. Eadem, omissis tamen plerisque miraculis, leguntur in Anthologio Græcorum, a Clemente VIII approbato.

§ II. Vitæ S. Theodosii scriptores.

Vitam S. Theodosii ex Metaphraste edidit Lipomanus tom. V, atque ex eo Surius. Plurima ex ea Baronius t. VI et VII suorum Annalium intexuit. Nos eandem damus cum ins. Græco bibliothecæ Vaticanæ collatam, et pluribus locis emendatam. Eadem exstat, sed contracta, Latine in Vitis Francisci Haræi et Lippeloi, ac fastis Marianis ; Italice edita a Gabriele Flamma ; Hispanice a Ribadineira nostro, etc.

5. Acta vero hæc asserit Baronius in notis ad *Martyrol.* « omni acceptatione dignissima, » et t. VI *Annal.* an. Ch. 511. n. 20 : « Quam exactissime descripta, etsi ab incerto, certo tamen temporis ejusdem auctore, ut nihil sit quod jure revocari possit in dubium, utpote veritate omni ex parte constantia. » Cœvum auctorem fuisse probant quæ de Anastasio imperatore scribit, n. 45. « Tulit aliquando nostrum quoque tempus imperatorem, qui quidem prius fuerat (quantum apparebat) paradisi voluptatis, postremo autem rebus fuit cognitus campus destructionis, et unus scilicet ex his pastoribus qui gregis oves dispergunt, et perdunt, et eas turbida potant subversione, et, ut reliqua illius prætermittam, hoc quidem accipiet quod post nos sequetur tempus. »

6. Auctorem hunc conjicit Baronius fuisse Cyrillum monachum, a quo Acta SS. Euthymii, Sabæ, et Joannis Silentiarii descripta sunt. Ita an. Ch. 491, num. 14, scribit : « Sed et ejusdem auctoris creduntur esse Vitæ Theodosii Cœnobiarchæ, nec non Quiriaci anachoretæ, qui iisdem temporibus claruere viri sanctissimi : sed quod illæ careant auctoris inscriptione, feruntur nomine ejus, qui postremo edidit Metaphrastes, cum tamen ipse ea antiquitus scripta tantum exscripserit. » Et anno 511, n. 21 : « Auctor etsi nomine habeatur incognitus, Cyrillum hunc ipsum existimo, qui sicuti sanctorum Sabæ et Euthymii atque Joannis Silentiarii et aliorum vitas scriptis est prosecutus, ita haud par est credere, quem habebat præ oculis, Theodosium præterisse, prætermissequæ res ab eo præclare gestas, minime præ sui dignitate obruendas silentio, posteris tradere. Conjicio quidem ab imprudente aliquo oblitteratum Cyrilli auctoris nomen, qui referens illud ad Cyrillum Hierosolymitanum episcopum, qui claruit sub Constantio imperatore, falso putarit tribui Cyrillo historiam, qua res gestæ sub Leone, Zenone et Anastasio Augustis tractantur, ignorans ipsum de quo est sermo, nobilem historicum Cyrillum, atque Palæstinum, hoc vixisse tempore. »

7. Hæc Baronii conjectura. Cyrillus juvenis ad

modum eo tempore fuit, quo S. Sabas ex suscepta ad Justinianum imperatorem legatione an. 530, reversus est, haud diu dein superstes. Eum tunc Scythopoli adiverunt Cyrilli parentes, atque ipsi puero impetrarunt benedictionem. Ita de se ipse Cyrillus in Vita S. Sabæ: « Cum me magnus Sabas aspexisset, et salutasset, et sua dignatus esset benedictione; Hic exhinc, inquit patri, est meus discipulus. Doceatur ergo Psalterium: eo enim opus habeo. » In Vita S. Quiriaci 29 Septembris, dicitur fuisse « ex monasterio Magni Euthymii, et a magni Euthymii laura ad B. Sabæ lauram accessisse, ut videret Silentiarium Joannem episcopum, cui fit minister litterarum ad B. Quiriacum, et ab hoc didicisse res gestas SS. Euthymii et Sabæ, quas conscripsit. » Plura 20 Januarii ad vitam S. Euthymii. Hæc sufficiant ut professio ejus, et ætas agnoscatur.

8. Alium tamen ab hoc arbitramur vitæ S. Theodosii auctorem; vel ideo, quod nusquam in ea mentio fiat aut S. Euthymii, aut certe S. Sabæ, inter quem tamen et S. Theodosium constat summam amicitiam atque familiaritatem intercessisse, ut infra, § 8, patebit. Deinde multus est Cyrillus in describendis circumstantiis loci, temporis, sociorum, etc., quas alter vix attingit. Denique seipsum alibi citat, et vitas a se descriptas: at ne quidem in S. Sabæ actis, ubi toties meminit S. Theodosii, vel leviter indicat a se ejus esse vitam compositam.

9. Dicuntur infra, n. 40, multi eruditione insignes S. Theodosii institutum amplexi, et n. 39, multi ex hac eruditione proditisse, Ecclesie episcopi et pastores, et variorum monasteriorum antistites. Quidni aliquis horum præclaras magistri sui optimique parentis virtutes descripserit? Quod haud diu post ejus obitum, sub successore fortassis, factum indicat citatus locus, in quo et qui S. Theodosii, et qui ejus successoris eruditi sunt disciplina, enumerantur. Fuit inter Theodosii discipulos Julianus, quem magnus Theodosius, ut n. 71 legitur, « semper habebat socium vitæ ex Christo agendam, volebatque cum eo philosophari, et esse eum sibi socium solitudinis. » Ex ejus relatione, aut forte etiam commentariis, haud pauca hausisse hunc auctorem, conjicere licet ex iis quæ, c. 16, n. 71, dicuntur. Fuit vero Julianus vir magnus, dignusque tanto magistro discipulus, ipso etiam tum vivente factus episcopus Bostrensis, coactusque quod Severo Antiocheno hæretico consentire nollet, fugam ultro arripere, ut Evagrius, l. III. c. 33. Isque ipse est, cujus vitam, seu potius miraculum calicis venenati, signo crucis ante edito, innoxie poti, narrat, c. 94 *Præfati spiritualis* Joannes Moschus; qui et ipse, ut in præfatione operis refertur, « principio quidem sæculo renuntiavit in monasterio S. P. N. Theodosii abbatis et archimandritæ omnium, quæ sunt Hierosolymis cœnobiorum, sive monasteriorum, » ad cujus cœmeterium reliquæ

A ejus Roma, ubi obierat, delatæ requiescunt. « Est autem, » ut ibidem additur, « locus cœmeterii spelunca, in qua, cum a Magis illusus esset Herodes, juxta Evangelii oraculum, illi inde solventes, cum in patriam redirent, manserunt. In hac spelunca sanctus Pater noster Theodosius cum religiosæ vitæ certamina confecisset, gratia donatus est dæmones ejiciendi: neque tantum in hac temporaria brevi-que vita, sed etiam post obitum illos ejicit ad hunc usque diem, ad gloriam et laudem Christi veri Dei, et Salvatoris nostri, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. » Hæc in Elogio auctoris, ex mss. Græcis in posteriori editione a Rosweydo nostro præfixo, quod ab obitu ipsius Moschi ab aliquo ejusdem cœnobii monacho concinnatum suspicamur. Multa ex eo in Bibliotheca Photii, inemate 199 citantur. Quæ porro hic de Magis, sepultura et potestate. S. Theodosii in dæmones referuntur, eadem leguntur in Vita n. 9, 10, etc., quam pridem antea conscriptam fuisse vel inde conjicere fas est, quia alioqui ejus virtutes non idem commemorasset Moschus, nisi in omnium jam fuisset manibus scriptus de iis libellus.

§ III. *Ætas ejus. Tempus obitus.*

10. Ut Cyrillus in temporis ratione adnotanda diligens fuit atque accuratus, ita hic auctor eam fere neglexit, unum hoc dixisse contentus n. 84, S. Theodosium obiisse, cum annos vixisset centum et quinque et paulo amplius. Ex quo, si annus aut nativitatis aut obitus sit compertus, reliqua facile deducuntur. Tempus obitus (nam quæ senex potissimum gessit, ea diligentius descripta sunt) prius inquirendum. Supervixit S. Theodosius Anastasio imperatori (n. 55) extincto an. Ch. 518. Prædixit terræmotum Antiochiæ (n. 76) aliquot diebus priusquam fieret, an. Ch. 526. Sepulturæ ejus (n. 87) interfuit Petrus III hujus nominis Hierosolymorum patriarcha, qui Joanni II. an. 524, 22 April. ind. 2, mortuo successit, supremum diem clausit an. 546. Hæc ex Vita Nicephorus Callistus l. XVII *Hist. eccl.* c. 24. ita scribit: « Justiniano adhuc imperium administrante, et magnus ille Sabbas et præclarus Theodosius, eremi præsides, superstites erant. Verum prior Theodosius ad Deum transiit. Sabbas autem nonagesimum tunc agens annum ab Æliensi antistite legatus iterum Constantinopolim ad Justinianum in tenui atque imbecilli admodum senecta fluctuans, profectus est. Samaritani namque, Juliano quodam rege sibi creato, plurimas Christianis superbe injurias tulerant, » etc. quæ Nicephorus e Vita S. Sabæ desumpsit, ubi ea sic refert Cyrillus: « Cum jam autem imperium assumpsisset Justinianus, et rerum suscepisset administrationem, agebat quidem B. Sabas 91 annum, finem vero vitæ acceperat divinus Theodosius. Qui in Palæstina quidem erat populus Samaritanorum, cum Julianum quemdam, qui ipse quoque erat Samaritanus, sibi regem creassent, multas injurias faciebant Christianis, » etc.

Petavius noster l. XIII *De doctrina temporum*, scribit an. Ch. 529, Junio mense, a Samaritanis et Judæis rebellantibus hunc Julianum regem constitutum, et deinde a copiis Justiniani cum suis rebellibus interemptum. Anno sequenti 530 refert legationem S. Sabæ ad Justinianum, quo tempore S. Sabas agebat annum ætatis 91, utpote natus sub consulatu 17 Theodosii, id est anno Chr. 439, ut ex Cyrilli assertione apparet initio Vitæ S. Sabæ. Obierit ergo S. Theodosius hoc 11 Januarii, anno Ch. 529, ante inchoatam Samaritanorum seditionem, secundo anno imperii Justiniani, qui Justino avunculo anno 527 Augusti 1 aut 2 (variant auctores) defuncto, successerat ipsis ante Kalendis Aprilis feria 8 in Cæna Domini, ab eo imperator creatus. Quo imperante supervixerit S. Theodosius anno uno, mensibus quinque, aut novem. Quo tempore Kericus victoriam de Peræis reportavit, indutus S. Theodosii cilicio, ejusque admonitione ante confirmatus, ut n. 73 et 74 dicitur. His ita constitutis, natus fuerit S. Theodosius an. Ch. 423. Discesserit e patria, post sacram Scripturam populo diu prælectam, n. 4, anno ætatis 28, Christi 451, dum Chalcedonensis synodus congregabatur. »

11. Baronius tom. VII *Annal. Eccl.* an. Ch. 532, n. 21, censet « Theodosium longe post S. Sabam diem extremum clausisse, et vixisse adhuc temporibus Agapeti Romani Pontificis; itaque plane corrigendum, quod additum est in actis Sabæ, Theodosium ante eum diem obiisse. » Hæc Baronius. Sed quomodo id Actis additum probat? Ipse t. VI, an. Chr. 475, n. 43, hunc « Cyrillum diligentem et veritatis cultorem illorum temporum florentem historicum dixerat, » et an. Ch. 491, n. 5, historiam ejus « scitu dignam, et Annalibus ecclesiasticis congruam vocarat; cum præsertim, inquit, a Cyrillo monacho discipulo admirandi illius Euthymii, qui his vivebat temporibus, scripta fuerit. Liceat absque invidia dicere, me neminem reperisse post SS. Athanasium atque Hieronymum, qui majori fide scripserit sanctissimorum virorum res gestas, d gerens eas atque distinguens accurate per tempora, ac ipse Cyrillus, dum quæ ipse vidit, vel sanctorum omni probitate præstantium virorum relatione didicit, absque levi suspitione mendacii sinceram veritatem veluti sacrosanctum depositum posteris tradidit, nempe acta Euthymii, itemque Sabæ atque Joannis Silentiarum. » Cur non igitur illæsam atque intactam hanc tanti scriptoris historiam suscipimus, a Patribus quoque synodi Nicænæ in actione prima, honorifice citatam. »

12. Causam corrigendi hæc Acta deducit, t. VII, anno Chr. 536; num. 1, ubi relato ex synodo Constantinopolitana sub Menna acta, libello monachorum, oblato Agapeto papæ contra Anthimum, Severum et cæteros hæreticos, subjungit : « Inter alios affuit legatio a magno illo Theodosio Cœnobiarcha, de quo plura superius laude dignissima pro fide perfuncta enarrata sunt. Hesychius enim presbyter

ejus monasterii, Theodosii legatus subscriptus eidem libello legitur. Vivebat adhuc quidem Theodosius ipse, de quo ista in ejus vita, post alia suscepta pro fide orthodoxa certamina, leguntur : Cum de eo (Theodosio scilicet) intellexisset et qui veteris Romæ sedem pulchre tenebat (is autem erat Agapitus) et qui Antiochenam sedem regebat Ephraim, sive Ephræm; ipse quoque populis rectam fidem prædicabant. In quibus multa sunt ad laudem hujus beati composita, quæ non minorem gloriam afferunt iis qui scripserunt, quam ei qui laudabatur, quod non ad gratiam, sed plane ad veritatem fieret laudatio. » Ita Baronius. Verum neque Agapetus papa, neque Ephraim patriarcha, dicuntur virum laudasse S. Theodosium; sed cum certamen ejus, cum Anastasio imper. pro fide orthodoxa jam pridem initum, huic laudationi ibidem n. 58, jungatur, videtur oblatus ab ejus successoribus libellus occasionem præbuisse laudandi non ita pridem defunctum Theodosium, piissimum eorum parentem et monasterii fundatorem. Creatus est Agapetus 11 Junii anni 535, decessit anno sequenti.

13. Deinde difficile probatu est Hesychium hunc (qui Isychus, Isichius dicitur) missum fuisse a B. Theodosio tum superstite; et non potius a Sophronio ejus successore. Ita enim actione 1 ejusdem synodi, in libello a morte Agapeti ab iisdem monachis oblato subscribitur : « Hesychius divina miseratione presbyter et monachus monasterii beati abbatis Theodosii, locum tenens Sophronii presbyteri et archimandritæ ipsius monasterii et primi totius eremi Hierosolymorum, cum omnibus his, qui mecum missi sunt, archimandritis Hierosolymitanis ad hanc regiam urbem, qui faciunt pro omnibus archimandritis et monachis, qui habitam ipsam eremum et tres Palæstinas, qui una mecum supplicarunt; subscripsi de consensu omnium et porrexi. » Imo hic Hesychius; qui cum Polyucto diacono et Juliano monacho, utroque ejusdem monasterii B. Theodosii alumno, interfuit illi synodo, modo dicitur Ambasiator, ut act. 2 et 4, modo Prior, ut act. 5, modo etiam archimandrita, ut act. 1 et 5, vel quia alterius cœnobii, illi Theodosiano subjecti, præfectus jam fuerit, vel quod mortuo Sophronio successerit, additusque in exemplaribus sit archimandritæ titulus a librariis. Præfuit huic monasterio Gregorius archimandrita tempore Tiberii imperatoris circa an. Ch. 580, cujus meminit Joannes Moschus, cap. 92, 93 et 94 *Prati spiritualis*. In elogio Joannis Moschi, cum corpus ejus anno 619 vel 620 inventum (ut colligitur ex initio indictionis 8), referretur Roma ad hoc monasterium, nominantur antistes ejus Georgius, Gregorii forte illius successor.

14. Hæc de ætate S. Theodosii, quasi velitando, subtimide quia contra magni Annalium ecclesiasticorum auctoris sententiam, nusquam tamen nisi in solido firmum figentes vestigiis, disputaveramus;

cum novum oblatum est nobis, quo conjecturam, nostram stabiliremus, argumentum, idque ejusmodi, ut convelli non posse existimemus. Nam quæa Metaphraste edita est S. Sabæ vita, hactenus hic citata a nobis, iterumque infra citanda, quia in omnium est manibus; eam e vetusto codice, ante annum Christi 1034, exarato, inacti sumus Latine versam ante ipsius Metaphrastæ ætatem; e qua cum illud animadvertimus, eam que vulgata est esse a Metaphraste paulum hinc inde amplificatam, tum S. Theodosii obitus annum diemque didicimus. Ita enim habet: « Incipiente autem nonagesimo primo ætatis anno Patris nostri Sabæ, beatus supradictus Theodosius jam senex et plenus dierum, vitam hanc terrenam deserens, ad cælum transivit, Mense Januario, die undecima, in Æthiopia septima. Cui in monasterii regimine Sofronius successit, in monachis actionibus satis perfectus. Post defunctionem autem abbatis Theodosii irruentes Samaritani, totam gentem Palæstinæ concitaverunt, multa illicita operantes, ecclesiasque deprædantes atque incendentes, Christianos absque ulla misericordia occidentes, omnem regionem igni tradebant. Venientes autem ad Neapolim, nimisque superbientes, imperatorem sibi constituerunt Julianum quemdam; invadentesque civitatem, episcopum interfecerunt, virum sanctitate plenum, Mamon nomine. Similiter et quosdam presbyteros apprehensos, diversis suppliciis laniatos, igni tradebant; viasque, quæ regiæ vocabantur, Christianis invias exhibuerunt. »

§ IV. Situs monasterii S. Theodosii.

15. Quod supra § 1, n. 2 et 3 in Martyrologiis nominatur, veluti S. Theodosii sedes, Cappadocia Græcia, vicusque Magariassus (qui in Anthologio Μωγαρισός, in vita bibliothecæ Vaticanæ Μωγαρισός, in Menologio Marissus) non ita id accipiendum est, quasi isthic aut obierit, aut præcipuam vitæ partem exegerit; sed quod circiter an. Chr. 423, ut diximus, in lucem isthic editus, educatusque ad annum ætatis 28 vixerit, et sacram populo exposuerit Scripturam.

16. Inde anno Christi 451, cum concilium œcumenicum in Chalcedone celebraretur, profectus Hierosolymam, aliquot isthic annos moratus est, et spiritum hausit vitæ solitariæ. Abiit itaque in solitudinem aliquam vicinam, quam « eremum sanctæ Christi Domini nostri civitatis » appellat Joannes Moschus in *Prato spiritali*, c. 82 et 105. Hic incoluit speluncam eam, ad quam traduntur Magi adorato in Bethleem Christo divertisse, cum ab angelo jussi essent per aliam viam in suas redire provincias. In hanc speluncam descensum per decem et octo gradus patuisse docet Moschus, c. 105.

17. Fama sanctitatis ejus deinde exciti alii, se ejus disciplinæ subjecerunt; et præclari ibidem ædificandi cænobii occasionem præbuerunt. Locum, ubi id statuere monasterium deberet, divinitus monstrari precatus, instinctu divino thuribu-

alum carbonibus implet, absque igne suffitum imponit per solitudines Judaicas quaquaversum defert: ad ripas maris Mortui transit: conatu necdum succedente redit ad speluncam: accedit et ecce fumum ex carbonibus videt adscendentem: jacit fundamenta, templum: que ac monasterium ædificat, quod deinde dilatatis pomæriis amplissimum fecit exstructis in eo quatuor templis, ut n. 37 dicitur. Prima et præcipua pars ejus ad speluncam *Cathisma* dicitur in Vita S. Sabæ his verbis: « Theodosius jam recesserat ab ecclesia quæ dicitur Cathismatis, et in parte lauræ quæ vergit ad occidentem, constituerat monasterium, quod vitæ communiter degendæ conveniebat, distans a Lauræ (S. Sabæ) triginta quinque stadiis, » id est fere sesquimiliari Belgico, seu quatuor millibus passuum.

18. *Lauram* hoc fere tempore vocabant monachorum mansiones seu cellas, quas additis propriis nominibus discernabant, ut lauram. S. Euthymii, S. Sabæ, Pharan, etc. Origo ejus videtur repetenda a fluvio *laura*, qui regioni vicinæ, quam præterfluit, et monasteriis in ea ædificatis nomen dedit. De hac laura ita scribitur in vita S. Quiriaci, 29 Septembris: « Divinus rursus Quiriacus venit in eam partem solitudinis, in qua nullus anachoreta nec manserat, nec unquam transierat. Nominabatur autem locus ab accolis Susacim, et in eo et novæ lauræ et Sucæ fluvii ambo conveniunt, eorum quos scimus maximi et profundissimi. Feruntur autem ii esse de quibus Christo dictum a Davide: *Tu siccasti fluvios Ethan*. Psal. LXXVII, 45. »

19. S. Isidorus Pelusiota de hoc loco consultus ab Epiphanio diacono, ita respondet, l. II, epist. 66: « Ethan locus erat in Palæstina fluvii irriguus, atque arboribus et fructibus abundans, et ob ingentium animantium ac piscium copiam ad venandum accommodus, » etc. Allegat deinde auctoritatem Josephi, cujus hæc verba sunt, l. XVIII *Antiq. Judaic.* c. 2: « Aberat autem ab Hierosolymis duorum schænorum spatium prædium quoddam, nomine Eitan, hortis et inductis fontibus amœnum simul et opulentum: in hoc exitus faciebat libens (seu exire delectabatur) Salomon. » Est autem Schænus, σχῶνος, mensura terræ Ægyptiaca, continens sexaginta stadia, Herodoto auctore, l. II, c. 6; licet Plinius, l. XII, c. 14, quadraginta stadia dicat; ubi tamen notarum errorem suspicatur Budæus in Annotat. priorib. in π. Distabat ergo hic locus Hierosolymis, juxta Herodoti calculum, septem millibus et quingentis passibus seu duarum horarum ac dimidiæ itinere. Consonat *Peregrinatio Hierosolymitana* Christophori Radzivilii, qui egressus extra portam Piscium, emensis tribus milliariibus magnis, pervenit ad monasterium S. Sabæ, quod etiam num exstat; e quo circa mediam noctem egressus, itinere nocturno confecit tria passuum millia, et in aurora mare Asphalticum conspexit, ad cujus litus hora diei secunda pervenit. Consulendus Adrichomius, qui id collocat ad An-

strum Herodii, inter Herodium et Thecuam. Ab hoc distabat monasterium S. Theodosii sesquimiliari versus occidentem, Hierosolymæ propinquius; ut exigit visio in eo facta S. Sabæ, ostendens Torrentem, qui a Siloe defluit ad austrum, et denuntians ut habitaret Torrentis speluncam, quæ vergit ad orientem. » Hic Siloe, seu piscina natatoria, respectu Hierosolymæ ad austrum, illabitur in Cedron, vulgo Torrentem; qui fluvio ac fontibus auctus per plana deserti versus orientem in mare Mortuum influens, absorbetur. Huic Torrenti immiscetur citati fluvii Laura et Suca, ad hujus vero confluentes Susacim S. Quiriaci, nonaginta a Laura S. Sabæ stadii situm erat. Hæc de loco et lauræ S. Sabæ et monasterii S. Theodosii.

20. In hoc celeberrimi Theodosii doctrinæ fructum percepisse dicitur (in vita S. Sabæ) beata imperatrix Eudocia, Theodosii II defuncti uxor, cum hæresim Eutychianam, quam a pseudomonacho Theodosio hauserat, abjurasset, et remissa a Symeone Stylita ad S. Euthymium, una S. Theodosium inviseret; obiit illa an. Ch. 460. De ea actum in Notis ad vitam S. Simeonis Stylitæ auctore Metaphraste, 5 Jan. c. 12 lit. h. et pluribus agitur in Vita S. Euthymii, 20 Januar. Hoc S. Theodosii monasterium, ab obitu ejus semper denominatum, præclaros habuit fidei orthodoxæ propugnatores, quibus præ reliquis Palestinæ monasteriis præ eminentia summa apud imperatores et in conciliis fuit. Sæpius eorum virtutes deprædicat Joannes Moschus in *Prato spiritali*, potissimum c. 3, 22, 23, 92, et duodecim sequentibus, et 109, quorum nonnulla perperam titulum monasterii S. Theodosii in *Scopulo Ciliciæ* præferunt, ut capita 95 et 99, quod mirum a nemine hactenus fuisse animadversum.

§ V. SS. Sabæ et Theodosii familiaritas.

21. Auctor vitæ S. Theodosii ne vel nomen quidem S. Sabæ exprimit. In hujus Vita pluribus ultriusque amicitiam collaudat Cyrillus. « Accedit ad Sabam, inquit, quidam monachus, nomine Anthus, vir amicus virtutis, qui ipsi quoque longo tempore versatus fuerat cum magno Theodosio.... » Hic in Vita Latina Florus appellatur: « Tunc primum divinitus hic Sabas evadit notus Theodosio, cum eis ad hanc cognitionem Anthus pulchre intercessisset. Deinde antem etiam solitudinem facit Sabas, et lauram in ea constituit. » Annus is erat Christi 477.

22. « Divinus Sabas (pergit ibidem Cyrillus) si quem ex iis qui mundo renuntiabant videret ejusmodi, cui scilicet facies nondum esset tecta pilis, eum mittebat ad Theodosium, qui eos qui mittebantur libenter admodum excipiens, omnibus modis studebat eorum curam gerere, ei qui miserat gratificans: erant enim magno inter se amore conjuncti divinus Sabas et hic B. Theodosius: et uterque alterius voluntatem præferbat voluntati suæ,

imo vero voluntatem alterius putabat esse suam: cum Christi amor sic eos conjunxisset, et ut idem sentirent eis persuasisset. Hoc autem erat omnium sermone celebratum, et aliud per apostolicum ab Hierosolymitanis judicabantur atque nominabantur. Eis ab archiepiscopo, a Salustio, inquam, qui erat in Christo consummandus, mandata fuit præfectura universi cœtus monachorum, non quod ipsi eam rem concupissent, sed potius electi fuissent a monachis, et præmium virtutis eam accipissent præfecturam. Quonam modo autem ad hanc administrationem pervenerint, dicam paucis.

23. « Cum Elpidius et Elias, successores magni Pasarionis, e vita excessissent, consequenter ad Lazarum transit administratio. Sic etiam ad Gerontium. Qui cum decessisset, Anastasio cura fratrum committitur. Cum hi ergo, Lazarus, inquam, et Anastasius, præessent administrationi, res monachorum erant admodum turbulentæ, et maximis agitabantur fluctibus. Cum hi ergo, quos diximus, Lazarus, inquam, et Anastasius, monasticæ perfectionis parvani aut nullam curam gererent, ad quasdam autem mundanas curas et pecuniæ emolumenta tota mente et anima conversi essent; maxime cum Anastasius tunc post Zenonem suscepisset imperium, et schismata cum summa impudentia et licentia loquerentur adversus Ecclesiam. Cum tunc ergo divinus Salustius (erat autem is Patriarcha Hierosolymitanus), stauitisset liberare fratres ab illa tempestate, primum quidem constituit, ut, qui jam a me dictus est Marcianus eis præesset, et eorum susciperet rectionem. Cum autem intercessisset aliquantum temporis, ægrotabat quidem divinus Salustius, et corpore erat male affectus: ad eum vero conveniunt omnes qui erant in solitudine: ipse autem communi suffragio eorum qui simul convenerant, stauit ut monasteriis, quæ erant circa sanctam civitatem, præessent Sabas et Theodosius, ii, quos præsens vobis ostendit narratio. Ab illo ergo tempore Theodosius quidem iis, qui communiter vivebant: Sabas autem iis, qui cum nemine congregiebantur, et erant omnino separati, præerant. » Subjungitur obitus Salustii ut is ei morbus videatur fuisse letalis. Decessit anno Christi 513.

24. « Cum Sabas a Joanne Hierosolymitano pontifice vocatus esset ad convivium, quoniam una etiam aderat Antonius episcopus Ascalonitanus, qui erat frater archiepiscopi, cum illi Sabam medium interceptissent, illi amice propinabant, et pro viribus eum invitabant et accipiebant. Sed neque rursus sancto erant manus otiosæ: sed, ut par erat, remota omni fictione et simulatione, vescebatur appositis. Aderat autem divinus quoque Theodosius qui erat ei valde amicus et familiaris, ut jam a me sæpe dictum est: qui cum veluti quoddam condimentum, vellet mensæ speciosam aliquam et gratam injicere orationem, urbane admodum et lepide inferens dixit, divinum Sabam ita esurire

ut ne vos quidem ambo, aiebat, qui sufficitis ad totam simul alendam Palæstinam, possitis ejus ventrem alere ad satietatem. Tale et tam validum ac robustum corpus B. Sabæ generosæ contigerat animæ. Erat autem summa modestia præditus, et moribus lenis ac facilis. Et ad eum quidem conveniendum facilis patebat aditus : erat vero in sermone jucundus et moribus quidem simplicissimus, prudentia autem constantissimus, charitatem non fictam et sinceram apud omnes conservans. Erat vero valde affectus in Theodosium, adeo ut quotidie ad se invicem ventitarent, et inter se de virtute conferrent, et essent ambo instar luminarium omnibus, qui vitam amplectebantur monasticam. Sed ille quidem eorum, qui vitam exercebant communem; hic autem, Sabas, inquam, eorum qui a congressione separatam et quietam susceperat præfecturam. Dicitur certe B. Sabam urbane sæpe dixisse divino Theodosio, illum quidem puerorum, se autem esse præfectum præfectorum : Ὡς ἐκείνος μὲν παιδῶν, αὐτὸς δὲ ἡγουμένων ἡγουμένος εἶη. Quod nempe solos adultos, ille etiam imberbes et eunuchos admitteret, ut de his infra dicitur.

« 25. Non minor animorum conjunctio in fide Catholica contra hæreticorum vim propugnanda emicuit. Ita cum prædictus Joannes in sedem Hierosolymitanam, pulso Elia, esset ab Olympio Cæsariensi intrusus, quod Severi suscepturus communionem videretur, anathemati vero subiecturus synodum Chalcedonensem, tum B. Sabas, cui sanctum Theodosium secium fuisse mox patet, assumpto sacro monachorum exercitu, « in Joannem indicens, novum patriarcham testificatur, et denuntiat, ne Severum admittat in communionem, sed tueatur potius synodum Chalcedonensem, et pro ea ad sanguinem usque periclitetur. Quod quidem facit ille, reveritus Patrum protestationem, omnino oblitus conventorum cum Olympio. » Deinde a submisso Anastasio duce varie exagitatus, in templo S. Stephani caute, præter ducis præsentis opinionem, fidem catholicam proficitur. « Protinus ergo ascendit suggestum Joannes utraque manu tenens Sabam et Theodosium pietatis propugnatores. Cum se autem sustinisset aliquantulum, visus est sensim susurrantem audire multitudinem, et dicentem, oportere ferire anathemate eos qui non recte sentiunt. Hoc ergo ille cum tanquam divinum aliquod signum accipisset, et cor habuisset repletum audacia, unam emittit vocem cum multitudine : si quis ea sen-

tiat, quæ Eutyches, Nestorius, Severus, et Soterichus Cæsareæ Cappadociæ episcopus, sit anathema. Tunc sentit Dux fraudem, et veritus populi consensum unanimem, satis habuit si se subducens silentio fugeret, et abiit Cæsaream. »

26. Eadem referuntur actione I synodi VII, œcumenice, seu Nicænæ II, ubi sanctus Theodosius præponitur: Ἐχὼ Ἰωάννης μεθ' ἐξουτοῦ Θεοδοπίου καὶ Σαββᾶν, τοὺς τῶν μοναχῶν κορυφαίους καὶ ἡγεμόνας. At Vita Sabæ Latina, post anathematismos a Joanne patriarcha pronuntiatos, subdit : « Hæc dicentes, descenderunt. Iterumque abbas Theodosius, ad populum conversus, magna cum voce sic effatus est : Qui, inquit, quatuor synodos non suscipit, sicut et quatuor Evangelia, sit anathema. His ita peractis dux multitudinem monachorum valde pavescens fugit in Cæsaream. Consul autem (Zacharias, nepos imperatoris) multis juramentis se constringens ita ad venerandos Patres locutus est, dicens : Quia veni huc, non ut consentire Severo velim, sed ut vestram promereri possim societatem. Hoc dicto obtulit centum libras auri sanctæ Resurrectioni, sanctoque Calvariæ centum, et sanctæ Cruci centum. Insuper autem et centum venerabili Theodosio, sanctoque Patri nostro Sabæ alias auri libras centum, ad distribuendum his qui per regionem erant monachis, dedit. Imperator autem Anastasius dum audisset quæ facta fuerant Hierosolymis, cogitavit et consilium iniit, ut archiepiscopum Joannem et Theodosium, Sabamque exsilio condemnaret. »

27. Demum utriusque amicitiam et monasteriorum propinquitatem indicant varii ab uno ad aliud transmissi monachi. Ita quidam, Jacobus nomine, ob sui ex præpostero zelo castratio: em a Saba et monasterio expulsus, S. Theodosio intercedente, receptus est, ad quem cum jussus fuisset descendere, eumque salutasset, pie obdormivit. Aphrodisium etiam quemdam, a sancto Theodosio, quod mulum pugno interemisisset, expulsus, in monasterium suum excepit sanctus Sabas, eique concessit ante mortem descendere ad sanctum Theodosium ut ab eo remissionem consequeretur. Ad hæc S. Sabas, cum ex suis monachis duos, qui in Turre monasteriorum ab Eudocia imperatrice ædificata habitabant, in Nestorianam hæresim prolapsos inteligeret, eis locum in conventu sancti Theodosii impetrat, et quem Turris curationi præficeret, Joannem Bysantinum, moribus et doctrina excellentem.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΙΑΡΧΟΥ.

VITA ET CONVERSATIO
S. P. N. THEODOSII COENOBIARCHÆ.

(Græce nunc primum prodit ex codice ms. Reg. n. 1536, sæc. XI. EDIT. PATR.)

CAPUT I.

S. Theodosii ortus, educatio, peregrinatio ad S. Symeonem Stylitam.

α'. "Ἐδιστον μὲν ἔαρ ἐν ὤραιοις, καλλίστος δὲ ἐν ἄστρασις ἥλιος, ἀριστος δὲ καὶ ἐν βίοις ὁ τοῦ μεγάλου βίος Θεοδοσίου· Θεοδοσίου, φημί, τοῦ τὴν κλήσιν οὐ κλήσιν δείξαντος μόνον, ἀλλ' εἰς πραγματίων αὐτῶν ἐξενεγκόντος ἀληθεύειν, Θεοῦ δὲ δόσις ἀνθρώποις ἀληθῶς ὁφθέντος, καὶ βίῳ παντὶ φιλαρέτῳ κοινὸν ἀρχέτυπον· παρ' ὃ δὴ καὶ μᾶλλον ἢ διὰ τὸ κοινοβίον ἀρξάει κοινοβιάρχης ἂν εἴη καλεῖσθαι δίκαιος. Τὸ μὲν γὰρ ἴδιον αὐτοῦ μᾶλλον, τὸ δὲ καὶ πολλῶν ἐτέρων· καὶ τὸ μὲν μακρῶν δεικνῶσι τῆς ἀρχῆς, ὡς περ ἅμα καὶ ἀτεχνῶς γέγονε, τὸ δὲ ἀδηλον ἔχει τῷ τέλει καὶ οὐπω φανερὰν τὴν ἀπόφασιν. Οὗτος οὖν τίς τε ἦν κατ' ἀρχάς, καὶ τίτων ἔφυ γονέων, ὅθεν τε ὤρμητο καὶ ὅπως εἰς τοὺς πνευματικούς ἀποδυσάμενος ἦλθεν ἀγῶνας, χρόνῳ πρότερον διελεθῆναι, ἔπειτα καὶ περὶ τῆς τοῦτου μονῆς, Β τζύτης δὴ τῆς ὑπὸ πάσης γλώσσης κοινῇ περιφερόμενης περὶ τῶν ἁλῶν ἐκεῖνου φράσαι τα κατὰ δύναμιν μήτε τῆ ἀμετρίᾳ τοῦ λόγου τὴν ἀκοήν βαρύνοντα, μήτε τῆ συντομίᾳ πάλιν ἐν τοῖς καιρίοις τὰς φιλοκάλους ζημιῶντα ψυχάς.

β'. Κώμη τις ἦνεγκε τὸν Μακρῶν, ὄνομα Μογαρασιός, κατὰ τὴν Καππαδοκίῳν χώρῳ κειμένη· ἢ τότε μὲν τοῖς πολλοῖς ἄγνωστος τε καὶ ἄσημος ἦν, νυνὶ δὲ καὶ πᾶσι σχεδὸν δι' αὐτὸν γινώριμος. Ἔδει γὰρ καὶ περὶ δι καὶ τοῖς πατράτιν μᾶλλον αὐτὸν γενέσθαι λαμπρότητος ἀφορμῆν, ἢ ἐκεῖνα Θεοδοσίου κόσμον τινὰ καὶ δόξαν περιθεῖναι τῷ βίῳ. Γεννητόρες δὲ αὐτῷ καὶ τὸ σέβας εὐσεβεῖς, καὶ τὸν τρόπον θεοφιλεῖς, ἀπ' αὐτῶν τε ἠδὲ τῶν ὀνομάτων τῷ ἀγαθῷ βίῳ καὶ τοῖς εὐγενέσι τρόποις ἀριστα συμφεγγόμενοι· ἐκκλείτο γὰρ ὁ μὲν Προαιρέσιος, Εὐλογία δὲ ἡ γεννησαμένη. Ἡ καὶ μετὰ ταῦτα τὸν μοναδικὸν βίον ἀσπαρχμένη, ἄτε τὰς ἀφορμάς τοῦ ἀγαθοῦ τοῦδε σκοποῦ, ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ βίου τοῦ φιλετάτου παιδός

1. Inter tempora quidem ver est jucundissimum, inter stellas autem sol est pulcherrimus : inter vitas autem optima quoque est Vita magni Theodosii ; Theodosii, inquam, qui nomen non solum esse nomen ostendit, sed id ad rerum perduxit veritatem ; ut qui vere conspectus sit hominibus Θεοῦ δόσις, id est, donum Dei, et universæ vitæ, quæ virtutis amore tenetur, exemplar commune : qua quidem de causa eum justius fuerit nuncupare cœnobiarcham, quam quod cœnobio præfuerit. Nam hoc quidem est magis ejus proprium ; alterum vero, multorum quoque aliorum : et hoc quidem ostendit imperii beatitudinem, sicut re vera fuit ; aliorum autem finem habet incertum, et nondum manifestum eventum. Is autem quisnam fuerit ab initio, et ex quibusnam ortus sit parentibus, et quemadmodum ad spiritualia aggressus sit certamina, prius oportet persequi : deinde vero dicere de ejus monasterio, quod ab omni lingua communiter decantatur, et de aliis pælius dicere pro viribus, nec aures gravando immoderata oratione, neque rursus nimia brevitate in iis quæ sunt opportuna, dando damnum egregiis animis.

2. Beatum Theodosium tulit quidam vicus, nomine Magariassus (1), situs in regione Cappadocum : qui tunc quidem erat multis ignotus et obscurus ; nunc autem fere omnibus propter ipsum cognitus. Oportebat enim eum esse potius causam splendoris patriæ et parentibus, quam illa vitæ Theodosii decus afferre et gloriam. Erant autem ei parentes et vero Dei cultu religiosi, moribusque pii et Deo grati : qui vel ex ipsis nominibus bona in vitam et mores ingenuos optime significabant. Vocabatur enim pater quidem Proæresius, Eulogia autem, quæ eum genuerat. Quæ quidem postea quoque vitam amplexa monasticam, ut quæ boni hujus instituti occasionem invenisset ex bona vita filii

(1) In Ms. exemplari Græco Μογαρασιός ; aliter Menæa, Antheligion et Menologium, citata in prolegomenis n. 2, 3 et 15.

carissimi, eum patrem habuit spiritualem, cujus ipsa fuerat mater secundum carnem : pro carnali generatione recte accipiens spiritualem, regenerationem. Et si difficile est filio, dignas gratias referre parentibus, qui ut sit sunt auctores; cur non hic quoque est superior, qui fuit causa matri, ut bene esset?

3. Ex his ergo ille ortus, generosa et beata planta, pie ac religiose nutritur et augetur, simul incorporea et spiritali ætate, et quomodo omnino oportebat eum, qui ex talibus quidem esset natus, et talis quoque esset evasurus. Cum autem eam jam attingeret ætatem, quæ providet et discernit, statim ostendit, ad quænam esset ejus propensus animus, non amans pecunias, non corpora, quæ quidem sunt exultationes et germina non generosæ et non recte eductæ juventutis; tanquam equini pulli qui freno minime assuevit, et terræ, cui non obtigere manus et labores agricolæ: sed vitæ philosophicæ amore parturiens, et loca sancta videre cupiens, in quibus omnium opifex et Deus, toti mundo salutaris sustinuit passiones, has ipsas Christi utique reveritus passiones, si illas ipse tam parvi faceret, ut propter corporis laborem cedens otio ac socordix, ad sancta illa loca non veniret: præterea autem volens etiam accipere solitudinem, ad jutricem egregiam ad philosophiam, et amplecti vitam plane solitariam et quietam. Non enim cupiebat nomen, quod eam, quæ est in rebus, mentitur veritatem. Quænam autem fuerit ei occasio hujus peregrationis, vult jam persequi oratio.

4. Dexter erat ad divinas legendas scripturas præclarus Theodosius, si ullus alius. Libenter enim audiebatur, non solum quod hac in re pulchre esset eruditus, sed etiam, quod acre injiceret omnibus desiderium, et ex morum moderatione et verecundia, qua nihil aliud magis decet juvenes. Propterea ergo ei mandatum fuerat, ut sacros libros legeret populo. Quos quidem concinne et diligenter legens, eum aliquando quidem Deum Abrahamo præcipientem audiret, ut exiret e terra et cognatione¹; aliquando autem et patriæ derelictionem, et domus et parentum et fratrum, quæ fit propter ipsum, ut sacra loquuntur Evangelia² iis qui sic fecerunt, esse causam vitæ æternæ; hæc legens, et ea quæ sunt his similia, et in mentis sinus immit-

¹ Genes. xii, 1. ² Matth. xix, 29.

(2) Cœpit Marcianus imperare an. Ch. 450; obiit exeunte Januario anni 457.

εὐρομένη, τοῦτον ἔσχε πατέρα πνευματικόν, οὗ μή-
τηρ αὐτῆ τὸ κατὰ σάρκα γέγονεν, ἀντιλαβούσα κα-
λῶς γεννήσεως σαρκικῆς πνευματικῆν ἀναγέννησιν.
Καὶ εἰ γονεῦσιν ἀξίας ἀποδοῦναι χάριτας οὐκ ἠλε-
πὸν τοῖς τοῦ εἶναι αἰτίαις, πῶς οὐκ ἂν μάλλον οὗτος
καὶ ὑπερέβλεπεν, αἴτιος τοῦ εἶναι μητρί γενό-
μενος;

γ'. Ἐκ τοιούτων οὖν προελθὼν ἐκεῖνος, καὶ εὐγε-
νῆς φυτόν καὶ μακρίον, τρέφεται τε φιλευσεβῶς καὶ
αἰσθάνεται τὴν σωματικὴν ἄμα καὶ τὴν πνευματικὴν
ἡλικίαν, καὶ ὡσπερ ἔδει πάντως τὸν τοιοῦτον μὲν
φύοντα, τοιοῦτον δὲ ἄρα καὶ ἀποβῆσθαι μέλλοντα.
Ἦδη δὲ φρονούσης ἀπτόμενος ἡλικίας, εὐθύς δὴλος
κατέστη, ποῦ καὶ τίσιν ἐκεῖνος τὴν τῆς ψυχῆς βρο-
πὴν δίδωσιν, οὗ χρημάτων ἐραστὴς, οὗ σωματῶν ἢ
μὴ εὐγενοῦς ἔστιν, μηδὲ καλῶς ἀναγομένης νεότη-
τος σκιρτήματα καὶ βλαστήματα, ὡσπερ πώλου μὴ
πρὸς χαλινὸν ἀσκηθέντος, καὶ γῆς γεωργικῶν χει-
ρῶν καὶ πόρων οὐ τυγχάνουσης· ἀλλὰ ἔρωτα φιλο-
σόφου ζωῆς ὠδονήσας, καὶ τόπους ἁγίους ἐπιθυμή-
σας ἰδεῖν, ἐν οἷς ὁ πάντων ὁημιουργὸς καὶ θεὸς τὰ
παντὸς κόσμου σωτήρια ὑπέμεινε πάθη, αὐτὰ δὲ
ταῦτα τὰ Χριστοῦ πάθη διωσωπηθεὶς, εἴπερ αὐτὸς
ἐκεῖνα περὶ ἐλαχίστου θεῆ πόνου σωματικῶν, ὥστε
μὴ τόπους ἐκεῖνους τοῦς ἁγίους καταλαθεῖν, ἔτι δὲ
καὶ τὴν ἐρημίαν καλὴν συνεργὸν εἰς φιλοσοφίαν λα-
θεῖν βουλόμενος, καὶ τὸν ἀρχικῶς μοναδικὸν καὶ
ἡσύχιον ἀσπασάσθαι βίον. Οὐδὲ γὰρ ἐπεθόμει ἰνό-
ματος τὴν ἐν τοῖς πράγμασιν ἀλήθειαν ψευδομένου·
πόθεν δὲ τῆς ἀποδημίας ταύτης ἔσχε τὰς ἀφορμὰς ὁ
C λόγος ἤδη διελθεῖν βούλεται.

δ'. Δεξιὸς πρὸς θνάγνωσιν τῶν θεῶν Γραφῶν,
εἴπερ τις ἕτερος, ὁ καλῶς ἐδείκνυτο Θεοδόσιος·
ἠκούετο γὰρ ἠδὲως οὐ τῷ πεπαιδευθῆαι μόνον τοῦτο
καλῶς, ἀλλὰ καὶ τῷ ὀριμὸν αὐτοῦ πόθον ἄπειν
ἐμβάλλειν, ἀπὸ τε τῆς τῶν ἡθῶν εὐκοσμίας, καὶ
τῆς ὡς οὐδὲν ἄλλο τοῖς νέοις ἐπιπροσέουσας αἰδοῦς.
Διὰ ταῦτα γοῦν καὶ τὰς ἱερὰς ὑπαναγινώσκειν βί-
βλους τῷ λαῷ διετέτακτο· ἦς ἐκεῖνος καὶ μετιῶν
ἐμμελῶς, καὶ ποτὲ μὲν τοῦ Θεοῦ ἀκούων τῆς ἐκ
τῆς γῆς τε καὶ συγγενείας ἐξέλευσιν τῷ Ἀβραάμ
ἐπιτάττοντος, ποτὲ δὲ καὶ πατρίδος κατέλειψιν, καὶ
οἰκίας, καὶ γεννητόρων, καὶ ἀδελφῶν, ὡς τὰ ἱερὰ
φησιν εὐαγγέλια, δι' αὐτὸν γενομένην, αἰτίαν τοῦ
οὕτω πράξει ζωῆς καθίστασθαι αἰωνίου· ταῦτα καὶ
D τὰ τοῦτοις ὁμοίως ἔχοντα μετιῶν, καὶ τοῖς τῆς δια-
νοίας κόλποις ἐμβέλλων εἰκότως διεθερμαίνετο τὴν
ψυχὴν, καὶ πολὺν ἔρωτα εἶχεν ἀπολουθῆσαι Χρι-
τῷ διὰ τῆς στενῆς ὁδοῦ καὶ τραχείας. Καὶ τούτου
συνεχῶς στρέφων τοῦς λογισμοὺς εὐχὴν ποιεῖται τῆς
καλλίστης ὁδοῦ προοίμιον· Ὁδήγησόν με, Κύριε, λέ-
γων ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Καὶ εἶτα τῆς πρὸς τὰ ἱερο-
σόλυμα φερούσης ἐπιμελῶς ἄπτεται, κατ' ἐκεῖνον
δὲ τὸν καιρὸν καθ' ὃν Μαρκανός ὁ βασιλεὺς ἦλθ
περὶ τὰς του βίου εὐσμάς ἦν, ἡ δὲ ἐν Χαλκηδόνι

σύνδοδος (τετάρτην δὲ αὐτὴν καὶ ἁγίαν εἶναι γινώσκου-
μεν) κατὰ Νεστορίου καὶ τῶν ἄλλων αἱρετικῶντων
συνεκροτεῖτο.

ε'. Ἦδη δὲ κατὰ τὴν Ἀντιόχου γινόμενος ὁ πνευ-
ματικὸς Θεοδόσιος, οὐκ ἔγνω δεῖν παρελ-
θεῖν, εἰ μὴ καὶ πρὸς Συμεώνην τὸν πᾶν, Συμεώ-
νην, φημί, τὸν τοῦ στυλοῦ, πρῶτον ἀφίκεται, ὅφιν τε
τὴν ἐκείνου θεάσεται, καὶ λόγων ἀκούσῃ, καὶ ταῦτα
παραψυχὴν ὡς περ ποιήσεται κόπων ἐνοδίων, εὐχῆς
τε καὶ εὐλογίας τῆς αὐτοῦ μετάσχοι, ἅμα τὴν τε
νοουμένην αὐτῷ τῆς ἀρετῆς ὁδὸν, καὶ τὴν ὁρμη-
ν ἐμπαριζούσης. Πρὸς τοῦτον οὖν ἀπιὼν σύμβου-
λον εὐθὺς οὐ φάυλον οὐδὲ τὸ τυχὸν πρὸς τὸν Θεὸν
ἐκείνου δέχεται παρρησίας καὶ οἰκειώσεως, πρὶν τῷ
ἱερῷ στυλῷ προσελθεῖν καὶ δοῦναι φωνήν, αὐτὸς
ἀκούσας ἄνωθεν ἐκείνου βοῶντος καὶ καλοῦντος αὐ-
τὸν ἐξ ὀνόματος. Εἶπε δὲ ἡ φωνὴ οὕτως· Καλῶς ἦλθες,
ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, Θεοδόσιε. Ἐκπλαγεῖς οὖν ἐκεῖνος
γόνυ τε αὐτοκλίνει, καὶ τῇ γῆ τὸ πρόσωπον δίδωσι,
φιλοτιμωτέραν κληθῆναι ταπεινωτέραν σχήματι ἀμει-
δόμενος. Εἶτα καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνεῖσι χερῶν, ἐκείνου
καλεῖσάντος, καὶ ἀπαζόμενον κατησπάζατο· μέγα
καὶ τοῦτο ποιούμενος τὸ σεπτὸς τοιούτοις προσβα-
λεῖν μέλεσιν, καὶ ἀσπασμὸν ἐκείνου ὡς περ τινα
θεῖον σφραγίδα δεχόμενος βεδοιοῦσεν αὐτῷ τὰ πρὸς
ἀρετὴν διαβήματα. Πάντα οὖν ἐκεῖνος θεοπτικώτατα
προσηγόρευσεν, οἷόν τε τῆς ὁδοῦ ταύτης τὸ πέρας
εὐρήσει, καὶ δευτὴς μετὰ ταῦτα τῆς ποίμνης ἄρξει,
καὶ ὡς πολλὰ τῶν λογικῶν θρεμμάτων τοῦ νοητοῦ
διαρπάσει λύκου, καὶ τὰ ἄλλα δευτὸν ὀλίγον καθὲν
τὸ τέλος ἐλάμβανεν, ἃ καὶ κατὰ κειρὸν ἕκαστον
προῶν ὁ λόγος ἔρει.

donensis (3) autem synodus (eam autem esse quan-
tam et santam cognoscimus) congregabatur ad-
versus Nestorium (4) et alios hæreticos.

5. Cum autem jam venisset Antiochiam omni ex
parte bonus Theodosius, non statuit oportere eam
transire, nisi ad insignem Symeonem (5). Symeo-
nem, inquam, Styliten, id est, in columna stantem,
prius veniret, et ejus vultum contempleretur, et
sermone audiret, et ex his veluti viæ scelatum ca-
peret, orationisque, et benedictionis ejus esset par-
ticeps, quæ simul et virtutis viam, quam habebat
in animo, et eam, quæ cernebatur, levem facilem-
que redderet. Cum ad eum autem abiret, statim
non contemnendum leve signum accipit illius apud
Deum fiduciæ et familiaritatis, priusquam et sacram
accederet columnam et vocem emitteret, ipse de-
super illum audiens clamantem, et ipsum nomi-
natim vocantem. Vox autem ita habebat: Bene
venisti homo Dei, Theodosi. Ille autem obstupe-
factus, et ei genu inclinavit, et vultum humi pro-
sternit, gloriosiore appellationem specie humili-
liore respondens. Deinde ad ipsum lætus ascendit,
cum ille jussisset, et amplectentem est complexus;
hoc quoque magni faciens, membra attingere ve-
nerabilia, et illius complexum suscipiens tanquam
divinum aliquod signaculum, confirmans ei gressus
ad virtutem. Ille autem ei omnia divinissime præ-
dixit, et qualem sit hujus viæ finem inventu-
rus, et cuinam sit gregi postea præfuturus, et quod
multas pecudes ratione præditas abrepturus sit a
lupo, qui percipitur intelligentia; et alia, quæ
paulo post finem singula accepere, quæ etiam per
unumquodque tempus procedens dicet oratio.

CAPUT II.

Hierosolymis habitatio. Secessus.

ζ'. Τούτοις οὖν ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπιβρωσθεὶς τὴν
διάνοιαν, εὐχὰς τε τοῦ θαυμαστοῦ Συμεῶν ὡς τινὰς
διάνοιαν, καὶ φρουρὸς ἐξέμενος, εὐθυμότερον ἢ τὸ
προσθεὶν ὁδοῦ εἶχετο, καὶ τὴν ἁγίαν καταλάμβανε
πόλιν, Ἰουδην αὐτοῦ τότε τὴν ἀρχιερωσύνην Ἱεροσο-
λύμων πεπιστευμένου. Πάντα δὲ τὸν θεῖον ἐκεῖνον
χώρον περιελθὼν, καὶ ἀγίως τὰ ἅγια προσκυνήσας,
λογισμὸν ἑαυτῷ στρέφων ἦν, πῶς ἄρα τοῦ φιλοσο-
φεῖν ἀρξάιτο, καὶ ποτέραν τῶν ἀγωγῶν ἐλοιτο· τὴν
ἐσχάτως μοναδικὴν καὶ ἄμικτον, ἢ τὴν μεθ' ἑτέρων
ἐλλαθῶν καὶ τοῦ Ἰσοῦ σκοποῦ μεταποιουμένων.
Ἀλλὰ τὸ μὲν κατὰ μόνας ἡσυχύσαι τό γε νῦν ἔχοι,
οὐκ ἔδοκίμαζε, καὶ ἀσφαλὲς κρίνων ἀπειρῶν γε ὄντι
τοῖς τῆς πονηρίας καθ' ἑαυτὸν ὅλως διαπαλαίων
πνεύμασιν. Εἰ γὰρ τῶν ἐν κόσμῳ στρατευομένων
οὐδεὶς οὕτω, φησι, τὸ θράσος ἄμυχος καὶ τὴν ἀνοίαν

6. His ergo adhuc magis animo confirmatus, cum
preces admirabilis Simeonis tanquam duces quas-
dam et custodes accepisset, alacrius quam prius
iter persequeretur, et pervenit ad sanctam civita-
tem, cum Juvenali (6) tunc esset commissus archie-
piscopus Hierosolymorum. Cum autem totum il-
lum divinum locum obiisset, et sancta sancte ado-
rasset, apud se in animo versabat, quomodo inci-
peret philosophari, et utrum ex duobus vitæ insti-
tutis eligeret; idne, quod est plane solitarium, et
quod non habet aliquam cum ullo consuetudinem;
an quod agitur cum aliis piis, et qui eundem scopum
persequuntur. Cæterum separatim silere, et quie-
tem agere, non probavit in præsentia, id nequa-
quam tutum esse judicans ei, qui nondum esset
expertus per se luctari cum spiritibus nequitiae. Si
damnatus, quod Christum assereret duplici con-
stare persona, ac B. Mariam haud esse θεοτόκον.
(5) De eo fuse actum 5 Januarii (supra col. 329),
ubi in Vita ex Metaphraste n. 39, hæc eadem
narrantur.

(3) Cæpta est 8 Octob., absoluta post 13 sessio-
nes, 1 Novemb. anni Christi 451.

(4) Ita etiam Græcum ms Nestόριον, improprie.
Damnati in ea sunt Eutyches Constantinopolitanus
archimandrita, qui naturarum in Christo discrimen
tollebat, ejusque fautor Dioscorus patriarcha Ale-
xandrinus. Nestorius vero sub Theodosio juniore
an. Chr. 431, in synodo Ephesina œcumenica III,

(6) Juvenalis episcopus ordinatur mortuo Pra-
hylio, an. Chr. 429, interfuit synodis œcume-
nicis Ephesinæ et Chalcedonensi; moritur an. 457.

enim ex iis qui in mundo militant, nemo, inquit, **est tam invicta audacia, et tam insigni stultitia, ut si sit plane rudis et in re militari omnino inexercitatus, a linea in medios statim hostes irruat; quomodo ego, cui manus non sunt eruditæ ad prælium, nec digiti ad bellum, neque superna sum accinctus potentia: idque cum sit conflictus longe periculosior et incertior, adversus principatus, adversus potestates, adversus mundi principes tenebrarum hujus sæculi, adversus spiritualia nequitiae, possem in acie consistere? Restat ergo, ut postquam ego a sanctis Patribus didicero, qui se in his prius recte exercuerunt, et satis ab eis fuero institutus ad decertandum contra hostes, qui percipiuntur intelligentia, deinde in tempore percipiam fructus, qui colliguntur ex quiete et silentio.**

7. Hæc cum sapientissime cogitasset (erat enim ei inter alia perfecta quoque intelligentia) statim se convertit ad eos quærendos, qui bonum cum labore meditantur: ut qui sciret, quod patiendotulius docetur et discitur. Longino (7) itaque beato seni, qui erat excellentissimus Patrum sui temporis, seipsum tradit: undique cum eo et degit et habitat, illius moribus admodum delectatus, et ideo totus ei veluti inhærens, et ut dicam cum divino Davide, anima post eum agglutinatus. Nam cum quo quis versari delectatur, talis etiam esse creditur: et id pulchre dicitur ab antiquis. Admirabilis autem hic Longinus se in quadam domuncula turris (8) divini David (hoc enim perhibet longi temporis tradito) incluserat, et illic dulce mel virtutis laboriose conficiebat.

8. Apud quem cum omnes sensus pius Theodosius, ita ut oportebat, exercuisset, et in iis quæ sunt expetenda et fugienda, discernendis summe elaborasset, in veterem sedem (eum enim locum ita vocant: est autem in via publica, quæ tendit versus Bethleem) commigrat, invitus quidem, sed sedens paternæ voluntati, cui potius quam sibi ipsi morem gerebat. Quænam autem fuit causa migrationis? Mulier quædam admodum pia et honesta, nomine Icelia, dives facultatibus, sed virtute ditior. Ea cum aliquo quidem prius cohabitavit; postea autem Christi fit ministra propter pietatem. Et enim templum quoque quod illic est, dicitur posuisse omnium Dominæ et Deiparæ. Cum ea ergo tunc seni magnopere supplicasset, ut in templo, quod ipsa condiderat, collocaret Theodosium; ille quidem paret invitus: persuadet autem multo magis volenti Theodosio, ut admittat translationem. Cui enim jucundum erat simul habitare, consequens est, ut ei quoque

3 I Reg. xviii, 1.

(7) Longinus quidam anno Chr. 469, a S. Euthymio præfectus monasterio inferiori non procul a Laura S. Euthymii: de quo in hujus, et S. Sabæ Vitis agitur. Græci in Menæis 17 Novemb. referunt pium S. Longini obitum, quod forte de alterutro intelligendum.

Α περιττός, ὅς παντάπασιν ἀκριβῆς ὢν καὶ ἀνάστητος τὰ πολέμια, εὐθὺς ἀπὸ γραμμῆς εἰς μέσους δὴ τοὺς πολεμίους ἑαυτὸν εἰσωθήσειέ, πῶς ἂν ἐγὼ μίπω τὰς χεῖρας διδασκῆς εἰς παράταξιν, μηδὲ τοὺς δακτύλους εἰς πόλεμον, μηδὲ τὴν ἄνωθεν περιεξιωσμένους δύνῃμιν, καὶ ταῦτα τῆς συμπλοκῆς ταύτης καταπολὺ μᾶλλον κινδυνώδους οὐσης καὶ σφαλερᾶς, πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἀντιπαρατάσσονται δυνθεῖν; Λείπεται γοῦν ἁγίοις με πρότερον μαθητευθέντα πατράσιν, οἷς τὰ καλὰ προησκήθη, καὶ ἱκανῶς ὑπ' αὐτοῖς τὰ πρὸς τοὺς νοητοὺς ἐχθροὺς γυμνασάμενον, εἶτα καὶ τοὺς ὑπὸ τῆς ἡσυχίας φυομένους κατὰ κερὸν καρποὺς δρέπεσθαι.

Β Ζ'. Ταῦτα σοφώτατα διανοηθεὶς (ἦν γὰρ αὐτῷ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ σύνεσις ἀκριβῆς) πρὸ ζήτησιν τῶν μετὰ πόρων τὰς τοῦ ἀγαθοῦ μελέτας ποιησασμένων εὐθὺς τρέπεται, εἰδὼς ὅτι ἐκ τοῦ μαθεῖν ἀσφαλέςτερον μάθησίς τε καὶ διδασκίς. Λογγίνῳ τοιγαροῦν τῷ μακαρίῳ γέροντι, ὅς καὶ διαφορώτατος τῶν καθ' ἑαυτὸν πατέρων ἐτύγγανεν ὢν, φέρων ἑαυτὸν διδωσιν, ὁμοδ' αὐτὸς τε αὐτῷ καὶ σύνοικος γίνεταί, σφόδρα τοῖς ἐκείνου τρόποις ἡσθεὶς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὡς περ ὅλος αὐτῷ ἐμψύς, καὶ τὸ τοῦ θεοῦ φῆναι Δαβὶδ, τὴν ψυχὴν ὁπίσω προσκολληθείς. Ἐπεὶ καὶ ὅ τις συνῶν ἡδέεται, τοιοῦτος ἄρα καὶ εἶναι πιστεύεται, καὶ καλῶς τοῦτο ὑπὸ τῶν παλαιῶν λέγεται. Ἦν δὲ ἡ θαυμαστός οὗτος Λογγίνος ἐν οἰκίσκῳ τινὶ τοῦ πύργου τοῦ θεσπεσίου Δαβὶδ (τούτου γὰρ ἡ ἐκ μακροῦ παραδόσις διδωσιν) ἑαυτὸν ἐγκλεισάμενος, κίκεῖσε τὸ ἥδὺ τῆς ἀρετῆς μέλι φιλοπονώτερον ἐργαζόμενος.

ἦ'. Πρὸς ἣ καὶ τὰ αἰσθητήρια πάντα ὁ θεοφιλῆς Θεοδόσιος ὡς περ ἔδει ἐγγυμνασάμενος καὶ τὴν περὶ τὰ αἰρετὰ καὶ φευκτὰ διάκρισιν εἰς ἄκρον ἐκπονηθείς, μετανάστης εἰς τὸ κελαιὸν κλίσιμα (τούτου γὰρ κελουσι τὸν τίπον, ἐστὶ δὲ κατὰ τὴν λεωφόρον τὴν ἐπὶ Βηθλεὲμ φέρουσαν) γίνεταί, ἄκων μὲν, ἀλλὰ πατρικοῖς εἰκῶν θελήμασιν, ἃ μᾶλλον ἢ ἑαυτῷ πειθόμενος ἦν. Τίς δὲ καὶ ἡ αἰτία τῆς μεταστάσεως; γυνὴ τις λίαν εὐσεβῆς καὶ κοσμία, τοῦνομα Ἰκελία, πλουσία τὸν βίον, πλουσιωτέρα τὴν ἀρετὴν. Αὕτη σύνοικος μὲν ὑπῆρξεν τινὶ πρότερον, ὕστερον δὲ καὶ Χριστοῦ διάκονος κατ' εὐτίθειαν γίνεταί. Καὶ γὰρ καὶ τὸν ἐκαίσε ναὸν τῆς Δεσποίνης πάντων καὶ Θεοτόκου ἰδρῦται λέγεται. Ταύτης γοῦν πολλὴν τότε τῷ γέροντι προσφερούσης τὴν ἱκεσίαν, ὥστε τῷ πρὸς αὐτῆς τῷδε κτισθέντι ναῷ ἐγκαιρικῆσαι τὸν Θεοδόσιον, πείθεται μὲν ἄκων ἐκεῖνος, πείθει δὲ πολλῷ μᾶλλον οὐχ ἐκόντα τὸ μαθητὴν παραδέξασθαι τὴν μετάθεσιν. Ἡ γὰρ πρὸς ἡδονῆς ἦν ἡ συνοίκησις, ἀκόλουθον δὲ τούτῳ πάντως

(8) Eam exhibet Adrichomius in topographia et descriptione arbis Hierosolymitanæ. Willermus Tyrius lib. ix *De bello terræ sanctæ*, cap. 3, refert in arce et turri Davidis omne urbis munimentum fuisse cum a Christianis reciperetur.

ἀναρὸν γενέσθαι τῶν χωρισμῶν, ἄλλως τε δὲ καὶ ἄ molesta fuerit separatio : maxime cum B. Theodosius mallet parere, quam imperare, sicut declarabit oratio.

θ'. Πισθεὶς γὰρ καὶ μεταθεὶς, καὶ τὸν θεὸν ναὸν ἐκεῖνον οἰκήσας, εἶτα τῆς φήμης παραπολὺ μᾶλλον αὐτὸν εἰς ἀπνυχτας διαβιβάζουσης (φανερόν γάρ ἡ ἀρετῆ. Τὸν κεκτημένον οἶδε ποιεῖν οὐχ ἦτορον ἢ ἡ λαμπρὰ τὸν φέροντα), οὐκ ἐνεγκὼν τὰς ἐκεῖσε διπτριδάς, εἰς τὸδε τὸ ὄρος καὶ τὸ ἱερὸν σπήλαιον μεταβαίνει, ἐξ οὗ μίαν ἐκεῖνος μόνην τὴν πρὸς θεὸν ποιεῖται μετάδοσιν, ἐκεῖ τὸ σῶμα καταλιπὼν. Ἡ μέντοι πρὸς τὸ ὄρος τοῦτω μεταθέσις διὰ τρεῖς τρυτάς αἰτίας θεοφιλῶς γίνεται. Πρῶτον μὲν ἵνα τὴν ἀρχὴν ὡς μέγα τι ἄψθος ἐκφύγη, ἣν ἐπιθήσειν αὐτῷ οἱ ἐκεῖσε πατέρες, ἢ τὸ περιὸν μᾶλλον τῆς ἀρετῆς ἔμελλε. Δεύτερον δὲ, ἵνα καὶ τὴν τοῦ τόπου μεταστάσιν δεῖξῃ καὶ πολιτείας ὑψηλοτέρας τὴν τῶν ἀνθρώπων κρημάτων πολυγονίαν εἶναι καρπῶν τῆς ἀρετῆς ἠγούμενος. Τὸ δὲ τρίτον, ὡς μὴ οἴκοθεν, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ κινήσει, ἵν' ἐνταῦθα τῆς Χριστοῦ φάλαγγος τὴν στρατηγίαν ἐγχειρισθῆ, ἔνθα δὴ καὶ τσαυτάς στρατιωτῶν μυριάδας μᾶλλον δὲ πνευματικῶν ἀριστέων τῷ κοινῷ Δεσπότη προσενεγκεῖν ἔμελλεν. Οὕτως οὐκ ἔξω γνώμης θεοφιλοῦς κινήσει, τῇ τε τοῦ ὄρους κορυφῇ πρόσσεισι, καὶ ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦτω μέχρι τέλους ἀλλίσκεται, ὃ καὶ εἰς δεῦρο τὸ ἱερὸν αὐτοῦ πλούτεϊ λείψανον.

ι'. Λόγος δὲ τις εἰς ἡμᾶς ἐκ πατέρων ἀνωθεν ἀφιγμένους τοὺς πιστοὺς ἐκείνους Μάγους φησὶν, οἳ ἐξ Ἀνατολῶν εἰς βηθλεὲμ ἐληλύθησαν, τῷ ἐκ τῆς ἀνω περιωπῆς εἰς τὰς τοῦ κόσμου τῷδε Δυσμᾶς ἐλθόντι Χριστῷ, χρυσὸν καὶ λίθον καὶ σμύρνην λίαν εὐσεβῶς προσενέγκοντας, εἶτα καὶ ὑπ' ἀγγέλου χρηματισθέντας μὴ αὐτὴν ἣν ἦλθον αἰθὴς τεμεῖν, ἀλλὰ δι' ἑτέρας μᾶλλον εἰς τὴν οἰκίαν ἐπινελεθεῖν· τοῦτους δὲ τοὺς Μάγους ἐν τῷδε φησὶ, τῷ σπηλαίῳ περὶ τὴν ἐπάνωδοον καταλύσαι, καὶ ἐνταῦθα νυκτὸς καθευδῆσαντας, οὕτως ἔωθον τῆς οἴκαδὲ φερούσης αὐτοὺς ἀφασθαι. Καὶ τοιούτῳ δὲ ἵσως ἀπίθωνον αὐτὸ διατελεῖ· πρῶτον μὲν γὰρ τοὺς διὰ τῶν Ἱεροσολύμων ὁδεύειν προσηρημένους, οὐ πάνυ τὰ εὐχερῆς· ἐτέρωθεν ἀπὸ βηθλεὲμ οἴκαδὲ τοῦτους ἐπανιέναι, ἔνθεν δὲ μὴ παριόντας. Ὡσπερ καὶ νῦν ὁρῶμεν τοὺς ἀπὸ Βεθλεὲμ, ἦτοι τῆς περιχώρου αὐτῆς παροδεύοντας, διὰ τῆς δεπορευομένους.

ια'. Ἐπειτα δὲ καὶ πολλὰ τῶν πάλαι μὲν γεγενημένων, τῇ θείᾳ δὲ μὴ ἐγχειμένων Γραφῇ, ἡ ἀγραφὸς παράδοσις μόνη καὶ εἰς ἔτι παρασκευάζει κρατεῖν· οἷα δὴ καὶ τὰ περὶ τοῦ κρηνίου λεγόμενα τόπου, τῷ μεγάλῳ, φημί, διείληπται βασιλείῳ. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐν τινὶ τῶν αὐτοῦ λόγων (δεῖ γὰρ καὶ ταῦτα ὡς

(9) De hac spelunca et loco fuisse actum in Prolegomenis, § 4.

(10) Eadem referuntur in Elogio Joannis Moschi supra relato in Prolegomenis. « Didicerant, inquit Barradius noster tomo I in comment. in Concordiam Evangelicam, speluncam palatii antepone, cum Christum in spelunca natum conspexissent. »

(11) Basilium in cap. v Esaiæ : « Obtinuit fama

9. Cum itaque persuasus ei translatus esset, et divinum illud templum habitasset, ejus deinde fama ad omnes pervadente (solet enim virtus non minus eum, qui eam possidet, conspicuum reddere, quam eum, qui eam fert, lucerna) non ferens illic versari diutius, transit in hunc sacrum montem et hanc speluncam (9) : ex qua facit ille unam solam eam, quæ est ad Deum, transitionem, illic relicto corpore. Tribus autem de causis pie sit ejus in monte translatio. Primum quidem, ut præfecturam tanquam magnum aliquid onus fugeret, quam illi erant imposituri patres, vel potius ejus virtus eximia. Secundo ut loci quoque translationem, ad excelsioris vitæ institutum translationem efficeret, solitudinem ab hominum convictu secretanum multiplices virtutis fructus producere arbitrans. Tertio autem, quod non a se, sed a Deo motus fuerit, ut isthic ei Christi phalanx ducenda committeretur, ubi tot milium, vel potius spiritualium Procerum millia, erat communi Domino oblaturus. Sic ergo pia mente commotus, accedit ad verticem montis, et in hac spelunca perpetuo habitat, quæ etiam hucusque ejus sacris dives est reliquiis.

10. Quædam autem fama ab alto a patribus tradita, ad nos usque, pervenit, quæ dicit, fideles illos Magos, qui Bethleem venerunt ab Oriente, cum Deo, qui ex superna specula in Occidentem hujus mundi venerat, aurum, thus et myrrham pie admodum obtulissent, deinde ab Angelo responsum accepissent, ne eandem viam rursus inirent, sed per aliam potius redirent in suam regionem : Hos, inquam, dicit Magos (10) in hac spelunca in reditu fuisse diversatos : cumque hic noctu dormissent, mane ingressos esse viam, quæ ducebat in patriam ; et tale quidem est id, quod dicitur, et fortasse eam nulla læbefacta improbabilis. Nam primum quidem, cum statuissent ingredi iter per Hierosolyma, non est admodum facile, ut ii alia ex Bethleem domum reverterentur. Sicut etiam nunc videmus eos, qui a Bethleem, vel ab ea quæ est circumcirca regione, transeunt, per hanc proficisci.

11. Præterea autem multa ex iis, quæ olim quidem facta sunt, sita autem non sunt in divina Scriptura, sola scriptis non mandata traditio, efficit ut in hodiernum usque diem pro certis habeantur. Qualia sunt ea, quæ dicuntur de loco cranii, quæ sunt, inquam, tractata a magno Basilio (11). Ille

quædam in Ecclesia memoriam conservans, non quidem scripto proditam, quæ et talis est : quod prima utique Judæa hominem habebat incolam, nimirum Adam, simul atque excidit deliciis paradisi, in hac terra collocatum, ad mitigandam jacturam honorum quibus fuerat exustus. Prima igitur etiam mortuum hominem excepit, qui et illic eam, cui addictus erat, sententiam condemnationis plene est exsecutus. Itaque insolens esse ac novum vide-

enim dicit in quadam sua oratione (oportet enim ea tanquam condimentum aliquod addere orationi) non scriptam nobis exponens traditionem, Adam, inquit, primus noster parens in hoc, qui nunc dicitur cranii, loco dicitur esse sepulius : ubi meus quoque Christus pro nobis crucem et mortem suscepit, propter eam, quæ verbis explicari non potest, benignitatem. Et hæc quidem sic.

CAPUT III.

Exercitatio virtutum in spelunca.

12. Sapiens autem Theodosius cum fuisset in hoc loco, et semper cuperet excelsiora, divino Apostolo sibi veluti exemplari proposito, evasit illius imitator, omnia quidem sacra amans mandata similiter, precipue autem captus amore divinæ dilectionis. Ejus enim suavi jaculo sic erat illius sauciata anima, et ita ejus insolubilibus adstringebatur vinculis, ut excelsum illud et divinum præceptum : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua* 3, re ipsa ab eo impleretur 4 : quod quidem non aliter fieri potuerit, nisi omnes naturales animæ facultates ad nihil aliud, quod adsit, contendant, nisi ad solum Creatoris desiderium. Has, inquam, intelligentes animæ operationes, ut musicæ peritus, pius Theodosius concinne et numerose movens ad ea, quæ oportet, et quando, et quantum oportet, et ut par est, unamquamque conjungens, omnium harmoniarum numerosissimam et jucundissimam effecit suæ vitæ temperaturam ; unum solum scopum sibi proponens, ut ex Deo a se omnia fierent, et nihil ab eo dissentiret et discreparet.

13. Quis enim in iis, quæ pro Deo suscipiuntur, periculis æque excelsi et fortis animi visus est atque ille, qui neque vincebatur a minoribus potentiorum, neque illiciebatur inducebaturve blanditiis, quando de Deo fortasse, sed non ex Deo, erat quod jubebatur ? sed de ea re quidem differatur oratio. Quis autem ita novit discernere cordis cogitationes, et accurate eas examinare et maligni nosse artes, dextræ subrepentes (12), sicut ille ? Quis sic animo moderari, spiritum conterere, omnem intelligentiam et altitudinem deprimere, quæ extollitur adversus Dei cognitionem ? et, ut breviter dicam, quomodo quis res illius imitetur, quas ne digne quidem laudare possit ? jejunii constantiam, vigilandi per-

4 Matth. xii, 37.

batur illius ætatis hominibus spectaculum, os capitis defluente carne nudum. At illi recondentes cranium, loco illi nomen indidit Κρανίου, id est, Calvariam. Probabili ratione potuit Noë non ignorasse sepulcrum principis hujus, et mortalium omnium primigenii : siquidem hac de re fama a diluvio mox per orbem propagata est ab ipso, et dimanavit, eoque Dominus excussa origine humanæ mortis, in loco qui Κρανίου dicitur, id est, Calvaria, passus est, ut quo in loco corruptio, sive mors

ἤδυσμά τι προσθεῖναι τῷ λόγῳ) παράδοσιν ἡμῶν ἀγραφον ἐξηγουόμενος. Ἄδὰμ, φησὶν, ὁ προπάτωρ ἡμῶν, ἐν τῷδε τῷ καλουμένῳ κρανίῳ τόπῳ ταφῆναι λέγεται, ἔθθα δὴ καὶ ὁ ἡμῶν Χριστὸς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν σταυρὸν τε καὶ θάνατον διὰ φιλανθρωπίαν ἄφρατον κατεδέξατο. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

ββ. Ὁ μέντοι σοφὸς Θεοδόσιος ἐνταῦθα τοῦ τόπου γενόμενος, καὶ μέτρων ἀεὶ τῶν ὑψηλοτέρων γλιχόμενος θαυμαστὸν οἶον ἀρχέτυπον ἐκυστῶ προθεὶς τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ζιλωτῆς ἐκείνου καθίστατο, πασῶν μὲν ὁμοίως τῶν ἱερῶν ἐντολῶν, διαφερόντως δὲ τῷ τῆς θείας ἀγάπης ἔρωτι κάτοχος ὢν. Οὕτω γὰρ ἐκεῖνος τῷ γλυκεῖ τούτης βάλει τὴν ψυχὴν ἐδέδλητο, καὶ οὕτως ἀλύτως αὐτῆς τοῖς δεσμοῖς συνέχετο, ὥστε τὸ ὑψηλὸν τοῦτο καὶ θεῖον παράγγελμα, Ἄγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, ἔργοις ὑπ' αὐτοῦ πληροῦσθαι ὅπερ οὐκ ἂν ἄλλως γένοιτο, ἢ τῶν φυσικῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων πρὸς οὐδὲν ἄλλο τῶν παρόντων, ὅτι μὴ πρὸς μόνον τὸν τοῦ Δημιουργοῦ πόθον συντεινόμενων. Ταύτας οὖν τὰς νοεράς, φημί, τῆς ψυχῆς ἐνεργείας, οἷα μουσικῆς ἔμπειρος ὁ Θεοδόσιος οὗτος εὐρύθμως κινῶν εἰς ἃ δεῖ, καὶ ὅτε καὶ ἐφ' ὅσον δεῖ, καὶ συναρμόσττων ἐκάστην ὡς πρέπον ἐστίν, ἀρμονίως πασῶν ἐμμελεστέτην τινὰ καὶ ἠδίστην τοῦ καθ' ἑαυτὸν βίου ἀπετέλει κράσιν ἢ πρὸς ἕνα τοῦτον σκοπὸν ἀφορῶν, ὅπως ἂν αὐτῷ πάντα κατὰ Θεὸν γένοιτο, καὶ μηδὲν ἀπόδον εἴη τοῦδε, μηδὲ ἀντιφθειγρόμενον.

γγ. Τίς γὰρ οὕτω πρὸς τοὺς ὑπὲρ Θεοῦ κινδύνους γενναίως ὤφθη καὶ ἀνδρικός ὡς ἐκεῖνος, ὃς μήτε ἀπειλαῖς τῶν ὑπερχόντων ἠττώμενος, μήτε κολακείαις ὑποσυρόμενος ἦν, ἦνίκα καὶ περὶ Θεοῦ τάχῃ, μὴ κατὰ Θεὸν δὲ τὸ κελευόμενον ἦν ; ἀλλὰ τούτου μὲν ὁ λόγος ἀναμεινάτω. Τίς δὲ οὕτως κρίνειν λογισμῶς καρδίας, καὶ βασάνῳ τούτους ἀκριβεῖ διδοῖναι, καὶ τέχνας εἰδέσθαι τοῦ πονηροῦ διὰ τῶν δεξιῶν κλεπτούσας, ὥσπερ ἐκεῖνος ἠπίστατο ; τίς οὕτω συσταίλασι μὲν ψυχὴν, συντρίψαι δὲ πνεῦμα, καθελεῖν δὲ πᾶν νόημά τε καὶ ὕψωμα κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἐπιχειρόμενον ; καὶ συνελόντα φάναι, πῶς ἂν τις τὰ ἐκείνου μιμήσασατο, ἢ μὴδ' ἀξίως ἐπαινέειν δύναίτο ; τὸ τῆς ἀγρυπνίας ἐπιμονον, τὸ τῆς προσευχῆς ἀπε-

hominum initium accepit, illic vita regni suum sumeret exordium. • Hæc Basilii. Idem sentiunt Tertullianus, Cyprianus, Origenes, Epiphanius, Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus, alique quos refert Salianus noster tomo I *Annal. eccl. Veteris Testamenti*, anno mundi 930, num. 7, et seqq.

(12) Lipomanus, « Maligni nosse artes, quæ sufferantur per dexteras. »

ρίσπιστον, τῆς ψαλμῳδίας τὸ εὐτακτον, τὸ τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς δάκρυα γονιμώτατον, ὡς στήναι πρότερον ἐλπίζει πόταμῶν ἀέννα βεύματα, ἢ τὰς τῶν δακρύων ἐκείνου πτῆγας, τὰς δι' ἔλων νυκτῶν στάσεις, τοὺς κρουφῆ κρεμαστῆρας ἐκείνους ἐφ' οἷς διὰ τὸ χαυνοῦσθαι τῷ ὕπνῳ καὶ ὑποβρεῖν πρὸς δὲ καὶ τὰς τῶν βουδῶνων ὁδύνας ὑπεστηρίζετο, τὸ δὲ ταπεινὸν τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πρᾶον, τὸ δὲ σύννου ὡς τὰ πολλὰ καὶ προσεκτικόν, τὴ δὲ τῆς διανοίας ὀξύ, καὶ λίαν εὐπετῶς εὐθι τῶν οὐρανῶν ἀνιπτάμενον; ταῦτα εἰξασθαι μὲν δυνατὰ καὶ ἄλλοις, μιμησασθαι δὲ παντάπασιν χαλεπά.

ιδ'. Γαστρὸς δὲ τίς οὕτω κρατῶν ἦν, ἢ πρὸς νόμους ἐγκρατείας ὑπέκουσαν ἔχων; ὅς ἐπίσης αὐτῇ καὶ θεραπείῃ χρῶμενος ἦν, ὅπότ' ἂν αὐτὸς κελεύσει τροφῆς κοινωνοῦσαν, κοινωνοῦσαν δὲ οὐχ ὅσον αὐτῇ βούλοιοτο ἄλλ' ὅσον ἤρκει τῆς φυσικῆς συζυγίας διακρατεῖσθαι τὸν σύνδεσμον. Ἡ τροφή μέντοι φοινίκων καρποῖ, ἢ τῶν κερατῶν ὀλίγα, ἢ ὄσπριόν τι δουθὲν ὕδατι, ἢ καὶ τῶν ἀγρίων βοτανῶν αἱ ἐδωδιμοί. Εἰ δὲ καὶ σπάνις ἀπήντα τῶν εἰρημένων διὰ τὸ τῆς ἰσηρίας ἐπιεικῶς ἄπορον, ὅσα φοινίκων διαβραχέντα φλόδιμος ἐκείνη τροφή διὰ τὴν ἀνάγκην, καὶ τοῦ λιμοῦ σοφῶν παραμύθιον. Ἄρτου δὲ καὶ εἰς τριάκοντα παρέστινε χρόνους, μηδὲ βραχὺ γευσάμενος. Πλὴν οὕτω περὶ τὴν χρείαν τοῦ σώματος ἔχων λίαν ἐνδεῶς καὶ ἠναγκαζόμενος, οὐχ ὁμοίως καὶ περὶ τὴν τῆς ψυχῆς δίακειτο, ἀλλ' ἐναντίην ἀπεναντίας μᾶλλον καὶ περιττῶς ἔστρεφεν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, ἅτε τῷ νόμῳ Κυρίου καθ' ἑκάστην ἐμμελετῶν, καὶ τοῖς ἱεροῖς λόγοις διηνεκῶς ἀρδευόμενος. Παρ' ὃ καὶ ὡς ξύλον ὤφθη τὸ πρὸς τὰς τῶν ὑδάτων διεξόδους πεφοτευμένον, καὶ τὸν καρπὸν ἐδίδου κατα καιρὸν ἡδιστόν τε καὶ θαφιλέστατον. Τὸν μὲν οὖν τοῦ σώματος ἐν νεότητι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας ἐρεθισμὸν, οὕτως αὐ ἐκείνος ἠρεμεῖν παρεσκεύασε· τοῦτον δὲ τὸν νόμον τῆς ἐγκρατείας οὐχ ἅμα καὶ τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος συναποβλεῖν ἔκρινεν, οὐδ' ὡς ἄχρηστον ἐτι καὶ μὴ ἀναγκαῖον ἀπόσπαστο, ἀλλὰ καὶ μέχρι βραδυτάτω δέσωσε γήρωσ ἐπιτείνων οὐκ ἀνίεις, καὶ ὡσπερ τινὰ σύμπλον ἐν χειμῶνι καὶ ζάλῃ συνδιπλασάντα, καὶ πόνων αὐτῷ κοινωνήσαντα πολλῶν καὶ καμάτων, ἐν τῷ λιμένι ἤδη γενόμενος αἰδεσθεὶς ἀπυθίσθαι.

A severantiam, orandi assiduitatem, pulchrum psalmodiæ ordinem, oculorum in lacrymas innatam profusionem, ut prius spes esset sisti perennia fluviorum fluenta, quam fontes illius lacrymarum; per totas noctes stationem; occulta lora, quibus, eo quod in somnum diffliueret et resolveretur, cum inguinis dolore suffulciebatur; humilitatem spiritus, mansuetudinem, animum ut plurimum cogitandum et attentum, acre ingenium, et quod admodum facile recta ad cœlos usque volabat? Hæc optare quidem possunt etiam alii; sunt autem ad imitandum omnino difficilia.

14. Qui ventri ita imperavit, aut eum abstinentiæ legibus magis habuit obedientem? Qui eo utebatur non secus ac ancilla, cibum sumente quando ipse juberet; sumente, inquam, cibum, non quantum ipse vellet, sed quantum sufficeret ad continendum vinculum naturalis conjunctionis. Alimentum autem erat fructus palmæ, aut paucæ siliquæ, aut legumen aliquod atque madefactum, aut etiam quæ ex agresibus herbis erant esui aptæ. Quod si horum quoque, quæ dicta sunt, erat penuria propter summam solitudinis inopiam, ossa dactylorum medefacta, erant illi lautum et splendidum nutrimentum propter necessitatem, et fumis scitum solutum. Perpetuis autem triginta annis panis nihil gustavit penitus. Sed etsi ita parce et stricte se gerebat in iis, quæ pertinebant ad usum corporis, non ita tamen se habebat in iis, quæ pertinebant ad animam: sed illam contra abunde et copiose noctu diuque alebat: ut qui in lege Domini quotidie meditaretur, et sacris oraculis quotidie rigaretur. Quo factum est, ut visus sit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, et fructum dedit in tempore jucundissimum et copiosissimum. Atque corporis quidem in juventute ad libidines incitationem sic pulchre effecit conquiescere. Hanc autem abstinentiæ legem non statuit simul abjicere cum flore juventutis, neque eam repulit tanquam adhuc inutilem et minime necessariam; sed conservavit usque ad profundissimam senectutem, augens, et non remittens; et non secus ac quemdam socium navigationis, qui una ravigavit in hieme et tempestate, multorumque laborum et ærumnarum fuit particeps, cum jam fuerit in portu, erubescens amandare.

CAPUT IV.

Accessus discipulorum. Pius Basilii obitus.

ιε'. Ἐτύγχανε τοιγαροῦν τοὺς μὲν πόνους ὡσπερ ἔλθοι τὰς ἡδονὰς ἀσπαζόμενος, ἀνίσεις δὲ καὶ τρυφὰς διαδοῦμενος ἴσα καὶ πολεμίου, τοιαύτην αὐτῷ τῆς μακρᾶς συνηθείας τὴν ἕξιν ἐντυπωσάσης. Ἐν τούτοις οἷά τις ἀσπὴρ χαριέστατος πᾶν λαμπρόν τε καὶ κάλλιστον ταῖς ἀκτίσι βάλλων, ἤδη καὶ πόρρωθεν φανερὸς ἦν. Ἐπεὶ καὶ πόλιν ἐπάνω κειμένην ὄρους κρύπτεσθαι χαλεπόν· οὐκ οὐδὲ διέλαθε, καὶ ἐκείνη τούτο διακιντὸς ἔσπουδάξετο. Μὴ λαυ-

15. Amplectebatur itaque labores, sicut alii voluptates: remissiones autem et delicias repellebat ut hostes, cum longa consuetudo ei talem impressisset habitum. His non secus ac stella jucundissima, splendissime ac pulcherrime micans radiis, jam etiam procul apparabat. Nam civitatem quoque sitam supra montem, est celari difficile. Ergo nec latuit, etiamsi illud ipsum perpetuo fugeret. Cum non lateret autem, consentaneum erat omnino, ut

boni et honesti studiosas animas ad se traheret, non secus ac magnes ferrum, aut potius ut bonas quasdam apes, jucundum illud mel virtutis. Ad illum itaque jam ventitabant quidam ex iis, qui erant amatores virtutis, et malebant cum eo incolere solitudinem, quam cum imperatoribus præclaras civitates. Qui vim afferentes, vis quidem, sed tamen persuadent, ne sua solum consideraret, sed ea etiam, quæ sunt proximorum: et ejus, quæ est ex Deo, vitæ eum accipiunt veluti pedotribam. Et tunc quidem sex vel septem numero erant chorus qui erat circa ipsum.

16. Cum autem sciret ille magnus, iis qui ex Deo vivere elegerint, nihil æque conducere ad parandam virtutem et ad partem conservandam, ac mortis memoria, quæ etiam vera philosophia et dicitur et creditur; quid facit? Sepulcrum jam construere his suis jubet discipulis: simul quidem ut ejus esset monumentum finis, sicut etiam vocatur, et sic eos magis excitaret ad decertandum, et diligentius stimulet ad virtutem; et simul etiam et mortuos acciperet; quin etiam ille ex futuris aliquid prævidens et præsagens; jam enim hæc charismata et gradus attigeret, in luce gratiæ lucem videns. Quid autem erat quod præsignabat, jam declare aggreditur oratio. Paratum enim erat sepulcrum, et adstabat quidem ipse desuper; discipuli autem ipsum circumstantes. Ille autem acuto mentis oculo intuens id, quod erat eventurum, sic lepide dicit, eos aspiciens: Sepulcrum quidem est paratum, quisnam autem ex vobis est encæniam ejus celebraturus? Et ille quidem sic, lepide et urbanæ orationi miscens seria: solebat enim ipse quoque inter alia tempus nosse, austeritatemque et tristitiam gratia moderata solvere.

17. Quidam autem Basilius, dignitate quidem sacerdos, propter rerum autem bonarum desiderium, expressos aperte servans paternos characteres; et eum qui ipsum genuerat spiritaliter, non minus referens similitudine virtutis, quam carnales patres ii qui ex illis nati sunt, et alioqui sciens quæstionem non frustra esse propositam a magistro, primus arripiens sermonem, erat prompto et alacri animo ad mortem eligendam, tanquam rem non repudiandam, sed valde utilem et conducibilem. Protinus ergo genibus flexis, cum se humi projecisset: Benedic mihi, inquit, Pater, Ego autem, inquit, hujus sepulcri primo celebrabo encæniam. Hic ergo petiit, ille vero dedit. Et ipsum quidem habuit sepulcrum. Jubet autem Pater omnia ipsi fieri, quæ lex vult fieri mortuis; tertianas, inquam, et novenas, et consequenter etiam quadragenas. Cum autem jam finem acciperent quadragenæ, (o quomodo explicaverit oratio id quod est valde quidem verum, sed est valde creditu difficile, propterea quod modum exsuperat!) Basilius neque a febre arreptus, nec capitis dolore vexatus, nec ullum dolorem sentiens in ulla parte corporis, tanquam molli

θάνοντα δὲ, ἀκόλουθον πάντως ἐφ' ἑαυτὸν ἔλκειν τὰς φιλοκλίλους ψυχὰς, ἡράκλειά τις λίθος ὡσπερ τὸν σίδηρον· ἢ μᾶλλον ὡς μελίττας τινὰς ἀγαθὰς τῷ ἡδὲ ἐκείνῳ τῆς ἀρετῆς μέλιτι. Ἐφοίτων τοιγαροῦν ὡς αὐτὸν ἤδη τῶν φιλαρέτων τινές, καὶ σὺν αὐτῷ μᾶλλον τὴν ἐρημίαν, ἢ τὰς λαμπρὰς πόλεις μετὰ βρασιλέων οἰκεῖν ἠσπάζοντο· οἱ καὶ βιασάμενοι μόλις μὲν πείθουσι δ' ὅμως μὴ τὰ ἐπιτοῦ μόνον σκοπεῖν, ἀλλὰ ἡ καὶ τὰ τῶν πέλας, καὶ οἷα πικροδοξίῃσιν αὐτὸν τοῦ κατὰ Θεὸν βίου παραλαμδάνουσι· καὶ τέως μὲν ἕξ που καὶ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ὁ περὶ αὐτὸν χορὸς ἦν.

15'. Εἰδὼς δὲ ὁ μέγας ὅτι τοῖς κατὰ Θεὸν ζῆν ἐλομένοις οὐδὲν οὕτως ἀτεχνῶς πρὸς τὸ καὶ κτήσασθαι ἀρετῆν, καὶ φυλάξαι κτηθεῖσιν, ὡς μνήμην θανάτου συνεργεῖν δύναται, ἢ καὶ ἀληθῆς φιλοσοφία λέγεται καὶ πισταύεται, τί ποιεῖ; τάφον ἤδη κατασκευάζεται τοῖς οἰκείοις τούτοις μαθηταῖς ἐπιτρέπει, ἅμα μὲν ἵνα μνημεῖον αὐτοῖς, ὡσπερ δη καὶ καλεῖται, τοῦ τέλους γίνηται, καὶ οὕτω μᾶλλον αὐτοὺς ἐναγωνίους ποιῆ, καὶ κεντρικῆ πρὸς ἀρετὴν ἐμπωνώτερον, ἅμα δὲ καὶ θνήσκοντας ὑποδέχοιτο· πλὴν ἀλλὰ καὶ προβλέπων τι τῶν μελλόντων ἐκεῖνος, καὶ προσοῦμενος, ἤδη γὰρ καὶ χαρισμάτων τοιούτων καὶ βαθμῶν ἤπιετο, ἐν φωτὶ τῆς γνώσεως φῶς ὄρων. Καὶ ὁπέρ ἄρα τὸ μνηθὲν ἦν, ὁ λόγος ἤδη δηλοῦν ἐρχεται, Ἡὐτρεπίζετο γὰρ ὁ τάφος, καὶ περιστάτο μὲν αὐτὸς ἄνωθεν, οἱ μαθηταὶ δὲ αὐτὸν περιστάτο. Καὶ δε δρυτέρῳ τῆς διανοίας ὄμματι τὸ ἐκδησόμενον καθορῶν, χαριέντως οὕτω πως φησὶ πρὸς αὐτοὺς ἰδῶν· Ὁ μὲν τάφος ἤδη ἑτοιμος, τίς δὲ ἂν εἴη ὁ γε τούτων ἐξ ὑμῶν ἐγκαινίσων; καὶ ὁ μὲν οὕτω πως τῷ χαρηντι τοῦ λόγου καὶ σπουδῆν ἐπιμίσησιν· ἔθος γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων αὐτῷ καὶ κερὶν εἰδέναι, καὶ τὸ σύντονον ἔστιν ὅτε καὶ σιωπῶν ἐμμετρίως λυεῖ τὰς χάρισι.

15'. Βασίλειος δὲ τις, τὸ μὲν ἀξίωμα ἱερεὺς, τῷ δὲ περὶ τὰ κατὰ ζῆλῳ διαφανεῖς σόζων τοὺς πατρικούς χαρακτῆρας, καὶ τὸν γεγεννηκότα πνευματικῶς οὐδὲν ἤττον ὑποφαίνων ἀπὸ τῶν τῆς ἀρετῆς ὁμοιώσεων, ἢ τοὺς σαρκικούς πατέρας οἱ ὑπ' αὐτῶν οὕτω τιτύμενοι, ἄλλως τε καὶ εἰδὼς μὴ εἰς κενὸν εἰρηθῆσαι τῷ διδασκάλῳ τῷ πρόβλημα, πρῶτος τὸν λόγον ἀρπάσας, ἑτοιμος περὶ τὴν τοῦ θανάτου ἀΐρεσιν καὶ πρόθυμος ἦν, ὡσπερ οὐκ ἀβουλήτου τινὸς προκειμένου, ἀλλ' ἐπικερδῶς λίαν καὶ ὠφελίμου. Αὐτίκα γοῦν εἰς γόνυ κλιθεὶς καὶ πρὸς γῆν ἐρέσας τὸ πρόσωπον, Εὐλόγησίν δὲ μὲ, Πάτερ, φησίν, ἐφῶ δὲ σοι τοῦ τάφου τούτου πρῶτος ἐγκαινίστος ἔσμεν. Ὁ μὲν οὖν ἤτει, ὁ δὲ ἰδίδου· καὶ ὁ μὲν τάφος εἶχεν αὐτόν. Ἐκέλευε δὲ ὁ Πατὴρ πάντα ἐπ' αὐτῷ ποιεῖν ὅσα νόμος ἐν θεοθεσίῳ ἐστι· τρίτη, φημί, καὶ ἔναντα, καὶ ἀκολουθῶς δὴ τεσσαράκοστα. Ὅδη δὲ τῶν τεσσαράκοστων πέρας ἐχούσων (ὡ πῶς ἂν ἔ λόγος δηλώσει τὸ καὶ λίαν μὲν ἀληθές, λίαν δὲ πιστευθῆναι διὰ τὴν ὑπερβολὴν δυσχερές;) ὁ Βασίλειος μῆτε πυρετῷ ληφθεὶς, μῆτε κεφαλῆν ἢ ἄλλο τι τῶν τοῦ σώματος μερῶν ἀλγήσας μηδὲν, ὡσπερ ὕπνον τινὰ μιλῶν καὶ ἡδιστον ἀφουπνώσας, πρὸς Κύριον ἐξεδήμει, ἄθλον τῆς ἀρετῆς

καὶ τῆς τοῦ μεταβῆναι πρὸς τὰ ἐκεῖ προθυμίας. Ὁ Α τοῦ μὴ ἡδύως ἔχειν πρὸς τὰ ἐνταῦθα δῆλωσις ἀκριβῆς, τὸ πρῶτος ἐμφανισθῆναι Θεῷ, καὶ στεφθῆναι πρῶτος ἀπενεγκάμενος, ὥστε καὶ αὐτὸ ἐν τούτῳ παρευδοκίμειν τὸν διδάσκαλον, εἰ μήπω δούξει περιεργότερον τὸ λεχθῆν, εἴπερ ὁ μὲγα, Θεοῦ πρόσωπον ἠπίως καὶ εὐμενῶς ὁρώμενον.

ιη'. Τούτων οὕτω τελειωθέντων, τῷ θύματι θύμα συνῆπτετο· τεσσαράκοντα γὰρ ἡμέρας κατὰ τὰς ἐσπερίους ὥδας, μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ τῶν μαθητῶν χοροῦ, καὶ ὁ θεὸς οὗτος Βασίλειος ἐστῶς καὶ συνῶδων τῷ μεγάλῳ Θεοδοσίῳ ἐδιδάσκετο τε καὶ ἤκουετο. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων οὐδεὶς ἄτερος· οὔτε τῆς φωνῆς ἀκούων οὔτε τὴν μορφὴν ἐκείνου θεώμενος ἦν. Μόνος δὲ τις Ἀέτιος, ἀνὴρ καὶ αὐτὸς κατ' ἔχων τῷ διδασκάλῳ βλάνων, καὶ μαθητῆς· εἶναι Θεοδοσίου οὐκ ἀπὸ τοῦ τὰ ἐκείνου εἰδέναι τε καὶ διηγεῖσθαι μόνον, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ μιμηθῆναι μᾶλλον βουλόμενος, ὄρῳ μὲν οὐκ εἶχεν αὐτὸν, τῆς δὲ φωνῆς ἤκουεν. Ἦρτο οὖν τὸν διδάσκαλον, εἰ καὶ αὐτὸς τῆς τοῦ τελευτήσαντος ἀκούει φωνῆς· ὁ δὲ καὶ ἀκούειν ἔφη σε καὶ ὄρῳ, καὶ εἰ βούλοιο καὶ αὐτῷ δεῖξει καθ' ὅν ἂν φανεῖται καιρὸν. Ἦ μὲν οὖν νῦν ἐπελάμβανε, καὶ ἡ συναξις ἐταλείτο, καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐώρα πάλιν ἀκριβῶς τὸν Βασίλειον τοῖς ἰσχυμένους καὶ φῶσαι συνειστώτα τε καὶ συνῶδοντα, καὶ τῷ δακτύλῳ τοῦτον τῷ Ἀετίῳ παραδεικνύς. Εἶτα καὶ εὐχὴν συνῆπτεν· Ἄνοιξον, Κύριε, λέγων, καὶ τοῦδε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἴδέντω σου τὸ μέγα τοῦτο τῶν μεγάλων ἔργων μυστήριον. Τοῦ δὲ αὐτίκα θεασαμένου καὶ ἐπιγινόντος, πρὸς εἰ καὶ ἐπιδραμόντος καὶ περιβλεπῆν ἐκ τοῦ πύθου θελήσαντος, ὁ Βασίλειος οὐκ ἔλειπτος μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ἀφανῆς ἦν, τοῦτο εἰς ἀκοὰς εἰρηκῶς· Σώζοισθε, ὦ Πατέρες καὶ ἀδελφοί, σώζοισθε, ἐμὲ δὲ ὑψέσθε τῇ λοιπὸν οὐκείῃ, ὥστε τὸ ὑπὸ Χριστοῦ λεχθῆν ἐν Εὐαγγελίῳ· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται, δείκνυσσι τὸ πραχθῆν ἀληθέστατον ἔμοῦ καὶ πιστότατον.

CAPUT V.

Annona ei divinitus submissa.

ιβ'. Τοῦτο πρῶτον Θεοδοσίῳ τῆς ἀρετῆς μαρτύριον· δεύτερον δὲ ἐπὶ τούτῳ διεξελθεῖν ἡδὴ ὁ λόγος βούλεται, κατ' οὐδένα τρόπον τοῦ προτέρου λειπούμενον. Ἐορτὴ ἦν, καὶ ἑρτων ἡ πρώτη τε καὶ κυρία, αὐτὸ φημί τὸ Πάσχα, ἡ τοῦ ἔμοῦ Χριστοῦ, ἐμὲ δὲ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνάστασις καὶ ἀνάπλασις. Τῆς ἱερᾶς οὖν νυκτὸς ἡ μὲν ἑσπέρα παρῆν, τοῖς δὲ φοιτηταῖς εἰς βρώσιν τῶν ἀναγκαίων οὐδὲν ἦν, οὐκ ἄρτος, οὐκ ἔλαιον, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἐδωδύμων οὐδὲν. Ὁ μὲν οὖν τῶν μαθητῶν χορὸς ὡς περ εἰκὸς ἤχθετο, δώδεκα ἡδὴ τὸν ἀριθμὸν ὄντες· ἤχθετο δὲ οὐχ ὅπερ ἐαυτῶν μόνον, ἀλλ' ὅτι μηδὲ τοῦ προσφορομένου εἰς θυσίαν ἄρτου ὑπότος, ἄθυτον αὐτοῖς τὸ Πάσχα, καὶ σώματος τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς

quodam et suavi somno sopitus, excessit ad Dominum: præmium virtutis, et illuc migrandi promptitudinis. Quod quidem aperte significavit cum eorum, quæ hic sunt, nequaquam affici voluptate: ut qui primus ut ante Deum sisteretur, et primus coronaretur, elegerit; adeo ut ipse hac in re laudem magistri superaverit: nisi forte nimis videatur curiosum id, quod dictum est; siquidem magna res est, Dei faciem placidum ac benignam intueri.

13. His sic perfectis, miraculo miraculum successit. Quadraginta enim deinceps dies, in canticis vespertinis inter sacrum chorum discipulorum hic divinus quoque stans Basilius, et una cantans videbatur et audiebatur a magno Theodosio. Et ex aliis quidem nullus alius aut vocem audiebat, aut illius formam cernebat. Solus autem quidam Actius, (qui ipse quoque magistri sequebatur vestigia, et volebat esse discipulus Theodosii non ex eo solum, quod res illius et sciret, et narraret, sed eum etiam imitaretur; ipsum quidem videre non poterat, sed vocem audiebat. Rogavit autem magistrum, an ipse mortui quoque vocem audiret. Ille vero dixit se et videre et audire: et, si vellet, se ei esse ostensurum eo tempore, quo apparuerit. Atque nox quidem successit, et peragebatur conventus, et homo Dei rursus plane videat Basilius cum iis, qui stabant et canebant, simul stantem et canentem, eumque digito ostendens Actio, preces quoque addidit: Aperi, Domine, dicens, hujus quoque oculos, et videat hoc quoque magnum tuorum operum mysterium. Cum is autem statim vidisset et agnovisset, atque etiam accurrisset, et præ desiderio eum complecti voluisset, Basilius non solum apprehendi non potuit, sed etiam evanuit, cum dixisset aliis audientibus, Salvi estote, o Patres et fratres, salvi estote: me autem de cætero non videbitis amplius. Quamobrem id quod a Christo dictum fuit in Evangeliiis: Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, ostendit id quod factum fuit, esse verissimum et fide dignissimum.

futurum Pascha absque sacrificio, et absque corpore Christi dies festus celebrandus. Circumsistentes itaque adversus magistrum murmurabant, cum causam rationi consentaneam veluti ex re cepissent. Ille vero cum tantum dixisset: Parari oportet sacram mensam; reliquorum autem, inquit, nihil ulli curæ sit. Nam qui olim tot Israelis millia in solitudine, deinde etiam non parvam multitudinem aluit ad satietatem, hic ipse nostri quoque curam gerit, nec est viribus imbecillior, nec ad providendum debilior. Hæc ille quidem dixit: sed quemadmodum ejus verba effectum sint quam primum consecuta, nec ipsa fraudaverint discipulos, jamjam dicet oratio.

20. Quomodo enim olim ovis in vepribus a Sabec (13) adfuit, Abrahæ parata ad holocaustum; ita etiam huic quoque Beato, sole jam terram relinquente, accedit quidam par mulorum ducens, per quos afferebatur sarcina variorum alimentorum, convenientium hominibus qui se exercent: et nec aberat quidem ipse sacræ mensæ, qui videtur et intelligentia percipitur, panis, sed erat una cum aliis. Propter quod magis lætati sunt Theodosii discipuli, Christi cultores. Et hoc quidem donum, fuit donum illius precum, quod non ex cælo pluerat, ut prius manna; sed ex terra scaturierat nutibus cælestibus, et aluit non solum sensibiliter, sed etiam spiritaliter, quod ad panem quidem attinet, qui fuit oblatus sanctificationibus. Sic ergo cum simul terrestribus bonis et cælestibus se jucunde satiasent, qui apud ipsum erant, usque ad sanctam Pentecosten, paulatim dicebant, qualis esset illorum doctor. Et hoc quidem ita se habuit.

21. Quod autem consequitur, illius dico esse fratrum, et similis fidei et spei fetum germanissimum. Vir quidam cujus erant magnæ opes, bonis autem operibus laudem assequi statuerat, suas facultates distribuebat in benedictionibus, et pecuniæ materiam efficiebat animæ salutarem. Is, inquam, cum omnibus aliis, et præcipue iis, qui vivebant ex Christo, et se a mundo removere, ad Deum autem prope accedere recte cogitabant, dextera apparisset jucundissima, ut divina dicit Scriptura; aut rursus, ut cum Scriptura magis dicam: *hortus ejus non conclusus*, et fons conspectus esset non signatus: solis Theodosii discipulis per oblivionem aut ignorantiam non impertit beneficentiam; aut forte etiam Deo in his Sanctum probante aut glorificante, Atque discipuli quidem accedentes, ei exhibebant molestiam, ut et se et illos manifestos redderet divisorio, et magno studio instabant: neque enim se habere, quo deinceps alantur, qui paucas quidem habebant siliquas, et cum eæ nonnunquam defice-

6 Cant. iv, 2.

(13) In Hebræo legitur Gen. XII, 13, *Detentus aries cornibus suis in Sabech*, quod LXX at Theodotion ut proprium retinuerunt: κριὸς εἰς κατεργόμενος ἐν φυτῶν Σαβέκ. Significat autem Sabech He-

μαελλε τελεσθήσεσθαι. Περιστάντες οὖν κατεργάζοντες ἡμέρα τοῦ διδάσκαλου, τὸ εὐλογον ὡσπερ ἀπὸ τοῦ πράγματος εἰληφότες. Ὁ δὲ τοσοῦτον εἰπὼν Ἐὐτρεπῶ τὴν ἱερὰν τράπεζαν γενέσθαι χρῆ, τῶν λοιπῶν, ἔφη, μηδενὶ περὶ μηδενὸς ἔστω λόγος. Ὁ γὰρ πάλαι τοῦ Ἰσραὴλ τὰς τοσαύτας ἐν ἐρήμῳ χιλιάδας, εἴτα καὶ ὕστερον οὐκ ὀλίγον πλῆθος διέθρεψας εἰς κόρον, αὐτὸς οὗτος καὶ ἡμῶν ἐστὶ προνοῶν, οὔτε περὶ τὴν δύνανται ἀσθενέστερος εἶναι, οὔτε περὶ τὸ προνοεῖν νοθέστερος γεγονώς. Ἄλλ' ὅπως αὐτῶν τὰ ῥήματα καὶ εἰς πραγμάτων δύνανται τὸ τέλος ἐξέβη, καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦς φοιτητὰς οὐ διεψεύσεν, ὁ λόγος ἦν κατὰ πόδας ἔρει.

κ'. Ὡστερ γὰρ πάλαι τὸ πρόβατον ἐν φυτῶν Σαβέκ τῶν Ἀβραάμ παρῆσθη πρὸς ὀλοκάρπωσιν ἔτοιμον, οὕτω δὲ καὶ τῶν μακρῶν, τοῦ ἡλίου λοιπῶν ἤδη τὴν γῆν ἀπολείποντος, ζεύγος ἡμιόνων ἄγων τις παραγίνεται δι' ὧν φόρος ποικίλης τροφῆς, ἀνδράσιν εἰκείας ἀσκητῆας ἐκομίζετο· καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀπὴν ὁ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ὀρώμενος τε καὶ νοοῦμενος ἄριστος, ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις συνῆν· ἐφ' ἣν καὶ μᾶλλον οἱ Θεοδοσίου μαθηταὶ Χριστοῦ δὲ θεραπευτικὴ ἤσθησαν. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ δῶρον οὐκ ἀπ' οὐρανῶν ὀμβρήθεν ὡς τὸ μάννα πρὶν, ἀλλ' ἐκ γῆς πηγᾶσαν νεύμασιν οὐρανίοις, καὶ θρέψας οὐκ αἰσθητῶς μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ πνευματικῶς, ὅσον ἀπὸ τοῦ προστενεχθέντος ἄρτου τοῖς ἁγιάσμασιν. Οὕτω τοῖς χθονίοις ἅμα καὶ οὐρανίοις ἁγαστοῖς οἱ περὶ αὐτὸν μέχρι τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς ἐντροφήσαντες, τὸν διδάσκαλον οἷος ἦν ἐκείνος κατὰ μικρὸν ἐδιδάσκοντο. Καὶ τοῦτο οὕτως ἔχον.

κα'. Καὶ ὅδε μετ' αὐτὸ πρόειπεν ἀδελφὸν ἐκείνου, καὶ τῆς ὁμοίας πίστεως, φημί, καὶ ἐλπίδος γέννημα γνησιώτατον. Ἄνθρωπος τις τῶν πλούτιον κομῶντων καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις κομῶν ἐγνωκῶς, τὸν οἰκεῖον ἐπ' εὐλογίαις διέσπειρε βίον, καὶ ὕλην σωτηρίας ψυχῆς τὴν τῶν χρημάτων ὕλην ἐποίησε· πᾶσαν οὖν τοῖς ἄλλοις καὶ προηγούμενος τοῖς κατὰ Θεὸν ζῶσι, καὶ τὸ μακρύνεσθαι κίσμου ἐγγίξειν Θεῷ καλῶς λίαν λογιζομένοις δεξιᾶ φανεῖς τερπνοτάτη, τὸ τῆς θείας φάναι Γραφῆς, ἣ ἐμπικλιν ἐνταῦθα τῆς Γραφῆς μᾶλλον εἶπεῖν, Κῆπος αὐτοῦ οὐ κεκλεισμένος καὶ πηγὴ ὄφθεις μὴ ἐσφραγισμένη· τοῖς τοῦ Θεοδοσίου μόνοις κατὰ λήθην ἢ ἀγνοίαν τῆς εὐποιίας οὐκ ἐκοινωνήσεν, ἣ τάχα καὶ τοῦ Θεοῦ τὸν Ἅγιον ἐν τούτῳ δοκιμάζοντος. Οἱ μὲν οὖν μαθηταὶ προσιόντες ἠνώχλουν τῷ διανομῆ φανερὸν ἐκυτόν τε κίχαινοὺς ποιεῖν, καὶ μετὰ πολλῆς ἐνέκειντο τῆς σπουδῆς· μηδὲ γὰρ ἦν τὸ λοιπὸν τραφῆσονται ἔχειν, οἳ γε κεραιῶν μὲν ἠὲ πόρου ὀλίγων, ἔτι δ' ὅτε καὶ τούτων ἐπιλειπόντων τὰ λαταλειφθέντα τῶν ὀσῶν ἔψοντες, ὡσπερ

braice perplexitatem, cujusmodi est illa, quæ in condensis vepribus cernitur, a radice *sabach*, implecti, intricari, ut optime in v'ulgata editione: *Vidit aristem inter vepres hærentem cornibus*.

ἤδη δεδύλωται, τούτοις ἐχρῶντο τοῦ πεινῆ, πρὸς A
 μύθιον. Οὕτως ἐκεῖνοι ἄνθρωπον ἀεὶ τὸ λαθεῖν
 σπεύσαντα, ἄλλον γενέσθαι διὰ μικροψυχίαν ἠνάγκ-
 αζον, καὶ τὸν εἰς Θεὸν τρέπειν ὀφθαλμούς· εἰσισμέ-
 νον πρὸς ἄνθρώπους ὀρέγειν χεῖρας ἀγεννῶς ἤπει-
 γον, χεῖρα τὴν ἀνοιγομένην ἀπολιπόντα, καὶ πᾶν
 ζῶον εὐδοκίᾳς ἀποπληρούσαν, οἷον εἰ στένωσιν αὐτῆς
 ἢ μικρολογίαν τό γε νῦν ἔχον κατεγνωκότα. Οἱ μὲν
 οὖν ἠθύμουν, ὁ δὲ παραινῶν ἠρέμα· τίς, ἔλεγε, τῶν
 πώποτε θαρβήτης Θεῷ μέχρι παντὸς κατελείρη;
 "Ἢ τίς ὑπομείνας αὐτὸν εἰς τέλος οὐ παρακέκληται;
 "Ὅς μεθύει πασαν ψυχὴν διψῶσαν. Ἰερεμίας ὁ θεός·
 λεγέτω μεθ' ἡμῶν ταῦτα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν πει-
 νῶσαν ἐμπιπλήσιν, ὅς ἐτοιμάζει κόραξιν βορῶν, καὶ
 τοὺς νεοσσοὺς τῶν κοράκων, ἵνα καὶ ἰὼδ' ἄμα καὶ
 τὸν θεὸν Δαυὶδ εἰσάγω συμπθεγγόμενος. Γινώμεν B
 ὅσον τὸ μεταξὺ ἀνθρωπίνης σπουδῆς, καὶ προνοίας
 ἐστὶ θείας μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων ἡκούσης, καὶ
 εἰσόμεθα ἕπως καὶ ἰὼν ἐκόντες διὰ Χριστὸν ἀπέστη-
 μεν, τούτων αὐθις κατὰ Χριστοῦ πρόνοιαν ἀπολαύσομεν.

κβ'. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεφάνετό τις
 ζῶον ἄγων πεφορτισμένον. Ἀπήει δὲ οὐ πρὸς τὴν
 τοῦ Μεγάλου μονήν, ἀλλὰ σκοπὸς αὐτῷ ταῦτα μὲν
 παρελθεῖν, ἀλλαχοῦ δὲ ποῦ καταθεῖναι τὸν φόρτον.
 Ὡς δὲ πλησίον ἦδη τῆς μονῆς ἦν, καὶ ἄκοντα τὸν
 ἄνδρα τὸ ὑποζύγιον ἴστη, καὶ πολλὰς τῆ μάστιγι ἐν-
 τείνονε τὰς πληγὰς, ἐκεῖνο πέτραις ὁμοίως ἀκίνη-
 τον ἦν. Εὐ τοίνυν ὑπολαθὼν ὁ ἄνθρωπος μὴ ἀθεεῖ C
 τοῦτο γίνεσθαι στέφας παραχρῆμα τὴν τῆσιν ὡς
 ὀδηγῶ μᾶλλον αὐτῷ· ἐχρήτο τῷ ζώῳ, καὶ τὸν χα-
 λινὸν ὑπνεῖς ἐδίδου φέρεσθαι ἤπερ αὐτῷ ἡ ὀρμή.
 Οὕτω τεῦ ἄνδρος πράξαντος, τὸ ζῶον ἄθρόως ἀλλα-
 χού μὲν οὐδαμού, ἀλλ' ὡσπερ τινὸς ἀοράτως τὸν χα-
 λινὸν ἔλκοντος καὶ εὐθύνοντος, εὐθὺ τῆς μονῆς ἐχώ-
 ρει. Ἐνθα δὲ καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὴν ἔνδειαν
 ἢ τούτους συνείχεν ὡς πλείστη μαθῶν, καὶ τῆς τοῦ
 Θεοῦ προνοίας τὸ ἀπόρρητον ἐκπλαγείας, ὅπως ἐκεῖνος
 μὲν πρόφραξιν στέφανων τῆς ἐνδείας τὸ λυπηρὸν,
 αὐτῷ δὲ τοῦ λυπηροῦ τὴν λύσιν ἐμηχανήσατο, καὶ
 δεῖ πρὸς τοῦτο φανερώς ἢ τοῦ ζώου ἀπειθεῖα, κα-
 λούσης αὐτὸν τῆς προνοίας τρέψαι ψυχὰς, Θεῷ μὲν
 λειτουργούσας, ἀθθενεῖα δὲ καμνούσας τοῦ λειτουρ-
 γοῦ σώματος. Ταῦτα δὲ ἐκεῖνος καταμαθὼν διπλῆ D
 παρέσχε τὸν ἀριθμὸν, καθ' ὃν ὁ πρῶτος διανομῆς
 ἐδίδου τὸν ἔλεον. Τὸ λοιπὸν οὖν οἱ μαθηταὶ τοῦ δι-
 χλαεῖν αὐτῷ πυσάμενοι καὶ μικροψυχεῖν, τοῦ μιμεῖ-
 σθαι μᾶλλον ἔσπευδον καὶ ζηλοῦν τῆς πρὸς Θεὸν
 βεβαίας ἐλπίδος καὶ πίστεως. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς
 τοσαῦτον.

arent, ea quæ restabant ossa coquebant, ut jam
 dictum est, et eis utebantur ad famis solatium. Sic
 ergo illi hominem, qui semper latere studuerat,
 manifestum fieri cogebant propter pusillum suum
 et abjectum animum : et eum, qui ad Deum oculos
 convertere consueverat, urgebant; ut turpiter ma-
 nus porrigeret hominibus, relicta manu quæ est
 aperta, et implet omne animal benedictione, ut qui
 eam esse augustam vel parcam ac sordidam judi-
 casset in præsentia. Atque, illi quidem erant tristes.
 Is vero eos sensim admonens : Quis, aiebat, ex his qui
 in Deo confisi sunt, omnino est derelictus? At quis,
 qui ipsum ad finem usque sustinuit, non accepit
 consolationem? Qui inebriat omnem sitientem ani-
 mam. Hæc nobiscum dicat divinus Jeremias : *Et
 omnem esurientem implet animom*⁸. *Qui præparat
 corvis cibum, et pullis corvorum*; ut Job quoque et
 divinum David introducā simul loquentes⁹. Co-
 gnoscāmus quantum interest in:er humanum stu-
 dium et divinam providentiam, quæ pertingit usque
 ad extrema : et sciēmus, quemadmodum iis etiam,
 quæ propter Christum lubenter reliquimus, di-
 vina rursus providentia abunde et copiose fruimur.

22. Hæc dixit, et paulo post apparuit quidam,
 ducens animal onustum. Ibat autem non ad magni
 Theodosii monasterium; sed scopus quidem erat ei
 id transire, onus autem in aliquo alio loco depo-
 nere. Postquam vero fuit jam prope monasterium,
 vel invitum virum sistit jumentum : cumque ei
 flagello multas plagas ineuteret; illud erat im-
 mobile, non secus ac si esset saxum. Cum homo
 ergo recte existimasset id non fieri sine Dei nu-
 mino, mox converso ordine, animali utebatur tan-
 quam duce; et laxato freno ei permittebat ire,
 quo eum ferret impetus. Cum homo sic fecisset,
 animal confestim nusquam quidem alio, sed pe-
 rinde ac si aliquis frenum, cum a nemine videri
 posset, traheret et dirigeret, recta vadit ad monaste-
 rium. Quo cum vir esset ingressus, et inopia, quæ
 eos urgebat maxima, didicisset, et Dei providentiæ
 arcanum esset admiratus, quemadmodum scilicet
 effecisset, ut inopiæ molestia eis esset occasio co-
 ronarum, et ut ipse eam solveret molestiam, et
 quod ea de causa non parebat animal, eum divina
 vocante providentia ad alendas animas, quæ Deo
 quidem ministrabant, ministrantis autem corporis
 laborabant imbecillitate. Hæc cum ille didicisset,
 duplum præbuit ejus eleemosynæ, quam primus
 divisor dederat. De cætero ergo ejus discipuli ces-
 santes ea exhibere molestiam, et esse pusillo et
 abjecto animo, studebant potius eum imitari, bea-
 tumque eum ducebant propter firmam spem et
 fidem in Deum. Sed hæc quidem hucusque.

CAPUT VI.

Exstruitur monasterium.

κγ'. Ἐπεὶ δὲ καθ' ἐκάστην αὐτῷ οἱ φοιτηταὶ
 προσετίθεντο, (ἐκάλουν γὰρ αἱ τῶν ἐκείνου χαρίτων

23. Quoniam autem ei quotidie accedebant dis-
 cipuli (fontes enim illius gratiarum vocabant bonas

⁸ Jer. xxxi, 23. ⁹ Job xxxviii, 4; Psal. cxlvi, 9.

et virtutis studiosas animas; cervas rationis com-
potes dixerit aliquis, aquas amantes spirituales)
aliique plurimi accesserant, et non pauci ex iis,
quorum magna erat auctoritas et opes. Et jam ma-
gnus quidem erat numerus discipulorum: spelunca
autem exigua, et plane minor, quam ut eos posset
capere; ipsi autem accedentes sollicitabant, ut
excitaret monasterium, et ampliorem eis faceret
canlam ovium spiritualium, dicentes, nihil oportere
eum curare sumptus faciendos ad ædificatio-
nem. Nam et sumptu, aiebant, qui ad eam sufficit,
manus, et manu nobis animus largior. Sic cum
majori gregi cogeret præsese vere bonus pastor,
dici non potest quantis jactaretur curis, et quam
variis distraheretur cogitationibus. Quandoque
enim ad bonum quietis et silentii respiciebat, et
ad puram et tranquillam mentem, ab hac chara
quiete tanquam a matre se avelli dolebat; quan-
doque autem considerabat, curam esse gerendam
eorum qui ventitabant, et non oportere sibi soli
vivere, sed multo magis etiam proximis, et ejus
rei ipsum Dominum fuisse nobis ab initio exem-
plar propositum, qui et sibi congregavit discipulos,
et conspectus est pastor ovium rationis com-
potum, et pro eis emisit animam.

24. Hæc ergo quando per otium considerabat, et
in contrariam partem trahebatur animus, neque
sciebat cuinam pure adhereret. Nam quietis qui-
dem et silentii fructus non ignorabat; rursus autem
sciebat, quinam essent fructus curæ, quæ gereretur
fratrum: et ideo utrisque adhereret, et neutrius
erat penitus: et ab utroque recedebat, et cum am-
bobus rursus conveniebat. Quid ergo facit? Deo
permittit universum, qui vel solus potest miscere,
quæ misceri non possunt: et illius auxilio credit
posse fieri, ut et conservetur bonum quietis et sil-
entii, et non privetur mercede præfecturæ. Non
enim in eo, quod sit corpus solitarium, sed in eo,
quod sit cor bene compositum et tranquillum,
vitam recte geri monasticam, ut a divino David est
definitum. Certe etiamsi ita se haberet judicium,
tamen Deo permittit, et ei supplicat, si omnino
ei gratus esset conatus (ei enim in mente versa-
batur, quod olim divinus Simeon de eo prædixe-
rat), si ergo omnino Deo placaret, ut hoc signo
declararet, et locum aperte indicaret, in quo erat
monasterii jacturus fundamenta.

25. Cum ergo in manus sumpsisset thuribulum,
et implesset carbonibus, et deinde absque igne im-
posuisset suffitum, pervasit solitudinem, labris pre-
ces decantans. Preces autem ita habebant: O Deus,
qui per multa et magna miracula olim Israellem
confirmasti, qui famulo tuo Moysi multis et variis
prodigiis persuasisti, ut eos regendi onus subiret,
et virgam quidem in serpentem, in alborem autem
leprosam manum mutasti, et deinde eirursus priorem
restituisti colorem: qui aquam quidem mutas in
sanguinem, ipsum autem rursus facile in aquam
restituisti; qui Gedeoni signam victoriæ vellus ex-

πηγαί τὰς φιλαρέτους ψυχὰς, ἐλάφους λογικὰς εἶπεν
ἂν τις ὑδάτων ἐρύσας πνευματικῶν) ἄλλοι τε πλει-
στοὶ καὶ τῶν ἐν ἀζιώμασι καὶ χρήμασι περιττῶν
οὐκ ὀλίγοι προήσασαν. Καὶ ὁ μὲν τῶν μαθητῶν ἀρι-
θμὸς ἤδη πολὺς ἦν, βραχὺ δὲ τὸ σπήλαιον καὶ σα-
φῶς ἦττον ἢ κατὰ γῶρησιν, αὐτοὶ προσιδόντες ἠνώ-
χλουν καὶ μοναστήριον ἐγείρσι, καὶ τὸν σηκὸν αὐ-
τοῦ τῶν πνευματικῶν πλατύναι προβάτων, μηδὲν
ἐαυτῶ μᾶλλον ἀναλωμάτων τῶν εἰς τὴν οἰκοδομὴν
λέγοντες· τῆς τε γὰρ ἀρκύσεως ἐπ' αὐτὴν δαπάνης
ἢ χεῖρ, καὶ τῆς χειρὸς ἡμῖν ἢ γνώμη δαψιλεστέρα·
οὕτω μείζονος προσετῆναι ποιμανίῳ ὁ κτλὸς τῶ ὄντι
ποιμὴν ὑποδιαζόμενος, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσας τε
ἐβάλλετο ταῖς φροντίσι, καὶ ὅπως τοῖς λογισμοῖς
ἐμερίζετο. Ὅτε μὲν γὰρ πρὸς τὸ τῆς ἡσυχίας ἐπ-
ίδοι καλὸν, καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ νοῦ καὶ γαλήνιον, τῆς
φίλης ταύτης ἡσυχίας οἷα μητρὸς ἀποσπώμενος ἤλ-
γει. Ὅτε δὲ πρὸς τὸ τῶν φοιτούντων κηδεμονικὸν
ἀποβλέψει, καὶ τὸ μὴ δεῖν ἐαυτῶ μόνῳ ζῆν, ἀλλὰ
πολλῶ μᾶλλον καὶ τοῖς πλησίον, καὶ τούτου γε τὸν
κινῶν δεσπότην ἔωρα τύπον ἐξ ἀρχῆς γενόμενον, ὅς
καὶ μαθητὰς ἐαυτῶ συνήγαγε, καὶ ποιμὴν ὄψθη
κοιτικῶν προβάτων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὴν ψυχὴν
πρίετο.

κδ'. Ταῦτα ὅτε κατασχολὴν διασκέψαιτο, τὸν λο-
γισμὸν αὐτὸς ἀνθελικετο καὶ οὐκ εἶχεν ὄψιν καθαρῶς
προσθετῆ. Τοῦς μὲν γὰρ τῆς ἡσυχίας καρπούς οὐκ
ἠγνόει, ἠδὲ καὶ τῆς προνοίας τῶν ἀδελφῶν
ἅποιοι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀμφοτέροις προσέειπετο,
καὶ οὐδ' ἑτέρου παντελῶς ἐγίνετο, ἑκατέρου τε ἀφ-
ίστατο, καὶ ἀμφοτέροις πάλιν συνήρχετο. Τί οὖν
ποιεῖ; Θεῶ τὸ πᾶν ἐπιτρέπει τῶ καὶ μόνῳ δυναμένῳ
μιγνύναι τὰ ἀμικτα, καὶ τῆ ἐκείνου πιστεύει ῥοπή
δυνατὸν αὐτῶ γενέσθαι καὶ τὸ τῆς ἡσυχίας διασωθῆ-
ναι καλὸν, καὶ τῶν ἐπὶ τῆ προστασίᾳ μισθῶν ἀμοιβῶν
μὴ ἀπολειφθῆναι. Οὐ γὰρ ἐν τῇ μονῶσει τοῦ σώ-
ματος, ἀλλ' ἐν τῇ εὐσταθεῖ μᾶλλον τῆς καρδίας καὶ
γαληνῶ κατορθοῦσθαι τὸ κατὰ μόνας, ὡς τῶ θείῳ
Δαβὶδ ὠρῆετο. Ἀμέλει καὶ οὕτως ἔχων τὴν κρίσιν
ὁμοῦ τῶ Θεῶ δίδωσι, καὶ ἰκέτης αὐτοῦ γίνεται, εἰ-
περ ὅλως κατὰ γνώμην. Αὐτῶ τὸ ἐγχείρημα (ἐπὶ
νοῦν γὰρ εἶχε καὶ τὸ τῶ θείῳ Συμεῶν περὶ αὐτοῦ
πάλαι προφητεῦσθαι), εἰ οὖν ὅλως ἀρέσκων εἶη Θεῶ
σημεῖον τοῦτο παραδηλώσει, καὶ τὸν τόπον ὑποδειξά
σαφῶς ἐφ' ᾧ, τοὺς θεμελίους πηγνύναι τοὺς τῆς μονῆς
ἐμελλεν.

κε'. Λαβὼν οὖν εἰς χεῖρας θυμιατήριον καὶ ἀνθρώ-
κων πλήσας, εἶτα καὶ πυρὸς ἀνευ ἐπιθεῖς τὸ θυμίαμα,
τὴν ἐρημίαν διῆει εὐχὴν ἐπάδων τοῖς χεῖλεσιν· εἶχε
δὲ τὰ τῆς εὐχῆς οὕτως· Ὁ τὸν Ἰσραὴλ πάλαι διὰ
πολλῶν καὶ μεγάλων θαυμάτων Θεὸς πιστωσάμενος,
ὁ τὴν θεράποντά σου Μωυσῆν πολλοῖς καὶ ποικίλοις
τέρξει πείσας τὴν προστασίαν αὐτῶν ὑπελθεῖν, καὶ
τὴν μὲν βιάδου εἰς ὄφιν, εἰς λευκότητα δὲ τὴν λε-
πρῶσαν χεῖρα μεταβαλὼν, εἶτα τὴν προτέραν αὐτῆ
πάλιν περιβαλὼν εὐχροίαν, ὅς τὸ μὲν ὕδωρ εἰς αἷμα
μεταποιεῖς, αὐτὸ δὲ πάλιν εἰς ὕδωρ ἀνασώσεις εὐ-
κόλως, ὅς τῶ Γεδεὼν σύμβολον νίκης τὸν τε πῆκον

καὶ τὰ περὶ τὸν πόκον εὖ παριστάς, δημιουργῶν πάντων καὶ συνοχεῦ, ὃς Ἐζεχία τῆς τῶν ἀναβαθμῶν σκιας τῆς πρὸς τὰ ὄπισθεν ἀναποδίσει τὴν τῆς ζωῆς ὑπέγραψας προσθήκην, ὃς καὶ τῶν εὐχῶν Ἑλλίου πρότερον ὑπήκουσας πῦρ καθείς οὐρανόθεν, καὶ διὰ τὴν εἰς σὲ τῶν ἀσεβούντων ἐπιστροφὴν, τὰς σχιδάκας τε καὶ ὀλκαυτώματα καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς λίθοις συγκατέφλεξας, αὐτὸς εἶ καὶ νῦν Κύριε, καὶ αὐτὸς ἐπάκουσόν μου τοῦ δούλου σου, καὶ δεῖξον ἔνθα σοι φίλον ναὸν μὲν τῷ κρατεῖ τῷ σῶϊ, τοῖς δὲ σοῖς δούλοις καὶ μοῦ φοιτηταῖς καταγωγίον ἀναγεῖραι. Δείξεις δὲ πάντως ἐπὶ τοὺς ἄνθρακας τούτους ἀναφθῆναι καλεῖσαι, εἰς ὄψαν μὲν σὴν, ἐπίγνώσιν δὲ πολλῶν καὶ τῆς ἀληθείας βεβαίωσιν. Ταῦτα καὶ τὰ ταῦτοις ὁμοία περιφόρων, τῶν τόπων οὐς μάλιστα τῶν ἄλλων ἐπιτηδαιτέρους ἤδει διέρχετο.

κς'. Τὴν πολλὴν δὲ διαβάς τῆς ἐρήμου γῆν ἄρχι τοῦ λεγομένου Κουτιλά, καὶ τῶν τῆς Ἀσφαλιδοῦ λίμνης ὄχθων, ἐπὶ νεκροῖς οὕτω καὶ ἀπύροις τοῖς ἄνθραξιν, ὡς ἕδρα μηδαμοῦ τούτους ἀναπτομένους, μηδὲ τὸ ἐγγεῖρημα κατὰ γνώμην ὑπαντῆσαν αὐτῷ, ὑποστρέφειν ἔγνω. Τοῦτο δὲ ὁράσαντος, καὶ ὀλίγον ἤδη τοῦ σπηλαίου διέχοντος (ὡς τίς ἀζῶς αἰνέσει σου τὸ κράτος, ἀθάνατε Βασιλεῦ;), καπνὸς ἄφρων τῶν ἀνθράκων ἀνῆλθε, καπνὸς εὐώδης, πρὸς ἀρρήτως διαδραμόντας τοὺς ἄνθρακας, καὶ ἀφανῶς αὐτοὺς ἀναξωκυρήσαντος. Οὕτω τοιγαροῦν τοῦ πυρὸς κρεῖττον ἢ γλῶττα τὸν τόπον ὑποσημαίνοντος, αὐτίκα θεμέλιω τε ἐπήγγυτο, καὶ ναὸς ἀνηγέρετο, καὶ φροντιστήριον ἐκφυκομεῖτο, φροντιστήριον ἀρετῶν μᾶλλον εἰπεῖν καταγωγίον, ἢ σκηνὴ ἀτέχων ἐπὶ γῆς, ὑπέριγιος καὶ οὐράνιος, μεγέθει τε μέγιστον ἔν, ὡς ἤδη ταῖς κατὰ μικρὸν αὐξηθὲν προσθήκαις, καὶ πᾶσι κομῶν ἀγαθοῖς, ὡς τοῖς κατὰ πνεῦμα μόνον καὶ ἀρετῆν, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ χρεῖαν φημί σώματος. Ἔδει γὰρ αὐτῶν ἀνθρώποις γε οὖσιν, οὗ τῶν κωμῶν ἐκαίνοις καὶ περιττῶν, ἀλλ' ὧν ἡ χρῆσις ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητος. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ πόλεως λαμπράς καὶ πολυανθρώπου, οὕτω δὲ κἀνεκτὸς πρόκειται θεοῦ παντοδαπὰ τῶν τεχνῶν ἐργαστήρια, τῷ κοινῷ τῆς ἀδελφότητος ἀπονητὶ παρέχοντα πάντα, καὶ τῶν ἕξω περισπασμῶν ἀπαλλάττοντα.

hibes, et quæ circa vellus ; qui omnia fabricaris et contines ; qui Ezechiae umbræ graduum retro reversione descripsisti vitæ additamentam ; qui etiam Eliæ præces prius exaudiisti, ignemque de cælo demisisti ; et propter eorum, qui se impie gerebant, ad te conversionem, ligna et holocausta et aquam una cum ipsis lapidibus combussisti ; ipse etiam nunc es, Domine, ipse quoque exaudi me servum tuum, et ostende ubi tibi placeat, ut templum quidem tuæ potentiae, tuis autem servis et meis discipulis habitaculum ædificem. Ostendes autem omnino, ubi jubebis accendi hos carbones, ad gloriam quidem tuam, multorum autem agnitionem, et veritatis confirmationem. Hæc et his similia decantans, obibat loca, quæ noverat aliis aptiora.

26. Cum autem solitudinis multam terram pervassisset usque ad locum, qui dicitur Gutilla et ripas lacus Asphaltidis (14-15), sic mortuis et minime ignitis carbonibus, cum vidit eos minime ascendi, neque conatum ei ex animi sententia succedere, constituit reverti. Cum hoc autem fecisset, et parum esset remotus a spelunea (o quis tuam digne laudaret potentiam, Rex immortalis !) fumus repente ascendit ex carbonibus, fumus bene olens, cum ignis modo ineffabili percurrisset carbones, et eos latenter suscitasset. Cum itaque ignis melius quam lingua locum significasset, et jacta sunt fundamenta et templum exstructum est, et ædificatum est monasterium (15), vel, ut melius dicam, virtutum habitaculum, aut tabernaculum in terra, quod est revere terra superius et celeste: quod quidem est e magnitudine maximum, ut quod paulatim creverit iis, quæ factæ sunt, accessionibus, et abundat bonis omnibus, non iis solis, quæ sunt ex spiritu et virtute, sed iis etiam, quæ sunt ad usum corporis. Nam eis quoque erat illis opus, cum essent homines, non lautis quidem et supervacaneis, sed quorum est necessarius usus et inevitabilis. Quomodo enim in præclara civitate et populo frequenti, ita etiam hic quoque licet sidere omnigenas artium officinas, quæ communi fraternitati omnia præbent citra laborem, et ab externis, quæ eos avellant, curis liberant.

CAPUT VII.

Benignitas in pauperes, ægros, hospites, divinius remunerata.

κζ'. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ παραλλέττον δηλαδὴ τῶν καταγωγῶν καὶ διάφορον τίνα μὲν ὀφθαλμῶν εἰς θέαν, τίνα δὲ γλῶττα εἰς ἔπαινον κινεῖ ; ποίαν ὄλωσιν ψυχῆν, ποίαν τῶν καταλυόντων οὐ θεραπεύει σώματα ; αὐτὴ μοναχῶν, ἐκαὶ μιγάδων ἄλλη τῶν ἐδωῶν, ἑτέρα τῶν ἄλλων ἐπιδημούντων. Καὶ συνελόντας εἰπεῖν, ἐκάστη τῶν παραβαλόντων τόπος τε τῆς ὑποδοχῆς, καὶ τρόπος τῆς θεραπείας, ἄλλω ἄλλο

27. Jam vero habitationem varietas et diversitas quemnam oculum quidem non movet ad contemplandum ; quamnam autem non linguam ad laudandum ? Quam enim omnino animam, aut quod corpus earum, qui diversantur, non curat ? Hæc est monachorum, illa eorum qui promiscue vitam agunt ; alia egenorum, alia eorum, qui alias peregrinantur. Et ut in summa dicam, unicuique eo-

(14-15) Lacus Asphaltidos, id est bituminis, vulgo mare Mortuum dicitur, post eversas ibidem Sodomam, Gomorrhæam, aliasque urbes.

(16) Cathisma appellatur in Vita S. Sabæ. Vide Prolegom.

rum, qui accedunt, et locus quo excipiantur, et modus quo curentur, alius alii est attributus. Unum est, quod ex æquo omnibus exhibetur, nempe summa hospitii hilaritas et benignitas. Cæterum pauperum quidem magnam curam gerebat Theodosius: quorum ille egestatem vincens supædicatione, eam rursus habebat voluntate inferiorem: quomodo etiam voluntatem semper victam a liberalitate et munificentia spiritus, ut paulo post ostendetur. Hoc autem est ipsis rebus consentaneum et valde consequens. Si enim ipse cum esset homo, studebat hominum egentium superare cupiditates voluntatis magnitudine; quomodo non humana rursus voluntas superanda erat ab opibus divinis et benignitate?

28. Cum autem in omnes, qui egestate premebantur, ita esset misericors, ejus magis augebatur misericordia in eos, in quibus rursus erat malum gravius, et cum egestate erat præterea morbus, aut membrorum mutilatio excrucians, eaque sacra, quod est gravissimum. Ea ratione erat etiam oculis quidem cæcæ, pes vero claudorū, indumentum autem nudorū, eorum, qui tecto carebant, tegumentum, ægrotorū: medicus, largitor, administer, famulus; omnibus omnia factus propter excellentem benignitatem; sanguinem abluens, vulnera mundans, labra admovens labris eorum, quorum erat caro mutila, et ita eos sapienter consolans et persuadens, ut moderate ferrent calamitatem, cum scirent eos, qui sapiunt, non modo ipsos non aversari, sed eos potius beatos ducere et amplecti. Non autem se superbe et inhumane gregens, ut complures, quos cum oporteret miserando fratres, Dei sibi conciliare benignitatem et clementiam, illi (o inhumani:atem!) adeo sunt elati et sublimis animi, aut (ut verius dicam) nimis sui amantes, et tam pusilli et abjecti animi, ut non solum eos non admittant, sed eos etiam videre non inducant in animum: perinde, ac si nolint meminisse neque omnino scire, quod ipsis quoque sunt carnes subjectæ talibus affectionibus. Sed non sic hic beatus, sed fuit magno (sicut diximus) et generoso animo. Et sunt hujus quidem multi oculi testes: maxime autem ex iis, qui hoc ministerium una cum eo obibant: qui cum primo hanc insignem benignitatem et commiserationem similiter atque alii aversarentur, illius deinde egregiam reveriti moderationem, persuasi fuerunt recte sapere, et juxta imbecillitatem humanam et humilitatem.

29. Quamobrem si quis eum dixerit communem portum, et communem medicinæ officinam, communem domum, commune penu, recte dixerit et congruenter veritati, ægrotantium, esurientium, argentium, peregrinantium. Eorum enim omnium, quam par erat, curam gerebat. Qui autem contemneretur aut despiceretur, propterea quod esset vilis et humilis, si quæsisisses, illic invenisses neminem: sed propter hoc ipsum, quod esset, inquam,

ἀπονεμένηται. Ἐν ἔστι πρὸς πάντας ἔχων ὁμοίως, τὸ τῆς ξενοδοχίας ἄκρως ἰλαρὸν καὶ φιλόφρωνον. Ἄλλ' οἱ γὰρ πένητες, ἡ μεγάλη θεοδοσίῳ φροντίς, ὧν τὴν ἐνδεῖαν ἐκείνος τῇ χορηγίᾳ νικῶν, αὐτὴν πάλιν εἶχεν ἠττωμένην τῆς προαιρέσεως: ὡς περ δὴ τὴν προαίρεσιν τῇ μεγαλοδωρεῖ τῷ πνεύματος ἡεὶ ποτε νικωμένην, ὡς μετ' οὐ πολὺ διαλυθῆσεται. Τοῦτο δὲ εἰκότως λίαν, καὶ τοῖς πράγμασιν ἀκολούθως. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἄνθρωπος ὧν ἀνθρώπων ἔσπευδε δεομένων ὑπερβάλλειν ἐπιθυμίας τῷ μεγαλείῳ τῆς προαιρέσεως, πῶς οὐκ ἔμελλε πάλιν ἀνθρωπίνῃ προαίρεσις θετικῶ πλούτῳ καὶ χρηστότητι παρευδοκιμηθεῖσθαι;

κη'. Οὕτω δὲ συμπάθειε ἐπὶ πᾶσιν ἔχων ἀπλῶς τοῖς ἐνδεῖα πιεζομένοις, ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὴν συμπάθειαν ἐφ' οὓς πάλιν τὸ δυσχερὲς ἐπέτεινετο, καὶ μετὰ τῆς ἐνδεῖας ἔτι καὶ νόσος, ἡ μελῶν πύρωσις: τρύχουσα ἦν, καὶ αὐτὴ γέ ἡ ἱερά τὸ βρῦτάτων. Ταῦτη τοι καὶ ἦν ὀφθαλμὸς μὲν τυφλῶν, πούς δὲ χωλῶν, ἀμφίσις γυμνῶν, ἀστέγων σκέπη, νοσοῦντων ἱατροῦς, χορηγός, ὑπουργός, οἰκέτης, πᾶσι πάντα διὰ τὸ περιὸν τῆς φιλοφρονίας γενόμενος, ἀμύττα πλύνων, τρύματα καθιέρων, χεῖλη προσάγων χεῖλεσι τῶν τὴν σάρκα λελωδημένων, καὶ οὕτω λίαν σοφῶς ἐκείνους παραμυθούμενος, καὶ πείθων πρῶτος φέρειν τὴν συμφορὰν τῷ γινώσκειν αὐτοῦς: ὅτι μὴ μόνον οὐκ ἀποστρεφθεὶς ἀξιοὶ δι' αὐτὰ πάσσοισι γίνονται, ἀλλὰ καὶ μακαρισμοῦ μᾶλλον καὶ ἀσπασμοῦ τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν. Οὐ μὲν παθῶν τὸ τῶν πολλῶν ὑπεροπτικὸν καὶ ἀνάλητον, οὐς δεὸν ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἀδελφούς συμπάθειᾳ, τὸ τοῦ θεοῦ χρηστὸν ἑαυτοῖς μνηστεύεσθαι καὶ φιλόφρωνον, οἱ δὲ, ὧ τῆς ἀπανθρωπίας! οὕτως εἰσὶν ὑψηλοὶ τε καὶ μεγαλόφρονες, ἡ ταλπηθεὶς μᾶλλον εἰπεῖν φίλαυτοι περιττῶς καὶ μικρόψυχοι, ὡς μὴ μόνον μὴ προτίεσθαι τούτους, ἀλλὰ καὶ ὀρεῖν μὴ ἀνέχεσθαι. καθάπερ οὐδὲ μεμνήσθαι βουλόμενοι, οὐδ' ὄλους εἰδέναι. ὅτι καὶ αὐτοῖς σάρκες εἰσὶ τοιοῦτοις πάθεισιν ὑποκειμένοι. Ἄλλ' οὐχ ὁ μακάριος οὗτος οὕτως, ἀλλὰ καὶ λίαν ὡς περ ἔφημεν εὐγενῶς καὶ μεγαλοψύχως: καὶ τούτου πολλῶν μὲν ὀφθαλμοὶ μάρτυρες, μάλιστα δὲ τῶν τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην αὐτῷ συνδιαφερόντων: οἱ καὶ τὸ πρῶτον τὰ κομιδῆ φιλοφρονῶντα καὶ συμπάθη τῶς ἄλλοις ὁμοίως ἀποτρεπόμενοι, ἔπειτα τὴν πολλὴν ἐκείνου δυσωπήθιντες μετριοπάθειαν, ἐπέισησαν ὑγιῶς φρονεῖν, καὶ ἀξίως τῆς ἀνθρωπίνης, ἀσθενείας καὶ ταπεινότητος.

κη'. Ὡστε κοινὸν αὐτῶν εἴ τις εἴπη λιμένα, κοινὸν ἱατροῦν, κοινὴν ἐστίαν, κοινὸν ταμιεῖον, καλῶς ἔρετ καὶ συμφώνως τῇ ἀληθείᾳ, νοσοῦντων πεινῶντων, βιγῶντων ἀποδημούντων· πάντες γὰρ προνοίας ἀπέλαθον αὐτῷ τῆς θεούσης. Ἀμελούμενον δὲ ἡ παραθεωρούμενον· εἴπερ ἐχρήτησας ἔχει δι' εὐτέλειαν εὐρες ἀντῶν πάντων οὐδένα, ἀλλ' αὐτὸ μὲν τοῦτο, τὸ εὐτέλες φημι, καὶ ἐλάχιστον, καὶ πλείονος ἀξιοῦμενος τῆς προνοίας· ἐπεὶ καὶ Χριστὸς ἐν ἐλαχίστοις, καὶ τὰ

ἐκείνων μᾶλλον φανερώς οικειούμενος· ὥστε οὐδεὶς ἦν ὄλωσ ἐκεῖ τῶν ἐκβαλλομένων, οὐδεὶς προσητός καὶ σπλάγγων φιλανθρώπων ἀνάξιος· ὅπερ καὶ τῶν πατέρων ἐνίοις οὐ πάνυ ῥάδιον εἰς παύσας φυλάττει. Ἄλλοι μὲν καὶ ἀμφίω ὅτοις ἔνδεια τούτων ἦν, πάντες δὲ ὁμοίως τρυφῆς ἀξιούμενοι· καὶ μέμνηται ποτε οὐ γὰρ πρὸς ταῦτα διακονούμενοι πλείους ἢ ἕκατὸν μίαις ἡμέρας διαθεῖναι τραπέζας. Ἄλλ' ἡ μὲν ἀνθρωπίνῃ τοῦ ἐλέους πηγῇ τοιαύτη καὶ οὕτω ἐκφυλιῶς βλάζουσα. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ ὁποία; Ἡ δὴλον ὅτι πολλῶ τῶ μέσῳ καὶ ἀπειρῶ τὸ ὑπερβαλλόν ἔχουσα; Δηλώσει δὲ νῦν ὁ λόγος τίσι τεκμηρίοις, καὶ τῶ ἐπαγγελθέντι πέρασ ἐπαίσει.

qualis? Nunquid est manifestum, quod multis atque adeo infinitis partibus superabat? Nunc autem declarabit oratio, quibusnam indiciis, et finem imponet ei, quod est pollicita.

λ'. Ἐπαίδευσέ ποτε τὴν γῆν ὁ Θεός, ἐπαίδευσε δὲ λιμῶ, καὶ ὄλιγος οὐκ ἐπὶ βραχῦ, οὐδὲ τῶν μὲν, τῶν δὲ οὐ κατεκράτει, ἀλλ' ἐπήει πάντιν ἡ μάλιστα ὁμοίως· οὕτω δὲ τῶν ἀνθρώπων πιεζομένων διὰ κτηῶν ἔργων ἀντέκεισιν (ἐπεὶ καὶ πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων Μιχαῆας ὁ θετός καρπὸν εἶναι τὰ τοιαῦτά φησι), καὶ ἡ τῶν βαιῶν παρίστατο ἑορτή, καθ' ἣν τὸ τῶν πενήτων καὶ ἀγροίκων πλῆθος πρόφασιν λαθῶν τὴν πανήγυριν ἐπεδήμει τῷ τόπῳ ἡδὴ μὲν καὶ δι' ἔθους τοῦτο ποιοῦντες, ἀλλὰ καὶ τότε καὶ πλείον ὑπὸ του λιμοῦ κελεύομενοι. Οἱ γοῦν περὶ τὴν ἀριστοκοίαν διακονούμενοι πρὸς τὸ πλῆθος ἰλιγγιάσαντες ὑπὸ σταθμοῖς τισι καὶ ζυγοῖς τὴν τῆς τροφῆς ποιηθῆναι διανομὴν [ἀλλ' ἰδὲ διακονῆν] ἐπειρῶντο ὡς ἂν τῆ φειδοῖ ταύτῃ καὶ ἀκριδείῃ πρὸς πλείονας ἀρκέσει τὰ τῆς τροφῆς. Ὁ δὲ σταθμὸς αὐτοῖς εἰς λίτραν, ὡς ἂν τις εἴποι γλώττῃ Ῥωμαίων χρώμενος, περιίτατο· κερῶν τε ὁ μέγας καὶ τὸ πραττόμενον ὄψει παραλαθῶν, πλῆθει τε πολλῶ τῆς πύλας βιζομένων, καὶ τὸ τοῦ Ἰωδ ὡσπερ καὶ αὐτὸς φρονεῖν καὶ λέγειν πεπαιδευμένος, ὅτι μὴ ἔξω ἠύλιζετο ξένους καὶ ἡ θύρα μου παντὶ ὁδοπόρῳ ἀνείρωτο, κελεύει τὰς πύλας διαπατάσαντες εἰσιτητὰ θέτῃαι τὰ ἐντὸς πᾶσι τοῖς βουλομένοις· εἶτα καὶ τὰς συνθήκας παραθεῖναι τραπέζας ἀνδράσιν, οἷς ἔργον καὶ ἀριθμῶ δοῦναι, μὴ τι γὰρ ὄλωσ καὶ τροφῇ κορέσται. Ὅσοι μὲν πρὸς τούτῳ ὑπηρετεῖν ἔμελλον, ἕως μὲν πρὸς οὐδὸν ἀπλῶς τὸ πλῆθος ἐώρων, ἀπιστοῦντες μόνον ἦσαν, οὐχ ὅπως δὴ τι καὶ ἐνεργοῦντες ἰδίᾳ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κελεύσματος. Ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν χάριν τοῦ κελεύσματος εἶδον, ἀπέστησάν τε τῶν ἀνθρωπίνων καὶ ὑψηλότερον ἔβλεψαν, ἠνοιγόν τε τὰς πύλας εὐθέως, καὶ ἀσμένως τοὺς εἰσιόντας ἐδέχοντο, εἶτα καὶ πρὸς τραπέζας διεπονούντο, καὶ ἠλαρώς παρετίθουν αὐτὰ κτύτα ὅσα παρετόχον. Τί οὖν ὁ τῶν θαυμασίων Θεός; Ἡρεκεῖ καὶ αὐθὶς δι' ὀλίγων τρέφειν πλῆθη πολλὰ, ὡσπερ ἄρα καὶ τοὺς πέντε ἄρτους τοὺς πεντακισχιλίους τὸ πρότερον ἄμα γοῦν αὐτοῖς τε τὰς γαστέρας ἐπέμπαυον, καὶ αἱ ἀρτοθήκαι καταπλεω τῶν ἄρτων ἐδείκνυντο, καὶ οἱ μὲν πάντα ἐπιλιπεῖν ἐνόμιζον, οἱ δὲ πλείους ἦσαν πλείον ἢ παρέτοχον ἀντιλαθοῦνται, καὶ δι' εὐχῆς ὡσπερ

villus et minimus, majorem consequeretur curatio- nem; quoniam Christus quoque est inter minimos, et quæ sunt illorum, aperte sibi tribuit. Quare eorum qui expellerentur, nulla illic habebatur ratio. Nullus despiciebatur, nullusque indignus reputabatur commiseratione. Quod quidem patrum quoque nonnullis non est admodum facile servare in filios. Sed aliis quidem vestes quoque dabantur, quibus iis erat opus: omnibus similiter dabantur alimenta. Atque meminerunt quidem, qui ad hæc ministrabant, se uno die plusquam centum mensas parasse. Et humanus quidem misericordiæ fons erat hujusmodi, et tam aliunde scaturiens. Dei autem fons

Castigabat aliquando terram Deus, castigabat autem fame: erat autem non brevis aliqua fames, neque in hos quidem dominabatur, in alios vero non; sed ex æquo omnes invaserat flagellum. Cum sic autem affligerentur homines, ut eorum, quæ seclerate fecerant, pœnas darent (malorum enim studiorum hæc esse fructum, dicit divinus Michæas⁴⁰) et adesset dies festus Palmarum, quo pauperum et agræstium multitudo, festi accepta occasione, in eum locum convenerat, jam hoc quidem pro more factes, sed tunc magis a fame jussi. Qui itaque ad parandum prandium inserviebant, ad tantam caligantes multitudinem, conabantur quibusdam libris et trutinis alimentum distribuere, ut hac accurata subtilique ratione et parcitate posset pluribus alimentum sufficere. Pondus autem eis ad libram, ut dixerit quispiam utens lingua Romanorum, redibat. Accedens autem magnus ille Theodosius, cum id quod fiebat, visu apprehendisset, et a magna multitudine vim afferri januis, et idem quod Job, didicisset sentire et dicere: *Foris non diversabatur hospes, et patebat ostium omni viatori*⁴¹; jubet portas aperiri, et permittere, ut omnes volentes possent ingredi: et hominibus mensas consuetas apponere, quos difficile erat vel numerare, non solum eos cibo satiare. Quicumque ergo ei erant inservituri, quando ad solam tantummodo aspiciebant multitudinem, non credebant: tantum abest, ut aliquid facerent, propterea quod modum jussio exsuperabat. Postquam autem aspexerunt ad virtutem et gratiam ejus, qui jubebat, ab humanis destiterunt, et altius aspexerunt, et portas statim aperuerunt, et lubenter admiserunt eos qui veniebant: et deinde etiam parandis mensis dabant operam, et hilariter ea etiam apponebant, quæ habebant. Quid ergo Deus admirabilium? Rursus quoque sufficit ad paucis alendam magnam multitudinem, sicut etiam prius quinque panibus quinque millia. Simul ergo eorum impleti sunt ventres, et arcæ panarie ostendebantur plenæ: panibus: et illi quidem existimabant fore, ut omnia deficerent: eæ vero erant plenæ, et plura tenebant quam præbuerant, et

⁴⁰ Mitt. vi, 13. ⁴¹ Job. xxxi, 17 et 18.

per orationem veluti ad replendos ventres pauperum plurimum fructum produxerant. Sic pro ejus proposito Deus ipsum est remuneratus, et pro ejus beneficentia in pauperes, non solum abunde desuper pluens propter ejus munificam voluntatem, sed etiam efficiens, ut vir ille in admiratione haberetur et celebraretur, propterea quod sit minime falsum promissum. Promisit enim eos glorificare, qui eum sciunt glorificare per opera ¹².

31. Post hoc autem aliud quoque dicatur, quod parem continet et voluntatis munificentiam, et patrandi miraculi virtutem. Rursus erat dies festus, et festus Virginis Dei Matris: in quo, propterea quod erat valde insignis ac solemnis, tam magna convenerat multitudo (oportebat enim et festi causa esse multos celebraturos, et ejus qui festi celebritatem peragebat, dexteram, aut, ut potius dicam, propositum, habere etiam convenienter multos qui alerentur) ut ne sufficerent quidem ad faciendum accumbere eos qui accedebant, illi quibus hoc commissum fuerat; tantum abest, ut haberent quod satis esset ad eos alendos, nisi in singulis mensis oporteret unum panem apponere. Qui autem arcas panarias ante impleverat Dominus (larga et copiosa dextera, quæ aperitur, et nutrit quidquid ab ipsa est creatum), is tunc quoque mensas implevit, vel, ut potius dicam, ventres: adeo ut cum innumerabilis ille hominum conventus fuisset plenus ad satietatem, tot essent sportæ reliquiarum, ut ipsi quoque qui accubuerant, multa domum tulerint, et iis qui serviebant, ex iis sint opiparæ postea mensæ appositæ.

32. Videntur autem hæc esse difficilia non solum ad imitandum, sed etiam ad laudandum, et ad recte explicandum oratione. Quis enim adhuc videns Ægyptios confluentes ad magni Theodosii monasterium, non existimaverit vel puteos esse tantæ multitudini defecturos ad solum potum? Illi autem ita ad satietatem fruuntur appositis, ut iis etiam, qui post ipsos veniebant, sufficerent quæ remanserant, ad secundum convivium. Quis ergo videns, quæ in hodiernum usque diem fiunt in solitudine, non statim est habiturus fidæ dignum testimonium, quod qui per Moysen in solitudine mirabile prius pluit Hebræis nutrimentum, hic ipse nunc quoque per Theodosium (etenim in Christo vivere creditur) hoc quoque magnum et divinum efficit, et tot viris nutrimentum copiose suppeditat? Propterea ergo multos quoque videtis ad hunc locum festinantes, hunc ipsum revera esse illum existimantes, propter quem Servator et quinque prius panes benedixit, et tot hominum millia aluit ad satietatem. Sed hæc quidem ita se habent. Nobis autem redeundum est ad ea, quæ consequuntur.

CAPUT VIII.

Varia valetudinaria exstructa. Emergumeni liberati.

33. Quoniam enim præcipuum indicium charitatis ¹³ II Reg. II, 30. ¹³ Reg. II.

αεις τὰς τῶν πενήτων γαστέρας πολυγονώτατο γεωργήσασαι. Οὕτως αὐτὸν ὁ θεὸς ἡμείβετο τῆς προθέσεως, οὕτω τῆς περὶ τοὺς πίνητας εὐποιίας, οὐ μόνον ἀφθόνως ἄνωθεν ὑετίζων διὰ τὴν ἀφθονίαν τῆς προκίρσεως, ἀλλὰ πανταχοῦ θαυμαζόμενόν τε καὶ περιφθόμενον τὸν ἄνδρα δειανύων, διὰ τὸ ἀψαυστον τῆς ἐπαγγελίας. Δοξάζειν γὰρ ἐπηγγελάτο τοὺς διὰ τῶν ἔργων αὐτὸν δοξάζειν ἐπισταμένους.

λα'. Λεγέσθω τοιγοροῦν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἕτερον, τῆς ὁμοίας δὴ καὶ περὶ τὴν προκίρσιν δαψιλείας, καὶ περὶ τὴν θαυματουργίαν δυνάμεως. Ἐορτὴ πάλιν ἦν, καὶ ἡ εορτὴ τῆς Περθίνου καὶ Θεομήτορος, ἐν ἧ διατὸ λίαν ἐπίσημον οὕτω τι πολὺ συνῆλθε τὸ πλῆθος (ἔδει γὰρ καὶ διὰ τὴν τῆς εορτῆς αἰτίαν πολλοὺς εἶναι τοὺς πανηγυρίζοντας, καὶ τὴν τοῦ πανηγυριστοῦ δεξιάν, ἢ τὴν πρόθεσιν μᾶλλον εἰπεῖν ἀναλόγως αὐτῆς ἔχειν καὶ τοὺς τραφησομένους) ὡς μηδὲ τοὺς ἐπ' αὐτῷ τεταγμένους κατακλίειν τοὺς εἰσιόντας ἀρκεῖν, μή τι γε καὶ τὸ αὐταρκές εἰς τροφήν χορηγεῖν, πλὴν εἰ κατὰ μίαν τῶν τραπέζων ἕνα ἔδει τὸν ἄρτου παρατιθέναι. Ὁ δὲ πρὸ τούτων τὰς ἀρτοθήκας πληρῶν Κύριος (ἢ πολυαρκῆς καὶ ἀφθονος δεξιὰ ἢ ἀνοιγομένη καὶ πᾶν τὸ ὑπ' αὐτῆς κτισθὲν τρέφουσα), οὗτος δὴ καὶ τότε τὰς τραπέζας ἐπλήρωσεν, ἢ καὶ τὰς γαστέρας μᾶλλον εἰπεῖν ὥστε καὶ τῆς μυριασθῶπου συναγωγῆς ἐκαίνης εἰς κόρον πλησθεισῆς, τοσαῦται τῶν λειψάνων αἰ σπυρίδες ἦσαν, ὡς αὐτοὺς τε τοὺς κατακλιθέντας πολλὰ καὶ οἴκαδε ἀπενέγκασθαι, καὶ τοὺς διασκονουμένους ὕστερον συχνὰς ἐκ τούτων παραθεῖναι τραπέζας.

λβ'. Ἔοικε δὲ ταῦτα οὐ μιμησασθαι μόνον χλιπὰ εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσαι, καὶ καλῶς τῷ λόγῳ διεξελθεῖν. Τίς γὰρ καὶ Αἰγυπτίους ὄρων εἰς ἔτι τοὺς ἔγκαινίους πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου μονῆν συβρίοντας, οὐκ ἐπιλείψειν ἂν ἐν τοσούτῳ πλήθει πρὸς ποτόν γε μόνον ἠγήσασθαι καὶ τὰ φρέατα; Οἱ δὲ οὕτως εἰς κόρον ἀπολαβοῦσι τῶν παρακειμένων, ὥστε καὶ τοῖς μετ' αὐτοὺς ἐπιούσι τὰ ὑπολειμμένα πρὸς δευτέραν ἀρκεῖν ἐστῆσιν. Τίς οὖν ταῦτα μέχρι καὶ νῦν ἐν ἐρήμῳ δικραττόμενα καθαρῶν, οὐκ εὐθὺς ἐχέγγυον ἔξει τὴν μαρτυρίαν, ὡς ὁ διὰ Μωσέως ἐπ' ἐρημίᾳ πρότερον παράδοξον Ἑβραίοις ὁμβρήσας τροφήν, αὐτὸς οὗτος καὶ εἰς Θεοδοσίου τὰ νῦν (καὶ γὰρ ἐν Χριστῷ ζῆν πιστεύεται) τὸ μέγα τοῦτο καὶ θεσπέσιον ἐκτελεῖ, καὶ τροφήν ἀνδράσι τοσούτοις κατὰ τὸ δαψιλὲς χορηγεῖ; Διὰ ταῦτα καὶ πολλοὺς πρὸς τόνδε τὸν τόπον ἴδοις ἐπιγομένους, αὐτὸν ἀτεχνῶς ἐκείνων εἶναι νομίζοντας, ἐπ' ὃν ἄρα καὶ ὁ Σωτὴρ τοὺς πέντε πρότερον ἄρτους εὐλόγησε, καὶ τοσαῦτα, ἀνδρῶν χιλιάδας εἰς κόρον ἔθρεψεν. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἡμῖν δὲ ἦδη πρὸς τὰ ἐξῆς πάλιν ἴστέον.

πλησίον ἀγάπης ἢ περὶ τοὺς νοσοῦντας κηδεμο-
νία, ἢ καὶ μάλιστα τὸ παθητικὸν ἡμῶν οἶδεν ἐκκαθ-
αίρεσθαι τῆς ψυχῆς, ὅτι μηδὲ ἀρκεῖ πρὸς τελείωσιν
τὸ πεινῶντα θρέψαι τὸν ἀδελφόν, καὶ ποτίσαι διψῶν-
τα, ξένον τε καὶ γυμνὸν ὄντα εἰσοικίσασθαι καὶ πε-
ριβαλεῖν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις δεῖ καὶ συμπάσχειν, ἵνα
μὴ τὸ καλὸν ἀπλῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ καλῶς γινόμε-
νον ᾖ, κατὰ ψυχῆς δηλαδὴ διάθεσιν, ὥστε μὴ χειρὶ
μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχῇ τὸν ἕλεον ἐπιδείκνυσθαι· οἷος
καὶ περὶ τοῦτο ἦν ἐκεῖνος, ὁ λόγος ἦδη δηλοῦν βού-
λεται. Τρεῖς οἰκοδομήτας οἴκους, τὸν μὲν τοῖς διὰ
Χριστὸν ἀξύγοις, κόσμῳ τε πικρῶθεϊσι παντὶ, πρὸς
τὴν ἐν ἀσθενείαις τοῦ σώματος θεραπείαν ἀπένειμεν·
εἶτα τοὺς δύο τοῖς ἐν κόσμῳ ζῶσι καὶ στρεφομένοις·
ἀνήκα, καὶ τούτων αὐτῶν τὸν μὲν τοῖς ἐπισημοτέροις
καὶ σεμνοτέροις, τὸν δὲ τοῖς εὐτελεστέροις καὶ τῆς
ἐτέρῳ, δεομένοις ἐπικουρίας. Ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑπ'
ἐπὶ τὸν μοναχοῦς ὄσοι γῆρα καὶ μακρὰς ἀσκήσεως
πόνους τὴν τῶν σωμάτων ἰσχὺν ὑπολέλυτο (ἔδει γὰρ
μηδὲ τοῦτο τὰς Θεοδοσίου φροντίδας διαφυγεῖν), τού-
τοις ἐν ἰδιάζοντι τόπῳ προσήκον ἀνάσθησας γηρο-
κομεῖον, εἰς ἄνεσιν αὐτοῖς ἐφήκε πολυμέρου κακο-
πιδείας, ὧς τισιν ἀγαθοῖς ὁδοιπόροις ἐκ μακρὰς
ὁδοῦ καὶ βραχέως ἦδη κματοῦσιν οἴκετον κατάλυμα.
Πρὸς τοῦτοις, καὶ νοσοκομεῖον ἕτερον αὐτῷ κα-
τεσκεύαστο, τὰ τῆς συμπαθείας ἔργα τῇ συμπάθει τῷ
ὄντι καὶ φιλανθρωπῶ ψυχῇ· ὁ καὶ δώρημα γυναικὸς
ἦν κοσμίως σφόδρα καὶ τὸν τρόπον θεοφιλοῦς, ἥτις
αὐτὸν ἀγασσάμενη τῆς ἀγαθότητος, τὸν τε οἶκον φέ-
ρουσα καὶ ἑαυτὴν σὺν ἅμα τέκνους αὐτῷ χαρίζεται,
κόσμῳ μὲν ἀποταξάμενη, Θεῷ δὲ ὄλην ἑαυτὴν ἐπι-
τρέψασα, καὶ ὑπ' ἐκείνῳ ζῆν αὐτοῖς τέκνοις προελ-
μένη.

λδ'. Ἀλλ' ὅτε τὸ σύμβολον φιλανθρωπίας ἐστὶ μεζο-
νος, ὅσοι γὰρ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις τὴν ἀγωγὴν διὰ
Χριστὸν μὲν, πλὴν οὐ κατὰ Χριστὸν εἴλοντο ἀλόγῳ
καὶ ἀπαγεῖ θερμότητι τὴν ἄσκησιν μεταθόντες, καὶ
τῆς μὲν ἀνθρωπίνης ἀσθενείας καὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ
βημάτων, ὅτι μὴ χωρὶς ἐκείνου δυνάμεθα τι ποιεῖν
ἐπιλελησμένοι, τῷφρ δὲ μεταίφρ καὶ φρονήματι δια-
κένῳ πεισθέντες, καὶ τὰ κατορθωθέντα, φεῦ! ἑαυτοῖς
ἐπιγράψαντες (ὦ τῶν ἐμῶν κακῶν! ὦ τῆς χυλεπῆς
ἀπονοίας, ἢ τάληθες εἶπεῖν μᾶλλον ἀνοίας! τί γὰρ
καὶ δράσειε τῶν καλῶν ἀνθρωπίνῃ φύσει τῆς σῆς
γυμνωθεῖσα, Σῶτερ, ἐπικουρίας; Ὁς διὰ τῆς τοῦ σοῦ
πρωτότου Ἡσαίου διδάσκεις με γλώττης· ἀνήκα τὰς
χεῖρας, λεγούσης, καὶ ἐξηράνθησαν, καὶ ἐγένοντο
ὡς χόρτος ξηρὸς ἐπὶ δωματίων, ὡς ἄγρωταις. Τί τοῦτο
δηλούσης; Ὅτι τὸ τῆς ἀρετῆς ἄνθος ἀποδύλοντες, ὁ
τὴν σὴν ἔχοντες χεῖρα βοηθοῦσαν περιβάλλοντο, εἶτα
ξηρανθέντες ἐκλείψει τῆς παρὰ σοῦ πίστεως, ἀμορ-
φίας αἰσχρῶν ἐλασινῶς ἡμφιέσαντο)· οἱ τοίνυν οὕτως
ἀνοήτως φρονήσαντες, καὶ ἐντεῦθεν παραδοθέντες
τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ὡς φησι Παῦλος,
ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῆ, ἢ καὶ ἄλλως σφαλέντες τὰς φρέ-
νας καὶ διαφθορὰν αὐτῶν ὑπομείναντες, καὶ οἷοναί

13* Joan. xv, 5. 14 Isa. xxxvii, 27, juxta LXX.

in proximum, est cura quæ geritur ægrotorum; quæ
etiam maxime novit purgare patibilem nostræ ani-
mæ facultatem: quoniam non sufficit ad perfectio-
nem, fratrem nutrire esurientem, et potum dare
silitenti, eumque qui est hospes et nudus, in domum
introducere et vestire; sed oportet præterea ejus
etiam cum mutuo quodam sensu misereri, ut non
sit solummodo bonum, sed etiam bene fiat, ex ani-
mæ scilicet affectione: ut non manu solum, verum
etiam anima ostendat misericordiam. Qualis autem
ille esset in ea re, jam vult declarare oratio. Cum
tres domos ædificasset, unam quidem iis, qui pro-
pter Christum erant sejuncti, et toti mundo cruci-
fixi, tribuit ad curam corporis in infirmitatibus.
Deinde duas permisit iis, qui in mundo vivebant
et versabantur: et ex iis ipsis unam quidem iis,
qui erant insigniores et honestiores; alteram vero
iis, qui erant viliores et pauperiores, et qui opus
habebant alterius auxilio. Quin etiam suis mona-
chis, quorum propter senium et labores longæ
exercitationis soluta erat vis membrorum (oportebat
enim ne hoc quidem effugere Theodosii sollicitu-
dinem), iis cum in loco separato aptum extru-
xisset gerontocomion, id eis permisit ad recreatio-
nem diuturnæ afflictionis, tanquam bonis viatori-
bus, longa via et aspera defessis, accommodatum
diversorum. Præterea autem aliud quoque ab eo
constructum est noscomium, nempe ad opera
commiserationis vere misericordie et clemente
anima: quod etiam erat donum mulieris vere ho-
nestæ moribusque piæ et religiosæ: quæ quidem
ejus admirans bonitatem, domumque et seipsum
cum filiis ei largitur, mundo quidem renuntians,
Deo autem totam seipsam permittens, et volens
ut sui filii sub illo viverent.

34. Quin etiam, quod majus est signum clementiæ
et benignitatis, quicumque in montibus et speluncis
degere quidem propter Christum, sed non ex Chri-
sto, elegerant, inconsiderato et non stabili calore
secuti exercitationem, ei humanæ quidem imbecil-
litate, et Christi verborum 13, quod absque illo nihil
possumus facere, oblitii; inani fastu et vana per-
suasi arrogantiæ, et quæ recte gesserant miseri sibi
ascribentes (o mea mala! o grandem insolentiam,
vel potius amentiam! Quid enim boni fecerit hu-
mana natura, tuo, o Salvator, nudata auxilio? qui
me doces per linguam prophetæ, dicentem: *Remisi
manus, et aruerunt, et facti sunt tanquam fenum
siccum super tecta, tanquam gramen* 14. Quid vero
per hæc significat? Quod amisso flore virtutis,
quem qui tuam habent manum opem ferentem, am-
plexi sunt, deinde exsiccati defectu tuæ pinguetu-
dinis, dedecus deformitate miserabiliter induerunt.)
Qui ergo sic stulte senserant, et ideo traditi erant
Satanæ ad interitum carnis 15, ut ait Paulus, ut
salvos fiat spiritus; aut alioqui mente erant læsi
et male affecti, et pœnas dederant in eo quod pec-
caverant; ut discerent cum in honore essent, effecti

14* I Cor. v, 5.

rationis compotes, intelligere ac noscere opificem et auxiliatorem, et non esse ingrati in eum, qui eis dederat gratiam; ii experti sunt eum valde benignum, et paterne in ipsos se gerentem. Pro eis enim accendebatur, tanquam pro filiis propriis, et alioqui benevole in eos afficiebatur. Cumque eis constituisset locum quietum et tranquillum, permisit ut in eo agerent: ut esset ei quodammodo alterum monasterium, et ob multitudinem eorum, qui erant congregati, et ob ordinem ministerii, et ob statum eorum qui ministrabant, et ob sumptum eorum, quæ suppeditabantur.

35. Magis ergo quam aliorum, homo Dei, sicut diximus, vincebatur ipsorum comiseratione, et in eis recreandis magnam adhibebat curam et diligentiam, et eos consolabatur verbis aptis ad persuadendam tolerantiam. Nequaquam, o filii, dicens nequaquam resolvamini, et enervemini hac temporali afflictione. Neque hoc verbis videatur optandum, a Deo omnino non corrigi. In laboribus enim, inquit, et in flagellis castigare Jerusalem. Sic dicit Deus per Jeremiam: *Anima mea nunquam a te deficiat* 15. Castigat enim, sed benigne: *Et castigat omnem filium, quem recipit*, possum discere ex divina Scriptura 16, adeo ut disciplina ejus et castigatio non sit iræ, sed dilectionis, ad correctionem peccatorum, inducta propter benignitatem. Bonum est ergo, o fratres, et valde bonum, cum hic spiritualiter castigati fuerimus, illic Domineas plagas non experiri: et cum hic ad tempus afflicti fuerimus, quæ finem non habent tormenta effugere. Hic enim nihil pati, longe est gravius quam pati: et excedere e vita absque tentationibus, ut cujus non fuerit purgata materia peccatorum multis afflictionibus, quod est apertum indicium terribilium afflictionum, et nothorum potius, quam germanorum filiorum signum evidens. Quanquam ne illud quidem omnino conturbabit animum eorum qui sapiunt, si figmenti divini dæmon evadit dominus. Nam datur quidem eis potestas ab eo, qui creavit, tanquam quibusdam punitoribus (hei mihi!), ad castigationem filiorum qui declinarunt. Datur autem, quantum ille novit sufficere ad castigationem, non quantum ipsi volunt. Vix enim parcerent hominibus, qui ne brutis quidem pepercerunt, ut sacra docent Evangelia 17. Conspiciamur ergo per hanc disciplinam sensum accipere eorum quæ peccavimus, et non egere aliis plagis gravioribus, quod incorrecti maneamus post plagam. Efficiamur probati per afflictionem. Quod contra nostram voluntatem est illatum, fiat etiam proprium voluntatis, in eo quod moderate seramus ea quæ contigerunt: et gratias agamus ei, qui intulit disciplinam legibus benignitatis. Ipse percussit, et ipse nos sanabit. Et hoc habeo a prophetis: *Percutiet et alligabit, et non tardabit ad curationem* 18.

Α περί αὐτὸ τὸ πλημμελήσαν ὑποσχόντες τῆ τιμωρίαν, ἵνα μάθωσιν ἐν τιμῇ ὄντες καὶ λογικοὶ γενόμενοι συνιέναι καὶ τὸν Δημιουργὸν εἰδέναι καὶ βοηθῶν, καὶ μὴ πρὸς αὐτὸν τὸν σφισι δεδιωδία τὴν χάριν ἀγνωμονεῖν· οὗτοι μάλιστα φιλαθρώπου τοῦτου καὶ πατρικῶς ἔχοντος περὶ αὐτοὺς ἐπειράθησαν. Καὶ γὰρ ὡς τέκνων αὐτῶν ἰδίῳ περιεχάετο, τα τε ἄλλα φιλοστόργως διέκειτο. Καὶ τόπον αὐτοῖς ἀποτάξας ἡσύχιόν τε καὶ γαληνόν, ἐν αὐτῷ διάγειν ἐπέτρεπεν ὡς τρόπον τινὰ μοναστήριον ἕτερον αὐτῷ εἶναι, τῷ πλήθει τε τῶν συνειλεγμένων, καὶ τῇ τάξει τῆς λειτουργίας, τῇ τε καταστάσει τῶν διακονουμένων, καὶ τῇ τῶν χορηγουμένων δαπάνῃ.

λέ'. Μῦλλον οὖν τῶν ἄλλων ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ὡσπερ ἔφημεν, τῇ περὶ αὐτοὺς ἥτις το συμπαθείᾳ, καὶ ὁπότε γούν καὶ νήροντας καταλάσει, θερμότερα πρὸς αὐτοὺς ἐδείκνυ τὰ σπλάγγνα, λίαν τε κηδεμονικῶς ἀνεκτάτο, καὶ λόγοις ἐπιτηδείους πρὸς ὑπομονὴν ἤλειπεν. Μὴ δὲ, λέγων, ὡ τέκνα, μηδαιῶς ἐκλύεσθε τῇ προσκίρῳ ταύτῃ κακοπαθείᾳ, μηδ' ἀγαπητὸν ὑμῖν τοῦτο δοκεῖτω τὸ παντάπατι εἶναι παρὰ Θεοῦ ἀνωθέτητοι· ἐν πόνοις γὰρ, φησί, καὶ ἐν μάλιστα πιθειθήτη Ἱερουσαλήμ. Οὕτω δι' Ἱερουσαίου φησὶν ὁ Θεός· Μήποτε ἀποστή ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ σοῦ· παιδεύει γὰρ, ἀλλὰ φιλανθρώπως, καὶ μαστιγοῖ πάντα υἱόν, παρὰ τῆς θείας ἔχω μανθάνειν Γραφῆς, ὃν παραδέχεται· ὥστε καὶ τὴν παιδείαν, οὐκ ὀργῆς, ἀλλὰ στοργῆς εἶναι· μᾶλλον, εἰς διόρθωσιν τῶν ἡμαρτημένων ἐπαγομένην διὰ χρηστότητα. Καλὸν οὖν, ἀδελφοί, καὶ σφόδρα καλὸν πατρικῶς ἐνταῦθα παιδεύθηντας ἡμᾶς Δεσποτικῶν ἐκεῖθεν μὴ πειραθῆναι πληγῶν, καὶ πρὸς κειρὸν ὡδε ταλαιπωρήσαντας βεβήκοντες οὐκ ἐχούσας πέρας διαφυγεῖν. Τὸ γὰρ μηδὲν ἐνταῦθα παθεῖν ψαλεπώτερον, καὶ τὸ πειρασμῶν ἄνευ τὸν βίον ὑπεξελθεῖν, μὴ τὴν ὕλην τῶν ἁμαρτημάτων πολλοῖς διακλαθθέντα θλίψειςι, γνώρισμα σαφές τῶν ἐκεῖ τεταμιευμένων φοβερῶν θλίψεων, καὶ νόθων μᾶλλον ἢ ὑπὲρ υἱῶν γνησίων ἐναργῆς σύμβολον. Καὶ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνο πάντως τῶν εὐφρονούντων διαστρεῖ τὸν λογισμόν, εἰ δαίμων κυριεύει τοῦ θεϊκοῦ πλάσματος. Δίδεται μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐξουσία παρὰ τοῦ κτίσαντος, καθάπερ τισὶ κολασταῖς εἰς υἱῶν ἐκτραπέωντων, οἵμοι, σωφρονισμόν. Δίδεται δὲ καθ' ὅσον ἂν ἐκεῖνος οἶδε τὴν παιδείαν ἀρκεῖν, οὐ καθ' ὅσον αὐτοὶ βούλονται. Ἐπεὶ σχολῇ γε ἂν τῶν ἀνθρώπων ἐφείσαντο, οἱ καὶ τῶν ἀλόγων, ὡς τὰ ἱερὰ διδάσκουσιν Εὐαγγέλια, μὴ φειτάμενοι. Φινῶμεν τοιγαροῦν διὰ τῆς παιδείας ταύτης αἰσθησὶν δεξάμενοι τῶν ἡμαρτημένων, καὶ μὴ βρυυτέρων ἄλλων πληγῶν δεόμενοι, τὸ μέναι μετὰ τὴν πληγὴν ἀδιόρθωτοι. Γενώμεθα δόκιμοι διὰ τῆς θλίψεως· τὸ ἀβουλήτως ἐπενεχθέν γενέσθω καὶ προαιρέσεως ἴδιον, ἐν τῷ τὰ συμπεσόντα πρῶτος διενεχεῖν, καὶ χάριν ὁμολογήσαι τῷ τὴν παιδείαν νόμοις ἐπαγαρόντι φιλανθρωπίας. Αὐτὸς πεπαιδεύμε, καὶ αὐτὸς ἴαστο ἡμᾶς· καὶ τοῦτο ἔχω παρὰ τῶν προφητῶν· πατάξει καὶ μοτώσει, καὶ οὐ βραδυεῖ πρὸς τὴν ἴασιν.

15 Jerem. vi, 8 juxta LXX. 16 Hebr. xii, 6. 17 Matth. viii, 89. 18 Ose. vi, 2.

λζ'. Ταῦτα λέγων ὁ θαυμάσιος Θεοδοσίος πᾶσι μὲν Ἀ τὴν παραφυγὴν ἔστι οἷς δὲ καὶ ἀπαλλαγὴν τοῦ νοσήματος ἐμνησεύετο· τοῖς ἄλλοις γενναίως φέρειν τὰ δυσχερῆ παραινῶν, καὶ πείθων λυσιτελεστέραν ἀπαλλαγὴς εἶναι νῆν ἐν τούτοις ὑπεμονῆν. Ταύτη τοι καὶ πλέον Θεοδοσίῃ τὸ σπουδαζόμενον, οὐχ ἵνα ἀπαλλάξῃ τὸ λυπούμενον· τοὺς κακῶς πάσχοντας, ἀλλ' ἵνα πείσειε μᾶλλον εὐψύχως φέρειν καὶ καρτερῶς.

36. Hæc dicens admirabilis Theodosius, omnibus quidem procurabat consolationem, et nonnullis etiam a morbo liberationem: alios admonens, ut forti et magno animo ferrent eam calamitatem, et persuadens esse utilius eam tolerare quam ab ea liberari. Hæc ratione plurimum studii ponebat Theodosius, non ut eos, qui male habebant, liberaret ab eo quod erat eis molestum; sed ut potius eis persuaderet ut ea forti et magno animo ferrent.

CAPUT IX.

Varia templa exstructa. Exercitatio monachorum.

λζ'. Ἀλλὰ γὰρ ὅπως καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκείνῳ κλιούσιν Β τοὺς ἀκρατάς ἐσιτάσομεν; τί γὰρ ὡς ἐν σπάνει κατορθωμάτων διατριβᾷ τῷ λόγῳ περινοήσομεν; τίς γὰρ τῶν ἐνταῦθα τελομένων ὑμνῶν ἀκούσας οὐ θελχθήσεται μὲν ἀκοῆν, ἰσθηθήσεται δὲ ψυχὴν, σκιρτήσῃ δὲ θερμῶς τὴν καρδίαν, καὶ τὰ χεῖλη πρὸς εὐφρομίαν τοῦ πλάσαντο κινήσει προθύμως, ὅπως ἐν διαφόροις μὲν ταῖς γλώσσαις, ὑπὸ δὲ μιᾷ γνώμῃ, τε καὶ ὁδῆς φέρονται φιλοθεῖως; ὡς περὶ γὰρ ἐπὶ λύρας τῷ ἀμοιβαίῳ κροῦματι τὸ διάφορον τῶν φωνῶν ῥυθμῷ συγκιρᾷται παραδόξως, οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα τῷ διαφόρῳ τῶν γλωσσῶν, ποικίλος τις καὶ ἀκριβῶς ἐναρμόνιος ἐξέρχεται ὕμνος. Ὁ γὰρ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ, ὡς περὶ ὁ πάλαι Βεσελεὶλ ὁ τῆς θεῖας ἀρχιτέκτων σκηπῆς, σοφώτατα δὲ καὶ κάλλιστα περὶ τὴν μονὴν ταύτην τὴν ἁγίαν οἰκονομεῖ, τέσσαράς τε ἱερῶς οἴκους εἶσω ταύτης οἰκοδομεῖ· ὧν τὸν μὲν ἕνα τοῖς τῆν Ἑλλάδα γλωτταν προειμένους ἀνῆκεν, ἐν ᾧ καὶ αὐτῷ καὶ τῷ χορῷ τῶν ἄλλων Πατέρων ὁ ὕμνος ᾄδεται. Ἐν τῇ δευτέρῃ δὲ τὸ τῶν Βεσσῶν γένος τῆ σφετέρῃ φωνῇ τῷ κοινῷ Δεσπότη τὰς εὐχὰς ἀπεδίδου. Τὸν δὲ τρίτον τὸ τῶν Ἀρμενίων φύλον εἰληχασιν, ἐν ᾧ δὲ καὶ αὐτοῖς τῇ πατρῴῃ γλώττῃ τῷ Θεῷ τοὺς ὕμνους ἀνέφερον. Τὸν ἔσχον δὲ καὶ τεταρτὸν ἰδίᾳ πάντων τῶν ἄλλων οἱ δαιμονίῳ φορᾷ κάτοχοι εἶχον, οἱ ἄλλως παράφοροι τε καὶ τὰς φρένας διεθαρμένους, ὧν καὶ ὁ λόγος ἦδη φθάσας ἐμνήσθη, ὅποτε καὶ αὐτοὶ νήφουεν μεθ' ἔσχον εἰς ὑπουργίαν, ἐν τούτῳ δὲ τῷ Ἰψίστῳ τὰς ἀναπέμποντες.

λθ'. Οὕτω αὐτοῖς ὁ τῆς ὑμνῳδίας ἐπετελεῖτο κανὼν κατὰ τὸ εἰρημένον ἑπτάκις τῆς ἡμέρας τῷ Διμιουργῷ πάντων ἀναφερόμενος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὸν ἄλλον κισρόν· ἐπεὶ ὅτε γε τῶν σεπτῶν ᾄδει μετασχεῖν μυστηρίων, σφόδρα καλῶς ἔχων παρ' αὐτοῖς ἔκειτο νόμος, ὥστε μέχρι μὲν τῶν Θεοπνεύτων Ἐδζγγελίων κατὰ τὴν οἰκίαν ἕκαστον ἐκκλησίαν ἅμα καὶ γλωτ-

37. Sed enim quomodo aliorum illius bonorum ergulis auditores excipiemus? Quid enim, perinde ac si desint res præclare ab eo gestæ, excogitabimus, quemadmodum possimus immorari in oratione? Quis enim cum eas, quæ hic fiunt, audierit hymnodias, non demulcetur quidem auribus, lætatur autem animo, corde autem vehementer exsilit, promptoque et alacri animo labra movet ad laudandum eum qui fecit, quod diversis quidem linguis una autem mente et sententia canantur pie et religiose? Quomodo enim in lyra, ea quæ fit vicissim pulsatione, contemperatur vocum diversitas numero admirabili; ita etiam hic quoque diversis linguis, quidam varius et valde concinnus cantatur hymnus. Hic etiam vir sapiens, sicut olim Beseleel divini architector tabernaculi, sapientissime et pulcherrime dispensat et administrat in hoc sancto monasterio, et quatuor ædes intra id ædificat (17). Ex quibus unam quidem dimisit iis, qui lingua Græca utuntur, in qua et ipse et aliorum quoque Patrum chorus hymnum canebat. In secunda autem genus Bessorum (18) sua voce communi Domino fundebat preces. Tertiam autem sortita fuit gens Armenicorum (19); in qua quidem ipsi quoque lingua propria Deo hymnos emittebant. Ultimam autem et quartam seorsum ab aliis, ii qui vexabantur a dæmone: qui cum erant alioqui furiosi et emotæ mentis, ut ante meminimus, cum ipsi ad se reversi erant compositæ mentis, cum iis, qui eis ministrabant, in ea preces emittebant Altissimo.

38. Ita ab eis peragebatur hymnodia (20) regna, quæ (ut dictum est) septies in die offerebatur Deo universorum. Sed hæc quidem alio tempore. Nam quando oportebat veneranda participare sacramenta, lex erat apud eos pulchre admodum constituta, ut usque ad divinitus inspirata Evangelia unusquisque in sua ecclesia simul et lingua, divinam audiret

(17) Recessisse S. Theodosium ad partem hauræ occidentalis, ibidemque exstruxisse monasterium, refertur in Vita S. Sabæ; quæ de hac ampliatione intelligenda esse diximus in Prolegomenis.

(18) Bessi: seu Bessæ, populi boreales sunt. Meminit eorum S. Paulinus episcopus Nolanus in poemate de reditu S. Nicetæ in Daciam, quod 7 Januar. dedimus, ubi n. 22 hæc canit;

*Nam simul terris animisque duri,
Et sua Bessi nive duriores,
Nunc ores facti, duce te gregantur
Pectis in aulam.*

Ovidio etiam Danubii accolæ habentur, et Getis vicini, ita l. III *Tristium*, eleg. 3:

Sauromatæ cingunt fera gens, Bessique Gætæque.

An hæc eorum lingua fuit fortassis, quæ hoc ævo Slavonica dicitur, et late per Septentrionem in officio ecclesiastico usurpatur.

(19) De lingua Armenica quædam habet Athanasius Kircherus noster in Prodrōmo Copto.

(20) Antiquis horarum canonicarum usus.

voce; postea autem omnes congregarentur in una, exceptis dæmoniis; in magna scilicet Græcorum ecclesia. Quod quidem in hodiernum usque diem faciunt: et illic sunt participes sanctificatorum.

39. Et quid opus est omnia recensere, illius, inquam, sacri pastoris et gregis; et utrum eorum magis admiretur quis virtutem, an multitudinem? Nam quos tota sua vita parturiit spiritualiter, patris autem nutrit, et deinde etiam ad Deum emisit, cum pulchre suam vitam finiissent, fuerunt numero sexcenti et nonaginta tres. Quos autem præfectus (21), qui post illum successit monasterio, fuerunt plusquam quadringenti, paternæ virtutis aperitum servantes characterem, filii patrem amantes, et filii qui insigniter amabantur a patre. Causa autem amoris, qui erat in utroque, erat non natura, quæ est res laude carens et mercede; sed bona voluntas et bonum animi institutum, amans id quod bonum est et honestum, et ideo laudem omnino meretur. Et possem quidem dicere cum magna voluptate, quot pastores, quot episcopos (22) protulerit ejus educatio, et quot ex ejus ovibus fuerunt pastores aliorum, et præfuerunt sacris monasteriis (23), non ipsi amantes imperium, sed potius iudicati digni qui imperarent, et digni quibus crederetur præfectura animarum: et quot solitarie vixerunt propter quietis ac silentii desiderium, et cupiditatem majorum certaminum: quorum nonnullis producta fuit exercitatio usque ad octoginta annos, et eis annorum multitudo congregavit multitudinem divitiarum spiritualium. Per quæ omnia cognoscebatur et prædicabatur Theodosius, et ei aureum conservabatur genus, quod honore, inquam, antecellit: per quæ ei implebantur fructus et manipuli, et merces augebatur. De unoquoque ergo eorum libenter meminisset oratio, nisi produceretur ad immoderationem. Oportet ergo paucis dicere, nullum fuisse relictum locum, qui non commodi et utilitatis aliquid ex eo sit consecutus.

40. Postquam ergo hujus viri divini fama per universum orbem terræ jam pervasisset, et virtutis studiosas ad se attraxisset animas; multi quidem ex militibus, bella multum valere jubentes, referabantur in numerum ejus phalangis: multi autem ex iis quoque, qui valebant dignitate, et honores fuerant consecuti, hæc non secus atque somnia despicientes, aut potius ut alias sirenes, quæ demulcent ad eorum, qui eas attendunt, exitium, dimittentes, toto pede ad ipsum contendebant, propter Christum, ignominiam veram esse gloriam et ipso etiam re-

τάν τῆς θείας ἀκούειν φωνῆς, τὸ δὲ ἐπὶ τούτοις εἰς μίαν πάντας πλὴν τῶν δαιμονίων τὴν μεγάλην δὴ τῶν Ἑλληνιστῶν ἐκκλησίαν ἀθροίζεσθαι· ὁ καὶ εἰς δεῦρο ποιούντες εἰσι καὶ τῶν ἁγιασμάτων ἐκεῖ μετέχουσι.

λθ'. Καὶ τί δεῖ πάντα καταλέγειν, τὰ τοῦ ἱεροῦ τοῦδε ποιμένους, φημί, καὶ ποιμνίου; καὶ πότερον ἂν τις αὐτῶν ἀγιάσχιτο τὴν ἀρετὴν ἢ τὸ πλῆθος; Παρ' ὅλην μὲν γὰρ αὐτοῦ τὴν ζωὴν οὗς ὤδινε μὲν πνευματικῶς, ἀνεθρέψατο δὲ πατρικῶς, εἶτα καὶ πρὸς θεὸν παρεπέμψατο, καλῶς τὸν ἑαυτῶν βίον διατελέσαντας τρεῖς καὶ ἑνενήκοντα καὶ ἑξακόσιοι τὸν ἀριθμὸν ἦσαν· οὗς δὲ μετ' ἐκεῖνον ἀφηγοῦμενος τῆς μονῆς διεδέχετο πλείους τῶν τετρακοσίων ἐτύγχανον ὄντες, σαφῆ τὸν χαρακτῆρα τῆς πατρικῆς σωφρονεῖς ἀρετῆς, οἷοι φιλοπάτορες, καὶ τέκνα διαφερόντως πατρὶ στεργόμενα. Αἰτία δὲ τῆς ἐν ἑκατέρωσιν ἰσορροπίας οὐ φύσις ἦν, πρᾶγμα ἐπαινῶν ἔρημον καὶ μισθῶν, ἀλλὰ προαίρεσις ἀγαθὴ τὸ καλὸν στέργουσα, καὶ διὰ τοῦτο πάντως καὶ στεφάνων ἄζια. Καὶ εἶχον ἂν μετὰ πολλῆς λέγειν τῆς ἡδονῆς, ὅσους ποιμένας, ὄσους ἐπιτρόπους ἢ αὐτοῦ προήνεγκεν ἀγωγῆ· ὅσα τε τῶν αὐτοῦ προβάτων ποιμένες ἄλλως γεγονῆσαν καὶ φρονιτιστηρίων ἱερῶν ἐξηγήσαντο, οὐκ αὐτοὶ τῆς ἀρχῆς ἐρασιθέτες, ἀλλὰ ἀρχὴν μᾶλλον ἰριθύντες ἄξιοι, προστασίαν τε πιστεῦσθαι ψυχῶν ἐπιτρέδειο· ὅσοι τε καθ' ἑαυτοὺς βεβιώκασιν ἡσυχίας πόθῳ καὶ ἡγῶνων μειζύων ἐπιθυμίᾳ, ὧν ἐνίοις καὶ εἰς ὀρθόκοντα χρόνους ἡ ἀσκήσις παρετάθη, καὶ τὸ τῶν ἐτῶν πλῆθος αὐτοῖς πρῶτος πλοῦτος πνευματικῶς συνήροισεν. Δι' ὧν πάντων θεοδόσιος ἐγνωρίζετό τε καὶ ἐκηρύττετο, καὶ τὸ χρύσουσιν αὐτῷ διεσώζετο γένος, τιμῆ λέγει τὸ κρείττον; δι' ὧν αὐτῷ οἱ καρποὶ καὶ τὰ δράγματα ἐπληθύνοντο καὶ ὁ μισθὸς ἠύξανε. Περὶ ἐκάστου τοιγαροῦν αὐτῶν ἡδέως ἂν ὁ λόγος ἐμνήσθη, εἰ μὴ πρὸς ἀμετροῖν αὐτὸς παρετίετο. Δεῖ οὖν συνελόντες εἰπεῖν, ὅτι μηδὲ μία σχεδὸν ὑπελείφθη χώρα, ἢ μὴ ἀπέλαυσε τῆς ἐκεῖθεν ἐπιστάσιος ἅμα καὶ ὠφελείας.

μ'. Ἐπεὶ οὖν ὁ θεὸς οὗτος ἀνὴρ διὰ πάσης ἤδη τῆς οἰκουμένης τῆ φήμῃ διέτρεχε, καὶ τὰς φιλαρίτους ἐπεσπάτο ψυχὰς πολλοὶ μὲν τῶν στρατιωτῶν πολλὰ χάρειν πολέμους εἰπόντες εἰς τὴν τοῦδε φάλαγγα μετετάττοντο· πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐν ἀξιώμασι καὶ νιματὶ περιδλέπτων ἐν ἴσῳ καὶ ὀνειροῖς ταῦτα περιφρονήσαντες, ἢ μᾶλλον ὡς ἄλλας σειρήνας ἐπὶ κακῶ τῶν προσεχόντων θελγούσας ἀφέντες, ὄλω ποδὶ πρὸς αὐτὸν ἐχώρουν, τὴν διὰ Χριστὸν ἀδοξίαν ἀληθῆ δόξαν καὶ κρείττω καὶ αὐτῆς εἶναι βασιλείας πιστεύσαντες· πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐν παιδείᾳ μεγάλᾳ λαμφάν-

(21) Hic est Sophronius ille, cujus legatus Hesy-chius hujus monasterii presbyter pro eo interfuit synodo Constantinopolitanae sub Menna. De utroque actum in Prolegom. Sub hoc Sophronio aut non multo post, hanc historiam S. Theodosii descriptam ex subjunctis laude subditorum putamus.

(22) Ex his Julianus episcopus Bostrensis, de quo infra n. 71 et supra in Prolegom. Ita tempore Joan-

nis Moschi Theodosius quidam creatus episcopus Capitolladis, de quo in *Prælo spirituali*, c. 109. Tres episcopi orienti Theodosio adfuerunt, n. 84.

(23) Præerat cum S. Saba, ex commissione Salustii episcopi Hierosolymitani, reliquis circumcirca monasteriis. Vide Prolegomena, § 5.

των βιβλίων ὧν ἐξείχοντο, καθάπερ τινῶν μαζῶν ἢ Ἀπηγῶν, ἢ ὡς ἐνερουφήματα λίαν ἡδιστα, ἢ ὡς θεάματα κάλλει κάλλιστα παριδόντες, ἠγάπησαν μάλλον τῶν εἰσαγωγικῶν στοιχείων τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγωγῆς ἀψασθῆναι, κρότους τε καὶ πολιτικοῦς ἐπαίνοους ἀπολιπόντες ἀνθρωπίνης πάσης σοφίας, τὴν διὰ Χριστὸν μωρίαν προτετιμύχασιν· οἷς λίαν ἐπιτηδείως ὁ ἀγαθὸς αὐτὸς ἐχρῆτο ποιμὴν, τοῖς μὲν ἀσθενέστεροις κουφίζων τοὺς πόνοους, τοῖς ἀκμαϊότεροις δὲ τὸν κάματο, πλεονάζων, ὡς μήτε τὸ ἀσθενὲς ἀπαγορεύειν τῇ ἀμετρῶ, μήτε τὸ ἰσχυρὸν ὑδρῖζειν οὐ πιαζόμενον, πρὸς πάντα ποικιλλῶν ἐαυτὸν καὶ πνευματικῇ σοφίᾳ μεταβαλλόμενος, οὐ βράδην παιδεύων, ἀλλὰ λόγῳ παιδαγωγῶν, λόγῳ ἄλατι ἡρτυμένων ἀποτέμνῃ τε τῆς ψυχῆς, καὶ διικνουμένῃ μετρίῃ καὶ βέθους τῶν τοῦ νοῦ κινήματων, ὡς ἂν ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων παρήρησας τὴν ἰσχύον ἔχων. Ταῦτα τοὶ καὶ παρακαλῶν πολλοῖς φοβεροῦς ἦν, καὶ ἐπιτιμῶν καὶ ποθεινῶς καὶ ἡδύς ἐν ᾧ πασι.

agno meliorem credentes. Multi autem ex iis quoque qui erant insignes eruditione, libros quibus adhærebant, tanquam aliquibus uberibus aut fontibus, vel tanquam jucundissimas voluptates, vel tanquam pulcherrima spectacula despicientes, maluerunt attingere institutiones elementorum vitæ, quæ ex Christo agitur; relictisque plausibus et laudibus civilibus, humanæ sapientiæ prætulerunt eam, quæ est propter Christum, stultitiam. Quibus admodum apte usus fuit hic bonus pastor, imbecillioribus quidem labores allevans, augens autem robustioribus; adeo ut neque imbecillitas opprimeretur immoderatione, neque vires insolescerent si non comprimerentur; erga omnes seipsum varians et mutans spiritali sapientia: non virga castigans, sed sermone instituens, sermone sale condito, et qui animam penetrabat, ac servadebat usque ad profundum motuum mentis, ut qui vim haberet ex ipsa operum fiducia. Ea ratione et consolans, erat multis terribilis; et increpans, desiderabilis et jucundus in omnibus.

CAPUT X.

Sacræ ejus lectiones et exhortationes.

μά'. Τίς οὕτω καὶ τοῖς πολλοῖς ὁμιλῶν ὠφελιμώτατος, καὶ τὰς αἰσθήσεις συναγαγεῖν, καὶ εἴσω παρασκευάσαι νεύειν ἰκανώτατος; ὡς ἐν πλεονίᾳ γαλήνῃ τούτων ἐν μέσῳ θορύβων, ἢ τοὺς ἐν ἐρήμῳ διατελεῖν, καὶ ἄμα τὸν αὐτὸν μετὰ πλῆθους τε εἶναι καὶ ἰδιόξειν, καὶ τὸ μὲν ποιεῖσθαι τῶν ἄλλων, τὸ δὲ οὐκ εἶναι ὠφέλειαν, μᾶλλον δὲ οὐκ εἶναι δι' ἀμφοτέρων, εἴπερ ἄρα τὸ τῶν πλεονῶν ὠφελῆναι, ἐαυτὸν ἐστὶν ὠφελῆναι ἄντικρυς. Ὁ δὲ καὶ σύγχρονον αὐτῷ τῆς ζωῆς, καὶ οἷον ἀναγκαζόν τι καὶ ἀεὶ παρεπόμενον, ἢ τῶν θεῶν λογίων ἀνάγκησιν ἦν, ἢν οὐ χρόνος, οὐ νόσος, οὐ γῆρας, οὐκ ἄλλο τι τῶν συμβαινόντων διέκοπταν· ἀλλὰ καὶ ἀσθενῶς ἔχοντι, καὶ ἤδη πρὸς γῆρας ἰσχυρόν ἦκοντι, καὶ μηδὲ προιέναι τοῦ λοιποῦ δυνατῶν οὐκ εἶναι, ἢ βίβλος ἐν χερσίν ἦν, καὶ πόνοι πόνοους ἐνέκων τοὺς τοῦ γῆρους, φημί, καὶ τῆς ἁβύσσου αἰ τῆς μελέτης· ἐφ' οὗς τῆς ἡμέρας μὴ ἐξαρκούσης, τὸ ἐκείνης φῶς ὁ λόγος ἐν νοσίν ἀνεπλήρου.

μαβ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἀνθρώπων οὐκ εἶδεν δὴποτε καὶ δὲ κριμένον καὶ πρὸς τοὺς πολλοὺς τῶν πόνων ἀπαγορεύσαι, οὐχ εἴχε μὲν ὥστε καὶ ᾄδουσι τοῖς ἀδελφοῖς νεκτὸς συμπαρεῖναι καὶ ὅσα δεῖ παραινῆναι· ὁ δὲ τῷ ὑπηρέτῃ ὅσα καὶ γλώττῃ χρώμενος, ὅς αὐτῷ κατὰ χερσῶν τὸ ὕδωρ ἐπιχέων ἦν, δι' ἐκείνου δὴλα τοῖς ἀδελφοῖς καθίστη, τίς τε ὁ τῆς ᾠδῆς ἄρξων ἔσται, καὶ τίς ὁ τὴν ἀνάγνωσιν καθημένοις ποιήσων, καὶ τίς ὁ τοῦ χοροῦ ἡγησόμενος. Ταῦτα δὲ δύο τούτων χάριν ἐποιεῖ, καὶ αὐτῷ μὲν εἶναι τὴν ἀγρυπνίαν συνεχῆ μνηχανόμενος, ἐκείνοις δὲ τὸν κανόνα τῆς πνευματικῆς λειτουργίας ἀμέμπτως ἐπιτελεῖσθαι. Ἀλλὰ νεκτὸς μὲν οὕτως τῷ μεγάλῳ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παραγγέλματα, ἡμέρας δὲ προσιόντες αὐτῷ οἱ κατὰ πνεῦμα γεννηθέντες υἱοὶ τὰς ἐρωτήσεις ἰδίᾳ λογιζοῦ

41. Quis ita fuit, et cum multis conversans, utilissimus, et ad sensus colligendos, et ad efficiendum ut intro converterentur, aptissimus? adeo ut is in majori esset tranquillitate in mediis tumultibus, quam ii qui sunt in solitudine; et idem simul esset et cum multitudine, et separatus; et illud quidem aliis, hoc vero sibi afferret utilitatem, vel suam potius per utrumque; siquidem juvare proximum, est aperte juvare seipsum. Quod autem et permansit cum eo toto vitæ suæ tempore, et est veluti necessarium aliquid et semper consequens, erat divinorum lectio eloquiorum: quam non tempus, non morbus, non senium, non aliquid aliud ex iis, quæ accidunt, interruptit. Quin etiam cum jam esset imbecillus, et jam ad extremam venisset senectutem, nec de cætero posset amplius progredi, liber erat in manibus, et vincebantur labores a laboribus; a meditationis, inquam, laboribus labores

42. Quoniam autem cum esset homo, oportebat eum esse multis defessum et exhaustum laboribus, non poterat quidem noctu una esse cum fratribus canentibus, et admonere quæ oportebat: ministro autem tanquam lingua utens, qui ei fundebat aquam manibus, per eum significabat fratribus, et quisnam esset canticum incepturus, et quisnam facturus lectionem sedentibus, et quis chorum ducturus. Hæc autem faciebat his duabus de causis, et sibi quidem providens, ut assidue vigilaret, et illis, ut regulam spiritalis officii servarent citra ullam reprehensionem. Sed noctu hæc quidem illi magno erant præcepta ecclesiastica; interdiu autem ad eum accedentes, qui erant ex spiritu ei geniti filii, eum seorsum interrogabant propter cogitationem,

quæ eis afferebat molestiam. Aperte autem ea suadebat, quæ pertinebant ad eorum utilitatem, non sermone solum docens, sed etiam vita ea quæ dicebantur confirmans.

43. Quo quidem tempore erat, quod fiebat, non procul a miraculo. Nam vir ille, qui externam ne gustaverat quidem sapientiam, et in libris gentilium ne linguam quidem exercuerat, tanta verborum copia faciebat admonitiones, ut nullus eorum, qui in his libris consenuerant, et arte dicendi linguam satis acuerant, facile possent cum eo contendere. Docebat itaque non ex humana sapientia, sed ex gratia boni Spiritus qui ad eum veluti dixerat: *Ecce dedi verba mea in os tuum* ¹⁹ ²⁰, sicut olim Jeremias sapienti, ex seipso quidem multa dicens, et que elegantia, multa autem etiam ex dictis apostolicis. Maxime autem crebro recordans salutariam constitutionum et sermonum, qui instruunt ad exercitationem. Magni, inquam. Basilii, cuius etiam vitam imitans, et ejus orationis magno captus amore, studebat animam quidem illius moribus, linguam autem ejus ornare eloquentia. Certe per ipsam quoque proferebat ea, quæ sunt rerum illius pulcherrima, meditando assumens, et conservans memoria, quæ possent prompti animi studium injicere vel socordioribus. Bonum autem fuerit illorum ipsorum quoque meminisse verborum, quæ memoria tenere curæ erat Theodosio.

44. Rogo, Fratres, per charitatem Domini nostri Jesu Christi, qui dedit seipsum pro peccatis nostris, aggrediamur aliquando curam gerere nostrarum animarum: dolore afficiamur ob vanitatem vitæ nostræ præteritæ: decertemus pro futuris ad gloriam Dei et Filii sui. Ne remaneamus in hac socordia et molitie, præsens quidem semper otium admittentes, in crastinum autem diem et perendinum, principium operum differentes: ne si comprehensi fuerimus ab eo, qui nostras animas decipit, nequaquam instructi operibus, excludamur a thalamo gaudii: frustra autem et incassum defleamus, despectui male habitum vitæ tempus lugentes, tunc quando nihil juvabit eos, qui ageat pœnitentiam. Nunc est tempus acceptabile, nunc est dies salutis. Hoc est tempus pœnitentiæ, illud remunerationis. Hoc est tempus operandi, illud vero dandæ mercedis. Hoc est tolerantia, illud consolationis. Nunc Deus est adiutor eorum, qui convertuntur a mala via; tunc erit terribilis, et qui decipi non poterit, examiner actionum et verborum, et cogitationum. Nunc fruimur patientia; tunc justum cognoscemus iudicium, quando resurrexerimus, alii quidem ad æternum supplicium, alii autem ad vitam æternam, et recipiet unusquisque congruenter suæ operationi. In quod tempus Christo obedire differimus, qui vocavit nos ad regnum suum cœleste? Non expergiscemur? Non nos revocabimus a vita consueta, ad perfectionem Evangelii? Quo-

μεγ'. Ἐνθα δὲ καὶ οὐ πόρρω θεύματος τὸ πρακτικόν ἦν. Ἄνθρωπος γὰρ ἐκεῖνος τῆς θύραθεν σοφίας ἀγευστος ὢν, καὶ οὐδὲν τὴν γλῶτταν ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων βίβλοις ἀκρίτως μετὰ τοιαύτης εὐρύβοις διήει τὰς πραινέσεις, ὡς μηδένα τῶν ἐν ταῖς τοιαύταις καταγρητάντων βίβλοις, καὶ ἰκανῶς τὴν γλῶτταν ἐν ῥητορείᾳ θεζάντων, ῥαδίως αὐτῷ διαμιλλᾶσθαι δύνασθαι. Ἐδίδασκεν οὖν οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνης σοφίας, ἀλλ' ἐκ χάριτος τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος, οἶνει καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος· Ἰδοὺ δέδωκα τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα σου, ὥστε περ πάσαι πρὸς Ἱερεμίαν φημί τὸν σοφόν, πολλὰ μὲν ἀφ' ἐαυτοῦ καὶ χαριέντα λέγων, πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἀποστολικῶν ῥήσεων. Μάλιστα δὲ πολὺς ἦν τῶν σωτηρίων ἐκτάξεων μεμνημένος, καὶ τῶν ἀκηρικῶν λόγων, Βασίλειου φημί τοῦ Μεγάλου, οὗ καὶ τὸν βίον μιμούμενος, καὶ τῶν λόγων ἐρωτικῶς ἔχων, ἐπευθε τὴν μὲν ψυχὴν τοῖς ἐκείνου τρόποις, τὴν δὲ γλῶτταν τοῖς λόγοις νοσητείν. Ἀρέσει καὶ δι' αὐτῆς προήγει τὰ κάλλιστα τῶν ἐκείνου, μελέτη τε προσλαβὼν καὶ μνήμη διαφυλάττων ὅσα προθυμίας κέντρον ἔμβαλεῖν ἠδύναντο καὶ ῥαθυμοτέροις. Καλὸν δὲ καὶ αὐτῶν ἐκείνων διαμνημονεῦσαι τῶν λόγων, ὧν περ δὴ καὶ Θεοδόσιος διὰ μνήμης ἔχειν ἐπιμελὲς ἦν.

μδ'. Ἀδελφοί, διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν, ἀψώμεθα ποτε τῆς φροντίδος τῶν ψυχῶν ἡμῶν· λυπηθώμεν ἐπὶ τῇ ματαιότητι τοῦ προλαβόντος βίου· ἀγωνισώμεθα ὑπὲρ τῶν μελλόντων εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ. Μὴ τῇ ῥαθυμίᾳ καὶ τῇ ἐκλύσει ταχὺ ἐναπομενῶμεν, τὸ μὲν παρὸν αἰεὶ διὰ ῥαθυμίας προίεμενοι, πρὸς δὲ τὸ αὐριον καὶ τὸ ἐξῆς τὴν ἀρχὴν τῶν ἔργων ὑπερτιθέμενοι, ἵνα μὴ καταληφθέντες ὑπὸ τοῦ ἀπατῶντος τὰς ψυχὰς ἡμῶν, ἀπαράσκευοι τῶν ἔργων, τῆς μὲν χαρᾶς τοῦ νομῶντος ἀποκλεισθῶμεν· ἀργὰ δὲ καὶ ἀνόνητα μετακλιώμεν, τὸν κακῶς παρορθέντα τοῦ βίου χρόνον ὀδυρόμενοι, τότε ὅτε οὐδὲν πλέον ἔσται τοῖς μεταμελουμένοις. Νῦν καιρὸς ἐμπρόσδεκτος, νῦν ἡμέρα σωτηρίας. Οὗτος ὁ αἰὼν τῆς μετανοίας, ἐκεῖνος δὲ τῆς ἀνταποδόσεως· οὗτος τῆς ἐργασίας, ἐκεῖνος τῆς μισθοποδόσεως· οὗτος τῆς ὑπομονῆς, ἐκεῖνος τῆς παρακλήσεως. Νῦν βοηθὸς τῶν ἐπιστρεφόντων ἀπὸ τῆς ὁδοῦ κακῆς ὁ Θεός, τότε φοβερός καὶ ἀπάραλῶγιστος τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων τε καὶ ῥημάτων καὶ ἐνθυμήσεων ἐξεταστής. Νῦν τῆς μακροθυμίας ἀπολαύομεν, τότε τὴν δικαιοσύνην γνωσόμεθα, ὅταν ἀνσταθῶμεν, οἱ μὲν εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀπολύθη ἕκαστος κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ. Εἰς τίνα καιρὸν ὑπερτιθέμεθα τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς εἰς τὴν ἐπουράνιον αὐτοῦ βασιλείαν; οὐκ ἐκλήψομεν; οὐκ ἀνακαλεσόμεθα ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ κατὰ συνήθειαν βίου πρὸς

¹⁹ ²⁰ Jerem. I, 9.

τὴν ἀκριβείαν τοῦ Εὐαγγελίου ; Πῶς ἐν ὀφθαλμοῖς Ἀληφόμεθα τὴν ἡμέραν ἐκείνην Κυρίου τὴν φοβεράν καὶ ἐπιφανῆ, ἐν ἧ τὸς μὲν ἐν δεξιᾷ τοῦ Κυρίου διὰ τῶν πράξεων τῶν ἀγαθῶν προσεγγίζοντας βασιλεία οὐρανῶν ὑποδέξεται, τοὺς δὲ πρὸς τὴν ἀριστεράν διὰ τὴν ἐρημίαν τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀποβρίφοντας γένενα πυρὸς καὶ σκότος αἰώνιον κατακρύψει καὶ βρυγμὸς ὀδόντων ; Ἡμεῖς δὲ βασιλείας οὐρανῶν ἐπιθυμεῖν λέγομεν, ἐξ ὧν δὲ δυνατὸν ἐπιτυχεῖν αὐτῆς οὐ φρονιζόμεν, ἀλλὰ μηδένα πόνον ὑπὲρ ἐντολῆς Κυρίου καταδεχόμενοι, τῶν ἴσων τε τιμῶν τεύξεσθαι τοῖς μέχρι θανάτου πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἀντικαταστάσιν, ἐν τῇ ματαιότητι τοῦ νοῦς ὑποτιθέμεθα.

με'. Εἶτα μέχρι τούτου διαπεράνας τὸν λόγον, ἔστιν ὅτε καὶ τὰ παρ' ἐαυτοῦ προστίθει ὅσα τε πρὸς ὑπακοήν ἐγείρει, καὶ ὅσα πρὸς ὑπομονὴν ἀλείφει καὶ συνδίδει πρὸς ὁμόνοιαν. Προστίθει δὲ τὰ παρ' ἐαυτοῦ οὐχ ὡς ἂν τις φιλοτιμούμενος, ἀλλ' ὡς ἂν καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος τὰ ἴσα φρονεῖν ἐνδοικνύμενος, καὶ ἅμα τὰ τοῖς κάλαι μὲν ἦδη ῥηθέντα, συντομία; δὲ χάριν καὶ μεγέθους διανοίας τοὺς πολλοὺς ὑπερβαίνοντας, αὐτὸς ταῖς παρ' ἐαυτοῦ προσθήκαις σαφέστατα καθύπερθε ὁμολογῶν καὶ ἐνώπιον πάντων ποιούμενος. Ἄλλ' οὕτως μὲν ὁ ἱερός Θεοδόσιος τῷ διδασκαλικῷ διέπραξε λόγῳ τῷ οἱ δογματικῷ πῶς ἔρχεται, καὶ ποῖος τὸν περὶ ταῦτα λόγον ἢ ζῆλον ἐτύγγυεν ὧν ; ἢ τούτου μὲν χάριν οὐδὲ πυνθάνεσθαι δεῖ ; ἢ ἄτε ὅτι τῶν πραγμάτων φωνῆς πάσης τρανότερον εὐεγγόμενων, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ζῆλον αὐτοῦ τρανότερον κηρυττόντων ; Ἐκεῖνα δὲ δεῖ μᾶλλον ἐκζητεῖν ἀκριβῶς, τίς ἔρα γλώσσα εὐμουσος καὶ εἰπεῖν ἀγαθῆ, ὡς τὰ τῆς ἐκείνου γλώσσης; τρόπια καλῶς ἐξεῖπεν. Οὗτος γὰρ τὰ μὲν ἄλλα πάντα πρῶτατος, καὶ νικᾶσθαι μᾶλλον καλῶς, ἢ νικᾶν οὐκ ἐπιανετῶς προθυμώτατος. Ὅπου δὲ ἦν πρὸς εὐσεβεῖν ὁ κίνδυνος, ἦν ἰσχυρογνώμων ἔκειτο Θεοδόσιος, καὶ εἶκων τὴν ἔνστασιν οὐδενί, φιλόνοιός τις ψυχῆ καὶ ἀνένδοτος, πῦρ φλέγων, ἢ κέλως κόπτων, ἢ ῥομφαία μαχητοῦ, τὰ τῆς θαλάσσης φάναι Γραφῆς, δεικνύμενος. Τεκμήρια δὲ τοῦ λόγου πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, ἐμοὶ δὲ καὶ ἐν εἰς μνήμην ἀσκέσει.

modo oculis apprehendemus illum terribilem et insignem diem Domini, in quo eos quidem, qui dexteram Domini, per bonas appropinquant actiones, excipiet regnum Domini; eos vero, qui ad sinistram sunt abjecti, propterea quod a bonis deserti sint operibus, abscondet gehenna ignis, et tenebrae aeternae, et stridor dentium? Nos autem dicimus quidem nos cupere regnum caelorum; ea autem non curamus, quibus id possimus assequi: sed pro praeccepto Domini nullum laborem suscipientes, in vanitate mentis existimamus nos esse aequales honores consecuturos iis qui usque ad mortem resistunt contra peccatum.

45. Deinde cum hucusque perfecisset orationem, nonnunquam ea etiam, quae sua erant, addebat, et quae excitabant ad obedientiam, et parabant ad tolerantiam, et uniebant ad concordiam. Addebat autem sua, non ut quisquam se jactans et glorians, sed qui seipsum ostenderet eadem sentire: et simul ea quidem, quae jam dicta sunt a veteribus, propter brevitatem vero vel sententiae magnitudinem, vulgi captum excedunt, ipse suis additamentis reddens apertiora, manifesta que et clara reddens omnibus. Atque sic quidem utebatur sacer Theodosius ea, quae ad docendum comparabatur, oratione; ea vero, qua traduntur dogmata, quomodo se habebat? Et quis erat ejus in iis sermo et zelus? Anne de hoc quidem est sciscitandum, utpote quod res omnes loquantur quavis voce apertius, et ejus zelum pro pietate prae licent? Illud autem est potius diligenter quaerendum, quae nam lingua sit erudita et facunda, ut possit recte explicare illius linguae tropaea. Nam is quidem in aliis omnibus erat mansuetissimus, et promptissimus, ut honeste potius vinceretur, quam non laudabiliter vinceret, Ubi autem erat in pietate et vera religione periculum, erat illic stabili et forti sententia Theodosius, et nullius cedebat objectioni, ut qui cerneretur acri et invicto animo, ignis comburens, aut securis scindens, aut romphaea pugillatoris, ut dicam quae divinae sunt Scripturae. Ejus autem quod dico, argumenta sunt multa quidem alia, mihi autem sufficere unum reducere in memoriam.

CAPUT XI.

Anastasius imp. pecunia tentat pervertere S. Theodosium.

μζ'. Ἐνεγκέ ποτε καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς κειρὸς βασιλεὺς, τὰ μὲν ἐμπροσθεν ὡς παράδεισον τρυφῆς τοῦτο ὁμολογῶν, τὰ δὲ τελευταῖα πεδῖον ἀρα-

(24) Hinc auctorem coenobium S. Theodosii fuisse patet, ut supra diximus.

(25) Is est Anastasius, qui imperium suscepit Olybrio solo consule an. Ch 491. Sub hoc vixisse S. Theodosium Coenobiarchoem notat Suidas ad verbum Anastasius.

(26) Priusquam imperium capesseret, Euphemio patriarchae Chalcedonensi professionem fidei chirographo suo testatam dedit. Mox iniqua tributa sustulit, magistratus gratis contulit, multa praecelere

46. Tulit aliquando nostrum (24) quoque tempus imperatorum (25), qui prius quidem fuerat, quantum apparuit, paradisi voluptatis (26), postre-

constituit, quibus ejus initia magnam spem et expectationem omnibus attulerunt. Ideo Felix III papa illi scripsit, in ejus se imperii promotione gaudere, ut testatur hujus successo Gasius in Commonitorio ad Fruatum, qui et in epistola ad ipsum Anastasium missa laudat studium pietatis in privata vita, quo et optant semper fieri participes promissionis aeternae, etc. Ejus adhuc privati pietatem caeterasque virtutes praedicat Cedrenus.

mo (27) autem rebus fuit cognitus campus destructionis, et unus scilicet ex iis pastoribus qui sui gregis oves dispergunt et perdunt, et eos turbida potant subversione. Et ut reliqua illius prætermitam, hoc quidem accipiet, quod post nos sequetur, tempus. Neque enim par est ut id mandetur oblivioni propter eos, quorum est scelus insigne: qui, ut dicit Isaias, *concupiunt laborem, et pariunt iniquitatem*²¹. Impius (heu) sive ab aliis ad hoc motus, sive hunc sceleratum setum ex se produxerit (*Stultus enim, inquit, stulta loquetur, et cor ejus vanu castigabit*), Patrum, qui Niceæ (28) fuerunt, sacra dogmata, tanquam montem Sion et turrim fortitudinis, scilicet aggreditur; illa quidem volens abrogari, valere autem sententiam (29) Accephalorum, quam a ratione alienam, et vere ἀκέφαλον, hoc est, carentem capite, jure quis dixerit. Potentiæ autem admiscet improbationem, ut hac quidem deciperet, illa vero effectum redderet quod contendeat: ut neque vis, si esset immista et persuasione minime contemperata, molesta videri possit, et plane violenta, ut quæ robur accepisset ex sola occasione; neque rursus persuadere, si impotens sit, si imbecilla, et quod possit pauca et apud paucos efficere.

47. Hinc alios quidem ex episcopis adoriebatur minis et exsiliis (30), alios autem honoribus et assentationibus: et nonnunquam etiam corrumpere pecunia, et suum malum aliorum quoque efficere, et morbum communicare contendeat; mutabilis non minus quam Proteus, ut Græcorum fabulæ loquuntur, et non minus mente, quam ille aspectu varius. Postremo autem hanc quoque magnam turrim aggreditur. Machinæ autem erant aurum; id que non paucum, ut posset contemni, sed quod redibat ad summam triginta librarum: eratque donum non nude et aperte donum, ne non acciperetur, ut quod suspicionem pareret avaritiæ: sed id quoque occultabat prætextus speciosus et valde probabilis, nempe pauperes, et quæ erant necessaria ad usus Fratrum ægrotantium. His virum conabatur ingenuum redigere in servitum. Et si bonum existimas et gratum piorum animis id, quod a te, o vir egregie, innovatur, ego illi dixerim, cur non ab eo ipso sinis trahi amatores, et propria vinci pulchritudine eos qui sunt pulchri amatores; sed id pecuniis ornas et muneribus, quod solet fieri turpibus et deformibus, ut quæ sint aliena ornamenta et artificia?

²¹ Isa. LIX, 4. ²² Isa. XXXII, 6.

(27) Anno imperii 2. Christi 492, chirographum professionis fidei ab Euphemio sibi restitui jussit. Ita Cedrenus et Theodrus Lector *Collectan.* l. II. Dein librum cuique fecit quam vellet amplecti seciam. Evagrius l. III, c. 30.

(28) Concordat ms. Græcum, τοὺς ἱεροὺς τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων. Sed utrobique mendum: legendum, Patrum qui Chalcedone fuerunt, ut sequentis declarant.

(29) De Accephalis actum 10 Januar. in Vita S.

νισμοῦ τοὺς πράγμασι γυωριζήμενον, καὶ τούτων ἕνα δηλαδὴ τῶν ποιμένων τῶν διασκορπιζόντων καὶ ἀπολλύντων τὰ πρόβατα τῆς ἐαυτῶν νομῆς, καὶ ἀνατροπὴν θολερὰν αὐτὰ ποτιζόντων, καὶ ἵνα τὰ ἄλλα τῶν ἐκείνου παρῶ, ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ ὁ μεθ' ἡμᾶς ἐκδέξεται χρόνος. Ἐπεὶ μὴδὲ λήθης ὅπως ἐστὶν ἄξιον διὰ τοὺς περιττοὺς τὴν κακίαν, οἷ, τὸ τοῦ Ἡσαίου, κύουσι πόνον καὶ τιχουσι ἀνομίαν. Ὁ δυσσεδῆς, φεῦ, εἴτε παρ' ἄλλων εἰς τοῦτο κινήσεις, εἴτε καὶ παρ' ἑαυτοῦ τὸ πονηρὸν τοῦτι προενεγκῶν κήμα, (Ὁ γὰρ μωρὸς, φησι, μωρὰ λαλήσει, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μάταια νοήσει, τοὺς ἱεροὺς τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων, ὡς τῷ Σιών ὄρει καὶ τῷ πύργῳ δηλαδὴ τῆς ἰσχύος ἐπιτίθεται δόγμασιν· ἐκεῖνα μὲν ἀθετεῖσθαι, κρατεῖν δὲ τὴν τῶν Ἀκεφάλων, ἄλογον ἂν τις εἴποι, καὶ ἀκέφαλον δόξαν προσηρημένος. Μίγνυσι τοιγαρὸν τῇ δυναστείᾳ τὴν κακουργίαν, ὥστε τῇ μὲν ἀπατῆν, τῇ δὲ ἀνύειν τὸ σπουδαζόμενον, ἵνα μήτε τὸ ἰσχυρὸν ἄμικτον ὄν καὶ μὴ πειθεῖτο κεκρημένον, λυπηρὸν δόξῃ καὶ καθαρὸς βίαιον, ἐκ τοῦ κειροῦ μόνου τὴν ἰσχὺν εἰληφῶς, μήτε αὐτὸ πάλιν τὸ πειθεῖν ἔρημον δυναστείας ὑπολειφθῆν, ἀσθενὲς εἶη, καὶ μικρὰ καὶ παρὰ μικροῦς ἀνύειν δυνάμενον.

μζ'. Ἐντεῦθεν τοὺς μὲν ἀκαίαις καὶ ὑπεροραίαις, τοὺς δὲ τιμαῖς καὶ κλακείαις τῶν ἐπισκόπων ὄψει, εἶτι δε οὐς καὶ χρήμασιν ὑποκλέπτειν, καὶ τὸ αὐτοῦ κακὸν καὶ ἄλλων ποιεῖν ἔσπευδε, καὶ τῆς νόσου μεταδίδόναι, οἷά τις Πρωτεύς, ὡς τὰ Ἑλλήνων φασίν, ἐξαλλάττων, καὶ ποικίλος τὴν γνώμην ὥσπερ τὴν ὄψιν ἐκαίνος γινόμενος. Ἐπιπαι τοῖνον καὶ τῷ μεγάλῳ τούτῳ πύργῳ προσβάλλει. Καὶ τὸ μηχανήμα χρυσὸς ἦν, χρυσὸς οὐκ ὀλίγος, ὥστε καὶ παροφθῆναι, ἀλλὰ καὶ εἰς τριάκοντα φημί, λίτρας παρατεινόμενος· καὶ ἡ δωρεὰ οὐ δωρεὰ γυμνῶς τε καὶ ἀκαλύπτως, ἵνα μὴ δι' ὑπονοίας ἔχουσα τὸ φιλόχρυσον ἀπρόσδεκτος μείνη, ἀλλὰ καὶ πρόφασις ἐπέκρυπτε ταύτην εὐπρόσωπος καὶ πιθανὴ λίαν, οἱ πένητες καὶ ἡ περὶ τοῦ νοσοῦντος τῶν ἀδελφῶν εὐδάπανος χρεῖα. Τοιοῦτοις ἐπειρᾶτο δουλοῦν τὸν ἐλεύθερον. Καὶ εἰ καλὸν εἶη καὶ ἀρέσκον φιλοθέων ψυχαῖς τὸ ὑπὸ σοῦ, γυνάτε, καινοτομούμενον, φαίην ἂν πρὸς αὐτὸν, τί μὴ ἐξ αὐτόθεν ἔλκειν τοὺς ἐραστὰς, καὶ ἰδίῳ κάλλει χερουῖσθαι τοὺς φιλοκάλους, ἄλλα χρήμασιν αὐτῶ καὶ δωρεαῖς περιστέλλεις, ὃ περὶ τὰς ἀμόρφους καὶ ἀκαλλεῖς ποιοῦσιν, ἄλλοτεροῖς κοσμήμασι καὶ τεχνίσμασι;

Joannis Camilli Boni n. 2 et in Vita S. Agathonis. Cedrenus scribit Anastasium fuisse in hæresi Accephalorum, seu Synchytarum. Acta enim concilii Chalcedonensis authentica et altari ablata consecidisse atque igni tradidisse docet Nicephorus l. XVI, c. 25.

(30) Ita pulsi in exsiliu patriarchæ Constantinopolitani Euphemius et Macedonius; quorum sectatores, exsilio, relegatione, accusationibus iniquis, aut bonorum publicatione afflicti sunt.

μη'. Γνωὸς οὖν ὁ μέγας τὸ ὑπὸ τῆς μικρᾶς ἐκείνης Α καὶ μικρᾶ φρονούσης ψυχῆς ματαιῶς κατ' αὐτοῦ μελετώμενον, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου ἀετὸς ἦν ἐν νεφέλαις ἀληπτος καὶ ἀχέρωτος, μᾶλλον δὲ καὶ αἰρούντα αἶρει, τὸν δοκῆσει μὲν ταῖς ἀληθείαις. Τὸ μὲν γὰρ χρυσίον οὐκ ἀπωθεῖται, μήποτε καὶ δόξη μάτην ὑπονοεῖν, καὶ σκανδάλου παράσχοι τινα πρόφασιν, διπλῆ δὲ ζημιῶσι τὸν πολέμιον, ἅμα μὲν γρημμάτων ἀποστερῶν καὶ ἄλλως φιλοχρημάτων ὄντα, ἅμα δὲ καὶ τὰς ἐλπίδας αἷς ἐπωχεῖτο ματαιαῖς καὶ κενᾶς ἀποδείξει, καὶ οὐδὲν πρὸς τὸ σκοπὸν ἐχούσας ἀλόλουθον· ἀλλ' ὃν ἔχειν ἐν πέδις ἦδη λέοντα ῥετο, τοῦτον κατ' αὐτοῦ θερμότερα διεγείρας καὶ λαμπρότερον φανείας τὸ τῆς παροικίας, ὅτι πρὸς λέοντα δορκὰς μάχης ἤπιετο. Ἰὼς γὰρ ἤδη καὶ ὁ καιρὸς ἐνέστη, κακεῖνος ἀπῆται καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν ὁμολογίαν, καὶ παρίστησαν οἱ ἐπὶ τούτῳ πεμφθέντες, ἐταυθὲ μοι σκόπει τὸ ἀνδρικὸν αὐτοῦ τῆς ψυχῆς καὶ γενναῖον. Συναγαγὼν γὰρ ὁμοῦ πάντας τοὺς τῆν ἐρήμου πολέτας, καὶ καιρὸν εἶναι εἰπὼν τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο κίρας ἔχειν παράγγελμα, ὃ τὸν πρᾶον κελεύει γενέσθαι μαχητὴν, καὶ πρὸς τοὺς τῆς εὐσεβείας ἀλείψας ἄγωνας, αὐτὸς στρατηγὸς, αὐτὸς στρατιώτης, αὐτὸς ἀριστὸς ἐν πᾶσι· πρῶτος ἐδείκνυτο, καὶ διὰ γρημμάτων τῶ βασιλεῖ συνεπλέετο. Καὶ ἡδίστα μὲν ἂν καὶ τῶν ἀποδείξων αὐτῶν ἐκείνων ἐμνημονεύσαμεν, αἷς θεοδόσιος σαφῆ φλυαρίαν τὰ ἰσχυρότατα τῶ δοκεῖν τῶν προβληθέντων ἀπέδειξε· τοῦ μήκου δὲ χάριν καὶ τὰ νῦν στοχαζόμενοι (πολλῶν γὰρ ἂν ἐδέησε καὶ χειρῶν καὶ βιβλίων), τῆς ἐπὶ τέλει μόνης παρρησίας ἐπιμνησθήσομαι. Δῆλον γὰρ καὶ οὕτως ἔσται δι' ὀλίγου τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐλευθερὸν τε καὶ ἀταπεινῶτων. Εἶχε δὲ αὐτὸς τὰ γεγραμμένα.

48. Cum ergo cognovisset ille magnus id quod fēbat ab illa pusilla et abjecta anima, temere adversus se comparari, erat, ut vulgo dicitur, aquila in nubibus, ut qui nec posset capi nec vinci; sed revera potius eum capit, qui simulabat. Nam aurum quidem non repellit, ne forte videretur temere suspicari, et offensionis aliquam præberet occasionem: sed duplici damno afficit adversarium, simul quidem privans pecuniis, cum esset alioqui avarus, et simul etiam spem vanam et inane ostendens, qua ducebatur, et quæ nihil habebat ad scopum pertinens. Sed quem leonem existimabat se jam habere in pedicis, eum cum in se concitasset vehementissime, præclare ostendit, ut est in proverbio, capream iniisse pugnam adversus leonem. Nam cum jam tempus advenisset, et ille ab eo petiisset confessionem, et adessent qui ea de causa missi fuerant, hic mihi considera ejus animi virtutem et fortitudinem. Nam cum omnes simul congregasset cives solitudinis, et dixisset esse tempus ut finem acciperet dictum illud propheticum, quod jubet mitem fieri pugnatorem, et eos instruxisset ad suscipienda proprietate certamina, se ostendit esse ducem, se militem, se virum strenuum et fortem, et primum in omnibus, et cum imperatore per litteras est congressus. Et libentissime quidem meminisset illarum ipsarum probationum, quibus Theodosius aperlas nugas esse ostendit ea, quæ ex propositis videbantur esse validissima; sed propter prolixitatem, et ea spectans, de quibus agitur in præsentia (multis enim manibus opus esset et libris) solum meminero ejus dicendi libertatis, qua usus est in fine. Sic enim paucis ostendet, quam esset homo liber, et qui nequaquam dejici deprimi poterat. Sic autem habent ea, quæ scripta sunt.

CAPUT XII.

Epistola S. Theodosii ad imperatorem, et hujus responsum.

μθ'. Δύο τῶν προκειμένων ἡμῖν, ὦ βασιλεῦ, ἡ ζῆν αἰσχροῦς καὶ ἀνελευθέρως τοῖς Ἀκεφάλαις συναπαχθίντας, ἡ θανεῖν καλῶς τοῖς ὀρθοῖς τῶν Πατέρων ἀκολουθοῦντας δόγμασι, ἴσθι τὸν θάνατον ἡμῖν εἶναι προτιμητέον. Τοσοῦτον γὰρ ἰδέομεν τοὺς καινοὺς τοῦτοιοις ἔπισθαι δόγμασι, ὅσον οὐχ ἡμεῖς μόνον κατὰ χώραν μενοῦμεν τοῖς προλαβοῦσι νόμοις τῶν Πατέρων στοιχοῦντες· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἕλλως παρὰ ταῦτα πρᾶσθαι ἀνασχομένους, ἀποκηρύζομεν εὐσεβῶς καὶ ἀναθέματι καθυποβολοῦμεν· οὐ μὲν ἄλλα καὶ χειροτενοῦμεν τινὰ τῶν Ἀκεφάλων πρὸς βίαν ἡμεῖς οὐ παραδεξόμεθα. Μηδὲ γίνετο ποτε, Χριστὲ Βασιλεῦ, ἂν τι τοιοῦτον συμβῆ, τὸν ἔφορον τῆς ἀληθείας Θεὸν μάρτυρα ποιησάμενοι· μᾶλλον δὲ αὐτὸν ἐκτικὸν εἶπαι τὸν νῦν ὑπ' αὐτῶν βλασφημούμενον, μέχρις αἵματος ἀνικαταστῆναι θελήσομεν· καὶ ὡς περ ὑπὲρ πατρίδος, οὕτως μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς

(31) Epistolæ hæc referuntur a Baronio ad an. Ch. 511. Ejusdem spiritus et zeli exstat epistola S. Sabæ ad imperatorem quæ an. Christ. 513 re-

46. Cum (31) hæc duo sint nobis proposita, o imperator, vel turpiter et illiberaliter vivere consentiendo Acephalis, vel honeste mori sequendo recta Patrum dogmata; scito mortem a nobis esse præferendam. Tantum enim abest, ut hæc nova sequamur dogmata, ut non solum in loco mansurimus, præcedentes Patrum leges sequentes; sed eos etiam, qui præter hæc alia tueri sustinuerint, pie abdicabimus, et subjecimus anathemati: sed nec ullum ex Acephalis ordinatum, per vim suscipiemus. Absit ut hoc fiat, o Rex Christe! et si tale quid contigerit, veritatis Deum præsidem testantes, vel potius illum ipsum, qui nunc ab ipsis maledictis et blasphemis appetitur, usque ad sanguinem resistemus: et quomodo pro patria, ita multo magis pro recta fide libenter animas profundemus, etiamsi ipsa sancta loca igni perdenda visuri sumus, Quid fertur a Baronio: licet non constet, quo quæque tempore fuerit scripta.

enim opus esse solo nomine, quando ipsa sacra A revera afficiuntur contumelia? Nos ergo (32) nequaquam admittimus aliquid sentire, tantum abest ut dicere, quod discrepet a sanctis et œcumenicis conciliis. Ex quibus primum quidem ornatur trecentis decem et octo Patribus, qui cum adversus Arium in sancto Spiritu Niceæ convenissent, anathemati miserum subjiciunt, et a corpore abscindunt ecclesiastico, alienantem a Patris essentia eum, qui est natura Filius; et introducunt dogmata aliena a recta fide. Secundum autem impulsu divino congregatum adversum Macedonium, qui ipse quoque scelerate loquebatur adversus bonum Spiritum, eum abdicat. Tertium autem adversus profanam et execrandam linguam Nestorii, qui ipse quoque absurda erat locutus adversus Christi carnis susceptæ consilium, pulchre Ephesi convenit. Post hæc, quod fuit, etiam Chalcedone sexcentorum et triginta divinatorum Patrum: qui cum etiam ea dixissent, quæ conveniebant prioribus, et qui illi dixerant, adhuc accuratius exposuissent, infelicem et execrandum Eutychem una cum Nestorio abscindunt a corpore Ecclesiæ, et fidem confirmant apostolicam: et quicumque non ita sentiebat, decernunt esse alienum ab Ecclesia. Adversus hæc et ignis accendatur, et ensis acuatur, et mors quoque nobis acerba afferatur, imo vero, si fieri possit, pro una innumerabiles; nos vero nunquam prodemus veram religionem, neque ea, quæ recte placuerunt Patribus, ea abrogando probro afficiemus. Testes sint eorum sudores, quos pro fide susceperunt, et multæ dimicationes. Sed ea manebunt firma et immobilia, et apud nos, et apud eos, quos fas est et Deum et nos sequi. Pax autem Dei, quæ superat omnem mentem, sit custos et dux tuæ potentia.

50. Cum hanc imperator accepisset epistolam, mittens et vim afferre, et conari persuadere, se potius submittere, aggressus est se de iis excusare, quorum accusabatur, et sic composuit epistolam: Hujus innovationis, o homo Dei, nos non sumus auctores. Testem confidenter invocamus, qui omnia cernit, Dei oculum: sed ab illis oritur hic motus, quos, plus quam alii, oportebat hæc honorare silentio. Nunc autem cupientes singuli primi videri et dicendi facultate et dignitate, se ipsos feriunt, et nos ad se invicem attrahunt. Quid nos ergo aliud oportet facere, quam, dum ii moventur, nos non simul moveri, sed quietem amplecti: ut sic persuadere possimus eis, qui hic movere stauerint, dimissa tali contentione, una nobiscum quiescere? Omnino enim tuam non latet pietatem, quod quidam monachi et clerici, qui rectam fidei sibi vindicant sententiam, hæc movere scan-

(32) S. Sabas in sua ad imperatorem epistola: « Nos ergo nec patimur aliquid aliud addere præter ea quæ decreta sunt a trecentis decem et octo Patribus qui fuerunt Nicææ, et tribus, quæ postea

πίστεως ἤδωκεν τὰς ψυχὰς προσόμεθα, καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς ἁγίους τόπους πυρὶ θεαζόμεθα φθειρομένους. Τί γὰρ ἐστὶ καὶ ὄφελος ὀνόματος μόνου, ὅταν αὐτὰ γοῦν τὰ ἱερὰ πράγματα καθυβρίζηται; Οὐ μὲν οὖν ἡμεῖς ἀπέδον τι τῶν τεσσάρων ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων φρονῆσαι, μήτι γε κοί εἰπεῖν ὕλως παραδεξόμεθα· ὧν ἡ μὲν πρώτη τοῖς τριακοσίοις δεκά καὶ ὀκτὼ κοσμεῖται Πατράσιν, οἱ κατὰ Ἀρείου ἐν ἀγίῳ Πνεύματι περὶ τὴν Νικαίαν συναελθόντες, ἀναθέματι τὸν ἀθλιὸν ὑποβάλλουσι τε καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ἀποτέμνουσιν, ἀλλοτριούντα τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας τὸν φύσει Υἱὸν, καὶ ἀλλότρια τῆς ὑγιῶς πίστεως δογματίζοντα. Ἡ δευτέρα δὲ κατὰ Μακεδονίου θεοκινήτως συναθροισθεῖσα, πονηρὰ καὶ κήτον κατὰ τοῦ ἀγαθοῦ φεγγόμενον πνεύματος ἐκκρίνεται. Καὶ ἡ τρίτη δὲ κατὰ Νεστορίου τῆς βεβήλου γλώττης καὶ μιαιῶν ἄτοπα καὶ αὐτοῦ κατὰ τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ φθεγγόμενου ἐν Ἐφέσῳ καλῶς συνελήλυθεν. Ἐπὶ τούτοις καὶ ἡ ἐν Καλκηδόνι τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα θεοφόρων Πιτέρων, οἱ καὶ αὐτοὶ συνωδῶ τοῖς προλαβοῦσιν εἰπόντες, καὶ τὰ ἐκείνων ἐπι ἐξακριβώσαντας, Εὐτυχῆ τὸν ἀτυχῆ καὶ κατάπνυστον ἅμα Νεστορίῳ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐκκλησίας ἐκκόπτοισι σώματος, τὴν ἀπιστολικὴν τε διακρατῶνους πίστιν, καὶ πάντα τὸν μὴ οὕτω φρονοῦντα ξένον εἶναι τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ δογματίζουσι. Πρὸς ταῦτα καὶ πῦρ ἀπέσθω, καὶ ξίφος θηγέσθω, ἐπαγέσθω δὲ καὶ ὁ πικρὸς καθ' ἡμῶν θάνατος, μᾶλλον δὲ ἀνθ' ἐνός, ἂν ἐγγυροῦν ἦ, μυριοί· ὡς οὐποτ' ἂν προδῶμεν ἡμεῖς τὴν εὐσεβείαν, οὐδέ τί καλῶς δοξάζοντες τοὺς Πατέρας τῶ ἀθετεῖν ἀτιμάσομεν. Οὐ μὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς πίστεως αὐτῶν ἰδρωτῆς, καὶ τὰ πολλὰ σκῆματα, ἀλλὰ μενεῖ ταῦτα καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρ' οἷς ὅσιον ἀκολουθεῖν Θεῷ τε καὶ ἡμῶν ἀκίνητα. Ἡ δὲ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φύλαξ εἶη καὶ ὁδηγὸς τοῦ κράτους σου.

ν'. Ταύτην δεξάμενος ὁ βασιλεὺς τὴν ἐπιστολήν, εὐθὺς γοῦν τὸ βιάζεσθαι καὶ τὸ πειρᾶσθαι πεθεῖν ἀφείκε, εἰς ἀπολογίαν μᾶλλον διὰ Γραφῆς ὑπὲρ ὧν ἤτιστα πρότερον ὑφειμάνως ἐχώρει, καὶ οὕτω πως συνέταττε τὴν ἐπιστολήν. Τῆς καινοτομίας ταύτης, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, οὐχ ἡμεῖς αἴτιον· μάρτυρα θαρρόντες ἐπικαλούμεθα τὸν πάντα βλέποντα τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμόν· ἀλλὰ παρ' ἐκείνων ἡ τούτων κίνησις οὐκ ἔδει μᾶλλον τῶν ἄλλων σιωπῆ ταῦτα τιμᾶν. Νῦν δὲ ὀρεγόμενοι τοῦ πρώτος αὐτῶν ἕκαστος δυνάμει τε λόγου καὶ ἀξιώματι φαίνεσθαι, ἀλλήλους τε βιάλοισι, καὶ ἡμᾶς πρὸς ἑαυτοὺς ἀνθελκουσι. Τί οὖν ἕτερον ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν, ἢ τοῦτοις κινουμένοις μὴ συγκαταθεῖσθαι, ἀλλὰ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι; Ἐν οὕτω πείσαι δυνηθῶμεν καὶ τοὺς ταῦτα προσηρημένους κινεῖν, ἀφαιμένους τοιαύτης ἐρεσχελίας νοῦν ἡσυχάζεσθαι ἡμῶν. Πάντως γὰρ οὐκ ἄδῆλον τοῦτο τῆ σῆ θεοσιβεία, ὡς μοναχοὶ τινες καὶ κληρικοὶ ὀρθοδοξίας

consecutæ sunt, synodis, nec quidquam aliter innovare; sed pro eis etiam animas profundere, et innumerabiles, si fieri possit, mortis parati sumus suscipere. »

δῆθεν ἀντιποιούμενοι, τὰ τοιαῦτα σκάνδαλα κεκίνη-
 κταιν, ἑαυτοὺς δεῖξει εὐοὐδάρχους, ὡς περ ἔφημεν,
 ἐπειληθῆαι τῶν πρωτέων ἐν τῷ ταῦτα εἰδῆναι, καὶ
 τὸ μυστήριον καὶ τὴν πίστιν τοῖς στόμασιν αὐτῶν
 περιφέρειν. Ἄπερ ἀνθρώποις ἀκατάληπτα ὄντα,
 οὐδὲ ἕτερον ἢ ψεύστας ἐκείνους καὶ συκοφάντας
 ἀποδεικνύουσι· ὅθεν καὶ μεγάλη ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ
 ἀγανάκτησις, ἀνθ' ὧν νομιζομεν τὸ μυστήριον, οὐ
 μυστήριον εἶναι, οὐδὲ καὶ ἐκ πίστεως συνεστάναι
 μόνης, ἀλλ' ἐξ ἀτόπων φλυαριῶν, καὶ κατηγορουμένων
 τῶν διδασκάντων ἡμᾶς πίστει καὶ μυστηρίῳ τὰ θεῖα
 σέβασθαι. Ἵπερ εἰξαπορτεῖ οὖν τῆς Ἐκκλησίας εἶπερ
 ποτε καὶ νῦν ἡμᾶς χρῆτ', φιλανθρώποις ὄμμασι τὸν
 Θεὸν ἐπιδέψαι, καὶ εἰρήνην ταῖς Ἐκκλησίαις αὐτοῦ
 βραβεῦσαι κακῶς οὕτω διηρημέναις διὰ τὴν τῶν
 προέδρων αὐτῶν προαίρεσιν. Αἱ δὲ σιαλεῖται παρ'
 ὑμῶν εὐλογία ἡδέως ἄγχι ἡμῖν εἰδέχθησαν, καὶ τὴν
 ἡμετέραν προαίρεσιν ὅπως ἔχει ἀναγγέλλουσιν οἱ
 παρ' ὑμῶν ἀπεσταλμένοι εὐλαβεῖς μοναχοί. » Καὶ οὕτω
 μὲν ἡ ἐπιστολή.

να'. Ἀλλὰ τὸν ταῦτα γράψαντα βσιλιέα καὶ μικρὸν
 τότε τῆς μνίας ἐνδεδικότα, στήσαντα δὲ καὶ τὸν
 κατὰ τῆς ὀρθῆς δόξης, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἑαυτοῦ
 κεφαλῆς πόλεμον, οὐ πολὺ τὸ ἐν μίσῳ καὶ μετένοια
 λαμβάνει δεινῆ· καὶ κηθοπερεὶ μεταμεληθέντα,
 εἰ καὶ μικρὸν ὄλωσ' εὐσεβεῖν προεβλετο, πολλὴν τε
 εὐκαλίαν ἑαυτοῦ καταγίνωσκε, καὶ πρὸς τὰ πρότερον
 ἐπανῆσι. Ἔργον γὰρ ἀληθῶς, ὡς ὁ λογος, ὕσον ἀπο-
 τρέψαι ἀνάμικτον. Πάλιν οὖν κατὰ τῆς εὐσεβείας
 προγράμματα, καὶ πάλιν ὁ γεννάδας οὗτος μάρτυς
 αἰμάτων χωρὶς, εἶγε τὰς προαιρέσεις, ἀλλὰ μὴ
 τὰς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεις προσήκει σκο-
 πεῖν.

CAPUT XIII.

Zelus, et exilium fidei causa.

ψ'. Πάντων γὰρ ἀμηχανούντων καὶ ἀπορούντων,
 καὶ τῶν μὲν τῆ βλασφημίας συνηγορούντων, τῶν δὲ
 καὶ ἀφιλικῶς ἀντιλέγειν ὄκνουστων, ἴσως δὲ καὶ τῆς
 ἐν τούτῳ παρρησίας τῷ κεινῷ Πατρὶ παραψωρού-
 των, καὶ ὡς περ στρατηγῶ περιμενόντων τὸ σύν-
 θημα, τότε δὴ, τότε δῆλον καθίσταται, ὅποια οὖν
 καὶ τὸ γῆρας, ὅταν τῷ ζήλῳ βλωνῆται, πρὸς τοὺς
 ὑπὲρ τοῦ καλοῦ κινδύνους νεανιεύεται· γραμμάτων
 ἐκείνων καὶ θεσπισμάτων ὀλιγωρήσας, ἀπειλῶν τε
 μυρίων, ὄχλων τε τὰ βσιλιέως ἐν Ἰσῳ καὶ τὰ θεῖα
 δυσωπουμένων, καὶ στρατιωτῶν τοὺς τοιοῦτόν τι
 φθεγξαμένους ἐπιτηρούντων, πάντων ἐκεῖνος τού-
 των οἷα κενῶν ψύφων, καταφρονήσας, καὶ οὐκ αὐτοῦ
 μᾶλλον, ἀλλὰ παιδῶν εἶναι εἰπὼν τοιαύτας ὑποφρί-
 τειν βροντάς, λέοντος ὑποδύς ὄρημα, καὶ εἰς τὸ
 τοῦ Πέου ἱερὸν εἰσελθόν, ἐπ' ὀκρίβοντός τε ἀνάβας,
 οὐ τὰς ἀναγνώσεις τοὺς ἱερεῖς ποιεῖν σύνθετος, τῆ
 χειρὶ σιγῆν τῷ πλήθει σημήνας καὶ τὴν φωνὴν
 ἐπάρας· Εἰ τις, ἔφη, τὰς τέσσαρας ἀγίας συν-
 ὄδους μὴ ἐπίσης τοῖς τέσσαρσιν Εὐαγγελίοις ἠγοίτο,

(33) Cedrenus scribit multos episcopos, in gratiam imperatoris, Chalcedonense concilium impu-
 gnasse.

A dala, seipsos, ut diximus, studentes ostendere
 primas obtinere partes in harum rerum cogni-
 tione; et quod mysterium et fidem in ore suo
 circumferant. Quæ quidem cum non possint
 comprehendi ab hominibus, nihil aliud quam il-
 los mendaces ostendunt et sycophantas. Ex quo
 etiam proficiscitur magna Dei in nos indignatio,
 eo quod existimamus mysterium non esse mys-
 terium, nec ex sola fide consistere, sed ex absur-
 dis nugis: et condemnamus eos, qui nos docue-
 runt fide et mysterio divina venerari. Vos ergo
 nunc quoque oportet, si unquam, orare pro Ec-
 clesia, ut nos benignis oculis aspiat, et pacem
 suis conciliet Ecclesiis, quæ tam male sunt divisæ
 propter studia ipsorum præsulum. Quæ autem a
 vobis missæ sunt eulogiæ, eas admodum libenter
 suscepimus: nostrum autem quale sit institu-
 tum, annuntiahunt pii monachi, qui a vobis
 missi sunt. » Et hoc quidem modo se habuit epi-
 stola.

51. Verum imperatorem, qui hæc quidem scri-
 pserat, et tunc de furore paululum remiseral,
 et bellum quod adversus rectam opinionem vel
 suum potius caput gerebat, represserat; non
 multo interjecto spatio, gravis subit pœnitentia:
 et perinde ac si eum pœniteret, quod omnino
 parum esse pius statuisset, et se facilitatis nimis
 condemnaret, ad priora est reversus. Difficile
 enim est, ut est in proverbio, asinum confrican-
 tem avertere. Rursus ergo edicta adversus pie-
 tatem; rursusque egregius martyr citra sangui-
 nem; siquidem consideranda est voluntas, et non
 rerum exitus.

52. Cum omnes essent plane consilii inopes et
 dubii quid agerent; et alii quidem blasphemiam(33)
 defenderent, alii autem vererentur vel solummodo
 contradicere; fortasse autem etiam hac in re com-
 muni Patri, dicendi libertate cederent, et veluti
 ducis signum exspectarent: tunc tunc evadit mani-
 festum, qualis etiam senectus, quando zelo confir-
 matur, se fortiter et juveniliter gerit adversus ea,
 quæ pro bono et honesto suscipiuntur pericula.
 Contemptis enim illis scriptis et decretis, minisque
 innumerabilibus, turbaque quæ imperatorem et
 Deum ex æquo reverebatur, militibusque qui eos
 observarent, qui essent tale quid dicturi; illis om-
 nibus contemptis, tanquam vanis strepitibus, et
 dicens non esse suum, sed puerorum talia horrere
 tonitrua, leonis suscipiens impetum, cum Dei tem-
 plum esset ingressus, et suggestum conscendisset,
 in quo solent legere sacerdotes, manu populo si-
 gnificans silentium, vocemque attollens: Si quis,
 inquit, quatuor sanctas synodos non tanti esse exi-

stimat, quanti quatuor Evangelia, sit anathema. Hæc cum dixisset, et tanquam angelus populum adduxisset in admirationem, et vocem omnibus ademisset præ miraculi magnitudine, silentio procedit per medium eorum tacentium et tanquam dormientium, et existimantium se somnium videre, non autem vere id quod fiebat. Et fuit hoc quidem viri stratagema : ex quo diclas quoque sanctas synodos in sacris diptychis collocare stauerunt.

53. Cum post hæc autem nihil esset cunctatus, et nec parum quidem substitisset, obiit civitates quæ erant circumcirca, discipulos et alios zelotas ex solitudine, veluti quidam dux (34) exercitus, eos qui sub se erant, inducens, primus canos, primus etiam ostendens promptum animi studium: omnes obiens, factus omnia omnibus, certiores reddens eos qui dubitabant, adhuc confirmans eos, qui erant stabiles; eos excitans, qui erant socordiores, eorum qui erant prompto et alacri animi studio, augens diligentiam; addens animum iis, qui extimescebant; adhortans eos, qui decertabant; terrens adversarios, quod tam esset magno ac generoso animo, ut ad eum non pateret aditus; medicinæ celeritate omnem hæreticum inorbum præveniens; docens omnes, quod Dei Verbum esset quidem idem simul Deus et homo, una autem hypostasis sive persona, utrumque eorum habens natura, divinitatem scilicet et humanitatem.

54. Ad ea autem, quæ dicta sunt, probanda adduxit illam sanctam synodum œcumenicam (35), qua ipsa quoque de Christo sic agit, et ea ratione effugit declinationes hæreticorum, quæ sunt in utramque partem. Nam eo, inquit, quod unam confiteatur personam, repellit impiam Nestorii hæresim: eo autem, quod non neget duas naturas, Eutychetis et Dioscori magis impiam exturbat hæresim: neque similiter, ut Nestorius, Christum unum dividens in duos filios et hypostases; neque similiter ac Eutyches, et Dioscorus, et etiam Severus (36), in unam confundens naturam, unius scilicet Christi divinitatem et humanitatem. Nam plus quam par sit habet unusquisque eorum: unus quidem fugiens divisionem, alter vero conjunctionem: ille quidem ad hoc ut duos diceret filios; alii vero, ut ne unum quidem proprie filium fateantur, misere exciderunt. Nam Nestorio quidem, quoniam utique timebat confusionem, venit in mentem, ut diceret habitudine solum et dignitate seu auctoritate factam esse divinitatis conjunctionem

(34) Hæc refert Baronius ad an. Ch. 511, ubi n. 36, ita exclamat: « Hoc certamen magni Theodosii, quem vita angelis haud impar, et in editione signorum ac propugnacione catholicæ veritatis, apostolis comparanda, mirifice nobilitavit. Ita plane decuit præconem veritatis hujusmodi confessionis insignibus decorari, » etc.

(35) Chalcedonensem intelligit

(36) Hic plenius describitur in Vita S. Sabæ, in cujus epist. citata appellatur « omnium malorum

ἀνάθεμα ἔστω. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ὡσπερ ἄγγελος καταπλήξας τὸ πλῆθος, πάντων τε τὴν φωνὴν ἀελῶν τῷ μεγέθει τοῦ θαύματος, σιγῇ διὰ μέσων αὐτῶν σιγῶντων ἔχώρει, καθάπερ καθευδόντων καὶ ὄντρ βλέπειν οἰομένων, οὐχ ὡς ἀληθῶς τὸ γενόμενον. Καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτο τοῦ ἀνδρὸς στρατήγημα, ἀφ' οὗ δὴ καὶ τὰς εἰρημένους ἀγίας συνόδους ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἐξ ἐκείνου τάττειν ἐνόμισαν.

γ'. Μετὰ δὲ ταῦτα μηδὲν μελλήσας, μηδὲ μικρὸν ἐπισχῶν τὰς περὶ διηεὶ πόλεις, τοὺς φοιτητὰς καὶ ἄλλους ζηλωτὰς ἐκ τῆς ἐρημίας, καθάπερ τις στρατηγός, τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπαγόμενος, ὁ πρῶτος τὴν πολίαν, πρῶτός τε τὴν προθυμίαν ἐπιδεικνύμενος· πάντας περιῖων, πᾶσι τὰ πάντα γινόμενος, τοὺς ἀμφιβόλους πληροφορῶν, τοὺς βεβαιοῦς ἐπιστηρίζων, διανιστῶν τοὺς ῥαθυμότερους, τῶν προθύμων ἐπιτεινῶν τὴν ἐπιμέλειαν, τοὺς δειλιῶντας ἐπιθάρσυνων, τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐγκλευόμενος, φοβῶν τοὺς ἀντιπόλους· τῷ ἀπροσίτῳ τῆς γενναϊότητος, πᾶσαν αἰρετικὴν προκαταλαμβάνων νόσον τῷ τᾶχει τῆς ἰατρείας, διδίσκων ἅπαντας, ὡς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος· εἴη μὲν αὐτὸς ὁμοῦ θεὸς καὶ ἄνθρωπος, μία δὲ τοῦτου ὑπόστασις, εἴτ' οὖν πρόσωπον, φῶσει τούτων ἐκείνων ἔχουσα τὴν θεότητα δηλαδὴ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα.

δ'. Ἰκανὴν δὲ πιστώσασθαι τὰ εἰρημένα καὶ τὴν ἀγίαν ἐκείνην καὶ οἰκουμένην παρήγαγε σύνοδον, οὕτω πρεσβεύουσαν ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ αὐτὴν, καὶ ταύτη τὰς ἐπ' ἀμφοτέρω τῶν αἰρετικῶν παρετροπὰς διαφεύγουσαν. Τῷ μὲν γὰρ ἐν, φησὶ, πρόσωπον ἡμολογεῖν, τὴν δυσσεβῆ τοῦ Νεστορίου αἴρεσιν διωθεῖται· τῷ δὲ τὰς δύο φύσεις μί, ἐξαρνεῖσθαι, τὴν εἰ δυσσεβεστέρην Εὐτυχοῦς· τε καὶ Διοσκοροῦ συναίρεσιν ἀποκρούεται· μήτε κατὰ Νεστόριον εἰς υἱοὺς δύο καὶ ὑποστάσεις ὁμοίως τὸν ἕνα διαίρουσα Χριστὸν, μήτε μὴν Εὐτυχῆ καὶ Διοσκορῶν, πρὸς δὲ καὶ Σευήρω παραπλησίως, εἰς μίαν συγγέουσα φύσιν, τὴν τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ θεότητά τε καὶ ἀνθρωπότητα. Πλέον γὰρ ἢ καλῶς ἔχει τούτων ἕλαστος, ὁ μὲν τὴν διαίρεσιν, ὁ δὲ τὴν συναίρεσιν ἀποφεύγων· ὁ μὲν εἰς τὸ δύο λέγειν υἱοὺς, οἱ δὲ εἰς τὸ μηδὲ τὸν ἕνα κυρίως ἡμολογεῖν ἀθλίως ἐξέπεσον. Νεστορῶν μὲν γὰρ τῷ δεδιέναι δῆθεν τὴν σύγχυσιν, σχίσαι μόνον ἐπῆλθεν εἰπεῖν καὶ ἀξίᾳ εἴτ' οὖν αὐθεντία τὴν τῆς θεότητος ἔνωσιν γενέσθαι τῇ ἀνθρωπότητι, ὥστε μετὰ τῶν φύσεων καὶ ὑποστάσεις πᾶν δυσ-

auctor atque origo. » Idem, « Clementino et Probocoss. an. Chr. 513, Eutychetis perfidiæ cultor, Anastasio Cæsare volente, sedem Flaviani antisitis, ex monacho factus episcopus, occupavit. » Ita Marcellinus in Chron. Hujus in monachos Syriæ dira persecutio et carnificina refertur in epistola ad Hormisdam papam scripta ab arabimandritis et monachis secundæ Syriæ; exstat ea cum subscriptis nominibus inter epistolas Hormisdæ.

σεβῶς δύο, καὶ δύο υἱοὺς προσβέβειν, ἕνα μὲν τὸν ἐκ Α τοῦ Πατρὸς Θεοῦ γεννηθέντα ἰδίᾳ καὶ ἀνὰ μέρος, ἕτερον δὲ τὸν ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου χάριτι μόνον αὐτῷ περιάπτων τὸ τῆς υἰοθεσίας ἄξιωμα.

νε'. Εὐτυχῆς δὲ καὶ Διόσκορος, καὶ μέντοι καὶ Σεύηρος, ὁ τούτοις ἐαυτὸν ἄρτι παραζεύξας καὶ κοινωνήσας τῆς ἀσεβείας· ἐλόμενος, τὴν ἀποπτωκτὴν ὄσπερ ἐθέλοντες ἀναίρειν τοῦ Νεστορίου διαίρεσιν, κατὰ τὸ κακὸν ἰκόνται, καὶ σύγχυσιν καὶ αὐτὸν πάλιν ἀνοήτως ἐπιτολμῶσι, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὀνομάζοντες φύσιν θεότητος τε καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ εἰς πάθος τὸ γε εἰς αὐτοὺς ἤκον, μὴ δυνάμενοι καταγγεῖν τὸ ἀπαθὲς τῆς θεότητος. Εἰ γὰρ μία κατ' αὐτοὺς ἡ τοῦ Χριστοῦ φύσις, ὁ δὲ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἀτεχνῶς, κοινωμένηκεν ἕνα θανάτῳ καὶ ἡ θεότης. Ἄλλ' ἐμφραγείη τούτοις τὰ μιὰρὰ στόματα, καὶ καλοὶ κἀκῶς αὐτοῖς δόγμασιν ἀπολείσθωσαν. Ἐπιτιμᾶται δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ μακάριος Πέτρος, Χριστοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ λίγων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ θεοτητι προστιθείς. Εἰ γὰρ καὶ κατ' οὐσίαν ἡ τοῦ Χριστοῦ θεότης πασχούση, ἢ σαρκὶ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κοινωνῶς ὡμινοῦν αὐτῆ τοῦ πάθους ἐγένετο· πῶς γάρ; ἐπεὶ πάντας ἀπαθὲς το Θεῶν. Τοιγαροῦν ὀρθῶς ἔγραν καὶ ἀσφαλῶς ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης ἐκυρώθη συνόδου, δύο φύσεις θεότητος τε καὶ ἀνθρωπότητος ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαίρετως ἐν μιᾷ τιμᾶσθαι τῇ ὑποστάσει, τὸν αὐτὸν πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς κατὰ τὸν εἶδος θεότητος δηλαδὴ λόγον, ἐπ' ἐσχάτων δὲ πάλιν ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου γεννηθέντα, νόμῳ κεινοτέρῳ τῆς ἀνθρωπότητος, ὅμοιον τῷ Πατρὶ καὶ τῇ Μητρὶ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀμήτορα τὸν αὐτὸν καὶ ἀπάτορα, τὸ μὲν ἀπὸ τῆς κατω γεννήσεως, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἄνω καλῶς γινωσκόμενον, μονογενῆ καὶ πρωτότοκον, τὸ μὲν κατὰ τὴν τῆς θεότητος φύσιν, οὐδὲ γὰρ ἀδελφὸς αὐτῷ κατ' αὐτὴν, τὸ δὲ κατὰ τὴν τῆς ἀνθρωπότητος οὐσίαν· πολλοὶ γὰρ οἱ μετ' αὐτὸν υἰοθετηθέντες τῷ Πατρὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος.

νε'. Ταῦτα τοιγαροῦν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια διδάσκων ἐκεῖνος ἐλευθέρα γλώττῃ καὶ παρρησίᾳ καλῶς ὑποστηγμένη, ἐπεὶ πλέον ἀνήπτε τῷ βασιλεῖ τὸν θυμὸν, ἀειφυγίαν ὑπ' αὐτοῦ κατακρίνεται· ὑπ' ἐκείνου, φεῦ, τοῦ τὴν ἄφευκτον ἐξομῶν ἤδη τῆς ἑαυτοῦ, καὶ τὴν ἐντεῦθεν, μετέστασιν ἤκουσαν ἀγνοῦντος. Καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸς μὲν τῆς ζαῆς νῦν γοῦν τῆς παρούσης, ὁ δὲ θεὸς οὗτος ἀνὴρ τῆς φυγῆς εὐδὺς ἀπαλλάττεται· καὶ ὁ σφοδρὸς κλύδων ἐκεῖνος ταῖς Ἐκκλησίαις κοιμίζεται νεύσει πάντως τοῦ ποιούντος κρῖμα τοῖς ἀκουμένοις καὶ ἐλόγῳ θειοτέρῳ. Καὶ οἱ μὲν ληστικῶς ταύταις ἐπιπηδήσαντες, ὁ δὲ ἄρτι ἔμμελλον αὐτοῖς κερδόντα μᾶλλον, ὥσπερ ὄστράκου, φρεσὶ μεταπεσόντος καὶ ὑπεροφίᾳ κατεδικάζοντο.

25 I Petr. iv, 1.

(37) Interiit fulmine, ut plerique scribunt, exanimatus, anno 518 feria 5 majoris hebdomadæ

cum humanitate : adeo ut cum naturis duas quoque valde impie defenderet hypostases, et duos introduceret filios, unum quidem Deum, genitum ex Patre seorsum et separatim, alterum vero, qui ex sancta Virgine, per gratiam solum ei tribuens dignitatem adoptionis.

55. Eutyches autem Dioscorus, atque etiam Severus, qui se eis nuper adjunxit, et impietatis elegit esse particeps, ut qui vellent absurdissimam Nestorii tollere divisionem, malo medicamento: et ipsi quoque rursus stulte audent introducere confusionem, unam et eandem nominantes naturam divinitatis et humanitatis, et ad passionem, quantum ad eos attinebat, non verentes deducere impatientem divinitatem. Si enim eorum sententia una est Christi natura, is autem est revera Deus et homo, fuit ergo divinitas mortis quoque particeps. Sed scelerata his ora obstruantur, et mali male cum suis pereant dogmatibus. Eos autem increpat beatus quoque Petrus, Christo passus pro nobis carne, dicens ²⁵, sed non addens, divinitate. Nam etsi quod attinet ad essentiam, unita erat Christi divinitas carni patienti, non fuit tamen ipsa socia passionis. Nam quomodo esset? est enim divinitas omnino impatientis. Recte ergo et secure prædicatum est ab hac sancta synodo, duos naturas divinitatis et humanitatis, inconfuse, immutabiliter, citra divisionem, in una honorari persona: eundem ante sæcula quidem genitum ex Patre, quod attinet quidem ad divinitatem; in extremis autem rursus temporibus natum ex sancta Virgine, recentiori lege humanitatis: patri et matri similem essentia; eundem sine patre et sine matre: ut qui illud quidem pulchre esse cognoscatur ex ea, quæ inferne fuit, generatione, hoc vero ex ea, quæ superne, unigenitum, et primogenitum: illud quidem, quod attinet ad naturam divinitatis: neque enim, quod ad eam attinet, est ei frater; hoc vero, quod attinet ad essentiam humanitatis: multi enim post eum fuerunt a Patre in filios adoptati per baptismum.

56. Hæc ergo et his similia docens illa lingua libera, et quam acuerat confidenter loquendi audacia, quoniam imperatorem ad iram magis provocaverat, ab eo perpetuo damnatur exsilio: ab eo, inquam, qui jam inevitabilem suam exterminationem, et quæ hinc erat futura, vententem ignorabat migrationem. Et ideo ipse quidem a vita tunc præsentis (57), hic autem vir divinitus liberator statim ab exsilio; et vehemens ille fluctus sedatur Ecclesiis, nutu ejus plane qui facit iudicium iis, quibus fit injuria, et diviniore decreto. Et qui in eas quidem prædonum instar impetum fecerant, quod facturi erant, ipsi passi sunt: et testa, ut est in proverbio, convera damnati sunt exsilio. Qui autem

11 Aprilis. Successit illi Justinus anno eodem 9 Julii.

expulsi fuerant e suis sedibus, in eas gloriose sunt restituti, et gregi suo unusquisque redditus est mirabiliter.

57. Sic ille conservatus, non iis solum, qui aderant et spectabant certamina, sed iis etiam, qui omnino longe erant remoti, fuit admonitio et zelus ad virtutem. Nam cum de eo intellexissent, et qui veteris Romæ sedem pulchre tenebat, (iis autem erat Agapitus (38) et qui Antiochenam sedem regebat Ephraim (39); ipsi quoque litteris rectam fidem prædicabant: in quibus multa quoque sunt ad laudem hujus beati composita, quæ non minorem afferebant gloriam iis, qui scripserant, quam ei qui laudabatur; quod non ad gratiam, sed plane ad veritatem fieret laudatio. Quoniam autem difficile est recensere omnia ejus certamina pro fide orthodoxa, oportet illud in summa dicere, quod ipsi quoque cum Propheta ²⁴ inimicos Christi odisse mirabiliter inerat: maxime autem ostendebat se aversari Origenem (47), qui existimavit suum in hoc ponendum studium, ut divinæ apostolorum prædicationi nugas contexeret gentilium, et luderet in rebus minime ludicris.

CAPUT XIV.

Cancer miraculo curatus: frumentum multiplicatum.

58. Sed tempus est transeundi ad ea, quæ deinceps sequuntur, et hujus viri miraculis piorum ac religiosorum auribus gratificandi. Nam cum imperator impius edicta in omnes partes misisset, ut omnes, per familias, inquam, et sodalitates, in eundem locum convenirent; congregatus quidem est hic quoque sacer cœtus, senum qui erant in solitudine insignis canities, circa locum qui dicitur Hierateon (41), cum communi patre et filiorum amante. Est autem hoc, locus cathedræ quod fama est excitas Constantinum, magnum inter imperatores: in quo mos est, qui perpetuo servatur, et crux veneranda quotannis exaltetur.

59. Quædam autem mulier, quæ morbo laborabat in mamilla (cancerum eum solent nominare medici): et jam longo tempore ab eo premebatur; et a nulla quidem abstinerat medicina, ex ea autem nullum adjumentum ceperat, nisi quod in Deo magis sperabat, quod humana desperaret remedia. Ea cum ingreſsa esset per angelicam, quæ dicitur, portam,

²⁴ Psal. CXXXIII.

(39) Græcum ms. Vatic. Ἀγάπιος. Inter hunc et S. Hormisdam, cujus tempore Anastasius obiit, intercesserunt quatuor pontifices. Colitur in Martyrol. Romano 20 Septembris, die, ut ait Baronius, translationis. Supra vero B. Theodosium jam defunctum aliquot annis, ab eo laudatum diximus.

(39) Ephræm aliis, qui cum comes orientis esset, de voluntate Justiniani imperatoris factus est Antiochenus patriarcha an. Ch. 527, post convulsam terræ motu urbem. Evagrius. l. iv, c. 5. Eo munere cum laude 30 annis perfunctus, obiit an. 546. Ejus vitam et contra hæreticos zelum describit Joannes Moschus in *Prato spiritali*. c. 36.

Οἱ δὲ γε τῶν υἱελίων ἀπελαθόντες, ἐπ' αὐτοὺς πάλιν εὐκλεῶς ἀνεσώζοντο, καὶ τῇ ποίμνῃ τούτων ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ θαυμασιῶς ἀπεδίδοντο.

νζ'. Οὕτως ἐκεῖνος διασωθεὶς οὐ τοῖς παροῦσι μόνον καὶ θεαταῖς τῶν ἀγώνων, ἀλλὰ καὶ τοῖς πόρρω πάμπλου διεστηκόσιν ὑπόμνησις πρὸς ἀρετὴν καὶ ζῆλον κατέστη. Ἐπεὶ γὰρ ἦδη τὰ κακ' αὐτὸν ἔμαθον ὅτε τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τοῖς θρόνοις ἐμπρέπων, Ἀγάπιος οὗτος ἦν, ὃς τε τῶν τῆς Ἀντιοχείων ἐπειληγμένους Ἐφραΐμ, γράμμασι καὶ αὐτοὶ τὴν ὀρθὴν ἀνεκλήρυττον δόξαν, ἐν οἷς καὶ πολλὰ τῶν μακαρίων πρὸς ἐπαινον συνετέθη τοῖς γράψασιν οὐδὲν ἦν ἥτιον ἢ τῶν ἐπαινουμένων τὸ κλέος περιποιούντα, τῶν μὴ πρὸς χάριν, ἀλλὰ σαφῶς πρὸς ἀλήθειαν γενέσθαι τὴν εὐφημίαν. Ἐπεὶ δὲ χαλεπὸν καὶ κατὰ μέρος τὰ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας αὐτοῦ παλαίσματα καταλέγειν, ἐκεῖνο δεῖ συνελόντας εἰπεῖν, ὅτι καὶ αὐτῶν μετὰ τοῦ Προφήτου τοὺς ἐχθροὺς μισεῖν τοῦ Χριστοῦ διαφερόντως ἔπῃν· μάλιστα δὴλος ἦν τὰ Ἰριγένους ἀπεστραμμένος, ὃς τῶν θεῶν τῶν ἀποστόλων κηρύγματι λήρους συνείρειν Ἑλλήνων, καὶ αὐτὸ τοῦτο παίζειν ἐν οὐ μαικτοῖς σπουδῆς ἄξιον ἐλογίστο.

νη'. Πλὴν ἀλλὰ ὦρα καὶ πρὸς τὰ ἐξῆς μεταβῆναι, καὶ τοῖς τοῦ ἀνδρὸς θαύμασιν εὐσεβῶν ἀκοαῖς καὶ φιλοθείων χαρίσασθαι. Τοῦ γὰρ ἐν δυσσεβοῦς βασιλείῳς προσταγμάτων πανταχοῦ διαπέμφαντος, ὥστε πάντας καθ' ἐκτιρεῖαν, φημί ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθεῖν, συνήχθη μὲν καὶ τὸ ἱερὸν τουτὶ σύστημα, ἡ τῶν ἐν ἐρήμῳ γερόντων ἐπίστυμος πολιὰ, περὶ τὸ καλούμενον οὕτως Ἱερατεῖον, μετὰ τοῦ κοινοῦ Πατρὸς καὶ φιλόπαιδος. Τόπος δὲ τοῦτο τῆς καθέδρας ἐστίν, ὁ Κωνσταντινῶν τὸν Μέγαν ἐν βασιλευσίαν ἀναστήσαι λόγος· καθ' ὃν δὴ καὶ ἔτους ἕκαστου τὸν τιμίον ὑφοῦσθαι σταυρὸν ἔθος ἐκ παντὸς συντηρούμενον.

νθ'. Γυνὴ δὲ τις πάθος ἔχουσα περὶ τὸν μασθὸν (καρκίνον τὸ πάθος ἱετρῶν παίδες οἰδασις ὀνομάζειν) καὶ οὕτω συχνὸν ἦδη χρόνον πιεζομένη, τέχνης δὲ μηδεμίας μὲν ἱατρικῆς ὀποσχομένη, οὐδ' ὀτιοῦν ἔλωσ ἐκ τούτων ἀποναμένη, ὅτι μὴ τὸ πρὸς θεὸν ἐλπίζει πλέον διὰ τὴν τῶν ἀνθρωπίνων ἀπόγνωσιν· αὕτη διὰ τῆς ἀγγελικῆς οὕτω καλουμένης εἰσελθοῦσα πύ-

(40) Origenis errores ex variis breviter colligit Jacobus Guallterius noster in Tabula chronographica sæculo III c. 6. Palæstinam ab Origenistis hoc tempore infectam fuisse ostendit pluribus Cyrillus in Vita SS. Sabæ et Joannis Silentiarii. At tandem cum Severo aliisque hæreticis condemnati sunt in synodo œcumenica V.

(41) Andreas Cretensis vocat *speculam cruci demonstrandæ* et publice honorandæ ab ipso Constantino Magno deputatam, locum ecclesiæ excelsum. etc., ut scribit Greiserus noster lib. I *De sancta cruce*, cap. 73, ubi hunc de Hierateo locum explicat.

λης πλησίον τοῦ περὶ αὐτῆς χοροῦ συνθροπὸς ἔστη, καὶ πρὸς ἓνα τούτων, Ἰσιδώρος ἦν ὁ θεοφιλέστατος, ἀπιδοῦσα, δε τῆς εὐχρῶς τοῦ Σουκᾶ λαύρας ἤρξε, σχήματι τε καὶ βλέμματι καὶ δακρύων φορᾷ τὸ πιεζον ἰσχυρῶς τῆς δούνης ὑποσημήνασα, εἶτα καὶ μᾶλλον αὐτῷ πλησιάζουσα, (οὐδὲ γὰρ ἤφει αὐτὴν τὸ ἄλγος τὴν πρέπουσαν αἰδῶ, γυναιξίν ὡς προσῆκόν ἐστι φιλάττειν) ἠρώτα· εἰ μετὰ τῆς ἱερᾶς ταύτης πληθύος καὶ ὁ μέγας δηλαδὲ Θεοδόσιος, καὶ ὁποῖος οὗτος τὴν θείαν ἐστίν· ἱκανῶς γὰρ ἡ τοῦ ἀνδρὸς φήμη καὶ αὐτὴν ἤδη κατέσχε. Καὶ δε τὴν αἰτίαν μαθὼν ἡς ἔνευεν ἡ ζήτησις ἦν, καὶ ἄμυ πρὸς τὸ πάθος ἰδῶν, καὶ ὅπως ἀλγεινὸν ἦν καὶ μόνον ἰδεῖν, καὶ ἀποστρέφων ὄψιν τῷ πικρῷ τοῦ θεάματος, ἔπειτα καὶ εἰδὼς ὡς ἐκείνου εἶη καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος λύειν τὰ τοιαῦτα τῷ ἰσχυρῷ φαρμάκῳ τῆς χάριτος, ἐπεὶ μηδὲ καὶ αὐτὸς ἄπειρος ἦν τῆς ἐν Χριστῷ τοῦ ἀνδρὸς δυνάμεως, δακτύλῳ τῇ γυναικὶ δεικνύει τὸν ἱετῆρον καὶ συμβόλοις αὐτὸν ἀκριβῶς ὑπογράφει.

ξ'. Ἐκείνη ἀφορητὴ πρόσεισι, πάνυ αὐτὸν διψῶσα, καὶ τὴν αἰμόρροον ἐκείνην ἐπὶ νοῦν ἔχουσα. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἔγγυς ἦν, τὴν θηλήν ἠρέμα παραγυμνώσασα, καὶ τοῦ κουκουλιῶν ψαῦται παρασχούσα, κλέπτει πάλιν ὡς ἐκείνη τὴν θεραπείαν, καὶ λύσιν μεγάλων πόνων ἔποιησεν ἵλιαν εὐρίσκει· ἄμυ τε γὰρ τοῦ βράκουος ἔψυξε, καὶ τοῦ ἄλγους ἀπέστη, οἶόν τινας σκότους προσεῖα φωτὸς, ἡ γόρτου λυθίντος πυρὸς προσβολῆ. Ὁ δὲ (καὶ γὰρ οὐκ εἶχεν ὅπως ἂν ἀγνοήσοι καλῶς οὕτω καὶ κατὰ πίστιν ἀλαπίεις) ἐπεστράφητο εὐθείως, καὶ τὴν γυναικᾶ ἰδὼν λύει τὸν ἐπελθόντα φόβον ἐν ἡδονῇ μεγάλῃ τῆς θεραπείας· θάρασι, θύγατερ, εἰπὼν, ὁ γὰρ ἐμὸς ἔφη Δεσπότης, Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. Ὁ μένοι θεός Ἰσιδώρος τῇ γυναικὶ ὡς εἶχεν εὐθείως ἐπιδραμὼν ἐπέθει γὰρ καὶ ὀφθαλμοῦς αὐτοῖς τῷ θαύματι ἐντροφησαι), ἔπειτα φθάσας καὶ προσβλέψας περιεργότερον ὄρα τὸν μαστὸν ὑγιῶς οὕτω καὶ ἀπαθῶς ἔχοντα, ὡς μηδὲ οὐλήν αὐτῷ μηδὲ ἔχνης ἐντετυπῶσθαι τοῦ πρὸ βραχέως ἵλιαν χαλεποῦ τραύματος. Οὕτως ὁ Θεὸς τὴν κρυπτομένην ἀρετὴν φανεροῦ, καὶ τοὺς τοῦ ἐκείνου μόνον ὀφθαλμοῦς δὴλα κείσθαι ὑπ' αὐτῶν κατορθούμενα βουλομένους οὐκ ἔα κρύπτεσθαι, οὐδὲ τῇ γυνίξ παραχρῆσται, οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον αὐτοῦς ταπεινῶς τὴν ἀνακηρύξιν, ἀλλὰ κἀνταῦθα κρυπτομένων εἰς φῶς ἀγει, ἀνακηρύττει, ἀτήμους ὄντας πολλακίς καὶ ἀφαιεῖς ἐνδείξους καὶ περιελέπτους ποιεῖ, καὶ μετὰ λαοῦ δυναστῶν καθίζει. Πλὴν ἀλλὰ τοῦτο μένοι τοῦτο. Δεῖ δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων διεξελθεῖν.

ξπ'. Ἐπεὶ γὰρ τὸν μὲν τύραννον ἡ τοῦ θανάτου περιετλε τομή, καὶ κατωρθώθη δὲ τοῖς Πιτράσι τὸ σπου-

25 *Matth. ix, 22,*

(42) *Laura Sycæ, seu Sucæ, ad fluvium Sucam, de quo in proleg. num. 18.*

(43) *Hæc occasio auctori Menæorum fuit scribendi*

A tristis stetit prope chorum, qui erat circa ipsos : et ad unum ex iis (is erat religiosissimus Isidorus) aspiciens, qui postremo præfuit sanctæ Lauræ sive monasterio Sycæ (42) dicto, cum et specie ipsa, et aspectu et lacrymarum fluxu significasset dolorem, qui eam vehementer cruciabat, et deinde propius cum accessisset, (neque enim sinebat dolor eam servare illum pudorem, qui decet mulieres,) rogavit an cum sacra hac multitudine magnus quoque esset Theodosius, et qualis is esset aspectu : viri enim fama ad eam satis pervenerat. Is autem cum didicisset causam propter quam cum querebat, et simul morbum vidisset, et quam vel solo aspectu esset molestus, quique oculos ab acerbo spectaculo posset avertere, sciens illius esse, et ejus qui esset in eo spiritus, hæc potenti solvere medicamento gratiæ ; quoniam nec ipse erat ignarus illius in Christo virtutis mulieri medicum ostendit digito, et signis accurate describit.

68. *Illæ vero sensim et sine ullo strepitu accedit, eum valde sitiens, et in animo habens illam, quæ laborabat (43) profluvio sanguinis 25. Deinde cum prope esset, mamillam sensim aperuit, fecitque ut cuculam attingeret : et rursus sicut illa suffuratur curationem, et a magnis doloribus citra laborem invenit solutionem. Simul enim ac pannum attigit, ejus dolor recessit: perinde ac si tenebræ aliquæ solutæ essent adventu luminis, aut fenum ignis irruptione. Ille autem (nullo enim modo poterat ignorare, quod ea tam pulchræ et ex fide fuerat suffurata) protinus est conversus, et cum vidisset mulierem, solvit timorem, qui eam invaserat, in magnum gaudium curationis. Esto, dicens, bono animo, o filia. Meus enim dixit Dominus : Fides tua te salvam fecit 25. Divinus Isidorus confestim currens ad mulierem, (cupiebat enim oculos quoque suos pascere aspectu miraculi) cum ad eam pervenisset, et curiosius aspexisset, videt mamillam plane sanam, et omnis morbi adeo expertem, ut nec cicatrix, nec ullum in eo esset impressum vestigium gravis quod paulo ante fuerat, ulceris. Ita Deus aperit illam, quæ latet, virtutem, et eos, qui illius solum oculis volunt manifesta fieri, quæ ab eis recte geruntur, non sinit abscondi, nec relinquit in angulo: nec ut prædicentur, eis solummodo reservari in futurum ; sed eos quoque, qui hic sunt abditæ, producit in lucem, et prædicat : et eos, qui sunt sæpe obscuri et inglorii, claros facit et illustres, et sedere facit cum principibus populi. Verum enim vero hos quidem est ejusmodi. Oportet autem alia quoque persequi.*

61. *Postquam enim tyrannum quidem falx mortis abstulit, Patribus autem certe successit id, cuius*

hanc feminam liberatam a profluvio sanguinis ; ut n. 3, in prolegomenis dictum.

studio tenebantur, et unusquisque ad suum rediit A monasterium; modo quidem ibat Bethleem orationis causa hic vir præclarus; modo cum orasset, revertabatur. Magnum autem laborem itineris recreans, divertit ad Marcionum. Vir hic erat plenus spiritualium gratiarum. Cum autem venissent ad amplexus, et se invicem spirituali impetissent osculo, cum eo anima quoque congregiente, primum quidem fuit eis apposita mensa sermonum, quibus præclare suos pascabant animos, se oblectantes sanctorum eloquiis, et senum narationibus, cum quibus intercedebat eis morum cognatio. Cum autem tempus invitaret, ut meminissent etiam alimenti corporis, non aderat quidem frumentum, ut panis apponeretur: lentem autem discipulis jussit coquere bonus Marcianus. Et illa quidem B fuit apposita sine pane. Cum autem cognovisset magnus Theodosius tam apertam inopiam, qui egens erat, fuit dives in inopia, ipseque magno opere studebat, ut lautiori convivio exciperentur hospites. Jussit ergo discipulo, ut e pera proferret panes, quos paraverat ad viaticum. Et illi quidem producti sunt et appositi. Ii vero propter charitatem, quæ lætificat, non minus lautum celebrarunt convivium ex iis, quæ erant necessaria, quam si prolati essent cibi superflui.

62. Ut solet autem fieri, sermones quoque admiscuntur convivio, et complures ex iis lepidi et jucundi. Hilariter autem divinus eum rogabat Marcianus, dicens: Noli ægre ferre tanta fame laborans hospitium, nec conqneri quod panem vobis non apposuerimus, cum frumentum nobis admodum turpiter defecerit, Cum hoc dixisset, admirabilis Theodosius defixis oculis in barbam Marciani, vidit granum frumenti, quod nescio unde ceciderat; et illinc sustulit hilari et cauta dextera, et dixit: Ecce frumentum. Quomodo ergo dicitis vos egere frumento? Et hoc quidem ab eo dictum, vel etiam factum fuerat lepide et jucunde. Ille autem cum granum, tanquam egregiam aliquam et præstantem sementem, supinis manibus accepisset, id ponit in horreo frumenti, credens eam sine labore multum fructus allaturam, et esse superaturam agricolarum industriam. Id autem ei accidit longe amplius et copiosius, quam sperabat. Nam cum sequenti die esset horreum aperturus (o arcana tua, Domine, D miracula!) videt quæ intus erant plena fructibus, qui revera provenerant absque agricultura, aut potius cum agricultura solius orationis. Cum ergo nihil esset in eo cunctatus Marcianus, statim mittit unum ex suis discipulis ad magnum Theodosium, ei significans mirum et ineffabilem rei eventum, et simul ad admirabilis spectaculi societatem eum vocans. Postquam ergo is quoque venit, ostium quidem erat parum apertum, frumentum autem a seipso extrudebatur, cum non posset horreum capere multitudinem, et sic ex eo permultum foras effendebatur. Hoc est prioribus quoque simile, et miraculo de panibus nihil dissimile, quod olim meus effecit Christus 26. 27. Nam una omnino est utriusque operatio:

22-27 Matth. xiv et xv.

δαζόμενον, καὶ τὸ οἰκτεῖον ἕκαστος ἀπελιθῆκε φρόντιστήριον, νῦν μὲν εἰς Βηθλεὴμ ὁ γενναῖος εὐχῆς χάριν ἰχῶρει, νῦν δὲ προσευξάμενος ἀνήρχετο. Τὸν πόνον δὲ τὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ πολὺν ὄντα διαπαύων, παρὰ Μαρκιανῶν καταλύει. Ἀνὴρ οὗτος μεστὸς χαρίτων πνευματικῶν. Ὡς οὖν εἰς ἀσπασμὸν συνῆλθον, καὶ φιλήματις μετέδωσαν ἀλλήλοις πνευματικῶν, τῷ φιλήματι τούτων συνεργομένης καὶ τῆς ψυχῆς, πρῶτα μὲν αὐτοῖς ἢ τῷ λόγων τράπεζα παρετίθετο, οἷς καὶ πύου λαμπρῶς τὰς ψυχὰς εἰσπιῶντο, λογίοις ἀγίων καὶ διηγήμασιν ἐντροφῶντες γερόντων, συγγενῶς αὐτοῖς τὸν τρόπον διακειμένων. Ἐπεὶ δὲ ὁ κειρὸς ἐκάλει καὶ τροφῆς μνησθῆναι σωματικῆς σίτος μὲν οὐ παρῆν ἵνα καὶ ἄρτος παρατεθῆ· φακῆν δὲ τοῖς μαθηταῖς ὁ χρηστὸς Μαρκιανὸς ἐκέλευεν εἶψειν. Καὶ ἡ μὲν ἄρτων χωρὶς παρετίθετο· γούς δὲ ὁ μέγας τὴν ἔνδειαν οὕτω καταφανῆ, πλούσιος ἐν ἀπόροις ὁ ἐνδεὴς ἦν, καὶ αὐτὸς ἐστὶν μᾶλλον τοὺς ξενισαντας ἐφιλοτιμεῖτο. Ἐπίσκηπτε τοίνυν τῷ μαθητῇ τῶν ἐνοδίων ἄρτων τῆς πύρας ἐξενεγκεῖν, καὶ οἱ μὲν ἐξήγοντό τε καὶ παρετίθεντο· οἱ δὲ εἰσπιῶντο διὰ τὸ φαιδρὸν τῆς ἀγάπης τοῖς ἀναγκαίοις ὡς περιττοῖς.

ἔβ'. Οἷα δὲ ἐν τοῖς τοιοῦτοις φιλεῖ, προσμύγνεται καὶ λόγοι τῇ ἐσιτάσει, καὶ οἱ πλείους αὐτῶν χαριεντες. Ἐξίω καὶ νῦν ὁ θεὸς Μαρκιανὸς ἐν φαιδρότητι· Μὴ δυσχεράνειν, λέγων, οὕτω ξενίαν λιμώτουςαν, μηδὲ μέμψασθαι εἰ μὴ ἄρτους ὁμῖν παρέθεμέν, τοῦ σίτου ἀγεννῶς λίαν ἀπολιπόντος ἡμᾶς. Τοῦτο εἰπόντος, ὁ θαυμαστὸς Θεοδόσιος τῷ Μαρκιανῷ πῶγωνι ἀτενίσας, καὶ σίτου κόκκον ἰδὼν οὐκ οἶδα πόθεν ἐπειπεσόντα, ἐκεῖθεν τε ἄρας ἰλαρῆ καὶ πεφυλαγμένη τῇ δεξιᾷ· Ἰδοῦ, ἔτη, καὶ σίτος πᾶς οὖν ὅμις φατε σίτου διαπορευοῖσθαι; καὶ τοῦτο μὲν δὴ χαριέντω; ἄγε αὐτῷ καὶ μεθ' ἡδονῆς εἴρητο ἢ καὶ πέπρακτο. Ἐκεῖνος δὲ καθάπερ τινὰ σπόρον εὐγενῆ τε καὶ ἀγαθὸν ὑπογίαις τὸν κόκκον χερσὶ δεξιᾶμενος τῷ τοῦ σίτου ἐντίθησι ταμειῶν, πιστευῶν ἄνευ πόνων πολὺν αὐτῷ τὸν καρπὸν οἴσειν καὶ τὰ γεωργῶν νικήσειν. Τόδε ἄρα κρείττον αὐτῷ παραπολὺ καὶ τῶν ἐλπίδων ἀπῆντα· ὡς γὰρ τὴν τοῦ σίτωνος θύραν τῆς ἐπιούσης ἔμελλε διανοίγειν (τῶν ἀπορρήτων σου, δέσποτα, θαυμασιῶν), ὄρᾳ τὰ ἔνδον σίτου πεπληρωμένα καρπῶν οὕτως ἀγεωργήτων, ἢ μᾶλλον γεωργῶν μόνης εὐχῆς. Μηδὲν οὖν ὁ Μαρκιανὸς ἐν τούτῳ μελλήσας ἵνα τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἐπὶ τὸν μέγαν Θεοδόσιον ὡς τάχος ἐκπέμπει, γνωρίζων αὐτῷ τοῦ πράγματος τὸ ἀπόρρητον, καὶ ἅμα πρὸς κοινωνίαν τῆς παραδόξου θείας τὸν ἄνδρα καλῶν. Ὡς οὖν ἔλθε καὶ οὗτος, αἱ μὲν θύραι βραχὺ τι διηνοίγοντο, ὁ σίτος δὲ ὅψ' ἑαυτοῦ ἐξωθεῖτο, στέγειν τῆς ἀποθήκης τὸ πλήθος οὐ δυναμένης, καὶ οὕτω πολὺς ἦν ἐξω καταχεόμενος. Τοῦτο καὶ τοῖς προλαβοῦσιν ὁμοιον, καὶ τοῦ περι τοὺς ἄρτους θαύματος κατ' οὐδὲν ἀνόμοιον, ὅπερ ὁ ἑμὸς Χριστὸς πάλαι θαυματουργεῖ. Ἐπεὶ καὶ μία πάντων ἐπ' ἀμφοῖν ἡ ἐνέργεια, πλὴν ὅσον ἐκεῖ μὲν αὐτὸς ἦν παρῶν τε

καὶ θαυματουργῶν, ἐνταῦθα δὲ τῷ οἰκείῳ θεράποντι Α τοῦ θαύματος ὑπηρέτη χρώμενος, ὡσπερ ἔρα καὶ τοῖς ἀποστόλοις πρότερον. Μετὰ γοῦν τοῦτο δεῖ καὶ ἐκαίνοῦ ἐπιμνησθῆναι.

nisi quod illic quidem ipse erat præsens et administrans; hic autem suo famulo utens ministro miraculi, sicut prius quoque apostolis. Post hoc autem oportet illius quoque meminisse.

CAPUT XV.

Submersionis abortionumque depulsum periculum.

Ἐγ'. Γυνὴ τις πατρίδα μὲν ἀχούσα τὴν Ἀλεξάνδρειαν, πλούτη δὲ κομῶσα βαθεῖ, λεγέσθω καὶ τῷ κολῶ κρεῖττον αὐτῆς καὶ δοθῆναι μάλλον εἰς ἀκοὴν ἄξιον, ὅτι καὶ πλουτοῦσα τρόπῳ χρηστῷ, καὶ βίου πρόνοιαν θεοφιλοῦς ἔχουσα. Αὕτη, τὸν υἱὸν λαβοῦσα (μονογενῆς δὲ οὗτος αὐτῆς, καὶ μόνος ἀκριβῶς τὰ τοῦ γένους σπέρματα σώζων, ἐν ἐαυτῷ), ἐφοίτα πρὸς τὴν μονήν, καὶ τοῖς ποσὶν αὐτὸν τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου προσῆγεν. Ὁ πατερ μέντοι καὶ πρὶν ἢ παρὰ τῆς μητρὸς προταχθῆναι, ὡς πόρρωθεν ἴδοι τὸν Θεοδοσίον, εὐθὺς τοῦτον ἐκαίνον εἶναι ἀνέκραγεν, ὅς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ φρέατος ἀνέχων τῇ χειρὶ διετρωσατο. Ἐρωτωμένη δὲ ἡ γυνὴ ὅ τι ποτὲ ἔρα τῷ παιδὶ βούλεται τὰ λεχθῆναι, συμπαίζειν μὲν αὐτὸν ἔλεγε τοῖς ἡλικιώταις τῇ παιδείᾳ προσέχοντα, καὶ ἄπροόπτως τῶν ἐν ποσὶν ἔχοντα εἰς φρέαρ κατενεχθῆναι, φρέαρ ὅτι βεβύτατον. Οἱ μὲν οὖν παρόντες τοῦ αἵρου καὶ κιαροῦ δῆθεν θανάτου τὸν πατέρα ὠδύροντο· οὐδεὶς γὰρ ἦν ᾧ μὲν δόξα ἦν τὸν πατέρα εὐθὺς ἀποπνιγῆναι τοῖς ὕδασι. Τί γάρ καὶ ἄλλο ἔμελλον ὄσον ἀπὸ τοῦ πράγματός ὑποκτεῖναι; Ἐπειτα καὶ φιλόανθρωπόν τι κοινοῦντες καθίσαι ἐαυτοὺς εὐθὺς εἰς τὸ φρέαρ, οὐχ ἵνα ἐκαίνον πρότερον ἢ καὶ ἀποθάνειν λάδωσιν, (ποῦ γὰρ ἦν τούτου καὶ μικρὰ τις ἐλπίς;) ἀλλ' ἵνα αὐτῷ τὸ σῶμα πρὸ τῆς διαφθορᾶς ἀνελύσασσι δῶρον συμφορᾶς μητρὶ, καὶ θέαμα πικρὸν ὀφθαλμοῖς, καὶ κέντρον ὀδύνης, καθάπερ τι ἐκ ναυαγίου διασωθῆν, φευκτόν τε ἄμα καὶ ποθεινὸν μητρῶϊς δαμασι.

Ἐδ'. Ἐκεῖ δὲ κατῆλθον, ἐπικαθήμενον αὐτὸν εὐρόντες τοῖς ὕδασι, καὶ οὐδὲ βραχὺ τι καταδύομενον, ἀλλ' ἐνεχόμενον ὡσπερ ὑπὸ τινος στερεοῦ, ἀχανεῖς ἕμενον, ἐθαύμαζον, ἠπορούοντο, οὐκ εἶχον δὲ τι ἂν ἔρα ἐπὶ τῷ θεωμένῳ διανοήσαντο. Πλὴν ἀλλὰ τοῦ ὕδατος ἀνελεύσαντες, καὶ ὡς οὐ θείας ἐπισκοπῆς ἔνευ τὸ πρᾶγμα γενέσθαι καλῶς κρίναντες ἀνηρώτων· ὁ δὲ μοναχὸς τινὰ ἐφη παραστῆναι μοι, τὸ σχῆμα, τὴν ἀναβολήν, τὴν μορφὴν τοιάνοις, τὰ παράσημα πάντα τοῦ Πατρὸς λέγων εἰκίότα πρὸς τὸ ἀκρότατον. Καὶ τούτου μοι αἱ χεῖρες, φησί, τοῦ μὴ εὐθὺς τοῖς ὕδασι ἐναποθάνειν αἵτιοι, ἀνέχουσαί με καλῶς, καὶ ὑπέρτερον εἶναι τῶν ὑδάτων παρασκευάζουσαι.

Ἐε'. Τὰυτα ἡ μήτηρ διεξηγεῖτο καὶ προστίθει, ὅτι περ, Ἐξ ἐκαίνοῦ ἐγὼ τὸν πατέρα λαβοῦσα, πόλις τε καὶ κώμας καὶ ὄρη καὶ κρημνοὺς περιέιμι πόνοῦς ὑφισταμένη, πολλοὺς μὲν, οὐκ ἀηδέεις δὲ, ὅπως ἂν μοι τῷ σωτῆρι περιτυχεῖν αὐτοῦ γένοιτο. Νῦν δὲ πόρρωθεν αὐτὸν ὁ πατερ ἐπιγνοῦς, καὶ ἐμοὶ τῇ μητρὶ μαθεῖν ἔδωκε, καὶ κηρύττει τοῦτον ἐπιφανῶς ἐλευθέρῳ γλώττῃ καὶ ὑπνοῖα: πάσης καὶ ψεύδους κρεί-

63. Mulier quædam, cui insignis patria erat Alexandria, ingentibus autem abundabat opibus: dicatur id etiam quod erat in ea multo melius et dignius quod committatur auribus, nempe quod et dives erat bonis moribus, et curam gerebat vitæ piæ ac religiosæ. Ea cum accepisset filium (erat autem hic ei unigenitus, et solus in se recte servans semina generis), ventitabat ad monasterium, et adducebat eum ad pedes magni Theodosii. Puer vero etiam antequam adduceretur a matre, ubi procul vidit Theodosium, protinus illum esse exclamavit, qui eum super puteum sustinens conservavit. Rogata autem mulier, quidnam sibi vellent ea, quæ dicebantur a puero, dicebat eum quidem lusiisæ una cum æqualibus; cum autem ludo esset intentus, et non prævideret quæ erant in pedibus, dejectum fuisse in puteum, eumque profundissimum. Et qui aderant quidem, immaturam et acerbam mortem pueri deflebant. Nemo enim erat, qui non existimaret puerum fuisse statim ab aqua suffocatum. Quid enim ex ea re poterant aliud suspicari? Deinde etiam se humane gerentes, se ipsos demittunt in puteum, non ut eum acciperent antequam moreretur (quomodo enim ejus esse posset vel spes minima?), sed ut antequam corrumperetur, ejus corpus attraherent, matri domum calamitatis, et acerbum oculis spectaculum, et stimulum doloris, tanquam ex naufragio conservatum, simul et fugiendum et desiderandum matris oculis.

64. Postquam autem descenderunt, et eum invenerunt sedentem super aquas, et nec tantillum quidem madefactum, sed qui sustinebatur veluti ab aliquo solido, ore aperto manebant, mirabantur, dubitabant, nesciebant quidnam cogitarent de eo, quod cernebant. Sed cum eum ex aquis extraxissent, et non absque divina providentia rem factam fuisse judicassent, eum rogabant: is dixit quemdam astitisse monachum, tali habitu, amictu et forma præditum, dicens omnia insignia, quæ erant Patris Theodosii longe simillima. Et hujus, inquit, mihi manus causæ sunt, ne in aquis interierim, quæ me recte sustinebant, et efficiebant ut essem aquis superior.

65. Hæc mater et narrabat et adjiciebat: Ego, inquit, cum ex illo tempore filium accepissem, urbes oboe et vicos et montes et præcipitia, labores subiens, multos quidem, sed non injucundos, ut liceret mihi incidere in ejus servatorem. Nunc autem cum eminus eum agnovit filius, mihi quoque matri dedit ut agnoscerem: et eum a parte prædicat libera lingua, et quæ suspicionem omnem superat

et mendacium, meque gaudio repletam et admiratione, et veluti quodam divino furore percitam, non sint quiescere. Hæc cum dixisset, ad opus quoque accessit, ut quæ protinus ad genua patris advolveretur, et illius vestigia ambabus prensaret manibus, et complecterentur labris simul et animo, calidas in ea lacrymas effundens: et servatorem, et vitæ auctorem, non solum filii, sed suæ quoque magnum vocans Theodosium: revera enim ei fuisse futuram deinceps vitam non vitalem, aut vel ipsa morte longe amariorem, si tam intempestive, inquit, et misere ei filius interiisset.

66. Potest autem oratio quoque aliquid aliud dicere, simile præcedenti. Nam quædam alia mulier, quæ in partu quotannis graviter laborabat, et nec ex eo aliquam capiebat utilitatem. Priusquam enim infans editus esset in lucem, e vita excesserat, et labores luctus, et mors partum excipiebat. Hæc ergo quæ sic et multos pariebat filios, et erat orbata filiis, cum jam longo tempore eo malo esset vexata, vix tandem invenit mali medicamentum: et cum ad sanclum confugisset, et que affectionem suam dixisset et calamitatem, lacrymis potius quam verbis virum orat vehementer, ut malum ei sisteret, ne amplius progrediretur. Sistetur autem, inquit, non aliter, quam solo tuo nomine, si permiseris id quod nascetur, sic vocari. Et hoc erit, inquit, mihi et solutio calamitatis, et filio causa vitæ.

67. Hæc cum petiisset, et annuentem magnum nacla esset Theodosium, et quod deinde natum est, Theodosium nominasset, vehementi quoque fide dignam invenit mercedem. Non amplius enim partus labores ei peperere lacrymas, sed aperte lætitiæ occasionem cum eum, qui inter vicos erat primogenitus, Theodosium adhuc videret superstitem, et complementem chorum monachorum ejus, qui illum genuerat secundum spiritum; et orationis fructum potius, quam alvi, conspici ex operibus; quando quidem hæc quidem morientium, illa vero viventis mater fuit: et ideo adductus est ad monasterium ab ea, quæ genuit, et vicissim Deo est redditus: ut sicut præsentem, ita etiam manentem vitam consequeretur. Multa alia ejusmodi posset quispiam illius recensere.

68. Quædam itaque alia mulier, profecta quidem ex civitate Bethleem, quæ similiter in partu laborabat, æque autem infelix erat eis eventus, et in pariendo graviter affligebatur, et in magnum vocabatur periculum, eandem quoque impetrat a magno Theodosio, eodem medicamento usa, curationem, et filio suo eodem, quo ille, vocato nomine. Quem non solum vidit grandem, et qui jam ad virilem ætatem pervenerat; sed manuum quoque artificio præstantem, et qui fuit ædificator optimus sui temporis. Sunt admirabilia, quæ dicta sunt: sed quæ restant, sunt iis longe admirabiliora.

Α τονι, κάμει δὲ χαρᾶς καὶ θαύματος πληρωθεῖσαν καὶ ὀλον ἐνθουσιῶσαν ἡρεμεῖν οὐκ ἔβ. Ταῦτα εἰπούσα καὶ ἔργου εἶχετο, τοῖς τοῦ πατρὸς εὐδύς γόνασι προσκυλομένη, ἰγνῶν τι ἐκεῖνου ἀμφοτέραις ἐφαπτομένη, περιπτυσσομένη καὶ χεῖρασιν ἅμα καὶ τῆ ψυχῇ, δάκρυα τούτων θερμὰ καταχέουσα, καὶ σωτῆρα καὶ ζωῆς αἴτιον, οὐ τοῦ παιδὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτυτῆς τὸν μέγαν ἀποκαλοῦσα· ἡ γὰρ ἂν ἀβίωτον αὐτῇ λοιπὸν ἔσσεσθαι τὸν βίον, ἢ πολὺ μᾶλλον καὶ αὐτοῦ θανάτου πικρότερον, εἰ οὕτω, φησὶν, ἀώρως ἔμοι καὶ ἀθλίως ὁ πατὴρ ἀπολώλει.

Ξς'. Ἐχει τι καὶ ἄλλο τοῦ προλαβόντος ὁ λόγος εἰπεῖν παραπλήσιον. Γυνὴ γὰρ τις ἐτέρᾳ τόκους μὲν καὶ πικρὰς τόκων ὠδίνᾳ; ἐτησίως ὑφισταμένη, οὐδὲ ὀλίγα δὲ τούτων ἀπουχμένη· καὶ γὰρ πρὶν ἢ τεχθῆν εἰς τὸν βίον προκῦψαι, τοῦ βίου μετήρχετο, καὶ τὰς ὠδίνᾳς τὸ πένθος, καὶ τὸν τόκον ἢ τελευτῇ διεδέχετο. Αὕτη οὖν ἢ οὕτω πολὺπαῖς τε ἅμα καὶ ἀπαῖς πολὺν ἤδη προσκακοπαθήσασα τῷ κακῷ χρόνον, ὅψὲ καὶ μόλις εὐρίσκει τοῦ κακοῦ φάρμακον. Καὶ πρὸς τὸν ὄσιον καταφυγούσα καὶ τὸ πάθος αὐτῆ καὶ τὴν συμφορὰν εἰπούσα, τοῖς δάκρυσι μᾶλλον ἢ τοῖς ῥήμασι, δεῖται θερμῶ; τοῦ ἀνδρὸς στῆσαι αὐτῇ τὸ λοιπὸν τὴν ἐπὶ πλέον τοῦ κακοῦ προόδον. Στῆσεται δὲ οὐκ ἄλλως, φησὶν, ἢ ὀνόματι μόνῳ τῷ σῶ, εἰ ἐπιτρέψεις οὕτω καλεῖσθαι τὸ τεχθησόμενον. Καὶ τοῦτο ἔσται καὶ τῆς συμφορᾶς ἔμοι λύσις, καὶ τῆς τῷ παιδὶ ζωῆς αἴτιον.

Ξζ'. Ταῦτα αἰτησάμενη καὶ ἐπινεύοντος τοῦ μεγάλου τυχοῦσα, καὶ θεοδόσιον τὸ μετὰ ταῦτα τεχθῆν ὀνομάσασα, τῆς θερμῆς πίστεως ἀξίους εὖρε καὶ τοὺς μισθοὺς. Οὐκ ἔτι γὰρ δακρύων εἶχε γόνᾳς τὰς ὠδίνᾳς, ἀλλ' εὐφροσύνης ἀντικρυς ἀφορμᾶς, τὸν ἐν ζῶσι πρωτότοκον θεοδόσιον ἔτι περιόντα ὄρωσα, καὶ τὸν μοναχῶν χορὸν τοῦ κατὰ πνεῦμα γεννήσαντος συμπληροῦντα καὶ εὐχῆς καρπὸν μᾶλλον ἢ γαστρὸς ἀπὸ τῶν ἔργων φαινόμενον· ἔσον ἢ μὲν θνησκόντων μήτηρ, ἢ δὲ ζῶντος ἐδείχθη, καὶ τῇ μονῇ προσήχθη παρα τῆς γειναμένης καὶ ἀντεδόθη θεῶ, ἵνα ὡς τῆς παρουσίας, οὕτω δὴ καὶ τῆς μενεύσης τύχη ζωῆς· πολλὰ τις ἂν ἔχοι τῶν ἐκεῖνου, καὶ ἄλλα καταλέγειν τοιαῦτα.

Ξη'. Γυνὴ οὖν ἐτέρᾳ τις πόλεως μὲν τῆς Βεθλεὲμ ὄρωσμένη, ἴσας δὲ ὠδίνων ἀνάγκας, ἴσας τε τὰς ἀποτυχίας ὑφισταμένη, καὶ οὕτω δυσφόρως ἄγαν περὶ τοὺς τόκους καὶ φιλοκινδύνως ἔχουσα, τῶν ἴσων καὶ αὐτῇ παρὰ τοῦ μεγάλου τυγχάνει θεοδοσίου, ἴσῳ χρῆσάμενη φαρμάκῳ πρὸς θεραπείαν, καὶ ὁμωνύμῳ ἐκαλίῳ τὸν πατέρα καλέσασα. Ὅν οὐκ αὐξήθιντα μόνον εἶδε καὶ ἀνδρὸς ἡλικίαν ἀπολαβόντα, ἀλλὰ καὶ χειρῶν σοφία διενεχόντα, καὶ ἀρίστον οἰκοδόμον ἐν τοῖς τότε γενόμενον. Παράδοξον τὰ εἰρημμένα, πολλὰ τούτων ἔτι παραδοξότερα τὰ λειπούμενα.

CAPUT XVI.

Noxia animantia cohibita, Homines malevoli puniti

68. Βρούχου ποτὲ καὶ ἀκρίδος τὰς ἀρούρας διαλυ- A
μαινομένων, δεσμοῖς τοῦ γήρωσ ἀφύκτοις ὁ μέγας
πεπειδημένος, καὶ μηδὲ ποσὶν ἐλευθέροις χρῆσθαι δυ-
νάμενος, δεύτερα δ' οὖν ὁμοῦ πάντα τῆς τῶν πολ-
λῶν τιθέμενος σωτηρίας, οὕτως εἶχε ποδῶν, ἔτι καὶ
βῆδον τοῖς τῶν πρεσβυτέρων νόμοις ἀναπληρῶν τὸ
δοτέρισμα, τὴν ὁδὸν διανύει, ἵνα οὕτω μᾶλλον καὶ
θεῖον ἐλευσθὴ πρὸς ἔλεον, τὸ ἀναγκαῖον τῆς πορείας
δυσωπηθέντα. Τῶν φοιτητῶν τοίνυν καὶ χεῖρας ὑπε-
σχόντων, καὶ πᾶσι τρόποις θεραπευόντων τὸ βῆδισμα,
καταλαμβάνει τὸν τόπον αὐτοῖς ἐπιεικῶς, ὅπου
τῶν ἀκρίδων πληθὺς ἔκειρε τὰς ἀρούρας ἴσα καὶ πο-
λεμίως, καὶ τοὺς ἀγροὺς ἐλήζετο. Τῶν οὖν ἐκεῖ
τοῦ δόσιου καὶ χεῖρας ἀνασχόντος τῷ θεῷ ἱκεσίους,
εἶτα καὶ τοῦ βρούχου δὴ τούτου καὶ τῶν ἀκρίδων
ἵνα μετὰ χεῖρας λαβόντος, καὶ τὴ μὲν ὡς ὁμοδούλοις B
τοῖς εὐταλειστέροις τούτοις καὶ βραχυτάτοις ζώοις
διαλεχθέντος, τὸ δὲ καὶ φιλοδοξῆσαι τούτων πενήτων
πόνου καὶ τῆς γεωργίας παρεγγυήσαντος· τοῦτο
γὰρ ἄμην καὶ ὁ κοινὸς, φησὶν, ἐπιτάττει Δεσπότης·
καὶ οὕτως ἡμέτερος ὡς ἐμψύχοις λαλήσαντος, θαύμα
ἠκολούθει τοῖς εἰρημένοις. Τὸ γὰρ τοσούτον σημεῖον
ἔμενε τοῦ λοιποῦ κατὰ χῶρον, καὶ οὐτε μετέδινεν
ἀλλαγῶν, οὐτε οἷς ἐιέτριβε πάλιν κτελυμάνετο·
ἀλλ' οἷον σκευάμενον ταῖς ἀρούραις τοῦ λοιποῦ τὰς
μὲν ἐκάνθησας περιεπετάτο καὶ κατέκειρε· φίλα δὲ
ἦν αὐτῷ καὶ ἐρηναῖα πρὸς τοὺς καρπούς, καὶ ὄλωσ
ἐκείνων ἀπέχοντο.

ο' Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δι' ἑαυτοῦ, ἕτερα δὲ καὶ δι' C
ἐτέρων κατώρθου. Ἄλλο τε γὰρ τῆς ὁμοίας μάστι-
γος τὴν γῆν πιεζούσης, ἐπισκῆψαι δὲ ὅσον οὐπω καὶ
τῇ κώμῃ ταύτῃ μελλούσης, ἀπ' ἧς οἱ τε πλησίον
πάντας ἀπειτιζοντο, καὶ πολλοὶς τῶν ἐνδεῶν ὑπῆρχε
κοινωνὸς ἐγάθῃ, ἕγχοις τι, πλῆθους ἐλαίου, καὶ θεία
τοῦτο ἐπιελήσει καθαγιασας, πέμπει πρὸς τὴν κώ-
μην, αὐτὸ πιστοῖς καὶ φιλοθεοῖς ἐγγχειρίσας ἀνδράσι,
καὶ ἤρασε τοῦτο μόνον λύσις τοσούτου γενέσθαι κα-
κοῦ. Τότε γὰρ βλέπων ἐκ μέσου παραχρῆμα ἦν, καὶ
ἡ κώμη ἀπαθῆς ἐτηρεῖτο.

σα'. Ἐσθημάτων εἶδει ποτὲ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ οἱ
μὲν προσιόντες ἠνώχλου, τῷ δὲ παρέχειν τι πρὸς
ἀνησιν, ὅτι μὴ τὴ βούλεισθαι μόνον καὶ συναλαγεῖν
οὐδὲν ἦν· κλῆν ἀλλὰ τοῦ Δεσπότης τῇ ἄψευδῃ θαρρή-
σας ἐπαγγελίᾳ, ταύτῃ πρὸς αὐτοὺς ἐχρητο καὶ τότε· D
Μὴ μεριμνήσητε, λέγων, περὶ τῆς αὔριου, καὶ τῆς
ἐπιστάσης εἰς ἔργον ἐξιδίαινα τὰ ἐπηγγελμένα. Εὐθὺς
γὰρ τις ποθὴν ἐπιδημήσας, χρυσοὺς ἑκατὸν ἔδωρετο,
οὐ καὶ δοθέντες εἰς τὴν τῶν ἐσθημάτων χρεῖαν ὑπε-
ρήτους τοῖς ἀδελφοῖς.

οβ'. Ἰουλιανὸς τις ἐν ἀρχῇ μὲν ἦδη τῆς ἡλικίας
τῷ μεγάλῳ φοιτήσας, ὕστερον δὲ ποιμὴν καὶ αὐτὸς
35 Matth. vi, 34.

69. Cum bruchus aliquando et locusta terras de-
popularentur, inevitabilibus senectutis vinculis
vinctus magnus Theodosius, et qui nec liberis qui-
dem pedibus uti poterat, salutem multorum post-
ponens omnia, ita ut erat affectus pedibus, et baculo
more senum supplens quod sibi deerat, viam per-
agis: ut sic magis Deum quoque traheret ad misē-
ricordiam, ut qui aspecturus esset necessitatem
ejus protectionis. Discipulis ergo manus sustinen-
tibus, et omnibus modis ejus ingressum adjuvanti-
bus, pervenit iis innixus ad locum; ubi bruchorum
et locustarum multitudo ingens, agros non minus
quam hostes, populabatur et devastabat. Cum ergo
sanctus illic staret, et manus sustulisset Deo sup-
plices, et deinde horum bruchorum et locustarum
unum in manus sumpsisset; et partim quidem cum
vilissimis et brevissimis animalibus, tanquam cum
conservis, disseruisset; partim autem jussisset, ut
labori pauperum et agriculturæ parcerent; (hoc
enim vobis, inquit, communis quoque præcipit
Dominus,) cumque cum eis ita placide locutus es-
set, tanquam cum animatis; ea quæ dicta fuerant,
consecutum est miraculum. Tantum enim examen
deinceps mansit in regione, et nec transivit alio,
nec damnum dedit iis locis, in quibus versabatur:
sed veluti fœdere inito cum agris de cætero cir-
cumvolabat quidem, et arrodebat spinas: amicitia
autem et pax ei intercedebat cum fructibus,
et ab eis omnino abstinebat.

70. Sed hæc quidem per se, alia autem recte
quoque gessit per alios. Nam cum alias flagellum
simile terram premeret, et videbatur fore, ut mox
ei vico incumberet, ex quo et vicini omnes para-
bant commeatum, et qui multis benigne communi-
cabat ea, quibus opus habebant; cum vas quoddam
implesset oleo, et hoc invocatione divina sanctifi-
casset, id mittit in vicum: et cum viris tradidisset
fidelibus et piis, hoc solam suffecit, ut esset tanti
mali solutio. Tunc enim repente de medio subla-
tum est id quod lædebat, et vicus conservatus est
illæsus.

71. Vestimentis aliquando fuit opus fratribus: et
illi quidem ei exhibebant molestiam, ut aliquid
præberet ad emendum: quoniam si velle et commi-
serari tolleretur, nihil erat. Sed tamen confidens
veridicæ Domini promissioni, ea tunc apud eos est
usus, dicens: *Nolite esse solliciti de crastino* 38.
Sequenti autem die effectum sunt consecuta ea,
quæ promissa fuerant. Protinus enim quidam
alicunde adveniens, centum dedit aureos: qui
quidem dati: ad uum vestimentorum servierunt
fratribus.

72. Julianus quidam, qui ab ineunte quidem ætate
ventitavit ad magnum Theodosium, postea autem

fuit ipse quoque cognitus pastor optimus, eccle- A
siæque, quæ est in Bostra (44), fuit ei credita ad-
ministratio. Is ergo de ipso quoque hæc narrabat,
quod cum essent in civitate Bostrenorum (semper
enim magnus Theodosius eum habebat socium
vitæ ex Christo agendæ, volebatque cum eo philo-
sophari, et esse socius solitudinis) cum ergo fuis-
sent in dicta civitate, primum quidem mulier quæ-
dam insignis et vitio nobilis, cum sanctum dixisset
planum et impostorem, in oculis eorum dedit
pœnas, intemperantis linguæ acerrimum sub-
iens supplicium, cum gravi morte ejus erupisset
anima.

73. Deinde autem, inquit, nos quidem civitate
egressi, proficiscimur ad apostolorum templum,
quod est propinquum. Monachi autem quidam ex B
monasterio propinquo, qui morbo Severi labo-
rabant, cum nos vidissent accedentes, lignum quod
convocat ad ecclesiam, pulsabant ante horam con-
suetam, et synaxim significabant fratribus. Magnus
autem Theodosius, intellectis insidiis, cum divino
zelo accensus esset ejus animus, verbis Domini
opportune est usus: et eos, qui ipsi insultabant,
juste est ultus, lapidem non esse mansuram supra
lapidem in eo loco, ipse quoque minatus. Porro
autem minas consecutus est effectus. Breve tempus
intercessit, et quædam Agarenorum multitudo, no-
cturna facta incursione, illud quidem igni mandant
monasterium, et diripiunt etiam quæcunque illic
erant: et abducunt captivos monachos, et nunc
proponitur locus, acerbum oculis spectaculum, qui C
non magis meretur videri, quam deseri. Sed hæc
quidem narratio aperte est disciplinæ et castigatio-
nis. Alteram autem, quæ est plane gratiæ particeps
et utilitatis, vult addere oratio.

CAPUT XVII.

Adest variis periclitantibus. Prædicit terræmotum Antiochiæ.

74. Dux Romani exercitus, (mos est autem eum
vocare comitem Orientis) nomine Kericus (45), in
bello audax, in Deum autem pius. Is jam incursio-
nem facturus contra Persas, existimavit oportere se
primum currere Hierosolyma, et illinc adversus
hostes assumere auxilium. Cum autem statuisset in
transitu ire ad hominem Dei (cum enim valde tra-
hebat illius fama, et virtutis illecebræ) dum abiret,
et multa alia licuit ei audire ex sacro illa lingua,
et hoc inter cætera, ne, quomodo divinus David, in D
arcu speraret, nec poneret salutem in gladio, sed
nec in multorum hominum confideret millibus:

(44) Bosra aliis, et Bostrum, sedes metropolitana
Arabie primæ, seu desertæ, sub patriarcha Antio-
cheno, urbs munitissima; nunc *Bussuret*. Consule
Adrichomium.

(45) Ms. Græcum Κήρυκος. Μηνᾶ Κήρυκος.
Ejus meminit Cedrenus anno Justiniani primo, Chr.
526. « Eodem anno Rex Persarum Tzabo bellum
ob initam cum Romanis societatem intulit. » « Huic
Tzabo Justinianus auxiliares mittit copias, ducibus
Belisario, Keryco (Græce Κήρυκος dicitur, et Pe-

ἄριστος γνωρισθεὶς, καὶ προστασίαν τῆς κατὰ Βό-
στραν ἐγγχειρισθεὶς ἐκκλησίας. Οὗτος οὖν καὶ ταῦτα
περὶ αὐτοῦ διηγεῖτο, ὡς ἐπεὶ κατὰ τὴν Βοστρινῶν
ἐγεγόμεθα πόλιν (ἔπει γὰρ ὁ μέγας κοινωνὸν αὐτὸν
ἐποίητο τῆς κατὰ Θεὸν ἀγωγῆς, καὶ συμφιλοσοφεῖν
αὐτῷ καὶ κοινωνεῖν τῆς ἐρημίας ἰδούλετο). Ἐπεὶ
οὖν κατὰ τὴν εἰρημένην γέννιεντο πόλιν, πρῶτα μὲν
γυνή τις ἐπίσημος καὶ διαφανῆς τὴν κακίαν, κλά-
νον εἰπούσα τὸν ὄσιον, ἐὶ ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ἔτισε
δικὰς, ἀκολάστου γλώττης ἐξοτάτην ὑπομείνασα
τιμωρίαν, καὶ χαλεπῶ θανάτῳ τὴν ψυχὴν ἀπορρί-
ψασα.

ογ'. Ἐπειτα δὲ, φησί, καὶ τῆς πόλεως ἐξελευσίν
ἡμῶν μὲν πρὸς τὸν πλίσιον τῶν ἀποστόλων ναὸν
ἐτύγγανεν ἡ ὄρμη· μοναχοὶ δὲ τινες τῆς ἐκ γειτόνων
μονῆς τὰ Σευήρου νοσοῦντες παριόντας ἡμᾶς ἰδόντες
τὸ συγκαλοῦν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ξύλον, καὶ πρὸ τῆς
ἕρας εἰθισμένης ἔκρουον, καὶ σὺναξιν τοῖς ἀδελφοῖς
ἐπέσημαινον. Ὁ μέγας τοῖνον συνεῖς τὴν ἐπιβουλήν,
ζήλω τε θείῳ τὴν ψυχὴν διαθεραπευθεὶς, κατὰ καιρὸν
τοῖς τοῦ Δεσπότου ῥήμασιν ἐχρήτη, καὶ τοὺς εἰς αὐτὸν
παρονοῦντας δικαίως ἡμύνητο, μηκέτι λίθον ἐπὶ
λίθου μεῖναι κατὰ τὸν τόπον καὶ αὐτὸς ἀπειλήσας.
Ἄρ' οὖν ἠκολούθει τῇ ἀπειλῇ καὶ ἔργος· βραχὺς δὲ με-
ταξὺ χρόνος, καὶ Ἀγαρηῶν τι πλῆθος ἐφόδῳ νυ-
κτερινῇ χρησάμενον, μοναστήριον μὲν ἐκείνο κυρὶ
χαρίζονται, ληΐζονται δὲ καὶ τὰ ἐκεῖσε κομιδῇ
πάντα, καὶ τοὺς μοναχοὺς αἰχμαλώτους ἀγονταί,
καὶ οὖν ὁ τόπος ὀφθαλμοῖς πρόκειται θέημα λυπη-
ρὸν, οὐχ ὀραῖσθαι μᾶλλον, ἢ διακρύεσθαι ἕξις. Ἄλλ᾽
τούτου παιδείας ἄντικρυς καὶ σωφρονισμοῦ τὸ διή-
γημα· ἕτερον δὲ καὶ χάριτος ἀκριβοῦς μετίζει καὶ
ὠφελείας, ὁ λόγος προσθεῖναι βούλεται.

οδ'. Ὁ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος ἀρχηγὸς
(κόμητα τῆς Ἀνατολῆς σύνθηες ἐκείνον καλεῖν), Κή-
ρυκος αὐτῷ ὄνομα, εὐτολμος τὰ πρὸς πολέμους, εὐ-
λαδὴς τε πρὸς Θεὸν, οὗτος τρέχων ἔρτι κατὰ Περ-
σῶν, δεῖν ἠψῆθη πρῶτον δραμεῖν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα,
καὶ σέμμηχον τὴν ἐκεῖθεν βοπήν κατὰ τῶν πολεμίων
λαθεῖν. Ἐπεὶ οὖν κατὰ πάροδον καὶ πρὸς τὸν τοῦ
Θεοῦ ἄνθρωπον ἔκρινεν ἀπελθεῖν, (εἶλας γὰρ αὐτὸν
ἢ φήμη στεβρῶς καὶ οἱ ἐκείνου τῆς ἀρετῆς ἕγγες,) D
ἀπελθόντα τοῦτον, ἔλλα τε πολλὰ πρὸς τῆς ἱερᾶς
γλώττης ἐκείνης ἀκούειν ὑπῆν, καὶ τῷ μὴ ἐπὶ τῷ
τότῳ ἐλπίζειν κατὰ τὸν θεῖον Δαβὶδ, μηδ' ἐπὶ τὴν

tro; qui cum in bello gerendo mutua invidia trans-
versi agerentur, a Persis vicini sunt, » Hæc ipse.
Verum ex Procopio l. I *De bello Persico* constat, ad
quatuor annos bellum fuisse productum, et Ro-
manos plures de illis tulisse victorias. Cæterum
quod inter duces simultas esset, ideo Proco-
pius, qui Belisario inhærebat, hanc Kerici de Per-
sis victoriam prætermisit, ut observat Baronius an.
Chr. 527.

βομφαίαν τιθέναι τὴν σωτηρίαν μῆτε μὴν τοῖς τῶν πολλῶν μυριάσιν επιθαβῆεν, ἕνα δὲ σύμμαχον εἰδέναι τὴν ἰσχὺν ἄμαχον, ᾧ ῥάβιον πᾶν ποιεῖν ὑφ' ἐνὸς χιλίους διώκεσθαι, καὶ ὑπὸ ἑξο μυριάδας μετακινεῖσθαι. Τοιαῦτα τῷ κόμητι τοῦ ὄσιου διαλεχθέντος, οὕτως ἐκεῖνος ἐαλω τῶν αὐτοῦ παραινέσεων, καὶ τοῦ τρὸς αὐτὸν ἀνηρτήθη πόθον καὶ τῆς θερμῆς πίστεως, ὡς καὶ αὐτὸ δῆπου τὸ τρύγινον ῥέλος, ὅπερ ὁ μέγας εἶσω περιεβέβλητο, ἀντ' ἄλλου τινὸς τὰ γε πρὸς τὸν πόλεμον αἰτήσῃ φυλακτηρίου· καὶ τοῦτο δὴ λαβὼν καὶ ἐνδύς, ἀγώνων τε τῶν συνήθων ἀψάμενος, μετ' οὐ πολὺ Καλλίνικος ἐπανήει, πολλὰ καὶ ἄξιζ λόγου ψυχῆς τε καὶ χειρὸς ἔργα ἐπιδειξάμενος.

σε'. Λαμπρὸς τοιγαροῦν οὕτω τοῖς κατὰ πόλεμον ἀριστερίαις ἐπανελθὼν, οὐκ ἀγνώμων ἐφάνη περὶ τὸν εὐεργέτην, οὐδ' ὥσπερ οἱ πολλοὶ μετὰ τὸ τυχεῖν τῆς χάριτος ἐπιλανθανόμενος, ἀλλ' ὅμοιον ἕνα πᾶσιν ἐκεῖνον φυλάττων, πρὸς τὸν ὄσιον αὐδὸς ἐφοίτα μετὰ θερμῶ τοῦ τῆς καρδίας σκιρτήματος, χάριτός τε ὁμολογῶν, καὶ τὸ πᾶν αὐτῷ τῆς νίκης ἐπιγραφόμενος. Ἔλεγε γάρ, ὡς, Κατὰ τὸν τῆς μάχης καιρὸν, ἔμοι μὲν ἀντι θώρακος ἐνδυσσάμενος τὸ ῥέλος τὸ σὸν ἱποῖαι θαβῆεν ὁμοῖοι τε τοῖς πολεμοῖς χωρεῖν. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς χεῖρας ἀλλήλοισι ἤλθομεν, πολὺς ἐγένετο σκότος ὡσπερ ἐν ὀμίχλῃ βαθείᾳ, καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσι καὶ τὰ πᾶν πλησίον ἀθέατα ἦν, ἐφ' ὧ δὲ σε μόνον ἐδόκουν ὄρεῖν προηγούμενόν μου καὶ τῇ χειρὶ σημάζοντα καὶ ὑποτιθέμενον, τάδε μὲν τοῦ πολέμου μέρη χαίρειν ἔην, ἐπὶ ταῦτα ἴοντα μάχεσθαι, καὶ ὑπὸ σοὶ ἐθηγῶ τε καὶ ἡγεμόνι τὸν ἵππον ἡμᾶς ἐξελαύνειν, ἕως φοβερός τις καὶ ἀνυπόστατος τοῖς ἐναντίοις ὄφθαι, οὐαὶ θεὸς πᾶσιν ἄστεκτον ἑμβαλῶν, τέλος εἰς πύδας αὐτοῦς βλέψαι, καὶ τὴν ἀδοξον φουρῆν ἀσμένως ἐλίσσῃ παρασκευάζει. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος, ὁ καὶ τῆς ἕσιας ταύτης ἐπιφανείας ἀξιώθεός.

ση'. Οὐκ αὐτῷ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ὁ μέγας, πολλοῖς μὲν ἐν πλῶ, πολλοῖς δὲ ἐν ὀδῶ, καὶ τοῖς μὲν τραχυνομένη θαλάσῃ καὶ πνευμάτων βία παλαίουσι, τοῖς δὲ καὶ στόμασιν ἀγρίων ἐμπεσοῦσι θηρῶν, τοῖς μὲν ἐν ὑπῶ, τοῖς δὲ καὶ ὑπ' ὀφθαλμοῖς ἐπιστάς, τῶν κινδύνων ἐξέλιετο. Οὐ ἀνθρώποις δὲ μόνον ὄξυς οὕτω παρίστατο βοηθός, ἀλλὰ πολὺ καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις τῆς φιλαγῆθου ταύτης ψυχῆς τὸ φιλάγαθον ἔτοιμον ὑποδέξαι τῷ λόγῳ. Ὅδοιπόφω γάρ ποτε ὄνον ἐπαγομένῳ λέων συνήντα πικρὸς, βε τοῦ μὲν ἐδίτου ἡμέλει, πρὸς δὲ τὸν ὄνον ὀρμῆς ἐπίμπατο. Τὸν γοῦν ὄδοιπόρον, οἷα φίλον ἐν τοῖς παρ' ἐλπίδα δεινοῖς, κατὰ πληξίς ἐπέσχε καὶ ὄεος· ἢ τοῦ καιρῶ δὲ ὀξύτις ἐν φάρμακον εἰς βοήθειαν, τοῦ ἀγίου ὄνομα παρέσχεν εὔρετν' ὅπερ εἰπόντος, παράχρημα δὲ τε τοῦ θηρίου θυμὸς ἔληγε καὶ νὸ ῥάγδατον ἴστατο τῆς ὀρμῆς.

dam opem, nemp̄e nomen sancti Theodosii. Quod et repressus est vehemens ejus impetus.

ση'. Οἷος δὲ καὶ περὶ τὴν τῶν μελλόντων πρόγνωσιν ἦν. Δεῖ γὰρ δι' ὀλίγων τὰ ἐκεῖνου πᾶντα δεικνύειν ὡσπερ ἐν γαῦμασιν, ἕνα καὶ δῆλον εἶπασιν ἦ, ὅτι ὡσπερ οὐδενὸς τῶν κατορθωμάτων, οὕτω δὴ καὶ τῶν

unum autem sciret adiutorem, vim inexpugnabilem, cui est facile, ut unus mille persequatur, et decem millia profingentur a duobus. Hæc cum comiti Sanctus disseruisset, ita fuit ille captus ejus desiderio et ardenti fide, ut ipsum cilicium, quo magnus ille interius induebatur, loco cujusvis alterius rei, arma peteret, quibus se conservaret. Quod quidem cum accepisset et induisset, et consueta aggressus esset certamina, paulo post victor rediit, cum et animi et manus præclara ostendisset facinora, et digna quæ commemorarentur.

75. Cum rebus ergo fortiter in bello gestis insignis et clarus esset reversus, nequaquam ingratus fuit in benefactorem; neque ut multi, qui postquam sunt consecuti, obliviscuntur beneficii: sed se similem conservans in omnibus, rursus venit ad Sanctum cum vehementi cordis exultatione, et gratias agens, et ei universam ascribens victoriam. Dicebat enim: Illo ipso tempore pugnæ, mihi quidem cum pro thorace tuum induissem cilicium, veniebat in mentem confidere, et in hostes irruere. Cum autem manus conseruissemus, magnæ exoriebantur tenebræ, tanquam in densa caligine: et ab aliis quidem omnibus ea etiam, quæ prope erant, cerni non poterant: ego autem te solum mihi videbar videre me præcedentem, et manu significantem et admonentem, ut has quidem prælii partes dimitterem, in has autem pugnarem: et te ducem equum agere, donec conspectus terribilis et intolerabilis inimicis, vehementi terrore omnibus injecto efficerem, ut se conjicerent in pedes, et turpem fugam lubenter eligerent. Et hæc quidem ille, qui etiam dignus est habitus divina hac apparitione.

76. Non ad illam antem solum, sed etiam ad alios magnus Theodosius, ad multos quidem inter navigandum, ad multos autem in faciendo itinere, et ad alios quidem, qui cum furenti mari et vi ventorum colluctabantur, ad alios autem qui in ora ferarum inciderant, et ad alios quidem in somnis, ad alios autem videntibus revera eorum oculis accedens, liberavit a periculis. Non hominibus autem solum adeo promptus fuit adiutor, sed bonæ hujus quoque animæ benignitatem vel in bruta animantia, parata est ostendere oratio. Viatori enim aliquando asinum deducenti sævus leo occurrit, qui viatorem quidem neglexit, in asinum autem irruit. Atque viatorem quidem, ut accidit iis malis quæ præter spem eveniunt, stupor invasit et metus; temporis autem velocitas effecit, ut unum solum inveniret medicamentum ad ferendam quidem cum dixisset, statim cessavit et ira feræ,

77. Jam vero qualis fuit in futurorum præscientia? Oppret enim paucis quæcunque sunt illius ostendere, et veluti eorum gustum præbere, ut sit etiam manifestum omnibus, quod quomodo nullius

ex iis, quæ ex virtute geruntur, ita nec charisma-
tum seu gratuitorum donorum fuit expers. Jussit
aliquando ut præter solitam horam pulsaretur
lignum; nondum enim erat hora secunda diei: et
præcepit, ut fratribus significaret synaxim. Illi
autem convenerunt quidem (neque enim poterant
contradicere, ut qui optime didicissent obedi-
entiam), cum autem fuissent congregati, rogabant
curram convenissent ante tempus. Ille vero (o pu-
ram animam! o oculos procul omni cernentes)
flebiliter lugens et miserabiliter: Orandum est,
inquit, o Patres, orandum est. Video enim iram Do-
mini, quæ jam movetur adversus Orientem. Hæc
ille quidem dixit. Illi autem tunc quidem neque
videbant aliquid, neque una cum eo dolorem acci-
piebant: quoniam non iisdem, quidem ille, intue-
bantur oculis. Sexto autem aut septimo die, post-
quam prædixerat, auditum est Antiochiam (46)
fuisse magno terræ motu eversam, illo tempore,
quo jam prædixerat ille magnus; et totque orna-
menta, tantamque cecidisse speciem et pulchritu-
dinem, et in vitem pulverem redactam jacere
civitatem: quæ neque tanto casu dignas conse-
cuta est lacrymas, neque luctum, qui exæqua-
retur calamitati. Atque talis quidem fuit ejus præscientia. Res autem multas præclare ab eo gestas,
præcedens ostendit oratio.

CAPUT XVI: I.

Ejus in senectute et ultimo morbo virtus.

78. Oportet autem hoc quoque addere et perspi-
cue exponere, ad quantam humilitatis altitudinem
pervenerit. Contendebant et depugnabant inter se
aliquando duo ex fratribus. Is autem suadebat, ut
componerent inimicitias, et odium commutarent
amicitia, quæ decet omnem Christianum, multo au-
tem magis monachos. Quoniam autem dicens non
persuadebat, videbat autem illorum esse majores
inimicitias, quam ut suis verbis placari posset, fit
supplex protinus pastor ovium, magister discipulo-
rum, pater filiorum; et illorum bonum postulabat
ipse, tanquam proprium beneficium: eorumque
morbum et vulnus medicus rogabat ut sanaret.
Rogabat autem non leviter, nec contemptim, sed
magnopere et vehementer, sed maguam modera-
tionem afferens et humilitatem. Se enim humi de-
jiciens jacebat, aperta figura humilitatis mollire
se credens duritiem inimicitiarum: nec prius
destitit rogare, quam eorum mollierit, et eos,
qui a se invicem male erant divisi, amicitia vin-
culis colligari.

79. Segregavit aliquem ex fratribus, juste se ge-
rens, cum justo scilicet conjuncta clementia: vide-
bat enim morbum egere tali medicamento. Ille vero
bona malis commutans, simul et ordinem transiliit,
et eandem rursus intulit poenam ei, qui nihil habe-

(46) Contigit hic terræmotus, indictione IV, Oly-
mio solo consule, ut habet Marcellinus IV. Kal.
Juni, die Veneris anno septimo et mense decimo
regni Justiniani, ut Evagrius I. IX, c. 5, quæ omnia

χρησμάτων ἄμοιρος ἦν, Προστίθεται ποτὲ παρὰ τὸ εἰ-
θισμένον δὴ τοῦ καιροῦ τὸ ζῆλον κρούεσθαι· ὄρας γὰρ
οὕτω δευτέρας ἔψυεν ἡ ἡμέρα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
σημαίνειν παρηγγυὰ τὴν σύναξιν. Οἱ δὲ ἠθροίζοντο μὲν
(οὐδὲ γὰρ εἶχον ἀντιλέγειν, ἄριστα παιδευθέντες ὑ-
πακοήν) ἀθροισθέντες: δὲ τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνοντο τῆς πρὸ
τοῦ ναυροῦ συνελεύσεως· καὶ ἐκεῖνος (ὦ φυγῆς καθαρ-
αῖς, ὦ πάντα βλεπόντων πόρρωθεν ὀφθαλμῶν*) περι-
παθεῖς τι καὶ οἴκτιστον ἀνοιμώξας· Εὐξασθαι, Πατέρες,
ἔφη. εὐξασθαι χρὴ· ὀργὴ γὰρ Κυρίου κινουμένην
ἤδη κατὰ τῆς Ἐψῆς ὄρω. Ταῦτα ἔ μὲν ἔφη. οἱ δὲ
τότε μὲν οὐτ' ἔτι ἐώρων οὕτε συνήλθον· ἔπει μὴ
τοὺς ἴσοις ὀφθαλμοῖς ἔβλεπον. Ἐκτενὴ δὲ ἡ ἐβδόμην
ἡμέραν μετὰ τὴν πρόρρησιν, καταστρέφθαι δεισιμῶ
μεγάλῃ τὴν Ἀντιοχείαν ἠκούετο πόλιν αὐτ' ἐκεῖνον
δὴ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἤδη καὶ προείπειν ὁ μέγας
καὶ κόσμον, καὶ ὄραν, καὶ κάλλη τσαῦτα καταπα-
σεῖν, καὶ κόνιν αἴτιμον κείσθαι τὴν πόλιν, μηδὲ θα-
κρῶν εὐποροῦσαν τοῦ πάθους ἀξίαν, μηδὲ πένθους
ἰσομένου τῇ συμφορῇ. Καὶ τὰ μὲν τῆς προγνώσεως
τῶ ἀνδρὶ οὕτως ἔχει· τὰ δὲ τῶν κατόρθωμάτων
πολλὰ μὲν καὶ περὶ πολλῶν ὁ λόγος φθάσας ἐδή-
λωσε.

ση'. Δεῖ δὲ καὶ ταῦτα προσθεῖναι καὶ γνωρίσαι
σαφῶς, εἰς οἷον ὕφος ἐκεῖνος ἐφθασε ταπεινώσεως·
Διεπλήκτιζον τότε καὶ ἐμάχοιο πρὸς ἀλλήλους διὰ
τῶν ἀδελφῶν· ὁ δὲ παρήγει καταλῦσαι τὴν ἔγθραν,
καὶ φιλίαν ἀλλάξασθαι μίσους, παντὶ Χριστιανῶ
πρέπουσαν, πολλῶ δὲ μᾶλλον καὶ μοναχοῦς. Ἐπει δὲ
λέγων οὐκ ἐπειθεν, ἀλλὰ τῶν αὐτοῦ λόγων ἰσχυροτέ-
ραν τὴν ἐκείνων ἀπέχθειαν, ἰκέτης εὐθὺς γίνεται
ὁ κειμὴν τῶν θερημάτων, ὁ διδάσκαλος τῶν μαθη-
τῶν, ὁ πατὴρ τῶν τέκνων, καὶ τὸ ἐκείνων καλὸν
αὐτὸς ὡς ἴδιον εὐεργεσίαν ἦνευτο, καὶ τὴν νόσον
αὐτῶν καὶ τὸ τρῦμα ὁ πατὴρ θεραπεύειν ἔδειτο.
Ἐδεῖτο δὲ οὐχ ἀπλῶς οὐδ' ἡμελημένως, ἀλλὰ καὶ
λίαν ἐκθύμως καὶ πολὺ τὸ μέτρων εἰσφέρων καὶ τα-
πεινόν· καταβλῶν γὰρ ἑαυτὸν εἰς ἔδαφος ἔκειτο,
τῶ σαφεῖ τῆς ταπεινώσεως σχήματι, μαλάξαι πι-
στεύων ἔχθρας ἀντιτυπῆν, καὶ οὐ πρότερον ἀνήκε
δόμενος, ἕως ἐμάλαξέ τε καὶ τὸ μῖσος αὐτῶν δι-
ελύετο, καὶ τοὺς κακῶς ἀλλήλων διηρημένους φίλας
δεσμοῖς συνέδησον.

ση'. Ἀφώρισέ τινα τῶν ἀδελφῶν, δίκαια ὄρων, ἡ
μετὰ τοῦ δικαίου δηλαδὴ καὶ φιλόανθρωπος· ἔδρα γὰρ
τοιούτου φαρμάκου τὴν νόσον χρῆζουσιν. Ὁ δὲ
ἀγαθὰ κακοῖς ἀμειδόμενος. τὴν τέ τάξιν ὁμοῦ παρ-
έδρανε, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιτιμῆσιν ἐπὶ τῶ μὴδὲν

in annum Chr. 526 incidunt, ut mirum sit a Ba-
ronio ad annum præcedentem referri: sed vide-
tur anni septimi mensem decimum accepisse, cum
sit decimus post septimum expletum.

ἔχοντι παρόμοιον ἀντεπήγεν, ὥσπερ εἴ τις τὰ τῶν ἀνοήτως ὑπομένειν ἐπιτρέπει τοὺς ὑγιαίνοντας· ὥστε δῆλον εἶναι τὸν ἀδελφὸν καὶ ἑτέραν νόσον χαλεπωτάτην νοσεῖν, τὴν ἀναισθησίαν. Τὸ οὖν ὁ μέγας τῆ μετριότητι καὶ τῷ ταπεινῷ λίαν ὑψηλὸς καὶ οὐράνιος; δέχεται τὴν ἐπιτιμίαν ὡς καλῶς γενυμένην, καὶ ὡς χῶραν ἐπ' αὐτῷ ἔχουσαν, καὶ οὐ πρότερον τῶν θείων ἐκοινωνήσεν μυστηρίων, ἕως αὐτὸς ὁ δῆσας, αὐτὸς ἄρα καὶ τὴν λύσιν ἐπήγαγεν. Ἦν γὰρ Μωσέως ἀντικρούς ζηλωτής, φοβερός μὲν καὶ ἀπαραίτητος τοῖς ἀμαρτάνουσι πρὸς Θεὸν, ἐπεικῆς δὲ λίαν καὶ ἡμέρος τοῖς πρὸς αὐτὸν πταίοισι γνωριζόμενος· ὡς μήτε διὰ τὸ πρῶον εὐκαταφρόνητον, μήτε τῷ παντάπασιν αὐστηρῷ φορτικὸν εἶναι, καὶ σωματῶν μόνον, οὐ ψυχῶν ἄρχοντα. Καλῶ μὲν γὰρ τὴν μὲν ἐκ φόβου μόνον ἀρχὴν, σωματῶν ἀρχὴν, τὴν δὲ γε καὶ κόθον συγκεκρυμένον ἔχουσαν καὶ ψυχῶν.

π'. Οὐ Μωσέως δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἄλλου τὸ διατέρον εἰς ἀρετὴν ἐμιμεῖτο· οἷον Ἀβραάμ τὸ πρὸς πάντα Θεῷ πειθαρχεῖν, καὶ δι' ἐκεῖνον πάντων ὀλιγαρεῖν, οὐ χρημάτων ἀπλῶς, ἢ πατρίδος, ἢ συνήθων καὶ συγγενῶν, ἀλλὰ καὶ φύσεως αὐτῆς καὶ ζωῆς. Τῶν γὰρ δὴ προσηκόντων οὐ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐκὰς Θεὸν ζῶντος ἠγήτο προτιμητέος, καὶ τούτους μᾶλλον εἰς συγγένειαν εἴλακε τῷ τῆς ἀρετῆς λόγῳ, καὶ τῆς περὶ αὐτὸ σπουδῆς καὶ συνουσίας. Ἰσαὰκ τὴν πρὸς τοὺς πνευματικὸς πατέρας μέχρι καὶ θανάτου ὑπακοήν, καὶ τὴν εὐαρεστον θουσίαν αὐτοῦ τοῦ σώματος. Ἰακώβ τὸ ἀπλαστον ἀκριβοῦς καὶ πονηρίας πάσης ἐλεύθερον, (καὶ τούτου μάρτυρες ἀξιόχροιοι ὅσοι πείραν αὐτοῦ τῶν συνουσιῶν καὶ τῆς ἐμιμίας εἰλήφασιν). Ἰωάννου τὴν ἐρημίαν καὶ ἀτροφίαν· Πέτρου τὸ θερμὸν, μετὰ τῆς ἀκριβοῦς πίστεως· Παύλου τὸ ἐνεργὸν διαπαντὸς ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ ταλαιπωρικὸν καὶ φερέπονον, καὶ τὸ πᾶσαν μικροῦ τὴν οἰκουμένην ὥσπερ ἐκεῖνος, τὴν μὲν ποσὶ, τὴν δὲ λόγῳ, τὴν δὲ φήμῃ διαδραματίζων καὶ συνελόντα φάναι, οἷα τις γραφῶν ἀριστος τὰ κάλλιστα πανταχόθεν τῆς ἀρετῆς χρώματα συλλεξάμενος, καὶ κεράσας εὐ, ἀρχέτοπον οἷον τὸν ἑαυτοῦ βίον ἐπαινέσαι μᾶλλον, ἢ μιμήσασθαι ῥάδιον, τοῖς φιλαρέτοις προέστησεν.

πα'. Οὐδὲ ὁ θαυμαστὸς Ἰὼβ ἐξω τοῦ χοροῦ τῶν αὐτῷ ληφθέντων εἰς μίμησιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τὴν ὑπομονὴν, καὶ πάντοτε μὲν, πρὸς τῷ τέλει δὲ καὶ τρανότερον ἐμιμήσατο. Ἐπεὶ γὰρ ἐμελλεν ἦδη τὸν φθιρῶπιον ὑπεξέρχασθαι βίον, καὶ ἀντὶ κόπων ὧν εἶδεν, ἀμοιβὰς ἕς ἤλπισε καὶ ἀντιδόσεις ἀπολαβεῖν, ἐπεισὶ τις αὐτῷ τελευταία νόσος καὶ χρονία, καὶ ἀλίγου δεῖν οὐδὲ νέψαι καὶ ἀκμάζοντι σώματι φορητῇ, οὐχ ὅπως γήρατος οὕτω καὶ φιλαρέτῳ κακοπαθεῖα κατεργασμένῳ. Ταύτην τοι καὶ ὄλον ἐνταυτὸν κλινοπέτης ἦν, καὶ ὀδύνας ἀμάχοις παλαίων, καὶ ταῖς τοιαύταις θλίψεσι πλατυνόμενος. Τότε γὰρ δέρμα τοῦ λαγῶνος διὰ τὴν ἐκ τῆς νόσου τῆξιν ὑποσυρεῖς, καὶ τὸ τοῦ λόγου σκιᾶς εἶδωλον γεγωνῶς, ὡς αὐτῷ

bat simile, perinde ac si quis juberet sanos ea tolerare, quæ tolerant ægroti: adeo ut sit manifestum, fratrem quoque alio morbo laborare graviori, nempe impudentia. Quid ergo magnus Theodosius moderatione et humilitate valde excelsus et cælestis? Pœnam quidem suscipit, tanquam quæ recte fuerit imposita, et ut quæ in ipso locum habeat: neque prius divinis communicavit sacramentis, donec ipse, qui ligavit, induxit ipse quoque solutionem. Erat enim Moysis evidenter imitator: terribilis quidem et inexorabilis iis, qui in Deum peccabant; valde autem mitis et mansuetus iis, qui ipsum offendebant: adeo ut nec veniret in contemptum propterea, quod esset mitis et mansuetus; nec gravis ac molestus esset propter nimiam austeritatem, et ut qui solum corporibus imperaret, non animis. Voco enim, quod ex metu quidem solum est imperium, imperium corporum; id autem quod desiderium quoque habet contemperatum, etiam animorum.

80. Non solum autem Moysis, sed etiam cujusvis alterius in virtute excellentiam imitabatur: utpote Abrahamæ, quod Deo pareret in omnibus, et omnia propter illum contemneret, non solummodo pecuniam aut patriam, aut familiares et cognatos, sed ipsam quoque naturam et vitam. Cognatis enim, non Deum solum, sed eos etiam, qui ex Deo vivebant, putabat esse præferendos, et eos magis attrahebat ad cognationem, propter virtutis rationem et studii et voluntatis, quæ in idem confertur. Isaac in spirituales patres usque ad mortem, obedientiam et ejus corporis gratum et acceptum sacrificium imitabatur: Jacob perfectam sinceritatem et libertatem ab omni improbitate (hujus autem sunt fidei digni testes, qui cum eo consuetudinis et familiaritatis fecere periculum), Joannis solitudinem et inœdiam: Petri, cum exacta fide vehementiam et ardorem: Pauli, pro eo quod est honestum, perpetuam actionem, afflictionem et diligentiam; et quod propemodum universum orbem terræ sicut ille, partim quidem pedibus, partim vero sermonibus, partim vero fama pervaserit: et, ut semel dicam, quomodo quis pictor præstantissimus, qui præstantissimos virtutis colores undique collegit et recte miscuit, in veluti quoddam exemplar suam vitam, laudatam quam imitatu faciliorem, proposuit virtutis studiosis.

81. Neque vero Job admirabilis erat extra chorum eorum, qui sumpti sunt ad imitandum: sed ejus etiam tolerantiam, semper quidem, in fine autem apertius et imitatus. Nam cum jam esset e vita humana excessurus, et pro iis, quos tulit, laboribus mercedes et remunerationes, quas speravit, accepturus, postremo eum invadit morbus diuturnus, et propemodum ne juveni quidem et florem, corpori tolerabilis, nedum tanta senectute confecto, et quam virtutis causa susceperat, afflictione. Ea de causa et toto anno jacobat in lecto, cum inexpugnabilibus collectans doloribus, et talibus dilatatus afflictionibus. Tunc enim tabe exhaustus, pelleque exesa, atque umbræ, ut dicitur simulacrum effe-

ctus, adeo ut nihil ei præter ossa relinqueretur ; A nihil tamen molle, nihil illiberale, nihil indignum aut fecit, aut est locus eo spiritu, qui tali vitæ convenit. Quin etiam cum quidam senex intensam ac vehementem vim morbi aspexisset, et ei dixisset: Roga Deum: forte enim malum sic sistetur; non amico nec benigno, ut solebat, eum aspectu intuens. Ne tu mihi, inquit, o Pater, quidquam de eo dixeris. Nam cum me sæpe tales subiissent cogitationes, arbitratus has esse potius maligni insidias, quam consilium, eas toto studio repuli, ut qui illud apud me reputaverim, quod præsentis quidem vitæ bonorum satis magnum fructum ceperimus, ut qui gloriam scilicet et nomen simus consecuti. Oportet ergo omnino affligi et mala perpeti et aliquam habere partem, quæ digna sit ea, quæ est illic, B consolatione ; ne nobis quoque merito illud dicatur, quod diviti dictum est: *Percepisti bona tua in vita tua* 29. His auditis, se abscondit senex, et nec habebat quidem omnino quod sancto responderet.

82. Ceterum illius patientiæ et tolerantiam multa quidem sunt alia quoque signa ; testes autem sunt ii quoque, qui in tempore infirmitatis ei inseriere, quod nihil ex animæ operationibus a morbo fuerit ei surreptum, nec in amore divinorum eloquiorum ipse omnino seipso visus sit inferior, aut frigidior. Est autem hoc quoque signum vehementis illius rerum divinarum meditationis. Nam etsi illius oculus sumnum sæpe gustavit, utpote flexus ab ea, quæ omnia vincit, natura; at ejus quidem certe labra faciebant, quod consueverant. Quocirca etiam interim, dum a somno surgeret, canticum ad Deum comprehendebat labris: adeo ut quod dicit divinus David, in eo impleretur: *Et noctu canticum ejus est apud me* 30.

CAPUT XIX.

Mors, sepultura, miracula.

83. Porro autem multa quoque dicunt eum in morte divinasse, multa autem etiam prædixisse de futuris, per Spiritum qui in ipso cohabitabat. Nam cum eum circumstans totus cæus fraternitatis, specie quidem illum, revera autem seipsum unusquisque deflebat, ut qui talem Patrem amitteret, qui eos in Christo genuit ex Pauli sententia, quique carnalium patrum viscera longe vincebat sua in illos affectione, et cum quo una maluissent deficere, si fieri potuisset, quam eum videre excedentem. Is autem cum eos satis esset adhortatus, ut in loco permanerent, et ut ingruentes tentationes ad finem usque fortiter ferrent, et ut eis obedirent, qui post ipsum præfuturi essent monasterio; et prædixisset omnia, quæ erant eventura, dat eis illud signum, quod finem essent acceptura ea, quæ dicta sunt. Si enim post meum, inquit, decessum videritis mihi gregem augeri, et quo magis tempus processerit,

μετ' δὲν πλέον τῶν βοτῶν ὑπολείπεσθαι, ὁμῶς οὐδὲν μαλακόν, οὐδὲν ἀγεννές, οὐδὲν ἀνάξιον ἢ ἔδρασαν ἢ ἐφθέγγετο τοῦ προσήκοντος βίω τοιοῦτε φρονήματος· ἀλλὰ καὶ τινος γέροντος πρὸς τὸ σφοδρὸν τῆς νόσου καὶ διατεταμένον βλέψαντο, καὶ, δεήθητι τοῦ Θεοῦ, πρὸς αὐτὸν εἰρηκότος, τάχα γὰρ τὸ διειδὼν οὕτω στήσεται, μὴ φίλον ἐκεῖνος μηδὲ κατὰ τὸ σύνθημα, εὐμενές ἐπιβλέψας· Μὴ σοί γε, Πάτερ, ἔφη, μηδὲν περὶ τούτου· ἐμὲ γὰρ πολλάκις τοιοῦτων λογισμῶν ἐλθόντων, ἐπιβουλήν τοῦ πονηροῦ τὸ πρᾶγμα, μᾶλλον συμβουλήν εἶναι δοκιμάσας, δὴ σπουδῆ, τούτους διτρουσάμην, ἐκεῖνο ὑπολαβὼν ὡς τῶν μὲν τοῦ παρόντος βίου καλῶν ἱκανῶς ἀπελάσασμεν, δόξης ἐνταῦθα τυχόντες δηλαδὴ καὶ δόματος· δεῖ γοῦν καὶ κκοπαθῆσαι πάντως, καὶ τινα μοῖραν ἔχειν ἀξίαν τῆς ἐκεῖ παρακλήσεως. μὴ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖνο λεχθεῖη δικαίως, ὃ καὶ πρὸς τὸν πλοῦσιον εἴρηται τὸ, Ἐπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου. Πρὸς ταῦτα τὸν γέροντα ἐγκαλύψασθαι καὶ μηδὲν ἔχειν ὄλωσ ἦντινα πρὸς τὸν θεῖον ποιήσεται τὴν ἀπόκρισιν.

πβ'. Πλὴν ἀλλὰ τῆς ὑπομονῆς ἐκεῖνου καὶ καρτερίας, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια· μάρτυρες, δὲ, καὶ οἱ κατὰ τὸν τῆς ἀββάστίας καιρὸν χειρας αὐτοῦ ὑπηρετούσας εἰσενεγκόντες, οἱ μὴδὲν μῆτε τὰς τῆς ἐνεργείας ὑπὸ τῆς νόσου παραβλαβείη, μῆτε τὸν ἔρωτα τῶν θεῶν λογίων αὐτὸς ἔττων ὀφθείη, μετ' ὅλως ἑαυτοῦ καὶ ψυχρότερος. Τημετον δὲ καὶ τοῦτο τῆς πολλῆς ἐκεῖνου περὶ τὰ θεῖα θερμότητος, καὶ μελέτης. Εἰ γὰρ καὶ ὀρθαλμὸς αὐτοῦ ὕπνου πολλάκις γέυσαιτο, καμφοθεῖς ὑπὸ τῆς πάντα νικώσης φύσεως, πλὴν ἀλλὰ τὰ χεῖλη γοῦν τὰ ἑαυτοῦ τὰ συνήθη ποιεῖν ἦν· εἰδὲ καὶ μεταξύ ἀναφίρων ἀπὸ τοῦ ὕπνου τὴν πρὸς Θεὸν ὥδῃν ἐν τοῖς χεῖλεσι καταλαμβάνων, ὥστε τὸ τοῦ θεοῦ Δαβὶδ, καλῶς καὶ ἐπ' αὐτῷ πληροῦσθαι, τὸ, Καὶ νυκτὸς ὥδῃ οὗτοῦ παρ' ἡμῶν.

πγ'. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἐν τῇ σελευτῇ φασὶ τὸν ἄνθρωπον ἐπιθειάζει, πολλὰ δὲ καὶ περὶ τῶν μελλόντων, διὰ τοῦ συνοικούντος αὐτῷ Πνεύματος προοιπεῖν· Ἐπειδὴ γὰρ περιστάντες αὐτὸν πᾶν τὸ τῆς ἀδελφότητος πλήρωμα, τῷ μὲν δοκεῖν ἐκεῖνον, τῇ δὲ ἀλαθελῆ ἑλαστος ἑαυτὸν ἀπεδύρετο, Πατέρα τοιοῦτον, φεῦ, ἀποβάλλοντες, ὃς ἐν Χριστῷ κατὰ Παῦλον ἀνοῦς ἐγέννησε, πολλῶν σαρκικῶν πατέρων σπλάγγνη τῇ πρὸς ἐκεῖνους νικῶντα φιλοστοργία, καὶ συνεκλιπεῖν αὐτῷ μᾶλλον, εἴπερ ὅτιόν τε ἦν, ἢ ἐκδημοῦντε ἰδεῖν ἐβούλοντο. Ὁ δὲ ἱκανῶς αὐτοῖς παρανέουσι ἐπιμονὴν τὴν ἐν τῷ τόπῳ, πειρασμῶν τε τῶν ἐπαρχομένων ἄχρι καὶ τέλος ὑπομονὴν, ἔτι γε μὴν πρὸς τοὺς μετ' αὐτὸν τῆς μονῆς ἐξηγησομένους ὑπακοήν, πάντα τε τὰ καταληψόμενα προοιπεῖν, σημεῖον αὐτοῖς τοῦ καὶ πέρας τὰ εἰρημμένα λαβεῖν ἐκεῖνο ἔδωσιν. Εἰ μὲν γὰρ μετὰ τὴν ἐμὴν, ἔφη, τελευταίην ἀξάνομένον μοι τὸ ποιμνιον ἴδητε, καὶ ὄσον πᾶλλον

29 Luc. xvi, 25. 30 Psal. Li, 9.

ὁ χρόνος πρόιοι, τὸσούτω μείζον ἑαυτοῦ καὶ κρείττον γινόμενον, χρῆναι τηνικαῦτα φημί καὶ περὶ τῶν ἄλλων εὐέλπιδας ἡμᾶς εἶναι. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα τοῦτον ἔξει τὸν τρόπον, εὐδὴλον ὅτι πέρας οὐδὲ τὰ λειπόμμενα λήσεται.

πδ'. Ἄπερ εἰ κατὰ τὰς αὐτοῦ προρρήσεις ἐξέβη καὶ τέλος εἴληφεν, αὐτὰ πρὸ τῶν ἄλλων μαρτυρεῖ τὰ δρωμένα· μέγεθος τε τῶν τῆς μονῆς οἰκοδομημάτων, καὶ πλῆθος τῶν ἐνοικούντων, καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἀπαράμιλλον. Τὴν δὲ δὴ ζῶσαν ἐκείνου δόξαν καὶ μετὰ τὸν θάνατον, καὶ ὅση τῶ ἀνδρὶ πρὸς Θεὸν παρρησία, τινες ἂν ἄλλοι σαφῶς παραστήσιον, ἢ ὀφθαλμοὶ μὲν τυφλῶν, πόδες δὲ χλωλῶν, καὶ χεῖρες τῶν ταύτας πρὸ τῶν εὐχῶν ἐκείνου πηρῶν, αἱ μὲν τὸ κινεῖσθαι, οἱ δὲ τὸ τρέχειν, οἱ δὲ δι' ἐκείνου τὸ βλέπειν ἀπολαμβάνοντες, καὶ πρὸ τούτων, αὐτῆ τῶν λειψάνων ἢ σοφῶς, πηγῆ μύρου γνωριζομένη;

πε'. Ἄλλ' ἐνταῦθα μὲν ὁ λόγος ἡμᾶς ὥσπερ τι βῆμα φέρων παρήνεγκε· δεῖ δὲ καὶ πλέον ἐπιμετεῖναι τῇ τελευτῇ, καὶ τὸν τρόπον ὅπως ἐπῆλθε διαλαθεῖν, καὶ μέτοι τὰ ἐπ' αὐτῇ παρακολουθήσασα τρανότερον ἐξεπέτν. Ἐπεὶ γὰρ πλησιαζούσαν αὐτὴν ὁ μέγας ἑώρα, καὶ ἤδει λοιπὸν ὅτι μετὰ τρίτην αὐτὴν ἡμέραν τῶ κοινῶ καὶ οὐρανίῳ Πατρὶ παραπέμψει, τρεῖς μόνους τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ προφάσει κοινῆς χρείας μεταστειλόμενος, (τὸν ὄχλον γὰρ ἐκεῖνος καὶ τοὺς θεοδίδους μάλιστα περιστάτο) καὶ ἄμα, ἵνα καὶ τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν δι' αὐτῶν ὑποφήνη, ὡς τῶν τριῶν οὐ πλείους ἐπιβίῃ· τούτους οὖν μεταστειλόμενος ἀσπάζεται χαίρων ἀνωμένους, δακρύνοντας οὐ δακρύνων, ἀθυμοῦντας αὐτοὺς εὐφραίνόμενος, ὥσπερ ἄρα καὶ ἀκόλουθον ἦν. Οἱ μὲν γὰρ τὸν ποθεόμενον ἀφροῦντο, ὁ δὲ πρὸς θ· ἐπόθει μᾶλλον ἀτήγστο· καὶ οἱ μὲν πατρὸς ὑπέμενον στέρησιν, ὁ δὲ πρὸς πατρὸς μᾶλλον ἐχώρει σκενὰς. Ὁ μὲν τέλος ἑώρα τῶν ἀνιόντων, οἱ δὲ λυπηρῶν ἀρχὴν τοῦ ἐκείνου θάνατον ἐποιούνο. Ἐπειτα χεῖρας εἰς προσευχὴν ἀνασχῶν, τὰ χεῖλη τε ἠρέμα ὑποκινήσας, ὡς τοῖς παρεστῶσι παρέχειν ὑπονοεῖν, ὅτι τὰ τῆς ἐσχάτης φθέγγεται πρὸς Θεὸν ἐκδημίας, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν κατὰ τὸ εὐσχημον αὐτὰς ἐπιθεῖς τῶ στήθει, τὴν γενναίαν ἐκείνην ψυχὴν καὶ δαίμοσιν ὄντως φοβερὰν, καὶ ἀήτητον, εἰς χεῖρας Θεοῦ παρατίθεται, ἔτη πέντε πρὸς τοῖς ἑκατὸν τὰ πάντα βιούς, καὶ ἄλλοτε κλίον ἢ ἑλαττον. Τιμῆ δὲ ὁ Θεὸς αὐτίκα τὴν τελευτὴν θαύματι θεσπεσίῳ. Τόδε ἦν·

πς'. Ἀνὴρ τις, τοῦνομα Στέφανος, γένος Ἀλεξανδρεὺς, ἱκανὸν ἤδη χρόνον πνεύματι πονηρῶ κάτοχος ἦν, καὶ τυχεῖν μὲν καὶ πρότερον θεραπευτοῦ τοῦ μεγάλου θεοδόμου, καὶ διὰ τοῦτο μέχρι καὶ τελευταίας αὐτοῦ παραμείνας ἀναπνοῆς· οὐ τυχῶν δὲ,θειότερα τινὶ πάντως οἰκονομίᾳ, ὥστε μετὰ τὴν τοῦ συνδέσμου λύσιν καὶ ἄφρασιν τοῦ μακαρίου φημί πατρὸς καὶ τῆς τοῦ πονηροῦ πνεύματος ἀφέσεως ταμειουμένης. Οὗτος οὖν τῇ φερούσῃ κλίῃ νεκρὸν ἤδη

A tanto se majorem evadere et meliorem, tunc dico vos de aliis quoque bonam spem oportere concipere. Quod si non sint hæc hoc modo se habitura, clarum est fore ut nec reliqua finem sint acceptura.

84. Quæ quidem an evenerint, sicut ille prædixit, et finem acceperint, ipsa ante alia testantur quæ videntur, magnitudo quidem ædificiorum monasterii, et multitudo eorum qui inhabitant, et eorum virtus ejusmodi, ut cum eis nemo possit contendere. Vivam autem illius post mortem quoque gloriam, et quanta ei fuerit apud Deum fiducia; quinam alii apertius ostenderint, quam oculi quidem cæcorum, pedes vero claudorum, et manus eorum qui erant manci ante illius preces: ex quibus illæ quidem ut moverentur, hi vero ut currerent, oculi autem ut viderent, per eum acceperunt: et præ his ipse locus reliquiarum, qui unguenti fons esse cognoscitur?

85. Sed huc nos quidem oratio, tanquam fluentum aliquid detulit: oportet vero in ejus mortem amplius immorari, et tractare quemadmodum excesserit, et ea etiam, quæ post ipsam sunt consecuta, apertius eloqui. Postquam enim vidit magnus illam appropinquare, et scivit futurum, ut post tres dies ad communem Patrem et cœlestem transmitteret: cum tres solos episcopos accersisset, perinde ac de re aliqua communi cum eis tractaturus, (turbam enim et tumultus vitabat illæ maxime), et simul etiam, ut dierum numerum per ipsos ostenderet, quod scilicet plus quam tres non viveret; cum eos ergo accersisset, salutabat lætus tristes, lacrymantes non lacrymans, animo anxios ipse hilaris, sicut etiam erat consentaneum. Nam illi quidem privabantur eo, qui desiderabatur; hic vero deducebatur ad eum, quem magis desiderabat; et illi quidem se patre privari ægre ferebant, hic vero proficiscebatur ad Patris tabernacula. Hic quidem videbat finem eorum, quæ ei afferebant molestiam; illi vero ducebant illius mortem esse rerum molestarum principium. Deinde cum manus sustulisset ad orandum, et labra sensim movisset, ita ut iis, qui astabant, relinqueret cogitandam, quod extremi ad Deum excussus verba loqueretur, et post orationem eas decore peccatori imposuisset, generosam illam et vere dæmonibus terribilem et inexpugnabilem animam commendat in manus Dei, cum omnes annos vixisset centum et quinque, et paulo amplius Deus autem ejus mortem statim honorat divino miraculo. Hoc autem fuit:

86. Vir quidam, nomine Stephanus, genere Alexandrinus, qui jam longo tempore vexabatur a maligno spiritu, et magnum quidem prius rogarat Theodosium, ut eum curaret, et ideo usque ad extremum ejus spiritum permanserat, non autem impetraverat, quodam divini omnino consilio, utpote quod post vinculi solutionem, et beati patris dimissionem, maligni quoque spiritus reservaretur dimissio. Hic ergo cum fuisset prope locum. qui

corpus ferebat jam mortuum : tunc enim erat sanæ et compositæ mentis, quod majorem quoque ei dolorem afferebat, ut qui posset considerare, in qualem incidisset infelix calamitatem, et quod quam solam habebat spem liberationis, ea quoque sit privatus, mansurus sit autem perpetuo hanc gravem sustinens tyrannidem, et ferens motum dæmonis, secretos illos impetus, furorem horribilem, et quæ dici nequit, agitationem, casusque miserabiles, qui ex eis oriuntur, et innarrabilem apud homines ignominiam. Hæc cum animo versaret et recte intelligeret, quod nulla spes de cetero, et nulla ab eis relicta esset liberatio, gravi dolore cor ei feriebatur, igne viscera incendebantur, gravissimo luctu anima tenebatur; quid non dicebat? quid non faciebat miserabile? capillos acerbe vellens, pectus valde feriens, fronte misere solum pulsans, longum et acutum ejulans, pedes rigans lacrymis, eum qui jacebat, tanquam vivum alloquens: Qui solus erat spes, inquit, solus servator, recedit, reliquit nos deditos dæmoni. Quodnam adhuc est refugium? quænam est adhuc expectatio? Nunc ensi melius est sua sponte incumbere: nunc ignem, nunc mare ingredi, et sic dæmonis insultus effugere.

87. Hæc deflens infelix, se in lectum dejecerat, amplectebatur reliquias, malebat una cum eo sepeliri, quam lucem aspicere, tali tyranno serviens. Quid ergo Deus rerum admirabilium? Movet quidem dæmon interim, dum flet, hominem, et cum eum humi dejecisset, et totum ipsum in oculis omnium dilacerasset, ut vel sic involuntarium significaret recessum, quamque hominibus infestus, et quanto in eos cleatur furore, cum relinquit, aut potius ipse exturbatur, motus flagello diviniore. Sic ergo ei et vivo, et post mortem cessit terra, et cælum, et mare, et aer, et dæmones; terra quidem a feris, cælum vero a siccitate, mare autem a periculis, aer vestro a locusta et brucho, dæmones autem a plagis homines liberos relinquentes: et nihil fuit, quod non deinceps ejus testaretur virtutem multamque apud eum fiduciam.

88. Cum autem fama repente in omnem locum pervasisset, quod et magnus Theodosius ad suum Dominum jam excessisset, et magnum de dæmoniaco miraculum esset a non paucis auditione acceptum, Petrus ille magnus, qui tunc apostolicam sedem tenebat Hierosolymis, ille, inquam, Petrus, cujus magna quidem fuit fama, famam autem superabat virtus; accedit cum multis aliis episcopis ad sepeliendas reliquias. Undique autem concurrebat et multitudo monachorum simul et promiscui vulgi. Omnes autem multum ponebant studii, ut et partem aliquam attingerent, aut sanctorum illius capillorum, aut sacræ vestis, aut certe ut vel solum appropinquarent, et beatum illum vultum viderent: et de eo tanta certabatur contentione, ut ne diu quidem permitteretur sepelire reliquias, sed melius

τὸ σῶμα παρεστηκώς, ἐτύγγανε γὰρ τότε νήφων καὶ τὰς φρένας καθεστηκώς, ὃ καὶ μᾶλλον αὐτῷ σφοδρότερον ἀνήπτε τὸ πένθος λογίζεσθαι δυναμένην εἰς οἷαν ὁ ἄθλιος συμφορὰν περιπέσοι, καὶ ὅπως, ἣν εἶχε καὶ μόνην ἀπαλλαγῆς ἐλπίδα, καὶ ταύτην ἀφήρηται, μένει δὲ τὸ λοιπὸν ἄχρι τέλους τὴν χαλεπὴν ταύτην ὑφιστάμενος τυραννίδα, καὶ τὰς ἐκ τοῦ δαιμονίου ὑπομένων κινήσεις, τὰς προσβολὰς ἐκείνας τὰς ἀπορρήτους, τὴν μακρίαν, τὸν φορικώδη κλόνον καὶ ἀπόρρητον, καὶ τὰ ἐκείθεν ἐλευσιὰ πτώματα καὶ συμπτώματα καὶ τὴν ἀδιήγησον ἐξ ἀνθρώπων αἰσχύνην. Ταῦτα ἐπὶ νοῦν λαμβάνων καὶ καλῶς συνιῶν, ὡς οὐδεμία τὸ λοιπὸν ἐλπίς, οὐδεμία τῶν τοιούτων ἀπαλλαγῆ καταλείπεται, οὐδυναὶ τὴν καρδίαν ὀξείαις ἐβάλλετο, τὰ σπλάγχνα πρὶ διεπίμπρατο, βραρυτάτω τὴν ψυχὴν πένθει κατείχετο. Τί μὲν οὐ λέγων, τί δὲ μὴ πράττων ἐλευσίνον; τίλλων τὰς τρίχας πιαρῶς, πλήττων τὰ στέρνα σφοδρῶς, τῷ μετώπῳ κόπτων δεινῶς τὸ ἴδαφος, ὄξυ καὶ μακρὸν ἀνοιμώζων, δάκρυσι καταλύζων τοὺς πόδας, ὡς ζῶντι τῷ κειμένῳ διαλεγόμενος. Ἢ μόνη, λέγων, ἐλπίς, ὁ μόνος σωτὴρ οἴχεται, καταλείπειν, ἐκδότους ἡμᾶς ἀφήκει τῷ δαίμονι. Τίς ἔτι καταφυγή; τίς ἔτι προσδοκία; νῦν ἐπὶ ξίφος ἐκόντα κρείττον ἔλθειν, νῦν ἐπὶ πῦρ, νῦν ἐπὶ θάλατταν, καὶ οὕτω φυγεῖν δαίμονος ἐπιθέσεως.

πζ'. Τοιαῦτα ὁ δυστυχῆς ὀδυρόμενος τῇ κλίῃ προσέβριπτο, τῷ λειψάνῳ περιπελέετο, συνταφῆναι μᾶλλον ἤρετο ἢ φῶς ὄρεν τοιούτω τυράνῳ δουλεύων. Τί οὖν ὁ τῶν θαυμασίων Θεός; Κινεῖ μὲν ὁ δαίμων μεταξὺ τοῦ θρήνου τὸν ἀνθρώπου, καταβλάνων δὲ εἰς γῆν, καὶ ὄλον αὐτὸν ἐν ὀφθαλμοῖς πᾶτων διαπαράξας, ἴνα ἀκούσιον εὐτω δηλώσῃ τὴν ἀναχώρησιν, καὶ ὅσον τὸ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιχθίς ἐκείνω καὶ μανικόν, ἀπολείπει. ἢ μᾶλλον οὕτως ἐξωθεῖται μάλιστα θειοτέρῳ κινούμενος. Οὕτως αὐτῷ καὶ ζῶντι καὶ μετὰ θάνατον γῆ τε εἶχε, καὶ οὐρανός, καὶ θάλασσα, καὶ ἀήρ, καὶ δαίμονες· γῆ μὲν θηρῶν, οὐρανός δὲ αὐχμοῦ, θάλασσα δὲ κινδύνων, ἀήρ δὲ ἀκριδῶν, φημὶ, καὶ βροῦχου, δαίμονες δὲ πληγῶν τοὺς ἀνθρώπους ἐλευθεροῦντες· καὶ οὐδὲν αὐτοῦ λοιπὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πολλῆς ἐκείνης πρὸς Θεὸν παράστασις ἀμάρτυρον.

πη'. Τῆς οὖν φήμης ἀθρόον πάντα διαλαβοῦσας, ὅτι τε ὁ μέγας ἤδη τὸν οἰκεῖον Θεοδόσιον ἐκδημήσοι Δεσπότην, καὶ δὴ καὶ τοῦ κατὰ τὸν δαιμονιώτην θέματος ἀκοαίς οὐκ ὀλίγαις διαδοθέντος, Πέτρος ὁ μέγας, ὁ τὸν ἀποστολικὸν ἐν Ἱεροσολύμοις θρόνον τηλικαῦτα δέπων, Πέτρος ἐκεῖνος ὁ κολῶς μὲν τὴν φήμην, μειζῶν δὲ τῆς φήμης τὴν ἀρετὴν, μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων ἐπισκόπων πρὸς τὴν τοῦ λειψάνου ταφῆν παραγίνεται. Συντρέχει δὲ πανταχόθεν καὶ πλῆθος μοναστῶν ἅμα καὶ μιγάδων. Καὶ πάντες ἕγγυς γενέσθαι καὶ τινὸς ἄψασθαι μέρους, εἴτε τῶν ἁγίων ἐκείνου τριχῶν, εἴτε τῆς ἱερᾶς ἐσθήτος, ἠγοῦν καὶ πλησιάζει μόνον καὶ τὴν μακαρίαν εἶπιν ἴδεν, σπουδῆς ἄξιον ἐποιοῦντο· καὶ χρῆμα κομιδῆ περιμέχρητον, ὥστε μὴδὲ τῷ λειψάνῳ μέχρι πολλοῦ τὴν ταφῆν συγχωρεσθαι, ἀλλὰ κρείττον αὐτὸ νομίζεσθαι.

καὶ τοὺς ἐπὶ νεκρῶ νόμους διαφυγεῖν. Εἶτα μόλις ἄποτι τοῦ πλήθους ἐφέντος, τιμῶς ἑμοῦ καὶ λαμπρῶς τὸ τίμιον ἐκείνη καὶ οὐρανῶν ἄξιον τῇ γῆ κατατίθεται σῶμα καὶ καλύπτεται ὄχι ὡς κρύπτεσθαι καὶ λαθεῖν προσήκον, ἀλλως πλοῦτος μᾶλλον καὶ θησαυρὸς τοῖς φιλοθέοις ταμιευόμενον, εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

existimaretur prætermittere justa quæ fiunt mortuis. Deinde vero tandem permittente multitudine, honorifice simul et splendide illud venerandum et cælis dignum corpus terræ mandatur et contegitur: non ut quod oporteret quidem abdi et latere, sed quod servabatur potius piis, tanquam opes et thesaurus, ad gloriam Domini nostri Jesu Christi, simul cum Patre et sancto Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

MARTYRION

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΕΡΜΥΛΟΥ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΟΥ

MARTYRIUM

SS. MARTYRUM HERMYLI ET STRATONICI.

(Anno 300.)

[Latine apud Surium ad diem 13 Januarii; Græca descripsimus ex codice ms. bibliothecæ majoris Parisiensis n. 1467 notato, sæculi xi. EDIT. PATR.]

Α'. Βασιλεύοντος Λικινίου τοῦ δυσσεβοῦς, πολλὴν Β τε καὶ τὰ εἶδωλα τὴν σπουδὴν ποιουμένου, θυσίας αὐτὰ τιμᾶσθαι καὶ τελεταῖς, χαλεπὸς πᾶσι Χριστιανοῖς ἐκήρυκτο θάνατος, πόλεις τε δι' αὐτοὺς ἤρευοντο, καὶ χωρὶα περιεργάζοντο, αἰμαὶ τε καὶ ἄγγρα καὶ οἰκίαι, καὶ πᾶς ὅστις Χριστιανῶν ἕνα τῷ βασιλεὶ προσήγγειλεν, εὖνους οὕτως ἐδόκει καὶ τιμῶν αὐτῷ τῶν μεγίστων ἄξιος. Ὅθεν καὶ πολλὴ παρ' αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ πάντων, ἡ περὶ τοῦτο ἦν ἐπιμέλειε, τοῦ μὲν θεοῖς ματαλοῖς, τῶν δὲ βασιλεὶ ἀνάμα καὶ κτηρῶν χαριζομένων. Ποτὲ γοῦν ἐπὶ βήματος ὕψηλῷ, τῷ δυσσεβεὶ τούτῳ Λικινίῳ προκαθημένῳ, πρόσκειε τις τῶν τῆς τάξεως τὰ περὶ τοῦ θείου μάρτυρος προσαγγέλλων· Ἔστι τις, λέγων, ἀνὴρ Ἑρμούλος ὄνομα δικόνου τῆς ἐπέχων, ἐκ πολλοῦ μὲν τὰ Χριστιανῶν προσεβύων, θεοὺς δὲ καὶ σὲ μὲν κτηρίζων, καὶ εἰς τὸ μηδὲν εἶναι, βασιλεῦ, τιθέμενος. Τούτων ὁ Λικίνιος ἀκούσας, οὐ μέλλων ἦν οὐδ' ἀναβλάσθητος· ἀλλὰ τοῖς παρεστῶσιν εὐθὺς ἐκέλευε συλλαβόντας αὐτὸν ὄκουπερ ἂν ἦ παραστῆσαι τῷ βήματι. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν πανταχοῦ διερευνησάμενοι, καὶ τούτων εὐχόμενοι που καὶ ὁσίας αἴροντες χεῖρας καταλαβόντες, τὸ βασιλικὸν αὐτῷ γνωρίζουσι πρόσταγμα. Ὁ δὲ παραλήρημα εἶπετο, πρόθυμος προσθόμενος, οὐδὲν ἀγίννας, οὐδὲν μαλακῶν ἐπὶ τῆς ὄψεως ὑποκρίναν, ἅψ' ὧν ἡ διάθεσις τῆς ψυχῆς φανερά γίνεται· ἀλλὰ χαίρων μᾶλλον καὶ πολλῆς ἐμπλεως ἡδονῆς, ὅτι διὰ Χριστὸν μέλλοι παθεῖν, τῷ βασιλεὶ παρίστατο.

Β'. Καὶ εὐθὺς ἐκείνος· Ἀπόκριναι, λέγει, καὶ σ-

PATR. GR. CXIV.

I. Impio imperante Licinio, et magnum adhibente studium, ut idola honorarentur sacris et sacrificiis, impendebat mors gravis omnibus Christianis, civitatesque propter ipsos indagabantur, et regiones vicique et agri curiose perquirebantur: et quicumque Christianum unum deferebat ad imperatorem, videbatur is esse ei benevolus, et dignus maximis honoribus. Quocirca et ipse, et quicumque ei suberant, hac in re magna utebantur diligentia: cum ille quidem variis diis, hi vero imperatori gratificarentur impio et scelerato. Ad hunc ergo Licinium aliquando in sublimi sedentem tribunali, accedit quidam ex ordine militari, divinum deferens martyrem: Est, dicens, vir quidam Hermylus nomine, qui ordinem obtinet diaconi: qui diu quidem abhinc observat et colit ritus Christianorum: deos autem et te subsannat, et nihili facit, o imperator. Hæc cum audiisset Licinius, non distulit nec protelevit; sed iis, qui aderant, statim jussit, ut eum ubicunque esset comprehenderent, et ad tribunal adducerent. Atque illi quidem cum in omni loco scrutati essent, et eum alicubi orantem, et sanctas manus tollentem comprehendissent, ei significant jussum imperatoris. Is vero statim alacer alacres est secutus, nihil ignavum nec molle aspectu præ se ferens, quibus ex rebus manifesta fit animæ affectio: sed gaudens potius, et magna repletus lælitiâ, quod est propter Christum passurus.

II. Ille vero: Responde, inquit, et aperte signi-

fica, an te Christianum fateris esse, sicut audivimus. Hic vero : Non solum hoc, inquit, cum præclara sententia et voce confiteor, sed etiam, quod Deo, qui sub visum non cadit, sum consecratus : et ei assisto, ut qui illius factus sim diaconus Imperator autem volens se ostendere urbanum, et valde ingeniosum : Ergo te, inquit, diis diaconum, hoc est, ministrum exhibe. Martyr autem in risum vertens ejus promptum et versatile responsum : Videris, inquit, mihi esse surdus, o imperator, aut etiam stultum agere. Dixi tibi me ministrare Deo, qui non cadit sub aspectum : non autem horum qui videntur, aut potius ne vident quidem, esse diaconum, quos ipse, ut qui falleris, perinde ac deos colis : cum sint lapides et ligna omnino inanima, et surda opera manus humanæ, et quæ iis qui sapiunt sunt potius ridenda quam adoranda. Non tulit imperator dicendi libertatem, sed statim quibusdam instrumentis æneis, ad sumendum supplicium confectis, jubet genas quidem verberari martyris, præconem autem hæc proclamare: Ne sis lingua nimium profusus, o Hermyle : honora imperatorem, diis sacrificia, et liberare a supplicio. Is autem, etiamsi sic verberaretur, perinde ac si nihil subiret molestum, contra tyrannum etiam exprobrabat imbecillitatem, ut qui dubii perplexique esset animi, et plane victus: et ideo non secus ac ii, qui sunt pusilli et abjecti animi, ex ira inferret supplicium. Deinde etiam clariore voce utens : Plagas, inquit, quæ nunquam desinunt, et divinas manus experieris, quod eo qui te fecit, relicto, surdis et mutis diis attendis, et quod est gravius, aliorum veluti saluti invidens contendis ad eundem trahere interitum.

III. Postquam autem visum est imperatori sufficere supplicium, et ita aliquid remisit de nimia acerbitate, tradit martyrem carceri, et tres dies jussit in eo manere, Fortasse, dicens, ducetur pœnitentia vanæ suæ pertinaciæ. Martyr itaque abiens in carcerem, psallebat : *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo* ¹. *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi caro* ². Jam autem ingrediens custodiam, *Qui pascis Israel, dicebat, attende, qui deducis tanquam ovem Joseph. Qui sedes super Cherubim, manifestare* ³; et veni ad nos servandos. Sed sic quidem martyr, et sic quæ erant gravia et molesta, propter Christum pati voluit. Christus autem quomodo se habuit? Num famulum contempsit? Num illo patiente, neglexit ipse consolationem? Et quomodo fuerit hoc nostri Dei, benignitatisque et clementiæ, quæ omnem superat cogitationem? Non ergo defecit opem ferens, sed etiam incitavit ad animi fortitudinem, et ad eum angelum mittit consolatorem, dicentem : Hermyle, esto bono animo, et noli timere : loquere, et noli tacere. Decerta, et noli timere. Mox enim vinces tyranni machinas et desuper feres præclaram coronam martyrii,

Α φῶς διδάσκει, εἴπερ ἄρα Χριστιανὸς εἶναι ὁμολογεῖ ὡς περ ἠκούσαμεν. Ὁ δὲ, Ὁ μόνον, ἔφη, τοῦτο μετὰ λαμπρας ὡς ἔχω καὶ γνώμης καὶ φωνῆς ἀνομολογῶ, ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ ἀοράτῳ θεῷ καθιέρωμαι, καὶ αὐτῷ παρίσταμαι, διάκονος ἐκείνου γεγενημένος. Καὶ ὁ βασιλεὺς κομψὸν ἑαυτὸν εἶναι καὶ περιτῶς ἀγγίζουσαν δεξιὰν βουλόμενος, οὐκ οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς διακόνησον. Ὁ δὲ μάρτυς εἰς γέλωτα λύσας αὐτοῦ τὸ ἀρχίστροφον, κωφεύειν μοι φαίνεται, βασιλεῦ, ἔφη, ἢ καὶ τὸν μαρτὸν ὑποκρίνεσθαι· θεῷ σοὶ ἔφη τῷ ἀοράτῳ διακονεῖν· μὴ γὰρ δὴ τούτων τῶν ὀρωμένων ἢ μηδὲ ὀρώντων μᾶλλον εἶναι διάκονος· οὐς αὐτὸς ὡς θεοὺς πλανώμενος σέβεις, λίθους ὄντας, καὶ ζύλα, καὶ κωφὰ ἔργα τῆς χειρὸς ἀνθρωπίνης, καὶ τοῖς εὐφρονοῦσι γελάσθαι μᾶλλον ἢ προσκυνεῖσθαι· ἄξια. Οὐκ ἠνεγχε τὴν παρρησίαν ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' εὐθέως ὄργανοις τισὶ χαλκοῖς πρὸς τιμωρίαν ἐξαιργασμένοις κελεύει τὰς σιαγόντας μὲν τὸν μάρτυρα τύπτεσθαι, τὸν δὲ κήρυκα τοιαῦτα ἐπιφωνεῖν· Φεῖδου τὰ πολλὰ γλώττης, Ἐρμούλε, τίμα τὸν αὐτοκράτορα. Θύε τοῖς θεοῖς, καὶ ἀπαλλάττου τῆς τιμωρίας. Ὁ δὲ καὶ οὕτω τυπτόμενος, ὡς περ τῶν λυπούτων οὐδὲν ὑπιστάμενος, τὸναντίον μὲν οὖν καὶ ἀσθένειαν ὠνεῖδίζε τῷ τυράννῳ, οἷα τοῖς δλοῖς ἀπορουμένῳ καὶ ἡττομένῳ, καὶ παρὰ τοῦτο τοῖς μικροψύχοις ὁμοίως κατ' ὀργὴν ἐπάγοντι τὰς βασάνους. Εἶτα καὶ λαμπροτέρῳ χρησάμενος τῇ φωνῇ, Πληγῶν, ἔφη, τύπηναι, τῶν μηδέποτε λιγούσων καὶ θείων πειραθῆση χειρῶν, ὅτι τὸν ποιήσαντα σε καταλιπὼν κωφοῖς καὶ ἀλάλοις προσανέχεις θεοῖς, καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ τοῖς ἄλλοις δεσπῶν βασιλευσίων τῆς σωτηρίας πρὸς τὴν ἔσσην ἐπιπέμεις ἰλκῦσαι φιλονεικεῖς.

Γ'. Ἐπει δὲ ἰκανῶς ἔδοξεν ἔχειν τῷ βασιλεὶ τὰ τῆς τιμωρίας, καὶ ὁ θυμὸς αὐτῷ ἤδη τῆς πολλῆς πικρότητος ἐνεδίδου δεσποτηρίῳ τὸν μάρτυρα παρεδίδου, καὶ εἰς τρίτην ἐν αὐτῷ ἐπέλευσε διαμένειν, Ἰσως, λέγων, καὶ μεταμελήσοι αὐτῷ τῆς ματαίας ἐνστάσεως. Ὁ μάρτυς τοιγαροῦν πρὸς τὴν εἰρατὴν ἀπιὼν ἐψάλλε· Κύριε ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τι ποιήσει μοι ἄνθρωπος· Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι σάρξ. Εἰσιὼν δὲ ἤδη τὴν φυλακὴν, Ὁ ποιμαίνων τὸν Ἰσραὴλ, ἔλεγε, πρόσχε· ὁ ὀδηγῶν ὡσεὶ πρόβατον τὸν Ἰωσήφ, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χεροσθίμων, ἐπιφάνηθι, καὶ ἔλθῃ εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς. Ἄλλ' ὁ μὲν μάρτυς οὕτως, καὶ οὕτω τὰ λυπηρὰ πάσχειν διὰ Χριστὸν προήρητο. Ὁ δὲ Χριστὸς εἶχε πῶς; μὴ ἔρα τοῦ θεράποντος ὠλιγόρει; μὴ ἐκείνου πάσχοντος αὐτὸς ἡμέλει τῆς παραλήσεως; καὶ πῶς ἂν εἴη τοῦτο τοῦ ἡμετέρου θεοῦ, καὶ τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης τριανθρωπίας; Οὐκ οὖν ἀπέλιπε βοηθῶν, ἀλλὰ πρὸς ἀνδρῶν διερεθίζων ἦν, καὶ ἄγγελον αὐτῷ παράκλητον ἐπιπέμει, Ἐρμούλε, λέγοντα, θέβηαι καὶ μὴ φοβοῦ, λάλει καὶ μὴ σιωπά, ἀγωνίζου καὶ μὴ δεῖλαι. Νικήσεις γὰρ ὅσον οὐπω τὰς μηχανὰς

¹ Psal. cxvii, 6. ² Psal. lv, 5. ³ Psal. lxxix, 3.

τοῦ τυράννου, καὶ λαμπρότερον ἔνωθεν κομιτῆ τοῦ μαρτυρίου στέφανον. Οὕτως ὀπλίζεν θεὸς κατὰ τοῦ ἀφηνού; μᾶλλον τυράννου, οὕτω περιζώνουσι δυνάμειν, καὶ διδάσκει μὲν εἰς πόλεμον χεῖρας, τόσον εἰς χαλκοῦν τίθησι τοὺς βραχίονας, καὶ ὑπερασπισμὸν δίδωσι σωτηρίας.

Δ'. Μετὰ γοῦν τὴν τρίτην ἡμέραν, βήματος αὐθις προσιθόντος τῷ Λικινίῳ, τὸν θετὸν Ἐρμούλον αὐτίκα περιστησάμενος, "Ἢ που κἄν ἔρτι θῆσαι τοῖς θεοῖς ἔγνωνας, φησὶν, καὶ τῶν ἐπιχειμένων φόβων, τῶν ἀπειλῶν, τῶν κινδύνων ἀπαλλαγῆναι; ἢ κατὰ κρημνοῦ φέρη καὶ ἔτι; καὶ ἡ αὐτὴ σε πάλιν εἶλεν ἀπόνοισ, πρὸς ταῦτα μάλα γενναίως ὁ τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης καὶ ἄξιος τοῦ καλῶς ἐκεῖνον ὑπλάσαντος· ἀπὸ ἀπεικίμην, ἔφη, βασιλεῦ, καὶ χρῆ τοῖς πρότεροις στέραντα μηκέτι περὶ τῶν αὐτῶν αὐθις ἀνκινεῖν. "Ἔστι γάρ μοι θεὸς ἐν οὐρανῷ, ᾧ ζῶ, καὶ ᾧ ὅμα προσπαγεῖν ἐμαυτὸν ὡς τάχος ἐπέλομαι, καὶ παρ' οὗ μεγίστην ἤξειν μοι προσδοκῶ τὴν βοήθειαν. Οὐκ οὐκ ἴδω, φησὶν ὁ βασιλεὺς, εἰ ὁ τοῦ οὐρανοῦ οἰκῶν οὕτως ἔσται σοι βοηθός. Καὶ αὐτίκα ἐκέλευε, καὶ ἄνδρες εἰς τὸ κεκλεισμένον ἀρπάσαντες, ἄνδρες βραχίονες τὰς χεῖρας, ἀπηνεῖς τὴν ψυχὴν, ζόνιον τι καὶ μακρὰν πνέοντες, κατὰ γῆς τὸν μάρτυρα διατίναντες, βρόδοις ἤμισον ὠμοτάτως. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὕτως ἔποιον φθαρτῷ βασιλεῖ τὴν θεραπείαν προσάγοντες, ἡ μάρτυς καθάπερ οὐδὲν ἔχων πρὸς τὴν οὕτω πάσχουσαν σάρκα, οὕτε μὴν λαμβάνων τῶν οὐκ οὐκ αἰθέσιν, ἄδεως πᾶν καὶ ἡμερσίως εὐχῆ προσέειπε, καὶ θεῷ προσείχεν. Ἢ δὲ εὐχὴ ἦν·

Ε'. Κύριε ὁ θεὸς μου, ὁ δι' ἐμὲ μάλιστα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ πληγὰς ὑπομείνας, αὐτὸς διὰ σὲ πάλιν ἐμὲ πάσχοντα, τὸν παρόντα τελειῶσαι δρόμον ἐνίσχυσον· ὡς ἂν κοινωνήσας σου τοῦ πάθους, ἀξιώσω κοινωνὸς γενέσθαι καὶ τῆς λαμπρότητος. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ εὐχὴ, φωνὴ δὲ εὐθὺς ἠκούστο ἔνωθεν· Ἄμην, ἀμην, Ἐρμούλε, λέγουσα, μετὰ τρεῖς ταύτας ἡμέρας, ἀπηνεῖς τὴν ψυχὴν μὲν τῶν παρόντων ἀνταρῶν, θαψιλεῖς δὲ παρ' ἐμοῦ καὶ φιλοτίμου λήψη τῶν πόνων τὰς ἀμοιβάς. Καὶ ἡ φωνὴ θάρσος μὲν πολὺ τῷ μάρτυρι καὶ ἀνδρῶν ἐνῆκε, τοῖς δὲ ἡμίνοις εἰς θεῖον ἐπέσεισε φόβον, καὶ πρὸς γῆν ἀθρόοι κτενεσθέντες ὑπότρομοι πάντες ἦσαν, οὐδ' αὐτοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων φεισαμένου τοῦ πάθους, ἀλλὰ πάντας ἐπίσης ἰσοῦ διαθέντος, κἄν ἐκεῖνος τυφλώτων ὑπὸ τῆς εὐσεβείας καὶ βραδύτατα μεμηνῶς οὐκ ἠδουλήθη συνιέναι τοῦ ἀγαθοῦναι, οὐδὲ κτενεσθέντες, τὸ τοῦ θεοῦ Δαβὶδ φάναι, οὐδὲ μικρὰν τινα τοῦ ταῦτα θυματούργουτος Θεοῦ λαβεῖν ἔνοιαν, ἀλλὰ φυλακῆ καὶ αὐθις ζοφώδει καὶ ἀλαμπῆ τὸν μάρτυρα παραδίδου.

Σ'. Πλὴν ἀλλὰ προσείχεν τῷ λόγῳ προσήκει τὸν νοῦν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας τὸ ἀπόρρητον ἐνοεῖν. Ἐνθεν γὰρ καὶ προσκύπτει τὸ τοῦ λόγου χαριέστατον, καὶ συνέπειν ἡμεῖς τῷ ἀθλητῇ τὸν συστρατιώτην. Ὁ γὰρ τοι τὸν ἄγιον πιστευθεὶς φυλακῆς ἔνεκα,

Sic Deus armat potius adversus tyrannum, qui non apparet. Sic accingit virtute et docet quidem manus ad bellum, dat arcum autem cœneum: ponit brachia et clypeum salutis 4.

IV. Post tertium certe diem, cum tribunal ascendisse! Licinius, protinus divino adducto Hermylo: Num modo, inquit, statui-ti diis sacrificare, et ab imminentibus terroribus, minisque et periculis liberari? An adhuc, inquit, ferris per præcipitium, et eadem rursus te cepit amentia? Ad hæc fortiter admodum Christi miles, et pro dignitate ejus, qui illum armaverat: Semel, inquit, dixi tibi, o imperator, et oportet contentum prioribus, de iisdem non movere amplius. Est enim mihi Deus in cœlis cui soli vivo, et cui mox me ipsum hostiam offerre propero: et a quo spero maximum venturum auxilium. Videam ergo, inquit imperator, an is, qui cœlos habitat, satis tibi afferet auxilii. Statimque jussit, et viri sex raptim, quod jussi fuerant, exsequentes, viri manibus robusti, immites et crudeles animo, cœdem et furorem spirantes, cum humi martyrem extendissent, virgis cœdebant crudelissime. Atque illi quidem sic faciebant, mortali regi servientes Martyr autem perinde ac si nihil haberet commune cum carne, quæ sic patiebatur, neque dolorum ullum sensum caperet, quiete perseverabat in oratione, et Deo audebat. Hæc autem erat oratio:

V. Domine Deus meus, qui propter me sub Pontio Pilato flagella et plagas tolerasti, ipse me rursus propter te patientem confirma, ut possim cursum præsentem perficere, ut cum socius fuero perpressionis, dignus quoque sim, qui splendoris efficiar socius. Et talis quidem fuit ejus oratio. Vox autem protinus audita est desuper, dicens: Amen, Hermyle, post tres dies liberaberis a præsentibus molestiis: præclaras autem et magnificas accipies præsentium laborum remunerationes. Et vox quidem martyri magnam attulit audaciam et animi fortitudinem: lictoribus autem magnum incussit timorem: omnesque repente in terram procidentes, tremebant et trepidabant, adeo ut nec ipse imperator, nec ulli alii fuerint immunes ab animi perturbatione, sed omnes ex æquo moti fuerint: etiamsi ille præ impietate cœcutiens et gravissime furens, noluerit intelligere ut bene ageret; nec vitium est aversatus, ut dicam cum divino Davide 5; nec ullam ejus, qui hæc faciebat miracula, vel minimam acceperit notitiam: sed in carcerem rursus obscurum et tenebrosum lucisque expertem tradidit martyrem.

VI. Sed mentem adhibere oportet orationi, et Dei sapientiæ arcanum intelligere. Hinc enim proficitur id, quod est orationis jucundissimum, et est athletæ conjuncturum commilitonem. Is enim, cui in custodiam fuerat sanctus creditus, et qui curam

4 Psal. xvii, 35, 36. 5 Psal. xxxv, 3.

gerebat cæteris, erat ei valde amicus et familiaris. Quis hic est? Stratonicus ille sapiens, qui videbatur quidem eadem sentire quæ amicus, et esse in religione ejusdem sententiæ: nondum autem audebat pietatem libere profiteri. Neque Joseph occultam superaverat disciplinam: se amici tamen misereri, et ejus ægre ferre cruciatum, ostendit multorum oculis. Sed de Stratonico quidem in præsentia dicere differemus, ea enim persequitur oratio, quæ ad divinum pertinent Hermylum, nec patitur eorum abrupti consequentiam. Martyri ergo Hermylo ingredientem carcerem, hæc opportune canebantur et prudenter: *Dominus illuminatio mea et Salvator meus: quem timebo? Dominus protector vitæ meæ: a quo trepidabo? Deum appropinquant super me nocentes, ut edant carnes meas. Qui tribulant me et inimici mei, ipsi infirmati sunt et ceciderunt. Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Si insurgat adversum me bellum, in hoc ego sperabo* 6. Sic dixit: et statim dux mirabilis desuper in ipsum erumpit ad confirmandum id, quod canebatur: et vox rursus illinc est audita, jubens athleticam bono esse animo: et psalmum similiter confirmans, et sicut erat ei pollicitus, post tertium diem finem esse venturum.

ὁμοίως πιστοῦσα, καὶ κατὰ τὴν ἤδη γενομένην ἐπαγγελίαν, ἔξειν τὸ τέλος μετὰ τρίτην ἡμέραν αὐτῷ προσαγγέλλουσα.

VII. Sequenti autem die cum procedendum esse significasset Licinius, et præsedisset in tribunali, proclamari jussit per præconem, ut duceretur Hermylus. Ille vero læto animo, ductus est lætis oculis, et cor habens plenum lætitiæ: externus enim aspectus hoc aperte significavit. Subridens autem et caput movens Licinius, et veluti sanctum aperte ludificans: Age, inquit, quam tibi conducibilis fuit illa obscura custodia? Quomodo hoc, quod intercessit, spatium tibi reuera attulit aliquam sententiæ mutationem, et persuasit jussis cedere imperatoris, et diis reddere ea, quæ debentur, an adhuc nobis opus erit tormentis adversus tantam tui cordis duritiam? Martyr autem: Mihi quidem, inquit, tetrum illud et tenebrosus domicilium magnam lucem conciliavit: et nunc mea versatur anima in tranquillitate et voluptate, et inexplicabili illuminatione, quæ futuri mihi spem bonam porrigit. Ego autem valde miror, quemadmodum quæ in te habitant tenebræ, nullam suscipiunt mutationem: sed semper profundæ et concretæ insident tuis animæ oculis, quæ nequaquam sinunt aspicere veritatem. Cum tam aperte impietatem imperatori exprobrasset, Licinius illi vehementer et cum magna respondens acerbitate: Nihil aliud, inquit, ut videtur, didicisti, nisi solummodo appetere contumeliis: quod quidem est linguæ intemperantia, et animæ audacia, et ut semel dicam amentia. Sed tamen responde, et dic aperte: Diisne sacrificabis, et nobis cedes sic imperantibus, an te uti oportet ut mereris? Christi autem mar-

καὶ τῆς περὶ τὸ δεσμοκτήριον ἀσφαλείας, ἐν τοῖς μάλιστα φίλος ἦν αὐτῷ καὶ συνήθης. Τίς οὗτος; Στρατόνικος ὁ σοφὸς, ὃς ἐψέκει μὲν τὰ αὐτὰ τῷ φίλῳ φρονεῖν καὶ περὶ τὸ σέβας εἶναι ὁμόδοξος· οὕτω δὲ καὶ τὴν εὐσέβειαν ἐτόλμα παρῆρσιάζεσθαι, οὐδὲ τὴν Ἰωσήφ κεκρυμμένην ὑπερβίβηκε μαθητείαν, συμπάτῃων δὲ ὁμῶς τῷ φιλομύην καὶ περιπατῶν αὐτῶν τῶν κολάσεων, δῆλος γίνεται πολλῶν ὀφθαλμοῖς. Ἄλλὰ τὰ μὲν περὶ Στρατόνικου φημί τοῦ σοφοῦ τίως ἀνεμεινάτω· ἔχειται γὰρ ἐτι τῶν κατὰ τὸν θεῖον Ἑρμούλου ὁ λόγος, καὶ διακοπῆναι τὴν ἀκρόουθίαν αὐτῶν οὐκ ἀνεχεται. Τῷ μάρτυρι τοιγαροῦν Ἑρμούλῳ εἰσιόντι τὸ δεσμοκτήριον, εὐκαίρως ταῦτα καὶ συνετῶς ὑπεψάλλετο· Κύριος φωτισμὸς μου καὶ Σωτὴρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω; ἐν τῷ ἐγγίσειν ἐπ' ἐμὲ κλαοῦντας τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου, οἱ θλίβοντές με καὶ οἱ ἐχθροὶ μου αὐτοὶ ἠθένησαν, καὶ ἔπεσαν. Ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδίη μου, ἔὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω. Οὕτως ἔφη, καὶ αὐτίκα φῶς ἄνωθεν αὐτῷ θαυμαστὸν βήγνυται, πρὸς βεβαίωσιν τῷ ὑπαδομένῳ, καὶ φωνὴ πάλιν ἐκείθεν ἠκούσθη, θάρσειν τε τῷ ἀθλητῇ ἐγκελευομένη, καὶ τὸν ψαλμὸν

ψ'. Τῇ δὲ ἐξῆς προΐδον ὁ Λικίνιος παραγγέλλας, καὶ προκαθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀγεσθαὶ τὸν Ἑρμούλου ἐπεφάνει διὰ τοῦ κήρυκος· καὶ Ἦς ἦγετο φειδῶ ψυχῆ, παιδῶτος ὄμμασι, πλήρης ἠδονῆς τὴν καρδίαν· τοῦτο γὰρ ἡ ἔξωθεν ὄψις ἐστήματιν ἐκρίβως. Ἐπογγελοῦν δὲ καὶ τὴν λεφαλήν κινῶν ὁ Λικίνιος, καὶ φανερώς ὡσπερ κατειρωνευόμενος τοῦ ἁγίου, Δεῦρο δὴ, ἔφη, πῶς; ἀρα σοὶ τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνο συνεδάλετο φρούριον; πῶς σοὶ τὸ μεταξὺ τοῦτο διάστημα ἦπου μεταβολὴν σοὶ τίνα τῆς γῆμις εἰργάσατο, καὶ βασιλικοῖς ἔπεισε προστάγμασιν εἶσαι, καὶ θεοῖς ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα; ἢ δεῖσαι καὶ ἐτι βασιάνων ἡμῖν πρὸς πολλὴν οὕτως καρδίας ἀνειτυπίαν; Καὶ ὁ μάρτυς, Ἐμοὶ μὲν, ἔφη, καὶ τὸ πνιγρὸν ἐκεῖνο οἴκημα καὶ ζοφῶδες μεγάλο φεῖτος ἐγένετο πρόξενον, καὶ νῦν γαλήνη μου καὶ ἠδονὴ τὴν ψυχὴν ἔχει, καὶ φωτισμὸς ἀβήητος χρηστὰς ὑποταίνων μοι τὰς ἐλπίδας. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ σοὶ καὶ λίαν ἔχω θαυμάζειν, πῶς μεταβολὴν τίνα τὸ ἐνοικοῦν σοὶ σκότος οὐχ ὑπομένει, ἀλλὰ αἰεὶ βαθύτατον σοῦ καὶ πεπηγὸς τοῖς τῆς ψυχῆς ἐγκάθηται ὀφθαλμοῖς, οὐδαιμῶς ἔων ἀναβλέψαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Οὕτω φανερὰν ἀσέβειαν τῷ βασιλεὶ τοῦ μάρτυρος ὀνειδίσαντος, σφοδρῶς ἐκεῖνος καὶ μετὰ πολλῆς πυρίας ὑπολαβὼν, ὡς ἔοικεν, ὑβρίζει μόνον μεμαθηκας, ἔφη, ὅπερ ἐστὶ γλώττης ἀκολασία, καὶ ψυχῆς θρασυτής, καὶ τὸ ἔλον ἀπόνοια. Πλὴν ἐλλὰ ὁμῶς ἀποκριναι, καὶ λέγε σαφῶς· θύεις τοῖς θεοῖς καὶ ἡμῖν ὑπείκεις οὕτω προστάττουσιν, ἢ χρῆσθαι σοὶ προτῆται καθὰς ἄξιον; Καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Ἐρ-

μύλος, ἔφη, τὰς ἀποκρίσεις, ὡ βῆσιλεῦ, καὶ ἄ
τούτω οὐδὲν ἀκούσεις παρ' ἐμοῦ πλέον, ποίει λοιπὸν
ὁ βούλη, καὶ πέραναι τὰ νενομισμένα.

Η'. Ἐντεῦθεν δὲ ἡ χολωθεὶς ὁ Λικίνιος κλεῦσε
βάβδοις αὐτὸν τὸ σχῆμα τριγώνοις ὑπτίον διαταθέντα
κατὰ τῆς γαστρὸς τύπτεσθαι. Ἡ μὲν οὖν βάβανος
εἴτη γαλεπὴ λίαν, καὶ σωμασιν ἀνθρωπίνους ἤχι-
στα φερρητῆ. Αἱ γὰρ γωνίαι τῶν βάβδων οἷά τις
ἠκόνηεντο μάχαιρα, καὶ σφοδρῶς ἤπτοντο τῶν σαρ-
κῶν. Ἠλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀνηλεῶς τυπτομένη τῶ
ἀθλητῆ ἐν παραμύθιον ἦν τὸ κατὰ νοῦν ἀτενίζειν
Χριστῶ, ἐν εὐμενέσι φαρμακόν. ἢ πρὸς ἐκεῖνον εὐχῆ,
ἣν ἠδέως ἐπιτάττεται πηγαίς, Κύριε, λέγων, εἰς
τὸ βοηθησαί μοι σπεῦσον. Καὶ ὅς τεχρὺς αὐτῶ
παρίστατο, βῆδόν τε τὰς ὀδύνας φέρειν ποιῶν, καὶ
τὴν τελείωσιν εὐχαγγελίζόμενος. Ὁ βῆσιλεὺς τὸν
αὐτὸν τὸν θυμὸν ἐκ τοῦ μη παθεῖν παρωξυμμένους, καὶ
τὴν καλὴν ἐκείνην ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τοῦ ἀθλητοῦ
ἔνετασιν, ὀλιγοῦραν εἶναι τῆς αὐτοῦ ἐξουσίας ὑπο-
λαμβάνων, ἔμενεν ἔτι κολαζῶν καὶ πρὸς βίαν πεί-
σειν αὐτὸν οἰόμενος. Ὅθεν καὶ ὄνυξιν αἰσῶν τὴν
αὐτοῦ γαστέρα προσέτετε διαπερασθαι, μέχρις
ἐν ὀφθαλμοῖς ἵδῃ, φησὶν, αὐτὸς ἐκ τοῦ καὶ τὰ
ἔγκατα. Ἐφ' οἷς ὁ μάρτυς, Ἡ καρδία μου καὶ ἡ
σάρξ μου, Ἐγεν, ἠγαλλιάσαντο ἐπὶ Θεὸν ζῶντα,
ὡς ἐκ στίβου καὶ πιστοῦτος ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ
μου, καὶ χεῖλη ἀγαλλιάσεως κινήσει τὸ στόμα
μου. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, τὰ δὲ ἐντεῦθεν
πῶς ;

Θ'. Ὁ τύραννος μὲν ἐσκέπτετο φυλαχῆ καὶ αἰθίς
δοῦναι τὸν ἀθλητῆν, ὥστε πικρότερον πάλιν αὐτὸν
τιμωρήσασθαι. Στρατόνικος δὲ καλὸς (ἦκει γὰρ ὁ
λόγος εἰς πέραις ἀγαγεῖν τὴν ἐπαγγελίαν), οὕτω πεί-
χοντα τὸν Ἑρμούλον ὄρων, καὶ ἀμύνειν ὄλωσ οὐκ
ἔχων, ἔπερ εἶπεν ἐποῖσι καὶ τῶ φίλῳ συνέπασχε,
καὶ ἔλαγει πικρῶς, καὶ τὸ πρόσωπον εἶχε συμπεπιτω-
κός, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀστακτῆ προίει τὸ δάκρυον.
Ὅθεν οὐδὲ διέλαθεν οὕτως ἔχων, ἀλλὰ τῶν συστρα-
τιωτῶν τινες ἐκλυκόν τὸν ἄνδρα καὶ σκυθρωπὸν
ὄρωντες, καὶ τοῦ πράγματος τὴν αἰτίαν φωράσαντες,
τῶ βασιλεῖ προσελθόντες, Στρατόνικος, λέγουσιν, ὡ
βῆσιλεῦ, Στρατόνικος ὁ δεσμοφύλαξ δὴλός ἐστιν Ἑρ-
μύλω τῆς πλάνης, καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ κοινωνῶν.
Φαίνεται γὰρ συλαχθόμενος, καὶ πολλῶν ὑπὲρ αὐτοῦ
τρέφων τὴν λύπην εἰς τὴν ψυχῆν. Ὁ δὲ μεταστει-
λάμενος εὐθὺς τὸν Στρατόνικον, εἰ φίλος εἶη τοῦ
Ἑρμούλου διεπυθάνετο. Καὶ ὁ μαθητῆς τῆς ἀλη-
θείας οὐδὲ μὴ δειφύετο, οὐδὲ ἠνέσχετο καὶ ἔτι
ἀγεννη καὶ ἀτολμον ἑαυτὸν ἀποφαίνειν, καὶ κρύ-
πτειν παρ' ἐκαστῶ τὴν εὐσέβειαν. Ἀλλὰ κτερόν εἶναι
ὑπολαβῶν τοῦ τὴν ἄπρακτον ταύτη θεογνωσίαν ἐνεργ-
γὸν γενέσθαι, καὶ πολλὴν αὐτῶ τὸν καρπὸν μνηστεύ-
σασθαι δι' ὁμολογίας, φίλον ἐκ τῶν Ἑρμούλου καὶ
Χριστιανὸν εὐθείως ἀνωμολόγει, καὶ πολλῶν τῶν τὰ
εἰδωλὰ σεβόντων καταχινώσκειν τὴν ἄνοιαν φο-
βῶμαι γὰρ, ἔφη, μόνον ἐγὼ τὸν Θεὸν, τὸν ποιήσαντα
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

7 Psal. LXXIX, 2. 8 Psal. LXXXV, 2. 9 Psal. LXXII, 6.

tyr Hermylus: Habes, inquit, responsa, o imperator,
et nihil ex iis a nobis amplius audiveris: fac dein-
ceps quod velis, et exsequere ea quæ statueris.

VIII. His ita percitus Licinius, jubet eum por-
rectum supinum virgis figura triangulis in ventre
verberari. Et erat quidem hoc grave tormentum,
et corporibus humanis minime tolerandum. An-
guli enim virgarum, non secus ac quidam enses,
carnes vehementer tangebant. Sed athletæ, etiam
cum verberaretur tam immisericorditer, unum
erat solatium, nempe Christum fixis oculis aspi-
cere. Unum benignum medicamentum preces
quas ad illum fundebat, quibus plagis jucunde as-
pergebat, dicens: *Domine ad adjuvandum me
festina* 7. Ille vero cito ei adfuit, et faciens ut
ferret dolores facilius, et annuntians ejus con-
summationem. Imperator igitur, ut qui esset ir-
ritatus eo quod non pareret, et egregiam illam
athletæ pro pietate constantiam existimaret esset
eæ contemptum potentiæ, manebat adhuc pu-
niens, et vi eum esse persuasurum arbitrans. Quo-
circa jussit ejus ventrem perfodi aquilarum un-
guibus, donec suis, inquit, oculis sua videat intes-
tina Propter quæ dixit martyr: *Cor meum et caro
mea exsultaverunt in Deum vivum* 8. *Sicut ex
adipe et pinguedine repleta est anima mea, et
labiis exsultationis laudabit os meum* 9. Et hæc
quidem sic. Quæ autem sunt deinceps consecuta,
quomodo ?

XI. In animo quidem habebat tyrannus eum rur-
sus dare in custodiam, ut eum rursus puniret acer-
bius. Egregius autem Stratonicus (jam enim postu-
lat oratio ut ad finem deducum promissum), cum
vidisset Hermylum sic patientem, nec ei posset
omnino opem ferre, faciebat id quod poterat: amici
miserabatur, et acerbum dolorem capiebat vul-
tusque ejus conciderat, et ex ejus oculis guttatim
profluebant lacrymæ. Quo factum est, ut, cum sic se
haberet, non potuerit latere: sed cum quidam ex
commilitonibus eum tristem vidissent et mæren-
tem, et causam rei deprehendissent, ad imperato-
rem accedentes: Stratonicus, inquit, o imperator,
Stratonicus, custos carceris, aperte ostendit se er-
roris et Christianimi societatem habere cum Her-
mylo. Videtur enim ejus misereri, et ejus causa in
animo magnum dolorem concipere. Ille vero cum
statim accersivisset Stratonicum, rogavit an esset
amicus Hermyli. Discipulus autem veritatis mini-
me est mentitus, nec sustinuit ignavam et pusilli
abjectique animi pietatem apud se occultare. Sed
tempus esse arbitratus, ut hæc Dei otiosa cognitio
prodiret ad opus, et magnum sibi pararet fructum
per confessionem, se esse amicum Hermyli, et
Christianum protinus esse confessus, et eos qui co-
lunt simulacra, magnæ condemnat ignorationis.
Timeo enim, inquit, ego solum Deum, qui fecit
cælum et terram.

X. Ad hæc movetur imperator, et jubet eum gravissimum subire supplicium. Id autem erat, ut ex illis virgis plagas nudo toto corpore acciperet: atque eo usque, donec ipsa vox eum deficeret. Et sic quidem Licinius. Martyr autem, etsi esset tot malis implicatus, amicis fixis aspiciebat oculis, et eum vocabat, eoque utebatur ad Christum intercessore, dicens: Hermyle, ora pro me Christum, ut cum erga ipsum firmam ac stabilem servavero confessionem, possim facile superare tyranni insidias. Interim autem ipsum quoque ludificabatur Licinium, cæcis diis sacrificare prohibens, et veri Dei vindictæ ei terrorem incutiens, in cujus manus incidere, vere terribilem habet, et inevitabilem perfectumque interitum. Licinius autem cum vidisset sanctum Stratonicum satis saucium, parcat eum amplius punire: non quod humana mens et clementer animus cum moveret ad misericordiam sed ut ei locum daret pœnitentiæ, cum eum prius tormento terruisset. Et ideo eum in præsentia tradidit in custodiam. Ille vero etsi esset in custodia, Jesum ducebat suam esse consolationem, et cum eo per preces colloquebatur: *Domine, dicens, ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum* 10. Fer opem nobis, Deus Servator noster, propter gloriam nominis tui. Et simul vox divina est consecuta, dicens: *Cursum consummavistis, fidem servastis. De cætero est vobis reposita corona justitiæ, quam cras accipietis.*

XI. Cum autem jam esset dies, adductum Hermylum rursus interrogavit Licinius, an diis sacrificaret. Ille autem: Eadem quæ prius, inquit, o imperator, do tibi nunc responsa: quamobrem, ure, puni, scinde, fac quidquid tuo insederit animo. Vidici enim non timere ab iis, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Hæc cum audivisset imperator, et desperasset fore omnino, ut sanctum in aliam traduceret sententiam, eum suspendit in ligno, et jubet eum vehementer scindi. Sed etsi ejus carnes tam acerbè scinderentur, non ignorabat undenam esset salus justorum, nempe quod a Domino, et quod est eorum defensor in tempore afflictionis. Et ideo: Est mihi adjutor, Domine, et redemptor, dicebat assidue, et perinde ac si videretur aliquem desuper audire dicentem: Noli timere; sum enim tecum, et Deus tuus ego sum. Veritus ergo Licinius, et ex auditione veluti conturbatus, ex ligno deducit martyrem, et eum condemnat, ut in Istro fluvio intereat, jubens ut in eum jaceretur; stultus fortasse arbitratus, quod sic passus Hermylus omnino interiret, et nec venerabilis quidem ejus corporis futura esset inventio. Ad ipsum autem adducto Stratonico, visus est suggerere et admonere ea, quæ essent utilia. Crede, inquit, mihi, o miser, crede, et diis velis sacrificare, ne tu eadem quoque patiaris, quæ amicus, et ambo subeatis eam-

I'. Κινεῖται πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς, καὶ τιμωρίαν ὑποσχέσθαι αὐτὸν καλεῖται τὴν βαρύτερα· ἡ δὲ ἦν, τὸ τὰς ἐκ τῶν βάρβδων ἐκείνων πληγὰς κατὰ γυμνῶ παντὸς τοῦ σώματος δέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοσούτου ἕως καὶ αὐτῆ, φησὶν, ἐπιλήρη αὐτὸν, ἢ φωνή. Καὶ οὕτω μὲν ὁ Λικίνιος· ὁ δὲ μάρτυς καίτοι τοσούτοις ἀπειλημμένος κκκ'ε, ἀτενὲς εἰς τὸν φλοῦ, ἐώρα, καὶ αὐτὸν εἰς συμμαχίαν ἐκάλει, καὶ αὐτῷ μεσίτη πρὸς Χριστὸν ἐχρήτο· Ἐρμούλε, λέγων, εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ τῷ Χριστῷ, ἵνα ἀσφαλῆ τὴν πρὸς αὐτὸν φυλάξας ὁμολογῶν, δυνηθῶ περιγενέσθαι βεβαίως τῶν ἐπιβουλῶν τοῦ τυράννου. Μεταξὺ δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπέσκοπτε τὸν Λικίνιον, θεοὶ τε ἀπαγορεύων θύειν τυφλοῖς, καὶ Θεοῦ ἀληθινοῦ ἄμωνα αὐτῷ ἐπισείων οὐ τὸ ἐμπέσειν εἰς χεῖρας φοβερὸν ἀληθῶς, καὶ ἄφικτον ἔχων καὶ συντεταλωμένην ἀπώλειαν. Λικινίου μόντοι τὸν ἱερὸν Στρατόνικον τραυματῆσαν γενόμενον ἰκανῶς ἰδὼν φεῖδεται κολάσαι πλέον· φεῖδεται οὐ φιλανθρώπων γνώμῃ καὶ ψυχῇ κλινοῦσθαι πρὸς ἴλεον ἀλλ' ἵνα δῶ καὶ χάραν μετανοίας, τῇ βυσάνφ φοβήσας, πρότερον. Διὰ τοῦτο καὶ φυλακῇ τὸ παρὸν ἐδίδου. Ὁ δὲ καὶ φρουρούμενος, παράκλησιν ἐποίητο τὸν Ἰησοῦν, καὶ αὐτῷ ἐ' εὐχῆς ὠμίλει, Κύριε, λέγων, μὴ μησθῆς ἡμῶν ἀνομιῶν ἀρχαίων. Βοήθησον ἡμῖν ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἕνεκεν τῆς εὐξῆς τοῦ ὀνόματός σου. Καὶ ἄρα θεῖα ἐπηκολούθει φωνή· Τὸν ὀρόμον τετελέεσται, λέγουσα, τὴν πίστιν τετηρήκατε· λοιπὸν ἀπόκειται ὑμῖν ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν αὐρίον ἀπολήψεσθε.

II'. Ἡμέρας δὲ ἤδη γενομένης, τὸν Ἐρμόλον ὁ Λικίνιος ἀγαγὼν ἐπηρώτα καὶ πάλιν εἰ θύει θεοῖς· ὁ δὲ, τὰς προτέρας σοι, ἔφη, δίδωμι καὶ νῦν ἀποκρίσεις, ὡ βασιλεῦ, ὥστε, κατε, τιμώρει, τίμει, πολεῖ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ τὸ τῷ θυμῷ περιστάμενον· ἔπαθον γὰρ μὴ φοβεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἀποκτενομένων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν ἀποκτείνεσθαι μὴ δυνάμενον. Τοῦτων ὁ βασιλεὺς ἀκούσας, καὶ τὸ μεταγνώωναι τῶν ἄγων παντάπασιν ἀπογνοῦς, ἐπὶ ξύλου τε αὐτὸν ἀναρτῆσθαι καὶ κελύσει σφοδρῶς κατατέμεσθαι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὕτω πικρῶς τὰς σάρκας τεμνόμενος, οὐκ ἠγγίαι πόθεν ἄρα τῶν δικαίων ἢ σωτηρίας, ὅτι πᾶρά Κυρίου, καὶ ὅτι ὑπερασπιστῆς αὐτῶν ἐστὶν ἐν κειρῷ θλίψεως. Καὶ διὰ τοῦτο, βρηθὸς μου γενοῦ, Κύριε, καὶ λυτρωτὴς, ἐπέμενε λέγων, καὶ οἷον εἰ φθειγγομένου τινὸς ἀνωθεν ἀκούειν ἐδόκει· Μὴ φοβοῦ· μετὰ τοῦ γὰρ εἶμι, καὶ ὁ Θεὸς σου ἐγὼ εἶμι. Δείσας τοιγαρῶν ὁ Λικίνιος, καὶ πρὸς τὴν ἀκοὴν οἶα συνταραχθεὶς, τὸν μάρτυρα τοῦ ξύλου κατάγει, καὶ τούτου μὲν ἀπώλειαν τὴν ἐν τῷ ποταμῷ τῷ Ἰστρῷ καταψηφίζεται, ἐν αὐτῷ βίβηναι προστάξας, ἵσως οἰηθεὶς ὁ ἀνόητος, ὅτι παθῶν οὕτως Ἐρμούλος παντάπασιν ἀπώλοιτο ἄν, καὶ οὐδὲ τοῦ τιμίου αὐτοῦ σώματος εὐρεσις ἔσται. Παρσσηζόμενος γοῶν τὸν Στρατόνικον ὑποτιθέσθαι δεῖσθαι αὐτῷ τὰ λυσίτελη καὶ συμβουλεύειν ἐφίκει καὶ, Πείσθητί μοι, ἔλεγεν, ἄθλιε, πείσθητι σὺ, καὶ θύσαι καὶ αὐτὸς ἐλοῦ τοῖς θεοῖς, ἵνα μὴ τὰ ὅμοια

τῷ φιλῶ πάθης καὶ σὺ, καὶ δίκην ἄμφω τῆς ἀπει-
θείας ὑποσχῆται ταύτην. Ἰπολαδῶν δὲ ὁ Στρατόνι-
κος, ἄθλιος ἂν εἶην, ὡς ἀληθῶς, εἶπεν, εἰ σοὶ παιθό-
μενος, θανάτους ἐκείνου διὰ Χριστὸν, αὐτὸς ἔλωμαι
ζῆν. Καὶ ὁ Λικίνιος· Γί δῆτε βούλει καὶ συνιποθανεῖν
Ἐρμούλῳ; Παννὸ μὲν οὖν ὁ θεὸς ἔρη Στρατόνι-
κος· καὶ γὰρ, εἰ κοινὰς τοὺς φίλους ἔχειν δεῖ καὶ
τὰς συμφορὰς, προσήκει παντως κοινὴν ποιῆσθαι
καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν. Γί δὲ ἂν ἡμῶν τοῦ
διὰ Χριστὸν παθεῖν ἡδύτερον τε καὶ τιμιώτερον; ἐφ'
οἷς καὶ Στρατόνικον μεταπεσεῖσι πλέον ἀπαγορεύσας
ὁ βασιλεὺς, τὴν ὁμοίαν καὶ κατ' αὐτοῦ δίδωσι ψῆφον,
καὶ ἴσον ἀφοριτέρων κατακρίνετο τέλος, οὗς καὶ ἴσόν
ταῖς ἀληθείαις τέλος ἐδέχετο, καὶ κοινὴ μακαριότης
καὶ ἐγγυλάσις.

IB'. Ἦγοντο οὖν οἱ μάρτυρες τὴν ἐπὶ θανάτῳ λέ-
γοντες· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς
εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίᾳ· οἰκεῖος ὁ ὕμνος τῶν
ἀγαθῶν τινος ἀπολαύειν μελλόντων, οὗ τῶν πρὸς
θίναντον ἢ ἄλλο τι αἴτιον κατηφείας ἀπαγορευμένων.
Ὡς δὲ ἤδη τὸν ποταμὸν κατέλθον ἐν σαργάνῃ παρὰ
τῶν εἰς τοῦτο τετραγμένῳν βληθέντες, τῷ βυθεῖ πα-
ρκεύονται. Δεξιόμενος μέντοι τὰ σώματα τῶν
ἀγίων ὁ ποταμὸς, καὶ ὅσον ἔδει τὸ βεῖθρον ἀγα-
σοθεῖς, χάριτι πιστῶν ἐκδίδωσι πάλιν ταῦτα, καθάπερ,
οἶμαι, θεσπερὸν τοιοῦτον παρ' ἐκρυπτοῦ κρύπτειν οὐκ
ἐνεγκῶν, καὶ τηλιούτον ζημιῶται Χριστιανούς·
ἀγαθὸν τῆς πρώτης ἀγαθότητος οὐκ ἀνασχο-
μένης. Μετὰ γοῦν τρίτην ἐξ ἐκείνου ἡμέραν, τῇ
χέρσῳ κείμενα τὰ μαρτυρικὰ σώματα καθωρόθη,
καὶ τινες ἀνδρες θεοφιλεῖς καὶ οἷς ἔργον ἀγίων θη-
ρῶν σώματα περιτυγόντες αὐτούς, χερσὶ τε ποθοῦ-
σις εἰλαθῶς ἀνελόμενοι, καὶ ὕμνους ἐπέψαντες ἱε-
ρωῶς, καὶ ὅσα νόμος Χριστιανός τελέσαντες, εἰ τι-
νὸς σταδίου οὐκὼ καὶ δέκα τῆς πόλεως Σιγγέδονος
ἀπέχοντι, ὁμοῦ κατατίθενται ταῦτα, ἵνα κοινὰ τού-
τοις πάντες καὶ φιλικὰ γίνηται, ἢ πρὸς Χριστὸν
ἐμολογία, ἢ ἐν τῷ δεσμοτηρικῷ κατοικησίαις, ἢ εἰς
τὸν ποταμὸν ἀτάλυσαις, ἢ ἄνω λῆξις, ἢ ἐν ἑνὶ τόπῳ
τῶν σωμάτων ἀτάλυσαις, χάριτι καὶ φιλικῶς
ταῦ ἐν ἑνὶ τοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πα-
τρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ
προσκύνησις, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

Adem pœnam inobedientiæ. Respondens autem
Stratonicus : Revera, inquit, miser fuerim, si tibi
parens, cum ille sit mortuus propter Christum,
ipse velim vivere. Licinius autem : Quid ergo ? vis
mori cum Hermyle ? Maxime quidem, inquit divi-
nus Stratonicus. Etenim, inquit, si oportet ami-
cos communes habere calamitates, oportet omni-
no eos quoque bonis frui communiter. Quid autem
nobis fuerit jucundius aut pretiosius, quam pati
propter Christum? Propter quæ cum desperasset
imperator fieri posse, ut persuaderet Stratonicò,
similem quoque in eum fert sententiam, et eodem
sine utrumque condemnat : quos etiam revera
par finis excepit, communisque beatitudo et ex-
sultatio.

XII Ad mortem itaque ducebantur martyres, di-
centes : *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax, in
hominibus bona voluntas* ¹¹ : qui quidem est
hymnus conveniens iis, qui sunt bonum aliquod
consecuturi : non eorum qui deducuntur ad
mortem, aut ad aliquam aliam causam tristitiæ.
Postquam autem jam pervenissent ad fluvium,
in recte injecti ab iis, quibus hoc datum erat ne-
gotium, transmittuntur in profundum. Cum sus-
cepisset autem fluvius corpora sanctorum, et
quanto oportuit fluente esset sanctificatus, ea rur-
sus tradit manibus fidelium : ut qui talem, ut ar-
bitror, thesaurum apud se diutius abdere non
sustinuisset, et tanti boni jactura afficere Chris-
tianos, cum prima eorum non apparuisset boni-
tas Tertio ergo die postea, visa sunt corpora mar-
tyrum : in quæ cum incidissent quidam viri pii, et
quorum erat officium venerari corpora sancto-
rum, et ea optantibus manibus pie ac religiose
suscepissent, et sacros hymnos cecinissent, et
quæcunque mos est Christianis (1), peregrissent,
in quodam loco, qui octodecim stadiis abest a
civitate Singedone, ea simul deponunt, ut eis es-
sent omnia communia, et amica : in Christum
confessio, in carcere habitatio, in flumine demer-
sio, supernæ gloriæ consecutio, in uno loco cor-
porum depositio : gratia et benignitate Domini
nostri Jesu Christi, cum quo Patri simul et sancto
Spiritu gloria, potentia, honor et adoratio, nunc
et in sæcula sæculorum. Amen.

¹¹ Luc. II, 14.

(1) Nota hic ecclesiasticos in fun.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
 ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
 ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΛΥΒΙΤΟΥ.
 —
 VITA ET CONVERSATIO
 S. P. N. JOANNIS CALYBITÆ*,

(Anno 460.)

[Latine apud Sur. ad d. 15 Jan; Græca nunc primum prodeunt ex mss. Reg. 1632, 1556; Coislin. 121. Editt. Paris.]

I. Viri justī et perfecti vitam, honeste, pure, et a cum virtute actam, vobis, qui concordēs in hunc locum convenistis, narrare in animo habeo. Vixit enim ille temporibus nostris. Qui cum hujus vitæ negotia singulari sapientia, et in Christum fide ac pietate contempsisset, cœlestia bona consecutus est. Res ipsa, cujusmodi sit, narratione hac explicabitur.

II. Fuit in urbe Roma vir quidam valde dives, et dignitate illa præditus, qua ii sunt, qui exercitus ducunt. Nomen viro illi erat Eutropius: ejus autem conjux, Theodora vocabatur. Is habuit tres filios, e quibus duo civilibus magistratibus ab ipso occupati erant. Qui vero natu erat minor, Joannes appellabatur. Eum ad litteras discendas pater magistro tradidit. Itaque cum primas eruditionis litteras didicisset, ad rhetoricos et philosophicos libros congnoscendos se traduxit. Cum vero duodecimum annum ageret, et omnia fere perfecte didicisset, eo quod boni et elegantis ingenii esset puer, cumque Christi fidem servaret, præter cætera, sanctis ecclesiis vacabat, neque horam unam a libris discedebat, ita ut grammatici hominēs adolescentuli perseverantiam obstupescerent. Quodam autem die abbas quidam e superioribus partibus ex venerabili eorum monasterio, qui vocantur Acæmeti, eo quod nunquam cubare soliti sunt, cum votum fecisset, ut Hierosolymam proficisceretur, venit in eam domum, in qua Joannes docebatur, et eos qui illam habitabant, exoravit, ut apud ipsos diversari posset. Ejus viri habitum, et exercitationis institutionem, cum beatus Joannes vidisset, a sancto Spiritu inflammatus, cœpit ab eo querere undenam esset, quo iret, et quænam foret exercitationis ratio, quam monasterium illud, e quo discæsserat, teneret. Monachus igitur ille a puero interrogatus, omnem vitam et exercitationis regulam enarravit. Patefecit autem et res suas, quod scilicet devotionis causa Hierosolymam proficisceretur, ut illic Deum oraret, et sancta loca veneraretur, ac rursus in sanctum monasterium e quo discæsserat, rediret.

* Hoc est, qui sub tugurio habitabat.

A. Βίον καλόν, καὶ ἐνάρετον, καὶ ἀμώλυτον ἀνδρὸς δικαίου καὶ τελείου βούλουσι διηγήσασθαι τῇ ὑμῶν ὁμοιοῖα, ὅστις γέγονεν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν. Καταφρονήσαντος ἀνδρὸς τῶν τοῦ βίου πραγμάτων, κατὰζιωθέντος τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν, καὶ τὴν ἄμετρον αὐτοῦ ὑπομονὴν, καὶ τὴν εἰς Χριστῶν πίστιν, τότε πρᾶγμα οἷόν τι ἔχει διήρηματι.

Β'. Ἦν τις ἀνὴρ ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει πλούσιος σφόδρα· τὸ τοῦ στρατηλάτου ἀξίωμα περιβεβλημένος ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Εὐτρόπιος, ἔχων καὶ σύμβιον θεοδώραν προσαγορευομένην. Ἐτάκον δὲ υἱὸς τρεῖς, καὶ τοὺς μὲν δύο περιέβαλον ἀξιώμασι μεγάλοις, κατέλειπον δὲ τὴν νεώτερον, τοῦ τε ἦν Ἰωάννης ὄνομα, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τὴν παιδείαν διδασκάλῳ. Καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὰ τῆς παιδείας πρότερα γράμματα, παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τὸ περὶ τῆς ῥητορικῆς καὶ φιλοσοφικῆς ἀναγιγνώσκειν βιβλίους. Γενομένου δὲ αὐτοῦ δωδεκαίτους χρόνου, καὶ σχεδὸν πάντα κατορθώσαστο, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἄξιον καὶ εὐλογημένον, καὶ τοῦ Χριστοῦ πίστιν τηροῦντα, πρὸ πάντων δὲ ταῖς ἐκκλησίαις ἐχωρίζετο, οὐδεμίαν τε ὥραν ἀφίστατο τῶν βιβλίων, ὥστε καὶ τοὺς γραμματικῶς ἐκπλήττεσθαι ἐπὶ τῇ τοῦ νέου παραμονῇ. Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἀδῶα τις τῶν ἔνω μερῶν τῆς ἁγίας μονῆς τῶν καλουμένων Ἀκοιμήτιον, ἐχθῆς ἕνεκα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πορευόμενος, τῷ οἴκῳ οἴκου ἦν ὁ Ἰωάννης σπουδάζων, ἐλθὼν εἶδε τὸν ἐν ἀχθῶσιν αὐτὸν ἐκεῖ ξενώμενον. Ὁ οὖν Ἰωάννης θεωρήσας τὴν ἀναστροφὴν καὶ ἄσκησιν τοῦ ἐπιζητηθέντος ἀνδρὸς, ἤρξαστο θεῖον ζήλῳ πυρούμενος ἐρωτᾶν αὐτὸν, πόθεν ἦν καὶ τοῦ πορεύεσθαι, καὶ ποῖ ἡ διαγωγὴ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἀσκήσεως τῆς μετέπειτα αὐτοῦ. Καὶ ὁ μοναχὸς διήγγειλεν αὐτῷ πάντα τὴν τάξιν τοῦ μοναστηρίου καὶ τὴν ἄσκησιν, προσέειπε δὲ καὶ διὰ μικροψυχίαν τινα πορεύομαι εἰς Ἱεροσόλυμα τὸν Θεὸν ἐκεῖ εὐξασθαι, καὶ προσκυνητῶν τοὺς ἁγίους τόπους, καὶ αὐθις ἐπανελθῶ εἰς τὴν μονὴν μου.

—

Ἰωάννης, λαβόμενος τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἀναχωρεῖ κατ' ἰδίαν, καὶ ἤρξατο ὄρκους φριχτοῖς ἀνακρίνειν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἐκτελέσαντα χῆς ὁδοπορίαν ἀνακάμψαι αὐτὸν, καὶ συμβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ μοναστήριον, λέγων, Ἐλεεινω, ὦ ἀββᾶ, ὅτι οἱ γονεῖς μου με παρὰ τοὺς ἀδελφοὺς φιλοῦντες, καὶ βουλόμενοι με μάκαί γράμματα μαθεῖν, ἵνα με καταστῶσιν γάλην ἀξίαν καὶ παρὰ τοὺς ἐμοὺς ἀδελφοὺς ἔρχην, εἶτα γάμψω προσομιλήσει. Ἐγὼ δὲ εὖ τὴν ἱερὰν ἐκκλησίαν ἐλθὼν, ἀναγινώσκων γινώσκων δὲ ὅτι πάντα τὰ τοῦ βίου τούτου μάταιά ἐστιν ἐκεῖνος μόνον σώζεται ὁ καταφρονῶν τῶν πραγμάτων, καὶ δουλεύων τῷ Χριστῷ διὰ τῶνδε ἡμῶν στήματι, διὸ προσπίπτω σοι, λαβεῖν με μετὰ σοῦ εἰς τὸ ἅγιον μοναστήριον καταλείπει τῇ ἀγίᾳ σου ποιήσῃ. Ταῦτα ἀκούσας μετ' ὄρκου πληροφορήσας αὐτὸν τὴν ἐπιτομήν αὐτοῦ ποιησθῆναι, καὶ λαμβάνειν αὐτὸν μετ' εἰς τὸ μοναστήριον.

Alex peto, domine, ut me ducas, et in illo sancto monasterio communeres. Hæc cum audivisset ille, jurejurando se rediturum promisit, et cum secum una in monasterium ducturum.

Εὐθυμῆμων οὖν ἀλλήλων, ἀπῆλθεν ὁ ἀββᾶς.

Ἰωάννης εἶπεν ἐν ἐκτυπῶν· Τοῦτο μεταξὺ πρόφρων, ἵκετεύσω τοῖς μου γονεῦσιν, ἵνα ἀγομοί τοῦ εὐαγγελίου βιβλίον ἱερὸν, ἐν ᾧ μάθω μιστοῦ ἐντολᾶς, ὥστε ποιῆν αὐτὰς ἐκεῖνον. Ἀπελθὼν οὖν πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ οὐ δύναμαι εἰς τὴν διατριβὴν ἀπελθεῖν ἰδοὺ ἵντες οἱ πατέρες οἱ εὐνοῦν ἐμοὶ ἐν τῇ διατριβῇ ὁ γυμναζόμενα πρᾶξι ἔχουσιν εὐαγγέλια, καὶ σνοι ἀναγινώσκουσιν αὐτὰ· ἐγὼ δὲ οὕτως· μὴ ἔχων γονεῖς, ἀπορῶν εὐαγγελίου. Ἀλλὰ ἡμῶν, κύριοί μου, κάμοι κελεύσατε γενέσθαι γγέλιον, ὅπως ἔχων μετὰ χειρὸς ἀναγινώσκω. σα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐχάρη ὅτι οὕτως περιθῆσιν σπουδαίως ἔχει, καὶ λέγει τῷ ἀνδρὶ αὐτοῦ κατασκευάσθαι, κύριε μου, γράψαι τὸ βιβλίον καὶ ἔδωκε τῷ τέκνῳ ἡμῶν, ὡς μὴ μόνον ἔχει γράμματα τε καὶ γεγραμμένα εἰς πόθον ἵκετεῖται, ἀλλὰ καὶ ἡ καλλονὴ αὐτοῦ τῆς κατὰ πλείονα τὴν τέρψιν καὶ τὸν κόσμον αὐτῶν. Εὐθὺς δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐκέλευσεν ἀχθῆναι ἰδὼν, καὶ λέγει αὐτῷ· Λάβε χρήματα ὅσα βούλομαι κατασκευάσθαι εὐαγγέλιον τῷ ὀνόματι μου. Λαβὼν ἐκεῖνος πεντακόσια νομίσματα καὶ λίθους ἑξήκοντα καὶ μαργαρίτας, κατασκευάσας τὸ εὐαγγέλιον τῷ Ἰωάννῃ. Ὁ δὲ λαβὼν τὸ εὐαγγέλιον ἐβίβασεν αὐτὸ καὶ ἐξεμάνθη μετὰ πολλοῦ τοῦ πόθου, ἵνα τὴν ἐπιτομὴν τοῦ ἀββᾶ.

conglutinavit. Cum vero evangelium ipse Joannes accepisset, et in manibus teneret, studiose idicuit, exspectans quoad abbas, de quo supra dictum, reverteretur.

Καὶ ἡμερῶν τιῶν διελευσῶν παραγίνεται ὁ πατὴρ τὴν αὐτοῦ ἐπαγγελίαν. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἰσχυρῶς ἐχάρη σφόδρα, καὶ προδραμῶν περι-

III. Hæc cum Joannes audivisset, manu apprehendit monachum illum, et seorsum duxit, ac jurejurando valde horribili eum adstrinxit, ut postquam iter illud perfecisset, ad eum rediret, ut secum una ipsum ad sanctum illud monasterium duceret. Tunc dicebat illi beatus Joannes: Audi, quæso, mi abba, et mei commiseratio te tangat. Nam parentes mei, cum me præter cæteros fratres, et alios omnes domesticos diligant, et eruditionis ac doctrinæ litteris plurimis me instituendum curent, cogitant ad magnum aliquem dignitatis gradum me extollere. Ut enim dicit dominus et pater meus, vult me provehere ad dignitatem aliquam, quæ major sit, quam gradus ille est, quem tribuni militares obtinent. Post hæc omnino me nuptiis copulare in animo habent. Sed ego partim in sanctam ecclesiam veniens, partim ex iis, quæ legi, et mecum ipse cogitavi, res omnes, quæ in hac vita sunt, vanas esse cognovi, et illum solum salvum esse, qui hujus vitæ rebus contemptis, constanter in isto vestro habitu Christo servit. Quamobrem a

IV. Cum ita igitur inter se convenissent, uterque in suam viam abiit. Cum vero monachus ille discessisset, hæc secum B. Joannes dicebat: Inter ea hoc primum faciam: a meis parentibus sanctum Evangeliorum librum petam, ex quo Christi traditiones ediscam, et quomodo possim ea facere, quæ Christo grata sunt. Itaque parentes adiens: Non possum, inquit, præ pudore in gymnasium ire, cum omnes, qui mecum una litteras discunt, postquam res illas expedierint, quæ in gymnasio exercentur, secum habeant Evangelia, et sedentes ea legant; at ego talis sum, quasi unus ex iis, qui parentes non habent, cum Evangeliiis caream. Itaque supplex a vobis peto, domini mei, ut mihi quoque jubeatis evangelium dari, quo et ipse illud in manibus meis habens ediscam. Hæc cum ejus mater audivisset, valde lætata est, quod ejus filius tanto dicendi studio teneretur: et cum viro collocuta: Age, inquit, domine mi: cura, ut talis Evangeliorum liber conscribatur, et filio nostro detur, qui non solum litterarum figuris, et his, quæ intus scripta habuerit, desiderium filio commoveat, sed etiam ipsius conglutinationis et exteriori specie ita pulcher sit, ut ejus desiderium magis excitet. Statim vero ejus pater jussit aurificem vocari, eique dixit, ut tantum pecuniæ sumeret, quantum satis esset ad Evangeliorum librum filio conglutinandum. Aurifex igitur cum quingenta numismata, et pretiosos lapillos ac margaritas sumpsisset, librum

V. Intervallo temporis abbas ille reversus est, quemadmodum se facturum promiserat. Quem cum vidisset Joannes, valde gavisus est, et occurrens

Verba ut enim... obtinent codices Græci non agnoscunt.

antimo admodum laeto, cum amplexus, his verbis affectu est: Domine mi, parentum meorum affectum et nimium ipsorum in me benevolentiam memo scit, ut ego ipse. Novit enim matrem meam præcipue talis in me esse, ut si quid hujusmodi præsen- serit, lacrymis sola propositi mei cursum impedi- at. Itaque te precor, ut tacite discedamus, ne quis id sciat, quod facimus. Tum monachus: Faciamus, inquit, fili, quod vis: votis enim tuis Deus satisfaciet. Itaque Joannes secum ducens monachum illum, ad fluminis ripam accessit, et nauclero quodam invento, ait: Rogamus te, frater, ut liceat nobis navigium tuum conducere, quo ad eorum monasterium, qui Acœ- meti vocantur, nos vehas. Quibus ille: Ego, inquit, propterea hic sedeo, ut onus aliquod capiam, ut navigium meum impleam, centumque nummi sint ipsius merces. Tunc Joannes dixit: Exspecta, frater, usque ad tertium diem, et a me navigium conduce- tur. Cum ita inter se convenissent, discesserunt. Tuncque Joannes dixit monacho: Magnum quidem navigii pretium; at separari me a parentibus meis, nec ab iis impediri, multo plus certe valet. Ibo igitur, et aliqua ficta excusatione a parentibus meis petam, ut mihi pecuniam largiantur; ea vero na- vigium conducemus. Tum monachus: Vade, fili: Dominus dirigat te feliciter.

VI. Venit igitur Joannes, et Matri suæ dixit: Mater mea domina, quæ ab initio ita me educasti, ut pau- cæ admodum matres filios suos educarunt, et pro- pter summam tuam in me benevolentiam, quid- quid ipse optavi, mihi præstitisti: unum est, quod præterea ego a te ac patre meo peto, idque vestræ gloriæ causa exopto. Ad hæc mater: Pete, inquit, fili, quidquid vis. Tum Joannes: Mater mea domina, omnes pueri, qui sunt in gymnasio, non semel tan- tum atque iterum, sed sæpius me in convivium vocarunt: ego cum illos similiter accipere non valeam, in gymnasium ire non possum: ita pudore multo perfundor. At illa: Exspecta, fili, hodiernum diem, et ego patri tuo persuadebo, ut tibi det pecuniam, quâ invitare possis, quoscunque velis. Hæc dixit mater, et absente filio, singula viro suo narravit, quæ a Joanne acceperat. Cui vir: Demus, inquit, illi cen- tum aureos nummos, et puerum, qui eum custodiat et observet, ne quo modo adolescens proclivior evadat, et in sordidum ac turpem aliquem usum pecuniam conferat atque consumat. Placuit utrique consilium illud. Cum igitur Joannem accersivis- sent, dederunt illi pecuniam et puerum custodem. Joannes vero, acceptis centum illis aureis nummis, ea re valde gaudens, ad monachum venit una cum puero illo, et ait: Mi domine, hic homo meus est: ipse tecum hic manebit: ego vero ad socios meos adibo, ut ab ipsis audiam certum diem, quo illos in convivium accepturus sim. Abiit igitur, et secum habens pecuniam, navigii dominum adiit, ac dixit: Rogo te, frater, ut mihi et monacho tantum na- vigium loces. Cui navigii dominus: Dixi, inquit, tibi multa mercede navigium conduci: quod si expen-

σπάξεται αὐτὸν μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης, καὶ λέγει αὐτῷ· Κύριε μου, τὰ σπλάγγνα τῶν γονέων μου καὶ τὸ φίλερον τὸ εἰς ἐμὲ οὐδεὶς ἐπίσταται εἰ μὴ ἐγὼ, μάλιστα τὸ τῆς μητρός μου· καὶ ἐὰν μάθῃ τὴν σκοπὴν μου τοῖς δίκμοισιν αὐτὴ ἐγκόπτει μου τὴν πρόθεσιν. Ἄλλὰ μεθ' ἡσυχίας ἀπέλωμεν, ὥστε μη- δὲνα γινώσκει. Λέγει τότε αὐτῷ ὁ μοναχός· Ὡς βούλει, τέκνον, ποιήσωμεν· οἶδα γὰρ ὅτι τὴν ἐπιθυμίαν σου πληροῦ ὁ Κύριος. Καὶ παραλαβὼν αὐτὸν ὁ Ἰωάννης ἔρχεται ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ εὕρισται πλοῖον, καὶ λέγει τῷ ναυκλήρῳ· Παρακαλοῦμέν σε, ἀδελφε, ὅπως καὶ μισθώσεις ἡμῖν τὸ πλοῖόν σου, καὶ διαώσεις ἡμᾶς ἕως τῶν ἄνω μερῶν τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμή- των. Ὁ δὲ ναύκληρος λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ εἰς τοῦτο κάθημαι ὡδε, του φορτώσῃ τὸ πλοῖόν μου, μισθὸς δὲ ἔσται ἑκατὸν νομίσματα. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Ἀνάμεινον, ἀδελφε, τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἐγὼ μισθώ- μι αὐτό. Καὶ συνθέμενοι αὐτῷ ἀπέπληθον. Εἶπε δὲ ὁ Ἰωάννης τῷ μοναχῷ κατ' ἰδίαν· Ὁ μὲν μισθὸς τοῦ πλοίου πολὺς, τὸ δὲ ἀνάχωρησάί με ὑπ' αὐτῶν πολὺ νέων μου, καὶ μὴ κατασχεθῆναί με ὑπ' αὐτῶν πολὺ κρείττον ἔστιν. Ἀπελθὼν οὖν λαλήσω τοῖς γονεῦσι μου σχηματικῶς, ὅπως δώσουσί μοι χρήματα ἐπὶ τῷ ναυκλήρῳ. Ὁ δὲ, Πορεύου, τέκνον, ὁ Κύριος καταου- δώσει σε.

Σ'. Καὶ ἔλθων ὁ Ἰωάννης λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Κυρία μήτηρ, ἡ καλῶς με ἀναθρεψμένη ἐξαρχῆς, ὡς ὀλίγαι μητέρες ἀνέθρεψαν τὰ ἐαυτῶν τέκνα, διὰ τὸ εἰς ἐμὲ ἄμετρον φίλερον, καὶ πᾶσάν μου ἐπιθυ-μίαν πληρώσασα, ἔτι μίαν αἴτησιν αἰτούμαι παρὰ σοῦ καὶ παρὰ πατρός, εἰς ὑμέτερον κούχημα. Ἡ δὲ λέγει· Αἴτησαι, τέκνον, ὁ βούλει. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Κυρία μήτηρ, πάντες οἱ πατέρες οἱ ἐν τῇ δια-τριβῇ οὐ μόνον ἀπὸ τῆς ἡδονῆς ἐκάλισάν με εἰς ἐστα-σιν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, καὶ μὴ δυνάμενος ἀμείψα-σθαι αὐτοὺς, οὐδὲ εἰς τὴν διατριβὴν δύναμαι ἀπέλ-θειν ὑπὲρ τῆς ἐντροπῆς ἀλισκόμενος. Ἡ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἀνάμεινον, τέκνον, σήμερον, καὶ ἐγὼ πεθῶ τὸν πατέρα δοῦνάί σοι χρήματα, καὶ προτρέπου ὡς βούλει. Ταῦτα εἰπούσα ἡ μήτηρ, ἀπόντος τοῦ υἱοῦ, τῷ ἀνδρὶ ἀπήγγειλεν πάντα τὰ τοῦ τέκνου ῥήματα. Καὶ εὐθὺς ὁ ἀνὴρ πρὸς αὐτὴν, Δώσω αὐτῷ, ἔφη, νομίσματα ἑκατῶν, καὶ παῖδα παραφύλακx, ὅπως μὴ ἐκκλινῶ ὡς παιδίον, καὶ εἰς αἰσχρὰς χρεῖας καὶ ἰκαίρους ἀναλώσῃ αὐτά. Καὶ ἤρισκεν ἡ βουλή αὐτῆ ἀμφοτέρῳ. Εἶτα ἐκάλεσαν τὸν Ἰωάννην, καὶ δεδώ-κασιν αὐτῷ τὰ χρήματα καὶ τὸν παῖδα εἰς φύλαξιν. Ὁ δὲ λαβὼν τὰ ἑκατὸν νομίσματα ἦλθε μετὰ χαρᾶς μεγάλης πρὸς τὸν ἀδελφὸν σὺν τῷ παραφύλακx αὐτοῦ, καὶ λέγει· Κύριε, ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐμός ἐστι, καὶ μετὰ σοῦ ἀναμένει, ἐγὼ δὲ παρευθεὶς πρὸς τοὺς ἐταίρους μου, συντάξω αὐτοῖς τὴν ἡμέραν τῆς ὑπο-δοχῆς. Καὶ ἔρχεται χρήματα βασιάζων πρὸς τὸν ναύκληρον, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀδελφε, ἐμοὶ καὶ τῷ μοναχῷ ἐκείνῳ μόνον ἐκμισθώσεις τὸ πλοῖόν σου. Λέγει αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος· Εἶπός σοι ὅτι πολὺς ἐστὶ ὁ μισθὸς τοῦ πλοίου· ἐὰν δὲ ἐκδέχησθε, λαμβάνω ὑμᾶς μετὰ τοῦ φόρτου μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰωάννης.

Ἀέθε παρ' ἐμοῦ τὸν μισθὸν σου, μόνον διάσωσον ἡμᾶς. Καὶ ἐκβάλλων τὰ ἑκαστὸν νομίσματα δίδωσιν αὐτῷ λέγων· Δέσμαι σου, σκόπησον τὸν ἀέρα, καὶ ὅταν ἴδῃς τὸν ἄνεμος ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς τὴν ὁδοπορίαν ἡμῶν, ἐκ τοῦ πλοίου νεύματι κάλεσον ἡμᾶς· ὑπορούμεθα γὰρ τινὰς καὶ θέλωμεν φυγῇ χρῆσασθαι. Λαβὼν οὖν ὁ ναύκληρος τὰ νομίσματα λέγει αὐτῷ· Ἄπελθε ἐν εἰρήνῃ, κύριέ μου· ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς δικασάζω. Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰωάννης διηγῆσατο πάντα τῷ Ἀβδᾶ, κρύψας ἀπὸ τοῦ παιδός, τοῦ εἰς φύλαξιν.

vos incolumes perveham. Abiit igitur Joannes, et monacho rem narravit clam puero illo, quem pater custodem apposuerat.

Ζ'. Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων λέγει τῷ μοναχῷ καὶ τῷ πατρὶ ὁ Ἰωάννης· Ἀπέλωμεν πρὸς τὸν αἰγιαλὸν, ὅτι ἕως δύο ἡμερῶν δεξιῶσίς μοι ἐστί, καὶ χρεῖαν ἔχω καλοῦ τινος ἰχθύος. Καὶ ἀπελθόντων εἰς τὸν αἰγιαλὸν, κελεύει Θεοῦ γέγονεν ἄνεμος ἐπιτήδειος, καὶ ἤρξατο νεύμασι προσκαλεῖσθαι αὐτοὺς ὁ ναύκληρος. Μὴ δυνάμενοι δὲ λαθεῖν τὸν παῖδα, λέγουσιν αὐτῷ· Ἀπελθὼν ἴδε τί πράττουσιν οἱ παῖδες ἐν τῇ διατριβῇ, καὶ ἔλθων εὐρήσεις ἡμᾶς ὧδε. Ἀπελθόντος οὖν αὐτοῦ, ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἔκλυσαν, καὶ διατυθέντες ἦλθον εἰς τὸ ἅγιον μοναστήριον ἐκεῖνο. Διηγῆσατο δὲ ὁ Ἀβδᾶς τοῖς ἀδελφοῖς πάντα τὰ ἀληθῆ, καὶ πᾶσαν τὴν πίστιν τοῦ παιδός. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ ἀρχιμανδρίτης, Πολὺ νεώτερος εἶ, ἔφη· ἔθος δὲ ἐστί παρ' ἡμῶν τὸν θέλοντα ἀποτάσσασθαι ἀναμεῖναι τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ θεωρῆσαι τὸν κανόνα τῆς ἀσκήσεως, καὶ οὕτως ἀποκουράσασθαι. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Διὰ τὴν ὑπερηλίαν Τριάδα, σήμερόν με ἀποκουράσουσιν, ὅτι πολὺς μοι πόθος ἐστὶ καὶ σπουδὴ φορέσαι τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα. Τότε εὐλογήσας αὐτὸν ὁ ἀρχιμανδρίτης ἀπέθριξε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, διδωκῶς αὐτῷ τὸν στολισμὸν τῆς ἀσκήσεως. Αὐτὸς δὲ μετὰ προθυμίας ἤσκει, δεόμενος τοῦ Θεοῦ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀκαταπαύστως. Ἐνέφησε δὲ ἐν τῇ μονῇ ἔτη ἕξ, καὶ πάντας ἐδίδασκε τοὺς ἐκεῖσε ὄντας, ὅπως ταπεινοφρονεῖν καὶ εὐχεσθαι τὸν Θεὸν μέλλουσι. Ἐτάζει δὲ ἑαυτῷ ἐγκράτειαν πᾶσαν, ὡς μηδενὸς ἄλλου γεύεσθαι, εἰ μὴ μόνον τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· ὧστε θυμάζοντα τὸν ἀρχιμανδρίτην λέγειν, ὅτι παιδίον ὑπάρχων πολὺν κόπον ἔστυψεν περιέθηκας, διόπερ καὶ τὸ σῶμά σου ἀσθενὲς γίνεται· ὥστε μὴ τελεῖν τὴν εἰς Θεὸν δοξολογίαν· πολλὴ γὰρ ἐγκράτεια, νηστεία, ἀγρυπνία ἀτονεῖ τὸ σῶμα καὶ διαφθείρει.

tuum imbecillius efficitur, quam ut divinæ gloriæ tuum, jejuniū et vigiliæ ipsum debilitant et corrumpunt.

Η'. Ἰδὼν δὲ ὁ μισόκκλος δαίμων τὴν πολλὴν τοῦ νεανίου σπουδὴν, καὶ τὸν δρόμον τῆς ἀσκήσεως καὶ προπίστεως, ἐμάχη σφόδρα κατ' αὐτοῦ. Καὶ ἀγριώθειε μεγάλως, καὶ μὴ δυνάμενος νικήσαι τὸν γενναῖον αὐτοῦ λογισμὸν, καὶ ἀποστήσει τῆς ἐλπίδος τοῦ Χριστοῦ, ἀνάμνησιν ὑποβάλλει αὐτῷ, καὶ πῶθον μέγαν τῶν γονέων, ὥστε νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐννοεῖν περὶ αὐτῶν, πῶς ἐξερχόμενοι ἐκ τοῦ πατρῴου, καὶ τῶν δουλώων ὑπηρεσίαν, τὴν τε τοῦ βίου ἀπάτην, καὶ

datis, vos una cum reliquis oneribus accipiam. Tunc illi Joannes : Accipe a me mercedem tuam, modo nos salvos pervehas. Hoc cum dixisset, centum nummos aureos ei numeravit : quos cum daret : Rogo, inquit, te, frater, ut cælum ipsum bene inspicias, cumque is ventus flare incipiat, qui ad nos vehendos idoneus esse possit, tunc in navigio tuo stans, nos ipsos nutu voces : suspectos enim habemus quosdam homines, et fuga uti volumus. Tum ille, centum aureis nummis acceptis, valde lætatus dixit : Vade, domine mi, et securus esto, quod

VII Post aliquod temporis intervallum. Joannes monacho et puero dixit : Eamus ad fluminis ripam, eo quod intra duos dies futurum est, ut ego sodales meos in convivium accipiam, unde boni ulicujus piscis otsonio indigemus. Cum igitur eo venissent, Dei voluntate factum est, ut ventus navigationi accommodatus flare cœperit. Itaque nauclerus e navigio ipso crebris nutibus illos vocabat. Cum vero puerum secum capere non possent, ei dixerunt : Abi, puer, in gymnasium, et vide quid adolescentilli faciant, et redi huc, ubi nos invenies Abiit puer. Joannes vero et monachus navigium conscenderunt, et illinc navigantes, ad sanctum illud monasterium incolumes vecti sunt. Narravit autem abbas ille fratribus totum id, quod verum erat, et quanta esset pueri fides. Quæ cum archimandrita inspexisset : Nimium, inquit, adolescens es, o filii : nobis autem mos est, ut qui monasticam vitam profiteri velit, quadraginta dies apud monasterium maneat, et cum exercitationis nostræ regulam consideraverit, ita tondentur. Ad hæc Joannes : Obtestor te per purissimam Trinitatem, ut hodie me tondedas, quoniam isto angelico habitu indui vehementer cupio ac studeo. Tunc archimandrita puero illi benedixit, cumque eum tondisset, habitu induit. Ipse vero multo studio et animi alacritate, exercitationi monasticæ vacabat, Deum ipsum nocte et die precans. Mansit autem annis sex in monasterio illo, et omnibus qui illic erant, exemplo fuit, quo pacto humilitatem exercere, ac Deum ipsum orare deberent. Talem autem abstinentiam sibi præscripsit, ut nihil aliud gustaret, nisi pretiosum Christi corpus et sanguinem, ita ut archimandrita ille miraretur, ac diceret : Tu quidem adhuc puer multum laboris tibi ipse imposuisti : itaque corpus ministerio sufficere possit. Ninia enim abstinencia

VIII. Jam vero bonarum rerum hostis diabolus, cum adolescentis illius studium multum, et sancti propositi cursum intentum videret, vehementer contra illum fur re cœpit. In quem cum acerbissime affectus esset, et generosam ejus mentem et cogitationes superare, et a Christi spe removeere non posset, talem mœrorem, et tantum parentum desiderium in ejus adolescentis mentem injecit, ut nocte et die de illis cogitaret, et ante oculos haberet,

quanto comitatu ac servorum ministerio parentes uterentur : denique omnem vitæ hujus fallaciam ac vanitatem propositam habebat. Itaque multis jejuniis, vigiliis, et nimio parentum desiderio factum est, ut ejus corpus non caro, sed instar umbræ tenuè videretur. Archimandrita vero cum adolescentem ita extenuatum atque afflictum vidisset, ut jam e vivis excessurus putaretur : Annon tibi dixi, inquit, fili Joannes, Deum ipsum hoc tantum a servis suis postulare, ut eum pro viribus colant ? Tu vero supra vires tuas ista exercitatione utens, teipsum nimis extenuatum et gracilem reddisti. Ad hæc Joannes : Scito, pater, non jejuniis me domari, sed peccata mea impedimentum mihi afferre. Multis enim abhinc diebus bonarum rerum inimicus diabolus cor meum conturbavit, et parentum ac videndæ familiæ meæ desiderium animo meo suggestit : neque perditus hic hostis illud videt, quod Deo meo volente, et vestris precibus mihi opitulantibus, quamvis ad videndos parentes meos profectus fuero, ipsum tamen conculcabo, et ejus conatum imbecillum atque inanem esse ostendam. Tum illi primum monastica professione initiari voluisti, nostræ hujusmodi exercitationis certamen magnum, et laborem multum esse ? Hæc cum dixisset, et adolescentis causa lacrymatus esset, ei benedixit.

IX. Postero autem die Joannes archimandritam adlit, cumque ad ejus pedes se abjecisset ipsum rogavit, ne sibi succenseret, sed pro se Deum precaretur, et concederet abire, et parentes videre, eaque ratione diabolus, Domino adjuvante, conculcare. Archimandrita cum omnes fratres, qui erant in monasterio illo, congregasset, et attentis precibus pro adolescente illo Deum oravisset, cum genuit et lacrymis : Vade, inquit, fili, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et tecum una venientem habeas Dominum Jesum Christum, qui te ducat in via ista, prout ipse vult. Joannes vero cum e terra surrexisset, fratres omnes obeundo, genibus flexis, petiit a singulis, ut extensis manibus illi benedicerent : et ita eos salutans : Salvi estote, inquit, omnes patres et fratres : salva esto, laudabilis et sancta societas, quæ me bene suscepisti : ego omnino vestro tecto indignus sum.

X. Cum igitur a sanctis illis Patribus Deo commendatus esset, exiit e monasterio illo, et ab ejus janua longius progressus, se convertens, et sanctum monasterium aspiciens, tristem atque acerbum gemitum emisit, et flexis genibus, Deum ipsum sic oravit, ut ejus lacrymæ in terram defluerint, atque ita finitimam illam regionem salutavit, et lacrymas non intermittens, discessit, iterque suum fecit. Cum vero dimidium itineris confecisset, vidit inopem quemdam hominem lacerata veste indutum, cui dixit : Salve, frater, et viæ comes. An placet, et una iter faciamus ? Maxime, inquit ille, gratum mihi hoc est. Cum vero una iter facerent, Joannes ait : Video te, frater, vestem tuam laceram habere, ut illam ferre non possis ; te igitur rogo, ut veste ista te exuas, et meam capias : ego autem tua me induam. Cumque ad

γλυκεῖαν ματαιότητα ὡς ἐκ τῆς πολλῆς νηστείας καὶ ἀγρυπνίας, καὶ τοῦ πόθου τῶν γονέων ἐκτακῆναι αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ γίνεσθαι ὡς σκιά. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ ἀρχιμανδρίτης τοσοῦτον ταλαιπωρούμενον, ὥσπερ σκίαν τῶν θανάτῳ ἐγγίζουσιν, εἶπεν Ὁὐκ εἶπόν σοι, τέκνον, ὅτι ὁ Θεὸς τὰ κατὰ δύναντα ἀπὸ τῶν δούλων αὐτοῦ ἀπαιτεῖ ; σὺ δὲ ὑπέρμετρα σπουδίσας καὶ ἀσκήσας κατίστησας ἐκτετὸν ἄστονον καὶ σκιᾷ ὅμοιον. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰωάννης Ὁ Δείρομαι σου, πάτερ, οὐχ ἡ νηστεία δομάζει, ἀλλὰ αἱ ἀμαρτίαι μου παρεμπόδιόν μοι γίνονται. Ἔχω γὰρ ἡμίρας πολλὰς ἀπ' οὗ ὁ ἐχθρὸς τῶν κελῶν, δαίμων, ἐνετάραξέ μου τὴν ψυχὴν πρὸς ἐπιθυμίαν κινήσας τοῦ ἰδεῖν τοὺς γονεῖς μου καὶ τὸν οἶκόν μου· καὶ οὐκ οἶδεν ὁ πονηρὸς οὗτος ὅτι καὶ ἐκεῖ ἀπελθὼν, Θεοῦ μοι θέλοντος, καὶ τῶν ἁγίων εὐχῶν ὑμῶν βοήθεισῶν, ἴνα τοὺς γονεῖς μου ἴδω ; πατήσῃ αὐτὸν καὶ ἀνίσχυρον καὶ μάταιον ἀποδείξω. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀρχιμανδρίτης Ὁὐκ εἶπόν σοι παρὰ τὴν ἀρχὴν ὅτι μέγας ἐστὶν ὁ ἄγων τῆς ἀσκήσεως καὶ ὁ κόπος πωλύς ; ταῦτα εἰπὼν καὶ παιδὸς ἕνεκα δακρύσας, εὐλόγησεν αὐτῷ.

archimandrita : Nonne, inquit, fili, tibi dixi, cum

Θ'. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ὁ Ἰωάννης ἦλθε πρὸς τὸν ἀρχιμανδρίτην, καὶ ἔπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ δεόμενος, μὴ ὀργισθῆναι αὐτῷ, ἀλλ' εὐχεσθαι αὐτοῦ καὶ ἐπιτρέψαι ἀπελθεῖν καὶ θεωρῆσαι τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, καὶ οὕτως, Θεοῦ συνεργοῦντος, πατήσαι τὸν ἀντικείμενον. Καὶ συναθροίσας ὁ ἀρχιμανδρίτης ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ μονῇ ἀδελφούς, καὶ ποιήσας δεήσιν ἐκτενῆ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς μετὰ δακρύων καὶ στεναγμῶν, λέγει Ὁ Πορεύου, τέκνον μου, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος ἁγίου, γὰρ ἔχει συμπορευόμενον τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὀδηγούντα σε εἰς τὸ θελημα αὐτοῦ. Ἰωάννης δὲ ἀναστὰς, καὶ περικατήσας πάντας τοὺς ἀδελφούς, γονατὰ τε κάμψας ἤρτηεν ἵνα εὐλογηθῆ παρ' αὐτῶν, καὶ εἶπε Ὁ Σάβεσθε, πατέρες καὶ ἀδελφοί, καὶ εὐλογημένη ἡ ἀγία συνοδία, ἡ μὲ καλῶς ἀναθρεψαμένη ὁ ἐγὼ δὲ ἀνάξιος ἦν τῆς ὑμῶν ὑποδοχῆς.

Γ'. Καὶ οὕτως ὑπὸ τῶν ἁγίων ἐκείνων Πατέρων παραθήμενος τῷ Κυρίῳ ἐξῆλθε τοῦ μοναστηρίου, καὶ μακρὴν ἐκαίθεν προδῆς, στραφείς καὶ ἰδὼν τὴν ἁγίαν μονὴν ἔκλαυσε πικρῶς, καὶ θεὸς τὰ γόνεα ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ προσευζάμενος ἔκλαυσεν ἐπιπολύ· καὶ οὕτως ἀναστὰς ἐπορεύετο κλαίων ἀκαταπαύστως, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐποίησε. Ὡς δὲ ἦλθεν εἰς κορυφὴν τὴν ἡμισείαν ἰδὼν, εὐρέ τινα πτωχὸν φοροῦντα διεβρωγῶτα ἱμάτια, καὶ λέγει αὐτῷ Ὁ Χαίροις, ἀδελφεῖ καὶ συνοδοιπόρε, καὶ εἰ θελῆς, περιθεώρειν ἡμῶν τὴν ὁδοπορίαν. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ πτωχός Ὁ Χάρις ἔχω ἐν τούτῳ πολλήν. Ὁδεύοντων δὲ αὐτῶν, λέγει ὁ Ἰωάννης Ὁ Ὥρω σε, ἀδελφεῖ, κατεστιγμένον ὄντα καὶ μὴ δυνάμενον βραστάζειν τὰ περικελιμένα σοι ἱμάτια· ἀλλὰ ἀποδυσάμενος, λάβε τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα, δέσμοι, καὶ ἐγὼ ἐνδύσομαι τὰ σὰ ἱμάτια. Καὶ ὀδεύσαντες ἐπὶ κενὸν τόπον, καὶ συνταξάμενοι ἀλλήλους, συ-

εχώρησεν ἕκαστον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἔλθων, καὶ τὴν οἰκίαν τῶν γονέων αὐτοῦ ἰδὼν, ἔρριψεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ προσηύξατο λέγων πρὸς Κύριον· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ ἀπολίπῃς με. Καὶ ἐν ἑσπέρᾳ βαθεῖα εἰσελθὼν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, πάλιν ἐπὶ τῆς γῆς κείμενος καὶ διακρῶων πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγεν· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἰδοὺ καὶ τὸν οἶκον τῶν γονέων μου ἔδειξάς μοι, καὶ τοῦ χαρίσματος σου μὴ ἐκπίσω, ἀλλὰ δὸς μοι ἵνα τελείως νικήσω τὸν διάβολον, καὶ ἐν τῷ εἴκῳ τούτῳ ἀποθάνω καλῶς, μὴτε ἐσθῆς με μᾶλλον πειρασθῆναι. Καὶ ἔμεινεν ἕκαστος πάσης τῆσδε νυκτός.

ΙΑ'. Ὅταν δὲ ἐγένετο ἡ ἡμέρα, συνοίχθη ἡ πόλις τοῦ οἴκου, ὡς ἦν συνθήκη, ἵνα οἱ αὐτοῦ γονεὶς ἐπὶ ὄλιγον ἐξέλθωσι. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἐπὶ τῆς οἰκίας, καὶ βλέπει αὐτὸν κείμενον καὶ διεβήγῳσιν ἱατροῖς ἐν-δεομένον, καὶ λέγει αὐτῷ· Τίς εἶ σύ, ἄνθρωπε, καὶ πόθεν; καὶ πῶς, τοιοῦτος ὑπάρχων, ἐτόλμησας ἐν-ταῦθα προσελθεῖν; ἀλλὰ δὸς τόπον, ὅτι οἱ κύριοί μου προσελθεῖν μέλλουσι. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Δέο-μαί σου, Κύριε, ποίησον μετ' ἐμοῦ ἔλεος, ἄνθρωπος γὰρ πτωχός εἰμι. Ἔασόν με ἐν τῇ γωνίᾳ ταύτῃ κεισθαι, μηδὲν ἐμοῦ ἀδικούντος, καὶ τοῦ ἐλέους μι-σθὸν αὐτῆς ὁ Θεὸς δώσει, εἰ μὲ πένιτα ἐπὶ τοῦ οἴκου τούτου θύραις μένειν ἀφῆς. Ἐἶπεν ἕκτενος καὶ ἀπ-ῆλθε. Καὶ ἐξελθόντων μετὰ ταῦτα τῶν γονέων αὐ-τοῦ, ἀρᾶ αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης, καὶ ὅλος ἐπληρώθη διακρῶων, καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· Ἰδοὺ, διάβολε, καὶ τοὺς γονεῖς μου ἔθεασάμην τῇ βουλήσει τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ κέντρα σου καταπατήσω, τῇ δυνάμει καὶ βοηθείᾳ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ πάλιν ἔλεγε. Κύριε Ἰη-σοῦ Χριστέ μὴ ἔγκαταλίπῃς με· καὶ ἔμεινεν ἐν τῇ γωνίᾳ ἐκείνῃ. Καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἤρξατο ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ ἀποστέλλειν αὐτῷ τροφήν, λέγων· Ἢ τοῦ πτωχοῦ τούτου ὑπομονὴ πολλή ἐστι, ὅτι ἐν τοσοῦτῳ γειμῶνι καὶ φαγεῖται οὕτω προσκαρτερεῖ καὶ καθίσταται ἐν τῷ πυλῶνι. Δυνατός ἐστιν ὁ Θεὸς δι' αὐτοῦ σῶσαι καὶ ἡμᾶς. Πάντως γὰρ διὰ τοῦτο ἀπ-εστάλη ἐν τῷ οἴκῳ ἡμῶν ἀνὴρ οὗτος, ἵνα καὶ ἡμεῖς σωθώμεν. Ἐξελθοῦσα δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν μιᾷ ἡμε-ρῶν, καὶ ἰδοῦσα αὐτὸν οὕτως ἀπαστρον, ἐκπληκτος ἔστη, διὰ τὸ ἄγριον καὶ ἀνυπόδητον, καὶ λέγει πρὸς τοὺς αὐτῆς παιδᾶς· Σύρατε αὐτὸν ἐνθεῖν, ὅτι οὐ δύ-ναμαι, τούτου ἐνθάδε κειμένου, εἰσερῆσθαι. Εὐθέως δὲ ἔσυραν αὐτῶν οἱ παῖδες. Ἐξῆς δὲ ἀπὸ τῆς πόλεως μακρὸν συρόμενος, καὶ ἕκαστος ὑπομένων οὐκ ἀνεχώρει. Ἐξελθόντος δὲ ποτε τοῦ ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ, λέγει αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Ἰς ἐξ ἄρχῆς ἐποίησας μετ' ἐμοῦ ἔλεος, καὶ νῦν ποίησόν μοι ὡς μικρὰν καλῶσθην κατὰ τοῦ φαγεῖν, καὶ πρὸς τὸ μὴ ὀρᾶσθαι με ὑπὸ τῆς κυ-ριακῆς ὑμῶν. Ὁ δὲ ἀκούων, καὶ μὴ ὄκνησα, μικρὰν ὀποίησεν αὐτῷ καλῶσθην· καὶ ἔμεινεν ἕκαστος, Θεῷ εὐ-χόμενος. Καθ' ἐκάστην δὲ δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔστελλεν αὐτῷ τροφήν. Ὁ δὲ τὰ ἀποστέλλόμενα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, τοῖς πτωχοῖς διεδίδου, αὐτὸς δὲ οὔτε ἤσθιεν, αὐτὰ ἐπικινεῖν ἐξ αὐτῶν, ὥστε τοὺς πένιτας πάντας πρὸς αὐτὸν ἐρχομένους ἀποτρέφεσθαι. Τοσ-

locum quemdam venissent, vicissim se salutantes, singuli viam suam aggressi sunt. Cum vero Joannes eo venisset, unde parentum suorum ædem e regione prospiciebat, seipsum in terram dejecit, et Deum ito precabatur: Domine Jesu Christe, ne derelinquas me. Cumque ad multam noctem parentum suorum januam adisset, rursus in terram prostratus ac lugens, Deum ita precatus est: Domine Jesu Christe, en parentum meorum domus, quam mihi ostendisti: sed ne a gratia tua decedam, da mihi, quæso, ut superato diabolo, hoc in loco bene moriens, non amplius tentationem aliquam patiar. Mansit itaque illic tota nocte illa.

XI. Ut vero dies illuxit, atrii fores patefactæ sunt, ut solebant, eo quod ejus parentes paulo post egressuri essent. Exiit autem familiæ præfectus, qui cum ipsum lacera veste indutum vidisset: Quis, inquit, tu es, et undenam; et quare cum talis sis, huc accedere ausus es? Discede isthinc, quoniam domini mei egressuri sunt. Tunc Joannes: Quæso, domine, ut misericordia me prosequaris: sum enim homo pauper. Sine igitur me in hoc angulo manere (nihil enim mali facio) atque hujus rei mercedem a Deo ipso exspecta, si me pauperem ad hujus atrii fores manere permittas. Permisit ille, et abiit. Exierunt autem ejus parentes in atrium. Quos cum Joannes vidisset, totus lacrymis repletus est, ac secum dixit: En, diabole, et parentes meos, Deo ita volente, aspexi, et sagittas tuas ardentes contemno, Christi ope adjutus. Ac rursus dixit: Domine Jesu Christe, ne derelinquas me. Et manebat in illo angulo. Cæpit autem ejus pater e mensa sua cibum illi mittere, dicens: Hujus pauperis patientia multa est: quippe qui in tantis pluviis, et multa glacie tam patienter ac fortiter in hoc atrio commoratur. Potest Deus ipse per hominem hunc nobis salutem afferre. Omnino enim propterea huc missus fuit homo iste, ut et nos per illum salutem assequamur. Exiens autem domo quodam die mater illius, cum eum ita abjectum vidisset, indignans substitit, quod tanquam horrendum aliquid videre sibi visa esset, et ad pueros suos conversa: Auferte, inquit, isthinc hominem istum, quod non possum, illo sic jacente, transire. Statim igitur servi hominem illum vi pertraxerunt. Cum vero aliquantulum a foribus illis longe abesset, manebat illic, neque aliquando discedebat. Egreddenti autem aliquando familiæ præfecto: Rogo te, inquit Joannes, ut quemadmodum initio misericordia me prosecutus es, ita et nunc parvum aliquod tugurium mihi construas, ut a glacie defendi possim, neque a vestra domina unquam videar. Hæc cum ille audivisset, nihil moratus, parvum quoddam tugurium ei composuit, in quo manebat, Deum orans. Ei autem pater quotidiè cibum mittebat. Verum quæ a patre mittebantur, pauperibus ipse distribuēbat, et eis non edens, neque bihens, ita et omnes pauperes ad eum currerent, et ab illo nu-

trirentur. Itaque ejus corpus sic extenuatum erat, ut ossium compages numerari possent, tanta abstinencia se affixerat.

XII. Tertio autem post anno, cum benignus Deus multum ejus laborem aspexisset, eumque virtutis exercitatione perfectum vidisset, apparuit ipsi et dixit: Salve, Joannes, qui revera hoc nomine appellaris: eo enim, quod fecisti, te illi Joanni, qui virgo fuit, similem ostendisti; nam cum omnia dereliqueris, me secutus es. Tuæ igitur exercitationis tempus, et laborum tuorum certamen completum est. Post tres dies ad me venies, ad illam justorum hominum requiem. Experrctus autem Joannes, flere, cœpit, et Deum ita precari: Ago tibi gratias, Domine Deus, quod me indignum hominem illa justorum requie dignum facere velis: sed memento, quæso, et parentum meorum, et ipsos misericordia prosequere, illorum peccata non reputans, sed delens, quoniam solus tu clemens es et misericors. Cumque has preces complevisset, prædictum familiæ præfectum ad se accersitum, sic affatus est: Quemadmodum ab initio usque ad hanc horam misericordia me prosecutus es, ita, quæso, et nunc facias. Unum est, quod a te peto, ut meis verbis dominæ vestræ significetur. At ille: Age, inquit, dic, si quid vis. Tum Joannes: Eas igitur, et illi hæc dicas: Pauper ille, quem ad fores jacentem expellere justisti, per me te petit, ne superbo animo pauperem inopem despicias, Jesum Christum Dominum respiciens, sed patienter digneris ad eum accedere, quippe qui habet quædam tibi dicere. Abiit ille, et dominæ suæ nuntiavit, quæ a Joanne acceperat. Tum illa: Num, inquit, aliquid est, quod pauper iste mihi habeat dicere, quæ non possum ad eum accedere, neque ipsum aspicere. Virum autem suum adiit, et ipsi hæc significavit. Cui ille dixit: Abi, uxor mea, et pauperem ne despicias; pauperes enim Deus elegit. At illa adhuc iter suum differebat. Rursus Joannes ad eam misit, qui ejus verbis diceret: Post tres dies ego moriar: at tu si huc venire et me videre nolueris, postremo te ipsam pœnitebit. Illa cum de ejus morte audivisset, exiit, et pueris suis præcepit ut pauperem illum ad se ferrent.

XIII. Ille vero cum esset conlectus, agnoscere non poterat, sed hæc dixit: Merces tua, o domina, completa est, sicut Dominus dixit in Evangeliiis suis, quo loco ait: *Quæcunque feceritis uni ex istis fratribus meis minimis. et mihi fecistis*¹. Ego vero, ut pauper et nihil habens, benedictionem quamdam tibi volo derelinquere, sed jurejurando promittas velim, te facturam quæ dixero, et ita benedictionem accipias. Juravit illa se observaturam quæ audiret. Tum ille: Per eum, inquit, ipsum te obtestor, per quem et tu jurasti, ne jubeas me alia veste tectum sepeliri, nisi hac ipsa, quam nunc habeo; et in hoc ipso loco, ubi tugurium meum

¹ Matth. xxv, 40.

Α οὗτον δὲ οὕτως ἐταπείνωσε τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὥστε φαίνεσθαι τὰς ἀρμονίας τῶν ὀστέων αὐτοῦ, καὶ ἀριθμησασθαι ὑπὸ τῆς πολλῆς ἐγκρατείας.

IB'. Μετὰ δὲ τρία ἔτη, ἰδὼν ὁ φιλόανθρωπος θεὸς τὸν πολὺν αὐτοῦ κόπον, καὶ ὅτι ὄντως τέλειος ἦα τῆς ἀρετῆς ἀσκήσεως ὑπάρχει, παρίσταται αὐτῷ λέγων· Χαίροις, Ἰωάννη, ὄντως τῷ ὀνόματι τοῦτοφ καλούμενε· τῇ φάρ πολιτεία σου τῷ Ἰωάννη ἐκείνω καὶ παρθένω ὁμοίον σε εἶδειξας· καταλιπὼν γὰρ πάντα ἐμοὶ ἠκολούθησας. Καὶ τῶν πεπλήρωται ὁ καρδὸς τῆς ἀσκήσεώς σου, καὶ ὁ ἀγὼν τῶν πόνων σου. Μετὰ γὰρ τρεῖς ἡμέρας ἐλεύσῃ πρὸς ἐμὲ ἐν τῇ ἀναπαύσει τῶν δικαίων. Διωπισθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης ἤρτατο κλαίειν, καὶ προσεύχεσθαι καὶ λέγειν· Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε ὁ θεός, ὅτι ἀνάξιον ὄντα με κατηξίωσας τῆς τῶν δικαίων ἀναπαύσεως· ἀλλὰ, θεομα, μνήσθητι καὶ τῶν γονέων ἐμῶν, καὶ ἐλέησον αὐτούς, μὴ λογισθεὶς αὐτῶν τὰς ἀμαρτίας· ἀλλὰ ἐξαιτίας αὐτὰς, ὅτι μόνος εὐσπλαχνος καὶ ἐλεήμων εἶ σύ, καὶ πληρώσας τὴν εὐχὴν, προσεκαλέσαστο τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐπὶ τῇ οἰκείᾳ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ὡς ἐξ ἀρχῆς πεποιήκας ἔλεος μετ' ἐμοῦ, εἰς τὴν ὥραν ταύτην καὶ τῶν ὄντων οὕτω ποίησον. Μόνον οὖν θεομαί σου, ὅτι πρὸς τὴν κυρίαν ὑμῶν οἱ λόγοι μου προσφέρονται. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Εἰπέ ὁ βούλει. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Εἰσελθὼν οὖν λολήσον αὐτῇ· ὅτι ὁ πτωχὸς ὁ πρὸ τῆς πύλης σου κείμενος, ἐν ἐκείλευσας ἀποδιωχθῆναι, εἰ' ἐμοῦ παρακαλεῖ λέγων· Μὴ ὑπερηφανίσης τὸν πτωχὸν καὶ πένητα, πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν βλέψουσα, ἀλλὰ ἀνεγκάκως καταξίωσον ἔλθειν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἔχει ἵνα πρὸς σὲ εἴπῃ· Ἐξελθὼν δὲ οὗτος ἀνηγγείλε τῇ κυρίᾳ αὐτοῦ τὰ παρὰ τοῦ Ἰωάννου λεχθέντα. Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔφη· Καὶ ἄρα τί ἔχει μοι ὁ πτωχὸς ὅπως εἰπεῖν, μὴ δυναμένη παρασθῆναι αὐτῷ καὶ ἰδεῖν αὐτόν; εἶτα εἰσελθούσα ἀπήγγειλε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς· καὶ λέγει αὐτῇ ὁ ἀνὴρ· Ἀπελθε, γυνή, καὶ μὴ ὑπερηφανίσης τὸν πτωχόν· ἐπαὶ τοὺς αὐτοὺς πτωχῶς ἐξελέξατο ὁ θεός. Καὶ ὡς εἶδεν ὁ Ἰωάννης ὅτι ἐκείνη ὑπερέθετο, πάλιν δηλοῖ αὐτῇ, λέγων οὕτως· Ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀποθνήσκω, ἐὰν οὐκ ἔλθῃς καὶ ἴδῃς με, πολλὰ ἔχεις μετανοῆσαι. Ἡ δὲ ἀκούσασα περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐξῆλθε, καὶ λέγει τοῖς παισὶν αὐτῆς, Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

IIΓ'. Ὁ δὲ κατακαλυψάμενος, καὶ ἄγνωστος ὢν, λέγει πρὸς αὐτήν· Κυρία, ὁ μισθός σου πεπλήρωται, καθὼς εἶπεν ὁ Δεσπότης ἐν Εὐαγγελίοις, ὅταν ἔγῃ· Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτῳ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε· ἀλλ' ἐγὼ πένης καὶ μηδὲν ἔχων, μίαν εὐλογίαν σοὶ θέλω καταλιπεῖν· πλὴν ὁμοσόν μοι ὅτι, εἴ τε παρεγγυῶ σοι, τοῦτο ποιήσεις, καὶ οὕτω τὴν εὐλογίαν ἀποδέξῃ. Ἡ δὲ ὡμοσεν αὐτῷ ὅτι πάντα τὰ ἐντελλόμενα ἐκπληρώσει. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Τὸν αὐτὸν ἄρκον ἐν ὡμοσίᾳ μοι, κυρία, μὴ ἐθήσῃς με ὑπὸ ἐτίρων ἱματίων ἀμφιασθῆναι πλὴν τούτων τῶν ὢν φορῶν, καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ὡπερ ἡ καλύθη μοι ἴσταται,

με τρῶναι· ὅτι ἀνάξιός εἰμι ὑφ' ἐτέρων· καὶ ἐν τιμιωτέρῳ τόπῳ ἐναφιασθῆναι. Καὶ αὐτὸν ἐπέδωκεν αὐτῇ τὸ Εὐαγγέλιον, λέγων οἱ τοῦτο ἐν τῷ παρόντι βίῳ σύνδεσμος, ἐν ἄλλοις αἰῶσι ἐπόσιον σοῦ τε καὶ τοῦ ἀνδρός κείμενη δὲ αὐτῇ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἀναστρεφόμενόν ἐστι καὶ ἐκεῖσε, ἔλεγε, ὅτι Ὅμοιον ἐστ·

Εὐαγγέλιον ἐκείνῳ ὃ κατεσκεύασεν ὁ κύριος καὶ δέδωκεν τῷ υἱῷ ἡμῶν. Καὶ τὸ τάχος ἔδειξεν αὐτῷ τῷ ἀνδρὶ τὸ βιβλίον, ἰδὼν γινώσκων αὐτὸν, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· Ὁνόματι τοῦ Εὐαγγέλιον τοῦτο, καὶ οὐχ ἕτερον. Ἐν αὐτῷ ἔχει; καὶ πρέπει ἐρωτᾶν αὐτόν· ὁ υἱὸς ἡμῶν Ἰωάννης. Καὶ ἀπελθόντες πρὸς αὐτὸν λέγουσιν αὐτῷ· Ὁρκιζομένης ἀγράφτου Τριᾶδος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς μετὰ ἡθείας, πῶθεν σοὶ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο, καὶ ὁ υἱὸς ἡμῶν Ἰωάννης; Ὁ δὲ μὲ φέρων ἡμῶν κίνησιν λέγει· Ἐγὼ εἰμι Ἰωάννης ὁ υἱὸς τοῦ αἵτιον ὑμῶν πολλῶν δακρύων· καὶ ἔλεγον τοῦτο ἐστὶ τὸ δοθέν μοι παρ' ὑμῶν. Ἐξήσακ τὸν Χριστὸν μου, ἐφύρεσα τὸν ζυγὸν ἐν ἐλαφρότατον, καὶ ἀκούσαντες οἱ γονεῖς ἔβησαν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ ὧρας ἕως ὧρας τρίτης κλαίοντες, ὥστε πάντας τῆ πόλει οἰκούντας ἐπὶ τῇ φανερώσει τοῦ κλαίειν.

καὶ δὲ μὲ ἡ σεμνὴ αὐτοῦ καὶ ἀμόλυντος· πομπηδενὸς τοῦδε βίου θορυβῶς παροραθῆ, ἐν τῷ συλλαλοῦντι αὐτῷ, παρέδοκε τὴν τιμὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ. Ἀλλὰ ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῦ προσηρημένου ὄρκου, ἐξέδυσεν αὐτὴν ἑαυτῇ ἱμάτια, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν χρυσόδεδέμετος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, εὐθέως ἡ μήτηρ λύθη. Ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ εἰς ἀνάμνησιν τῆς αἰτίσεως αὐτοῦ, εἶπε· Τὴν βουλὴν τοῦ ἰῶν ποιήσωμεν. Καὶ ἀποδοθέντος· αὐτοῦ τὰ ἱμάτια, καὶ πάλιν τὰ ῥακώδη εἰσοδοθέντος· τῆν αὐτοῦ κέλευσιν, παρὰ τὸν ἱερεῖον ἡ αὐτοῦ· τοῦ ἀγίου ἀνδρὸς λειψανον κατέθησιν τῇ καλύβῃ οἱ γονεῖς αὐτοῦ. ἱερὸν τε τήσαντες οἶκον καὶ ναὸν παρεμέγεθη, δόντες τῷ Θεῷ ναὸν πᾶσαν τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἀφιερῶσαντες εἰς διακονίαν, ἐκοιμήθησαν ἐν εἰρήνῃ. Αὕτη ἡ πολιτεία σου, οὗτος ὁ βίος καὶ ὁ δρόμος τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. Οὕτω πατήρ τὸν ἀντικείμενον ἐν βραχέει τῆς ἕνω κλήσεως, ἐν Χριστῷ ἡμῶν, ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν,

est, facias me humari; quoniam neque aliis vestibus, neque nobiliore aliquo loco ego dignus sum. Hæc cum dixisset, illi Evangelium tradidit, ac dixit : Hoc tibi in hac vita propugnaculum, et illius futuri ævi bonum tam tibi, quam domino meo viro tuo sit vaticum. Illa cum Evangelium accepisset, undique illud versans, ait: Simile Evangelium hoc illi est, quod olim dominus meus filio nostro dedit. Cucurrit igitur, et viro suo librum ostendit. Quem cum ille agnovisset: Vere, inquit, Evangelium illud hoc est, et non aliud. Sed undenam ipse hoc habuit? Par est illum interrogare, ubinam sit filius noster Joannes. Cum igitur ad ipsum venissent, dixerunt: Obstamur te per purissimam Trinitatem, ut nobis vere dicas, undenam Evangelium hoc habueris, et ubi sit filius noster Joannes. Ille cum lacrymarum vim ferre non posset: Ego, inquit, sum Joannes filius vester: ego sum multarum lacrymarum vobis causa. Evangelium hoc illud est, quod vos mihi dedistis. Sed Christum meum desiderans, suave illius jugum portavi. Hæc cum parentes audivissent, ad filii collum se abjecerunt, et ab hora prima usque ad sextam ita fleverunt, ut omnes, qui urbem habitabant, una cum illis filium agnitum fleverint.

XIV. Ut vero ejus recta et sancta institutio, nulla vitæ hujus perturbatione macularetur, illius Spiritus, quem loquentem in se habebat, opo adjutus animam suam Deo reddidit. At ejus mater oblita quod juraverat, laceratis vestibus illum exiit, et aureis induit, quibus cum ille indutus esset, repente mater paralytica effecta est. Cum vero ejus pater verba illius memoria repeteret: Servetur, inquit, quod sancti nostri filii voluntas postulavit. Cum igitur aureis vestibus eum exuisset, laceris illis induerunt, quas antea habere solitus fuerat. Quo facto, statim ejus mater sanata est. Illius autem sancti viri reliquias in tugurio illo parentes condiderunt, et sacram ædem illic ei construxerunt, omniaque bona sua sacro illi templo dedicarunt. Cumque multas pecunias in peregrinorum ministerium contulissent, in pace diem suum obierunt. Hæc fuit Joannis institutio, hæc vita, et sanctæ ipsius exercitationis ratio. Hic, inquam, cum diabolum conculcasset, supernæ vocationis bravio dignus effectus est. gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi: cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

DE S. EUTHYMIO

HEGUMENO IN EREMO SANCTÆ CIVITATIS.

(Anno 473, Jan. 20. — Bolland. ad hanc diem.)

§ I. *Lauræ et cœnobii differentia. S. Euphymii aliaque circa Hierosolymam monasteria, et prima exercitatio.*

1. Primum ordinis monastici institutorem agnoscit Palæstina S. Hilarionem, magni Antonii discipulum. «Necdum enim, inquit S. Hieronymus in illius Vita, tunc monasteria erant in Palæstina: nec novam monachos ante S. Hilarionem in Syria novarat: ille fundator et eruditor hujus conversationis et studii in hac provincia fuit.» Et mox: «Itaque ejus exemplo cœperunt ibi esse innumerabilia monasteria, in quibus monachorum admiratus est S. Basilii Epist. 79 ad Eustathium, episcopum Sebastie, tum in servanda diæta temperantiam, tum in observandis laboribus tolerantiam; ad quorum obstupuit precandi vigorem, cum observaret quo pacto nec somno victi, nec alia naturæ necessitate deflexi, sublimem semper et invictum animi sensum in fame et siti, in frigore et nuditate servarent,» etc. His consentanea scribit Sozomenus lib. vi Histor. Eccl. cap. 32, et monachorum complures sanctitate celebres nominatim recenset; de quibus nos alibi, et potissimum 28 Septemb. de S. Charitone, qui S. Hilarioni cœvus, prima monasteria in eremo sanctæ civitatis, de quibus mox, exstruxit: et 28 Maii, quo die sancti monachi ibidem a Saracenis occisi coluntur. Hos memorat Cassianus collat. 6, cap. 1: «Summæ vitæ ac sanctitatis monachos diutissime commoratos juxta Thecæ vicum, sex millibus passuum a Bethlehemo, in solitudine vastissima, quæ ducit versus Arabiam et mare Mortuum.» De horum spontaneo ministerio, quo «per extenta avia discurrerent, et eremum, quæ versus mare Mortuum tenditur, obeuntes, festucas tenues et spinulas lignorum ad cibos coquendos colligebant,» agit idem Cassianus lib. iv Institut, cap. 21, adeoque de regula horum monasteriorum in solemnitate Tertie, Sextæ Nonæque disserit ibid. lib. iii, cap. 1 et 3. Quæ de monachis, qui in hisce partibus aut S. Euthymium præcesserunt, aut ei nondum condita laura convixerunt, verisimile est a Cassiano narrari.

2. Celebris tum erat laura Pharan, itemque Succæ veteris: ambæ cum tertia ad Jordanem a S. Charitone exstructæ: illa «sex militaribus versus orientem via Hierichuntina distabat Hierosolymis, a vico decem inde stadiis ad solem orientem sito appellata.» Hæc erat in ante dicta ultra Thecæ solitudine, circa quam Thecorum monasterium fuit, sive Thecoum, de quo num. 86 et 124, atque ex ejus ruinis laura nova, in qua Cyrillus Vitam S.

Euthymii conscripsit, paulo post annum Chr. 500 exstructa est. Haud ab ea longe ad speluncam Saulis, in eremo olim Engaddi, tum Ziphon dicta, monasterium S. Euthymius construxit. At non diu isthic moratus est. Ad viam Hierichuntinam potissimum vitæ partem exegit: primo in cella extralauram Pharan, post in cœnobio inferiore, cui S. Theoctistum præfecerat, decem millibus passuum a sancta civitate, denique in laura quæ Sancti Euthymii dicta est, atque ab inferiore sancti Theoctisti cœnobio tribus millibus passuum versus meridiem distabat ad dexteram viæ Hierichuntinæ. Hinc triginta stadiis aberat Turris ab Eudocia imperatrice infra num. 84 erecta, ubi monasterium Scholarii dein exstruxit S. Sabas, qui in subjecta circumquaque valle duo alia monasteria, et potissimum «angelico ductu» ad Torrentem primariam suam lauram condidit: a qua triginta quinque stadiis distabat, Hierosolymæ propinquis, cœnobium S. Theodosii: at novaginta versus interiorem solitudinem Susacim S. Quiriaci, juxta quod «fluvii Sucæ et novæ lauræ» ambo conveniunt, qui illi feruntur de quibus Christo dictum a Davide: Tu siccasti fluvios *Ethæ* (*Psal. Lxxvii, 15.*), «ut ad Vitam S. Theodosii dictum est 11 Januarii, num. 18 et 19 in Prolegom. Hæc aliaque plurima harum regionum monasteria dicuntur in concilio Constantinopolitano sub Agapeto papa et Menna patriarcha ann. Ch. 536 habito, itemque a Joanne Moscho, aliisque scriptoribus, «sancta Christi veri Dei nostri loca, et monasteria eremi sanctæ civitatis.» Hinc corrigendus Franciscus Quaresmius tom. II Elucidationis Terræ sanctæ lib. vi, peregrinat. 3, cap. 9, ubi asserit «in laura S. Sabæ ostendi cellam S. Euthymii aliorumque qui in ea doctrina et vitæ sanctitate floruerunt;» cum procul inde propria laura obierit; diu ante lauram S. Sabæ exstructam, ut mox § 4 patebit.

3. Disputat ibidem Quaresmius de monasterii et lauræ distinctione, asseritque «illa duntaxat cœnobium, quæ amplius mille monachos continebant, lauram appellari:» ita se a Græcis accepisse, sed modernis nec fidei bonæ, et omnis antiquitatis ignaris. Certe cum laura S. Euthymii non cederet lauræ Pharan, ut liquet ex hujus vita num. 41, imo prospera et felix esset, et ejus amplificaretur multitudo, num. 45, deductus est fratrum numerus ad quinquaginta. «Et sub «S. Saba in tantum congregatio crevit,» ut in laura ejus primo «septuaginta Christo servientes congregarentur:» quo numero duplicato deinde fuerunt centum quinquaginta. An.

etiam ultra numerus est : haud eo tamen ut tontadas aliquot expleret. Sanctus quoque Genus, infra num. 89, « maximam in Jordanis sine lauram, quæ non pauciores quam septuaginta anachoretas habebat construxit. » Contra obitum S. Theodosii amplissimum erat, in quo uxor distinctæ erant ecclesiæ. Ex universis in plurimis monasteriis ad decem millia monachorum an. Chr. 516 Hierosolymam convenerunt ; us præerant SS. Theodosius et Sabas, universis a Salustio patriarcha inspectores designati. uibus iterum Quaresmius corrigendus, dum 10 millia monachorum hinc inde per cellas ac incas sparsa solitariam egisse vitam, alia uxor in monasterio, quorum abbas fuerit S. S. Septem ipse, Euthymius tria, plura ipsorum puli, majores et cœvi ædificarant seu monachos seu lauras ; quæ differebant, « quod in cœvis illi viverent qui vitam exercebant communem ; in lauris vero, qui a congressione separatam uietam. » Ita Cyrillus in Vita S. Sabæ. Atque num. 45 et 98 in laura S. Euthymii unicuique ædificata cella ; et cellæ fratrum erant a se in medio in media solitudine sejunctæ. Et S. Gerasimus in medio lauræ cœnobium collocavit, in quo achi primo exercebantur, quos, cum ad peroniam mensuras pervenerant, in cellis lauræ uocabat ; eosque anachoretas appellabant in eum sortem non cooptabantur juvenes aut imbecilles ; ideoque a S. Euthymio missus est S. S. S. monasterium S. Theoctisti, et S. Quiriacus monasterium S. Gerasimi, et S. Sabas, S. Euthymio exemplo, imberbes ablegabat ad cœnobium Theodosii. De laura ita Suidas : *Καὶ ἀπὸρα ἡ ἀπὸρα τῶν μοναχῶν.* « Laura enim angusta monachorum domus. »

Eadem ratio vivendi anachoretis in hisce s, quæ Nitriensibus anachoretis in Ægypto, ripta a Palladio in Historia Lausiaca cap. 69, in libro lib. II de Vitis Patrum cap. 21. « Habi- inquit Palladius, locum desertum et habent s magno inter se intervallo disjunctas, ut nullo possit procul agnoscere ab altero, neque cito ri, nec vox audiri ; sed degunt in multa quiete, quisque per se inclusus. Solum autem Sabas et Dominico congregantur in ecclesiis, et se dem excipiunt. » Conformia his referuntur infra . 89, et in Vita S. Sabæ. Nec mirum, cum in hic vigerit disciplina quæ apud Ægyptios : festus dies S. Antonii, tanquam communis omni, solemnibus vigiliis ab hisce peragebatur, ut in num. 106, et in Vita S. Sabæ indicatur. S. Euthymius virtutes S. Arsenii tum in Ægypto viventis abatur, aut etiam in aliquibus superabat, num. nos exemplo monachorum Ægyptiorum a vitiis arrebat, atque ad virtutem incitabat, num. 51 et Denique Nitrienses monachos Martyrium et n, qui deinde patriarchæ Hierosolymorum fuerat, ad se confugientes, persecutionem movente

A Timotheo Æluro, benigne excepit et fovit, num. 94.

§ II. Euthymii sanctitas, dies natalis.

5. Exercitationis monasticæ disciplina omnis per universas Orientis orbisque adeo reliqui provincias, Antonii Magni est institutione fundata : proprium tamen ac peculiarem, qui in eremo sanctæ Civitatis debebant, si non auctorem ac parentem, ascetici certe curriculum exercitorem morumque ad celestia studia formandorum magistrum magnum Euthymium agnoscebant, vitamque ejus velut absolutum religiosæ virtutis exemplar sequebantur. Quare cum solebat, teste Cyrillo in Vita S. Sabæ, Euthymius quarto decimo Januarii semper proficisci in vastam solitudinem, et illic versari in divinis diebus jejuniorum, nulli se videndum præbens, et neminem alloquens ; hoc quoque solebat B. Sabas facere consequenter, tempore solum parum mutato, quandoquidem illo quatuordecimo, sicut diximus, hic autem vicesimo die mensis secedebat. Nam post divini Antonii memoriam, magni Euthymii diem festum vicesimo die mensis celebrans Sabas, sic se conferebat ac solitudinem, et illic morabatur usque ad festum Palmarum, non secus atque ille. Viguit, inquit Nicephorus, lib. XIV, cap. 30, in ascetica palæstra præcipuus et vita monastica illustris magnus Euthymius, qui solitudinem in urbis formam redegit, imo canou fuit et formula instituti monastici, ut § sequenti dicitur. Corporis ejus exuvias, haud diu postquam vita functus est, in sacram ædem honorifice transtulit Anastasius patriarcha, infra num. 112, ad quas illius successor Martyrius præclaram egit synaxim et vigiliam, cum multis lampadibus et suffitibus, num. 122, imo festivitas miraculi ad eas facti quotannis celebrabatur, num. 153.

6. Syros imitati Græci, apud quos festivitate admodum solemniter celebrabatur in Sanctissima Magna ecclesia Constantinopolitana, ut docent eorum Menææ, et Anthologion auctoritate Clementis VIII editum, ac Maximus Cythereus ; in quibus hoc Vitæ ejus compendium exstat : « Sanctus hic magnus Pater noster Euthymius vivebat imperante Trajano (*Leges Marciano*), Melitinæ Armeniæ metropolis ex nobilibus ortus parentibus Paulo ac Dionysia ; et quem admodum magnus ille Joannes, ex sterili et infecundo utero editus : unde et nomen per promissionem accepit. Cum enim parentes prolem sibi dari precarentur, vox cœlitus missa est, quæ eos εὐθυμῆν, id est, læto et alacri animo esse juberet. Patre mortuo, a matre ad Otrejum Magnum Melitinæ episcopum adducitur, atque ab eo ordini clericorum ascribitur. Cum deinde ad sacras disciplinas adhibitus, æquales omnes et vitæ religiosæ exercitatione et virtutum profectu antecelleret, quamvis invitus sacerdotio initiatur, et sacrorum monasteriorum curam suscipit. Anno deinde ætatis nono et vicesimo Hierosolymam proficiscitur, et cum S. Theoctisto in quadam montis spelunca degit, ubi graves a multis morbos depulit. Dicitur hic in nomine Domini pau-

cis et exiguis panibus, quadringentos, qui ad monasterium de via diverterant, pavisse. Non solum vero ipse divina virtute parentum suorum soluta sterilitate natus est; sed alias complures matronas prole carentes, suis precibus fecundas reddidit. Ipse quoque, ut olim magnus Elias, cœli januas aperuit, et terræ sterilitate et siti laboranti subvenit. Prodidit etiam ejus internam claritatem columba ignis, quam eo incruentam hostiam offerente videre qui circumstabant e cœlo descendente, et sancto astantem toto sacrificii tempore. Ejus porro sanctissimæ et purissimæ mentis id est argumentum, quod eorum qui ad divinæ communionis participationem accedebant statum pervidebat, et quis eorum pura, quis mala conscientia esset. Hic cum nonaginta septem esset annorum, migravit ad Dominum, Leone Magno imperante. Forma erat eximia, sinceris moribus, colore candido, senectute decora et venerabili, cana cæsarie, barba usque ad femora præmissa. Fertur de ipso, quod cum monachus quidam morti proximus esset, qui temperans ac continens vulgo credebatur, revera autem non erat, sed contra lascivus, vidit beatus angelum tridente animam ejus evellere, vocemque sua audivit, occultam turpitudinem illius monachi prodentem. Celebratur ejus festum in sanctissima Magna ecclesia. » Hæc Menæa. Quæ hic de lascivo monacho narrantur, deerant in Gentiani versione, suppleta ex ms. Græco, in quo Euthymius hæc narrat se ab Ægyptiis accepisse, ut num. 65 patet.

7. Præter Magni cognomen, quod ei ab omnibus tribuitur, etiam Theophorus appellatur a quibusdam. In *Horologio Græcorum*: τοῦ ἁγίου καὶ θεωφόρου Πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου. *Monologium* a Canisio editum: « Sancti et deiferi Patris nostri Euthymii magni. » Referunt eundem, *Monologium* Christophori proconsulis Mitylenæi, et *Kalendarium* a Genebrardo vulgatum. E Latinis ita Molanus in Addit. ad Usuardum: « Die vicesima sancti et Theophori Patris Euthymii magni. » Hinc occasio Ferrario in Catalogo generali sanctorum hallucinandi, sanctumque aliquem Theophorum ab Euthymio diversum statuendi. « In Palæstina, inquit, hoc die S. Theophori confessoris, » citatque *Menologium Græcorum*. De Euthymio ita tabulæ Romanæ: « In Palæstina natalis S. Euthymii abbatis, qui zelo Catholicæ disciplinæ et virtute miraculorum, tempore Marciani imperatoris, in Ecclesia floruit. »

§ III. Vita S. Euthymii.

S. Vitam S. Euthymii scripsit Cyrillus. Nomen ipse suum in epilogo num. 163, prodit. Baronio an. Ch. 475, num. 43, prædicatur diligens et veritatis cultor, et illorum temporum florens historicus. De quo et antea ad an. 391, num. 15, pronuntiarat: « Liceat absque invidia dicere, me neminem reperisse post SS. Athanasium atque Hieronymum, qui majori fide scripserit sanctissimorum virorum res gestas, digerens eas atque distinguens accurate per

tempora, ac ipse Cyrillus: dum, quæ ipse vidit, vel sanctorum omni probitate præstantium virorum relatione didicit, absque levi suspicione mendacii, sinceram veritatem veluti sacrosanctum depositum posteris tradidit, nempe Acta Euthymii, itemque Sabæ et Joannis Silentiarum. In S. Euthymii Actis, quæ a num. 135, narrat miracula, ipse coram facta conspexit, reliqua a variis Patribus accepisse se testatur. Non enim discipulus fuit S. Euthymii, ut Baronius citato num. 43, opinatur, aut sæculo quinto vixit, ut idem an. Ch. 420, n. 31, scribit; sed sæculo sexto an. Ch. 530 aut sequenti puer ad S. Sabam a parentibus Scythopoli, unde oriundus erat, adductus, ab eo in discipulum meruit cooptari, et a metropolitano tonsus in ecclesiastico gradu constitui. Ad S. Euthymii monasterium, in quod laura commutata erat, venit an. 543 ut infra n. 135, et in Actis SS. Sabæ et Joannis Silentiarum ipsemet de se narrat.

9 Ab hoc tempore quæ de S. Euthymio Patres et seniores illi narrarunt, ut ait num. 18, 135 et 161, conscripsit accuratissime, confuse tamen tamen et inordinatè: at post quintam synodum Constantinopoli an. Ch. 553 habitam, in laura nova duos annos continuos cœptum opus est prosecutus, cum SS. Euthymii et Sabæ sibi apparentium beneficio divinitus consecutus esset gratiam gesta eorum apte conscribendi. Patres vero, qui ei pleraque de S. Euthymii virtutibus commemorarunt, fuere S. Quiriacus, seu Cyriacus, S. Joannes Silentarius, hujusque socius Thalelæus, de quo n. 71, plura. Cum S. Joanne ejusque discipulis habebat juvenis notitiam, quod hi Scythopoli ad ædes parentum ejus diverterent, tanquam ad proprium xenodochium, et annuam benedictionem, sive elemosynam, acciperent ab ejus parentibus pro cœnobio et partibus lauræ; ex quo Sabas cum iis, ut diximus, egerat. Deinde hujus consilio ad monasterium S. Euthymii venit, ut narrat ipse de se Cyrillus infra num. 136, et in Vita S. Joannis, ad quem deinde e monasterio S. Euthymii discessit ad S. Sabæ lauram, et factus est ei minister litterarum ad S. Quiriacum. Hunc autem convenit in laura Sacæ veteris; qui ubi intellexit Cyrillum esse monasterii magni Euthymii, cum magno protinus gaudio: Ecce, inquit, o frater, tu es ejusdem, cujus ego cœnobii (nam e manibus S. Euthymii monastico indutus fuerat habitu); et cœpit oratione persequi res gestas SS. Euthymii et Sabæ. Ille autem cum eas aperte didicisset ab hoc B. Quiriaco, conscripsit singula in iis, quos de ipsis scripsit libros, ut illinc quilibet discere potest, si non leviter et aliud agens, sed accurate ea legat (potissimum num. 48, 49, 53, 60 et 76, quibus locis producuntur testes, a quibus ipse plurima Quiriacus didicerat). Atque sic quidem divinus Quiriacus. Cum hoc autem sermone et his narrationibus suum implevisset animum Cyrillus, discessit in pace. Sed cum iterum incessisset Cyrillum quoddam desiderium conveniendi Quiriacum, adivit

in Suasim anno ætatis ejus 99, Christi 546. De quo tempore Cyrillo in nova laura hæ vitæ ben-
 t- gro erant sub manibus, continen eraccedebat
 iriacum in antro magni Charitonis, et magnum
 de sancto percipiebat emolumentum et utilita-
 cum hic tunc centum et septem vitæ annos nu-
 ret. Hæc in hujus Quiriaci Vita 30 Septemb.
 auctorem opinatur Baronius Cyrillum, quod
 adhuc dubium nunc est, iste plenius discuti-
 Eumdem existimabat scripsisse Vitam S. Theo-
 , quod 11 Januarii nobis haud probari diximus.
 . Vitam hanc a Cyrillo conscriptam, intexuit
 sanctorum Vitis Metaphrastes 20 Januarii,
 i Latio a Gentiano Herveto donatam vulgavit
 sius Lipomanus tom. V et ex eo Laurentius Su-
 et in compendium redactam, Zacharias Lip-
 is, et Franciscus Haræus, eamque variis locis
 uit Historiæ ecclesiasticæ Baronius. Nos eam
 ia collatam cum nis. Graeco, sed (pro dolor!)
 lo; nam pauca principio deeront, plura sub fi-
 a num. 97. Ex hoc ea suppleta, quæ num. 64,
 . 66, referuntur, a Gentiano omissa, quorum
 a mentio est in Menæis et apud Nicephorum.
 uo mox. Prologum præfigimus, qui Vitæ ms.
 bæ annexus erat, et huc potius pertinet. Ex-
 terat eum Metaphrastes, alio substituto, quod
 re solenne, ut passim cernere est toto hoc
 a, et jam proximis diebus 22 Januar. in Actis
 iastasi Persæ, et 23 in Actis S. Joannis Ele-
 narii. Cætera post prologum genuinus Cyrilli
 sunt, et sat sua se conformitate vindicant.
 usquam a Vita discrepant S. Sabæ, quam ple-
 um dabimus 5 Decemb. olim plurimis ante æta-
 Metaphrastæ annis Latine redditam, e qua
 gum hic restitimus, utpote priori libro præ-
 n ab auctore. Nam secundum librum oratio-
 ne ipse Cyrillus Vitam S. Sabæ indigitat in
 s Sabæ et S. Joannis Silentarii Actis, hæcque
 im locum occupant.
 Euthymii meminit Nicephorus Callistus lib. xiv
 i locis; nominatim isthæc scribit lib. xiv, cap.
 i Sub eodem Marciani imperio magnus etiam
 t Inclutus Euthymius in Palæstina excelluit.
 sub Valente quidem ex promiseione natus, a
 io autem Otreio et Acacio Melitinsensis Ecce-
 piscopis rite doctus atque eductus: deinde in
 yterorum ordinem allectus, sacrarum tantum
 n curam gessit. Postea in Palæstina una cum
 rando Theoctisto in antro quodam virtutis sta-
 fficinam, multisque et variis cellis, sanctioris
 sophiæ mollis stipandi gratia constructis, in-
 condidit monasterium. In tantum autem vir-
 mituit, ut cum canon esset et formula instituti
 tatici, tum miraculis etiam edendis præclarum
 eret nomen. Nam Persarum eujusdam tribuni
 n morbo liberatum ad incolumitatem reduxit,
 li januas aperuit, atque sterili terræ fertilita-
 orationibus conciliavit. Effecit etiam, ut ex
 iesimis plurimi panes fierent, quibus quadrin-

gcuti viri refecti sunt. Mulieres steriles fecundas
 reddidit. Cum sacris mysticis operaretur, lux cœli-
 tus perinde atque columna affulgens eum circum-
 dedit, veluti voce emissa quanta vitæ puritate vir is
 esset indicans. Et quo quisque eorum animo esset,
 qui ad sacram communionem percipiendam acce-
 debant, per arcanam revelationem perspiciebat;
 quod clarissimum prorsus sanctimonix ejus sum-
 mæ indicium fuit. Migravit autem vir beatus ad Do-
 minum cum nonaginta et septem annos ægisset,
 Leone Magno imperante. Vita moderatus, et mori-
 bus perquam simplex fuit; colore candidus, et ad
 feinora usque promissam, eamque densam, habens
 barbam. De quo illud historiæ memorant. Cum mon-
 nachus quidam moreretur, qui egregiam virtutis et
 castitatis famam obtineret, impudicus autem prorsus
 esset, sanctum hunc virum angelum horrenda
 specie tridente gravi animam illius, crudelem in
 modum e corpore extrahentem vidisse: et vocem
 simul cœlitus, occulta turpitudinis facinora aperte
 revelantem, audisse. Alium quoque pauperem
 quemdam nudum in solo jacentem ab eo conspic-
 tum esse, lacerum prorsus et pannis vilibus obal-
 tum: cujus animam qui multi ei præsto aderant, an-
 geli reverenter evocarint; cui David quoque cum
 summi concentus cithara sua adfuerit, carminibus
 illam veluti demulcens atque producens.

§IV. *Ætas S. Euthymii, discipulorum, successorum
 et sex patriarcharum Hierosolymitanorum.*

12. Historiam S. Euthymii, ejusque successorum,
 deducit Cyrillus ad sua tempora, quibus acta ejus,
 S. Sabæ et S. Joannis Silentarii scripsit. Idem
 præstitum in Actis S. Quiriaci, sive a Cyrillo, seu
 quo alio illius æquali et socio. Accurata locorum,
 ac potissimum temporum et personarum, ratio ha-
 bita. Indictiones, consulatus, anni imperatorum et
 patriarcharum Hierosolymitanorum diligenter ex-
 pressi. Quare operæ pretium duximus eos breviter
 veluti in tabella ob oculos ponere. Nascitur S. Euthymius quarto consulatu Gratiani an. Ch. 377,
 indictione V, forte Junio mense, ut ad vitam n. 3.
 Patre mortuo offertur Otrejo episcopo tertio post
 anno sub initium Theodosii imperatoris: educatur
 in studiis: adultus initiatur sacerdotio: abit Hiero-
 solymam anno ætatis 29, Christi 406, habitat juxta
 lauram Pharan. Quinque in Pharan transactis an-
 nis, secedit ad speluncam, an. Ch. 411. Exstruit
 inferius monasterium S. Theoctisti. Provector
 canisque conspersus ædificat aliud monasterium in
 solitudine Engaddi: lauram, a suo dein nomine
 cognominatam, condit. Templum lauræ a Juvenale
 episcopo Hierosolymitano dedicatur, cum annos na-
 tus esset 52, a Christi nativitate 429, volveretur.
 Ephesi synodus œcumenica congregatur an. Ch.
 431, 22 Junii, ætatis S. Euthymii 54. Nascitur
 S. Sabas imp. Theodosio xvii consule, mense Ja-
 nuario an. Ch. 439. Moritur Theodosius Junior an.
 Ch. 450, sub ejus finem nascitur S. Quiriacus cir-

citer an. Chr. 448. ut qui anno Leonis 9, decimum octavum ætatis agebat, et an. Ch. 475, Martio mense, vigesimum sextum, ut ex ejus et S. Euthymii vita constat. Chalcedone synodus itidem œcumenica celebratur mense Octobri, anno ætatis S. Euthymii 75, Christi 451. Anno Marciani 4, Christi 454, indictione vii, nascitur Joannes Silentiarius. Leo imperator succedit Marciano an. Chr. 457. Sequenti anno Juvenalis excedit e vita et patriarcha ejus loco ordinatur Anastasius, an. Chr. 458. S. Sabas anno ætatis 18, Ch. 457, venit Hierosolymam: degit in monasterio S. Passarionis: adit S. Euthymium, anno ætatis hujus 82, Ch. 458, mittitur ad monasterium S. Theoctisti. Hic moritur ætatis S. Euthymii 90, Christi 467, cum decimum jam annum illi Sabas cohabitaret. Theoctisto succedit Maris; huic post biennium, an. Ch. 469 Longinus. Interea venit Hierosolymam S. Quiriacus annos natus 18, Leonis imperatoris anno 9, Anastasii patriarchæ 8, Christi 465; hyeme apud Eustorgium Hierosolymis peracta, adit S. Euthymium, ab eo monastico habitu indutus, mortuo jam Theoctisto, mittitur ad S. Gerasimum.

13. Tandem meritis plenus, electo successore Elia, moritur S. Euthymius 20 Januarii die Sabbati, noctu, anno 16 imperii Leonis, qui, cum unus jam præterisset annus post mortem magni Euthymii, etiam excedit e vita; ita infra num. 105, 109 et 113. Additur in Vita S. Sabæ ms. requievisse anno 15 præsulatus Anastasii. Quæ singula incidunt in annum Ch. 473, littera Dominicali G, non annum præcedentem 472, quo eum obiisse scribit Baronius num. 8, quo dies 20 Januarii incidit in diem Jovis, eratque Leonis saltem Januario mense solum decimus quintus annus. Aloysius Lipomanus adnotat eum obiisse an Ch. 475; alii alia tradunt: quorum conjectura ex dictis corrui. Alia est difficultas, quod dicatur num. 109, venisse in solitudinem circa annos viginti et novem vitæ, ac sexaginta et octo annos in ea transegisse, et excessisse e vita nonagesimo et nono anno ætatis; cum nonagesimus et septimus ex duobus supra citatis numeris colligatur, quo modo hunc locum Nicephorus lib. xiv, cap. 52, expressit, Ἐξεδήμει δὲ, inquit, πρὸς Κύριον ὁ μακάριον, ἐκ τῶν ἐτῶν γεγονώς, δεύτων μόρων τριῶν. Migravit ad Dominum B. Euthymius centum annos natus, minus tribus. Menæa, Anthologion, et Cythereus, etiam anno ætatis 97 mortuum tradunt. At qui natus est anno Ch. 377 atque obiit an. Ch. 473, 20 Januarii, ut probatum est, non omnino integros nonaginta sex vixit. Verum quia Cyrillus tam hic quam in Vita S. Sabæ, quæ ad sequentem indictionem spectant, ad alium etiam annum ætatis, sive Euthymii, seu Sabæ, solet referre; anni primus et ultimus incompleti sunt annumerandi, atque ita existent anni 97. Quod vero annus mortis ibidem num. 109 dicatur Christi 465, a more quorundam Orientalium est, qui æram suam a Christi nativitate octo annis quam nos serius ordiebantur, de qua re

A legendus Herwartus in Chronologia cap. 237. Idem animadvertere est in Vita S. Sabæ ab eodem scripta Cyrillo.

14. Post obitum S. Euthymii S. Sabas anno ætatis 35, Ch. 473, discedit ex inferiori monasterio ad S. Gerasimum. Anno ab obitu S. Euthymii moritur Leo imperator, an. Ch. 474. Succedit Leo Nepos; huic, cum haud diu vixisset, pater Zeno eodem anno moritur S. Gerasimus (num. 95.) 5 Martii, indictione 13, consulatu Zenonis Augusti secundo, an. Ch. 475. S. Cyriacus anno ætatis 27, redit ad lauram S. Euthymii, ibique longo tempore, sive decem annos, moratur, n. 49, et in ejus Vita. Basiliscus ex insidiis invadit imperium an. Ch. 476. Moritur Anastasius patriarcha, anno quinto post mortem Euthymii expirante, incipiente mense Januario an. Ch. 477, peractis in præsulatu 19 annis. Eodem anno Zeno recuperat imperium, et Martyrius creatur patriarcha, ut num. 112 indicatur, et in Notis ad caput 20. Eadem repetuntur in Vita S. Sabæ; qui dicitur inita ante per quendam Anthum, seu Florum, amicitia cum S. Theodosio Cœnobiarcha, migrasse in speluncam, ubi anno ætatis 40, cœpit discipulos congregare, et lauram condere. S. Joannes Silentiarius fit episcopus in Armenia anno ætatis 28, Christi 481. Interea laura S. Euthymii mutatur in monasterium: dedicationem celebrat Martyrius patriarcha 7 Maii anno ab obitu S. Euthymii 12, post Christum natum 484. Discedit S. Ayriacus e monasterio S. Euthymii an. 485, ad lauram veteris Sucæ, ibique et vicinis locis septuaginta fere annis supervixit, n. 48 et in ejus Vita. Martyrius patriarcha moritur 13 Aprilis indictione ix, an. Ch. 486, qui ætatis S. Sabæ erat 48. Martyrio succedit Salustius. Zenonis imperatoris defuncti imperium obtinet Anastasius indictione xiv, qua eadem indictione, 13 Decemb., dedicata est Basilica lauræ S. Sabæ, anno ætatis ejus 53, Christi 491, quo eodem Joannes Silentiarius, relicto episcopatu, 10 annis administrato, venit ad lauram Sabæ anno ætatis suæ 38. Vita utriusque. SS. Sabas et Theodosius cœnobiarchæ præficiuntur reliquis monasteriis a Salustio moribundo, qui, expletis patriarchatus annis 7 ac 3 mensibus, obiit 23 Julii, successorem relinquens S. Eliam, cui eam dignitatem prædixerat S. Euthymius n. 95. Annus hic erat Christi 493, ætatis S. Sabæ 56. Hic Elias novam Ecclesiam Deiparæ Virginis a Saba extractam dedicat 1 Julii, indictione ix, an. Ch. 501, ætatis S. Sabæ 63. S. Joannes Silentiarius discedit in Ruban indictione xi, anno ætatis suæ 50, Christi 503, redit ad lauram S. Sabæ, indict. ii, anno ætatis 36, Christi 509.

15. Elias, primus monasterii S. Euthymii hegemonus, cum 38 annos eam præfecturam administrasset, moritur an. Ch. 511. Ei succedit Simeon Apameensis; illi triennio post defuncto Stephanus Arabs an. Ch. 514. Migravit e vita teste Cyrillo in Vita S. Sabæ an. Ch. 518. Anastasius Imperator,

1 Julii, et S. Elias patriarcha Hierosolymorum 11 A patriarchæ Alexandrini consilarii fuerunt, de quibus plura ad ejus Vitam.

1 Julii. Anastasio successit Justinus senior, Eliæ Joannes, qui septimo post anno obiit 22 Aprilis, indict. II, an. Ch. 524, successorem relinquens Patrum. Justino quoque, post 9, imperii annos, 2 Augusti defuncto, an. Ch. 527, successit Justinianus, jam ante mense Aprili, feria v in Cœna Domini, ad imperium promotus. Anno 529, vivere desiit S. Theodosius cœnobiarcha, indict. VII, 11 Januar. Constantinopolim mense Aprili, indictione 6, an. 528, proficiscitur S. Sabas, redit Septembri mense, indict. 9, an. Ch. 530, mox Cæsaream, inde Scythopolim tendit: Cyrilum harum Vitarum scriptorem in discipulum admittit, et non diu post moritur indict. X, 8 Decembris, anno ætatis 94 Christi 531. S: Sabæ successit Mellita, et in monasterio S. Euthymii Stephano Arabi an. Ch. 534 defuncto Thomas Ape-meensis; huic 25 Martii an. Ch. 542, post obitum Euthymii 70, Leontius ad quem a S. Joanne Silentiario missus Cyrillus inter Euthymianos monachos admissus est, indictione 6, mense Julio, an. 543, qui post v synodum Constantinopoli habitam discessit ad lauram novam an. Ch. 553. Biennium insumpsit in conscribendis Vitis SS. Euthymii et Sabæ: circa quod tempus obiit S. Cyriacus: supererat autem S. Joannes Silentiarius, ann. ætatis suæ 104, Christi 557, cum ejus Vitam publicaret Cyrillus. Interea Leontio in præfectura monasterii S. Euthymii, successit Gerontius Medabensis, de quo sibi optime noto, ejusque patre et avo agit Cyrillus in Vita S. Sabæ. At quæ hic Gerontius narravit Joanni Moscho et Sophronio Sophistæ referuntur ab his in Prælo spirituali cap. 21. Superfuerunt hi duo sæculo sequenti, et S. Joannis Eleemosynarii

PROLOGUS CYRILLI.

Ex veteri Latino ms.

1. Venerabili atque magnifico viro patri meo spirituali, Georgio videlicet presbytero, necnon et hegumeno (a), Cyrillus, indignus presbyter et monachus in Domino salutem.

Qui mihi, venerande Pater, tua præceptione de magnorum virorum actibus, hoc est, Euthymii ac beatissimi Sabæ, aliquid disserere jussisti ob monumentum videlicet futurorum, me minus idoneum ad hoc faciendum fore perpendens, tuum acclinis flagitare decrevi solatium, quo videlicet adjectus plenius exsequar injunctum officium. Volo quippe implere ejus auxilium qui per Psalmographum dixit: «Aperi os tuum, et ego adimplebo illud 1. » Quamvis autem me imbecillum esse considerem, ac Dei dono valde indignum, tamen tuis jussionibus coarctatus, ultra meas vires præsumpsi progredi, inobedientiæ malum horrescens, imo Dominicam expavescens sententiam, qua inobedienti ac pigro servo dicitur: «Serve male et piger, oportuit te dare pecuniam meam ad mensam 2, » etc. Itaque, Deo favente, aggrediar de prædictorum sanctorum conversatione historiam texere, loca videlicet temporaque ac personas ostendens, sicuti ea diligenter didici a fidelibus et veridicis viris. Rogo vero omnes qui hæc lecturi sunt, sive lecta audierint, ut fidem lectis sive auditis adhibeant, Deum totis præcordiorum visceribus exorantes, ut ipsorum me participem faciat, quorum gesta multis profutura vili valde stylo percurro.

1 Psal. LXXX, 11. 2 Luc. XIX, 23.

(a) Aliud Exordium Vitæ præfixit Metaphrastes. Exordium et Vitam primus Græce edidit Cotelarius. Edr. PATROL.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΝ ΕΡΗΜΩ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

VITA ET RES GESTÆ

S. P. N. EUTHYMII

HEGUMENI IN EREMO SANCTÆ CIVITATIS.

(Ex Joan. Bapt. Cotelarii *Monum. Eccl. Gr.*, tom. II.)

MONITUM.

Vita hæc, Latine sæpe edita, Græce nondum lucem aspexit : composita primitus a Cyrillo, monacho Scythopolita, clarissimo vitarum scriptore, postea vero, ut videtur, interpolata per Symeonem Metaphrastem ; nam in Diatriba Leonis Allatii *De Symeonibus* legimus : *Cyrilli monachi et presbyteri Scythopolitani* περί τοῦ βίου τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου πρὸς ἀββᾶν Γεώργιον καὶ ἡγουμένον ἐν κεφαλαίοις νθ'. *Principium epistolæ* : Ἠστὶς προηγήσθω περί Εὐθυμίου *Vita* : Ὁ μονογενὴς Γιὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. At Vita nostra nec epistolam habet nec eo modo incipit. COTELERIUS.

I. Cujuslibet quidem rei exercitatio ægre et difficulter absque exemplo recte geri potest ; multo autem magis virtutis operatio, quo difficilior est ac laboriosior, et perpetua opera atque telerantia indiget. Idcirco multis exemplis, multaque Vitarum historia opus est iis qui hoc iter asperum ingredi constituerunt: quæ quidem et viam faciunt planiorem, nec sinunt defatigari spemque abjicere, respiciendo quam ea sit aspera et ardua. In iis namque inveniens quis modos et præcepta quibus res illis hominibus recte successerit; quin etiam quasnam ipsi rursus consecuti sint et consequentur remunerationes; etiamsi ejus hebes sit animus, etiamsi ignavus et supinus, volet tamen aliquando excitari, et ad parem accendi æmulationem, et aggredi ad imitationem. Qualis mihi videtur etiam esse Vita magni Patris Euthymii, simul et jucundissima et laboriosissima, necnon aptissima ad lætificandos demulcendosque eos qui eam legerint, at ad rerum similitudinem studium excitandos : adeo ut si quis eam voluerit imitari, is tum vivus tum mortuus clarissimi

Α'. Καὶ παντὸς μὲν ἄλλου πράγματος ἄσκησις, ὑποδείγματος ἕνευ, ἐργωδεστέραν ἔχει καὶ δυσχερέτην κατόρθωσιν· πολλῶν δὲ μᾶλλον ἢ τῆς ἀρετῆς ἐργασία, ὅσῃ καὶ χαλεπὴ τίς ἐστι καὶ ἐπίπνοος, καὶ καμάτου συχνοῦ καὶ μόχθου διαπαντὸς ἐνδεής. Διὰ τοῦτο πολλῶν μὲν ὑποδειγμάτων, πολλῆς δὲ βίων ἱστορίας χρεῖα τὸς τὴν τρῶχεταιν ταύτην ἐδεῖσαι προελομένους· ἃ δὴ καὶ μᾶλλον ὁμαλλᾷ τὴν εὐρίθειαν, καὶ οὐκ ἀπαγορεύειν ἐξ πρὸς τὸ τραχὺ ταύτης καὶ ἅπαντες ἀφορῶντας. Τρόπους γὰρ ἂν τις ἐν αὐτοῖς εὐρίσκων καὶ ὑποθήκας, ὅπως τε καὶ δι' ὧν ἐκείνοις ἡ κατόρθωσις γέγονεν, ἀλλὰ καὶ οἷων αὐτοῖς πάλιν ἀπέλευσαν τε καὶ ἀπολαύσουσιν ὑποθέσεων, εἰ καὶ νοθρὰν οὗτος ἔχοι ψυχὴν, εἰ καὶ ῥῥῥυμον καὶ ὑπίαν, ἀλλ' οὖν καὶ διαναστῆναί ποτε θελήσεια, καὶ πρὸς τὸν ἴσον διαθερμανθῆναι ζῆλον, καὶ ἀποδύσασθαι πρὸς τὴν μίμησιν. Ὅποσον εἶναί μοι δοκᾷ καὶ τὸν τοῦ μεγάλου Πατρὸς Εὐθυμίου βίον, ἅμα μὲν χαριέστατον, ἅμα δὲ φιλοπονιώτατον, ἅμα δὲ ἰκανώτατον ἰδῶναι τε καὶ καταθέλξαι τοὺς ἐντύγγάνοντες, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων ἐπιμέλειαν διεγείρει· ὅστις,

εἴ τις αὐτὸν ζηλοῦν ἐθελήσειε, καὶ ζῶν ἂν ὁ τοιοῦτος ἂν
καὶ τελευταίας ὀνομαστότατος γένοιτο. Ἀρκτεῖον οὖν
ἤδη μοι τῶν κατ' αὐτὸν ἄνωθεν, καὶ ἀνοκτῆς ὡς οἶόν
τε δοτέον ^b.

B. Ἄρτι τοῦ δυσσεβοῦς Ἰουλιανοῦ μετὰ τῆς
ἀρχῆς ἀθλίως καὶ τὴν ζωὴν κακαστρέψαντος, εἶτα
μετ' ὀλίγον καὶ εἰς Οὐάλεντα μετελθοῦσης τῆς βασι-
λείας, πόλεμοι πανταχόθεν τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς
πιρᾶς Ἀρείου κοινωνίας χαλεποὶ περιέστησαν, καὶ
τοῦ Ἑλληνισμοῦ λήξαντες, ὁ τοῦ Ἀρειανισμοῦ πόλε-
μος ἰσχυρῶς ἐκράτει, καὶ τὰ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐνόσει
περιφρηνῶς. Ἦν δὲ τις ἐν τῇ πρὸς Εὐφράτην Μελι-
τηνῇ ^c τῆς Ἀρμενίας, ὄνομα Παῦλος, γυναικί Διο-
νυσίᾳ καλουμένην συζῶν, ἐπιφανεὶς ἄμφω καὶ τὴν
ἀρετὴν καὶ τὸ γένος. Στεῖρα δὲ ἡ γυνὴ καὶ παίδων
ἔρημος οὖσα, οὐ μέτριον ἠγεῖτο τὸ πάθος, οὐδὲ οἷον
ὀλίγη ἀξιοῦν φροντίδος, ἀλλὰ μερίμναις τὴν ψυχὴν
ὀρεῖται ἐδάλλετο, καὶ δδύνας ἐκόπτετο, καὶ τὰ
σπλάγγνα καὶ τὴν καρδίαν τῇ τῆς ἀπαιδίας πυρὶ
ἐπιπρῶτα, καρποῦ κοιλίας ἐφιέμενη· ὁ πρᾶγμα
γυναικί· ταῖς πλείουςιν εὐκταϊότατον, ὀφθαλμοὶς
ἤδιστον ὄν, καὶ ἱκανὸν αὐταῖς περιθεῖναι δόξαν,
καὶ μὴ ταπεινὸν ὄραν μὴδ' ἀπαρρησίαστον εἰς τὰς
τῶν ἀνδρῶν ὀψεις παρανεύεται. Οὕτω τοιγαροῦν
ἔχουσα, καὶ συμφορᾷ τοιαύτῃ πιεζομένη, πρὸς τὸν
πλησίον Πολυεῦκτου τοῦ θεῖου μάρτυρος ναὸν μετὰ
τοῦ συζύγου ἀφισομένη (ἐλάμβανε γὰρ καὶ τῆς
εὐχῆς κοινωνῶν, ὃν καὶ τῆς λύπης ἀναγκάτως εἶχε),
ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις ἐν τούτῳ τῇ προσευχῇ προσ-
ῆδρουν. Αὐθιγαί τε αὐτοῖς τὰ δεσμά τῆς στενωπῆς
ἤσαν, καὶ καρπὸν οἰκείων ὠδύων ἰδεῖν ἤχοντο.
Νυκτὸς δὲ τότε καταμόνα· εὐχομένοις αὐτοῖς, θεῖα
τις ἐπιφάνεται ὀψις, Εὐθυμείτε, λέγουσα, εὐθυμείτε·
ἰδοὺ γὰρ δίδωσι παῖδα ὑμῖν ὁ Θεὸς, εὐθύμιας τε τὴν
κλήσιν φερώνυμον, καὶ τοῦ τρόπου ἀξίους ἐκείνης
ἔχοντα· ἐπὶ δὲ τῇ αὐτοῦ γεννήσει καὶ εὐθυμίαν ταῖς
αὐτοῦ Ἐκκλησίαις διδώσιν ὁ Θεός.

Γ. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν τῆνικαῦτα τὸν κερὸν τῆς
ὀπτασίας διὰ τὸ παράδοξον τῆς θείας ἐπιστημῆσαν-
ται, ἀνέστρεφον οἴκαδε, καὶ θεῖα πάλιν ἀναθεῖναι τὴν
γεννηθὲν ἐπηγγέλλοντο. Μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ὁ τῆς
γαστρὸς ὄγκος τὴν κύησιν ἠγγυᾶτο, καὶ χραῖς ἡ
Διουσιᾶ τὴν ψυχὴν ἐπληροῦτο. Ἐπειτα γεννηθέντος
αὐτοῦ τοῦ παιδός, ἐπὶ τῆς τετάρτης Γρατιανοῦ ^d
ὑπετάλας, τοῦτον μὲν, συμβῶντα τῇ ὀπτασίᾳ ποιούν-
τες, Εὐθύμιον ὀνομάζουσι. Τῇ ὀπτασίᾳ δὲ καὶ τὸ
ἔργον ἐτηκολούθει· καὶ ὁ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων πό-

nominis futurus sit. De ejus itaque rebus jam in-
cipiendum est mihi ab alto dicere, et eæ auribus
tradendæ pro vicibus.

II. Cum impius Julianus paulo ante una cum im-
perio vitam quoque misere amisisset (1), ac deinde
paulo post imperium delatum fuisset ad Valentem
(2), bella difficilia propter acerbam Arii communio-
nem circumsisiebant omni ex parte Ecclesias; et
cum cessasset paganismus, arianismi bellum admo-
dum invalescebat, resque Ecclesiæ insigniter labo-
rabant. Erat autem Melitena, quæ est urbs Armeniæ
ad Euphratem, quidam nomine Paulus, cui vitæ con-
sors erat conjux, vocata Dionysia, ambo clari tam
virtute quam genere. Hæc vero cum esset sterilis,
et careret liberis, id ducebat non mediocri esse in-
fortunium, neque parva dignum sollicitudine; sed
gravibus curis animo agitabatur, et lacerabatur do-
loribus, ejusque cor et viscera quod liberos non
procreasset velut igne accendebantur, ut quæ fruc-
tum ventris desideraret; quæ res plerisque mulie-
ribus exoptatissima est, ut quæ sit oculis jucundis-
sima, quæque possit eis afferre gloriam, atque effi-
cere ut non demisse et absque fiducia ora marito-
rum intueantur. Cum sic ergo se haberet, et tali
premeretur calamitate, ad propinquum Polyucti (3)
divini martyris templum profecta cum conjuge suo
(eum enim accepit voti quoque socium, quem ne-
cessario habebat tristitiæ), in eo perseveraverunt
multis diebus in oratione. Petebant autem, ut sibi
soluerentur vincula sterilitatis, et rogabant, ut fru-
ctum ex se prognatum viderent. Noctu autem eis
aliquando seorsum orantibus, divina quædam ap-
paret visio, dicens; Estote, estote bono animo; ec-
ce enim Deus dat vobis filium, qui ab « euthymia, »
hoc est bono et tranquillo animo, nomen merito
accipiet, ac eo dignos mores est habiturus: in illius
autem ortu etiam tranquillitatem et bonum ani-
mum dat Deus suis Ecclesiis.

III. Atque illi quidem tunc, tempore visionis ideo
signato, quod spectaculum esset admirabile, domum
redierunt, Deoque se adhuc dedicaturos quod na-
tum fuerit professi sunt. Paulo post autem uteri
quoque tumor conceptum confirmabat et partum
promittebat, et Dionysianus implebatur lætitia.
Deinde cum eis natus esset puer (4), quarto Gratiani
consulatu, cum quidem congruenter visioni nomi-
nant Euthymium. Visionem vero etiam res conse-
cuta est: et componi cœpit bellum adversus ortho-

VARIÆ LECTIONES.

^a al. ἀντιδόσεων. ^b al. πρᾶδοτέον et φιλοθέοι; ταῦτα διηγητέον. ^c al. Μελιτηνῇ et infra.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(1) Junii 26, anno Christi 363.

(2) Cum octo fere mensibus Jovianus regnas-
set, ab hujus successore Valentiniano Valens frater
ad imperium assumptus est 29 Martii an. 364.

(3) Ejus sub Decio peractum Melitene martyrium

dabimus 13 Februarii. De ipsa Melitena urbe plura
reperies 10 Januar. ad S. Domitiani episcopi Vitam.

(4) Anno 377 cons. erant Gratianus Aug. IV et
Fl. Merobaudes.

doxos, jamque a difficili tempestate respirabant Ecclesiæ; et ver illnescebat pietatis, atque ad tranquillitatem res tristes Ecclesiis convertebantur. Nam cum a temporibus Constantii persecutio vexasset Ecclesias, et sub Juliano tyranno, ut jam supra declaravimus, et imperante postea per Orientem Valente, nec minus quam per quadraginta (5) annos Ariani ingentes efflassent spiritus adversus pietatem, Euthymio jam nato, viro vere nominis sui, desierunt omnia Ecclesiarum tristia. Valens quippe, nondum quinto (6) mense post Euthymii nativitatem elapso, exercitum ducens adversus Barbaros, qui secure vexabant et populabantur Thraciam, cæsis ejus copiis, ipsa quoque postea pœnas luit debitas impietati quæ adversus Deum pugnaverat. Nam cum fugisset ad quemdam vicum Andrianopoli adjacentem, Barbari, incursione facta, eum turpiter capiunt, et una cum vico incendunt; atque veluti proœmium futuri illic ignis accipit temporarium qui hic est.

IV. Tertio autem post anno, Paulus quidem Euthymii pater, e vita excedit; sola vero cum filio mater et vidua relicta, filium secum adducens, accedit ad fratrem Eudoxium, quem Otrejus (7), qui Melitenensi præerat Ecclesiæ, suum fecerat confessorem (8); positoque ante ejus genna puero, vehementer orabat, lacrymas emittens ex oculis, easque credens esse validum persuasionis medicamentum; rogabat aulem, ut et infantis et sui miseretur, puerumque ad Otrejum adduceret, ac ei pro patre offerret. Atque mater quidem vidit petitionem sibi successisse ex sententia: puer fuit oblatus Otrejo, ac per eum Deo, sicut diu ante ab Anna Samuel.

V. Otrejus vero eum intuitus, non simpliciter tantum aspexit, sed etiam animi profundum simul subiit, ejusdem animi quosdam secretiores motus, quoad fieri potuit conjectans acutissime. Et vero cum de matris sterilitate audivisset, ac de diviniore illa apparitione, et quemadmodum opus preceationis fuerat conceptio, quodque antequam nasceretur parentes eum Deo consecraverant; fuit vernus futuri propheta. Et profecto, inquit, requiescet Spiritus Dei super hunc puerum. Deinde cum illum baptizasset, et capillorum quantum lex de pueris præscribit totondisset, in gradum lectorum cooptat. Porro matrem Dionysiam, ut quæ divinis rebus va-

λεμος, ἀρχὴν ἐλάμβανε διαλύσεως, καὶ ἀνέκων ἤδη τοῦ χαλεποῦ χειμῶνος αἱ Ἐκκλησίαι, καὶ ἔαρ ὑπέλαμπεν εὐσεβεῖς, καὶ εἰς εὐθυμίαν αὐταὶ τὰ σκυθρωπὰ μεταβάλλετο. Ἀπὸ γὰρ τῶν Κωνσταντίου χρόνων διωγμοῦ ταῖς Ἐκκλησίας ἐπιταμιένου, ἔν τε τῷ τῷ Ἰουλιανοῦ τοῦ τυράννου καιροῖς, ὥσπερ ἤδη φθάσαντες ἐδηλώσαμεν, καὶ τοῦ μετέπειτα τῆς Ἐφῶς Οὐδέλντος βασιλεύσαντος, οὐκ ἔλαττον ἢ τεσσαράκοντα χρόνους τῶν Ἀρειανῶν μέγξ κατὰ τῆς εὐσεβεῖς πνευσάντων, Εὐθυμίου τοῦ φερωνόμεν κληθέντος, ἤδη γεννηθέντος, τὰ σκυθρωπὰ πάντα τῶν Ἐκκλησιῶν διελύετο. Οὐδέλλης μὲν γὰρ οὕτως τοῦ πέμπτου μηνὸς μετὰ τὴν Εὐθυμίου γέννησιν περιελθόντος, ἐπιστρατεύσας Βαρβάρους, ἐπάρτασεν τὴν Θρακῶν ἀδειῶς καὶ ληΐζομένοις, καὶ τὰς θανάμεις περικοπεῖς, δίκην ὑστερον καὶ αὐτὸς τῆς θεομαχίας ἀξίαν ἔτισε. Πρὸς τινα γὰρ οἱ Βάρβαροι φεύγοντα κώμην περὶ Ἀδριανούπολιν οὕσαν καταδραμόντες, αἰρουσὶ τε αὐτὸν αἰσχυρῶς, καὶ τῇ κώμῃ συγκατακαίουσι, προοίμιον ὥσπερ τοῦ ἐκείθεν πυρός, τὸ ἐνταῦθα πρόσκαιρον τοῦτο δεχόμενον.

Δ'. Τρίτῳ δὲ μετὰ ταῦτα ἐνικυτῶ, Πύλος μὲν δὲ τοῦ Εὐθυμίου πατὴρ καταλείπει τὸν βίον. Ἐρμῆος δὲ μετὰ τοῦ παιδὸς ἡ μήτηρ καὶ χήρα καταλειφθεῖσα, τῶ ἀδελφῶ πρόσεισιν Εὐδοξίῳ, τὸ τέκνον ἐπαγομένη δυνεῖα δὴ σὺν εὐδρον Ὁτρήϊος δὲ τῆς κατὰ Μελιτηνὴν προεστῶς Ἐκκλησίας πεποίητο. καὶ πρὸ τῶν γονέων αὐτοῦ θεῖται τὸν παῖδα, ἰδεῖτο θερμῶς, δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν ἀφιεῖσα, καὶ ταῦτα κειθεῖς εἶναι φάρμακον ἰσχυρὸν πιστεύουσα. ἰδεῖτο δὲ, τὸ τε νήπιον καὶ αὐτὴν οἰατεῖσθαι καὶ προσπαχεῖν Ὁτρήϊω τὸν παῖδα, καὶ αὐτῶ ἀντὶ πατρὸς ἀναθεῖναι. Ἦ μὲν οὖν μήτηρ κατὰ γνώμην ἐκβάσιν αὐτῇ τὴν αἰτησιν εἶδεν, Ὁτρήϊω τε ὁ παῖς ἀνετίθετο, καὶ δι' αὐτοῦ τῷ Θεῶ, καθάπερ πολλῶ πρότερον ὑπὸ τῆς Ἄνης δ Σαμουήλ.

Ε'. Ὁτρήϊος δὲ τοῦτον ἰδὼν, οὐχ ἀπλῶς εἶδεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ βάθος αἶμα τῆς ψυχῆς εἰσεδύετο, καὶ τινων αὐτῆς ἀπορρητοτέρων ὡς ἐν ἡν κινήματων, βῆματα στοχασάμενος. Μαθῶν δὲ καὶ τὰ τῆς σπιρώσεως τῆς μητρὸς, καὶ τὰ τῆς θειοτέρως ἐπιφανεῖας, καὶ ὅπως εὐχῆς ἔργον ἡ σύλληψις ἦν, καὶ ὡς εἶεν αὐτὸν οἱ γονεῖς καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως καθαρῶς ἀγιάμενοι τῷ Θεῶ, προφήτης τοῦ μέλλοντος ἀψευδῆς ἦν. Καὶ ὄντως, ἐπανακάζεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τὸ παιδίον τοῦτο, φησὶν. Εἶτα καὶ βαπτίσας αὐτὸν, καὶ τῶν τριῶν ὄσα νόμος τοῖς παισὶν ἀποκείρας, τῷ τῶν ἀναγνωστῶν ἐγαρίνει βαθμῶ. Τὴν μὲν οὖν μητέραν Διονυσίαν, οἷα διεινεῖς:

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(5) Oblit Constantinus Magnus an. 337, ipso die Pentecostes; cui Constantius in Oriente succedens, mox se hæresis Arianae factorem professus est.

(6) Forte decimus quintus legendum: sicque Junio mense natum dicemus. Interit Valens V Idus Augusti, an. 387, cum eo anno ipse sextum consul esset, Valentinianus secundum, ut scribunt Idacius in Fastis, Socrates lib. iv, cap. ult. Ammianus lib. xxxi, aliique, et quidem indictione 5 cujus residui

erant menses aliquot, ad Septembrem usque, quo et 6 indictio et annus apud Orientales inchoabatur. Hinc quæ post Septembrem inchoatam facta, ad sequentem annum Euthymii referantur.

(7) Interfuit Otrejus synodo Constantinopolitanae œcumenicæ II et Macedonianam hæresim cum aliis episcopis condemnavit ann. Chr. 381.

(8) Perperam in Surio excusum confessorem. Confessorem vertit Hervetus; recte.

καρὶ τὰ θεὰ σχολάζουσαν, διάκονον τῆς ὑπ' αὐτὸν Ἐκκλησίας χειροτονεῖ· τὸν δὲ πατέρα εἰσποιησάμενος, οὐ τροφεὺς μόνον αὐτῷ καὶ παιδαγωγός, ἀλλὰ καὶ πατήρ καὶ μήτηρ διαθέσεως νόμοις ἐγένετο· οὐ τῷ παιδί μᾶλλον ἐντεῦθεν, ἢ αὐτῷ χαριζόμενος, καὶ παιδὸς εἶναι τοιοῦδε κηδεμῶν ἐπιέμενος. Εὐθυμίου τοίνυν οὕτως ἐν πρώτης ἡλικίας ἀνατεθέντος Θεῷ, καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καταλόγοις ἱερῶς ἐνταχθέντος, κατακόδας εὐδὸς καὶ Θεοδόσιος ὁ Μέγας ἰγκρατῆς τῆς βασιλείας καθίσταται· καὶ οὕτως ἐν ταῦτ' ἵσται πολιτικοῖς πράγμασιν ὁ Θεὸς καὶ ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς εἰρήνην περὶδύει· τοῖς μὲν τὸν Θεοδόσιον ἀπονείμει, ταῖς δὲ τὸν Εὐθύμιον χαρισάμενος· ὅστε συμβαίνειν ἐκ' αὐτοῖς ὁκλοῦσθαι τοὺς ὀνόμασι καὶ τὰ πράγματα.

Σ'. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τοῦ παιδὸς ἤδη τῶν νηπίων ἀμείβοντος ἡλικίαν, γραμμάτων διδασκαλίᾳ αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος ἐγχειρίζει. Οἱ δὲ ἦσαν Ἀκάκιος καὶ Συνόδιος, εὐγενεῖς τε καὶ συνέσει καὶ σωφροσύνῃ τῷ τῶν ἀναγωγῶν χορῷ διαλαμπόντες, καὶ τὰς τε θείας Γραφὰς εὖ ἡσκημένοι, καὶ παιδείας ἱραστῆ τῆς θύραθεν οὐκ ἀμελεῖτε ὄντες· οἱ μετὰ πολλοῦς διὰ Χριστὸν ἀγῶνας, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κατὰ Μελιτηνὴν Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ καὶ κατὰ καιρὸν ἐκότεροι αὐτῶν ἐγχειρίζονται· ὧν πολλοὶς ἡ Μελιτηνῶν πόλις, καὶ εἰσὶ καὶ ἴν ἐντροφῇ διηγήμασιν Ἐκκλησιῶν τε ὡς ἀληθῶς προστασίᾳ καὶ ψυχῶν κηδεμονίᾳ προσήκουσι. Παραδοθεῖς τοίνυν τούτοις ὁ πατήρ, καὶ βασιλῆ τὰ σπέρματα τῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς τῆς θείας κόλποις παραλαβὼν, πολὺν τὸν καρπὸν ἐν βραχεῖ καὶ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν προήνεγκε. Ὡμίλει μὲν γὰρ τὰς θείας Γραφὰς, καὶ φιλοπόνησας αὐτὰς προσέκειτο. Ἐνίκα δὲ τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν καὶ θείων εὐρέ τινα μνήμην οὕτως εἰς ἀρετὴν ποιουμένης, θήραμα οὗτος Εὐθύμιος τὸ σπουδαιότερον ἦν, καὶ πόθεν εὐδὸς ἐλάμβανε τοῦ ἀνδρός, καὶ πρὸς τὸν ὅμοιον ἐκείνου ζῆλον διεθερμαίνετο. Τοιοῦτον γὰρ ἀγαθὴ ψυχὴ καὶ φιλόκαλος, ἀρετῆς πρῶτα λαμβάνουσα καὶ μετρίαν. Ξυρὸς εἰς ἀκόνην ἐστὶ, θαλῆς εἰς πῦρ, ἵππος κατὰ πεδίου· τοῦτα δὲ τὰ ἡδέετα. Ὡστε πάντα τὸν χρόνον, ἔργον Εὐθυμίου φιλοπονέτατον εἶναι, τῷ ὁ τῶν θείων Γραφῶν ἐπιέναι τὰς βίβλους, καὶ τὴν τῶν ἐγκαιμένων δόξαν ἐγγράφειν τῇ διανοίᾳ.

Ζ'. Ζηλωτῆς δὲ καὶ τῶν Ἀκακίου τρόπων τοῦ διδασκάλου καθίστατο, καὶ αὐτοῦς ὡς δυνατὸν ἐμίμετο· ὡς μὴ τῶν λόγων τῶν αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔργων μαθητῆς δείκνυται, καὶ ὡς περ ὁμιλοῦντι τὴν ἀκοήν, οὕτω δὲ καὶ ποιοῦντι τὸν ὀφθαλμὸν ἐμμελῶς· διδόναι· τροφῇ πέν, οὐ τῇ

A caret assidue, Diaconissam ordinat Ecclesiæ sibile subjectæ: puerum vevo adoptavit, nec solum ei fuit nutritor et pedagogus, sed etiam pater materque ratione affectionis: non eo nomine magis puero, quam sibi gratificans, et talis pueri curam gerere cupiens. Cum itaque Euthymius (9) sic ab ineunte ætate Deo fuisret dedicatus, et in Ecclesiastico Catalogo pie sancteque collocatus, statim consequenter Theodosius Magnus potitur imperio: sicque eodem tempore Deus mirum ac inopinatum in modum tam civilibus rebus quam Ecclesiis pacem conciliat; illis quidem Theodosium tribuens, his vero largiens Euthymium: adeo ut in eis consequenter res quoque convenirent nominibus.

B VI. Procedente autem tempore, cum jam puer excessisset ex infantia ætate, litterarum magistris eum tradit episcopus. Erant porro illi Acacius (10) et Synodius (11), qui propter nobilitatem, prudentiam, moderationem, clarebant in choro lectorum, tum in sacris Scripturis recte exercitati, tum externæ eruditionis amatores non incuriosi: qui post multa propter Christum suscepta certamina, etiam Melitenensis Ecclesiæ principatu seorsum et suo ambo tempore donati sunt; quorum multis rerum gestarum narrationibus in hodiernum usque diem delectatur civitas Melitenensis, et Ecclesiæ præfecturæ, et curæ animarum vere convenientibus. Puer itaque his traditus, copiosis doctrinæ seminibus in mentis sinus acceptis, brevi fructum plurimum et supra ætatem protulit. Etenim in divinis Scripturis versabatur, iisque studioso labore incumberebat. Quando autem inveniebat illas alicujus ex viris antiquis divinisque facere ad virtutem mentionem aliquam, erat is vir Euthymio venatio studiosissima, statimque illius desiderio corripiebatur, et ad consimilem accendebatur æmulationem. Talis quippe est bona anima, præclarique studiosa, quoties virtutis vel modicam accipit occasionem. Novacula ad cotem est, torris ad ignem, equus in campo, juxta decantata vulgo proverbia: adeo ut omni tempore opus esset Euthymio summum, percurrere divinarum Scripturarum libros, et vim eorum quæ in eis insunt menti inscribere.

D VII. Porro autem fuit etiam æmulator morum Acacii præceptoris, quos imitabatur pro viribus; ut non solum ejus sermonum, sed et operum apparet esse discipulus, ut sicut sermocinanti aures, ita otiam facienti oculos diligenter accommodaret: cibo quidem utens, non vario, et composito, superfluo-

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(9) Infra n. 109, hæc sic offeruntur: «Tres autem annos natus, Deo fuit consecratus, in principio scilicet magni Theodosii.» Est hic assumptus a in communionem imperii 14 Febr. anno 379, indictione vii, ideoque is tertius annus Euthymii consecratur.

(10) Acacius episcopus Melitenæ, interfuit symodo Ephesinæ œcumenicæ iii, contra Nestorium

an. Chr. 431, de cujus zelo infra num. 34. Alius ejusdem Ecclesiæ episcopus Acacius, sed annis centum prior, colitur a Græcis 31 Martii.

(11) Synodius successit Acacio in episcopatu Melitenensi; illi Constantinus, qui subscripsit synodo Chalcedonensi œcumenicæ iv, an. Chr. 454 Synodii mentio fit infra num. 41 et 54.

que, sed in affectato, necessario, ac simplici: atque laetitiam epularum apponebat animæ in eloquiis Spiritus. Et divinum quidem ecclesiasticæ regulæ officium, cum attentione mentis cordisque contritione, præfinitis peragebat temporibus; non risui et susurris, sicut multi, animum adhibens, sed ut qui astaret ante oculos communis Domini regisque omnium, et coram ad os cum eo loqueretur.

VIII. Eo autem tempore quod intercedebat, domi vacans, non otioso cuiquam sermone, aut inanum rerum meditationi erat intentus; verum Dei legem diu noctuque meditabatur, et fructum suum in tempore afferebat, juxta arbores plantatas ad illas Psalmi aquas. Erat itaque tempus exandescentiæ et iræ? Ille vero mansuetudinis fructum et charitatis producebat. Aderat rursum tempus gulæ et deliciarum? Illi autem fructus erat generosus, continentia. Et inanis quidem gloriæ cogitationes, animi moderatione; plurimum vero rerum cupiditatem, voluntaria paupertate vincebat: atque ita singulis virtutibus contraria fundebat fugabatque vitia.

IX. Cæterum eo eruditus modo, et per omnem graduum ordinem progressus, ab eo qui tunc erat Melitenæ episcopus, invitus, tradente illum virtute, presbyter ordinatur, ejusque fidei committitur cura monasteriorum et asceteriorum quæ urbis illius erant. Sed quoniam magno jam inde a pueritia tenebatur sanctæ quietis desiderio, veniebat assidue ad divini martyris Polyeucti monasterium (12), atque ad illud Triginta trium (13) sanctorum martyrum, et longissimo tempore in iis versabatur. Porro ab ipsa etiam civitate semel omnino secedebat, post magnam Luminum festivitatem (14), et præclaros decorosque Jejuniorum dies in monte propinquo transigebat; qui tunc quidem erat solitudo, et mons Assumptionis vocatus fuerat ab accolis; nunc autem monasterium est non indigne admiratione, ædificatum proxime civitatem.

X. Cum hæc ita se haberent, et ita jam diu esset quietis amator Euthymius; quod et rectam animæ ejus constitutionem, internamque indicabat tranquillitatem, ratus monasteriorum præfecturam sibi ad virtutem afferre impedimentum, fugam, ita ut

ποικίλη καὶ συνθέτη καὶ περιτετῆ, ἀλλὰ τῇ ἀπεριέργῃ καὶ ἀνγκυρίᾳ καὶ ἀπλῇ χρώματι· τὸ δὲ φιλότιμον τῆς τροφῆς, ἐν τοῖς τοῦ Πνεύματος λογίοις τῇ ψυχῇ παρετίθει. Καὶ τὴν μὲν θεῖαν λειτουργίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανόνος, ἐν προσοχῇ διανοίας καὶ συντριβῇ καρδίας, κατὰ τοὺς ὠρισμένους καιροὺς ἐκτελών, οὐ γέλῳτι καὶ ψιθυρισμῷ κατὰ τοὺς πολλοὺς προσέχων, ἀλλ' ὡσπερ ἐπ' ὄψει τοῦ ἁγιωτάτου Δεσπότη καὶ βασιλέως πάντων παρεστῆκος, καὶ αὐτῷ κατὰ στέμα διαλεγόμενος.

Η'. Τὸν δὲ μεταξύ χρόνον οἴκοι σχολάζων· οὐκ ἀργολογία τινὶ καὶ ματαιῶν μελέτῃ προσκαίμενος, ἀλλὰ τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς μελετῶν, καὶ τὸν οἰκετὸν κατὰ καιρὸν προσφέρων ἑκέρως, κατὰ τὰ πεφυτευμένα δένδρα παρὰ τοῖς ψαλμικοῖς ὕδασι. Καιρὸς τοιγαροῦν θυμῷ καὶ ὀργῇ ἦν ἡ δὲ, τὸ πρᾶον καὶ τὴν ἀγάπην ἐκαρπύοι. Γαστριμαργίας πάλιν καὶ τροφῆς ἐπέετι, καιρὸς; τῷ δὲ καρπὸς ἦν εὐγενής, ἡ ἐγκράτεια. Καὶ τοὺς μὲν τῆς κενῆς δόξης λογισμοὺς, μετριοφροσύνην, τὴν δὲ τῶν πλειόνων ἐπιθυμίαν, αὐθαιρέτῃ πενίᾳ καταγωνίζετο· καὶ οὕτως ἐκάστη τῶν ἀρετῶν, ταῖς ἀντιθέτοις ἐτροπούτο κακίας.

Θ'. Τραφεὶς δὲ οὕτω καὶ παιδευθεὶς, καὶ διὰ πίστεως τῆς τῶν βαθμῶν ἀκολουθίας ἰθὺς, ὑπὸ τοῦ τῆνικαὶ τῆς Μελιτηνῆς ἐπισκόπου πρεσβύτερος ἀκουσίως, τῆς ἀρετῆς αὐτὸν ἐγγειρίζουσαι χειροτονεῖται, καὶ τὴν φροντίδα τῶν περὶ τὴν πόλιν μοναστηρίων τε καὶ ἀσκητηρίων πιστεύεται. Ἀλλ' ἔπει πόθος αὐτὸν εἶχεν ἐκ παιδῶν πολὺς ἡσυχίας, πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ μάρτυρος Πολυεύκτου σεμνεῖον, καὶ οὐ καὶ τὸ τῶν ἁγίων Τριῶν καὶ τριάκοντα μαρτύρων, ἐφοῖτα συνεχῶς, καὶ τὸν πλοῖστον ἐν αὐτοῖς διέτριψε χρόνον. Ἀνεχώρει δὲ καὶ αὐτῆς καθάπερ τῆς πόλεως, μετὰ τὴν μεγάλῃ τῶν Φώων ἑορτῇ, καὶ τὰς εὐκόσμους τῶν νηστειῶν ἡμέρας, ἐν τῷ πλησίον ὄρει διήκων· ὃ τότε μὲν ἔρημος ἦν, καὶ τῆς Ἀναλήψεως παρὰ τοῖς προσοικοῖς ὠνόμαστο, νῦν δὲ μοναστηρίον ἐστὶν οὐκ ἀθύμαστον, ἐγγυτάτω τῆς πόλεως ὀκοδομημένον.

Ι'. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα, καὶ οὕτως ὁ εὐθύμιος ἐκ πολλοῦ τῆς ἡσυχίας ἦν ἐραστής· ὃ καὶ τὸ εὐκτατατατον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν εὐδον ὑπεδέχθη γαλήνην· ἐμπόδιον αὐτῷ τῆς ἀρετῆς εἶναι νομίζας τὴν τῶν μοναστηρίων ἐπιστάσιαν, γυγῆ ὡς εἶχεν

VARIÆ LECTIONES.

ἃ al. ἦν. ἔ al. τὸ ἁγιωτάτου. ἔ al. τροφῆς, ἂ abest ab al. ἁ al. προσφέρων. ἁ al. ἔρημον.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(12) Græca vox σεμνεῖον, locum sacrum significat. Hervetus monasterium vertit.

(13) De his agemus 7 Novemb. Dux eorum S. Hieron fuit. Templum ibi ibidem erectum Chysaphius dicitur, in eorum Actis Diversum id a S. Polyeucti. Hervetus unum fecerat, ita hic scribens: et longissimo tempore in eo versabatur.

(14) In ra num. 11 et 105. Octavo die post festum Luminum abit in solitudinem, et num. 68 et 109, post diem octavam sanctorum Theophaniorum. Hanc Euthymii piam secedendi quotannis in loca deserta, consuetudinem sunt imitati SS. Sabas, Gerasimus, Quiriacus, Zoimas, de quo 4 Aprilis. atque ejus collegæ.

ἐαυτὸν ἐπιτρέπει, καὶ λάθρα τῆς πόλεως ἐξελεύων, ἐνάτω καὶ εἰκοστῷ τῆς ἡλικίας ἐνιαυτῷ, κατὰ προσκύνησιν τῶν ἱερῶν τόπων καὶ σεβασμῶν, εἰς Ἱεροσόλυμα προθύμως φοιτᾷ· παραβαλὼν δὲ καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς ἐρήμου Περσῶν, καὶ τὴν ἐκάστου πολιτείαν καταμαθῶν, θερμότερος τὴν ὁρμὴν γίνεται, καὶ περὶ οἷον κουφίζεται· καὶ δευτέρῳ πρὸς τὸν τῆς Ἰσῆς διαγωγῆς ζῆλον τῷ κέντρῳ πληγεί, Φαρὰν ἐκείθεν τὴν λαύραν καταλαμβάνει, μιλίοις ἕξ τῆς πόλεως Ἱεροσολύμων διέχουσαν· καὶ τι καλλίον ἕξω τῆς λαύρας πρὸς ἡσυχίαν πάντοθεν εὖ ἔχον εὐρών, ἐκεῖ τὰς διατριβὰς ἐξῆς ἐποιεῖτο, φοινίκων μὲν κλάδους ἐν αὐτῷ διαπλέκων, καὶ κοινοὺς ἐαυτῷ καὶ τοῖς θεομένους τοὺς τῶν χειρῶν πόνους ποιούμενος· ἵνα μὴ μόνον ἀσπῆς ἦ, μὴ πρὸς ἐτέρων χειρῶν ὀρίων, ἀλλὰ καὶ θεραπεύοι θεὸν, χεῖρ αὐτὸς μᾶλλον ἐτέροις γινόμενος. Πάσης δὲ τῶν γηίνων φροντίδος τὴν ψυχὴν ἀπολύσας, ὅλως τῆς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιπέδος ἐαυτὸν ἐξαρτᾷ.

ΙΑ'. Ἦν δὲ τις ἐν ἰ γειτόνων αὐτῷ, Θεόκτιστος ὄνομα, τὸν αὐτὸν ἐκαίην βίον ἀσκήν, καὶ τῆς Ἰσῆς πολιτείας μεταποιούμενος. Ὁ γοῶν τῶν ὁμοίων ἔρωσ, καὶ ἡ τῶν πόνων κοινωνία, οὕτως αὐτοὺς τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης συνέδησε, καὶ τοσοῦτον ἀλλήλοις τῇ τοῦ πνεύματος στοργῇ συνεκράθησαν, ὡς ἐλάττερον αὐτῶν ἐν τῇ τοῦ ἐτέρου καίεσθαι ψυχῇ, καὶ ἄπερ ἂν ἕτερος αὐτῶν φρονόη, τὰυτα καὶ θειτέρῳ κατὰ γνώμην εἶναι. Οὕτως οὖν ἀλλήλοις ἀδελφὰ φρονούντες, ἐπὶ τὴν ἔρημον τοῦ Κουτιλᾶ κατ' ἐνιαυτὸν, ὁγδόην μετὰ τὰ Φωτὰ διεφοίτων ἡμέραν· πάσης μὲν ἀνθρωπίνης χωριζόμενοι συναυλίας, Θεῷ δὲ μόνῳ διὰ προσευχῆς συγγινόμενοι. Καὶ πάντα τὸν μεταξὺ χρόνον ἐπὶ τῆς κρημίας ἀναστρεφόμενοι, ἔως ἂν ἡ τῶν Βατῶν ἑορτὴ ἐπισταίη. Τηρικαῦτα γὰρ εἰς τὸ καλλίον ἐλάττερος ἐπαυήσαν, συχνὸν ἐπαγόμενοι τὸν κλοῦτον τῆς ἀρετῆς, ὃν ἀναστάντι Χριστῷ προσοίσειν ἕμμελλον, πολλῶν τοῦ χρυσοῦ τιμιώτερον, ὅπερ αὐτῷ τεχθῆναι μάγοι προσήνεγκαν. Ἐπλεονέκτει μέντοι τῇ τῶν ἡθῶν χρηστότητι, καὶ τῇ τῶν τρόπων ἀπλότητι, καὶ τῇ τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπερβολῇ, Εὐθύμιος δὲ μέγας, καὶ διὰ τοῦτο ἠῤῥανέ τε καθ' ἐκίστην αὐτῷ ἡ πρὸς Θεὸν παρρησία, καὶ θαυλεστέραν ἐξεκάλειτο τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.

ΙΒ'. Πέμπτον δὲ χρόνον εἰς Φαρὰν διατρίψας, ἀπείρει ἐκείθεν ἅμα Θεόκτιστῳ, κατ' αὐτὸν δῆπου

A erat, se mandat, et clam ex urbe egressus, anno ætatis suæ vicesimo nono, ad sacra venerandaque loca adoranda Hierosolymam alacri animo proficiscitur. Cumque Patres in solitudine degentes convenisset, atque didicisset uniuscujusque vivendi rationem, acrior impetu evadit, ac velut alis elevatur; atque acutiori ad paris instituti æmulationem stimulo punctus, illinc pervenit ad lauram Pharan (15), quæ sex milliariibus distat ab urbe Hierosolyma (16); ubi inventa quadam extra lauram cella, ad quietem undique accommodata, illic de cætero commorabatur; palmarum quidem ramos in ea texens, sibique ac egenibus labores manuum communes efficiens; ut non solum non gravis esset, ad aliorum manus non respiciens; sed etiam Deum coleret, ipse potius aliis manus factus. Ab omni autem cura rerum terrestrium cum animum liberasset, penitus se futurorum honorum spei submittit.

XI. Erat autem quidam inter ejus vicinos, nomine Theoctistus (17), qui eandem quam ille vitam exercebat, idemque capescebat institutum. Amor itaque rerum similium, et laborum societatis, ita eos vinculo charitatis colligavit, adeoque sunt inter se contemperanti dilectione spiritus, ut uterque eorum in alterius anima consisteret, et quæ alter eorum sentiret, ea etiam alteri placerent. Cum ergo esset tam fraternus inter eos consensus, in Cutilæ (18) solitudinem quotannis proficiscebantur, octavo die post festum Luminum, separati quidem ab omni humano contubernio, cum Deo autem solo versantes per precationem; et totum tempus, quod intercedebat, transigentes in solitudine, donec advenisset dies festus Palmarum. Tunc enim uterque revertebatur in cellam, importantes censum virtutis copiosum, quem oblaturi erant Christo resurgenti, auro eo longe pretiosiore, quod ei nato obtulerunt Magi. Porro morum et benignitate et simplicitate magnus excellebat Euthymius, necnon humilitatis fastigio, atque ideo in dies ei accrescebat fiducia erga Deum, et gratiam Spiritus abundantiore evocabat.

XII. Post annos autem quinque in Pharan transactos, illinc recedit (19) cum Theoctisto, consueto

VARIÆ LECTIONES.

ἢ αἰ. ἀδελφῆς. ἢ an ἐκ ?

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(15) Meminit hujus lauræ iterum Cyrillus n. 12, 41, 119 et 154. Joannes Moschus in *Prato spiritali* cap. 40, 41, 42 et 139, nonnullorum hujus lauræ monachorum virtutes describit. In ea ipse decem annis vixit.

(16) Versus orientem, via Hierichuntina.

(17) De S. Theoctisto agemus 3 Septembris Obitus ejus describitur infra cap. 17.

(18) Lipomenus et Surius Cutilæ, infra tabulam num. 94 etiam Cutilam vocant, Joannes

Moschus in *Prato spiritali* cap. 53, Κοβαλάν, ubi vertitur Tuthelam, quo circa mare Mortuum senex e monasterio S. Sabæ descendisse dicitur. In Vita S. Theodosii cœnobiarchæ 11 Januarii num. 26, Κουτιλᾶ Gutilla vertitur; unde ad ripas lacus Asphaltidis, seu maris Mortui, pervasit. Infra num. 94 solitudini Ruban conjungitur, de qua cap. 5.

(19) An. Ch. 411.

eis secessus tempore : et per solitudinem ad torrentem quemdam præcipientem ac profundum accedentes, magnam speluncam offendunt ad boreale torrentis præcipitium, velut tracti a quadam manu deducente. Qua de causa lætati animis, et rati non hoc eis ostensum absque Dei numine, illic suam faciunt habitationem. Qui quidem locus cum esset prius ferarum refugium, sacrum templum postea evasit et angulorum habitaculum. Igitur diu latuerunt in spelunca, nec ullus ad eos accedebat, vel aliquid e rebus necessariis impertiebatur, sed solis, quæ illic adnatæ fuerant, herbis, ut licebat, alebantur. Cæterum in Deo, mea quidem sententia, non amplius sustinente celeri eorum virtutem (quomodo enim ? quandoquidem nec horti clausi, nec fontis signati, ad multos redit utilitas), sed volente potius eos aliis quoque esse causam salutis copiosumque et communis usus bonum, huiusmodi res circa eos ex Providentiæ dispensatione accidit.

XIII. Quidam ex Lazarii (20-21) pastoribus adducunt aliquando oves ad torrentem, et obtutu in speluncam immisso, vident eos imminentes capiti; repentino autem et insolito turbati spectaculo, ii quidem protinus in fugam quanta poterant pedum celeritate se dederunt; illi vero timorem eis appositissime dementes, voce quam potuerunt benignissima et lenissima : Ne timeatis, o fratres, dixerunt, ne timeatis. Nam ipsi quoque homines sumus, etiamsi propter peccata nostra præsentem locum habitare constituimus. Tunc ergo pastores ausi ad eos ascendere, et ingressi speluncam, quam ipsi incolebant, cum nihil omnino invenissent eorum quæ sunt utilia corpori, reversi sunt valde admirantes, suisque singula enarraverunt. Deinde non cessarunt de cætero incolæ Lazarii eis esse rerum necessarium ministri; sic Deo ista sapienter et clementer dispensante, ut et ipsi ea haberent quibus indigebant ad usum corporis, et iis qui ea largiebantur, rem longe præstantiorem præberent, salutem animæ.

XIV. Cum autem de iis quoque quæsiissent Pharanitæ, et didicissent ubi habitarent, assidue ad eos ventitabant. Ac primum quidem duo ex fratribus ad eos profecti, Marinus et Lucas, non amplius reverti voluerunt; sed a verbis eorum et virtute capti, tanquam a quibusdam non fallacibus Sire-nibus, se ipsis tradunt velut patribus et animarum curatoribus. Quos supinis manibus magnus excipiens Euthymius, in omni erudit asceticæ vitæ disciplina; adeo præclare, ut iidem consecutis post

τὸν εἰθισμένον τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦς κειρὸν κα-
τινα διὰ τῆς ἐρήμου χειμάρρον κρημνῶδη καὶ βα-
θύν = παριόντες, καταλαμβάνουσι τὴν σπηλιὸν μέγα
πρὸς τῷ βορειῶν τοῦ χειμάρρου κρημνῶ, καθέπερ
ὑπὸ τινος ὀδηγούσης χειρὸς ἰλαόμενοι. Ἡθεύσαι
οὖν ἐπ' αὐτῶ τὰς ψυχὰς, καὶ οἷα ἀθεῖ τοῦτο ὑπο-
δειχθῆναι αὐτοῖς νομίσαντες, ἐκείσαι ποιοῦνται τὴν
κατοικίαν. Ὅπερ ἄρα θηρίων καταφυγὴ πρότερον ἦν,
ναὶς ἱερὸς γέγονεν ὕστερον καὶ ἀγγέλων = κατοικη-
τήριον. Ἐλάθον μὲν οὖν ἐν τῷ σπηλιῶν μέγῳ
πολλοῦ, καὶ οὐδεὶς ὁ παραβάλλων αὐτοῖς ἦν, οὔτε
τινὸς τῶν πρὸς χρεῖαν ὄλωσ κοινωσῶν, ἀλλὰ μοναί-
ταῖς παραπεφυκυῖαις αὐτῶ βοτάναις, ὡς ἐγγυροῦν
ἦν, ἐτρφεοντο. Κρύπτεσθαι δὲ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν
ἐπιπλεόν, οἶμαι, τοῦ Θεοῦ μὴ ἀνασχομένῳ (πῶς γάρ;
ὅτι μὴδὲ κεκλεισμένου κήπου, μὴδὲ πηγῆς ἐσφαρι-
σμένης, ἐπὶ πολλοὺς ἢ ὠφέλιμα), ἀλλὰ βουλομένου
μᾶλλον καὶ ἄλλοις σωτηρίας αὐτοῦς γενέσθαι πρό-
φασιν, καὶ ἀφθονόν τι καὶ κοινωφελὲς ἄγαθόν, οἰκο-
νομεῖται τι τοιοῦτον περὶ αὐτοῦ.

II'. Προσάγουσι τινες τῶν τοῦ Λαζαρίου ποιμένων
τὰ πρόδρα ποτε τῷ χειμάρρῳ, καὶ πρὸς τὸ σπη-
λιον ἐπιβαλόντες τὸ βλέμμα, ὀρώσιν αὐτοὺς ὑπὲρ
κεφαλῆς, καὶ τῷ ἀθρόῳ καὶ ἀσυνήθει τῆς ὄψεως
διαταραχθέντες, οἱ μὲν ἢ ποδῶν εἶχον εὐθὺς ἐφυγον,
ἐκεῖνοι δὲ τὴν θειλίαν αὐτῶν ἐμμελίστατα ἀπαιροῦν-
τες, προσηνεῖ ὡς εἶχον τῇ φωνῇ καὶ ἡμέρῳ, Μὴ φο-
βεῖσθε, ἀδελφοί, ἔλεγον, μὴ φοβεῖσθε. Ἄνθρωποι γάρ
καὶ αὐτοὶ ο, εἰ καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, τὸν πα-
ρόντα τόπον οἰκεῖν προσιλόμεθα. Τότε γοῦν οἱ ποιμέ-
νες τὴν ὡς αὐτοὺς θηρήσαντες ἀνοδοῦν, τὸ σπηλιόν
τε εἰσελθόντες ὄπερ ὤκουσιν αὐτοί, καὶ μᾶλλον μὴδ-
όλωσ τῶν χρησίμων τῷ σώματι ἐδρηκότας, ὑπεστρα-
φόν τε σφόδρα θαυμάζοντες, καὶ τοῖς ἰδοῖσι ἕκαστα
διετάρουν. Εἶτα τὸ ἐξῆς, οὐ διέλιπον οἱ τοῦ Λαζα-
ρίου δῆκονοι τῶν ἀναγκάσιων αὐτοῖς γινόμενοι·
οὕτω τοῦ Θεοῦ ταῦτα σοφῶς καὶ φιλανθρώπως οἰκο-
νομοῦντος, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὡς ἰδέοντο πρὸς χρεῖαν τοῦ
σώματος, ἔχωσι, καὶ τοῖς τοῦτων μεταδιδοῦσι, τὸ
πολλῶ κρεῖττον, σωτηρίαν ψυχῆς παρέχωσι.

IA'. Ζητήσαντες δὲ περὶ αὐτῶν καὶ οἱ τῆς Φαράν,
καὶ μαθόντες ὅπου διάγοιεν, συνεχῶς παρ' αὐτοῦς
ἐφοίτων, καὶ πρῶτα μὲν δύο τῶν ἀδελφῶν αὐτοῖς,
Μαρτίνος τε καὶ Λουκάς, προσελθόντες, ὑποστραφῆς
πάλιν οὐδεμιᾶς ἐμνήσθησαν. Ἄλλ' ὑπὸ τῶν λόγων
αὐτῶν καὶ τῆς ἀρετῆς, ὡσερ ὑπὸ τινῶν ἀψευδῶν
σειρήνων ἀλόντες, ὡς πατράσιν αὐτοῖς καὶ ψυχῶν
ἐπιμεληταῖς ἑαυτοῦς ἐγχειρίζουσιν· οὐς καὶ χερσὶν
ὁ μέγας Εὐθύμιος ὑπταῖς ὑποδεξάμενος, πᾶσαν ἐκ-
παιδεύει πολιτείαν ἀσκητικὴν· οὕτω καλῶς, ὥστε

VARLÆ LECTIONES

ἢ al. κρημνὸν καὶ βαθύ. ἢ intellige ἀγίων. ὁ al. ἡμεῖς.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(20-21) Meminit hujus Lazarii Palladius in Historia Lausitica cap. 103. Lazariotæ incolæ ejus di-
cuntur infra num. 132.

καὶ χρόνους ὑστερον οἱ αὐτοὶ καὶ τοὶς περὶ τὴν κώ-
 μην Μετωπὰ διέλαμψαν τόποις, καὶ μοναστήρια
 συνεστήσαντο, καὶ Θεοδόσιον ἐκείνον τὸν μέγαν, ὃς
 τῶν κατὰ τὴν ἔρημον ἐξηγήτατο κοινοβίων, εἰς μο-
 ναχικὴν προήγαγον τελειότητα. Πανταχοῦ δὲ τῆς
 τοιαύτης Εὐθυμίου φήμης ἐν ὀλίγῳ διαβιουούσης,
 πολλοὶ πρὸς αὐτὸν ὡς περὶ ὑπό τινας ἐσμῆς μύρου
 κεινημένοι καθ' ἑκάστην συνέρροισιν, καὶ τούτων
 ἕκαστος αὐτῷ συνοικεῖν ἐβέλτετο, καὶ ὑπ' αὐτῷ καθ-
 ἡγεμονίᾳ ζῆν, καὶ ρυθμιζεσθαι τὴν ψυχὴν, καὶ τὰ
 πνευματικὰ ἐκπαιδεύεσθαι. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἀκείρατόν
 τε καὶ ἄκρτον τὸ τῆς ἡσυχίας ἔχειν καλὸν βουλό-
 μενος, πᾶσαν τῷ μακροτέρῳ Θεοκτιστῶ τὴν τῶν προσ-
 ιόντων ἐπιμέλειαν ἀνετίθει. καὶ ὃς, παρακούειν
 ἐκείνου μηδέποτε γνοῦς, ἀναιρεῖται μὲν αὐτίκα τὴν
 ἐντολήν, πάντα δὲ κατὰ γνώμην Εὐθυμίου διατιθεῖς
 ἦν.

18. Ἐπειτα μέντοι καὶ περὶ τὸν τοῦ τόπου συν-
 οικισμὸν ἠτήχολοῦντο, καὶ συστήσασθαι παρὰ τῷ
 σπηλαίῳ λαύραν κατὰ τὴν τύπον Ρ Φαράν ἐσκέπτοντο.
 Ἄλλ' ἡ ἰνούσα τῷ τόπῳ τραχύτης, καὶ τὸ μικροῦ
 καὶ ἔδατον αὐτὸν εἶναι, συστήσαι μὲν τινα περὶ αὐτὸ
 λαύραν οὐκ εἶα. πρὸς αὐτῇ δὲ τῇ τοῦ κρηματοῦ
 προσβάσει, κοινόδιον οἰκοδομοῦσι τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ
 τὸ σπήλαιον ἑαυτοῖς εἰς Ἐκκλησίαν μετασκευάζου-
 σιν. Ἡ δὲ καὶ προτεδρεύων ἐφ' ἡσυχίας ὁ μέγας Εὐ-
 θύμιος, ψυχρὸν ἦν ἐπιμελητής, καὶ ὧν ἐκεῖνοι δέ-
 χονται πληγῶν ὑπὸ τῆς κακίας, καὶ ὑπ' ὧν πολλάκις
 τραυματίων κακῶς πάσχουσιν, ἑαυτοῖς ἐμπειρότατος.
 Προσιόντων γὰρ αὐτῷ καθ' ἑκάστην τῶν ἀδελφῶν,
 καὶ τοὺς λογισμοὺς οὐμνοῦν ἀνακαλύπτειν αὐτῷ
 διευλαδομένων, τὸ κατέλληλον ἑκάστῳ πρὸς τὴν
 τοῦ κακοῦ θεραπείαν ἰδίῳ φάρμακον, ἃ πείρα καὶ
 συνείασι καὶ πολλῇ διακρίσει, παρ' ἑαυτῷ συνελέξατο.
 ὡς μικροῦ καὶ ἐπ' αὐτῷ κληροῦσθαι τὸ τοῦ θεοῦ
 Ἱερεμίου, ὅτι Δοκιμαστὴν δίδωκά σε τοῦ λαοῦ
 μου, καὶ γνώσῃ ἐν τῷ δοκιμάζειν σε τὴν ὁδὸν
 αὐτῶν.

19. Ἄμειβε καὶ παρήνει πατρικῶς πολλάκις,
 καὶ αἰοῖν πρὸς αὐτοὺς διελέγετο, ὡς ἄρα δεῖ τοὺς
 ἀποτασσόμενους βίῳ καὶ τοῖς περὶ τὸν βίον, ὑπακοῆς
 πανταχοῦ φροντίζειν καὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ τοῦ
 μὴ τῷ ἰδίῳ στοιχεῖν θελήματι. καταθύμιόν τε αἰεὶ
 τὸν θάνατον ἔχειν. καὶ τὴν μὲν κόλασιν δεδοικέναι,
 τῆς βασιλείας δὲ τῶν οὐρανῶν ἐφίεσθαι. πάντα τε
 τὸν χρόνον πόνοις ἑαυτὸν ἐκδιδόναι, καὶ χειρῶν τέ-
 λου καὶ ἐργασίᾳ. καὶ μάλιστα γὰρ εἰ νέος ἐστὶν οὐ-
 τος, καὶ τὴν ὁρμὴν ὑπὸ τῆς ἡλικίας κεινημένον.
 Τότε γὰρ χρὴ πρὸς τῇ ἄλλῃ περὶ αὐτὸν φυλακῇ, καὶ
 πολλῇ τὸ σῶμα ταλαιπωρίᾳ κατακονεῖν, ὡς ἂν εὐ-

A temporibus, in locis quæ sunt circa vicum Me-
 topa (22) claruerint, et monasteria construxerint,
 magnumque illum Theodosium (23), qui fuit
 princeps et auctor cœnobiorum eremi, ad mo-
 nasticam perduxerint perfectionem. Cum autem
 hæc fama Euthymii brevi tempore ubique perva-
 deret, multi ad ipsum, tanquam ab aliquo com-
 moti unguenti odore, quotidie confluebant; et
 rogabat unusquisque illorum, ut cum ipso habi-
 tare sibi liceret, sub eo duce vivere, anima effin-
 gi, spiritualia edoceri. Sed ille, obtinere cu-
 piens integrum purumque quietis bonum, omnem
 advenientium curam beato commisit Theocristo:
 hic vero, qui ei nunquam recusabat parere,
 protinus quidem mandatum suscipit; verum cuncta
 B administrabat ex sententia Euthymii.

XV. Deinde autem in loco quoque ad habitan-
 dum construendo occupabantur, habebantque in
 animo ad speluncam constituere lauram, secun-
 dum figuram Pharan: sed quæ loco inerat aspe-
 ritas, quodque esset propemodum inuius, non
 sinebat illic lauram condere: at in ipso præcipiti
 aditu cœnobiū ædificat fratribus, et sibi
 speluncam in ecclesiam transmutant: ubi in
 quiete ac silentio magnus assidens Euthymius,
 erat curator animarum, necnon plagarum quas
 illæ a vitiiis accipiunt, a quibus vulneribus sæpe
 male afficiuntur, medicus peritissimus. Quotidie
 enim ad eum accedentibus fratribus, nec verentibus
 ei aperire cogitationes, unicuique dabat
 conveniens sanando malo medicamentum; quæ
 quidem experientia, prudentia multoque iudicio
 apud se collegerat; adeo ut in ipso propemodum
 impleretur illud divini Jeremiæ: *Probatorem
 dedi te populi mei, et scies in probando te viam
 eorum* 1.

XVI. Sæpe itaque etiam admonerat paterne, et
 communiter ad illos orationem habebat, dicens
 oportere eos qui huic vitæ rebusque sæculi re-
 nuntiant, ubique curam gerere obedientiæ, et hu-
 militatis, ac ne propriam sequantur voluntatem;
 adhæc in votis semper habere mortem; et suppli-
 cium quidem perhorrescere, regnum autem cœlo-
 rum desiderare; atque omni tempore se dedere
 laboribus, manuumque artificio et operationi; id-
 que maxime si is est juvenis, ejusque appetitio
 seu impetus moveatur ab ætate. Tunc enim oportet,
 præter aliam ejus custodiam, corpus quoque

1 Jerem. vi, 27.

VARIE LECTIONES.

P al. τόπον. 9 al. κατασκευάζουσιν.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(22) Ortelius conjicit circa Arabiam forte allecubi esse, quo frustra confugit cum in eremo civitatis

sanctæ manserint, et Jordanem non transierint. (23) Egimus de eo 11 Januar.

multis ærumnis affigere, ut pareat rationi, et fervor flaccescat juventutis; utque Pauli imitatores simus, simulque divinarum ejus legum adimpletores, non otii crimen solummodo vitantes (siquidem ne alimentum quidem eum dignum judicat, qui est adeo hebes, segnis, et negligens; *Otiosus enim, inquit, nec manducet*), sed etiam habentes easdem cum illo manus. *Manus enim, inquit, istæ ministraverunt mihi, et his qui mecum sunt*². Quoniam absurdum est, ut homines quidem sæculares, uxorem, liberos, totamque familiam labore manuum suarum alant, et annum ab eis solvatur tributum, quin etiam e laboribus Deo offerant primitias, atque pro viribus benefaciant; nos vero aliis fructum manuum nostrarum nequaquam communicemus.

XVII. Illa quoque ex ejus præceptis digna sunt quæ mandentur memoriæ. Suadebat enim honestum amplecti silentium in templo Domini, neve quis loqueretur in synaxi fratrum, dum sacra peraguntur mysteria; sed nec in refectorio, fratribus ad cœnam collectis linguam laxare; verum in utrisque manere in eodem silentio. Præterea displicebat ei, quod fratrum nonnulli, præsertim juvenes, majus jejunium quam a reliquis observaretur in cœnobia palam et publice ostenderent, communemque solverent fratrum regulam, suam sequendo voluntatem ac legem. Neque enim ille bonum tuba cani, neque apertum esse et divulgatum, sed quam maxime fieri potest latere volebat: atque ideo eam optimam esse dicebat abstinentiam, quæ præveniret satietatem, et indigentibus adhuc nobis reprimeret alimentum: quod quidem est infra necessitatem cibum sumere: clam vero resistere carnis affectionibus, ac secure omni ex parte communitum esse armis monachorum; quæ sunt, humilitas, moderatio, meditatio, discretio, secundum Deum obedientia, et revera Dei imitatrix virtus. Talibus igitur a suavissima illa lingua documentis fratres quotidie fruebantur.

XVIII. Nobis autem jam deinceps incipit oratio pergere ad res antiqui Terebonis; quæ cuncti quidem seniores Patrum mihi concordî voce narrarunt; accuratius vero Terebon (24) ille, veteris istius Terebonis (25) nepos, qui tribui apud Saracenos præfuit, et in eis maximum nomen reliquit ad claritatem. Oportet autem ab alio ordiri principium narrationis, ut sic perspiciatur facilius sermo noster. Erat apud Persas quidam Græcus, nomine Aspebetus (26), qui

² II Thess. III, 40; Act. XX, 34.

VARIÆ LECTIONES.

† al. τῶ. * al. ἐγκλήματα. † al. μηδέ. † al. ἐπιέναι. † al. τοῖς λοιποῖς.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(24) Hujus nativitas indicatur infra num. 62. Fuit hegumenus inferioris monasterii S. Theodotii.

(25) Præter ea quæ de eo hoc capite referuntur, iterum de eo agitur num. 62, 78 et 97.

πειθίς τε εἶη τῷ λόγῳ, καὶ τὸ πυρῶδες ἀπομαρτυρηται τῆς νεότητος· καὶ ἴνα μιμηταὶ Παύλου, καὶ ἅμα πληρωταὶ τῶν αὐτοῦ θεῶν νόμων γινώμεθα, μὴ τὸ ἴ τῆς ἀργίας ἀπλῶς ἐγκλημα * διαφεύγοντες; (ἢ γε οὐδὲ τροφῆς ἄξιον κρίνει τὸν οὕτω κωθῆ καὶ ἡμελημένον. Ὁ ἀργὸς γὰρ, φησί, μηδὲ ἐσθίεται), ἀλλὰ καὶ τὰς αὐτὰς ἐκείνῳ κτώμενοι χεῖρας. Αἱ χεῖρες γὰρ, φησὶν, αὐταί, ὑπηρέτησαν ἐμοὶ τε καὶ τοῖς μετ' ἐμοῦ. Ἐπεὶ καὶ τῶν ἀτόπων ἐστὶ, τοὺς μὲν βιωτικῶς τῶν ἀνθρώπων, γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ οἰκίαν ὄλην, ἐκ τοῦ τῶν χειρῶν ἔργου διατρέφειν, καὶ τὸν ἐπίτερον αὐτοῖς διαλύεσθαι φόρον, ἀλλὰ καὶ ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ τῶν πόρων, καὶ εὖ ποιεῖν κατὰ δύναμιν· ἡμᾶς δὲ μὴ, καὶ ἄλλοις τοῦ τῶν χειρῶν ἡμῶν καρποῦ κοινωνεῖν.

Β' Ζ'. Κάκεινα δὲ ἄξιζα μνήμη δοῦναι τῶν ἐκείνου παραγγελμάτων. Παρήναι γὰρ τὴν εὐκοσμοῦ ἀπαίξεσθαι σιωπῆν ἐν ναῷ Κυρίου, καὶ μὴ ἴ τρεῖς γέσθαι μηδὲνα παρὰ τῆ συνάξει τῶν ἀδελφῶν, τῶν ἱερῶν μυστηρίων τελουμένων· μᾶτε μὲν ἐν ἀριστηρίῳ τῶν ἀδελφῶ, εἰ; δεῖπνον συνειλεγμένων, ἐπιέναι * τῆ γλώττῃ· ἀλλὰ μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡσυχίας ἐν ἀμφοτέροις. Ἀπήρσεκε δὲ αὐτῷ, καὶ τὸ τῶν ἀδελφῶν ἐνίους, καὶ μάλιστα νέους ὄντας, πλείονα τῆς λοιπῆς ἴ ἐν τῷ κοινοβίῳ φανεραὶ καὶ δεδημοσιευμένην ἐπιδεικνύσθαι νηστείαν, καὶ τὸν κοινὸν λύειν κανόνα τῶν ἀδελφῶν, ἰδίῳ θελήματι καὶ νόμῳ στόιχοῦντας. Οὐδὲ γὰρ σαλπίζεσθαι τὸ ἀγαθὸν ἐκεῖνος, οὐδὲ μὴν ἐκδηλον εἶναι καὶ διακεκηρυγμένον, ἀλλ' ὡς οἶδόν τε λαθῆναι ἠδούλετο· καὶ οἷα τοῦτο ἀρίστην ἔλεγεν ἐγρέταιαν εἶναι, τὴν τὸν κόρον φθάνουσαν, καὶ δεσποῖς ἡμῖν ἐστὶ, καὶ τὴν τροφὴν ἰστώσαν· ὅπως ἐστὶ τὸ παραμικρὸν τῆς χρείας, τροφῆς κοινωνεῖν, κρείας δὲ πρὸς τὰ τῆς σαρκὸς ἴστασθαι πάθη, καὶ ἀσφαλῶς πάντοθεν συμπεφράχθαι τοῖς ὅπλοις τῶν μοναχῶν· ἐστὶ δὲ ταῦτα, ταπεινώσις, σωφροσύνη, μελέτη, διακρίσις, καὶ ἡ κατὰ θεὸν ὑπακοή, καὶ τῶν ὄντων θεομίμητος ἀρετή. Τοιούτης μὲν οὖν παρὰ τῆς ἡδέως γλωττῆς ἐκείνης οἱ ἀδελφοὶ καθ' ἐκάστην ἀπέπλυνον τῆς διδασκαλίας.

ΓΗ'. Ἡμῖν δὲ χωρεῖν ἤδη λοιπὸν ὁ λόγος πρὸς τὰ τοῦ παλαιοῦ Τερέβωνος ἀρχεταί * ἀ καὶ πάντες μὲν οἱ πρεσβύτεροι τῶν Πατέρων συμφώνως μοι διηγήσαντο, ἀκριδέστερον δὲ Τερέβων ἐκεῖνος, ὁ τοῦ παλαιοῦ τούτου Τερέβωνος ἔκγονος, φυλῆς τε παρὰ τοῖς Σαρακηνοῖς ἄρχετα, καὶ μέγιστον εἰς ἐπιφάνειαν ἐν αὐτοῖς ἀπολιπὼν ὄνομα· χρὴ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔκδοθεν ὑφᾶναι τοῦ διηγήματος, ἵν' οὕτω μᾶλλον εὐσύνοπτος ὁ λόγος ἡμῖν γένηται. Ἦν τις παρὰ Πέρσας Ἕλληνα

(26) Hic mox in baptismo Petrus appellatus, et deinde plenissime Christianæ fidei dogmatibus eruditus episcopus Saracenorum factus est num. 50, et synodo Ephesinæ interfuit, n. 55.

Ἀσπεθέτος ὄνομα, Σαρακηνῶν φυλῆς ἄρχων γεγεννημένος. Διωγμοῦ δὲ παρὰ τῶν μάγων περὶ τὰ τέλη τῆς Ἰσθηγιόρου ἢ βασιλείας κατὰ Χριστιανῶν κινήσεντος, ἔργον ἐκεῖνοι θέμενοι σπουδαϊώτατον, πάντας θηράσαι Χριστιανούς, τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ἅπαντας φυλάρχους, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτὸν Ἀσπεθέτον, ἀκριβεῖς φύλακας πανταχοῦ ταῖς ὁδοῖς ἐπιστάτην, ἐφ' ᾧ μηδένα Χριστιανῶν λαθεῖν δυναθέντα, τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ προσφυγεῖν. Ὁ γοῦν Ἀσπεθέτος οὗτος, ἔρων τῆν πολλήν ταύτην κατὰ Χριστιανῶν φρίκην καὶ μανίαν, καὶ οἶκτον αὐτῶν λαμβάνων τῆς συμφορᾶς, οὐ μόνον οὐκ ἀπέργεν αὐτοῖς τὴν φυγὴν, ἀλλὰ καὶ χεῖρα μάλλον παρεῖγεν ἱκανῶς συλλαμβάνουσιν. Εφ' οἷς τῷ βασιλεῖ διαβληθεὶς Ἰσθηγιόρου, καὶ τὴν ἐκεῖνου δεῖξας ἀπήνευσεν, τὴν οὐσίαν εὐθὺς καὶ συγγίνευσεν, καὶ Τερέθων τὸν παῖδα παραλαβὼν, αὐτόμολος ἦκει Ῥωμαίοις. Οὗ δεξιόμενος Ἀνατόλιος (οὗτος γὰρ τότε τῆς Ἐφῆς στρατηγός ἦν), εἰς τὴν Ἀράβιον τεκατοικίζει, καὶ τὴν ἐκεῖσε Ῥωμαίους ὑποτελῆ τῶν Σαρακηνῶν φυλαρχίαν ἐγγειρίζει τῷ Ἀσπεθέτῳ, ἐγγέγων αὐτῷ ποιῶν οὕτω, καὶ δόλου καθαρύουσιν τὴν ὑποδοχὴν.

10'. Οὕτως οὖν Ῥωμαίοις αὐτοῦ προσκεχωρηκότος, ἐτύχων μὲν Τερέθων ὁ παῖς, ἔως ἔτι ἀνήθορος ἦν, καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλαδὴ παῖς, ὁμοιῶς πληγῆς μάστιγι, μέρος τε τοῦ σώματος ἐξ ἡμισείας τὸ δεξιὸν ἔχων ξηρόν, καὶ νεκροῖς ὅμοιον, καὶ ἥμισυ ἐνεργόν. Τοῦτο δὲ οὕτως εἶχε· αὐτῷ ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν, ὅτε καὶ τοῦ πατρὸς ἢ τὸ πολὺ τῆς οὐσίας εἰς ἱατρῶν ἀναλώσαντος χεῖρας, οὐδὲν ὁ Τερέθων τῆς ἐκείνου ἀπάντητο τέχνης. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἀράβιον μετέβησαν, ὅρα τι ὄνερ ὁ παῖς, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν διωπισθεὶς, τῷ πατρὶ ταύτην διηγείται. Καὶ δὲ αὐτίκα μάλιστ' ἐν πατρί, καὶ πολλοὺς τῶν ὑπ' αὐτῷ Βαρβάρων, παραλαβὼν, παρὰ τὸ Εὐθύμιου τούτου καὶ Θεοκτίστο, σπύλαιον ἀφικνεῖται. Τῆδε γὰρ ἔλθειν ἠφρανεῖσθαι ἐπέσκηπτε. Τοὺς μὲν οὖν ἀδελφοὺς τὸ πᾶθος ἰδόντας, ἀγωνία τε εἰλήφει καὶ δέος, καὶ οὐκ εἶχον ὅ τι καὶ γίνωται. Ἀλλ' ὁ μακρότης Θεοκτίστος τὴν δειλίαν ἐκείνου ἐκβαλὼν αὐτῶν τῆς ψυχῆς, κάτεισι θαρσύνωντας πρὸς τοὺς Βαρβάρους, καὶ τὴν χρεῖαν ἦτις αὐτοὺς ἀγαγοὶ διεπυθάνετο. Οἱ δὲ, κατὰ θέαν, εἶπον, ἤκομεν Εὐθυμίου. Καὶ ὁ μακρότης Θεοκτίστος, ἄλλ' ἐκεῖνος, φησὶν, ἡσυχάζει νῦν, καὶ οὐκ ἂν οὔτε εἰς θέαν ἔλθοι μέχρι καὶ τοῦ Σαββάτου τι, οὐτε μὲν ὄλωσιν εἰς ὀμίλιν. Τότε λαβόμενος

A factus fuerat princeps tribus Saracenorum. Porro mota (27) per Magos: 28 circa finem regis Isdegerdis persecutione adversus Christianos, illi ducentes opus esse summo studio contendendum, ut cunctos venarentur Christianos, omnes tribuimque praefectos ditionis suae, ipsuimque etiam Aspebetum, in diligentes viarum custodes ubique constituunt, quo nullus Christianus posset clanculum confugere ad imperium Romanorum. Is itaque Aspebetus, videns ingentem hanc in Christianos incursionem et insaniam, motus misericordia eorum calamitatis, non modo non prohibuit fugam, sed et manum potius praebuit non mediocriter adjutricem. Qua de causa accusatus apud regem Isdegerdem, et illius crudelitatem, assumptis protinus suis facultatibus, cum cognatis ac Terebone puero, ad Romanos transfuga venit. Quos excipiens Anatolius (29) (is enim tunc erat praefectus Orientis) collocat in Arabia; et Saracenorum praefecturam, quae illic Romanis suberat, tradit Aspebeti; sic exhibens illi securam omnisque doli expertem susceptionem.

XIX. Cum is ergo sic ad Romanos accessisset, puer quidem Terebo, dum esset adhuc impubes, atque adeo vere puer, percussus erat flagello daemoneis, ut qui partem corporis ex dimidio dexteram haberet siccam, mortuisque similem, ac operi minime idoneam. Hoc autem ei ita se habebat a capite usque ad pedes; adeo ut licet pater multum facultatum consumpsisset in medicorum manus, nullum Terebon ex arte illorum acceperit adjumentum. Postquam vero migrarunt in Arabiam, videt puer in somnis aliquid, et ad visionem expegefactus, eam patri narrat; qui citra ullam moram assumens puerum multosque ex ei subjectis Barbaris, pergit ad Euthymii hujus et Theoctisii speluncam. Eo enim ut veniret, praecipiebat quae apparuerat visio. Atque fratres quidem, tantam multitudinem videntes, invasit anxietas et metus, nec compertum habebant, quidnam se fieret. At beatus Theoctisius, ejecto ex eorum animis timore illo, descendit fidenter ad Barbaros, et rogat quoniam necesse sit eos adducere. Responderunt illi: Venimus ad videndum Euthymium. Tum beatus Theoctistis (30): At illo, inquit, nunc in secessu quiete degit, neque omnino usque ad Sabbatum in cujus-

VARIAE LECTIONES.

* al. Ἰσθηγιόρου. † al. στρατηγῶν. ‡ al. add. αὐτοῦ. § al. γίνονται. ḃ al. εἶτις.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(27) Marcellinus in Chronico, Theodosio 10 et Constantio III coss. «In Perside contra Christianos persecutio deservit. » Is erat an. Ch. 420. Theodoretus lib. III, cap. 38, ait: « Per idem tempus (quo Theodotus patriarcha Alexandro Antiochiae successit, quod 8 Januarii in Vita S. Attici diximus factum an. Ch. 420, et hinc confirmatur) per idem ergo tempus Isidigerdes, rex Persarum, persecutione contra Ecclesias concitavit; » aut potius eo sensu morbisque languente magi illam concitaverunt. Ea ab Isidigerdis filio Varadane atrociter propagata; quae ideo persecutionis auctorem scribunt Socrates lib. VII, cap. 18. et Nicephorus lib. XIV, cap. 19.

(28) Magi hi elementa et maxima ignem inter deos censebant. Hunc autem persecutionem excitaverunt ac in furorem, propterea quod S. Audas πυρῶν, sive templum Ignis, diruisset, ut 16 Maii dicemus et narrat Theodoretus et Nicephorus.

(29) Hic Anatolus dux Orientis Procopio l. b. I Belli Persici, at praetor Orientis Theophani lib. XIV, cap. 8. Legatus Theodosio missus est ad Veradanem, regem Persorum, cum bellum Romano imperio intulisset.

(30) Ille S. Theoctisto defuncto hujus cœnobii hegumenus fuit, ut infra n. 102.

quam conspectum venturus est, et congressum. Tunc Aspebetus manum Theoclistiprehendens, ostendit ei filium semiaridum, et dextera parte voluti mortuum; deinde puero annuit superciliis; et ille incipiens, rem omnem narrat ordine.

XX. Ego, inquit, in Perside afflictus hac plaga, multisque medicis et magicis artibus contritus, nihil amplius inde fructus percepi, nisi solum ut damnares, et non haberem valde illis confidere. Deinde ubi in hanc Arabum venimus regionem, hic quoque rursus cum priori luctabar calamitate, et malis vexabar similibus. Noctu autem aliquando attendens mihi ipsi, et considerans an usquam a morbo aliquam invenirem liberationem; quia nullam ex nostris cernebam mali curationem, ipse sic mecum colloquebar: O Terebon, ubi nunc sunt quæ apud Græcos et Persas feruntur medicinæ et magiæ artes, ac nugæ earum, vulgoque jactata inde utilitas? Ubi vero astrologorum præstigiarum, et sacerdotum nostrorum confictæ fabulæ, inutilesque invocationes? Profecto cuncta fraudes sunt et risus manifestus; quæ nihil, inquam, possunt efficere absque universorum Opifice et Domino. His ergo apud me dictis ac dissertatis, Deum ardentissime precatus sum, et ab eo petii a morbo liberationem: atque vicissim ipse pollicitus sum repensurum me vitæ mutationem, et Christianum fieri.

XXI. Dum vero hæc essent, talisque ad Deum deferrem supplicationem, paulatim in somnum deductus, mihi videbar quemdam cernere monachum promissa densaque barba, jam senescentem et canis conspersum, qui interrogabat me, quisnam esset morbus, quidnam mali nos invasisset. Cumque ego ei morbum ostendissem, ille: Implebisne, inquit, tu quæcunque Deo es pollicitus? Deinde cum ego iterum promissem, me prompto et alacri animo omnia impleturum: Ego, inquit, sum Euthymius, qui ad orientalem solitudinem habito in torrente ad australem partem visæ quæ Hierichuntem ducit sito, decem millibus dissitus a Hierosolymis. Si vis ergo invenire mali solutionem, veni ad me, ait, et per nos sanabit te Deus. Hæc in somnis postquam vidissem, essemque excitatus, patri statim narraui. Et ecce omnibus postpositis, huc, ut jussit visio, venimus nunc, teque valde et enixe rogamus, ut nobis ostendas vere divinum et admirabilem illum medicum, qui per visionem nobis indicatus fuit.

XXII. Hæc audiens beatus Theoclistus, et quo modo visio apertum Dei gratiæ esset indicium admiratus, Euthymio interrumpit quietem, eique omnia ordine, pueri morbum, neminem qui curaret inventum, promissa communi Domino ab eo facta, somnum illum, visionem ostensam, uno verbo nihil non ac singulatim recenset. Qui ipse quoque persuasus rem illam divino gerti consilio,

α τοῦ Θεοκτίστου τῆς χειρὸς δ' Ἀσπέβετος, ὑποδείκνυσιν αὐτῷ τὸν υἱὸν, ἡμιζήρον ὄντα ^ε, καὶ τὸ μέρος οἶον ἀποτεθνηκότα τὸ δεξιόν· εἶτα καὶ ταῖς ὀφρῦσι τῷ παιδί ἐπινεύει· κακείνος, ἀρξάμενος, ἀκολούθως ἀπαντα διεξήκει.

Κ'. Ἐγὼ, φησὶν, ἐν Περσίδι ταύτην δεξάμενος τὴν πληγὴν, καὶ πολλὰς ἰατρικὰς τε καὶ μαγικὰς τέχνας κατατριβεῖς, οὐδὲν πλεόν ἐκαίθεν ἑκαρπωσάμην, ὅτι μὴ τὸ καταγῶναι μόνον, καὶ μὴ σφόδρα ἔχειν ἐπ' ἐκείνοις θάρρειν. Ἐπειτα ὡς εἰς τὴν Ἀράβων ἤλθομεν ταύτην, τῇ προτέρᾳ κἀνταῦθα πάλιν ἐπέλασιον συμφορᾶ, καὶ τοῖς ἑμοίοις ἐδ' ἀλλότῃ κακοῖς, νυκτὸς δὲ ποτὲ προσχῶν ἐμπαυτῷ καὶ σκοπῶν εἶ που τοῦ πάθους τινὰ λύσιν ἐφεύρω, ἐπεὶ μηδεμίαν ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἐώρων τοῦ κκαοῦ θεραπείαν, ἢ Τερέβων, αὐτὸς πρὸς ἐμπαυτὸν διωμάλου, ποῦ νῦν εἰσὶν αἱ παρ' Ἑλλήσιν καὶ Πέρσις ἰατρικὰι τε καὶ μαγικὰι ^ε, καὶ ὁ ἐντεῦθεν ὄθλος, καὶ ἡ θρυλλουμένη τούτων ὠφέλεια; ποῦ δὲ ἀντρολόγων αἱ γοητεῖαι, καὶ αἱ τῶν ἡμετέρων σεδασμάτων μυθοποιεῖαι, καὶ ἀνόνητοι ἐπικλήσεις; Ὅπως ἀπάτη πάντα καὶ γέλως ἐπιφανής· οὐδὲν ἔστιν τοῦ τῶν ὄλων Δημοιοργοῦ, φημί, καὶ Δεσπότου ἀνένει δυνάμενα. Ταῦτα τοίνυν πρὸς ἐμπαυτὸν εἰπὼν καὶ διαλεχθεὶς, ἐδεόμην Θειρότατα τοῦ Θεοῦ καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν τοῦ πάθους ἐξίτητον ἀπαλλαγὴν· ἀντιδοῦναι τε πάλιν αὐτὸς τὴν τοῦ βίου μεταβολὴν, καὶ τὸ Ἰησοῦσιανὸς γενέσθαι, ἐπηγγελλόμεν ^ε.

ΚΑ'. Ἐν ὄσῳ δὲ ταῦτα ἦν, καὶ τοιαύτην πρὸς Θεὸν ἐποιούμην τὴν ἱκεσίαν ^ε, εἰς ὕπνον ἡρέμα κατανεχθεὶς, ἐδόκουν τινὰ μοναχὸν, βαθῶν τὸν πώγωνα καθήμενον, γηρῶντα ἤδη, καὶ πολιτικὰς κατασκευὰς ὄραν, ἧτις τε ἡ νόσος διερωτῶντά με, καὶ τί τὸ κατασκήψαν εἰς ἡμᾶς ^ε κακόν, πυθνόμενοι. Ἐμοῦ δὲ τὸ πάθος αὐτῷ ὑποδείξαντος, ἐκείνος, Ἄλλὰ κληροῦς, εἶπεν, αὐτὸς ὅσα τῷ Θεῷ ἐπηγγείλω; εἶτα πάλιν ἐμοῦ καὶ μάλᾳ προθύμως πάντα πληρώσειν ὑποσχόμενος, Ἐγὼ εἰμι Εὐθύμιος, ἔφη, ὁ πρὸς τῇ Ἀνατολικῇ ἐρήμῳ ἐν τῷ κατὰ νότον ^ε τῆς πρὸς Ἱερουσόλυμας ^ε διέγων. Εἴπερ οὖν βούλει τοῦ κκαοῦ τὴν λύσιν εὐρατῖν, ἐλθὲ πρὸς με, φησὶ, καὶ ἰαταί σε ὁ ἡμῶν ^ε ὁ Θεός. Ταῦτα ὄντα ἰδὼν, καὶ διυκνωθεὶς, τῷ πατρὶ αὐτίκα διηγησάμην. Καὶ ἰδοὺ δευτέρᾳ θήμενοι πάντα, ὡς ἡ ὄψις ἐπέσκηψε, καταλέδομεν νῦν, καὶ δεόμεθα δέησιν πάνυ σφόδρα ^ε θερμὴν καὶ σπουδαίαν, ὑποδείξει τὸν διὰ τῆς ὀπασίας ἡμῖν μνησθέντα θετον ὄντως καὶ παράδοξον ἰατρὸν.

ΚΒ'. Τοῦτον ^ε δὲ μακαρίτης ἀκούσας Θεόκτιστος, καὶ ὅπως ἡ ὄψις δείγμα σαφὲς ἦν τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐκπλαγεῖς, διακόπτει τὴν ἡσυχίαν τῷ Εὐθύμιῳ, καὶ πάντα ἐξῆς αὐτῷ, τοῦ παιδὸς τὸ πάθος, τὴν τοῦ θεραπεύσοντος ἀπορίαν, τὰς αὐτοῦ πρὸς τὸν κοινὸν Δεσπότην ἐπαγγελίας, ὕπνον ἐκαίνον, τὴν φανεῖσαν ὄψιν, καὶ ἀπλῶς κατὰ μέρος ἕκαστα καταλέγει. Ὅ δὲ θελαν τινὰ τὸ πρᾶγμα οικονομίαν καὶ αὐτὸς εἶναι

VARIAE LECTIOES.

^ε al. ins. οὕτως, al. ὄντος. ^ε supple τέχνας. ^ε al. ἐπηγγελλόμεν. ^ε al. ἰαταίαν, ^ε al. ἡμᾶς. ^ε al. ὄντων. ^ε al. ins. ἐπὶ. ^ε al. ἐμοῦ. ^ε abest ab al. ^ε al. τούτων.

πιστεύσας, κάτεισιν εὐθείως πρὸς τοὺς Βαρβάρους, καὶ ὑπερευξάμενος θερμῶς τοῦ παιδός, καὶ αὐτῷ τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον ἐπιβάλλων, οὐ χρόνου ἰδεήθη τινός, οὐ πλείονος τῆς πρὸς τὴν εὐχὴν προσεδρεύσας, ἀλλ' ἔφρωμένον αὐτὸν καὶ ὑγιᾶ καθάπαξ¹ παραχρῆμα ἐργάζεται.

ΚΓ'. Καταπλήττει τοὺς Βαρβάρους τὸ γεγονός, καὶ θαττον ἢ ὁ πάσχων τὸ σῶμα, καὶ αὐτοὶ θεραπεύονται τὰς ψυχὰς· μᾶλλον δὲ κοινῶς ἰώνται τὴν τῆς ψυχῆς ἰασιν, καὶ πιστοὶ παρατυτῆκα γίνονται. Διὸ καὶ πρηνεῖς ἐπ' ἐδάφους ἑαυτοὺς ῥίψαντες, δέονται τῆς ἁγίας ἐκείνης ψυχῆς, ὥστε τῇ τοῦ Χριστοῦ σφραγίδι σημειωθῆναι, καὶ τοῦ τῶν Χριστιανῶν μέρους ἀξιοθῆναι καὶ τοῦ ὀνόματος.

ΚΔ'. Πάντως δὲ οὐκ ἦν ἀνδρὸς φιλοθέου τὸ μέλειν ἐν τοῖς τοιοῖτοις. Οὐκοῦν οὐδὲ Εὐθυμῶ τὸ παρῶπαν μέλλησις ἦν. Ἄλλ' ἰδὼν αὐτοὺς καρδίᾳ μᾶλλον ἢ στόματι τὸ ἱερὸν βάπτισμα αἰτουμένους, κλυεὶ μακρὰν² ἐν τινὶ τοῦ σπηλαίου γωνίᾳ κολυμβήθραν σχιδασθῆναι· ἤτις καὶ εἰς τὸδε χρόνον μένει συνιστημένη· καὶ τὰς συνήθεις εὐχὰς ἐπειπὼν, καὶ ὅσα νόμος ἐπ' αὐτοῖς τελείσας, πρῶτα μὲν τὸν Ἀσπεβέτον βαπτίζει, Πέτρον μετονομάσας, ἐξῆς δὲ Μάριν, ἀδελφὸν τῆς γυναικὸς Ἀσπεβέτου· ἐπικανεῖς ἄμφω τὸ γένος, κλυεῖται βαθεῖ κομῶντας, καὶ συνέσει καὶ ἀρετῇ μᾶλλον τὸν πλούσιον κοσμοῦντας, ἢ καὶ αὐτὸν τὸν πλοῦτον ὑπόθεσιν ἀρετῆς ποιουμένους· ἔπειτα δὲ Τερεβωνα καὶ μετ' αὐτὸν τοὺς λοιπούς· οὓς δήπου καὶ τεσσαράκοντα παρ' ἑαυτῷ κατασχὼν ἡμίρας, καὶ παραινέσας³, καὶ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῖς ἐξακριβοῦσάμενος, καὶ πάντα τρόπον τὰ πρὸς σωτηρίαν ἀσφαλῆ θέμενος, ἀρήσιν ἐν εἰρήνῃ· οὐμενοῦν Ἀγαρηνοὺς, ἔτι δὲ οὐδὲ Ἰσμαγλίτας⁴, ἀλλὰ τῆς Σάρρας ἀπογόνους, καὶ κληρονόμους ἀψευδεῖς τῆς ἐπάγγελτας, διὰ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος.

ΚΕ'. Ὁ μόντοι Μάρις, ὁ καὶ θεὸς πρὸς μητρὸς τῷ Τερεβωνί, οὐκέτι οὐδὲ βλέπειν εἰς τὰ ὀπίσω εἴλετο, οὐδὲ ἀποστῆναι τῆς μονῆς ὄλωσ ἠνέσχετο· ἀλλὰ πᾶσαν καθιερώσας αὐτῇ τὴν ὡσίαν, καὶ μικρὰ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πάντα νομίσας, καὶ οὐδὲ ἄξιον τὸν πρὸς αὐτὰ πόθον ψυχῆς εὐγενούς τε καὶ μεγαλόφρονος, Θεῷ προσκολλᾶται μόνῳ, καὶ ὑπ' αὐτῷ ζῆν διὰ πάσης τῆς ζωῆς τίθεται, τῷ μεγάλῳ καθηγῆτῇ χρωμένος.

ΚΣ'. Τοῦ θαύματος δὲ πολλαχοῦ τῆς ἐρήμου διαδοθέντος, πολλοὶ πρὸς τὸν θεῖον Εὐθύμιον πάθεισι καὶ νόσοις κανελημμένοι, πολλαχόθεν συνέρρεον· καὶ οὕτως ἄμισθόν τε καὶ εὐχερῆ θεραπείαν τρυγῶντες, χοίροντες ἐπανήσαν· ὥστε οὕτως ἐν βραχεῖ δι' ὅλης ἐξέλαμψε τῆς ἐρήμου, ὡς μηδὲ πάση τούτου τὸ ὄνομα τῇ Παλαιστίνῃ χωρητὸν εἶναι, ἀλλὰ δὴ καὶ πρὸς τὰς κύκλῳ διαβαίνειν ἐπαρχίας, καὶ πολὺ τοῦτο καὶ ἐν αὐταῖς ἄδουσι· ἕπερ ἄλλῃ μὲν, ἴσως καὶ πρὸς ἡδονῆς ἦν· Εὐθυμῶ δὲ, ἀγανακτεῖν ἐπολεῖ⁵ σφόδρα καὶ δυσχεραίνειν· οὐ μόνον τῷ τὴν δόξαν ἀπεστρέφεται τὴν ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς ἡσυχίας ἀναμνήσκουσαι τῆς προτέρας, καὶ ὅπως ἀπε-

statim descendit ad Barbaros, et ardentibus pro puero fuis precibus, factaque super illum crucis figura, non aliquo opus habuit tempore, non majore in orando perseverantia, sed cum valentem et omnino sanum statim efficit.

XXIII. Percellit Barbaros id quod factum fuerat, et citius quam ægroti corpus, eorum quoque curantur animæ, seu magis animæ sanitatem communiter accipiunt, fiuntque statim fideles. Quocirca proni in solum projicientes se, rogant sanctam illam animam, ut Christi obsignentur signaculo, partemque ac nomen Christianorum consequantur.

XXV. Num erat autem omnino viri pii et Deum amantis, cunctari in rebus hujusmodi. Neque ergo fuit Euthymio ulla cunctatio: sed videns eos corde magis quam ore sacrum baptismum postulare, jubet parvam piscinam in quodam speluncæ angulo ex tempore fieri; quæ quidem usque in hunc diem consistit; et consuetas orationes pronuntians, cunctisque quæ lex præcipit super illos peractis, primo quidem Aspebetum baptizat, Petrum transnominans: deinceps autem Marim, fratrem uxoris Aspebeti: ambos claros genere, et amplissimis divitiis instructos, seu potius qui prudentia et virtute ornantur divitias, aut etiam qui ipsas opes facerent materiam virtutis; deinde vero Terebonem, ac post ipsum reliquos: quos utique et quadraginta dies apud se retinuit, et multa monuit, piæque religionis cultum accurate docuit, atque omni modo firmis tutisque redditus quæ ad salutem pertinent, dimisit in pace; non tamen amplius Agarenos, nec Ismaelitas, sed Saræ progeniem, certos promissionis hæredes, per divinum baptismum.

XXV. At Maris, Terebonis avunculus, non amplius voluit retro aspiceret, neque omnino sustinuit discedere a monasterio; sed ei consecratis omnibus facultatibus, cunctaque hujus mundi ratus esse parva, quorumque desiderium dedecret animum generosum et magnificentum, soli Deo adhæret et per totam ætatem sub eo vivere statuit, magno utens ductore.

XXVI. Ubi autem miraculum dispersum est per multas partes solitudinis, multi morbis et ægritudinibus correpti ad divinum Euthymium undequaque confluebant: sicque curationem sine mercede ac facilem colligentes, revertebantur læti; adeo ut brevi sic per totam clarus evaserit solitudinem, ut nec ejus nomen tota caperet Palæstina, sed ad provincias etiam transiret circumcirca positas, ibique valde celebraretur. Quod alii quidem fortasse fuisset voluptati; Euthymio autem magnam pariebatur indignationem et molestiam; non solum quod humanam aversaretur gloriam, sed etiam quod prioris meminisset quietis, quemadmodum in ea

VARIÆ LECTIONES.

¹ abest ab al. = al. μικράν. ² al. ins. πολλά. ³ abest ab al. ⁴ al. ἐπῆρι.

nequaquam distractus degeret ab omni tumultu alienus. Propterea et clancularium ad Ruban secessum meditabatur.

XXVII. Verum divinus Theoclistus, cum rei meditatæ sensum nescio quo modo accepisset, et fratribus hoc manifestasset, tum omnes congregat, tum communes vehementesque preces adhibet, ut eorum orbitatis miseretur, neque sic despiciat gregem quem ipse constituit, qui post ejus recessum erat atrociter dilacerandus a communi omnium hoste. Hæc dixit, simulque persuasit, ne in præsentia discederet, nec eos relinqueret.

XXVIII. Quia vero postea amor quietis cum vehementius invasit, non habens quidnam ageret, quodam secum assumpto, qui Domitianus (31) vocabatur, erat autem Melitenus genere, atque virtutis amator sedulus, una cum eo egreditur, sententia nemine, et in solitudinem Ruban (32), quæ vergit ad austrum, venit, juxta mare Mortuum. Deinde hinc ascendit in alium quemdam montem, ab aliis montibus remotum, qui appellatur Mardæ (33), transmissans in montes, sicut passer, ut loquitur divinus David, et arcus telaque fugiens peccatorum: ubi cum invenisset puteum, humique jacta ædificia, et templum condidisset, atque altare struxisset, quæ quidem stant adhuc (34); inibi commoratur per aliquod tempus, alimoniam corpori necessariam ex herbis (35) illic positis subito sibi comparans, iisque tanquam mensa splendida utens.

XXIX. Deinde subiit eum cogitatio ingrediendi in solitudinem (368) Ziphorum, prope vicum Aristobulidæ; ad videndum, inquam, illas speluncas (37), quæ olim Davidem exceperunt a Saule insectatum; atque ei cogitationi parat; venit, et loco delectatus, illic construxit monasterium. Causam autem præmittere, quam habuit hujus monasterii constructio, damnum fuerit piis.

XXX. Cujusdam e vici Aristobulidæ incolis graviter laborabat filius, a malo spiritu correptus.

VARIE LECTIONES.

¶ al. περιδείν. † al. περιπτάμενος. * al. Ζιφών.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(31) Ille deinceps individuus ejus socius fuit, plus quam quinquaginta per annos; et septimo post ejus obitum die e vita et ipse excessit, ut ex sequentibus, et maxime cap. 18 et 19 constabit.

(3) In hanc solitudinem Ruban sæpius ivit S. Euthymius infra n. 7, 84, 95, ubi Cutilæ solitudini conjungitur. In hanc etiam solitudinem Ruban secesserunt SS. Joannes Silentarius, Sabas, Gerasimus, et Quiriacus, ut Acta eorum indicant. Meminit hujus solitudinis Joannes Moschus in Prælo spirituali cap. 167. Ex Ruban ad fluvium Jordanem proxime transit S. Sabas. Quapropter prorsus solitudinem Ruban suspicamus desertum, in quo Christus Jejunavit 40 diebus et noctibus, quod a recentioribus Desertum Quarantanæ dicitur. Consulti possunt Adrichomius in tribu Benjamin cap. 97, et Quaresmius lib. 6, peregrinat. 6, cap. 12, qui tradit ex variis, monachos ad exemplum Christi olim solitos hic penitentiam agere.

(33) Mons est circa mare Mortuum, qui Mardæ vocatur, excelsus valde, inquit Moschus cap. 158.

ρίσπαστος ἐν αὐτῇ καὶ θεοῦ ξένος παντὸς κλιστατο. Διὰ τὰ ταῦτα καὶ λιθοβαλὼν μὲν ἐμελίετα πρὸς τὸν Ρουβᾶν ἀναχώρησιν.

KZ'. 'Ἄλλ' ὁ θεὸς θεοκτιστος, οὐκ οἶδ' ὅπως αἰσθησὶν λαβὼν τοῦ μελετωμένου, καὶ δῆλον τοῦτο τοῖς ἀδελφοῖς θέμενος, ἀβροῦζει τε πάντας, καὶ κοινῆ εἰσφέρει δέησιν καὶ θερμῆν, ἕλεον αὐτῶν τῆς ἁφρονίας λαβεῖν, καὶ μὴ περιδείν ἢ οὕτω ποιμένην ἦν καὶ αὐτὸς συνεστήσατο, δεινῶς μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀναχώρησιν σπαρχθῆναι μέλλουσαν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πάντων ἐχθροῦ. Ταῦτα εἰρηκί τε καὶ ἔπεισε μὴ ἀποστῆναι τότε νῦν ἔχον, μηδὲ τοῦτους ἀπολιπεῖν.

KH'. Ἐπει δὲ τὸ μετὰ ταῦτα θερμότερον ὁ τῆς ἡσυχίας ἔρωσ αὐτοῦ καθίκατο, μὴ ἔχων ὁ τι καὶ ἐρείσει, συμκαταλαβὼν τινα μεθ' ἑαυτοῦ Δομητιανὸν ὄνομα, Μελιτηνὸν μὲν τὸ γένος, οὐκ ἀμελήθῃ δὲ τῆς ἀρετῆς ἑραστήν, ἔξεισιν ἅμα τοῦτω, μηδεμίαν δεῖσιν αἰσθησὶν, κἀν τῇ πρὸς νότον ἐρήμῳ τῷ Ρουβᾶ κατὰ τὴν Νεκρᾶν θάλασσαν ἀφικνεῖται. Εἰθ' οὕτως εἰς τὸ ὄρος ὀψηλὸν καὶ τῶν ἄλλων ὀρέων διεστηκός, πῶ Μαροῦ καλούμενον ἄνεσι, μεταναστεύων εἰς τὰ ἐρηώσ στρουθίον, κατὰ τὸν θεῖον Δαβὶδ, καὶ τὰ τῶν ἀμαρτωλῶν τόξα περιστάμενος ἰ. ἐν ᾧ φράσας εἶρησ, καὶ οἰκοδομᾶς εἰς ἔδαφος καταβεδλημένησ, νεὸν κἀ ἀνεγείρας, καὶ θυσιαστήριον ἐκείσε πηξάμενος ἰ ὅη καὶ εἰς δεῦρο ἐστῆ, κασι' διατρίβει μὲν τινα χρόνον ἐν αὐτῷ, τὴν ἀναγκαίαν τῷ σώματι λειτουργίαν ἀπὸ τῶν ἐκείσε βοτανῶν, σχεδάζων, καὶ ὡς τραπέζῃ ταύταισ λιπαρᾷ χρώμενος.

KΘ'. Εἶτα λογισμοῦ τινοσ αὐτὸν εἰσελθόντασ, καὶ εἰς τὴν ἐρημον Ζιφῶν ἰ ἐμβλεῖν ἐχόμενα πῶμασ Ἀριστοβουλιᾶδοσ (κατὰ θῆαν ἐκείνων, φημὶ, τῶν σπηλαίων, ἃ δὴ πάλαι τὸν Δαβὶδ ἐλαυνόμενοι ὑπὸ τοῦ Σαοῦλ ὑπεδέξατο), πείθεται τοῦτω καὶ ἀφικόμενος, καὶ τῷ τόπῳ ἡσθαίε, μοναστήριον ἐκείσε συστήσατο. Τὸ δὲ τὴν αἰτίαν παραλιπεῖν ἦν ἔσχεν ἡ τῆσ μνησ σύστασισ, ζῆμια τοῖσ φιλοθέοισ,

Λ'. Ἐπᾶσχε δεινῶσ τινι τῶν κατὰ τὴν κοίμην Ἀριστοβουλιᾶδα υἱόσ. καὶ πονηρῷ συνείχετο πνεῦμασ.

Mons Quarantanæ videtur dici, in quem Christus a diabolo tentante delatus fuit. De eo Quaresmius supra.

(34) Mosehus Cyrillo coævus testatur suo tempore ab anachoretis fuisse inhabitatum. Et Bonifacius oculatus testis refert apud Quaresmium, innumera ibi sanctorum anachoretarum corpora reperiri, adeo integra, ut nec capillus in capite desit.

(35) Idem Moschus hortum anachoretarum fuisse scribit ad radicem montis circa maris labium.

(36) Ea solitudo Engaddi dicitur I Regum xiv, in ejus spelunca distat a Bethlehem sex, a mari Mortuo septem circiter millia, ut observat Quaresmius lib. 6, peregrinat. 3, cap. 10. Et Adrichomius supra refert Quarantanæ desertum extendi usque ad desertum Thecunæ et Engaddi.

(37) Duas adhuc exstare testatur Quaresmius, latas palmos 24, longas circiter 50, in latere sese peculiare cavum ait observasse, in quo putat latuisse Davidem.

δὲ οὕτω, καὶ ὑπὸ χαλεποῦ δαίμονος συν-
 ἰ, τὸ τοῦ Εὐθυμίου ὄνομα λαμπρῶ τῆ φωνῇ
 ὅσα δὲ δι' αὐτοῦ μᾶλλον οὐχ ἑκῶν, ἀλλ' ὁ
 ἰ ἔντικρος τυραννοῦμενος. Ὁρώντες οὖν
 τε πατέρες καὶ οἱ προσήκοντες, οὕτως ἐπι-
 ἀει τὸ τοῦ Εὐθυμίου στρέφοντα ὄνομα, καὶ
 γε ἠνίκα σφοδρότερον ὁ μιὰρὸς ἀντὶ δαίμων
 ἐπίθοιτο, τίς ἂν ὁ Εὐθύμιος οὗτος εἴη πε-
 ἰνεπυθάνοντο, καὶ ὅπως ἂν τι περὶ αὐτοῦ
 φρονεῖς ἦν αὐτοῖς ἢ μεγίστη. Μικρὰ δὲ
 ἰ ἐκείνου ζήτησιν καμώντες· μεστὴ γὰρ ἡ οἰ-
 κᾶσα τῆς ἐκείνου φήμης καὶ τοῦ ὀνόματος·
 ν, ὡς εἴη μεταξὺ παρ' Ἀβαριχῶν ἰ τε καὶ
 κλιμάδος. Καὶ παραλαβόντες εὐθέως τὸν
 πρὸς αὐτὸν ἤσαν. Ἐπει δὲ πόρρωθεν ἔτι
 ἰ, εὐδηλος ἐκεῖνος τῷ νεκρίσκῳ γίνεται, B
 μενον ὡσπερ τὸ ἑνοικῶν αὐτῷ πνεῦμα, τῆς
 ἰκεῖντος τῷ Εὐθυμῷ ἀγαθοῦ Πνεύματος
 , εἰς φυγὴν ἔβλεψε, κατὰ τοὺς δειλοὺς τῶν
 π καὶ ἀγενεῖς, οἳ μὴδὲ προσιόντας ἔτι μὲ-
 ἰς ὀπλίτας, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς συμποκῆς
 π. Σπαράξαν οὖν ἀθρόως τὸν νεκρίσκον,
 ἰχθεο. Ἐδει γάρ τὸ πύνηρόν, πονηρὰ ἤραται,
 ἰκῆν αὐτοῦ καὶ τετραγαμμένην δεῖξαι τὴν
 ἰσιν. Ὡς δὲ ἐκεῖνο ἐκποδῶν ἦν, νήφων ὁ ἂν-
 καὶ σαφῶν ἰθαῖτο· ἰ-έρου μᾶλλον, οὐκ
 ἠλῶν εἶναι τὴν προλαβοῦσαν ζάλην καὶ τὰ
 λατα.

Ἐν βραχεῖ δὲ τοῦ θαύματος τὴν ἔρημον πᾶ-
 ἰλαβόντες, συχνοὶ πρὸς αὐτὸν ἐξ αὐτῆς Ἀρι-
 ἰδος καὶ τῶν περὶ ἐκωμῶν συντίουσι, καὶ C
 κων οἰκοδομοῦσιν οὕτῳ· ἐν ᾧ καὶ πολλοὶ τῶν
 εἴλοντο παραμένειν, τοῦ Θεοῦ ἂνωθεν ἐπι-
 τος τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος.

ἰ) μόνα δὲ τὰ νοητὰ θηρία, τὰ πνεύματα τῆς
 , φημι, οὕτως αὐτῷ ὑποτίτακτο· ἀλλὰ καὶ
 λητοῖς τούτοις, ὅσα τε σαρκόδορα, καὶ ὅσα
 λων εἰσὶ, συναναστρεφόμενος αὐτοῖς κατὰ
 οὐς καὶ διηναῶς ὀμιλῶν, οὐδεμίαν παρ' οὐ-
 βουλὴν ἢ βλάβην ὑπέστη. Καὶ τούτοις ἀπι-
 ἰδεῖς· εἰδὼς ὅπως ἀμυχόν τι χρῆμα, Πνεύ-
 ἰ ἀγαθοῦ δυναμῆς, καὶ πάντα βραδείως θω-
 ἰν δυναμένη. Μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ βέβη-
 τεμομένη, καὶ καλεῖσμάτι μόνῳ ἰστέμενος
 ἰ τῆς πρόσω φορᾶς εἰργόμενος, πῦρ εἰς
 εταβαλλόμενος, καὶ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα πα-
 ἰθαυματουργηται.

Γίνεται δὲ καὶ ἄλλο κατ' αὐτὴν δῆκου τὴν
 ἰν ἔρημον, ἄξιον τῆς τοῦ δράσκοντος Εὐθυ-
 γνῶμης, καὶ τῆς περὶ τὴν εὐσέβειαν ἀκρι-
 ἰρῶν γὰρ τινας ἐν αὐτῇ τὴν τοῦ Μάνεντος
 ; μακίαν, καὶ πολλὴν ἀεὶ τῷ νοστήματι τὴν
 ποιουμένου, τῷ μηδένα προσίσθαι τὸν

A Cūm autem sic pateretur, et ab immani vexaretur
 dæmone, Euthymii nomen clamabat clara voce ;
 seu potius per eum clamabat non volens quidem,
 sed tyrannidem ex adverso passus qui tyrannidem
 exercebat. Videntes ergo illum parentes et propin-
 qui sic nomen Euthymii semper lingua volvere,
 præsertimque quando execrandus ille dæmon eum
 invaderet vehementius, quisnam esset hic Euthy-
 mius, oberrantes sciscitabantur, et quemadmodum
 de eo aliquid discerent, maxime erant solliciti.
 Cumque circa illius inquisitionem parumper labo-
 rassent (totus enim orbis terrarum plenus erat
 fama illius ac nomine), audiunt esse inter Parabari-
 chos et Aristobuliam. Atque accipientes statim
 puerum, ad eum iverunt. Ubi autem procul adhuc
 procedentibus, ille adolescenti evadit manifestus,
 veluti præsentiens qui inhabitabat spiritus vim et
 operationem boni Spiritus in Euthymio inhabitantis,
 ad fugam respexit ; non secus ac timidi et ignavi
 hostes, qui neque accedentes adhuc expectant ar-
 matos milites, sed ante commissam pugnam rece-
 ptui canunt. Ubi ergo adolescentem repente con-
 torsisset, evanuit. Oportebat enim malum mala fa-
 cere, discessumque suum furiosum et conturbatum
 ostendere. Postquam autem ille recessisset, cerne-
 batur homo compositus et sana mente ; alterius
 nempe, non ipsius significans esse eam quæ præ-
 cesserat tempestatem gravemque fluctuationem.

XXXI. Cæterum brevi miraculum totam pervasit
 solitudinem; atque ad eum frequentes ex ipsa Aristo-
 buliade, vicisque circumstantibus concurrunt, ac ei
 monasterium (38-39) ædificant; in quo etiam pii multi
 statuerunt permanere, Deo desuper ea suppedi-
 tante quæ erant ad corporis usum necessaria.

XXXII. Neque solum sub intelligentiam cadentes
 feræ, spiritus, inquam, maligni, ita ei subjicieban-
 tur; sed etiam in solitudinibus conversans assiduo-
 que congregiens cum sensibilibus feris, tam quæ
 sunt carnivoræ quam quæ venenatæ, nullas ab ea
 rum ulla passus est insidias, nullum damnum. Ne-
 que his quisquam fidem denegat, sciens quam sit
 res inexpugnabilis, boni Spiritus virtus, quæ po-
 test omnia facile edere miracula. Cui sermoni fert
 testimonium mare virga scissum, et sol jussu solo
 sistens, prohibitusque ulterius progredi, ignis in
 rorem conversus, et consimilia alia miracula quæ
 præter opinionem facta sunt.

XXXIII. Fit autem aliud quoque in ea Ziphorum
 solitudine, dignum Euthymii auctoris et mente, et
 exacta pietate. Nam cum invenisset in ea quosdam,
 qui Manetis laborabant insaniam, morbique multam
 semper faciebant accessionem, eo quod nullus ad
 morbum curandum idoneus accederet, ille se dedens

VARLÆ LECTIONES.

αριχῶν. Int. Παραβαριχῶν.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

) Quaresmius testatur, prope speluncas ædificii fundamenta adhuc exstare et cisternam.

visitationi hominum adeo ægrotantium, et constituens in peritissimum medicum, tanta eos aggressus est arte, sicque ut a morbo discederent (idem autem omnino est dicere, Hæresi) verissime effecit, ut ipsum quoque illius patrem Manctem aperte abdicarent, et claro subjicerent anathemati fierentque ipsi pars apostolicæ et orthodoxæ fidei.

XXXIV. Sed postquam hic quoque multos rursus vidit confluentes (ipsa enim solitudo erat circumsepta vicis, et qui erat apud ipsum thesaurus vocabat amatores harum spiritualium cœlestiumque divitiarum), assumpto rursus discipulo suo Domitiano, revertitur ad fratres et beatum Theoctistum : quæ res eorum oculis gratissima fuit, sicut ætate aqua iis qui siti premuntur. Cum autem ad quemdam locum pervenisset tribus lapidibus distitum a cœnobio, eumque invenisset tum recte se habere natura, positu, ac temperiei felicitate, tum jucundissimo purissimoque aere perspirari, tum multa quiete omni ex parte serenari, illic cum discipulo parvam ingressus speluncam, in ea versatus est.

XXXV. Divinus porro Theoctistus, comperto illius adventu, non se amplius continere potuit, sed ad eum ascendit, vehementissime ab affectu commotus. Cum vero libenter et vidisset et visus esset, ac spiritualiter salutasset, nolebat ab eo disjungi, amoris inevitabilibus alligatus vinculis, et non fallacibus Euthymii sirenibus astrictus. Rogabat ergo ut ad cœnobium et fratres descenderet, communemque cum eis ageret vitam asceticam. Ille autem, summo quietis amore correptus, id quidem non annuit Theoctisto, sed pollicitus est se singulis Dominicis ad eos accessurum, adfuturumque eorum synaxi.

XXXVI. Cum autem ejus adventus nescio quo modo fuisset significatus Aspebeto, qui fuit postea cognominatus Petrus, licebat statim videre examen Agarenorum congregatum. Ille enim multis eorum, omni ex genere et ætate, collectis, ut qui ipse primus bonum gustasset, et studeret ut illi quoque essent participes dulcedinis, adducit eos ad Euthymium. Qui adductione valde delectatus, virosque hilaribus oculis intuitus, pronuntiat super eos solitis precibus, deduxit ad fratres et monasterium. Deinde cum eos illic baptizasset ac instituisset, atque ex illo tempore septem dies cum eis esset versatus, manere cum multis non sibi amplius duxit tolerabile : verum quietis, ut diximus, inexplabili captus desiderio, ad consuetam iterum redit solitudinem.

XXXVII. Petrus igitur videns eum ita sine lecto et inopem sedere in loco deserto, pro maximis beneficiis, baptismo, inquam, et salute, medicrem

θεραπεύσαι τὸ πάθος ἰκανῶς ἔγοντα, οὐδὲ ἐαυτὸν ἐκείνος εἰς ἐπίσκεψιν τῶν οὕτω πονήρως ἔχοντων, καὶ ἱατρὸς ἐμμελέστατος αὐτοῖς καταστάς, οὕτω μετήλθεν ἀτεχνῶς ^α, καὶ οὕτως ἀποτῆναι τὴν νόσον (ταυτὸν δὲ πάντως εἶπεν τὴν ἀρεσίν) ἀληθέστατα παρεσκεύασεν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν ἐκείνης κατέρα Μίνεντα, φανερώς ἀποκηρύξαι καὶ ἀναθέματι λαμπρῶ καθυποβαλεῖν, καὶ μέρος αὐτοῦ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόξου γενέσθαι πίστεως.

ΑΔ'. Ἐπεὶ δὲ πολλοὺς κἀνατῦθα πάλιν ἑώρα σφύροντας (κύκλω γὰρ αὐτῆ ταῖς κώμαις ἡ ἔρημος ἔτεσφάνωτο, καὶ ὁ παρ' αὐτῶ θησαυρὸς ἐκάλει τοὺς ἐρπαστάς τοῦ πνευματικοῦ τούτου πλοῦτου καὶ σφαιρίου), τὸν οἰκετὸν μαθητὴν αὐτῆς προλαβὼν Δομητιανὸν, πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἐπηνήκει, καὶ τὴν μακαρίτην Θεόκτιστον ἑπράγμα τοῖς αὐτῶν ποδοῦμον ὀφθαλμοῖς, ὡς ἐν θερμῷ ὕδατι τοῖς διψοῦσι πιεζομένοις. Ἐν τινὶ δὲ τόπῳ τρισὶ σημείοις διεστηκότι τῷ κοινωβίου γενόμενος, καὶ τοῦτον εὐρῶν φύσεώς τε καὶ θέσεως γὰρ ὡρῶν εὐμοιρίας καλῶς ^β ἔχοντα, ἠδίστω τε ἀέρι καὶ καθαρῶτάτῳ διαπνεόμενον, ἐπὶ πολλῇ πάντοθεν γαληνῶνται τῇ ἡσυχίᾳ, μικρῇ δειπῆσθαι ἐκεῖ σὺν τῷ μαθητῇ σπύλιον, καὶ τὰς διαιτησίας ἐν αὐτῷ ἐποιεῖτο.

ΑΕ'. Μαθὼν δὲ ὁ θετός Θεόκτιστος τὴν ἐκείνου ἐπιδημίαν, οὐκ ἔτι καθεκτός ἦν, ἀλλ' ἀνέεισι πρὸς αὐτὸν, θερμῶς ὑπὸ τοῦ πάθους ^γ κεκίνημένος. Ἰδὼν τε καὶ ὄφθεις καὶ ἠδέως, καὶ πνευματικῶς ἀσκησάμενος, οὐκ ἤθελε τούτου διαζυγῆναι, ἐσμοῖς ἀρπύκτοισ τοῦ φίλτρου πεπεδημένος, καὶ ὑπὸ τῶν ἀφροδῶν Εὐθυμίου σειρήνων στεβρῶς ἐχόμενος. Ἐβέβητο οὖν γὰρ πρὸς τὸ κοινῶσιον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καταθεῖναι, καὶ κοινήν αὐτοῖς ποιεῖσθαι τὴν ἀσκήσιν ^δ. Ὅ δὲ τῷ σφοδρῶς τῆς ἡσυχίας βαλλόμενος ἔρωτι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐπένευσε Θεόκτιστω, ὑπέσχετο δὲ καθεκτάστην Κυριακὴν παρ' αὐτοῦ ἵνα, καὶ παρεῖναι καὶ αὐτῶν ^ε τῇ συνάζει.

ΑΖ'. Μηνυθείσης δὲ οὐκ οἶδα ὅπως τῆς αὐτοῦ παρουσίας καὶ Ἀσπεβέτῳ τῷ καὶ Πέτρῳ ὕστερον μετνομασθέντι, σμῆνος ἦν εὐθέως ὄραν τῶν Ἀγαρηνῶν ἀθροισόμενον. Πολλοὺς γὰρ αὐτῶν ἐκείνος ἐκ παντὸς γίνουσι καὶ πάσης ἡλικίας συναγαγὼν, οἷα καὶ πρῶτος αὐτὸς τοῦ καλοῦ γευσάμενος, σπαυδῶν τε κἀκείνους μεταλαβεῖν τῆς γλυκύτητος, προσάγει τῷ Εὐθυμῳ. Ὅ δὲ καὶ λίαν ἡσθεὶς τῇ προσπαγωγῇ, καὶ τοὺς ἀνδρας ἱλαροῖς ἰδὼν ὀφθαλμοῖς, εὐχὰς ^ς ἐτάς ἐξ ἔθους αὐτοῖς ἐπειπὼν, κατὰγει πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὸ μοναστήριον. Ἐἶτα βαπτίσας αὐτοὺς ἐκτεσε καὶ τελειώσας, καὶ ἡμέραν ἑβδόμην αὐτοῖς ἐκ ἐκείνου συνδιατρίψας, τὸ μετὰ πολλῶν, οὐκ ἔτι φορητὸν αὐτῷ ἔκρινε ^ζ. ἀλλὰ τῆς ἡσυχίας, ὡσπερ ἔφημεν, ἀπλήστως ἔρων, πρὸς τὴν συνίθη καὶ κλίβιν ἐπάνεισιν ἐρημίαν.

ΑΖ'. Ὁ Πέτρος οὖν οὕτως αὐτὸν ἄστεργόν τε καὶ ἄσπορον ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἰδὼν καθήμενον, καὶ χαρίτας ὡσπερ αὐτῷ μεγάλων μετρίας ἀντιειδοῦς, τοῦ

VARLÆ LECTIONES.

^α al. εὐτέχνος et ἐντέχνως. ^β al. καλῆς. ^γ al. πάθος. ^δ al. ἱνσ. ἀγωγῆν, κοινήν καὶ ἑνὴν. ^ε al. αὐτῶν. ^ς al. κρίνειν ἑδοξεν.

πτος, φημί, καὶ τῆς σωτηρίας, οἰκοδόμους A
 θῶ συγνός B μετακαλεσάμενος, λάκκον ἐν
 ψ, μεγαν τε καὶ δίστομον ἀνορύσσει· ὅστις
 δεῦρο ἔτι ὁρώμενός e ἔστιν· ἀρτοποιεῖτόν τε
 ῥ λάκκῳ οἰκοδομεῖ, καὶ τρία τῶ Εὐθύμιῳ
 κατασκευάζει· μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ οἴκον
 ἢ ἀνεγείρει· ὥστε μηδενὸς τῶν εἰς χρεῖαν
 εἰσίστασθαι τὸν Εὐθύμιον.

Τὸ μέντοι τῶν Ἀγερηνῶν πλῆθος, ὅπερ
 ὤ, καθάπερ ἔφθην εἰπὼν, ἐθαπίσατο, πλ-
 νάματος ἡδυστάτου ποθοῦντες, ὅπερ ἡ Εὐθύ-
 ῦτα φανερώς ἦν, οὐκ ἔτι οὐδὲ μικρὸν ἀπο-
 ἠλείγετο d, ἀλλὰ θερμῶς παρ' αὐτῶ μένειν
 αὶ τρυφὴν αὐτοῦ καὶ ζωῆς ὕδωρ ποιεῖσθαι
 οὐς. Ὁ δὲ ἀπερίσπαστον ἐαυτῷ τὸ τῆς ἡσυχίας
 ντηρῶν, τῆδε μὲν αὐτοῦ οὐκ ἔξ διατρέθει· B
 δὲ ἀγχιῶν, καὶ νάον αὐτοῖς καὶ σκηνας
 ἰαχαράξας (ἔστι δὲ ὁ τόπος μεταξὺ τῶν δύο
 ριῶν), δεῖμασθαι αὐτοῦς e κατὰ τὸ σχῆμα
 μῆς καὶ τὸ μέγεθος, καὶ μένειν ἐν αὐτοῖς f
 ει. Οὐ δὲ καὶ οἰκοδομήσασιν ἐαυτοῖς οἴκας,
 τὸ ἐξῆς εὐπαρέδρος διαμεμενηκόσιν, ἐπ-
 ννεγῶς ὁ μέγας Εὐθύμιος, καὶ ὅπως εἶχον,
 κέπειτο. Ὅδαι γὰρ οἶον κἀντεῦθεν ἐαυτῷ
 τὸ κέρδος. Καὶ οὐ πρότερον ἀπέστη τοῦτο
 ἴως ἐκλήρη τε καὶ ἤσκησε τὰς ἐκείνων ψυ-
 χὶ ὑπὸ πρεσβυτέρῳ καὶ διακόνοις τάττεσθαι
 ασεν. Ὅστε διαμένειν ἐκεῖ ἔστειραν, οὐχ
 ροὶ e βαπτισθέντες, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἕτεροι
 κἀστέτην προσιόντων αὐτῷ καὶ βαπτιζομέ-

Οὕτως οὖν σφόδρα πληθυνομένων τῶν τῆς
 ἰῶν, καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ εὐγένειαν μεταποιου-
 ῖς διαφόρους τε πλατυνομένων παρεμβολὰς,
 πρὸς Ἰουδηνάλιον τὸν πατριάρχην Ἱεροσου-
 θετος Εὐθύμιος ἐπίσκοπον αὐτοῖς τινα χει-
 ναι ζητῶν. Καὶ ἦς, Πέτρον αὐτῶν τὸν πατέρα
 ς, ἀποστέλλει, οἷα προστήναί τε ψυχῶν,
 γῆσαι πρὸς σωτηρίαν, ἰκανῶς ἔχοντα. Πέτρος
 ὅπως B ἐπίσκοπος τῶν παρεμβολῶν ἐν Μα-
 πρῶτος χειροτονεῖται. Ἡ δὲ τῶν Σαρακηνῶν
 ἔτα καὶ ποταμῶν βρύμασιν ἀνευνάων I
 καὶ οἱ νῦν προσιόντες, τοῖς φθάσασιν προσ-
 καὶ οὗτοι πάντες τῆ σφραγίδι τοῦ βαπτί-
 σημειούμενοι, τῆ τῶν Χριστιανῶν ποίμνη
 οὔντο. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἀπόρη τὰ D
 Ἡμῖν δὲ λοιπὸν ἐπ' ἐκεῖνα τῷ λόγῳ βα-
 ῖθεν ταῦτα εἰπεῖν ἐξέβημεν.

Ὅς εἶχε γνώμης ὁ μέγας Εὐθύμιος, οὔτε
 περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, οὔτε λαύραν ὅλως
 ὀαι. Διὰ ταῦτα καὶ ἠνίκα τινὲς πρὸς αὐτὸν

VARLÆ LECTIONES.

συγνῶ οἶμαι τοπῶ. e al. ὄρωρυγμένος. d al. inser. αὐτοῦ. e al. αὐτός. f al. αὐτάς. g al.
 h al. οὗτος. i ai. ἀεινάων.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

e obitu ejus et tempore patriarchatus, in-
 ἰ. ἰγæce ἐπίσκοπος τῶν παρεμβολῶν. Quo mo-
 cripsit synodo Ephesinæ an. Ch. 431,
 κρεμβολῆς, episcopus copiarum, castrame-

veluti referens gratiam, ædificatoribus multis mer-
 code arcessitis, magnam cisternam duo haben-
 tem ostia fodit in horto, quæ in hodiernum usque
 diem cernitur fossaque remanet; ad quam cister-
 nam ædificat panificii officinam, et cellæ tres con-
 struit Euthymio; inter eas autem excitat etiam
 oratorium: adeo ut nullius eorum, quæ ad usum
 necessarium pertinebant, egeret Euthymius.

XXXVIII. Agarenorum vero multitudo, quæ, ut
 prius divi, fuit ab eo baptizata, e suavissimo fluente
 semper bibere desiderans, quod quidem aperte
 erat lingua Euthymii, non amplius ne minimum
 quidem ad eo discedere sustinebat; sed ac iter
 precabatur ut apud ipsum maneret, ejusque sermo-
 nes haberet pro deliciis et aqua vitæ. Ille autem,
 qui sibi conservabat indivulsum quietis bonum, eos
 quidem non sinit hic versari; sed alio eos ducens,
 cum templum et tabernacula eis circumscripsisset
 (est autem locus inter duo monasteria). Jussit ut ex-
 truant juxta descriptionis figuram et magnitudinem,
 atque inibi habitent. Quo quidem in loco postquam
 sibi edificarent domos, et in eis deinceps assidue
 perseverarunt, frequenter magnus ventitabat Euthy-
 mius; et quemadmodum se haberent, semper
 visebat. Sciebat enim quantum ex eo lucri sibi
 compararet Nec prius destitit hoc facere, donec il-
 lorum animas purgavit et exercuit, effecitque ut
 presbytero ac diaconis subessent. Quamobrem illic
 lubenter manserunt, non ii soli qui fuerant priores
 baptizati, sed etiam multi alii ex iis qui quotidie
 ad eum veniebant et baptizabantur.

XXXIX. Cum ergo usque adeo multiplicarentur
 filii Agaræ, et ad veram traducerentur nobilita-
 tem, inque diversa excrescerent castra, mittit
 divinus Euthymius ad Juvenalem Hierosolymor-
 um patriarcham (40) postulans ut eis ordinaretur
 episcopus. Ille vero ad eum mittit Petrum
 patrem Terebonis, utpote idoneum qui præset
 animabus, eosque deduceret ad salutem. Sic itaque
 Petrus episcopus Castrorum (41) in Palæstina pri-
 mus ordinatur. Saracenorum autem multitudo, non
 secus ac fluviorum perennium fluentia, affluebat;
 et qui nunc accedebant, adjiciebantur prioribus;
 iique omnes signati signaculo baptismi, connum-
 erabantur cum grege Christianorum. Sed de
 his quidem ea quæ dicta sunt sufficiunt. Nobis
 vero deinceps eo conferenda est oratio, unde ad
 hæc dicenda digressi sumus.

XL. Non habebat magnus Euthymius in animo,
 nec cænobium, nec lauram omnino eo loci cons-
 truere. Atque propterea quoties aliqui ad eum ve-

tionum, aut tentoriorum. Vide quæ de Saraceno-
 rum moribus 14 Januar. a S. Nilo dicuntur in hi-
 storia cædis Patrum Sinaitarum.—Alius Petrus
 episcopus τῶν Παρεμβολῶν subscripsit concilio
 Hierosolymitano anni 536. COTELERIUS.

nissent, sive mundo renuntiantes, sive afferentes a quædam ad usum corporis necessaria, ab eo rursus ad beatum Theocistum transmittentur. Quia vero jam superne Providentia sapienter disposuerat, ut hæc habitaretur solitudo; utpote quæ certo sciret id quod erat futurum, rem scilicet fore multis salutis causam: accedunt ad eum quidam numero tres (42), fratres secundum carnem; qui germina quidem erant Cappadocum regionis, in Syriæ autem tractu educati, illic in virtute et doctrina se exercuerant; Cosmas (43), Chrysippus (44), Gabrielius (45). Is autem faciens ut consueverat, nec eos admisit, et ælatem certe causans juvenilem, mutuumque naturæ amorem, qui etiam solet ut plurimum avocare a contentione exercitationis; et maxime quod esset Gabrielius adhuc adolescens ac imberbis. Illi ergo his de causis eos admittere nullatenus placebat. Ea vero nocte venit ad ipsum in somnis aliquis, mandans tum ut fratres exciperet: Sunt enim inquit, ab ipso Deo ad te missi; tum ut deinceps paratus esset ad susceptionem cujuslibet accedentis et volentis. Mane igitur præclaram illam fraternitatem et cogitationem suscipiens, ut ei jusserat visio, ait Cosmæ (is quippe primus erat ætate inter fratres): Sic ego quidem jam feci, nimirum juxta ea quæ mihi a Deo mandata fuerunt, atque vos in hanc domum admisi; de cætero tibi tempus est, ut juniorum ex fratribus Gabrielium intra cellam contineas, et nequaquam ei licentiam exeundi tribuas. Est enim res valde periculosa et insidiosa aliorum oculis muliebris facies, adeoque lævis et glabra. Deinde nonnulla quoque aperuit ex iis quæ erant ei eventura, dicens: Verum non puto te longo tempore hic vitam acturum; sed Ecclesiæ Scythopolitanæ præfecturam propediem accipies. Atque hæc quidem in susceptione virorum.

Συνοπολεί: Ἐκκλησίας ἐγχειρισθήσῃ. Πλὴν ἄλλα ταῦτα

XLI. Post eos autem seipsum permisit omnibus ingredi cupientibus, eratque deinceps ad excipiendum paratissimus. Etenim excipit quemdam Dominum (46), ex Antiochena quidem civitate oriundum, Joannis vero, qui illi præerat Ecclesiæ, ex sorore nepotem. Suscipit etiam alios tres, fratres genere, patria Meltenos, consobrinos Synodii illius qui cum Acacio educaverat Euthymium; quorum nomina, Stephanus (47), Andreas (48), Gaianus (49). Post eos vero (50), Joannem quoque Rhaithensem presbyter-

† al. σὺ δὲ ὄρα.

VARIE LECTIONES.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(42) Horum acta, virtutes et obitus huic historiæ inseruit Cyrillus, potissimum n. 103.

(43) Infra n. 57 presbyter et custos sanctæ Crucis Hierosolymis factus traditur; et n. 103 episcopus Scythopolis.

(44) Infra n. 60 lauræ œconomus, custos sanctæ Crucis, primo in lauræ n. 87, tum Hierosolymis n. 103. scriptis libris clarus.

(45) Presbyter, fundator novi monasterii, miraculis insignis n. 103 et alibi.

(46) Hic avunculo suo Joanni successit in pa-

παροβάλοιεν, εἴτε κόσμῳ ἀποτρεσσόμενοι, εἴτε τῶν πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος ἐπιχομιζόμενοι, τῷ μακρῆτι πάλιν ὑπ' αὐτοῦ παρεπέμποντο Θεοκίστῳ. Ὅδῃ δὲ τὴν ἔρημον οἰκηθῆναι ταύτην σοφῶς ἤνωθεν τῆς προνοίας οἰκονομοῦσης, οἷα δὴ καὶ τὴ μέλλον ἀσφαλῶς ἐγνωκυίας, ὅτι πολλοὶς ἔστιν ἡ πρᾶγμα σωτηρίας ὑπόθεσις· προσίσκιν αὐτῷ τινε, τὸν ἀριθμὸν τρεῖς, ἀδελφοὶ κατὰ σάρκα· φυτὰ μὲν τῆς Καππαδοκῶν ὄντες, ἐν γῆ δὲ τῆς Συρίας τρυφάντες, καὶ ἀρετὴν ἐκεῖ καὶ παιδείαν ἀσκήσαντες· Σοσμάς, Χρύσιππος, καὶ Γαβριηλιός. Ὁ δὲ τὰ εληθήθη ποιῶν, οὐδὲ τούτους προσέειπε, τό τε νέον τῆς ἡλικίας ἀτεχνῶς αἰτιώμενος, καὶ τὸν πρὸς ἀλλήλους τῆς φύσεως πόθον, ὃς καὶ περισπᾶν οἶδεν ὡς εἰ πολλὰ τὸ σύντονον τῆς ἀσκήσεως· καὶ μέγιστα, ἡ μεριμνία· ἔτι τὸν Γαβριηλίον εἶναι, καὶ τρυχῶν ἔχει φίλδον τὸν πάγονα. Ἐκείνῳ μὲν οὖν προσέειπε ταύτους διὰ ταῦτα, τὸ παράπαν ἀδοῦλητον. Φοιτῆς ἔτις ὄντα αὐτῷ τῆς νεότητος ἐκείνης, δέξασθαι ταῖς ἀδελφούς ἐπισκήπτων (πρὸς αὐτοῦ γὰρ εἰσιν ἐσυναλμῆνοι σοι, φησί, τοῦ Θεοῦ), καὶ τὸ λοιπὸν, ἐπιμον εἰς ὑποδοχὴν εἶναι τοῦ προσιόντος καὶ βουλομένου παντός. Ἔωθεν τοίνυν τὴν καλὴν ἐκείτην ἀδελφότητα καὶ συμφύτιον ὑποδεξάμενος, ὡς ἡ ὄψις αὐτῶν παραγγύα, φησὶ τῷ Κοσμῷ (οὗτος γὰρ ὁ πρωταῖος καθ' ἡλικίαν τῶν ἀδελφῶν), ὡς Ἐγὼ μὲν πεποίηκα ἤδη, κατὰ ταῦτα γούν μοι τὰ ἐντεταλμένα παρὰ Θεοῦ, καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα εἰσχωκισάμενην. Σοὶ δὲ ὄρα! λοιπὸν τὸν νεώτερον τῶν ἀδελφῶν Γαβριηλίον, εἰσω τοῦ καλλίου καθεστῆσαι, καὶ μηδισμῶς αὐτῷ ἐραμμένην θεῖναι τὴν ἔξοδον. Σφόδρα γὰρ ἐπισπᾶς καὶ λίαν ἐπίβουλον τοῖς τῶν ἡλλῶν ὀφθαλμοῖς γυναικεία ὄχις, καὶ οὕτω λείως καὶ φιλῶς ἔχουσα. Εἴτα, καὶ τῶν μελλόντων αὐτῷ συμβῆναι τινα παραγγύων· Ἄλλ' οὐκ οἶμαί σε, λέγων, πολλὸν ἐνταῦθα χρόνον ἡμαρταῖν· ἀλλὰ τὴν προστασίαν ματ' οὐ πολὺ τις εἰ μὲν ἐπὶ τῇ παραδοχῇ τῶν ἀνθρώπων.

ΜΑ'. Μετὰ δὲ τούτους, ἀνῆκνεν ἑαυτὸν πᾶσι τοῖς εἰσερχομένοις βουλομένοις. Καὶ ἦν τοῦ λοιποῦ πρὸς ὑποδοχὴν ἐτοιμώτατος. Ἐποδέχεται μὲν γὰρ ἄσκησιν τινὰ, τῆς Ἀντιοχείων μὲν ὀρημημένον, ἀδελφιδεῖν δὲ Ἰωάννου, τοῦ τῆς κατ' αὐτὴν Ἐκκλησίας προσετικός. Ἐποδέχεται δὲ καὶ τρεῖς ἑτέρους, ἀδελφοὺς ἡ γένος, τὴν πατρίδα Μελιτηνοῦς, Συνοδίου ἀσκήσας ἐκείνου, τοῦ σὺν Ἀκακίῳ τὸν Εὐθύμιον ἀναθεστήμενου· Στέφανος αὐτοῖς, Ἀνδρέας, καὶ Γαϊανὸς τὴν ὀνόματα. Μετὰ δὲ τούτους καὶ Ἰωάννην ἀπὸ τῆς

triarchatu Antiocheno. De otroque infra cap. 9.

(47) Infra n. 57, factus episcopus Jamnia, interfuit synodo Chalcedonensi an. Ch. 457.

(48) Fuit hegumenus monasterii S. Menas, ut dicitur an. 87.

(49) Infra num. 97 constituitur episcopus Medeborum.

(50) Episcopus Saracenorum dicitur infra n. 72; interfuit synodo Chalcedonensi. De Raithe dicitur 14 Januarii.

ῥαιθοῦ πρεσβύτερον, καὶ Ἀνατόλιον, καὶ Θαλάσσιον· ἐξῆς δὲ καὶ Κυρίωνα ἐκ Τιβεριάδος τινὰ, πρεσβύτερον καὶ αὐτὸν τοῦ ἐν Σκυθοπόλει ναοῦ, ὃς τῷ μάρτυρι καθίδρυται Βασιλείῳ· τούτους οὖν προσδεξάμενος, τὸν ἐπίσκοπον προτρέπεται Πέτρον, δεῖμασθαι τε αὐτοῖς καλλὰ μικρά, καὶ τὸν ναὸν ἐπιτερπῶς ἔργον διακοσμήσαι. Καὶ οὕτως ἐν βράχει λαβρὰν ἔκτισε συνίστησι, τῆς ἐν Φαράν οὐδὲν ἀπολειπομένην.

MB'. Ἐπειτα μέντοι καὶ αὐτὸς Ἰουδηνάλιος ὁ πατριάρχης, Πασσαρίωνα τὸν ἐν ἁγίοις, χωρεπίσκοπον τότε ὄντα, καὶ Ἡσύχιον τὸν πρεσβύτερον παραλαβὼν, κέττεισι πρὸς τὴν λαύραν, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν ἐγκαινίζει, δύο καὶ πενήκοντα τοῦ Εὐθυμίου γεγονότος χρόνους· χειροτονεῖ δὲ καὶ διακόνους, Δοματιανὸν τε καὶ Δόμον, ἧδὴ πρεσβυτέρων αὐτῶν ἀποκακληρωμένον, Ἰωάννου τε καὶ Κυρίωνος. Πρὸς ταῦτα ἔχαιρεν ὁ μέγας Εὐθύμιος, καὶ μεστὴν εἶχε τὴν φυγὴν εὐθυμίας, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ Πασσαρίωνα σὺν τῷ πατριάρχῃ, καὶ Ἡσύχιον τὸν θεῖον, τοὺς τοῦ λοιποῦ τῶν ἀσκητῶν χοροῦ τηριαῦτα προλάμπωντας, ἐν τῇ λαύρᾳ διάγοντας ἰθεῖατο. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐν ἁγίοις Πασσαρίων, οὕτω ἑβδομοῦ ἐξ ἐκείνου μῆνα διατελέσας, ἐν γῆρᾳ βαθεῖ καταλύει τὴν βίον.

MG'. Τοῦ δὲ μεγάλου τούτου καὶ θαυμαστοῦ Εὐθυμίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀδελφῶν, πολλῇ κατὰ τὴν νέαν ἐκείνην λαύραν τῇ των ἀναγκαίων, ἐνδείξι πιεζομένων, ἢ τοῦ θεοῦ πρόνοια τῶν αὐτῆς οὐκ ἡμίλει, καὶ ἡ ἀνοιγομένη χεὶρ, καὶ πᾶν ζῶον εἰδοκίας πληροῦσα, οἰκονομία δὲ θαυμαστῇ καὶ τὰ νῦν διηγοίγτο. Συμβαίνει γὰρ πληθὺν Ἀρμενίων, οὐκ ἔλαττον ἢ τετρακοσίου ἑπτά τῶν ἀριθμῶν, ἐκ τῶν Ἰορ-

2 Psal. CLV, 16.

VARIAE LECTIONES.

ἢ χρόνων. ἢ αἰ. τετρακοσίων.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(51) Anatolius presbyter hospitio exceptit S. Quiriscum an. Ch. 475.

(52) Alius ab hoc Thalassius collitur 22 Februarii, Pater spiritualis S. Limnæi. Lege c. 22 Theodoroti in Philo heo.

(53) Scythopolis, olim Betzan, in Judææ et Galilææ confinibus, apud Jordanis fluvii ex lacu Genezareth exitum, a Tiberiade parum in Austrum recedens. Ejus infra sæpe fit mentio. Cui Basilio Martyri hic templum fuerit consecratum, necdum legimus, plures alioquin Basilio hoc opere daturi. De templo S. Procopii Martyris, et basilica S. Thomæ Apostoli in eadem urbe Scythopolitana agit in Vita S. Sabæ Cyrillus, ex ea oriundus.

(54) S. Passarionis hospitio Hierosolymis exceptus dicitur, quo tamen diu colatur, necdum nos legere meminimus.

(55) Hesychii presbyteri Hierosolymitani enonion in B. Thomæ citat Photius in Bibliotheca imperata 269. Eundem item. 275 scribit seligisse in Jacobum fratrem Domini et Davidem τὸν θεοκτόρον. Hesychii quoque presbyteri Hierosolymitani oratio demonstrativa in S. Andream Apostolum, Carolo Fabiano interprete, edita est Lugduni apud Thomam Galletum, atque inde in Bibliotheca Patrum Colonisæ tom. 15, sive in Auctario, et Hesychii presbyteri Hierosolymitani sermones duo de C. Virgine, exstant in Bibliotheca Patrum editionum Parisiensis triplicis, et Colonisensis. Demum Rabanus Maurus in prologo in Leviticum ad Freulphum, episcopum Lexoviensem, ita scribit :

rum, et Anatolium (51), et Thalassium (52): deinceps autem Cyrionem quemdam ex Tiberiade, ipsum quoque presbyterum templi, quod Scythopoli (53) dedicatum est martyri Basilio. Cum ergo eos admisisset, Petrum adhortatur episcopum, ut eis parvas cellas construat, et templum scite admodum adornet. Atque ita brevi illic lauram constituit, illa quæ est in Pharan nihilo inferiorem.

XLII. Postea vero et ipse Juvenalis patriarcha, assumens secum sanctum Passarionem (54), qui tunc erat chorepiscopus, et Hesychium (55) presbyterum, ad lauram proficiscitur, templumque illius dedit (56); Euthymio agente annum ætatis quinquagesimum secundum; diaconos quoque ordinat Domitianum et Domnum, cum in presbyterorum gradum jam ab eo relati fuissent Joannes et Cyrion. Propter hæc magnus gaudebat Euthymius, et tranquilla hilaritate plenam habebat animam; maxime quod Passarionem cum patriarcha, et divinum Hesychium, qui tunc temporis in reliquo ascetarum choro prælucebat, in laura degentes cerneret. Sed sanctus quidem Passario, nondum septimo post illud tempus mense transacto, e vivis excedit in profunda senectute.

XLIII. Cum hic autem magnus et admirabilis Euthymius, et qui cum eo erant fratres, in nova illa laura, premerantur magna rerum necessarium egestate, Dei providentia non abiecit curam suorum, et manus quæ aperitur, ac implet omne animal benedictione, admirabili sane dispensatione tunc quoque aperta est. Accidit enim, ut multitudo Armeniorum, non minus quam quadringentorum nu-

«Reperi hunc librum a venerabili Presbytero Hierosolymorum Esychio satis plene expositum:» ex quo ipse Rabanus multa colligit, ut Glossa ordinaria in Leviticum præfatur. Exstat Parisiis excusus, et tomo seu sæculo 7 Bibliothecæ Patrum ex edit. Colon. Scripsit etiam in Ezechielem commentarios, quorum in præfatione in Leviticum mentionem facit; item in epistolam ad Hebræos, ut monet Sixtus Senensis Bibliothecæ sanctæ lib. 4, a quo dicitur B. Gregorii Nazianzeni Episcopi auditor et discipulus, claruisse sub Honorio Augusto an. Dom. 400. Quæ prorsus huic Hesychio judicemus convenire: quem proinde Euthymius in Passarionis aliorumque præclarorum virorum comitatu in Laura cernens, merito gavisus est. Alius est Moscho cap. 46. B. Ischius Presbyter Hierosolymitarum Ecclesiæ, qui deinde patriarcha Hierosolymitanus successit Amos an. Chr. 601 secundum calculum Baronii n. 14 obiit an. Ch. 609 eiq. successit S. Zacharias, ut ibidem Baronius n. 5 Exstat S. Gregorii Papæ ad eum epistola 40. libri 9, ex Registro, ubi in editionibus omnibus, Galloii, Pamellii, et Sixti V. Isy chius appellatur; Nicophoro in Chronico Isaacus. Huic Glossa ordinaria, quod alius Hesychius ignoraretur, attribuit commentarios in Leviticum; secuti deinde Possevinus, Bellarminus, Miræus alique, licet nusquam episcopum, aut patriarcham, sed presbyterum sæpius semet appellet, cui Photius et Rabanus et operum tituli, sive inscriptiones, conueniunt.

(56) An. Ch. 429.

mero, ad Jordanem a sancta civitate descendens, A dextera de itinere declinaret, perinde ac aliquo eis viam præeunte, et ad lauram illam accederet; hoc etiam, ut arbitror, sapienter disponente Providentia, quo magna patris virtus adhuc clarior evaderet. Quos videns magnus ille eo luci divertisse, ut se a labore itineris aliquantisper recrearent, vocat Domitianum, cui commiserat lauræ rerum dispensationem, atque jubet ut eis mensam apponat. Cum is autem objiceret egestatem, et respondisset se ne unius quidem diei fratrum habere alimentum, ille eo fretus qui viduæ copiosum effudit nutrimentum propter abundantiam bonæ ejus voluntatis 3 præcipit Domitiano ire ad panarium. Intelliges enim, inquit, quid sibi quidem velint humanæ cogitationes, quid vero divina possit gratia opinionem dispensare ac providere.

XLIV. Et ille cedens statim, et accedens, (o innarrabilia tua, Christe, miracula!) invenit divina quadam et sapiente providentia, ædem panibus adeo plenam, ut ne facile quidem esset parum aperire ostium, prohibitum nempe multitudinem intus positorum. Vocatis ergo aliis fratribus, et eorum opera everso ostio, videt ea quæ erant intus, innumerabilem panum multitudinem; ad hæc vini, inquam, et olei ingentem copiam, atque omnino convenientem Euthymii in dando magnificentia.

XLV. Hæc ut vidit Domitianus, divinæ gratiæ operationem intelligens, procedit ad pedes magni, veniam petit, et parcitatis sordes vehementi rependit C penitentia. Ille vero cum Domitiano benignam et mentem et manum porrexisset, ipsumque elevasset, o fili, inquit, qui seminat in benedictionibus, in benedictionibus et metet 4. Qui ergo accedentibus commune tectum præbent et sal, nescientes sibi potius comparant copiosam suppeditationem, nec tantum dant quantum accipiunt. Quod quidem a vobis quoque servandum est, fratres, si Deo estis gratificaturi, et plurima rerum necessariorum suppeditatione semper abundaturi. Hinc bonorum acervus, ut aiunt, constitit, resque lauræ cœperunt vigere ac exuberare: quando quidem fratrum numerus ad quinquaginta pervenit, et unicuique eorum cella fuit ædificata; atque sacra mysteria D quotidie peragebantur.

XLVI. Porro is cui credita fuerat dispensatio, dum cogitat, ad tantum fratrum multitudinem multo etiam sibi opus fore ministerio, mulos quoque paravit lauræ. Erat autem quidam in ea Asianus genere, nomine Auxentius, qui erat aptus ad mulorum ministerium. Is ergo ab hoc œconomō rogatus, ut illam subire administrationem differebat, et non obediens. Sed cum res esset ad usum necessaria. Joannem et Cyrionem presbyteros secum accipiens œconomus, iterum cum iis rogabat Auxentium.

3 III Reg. xvii, 3. 4 II Cor. ix, 6.

δάνην ἀπὸ τῆς ἀγίας πόλεως κατιούσαν, ἐκκλίνει τι τῆς ὁδοῦ δοξίῃ, καθάπερ τινὸς αὐτοῖς τῆς πορείας προηγουμένου, καὶ εἰς τὴν λαύραν ἐκείνην παραγενέσθαι· τῆς Προνοίας οἶμαι καὶ τοῦτο σοφῶς οικονομούσης, ὥστε τὴν μεγάλην τοῦ Πατρὸς ἀρετὴν, λαμπροτέραν ἔτι καταστήσαι. Οὓς ἰδὼν ὁ μέγας ἐκεῖ καταλύσαντας, ὥστε τὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ κόπον βραχύ τι διαναπαῦσαι, καλεῖ Δομετιανὸν, οἰκονομεῖν τὰ τῆς λαύρας ὑπ' αὐτοῦ προκεχειρισμένον, καὶ παραθεῖναι τοῦτοις τράπεζαν ἐπαγγέλλει. Τοῦ δὲ προβαλλομένου τὴν ἔνδειαν, καὶ ὡς οὐδὲ τὴν ἐφήμερον ἔχει τῶν ἀδελφῶν τρογὴν ἀποκριναμένου, θαρρῶν ἐκεῖνος τῷ καὶ χήρᾳ τροφὴν πλουσίαν δι' ἀφθονίαν πηγύσσου προαιρέσεως, πορευθῆναι παρὰ τὸ ἀρτοφυλακίον ἢ ἐπέλλεται Δομετιανῷ. Εἶση γὰρ ἔφη, τί μὲν ἀνθρώπινοι βούλοκται λογισμοί, τί δὲ θεῖα δύνανται χάρις παραδόξως οἰκονομεῖν.

ΜΔ'. Καὶ ὃς εἶξας εὐθὺς καὶ παραγενόμενος· τῶν ἀνεκδιηγήτων σου, Χριστέ, θαυμασίων, εὐρίσκει θεῖα τινὶ καὶ σοφῇ προνοίᾳ τὴν οἰκίαν οὕτως ἄρτων μεστήν, ὡς μηδὲ τὴν θύραν μικρόν τι πέρανοιζαί βῆδιον ὄν, τῷ πλήθει τῶν ἔδων ἀνειργομένην. Καλίσας τοῖσιν καὶ ἄλλοις τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὴν θύραν σὺν αὐτοῖς ἀνατρέψας, ὄρᾳ τὰ ἔδον, ἀμύθητόν τι πλῆθος ἄρτων· οἶνον τε, φημί, καὶ ἐλίποι πολλὴν ἀφθονίαν, καὶ ἀνάλογον τῇ περὶ τὸ δίδοναι πάντως Εὐθυμίου φιλοτιμίᾳ.

ΜΕ'. Ταῦτα Δομετιανὸς ἰδὼν, καὶ τῆς θείας χάριτος συμβαλὼν τὴν ἐνέργειαν, πίπτει πρὸς τοῖς ποσὶ τοῦ μεγάλου, συγγνώμην αἰτῶν, καὶ μικρολογίας ἀντιδιδούς μετανοίας θερμότητά. Κάκεινος εἰμὴν τε Δομετιανῷ καὶ φωνῆν καὶ χεῖρα ὄρεξας, κα' αὐτὸν ἀναστήσας, ὦ τέκνον, ἔφη, ὃ στείρων ἐπὶ εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. Οἱ γὰρ κωνὴν τοῖς παρισῶσι τὴν στέγην καὶ τοὺς ἄλλας ποιούμενα, λαθάνουσι δαψιλῇ μᾶλλον ἑαυτοῖς περιποιούσας τὴν χορηγίαν, καὶ μὴ τοσοῦτον δίδόντες ἕσον λαμβάνουσιν. Ὅπερ ἀδελφοί καὶ ἡμῖν φυλακτέον, εἰ μέλλοιτε καὶ θεῶν χαρίζεσθαι, καὶ πολλῇ πάντοτε ἢ κομφῶν τῶν ἀναγκαίων τῇ χορηγίᾳ. Ἐντεῦθεν ἀγαθῶν σωρὸς, τὸ τοῦ λόγου, συνέστη, καὶ τὰ τῆς λαύρας εὐθηναι ἤρχετο καὶ εἰς πλῆθος ἐκιδιδόναι· ὅτε τῶν ἀδελφῶν ἀριθμὸς, εἰς πενήκοντα περιέστη, ἐκάστην τε αὐτῶν κελλίον ἐφοδομήθη· καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς καθέκαστην ἐτελεῖτο μυσταγωγίας.

ΜΣ'. Ἐνοῶν δὲ ὁ τὴν οἰκονομίαν ἐγχειρηθεὶς, ὅτι πρὸς οὕτω πολὺ τῶν ἀδελφῶν πλῆθος, πολλῆς αὐτῷ καὶ ὑπηρεσίας δεήσει, προσεκτήσατο τῇ λαύρᾳ, καὶ ἡμιόνου. Ἦν δὲ τις ἐν αὐτῇ τὸ γένος Ἀσιανός, τὴν κλήσιν Αὐξέντιος, ἐπιτηδείως ἔχων πρὸς τὴν τῶν ἡμιόνων διακονίαν. Οὗτος οὗτος ὑπὸ τοῦδε τοῦ οἰκονομοῦ παρακαλούμενος, ὥστε τὴν λειτουργίαν ὑπεθέτει ταύτην, ἀνεβάλλετο καὶ οὐχ ὑπέκουεν. Ἀναγκαίου δὲ καὶ χρησίμου τοῦ πράγματος ὄντος, παραλαβὼν καὶ Ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ καὶ Κυρίωνα

VARIE LECTIONES.

ἢ al. ἀρτοφυλάκιον. ἢ al. πάντοθεν.

τοὺς πρεσβυτέρους ὁ οἰκονόμος, ἤξιου καὶ αὐθις σὺν Α καὶ αὐτοῖς τὸν Αὐξέντιον. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὕτως ἀνήκοος ἦν, τοῦ Σαββάτου ἤδη διαγεγονότος, ἤνικα τῷ μεγάλῳ ἐξῆν ἐντυχεῖν, ἀναφέρει τὰ κατὰ τὸν Αὐξέντιον αὐτῷ πάντα ὁ οἰκονόμος. Κάκεινος μεταστέλλεται μὲν εὐθέως τὸν ἀδελφὸν ^ο, ὑπακούειν δὲ παραινέται, καὶ μὴ οὕτως ἀνένδοτον εἶναι καὶ ἀπειθῆ, τῷ ἰδίῳ μόνῳ στοιχοῦντα θελήματι, καὶ τὴν κοινὴν τοῖς ἀδελφοῖς χρησιμεύουσιν διακονίαν ἀποποιούμενον. Τοῦ δὲ μηδὲ παράκλησιν, μηδὲ μόνην ὄψιν αἰδεσθέντος τοιαύτην, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀναδουμένου σαφῶς, καὶ ποιεῖν οὐχὶ κινουῦντος πρόφασιν, ἵνα μόνον θέλημα τὸ ἐξουτοῦ κύριον δεῖξῃ καὶ νῦν μὲν τὸ ἀλλοδαπὸν εἶναι καὶ τῆς ἐπιχωρίου φωνῆς ἀνομιλητὸν αἰτιωμένου, νῦν δὲ τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιβουλὰς καὶ τὰς ποικίλας τοῦ πονηροῦ ^ρ τέχνας. Μήποτέ με, φησὶν, ἕξω τῶν ὑμετέ- ^ρρων ὀφθαλμοῦν ἐφευρῶν ὑποσκελίση, καὶ κακίας τῆς ἑαυτοῦ ἔργον δεῖξῃ. πρὸς δὲ, καὶ ὅπως μὴ φροντίσει καὶ θεοῦδοξοι συνεπίσει, ἀπέδων τοῦ λοιποῦ καὶ μένω.

MZ'. Τοιαῦτα λέγοντος, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς βλάβην ὡς δυσωπήσαι ἱκανὴν οὔσαν προβιλλομένου, ὁ μέγας πάλιν εὐθύμιος, Ἄλλὰ δεησόμεθα, ὦ τέκνον, φησὶ, τοῦ Θεοῦ ὥστε μηδενὶ τῶν βλαπτόντων, διὰ τὴν ὑπακοὴν ἐλάσσομαι ὀφθῆναι σε. Αὐτοῦ γὰρ ἐστὶν ἡ φωνή. Οὐκ ἤλθον διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι. Καὶ. Οὐ ποιω τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός. Πρὸς ταῦτα ἔτι μᾶλλον τραχυνομένου τοῦ Αὐξέντιου καὶ μηδαμῶς εἰκοντος, βαρύτερον αὐτῷ προσενεχθεὶς ὁ θεὸς εὐθύμιος, Ἡμεῖς μὲν, ὦ τέκνον, εἶπεν, ὅπερ δὲ καὶ αὐτῷ σοι λυσιτελεῖν ἐδόκει, συμβουλεύσομεν. σὺ δὲ μένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀπειθείας, ὅσον οὕτω τίς ὁ τῆς ἀπει- ^ρθείας καρπὸς εἶσθι. Οὕτω τέλος εἶχε τῷ μεγάλῳ τὰ εἰρημῆνα, καὶ κλόνον οὐκ οἶδ' ὅθεν ὁ Αὐξέντιος τοῦ σώματος ὑποστάς, ἄθλιος ἐπὶ τὴν γῆν καταπίπτει, διαρῦων διὰ τὴν συμφορὰν μόνον ^ρ ἄξιος. Οἱ γοῦν παρόντες τῶν ἀδελφῶν, ἐπικλασθέντες αὐτῷ τὰς ψυχὰς οὕτως ἰλασινῶς ἔχοντι, ἐδέοντο Εὐθυμίου, ἰκέτην, ἠντιδόλουν, βοηθησάμεν, καὶ παρακοῆς ὑποστάντι πονηρὰν ἔλασιν. Ὁ δὲ, πρὸς οὕτως ἀπειθῆ καὶ ἀνήκοον, ἔτοιμος ἦν ὑπακούειν. Καὶ λαθόμενος αὐτοῦ τῶν χειρῶν, ἀνίστησι τὸν Αὐξέντιον, ὑπότρομον ἔτι, καὶ διὰ πάντων μικρῶν τῶν μελῶν τὴν τιμωρίαν ὑπέχοντα. Εἶτα καὶ καθάπερ τι φάρμακον αὐτῷ τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον ἐπιβαλὼν, λύει τῷ ἀνθρώπῳ τὸ πάθος, καὶ ὑγιᾶ παραχρῆμα δείκνυσιν.

MH'. Ἀνεγκών οὖν ὁ Αὐξέντιος, καὶ τῆς μὲν παρακοῆς εἰς μνήμην ἔλθων, συνείς δὲ καὶ τὸ κατασκήψαν εἰς αὐτὸν πάθος, καὶ ὅτι μόνος ἦν ἀπειθείας ἔργον μὴ ἀγνοήσας, ἔτι μελίζονα δίκην ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐπράτετο, καὶ μεταμέλειά τις αὐτὸν εἰσφέρει δεινῆ. Ἀμέλει καὶ προσπίπτει τῷ Εὐθυμίῳ. τοῦτο μὲν συγγνώμην τῶν ἡδὴ γεγενημένων αἰτιῶν,

quia vero sic quoque inobsequens erat, et jam ad- venerat Sabbatum, quo tempore licebat magnum convenire, omnia de Auxentio ei refert œconomus. Et ille quidem fratrem statim arcessit; suadet autem ut obediat, neve sit adeo contumax et inobediens, propriam duntaxat sequendo voluntatem, et ministerium fratribus communiter utile recusando. Is vero nec adhortationem, nec vel talem solum adspectum reveritus, sed etiam sic aperte detrectabat, et quem non prætextum afferebat, ut solam voluntatem suam dominam ostenderet; et nunc quidem causabatur se esse alienigenam, nec peritum sermonis regionis illius; nunc vero carnis insidias variasque maligni artes: Ne forte, inquit, me extra oculos vestros inventum supplantet, ac suæ malitiæ opus exhibeat; ad hæc ne assuefactus curis et tumultibus, de cætero permaneam discrepans et dissonus ad animi quietem et tranquillitatem.

ἀσύμφωνος πρὸς ἡσυχίαν καὶ γαλήνην ψυχῆς δια-

XLVII. Cum hæc diceret, et animæ noxam ut ad movendum idoneam, proferret, magis iterum Euthymius: Sed Deum, inquit, orabimus, o fili, ut propter obedientiam, a nullo ex iis quæ lædunt, captus videaris. Ejus enim vox est: *Non veni ministrari, sed ministrare* ⁵. Et: *Non facio voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me Patris* ⁶. Ad ista adhuc magis exasperato Auxentio, et nequaquam cedente, gravior in eum invehens divinus Euthymius: Nos quidem, o fili, inquit, quod tibi ipsi quoque esse conducibile videbatur, consulimus: tu autem in eadem manens inobedientia, mox scies, quisnam sit inobedientiæ fructus. Nondum horum dictorum magnus finem fecerat, et concussum corporis nescio unde passus Auxentius, miser in terram decidit, solum dignus lacrymis propter calamitatem. Qui ergo aderant ex fratribus, fracti animis super eo tam misere affecto, rogabant Euthymium, supplicabant, obsecrabant, ut opem ferret jacenti, gravemque perpeso inobedientiæ pœnam. Is vero erga adeo contumacem et inobedientem, paratus erat obedire; ac ejus manibus prehensis, erigit Auxentium, tremebundum adhuc, et per omnia fere membra pœnas pendentem. Deinde cum signum crucis, instar cujusdam medicamenti, ei immisisset, solvit hominem ab ea affectione, statimque sanum reddit.

XLVIII. Recreatus itaque Auxentius, et inobedientiæ quidem recordatus, intelligens vero calamitatem quæ ei incubuerat, nec inscius opus fuisse solius contumaciæ, majores adhuc luebat pœnas a conscientia, gravisque eum subiit pœnitentia. Quare ad pedes procidit Euthymii; partim petens veniam jam actorum, partim in futurum securitatem. Cum

⁵ Matth. xx, 28. ⁶ Joan. v, 30.

VARIE LECTIONES.

^ο al. add. ^ρ al. ἐχθροῦ. ^ρ al. μόνων.

is vero ei statim ignovisset (anima enim quæ A
vix tandem ad iram conversa fuerat, quomodo non
fuisset prompte cursura ad commiserationem ?),
et futurum tempus per orationem communiisset,
ille cum voluptate et animi alacritate suscipit mu-
lorum ministerium. Sic *disciplina Domini*?, ut cum
divina Scriptura loquar, et *ures aperit*; et plane
adjicit intelligentiam. Et qui antequam deprime-
retur humilisque redderetur, contumaciæ peccatum
admiserat, post depressionem humilitatemque ex
disciplina ortam, cognitus fuit ad obedientiam
promptus. Hæc mihi anachoreta Cyriacus (57) ille
qui ab ineunte quidem ætate tonsus fuerat in cœ-
nobio Euthymii (58), postquam autem cum ejus
(59) successoribus satis longo tempore esset ver-
satus, omnemque ab eis viri et exercitationem, et
vitæ rationem accurate didicisset, postea in laura
veteris Sucæ (60) septuaginta (61) fere totis annis
se exercuit, omni virtute ac honestæ vitæ præcla-
ris factis admodum illustris.

XLIX. Et aliud autem ipse mihi retulit, quod duo
ex fratribus, Maro et Clematius, ad austeritatem vi-
tæ ac disciplinæ in laura observatæ fatiscientes,
inter se convenerunt, ut illinc clanculum effuge-
rent, et se noctu furtim subriperent. Hæc illi qui-
dem communi consensu loquebantur et apud se
cogitabant : sed qui secreta aperit, et iis qui sunt
dedicati, dicit per Isaiam : *Non erit tibi amplius
sol in lucem diei, neque ortus lunæ illuminabit
tibi noctem ; sed erit tibi Dominus lux semper-*
terna 8 : ipse hoc quoque manifestum facit fa-
mulo suo. Facit autem hoc pacto. In quiete enim
dogeniti aliquando hinc magno et admirabili Euthymio
visus est malignus. Maroni et Clematio,
tanquam ob oculos sancto assistentibus, frenum
injicere, eosque in laqueum trahere gravissimum.

L. Is vero statim intellectis insidiis, arcessit fra-
tres Maronem et Clematium, eosque hortatur, ad-
monet, rogat, docet, alloquitur, et prolixam oratio-
nem habet de tolerantia, quodque opus sit ubique
plurima custodia et cautione. Deinde in exemplum
eis adducit Adamum et Jobum ; illum quidem in
paradiso mandati violatorem, hunc vero omnigenæ
virtutis, in sterquilinio demonstratorem. Neque hæc D
prætermittens, quod oportet monachum nequa-

7 Isa. L, 5. 8 Isa LX, 19.

VARIE LECTIONES.

† al. περισταμένους. * al. επιδειξάμενον.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(57) Do S. Cyrillaco, sive Quiriaco, actum est in
prolegom. n. 9. De ejus ætate num. 12 et seqq.
Vitam dabimus 29 Septemb.

(58) Ab ipso S. Euthymio ; « ejus beaæ manus
sacrum ejus caput tetigerunt, simul quidem eum
monastico induentes habitu, et in eum vocantes
uberiorem Spiritus operationem. • Acta ejus. Id fa-
ctum anno Ch. 405

(59) A S. Euthymio, quod imberbis esset, missus
fuit ad S. Gerasimum : a cujus obitu rediit ad lau-
ram S. Euthymii anno 475, mansitque istic annis

τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀσφάλειαν. Τοῦ δὲ καὶ
συγγνώμης εὐθείας ἀποτῶ (ἢ γὰρ πρὸς ὀργὴν τρα-
πέτω μάλιστα ψυχῇ, πῶς οὐκ ἔμελλεν ἐπιπέσειν ὀρι-
μετὴν εἰς συμπάθειαν ;), καὶ τὸ μέλλον δι' εὐχῆς
ἀσφαλίσαι, μεθ' ἡδονῆς ἐκεῖνος καὶ προθυμίας
τὴν τῶν ἡμίωνων ἀναίρειται διακονίαν. Οὕτως ἡ
παιδεία Κυρίου, κατὰ τὴν θείαν φωνὴν Γραφῆν,
ἀνάγει τε τὰ ὠτῶν, καὶ νοῦν ἀκριβοῶς προστίθει.
Καὶ ὁ πρὸ τοῦ ταπεινωθῆναι τὴν ἀπειθειαν κλημ-
μηλῆσαι, μετὰ τὴν ἐκ παιδείας ταπεινώσειν, ἑτοιμα-
σθὲν πρὸς ὑπακοὴν ἐγνωρίζεται. Ταῦτά μοι ὁ ἀναχωρη-
τὴς Κυριακὸς διηγήσατο, Κυριακὸς ἐκεῖνος, ὃς ἐκ
νέου μὲν τῶ τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου ἐναγκαίρην
κοινοῦσθαι, τοῖς ἐκεῖνου δὲ διαδόχοις χρόνον ἰκτὸν
συγγενόμενος, καὶ πάντων παρ' αὐτῶν τοῦ ἀδελφοῦ
ἄσκησιν τε καὶ πολιτείαν πρὸς ἀκριβοῶς ἐμαθὼν,
ὑστερον πρὸς τῇ λαύρᾳ τοῦ παλαιοῦ Σουκῆ
παρ' ἄλλους ἐδομήκοντα σχεδὸν ἑνιαυτοὺς ἤκαθεν,
ἀρετῇ πάσῃ καὶ βίου σεμνοῦ κατορθώσασθαι ἐπι-
φανῶς διαλέμφει.

MΘ'. Ἐκεῖνο δὲ μοι ἐκ αὐτῶν διηγήσατο, ὅτι δύο
τινὲς τῶν ἀδελφῶν, Μάρων τε καὶ Κλημάτιος, πρὸς
τὸ τρυχῶν τῆς κατὰ τὴν λαύραν ἀγωγῆς καὶ θαλάσσης
ἀπαγορεύσαντες, συνθήκας ἔθεντο πρὸς ἀλλήλους, λα-
θραίως ἐκείθεν ἐκφυγεῖν, καὶ ὑπὸ νύκτα κλέψαι τὴν
ἀναχώρησιν. Ταῦτα οἱ μὲν ἐκοινολογοῦντο καὶ καθ'
ἑαυτοῦ διεσκέπτοντο ἄλλ' ὁ ἀνακαλύπτων βασιλεὺς,
καὶ τοῖς ἀνακαίμενοις αὐτῶν διὰ Ἡσαίου φάσκων,
ὅτι οὐκ ἔστι σοι ἔτι ὁ ἥλιος εἰς φῶς ἡμέρας,
οὐδὲ ἀνατολὴ σελήνης φωτισεῖ σοι τὴν νύ-
κτα, ἀλλ' ἔστι σοι Κύριος φῶς αἰώνιον,
αὐτὸς ἐκδηλον καὶ τοῦτο ποιεῖ τῶ οικίᾳ ἑσθίοντι.
Ποιεῖ δὲ ὧδε. Ἡσυχάζοντι γὰρ ποτε τῶ μεγάλῳ
τούτῳ καὶ θαυμοστῶ Εὐθυμίῳ, ἔφακε Μάρωνι τε
καὶ Κλημάτιῳ χαλινὸν ἐμβαλεῖν ὁ πονηρὸς, καθέστη
ὑφ' ὀφθαλμοῦ τῶ ἁγίῳ περισταμένους, καὶ εἰς
παγίαν τούτους ἔλαυνε χαλεπωτάτην.

N'. Ὁ δὲ συμβαλὼν εὐδὲ τὴν ἐπιβουλήν, μετα-
καλεῖται τοὺς ἀδελφοὺς, Μάρωνα καὶ Κλημάτιον, παρ-
αινῶν αὐτοῦ, νοθεῶν, παρακαλῶν, διδάσκων, δια-
λεγομένων, μακροῦς περὶ ὑπομονῆς ἀποστεινῶν λόγους,
καὶ ὅτι πολλῆς πανταχοῦ φυλακῆς χρεῖς καὶ ἀσφα-
λείας ἔστι καὶ τὸν Ἀδάμ αὐτοῖς ὑπόδειγμα πράξαι,
καὶ τὸν Ἰώβ, τὸν μὲν ἐν παραδείσῳ τὴν ἐντολήν ἀ-
τήσαντα, τὸν δὲ καὶ πᾶν ἀρετῆς εἶδος ἐπὶ κοπρίαι
ἀποδειξάμενον ἄ ὁδὲ αὐτὰ παραλείπων, ὅτι ἐπὶ

10 ut in ejus Actis legitur.

(60) De ea actum num. 2 in proleg. additur veteris ob Lauram novam, non procul inde extructam.

(61) Hi septuaginta anni censentur a discessu e monasterio S. Euthymii : e quibus ministravit 29 annos in laura Sucæ ; 10 transiit in solitudinibus partim Nituphs, partim Ruba ; 7 mansit in Susacim ; 5 in spelunca S. Charitonis ; et rursus 8 in Susacim ; ac tandem 2 annis transiit in antro S. Charitonis, obiit. Ita ejus Acta.

τὸν μοναχὸν ἀπαράδεκτον εἶναι τῶν ἐκ τοῦ πονηροῦ λογισμῶν, κἄν λύπην ἔκεῖνος, κἄν μῖσος, κἄν ἀκηδίαν ἔ, κἄν ἐτέρωθι μετὰ βασιν ὑποβάλοι, μηδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν μηδὸλως τὴν διάνοιζν ἀνιέναι· ἀλλὰ διακρούεσθαι ταῦτα καὶ ἀπωθεῖσθαι πάσῃ χειρὶ· μήποτε λάθῃ διὰ μεθοδείας ὑποσκελίσας ἡμᾶς, καὶ πτώμα βίψας δακρύων ἄξιον. Εἰ δὲ τις ἐνταῦθα τυχὸν ἀρετὴν ἀσκῆσαι μὴ δύναιτο, μὴ νομιζέτω ἀλλαγῶ μεταβάς, ῥῆθον κατορθῶσαι τὸ σπουδαζόμενον. Οὐ γὰρ παρὰ τὴν τοῦ τόπου φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν οἰκίαν ἡμῶν προαίρεισιν ἢ τοῦ ἀγαθοῦ ἐργασία. Τοῦναντίον μὲν οὖν καὶ σφαλερὸν τοῦτο τοῖς μοναχοῖς, καὶ ἀτόνους αὐτοῖς καὶ ἀρετῶν ἀκάρπους ποιεῖν δυνάμενον. Ἐπεὶ μηδὲ φυτόν οἷόν τε καρποφορεῖν, συνεχῶς μεταφυτεύόμενον.

NA. Πρὸς πλείονα δὲ τῶν εἰρημένων πίστιν, καὶ τινῶν γερόντων αὐτότις Αἰγυπτίων ἐπεζῆσι· διήγημα. Ἐλεγεν οὖν, ὡς ἦν τις ἀδελφὸς ἐν Αἰγύπτῳ, ἐν κοινοβίῳ τινὶ καθήμενος, ἕς συνεχῶς εἰς θυμὸν ἐκπεφόμενος, ἡγριοῦτο καὶ ἐταράττετο, καὶ πυρρίας τὸ στόμα καὶ ὄργῃς ἐπέμπλετο. Λαβοῦσα δὲ τις αὐτὸν μεταμίλεια, ὡς εἶπεν διὰ τοῦ θυμοῦ τοῦδε καὶ τῆς πρὸς τὴν ταρχὴν ἐκκολίαις ἐκτυτῶ πολεμῶν, καὶ εἶπε τὸ καὶ καλὸν ἤδη φθάσαι· ἐκτίσαστο, καὶ τοῦτο προσεπολλίαις, πείθει τοῦ κοινοβίου ἀναχωρήσαι καὶ μόνον δὴ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχῶς διαβιῶναι· εἶπε καλλὰ τῆς ἐρημίας πρὸς γαλήνην αὐτῶν καὶ ἀταραξίαν συνάρασθαι δυνάμενης. Ὄλετο γὰρ, ὡς ἔρα μηδενὸς ὑπόντος πρὸς ἕν ἄν καὶ θυμωθεῖν, καὶ καθ' οὗ ἄν τῆ ὄργῃ χρῆσαιτο, σβεσθήσεται πάντως ἡράμα τὸ δεινὸν ἔκεινο καὶ ὄξυ· αἰτῆ ἀναπτόμενον τοῦ θυμοῦ πῦρ, καὶ τὸ λυιπὸν ἡμερος αὐτὸς ἔσται καὶ γαλήνης πάσης καὶ ἡσυχίας ἕμεστός. Ταῦτα λογιζόμενον ἔκεινον, τὸ ἐξῆς ἀποστάντα τοῦ κοινοβίου, μόνον ἐφ' ἡσυχίας διάγειν· καὶ ποτε κατὰ χρεῖαν τινὰ, τὸ ποτήριον ὑποπλήσαστα ὕδατος, καὶ τι μικρὸν αὐτὸ πρὸς τῶν ἐδάφει θελήσαντα καταθεῖναι, τέχνη τινὶ τοῦ πονηροῦ τοῦτο περιστραφῆναι· ἔπερ οὐχ ἄπαξ, ἀλλὰ καὶ δις ἐφεξῆς καὶ τρις γεγονὸς, θυμωθεῖναι τε τὸν ἀδελφὸν, καὶ ἤτω τῆς τοῦ θυμοῦ βύμας γενόμενον, ὡς εἶχεν εἰθὺς εἰς γῆν κατενεγκεῖν τὸ ποτήριον, καὶ τοῦτο συντρέψαι· καὶ οὕτω πολλῶν μεῖζονα τῶν ἐχθρῶν πάντως καὶ θερμότερον ἀφλῆσαι τὸν γέλωτα.

NB. Πρὸς ταῦτα γελᾷ μὲν ὁ Κλήματιος, διαθερμανθεὶς τὴν ψυχὴν τῶν ἀστειῶν τοῦ διηγῆματος· προσχῶν δὲ ὁ θεὸς Εὐθύμιος, Ἦπου, φησὶν, ὑπότινος, ἀδελφὸς, πονηροῦ καὶ σὺ κενίησιν, δαίμονος, εἶτι καὶ γελᾷ· οὕτως ἀντισχόντως καὶ ἰταμῶς; δέον ὀδύρεσθαι καὶ θρηνεῖν, τὴν ἔκαθεν παράκλησιν, ἐκδεχόμενον, εἶπερ ἀλήθης ἐστὶν ὁ τότε δικάσων ἡμῖν, μακαρίους μὲν τοὺς νῦν πενθοῦντας ἀποκαλῶν (Ὅτι ἔ, φησὶ, παρακληθήσονται), ἀόλους δὲ

9 Vitae Patr. III, 98; v, VII, 33. 10 Matth. v. 8; Luc. VI, 25.

VARIÆ LECTIONES.

1 al. ἀδικίαν. 2 al. βίος. 3 al. ἡρεμίας. 4 al. inser. αὐτοί,

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(62) Narrant id in Vitis Patrum Rominus aut quisquis ejus libri auctor est, lib. 3, n. 98 et Pela-

A quam admittere cogitationes a maligno suggestas, sive ille tristitiam, sive odium, sive tædium, sive in alium locum migrationem subjiciat, et nec ab initio ei omnino mentem permittere, sed ista rejicere, atque tota manu repellere, ne forte nos latenter per fraudem supplantet, et in casum præcipitet lacrymabilem. Si quis autem hic forsitan non possit virtutem exercere, ne existimet, quod alio transiens, facilius poterit optata bono exsequi Non enim ex loci natura, sed ex libero nostri animi instituto boni procedit operatio. Contra vero hoc monachis periculosum, quodque potest eos reddere imbecillos virtutumque infructuosos. Quandoquidem nec planta potest ferre fructus, quæ assidue transplantatur.

B LI. Ad majorem vero dictorum fidem, etiam eis proferebat quorundam senum Ægyptiorum historiam 9. Aiebat ergo: Fuit nonnullus frater in Ægypto (62), in quodam cœnobio residens; qui ad iram continue raptus, exasperabatur et turbabatur, et acerbitate ac indignatione os ejus implebatur. Cum eum autem quædam subiisset pœnitentia, quod propter hanc iram et perturbationis facilitatem secum bellum gereret, et si quid boui jam ante acquisiisset, id quoque perderet; persuadet ei, ut recederet a cœnobio, solusque per se viveret quietus; utpote quod solitudo multum posset ei conducere ad tranquillitatem et perturbationis vacuitatem. Existimabat enim quod, si nullus subesset cui irasceretur, et in quem uteretur indignatione, omnino sensim exstingueretur vehemens ille et citissime flagrans ignis iracundiæ; futurusque esset deinceps ipse mitis, omnique tranquillitate et quiete plenus. Hæc ille reputans, discessit deinceps a cœnobio, et solitariam vitam est amplexus: et cum aliquando, propter usum quemdam aqua implesset poculum (63), idque voluisset humi aliquantisper deponere, nonnulla maligni arte id eversum est. Quod quidem ubi non semel tantum, sed etiam bis et ter deinceps accidisset, tum iratus est frater, tum ab iræ impetu devictus, statim ita ut habebat, humi project poculum, illudque confregit: atque sic omnino ludibrium multo majus acriusque debuit inimico.

D LII. Ad hæc ridet quidem Clematius, per urbanitatem narrationis incalesfactus animo. Divinus vero Euthymius re animadversa: Nunquid, ait, tu quoque, frater, motus es a malo aliquo dæmone, quod adeo inverecunde et impudenter rides? cum oportere flere et lamentari, suasionem inde sumptam admittendo, si verax est, qui tunc noster erit iudex, dum beatos quidem appellat eos qui nunc lugent; quia, inquit, consolationem accipient 10;

gius lib. 5, libel. 15, n. 225.
(63) Pelagius *surisculam*, Rufinus *vas*.

miseros autem eos qui rident, sibi que non attendunt. Cæteroquin aperta inscitia est et disciplinæ violatio, monachum ultra mediocritatem loqui, aut ad quodlibet moveri, vel etiam fiduciam sumere, Patres enim fiduciam appellant⁴¹, omnium plane vitiorum matrem.

LIII. His quidem verbis ille cum increpasset Clematium, ingressus est in cellam interiorem. Eum vero e vestigio persecuta est ultio; pronusque in terram cadens, agitabatur tremore et horrore lenebatur. Itaque Domitianus sic jacentem videns Clematium, et simul quidem Euthymii mansuetudinem et austeritatem admiratus, quo modo optime in eo essent contemperat, et simul etiam fratrem ob calamitatem miseratus, congregat aliquos ex Patribus, pro illo intercessuros, eosque una cum Marone introducit ad Euthymium. Ille autem, cum suoapte ingenio placabilis, tum illorum intercessionem minime despiciens, cum eis accedit ad jacentem Clematium, eique horrorem extinguit signo crucis, et statim sistit tremorem, atque perfectam præbet a morbo liberationem: dicens: Attende tibi ipsi de cætero, et noli contemnere Patrum doctrinas et admonitiones. Sed efficere totus oculus, sicut de Cherubinibus accepimus⁴², te ipsum omni ex parte circumspiciens, ut qui semper transeas in medio laqueorum. Hæc ubi suasisset atque suggestisset Clematio, ejusque exemplo alios fecisset cautiore, virum dimittit in pace. Sed hoc quidem est ejusmodi. Non minus vero est, id quod sequitur, si non sit multo majus et præclarius.

LIV. Cum magna et œcumenica synodus Ephesi tunc primum congregaretur, Synodius (64), qui cum Acacio fuerat magister hujus magni Euthymii adhuc pueri, in Palæstinam ad adoranda loca venerabilia profectus, accedit etiam ad lauram, quinquagesimo et quarto anno ætatis magni Euthymii; partim ut illum ipsum Euthymium videret, partim ut salutaret consobrinos suos, Stephanum, Andream, et Gaianum. Videns igitur Euthymium, ei narravit de impitissima hæresi Nestorii, qui nefarie (o justitia, et sacerdotum pudor!) brevi tempore præsedidit (65) Constantinopoli, profanisque suis et corruptis dogmatibus totum fere orbem terræ conturbavit. Exposuit etiam ei de Cyrillo (66) Alexandrino et Acacio (67) Mellitenensi, quemadmodum ardentem zelum exhiberent pro fide orthodoxa, et quod œcume-

⁴¹ T. I, p. 373, A. B. ⁴² Ezech. x, 12.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(61) Habita synodus Ephesina a 22 Junii an. 431.
(65) Consecratus est, testibus Marcellino in Chronico, Socrate lib. 7, c. 29 aliisque, Felice et Tauro coss., an. Ch. 428, IV 11. April.
(66) De S. Cyrillo agemus 28 Janu. ubi plura de Nestoriana hæresi.
(67) Sanctus hic appellatur a Baronio in Annalib.

Α τὸς γελῶντας καὶ ἑαυτοὺς μὴ προσέχοντας· ἄλλως τε δὲ καὶ ἀπκιδευσία σαφῆς, τὸ τὸν μοναχὸν πέρα τοῦ μετρίου λαλεῖν, ἢ πρὸς ὀτιοῦν κίνεσθαι, ἢ τε μὴν καὶ παρβήσιδζεσθαι. Μητέρω γὰρ οἱ Πατέρες τὴν παρβήσαν πάντων ἀτεχνῶς τῶν παθῶν ὀνομάζουσι.

ΝΓ'. Ταῦτα ὁ μὲν ἐπιτιμήσας τῷ Κληματίῳ, εἰς τὸ ἐνδότερον εἰσῆλθε κελλίον. Τὸν δὲ ἡ δίκη παραπόδας μετῆει, καὶ πρηνῆς ἐπὶ γῆς πεσὼν, κλόνη τε ἔδονετο, καὶ φρίκη συνείχετο. Δομιτιανὸς εὖν κείμενον οὕτως ἰδὼν τὸν Κλημάτιον, καὶ ἄμα μὲν τὸ πρᾶον, ἄμα δὲ καὶ τὸ ἀσπτηρὸν Εὐθυμίῳ θυμάσας, ὅπως ἄριστα κεκραμένον παρ' αὐτῷ ἦν, ἄμα δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ πάθους οἰκτείρας, συνάγει τινὰς τῶν Πατέρων ὑπὲρ αὐτοῦ πρεσβεῖαν ποιησομένους, καὶ τούτους εἰσάγει συν τῷ Μάρωνι πρὸς Εὐθύμιον. Ὁ δὲ καὶ ὄκθοθεν εὐρίλατες ὦν, κοὶ τὴν ἐκεῖνων πρεσβεῖαν οὐκ ἀτιμάζων, ἐφίσταται σὺν αὐτοῖς κειμένῳ τῷ Κληματίῳ, καὶ τῆν τε φρίκην σθένουσιν αὐτῷ, τοῦ σταυροῦ τῷ σημείῳ, καὶ τὸν κλόνον εἴθους ἴσθησι, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ πάθους ἐντελῆ παρέχει. Πρόσεχε σεαυτοῦ λαιπὸν, ἐπειπὼν, καὶ μὴ περιφρόνει Πατέρων διδασκαλίας μηδὲ ὑποθήκας· ἀλλὰ γενεὴ ὀφθαλμοῦ ὄλος, οἷα περὶ τῶν Χερουβιμ ἠκούσαμεν· πάντοθεν περισκοπῶν ἑαυτὸν, ὡς ἐν μέσῳ παγίδων αἰεὶ διασθλίνοντα, τοιαῦτα τῷ Κληματίῳ παραινέσας καὶ ὑποθεῖς, καὶ τῷ κατ' αὐτὸν ὑποδείγματι τοὺς ἔλλοιους ἀσφαλισάμενος, ἐν εἰρήνῃ ἀπολύει τὸν ἄνθρωπον. Ἠλὴν ἀλλὰ τοῦτο μὲν τοιοῦτον. Οὐχ ἦττον δὲ καὶ τὸ ἐφεξῆς, εἰ μὴ καὶ πολὺ μετίζον καὶ χρεῖστερον.

ΝΔ'. Ἄρτι τῆς μεγάλης ἐν Εφέσῳ καὶ οἰκουμένης συνόδου πρῶτον συγκροτουμένης, Συνήλιος ὁ σὺν Ἀκακίῳ διδάσκαλος τοῦ μεγάλου τούτου Εὐθυμίῳ ἔτι παιδὸς ὄντος γεγεννημένος, κατὰ προσκύνησιν τῶν σεβασμιῶν δὴ τόπων εἰς Παλαιστίνην ἐλθὼν, καὶ εἰς τὴν λαύραν τετάρτῳ τῆς Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου ἡλικίας ἔτι καὶ πεντηκοστῷ παραγίνεται· τοῦτο μὲν αὐτὸν ἐκεῖνον ἱστορήσων Εὐθύμιον, τοῦτο δὲ καὶ τοὺς οἰκείους ἀνεψιούς, Στέφανον, Ἀνδρέαν, καὶ Γαϊανὸν ἀσπασόμενος. Ἰδὼν οὖν τὸν Εὐθύμιον, διηγείτο μὲν αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν ἀπεθετέτην ἀρεσιν Νεστορίου, τῷ ἀισίως (ὡ δὲ δὲ καὶ ἱερέων αἰδώς!) ὀλίγον δὲ τινε χρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως προκαθίσταντος, καὶ τοῖς βεβήλοις αὐτοῦ δόγμασι καὶ διεφθαρμένοις τὴν οἰκουμένην πᾶσαν σχεδὸν συντεράξαντος. Ἐξηγεῖτο δὲ

In nullis tamen Martyrologiis ejus nomen huc usque reperimus. Ejus zelus in synodo egregie eluxit, maxime concione spiritu plena coram Patribus habita, in qua brevi affore pacem vaticinatus, omnes reviviscere, sumere animos, erigereque languentes vires, est hortatus. Consule Acta Ephesina a Peliano nostro edita tom. VI, cap. 11.

καὶ περὶ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ λιτηνῆς Ἀκακίου, ὅπως τε θερμὸν ὑπὲρ τῆς ἰατρικῆς εἰσφέρειεν ζῆλον· καὶ ὅτι μέλλοι ὁδοῦ τε καὶ οἰκουμένης συνόδου ἐν Ἐφέσῳ οὐ δευσεβέως ἐκείνου συγκροτηθῆναι. Τούτων ἰατρικῆς ὑπὲρ τοῦ Συνόδου λεχθέντων, ἤσθη τὴν ὁ Εὐθύμιος, τοιαῦτα περὶ Ἀκακίου μαθὼν, πατρὸς ὧν ἐφοίτα, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν γραμματικῶν ἐκπαίδευσί. Ἐπειτα μένοι συνταξάμενος καὶ Συνόδος, ἀπαίρει τῆς λαύρας ἰατρικῆς παραλαβὴν τὸν ἀνεψιὸν, εἰς τὴν ἀγίαν τε πόλιν, καὶ πείθει τὸν τὴν ἀρχὴν τῆς κατ' ἐκκλησίας πεπιστευμένον, συναριθμησάμενος καὶ Στέφανον τοῖς ὑπὸ αὐτῶν διακόνους. Ὁ δὲ σὺν αὐτῶν μὲν τὸν Καππαδόκην χειροτονεῖ, καὶ τῶν χορῶν ἀμφοτέρους τῶν διακόνων ἐγκαταλείπει.

Ἄθροισμένον δὲ πρὸς τὴν σύνοδον ἤδη ἀνταχθὲν ἐπισκόπων, καὶ μελλόντων ὅσον καὶ τῶν τῆς Παλαιστίνης ἐκεῖ συνελθῆναι, καὶ ὁ μέγας Εὐθύμιος Πέτρῳ τῷ τῶν Σαρακενῶν ἐπισκόπῳ, Κυρίλλῳ τῷ Ἀλεξανδρείας καὶ τῷ Μελιτηνῆς προστίθει, καὶ ἄλλοι ἂν δοκεῖ, ταῦτα καὶ αὐτῶν συνδοκῆναι. Κάκεῖνος ὁδοῦ τελεθῆσης, αὐτὸς πρὸς τὸν Εὐθύμιον ἴατρικῆς, πάντα καταμέρος αὐτῶν διηγέεται ὅσα βέβηκεν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ὅπως ἡ κεχώρηκεν. τὰ τε ἄλλα τῶν γεγονότων ὑπὸ τῶν τῆς ἡς ἐπισκόπων μαθὼν, καὶ ὅτι ὁ τῆς Ἀντιόχειας προσετώς Ἰωάννης ὀρθόδοξος ὧν, τοῖς τὰ τὴν φρονου, τὰ ὅμοια φρονεῖν συναπήχθη, ἰατρικῆς καρδίαν ἐπλήγη δεινῆ.

Τῶν ἰσῶν δὲ πάθει καὶ δόμονος ὁ ἐκείνου κατ' ἀνεψιός. Τοιγαρτοὶ καὶ δοθῆναι αὐτῶν τὴν ἰατρικῆς χάριστον ἐδέετο Εὐθυμίου, ὥστε ὑποῖα τὸν θεὸν ἀναλαθεῖν, καὶ οἷον ἤδη ἀνορθῶσαι. Καὶ ὅς οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ἐκείνου τροισθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀλυσιτελῆ μᾶλλον αὐτῶν ἰατρικῆς, οὐκ οὐκ, ὡς τέκνον, φησὶν, οὐ χρὴ λαύρας ὑποχωρῆσαι. Οὐτε γὰρ ἐκεῖνος ἡς τῆς παρουσίας· ἀλλ' εἰ καὶ βραχὺ τῆς ζήκλινης πίστεως, ἀλλ' ὁ γὰρ θεὸς τὴν ἐκείνου εἰδῶς ὀρθῶς ἔχουσιν, αὐτὸς ἐπιστρέψει καὶ πρὸς τὸ εὖ ἔχον ἀνάξει. Καὶ σὺ δὲ, ὡς εἰ μὲν ἦ ἐκλήθης τόπω ἐν τούτῳ καὶ εἰς ἰατρικῆς, προκόπτων ἔση, καὶ δοξασθῆση, ἡ τὴν ἀληθῆ καὶ κατὰ θεὸν καὶ μηδέποτε ἰατρικῆς. Εἰ δὲ τούτων ἀμελήσας, καὶ τοὺς ὀμοιοῦς λογισμοὺς ἀτιμάσας, τῆς λαύρας

VARIAE LECTIONES.

ἰατρικῆς. * al. ὅπου. * al. Ἀντιόχειαν.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

Juvenali.

Nicephorus lib. 14, cap. 34. Quinta post isten die Juvenalis cum Palæstinis episcopis uibus ita convenientibus, celebris et magnus iudicium Petro Saracenorum episcopo abrecepit, ut Cyrilli Alexandrini et Acacii Meliteni, omnino sententiam sequeretur, columbastigia rectæ fidei eos esse testatus.

Hic cum tribus aliis episcopis a Synodo fuerat ad Nestorium, ut eum ne a Synodo abesse vellet, moneret, ut legitur par. 1.

Quam tenax ejus moniti fuerit, hæc verba

nica synodus esset mox Ephesi congreganda adversus illum impium. His ergo sic dictis a Synodio, animo lætatus est Euthymius, talia dicens de Acacio, ad quem puer ventitabat, et a quo fuerat institutus in exercitio litterarum. Deinde vero cum ei valedixisset Synodius, discedit e laura, assumens Stephanum consobrinum, et abit in sanctam civitatem, atque persuadet ei (68) cui commissa erat Ecclesiæ illius gubernatio, ut Stephanum cooptaret in numerum suorum diaconorum. Ille autem una cum eo ordinat quoque Cosinam Cappadocem, et utrumque refert in diaconorum chorum.

Ἄθροισμένον δὲ πρὸς τὴν σύνοδον ἤδη ἀνταχθὲν ἐπισκόπων, καὶ μελλόντων ὅσον καὶ τῶν τῆς Παλαιστίνης ἐκεῖ συνελθῆναι, καὶ ὁ μέγας Εὐθύμιος Πέτρῳ τῷ τῶν Σαρακενῶν ἐπισκόπῳ, Κυρίλλῳ τῷ Ἀλεξανδρείας καὶ τῷ Μελιτηνῆς προστίθει, καὶ ἄλλοι ἂν δοκεῖ, ταῦτα καὶ αὐτῶν συνδοκῆναι. Κάκεῖνος ὁδοῦ τελεθῆσης, αὐτὸς πρὸς τὸν Εὐθύμιον ἰατρικῆς, πάντα καταμέρος αὐτῶν διηγέεται ὅσα βέβηκεν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ὅπως ἡ κεχώρηκεν. τὰ τε ἄλλα τῶν γεγονότων ὑπὸ τῶν τῆς ἡς ἐπισκόπων μαθὼν, καὶ ὅτι ὁ τῆς Ἀντιόχειας προσετώς Ἰωάννης ὀρθόδοξος ὧν, τοῖς τὰ τὴν φρονου, τὰ ὅμοια φρονεῖν συναπήχθη, ἰατρικῆς καρδίαν ἐπλήγη δεινῆ.

XL. Porro eum jam congregarentur undique episcopi ad synodum, moxque illuc conventuri etiam essent episcopi Palestinæ (69), mandat magnus Euthymius Petro episcopo (70) Saracenorum, ut adjungeret se ad Cyrillum (71) Alexandriæ et Acacium Melitenes, et quæ ei videretur, ea quoque comprobaret. Atque ille peracta synodo reversus ad Euthymium, ei omnia singulatim edisserit quæ in ea evenerant, et quonam processerint. Is autem postquam alia quoque didicit, quæ nimirum ab episcopis Orientis facta fuerant, quodque Joannes, (72) qui præerat Antiochiæ, etsi orthodoxus, inductus tamen foisset, ut eadem sentiret cum Nestorii (73) sectatoribus, gravi fuit tristitia cor ejus sauciatum.

LVI. Eodem modo affectus fuit etiam Domnus Joannis sororis filius. Quocirca rogavit Euthymium, ut ei permitteretur ire Antiochiam, quo supplantatum avunculum restitueret, jamque velut jacentem erigeret. Ille autem, prævidens non futurum illuc tutum adventum, sed ei potius inutilem et incommodum: Nequaquam, inquit, o fili, non oportet te a laura recedere. Neque enim ille tua opus habet presentia; sed et si paululum a sana fide declinavit, Deus tamen, qui novit cor illius recte se habere, ipse convertet ipsum, reducetque ad bonum. Et tu quoque, o fili, si quidem in quo vocatus es loco, in eo usque ad finem permanseris, proficies, et gloriam nempe veram et secundum Deum, quæque nunquam excidit. Quod si hæc neglexeris, et contemptis perseverantiæ cogitationibus e laura discedere tentaveris, obtinebis quidem dignitatem et

Deus in synodo prolata indicant: • Ego, inquit, huic sententiæ (qua synodus Nicæna probabatur) me socium ascribo, epistolamque Cyrilli sanctissimi sacratissimique, ut quæ rectam piamque doctrinam contineat, laudo et probō, » par. 2, ac. 1.

(72) Schisma conflavit, conciliabulo 48 episcoporum contra synodum congregato. Acta hujus simul cum synodo Ephesina exstant.

(73) Eodem anno congregata iterum synodo damnavit hæresim Nestorianam, missis litteris synodicis ad Rom. pontificem Sixtum III et Cyrillum Alexandrinum.

principatum avunculi tui (74); verum rursus tibi auferetur a malis (75) et praestigiatoribus hominibus, cum per illos prius seductus fueris ignoratione. Atque haec quidem sanctus Euthymius.

LVII. At Domnus de hisce mandatis non multum sollicitus, proficiscitur Antiochiam, neque vale dicens sancto, neque ullo modo ei suum significans recessum. Cum illic vero fuisset, omnia quae ab Euthymio praedicta fuerant, effectum sunt sortita. Et ille magna ductus postmodum poenitentia, quod non obediisset, ad ipsum revertitur, gravi dolore visceribus cruciatus, et amare plorans. Porro Juvenalis Stephanum Melitenensem ordinat Jami-nae (76) episcopum; Cosmam vero Cappadocem refert in ordinem presbyterorum, eique cruces tradit custodiendas.

LVIII. Haec quoque de illo relata sunt monacho Cyriaco ab hominis familiaribus et successoribus; nobis autem Cyriacus singula patefecit; quod nemo eum unquam viderit comedentem, nisi Sabbato aut die Dominica, non cum aliquibus colloquentem, nullatenus cum quoquam congregentem, nisi forte usus aliquis necessario congressum postulare; nunquam super latus dormientem, sed nunc quidem sedentem parumque oculis conniventem, nunc vero funem, qui in quodam cellae angulo a tecto dependebat, ambabus tenentem manibus, sicque non nihil somni moderate degustantem, illud forte magni Arsenii, (77) dicentem ipsi: Ades dum, serve nequam. Affirmabant enim eum quoque fuisse aemulatorem Arsenii; Arsenii, inquam, qui paterno quodam modo educavit et instituit Arcadium et Honorium imperatores, ideoque Patris appellatione a sancti nempe Patribus est cognominatus; postea autem etiam in solitudine Aegypti claruit virtutibus.

LIX. Hunc ergo diligentissime aemulabatur Euthymius, et monachis ex Aegypto venientibus, deque ejus vivendi ratione aliquid referentibus, animum valde lubenter adhibebat; et animae suae veluti tabulis bona illius curabat inscribere; et atque ejus quietem, humilitatem, silentium imitabatur: praetereaque vestitus vilitatem, ventris abstinentiam, et vigilantiam sobrietatemque in omnibus; Arseni, propter quid egressus es? juxta dictum il-

¹³ Vitae Patrum, V, IV, 2: t. I, p. 356 A.

VARIÆ LECTIONES.

^b al. ὑσπερ. ^c al. Ἰαμνίας. ^d al. ἀνεχόμενον. ^e al. ταπεινοφροσύνην. ^f abest ab al. t. I, p. 370 A; Vitae Patrum V, XV, 9.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(74) Successit Joanni avunculo defuncto Domnus. Interfuit synodo Ephesinae reprobatae, an. Ch. 449, mense Augusto. Annos illi 8 assignat Nicephorus in Chronico.

(75) Damnatus fuit in dicta synodo et patriarchatum cessit Maximo, quod facti poenitens suum repetisset deleri chirographum, quo Flaviani et Eusebii damnationem ante probarat.

(76) Lipomanus et Surius Ismeniae, perperam; melius postea saepius Jamnia, ab eis expressa. Ita

ἀποστῆναι πειράση, τῆς μὲν τοῦ θεοῦ τοῦ σου ἀρχῆς ἐγκρατῆς ἔση· πλὴν ἀφαιρήσονται σε κἀλιν αὐτὴν πονηροὶ καὶ γόητες ἄνθρωποι, ἀγνοῶν πρότερον ἐκείνοις συναπαχθέντα, καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐν ἀγίοις Εὐθύμιος,

ΝΖ'. Ὁ Δῆμος δὲ μικρὰ τῶν τοιοῦτῶν ἐντολῶν φροντίσας, ἀπαίρει πρὸς Ἀντιόχειαν, μηδὲ συνταξάμενος τῷ ἀγίῳ, μηδ' ὀκνησὼν αὐτῷ σημάνας τὴν ἀναχώρησιν. Ἐκέτῃ μὲντοι γενομένῳ, πάντα ὅσα παρ' αὐτῷ προσβόηθη, ταῦτα δὴ καὶ εἰς ἔργον ἐξέβη. Κακεῖνος πολλὴν ὑπέχων ὑστέρον ἐπὶ τῇ παρακοῇ μεταμέλειον, ἐπάγει πρὸς αὐτὸν, τὰ σπλάγγχα σπαραττόμενος μέλα δεινῶς, καὶ πικρὸν ὀδυρόμενος. Ἰουβενάλιος δὲ τὸν ἐκ Μελιτηνῆς Στίφνον ἐπίσκοπον Ἰαμνίας^c χειροτονῶν, Κοσμίαν δὲ τὸν Καπποδόκην τῷ κλήρῳ τῶν κρεσσύτερων ἐγκρίνει, καὶ τὴν φυλακὴν αὐτῷ τῶν στυρωῶ ἀνατίθει.

ΝΗ'. Καὶ ταῦτα δὲ τῷ μοναχῷ Κυριακῷ παρὰ τῶν τοῦ ἀνδρὸς ὁμιλητῶν τε καὶ διαδόχων περὶ αὐτοῦ ἀπηγγέλη· ἡμῖν δὲ Κυριακὸς ἕκαστα διεσάρησεν ὧς· οὐδέποτε, Σαββάτου χωρὶς ἢ Κυριακῆς, ἐσθίοντα τοῦτον ἴδοι τις, οὐ συλλαλοῦντά τισιν, οὐδαμῶς ἐτυγχάνοντα, πλὴν εἰ μήπου χρεῖα τις ἀναγκαῖος τὴν συντυχίαν ἀπήτει· οὐκ ἐπὶ πλευρᾷς οὐδέποτε καθεσθῆσαντα, ἀλλὰ νῦν μὲν καθήμενον καὶ μικρὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιμύοντα, νῦν δὲ σχοινίου πρὸς τινι τοῦ κελλοῦ γωνίᾳ τῆς στέγης ἐκκρεμαμένον, ἀμφοτέραις χερσὶν ἐξεχόμενον^d, καὶ οὕτω πρὸς ὑπνοῦ μετρίως παραγευόμενον, τὸ τοῦ μεγάλου τυχὸν Ἀρσενίου, Δεῦρο, κακὴ δούλε, πρὸς ἐκείνον ἐπιφωγγόμενον. Διεδεδαιούοντο γὰρ καὶ ζῆλοισιν αὐτὸν Ἀρσενίου γεγενησθαι· Ἀρσενίου, φησὶ, τοῦ πρώτου τινὰ πατρικόν, Ἀρκάδιον καὶ Ὀνήριον τοὺς βασιλεῖς θρῆσκαμένους τε καὶ παιδευσαμένους, καὶ διὰ τοῦτο τῆ τοῦ Πατρὸς ὑπὸ τῶν ἀγίων θηλαθῆ Πατρῶν ἐπικληθέντος προσηγορίᾳ· ὑστέρον δὲ κἀν τῇ πρὸς Αἴγυπτον ἐρήμῳ ταῖς ἀρεταῖς διαλάμπαντος.

ΝΘ'. Τοῦτον οὖν ἐξήλω λῆαν ἡμελῶς ὁ Εὐθύμιος· καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου φοιτῶσι μοναχοῖς, καὶ π περὶ τῆς πολιτείας τῆς ἐκείνου διηγουμένοις, ἡδέως ἄγαν προσέτεχε τὸν νοῦν· καὶ τοῖς πίναξιν ὡσπερ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς μεταγράφειν ἔσπευε τὰ ἐκείνου καλά· τὴν ἡσυχίαν τε καὶ τὴν ταπεινώσιν^e, καὶ τὴν αὐτοῦ σιωπὴν ἡμεῖτο· πρὸς δὲ καὶ τὸ τοῦ ἐνδύματος εὐτελεῖς, καὶ τὸ περὶ τὴν γαστέρα ἐγκρατῆς, καὶ τὸ προσεκτικόν αὐτοῦ, πανταχοῦ^f καὶ

hic ms. Græcum atque sic Stephanus episcopus Jami-nae saepius legitur in Actis synodi Chalcedonensis, cui interfuit. Est Jamnia civitas episcopalis sub metropoli Cæsarea Palaestinae, ad mare Mediterraneum, prope Joppen, in tribu Dan. Consue ibidem Adrichomium n. 33. Hinc liquet non posterioribus tantum temporibus, quod ille existimavit fuisse in ea urbe episcopum.

(77) De S. Arsenio pluribus agemus 19 Julii.

ζλιον· Ἀραίνε, δι' ἃ ἐξῆλθε; κατὰ τὸ ὕπνου λεγόμενον. Τὴν δὲ κατάνυξιν, πῶς; Τὰ δὲ νύκτα, τὰς παννύχους τε ἀγρυπνίας, καὶ τὸ φιλικὸν ἑκαστοῦ, καὶ ἀκριβῶς ἀμικτον· τὸ συμπαθὲς; τοῦτοις, τὸ εὐδιάκριτον Ἔ, τὸ εἰς προσευχὴν ἑμὸν τε καὶ εὐτονον, καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐν τῷ ἀνδρὶ καρτερίαν; Ἄρ' οὖν τὴν ἐκαίνου τῶν οὕτω μιμούμενος, οὐχὶ καὶ τῶν ἐκαίνου χαρίτων γέγονεν ἄξιος; ἢ γέγονε μὲν, οὐ τῶν ἴσων ὄντων, ἀλλ' ἔστιν οἷς αὐτὸν καὶ ἀτεχνῶς ἔβαλε. Πλὴν ἀλλὰ τῶν ἄλλων τίως ἀφίμενοι, εἰ περὶ τῶν μελλόντων ἐγίνωσκε τε καὶ προέβλεπε, δεῖξομεν φιλαλήθως.

Ἐγγίχεται σφοδρῶς τῆς αὐτοῦ θέσεως Ἀναστάσιος τῶν ἱερῶν σκευῶν τῆς ἀγίας ἀναστάσεως περιεμένους τὴν φυλακὴν, χωρητισκοπῶς τε ὧν, καὶ τῆς ἀμα καὶ ζηλωτῆς Πασσαρίωνος τοῦ ἐν τῷ γαγεννημένους. Πόθον οὖν τοιοῦτον τῆς τοῦ τρέφον ὄψεως, Φεῖδω τε τῷ ἐπισκόπῳ Ἰόππῃ καὶ Κοσμῷ τῷ σταυροφύλακι, τὴν καλλὴν ἐκείνην κοινούσκει· καὶ τούτους παραλαβὼν, καὶ Φεῖδον ἕτερον τὸν τοῦ ἐπισκόπου ἕκγονον (ὅτι δὲ ἦν οὗτος ἔτι τὴν ἡλικίαν, καὶ τῶν ἁγίων χορῶν συγκαταλεγμένος· ὅς γε δὲ τῷ ἐσθῆτα τῷ μοναχῷ Κυριακῷ παραδεδώκει καὶ ἔπειτα, ἀπέβριε σὺν αὐτοῖς πρὸς τὸν μέγαν Εὐθύμιον, ὅς δὲ πλησίον ἦδη τῆς λαύρας ἐγένοντο, τοῖς ἄλλοις, οὕτω καταλαβόντες, ἀδηλοῖ, Εὐθυμίου κειρῶν ἦσαν ἀπορρήτως ὑπὸ τοῦ Πνεύματος. Ἐπειδὴ οὖν εἶδὺς τὸν τῆς λαύρας οἰκονόμον Χρυσίππον, ἔδρεπεῖ σοι τὰ πρὸς ὑποδοχὴν ἔστω, φησὶν· ἔγωγε ἀμα τῷ ἀδελφῷ τῷ σὺ καὶ ὁ πατριάρχης ἡμεῖς ἔρχεται.

Ἦδη δὲ καὶ αὐτῶν παραγεγονότων, θεωρῶν ἐπιτελεῖσθαι κάτοχος γέγονας ὁ μέγας, οἷα καὶ ἐπαύμενος πατριάρχης ὠμίλει τῷ Ἀναστασίῳ καὶ ἦτο. Οἱ μὲν οὖν παρότεροι, ἐν θαύματι ἦσαν ἦσαν· Χρυσίππος δὲ καὶ αὐτὸς ἐκπλαγεὶς, πρὸς οὐκ ἐπικύφας τῷ Εὐθυμίῳ, Ἄλλ' οὐχ ὁ πατριάρχης, σεβάσμιε Πάτερ, φησὶ, παρ' ἡμῖν· ἀλλὰ τῶν ἱερῶν σκευῶν Ἀναστάσιος, Ὅρῳ; ἀρὰ καὶ περιβολῆς ἔχει; δεῖξας αὐτοῦ τὰ ἑσθῆτα· λαμπρὰ δὲ ταῦτα καὶ σηρικὰ ἦσαν· ἄπερ, πατριάρχην Ἱεροσολύμων ἐνδεδύσθαι, ἤκιστα ἰδὼν. Ἐπισχῶν δὲ τινὰ χρόνον ὁ γέρον, καὶ ἰδὼν ἐν ἑαυτοῦ γινόμενος, Ἄλλὰ πιστεύσῃ μοι, φησὶ, λευκὴν αὐτὸν εἰς τόδα καὶ οἶσαν πατριάρχην στολὴν ἐπενδεδύσθαι, φοροῦντα καὶ οἶμαι ὡς οὐκ ἠπάτημαι· ἀλλ' ὁ προσθεός, καὶ εἰς πέρας ἄξει· ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα. Ὁ μὲν οὖν ταῦτα ἐπὶ πολλῶν Rom. xi, 29.

Alius. Compunctionem autem quo modo? item lacrymas, nocturnas pervigilationes, illum amorem solitudinis exactumque a cunctis recessum; ad hæc commiserationem, discernendi vim, in precatione alacritatem et constantiam, præcellentemque viri circa omnia fortitudinem? Num autem, cum sic illius imitaretur vitam institutum, non etiam dignus fuit illius charismatibus? aut fuit quidem, at non paribus? Nequaquam: sed sunt in quibus eum omnino superavit. Veruntamen aliis interim omissis, quemadmodum futura cognoverit et prædixerit, veridice ostendimus.

LX. Eum videre valde desiderabat Anastasius, cujus fidei credita erat custodia sacrorum vasorum sanctæ Resurrectionis, chorepiscopus etiam, sanctique Passarionis simul discipulus et imitator. Cum ergo hoc desiderium vivendi hominis in se aleret, Fido (78) Joppes (79) episcopo, et Cosmæ crucem custodi pulchram illam communicat cupiditatem: atque eos assumens quinetiam Fidum (80) alterum episcopi Fidi nepotem (erat autem is adhuc ætate juvenis, et in choram lectorum cooptatus; qui etiam Cyriaco monacho hæc tradidit et narravit) cum eis proficiscitur ad magnam Euthymium. Ut autem fuerunt jam prope lauram, aliis quidem quod nondum pervenissent, occulti erant, at Euthymio manifesti, arcano quodam modo, per Spiritum. Itaque vocato statim lauræ œconomο Chrysippo: Sint, inquit, tibi parata quæ ad susceptionem requiruntur: ecce enim simul cum fratre tuo ad nos venit patriarcha.

LXI. Cum jam autem ipsi advenissent diviniore quadam contemplatione vir magnus correptus, cum Anastasio agebat et colloquebatur tanquam cum patriarcha Hierosolymorum. Qui ergo aderant mirabantur cuncti; Chrysippus vero ipse quoque obstupefactus, et ad aurem se inclinans Euthymii, Sed non est, inquit, apud nos Patriarcha, venerande Pater; at sacrorum vasorum custos Anastasius. Vides quo modo vestitus sit? ostendens ejus vestes; quæ erant splendidæ et sericæ; qualibus, inquit, minime fas est Hierosolymitanum patriarcham indui. Tunc per aliquod tempus se repressit senex, et velut ad se reversus, ait: Verum mihi crede, fili, hunc vidi hucusque candida veste amictum, et quali superindui decet patriarcham; et existimo me non esse deceptum; sed quod Deus præcivit, id ad finem deducet. Sunt enim ejus dona sine pœnitentiâ 46. Ille igitur hæc dixit multis

VARIE LECTIONES.

1. διακριτικόν. 2. al. Ἰόππης. 3. abest ab al. 4. al. θαυμάσι. 5. al, ἐκνῶ. 6. al. ἐπενδύσασθαι.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

) Hic Phidus subscripsit concilio Ephesino h. 481.
 h) De portu hoc Palæstinæ etiamnum celebri, pluribus Quaresmius lib. 4, peregrinat. 1,

cap. 1.
 (80) De hoc infra sæpius, potissimum cap. 20. Factus est tandem urbis Iloron episcopus, n. 122.

audientibus; atque consecutus fait rerum even-
tus.

LXII. Terehon ille, qui erat genere Saracenus, cum uxore habitans sterili, non gignebat liberos; quod ei vitam efficiebat minime vitalem, eratque causa doloris nullatenus tolerabilis. Ac cedit itaque aliquando cum uxore ad admirabilem Euthymium, rogans, supplicans, quid non faciens ex iis quæ possunt trahere ad misericordiam, ut is naturæ defectus solveretur, et aperiretur uterus ad pariendum. Ille autem cum ter eis injecisset signum crucis, deinde lapideum illum ventrem tetigisset: Abite, inquit, læti in Domino. Is quippe vobis concedit ut cernamini trium liberorum parentes. Itaque illi in sermone tanquam in re ipsa collocantes fiduciam domum redierunt, animo lætitia pleno. Jam autem et parit tempus advenerat. Et primo quidem parit Petrum quemdam, patrem Terebonis, qui Euthymii discipulis hæc vere et aperte narravit. Postea autem multo tempore interjecto, verax Euthymii promissum, alios quoque duos fratres præbuit Tereboni.

LXIII. Frater erat in laura, Romanus genere, nomine Æmilianus, qui bonam vitam sectabatur, et præclaram temperantiam vel maxime ex ipsa amplexus fuerat adolescentia. Huic noctu aliquando, cum esset Dominicus dies, Inimicus ex carne bellum grave commovit. Cui se perpetuo restitutum desperans, cessit jam et cogitationibus succubuit. Cum ita se haberet, atque ab ea perturbatione obsideretur, mane fit obvius sancto, venientem ad synaxim: atque ex eo teter quidam odor exibat qui gravem illam animi perturbationem magno declarabat. Itaque odoratus divinus Euthymius, insidiisque cognitis, increpat malum dæmonem veratorem. Et statim frater quidem huius jacebat supinus, seipsum convellens et agitans, spumamque ore exspuens.

LXIV. Ad eum autem multi quoque convenerunt monachi. Jussit itaque magnus Euthymius afferri lumen, eo quod locus esset obscurus atque tenebrosus et ait illis: Videto fratrem (81), o Patres, quomodo quia puero in virtute vixit, et temperantiæ curam habuit, nunc quod paucum cesserit carnalibus cogitationibus jacet omnibus nobis lacrymis dignum spectaculum. Quare omni custodia unicuique servanda, est mens sua, ne nos vel per phantasiam aliquam latenter fallat inimicus, et in perditionis barathrum præcipitet. Nam si absurda quæpiam cogitatio invaserit nos, ad turpem cupiditatem instigans, nos vero statim ab initio eam debellare non contendamus, sed velut placide in animum admittamus,

ἀθήπου τῶν ἀκούοντων ἔφησε· καὶ ἡ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἔκθεσις ἠκολούθησε.

ΞΒ'. Τερέθων ἐκεῖνος, ὃς ἦν τὸ γένος Σαρακηνός, στείρα γυναικὶ συνοικῶν, παιδῶν ἄγονος ἦν· ὅπερ ἀδύνατον αὐτῷ τὸν βίον ἔποιε, καὶ λύπης αἰτίον ἦν ἥκιστα φορητῆς. Πρόσεισι τοίνυν μετὰ τῆς γυναικὸς ποτε τῷ θαυμαστῷ Εὐθυμῷ, ἀντιβολῶν, ἰκετεύων, τί μὴ ποιῶν τῶν δυναμένων ἔλαειν εἰς ἔλεον, ὥστε λυθῆναι τὴν ἐν τῆς φύσεως κήρῳ, καὶ πρὸς ὠδίνης αὐτῆς καὶ τόκου τὴν μήτραν διανοιγῆναι. Ὁ δὲ τρίτον αὐτοῖς τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον ἐπιβάλλων, εἶτα καὶ τῆς λιθώδους ἐκείνης γαστρὸς ἀψίμενος, Ἄπιτε, φησι, χαίροντες ἐν Κυρίῳ. Δίδωσι γὰρ εὖτος ἡμῶν τριῶν παιδῶν ὀφθῆναι πατέρας. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ὡς περ ἔργῳ, τῷ λόγῳ θεῶν ἠδονῆς. Ὁ δὲ καὶ ὁ τῶν ὠδίνων κηρὸς ἐφειστήκει. Καὶ πρῶτα μὲν τίπτει Πέτρον τινὰ, τὸν πατέρα Τερέθωνος, ὃς ἄρα τοῖς ὁμιληταῖς Εὐθυμίου, φιλῶν ἄλλῳ τὰυτὰ καὶ σαφῶς διηγήσατο. Χρόνος δὲ μετὰ ταῦτα συχνῶς διεγνομένου, ἡ ἀψευδὴς Εὐθυμίου ὑπόσχεσις, καὶ τοὺς ἄλλους δύο τῷ Τερέθωνι ἀδελφοῖς παρεῖχεν.

ΞΓ'. Ἀδελφὸς ἦν ἐν τῇ λαύρῳ, Ῥωμαῖος τὸ γένος, Αἰμιλιανὸς τὴν κλήσιν, βίον τε χρηστὸν μετῶν, καὶ σωφροσύνην ὡς μάλιστα τὴν καλὴν ἐξ αὐτῆς νεότητος ἀσπασάμενος. Τοῦτῳ νυκτὸς ποτε διεγνομένης Κυριακῆς, χαλεπὸν ἐκ τῆς σαρκὸς ὁ ἐχθρὸς κινήσας πόλεμον. Πρὸς ὃν ἀντέχειν εἰς τέλος ἐπαγορεύσας, ἐνεδίδου ἤδη καὶ τοῖς λογισμοῖς Ἰσραηλινοῦ. Οὕτως ἔχων, καὶ ὑπὸ τοῦ πάθος παλαιωκούμενος, ἐντυγχάνει περὶ τὸν ὄρθρον ἐρημιῶν πρὸς τὴν σύναξιν τῷ ἁγίῳ· καὶ τις ἐξ αὐτῷ προσέειπε δὲσωδία, τὸ χαλεπὸν ἐκεῖνο πάθος τῷ μεγάλῳ δηλοῦσα. Ὁσφραθῆς οὖν αὐτῆς ὁ θεὸς Εὐθύμιος, καὶ γνοὺς τὴν ἐπιβουλὴν, ἐπιτιμᾷ τῷ διανοηλοῦντι πονηρῷ δαίμονι. Καὶ παραχρῆμα Ἰσραηλῆος μὲν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖτο, σκαράττων ἑαυτὸν καὶ κλονῶν, καὶ ἀφρὸν ἐκπτύων τοῦ στόματος.

ΞΔ'. Συνήσαν δὲ καὶ πολλοὶ τῶν μοναχῶν ἐπὶ αὐτῷ. Φῶς τοίνυν ὁ μέγας Εὐθύμιος ἐνεχθῆναι καλεῖσας, διὰ τὸ καὶ τὸν τόπον εἶναι ζοφώδη καὶ ἀφεγγῆ· Ὁρατε τὸν ἀδελφόν, ὦ Πατέρες, φησὶ πρὸς αὐτοὺς, ὅπως ἐν ἀρετῇ ζῶν ἐκ παιδός, καὶ σωφροσύνης ἐπιμελούμενος, νῦν διὰ τὸ μικρὸν ἐνδοῦναι τοῖς τῆς σαρκὸς λογισμοῖς, κείτῃ πᾶσιν ἡμῶν θέασι θρηῶν ἄξιον· διὸ πάση φυλακῇ τὴν διάνοιαν ἐκείτῳ τὴν ἑαυτοῦ τηρητέον, μὴ λάθῃ καὶ διὰ φαντασίας δῆτινος κλέψῃς ἡμᾶς ὁ ἐχθρὸς, καὶ εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας καταγαγῶν βάρβαρον. Κἂν γὰρ ἀτοπὸς τις ἡμῶν ἐγγένῃται λογισμὸς εἰς ἐπιθυμίαν ἀκόλαστον ἐρεθίζων, ἡμεῖς δὲ μὴ τὴν πρώτην εὐθὺς ἐκπολεμηθῆναι τούτῳ σπουδάσωμεν, ἀλλ' οἷον εὐμενῶς Ῥ αὐτὸν

VARIAE LECTIONES.

^m al. στείρωσιν. ⁿ al. αὐτῶν. ^o al. πᾶσιν. ^p al. εὐμενῶς εἰ εὐμενῶς.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(81) Sequentia desunt in Lipomano et Surio. Ex Græco ms. a nobis inserta.

ἰ παραδεδώμεθα, οὐ μνησθῆναι ἐλευθεροὶ κα-
 ἴθι, ἀλλὰ καὶ σώματι μὴ κλησιάζοντες, ὡς
 ἴτες κατὰ διάνοιαν κλησιάζομεθα.

ἰπερὶ δὲ τι καὶ τοιοῦτον αὐτοῖς· Ὁπερ
 τῶν Αἰγυπτίων τινὲς γερόντων ποτὲ δι-
 ἦν τις ἐν πόλει, βίου μὲν παρὰ πᾶσι
 νομιζόμενος, καὶ πολλὴν δῆθεν πρὸς Θεὸν
 τὴν οἰκειότητα· πυκνὰ δὲ ταῖς ἀληθείαις
 αὐτὸν ἐν τῷ κρυπτῷ κινήματι τῆς καρ-
 τῆς πρὸς τοὺς φαύλους λογισμοὺς τάχα
 ἴως· ὥστε καὶ μὴ τῷ ἔργῳ, ἀλλ' οὖν τῇ
 ἴως πλημμελεῖν. Βαρύα γοῦν ὁ τοιοῦτός
 περιπεσὼν, περὶ τὰς ἐσχάτας ἀναπνοὰς
 ἴδη πρὸς θάνατον ἔβλεπεν. Ὁδυρμὸς δὲ
 ἐν πόλει, καὶ ἡλικία πᾶσα ἐκόπητο· καὶ
 εἰπερ οἶόν τε, προαναρπασθῆναι πάντες
 βέλτιον ἡγούμενοι τοῦτο παθεῖν, ἢ ἀνδρὸς
 πάσης ἄδοξου γλώττης τὴν ἐκδημίαν
 διορατικῶν δὲ τις ἐν τοσοῦτῳ τῇ πόλει
 καὶ τὸ βαρὺ τοῦτο καὶ κίνημον πένθος
 ἴτα καὶ τὸ πλῆθος ἀκούων μετ' οἰμωγῆς
 τῶς ἀνακλιζόμενον· Ἰ ἄγιος! ὁ Πατήρ!
 ἡμέτερος! οὐ τῇ προσέειπεν ἢ πάντες ἔσμεν
 ἡμεῖς λοιπὸν ἡμῖν ἔσται σωτηρίας ἐλπίς;
 τοῦτον ἀσφάλεια; Ταῦτα ὁ διορατικὸς
 ἡρ ἰδὼν τε καὶ ἀκούσας, ἀπήει μετὰ σπου-
 εῖτόν, εὐχῆς ἀξιωθῆναι τινος καὶ εὐλογίας
 εὐνοῦ. Ἐπεὶ δὲ ἤδη καὶ πλησίον ἦν, ὄρᾳ
 κμπροτάτους τῶν πολιτῶν, ὄρᾳ δὲ τὸν τῶν
 ἴρον, πρὸς δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον,
 διὰ χεῖρὸς ἔχοντας, καὶ τὴν τοῦ σώματος
 ἀναμέλοντας. Εἶτα παρωσάμενος τὸ
 καὶ πρὸς τὸν κείμενον εἰσελθὼν, εὐρίσκει
 ὄλλυν ἔτι ἐμπνέοντα· βλέπει δὲ τι θέαμα
 ὀφθαλμοῖς, καὶ ἰδεῖν φοβερὸν, καὶ ἀκοῦσαι
 ἴων. Ἐδόκει γὰρ τις αὐτῷ πύρινον οἶον·
 εἰς τὴν ἐκείνου καθιέναι καρδίαν, καὶ
 φεῦ! βίαιως ἐκείθεν καὶ πικρῶς ἀνασπᾶν·
 φωνῆς ἄνωθεν ἀκούειν. Ὁν τρόπον οὐκ
 αε, λεγούσης, ἢ ψυχῇ αὐτῇ μόνῃ οὐδέ-
 αν, τὸν αὐτὸν δῆπου τρόπον μηδὲ σὺ
 ἴρᾶτων αὐτῆν καὶ σφοδρῶς ἔλκων καὶ τιμω-

εῦτα πρὸς τοὺς παρόντας τῶν ἀδελφῶν Εὐ-
 ἠλθεν· εἶτα καὶ παραινέσεως ἐξῆς ἤπειτο,
 ἵς αὐτοὺς εἶναι καὶ εἰς ἀεὶ εὐτρεπεῖς περὶ
 ἰχῆς ἔξοδον προμηθεύμενος· Αἰμιλιανός,
 ὅς ἑμῖν ὑπόδειγμα ἔστω· ὅν καὶ διὰ τοῦτο
 Θεὸς περιστῆεν αἰσχυρῶς οὕτως καὶ ἀθλιῶς
 ἰάντων ἑμῶν ὀφθαλμοῖς ὑπὸ τοῦ τῆς φι-
 ἰτεργασθῆναι πικροῦ δαίμονος, ἵν' αὐτοὶ
 ἰτίως, καὶ ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν τιμωρίας
 ἰάνητε. Ἀλλὰ γὰρ δεηθῶμεν, φησί, τοῦ
 ἰοιαύτης ἐπιβουλῆς ἀνεθῆναι τὸν ἄνδρα.

VARLÆ LECTIONES.

1. πρὸς Θεόν. ἢ al. ὡς οἶόν τε.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

hic non in Ægypto, sed apud S. Euthymium peracta asserunt Menæa et Nicophorus supra
 6 et 11.

TROL. GR. CXIV.

A nequaquam erimus a peccato immunes; verum
 licet corpore non jungamur, tamen ut animo
 fornicati judicabimur.

LXV. Narrat deinde iis tale quid, quod mihi,
 inquit, retulerunt aliquando quidam Ægyptii se-
 nes (82). Erat aliquis in civitate, vitæ quidem apud
 omnes admirandæ habitus, quasi plurima cum Deo
 familiaritate ditatus; revera autem frequenter eum
 ad iram provocans in occulto cordis motu, propter
 citum iravis cogitationibus assensum; adeo ut
 quanquam non opere, at cogitatione facile peccaret.
 Is itaque gravi tandem morbo correptus, in ultimis
 vitæ haliibus versabatur, jamque ad mortem spe-
 ctabat. Urbem vero tenebat comploratio, omnisque
 sætas plangebat; cuncti ante virum, si fieri posset,
 morte abripi exoptabant, satius rati hoc subire,
 quam hominis sic per omnem linguam celebrati
 cernere excessum. Interea quidam egregius con-
 templator urbem ingressus, et videns gravem illum
 publicumque luctum; audiens deinde et populum
 cum ejulatu ita de eo lamentantem: O Sanctus! o
 Pater! o servator noster! cujus ad Deum depreca-
 tione salvandi sumus cuncti: quæ nobis posthac
 erit salutis spes? quænam post hunc securitas? Hæc
 vir ille contemplativus videns et audiens, ad eum
 sedulo pergit, preceationis aut benedictionis alicu-
 jus consequendæ causa properans. Ut vero jam
 prope fuit, cernit quidem civium clarissimos, cer-
 nit etiam sacerdotum clerum, prætereaque ipsum
 episcopum, qui faces manibus gestabant, et cor-
 poris deductionem exsequiasque præstolabantur.
 Deinde submota turba, et ad jacentem ingressus,
 invenit eum paulum adhuc spirantem; videt autem
 internis occultisque oculis spectaculum quod-
 dam, et visu horridum, et auditu lacrymabile. Vi-
 debatur enim ei, quod quidam igneum velut tri-
 dentem in hominis illius cor demitteret, atque
 inde animam (heu!) violenter crudeliterque evel-
 leret; quodque postea audiret cœlitus vocem, di-
 centem: Quemadmodum anima hæc ne diem
 quidem unum me sivit quiescere, ita nec tu ces-
 ses illam dilaniare, crudeliter discerpere, tor-
 mentis afficere.

LXVI. Hæc præsentibus fratribus Euthymius
 enarravit: deinde vero monere eos cœpit, suadens
 ut attentis essent semperque ad animæ excessum pa-
 rati, dicens: Æmilianus iste vobis exemplo sit;
 quem ideo plane permisit Deus ita fœde et mise-
 rabiliter in omnium vestrum oculis a sævo impu-
 dicitæ dæmone opprimi, ut vos efficiamini meliores
 atque ex ejus supplicio lucrum reportetis. At enim,
 inquit, Deum oremus, ut is vir a talibus liberetur
 insidiis. Et ille quidem statim pro fratre est preca-
 tus. Totus vero confestim locus tetro odore plenus

fuit, velut ardentis sulfaris, voxque fetorem est consecuta, dicens: Ego sum fornicationis spiritus. Deinde surrexit frater temperans et sanæ mentis, ipse quoque ex illo tempore factus, juxta divinum Apostolum, vas electionis ¹⁵.

καὶ ἡφῶν ἀνίστατο, σακίως ἐκλογῆς καὶ πύδος, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, τὸ ἀπ' ἐπεινοῦ γενο-

LXVII. Sub idem vero tempus, cum terra pluvix penuria premeretur, adeo ut cælum quidem super caput, juxta Scripturæ sententiam ¹⁶, esset æneum, terra autem subtus ferrea, et quæ erant circa lauram cisternæ essent intus siccitate ac pulvere repletæ, gravis afflictio tenebat fratres: et cum beato accedentes Theoctisto, magnum rogabant Euthymium (sciebant enim quanta ejus esset apud Deum fiducia), ut cælum per preces aperiret, illincque aquam eis deduceret, siccitate valde laborantibus. Ille vero non acquiescebat; eam rem vocans Dei disciplinam et probationem velut per ignem, propter peccata invectam. *Vix enim tuæ*, inquit divinus Jeremias, *et studia tui fecerunt tibi hæc* ¹⁷. Et propterea forte neque exaudiet me, ejus benignitati preces fundentein. *Ne ores enim*, inquit rursus idem propheta, *pro populo hoc, et ne postules pro eis; quia non exaudiam te* ¹⁸. Atque hæc quidem divinus Euthymius, differens de hoc Deum rogare, ob modestiæ exsuperantiam.

LXVIII. Cum autem intenderetur flagellum, invalesceretque pluvix defectus; deinde vero etiam vici qui erant circumcirca graviori necessitate premerentur; quoniam dies erat octavus sanctorum Theophaniorum, et jam advenerat præfinitum tempus, quo exhibit vir in vastam solitudinem, confluit quidem ad eum multitudo numerum excedens, cruce habentes in manibus, et *Kyrie eleison* (83), de more, non ore tantum, sed etiam labiis cordis clamantes. Ille vero flexus illorum supplicationibus, ad eos egreditur, aitque: Mihi quidem, o filii, nulla est ad Deum fiducia, loquendique audacia, ut qui sim peccator, et plus quam alius ullus opus habeam ejus clementia; præsertimque nunc in tali adversus nos iræ tempore, res mihi erit audaciæ plena, Deo preces offerre, qui, ut ait divinus Isaias, *Dat panem afflictionis, et aquam angustam* ¹⁹, *Qui aperiet, et non erit qui occludat* ²⁰; *et claudet, et non est qui aperiat* ²¹. Nam peccata nostra separant inter ipsum et nos. Inquinavimus ejus imaginem, templum polluimus; desideriiis et voluptatibus variis servimus ²², invidiæ et avaritiæ hæremus; evasimus ei odiosi, odientes invicem. Verum tamen quia benignus est nobis Dominus, sola indigens

¹⁵ Act. ix, 15. ¹⁶ Deut. xxviii, 23. ¹⁷ I Petr. iv, 12; Jerem. iv, 18. ¹⁸ Jerem. vii, 16. ¹⁹ Isa. xxx, 20. ²⁰ Isa. xxii, 22. ²¹ Isa. lix, 2. ²² Tit. iii, 8.

VARIE LECTIONES.

^a al. ἡμῶν.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(83) Usum antiquum Litaniarum defendit Nicolaus Serarius noster duobus libellis Litanenticis. *Kyrie*

καὶ ὁ μὲν αὐτίκα τοῦ ἀδελφοῦ ὑπερηύχεται. Ὁ αὖ τόπος εἶδος ἄσπας, δυσωδίας πολλῆς ἀνεπιπέλητο, θεῖου καθόπερ τινὸς ὑποκιομένου· καὶ φωνὴ τῆ δυσωδίας ἐπηκολοῦσθαι, Ἐγὼ εἰμι τὸ τῆς πορνείας, λίγυσα, πνεῦμα. Καὶ τὸ ἐξῆς τωφρονῶν ὁ ἀδελφός, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, τὸ ἀπ' ἐπεινοῦ γενο-

ΞΖ'. Ἰπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τῆς γῆς ἀνομβρίας πιεζομένης, ὥστε εἶναι τὸν μὲν οὐρανὸν ὑπὲρ κεφαλῆς, κατὰ τὸ εἰρημένον, χαλαροῦν, τὴν δὲ γῆν ὑποκάτω σιδηρᾶν, καὶ τὸν περὶ τὴν λαύραν λάκκων αἰγμοῦ τὰ ἔνδον καὶ κόνιας ἀνεπιπέλησμένων, δεινὴ θλίψις συνετεχε τοὺς ἀδελφοὺς· καὶ σὺν τῷ μακαρίτῃ προσελθόντες Θεοκτίστη, τοῦ μεγάλου ἐδέοντο Εὐθύμιου (ἤδειταν γὰρ οὐκ πρὸς Θεὸν αὐτῶν παρρησία), δι' εὐχῆς ἀνοίξαι τὸν οὐρανὸν, καὶ ὕδωρ αὐτοῖς ἐκείθεν κενεγεῖν, σφόδρα τῷ αἰγμῶν κάμνουσι. Ὁ δὲ οὐκ ἠνεύχεται· παιδείαν Θεοῦ καὶ κύρωσιν τὸ πρᾶγμα καλῶν, δι' ἀμαρτίας ἐπαγομένην. Αἱ ὁδοὶ σου γὰρ, φησὶν Ἰερμίας ὁ θεὸς, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματά σου, ἐποίησάν σοι ταῦτα. Καὶ διὰ ταῦτα τάχα οὐδὲ εἰσακούσεται μου, τῆς αὐτοῦ χρηστότητας δεομένου. Μὴ εὐχου γὰρ, φησὶν ἐ αὐτὸς κἀνιν προφήτης, περὶ τῷ λαῷ τούτου, καὶ μὴ ἀξιοῖτε περι αὐτῶν, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι σου. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ θεὸς Εὐθύμιος, ἀναδολλόμενος τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς Θεὸν ἑτήσιν, διὰ μετριοπροσύνης ἐπιβολήν.

ΞΗ'. Ἐπεινομένης δὲ τῆς μέστειρος, καὶ τῆς ἀνομβρίας ἐπικρατούσης· εἶτα καὶ τῶν πέραν κωμῶν ἀνάγκαις σφοδροτέραις συναχομένων· ἐπέπερ ἡ ἐγδοή τῶν ἁγίων Θεοφανίων ἡμέρα ἦν, καὶ ἡ προδεσμία ἤδη τῆς ἐπὶ τὴν πανήρημον ἐξόδου τοῦ ἀνδρὸς ἐνειστήκει, συβρέτ μὲν πληθὺς τε πρὸς αὐτὸν ἀριθμοῦ κρείττον, σταυροῦς ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες, καὶ τὸ, Κύριε, ἐλέησον, ὥσπερ σὺνήθεσ, εὐ στόμα μόνον, ἀλλὰ καὶ χεῖλαι καρδίας ἐπιβοῶμενοι. Ὁ δὲ ταῖς λιταῖς ἐκείνων ἐπικαμφθεὶς, ἔξεισι πρὸς αὐτούς· Ἐμοὶ μὲν οὐδεμία, λέγων, εὐ τέκνα, πρὸς Θεὸν ἡ παρρησία ἐστίν, ἀμαρτωλῶν τε ὄντι καὶ παντὸς μᾶλλον δεομένην φιλανθρωπίας· καὶ μέλιστε ὦν ἐν κειρῶν τοῦδε τῆς καθ' ἡμῶν ὀργῆς, τολμηροὶ μοι Θεῷ προσεγεγεῖν ἑτήσιν, δε δίδωσι, κατὰ τὴν θεοπείσιον Ἡσαΐαν, ἄρτον θλίψεως, καὶ ὕδωρ στενόν· δε ἀνοίξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποκλεισθὼν καὶ κλεισθὼν, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀνοίγων. Αἱ γὰρ ἀμαρτίαι ἡμῶν διιστῶσιν ἀνὰ μέσον αὐτοῦ καὶ ἡμῶν. Ἐβρύκωσμεν τὴν αὐτοῦ εἰκόνα, τὸν νεὸν ἐμιόναμεν, δουλεύομεν ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, φθόνῳ καὶ πλεονεξίᾳ προσκαίμεθα· γεγόναμεν αὐτῶν στυγητοὶ, μισοῦντες ἀλλήλους. Πλὴν ἄλλ' ἐπεὶ φιλόανθρωπος ἡμεῖν· ὁ Δεσπότης, προσέειπεν

eleison eadem ratione in Actis S. Simeonis Stylitæ supra 5 Januarii usurpatur.

δεόμενος μόνης, καὶ πάντα τὸν ἔλεον εὐθὺς διαψιλῶς ἄ
προϊέμενος, προσπέσωμεν αὐτῷ, καὶ θερμῶς δεηθώ-
μεν · καὶ οἷδ' ὅτι συγγνώσεται, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ποιή-
σει, καὶ βροχὴν ἀφοριεῖ, καὶ πατρικῶς ἡμῶν προ-
νοήσεται. Ἐγγύς γὰρ Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλου-
μένοις αὐτὸν, ὁ θεὸς ἔφη Δαβὶδ, ἐν ἀληθείᾳ. Ἔτι
δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ὑπολαβόντες ἕκαστοι, καθάπερ
ὑπὸ μιᾶ τῇ γλώττῃ καὶ τῇ φωνῇ, αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν,
τίμιε Πάτερ, εἶπον, δεήθητι. Τὸ γὰρ θέλημα τῶν
φοβουμένων αὐτὸν ποιεῖν οἶδε πάντως ὁ Κύριος.

ΞΘ'. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα περιδεῖν οὐκ ἔχων ἰ ὁ
θεὸς εὐθύμιος, καὶ τῷ πληθει μὲν ἱκετηρίαν ἕκτη-
τῇ παραγγελίας, αὐτὸς δὲ τῶν μοναχῶν τοὺς παρ-
όντας παραλαβὼν, εἴσεισι εἰς εὐκτήριον σὺν αὐτοῖς ·
καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ γῆς, ἔδεικτο σὺν δάκρυσι τοῦ θ
θεοῦ. Καὶ τῇ δεήσει θεὸς ἐπέθετο · καὶ αὐτίκα ἤχος
τις βιαίου πνεύματος ἐξηκούετο, καὶ νεφῶν ὁ ἀήρ
ἐκλήρουτο, καὶ ἡ λάβρος ὕετος κατεφέρετο, καὶ
ὑδάσιν ἀφθόνοις ἡ γῆ ἐμαθύσκετο.

Ο'. Ἀναστὰς τοῖνον τοῦ ἐδάφους ἕκαστος, καὶ τοῖς
ἔχλοις ἐκπανεῖς · Ἰδοὺ, φησι, Κύριος τῶν εὐχῶν
ἡμῶν ἐπισκοπῆς ἔ, ἐπισκοπῆ αὐτοῦ τὴν γῆν ἐπ-
εσκέψατο, καὶ ἐμέθυσε τοὺς αὐλάκας αὐτῆς, καὶ τοῦ
πλουτῆσαι αὐτὴν ἐπλήθυνεν · εὐλογήσει δὲ καὶ τὸν
στέρνον τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ·
καὶ πλησθήσονται μὲν τὰ πεδία πίστεως, πιανθή-
σονται τὰ ὄρητα ὕ τῆς ἐρήμου, καὶ πληθυνούσιν
οἱ κοιλάδες σίτου, καὶ ἀγαλλιάσιν οἱ βουνοὶ περιζώ C
σονται. Ὁ μὲν οὖν τοιαῦτα εἰπὼν, διαλύει τὸ πλη-
θος · παρακῶδας δὲ καὶ ἡ τῆς προῤῥήσεως ἔκδοσις
εἶπετο · καὶ ἡ γῆ ἐν ταῖς σταγόνι αὐτῆς ἠύφραίνετο
ἀνατάλλουσα. Ὁ μὲντοι βραχέως ὕετος ἕκαστος ἐφ'
ἑκαστὸν οὕτω κατηνέχθη, ὡς ἐπισχεῖν ἄχρι πολλοῦ
καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ἐρήμου τοῦ ἀνὸρος ἀναχώρησιν.
Τί οὖν ; ἀπόρη καὶ ταῦτα τῶν εὐθυμίου καλῶν ; ἢ
ζημῆσαι ταῖς φιλοθόοις ψυχῆς οἴσομεν ἡ, εἰ τὰ λοιπὰ
τῶν ἐκείνου κατορθωμάτων πηρήσομεν ; Τοιγαροῦν
κάκινα διηγητέον, ἃ μοι Ἰωάννης, ὁ ἡσυχαστής,
ζημῆ, καὶ ἐπίσκοπος, καὶ θαλέλαιος ὁ πρεσβύτερος
τῇ λαύρᾳ δὲ οὗτοι τοῦ μακαρίτου Σάββα ἡ ἔτι πάρ-
εισιν ἐνασκούμενοι) παρέδοσαν.

ΟΑ'. Ἐλεγον γάρ, ὡς πολλοὶς τε ἄλλοις, καὶ αὐτῷ
δήκου τῷ θεῷ Πατρὶ Σάββα, διὰ θαύματος ἦν αἰεὶ ὁ D

23 Psal. cxlvi, 48, 19. 24 Psal. cxiv, 10, 14, 12, 13, 14.

VARIAE LECTIONES.

ἰ al. inser. εἴξεν. ἡ al. add. καὶ βρονταὶ κατεβῆγγοντο. ὕ al. λαῦρος. ἡ al. εἰσακουσας. ὕ al. ὄρη.
ἡ al. εἰσοσομεν. ἡ al, Σάββα et semper.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(84) Vitam S. Joannis Silentarii dabimus 13
Maii; de Cyrilli cum eo familiaritate actum in proleg.
num. 9, de state n. 12 et seqq.

(85) Est hic Thalelæus Cilix, qui sexaginta annos
transegit in vita monastica, nunquam flere desistens,
dicensque jagiter : «Tempus hoc nobis ad pœnitentiam
indultum est, et valde requireretur a nobis, si
illud neglexerimus.» Ita Moschus cap. 59. Alius ab
hoc est Thalelæus Cilix, qui integro sæculo anti-
quior prope Gabalam in Syria vitam monasticam
decennio exegit, quem celebrant Mœnæa 27 Fe-

occasione, statimque omnem abunde effundens mi-
sericordiam, supplices ei procidamus, eumque fer-
vide oremus; et scio fore ut ignoscat, tum quæ
sua sunt faciat, imbremque decernat, atque nostri
paternam gerat curam. Est enim *Prope Dominus
omnibus invocantibus eum*, divinus inquit David,
in veritate 23. Eo autem adhuc loquente, illi exci-
pientes, veluti una lingua et voce : Ipse, dixe-
runt, pro nobis ora, venerande Pater. Volunta-
tem quippe eorum qui timent ipsum facere om-
nino novit Dominus.

LXIX. Hæc et similia non valens divinus despi-
cere Euthymius, multitudini quidem intensam
supplicationem præcepit, ipse vero assumptis mo-
nachis qui aderant, ingreditur cum ipsis orato-
rium; et sequi humi projiciens, Deum orabat cum
lacrymis. Deus vero oratione flexus est, statimque
audiebatur quidam sonus vehementis spiritus, aer
implebatur nubibus, erumpebant tonitrua, pluri-
mus magno impetu cadebat imber, et affluentibus
aquis terra inebriabatur.

LXX. Itaque ille humo surgens se turbis ostendit;
aitque : Ecce Dominus exauditis vestris
precibus, visitavit terram visitatione sua, et ri-
vos ejus inebriavit, atque multiplicavit locuple-
tare eam; et benedicit autem coronam anni hujus
supra alios; et replebuntur quidem campi ubertate,
pinguescent vero speciosa deserti, et valles
abundabunt frumento, et colles exultatione ac-
cingentur 24. Atque his dictis, dimittit multitudi-
nem : mox vero secutus quoque est eventus præ-
dictionis; et lætata est terra, in suis stillis ger-
minans. Porro vehemens illa pluvia, usque adeo
delapsa est, ut diu detinuerit viri secum in
solitudinem. Quid ergo? Hæcne sufficiunt ex bo-
nis Euthymii? an piis damnum animis afferemus,
si præclarorum illius factorum reliqua omiserimus?
Illa ergo etiam narrare oportet, quæ mihi
Joannes, solitarius (84), inquam, et episcopus,
et Thalelæus (85) presbyter (ii autem adhuc in
laura sancti Sabæ vitam ducunt asceticam) tra-
diderunt (86).

LXXI. Dicebant enim, quod cum aliis multis,
tum ipsi divino Patri Sabæ admirationi semper fuit

bruar, et Theodoretus, qui eum invisit, in Philotheo
cap. 28, ad quem locum Rosweyodus cum. 81 utrum-
que confudit. Alius denique Thalelæus Martyr est
in Mœnæis 20 Maii, cuius martyrio relato lib. i.
Viridarii sacri ex tribus hisce Thalelæis unum facit
Raderus. Verum hic martyr vixit sub Numeriano,
ab aliis omnino distinctus

(86) Circa an. Ch. 554, imo S. Joannis Vitam
adhuc viventis scripsit an. Ch. 557. Vide proleg.
num. 15.

ΟΓ'. Τοῦτο δὲ κἀν πάντας ὀλίγου πρὸς αὐτῆ^Α τοὺς μοναχοὺς ἐπισπάσατο, εἰ μὴ τις Θεοδοσίος, τὸ σχῆμα μὲν μοναχὸς, τὸν δὲ τρόπον γόνος ἐπιαιρότατος καὶ διεφθαρμένος τὴν γνώμην, ἐπεικῶς εἰς τὴν Παλαιστίνην ἰθὺς, καὶ τοιαῦτά τινα κακούργως περὶ τῆς βῆθεις συνόδου πλασάμενος, ὡς ἀναίροίη μὲν τὸ τῆς ὀρθῆς πίστεως δόγμα καὶ ἀνατρέποι, εἰσάγοι δὲ μᾶλλον καὶ ἀνακαλοῖτο τα Νεστορίου, εἰλίτε τὴν Αὐγουστὴν Εὐδοκίαν, τῇ Παλαιστίνῃ τῆνικαὶ ἐπιδημοῦσαν, καὶ ἅπαν δι' αὐτῆς ὑπηγάγετο τὸ μοναχικόν. Ἐπειτα καὶ τῶν τῶν Ἱεροσολύμων θρόνον Ἰταμῶς, ὃ δίκη, καὶ ἀναισχύτως ἐπιπηδᾷ· καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἀξουσίας εὐκολίαν παραλαβὼν, ἐπιστρατεύει τοῖς θεοῖς κανόσι καὶ νόμοις. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἄνθρωποι μὲν ἐπιαιεῖς καὶ σώφρονες, τῶν θρόνων καὶ ἱερῶν ἀπελθάνοντο· εἰσι δὲ οἱ καὶ ἀνηροῦντο παρ' αὐτοῦ, καὶ τὰς χεῖρας ὁ μιὰρὸς ἀρχιερέων, φεῦ! ἐμίαιεν αἵμασι· κακούργοι δὲ καὶ γόητες καὶ λοιμοὶ, καὶ δεσποτηρίων μᾶλλον ἢ θρόνων ἄξιοι, ἱεροφάνται καὶ ἱερεῖς ἀνεδείκνυντο, καὶ πολλῆς παρὰ τῶν λυμεῶνι τούτῳ καὶ μιὰρῷ τῆς παβήσας ἀπάλαιον.

ΟΔ'. Οὕτω δὲ ἡ αὐτοῦ πάντας ἀνηρητημένου τοὺς μοναχοὺς, καὶ δετὴ βούλοιο ἄγοντος, μόνου τὴν αὐτοῦ κοινωσίαν, καθάπερ ἄγος τι κλάσμα, οἱ περὶ τὸν μέγαν Εὐθύμιον ἀπεστρέφοντο. Ἐπεὶ δὲ καὶ τούτῳ πετραν προσῆγεν ὁ δυσσεβὴς Θεοδοσίος, καὶ μετεκαλεῖτο πρὸς ἑαυτὸν, ἐκείνου μὴδὲ ἀκούσαι τὸν λόγον ἀνεχομένου, πέμπει πρὸς αὐτὸν πάλιν πρεσβείαν, Ἐλπίδιον καὶ Γερόντιον· ὧν ὁ μὲν τοῦ μεγάλου Πασσαρίωνος, ὁ δὲ τῆς μακαρίας Μελανης διαδοχὸς ἦν· ἀμειψόμενοι, καὶ εἰ μὴ παρ' αὐτὸν ἀφικέσθαι βούλοιο, ἀλλ' ὅν ἔστιν ἐν τίνι τόπῳ συναλεθεῖν ἀμφοτέρους, καὶ περὶ ὧν ἕκαστος ἔχει, πρὸς ἀλλήλους διαλεχθῆναι. Καὶ δε δεινῶς καὶ πρὸς ταῦτα σχολιάσας· Μὴ μοι γένοιτο, εἶπε, μήτε τοῦ ἀδίκου τῶν ἱερῶν αἵματος, μήτε τῆς ἀπείσεως κοινωσῆσαι Θεοδοσίῳ. Οἱ δὲ, Ἄλλὰ τοῖς τοῦ Νεστορίου, φασί, κοινωνεῖν ἀναγκαῖον, δετὴ τε δύο φύσει πρεσβεύει, ὅπερ οὐδέπω μέγροι καὶ νῦν ἔστιν εἰς τινος παρελήφραμέν, καὶ δετὴ παρ' αὐτοῖς καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος ἠκολούθησεν.

ΟΕ'. Ἐπολαβὼν δὲ ὁ μέγας Εὐθύμιος, τὰ μὲν ὑπὸ

LXXIII. Hoc autem omnes propemodum monachos ad eam attraxisset, nisi Theodosius (91) quidam, habitu quidem monachus, moribus (92) vero præstigator exitiosissimus, et mente corruptus, veniens in Palæstinam præter expectationem, et hæc similiaque improbe de dicta synodo commentus, quod everteret quidem rectæ fidei dogma, introduceret autem potius atque revocaret Nestorii sententiam, cepisset Eudociam (93) Augustam, quæ tunc in Palæstina (94) versabatur et per eam omnem induxisset monasticum ordinem. Is postea etiam sedem Hierosolymitanam temerarie (o justitia!) et impudenter invadit (95); atque cum ex potestate accepisset facultatem, bellum gerit adversus divinos canones et leges. Inde homines quidem probi atque moderati a sedibus et sacris expellebantur; fuerunt et qui ab eo occisi (96) sunt; necnon manus sceleratus pontificum (97) (heu!) sanguine polluit; malefici autem et præstigiatores, et pestes potiusque digni carceribus quam sedibus, sacrorum interpretes et sacerdotes creabantur, atque apud hunc sceleratum impurumque magnam assequabantur fiduciam.

LXXIV. Cum vero sic omnes monachi ab eo penderent, duceretque eos quo vellet, solus communionem ejus, tanquam scelus aliquod et piaculum aversabatur magnus Euthymius cum suis. Quoniam autem ei quoque tentationem inferebat impius Theodosius, et ad se arcessebat, illo ne sermonem quidem audire sustinente, rursus mittit ad eum legationem, Elpidium (98) et Gerontium (99); quorum ille quidem magni Passarionis, hic vero beatæ Melanæ (1) erat successor, rogantes, ut si ad ipsum nollet venire, convenirent tamen ambo in locum aliquem, et de iis quæ uterque lamentatus: Absit, inquit, ut aut in injuste fuso sanguine sacerdotum, aut in hæresi communicem cum Theodosio. Ii autem: Sed necesse est, inquit, ut communices Nestorii sectatoribus, quoniam et is duas tuetur naturas: quod ne in hodiernum quidem diem ob aliquo accepimus, atque iis adhæsit Chalcedonensis synodus.

LXXV. Tunc magnus excipiens Euthymius ait:

VARLE LECTIONES.

^Α al. αὐτῆν. ^Ε al. αἵματι. ^Β al. δέ.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(91) De Theodosio hoc agit Evagrius lib. 2, Dettonis an. Ch. 452, cum Juvenalis Constantinopolim pellisset.

(92) Hic a suo proprio piscopo in maleficiis deprehensus; expulsus fuit monasterio; et quod, dum forte Alexandriæ versabatur, adæserat Dioscoro, et multis utpote seditiosus, verberibus dilaceratus, cameloque maleficorum mære impositus, circum urbem ductus fuerat, Ita Evagrius eumque secutus Nicephorus.

(93) Viduam Theodosii Junioris imperatoris, de cujus conversione, doctrina, conjugio actum est S. Justini in Vita S. Altici n. 40.

(94) Ut vitam a strepitu quietam tranquillamque duceret, cujus contrarium experta est, in Euthychianam hæresim seducta.

(95) Intrusus in cathedram ipso festo Resurre-

(96) Inter hos fuit S. Athanasius diaconus, de quo agit Martyrol. Romam. 5 Julii.

(97) Ex his S. Severianus episcopus Scythopolis, qui colitur 21 Februar.

(98) Elpidium præerat monasterio S. Passarionis, cum S. Sabas Hierosolymam veniret, ab eoque est missus ad S. Euthymium. Ita Cyrillus in Vita S. Sabæ.

(99) Hic Gerontius admodum pertinax permansit in hæresi, duxque cæterorum fuit.

(1) Est hæc Melane, aliis Melana et Melania junior, cujus vitam dabimus 31 Decemb. ubi plura de monasteriis, etiam virorum, ab ea Hierosolymis exstructis.

Quæ ab ea quidem synodo sunt statuta, nondum singulatim consideravi omnia sed quod attinet ad decretum ab eis expositum, non possum quæ definita sunt reprehendere. Statuit enim ipsa quoque, sequi sententiam trecentorum decem et octo sanctorum Patrum qui Nicææ convenerunt; et suadet amplecti synodum centum et quinquaginta Patrum Constantinopoli congregatorum; et jubet eos sequi qui Ephesi convenerunt adversus impium Nestorium; Cyrillum autem Alexandrinum, ut ejusdem sententiæ, associat, et rectæ fidei magistrum profitetur; Deiparam, sanctam Virginem libera lingua nominat, et unigenitum Dei Filium ex ea natum esse assertit; sine tempore quidem et sine corpore ex Patre, in tempore autem et secundum carnem ex matre; unum Christum, a nobis inconfuse, immutabiliter, citra divisionem, in duabus naturis cognitum; et propter eos qui audent quamdam admittere divisionem in inexplicabili arcanaque unione, quæ secundum hypostasim seu personam facta est in utero, et eos qui per conversionem dicunt carnem factum esse Deum Verbum, carnemque Unigeniti assertunt esse consubstantialem divinitati; et alioqui propter eos etiam qui non confitentur unionem hypostaticam Verbi cum carne, at commistionem et confusionem; deinde et consubstantiationem impie ac prodigiose affirmant, qui quidem divinitatis et carnis aiunt unam fuisse naturam; adeo ut si spectentur quæ ab illis præter rationem dicta sunt, non possit amplius servari, nec id quod est Christi patibile, propter impatibilitatem divinitatis, neque id quod est impatibile, propter patibilitatem ipsius rursus humanitatis. Juxta hunc itaque rectæ sententiæ scopum, illud, *In duabus naturis*, decreto additum est a synodo; non tanquam seorsum atque per partes Christum exhibente, sed confitente eundem in utroque, et utrumque in eodem.

LXXVI. Hæc persequente Euthymio, laudabat quidem Elpidius, et fatebatur recte habere quæ dicta fuerant, etiamsi non recesserit a communione Theodosii, statimque ostendit mutationem. Gerontius autem mauebat in eadem sententia. Et sic reversi inter se dissentientes, Theodosio responsa annuntiant. Quibus ille auditis, quoniam in Palæstina jam omnia obtinebat, majus adhibebat studium, ut eum quoque in suam nassam traheret; magnoque assidue tendebat laqueos, ubique illecebras occultabat. Et quotidie aliquos ad eam submittebat, qui bona scilicet suaderent et utilia: ut discederet quidem ab iis quæ recte, et, ut Deo placet, sibi visa fuerant; Theodosio autem assentiretur, illiusque amplecteretur communionem. Ille vero quotidianos eorum adventus ægre et gravi animo ferens, quid agit? Cum omnes quibus præerat fratres convocasset, cautionemque multam eis præcepisset, ut nullo modo cederent, nec assentirentur pravæ Theodosii sententiæ; sed potius ita sententiam ora obstruerent,

α τῆς τοιαύτης συνόδου δόγματισθέντζ, οὕτω, φησὶ καταμέρος ἐπέσκεμμαι πάντα· πλὴν ἔσον ἐπὶ τῷ παρ' αὐτῶν ἐκτεθέντι ὄρω, ὃν ἔχω τῶν δεδογμένων ἐπιλαβέσθαι. Τὰ τε γὰρ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων Πατέρων τῶν κατὰ Νίκαιαν συναλθόντων, καὶ αὐτῇ δοξάζειν νομοθετεῖ· τὴν τε τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πενήτηκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν σύνοδον ἀσπάζεσθαι παραινεῖ, καὶ τοῖς ἐν Ἐφέσῳ κατὰ Νεστορίου συναλθούσι τοῦ δυσσεβοῦς ἀκολουθεῖν ἐπιτρέπει· Κύριλλον δὲ τὸν Ἀλεξανδρείας, ὡς ὁμολογῶν ἑταιρίζεται, καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως διδασκαλον ἀνομολογεῖ· Θεοτόκον τὴν ἁλίαν Παρθένον, ἔλευθερά γλώττη κατονομάζει, καὶ τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ Υἱὸν, ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα ἰπρεσεβείᾳ ἄχρόνως μὲν καὶ ἀσωμάνως ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὑπὸ χρόνον δὲ καὶ κατὰ σάρκα ἐκ τῆς Μητρός· ἕνα Χριστὸν ἡμῖν, ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαίρετως, ἐν δυοῖς ταῖς φύσεσι γνωριζόμενον· διὰ τε τοὺς ἑαίρεσιν τινα τολμῶντας ἐπὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐν τῇ μητρὶ γεγεννημένης ἀφράστου καὶ ἀπόρρητου ἐνώσεως, καὶ τοὺς κατὰ τροπὴν λέγοντας σάρκα γεγενῆσθαι τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον, καὶ τὴν τοῦ Μονογενοῦς σάρκα ὁμοούσιον τῆς θεότητος ἀποφαινομένους· ἄλλως τε δὲ, καὶ διὰ τοὺς μὴ ἔνωσιν τοῦ Λόγου καθ' ὑπόστασιν πρὸς τὴν σάρκα ὁμολογοῦντας, ἀλλὰ σύμφυρσιν νε καὶ σύγχυσιν· εἶτα καὶ συνοουσίωσι ἀσεβῶς τερατευσόμενους· οἵτινες τὴν τε τῆς θεότητος καὶ τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν, μίαν γεγενῆσθαι φασί· ὡς μηκέτι δύνασθαι κατὰ τὰ ὑπ' ἐκείνων ἐλέγχεσθαι εἰρημένα, μήτε τὸ παθὲν τοῦ Χριστοῦ διὰ τὸ ἀπαθὲς τῆς θεότητος, μήτε τὸ ἀπαθὲς σωζίσθαι διὰ τὸ παθὲν αὐτοῦ πάλιν τῆς ἀνθρωπότητος. Κατὰ τοῦτον τοίνυν τὸν τῆς ὀρθῆς διανοίας σκοπὸν, τὸ, Ἐν δυοῖς φύσεσιν, ὑπὸ τῆς συνόδου τῷ ὄρω προτεθείται· οὐχ ὡς ἰδίᾳ καὶ ἀναμέρος τὸν Χριστὸν γνωριζούσης, ἀλλὰ τὸν οὐτὸν ἐν ἑκατέρῳ διαμολογούσης καὶ ἐν ταῦτῳ τὸ ἐλάττερον.

Ὅς· Ταῦτα τοῦ Εὐθυμίου διεξιόντος, ὁ μὲν Ἐλπίδιος ἐπῆναι, καὶ ὀρθῶς ἔχειν ὁμολογεῖ τὰ εἰρημένα, εἰ καὶ μὴ τῆς Θεοδοσίου κοινωνίας ἀπίστα, καὶ τὴν μεταβολὴν ἐξῆς ἐπεδείξατο. Ὁ δὲ Γερόντιος ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἔμενε γνώμησ. Καὶ οὕτως ἀσύμφωνοι ἀλλήλοισ ἐπανελθόντες, ἀπαγγέλλουσι Θεοδοσίῳ τας ἀποκρίσεις. Ἀκούσας δὲ τούτων ἐκείνος, ἐπεὶ πάντων ἐγκρατῆς ἦδη τῶν κατὰ Παλαιστίνην ἐγένετο, πλείονι τῇ σπουδῇ ἐχρῆτο, καὶ αὐτὸν εἶπω τῆς οικείας σαγήνης λαβεῖς· καὶ παγίδας ἐκρυπτε τῷ μεγάλῳ πανταχοῦ καὶ δελέατα. Καὶ τινες αὐτῷ καθίει καθ' ἑκάστην ἡμέραν, οἱ τὰ χρησιμὰ διδόντες αὐτῷ καὶ λυσιτελεῖν συνεβοῦλλον, ἀποστῆναι μὲν τῶν καλῶς καὶ ὡς Θεῷ φίλον αὐτῷ δεδογμένων, Θεοδοσίῳ δὲ συνθέσθαι, καὶ τὴν ἐκείνου κοινωνίαν ἀσπάζεσθαι. Ὁ δὲ τὰς καθημερινὰς ἐκείνων προσελπίσεις δυσχεραίων καὶ βαρυνόμενος, τί ποιεῖ; τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀδελφούς ἀπαντας συγκαλέσας, καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἀσφάλειαν παραγγελάς, τοῦ μηδαμῶς ἐνδοῦναι, μηδὲ συνθέσθαι τῇ τοῦ Θεοδοσίου κακοδοσίᾳ· ἀλλ'

VARLE LECTIONES

¹ al. γεννηθέντι.

ζειν μάλλον τοὺς οὕτω φρονούντας, καὶ ὅση
χειραγωγῆν εἰς ἀλήθειαν· ἀπαίρει καὶ νῦν
πανέρημον, πολλοὺς καὶ ἄλλους γενέσθαι
μάσας ζηλωτὰς αὐτοῦ τῆς ἀναχωρήσεως.

Ἐν δὲ τῆς ἀναχωρητικῆς ἐκεῖ μέγας πρὸ μι-
αρχος μὲν παραβαλὼν ἀπὸ τῆς Λυκίας,
καὶ δὲ καλούμενος, ὃς πᾶσαν ἐν τῇ πατρίδι
μαχοῖς πρόκουσαν ἐπιδειξάμενος πολιτείαν,
καὶ κατὰ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων εἰσ-
ποῦς ἰδρῶτας. Οὗτος οὖν ἐν τῇ παρὰ τὸν
ἰέρημον καλῶς ἀσκούμενος, καὶ πολλὰ τοὺς
κλήτων, βάλλεται καὶ αὐτὸς, ἢ σκαλιζέται
ὑπὸ τῆς αὐτῶν κακουργίας, καὶ τοῖς αἰρε-
υναπάγεται. Ἀκούων δὲ παρὰ πάντων μι-
ἀναχωρητῶν τὰ γε τοῦ Εὐθύμιου, καὶ τοῖς
αὐτοῦ φθομένοις τὰ αὐτὰ πληρούμενος, ἤκει
αὐτὸν ἐπὶ τὸν Ῥουβᾶν· καὶ χρόνον συν-
συχὸν, νάμπτός τε τῆς ἐκείνου γλώττης
ἰρωτάτου πῶν, οἶά τινα νόσον τὴν ἀῤῥεσιν
καὶ πρὸς τὴν ὑγιᾶ πῶσιν ἐκάνεισι· πολλὴν
τῆς μετένοιαν ἔχων, καὶ τὴν διαφθαρεῖσαν
ἐν λόγων καρδίαν, κέντερον λύπης κολάζων
εὐφρόμενος. Τούτῳ δὲ αὐτῷ καὶ ἀναχωρητικῷ
Πέτρος ὁ Γυρνίτης ἰ ἐπίκλητον, καὶ Μάρκος
καὶ Σιλουανὸς ἠκολούθησαν, καὶ τῆς
καὶ αὐτοῖς βλαβερὰς ἀπίστησαν κοινωνίας.

Ἀσκήσαντος δὲ μετὰ ταῦτα διαγεγονότος ἐνιαυ-
του μὲν ἐξ ἀνθρώπων ὁ Θεοδοσίος, κατέεισι
τοῦ Ῥουβᾶ πρὸς τὴν λαίρην ὁ μέγας. Καὶ
μᾶλλον τῶν Σαββάτων, ὁ μὲν ἐλειτούργει Θεῷ,
ἀναμακτόν αὐτῷ προσῆγε θυσιᾶν, Δομε-
τικὸν δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ μέρη ἔμετα τῆς μυστικῆς
ἐκείνου παρρησίας. Τελεσθαι δὲ ἤδη μελ-
ῆς τοῦ τρισαγίου δοξολογίας, Τερίδων τε ὁ
καὶ καὶ ὁ Χρυσίππου ἀδελφὸς Γαβριήλιος, ὁ
αὖτε, ὁ δὲ τοῦ θυσιαστηρίου ἔνδον ἐστὼς
λέγει σοι περὶ τὸν Εὐθύμιον, Χριστέ, χάριτος!
ἰρ ἐκ τοῦ αἰφνιδίου, καθάπερ ἐπὶ τινος δια-
ν ἰθύνου, ἄνωθεν κατέβη, καὶ αὐτὸν τε τὸν
ἰθύνου, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ Δομετικὸν ἔνδον
ἰ, καὶ οὕτω περὶ αὐτοὺς διαμεῖναν ἀπαρ-
Τρισαγίου ἔχρη καὶ συμπληρώσεως τῆς ἱερᾶς
α. Δέει δὲ ληφθέντα φησὶ τὸν Τερίδων, καὶ
κατάφοβον ὑποχωρησάμενον τοῦ θυσιαστη-
ῖ τοῦ λοιποῦ μηκέτι ἀναῖδην ὡς εἶχε καὶ
τῆς τῶν ἀδύτων εἰσόδου κατατολμῆσαι,
τοῖς τοῦ ναοῦ προπολαίοις μετὰ πολλῆς κατὰ
ἰν ἐστάναι τῆς εὐλαβείας· ὡς ὁ ἀναχωρη-
ῖ Κυριακὸς ὕστερον διηγήσατο, παρὰ Τερί-
δῶ καὶ Γαβριηλίου τῶν ἐωρακῶτων ἀκη-

et pro viribus eos deducerent ad veritatem ;
nunc quoque recedit in omnimodam solitudi-
nem ; atque multos alios reddidit secessus sui
imitatores.

LXXVII. Cæterum illic magnus quidam anachoreta a paucis tempore degebat, qui quidem nuper venerat ex Lycia, vocabatur autem Gerasimus (2) ; omnemque in patria monachos decentem ostendebat virtutem, necnon multos intulerat sudores contra spiritum nequitiam. Is ergo, in eremo Jordani adjunctus se præclare exercens, et sæpe multumque dæmones percutiens, pulsatur ipse quoque, seu potius supplantatur, ab eorum improbitate, et abducitur ab hæreticis. Cum autem audiret ab omnibus fere anachoretis de Euthymio, auresque haberet oppletas iis quæ de eo celebrabantur, venit aliquando ad eum in Ruban ; diuque cum ipso versatus, postquam purissimum illius linguæ bibisset fluentium, veluti quemdam morbum evomit hæresim, et ad sanam fidem revertitur ; multa ob seductionem ductus pœnitentia, et cor vanis corruptum sermonibus, doloris stimulo castigans et puniens. Hunc vero ipsum etiam alii secuti sunt anachoretæ, Petrus (3) Gyrnites cognomine, Marcus, Julon et Silvanus ; ipsique pariter a Theodosii noxia communione recesserunt.

LXXVIII. Cum autem secundus (4) post hæc annus intercessisset, abijt quidem clam hominibus Theodosius, e Ruban vero in lauram revertitur magnus Euthymius. Et aliquando una Satorum, ille quidem Deo ministrabat, eique incruentum offerebat sacrificium ; Domitianus autem astabat ad dexteram partem cum mystico illo ventilabro. Cumque jam peragenda esset Trisagii doxologia, Terebon Saracenus et Chryssippi frater Gabriellus, hic quidem prope, ille vero stans intra altare (o magnam, Christe, tuam erga Euthymium gratiam !) vident ignem derrepente, veluti in quodam diffusum liateo, desuper descendentem, quique intus complecteretur ipsum magnum Euthymium unaque cum eo Domitianum, sicque circa ipsos permansisse ab initio Trisagii usque ad complementum sacræ liturgiæ. Terebonem autem ait metu terroreque correptum, ab altari recessisse, nec amplius postea libere (5) uti erat et fidenter ausum esse ingredi in adyta, sed in templi constitisse vestibulis cum magna per synaxim reverentia. Ut mihi postmodum narravit Cyriacus anachoreta, qui hæc audierat a Terebone et Gabriello, miraculi spectatoribus.

VARIÆ LECTIONES.

Γυρνίτης. ἔ abest ab al.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

S. Gerasimo agemus 5 Martii. Ejus virtutis intur infra cap. 15, apud Moschum in Prato i cap. 107 et 14', et in Vita S. Sabæ et aci.
monasterii Abbatis Petri juxta Jordanem moschus cap. 16, 17 et 18, sed an hujus, non

definimus.

(4) Menses 20 seditiosus Theodosius tyrannidem in sede Hierosolymitana exercuit, et ad montem Synæum profugit Nicophorus.

(5) Quia vir ipse conjugatus erat.

LXXIX. Neque hoc solum, sed ista quoque mihi A retulit de Gabrielio, quod esset quidem natura eunuchus, post viginti vero et quinque annos accedebat tunc primum ad synaxim fratrum. Præterea hoc etiam mihi a Patribus renuntiatum est, a Deo datū fuisse Euthymio, ut internos animi motus ex aspectu externo, veluti per quoddam speculum, intelligeret, et accurate posset cognoscere, cum quibusnam nimirum quisque decertaret cogitationibus, et quasnam quidem superaret, a quibusnam vero per malignum vinceretur.

LXXX. Aiunt quoque illum aliquando dixisse quibusdam fratribus, qui cum eo seorsum versabantur, quod sæpe videret terribilem angelorum visionem, una secum ministrantium, et sacra peragentium; quodque in Dominici corporis sumptione, B aliquos quidem ex accedentibus cerneret ab ipsa illuminari, aliquos autem velut obscurari, morteque affici, quicumque scilicet indigni erant eo lumine et splendore. Quamobrem non cessabat testificari fratribus, illudque Apostoli optime admonere, ut unusquisque attendat et seipsum probet, sicque cum tremore sumat panem et calicem²⁷; cum bene sciat is qui accedit, quod iudicium sibi comedit et bibit, qui communionem indigne facit. Propterea quippe statim ac primum hoc sacrificium offert sacerdos, multitudinem veluti præmunit, cautionemque reddit, *Sursum habeamus corda*, eis acclamans; acceptaque ab illis promissione, ita audet offerre oblationem.

LXXXI. Qua etiam peracta, ille iterum manibus in celum sublatis, et quasi ostendens dispensatum pro nostra salute mysterium, clara voce sic pronuntiat: *Suncta sanctis*: perinde ac si dixerit quispiam: Quandoquidem ego homo sum, similia ac vos patiens, ignorans uniuscujusque in vita opera, ideo ante contestor aperte, et hanc probationem communem suggessi vestræ conscientiæ: Si quis ab injuriæ recordatione vel odio, si quis ab invidia vel ira vel superbia captus fuerit; si quis a maledicto aut turpi loquela aut prava cupiditate aut alio quodam vitio fuerit correptus, *attractus per malitiæ inventorem*, ne prius accedat, quam per pœnitentiam expurgatus fuerit a scelere. Nam sancta hæc, inquit, non profanis, sed sanctis exhibentur. Quicumque ergo vestræ confiditis conscientiæ, ad eum D accedite, et illuminemini, nec vestri vultus pudore afficiantur. Sed nescio quo modo dulcedo doctrinæ Euthymii, me vel nolentem assumens, præcedentiam abruptit consequentiam, et tantum non confusionem peperit. Itaque necesse est ut vos narrationem rursus revocetis in memoriam.

LXXXII. Capta ergo fuit, ut jam ante declaravimus, improbi Theodosii laqueis beata Eudocia, et a catholica communione discessit, atque de cætero

²⁷ I Cor. xi, 28, 29.

VARIÆ LECTIONES.

¹ al. συλλειτουργούντων. ² al. συνεφαπτομένων. ³ al. add. ὑπὸ τῆς κακίας βραχυτοῦ παρεσυρείς.

ΟΘ'. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ταῦτα περὶ Γαβριη-
λίου μοι διεξήκει, ὡς εἶη μὲν εὐνοῦχος ἐκ φύσεως,
παραβόλοι δὲ τότε πρῶτον διὰ πάντες καὶ εἴκοσι χρό-
νων τῇ τῶν ἀδελφῶν συνάξει. Ἔτι καὶ τοῦτο μοι παρὰ
τῶν Πατέρων ἀπηγγέλη, πρὸς Θεοῦ δοθῆναι τῷ
Εὐθυμίῳ, ὥστε τὰς ἐνδὴν τῆς ψυχῆς κινήσεις, ἐπὶ
τῆς ἐκτὸς ὄψεως, οἶονε διὰ τινος ἐσώπετρον, κατα-
νοεῖν, καὶ ἀκριβῶς ἔχειν εἰδέναι, τίσιν ἄρα πλάται
λογισμοῖς ἕκαστος, καὶ οἶον μὲν περαγίνεται, οἶον δὲ
ἤττων ὑπὸ τοῦ πονηροῦ γίνεται.

Π'. Φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ ποτε πρὸς τινὰς τῶν ἀδελ-
φῶν καταμόνας αὐτῷ συνόντας εἰπεῖν, ὡς ἄρα φο-
βερὰν ἴδοι πολλάκις ὄψιν ἀγγέλων, συλλειτουργού-
σαν ἰ αὐτῷ καὶ τῶν ἱερῶν ἐφαπτομένην ¹ καὶ ὡς
ἐν τῇ τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος μεταλήψει, τινὰς μὲν
τῶν προσιδόντων φωτιζομένους ὑφ' αὐτῆς ὄψεως, τι-
νάς δὲ οἶον ἀμαυρουμένους καὶ νεκρουμένους· οὗτοι
δηλονότι ἀναξίως εἶχον τῷ φωτὶ ἐκείνου καὶ τῆς
λαμπρότητος. Διὸ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς οὐκ ἔληξε δια-
μαρτυρόμενος, καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου ἄριστα παρη-
γνῶν, προσέχειν ἕκαστον, καὶ ἐκυτὸν δοκιμάζειν, καὶ
οὕτω φριaticῶς τοῦ ἄρτου τε καὶ τοῦ ποτηρίου μετα-
λαμβάνειν· εὐ εἰδὸτα τὸν προσερχόμενον, οὗτις κῆρυ
ἐκυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, ἀναξίως ποιούμενος τὴν με-
τάληψιν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὴν πρώτην εὐδὴς προ-
σάγων τήνδε τὴν θυσίαν ὁ ἱερεὺς, οἶονε τὸ πλῆθος
προσφαλίζεται, Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας, αὐ-
τοῖς ἐπιφωνῶν· καὶ τὴν παρ' ἐκείνων λαβὼν ὁπί-
σχεσιν, οὕτω τὴν προσαγωγὴν θαρραλεῖ τῆς ἀναφορῆς.

ΠΑ'. Ἐς καὶ συντελεσθείσης, τὰς χεῖρας ἐκείνης
πάλιν εἰς οὐρανὸν ἀνατείλων, καὶ ἄνω αὐτοῖς
ὑποδεικνύς τὸ οἰκονομηθὲν τῆς σωτηρίας χάριν τῆς
ἡμετέρας μυστήριον, μετὰ λαμπρῶς οὕτω φασὶ τῆς
φωνῆς· Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις· ὡς ἂν εἴποι τις·
Ἐπειδήπερ ἐγὼ ἄνθρωπος ὁμοιοπαθῆς ὑμῖν, ἐγὼ οὖν
τὰ ἐκάστῳ βεβιωμένα, διὰ τοῦτο δὴ φανερώς προδια-
μαρτύρομαι, καὶ κοινὸν τὸ δοκίμιον τοῦτο τῷ ὑμῶν
συνειδῶτι καθῆκα· Ἐἴ τις ὑπὸ μνησικακίας ἢ μίσους,
εἴ τις ὑπὸ φθόνου ἢ ὀργῆς ἢ ὑπερηφανίας ἐβάλω, εἴ τις
ὑπὸ λοιδορίας ἢ αἰσχρολογίας ἢ ἀτόπου ἐπιθυμίας, εἴ-
τε τινὸς ἑτέρου πάθους καταληπταί ², μὴ πρότερον
προσῆτω, πρὶν ἂν διὰ μετάνοίας ἐκκαθαρθῇ τοῦ μιά-
σματος. Τὰ γὰρ ἅγια ταῦτα, φησὶν, οὐχὶ τοῖς βεβήλοις,
ἀλλὰ τοῖς ἁγίοις ἀνεῖται. Ὅσοι τοιγαροῦν θαρραλεῖτε τῷ
συνειδῶτι, προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτισθητε,
καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνοῦν. Ἄλλ'
οὐκ οἶδ' ὅπως ἡ γλυκύτης με τῆς Εὐθυμίου διδασκα-
λίας παραλαβούσα καὶ μὴ βουλόμενον, διεκόψε τὴν
ἀκολουθίαν τῶν προλαβόντων, καὶ σύγχυσεν ὅλγου
δεῖν ἐνεργάσατο. Οὐκοῦν ἀνάγκη καὶ κάλιν ὑμῶν
ἀναμνησαί τοῦ διηγήματος.

ΠΒ'. Ἦλω μὲν οὖν, ὡς ἦδη φθίσαντες ἐδηλώσα-
μεν, ταῖς Θεοδοσίου τοῦ μοχθηροῦ πάγαις ἢ μακα-
ρτικαῖς Εὐδοκίᾳ, καὶ τῆς καθολικῆς κοινωνίας διέστα,

τὸ λοιπὸν σπουδῇ πάσῃ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων δι-
 ἔζετο ἔκηγάγετο δὲ καὶ πάντας τοὺς μοναχοὺς,
 τε τὴν ἔρημον, καὶ ὅσοι τὴν ἁγίαν πόλιν κα-
 ν, καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνην πρεσβεύειν ἔπεισεν. Ἐπεὶ
 δὲ καὶ μετῆλθε τὸν Θεοδοσίον, καὶ ὁ μὲν ἐκποδῶν
 γίνεται. Ἰουβενάλιος δὲ τὸν ἐκποδῶν ἄπο-
 δῆσαι, καὶ ταῖς Ἐκκλησίαις τὰ λυπηρὰ διαλύον-
 γραμμὰτα πολλάκις τῇ βασιλίδι Οὐζακέρου τοῦ
 αὐτοῦ, καὶ Ὀλυβρίου τοῦ γαμβροῦ πέμπονται
 εἰς τὴν πόλιν, ὥστε τῆς τῶν Εὐτυχιανιστῶν ἀφεμένην
 κώλιας, τοῖς τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ δεδωγμένοις
 κῶλιας. Ἡ δὲ πρῶτα μὲν τὴν μεταβολὴν ἄκνει
 κῶλιας, καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως ἂν τὰ ἤδη δόξαν-
 κῶλιας.

Ἔπειδὴ δὲ μάθοι τὸν τε γαμβρὸν αὐτῆς ἐν
 βίᾳ ἀναίρηθαι, τὴν θυγατέρα τε καὶ τοὺς παῖδας
 τοῖς πολεμίοις ἤδη γενέσθαι, καὶ αἰχμαλώτους
 Κερκηδόνα ἀπάγεισθαι, σφόδρα πληγέστα τὴν
 αὐτήν, καὶ ἀνταπόδοσιν εἶναι τούτων τῆν τῶν φι-
 λῶν ἀποδολὴν κρίνασα, διδάσκαλον εὐρίσκει τὴν
 φωνὴν τοῦ καλῶς ἔχοντος. Καὶ ἡ παιδεία γὰρ
 φησὶν, αὐτῇ με διδάξει. καὶ πρὸς τὴν ὀρθό-
 ξον καὶ ἀληθῆ πίστιν δι' ἐκείνης ὁδηγηθεῖσα,
 αὐτῇ τὸ λοιπὸν ἔγνω θεοῖς ἀνδράσι τυπούμενη,
 κῶλιας χρωμένη πρὸς σωτηρίαν. Ταύτην τοῖς
 τῶν κῶλιας ἀναστάσιον, μετὰ τινῶν
 κῶλιας αὐτῇ καὶ ἄλλων, εἰς Ἀντιόχειαν
 τὸν κιονίτην Συμεὸν, τὸν ὑψωθέντα τῇ ἀρετῇ
 ἢ μᾶλλον ἢ τῷ κίονι, τὸ θαῦμα τῆς οἰκουμένης,
 καὶ, σημάνασα διὰ γραμμάτων αὐτῶν τὸν της
 κῶλιας σκοπὸν, ἀξιούσά τε παρ' ἐκείνου πάλιν γνώ-
 κῶλιας. Ἡποία οὖν ἡ παρ' ἐκείνου γνώμη, καὶ
 ἀπόκρισις; Γίνωσκε, φησὶν, ὡς ὁ πονηρὸς, τὸν
 κῶλιας τῶν σῶν ὁρῶν ἀρετῶν, ἐξητήσατε σινιάσαι σε
 κῶλιας. καὶ πολλὰ γε διὰ τοῦ λυμεῶνος ἐκείνου
 κῶλιας τὴν θεοφιλή σου ψυχὴν ἐλυμήνατο. Ἀλλὰ
 κῶλιας. Οὐ γὰρ ἐξέλιπέ σου ἡ πίστις. Ἐμοὶ δὲ καὶ
 κῶλιας ἔπεισι θαυμάζειν, ὅτι περ ἐν βίᾳ γειτόνων
 κῶλιας οὐσης, αὐτὴν μὲν παρορᾶς, πόρρωθεν
 κῶλιας τοῦ αὐτοῦ ἀρέσθαι ὕδατος. Ἐχεις τοίνυν
 κῶλιας Εὐθύμιον. οὐ ταῖς διδασκαλαῖς ἐπο-
 κῶλιας ἀμαρτήσεις τοῦ σώζεσθαι.

V. in Boll. ²⁹ Psal. xvii, 36. ³⁰ Luc xxii, 31, 32.

VARLÆ LECTIONES.

I. ὀρθοδόξον. P al. ἐκ.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

Εἰς meminit Nicephorus lib. 15, cap. 12 per
 et Olybrium, ambos Patricios, Eudocia re-
 liata est S. Pulcheriæ Imperatrici, de qua age-
 10 Sept.

Olybrius populi Romani princeps, ex urbe
 a Genseric rege Wandalarum capta Constan-
 tulin profugus, erat apud Marcianum impera-
 1. Hanc desponsata tum erat Placidia, neptis
 ciæ, filio Valentiniani imperatoris ex Eudoxia
 ciæ filia. Evagrius lib. 2, cap. 7. Nicephorus
 5, cap. 11. Olybrius dein Marciano et Festo
 Indictione X, an. 472. Anthemio in Imperio
 lentali substitutus, septimo mense imperii sui
 defunctus est. Marcellinus in Chron.

Græce ἐν Θράκη, mendum; reponimus ἐκ
 15, ex Thracia, scilicet intellexisset.

A adversus orthodoxos toto studio decertabat: sed et
 induxit omnes monachos, quotquot vel in solitu-
 dine vel in sancta habitabant civitate, persuasitque
 ut eadem cum illa assererent. Postquam autem
 justitia sumpsit vindictam de Theodosio, isque jam
 amotus fuit, Juvenalis vero sedem suam recepit,
 dissoluta sunt quæ Ecclesiis afferebant moles-
 tiam, litteræ Valerii (6) fratris et Olybrii (7) ge-
 neri sæpe mittuntur ad imperatricem hac de
 causa, ut Eutylianistarum relicta communione,
 sequatur ea quæ ab Ecclesia catholica decreta
 fuerunt. Illa vero primum quidem mutationem
 detrectabat et differebat, neque noverat quo mo-
 do prius placita abjiceret.

LXXXIII. Verum postquam didicisset generum
 suum in Thracia (8) fuisse interemptum ²⁸ (9), fi-
 liamque (10) et ejus filias esse in potestate hos-
 tiam, atque captivas abduci Carthagiensem: corde
 valde sauciata, et arbitrata charissimorum amissionem
 retribui gestis suis, inventit calamitatem magis-
 tram ejus quod recte habet: nam *Et disciplina
 tua, inquit, ipsa me docebit* ²⁹; et ad reclam veram-
 que fidem per illam deducta, statuit deinceps va-
 care, a viris divinis instituta, iisque utens ducto-
 ribus ad salutem. Atque ideo Anastasium chore-
 piscopum (11) cum quibusdam aliis ministris suis
 mittit Antiochiam ad Symeonem (12) columnarem
 illum, qui multo altius erat sublatus virtute quam
 columna, totius orbis miraculum; eique per litte-
 ras significat cordis propositum, rursusque postulat
 ab eo consilium accipere. Quale igitur ipsius
 consilium, quodque reppensum? Scias, inquit, quod
 malignus, videns opes tuarum virtutum, expelivit ut
 cribraret te sicut triticum ³⁰; valdeque per pes-
 tiferum illum Theodosium, religiosam tuam cor-
 ruptit animam. Sed confide. Non enim defecit fi-
 des tua. Mihi autem succurrit hoc vehementer ad-
 mirari, quod cum tibi sit fons propinquus, ipsum
 quidem despicias, procul vero quæris eandem
 aquam haurire. Habes igitur Deo plenum Euthy-
 mium, cujus sequens doctrinam, non aberrabis a
 salute.

(9) Valentinianus Imperator, dolo Maximi in Cam-
 po Martio confossus est XVI Kalend. Aprilis an.
 Ch. 455.

(10) Eudoxia in necem Maximi Gensericum in
 Italiam evocarat, a quo Urbe capta ipsa etiam cap-
 tiva in Africam abducta est cum duabus filiabus,
 quarum altera desponsata Olybrius, cum matre Con-
 stantinopolim remissa est an. Ch. 462. Altera Eudocia
 nupta Hunerico Genseric filio, ei Hildericum peperit.
 Tandem clam dilapsa, in loco sancta profugit an.
 472 et sepulcrum aviæ Eudociæ longe post
 exosculata est.

(11) Absolute episcopus dicitur a Nicephoro lib.
 xv, cap. 13, ubi eadem hinc narrat.

(12) De S. Symeone Stylita actum 5 Januarii.

LXXXIV. Ad ista negligens non fuit Eudocia, neque supina circa boni inquisitionem; sed statim multum de viro perscrutata, cum didicisset eum sibi interdixisse accessum ad ullam civitatem, turrem ædificat in solitudine quæ vergit ad exorientem solem, super altissimum promontorium, intervallo a laura non plus quam triginta stadiorum. Et illa quidem in eam ascendit, ut nullo prohibente, frueretur (13) ad satietatem doctrina Euthymii Statim vero mittit ad inquisitionem illius, Cosmam crucis custodem et superius a memoratum Anastasium chorepiscopum. Illi autem adeo ardenti mandato æquale obsequium afferentes, in lauram quidem protinus perveniunt: comperto autem quod abesset, sed jam diu ante transiisset ad Ruban, neque sic a cœpto destiterunt; at secum sumentes beatum Theoctistum, ad illum abeunt, communiterque orant precibus intensis et vehementibus, suppliciter obtestantur, et tandem persuadent, ut ad turrinam veniat; ubi nunc conditum est Scholarii (14) monasterium.

LXXXV. Porro videns eum imperatrix Eudocia, non leviter aspexit, sed ut æstate qui silit aquam: et ad pedes illius cum summo gaudio procidens, Nunc cognovi, inquit, quod Dominus me visitatione donaverit. Ille vero, solita benedictione ei impertita: Sed oportet, inquit, te, o filia, tibi deinceps attendere, et in futurum diligenter cavere. Quia enim vel parum abducta fuisti cum Theodosio, molesta ideo tibi evenerunt in charissimis rebus. Sed ut per totam vitam abstineas ab hac præter rationem contentione. Nam oportet te, præter tres alias sanctas et œcumenicas synodos: nempe Nicænam, quæ convenit adversus Arium; Constantinopolitanam, ea vero congregata fuit in Macedonia; et Ephesinam primam contra Nestorium; admittere etiam decretum quod edidit Chalcodonensis nuperrime habita; atque a Dioscori communionem sejungentem te, Juvenali archiepiscopo Hierosolymitano penitus communicare et in omnibus consentire.

LXXXVI. His dictis, et precatus pro imperatrice, cum deinde ei valedixisset, recedit. Illa vero statim operi præcepta mandavit; sanctamque ingressa civitatem, Juvenali et catholicæ communicat Ecclesiæ; simulque ingentem monachorum laicorumque multitudinem confestim inducit; iis quemadmodum dissensionis, ita et communionis exemplum optime facta. Quorum unus fuit archimandrita Elpidius. Quandoquidem Gerontius, ut qui maluerit in malo consensescere, non sibi solum, sed multis quoque

⁹ al. μοι.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(13) « S. Sabas venit ad quemdam montem, ubi quondam B. Eudocia commanens virtutem magni Euthymii imitabatur. » Ita Cyrillus in Vita S. Sabas ex interpretatione antiqua ms. cui consentit ms. Græcum, licet perperam apud Lipomanum et Surium in ribus editionibus legatur « celeberrimi Theodosii

ΠΔ'. Πρὸς ταῦτα οὐα ἀμελής ἦν ἡ Εὐδοκία, οὐδ' ὑπέτα περὶ τὴν τοῦ καλοῦ ζήτησιν · ἀλλ' αὐτίκα μέλας διερευνησαμένη, περὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ μαθούσα ὡς ἀπηγόρευται δὴ αὐτῇ, κόλει τινὶ παραβάλλειν, πύργον ἐν τῇ πρὸς ἀνίσχοντα ἡλίον ἐρήμῳ ἐφ' ὕψηλοτάτης ἀκρωρείας οἰκοδομεῖ, οὗ πλείον ἢ τριάκοντα σταδίου τῆς λαύρας ἀπέχοντα. Καὶ ἡ μὲν ἄνεισιν ἐπ' αὐτὸν, ὥστε μηδενὸς εἴργοντος ἀπολαύειν εἰς κῆρον τῆς εὐθυμίου διδασκαλίας. Πέμπει δὲ κατὰ ζήτησιν εὐθίως αὐτοῦ, Κοσμάν τε τὸν σταυροφύλακκα, καὶ τὸν ἀνωτέρω μοι εἰρημένον χωρεπίσκοπον Ἀναστᾶσιον. Οἱ δὲ τῇ κολλῇ θερμότητι τῆς ἐπιτεγῆς, ἴσην ἔρα καὶ τὴν ὑπουργίαν εἰσενεγκόντες, καταλαμβάνουσι μὲν εὐθίως τὴν λαύραν · μαθόντες δὲ ὡς οὗ παρὼν εἴη, ἀλλ' ἐκ κολλοῦ ἤδη μεταβᾶν πρὸς τὸν Ῥουβᾶν, οὐδὲ οὕτω τῆς ὁρμῆς ἴστησαν · ἀλλὰ τὸν μακρῆταιν συμπαλαβόντες θεόκτιστον, ἀκίσει πρὸς αὐτὸν, καὶ ὄονται κοινῇ δέησιν ἐκτενῆ καὶ σπουδαίαν, καὶ λιπαροῦσι, καὶ τέλος, πεθουσι παρὰ τὸν πύργον ἕλθεῖν, ἔσθαι νῦν ἡ Σχολαρίου μονὴ ψυχοδόμηται.

ΠΕ'. Ἰδούσα δὲ αὐτὸν ἡ βασιλις Εὐδοκία, οὐκ ἀπλῶς εἶδεν, ἀλλ' ὡς ἐν θέρει ὁ διψῶν ὕδαρ · καὶ τοῖς ἐκείνου ποσὶν ἠδονῆς ὄλη πεσοῦσα, Νῦν ἔγνω ὅτι ἐπισκοπὴν μου ἔ, φησὶν, ἔθετο Κύριος. Κάκιως τῆς συνήθους αὐτῇ μεταδούς εὐλογίας, Ἄλλὰ προσέχειν σε θεῖ τοῦ λοιποῦ σεαυτῆ, τέκνον, ἔφη, καὶ τὸ μέλλον ἀκριβῶς ἀσφαλίσασθαι. Ὅτι γὰρ καὶ μικρὴν συναπήχθης Θεοδοσίῳ, διὰ τοῦτό σοι καὶ τὰ λοιπὰ συνίδη περὶ τὰ φίλιτα · ἀλλ' ὅπως ἀπόσχη διὰ βίην τῆς ἀλόγου ταύτης φιλονεικίας. Δεῖ γὰρ σε, πρὸς τὰς ἄλλαις τρεῖσιν ἀγίαις καὶ ὁικουμενικαῖς συνήθαις (τῆ τε ἐν Νικαίᾳ δηλονότι, ἢ καὶ συνῆλθε κατὰ Ἄρσιν, καὶ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡθροίσθη δὲ αὐτῇ κατὰ Μακεδονίου · καὶ τῇ ἐν Ἐφέσῳ, κατὰ Νεστορίου, τὸ πρότερον), δέχεσθαι καὶ τὸν ἐκφωνηθέντα ὄρον ὑπὸ τῆς νῦν ἐν Χαλκηδόνι συγκροτηθείσης · καὶ τῆς Διοσκόρου κοινωνίας ἀπορραγεῖσαν, Ἰουδανλίῳ τῷ ἐρχιεπισκόπῳ Ἱεροσολύμων κοινωνεῖν ὄλωκ, καὶ πρὸς ἔκταντα συμφορεῖν.

ΠΖ'. Ταῦτα ὁ μὲν εἰκὼν, καὶ τῆς βασιλίδος ὑπερ-εὐξάμενος, εἶτα καὶ συντεξάμενος αὐτῇ, ἐκχωρεῖ. Ἡ δὲ εὐδὸς, ἔργῳ τὰ ἐντεταλμένα εἶδεν · καὶ τὴν ἀγίαν εἰσελθοῦσα πύλιν, Ἰουδανλίῳ τε καὶ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ κοινωνεῖ · πολὺ δὲ καὶ κληθὸς μοναχῶν τε καὶ λαϊκῶν ἀθρόον ἐπάγειτα · καθάπερ αὐτοῖς ὑπέδειγμα τῆς διατάσεως, οὕτω καὶ τῆς κοινωνίας εἰρηστα γενομένη. Ἦν εἰς καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἐλπίδιος ἦν. Ἐπεὶ τοὶ Γερόντιος τῷ κακῷ μᾶλλον ἐπιγυρῶσαι θελήσας, οὐκ ἐκινῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς

VARIAE LECTIONES.

doctrinæ fractum percipisse: quorum mala lect'one seducti, id supra 11 Januar. ad vitam S. Theodosii num. 20 in prolegomen. annotaveramus.

(14) Extractum id a S. Saba. Ejus meminit Moschus cap. 178.

LXXXIX. Sed et oportet de magno disserere Gerasimo; quales, inquam, is ediderit regulas formasque iis qui sub ipso exercebantur, et veluti condimentum atterere sermoni narrationem, quæ nimirum multam habet utilitatem. Hic ergo magnus Gerasimus, solitudinis ad Jordanem (23) sitæ civis simul et patronus factus, cum lauram illic maximam, non pauciores quam septuaginta anachoretas habentem, construxisset, prætereaque cœnobium in medio ejus quam optime collocasset; curabat ut qui introducebantur quidem monachi, in cœnobio manerent, in quo vitam monachalem exercerent; qui autem crebris longisque laboribus exercitati erant, jamque ad perfectionis mensuras pervenerant, eos in iis quæ vocantur cellis collocans, sub hac jubebat vivere regula; ut quidem dies quinque hebdomadæ in sua cella unusquisque quietus maneret, nihil aliud gustans ex esculentis, nisi tantum panem, aquam, et dactylos; Sabbato autem et Dominica ad ecclesiam accedentes, post sanctorum participationem, in cœnobio utentur cocto, sumerentque parum vini. At in cella nulli permittebatur aut ignem accendere, aut coctum gustare. Voluntaria autem paupertas tantæ erat eis curæ, quantæ nihil aliud; et humilitate præxime ornabantur.

XC. Porro unusquisque laborem manuum suarum, qui per hebdomadam ab eis factus fuerat, Sabbato ferens in cœnobium, circa vesperam Dominicæ, hebdomadæ sumptus iterum accipiens, panes, inquam, et palmulas, et aquam in vase quodam, et palmarum ramos: rursus in cellam redibat. Adeo autem erant curis vacui, et a negotiis humanis omnino liberi, ut nihil haberent præter indumenta, nec secundus iis esset amictus Stratum vero quid aliud, quam storea, quæque solent appellare centonium (24) et imbrymium (25)? Item vas fictile ad aquam, quod simul sufficebat ad potum et ad palmas irrigandas.

XCI. Hæc lex autem eis est optime tradita a Gerasimo, ut egressi dimitterent cellas apertas, quo liceret ei qui vellet ingrediendo quod placeret acci-

ΠΘ'. Δεῖ δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν Γεράσιμον, καὶ οὓς αὐτὸς ἐξεῖσθαι κανόνας φησὶ καὶ τύπους τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀσκουμένοις, διαλαβεῖν, καὶ ὡς ἦδυσμα τὸ διήγημα πολὺ δήκου καὶ τὸ ἐκπαφελὲς ἔχον, παραπλέξει τῷ λόγῳ. Οὗτος οὖν ὁ μέγας Γεράσιμος τῆς κατὰ τὸν Ἰοδράνην ἐρήμου πόλιτος ἄμα καὶ πολιούχος γενόμενος, λαύραν ἕκατοε μεγίστην, οὐκ ἐλάττωσεν ἢ ἑβδομήκοντα τοὺς ἀναχωρητὰς ἔχουσαν, συστησάμενος, πρὸς δὲ, καὶ κοινόδιον μέσον αὐτῆς ὡς ἄριστα καθιδρύσας· τοὺς μὲν εἰσαγομένους τῶν μοναχῶν, ἐν τῷ κοινοβίῳ μένειν, ἐν αὐτῷ τε τὴν μοναχικὴν ἔκαστασθαι διαγωγὴν παρασκευάζει· ὅσοι δὲ συχνῶς ἔτι καὶ μακρῶς πόνοις ἀναγυμνάσαντο, καὶ τῶν τῆς τελειότητος ἤδη μέτρων ἐπέβησαν, τούτους δὲ ἑταῖς καλουμέναις κελλαῖς ἐγκατοικίζων, ὑπὸ τριούτῳ ἔην ἐπέλειπε τῷ κανόνι· ὥστε τὰς μὲν πέντε τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας, ἕκαστον τῇ ἰδίᾳ κελλῇ ἐφρησυχάζειν, οὐδενὸς ἄλλου τῶν εἰς βρωσίαν, ὅτι μὴ μόνον ἄρτου τε καὶ ὕδατος καὶ φοινίκων ἀπογευόμενον· Σαββάτου δὲ καὶ Κυριακῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν παραβλόντας, μεταρχόντας τε τῶν ἀγιδεμάτων, εἰς τὸ κοινόδιον ἐφρητῶν χρῆσθαι, καὶ οἴνου μεταλαμβάνειν ὀλίγου. Ἐν κελλῶν δὲ οὐδενὶ ἐφεῖτο ἢ πῦρ κῶσαι, ἢ ἐψητῶ γεύσασθαι. Ἡ δὲ ἀκτημόσνη, ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ἕτερον ἀξιοσπούδαστον ἦν· καὶ τρυφροσύνη μάλιστα ἐκοιμούντο.

4'. Ἐκαστος μένει τὸν κόνον τῶν οικίῶν γερωῶν, ὅς διὰ τῆς ἑβδομάδος αὐτοῖς εἴργαστα, Σαββάτου ἀποφύρων εἰς τὸ κοινόδιον, περὶ δεῖλην Κυριακῆς τὸ ἀνάλωμα κελλῖν τῆς ἑβδομάδος ἀναλαμβάνων (ἑταῖς φησὶ καὶ φοινίκας, καὶ ἕλωρ ἐν ἀγγεῶν τριῶν καὶ βῆτα) εἰς τὸ κελλῖον εἰσὶς ἐκπνεύσει. ὅσοι δὲ ἦσαν ἀκρόντιδες καὶ πράγμασιν ἀνθρωπείναις ἀδύμῳ κάτοχοι, ὥστε μηδὲν αὐτοῖς εἶναι κελῶν ὑπερβιόντων, δευτέρως μὴ ὕψους περιβολῆς. Ἡ σφραμνὴ δὲ τῆς ἑταῖας, ἢ ψῆθος, καὶ δὲ κεντῶνδέν τε καὶ ἐμδρῶμιον συνθήσας κελουσι; σκαυὸς τε κερματῶν εἰς ἕλωρ, ὅπερ ἡμῶν πρὸς πόσιν, καὶ τὴν τῶν βῆτων δεῦσιν ἐξήραται.

4A'. Νόμος δὲ οὗτος αὐτοῖς ὑπὸ Γερασίμου ἄριστα παραδεδομένος, ἐξιώντας ἀναφρητῶν ἀρτῶν τὰς κελλας, ὥστε ἔξον εἶναι τῷ βουλομένῳ εἰσεύδοντα λα-

VARIÆ LECTIONES.

^a abest ab al.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(23) Uno fere milliari distare monasterium Gerasimi a Jordane docet Moschus cap. 107.

(24) Cento vestis est e variis panniculis consarcinata. Idemque ut videtur hic centonium significat.

(25) Quid imbrymium sit, exponit Cassianus collat. 1. cap. 23. « His itaque B. Moyses collationi nostræ dans finem, adhuc nos avidos ac de suo ore pendentes, degustare somnum pculisper hortatus est, iisdem ipsis, quibus insidebamus, psalthis admonens incubare; embrymiis pariter capiti nostro cervicalium vice suppositis, grossioribus papyris in longos gracilesque fasciculos coaptatis. Quæ pedali intervallo pariter colligata, nunc quidem humillimum sedile ad scabelli vicem fratribus in synaxi consistentibus præstant. nunc vero subjecta cervicibus dormientium præbent, capiti non nimis durum, sed tractabile aptamque fulcimentum. Ad quos mona-

Dehorum usus hæc idcirco vel maximo opportuna habentur et congrua, quod non solum sicut aliquatenus mollia parvoque et opere præparantur et pretio, utpote passim papyro emergente per Nili fluminis ripas, quam cuique volenti in usum assumere nemo prohibeat desecare; sed etiam quod ad renovendum seu cum necesse fuerit ad movendum habilis materie levisque natura sint. De vero dispartant recentiores quidam grammatici Scaliger, Casaubonus, Martinus: et hic quidem dubitat non forte Cætica sit aut Germanica, a *bram*, id est, genista, sparto, quo facta erant imbrymia, loco plerumque et iocenti. Sed usum imbrymiorum præcipue a Goltis recipere oporteret aut Germanicæ, ut cum re nomen etiam ad Syros Ægyptios quoque pertinet esset.

ὁ βούλοιο τῶν εἰς χρεῖαν ψαύλων ἐκείνων ἀγαθῶν, οὐδενὸς εἶργοντος· ἀλλή καὶ αὐτοὺς λικῶς βιούοντας ὁρᾶσθαι, καὶ εἶναι τῶν ἐν οἰκοῦντων παραπλησίως αὐτοῖς τὴν καρδίαν τὴν ψυχὴν, μίαν. Ἐπεὶ μηδεὶς τῶν ὑπαρχόντων μὴδὲν ἔκρινεν ἴδιον εἶναι, ἀλλὰ πάντα ἐπιούτοις κεῖσθαι κοινά. Καὶ τοῦτο δὲ περὶ τῶν ρητῶν λέγεται, ὅτι Προσελθόντων αὐτῶν τινων, κεῖσθαι αὐτοῖς αἰτουμένων ὕδωρ τε θερμαίνειν, ρητοῦ μετέχειν, καὶ ὑπὸ λύχνον ἀναγινώσκειν, ἴγαν Γεράσιμον ὑπολαβόντα, Εἰ οὕτω ζῆν βούφαναί, πολὺ τὸ σὺμφέρον ἐν κοινοβίῳ διαίγειν Ἐγὼ γὰρ οὐμνοῦν οὐδαμῶς ἐρήσω παρ' ἢ μου τὸν τῆς ζωῆς χρόνον, τοῦτο παρ' ἀναχωγίνεσθαι.

Ὅστε τοὺς Ἱεριχοντέλους ἰκούντας τῶν τῶ ἀββᾶ Γερασίμῳ τὴν πολιτείαν οὕτω κατ-ισμέην εἶναι καὶ ἀπαράκλητον, καὶ πολὺ τὸ καὶ βίαιον ἔχειν, νόμον ἑαυτοῖς ἐκθεῖναι τοῦ-αββάτου τε καὶ Κυριακῆς. ὡς αὐτοὺς ἀπιέναι, ἐράκλῃσιν αὐτοῖς μετακομίζειν οὐτὶ μετρίαν. τοῦτο μὲν Ἱεριχοντέλων ἔπαινος, καὶ ἀπό-φιλαρέτων ψυχῶν. Πολλοὺς μέντοι τῶν ὑπὸ ἡγῶν τούτων Γερασίμῳ ἀγωνιστῶν, ἐρωήντας ἐσπῶ τοιοῦτον τοὺς κοσμικοὺς ἐρχομένους, τσο-ἀπέχειν εὐθυμον αὐτῶν καὶ ἡδέϊαν ἡγασθαι φεξίν, ὥστε μηδὲ κατὰ χώραν στέργειν αὐτοῖς· ἢδ' ὑπομένειν· ἀλλ' ὡς τὰ μεγάλα βλάφοντας, φεῖγειν αὐτοὺς καὶ ἐξίστασθαι. Ἡδέϊσαν γὰρ καλῶς, μητέρα σωφροσύνης ἀκριβοῦς εἶναι, κρέτειαν· λογισμοὺς τε ὑπαρῶς ἀπωθεῖσθαι, C του κουφίζειν βαρύτητα δυναμένην· ἢτε μηδε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργοις ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἄριστα ἡμαθῆκότες.

Ἐκείνον γὰρ ἔλεγον οὗτοι, τοσοῦτον ἐγκράτειαν λείστον ποιῆσαι, ὡς τὰς τεσσαράκοντά φημι ἡμεῖς ἡμέρας, ἄσιτον διέναι, τῇ μεταλήψει τῶν μυστηρίων ἀρκοῦμενον. Οὕτω βιώσαντι ἡ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀρχέτυπον ἀρετῆς καὶ ας ὑποθεσίν γενομένων, τὸ κοινὸν ἔπει τέλος, ἰν τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἄροντος, τρισκαίδεκά-ῆς Ἰνδικτιῶνος, ἐν ὑπαταίῳ Ζήνωνος Λύ-τὸ δευτέρου. Ἡμῖν δὲ πάλιν ἐπανιτέον, ὅθεν ἰν.

Ἀόντος ὡδὴ τὸν ἡγιαστὰ τοῦ εὐσεβοῦς τε D λογρίστου τὴν Μαρτιανῶν βασιλείαν ἐκδεξα-Τιμόθεός τις ἐπικλήν Ἀἰλουρος, τὴν Ἀλεξαν-διέσειε καὶ συνετάρασε πᾶσαν· ἔπειτα δὲ τὸν τὸν τῆς πόλεως πατριάρχην ἐν αὐτῇ c. iv. 32.

VARIÆ LECTIONES.

inser. καὶ. * al. Ἱεριχοντέλους et infra.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

Consensit Vita S. Quiriaci 30 Septemb. et ol. Rom. Heet Græci cum 4 Martii colant. An. Ch. 475. Aberrant Mœnæ Græcorum, im statuent vixisse in interiore Thebaidos ino, imperante Constantino Pogonato, Hera- pote, duobus post hæc tempora sæculis. An. Ch. 457.

pere ex illis vilibus usuique necessariis, nemine apostolice, essetque eorum qui habitabant in solitudine, consimiliter eis cor unum et anima una; quandoquidem nemo quidquam ex iis quæ habebat judicabat esse proprium, sed cuncta eis ex æquo prostrarent communia 31. Illud quoque de anachoretis refertur, cum quidam ad eum accessissent, et peterent ut sibi liceret tum aquam calefacere, tum coctum sumere, tum ad lucernam legere, magnum Gerasimum respondentem dixisse. Si vultis ita vivere multo magis expedit ut vos degatis in cœnobio. Ego enim nequaquam sane permittam toto meæ vitæ tempore, hoc fieri apud anachoretas.

XCII. Itaque Jerichontini audientes vitam eorum qui erant apud abbatem Gerasimum esse adeo actam et solatii expertem, multumque habere molestiæ ac violentiæ, hanc sibi legem tulerunt, ut Sabbato et Dominica ad eos abirent, eisque non modicam afferrent consolationem. Sed hoc quidem laus est Jerichuntinorum, atque argumentum animarum virtutis amantium. Cum autem multi ex iis qui sub magno hoc Gerasimo decertabant, viderent sæculares cum hoc proposito ad se venire, tantum abest ut illorum adventum gratum jucundumque dicerent, ut nec eos quidem in regione omnino tolerare vellent; sed potius ut valde læsuros fugerent ipsos et declinarent. Probe enim illi noverant accuratæ temperantiæ matrem esse abstinentiam, quæ posset et turpes expellere cogitationes, et somni levare gravitatem: utpote qui non solis verbis, sed etiam factis hoc a Patre optime didicissent.

XCIII. Hi enim ipsum dicebant tanti fecisse abstinentiam, ut quadraginta illos jejunii dies, sine cibo transigeret, contentus sola sacramentorum participatione. Gerasimo, cum sic vixisset, atque iis qui sub eo erant fuisset exemplar virtutis salutaris causa, communis adventi finis, quinto (26) mensis Martii, indictione decima tertia (27), in consulatu Zenonis Augusti secundo. Nobis autem rursus redeundum est, unde digressi sumus.

X CIV. Cum jam tunc Leo pius et Christi amans successisset Marciani (28) imperio, Timotheus (29) quidam cognomine Ælurus, totam conculiebat et conturbabat Alexandriam; deinde autem ubi ipsum quoque civitatis patriarcham (30) (o iniquas et impias illas

(29) Agunt de Æluro Evagrius lib. 1°, cap. 8; Theodorus Lector lib. 1, collect., Liberatus in Brevariario cap. 15 et potissimum Clerus Alexandrinus et Ægypti episcopi orthodoxi in epistola ad Leonem imperatorem, quæ existat inter epistolas datas a diversis pro Conc. Chalcedonensi par. 3, epist. 22. (30) S. Proterium, qui colitur 28 Februarii.

manns!) in ipsa divini baptismatis piscina interfecisset, sedem sic proterve ac impudenter invadit. Itaque cum in Ægypto omnia plena essent turba et tumultu, duo quidam anachoretæ, quorum nomen Martyrius et Elias (31), ille quidem Cappadox, hic vero Arabs, profecti ex monte Nitriæ, ad magnum veniunt Euthymium; et unusquisque eorum in cella separata apud ipsum longo tempore sunt versati: quos et vir hic divinus amplectebatur lege amicitiae, et assidue ad colloquium invitabat, similiterque ad Cutilam et Ruban successus indeque regressus socios faciebat; cum quibus, unaque Gerasimo et aliis deinceps anachoretis, sanctæ illæ manus unaquaque Domina sumebant inemerata et immortalia Christi sacramenta (32).

XCV. Prævidebat autem magna, perspicaci pure animæ oculo, quæ eventura erant Martyrio et Eliæ, quodque sedem Jacobi (33), qui in choro discipulorum claruit, unusquisque eorum suo tempore esset excepturus. Post hæc vero Elias (34) quidem, in Jericho descendens, sibi ante civitatem ædificat cellam, quæ accessionibus ab eo factis paulatim dilatata, transmutata est in ea quæ nunc cernuntur monasteria. Martyrius autem speluncam quamdam ad Occidentem, quæ quindecim stadiis distat a laura, ingreditur, cumque satis temporis in ea permansisset, magnum et insigne illic quoque construit monasterium (35).

XCVI. Sequenti autem anno (36) Juvenalis quidem patriarcha quarto et quadagesimo (37), sacri principatus anno ex hac vita excedit. Anastasius vero communi omnium suffragio ad sedem illius promovetur; Anastasius ille, de quo Euthymii præ-

(φεῦ ἀνόμιον χειρῶν ἐκείνων καὶ ἀνοσιῶν!) τῇ καλυμ-
θίθρῳ τοῦ θεοῦ βραχίσματος ἀναλάν, ἰαμῶς οὕτω
καὶ ἀναισχύντως ἐπιβάινει τοῦ θρόνου. Θεοῦ δὲ
τόλων τῶν κατ' Αἴγυπτον ἀπάντων καὶ ταρχῆς
ἐμπλησθέντων, δύο τινὲς ἀναχωρηταὶ (Μαρτύριος
αὐτοῖς ὄνομα καὶ Ἑλίας, ὁ μὲν Καππαδόκης, ὁ δὲ
Ἄραψ, τοῦ τῆς Νιτρίας ἀπάραντες ὄρους, κατὰ
τὸν μέγαν ἤλθον· καὶ τούτων ἕκαστος ἐν ἰδιόχρη-
καλλίῳ, συχνὸν παρ' αὐτῶν διέτριψαν χρόνον· οἷς
καὶ ἠσπάζετο νόμῳ φιλίας; ὁ θεὸς οὗτος ἀνὴρ καὶ
συνεχῶς εἰς ὁμίλιαν προεκαλεῖτο ὧ, καὶ τῆς πρὸς
τὸν Κουτιλῶν καὶ τὸν Ρουβᾶν ἀναχωρήσεως κοινῶ-
ως ὁμοίως ἐποιεῖτο καὶ τῆς καθόδου· οἷς καὶ μετὰ
Γερασίου καὶ τῶν ἄλλων ἐξῆς ἀναχωρητῶν εἰ-
σῆται χεῖρες ἐκεῖναι, τῶν ἀρχόντων καὶ ἀθανάτων·
β τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων ἐκάστης Κυριακῆς ἐνοικῶ-
νουν.

4E'. Προεώρα δὲ ὁ μέγας τῶν διορατικῶν καὶ κ-
θαρῶν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ Μαρτυρίῳ καὶ
Ἑλίᾳ συμβαίνειν ἔμελλε, καὶ οὕτω τὸν Ἰακώβου
θρόνον, τοῦ τῶν χορῶν τῶν μαθητῶν διαλάμποντα,
καιροῖς ἰδοῖς αὐτῶν ἕκαστος διαδέξεται. Μετὰ δὲ
ταῦτα ὁ μὲν Ἑλίας ἐπὶ τὴν Ἰερικὴν κατεβῆναι, κα-
λίον ἐαυτῶν πρὸ τῆς πόλεως οἰκοδομεῖ· β τὰς κατὰ
μικρὸν προσθήκας ὑπ' αὐτοῦ πλατυθῆναι, εἰς τὰ ἄν
ὄρωμενα μετεσκευάσται μοναστήρια. Μαρτύριος
δὲ σπηλαιὸν τι πρὸς τὰς ἡλίου δόσεις, πάντα πρὸς
τοῖς δέκα σταδίοις ἀπέχον τῆς λαύρας εἰσέρχεται,
καὶ χρόνον ἱκανὸν ἐν αὐτῶν περιμείνας, μέγας τι καὶ
περιφανὲς ἐκεῖ καὶ οὗτος συνίστησι μοναστήριον.

45'. Τοῦ δὲ ἐπιγενομένου ἔτους· Ἰουλιανὸς μὲν
ὁ πατριάρχης τετάρτῳ καὶ τεσσαρακοστῶ τῆς ἀρχῆς
ἐνιαυτῶν καταλείπει τὸν βίον. Ἀναστάσιος δὲ φήσῃ
τοῦ κοινῶν παντὸς, εἰς τὸν ἐκείνου θρόνον ἐνεργεῖται·
Ἀναστάσιος ἐκεῖνός, ἐφ' ὃν αἱ τοῦ Εὐθυμίου προφ-

VARIÆ LECTIONES.

γ al. προσεκαλεῖτο et παρεκαλεῖτο. * absunt ab al. ° absunt ab al.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(31) A S. Cyrillo edocti fuerunt, et de S. Elia dixit Anastasio Imperatori S. Sabas. Colitur Elias 4 Julii; Martyrii nomen necdum in Fastis sacris legimus, licet *Sacustus* et *Beatus* passim appellatur, nisi si forte is est, qui cum Rubentio memoratur 17 Jan. in Oriente.

(32) «S. Euthymius eos divinis impertiebatur sacramentis in solitudine Ruba singulis Dominicis, donec venisset dies Palmorum.» Vita S. Quiriaci.

(33) S. Jacobum apostolum intelligit, fratrem Domini, primum Hierosolymorum episcopum, de quo 1 Mail.

(34) Sicut S. Elias hic monachus vinum non bibit, ita nec patriarcha factus bibebat, sed eandem servavit regulam. Moschus, cap. 35.

(35) De hoc monasterio agitur infra n. 119, 125 131 et 138. Ejus mentio fit in concilio Constanti-nopolitano sub Menna an. Ch. 536.

(36) Anno Leonis Imp. 2, Christi 458. Baronius obitum refert in annum præcedentem 457, propter hæc verba Vitæ Sabæ excusæ: «Cum Saba annum ætatis ægeret decimum octavum, quo Marcianus et Juvenalis ambo pii et religiosi, ille ab Imperio, hic a pontificatu morte desistunt,» etc. Verum locus ille sic legitur in antiqua Vita per Cyrillum: «Eo in tem-

pore regni a picem Marcianus obtinebat, Hierosolymis autem Juvenalis præsidebat.» Confirmatur obitus S. Juvenalis ratio ex successione Anastasii, cujus annus octavus cum Leonis imp. nono occurrit; et anno ejus 15 obit S. Euthymius. Vid. Prolegomena n. 12 et 13.

(37) Locus hic mendis scaturit: ex Hervoti versione, 14 anno Patriarchatus moritur. Verum anno Ch. 431 interfuit synodo Ephesinæ. MS. Græcum nostrum: Ἰουλιανὸς μὲν ὁ πατριάρχης τῶν τετάρτῳ καὶ τεσσαρακοστῶ τῆς ἀρχῆς ἐνιαυτῶν καταλείπει τὸν βίον. *Juvenalis quidem patriarcha quarto et quadagesimo patriarchatus anno ex hac vita discedit.* Sed sic oporteret consecratam asserere an. Ch. 415. Verum eo anno Joannes episcopus mense Decembri reliquias S. Stephani transtulit, cui successit Praxillus decessor S. Juvenalis. in Chronico Nicophori assignantur Praxio, quem Paulinum vocat, anni 20. Juvenali 38, sed in utroque mendam est. Quare opinamur legendum τῶν τετάρτῳ καὶ τριακοστῶ, quarto et tricesimo, ex que factus Hervotus legit τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ, alius τετάρτῳ καὶ τεσσαρακοστῶν adeoque episcopus fuisset ordinatus an. Ch. 431: aut sequenti. Favet huic conjecturæ Nicophorus Callistus lib. xiv, cap. 30.

ρήσεις, ἐφ' ἃν αἱ φιλαλήθεις ἐπαγγελίαι. Ὡν οὗτος ἁ
 εὐθέως ἐναμνησθεὶς, Φερόν τον εἰς τὴν λαύραν οὖν
 αὐτῷ παραγεγονότα, καὶ τῶν προβήσεων ἐκείνων
 ἀκούσαντα, διάκονον χειροτονεῖ, καὶ πρὸς τὸν μέγαν
 αὐθις μετὰ τοῦ σταυροφύλακος ἀποστέλλει · τὴν τε
 τῆς προφητείας μηνύων ἔκδοσιν, καὶ ἀξιῶν ἐπιτρα-
 πῆναί οἱ τὴν πρὸς αὐτὸν κάθοδον. Ὁ δὲ ταύτας δίδωσι
 τὰς ἀποκρίσεις · Ἐμοὶ δι' ἐπιθυμίας ἐστὶν αἰεὶ τὴν ὑμε-
 τέραν ἔρῃν τελειότητα, καὶ κέρδους οὕτως ἀπολαύειν
 πνευματικοῦ. Ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς προτέρας ὑμῶν ἐπιθυ-
 μίας, ἄλλως ἦν, ἔξω παντὸς ὄχλου καὶ πάσης ἀπραγ-
 μοσύνης. Νῦν δὲ τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος, ἐτέραν ὑμῶν σὺν
 Θεῷ δίδωσι τάξιν · ὥστε ὑπερβαίνει παρὰ πολὺ τὴν
 ἐμὴν ἀσθένειαν ἢ ὑμετέρα δηλαδὴ παρουσία. Δυσωτῶ
 γούν μήκετι σε σκυλῆναι πρὸς τὰ ἐνταῦθα. Εἰ δ' οὖν,
 ἀλλ' ἔγωγ μὲν δέχομαι προθύμως ἐρχόμενον · εἶτα
 καὶ τοὺς ἄλλους πάντας ἀναγκαῖον πάντως οὐκ ἀπ-
 ωθεσθαι · καὶ τὸ λοιπὸν, οὐκέτι διατρέχειν ἐνταῦθα
 δυνατὸς ἔσομαι, τῷ τῶν παραβαλλόντων πλήθει στε-
 νοχωρούμενος. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ μεγάλου πρὸς τὸν
 πατριάρχην, τοιαῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα. Βούλεται
 δὲ νῦν ὁ λόγος, ἐπὶ τὸν Τερέβωνα καὶ αὐθις ἐκ-
 ανελεσθαι.

ἘΨ'. Τερέβων, τοίνυν οὗτος ὁ τῶν Σαρακηνῶν φύλ-
 αρχος, εἰς Βόστρας κατὰ τινα χρεῖαν ἰθῶν, καὶ
 παρὰ τινος συμφυλάργου τοῦ ἁ τὴν ἀρχὴν τῆς χώρας
 ἐπιτετραμμένου ἁ διαβλήθεις, ναταρχέθη τε καὶ τὸ
 δεσμοκτήριον οἰκεῖν κατεκρίθη πολὺν ἐν τῷ μεταξὺ
 χρόνον. Γνωὸς οὖν τὸ δρᾶμα τῆς συκοφαντίας ὁ μέ-
 γας Εὐθύμιος, γράφει Ἀντιπάτρῳ τῷ τῆνικαῦτα τὴν
 Ἐκκλησίαν Βόστρων ἰθύνοντι, συναποστείλας τοῖς
 γράμμασι καὶ Γαϊανὸν τὸν ἀδελφὸν Στεφάνου τοῦ
 Ἰαμανίας, ὥστε σπουδῆν εἰσενέγκασθαι πᾶσαν
 ἀνεθῆναι τῶν δεσμῶν τὸν Τερέβωνα. Ὁ δὲ τὰ γράμ-
 ματα εἰληφὼς, δεξάμενός τε καὶ Γαϊανὸν, τὸν μὲν
 Τερέβωνα πάσης κατηγορίας ἐλευθέρωσας, καὶ ὅσης
 αὐτῷ ἔδει δαπάνης πρὸς τὴν ὁδὸν κοινωθήσας, ἐπὶ
 τὸν μέγαν ἐξικοπέλλει. Γαϊανὸν δὲ ὥσπερ τι ζώ-
 πυρον τῆς Εὐθυμίου διδασκαλίας ἔγνω παρακατε-
 ἔχειν, καὶ τῆς Μηδέων πόλεως ἐπίσκοπον χειροτο-
 νεῖ.

ἘΦ'. Ἡ γὰρ μὴν μακαρίτις Εὐδοκία, ναοὺς δι-
 κλείτους τῷ Θεῷ δειμαμένη, γηροκομητὰ τε καὶ
 πτωχεῖα ἁ καὶ μοναστήρια μηδ' ἀριθμῶ ὑποβληθῆ-
 ναι βῆδαι φιλοθείας συστημαμένη, προσέταξεν ἐν
 τινι τῶν ὑπ' αὐτῆς φιλοδομημένων ἁ, δὲ Πέτρῳ μὲν
 τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων ἀνεῖται, ἀντικρὺ δὲ τῆς
 Εὐθυμίου λαύρας διάκειται, οὐκ ἕλαττον ἢ εἴκοσι
 σταδίοις διεστηνώς, λάκκον ἁ μέγαν βάθος ὁμοῦ καὶ
 μῆκος, χρεῖας τινὸς ἀναγκαίας χάριν ἀνορύξει. Ποτὲ

dictiones, de quo veræ promissiones. Quarum is
 statim recordatus, Fidum, qui ad lauram cum
 ipso accesserat, audieratque prædictiones illas,
 ordinat diaconum, et rursus ad magnum mittit
 una cum custode crucis ; tum prophetiæ signifi-
 cans eventum, tum rogans sibi permitti ad eum
 pergere. Is autem dat hæc responsa : Mihi sane
 exoptatum semper est vestram videre perfectio-
 nem, sicque lucrum spiritale consequi. Verum
 prior quidem vester adventus, aliter erat, citra
 omnem turbam, cum omni tranquillitate. Nunc
 vero dignitatis magnitudo dat vobis alium agendi
 ordinem, Deo ita volente : quocirca longe meam
 superat imbecillitatem, vestra scilicet præsentia.
 Rogo igitur, ne amplius laborem huc veniendi
 suscipias. Sin minus, attamen ego venientem
 accipiam alacri animo ; deinde necesse erit om-
 nino ut alii cuncti non repellantur ; tandemque
 non potero amplius hic versari, a multitudine
 accedentium coarctatus. Sed quæ magnus ad
 patriarcham, tali quodam modo habent. Jam
 exigit oratio, uti revertamur adhuc ad Terebo-
 nem.

XCVII. Hic ergo Terebon Saracenorum tribus præ-
 fectus, cum aliqua de causa venisset Bostras (38),
 et a quodam compræfecto delatus esset ad eum
 cui commissa fuerat regionis administratio, com-
 prehensus fuit et carcerem habitare condemnatus,
 per longum quod intercessit tempus. Cognito igitur
 calumniæ actu magnus Euthymius, scribit ad An-
 tipatrum (39), qui tunc Bostrensem regebat Eccle-
 siam ; una cum litteris mittens Gaianum fratrem
 Stephani Jamniæ episcopi ; ut omnem adhiberet
 diligentiam quo a vinculis Terebon eriperetur.
 Ille vero, acceptis litteris, susceptoque Gaiano, cum
 Terebonem ab omni liberasset accusatione, eique
 sumptum ad profectionem necessarium suppe-
 ditasset, eum mittit ad magnum. At Gaianum
 veluti scintillas quasdam doctrinæ Euthymii sta-
 luit retinere, et episcopum Medaborum (40) civi-
 tatis ordinat.

XCVIII. Beata porro Eudocia, postquam templa
 quamplurima Deo ædificavit, pieque construxit
 gerocomia, ptochia, monasteria, quæ ne facile
 quidem sub numerum venire possunt ; jussit in
 quodam ex ædificatis ab ea templis, quod est sa-
 crum Petro principi apostolorum, situm autem est
 e regione lauræ Euthymii, non distans minus quam
 viginti stadia, fodere cisternam valde profundam
 simul et latam, alicujus gratia usus necessarii.

VARLÆ LECTIONES.

ἁ al. τῷ. ἁ al. ἐπιτετραμμένῳ. ἁ al. πτωχοποιητὰ. ἁ al. addd. νεῶν. ἁ al. λάκκου.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(38) Urbs erat munitissima et antiquissima in Arabia deserta, tribui Manasse trans Jordanem assignata. Vide Adrichomium c. 27.

(39) Hujus decessor subscripsit concilio Chalcedonensi • Constantinus Bostrenæ civitatis metropo-
 lis Arabiæ.

(40) «Medaba civitas trans Jordanem, Arabiæ sub-
 jacens.» Vita S. Sabæ ; quondam primaria Ammoni-
 tarum, postea Amorrhæorum ad torrentem Arnon ;
 patria Gerontii, qui Hegumenus erat monasterii S.
 Euthymii, cum vita hæc a Cyrillo scriberetur. Vide
 Adrichomium in tribu Ruben cap. 47.

Cumque aliquando venisset ad eam spectandam, videt lauram Euthymii positam in media solitudine, et quemadmodum cellæ fratrum erant a se invicem sejunctæ; atque illud Scripturæ meditata: *Quam pulchræ domustuæ, Jacob, tabernacula tua, Israel* 33! indeque vehementer animo compuncta, illico ad eum mittit Gabrielium, rogans ut sibi permitteretur accedere, illiusque frui sermone et doctrina: simul vero habebat in animo lauræ illic assignare reditus, eam ob causam, ut fratribus de cætero sufficiens exstaret rerum necessariorum suppeditiatio.

XCIX. Ille vero eam prius his verbis compellat: Morte ad fores stante, cur, o filia, sollicita es et distraheris circa plurima? Illa solum tibi sint parata, quæ ad excessum ex hac vita pertinent. Nostri autem ne memineris, quantum ad reditus ullos aut pecunias, sed recordare coram communi Domino, ubi sane te potius nostri meminisse postulamus. His illa auditis, animum divisum habebat in hasce duas affectiones, admirationem et tristitiam: illud quidem, magni tribuens præscientiæ, et quemadmodum ea quæ de illo ipsa animo agitabat, is longe ante intelligeret; hoc vero, quod a sua spe ea in re excidisset. Volebat enim ei pecunias reditumque subsidium relinquere, sicut diximus. Hinc venit ad sanctam civitatem: cumque Anastasium patriarcham accessivisset, ac ei exposuisset quæ a divino Euthymio audierat, gemina priori sententiæ fecit. Ac primo quidem Stephani protomartyris Christi templum, nondum C
omni ex parte constructum (51), dedicat quintodecimo mensis Januarii: deinde ei tributo multo reddito, ejusque cura commissa Gabrielio, neque alias neglexit ecclesias, quotquot ab ipsa ædificatæ fuerant; sed illas quoque diligenter magno cum labore obibat, dedicans, et sufficientem redditum unicuique attribuens. Jam vero quatuor mensibus post dedicationem transactis, et ipsa humanam vitam relinquens, excedit ad Domium (42).

C. Longo autem post tempore, cum esset Euthymius jam nonaginta annos natus, in gravem incidit ægrotationem sanctus Theoctistus, adeoque morti vicinam, ut significaret se mox esse decessurum; qui jam ad profundissimam senectutem pervenisset, plenusque evasisset ipse etiam humanorum dierum. Veniens ergo ad eum visendum magnus Euthymius, adeoque periculose habere intuitus, statuit paucos dies cum illo manere, ut sancta ejus anima jam ad Deum profecta, ipse justa corpori faceret, cunctaque quæ mos est,

33 Num. xxiv, 5.

ε abest ab al. h al. ἑλληπῶς.

VARIÆ LECTIONES.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(41) «Amplum adeo, ut decem millia monachorum ex omni eremo in eo convenerint.» Vita S. Sabæ.
(42) Anno 4 Imperii Leonis, Christi 480, mense

A δὲ κατὰ θείαν αὐτοῦ ἀφιγμένη, ὁρᾷ τὴν Εὐθύμιου λαύραν ἐν ἐρήμῳ μέσῃ διακειμένην, ὅπως τε τὰ τῶν ἀδελφῶν κελλία ἀπ' ἀλλήλων ἦσαν ἀπωκισμένα· καὶ τὸ Γραφικὸν ἐκεῖνο λογιζαμένη· Ὡς καλοὶ οἱ οἴκοι Ἰακώβ, αἱ σκηναὶ σου, Ἰσραὴλ! σφοδρῶς τε τὴν ψυχὴν ἐντεύθεν κατακυγεῖσα, πέμπει Γαβριήλιον εὐθὺς πρὸς αὐτὸν, δεομένη ἐπιτραπῆναι καὶ αὐτῇ προσελθεῖν αὐτῷ ε, καὶ λόγων ἀπολαῦσαι τῶν ἐκεῖνου καὶ τῆς διδασκαλίας· ἑμοῦ δὲ καὶ προστανεῖναι τῇ τε λαύρᾳ καὶ αὐτῷ προσόδους, ἐπὶ νοῦν εἶχε· καὶ ἡ αἰτία, ὥστε διαρκῆ τοῖς ἀδελφοῖς εἶναι τοῦ λοιποῦ τῶν ἀναγκαίων τὴν χορηγίαν.

ζθ'. Ὁ δὲ, προαναφωνεῖ αὐτῇ· Ἐπὶ θύραις οὔσης τῆς τελευταίας, τί φροντίζεις, λέγων, ὦ τέκνον, καὶ περισπᾶσαι περὶ πολλὰ; Ἐκεῖνά σοι μόνον εὔτρεπῃ γενέσθω, τὰ πρὸς τὴν τῆς ζωῆς ἐκδημίαν. Ἐπιπῶν δὲ μὴ ἐπὶ προσόδοις τιεὶ μνησθῆς, μηδὲ χρήμασι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ κοινου μνησθῆτι Δεσπότου, ὅπου θὴ καὶ μνησθῆναι σε μάλλον ἡμῶν ἀξιούμεν. Τούτων ἀκούσασα, δυσὶ πάθεσι τούτοις, ἐκπλήξει καὶ λύπη τὴν ψυχὴν ἐμερίζετο· τὸ μὲν, τῇ προγνώσει τοῦ μεγάλου διδούσα, καὶ ὅπως ἀπερ αὕτη κατὰ νοῦν ἐσώσκει περὶ σὺτοῦ, πόρρωθεν ἐκεῖνος συνίει· τὸ δὲ, διὰ τὴν τῶν ἐπ' αὐτῷ ἐλπίδων ἀποτυχίαν. Ἐβούλετο γάρ καὶ χρήματα καὶ ἀφορμὰς αὐτῷ προσόδων καταλειπεῖν, ὥσπερ ἔφημεν. Ἐντεύθεν πρὸς τὴν ἀγίαν ἀφικεῖται πόλιν· Ἀναστάσιόν τε μετὰστειλαμένη τὸν κτριάρχην, καὶ ἃ παρὰ τοῦ θεοῦ Εἰδομίου μάθε πρὸς τοῦτον διασαφήσασα, ἀδελφὰ τῇ προτέρᾳ γνώμῃ ἐποίησε. Καὶ πρῶτα μὲν τὸν ἐπὶ Στεφάνῳ τῷ πρωτομάρτυρι τοῦ Χριστοῦ ναδὸν ἑλλειπῶς ἔκτισε κατὰσκευῆς ἔχοντα, πέμπτη ἐγκαινίζει καὶ θεῶν μνηδὸς Ἰανουαρίου. Εἶτα καὶ πολλὴν αὐτῷ πρόσοδον ἀπονεύμασα, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν πρόνοιαν ἐναθεῖσα Γαβριηλῶ, οὐδὲ τῶν ἄλλων ἡμέλει ἐκλήσιων, ὅσαι παρ' αὐτῆς ὑποδόμηντο· ἀλλὰ καὶ αὐτὰς περιήρχετο κομιδῇ φιλοπόνως, ἐγκαινίζουσα τε καὶ τὴν ἀρκοῦσαν ἐκάστη πρόσοδον ἀφορίζουσα. Τεσσάρων δὲ ἤδη μηνῶν μετὰ τὸν ἐγκαινισμόν παρελθόντων, καὶ αὐτὴ τὸν ἀνθρώπινον ἐκλιπούσα βίον, πρὸς Κύριον ἐκδημεῖ.

P'. Μετὰ μέντοι συχνὸν ἐξ ἐκείνου χρόνον ἐνεγκοντα τοῦ Εὐθυμίου ἤδη γεγονότος ἐνιαυτῶν, βαρῆς περιπίπτει νόσῳ καὶ ὁ ἐν ἀγίοις θεόκτιστος, καὶ τοσοῦτο γειτονοῦση θανάτῳ, ὥστε καὶ αὐτὸν δεον ὄπωπο προσάγειν ἐδήλου· βαθύτατα ἤδη γηράσκει, καὶ πλήρης ἡμερῶν καὶ αὐτὸς τῶν ἀνθρώπινων γενόμενος. Κατελθὼν τοίνυν ἐπισκεψόμενος αὐτὸν ὁ μέγας Εὐθύμιος, καὶ ὁδῶς ἐπικινδύνως ἔχοντα θεσάμενος, ἔγνω καὶ βραχεῖας αὐτῷ τινὰς ἡμέρας συμπαρκαμεῖναι· ὡς ἂν ἤδη πρὸς Κύριον τῆς ἀγίας ἐκδημούσης ψυχῆς, αὐτὸς τῷ σώματι τὰ νομίζομενα

Maio. Sepelitur in templo S. Stephani. Nicephorus et Evagrius.

η, καὶ ἀπερ ἴθος ἐπ' αὐτῷ πάντα πλη-
 ρῶσθαι τὴν Εὐθύμιου παρὰ Θεοκτίστῳ προσ-
 πατριάρχῃ, καὶ πρόφασιν τοῦτο τῆς
 ἀφιξέως οὐκ ἀκείρον εἶναι νομίσας, ἤδη
 τοῦ Θεοκτίστου πρὸς Θεὸν ἐκδημήσαντος,
 ντος τότε τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, κάτ-
 ἰτόν, καὶ κοινῇ τῆς τοῦ λειψάνου ταφῆς
 γεγευίας.

πειτα καὶ ἂ πρὸς Εὐθύμιον ὁ θερμὸς ἐκεί-
 , ὁ πατριάρχῃς ἐποίησεν· καὶ ἠδέως τῶν
 οὐ χειρῶν λαβόμενος, καὶ αὐτάς ὡς εἶχε
 ἤσπάζετό τε θερμῶς, καὶ πόθου τοῦ
 ἐπέλεγε ῥήματα· Ἐκ πολλοῦ τῶν ἀγίων
 ἐπεθύμου χειρῶν· καὶ ἰδοὺ πεπληρωμέ-
 σαι ὁ Θεός. Ἀλλὰ δέομαί σου, τίμιε Πα-
 τέρ, δέομαι· πρῶτα μὲν εὐχεσθαι τῷ Θεῷ,
 ἔμοι προῤῥήσεις, διὰ τέλους συντηρηθῆναι·
 ζῆ γράφειν μοι συνεχῶς περὶ τῶν δοκούν-
 ζι τέκνων· νόμος διακελεύεται. Ταῦτα τῷ
 ἐν εὐμενῶς ὠμίλει καὶ διελέγετο, καὶ ὄσα
 ἰρός τε ἀπήρει καὶ διὰ μικροῦ συντυχία
 ὑπεμίμησεν. Ὁ δὲ, μετὰ τῆς συνήθους
 κελίας, τοῦτο μᾶλλον ἐγὼ παρὰ τῆς σῆς
 κκαριότητος ἀπεκρίνατο· τὸ ἐν ταῖς πρὸς
 ρασθείαις σου καὶ λιταῖς καὶ ἡμᾶς κεισθαί
 ἡμας. Ἐκείνος ὑπολαβὼν, Ὁδ τοι, ὦ
 ἰοῖν, οὐδαμῶς παρεχωρήσω σοι τοῦ
 τοῦτο γὰρ ἐγὼ παρὰ σου πρῶτος λα-
 ἔπει καὶ πεπειράμαι καλῶς ἤδη τῆς ἐν
 εἰων χαρισμάτων ἐνεργείας κομιδῇ καὶ
 Καὶ θεομαλῶς ἄγαν καὶ πράως, Συγχώ-
 ρησθε Πάτερ, ἔφη· παρακλήθητι δὲ πρόνοιαν
 ὁ παρόντος μοναστηρίου χάριν ἐμῆν τε
 εἰ αὐτῶν δὲ τῶν ἀδελφῶν ἕνεκα ποιησθαι,
 καὶ καὶ αὐτοῦ, ὡσπερ εἰκός. Πρὸς ταῦτα
 ρας, καὶ Θεοκτίστου, φησὶν, ἔτι περιόντος
 ρας, οὐ ἦς ὁ τῆς ἐρήμου ταύτης προσετώς,
 αὐτὴν τῷ τῶν ἐνοικούντων πλήθει καὶ
 ομῶσαν ἀποδείξας, καὶ ἄλλην τινὰ καθά-
 ἄλημ τῷ Χριστῷ παραστήσας· καὶ νῦν
 οὐ τὸν βίον ἀμειψάντος, σοὶ τὰ σαυτοῦ
 αἰ. Ὁ μὲν οὖν ταῦτα εἰπὼν, καὶ συντα-
 ἄγῳ, πρὸς τὰς οικίας αὐθὶς ἐπανῆλθε

ὁμοιος δὲ ὁ μέγας, Μάριν τὸν τοῦ Τερέ-
 νου, φιλαρέτως ζῶντα, καὶ τὴν ἡλικίαν ἤδη
 ἤγούμενον τῆς μονῆς κατὰστήσας, εἰς
 καὶ αὐτὸς λαύραν ἐπάνεισι. Τοῦ δὲ, δύο
 νῆς προστασία χρόνους ἐπιβιούστος, εἶτα
 τὸν βίον μεταλλάξαντος, καταθὼν αὐθὶς
 ὁ μὲν ἱερὸν τοῦτου σῶμα, ἐν τῇ τοῦ μεγά-
 του θήκῃ θεοφιλῶς κατατίθεται· Ἀογγί-

A in eo impleret. Cum vero patriarcha cognovisset
 apud Theoclistum assidere Euthymium, idque
 existimasset occasionem esse non inopportunam
 ad eum veniendi, jam beato Theoclisto ad Deum
 profecto, tertia die mensis Septembris (43), ac-
 cedit ad eum, et communiter (44) ab iis facta est
 corporis sepultura.

CI. Deinde quæ erga Euthymium vehemens
 jubeat desiderium, fecit patriarcha; et suaviter
 sacris illius manibus prehensis, eisque, uti erat,
 circumfusus, tum deosculabatur ardentem, tum
 inter oscula et amplexus verba amoris proferebat:
 Jamdiu ab hinc ego sanctas has manus cupiebam:
 et ecce meum Deus implevit desiderium. Sed rogo
 te, venerande Pater, et valde rogo; primum qui-
 dem, ut Deum preceris, conservavi in perpetuum
 tuas: de me prædictiones; deinde ut etiam ad me
 assidue scribas de iis quæ videbuntur, quæcunque
 filiorum lex præcipit. Hæc cum Euthymio benigne
 admodum colloquebatur et disserebat, et quæ-
 cunque alia aut occasio postulabat, aut post lon-
 gum tempus cum viro congressio revocabat in
 memoriam. Is vero cum solita illa modestia: Hoc
 ego potius, respondit, peto a tua beatitudine, ut in
 tuis ad Deum intercessionibus et supplicationibus
 nos quoque in memoria habeas. Et ille excipiens:
 Nequaquam, inquit, o Pater, nullatenus tibi concedam
 petitionem. Hoc enim ego ut a te primus acci-
 piam rogo: quippe qui jam præclare sim expertus
 divinorum charismatum, quæ in te omnino est,
 operationem et virtutem. Tum ille placide admo-
 dum et leniter ait: Concede, venerande Pater;
 exorare vero ut potius præsentis monasterii, mea et
 tua causa et propter ipsos fratres, providentiam
 habeas, ejusque curam geras, ut par est. Ad hæc
 patriarcha: Etiam, inquit, sancto Theoclisto adhuc
 superstite, tu huic præfuisisti solitudini, eamque
 effecisti civitatem insignem multitudine ac virtute
 incolarum, et velut aliam quamdam Jerusalem
 Christo exhibuisti; et nunc rursus cum ille e vita
 migravit, tibi tua relinquuntur. His itaque dictis,
 cum sancto valescisset, reversus est ad suam ha-
 bitationem.

CII. At magnus Euthymius postquam Marim Tere-
 bonis avunculum, ex virtutis regula viventem (45),
 jamque ætate provectum, monasterii præfectum
 constituisset, revertitur ipse quoque in suam lauram.
 Cum is vero in monasterii præfectura duos annos
 vixisset, ac deinde e vita migrasset (46), descendens
 rursus magnus, sacrum quidem ejus corpus in ma-
 gni Theoclisti theca pie deponit; cuidam autem

VARIE LECTIONES.

καρ.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

Ch. 467, ad illum diem de eo agemus.
 Euthymius cum magna honorificentia se-
 pus ejus. » Cyrillus in Vita S. Sabæ «

(45) « Marim dignum et mirabilem, » in Vita ea-
 dem.

(46) An. Ch. 469.

Longino (47), viro propter vitam laude digno, committit curam monasterii.

III. Statim autem post magni Theoctisti obitum, cum Olympius Scythopolis episcopus vitam reliquisset, Cosmas quidem custos crucis pro illo ordinatur episcopus; Chrysippo autem custodis crucis committitur ministerium; neque hic excidente Euthymii prædicatione. Verum beatus Cosmas, cum totos triginta annos in eo principali munere permansisset, magnis in secunda Palæstinarum (48) provincia claruit meritis. At Chrysippus, qui erat illius quoque frater, ubi duodecim annos obiisset ministerium custodiendæ crucis, scriptis relictis (49) et numero multis, et ob tractationem laudabilibus, vita excedit. Horum vere frater Gabrielius, presbyter, ut paulo ante dictum est, et monasterii per viginti quatuor annos præfectus, postea breve sibi ædificavit monasterium in valle venerabilis templi ad orientem, quod nomine Sanctæ Ascensionis (50) donatum fuerat, ubi ad imitationem Euthymii, post divinorum Theophaniorum octavum diem recedens, usque ad festum Palmarum morabatur. Cum autem esset discendi cupidus, habuit quoque ingenium ei opem ferens. Unde et linguam ad Græcorum sermonem, Romanorumque et Syrorum exercebat. Moritur autem octogesimo ætatis anno in monasterio: et illic fit viro sepulcrum (51), in signis maximis illustri. Atque ea quæ quidem ad Euthymii pertinent discipulos, hujusmodi sunt, ac talis unicuique obligit mors.

CIV. Ego vero ad ea quæ consequenter ex viri recte factis revertor. Nam hæc quoque mihi cum aliis Joannes solitarius et episcopus, et Thalelæus presbyter narraverunt. Aiebant enim, quod versantibus aliquando ipsis in solitudine, occurrens beatus Sabas colloquebatur, dicens, quod cum adhuc esset in cœnobia, ascendisset post mortem Theoctisti, simul cum Longino monasterii præposito ad magnum Euthymium. Aliquot autem dies morati circa Ruban una cum Martyrio et Elia, sancto etiam Gerasimo nobiscum versante, quoniam, inquit, alacres magnus me et Domitianum videbat, utroque assumpto, transibat per interiorem solitudinem (52). Cibus autem nobis erant radices meleagrorum. Deinde pervenimus ad quamdam terram admodum horren-

VARIE LECTIONES.

1 al. μελεαγρίων. Int. melagriorum.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(47) Ejus mentio fit etiam in Vita SS. Sabæ et Quiriaci huic Paulus, illi suffectus junior Terebon.

(48) Scythopolis secundæ Palæstinæ Metropolitanæ sedes, primæ Cæsarea: utraque sub patriarchatu Hierosolymitano.

(49) Pauca ex his supersunt, ac primo hujus est sermo de sanctissima Maria Deipara, a Joanne Pico Parisiensi, una cum aliis editus, et insertus Bibliothecæ SS. F. P. tribus editionibus Parisiensibus, et Coloniensibus; sed sæculi 6, par. 2, quod ætas nesciatur. Secundo hujus est Encomion conscriptum de S. Theodoro martyre, in quo mentio est Luciani

presbyteri, cui Gamaliel, quo in loco laterent corpora SS. Stephani, Nicodemæ, ipsius Gamalielis et Abibi filii, revelavit an. 415. Imo horum martyrium ab eo conscriptum. Consule in Photii bibliothecæ mema 171.

PT'. Καταπόδες δὲ τῆς Θεοκτίστου τελευταῖης τοῦ μεγάλου, καὶ Ὀλυμπίου τοῦ Σκυθοπόλεως ἐπισκόπου τὸν βίον ἀπολιπόντος, Κοσμάς μὲν ὁ σταυροφύλαξ ἐπίσκοπος ἀντ' ἐκείνου χειροτονεῖται. Χρυσίππος δὲ, τὴν τοῦ σταυροφύλακος ἐγχειρίζεται λειτουργίαν· μετ' ἐπιπέδη διακρίσεως τῆς εὐθymiᾶς προσβήσεως. Ἄλλ' ὁ μὲν μακαρίτης Κοσμάς, τριάντα ἔτους ἐνεκρούς ἐπὶ τῆς ἀρχῆς διαμῖνας, μεγάλοις ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παλαιστινῶν ἐκπαίξει διέλαμψε κατορθώμασι. Χρυσίππος δὲ, ὃς καὶ ἀδελφὸς ἦν ἐκείνου, δωδέκατον τῆ τοῦ σταυροῦ φύλαξ χρόνον διακονήσας, ἐπὶ συγγράμασι τό τε πλήθος πολλοῖς καὶ τὴν πραγματείαν ὑπάειναιτο, καταλείπει τὸν βίον· Ὁ μὲν τοιούτων ἀδελφὸς Γαβριήλ, πρεσβύτερος, καθάπερ μικρῶ πρόσθεν εἶρηται, καὶ ἡγουμένως τετάρτῳ ἐπὶ τοῖς εἰκοσιν ἔτει γεννημένος, βίχρ' τι φρονεῖσθῆριον ἐν τῇ πρὸς ἑω κοιλίᾳ τοῦ σεβασμίου ναοῦ, ὃς ἀπὸ τῆς Ἁγίας ὠνόμαστο Ἀναλήψεως, ἐδείματο ἐκπιπῶ· οὗ δὲ μετὰ ὀγδοῦν, κατὰ μίμησιν εὐθymiᾶς, τῶν θείων Θεοφανῶν ἡμῶν ἀνχωρῶν, ἕως τῆς τῶν Βαβυλωνίων διετρίβειν ἱερῶν. Φιλομαθὴς δὲ ὢν, εἶχε καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν παιρομένην. Ἐθεν τοι καὶ τὴν γλώτταν πρὸς τὰ τῶν Ἑλλήνων φωνῆν καὶ τὴν τῶν Ρωμαίων καὶ Σύρων ἔσχετο. Τελευτῶ δὲ ὀγδοηκοστῶ τῆς ἡλικίας ἐπι ἑ τῶ μοναστηρίῳ· καὶ τέφρος ἐκεῖ τῶ ἀνδρὶ γίνεται, ἐπὶ σημείοις λάμπαντι μέγιστοις. Τὰ μὲν δὲ τῶν μαθητῶν εὐθymiᾶς τοιαῦτα, καὶ τοιαύτης ἑσσεως εἶχε καὶ τῆς τελευταίας.

PA'. Ἐγὼ δὲ πρὸς τὰ ἐξῆς τῶν τοῦ ἐκείνου κατορθωμάτων ἐκάνειμι. Καὶ ταῦτα γὰρ μοι μετὰ τῶν ἄλλων, Ἰωάννης τε ὁ ἡσυχαστῆς καὶ ἐπίσκοπος, καὶ Θαλέλαιος ὁ πρεσβύτερος διηγήσαντο. Ἐφασκὲν γὰρ, ὡς ἔρη διατρίβουσι ποτε αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἱέρως, ὁ μακαρίτης Σάβας ἐντυχῶν διωμῆαι· Ἔτι, λέγων, ἡ τῶ κοινεσίῳ ὢν, ἀνέλθοι μετὰ τὴν Θεοκτίστου αἰωνίτην, ἄμα λογιῶν τῶ ἡγουμένῳ πρὸς τὸν μέγαν εὐθymiῶν. Ἡμέρας δὲ τινὰς περὶ τὸν Ρουβῶν διαψάντες, ἄμα τοῖς περὶ Μαρτῆριον καὶ Ἠλίαν, καὶ Γερμασίμου τοῦ ἐν ἀγίοις συμπαρόντος ἡμῖν, ἐπιφῆσι, προθύμους ὁ μέγας, ἐμὲ τε καὶ Δομητιῶν ἐώρῃ, παραλαβὼν ἀμφοτέρους, διὰ τῆς ἐνοσίχθης ἐρήμου διήρχετο. Τροφὴ δὲ ἦσαν ἡμῖν, αἱ τῶν μελεαγρίων ῥίζαι. Ἐτα καταλαμβόμεναι τινὰ γῆν ἐ-

ἐπὶ πολὺ καὶ ξηρὰν καὶ ἀτεχνῶς ἄνυδρον. Ἐγω-
 ἐτυνήθησεν ὧν παντάπασι τῶν ἐν ἐρήμῳ δι-
 δίδει τε συσχεγείς σφοδροτάτῳ, λειποψυχίᾳ
 ἰχώρην, καὶ οὐδὲ τοὺς πόδας εἶχον ἔτι πρὸς
 ρεῖαν δυναμένους ὑπηρετεῖν. Ἐπιστρέψας δὲ
 μέγας Εὐθύμιος, καὶ οὕτως ἐλείποντα ἤδη
 ἰρηκότεα με θεασάμενος, ἔπαθε τὴν ψυχὴν ἐπ'
 ἰ μικρὸν ἀφ' ἡμῶν διαστάς, καὶ τῇ γῆ προσ-
 ὶν ἑαυτὸν, ἤρχετο, Κύριε, λέγων, δὸς ὕδωρ
 ἰψώσῃ, τὴν τοῦ ἀδελφοῦ δίψαν παραμυθούμε-
 Καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἀναστάς, ἐπιλαμβάνεται
 ἰρεῖου, ᾧ τὰς τῶν βοτανῶν ἐκτέμνοντες ρίζας
 ἰποιούμεθα, καὶ κόπτει βραχὺ τὸ ἔδαφος, καὶ
 ἰωρ ἀπὸ τῆς γῆς ἀναδίδεται. Ἐῖτα καλεῖ με
 ἰτὸν, καὶ ὑποδείκνυσαι τὸ ὕδωρ, καὶ πῖναι ἐπι-
 Πῶν τοίνυν, καὶ τὸ συνέχον τοῦ δίψου ἀπο-
 , τὴν χαρίστησα τῷ παραδόξῳ διὰ τῶν αὐτοῦ
 τῶν τὰ τοιαῦτα θαυματουργοῦντι Θεῷ.

Οὕτως ἔχοντι πρὸς τὸν Θεὸν πᾶρρησίας τῷ
 , καὶ τοσαύτην ἄνωθεν ἐπισπασαμένην τὴν
 τοῦ Πνεύματος, οὐδὲ τῆς κοινῆς αὐτῷ τελευτῆς
 ἰ ἀπεκρύβη, οὐδὲ ὅσα κατὰ τὴν αὐτοῦ λαύραν
 εἰν ἔμαλλεν· ὡς οἱ θεοὶ Πατέρες οὗτοι καὶ
 ἰπῶν ἡμεῖς διηγήσαντο. Φασὶ γὰρ ὁδοῦν τότε
 ἰ φῶτα ἡμέραν, καθ' ἣν αὐτῷ σύνθετος ἦν ἐπὶ
 ἰδοτῆραν ἀπαίρειν ἐρημον, συνήλθομεν, οὔτε
 ἰφαι μέλλοντες, καὶ ὅσοι κοινωνήσαι τὸ παρά-
 ἰτῆς ἀποδημίας ἠδούλοντο. Ἐν οἷς ἰ ἄν
 ἰπερὶ Μαρτύριον καὶ ἰβλίαν. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν
 ἰ εἶρον, οὐδὲν ἰτοιμον, οὐδὲ προσήκον ἀνα-
 ἰ, ἀλλ' ἀπαράσκευον ὄλωσεν τὸν ἄνδρα κατέλα-
 ἰνθάνοντο εἰ μὴ αὐρίον ὁ ἀπέναι. Ὁ δὲ Πᾶσαν,
 ἰ ἑβδομάδα συνέσονται ἰμῖν ἐν τῇ λαύρᾳ, καὶ
 ἰδάτου μέσων νυκτῶν, ἀφ' ἡμῶν χωρισθήσομαι,
 ἰε εἶπε, τῆνικαὶ τελευτῆν ἰ προσημαίνων.
 ἰ Τρίτη γοῦν τὸ μετὰ ταῦτα ἡμέρα, καὶ τῆς
 ἰω ἠδὲ τοῦ θεοῦ ἰορτῆς ἐπιστάσης, ἀργυ-
 ἰά πάσης τῆς νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ παραγγέλλει ἰ.
 ἰν νυκτερινῶν ἰμῶν αὐτοῖς ἐκείνων συντελε-
 ἰ, τοὺς πρεσβυτέρους ἐν τῷ διακονικῷ κα-
 ἰ παραλαβῶν, Οὐκέτι, φησὶν, ἀδελφοί, μεθ'
 ἰγρυπνιαν διατελέσω. Καλεῖ γὰρ με ἠδὲ ἀπὸ
 ἰρούσης ζωῆς ὁ Θεός. Ἀλλὰ νῦν μὲν ἐξεληθόν-
 ἰλέσατέ μοι Δομητιανόν· ἔωθεν δὲ τῶν Πατέ-
 ἰαν τὸ σύστημα συνελθέτω. ἰ Ἀμα γοῦν πρῶ-
 ἰν μετὰ σπουδῆς ἰπαντες πρὸς αὐτόν. Καὶ
 ἰἐπισχῶν, ἠρξάτο πρὸς αὐτοὺς λόγου τοιοῦδε·
 ἰ Πατέρες ἡμεῖς, καὶ ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ ἐν Κυρίῳ,
 ἰα· ἐγὼ μὲν κορεύομαι ἠδὲ τὴν τελευταίαν
 ἰν πατέρων μου. ἰμᾶς δὲ χρὴ τὸ πρὸς ἐμὲ
 ἰ, διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν τῶνδε φυλακῆς ἐπιτελε-
 ἰ ἰ ἰν προηγουμένως ἰστὶν ἡ ἀγάπη, σύνδε-
 ἰσα τῆς τῶν ἀρετῶν τελειότητος. ἰ Ὅπερ γὰρ
 ἰloss. III, 14.

A tem, siccamque et omnino aquæ expertem. Ego ita-
 que qui plane eram inassuetus commorationibus in
 deserto, vehementissima siti correptus, deliquium
 animi patiebar, et nec pedes habebam amplius ad
 itineris administrationem validos. Conversus ve-
 ro, inquit, magnus Euthymius, neque sic jam
 deficientem et fractum intuitus, mea causa animo
 commotus est; cumque se paululum a nobis se-
 junxisset, et ad terram prostravisset, orabat, di-
 cens: Domine, da aquam in terra sitienti, ad sola-
 tium afferendum fratris siti. Et post preces sur-
 gens, apprehendit ligonem, quo radices herbarum
 excindebamus ad parandum nobis cibum, et so-
 lum parum scindit, statimque aqua e terra scatur-
 rit. Postea vocat me ad se, ostendit aquam, et bi-
 bere permittit. Bibens igitur, et siti quæ premebat
 depulsa, gratius egi Deo qui præter opinionem
 per servos suas talia edit miracula.

CV. Cum hanc haberet apud Deum fiduciam Eu-
 thymius tantamque Spiritus gratiam superne at-
 traxisset, ne communis quidem mortis ei tempus
 est absconditum, nec quæcunque eventura erant in
 ejus laura sicut divini hi Patres de iis mihi narra-
 verunt. Aiunt quippe quod octavo (53) tunc die post
 festum luminum, quando solebat ad interiorem
 proficisci solitudinem, convenimus, tum qui erant
 deducturi, tum quicumque ejus peregrinationis om-
 nino volebant esse socii; quos inter erant Marty-
 rius et Elias. Quoniam vero nihil paratum inven-
 runt, nihil promptum, nec secessui conveniens, sed
 virum offenderunt plane imparatum, sciscitati sunt
 an non esset cras abiturns. Ille vero: Tota, inquit,
 hebdomada ero vobiscum in laura, et Sabbati me-
 dia nocte, a vobis separabor. Hoc autem dixit,
 præsignificans se tunc moriturum.

CVI. Itaque tertio post hæc die, jam adven-
 tante divini Antonii festo, præcepit ut per totam
 noctem vigilarent in templo. Et nocturnis illis
 hymnis per eos peractis, cum assumpsisset pres-
 byteros in eo quod diaconicum appellatur: Non
 amplius, inquit, fratres, vobiscum vigiliis pera-
 gam. Me enim jam vocat Deus a vita præsentis.
 Sed nunc quidem egressi, accessite mihi Domi-
 tianum: mane autem totus Patrum cœtus conve-
 niat. Simul ergo cuncti mane ad eum studiose
 confluerunt. Atque ubi se parum continuit, cœ-
 pit hunc ad eos habere sermonem:

CVII. Patres mei et fratres dilecti in Domino, et
 filii; ego quidem jam postremam viam meorum Pa-
 trum ingredior. Vos autem oportet vestrum in me
 amorem per horum præceptorum observationem
 ostendere. Inter quæ præcipue est charitas, quæ
 vinculum est virtutum perfectionis 34. Nam quod

VARIÆ LECTIONES.

παραμυθούμενος. ἰ al. τοῦ συνέχοντος δίψου ἀνενεγκών. ἰ abest. ab al. ἰ al. εὐπρεπῆς. ὁ an
 μέλλῃ. ἰ al. τὴν τελευτήν ἰ al. παραγγεῖλας.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

Octavam Theophaniorum a Græcis celebrari Syris etiam fuisse observatam hinc colligimus, quod tertio ab hoc die fuerit festivitas S. Antonii,

sal pani, hoc virtutibus charitas: nec sine ea fieri potest, ut virtus prout oportet recte exerceatur: quandoquidem universa virtus per charitatem et humilitatem firma et stabilis cognoscitur. Etenim humilitas quidem novit eum qui illa utitur, ad culmen recte factorum extollere: charitas vero tuto continet, neque sinit ea ex altitudine cadere. At major est charitas humilitate: quod et patet ex ipso Domini Creatorisque exemplo. Nam propter suam in nos charitatem seipsum sponte humiliavit, et factus est juxta nos. Oportet ergo ei perpetuo confiteri, et hymnos offerre. Hæc siquidem præclarum est a cunctis hominibus omnino exerceri; a nobis autem ante cæteros, tum propter pacta cum eo, tum quia ab omni conturbatione negotiisque sæcularibus liberi, vitam nostram minime distractam agimus, solique solitarie attendimus nobis ipsis. Semper debemus, fratres, corporibus et animabus casti esse; nec non consuetam in synaxibus glorificationem, nobisque a principio desuper traditam regulam, omni custodia conservare. Eorum qui affliguntur, cura est gerenda pro viribus. Qui ex fratribus colluctatur cum improbis cogitationibus, a vobis semper confirmetur, et perpetua fruatur admonitione, doctrina, præceptione; ne imprudens paulatim supplantetur, gravis ruina diabolo factus. Hoc quoque ultimum vobis impono mandatum; Nunquam janua occludatur advenientibus, sed sit semper aperta cuivis viatori, et velut ad susceptionem paratissima: quin etiam ipsum tectum vobis sit commune hospitibus atque transeuntibus: nec non ea quæ habetis, egentibus proponantur communia. Sic enim copiosam suppeditationem cœlitus consequemini.

CVIII. Hæc ubi eis injunxit; postea interrogavit, quemnam vellent ipsis præesse et imperare. Illi autem velut ex compacto omnes responderunt: Domitianum. Is vero: At hoc, inquit, fieri non potest. Domitianus enim non hic longo tempore post me manebit; sed septimo solum die transacto, post die me sequetur. Hoc omnes qui aderant obstupescit, adeo aperte et fidenter dictum. Simul itaque spe de Domitiano amissa; Eliam quemdam petunt, inferioris monasterii œconomum, Jerichuntinum genere. Ad eum ergo statim conversus magnus, Ecce, inquit, omnes Patres te sibi pastorem et præfectum eligunt. Tu vero vide, ut tibi ipsi attendas, et toti gregi. Oportet autem te hoc etiam scire ante alia, quod Deo visum sit, haud ita diu abhinc lauram hanc vertere in cœnobium. Deinceps vero, et ubinam ædificari cœnobium, et quomodo constitui oporteret, item de hospitium exceptione, psalmodia, studio in regula adhibendo, præcepit: Eliæ, et de non negligendis fratribus, maxime illi qui gravantur pravis cogitationibus. Deinde hoc postremo ait omnibus: Si aliquam invenerim ad Deum fiduciam,

οἱ ἄλλοι τῶ ἀρτῷ, τοῦτο τὰς ἀρετοὺς ἢ ἀγάπην καὶ χωρὶς αὐτῆς ἀρετὴν ὡς χρὴ κατορθῶσι ἀρχίζον. ἐπεὶ καὶ ἀρετὴ πᾶσα, δι' ἀγάπης καὶ ταπεινοφροσύνης βεβαία γινώσκειται. Ἡ μὲν γὰρ ταπεινοφροσύνη, πρὸς ὑψος οἷδε κατορθωμάτων ἀνάγειν τὸν μετιόντα ἢ δὲ ἀγάπην, συνέχει τε ἀσφαλῶς, καὶ τοῦ ὕψους ἐκείνου διαπεσεῖν οὐκ εἴβ. Μαίζων τ δὲ ἡ ἀγάπη τῆς ταπεινοφροσύνης· ὅπερ καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὄηλον ἐστὶ κατὰ τὸν Δεσπότην καὶ Δημιουργὸν ὑποδείγματι. Διὰ γὰρ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν, καὶ καθ' ἡμᾶς γέγονε. Χρὴ οὖν ἐξομολογήσθαι τούτῳ διαπαντός, καὶ ὕμνους προσφέρειν. Ταῦτα μὲν γὰρ καὶ πάντας ἀνθρώπους ἀπλῶς μεταναί καλόν· πρὸ δὲ πάντων ἡμᾶς, διὰ τε τὰς ἐκ αὐτὸν συνθήκας, καὶ ὅτι συγχύσεως ἀπάσης καὶ πραγμάτων ἀπηλλαγμένοι βιωτικῶν, ἀπερίσπαστοι ἔσμεν ἡμῶν τὴν ζωὴν, καὶ μόνοι καταμόνας προσέχμεν ἑαυτοῖς. Ἀγνιστέον ἡμῖν ἂν καὶ σώματα καὶ ψυχὰς, ἀδελφοί· καὶ τὴν συνθήκην περὶ τὰς συνήκας δοξολογίαν, καὶ τὸν ἄνωθεν ἡμῖν παραδεδομένον κανόνα, πάσῃ φυλακῇ τηρήσον. Τῶν ἐν ἐν θλίψεσιν, ἐν δυνάμει ἐπιμελητέον. Ὁ λογισμὸς ἀτόποις προσελαίων τῶν ἀδελφῶν, ἀσφαλιζέσθω ὑμῶν ἂν καὶ πραινέσεως ἀπολαύειν διηνεκοῦς καὶ διδασκαλίας καὶ ὑποθήκης· μὴ λάθῃ κατὰ μικρὸν ὑποκαλιθεῖς, καὶ πτώμα χαλεπὸν τῷ διαδόλῳ γενόμενος. Καὶ τούτων δὲ τελευταίαν ὑμῖν ἐντολὴν ἐπιτέθημι· Ὁ πλὴν μηδέποτε τοῖς παροῦσιν ἂν ἀποκακείσθω, ἀλλ' ἀνεπατάμενος ἀεὶ παντὶ ὁδίτῃ παρέστω, καὶ οἷον ἐκ ὑποδοχῆν ἐτοιμότερος· καὶ αὐτὴ δὲ ὑμῖν ἡ στήγη, κοινῇ τοῖς ξένοις καὶ παροδούουσιν ἤτω· κοινὴ δὲ καὶ τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις προκεισθω. Οὕτως γὰρ ἐν ἀφύονου τῆς χορηγίας ἄνωθεν ἀπολαύετε.

PH. Ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἐπισκήψας· εἶτα, καὶ ἡ βούλοιντο ἀφηγεῖσθαι τε αὐτῶν καὶ ἔργων ἀνεπαθάνετο. Οἱ δὲ καθάπερ ὑπὸ συνθήματι ἔ πάντες, Δομετιανὸν ἀπεκρίναντο. Καὶ δε, Ἄλλὰ τοῦτο μὲν ἀβίνατον, ἔφη. Δομετιανὸς γὰρ οὐκέτι μετ' ἐμὲ πῶς ἐνταῦθα ὑπομενεῖ χρόνον· ἀλλ' ἐβδομήν μόνην ἡμῶν διαγαγὼν, τῆς ὑστερίας ἂν ἀκολουθήσει με. Τοῦτο πάντας ἐξέπληξε τοὺς παρόντας, φωνῆσιν οὕτως καὶ πεπαρρησιασμένως λεχθέν. Ἀπογοναὶ δ' οὖν ὅμως Δομετιανοῦ, Ἠλίαν αἰτοῦσι τινα τῆς κείνου μονῆς οἰκονόμον, τὸ γένος Ἱερισχούεσιον. Ἐπιστηφεις οὖν εὐθὺς πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας, Ἰδοῦ, φησὶ, πάντες οἱ Πατέρες ποιμένα σε αὐτοὶ ἑαυτοῖς καὶ προσέτην ψηφίζονται. Σὺ δὲ ὅπως ἑαυτῷ τε προσέχῃς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ. Δεῖ δὲ σε καὶ τοῦτο πρὸ τῶν ἄλλων εἰδέναι, ὅτι κοινόβιον γενέσθαι ταύτην οὐκ ἐκ μακροῦ τὴν λάραν εὐδόκησεν ὁ θεός. Ἐξῆς δὲ καὶ ὅπου τὸ κοινόβιον οἰκοδομηθῆναι, καὶ ὅπως σφετῆς δέοι, περὶ τῆς ξενοδοχίας τε καὶ ψαλμοφθίας καὶ τῆς εἰς τὸν κανόνα σπουδῆς, ἐπίσκηπτε τῷ Ἠλίῳ, καὶ τοῦ μὴ τῶν ἀδελφῶν ἀδελφεῖν, καὶ τούτων πλείων τῶν λογισμοῖς ἀτόποις βουνομένῃν. Ἐπειτα καὶ πρὸς

VARIÆ LECTIONES.

τ al. περὶ. ἂ al. ὑμῖν. ἂ al. ins. ὑφ', al. ὑμῖν. ἂ al. αὐτῶν, ἂ al. παροῦσιν. ἂ al. συνθήματα. ἂ al. τῇ ὑστερίῳ. ἂ al. σοί. ἂ al. add. μελήσει.

τελευτατον τόδε φησίν, ὡς εἴπερ εὐροίμην ἂν ἠδύνην παρῆσθαι, ταύτην αἰτήσω πρώτην ἢ ἢ τὴν χάριν, ὥστε συνειναι ἡμῖν ἀεὶ, καὶ ἡμᾶς, τῷ πνεύματι ἄχρι καὶ τοῦ αἰῶνος.

αὐτὰ εἰπὼν ἀπέλυσε πάντας, πλὴν Δομετιανῶν τριτην ἐν τῷ διακονικῷ μείνας τὸ μετὰ ταῦτα, τῷ Σαββάτῳ νυκτὸς, ἐν εἰρήνῃ κοιμᾶται, τὴν ἑκατὸν διαβαίνει μακαρίστα* πρεσβύτως καὶ πλήρης ἡμερῶν· εἰκάδῃ τότε τοῦ αἰῶνος ἄγοντος, ἐν ἔτει τῆς μὲν κόσμου αἰτῆς τοῦ συγγραφέντος χρόνου· Ἰππολύτου ταλαίφῃ καὶ ἀποστόλοις γνωρίμῃ, Ἐπιφάνῃ ἐκ Κύπρου, καὶ Ἡρωῖ φιλοσόφῳ καὶ ἰατροῦ, πέμπτῳ τε καὶ ἑξήκοντῳ ἐπὶ ἑκατοσίοις ἡμερῶν. τῆς δὲ γε τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἡμερῶν ἐκείνου ἐπιδημίας δ', πέμπτῳ ἐπὶ καὶ τετρακοσίοις. Ἔστω καὶ ταῦτα περὶ εἰδέναι, ὡς εἶη τὴν μὲν ἔξιν ἄπλαστος καὶ ἁγία, τὴν δὲ ὄψιν στρογγύλος τε καὶ λευκός, κομιδῆ καὶ εὐσποτος, πολλὸς καθάπαξ, τὴν ἡμῶν βραχύτερος, πολλὸς τὸν πώγωνα καὶ τῆς αὐτῶν καὶ γαστρός καθειμένος, ἀκέραιος καὶ ὑγιής· οὐ δάκτυλον, οὐκ ὄνυχα, οὐκ ἄλλο μὲν οὐ μετῶν· τοῦ σώματος μέρος, γεννᾶται μὲν οὖν ἐξ ἀποκαλύψεως, ὡς περ ἰσχυροί εἰρηναί. Τρία δὲ γεγονὸς ἔτη, καθιερούμενος ἀρχὴς τῆς βασιλείας Θεοδοσίου δηλαδὴ τοῦ Αἰαλθῶν δὲ διὰ πάντων ἐκκλησιαστικῶν ἐκ τῆς Ἰερουσαλὴν ἔρχεται περὶ τὰ ἑννέα πούνη ἔτη τῆς ἰδίας ζωῆς. Ὅκτω δὲ πρὸς τοὺς ἑξήκοντος ἐν ἐρήμῳ διενεγκῶν, ἐνέτω μὲν καὶ ἔτη τῆς αὐτοῦ ἡλικίας, ἕκτω δὲ καὶ δεκάτῳ τῆς ἡλικίας δὲ φήμης ὀξέως κατὰ πάσης τῆς περιουσίας, πλῆθος μοναχῶν τε καὶ λαϊκῶν ἰετοσθεὶ ῥάδιον συνηθροίσθη. Οὐ μὴν, ἀλλὰ τῶν ἰεροσολύμων πατριάρχης, καὶ κληρικῶν τε καὶ στρατιωτῶν ἑσ συμπαροῦς. Παρῆν δὲ καὶ Χρυσόστομος, σὺν αὐτῷ ἄλλοις· ἀλλὰ καὶ ὁ διάκονος Φεῖδος· οἳ τε ἐρήμους ἀναχωρηταί, καὶ αὐτοὶ πανταγῶν ὧν εἶς ἦν καὶ ὁ θεὸς Γεράσιμος. Ἐξ-

hanc primum pelam ab eo gratiam, ut vobiscum sim semper, et cum posteris vestris, spiritu usque in saeculum.

CIX. His dictis, dimisi omnes, praeter Domitianum. Et cum tres postea dies mansisset in diaconico, Sabbato noctu dormit in pace (54), et ad eam quae illic est transit beatitudinem; revera senex et plenus dierum, vicesima die mensis Januarii, in anno quidem a mundi creatione, secundum tempora scripta ab Hippolyto (55 illo antiquo ipsisque apostolis familiari, et ab Epiphanio Cyprio (56), et ab Herone (57) philosopho et confessore, quinquies millesimo nongentesimo sexagesimo quinto (58), a Domini autem nostri Jesu Christi in carne adventu, quadringentesimo et sexagesimo quinto. Sciantur autem haec quoque de Euthymio, quod habitu quidem erat minime fictus et mitissimus, aspectu autem teres et albus, valde laetus, et ad videndum jucundus, canus omnino, statura paulo brevior, densa barba et usque ad zonam ventremque promissa, membris integer et sanus, ut cui non digitus, non unguis, non dens, non parva nec magna pars abesset corporis. Atque natus est quidem ex revelatione, ut jam a me dictum fuit. Tertium autem agens annum, Deo consecratur, scilicet sub initium imperii Theodosii Magni. Cumque transisset per omnes ecclesiasticos gradus, venit Hierosolymam circa annum vitae sae vicesimum nonum. At sexaginta annis in solitudine perlatis, nonagesimo quidem et nono (59) anno sae ætatis, decimo autem secto imperii Leonis, excedit e vita.

τοῦ Λέοντος βασιλείας ἔται, καταλύει τὸν βίον.

CX. Porro fama celeriter per omnem finitimam regionem sparsa, monachorum et laicorum multitudo vix numerabilis congregata est: quin etiam Anastasius Hierosolymorum patriarcha, assumpto secum clericorum simul et militum examine, accessit. Aderat quoque Chrysippus, unaque Gabrielius, sed et diaconus Fidus; anachoretæ vero solitudinum, et ipsi undique convenerant; quorum unus erat, divinus Gerasimus (60). Cunctos autem in

VARIAE LECTIONES.

ἰωτων. ° al. Δομετιανου. δ al. οικονομίας. ° al. μέγα. † al. τούς. § al. στρατιωτικῶν.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

. Ch. 473, Vide Prolegomena num. 13. sebius lib. vi, cap. 16. Hippolytus praeter rosque commentarios quos componebat, Paschate conscripsit, in quo et temporum planat, etc. De Canone ejus Paschali pluri- Egidius Bucherius noster. Colitur 22 Aug. eo agemus 12 Maii. In libris contra hæresibus de tempore d sputat, maxime hæresis rom dicta, quæ prolixis et eruditis dia- cutit Dionysius Petavius noster. jus Sixtus Senensis, Possevinus, Bellermi- us, aliique nondum meminerunt; et varii zinis sancti sunt; at quis hic confessor,

Dadhuc nos istet.

(58) Æram hanc orientalium attigimus in Prolegom. num. 13.

(59) Septimo legendum esse, ostensum est ibid.

(60) In Vita S. Cypriaci: « Abit pulchro illo ad Deum itinere magnus Euthymius. Vid. t autem sacram illius animam Gerasimus deduci ab angelis, et præclare ad cælos ascendere, unde fuerat vocatus. Cum ergo statim assumpsisset Quiriacum, ascendit in ejus lauram, et sanctum ejus corpus gratis manibus sepelit, cum ea qua par est reverentia, et cum omnia fecisset quæ de more fiebant, reversus est. »

icebo conjecturam meam, aut si velis harrilationem, num Hero iste philosophus et confessor sit Maximus uem iis sub nominibus laudat oratione Gregorius Theologus, quique scripsit, teste Hieronymo, insignem fide adversus Arianos, et forte alia reliquit ingenii sui monumenta, atque alicubi Operum inseruit nonni- logicum ob quod ab auctore nostro una cum Hippolyta et Epiphanio citatur. COTLEARIUS — Vide Basilii holia in Greg. Nazians. orat. de Herone philosopho, Patrologiæ tom. XXXVI, col. 1159, EDIT.

stuporem adducebat continuatio miraculorum. Ex concursu igitur multitudinis prope infinitæ, prohibebatur sacrum illud corpus a sepultura, cum jam esset hora nona; donec milites, ut eis jussum fuerat a patriarcha, submovent multitudinem. Et sic vix tandem datur aditus divinis Patribus, ut corpori illi, quod odeo decertaverat multaque passum fuerat, justa peragerent, idque cum hymnis convenientibus in locupleti deponerent loculo. Sane quidem cunctis dolor de amissione Euthymii, multarum erat causa lacrymarum; sed Martyrium et Eliam longe tangebatur vehementius, atque valde plorabant. Verum illos quidem consolatus patriarcha per Chrysippum crucis custodem, et congruis usus admonitionibus, hortatus est ut frequentius ad eum accederent. Fidum autem diaconum in laura relinquens, ei ædificandi commisit negotium; reversusque in sanctam civitatem, mittit ad opus opifices et materiam, quo beatæ illæ Euthymii reliquiæ in apto et convenienti loco deponerentur.

CXI. Domitianus vero, magni magnus revera et germanus discipulus, utpote ejus vitæ imitator accuratissimus, qui plusquam quinquaginta annos sancto inserviit; non recessit a loco, sed permansit ad sepulcrum, usque in diem postmodo sextum; quasi arbitratus non esse sibi vivendum de cætero, nec ferendum omnino ut hæc lucem aspiceret. Cum septimus autem jam dies advenisset, ei noctu apparet læto vultu Euthymius, Veni, dicens, tibi parata gloria fruiturus. Ecce enim, inquit, Deus concessit, ut communis nobis sit hic quoque permansio. Hæc Domitianus, cum venisset ad synaxim, fratribus annuntiat: sicque ipse etiam in gaudio et futurorum honorum spe, vitam relinquit.

CXII. At diaconus Fidus, multa operarum manu collecta, magnoque adhibito studio, speluncam quæ in principio tenuit quiete agentem Euthymium, ædem pulcherrimam et maximam efficit; cujus cum medium attribuisset thecæ magni Patris, ex utraque parte elaborat thecas presbyterorum, hegumenorum seu monasteriis præfectorum, reliquorumque sanctorum hominum. Postquam vero jam perfecta fuissent omnia, tabulam, quæ erat sepulcro imponenda, et argenteam urnam, et cancellos, cæteraque quibus solent templa exornari, patriarcha statim e Hierosolymis mittit: deinde ille ipse etiam descendit ad lauram; cumque sanctum illud beati corpus cum lampadibus et psalmis credidisset propriis manibus, transferi ad ædem quam ipse recenter fuerat fabricatus, et in sacro loculo deponit tute; ut nunquam posset amplius aperiri, nec ulla vel parva hinc auferri reliquiarum viri portio. Porro imposita tabula urnam desuper quasi ad pectus defigit. Ea vero ab illo tempore in hodiernum usque

ἐπλήθη δὲ πάντας ἢ τῶν θαυμάτων συνέχει. Πλήθους οὖν ἀπείρου κομιδῇ συνδραμόντος, εἴργετο τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο σῶμα ταφῆς, ἤδη καὶ ἐνάτης ὥρας καταλαβούσης· ἕως οἱ στρατιῶται, κελευσθὲν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, τὸ πλῆθος ἀποσοβοῦσι. Καὶ μόλις οὕτω γοῦν τοῖς θεοῖς Πατράσιν, ἢ κεράσοις ἢ δίδοται, ὥστε τῷ ἀθλητικῷ ἐκείνῳ καὶ πολυπαθεῖ σῶματι τὰ νενομισμένα τελέσει, καὶ μετὰ τῶν προσηκόντων ὕμνων αὐτῷ¹, τῇ πολυπλοῦτῳ καταθέσθαι σοφῶ. Πᾶσι μὲν οὖν τὸ πάθος τῆς Εὐθύμιου στερήσεως, πολλῶν δακρύων αἴτιον ἦν· Μαρτυρίῳ δὲ καὶ Ἑλίᾳ καὶ ἰσχυρότερον πολλῶν καθίστατο, καὶ σφοδρῶς ἔκλαιον· ἀλλ' ἐκείνους μὲν παρηγορήσας ἡ πατριάρχης, διὰ Χρυσίππου τοῦ σταυροφύλακτος, καὶ τὰ εἰκότα παρακαλέσας, πυκνότερον παραβάλλει αὐτῷ προτρέψατο. Φεῖδον δὲ εἰς τὴν λαῖρον τῆς διακονῆς καταλειπὼς², ἐπισκέπτει αὐτῷ πρὸς τῆς³ οἰκοδομῆς· καὶ εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν ἐκκεῖσθαι, τεχνίτας πρὸς τὸ ἔργον καὶ ὕλην ἐξαποστέλλει, ὥστε τὸ μακάριον ἐκεῖνο τοῦ Εὐθύμιου λείψανον ἐν εὐ ἔχοντι καὶ ἐπιτηδείῳ κατατεθῆναι τόπῳ.

PIA'. Δομετιανὸς δὲ ὁ τοῦ μεγάλου μέγας δοῦκ καὶ γνήσιος μαθητῆς, αἰτε δὴ καὶ τοῦ βίου μαθητῆς ἀκριβέστατος, ὑπὲρ τὰ πενήτηκοντα τῶν ἀγίων διακονήσας ἔτη, οὐκ ἀπέστη τοῦ τόπου, ἀλλὰ ἐπὶ ἡμέραις ὥσπερ οὐ βιωτὸν αὐτῷ τὸ λοιπὸν πρὸς, οὐδὲ τοῦτο δὴ τὸ φῶς ὄρῳ ἀνεκτόν ἔλασ. Διαγενομένης δὲ ἡδὴ τῆς ἑβδόμης, ἐπιφαίνεται αὐτῷ εὐφροσύνη τὴν ὄψιν νοκτὸς ὁ Εὐθύμιος, Δεῦρο, λέγων, ἐκκεῖσθαι τῆς ἡτοίμασμένης σοι δόξης. Ἴδοὺ γὰρ ἡγορησάτο. φησὶν, ὁ θεὸς κοινὴν ἡμεῖν εἶναι καὶ τὴν ἐκκεῖσθαι διαγωγὴν. Ταῦτα ὁ Δομετιανὸς εἰς τὴν σὺνείναι ἰλθὼν, τοῖς ἀδελφοῖς ἀπαγγέλλει· καὶ οὕτως ἐν γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ τῇ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐλπίδι, καταλείπει τὸν βίον.

PIB'. Ὅγε μὴν διάκονος Φεῖδος. χεῖρα συχτὴν καὶ πολλὴν δεῖ συνεισενεγκῶν τὴν σπουδὴν, τὸ σκελετὸν ἰπαρὰ τὴν ἀρχὴν ἡσυχάζοντι εἶχε τὸν Εὐθύμιον¹, εἰς οἶκον κάλλιστόν τε καὶ μέγιστον ἀπαρτίζει. οὐ τὸ μεσαίτατον τῇ θήκῃ τοῦ μεγάλου Πατρὸς ἀπονεύμας παρ' ἐκάτερα πρεσβυτέρων τε καὶ ἡγουμένων αἰ ποίτων ὁσίων ἀνδρῶν φιλοπονεῖ θήκας. Ἐπιεῖ τὴν πάντα ἡδὴ ἀπέρτιστο, τὴν μέλλουσαν ἐπικεῖσθαι τὴν τάφῳ πλάκα, καὶ τὴν ἀργυρᾶν χώνην, καὶ τὴν κληκλίδα, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τὸν ναὸν οὕτως κοσμεῖν, ἡ πατριάρχης ἀπὸ Ἱεροσολύμων εὐθὺς ἀποστέλλει· ἔπειτα καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος κάτσει πρὸς τὴν λαῖρον καὶ τὸ τε ἅγιον ἐκεῖνο σῶμα τοῦ μακάρος ὑπὸ λαμπάσι καὶ ψαλμοῖς χερσὶν ἰδίαις πιστεύσας, πρὸς ἡ αὐτὸς ἐνεούργησε μεταφρεῖ οἶκον, καὶ τῇ ἱερᾷ θύρῃ ὀφθαλμῶς κατατεθεῖται· ὡς μηκέτι παρανοητῆσαι καὶ ἄνοησθαι, μηδέ τι μικρὸν ἐκεῖθεν ὑπακοῦσθαι καὶ ἀνδρὸς λείψανον. Ἐπιθεῖς μὲν τοι τὴν πλάκα, τὴν χώνην ἄνωθεν αὐτῆς ὡς πρὸς τῷ ἐπίθεαι κληκλίδα· ἢ δὲ παντοδαπαῖς ἐξ ἐκεῖνου καὶ εἰς τῆς τῶν

VARIÆ LECTIONES.

¹ al. πάροδος. ² al. αὐτό. ³ al. καταστήσας. ⁴ al. ins. τό. ⁵ al. inser. θεσον.

ἡμέραν τοῖς πιστοῖς προσιοῦσι δωρεῖται ταῖς χάρι-
σιν. Ὁ μὲν οὕτω λαμπρῶς κατὰ τὴν ἐβδόμην Μαρίου
τὴν τοῦ λειψάνου μετέθεσιν ἐργασάμενος, Μαρτύριον
μεθ' ἐζυτοῦ καὶ Ἑλίαν παραλαβὼν, εἰς τὴν ἁγίαν
καὶ πόλιν ἐπάγεισι πόλιν· καὶ πρεσβυτέρους ἀγίους
χειροτονεῖ, καὶ τῷ τῆς ἁγίας ἀναστάσεως καταλέγει
κλήρω. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

PIΓ'. Ὥρα δὲ λοιπὸν ἐκεῖνα διεξελεθεῖ, ὅθεν εἰς
κοινόδιον καὶ ὅπως ἡ Εὐθυμίου λαύρα μετεσκευάσθη.
Μικρὸν δὲ ἄνωθεν τὸν λόγον ἀναγκαῖον ἀναλῶμεν,
γ' οὕτω σαφῶς ἔχουσιν ποιησώμεθα τὴν διήγησιν.
Ἔτους ἤδη πρώτου μετὰ τὴν Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου
τελευτῆν διεγεγονότος, Λέων ὁ μέγας καὶ φιλόχρι-
στος βασιλεὺς, καταλύει τὸν βίον, Λέοντα τὸν οἰκεῖον
ἔχοντα ἐπὶ κομιδῇ νήπιον ὄντα, διάδοχον τῆς βασι-
λείας καταλιπὼν. Τόνδε, βραχὺ τι ἐπιβιοῦντα τῇ
Β βασιλείᾳ, Ζήνων ὁ πατὴρ διαδέχεται. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐξ
ἐπιβουλῆς Βασιλίσκου τινὸς τοῖς βασιλείοις ἐπιπη-
δήσαντος, φεύγει πρὸς Ἰσαυρίαν. Βασιλίσκος δὲ τὴν
ἀρχὴν κατασχὼν, Ἐγκύλιον κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι
θείας συνόδου ποιεῖται· ᾧ δὲ καὶ τὸ περιλειφθὲν ἀπὸ
τῆν ἁγίαν πόλιν τῶν Ἀποσχιστῶν μέρος ἐπεριεδώ-
μενοι, καὶ Γερρόντιόν τινα εἰς ἀρχιμανδρίτην ἐαυτῶν
προστησάμενοι, πολλὰ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας νεωτε-
ρίζουσι, καὶ οὐδὲν ἤττω τῶν ὑπὸ Θεοδοσίου πρότερον
τολμηθέντων. Πέμπτη δὲ μετὰ τῷ ἐνιζυτῷ, θνή-
σκει μὲν Ἀναστάσιος ὁ πατριάρχης ἢ, ἀρχομένου
ἤδη μηνὸς Ἰαννουαρίου· Ζήνων δὲ τῆς φυγῆς ἀνα-
στρέφας, χειροῦται μὲν τὸν βασιλίσκον, ἐγγρατῆ ἔτι
τῆς βασιλείας ὑπάρχοντα, ἀνάκταται δὲ πάλιν τὴν
ἀρχὴν ἣν ἐπέθετο. Καὶ διαδέχεται τὸν θρόνον Μαρ-
C τύριος, ὃ ἄνω μοι τοῦ λόγου πολλάκις μνημορευθεὶς·
ὅς αὐτῷ τὸ βῆμα βασιλεῖ Ζήνωνι, καὶ Ἀκακίῳ τῷ Κωνσ-
ταντινουπόλεως, τὰ περὶ τῶν Ἀποσχιστῶν καὶ τῆς ἐκεί-
νων βλασφημίας καὶ ὀσικτῆς αἰρέσεως ἐπιστέλλει· καὶ
Φεῖθω τὰ γράμματα ἐγχειρίσας τῷ διακόνῳ, οὐκ ὀλίγα
εἶπεν τῷ ἀνδρὶ καὶ διὰ γλώττης ἐντέλλεται.

PIΔ'. Ὁ δὲ τὴν Ἰσπην ἢ καταλαβὼν, καὶ πλοίου
τινὸς καταίροντος εἰς Κορύκιον ὁ ἐπιβάς, ἐπεὶ κατ'
αὐτὸ ἤδη τὸ Παρθενικὸν ἐγένετο πέλαιος, χειμῶνι
μεγάλῳ καὶ κλύδωνι συντυχῶν, μέσης νυκτὸς ὑφ-
ίσταται τὸ ναύγιον. Καταδυόμενος δὲ ἤδη, καὶ οὐδ'
ὀπωσθὺν ἐαυτὸν ὑπερέχων P τοῦ κλύδωνος, ἀλλ' οὕτως
ὑπὸ μέτω πέλαιος καὶ ἀσφαείᾳ νυκτὸς ἀπολλύμενος,
ξύλιον τινὶ ἐκ παραλόγου, μᾶλλον δὲ Θεοῦ δόντος, D
περιτυγχάνει· καὶ ἀπονηξάμενος ἐπὶ τούτου, καὶ τι

A diem ad omne gratiarum genus consequendum do-
natur iis qui cum fide accedunt. Atque is ubi sic
splendide fecisset reliquiarum translationem septi-
mo Maii, Martyrium et Eliam secum assumens, rursus
in sanctam civitatem revertitur; atque eos ordinat
presbyteros, et refert in Catalogum cleri Sanctæ
Resurrectionis. Et hæc quidem ad hunc modum.

CXIII. Restat nunc ut illa prosequamur, unde
et quo modo Euthymii laura transmutata sit in
cænobium. Sed necesse est orationem paulo al-
tius repetere, ut sic dilucidam faciamus narra-
tionem. Anno jam primo post mortem magni Euthymii
elapso, Leo Magnus et Christi amans imperator excedit e
vita (61), successore imperii relicto Leone nepote suo
prorsus infante (62). Ei autem, postquam parum vixit in
imperio (63), succedit pater Zenon. Sed ille quidem, cum
Basiliscus quidam ex insidiis invasisset imperium,
fugit in Isauriam (64). At Basiliscus imperio po-
titus, encyclicum facit adversus divinam synodum
Chalcedonensem; quo quidem nitens quæ reliqua
erat in sancta civitate Aposchistarum pars, cum
Gerontium quemdam sibi præfecissent (65) archi-
mandritam, multa in Ecclesiam innovat, nec
minora iis quæ antea ausus fuerat Theodosius.
Cæterum quinto post hæc anno (66), moritur qui-
dem Anastasius patriarcha, jam incipiente men-
se Januario; Zenon autem reversus a fuga, vincit
Basiliscum, qui adhuc imperium tenebat, rur-
susque recuperat principatum quem amiserat (67).
Et sedi Hierosolymitanæ succedit Martyrius, ille
a me superius sæpe memoratus; qui ad ipsum
imperatorem Zenonem et Acacium Constantino-
politano episcopo scribit de Aposchistis, eor-
umque blasphemia et vitanda hæresi; atque Fido
diacono litteris traditis, non pauca viro ore etiam
dicenda mandat.

CXIV. Ille autem cum Joppen pervenisset et na-
vigium ascendisset quod proficiscēbatur in Cory-
cium (68), ubi jam fuit in ipso mari Parthenico (69),
in magnam iucidens procellam et tempestatem, patitur
media nocte naufragium. Cumque jam demergere-
tur, nec se supra fluctus quomodocunque attolleret,
sed sic in medio mari, noctisque obscuritate peri-
ret, in quoddam lignum, ex inopinato, imo vero
Deo dante, incurrit; cum quo enatans, paululum-

VARIE LECTIONES.

ἢ al. add. Ἱεροσολύμων. ἢ al. Ἰσπην. ὁ al. Κορύκιον. P al. ὑπερνεχών.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(61) An. Ch. 474, mense Januario.

(62) Ex filia Ariadna, nupta Zenoni.

(63) Mensibus 10.

(64) An. Ch. 476. Basilio et Armato coss., ut ex
Simplicii papæ epistola colligitur, his data eos. IV,
Id. Januar., qua Zenonem ut pro imperatore quæ-
dam ageret, hortatur: nec diu post isthic substituit,
ut ex residuo patebit.

(65) Pseudoeπισcopum contra Anastasium, ut
bene advertit Baronius an. 476, num. 41.

(66) Post mortem S. Euthymii an. Ch. 477, cum
pæfuisse: 18 annos, ut dicitur in Chronico Nice-
phori, et aliquot menses.

(67) Post 20 menses, quam eiectus erat, ut tradunt
Cyrillus in Vita S. Sabæ, et Victor Tunnunensis
Simplicius papa de imperio recuperato congratula-
tur Zenoni VII Idus Octob. post consulatum Basi-
lisci et Armati an. Ch. 477.

(68) Corycius Ptolemæo, Plinio, Straboni, Q. Ca-
labro, Ciliciæ oppidum; Corycium promontorium, et
in eo antrum Corycium, in quo optimus crocus
nascitur.

(69) Imo Parthenicum, seu Parthenium mare
Macrobio 7 Saturn., est pars maris Mediterranei,
quod Asiam Africamque interluit.

que ex tanta calamitate recreatus, in recordationem venit admirabilis Euthymii: et statim illum adversus periculum auxilium invocabat, et ambas ei tendebat manus. illiusque nomen sæpe in clamabat. Sic ergo et laboranti, apparet alicunde magnus Euthymius, transiens per mare, et super fluctus secure incedens. Qui Fidem repente videntem, in admirationem conjicit: sed eum rursus volens ab angore et metu statim liberare, consueta uti faciebat prius allocutione: Noli, inquit, timere; ego sum Euthymius servus Dei: scias autem, tibi bonum non esse hoc iter in conspectu Dei. Nullam enim afferet utilitatem matri Ecclesiarum. Quapropter oportet te reverti ad eum qui te misit. eique meo nomine denuntiare, ne sit nullatenus sollicitus de disjunctione Aposchistarum; non enim diu abhinc, sed sub ejus pontificatu erit unio, et omnes Hierosolymitani fient unus grex, atque sub uno pastore. Te autem oportet venire ad meam lauram; et fratrum quidem cellas diruere ab ipsis fundamentis, cœnobium vero reedificare illic, ubi meum ædificasti cœmeterium. Locum enim Deo placet non lauram esse, sed potius cœnobium.

CXV. Hæc ille quidem mandat Fido, et suo eum pallio induit. Is vero revera, non in somnis confestim abreptus, non dissimili forsitan modo ac Abacuc, facile ita et momento temporis redditur littori; et velut e somno excitatus (o divinam dispensationem!) in sancta invenitur civitate. Sic autem præter opinionem in domo conservatus, deponit quidem divinum illud Euthymii pallium, quod effecerat uti tantum pelagus penna citius tutiusque transvolaret; consueta autem induitur veste. At illud (sed attendendum est: nam miraculo connectitur miraculum cognatum veluti et consimile) quasi ab aliqua manu abreptum, e medio sublatum evanescit. Reversus itaque ad se Fido, cum considerasset quales in eum calamitates advenissent, undas, fluctus vehementissimos, noctem, desperationem, cæteraque tempestatis hujus mala; deinde vero repentinam inexpugnabilis Istius ærumnæ solutionem, magnum Euthymium: et quemadmodum cum jam defessus consideret animo, et graviter suffocaretur, apparet, pedibus per fluctus incedens, ac veluti manum porrigens, hilarem penitus illam faciem et vocem, atque jam dicta mandans ei, tandemque pallio circumdans, et transmittens instar alati in aere per tantum mare, et domi suæ reddens insensibiliter. Hæc cum apud se considerasset Fido, istas cum magna admiratione emisit voces: Nunc novi verum esse ei germanum Dei servum magnum Euthymium, ab eoque missum liberasse me a calamitate.

CXVI. Deinceps autem hæc quoque narravit matri. Illa vero eis aurem libenter accommodans; amabat enim non filium dumtaxat, sed etiam Deum;

Α μικρὸν ἐκ τηλικύτης ἀνενηγῶν συμφορας, εἰς ὑπόμνησιν ἦλθε τοῦ θαυμαστοῦ Εὐθυμίου· καὶ πῶ- τίκα βοήθην ἐκείνον κατὰ τοῦ κινδύνου ἐκέλευε, καὶ ἀμφοτέρως ὤρεγε χεῖρας αὐτῷ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐκείνου πολλάκις ἐπεβοῶτο. Οὕτως οὖν πονήρας αὐ- τῷ ἔχοντι, ἐπιφάνεται ποθεν ὁ μέγας Εὐθύμιος, διῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς κύματι ἀσφαλῶς ἐπικορευόμενος· ἰδόντες δὲ ἄθρόον, εἰς ἐκπληξιν ἐμβάλλει τὸν Φεῖδον· καὶ τῆς ἀγωνίας καλὴν εὐθὺς καὶ τοῦ δέου αὐτὸν ἀπολύσαι βουλόμενος, τῇ συνήθει ὡς εἶχε καὶ πρότερον ἐντεύξει, Μὴ φοβῶ, ἐγὼ εἰμι Εὐθύμιος ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, ἔφη· γίνωσθε δὲ ὡς οὐκ ἀστρεῖα σοὶ ἡ δόξς αὐτῆ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Οὐδὲ γὰρ ὄνησιν τινα οἶσαι τῇ μητρὶ τῶν Ἐκκλη- σιῶν. Διὰ ταῦτα ἐπιστρέφειν σε δεῖ πρὸς τὸν ἀπο- στελλαντα σε, καὶ παρεγγυᾶν αὐτῷ παρ' ἐμοῦ, μὴ μεριμᾶν μηδὲν περὶ τῆς τῶν Ἀποσχιστῶν διαστά- σιας· οὐκ εἰς μακρὰν γὰρ, ἀλλ' ἐπὶ τῆς σῆς ἱερα- γίας ἔσται ἡ ἔνωσις, καὶ μία κοίμητη πάντες οἱ ἐν Ἱερουσόλοιμοις, καὶ ὅπ' ἐνὶ ποιμένῳ γενήσονται. Σὲ δὲ πρὸς τὴν ἐμὴν ἀφικέσθαι λαύραν χρῆ· καὶ τὰ μὲν καλλίε τῶν ἀδελφῶν, ἐκ βέθρων αὐτῶν καθελεῖν, καινόνιον δὲ ἀνοικοδομησάτω, ἐν ᾧ τὸ ἐμὸν ὑποκόμι- σος κοιμητήριον. Οὐδὲ γὰρ λαύραν, ἀλλὰ καινόνιον μᾶλλον εἶναι τὸν τόπον, τῷ Θεῷ δοκεῖ.

PIE'. Ταῦτα ὁ μὲν ἐπισκῆπτει τῷ Φεῖδῳ, καὶ τῷ καλλίῳ αὐτὸν τῷ ἐκπύου περιβάλλει. Ὁ δὲ ὕπερ ὡς ὄνη παρεγγυᾶται ἀναρπασθεῖς, οὐκ ἀνομοίως τάχα τῷ Ἀδαμῳ, βῆρον οὕτω καὶ ἀγαρῆ, τῷ αἰγιαλῷ δίδο- ται· καὶ οἶον τοῦ ὕπνου διαναστάς (ὡ θεῖας οἰκονομίας!) ἐπὶ τῆς ἀγίας εὐρίσκειται πόλεως. Οὕτω δὲ παραδόντες εἰς τὴν οἰκίαν ἀνασπασθεῖς, ἀποκρίθεται μὲν τὸ θεῖον ἐκεῖνο τοῦ Εὐθυμίου καλλίον, ὁ περὶ μᾶλλον πάλαιος ἀπ- κτῆναι τοσοῦτον, ὀξύτερόν τε καὶ ἀσφαλῆτερον αὐ- τὸν κρησπεύετε, τὴν συνήθει δὲ στολὴν περιβάλλε- ται. Ἐκεῖνο δὲ· ἀλλὰ προσεκτιόν· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ θεῷ καὶ θεῷ συγγενὲς οἶον καὶ παραπλήσιον· καθάπερ ὑπὸ τινος διαρπασθὲν χεῖρὸς, ἀφρονὲς εἰς τοῦ μίτου γίνεται. Ἐκπελθὼν τοιγαροῦν εἰς ἑαυτὸν ὁ Φεῖδος, καὶ οἶα καταλάττω αὐτὸν δεινὰ λογιζόμενος, τὸν κλύωντα, τὰς τρικημίας, τὴν νύκτα, τὴν ἀπό- γνωσην, καὶ ἴστα τοῦ χειμῶνος τούτου κακὰ· ἐπιτετα τὴν ἄθρόον τῆς ἀμάχου τῆς συμφορᾶς λύσειν, τὸν μέγαν Εὐθύμιον· καὶ ὅπως ἀπαγορεύσαντι ἤδη καὶ ἀποπνιγομένῳ δεινῶς, ἐπιφάνεται πεζεύων κατὰ κυμάτων, καὶ οἶοναι χεῖρα ὀρίγων τὴν Ἰλαρὴν ἐκεί- νην καὶ ὄφιν ἀτεχνῶς καὶ φωνῆν, καὶ τὰ εἰρημῆνα ἐπισκῆπτων αὐτῷ, καὶ τέλος τὸ παλλίον περιτιθεῖς, καὶ πάλαιος τοσοῦτον ὑπόπτερον ὡσπερ ἀερίως δια- βιβάτων, καὶ τῷ οἴκῳ ἀναπισθῆτως ἀποδιδούς τῷ οἰκίῳ. Ταῦτα λογιζόμενος καθ' ἑαυτὸν ὁ Φεῖδος, ἐκείνας ἀφῆκε μετ' ἐκπληξίας ἢ τὰς φωνὰς· Νῦν οἶδα ὅτι γνήσιος Θεοῦ θεράπων ὁ μέγας Εὐθύμιος, καὶ παρ' αὐτοῦ πεμφθεῖς, ἐξελίξο με τῆς συμφορᾶς.

PIE'. Ἐξῆς δὲ καὶ τῇ μητρὶ διηγεῖτο ταῦτα. Ἡ δὲ τὸ οὐκ αὐτοῖς ἡδῶς ὑπέχουσα· ἐφίλει γὰρ οὐ τὸν υἱὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεόν· καὶ διὰ ταῦτα τοῦ

VARLE LECTIONES.

1 al. μετὰ πολλῆς τῆς.

σώζοντός τε καὶ τοῦ σωζομένου τῇ διηγῆσει μάλιστα ἠδομένη, καὶ που καὶ δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν ἀποστά-
 ζουσα, ἐκπλήσσει ἅπαντα τῷ υἱῷ συνέδουλεύειν. Ἐπει-
 τα μὲν τοι καὶ πρὸς τὸν πατριάρχην διαβάς, ἀπήγ-
 γαιλε καὶ αὐτῷ πάντα ὁ Φεῖδος. Κάκεινος ἄγαν κατα-
 πλῆγεις τῷ παράλογῳ τοῦ διηγήματος, Ἥ μὴν προφη-
 τῆς τοῦ Θεοῦ, εἶπεν, ὁ μέγας Εὐθύμιος, καὶ πολλῇ
 καὶ ἄφατος αὐτῷ πρὸς ἐκείνον ἡ παρρησία· τὰ γὰρ
 περὶ τῆς λαύρας, καὶ ὑπὸ πᾶσιν ἡμῖν μάρτυσι προ-
 ηγόρευσε μέλλων ἐν Χριστῷ τελειοῦσθαι. Ταῦτα
 εἰπὼν, ἐπιτρέπει τῷ Φεῖδῳ καὶ αὐτὸς τὴν τοῦ κοινο-
 βίου οἰκοδομήν· καὶ τὴν ἐκεῖσε ἀθόδον διδωσιν
 αὐτῷ· ἐπαγγελιάμενος ἅμα καὶ ἑαυτὸν, παντὶ σθένει
 τοῦ ἔργου συνεπαψόμενον.

PIZ'. Χεῖρα τοίνυν πολλὴν ὁ Φεῖδος ὑπηρετῶν τε
 καὶ οἰκοδόμων, καὶ τῶν μηχανικῶν ἐν παραλαβῶν, B
 κάτεισιν εἰς τὴν λάραν· καὶ τὸ κοινοῖον οἰκοδομή-
 σας, καὶ φραγμῶν κύκλῳ καὶ τειχῶν περιλαβῶν τ,
 τὸν μὲν παλαιὸν ναὸν, εἰς ἀριστήριον ὁ τοῖς ἀδελφοῖς
 ἀπονέμει, ἕτερον δὲ ὑπεράνω νέον οἰκοδομεῖ. Πύργον
 δὲ τοῦ κοινοβίου ἔνδον, οἰοῦναι τι τῆς ἐρήμου ἔρουμα ἰ
 πάσης περιφανῶς ἀνεγείρει· καὶ κατὰ μέσον αὐτοῦ
 ἀποτάττει τὸ κοιμητήριον. Τὴν δὲ τοῦ τόπου θέσιν
 ἐφ' ἣ τὸ ἱερὸν τοῦτο κοινοῖον ἴδρυται, εὐ τε ὥρας
 ἔχουσαν θεὰ πολλὴν ὁμαλότητα, καὶ μοναχοῖς πρὸς
 ἄσκησιν ὄσων ἐπιτηδεῖαν, δι' ἀέριων οὐχ ἥκιστα εὐ-
 κρᾶσιαν καθ' ὅσον οἶόν τε διαγράφω τῷ λόγῳ.

PIH'. Ἐστὶ τις λόφος βραχυτάτος μεταξὺ δύο κοι-
 λάδων ἐξ ἀνατολῶν καὶ δύσεων ὁ συνιουσῶν ἡμέρα πρὸς
 τὸ αὐτὸ, καὶ ἀλλήλαις κατὰ τὸ νότιον ἐπιμιγνυμένων.
 Τὰ μάλιστα πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ διήπλωται λαμπρὰ C
 πεδιάς ἐπὶ τρισὶ μάλιστα κεχυμένη σταδίοις, οἷα
 πρὸς ἡθονὴν κάλλιστα καὶ τέρψιν ἐκινενοημένη.
 Διαφῆται δὲ διὰ μέσης αὐτῆς ὁ χεῖμαρρος, ἀνωθεν ἐκ
 τοῦ πρὸς ἀνατολὰς βουνοῦ κατιῶν, καὶ ὡσπερ τις
 ζώνη τῷ τόπῳ γινόμενος. Πρὸς αὐτῇ γε μὲν τῇ τε
 τοῦ λόφου πρὸς τὸ πεδῖον ἐπικλίσει, καὶ τῇ σὺν ὥρᾳ
 τούτων μίξει καὶ συναφῇ, ὅτε πύργος ἀνέστηκεν,
 οἶόν τις κορυφὴ καὶ ἀκρόπολις. Καὶ τὸν πύργον ἐξῆς
 ἡ πρὸς τὸ πεδῖον διζέχεται πύλη παραπέμψουσα
 τοὺς ἐξίόντας μεθ' ἡθονῆς, καθάπερ ἀπὸ τινος περι-
 ωπῆς τοῖς καλοῖς ἐκείνοις τῆς πεδιάδος θεάμασιν
 ἐπικύπτοντας. Ἀλλὰ τί ἂν τις τὴν τοῦ τύπου κατα-
 λέγη φύσιν· ὅπως μὲν ἡμερὸς τε καὶ εὐγεως· ὅτι οἱ
 δὲ τῷ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀέρι ἐκκραται, καὶ οὔτε τῇ
 θερμῇ πλείονι τῆς χρείας, οὔτε τῷ ψύχει κίχρηται,
 ἀλλ' ἀμφοτέρων τὰ λυποῦντα φυγῶν, τὴν ἐκάστου
 πλουτεῖ μεσότητα, καὶ ἔστι τῶν μὲν ψυχροτέρων
 θερμότερος, τῶν δὲ θερμοτέρων ἡμέρα πάλιν ψυχρό-
 τερος, ἀκολούθως τε τῶν λίαν ὑγρῶν ξηρότερος,
 καὶ τῶν ἡμέτερος ξηρῶν ὑγρότερος, μετὰ τῆς ἄρμο-
 ζούσης ἐφ' ἕκαστα συμμετρίας.

PIΘ'. Τῆς γοῦν τοιαύτης ὄλης τοῦ κοινοβίου οἰκο-
 δομῆς ἅμα καὶ εὐκοσμίαις, οὐ πλέον ἢ τριῶν ἐτῶν
 δεηθείσης διὰ πολλὴν χεῖρα καὶ σύντονον ὑπουργίαν,
 ἡδοῦλοντο μὲν οἱ θεοὶ Πατέρες ἐκεῖνοι μετὰ τῆς
 ἄλλης διαλασμήσεώς τε καὶ τέχνης, ἀποδοῦναι τῇ

et propterea tum servantis tum servati maxime
 delectata relatu, atque etiam lacrymas profundens
 ex oculis, consuluit filio cuncta impletet. Porro
 transiens postea ad patriarcham, ei quoque omnia
 renuntiavit Fidas. Et ille vehementer admiratus
 narrationem opinione majorem: Profecto, inquit,
 Dei propheta est magnus Euthymius, magnaue et
 ineffabilis est ei apud illum fiducia: quæ enim ad
 lauram spectant, ea coram nobis omnibus testibus
 prædixit, jam in Christo per mortem consumman-
 dus. His dictis, ipse etiam Fido committit cœnobii
 ædificationem; conceditque ei ut illo profici-
 scatur; simul professus se quoque omnibus
 viribus opus una esse aggressurum.

CVVII. Fidas itaque, accepta magna manu mini-
 strorum et structorum, cum uno ex mechanicis seu
 architectis, descendit in lauram: cumque ædificas-
 set cœnobiū, septoque et muro in orbem esset
 complexus, vetus quidem templum attribuit fra-
 tribus ad cœnaculum: aliud autem templum ædifi-
 cat superius. Inter cœnobiū vero, splendide ex-
 citat turrim, velut quoddam totius eremi propugna-
 culum; et in medio cœmeterio collocat. Loci vero
 posituram, in qua hoc sacrum constructum est cœ-
 nobium, et pulchram multæ æqualitatis causa, et
 monachis ad exercitium aptam propter aeris maxi-
 me temperationem, oratione describam pro viribus.

CXVIII. Est quidam collis brevissimus inter duas
 valles ex oriente et occidente simul paulatim
 coeuntes, et ad austrum inter se commistas. Ad
 boream autem patet pulcherrima campi planities,
 quæ ad tria stadia maxime diffunditur, quasi ad
 voluptatem et delectationem optime esset excogita-
 tata. Per eam vero mediam torrens perfluit, de-
 super descendens ex colle qui est ad orientem,
 siquo loco veluti quædam zona. In ipsa porro col-
 lis in planitiem in inclinatione, eorumque ele-
 ganti mistura et conjunctione, exsurgit turris,
 quasi vertex et arx. Turrim deinceps consequitur
 versus planitiem porta, quæ cum voluptate trans-
 mittit eos qui exeunt, tanquam a specula aliqua des-
 picientes pulchra illa planitiei spectacula. Verum
 quid loci naturam recenseat aliquis? Quomodo est
 quidem mitis et fertilis; quali autem super caput
 aere contemperetur, et nec majore quam opus sit
 calore, nec frigore utatur, sed ex anibobus ea
 quæ molesta sunt estugiens, uniuscujusque dite-
 tur medio, sitque frigidioribus quidem calidior.
 calidioribus autem rursus sensim frigidior, et
 consequenter valde humidis siccior, et immode-
 rata siccis humidior, cum eo qui singulis convenit
 commensu.

CXIX. Cum itaque hujusmodi totum cœnobii ædifi-
 cium simul et ornamentum non opus habuisset plu-
 squam tribus annis, ob multas manus intensumque
 ministerium, volebant quidem divini illi Patres, cum
 alio ornatu et artificio dedicationem etiam ec-

VARLÆ LECTIONES.

τ al. περιβαλῶν. ὁ al. ἀριστητήριον. ἰ al. ἔρεισμα. ἢ al. δύσεως. ὕ al. αὐγεως.

clesiæ tribuere; eos autem arcebat rursus aquæ penuria. Nam in illa solitudine pluit tantum hieme. Quæ quoniam majore ex parte fuerat atque expers et sicca, eos aqua defecerat, maxime circa vernam conversionem; nisi forte in concavis cisternarum consisterent aliquæ imbris breves reliquæ; quod quidem eos ad consilii inopiam redigebat, ut qui inexorabilibus premerentur naturæ necessitatibus. Itaque Elias præpositus et diaconus Fidas significant Longino inferioris monasterii (70) præfecto, et Paulo præposito monasterii Martyrii (71), ut per jumenta eos adjuvent ad aquam ex Pharis transferendam.

CXX. Sequenti ergo nocte, paratus iis circa diluculum ad iter, jamque congregatis jumentis, apparet nocte illa beato Eliæ magnus Euthymius: Quid hoc sibi vult, rogans, quod hodie jumenta congregatis? Cum is vero respondisset: Ut aquam ex Pharis afferamus, eo quod nos nunc omnino defecerit, increpavit ille, dicens: Modicæ fidei homines, quam de causa Deum non precati estis? Num is qui e prærupta petra inobedientem potavit populum, et aquam ex asini maxilla Samsoni aliquando fecit scaturire, non poterit vobis quoque ad usum suppeditare, dummodo cum fide offeratis petitionem? Deinde eis etiam prohibuit iter ad Pharas, ut minime necessarium. Aqua enim vobis implebuntur, inquit, vel maxime cisternæ, ne tribus quidem horis exspectatis.

CXXI. Excitatus e somno ad visionem beatus Elias, statimque ea Eido et reliquis annuntiata, jumenta quidem a proposito solvit ministerio: cum nox autem jam transisset, et sol omnem quantam videt terram radorum illustraret jaculis, nubes alicunde aerem subito complexa cœnobio incumbentem, erupit protinus in pluviam; et omnia quidem circumcirca simile adhuc puniebat flagellum siccitatis; ii autem soli qui erant in cœnobio, aqua præter opinionem fruebantur; perinde ac si aliquis pluviam circumscripsisset, rursusque non sineret ulterius progredi. Postquam autem cisternæ fuerunt aqua plenæ, nec ii amplius indigebant imbris e cœlo statim nubes dissipata est, et vehemens imbrum procella ad serenitate iterum redacta fuit.

CXXII. Cum vero miraculum brevi totam pervassisset solitudinem, atque ad ipsum etiam archiepiscopum Martyrium jam pervenisset, descendens ille cum multa rerum affluentia ad cœnobium, præclaram agit synaxim et vigiliam, cum multis lampadibus et suffitibus; sed et splendidam magnificentiamque facit delicationem; deponens sub altari

Ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ ἔγκλινα· εἶργε δὲ πάλιν αὐτοὺς ἢ τοῦ ὕδατος σπάνις. Ἔεται μὲν γὰρ ἡ ἔρημος ἐλαίνη μόνου χειρῶνος. Τοῦτου δὲ ἀνύδρου τὸ πλεον καὶ ξηροῦ διαγενομένου, ἐπιλελοίπει τὸ ὕδωρ αὐτοῖς· περὶ τροπᾶς μαλιστα τὰς ἐπρινᾶς· κλήν εἰ μὴ ποῦ ἄρα ἐν τοῖς κοίλοις τῶν λάκκων συνεστηκὸς ἦν ἕτοι· τι βραχὺ λείψανον· ὅπερ αὐτοὺς εἰς ἀμηχανίαν καθίστη· τὰς ἀπαραιτήτους ἀνγκαιὰς πιεζομένους τῆς φύσεως. Ἀμέλει καὶ δηλοῦσιν οἱ περὶ τὸν ἠθοῦμενον. Ἥλθαν καὶ τὸν διάκονον Φεῖδον Λογγίνω τῷ τῆς κτῆς μόνῳ, καὶ Παύλῳ τῷ τῆς τοῦ Μαρτυρίου κρῆστω, συνάρσασθαι διὰ τῶν ἰποζυγίων αὐτοῖς πρὸς τὴν τοῦ ὕδατος ἀπὸ Φαρῶν ἢ μετακομιδὴν.

PX'. Τῆς οὖν ἐπιούσης ἄρτι νυκτός τὸ περὶ ὄρθρον ἐτοιμαζομένοις πρὸς τὴν πορείαν, καὶ τῶν ἰποζυγίων αὐτοῖς ἤδη συναθροισθέντων, ἐπιφάνεται τῆς νυκτός ἐλαίνης Ἥλις τῷ μακαρίτῳ ὁ μέγας Εὐθύμιος· τί βούλεται αὐτοῖς σήμερον πυθνόμενος, ἢ τῶν ἰποζυγίων συναγωγῆ· τοῦ δὲ, εἰ ὕδατος ἐκ Φαρῶν μετακομιδὴν ἀποκρινάμενον, διὰ τὸ παρῆσιν ὧν ἡμᾶς ἐπιλελοίπει· ἐπετίμησεν ἐκεῖνος, εἰπὼν· Ὀλιγόπιστοι, ὅτου δὲ χάριν μὴ ἐδεήθητε τοῦ Θεοῦ; μὴ γὰρ ὁ ἐξ ἀκροτόπου πέτρας ἀκαιοῦντα ποτίσας λιόν, καὶ ὕδωρ ὑπὸ Ἰσιαγόνοιο ὄνου βλύσας ποτῆ τῷ Σαφῶν, ἀπορεῖ καὶ πρὸς τὴν χρείαν καὶ ἡμῖν ἐπιχορηγεῖν, εἰ πισταὶ μόνον τὴν αἴτησιν εἰσενέγκητε; εἶτα, καὶ τὴν ἐπὶ Φαρᾶς ἢ ὄδῳ ὡς οὐκ ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἀπιγόμενε. Πλησθήσονται γὰρ ἡμῖν, ἐρη, μηδὲ τρίτην περιμέναντες ὄραν, οἱ μέγιστοι τῶν λάκκων ὕδατος.

PKA'. Διυπνισθεὶς δὲ πρὸς τὴν ὄψιν ὁ μακάριος Ἥλιος, καὶ Φεῖδον ἐκείνην εὐθείας καὶ τοῖς λοιποῖς ἀπαγγεῖλας, τὰ μὲν ἰποζύγια, νῆς προσημῆνης ἐπέλυσε λειτουργίας· ἄρτι δὲ νυκτός οἰχομένης, καὶ ἄλλου πᾶσαν ὄσσην ὄρα γῆν τὰς τῶν ἀκτίων βολαῖς καταλάμποντος, νεφέλη καθὲν περισχοῦσα τὸν ὕπερ τοῦ κοινοβίου αἰφνης ἀέρη, εἰς ἕτερον εὐθείας ἑξήλασεν· καὶ τὰ μὲν κύκλω πάντα, ἢ ὁμοῖα καὶ εἴτε τῆς ἀνομβρίας ἐκόλαζε· ἀστὴρ· οἱ δὲ ἐν τῷ κοινοβίῳ μόνου τοῦ ὕδατος παραδόξως ἀπέλαυνον· καθάπερ τινος τὸν ἕτερον περιγράφαντος, καὶ περαιτέρω πάλιν προελθεῖν οὐκ ἔβαντος. Ἐπεὶ δὲ οἷτε λάκκοι μεστοὶ γέγοναν ὕδατος, καὶ οὐκέτι χρεῖα τῶν ἐξ οὐρανῶ ὄμβρων· αὐτοῖς, δέσχευ ἐθέως τὸ νέφος καὶ σφοδρὰ καταιγὶς τῶν ὄμβρων, εἰς αἰθρίαν αὐτοῖς καθίστατο.

PKB'. Τοῦ θανάτου δὲ τὴν ἔρημον ἐν ὀλίγῳ πᾶσαν περιλαβόντος, καὶ εἰς αὐτὸν δὲ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μαρτύριον ἤδη ἐκβάντος, κατελθεῖν ἐκεῖνος μετὰ πολλῆς καὶ θαυμάσιας πρὸς τὸ κοινοβιον, λαμπρὰν μὲν ἄγει τὴν σύναξιν καὶ τὴν ἀγρυπνίαν, ὑπὸ πολλῶν λαμπάδων καὶ θυμιάμασι φιλοτίμων δὲ καὶ πολυτελῶ τὸν ἔγκλινασμοῦ ποιῶν·

VARIÆ LECTIONES.

* al. Φαρῶν et Φαρῶν et infra. † al. ἀπό. * al. Φαρᾶς et Φαρᾶν.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(70) Theoctisti.
(71) Patriarchæ, cui hic Paulus successit, quem sibi secundum, seu coadjutorem; habebat eo. Theo-

dosius cœnobiarcho in regimine reliquorum cœnobiorum, a Salustio patriarcha moribundo an. Ch. 493 imposito. Cyrillus in Vita S. Sabæ.

μῆρη τινα τῶν μαρτυρικῶν λειψάνων, Ταράχου, Α
Πρόβου, καὶ Ἀνδρονίκου, ὑπὸ τὸ θυσιαστήριον κατα-
θήμενος· ἑβδόμην τότε τοῦ Μαΐου ἐπέγοντος, ὃς ἤδη
δωδέκατος μετὰ τὴν Εὐθυμίου τελευταίην ἐνιαυτὸς
περιῆν. Χρόνου δὲ τινος διελθόντος, καὶ ὁ διάκονος
Φεῖδος τῆς πόλεως Δώρων οὕτω καλουμένης, τὴν
ἐπισκοπὴν ἐγγειρίζεται.

PKΓ'. Ἀλλ' ἐνταῦθ' αὖ με τοῦ λόγου γενόμενον, τὸ
περὶ τῶν Ἀποσχιστῶν ἐκεῖνο εἰσέρχεται· ὁ δὲ καὶ
αὐτὸ λόγου ἄξιον εἶναι μοι δοκεῖ προσθεῖναι τοῖς
εἰρημῆνοις· ὡς ἂν ἐναργίστερον ἐντεῦθεν ἢ ἐπὶ τῆς
θαλάσσης Εὐθυμίου τοῦ θεοῦ προφητεία διαδειχθῆ.
Ἦδη μὲν γὰρ ὁ πατριάρχης Μαρτύριος τῇ παρα-
δόξῃ πιστεύσας ὅτι καὶ τοῦ Φεῖδου, καὶ οἷς αὐτῷ
ἐπὶ τοῦ πελάγους ὁ μέγας προέφη, τῆς περὶ τῶν
Ἀποσχιστῶν τούτων προφητείας ἀνῆκε τοὺς λογισμοὺς.
Χρόνος δὲ οὐ πολὺς ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ὡς περ ἐκ
τινὸς θεοσιεστῆς ἐπισκοπῆς Μαρκιανῶς, οὐ μικρῶ
πρόσθεν ἐμνήσθη, κινήθει τὴν ψυχὴν, συγκαλεῖ
πάντας αὐτοὺς ἐν τῷ ὄπ' αὐτοῦ συστάντι περὶ τὴν
ἀγίαν Βηθλεὲμ κοινωσίῳ· καὶ λόγου ἀρξάμενος, Ἔως
πότε, φησὶν, ἀδελφοὶ καὶ Πατέρες, εἰς μέρη τὸ τῆς
Ἐκκλησίας σῶμα φιλονεικοῦμεν διατμεῖν· καὶ
ταῦτα μηδὲ δῆλον ἡμῖν, τί τὸ τέλειον θέλημα τοῦ
θεοῦ, ἀλλὰ λογισμοῖς οὕτως ἰδίοις τὸ πρῶγμα κατα-
πιστεύοντες. Τοιγαροῦν σκαπτίον ἡμῖν, μήποτε τὴν
εὐθείαν οἰόμενοι ἂ ὑδεύειν, ἀνοδίαις συμβαίη περιπε-
σεῖν. Λογισμοὶ γὰρ ἀνθρώπων δεῖλοι, τὰ ἱερά φασὶ
λόγια. Καὶ εἰ δοκεῖ, τῷ ἀποστολικῷ ἐκείνῳ ἀκο-
λουθῶντες, καὶ ὡς ὑποδείγματι χρώμενοι, βλάωμεν
κλήρους ἐπὶ προσώπων τῶν ἐπισκόπων τε καὶ τῶν
μοναχῶν, καὶ μὲν ὁ κληρὸς ἐπὶ τοὺς μοναχοὺς ἔλθοι,
ἡμῖν εἶναι δεῖ πάντως ἐπ' οἷς ἤδη καὶ νῦν μένομεν τε
καὶ στέργομεν· εἰ δὲ ἐπὶ τοὺς ἐπισκόπους, αὐτοὺς
κοινωνεῖν. Ταῦτην εἰσενεγκόντος τὴν γνώμην Μαρ-
κιανοῦ, οὐδεὶς ἦν τῶν παρόντων ὅστις οὐκ ἔπαινων
ἦν. Βληθέντα τοιγαροῦν τὸν κληρὸν, οἱ μὲν μοναχοὶ ἂ
τούτων εἶχον· πάντες δὲ αὐτοῖς εὐθὺς ἐκοινωνοῦν, ὡς
ἐκ θεοῦ τὸ πρῶγμα γνωσθὲν νομίσαντες· πλὴν Γε-
ροντίου μόνου καὶ Ῥωμανοῦ, καὶ πάντες φέροντες
ἐαυτοὺς παρέχουσι τῇ τῆς Ἐκκλησίας ἐνώσει, καὶ
γενήσιν αὐτῆς ὁ καὶ ἀκίβδηλον τοῦ λοιποῦ ποιῶνται
τὴν κοινωνίαν.

PKΔ'. Καλῶς δὲ αὐτοὺς ὁ πατριάρχης καὶ ὡς ἂν
εἴποις οὐ χερσὶ μόνον ὑπέταξαι, ἀλλὰ καὶ καρδίαις D
κόλποις δεξάμενος, λαμπρὰν ἄγει καὶ πάνδημον

36 Sap. ix, 14. 37 Act. i, 26.

VARÆ LECTIONES.

^a al. οἰομῆνοις. ^b al. ἐπίσκοποι. ^c al. αὐτοῖς et ἑαυτοῖς.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(72) Passi sunt sub Diocletiano Tarsi in Cilicis. De eis agit Martyrol. Roman. 11 Octob.

(73) Ap. Ch. 484.

(74) Doron, Dors, Dor, Ador, etc., civitas mari-
tima, undecimo, aut, ut alii volunt, nono milliario
a Cæsarea Palæstinæ, pergentibus Ptolemæidem.
Legendus Adrichomius in tribu Manases citra Jor-
danem cap. 26.

(75) Summus vir postea Marcianus fuit, in cujus

A quasdam partes reliquiarum martyrum Tarachii
(72), Probi, et Andronici; septimo mensis Maii,
anno jam duodecimo (73) post Euthymii mor-
tem. Cum aliquod autem tempus transiisset, dia-
conus quoque Fidas accipit episcopatum civitatis
quæ vocatur Dora (74).

CXXIII. Sed, me cum in hunc locum venerim,
subit recordatio negotii Aposchistarum; quod
ipsum etiam ut memorabile mihi videtur esse
dictis adjungendum; ut evidentius hinc ostenda-
tur divini Euthymii propheta illa in mari. Etenim
jam patriarcha Martyrius, fidem tribuens admi-
randæ Fidi visioni, et iis quæ ei in mari prædixit
magnus, de his Aposchistis remisit curam et
cogitationem. Non multum autem temporis inter-
cessit, et velut ex diviniore quadam visitatione,
Marcianus, cujus paulo ante memini, anima com-
motus, omnes ipsos convocat in cœnobio quod
construxerat ad sanctam Bethleem, et loqui in-
cipiens: Quousque, inquit, fratres et Patres, con-
tendimus corpus Ecclesiæ dividere in partes, id-
que cum nec nobis quidem constet, quæ sit tan-
dem voluntas Dei, sed rem sic propriis credamus
cogitationibus? Est ergo nobis considerandum,
ne forte dum existimamus recta via ingredi, in
avia contingat incidere. *Cogitationes enim homi-
num timidæ*, sacra aiunt Eloquia³⁶. Et si placet,
illud apostolicum sequentes, velutque exemplum
assumentes³⁷, jaciamus sortes sub persona epis-
coporum et monachorum: et si sors quidem ve-
nerit ad monachos, oportet omnino perseverare
in iis quibus hucusque mauemus et acquiesci-
mus: sin autem ad episcopos, cum ipsis com-
municare. Hanc ubi sententiam intulisset Mar-
cianus (75), nullos erat ex astantibus, qui non
laudaret. Jactam itaque sortem, habuerunt epis-
copi; iis vero statim omnes communicarunt, rem
tanquam a Deo decretam arbitrati; præter Ge-
rontium solum et Romanum. Atque omnes ad-
ducunt se ac præbent Ecclesiæ unioni, et germa-
nam sinceramque de cætero faciunt cum ea com-
munionem.

CXXIV. Patriarcha vero pulchre illos, et, ut dixe-
ris, non solum supinis manibus, sed et cordis sini-
bus excipiens, splendidum agit et publicum festum.

horreo frumentum ex unico grano divinitus una
nocte admodum duplicatum fuisse, dictum est in
Vita S. Theodosii, 11 Januarii num. 61 et 62. In
Vita S. Sabæ dicitur sanctus abbas et vir longe
optimus; qui visione cælesti monitus fuerat, ut S.
Sabæ de necessariis provideret. Obiit universalis
Archimandrita omnium monasteriorum a Salustio
Patriarcha constitutus, cui successit SS. Sabas et
Theodosius.

Præclare enim admodum civitati exortum est a bonum pacis; et lætata sunt plateæ Jerusalem. Deoque per omnia gloria offerebatur. At Geron- tius et Romanus, ille quidem postquam quadra- ginta quinque annos præfuisset beatæ Melaniæ monasteriis, hic in vero Thecoorum vico, ut jam supra diximus, monasterium construxisset, dein- de ex ipsis etiam turpiter propter dogmatum im- pietatem expulsi, mali male huc et illuc ober- rantes obierunt. Sed hæc quidem facta sunt tem- poribus Zenonis.

CXXV. Sequentibus vero annis, cum Anasta- sius (76) post ipsum accepisset imperium, Bar- bari (77) incursione facta, et magna solitudinis parte depopulata et vastata, everterunt ipsa quo- que Agerenorum tabernacula, quæ non ita pridem eis magnus fixerat Euthymius. Deinde ho- rum insigniores alia sibi excitant circa monaste- rium Martyrii monachi, et templa erigunt. At Barbari, secunda in eos iterum usi expeditione, alios quidem interimunt, alios vero abducunt captivos, aliquos autem in alia oppida compellunt, nempe eos qui ex inopinato superiores hoc peri- culo evasere, cum magna et admodum gravis illic fuisset hæc Barbarorum incursio.

CXXVI. Cæterum beatus Elias, qui recte Euthymii ovibus præerat, postquam totis triginta et octo annis tenuisset monasterii præfecturam, multaque præclara et egregia in ea fecisset ope- ra, et magnum sui amorem reliquisset fratribus cunctis, qui in eis viget usque in hodiernum diem, ipse quoque felici ad Dominum excedit profectione (78). Cum quidam autem Symeon Apamensis post illum accepisset gubernationem (79), tresque tantum in ea annos vixisset, Ste- phanus Arabs genere, successor ejus constitui- tur; qui mortuo fratre Procopio, sexcentos au- reos ex bonis paternis tribuit monasterio.

CXXVII. Sub eadem etiam tempora Cæsarius qui- dam Antiochenus, qui in civilibus magistratibus sæpe bonam erat assecutus existimationem, cum ad sanctam venisset civitatem, et satis longum esset tempus illic moratus, incidit in corporis morbum gravissimum. Quoniam vero deerat manus curatrix, et omnem morbus superabat tolerantiæ amicorum- que consolationem, non habens ille quidnam dein- ceptis sibi adhiberet, confugit ad sepulcrum admi- rabilis Euthymii: et quod illinc erat oleum, fit statim

εὐροτήν. Ἀνέτειλε γὰρ τῇ πόλει τὸ τῆς εἰρήνης κα- λὸν σφόδρα καλῶς· καὶ αἱ κλαίεται Ἱεροσολίμη ὑψοφράθησαν, καὶ θεὸς ἦν διὰ πάντων θεολογοῦμέ- νος. Γερώντιος μέντοι καὶ Ῥωμαῖνός, ὁ μὲν πῆμ- πτον ἐπὶ τοῖς τεσσαράκοντα ἔτος, τῶν τῆς μακαρίας Μελάνης μοναστηρίων ἀφηγησάμενος, ὁ δὲ ἐν τῇ Θεκῶων, ὡς ἄνω τοῦ λόγου φθέσαντες ἐφημεν δ, μο- ναστήριον συστησάμενος· εἶτα καὶ αὐτῶν ἀπελα- θέντες ἀισχυρῶς, διὰ τὴν τῶν δεδογμένων ἀσπίδειαν, κακοὶ κακῶς τῆδε κάκεισε περιόντες ἀπέγοντο. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν τοῦ Ζήνωνος καιρῶν ἐγα- γόνει.

PKE'. Τοῖς δ' ἐξῆς ἐνιαυτοῖς, Ἀναστασίου μετ' αὐτὸν τὴν βσιλείαν παραλαβόντος, ἐπιδημιόντες οἱ Βάρβαροι, καὶ πολλὴν τῆς ἐρήμου κείραντες τε καὶ λωδοθήμενοι, κτεστρέψαντο καὶ αὐτὰς τὰς τῶν Ἀγαρηνῶν σκηνάς, ἃς ὁ μέγας αὐτοῖς Εὐθύμιος πρόων πηξάμενος ἦν. Ἐπειτα οἱ μὲν τούτων ἐπι- φανεστέροι, ἐτέρως ἐκαστοῖς ἀπιστώσι περὶ τῆ τοῦ μοναχοῦ Μαρτυρίου μονῆ, καὶ νεοῦς ἀνεγείρουσιν. Οἱ δὲ Βάρβαροι ἐκαστέρω καὶ αὐθις ἐφόδω χρησάμε- νοι, τοὺς μὲν ἀναίρουσι, τοὺς δὲ κατέγουσιν ἀίμα- λώτους, τοὺς δὲ καὶ εἰς ἐτέρας συνελκύνουσι κάμας, ὅσοι κρείττονες ἐκ παραδόξου, τοῦ κινδύνου τούτου κατέστησαν, μεγάλης σφόδρα καὶ γαλεπῆς τῆς κα- ταδρομῆς ταύτης τῶν Βαρβάρων ἐκατ' ἡγενομένης.

PBΣ'. Ὁ μέντοι μακαρίτης Ἑλλάς ὁ καλῶς τῶν Εὐθυμίου προδότην ἡγεμονεύων, ἐν ὅκτω τοῖς δέκας ἐνιαυτοῖς καὶ τριάκοντα τὴν τῆς μονῆς προστάσιον ἐγχειρισθεὶς, καὶ πολλὰ μὲν γενναῖα καὶ λαμπρὰ κατ' αὐτὴν ἀποδειξάμενος ἔργα, κολῶ δὲ καὶ φιλ- τρον πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς καὶ εἰς ἔτι καὶ πᾶσι τοῖς ἐνεκαμάχων καταλιπόν, τὴν μακαρίαν πρὸς τὴν ἡ- σπότην καὶ αὐτὸς ἐκδημετ πορείαν. Συμῶν δ' δι- τινος Ἀπαμείως τὴν ἀρχὴν μετ' ἐκείνον ἐπέδεικμί- νου, καὶ τρίτον αὐτῆ μόνον ἐκιδιούντος ἰ, Στέφανος, Ἄραψ τὸ γένος, διάδοχος ἐκείνου καθίσταται· ὃς τετελευτηκότος αὐτῶ τοῦ ἀδελφοῦ Προκοπίου, ἐξα- κοσίους ἐκ τῶν πατρῶων χρυσῶς τῇ μονῇ ἀπονί- μαι.

PKZ'. Ἐπὶ δὲ τοὺς οὐτούς χρόνους, καὶ Καισάρ- ριός τις Ἀντιοχεύς, ἐν πολιτικαῖς ἀρχαῖς πολλὰκις εὐδοκίμησας, εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν παραβαλὼν, καὶ χρόνον ἐκαίσε κατασχεθεὶς ἱκανόν, πάθει τινὶ περι- πίπτει σωματικῶν, σφόδρα γαλεπῶ. Ἐπει δὲ τοῦτο χειρὸς ἤπορει θεραπευούσης, ἀπτερίας τε πάσης καὶ τῆς ἐκ φθῶν παραμύθιας ἦν ἰσχυρόταρον, οὐκ ἔχων ὃ τι χρῆσαιτο λοιπὸν ἐκαστῶ, παρὰ τὸν τόπον καταφεύγει τοῦ θυμαστοῦ Εὐθυμίου· καὶ τὸ ἐκεῖ- θεν εἰοιον, ἀπλάτρη τοῦ πάθους εὐθὺς τῶ ἀνθρώ- πῳ.

VARIÆ LECTIONES.

4 al. ἐδηλώσμεν. * al. Συμῶνος. † al. inser. ἔτος.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(76) Olybrio solo consule an. 491. Indictione xiv, in Vita S. Sabæ.

(77) Theophanes lib. xv, cap. 19 refert anno Anastasii 11 Saracenorum incursum in Phœnicen et Syriam rursus (seu secunda vice) effectum esse,

Prior hæc irruptio ante mortem Eliæ hegumeni videtur contigisse.

(78) An. Ch. 511.

(79) An. 514.

πῶ γίνεται, μόνον ἐπιχειρήσθην. Ὁ δὲ χάριτας ἀποδοῦς τῆς εὐεργεσίας, χρημάτων τῆ τοῦ ἀγίου μονῆ, τὰ μὲν παρέρχων ἤδη μεγαλοψύχως, τὰ δὲ καὶ ἐτησίως ὑπισχνοῦτο παρέχειν.

PKH'. Οἴκαδε γοῦν ἱπτανίων, καὶ Στεφάνῳ ἐν Τριπόλει τῷ ἐπίσκοπῳ παρασχολῆν, οἷα φιλεῖ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἢ ψυχῇ τῶν ἤδη φθασάντων ἀνιάρων ἠδῶς ἀναμιμνήσκεσθαι, διηγείτο αὐτῷ τὰ καθ' ἕκαστον· ὅπως μὲν κατασκήψειε τὸ κακὸν εἰς αὐτόν· ὅπως τε πᾶσά τε ἰατρικὴ χεῖρ, καὶ παρουσιαὶ τῶν συνήθων, αἱ μὲν εἰς θεραπείαν, αἱ δὲ εἰς παραμυθίαν οὐδὲν ἔσχον· ὅπως τε πάντων ἀπογνοῦς, τῷ τοῦ Εὐθυμίου τάφῳ προσδράμοι· καὶ ὅπως μόνον ἐπειθεὶν ἑλάττω χρησάμενος ε, παραπόδας εὐδύς, καὶ ὡς οὐδ' ἂν πώποτε οὐκ ἐλπῖσαι μόνον, ἀλλ' οὐδ' εὐξασθαι γοῦν τεθάρρηκεν, εὖρε τὴν θεραπείαν.

PKΘ'. Ταῦτα ὁ μὲν διηγείτο κατὰ μέρος τῷ ἐπισκόπῳ, Λεόντιος δὲ τις ἐκείνου ἀνεψίδος, κομιδῆ νέος τὴν ἡλικίαν ὑπάρχων, παρατυχὼν οὕτω κατὰ συντυχίαν τῷ διηγῆματι, καὶ παραχρῆμα τὴν ψυχὴν ὡς ἤκουσε διαθερμανθεὶς, καὶ μετῴν τι καὶ προσδύτερον ἢ κατὰ τὴν ἡλικίαν φρονήσας. καὶ καταγνοῦς τῶν τοῦ κόσμου πάντων, ὅφ' ὧν εὐεξαπάτητος ὡς τὸ πολὺ νοστήσῃ ἐστὶ καὶ ἀλώσιμος, εἰς τὴν τοῦ μεγάλου μονῆ ὡς εἶχεν εὐδύς ἀφικνεῖται, καὶ τὸν μονῆρῳ βίον ἀλλάττειται· ἐν δὲ τῆσθε καὶ ἀρετῇ περιφανῶς θαλάμψαντα μεταστειλόμενος ὁ ἐπίσκοπος Στέφανος, τὴν τῆς μονῆς αὐτῷ πρόνοαν ἐγχειρίζει, ἥτις ἐπὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος καὶ αὐτῆ συνέστηθε Λεοντίου μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ διάδοχον τοῦ θρόνου καταλιπὼν, δευτέρῳ καὶ εἰκοστῇ μηνος Ἰαννουαρίου καταλείπει τὸν βίον, ἕνα ἐπὶ τοῖς εἴκοσι τῆ τοῦ κοινοβίου προστάσις, τοὺς δλοὺς διανύσας ἐπισκεπτοῦς. Καὶ Λεόντιος δὲ ὁ τοῦτου ἀνεψίδος Νετλὸν τινα τοῦ κοινοβίου προσδύτερον, εἰς Ἀντιόχειαν ἀπίπτοντα, καὶ αὐτῷ ἐπιξενωθέντα, ἱκανῶς ἐκ τῶν παρόντων δεξιωσάμενος, ἐπίσκοπον Ὀρθοσιάδος ἡ χειροτονεῖ. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

PA'. Ἐπιστρέπειον δὲ καὶ αὐθὶς ἐπὶ τὴν Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου μονῆν, καὶ τὰ ἐξῆς αὐτῇ προσθετίον τοῦ διηγῆματος. Μετὰ τὴν Στεφάνου τοῦ ἐπισκόπου τελευτήσιν, Θωμᾶς αὐτῆν ἐξ Ἀπαμείας Ἐλκων τὸ γένον, εὐθηνουμένην εἶραν καὶ ἀνθοῦσαν παραλαβὼν, ἠλάττωσέ τε καὶ περιέκοψεν. Ἐν οἷς δὲ τὴν τῆς μονῆς ἀρχὴν αὐτὸς εἶχε χρόνοις, ἀφικνεῖται πρὸς αὐτὴν ὁ Ἀντιοχεὺς πάλιν Καίσαριος, καὶ δεξιῶς παρ' ἐκείνου καὶ φιλοφρόνως ὑποδεχθεὶς, καὶ εἰς κοινὴν ἐστίασιν αὐτῷ συγκατακλιθεὶς εἶτα λόγων, οἷο φιλεῖ, μεταξὺ κινηθέντων, ἀκούσας ὅφ'

38 V. al. Edit.

VARIÆ LECTIONES.

ε int. f. χρυσάμενος. ἡ al. Ὀρθοσιάδος.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(80-81) Opulenta Phœnicis ac celebris urbs Tripolis, describitur ab Adrichomio inter loca exteriora cap. 39.

(82) S. Leontius Tripoli passus collitur 18 Junii.

(83) Est Orthosias prope Tripolim, e regione Cyprī, etiam urbis episcopatus, cum Tripoli. sub me-

homi morbi depulsio, ubi duntaxat inunctio facta est. Is autem referens gratias pro beneficio, pecunias sancti monasterio, partim jam præbuit magnifice, partim se annuas præbitorum pollicitus est.

CXXVIII. Domum igitur revertens, cum Tripoli (80-81) episcopum Stephanum convenisset, quo modo amat animus in hujusmodi rebus lubenter molestiarum præteritarum meminisse, narravit ei singula; quemadmodum malum eum invasisset; utque omnis medicorum manus, et præsentia familiarium, illa quidem ad curationem, hi vero ad consolationem nihil valebant; et quo pacto desperatis omnibus, accurrerit ad sepulcrum Euthymii; soloque illinc oleo usus, e vestigio statim, et sicut ne unquam quidem vel non solum sperare, sed nec etiam optare ausus fuisset, invenisset curationem.

CXXIX. Hæc ille quidem singulim referrebat episcopo. Quidam autem Leontius hujus consobrinus, ætate admodum juvenis, sic casu assistens relationi, confestimque animo, ut audivit, accensus, et majus aliquid maturiusque quam pro ætate mente agitans, condemnatis omnibus mundi rebus, a quibus ut plurimum facile decipi et capi potest juvenus, ad magni monasterium, uti erat, statim venit, et vitam eligit monasticam: quem utique, cum virtute clarus et insignis evasisset, advocatum, Stephanus episcopus, cura et præfectura monasterii donavit, quod et ipsum conditum fuit in honorem magni martyris Leontii (82): paulo post vero, eum sedis successorem relinquens, e vita migravit vicesimo secundo mensis Januarii, postquam annos viginti et unum integros præfuisset cænobio. Porro Leontius hujus consobrinus Nilum quemdam cænobii presbyterum, euntem Antiochiam, et ab eo acceptum hospitio, ubi sufficienter ex iis quæ aderant accepisset. Orthosiadis (83) ordinavit episcopum. Et hæc quidem ita.

CXXX. Revertendum autem est jam ad magni Euthymii monasterium, et quæ ad illud deinceps pertinent addenda sunt narrationi 38. Post Stephani (84) episcopi obitum, Thomam, qui originem trahebat ex Apamea, id felix admodum floridumque acceptum, imminuit et circumcidit. Quo autem tempore is administrationem tenebat monasterii, ad illud iterum venit Antiochenus Cæsarius, et a Thoma humane et amice susceptus, ubi in eodem convivio cum eo accubisset, deinde, ut solet, inter illos agitati essent sermones, audiens ab eo quod in

tropolis Tyrīo. Describitur ab Abricomio inter exteriora loca cap. 29.

(84) Perperam vox episcopi additur. Est hic Stephanus Arabs, frater Procopii, supra num. 126. Obiit an. Ch. 534 ut ex num. 136 colligitur.

diaconico partes quædam essent illius ligni, in quo Dominus tremendæ illius dispensationis subiit crucifixionem, petit ab eo ut pretiosa illa ligna adoraret, eorumque exiguam aliquam partem acciperet. Cum ergo annuisset monasterii præpositus, eadem quidem hora ei aperit ambas diaconici fores, reserat autem thecas rerum pretiosarum; aliquid faciens ardentius et amantius. Atque ingressus est cum suis Cæsarius. Adorantes vero et complexi, aliquam quoque partem accipiunt salutaris illius et venerandi ligni. Deinde ingressi interiorem diaconici cellam, rursus ad se reficiendos amice convertuntur.

CXXXI. Theodotus autem quidam Galata, qui eis ministrabat, frequenter exiens per diaconicum, et ad eos ingrediens, sacris illis thecis apertis, sexcentos supra dictos surripit aureos, qui positi erant in tribus crumenis. Sic postea præpositus quidem Cæsario et comitibus ejus mentem adhibens, non sensit quod factum fuerat. Mane vero surgens Theodotus, simulabat se iratum, et valde se indignari fingebat, quasi non liceret ei frui quiete. Quocirca recedit e monasterio, specie quidem quod desideraret locum vacuum a tumultu, frevera autem quod cuperet latere, et aurum auferre atque abscondere. Igitur ad sanctam civitatem properans, iterque ad eam ingressus, ubi fuit ex adverso monasterii Martyrii monachi sensim sedens, et genibus crumenas imponens, sumptisque ex una earum quinquaginta numero aureis, ponit reliquos sub magno quodam lapide; et cum signasset locum, sibi que notum, quantum poterat, fecisset, recta profectus est Hierosolyma; illinc vero Joppen.

CXXXII. Et equis conductis, arrhaque data, revertitur ad lapidem sub quo latebat aurum. Cumque jam prope fecisset (o oculum cuncta intuentem! o justissima judicia!), videt quemdam magnitudine maximum, et forma terribilem serpentem, qui e lapide prorepserat, quasi collocatus fuisset ad custodiendos aureos, et conabatur arcere eum a realiana. Ille ergo timore correptus, tunc quidem vacuis manibus reversus est. Sequenti autem die iterum venit; et rursus terribilem illum reperit auri custodem, admodum diligenter vigilantem, velutque ad pecunias excubantem, ita ut ne liceret quidem omnino ad lapidem accedere: quin etiam cum adortus esset, diu et acriter a serpente insectatus, satis habuit si vel tantum salvus illinc recederet. Postridie itaque rursus pergit ad locum; et protinus advolans quædam virtus aerea, cum veluti clavam aliquam incussisset Theodoto, plagamque gravissimam ei infixisset, illum quidem evertit, et lethaliter admodum se habentem humi dejecit. Quidam autem La-

αὐτοῦ ὡς ἄρα εἶεν ἐκείνου μέρη τοῦ ξύλου τινὰ πρὸς τῶν διακονικῶν, ἐν ᾧ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Θεσπότης φρικτῆς ἐκείνης οἰκονομίας ὑπέστη σταύρωσιν, αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ τὴν τῶν τιμῶν ἐκείνων ξύλων προσκύνησιν, καὶ ὥστε βραχὺ τι μέρος τούτων λαβεῖν. Ἐπινεύσας οὖν ὁ τῆς μονῆς προσετώς, ἀνακετῆ μὲν αὐτῆς ὥρας ἀμφοτέρως αὐτῶν τὰς τοῦ διακονικοῦ πύλας· ἀνοίγει δὲ τὰς τῶν κειμηλίων θύρας θερμότερόν τι ποιῶν δῆθεν καὶ φιλικώτερον. Καὶ εἰσῆκει μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὁ Κιζάριος. Προσκυνήσαντες δὲ καὶ περιπτυσσάμενοι, λαμβάνουσί τι καὶ μέρος τοῦ σωτηριώδους ἐκείνου ξύλου καὶ σεβασίμου. Ἐπειτα καὶ πρὸς τὸ ἐνδότερον τοῦ διακονικοῦ καλλίον εἰσελθόντες, εἰς φιλοτησίαν καὶ αὔθις τρέπονται.

PAL'. Θεόδοτος δὲ τις αὐτὸς Γαλάτης διακονούμενος, ἐξιών τε πυκνὰ διὰ τοῦ διακονικοῦ καὶ πρὸς αὐτοὺς εἰσιών, τῶν ἱερῶν θηλῶν ἐκείνων ἀνωγεινῶν, τοὺς ἤδη ῥηθέντας ἐξακοσίως, ἐν τρισὶ βιβλίοις κειμένους· ὑφαίρειται χρυσοῦς. Εἰθ' οὕτως ὁ μὲν ἠγοούμενος τοῖς περὶ Καισάριον καὶ τοῖς ἀπὸ αὐτὸν προσέχων τὸν νοῦν, οὐκ ἤσθετο τοῦ γεγονημένου. Ἐωθεν δὲ ἀναστάς ὁ Θεόδοτος, προσεποιεῖτο τὸν ὀργιζόμενον, καὶ ἀγανακτεῖν ἐσκήπτειτο σφοδρὰ, καθάπερ ἡσυχίας ἀτολπέειν αὐτῶ μὴ παρῶν. Ἐνθεν τοι καὶ ἀπανίσταται τοῦ μοναστηρίου· τῶ μὲν δοκεῖν, ἐπιθυμῶ καθαρῶ θορύβων χωρίου· τῇ δὲ ἀληθείᾳ, σπουδῇ τοῦ λαβεῖν ἑαυτὸν τε καὶ τὸ χρυσίον ἀφανίσαι. Ὀρμηθεὶς τοίνυν πρὸς τὴν ἀγίαν πόλιν, καὶ τῆς ἐπ' αὐτὴν πορείας ἀψάμενος, ἐπαδὼν τῆς τοῦ μοναχοῦ Μαρτυρίου μονῆς ἀναπαύομενος, καθίσας ἠρέμα, καὶ τὰ βλασάντια θεῶς ἐπὶ τῶν γονάτων, καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν χρυσοῦς ἐπ' ἐνὸς τούτων λαβῶν, τίθει τοὺς λοιποὺς ὑπὸ λίθου τινὶ μεγάλῳ καὶ τὸν τόπον ἐπισημήσας, καὶ γινώσκον ὡς ἐνῆν ἐπιτῶ θέμενος, εὐθὺ τῶν Ἱερουσαλήμων ἐχώρει· ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Ἰόππην.

PAB'. Ἄλογα [δὲ] μισθωσάμενος, καὶ ἀρραβῶνα καταβαλὼν, ἐκάνεισι πρὸς τὸν λίθον, ὅφ' ᾧ τὸ χρυσίον ἐκρύπνεται. Καὶ πλησίον ἤδη γενόμενος (ὅ πάντα βλέποντος ὀφθαλμοῦ! ὃ κριμάτων δικαιοτάτων!), ὄρᾳ τινὰ τοῦ λίθου μεθίθει μέγιστον καὶ τῇ μορφῇ φοβερὸν ἐξερπυσαντα ὄσιν, καθάπερ φυλάττειν τοὺς χρυσοὺς τεταγμένον, καὶ ἀπειργεῖν αὐτοπειρώμενον πρᾶγματος ἀλλοτρίου. Δείσας οὖν ἐκείνος, τνικαῦτα μὲν κενὰς ἐπανήει χεραί. Κάτεισι δὲ πάλιν εἰς τὴν ἐξῆς· καὶ πάλιν εὐρίσκει τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον τοῦ χρυσοῦ φύλακα, ἐγγρηγορῶτα λίαν ἐπιμελῶς, καὶ οἷον ἐπαγρυπνοῦντα τῶ χρέματι, ὡς μηδὲ πλησιάζειν ἰδῶς ἐξεῖναι τῶ λίθῳ· ἀλλὰ καὶ προσβαλόντα διωχθῆναι συντόμως ὑπὸ τοῦ ὄφθαλμοῦ ἄχρι κολλοῦ, καὶ ἀγαπήσασαι εἶγε καὶ μόνον ἰσθμὸς ἐκεῖθεν ἀναχωρήσειεν. Τῆς γοῦν ὑστεραίας, ἀφικνεῖται καὶ αὔθις ἐπὶ τὸν τόπον· καὶ παραχρῆμα δύναιμι τις ἐναίριος ἐπιπέσασα, καὶ ὡσπερ τινὶ βόπῳ τοῦ Θεοδότου κατενεγκούσα, καὶ πληγὴν αὐτῶν καιρίαν ἐνεῖναισα, ἐκεῖνον μὲν ἀνατρέπει, καὶ πολὺ

VARIAE LECTONES.

¹ al. πλησιάζει. al. ἔλκε.

τὸ νεκρῶδες ἔχοντα, τῇ γῆ καταβάλλει. Λαζαριῶται ἄ
 δέ τινε: ἐκ τοῦ παρήκοντος ἐπιστάντες, καὶ οὕτως
 ἐβρίμμενον ἀθλίως εὐρόντες· καὶ χαμαὶ κείμενον,
 ἀναλαμβάνουσι τε καὶ εἰς τὸ κατὰ τὴν ἁγίαν πόλιν
 νοσοκομεῖον κομίζουσιν.

ΡΑΓ'. Ἐπεισε τοίνυν ἐπὶ πολὺ κείμενος, θναρ
 ὄρᾳ τινα πρεσβύτην αὐτῷ χαλεπῶντα, καὶ Ἄνα-
 στῆναι τε ἄλλως οὐκ ἔνι, λέγοντα, εἰ μὴ τὸ ὄφαι-
 ρεθὲν χρῆμα πρότερον τῇ τοῦ Εὐθυμίου μονῇ ἀπο-
 δόξῃς. Μεταστειλόμενος οὖν ἐκείθεν τὸν πνυδοχέα,
 τὴν τε κλοπὴν ὁμολογεῖ, καὶ τὸν δόλον ἀνακαλύπτει,
 καὶ τὴν κρυπτομένην τέως αἰτίαν τῆς ἐκ τοῦ μονα-
 στηρίου ἀναχωρήσεως δημοσιεύει καὶ φωτὶ δίδου-
 σιν ἀληθείας· ὅπως τε ὑπὸ λίθῳ τινὶ κατέβοιτο τὸν
 χρυσόν, καὶ ὅπως αὐτὸν προσβάλλοντα πολλάκις καὶ
 ἀνελεῖσθαι πειρώμενον, πρῶτα μὲν ὄφρις, φοβερός τε
 μέγας αὐτὸ καὶ τὸ εἶδος, ἔξερπύσας τοῦ λίθου
 παραδόξως· ἀπήλασεν, ἔπειτα δέ τις ποθεν καὶ δύνα-
 μις ἐπικαταπτᾶσα, οὕτω διέθηκεν.

ΡΑΔ'. Ταῦτα μαθόντες οἱ περὶ τὸν ἡγούμενον Θω-
 μᾶν καὶ Λεόντιον, ἀνέρχονται πρὸς τὴν ἁγίαν πόλιν
 εὐθὺς, καὶ τινὶ φορέῳ τὸν Θεόδοτον ἐπιθέντες, ὥστε
 ὑποδείξαι τὸν τόπον αὐτοῖς, ὅφ' ἔν ὃ χρυσὸς κρύ-
 πτοιτο, εὐρίσκουσι μὲν αὐτὸν ὑπὸ τῷ λ:η) ρ κείμενον·
 ἔ δὲ φορῆτος ἐκεῖνος φύλαξ (ὃ τοῦ θυμύκτο:!), οὐ-
 δαμοῦ· κἀθέπερ τοῖς ἀληθινοῖς δεσπότησις εἴξας τοῦ
 θαυμαροῦ. Αὐτίκα γαῦν, οἱ μὲν τοὺς χρυσοῦς ἀνα-
 ροῦνται, μικρὰ τῶν ὑπὸ Θεοδότου ἤδη δαπανηθέν-
 των φορέσαντες· αὐτὸς δὲ, κακῶν ἦν ἀπαθὴς καὶ
 ὑγιᾶς ἔχων τοῦ σώματος.

ΡΑΕ'. Τὸν μὲν οὖν Θωμᾶν ὄγδοον ἔτος τῆς Εὐθυ-
 μίου μονῆς ἡγησάμενος, πέμπτη ἐπὶ τοῖς εἴκοσι
 τοῦ Μαρτίου μηνός, ἐβδομηκοστῆ μετὰ τὴν Εὐθυ-
 μίου ἐκδημίαν ἐνιαυτῷ, φιλονθρώπως κ' ὁ Δεσπότης
 τῶν τῆδε μετακαλεῖται. Λεόντιος δὲ μετ' αὐτὸν τὴν
 τῆς μονῆς προστασίαν παραλαμβάνει· ὅφ' οὐ καὶ ὁ
 γρηγορῆ ταῦτα παραδοὺς ἐγώ, τῷ τῶν ἀδελφῶν χορῷ
 τῆς τοιαύτης ποιμνῆς ἐγκαταλέγομαι. Ἄ μὲν οὖν
 περὶ τοῦ θεοφόρου τούτου καὶ θαυμαστοῦ Εὐθυμίου
 οἱ Πατέρες διηγήσαντό μοι, κατὰ τὸν θεῖον φάναι
 Δαβὶδ, Οὐκ ἐπέκρυψα ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῶν
 εἰς γενεὰν ἑτέραν. Δεῖ δὲ πάντως καὶ τὰ ἐπ' ἐμοῦ
 γεγονότα μὴ παρῆδειν· τῶν εὐεργετηθέντων ἔτι πε-
 ριόντων, καὶ τοῖς πρακτομένοις αὐτοῖς παρόντων,
 καὶ τὴν οικίαν ὄφιν μάρτυρα κεκτημένων· ἀλλὰ
 καὶ εἰς ἔτι τῶν παραδόξων τούτων θαυμασίως· ἰ
 ἐνεργουμένων· ἃ καὶ πίστις ἐστὶ τῶν φθαζάντων,
 καὶ σφραγὶς ἀκριβῆς, τοῦ μηδὲν ὄλως περὶ ἐκείνων
 διεμφιβάλλειν.

ΡΑΖ'. Ἔπει τριγαροῦν ἐξκαιδεκάτῃ τῆς βασιλείας

³⁰ Psal. LXXVIII, 4.

κ int. Φιλάνθρωπος. ἰ al. θαυμασίως.

(85) An. Ch. 543.

(86) Hæc eadem refert, citato hoc loco, in Vita S. Joannis Silentarii, ubi indictionem VI, addit et annum ætatis S. Joannis 90, mensem Julium, quo ad S. Euthymii monasterium venit; quod necessario

zariotæ cūm transendo advenissent, sicque misere prostratum reperissent, et humi jacentem, accipiunt, atque deferunt in nosocomium sanctæ civitatis.

CXXXIII. Dum illic itaque diu jacet, videt in somnis quemdam senem ei succensentem, et dicentem: Non aliter tibi licet surgere, nisi surreptam pecuniam reddas prius Euthymii monasterio. Quare accessito exinde Pandochii præfecto, tum confitetur furtum, tum dolum aperit, tum causam recessus e monasterio tunc occultam profertque in lucem veritatis, et quemadmodum sub quodam lapide aurum deposuerit, utque eum, sæpe accedentem tentantemque auferre, primo quidem serpens, tam magnitudine quam aspectu formidabilis, e lapide proropens, admirabiliter inopinantem expulerit; deinde vero quædam virtus alicunde advolans, sic affecerit.

CXXXIV. His compertis præpositus Thomas et Leontius, ascendunt statim ad sanctam civitatem, et in quodam vehiculo Theodotum imponentes, ut eis ostenderet locum sub quo aurum abditum erat, illud quidem inveniunt sub lapide positum; horrendus autem ille custos (o miracolum!) nusquam aderat; ut qui veluti veris domibus thesauro cœsisset. Statim ergo illi quidem tollunt aureos, non multum solliciti de iis qui a Theodoto consumpti fuerant; ipse vero, nihil amplius mali sentiebat, sanoque erat corpore.

CXXXV. Porro Thomam, qui octo annos Euthymii præfuerat monasterio, vicesimo quinto mensis Martii, anno post Euthymii ex hac vita discessum septuagesimo (85), clementer Dominus hinc evocat. Leontius autem posi eum suscipit præfecturam monasterii; à quo ego, qui hæc scriptis mandavi, referor in catalogum (86) cœtumque fratrum illius gregis. Quæ igitur de hoc divinitus afflato et admirabili Euthymio Patres mihi narraverunt, ut cum divino Davide loquar: *Non occultavi a filiis eorum in generatione altera*³⁰. Oportet autem omnino ea etiam quæ meo tempore evenerunt, non despiciere; beneficio affectis adhuc superstitionibus, et ad ipsa quæ sunt præsentibus, propriumque intuitum pro teste habentibus; sed et cum in hodiernum usque diem ejusmodi prodigia mirabiliter edantur; quæ et sunt præcedentium probatio, et perfectum signaculum, quod de illis nihil sit omnino dubitandum.

CXXXVI. Anno itaque decimo sexto (87) imperii

an. Ch. 548 contigit, qui secundus est præfecturæ Leontii. Vide Prolegomena num. 9.

(87) Imo decimo tertio. Redit S. Sabas Constantinopoli in Palæstinam in Septembri, indictione nona an. Ch. 540. Hierosolymis Cæsaream profeci-

Zenonis, monachorum cum suscepissem habitum, vehementique pungerer aculeo amoris quietæ vitæ, ac gestirem ipse etiam habitare in solitudine, quærebam honestam alioquin occasionem, ut id consequerem. Nulla vero alia inventa, præ me tuli magno teneri me desiderio erga dedicationem Ecclesiæ Hierosolymitanæ, et petii licentiam illuc eundi. Dimissus igitur a præposito, ubi jam a metropoli Scythopolitanorum eram discessurus, mandatum hoc mihi dat mater, ut nihil ex rebus ad animam pertinentibus, absque admonitione et consilio Joannis solitarii, ex me facerem: Ne forte, inquit, statim ab initio imprudens abducaris in errorem Origenistarum. Itaque postquam venissem in sanctam civitatem, et sacra loca adorassem, in quibus salutare illas Dominus propter nos moras traxit; atque adorassem pariter divinæ crucis lignum; deinde ad virum transeo (88). Is autem, tum alia dat consilia et monita, tum demum hoc mihi præcipit: Si vis, inquit, salvus esse, vade ad magni Euthymii monasterium, et in eo habita. His ego auditis, venio per solitudinem quam citissime ad Jordanem, et satis longum tempus Patribus qui illic erant versatus (89), circa mensem Julium in magni illius delatus monasterium, susceptus fui. Porro Leontius erat, cui tunc et suscipiendi cura et monasterii præfectura fuerat commissa.

CXXXVII. Illic ergo commorans, video ea æstate quemdam genere Cilicem, habitu monachum, Paulum nomine, ex Martyrii monasterio profectum, a malo quidem spiritu correptum, a familiaribus autem adductum ad monumentum Euthymii. Posito igitur monacho ad thecam reliquiarum, apparens paulo post magnus media nocte fugat dæmonem. Et hoc testimonium curationis certum. Nam cum ipsa nocte venisset Paulus ad horam nocturnæ psalmodiæ, sicut unus ex iis qui canebant, et coram omnibus nobis se a Deo curatum fuisse profiteretur. Quam rem ubi compererunt qui in Martyrii monasterio erant, veniunt, ut eum in suum monasterium reducant. At ille volens se gratum ostendere, et apud se conscriptam gratiam conservans, mansit deinceps in cœnobio, omnisque laboris et ministerii alacri plane animo cum fratribus se participem fecit.

CXXXVIII. Aliquando igitur colligentes alimentum in solitudine; id vero erat, quæ solent appel-

VARLÆ LECTIONES.

■ al. ἐσκεπτόμην. ■ al. ὠριγενειαστῶν,

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

scitur, hinc Scythopolim. Cyrillum puerum discipulum sibi acquirit, cujus caput metropolita Theodosius tondens in primo ecclesiastico gradu constituit. Redit Sabas ad lauram, et modico tempore ibi transacto infirmitate detentus est, ex qua obiit indictione decima, 5 Decembris an. Ch. 531. Ab indictione ergo nona, ad sequentem sextam nonnisi

Α Ζήνωνος (α), τὸ τῶν μοναχῶν ὑπελθὼν σχῆμα, δεινὸν τε ἡσυχίας ὠδίνων ἔρωτα, καὶ τὴν ἔρημον οἰκῆσαι καὶ αὐτὸς ἐρῶν, εὐπρόσωπον ἄλλως ἀφορμὴν ἐχέτων, ὥστε τοῦτου τυχεῖν. Ἀπορῶν δὲ ἑτέρας, ἐσκεπτόμην ■ ἐπιθυμίαν τινὰ τοῦ τῆς Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίας ἐγκαινισμοῦ, καὶ τὴν ἐκεῖτε καθόδον ἦτον. Ἀπολυθεὶς οὖν παρὰ τοῦ καθιγουμένου, ἐπὶ τῆς Σκυθοπολιτῶν ἤδη μετροπόλεως ἀπαίρειν ἔμελλον, ἐντολήν μοι ταύτην ἡ μήτηρ δίδωσι, μηδὲ τῶν εἰς ψυχὴν ἠκόντων, ἄνευ τῆς Ἰωάννου τοῦ ἡσυχαστοῦ ὑποθήκης καὶ συμβουλῆς οἴκοθεν διαπράξασθαι. Μηποτε, φησί, καὶ ἐκ προοιμίων εὐθὺς λάθης ἐκτὸν τῆ τῶν ὠριγενειαστῶν ■ ἀπάτη συναπχθεῖς. Γενόμενος τοίνυν κατὰ τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ προσκυνήσας μὲν τοὺς Ἱεροὺς τόπους, ἐν οἷς τὰς σωτηρίους δι' ἡμᾶς ἐκεῖνας ὁ Δεσπότης ἐποιεῖτο διατριβάς· προσκυνήσας δὲ καὶ τὸ τοῦ θεοῦ σταυροῦ ζύλον· εἶτα διαβαίω καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα. Ὁ δὲ, καὶ ἄλλα μὲν συμβουλεύει καὶ ὑποτίθεται, τελευταῖον δὲ μοι καὶ τοῦτο ἐπισκήπτει· ὡς, εἴπερ βούλει σωθῆναι, φησὶν, ἐλθὲ παρὰ τὴν Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου μονήν, καὶ ταύτην οἴκησον. Τούτων ἀκούσας ἐγὼ, ἔρχομαι διὰ τῆς ἐρήμου τὴν ταχίστην παρὰ τὸν Ἰορδάνην, καὶ χρόνον ἰακτὸν τοῖς ἐκεῖσε προσδιατριβάς Πατράσι, κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα τῆ τοῦ μεγάλου μονῆ προσενηχθεῖς, εἰσεδέχθην. Λεόντιος δὲ ἦν ὁ καὶ τὴν ὑποδοχὴν καὶ τὴν τῆς μονῆς προστασίαν τηλικαῦτα πεποιημένος.

PAZ'. Ἐκεῖ τοιγαροῦν διατρίβων, ὄρω τινα τοῦ αὐτοῦ θέρους, Κίλικα τὸ γένος, τὸ σχῆμα μοναχόν, Παῦλον ὄνομα, τῆς τοῦ Μαρτυρίου μονῆς ἐξεμαθέντα, πνεύματι μὲν πονηρῷ συνεχόμενον, ὑπὸ αἰτῶν ἐπιτηδείων αἷ τοῦ Εὐθυμίου μνήματι προσεγόμενον. Τεθέντος τοίνυν τοῦ μοναχοῦ παρὰ τῆ τοῦ λειψάνου θήκη, ἐποφθεῖς μετ' ὀλίγον ὁ μέγας μίσθων νυκτῶν τὸν δαίμονα ἀπελαύνει. Καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ τῆς ἰάσεως ἀψευδές. Αὐτῆς γὰρ νυκτὸς ἀνελθὼν ὁ Παῦλος παρὰ τὴν τῆς νυκτερινῆς ψαλμωδίας ὄραν, εἰς τε τῶν ἀδόντων γίνεται, καὶ ἐφ' ἡμῶν πάντων Θεῷ τὴν ἴασιν ἐξομολογεῖται. Μπαθόντες οὖν οἱ τῆς τοῦ Μαρτυρίου μονῆς τὸ γεγεννημένον, ἤκουσιν ὡστε τὸν Παῦλον εἰς τὴν οικίαν αὐδὸς μονῆν ἐπαναγεγεῖν. Ἄλλ' ἐκεῖνος, εὐγνώμων δείκνυσθαι βολόμενος, ἀναγκαπτὸν τε τὴν χάριν παρ' ἐκωτῶ συντηρῶν, ἔμενε τὸ λοιπὸν ἐν τῷ κοινοβίῳ, καὶ παντὸς πόνου καὶ λειτουργήματος σὺν προθυμίᾳ πάση τοῖς ἀδελφοῖς ἐκοινωνεῖ.

PAE'. Ποτὲ γοῦν συλλέγοντες ἡμεῖς τροφήν ἐπὶ τῆς ἐρήμου· ἡ δὲ ἦν, αἰ μανούθια σύνθετος ὀνομάζειν·

(α) Ἰουστινιανοῦ emendandum affirmo, nec probatione est opus; prorsus tamen videndæ alim editiones quæ hic variant. COTLERIUS.

decimus tertius labebatur annus; nisi ante dicatur habitum monasticum accepisse; quod ille locus in vita S. Sabæ ægre ut suspicemur permittit.

(88) In lauram S. Sabæ.

(89) Potissimum cum «Seniculo monacho in xenodochio abbatis Euthymii,» Scythopoli ex monitione S. Joannis in somno ei facta. In hujus Vita.

Ἡρόμεθα τὸν Παῦλον ἐπὶ τῇ συλλογῇ καὶ αὐτὸν παρόντα, ὅτι τε πάθος, καὶ ὄθεν εἰς τὸ κοινόνδιον ἔλθοι, καὶ οἷας παρὰ τῆ τοῦ λειψάνου βήκη ἀπολαύσοι τῆς θεραπείας. Καὶ αὐτὸς συνήθως ἡμῖν ἔχων ἤδη, καὶ μηδὲν εἰδὼς τὰ γε πρὸς ἡμᾶς ὑποκρίνεσθαι, φανερώς ἅπαντα διεξήκει. Ἐγὼ διακονίαν, λέγων, ἐν τῇ τοῦ Μαρτυρίου μονῇ πιστευθεὶς, φιλοχρηματίας οὐκ οἶδ' ὅπως ἔάλων ἔρωτι. Ἐπειδὴ δὲ ἠπόρουσαν καὶ οὐκ εἶχον ὄθεν ἂν οὐδὲ δραχμὴν κτήσασμι, ἔννοιά μοι γίνεται, τῶν ἱερῶν σκευῶν ὑφελέσθαι τινὰ, τούτων τε ἕκαστον τιμῆς ἀποδόσθαι, καὶ αὐτῶν ἐμαυτῷ τινα τόνδε τὸν τρόπον περιποιήσασθαι. Ἐπιούσων ἡτήθησαν τῶνδε τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἀπεισιδάμην, φαίρουμαι τὰς κλεῖς ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου· καὶ διανοίξας ἔνθα τῶν ἱερῶν σκευῶν ἢ ἀπόθεσις, τούτων τὰ μὲν κκούργως ἐνοσφισάμην, τὰ δὲ καὶ ἄλλοις ὀλιγώρως διένειμα. Εἶτα τὴν διακονίαν ὁ ἐκτελέσας ἐκαίνην, τὰς μὲν κλεῖς ἀποδίδωμι, φέρων αὐθις τῷ θυσιαστηρίῳ. Γραπτεῖς δὲ μετὰ τινῶν ἀδελφῶν ἐπὶ δεῖπνον, καὶ εἰς κόρον οἴνου πίων, ἐπὶ τῆς στρωμνῆς ἄθλιος κατακλίνομαι. Καὶ αὐτίκα δὴ πᾶς ἀκολασίας λογισμὸς καταχεῖται μοι τῆς φυγῆς, ὥσπερ ἐπ' αὐτὸ τοῦ πάντων μοι συνδραμόντων. Ἐγὼ δὲ τὴν διάνοιαν ὑπὸ τῆς μῆθης ἐτι διεσθαρμένους, ἠδέως ἐμαυτὸν τοῖς λογισμοῖς τούτοις ἀνήκα· καὶ με παραλαβόντες, οὕτω διεθῆκαν, ὥς καὶ γυναικὸς αἰσθάνεσθαι συμπάρουσης, καὶ αὐτῇ συνανακεῖσθαι δοκεῖν.

ΡΑΘ'. Ἄφρον οὖν προσβάλλει μοι νέφος σκοτεινὸν τι καὶ ἀλαμπές· τὸ δὲ ἦν ἄρα ὁ ἐπιπηδήσας μοι μιαιρὸς δαίμων· ὑφ' οὗ χειρωθεὶς, ὥσπερ ὑπὸ τῶν καλεσίων λησθεὶς αἰχμάλωτος, ἔμεινα χρόνον· ὑπ' αὐτοῦ συχρὸν τιμωρούμενος, καὶ τί μὴ πάσχων τῶν χαλεπῶν. Ποῦ γάρ ἂν καὶ κόρον λάβοι τοιοῦτος ἐχθρὸς τοῦ κακῶς ὄραν, ἐπειδὴν ἄπαξ κύριος γένηται τοῦτο ὁ ὄραν; ἔως οἰκτόν μου λαβόντες οἱ ἀδελφοί, ἀναρροῦνται με, καὶ παρὰ τὴν τοῦ ἁγίου κομιζοῦσι θήκην. Παρ' αὐτῇ τοίνυν τεθείς, καὶ παραχρημασθὸν ἀνεγενῶν, καὶ ἐν ἐμαυτῷ γενόμενος, ἰδεδόμην μετὰ θερμῶν τῶν δακρῶν, ἔλεόν μου τινὰ τὸν μέγαν λαβεῖν, καὶ τῆς ἡπηρείας με ταύτης τοῦ μιαιροῦ δαίμονος ἀπαλλάξαι· καὶ προσκειμένην ἀφ' ἐσπέρας αὐτῆς λιπαρῶν, καὶ οὐκ ἀνείν δεόμενος. Ἦδη δὲ περὶ τὸ μεσαίτατον τῆς νυκτός, ἰδόμαι μοι παρὰ τινι διατρίβειν τόπω θεῖῳ καὶ θαυμαστῷ· οὗ τὴν θέσιν, τὸ κάλλος, τὴν χάριν, εὖξαιτο μὲν ἂν τις

VARIAE LECTIONES.

• al. διανόμην. P al. ὑπό του. G al. τοῦ.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(90) Lubet de voce hac, nusquam alibi nobis quidem notata, eruditum Adriani Crommii (utrique nos rum semper cum honore numinandi. a quo sacris Litteris theologicisque disciplinis sumus instituti (conjecturam proponere: « Existimo, inquit, Hebræam esse vocem; et sic scribendam מַנְתָּוּ manotja id est, partes, sive portiones, Dei, sive ineptas dapes, quas ex Dei beneficio in deserto ex arboribus vel herbis legebant. Similis vox est Estheris II, v. 9 in Hebræo; ubi Estheri dicuntur datæ partes ejus. Heb. מַנְתָּוּ portiones ejus, sive res ei ad victum

lare manuthia (90); in colligendo rogavimus Paulum, qui ipse etiam aderat, quidnam ei accidisset, et quare venisset in cœnobium, qualemque esset consecutus curationem ad thecam reliquiarum. Et ipse, jam nobiscum familiariter agens, nec valens apud nos quidquam dissimulare, omnia aperte recensuit dicens: Ego, cum diaconiæ seu dispensationis manus in Martyrii monasterio accepissem, avaritiæ nescio quomodo captus fui cupiditate. Quia vero inops eram, nec habebam unde vel drachmam acquirerem, venit mihi in mentem, ex sacris vasis aliquod surripere et unum quodque eorum pretio vendere, atque ad eum modum aliquam mihi parare possessionem. Postquam ergo victus fui ab his improbis cogitationibus, timoremque Dei excussi, subtraho claves ex altari; et aperto loco in quo reposita erant vasa sacra, ea partim mihi scelerate usurpavi, partim aliis contemptim distribui. Deinde peracto illo ministerii officio, claves quidem reddo, rursus ad arom ferens. Conversus autem cum quibusdam fratribus ad cœnam, cum vinum ad satietatem bibissem, in strato recumbo miser. Protinus vero cuncta libidinis cogitatio in meam diffunditur animam, perinde ac si ad id ipsum omnia mihi concurrissent. Ego autem, cujus animus erat adhuc corruptus a temulentia, me libenter tradidi his cogitationibus; quæ me assumptum sic affecerunt, ut et viderer sentire feminam quæ una mecum esset, et cum ea una jacere.

CXXXIX. Subito igitur me invadit quædam nubes tenebrosa et obscura: ea porro erat qui in me irruerat impurus dæmon; a quo devictus, tanquam ab hostibus captivus factus, mansi per longum tempus ab eo cruciatus, et quid non grave passus. Ubina enim satietam male facienti cepit hujusmodi inimicus, quando semel habuerit potestatem faciendi hoc? Donec fratres ducti mei misericordia, tollunt me, et ad sancti capsam adducant. Itaque ad illam positus, statim velut recreatus et in me reversus, orabam cum calidis lacrymis, ut magnus mei aliquatenus misereretur, meque ab hac impuri dæmonis liberaret vexatione: et a vespera illa adjacebam supplicans, nec intermittebam orare. Jam vero circa mediam mortem videbar mihi versari in quodam loco divino et admirabili; cujus posituram, D pulchritudinem, gratiam, optaverit quidem videre quispiam, sed verbis nequaquam poterit exprimere.

et cultum necessariæ. Sed ibi מַנְתָּוּ litteræ finales pluralem numerum et affixum femininum significant. Posset etiam ex Hebræica et Græca esse composita dictio, ut מַנְתָּוּ sit quasi מַנְתָּוּ ἑωθινόν, ut sit allusio ad Man sive manna Hebræorum, quod Exodi xvi. v. 21, et Sapient. xvi. v. 28, ante ortum solis colligendum erat. Vocaturque ipsum man. quasi pars vel portio, quæ ipsis a Deo dabatur, et sine labore comparabatur, quamquam et aliam etymologiam dat noster interpret ex LXX. Exod. xvi. v. 15, ut מַנְתָּוּ מַנְתָּוּ Manthou sit quasi מַנְתָּוּ Quid hoc? »

Mibi quoque videbatur nigra quædam cucula et plena vellere capiti meo esse imposita: illud autem vellus (o malorum depulsor serve Dei Euthymi!) absit ut ullis aliis imponatur. Nam intrinsecus quidem loco mollis lanæ, ornata erat spinis, iisque non tolerabilibus utique et mediocribus, sed quæ scriptoriorum instrumentorum stimulis magnitudine ac longitudine erant similes: caput autem meum valde pungebat, neque omnino hiare sinebat aut respirare.

CXL. Tanto igitur malo pressus, linguæ mihi videbar versare nomen Euthymii, eumque orare. Et ille statim mihi apparet, multa luce circumcirca refulgens, pilis canus, teres aspectu, lætis oculis, statura brevis, promissa barba, nigro pallio amictus, et baculum manu tenens atque ad me ait: Quam re tibi opus est? Quid autem vis tibi faciam? Cum autem ego subtremente ac timide respondissem: Miserere meæ calamitatis, et a molesto hoc me libera dæmone, ille austerius excipiens: Sed estne tibi, inquit, persuasum ex iis quæ sunt nihil posse Deum latere? Didicisti per ea quæ passus es, quantum malum sit, res Ecclesiæ, aut potius Dei despiciere, et prout casus tulerit temere profunderere? Sicut enim rerum Ecclesiis consecratarum gratia aperte transit ad Deum; ipse autem rursus novit ex alto præbere remunerationes: ita et qui eis male utuntur, non in alium, sed in illum ipsum sunt contumeliosi, eique pœnas luunt meritas. Nam si olim Ananias cum uxore, quod ex iis quæ ipsi obtulerant surripuissent, tantas dederunt pœnas, ut ipso una in furto statim morerentur, quamnam utique veniam consequetur, qui ne alienæ quidem sic parcat oblationi ⁴⁰? Verum, inquit, si pactum conventum feceris, te non amplius rebus sacris injustas manus immisurum, nec in malarum cogitationum admisione luxuriaturum, te inquit, consolabitur Deus, et sanabit. Est enim benignus et clemens, et non vult mortem peccatoris, ut divina docent eloquia ⁴¹, sicut ubi convertatur ipse et vivat. Quandoquidem tibi ideo evenerunt præsentia, quod rerum sacrarum ministerio accepto, non tamen te ipsum Deo conservasti fidelem, sed statim ad dolum furtumque respexisti; metens, ut vere dicam, ubi non seminasti, et congregans ubi non sparsisti ⁴². Hinc ortum habuit derelictio ab eo; hinc insultus luxuriaturum, et intemperantia; nec non gravis hic a dæmonibus fluctus, hinc, inquit, in te inundavit.

τοῦτο παρὰ τῶν δαιμόνων κλυδώνιον, ἐντεύθεν σοι φησὶν,

CXLI. His ego auditis, ei polliceor cautionem in posterum. Et tunc, inquit, cum in sceleratum dæmonem infremuisset, manuque meam apprehendisset cucullam, vix et cum vi eam aufert e capite:

ἰδεῖν, λόγῳ δὲ δυνατὸς εἰπεῖν οὐδαμῶς ἔσται. Ἐγὼ δὲ μοι καὶ κουκούλιόν τι μέλαν καὶ μαλλοῦ πλήρες ἐπιχεισθαί μου τῇ κεφαλῇ· ὁ δὲ μαλλὸς αὐτῆς (ἀλεξίκακε θανάτων Θεοῦ Εὐθύμιε) μηδὲ ἑτέροις ἐπιτεθῆναι μηδαμῶς γένετο. Ἐκόμα μὲν γὰρ τὰ ἔνδον· ἀκάνθαις ἀντὶ μαλῶν*, καὶ ταύταις ὡς φορηταῖς ἦν· τισὶ καὶ μετρίαις, ἀλλὰ τοῖς τῶν γραφικῶν† ἐργαλείων κέντροις τό τε μέγεθος καὶ τὸ μήκος παραπλησίσαις· ἐκέντει δὲ μου σφοδρῶς τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐδὲ χάινειν ὄλωσ οὐδὲ ἀναπνεῖν συνεχώρει.

PM'. Τοιοῦτον τοιγαροῦν κακῶν πιεζόμενος, εἰς γλώττης στρέφειν τὸ τοῦ Εὐθυμίου ὄνομα, καὶ δεῖσθαι αὐτοῦ ἐδόκειον. Καὶ ὅς, εὐθὺς ἐπιφάνεται μοι, πολλῶν τῶ φωτὶ κύκλῳ περιλαμπόμενος, πολλὸς τὴν τρίχα, στρογγύλος τὴν ὄψιν, φαειρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὴν ἡλικίαν βραχύς, βαθὺς τὸν πύγωνα, μηδὺν μέλανα περιχειόμενος, ῥάβδον τε τῇ χειρὶ κειμένων καὶ Ὅτου δέη, πρὸς μέ φησι; Γί δὲ βούλη ποιήσω σοι; Ἐμοῦ δὲ ὑπότρομόν τι καὶ παρὰ τὰς ἀποκριναμένου, οἰκείρῃ τοῦ πάθους, καὶ τοῦ χυλεποῦ τούτου δαίμονος ἀπαλλάξαι με· ἀσθητότερον ἐκεῖνος ὑπολαβὼν. Σὺ δὲ ἀλλ' ἐπεισθῆς, φησὶν, ἐπὶ τῶν γινόμενων εὐδὲν τὸν Θεὸν λαθεῖν δυνατόν; Ἐμαθεὶς ἐκ ὧν ἀπαθεὶς ἡλικίον τὰ τῆς Ἐκκλησίας, μᾶλλον δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ περιφρονεῖν κακόν, γὰρ ὡς ἂν καὶ τύχοι προτεσθαι; Ὡσπερ γὰρ ἡ τῶν ἀποσκευαμένων ταῖς Ἐκκλησίαις χάρις, πρὸς Θεὸν ἀντιπραξι δισθάνει· καὶ αὐτὸς δὲ πάλιν ἀνωθεν οἷδε παρασχέιν τὰς ἀντιδόσεις· οὕτω δὲ καὶ οἱ κακῶς ἐπιστὰς κεχρημένοι, οὐκ εἰς ἄλλον, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἵπαιον ἐμπρονοῦσι, καὶ τὴν ἀξίαν αὐτῶν δίκην ἰσχύουσιν. Εἰ γὰρ ὁ Ἀνανίας πάλαι μετὰ τῆς συνουσίας, ἐκ ὧν αὐτοὶ προσήνεγκαν ὑφελόμενοι, τηλικαύτην ἵεσαν τιμωρίαν, ὡς αὐτῇ σὺν ἅμα τῇ κλοπῇ ἐπακοθῶνιν, ποίας ἄρα τεύξεται συγγνώμης, ὁ μηδὲ ἄλλοτρίως οὕτω προσφορᾶς φειδόμενος; Ἄλλ' = εἰ δίδως, ἔφη, συνθήκας, μηκέτι χεῖρας ἀδίκους ἱεροῖς ἐπιβάλλεις πράγματα, μήτε μὴν λογισμῶν φαύλων παραδοχῆς καθηδουπαθῆσαι, παρακαλεῖται, φησὶν, ὁ Θεός, καὶ ἰάται σε. Φιλάνθρωπος γὰρ· καὶ οὐ βούλεται τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἢ καὶ τὰ θεῖα διδάσκει ἀγάπη, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν, αὐτόν. Ἐπει καὶ δὲ τοῦτο σοι τὰ παρόντα συνέβη, ὅτι πραγμάτων ἱερῶν διακονίαν ἐγχειρισθεὶς, οὐ μόνον τῶ Θεῷ πιστὸν σεαυτὸν ἐφύλαξας, ἀλλὰ πρὸς ὄλον εὐθὺς καὶ κλοπῆν ἐβλεψας· θερίζων, ἀληθῶς εἰπεῖν, ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας. Ἐντεύθεν ἡ παρ' αὐτοῦ ἐγκατάλειψις· ἐντεύθεν ἡ ἐκ τῆς σαρχὸς ἐπήρεια, καὶ ἀκολασία· καὶ τὸ δεινὸν ὅτι ἐπεκύμησε.

Τούτων ἀκούσας ἐγὼ, συνθήκας πρὸς αὐτὸν ποιούμαι τῆς εἰς τὸ λοιπὸν φυλακῆς. Καὶ τότε, φησὶ, τῶ μικρῶ δαίμονι ἐμβριμησάμενος, καὶ λαβόμενός μου τῇ χειρὶ τοῦ κουκουλλίου, μόλις μὲν αὐτὸ καὶ σὺν βίᾳ

40 Act. v, 1 seqq. 41 Ezech. xviii. 23. 42 Matth. xxv, 24.

VARIAE LECTIONES.

* abest ab al. † al. μαλλῶν. † al. γραφικῶν. † al. πρᾶσον. κλήν. † al. ἀδίκως.

τῆς κεφαλῆς ἀφαιρεῖται · τὸ δὲ ἄρα μετέβαλεν εὐθὺς ἅ
τὴν μορφήν, καὶ μοί τις ἐν τῇ τοῦ ἁγίου χειρὶ βρα-
χὺς Αἰθίοψ ὤρατο πυρὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ζυμοῖς ·
ἐφῆκει δὲ τις πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶ καὶ βόθρος κοιμῶν
βαθύτατος διωρύχθαι. Καὶ τὸν μὲν ἀφῆκε κατὰ τοῦ
βόθρου · ἐπιστρέψας δὲ πρὸς με πάλιν, ἐκεῖνό φησιν
ὁ πρὸς τὸν παράλυτον ὁ Χριστός · "Ἴδε ὑγιῆς γέγο-
νας, μηκέτι ἀμάρτανε, ἀλλὰ πρόσεχε σεαυτῶ,
ἵνα μὴ χειρόν τι σοι γένηται. Ἀνεθείς δὲ τοῦ πύ-
θου ἐγὼ, καὶ θερμότεραν ἀποδοὺς τῷ Θεῷ τὴν εὐ-
χαριστίαν, ἀπαθῆς ἐξ ἐκεῖνου καὶ εἰς δεῦρο κακοῦ
πεντὸς συντετήρημαι. Ταῦτα ἔμοι τοῦ Παύλου δια-
σαφήσαντο, κοινήν ἐγὼ πᾶσι παρέθηκα τὴν διήγησιν.

PMB'. Πλὴν, ἀλλ' ὁ λόγος ὁρμῆ μοι πάλιν καὶ
ἐτέροις ἐστιάσαι τὰς ὑμῶν ἀκοάς. Παύσασθαι γὰρ ἡ
τῶν θυμαίων συνέγεια οὐκ ἔσθ, προκαλουμένη μάλ-
λον αἰετὸν τὸν λόγον, καὶ εἰς τὸ ἰ πρόσω βάλειν προθυ-
μυμένη, κρείττονα ὄντα καὶ χαριέστερα, καθάπερ
αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν ἀμιλλωμένη, καὶ τὰ προλαθόντα
νικῶν τοῖς ἐφεξῆς βυλομένη. Τοὺς γὰρ δύο λάκκους
οὓς τὴν ἀρχὴν λόγος ὑπὸ τῶν Ἀμορρῶν διορυγῆται,
δυσὶ τοῦ κοινοβίου σταδίοις διεστηκότας, ἀννεοῖ
μὲν ἔτι ὡν ὑπὲρ γῆς ὁ μέγας Εὐθύμιος, ὡς ἤδη φθά-
σαντες ἰδηλώσαμεν, καὶ τῷ τοῦ ἐτέρου στόματι θύ-
ραν αὐτὰς ἐπιθεῖς, ἀπυνέμει πρὸς ὕδραν τῇ λαύρᾳ ·
κατὰ τὸν δὲ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ βαπτισθεῖσιν Ἀγαρηνοῖς ἡ
ῤητόν τινα παραχωρεῖ χρόνον. Οὕτως οὖν αὐτῶ τῶν
λάκκων ἐχόντων, καὶ τοῦ μὲν τῇ λαύρᾳ, τοῦ δὲ τοῖς
Ἀγαρηνοῖς ἀπονενημένον, ξηρὰν καὶ ἄλλως τὴν
ξηρῆμον ἐκαίην οὖσαν, καὶ μικροῦ γε δεῖν ἄνδρον,
ἀνομβρία κατέσχευε. Οἱ γοῦν τῆς λαύρας δεδοικότες
τὴν τοῦ ὕδατος ἔνδειαν, τὴν μὲν τοῦ λάκκου θύραν ὑπὸ
κλεισὶ καὶ μοχλοῖς ἀσφαλίζονται.

PMG'. Τῶν δὲ φυλάκων τῶν ὑπὸ τῇ τῶν Ῥωμαίων
ἀρχῇ κειμένων Ἀρίθου καὶ Ἀσουάδου, δπλα κατ' ἄλ-
λήλων καὶ πόλεμον ἀραμένων, πολλαχού τῆς ἐρήμου
διασπαρμένους οἱ Βάρβαροι, χρημάτων τε ἀρπαγὰς,
καὶ οἴων ἀνατροπὰς, καὶ ἄλλα ὅσα περ ἐν τοῖς τοιού-
τοις βίαια καὶ τυραννικὰ φιλεῖ συμβαίνειν, ἐποιοῦν.
Ποτὲ γοῦν καθήμενων ἡμῶν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ κοι-
νοβίου, προσέρχονται τινες Βάρβαροι δύο · προσῆν δὲ
αὐτοῖς καὶ Χριστιανός, Θαλάβας ὄνομα, τῶν ὑπὸ
Εὐθύμιου πάλαι βαπτισθέντων Ἀγαρηνῶν συγγενῆς
ῶν. Ἐνὰ τοῦ οἰκείου πλήθους ἐπαγόμενοι Βάρβαρον,
καὶ αὐτὸν δαίμονι τινι χαλεπῶ κάτοχον. Ἐπεὶ δὲ
προσῆλθον, ἐξηγεῖτο τὴν αἰτίαν ὁ Θαλάβας · ὡς ἐλ-
θόντων ποτὲ τῶν Βαρβάρων παρὰ τὴν λαύραν, ὥστε
ποτίσαι τὰς ἑαυτῶν καμήλους, καὶ τῷ λάκκῳ τὴν θύ-
ραν ἐπιεκκλιμένην εὐρόντων, ὁ δαίμονων οὗτος βαρ-
βαρικώτερον κινήσει, τὴν μὲν λίθῳ βαρεῖ κατακλῆ ·
τοῦτον δὲ δαίμων εὐθὺς ἀντιπαῖσι πολλῶ δεινότερον ·
καὶ τὸ λοιπὸν ἕκαστος σπαρραττόμενος, καὶ ἀφροῦ τὸ
στόμα ὑποπιπλάμενος.

43.44 Joan. v, 14.

ἰ al. τὰ. ἡ al. Σαρακηνοῖς.

VARIAE LECTIONES.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(91) Anno Justiniani 19, Chr. 545, obsessa fuit a Chosroe seniore Edessa, quo tempore, aut pro-
xime sequenti, hoc ducum intestinum bellum contigerit.

illa vero statim mutavit formam, et mihi in Sancti
manu brevis quidam videbatur Æthiops, oculis
igni similis : visa quoque est ante ejus pedes de-
fossa esse profundissima fovea. Et illum quidem
in foveam dejecit ; ad me vero iterum conversus,
illud dicit, quod Christus paralytico : *Ecce sanus
factus es, jam noli peccare, sed attende tibi ipsi,
ne deterius tibi aliquid contingat* 43.44. Ego vero
ab ea calamitate liberatus, et ardentioribus Deo
actis gratiis, ab illo tempore usque in hodiernum
conservatus sum omnis mali expertus. Hæc cum
mihi Paulus declaraverit, communem ego cunctis
proposui narrationem.

CXLII. Verum enim vero mihi rursus erumpit
oratio ad pascendas rebus aliis aures vestras. Non
sinit enim cessare miraculorum continuatio, sem-
per magis provocans orationem, et gestiens pro-
gredi ad ulteriora, quæ præstantiora sunt et ju-
cundiora ; veluti ipsa secum certans, volensque
præcedentia vincere consequentibus. Duas enim
cisternas, quas fama est ab initio fodisse Amor-
rhæus, dissitas duobus stadiis a cænobio, renovat
quidem adhuc in terra vivens magnus Euthymius,
ut jam antea declaravimus, et cum alterius ori
imposuisset ostium, tribuit lauræ ad aquationem,
alteram autem Agarenis quos baptizaverat, certo
concedit tempore. Ita ergo se habentibus cisternis,
et una Lauræ, altera Agarenis attributa, solitudinem
illam, alioquin aridam et propemodum
aquæ expertem, pluviam invaserat penuria. Qui
lauram itaque incolabant, aquæ veriti inopiam,
cisternæ quidem ostium clavibus et vectibus com-
muniunt.

CXLIII. Cum vero tribuum præfecti (91) Romano
imperio subjecti Arethas et Asuades, contra se invi-
cem arma et bellum suscepissent, per solitudinem
sæpe dispersi barbari, et pecunias diripiebant, et
domos evertabant, aliaque faciebant quæ in hujus-
modi solent contingere violenta atque tyrannica.
Aliquando ergo sedentibus nobis ante aditum cœ-
nobii, accedunt quidam duo barbari ; cum eis vero
aderat quoque Christianus, Thalabas nomine,
cognatus Agarenorum qui fuerant olim baptizati
ab Euthymio ; adducentes unum e sua multitudine
barbarum, qui ipse etiam a quodam sævo dæmone
possidebatur. Postquam autem accesserunt, expo-
suit causam Thalabas : Cum aliquando venissent
barbari ad lauram, ut adaquarent suos camelos, et
cisternæ incumbens invenissent ostium, hic dæmo-
niacus, barbariori modo commotus, gravi lapide
illud confringit ; eum autem illico vicissim longe
gravius ferit dæmon ; ac deinde jacebat tortus et
dilaceratus, osque habens spuma oppletum.

CXLIV. Ego vero adveniens, et animo fractus quod ita se haberet Barbarus, una cum viris eum tollo, et ad Sancti capsam adduco; ut unde afflictus est calamitate, illinc inveniat mali quoque medicamentum. Ejusdem enim est, et castigare propter temeritatem, et curare rursus per clementiam. Positus ergo ad loculum is qui laborabat, cum non multum deinceps tempus illic mansisset, curationem invenit majorem quam petierat; non liberatus solummodo a mala affectione, sed etiam diviniore lumine in anima collustratus, et non multis postea diebus baptizatus.

CXLV. Ejusdem etiam Thalabæ ex fratre aut sorore neptis, immundi dæmonis dominatu tenebatur. Igitur ipso quoque ad reliquiarum thecam portata ex Lazario (illic quippe habitabat Thalabæ), nullum quidem aliud medicamentum exstitit, nisi ex hujus loculi sanctificatione seu aqua benedicta illitus; dies autem non plures quam tres, ad perfectam ab opprimente liberationem sufficiunt.

CXLVI. Quid vero dixeris de Agaroni Argob filio? hoc enim nomine pater vocabatur: qui per solitudinem greges pascens, cum execrandus quidam dæmon in eum insillisset, non solum mente, sed etiam aspectu et oculis distortus evaserat. Delatus autem ipse quoque ad capsam reliquiarum, brevi omnino erigitur, et omnia suo loco restituta habens, patri redditur.

CXLVII. Multa quis posset hujusmodi et numero majora recensere. Quamdā enim mulierem, quæ in vico Betabudison cum marito habitabat, meridie domi aliquando sedentem, gravis invadit dæmon; et totos quidem sex menses cum ea colluctabatur, marito autem morte omni acerbiorē efficiebat vitam. Cum itaque is eum casum intolerabilem haberet, nec ullam posset molestiæ invenire consolationem, constituit ad magnum confugere. Et conjugem assumens ita furore percitam, venit cum ea ad monasterium (92). Quoniam vero non licet introire mulieribus, assidebat illa in vestibulo, faciens quæ poterat, jejuni utens et oratione, singulisque vesperis bibens ex thecæ aqua sanctificata, cum oleo lucernæ. Porro tertia consequenti nocte, ei magnus apparens Euthymius: Ecce, inquit, sana facta es, vade in domum tuam: statimque et morbus est dissolutus, et cessavit insania, demumque mulier mentis compos revertitur. Ab illo autem tempore, utpote memor beneficii a Sancto accepti, quotannis veniebat ad monasterium, ipsamque limen et solum, quod est ante ingressum, et pulverem complexa, ardentius osculabatur, atque fratres invitabat ad convivium, et quam humanissime poterat accipiebat. Et hoc quidem est ejusmodi, sicque nec prioribus credit magnitudine.

PMA'. Ἐγωγε οὖν παριῶν, καὶ τὴν ψυχὴν οὕτως ἔχοντι τῷ Βαρβάρῳ ἐπιπλασθεὶς, ἀναιρούμαι σὺν τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν, καὶ τῆ τοῦ ἁγίου θήκη προσάγω· ἵ' ὄθεν ἐπλήγη τῆ συμφορᾷ, ἐκείθεν εὗροι καὶ τὸ κακοῦ φάρμακον. Τοῦ γὰρ αὐτοῦ, καὶ κατεύειν διὰ θρασύτητα, καὶ θεραπεύειν κάλιν διὰ φιλανθρωπίαν ἰσχυροῦσιν οὖν ὁ πάσχων κατὰ τῆ θήκη, καὶ χρόνον ἐξῆς οὐ πολὺν παραμείνας, εὐρίσκει τὴν θεραπείαν μετῴνη τῆς αἰτήσεως· οὐ τοῦ πάθους μόνον ἀπαλλαγεί, ἀλλὰ καὶ θειοτέρῳ φέγγει τὴν ψυχὴν περιαιυγασθεὶς, καὶ ἡμέρις οὐ πολλὰς ὑστερον βαπτισάμενος.

PME'. Τοῦ δὲ αὐτοῦ θαλάβα καὶ ἀδελφίῃ τις διαθήρη πνεύματι κεχυλεύεται. Μετακομισθεὶς τῶν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Λαζαρίου καὶ αὐτῆ πρὸς τὴν τοῦ λειψίου θήκη· τῆδε γὰρ ὁ θαλάβας ἦλθε· φάρμακον μὲν οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἡ τὸ ἐκ τῆς σοροῦ τῆς ἁγίαςμα προσχριστόμενον· ἡμέραι δὲ τῶν τριῶν οὐ πλείους, πρὸς τελείαν ἀκούσιν ἀπαλλαγῆν τοῦ πικροῦ.

PMZ'. Τί δ' ἂν τὰ κατὰ τὸν Ἀγαρονίου πατέρα εἰποῖς Ἀργῶδ; τοῦτο γὰρ ὁ πατήρ ἐκαλεῖτο· δευτεῖα ἀνὰ τὴν ἔρημον θρέματα νέμων, μιᾶς τινος ἐπιπλήσαντος αὐτῷ δαιμόνος, οὐ φρένας μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄψιν αὐτῆν καὶ ὀφθαλμοὺς διάστροφος ἦν. Προενοχθεὶς δὲ καὶ οὗτος τῆ τοῦ λειψίου θήκη, πάντα ἐν βραχεῖ ἀνορθοῦται, καὶ κατὰ χώραν ἕκαστα ἔχων τῷ πατρὶ ἀποδίδεται.

PMZ'. Πολλὰ τις ἂν ἔχει τοιαῦτα καὶ ἀφ' αὐτοῦ κρείττονα καταλέγειν. Γυναικὶ γάρ τινι κατὰ τὴν ἑθαβουδισῶν κώμην ἀνδρὶ συνοικούσῃ, μεσημέριος ἢ τῷ οἴκῳ ποτὲ καθημένη, χαλεπὸς ἐπιπίπτει θάμνον· καὶ τῆ μὲν παρ' ὄλου ἐπὶ προσπέλασι κῆρας· τῷ δὲ ἀνδρὶ πικροτέρων θανάτου παντὸς ἐργαζέτω τὴν ζωὴν. Ἀφορήτως οὖν ἐκείνος ἔχων ἐπὶ τῷ κλίβῳ, καὶ οὐδεμίαν δυνάμενος εἶρεν τοῦ λυκοῦντος παραψυχῆν, ἐπὶ τὸν μέγαν ἔγνω καταφυγεῖν. Καὶ τὴν οὐζυγον οὕτω μεμηνησταν παραλαβὼν, ἀφικνεῖται σὺν αὐτῇ πρὸς τὸ μοναστήριον. Ἐπεὶ δὲ οὐ βάσιμα γυναικὶ τὰ ἔδωκεν, προσθήδρευε τῷ πυλῶνι, τὰ δυνατὰ ποιούσα, νηστεία τε χρωμένη καὶ προσευχῇ, καὶ τῷ τῆς θήκης ἀγιάσματος ἐκείτης ἐσπέρας, σὺν ἑλπίδι τῆς φωταγωγῆς πίνουσα. Τρίτη δὲ τῆ ἐξῆς νοκτὶ, ἐπιφανεὶς αὐτῇ ὁ μέγας Εὐθύμιος, Ἴδε ὄψις γέγονας, ἐπιλέγει, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. Καὶ ἡ τε νόσος εὐθὺς δελύεται, καὶ τὰ τῆς μανίας ἐπαύεται· καὶ ἡ γυνὴ σωφρόνως ἔχουσα, οἴκῳ ἐπανήκει. Ἐξ ἐκείνου δὲ καθάπερ ἀπομνημονεύουσα τῆς χάριτος τῆς ἀγίας, ἀφικνεῖτό τε πρὸς τὸ μοναστήριον ἐτησίως, καὶ τὴν φιλίαν αὐτῆν καὶ τὸ ἔδαφος πρὸ τῆς εἰσόδου, καὶ τὴν κόνιν φιλήματι θερμότερῳ περιεπτύσσειτο, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς εἰσέτα, καὶ ὡς ἡ δύναμις, εἶχεν ἐδειξίστο. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον. Καὶ οὕτω μεγάλους χάριν οὐδὲ τῶν κατόπιν ἀπολείπομενον.

VARIAE LECTIONES.

* al. οὐδέν.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(92) Non licere mulieri in lauram accedere tradit idem in Vita S. Joannis Silentiarj. Simile de mandra S. Symeonis Stylitæ 5 Jan. memoratum.

PMH'. Ἐκεῖνο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ τὴν ἐπήρειαν ὑπο- A
στάς, καὶ παρὰ τῷ τοῦ ἁγίου τάφου τρυγήσας τὴν
θεραπεῖαν, τῇ μονῇ ἔτι περιών, καὶ εἰς τῶν παρ' αὐτῇ
μοναχῶν ὦν, οἰκεία γλώττη, καὶ φωνὴ μαρτυρεῖ.
Ἔστι γάρ τις ἀδελφὸς ἐν τῷ μοναστηρίῳ, τὸ γένος
Γαλάτης, τὴν κλῆσιν Προκόπιος. Οὗτος οὖν ὁ Προ-
κόπιος, ἐν πολιτικοῖς ἔτι θαυροῖς καὶ πράγμασι
ὦν, πονηρῶ κατεσχέθη πνεύματι, καὶ τοῦτο συνοι-
κον εἶχε μέχρι πολλοῦ, κρυφίως αὐτὸν ἐκδειματοῦν,
καὶ ταράσσον τὰ ἔνδον πληροῦν ὡς περ αὐτὸς ἔμοι
διηγήσατο. Ἐπεὶ δὲ τὸν κῆμον λιπὼν τῷ μοναστη-
ρίῳ προσέδραμεν, εἰσεδέχθη τε παρὰ τῆς συνοδίας
τῶν ἀδελφῶν, καὶ τῇ τοῦ λειψανοῦ προσελύθησε
θήκη, τὸ πανηρόν εὐθὺς ἀπηλέγχθη πνεῦμα, ὡς σκό-
τος ὑπὸ φωτός, καὶ εἰς ἐμφανὲς ἤγετο, καὶ Προκό-
πιος δαιμονῶν ἔγνωρίζετο, πάντα ἐκεῖνα πάσχων, B
ὅσα τοῖς οὕτως ἔχουσιν ἴδια, βησσόμενός τε δεινῶς,
καὶ εἰς γῆν προσριπτούμενος, ἔτι δεσμούμενος τὴν
γλῶτταν, καὶ μηδὲ συνήθως φθίγγεσθαι συγχωρού-
μενος. Ὅν περ δὴ καὶ αὐτὸν ὁ μέγας ἰσται, καὶ τοῦ
πάθους ἅμα καὶ τῆς μακίας καὶ τῶν τῆς γλώττης
δεσμῶν ἀπολύει· λαθὰ καὶ εἰς δεῦρο παρὼν ἐν τῇ
μονῇ δεικνύεται· οὐκ ἀπαθῶς μόνον ἔχων καὶ ὑγιῶς,
ἀλλὰ καὶ σωφροσύνη πάση καὶ ὑπομονῇ διαπρίπων,
καὶ τὸν χρηστὸν ἔλκων ἐν ταύτῃ τοῦ Χριστοῦ ζυγὸν
κατὰ δύναμιν.

PMΘ'. Τοῦτοις ἀκόλουθον τὰ κατὰ τὸν ξενικὸν ἐκεῖ-
νον διεξέλθω. Καθημέριον γάρ ποτε πρὸς τῇ τοῦ
μοναστηρίου εἰσόδῳ, καὶ τινὰ μαλῶν ἔχουσι διὰ
χειρὸς καὶ καθάριουσιν, ἔπεισιν ἡμῖν οὗτος βόλιον
μαγάλῳ, καὶ καταιγίδι παραπλησίως, ὑπὸ τοῦ πονη-
ροῦ πνεύματος ἐλαυνόμενος, κρᾶζων τε λαμπρῶ τῇ C
φωνῇ· Τί μοι καὶ σοί, τοῦ Θεοῦ θεράπον Εὐθύμιε;
ποῦ με σὺν βίᾳ ἔλκεις; οὐκ ἔξειμι. Ἔπειτα ρίπτει
πρὸ τῶν πυλῶν αὐτὸν τὸ πονηρὸν πνεῦμα, πτώμα
τοῦ ἄρῳσιν ἰλεσινότατον. Ἀναστάντες οὖν σὺν τῷ
θυρωρῷ Βαβύλα, καὶ μόλις αὐτὸν ἀνελόμενοι, παρὰ
τὴν τοῦ λειψανοῦ θύκην κατάγομεν. Ὁ δὲ τῶν ὁμοίων
καὶ ἔτι φωνῶν εἶχετο· Τί βιαίως οὕτω, βουῶν, δια-
σπάτε με καὶ κατασύρετε; τί με πρὸς τὸν ἐμὸν πο-
λίμιον ἄγετε; τί πρὸς τὸν ἐχθρόν; τί πρὸς τὸν ἀεὶ
κατακιμπτῶντά με σφοδρῶς ἔλκετε; ἢ βίας! οὐ
πορεύσομαι μεθ' ὑμῶν, ἀλλ' ἐξέρχομαι, καὶ πλέον
οὐκ εἶμι μενῶ. Ἐπεὶ δὲ πρὸς αὐτῷ τῷ τοῦ ἁγίου τάφῳ
σὺ τῷ ξενικῷ πολλὰ καμύνας γεγονάμεν, καταβάλλει
καὶ πάλιν αὐτὸν ὁ δαίμων, καὶ πᾶσαν ἄφωνος τὸ
παράπαν ἀκείνην τὴν νύκτα διαγαγὼν, σωφρονῶν D
ἔωθεν καὶ νήφρων ἀνίσταται, οὐδὲ βραχὺ λειψανον τῶν
προτέρων ἔχων. Συνεστιαθέντες τοῖνον αὐτῷ, ἠρόμεθα
μεταξὺ τῆς τραπέζης, τί ἔπερ χθὲς πάθοι, καὶ ὅπως
ἐνταῦθα ἔλθοι, καὶ τί ἄρ' ἐκράζων ἦν. Ὁ δὲ πάντα
ἔλεγεν ἔγνωστί, καὶ οὕτως ἔλθοι, οὕτως ἔκραζε τὸ
παράπαν εἰδέναι.

PN'. Ταῦτα τοῖνον τοιαῦτα ὄντα καὶ οὕτως, οὐδέ-
μειν εἰς θαύματος λόγον ὑπερβολὴν ἀπολείποντα,
μόνοις ὑποχωρεῖ τοῖς κατὰ τὴν Βηταγαβιων κώμην
γεγεννημένοις, ἐφ' ἃ εἴηται καὶ ὁ λόγος τὴν ὁμήν
ἔχει. Ἐν γάρ τις ἐν τῷ μοναστηρίῳ πρεσβύτερος,
τῆς τοιαύτης ὀρηγμένου κώμης, Ἀχθῆβιος ὄνομα,

CXLVIII. Illud autem is quoque qui subiit cala-
mitatem et ad Sancti sepulcrum curationem per-
cepit, adhuc superstes in monasterio, unus ex iis
qui in eo sunt monachis, sua lingua et voce testi-
ficatur. Est enim quidam frater in monasterio,
genere Galata, nomine Procopius. Hic ergo Pro-
copius, cum adhuc in civilibus versaretur tumultibus
et negotiis, occupatus fuit a spiritu nequam,
eumque diu habuit simul habitantem, occulte
terrentem, et intrinsecus opplentem strepitu, sicut
ipse mihi narravit. Postquam autem relicto sæculo
occurrit ad monasterium, et a conventu fratrum
susceptus est, atque reliquiarum capsam adoravit,
statim spiritus nequam est convictus, tanquam
tenebræ a luce, et in apertum productus, et Pro-
copius cognitus est esse dæmoniacus, omnia illa
patiens, quæ sunt hominibus ita affectis propria,
ut qui sæve dirumperetur et humi projiceretur,
adhæc lingua vinciretur, nec sineretur pro more
loqui. Quem ipsum quoque magnus sanat, et ab
affectione simul et insaniam, et linguæ vinculis
exsolvit; sicut in hodiernum usque diem ostenditur
præsens in monasterio; non solum sanus et
a malo liber, sed etiam omni temperantia et tole-
rantia insignis, atque in eo trahens pro viribus
suave Christi jugum.

CXLIX. His consequens fuerit ea persequi quæ
ad illum peregrinum spectant. Sedentibus enim
aliquando in monasterii ingressu, et ligonem in
manu habentibus, atque purgantibus nobis, ad-
venit hic cum magne impetu et stridore, ac instar
procellæ, a malo spiritu actus, atque clara voce
exclamans: Quid mihi et tibi, Dei serve Euthymi?
Quo me cum violentia trahis? Non exeo. Deinde
eum ante fores projicit spiritus nequam, casu vi-
dentibus maxime miserabili. Surgentes igitur cum
janitore Babyla, cum vix eum sustulisset, ad
reliquiarum capsam deducimus. Ille autem adhuc
similes voces usurpabat, clamans: Cur me sic
violenter divellit et distrahitis? Cur me ducitis
ad hostem meum? Cur ad inimicum? Cur me ad
eum vehementer trahitis, qui me semper incendit?
o vim! non ibo vobiscum, sed egrndior, neque
amplius manebo. Postquam vero ad ipsum sancti
sepulcrum cum peregrino multum defessi perve-
nimus, eum rursus dejecit dæmon, et cum totam
illam noctem mutus omnino transegisset, mane
surgit moderatus et sanæ mentis, ne minimas
quidem habens priorum reliquias. Itaque una cum
eo epulati, inter cœnandum interrogavimus, quid-
nam esset quod heri patiebatur, et quemadmodum
huc venisset, et quidnam clamaret. Ille vero
cuncta dicebat se ignorare, et neque quo modo
venisset, neque quid clamaret, se omnino scire.

CL. Porro hæc talia cum sint, atque ad eum
modum, nullamque relinquunt exsuperantiam ra-
tionis miraculi, iis solis cedunt quæ contigerunt in
vico Botagabæorum, ad quæ nimirum prouerat
oratio. Scilicet erat quidam in monasterio presbyter
ex eo vico ortus, nomine Achthabius, qui quadra-

ginta quinque annos in eo peregerat, Christique A mandatorum probum operarium ostenderat se. Erat autem ei quoque frater genere in ea villa Betagabæorum (93), quæ ad duodecimum lapidem distat a Gaza, nulla ex parte faciens similia et cognata cum fratre, Romanus (ita enim vocabatur); sed vivens molliter et dissolute. Igitur quidam, invidia in eum ductus ob opes, maligne insidiabatur, easque conabatur auferre. Cum autem a scopo aberrasset, deinde et vehementiori invidiæ stimulo sauciatus esset, venit Eleutheropolim, et contra eum assumit quemdam præstigatorum, proximi noxam miser magno comparans. Atque ille quidem prout sciebat et poterat usus est artibus suis. Romanus vero, ut qui nihil prævidisset eorum quæ gerebantur, debebat in agro, nullatenus B cavens ipsius maleficia. Atque correptus a quodam veterno corporis (quod Deus magnam socordiam interrumpere, ejusque animam ad sedulitatem reduceret, ac ideo permisisset, ut aliquantum vinceretur a maligni insidiis; quemadmodum non multo post declarabunt quæ subjungentur), domum refertur. Dein ubi malum vehementius incubuit; ille quidem jacebat hydropicus, extremamque acceperat ex arte medicorum deplorationem; affines autem et amici circumsidebant, ultimasque separationis lacrymas propter eum mittebant.

CLI. Sic igitur gravissime affectus ille, jamque ipsam mortem expectans, vix diductis oculis, et quo solum modo quid obscure videri queat, orat eos qui aderant, ut paululum secederent: ipseque C solus relictus, et ad parietem conversus, sicut ille magnus Ezechias aliquando 45, talia in contritione cordis est precatus, Deus virtutum, qui dixisti: *Cum reversus ingemueris, tunc salvus eris* 46; ipse respice super me, et ab hac, quæ me comprimit, necessitate et calamitate eripe. Interea autem cum in mentem ei venisset, magnum etiam vocabat Euthymium adversus morbum, virumque Deo offerebat intercessorem, atque per ipsum rogabat ut liberaretur.

CLII. Postea vel in ecstasi constitutus, videt quemdam vestitu monachum, pilis canum, adstantem et dicentem: Quid vis tibi faciam? Et ille quidem, metu, inquit, et gaudio divisus, interrogavit: Quis tu es, domine? Respondit is: Euthymius, quem ipse modo vocabas. Neque ad meum aspectum quidquam extimescas; sed videam, inquit, quid patiaris, et quænam corporis tui pars occupetur calamitate. Cumque ille ventrem ostendisset, ipse conjunctis digitis suis recta, iisque usus tanquam gladio, scindit tumidum illud ventris, mor-

πέμπτον ἐν αὐτῷ πρὸς τοὺς τεσσαράκοντα ἔτος δι- τελέσας, καὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν ἐργατικῶς ἀνα- δειχθεὶς δόκιμος. Προσην δὲ τις αὐτῷ καὶ ἀδελφὸς κατὰ γένος ἐν τῇ Βηταγαβαίων, ἧτις ὠδοῦσα ση- μείους Γάζης ἀπέχει, οὐδὲν ὁμοία οὐδὲ συγγενῆ τῷ ἀδελφῷ πράττων, ὁ Ῥωμανὸς (οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο) ἀλλὰ ζῶν ὑγρῶς τε καὶ ἀνειμένως. Βασκίνας οὖν τις αὐτῷ τῆς οὐσίας, ἐφθόρευε κακούργως, καὶ ὑπελέσθη αὐτὴν ἐπειράτο. Τοῦ σκοποῦ δὲ διαμαρτῶν, εἶτα καὶ σφοδρῶτερόν τῷ τῆς βασκανίας κέντρον πληγείς, ἐν Ἐλευθεροπόλει γίνεται, καὶ τινα παραλαμβάνει γόητα κατ' αὐτοῦ, πολλοῦ τὴν τοῦ πλησίον βλάβην ἢ δεύλιος ὠνησάμενος. Ὁ μὲν οὖν ὡς εἶχε ταῖς τέχνην ἐχρήτο. Ὁ Ῥωμανὸς δὲ, οἷα τῶν γινομένων οὐδὲν προειδὼς, ἐν ἀτρῶν διήγεν, οὐδεμίαν ὄλωσ τῶν κα- κουργουμένων αὐτῷ φυλακὴν ἔχων. Καὶ τιμὴ τὸ σῶμα νάρκη ληθθεὶς (τοῦ Θεοῦ τὸ πολὺ τῆς βλα- μίας ἐγκόπτοντος, καὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν πρὸς σκυ- δὴν ἐκπανάγοντος, καὶ διὰ τοῦτο περιγενέσθαι αὐτοῦ ταῖς ἐκ τοῦ πονηροῦ μεθοδεύσαι βραχὺ τι παραγω- ρήσαντος· ὡς οὐ πολλῷ ὕστερον δηλώσει τὰ ἐπα- γόμενα), τῷ οἴκῳ ἀνακομίζεται. Εἶτα σφοδρῶτερον τοῦ κακοῦ κατασκήψαντος· ὁ μὲν, ἔκειτο ὕδατον, καὶ τὴν ἐσχάτην ἐκ τῆς τῶν ἰατρῶν τέχνης λάβων ἀπαγόρευσιν· οἱ προσήκοντες δὲ αὐτὸν καὶ οἱ φίλοι περιεκάθηοντο, τὸ τελευταῖον ἀφιέντες ἐκ' αὐτῷ τῷ χωρισμοῦ ὄκρυον.

PNA. Οὕτως οὖν βαρύτερα ἔχων ἔκεινος, καὶ αὐτὴν ἤδη τὴν τελευταίαν ἐκδοχόμενος, μόλις καὶ ἴσον ἀμυδρόν τι μόνον ἰδεῖν τὸ βλέμμα διάραξ, δεῖται τῶν παρόντων ἐκχωρήσαι μικρόν· καὶ μόνος αὐτὸς ἐκ' ἐρημίαις καταλειφθεὶς, καὶ πρὸς τὸν τοῖγον ἐπιστρα- φείς, καθάπερ Ἐζεκιὰς ἔκεινος ὁ μέγας πᾶσι, τοι- αῦτα ἐν συντριβῇ καρδίας προσηύχετο· Ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ εἰπὼν, Ὅταν ἀποστραφεῖς στενάζῃ, τότε σωθήσῃ, αὐτὸς ἐπέδωκεν ἐπ' ἐμὲ, καὶ τῆς συνεχούσης με ταύτης ἀνάγκης καὶ τῆς συμφορᾶς ἐξελού. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ, εἰς νοῦν αὐτῷ ἐπέλθων, καὶ τὸν μέγαν Εὐθύμιον ἐκάλει κατὰ τοῦ πάθους, καὶ μεσίτην προσήγε τὸν ἄνδρα Θεῶν, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν ἀπαλλαγὴν τῷχετο.

PNB. Εἶτα ὡσπερ ἐν ἐκστάσει γενόμενος, ὄρῃ τιμὴ τὴν στολὴν μινχαλόν, τὴν τρίχην λευκὴν, ἐπιστάντα, καὶ τί βούλει ποιήσω σοι; λέγοντα. Καὶ ὁ μὲν, δέει, φησὶ, καὶ ἰδὼν μερισθείς, τίς ἔρα σὺ εἶ, δέειπός τε; ἔφητο. Καὶ ὁς, Εὐθύμιος, ἔφη, ὃν ἔναγχος ἐκάλει αὐτὸς. Καὶ μου πρὸς τὴν ὄψιν μηδὲν ἀποδειλιάσῃς· ἀλλ' ἴδω, φησὶν, ὃ τι πάσχεις, καὶ τί σοι τοῦ σώμα- τος κέχρηται συμφορᾶ. Τοῦ δὲ, τὴν κοιλίαν ὑπο- δεῖξαντος, σαξέξῃς τοὺς δακτύλους αὐτὸς εἰς ὄρθον, καὶ τούτοις οἶα ὅτι καὶ ξίφει χρησάμενος, τέμνει τὸ διφθῆκος τῆς γαστρὸς ἔκεινο, καὶ τὸ πάθος ἐκκρίνει:

93 IV Reg. xx, 2. 46 Isa xxx, 45.

VARIE LECTIONES.

* al. αὐτόν. b al. ἐπέλθων.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(93) An Thabatha, seu Thabacha, aut Tabasa, Gaza distans? de quo S. Hieronymus in ejus vita 21 Octob.

καὶ διαχέει· ἐξάγει τε τῆς γαστρὸς οἶνον ἐτάλλον τι καὶ κατιττέρου^c πεποιημένον, χαρρακτῆρας ἔχον τινὰς, καὶ τοῦτο ἐπὶ τραπέζης τινὸς ὑπ' ὄψιν αὐτῶν τίθεισιν. Ἐπειτα καὶ τὴν τομὴν τῆ χειρὶ συνάψας καὶ ἀπαλείψας, ἀκέραιόν τε τὸ μέρος καὶ ὕγιες θέμενος, ἄπαν ἐξῆς αὐτῶν καταλέγει τὸ δράμα· τὴν τῆς οὐσείας βρακανίαν, τὴν τοῦ γόητος μίσθωσιν, τὴν τῶν δαιμόνων ἐπίκλησιν. Οὐκ ἂν δέ σοι^d, φησὶν, οὐδὲ οὕτως αἱ τοῦ ἔχθρου περιεγίνοντο^e ἢ μηχαναί, εἰ μὴ αὐτὸς αὐτῶν τὰς λαβὰς παρέσχε. Ἰδοὺ γὰρ ὅσοι· ὁ μεταξὺ χρόνος, καὶ οὕτε εἰς Ἐκκλησίαν ἔγνωσ παραβλεῖν, οὕτε τὰς ἀγράντοις προσελθεῖν μυστηρίοις· ἀλλ' ἀμελῶς ἔζη· καὶ ἀμερμῶς, τότε εἰς τὴν ψυχὴν ἤκον τὴν σὴν. Ἐπεὶ τοίνυν ἴλεόν σου πεποίηκε ὁ Θεὸς, τοῦ λοιποῦ πρόσχε σεαυτῶν, καὶ μηκέτι μηδὰ μῶς ἀμέλει τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας.

PNT'. Ταῦτα ἐπεὶ τὸν Ῥωμαῖον ἀκούσαι^f, διαναστήναί τε ὡς εἶχεν εὐθὺς ὕγια, τοῦ ὄγκου αὐτῶν ἦδη τοῦ περὶ τὴν γαστέρα διαπνευσθέντος· καὶ συγκαλεῖσθαι τοὺς ἐπιτηδείους, τὴν ἐπιστάειαν αὐτοῖς τοῦ ἀγίου, καὶ τὴν ξένην ἐκείνην διὰ τῶν διακτύλων τομῆν, καὶ πᾶσαν ἀπλῶς ἀπαγγεῖλαι^g τὴν ὄψιν· ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ἡμᾶς διαβῆναι, καὶ τῶν τε προσώπων τῆς μονῆς ταῦτα καὶ Ἀχθαβίῳ τῶ ἀδελφῶν καὶ πᾶσιν ἡμῖν διηγήσασθαι. Τὴν μέντοι τῆς θάμματούργιας ἡμέραν, ἑορτὴν καὶ εἰς τότε χρόνου τὴν μεγίστην ποιεῖται, καὶ δι' ἔτους ἀποδίδωσιν ἔτι τῶν ἀγίων τὰς χάριτας. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον.

PND'. Ὁ δὲ μοι λέγειν ἐξῆς ὁ λόγος ὄρμηται, δέδοικα μὴ καὶ ἄπιστον δόξειε τοῖς πολλοῖς, καὶ ἤκιστα τῶν τοῦ ἀνθρώπου· ἦθει καὶ τῆ χρηστότητι κοικὸς^c· τοσαύτην θερμότητα κατὰ τῶν ψευδορκούντων καὶ ζῆλον ἀκριθῆ παρρησιασίν. Ἔστι γὰρ τις πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον κώμη τῆς Λαύρας Φαρῶν^h, δέκα σταδίους ἀπέχουσα, Φαρᾶν ὁμοίως καὶ αὐτὴ καλουμένη· οὐ μεταλαβοῦσα, οἶμαι, τῆς ἐπωνυμίας, ἀλλ' αὐτὴ τῆ λαύρας μετὰ τοῦτα μάλλον. Ἀνὴρ δὲ τις ὄνομα Κυριακὸς ἐκ ταύτης ὀρμώμενος, θρεμμάτων ποιμὴν ἦν· καὶ τὸ ποιμνιον ἀνὰ τὰς ἐρήμους νέμων ἐκείνας, πιστεύεται παρὰ τινος τῆς αὐτῆς ὀρμημένου κώμης, πένητος καὶ αὐτοῦ, δέκα τὸν ἀριθμὸν καὶ ἕτερα θρεμμάτα, ὥστε καὶ αὐτὰ τοῖς ἑαυτοῦ συμποιμνίειν. Χρόνος δὲ μεταξὺ διαγενομένου, κατελήφει μὲν τις ἀπαράιτητος τὸν πένητα χρῆμα. Καὶ ὁ μὲν οὐδενὸς εὐπορῶν ἑτέρου, πρὸς τὸ βραχὺ ποιμνιον εὐθὺς ἀπειθε, καὶ πωλήσας καὶ αὐτὸ διὰ τὸ τῆς χρῆμας ἀναγκαῖον ἠπαίετο. Γνώμης δὲ, ὡς ἔοικεν, ὁ Κυριακὸς μοχθηρᾶς ὢν, καὶ οὐδὲ μικροῦ κέρδους προτιθεὶς τὴν ἀλήθειαν, ὅτι αὐτὸς ἀπεδίδου μόνον· καὶ τοσαῦτα λαβεῖν παρ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἀρχὴν ἰσχυρίζετο. Τοῦ δὲ, καὶ τὰ ἕτερα δύο προσπαπειτούντος, ὁ Κυριακὸς ἔξαρνος ἦν· καὶ εἰς φιλονεικίαν αὐτοῖς ἐχώρει τὸ πᾶγμα, καὶ ἄμφω σφοδρῶς ἔτασιαζον.

PNE'. Διαιτητεῖται δὲ τινες αὐτοῖς μέσοι παραληφθέντες, ὄρκον τῶν βουλομένων ἐπέθεσαν· ὥστε ταύτην διαλύσασθαι τὴν ἔριν. Τοῦ Κυριακοῦ τοίνυν ὁμοίως

bidumque humorem excernit et diffundit; necnon ex ventre educit veluti laminam quamdam e stanno factam, characteres quosdam habentem, eamque in mensa subjicit ejus oculis. Deinde cum scissuram manu conjunxisset atque inunxisset, partemque effecisset incolumem et sanam, deinceps ei totum actum refert; opum invidiam, malefici conductionem, dæmonum invocationem. Te autem ne sic quidem, inquit, vicissent hostis machinationes, nisi ei ipse anam præbuisses. Ecce enim, quantum interlapsum est tempus, et neque ad ecclesiam venire curasti, nec ad intemerata accedere sacramenta: sed vixisti sine cura et sollicitudine, quantum ad tuam pertinet animam. Quoniam ergo Deus te miseratus est, de reliquo attende tibi ipsi, et ne amplius ullatenus tuam salutem negligas.

CLIII. Hæc ubi audiisset Romanus, et statim prout erat, surrexit sanus, tumore uteri jam perspirato; et convocatis suis necessariis, eis sancti adventum, miramque illam per digito sectionem, et totam absolute renuntiavit visionem. Deinde vero ad nos quoque transit, hæcque narravit tum præfecto monasterii, tum Achthabio fratri, tum nobis omnibus. Itaque diem editi miraculi, maximum hucusque festum facit, et quotannis adhuc sancto agit gratias. Sed hoc quidem est hujusmodi.

CLIV. Quod autem jam dicere aggreditur mea oratio, vereor ne videatur multis incredibile, virique moribus et benignitati minime congruum; tantum ostendit ardorem perfectumque zelum contra perjuros. Est enim quidam vicus ad solem orientem, a laura Pharanum distans decem stadia, ipse pariter Pharan vocatus; non quod (arbitror) cognomen acceperit, sed potius quod ipse suum nomen dederit lauræ. Porro vir quidam, nomine Cyriacus, ex eo vico ortus, erat gregis pastor: cumque per illas solitudines gregem pasceret, a quodam ejusdem vici homine, ipso etiam pauperi^e, in finem accipit oves alias numero decem, quo et illas cum suis pasceret. Interlapso autem aliquanto tempore, pauperem invadit inexorabilis aliqua necessitas. Qui quidem quoniam nihil aliud possidebat, statim ad parvum gregem respexit, illumque vendere propter extremam necessitatem festinabat. At vero Cyriacus, qui, uti apparuit, mali animi erat, et nec parvo quidem lucro præferebat veritatem, octo solas reddidit, totque se ab eo principio accepisse affirmabat. Cum is vero duas alias adhuc peteret, Cyriacus inficiabatur; atque res eis tendebat ad contentionem, et ambo vehementer altercabantur.

CLV. Quidam vero arbitri inter eos medii cecepti. jursurandum detulere ei qui vellet, ut ea ratione controversiam dirimerent. Itaque quod Cy-

VARLÆ LECTIONES

^c al. κασιτέρου. ^d al. σου. ^e al. περιεγίνοντο. ^f al. inser. συνίθης. ^g al. αὐτοῖς ἀπαγγέλλει. ^h al. Φαρᾶν εἰ Φαρῶν.

riacus jurare statuisset, pauper ab eo exigebat juramentum per capsam reliquiarum, magni nempe Euthymii. Jamque eis fuerat certa dies praestituta; et per illam ipsam juraturos Cyriacus, in eo pejeraturus, descendebat cum paupere ad monasterium. Cum autem pedibus incederent per eam viam quae ab Hierusalem fert in Jericho, et jam ab ipsis videretur monasterium, cernens pauper Cyriacum totum perjuro deditam, et velut in summa lingua habentem jusjurandum, timore affectus, periurum ac si ipse juraturus fuisset, aut pejeraturus: Age, inquit, frater, revertamur. Sufficit enim ad fidem vel sola ad juramentum propensio, nec quidquam amplius oportet adjicere. His ille dictis, rogabat eum ne juraret Contra is non sustinebat; sed nisi etiam perjurium re ipsa perficeret, se magis quasi rem absurdam facere putabat. Postquam ergo ingressus est monasterium, graveque illud adversus reliquiarum thecam perpetravit, et perjurium perduxit ad finem: *Inspiciens ille, ut vere erat, dixit in corde: Non est Deus 47*; seu potius ipse Dei oblitus, existimabat fore ut eum quoque lateret.

CLVI. Et domum quidem tunc est reversus, tamquam commoda fortuna, lucro per perjurium facto, stulte laetus. Postridie autem ipse quidem in lecto jacebat jam vigilans circa mediam noctem: ei vero videbatur, ostio domus sponte aperto, accedere senem quidam monachus cum quinque junioribus, manu dextera virgach tenens, et multa luce domum collustrans, eumque terribili aspectu intons, astricta voce dicere: Quinam ergo, o stolidus, ausus es in capsam Euthymii? Cum autem, ore obstrictum, nihilque invenire valentem pro excusatione, sed instar muti lingua praepeditum, statim tradidisse iis qui circa se erant et jussisse puniri: deinde cum quatuor eum distendissent, quia virgach in manum tradidisse, et mandasse ut valide verberaret; ne esset Dei contemptor, nec perjurus, nec fraudator alienorum. Ubi vero visus est accepisse satis plagarum, repressa manu adolescentis, eum apprehendit capillis, et ait: Num nosti, impie, esse Deum, qui talia in terra judicet? Ecce utique hac nocte animam tuam repetunt a te; quae vero improbe abstulisti, cujus erunt? Ideo autem tibi et hoc intulit supplicium, ut ex eo alii evadant meliores, et perjurii periculum fugiant, non potius ipsum omnino juramentum, etsi vera sint dictoria. *1000. 1001. et 1002. et 1003. et 1004. et 1005. et 1006. et 1007. et 1008. et 1009. et 1010. et 1011. et 1012. et 1013. et 1014. et 1015. et 1016. et 1017. et 1018. et 1019. et 1020. et 1021. et 1022. et 1023. et 1024. et 1025. et 1026. et 1027. et 1028. et 1029. et 1030. et 1031. et 1032. et 1033. et 1034. et 1035. et 1036. et 1037. et 1038. et 1039. et 1040. et 1041. et 1042. et 1043. et 1044. et 1045. et 1046. et 1047. et 1048. et 1049. et 1050. et 1051. et 1052. et 1053. et 1054. et 1055. et 1056. et 1057. et 1058. et 1059. et 1060. et 1061. et 1062. et 1063. et 1064. et 1065. et 1066. et 1067. et 1068. et 1069. et 1070. et 1071. et 1072. et 1073. et 1074. et 1075. et 1076. et 1077. et 1078. et 1079. et 1080. et 1081. et 1082. et 1083. et 1084. et 1085. et 1086. et 1087. et 1088. et 1089. et 1090. et 1091. et 1092. et 1093. et 1094. et 1095. et 1096. et 1097. et 1098. et 1099. et 1100. et 1101. et 1102. et 1103. et 1104. et 1105. et 1106. et 1107. et 1108. et 1109. et 1110. et 1111. et 1112. et 1113. et 1114. et 1115. et 1116. et 1117. et 1118. et 1119. et 1120. et 1121. et 1122. et 1123. et 1124. et 1125. et 1126. et 1127. et 1128. et 1129. et 1130. et 1131. et 1132. et 1133. et 1134. et 1135. et 1136. et 1137. et 1138. et 1139. et 1140. et 1141. et 1142. et 1143. et 1144. et 1145. et 1146. et 1147. et 1148. et 1149. et 1150. et 1151. et 1152. et 1153. et 1154. et 1155. et 1156. et 1157. et 1158. et 1159. et 1160. et 1161. et 1162. et 1163. et 1164. et 1165. et 1166. et 1167. et 1168. et 1169. et 1170. et 1171. et 1172. et 1173. et 1174. et 1175. et 1176. et 1177. et 1178. et 1179. et 1180. et 1181. et 1182. et 1183. et 1184. et 1185. et 1186. et 1187. et 1188. et 1189. et 1190. et 1191. et 1192. et 1193. et 1194. et 1195. et 1196. et 1197. et 1198. et 1199. et 1200. et 1201. et 1202. et 1203. et 1204. et 1205. et 1206. et 1207. et 1208. et 1209. et 1210. et 1211. et 1212. et 1213. et 1214. et 1215. et 1216. et 1217. et 1218. et 1219. et 1220. et 1221. et 1222. et 1223. et 1224. et 1225. et 1226. et 1227. et 1228. et 1229. et 1230. et 1231. et 1232. et 1233. et 1234. et 1235. et 1236. et 1237. et 1238. et 1239. et 1240. et 1241. et 1242. et 1243. et 1244. et 1245. et 1246. et 1247. et 1248. et 1249. et 1250. et 1251. et 1252. et 1253. et 1254. et 1255. et 1256. et 1257. et 1258. et 1259. et 1260. et 1261. et 1262. et 1263. et 1264. et 1265. et 1266. et 1267. et 1268. et 1269. et 1270. et 1271. et 1272. et 1273. et 1274. et 1275. et 1276. et 1277. et 1278. et 1279. et 1280. et 1281. et 1282. et 1283. et 1284. et 1285. et 1286. et 1287. et 1288. et 1289. et 1290. et 1291. et 1292. et 1293. et 1294. et 1295. et 1296. et 1297. et 1298. et 1299. et 1300. et 1301. et 1302. et 1303. et 1304. et 1305. et 1306. et 1307. et 1308. et 1309. et 1310. et 1311. et 1312. et 1313. et 1314. et 1315. et 1316. et 1317. et 1318. et 1319. et 1320. et 1321. et 1322. et 1323. et 1324. et 1325. et 1326. et 1327. et 1328. et 1329. et 1330. et 1331. et 1332. et 1333. et 1334. et 1335. et 1336. et 1337. et 1338. et 1339. et 1340. et 1341. et 1342. et 1343. et 1344. et 1345. et 1346. et 1347. et 1348. et 1349. et 1350. et 1351. et 1352. et 1353. et 1354. et 1355. et 1356. et 1357. et 1358. et 1359. et 1360. et 1361. et 1362. et 1363. et 1364. et 1365. et 1366. et 1367. et 1368. et 1369. et 1370. et 1371. et 1372. et 1373. et 1374. et 1375. et 1376. et 1377. et 1378. et 1379. et 1380. et 1381. et 1382. et 1383. et 1384. et 1385. et 1386. et 1387. et 1388. et 1389. et 1390. et 1391. et 1392. et 1393. et 1394. et 1395. et 1396. et 1397. et 1398. et 1399. et 1400. et 1401. et 1402. et 1403. et 1404. et 1405. et 1406. et 1407. et 1408. et 1409. et 1410. et 1411. et 1412. et 1413. et 1414. et 1415. et 1416. et 1417. et 1418. et 1419. et 1420. et 1421. et 1422. et 1423. et 1424. et 1425. et 1426. et 1427. et 1428. et 1429. et 1430. et 1431. et 1432. et 1433. et 1434. et 1435. et 1436. et 1437. et 1438. et 1439. et 1440. et 1441. et 1442. et 1443. et 1444. et 1445. et 1446. et 1447. et 1448. et 1449. et 1450. et 1451. et 1452. et 1453. et 1454. et 1455. et 1456. et 1457. et 1458. et 1459. et 1460. et 1461. et 1462. et 1463. et 1464. et 1465. et 1466. et 1467. et 1468. et 1469. et 1470. et 1471. et 1472. et 1473. et 1474. et 1475. et 1476. et 1477. et 1478. et 1479. et 1480. et 1481. et 1482. et 1483. et 1484. et 1485. et 1486. et 1487. et 1488. et 1489. et 1490. et 1491. et 1492. et 1493. et 1494. et 1495. et 1496. et 1497. et 1498. et 1499. et 1500. et 1501. et 1502. et 1503. et 1504. et 1505. et 1506. et 1507. et 1508. et 1509. et 1510. et 1511. et 1512. et 1513. et 1514. et 1515. et 1516. et 1517. et 1518. et 1519. et 1520. et 1521. et 1522. et 1523. et 1524. et 1525. et 1526. et 1527. et 1528. et 1529. et 1530. et 1531. et 1532. et 1533. et 1534. et 1535. et 1536. et 1537. et 1538. et 1539. et 1540. et 1541. et 1542. et 1543. et 1544. et 1545. et 1546. et 1547. et 1548. et 1549. et 1550. et 1551. et 1552. et 1553. et 1554. et 1555. et 1556. et 1557. et 1558. et 1559. et 1560. et 1561. et 1562. et 1563. et 1564. et 1565. et 1566. et 1567. et 1568. et 1569. et 1570. et 1571. et 1572. et 1573. et 1574. et 1575. et 1576. et 1577. et 1578. et 1579. et 1580. et 1581. et 1582. et 1583. et 1584. et 1585. et 1586. et 1587. et 1588. et 1589. et 1590. et 1591. et 1592. et 1593. et 1594. et 1595. et 1596. et 1597. et 1598. et 1599. et 1600. et 1601. et 1602. et 1603. et 1604. et 1605. et 1606. et 1607. et 1608. et 1609. et 1610. et 1611. et 1612. et 1613. et 1614. et 1615. et 1616. et 1617. et 1618. et 1619. et 1620. et 1621. et 1622. et 1623. et 1624. et 1625. et 1626. et 1627. et 1628. et 1629. et 1630. et 1631. et 1632. et 1633. et 1634. et 1635. et 1636. et 1637. et 1638. et 1639. et 1640. et 1641. et 1642. et 1643. et 1644. et 1645. et 1646. et 1647. et 1648. et 1649. et 1650. et 1651. et 1652. et 1653. et 1654. et 1655. et 1656. et 1657. et 1658. et 1659. et 1660. et 1661. et 1662. et 1663. et 1664. et 1665. et 1666. et 1667. et 1668. et 1669. et 1670. et 1671. et 1672. et 1673. et 1674. et 1675. et 1676. et 1677. et 1678. et 1679. et 1680. et 1681. et 1682. et 1683. et 1684. et 1685. et 1686. et 1687. et 1688. et 1689. et 1690. et 1691. et 1692. et 1693. et 1694. et 1695. et 1696. et 1697. et 1698. et 1699. et 1700. et 1701. et 1702. et 1703. et 1704. et 1705. et 1706. et 1707. et 1708. et 1709. et 1710. et 1711. et 1712. et 1713. et 1714. et 1715. et 1716. et 1717. et 1718. et 1719. et 1720. et 1721. et 1722. et 1723. et 1724. et 1725. et 1726. et 1727. et 1728. et 1729. et 1730. et 1731. et 1732. et 1733. et 1734. et 1735. et 1736. et 1737. et 1738. et 1739. et 1740. et 1741. et 1742. et 1743. et 1744. et 1745. et 1746. et 1747. et 1748. et 1749. et 1750. et 1751. et 1752. et 1753. et 1754. et 1755. et 1756. et 1757. et 1758. et 1759. et 1760. et 1761. et 1762. et 1763. et 1764. et 1765. et 1766. et 1767. et 1768. et 1769. et 1770. et 1771. et 1772. et 1773. et 1774. et 1775. et 1776. et 1777. et 1778. et 1779. et 1780. et 1781. et 1782. et 1783. et 1784. et 1785. et 1786. et 1787. et 1788. et 1789. et 1790. et 1791. et 1792. et 1793. et 1794. et 1795. et 1796. et 1797. et 1798. et 1799. et 1800. et 1801. et 1802. et 1803. et 1804. et 1805. et 1806. et 1807. et 1808. et 1809. et 1810. et 1811. et 1812. et 1813. et 1814. et 1815. et 1816. et 1817. et 1818. et 1819. et 1820. et 1821. et 1822. et 1823. et 1824. et 1825. et 1826. et 1827. et 1828. et 1829. et 1830. et 1831. et 1832. et 1833. et 1834. et 1835. et 1836. et 1837. et 1838. et 1839. et 1840. et 1841. et 1842. et 1843. et 1844. et 1845. et 1846. et 1847. et 1848. et 1849. et 1850. et 1851. et 1852. et 1853. et 1854. et 1855. et 1856. et 1857. et 1858. et 1859. et 1860. et 1861. et 1862. et 1863. et 1864. et 1865. et 1866. et 1867. et 1868. et 1869. et 1870. et 1871. et 1872. et 1873. et 1874. et 1875. et 1876. et 1877. et 1878. et 1879. et 1880. et 1881. et 1882. et 1883. et 1884. et 1885. et 1886. et 1887. et 1888. et 1889. et 1890. et 1891. et 1892. et 1893. et 1894. et 1895. et 1896. et 1897. et 1898. et 1899. et 1900. et 1901. et 1902. et 1903. et 1904. et 1905. et 1906. et 1907. et 1908. et 1909. et 1910. et 1911. et 1912. et 1913. et 1914. et 1915. et 1916. et 1917. et 1918. et 1919. et 1920. et 1921. et 1922. et 1923. et 1924. et 1925. et 1926. et 1927. et 1928. et 1929. et 1930. et 1931. et 1932. et 1933. et 1934. et 1935. et 1936. et 1937. et 1938. et 1939. et 1940. et 1941. et 1942. et 1943. et 1944. et 1945. et 1946. et 1947. et 1948. et 1949. et 1950. et 1951. et 1952. et 1953. et 1954. et 1955. et 1956. et 1957. et 1958. et 1959. et 1960. et 1961. et 1962. et 1963. et 1964. et 1965. et 1966. et 1967. et 1968. et 1969. et 1970. et 1971. et 1972. et 1973. et 1974. et 1975. et 1976. et 1977. et 1978. et 1979. et 1980. et 1981. et 1982. et 1983. et 1984. et 1985. et 1986. et 1987. et 1988. et 1989. et 1990. et 1991. et 1992. et 1993. et 1994. et 1995. et 1996. et 1997. et 1998. et 1999. et 2000. et 2001. et 2002. et 2003. et 2004. et 2005. et 2006. et 2007. et 2008. et 2009. et 2010. et 2011. et 2012. et 2013. et 2014. et 2015. et 2016. et 2017. et 2018. et 2019. et 2020. et 2021. et 2022. et 2023. et 2024. et 2025. et 2026. et 2027. et 2028. et 2029. et 2030. et 2031. et 2032. et 2033. et 2034. et 2035. et 2036. et 2037. et 2038. et 2039. et 2040. et 2041. et 2042. et 2043. et 2044. et 2045. et 2046. et 2047. et 2048. et 2049. et 2050. et 2051. et 2052. et 2053. et 2054. et 2055. et 2056. et 2057. et 2058. et 2059. et 2060. et 2061. et 2062. et 2063. et 2064. et 2065. et 2066. et 2067. et 2068. et 2069. et 2070. et 2071. et 2072. et 2073. et 2074. et 2075. et 2076. et 2077. et 2078. et 2079. et 2080. et 2081. et 2082. et 2083. et 2084. et 2085. et 2086. et 2087. et 2088. et 2089. et 2090. et 2091. et 2092. et 2093. et 2094. et 2095. et 2096. et 2097. et 2098. et 2099. et 2100. et 2101. et 2102. et 2103. et 2104. et 2105. et 2106. et 2107. et 2108. et 2109. et 2110. et 2111. et 2112. et 2113. et 2114. et 2115. et 2116. et 2117. et 2118. et 2119. et 2120. et 2121. et 2122. et 2123. et 2124. et 2125. et 2126. et 2127. et 2128. et 2129. et 2130. et 2131. et 2132. et 2133. et 2134. et 2135. et 2136. et 2137. et 2138. et 2139. et 2140. et 2141. et 2142. et 2143. et 2144. et 2145. et 2146. et 2147. et 2148. et 2149. et 2150. et 2151. et 2152. et 2153. et 2154. et 2155. et 2156. et 2157. et 2158. et 2159. et 2160. et 2161. et 2162. et 2163. et 2164. et 2165. et 2166. et 2167. et 2168. et 2169. et 2170. et 2171. et 2172. et 2173. et 2174. et 2175. et 2176. et 2177. et 2178. et 2179. et 2180. et 2181. et 2182. et 2183. et 2184. et 2185. et 2186. et 2187. et 2188. et 2189. et 2190. et 2191. et 2192. et 2193. et 2194. et 2195. et 2196. et 2197. et 2198. et 2199. et 2200. et 2201. et 2202. et 2203. et 2204. et 2205. et 2206. et 2207. et 2208. et 2209. et 2210. et 2211. et 2212. et 2213. et 2214. et 2215. et 2216. et 2217. et 2218. et 2219. et 2220. et 2221. et 2222. et 2223. et 2224. et 2225. et 2226. et 2227. et 2228. et 2229. et 2230. et 2231. et 2232. et 2233. et 2234. et 2235. et 2236. et 2237. et 2238. et 2239. et 2240. et 2241. et 2242. et 2243. et 2244. et 2245. et 2246. et 2247. et 2248. et 2249. et 2250. et 2251. et 2252. et 2253. et 2254. et 2255. et 2256. et 2257. et 2258. et 2259. et 2260. et 2261. et 2262. et 2263. et 2264. et 2265. et 2266. et 2267. et 2268. et 2269. et 2270. et 2271. et 2272. et 2273. et 2274. et 2275. et 2276. et 2277. et 2278. et 2279. et 2280. et 2281. et 2282. et 2283. et 2284. et 2285. et 2286. et 2287. et 2288. et 2289. et 2290. et 2291. et 2292. et 2293. et 2294. et 2295. et 2296. et 2297. et 2298. et 2299. et 2300. et 2301. et 2302. et 2303. et 2304. et 2305. et 2306. et 2307. et 2308. et 2309. et 2310. et 2311. et 2312. et 2313. et 2314. et 2315. et 2316. et 2317. et 2318. et 2319. et 2320. et 2321. et 2322. et 2323. et 2324. et 2325. et 2326. et 2327. et 2328. et 2329. et 2330. et 2331. et 2332. et 2333. et 2334. et 2335. et 2336. et 2337. et 2338. et 2339. et 2340. et 2341. et 2342. et 2343. et 2344. et 2345. et 2346. et 2347. et 2348. et 2349. et 2350. et 2351. et 2352. et 2353. et 2354. et 2355. et 2356. et 2357. et 2358. et 2359. et 2360. et 2361. et 2362. et 2363. et 2364. et 2365. et 2366. et 2367. et 2368. et 2369. et 2370. et 2371. et 2372. et 2373. et 2374. et 2375. et 2376. et 2377. et 2378. et 2379. et 2380. et 2381. et 2382. et 2383. et 2384. et 2385. et 2386. et 2387. et 2388. et 2389. et 2390. et 2391. et 2392. et 2393. et 2394. et 2395. et 2396. et 2397. et 2398. et 2399. et 2400. et 2401. et 2402. et 2403. et 2404. et 2405. et 2406. et 2407. et 2408. et 2409. et 2410. et 2411. et 2412. et 2413. et 2414. et 2415. et 2416. et 2417. et 2418. et 2419. et 2420. et 2421. et 2422. et 2423. et 2424. et 2425. et 2426. et 2427. et 2428. et 2429. et 2430. et 2431. et 2432. et 2433. et 2434. et 2435. et 2436. et 2437. et 2438. et 2439. et 2440. et 2441. et 2442. et 2443. et 2444. et 2445. et 2446. et 2447. et 2448. et 2449. et 2450. et 2451. et 2452. et 2453. et 2454. et 2455. et 2456. et 2457. et 2458. et 2459. et 2460. et 2461. et 2462. et 2463. et 2464. et 2465. et 2466. et 2467. et 2468. et 2469. et 2470. et 2471. et 2472. et 2473. et 2474. et 2475. et 2476. et 2477. et 2478. et 2479. et 2480. et 2481. et 2482. et 2483. et 2484. et 2485. et 2486. et 2487. et 2488. et 2489. et 2490. et 2491. et 2492. et 2493. et 2494. et 2495. et 2496. et 2497. et 2498. et 2499. et 2500. et 2501. et 2502. et 2503. et 2504. et 2505. et 2506. et 2507. et 2508. et 2509. et 2510. et 2511. et 2512. et 2513. et 2514. et 2515. et 2516. et 2517. et 2518. et 2519. et 2520. et 2521. et 2522. et 2523. et 2524. et 2525. et 2526. et 2527. et 2528. et 2529. et 2530. et 2531. et 2532. et 2533. et 2534. et 2535. et 2536. et 2537. et 2538. et 2539. et 2540. et 2541. et 2542. et 2543. et 2544. et 2545. et 2546. et 2547. et 2548. et 2549. et 2550. et 2551. et 2552. et 2553. et 2554. et 2555. et 2556. et 2557. et 2558. et 2559. et 2560. et 2561. et 2562. et 2563. et 2564. et 2565. et 2566. et 2567. et 2568. et 2569. et 2570. et 2571. et 2572. et 2573. et 2574. et 2575. et 2576. et 2577. et 2578. et 2579. et 2580. et 2581. et 2582. et 2583. et 2584. et 2585. et 2586. et 2587. et 2588. et 2589. et 2590. et 2591. et 2592. et 2593. et 2594. et 2595. et 2596. et 2597. et 2598. et 2599. et 2600. et 2601. et 2602. et 2603. et 2604. et 2605. et 2606. et 2607. et 2608. et 2609. et 2610. et 2611. et 2612. et 2613. et 2614. et 2615. et 2616. et 2617. et 2618. et 2619. et 2620. et 2621. et 2622. et 2623. et 2624. et 2625. et 2626. et 2627. et 2628. et 2629. et 2630. et 2631. et 2632. et 2633. et 2634. et 2635. et 2636. et 2637. et 2638. et 2639. et*

ἐξηγόρευε, καὶ τὰ τῆς συμφορᾶς αὐτοῦ ἀνεκλαίετο· ἄ
εἶτα καὶ κοιμισθῆναι ὑπ' οὐρανῶν πρὸς τὴν τοῦ ἁγίου
θήκην ἰδεῖτο· Τάχα, λέγων, ὁ τὰς ἀφορήτους ταύτας
πληγὰς ἐπιθεῖς, βέρον ἂν καὶ ἰάσαιτο, μαθητὴς ὢν
ἐκείνου, τοῦ ἀγαθύνειν μᾶλλον ἢ κολάζειν φυσικῶς
ἔχοντος· ἐπεὶ σχολῆ γ' ἂν πρὸς τηλικαύτας ὀδύνας ἰα-
τρικαὶ τέχναι καὶ χεῖρες ἀρκέσειαν. Ἐκεῖνοι μὲν
τούτων ἀκηκοότες, ἐπειδὴ δὲ καὶ ὅπως ἦν βαρύτερα
πεπληγὼς θεασάμενοι, καὶ δέσαντες οὐ μικρῶς καὶ
αὐτοί, ὅμως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνδρὸς εἰκοντες,
σοφίζονται τὴν ἐκκομιδὴν οὕτως· Δύο σάκκους ἀχόρου
πληροῦσαι, καὶ τούτους ὄνῳ τινὶ ἐκ τῶν πληγίων εὖ
ἀνασέμενοι, εἶτα μέσον αὐτὸν ἐπιθειοῦσι. καὶ
οὕτως εἰς τὸ μοναστήριον καὶ τὴν θήκην διακομι-
ζουσιν. Οἱ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἡμῖν πάντα διηγησά-
μενοι, καὶ τὰς κατὰ τῶν ἰωάνων πληγὰς ὑποδείξαντες,
τοσοῦτον τοῖς ἀδελφοῖς ἐμβάλλουσι δέος, ὡς μηδένα
ἐξ ἐκείνου, μήτε αὐτον τινα κατὰ τῆς τοῦ ἁγίου
θήκης ὁμνῶσι· ἔφῃ, μήτε ὄρκον, τό γε εἰς αὐτοὺς
ἦσαν, ἐτέρῳ ἐπάγειν.

PNE¹. Ἐκεῖνοι μέντοι παρ' ὧμεν τηνικαῦτα δι-
ημερεύσαντες, ὡς ἐώρων τὸν Κυριακὸν καὶ αὐτὰς
τὰς ἀσθενεῖς καὶ λεπθὰς ἐλπίδας τῆς ζωῆς ἀφαيرو-
μενον, καὶ πρὸς θάνατον ἀφορῶντα· τῆς γαστρὸς
αὐτοῦ διαβήσεως, καὶ τοῦ στόματος μηδὲ μικρὸν
ἐπισχεῖν ἕναμένου τὸν ἕμετον· ἀναροῦνται αὐτὸν,
καὶ οἴκαδε πάλιν ἀνακομιζουσιν. Ὁ δὲ τὴν νύκτα
μόλις διαζήσας ἐκείνην, εἰς τὴν ἐξῆς ἐτελεύτησεν.

PNO². Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ καὶ ξενικός τις
ἕτερος ἀποδημητὴς, ἐπιξενωθεὶς τῷ μοναστηρίῳ,
καὶ παραβαλὼν χάριν προσευχῆς τῷ ναφ, τὰ τε ἐν
αὐτῷ πάντα τεθεαμένους, μέσων νυκτῶν ἐπὶ τὸν τοῦ
ἁγίου τάφον παραδύς, τὴν ἐφρασηκλίαν αὐτῷ χώνην
ἀργυρᾶν οὖσαν, χερσὶν οὐκ ἀνίπτους, τὸ τοῦ λόγου,
μόνον, ἀλλὰ καὶ βιβλίους ἀτεχνῶς ὑφαίρειται, καὶ
νωκτερινῇ ἐξόδῳ καὶ ἀθεάτῳ κλέπτει τὴν ἀντι-
ρήσιν. Τῶν μὲν οὖν ἐν τῷ μοναστηρίῳ πάντων,
ἐφόρασε τὸν δόλον οὐδεὶς· ἀλλ' ἦν ἄκηλον αὐτοῦς τὸ
γεγενημένον. Ἐωθεν δὲ ὁ τῷ πυλῶνι ἐφρατῶς
Προκόπιος, ὅς καὶ μεγάλης ἔτυχε παρὰ τῷ ἁγίῳ
πρότερον ἀπολύσεως τῆς θεραπείας, μικρὰ τῆς
εἰσόδου προσελθὼν, εὗρισκει τὸν ξενικὸν (ὡ τοῦ
θαύματος!) τρόπον τινὰ πρὸ τοῦ μοναστηρίου ἐστη-
λωμένον, Ἀμηναν τὸν ἐκεῖνος, καὶ οὐκ ἔχων
ὅ τι καὶ ὄρασειεν, ἐκκαλύπτει τῷ θυρωρῷ τὸ ἀπορ-
ρήτον¹. Καὶ ὅς εἰσάγει μὲν αὐτὸν εἰς τὸ μοναστήριον·
παρασκευάζει δὲ τὰ τοῦ θαύματος ὑπὸ πᾶσι μάρτυσι
τοῖς ἀδελφοῖς ἐξομολογεῖσθαι. Καὶ τι καινὸν καὶ ἄπι-
στον, μικροῦ διηγεῖτο. Ἐλεγε γάρ, ὡς ἀποσυλήσει
μὲν ἤδη περὶ μέσας νύκτας τὴν ἀργυρᾶν ἐκείνην
τοῦ λειψάνου χώνην· εὐθὺς δὲ τοῖς τοῦ μοναστηρίου
συνεξέλθοι ἀλόγοις· καὶ ὀδεύσει μὲν τὸ ἐξῆς τῆς
νυκτὸς, ἀγαν εὐψύχῳ καὶ ὀζει τῷ ποδί, σταδίους οὐκ
ἑλαττον ἢ τριάκοντα· τὰ ὄρια δὲ τῆς μονῆς οὐδαμῶς

defleat calamitatem. Deinde rogavit ut eum fer-
rent ad sancti capsam, dicens : Forte is qui
infixit has intolerabiles plagas, facilius et cura-
verit, cum sit illius discipulus, cui est innatum
benefacere potius quam punire : quandoquidem
vix ad tales dolores suffecerint medicæ artes
atque manus. Quibus illi auditis, postea vero et
intuiti quam gravissime vapulasset ipsique etiam
non mediocriter territi, cæterum cedentes viri
desiderio, ejusmodi excogitant exportationem ;
implent duos saccos paleæ, cumque eos asino ex
transverso recte imposuissent, eum deinde po-
nunt medium, sicque ad monasterium et ad cap-
sam deferunt. Qui cum omnia quæ ei evenerant,
nobis narrassent, et quas in tergo acceperat pla-
gas ostendissent, tantum fratribus metum immit-
tunt, ut nullum exhinc, neque per sancti thecam
jurare sinerent, neque quantum in eis esset, alii
jusjurandum deferre.

CLVIII. Porro illi ubi tunc apud nos diem tran-
segissent, ut viderunt Cyriacum vel tenui et im-
becilla spe vitæ esse privatum, et ad mortem
spectare ; quod venter ei defluxisset, et os ne
tantillum quidem posset vomitum reprimere ;
cum tollunt, domumque rursus referunt. Is vero
cum illa vix nocte vixisset, mortuus est postridie.

CLIX. Illo autem tempore externus quoque
quidam alius peregrinus, in monasterio hospitio
acceptus, et precandi gratia in templum profec-
tus, cum quæ in eo erant omnia contemplatus
esset, media nocte sepulcrum sancti subiit, ur-
namque argenteam (94) illi impositam, manibus
non illotis solum, ut dicitur, sed etiam profanis
plane, aufert, et nocturno nec spectato exitu se-
cessum occultat. Igitur ex omnibus qui erant in
monasterio, nullus dolum deprehendit ; sed iis
facinus erat ignotum. Mane vero januæ præposi-
tus Procopius, qui etiam prius magnam a sancto
consecutus fuerat curationem, ab aditu parum
progressus, invenit externum illum, (o miracu-
lum !) modo quodam columnæ instar affixum e
regione monasterii. Ille ergo perplexus hærens,
nec habens quid ageret, arcanum aperit janitori.
Qui quidem eum introducit in monasterium ;
efficit vero ut miraculum sub testimonio omnium
fratrum fateretur. Remque novam et prope incre-
dibilem narrabat. Aiebat enim, quod jam circa me-
diam noctem, argenteam illam capsæ urnam surri-
puisset ; statimque cum bestiis monasterii egressus
esset ; tum noctis reliquum viam esset ingressus
prompto admodum et celeri pede, non minus quam
triginta stadia ; nec tamen fines monasterii ulla-

VARIÆ LECTIONES.

¹ al. ἀπόρρητον.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(94) Χώνη infundibulum, ampulla videtur intelligi, aut simile vasculum sacrificio destinatum.

tenustransiisset; sed diluculo ante ipsam inventus A
fuisset tamquam vinculus, quique ne minimum qui-
dem posset moveri. Furem enim veluti ligabat res
forto ablata, faciebatque ut maneret eos qui fur-
tum passi fuerant. Propter hæc nos omnes stupor
invasit, et sanctum ob magnam hanc virtutem
mirati sumus. Quare sacra urna accepta, et viro
(pauper enim erat) largitri quod satis esset viatici
adsumptus, dimisimus eum domum discedere.

CLX. Hæc sunt magni Patris Euthymii pauca
de multis, quæ ipsi vidimus, et quæ auditione
accepimus; ut nec viri vita quam egit in carne,
nec quæ post mortem edita sunt ab eo miracula,
ignota sint posteris. Quandoquidem et utraque
inter se conveniunt, et bene admodum simul co-
hærent. Neque enim alterius sint talia post mor-
tem acta, nisi ejus solius qui ejusmodi vitam
ostenderit super terram; neque alius talem vi-
tam egisset, nisi is qui post mortem istiusmodi
claruit miraculis. Ego quippe, qui ipse etiam
sum ab eo multas consecutus gratias, sæpeque
tum corpore tum anima adjutus, cum viderem
ejus thecam assidue multis scelere miraculis,
mirabar semper apud me, et cogitabam quo modo
ad Deum tantam assecutus sit fiduciam. Atque
animum meum incitabat quoddam desiderium, ut
accurate scirem, quænam exstitisset hominis
vita, et qualis ad virtutem exercitatio, et unde-
nam tanta ei cum Deo familiaritas et conjunctio.

CLXI. Itaque cum incidissem in multos ex hu- C
jus eremi Patribus, qui partim recte audierant
res Euthymii, partim et cum ipso beato Saba
conversati fuerant; quæcumque eorum unusquis-
que mihi de utrovis illorum narravit, omnia qui-
dem accurate conscripsi, attamen confuse et
inordinate. Tempore vero consequente (95), œcu-
menica sancta quinta synodo Constantinopoli
congregata, et per eam Origenis (96) Nestoriique
dogmatibus anathemate percussis, cumque qui
novam lauram (97) tenuerant Origenistæ (98),
illinc essent expulsi, rursusque in eam migras-
sent fideles et orthodoxi Patres, ego permissu
admirabilis solitarii Joannis, episcopi (99), in-
quam, discedo a cœnobio, et ipse etiam versor
in hac laura. Porro postquam ad eam transissem,
paternas litteras secutus, quæ hortabantur me,
ut componerem historiam beatorum Euthymii et
Sabæ, duos quidem annos deinceps continuos
quælevi in laura, et operi conscribendo incubui.

CLXII. Cum autem orationis principium facere

VARIÆ LECTIONES.

^m al. inser. μή. ^a al. Ὁριγενιστῶν. ^o al. μετοικησάντων.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(95) An. Ch. 553.
(96) De ea damnatione plura idem in Vita S. Sabæ
(97) De laura nova exstructa, ejusque primis ho-
gumentis agit pluribus Cyrillus in Vita S. Sabæ.

παρελθεῖν· ἀλλ' ἄμα φασὶ πρό αὐτῆς εὐρεθῆναι οἱ
πεπεδημένον, καὶ μηδὲ λινεῖσθαι μηδὲ βραχὺ θνή-
μενον. Ἐδίδομαι γὰρ ὡσπερ τὸν κλέψαντα τὸ κλαπὲν,
καὶ περιμένειν ἑποικεῖ τοῦς τὴν κλοπὴν ὑπομέναν-
τας. Ἐκπληξίς κατέσχεν ἐπὶ τοῦτοις πάντας ἡμᾶς,
καὶ τὸν ὄσιον τῆς πολλῆς ταύτης δυνάμεως ἔθαυμά-
σαμεν. Τὴν οὖν ἱερὰν χῶνῃν λαβόντες, καὶ τὸν
ἄνδρα (πένης γὰρ ἦν) δαπάνους ἱκανώσαντες ἐν-
όδοις, οἴκαδε μεθέλκεμεν ἀπελθεῖν.

PE'. Ταῦτα τοῦ Εὐθυμίου τοῦ μεγάλου Πατρὸς ἐκ
πολλῶν ὀλίγα, ὧν τε πῶτοι εἶδομεν, καὶ ὧν ἀπὸ
παρελήφαμεν· ὡς μήτε τὴν ἐν σαρκὶ τῷ ἄνθρω-
ποποιεῖται, μήτε τὰ μετὰ τελευτῆν ὑπ' αὐτοῦ θα-
ματουργηθέντα, τοῖς μεθ' ἡμᾶς ἀγνωστα εἶναι.
Ἐπεὶ καὶ συμβαίνει ἀλλήλοις ἐκάτερα, καὶ ἀλλήλων
ἔχεται λίαν ἡδέως. Οὔτε γὰρ ἑτέρου τοιαῦτα ἐκ
μετὰ τελευτῆν, ὅτι μὴ μόνου τοῦ καὶ ποιεῖται το-
αῖτην ἐπὶ γῆς ἐπιδεικνύμενος· οὔτε βίον μεταθεῖν
τοιοῦτον ἑτέρου, ὅτι ἴσους ὁ τοιοῦτος καὶ μετὰ
τελευτῆν κομῶν θαύμασι. Ἐγὼ γὰρ πολλῶν μὲν
ἐκεῖνον καὶ αὐτὸς ἀπολαύσας χαριστῶν, καὶ σὺν
πολλῶν ὑπ' αὐτοῦ καὶ ψυχῆν εἶ πεπονθῶς, πολ-
λαὶ δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ θήκην βρούουσαν ἐκείνῳ
θαυματουργίας ἔργων, ἐθαύμαζόν τε ἀπὸ κατ' ἐρω-
τῶν, καὶ ὅπως ἄρα τηλικούτης ἔτυχε παρὰ Θεοῦ τῆς
παρησίας, διανοούμεν. Καὶ μού τις ἐπιθυμία τὴν
ψυχῆν ὑπερέβηεν, ὥστε μαθεῖν ἀκριβῶς, τίς ὁ τῷ
ἀνδρὸς βίος, καὶ ποία πρὸς ἀρετὴν ἡ ἄσκησις, καὶ
ὅθεν ἡ τοσούτη νεύσις αὐτῷ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ
οἰκειώσις.

PEA'. Πολλοὶς μὲν οὖν τῶν κατὰ σὴν ἔργων
ταύτην Πατέρων ἐπιτυχῶν, τοῖς μὲν ἀπολαύσας τὴν
Εὐθυμίου ἀκροάσει, τοῖς δὲ καὶ αὐτῷ τῷ μακρῷ
Σάβῳ συγγεγονόσιν· ὅσα μοι τούτων ἑκαστὸν κατὰ
ὑποτέρου ἐν ἑμφορῶν διηγήσατο, πάντα μὲν ἀκριβ-
ψάμην σὺν ἀκριβείᾳ, συγκεχυμένως δ' οὖν ἄλλοις
καὶ ἀσυντάκτως. Χρόνῳ δὲ ὕστερον, τῆς οἰκουμε-
νικῆς ἀγίας πέμπτης συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει
συγκροτηθείσης, καὶ τῶν Ὁριγενέως καὶ Νεστορίου
δογματῶν ὑπ' αὐτῆς ἀναθεματισθέντων, τῶν τε κατα-
σχόντων τὴν νέαν λαύραν Ὁριγενιστῶν ἑκείνων
ἀπελαθέντων, καὶ πιστῶν εἰς αὐτὴν Πατέρων καὶ
ὀρθοδόξων αὐθις μετοικησάντων· ἐπιτραπὴν μοι
παρὰ τοῦ θαυμαστοῦ ἡσυχαστοῦ Ἰωάννου, τοῦ
ἐπισκόπου, φημι, ἀπέρω τοῦ κοινοβίου, καὶ τῆς
τῆς λαύρας καὶ αὐτὸς γίνομαι. Διαβάντι δὲ μοι πρὸς
αὐτὴν, γράμμασι Πάτρικοις ἀνατάξασθαι τὴν κατὰ
Εὐθυμίου τε καὶ Σάβῳ τῶν μακρῶν ἱστορίων προ-
τρεπομένοις μοι κατακολουθήσας, δύο μὲν τὸ ἐξ
διετέλεσα χρόνους ἡσυχάζων ἐν τῇ λαύρᾳ καὶ προ-
καίμενος τῷ συντάγματι.

PEB'. Ἀρχὴν δὲ τοῦ λόγου μὴ ἔχων ποιήσομαι

Vide Prolegomena.

(98) De his idem. Cyrillus in Vita S. Sabæ.
(99) Episcopatum Coloniensem in Armenia reli-
querat.

οἷον μὴ δὲ παιδείᾳ τῇ θύραθεν ἐντριβῆς ὧν), οὐκ
 ανιην δακρύων, καὶ δεήσει θερμωτάτῃ καὶ προσευχῇ
 χρωόμενος. Ἦδη δὲ τις καὶ ἔννοιό με εἰσῆει, ἀποσχέ-
 σθαι τοῦ ἐγχειρήματος, ἐργώδους οὕτω καὶ μελίζονος
 ἄνος ἢ καθ' ἡμᾶς. Ποτὲ γοῦν οὕτως ἀμηχανοῦντα,
 καὶ τῇ συνίθει προσκαθεζόμενον καθέδρᾳ, τοὺς χάρ-
 τας τε διὰ χειρὸς ἔχοντα, καὶ ἀλύοντα, περίπου
 δευτέραν τῆς ἡμέρας ὥραν, ὕπνος αἰρεῖ. Καὶ παρα-
 χρῆμα ὅ τε μέγας Εὐθύμιος καὶ Σάβας ὁ θεὸς
 ἐπιφαίνονται μοι, τὰ συνήθη ἐνδεδυμένοι. Ἀκούειν
 τε διαλεγομένων αὐτῶν ἐδόκουν. Σάβα τοῦ σεβα-
 σμίου, πρώτον ἄρξαντος ὁμιλίας· καὶ ἰδοὺ πρὸς
 τὸν μέγαν Εὐθύμιον, ὁ Κύριλλος σου, εἰρηκότου,
 τοὺς χάρτας μὲν διὰ χειρὸς ἔχει τοὺς τῶν ὑπομνη-
 μάτων, σπουδῇ δὲ καὶ πόνον ὅσον εἰσενεγχών,
 οὕτω οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ ἔσχυσεν. Τοῦ
 δὲ, καὶ πῶς ἂν ἀδυνατὸς εἶη ταῦτα ποιεῖν, πάλιν
 εἰπόντος, μὴ τῆς ἀνωθεν αὐτῇ χάριτος συνεφασα-
 μένης, ὁ θεὸς Σάβας, Ἄλλὰ σὺ δὸς αὐτῷ τὴν χάριν,
 ἄγε Πάτερ, ὑπολαβὼν ἔφη. Καὶ ἅμα ὁ θεὸς Εὐθύ-
 μιος ἐπινεύσαντι τοικῶς, καὶ τὴν χεῖρα εἰς τὸν
 κόλπον καθεῖς, ἀλάδαστρόν τι μέλιτος ἀργυροῦν
 ἐκείθεν ἀναλαμβάνει· ὡπερ μῆλιν ἐμβάψας, ἐνῆκε
 μου τοῖς εἰς τὸ στόμα. Τῷ δὲ ἄρα τὸ μὲν εὐδός,
 ἑλαίῳ ἐψάσαι· ἢ γὰρ οὖν δὲ (ὡ τῶν ἐκείθεν χαριῶν!)
 ἄρρητος τις ἀλήθως καὶ ἀπόρρητος· καὶ τῷ μέλιτι
 ἕλωσ παραβληθῆναι ταύτην, ὕβρις ἀτεχνῶς τοῦ
 πράγματος. Ἐπεὶ καὶ διυπνισθέντι μοι, τῷ ἀφάτῳ
 τῆς ἡδονῆς, ἔτι λείψανα τῆσδε τῆς στόματι περι-
 μέινει· καὶ οὕτω περίπλευ τῆς θεσπεσίας ταύτης
 ἡδύτηνος ὄντα, τοῦ παρόντος ἄρξαθαί με συντάγμα-
 τος· ἐπιγεόμενον ὡς οἶόν τε καὶ τὰ κατὰ τὸν ἄριστον
 Σάβαν, ἐν ἄλλω συντάγματι διελεθῆν. Εἶη δὲ ταῖς
 αὐτῶν πρεσβείαις, ἐπὶ πολλῷ χρησίμῳ τῶν ἀλουόν-
 τῶν, καὶ ὠφελείᾳ· εἰς δόξαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, καὶ
 ἀγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς καὶ ἀχωρίστου Τριάδος·
 ἢ κρέκει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ
 καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A non possem, ut qui non sim in externa versatus
 eruditione, non cessabam lacrymari, ulique pre-
 cibus et orationibus ardentissimis. Jam vero et
 me ejusmodi subierat cogitatio, desistere a cœpto
 adeo difficili, et viros nostras excedente. Aliquando
 igitur me ita perplexum, et in solita cathedra
 sedentem, habentemque chartas in manu, et cum
 mœrore cogitabundum, somnus opprimit, circa
 secundam horam diei. Et statim magnus Euthy-
 mius divinusque Sabas mihi apparent (99'), ves-
 tili ita ut consueverant. Atque mihi videbar audire
 eos disserentes, venerando Saba primo incipientes
 sermonem, ac dicente ad magnum Euthymium :
 Ecce Cyrillus tuus. manu quidem tenet chartam
 commentariorum ; sed magno adhibito studio et
 labore, nundum potuit orationi ne principium
 quidem imponere. Cumque ille respondisset : Et
 quo modo hæc potuerit facere, si non eum superna
 adjuverit gratia ? Divinus Sabas : Sed tu ei da
 gratiam, sancte Pater, excipiens inquit. Atque
 simul divinus Euthymius annuenti similis, manu-
 que in sinum immissa, argentum quemdam mellis
 alabastrum illinc sumit ; in quo cum specillum
 intinxisset, ter meum in os immisit. Illius autem
 species quidem erat similis oleo ; gustus vero (o
 quæ illinc sunt gratiæ !) revera explicari et verbis
 exprimi non potest ; eunque omnino cum melle
 conferre, ingens esset rei contumelia. Unde mihi
 expergefacto, propter ineffabilem voluptatem, ejus
 adhuc in ore remanserunt reliquiæ : sicque ex-
 pletus divina hac suavitate, præsens opus inchoavi ;
 etiam impulsus properansque ad scribenda pro
 viribus in alio opere gesta præstantissimi Sabæ.
 Sit porro ea res illorum intercessionibus ad ma-
 gnam audientium utilitatem ; in gloriam Patris, et
 Filii, et Spiritus sancti, unius et inseparabilis Tri-
 nitatis ; quam decet gloria, honor et adoratio,
 nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

VARIE LECTIONES.

P al. μάλλον.

JOAN. BOLLANDI NOTÆ.

(99') Circa an. Cur. 555.

ΑΘΛΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΘΕΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

BIKENTIOY

CERTAMEN

SANCTI ET INCLYTI MARTYRIS CHRISTI

VINCENTII

(Anno 300, 22 Januarii.)

[Græce nunc primum prœdit ex codice ms. Regio bibl. maximæ Paris., n. 1519, sæculi XI ; Latine apud Surium. EDIT. PATR.]

I. Victoriâ quam sanctissimus martyr Vincen- A
tius de hoste reportavit, maxime probatam fuisse
ex hoc ipso intelligi potest, quod honorum rerum
inimicus diabolus eorum certaminum quæ martyr
ille sustinuit ac perpressus est, venerandam me-
moriam silentio interim obruendam curavit. Sed
nos ordine singulas res, ut gestæ sunt, in apertum
proferemus, certissimamque earum rerum fidem
sequentes, inviolatam martyris confessionem, et
tolerantem constantiam, usque ad extremum
spiritum servatam simulque incredibilem iudicis
immanitatem narrabimus.

II. Is cum Christianorum vastationem, ut quisvis
alius, sitiret, in Hispaniam profectus est, ut illius
provinciæ administrationem gereret, quæ a Romanis
imperatoribus commissa ei fuerat. Erat
judex ille Græcus, scelere, furore et diaboli per-
versitate arteque compositus et malitiæ illius mi-
nister valde idoneus : vocabatur autem Datianus.
Cum igitur ad ejus regionis urbem omnium pri-
mam venisset, cui nomen erat Augusta, tanquam
lupus quidam vorandi sanguinis multum appetens,
simplicissimas Christi oves adortus est. Nam etsi
earum sinceritas, constantia et firmitas Christianæ
fidei testimonium præberet, ab illis tamen furo-
rem suum non temperabat : sed cum esset sacri-
legus, et Græcæ superstitionis amantissimus,
summam in Christianos acerbiter exercerebat.
Itaque, cum magistratum iniisset, se omnia ex
animi sententia consecuturum arbitrabatur, si
furoris et insanis, quæ illum exagitabat, manifesta
indicia ostenderet : nefariæ enim crudelitatis et
novi furoris rabie accendebatur. Quamobrem sui
spiritus sæditamen ac vehementiam, quam primum
potuit, effundere cœpit, episcopos ac omnes clericos, ac viros sanctos iniqua diaboli tentatione in-
vadens : quanquam potius factum id fuit, ut qui probati essent, manifesti florent.

Α'. Ἰκανὸν καὶ τοῦτο δοκιμῆς τῷ ἀγιωτάτῳ μάρ-
τυρι Βικεντίῳ εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἔχθρου μεγίστην
νίκην, τὸ τὴν μνήμην τῶν ἀγῶνων αὐτοῦ καὶ τοῦ
πάθους τὸ ἀοίδιμον ἐθελῆσαι τὸν μισόκαλον τῆ
σω-
πῆ ταμιεύσασθαι. Ἄλλ' ἡμεῖς γοῦν εἰς τὸ ἐμφανῶς
ἔλαστα κατὰ τάξιν ἐκδώσομεν συμπληρωσάτη κί-
σται τὰ δίκαια τῶν πραγμάτων τὴν ἀκέραιον ἡμε-
λογίαν φημί δὴ, καὶ τὴν ἀκλινῆ κερταρίαν τοῦ
μάρτυρος μέχρι τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς, καὶ τὴν
ἄφανον ὁμότητα τοῦ δικαστοῦ.

Β'. Διψῶν γὰρ οὗτος, εἰ καὶ τις ἄλλος, τὴν τῶν
Χριστιανῶν λύμην, ἐπέβη τῆς Ἰσπανίας τὴν ἡγε-
μονίαν δεξάμενος παρὰ τῶν τῆνικῶτα Ῥωμαίων
διοπόντων βασιλείαν. Ἐλλήν τις ὦν μιὰρὸς, καὶ μα-
νίας ἀνάπλευς, καὶ πάσης τῆς τοῦ διαβόλου δυσπρα-
γίας κεκορημένον ὄργανον ὑπάρχων. Δατιανὸς οὗ-
τος ἐπικέκλητο τοῦνομα. Ἐνίκα δὲ τῆ τῶν ἐκείτοι
πρώτη πόλεων ἐπέβη, Ἀγουστίφ φημί καλουμένην,
ὡς τῶν πάλτων ἡ ἀκεραιότης, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας
βέβαιον μαρτυρεῖ, τῆς μανίας οὐκ ἠράμει, Ἄλλ'
Ἰερόσολός τις, ὡς ἔγην, καὶ λίον ἐλληνοκώτατος
ὑπάρχων ἐχάλεπαινε ὑπερβαλλόντως κατὰ τῶν Χρισ-
τιανῶν καὶ τῶν ἐκταίων ᾤετο κατὰ τάξιν ἀπο-
λαύειν τῆς ἀρχῆς ἐπιτελημένους, εἰ τῆς ἐκδραχέουσης
αὐτὸ μανίας ἐπιδειξεται τὸ πρόχειρον. Ἀθεμίτου
γὰρ ὁμότητος καὶ ζήνης λύμης ἐνυλακτοῦσα τις αὐτῷ
λύσσα προσέπνευσε, καὶ θάττον τοῦ δέοντος ἠπάγετο
τῆ μικρότητος τοῦ οἰκείου μενύματός, ἐπισκόπους τε
καὶ τοὺς ὑπὸ κλήρον, καὶ πάντα ἀπλῶς ἄγιον συναρ-
πάξει, πειρασμῶ τινι διαβολικῶ, μᾶλλον δὲ, εἰ
χρὴ τάλθθὲς λέγειν, ἵνα τῷ Θεῷ δόκιμοι ἀναδει-
χθῶσι.

Γ'. Παραχρῆμα δὲ τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ τῶν Α' ἕκαστε ἀγιώτατος ἐπίσκοπος, Οὐαλέριος τοῦνομα, ἀνὴρ ἐπίδοτος, καὶ ἅμα τούτῳ ὁ τρίτος μακάριος Βικέντιος ὁ καὶ μάρτυς ἔτι τῆ τῶν Λευιτῶν διαπρέπων εὐταξία, σὺν πολλῇ τῇ βύβη κατέδραμον ἐπὶ τοὺς θανάτους καὶ αἰοιδίμους ἄγωνας. Ὀλίθριος γὰρ ἦν, ὡς πολλοὶ ἐδόκει, ὁ πειρασμὸς, ἀλλὰ μὴ τοῖς θεοφιλέσι· διεπίστευον γὰρ ἐκυτοὺς καὶ μάλα μακαρίους ἔσεσθαι ἐν αὐτῷ, φημί τῷ προκειμένῳ ἄγωνι, εἴπερ ἀξίαις ἀνδραγαθίαις τὸ ὑπὲρ τῆς οἰκείας καθιερωσεως ἀναδείχονται στέφανον. Ἀλλὰ γὰρ ὁ τεχνοποιὸς καὶ πολύμορφος τὴν γνώμην, οἰόμενος τῇ ἐξοδοπορίας ὕβρει τε καὶ συντριβῇ μᾶλλον τούτους ἐκυτῶν βέβητω πειθήσεσθαι, εἰς τὴν πόλιν Βαλεντινίαν, ὡς φασίν, ἥτις ὑπάρχει μία τῆς ἐπαρχίας, σὺν πολλῇ τῇ ὕβρει ἐκέλευσε τοὺς ἀγίους παραστῆναι καὶ πρόσ- τάττει παραχρῆμα ἐν ὀχυρώματι τινι ζοφώδει τε καὶ δυσώδει τῆς φυλακῆς καθειρῆσθαι αὐτοὺς μετὰ μεγίστης τιμωρίας, φημί δὲ τῆς λιμοῦ ἐνδείας, καὶ πεισμῶ τῶ ἐξάλυσεως καὶ στρέβλη, καὶ ὅπως κατὰ τοῦ ἀγένοος καὶ τῶν χειρῶν βάρη τὰ ἐκ σιδήρου πεποιημένα φέροιεν, καὶ ἀπλῶς κατὰ παντὸς τοῦ σώματος ἤδη τὰς διὰ θανάτου αἰτίας ὑπομένοιεν. Ἀλλὰ γὰρ καὶ οὕτω σωρηδὸν ἐπιχειρομένων αὐτοῖς τῶν κακῶν, κουφότατα πάντα οἱ ἄγιοι τῆ τῶν μελλόντων ἀμύθη ὑπέφερον.

tormenta, ut res levissimas, perferebant, ad futura illa bona, quibus compensandi essent, animos erectos intentosque habentes.

Δ'. Ἐνίας δὲ ὁ κακόφρων διέγνω τούτους ἀποκε- κμημέναι, καὶ σφόδρα τῷ ζυγῷ τῆς ὕβρεως βεβαρημένους, καὶ δαδῶς μὴ τῇ προλήψει τοῦ αὐτῶν θανάτου ζαμῶν ὑπενέγκη τῆς οἰκείας χαλεπότητος, ἀναιμῶς καὶ ὀχρα νατατομῆς μελῶν τῶν ἁγίων τοῦ ζῆν ἀπεργαλλάντων, ἐκέλευσεν αὐτοὺς τῆς φυλακῆς προ- ἀγεσθαι· ἦτο γὰρ τῷ χρόνῳ ἀποκλεισμῶ τοῦ φω- τὸς, καὶ τῆς κοιτῆς τῶν ἀνθρώπων συναναστροφῆς, μήτε ἐν σώμασι, μήτε ἐν ψυχαῖς δυνάμιν τινὰ λοιπὸν αὐτοῖς ὑπολειφθῆναι· τεθνήξασθαι γὰρ αὐτοὺς πρὸ τῶν τιμωριῶν οὐκ ἠδούλετο. Ἐπειδὴ δὲ ἐγνώκει μήτε μετὰ θάνατον αὐτοὺς σπείσεσθαι, ὡς δὲ ἔστη- σαν πρὸ τοῦ βήματος οἱ ἄγιοι, τῆς εἰρκτῆς μετακλη- θέντες, εὐσταθέστερον τὸ σῶμα καὶ τὰς δυνάμεις, τὴν τε εἰδέαν φαιδρύτεραν ἢ πάλαι ὑπῆρχον κεκτη- μένοι, ἀπηνέωθη καταπλήξας ὁ τύραννος, καὶ τῆς C

Ε'. Καὶ πρόμοιος ταῖς νακοποιίαις ὑπὸ τοῦ ἀκαθάρ- του αὐτοῦ πνεύματος, οὐκ ἔφερε γὰρ τὴν ἥτταν κατὰ κράτος νικώμενος· Τί δὲ ποτε τούτου σαφιλετέρα τρυφῇ τῇ διὰ βρώσεως καὶ πόσεως χρυσάμενος λιπά- νας ἀνεκτέσω; φησι πρὸς τὸν φύλακα· εὐθίως δὲ καὶ δρακονταίῳ τῇ φωνῇ ἐπισυρίζων, μετέφερε τὸν λόγον ἐπὶ τὸν ἀγιώτατον ἐπίσκοπον, καὶ φησιν· Τί λέγεις, ὦ Οὐαλέριε, ὃ ὀνόματι θρησκείας ἀνταίρων τοῖς κρα- τοῦσι καὶ βασιλεύουσιν; ἦτο γὰρ ὁ ἀνόσιος δεῖτερον εἰ τὴν κεφαλὴν, τὸν ἐπίσκοπον φημί, ὑποτέμνεσθαι θυνηθῆ, τῶν λοιπῶν μελῶν, οἷονεἰ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ

III. Hæc cum ita se haberent, Vincentius in Le- vitarum ordine constitutus, sub Valerio episcopo, magnæ existimationis et modestiæ viro, animi ala- critate multa erectus, ad celeberrima illa et salu- taria certamina properabat. Ejusmodi autem ten- tatio multis quidem videbatur pernicioso, sed non viris Deum vere amantibus : quippe qui futurum sperabant, ut tali certamine proposito beati efficerentur, si quidem recte factis consecrati, fidei coronam assequerentur. Itaque artificiosus ille, et animo ac sententia multiplex Datianus, existi- mans fieri posse, ut Christiani homines, quos non poterat cruciatibus ad sententiam suam perducere, itineris longitudine et corporis ærumnis defatigati afflictique, ejus voluntati se subjicerent, mandavit sanctos viros Valerium episcopum, et Vincentium diaconum multis cum injuriis duci in unam quam- dam illius provinciæ urbem, Valentiam nomine, quos statim jussit in carcere quodam obscuro et male olenti concludi, maximisque cruciatibus affigi, fame, inedia, et catenarum angustiis, et ferreis quibusdam ponderibus a collo ad manus usque protensis, toto (ut summatim dicam) eorum corpore mortiferis calamitatibus afflicto. Sed quamvis tot tantæque calamitates illorum corpo- ribus adhiberentur, omnia tamen viri sanctissimi

IV. Cum vero perversus ille et depravata mentis homo Datianus existitaret, eos viros defatigatione atque ærumnarum jugo nimium gravatos esse, ac vereretur, ne forte, si eorum res oblivisceretur, antea mortem illi obirent, quam ipse propriam in illorum sanguine fundendo, et membris lacerandis sævitiam exerceret, jussit illos educi e carcere. Opinabatur enim, eo quod diuturno carcere vexati, et a lumine communie hominum consuetudine remoti fuissent, nihil virium amplius reliquam ha- bere. Nolebat autem illos mori, priusquam cruciati- bus afflictis essent : quandoquidem futurum spe- rabat, ut multiplici ac diuturno cruciatu eos fle- cteret. Cum igitur viri illi sancti educti e carcere, ante tribunal judicis stetit corporibus et viri- bus integriores, aspectuque ipso multo hilariores quam antea fuerant, Datianus præses amens fa- ctus, et stupore percussus, atque insaniam excæ- catus fuit, eorum videlicet, qui a Deo servati fuerant, robur et vires obstupescens.

V. Cum vero ab illis se vinci non pateretur, et ab impuri spiritus perversitate agitaretur, ad car- ceris custodem conversus : Curnam, inquit, cibo et potu homines istos recreasti ? Cur ita pingues fieri curasti ? Mox feroci quadam voce fremens, et ora- tionem suam ad sanctissimum episcopum conver- tens, ait : Quidnam tu de teipso dicis, Valeri, qui per religionis speciem ac simulationem imperatori- bus adversaris ? Opinabatur enim impius ille, facile fieri posse ut, si caput ipsum, hoc est, episcopum, abscinderet, reliqua etiam membra, clerum vide-

licet et populum, facillime demoliretur. Sed benignissimus Deus, qui superbos homines ex alto et sublimi gradu in bimum præcipites detrudit, et humiles infimo in loco jacentes in altum extollit, voluit superbum et nefarium illum hominem non ab episcopo, sed ab inferioris gradus illius cleri viro superari, ut se imbecillum esse cognosceret, neque quidquam se contra episcopum facere posse, quippe qui a levita longe inferiore tum ordine, tum dignitate, victus prostratusque fuisset.

VI. Etenim beatus martyr Vincentius sancto Spiritu plenus, excitatusque et victoriæ coronam jamjam comprehensam habens, dum episcopus Valerius quieto et sedato animo responderet, Vincentius sic eum allocutus est: Curnam, o Pater, ita susurras, ut qui metu detenti sunt, et contra canem istum sic mussitas? Clama voce magna, et Christi potentiam adjutricem implora, ut hujus tyranni rabies voce libera et cum auctoritate prolata refrenetur, et ejus contra sancta Christi mysteria ferocitas comprimatur. Hic enim ille est, o Pater, pestifer serpens, qui adversus hominis primo formati gloriam, quæ in omnes homines transitura erat, invidia excitatus se armavit. Nam cum ea gloria ipse frui non posset, statim insatiabili quadam perdendorum hominum cupiditate accensus est, et contra illos maxime invidiam exercuit, quos benignus Deus mori sempiterna morte prohibuit. Hic ille est, quem divini nominis invocatione sæpe ab humanis corporibus nos expulimus. Itaque si viribus suis confidit, omnes pugnæ machinas in me commoveat: videbit enim me tormentis cruciatum, plusquam se cruciantem, valere: et quo magis putabit me afflicto iri, eo gravius ipse affligetur. Quamobrem omnino gaudeo exsultoque, quod diabolus maximis de rebus convincendus sit.

καὶ ἐν ὅσῳ τιμωρεῖν οἴσεται, βρῦτάτα τιμωρηθήσεται. Διὸ καὶ καθ' ἕκαστα ἐκδικηθήσομαι. Πρὸς δὲ Δατιανὸς, κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως.

VII. Ad hæc ille diaboli minister Datianus, adversus Christi fidem magis magisque inflammatus est, quippe quod seipsum val le contemni animadvertet. Itaque diaboli ministros sic affatus est: Abducite hinc episcopum: at istum qui ad judicii et imperatorum contumeliam huc venit, ante nos sistite, et ad ipsius durum ac perticanem animum reprimendum tormenta et cruciatus adhibete. Hæc cum diceret, maxima quæque supplicia contra martyrem excogitabat quidem, sed illud tamen secum animo revolvebat, quod quidquid, quamvis asperum et acerbum inferret, fortis ille martyr pro nihilo facere videretur: Fortasse, inquiens, futuræ gloriæ causa omnia sibi perferenda proposuit. Excogitavit igitur tormentorum machinas diabolus: sed quas in viros illos justos pœnas se illaturum cogitabat, eas ipse, ut nolebat, passurus erat. Sed quidnam ait iniquus ille? Agite, inquit, suspendite hominem

λαοῦ εὐχερестάτην καταστροφὴν ποιήσεται. Ἄλλῃ γὰρ ὁ ἐν ἅπασι θεὸς φιλάνθρωπότατος, ὁ τοὺς ὑπερηφάνους ἐξ ὕψους μετεώρου πρὸς κρημνοὺς καταρρίπτων, καὶ τοὺς ταπεινοὺς χαμάζε κειμένους εἰς ὕψος ἀνεγείρων, ἠδουλήθη τὸν ἀλάττορα τὴν ἡτταν ἀπενέγκασθαι ὑπὸ μικροτέρου τῷ κλήρῳ παρὰ τὸν ἐπίσκοπον, ὅπως εἰσθῆται καὶ γινῶ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, καὶ λογισθῆται, τί ἐν πράττειν οἷός τε ἦν κατὰ τοῦ ἀρχιερέως, ὅτ' ἂν ὑπὸ λευίτου νικηθεὶς ἀνατραπῆ, πολὺ τοῦ ἐπισκόπου ἀποδέοντος καὶ τάξαι καὶ ἀξίῳ.

Σ'. Καὶ γὰρ ἐμφορούμενος ὑπὸ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, καὶ τοῦ Στεφάνου τῆς νίκης ἤδη περιδραμάμενος ὁ ἀγιώτατος μάρτυς Βικέντιος, ἡσύχως ποιούμενου κατὰ τὸ νοούμενον τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἀπόκρισιν, φησὶ πρὸς αὐτόν· Τί δὴποτε οὕτως ὑποτρέχεις ὦ πάτερ; καὶ ὡς δεδιότες ἡρέμα ψιθυρίζεις κατὰ τοῦ κυνός; βόησον ἐν μεγίστῃ καὶ χριστοφόρῳ δυνάμει, ὅπως εἴη ἐξ αὐθενταίας φωνῆ τυφθεῖσα, σπινθηρὸν εὐθείως ἢ κατὰ τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ μυστηρίων ὑλακτούσα λύσσα. Οὗτος ἐκεῖνός ἐστιν, ὦ πάτερ, οἰοδύλο: ὄφις, ὁ κατὰ τῆς τόξης τοῦ πρωτοκλάστου, τῆς καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους διαδραματίζουσα τῷ φθόνῳ κατατακαίς. Ἐπειδὴ γὰρ μὴ ταύτης οὗτος ἀξιώθεὶς ἀπήλαυσεν εὐθείως ἀνθρωποκοτονίαν ἀκυρεύτως ἐμλίνετο, καὶ κατὰ τούτων μάλιστα τὸν φθόνον κατασκαύαζεν, καθ' ὃν ὁ φιλάνθρωπος θεὸς τὸ θανεῖν ἐλώλυσεν. Ὅμως καὶ αὐτὸς ἐτοίμως ἐπιπέτειν ἐπεθύμει τῷ θανάτῳ. Εἴγε οὖς ἐβούλετο πρότερον τῆς ζωῆς ἀφελοῖτο, τὴν δὲ γεῦσιν ἦν ἐπίκειντο ὁ κακὸς ἐπιμηχανήσατο μισανθείς ταύτῃ, πρῶτος τῶν δεινῶν ἀπήλαυσεν. Οὗτός ἐστιν ὁ πᾶσι τῶν ἀνθρωπίνων ἐξέωσαμεν ὀμμάτων διὰ τῆς θείας ἐπικλησεως, φημί δὴ, τῷ τοῦ Χριστοῦ ἀητήτῳ ὀνόματι. Τοιγαροῦν εἰ πέποιθεν ἰσχυρῶς, πρὸς μὲ τὰ τῆς μάχης αὐτοῦ κινεῖται μηχανήματα· θεάσεται γὰρ με, πλέον δύνασται στρεβλούμενον ἢ αὐτὸν, στρεβλόντα, τούτοις, ἀπήκτετο τὸ τοῦ διαβόλου ὄργανον, δηλοῦν

Ζ'. Ἐώρα γὰρ αὐτὸν λίαν καταφρονούμενον, καὶ πρὸς ὑπερήτας τοῦ διαβόλου τὰς μανίας ἀνοιδίωνων. Ἀπαγάγετε ἐντεῦθεν τὸν ἐπίσκοπον· ἐκείνον δὲ μοὶ τὸν γενναῖον μαχητὴν τὸν ἐφ' ὕβρει τοῦ δικαστηρίου καὶ τῶν αυτοκρατόρων ἐληλυθότα, προσάγγειτε ὡδε, καὶ τῇ αὐτοῦ προσκαρτερίῳ τὰ στρεβλωτήρια προσενέγκατε. Καὶ ταῦτα λέγων, ἐπενόει μεζῶς καὶ πικροτέρως κολάσεις τῷ γενναίῳ μάρτυρι, καὶ πᾶν δὲ ἐπιλογιζόμενος ἔλεγεν, ὅτι Ἔτι καὶ ἐφευρίσκω τιμωρητικὸν καὶ πικρὸν προσενέγκω αὐτῷ, πάντα καταπατήσει· ἤδη γὰρ προμεμελέτηται αὐτῷ, ἔκκεν τῆς μελλούσης δόξης, παντοῖο κολαστικὸν ὄργανον ὑπομεῖναι. Ἐαυτῷ τοιγαροῦν ἐπενόει τὰ τῶν στρεβλῶν ὁ διάβολος μηχανήματα, καὶ ἀπερ ἡκέλιε τῷ δικαίῳ ἐπιφέρειν τιμωρίας πάσχειν ἡμελλῶν ἐτόδες ὡς οὐκ ἐβούλετο. Ἀλλὰ γὰρ, φησὶν, ἀναστῆσθε τὰ τὸν ἐπὶ τὸ ξύλον μεληδὸν κατασκάσατε, καὶ πᾶν τὸ σῶμα αὐτοῦ διαβρῆξατε καθέλλοντες, ἕκκε

πρὸ τῶν κολάσεων τοῖς οἰκείοις σπασμοῖς ἀνχιρθή-
σεται.

Ἡ' Καὶ πολλὰς ὥρας ξεομένου τοῦ μάρτυρος, φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Δατιανός· Τί λέγεις, ὦ Βικέντιε ; ἐν ποίοις καθορᾷ· τὸ ἑαυτοῦ τρισάθλιον σῶμα ; Καὶ ὁ ἄγιος ὑπομειδιῶν εἶπεν· Τοῦτό ἐστιν ὃ εὐξάμην, ὦ ἀληθῶς πανάθλιε· οὐδαίς μοί σου ποθεινότερο· εὐήθη, οὔτε εἰς ἐμὴν καταφυγή, ἐγένετο πόποτε εὐεργετικώτερος· εἰ γὰρ καὶ ἀπεχθῶς ταῦτα πράσσεις, σὺ μόνος λίαν εὐκτατός μοι καθίστηκας. Ἴδου γὰρ λοιπὸν τῶν ὑψηλοτέρων ἐπιβαίνω καὶ τῶν ἐπιγείων ἀφίσταμαι. Ἴδου τῶν οὐρανίων ἐφάπτομαι, καὶ τοὺς βασιλεῖς σου μεζονας καταπτύω. Τοιγαροῦν τῆς ὠμότητος σὺ μὴ παύσῃ, ὦ παγκάκιστε· ἐπαυξήσεις γὰρ μοὶ τὰ τῆς νίκης, εἴπερ διὰ μεζόνων νικήσω σε κολάσειν. Ἐπεγείρου οὖν μᾶλλον καὶ ταῖς κακονοίαις τοῦ μαρτοῦ σου πατρὸς ἀναθακχεύου, μήπως σρικρύνῃς μου τὰ τῆς δόξης, μὴ ζημίαν προστρέψῃς τοῖς ἐμοῖς ἐπαίνοις. Ἔτοιμος ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος πάντα ὑπομένειν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι' ὧν δὲ ἐπαπειλῶν οἶμαι τιμωρήσασθαι, ταῦτοις πικρότερος σὺ καὶ πολυμερῶς τιμωρηθήσῃ.

Θ'. Πρὸς ταῦτα οὖν κράζειν ἤρξατο κατὰ τῶν ἑαυτοῦ μαρτυρῶν ὁ Δατιανός, καὶ τῷ θυμῷ ὑπερξείσας καὶ βακχευθεὶς τῷ λυσσῶτι πνεύματι, ξύλοις καὶ ῥάβδοις τοὺς θημῶς ἐμάστιξεν, ὡς ἄτε δὴ βραθυμῆσαντας καὶ φειδομένους τοῦ μάρτυρος· πλείον δὲ κατ' αὐτῶν, ἢ κατὰ τοῦ δικαίου ἐγαλέπαινε, πρὸ τοῦ δικαίου τοὺς οἰκείους αἰκίζόμενος. Τῇ ἐκ Θεοῦ δὲ αἰδιότητι ἔαγωνιστῆς ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἀμέριμνος καὶ ἔκπερος τῶν αἰσιολῶν ἐτύγγανε· κατ' ἐκείνων γὰρ μᾶλλον, καθ' ὧν τὴν ἀθνητίαν εἶχεν, ἐμαίνετο, τότε δὴ ὁ ἀληθὴς Βικέντιος (μεταπίπτον γῆρ εἰς τὴν Ἐλληνίδα γλῶσσαν νικητῆς τὸ ὄνομα σαφηνίζεται), φησὶ πρὸς τὸν ἀλάστορα κρεμάμενος ἐπὶ τοῦ ξύλου· Τί λέγεις, ὦ Δατιανέ ; Ἴδου παρὰ τῶν τιμωρῶν ἀπέγω τὴν ἐκδίκησιν, ἐπειδὴ αὐτὸς κατὰ εἰς σαυτοῦ ἐκδικῶς μου πέφηνας. Ταῦτοις δὲ τοῖς ῥήμασι, πλείον αὐτὸν ἐκόλαξεν.

1. Ἀκούσας δὲ ταῦτα, μέζονι καὶ λυσσῶδεστέρῳ φωνῇ πλείον ἐκδοῦν ἔρχεται, καὶ τοῖς ὁδοῦσιν ἐπιβρύχειν ἐκτόπως· ἑαυτὸν ὁ τλαλίπυρος προσπαράττων τοῦ μάρτυρος. Καὶ γὰρ τοῦ ζῆειν ἀποκαμόντες, οἱ θῆμιοι ἐπεπήγυσαν ὡσπερ ἄψυχοι, αἴτε χεῖρες αὐτῶν περὶ τὰ πλευρὰ τοῦ δικαίου νεκρῶν ἀπεκρέμαντο, καὶ τὰ πρόσωπα ὡγριῶντες κρουνηδὸν τοὺς ἰδρωτάς κατὰ παντὸς τοῦ σώματος αὐτῶν ἔσταζον, καὶ τὰ μέλη λυόμενοι κατεστήκοντο. Τότε στήθος αὐτῶν ἐπιπολὺ καγμηκότων ὡσπερ ἄπνον λελίθωτο· ὑπελαμβανέ· δὲ ἐκείνους μᾶλλον τετιμωρηθῆαι ταῖς βράναις καὶ νεκρούς ὑπάρχειν, νεκρὸν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Δατιανὸν τὸ πρόσωπον ὡγριῶντα, ἄψυχον, τρέποντα, τοὺς ὀφθαλμούς ἀμβλυώτεροντα, ἀχλυῶδει τινὶ τῷ βλέμματι, καὶ ὡσπερ ἐν θανάτῳ συγκεχυμένους κατέχοντα. Καὶ γὰρ πάλιν ἄτακτον καὶ μανιώδες ἰδέα κατὰ τῶν θημῶν· Τί πράσσετε ; λέγων· οὐ γὰρ ἐπιγινώσκω τὰς χεῖρας ὑμῶν· ἀνδροφόνων οἶδα

A istum in ligno, ejusque membra discernite, ac totum corpus contundite, ut priusquam aliis cruciatus affligatur, se laceratum et consumptum videat.

VII. Cum igitur martyr ipse multis horis dilaniaretur, sic eum Datanus alloquebatur : Quid ais, Vincenti? An non vides, quam miseris modis corpus tuum miserabile dilaniatum sit? Tum illi subridens Vincentius: Hoc, inquit, est, quod ipse toto animo expetebam : itaque nemo mihi unquam, credas velim, optabilior teipso fuit, neque animæ meæ beneficium majus contulit : nam licet hostili animo id facias, tamen summum beneficium in me confers. En ut ad sublimiora ascendo ; en ut cœlestes res attingo ; en ut imperatores tuos magis contemno. Tu igitur ab ista tua crudelitate ne desistas : inibi enim eo cumulationem victoriam afferes, quo majora tormenta perferendo, teipsum superabo. Esto, quæso, in me magis magisque concitatus, et nefarii tui spiritus perversitate, quantum vis, debacchare, ne quo modo gloriam meam imminuas, et nostris laudibus damnum afferas. En ego Christi servus, paratus sum omnia sustinere pro nomine ejusdem Domini mei Jesu Christi. Quibus autem minis et cruciatus me vexandum esse opinaris, illis tu ipse acerbius vexaberis.

IX. His verbis auditis, Datanus, furore quodam et rabie inflammatus, et clamores præ insania tollens, lignis ac virgis carnifices verberabat, quod segnes essent in martyre cruciando, magisque contra carnifices, quam contra virum illum sanctum excandescerebat, domesticos et familiares suos prius quam martyrem verberans. Cum autem judex ipse in suos magis fureret, tunc athleta Vincentius (ejus autem nomen, si quis Græce interpretetur, inveniet idem valere, ac si Nicoten, hoc est Victorem, dicat), in ligno pendens, sceleratum judicem sic affatus est : Quid ais, Datanus? En poenas recipio ab his, qui me cruciant, et tu contra tuos homines ultorem te mihi præbes.

X. Hæc cum martyr dixisset, judicem ipsum magis magisque cruciabat. Quamobrem cœpit plus furere et clamare, et dentibus fremere, ultra modum se magis quam martyrem crucians. Ad hæc carnifices ipsi, cum in eo lacerando essent defatigati, tanquam exanimati jam torpuerant, eorumque manus, tanquam mortuæ, circa martyris latera obriguerant : cumque expalluissent, sudore multo totum eorum corpus irrigabatur: omnibus denique membris dissoluti erant. Itaque eos videre licebat cruciatus magis affectos, quam martyrem, ac propemodum mortuos : quin etiam Datanum ipsum ore pallido, exanimem, trementem, oculis caligantem, et tanquam morte correptum, atque immobilem factum, rursus incompositum, insanientem, et contra caruifices vociferantem : Quidnam vos agitis? Annon mihi notæ sunt manus vestræ? Sæpe homicidarum sævitiam a vobis prostratam cognovi.

Frequenter latronum et parricidarum ferocitatem A manibus vestris expugnastis, et veneficorum arcana, in intimo eorum corde latentia saepenumero extraxistis : quique nefarie intemperantiam suam effuderunt, eorum intestina dilaniastis : atque (ut summam dicam) quisnam ita inexpugnabilis fuit, qui cum in manus vestras incidere, non facile interfectus fuerit? Quid igitur est, milites mei, quod hominem istum scelestum, magna cum temeritate imperatores nostros contemnentem, reprimere non possumus? Saltem nos moveat dedecus et turpitudine, ne quid gravius dicam. Alios negantes crimina, et mortem ipsam irridentes, nondum morte illata perterrefecimus, et istius debacchantis, atque imperatores ipsos leges et deorum jura reprobantis linguam procacem continere non possumus?

XI. Ad hæc hilari vultu beatus Vincentius subridens, respondit : Ac in re divinum illud oraculum impletur : *Videntes non vident, et audientes non audiunt*¹. Tunc omnium hominum crudelissime tyranne, cogis me illum Deum negare, quem universarum rerum Opificem ac Salvatorem esse testor? Hunc ego verum Deum esse confiteor. Atqui merito cruciatibus afficiendus essem, si vanum aliquid, aut falsum dixissent, si imperatores deos esse affirmassem. Tu vero diutius me crucies in hujusmodi confessione permanentem, neque crudelitatem istam exercere contra me desinas : ita enim probatissimam Christianorum veritatem magis cognoscere poteris, si tamen parumper impurus spiritus a te discesserit. Hæc cum sanctus martyr Vincentius diceret, et iudex se irrideri putaret, magis magisque insaniebat, toto pectore anhelans, et collo intumescens, totoque vultu immutatus, et ab oculis radios instar scintillarum emittens : qui turbato aspectu sanguinis colorem præ se ferente tunc æstuabat, cum carnifices ipsos non solum martyris latera, sed totum corpus et intestina, compages quoque corporis et juncturas ita dilacerare videret, ut non amplius posset carnifices accusare, quod negligentes forent. Itaque stupore afficiebatur, quod illius athletæ animum ita magnum et excelsum videret.

ζῶρα διηνοιγμένα τῇ τῶν στρεβλωτηρίων ἀνάγκῃ, τος βλέπων διηνοιγμένας ; ἐν ὀδνῇ λοιπὸν εἶχεν ῥαθυμίας καταγινώσκειν τῶν δημίῳν ὑπερεκπλήττετο γὰρ τὸ μεγαλόψυχον ὄρον τοῦ ἀγωνιστοῦ.

XII. Cum vero acerbus atque immitis ille tyrannus a martyre se victum cognosceret, pestifer homo alia quadam via Vincentium aggressus est, credens fieri posse, ut misericordia et lenitate, viri justi mentem ac voluntatem alliceret. Aiebat igitur : Misere, Vincenti, juventutistua, neque ætatis florem in primis annis decerpi patiaris, atque longioris vitæ spatium ne tibi præcidas. Parce tibi ipsi. Ne committas, ut cruciatu majore lacereris. Saltem sero sapias, et resipiscas tandem, ne reli-

πολλάκις ὑμᾶς νικήσαντας ἀπόνοιαν, καὶ πατροκτόνων ὁμοίως τῇ καρτερῇ τῶν χειρῶν ἐπιμενῇ, καὶ γοήτων ἰπόρρητα τῷ βαθεὶ καμπτόμενα πολλάκις ἀνεῤῥήξατε, καὶ τῶν ἀθίσμῳς ἀπολασταινόντων ἐὰ ἐνδόσθια διεστείλατε. Καὶ ἀπλῶς τις οὕτω δυσάλωτος καὶ ἰταμὸς, ὃς ἔφετο ὑμῖν ἐμπελάσας τῇ τοῦ θανάτου καθομολογίᾳ, καὶ ῥᾶστα οὐχ ὑπέπεσεν ; ὡ ἡμῶν στρατιῶται, ἀτάκτως τούτων οὕτως ἐνυδρίζοντα κατὰ τῶν αὐτοκρατόρων κωλύσαι οὐκ ἰσχύομεν ; καὶ γοῦν διὰ τὸν γέλωτα καὶ τὴν αἰσχύνην, ἵνα τὸ φορτικὸν σιωπῆσω πείτωμεν ἄλλους ἀρνούμενους, ὡς ἔφη, καὶ παίζοντα τὸν θάνατον, καὶ μέλα τὸ θνεῖν καταπειθόμεν· τούτου δὲ ἔμπροσθεν, καὶ λίαν ἐκφαυλίζοντος καὶ βασιλεῖς καὶ νόμους, καὶ τῶν θῶν τὰ δίκαια, τὴν τῆς γλώττης ἐπέχειν προπέπειαν ὡ δυνάμεθα ;

B IΑ'. Καὶ πᾶν φαίδρῳς ὑπομειδιῶν ὁ τρισμακάριος Βικέντιος πρὸς τοῦτοις εἶπεν· Ἐπὶ τοῦτοις κληροῦται τὸ τῆς θείας Γραφῆς λόγιον, τὸ, Βλέποντες οὐ μὴ ἴδωσι, καὶ ἀκούοντες, οὐ μὴ ἀκούσωσι, ὡ πανάθλιε καὶ πάντων ἀνθρώπων ὁμότατε τύραννε. Θεὸν τὸν πάντων Ποιητὴν, καὶ Σωτῆρα καὶ Υἱὸν μονογενῆ τοῦ ἐνὸς ὑψίστου Θεοῦ καὶ Πατρὸς, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ μετὰ Πατρός καὶ Υἱοῦ σεδόμενον τε καὶ προσκυνούμενον μαρτύρομαι, καὶ ἀνγκάζεις με ἀρῆσασθαι τοῦτον ἔνπερ ἀληθῆ τυγχάνοντα ὁμολογῶ ; τῆς κωλύσεως γὰρ ἐχρῆν σε τιμωρήσασθαι με εἴπερ ἐψευδόμην, εἰ θεοὺς εἶμαι ἔλεγον τοὺς βασιλεῖς σου καὶ αὐτοκράτορας. Ἀλλὰ γὰρ ἐπίτολὸν στρέβλω με τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ ἐμμένοντα, καὶ μὴ πᾶσι τῆς κατ' ἐμοῦ ὁμότητος, εἰ ἄρα καὶ οὕτω τῶν τῶν Ἰουδαίων δοκιμασίᾳ ἀλήθειαν δυνήσῃ ἐπιπῶσα, ὑπολογήσαντος μικρὸν τοῦ ἐν σοὶ ἐνεργούτος ἀκαθάρτου πνεύματος. Ταῦτα τοῦ ἁγίου λέγοντος, μειωδέστερος ἐπιγελώμενος ὁ διάβολος κατέστη, τῇ τε στήθει ἐπασθμαίνων καὶ τὸν ἀχέοντα ἀνοίξαντα, καὶ πᾶσαν ἀπλῶς τὴν ὄψιν τοῦ ἀνθρωπείου μεταλλαγεὶς χαρακτῆρος, μόνην τὴν τῶν ὀφθαλμῶν κειμένην βολῆν πεφαρμαγένην καὶ φθοροποιῶν τῶν βλέμματι ἐπεπήγει, καταρρέον ὄρων τὸ αἷμα, μὴ μόνον τῶν πλευρῶν, ἀλλὰ γὰρ ἤδη καὶ παντὸς τοῦ σώματος τοῦ λοιποῦ, καὶ τῶν ἐγκάτων δὲ τὰ ἐνδομύχια τὰς τι ξεῦξαις καὶ ἀρμονίαις τοῦ παντὸς σώματος

IB'. Ὅτε δὲ οὕτω πικρῶς καὶ ἀνίλειος ὑπάρχων ἀπηλέγγετο, ἐτέρως οἰοδόλος προσήει τῷ μάρτυρι, οἰόμενος οἷα τῷ ὑποσύρει τοῦ δικαίου τὸ φρόνημα· Ἐλέησον γὰρ, ἔφασκεν, ἑαυτὸν, ὡ Βικέντιε· μὴ τὸ ἄνθος τῆς ἐαρινῆς σου καὶ δροσώδους ἡλικίας ἀπολέσῃς, ἔτι τὰ πρῶτο τοῖς ἔτεσι τῆς νεότητος ἔρεπόμενης, μὴ τὸ μακρόδιόν σου νῆς ζωῆς ἐκκόψῃς. Φεῖσαι σαυτοῦ ναὶς αἰκίαις οὕτω κατασπαρτατόμενος, καὶ καὶ γοῦν ὅψι ποτε τὰ λοιπὰ τῶν βασάνων κέρδησον. Καὶ ὁ ἅγιος τῷ ἁγίῳ Πνεύματι τὸν δόλον

¹ Matth. xiii, 43.

προσιθόμενος, καὶ τῆς ἀπάτης θεωρῶν τὸ δέλεαρ, A
 τούτοις τοῖς λόγοις ἐχρήσατο πρὸς τὸν ἐχθρὸν· Ὡ
 ἀληθῶς γλῶσσα τοῦ διαδόλου ἀκάθαρτα, τί οὐκ ἂν
 κατ' ἐμοῦ κινήσης μηχανώμενος; ὅποτε τὸν Κύριον
 ἡμῶν καὶ Θεὸν πειρᾶσαι ἠβουλήθης· οὐδὲ διὰ τὰς
 τιμωρίας ἃ· ἐπιφέρειν μοί χαλεπαίνεις, τοῦτο δὲ
 μᾶλλον ποιεῖται καὶ φοβεῖται δεδιττόμενον, ἥνικα
 πλάττη κατ' ἐμοῦ προτεινόμενος ἔλαιον. Καὶ εἰς
 ἐμὲ κραταιούσθω παντοῖα σου κόλασις, καὶ εἴ τι
 θεῖ σου ταῖς στρατείαις καὶ κακοτέχνους δυνάμειν
 ἐπερίσκειν πέποιθας, προσκόμισον ἀνερεινῶν διὰ
 τῆς πεφραγμένης σου πικρίας, δοκίμαζε τὴν ἰσ-
 χύν τε καὶ πίστιν τῶν Χριστιανῶν καθόλου, μὴ σύ
 γε φεῖση αἰκιζμῶν καὶ κολάσεων, σιδήρου, λέγω, καὶ
 πυρρὸς, κατατέμνων καὶ καταμπιπρῶν· οὕτω γὰρ
 διὰ πάντων τὴν ἤτταν ἐμολογήσεις καταισχυρό- B
 μενος.

ΙΓ'. Πριόμενος δὲ ταῖς ὀργαῖς πρὸς τούτοις ὁ Δα-
 τιανὸς, καὶ τὸ δνειδὸς μὴ φέρων ἐπεμβαίνοντος κατ'
 αὐτοῦ τοῦ ἀγωνιστοῦ, λέγει πρὸς τὴν τάξιν· Διαγέ-
 σθω ἐνταῦθεν ἐπὶ τὴν κατὰ νόμον ἐξέτασιν τε καὶ
 ἀνάγκην· δοκίμαζέσθω κατ' αὐτοῦ, καὶ ἀνιχνεύε-
 σθωσαν πᾶσαι αἱ τῶν ἀπηγορευμένων πράξεων τι-
 μωρίαι, πατροφονίαν τε καὶ ἀνδροκτόνων, φημί, καὶ
 λοιπῶν καταδικῶν κολαστικὸν μηχανήματα. Εἰ γὰρ
 καὶ ὁ λογισμὸς ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς ἐπιπολῶ δυ-
 νήσεται, ἀλλὰ κἂν γούν τὰ μέλη ταῖς βασάνοις ἐν-
 σκολέσθω· καὶ γὰρ ἐν ὄσπ' οὗτος τοῖς ζῶσι περιεστίν,
 ἐμὲ τῆς νίκης ἀδύνατον ἐπιτεύξασθαι. Ὁ δὲ ἀληθ-
 τῆς ἀπονητὶ κατατρεφόμενος τὸν ἀντίπαλον, τοιού-
 τοις ἀγαλλόμενος ἐδόξα τοῖς ῥήμασιν· Ὡ τῆς ἐμῆς
 μακροβιότητος ἀληθῶς καὶ ἀπροσύνης! αἱ γὰρ παρὰ
 σοῦ μοι, διάδολε, ἀπειλαί, πληρέστατοι τυγχάνουσι
 ἔπαινοι, καὶ ἡ τραχητῆρά, ὡς οἶε, κατάπληξις σεσω-
 ρεῦμένη θόξ' ὑπάρχει· ἐν ᾧ δὲ νομίζεις βρῦστατον
 ὄργεσθαι, τοῦτο μᾶλλον ἀργεῖ με τὰ βέλτεστα ὤφε-
 λειν. Καὶ ὁ Δατιανὸς ὑπερζέσας ταῖς μανίας, εὐθὺς
 προστάττει σταυρὸν καταπαγῆναι, καὶ ἐκεῖ προσ-
 ηλωθῆντα ἀκινήτῃ καταμέλος αἰκίζεσθαι. Καὶ δὴ τὰ
 προσταττόμενα ἐξετέλειον οἱ τοῦ διαδόλου ὑπηρεταί·
 καὶ παγέντος τοῦ σταυροῦ ἀνήρπασαν αὐτὸν ἐν αὐτῷ,
 πάλιν· δὲ σὺν πολλῶ τῷ τάχει κατήνεγλαν αὐτὸν ἀπὸ
 τοῦ ξύλου. Ὡς δὲ τῶν δεσμῶν ἀπελύθη, καὶ ἔστη ἐπὶ
 τοῦ ἐδάφους ὁ ἅγιος, ἐνεργεῖα τοῦ ἁγίου Πνεύματος
 ἐκτινέξας ἑαυτὸν ἐκ τῶν δεσμῶν, καὶ προσπηδῆσας
 ἐπὶ τὸν σταυρὸν ὀρόμφ, βουλόμενος τιμωρῆσασθαι
 τὸν ἐχθρὸν, οὕτω κατὰ τῶν τιμωρῶν ἐπιμέμεφεται D
 ἐπεγειρομένων καὶ ἐπιτεινόντων αὐτῷ τὰ δεινὰ, καὶ
 φησι· Τί, βραδεῖς καὶ ἀνίσχυροι διακόνοι τοῦ πονη-
 ροῦ, ἔλκειν με καὶ ἀπάγειν ἐπὶ τὰ κολαστήρια; ἐκτε-
 λεῖτε συντόμως τὴν ὀμότητα τοῦ κακόφρονος, ὅπως
 γέλωε ἐφ' ἅπασιν ἢ τάχος ἀναδειχθῆσεται· καὶ τού-
 τοις λίαν ἀνήρει χαλεπαίνοντα τὸν ἀλάστορα, τοῖς
 παρ' αὐτοῦ βέλτεσιν ἱκανῶς αὐτὸν κατασφάττω. Διὸ
 καὶ μειζόνως κατ' αὐτοῦ ταῖς αἰκίαις ἐκκαίεται ἐπ-
 ἀνεγείρων καὶ ἐπανακυκλῶν τὰ τιμωρητήρια· καὶ γὰρ
 εὐθὺς ἐστρεβλοῦτο, καὶ διαφόρος ταῖς μάστιξι ἐπιμό-
 νως κατασχίζετο, καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἔτι ταῖς
 πλευραῖς κατακαίετο, ἀλλεπαλλήλως τῶν φλογῶν

A qua tormenta patiaris. Cum hæc iudex dixisset,
 beatissimus martyr Vincentius, a Spiritu sancto
 edoctus, dolos præsensit : itaque his verbis usus
 est : Non displicent mihi cruciatus, quos afferre
 studes : sed illud me perterrefacit, quod miseri-
 cordiæ verba te simultantem audio. Exerceantur
 ergo contra me tormenta omnia, et multiplices
 cruciatus, quantumvis graves, afferantur, ac si
 quid prodigiosis et maleficis viribus tuis confusus,
 invenire contra me poteris, ne desistas pestiferam
 istam immanitatem tuam in me inferre. Experire
 Christianorum vires : neque abstinence a verbe-
 ribus et tormentis, non a ferro, igne atque in-
 cendio : sic enim in omnibus his te victum fate-
 bere, magisque erubesces.

XIII. Cum hæc audiens Datianus valde cruciare-
 tur, et athletæ illius constantiam sibi dedecori esse
 non pateretur, cohorti hæc iussit : Ducatur iste ad
 iudicium et legum examen, et his pœnis, ac sup-
 pliciiis subjiciatur, quibus parricidæ, scelerati et
 nefarii homines sunt obnoxii, ut cum ejus an-
 mus cruciatus graves diutius ferre paratus sit, membra
 ipsa omnium generum tormentis consumantur.
 Quandiu enim iste supererit, fieri non potest, ut
 ego victoriæ compos fiam. Hæc ait Datianus. Athleta
 vero ille fortissimus adversarium his verbis alta
 voce insequatur : O me beatum, et vere felicem
 atque hilarem factum, quandoquidem istæ tuæ cal-
 umniæ et miuæ, meæ sunt perfectissimæ laudes.
 His verbis Datianus ad insaniam concitatus, statim
 iussit crucem componi, et in illa Vincentium suf-
 figi ac membratim cædi. Cum igitur crux ipsa in
 terra defixa esset, martyrem in ligno suspenderunt
 nefarii homines, et satellites diaboli, Datiani jussa
 exsequentes. Postea vero eundem multa cum cele-
 ritate e ligno detraxerunt. Qui cum a vinculis solu-
 tus esset, et in terra vir sanctissimus constitisset,
 Spiritus sancti ope adjutus, seipsum a carnificibus
 abstraxit, et ad crucem illam cucurrit : in quam
 cum insiliret, hostem ipsum perterrefecit. Itaque
 eos, quibus cruciabat, et tormenta cumulabantur,
 increpans : Curnam, inquit, tardiores, et in me
 ipso ad tormenta ducendo facti estis imbecilliores?
 Agite, quam celerrime vestri principis crudelitatem
 exsequamini, ut in omni re quam primum se ridicu-
 lum faciat. His verbis nefarium iudicem ferociorem
 factum, tanquam jaculis quibusdam confodiebat.
 Quamobrem magis magisque in martyrem exarde-
 scens, graviora in eum tormenta excogitabat. Sta-
 tim igitur beatus Vincentius torquebatur, diversis-
 que flagellis, et ferreis unguibus assidue laceraba-
 tur, atque ejus latera continuis flammis combure-
 bantur. Denique membra ipsa ita distenta distra-
 ctæque sunt, ut totus enervatus esset. Deinde cum
 ferreas virgas carnifices in igne diu tenentes ignitas
 effecissent, mox in ejusdem martyris pectus eas
 conjecerunt, quoad candentibus illis virgibus combu-

reretur. Corporis enim superficies ac pellis flamma A illa comburebatur, vulneraque vulneribus addita renovabantur, et lacerationes lacerationibus novis augebantur. Alii carbones accensos in ejus corpus injicientes, diuturnis flammis ipsius membra comburebant: in quo cum nullæ amplius superessent carnes, flammæ ipsæ deinceps ad intestinas usque partes penetrabant, et cum superioribus vulneribus additæ essent, novo cruciatu martyris corpus affligebant: cujus etsi nulla pars sana relicta esset, nihilominus tamen mens ipsa cruciatus illos fortiter perferens, robustior efficiebatur, idque non immerito: divino enim præsidio, quod humana cogitatione comprehendi non potest, undique communiebatur. Datanus vero insania multa et furore agitated, pergebat illam tormentorum copiam inferre, nimirum exspectans contrariam martyris confessionem audire.

XIV. Interea cohors militaris, constantia martyris percussa, retulit Datanus carnifices ipsos defatigatos esse, et in tormentis indigendis ad extremum spiritum redactos: athletam vero illum multiplicem tormentorum copiam, ac certamen egregie superasse. Tunc Datanus spe deceptus, et tenebris mentis oppressus: Heu, inquit, victi sumus: sed quamvis tam multis cruciatibus ejus mens victa non sit: cum fortiter corpus ipsius flammam pertulerit, nihilominus tamen demus operam, ut ejus animus talibus crucietur pœnis, quibus nullum remedium adhiberi possit. Exquirite igitur locum omni ex parte obscurum ac tenebrosissimum, ut sempiterna quadam nocte puniatur. Locum vero illum, in quo ejus corpus constituendum est, testis fractis sternite, ex utraque parte acutissimis, et aculeatos angulos habentibus, ut compungatur, et in quamcunque partem latere sua converterit, dilaceretur. Post hæc, ut membrum nullum remissionem habeat, aut recreationem, sed totum ejus corpus assidua tormentorum renovatione affligatur, super hujusmodi testas hominem istum proterventes pertrahite, ut membratim varie laceretur, et animam ac spiritum emittat is, qui contra nostros imperatores certamen suscepit. Denique concludite ipsum in loco illo tenebrosissimo et illic derelinquite, ut ne minimam quidem lucis partem oculis suis aspiciat, neque quisquam illuc accedat, omnisque consolationis ratio ac spes ab eo removeatur. Januas ipsas undique claudite, et vectibus eas communitate; hocque diligenter curate, ut, quamprimum animam efflaverit, mihi referatis.

αὐτοῦ, ὅπως καθ' ἑκάστην μέρος ποιησάτωσ σπρεβλοόμενος ἐκνεύσῃ, ὁ κατὰ τῶν ἡμετέρων βασιλείων μαχητῆς κριταρῶσ. Ἐντεῦθεν κατακλίσαντες αὐτὸν ἐν τῷ σκοτῷ κατακλίσει ἑκεῖ, ὡσ μηδὲ πρόσπωνισι μηδὲ ἑλλαμψίν τινα φωτὸσ τοῖσ ὁμακτιν ἐπιδέχασθαι, μηδὲ τίσ ἀνθρώπων ἐκείσε κλησιάζοι τῷ πῶσεν ἀποκλεισθαι αὐτῷ περᾶμυθῆσιν, θῆρις τε καὶ μοχλοῖσ μόνον ἦσι, ἵνα ἐν αποκνεύσῃ, τὸ τάχος ἡμῖν ἀπαγγέλλῃσ.

XV. His ita factis, ut nefario impii Datanus edicto præscriptum fuerat, et eo in loco martyre incluso, adventante nocte, statim custodes ipsi alto sopore oppressi sunt. Itaque quod Datanus contra sanctum

προσαρρασομένων, καὶ τῶν μελῶν καταπινομένων, ἔξαρθροσ ἐγένετο ὁ ἄγιωσ. Ἐντεῦθεν δὲ σιδηρᾶσ βῆδουσ ἐπιπολύ πυρώσαντεσ ἐπέδαλον ἐπὶ τὸ στήθεσ κιομένησ τοῦ μάρτυροσ, ἕωσ οὐ διατάκη σχεδὸν μεταξὺ σιδηρῶν τε καὶ πυρὸσ ἐκφυλοόμενοσ ὁ ἄγωνιστῆσ ἢ γὰρ τοῦ σώματοσ ἐκίφανεῖσ καὶ τὸ ἔριμα τρίζον τῇ φλογὶ διεπεύρετο· τραύματά τε κατὰ τραύματων ἀνανεούμενα ἐφάνετο, καὶ ἐπὶ τοῦσ αἰκισμῶσ αἰκισμοὶ ἐγαλέπαινον, ἄλλοι τε κατὰ τοῦ κλιόντεσ πυρὸσ ἐνέβαλλον· καὶ τὴν ἀνάγκην τῆσ φλογώτεωσ εἰς μακρὰν διασπειρομένων τῶν μελῶν, σαρκῶν τε λοιπῶν μη ὑφιστάσων κατ' αὐτῶν τῶν ἐνδοσθῶσ, τὰ μὲλη τῶν αἰκισμῶσ ἐφίροντο, καὶ αὐτὰ κατὰ τῶν ἐν τῶν ἐλκῶν κάλιν ἐτιμωρεῖτο τὰ μὲλη, ἐπειδὴ σώματοσ μέρος οὐδὲ τὸ τυχὸν ὑγιᾶσ περιελάλεικτο· καὶ ὁμωσ ὁ λογισμὸσ ἐγκαρτερῶν τοῖσ θεοῖσ κριταρῶτεροσ ἀποδείκνυτο, εὐκότωσ ὠχυρώμενοσ τῇ ἐπιταλήπτησ καὶ φιλανθρώπων βῆκῃ τοῦ θεοῦ.

14'. Ἐμβροντηθεῖσ δὲ πολλῇ ἐκκληῆσει ὁ Δατιανὸσ διατελεῖ, τῇ ἐκπύρωσ τῶν κολάσεων τὴν ἐναντίαν ὁμολογίαν περιμένων τοῦ μάρτυροσ, καὶ τάληθεσ ἢ λοιπὸν περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ταῖσ φροντισὶν ἐπιλαντεύετο ὁ τι θεοὶ κρᾶξαι καὶ ὅπως ἀναζητῶν. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ τῆσ τάξεωσ ὑπερεκπληττομένησ, ἀπήγειλαν αὐτῷ οἱ ἐπὶ τῶν τιμωριῶν τεταγμένοι τῶσ μὲν δημίωσ ἀποκεκμηκένεσ ἕωσ ἐσχάτεσ ἀνεκτικῶσ τε καὶ κινήσεωσ, τὸν δὲ ἰθλητῆν ὑπερνεκμηκένε τὸν πολυτετῆ τῆσ κολάσεωσ ἀγῶνα φειδῶσ χαρῶσ κτῆρι, ἐγκρατεστερῶσ τε μᾶλλον ὁμολογίᾳ, ἢ ὅσπερ κατ' ἤρῆσ, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμολογεῖ.

Καὶ τοτε διαμαρτῶν τῆσ ἐλπίδοσ, καὶ σιδήτεσ ἑσπερῶσ σήμεροσ, φτω! ἔφη ὁ ἱεροσολοσ, νενασφασθῆ, ἀλλ' εἰ καὶ ταῖσ ὑπολοίκοισ βασιλέωσ ὁμολογῶσ πᾶσιν τὸν λογισμὸν, αἰὶ δὲ κριταρῶσ διατελοῖσ τῷ σώματοσ ἐκτεκνένοσ, ἢ φυγῆ τοῖσ ἀδιορθῶτεωσ ἐπιμένεωσ τιμωρεῖσθω. Τοιγαρῶν ἀναζητήσαστε τόπον ἱερῶσ πανταχῶθεν τῆσ σιδήτεσ κεικισμένων, καὶ ἐπιγνωμένον τοῦ κοινῶσ φωτὸσ πρὸσ ἀκόλασισιν, ὅπωσ τῇ δικαιοσύνῃσ ναστὶ κολάζοιτο· κατὰ γὰρ τὸ ἀνεῖθαι αὐτοῦ τῆσ περὰ τῶν νόμων εὐκτικῆσ τοῖσ κριταρῶσ ἐκπυρωθεῖσ πρὸσ βῆσινόν τε καὶ ἀσφάλειν χῆροσ οὕτωσ ἐξιώσαστε· ὑποστρώσαστε δὲ καὶ τὸν τόπον, ἵνα ἐφίφθαι μὲλλαι, ὀσπράσῳ κριταρῶσ εἰ τῶν ἐκτερῶν μερῶν οἷσ: ἔχοντε καὶ ἀκιδωτέσ τὰσ γυνῆσ, ὅπωσ ἐν κριταρῶσ καὶ κριταρῶσ τῇ μετεστροφῇ τῶν πλευρῶν, εἴ τί του μέλοσ ἐξαναλήψασ ὁμοκίῃσ ἀνεσιν προσλαμβάνει· καὶ ἀπλωσ ἵνα καὶ τετραχόμενῳ τῷ σώματι ἀκρίτωσ τὰ τῆσ τιμωριῶσ ἀνανεούμενα μὴ ἄλλεῖτη· πρὸσ τοῦτοισ ἐκτείνοντεσ αὐτὸν ἐκτεκτε κατὰ κινετὸσ μέρος: τοῦ σώματοσ

15'. Γενομένων οὖν τούτων πάντων κατὰ τὸ ἐβῆμικον τοῦ κολυμμένου; προστάγματοσ, καὶ μετὰ πέσῃ; ἀνάγκησ οὕτωσ κριταρῶν τοῦ μάρτυροσ, εὐθῶσ ναστὸσ ἐπιλαβείσασ, ἦνικα βαθεῖ κριταρῶσ

ὑπὸν οἱ φύλακες, ὑπὲρ Δατιανὸς εἰς τιμωρίαν χα-
 λωπώτερον θανάτου κατὰ τοῦ ἁγίου προσέταξεν,
 μετατρέπεται τούτο εἰς πᾶσαν εὐοχήν τε καὶ δόξαν
 καὶ ἀνάκτησιν. Φοδερὰ γὰρ καὶ ὑπέρλαμπρος ἄγ-
 γελικὴ τις παρεγένετο κατάστασις, θεραπεύουσα
 καὶ ἀνακτωμένη ἐκ τῶν πόνων τὸν ἀθλητὴν· καὶ ἡ
 ἀγγελὴ καὶ δικαιωνίζουσα τοῦ ἐπικρατοῦτος νύξ
 φωτὶ ζέφῳ καὶ παραδόξῳ κατελάμπετο. Τριστοιχίδον
 γὰρ κηροὶ ἀνακαίόμενοι, παρὰ τὸ εἰωθὸς φῶς κατ-
 εφωτίζε τὸ ὄχρῳμα. Καὶ αὐτὸς δὲ στρωματῆς ἀπα-
 λωτάταις ἤδη τὸ σῶμα ἀνακτηθεὶς, καὶ τῷ ἁγίῳ
 ἀναθελάφθεις Πνεύματι, τὴν διὰ ψαλμῶν ὑμνωδίαν,
 καὶ Κυρίῳ ἀνεκρούετο, καὶ τῷ ἡδίστῳ ὀργάνῳ τῆς
 φωνῆς ἐν βύθμῳ ἀπηχῶν, πᾶσαν τὴν γειτνίαν συ-
 γνοῖς ἠρμένῃν εἰς τὰς αὐτοῦ τιμωρίας, τὴν ἡχὴν τῆς
 εὐφροσύνης ἀκρουομένην κατέβηκεν. Ἐξαίφνης τε
 καὶ οἱ φύλακες ἐξέστησαν, τοῦ ὕπνου αὐτῶν ἀποπε-
 σόντος, οἰόμενοι τῆς φυλακῆς πεφουγέναι τὸν μάρτυρα.
 Ἐπιπολὺ δὲ ταρασσομένοις ὑπὸ τοῦ δέους τού-
 τοις ἐπιφωνεῖν ἤρξατο ὁ ἅγιος· Μὴ ταρασσεσθε, μηδὲ βοᾶτε, ὡς στρατιῶται τῆς ἀσεβείας, δεδοικότες·
 ἔγω γὰρ τὴν ἐμὴν δόξαν οὐκ ἀποφεύγω, οὐδὲ τοὺς ἐμοὶ ἀποκειμένους στεφάνους. εἰ δὲ οἶοί τέ ἐστε,
 μετὰ ταχέως εἰσελθετε, καὶ τῇ ἀγγελικῇ θεραπείᾳ τε καὶ ἀνακλήσει τὴν ἐνδοξὸν παρμυθίαν τοῦ δούλου
 τοῦ Θεοῦ θεάσαθε· ἔνθα γὰρ κατελείψατε σκότος ὅν ἐπιστένειν χαλεπῶς ἐπηλάσιε τῷ μὴ ἤχειν ἀναπνοῆς καὶ μικρὰν ὑπόστασιν, εἰς ὕμνους ἀκρουο-
 μενον τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ καθορῶντες θαυμάσατε.

15'. Ἀνέθισαν γὰρ οἱ περὶ ἐμὲ καχυμμένοι δεσμοί,
 καὶ αἱ δυνάμεις μου πλέον τοῦ ἀρχαίου πεπύκνωνται·
 τό τε σῶμά μου ἀπαλατῆς καὶ ἀφθόνους στρωματῆς
 ἀνανεώσεται· διὸ μᾶλλον ὑπερεκπλάγητε τὴν ἄφατον
 τοῦ Θεοῦ μου δύναμιν τε καὶ ἀγαθότητα, καὶ πλη-
 ραστάτῳ στόματι φωναίς εὐσεβείσιν ἀνακηρύξατε,
 τούτοις καυχόμενοι τοῖς ῥήμασι καὶ τὸν ὁμολογητὴν
 τοῦ ἀληθοῦς καὶ μόνου Θεοῦ αἰεὶ νικητὴν ὑπάρχειν
 ἀπαγγεῖλατε τῷ Δατιανῷ, ὅπόσῳ τε καὶ οἴῳ φωτὸς
 ἀπολάσῃ, προσφευρισκίτω, εἴ τι οἰεσθῶ δεῖν ὁ
 διάβολος, καὶ ἔτι προσφερέτω τοῖς ἐμοῖς ἐπαίνους·
 τῶν δὲ τῆς μακαριότητος μου ἀνδραγαθῶν μηδὲν
 ὑφαρπασάτω, ἐγγυμναζέσθω τὰ παρ' ἐαυτῆς σημεῖα
 βασιλεύουσα· εἰ γὰρ εἰ ἀνιχνεύσοιτο, μόνην αὐτοῦ
 δόξα τὴν συμπάθειαν, μὴ ὀφείη μοι συγχωρῶν τὸν
 θάνατον. Ὡς δὲ οἱ φύλακες ἀπελθόντες ἄπαντα τὰ ἐπὶ
 τῆς φυλακῆς γενόμενα τῷ Δατιανῷ διεσέφθησαν,
 ἄψυχός τε καὶ ὠχρίων ἀπεπάγη, καὶ ἡδὲ ὑπερβάνετο
 κἀκιστως ἔχειν ἐν ἑαυτῷ (οἱ γὰρ σπαρταροὶ καὶ οἱ
 εἰκισμοὶ τῶν τιμωριῶν τοῦ μάρτυρος κατ' αὐτοῦ
 μετατρέποντο), καὶ χαλεπῶς ἐπανεύετο ἡττώμενος
 κατὰ τοῦ ἀγωνιστοῦ, ὅμως ἀπλουτέρω, καὶ εἰ μὴ
 κατὰ γνώμην, φωνὴν ἀκριβῆ προσφέρεται καὶ φη-
 σιν· Τί περαιτέρω λοιπὸν προσπαλαίμεν νικώμενοι
 τὰ μέγιστα; ἀναφείσθω τοῖσιν ἐπὶ κλίνης καὶ
 στρωματῶν ἀπαλωτάτων· οὐ γὰρ βούλομαι αὐτὸν τοῖς δεινοῖς ἐναποθνεῖν, μήπως μερλοδοξέε λίαν ἀνα-
 δειχθῆσεται. Κομιζέτωσαν τοιγαροῦν ἐπὶ κλίνης αὐτὸν ἄνδρες χαίροντες καὶ ἀγαλλομενοι, οἳ τε τὰ
 ἴχνη αὐτοῦ καὶ τὸ πᾶν σῶμα ἐσπαργαμένον λάβοιεν, καταφιλοῦντες· καὶ τὸ παχυθὲν ἢ καὶ τὸ περιβύβρον
 αὐτῷ αἶμα εἰς ἀνάληψιν τῆς οἰκείας ἀπομάζουσιν τοῦ
 Θεοῦ δοκιμώτατος θεράπων Βικέντιος· ἄξιός δὲ
 παρὰ τῶν ὁμοφύλων καὶ Χριστιανῶν.

12'. Ὁ δὲ ἀλάστωρ καὶ κακὸφρων Δατιανὸς ταῦτα
 ἐποίησε ἐν πολλῇ ἀμηχανίᾳ συσχεθεὶς, πῆ μὲν ὁμολο-
 γῶν τὴν ἥτταν καὶ τὸ ἀδρανές τε καὶ ἀνίσχυρον, πῆ
 δὲ καὶ ἄκων ἐμεγάλυνε, τὴν ὑπέρογκον καρτερίαν

A martyrem excogitaverat, id ipsum in sanctissimi
 viri jucunditatem ac gloriam conversum fuit. Ter-
 ribilis enim et illustris angelorum cohors illuc ac-
 cessit, athletam curans, et a languoribus eripiens
 ac recreans, ita ut locus ille obscurus, et nocturnæ
 tenebræ novo quodam et admirando lumine illus-
 tratæ sint. Repente igitur custodes expectati,
 existimabant martyrem ipsum e carcere aufugisse.
 Itaque illis valde perturbatis ac metuentibus, dixit
 vir sanctissimus : Nolite, quæso, milites, turbari,
 neque clamare, aut metu aliquo affici : nunquam
 enim ego aufugerem, neque repositas mihi coronas
 amitterem. Sed quam celerrime potestis, huc in-
 troite, et videte servum Dei per angelicam minist-
 terium admirabili quadam consolatione recrea-
 tum, ut quo loco vos obscurissimas tenebras re-
 liquistis, illic cœlestelumen aspicientes, gaudeatis.

XVI. Hisverbis athleta ille usus est. Postea vero
 quam Dattiani satellites ingressi sunt eos adhortatus:
 Abite, inquit et domino vestro renuntiate, quali et
 quanta luce ego hic perfruar. Itaque si quid potest,
 acerbius excogitet et ad meas laudes illud accumu-
 let. Cum igitur custodes omnia quæ in carcere vide-
 rant, Datiano retulissent, repente ille exanimatus
 expalluit, et secum pessime agi animadvertit:
 quandoquidem martyris lacerationes et vulnera in
 ejus ipsius signominiam ac dedecus convertebantur.
 Quamobrem acerbitate quidem magna contra Chri-
 sti athletam Vincentium commovebatur, sed mitius
 tamen se gerere simulabat. Itaque dicebat : Quid
 est, quod amplius pugnemus, cum maxime ab hoc
 homine victi simus? Gestetur igitur in lecto aliquo,
 et stragulis delicatissimis : non enim patiar, ut in
 cruciatibus moriatur. Tollant ipsum in lecto posi-
 tum homines aliquot bilares et exsultantes. Sint et
 alii, qui ejus vestigia et dilaniatum corpus totum
 exosculentur : quin etiam sanguinem ex vulneribus
 defluentem colligentes, ad suæ valetudinis recupe-
 rationem illum adhibeant. Talium virorum satellitio utatur probatissimus Christi minister Vincen-
 tius : dignus certe, qui ab amicis etiam colatur,
 non solum ab animicis et Christianis observetur.

XVII. Hæc versutæ mentis homo Dattianus facie-
 bat, multum animo perplexus : quippe qui modo
 infirmitatem suam confitebatur, modo gloriosi
 martyris Vincentii tolerantiam ac fortitudinem

landibus extollebat. Quandiu vero doloso animo talia machinabatur, providit Deus, cujus bonitas omni ex parte perfecta est, ut tyrannus ille omni spe deceptus superaretur. Ipsius enim martyris animam victricem, ex caduco et fragili corporis tabernaculo ad caelestem regionem traduxit. Quare diabolus valde confusus fuit.

XVII. Equidem non temere factum arbitror, ut sanctissimus vir eo tempore mortem obiret, quo Datanus ipse curatione illa, vel insidiis potius martyrem aggredi volebat. Dicturus enim fuisset, ejus cura et studio athletam Vincentium servatum esse. Cum igitur victorem martyrem obiisse Datanus accepisset, cœpit ultra modum insanire, et ait : Si vivum hominem istum superare non potui, saltem mortuum superabo. Non amplius superest in eo spiritus qui mihi adversetur, neque hominis mortui membra mecum amplius pugnare poterunt. Projiciatur igitur in campum ejus cadaver, neque arborum foliis, aut alia re contegatur : sed feris et volucris in escam propositum sit. Quidquid enim contra mortuum istum efficere poterō, non omittam, ut careat funere ac sepultura.

χον σῶμα, μηδεμιᾶ δὲ σκέπη τῇ ἐπὶ τῶν δένδρων, ἢ βορᾶν, θηρῶν τε καὶ ὀρνέοις καὶ κυσίν, ἢ τοῦτο, κἄν ὄπισθ' ἀπολείψω.

XVIII. Itaque pretiosissimæ martyris reliquiae nefario tyranni edicto projectæ sunt, illis assidente, easque custodiente carnifice, pessimique illius Datanus amicis quibusdam. Nemo autem Christianorum religiosi martyris corpus a tyranno petere audebat, ut scilicet optabilem illum martyrem secum habere posset. Corvus autem quidam, ales, inquam, ille ignavissimus, et maxime segnis, e propinquo loco advolavit, et sanctum illum corpus custodire cœpit : qui nigris pennis et colore atro, tanquam pulla quadam veste indutus, quodammodo luctum præ se ferebat, aliasque volucres grandiores, volatu inagno illuc irruentes, impigre persequens, e loco illo facile abigebat. Quinimo lupum quemdam repentino cursu eo venientem ita repulit, ut ille terga vertens, non corvi quidem impetum, sed jacentis illius sancti corporis aspectum extimescere præ se tulit, ac stupore percussus, repente subterfugerit. Equidem feram illum angelicam præsentis perterrefactam illinc aufugisse arbitror. Vetere historia nobis traditum est, beatum Eliam Israelitarum impietatem fugientem, cum desertis locis et speluncis pravam eorum hominum, qui tunc erant, consuetudinem permutasse, ecque tempore quotidie mane ac vesperi prophetam illum a corvo sibi oblatum cibum accepisse. Et nunc igitur divino jussu, quemadmodum et olim, corvus excitatus, Vincentio martyri congruentem operam curamque adhibebat.

καὶ τὴν ἑκαστὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ μισροτητα ἐρῆμοις καὶ σταλασίαις ἀνακαταλλέσασθαι τὴν τῶν τότε ἀνθρώπων συνανατροπὴν, ἰκιστης ἡμῶν τὸ ἐξέστην τὴν διακονίαν εἶχεν, καὶ τῷ προφήτῃ εἰς τὴν τῶν

τοῦ πανενδόξου μάρτυρος Βικεντίου. Ἐν ἑσπ' αὖ τὴ τοιῦτα δολίως ἐπρόεγγετο, ὁ πανάγαθος θεὸς βουλιμένος τὴν ἤτταν ἀπειργασθαι τὸν τύραννον, τὴν ἀγίαν καὶ νικηφόρον ψυχὴν τοῦ μάρτυρος μετὰ δόξης πολλῆς ἐκ τοῦ προσκαίρου σαηνώματος μετέστησεν εἰς τὴν ἰπουράνιον χώραν, κατισχυῖνας τὸν ἕββηλον.

IZ'. Νομίζω οὐ μὴ ἀπλῶς προτετελειώσθαι τὸν ἄγιον, τῆς θῆθεν εὐτρεπιζομένης εἰσὶν θεραπειᾶς, μᾶλλον δὲ ἐπιβουλῆς τοῦ κριώφρονος. Ἐμελλε γὰρ λέγειν ὅτι τῇ αὐτοῦ σπουδῇ τε καὶ ἐκμελείῃ περισσώσθαι τὸν ἀγωνιστὴν. Ἀπαγγέλλεται τοίνυν τῷ παρανόμῳ Δατιανῷ ἢ τοῦ στεφανίτου τελείωσις, καὶ λοιπὸν κατισχυθεῖς ἐπὶ πᾶσιν ὁ τύραννος, γέλας ἐτύγγασι, καὶ ξένην ἄρχεται μανίαν μαίνεσθαι. Εἰ μὴ γὰρ ἐδυνήθη αὐτοῦ, φησὶν, ζῶντος περιτρεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ γούν θνήσκει τιμωρήσομαι. Οὐκ ἔστι πνεῦμα, φησὶ, τὸ ἀντιμαχόμενον, ὅτε μὴ φοβῆ νικηστέα με, ἀνθρώπου νεκροῦ οὐδεμία μέγη κατὰ μελῶν ἀψύχων. Εἰ γὰρ τὸ σῶμα διαλύεται, ἔτι τίς τιμωρῆσαι ἐδρακευθήσομαι, καὶ ἄρα τῶν ἀψύχων τῶν εἰκιστῶν, εἰ καὶ μὴ τὰ τῆς νίκης μοι προστέλετο. Ἐκτίσθη τοιγαροῦν κατὰ τὸ πῶλον τὸ ἐφ' ὀπίσθ' ἀπολείψω.

IH'. Καὶ δὴ ἐξέκειτο πρὸς τιμωρίαν τὸ πωλιμῆτον λείψανον τοῦ ἀγωνιστοῦ, κατὰ τὸ ἀθέμιτον τῷ ἱεροῦλου πρόσταγμα, οὐδὲ ἐπεδραυόντος τινος καὶ παραφυλλέτοντος, ἢ τυχὸν χρίμασι διασφαιρούσας, ἢ καὶ φιλίαν τινῶν τοῦ κριώφρονος ὅτε μὴ τις χριστιανῶν ἢ οἰκτῶν ἢ τοῦ εὐσεβοῦς χάριν ἠπαύσασθαι ἠδυνήθη, καὶ συγκομίσει τὸ θεοφιλὲς λείψανον, καὶ ἔχειν μάρτυρα εἰς εὐκταίον τοῖς πᾶσιν ἐπέφωλον ἀγαθόν. Διὰ τί δὲ τυχὸν ἐκαλύθη τινῶν ἐπ' αὐτῷ κρεῖναι παραφυλακὴν καὶ θεραπειᾶν θνητῶν, ἢ πῶς δὲ ἀγγελικαὶ καὶ θεῖαι δορυφορῆσαι κατηρῆσθαι νομισθεῖεν, τὸ ἐπαγγυλαεῖν καὶ φυλάττειν τὸ ἔσπον σῶμα τοῦ μάρτυρος, εἰ ἀνθρωπεία τις παρῆν ἐπιμύλαια ; κόρξ' δὲ, φησὶ, τὸ ἔσπον ἀργότερον τε πέντων καὶ ὀκνηρότερον πεινῶν ἐκ τοῦ σῶματος καθελόμενον τῇ ζοφείῃ εἰδέει τε καὶ τῷ χροῖματι τὴν κηδεῖαν τοῦ σώματος καὶ φυλακὴν ἐποιεῖτο, ὡς ἔστιν ὑπολαβεῖν, καὶ ὡσεὶ μέλειαν ἐδοῖσεν τὴν οἰκίαν ἐκμαρτυρούμενος χροῖαν, τὸ πῶλον ἐπεδραυόντος ὅτε καὶ ἀλέθρια τοῖς κτεροῖς ὑπάρχοντα, ἄρα ἐπεδραυόντων, ἐκλήθοντα δὲ καὶ λύκων τῇ ἀγνότητι πτοῦσας συνδρομῇ ἐπέδραυε τοῦ σώματος ὁ δὲ λύκος ἐπιμάμφας τὸν πύγινον, καὶ οὐ τὴν ὄρμην τοῦ κτεροῦ, ἀλλὰ τὴν ὄφιν τοῦ κτεμένου λειψάνου κατακλιγῆς συνιστάει. πιστεύω δὲ ὅτι ἀγγελικῆς ἐπεδραυῆς θεραπειᾶς τινὲ πρόσποιον ἐπεκείνη τῷ δέει. Ἀρχαῖα τις ἡμῶν ἱστορία παραδέδοται φερούσας τὸν μακάριον Ἠλίαν τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν δυσσεβείων, καὶ τὴν ἑκαστὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ μισροτητα ἐρῆμοις καὶ σταλασίαις ἀνακαταλλέσασθαι τὴν τῶν τότε ἀνθρώπων συνανατροπὴν, ἰκιστης ἡμῶν τὸ ἐξέστην τὴν διακονίαν εἶχεν, καὶ τῷ προφήτῃ εἰς τὴν τῶν

3 I Reg. xvii, 1 et seqq.

τροφῶν παρακομιδῆν διακονεῖσθαι παρὰ τοῦ ὁμοίου ὀρνέου, φημί δὴ, τοῦ κορακοῦ· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ κροντες τῶν πάλαι θεῶν προστάματι τὰς προσηκούσας θεραπείας ἐκτελεῖ τῶν μάρτυρι.

10'. Πρὸς δὲ καὶ παραδόξως· ἐκπλαγίαις ὁ Δατιανὸς A XIX. Quo miraculo percussus Datanus, clamare cœpit: Heu! quidnam hoc est? Ne mortuum quinem hominem istum superare possumus. Quinimo quo majore acerbitate in eum utimur, eo efficitur gloriosior. Quoniam igitur fieri non potuit ut in terris consumeretur, in altum mare demergatur, ut hujus victoriæ magnificentiam mare ipsum obruat, ne quotidie omnibus ridiculus flam. Dejiciatur autem, quemadmodum parricidæ solent, in utre ex bonis pelle confecto inclusum, saxisque magis illigatum, ejus cadaver in altum mare demergatur, cumque nautæ ipsi multum maris spatium tranarint, in undas profundissimas istius hominis cadaver dejiciant, ut si quod Vincentii membrum reliquum est, illud pisces consumant et devorent. Itaque pretiosæ martyris reliquiæ, sicut Datanus jusserat, conclusæ sunt.

(1) Καὶ ἐπειδὴ τὰ χερσαία θηρία μᾶλλον ἀδρανῆ τὴν τοῦ σώματος φειδῶν πεποιήται, ἀλλὰ γοῦν κητῶν ἀκρότατον στοματι κατατεμνομενον ἄπαν ἀναλωθήσεται· εἰ δὲ καὶ ξένους ἀιγιαλοῖς προσπελάσας ἐκρηφίσεται, τῇ ἐπιναλήψει καὶ τοῖς διαύλοις τῶν κυμάτων φορούμενος, σκοπέλοις προσραγίς, μῆτε θανάτῳ ἡσυχίας τεύξεται. Ἰδοὺ πάλιν τί ὄρα, ὦ ἀληθῶς ἐν σαρκὶ διάβολο; ποιεῖς γὰρ τὸν ἀθλητὴν καὶ ἐν τῇ τῆς ὑγρᾶς στοιχείῳ μᾶλλον ἐπιδοξότερον. Καὶ δὴ ἐμβάλλεται τὸ ἅγιον καὶ πολύτιμον λείψανον τοῦ μάρτυρος, καθὼς προσέταξεν ὁ ἱερόσυλος Δατιανὸς ἐν τῷ ἐρούγκλῳ. Ἔστι δὲ ὁ ἐρούγκλος πλέγμα τι σκυριθῶδες εἰς σάκκου σχῆμα ἀνακτεπινημένον, ἐπιμηκίς τε καὶ στενὸν, ὅπερ τῇ Ἑλληνίδι διαλέκτῳ οἱ νηυτικοὶ εἰσθῆσαι προσαγορεύειν κοῦκα, ἐπιτήδειον τῷ βουλομένῳ τὸ τοιοῦτον σκεῦος, καὶ εἰς ἄλλα μετακομιδῆν καὶ σίτου καὶ λοιπῶν ἀγαγίμων τῶν πρὸς πλοῦν εἰς ζωῆς σύστασιν ἐπιφέρεισθαι. Ὡς δὲ ἐσθλιθῆν τὸ σῶμα τοῦ ἀγωνιστοῦ κατηγγίσθη εἰς τὸν λεγόμενον κοῦκα, ταῖς καταβάφασις οὕτως αὐτὸ κατησφαλίσαντο, ὡς νομίζειν πεφοβεσθαι τὸν Δατιανὸν, μὴ τὸ λείψνον δραπετέσθαι καὶ καταλείψῃ τὸν κοῦκα.

K'. Ἐπὶ τούτοις δὲ παρελθὼν ἀνὴρ τις Εὐμόρφιος C XX. Cum vero athletæ et martyr corpus ita conclusum fuisset, mox venit cum nautis homo quidam Eumorphius nomine, pessimis moribus, et animo sacrilego, qui promiserat tyranno illi nautas se adhibiturum, qui ad execrabile scelus committendum idonei, ejus voluntati facile obtemperaturi essent. Itaque nautæ illi pretiosissimas Vincentii martyris reliquias in scapham conjecerunt, et eousque in altum mare navigarunt, ut littora et montes oculorum aciem fugerent; cumque id facere vellet, quod jussi fuerant, sanctas reliquias in mare projecerunt, et hilari vultu ad Datanum revertebantur, quasi læti illius nuntii præmium relaturi essent, impiis et incompotis vocibus atque irrisionibus ulentes, exsultantesque, eo quod Vincentii corpus perditum fuisset. Sed priusquam in aridam terram reversi essent, qui martyris corpus in mare projecerant, illud ipsum, quod projectum fuerat, Christi manu ad terram appulsum fuit, quoque arbitrabantur in altum et immensum pelagus demersum fuisse, illud cum ante oculos suos expositum vidissent, quasi debitum sepulcri honorem postularēt, stupore et metu correpti, illis ipsis reliquiis derelictis, abierunt.

(1) Hic multum variat codex noster ab edito Latino, et passim auctior est usque ad finem Vitæ. EDIT. PATR.

ανελευθιν τοὺς βίψαντας τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος ναύτας, ἐπὶ τὴν ξηρὰν ἐπανῆλθε τὸ βίψιν σῶμα, τῆ τοῦ θεοῦ χάριτι κυβερνώμενον, καὶ ὅπερ ἐδόκουν τοῖς ἀπέλοις τῆς θαλάσσης βάθειν ἰγκαθελκόμενοι, βυθίζεσθαι, τοῦτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ὄρωντες κείμενον πρὸς τῷ λιμένι, καὶ τὴν ὀφειλομένην τιμὴν τῆς ταφῆς ἐξαιτούμενον, καὶ ἡσυχίας δεόμενον ἐξέστησάν· ὅθεν φόβῳ πολλῷ συσχεθέντες, κάταλιπόντες αὐτὸ ἀπῆλθον· πρὶν ἢ γὰρ τινα φθάσει ἀπαγγεῖλαι τῷ ἀλάστορι ἐπὶ τὴν ξηρὰν ἐπανῆλθε τὸ βίψιν σῶμα τοῦ μάρτυρος τῆ τοῦ Χριστοῦ κυβερνώμενον [χειρὶ], ὅπερ ἐκριφέν ὑπὸ τῶν κυμάτων ἀνεπαύετο ἐν τῷ αἰγιαλῷ.

XXI. Jam vero sanctus martyr Vincentius viro cui A
damin somnis reliquias suas ex alto mari in terram
expositas esse significavit : quin etiam locum, in quo
reliquiæ ipsæ positæ erant, eidem patefecit. Quo-
niam vero præsidem timens vir ille, ad martyris
reliquias inquirendas segnem et parum alacrem se
præbuit, ille ipse martyr in somnis apparuit fe-
minæ cuidam viduæ, quæ ut ætate provecia, ita
morum sanctitate prædita erat. Illam cum similiter
admonuisset, eidem signa quædam ejus loci pate-
fecit, in quo sanctum illud corpus jaceret, quod
videlicet læteret sub arena quam lenis et tran-
quilla unda in reliquias illas sanctas sic infuderat
quasi arena ipsa martyris sepulturæ deserviret.

ἐπιελύχοντος, ἤγουν τῆς θαλάσσης, δουλεύουσα ἡ ψάμμος διὰ τῆς κατὰ μικρὸν ἐπαθροσίσεως, τὴν τῆς ταφῆς τιμὴν ἀπεπλήρωσεν. Ὅθεν οὐδὲν θουμαστόν εἰ μετὰ ταῦτα ἀνθρώπων σπουδαί τε καὶ θαρραλίᾳ συνεπλήρωσαν, ὅπερ ἤδη τὰ στοιχεῖα σὺν παραδόξῳ δουλείας τρόπῳ τὴν ὑπὲρ τῆς ταφῆς τετελειώσαν κηδεμονίαν.

XXII. Sepultus igitur fuit generosus Christi B
athleta primum in littore sub arena. Mox anus,
illa, femina valde religiosa et vidua, quam supra
diximus, perlustraba! littora, inquirens signa illa,
quæ in somnis ei patefacta fuerant : cumque in-
venisset quod quærebatur, et martyris reliquias in
cædem illis dignam tulisset, eas sancte ac religiose
condidit. Itaque sumptuosis exsequiis adhibitis,
sacræ illæ reliquiæ Deo ipsi dicatæ sunt in illius
templi ara, quod sancti martyris Vincentii appel-
latum fuit. Hæc est sanctissima martyris confes-
sio, hæc illius certamina qui martyrium suum
complevit in gloriam Christi Dei nostri, nunc et in
sæcula. Amen.

καὶ δὴ λοιπὸν σὺν πολυτελεστέρῃ ταφῇ ἀνετίθη καὶ καθιερώθη τῷ Θεῷ τὸ λείψανον ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ ναοῦ, τὴν ἐπωνυμίαν λαχόντος ἐπὶ τῷ ὑνόματι τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βικεντίου, τοῦ οἴκου δηλαδὴ σὺν τῷ προσιόντι αὐτῷ τόπῳ εἰς ἐκκλησίαν καθιερωθέντος, τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων τοῦ Δεσπότητος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν αὐτῷ ἐπιτελεσθέντων, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν λαχόντος ἐπὶ τὸν ἅγιον Βικεντίον· καθ' ὃν γὰρ τρόπον ἐτίμησε καὶ ἐτιμήθη ὁ ἅγιος, τὸν οἶκον καὶ τὸν τόπον προσκυνητὸν ἀπιφγάστω, καὶ ὅσῳ ἐν πλείστοις τόποις ἀνεδείχθη τὸ τίμιον καὶ ἱερώτατον αὐτοῦ σῶμα, τοσοῦτῳ καὶ πλείονες εὐκτήριοι οἴκοι κατεστάθησαν, τῷ ἐκ πλείονων αὐτῷ τόπον τὰς τιμὰς ἀναφέρεισθαι, καὶ πλείοντα καθιερώσασ, σέσωρευμένως καὶ μεγαλοφυῶς καθιερώθη αὐτῇ ἡ ἕμολογία τοῦ μάρτυρος, καὶ οὗτοι οἱ ἄγῳται αὐτοῦ, τῷ μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἀμετάθετον δικτηρῆσαι τὰν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστιν. Καὶ οὕτως ἐτελειώθη ὁ πανένδοξος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Βικεντίος, μηνὶ Νοεμβρίῳ ἐνδεκάτῃ, βασιλεύοντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

KA'. Καὶ γὰρ τινα ἄνδρα καθ' ὕπνου ἐκείνην τὴν ἁγίαν, δεικνύς αὐτῷ ἀνακεκλισθαι τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς αἰγίλους, καὶ αὐτὸν τὸν τόπον σαφηνίσας αὐτῷ κατὰ ἀκριβείαν, ἐν ᾧ ἐξέκειτο. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος φόβῳ τοῦ ἄρχοντος ἀργότερός τε καὶ ἀχρηστός περὶ τὴν ζήτησιν τοῦ πολυτιμῆτος θησαυροῦ ἐγένετο, φημι δὲ, τοῦ ἁγίου λειψάνου, ἐκ' ἐξέρην πάλιν χήραν ἔρχεται προδοθηκυῖαν τοῖς ἔτεσιν, καὶ ἡλικίᾳ διαπρέπουσαν, καὶ ἀγιότητι πεπληρωμένην, καὶ ταύτην ὁμοίως ὑπομνήσας καθ' ὕπνου, διδασκί, αὐτῇ σημεῖα ἀληθέστατα τοῦ τόπου, ἔνθα ἦδη ὑπὸ τῇ ἄπαλῃ ψάμμῳ ἡσυχάζεν τὸ σῶμα, τῆ ἐκνήσει καὶ ἐπαναχύσει τῷ πρῶτῳ καὶ γαληνῷ κ' ἔματι τεταβευμένον. Τοῦ γὰρ στοιχείου ἐπιλάμποντός τε καὶ

δουλείας τρόπῳ τὴν ὑπὲρ τῆς ταφῆς τετελειώσαν κηδεμονίαν.

KB'. Ἐτάφη γοῦν πρῶτον ὁ γενναῖος ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ αἰγιαλῷ εἰς αὐτὰς τὰς συναλλαγὰς τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ὑδάτων· διδάγματα οὐ μὲρὶ καταλείψας ἡμῖν διὰ τοῦ τῆς ταφῆς αὐτοῦ θάψαις τῆς εἰς θεὸν αὐτοῦ ἀλλοκίῳ καὶ στερεωτικῆς πίστεως, καὶ ὅπως δόκιμος κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀναδείχθη. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἡ προλεγεθεῖσα πρὸς τοὺς καὶ Χριστιανικωτάτη χήρα περιήρξετο περὶ τοὺς ἀγαλούς, τὰ ἀποκαλυφθέντα αὐτῇ ζητούσα σημεῖα, εἰς εὐρούσα τὸ ζητούμενον, καὶ εἰς οἶκον ἐπιβίον ἀκοθεῖται τὸ σιδάσμιον τοῦ μάρτυρος λείψανον, καὶ ἐθετο δολίως. Ἐντεῦθεν γὰρ εἰ; οἶκον ἐπάξιον ἀνακομίσθη τὸ πολυμάκαρστον καὶ πανσεβάσμιον λείψανον τοῦ πανενδόξου μάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Βικεντίου,

καὶ τὸ λείψανον ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ ναοῦ, τὴν ἐπωνυμίαν λαχόντος ἐπὶ τῷ ὑνόματι τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βικεντίου, τοῦ οἴκου δηλαδὴ σὺν τῷ προσιόντι αὐτῷ τόπῳ εἰς ἐκκλησίαν καθιερωθέντος, τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων τοῦ Δεσπότητος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν αὐτῷ ἐπιτελεσθέντων, καὶ τὴν ἐπωνυμίαν λαχόντος ἐπὶ τὸν ἅγιον Βικεντίον· καθ' ὃν γὰρ τρόπον ἐτίμησε καὶ ἐτιμήθη ὁ ἅγιος, τὸν οἶκον καὶ τὸν τόπον προσκυνητὸν ἀπιφγάστω, καὶ ὅσῳ ἐν πλείστοις τόποις ἀνεδείχθη τὸ τίμιον καὶ ἱερώτατον αὐτοῦ σῶμα, τοσοῦτῳ καὶ πλείονες εὐκτήριοι οἴκοι κατεστάθησαν, τῷ ἐκ πλείονων αὐτῷ τόπον τὰς τιμὰς ἀναφέρεισθαι, καὶ πλείοντα καθιερώσασ, σέσωρευμένως καὶ μεγαλοφυῶς καθιερώθη αὐτῇ ἡ ἕμολογία τοῦ μάρτυρος, καὶ οὗτοι οἱ ἄγῳται αὐτοῦ, τῷ μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἀμετάθετον δικτηρῆσαι τὰν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστιν. Καὶ οὕτως ἐτελειώθη ὁ πανένδοξος μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Βικεντίος, μηνὶ Νοεμβρίῳ ἐνδεκάτῃ, βασιλεύοντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

DE S. TIMOTHEO APOSTOLO

EPISCOPO EPHESINO, MARTYRE.

(Anno Christi 97, die 22 Januarii apud Græcos, apud Latinos die 24 ; Bolland. ad hanc diem.)

§ I. S. Timothei natalis.

1 Latini plerique (non tamen, quod existimavit Baronius, omnes, ut mox dicemus) S. Timothei natalem XXIV Januarii celebrant. Operæ pretium est ex aliquot Martyrologiis, quæ de eo prædicantur, depromere, quibus reliqua de eo dicenda illustrentur. Vetus ergo Romanum Martyrologium ita habet : « Ephesi Timothei apostoli. » Eadem in variis mss. leguntur, quorum quædam Bedæ præferunt nomen, et in nonnullis sub nomine Usuardi editis; in Bellino quoque, Rabano, Adone: aut hic in libello de festivitibus Apostolorum : « Natalis S. Timothei discipuli B. Pauli apostoli, qui apud Ephesum a beato Apostolo episcopus ordinatus, post multos pro Christo agones dormivit. Cujus corpus cum reliquiis B. Andreae et Lucæ, vicesimo Constantii anno Constantinopolim translatum est. » Eadem habet Beda vulgatus, Notkerus, et inss. plurima. Martyrologium Romanum : « Natalis S. Timothei discipuli B. Pauli apostoli, qui ab eodem Ephesi ordinatus episcopus, post multos pro Christo agones, cum Dianæ immolantes argueret, lapidibus obrutus, paulo post obdormivit in Domino. »

2. Græci vero XXII Januarii, quo interemptus est, de eo agunt. Quo die Menæa : « Sancti apostoli Timothei, discipuli S. Pauli apostoli. »

*Amore divinarum Timotheus coronarum,
Fustibus cæsus tinxit terram sanguine.*

Ortus hic fuit ex Lystra urbe, patre gentili, matre Judæa, cui Eunice nonn. en. Discipulus B. apostolo Paulo factus, conscriptor divini Evangelii et præco exstitit : Joanni quoque præ cæteris a Christo dilecto convixit : atque ab ipso apostolo Paulo Ephesi episcopus ordinatus est. Postquam enim (ut Irenæus Lugdunensis episcopus tradidit, et passim sermone celebratur) Joannes e mari ejectus, Ephesoque redditus est ; ac deinde sub Domitiano principe in Patmum insulam exsul deportatus ; Beatus hic Timotheus Ephesinæ Ecclesiæ præfuit. Cum vero idololatriæ diem quemdam festum, quod Καταγωγή, id est, deductionem, appellabant, Ephesi patrio ritu agitent ; idola quidem manu gestantes, et larvis quibusdam aut personis induti, et in his decantantes, atque in viros ac feminas latronum more irruentes, omniaque cædibus miscentes ; B. Timotheus tam dirum et atrox facinus intueri non sustinens, stultum eorum er-

rorem arguebat, et ut a tam fœdis factis desisterent hortabatur. Quem impii fustibus contusum e medio sustulerunt. Postmodum autem sacræ ejus reliquiæ Constantinopolim translatae sunt, et in templo Sanctorum Apostolorum collocatae, ubi sollemnis ejus agitur memoria.

3. Eadem habet Anthologium Græcorum a Clemente VIII approbatum, et Maximus Cytheræus. At quod conscripsisse Evangelium dicitur, id quidem alibi haud legimus. Citatur apocryphum Nicodemi Evangelium : aliis quoque ascripta olim, quæ ab otiosis composita hominibus erant, de quibus fuse Baronius tom. I ad an. 44 ; at nihil isthic de Timotheo. Fortassis Evangelii conscriptor, sive συγγραφεύς, dicitur, quod cum Joanne familiariter versatus Ephesi, trium evangelistarum aliorumque sanctorum virorum de Christi rebus gestis commentarios, collegerit, quos dein recognovisse ac digessisse Joannes dicitur.

4. Eodem XXII die Januarii eum Usuardus, Maurolycus, Galesinius, Canisius, aliique Latinorum referunt ; quidam utroque die. Usuardus ista habet : « Natalis S. Timothei discipuli B. Pauli. Hic ab eodem Apostolo episcopus Epheso ordinatus, est. » Galesinius breviter omnem ejus vitam complexus est : « Ephesi S. Timothei, B. Pauli apostoli discipuli. Is Lystris in Lycaonia natus, a pueritia in sacris litteris et pietate eruditus ; quo tempore apostolus Paulus eo venit, religionem Christianam coluit ; utpote cum matrem Eunice[m] haberet, mulierem Jesu Christi fidei studio flagrantem. Pervulgata ejus adolescentis virtutum fama, illum sibi comitem peregrinationis et socium laborum Apostolus adjunxit : sicque adiutorem operis in Evangelio Christi eundem ubique adhibuit. Siquidem hic una cum illo, propagandæ fidei causa, modo Ephesum, modo Corinthum profectus, Macedoniam etiam, Italiam atque universam terram, prædicando peragravit. Fuit autem admirabili indoli adolescens : pudice et caste perpetuo vixit ; prudentia sapientiaque ita præstitit, ut omne ministerium ei Apostolus concrederet ; in Macedoniaque curam illorum traderet, qui Evangelium susceperant. Deinde Ephesiorum factus episcopus, dum ab Dianæ cultu populum avocare conatur, Domitiano imperatore, lapidibus a multitudine pœne obrutus, Christianorum ope eo periculo liberatus, ad finitimum montem, qui Pion dicitur, venit, ubi animam Deo

reddidit. Ejus corpus Constantinopolim post Constantino Augusto procurante, translatum est. »

5. Alii aliis diebus ejus memoriam consecrant. Wandelbertus XVI Maii :

*Septima Timothei cum dena nomine lucet,
Veridica Paulus docuit quem voce beatus.*

XXII Augusti ista habet pervetustum Rhinawien. ms. « Romæ Timothei discipuli S. Pauli. » Sed postremæ tres voces videntur a librario adjunctæ: colitur alioquin eo die S. Timotheus Romanus Martyr. Denique XXVII Septembris ms. Martyrologium S. Hieronymi : « In Epheso Timothei. » Hujusne ? Ita sensit veteris scriptor Martyrologii, quod in monasteriis Lætiensi et S. Martini Tornaci asservatur, in quo ista leguntur eo die : « Et S. Timothei discipuli Pauli apostoli, quem idem vas electionis assumens, omnem ecclesiasticam disciplinam docuit, et per manus impositionem, accommodabilem Ecclesiis fecit. Hic pudicus et virgo permanens, apud Ephesum in monte qui vocatur Pion, cum magno honore sepultus quiescit. » Cur vero « accommodabilis Ecclesiis factus » dicitur ? an quia episcopus consecratus principio est, nulli certæ sedi astrictus, sed ut munus apostolicum perfectius ubivis exsequi posset ?

§ II. *Acta S. Timothei, tempus mortis.*

6 « Polycrates Ephesiorum episcopus... floruit temporibus Severi principis, » ut testatur S. Hieronymus lib. *De scriptoribus ecclesiasticis* cap. 45, ubi nonnulla recitat ex Synodica ejus epistola pro ritu in ista Ecclesia a S. Joannis Evangelistæ temporibus observato, celebrandi una XIV Paschatis. De eo Sigebertus cap. 3. « Polycrates passionem S. Timothei apostoli scripsit, et alia multa ; » at Baronius in Notis ad Martyrologium, de ea ita pronuntiat : « Passionem Timothei a Polycrate scriptam fuisse auctor est Sigebertus *De viris illust.* c. 3, sed ignotum id prorsus Eusebio atque Hieronymo, qui agunt de Polycrate. » Verum et alia ab iis prætermissa aliorum auctorum scripta.

(a) S. Timothei Vitam auctore Polycrate dedimus in *Patrologia* nostræ tomo V, col. 1302 Nunc

Photius tamen, cum legisse se passionem hanc scribit, auctorem nullum nominat. Autbertus Miræus in *Bibliotheca Ecclesiastica*, « Fit in ea Passione, inquit, mentio Irenæi Lugdunensis episcopi : ex quo colligi datur, non posse eam attribui Polycrati, qui Timotheo post Onesimum successit. » At nusquam dicitur immediate successisse Onesimo, qui sub Trajano passus traditur, ut 16 Febr. dicemus. Ipse Miræus Irenæum anno 10 Severi (qui erat Christi 202, aut. 203, viginti jam diebus inchoatus) coronatum asserit : S. Hieronymus Polycratem « floruisse temporibus Severi principis : » ut facile potuerit Irenæi, æqualis sui, commentarium aliquem, imo omnes legisse.

Ipse se Polycratem auctor vocat (a) ; qui sane impostor habendus esset, si alieni nominis honorem sibi falso arrogaret, at scriptum grave est quod ad rem attinet, licet stylo humile asserat (Photius), estque consentaneum iis quæ cæteri quoque de Timotheo tradiderunt. Vincentius Bellocensis lib. x, cap. 38, ex Polycrate Acta quædam Timothei recitat ; « quæ stylo suo » inquit, Petrus Hallois noster in Notat. ad cap. 7 Vitæ S. Polycarpi, « satis clamant se e Græcis esse translata ; » atque omnino Polycrati ipse illa tribuit. Ea ex vetustis codicibus monasteriorum S. Maximi, et S. Mariæ de Ripatorio descripsimus, contulimusque cum excusis agonibus martyrum, ms. Nicolai Belfortii, et Græca ms. historia martyrum, ms. Nicolai Belfortii, et Græca ms. historia martyrii S. Timothei, quæ ipsa fortassis est Polycratis, sed a quopiam post translata Constantinopolim reliquias recognita, omisso exordio, quo nomen suum Polycrates profitetur ; et merito, cum recentior ille scriptor periodum interjecerit de translatis reliquiis, cui proinde præfigere Polycratis nomen non poterat ; at suum ipso reticuit, vel ætas librorumve negligentia oblitteravit : vixisse ante Justiniani tempora inde conjectamus, qui templi ab eo conditi non meminit. Metaphrastes martyrium, translationem, templi vel ædificationem vel restaurationem, complexus est.

ejusdem acta a Symeone Metaphraste scripta exhibemus. EDIT. PATR.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΤΙΜΟΘΕΟΝ.

—
COMMEMORATIO

S. THIMOTHEI APOSTOLI

(Latine apud Bolland. ad 24 Jan. ; Græca descripsimus ex cod. Reg. Paris. n. 1457, sæculi xi. EDIT. PATR.)

—
CAPUT I.

Timotheus S. Pauli discipulus et comes.

Α'. Τιμόθεον τὸν μέγαν ἤνεγκε μὲν ἡ Λυκαόνων, Α
ἐθρέφθη δὲ καὶ ἤσκησεν ἡ πάλαι περιφανὴς ἐν πό-
λεσι Δύστρα, οὐχ οὕτω καρπῶν εὐφορίας καὶ ἀφθονίας
τῶν ἀνγκυαίων, ὅσα ἐπὶ τῷ ἰδίῳ φυτῷ τῷδε
σημνωμένη, καὶ τοῖς ἐκανθοῦσιν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς
κάλλεσι καὶ κοσμήμασι, καίτοιγε μηδὲ ταῖς τοῦ γέ-
νους ῥίζαις ἀσχημένῳ καθαρᾷ τε καὶ ἀκιδόηλοις,
ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ ἐκ τῶν ἀκανθῶν τῆς ἀπιστίας ἐχού-
σας ἐκμίκτον. Προμήτωρ μὲν γὰρ αὐτῷ Λοῖς, γυνὴ
θεοφιλὴς καὶ ἀρετῆς ἀτεχνῶς ἐπιμ[ελουμ]ένης μήτηρ
Εὐνική ἐξ Ἰουδαίων ἐκκεντριθεῖσα πάλαι εἰς τὴν
εὐσέβειαν, καὶ ὄντως ἐν ἀκηράτοις ἀρετῶν ἀνθήσασα
κῆποις· πατὴρ δὲ Ἕλληνας, καὶ τὰ Ἑλλήνων ἐπιση-
μώτατος, οἷον· τι ζιζάνιον ἐν σίτῳ, τῷ καλῷ Τι-
μοθέῳ γίνετο, καὶ ῥόδοις ἄκανθα παραφύς, καὶ
τοσοῦτω διαφανὴς τὴν καλίαν γενόμενος, ὅσον ὁ παῖς Β
περιφανὴς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀπαρ-
μίλλος.

Β'. Ὃς ἔτι νήπιος ὢν, καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς Εὐνικῆς
παιδαγωγούμενος τὴν Ἑλλήνων ἄμα καὶ Ἰουδαίων
ἐπίσης ἀπάτην ἐξέκλινε, καὶ Πάλλῳ τηνικῶτα τῆ
τῆς Ἐκκλησίας λαμπρᾷ σάλπιγγι πρόσεισι, σὺν
ἄμα Βαρνάβῳ τῷ τοῦ Χριστοῦ μαθητῇ καὶ ἀποστόλῳ,
καθ' ὃ φησὶν ὁ θεὸς Λουκάς ἐν ταῖς Πράξεσιν,
ἐπιδημησάτω τῇ Λυκαόνων, ἥτις ὄμορος μὲν ἐστὶν
Ἰκονίῳ καὶ Γέρῳ, μεγίστου δὲ θαύματος τότε τῆς
τοῦ Παύλου ἐπιδημίας ἀπολαύσει, καὶ γαλήνῃ ἐξ
αὐτῆς εἶδε τῆς εἰς φῶς προσόδου (ὧ θείας ἐπισκοπῆς !
ὧ παραδόξου θαύματος !) ὑγιᾶ τῆ ἐκείνου παρουσίας
γεγεννημένον, καὶ ποσὶν οἰκείοις ἀλύπως ἄμα καὶ
ἀσφαλῶς χρώμενον. Ὃς τοσοῦτον ἐξέπληξε τοὺς C
κατὰ πόλιν, ὡς εἶναι καὶ πέρα πίστεως αὐτοῖς
τὸ γεγεννημένον, καὶ θεοὺς οἰεσθαι τοὺς σφετέρους
ἀνθρώπων τὴν θείαν ὁμοιωθέντας τὴν πόλιν περιπο-
λεῖν, ὧν ἔργον καὶ τὴν τοῦ χυλοῦ θεραπείαν λογιζέ-

¹ Act. xiv.

(1) Miramur duas has sanctas feminas Loidem et Eunicen, nec in Græcorum, nec in Latinorum Fastis reperiri.

I. Magnum Timotheum tulit quidem Lycaonia,
aluit autem et instituit, quæ olim inter civitates fuit
inclyta. Ly-tra: non tantum sibi placens de ubertate
et abundantia rerum necessariorum, quantum de
hac planta longe suavissima, et de iis quæ in eo ef-
florent, virtutis ornamentis. etsi ne puras quidem et
sinceras generis habuerit radices; sed ex spinis
quoque infidelitatis plurimum habuerit admistum.
Nam erat quidem ei avia Lois, mulier pia, et quæ
revera curam gerebat virtutis; mater Eunice, quæ
et Judæis quidem olim fuerat insi:a in pietatem,
et in integris virtutum hortis revera floruerat.
Pater autem gentilis, et in gentiliū rebus ma-
xime insignis, veluti quoddam in frumento lolium,
nempe honesto et prætoro Timothei genere, et
rosis spina adnatus, et vitio tantum insignis,
quantum fuit illius filius pietate clarus et virtute
incomparabilis.

Cum esset autem adhuc infans Timotheus, et a
matre Eunice (1) institueretur, gentiliū et Judæo-
rum errorem simul ex æquo declinavit: et tunc ac-
celit ad Paulum, præclaram Ecclesiæ tubam, simul
cum Barnaba Christi discipulo et apostolo, sicut di-
vinus Lucas dicit in Actis ¹; cum is venisset in Ly-
caoniam, quæ est finitima quidem Iconio et Derbæ,
ex Pauli vero adventu magnum erat consecuta mi-
raculum, et claudum ab ipso ortu (O divinam vi-
sitationem! o admirabile spectaculum!) sanum
effectum illius præsentia, et pedibus suis absque
molestia, et secure ulentem. Qui quidem eos, qui
erant in civitate, in tantam adduxit admirationem,
ut esset eis id quod factum fuerat, supra fidem, et
suos deos existimarent forma hominibus assimi-
latis obire civitatem, et eorum esse opus claudi
curationem. Postquam autem, quisnam esset,

cognoverunt, et quod Dei vivi esset potius apostolus, et horum, qui falso dicuntur, deorum adversarius, ad hoc ipsum missus, ubi ab eorum errore liberarentur homines, et quod prædicat Deum, qui non solum potest corrigere tales corporum mutilationes, sed etiam suscitare mortuos; multi ab errore deficientes accesserunt ad pietatem. Opus illius miraculi, fuerunt etiam hujus admirabilis discipuli et apostoli parentes, qui magno studio et liberalitate Paulum domi suæ acceperunt: et pietatis quidem lucem ab eo habuerunt, pium autem et Dei amantem Timotheum, veluti vicissim reddiderunt, qui erat adhuc juvenis et tener, et aptus ad suscipienda semina pietatis, quod quidem licet apertius discere ex libro Actuum apostolorum². Nam cum Paulus, inquit, obiret Lystram et Derben, erat illic discipulus quidam, nomine Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patris autem gentilis. testimonium bonum reddebant, qui in Lytris erant et Iconio fratres.

III. Cum sic ergo Paulo traditus fuisset³ Timotheus, Patri spiritali filius magis proprius, quam ejus qui erat pater secundum carnem, et ex civitate una esset excessurus, ab eo circumciditur propter quosdam Judæos, quibus plena erat civitas, et omnia circumcirca: quoniam omnes sciebant illum esse natum patre gentili. Atque civitates quidem obibat Paulus seminans prædicationem, veritatemque annuntians, et omnes spiritu regenerans. Eum autem consequabatur sicut stella solem Timotheus: deductus quidem a parentibus, eorum autem cor non obscure saucians propter separationem. Quidni enim, cum essent parentes talis filii, et qui scatebat tam suavi flore virtutis? Ipse vero ex eorum sejunctione nihil visus est affici, sed quodammodo Pauli desiderio contegere suam in parentes affectionem, et ostendere id naturali necessitate longe esse valentius. Hinc in litterarum disciplina ab illo instituitur, sitque ei contubernalis, et omnino simul cum eo vivebat. Deinde ejus quoque diaconus constituitur, et ad apostolatam confirmatur, periculis atque laborum effectus socius et nihil omnino impeditus ab ætatis teneritudine, qui minus resisteret laboribus: sed generosam inducens voluntatem, quæ ætate plus poterat; adeo ut boni ejus animi et piorum operum testem ipsum habuerit magistrum, sic dicentem: Videte, ne quis ipsum contemnat⁴. Opus enim Domini operatur, sicut ego.

IV. Cum autem ad tantam pervenisset virtutem et tantum eis testem adhibuisset, non hic solum sed etiam in multis aliis locis. Nam «Modo quidem», inquit scribens ad Corinthios Paulus⁵, misi ad vos Timotheum fratrem meum, qui est filius meus dilectus et fidelis in Domino, qui vobis in memo-

Ασθαι. Ἐπει δὲ ἔγνωσαν ὅτις ἦν, καὶ ὅτι θεοῦ μᾶλλον ἀληθῶς ἀπόστολος, καὶ τῶν ψευδωνύμων τούτων θεῶν ἀντίθετος, πρὸς αὐτὸ δὴ τοῦτο ἀκισταλμένος, ὥστε τῆς αὐτῶν πλάνης ρύσθαι τοὺς ἄνθρώπους, καὶ ὡς κηρύττει θεὸν, οὐ τοιαύτας μόνον πηρώσεις ἀνορθοῦν σαμάτων, ἀλλὰ καὶ νεκροὺς ἀνίσταίν δυνάμενον, πολλοὶ τῆς ἀπάτης ἀποστάτας τῇ εὐσεβείᾳ προσέθεντο. Ἐκείνου τοῦ θαύματος ἔργον καὶ αἱ τοῦ θαυμασίου τοῦδε μαθητοῦ καὶ ἀποστόλου πρόγονοι, τῇ οἰκίᾳ θερμῶς τε καὶ φιλοτίμως τὸν Παῦλον ὑποδεξάμενοι, καὶ φέγγος μὲν εὐσεβείας παρ' αὐτοῦ λαβοῦσαι, οἰοῦναι δὲ τὸν θεοφιλῆ Τιμόθεον ἀντιδοῦσαι, νεαρὸν ἔτι ὄντα καὶ ἀπαλό, καὶ σπέρματα θεοσεβείας ἐπιπλήθειον παραδίδεσθαι, ὅπερ οὖν καὶ ἀπ' αὐτῆς κοῦ εὐσαφέστατον ἔστι μαθεῖν τῶν Πράξεων βιβλίου. Τοῦ Παύλου γὰρ, φησί, τὴν Ἀύστραν καὶ Διέρβην περιούτος, ἦν ἔλει μαθητῆς ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυναικὸς Ἰουδαίας πιστῆς, πατὴρ δὲ Ἕλληνας. Ὁς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστρα καὶ Ἰκονίᾳ ἀδελφῶν.

Γ'. Οὕτω τοιγαρὸν ἐγγχειρισθεὶς τῷ Παύλῳ Τιμόθεος, πατρὶ πνευματικῷ πατὴρ πολὺ τοῦ κατὰ σάρκα πατρὸς οἰκειότερος, καὶ συναπαρῆαι μᾶλλον αὐτῶ τῆς πόλεως, περιτέμνεται ὑπ' αὐτοῦ διὰ τοὺς Ἰουδαίους, ὧν ἡ πόλις τότε καὶ τὰ περὶ αὐτὴν πάντα πεπλήρωτο, ἐπεὶ καὶ πάντες ἐκεῖνοι ἤθεσαν ὡς ἄρα Ἕλληνας εἶη πατὴρ. Περιφεῖ μὲν οὖν τὰς πόλεις ὁ Παῦλος τὸ κήρυγμα κατασπείρων, καὶ τὴν ἀλήθειαν καταγγέλλων, καὶ ἀναγεννῶν πάντας τῶ πνεύματι. Συνέπειτο δὲ αὐτῷ καθάπερ ἀστὴρ ἡλίῳ Τιμόθεος, προπεμπόμενος μὲν ὑπὸ τῶν τεκόντων κλήτων ἢ αὐτῶν οὐκ ἀδήλως τὴν καρδίαν ἐπὶ τῷ χειρῶν. Καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον πατέρας ὄντας πᾶσι τοιαύτου, καὶ οὕτως ἠδίστω τῆς ἀρετῆς ἔνθου βρωτοῦ; Αὐτὸς δὲ πρὸς τὴν ἐλείπων διάσπασι οὐδὲν ἐοικῶς πάσχειν, ἀλλ' ὥσπερ τοῖς τοῦ Παύλου ἡμεροῖς τὴν πρὸς τοὺς τέκοντας ἀποκρύπτων στερρῆν, καὶ δεικνύων αὐτοὺς πολλῶ φυσικῆς ἀνάγκης ἰσχυροτέρους. Ἐντεῦθεν πρὸς μάθησιν γραμμάτων ὑπ' ἐκείνῳ παιδαγωγεῖται, καὶ γίνεται σύσκηνος αὐτῷ καὶ τὸ πᾶν ὁμοδίαιτος. Ἔπειτα καὶ διάκονος τούτῳ καθίσταται, καὶ πρὸς τὴν ἀποστολὴν ἐπιβρώννεται, κοινωνῶν αὐτῷ καὶ κινδύνων καὶ καμάτων, καὶ πόνων· καὶ μηδὲν ὄλως ἐμποδιζόμενος ὑπὸ τοῦ ἀκαχοῦ τῆς νεότητος πρὸς τὴν τῶν πόνων ἀντιτεκνίαν, ἀλλ' εὐγένειαν προσιδέσσεως ἀντιστάγων ἡλικίας πλείονα δυναμένην, ὥστε καὶ μάρτυρα τῆς ἀγαθῆς ταύτης γνώμης· καὶ τῶν ἔργων τῶν εὐσεβῶν αὐτὸν κτίσασθαι τὸν διδάσκαλον οὕτω λέγοντα· Ἐλπίζω μὴ τις αὐτὸν ἐξουδενώσῃ· τῷ γὰρ ἔργον τοῦ Κυρίου ἐργάζεται ὡς κἀγώ.

Α'. Εἰς τοῦτο δὲ ἀρετῆς ἐλάσας, καὶ τηλικούτου μάρτυρα ταύτης πεποιημένος, οὐκ ἐντεῦθε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ· «Νῦν μὲν γὰρ, φησί Κορινθίοις γράφων ὁ Παῦλος, ἐπέμψα ἡμῖν Τιμόθεον τὸν ἀδελφόν μου, ὃς ἐστὶ τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν Κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς

² Act. xvi, 1. ³ Ibid., ii, 3. ⁴ I Cor. xvi. ⁵ I Cor. iv, 17.

δοδο μου τὰς ἐν Χριστῷ. » Καὶ πάλιν · « Ἐὰν Ἐθνη A
 Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόδως γένηται πρὸς ὑμᾶς. »
 Νῦν δὲ καὶ Φιλιππησίοις ἐπιστελλῶν, κοινωνῶν αὐτὸν
 ποιῆται ἐπιγραφῆς · « Παῦλος καὶ Τιμόθεος δούλοι
 Ἰησοῦ Χριστοῦ. » Καὶ ἐξῆς τῆς ἐπιστολῆς · « Ἐλπίζω
 δὲ ἐν Κυρίῳ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα
 κἀγὼ εὐφυσῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. Οὐδένα γὰρ
 ἔχω ἐσφυγόν, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μερι-
 μῆσει. » Συνηδα δὲ τούτοις καὶ Θεσσαλονικῆσι ·
 « Παῦλος καὶ Τιμόθεος δούλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, » τῇ
 τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἐνταῦθα κοινωνία τιμῆς ·
 « Ἐπεὶ οὖν ὑμῖν Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ διά-
 κωνον Θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χρι-
 στοῦ εἰς τὸ στηρίξαι καὶ παρακαλεῖσαι περὶ τῆς πίστεως
 ἡμῶν, τοῦ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. » B
 Καὶ ἄλλα γὰρ · « Τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκεις,
 ὅτι ὡς περὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ
 Εὐαγγέλιον. » μάρτυρας ἀκακίους οἶοναι τῆς ἀρετῆς
 τοῦ Τιμοθέου παραλαβάνων. Ἐπειτα δὲ καὶ πρὸς
 Κολασσαεῖς · « Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ
 διὰ θελήματος Θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός. »

CAPUT II.

S. Timothei zelus, martyrium. S. Joannis exsilium.

Ε'. Οὕτω τοιγάρων ὑπὸ τοῦ διδασκάλου μαρτυ-
 ρούμενος, καὶ τοῦτο μὲν τέκνον ἐν Κυρίῳ πιστὸν καὶ
 ἀγαπητὸν, τοῦτο δὲ καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ συνεργός
 τοῦ Εὐαγγελίου καλεῖσθαι ἤξιωμένος, καὶ τοσούτων C
 ἔκθε καὶ τέτοι παρ' αὐτῶν καὶ οὕτω μεγάλων ἀπολαύων
 τῶν ἐγγασμάτων, ὅμως οὐδὲ οὕτως εἶχε θαρρῆν ὑπὲρ
 ἑαυτοῦ καὶ μὴ δεδιέναι · ἀλλὰ μετὰ τοσούτης ἐξῆ
 τῆς ἀκριβοῦς, καὶ οὕτως ἐναγώνιος καὶ φιλοπόνως
 καὶ τηλικαύτην εἰσφέρειν τὴν κηκοπύθειαν, ὡς καὶ
 παραλλήλως αὐτῶν τὸν διδασκάλον προσάγειν, μηδέτι
 ὀδύροισιν τῷ μαθητῇ παραινούντα, ἀλλ' οἶνον
 ὀλίγον χρῆσθαι · « Διὰ τὸν στόμαχόν σου, φησί, καὶ
 τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. »

Σ'. Ἀλλὰ καὶ οὕτω αὐτοῦ κἀμνοντος ὑπὸ τῆς
 συνεχῆς ἀρρώστιας τὸ σῶμα, καὶ τὴν του στομάχου
 θύναμιν περιβεβλημένου, τὸ γενναῖον ἀπέλαμπε τῆς
 ψυχῆς. Οὐ γὰρ ἀσθένεια σώματος τηλικαύτην ψυ-
 χῆς εὐγένειαν ἱκανὴ γέγονεν ἐλέγξει, ἀλλ' ἦν παν-
 ταχοῦ κόμφ τῷ τοῦ ζήλου πτερῶν διεικταμένος, καὶ
 νῦν μὲν ἔφρασον, νῦν δὲ Κόρινθιον αἰ τῆς ἐκείνου D
 γλώττης σιρῆνες ἔθελγον · καὶ Μακεδονίαν δὲ πολ-
 λάκις, καὶ Ἰταλίαν, καὶ γῆν πᾶσαν καὶ θάλασσαν
 μετὰ τοῦ διδασκάλου νῶ κηρύγματι περιέλασον. Τί
 ὅ ἂν εἴποις ὀπίσθους ἐπιθυμίας ἀλογωτάτοις καὶ
 ἀτόποις δουλεύοντας τῆς χαλεπῆς ταύτης ἀπέλλαξε
 λειτουργίας ; Οἶδεν ἀκριβῶς ὁ λέγων, ὅς ἄρα μηδὲ
 τοῦ ἐν Κόρινθῳ πεπορευκότος ἠγνόησε τὸ ἀνόμημα.
 Καὶ γὰρ ἦν ὁ θεῖος Τιμόθεος οὐχὶ νοῆσαι μόνον
 ὀφείτατος, ἀλλὰ καὶ εἰπεῖν προχειροτάτος, καὶ περι-
 τῶς τῇ εὐρημοσύνῃ χρῆσασθαι δεξιωτάτος, τὰ τε θεῖα
 εἰσηγήσασθαι χαριέστατος, καὶ εἰς εὐκοσμίαν Ἐκ-

V. Porro autem cum a præceptore tantum ferret
 testimonium, et modo quidem filius in Domino fi-
 delis et dilectus : modo autem ejus frater et Evan-
 gelii cooperato vocari dignus haberetur ; et sus-
 que deque tot et tam magna consequeretur en-
 comia ; tamen ne sic quidem sibi ipsi confidere
 et non timere poterat : sed tam accurate vivebat,
 et tam diligenter se exercebat, et tam acriter se
 affligebat, ut cum etiam exhortaretur præcep-
 tor, suadens discipulo ¹¹, ne aquam amplius bi-
 beret, sed vino modico uteretur : « Propter sto-
 machum tuum, inquit, et frequentes tuas infir-
 mitates. »

VI. Sed quamvis sic laboraret ejus corpus conti-
 nua infirmitate, et haberet dejectam stomachi facul-
 tatem ¹², generosus resplendebat animus. Non
 poterat enim corporis infirmitas deprimere tam
 generosum animum : sed celo is zeli penna omnem
 in partem pervolabat, et mo-to quidem Ephesum,
 modo vero Corinthum illius linguæ Sirenes demul-
 cebat. Macedoniam quoque sæpe et Italiam et uni-
 versam terram cum præceptore complectebatur
 prædicatione. Quid autem dixeris, quam multos
 cupiditatibus a ratione maxime alienis et absurdis
 servientes, ab hoc gravi liberavit ministerio? Recte
 novit, quod dico, is qui ejus qui Corinthi est forni-
 catus non ignoravit delictum. Erat enim divinus Ti-
 motheus non ad intelligendum solum acutissimus,
 sed ad dicendum etiam promptissimus, et ad facun-
 dia egregie utendum dexterrimus, et in divinis ex-
 ponendis jucundissimus, et ad Ecclesiam compo-

6 I Cor. xvi, 10. 7 Phil. i, 4 ; et ii, 19. 8 I et II Thess. i. 9 I Thess, iii, 2. 10 Philip. ii, 23.
 11 I Tim. v, 23. 12 I Tim. v, 23.

nendam et custodiendam vel maxime idoneus. Nam et copiosiorum consecutus est gratiam, et doctrinæ fontibus usus est duplicibus; non Pauli solummodo admirabili lyra Spiritus se oblectans, sed etiam versans cum Joanne eximie dilecto discipulo, et ab eo præfectus administrationi sedis Ephesiorum, cum ab eo audisset et didicisset, quæ ille rursus a bono Spiritu.

VII. Nam cum Nero, qui male ad imperium, male (o justitia et Dei tolerantia!) accesserat, fini martyrii principes apostolorum, Petrum, inquam, et Paulum, subjecisset, et alii qui cum ipsis erant discipuli se alio convertissent; accidit ut hic magnus evangelista et Theologus Ephesi constiteret, a tempestate et naufragio ejectus, ut et referunt quæ ab Irenæo Lugdunensi scripta sunt (2), et fama tradit. Ex discipulis autem ii, qui secuti sunt alios evangelistas et apostolos, ea quæ ab illis diversa lingua composita fuerant, (nondum enim unius vocis sermone usi fuerant) cum ad Ephesiorum civitatem detulissent, ei tradunt. Illum vero, ut etiam videtur Eusebio Pamphili hæc tractant, aiunt ea quidem, quæ scripta fuerant, admisisse, de eorum veritate ferendo testimonium: animadvertisse autem in eis solam restare narrationem de iis quæ in primis et in principio prædicationis a Christo facta fuerant. Et vera quidem est oratio. Invenies enim, si diligenter consideraveris, tres evangelistas ea solum conscripsisse, quæ uno anno a Servatore gesta sunt. postquam Joannes Baptista fuit coniectus in carcerem, idque eos recte significare in principio suæ historiæ. Nam post jejunium Christi quadraginta dierum, et eam quæ in ipso fuit tentationem, Matthæus quidem significavit tempus suæ scriptionis, dicens 13: «Cum autem audivisset, quod Joannes erat traditus, a Judæa recessit in Galilæam.» Lucas quoque priusquam inciperet narrare facta Jesu, similiter ostendit, dicens 14, quod adjiciens Herodes iis quæ fecerat, inclusit Joannem in custodia. Propterea ergo dicunt, Joannem apostolum rogatum, tempus quod fuit silentio præteritum a prioribus evangelistis, et quæ in eo facta fuerant a Servatore, ea autem sunt quæ facta sunt antequam Baptista in carcerem conjiceretur, in suo tradidisse Evangelio, etsi prius non scripta usus esset prædicatione, et hoc ipsum significasse, partim quidem dicendo 15: «Hoc principium fecit signorum Jesus,» partim autem faciendo mentionem Baptistæ inter actiones Jesu, ut qui tunc adhuc baptizaret in Ænon prope Salim. Præterea vero hoc ostendit apertius, dicens: Nondum enim erat Joannes coniectus in carcerem.» Ex his ergo aperte ostendit, Theologum ea in suo Evangelio tradere, quæ a Christo facta sunt, Joanne nondum coniecto in carcerem: reliquos autem tres evangelistas

κλήσεις και κατάστασιν ἀγαγεῖν ἰκανώτατος. Ἐκεῖ και διψιλεστέρως ἀπέλαυσε χάριτος, και διπλάτως ἐχρήσατο ταῖς τῆς διδασκαλίας πηγαῖς· οὐ Παύλου κατατρύφης μόνον, οὐ τῆς θαυμαστῆς λύρας τοῦ Πνεύματος· ἀλλὰ και Ἰωάννη τῷ διατερόντως ἡγαπημένῳ συγγενόμενος μαθητῇ, και ὑπ' αὐτοῦ τὸν τῆς Ἐφεσίων θρόνον ἐγγχειρισθεῖς, και ἀκούσας παρ' αὐτοῦ και μαθὼν ἅ πάλιν ἐκεῖνος ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος.

Ζ'. Νέρωνος γὰρ τοῦ κακῶς εἰς τὴν βασιλείαν, κακῶς (ὡ ὀλεθρὸς και ἀνοχὴ Θεοῦ) παρελθόντος, μαρτυρικῶς τέλει τοὺς ἱεροὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων Πέτρου και Παύλου ὑποβαλόντος, τῶν τε σὺν αὐτοῖς μαθητῶν ἄλλων ἀλλαχῇ τὸν βίον καταστρεφάντων, ἐπιστῆναι ποτε συνέδη τὸν μέγαν τοῦτον εὐαγγελιστὴν τε και θεολόγον τοῖς ἐν Ἐφέσῳ, ὑπὸ χειμῶνος ἐλθραθέντα και κτύβου, ὡς αὐτὰ τε τὰ ὑπὸ Εἰρηναίου τοῦ Λουγδούνων ἐπισκόπου συγγεγραμμένα ἱστορεῖ, και ὁ λόγος ἔχει. Τῶν μέντοι μαθητῶν οἱ τοῖς ἄλλοις εὐαγγελισταῖς και ἀποστόλοις ἀπολουθήσαντες τὰ ὑπ' ἐκείνων διαφόρῳ γλώττῃ συνταχμένα (οὐπω γὰρ ἦσαν ὁμοφώνῳ χρώματι διαλέκτου), εἰς τὴν Ἐφεσίῳ πόλιν κομισαντες, αὐτῶ ἐγγχειρίζουσιν. Τὸν δὲ, καθὰ και Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου δοκεῖ διαλαμβάνοντι οὕτως, ἀποδείξασθαι μὲν τὰ γεγραμμένα, φασὶν, ἀλήθειαν αὐτοῖς ἐπιμαρτυροῦσεντα, συνιδεῖν δὲ μόνην ἐν αὐτοῖς λειπομένην τὴν περὶ τῶν ἐν πρώτοις και κατ' ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ πεπραγμένων διήγησιν. Καὶ ἀληθὴς γὰρ ὁ λόγος· εὐρήσεις γὰρ, ἦνκαρ ἐκράδως σκοπήσης, τοὺς τρεῖς εὐαγγελιστάς, μόνον τὰ μετα τὴν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ κτύβου ἐφ' ἧν ἐνιαυτὸν πεπραγμένα τῷ Σωτῆρι συγγεγραφότας, και αὐτὸ τοῦτο καλῶς ἐπισημαίνοντάς κατ' ἀρχὰς τῆς αὐτῶν ἱστορίας. Μετὰ γοῦν τὴν τεσσαρκακονθήμερον τοῦ Χριστοῦ νηστείαν, και τὴν ἐπ' αὐτῇ πειρασμὸν, ὁ μὲν Ματθαῖος τὸν χρόνον τῆς ἰδίᾳς γραφῆς δηλοῖ λέγων· «Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.» και ὁ Λουκᾶς δὲ, πρὶν ἀρξασθαι τῶν τοῦ Ἰησοῦ πράξεων, περιπλησίως ὑποφαίνει φάσκων ὡς ἄρα προσθεῖς ὁ Ἡρώδης οἷς διεπρέζετο κατέκλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. Διὰ ταῦτα γοῦν τὸν ἀπόστολόν φασὶν Ἰωάννην περικλήθέντα, τὸν ὑπὸ τῶν προτέρων εὐαγγελιστῶν περισηπηθέντα χρόνον, και τὰ κατ' αὐτὸν πεπραγμένα τῷ Σωτῆρι, ταῦτα δὲ πρὸ τῆς τοῦ Βαπτιστοῦ κτύβου κατ' αὐτὸν εὐαγγελίῳ παραδοῦναι, καίτοι πρότερον ἀγράφῳ κερημένον κηρύγματι, και αὐτὸ τοῦτο ἐπισημῆνασθαι, τοῖς μὲν φησαντα· «Ταῦτα τὴν ἀρχὴν ἐποίησε τῶν παραδόξων ὁ Ἰησοῦς.» τοῖς δὲ μνημονεύσαντα τοῦ Βαπτιστοῦ μεταξὺ τῶν Ἰησοῦ πράξεων, ὡς ἐτι τότε βαπτίζοντος ἐν Αἰλῶν ἐγγυς τοῦ Σαλήμ. Ἔτι δὲ σαφέστερον τοῦτο δείκνυσσι λέγων· «Οὐπω γὰρ ἦν ὁ Ἰωάννης βεβλημένος εἰς φυλακὴν.» Δείδειται οὖν φανερῶς ἐκ τούτων ὅ

13 Matth. iv, 12. 14 Luc. iii, 20. 15 Joan. ii, 11.

(2) Contra hæres. lib. iii, capp. 4, 11.

Θεολόγος. ἐν τῇ τοῦ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίου γραφῆ, ἅ μὴ δέπω τοῦ Βαπτιστοῦ βεβημένου εἰς φυλακὴν ὑπὸ Χριστοῦ πραχθέντα παραδιδούς, αἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς εὐαγγελιστὰὶ τὰ μετὰ τὴν εἰς τὸ θεσμοτῆριον λάθειρξιν τοῦ Βαπτιστοῦ μνημονεύοντες. Οἷς καὶ ἐπιστήσαντι οὐκέτι ἂν δόξαιεν διαφωνεῖν ἄλλήλοις τὰ Εὐαγγέλια, τῷ τὸ μὲν κατὰ Ἰωάννην τὰ πρότερον ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ πραχθέντα διηγεσθαι, τὰ δὲ λοιπὰ τὴν ἐπὶ τέλει τοῦ Χριστοῦ αὐτῶν γενομένην ἱστορίαν. Εἰκότως οὖν τὴν μὲν τῆς σαρκὸς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γενεαλογίαν, ἅτε Ματθαίω καὶ Λουκᾷ προγραφεσθαι ἀποσιωπήσῃ τὸν Ἰωάννην, τῆς δὲ θεολογίας ἀρξασθαι, ὡς ἂν αὐτῶν παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος οἷα κρείττονι πραπτεφυλαχμένης· καὶ οὕτω μὲν Εὐσέβιος περὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἔξεισιν εὐαγγελιστῶν.

Η'. Οὐκ ἦν δὲ ἄρα τῆς αὐτοαληθείας Χριστοῦ τοῦς λόγους διακτεσεῖν, « Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε, » πρὸς τοὺς ἀποστόλους τοὺς αὐτοῦ εἰρηκότας· οὐκ οὖν οὐδὲ διέπειον, ἀλλὰ πολλοὶς ἕλαστος ὑπεβλήθη τοῖς λυπηροῖς. Δομητιανοῦ γὰρ κατὰ πολλὴν τότε τῆς κακίας ἰσχὺν εἰσφθερέντος τῇ βασιλείᾳ, μίαν τῶν Κυκλάδων καὶ οὗτος οἰκεῖν κατακρίνεται, Δομητιανοῦ τοῦ μετὰ Νέρωνα μὲν καὶ τοῦς μετὰ πολλοῦς Ἰστροῦ χρόνοις τὴν ἀρχὴν πιστευθέντος, μηδὲν δὲ τῆς ἐκείνου μοχθηρίας ἀπολειφθέντος, ἀλλ' αἱ πρὸς αὐτὸν ὀρώντος, ἣ καὶ ὑπερβαλόντος τοῖς ἀτοπήμασιν, οὕτω τε ταῖς κατ' ἑτέρων διαβολαῖς τὰς ἐκείνου ἡδέως ὑπέχοντος, ὡς οὐδὲ ταῖς εἰς αὐτὸν εὐφημισαῖς, εἴθε δὴ κολακείας τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὡς καὶ Δομητιανῶν ἐπάλου τι μεταδούναι καὶ εὐφημίας· τοῦτο γοῦν τὸ πρὸς διαβολὰς ἐκείνου τῶν ἀκοῶν εὐκόλῃν ὑπερορίαν τὴν εἰς Πάτμον κατακρίνει τοῦ Ἰωάννου. Πῦτω γὰρ ἡ τῆς ὑπερορίας ὠνόμαστο νῆσος. Ἐνθα δὲ καὶ ἀτίμως ὑπερορίου τοῦ τιμίου θαλάσσης γενομένου, Τιμόθεος τῆς ἐπισκοπῆς Ἐφεσίων ἀντοπισετο, καὶ οὐδὲ αὐτὸν ἐπιβιώνει τῷ θρόνῳ χρόνον βιανὸν ὃ ἔχθρος εἶασεν.

Θ'. Ἦν γὰρ τις παρ' Ἐφεσίοις ἐορτὴ, Καταγωγίον ὑπ' αὐτῶν καλούμενη· κατὰ γοῦν ταύτην βόσκοντες τε ἀντιρούμενοι, καὶ εἶδωλα διὰ χειρὸς ἔχοντες, καὶ τινα περιτιθέντες ἐξυτοῖς προσωπεῖα τῆς τε πόλεως ἀντιδὴν τὰ ἐπισημοτέρη μέρη περιμιοντες καὶ τινα τοῦτοις ἐπέδοντες, ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶ ληστρικῶς ἐπιοντες, πολλὸν αὐτῶν εἰργάζοντο φονον, ταύτη τὸν οἰκετὸν ἡγούμενοι δαίμονα τιμῶν οἱ κατακτεστοί, ἵνα φαίνωνται τοιοῦτους ἄνθρωποι τιμῶντες, ὧν ἡ μεγίστη θεραπεία τῶν τιμῶντων ὁ θάνατος. Τιμόθεος τοίνυν ὁ θεῖος δεινῶς ἐπὶ τούτῳ ἄλλων, καὶ ζήλου κυρὶ τὰ σπλάγγνα κτισμένος, καὶ τοῦτο μὲν συμβουλεύς πολλαῖς καὶ ὑποθήκαις, τοῦτο δὲ πραινέσει καὶ διδασκαλαῖς χρητάμενος, καὶ μὴ πιστεῖσι δονηθεῖς αὐτοῦς ἀποσχίσθαι τῆς τοιαύτης μανίας, προσεῖσιν αὐτοῖς ἐπὶ μεσῆς ἀμφοδου ἀρι-

A meminisse eorum, quæ facta sunt, postquam Joannes fuisset coniectus in vincula. Quæ qui attenderit, non amplius ei videbuntur discrepare Evangelia; quod id quidem quod est secundum Joannem primas Christi continet actiones, reliqua autem, historiam quæ facta est in ipso fine Christi. Merito ergo carnis quidem Servatoris nostri genealogiam, ut quæ a Matthæo et Luca prius scripta fuisset, Joannes silentio præterit: a theologia autem incipit, ut quæ ei, utpote præstantiori, fuisset a bono Spiritu conservata. Et sic quidem Eusebius de Joanne et aliis narrat evangelistas.

VIII. Fieri ergo non poterat, ut ipsius veritatis, Christi inquam, verba exciderent, qui discipulis suis dixit: « In mundo afflictionem habebitis » Neque ergo exciderunt, sed uterque multas subiit molestias. Cum enim Domitianus per magnam vim sceleris tunc invasisset imperium, condemnatur hic quoque habitare unam ex Cycladibus. Domitianus, inquam, cui post Neronem et eos qui intercedunt mandatum fuit imperium; ei autem improbahate nihilo fuit inferior, sed æsemper ad ipsum respiciebat, aut etiam celeribus et flagitiis superabat, et structis in alios calumniis tam lubenter aures accommodabat, quam suis ipsius laudibus: siquidem tantum valuit assentatio, ut etiam Domitianum laude aliqua impertiret et celebraret. Illius ergo ad facile audiendas calumnias propensio, Joannem condemnat, ut relegetur in Patmon. Sic enim nominata est insula, in quam fuit relegatus. Quem quidem in locum cum per ignominiam relegatus fuisset venerandus Joannes, Timotheus ejus loco suscepit episcopatum Ephesiorum: quanquam nec ipsum quoque in sede longo tempore vivere permisit inimicus.

IX. Erat enim quidem dies festus apud Ephesios, qui ab eis vocabatur *Catagogium*: in eo ergo et clavas tollentes, et simulacra in manibus tenentes, et sibi quasdam imponentes personas, et insigniores partes civitatis impudenter obeuntes, et iis quædam carmina decantantes, virosque et mulieres more prædonum invadentes, magnam cædem eorum faciebant: ea ratione putantes execrandi, se suum honorare dæmonem, ut eos viderentur homines honorare, quorum maximus cultus est mors eorum qui honorant. Divinus ergo Timotheus hoc ægre ferens, et igne zeli visceribus inflammatus, et partim quidem consilii usus et admonitionibus, cum minime potuisset eis persuadere, ut a tali desisterent insania, accedit ad eos in media compita, cum jam festum ageretur, rursus admonens incre-

¹⁶ Joan. XVI, 33.

(1) Non successit Joanni Timotheus; hic enim fuit primus Ephesiorum episcopus, sed quandiu aderat Joannes, apostolus Christi et evangelista,

is, licet non uni sedi astrictus, primaria tamen valebat auctoritate.

pans, docens, quid non faciens ex iis quæ possent ad
dimovere hominem a tali insania.

X. Illi autem ejus dicendi libertatem ægræ ferentes, quæcunque habebant in manibus, iis adversus eum usi sunt, eum ferientes et per terram trahentes cum quam maxima dici potest crudelitate et humanitate, et tandem humi jacentem, cum omnis virtus vitalis et operatio eum deficeret, quidam Christiani eum tollentes, parum adhuc et ægre spirantem, et jam morti vicinum, ultra civitatis portum deposuerunt: ubi cum Deo commendatum emisisset spiritum, corpus rursus pie et sancte in quodam loco condunt, qui apud eos Pion, id est, pinguis, dicitur.

CAPUT III.

S. Timothei reliquiarum translatio.

XI. Longo autem tempore postea, Constantii in B eum amores, qui filius fuit Constantini Magni, inquam, illius et primi imperatoris Christianorum, illinc exportant reliquias, desiderii administrotentes Artemio: cui cum egregiæ illius Timothei in dicendo libertatis fuisset imitator, ei quoque postea fuit conformis mortis similitudine, et fuit martyrii ornamento propter Christum decoratus. Reponitur autem in sacra ara ejus, quod cognominatur templum Apostolorum (fuit vero id Constantii manus opus et fidei), sub ipsa mensa mystica, supplicator miraculorum, dispensator gratiarum, thesaurus qui non potest exinaniri, divitiarum quæ non consumuntur, et cum Luca et Andrea connumeratur: Deo fortasse hoc benigne providente, ut sicut eis omnia fuere communia, mores disciplina, prædicatio; commune quoque esset sepulcrum, quoniam eis quoque est illic quies communis.

XII. Templum autem Justinianus, cum manu postea magnificentiori quoque arte adhibita, splendide ædificat et transformat, et ei pulchritudinem et magnitudinem, quæ nunc est et cernitur, exhibet, præterquam mysticam et divinam mensam. Ab ea enim sola abstinuit, hoc pulchre sanctæ faciens propter depositionem sacrarum reliquiarum. Quocirca posita est in medio templo usque in hodiernum diem, cum mensam ex purissimo argento construxisset, et cum magna sui in Christum amoris significatione, Christi sanctorum apostolorum sancta corpora recondidisset.

XIII. Cum autem impius Domitianus sceleratissime quidem imperasset, miserrime autem vitam finisset, Nerva suscipiens imperium, et statim post ipsum Trajanus quoque, cum se et quam fieri posset clementissimos et æquissimos vellent ostendere, cum multis aliis evangelistis quoque et Theologo dissolvunt exsilium. Ille autem cum Ephesum (o cum quanto dixerit quis gaudio et honore!) rediisset, et divinum jam Timotheum ad Jesum, quem desiderabat, excessisse didicisset, et fine martyrii cursum Evangelii obsignasse, et esse

τῆς ἑορτῆς ἀγομένης, παρακαλῶν αὐτοὺς, ἐπιτιμῶν, διδασκῶν, τί μὴ ποιῶν τῶν ἀκοστήσαι τοιαύτης ἀνοίας ἀνθρώπων δυναμένων.

I'. Οἱ δὲ βαρέως ἐνεγκότες τὴν παρρησίαν, καὶ αὐτοῦ πᾶσιν οἷς ἐν χερσὶν εἶχον ἐκέχρητο, παίοντες αὐτὸν καὶ κατὰ γῆς ἔλκοντες μεθ' ὅσης αὐ εἶποις τῆς ὠμότητος καὶ τῆς μισανθρωπίας, καὶ τέλος ἐκί γῆς καίμενον, καὶ πάσης αὐτὸν δυνάμειως ζωτικῆς καὶ ἐνεργείας ἐπιλιπέυσης, Χριστιανοὶ τινες ἀφελομένοι δλίγον ἔτι καὶ ἀδρανῶς καὶ αὐτοῦ θανάτου παραψαῦον ἐκπνέοντα, πέραν τοῦ τῆς κόλλεως λιμίνος κατέθεσαν· ὅπου θεῶ τὸ πνεῦμα παραθεμένου τὸ σῶμα πάλιν εὐλαθῶς καὶ ὁσίως εἰς τινα κρύπτουσι τύπον, Πίονα παρ' Ἐφεσίοις κλιούμενον.

IA'. Χρόνῳ μέντοι πολλῷ ὕστερον ἔρωτες θεοὶ τοῦ Κωνσταντείου, ἕς υἱὸς ἦν Κωνσταντίνου, φημί, τοῦ Μεγάλου, καὶ πρώτου Χριστιανῶν βασιλεύος, τὸ λειψάνον ἐκεῖθεν ἀνακομίζουσιν ὑπουργῶν τοῦ πόθου Ἀρτεμίου χρησάμενοι· ἕς καὶ ζηλωτῆς Τιμοθέου τῆς καλῆς ἐκείνης παρρησίας γενόμενος, σύμμορφος αὐτῷ μετὰ ταῦτα κατεστη καὶ τοῦ θανάτου τῷ ἁμοιωμάτι, καὶ τῷ διὰ Χριστὸν μαρτυρίῳ κατακοσμηθῆ. Ἐναποτίθεται δὲ τῷ ἱερῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ περιουώμου τῶν Ἀποστόλων ναοῦ (χειρὸς ἦν οὗτος τῆς Κωνσταντείου καὶ πίστεως ἔργον), ὑπ' αὐτῆ τῆ μυστικῆ τραπεζῆ, χορηγὸς θαυμάτων, χαρίτων τιμίας, θαυσαυρὸς ἀκείωτος, πλούτος μὴ ὑπεκκείμενος, καὶ Λουκᾶ καὶ Ἀνδρέα συναριθμεῖται· θεοῦ τέχε φιλανθρώπως οἰκονομήσαντος, ἴν' ὄσπερ αὐτῆ κοινὰ γέγονε πάντες, ὁ τρόπος, ἡ μαθηταία, τὸ κήρυγμα, κοινὸς γένηται καὶ ὁ τάφος, ἐπεὶ κοινῆ τούτοις καὶ ἡ ἐκεῖθεν κατάπαυσις.

IB'. Τὸν μέντοι ναὸν Ἰουστινιανὸς φιλοτιμώτερον μετὰ τῆς χειρὸς ὕστερον καὶ τέχνην εἰσενεγκῶν ἀνοικοδομεῖ λαμπρῶς καὶ μετασκευάζει, καὶ κάλλος αὐτῷ καὶ μέγεθος τό γε περιὸν νῦν καὶ ὁρώμενον ἀποδίδωσι, πλὴν τῆς μυστικῆς καὶ θείας τραπεζῆς· ταύτης γὰρ ἀπέσχετο μόνος, καλῶς ἐκεῖ καὶ ὁσίως ποιῶν διὰ τὴν τῶν ἱερῶν λειψάνων κατάθεσιν. Διὸ καὶ κατὰ μέσον εἰς δεῦρο ναὸν Ἰδρυται ἐξ ἀργύρου τὴν τράπεζαν τοῦ καθαρωτάτου κατασκευάσας, ἐν αὐτῇ τε φιλοχρίστως τὰ τῶν ἀποστόλων Χριστῶ ἐναποθησαυρίσας ἅγια σώματα.

IC'. Δομετιανῷ δὲ τοῦ ὀυσεβοῦς ἀνομώτατα μὴ βασιλεύσαντος, ἐλευσινότατα δὲ τὴν ζωὴν καταλύσαντος, παρελθὼν εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Νερούας, αὐτοῦς ἔμετ' αὐτὸν καὶ Τραϊανὸς, καὶ φιλανθρωποτέρους ὡς οἶόν τε καὶ εὐνοιωτεροὺς ἐαυτοῦς παρέχειν βασιλέμενοι, λύουσι μετὰ πολλῶν ἄλλων τῷ εὐαγγελιστῆ τε καὶ θεολόγῳ ἔξοριαν. Ὁ δὲ τῆ Ἐφεσίων (ὡς καὶ αὐ εἶποις ἠδῆως καὶ πετὰ τιμᾶς ὁπίσης I) ἀποδοθεὶς, καὶ Τιμόθεν ἤδη τὸν θεῖον πρὸς τὸν ποθοῦμενον Ἰησοῦν ἐκδεδημηκότα μαθὼν, καὶ τέλει μαρτυρίῳ τοῦ εὐαγγελίου δρόμον ἐπισφραγίσαντα, ἔρημόν τε

οὐσαν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ προεστῶτος εὐρών, ἀντι-
ποιεῖται καὶ πάλιν αὐτῆς, ὡς εἶναι τὸν αὐτὸν καὶ πά-
ρογον Τιμοθέου τοῦ θρόνου καὶ πάλιν διάδοχον. Ἄπερ
ἀμφοτέρω τοῦ κατὰ θεὸν ζήλου καὶ τῆς πολλῆς περὶ
τὴν εὐσεβείαν ἐκείνου σπουδῆς καὶ θερμότητος. Ὅς
καὶ διετέλεσεν οὕτω μακροῦ χρόνου τῆς Ἐκκλησίας
ἐπιμελόμενος, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας κήρυγμα κατ-
αγγέλλων, εἰς ἐπίδοσιν τῆς εὐσεβείας, εἰς σωτηρίαν
ψυχῶν, εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, κράτος,
τιμὴ, καὶ προσκύνησις νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ecclesiam præsele defectam invenisset, eam
rursus suscipit: adeo ut idem et sedem Timotheo
præbuerit, et ei successerit. Quæ quidem utraque
sunt ejus zeli in Deum, magnique illius studii et
ardoris in pietatem. Qui quidem longo postea
tempore perpetuo curam gessit Ecclesiæ, et veri-
tatis annuntiavit prædicationem, ad augmentum
pietatis, ad salutem animarum, ad gloriam Domini
nostri Jesu: cum quo Patri una cum sancto
Spiritu est omnis honor nunc et semper et in
 sæcula sæculorum. Amen.

MARTYRION TOY AGIOY MEGALOMARTYPOΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΣΟΥ

MARTYRIUM SANCTI ET MAGNI MARTYRIS

ANASTASII PERSÆ

(Anno 610, Januarii 22.)

[Græce nunc primum prodit ex cod. Reg. Paris. n. 1457 notato, sæc. xi. Latine apud Surium. EDIT. PATR.]

A'. Τῆς μεγάλης πόλεως Ἱεροσολύμων, ὑπὸ τοῦ Β
Περσῶν βασιλέως ἀλούσης, καὶ τῶν ἱερῶν τόπων
ἐκείνων, οἳ καὶ διατριβὰς εἶδον τοῦ ἡμοῦ Χριστοῦ,
καὶ σταύρωσιν, καὶ ταφὴν, καὶ ἀνάστασιν, Μηδικῶ
δόρυτι καὶ πυρὶ, τρόποις οἷς αὐτὸ: εἶδε παραδοθέν-
των, ἄλλα τε πολλὰ τῇ πόλει κατὰτελέθη, καὶ δὴ
καὶ τὸ τῆς σωτηρίας ἡμῶν τῷ πικρίον, ἢ τοῦ θανά-
του λύσις, ἢ τῆς ἀμαρτίας ἀνάτρισις: τὸ τοῦ ζωο-
ποιού, φημί, σταυροῦ ξύλον ἐκείθεν εἰς Περσίδα μετ-
εκομίσθη: ἢ καὶ χάριτος ἔμοιγε δοκεῖ θειοτέρως, καὶ
μόνης τῆς τοῦ ἐσταυρωμένου οἰκονομίας: ἢ πλέκειν
οἷδε καὶ διὰ τῶν ἐναντίων πολλάκις τὰ βελτιώτερα
καὶ χρηστότερα. Ἐπιτὶ γὰρ ὁ σωτήριος τοῦ Κυρίου
σταυρὸς χερσὶ πολεμίας ἐζέλω καὶ εἰς τὴν Περσῶν,
ὡς περ ἔφημεν, ἀπηνέχθη, τοιούτην αἰχμαλωτισθεὶς
ὑπὸ Βαρδάρων αἰχμαλωσίαν, μίμειται τὸν ἐν αὐτῷ
παγέντα Χριστόν. Καὶ ἄλλον αὐτὸς τὴν Περσικὴν
ἀντιπέπει καὶ σκυλεύει θρησκείαν, καὶ ψυχὰς τὰς
αὐτοῦ ἀξίας αἰχμαλωτίζει τὴν ἐπικρινετὴν ὄντως καὶ
καλλίστην αἰχμαλωσίαν, ἢ, τότε οἰκείωτον εἶπε, τῆς
αἰχμαλωσίας ἀνακαλεῖται, καὶ τὴν πρώτην αὐταῖς
ἀποδίδωσι πάλιν ἐλευθερίαν. Ὁμοῦ τε γὰρ τῆς Περ-
σῶν ἐπιβαίνει, καὶ πᾶσαν αὐτὴν εὐθὺς ταῖς τῆς οἰ-
κείας χάριτος ἀκροῖ περιουγᾶσας, πλήττει μὲν τὰς
τῶν ἀπίστων ψυχὰς καθάπερ ὀφθαλμὸν νοσοῦντα
προσβλῶν ἥλιος: τοὺς δὲ πιστοὺς, ὡς περ ἄστραπτή

I. Cum magna civitas Hierosolymorum capta
fuisse (1) a rege Persarum, et sacra illa loca, quæ
mei Christi videre conversationem, et cruci affixio-
nem et resurrectionem, Medorum lanceæ et igni
iis, quos ipse novit, modis essent tradita, et multa
alia capta sunt cum civitate. et salutis quoque no-
stræ tropæum, mortis solutio, peccati internecio:
lignum, inquam, vivificæ crucis, illinc translatum
est in Persidem: quod quidem mihi videtur divi-
nioris esse gratiæ, et ejus, qui est crucifixus, solius
dispensationis, quæ sæpe novit etiam per adversa-
rios ea contexere, quæ sunt meliora et utiliora.
Postquam enim salutaris crux Domini hostilibus
capta fuit manibus, et in Perside, ut diximus, in ea
captivitate captiva abducta est a Barbaris. innotatur
eum, qui in ea fuit affixus, Christum: vel potius
ipsa Persicam evertit et spoliatur falsam religionem,
et quæ se dignæ erant, captivas abducit animas,
vere laudabili et longe pulcherrima captivitate
aut ut magis proprie dicam, a captivitate revocat,
et eis rursus primam restituit libertatem. Simul
ac enim ingreditur Persidem, eam statim totam il-
lustrans radiis suæ gratiæ, ferit quidem animas in-
fidelium, non secus ac sol, qui laborantem oculum
ingreditur: fideles autem non secus ac fulgur quod-
dam apparens in tenebris, revocat. Ex quibus tuit

(1) An. 614 capta est Hierosolyma a Chosroe Persarum rege, et crux sancta in Persidem translata.

unus is, qui nobis nunc est propositus Anastasius, A etsi nondum quidem cultus, sed jam moribus et instituto : qui processit quidem e vicis, qui vocabatur Rasnuni : est vero regionis Razech, quæ sita est in Perside. Erat autem nomen ejus moribus conveniens, et x re ipsa magis cognitum. Is enim vocabatur Magundat. Erat enim illius Bau filius, qui erat in re magica præstantissimus et eruditissimus. Qui cum præset communi ludo litterario, et multos haberet adolescentes ad eum ventitantes, captos amore præstigiatorum, et cum in hoc solum omne suum studium poneret, nempe in rei magicæ exercitatione, in filio maxime arte ulitur, et rem magicam eum tam diligenter docet, ut in ejus cognitione patri nihil esset reliquum quod non notum quoque esset filio.

II. Cum adolescentiæ autem ætatem jam attingeret, et rex Chosroe (2) novum exercitum in Perside colligeret. Ipse quoque cum aliis refertur in numerum tironum. Quoniam vero veneranda crux Domini totum agitabat et perturbabat Persidem, infidelibus quidem horrorem et terrorem incutiens, fidelibus autem suaviter admodum et placide illuscens : de ea quidem fama quædam per omnes persuadebat, fama, inquam, quæ paulo crassius et indoctius prædicabat, Christianorum Deum adesse Persis. Ad quam hic adolescens repente fuit accensus animo. Jam enim occulte eum tangebatur ille ignis quem Christus venit jacere super terram ¹ : qui quidem non sinebat quiescere pulchram illius adolescentiam, sed statim omnes obibat partes, de eo C sciscitans quam vehementissime poterat et diligentissime. Cum audiret autem ab omnibus, eam esse crucem, in qua Christus Dei Filius, qui a Christianis adoratur, fuit crucifixus, veluti ignem igni adjecit, et quæstioni conjunxit quæstionem, et ex responsione accepit occasionem alterius interrogationis, et multo magis sitiebat discere, quemadmodum ex cælo quidem descenderit, cum sit Deus : et quemadmodum etiam factus sit homo, et cur etiam sit ad crucem condemnatus, et a quibus, et an sit ad cælum reversus unde descenderat. Cum autem ei a piis annuntiaretur carnis susceptæ divini consilii mysterium, aures quidem pietatis semina lubenter suscipiebant : anima vero producebat sensim spicam fidei, et ei desiderium paulatim D innascebatur, subibatque æmulatio ejus perpressivum : quæ cum in ejus anima aucta et amplificata essent, eum informant et instituunt ad optimum vitæ genus, clarumque et insignem testem, martyrem, inquam, efficiunt, ut jam procedens declarabit oratio. Erat enim ei quidam frater genere et commilito : ambo autem relati in numerum exercitus Sain, veneruntque usque ad inclytam Chalcedonem. Cum autem divinus Heraclius irruptione facta

τις ἐν σκότῳ φανεῖσα μετακαλεῖται. Ἴδὲν εἰς τὴν καὶ ὁ
νῦν ἡμῖν προτεθεὶς Ἀναστάσιος · εἰ καὶ μὴ τὸ σέβας,
ἀλλὰ τὸν τρόπον ἦδη καὶ τὴν προέβασιν. Ὁς κώμης
μὲν προῆλθε, Ῥαζουνη κλησμένης · χώρας δὲ,
Ῥαζήχ ὑπὸ τῆ Περσίδι κειμένης · ὄνομα δὲ αὐτῷ
τοῖς τρόποις συμβαίνον, καὶ μᾶλλον ἐκ τοῦ πράγμα-
τος ἔχον τὸ γινώριμον. Καὶ γὰρ οὕτω Μαγουνάτ ἐκα-
λεῖτο. Βαῦ γὰρ τινος ἦν ἐκείνου υἱὸς σοφοῦ κομιδῆ,
καὶ ἀρίστου τὰ μαγικά · ὃς διδασκαλείου κοινῶς προ-
καθήμενος, καὶ πολλοὺς ἔχων τῶν νέων κατ' ἐρωτα
γοητείας φοιτῶντας · καὶ τοῦτο, φεῦ! ἐπιτιθέμενα μό-
νον τὴν τῶν μαγικῶν ποιούμενος ἄσκησιν, ἐπὶ τῷ
υἱῷ μάλιστα χρῆται τῇ τέχνῃ · καὶ τὰ τῶν μέγαν
οὕτω φιλοπόνως αὐτὸν ἐκπαιδεύει, ὥστε μηδὲν ὑπο-
λειφθῆναι τῷ πατρὶ πρὸς γινῶσιν ὃ μὴ τῷ υἱῷ γινῶ-
B ρισμον ἦν.

B'. Ἀποτρεμένο δὲ ἦδη τοῦ παιδὸς ἀκμήτις τε καὶ
ἡλικίας, καὶ Χοσρόου τοῦ βασιλέως νεωτέρων στρα-
τιῶν ἐν Περσίδι συλλέγοντος, εἰς τύραννον μεθ' ἐτέρων
καὶ αὐτὸς ἀπολέγεται. Ἐπει δὲ ὁ τίμιος τοῦ Κυρίου
σταυρὸς τὴν Περσῶν ἐκλόνοι καὶ συνετάραττε πᾶ-
σι · τοῖς μὲν ἀπίστοις φοβηθῆς τε καὶ φοδερὸν ἐπι-
σεῖω, τοῖς δὲ πιστοῖς ἔχην ἡδὺ προλάμπων καὶ
προσηνῆς · φήμη τις περὶ αὐτοῦ διὰ πάντων ἔχεται
καὶ ἡ φήμη, παρ' ὑπερόν πως εἶχε καὶ ἀμαθέστερον,
τὸν τῶν Χριστιανῶν Θεόν, Πέρσαις παρῆιναι κερύτ-
τουσα. Πρὸς ἦν ὁ νέος ἄφρων τὴν ψυχὴν ἀνεφλέχθη.
Ἦδη γὰρ αὐτῆς ἤπειτο κρυφίως ἐλεῖνο τὸ πῦρ, ὃ
Χριστὸς ἦλθε βλάτει ἐπὶ γῆς. Ὅπερ οὖν καὶ ἤρμαιν
οὐκ εἶα τὴν κλήν ἐκείνου νεότητα, ἀλλ' εὐθὺς ἀπαν-
C ταχού περιτρεῖ πυθνόμενος περὶ τούτου, μεθ' ὅσης
ἂν εἴποις τῆς θερμότητος τε καὶ τῆς σκολῆς.
Ἀκούων δὲ παρὰ πάντων, ὡς ἄρα οὗτός ἐστιν ὁ τυραν-
νὸς ἐν τῷ Χριστῷ ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς ὁ καὶ Χριστιανῶν
προσκυνούμενος ἐσταυρώθη, πῦρ ὡσπερ πυρὶ προ-
ετιθεῖ, καὶ ζητήσῃ συνῆπτε ζητήσιν, καὶ τὰς ἀπο-
κρίσεις μᾶλλον ἐτέρως ἐρωτήσεως ἀφορμὰς ἐποιεῖ ·
καὶ πολλῶν πλέον ἐδίψα μαθεῖν · ὅπως μὲν ἐξ οὐρα-
νοῦ κατέλθοι Θεὸς ὢν · ὅπως δὲ καὶ ἄνθρωπος γένοιτο.
Διατὶ δὲ καὶ σταυρὸν κατακρίθει, καὶ παρὰ τίνων,
καὶ εἰ πρὸς οὐρανούς ἐπανέλθοι πάλιν, ὅθεν ἐλήλυ-
θεν. Ὡς δὲ ἀπηγγέλλετο παρὰ τῶν εὐσεβῶν αὐτῷ τὴ
τῆς οἰκονομίας μυστήριον, ἡ μὲν ἀκοή τὰ σπέρματα
τῆς εὐσεβείας ἠδέως ἐδέχετο · ἡ ψυχὴ δὲ ἤρμα τῆς
πίστεως τὸν στάχυν ἐλαρποφόρει, καὶ κόθος αὐτῆ
D Χριστοῦ κατὰ μικρὸν ἐνεφύετο, καὶ ζῆλος αὐτοῦ τῶν
πυθιμάτων εἰσῆει · ἃ καὶ συνακμάσταντα δὴ που τῆ
τοῦ νέου ψυχῆ καὶ συναυξηθέντα, πρὸς ἀρίστην τι
αὐτὸν στοιχειοῖ πολιτεῖαν, καὶ μάρτυρα περιφανῆ
μετὰ ταῦτα ἐργάζεται, ὡς ὁδῶ προῖων ἦδη ὁ λόγος
δηλώσει. Ἦν γὰρ τις ἀδελφὸς κατὰ γένος αὐτῷ, καὶ
συστρατιώτης · ἀμφοτέροι δὲ τῆ τοῦ Σαῖν ἕξταζόμε-
νοι στρατιᾷ μέχρι Χαλκηδόνος τῆς περιφανοῦς ἦλθον.
Ἐκεῖ δὲ ὁ θετός Ἡράκλειος εἰς τὴν Περσίδα παρα-
βλῶν ἀντιπερισπάσσειτο τὸν Σαῖν · καὶ Ἰσοτροφῆς

¹ Luc. xii, 49.

(2) Fuit hic Chosroes junior, Hormisdæ regis filius, ut notat Baronius in Martyrologio.

αὐθις ὁ Πέρτης ἤπειτο, καὶ σφοδρῶς ἐπληθεύει πρὸς αὐτὴν οἰκίαν. Ἀπολείπει μὲν τὴν Περσικὴν στρατείαν ὁ Ἀναστάσιος καὶ πρὸς ἑτέραν, πολλῶν κρείττονα καὶ θειοτέραν στρατολογεῖται. Ἀπολείπει δὲ τὸν οἰκεῖον ἀδελφὸν καὶ συστρατῶντων, ἵνα τῶν στρατολογήσαντι ἀρέσοι, καὶ αὐτῶν διὰ παντὸς ἀκολουθεῖν ἔχοι μόνον, καὶ μόνους τοὺς αὐτοῦ πολεμικοὺς συμπλέκεσθαι.

Γ'. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς Ἱεράπολιν ἐλθὼν, παρὰ τινι Χριστιανῶ Πέρσῃ καταγεται, τὴν τέχνην ἀργυροκόπῃ· χρόνον δὲ συχρὸν ὑπ' αὐτῆς διατρέψας, καὶ τὴν ἀργυροκοπικὴν ἐκπονήσας, τὰς μὲν χεῖρας εἶχε τῶν ἔργων προσκειμέναις· ἡ ψυχὴ δὲ ἀεὶ καὶ οἱ λογισμοὶ τὸν πρὸς Θεὸν ἔστρεφόν τε καὶ ἔστρεφον ἔρωτα, καὶ τοῦτον ἔτι μᾶλλον ἐκυστοῖς ὑπενήπτου, καὶ ὑπ' αὐτοῦ πάλιν θερμότερον ἀνεφλέγοντο. Ὅθεν ἔδειτο τοῦ ἀνδρός ὁ μακάριος, ἀξιωθῆναι τοῦ θεοῦ βαπτισματος, καὶ ὅπως τοῦ προτέρου ῥύπου καὶ τῆς γοητικῆς ἐκείνης ἐκαθαρθῆναι σαπρίας· ἵν' ἢ μὴ προαιρέσειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα κεκαθαμένους, καὶ γένηται τῆς ποθουμένης Χριστοῦ μερίδος, ζημειωθείς τῶν ἐσέλθουσιν σφραγισματι. Τοῦ δὲ τὸν ἐκ τῶν Περσῶν κίνδυνον δεδιότος, καὶ τὸ πρᾶγμα διὰ τοῦτο ταῖς εἰς τὸ μέλλον ἀναβολαῖς παρατείνοντος· τέως μὲν ταῖς παρὰ τοὺς θεοὺς νεοὺς προόδοις τὸ πολὺ τῆς ἐπιθυμίας παρεμυθεῖτο, καὶ ἀπίοντι πρὸς αὐτοῦς τῶν ἀργυροκόπων καὶ αὐτὸς συναπέη, καὶ εὐχομένῳ συνήχεται, καὶ τὰ τῶν ἁγίων θαύματα καὶ τοὺς ὄλους ἐπὶ τῶν τοίχων γεγραμμένα ὄρων, ἄγαν ἐπιμελῶς περὶ αὐτῶν ἀνηρώτα. Ἐπεὶ δὲ ἤκουεν οἷός τις ἐκείνους ἐβίος, ὁ τρόπος, ἢ ἀρετὴ, οἱ τε διὰ Χριστὸν ἀγῶνας ὅποιοι, καὶ οἷα παρ' αὐτῶν πάλιν ἐπιτυχεῖν αὐτοῖς γένοιτο καὶ τῆς παρρησίας· οὐκέτι κατέχειν τὴν ὄδινα τῆς καρδίας οἷός τε ἦν, ἀλλ' ἔγνω πορείας τῆς ἐπὶ τὰ Ἱερουσόλυμα μᾶλλον ἄψασθαι, κάκεῖσε τυχεῖν τοῦ βαπτισματος. Καταλαβὼν οὖν τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ παρελθὼν εἰς τινος οἰκίαν τὴν ἀργυροκοπικὴν καὶ αὐτοῦ μετιόντος, τὴν αἰτεῖται αὐτῶν τῆς ἐπιθυμίας ἀνεκλύπτει· ὅτι βούλοιο, φησὶ, πρὸς θεοδόξαιαν μεταθέσθαι, καὶ Χριστῶν προσσχῆθαι διὰ βαπτισματος. Καὶ ὅς αὐτὸν Ἠλίφ τῶν τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως ὀσιωτάτων πρεσβυτέρων προσάγει· κάκεῖνος ὑπέταξε, ὃ δὴ λέγεται, χερσὶ τὸν νεόν δεξάμενος, Μοδίεστω τῆνικῶτα τοῦ ἀποστολικοῦ προσεστώτι θρόνου τὰ κατ' αὐτὸν ἀναφέρει, καὶ οὕτω τυγχάνει τοῦ θεοῦ βαπτισματος· καὶ καρπὸς ὄντως ὥρατος, τοῦ σιδασμίου σταυροῦ δεικνύεται, καὶ Ἀναστάσιος ἐπωνύμως τῆς ἀνακλήσεως καὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβολῆς ἀπὸ τῆς προτέρας ἀπιστίας καὶ γοητείας μετονομάζεται. Σὺν αὐτῶν δὲ βαπτίζεται τις καὶ ἕτερος τῆς αὐτῆς καὶ πατρίδος καὶ θρησκείας Ἀναστασίῳ· ὃς καὶ τῆς Ἰσης ἐκοινωνήσεν ὑπερὸν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίας, καὶ τῶν αὐτῶν ἐν Ἐδέσῃ κατηξιώθη στεφάνων.

Δ'. Μείναντος μὲντοι παρὰ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου οἰκίας ὀγδόην ἡμέραν Ἀναστασίου, καθ' ἣν καὶ νόμος ἀποστόλου ἔχει τοὺς ἄρτι πεφωτισμένους, ἐκιν-

in Persidem, contra Sain [Al. Saes] retraxisset, rursus Persa reditum aggressus est, et in suam regionem vehementi studio est reversus. Exercitum autem Persicum relinquit Anastasius (3), et refertur in alium multo meliorem et diviniorem. Relinquit vero suum fratrem et commilitonem, ut ei placeret qui exercitum collegerat, et eum solum posset semper sequi, et conserere manus cum solis ejus hostibus.

III. Et primum quidem cum venisset Hierapolim, divertit ad quemdam Persam Christianum, arte argenti conflatorum: et cum artem conlandi argenti exercuisset, manus quidem habebat intentas operi, animus autem semper et cogitatio in Dei amore versabatur et alebatur: eumque sibi adhuc magis accendebat, et ab ipso rursus inflammabatur vehementius. Quamobrem eum rogabat ille beatus, ut divinum baptismum consequeretur, et omnino a prioribus sordibus expurgaretur, et ab illa labe præstigiæ: ut non solum voluntate et electione sed anima quoque et corpore esset purgatus, et fieret Christi partem, quam desiderabat, illius signatus signaculo. Cum ille autem ex Persis timeret periculum, et ideo morando rem differret in futurum, interim quidem ad divina templa aditione magnum suum solabatur desiderium, et cum argenti conflatore, ad ipsa adeunte, ipse quoque simul adibat, et cum orante simul orabat, et cum sanctorum miracula et certamina videret descripta in parietibus, de iis admodum diligenter rogabat. Cum vero audivisset, qualis eis vita, mores, virtus, et qualia propter Christum certamina, et qualem apud ipsum rursus fiduciam eis liceret consequi, non poterat amplius continere. id, quod ejus parturiebat animus, sed statuit proficisci Hierosolyma, et baptismum illic consequi. Cum ergo in sanctam pervenisset civitatem, et accessisset in domum cujusdam, qui ipse quoque argenti conlandi exercebat artem, ei aperit causam sui adventus, nempe quod vellet traduci ad pietatem et verum Dei cultum, et ad Christum adduci per baptismum. Ille autem eum adducit ad Eliam, Sanctæ Resurrectionis sanctissimum presbyterum: qui cum supinis, ut dicitur, manibus juvenem accepisset, de eo refert ad Modestum, qui sedi præerat apostolicæ: et sic divinum baptismum assequitur, et venerandæ crucis vere pulcher fructus ostenditur, et Anastasius nomine transmutato appellatur, sumpta denominatione a revocatione et ad meliora mutatione a priori infidelitate et præstigiis. Una autem cum eo baptizatur quoque quidam alius, qui erat ejusdem etiam patriæ et regionis, cujus Anastasius: qui fuit ejus quoque socius in fereudo pro Christo martyrio, et eadem est Edesæ coronas consecutus.

IV. Cum autem mansisset Anastasius octoginta dies apud presbyterum, quibus non licet egredi eos, qui modo fuere illuminati, rogavit eum divinus Elias,

(3) Anastasius ad Christianos transfugit anno 621, Baronio teste t. VIII *Annal.*

quidnam de se deinceps velit. Ille autem rogavit, ut habitum consequeretur monasticum. Cum vero ad hoc quoque annuisset presbyter (jam enim veluti ex quadam pellucida veste, et ex decore habitu et statu ostendebatur nobilitas animæ, et quali virtute futurus esset Anastasius : et ideo ipse facile cessit ejus precibus), venit cum eo post divini mysterii celebrationem ad monasterium Sancti Anastasii, ut ejus quoque fieret mansionis particeps, cujus futurus erat virtutis socius, sicut etiam nominis. Atque monasterium quidem ad quartum lapidem erat remotum a sancta civitate : ei autem præerat Justinus, vir et alioqui clarus, et boni Spiritus variis donis ornatus. Quem cum simul cum multis quoque aliis rogasset presbyter, in monasterium admissus est Anastasius, anno decimo (4) imperii Heraclii illius egregii et fidelis. Tradit vero Justinus Anastasium uni ex suis discipulis, viro valde prudenti et virtutis amanti. Qui cum eum et Græcas docuisset litteras et psalterium, ejusque institutionem animadvertisset, jam recte se habere ad vitam monasticam, tonsis statim ejus capillis, et in eo factis omnibus quæ lex postulat, eum habitu induit monastico, et ex habitu hoc facit Anastasium, quod prius re erat et moribus : vel potius moribus convenientem et cognatum tradit habitum, et in eum deinceps erat affectus, ut in filium e suis genitum visceribus. Adeo pulchra res est virtus, ut quæ cum aliis et virtutis studiosos in amore conjungere, et tantam possit ingenerare benevolentiam, quantam nulla omnino alia cognatio.

τῶν ἄλλων, καὶ συνάπτειν εἰς πόθον τοὺς φιλαρέτους, καὶ τσαυτην ἐμποιοῦν εὐνοίαν, ὅσην οἷα ἄλλα τις συγγένεια τὸ παραπᾶν θυνάμενον.

V. Ex illo tempore apud monasterium vitam cum conventu egit Anastasius. Porro autem ei quoque fuerunt diversa credita ministeria : nec erat solum in eis utilissimus, sed etiam in actione virtutis diligentissimus. Nam cum et culinæ et horti ministerio suam daret operam, et recte se gereret in labore manuum, a fratrum synaxi nunquam aberat, et ante alios sacrorum mysteriorum celebrationi intererat. In divinarum autem Scripturarum lectione, et maxime Vitæ sanctorum Patrum, totus erat affixus, et aures, ut dicitur, arrigebat ad audiendum, eratque mente vigilans et omnia memoria colligebat : ut etiamsi quid diceretur, quod ingenii ejus captum superaret, non negligeret, neque lucrum per socordiam amitteret : sed potius accederet ad fratres, qui eum doctrina superabant, et qui possent talia explanare, et lubenter cum eo inquirere, et sic meditando venerari, quidquid eum latebat. Cum autem apud se legeret victorias insignium martyrum, tropæa et certamina, libros aspergebat lacrymis, significans suum in patiendi consensum, seque cum eis molestia affici et zeli esse socium : et beatos quidem sanctos pronuntiabat propter finem : mirabatur vero eorum tolerantiam. Deinde id, quod erat

ἀθάνετο αὐτοῦ ὁ θεός Ἥλιος, ὃ τί ποτε περὶ ἐαυτοῦ τὸ λοιπὸν ἄρα βούλοιο. Ὁ δὲ ἤξιου καὶ τοῦ τῶν μοναχῶν τυχεῖν σχήματος. Ἐπινεύσαντος δὲ καὶ πρὸς τοῦτο τοῦ πρεσβυτέρου (παραδείκνυτο γὰρ ἤδη καθάπερ ἐκ τινος διαφανοῦς ἐσθῆτος τῷ εὐπρεποῦς σχήματός τε καὶ καταστήματος ἢ ἐγγένεια τῆς φύξης, καὶ ὅπως τὴν ἀρετὴν γένοιτο Ἀναστάσιος, καὶ ἐκ τούτου καὶ αὐτὸς ἐνδοτικῶς ἔσχε πρὸς τὴν ἀξίωσιν), ἀφικνεῖται σὺν αὐτῷ μετὰ τὴν θεῖαν μυσταγωγίαν εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἐν ἀγίοις Ἀναστασίου. Ἐν αὐτῷ καὶ μονῆς γένοιτο κοινωνός, ὃ κοινωνός ἔμελλε γενέσθαι καὶ ἀρετῆς ὡς περ ἤδη καὶ κλήσεως. Ἡ μὲν οὖν μονὴ τέσσαρσι τῆς ἀγίας πόλεως σημεῖοις ἀπέχετο : προεστῆκει δὲ αὐτῆς Ἰουστίνος, ἀνὴρ τὰ τι ἄλλα ἐπιφανής, καὶ χάρισμασι τοῦ ἀγίου Πνεύματος ποικίλοις κοσμημένος. Οὗ μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων δεηθέντος τοῦ πρεσβυτέρου, ἐσδέχθη τῇ μονῇ ἱερὸς Ἀναστάσιος, ἔτει δεκάτῳ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ γενναίου δηλαδὴ καὶ πιστοῦ : παραδόντων δὲ τὸν Ἀναστάσιον Ἰουστίνος ἐν τῶν ἐκτουτοῦ μαθητῶν, ἀνδρὶ συνετῷ μάλα καὶ φιλαρέτῳ : ὃς καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων γράμματα καὶ τὸ Ψαλτήριον ἐκδιέδξε αὐτὸν, ἀγωγὴν τε αὐτοῦ πολιτείαν εὖ ἔχουσαν ἤδη πρὸς τὸν τῶν μοναχῶν βίον κατανόησας, κάρτε εὐδὸς καὶ τρίχας, καὶ ὄσα νόμος ἐπ' αὐτῷ τέλεισε, τὸ τῶν μοναχῶν περιβάλλει σχῆμα : καὶ τούτου ποιῶν τὸν Ἀναστάσιον ἐκ τοῦ σχήματος, ὃ κρῶν ἀπὸ τοῦ τρόπου καὶ τοῦ πράγματος ἦν : μᾶλλον δὲ τῷ τοιοῦτῳ, καὶ σχῆμα συγγενὲς ἀποδίδωσι : καὶ τὸ λοιπὸν αὐτῷ καθάπερ υἱῷ τῶν ἐαυτοῦ φύντι σκλέγγων προσέκειτο. Οὕτω κάλλιστόν τι χρῆμα ἢ ἀρετὴ μετὰ

Ε'. Ἐξ ἐκείνου τοίνυν διῆγε παρὰ τῇ μονῇ μετὰ τῆς συνοδίας ὁ Ἀναστάσιος : καὶ μέντοι καὶ διαφόρων ἐπιστεῦθη διακονίας : καὶ ἦν οὐ μόνον περὶ αὐτὰς εὐχρηστότατος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἐμμελίστατος : τῇ τε γὰρ τοῦ μαγειρείου καὶ τῇ τοῦ κήπου διακονίᾳ προσέχων, καὶ τῷ τῶν χειρῶν ἔργῳ καταυθύνόμενος, οὐδὲ τῆς τῶν ἀδελφῶν συνάξεως ἀπολείπτο, καὶ πρό γε τῶν Ἑλλήνων τῆς κατὰ τὴν ἱεράν, λέγω, μυσταγωγίαν. Ἐν γε μὴν τῇ τῶν θεῶν Γραφῶν ἀνγνώσει, καὶ μάλιστα τοῖς τῶν ὁσίων ἀνθρώπων βίοις, καὶ προσετίθει, καὶ τὰ ὅσα, τὸ τοῦ λόγου, ἴσθη πρὸς τὴν ἀκοράσιν, καὶ τὸν νοῦν ἔξοικος ἦν, καὶ εἰς τὴν μνήμην ἔκαπτε συναλέγεται : ὡς εἴ τι καὶ ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ λεχθεῖν διάνοιαν, μὴ ἀμελεῖν, μηδὲ βραθυμίᾳ τὸ κέρδος ποιεῖσθαι, ἀλλὰ προσίεναι μᾶλλον τοῖς διαφορωτέροις τὴν παιδείαν ἀδελφοῖς, καὶ τοῖς γε τὰ τοιαῦτα διασαφεῖν θυνάμενοις, καὶ συζητεῖν ἠδύως, καὶ διαρωτῆν φιλοπόνηος : καὶ οὕτως ἔπυν τὸ διαφεύγον αὐτὸν μελέτη θρησκείας Ἀναγινώσκων δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸν τὰ τῶν καλλινίκων μαρτύρων τρόποις καὶ τοὺς ἄθλους, δάφνης τῶν βιβλίων κατέβη, τὸ συμπάσχειν καὶ συνοδουῦσθαι τούτοις καὶ κοινωνεῖν τοῦ ζήλου διασημαίνων : καὶ τοῦ μὲν τέλους, ἐμακάριζε τοὺς ἀγίους, τῆς δὲ

(4) Duodecimo corrigit Baron., qui fuit annus 621.

ὕπομονῆς, ἐξεκλήττετο. Εἶτα καὶ τὸν σύντροφον ἀπ' ἀρχῆς ἀντὶ πόθου καὶ ζῆλον τοῦ μαρτυρίου θερμότερον ἔτι μᾶλλον ἐποίησι, τῇ ἡμίλει τῶν προλαβόντων ὑποκαίμενον· καὶ τῶν ἴσων ἀξιοθῆναι παθημάτων ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ αὐτὸς ἠύχαστο. Διόπερ οὐδὲ σχολάζειν ἐτέραις τισὶν, ὅτι μὴ τῇ τούτων ἀναγνώσει μόνῃ προήρητο. Ἐβδομον οὖν ἐν τῇ μονῇ χρόνον Ἀναστασίου διηγουμένου, ὄραν οὕτως ἐπιτιθέμενος πρὸς ἀρετὴν ὁ τοῦ φθόνου πατὴρ ἐκείνου οὐκ ἀνεχόμενος, ἀλλ' ὄραμην τὸσούτην καὶ οὕτω σύντονον καὶ θερμὴν ἀνακόψαι μηχανὴν πάσῃ βουλόμενος, εἰς ὑπόμνησιν τῆς τε πατριῆς αὐτὸν διδασκαλίας καὶ τῶν σαπρῶν ἐκείνων τῆς γοητείας ἐνήγε βήματων, καὶ τοιαύταις προσβολαῖς καταστῆσαι τὸν πύργον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐπειράτο. Καὶ δε τὴν ἐπιβουλὴν ἐκείνου μὴ ἀγνοήσας, τὴν ἀνωθεν ἐπικαλεῖται κατ' αὐτοῦ συμμαχίαν, πύργον ἰσχυρός, τὸ τοῦ θεοῦ φάναξ Δαβὶδ, ἀπὸ προσώπου ἔχθρου· εἶτα καὶ προσαγγέλλει μετὰ θερμῶν δακρύων τῷ διδασκάλῳ τοῦ κληροῦ τὴν ἐπήρειαν. Ὁ δὲ ἀπὸ τῷ πατρὶ ἀσφαλῆς ἔχων καὶ τὸ διδάσκειν, τὰ κάλλιστα ὑποδέμενος, ἔπειτα αἰ εὐχὴν ὑπὸ πάσῃ τῇ τῶν ἀδελφῶν συνάξει ποιήσας, καὶ ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ δεηθεὶς, τῆς χαλεπῆς αὐτὸν ἀνήκεν ἐπαγωγῆς.

Γ'. Γίνεται δὲ τι καὶ ἄλλο μνήμης καὶ γραφῆς ἄξιον· Ἰππῶντι νυκτὸς Ἀναστασίῳ ὄναρ ἐφίσταται τι τοιοῦτον· ἰδοὺ δὲ ὄρους ὑψηλοῦ τινος ἐπιβιβηκέναι, προσελθόντα δὲ τινα ποτήριον οἴνου χρυσῷ καὶ λίθοις πεκοσμημένον τιμίαις ὀρίγοντα, φάνει· Λάβε, πίε, ὅ καὶ δεξιόμενος εὐθύως πίει· καὶ τὸ πόμα, γλυκύτητα κρυφῶς ἐπέσταξε τῇ ἐκείνου ψυχῇ, οἷον συνιέντες Ἀναστασίῳ καὶ κατ' αὐτοῦ· ἔτι τοὺς δυνουούς, ὅτι τὸ ποθούμενον αὐτῷ μνησεί τοῦ μαρτυρίου τέλος ὁ δυνουός. Διωπνισθεὶς οὖν παραχρῆμα χαρίεις τε καὶ φαιδρός τὴν ἐκκλησίαν καταλαμβάνει, καθάπερ ἐν χερσὶν ἔχων τὰ ἐλπίζόμενα· ἤδη γὰρ ὁ κειρὸς ἐκάλε· τῶν νυκτερινῶν ὕμνων τὴν σύναξιν, καὶ τὴν σεβάσιμον τῆς Χριστοῦ Ἀναστάσεως ἑορτήν. Κυριακὴ γὰρ ἦν ἡ πρώτη πασῶν καὶ μεγίστη. Οὕτω τοιγαροῦν εἰς τὴν σύναξιν ἀπαντήσας, καὶ τὸν οἰκετὸν διδασκαλὸν ἀπολαβὼν, καὶ μόνος σὺν αὐτῷ πρὸς τὸ καλούμενον διακονικὸν εἰσελθὼν, πίπτει πρὸς τοὺς αὐτοῦ πόδας, πλουσίως αὐτοὺς τοῖς δακρυσι βρέχων· καὶ τοῦ ἀνδρός ἐν συντριβῇ καρδίας δεόμενος εὐχασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν κοινὸν ἐπάντων Δεσπότην· οἶα μέλλοντος πρὸς ἐκείνον οὐκ εἰς μακρὰν ἐκδημησάτω. Εἶτα καὶ τὰ ἐξιτήρια φθέγγεται καὶ ὅσα τῆς ἐκδημίας· Οἶδα, Πάτερ ἅγιε, λέγων, θεοὺς ἐπ' ἐμοὶ κόπους ὑπέστης τῷ τλαιπύρῳ, καὶ ὅτι πολλὰ παρελύθησα καὶ πολλὰκις τὰ πατριὰ περὶ ἐμὲ καὶ φιλόστοργα σπλάγχνα σου, καὶ ὅτι διὰ σοῦ φῶς εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου, φῶς ἀληθινόν, φῶς ἐπιγνωσεως, καὶ σκότους ἀπηλλάγην χαλεπωτάτου· διὸ μηδὲ διαλίποις τοῦ φιλανθρώπου Δεσπότητος περὶ ἐμοῦ ὁ πιστὸς οἰκέτης διὰ παντὸς δεόμενος.

Z'. Πρὸς ταῦτα ἐκείνος ὑπολαβὼν, Τί δὲ τοῦτό ἐστιν, ἔφη, καὶ πόθεν ἂν γένοιτο ὄηλον, ὅτι μέλλεις

2 Psal. LX, 4.

ei ab initio congenitum, desiderium martyrii et zelum ardentiorē afficiebat, ut qui accenderetur sua cum prioribus conversatione, et orabat ut ipse quoque tales pro Christo subiret perpesiones. Quocirca nulli rei alteri sibi vacandum esse censebat, nisi soli eorum lectioni. Cum ergo septem annos in monasterio transegisset Anastasius, videre ejus in virtute augmentum non ferens pater invidiæ, sed tantum et tam constantem ardentemque ejus impetum et studium volens omniratione retardare, ei paternam doctrinam vocavit in memoriam, et fœtida illa verba præstigiariū, et ejusmodi insultibus ejus animæ turrim conabatur labefactare. Is autem illius non ignorans insidias, adversus eum supernum invocat auxilium, turrem fortitudinis, ut dicam cum divino David, a facie inimici 2. Deinde etiam cum calidis lacrymis magistro significat maligni injuriam et petulantiam. Ille vero cum ex eo, quod esset passus, posset etiam tuto docere, ubi pulcherrima ei dedisset monita, et deinde etiam fudisset preces, in toto conventu fratrum, et rogasset pro discipulo, liberavit eum a gravi illa impulsione.

VI. Fit autem aliud quoque dignum quod mandetur memoriæ et scriptioni. Noctu dormienti Anastasio in somnis ei tale quid apparet. Videbatur montem quemdam excelsum ascendisse, ad eum autem accessisse quispiam porrigens vini poculum, auro ornatum et gemmis, et dixisse: Accipe, bibe. Cumque id accepisset, statim bibisset. Potus autem ejus animæ latenter instillavit dulcedinem, adeo ut vel in somnis intelligeret Anastasius, somnum significare desideratum a se finem martyrii. E somno itaque protinus excitatus, alacris et lætus venit ad ecclesiam, ut qui ea, quæ sperabantur, haberet in manibus. Jam enim vocabat tempus congregationem pro dicendis hymnis nocturnis, et celebrando venerabili festo Christi Resurrectionis. Erat enim dies Dominicus, primus omnium et maximus. Cum sic ergo venisset ad congregationem, et suum accepisset magistrum, et solus cum ipso esset ingressus in id, quod dicitur Diaconicum, procidit ad ejus pedes, profusus eos lacrymis irrigans, et eum rogans in contritione cordis, ut pro ipso communem omnium rogaret Dominum, ut qui esset propediem ad illum recessurus. Deinde etiam ea loquitur, quæ dici solent ab exeuntibus et iis qui peregre proficiscuntur: Scio, dicens, sancte Pater, quod pro me misero labores sustinuisti, et quod sæpe et in multis molestia affeci tua in me paterna et amantia viscera, et quod per te lucem mei viderunt oculi, lucem veram, lucem agnitionis, et a gravissimis liberatus sum tenebris. Quocirca ne cesses, qui es fidelis servus, clementem ac benignum perpetuo pro me orare Dominum.

VII. Ad hæc ille respondens: Quid hoc autem est, inquit, et undenam hoc evaserit manifestum,

quod sis in praesentia postremum a nobis discer-
sum suscepturus? Ille vero refert et somnium cum
quam maxima potest affectione, et assermat se om-
nino haud ita multo post moriturum, sive hac com-
muni et omnibus aequali morte, sive aliqua alia, et
alio modo, moriturum autem omnino. Nesciebat
enim, quonam modo aperiret arcanum, quod scilicet
martyrii desiderium ejus animo inhaesisset, ad
quod ille referebat somnia. Verebatur enim, ne for-
te ad eo corripetur, et sic refrigereret ardor
ejus animi, et a tantis opibus et thesauro excideret.
Tunc ergo Anastasius, cum eum praceptor ejus
multis et piis monitis esset consolatus, matutinas
psalmodias Deo reddit cum fratribus. Deinde etiam
cum sacrum celebratur mysterium, divinis com-
municat sacramentis : et cum una cum fratribus
communis mensae fuisset participans, somnumque
parum vidisset et surrexisset, quoniam nesciebat
quemadmodum posset extinguere egregium illum
amorem decertandi propter Christum, sed ab eo
cor ejus vehementer accenderetur, clam egreditur
monasterio, nihil secum ferens praeter ea quibus
necessario opus habebat ad tegumentum corpo-
poris.

VIII. Et primum quidem cum venisset Diospolim,
et deinde etiam in montem, qui dicitur Charizim,
orationis gratia et adorationis, et deinde etiam ad
caetera, quae illic sunt, loca veneranda accessisset
et pervenisset usque ad Caesaream Palaestinae, in
templo Deiparae virginis duobus diebus moratur :
et exinde eum rursus excipit templum omni ex parte
laudandae Euphemiae, veluti quodam viae duce
utentem clanculum, qui plane ejus dirigebat gres-
sus ad martyrium. Nam cum accederet, ut diximus,
ad templum illius semper laudandae Euphemiae,
videt quosdam Persarum magos occupatos in qui-
busdam praestigiiis : zeloque protinus concitatur
ejus animus. Sciebat enim, quam ea res esset
impia et scelerata, eo quod ipse quoque in ea im-
proba arte esset versatus. Quenam, inquit, tanta
caligo vestris offusa est oculis, ut ne ea quidem
aspiciatis, quae ante vestros pedes sita sunt, quem-
admodum in universum scilicet est deceptio quae
vestram levitatem ludificatur et facilitatem, et
eorum, quos vos rursus ad eundem vobiscum corrip-
ipitis interitum? Ille illi admirati in dicendo
libertatem et aulaciam, rogarunt quisnam esset,
et quid eum impulsisset, ut haec diceret Ille autem :
Fui ego quoque, inquit, aliquando vobis similis, et
eodem falso errore, et eisdem dedi operam praes-
tigiiis. Haec audacter dixit, cum nihil eum puderet suae,
quam ab ineunte aetate acceperat, impietatis et sor-
dium vitae prioris: sed potius gloriaretur quod in fi-
dem esset translatus et sacrosset baptismo ablutus.
Deinde prolixa coepit uti oratione, rem esse exse-
crandam arguens et quam esset insigniter absurda,
aperiens, et sic paulatim se ipsum eis exemplum
adducens, et similiter eos invitans ad meliorem
mutationem. Illi autem non solum ad haec fuere

το γε νυν ἔχον τὴν τελευταίαν ἐπιθυμίαν ἀπ' ἡμῶν
ἐκδημῶν ; Ὁ δὲ, τὸν ὄνειρον αὐτῷ μεθ' ὅσης ἐν
εἰποῖς ἀναγίνεται περιπεθείας, καὶ ὅτι περ ἀποθνή-
σκει πάντως ὁ μετὰ πολὺ διατείνεται, εἶτα τὸν κρι-
νὸν δὲ, τοῦτον καὶ ἴσον τοῖς πολλοῖς θάνατον, εἶτα
τινὰ ἄλλον καὶ τρόπον ἕτερον, ἀποθνήσκειται δ' οὐ
ὄμως ὁ γὰρ εἶχει ὅπως ἀπογυμνώσει φανερῶς τὸ
ἀπόφθητον, ὅπερος ἀπ' ἀρχῆς ἔρανος αὐτῷ μαρτυρίου
ἐντέτακται τῇ ψυχῇ, πρὸς θεὸν ἐκείνους ἀνέφερε τοῖς
ὄνειρους. Ἐβέβαιε γὰρ μὴ καὶ τοχὸν ἐκπιτηθῆναι κατ'
αὐτοῦ, καὶ τὴν θείαν οὕτω τῆς ψυχῆς διαφυλασσέ-
σθαι, καὶ πλοῦτου τοσούτου δικέσσοι καὶ θεσπασαί.
Τότε μὲν οὖν παρακληθεὶς Ἀναστάσιος τὴν καρδίαν
πολλὰς τοῦ διδασκάλου καὶ φιλοθείας ταῖς παρακλή-
σεσι, τὰς ἐσθινὰς ψυχασθῆναι θεῷ μετὰ τῶν ἀδελφῶν
ἀποδώσειν. Εἶτα καὶ τῆς ἱερᾶς ἐπιστάσεως μυστη-
ριώσας, τῶν θείων κοινωνεῖ μυστηρίων, καὶ κοινῆς
τοῖς ἀδελφοῖς τραπεζῆς μεταλαχθῶν, βραχὺ τὸ γενομέ-
νονος ὅπου, καὶ ἐκαστὸς, ἐπεὶ οὐκ εἶχεν ἕνα
τοῦς καλοῦς ἐκείνους καταθέσει τῆς διὰ Χριστὸν
ἐθελήσεως ἔρωτας, ἀλλὰ σφοδρῶς ὑπ' αὐτῶν ἐπίκραται
τὴν καρδίαν, ὁκέξεισιν ἀφανῶς τοῦ μοναστηρίου,
μηδὲν ἐπαγόμενος πλέον εἰ μὴ ὡς ἀνγκυλιῶς διὰ τὴν
τοῦ σώματος περιβεβλητο σκέπην.

Η'. Καὶ πρῶτα μὲν εἰς Διόσπολιν ἔλθων, ἐκεί-
θι καὶ εἰς τὸ Γαριζὶν οὕτω λεγομένον ἕως εὐχῆς
χάριν καὶ προσκυνήσεως, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπὶ στα-
θμίοις τόποις παραδελῶν, καὶ μέχρι Κασαρίας τῆς
Παλαιστίνης καταλαβὼν, τῷ τῆς Παρθένου καὶ Θεο-
τόκου ναῷ δυοῖν ἡμέραις ἐνδιαιτῆσαι. Ἐκείθεν ὁ
ναὸς τῆς πανευφήμου δέχεται κάλιν αὐτὸν Ἐβραῖοι,
καθ' ἕνα τινὲ κρυφίως ὀδηγῶν χροῶμενον, ἕπουσῶν
λίαν ὁμολῶς αὐτῷ τα πρὸς τὸ μαρτυρίον διαβήματα.
Παριῶν γὰρ πρὸς τὸν τῆς πανευφήμου ναόν, ὅπου
ἔφημεν, ὁρᾷ τινὰς τῶν Περσῶν μάγους κατὰ τὰς
γοητείας ἡσχολημένους, καὶ ζήλου τὴν ψυχὴν εὐθείας
ὑποκληθεὶς (ἴβει γὰρ τὴν ἀνοσιότητα καὶ μαρίαν
τοῦ πράγματος, ἀπὸ τοῦ καὶ αὐτὸς ποτε τοσούτους
ἐντριβῆναι κακουργίαις), τίς ἡ τοσούτη, φησὶν, ἄγλις
ἢ τῶν ὑμετέρων ὀφθαλμῶν κατακέχεται, ὡς μὴ
πρὸς αὐτὰ δυνηθῆναι ποτε τὰ ἐν ποσὶ διαβήματα,
ὅπως ἀπάτη τὸ ἔδον ἐστὶ τῆς ὑμετέρας εὐχαρίας
καὶ κορυφότητος κατακαλοῦσα, καὶ ὡς κάλιν ὑμῶν
πρὸς τὴν αὐτὴν ἀπώλειαν συναρπάσσετε ; Ταῦτα ἰσχυ-
ροὶ τὴν παρρησίαν καταπλαγέντες, τίς τε εἶπεν, καὶ ἴσ-
τοιαυτὰ πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν προαχθεὶς διεκτυθέντων.
Ὁ δὲ, Ἦν ποτε καγὼ καθ' ὑμᾶς, ἔφη, καὶ τὴν εὐχὴν
ἠπατώμην ἀπάτην, καὶ γοητείας ταῖς αὐταῖς προ-
ελεῖμην. Ταῦτα θαρρόντως ἔφη ὁ μὲν τῇ ἐκ τῶν
δῶν ἀσεβείᾳ καὶ τοῖς τοῦ προτέρου βίου μολυσματικῶν
αἰσχυνόμενος, ἀλλὰ τῇ μεταθέσει μᾶλλον τῆς πίστης
καὶ τῇ ἐκπύσει τοῦ ἱεροῦ βιπίσματος σεμνοφύ-
νος. Εἶτα καὶ μακροῦς κατατείνειν ἤρξατο λόγους
τὸ μυστήριον τοῦ πράγματος διασύρον καὶ τὴν ὀφθα-
βολὴν τῆς ἀποπίας ἐκδηλον καθιστὰς, καὶ ὅπως
ἡρέμα παρατιθεὶς ἐς τὸν ἐκείνους ὑπόδειγμα, καὶ
πρὸς τὴν ἴσθη αὐτοῦς ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβολῆν
ἐκκαλούμενος. Οἱ δὲ οὐ μόνον πρὸς ταῦτα κερῶν
ἐώκεισαν, ἀλλὰ καὶ ἤξιουν τὸν ἄνθρωπον μάλιστ' ἄνθρωπον

μη οὕτως ἀναίτην τὰ σεμνὰ φυχίζειν Περσῶν καὶ εἰς χλευσὴν τοῖς πολλοῖς τίθεισθαι. Ἐντεῦθεν ὁ καλὸς τῷ ὄντι καὶ ποθεινὸς Ἀναστάσιος πρὸς τὸ τερπνὸν ἠκείνητο τοῦ μαρτυρίου κτεάλευμα.

Θ'. Οὐ πολὺ δὲ αὐτῶν διεστῶτα ἰδόντες τινὲς τὸν ἄνδρα τῶν συνήθως παρὰ Πέρσαις λεγομένων καβαλλαρίων πρὸ τοῦ Διέβρας καθήμενοι, ὡς περ γούν καὶ εἰδῶσαι (τοῦτο δὲ ἐστὶ πραιτώριον τοῦ καλουμένου παρ' αὐτοῖς σελλαρίου), Ἦπου δηλᾶτωρ οὗτός ἐστιν, ἔρησαν πρὸς ἐαυτοὺς τῇ Περσῶν διαλέκτῳ, Ὁ δὲ τοῦ βήματος ὑπακοίνας καὶ τῆς γλώτταν οὐκ ἀγνοήσας, οἷα Πέρσης καὶ αὐτὸς ὢν, καὶ φωνῆν τῆν αὐτῆν ἐκείνοις παρτιδευμένος, δριμύ τι λαίαν αὐτοῖς καὶ πικρὸν ἐμολίψας, Οὐ δηλᾶτωρ ἔγωγε, εἶπε γῆρος τοῦτο καὶ φλυαρία· δοῦλος δὲ μᾶλλον Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πολλῶν γε βελτίων ὑμῶν, εἰ καὶ αὐτός ποτε καθ' ἡμᾶς ἐγενόμην καὶ τάξει τῇ τῶν καβαλλαρίων ἐξησκήζομαι. Τούτων ἐκεῖνοι ἀκούσαντες, καὶ τῆς καθέρας εὐθὺς ἐξαλάμενοι κτείσχον αὐτὸν, ἔπειτα καὶ τῷ σελλαρίῳ εἰσαγγελλθὲν, ἔξισι κάκεινος τοῦ πραιτωρίου, καὶ ἀνακοίνας αὐτὸν ὄσους εἶη, καὶ ὄθεν ἦκοι, καὶ πάντα τὸν ἀκριβεῖα τὰ κατ' αὐτὸν ἐξετάσας δίδωσι παρατεῖσθαι τὸν Ἀναστάσιον ὑπὸ φρουρᾷ τῇ ἀσφαλεστάτῃ ἐν ἧ καὶ εἰς τρίτην ἡμέραν, ἐξῆς κατακαλεισμένος [ἦν], οὔτε βρωτὸν οὔτε ποτὸν οὐδ' οἰοῦν παρ' οὐτῶν ὁλίως προσέσθαι ἠνάσχετο· ἀλλ' ἀγευστος οὕτως πάντακασιν ἐν τῇ φυλακῇ καθέτηκτο, προσδοκίᾳ μόνῃ τῶν μελλοντῶν ὑπὲρ Χριστοῦ κινδύνων τρεφόμενος. Ὅθεν δὲ τοῦ Μαρζαβανᾶ τῆς ἐκδημίας ἐκπεναλθόντος (οὐδὲ γὰρ ἦν ἐπιδημῶν τῆνικαῦτα τῇ Καισαρείᾳ), καὶ τοῦ σελλαρίου τὰ κατὰ τὸν Ἀναστάσιον ἀπαγγελλαντος, δεσμώτης εὐθὺς ὁ μάρτυς εἰς τὸ πραιτώριον ἄγεται. Ἐν τῷ δὲ τισὶν ἑτέραις ὁ Μαρζαβανῆς ἀπησχολεῖτο φροντίσιν ἀναγνωρίζει τῷ εὐσεβῶν τις τὸν Ἀναστάσιον· ὃς ἐτύγχανεν αὐτὸν ἐν τῷ σεβασταφῷ τῆς Θεοτόκου τεμένει τεθεαμένον. Ἀναγνωρίσας τοιγαροῦν οὕτως αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ καὶ παρ' αὐτοῦ πυθόμενος δεῦρο χάριν ἐκείσε παρσίη, μακαρίσας τε αὐτὸν τοῦ σκοποῦ, ῥώννυσιν ἐτι μᾶλλον αὐτοῦ τῆν περὶ τὰ δεινὰ προθυμίαν, ὡς μήτε δεσμὰ δεῖσαι διὰ Χριστὸν, μὴ βασάνους, μὴ θάνατον· ἀλλὰ γενναίως τῷ Μαρζαβανᾷ καὶ νεανικῶς ἀποκρίνεσθαι. Ἀμέλει καὶ πρὸς τὸν τύραννον εἰσαχθεὶς, οὐδὲ γόνυ κλίει, ὡς περ νόμος οἰ Πέρσαις, προσκύνησιν ἀπειθιδόνασι τοῖς μεζοῖσιν, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενὲς καὶ ἀδοῦλωτον διὰ τῶν ἐκτὸς ὑπεσήμενεν.

Ι'. Ἐφ' ἱκανὸν αὐτῷ τοῖσιν ὁ Μαρζαβανᾶς ἀτενίσας, τοῦτο μὲν, ἴνα καὶ δειλίαν ἐμποίησιν τῷ ἐπιμένῳ τοῦ βλέμματός, τοῦτο δὲ ἴνα καὶ περιεργότεραν ἀνασκόπησιν τὸν ἄνδρα, τίς τε εἶη καὶ ὄθεν ἦρτο. Ὁ δὲ, Κοιστιανός εἰμι ἀληθῆς, ἀπεκρίνατο. Εἰ δὲ βούλει καὶ ὄθεν προῆγμα μαθεῖν, Πέρσης μὲν τὸ γένος ἐκ χώρας Ῥαζήχ, κώμης δὲ Ῥασμουνη, ἐκβαλλάριος δὲ ποτε καὶ αὐτὸς γεγονώς καὶ τὰ μαγικά μετιών· καὶ σκότους οὕτω λειτουργὸς ὢν, ἔσχετο πρὸς τὸ φῶς, ὡς ὄρεος, μεταθῆναι καὶ μετα-

A surdis similes, sed eum etiam vehementer rogant. ne tam impudenter, quæ sunt apud Persas præclara, contemneret, et in vulgus irridenda proponeret. Exinde ille vere egregius et desiderabilis Anastasius festinabat ad delectabile et jucundum martyrii hospitium.

IX. Cum non longe a se remotum eum quidam vidissent ex iis, qui dicuntur a Persis caballarii, sedentes apud Derbos, sicut etiam consueverunt (hoc autem est prætorium ejus, cui apud ipsos dicitur sellarius); Certe hic est delator, dixerunt inter se sermone Persico. Ille vero cum verbum sensisset, et linguam non ignorasset, ut qui ipse quoque esset Persa, et in eadem voce, qua illi, eruditus, eos torve et acriter intuens: Non sum delator, inquit; sunt hæc, inquit, nugæ et ineptiæ: sed potius servus Je-u Christi, et vobis quidem melior: siquidem quoque fui aliquando sicut vos, et in caballariorum numerum fui relatus. Hæc eum illi audissent, et e cathedra statim exsiliissent, cum detinuerunt. Deinde cum sellario quoque fuisset annuntiatum, egreditur etiam ille ex prætorio: et cum; quisnam is esset, interrogasset, et undenam veniret, et quæ ad ipsum pertinebant, diligenter examinasset, dat servandum Anastasium in custodia tutissima. In qua jam tres dies inclusus, neque cibum, neque potum, neque aliquid aliud ab eis omnino accipere sustinuit: sed sic omnino jejuns detentus est in custodia, ut qui futurorum pro Christo periculorum aleretur sola expectatione. Cum autem jam rediisset Marzabanas ex peregrinatione (neque enim tum erat Cæsareæ), et de Anastasio significasset sellarius, vinculus statim adducitur martyr in prætorium. Interim vero dum Marzabanas erat in aliquibus aliis curis occupatus, agnoscit aliquis ex piis Anastasium, qui eum in venerando templo Deiparæ aspexerat. Cum ergo sic eum agnovisset in prætorio, et eum interrogasset, quanam de causa illic adesset, ejus scopum et institutum laudens, et eum eo nomine beatum pronuntians, ejus promptum et alacrem animum magis coufirmat in rebus gravibus et asperis, et neque propter Christum timeret vincula, nec tormenta, nec mortem: sed Marzabana responderet strenue et juveniliter. Certe etiam cum fuit ad tyrannum introductus, nec genu quidem flexit, ut semper mos est Persis adorationem reddere majoribus: sed generosum, et qui in servitutem redigi non poterat, animum per externa significabat.

X. Cum ergo fixis oculis eum satis esset intuitus Marzabana, partim quidem, ut constanti aspectu ei terrorem incuteret, partim autem, ut eum consideraret diligentius, rogavit eum: quisnam esset et cujas. Ille vero: Verus sum Christianus, respondit, Quod si velis etiam scire, cujas sim, sum quidem Persa genere, ex regione Ræch, vico autem Rasnuni: qui ipse quoque fui aliquando caballarius, et in rebus magicis exercitatus: cumque sic essem minister tenebrarum, potui, ut vides, transire ad

lucem e tenebris, et discere veritatem. Marzabanas autem cum nondum fecisset periculum, quam esset generosus athleta, sed putaret rem esse facilem et expeditam, eum a sua traducere sententia, cœpil illius mentem non secus ac parvi alicujus pueri parvis tentare promissionibus : ille vere parvi et abjecti animi : Desiste, dicens, ab hoc errore ad patriam religionem. Si enim sic feceris, dabo tibi equos et nummos, et multa alia bona. Martyr autem cœlum intuens : Absit, inquit, rex Christe, ut beatam tuam fallam confessionem. Propter quæ eum tanquam volens pudore afficere Marzabanas : Quid autem? placetne tibi, inquit, hoc habitu indui, quo nunc es indutus? Ille vero : Non minoris, respondit, eum facio, quam tu hanc tuam dignitatem. Quamobrem ille ira commotus : Certe tu, inquit, uteris cohabitante dæmone, neque aliud per teipsum loqueris, quam quod ipse tibi suggererit. Ad ea martyr : Quando eram, inquit, in errore, male honorans impietatem, aut potius ab illa affectus ignominia, tuuc gravis dæmon mecum cohabitabat. Nunc habeo ipsum Christum cohabitantem, qui tuos expellit dæmones. Cum autem adjecisset Marzabanas : Quid ergo? non times; inquit, ne hæc ad regem referantur, ille vero te acerbè cruci affigat? Quomodo, inquit, hominem timuerim, qui est patibilis, et in quem cadit interitus? Nam etsi corpus superavit, capi tamen non potest anima, et ei non possunt omnino parari insidiæ.

XI. Hæc ergo non ferens Marzabanas, jubet ferreis collaribus collum et alterum ex pedibus subjectum vinciri, et ductum ad ergastolum, illic lapides cogi ferre gravissimos. Quod quidem cum ejus jussu factum esset, et ad ferendos lapides semper sanctus manus afferret, manus sanctas, manus quæ multam poterant apud Deum, corporeis laboribus plura erant, quæ extrinsecus ei afferebantur. Multi enim ex Persis ad eum accedentes, et maxime ex iis qui orti erant ex eodem vico, ex quo Anastasius, voluti proprium reputantes dedecus, quæ in illum fiebant, exprobrationem adversus proximum, ut cum divino David dicam, sumebant : Cur hoc fecisti? dicentes, Cur antiquam nobilitatem generis affecisti contumelia, effectus Christianus, et tantam nobis inusisti ignominiam, propterea in vincula conjectus, et maleficorum damnatus supplicio? quod quidem nostri ferre non possunt oculi. Cum his autem gravibus linguæ verberibus, manuum quoque beato verbera infligebant, vehementer verberantes, atque barbam vellentes, et ejus vestimenta lacerantes, et lapides, quos quatuor simul conjuncti ferebant, eos soli Anastasio ferendos imponebant : adeo ut ipse rursus loqui visus sit cum Davide 3°. Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, prolongaverunt iniquitatem suam. Idque eum ne ferre quidem per se posset ferrum, quod erat collo et pedi ejus impositum : sed sub

μαρτυρῆν τὴν ἐλπίθειν. Καὶ ὁ Μαρζαβανᾶς οὕτως πείραν εἰληφώς τῆς τοῦ ἀθλήτου γενναϊότητος, ἀλλ' εὐχερῆς τι πρᾶγμα καὶ βῆδρον εἶναι τὸ μετακτεῖσθαι αὐτὸν οἰόμενος, μικρατὶς ἤρξάτο ταῖς ἐπαγγελίας ἐμικροῦς τὴν γνώμην ἐκεῖνος ὡς ἐνὸς τῶν παίδων ἀποπειρᾶσθαι, Ἀπόστηθι, λέγων, τῆς πλάνης ταύτης καὶ πρὸς τὴν πάτριον αὐδισ ἐπένελθι θρησκείαν. Ὅπως γὰρ πάντως καὶ ἀλόγων, καὶ μιλιαρσιῶν, καὶ οὐκ ὀλίγων Ἑλλων αγαθῶν μεταδώσω σοι. Καὶ ὁ μάρτυς ἄνω πρὸς οὐρανὸν ἀπιδὼν, Μὴ μοι γένοιτο. Ἐγὼ, φέουσασθαί σου τὴν μακαρίαν ἡμολογίαν, Χριστὲ βασιλεῦ. Ἐφ' οἷς ὥσπερ αὐτὸν ὁ Μαρζαβανᾶς αἰσχύνει βουλόμενος· Τί θαί; ἀρέσκει σοι τοῦτο περικτεῖσθαι τὸ σχῆμα ὃ γε νῦν περιεβλήσθαι; Ὁ δὲ, Οὕτως ἐκ αὐτῷ σεμνύνομαι, ἀπεκρίνατο, ὡς οὐδὲ σύ γε τῶν τῷ ἀξιώματι πρὸς ὅπερ ἐκεῖνος ἀγανακτήσας, ἔβου συνοίκω, φησὶ, κέκτησαι δαίμονι, καὶ οὐ μᾶλλον φθέγγῃ διὰ σαυτοῦ, ἢ ἄπερ ἂν αὐτὸς ὑποβάλῃ σοι. Πρὸς ταῦτα ὁ μάρτυς, Ὅτε ἦν ἐν τῇ πλάνῃ, φησὶ, τιμῶν κακῶς τὴν ἀσέβειαν, ἢ καὶ ὑπ' ἐκείνης ἀτιμαζόμενος, τότε μοι χλεπὸς δαίμων συνώκει. Νῦν δὲ Χριστὸν ἀπὸ τῶν ἔχω σύνοικον, τὸν τοὺς σοὺς ἐλαύνοντα δαίμονα. Προσθεὶς τοίνυν Μαρζαβανᾶς, Τί γούν; ὡς φοβῆ, ἔρη, μὴ ἀνετεχθεῖη περὶ σοῦ ταῦτα τῶν βασιλεῖ, ὃ δὲ σταυρῶ πικρῶς ἀναρτήσει σε; Πῶς ἂν, εἶπεν, ἄνθρωπον φεδηθεῖην φθορᾷ καὶ πάθειν ὑποκείμενον; Εἰ γὰρ καὶ τοῦ σώματος περίεσται, ἀλλ' ἡ φυγὴ πάντως ἄληπτος αὐτῷ καὶ παντελῶς ἀνεπίβουλος.

ΙΑ'. Οὐκ ἐνεγκῶν τοίνυν ἐπὶ τούτοις Μαρζαβανᾶς, κελεύει κλοισὶς σιδηροῦς τράχηλόν τε καὶ ποδῶν τὸν ἕτερον ὑποβληθέντα, παρὰ τὸ φρούριόν τε ἀχθόντα, λίθους ἐκείσε πρὸς βίαν βαρυτάτους κομίζων. Ὁ δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου πρόσταξιν γεγονότος, καὶ χειρας ἀπὸ τοῦ ἀγίου τῇ μετακομιδῇ τῶν λίθων ἀπεφροντός, χεῖρας ὅσας χεῖρας μεγάλα πρὸς Θεὸν δυναμένας, πλείων τῶν σωματικῶν κόπων τὰ ἔχοντα αὐτῷ ἐπαγόμενα ἦν. Προσιόντες γὰρ πολλοὶ τῶν Περσῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς Ἀναστασίῳ κώμης ὠρμημένων, καὶ οἰκείαν ὥσπερ αἰσχύνειν ἠγαθόμενοι τὰ εἰς ἐκεῖνον γινόμενα, δνειδισμὸν ἐπὶ τὸν ἔγγιστα, τὸ τοῦ θεῖου φάναι Δαβὶδ, ἐλάμβανον, Τί τοῦτο ἔδρασας λέγοντες· τί τὴν παλαιὰν τοῦ γένους εὐγένειαν ὕβρισας, Χριστιανὸς γεγονώς, καὶ τηλικούτον μῦθος ἡμῖν ἐπιτέφρας, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δεσμώτης γενόμενος, καὶ τὴν τῶν κακούργων κτεκκριθεὶς τιμωρίαν, πρᾶγμα μηδὲ ὀφθαλμοῖς ἀνεκτὸν ἡμετέροις; Μετὰ δὲ τῶν χλεπῶν τούτων ἀπὸ τῆς γλώττης πληγῶν, ἔτι καὶ τὰς ἐκ τῶν χειρῶν ἐπίγον τῶ μακαρίῳ, τύπτοντές τε σφοδρῶς καὶ πάγως ἐλάτουντες, καὶ ἰμάτια τούτου περιβήγγυντες, καὶ λίθους οὓς αὐτοὶ συνάμα τέσσαρες ἔφερον, τούτους Ἀναστασίῳ μόνῳ φέρειν ἐπιτιθέντες· ὡς οἰκνείαι πάλιν αὐτὸν συμφέγγεσθαι τῷ Δαβὶδ· Ἐπὶ τοῦ νεύου μου ἐτέκταινον, ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν· καὶ ταῦτα μηδὲ τὸν ἐπὶ τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ ποδὸς σιδηρὸν οὕτω καθ' ἑαυτὸν διαφέρειν ἔχοντι, ἀλλ' ὑπὸ

τῷ αὐτῷ σιδήρῳ καὶ ἄλλου σὺν τῷ μάρτυρι τὴν πόδα πεπεδημένον, ἃ καὶ πολλαπλοῦν ἐπλεκε πάντως αὐτῷ τοῦ μαρτυρίου τὸν στέφανον. Ἔγεις, εἰ βούλεις, καὶ ἄλλας ὀδύνας, καὶ ἄλλων ἀφορμᾶς στεφάνων· αὐτὸ δὴ τοῦτο φημι, τὸ ἐν μέσῳ γνωρίμων ὀφθαλμῶν τὰ τοιαῦτα πάσχειν, καὶ τὰ πολλὰ παρ' αὐτῶν ὀνειδῆ, ἃ δὴ καὶ προλαβῶν ὁ λόγος ἐδήλωσεν. Ἐφ' ὧν οὕτω διέμεινεν ἀπαθής, ὡς ἐγκώμια ταῦτα μᾶλλον ἡγεσθαι διὰ Χριστὸν, ἢ τι τὴν καρδίαν ὑπ' αὐτῶν βλάπτεσθαι.

IB'. Ὁ τοίνυν Μαρζαβανᾶς (ἀνακλητέον γὰρ αὐθις πρὸς τὴν ἀκολούθειαν τὸν λόγον) ὁπανεύειαι τι τὸν μάρτυρα τῆς πολλῆς ἐκείνης ἐστάσεως τῆ μεταξὺ κκοπαθείῃ νομίσας, καὶ τοῦτον πάλιν πρὸς ἑαυτὸν ἀγαγὼν, Εἰ ἀληθῶς, φησὶ, μάγου πατρὸς ἔγους (τοῦτο γὰρ αὐτὸς ἐπεσημῆνω περὶ σαυτοῦ), καὶ τὴν γλῶτταν ἐκασῶς ταῖς ἐκείνων ἤσκησαι βίβλοις, φθέγγει τι τῶν μαγικῶν καὶ ἡμῖν, ὅπως σοὶ καὶ αὐτοὶ μάρτυρες ὦμεν τῆς ἐπιστήμης. Ὁ δὲ καὶ στόματος καὶ χειλέων ῥύπον, καὶ κοῦ κηλίδα, καὶ μολυσμὸν τὸ καὶ μνησθῆναι τινος τοῦτον ἠγούμενος, Σῶτερ ὁ ἐμὸς, ἔφη, Δεσπότις καὶ κοινὸς ἀπάντων δημιουργός, μὴ, μοι εἴφης τοιοῦτον μὴδὲν ἀκοῦσαι ὅλως ἢ φθέγγεσθαι. Πρὸς ἄπαρ ὁ σχολιὸς ἐκεῖνος ἀπαγορεύσας, καὶ οἰκνοῦν αὐτὸς οὐκ ἔχων ὅ τι καὶ δράσειεν, ἐπισείει καὶ αὐθις τῷ μάρτυρι καθάπερ τι μορμολυκεῖον τὸν βασιλέα, καὶ, Τί, φησὶν, ὦ οὗτος, τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένεις; Ἐπίστροφον εἰς τὴν προτέραν θρησκείαν· ἐπεὶ καὶ αὐτῷ βασιλεὶ τὰ περὶ σοῦ, εὐ ἴσθι, ἀνευχθήσεται. Ὁ δὲ τὸ διάφορον οὐδὲν εἰδὼς, εἶτε παρ' αὐτοῦ, εἶτε δὴ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως τιμωροθείη, ἐπεὶ καὶ ἀμφοῖν ἡ μισανθρωπία μία καὶ ἀγριότης, Ποιεῖ, φησὶν, β βούλεις· τάχα γὰρ καὶ ἡδὴ γράψας ἀντίγραφα ἐκομίσσω. Καὶ ὅς ἐκφοβεῖν ἐκ τούτου δῆθεν τὸν ἄνδρα οἰόμενος, Ἐγὼ μὲν οὐδὲν οὐδέπω περὶ σοῦ γέγραφα, ἔφη· ἄλλ' ἡδὴ καὶ γράφειν, ὡς ὀρεῖ, ὤρμημαι. Τοῦτο οὐκ ἔδοκέ τινα σκέψιν ἢ μέριμναν ὅλως τῷ μάρτυρι· πῶς γὰρ τῷ χαίροντι μᾶλλον ἐν τῷ πάσχειν ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ τὰς μὲν πληγὰς ἀμοιβᾶς, ζημίαν δὲ τὰς ἀνείσεις καὶ τὸν τῶν κολαζόντων οἶκτον ὑπολαμβάνοντι; Τί δὲ καὶ τοιοῦτου βασιλέως ἔδει φροντίζειν, τὸν πρὸς Χριστὸν βλέποντα μόνον καὶ τοῦτον ἀληθῆ βασιλεία καὶ θεὸν εἶναι πεπιστευκότας; Οὐδὲν οὖν, ὡσπερ ἔφη, ἐπιδοιάσας, Χρῆσαι, φησὶν, ἡποῖος ἂν ἐθέλοις καὶ ὅπως τοῖς κατ' ἐμοῦ γράμμασι· Χριστιανὸς γὰρ ἐγώ, καὶ πάλιν ὁμολογῶ, Χριστιανὸς εἰμι.

IC'. Ἐφ' οἷς τῶν ἄλλων, ὅσα δηλαδὴ πρὸς πειθῶν φέροι, πάντων ὁ ἡγεμῶν ἀπογνοῦς, ἐπὶ τὴν βίαν καὶ αὐθις ἐχώρει καὶ προστάττει ταθέντα κατὰ γῆς τὸν μάρτυρα τύπτεισθαι μέχρις ὅτου, φησὶ, ποιεῖν ὁμολογήσῃ τὸ κελυόμενον. Ὁ δὲ τὸ μὲν ἐπίταγμα καὶ πρῶτος λίαν κρὶ ἀσμένως ἐδέξατο· κατασχέθη, καὶ δὲ μόνον χερσὶ δημίων ὥστε καὶ καὶ ὑπ' ἐκείνων διαταθῆναι πρὸς γῆν οὐκ ἠνέσχετο, Ἐάσατέ με, εἰπὼν· ὡδενὸς γὰρ ἐπ' ἐμοῦ τοῦ καθέζοντος χρεῖα, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πάσχειν διὰ Χριστὸν οὐκ ἀβούλητον ἔμοιγε, ἀλλὰ καὶ λίαν ὡς ἐν θέρει ὑδωρ διχόμενον,

eodem ferro alius quoque cum martyre pedem haberet vincitum. Quæ quidem ei nectebant omnino multiplicem coronam martyrii. Habes, si vis, alios quoque dolores, et occasiones aliarum coronarum : hoc ipsum, inquam, quod in conspectu eorum, qui ipsum noverant, hæc et multa alia probra ab eis pateretur, quæ jam prius dicta sunt : a quibus adeo mansit nihil affectus, ut ea putaret potius encomia propter Christum, quam cor ejus ab eis morderetur aliquid.

XII. Marzabanas ergo (redeundum est enim ad orationis consequentiam), ratus fore ut martyr aliquid remitteret de magna illa constantia propter eam, quæ intercesserat, afflictionem, cum eum rursus ad se produxisset : Si vere es, inquit, mago patre natus (hoc enim ipse de teipso significasti), et linguam illorum libris satis exercuisti, nobis quoque tempore aliquid ex magicis, ut nos quoque de tua scientia feramus testimonium. Ille autem et os et labra et mentem maculari et pollui existimans, si horum alicujus meminisset : O Servator, inquit, qui es meus Dominus, et communis omnium opifex, ne mihi des omnino, ut tale quid aut loquar, aut audiam. Quæ cum perversus ille ægre tulisset, et plane desperans, ex se nihil haberet quod faceret, martyri rursus veluti quamdam larvæ regem intentat. Et ceter tu, inquit, in eis lem persistis? Ad priorem convertere religionem. Scias enim fore, ut de te ad regem referatur. Ille autem sciens nihil referre, an ab ipso, an a rege puniretur, quandoquidem ambobus inhumanitas una est et sævitia : Fac, inquit, quod vis. Forte enim jam scripsisti, et responsum accepisti. Is vero existimans se ipsum ita esse perterriturum : Ego quidem, inquit, nihil de eo adhuc scripsi, sed jam, ut vides, scribere aggredior. Hoc martyri nullam omnino attulit curam, aut sollicitudinem. Quomodo enim, cum potius gauderet se pati propter Christum, et plagas quidem remunerationes, damnium autem putaret remissionem, et eorum, qui castigabant ipsum misericordiam? Quid autem oportebat eum talem regem curare, qui ad Christum solum aspiciebat, et eum verum esse regem et Deum crediderat? Ille ergo, sicut dixi, nihil ambigens. Qualescunque, inquit, volueris, et quomodocunque de me scribe litteras. Christianus enim ego : et rursus fateor, sum Christianus.

XIII. Quamobrem cum dux spem abjecisset omnium, quæ possent illum persuadere, ad vim rursus revertitur, jubetque humi extensum martyrem tandiu verberari, donec profiteretur facere, quod juberetur. Ille autem, quod jubebatur quidem, æquo animo et lubenti suscepit; solummodo lictorum manibus, ut ab illis extenderetur, teneri non sustinuit : Sinite me, dicens : non opus habeo ullo, qui me teneat. Nam hoc ipsum, pati scilicet propter Christum, nequaquam est involuntarium, sed quod ego non minus, quam aquam æstate, sitio, et quod

magis, quam ullas voluptates et delicias amplectatur. Cum ergo pronus humi cecidisset, et ipse seipsum sensim extendisset, tam crebris et tam continentibus verberabatur clavæ ictibus, quam imber deorsum cadit : cum ab inimicis solam petiisset gratiam, ut exueret venerandum monachorum mictum, et modis verberaretur carnibus. Ne is, inquit, una cum meis membris probro afficiatur. Sic ille non solam vitæ ex Deo institutionem, sed etiam ejus signa omni honore afficiebat. Sed ille quidem diu tam crudeliter torquebatur, cum nec ab ullo omnino teneretur, nec premeretur, et non se transferre aut omnino movere prohiberetur : sed ipse seipsum valide tenebat, et immobiliter, non vi manuum, sed animi, et naturæ necessitatem vincens necessitate liberi arbitrii, et acres corporis dolores acri vincens Dei de-iderio, et præsentis molestias consolans spe futurorum.

XIV. Cum adversus hæc stultus ille dux nihil sapientius posset excogitare, quod tantæ fortitudini opponeret et tolerantiae, ei rursus quoque regem intentabat et rogabat, ut persuaderetur athleta. Nam de te, inquit, ipsi regi significabo: perinde ac si uui puero utre terrorem afferret, ut dicitur. Ille autem eadem, quæ prius, respondit, et quod ejus animo placeret, jussit facere. Quocirca ille quoque rursus rogabat similiter. Deinde dicens : Non times regem ? Quam ob rem, inquit martyr, et quid ejusmodi sum ab eo passurus ? Annon, inquit, ipse quoque homo est, in quem idem interitus cadit et mors eadem ? Quemnam ergo oportet magis timere, eumne qui æquæ atque ego interit, an eum, qui semper est, et qui cælum et terram, et quæcunque sub aspectum cadunt et percipiuntur intelligentia, ad hoc ut essent, produxit ? Cum ergo vidisset dux rursus inutilem fuisse suum conatum, cum in constantia pro pietate nulli cederet Anastasius, rursus athletam transmittit in cus'odiam. Quomodo autem solet quis, quod vult, facile expectare, post aliquot dies rursus sanctum educit e carcere, adhuc aliqua ei spe blandientiæ : Et acceptis, inquit, magicis sacrificia, ne te stulte hac luce privas. Martyr autem : Quibus, inquit, me jubes diis sacrificare ? Ille vero : Igni, inquit, et soli, et lunæ. Ergo etiam montibus, inquit martyr, et collibus, et pecoribus, et omni servituti hominum, quibus imperare jussi sumus ab Opifice, non autem eis potius parere, ut vos vultis, non tanquam propter nos factis utentes, sed perinde ac si nos propter ea producti essemus, ita ea honorantes, et deos turpiter nominantes. Cum his verbis martyr ducem obstupescisset, rursus abductus est in carcerem hoc prætextu, quasi deesset quod responderet, damnatus ad carcerem. Abductus est ergo, et decore confessionis glorians, et vinculis propter Christum.

XV. Cum autem de eo rescivissetis, cui in mona-

και ἀπ' ἄλλης τινὸς ἰδονῆς ἢ τροφῆς ἀσπαζόμενον. Πρηνὲς τοίνυν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κεισθὼν, καὶ αὐτὸς ἐκείτῳν ἰδέμενος διανέμενος, ἴσα καὶ ὑπερὸ φορῆ, καὶ μετὰ τῆς οὐκῆς συνεχέως, τοῖς ῥοπαλοῖς ἐτύπτετο· μόνην ἐκείτην παρ' ἐχθρῶν χάριν αἰτήσας, ὥστε τὸ σεβάσμιον τῶν μοναχῶν ἐκδύσασθαι περιβόλαιον, καὶ οὕτως ἐπὶ γυμνῶν τύπτεσθαι τῶν σαρκῶν. Ἴνα μὴ καὶ αὐτὸ, φησί, τοῖς ἐμοῖς συγκαθαρρῖζεται μέλεισι. Οὕτως οὖ μόνην ἐκείνος τὴν κατὰ θεὸν πολιτείαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ταύτης τὰ σάμβολα διὰ τιμῆς ἀπάσης ἐτίθει. Ἄλλ' ὁ μὲν οὕτως ἀνηλεῶς ἐπὶ πολὺν τὸν χρόνον ἤκλιετο, οὐ κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ τὸ παράπαν, οὐ πιεζόμενος, οὐ μεταφέρειν ἐκείτην ἢ παρακινεῖν ὄλων εἰργόμενος, ἀλλ' αὐτὸς ἐαυτὸς ἀσφαλῶς κειμένων καὶ ἀμετακινήτως, οὐ βλά χειρῶν, ἀλλὰ γνώμης καὶ φύσεως ἀνάγκης ἀνάγκη νικῶν προαιρέσεως, καὶ σώματος ὀρμειῶς οὐδυνας ὀρμυτέροις πρὸς θεὸν πόθοις ἀναψύγων, καὶ τὰ παρόντα λυπηρὰ ταῖς τῶν μελλόντων ἐλπίσι παραμυθούμενος.

14'. Πρὸς ταῦτα ὁ ἀνόητος ἡγεμὼν ἐκείνος σφοδρῶν οὐκ οὐκ ἔχων ἐπίνοιαν τοσαύτη ἐπιτίθειαι βίωμ καὶ κριτερίῳ, τὸν βασιλεῖα καὶ πάλι, ἐκπατεῖναιτο, καὶ πεισθῆναι ἡσίου τὸν ἀθλητήν. Ἐκεῖ καὶ αὐτῶ, φησί, βασιλεῖ ὄγλα τὰ περὶ σοῦ θήσομαι· καθάπερ ἐν τῶν παίδων ἀσκή, τὸ τοῦ λόγου, μορμουλυτόμενος. Ὁ δὲ τὰ ἴσα τοῖς προλαβοῦσι καὶ νῦν ἀπεκρίναιτο, καὶ ποιεῖν ὅπερ ἂν αὐτῶ κατὰ γνώμην ἐπέτρεπεν. Ἐφ' οἷς τὰ ὅμοια καὶ πάλιν ἐκείνος ἐπηρώτα, Εἶτα, οὐ δέδοικας, λέγων, τὸν βασιλεῖα ; Διατί, φησὶν ὁ μάρτυς, καὶ τί τοιοῦτον μέλλων παρ' αὐτοῦ πείσεσθαι ; ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ αὐτὸς ἀνθρωπῶς ἐστὶ, τὴν αὐτὴν ἡμῖν φθορὰν καὶ τὸν ἴσον θάνατον ὑφιστάμενος ; Τίνα οὖν με δεῖ μᾶλλον φοβεῖσθαι, τὸν ἐμοῖως ἐμοὶ φθιόμενον, ἢ τὸν αἰεὶ, καὶ αὐτοῦς ἡμᾶς, καὶ οὐρανὸν ὅ καὶ γῆν, καὶ πάντα ὄρατὰ καὶ νοούμενα εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντα ; Εἰδὼς τοίνυν ὁ ἡγεμὼν, ὡς ἀνήνοτα καὶ αὐθις αὐτῶ τὰ τῆς ἐγχειρήσεως, οὕτως Ἀναστασίῳ μηδενὶ τὴν εὐσεβείας ἐνοστασιν εἰκοντος, τῶ φρουρίῳ καὶ πάλιν παραπέμπει τὸν ἀθλητήν. Οἶα δὲ φιλεῖ, ὁ βούλεται τις, τοῦτο βραδίως καὶ προσδοκῆν, ἔγει μετὰ τινος ἡμέρας τὸν ἅγιον ἀπὸ τοῦ φρουρίου, εἶτι τινὸς αὐτὸν ἐλπίδος ὑποσαινούσης, καὶ, Λαθῶν, φησὶ, τὰ μαγικά, θύσον, μὴ καὶ τοῦδε τοῦ φωτὸς σὲ αὐτὸν ἀονήτως ἀποστερήσης. Καὶ ὁ μάρτυς, Ποῖος με καλεῖσθε, ἔφη, θύσατε θεοῖς ; Ὁ δὲ· Πυρὶ καὶ ἡλίῳ, καὶ σελήνῃ, καὶ ἴππῳ. Οὐκοῦν καὶ ὄρεσι, ὁ μάρτυς εἶπε, καὶ βουνοῖς, καὶ κτήνεσι, καὶ παση τῶν ἀνθρώπων δουλείῳ, ὧν ἄρχειν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ κεκλήθεισμεθα, οὐκ ἄρχεσθαι μᾶλλον, ὡς αὐτοὶ βούλεσθε, καθάπερ οὐ δι' ἡμᾶς γεγονόσιν αὐτοῖς χρόμανοι· ἀδ' ὡς περ ἂν εἰ διὰ ταῦτα μᾶλλον ἡμεῖς παρῆχθητε, οὕτω καὶ τιμῶντες αὐτὰ καὶ θεοὺς ἀγεννῶς ὀνέμεζοντες. Τοῦτοις ὁ μάρτυς καταπλήξας τοῖς ῥήμασι τὸν ἡγεμόνα, τὴν εἰς τὸ φρούριον καὶ αὐθις ἀπήγετο, ὠρόφασιν τῆς πρὸς τὸ ἀντειπεῖν ἀπορίας κατακλιθεὶς τὴν φρουρὰν. Ἀπάγειο οὖν, τῶ τε τῆς ὁμολογίας κόσμῳ καὶ τοῖς ὑπὲρ Χριστοῦ δεσμοῖς σεμννόμενος.

15'. Μαθὼν δὲ τὰ κατ' αὐτὸν ὁ τὴν ἐπιστάσιν τῆς

αὐτοῦ ψυχῆς ἐν τῇ μονῇ πιστευθεῖς, ὅταν τε πολλὰ-
 κικ τῶ ἀρχόντι παραστάς ἐπεδείξατο τὴν ὁμολογίαν,
 καὶ ὅπως πάντα παθεῖν ὑπὲρ εὐσεβείας προεβίβητο,
 αὐτὸς τε μετὰ τῆς ἄλλης τῶν μοναχῶν συνοδείας ἡδε-
 νῆς ἐπιπλάτο, καὶ ὡσπερ Ἀναστασίῳ συνείναι κἀν
 τοῦς ἐκείνου μέλεσι καὶ αὐτὸς ἀθλεῖν ᾤετο. Καὶ βοη-
 θεῖν οὐκ ἔχων τῇ παρουσίᾳ, ἐδοθήει τῇ εὐχῇ καὶ τῶ
 μέλανι· καὶ τοῦτο μὲν ἐδείκτο θερμότερα τοῦ Θεοῦ
 μετὰ πάσης τῆς ἀδελφότητος διανοσθῆναι καλῶς
 αὐτῶ τοῦ μαρτυρίου τὸ στάδιον· τοῦτο δὲ καὶ ὄνο τῶν
 ἀδελφῶν ἐκπέμψας, γράμμασιν ἔτι μᾶλλον αὐτοῦ τὴν
 προθυμίαν ἐπέτεινεν. Ἐν ὅσῳ δὲ ὁ μάρτυς εἰς τὴν
 ἐν τῷ φρουρίῳ φυλακῇ ἐτηραίτο, τοῖς θεοῖς ῥήμασι
 καθ' ἑαυτὸν κατὰ Θεοῦ ἐννοίας διηγεκῶς ἐνετράφα· καὶ
 οὕτως νῦν αὐτῶ τοῦς πρὸς Θεὸν ὕμνους, οὔτε οἱ ἐκ
 τῶν χαλεπῶν δεσμῶν ἐκείνων πόνοι καὶ τῆς ἄλλης
 ταλαιπωρίας ἐνέκοπον, ἀλλὰ καὶ νέου τινὸς ἐπὶ
 κακουργίας δῆθεν ἀλόγως τινὶ, ἀγένη κατὰ μάρτυρι
 καὶ πόδα συνδεσμένους, διανιστάμενος τῶν νυκτῶν ὁ
 ἄριστος ὡστε Θεῶ τὰς συνίθεις ἀποδοῦναι δοξολογίας,
 καὶ παραλυπεῖν αὐτὸν οὐκ ἐθέλων, ἀλλ' ὅπως μαλι-
 στα παθευθήσει καὶ ἀναπαύσεται μάλα φρονεῖσιν,
 ἐπέκλιπε τὸν ἀγένη καμμένῳ, καὶ τὸν πόδα τῶ ἐκεί-
 νου κατὰ προσήρσιδεν, ὥστε μὴ ἀηδῆ καὶ λυπηρὸν
 αὐτῶ τῇ τῶν ἀλύσεων ἀποτάσει τῶ ἡδὺν πᾶσιν
 ὕπνον ἀργεῖσθαι. Μιᾶς γοῦν ποτε τῶν νυκτῶν ψαλ-
 λοντας αὐτοῦ, τίς τῶν ἐν τῇ φυλακῇ δημίῶν ἐργηγο-
 ρῶς καὶ νήφων ἐπηκροᾶτο, Ἑβραῖος μὲν τὴν θρη-
 σκαίαν καὶ τῶ ἐπισκῶν, ἐπεικῆς δὲ τὴν γνώμην.
 καὶ τῷ ἄριστος χρηστοτέρου μεταποιούμενος, ὅς καὶ τὸν
 μακάριον ἐκεῖνον εἶδως, τὴν μὲν ἡμέραν αἰετὴ
 μετακομιδῇ τῶν λίθων κατατεινόμενον, τὴν δὲ τῆς
 νυκτὸς ἐνήπαισιν πάλιν εὐχῇ καὶ στάσει περικοπτό-
 μενον, καὶ οὐλαμῶς δεκνέτα τοῖ τόνου, οὔτε μὴ τὰ
 μέλη πεπονηκότα καὶ μικρὸν ἀνακτώμενον, διενόετο
 κατ' ἑαυτὸν, ὅστις ποτὲ εἶη, καὶ ἦτις, ἦν λάχοι, φύ-
 σις, οὔτω καρτερικῆ τις οὔσα καὶ στερβῶ καὶ πόνοις
 ἀπειθῆς καὶ ἀνάλωτος.

ΚΣ. Τῶ μάρτυρι τοιγαροῦν ἐκεῖνος ἀνεὲς ἐνορῶν
 τοὺς ἐκείνου ὕμνους ᾄδοντι, καὶ ὄλω τῶ νῶ πρὸς
 Θεὸν ἐκδημοῦντι, καὶ προαρπαζομένῳ τοῦ μαρτυρίου
 καὶ μετὰ σώματος, ὅρα τινὰς λευχειμονούοντας, ὡμο-
 φόρῳ τε περικαμμένους, καὶ ὅσα τῆς ἱερᾶς ἐκείνης
 στολῆς καὶ τοῦ σεμνοῦ τῶν ἀρχιερέων ἐνδύματος,
 φῶς οἶον ἐκείνων ἀπαστρέπτοντας, φῶς ἴδειν μὲν
 ἡδίστον, ἀπαγγεῖλαι δὲ οὐ βῆδιον ἢ μᾶλλον, κρεῖτ-
 τον μὲν τὴν ἔρασι, ὅψεως ἀνθρωπίνης· κρεῖττον δὲ
 τῆς ὁράσεως τὴν διήγησι· καὶ ταῦτα ἐν ἀσελήνῳ
 σέστω νυκτὸς, κύκλω τοῦ ἁγίου παρεμβλόντας· καὶ
 ἀγγέλους αὐτοὺς εἶναι νομίσας, ὡσπερ ὅρα καὶ ἦσαν
 ταῖς ἀληθείαις, ὅρα μετὰ μικρὸν καὶ τὸν μάρτυρα
 τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ἀναβολὴν ὁμοίως ἐκείνοις
 ἔχοντα εἶτα καὶ νεανίας τις τὸ εἶδος καὶ τὸ κάλλος
 ἀμήχανον, θυμικτέριον ἀπηρημένον τῆς δεξιάς, ἐν
 πολλῇ τῇ περὶ αὐτὸν δόξῃ τῶν ἀγγέλων, θυμίων
 πρὸ τοῦ μάρτυρος ἴστατο. Ταῦτα τοῖνον ἐκεῖνος
 ὁρῶν, καὶ τῶ καινῶ τῆς θεᾶς τὴν καρδίαν κατα-
 κληττόμενος ἡγωνία μὲν. ὥστε καὶ τὸν παρακαθεύ-
 δοντα διωκίσαι (Χριστιανὸς δὲ ἦν οὗτος τὴν τῆς

A sterio fuerat credita ejus animæ cura; qualem,
 inquam, productus ad præsidem sæpe ostendisset
 confessionem, et quemadmodum ipse constituisset
 omnia pati pro pietate, ipse quoque cum alio cœtu
 monachorum repletus est lætitia: ipse etiam puta-
 bat se esse una cum Anastasio, et in membris illius
 decertare: et cum non posset opem ferre sua præ-
 sentia, opem ferebat precibus et atramento. Et par-
 tim quidem Deum vehementissime rogabat cum
 tota fraternitate, ut pulchre per martyrium ei perfi-
 ceretur stadium: partim autem duobus quoque mis-
 sis fratribus, promptum et alacrem ejus animum
 magis auxi. Interea verò dum martyr custodiebatur
 in carcere, divinis verbis et sententiis se oblectabat
 assidue, et neque ejus ad Deum hymnos, neque
 B gravium illorum vinculorum, et reliquæ afflictio-
 nis labores eos interrompebant. Quin etiam cum
 quidam juvenis, qui captus fuerat propter aliquod mal-
 ficitium, cum martyre haberet collum, et pedem
 colligatum, noctu surgens sanctus, ut Deo consu-
 etas redderet glorificationes, et ei nollet afferre
 molestiam, sed ut dormiret et quiesceret curam
 gereret, collum ad jacentem inclinabat, et pedem
 illius pedi admovebat, ne extensis calenis injun-
 dum et molestum ei somnum siceret. Una
 autem nocte al quando eum psallentem quidam ex
 iis, qui erant vincti in custodia, exaudivit, Hebræus
 quidem religione, isque valde insignis: mitis vero
 ac mansuetus, et valde bonis moribus. Qui cum
 beatum illum vidisset interitum quidem vexari
 C portandis lapidibus, noctis autem quietem rursus
 interrumpi stando et orando, et nihil omnino re-
 mittere de sua constantia, neque defessa membra
 paululum recreare, cogitabat apud se quisnam
 hic esset, et quæ ei obtigisset adeo robusta na-
 tura, tanquæ firma ac valida, laboribusque mi-
 nime cedens et inexpugnabilis.

XVI. Ille itaque fixis oculis aspiciens martyrem
 matctinus hymnos pecantantem, et tota mente ad
 Deum peregrinantem, et qui vel ante martyrimum
 rapiebatur cum corpore, videt quosdam repente
 candidatos, et pallio sacraque illa omnino veste, et
 venerando indumento pntificum amictos, veluti
 quamdam ex se lucem emittere, lucem visu quidem
 jucundissimam, ad explicandum autem non facilem,
 vel potius ad videndum quidem majorem quam ut
 eam humanus possit conspectus assequi, aut quam
 ulla quod viderit referre narratio, idque obsura no-
 cte, cum luna non luceret, sanctum virum in orbem
 circumdantem. Quos cum angelos esse putasset, si-
 cut erant revera, paulo post videt etiam martyrem,
 qui eundem splendorem et similem illis habebat
 amictum. Deinle etiam quidam adolescens, specie
 et pulchritudine eximius, suspensus dextera ges-
 tans thuribulum, in magna, quæ erat circa ipsum
 gloria angelorum, stabat ante martyrem suffumi-
 gans. Cum ille ergo hæc videret, et cor haberet
 percussum novitate spectaculi, erat quidem per

plexus animo, adeo ut eum etiam excitarit, qui prope dormiebat (erat autem is Christianus, cui fuerat commissa praelectura Scythopolis) et socium tanti fecerit spectaculi; manus autem nequaquam sequebatur, sed attenta quidem mente et fixis oculis attendebat iis, quæ videbantur: erat vero corpore immobilis et mutus, sive repentina illa admiratione eum reddente immobilem, sive Deo etiam aliquid aliud dispensante et providente sapientius et occultius. Cum tamen is qui erat propinquus, se vix tandem proxime admovisset (non poterat enim uti pedibus et manibus; conturbatus ille, ex eo causam rogat. Ille autem timore percussus, ei visionem indicans, et, Vides, dicens, vides? non prius verbum absolverat, quam visio evanuerit. Atque praesidi quidem, cum ad videndum spectaculum totos defixisset oculos, nihil licebat videre: vincitus autem ille, omnia singulatim ei narrabat cum voluptate et admiratione. Et hæc quidem, ne piæ animæ tanto priventur miraculo martyrii, suam servans consequentiam.

XVII. Postquam enim videns Marzabanus esse plane martyrem immobilem, et non solum unam mortem, sed etiam, si fieri posset, plures paratum esse pro pietate alacriter suscipere, ad regem Choeroen de eo retulisset, et quemadmodum esset is tractandus, ab illo didicisset, cum ipsum e carcere accersivisset, eum suo aspectu non dignatus, significat per eum qui dicitur Meizoteros, id est, major: Ecce inquit, rex tibi imperat, ut quoniam fieri non potest, ut sis omnino impius, verbo solum abjures Christianismum, et statim solveris et carcere et a vinculis: et de cætero sive velis esse monachus, sive caballarius, hoc situm erit in tuo arbitrio: martyr autem rursus respondens: Absit, inquit, o Christe Servator, ut negem tuam pro Trinitate confessionem, neque animo, nec labris. Postquam autem post multas alias praesidis machinationes, ne sic quidem pulchram illam remitteret constantiam et dicendi libertatem, hanc ei postremam adhibet periclitationem. Hæc cum per Majorem rursus significasset: Scio, inquit, quod cum te multorum pudeat intuitus, et maxime eorum, qui sunt ex eadem regione et tribu, ea de causa in eorum oculis ne hoc quidem facis leve et expeditum, ut verbo solum tuam inficeris religionem. Quid enim, inquit, ea ex re detrimenti accipitur, cum cor non simul loquatur? Quoniam vero de jussu regis hic agitur quem non licet cuiquam omnino repellere: si quod est hoc multo levius, hoc dixeris in meo conspectu et quorundam duorum sellariorum, liber esto a carcere et suppliciis. Quæ cum ille dixisset, fudit preces Anastasius prioribus similes, dicens: Neque tu me videris, neque ullus alius: non, o Rex et Deus, ne specie quidem tuum nomen, neque in somnis, aut ullo alio modo negantem.

XVII. Cum ergo videret praeses, quod adversus tam fortem et tam excelsum animum mihi per se officeret, resque ea et suas vires superaret et mo-

Σκυθοπόλεως ἐπαρχίαν πεπιστευμένον) καὶ θεάματος κοινῶν τηλικούτου ποιήσασθαι. Ἡολούθει δὲ ἡ χεὶρ οὐδαμῶς· ἀλλὰ νηρούση μὲν διανοίᾳ καὶ ὀφθαλμοῖς ἑστῶσι προσεῖχε τοῖς ὁραμένοις· τῷ σώματι δὲ, ἀκίνητός τε καὶ ἀφθογγος ἦν, εἴτε τῆς ἀόρατος ἐκπλήξιος τὸ ἀκίνητον ἐμποιοῦσης, εἴτε τι καὶ ἄλλο τοῦ θεοῦ σοφώτερον οἰκονομοῦντος καὶ κρυφιώτερον. Ὅμως ὀψὲ ποτε καὶ μόλις ἐγγύτατα τοῦ πλησίον ἑαυτὸν ἀγαγόντος (χέρσιν γὰρ ἢ ποσὶ τούτων χρῆσθαι οὐκ ἦν), διαταραχθεὶς ἐκείνος πυνθάνεται παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν, ὅ δὲ περίφοδος αὐτῶν τὴν ὄψιν ὑποδεικνύων καὶ, Ὁρᾶς, λέγων, ὄρᾶς; οὐκ ἔφθνε τὸ ῥῆμα πληρῶν, καὶ ἡ ὄψις ἐλέλυτο. Τῷ μὲν οὖν ἀρχοντι, ὀφθαλμοῖς ὄλοις ἀτενίσκοντι ἠὲ τῶν, οὐδὲν ἦν ὄραν· ὁ δέσμιος δὲ κατὰ μέρος αὐτῶν πάντα σὺν ἡδονῇ καὶ θαύματι διηγείτο. Καὶ ταῦτα μὲν ὥστε μὴ τηλικούτον ζημιῶσαι θαῦμα τὰς φιλοθέως ψυχὰς. Ἴτω δὲ καθ' ὄδον καὶ πάλιν ἡμῖν ὁ τοῦ μαρτυρίου λόγος τῆς ἀκολουθίας ἑχόμενος.

Nobis autem rursus quoque via procedat oratio

IZ'. Ἐπεὶ γὰρ ὄρων ὁ Μαρζαβανᾶς τὸ τοῦ μάρτυρος ἰσχυρῶς ἀμετέθετον, καὶ ὅπως οὐκ ἔνα μόνον ὑπὲρ εὐσεβείας ἔστιν, ἀλλὰ καὶ μυρίους, εἴπερ οἶόν τε, θανάτους ὑποστῆναι πρόθυμος, ἀνεπέγκει τῷ βασιλεὶ Χοσρόη περὶ αὐτοῦ, καὶ ὅπως τὸν ἄνδρα χρὴ μενελεθῆν ὑπ' ἐκείνου μάθοι, μεταστειλόμενος αὐτὸν τοῦ δεσμωτηρίου, τῆς δὲ κατ' ὄψιν ὀμίλιας μὴ ἐξίωσας, μηνύει διὰ τοῦ λεγομένου μειζοτέρου, ὡς ἴδου προσέταξε σε, φησὶν, ὁ βασιλεὺς. Ἴν' ἐπαί σοι τὸ παντελῶς ἀσεθεῖν ἀδύνατον, ῥήματι μόνον ἐξομῶση τὸν Χριστιανισμόν· καὶ ἀπολύση παραχρῆμα καὶ τοῦ δεσμωτηρίου καὶ τῶν κλοιῶν· καὶ τὸ λοιπὸν εἴτε μοναχὸς ἢ εἰς τοὺς εἶνα καβαλλάρους εἶναι, τῇ γνώμῃ τοῦτο τῇ σὴ κείσεται. Ἰπολαβῶν δὲ πάλιν ὁ μάρτυς, Μὴ μοι γένοιτο, φησὶν, ἀρνήσασθαι σου τὴν ὑπὲρ τῆς Τριάδος ὁμολογίαν, Σῶτερ Χριστέ, μηδὲ ψυχῇ μηδὲ χειλέσιν. Ὡς δὲ μετὰ πολλὰς καὶ ἄλλας τοῦ ἀρχοντος μηχανὰς, οὐδὲ οὕτω τῆς καλῆς ἐκείνης ἐπιστάσεως ἔφθει καὶ παρρησίας, πείραν αὐτῶν ταύτην τελευταίαν προσάγει, τοιαύτης καὶ πάλιν διὰ τοῦ μειζοτέρου μηνύσας· Οἶδα, φησὶν, οὐκ οὐκ εἶστιν τοῦ πολλῶν ὀφθαλμοῦς ἀίσχυνόμενος, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς σοὶ καὶ χωρᾶς καὶ φυλῆς προηγημένων, τούτου χάριν ὑπ' ὄψιν αὐτῶν οὐδὲ τὸ κούφον τοῦ καὶ πρόχειρον ῥήματι μόνον ποιεῖς τὴν τῆς σῆς θρησκείας ἀθέτησιν. Ἴν' γὰρ, φησὶν, ἐκ τούτου βλάβη, μὴ καὶ τῆς καρδίας συμφορηγομένης; Ἐπεὶ δὲ τὸ πρᾶγμα βασιλικῆ πρόσταξις, καὶ οὐκ οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν τις αὐτὴν διακρούσῃ· κἂν, ὁ πολὺ τούτου κουφότερον, ἵπ' ἐμαρτε ὄψιν μόναις καὶ τινῶν δύο σελιρῶν τοῦτο εἰπῶν, ἀπαλλάγηθαι καὶ φρουρᾶς καὶ κολάσεων. Πρὸς ἄπειρ ὁ μάρτυς τὰ ἴσα τοῖς προλαβοῦσιν ἐπηύξατο, Μήτε σύ με ἴδοις, εἰπῶν, μήτε τις ἕτερος, μὴ βασιλεὺς καὶ θεὸς, μηδὲ σχήματι τὸ σὸν ὄνομα, μηδ' ὄναρ ἢ τρόπον ἕτερον μηδαμῶς ἐξαρκούμενον.

II'. Εἰδὼς τοίνυν ὁ ἀρχὼν ὡς ἄρα πρὸς οὕτω ψυχὴν ἀνδρικήν καὶ γενναίαν οὐδὲν αὐτὸς ἀνύσει δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα μετῶν ἢ κατὰ τὴν οὐτῶ

μιν και τὸ μέτρον τοῦ θξιώματος, ὑπ' ὄψιν τὸν Ἀκαρίον ἀγαγών, Ἰδοῦ προστείταγμα, φησίν, ὑπὸ ἄσμοις σε σιδηροῖς εἰς Περσίδα τῷ βασιλεὶ παραπέμψαι. Καὶ ὁ μάρτυς, Ἐγὼ, φησίν, εἰ παρὰ σοῦ ἐπιτραπείην, καὶ ἄδειος ἂν ἐκείσε παραγενοίμην· τίς γὰρ ἐπ' ἐμοὶ χρεῖα δεσμῶν, ὡπερ ἡδονὴ ἐστὶ τὸ διὰ Χριστὸν παθεῖν, ἐφ' ᾧ δηλαδὴ καὶ πέμπομαι; Οὕτως οὖν αὐτὸν ὁ δικαστὴς ἰδὼν καὶ τὰ νῦν ἔχοντα, καὶ μήτε ἀπειλαῖς εἰκόντα, μήτε θωπείαις δελεαζόμενον, ἀνώλετον παντελῶς καὶ ἀήτητον, σφραγίδα τε αὐτῷ καὶ τισὶ δυοῖ τῶν εὐσεβῶν ἐτέροις ἐπιβιβλῶν, δημοσίᾳ φυλακῇ παραδίδωσιν, οἷα μετὰ πέμπτην ἡμέραν πορείας ἄψευθα μέλλοντας. Μεταξὺ δὲ τῆς σεβασμίας ἰουτῆς καταλαβούσης τῆς τοῦ ζωοποιοῦ, φημί, ξύλου τοῦ σταυροῦ Ἀνωψώσεως, αὐτὸς τε ὁ θαυμαστός Ἀναστάσιος, οἷ τε πρὸς αὐτὸν παραβιβλόντες δύο τῶν ἀδελφῶν, καὶ οἱ τὴν αὐτὴν ἐκείνῃ τοῦ δικαστοῦ σφραγίδα δεξάμενοι, καὶ τινες ἕτεροι τῶν ἐν τῇ πόλει θεοφιλῶν, πᾶσαν τὴν ἱεράν ἐκείνην νύκτα εὐχαῖς τε καὶ ψαλμωδίαις πνευματούχως, ἐκπλασθεῖσιν τοὺς ἐν τῇ φυλακῇ πάντας τῶν καθ' ἑαυτοὺς δεινῶν πεποιθήσασιν, ὡς ἐν ἑορταζόντων οἷον μᾶλλον οὐκ ἐν φρουρᾷ διατρίκοντας. Ἐωθεν δὲ πρὸς τὸν Μαρζαβανῶν ὁ κομερκιάριο εἰσελθὼν, ἀντὶ εὐσεβείας καὶ συναλαγεῖν ψυχᾶς ὀδυνωμέναις εἰδοὺς καὶ παρακαλεῖν ἐν ταῖς θλίψεσι, δεῦται τοῦ ἄρχοντος ἐνεθῆναι τοῦ δεσμοτηρίου τὸν Ἀναστάσιον, ὥστε καὶ αὐτὸν παρῆναι τῇ οἴῳ Χριστιανῶν πνευματούχως.

Ἰθ', Παρασχόντος δὲ τὴν χάριν ἐκείνου, καὶ τοῦ μάρτυρος τὴν ἐκκλησίαν καταλαβόντος, παράκλησις ταῖς τῶν πιστῶν ψυχᾶς, ἡδονὴ, φαιδρότης, περιεχθήσθαι. Κατήφεια γὰρ αὐτοὺς εἶχε πρώην καὶ ἀθυμία, διὰ τὴν τῶν ἀμυθῆτων ἀνιαρῶν ἐκείνων ἐπαγωγὴν. Οἱ πολλοὶ δὲ ἤδη καὶ καταβράθυμον τῆς εὐσεβείας, καὶ ἀλῶναι ὄσον οὐδέπω ταῖς τοῦ πονηροῦ πάγαις ἔλασινως ἐκινδύνεον, μὴ ὄντος τοῦ λυτρομένου μηδὲ σώζοντος, εἴτουν διανιστῶντος αὐτῶν τὰς ψυχὰς καταπιπτούσας καὶ ἡττωμένας. Ἐπει δὲ ὁ ἱερεὺς Ἀναστάσιος τότε τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθὼν, τοσοῦτος ἔκτανται ζῆλος ὑπὲρ εὐσεβείας εἰσεῖδαι, καὶ οὕτως ἕκαστος αὐτῶν καὶ ἀπὸ μόνης ἐκείνου τῆς ὄψεως τὴν καρδίαν διεθερμάνθη, ὡς μὴ μόνον αὐτοὺς πρὸς τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀληθείας παρασκευάσασθαι θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκείνου καταφιλοῦντας δεσμά, καὶ πόθου δάγρυον αὐτοῖς ἐπιστάζοντας, παραβιβῶναι τῶν ἀνδρα τοῖς ὑποφωνήμασι καὶ κελύεμασι καὶ ταῖς εὐφημίαις, καὶ ὑπεκαῦσαι μᾶλλον αὐτῷ καὶ διανῶψαι τοῦ μάρτυρίου τὸν ἔρωτα· καὶ ταῦτα τίνες; οἱ καὶ ταῖς ἐκπαιδείαις καὶ πρὸς μεταβολὴν ἤδη καὶ προδοσίαν τοῦ καλοῦ βλέψαντες, οὐκ ἄνδρες μόνον ἀλλὰ καὶ γυναῖκες· φύσεως γὰρ οὐκ ἦν ἐνταῦθα διαφορὰ, διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς προαιρέσεως. Οὕτω διπλῆ γίγνετο τότε τῷ πλῆθει πανήγυρις, τὸ μὲν τῇ προθεσίμῃ τῆς ἑορτῆς, τὸ δὲ τῇ ἐπιδημίᾳ τοῦ μάρτυρος. Μετὰ μὲντοι τὴν τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας συμπλήρωσιν, τοῦ κομερκιάρου μὴ ἀνιέντος, ἀλλὰ τῷ μάρτυρι σφοδρῶς ἐγκαιμένου, καὶ λιπαροῦντος τοῦ καὶ

dum dignitatis, cum beatum in suum conspectum adduxisset: Ecce jussus sum, inquit, in ferreis vinculis te in Persidem transmittere ad regem. Martyr autem: Ego, inquit, si mihi a te permittetur, etiam absque ullis vinculis illuc accederem. Quid enim in me opus est vinculis, qui lubenter patior propter Christum, ad quem scilicet mitto? Cum eum ergo tunc quoque judei sic vidisset affectum et neque minis cedentem, neque inescatum blanditiis, planeque insuperabilem et inexpugnabilem, cum ei et duobus aliis ex piis injecisset signaculum, tradit in carcerem publicum, ut qui post quintum diem iter essent in itinere. Cum interim autem venisset festum venerabile, vivifici, inquam, ligni exaltationis (5), et ipse admirabilis Anastasius, et duo ex fratribus, qui ad eum accesserunt, et qui eandem, quam ille, notam judicis acceperant, et quidam alii viri pii, qui erant in civitate, cum totam illam noctem celebrassent precibus et psalmodiis, effecerunt, ut qui erant in carcere omnium suorum malorum obliviscerentur: perinde ac si versarentur in domo eorum qui festum celebrarent, non in carcere. Mane vero ad Marzabanam ingressus Comerarius, vir pius, et qui sciebat misereri animarum affectarum molestia, et consolari in afflictionibus, rogat præsidem, ut ex carcere solvatur Anastasius, ut ipse possit interesse festo Christianorum.

XIX. Cum ille autem hoc concessisset, et venisset martyr in ecclesiam, consolatio, gaudium et lætitia circumfusa fuit piorum animis. Eos enim nuper invaserat tristitia et mæror, propterea quod quæ dici nequeunt, ei infligerentur molestiæ. Multi autem jam erant socordes in pietate, et veniebant in periculum, ne statim caperentur miserabili or laqueis inimici, cum non esset qui redimeret, nec qui daret salutem, seu erigeret cadentes et victas eorum animas. Cum vero sacer Anastasius tunc esset ingressus ecclesiam, tantus eos zelus subit pro pietate et vel ex solo ejus aspectu sic est cor eorum inflammatum, ut non solum ipsi parati essent ad mortem pro Christo et pietate subeundam, sed ejus etiam vincula deoscularentur: et desiderii lacrymas eis instillantes, ei animum adderent laudibus et adhortationibus, ejusque magis accenderent et inflammarent amorem martyrii. Et hæc quidem aliqui, qui jam erant labefactati tempore et contumeliis, et jam spectabant mutationem, et ejus quod est honestum proditorem, non solum viri, sed etiam mulieres. Naturæ enim non est hic differentia, propterea quod sit communis electio et institutum. Sic tunc fuit populo festum duplex: unum quidem diei præfinito, alterum autem adventus martyris. Nam postquam sacrum quidem fuit celebratum mysterium, Comerarius non dimittente, sed martyrem vehementer urgente et rogante, ut ad illius domum veniret: putabat enim vel solum illius ad-

(5) Nota festum Exaltationis sanctæ crucis.

ventum impertiri posse sanctificationem : partim quidem ille cedens, partim autem coactus, cum duobus monasterii fratribus illuc accedit : ubi cum se invicem in convivio accepissent et lætificassent, in custodiam lubenter revertuntur.

XX. Cum jam autem dies venisset præstitutus, egreditur e civitate Cæsaresæ cum duobus illis viris Christi amatissimis, qui ipsi quoque aliqua de causa fuerant appetiti calumniis : lacrymis, adhortationibus, ejulatibus, gratiarum actionibus, lamentationibusque et precibus multis eum prosequentibus, non solum ex Persis, qui cum Anastasio scilicet communem habebant patriam et sanguinem, sed etiam ex nostratibus et alienigenis. Communem enim esse orbitatem, illius ducebant separationem : sicut rursus etiam proprium unusquisque honorem, adjiciam autem gloriæ quoque coronam, ejus pro pietate constantiam et confessionem. Quocirca utraque tunc conveniebant : et civitati divisi erant animi duobus animi motibus. Alter autem ex fratribus una cum martyre profectus est in Persidem, et est una peregrinatus : quoniam ita jusserat præfectus, partim quidem, ut ei subministrarentur necessaria, et ut ejus consolaretur animum, qui premebatur tanta malorum perpetua : partim autem, ut cum apud hunc vicum præclarum semper adesset, et ejus videret omnia, posset ille postea aperte præfecto narrare et fraternitati, non quæ ab alio audivisset, sed quæ ipse vidisset, et quorum haberet testes suos oculos. Atque qui viæ quidem erant continentes vici et civitates, per quas ille obiens transibat, ita eum venientem excipiebant, et discedentem prosequerentur ac deducebant, et utrumque cum tanta pietate et reverentia, ut ipse suspectum habens nimium honorem, ne de ea, quam illinc a Deo exspectabat, gloria aliquid detraheret, scripserit Hierapoli ad præfectum monasterii, ut pro eo Deum rogaret, ut pro his conservaretur non condemnatus in eo, quod illic est, iudicio : et scripserit etiam apud Tigrim fluvium, rogans similiter, ut pro eo oraret, ut inflexibiliter et citra ullum lapsum ab eo martyrii cursus consummaretur.

XXI. Cum jam autem pervenisset in Persidem (6), datur in custodiam, siam in quodam prædio, quod vocatur Batsaloe quæ ad sextam lapidem distat a Discarha in quo rex versabatur Chosroë. Qui vero cum eo erat frater, in domo Cortacti, qui erat illius Jesdin filius, fuit hospitio acceptus. Et carcer quidem martyrem habuit cum maleficis. Cum autem post aliquot dies de eo fuisset relatum ad Chosroë, ille misso uno ex magistratibus, eum rogavit quisnam esset, et cujas, et quidnam eum movisset, ut patriam relinqueret religionem. Is vero per quemdam respondet interpretem. Nam ne voce quidem Persica volebat uti amplius, ut qui eam abjurasset linguam una cum religione, aut linguæ potius esset infensus propter

(6) Anno 617.

πρός τὸν ἐκεῖνου οἶκον παραβλεῖν· ἐπίστευε γὰρ καὶ μόνην ἀγίαςμου μεταδιδόναι τὴν ἐκεῖνου ἐπαθμίαν· τὸ μὲν εἶξας ἐκεῖνος, τὸ δὲ βιασθεῖς, μετὰ τῶν δύο τῆς μονῆς ἀδελφῶν ἐκεῖ παραγίνεται, ἄπου καὶ συνεστιθέντες ἀλλήλοις, καὶ συνηθόντες, τῇ φυλακῇ πάλιν ἀσμένως ἐποκαθίστανται.

Κ'. Ἦδη δὲ τῆς προθεσμίας καταλαβούσης, ἔβρισκε τῆς πόλεως Κισαρείας μετὰ τῶν δύο φιλοχριστιανῶν ἐκεῖνων ἀνδρῶν, καὶ τινι καὶ αὐτῶν αἰτία διαβληθέντων, ὑπὸ πολλοῦ τῶν ἐν τῇ πόλει δάφουσιν ἅμα· καὶ παραίνεσιν, οἰμωγαῖς, εὐχαρισταῖς, θρήνοις τε καὶ εὐχαῖς, προπεμπόμενος, οὐ Περσῶν μόνον, ὅσοι δηλαδὴ κοινῶς ἐγχοῦν Ἀναστασίῳ καὶ πατρίδος καὶ ἀΐματος, ἀλλὰ οὐ καὶ ἡμιδακῶν τε καὶ ἀλλοφύλων. Κοινην γὰρ ἔβρισκε τὸν ἐκεῖνου χωριστὸν ἐποιούοντο· ὡς περ καὶ τιμὴν οἰκείαν ἕκαστος πάλιν, προσθήσω δ' ὅτι καὶ στέφανον δόξης, τὴν ὑπὲρ εὐσεβείας ἔνστασιν αὐτοῦ καὶ ὁμολογίας. Διὸ καὶ ἀμφότερα τότε συνῆλθε, καὶ οὗτοι πῶθεν ἢ πόλις τὰς ψυχὰς ἐμπεριετο. Ἄτερος δὲ τῶν ἀδελφῶν, καὶ συναπῆρε πρὸς τὴν Περσίδα τῷ μάρτυρι καὶ συναπεδήμησαν, οὕτως τοῦ προεστῶτος ἐντεταλαμένου· τὸ μὲν ὧστε διακονεῖσθαι τὰ πρὸς τὴν χρείαν καὶ παρακαλεῖν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, τοσαύτη κακοπαθία κειζομένη· τὸ δὲ, ὅπως καὶ τῷ γεννητῷ πατρὶ, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ὄρων ἅπαντα, ἔφοι σαφῶς ὑστερον ἐκεῖνο τῷ τε προεστῶτι καὶ τῇ ἀδελφότητι διηγεῖσθαι, οὐκ ἄπειρ ἂν ἄλλου ἀκούσαιεν, ἀλλ' ἄπειρ ἂν αὐτὸς ἴδοι, καὶ ὡν ὀφθαλμοῦς ἔχοι τοὺς ἐαυτοῦ μάρτυρας. Αἱ μὲντοι προσεχειρτεῖ τῇ ὁδῷ κῶμαι καὶ πόλεις, αἷς ἐκεῖνος παριὼν ἐπεδήμει, οὕτως αὐτὸν ὑπεδέχοντο παραβάλλοντα, καὶ ἀπαιρνοντα πάλιν προεπεμπον, καὶ μετὰ τοσαύτης αἰδοῦς τε καὶ εὐλαβείας ἀμφότερα, ὧστε καὶ αὐτὸν τὸ πολὺ τῆς περὶ αὐτὸν τιμῆς ἠφορώμενον, μὴ τι τῆς ἐκεῖθεν παρὰ Θεοῦ δόξης ὑβληταί, γράψαι τῷ προεστῶτι τῆς μονῆς ἐξ Ἱερουσαλῆμ εὐχισθαι ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ Θεῷ, ἀκατάκρητον αὐτὸν τοῦτον ἔνεκεν ἐπὶ τοῦ ἐκεῖ δικαστηρίου συντηρηθῆναι· γράψαι δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Τίγριτος ποταμοῦ, ἀξιούοντα δεῖσθαι ὁμοίως ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵν' ἀκλινωῦς αὐτῷ καὶ ἀπαίστως ὁ τοῦ μαρτυρίου ὁρῶμας τελειωθῆι.

ΚΑ'. Ἦδη δὲ τὴν Περσίδα καταλαβὼν φυλακῇ δέδοται, πρὸς τινι χωρίῳ Βετσαλώε καλουμένῳ κειζομένη, σημείοις ἐξ τοῦ Δισκάρθως διασηκωτῆ, ἵνα δὴ βασιλεὺς Χοσρόης διετριβεν. Ὁ μὲντοι σὺν αὐτῷ ἀδελφός, τῇ τοῦ Κορτακτοῦ οἰκίᾳ, δευτέρως ἦν Ἰεσοδὶν ἐκεῖνου, ἐπεξενώθη· καὶ τὸν μὲν μάρτυρα εἰς μετὰ τῶν κακούργων τὸ δεσμωτήριον. Ἀνερχθὲν δὲ μετὰ τινος ἡμέρας τῷ βασιλεὶ Χοσρόη περὶ αὐτοῦ, πέμψας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκεῖνος ἐκινθάνετο αὐτοῦ ὅστις εἶη, καὶ ὅθεν, καὶ τί δήποτε παθῶν, τὴν πατριον ἀπολίποι θρησκείαν. Ὁ δὲ διὰ τινος ἑρμηνεύου ἀπολογεῖται· οὐκ ἐτι γὰρ οὐδὲ τῇ φοιτῇ περιζῆσει ἤξιου καὶ αὐτὴν μετὰ τῆς θρησκείας τὴν γλωτταν ἀπέμωτον ποιησάμενος, ἢ καὶ τῇ γλωττῇ μᾶλλον διὰ τὸ σέβας ἀπεχθανόμενος. Ἀπολογεῖται τοίνυν,

Διδότι τὰ σεβάσματα ὑμῶν, λέγων, σαφῆς ἀπόλεια καὶ ἅπαντα κλάνη δαιμόνων ἐστίν· ἄπερ οὖν ποτε καὶ αὐτὸς προσεδύον, σκότους ἄρει σὺς ἠλλαξάμην, καὶ νυκτὸς ἡμέραν, καὶ ἀχλύος ἀφεγγούς ἥλιον, θεῶν προσανέχων ἐκείνῳ, τῷ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ ὁρωμένων ἀπάντων καὶ νοουμένων Δημιουργῶ. Πρὸς ἄπερ ὁ ἔρχων, Ἄθλιε, φησὶν, οὐχ ὄν Χριστιανοὶ σέβονται, τοῦτον ἐσταύρωσαν Ἰουδαῖοι; πῶς οὖν τῆς Περσῶν θρησκείας τὰ Χριστιανῶν προτετιμηκας; Καὶ ὁ μάρτυς, Ὅτι μὲν ἐσταυρώθη, φησὶν, ὑπὸ Ἰουδαίων, σύμφημι καὶ αὐτὸς, πλὴν ἄλλ' ἐλουσίως καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀχαρίστων καὶ ἀγνωμόνων. Τοῦτο γὰρ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἐστὶ τὸ παραδοξότατον· ὅτι θεὸς ὢν καὶ Σωτὴρ ἀπάντων καὶ Δημιουργὸς τοῦδε τοῦ σύμπαντος, οὐ μόνον δούλου μορφὴν ἀνέλαβε, δι' ἡμᾶς ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, ἀλλὰ καὶ σταυρὸν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ θάνατον εἴλετο, ἵνα ἀνέλῃ τὴν ἡμῶν ἀμαρτίαν, ἐκ τῆς τοῦ πονηροῦ συμβουλῆς καὶ κλάνης τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτριβεῖσαν. Ὑμεῖς δὲ προτιμότερον τὸν ἐχθρὸν πεποιθήκατε, ταῖς ἐκείνου μέχρι καὶ νῦν ἀπάταις ἀνοήτως ἐπόμενοι, καὶ θύοντες ἡλίῳ, καὶ πυρὶ, καὶ σελήνῃ, μηδὲ αὐτὰ δυσωπειθέντες, εἰ μὴ τι ἄλλο, τὰ Χριστοῦ σφάγια.

ΚΒ'. Ὑπολαβὸν δὲ ὁ ἔρχων, Τί σοι καὶ τοῖς ἀνοήτοις, ἔφη, τοῦτοις καὶ περιτοῖς ῥήμασιν; Ἰδοὺ γὰρ σοὶ παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἀξίωμα τῶν ἐπιφανῶν, καὶ ζῶνα χρυσαῖα, καὶ ἵπποι, καὶ τᾶλλα πάντα, ὅσα τῶν λαμπρῶν τε καὶ ἐκιδόξων, ἡτοίμασται· δεῖρο δὲ οὖν, τὸ πέντιον καὶ αὐθὶς σείας ἐκπνελοῦ. Πρὸς ταῦτα ὁ μάρτυς, Ἐμοὶ τὰ τῆδε, φησὶν, ὦ ἔρχων, τερπνὰ καὶ ζηλωτὰ καὶ ἐπιφθονα, δῖομα θηλαδῆ καὶ τροπῆ, καὶ κλοῦτος καὶ περιφάνεια, ἐκ πολλοῦ πάντα καταπεφρόνηται, βίον ἐπανηρημένῳ μονήρῃ, καὶ μόνων τῶν ἐκείθεν ἐλπίδων ἐκκρεμαμένῳ. Τοῦτο δὲ σοὶ καὶ πρὸ τῆς ἐμῆς γλώττης τὸ σεβάσιμον σχῆμα τῶν μοναχῶν καὶ τὸ εὐτελεῖς τοῦτ' ῥάκος, ἀψευδῆς ἄγγελος. Πῶς οὖν ἄπερ ἐμοὶ πάντοτε σπουδῆ, καὶ φροντίς, καὶ μελέτη, ταῦτα νῦν ἀτιμάσω, καὶ προσκαίρου καὶ φθοροῦ βασιλέως ἐπαγγελίας συναρπαφίς; Πρὸς ἄπερ οὐκ ἔχων ὁ ἔρχων ὅ τι καὶ φθέγγεται, πρὸς τὸν πέμφαντα πάλιν ἀπὸ τῆς φυλακῆς ἀναστρέφει πάντα σημαίνων ἀπὸ γλώττης αὐτοῦ, ἐφ' οἷς ἐκεῖνος οὐ μετρίως ἀγανακτήσας κελεύει μετὰ τῆς κειθοῦς καὶ βίαν ἐπαγαγεῖν, καὶ τοῖς ῥήμασι μίξει καὶ τιμωρίας. Τῇ δὲ κατοπίνῃ ἡμέρᾳ τῇ φυλακῇ καὶ πάλιν ὁ ἔρχων ἐπιστάς, ἔργῳ τὰ κελευσθέντα πληροῦν ἤρχετο, καὶ προσέταττε συνωθισμοῖς καὶ βίαι τὴν ἀθλητὴν ἐκείθεν ἐξάγεσθαι, πολλὰς ἐξωθεν καὶ αὐτὸς τὰς ἀπειλὰς ἐπιχέων καὶ τῷ σφοδρῶ τῆς προσβολῆς καὶ τετραγαμίνῳ, καταπληξαι τὴν γενναίαν ἐκείνην ὑπολαβάνων ψυχῆν. Ὁ δὲ μηδὲν πρὸς ταῦτα θῆλυ παθῶν, μηδὲν μικρόψυχον, μηδὲ ἀγεννῆς, μηδὲ τῶν προλαβόντων ἀνάξιον, μετὰ τῆς συνθήκης τῶν ἡθῶν ἐκείνης καὶ χαριστάτης ἀπλότητος, Μὴ κάρης, κύρι ὁ ἔρχων, ἔφη, μὴ κοπίσης· ἐμὲ γὰρ τῇ τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ χάριτι δυναμούμενον οὐ πείσει

(7) *Es nunc, habet Baronius.*

falsam religionem. Respondet ergo: Quoniam, dicens, vester deorum cultus est manifestum exitium et error dænonum. Quem quidem cum ipse aliquando sequeretur, nuper luce commutavit tenebras, et die noctem et sole obscuram caliginem, illi Deo medicans, qui est cœli et terræ, et omnium quæ videntur et mente percipiuntur, opifex. Cui magistratus: Miser, inquit, non eum, quem vos Christiani colitis, cruci Judæi affixere? Quomodo ergo Persicæ religioni Christianorum res prætulisti? Martyr autem: Quod fuerit quidem, inquit, a Judæis crucifixus, ipse quoque assentior: sed sua sponte, et pro nobis ingratis, et qui sumis beneficii accepti immemores. Ejus enim benignitatis et clementiæ est hoc vel maxime admirabile, quod cum esset Deus et servator omnium, et opifex hujus universi, non solum propter nos servi formam accepit, cum de cœlo descendisset, sed etiam pro nobis crucem volens subiit et mortem, ut nostrum peccatum tolleretur, quod ex maligni insidiis et fraudibus inflictum erat hominibus. Vos autem inimicum prætulistis, qui stulte illius fraudes in hodiernum usque diem sequimini, et soli sacrificatis, et igni, et lunæ, nullam ne Christi quidem cœlestis, si non aliter, ducentes rationem.

XXII Respondens autem magistratus: Quid tibi, inquit, cum his stultis verbis et supervacaneis? Ecce enim tibi a rege insignes dignitates, et zonæ aureæ, et equi, et quæcunque illustria et gloriosa, sunt parata. Age dum ergo, patriam suscipe religionem. Ad hæc martyr: Mihi, inquit, o præses, quæ hic sunt jucunda, valdeque expetenda et invidiosa: nomen scilicet, deliciæ, et divitiæ, et splendor, jam sunt diu abhinc contemptui, ut qui vitam susceperim monasticam, et a sola spe, quam hinc concepi, pendeam. Hujus rei etiam antequam loquar, hic venerandus monachorum habitus, et hic vilis pannus est certus nuntius. Quomodo ergo ea, in qua omne studium omnemque meam curam contuli et sollicitudinem, ea quæ nunc (7) habeo contemptui, regis qui est ad tempus, et in quem cadit interitus, inductus promissionibus? Ad quæ cum non haberet magistratus quid diceret, reducit ad eum, qui miserat e custodia, ei lingua omnia significans. Qua de causa illo non leviter indignatus, jubet cum suasionem vim quoque adhibere, et verbis etiam miscere supplicia. Sequenti autem die, cum rursus magistratus venisset ad eustoliam, ea quæ imperata fuerant, cepit reipsa exsequi, et jussit ut per vim protrusum illinc athletam abducerent: ipse quoque, multas minas intentans, vehementique insulso et tumultu se fortem et strenuam illam animam perterrefacturum existimans. Ille vero nihil effeminatum, nihil quod sit pusilli et abjecti animi, et nihil quod sit indignum iis quæ præcesserant, præ se ferens, cum illa consueta et jucundissima morum simplicitate: Ne labores inquit, neque defatigeris, domi-

præses; mihi enim, qui sum mei Christi gratia confirmatus, non persuadebis ut a pietate deficiam, fac ergo quæcunque vis, a nullo abstinens.

XXIII. Hanc Anastasii cum prudentia constantiam nulla moderatio excepit aut humanitas, sed vinculus more Persico virgis cædebatur crudeliter. Cum is autem verberaretur, hæc decantabat magistratus: Cum maximis regis donis et honoribus persuaderi non sustinueris, ad hæc sis deinceps paratus. Sic enim te quotidie verberans, consumam plagis. Ille autem cum eum juberet rursus, quæ vellet facere, jubet martyri relaxato a vinculis, cum extensus esset supinus, lignis medias intercipi tibiæ, utraque autem eorum extrema premere viros aliquot robustos, qui et corporum magnitudine et ætatis vigore præstarent. Martyr autem cum sic ejus tibiæ premeretur usque ad ossa, magno et excelso animo et plane philosophico tolerabat. Quod quidem cum vidisset magistratus, et cognovisset se ex eo magis augere ejus patientiæ et tolerantiam constantiam, rursus in tutissimam eum tradit custodiam, ut de eo rursus referret ad regem. Cum is autem cui erat commissa cura carceris, sellarius, esset religione Christianus, et ideo eorum misereretur, qui pro pietate laborabant et eo quod est bonum et honestum, et eis, qui vellent ex Christianis, concederet ingressum, interdum ingrediens sine ulla prohibitione frater monasterii, qui cum martyre solverat ex Cæsarea, consolabatur illam asperam et tetram in carcere habitationem, et quos ex plagis senserat dolores, et quas ex vinculis et alia malorum perpessione acceperat molestias. Multi quoque alii viri pii, cum quibus illius quoque lesdin filii ad eum ingredientes, ad speciosos ejus pedes, et bona aperte evangelizantes, procidebant et vincula deosculabantur et rogabant, ut ab eo aliquas consequerentur preces et benedictiones. Cum is autem hæc omnino minime admitteret (ille enim toto semper animo et mente, humanæ gloriæ, hujus, inquam vanæ, et infidæ, et fallacis, et quæ nihil habet firmum ac stabile, rescabat occasiones), ipsi vinculis ceram immittens, quæ ex illis exprimebatur effigiem, tanquam maximum aliquod remedium et salutare ad omnem morbum et dolorem solvendum efferebant.

XXIV. Non multum temporis intercessit, et rursus veniens ille magistratus in custodiam, an jussis cederet regiis, frustra interrogabat, aut potius quærens occasionem gratificandi animo crudelissimo, qui pœnas cupiebat sumere. Cum is autem non parum ægre tulisset interrogationem et magna contentione et motione capitis id quod sæpe dixerat, nunc quoque respondisset: Scito me Christo et pietati nihil esse prælaturum, jubet eum rursus quoque clavibus verberari, sicut prius. Cum vero viri statim potius quam virum visi essent verberare, quantum licuit conjicere ex eo, quod esset ejus animus plane inflexibilis, eo quidem relicto in custodia, recedit magistratus; et aliquot interjectis

ἀκοοτῆναι τῆς εὐσεβείας· ποίει τοιγαροῦν ἢ βούλει, μηδενὸς αὐτῶν ἀπεχόμενος.

ΚΓ'. Τύτην Ἀναστασίου τὴν μετὰ συνέσεως ἔνστασιν ἐπιεικῆς, οὐδὲν ἢ φιλόφρωνον διεδέχετο, ἀλλὰ Περσικῆ τρόπῳ δεθεὶς ῥάβδοις ἀνηλεῶς καταραίζετο. Τυπομένῳ δὲ αὐτῷ τοιαῦτα καὶ ὁ ἄρχων ἐπέθεν· Ταῖς μεγίσταις τοῦ βασιλείως τιμαῖς τε καὶ δωρεαῖς πεισθῆναι μὴ ἀνασχόμενος, πρὸς τοιαῦτα τοῦ λοιποῦ παρεσκεύαστο· οὕτω γὰρ σε τύπτων καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ταῖς πληγαῖς ἀνελώσω. Τοῦ δὲ καὶ πάλιν ἢ βούλοιο ποιεῖν ἐπιτρέποντος, κελεύει τῶν δεσμιῶν ἀνεθέντα τὸν μάρτυρα, ὑπτιὸν τε διαταθέντα, ξύλοις τὰς κνήμας μέσον ἀποληφθῆναι· ἑκατέρῳ δὲ τούτων ἄκρα γενναίως τινὰς ἐπιστῆναι ἄνδρας μεγέθει τε σωμάτων καὶ ἡλικίας ἀκμῇ διαφέροντας. Ὁ δὲ μάρτυς, καὶ τοιούτοις πιέσμασι μέχρις ὁστέων αὐτῶν τὰς κνήμας ἀποθιβόμενος, μεγαλοψύχως ἔτι μᾶλλον καὶ φιλοσόφως διεκαρτέρει· ὅπερ ὁ ἔχρων ἰδὼν, καὶ γνοὺς ὡς ἐπιτείνει μᾶλλον αὐτῷ τῆς ὑπομονῆς ἐντεῦθεν καὶ καρτερίας τὸ σύντονον, ἀσφαλεστάτη καὶ πάλιν αὐτὸν φρουρῆ διδώσιν· ὥστε τῷ βασιλεῖ περὶ τούτου καὶ αὐθις ἀνερχεῖν. Τοῦ δὲ τὸ δεσμωτήριον ἐπιτετραμμένου σελλαρίου Χριστιανοῦ τὸ σέβας ὑπάρχοντος, καὶ παρὰ τοῦτο συναλγεῖν ἔχοντος φιλοφρονῶντος τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας καὶ τοῦ καλοῦ κάμουσι, καὶ Χριστιανῶν τῷ βουλομένῳ τῆς εἰσόδου παραχωροῦντος· εἰσιὼν παρ' ἡμέραν ὁ τῆς μονῆς ἀδελφὸς ἀκωλύτως, ὁ καὶ συναπάρας ἐκ Ἐκισπερίας τῷ μάρτυρι, τὸ σκληρὸν καθάπαξ ἐκείνο καὶ ἐφίλον τῆς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ διαγωγῆς, τὰς τε τῶν πληγῶν ὀδύνας, καὶ τὴν ἔπι τῶν δεσμιῶν καὶ τῆς ἄλλης κακοπαθείας στενοχωρίαν παρεμυθεῖτο. Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν εὐσεβῶν, μεθ' ὧν καὶ οἱ τοῦ Ἰσθίου κελίου υἱοὶ, πρὸς αὐτὸν εἰσιόντες, ποσὶ τὸ αὐτοῦ τοῖς ὤφραλοις καὶ ἀγαθὰ σαφῶς εὐαγγελιζομένοις προσέπιπτον, καὶ τὰ δεσμὰ κατεφίλων, καὶ τινος παρ' αὐτοῦ τυχεῖν εὐχῆς τε καὶ εὐλογίας ἐδίοντο. Τοῦ δὲ πρὸς ταῦτα καὶ λίαν ἀπαραδέκτως ἔχοντος. (Ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἀεὶ καὶ γνώμης καὶ ψυχῆς προδίσει τῆς ἀνθρωπίνης δόξης, τῆς κενῆς δὴ ταύτης καὶ ἀπίστου καὶ ψευδομένης καὶ οὐδὲν ἐχούσης ἀληθινὴν, τὰς ἀφορμὰς παρεκοπτε), αὐτοὶ κηρὸν τοῖς δεσμοῖς ἐπιπέλλοντες, τὸ ἐκεῖθεν ἐκτύπωμα ὡς τι μέγιστον φυλακτήριον καὶ καμάτου παντὸς καὶ πάθους λυτήριον ἐκομίζοντο.

ΚΔ'. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ πάλιν ἐπιστάς ὁ ἄρχων τῇ φυλακῇ, εἰ τοῖς τοῦ βασιλείως εἰκοι προστάγμασι εἰς κενὸν ἤρωτα, ἢ μᾶλλον ἀφορμὰς ἐκ τῶν ὡμοτή ψυχῇ χαρίζεσθαι κολάζειν ἐπιμένοντος. Τοῦ δὲ μὴ μετρίως περὶ τὴν ἐρώτησιν δυσχερένατος, καὶ σὺν ὀργῇ πρὸς αὐτὸν καὶ κινήματι κεφαλῆς, ὁ πολλάκις εἶπε, καὶ νῦν ἀποκριναμένου, ὡς οὐδὲν ἐγὼ Χριστοῦ καὶ τῆς εὐσεβείας, εὐ ἴσθι προτιμῶσρον θήσομαι· κελεύει, ῥοπέλοις αὐτὸν καὶ πάλιν ὡς περὶ δὴ καὶ πρότερον τύπτεσθαι. Ἐπει δὲ ἀδριάντα μᾶλλον ἢ ἄνδρα τύπτειν ἐφίκεσαν, ὅσον ἦν εὐλασάσαι τῷ ἀκαμπεῖ τοῦ φρονήματος· τῶς μὲν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ καταλιπὼν ὁ ἄρχων ἄπεισι, καὶ τινὰς ἐπισχῶν ἡμέρας ἔρχεται πρὸς αὐτὸν αὐθις, πολλὸς ὧν τοῖς

τεχνάσασαι καὶ ταῖς ἐπινοαίαις· καὶ νῦν μὲν κολα-
καίαις καὶ ὑποσχίσεσι, νῦν δὲ ἀπειλαῖς καὶ κολάσεσι
εἰς ἄρνησιν τῆς εὐσεβείας αὐτὸν ἐκκαλοῦμενος. Ἐπεὶ
δὲ ὁ αὐτὸς ἦν Ἄναστασιος, μήτε τούτοις ὑποκλινόμε-
νος, μήτε ἐκείνοις θελγόμενος, τοῖς προλαβοῦσι δε-
σμοῖς καὶ ταῖς πληγαῖς ἐξεδίδοτο. Εἶτα τῶν δεσμῶν
ἀνεθεῖς, τῆς ἐτέρας χειρὸς ἐξαρτᾶται, λθού τὴν ὀλ-
κὴν βαρυτάτου θατέρου τοῖν ποδοῖν ἐκδεθέντος. Οὕτως
οὖν αὐτὸν ἐπὶ δυσὶν ὥραις κρεμάμενόν τε καὶ δι-
σπώμενον ὁ ἄρχων καταλιπὼν, ἐπεὶ κατ' οὐδὲν ἑώρα
τῷ μάρτυρι τὸν τόνον ὑπολυόμενον· ἀλλὰ καὶ σφι-
γῶντα μᾶλλον τῆ τῶν βασάνων ἐπιμονῇ καὶ ῥωννύ-
μενον, ἐκτινον μὲν πέμψας κατάγει, πρὸς δὲ τὸν βα-
σιλέα ἐπανελθὼν, τὸ τε ἄτρεπτον αὐτοῦ τῆς γνώμης
καὶ δεινῶς ἀνδρῖκὸν ἀπαγγέλλει, καὶ συμδουλεύει
καὶ αὐτὸς οἶκοθεν μηδέτι πείραν Ἄναστασιῳ προσ-
αγαγεῖν, μηδὲ δοῦναι τηλικούτου ἄρχῆς ὕψος καὶ μέγε-
θος, πρὸς ἐνὸς ἀνδρὸς ἐνστασιν ὁραῖσθαι νενικημένον.

ΚΕ'. Ἐντεῦθεν ἀπογνοὺς τοῦ μάρτυρος καὶ ὁ βα-
σιλεὺς πέμπει μετὰ πέμπτην καὶ δεκάτην ἡμέραν
αὐτὸν τε τὸν εἰρημένον ἔρχοντα, καὶ τινὰς ἐτέρους
τῶν ὑπὸ χειρᾶ, ὥστε μὴ τὸν ἅγιον μόνον, ἀλλὰ πολ-
λοὺς σὺν αὐτῷ καὶ ἄλλους Χριστιανοὺς ἀνελεῖν. Οἱ
δὲ καταλαβόντες τὸ δεσμωτήριον, ἐκβάλλουσι Χρι-
στιανοὺς αἰχμαλώτους οὐκ ἐλάττους ἢ ἑβδομήκοντα
σὺν τῷ μάρτυρι, μεθ' ὧν καὶ οἱ τὴν αὐτὴν Ἄναστα-
σιῳ φυλακὴν ἐν Καισαρείᾳ κατακρίθηντες καὶ τῆς
σφραγίδος αὐτῶν καὶ τῆς ὀδοῦ κοινωνήσαντας δύο
ἑνὸς ἐτύγχανον, οὓς καὶ τοῦ τῆς Βετσαλώης ἐξ-
αγαγόντες χωρίου, ἐν ᾧ καὶ τῷ δεσμωτήριον ᾠκοδό-
ματω, καὶ πάντας πρὸς τῷ ποταμῷ στήσαντες, εἶτα
καθ' ἓνα διαιρούντες, σχοιτὸν τε αὐτῶν τῷ τραχήλῳ
ἐμβάλλοντες, καὶ οὕτως ἰλαεινῶς ὑπὸ τοῖς τοῦ μάρ-
τυρος ὀφθαλμοῖς ἀποπνίγοντες, ἐπέλεγον καθ' ἕκα-
στον τῷ ἁγίῳ Διατί θέλεις ὡς εἰς τούτων βίαιως
ἀνααιρεθῆναι, καὶ μὴ μᾶλλον πεισθῆναι τῷ βασιλεῖ,
καὶ τῆς παραύσεως ἀπολαύειν εὐημερίας; Ὁ δὲ προσ-
εχὼν ἐπὶ τούτοις, οὐρανῶν τε ὀρματὰ δοῦς, καὶ Θεῶν
συνταξαμένως εὐχαριστήσας, ὅτι περ ἤδη παρεστῶτα
τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ θάνατον ἔβλεπεν, εἶτα καὶ πρὸς
ἐκείνους ἐπιστραφεῖς, Ἐγὼ, φησὶν, ὑπὲρ τῆς τοῦ Χρι-
στοῦ μου ἀγάπης καὶ τοῦ θερμοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ
ἐκαστοῦς ἔρωτος, ἄπαν κατατμηθῆναι μέλος εἰς λεπτά
προσεδόνων, καινότερον δὴ τίνα περιμένων καὶ
ἐπηχῆ θάνατον. Ἐπειδὴ δὲ οὕτως ἐστὶν ὁ παρ' ὧν
ἀπειλούμενος, εὐχαριστῶ σοι τῷ μόνῳ Θεῷ μου καὶ
Σωτῆρι, Χριστῆ βασιλεῦ, ὅτι τελευτῆς οὕτως ἀπόνου
καὶ ἄνωδόνου, ἦν καὶ φύσις αὐτῆ μετὰ μικρὸν ἐπ-
ένησεν ἐν, μαρτυρίου με τιμὴν ὠνήσασθαι κατ-
εξίωσας. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ οὕτως τελευταίως ἐπιλυμ-
πρυνθεῖς ῥήματιν, ἴσῃ θανάτῳ καὶ οὕτως ἐτελειώθη.

ΚΣ'. Οἱ δὴμιοὶ δὲ τὴν ἱερὰν ἐκείνην κεφαλὴν
ἐκτεμνόντες, σαφῆ τῆς ἀναίρεσεως τοῦ ἀνδρὸς ἀπο-
δειξὴν τῷ βασιλεῖ κομίζουσι. Τὸν μέντοι ἐπὶ τῆς φύ-
λακῆς σιλλάριον Χριστιανὸν ὄντα, καὶ μαρτύρων
εἰδὼτα τιμᾶν σώματα, ἀνελεῖσθαι τὸ τοῦ ἁγίου λείψα-

(8) Cum alii eum laqueo, alii gladio interem-
pium dicant, Baronius in notis ad Martyrol. Rom.
In hæc verba Menologii Græcorum concludit :

diebus ad eum revertitur, varias artes et rationes
excogitans : et nunc quidem minis et promissis,
nunc autem minis et suppliciis eum revocans ad
negandam pietatem. Cum autem idem esset Ana-
stasius et nec his inclinaretur, nec illis deliniretur,
prioribus vinculis et plagis est traditus. Deinde
cum fuisset relaxatus a vinculis, ex altera manu
suspenditur, cum lapis gravissimi ponderis esset
alligatus alteri ex pedibus. Cum eum ergo sic pen-
dentem et sic divulgum duabus horis reliquisset
magistratus, videretque robur ac firmitatem mi-
nime dissolvi martyri, illum quidem remittit : ad
regem autem reversus, immutabilem ejus mentem
significat et summam animi fortitudinem. Ipse
quoque ei consulit ne amplius periculum faciat in
Anastasio, nec permittat ut tanta altitudo et ma-
gnitudo imperii ab unius viri constantia videatur
superata.

XXV. Hinc cum omnem spem superandi marty-
ris rex abjecisset, mittit post decimum quintum
diem et dictum magistratum et quosdam alios ex
subditis, ut non solum sanctum, sed multos quoque
alios Christianos cum eo interimerent. Illi autem
cum venissent in carcerem, expellunt Christianos
captivos non pauciores, quam septuaginta, una
cum martyre : cum quibus erant ii quoque qui
cum Anastasio Cæsareæ damnati fuerant ad custo-
diam, signaculique et vinculorum fuerant ei sociis
quos cum eduxissent ex prædio Betsaloes, in quo
fuerat carcer ædificatus, et ad fluvium statuissent,
eos singulatim dividentes et eorum collo funem
injicientes, et miserabiliter ante oculos martyris
suffocantes, sancto dum unumquemque vicissim
submergerent, dicebant, : Cur vis, sicut unus ex
his, violenter tolli de medio et non potius regi pa-
rere, et priorem consequi felicitatem? Ille autem
cum his mentem adhibuisset et in cælum oculos
sustulisset et Deo ingentes egisset gratias, quod
jam pro ipso mortem videret esse subeundam,
deinde ad illos quoque conversus : Ego, inquit, pro
Christi mei charitate, ardentique et vehementi in
eum amore, exspectabam omne membrum minu-
tatim conscindi, exspectans novam aliquam et
inauditam mortem. Quoniam autem hæc est ea,
quam vos mihi minamini, ago tibi gratias soli Deo
meo et Servatori Christo, quod morte, quæ usque
adeo vacat omni labore et molestia, quam quidem
paulo post ipsa quoque attulisset natura, me vo-
luisti emere honorem martyrii (8). Cum hæc
dixisset et hæc ultima verba præclare esset locu-
tus, æquali morte sic quoque est consummatus.

XXVI. Carnifices autem, cum sacrum illud caput
amputassent, ut eum esse interfectum ostenderent,
ad regem deferunt. Sellarium vero, qui præerat
custodiæ carceris, cum esset Christianus, et sciret
martyrum honorare corpora, vellet autem sancti

« Ipsius collo ita laqueo astricto, ut respirandi fa-
cultatem non haberet, postremo securi percussit,
capite pro Christi fide abscisso. »

tollere reliquias, et eas separare ab aliis, ne tantum lateret bonum, permistum cum cæteris corporibus, prohibuere carnifices. Cum filiis autem Iesdin annuntiatia fuisse viri consummatio, ad quam euntem martyrem illorum pueri consequentur, et illi serviebant, ii pecunia corrumpunt carnificum diligentiam, et ut corpus sibi liceret loco separato deponere, non paucis emunt pecuniis. Deinde is quoque monachus, qui cum marture excesserat e Cæsarea, et cum decertante ad finem usque manserat, cujus etiam sæpe fecimus mentionem, cum et pueros filiorum Iesdin, et quosdam ex iis, qui illic erant, monachis in noctem sequentem assumpsisset, et ut martyris corpus pie et sancte componeret, venisset (o quomodo, o Christe, laudabo miraculum tuorum magnitudinem?) invenit canes alia quidem corpora toto ore exedentes, ab hac autem solo se abstinentes, ut quod non subiretur amplius legitibus corporis. Jam enim erat pulchritudinis coronam in manu Dei (divinus dixit Iesias) et diadema regni in manu Dei ejus. Cum sustulisset ergo corpus martyris, et mundis in eis, quæ dedere filii Iesdin pro ultimis corporis exsequis, mundas illas et sanctas involvisset reliquias, in Sergii (Θ) martyris monasterio, quod ad unum lapidem distabat a vicu, deponit decimo septimo (10) quidem anno imperii Heraclii, vicesimo autem secundo mensis Januarii. Is enim fuit dies, qui vidit decessum martyris.

XXVII. Sequenti autem die duos ex iis, qui erant in custodia licuit audire hæc in eis se narrantes. Dicebat enim unus alteri: Vidisti quemadmodum canes, qui heri venerunt, reliquias quidem corporibus se cupere impleverunt, abstinerunt autem a solo corpore illius monachi: et quemadmodum postquam se aliis exsatiarent, prope illum sedentes visi sunt potius esse custodes, his deinceps duabus neque recedentes, neque corpus tangentibus? Alter autem rursus excipiens orationem: Ego vero, inquit, cum vespere ex specula in domum reverterer, videbar mihi videre stellam quamdam terram tangentem, jucundum quemdam et perspicuum splendorem emittentem. Spectaculi itaque novitate obstupefactus, quod sciret non sicut aliæ, sed humiliter et terræ vicinior resplenderet, vado ut videam, quidnam sit illud, quod apparuerat. Cum autem fui prope illum locum, illam quidem stellam videre non poteram, sed solum corpus monachi, quod jacebat super terram. Hæc cum narrant et mirarentur milites, quidam ex Christianis captivis, qui exercitati erant in lingua Persica, qua tunc illi inter se utebantur, intellexerunt ea, quæ dicebantur. Ex quibus duo quidam relaxati a custodia post interemptum regem Chosroem, una cum multis aliis venerunt in sanctam civitatem, quibus quidem martyr, cum una cum eis esset in carcere, de sua

Α νον βούληθέντα καὶ ἰδίᾳ θείναι τῶν ἄλλων, ὅπως μὴ τοσοῦτον ἀγαθὸν λάθῃ τοῖς λοιποῖς ἀναμιγνὲν σώματιν, εἶρξεν οἱ δῆμιοι. Μηνοθεΐτης δὲ τοῖς τοῦ Ἰεσδὶν υἱοῖς τῆς τοῦ ἀνὸρος τελειώσεως, πρὸς ἦν ἀπίοντι τῷ μάρτυρι παῖδες ἐκείνων ἦσαν ἀκολουθοῦντες αὐτῷ καὶ ὑπηρετούμενοι· χρήμασιν ὑποφθεύουσιν οὗτοι τὴν τῶν δημίων ἀκρίθειαν καὶ τὴν τοῦ σώματος ἐν ἰδιάζοντι τόπῳ κατὰθειαν, ἀργυρίων οὐκ ὀλίγων ὠνοῦνται. Ἔττα ὁ καὶ συναποδημητίας ἐκ Καισαρείας τῷ μάρτυρι μοναχὸς, καὶ ἀθλοῦντι μέχρι τέλους συμπαραμείνας, οὗ καὶ μνείαν πολλὰκις ὁ λόγος ἔθετο, τοὺς τε παῖδας τῶν τοῦ Ἰεσδὶν υἱῶν, καὶ τινὰς τῶν ἐκεῖ μοναχῶν εἰς τὴν ἐπιούσαν νύκτα παραλαβὼν, καὶ ὥστε τὸ τοῦ μάρτυρος σῶμα ἱερῶς τε καὶ ἡσίως περιστάλλει ναταλαβὼν (ὡ πῶς ἀναξίως αἰνέσω σου, Χριστέ, τῶν θυμάτων τὸ μέγεθος;), εὐρίσκει τοὺς κύνας· τὰ μὲν ἄλλα τῶν σωμάτων ὅλα στόματι καταθίονται, τούτου δὲ μόνον καὶ λίαν πεφυλαγμένως ἔχοντες καὶ ἀπεχομένους, ὅτι μὴδὲ σώματος ἔτι νομοῖς ὑποκειμένου. Ἦθη γὰρ ἦν στέφανος κάλλους ἐν χειρὶ Κυρίου, ὁ θεὸς ἂν εἶπεν Ἡσαΐας, καὶ διχότυμα βριλλείας ἐν χειρὶ Θεοῦ αὐτοῦ. Τὸ σῶμα τοίνυν τοῦ μάρτυρος ἀνελόμενος, καὶ καθρατεῖσθὼναι, ἀ: οἱ τοῦ Ἰεσδὶν υἱοῖς τελευταῖον τῷ μάρτυρι παρέσχον ἐντάφιον, τὸ καθαρὸν ἐκεῖνο καὶ ἅγιον ἐνεπίψασα, εἰς τὴν τοῦ μάρτυρος Σεργίου μονὴν ἐνὶ σημεῖῳ τῆς κόμης διέχουσαν κατατίθεται, ἐπτακαίδεκάτη μὲν ἔτει τῆς Ἡρακλείου τοῦ εὐσεβοῦς βριλλείας, εἰκάδι δὲ καὶ δευτέρῳ μηνὸς Ἰανουαρίου. Αὕτη γὰρ ἦν ἡ καὶ τὴν τελευταίαν ἰδοῦσα τοῦ μάρτυρος ἡμέρα.

ΚΖ'. Εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν δύο τῶν ἐπὶ τῆς φυλακῆς τινῶν, τοιούτα πρὸς ἀλλήλους ἀκοῦσαι ὑπῆρξε διηγουμένων. Ὁ μὲν γὰρ ἔλεγε τῷ ἑτέρῳ· Εἶδες ὅπως χθὲς ἐλθόντες οἱ κύνες τῶν μὲν λοιπῶν χανδῶν ἐνεπίμπλαντο σωμάτων, μόνον δὲ τοῦ μοναχοῦ ἐκείνου ἀπέχοντο, καὶ ὅπως ἐπειπερ ἱκανῶς τῶν ἄλλων ἐμφορηθεῖσαν, πλησίον ἐκείνου καθήμενοι φύλακες ὡς περ εἶναι μᾶλλον ἐφύκεσαν, ὠρῶν ἐξῆς ὅω μῆτε ἀποχωρῶντες μῆτε τοῦ σώματος θήγοντες; Ἄττερος δὲ πάλιν τὸν λόγον ὑπολαβὼν, Ἐγὼ δὲ, φησὶν, ἐσπέρας ἐκ τῆς κατασκοπῆς εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανῶν, ἐδόκουν ἄττερα τινὰ τῆς γῆς ψάλλοντα βλέπειν, ἡδὴ τι καὶ διοφανὲς ἀπαστρέπτοντα· καὶ τὸ κινὸν τοῖσιν καταπλαγεῖς τοῦ θεάματος ὅπως οὐ κατὰ τοὺς τοίπους ἦν ἀστέρας, ἀλλὰ χθαμαλά καὶ πρόσγεια λάμπων, πορεύεμαι τι ποτ' ἂν εἶη τὸ φανὴν ἐκεῖνο μαθεῖν. Δ' ἡ δὲ ἤδη πλησίον ἐγενόκην τοῦ τόπου, ἀστέρας μὲν ἐκεῖνον οὐκ εἶχον ὄραν, μόνον δὲ τὸ τοῦ μοναχοῦ σῶμα κείμενον ἐπ' ἐδάφους. Ταῦτα τῶν στρατιωτῶν ἐν διηγῆσει καὶ θυμῳ πικρομένων, τινὲς τῶν ἐν τῇ γυλακῇ Χριστιανῶν αἰχμαλώτων, τὴν Περσῶν ἡσκημένοι γλώσσα, ἧ τότε κάκεινοι πρὸς ἀλλήλους ἐκρῶντο, τῶν λεγομένων συνίσαν, ὧν καὶ δύο τινὲς τῆς φυλακῆς ἀνεθίντες μετὰ τὴν Κοσρόου τοῦ Βριλλείως ἀναίρεσιν, σὺν ἄμα πολλοῖς καὶ ἄλλοις τὴν ἅγιαν πόλιν κατέλαβον· οἱς ἔηπου καὶ συνὼν ὁ μάρτυς ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, περὶ τε τῆς ἑαυτοῦ τε-

(9) Sergium in veneratione a Cosroe habitum memorat Baronius ob plurima in ipsum collata beneficia.

(10) Heraclii 17 imperii annus fuit Christi 627, teste Baronio t. VIII *Annal.*

λειώσεως καὶ τῆς σφετερας ἐλευθερίας, τῆς τε τοῦ Α πικροῦ διώκτης, καὶ τυράννου μάλλον ἢ βασιλέως ἀναιρέσεως, ἀφευδέστατα προειρήκει διαβροχὴν οὐτως εἰπὼν· Γινώσκετε, ἀδελφοί μου, ὅτι Θεοῦ τοῦ ἀγαθοῦ χάριτι, ἐγὼ μὲν πύριον τελειοῦμαι· ὅμως δὲ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπολυθήσεσθε· ὅτι ἄδικος καὶ πονηρότατος βασιλεὺς ἀναιρεθήσεται, ἀλλ' ὁ μὲν Θεοῦ δὲ πάντως κυβερνήσει καὶ ἡδηγία πρὸς τὴν ἀγίαν πόλιν ἐπανιοῦσι μελήσει καὶ τῇ μονῇ τοῦ ἀδδᾶ Ἀναστασίου παραβαλεῖν, καὶ παρ' ἡμῶν προσεπιπεῖν καὶ πάντα τῶν τε πατρὶ μου καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἀπαγγεῖλαι. Ταῦτα· οὐ μόνον ἐκεῖνοι τὰς προβροχίας ἀκούσαντες, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔργον τὰς ἐκβάσεις ἰδόντες, τὰς τελευταίας τοῦ μάρτυρος ἐντολάς οὐκ ἠτίμασαν, ἀλλὰ θέμενοι τὴν πρὸς τὴν μονὴν ὁδὸν καὶ αὐτῆς ἐκπνοδοῦ προτιμοτέρων· ἢ καὶ βροχίας μάλλον δὲ αὐτῆς Β καὶ ὁμολίης τυχόντες τῆς ἐκπνοδοῦ, καὶ τῇ μονῇ ὡς εἶχον αὐτῶν καματῶν τῆς ὁδοπορίας αὐτοῖς ἐφοδίους παραβιζόντες, πάντα τῇ ἀδελφότητι ἐξηγήσαντο.

ΚΗ. Ὁ μόντοι πολλάκις μνημονευθεὶς ἀδελφός (ἐπ' αὐτὸν γὰρ ἄγει καὶ πάλιν τὰ τῆς ἀκολουθίας τὸν λόγον) τὸ τοῦ μάρτυρος σῶμα οὐκ εὐλαβεία καὶ μάρτυσι προσέουσιν τιμαῖς, εἰς τὴν τοῦ μεγάλου Σεργίου μονὴν καταθέμενος, χρόνον μὲν τινα καὶ αὐτὸς ἐκεῖ διατρίβων ἦν· καὶ ὅπως ἀναιρεθῆι πρὸς τε τὸν πέμπαντα καὶ τοὺς ἀδελφούς κινδύνων χωρὶς, σκοπούμενος. Δεκάτη δὲ μετὰ τὴν λειψάνου κατάθεσιν ἡμέρᾳ, καταλαμβάνει μετὰ τῆς στρατιᾶς βασιλεὺς ἕτερος. Οὐχ οἷος ὁ προειρημένος διώκτης καὶ ἀποστάτης καὶ τὴν κακίαν περιττός καὶ ἀνήκεστος· ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπεικῆς τε καὶ ἡμερὸς καὶ τὴν εὐσέβειαν ἐκείνῳ μάλλον καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀντίθετος· οὐκ ἰδὼν ἐπὶ ξένης ἡδέως ὁ μοναχὸς καθάπερ τινὰς ἐν σκότειν λαμπάδας καὶ, τῶν περὶ τὴν ἐκπνοδὸν φροντίδων εὐδὸς καὶ τοῦ τῆς ἀθυμίας ἀναπνεύσας ἄχθους, καὶ τὴν ψυχὴν οἰοεὶ κουφισθεὶς, οἷα καὶ αὐτὴν ἀδελφότητα καὶ μονὴν οὐκ εἰς μακρὰν ὄψεσθαι προσδοκῆσας, τῇ Ἑλλήνων αὐτοὺς γλώσσῃ προσπαροῦει, τὸν ἀγνωρισμὸν τοῖς ἀνδράσι διαφωτίζων. Οἱ δὲ Χριστιανὸν αὐτὸν εἶναι γινόντες, πρᾶγμα ἐσχάτως ἐν Περσίδι σπανίζον (τοῦτο γὰρ καὶ τὸ τῶν μοναχῶν ἔνδυμα καὶ ὁ λόγος ἐμήνυον), ἤροντο αὐτὸν ὅτι ποτὲ εἶη διατρίβων ἐνταῦθα. Τοῦ δὲ κατὰ μέρος αὐτοῖς τὰ κατὰ τὸν μακάριον ἀπαγγελλαντος, τοῦτο μὲν, εἰς πόθον ἐκείνοι τοῦ μάρτυρος, τοῦτο δὲ καὶ εἰς συμπάθειαν τοῦ μοναχοῦ τὰς ψυχὰς κινήσιντες, εἶς τε τὰς οἰκείας σκηνὰς τὸν ἄνδρα λαβόντες, κοινωνόν τε αὐτὸν καὶ στέγης ἐξ ἐκείνου καὶ τραπέζης ποιούμενοι, καὶ ὅπως εἶδει Χριστιανούς τε καὶ φιλομάρτυρας πρὸς τοῦτον διατεθέντες, διὰ τῆς Ἀρμενίων αὐτὸν ἐξήγαγον. Ὅς καταλαβὼν δι' ἑτους· τὸ μοναστήριον, τῶν τε προσετώτων καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἡδίστην τινα τρυφήν καὶ φιλότιμον εὐωχίαν τὴν κατὰ τὸν ἱερὸν Ἀναστάσιον διήγησιν ἐποιήσατο, ἀνακομίσας ἔτι καὶ τὸ μοναχικὸν ἐκείνου κολῶδιον, ὃ καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ ἀναλύσει ἐνδεδυτο, καὶ ἀνακομίσας οὐκ ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ θαυμαστοῦ γε τοῦ διηγήματος. Ἔλεγε γὰρ ὡς εἶη τις ἀδελφὸς ἐν τῇ μονῇ καθ' ἣν ἀποτεθῆι τὸ λείψανον, νέος τὴν ἡλικίαν, πονηρῶν πνεύματι κα-

consumatione et de eorum liberatione et de sævi persecutoris et tyranni potius quam regis interfec-tione, verissime prædixerat, sic aperte dicens : Scialis, fratres mei, me boni quidem Dei gratia cras esse consummandum : vos autem paucis post diebus liberandos, quando rex iniquissimus et sceleratissimus fuerit interemptus. Cæterum vobis, cum, Deo omnino regente et ducente, in sanctam fueritis reversi civitatem, curæ erit ad abbatis Anastasii vos conferre monasterium et eos nostro nomine salutare et omnia annuntiare pari meo et fratribus. Has prædictiones cum illi non solum audivissent, sed effectum etiam vidissent consecutas, ultima mandata martyris non neglexere : sed venire ad monasterium, pluris quam ipsum facientes reditum, et ita ut erant fessi ex itinere, cum suoviatice venientes in monasterium, exposuerunt omnia fraternitati.

XXVIII. Frater autem, cujus sæpe facta est mentio (ad eum enim ex consequentia non rursus reducit oratio), cum corpus martyris pie et cum eo, quo par est, honore et reverentia deposuisset in magni Sergii monasterio, ipse quidem aliquantum temporis ibi est moratus, quemadmodum ad eum, qui misit, et fratres salvus et sine periculo perveniret, considerans. Decimo autem die, postquam depositæ fuerunt reliquiæ, eo venit cum exercitu rex alius, non qualis is qui prius dictus est, persecutor et religioni infestus et in scelere eximius et plane profligatus, sed valde æquus et mansuetus, pietateque et humanitate illi plane contrarius. Quos cum lubenter vidisset monachus in externa regione, tanquam quasdam lucernas in tenebris, a cura de reditu et ægritudine onere mox respirans et veluti animi pondere levatus, ut qui fraternitatem et monasterium se esse propediem visurum speraret, lingua eos Græca alloquitur, ea ratione sui notitiam aperiens. Illi autem cum novissent eum esse Christianum, quod quidem rarum est apud Persas (hoc enim et monachorum significabat indumentum et sermo) rogarunt illum, cur illic moraretur. Cum his vero eis singulatim de beato exposuisset Anastasio, illi partim quidem desiderio martyris, partim autem monachi motu misericordia, cum virum in sua accepissent tabernacula, teclique et mensæ socium eum deinceps fecissent, et ut decet Christianos et martyrum amantes, in eum affecti essent, eduxerunt ipsum per Armeniam. Qui cum post annum pervenisset ad monasterium, præfecto et fratribus jucundissimum lautumque et magnificentum exhibuit epulum, nempe de sancto Anastasio narrationem, ut qui etiam attulerit monasticum illius colobium, quo indutus erat in ipsa resolutione, nec attulerit solum, sed simul etiam mira quædam narraverit. Dicebat enim, fuisse quemdam fratrem in monasterio, in quo positæ erant reliquiæ, ætate juvenem qui a maligno spiritu detinebatur. Cum autem

præfectus a me sæpe petiisset colobium et hoc simul atque accepisset, juvenem induisset (o celerrimam visitationem, o promptissimum auxilium!) statim exiit dæmonem, ut qui sicut frigus calori, vel luci tenebræ, huic martyris panno facile cessisset: in gloriam Domini nostri Jesu Christi, quem decet omnis honor et adoratio, nunc et in sæcula sæculorum. Amen.

Αρχος. Αιτήσαντος οὖν με τὸ κολόβιον ὅτι πλεῖστα τοῦ ἡγουμένου, καὶ τοῦτο λαβόντος ἄμα καὶ τὸν νέον ἐνδύσαντος, (ὡ ταχείας ἐπισκοπῆς, ὡ θερμότητος ἐπικουρίας!) τὸν δαίμονα εὐθὺς ἀποδύεται, ὡπερ θέρμη ψύχος, ἢ φωτὶ σκότος, τῷ μαρτυρικῷ τούτῳ ῥάκει ῥάδιως ὑποχωρήσαντα· εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα τιμὴ, καὶ προσκύνησις, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

DE S. CLEMENTE ANCYRANO

ET SOCIIS

(Initio sæculi iv, 23 Januarii. — Acta SS. Bolland. ad hanc diem, p. 458.)

§ I. S. Clementis martyrii tempus, socii.

1. Galatæ, Asiatica gens, Bithyniæ contermina, e Galliis progressa, ut nomen ipsum testatur, et lingua; nam teste S. Hieronymi proœm. in lib. II Comment. in Epist. S. Pauli ad Galatas, « excepto Græco sermone, quo omnis Oriens loquebatur, propriam linguam habebant, eandem pene quam Treviri: » Teutonicam nimirum, quæ olim Gallis omnibus communis, nunc parti Belgarum, Germanis, aliisque ad Arcton populis, etsi varia dialecto ita alterata, ut vix ac ne vix quidem mutuo intelligant. Metropolis Galatarum erat Ancyra, cujus antistites postea « Honoratissimi principes totius Galatiæ » in Expositione Andronici Palæologi senioris appellantur.

2. In hujus urbis episcopalem thronum evectus olim fuit S. Clemens, gloriosæ dein martyrum turmæ primipilus, cum vicesimum duntaxat annum explesset ætatis. Natus is erat Valeriano consule, imperii Valeriani anno 12, Christi 250. Fuit ea quorundam Græcorum epocha (quod alibi monuimus) ut octo annis serius, atque Latini vulgo, æram Christianam ordirentur. Ergo si anno Christi 250, juxta ipsorum calculum, in lucem editus est Clemens, is annus fuit æræ vulgaris 258 aut 257, postrema sui parte, nam annum a Septembri auspiciabantur. Consul tunc fuit quartum Valerianus, et Gallienus tertium: at nonnisi quintus eorum imperii annus is erat: nec duodecimum attigit Valerianus, anno Christi 260, a Sapore Persarum rege captus, atque immanissime interemptus. Sed si placet annum ab adito imperio duodecimum retinere, quo Gallienus, cum patre susceptum, adhuc administrabat imperium, Christi is erat 265, quo Valerianus junior, Gallieni frater, secundum consul fuit, cum L. Cæsonio Lucillo Macro Rufiniano. Et favet Metaphrastes, qui natum Clementem scribit « Coss. Valeriano et Luciano. » Fortassis Luciano scriptum pro Lucillo. At qui superius statutam epocham sequebantur Græci, non 250 Christi annum illum computeabant, sed 257, nisi sic scriptum fuit, et ἑβδόμῳ *septimo* librarii incuria omissum.

3. Anno dein ætatis vicesimo evoluta, Christi 277, Probo imperante, aut potius 284, quo et Diocletianus xv Kal. Octob. invasit imperium, episcopus factus est Clemens: et concitata mox persecutione, sub anni fortasse sequentis exitum conjectus in vincula; post varia multorum annorum atrociam certamina, imperantibus adhuc Diocletiano et Maximiano, glorioso exitu labores terminavit xxiii Januarii, die Dominica, anno scilicet bissextili 304, quo eodem ipsis Kalendis Aprilibus imperio sese ambo imperatores abdicarunt. Atqui anni, quibus Clemens certavit, non 28, sed 18 solum ac menses aliquot, existent. Aut certe anno 309, sub Galerio Maximiano oportebit eum preceptum fateri; nam eo quoque anno xxiii Januarii in Dominicam incidit. Et videtur id Nicephorus infra citandus innuere, cum ait, eo ipso anno, quo S. Pantaleonem, martyrium peregrisse. Sed de hoc disquiremus 27 Julii.

4. Hæc de S. Clementis ætate: nunc de sociis certaminum et triumphis. Præcipuus Agathangelus fuit, mensibus ante eum duobus, diebus octodecim, coronatus v Novembris; quo diæ Græci in suis Menæis hæc de eo canunt: Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Ἀγαθᾶγγελος ἕρπει τελειοῦται.

Χρησταγγελός τις ψῆφον Ἀγαθαγγέλω
Ἦ, τῆς τελευτῆς ψῆφος ἦν ἐκ τοῦ ἕρπου.

Eodem die S. Agathangelus gladio vitam finit.
Benignus Angelus aliquis decretum Agathangelo
Misi, mortis decretum per gladium.

At solenni religione ambo hoc die 23 Januarii coluntur, præsertim in propria illis dicata Constantinopoli ecclesia, « trans Eudoxii regionem ultra Anaplum et in sanctissima æde S. Irenes, veteris et nova; » ut Menæa et Maximus Cytheræus tradunt.

5. De utroque Menologium a Canisio editum hoc ipso die: « Natalis S. Clementis Ancyræ Galatiæ, qui ortus patre gentili, matre vero Christiana nomine Euphrosyna, quæ Christi martyrem futurum illum prædixit, sub Diocletiano et Maximiano martyrium pertulit: quo die et S. Agathangelus An-

cyræ, Lucio præside, passus est. » Imo 8 Novembris passus. Utriusque cætera meminerunt Græcorum Monologia, Horologia etc., quæ sequitur Molanus in addit. ad Usuardum : « Die vicesima tertia, sancti hieromartyris Clementis Ancyræ, et sancti martyris Agathangeli. » Romanum quoque Martyrologium : « Ancyræ in Galatiæ S. Clementis episcopi, qui sæpius cruciatus, tandem sub Diocletiano martyrium consummavit. Ibidem S. Agathangeli, qui eodem die sub Lucio præside passus est. » De Clemente ita Galesinius : « Ancyræ S. Clementis episcopi et martyris, qui Diocletiano imperatore inauditis excruciatu supplicii, iisque multis ac variis, demum cum constanter in fide persisteret, præciso capite martyrii coronam accepit. »

6. In Notationibus, Christophorum et Charitonem, Clementis in martyrio obeundo socios, memorat Galesinius. Menæa, Menologium Casinii, et Cytheræus referunt 9 Septembris « S. Charitonem gladio occisum. » Sed quod non ei additus comes Christophorus, et hi ambo 23 Januarii occubuerint, alium remur. Eucarpium quoque plures suere. At nulli Phengon jungitur, nec ullis in Martyrologiis eorum reperimus ad 7 Septembris, quo perempti fuere, inscripta nomina. Eorum certamina, aliorumque tam Ancyranorum quam Romanorum, in Actis S. Clementis, qui eos Christo genuerat, continentur, celebranturque a plurimis hoc die omnes; et pleraque nomina Actis præfigit Joannes Basilii Sanctorius.

§ II. Actus S. Clementis et sociorum.

7. Res a Clemente et Agathangelo præclare ac fortiter gestas, solita facundia composuit Metaphrastes, ex antiquis haustas monumentis. Eum Metaphrastæ commentarium, a Gentiano Herveto Latine versum, Lipomanus et Surius vulgarunt; atque in epitomen redactum, Lippelous, Ribadeneira, Sanctorius, Gabriel Flamma, Machantius, Rosweydeus, aliique. Baronius in Notat ad Martyrologium scri-

bit multa sibi in his Actis displicere : sed quænam illa sint, non exprimit. Hyperbolica quandoque cruciatuum auxesis videri possit, nisi et diaboli ejusque satellitum furorem, et Dei, suos martyres confirmantis, virtutem cogitemus. Neque existimare oportet omnia quæ narrantur, continenter inficta sanctis esse supplicia; sed toto annorum 18 spatio, indulta fortassis plurimum sæpe mensium quiete, dum aliis Reip. negotiis præsides distinebantur; quanquam id negari videtur in Anthologio et Menæis. Et si singula considerentur tormenta, nullum fore non pluribus martyribus sub iisdem Diocletiano et Maximiano, in iisdem Asiæ urbibus, irrogatum : ac vincuntur pleraque moderna Japonum adversus Christianos immanitate. Præter citata Martyrologiorum testimonia, exstat egregia Actorum epitome in Anthologio Græcorum a Clemente VIII approbato, Menæis quoque, et Maximi Cytheræi Vitis.

8. Nicephorus Callistus quoque hoc eos illustri encomio celebravit lib. vi *Hist. Eccles.* cap. 14 : « Hoc ipso anno Clemens Ancyranus episcopus, cum Agathangelo nobilissimum martyrium est exorsus. Viginti octo namque annis pro Christo splendidissimum absolvit cursum. Siquidem post mundum conditum quicumque pro Christo certamen igne, ferro, lapidibus, lignis obierunt, quive cum bestiis depugnarunt, et diuturnis vinculis afflicti sunt; præterea qui diversis modis in terra, in aere, in aquis, cum suppliciis sunt collectati; tum autem qui vel frigore, vel calore nimio sunt consumpti, aut qui aliis quibuscunque pœnis et tormentis vitam amiserunt : eos omnes, meo quidem judicio, sanctus ille Clemens, et cum ipso Agathangelus, longe superavit : primum quidem Romæ, deinde Nicomediæ; cum feritate et crudelitate aliis præstantes tortores, eis excruciantis vice per successionem mutantes, ab omni jam tormentorum specie destituerentur : ad postremum autem gladio percussi vitam hanc immortali illa commutarunt. »

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΑΓΚΥΡΑΣ

VITA ET CERTAMEN

S. CLEMENTIS ANCYRANI ET SOCIORUM.

(Græcus textus nunc primum prodit ex cod. Reg. Paris. n. 1456, sæc. XI. EDIT. PATROL.)

CAPUT I.

S. Clementis ortus et educatio. Obitus parentum.

I. Post ducentesimum et quinquagesimum an- A Λ'. Μετὰ διακοσιοστὸν καὶ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς
num Domini nostri Jesu Christi, anno duodecimo τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς οὐρανοῦς
Valeriani imperatoris, consulibus ipso Valeriano ἀναλήψιας, ἐν ἔτει δωδεκάτῳ τῆς βασιλείας Οὐαλε-
et Luciano, ille vere magnus et admirabilis Cle- ριανοῦ, ἐπὶ τῆς ὑπατείας αὐτοῦ τε Οὐαλεριανοῦ καὶ
mens, Ancyrae, metropoli primæ Galatarum pro- Λουκιανοῦ, ὁ μέγας ὄντως καὶ θαυμαστός Κλήμης ἐν
vinciæ, tanquam egregius aliquis palmes, multis Ἄγκυρα τῆς Γαλατῶν ἐπαρχίας, καθάπερ εὐγενὲς
boni Spiritus botris erat omni ex patre plenus. Ea τι βλήμα πολλοῖς πάντοθεν ἐκόμα τοῖς τοῦ ἀρχαίου
enim cum ipsum tulisset, et multis etiam aliis Πνεύματος βότρυσιν. Αὕτη γὰρ αὐτὸν ἐνεγκούσα, καὶ
civitatibus misisset præclarum exemplar marty- πολλὰς πόλεις καὶ ἀλλὰς καλὸν ὑπόδειγμα κίψασα
rii, ipsa quoque collegit pulchros fructus consum- μαρτυρίας, καλοῦς ὕστερον αὐτοῦ καὶ τῆς τελειώσεως
mationis. ἐτρόγησε τοὺς καρπούς.

II. Erat autem genere insignis, ex nobili quidem B'. Τὸ δὲ γένος ἐπίσημος ἦν, ἐξ εὐγενοῦς ἄνωθεν
et alto deductus sanguine. Erat enim ei pater et καταγόμενος αἵματος· πατέρες γὰρ αὐτῷ, ἡ μὲν ἐκ
mater, hæc quidem ex ambobus parentibus claris πατέρων ἄμφω περιφανῶν καὶ πιστῶν, ὁ δὲ σφόδρα
et fidelibus; ille autem in religione a Sophia (1) διαφερόμενος (τοῦτο
fidei valde dissidens, et gentili deditus stultitiæ. B γὰρ ἦν ὄνομα τῆ συζύγου), καὶ τῇ Ἑλληνικῇ μωρίᾳ
Nam cum eam haberet vitæ sociam et habitatio- προσκειμένος. Κοινωνὸν γὰρ αὐτὴν βίου καὶ σύνοικον
nis, multa semper dicens et faciens, conabatur ἔχων, πολλὰ καὶ λέγων ἀεὶ καὶ ποιῶν, ἔσπευδε κοι-
eam facere sociam religionis. Ea autem cum ani- νωνὸν αὐτὴν ποιῆσαι καὶ τῆς θρησκείας. Ἡ δὲ ἄρα
mi magnitudine maritum superaret, hoc majori καὶ τὸν ἄνδρα ψυχῆς ὑπερβάλλουσα γενναίωσεν,
studio contendebat, ut si qua ratione fieri posset, τοῦτο μᾶλλον εἶχε διὰ σπουδῆς εἴπερ οἶόν τε καὶ αὐ-
eum deduceret ad veram pietatem. Sed ille qui- τὸν ἐπαγγέσθαι πρὸς τὴν εὐσέβειαν. Ἄλλ' ἔλεινος
dem dormiens in profundis erroris tenebris, erat μὲν ὑπὸ βᾶθει τῷ τῆς ἀπίτης σκότῳ καθυπόδων,
sua sponte malus, et recusabat aspicere magnam ἐθελοκακῶν ἦν, καὶ ἀπηνήνατο πρὸς τὸ μέγα φῶς
lucem veritatis. Quocirca sic quoque miser du- ἀναδλεῖσαι τῆς ἀληθείας. Διὸ καὶ οὕτως ἀθλίως θνή-
plici morte moritur, nempe carnis et animæ. σκει τὸν διπλοῦν, οἱ μοι! σαρκός τε καὶ ψυχῆς θά-
Solutus autem uxori filius hic Clemens admirabi- νατον. Μόνον δὲ τῇ γυναικί πατρὸς, ὁ θαυμαστός οὗτος
lis ex ipso relinquitur, adhuc infans, et quem Κλήμης, ἐξ αὐτοῦ καταλείπεται, πατρὸς ἔτι κομιδῇ
mater suis tenebat ulnis, et ejus alebatur ube- νήπιος ὢν, μητρικαῖς τε χερσὶν ἀγκάλαις, καὶ μαζῶν
re. τρεφόμενος.

III. Cum sic ergo esset mater marito vidua, laba- Γ'. Ἡ γοῦν μήτηρ ἔρημος οὕτως ἀνδρὸς γενομένη,
retque adhuc spes ejus de puero, ei tantam dabat καὶ τὰς ἐλπίδας ἐπὶ τῷ παιδί μόνῳ σαλεύουσα, οὕτως
operam, et ei tam diligenter attendebat, ut ei esset δὴ τι καὶ προσέκειτο φιλοπόνως, ὥστε πάντα εἶναι

(1) Euphrosyne appellatur in prioribus Actis.

αὐτῶν, καὶ πατήρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ μήτηρ. Πρῶτα μὲν γὰρ ἐπιμελῶς ἔτρεφε, καὶ τὰ μητέρων ἐπ' αὐτῶν ἐποίει· ἤδη δὲ καὶ ἡλικίας ἀφάμενον, ἦν οἱ πατέρες μωτημάτων ἔχουσι δεκτικὴν, τὸν ὕρθον αὐτῶν λόγον τῆς ἀληθείας εὐφρονουσα ὑπέτεινε, Κλήμεντα καλῶς ὀνομάσασα, μᾶλλον δὲ προφητικῶς καὶ τοῦ τέλους ἀξίως· ἦδει γὰρ αὐτὸν οἰοῖναι τι κληῖμα Χριστοῦ τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου ἐσόμενον, καὶ πολλὰς αὐτῶν μέλλοντα καρποφορῆσαι ψυχάς, εἰ καὶ πολλοὶ βασιλεῖς, καθάπερ τινὲς οὐκ ἀγαθοὶ γεωργοὶ, πολλὰς αὐτὸν καὶ πολλὰς ταῖς τιμωρῆσιν κατέκειραν, ὡς ἐξῆς προτῶν ὁ λόγος δηλώσει.

Δ'. Ἐν τούτοις ὄντος τοῦ Κλήμεντος, καὶ οὕτως ὑπὸ μητρὶ φιλοστόργῃ τρεφομένου καλῶς καὶ ἀνσχομένου, ἐγγίξουσιν ἐκείνη προαισθημένη τῆν τελευτήν, τὸν πατέρα προσηκῶς καὶ γησιῶς περιβαλῶσα, οὕτω δωδέκατον ἀνύσαντα ἔτος, οὐ μᾶλλον διάδοχον τοῦ ἰκείου πλοῦτου, ὅσον δὴ κληρονόμον αὐτὸν τῶν ἐν οὐρανοῖς θεσχυρῶν ἐσπευδε ποιεῖν, τοιαῦτα μετὰ γλυκυτάτων ἀσπαρμῶν αὐτῶ ἐπισκήπτουσα· Τέκνον ἡμῶν, τέκνον φίλτατον, τέκνον πρὶν μὲν ἔσθαι τὸν σὸν πατέρα ὄρφανον ἰδὼν, Θεὸν δὲ Πατέρα κλουτήσαν καὶ εἰς εὐτυχίαν τῆ ὄρφανίᾳ χρησάμενον· ἐγὼ μὲν σε προήγαγον σώματι, Χριστὸς δὲ διὰ Πνεύματος ἀπεγίνησε. Γνωθὶ τὸν σου πατέρα. μὴ φέσῃ τὸ τοῦ υἱοῦ ὄνομα· Χριστῶ λάτρευε μόνον, Χριστῶ πεποιθῶς ἔσο· οὗτος ἀληθὺς ἡ ἀθανασία, οὗτος ἡ σωτηρία, οὗτος ὁ δι' ἡμᾶς ἐξ οὐρανοῦ κατελθὼν καὶ συνανυψώσας ἑαυτῶ καὶ ἡμᾶς, καὶ υἱὸς αὐτοῦ καὶ θεοῦ· ἐργασάμενος. Ὁ γὰρ τοίνυν ὑπὸ τούτῳ Δεσπότη ταιτόμενος, πάντων περιέσται τῶν χαλεπῶν, οὐ τοὺς εἶδωλα μόνον τιμῶντας τυράννους καὶ βασιλεῖς ναταβάλλων, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ὑπ' αὐτῶν τιμωμένους δαίμονας κατασχύων, καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν καὶ προστάτην διάβολον.

Ε'. Εἶτα μετὰ τῶν λόγων ὑποπληθεύσα δακρύων τοὺς ὀφθαλμούς καὶ θεωρίας θείας ὑπὸ τῆς χάριτος πληρωθεῖσα, καὶ τὰ μέλλοντα συμβῆνοι τῷ Κλήμεντι προφητικώτατα διεξήκει, καὶ, Δέομαί σου, ἔλεγε, φίλτατε παῖ, δέομαί σου μίαν ἀντὶ πάντων δοῦναί μοι χάριν· ἐπεὶ γὰρ καιρὸς ἐφέστηκε χαλεπός, καὶ δεινὸν ὁ τῆς ἀσεδείας πνεῖ διωγμὸς, μέλλεις δὲ καὶ αὐτὸς, καθὼς ὁ ἡμέτερος Δεσπότης φησιν, ἐπὶ βασιλεῖς δι' αὐτὸν καὶ ἡγεμόνας ἀχθῆναι, ταύτην, ὡς τέκνον, ἐμοὶ δὸς τὴν τιμὴν, ὥστε γενναίως ὑπὲρ αὐτῶ στήναι, καὶ ἀσφαλῆ διὰ τέλους τηρήσαι μοι τὴν ἡμολογίαν· καὶ πέποιθε ἐπὶ τῷ ἐμῷ Χριστῷ, μέλος ἡμῶν πέποιθε, ὅτι καὶ τῆ σῆ μεγάλης ταχέως ὁ μαρτυρικὸς ἐπανθήσει στέφανος. Ἐτοίμαζε οὖν σεαυτὸν, καὶ πρὸς ἀνδρείαν ἐρέθιζε τὴν ψυχὴν, ὅπως μὴ ἀπαράσκευος πρὸς τοὺς ἀγῶνας ληφθῆι. Οὐ γὰρ πρὸς τοὺς τυχόντας, οὐδὲ ὑπὲρ τῶν τυχόντων ἡ πάλη, ἀλλὰ πρὸς μὲν ἀνταγωνιστὰς τὸν πονηρὸν αὐτὸν καὶ τοὺς ὑπερβαστάς ἐκείνου καὶ ὑπέρβτας ὑπὲρ αἰώνιου

A omnia, et pater, et pædagogus, et mater. Nam primum quidem eum studiose alebat, et ea faciebat, quæ par est matrem filio. Cum autem jam ad eam pervenisset ætatem, in qua sunt pueri capaces disciplinarum, ei rectam pietatis rationem recte sapiens suggessit, ut quæ eum recte Clementem nominaverit, vel potius propheticæ, et uti fini conveniebat. Sciebat enim eum futurum veluti quemdam palmitem (2) veræ Christi vineæ, et ei producturum esse fructum multarum animarum; etiamsi multi reges, veluti quidam non boni agricolæ, eum sæpe multis totonderint suppliciis, ut deinceps procedens declarabit oratio.

IV. Cum ita se haberet Clemens, et a matre benevola tam pulchre aleretur atque educaretur, B propinquum illa sentiens decessum, puerum benigne et amanter complexa, qui duodecimum nondum compleverat, non magis eum suarum facultatum, quam thesauri qui est in cælis, hæredem conabatur facere, hæc cum suavissimis ei mandans amplexibus: Fili mi, fili charissime, fili, qui prius quam tuum videres patrem, vidisti orbitatem, Dei autem Patris opibus es locupletatus, et orbitate usus es ad felicitatem; ego quidem te produxi corpore, Christus autem regeneravit per Spiritum. Cognosce tuam patrem, vide ne ejus filii denominatione sit tibi falso imposita. Servi soli Christo, in Christum tuam colloca fiduciam. Is vere est immortalitas, is salus, is qui de cælo descendit propter nos, et nos quoque una secum in altum extulit, et filios suos effecit, et deos. Qui ergo huic paret Domino, superabit quæcunque sunt difficilia, non solum, qui simulacra honorant, tyrannos et reges depri- C mens et dejiciens, sed eos etiam qui ab ipsis honorantur, dæmones pudore afficiens, eorumque ducem et præsidem diabolium.

V. Deinde inter loquendum oculos suffusa lacry- D mis, et divina contemplatione impleta a gratia, ea etiam quæ erant eventura Clementi, persequitur, vel maxime propheticæ; et, Rogo te, dicebat, fili charissime, rogo te, ut mihi des unam gratiam pro omnibus. Quoniam enim instat tempus difficile, et vehementer spirat impietatis persecutio; es autem ipse quoque, ut noster dicit Dominus, ad reges propter ipsum præsidem ducendus, hunc mihi honorem concede, fili, ut pro ipso stes fortis et strenuus, et mihi firmam ac stabilem conserves confessionem: et confido in Christo meo, o membrum meum, confido, quod cito in tuo quoque capite florebis corona martyrii. Para ergo te ipsum, et ad magni animi virtutem tuam incita animam, ne te imparatum offendant certamina. Non enim adversus hostes contemnendos, neque de rebus levibus est decertatio. Sed sunt adversarii quidem ipse malignus, illiusque ministri et satellites: agitatur

(2) Κλημα, palmitem significat, ut ante scriptum.

autem de vita æterna et honore, aut rursus de de-
decore, quod nunquam terminatur et supplicio. Aut
ergo te bona adhortentur, aut gravia deterreant.
Turpe est, o fili, milites quidem pro conservo et
mortali rege libenter mortem oppetere, nos vero
non hoc velle similiter subire pro Rege immortalis.
Quamquam ipsi quidem ab eo nihil accipiunt,
quod respondeat meritis tantæ benevolentiæ. Quod
enim donum tanti est momenti, quanti vita? aut
quisnam post mortem est sensus eorum, quæ do-
nantur? Sed si mortuus fueris pro Christo com-
muni omnium Domino, pro vita quæ est ad tem-
pus, habebis immortalem; pro deliciis et gloria
et quæ semper fluunt divitiis, æterna frueris bea-
titudine. Quid vero? etsi nunc non moriamur,
non paulo post omnino moriemur, et omnibus
commune reddemus debitum? Et alioqui quæ
propter Christum mors suscipitur, ne mors qui-
dem jure existimabitur. Semper enim meliore
spe futurorum, ejus sensus adimitur.

VI. Ante omnia autem, o fili, illa sunt conside-
randa, quemadmodum ipse Effector universæ
creatæ naturæ, et nostri generis opifex, propter
nos homo factus est: et cum in terram venisset,
versatus est cum hominibus. Cur non dicoid,
quod est maximum, quod pro nobis quodque in-
gratis famulis Dominus morte est condemnatus,
consputus, colaphis pulsatus et postremo mor-
tuus? Et hæc omnia ipse passus est propter nos
et nostram salutem, ut peccati solveretur tyrannis,
ut prior tolleretur condemnatio, ut cæli portæ
nobis rursus aperirentur. Quomodo ergo non
erimus venia indigni, o fili, si ipse quidem pro
nobis, qui gravissima perpetravimus, isque cum
sit Dominus, talia passus sit; nos autem ne pauca
quidem propter illum susstineamus? Hæc, o fili,
considera, et nihil te separet a charitate Christi,
non minæ præsidum, non tormenta ac supplicia,
non metus regum, qui sunt ad tempus, quorum ira
cito decidit cum supercilio, et ignis exstinguitur, et
ensis rubigine obducitur: sed potius te consolentur
bona, quæ sunt parata martyribus, et cælum ip-
sum, quod est tibi propositum præmium martyrii.

VII. Hæc quotidie mater ei suggerebat, ut quæ
ejus, qui vere est sapientia, Spiritum haberet per
se loquentem, cum puer jam esset canus prudentia
etiam ante ætatem, et profundiore opus haberet
admonitione. In fine autem hæc quoque adjicit:
Hæc mihi tuæ matri redde, o fili, pro tui nutri-
tione: hæc sit mihi merces, meorum in te pariendo
dolorum, o fili jucundissime, ut ego quoque mater,
ex Pauli sententia⁴, salva fiam per liberorum pro-
creationem, et in membris filii glorificer. Ecce
enim, se o fili, ego quidem jam recedo (senserat
enim se morientem, virtute gratiæ) et hæc lux sen-
sibilis mihi mane non illucescet. Tu vero mea in
Christo lux et vita, et, te rogo, mea viscera, ne ea

Α δὲ ζωῆς καὶ τιμῆς, ἢ αἰσχύνῃς πάλιν καὶ ἀτελευτή-
του κολάσεως ὁ ἀγών. Ἡ τοίνυν τὰ χρήματα προ-
τρέπω, ἢ πτοῖστω σε τὰ δεινά. Αἰσχρὸν, ὦ πατήρ,
στρατιώτας μὲν ὑπὲρ ἡμοδούλου καὶ θνητοῦ βασι-
λέως ἐθέλοντας ἀποθνήσκειν, ἡμᾶς δὲ μὴ τοῦ παρ-
πλησίως εθέξειν ὑπὲρ ἀθανάτου Βασιλέως ἰφίστα-
σθαι. Καίτοι αὐτοὶ μὲν οὐδὲν παρ' ἐκείνου τοιαύτης
εὐνοίας ἀντιλαμβάνουσιν ἄξιον· τίς γὰρ ζωῆς ἀντιφ-
ρόπος δωρεάς; ἢ ποῖα τῶν διδομένων μετὰ θάνατον
ἀποζησίαι; Ἄν δὲ ὑπὲρ τοῦ κοινῶ Δεσπότης πάντων
ἀποθάνῃς Χριστοῦ, ἀντὶ προσκαίρου ζωῆς, ἀθανάτου
ἔξεις· ἀντὶ τρυφῆς, καὶ δόξης, καὶ πλούτου ῥέοντος,
αἰωνίου κατατρυφήσεως μακαριότητος. Τί δέ; εἰ καὶ
μὴ ἔτι ἀποθάνωμεν, οὐ μετ' ὀλίγον πάντως ἀπο-
θανοῦμεθα, καὶ τὴν κοινήν πᾶσι ὀφειλὴ ἀποτίσο-
μεν; Ἄλλως τε δὲ, καὶ ἡ διὰ Χριστὸν τελευτῆ,
οὐδὲ θάνατος ἂν εὐκότως νομίζοιτο· τῇ χρηστοτέρῃ
γὰρ ἀεὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδι, κλεπτομένην ἔχει τὴν
ἀποζησίαν.

Σ'. Πρὸ δὲ πάντων, ὦ τέκνον, ἐκεῖνα λογίσασθαι
χρή, ὅπως αὐτὸς ὁ πάσης τῆς κτίσεως Ποιητὴς καὶ
τοῦ ἡμετέρου γένους δημιουργὸς, ἄνθρωπος ἐγένετο
δι' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ γῆς ἐλθὼν τοῖς ἀνθρώποις συνα-
εστρέφετο. Τί μὴ λέγω τὸ μετίζον, ὅτι καὶ ὑπὲρ ἡμῶν
τῶν ἀγνωμόνων οἰκετῶν ὁ Δεσπότης θάνατον κατ-
ἐκρίνετο, καὶ ἐνεπτύστο καὶ ἐβράβιζετο. καὶ τέλος,
ἐθνήσκει; καὶ ταῦτα πάντα, δι' ἡμᾶς καὶ τὴν σωτη-
ρίαν τὴν ἡμετέραν αὐτὸς ἔπασχε, ὅπως λυθῆ τῆς
ἀμαρτίας ἡ ἑυκνήσις, ὅπως ἡ προτέρη καταδία
ἀναιρεθῆ, ὅπως ἀνοιγῶσιν ἡμῖν καὶ πάλιν οὐρανὸν
πόλαι. Πῶς οὖν οὐκ ἀσύγνωστοι, ὦ τέκνον, αὐτὸν
μὲν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν τὰ ἀνήκεστα τετολημῶτων, καὶ
τῶτα Δεσπότην ὄντα, τοιαῦτα παθεῖν, ἡμᾶς δὲ μηδὲ
ὀλίγα δι' ἐκεῖνον ὑπενεγκεῖν; ταῦτα, ὦ πατήρ, λογίζου,
καὶ μηδὲν σε τῆς ἀγάπης χωρίσει τῆς τοῦ Χριστοῦ,
μὴ ἀπειλαὶ ἡγεμόνων, μὴ αἰκισμοὶ, μὴ φόβοι τῶν
προσκαίρων τούτων βασιλέων, ὧν ὁ θυμὸς μετὰ τῆς
ὀφροῦς ταχύτατα πίπτει, καὶ τὸ πῦρ σβέννεται, καὶ τὸ
ἔσφορ; ἰούται· ἀλλά σε τὰ ἡτοιμασμένα τοῖς μάρτυσι
μᾶλλον παρακαλεῖτω καλὰ, καὶ οὐρανὸς αὐτὸς, ἀθλῶν
σοὶ καὶ οὗτος τῆς μαρτυρίας προκειμένος.

Ζ'. Ταῦτα διὰ πάσης αὐτὸν ἡ μήτηρ ὑπήλειψε τῆς
ἡμέρας, τὸ τῆς ὄντως σοφίας Πνεῦμα δι' αὐτῆς φεθ-
γόμενον ἔχουσα, ἤδη καὶ τοῦ παιδὸς πολιού καὶ πρὸ
τῆς ἡλικίας ὄντος τὴν σύνεσιν, καὶ βραθυτέρας δεο-
μένου τῆς περαινέσεως. Ἐπὶ τέλει δὲ προσετίθει καὶ
ταῦτα· τοιαῦτά μοι τῆ σῆ μητρὶ τὰ τροφεία, τέκνον,
ἀπόδος· οὗτός μοι τῶν ἐπὶ σοὶ ὠδίνων, γλυκύτατα
καὶ, γενέσθω μισθός, ἴνα καὶ ἡ μήτηρ, κατὰ Παῦλον,
σωθῶ διὰ τῆς τεκνογονίας, καὶ ἐν τοῖς τοῦ παιδὸς
δοξασθῶ μέλεισιν. Ἰδοὺ γάρ, ὦ τέκνον, ἐγὼ μὲν
ἄπειμι ἤδη (ἤσθετο γῆρ ἑαλτῆς θνητοσύνης δυναμει
χάριτος), καὶ τὸ αἰσθητὸν τοῦτο ὡς οὐκ ἐπιφύσει
μοι τὸ πρῶτον. Σὺ δὲ μοι φῶς ἐν Χριστῷ καὶ ζωὴ, καὶ
τοσοῦτων ἐμῶν δέομαι σπλάγγων, μὴ τῶν ἐπὶ σοὶ

habebat, communia proponens iis qui egebant ex A
 æquallibus, sum autem linguæ eos instituens sapien-
 tia, et eos ad agnitionem deducens veritatis.

X. Cum itaque aliquando fames invasisset Gala-
 tiam, et omnibus similiter hominibus et pecoribus
 afferret exitium, ipse tollens infantes gentilium,
 quicumque relictæ fuerant orbatæ parentibus, et qui-
 cunque rursus propter paupertatem in viam pro-
 jecti fuerant, et amictu quo corpus tegerent et ali-
 mento quo egebant necessario, alebat, vestiebat,
 instituebat, et quod his erat longe majus, ad Deum
 adducebat: ea quidem, quæ ad corpus pertinebant,
 ex fidelis Sophiæ pecuniis lætus suppeditans; quæ
 autem ad doctrinam pietatis, et morum ornamen-
 tum, et animæ utilitatem, a dōmo ipse proferens
 ex sapientia Spiritus. Quos quidem cum et apud ip-
 sum viverent, et ab ipso recte componerentur, et
 cum eo tecti et salis et assidui essent sermonis
 participes, et illius doctrina in dies irrigarentur,
 paulatim virtuti assuefecit, et procedente tempore
 excitatus est eorum animus, ut cum ipso admira-
 bili Clemente decertarent. Quocirca non solum
 multos habebat filios, sed eos bonos et bene edu-
 catos, Sophia, quæ prius carebat filiis, veluti
 quamdam civitatem ex his construens adolescen-
 tibus, Deo undique circumdatam, qui est murus
 longe tutissimus.

XI. Clementi autem cum aliis virtutis laboribus,
 legumina quoque solum erant alimentum. Ab ani-
 matis enim omnino abstinere, illorum trium
 semper memor puerorum, quorum corpora cum
 acuisset jejuniis, effecit ut expugnari quidem non
 possent ab igne vitiorum, neque fundi flamma
 fornacis sensilis.

XII. Sed enim oportebat lucernam imponi can-
 delabro, et videri civitatem quæ est posita supra
 montem, et Clementem, qui resplendebat tanta
 luce virtutis, nancisci sacerdotium, ut sic quoque
 pluribus fieret via salutis. Propterea et Dei e su-
 peris suffragio, et communi sententia omnium, qui
 erant in Galatia, primum quidem sacer præco sacri
 atrii, deinde etiam paulo post diaconus creatur, et
 presbyter. Cum duo autem deinde anni præterii-
 sent, ad episcopalem quoque sedem provehitur,
 alius inter sacerdotes hic quoque exortus Daniel,
 ut qui etiamsi esset juvenis, omnem tamen sacer-
 dotis senectutem virtute superasset, et ostendisset
 senectutem non esse hujusmodi, ut rerum bona-
 rum omnino certos efficiat possessores: sed non-
 nunquam etiam recte institutam juventutem esse
 virtutis non contemnendam custodem; nam vi-
 cesimum quidem annum jam attigerat.

XIII. Cum autem ei esset mandatus magistratus,
 majorem curam gerebat orphanorum, eos primum
 sacras docens Scripturas, et deinde etiam divino
 eos dignans baptismo, et ad eos, quos par erat,
 gradus, non omnes, sed dignos refereas. Hinc fac-
 tum est, ut ex locis vicinis omnes confluerent,

θεομένοις τῶν ἡλικιωτῶν προτιθεῖς, τῇ δὲ τῆς γλώτ-
 τῆς αὐτοῦ σοφία παιδαγωγῶν καὶ εἰς ἐπιγνώσειν αὐ-
 τοῦ ἐνάγων τῆς ἀληθείας.

I'. Ποτὲ οὖν λιμοῦ τὴν Γαλατῶν κατασχόντος καὶ
 λυμαινομένου πᾶσιν ὁμοίως ἀνθρώποις τε καὶ βο-
 σκήμασιν, αὐτὸς ἀναζιρούμενος τὰ τῶν Ἑλληνικῶν
 βρέφη, ὅσα τε πατέρων ὀρφανὰ καταλείπειτο, καὶ
 ὅσα διὰ πέναν κάλιν κατ' αὐτὴν ὁδὸν ἐβρίπτο,
 περιβολῆς τε τῆς τὸ σῶμα σκεπούσης, καὶ τροφῆς
 ἀποροῦντα τῆς ἀναγκῆς, ἔτρεφεν, ἔσκεπεν, ἐπαιδ-
 γάσκει, καὶ ὃ γε πολλῶν μετ' ὅν ἦν, προσήγε Θεῶν.
 τὰ μὲν τοῦ σώματος ἀπὸ τῶν τῆς πιστῆς Σοφίας
 χρημάτων αὐτοῖς μεθ' ἡδονῆς ἐπαρκῶν, ὅσα δὲ πρὸς
 μαθησιν εὐσεβείας, καὶ ἡθους κόσμον, καὶ ψυχῆς
 ὠφέλειαν, οἴκοθεν αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ Πνεύματος σο-
 φίας εἰσφέρων. Ἄ δὲ καὶ παρ' αὐτῶν διαιτώμενα,
 καὶ ὑπ' αὐτοῦ καλῶς ῥυθμιζόμενα, καὶ στείγῃς αὐτῶν
 καὶ ἀλῶν καὶ ἰμιλλῆς διηγεοῦ κοινωνοῦντα, καὶ ταῖς
 βεινίου διδασκαλίαις διηγεοῦς κοινωνοῦντα, καὶ ταῖς
 ἐκείνου διδασκαλίαις καθ' ἑκάστην ἀρδόμενα, συνήθη
 κατὰ μικρὸν τῇ ἀρετῇ καθίστατο, καὶ προΐοντι τῶν
 χρόνῳ εἰς ἄμιλλα αὐτοῖς ἡ ψυχὴ τοῦ θαυμαστοῦ
 Κλήμεντος διανίστατο. Ὡστε ἦν οὐ πολὺπαις μόνον,
 ἀλλὰ καὶ λίαν εὐπαις ἢ πρὶν ἄπαις Σοφία, καθάπερ
 τινὰ πόλιν ἐκ τῶν μεираλιῶν συνοικίζουσα τούτων,
 θεὸν πάντοθεν τὸ ἀσφαλὲς περιβεβλημένην τε-
 γος.

IA'. Κλήμεντι δὲ μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀρετῆς κο-
 νων, καὶ ὄσπρια μόνον ἦν ἡ τροφή· ἐμφύχων γὰρ
 τὸ παράπαν ἀπέχετο, τῶν τριῶν ἐκείνων αἰετὶ με-
 μνημένος παίδων, ὧν τὰ σώματα νηστεία στομώσα-
 σεν, ἀνάλωτα μὲν τῶν πυρὶ τῶν παθῶν, ἀχώμευτα δὲ
 τῇ φλογὶ τῆς καμίνου εἰργάσατο.

IB'. Ἀλλὰ γὰρ εἶδε τὸν λύχινον ἐπὶ τὴν λυχνίαν
 τεθῆναι, καὶ τὴν πόλιν ἐπάνω κειμένην ὄρους ὀφθη-
 ναι, καὶ τὸν Κλήμεντα οὕτω πολλῶν τῶν τῆς ἀρετῆς
 φωτὶ διαλάμπεντα τῆς ἱερωσύνης ἀξιοῦσθαι, ἔν'
 οὕτω καὶ πλείοσι μᾶλλον ἰδὸς γέννηται σωτηρίας.
 Διὰ τούτου ψήφω σε Θεοῦ ἔνωθεν, καὶ κοινήν πάντων
 ἡμῶν τῶν ἐν Γαλατίᾳ γνώμη, πρῶτα μὲν ἱεροκλήρου
 τῆς ἀγίας αὐλῆς, εἶτα διακονοῦ, οὐκ ὀλίγῳ δὲ ὕστε-
 ρον καὶ πρεσβύτερος ἀναδείκνυται. Δύο δὲ παρελθόν-
 των ἐξῆς ἐνιαυτῶν, καὶ εἰς τὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἀν-
 ἀγεται θρόνον, ἄλλος ἐν ἱεραῖσι Διονύσιος καὶ οὗτος
 ἀναφανείς, εἰ καὶ νέος, ἀλλ' οὖν ἅπαν ἱερίως γῆρας
 κατ' ἀρετὴν ὑπερβεβηκώς, καὶ δεῖκας ὅτι μὴ καθόλου
 τὸ γῆρας πρὸς τὴν τῶν καλῶν κτήσιν ἐγγύρῳν·
 ἀλλ' ἔστιν ὅτι καὶ νεότερος εὐπαιδαγωγηθεῖσα φυλά-
 ξαι τὴν ἀρετὴν οὐκ ἀδόκιμον· εἰκοστοῦ μὲν γὰρ ἤδη
 τῆς ἡλικίας ἤπειτο ἔτους.

IG'. Ἐγγεμισθεῖς δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν, πλείονα μᾶλ-
 λον ἐποιεῖτο περὶ τοῦ ὀρφανῶν τὴν κηδεμονίαν, τὰς
 τὰς ἱεράς· πρότερον αὐτοῦ Γραφάς ἐκπαίδευων,
 εἶτα καὶ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ἀξίων καὶ βαθμοῖς
 οὐ πάντας, ἀλλὰ τοὺς ἀξιούς, τοῖς καθήκουσι
 καταλέγων. Ἐντεῦθεν εἰ ἐκ γειτόνων πάντες συν-

ἔρρεον, τὰ οἰκτετὰ τέκνα πρὸς αὐτὸν ἔλαθ' ἑαυτῶν A suos filios ad ipsum ex toto animo addūcentes. προσάγοντες. Ἄ δὲ καὶ ὡς γνησίους ἑαυτοῦ πατέρας Quos quidem tanquam germanos suos filios sus- μεθ' ἡδονῆς προσδεχόμενος, τῆς ὁμοίας ἡξίου δέηπου- cipiens, similiter educabat atque instituebat. θεν ἀγαθῆς καὶ παιδεύσεως. Ἄλλ' οὗτοι μὲν οἱ πρώ- Sed sunt hi quidem primi revera fructus virtutis toi τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀγαθοῦ Κλήμεντος ὄντως καρποί, boni Clementis, et talia præmia sacerdotii. καὶ τοιαῦτα τὰ τῆς ἱεροσύνης προοίμια.

CAPUT III.

S. Clementis captivitas, adversus blanditias et minas constantia.

ΙΔ'. Ἐξῆς δὲ πέρας αὐτῶν λαμβάνειν αἱ τῆς μη- τρὸς προβήσεις ἀρχονται, καὶ ὁ τοῦ μαρτυρίου θετος διακλίεσθαι στέφανος · μικρὸν δὲ ἄνωτέρω τὸν λόγον προσῆκον ἡμᾶς ἀγαγεῖν. Ἄρτι Διοκλητιαν- οῦ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνεδεξάμενος, κἀκεῖνο πρῶτον ἔτος ἐπ' αὐτῇ ἀγοντος, καινὰ μὲν κατὰ Χρι- στιανῶν εἶδη βρασάνων ἐπινοήσεντο, καινοὶ δὲ τρόποι θανάτων ἠκαίληντο, καὶ γράμματα κατὰ πᾶσαν τὴν ὑποταλῆ Ῥωμαίους ἐπέμπετο, ἀγροῦσί τε καὶ ἡγεμόσι, βασιλεῦσι τοῖς τε καὶ ἀνωτάτοις, τιμωρίας κατὰ τῶν εὐσεβῶν καὶ σφαγὰς ἀδίκους ἀπορρινόμενα, καὶ ἀμαλῆσαι μὲν περὶ ταῦτα τὸν Ἰσον καὶ αὐτοῖς ἀπει- λοῦντα κίνδυνον, σπουδάσασσι δὲ πλῆτον ὑπισχνό- μενα, δωρεάς, καὶ τὸ ἐν πρώτοις τῶν βασιλικῶν εἶ- ναι φιλῶν, καὶ ὡς οὗτος ἔστιν ὁ τῆ τιμῆ πάντας ὑπερέξων, ὅστις δὴ καὶ τῆ περὶ ταῦτα ὑπερέξει σπουδῆ. Οἱ γοῦν κατὰ πόλεις καὶ χώρας ἀσεβεῖς ἡγεμόνες, ὑπέκκαυμα δέηπου τῆς ἑαυτῶν μανίας τὴν τοῦ κρατοῦντος ποιούμενοι θεραπείαν, μίαν τύτην γυναικὴν εἶχον ὁμοίαν, μίαν ὄρμην, ἐν διὰ πινυτὸς σπουδασμα, ὅστε κατὰ πόλιν τοὺς ἐν εὐσεβείᾳ ζῶν- τας, καὶ οὕτως ἐκτρέφειν καὶ ἀνελεῖν ἅπαντας, ὅπως μηδεὶς αὐτοῦς διαλάβοι τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον. Ἀμέλει καὶ Δομετιανῶ τινι τὴν τοῦ βικαρίου ἀρχὴν ἔχοντι καὶ τοῖς μέρεσι τῆς Γαλατίας ἐνδιατρίβοντι, τὰ κατὰ τὸν μέγαν τοῦτον καὶ θαυμαστὸν ἀναφέ- ρουσι Κλήμεντα, ὡς ἄρα πολὺ τι νηπίων ἀποσπάσας κληθὸς, τῶν λεγομένων προσαγάγοι Χριστοῦ, καὶ τὴν μὲν θρησκείαν τῶν μεγάλων θεῶν, ὡς οἶόν τε δια- κωλύει, ἐκείνῳ δὲ προσανέχειν τοὺς πολλοὺς ἀνα- κείθει, καὶ ζῶντα μόνον αὐτὸν κηρύττει Θεόν.

ΙΕ'. Ταῦτα ὁμοῦ τε Δομετιανὸς ἤκουσε, καὶ ἐμοῦ κατασχεθῆναι τοῦτον καὶ προσαχθῆναι κελείει · πα- ρεστάντι δὲ μετ' οὐ πολὺ προσχῶν, ὑπόκλιωσ αὐτὸν ἔγαν καὶ θεραπευτικῶς ὑποκλίπτειν ἀπεπειράτο, D Ἀσάμφωνα, λέγων, ταῖς κατηγορίαις ἐπὶ σοῦ καὶ οὐ σπουδὰ τὰ ὀρώμενα · τό τε γὰρ τῆς ὀψέως, καὶ τὸ τοῦ παραστῆματος εὐγενές, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἥθους ἐπιεικὲς τε καὶ μέτριον συνετῆς μοι δολοῦσι ψυχῆς πάντα καὶ ἐλευθέρως. Ἄ δὲ ὑπὸ τινων κατὰ σοῦ κλιεταί, ἀπαιδεύσις μᾶλλον μεираκιώδους καὶ γνώ- μης ἀνελευθέρου καὶ ἀγεννοῦς · αὐτὰ δὲ ὁμοῦς δεῖ- μι τὰ πράγματα · εἰσόμεθ' ἄν ἀπὸ σοῦ βῆον τὸ ἀληθές, εἴγε μικρὰ τινα χάριση τῆς συνέσεως τῆς σῆς ἡμῖν βήματα. Καὶ ὁ μάρτυς · Ἢ φρόνησις, εἶ- πον, ἡμῶν καὶ ἡ σύνεσις Χριστός ἔστιν ἡ ὄντως

XIV. Deinceps autem ei finem Incipiunt accipere matris prædictiones, et contexi divina corona martyrii : est autem a nobis oratio ducenda paulo altius. Cum Diocletianus Romanum suscepisset imperium, et in eo primum annum ageret, nova quidem genera tormentorum excogitata fuerant adversus Christianos : novorum autem mortis generum minæ fuerant intentatæ : et mittebantur litteræ per omnem terram, quæ parebat Romanis, quæ magistratibus et præsidibus, vicariisque et proconsulibus adversus pios supplicia et cædes injustas significabant, et iis, qui in iis fuissent negligentes, æquale minabantur periculum; iis autem, qui diligenter fuissent exsecuti, opes pollicebantur, dona, et esse inter primos amicos imperatoris; et eum honore omnes esse superaturum, qui in his rebus fuerit studio superior. Qui ergo in urbibus et regionibus erant impii prædes, ex obsequio in principem ducentes sume fomitem insaniam, in hoc consentiebant, ut eos, qui in pietate vivebant, conscinderent, et ita omnes delerent et de medio tollerent. ut eorum, qui timebant Dominum, nullus evaderet. Itaque ad Domitianum quoque, qui vicarii gerebat magistratum, et versabatur in partibus Galatiæ, referunt de hoc magno et admirabili Clemente, quod cum infantium magnam abstraxisset multitudinem, ad Christum qui dicitur, adduceret, et magnorum deorum cultum, quantum posset, prohiberet, persuaderet autem multis illi animum adhibere, et vivum solum eum Deum prædicare.

XV. Hæc simul ac audiisset Domitianus, eum jubet adduci. Qui cum paulo post ante eum constitisset, eum blandis et insidiosis verbis ad se attrahere conabatur : Quæ videntur, dicens, nequaquam conveniunt et congruunt iis, quæ de te allatæ sunt, accusationibus. Vultus enim et species liberalis, morumque mansuetudo et moderatio, mihi omnino videntur prudentis et ingenui animi. Quæ autem de te dicta sunt ab aliquibus, sunt puerilis potius inscitiam, pusillique animi et plane illiberalis. Res vero ipsa id indicabit. Ex te enim vera discemus facilius, si pauca quædam dederis verba tuæ prudentiam. Martyr autem : Nostra, inquit, prudentia et intelligentia est Christus, qui est vere sapientia, qui Dei est Patris Filius et Verbum,

cujus verbo producta sunt omnia, a quo ipsum quoque dicere et sapere nos habemus.

XVI. Respondens autem vicarius: Me, inquit, per deos, affecisti in molestia, cum has præter omnem spem statim ab initio nugæ dicere cæperis. Sed si mihi credas, has longas nugæ multum valere jubens, veni et diis sacrificia propitiis, eorum quidem, qui eos contemnunt et inficiantur, supplicia, eorum autem rursus, qui venerantur et colunt, honores reputans. Eorum vero, quæ dicuntur, nos tibi sumus exemplum, qui per ipsos ad hunc pervenimus magistratum, et beneficii gratias eis referimus, honorando eos, qui ipseos colunt, et suppliciiis afficiendo eos qui nolunt parere. Cum ad hæc ille risisset, ut est consantaneum, quod donorum, quibus afficeretur, et turpium meminisset honorum, et promptum ejus animi studium videretur his dissolvere: Sed nos quidem, inquit, o præses, sentimus his contraria, et damnum quidem vestra dona; honorem autem, ignominiam; et magistratum esse putamus servitutem; contumelias vero rursus, supplicia et minas, voluptatem et delicias, et quod est his majus, cum Deo conjunctionem. Hæc cum tu scias, nec promissis et honoribus, neque rursus minis et suppliciiis, existimes te posse nos abducere a pietate.

XVII. Hæc paulatim movebant animum Domitiano, et sanctum acrius intuens: Ego te, inquit, omnino feci arrogantiorum, cum me in te tam leniter gesserim. Non est autem mirum, si cum tu perpetuo vitam agas cum pueris, non absimilem eis sensum habeas. Cæterum nisi et deos placaris sacrificiis, et hinc nostram lucrifeceris benevolentiam, scias pœnam mortis esse tibi subeundam, eamque, non quæ breviter et cito afferatur, ut tu fortasse existimaveris, sed multis prius et variis affecto suppliciiis, deinde etiam esse gravissimum sustinendum modum mortis, ut et ipse malus male abolearis, et tuo exemplo castiges multorum arrogantiam.

XVIII. Admirabilis vero Clemens: Quoniam mihi, inquit, pueros objicis, ego, inquit, studui pueris eam indere prudentiam, quam ignorant qui sunt apud vos viri, et ex his ipsis qui sunt seniores et sapientiores. Nam quæ est vere Dei sapientia, seipsam abscondit a sapientibus et prudentibus, et revelavit videlicet infantibus. Glorior autem et prædico me offerre sacrificia, sed Deo meo rationabilia: non, ut ipsi, torrentes sanguinis, fumosque et nidores, quibus eos, qui sunt apud vos, deos colitis, vel maxime præter rationem. Quod si meum sanguinem pro ipso sacrificavero, ita mihi quoque aderit, si non ex æquo, at aliqua ex parte Domino meo vicem rependere. Etenim me, Christe Rex, ipse tuo pretioso redemisti sanguine.

σοφία, ὁ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Ὑἱὸς καὶ Λόγος, οὗ λόγῳ παρήχθη τὸ πᾶν, παρ' οὗ καὶ αὐτὸ τὸ λέγειν τε καὶ φρονεῖν ἡμεῖς ἔχομεν.

15'. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ βικάριος, Ἐλύπησάς με, μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, τοιαῦτα παρὰ πᾶσιν ἐλπίδα φλυαρεῖν ἐκ προοιμίων εὐθὺς ἀρξάμενος· ἀλλ' εἴ τι μοι πείθῃ, μακρὰ τοῖς μακροῖς τούτοις λήροις χάρειν εἰπὼν, θῶσον προσελθὼν τοῖς εὐμενεσί θεοῖς, τῶν μὲν ἀθετούντων αὐτοὺς καὶ ἀρνούμενων τὰς τιμωρίας, τῶν δὲ θεραπευόντων πάλιν καὶ σεβομένων τὰς τιμὰς ἀναλογισάμενος. Καὶ σοὶ παράδειγμα τῶν λεγομένων ἡμεῖς, οἱ δι' αὐτῶν εἰς ταύτην τὴν ἀρχὴν προελθόντες, καὶ χάριτας αὐτοῖς τῆς εὐεργεσίας, τὰς τε πρὸς τοὺς σεδομένους τιμὰς, καὶ τὰς πρὸς τοὺς μὴ πειθομένους αὐτοῖς θύειν κολάσεις παρέχοντες. Πρὸς ταῦτα γελάσας ἐκεῖνος ὡς εἰκὸς, ὅτι καὶ δωρεᾶς πρὸς αὐτὸν ὁ ἄρχων καὶ τιμῶν τῶν ἀτίμων ἐμέμνητο, καὶ τούτους ἐκλύειν αὐτὸν ἐδόκει τῆς προθυμίας. Ἀλλ' ἡμεῖς, ὦ ἄρχων, ἔφη, τὰ ἐναντία μάλλον φρονούντες ἴσμεν, καὶ ζημίαν μὲν τὰς παρ' ὑμῶν δωρεὰς, ἀτίμιαν δὲ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν ἀρχὴν δουλείαν ἠγούμεθα, ὕβριν δὲ πάλιν καὶ τιμωρίας καὶ ἀπειλὰς, ἠδονὴν ταῦτα καὶ τρυφὴν, καὶ τό γε μείζον πρὸς Θεὸν οἰκειώσιν. Τοῦτο τοῖσιν εἰδὼς, μήθ' ὑποσχέσεται καὶ τιμαῖς, μήτ' ἀπειλάς πάλιν καὶ τιμωρίας οἷον ποτὲ γοῦν ἀποστήσῃ τῆς εὐσεβείας ἡμᾶς.

17'. Ταῦτα κατὰ μικρὸν ἐκίνει τὸν θυμὸν Δομετιανοῦ, καὶ πρὸς τὸν ἄγιον δριμύτερον ὑποβλήσας, Ἐγὼ σε, ἔφη, πάντως ἀθαδέστερον εἰργασάμην, οὕτως ἐπιεικῶς σοὶ προσενεχθεὶς· θαύμαστον δὲ οὐδὲν, εἰ παιδίοις τὸν αἰὶ χρόνον συνδιαιτώμενος παραπλήσιον ἐκείνοις ἔσχεσεν τὸ φρόνημα. Πλὴν ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τοὺς θεοὺς θυσίαις ἐξιλεώσῃ, καὶ τὴν ἡμετέραν ἐντελέθειαν κερδήσεις εὐμένειαν, ἴσθι ὅτι θανάτος σοὶ ἔσται τὸ ἐπιτίμιον, καὶ οὗτος οὐκ ἐν βραχεῖ, καθάπερ ἂν αὐτὸς οἰηθῆς, καὶ ταχὺς ἐπαγόμενος, ἀλλὰ πολλὰς πρότερον ἐκδοθεὶς καὶ ποικίλαις ταῖς τιμωρίαις, εἴτα καὶ τρόπον τελευτῆς ὑποστήσῃ βαρύτερον, ὡς ἂν κακὸς τε αὐτὸς κακῶς ἐκτριβῆς, καὶ σωφρονήτης τῶν πολλῶν τὴν ἀπόνοιαν.

18'. Καὶ ὁ θαυμαστός Κλήμης· Ἐπεὶ μοι τὰ τῶν παίδων ἔτι προσφέρεις, ἐγὼ μὲν ἐνθύνει φρένα καὶ νηπίοις ἐσπούδασα, ἦν οἱ παρ' ὑμῖν ἀγνοοῦσιν ἄνδρες, καὶ τοῖσιν αὐτῶν οἱ πρεσβύτεροι καὶ σοφώτεροι. Ἡ γὰρ οὕτως σοφία τοῦ Θεοῦ ἀπέκρυψεν ἐκ τὴν ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψε δηλαδὴ νηπίοις. Εὐχομαι δὲ καὶ θυσίαις προσενεχθεῖν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ μου τὰς λογικὰς· οὐχ ὡσπερ αὐτοὶ χειμάρρους αἱμάτων, καὶ κηπνοῦς, καὶ κνίσσας, οἷς τοὺς παρ' ὑμῖν θεοὺς ἀλογώτατα θεραπεύετε. Εἰ δὲ καὶ τὸ οἰκτιρόν ὑπὲρ αὐτοῦ καταθύσω αἷμα, γενήσεται μοι καὶ οὕτως, εἰ καὶ μὴ τοῖς ἴσοις, ἀλλὰ καὶ πρὸς γοῦν τὸν ἐμὸν Δεσπότην ἀμείψασθαι. Καὶ αὐτὸς γάρ με, Χριστὲ βασιλεῦ, τῷ σὺ τιμῶν ἐξηγόρασας ἀματι.

CAPUT IV.

Atrocia Ancyrae tolerata tormenta.

ΙΘ'. Ταῦτα τοῦ μάρτυρος μετὰ πλείονος εἰπόντος Α τῆς παρρησίας, ῥίψας τὸ προσωπεῖον ὃ ἄρχων, ἦν ὠδινε κατ' αὐτοῦ παλαιαν μανίαν ταύτην εἰς μέσον ἐξήγαγε· καὶ μετεωρίσαντες οἱ παρεστῶτες εὐθέως ἐπὶ ξύλου τὸν ἀθλητὴν, οὕτως ὑπ' αὐτοῦ προστεχθεὶν, διέδεικνόν τε αὐτοῦ τὰς πλευρὰς, καὶ τῶν βασιλικῶν προσταγμάτων μὴ καταφλυαρεῖν τοιαῦτα ἐπέλεγον. Βαθεῖται μὲν οὖν κατὰ τῶν ἐκείνου σαρκῶν ἐτέμοντο αὐλακας, καὶ τὰ πλείοντα τούτων ἀφηρεῖτο, καὶ ἡ ἔνδον παρεγμυνοῦτο διάπλασις, ὡς μηδὲ ἀνεκτὸν ἀνθρώπων ὀφθαλμοῖς εἶναι θέαμα. Ὁ δ' οὐκ ἔπαθε τὴν ψυχὴν, οὐκ ἠλλοίωσε τὴν μορφήν, οὐ μετέβλεπε τὴν φωνήν, οὐ ῥῆμα ἐλεεινὸν οὐδὲν, οὐ στεναγμὸν ἀφῆκεν ὀδυρμένου. Ἄλλ' ὡσπερ δὴ τῶν παρεστηκότων καὶ θεωμένων πλείονος μάλλον αὐτὸς ἀπολαθὼν ἀδίας, καὶ τῶν ξαινόντων αὐτῶν ἀπαθείστερον Β διακείμενος, εὐγενῶς μάλιστα καὶ μεγαλοψύχως τῷ ἀγωνοθέτῃ θεῷ ἠὲ χαρίσεται.

Κ'. Ὡς δὲ χρόνος ἐτρέβετο τῇ τιμωρίᾳ πολὺς, καὶ παρεῖντο μὲν τοῖς δημοῖς αἱ χεῖρες, ὃ μάρτυς δὲ τὴν αὐτὴν ἐπεδείκνυτο γενναϊότητα, ὑποχαλάσαι τὸν τόνον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας βουλόμενος ὃ ἄρχων. Μὴ νόμιζε, εἶπεν, ὦ οὗτος, καὶ αὐτὸν ἐμὲ τῇ καρτερίᾳ ὑπερβαλεῖν· ἀλλ' εἰ καὶ τὸ πολὺ τῆς ὥρας μικρόν τι τὰς δεξιὰς καμῆν τούς ξαινόντας παρεσκευάσεν, ἀλλ' ἐγὼ πάλιν ἐτέρους ἀντικαταστήσω σοι νεαροῦς, οἱ οὐ προτερον ἀνήσουσι· ξαίνοντι, πρὶν ἂν γυμνά σοι σαρκῶν τὰ ὀστά καταλίπωσι. Καὶ αὐτεῖκα δῆμοιο πάλιν ἐκ διαδοχῆς τὸν μάρτυρα περιστάντες, τὰ ὅμοια τοῦτον καὶ αὐτοῖς τοῖς προτέροις ἐπόλουν, ἕως καὶ αὐτοῖς ὁμοίως ἄνοιό τε καὶ ἀσθενεῖς αἱ χεῖρες C κατέστησαν. Ὁ τοίνυν ἀνόητος ἄρχων ἐκεῖνος, τοῦτο μὲν τοῦ μάρτυρος τὴν καρτερίαν καταπλαχεῖς, τοῦτο δὲ τῇ ἀτομίᾳ τῶν δημῶν ἐπαισχυθεῖς, κατενεψῆθηνοι αὐτὸν κελεύει τοῦ ξύλου. Ὁ δὲ ἦν ἄρα οἷον οὕτε δημῶν ἰδεῖν ὀφθαλμοῖ, οὕτε χεῖρας ὑπέμενον ἄψασθαι· γεγύμνωτο μὲν γὰρ τῶν σαρκῶν ὄλος, καὶ ταύτας καθάπερ ἱμάτιον ἀποδέδυτο, μόνον δὲ ἄνθρωπος εἶναι τῷ πῆγματι τῶν ὀστέων ἐφίκει, καὶ τοῦτοις πῆγματι κεχρωσμένοις παράλογόν τι θέαμα, καὶ τὴν ὄψιν αὐτόθεν ἰλίγγου πληροῦν δυνάμενον.

ΚΑ'. Ἐφ' οἷς τὸ βιάζεσθαι καὶ κολάζειν ἐκεῖνος ἀπαγορεύσας, ὡς οὐδὲν αὐτῷ φανέν χρησίμων, πειθοὶ πρὸς αὐτὸν αὐθις ἐγρήτο καὶ προσηνεῖα· καὶ, Δύο D σοι, ἔλεγεν, ὦ Κλήμη, τῶν ἀντιθέτων τούτων κακῶν γεγόνασιν αἷτια, φθόνος καὶ ἔρις· ἀλλ' ὁ μὲν φθόνος σοι παρὰ τῆς τύχης ἀπήνησεν, ἥτις καὶ βρακαίνουσα σοι πάντως οὐκ ἐπὶ κατὰ νῦν χωρεῖν σοι τὰ πράγματα. Ἐκ δὲ φύσεως τὸ φιλόνηκον· αὕτη γὰρ εἰς ἄκαιρόν σε πάλιν ὑποθήγουσα ἔριν, πεισθῆναι ἤμιν ἀπέργει, καὶ διὰ τοῦτο κακῶς μὲν σε περι-

XIX. Hæc cum martyr cum magna dixisset fiducia, abjecta persona præses, quam olim in ipsum parturiebat insaniam, eam produxit in medium : et cum sublimem super lignum statim athletam sustulissent qui aderant, quod is ita jussisset, ejus latera laniabant, et acclamabant, ne jussa contemneret imperatoris. Profundi itaque sulci secabantur in illius carnibus, et earum magna pars auferebatur, et forma internorum aperiebatur viscerum, ut ne hominum quidem oculis esset tolerandum spectaculum. Ille autem non est animo commotus, non mutavit formam, non vocem, non verbum emisit miserabile, non genitum ejus qui dolore cruciatur : sed perinde ac si esset securior iis, qui aderant et contemplantur, et minus sentiret quam ipsi qui cædebant, magno animo agebat gratias Deo agonothetæ.

XX. Cum vero in ejus supplicio multum temporis consumeretur, et remissæ quidem essent manus lictoribus, martyr autem eundem fortem et generosum ostenderet animum, volens præses dissolvere fortis ejus animi robur, Noli, inquit, o tu, existimare fore, ut tu me superes fortitudine : sed etsi longum tempus effecerit, ut eorum, qui cædunt, dexteræ sint parum defessæ, at ego rursus eorum loco alios ponam recentcs, qui non prius te cessabunt cædere, quam nuda carnibus ossa tua reliquerint. Statimque lictores ex successione rursus martyrem circumsistentes, ei quoque similia faciebant prioribus, donec eis quoque similiter manus imbecillæ fuerunt et defessæ. Ille ergo stultus præses, partim quidem admiratur martyris constantiam, partim autem pudore affectus propter lictorum imbecillitatem, jussit eum deponi de ligno. Ille vero talis erat, qualem nec oculi lictorum aspicere, neque manus sustinebant tangere, erat enim omnino nudatus carnibus, eisque tanquam veste erat exutus : solum autem propterea, quod essent ossa fixa, homo esse videbatur ; quæ ipsa quoque erant illita sanguine, quoddam novum et alienum spectaculum, et quod vel ex se possit efficere ut caligent oculi.

XXI. Quocirca cum ille desperasset se posse eum vim afferre et castigare, utpote quod ei visum esset inutile, persuasione rursus apud eum utebatur et lenitate, et : Duæ tibi, aiebat, o Clemens, fuere causæ tantorum malorum, invidia et contentio : sed ad te quidem a fortuna pervenit invidia, quæ tibi omnino invidens, non sinit res tibi succedere ex sententia. A natura autem est tibi contentio : ea enim te ad intempestivam rursus litem incitans, prohibet quominus nobis pareas ; et ideo in mala

te coniecit extrema: magnis autem privavit muneribus, quæ eras consecuturus, si voluisses cedere jusui imperatoris. Vel potius tibi quoque fortuna injecit contentionem, volens tibi omni ex parte adversari, et tua semper labefactare. Sed vel breve aliquod momentum temporis parce misero corpori, et noli, dum in re vana vis ostendere egregiam animi constantiam, immaturam mortem et violentam subire.

XXII. Ad hæc Clemens admirabilis, alias illius nugas ne minimum quidem curans, hoc ei solum respondit: Quæ mihi a te mors est afferenda, o judex, et corpori interitus vacuitatem, et animæ efficit immortalitatem. Et hoc, inquit vicarius, omnino est vestræ stultitiæ, id quod est bonum, usque adeo ignorare et negligere, ut et dulcem hanc lucem, benignumque et lætum illud astrum, nempe solem, quæ ad fruendum et nos oblectandos dii nobis concesserunt, spe alicujus alterius incertæ vitæ amittatis. Etenim si rursus in eadem permanens inobedientia, acceperis quidem aliquam brevem a tormentis dilationem, ne tam vehementibus suppliciis tibi corpus defatigetur; sed hæc remissio erit tibi paulo post causa majorum malorum; et cum te parvo tempore collegeris, magnis rursus et variis traderis suppliciis: quorum, ut mihi videtur, anima quoque e corpore excedens, sensum habebit acerrimum. Martyr autem: Solis, inquit, minis, ut videtur, et nudis verbis polliceris mihi te impleturum ea, quæ desidero. Cæterum cum scias quænam sit mihi sententia, noli usque ad verba solum sistere, sed tibi ad opus perducantur omnia, et a nulla re abstineas, quæ sit aspera et difficilis.

XXIII. Tunc ferus ille et immitis ab ira consueta abripitur, et cum dixisset: Plane contentiosum animal est homo iste, genus et os jubet ei verberari. Nam quoniam, inquit, hæc sola pars corporis rem ansit minime affecta supplicio, dicendi utitur libertate. Patiatur ergo hæc quoque similiter atque aliæ partes corporis. Statimque ex lictoribus, qui erant quidem paulo humaniores, alii quidem eum solis manibus verberabant, alii autem etiam sustinebant ut qui lacerationibus jam esset dissolutus, et ad terram diffunderet: quotquot vero audaciores erant et crudeliores, lapidibus quoque in eum utebantur, et iis illud veridicum martyris os pulsabant. Martyr autem, Magno, inquit, me honore affectisti, o tyranne, magno, inquam, affectisti honore, non supplicio. Quomodo enim non est honor servo, dignum haberi, qui eadem perpetiatur quæ Dominus, et primum illi passionis socii et martyres? Colaphis quoque cæsus est vultus mei Domini, et lapidibus fuit interemptus Stephanus. Hæc quoque mihi nunc magnum decus et ornamentum afferunt. Levat mihi laborem passionis imitatio; sedat mihi dolorem, iis qui sunt me præstantiores, in honore æqualitas. Hæc dicebat, et ad suam Agonothetam frequenter tollens oculos, vehementi studio agebat gratias.

δέδωκε τοῖς ἐσχάτοις· μεγάλων δὲ ἀπεστέρησε δωρεῶν, ὧν ἀπολαύειν ἔμελλες εἶναι, εἰ τῷ βασιλικῷ ὑπέκεινεν ἰδούλου προστάγματι· μᾶλλον δὲ σοὶ καὶ τὴν ἔριν ἢ τὴν τύχην ἐνέβαλεν ἐναντιοῦσθαί σοι πανταχοῦ καὶ σφάλλειν αἰεὶ τὰ σὰ βουλομένην. Ἄλλὰ φεῖσται καὶ βραχέϊσιν καιροῦ ῥοπήν τοῦ ἀθλοῦ σου τούτου σώματος, καὶ μὴ τῷ βούλεσθαι δεῖν, ἐπὶ ματαίῳ παράσθημα γενναίου ἐπιδειξάσαι ψυχῆς, ἄσπερον ὑποστῆς οὕτω καὶ βιαιότατον θάνατον.

ΚΒ'. Πρὸς ταῦτα ὁ θαυμαστός Κλήμης, τῶν ἄλλων ἐκείνου λήρων μὴδὲ ὀλίγα φρονήσας, τοῦτο πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο μόνον, ὡς Ὁ παρὰ σοῦ θάνατος, ὃ δίκαιόν ἐστι, καὶ τῷ σώματι ἀφθαρσίαν, καὶ ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καταργᾷ. Καὶ ὁ βικάριος, καὶ τοῦτο, φησὶ, τῆς ὑμετέρας πάντως μαρτίης, τὸ καὶ ἀμαθῶς ἔχειν καὶ ὀλιγόφως παντὶ ἄνθρωπῳ τοῦ καλοῦ, ὡς καὶ τὸ γλυκὺ τοῦτο φῶς καὶ προσφῆναι: καὶ φαίδρον ἄστρον ἐκείνο τὸν ἥλιον, ὅπερ εἰς ἀπόλαυσιν καὶ τέρψιν ἐχαρίσαντο ὡμῶν οἱ θεοὶ, ἐλπιδί τινος ἐτέρης ἀδήλου ζωῆς ἐτοιμῶς προΐσθαι. Καὶ γὰρ εἰ τῇ αὐτῇ καὶ πάλιν ἐπιμένοις ἀπειθείᾳ, βραχέϊσιν μὲν τινα λάβοις εἰς τῶν βασάνων ἀνακωχὴν, ὅπως μὴ ἀπαχρεῖσθαι σου τὸ σῶμα ταῖς συντόμοις κολάσεσιν, ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀδειξάσαι μαιζόνων σοὶ αἰτίαν κακῶν ὅταν οὕτω γενήσεται, καὶ μικρὸν τινα χρόνον ἀναλαβὼν ἑαυτὸν, μεγάλας αὐθιγὰς καὶ πολυτρόποις ἐκδοθήσῃ ταῖς τιμωρίαις, ὧν, ἐμοὶ δοκεῖν, ἡ ψυχὴ καὶ τοῦ σώματος ἐκδημούσα, πολλὴν ἕξει τὴν αἰσθησίν. Καὶ ὁ μάρτυς Ἀπειλῆ, φησὶν, ὡς ἔοικε, μόνη καὶ ψιλῶ ῥήματι πληροῦν ἐπαγγέλλῃ μοι τὰ ποθοῦμενα. Πλὴν ἀλλὰ ὅποια μοι τὰ τῆς γνώμης εἰδώς, μὴ μέχρι ῥημάτων ἱσασόμενοι, ἀλλ' εἰς ἔργον προαγέσθω σοὶ πάντα, καὶ μηδέποτε ἀπέχου τῶν χαλεπῶν.

ΚΓ'. Ἐνταῦθα τοῦ συνήθους πάλιν ὁ θηριώδης ἐκείνος καὶ ἀπηνὴς θυμὸς γίνεται καὶ, μὴ τοὺς θεοὺς, φιλόνομον ζῶον ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰπὼν, τύπτεσθαι αὐτὸν κελεύει κατὰ τῶν παρεῶν καὶ τοῦ σκόματος. Ὅτι γὰρ, φησὶν, ἀτιμώρητον αὐτῷ τοῦ σώματος τοῦτο καταλείβῃ μόνον, παρρησιάζεται· πασχέτω οὖν καὶ αὐτὸ τῷ λοιπῷ σώματι παραπλήσια. Καὶ αὐτίκα τῶν δημοίων ὄσον δὴ καὶ φιλιανθρωπότερον ἦν, οἱ μὲν ταῖς χερσὶν ἔτυπτον μόναις, οἱ δὲ καὶ ἀνεῖχον ἐκλελυμένον ὑπὸ τῶν ξειμῶν ἦδη καὶ πρὸς γῆν καταβρέοντα· ὅσοι δὲ θρασύτεροι καὶ ὠμότεροι, καὶ λίθοις ἐχρῶντο καὶ αὐτοῦ, καὶ τούτοις τὸ μαρτυρικὸν ἐκείνο σῶμα καὶ φιλάληθες ἔπαιον. Ὁ δὲ πύρρος, Ἐτίμησας με, τύραννε, μᾶλλον, ἔλεγε, ἐτίμησας, οὐκ ἐκόλασας· Πῶς γὰρ οὐ δούλω τιμῇ τῶν αὐτῶν τῷ Εὐσπότη καὶ τοῖς πρώτοις ἐκείνων κοινωνοῖς τοῦ πάθους ἀξιοῦσθαι καὶ μάρτυσι; Ἐρράπισθη μοι καὶ ὁ Δεσπότης τὸ πρόσωπον, λίθοις ἀνηρέθη καὶ Στέφανος, τούτοις καὶ γὰρ νῦν ἐπιεικῶς καλλωπιζομαι. Κουφίσει μοι τὸν πόνον ἡ μίμησις τοῦ πάθους, κοιμᾷ με τὴν ὀδύνην ἢ τῶν κραιπτόνων ἐπιθυμία. Ταῦτα ἔλεγε, καὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον Ἀγωνοθέτην θαμὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνατείνων, συντομώτερον εἶχετο τῆς εὐχαριστίας.

ΚΔ'. Δομητιανὸς δὲ τοῖς ὄλοις ἀπαγορεύσας, τῆ A
 φυλακῇ τέως αὐτὸν παραπέμπει, οἰόμενος δὲ ἄρα
 ὡς οὐκ ἂν δύναίτο τοῖς γε ποσὶ χρῆσθαι πρὸς τὴν
 πορείαν, οἷα τοῦ σώματος αὐτῷ ταῖς προλαβούσαις
 τιμωραῖς πεπονηκότος, ἐκατέρωθεν αὐτὸν κελεύει
 διαβασνάζεσθαι· ἀλλ' ὁ ὑποστηρίζων πάντας καὶ
 ἀνορθῶν τοὺς κατεβράχμενους, οὐκ εἴασε χειρὸς
 αὐτὸν δεηθῆναι θεραπεύσεως· τὸ βᾶδισμα, ὅλλα
 τοὺς προσιδόντας ἀπωθούμενος τῶν Ἑλλήνων ἡρέ-
 μα δὲ κάκεινο ὑποφωγῶν. — Ἕλληται· ἡμαρτωλῶν
 κῆ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου, — αὐτοῖς ποσὶ τὴν
 ὁδὸν ἐκαίην αὐτὸς ἦνυεν. Ὡ δὴ καὶ οὕτως ἀπί-
 όντα προσχῶν ὁ βικᾶριος ὑπερηγάσθη τῆς καρ-
 τήριας, καὶ πρὸς τοὺς παρεστῶτας ἐπιστραφεὶς,
 Βαβαὶ τῆς ὑπομονῆς, ἔφη· τοιοῦτων ἄρα στρατιω-
 τῶν εἶδει τοῖς αὐτοκράτορσιν, ὡς εἶται κινδύνου τε
 παντὸς ἀνωτέρους, καὶ τηλικούτου ἐν τοῖς δεινοῖς
 φρονήμα διασώζοντας. Πλήν ἄλλα οὐχὶ καὶ τὸ λοιπὸν
 οὗτος τῷ ἐμῷ παραστήσεται βήματι· πρὸς βασιλεία
 δὲ αὐτὸν ἀποστελῶ Διοκλητιανόν, ἐκεῖνος γὰρ ἂν
 αὐτοῦ περιγένοιτο μόνος.

ΚΕ'. Εἶπε καὶ γράμμασιν εἰθίως τε κατ' αὐτὸν
 ὅπως εἶχε διασημάνας, ἀγισθαί τὴν ἐπὶ Ῥώμην ὡς
 τάχος ἐκέλευε. Γενόμενος τοίνυν ἔξω τῆς πόλεως ὁ
 μάρτυς, τὰς χεῖρας μετὰ τῆς καρδίας εἰς οὐρανούς
 ἀνασχῶν, Κύριε ὁ Θεὸς, ἔλεγεν, ὃ ποιῶν πάντα καὶ
 πραγματευόμενος ὑπὲρ παντὸς τοῦ τῶν ἀνθρώπων
 γένους. καὶ πολλὰς ἡμῖν τέμνων τῆς σωτήριας ὁδοῦς,
 αὐτὸς καὶ τὴν κόλιν σου ταύτην, καὶ τὰς τῶν ἐν
 αὐτῇ πιστευσάντων ψυχὰς ἀχειρώτους τῇ τοῦ δια-
 βόλου παγίδι καὶ ταῖς τῶν τυράννων ἐπιβουλαῖς
 διατήρησιν· καὶ ἡμῶς δὲ μὴ μέχρι τέλους τῆς
 ἐνεγκλιμένης ἀλλοτριώσεως, ἀλλ' ὁ ἐπιστρέψας Ἰακώβ
 εἰς οἶκον πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ῥυσάμενος αὐτὸν ἐκ
 χειρὸς Ἡσαῦ, ὁ καὶ τὰ ὀστέα Ἰωσήφ ἐξ Αἰγύπτου
 συνανακομίσας τῷ σῶ λαῷ καὶ τοῖς πατράσι· ἀνα-
 σωσάμενος τάφοις, ἐπανάγαγε καμὲ τῇ σῇ εὐδοκίᾳ,
 καὶ τῇ γεννησαμένη καὶ θρηψαμένη καὶ εἰς τὸδε
 θλιβία προαγαγούση πατρίδι, καθάπερ τι πάλιν
 ἀπόδος· ὁφλημα. Ταῦτα προσευξάμενος τῷ Θεῷ τὴν
 ὁδὸν εὐφύλως δεήνυεν.

XXIV. Domitianus autem cum omnino animum
 despondisset, eum rursus mittit in custodiam. Cum
 vero putaret eum non posse amplius uti pedibus ad
 ingrediendum, quod prioribus suppliciis esset cor-
 pus confectum, jubet eum utrinque portari sed
 qui omnes qui concidunt confirmat, affictosque et
 depressos erigit, non sinit eum opus habere manu,
 quæ ejus gressum fulciret, sed eos repellens,
 qui accedebant ex gentilibus, et illud sensim ac-
 clamans:—Oleum peccatorum non impinguet ca-
 put meum,—ipsis pedibus ipse illam viam pere-
 git. Quem cum sic abeuntem animadvertisset vi-
 carius, fortitudinem valde est admiratus, et con-
 versus ad eos, qui circumstabant: Papæ, inquit,
 magnam tolerantiam! Talibus utique militibus
 opus esset imperatoribus, ut essent quovis periculo
 superiores, et tam constantem animum et
 tam magnos spiritus conservarent in rebus as-
 peris. Cæterum hic non sistetur amplius ad meum
 tribunal: ipsum autem ad imperatorem mittam
 Diocletianum. Ille enim solus eum superaverit.

XXV. Dixit, et cum statim significasset litteris,
 quomodo se res haberent, jussit eum quamprimum
 duci Romam. Cum fuisset ergo martyr extra
 civitatem, una cum corde manibus in cœlum sub-
 blatis: Domine Deus, inquit, qui omnia facis et
 procuras pro universo genere hominum, et mul-
 tas nobis munis vias salutis, haec tuam civitatem,
 et animas eorum, qui in ipsa crediderunt, con-
 serva, ne implicentur laqueo diaboli, et tyranno-
 rum capiantur insidiis. Porro autem ne quoque
 perpetuo esse sinas alienos ab ea, quæ nos tulit:
 sed qui Jacob convertisti in domum patris sui, et
 eum a manu Esau liberasti: qui etiam ossa Jo-
 seph una cum populo ex Ægypto extulisti, et ea
 patriis restituisti sepulcris; tuæ quoque placeat
 voluntati me reducere, et quæ me genuit et aluit,
 et ad hanc usque ætatem produxit patriæ, tan-
 quam aliquod rursus reddere debitum. Hæc cum
 a Deo præcibus contendisset, viam confecit ala-
 criter.

CAPUT V.

Spreta Diocletiani promissa.

ΣΚ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ Ῥώμῃ προσέβαλον ἔνθα καὶ D
 Διοκλητιανὸς τὸ τηνικαῦτα διέτρεθε, τὰ τε γράμματα
 αὐτῷ πεμφθέντες αὐτῷ ἐχειρίζουσι, καὶ τὸν θαυμα-
 στὸν κλήμεντα, κελεύσαντος ἐκείνου εἰς μέσον
 ἄγουσι. Παραστάντος δὲ Διοκλητιανὸς τὸ τε χάρειν
 ἐπιδὼν τῆς τοῦ ἀνδρὸς ὄψεως, καὶ τὸ φαῖδρον ἐκεῖνο
 καὶ εὐγενές, πρῶτα μὲν κρύπτων ἐν τῷ ἀφανεῖ τὴν
 διάνοιαν, καθ' ἑαυτὸν ὑπῆρχε θαυμάζων, εἰ ἐκεῖνά
 γε πάντα ὑπομεμενηκῶς εἶη, ὅσαπερ αὐτῷ μηνύοι
 τὰ γράμματα· εἶτα καὶ ἀτενέστερον αὐτῷ ἐνιδῶν
 καὶ ὄλον ἀνασκοπήσας, Σὺ εἶ ὁ διαβόητος, ἔφη,

XXVI. Postquam autem Romam pervenerunt
 ubi tunc quoque versabatur Diocletianus, et qui
 missi fuerant, ei reddunt litteras, et Clementem
 admirabilem, cum ille jussisset, adducunt in me-
 dium. Cum vero astitisset, tunc videns Diocle-
 tianus jucundum ejus alacremque et generosum
 aspectum, primum quidem celans, quid in animo
 haberet, apud se admirabatur, an illa omnia susti-
 nuisset, quæ ei significabant litteræ. Deinde eum
 etiam fixis intuens oculis, et totum considerans:
 Tu es, inquit, celebris ille Clemens, cujus magnum

est nomen propter fortem et generosum animum? Sed oporteret omnino hunc tuum generosum et magnum animum, habere aliquam piam et justam causam, sed non hanc impiam et iniquam, et hoc ipsum manifestum animæ ei carnis exitium. Nun enim quo est major, eo est deterior, et nos magis ad iram provocat, deos incitat ad vindictam. Verum enimvero tu animo ad contraria mutato, hunc firmum et constantem animum ostende pro pietate in deos, ut sic quoque potius dignas consequaris remunerationes. Illi enim, ut arbitrior, tui propter hunc fortem et excelsum animum miserti propterea effecerunt, ut tot et tantis resisteres suppliciis, nec permiserunt, ut tu jam diu male perires, et præripereris, agnitionem et mutationem omnino exspectantes. Hæc dixit; et pro oculis sancti statim proponit, illinc quidem aurum et argentum et litteras imperatorias, quæ patriciorum illi dabant honorem; duinde etiam aliorum magistratum et dignitatum insignia; et præterea vestes floridas et magnificas, et alia quæcunque rerum pulcharum cupidos evocant oculos: illinc autem rursus instrumenta tormentorum, manus ferreas, grabatos, et ipsos quoque ferreos, rotasque et pectines, craticulas, ebetes, obeliscos, sartagines, et graves calenas, et aliam magnam instrumentorum multitudinem, specie quidem diversorum, spectaculo vero terribilium, experientiam autem habentium ipso quoque spectaculo graviorem. Deinde martyrem suaviter intuens, et manu extendens pecunias: His te, inquit, remuneramur, si pius in deos, et in nos sanctus extiteris.

XXVII. Ille autem, cum sanctus ab eis oculis avertisset et ea veluti subsannasset, et propter ea, quæ dicta fuerant graviter ingenuisset: Vobis, inquit, pereant ipsi vobiscum dii; tunc acriter et torve fortem intuens Clementem, et simul convertens oculos ad genera tormentorum: Vides, inquit; hæc sunt eorum, qui non parent, et sunt impii. Martyr autem: Si vestræ, inquit, pœnæ sunt, sicut existimas, terribiles, et ad experiendum intolerabiles, sicut rursus dona splendida et magnifica, et digna quæ beata judicentur, quænam esse existimas ea, quæ cœlestis sunt et solius Dei? quænam immortalia quidem supplicia et dolores inexorabiles? Quales autem ignis fluvios, qui ne solo quidem sunt aspectu tolerabiles? Quænam vero rursus bona sunt consecuturi, qui cum dilexerim? Scripsum est enim, talia ut nec mente possint comprehendere, nec oculis aspici, aut quæ ex his percipitur omnino voluptas conjici. Nam quæ sunt quidem præsentia, hoc argentum et aurum, sunt solum pulvis et lutum, vilis et infrugifera materia, quæ turpiter quidem ex terra nascitur, turpius autem in eam, quæ videtur, speciem per ferrum et ignem transfertur, latronibus subjecta et furibus, et si non his, at dimi-

3 I. Cor. II, 9.

Κλήμης, ὃ μέγα τὸ ἐπὶ καρτερία καὶ γεννιότητι ὄνομα; Ἄλλ' ἔδει πάντως τὸ γενναῖόν σου τοῦτο καὶ μεγαλοψυχὸν εὐσεβῆ τινὰ καὶ δικαίαν ἔχειν τὴν πρόφασιν, ἀλλὰ μὴ ἀνοσίαν οὕτω καὶ ἀδικον, καὶ αὐτὸ γὰρ τοῦτο φανερόν ψυχῆς τε καὶ σαρκὸς ὄλεθρον. Νῦν γὰρ ὅσῃ μετίζῃ τοσοῦτον χειρῶν ἐστὶ, καὶ ἡμᾶς ἐπὶ πλεόν εἰς ὀργὴν κινεῖ, καὶ τοὺς θεοὺς παροξύνει πρὸς ἄμυναν. Σὺ δὲ ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀντιπῶν τὴν γνώμην μεταβαλὼν, τὸ σταθερόν τοῦτο καὶ εὐψυχὸν ὑπὲρ τῆς τῶν θεῶν ἐπιδείκνυτο εὐσεβείας, ἴν, οὕτω μᾶλλον καὶ ἀξίων ἀπολαύσης τῶν ἀμοιβῶν. Ἐκεῖνοι γὰρ σε καὶ τῆς ἀνδρείας ταύτης καὶ τῆς γενναιότητος, οἶμαι, κατελήσαντες διὰ τοῦτο σε καὶ πρὸς τοσαύτας κολάσεις ἀντισχεῖν παρεσκευάσαν, καὶ οὐ πάλας κακῶς ἀπολέσθαι, οὐδὲ προαναρ-
B πασθῆναι μεθῆκαν, τὴν ἐπίγνωσιν πάντως καὶ τὴν μεταβολὴν ἀναμένοντες. Ταῦτα εἶπε, καὶ ὑπ' ὀφθαλμοῦς αὐτίκα προτίθει τῷ ἀγίῳ, ἔνθεν μὲν Χρυσόν τε καὶ ἄργυρον, καὶ γραμμάτια βασιλικὰ τὴν τῶν πατρικίων τιμὴν δωρούμενα, εἶτα καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀρχῶν τε καὶ ἀξιωματῶν παράσημα, πρὸς τοῦτους ἐσθῆτας εὐανθεῖς καὶ πολυτελεῖς, καὶ τὰλλα ὅσα φιλοκάλους ὀφθαλμοῦς ἐκκαλεῖται· ἐκεῖθεν δὲ πάλιν τὰ τῶν κολάσεων ὄργανα, χεῖρας σιδηρᾶ, κραββάτους καὶ αὐτοὺς σιδηροῦς, τροχούς τε καὶ ξυστήρας, ἐσχάρας, λέσθητας, ὀβελίσκους, τήγανα, καὶ ἀλύσεις θραυείας, καὶ ἄλλο πολὺ τι πλῆθος ὀργάνων τὸ μὲν σχῆμα διάφορα, τὴν θείαν δὲ φοβερώτατα, τὴν δὲ πετραν καὶ αὐτῆς ἄρα νῆς θέας χλευαστέραν ἔχοντα. Εἶνα τῷ μάρτυρι πρᾶον ἐμβλέψας, καὶ τῇ χειρὶ τὰ χρήματα ὑποδείξας, τοῦτοι: σε, φησὶν, ἀμειδόμεθα εὐσεβῆ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ ὄσιον περὶ ἡμᾶς γινόμενον.

KZ'. Ἐκεῖνου δὲ τὴν ὄψιν ἀπ' αὐτῶν στρέψαντος, καὶ οἰοῖ μνηστῆσαντος, ἐπιστεναζάντος τε βαθείως τρις εἰρημένους, καὶ ὡς Ἀπόλοιτο ὑμῖν, εἰπόντος, καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτοῖς οἱ θεοὶ, τότε δριμύ τι λίαν καὶ αὐστηρόν τὸν γενναῖον Κλήμεντα ὑπιδῶν, καὶ ἄμα πρὸς τὰ τῶν κολάσεων εἶδη τὴν ὄψιν ἐπιβαλὼν, Ὁρᾶς, ἔφη, τῶν μὴ πειθομένων ταῦτα καὶ ἀσεβοῦντων. Καὶ ὁ μάρτυς· Εἰ αἱ παρ' ὑμῶν, ἔφη, ποιναὶ οὕτω καθάπερ οἷε φοβεραὶ, καὶ τὴν πετραν ἀνύποιστοι, ὡσπερ αἱ δωρεαὶ πάλιν φιλότιμοι, καὶ λαμπραὶ, καὶ μακαρισμοῦ παντὸς ἀξίαι, τίνα γὰρ ἄρα εἰς τοῦ ἐπουρανίου νομίζεις εἶναι καὶ μόνου θεοῦ; ποίας μὲν ἀθανάτους τιμωρίας καὶ ὀδύνας ἀπαραιτήτους; ποίους δὲ παταμούς πυρὸς οὐδὲ τὴν ὄψιν φορητοῦς μόνην; Τίνα δὲ πάλιν τὰ τοὺς ἡγαπητότας αὐτὸν ἐκδεχόμενα ἀγαθὰ; Γέγραπται γὰρ ταῦτα, οἷα μήτε τῷ ληπτὰ εἶναι, μήτε ὀφθαλμῶν θεατὰ, ἢ τὴν ἡδοὴν ὅλως εἰκασθῆναι δυνάμενα. Τὰ μὲν γὰρ παρόντα, ὁ ἄργυρος οὗτος καὶ ὁ χρυσὸς χροῦς μόνον ἐστὶ καὶ πηλὸς ἢ εὐτελής ὕλη καὶ ἄκαρπος, ἢ ἀτίμως κεν ἀπὸ τικτομένη, ἀτιμότερον δὲ εἰς εἶδος τὸ δοκοῦν διὰ σιδήρου καὶ πυρὸς μεταφερομένη, λησταῖς ὑποκειμένη καὶ κλέπταις· εἰ δὲ μὴ τοῦτοις, ἀλλὰ μειώσει καὶ τῷ δαπανωμένη καὶ καταρρέουσα.

Ἐσθήματα δὲ περιπόρφυρα καὶ λιμπρὰ, σκωλήκων αἰσὶ νήματα καὶ βαβάρων ἀνθρώπων ἐδρέματα ὥστε εἰ τούτου τιμώμεθα, σκώληκος ἄρα καθ' ἡμᾶς ὁ ἄνθρωπος ἀτιμότερος· εἰ δὲ τι χρῆ καὶ διὰ τούτων τοὺς ἀνθρώπους θυμάζωμεν, πολὺ μᾶλλον ἐθαύμασται ἂν τοὺς τὰ τοιαῦτα δημιοῦργεῖν εἰδότες, ἢ τοὺς εἰκῆ καὶ μάτην ἐπὶ τῇ περιβολῇ τούτων σεμνυνομένους. Οἱ μὲν γὰρ τέχνης δεινότητι, μεταρρυθμίζουσι τὴν φύσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον, καὶ τὴν ἀΐθησιν ἀπατώσι, καὶ προτιθέασιν φιλοκόμοις ὀφθαλμοῖς ἡδὺ δέλαρα· οἱ δὲ σεμνύονται περιβαλλόμενοι κουφότητα διανοήσας ἐαυτῶν καταμαρτυροῦντες, καὶ δεόν αὐτοὺς αἰσχύνεσθαι τῆς ἀπάτης· οἱ δὲ καὶ φυσῶνται μᾶλλον, καὶ τὰς σφρῦς ἀΐρουσιν ἐτέρων ἔργοις τιμώμενοι, εἴ γε καὶ τιμὴν ὄλωσεν χρῆ τὰ τοιαῦτα καλεῖν. Ἀλλὰ τὰ μὲν παρ' ἡμῶν τοιαῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα, τὰ δὲ παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀγαθὰ τὸνναντίον ἔχοντα. Ἀθάνατον γὰρ ἔχει τὴν ἡδονὴν, διηνεκῆ δὲ τὴν λαμπρότητα· οὐδὲ γὰρ δέδοικε τὴν ἐκ τοῦ χρόνου μεταβολὴν, οὐχ ὑποκατεῖται τροπῆν, οὐκ ἐπίσταται γῆρας, ἀλλὰ ἀκμάζει διηνεκῶς ἐπὶ τῆς ἕτης μένοντα εὐπρεπείας, καὶ πεπηγότα ὄντα διαπαντός καὶ ἱκίνητα.

veritatem, senium ignorant, sed semper florent, in æquali decore permanentia, stabiliaque perpetuo et immobilia.

ΚΗ'. Πρὸς ταῦτα Διοκλητιανός, Δοκεῖς μοι, φησὶν, καλῶς μὲν, ὦ Κλήμη, λέγειν, φρονεῖν δὲ καὶ λίαν κακῶς· γλώττη μὲν γὰρ προτιμᾷ τὴν ἀθανασίαν, ἐπὶ θνητῶν δὲ αἰεὶ τὰς ἐλπίδας ἔχεις· τὸν ὑμῖτερον λέγω Χριστὸν, ὃν μυρία φασὶν ὑπὸ Ἰουδαίων πεπονηθῆναι θανάτῳ, καὶ τέλος τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον ὑποστήναι. Οἱ δὲ καθ' ἡμᾶς θεοὶ, αἰεὶ τε ἀθάνατοι εἰσι, καὶ ἀλγεινὸν οὐδὲν οὐδὲ δυσχερὲς ὑπομένουσι. Καὶ ὁ μάρτυς ὑπολαβὼν, Περὶ τῆς ἀθανασίας αὐτῶν, φησὶ, καὶ ἀναληψίας μικρὸν καὶ ἀληθῆ λέγεις, ὦ βασιλεῦ. Πῶς γὰρ δὴ καὶ ἀποθανοῦνται οἱ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὄλωσεν ζήσαντες; ἢ πῶς ἂν ἀλγήσειαν οἱ καὶ αὐτῆς αἰσθήσεως ἀτεχνῶς ἔρημοι; πλὴν εἰ καὶ τῶν ἀλγεινῶν μὴ αἰσθάνονται, ἀλλὰ μυρία γούν ὑπόκεινται πληγῶν τε καὶ ὕβρεσιν. Ὅσοι μὲν γὰρ ἐκ λίθων γεγονῶσι, καὶ πληγᾶς ὑπὸ χειρὸς διαγλυφούσης ἐδέξαντο, σιδήρῳ τε διεξέσθησαν, καὶ οὕτω μετὰ πολλῆς ὄσης τῆς μαρτυροῦσας εἰδῶλα μορφῆς ἀνθρωπίνης καὶ ἀνδριάντες γεγονῶσι· οἷς δὲ χρυσὸς ἢ ὕλη πάλιν, εἴτε χαλκός, εἴτε ἄργυρος, καὶ οὗτοι δὴ λαβροτάτω πυρὶ χωνευθέντες, τὰ παραπλήσια καὶ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις ἀναισθητῶς ὑπέστησαν, τοσούτου δεόντες βοήθειαν ἐτέροις, ὅσῳ καὶ ἐαυτοῖς τοῦ μὴ τοιαῦτα πάσχειν, τὸ παράπαν εἰσὶν ἀδύνατοι. Θνήσκουσι μὲν οὖν οὐδαμῶς, ἐπεὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν, ὡς ἔφθην εἰπὼν, ὄλωσεν ἔζησαν· διαβρέουσι δὲ καὶ συντριβόνται, καθάπερ χρόνῳ τὸ εἶναι οὕτω δὴ καὶ τὸ μὴ εἶναι λαμβάνοντες. Οἴκουν τοιαῦτα καὶ τὰ ἡμέτερα· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἀληθὴς Δεσπότης καὶ Δημιουργὸς ἀπάντων ὁ ἐμὸς Θεὸς ἄχρονός τε ὢν καὶ ἀθάνατος, καὶ ἄνθρωπος ὑστερον γίνεται δι' ἐμὲ, ἵνα ἐγὼ γενωμῆμι δι' ἐκείνου Θεοῦ, καὶ σταυροῦται θέλων καὶ θάπτεται, καὶ τριήμερος ἀνίσταται, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναίσει πάλιν ὄθεν δὴ κατήλθε, συναναστήσας ἑαυτῷ

nationi saltem et rubigni, ut quæ consumatur atque defluat. Vestes autem purpureæ et splendidæ, fila sunt vermium, et inventa barbarorum hominum. Quamobrem si ea nos reddunt honoratos, vestra quidem sententia homo est verme vilior. Quod si oportet etiam homines propter hæc habere in admiratione, multo magis admirarer eos, qui hic fabricantur. quam eos, qui propter ex his confecta indumenta gloriantur, et se magnifice circumspiciunt. Nam illi quidem artis solertia transformant naturam ad id quod est melius, et sensum decipiunt, et ornatum amantibus oculis suaves escas proponunt; hi autem induti sibi placent, et se magnifice circumspiciunt, de sui animi levitate ferentes testimonium: et cum oporteret eos pudere sui erroris, illi potius intumescunt, et tollunt supercilia, honorati aliorum operibus, si in modo ea omnino honorem vocare oporteat. Sed vestra quidem sunt talia, et eo modo se habent. Quæ autem a bono Deo nostro, sunt bona, contra se habent. Voluptatem enim habent immortalem, splendorem vero perpetuum. Neque enim timent eam, quæ est ex tempore, mutationem. Non suspectam habent con-

XXVIII. Ad hæc Diocletianus: Mibi videris, inquit, pulchre quidem loqui, o Clemens, sed male admodum sentire. Nam lingua quidem præfers immortalitatem, in mortali autem semper spem tuam collocas: vestrum inquam Christum, quem dicunt a Judæis mala passum esse innumerabilia, et tandem mortem in cruce sustinuisse. Nostri vero dii et semper immortales sunt, et nihil grave nec molestum sustinent. Respondens autem martyr: De ipsorum, inquit, immortalitate et doloris vacuitate propemodum vera dicis, o imperator. Quomodo enim morientur, qui ne omnino quidem vixerunt? aut quomodo dolorem senserint, qui ipso quoque sensu plane carent? Sed etsi dolorem non sentiunt, sunt tamen subjecti innumerabilibus plagis et contumeliis. Nam qui facti quidem sunt ex lapidibus, et a manu, quæ sculpsit, plagas acceperunt, et ferro sunt lævigati ac politi, et sic cum magno, sed inani, labore, formæ humanæ simulacra et statuæ facti sunt. Quibus autem rursus aurum est materia, sive æs, sive argentum, ii quoque fusi igne vehementissimo, similiter atque alii consistunt omnino sensus expertes: qui tantum abest, ut opem ferant aliis, ut ne ipsi quidem possint facere, quominus hæc omnino patiantur. Nequaquam ergo moriuntur, quoniam nec omnino quidem, ut prius dixi, vixerunt: diffluunt autem et conteruntur, quomodo quod sint, a tempore, ita etiam, quod non sint, accipientes. Non ergo nostra quoque sunt hujusmodi, sed ipse verus Dominus opifex omnium, Deus meus, qui est et expers temporis, et immortalis, propter me quoque fit homo postea, ut ego fiam per illum Deus; volensque cruci affigitur et sepelitur, et tertio die resurgit, et rursus in cælum

ascendit, unde descenderat, cum nos una quoque Δ και ἡμᾶς, και εἰς τὴν προτέραν ἀρχὴν ἐπαναγαγῶν, ἣν fecisset resurgere, et ad priorem reduxisset principatam, a quo male excidimus propter inobedientiam. διὰ τὴν παρακοὴν κακῶς ἐκπεποκάμεν.

CAPUT VI.

Varii tolerati Romæ cruciatus. Multi conversi et martyrio coronati.

XXIX. Proptær hæc imperator ad iram concitatur; et verbis victus convertitur ad supplicia, nesciens stultus, se per illa magis esse vincendum: siquidem apertum est indicium, victum esse eum, qui punit, quod is, qui punitur, nihil omnino cedat suppliciiis. Jubet ergo rotæ alligari martyrem, et rotam quidem verti magno impetu, martyrem autem virgis verberari crudelissimis. Statimque martyr fuerat alligatus, rota vero vertebatur celeriter. Martyr autem, quando erat quidem in rota sublimi, tradebatur iis qui verberabant; quando vero rota eum sub se ferebat, corpus ejus acerbè conscindebatur, et ossa conterebantur. Cumque sic laceraretur, Domine mi Jesu Christe, dicebat, veni ad opem mihi ferendam, et leva me hoc pondere supplicii: quoniam circumdederunt me dolores mortis, pericula inferni invenerunt me. Respice ad me, et miserere mei, et ex necessitatibus meis erue me. Adsis mihi, ut aliquando etiam paralytico (3), ad gloriam tuam, ad confessionem tui nominis, ad dedecus et ignominiam inimicorum, ad majorum propter te perpassionem tolerantiam.

XXX. Hæc cum dixisset sanctus, statim et rota a motu, et qui verberabant, cessaverunt a plagis afferendis: et martyr quidem simul ab omnibus, et a rota, et a vinculis illis sua sponte solutus fuerat, et restitutus in priorem sanitatem: lictores autem subit membrorum dissolutio. Et multi ex Romanis, qui ad tale spectaculum concurrerant, sanis evaserunt animis, et, Magnus est Deus Christianorum, magna voce exclamaverunt. Magnus vero Clemens, qui erat vere Christi palmes, cum veluti pulchros quosdam fructus sua membra Deo obtulisset: Ago tibi gratias, dicebat, o Deus, quod volueris me in hac maxima et frequentissima civitate pati pro Filio tuo unigenito, qui ipse quoque passus fuit pro nobis, et prelium nostræ captivitatis et servitutis suum effudit sanguinem. Deinde subjunxit etiam seriem sanctorum, qui Romæ erant: Quem Petrus, inquit, docuit colere, et Paulus prædicavit, et qui erat ejusdem, cujus ego, nominis Clemens ille sapiens, adorandum esse decrevit; et divinus deinceps Onesimus est conf. ssus. Propter quem ipsi quoque passi, libere loquendi potestate apud eos valent plurimum, et adorantur a fidelibus, haud ita multo post autem adorabuntur etiam a

ΚΘ. Ἐπὶ τούτοις ὀργῇ λαμβάνει τὸν βασιλέα και πρὸς τοὺς λόγους ἠττώμενος, ἐπὶ τὰς τιμωρίας ἐχώρει, οὐκ εἰδὼς ἀνόητος, ὅτι πολὺ μᾶλλον δι' ἐκείνων ἔμελλον ἠττηθῆσθαι, εἴπερ ἦτα σαφῆς τοῦ κολάζοντος τὸ τὸν κολαζόμενον μηδὲν ὄλως ἐνδοῦναι τῆς τιμωρίας. Κελεύει γοῦν τροχῶ τὸν μάρτυρα προσδεθῆναι, και τὸν μὲν τροχὸν μετὰ πολλῆς στροφῆθαι τῆς ὀρμῆς, τὸν μάρτυρα δὲ βάζδοις ὠμοστάτως τύπτεσθαι. Καὶ αὐτίκα ὁ μὲν ἀθλητὴς ἐξείδετο· ὁ δὲ τροχὸς ὀξείως ἐφέρετο. Ὁ δὲ μάρτυς ὅτε μὲν ἐπὶ μεταώρου τοῦ τροχοῦ ἦν τοῖς τύπτουσι ἐξεδιδοτο, ἠνίκα δὲ πάλιν αὐτὸν ὑφ' ἑαυτὸν ἐλάμβανεν ὁ τροχὸς κινεῖτο πικρῶς τὸ σῶμα, και τὰ ὄστα συνετρίβετο. Καὶ οὕτως ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας κοπιόμενος, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἔλεγεν, ἔλθε εἰς τὸ βοηθήσαι μοι, και τὸ βαρὺ τοῦτο τῆς κολάσεως ἐπικούφισον, ὅτι περιέτχον με ὠδίνες θανάτου, κίνδουνοι ἄδου εὑροσάν με. Ἐπίθλιψον ἐπ' ἐμὲ και ἐλέησον με, και ἐκ τῶν ἀναγκῶν μου ἐξέγαγέ με· παραστήθι ὡς τῷ παραλυτικῷ ποτε, και ἐμοὶ εἰς ὀξείαν σὴν, εἰς ὁμολογίαν τοῦ σοῦ ὀνόματος, εἰς αἰσχύνην και ἐντροπὴν τῶν ἐχθρῶν, εἰς κλειόνων ὑπὲρ σοῦ παθημάτων ὑπομονήν.

Λ. Τὰῦτα τοῦ ἀγίου εἰπόντος, εὐθέως δὲ τε τροχὸς τῆς φορᾶς, και οἱ τύπτοντες τῶν πληγῶν ἔστησαν. Καὶ ὁ μάρτυς μὲν πάντων ὁμοῦ και τοῦ τροχοῦ, και τῶν ἐσῶων ἐκείνων αὐτομάτως ἐλέλυτο, και εἰς τὴν προτέραν ὑγίαν ἀποκαθίστατο· τῶν δὲ δαίμωνος δὲ πάρεσις εἰσῆι μελῶν, και πολλοὶ τῶν ἐπὶ τοιαύτῃ συνδραμόντων θία Ῥωμαίων τὰς ψυχὰς ὑγιάσθησαν, και, Μέγας ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, μεγάλη ὡς εἶχον ἐδόθησαν τῇ φωνῇ. Ὁ μέντοι γεννητὸς Κλήμης, τὸ εὐγενὲς ὡς ἀληθῶς τοῦ Χριστοῦ κλημα, καθάπερ τινὰς ὠραίους καρπούς τὰ ἑαυτοῦ μέλη καρποφορήσας Θεῷ· Εὐχαριστῶ σοι, ἔλεγεν, ὁ Θεός, ὅτι κατηξίωσάς με κἀν τῇ μεγίστῃ ταύτῃ και πολυανθρωποτάτῃ τῶν πόλεων ὑπὲρ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ σου παθεῖν. του και αὐτοῦ παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν, και λύτερον τῆς ἡμετέρας αἰχμαλωσίας και τῆς δουλείσεως, τὸ οικεῖον αἷμα ἐχέαντος. Εἶτα και τὸν ὀρμαθὸν τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἁγίων ἐπῆγεν· Ὁν Πέτρος, φησὶν, ἐδίδαξαι σίβειν, και Παῦλος ἐκήρυξε και ὁ συνώνυμος ἐμοὶ Κλήμης ὁ σοφὸς ἰδογματίσει, και Ὁνήσιμος ὁ θεῖος ἐξῆς ὁμολόγησεν· δι' ὃν και αἰτεὶ παθόντες πολλὴν τε πρὸς αὐτὸν ἔχουσι τὴν παρρησίαν, και ὑπὸ πάντων πιστῶν προσαινούνται, μετ' οὐ πολὺ δὲ και ὑπὸ εὐσεῶν βασιλέων προσκνηθῆ-

(3) Acta priora, Paulo.

σονται. Τοῦτο δὲ εἶπε προἰσφωγῶν τὴν τῆς ἀσεβείας ἀκαθάρσειν.

ΛΑ'. Ταῦτα μείζονα Διοκλητιανῷ τοῦ θυμοῦ τῆν φλόγα ἐποίει, καὶ στόλοις ἐκέλευε σιδηροῖς τὸ μαρτυρικὸν ἐκεῖνο στόμα συνθλάττεσθαι· ὅθεν οἱ μὲν ὀδόντες εὐθὺς ἐξεκαρούοντο, αἱ σιαγόνες δὲ συνετριβόντο. Ἡ δὲ φωνὴ οὐκ ἐπέχετο, οὐδὲ τις καὶ μικρὰ ὕψους τῆς μακρᾶς ἐκείνης παρῆρσις ἐγένετο· ἄλλα καὶ τῶν δημίων τῶν σιωπῆν αὐτῷ ἐγκελευομένων, αὐτὸς ὁ αὐτὸς ἦν, καὶ οὐδὲ μικρὸν ὕψει, τούνηκτιον μὲν οὖν καὶ μείζονι ἐκέχρητο τῇ φωνῇ, καθάπερ τις χαλκοῦς ἀνθρίας τῇ σφοδρότερᾳ πληγῇ μείζονα μᾶλλον τὸν ἦχον ἀποτελῶν. Ἐφ' οἷς καὶ αὐτὸς ἀπαγορεύσας ὁ βασιλεὺς, δεσμὰ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν δεσμῶν τάλαιπωρίαν ἔλω τῷ μάρτυρι περιθεῖς, τῇ φυλακῇ παραδίδωσι.

ΛΒ'. Τὸ μέντοι τῶν πιστευσάντων πλῆθος τῷ κατὰ τὸν τροχὸν θαύματι, ἄνδρες τε καὶ ὄσον ἔμφορον ἐν γυναιξίν ἦν, τὴν γῆν ἤδη τοῦ ἡλίου ἀπολιπόντος· ἀλλήλοισι συνθέμενοι, τὸ δεσμοτήριον μετὰ τῶν παίδων εἰσῆσαν· εἶτα τῶν ἐκείνου ποδῶν ἀπτόμενοι ἐδέοντο μέλας θερμῶς ὥστε τοῦ θεοῦ καταξιοθῆναι βαπτίσματος. Πρὸς οὖν δέξιν οὕτω θερμὴν θερμότερα καὶ αὐτὸς ἐπινεύσας, εὐθὺς ἐπέτιθει τὸ ἔργον. Κατὰ γοῦν τὴν φυλακὴν κερθονίας ὑδάτων οὕσης, τὰς καθηκούσας τε αὐτὸς εὐχὰς ἐπιλέγει, καὶ σὺν αὐτοῖς πικρὰ πάντας τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος ἀξιοῖ. Μίσων δὲ νυκτῶν καὶ θεῖα τις αὐτοῖς ἐφίσταται ὄψις, φῶς οἶον ἔβητον καὶ ἀθάτον ὄλον ἡμοῦ τὸ δεσμοτήριον καταστρέφον. Ἐν μέσῳ δὲ τῷ φωτι καὶ ἀντὶ τὴν ὄψιν ἔγαν φαιδρὸς, τὴν ἐσθῆτα λαμπρὸς, φῶς καὶ αὐτὸς ὄλος ὢν, πτέρυξι βαθυτάταις κομῶν· οὕτως τῷ θαυμασίῳ Κλήμεντι προσελθὼν, ἄρτον αὐτῷ καὶ ποτήριον ἐγγειρίζει. Ἐπειτα ὁ μὲν ἀφανὴς ἦν, τοὺς δὲ καὶ ἡ φωνὴ αὐτῆ, ἐπιλείπει τῷ παραδοζῷ τῆς θεῆς καταπλαγέντας. Ὁ γὰρ μὲν ἱερώτατος Κλήμης συμβεβλὼν εὐθὺς ὡς εἶη ἄρα σύμβολα ταῦτα τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος τε καὶ αἵματος, ὑπεδέξατό τε λίαν αὐτὰ εὐλαβῶς, καὶ τὰς συνῆθει εὐχὰς ἐπειπῶν κοινῶναι αὐτῶν τοῖς ἡδὴ βαπτισμένοις.

ΛΓ'. Πλειόνων τοίνυν ἐκάστοτε πρὸς αὐτὸν ἰόντων, καὶ τὸ δεσμοτήριον ἐκκλησίαν ἐργαζομένων, προσθήκη τε τῷ πλήθει τῶν Χριστιανῶν γινομένων, οἱ δεσμοφύλακες ἀπαγγέλλουσι ταῦτα τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἐς συλληθῆναι τε αὐτοὺς κελεύει νυκτὸς, καὶ εἰ μὴ τὴν εὐσέβειαν ἔξαρνοι γίνονται, ἀνηλεῶς πάντας ἀναιρεθῆναι. Οἱ δὲ ὡς τοῦ βασιλέως πρόσταγμα συλληθέντες οὐκ ἀμαθεῖς εὐρέθησαν τοῦ τὸ καλὸν ἐκλέξασθαι καὶ συμφέρον, ἀλλὰ ἀποστῆναι μᾶλλον τῆς προσκαίρου ζωῆς, ἢ Χριστοῦ τοῦ πλάσαντός τε καὶ ἐγαπήσαντος καὶ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν εἶλοντο. Διὸ καὶ πρὸ τῆς πόλεως, καθάπερ τινα ἱερὰ θύματα ἑαυτοὺς τε καὶ παῖδας τῷ Δεσπότη προσάγουσιν, οὐδενὸς τότε γοῦν ὑπολειφθῆναι ἀνασχομένου, πλὴν

fidelibus imperatoribus. Hoc autem dixit, prædicens mox delendam impietatem.

XXXI. Hæc Diocletiani animum acrius inflammaverunt : jussit autem stylis ferreis illud præclarum martyris os confundi ac confringi. Quo factum est, ut dentes quidem mox labefactarentur, maxillæ vero contererentur. Vox tamen non reprimebatur, neque illi proluxæ loquendi libertati vel minima dabatur remissio : sed etiam lictoribus ut sileret jubentibus, ipse idem erat, et ne parum quidem remittebat : sed contra etiam voce utebatur majore, non secus ac statua quædam ænea, quæ icta vehementius, majorem edit sonitum. Quamobrem cum ipse quoque imperator esset defatigatus, vinculis et quæ ex eis oritur afflictione et miseria toti martyri imposita, tradit eum in custodiam.

XXXII. Multitudo autem eorum, qui rotæ miraculo crediderant, viri, et quæcunque erant prudentia præditæ mulieres, inita inter se conventionē, carcerem cum pueris ingressi sunt. Deinde tangentes illius pedes, valde acriter rogarunt, ut divinum baptismum consequerentur. Cum itaque precibus tam vehementibus ipse quoque alacerrime annuisset, rem statim est aggressus. Dum itaque in carcere esset aquæ copia, et ipse quas oportet preces profert, et cum ipsis pueris omnes sacro dignatur baptis-mate. Media autem nocte eis divina quædam apparet visio, nempe lux quædam, quæ neque verbis exprimi potest, et quam humanus uon admittit aspectus, totum simul tanquam fulgur illustrat carcerem. In media vero luce erat vir quidam aspectu valde alacer, splendida autem veste indutus, qui ipse quoque erat lux totus quantus, pennis insignis densissimis. Is cum ad Clementem accessisset admirabilem, ei in manus tradit panem et calicem. Deinde ille quidem ovanuit, eos autem ipsa quoque vox deficit, ut qui spectaculo admirabili essent obstupefacti. Sanctissimus autem Clementis cum statim conjecisset ea esse signa Domini corporis et sanguinis, ea et valde pie suscepit, et cum preces dixisset consuetas, ea communicat iis, qui jam erant baptizati.

XXXIII. Cum ergo complures ad eum undique accederent, et carcerem facerent ecclesiam, et multitudini Christianorum fieret accessio, custodes carceris hæc renuntiant imperatori. Ille autem et eos jubet noctu comprehendi, et nisi pietatem abnegaverint, omnes citra ullam interimi misericordiam. Illi vero comprehensi jussu imperatoris, inventi sunt non ignari ejus, quod erat bonum et utile, eligendi; sed ab hac, quæ est ad tempus, vita maluerunt recedere, quam a Christo deficere, qui nos formavit, et dilexit, et mortuus est pro nobis. Quamobrem ante civitatem, tanquam sacras quasdam hostias, seipsos et filios offerunt Domino, cum nullus tunc remanere sustinisset præter unum;

cujus quidem erat animus aliquanto juvenilior : non enim remanserat ut certamen effugeret, sed ut cum majoribus potius malis colluctaretur, eaque ei essent coronarum inajorum occasio. Is erat admirabilis Agathangelus, de quo etiam deinceps dicetur apertius.

XXXIV. Diocletianus autem cum paulo post esset magni Clementis recordatus, eum rursus producit, et primum quidem, tanquam abductus pœnitentia, priorem illam abjecisset insaniam, ipsum et laudibus sensim aggrediebatur, et ea ratione conabatur potius superare generosum illum et excelsum animum. Deinde cum vidisset rem sibi esse cum homine cordato, et qui non magis posset animi fortitudine malorum ferre impetus, quam prudentia blandis verbis et disertis non succumbere ; abjecta statim persona et ficta illa mansuetudine, repente apparuit id quod erat : et rursus aliquod nouum excogitavit supplicium, quodam Amphione, qui inter suos primum locum oblinebat, ad hoc maxime incitante. Erat autem hoc supplicium, ut sic a tanta multitudine distenderetur martyr, ut ipsæ quoque membrorum dissoluerentur compages, lictores autem quatuor circumstantes, exsiccatis boum nervis cum diu crudeliter verberarent.

XXXV. Postquam vero ille quoque fortiter huic restitit supplicio, et perinde ac si alius pateretur, ipse impatibilis mansit et immobilis : Scio, inquit Diocletianus, o Clemens, te esse animo valde contentiosum, corpus autem illi posse inservire. Sed ipse ne sic quidem rursus cedam, sed etiam ferreis te aggrediar unguis : es enim tu forte ferreus et torpidus, et nullo fere sensu præditus ; ut videam an te forte his excitaverim, quem somnus tam profundus invasit. Martyr autem : Recte quidem, ait, dixisti, o imperator. Dormio enim veluti quemdam dulcem somnum, me meo Christo ad labores pro eo suscipiendos futurorum spe sopiente : rursus vero efficiente, ut sim sobrius et vigilans, quando eum prædicare oportet, et libere loqui pro ejus confessione. Hæc ille dixit : et imperator quidem statim jubet lictores desistere a verberibus ; sublimem autem eum in lignum tollere, et eum ferreis carpere unguis, donec ei carnes omnino consumptæ essent, sanguis autem exinanitus, et sola ossa relinquere. Cum itaque rursus lictores ad id magnam adhiberent diligentiam, ut qui etiam ab occulto lictore atque adeo carnifice ad ea incitarentur ; martyr quidem primum se ipsum attendens, deinde etiam ad tyrannum aspiciens : Non est, inquit, meum corpus id quod adest, quo ego quidem sum indutus, tu autem id nunc, o imperator, laceras. Neque enim omnino dolore afficior, quomodo me oporteret, dum laceror : sed quod mihi quidem datum fuerat a natura paulatim præcedentibus prius consumptum est suppliciiis et nec parva quidem ejus pars mihi est relicta : carne autem, quæ nunc ad

ἄρα ἐνδὲς, καὶ τούτου νεανικώτερόν τι μᾶλλον διακέντος. Ὁ γὰρ ὥστε τὸν ἀγῶνα διφυγεῖν ὑπέλειφθη, ἀλλ' ὥστε μεῖζοσι μᾶλλον προσπαλάττει κκοίς, ἴσο δὴ καὶ μειζόνων λάβοι στεφάνων ὑπόθεισιν· ὁ θαυμάσιος Ἀγαθάγγελος οὗτος ἦν, περὶ οὗ καὶ σφίστερον ἐξῆς δηλωθήσεται.

ΛΔ'. Διοκλητιανὸς δὲ τοῦ μεγάλου μετὰ μικρὸν ἀναμνηθεὶς Κλήμεντος, παρίστησι πάλιν αὐτόν, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὡσπερ ἐκ μεταμελείας τὴν προτέραν μά'αν ἀποβαλὼν, ἐπαίνοισ τε αὐτὸν ὑπέθει, καὶ ταύτην περιέσσεσθαι μᾶλλον τῆς ἀνδρείας ἐκείνου καὶ γενναϊότητος ἐπειράτο. Ἐπειτα ὡς εἶδε νοῦν ἔχοντι προσβαλὼν, καὶ οἷω ὄντι οὗ μᾶλλον ἀνδρεία κκαῶν ἐπιφορὰν ἐνεργεῖν, ἢ φρονήσει πρὸς κολακείαν λόγων καὶ δεινότητι μὴ καταπασεῖν, τὸ προσωπεῖον εὐθὺς ἐκείνο καὶ τὴν πεπλασμένην πρότητα ῥήψας, ἀθρόον ὅπερ ἦν ἀνεφάνη, καὶ κόλασιν εὐθὺς τινα καινοτέραν διεννοεῖτο, Ἀμφίονος μάλιστα τινας πρῶτον τῶν ὑπ' αὐτὸν εἰς τοῦτο διερεθίζοντος. Ἡ δὲ κόλασις ἦν αὕτη· διαταθῆναι μὲν οὕτω, καὶ ὑπὸ τοσοῦτου πλήθους τὸν μάρτυρα, ὥστε καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὰς ἀρμονίας διαλυθῆναι, δημίους δὲ περιστάντας ἀπηνῶς αὐτὸν ἄχρι πολλοῦ ξηροῦς βουλεύροις τύπτειν δια τεσσάρων.

ΛΕ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς ταύτην ἐκείνος ἔστη γενναίως τὴν τιμωρίαν, καὶ ὡσπερ ἐτίρου ἀσχοῦτος οὕτως ἀπαθῶς αὐτὸς καὶ ἀτρέπτως δέκετο, οἷδ' ὅτι, φησὶν ὁ Διοκλητιανός, ψυχὴν μὲν ἔχεις, ὡ Κλήμη, διαφερόντως φιλόνοιον, σῶμα δὲ ὑπηρετεῖν ἐκείνῃ δυνάμενον. Ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὑπέσσω πάλιν, ἀλλὰ καὶ σιδηροῖς πειράσομαι ὄνου· ἐγὼ γὰρ σιδηροῦς τις εἶ καὶ ναρκώδης σὺ καὶ δυσαισθητός, εἴ πως ἂν σε τούτοις ἀφυπνίσω, βεθὼν ὕπνον οὕτω καθέδοντα. Καὶ ὁ μάρτυς, Εὐ γε, φησὶν, εἶπας, ὡ βασιλεῦ· καθέδω γὰρ οἷοιαι τινα γλυκὺν ὕπνον, οὕτω με τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ πόνους ταῖς τῶν μελλόντων ἐλπίσι κομίζοντος· νῆφειν δὲ πάλιν καὶ ἐγρηγορέναι παρασκευάζοντος, ὅπου τε αὐτὸν κηρύξαι χρὴ, καὶ ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ὁμολογίας παρῆρσιδάσασθαι. Ταῦτα οὖν ἐκείνος εἶπε, καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν πληγῶν εὐθὺς ἀποστῆναι τοὺς δημίους κελεύει, μετρωρίσαι δὲ αὐτὸν ἐπὶ ξύλου, καὶ οὕτω καταξᾶναι σιδηροῖς ὄνου, ἕως ἂν αἱ τε σάρκες οὐτῶν καθάπαξ ἀναλωθεῖεν, ἐκκενωθῆ δὲ καὶ τὸ αἷμα καὶ μὴ γοῦν τὰ ὀστέα ὑπολίπηται. Τῶν δημίων τοίνυν πολλὴν εἰσφερόντων καὶ αὐθὺς τὴν ἐπιμέλειαν, ἄτε καὶ ὑπὸ τοῦ κρυπτοῦ δημίου πρὸς τὰ τοιαῦτα παροξυνόμενοι, ὁ μάρτυς πρῶτα μὲν ἑαυτῶν προσέχων, εἶτα καὶ πρὸς τὸν τύραννον ἀπιδὼν· Οὐκ ἐμὸν τὸ σῶμα, φησὶ, τὸ παρὸν, ὅπερ ἐγὼ μὲν περικεῖμαι, φαίνεις δὲ νῦν αὐτόν, ὡ βασιλεῦ· οὐδὲ γὰρ ἀλγῶ πάντως ὄσον ἀλγεῖν με θεὸν ξαινόμενος· ἀλλ' ὁ μὲν δέδοται μοι παρὰ τῆς φύσεως ταῖς προλαβοῦσαις καταβρυχὺ προκαλώθη κολάσεις, καὶ οὐδὲ μέρος ἐξ αὐτοῦ μικρὸν ὑπελείφθη μοι· τὴν δὲ νῦν ὑποτρέχουσαν τοῖς ὀστέοις μου σάρκα καὶ τῶν μελῶν

τὴν ἁρμονίαν συνέχουσιν, ὡς περ τινα περιβολὴν ὁ ἄλλος ἐνέδουσί με Χριστός, δι' ὃν καὶ τὴν προτέραν ἀπεδυσάμεν. Ἦς δὲ πού καὶ νῦν ἀποξεσθείσης, ἐπενδύσει πάλιν ἑτέραν· οὐδὲ γὰρ ἂν ὁ πηλὸς ἐπιλίποι τὸν κεραμῆα· Ὁ μὲν οὖν ταῦτα εἰπὼν καὶ πλείονα τούτων ἐπαύσατο· Διοκλητιανὸς δὲ αὐτῷ λαμπάδας πυρὸς μελεθεῖν προσφέρεισθαι, τῷ δὲ κάκεῖνα ἦν ἡδονή, φῶς οἶον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πυρὸς ἔχον δύναμιν.

ossa mea accurrit, et membrorum continet compagem, veluti quodam indumento meus me Christus induit, propter quem priori me exui, eaque nunc erasa, me rursus induet alia. Neque enim lutum defuerit figulo. Cum is ergo hæc et his plura dixisset, cessavit. Diocletianus autem jussit ei ignis faces adhiberi. Ei autem illa quoque erant voluptati, ut quæ essent tanquam lux, quæ vim ignis non haberet.

CAPUT VII.

In itinere Nicomediensi, ac præsertim Rhodi, gesta.

ΑΖ'. Ἐκπληξίς εἶχε τὸν βασιλεῖα λοιπὸν, καὶ πρὸς Β τοὺς περισσώτερος ἐπιστραφεῖς, Ἐγὼ πολλοὺς μὲν, εἶπε, τῶν δυσωνύμων Χριστιανῶν ἐτιμωρησάμεν, πολλοὺς δὲ καὶ θανάτῳ παρέπεμψα· πλὴν οὐδέπω τοιαύτης ἄνδρα ψυχῆς τε καὶ γνώμης ἔθεασάμεν, ἀλλ' οὐδὲ σῶμα στεβρὸν οὕτω καὶ καρτερικὸν καὶ δυσθέατον· παραπέμψω γοῦν αὐτὸν εἰς τὴν Νικομήθους, τέρας, ὡς εἶδος, Μαξιμιανῷ ἄπιστον. Οὐδὲ γὰρ ἂν οὐδὲ αὐτὸν ἀνδρὶ ποτε οἶμαι τοιούτῳ περιτυχεῖν ἀδικάστῳ δεινῶς καὶ ἰσχυρογνώμονι. Ταῦτα ἐν θαύματι πρὸς τοὺς παρόντας εἰπὼν, ψηφίζεται Κλήμεντα δεθέντα εἰς ἐξέτασιν Μαξιμιανῷ πρὸ τὴν Νικομήθους διαπόντιον ἄγεσθαι, γράψας καὶ τὰ κατ' αὐτὸν τάδε, ὅσα τε παρὰ Δομετιανοῦ πρότερον, καὶ ὅσα πάλιν ὑπ' αὐτοῦ παρὰ δόξαν καὶ φύσιν ἀνθρώπινην ὑπενέγκοι πᾶσαν· ἔτι καὶ τοῦτο σημάνας, ὡς εἰ μὲν ἔλατν αὐτὸν, ὅπερ ἀνέλπιστον, καὶ μετακαίσει θυμῆσεναι, αἰδὸς ἀναπέμψαι πρὸς αὐτὸν, πρῶτα κηχαρισμένον ἀποδείξιν ἐκεῖνον μεγίστης φρονὸς καὶ περινοίας ἐσόμενον· εἰ δ' οὐκ ἀλλὰ θηρίοις αὐτὸν ἐκδοῦναι, ἢ καὶ ἄλλαις τιμωρῆαις πικρατὸς τοῦ ζῆν ὑπεξῆραγεῖν, ἵνα μὴ περιῶν ἔτι, φησὶν, καὶ Χριστιανὸς μεγάλα βλάπτοι καὶ Ἑλληνας, τοὺς μὲν ὑποφθεῖρων καὶ παρῆσπῶν, Χριστιανούς δὲ δυσμεταθέτως μᾶλλον ποιῶν, καὶ ἀσφαλιζόμενος.

ΑΖ'. Ἐξήγετο τοίνυν τῆς Ῥώμης ὁ ἅγιος ὑπὸ κολλῶν μὲν προπεμπόμενος, πολλοὺς δὲ δακρύων αἷτιος καθιτάμενος. οἷς τὸ πάθος παρεμυθίοντο τοῦ χωρισμοῦ. Τίς γὰρ ἂν διεξέλθοι τὰ τῶν πιστῶν, ὅσα μὲν τηλικαῦτα ἔλεγον, ὅσα δὲ πάλιν ἐπ' αὐτῷ ἔποιον; Οἱ μὲν γὰρ ποδῶν ἤπτοντο, καὶ χεῖρας ἠσπάζοντο· οἱ δὲ τράχηλον περιβάλλοντες κατεφίλουσαν καὶ τοῦ χωρισμοῦ πικρὸν ἐπ' αὐτῷ δάκρυον ἔστασον· ἄλλοι τοῖς ἀμασι κατεχρίοντο, τοῖς τραύμασι προσεφύοντο, τῶν ἱματίων οὐκ ἀπεσπῶντο, Ὁ λαμπρὸς ἄριστος, ὁ γενναῖος ἀγωνιστὴς ὁ σιδήρου, λέγοντες, ἰσχυρότερος. Οἱ γοῦν ἀπάγοντες αὐτὸν ἐπικλασθέντες τοῖς ὀδύμοις, καὶ παθόντες καὶ αὐτοὶ τὰς ψυχὰς, ἔστησαν ἄχρι πολλοῦ παραχωροῦντες τῷ πάθει, καὶ τῷ ἔλασινῳ του θεάματος. Ἐπεὶ δὲ ἦδη καὶ ὁ καιρὸς ἐκάλει τοῦ πλοίου ἐπιβῆναι τὸν μάρτυρα, τῶν περισσομένων βίᾳ καὶ μόλις ἀποκασθεῖς,

XXXVI. Obstupuit de cætero imperator, et conversus ad eos, qui circumstabant, Ego multos quidem punii, inquit, ex miseris Christianis, et multos etiam morte affeci; sed nondum viri virum tam magno et excelso animo præditum, sed neque cujusquam corpus adeo validum et robustum, et cui mortem afferre esset difficillius. Eum ergo transmittam Nicomediam, Maximiano, ut est verisimile, prodigium futurum incredibile. Neque enim existimo eum unquam incidisse in virum tam firmi et tam constantis animi. Hæc cum mirabundus dixisset qui aderant, decernit ut Clemens vincitus trans mare mitteretur Nicomediam, examinandus a Maximiano, de eo scribens, et quæ prius a Domitiano, et quæ a se rursus passus sit, quæ opinionem et humanam omnem naturam superant: et hoc præterea significans, quod si eum quidem, quod est plone desperandum, vincere et in aliam potuerit traducere sententiam, eum rursus remittat, rem illi gratam futuram, ut argumentum illius maximæ prudentiæ et ingenii solertiæ: si minus, eum tradat bestiis, vel etiam acerbis aliis suppliciis ei vitam adimat. Ne si amplius, inquit, sit superstes, et Christianos et Græcos magnis afficiat incommodis, hoc quidem corrumpens et attrahens, Christianos autem efficiens difficiles ad transmovendum, eosque muniens et confirmans.

XXXVII. Roma ergo sanctus est eductus, multis quidem eum deducentibus, multis autem lacrymis quoque prosequentibus, quibus consolabantur suam ab eo separationem. Quis enim oratione persequi potuerit ea, quæ tunc dicebant quidem fideles, et quæ rursus propter ipsum fecerint? Nam alii quidem pedes tangebant, et manus amplectebantur; alii vero collum complectentes deosculabantur, et propter separationem amaras effundebant lacrymas: alii se ejus sanguine inungebant, a vestibulis avelli non poterant, Vir præclarus et fortis, strenuus decertator, qui ferro, dicentes, est validor. Qui ipsum autem abducebant, fracti flētibus, et ipsi quoque affecti animis, constiterunt diu, cedentes animorum perturbationi et spectaculo miserabili. Cum vero jam tempus vocaret, ut martyr navem ascenderet, vi et ex tandem

avulsus ab iis qui ipsum continebat, et tanquam membrum commune abruptus ab omnibus, civitati ea quæ par erat, et sibi precatu, navem ascendit, et cœpit navigare. Sed quid sapiens gubernator universorum Deus in nave suo providet consilio ?

XXXVIII. Is qui prius solus martyrum effugerat ex iis qui sub Clemente crediderant in carcere, de quo paulo ante sumus nos esse dicturos polliciti, cum esset Romanus quidem genere, Agathangelus autem nomine, hic una navigat cum martyre. Cum enim pervenisset ad navem in qua erat Roma enavigaturus, et cum nautis pauca esset locutus, eis facile persuadet, cumque sensim conscendisset, in aliqua ejus parte delitescerat. Deus autem fuit, qui et navem ostendit Agathangelo, et effecit ut essent ei nautæ faciles, et cito fuerint ab eo persuasi. Postquam autem jam martyr quoque adfuit ipse cum militibus, et navem sunt ingressi, distabant a terra circa ducenta stadia, videns Agathangelus milites quidem et inter se et circa navem esse occupatos, solum vero sacrum Clementem seorsum Deum orare, a nemine visus nec animadversus prope eum accedit: cumque ejus pedes prehendisset, et in memoriam revocate ejus, quæ in custodia facta est, confessionis et dati baptismatis. Deinde etiam narrat, quomodo e cæde effugerit, et quemadmodum prius sciverit navigium, et quemadmodum sint ingressus, et quemadmodum in eo delituerit.

XXXIX. Martyr autem (quomodo enim par est eum fuisse affectum, cum agnovit Agathangelum ? Erat enim primus ex iis qui tunc ab eo fuere baptizati) salutabat, amplectebatur, benigne eum alloquebatur, aperte præ se ferebat, se viscera habere paterno reflecta gaudio. Deinde etiam cœpit precari vehementius, partim quidem gratias agens pro Agathangelo, et verba quæ animi lætitiæ significabant offerens; partim autem Deum quoque invocans, ut illi ferret auxilium, et rogans, ut is esset sibi socius confessiois: Ago tibi gratias, Domine Jesu Christe, dicens, qui mihi es sola et unica consolatio et auxilium, quod me neque in terra, neque in mari relinquis a tuo desertum auxilio, sed me per totam viam defenderis et deduxeris, et meum labore defessum animum recreaveris eo quem scis modo ejus consolator effectus. Ecce enim nunc quoque in mari in Agathangelo bono meo fratre mihi es cognitus, qui vel mihi ex ipso nomine tuum spondet auxilium, ut qui Agathangelus, id est, bonorum nuntius, et sit et dicatur. Sed ei quoque concede, o rex Christe, ut ad finem tuam deducat voluntatem, et glorifica ipsum tua confessione, ut tu quoque rursus in ipso glorificeris.

XL. Ille argo cum Agathangelo sic diu noctaque precabatur, cibum quidem non sumens, nam ne nimium quidem eis cibi usquam aderat, ut cujus

και ὡσπερ μέλος κοινὸν ἀπάντων ἀπορῥαγείς, τῇ τε πόλει τὰ εἰκότα καὶ ἑαυτῷ ἐπευξόμενος, οὕτω τῆς νεῶς ἐπέθη καὶ τοῦ πλοῦ ἤρξατο. Ἀλλὰ τί καὶ περὶ τῆν ναῦν ὁ σοφὸς τῶν κυδερνήτης οἰκονομεῖ Θεός ;

ΛΗ'. Καὶ ὁ πρότερον τὸ μαρτύριον μόνος τῶν ὑπὸ Κλήμεντος ἐν τῇ φυλακῇ πιστευσάντων διαφυγῶν, περὶ οὗ φθάσας μικρῶ πρόσθεν ὁ λόγος ὑπέσχετο, Ῥώματος μὲν ὢν τὸ γένος, Ἀγαθαγγελοσ δὲ τὴν λῆσιν, σύμπλουσ ἐνταῦθα τῇ μέρτυρι γίνεται. Καταλαβὼν γὰρ τὸ πλοῖον δι' οὗ τῆς Ῥώμης αὐτὸς ἐκωλεῖν ἐμελλε, καὶ ὀλίγα συλλαλήσας τοῖς ναύταισ, πείθει βρόδωσ, ἐμδός τε ἠρόμα κατὰ τι πέρος αὐτοῦ λανθάνων ἐκρύπτετο. Θεὸσ δὲ ἦν ἄρα ὁ καὶ τὸ πλοῖον ὑποδείξας Ἀγαθαγγελω, καὶ τοὺσ πλωτῆρασ εὐπειθεῖσ αὐτῷ καὶ προσηνεῖσ ἐργασάμενοσ. Ἐπεὶ δὲ ἤδη καὶ ὁ μάρτυσ αὐτὸσ μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἐπέστη, καὶ τῆσ νεῶσ εἰσω γεγόνασιν, ἀπέσγον τε τῆσ γῆσ ὅσον σταδίωσ διακοσίωσ, ὁ Ἀγαθαγγελοσ τοὺσ μὲν στρατιώτασ περὶ τε σφῶσ αὐτοὺσ καὶ τῆν ναῦν ἀνηχολημένωσ ἰδὼν, μόνον δὲ τὸν ἱερόν Κλήμεντα προσευχόμενον καταμόνασ θεῷ, πᾶσαν ὀφθαλῶν αἴσθησιν κλέψασ πλησίον ἐκείνω γίνεται, καὶ λαβόμελοσ αὐτοῦ τῶν ποδιῶν, τῆσ ἐ τῇ φυλακῇ αὐτόν ὁμολογίασ ἀναμιμνήσκει καὶ τοῦ βαπτίσματοσ· εἶτα καὶ τῆν ἐκ τῆσ σφαγῆσ φυγῆν διηγέτασ, ὅπωσ τε προγνοίῃ τὸ πλοῖον, ὅπωσ τε ἔλθοι, καὶ ὅπωσ ἐν αὐτῷ κρόπτοιο.

ΛΘ'. Ὁ μάρτυσ τοῖνον (καὶ τί γὰρ ἂν αὐτόν οἰκ εἰκόσ παθεῖν ἐπιγόντα τὸν Ἀγαθαγγελοσ ; ἦν γὰρ καὶ πρῶτοσ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τηνικαῦτα βαπτισαμένων) ἠσπάζετο, περιεπτόσσετο, προσηνωσ αὐτῶν παριέβολε, δῆλοσ ἦν ἠδονῆσ ἐπ' αὐτῷ πατρικῆσ τὰ σπλάγγνα πληρούμενοσ. Ἐπειτα καὶ τῆσ εὐχῆσ θερμότερον εἶχετο, τοῦτο μὲν εὐχαριστῶν ὑπὲρ Ἀγαθαγγελοσ καὶ ψυχῆσ εὐθυμούσθησ προσάγων ῥήματα, τοῦτο δὲ καὶ Θεὸν εἰσ συμμαχίαν ἐκείνω καλῶν, καὶ τὸν ἄνδρα κοινωτόν ἑαυτῷ γενέσθαι τῆσ ὁμολογίασ εὐχόμενοσ, Εὐχαριστῷ σοι, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, λέγων, ἡ μόνῃ καὶ μία παράκλησισ ἐμοὶ καὶ βοήθεισ, ὅτι με μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλασσαν ἔρημον τῆν σῆσ βοηθείασ καταλιμπάνησ, ἀλλ' ἐν ὁδῷ πάσῃ συναντελάδωσ καὶ προηγῆσω μοι, καὶ πεπονηκυτάν μου τῆν ψυχῆν ἀνεκτώσω, παρήγοροσ αὐτῇ τρόπον ὃν αὐτόσ οἶδασ γινόμενοσ. Ἰδοὺ γὰρ καὶ τανῦν ἐν θαλάσση ἐν Ἀγαθαγγελω τῷ πιστῷ τούτῳ μοι ἀδελφῷ ἐγνωρίσθησ, ἧσ καὶ ἀπ' αὐτῆσ μοι τῆσ κλήσεωσ τῆν παρά σου πιστοῦτασ βοήθειαν, ἀγαθῶν ἀγγελοσ καὶ γενόμενοσ καὶ καλούμενοσ. Ἀλλὰ παράσχοσ καὶ αὐτῷ, Χριστέ βασιλεῦ, τὸ σὸν εἰσ πέρασ ἀγαγεῖν θέλημα, καὶ δόξασον αὐτόν τῇ ὁμολογίᾳ σου, ἵνα καὶ σὸ πάλιν ἐν αὐτῷ δοξασθῆσ.

Μ'. Ὁ μὲν οὖν οὕτω σὸν Ἀγαθαγγελω νυκτόσ καὶ ἡμέρασ εὐχόμενοσ ἦν, τροφήν μὲν οὐ προσιέμενοσ (καὶ γὰρ οὐδὲ βραχεῖτα τιε αὐτοῖσ παροῦσα ἐτύχασ)

ποθεν, ἥς οὐδὲ παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐμέλησεν ὅπως τῷ Α Κλήμεντι) τὸν ζῶντα δὲ ἄρτον ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο τὸ ζῶν ἔχοντες, καὶ τούτοις ἀφανῶς τρεφόμενοι τε καὶ ποτιζόμενοι. Κατελεήσαντες τοιγαρῶν αὐτοὺς τῆς πολλῆς ἐκείνης τῷ δοκεῖν ἀσιτίας οἱ στρατιῶται, καὶ τὰς ψυχὰς συμπαθῶς τε αὐτοῖς καὶ φιλανθρώπως διατεθέντες, μεταδοῦναι βρωμάτων αὐτοῖς ἐπειρῶντο. Οἱ δὲ τοὺς στρατιώτας μὲν τῆς προαιρέσεως ἀπεδέχοντο, τὴν τροφὴν δὲ οὐκ ἐδέχοντο ἄνωθεν παρὰ τοῦ Θεοῦ αὐτῆν ἐκδέχεσθαι λέγοντες. Ὅπερ οἱ μὲν ἔλεγον, Θεὸς δὲ εἰς ἔργον ἐξῆγε, καὶ περὶ τὴν πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς, οὐρανὸν τροφῆ τοῖς δικαίοις ὑπό τινος ἀνωθεν ἐχορηγεῖτο δυνάμει, καὶ ἀγγέλων ἄρτιον ἐτρέφοντο ἄνθρωποι.

ΜΑ'. Συχνὰ γοῦν ἐπίδησαν αὐτοῖς κατὰ τὸν πλοῦν ἡμέραι, καὶ εἰς τὴν Ῥόδον κατασχόντες, οἱ μὲν ἄλλοι Β πάντες ἐπισιτισσασθαι βουληθέντες τοῦ πλοίου ἀπέδησαν, τοῖς δὲ γε φυλακῆς χάριν τῶν ἁγίων ὑπολειφθεῖσι προσέκειντο λιπαροῦντες αὐτοὶ καὶ δεόμενοι, ἐξελθὰ τε αὐτοῖς τῆ τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίᾳ παραδιδόντες, καὶ τῶν ἀρχόντων μετασχέσθαι μυστηρίων. Κυριακὴ μὲν οὖν τηλικαῦτα ἡμέρα ἦγετο, καὶ πάντες ὅσοι κατὰ τὴν νῆσον Χριστιανοὶ (βλέγοι δὲ οὗτοι) πρὸς τὸν ναὸν συνέρχοντο. Τούτων δὲ τις ἀκριβῶς ὅπως εἶχε τὰ κατὰ τοὺς ἁγίους μαθῶν, μνησθεῖς πάντα τῷ τῆς Ῥόδου προεδρῶν, Φωτεινὸς τῷ ἐπισκόπῳ ὄνομα. Κάκεινος οὐδὲν ἔτι διαμέλλοντας, παραλαβὼν αὐτίκα μαλα συγκοῦς τῶν παρόντων Χριστιανῶν, εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἀφικνεῖται, ὃν γε ἡ τοὺς ἁγίους ἔχουσα νῆος προσωρμίζετο, καὶ πολλοὺς ἦν τῶν φυλάκων δεόμενος, ὥστε λυθῆναι τοὺς μάρτυρας τῶν Δ δεσμῶν, καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῖς ἀνεθῆναι πύρρον.

ΜΒ'. Ἐκεῖνων τοίνυν τὴν ἰκατέην δυσωπηθέντων ὑπὸ πολλοῖς τοῖς εὐχαριστηρίοις ἕμνοις οἱ μάρτυρες ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν προπέμποντες, καὶ ἀκολούθως τῆς ἱερᾶς προτεθείσης βίβλου ἐκεῖνα παραδύξως ἡ τῶν Εὐαγγελίων ἐδήλου φωνῆ, ἃ καὶ τῷ καιρῷ προσήκοντα καὶ τοῖς ἁγίοις ἀρμολύοντα ἦν. Τίνα δὲ ἄρα ταῦτα; Μὴ φοβέσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν ἀποκτείνει μὴ δυναμένων. Τοῦτο οἶονε τίνα γλυκύτητα θείαν ἐνέσταξε ταῖς τῶν ἁγίων ψυχαῖς, καὶ ὀφθαλμοὺς ἡμοῦ καὶ χεῖρας εὐθὺς εἰς οὐρανοῦς ἀνυψόντες, ἐκ περιχρῆταις δεδακρυμένοι προσήυχοντο. Οἰκοδόμησις οὖν ἐν τῇ πίστει τὸ πρᾶγμα τοῖς παρούσιν ἐγένετο, καὶ πάντες εἰς αὐτοὺς ὁρῶντες εἰς φανερά καὶ αὐτοὶ κατήγοντο δάκρυα, καὶ τῶν σκαμμάτων κοινωνῆσαι καὶ τῶν βραδείων, τοῖς μάρτυσιν ἠύχοντο.

ΜΓ'. Εἶτα ὁ Θεοφιλὴς ἐκεῖνος ἐπίσκοπος τὰ τῆς ἁγίας ἀκφορᾶς ἐπιτελέσας μυστήρια τὸν ἱερώτατον Κλήμεντα ἡγίου ὦν δὴ κατὰ τὸ εἰσθῆς ὑπ' αὐτοῦ τελοῦμένων, καὶ πάντων ἐν συντριβῇ καρδίᾳ καθίπερ γυμνῇ τῇ ψυχῇ προσεχόντων, ὁρῶσι πολλοὶ τῶν παρόντων, ὅσοι εἶη καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρῶν ἄξιοι, προεδρῶν, ὃν Δέσποτα, θέαμα καὶ φοβερόν ἄνθρωπα μὲν φητὸς ὑπερμεγέθη τῆς ἀρχόντου καὶ

Clemens nullam curam gessisset omnino : vivum autem panem in corde et vivam illam aquam habentes, quibus obscure alebantur et putabantur. Diuturnæ ergo illorum, ut videbatur, inediae miserti milites motique animo, benigneque et humane in eos affecti, eos cibis volebant impertiri. Illi autem laudabant quidem bonum militum animum, cibum vero non accipiebant, dicentes se eum desuper a Deo accipere. Quod autem illi dicebant, Deus effectum reddidit, et circa primam noctis custodiam, caeleste alimentum justis supeditabatur, et pane angelorum nutriebantur homines.

XLI. Multi vero dies consumpti sunt ab eis in navigando : et cum Rhodum appulissent, alii quidem omnes e navi descenderunt ad quaerendum comteatum; eis autem, qui relicti fuerant pro custodia sanctorum, instabant ipsi vehementer rogantes et orantes, ut liceret eis accedere ad ecclesiam Christianorum, et esse intemeratorum participes sacramentorum. Atque tunc quidem dies celebrabatur Dominicus, et quicumque erant in insula Christiani, pauci autem erant, ad templum concurrabant. Ex his vero cum quidam accurate didicisset, quomodo se haberent res sanctorum, antistit Rhodi omnia significat : episcopo nomen erat Photinus. Ille autem nihil amplius cunctatus, cum statim accepisset multos ex iis qui aderant Christianis, venit ad littus, ad quod appulerat navis, in qua erant sancti, et custodes vehementer oravit, ut martyres solverentur a vinculis, et eis permitteretur venire in ecclesiam.

XLII. Cum illi autem cessissent precibus, cum multis hymnis, quibus Deo aguntur gratiæ, in ecclesiam deducuntur martyres; et consequenter sacro libro proposito, admirabiliter et præter opinionem declaravit vox Evangeliorum illa, quæ et tempus decebant, et sanctis conveniebant. Quænam autem ea sunt? Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere 4. Hoc veluti quamdam divinam dulcedinem sanctorum instillavit animis, oculosque simul et manus statim ad cælos tollentes, præ gaudio orabant lacrymantes. Ædificatio autem in fide fuit res ea iis qui aderant, omnesque eos intuentes, ipsi quoque aperte emittebant lacrymas, martyrumque certamina et coronas participare cupiebant.

XLIII. Deinde pius ille et Dei amans episcopus rogabat Clementem sanctissimum, ut sanctæ oblationis perageret mysteria. Quæ quidem cum de more ab eo peragerentur, et omnes in contritione cordis, veluti nuda et aperta anima, eis attendentes, vident multi ex iis qui aderant, quicumque scilicet erant digni talia intueri, stupendum, o Domine, et mirabile spectaculum; lucis quidem car-

4 Matth. x, 28.

bonem maximum, in intemerata et mystica mensa A
propositum, candidatorum autem multitudinem in
aere supervolantem. Atque illi quidem cum visio-
nem ferre non potuissent, et humi pronos seipsos
dejecissent, jacebant, ut qui eum, qui ex iis pro-
cedebat, splendorem contra non possent omnino
aspicere. Cum autem fama brevi totam pervasisset
civitatem, multi etiam ex infidelibus publice con-
currebant; et maxime quicumque aliquos ex filiis,
cognatis, vel domesticis habebant laborantes ali-
quibus morbis immedicabilibus, frequentes con-
currebant, secum ægrotos adducentes, et alios
quidem ad pedes martyrum projicientes, alios au-
tem ad beataram manuum contactum adducentes,
eos statim videbant a morbis expurgatos. Multo-
rum quoque gentilium curatæ sunt animæ, et sa- B
nationis ipsorum miraculo deducti sunt ad veri-
tatem. Hæc milites obstupescerunt, et cum viderent
civitatis magnum in Clementem desiderium,
et timerent deinde, ne in eos aliquid innovaretur,
et martyr ex eorum manibus effugeret, ei vincula
rursus immittunt, et ad navem abducunt, illi male
faciendi sumentes occasionem ex insigni ejus vir-
tute. Præcessit autem Agathangelus, et primus na-
vem ascendit, ut qui esset primus viam initurus
martyrii.

μουστικῆς τραπέζης προκειμένον, λευκημονούτων δὲ
πλῆθος ἐπὶ τοὺς ἀέρος ὑπεριπτάμενον. Ἐκεῖνοι μὲν
οὖν τὴν ὄψιν οὐκ ἐνεγκόντες, πρηνεῖς καταβαλόντες
ἑαυτοὺς ἔκειντο, μηδὲ τῇ ἐκεῖθεν αὐτῇ τὸ παράπαν
ἀντιβλέπειν δυνάμενοι. Τῆς φήμης δὲ πᾶσαν ἐν ὀλίγῳ
τὴν πόλιν διαδραμούσης, πολλοὶ παιδημεῖ καὶ τῶν
ἀπίστων συνέβρεον, καὶ μάλιστα ὅσοι τινὰς τῶν παι-
δων, ἢ συγγενῶν, ἢ καὶ τῶν ἄλλωσιν οἰκείων ἀνηκέ-
στοι εἶχον πιεζομένους νοσήμασι, σονέβρεον δὲ τοὺς
νοσοῦντας ἕλαστος ἐπαγόμενοι, καὶ τοὺς μὲν τοῖς
μαρτυρικοῖς ποσὶν ἐκαίτων παραβόηκτουσιντες, τοὺς
δὲ τῇ τῶν μακαρίων χειρῶν ἀφῆ προσάγοντες ἑκα-
καθαρμένους εὐθὺς τῶν νόσων ἐώρων. Πολλοὶ δὲ καὶ
τὰς ψυχὰς αὐτὰς τῶν Ἑλλήνων ἑθεραπεύοντο, καὶ
τῷ κατ' αὐτοὺς θαύματι τῆς ἰάσεως, ἑχειραγωγοῦντο
πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἐξέπληττε ταῦτα τοὺς στρατιώ-
τας, καὶ τὸν πόλιν τῆς πολεως ὀρώντες περὶ τὸν
Κλήμεντα πόθον, εἶτα καὶ δεδιότες μή τι κατ' αὐτῶν
νεωτερισθεῖη καὶ ἐκ μέσων αὐτοῖς ὁ μάρτυς τῶν χει-
ρῶν διαφύγοι, τὰ δεσμά τε αὐτῷ περιτιθεῖσι πάλιν
καὶ εἰς τὸ πλοῖον ἀπάγουσιν, πρόσφασιν τοῦ κακῶσ
ἔκεῖνον ὄραται τὸ περιὸν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς θέμενοι.
Ἀφῆετο δὲ Ἀγαθάγγελος πρῶτος αὐτός, καὶ τῆς
νεῶσ ἐπιβὰς, οἷα δὴ καὶ προσδοκοῖσσαι μελλῶν αὐτῷ
τοῦ μαρτυρίου τὴν εἴσοδον.

CAPUT VIII.

Tormenta Nicomediæ Sanctis inflicta.

XLIV. Cum eis itaque ventus successisset secundus, Ægeum mare transmittunt; et cum appulissent C
Nicomediā, deducuntur statim ad Maximianum. Ille autem cum accepisset litteras imperatoris, et multa quidem etiam ab ipsis didicisset, ea vero vidisset congruere litteris, nempe aspectum, qui quam profitebatur virtutem conservaret, faciem liberalem, morum libertatem; nihil servile, humile, et abjectum, neque quod facile possit in aliam traduci sententiam; hæc cum vidisset Maximianus, ut qui in judicandis illis multum valeret, sibi statim interdicat ejus examinationem, et quasdam bellicas causatus occupationes, præfecto urbis Agrippino committit Clementis cognitionem. Ille vero cum eum statim sisti curasset, hoc ante alia interrogat, an ipse esset ille Clemens, qui vulgo ita jactabatur. Cum is autem se esse respondisset, et Christi servum præterea adjecisset, ira motus Agrippinus, D
jussit militibus, ut ei in facie colaphum impingerent dictitantes, se servum imperatorum, non autem Christi, vocaret. Martyr autem, Utinam, inquit, et domini et imperatores vestri vocali essent Christi servi, et aliæ quoque omnes gentes eis servirent et parerent, et non eis potius inprobe imperaret impietas, et stulte nos vincere contenderent!

XLV. Hæc cum veluti flamma quædam incidissent in animum Agrippini, magis accenderunt fornacem insaniam. et Clementi quidem nihil respondit, ut qui ostenderet conceptam in eum iram esse majorem,

ΜΔ'. Ἐπιφόρου τοίνυν τοῦ ἀνέμου τυχόντες δια-
πλέουσι τὸν Αἰγαῖον, καὶ εἰς τὴν Νικομήδουσιν κατὰ-
ραντες, ὡς τὸν Μαξιμιανὸν εὐθὺς ἀνάγονται. Ὁ
δὲ τὰ βασιλικὰ δεξάμενος γράμματα, καὶ τὰ κολλὰ
μὲν καὶ ἀπ' αὐτῶν διδραχθεῖς, συνάθροντα δὲ τοῖς
γράμμασι καὶ ταῦτα ἰδὼν, οἷον ὄψιν ἀπαγγελίαι
ἀρετῆς σώζουσαν, παράστημα εὐγενέσ, ἤθουσ ἐλευθε-
ρίαν, οὐδὲν ἐθελόδουλον, οὐδὲ ταπεινὸν, οὐδὲ πρὸς τὸ
μεταπεισθῆναι ῥάδιον, ταῦτα καὶ Μαξιμιανὸς ἰδὼν,
οἷος ἐκεῖνος κρίναι τὰ τοιαῦτα δεινός, ἀπαγορεύει
εὐθὺς τὴν ἐξέτασιν, καὶ τινα φρονιδῶν πολιτικῶν
ἀσχολίαν αἰτιασάμενος, τῷ ἐπάρχῳ Ἀγριππίνῳ τὰ
κατὰ τὸν γενναῖον ἐπιτρέπει Κλήμεντα. Ὁ δὲ πρᾶ-
στησάμενος αὐτὸν, τοῦτο πρῶτον, εἰ αὐτός ἐκεῖνος,
εἶη Κλήμης ἠρώτα. Τοῦ δὲ ἐκεῖνός τε ἀποκρινάμενος,
καὶ Ὁ τοῦ Χριστοῦ δοῦλος προσθέντος, ὀργισθεῖς
Ἀγριππίνος πλὴγὰς αὐτῷ κατὰ κόρης ἐντείνει κει-
λευεῖ τοῖς στρατιώταις, δοῦλον τῶν βασιλείων καλεῖται
ἑαυτὸν, ἀλλὰ μὴ τοῦ Χριστοῦ λέγοντας. Καὶ ὁ μέρ-
τυς, Ὁφελον, ἔφη, καὶ οἱ δεσπότης καὶ βασιλεῖς
ὑμῶν Χριστοῦ δοῦλοι ἐκλήθησαν ἄν, ἵνα δὴ καὶ
τᾶλλα πάντα ἔθνη, δοῦλά τε εὐτοῖς καὶ ὑπήκοα ἦν,
ἀλλὰ μὴ κακῶσ αὐτοὶ μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀσεβείας κατα-
ήροντο καὶ ἡμῶν ἀρτετεῖν ἀνοήτως ἐφιλονεικοῦν.

ΜΕ'. Ταῦτα οἶονε! τις φλόξ εἰς τὴν Ἀγριππίνου
ψυχὴν ἐμπροσθέντα σφοδροτέρην ἐποιεῖ τῆς μανίας τῆν
κάμινον, καὶ πρὸς μὲν τὸν Κλήμεντα οὐδὲν ἀντι-
εφθέγγετο, οἷα δεικνύς τὴν κατ' αὐτοῦ ὀργὴν, καὶ

ἀπειλῆς οὖσαν μαίονα, πρὸς δὲ τὸν Ἀγαθάγγελον ἀπιδῶν, Σὺ δὲ τίς εἶ ; ἔφη, οὐδὲ γὰρ ἔγκεισαι τοῖς Διοκλητιανοῦ γράμμασι. Κἀκεῖνος τὴν δρασιν μερίσβεις, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἄρας ὁμοῦ τοὺς δόφθαλμοὺς καὶ τὸν Κλήμεντα (ἐλατέρωθεν γὰρ ἔξειν αὐτῷ τὴν βοήθειαν προσεδόκα), Κἀγὼ Χριστιανὸς εἰμι, ἔφη, διὰ τοῦ δούλου τοῦ Χριστοῦ Κλήμεντος, τῆς μακαρίας ταύτης ἀξιώθεῖς κλήσεως. Τότε Ἀγριππίνος κελεύει Κλήμεντα μὲν μετεωρισθέντα σπαθίζεσθαι, Ἀγαθάγγελον δὲ βουνεύροις ὑπὸ δημίων ὠμότατα τύπτεσθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν τοιαύτην βασανὸν ὁ μέγας Κλήμης οὕτω τι γενναίως ὑπέμενε, τοσοῦτον εἶον ἐν λόγῳ τινὶ καὶ μετρίῃ τὰς πληγὰς τίθεσθαι, ὡς ὑπὲρ ἐαυτοῦ τε καὶ Ἀγαθαγγέλου ἀπερισπάστως εὐχεσθαι, ὁ ἐπαρχος μικρὰ ταῦτα νομίσας καὶ μὴ δυνάμενα καθικέσθαι ψυχῆς οὕτω πάγιον ἐν αὐτῇ θεμένης τὸ ἀπετάπειστον, ἀνῆκεν αὐτοῦς τῆς κολάσεως καὶ ἀμφοτέρους τῇ φυλακῇ δίδωσι. Ἐκτερον δὲ εἰς τὴν ἐξῆς αὐτῷ καὶ θηρία ἐτοιμασθῆναι κελεύει, καὶ τὸ πλῆθος πολλὰ, καὶ τὸ γένος διάφορα, καὶ ὑπερβῶ τὴν ὠμότητα.

ΜΣ'. Ἅγιοι τῷ δεσμοτηρίῳ καταλειθέντες, συντονωτέρῳ μᾶλλον ἐπαγρύπνουσιν τῇ προσευχῇ ἄγγελοι δὲ αὐτοὺς ἄνωγεν ἐπιστάντες πρὸς τὸ μαρτύριον ἡλείφον. Ὅσοι γοῦν καὶ ἄλλοι κατὰ τινὰς καὶ αὐτοὶ αἰτίας ὄψκον τὸ δεσμοτήριον, τότε τῆς δεήσεως αὐτῶν ἐκτενέες ἰδόντες, εἶτα καὶ τῆς τῶν ἀγγέλων αἰσθόμενοι παρουσίας, καὶ τὴν θαύμαστον ἐκείνην ἐκπλαγέντες παρακλήσιν, θέρμη τινὶ θεῖα τὴν ψυχὴν κινήθεις, προσπίπτουσι τε τοῖς ἁγίοις, καὶ τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτοῖς εἰς γνώσιν ἔλθειν ἀξιοῦσι, καὶ τῆς ἐκείνου γενέσθαι ὁμολογίας ἀναξίους μὴ λογισθῆναι. Οἱ μὲν οὖν ἄγχι μέσων νυκτῶν τοῖς ἀνδράσι διαλεγόμενοι, παραينوῦντες, διδάσκοντες οὐ πρότερον ἀπέστεισαν ἕως αὐτοῦς εἰς τὴν ἀληθῆ κατήρειαν πίστιν, καὶ τῷ θεῷ βαπτίσματι ἐσφραγίσαντο. Ἐπειτα δὲ ὁ μέγας Κλήμης τὰς τοῦ δεσμοτηρίου πύλας αὐτοῖς εὐχῇ διαπετάσας ἐκείνους μὲν χαίρων ἀπῆκε χαίροντας, αὐτὸς δὲ σὺν τῷ Ἀγαθαγγέλῳ, μόνου παρὰ τῆ φυλακῆς ὑπελίποντο.

ΜΖ'. Τοῦτο ἰσχυρῶς ἐκμαίνει τὸν Ἀγριππίνον, καὶ πρᾶγμῶν αὐτοῦς εἰς τὸ θέατρον, καὶ τι πρότερον αὐτοῦς κατὰ τῶν ἁγίων βούξας λεόντιον, εἶτα καὶ λέοντας αὐτοῖς καὶ πολλοὺς τῶν θηρῶν ἐτέρους ἀφειθῆναι κελεύει. Οἱ δ' ἀνεθέντες τοὺς μὲν ἁγίους οὐδὲν τὸ παράπαν κακῶς ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ μᾶλλον καὶ ἡμερον εἰς αὐτοὺς ἐώρων, καὶ νῦν μὲν τὰ ἴχνη τούτων ἰλαρῶς περιέλειγον, νῦν δὲ καὶ προσήλοντο προστηνῶς, οὐκ ἀνόμοια τοῖς νυκτὶ ποιοῦντες, ἀπρὸς τοὺς δεσπότας τοὺς ἐαυτῶν ἐκείνοι ὁρῶσι πολλάκι μετὰ γρόνον ἐπαυσιόοντας τοὺς μὲν οὖν ἁγίους οὐδὲν οἱ θῆρες εἰργάζοντο πονηρὸν, Ἀθριππίνου δὲ τὴν καρδίαν ἰσχυρῶς ἐπληττιον, ἀπορομένην τοῖς ὁλοῖς, καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἀδόμητον ἀνηνύτοις ἐπιχειροῦντι, καὶ τὸ πλάνης σκότος οὕτω βλάβως αὐ-

quam ut minis eam significaret. Ad Agathangelum autem aspiciens : Tu vero quis es? inquit. Neque enim confineris in litteris Diocletiani. Ille autem cum visum suum divisisset, et simul in caelum et ad Clementem sustulisset oculos (utrinque enim ad se venturum sperabat auxilium): Ego quoque, inquit, sum Christianus, per servum Christi Clementem hanc beatam nactus appellationem. Tunc Agrippinus jubet Clementem quidem in altum sublatum caedi ac mutilari; Agathangelum autem boum nervis a lictoribus crudelissime verberari. Quoniam vero magnus Clemens ejusmodi tormentum tam magno et excelso animo ferebat, et tantum aberat, ut plagarum vel modicam ullam duceret rationem, ut pro se et pro Agathangelo assidue oraret: praefectus haec parva esse arbitratus, et quæ animum non attingerent, in quo hoc adeo fixum et firmum insederat, ne ad contrariam traderetur sententiam; utrumque quidem relaxavit a castigatione, et tradidit in custodiam: sequenti autem die jubet theatrum parari et bestias, et numero multas, et genere diversas, et crudelitate insignes.

XLVI. Atque sancti quidem relictī in carcere, vehementius et intensius vigilantes, vacabant orationi: angeli autem ad eos desuper advolantes, praeparabant et confirmabant ad martyrium. Quicunque vero alii propter alias etiam causas habitabant in carcere, cum eorum intensam vidissent orationem, et deinde etiam sensissent adventum angelorum, et illa admirabili obstupefacti essent consolatione, divino quodam ardore eorum incitatis animis, procidunt ad pedes sanctorum, et rogant ut ipsi quoque veniant ad Christi cognitionem, et ne reputentur indigni, qui illum confiteantur. Illi autem cum eis ad mediam usque noctem disserentes, suadentes, admonentes, docentes, non prius destiterunt, quam eos in vera fide instituerint, et divino baptismate obsignaverint. Deinde cum magnus Clemens sola oratione eis carceris totam aperuisset januam, illos quidem laetus laetos uimisit: ipse autem solus cum Agathangelo mansit in custodia.

XLVII. Hoc Agrippinum valde magno ciet furore, et cum eos deduxisset in theatrum, et ipse prius more leonis in sanctos rugiisset, deinde in eos quoque leones et multas alias bestias jubet immitti. Illi autem immissi, nihil quidem mali sanctis omnino faciebant; sed blandis potius et benignis eos intuebantur oculis, et nunc quidem eorum pedes hilariter lingebant; nunc autem in eos etiam placide insiliebant, num dissimiliter facientes iis, quæ canes saepe faciunt suis dominis, qui post longum tempus redeunt. Atque sanctis quidem bestiae nihil mali faciebant: Agrippini vero animum valde percellabant, qui erat de tota re mirandum in modum perplexus et animi dubius, et, ut dicitur, ea aggrederetur, quæ non possent effici: quanquam er-

poris tenebræ usque adeo crassæ eum detinebant, A ut nec cum ea quidem vidisset, intelligeret, nec bestiæ saltem revereret illum supra naturam mutationem. Sanctis autem ea res fuit causa Deum glorificandi, et orantes dicebant: Gloria tibi, Christe, quod feræ quoque sint nos admirabiliter et præter opinionem reveritæ, et confirmasti quæ dicta sunt per tuum Danielelem prophetam 5. Ecce enim et leones multæ immanes feræ in nos sunt immissæ, sed tu omnino fuisti nobiscum, qui es etiam Deus Danielis.

XLVIII. Deinde vero agrestis Agrippinus, cum nihil, ut prius diximus, esset mutatus; sed ejus, quod admirabiliter fecissent bestię, et præter opinionem, earum mansuetudinem dixisset esse causam, jubet subulas valde candentes eis per medios B utriusque manus digitos, ad ipsas usque ulnas infigi. Atque illæ quidem, ut ille jusserat, athletic adaptæ, theatro acerbum præbuere spectaculum, ut multi ne libere quidem intueri possent, sed propter tristitiam ejus, quod cernebatur, humanis et clementibus conniverint oculis, effecere. Cum primum enim ferrum carnes attingisset, illæ quidem veluti quemdam primum gravem sibilum emisere; deinde purpurea quædam pinguedo illinc descendens cum sanguine, videbatur vim ignis extinguere, nidoreque et fumo implebat aerem. Atque illi quidem, qui aderant, ejus quod fiebat ægre ferentes acerbitatem, et animi perturbationem aperte ostendebant, et ut viri dimitterentur, clamabant. Agrippinus autem magis accensus, et propter furorem impos mentis, jubet alias subulas, et ipsas C quoquo vebementer accensas, sub eorum axillis usque ad humeros transfigi: quod quidem eis quoque magis auxit dolorem, et eis sensum longe immisit acriorem.

XLIX. Populus itaque non ferens tam inhumanum spectaculum, sed partim quidem graviter ferens magistratus sævitiam, partim autem judicans admirabile id quod factum fuerat, quemadmodum martyres tantis restiterunt insultibus, et non una cum eis protinus quoque animas emisierint, jecerunt quidem undique lapides in magistratum: Magnus, autem, est Deus Christianorum, voce quam potuerunt clarissima clamaverunt. Cum magnus itaque, ut est consentaneum, exortus esset tumultus, et præfectus suæ saluti fuga consulisset, libere et secure martyres in montem Pyramida ascenderent, in quo et sacrificia fiebant a gentilibus, et deorum apud eos insignium occultabantur simulacra.

L. Sed ne sic quidem irasci desit Agrippinus: sed cum per suos satellites eos multos dies diligenter quæsisset, vix tandem invenit sanctos: et cum sequenti die jussisset per præconem convenire in montem omnes qui erant initiati diis et dæmonibus,

5 Dan. vi, et xiv.

τῶν καθέκαστο ὡς μηδὲ συνεῖναι ταῦτα ἴδοντα, μηδὲ τῶν θηρῶν γούν αἰδεσθῆναι τὴν ὑπὲρ φύσιν αὐτῶν τῆς φύσεως μεταβολήν. Τοῖς ἁγίοις δὲ τῆς γίγνεσθαι τῆς εἰς θεὸν δοξολογίας τὸ κρῆμα ἐκπροσευχόμενοι, ἄδξα σοι, Χριστὲ, θεῶν, ἐκ τῶν θηρῶν ἡμᾶς παραδόξως ἠδέσθησαν, καὶ διὰ τὴν πενήτων ἡμῶν τὰ κατὰ τὸν σὸν προφήτην Δανιὴλ σῶσθαι ἰδοὺ γὰρ καὶ λέοντες καθ' ἡμῶν καὶ καθ' τῶν ἀνημέρων ἀρεσθη θηρῶν, ἀλλὰ οὐ τίνα ἦς μεθ' ἡμῶν ὁ καὶ τοῦ Δανιὴλ θεός.

ΜΗ'. Εἶτα ὁ ἄγχιος τάλιθεὶς Ἀγρικτικός οὖν, ὡσπερ ἐβόημεν εἰπόντες, μεταβάλων, ἀλλὰ τῆς τῶν θηρῶν παραδόξοποιίας τὸ χειρῶν αὐτῶν καὶ τῶν σὸν αἴτιον γενέσθαι φθεγγόμενος, κελεύει σὺδαισχυρῶς ἄγχι ἐκκρωθείσας διὰ μέσον αὐτοῖς ἐπιπρασ χεῖρὸς τῶν δακτύλων ἄγχις ἐγκώνων τῶν ἐμπροσθέντων. Αὗται μὲν οὖν, ὡς ἐκαίνοσ ἐκέλευον, ἐνεχθῆσσι τοῖς ἀθληταῖς, πικρὰν τινα διατριβὴν ἢ θεάτρον παρεῖχον πολλοῦσ δὲ μηδὲ ὄρῶν ἐλεεινῶσ, ἀλλ' ἐπιμένειν τῷ σκθρωπῷ τοῦ θεάματος τῶν φιανθρώπων ὀφθαλμῶν παρεσκευάζον. Ἀφαιμένοι γὰρ εἶθουσ τῶν σαρκῶν τοῦ σιδήρου, δεινὸν μὲν ἐκείνα τὰ πρῶτα συριγμῶν ὡσπερ ἠφίεσαν· εἶτα πορφύρατισ ἐκεῖθεν πιμελῆ σὺν ἀματι ἐκτιούσασ σβένειν σ τοῦ πρὸσ ἐφικει τὴν δύναμειν, καὶ κνίστησ μετὰ καὶ καπνοῦ τὸν ἀέρα ἐποιεῖ. Οἱ μὲν οὖν κρῶνασ ὀσχερῶσ ἔχοντεσ πρὸσ τὴν πικρῶν τοῦ γινώσκειν, καὶ φανερὸν ἐποίουσ τὸ πάθος, καὶ ἀσθεθῆσ τῆσ ἀνδρῶσ ἐδόσαν. Ὁ Ἀγρικτικός δὲ περιπλεγῆσ μῆλοσ καὶ ἐκγρων τῆσ μανίᾳ γενόμενος, καὶ ἄλλασ πῆλασ σοῦδασ πῆλοσ σφοδρᾶ καὶ αὐτὰσ πυρωθεῖσασ ἐκταῖσ μασχάλασ αὐτῶν ἄγχι καὶ ὄρων διαπαρήσῃσ δὲ καὶ μᾶλλον αὐτοῖσ ἐπέτεινε τὴν ὀδύνην, καὶ πῶλοσ ὀριμυτέρων ἐνήκει τὴν αἴσθησιν.

ΜΘ'. Ὁ δῆμοσ τοίνυν ἀπάνθρωπον ὄφειν οὐκ ἐγκόντεσ, ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρὸσ τὴν ἀγριότητα τοῦ ἄγχιος χαλεπήναντεσ, τοῦτο δὲ καὶ θαύματοσ ἔσκει εἶναι τὸ γεγονὸσ κρῶνατεσ, ὅπωσ οἱ μάρτυρεσ πρὸσ τηλικαύτασ ἀντέσχον ἐπαγωγάσ, καὶ μὴ συνπαύρῆσαν αὐταῖσ εὐθέωσ καὶ τὰσ ψυχῆσ, πρὸσ μὲν τὸν ἄρχοντα λίθουσ πανταχόθεν ἀφήκαν· Μείγαρ ὁ θεὸσ τῶν Χριστιανῶν, λαμπρῶσ ὡσ εἶχον ἐδόσαν. Θεοῦδοσ τοιγαροῦν, ὡσ εἰκόσ, πολλοῦ γενομένου, καὶ τῷ ἐπάρχου φυγῆ τὴν σωτηρίαν πιστεύσαντοσ, κατὰ πολλῆν οἱ μάρτυρεσ ἀδειαν ἐπὶ τὴν Ἡράμαιν τὸ ὄροσ ἀνήλθον, ἐν ᾧ τὰ τε τῶν συσιῶν τοῖσ Ἑλλῆσιν ἐτέλειτο, καὶ τῶν παρ' αὐταῖσ ἐπιστῶμων θεῶν εἰδωλάσ κατεκούπτετο.

Ν'. Οὐ μὲν οὐδὲ οὕτωσ τὰ τοῦ θυμοῦ τῷ Ἀγρικπίνῳ ὑπέληγεν· ἀλλ' ἐπιμελῆ διὰ τῆσ ὑπηρετουμένησ αὐτῷ τάξουσ ἐπὶ πολλὰσ ἡμέρασ ζήτησιν ποιησάμενοσ, εὐρίσκει μόλισ ποτὲ τοῦσ ἁγίοουσ, καὶ συνδραμεῖν πάντασ εἰσ τὴν ἐξῆσ ὅσοσ θεοῖσ ἐτελοῦντο

καὶ δαίμονιν ἐπὶ τὸ ὄρος κηρύξας, ἐφ' ὕψηλῳ κάκει-
νος ἐν αὐτῷ προκαθίζει τοῦ βήματος, καὶ τοὺς
ἀγίους εἰς μέσον παραγαγῶν, Τί δὴ ποτε, ἔφη, ταῖς
ὑμετέρας μαγγανείαις διεστήσατε μὲν τὸ πλῆθος
ἀπ' ἀλλήλων, χεῖρας δὲ καθ' ἡμῶν ἄραι καὶ πρὸς
ἄρνησιν χωρῆσαι καὶ βλασφημίαν τῶν θεῶν ἀνεπί-
στατε; Καὶ οἱ μάρτυρες· Ἦρ' ἴν μὲν, ὦ ἔπαρχε,
εἶπον, οὐδὲν εἰς ἀνατροπὴν τοῦ δήμου καὶ διάστασιν
πέπρακται, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν σιωπῶντων, ἀληθῆς
αὐτοῖς ἀπὸ γε τῆς ἀληθείας ἐγνώσθη Δεσπότης, καὶ
τοῦτον ὑπὸ μεγάλῃ, ὡς καὶ αὐτὸς οἶσθα, τῇ φωνῇ
ζῶντα μόνον θεὸν ἀνέκλήρυσαν. Σὺ δὲ εἴ τινα βούλει
καὶ πάλιν ἡμῖν δι' αὐτὸν τιμωρίαν ἐπαγαγεῖν, μὴ
μέλλων ἐπάγχαε· δυνατὸς γάρ οὗτος καὶ αὐτῆς
ἡμᾶς ἀπαλλάξει, καὶ τῶν ὑμετέρων ἐξελεύσεται
χειρῶν.

NA. Οὕτω τῆς τῶν μαρτύρων καὶ ψυχῆς καὶ γνώ-
μης αἰσχροῦς ὁ Ἀγριππῖνος ἠττώμενός τῶν σωματικῶν
κρατῆσαι γοῦν ἔσπευδα· καὶ πρὸς τῇ ἄνω πέτρᾳ τῆς
τοῦ ὄρους κορυφῆς αὐτοὺς ἀπετείνας, καὶ ξύλοις
παχυτάτοις τὰ τε ὀστέα συνθλάσας, καὶ τὰς σάρκας,
οἴμοι! κατατεμῶν, καὶ εἶτα εἰς σάκκους τε ἐμβίλλ-
λει, καὶ λίθους αὐτῶν ἐκδώσας μεγίστους, ἀφίση
σφοδρότατα κατὰ τῆς ὑπωρείας. Τῶν μὲν οὖν παρόν-
των οὐδοὶς ἦν ὅς οὐκ ἐπέτειστο εὐθέως ἀποθανεῖσθαι
τοὺς μάρτυρας ὑπὸ τῆς δευτέρας φορᾶς ἐκείνης δια-
σπασθέντας, ἐκεῖνοι δὲ ὀξέως οὕτω φερόμενοι, οὐδὲ
πρὸς τὸ τῆς ὑπωρείας ἔσχατον ἔστησαν, ἀλλὰ καὶ αὐ-
τοῦ δικελευσόντος τοῦ αἰγυλαοῦ τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης
κατώλισθον.

NB'. Ἄνδρες οὖν αὐτόθι τῶν εὐλαδῶν ἐπὶ ἀγρα C
δῆθεν τῶν μαρτυρικῶν λειψάνων ἐστῶτες ἐτύχανον,
ἴν' εἴ τι παρὰ τῆς θαλάσσης αὐτῶν ἐκθροασθεῖη,
τοῦτο ἀνέλοινο. Ἐφ' ἱκανὸν τοῖνον ἐκεῖ παραμεί-
ναντες ἠρώσι τοῦ βυθοῦ τοὺς σάκκους ἀναδοθέντας,
καὶ ἡμέρα τοῖς ὕδασι ἐπιπλέοντας. Νεῶς οὖν αὐτίκα
μᾶλα ἐπιθάντες, καὶ πληθύν τῶν σάκκων γινόμενοι,
ζῶντας (ἴση σοῦ, Χριστὲ βασιλεῦ, ἡ δύναμις!) ἀναι-
ροῦνται τοὺς μάρτυρας, μηδὲ μικρὸν ἐλείνων ἐτι
τῶν πληγῶν ἐφ' ἑαυτῶν ἔχοντες ἔχοντας. Μέσης δὲ
νυκτὸς καὶ μέγα τοὺς ἀγίους φῶς ἐξ οὐρανοῦ περι-
ήστραψεν, ἄγγελοι τε φανεράν αὐτοῖς ὤρεξαν χεῖρας,
καὶ πρὸς τὴν χεῖρον ἐξαγαγόντες, τροφῆς τε μετ-
έδωκαν οὐρανίας, καὶ καταθεβλημένην αὐτῶν τὴν
δύναμιν ὑπὸ τῆς συνεχείας τῶν κακῶν ἀνεκτή-
σαντο.

NI'. Εἴθ' οὕτως ἐπὶ μέσης οἱ ἅγιοι τῆς πόλεως
παρελθόντες τοῖς τε ἄλλοις πιστοῖς τὰ μεγάλα τοῦ
θεοῦ διηγούντο, καὶ αὐτοὶ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν
ἀνατείνοντες, θερμότερα πρὸς αὐτὸν ἔχρηστο τῇ εὐ-
χριστίᾳ. Πάρεργον δὲ αὐτοῖς τῆς ἐπὶ τὴν πόλιν
παρόδου δύο τυφλοὶ παρὰ τινι ἐστῶτες στοᾶ, ἔτερος
τε τὴν χεῖρα κατεσφιγμένους, καὶ ἄλλος πάλιν παρει-
μένως ἔχων τοῦ σώματος, τῶν μακαρίων ἐκείνων
χειρῶν ψιλὴν τὴν ἀρὴν ἔπνον αἶρε θεραπείαν καὶ
ἄμισθον. Πολλοὶ τε ἄλλοι συρρέουσάντες πολλὰς καὶ
διαφόρους κάτοχοι νόσοις τὴν αὐτὴν ἐκείνοις πίστιν
εἰσενεγκόντες τῆς αὐτῆς ἔρα καὶ θεραπείας ἀπέλαυ-
σαν.

A ipse quoque in eo praesidet in alto tribunali : et
cum sanctos in medium produxisset : Cur, in-
quit, vestris praestigis et incantationibus in po-
pulo seditionem excitatis, ut manus autem in nos
tollerent, et ad deos negandos et maledictis in-
sectandos procederent, persuastis? Martyres
vero, A nobis quidem, dixerunt, o praefecte, ni-
hil factum est, quo moveretur et ad seditionem
concitaretur populus: sed vel nobis silentibus ve-
rus eis ex ipsa veritate cognitus est Dominus, et
cum magna, ut ipse nosti, voce vivum solum
Deum praedicaverunt. Tu autem si aliquod rur-
sus nobis velis propter ipsum inferre supplicium,
infer, non differens; potest enim is ab eo quo-
que nos liberare, et a vestris manibus eripere.

B LI. Sic a martyrum anima et sententia turpiter
victus Agrippinus, corpora saltem studebat supe-
rare: cumque eos extendisset in petra, quae erat
super verticem montis, et crassissimis lignis ossa
eorum confregisset, et carnes, pro dolor, conscii-
disset, deinde injicit in saccos; et eis maximis allig-
atis lapidibus, per latera montis dejicit vehemen-
tissime. Atque eorum quidem, qui aderant, nullus
erat cui non esset persuasum, statim morituros
martyres, illo vehementissimo impetu discerptos et
distractos. Illi autem cum ferrentur tam celeriter,
ne ad extremum quidem montis lateris constite-
runt: sed cum ab ipso quoque littore decidis-
sent, dilapsi sunt in profundum maris.

LII. Illic itaque stabant ex piis aliquot ad mar-
tyrum venandas reliquias, ut si ex eis aliquid a
mari ejiceretur, id tollerent. Cum illic ergo satis
diu permansissent, vident saccos e profundo red-
ditos, et seorsim aquis supernatantes. Cum ergo
navem ascendissent, et prope saccos fuissent,
videntes (o tua, Christe rex, potentia!) martyres
suscipiunt, ne parvum quidem illarum plagarum
vestigium adhuc in se habentes. Media autem
nocte magna quoque lux sanctos e caelo circum-
fulsit: et angeli aperte manum eis praebuere, et
cum in terram eduxissent, eos caelesti alimento
impertierunt, malisque assiduis dejectam eorum
virtutem recrearunt.

D LIII. Deinde cum sic sancti in mediam accessis-
sent civitatem, et aliis sanctis Dei narrabant mag-
nalia, et ipsi manus in caelos extollentes, ei gratias
egerunt vehementius. Eorum autem in civitatem
adventus accessio in transitu, fuerunt duo quidam
caeci, stantes in quadam porticu, et alius, cui erant
manus torpefactae, et alius rursus, cui corpus labo-
rabat paralyti, qui ex beatarum illarum manuum
solo contactu, sine labore et mercede invenerunt
curationem. Multi quoque alii, qui variis morbis
laborabant, cum ad eum confluisent, eandem
quam illi fidem afferentes, eandem quoque con-
secuti fuere curationem.

CAPUT IX.

Ancyrae rursus tolerata tormenta. Pueri, ejus alumni, martyres.

LIV. Cum ergo hæc quoque didicisset præfec- A tus, et ipsa cognovisset experientia, se non modo nihil proficere dum puniret martyres, sed suam potius lædere religionem, ut qui multos videret ex gentilibus, iis quæ præter opinionem ab ipsis fiebant miraculis, transfugere ad pietatem; non audeat quidem ipse amplius certamen suscipere, sed de eis ad Maximianum refert imperatorem, qui procul a Nicomedia cum toto versabatur exercitu: cumque alia singulatim retulisset, et quod orti quidem essent in regione Galatarum, patria autem Ancyranorum; cum eas accepisset Maximianus, et legisset ea quæ continebantur, eum veretur rursus examinare, hoc prætextu irem volens evitare. Nam cum eos Ancyrae esse ortos litteræ significarent, illuc sanctos ad quemdam ducem B transmittit, nomine Curicium, dicens: Æquum est, ut quæ genuit, eos et habeat, et alat, et puniat.

LV. Tantum solertia et sapientia et excogitandi facilitate valet Dei providentia, et in rebus dubiis exitum tam facile invenit, et Clemens, qui tantum terræ et maris obierat, et tamdiu fuerat peregrinatus, in charissimam et jucundissimam, sicut optabat patriam revertitur. Quam cum læto et alacri animo esset ingressus: Gloria tibi, Domine Jesu Christe Deus, dicebat, quod meas preces exaudieris, patriæque et meorum majorum sepulcris me cum pulcha reddideris accessione, cum socio, inquam, certaminis Agathangelo: ut ubi natus sum, illic etiam decedam. Deinde vocat Curicium præsentem in quadam loco, qui vocabatur Cryptos, id est, Oc- C cultus, ubi etiam parva quædam ædificata fuerat ecclesia, viri sistuntur egregii Ille autem conans eos inducere, et ad se pellicere ingenii acumine et solertia, eos ita est allocutus statim in principio:

LVI. Cum accurate, o viri, de vobis didicerim, et quantum terris obieritis, et quot, et quanta subieritis pericula, et quot mortis genera vobis intenta effugeritis, ipse quoque animo afficior, et vel eorum sola frangor auditione, et efficior vobis quodammodo socius calamitatum: et ideo illa magistratus deposita severitate, tam benigne vobiscum et placide colloquor. Videris enim mihi omnino, o Clemens maxime et admirabilis, eo quod ex hæc præstantissima natus sis civitate, in eaque creveris et doctus sis et educatus, ea de causa ne pius quidem in deos in alia videri voluisse civitate, nisi prius in tuam rediisses patriam, pro alia, ut videtur, remuneratione hoc illi reservans. Sunt ergo nunc a te civitati et nobis agendæ gratiæ. Te autem consequatur præclarus quoque Agathangelus. Nolite ergo differre, sed diis de more sacrificate. Sancti vero: Quomodo, dixerunt, fueris nobis so-

ΝΔ'. Μαθὼν τοίνυν καὶ τούτῃ ὁ ἑπαρχὸς καὶ αὐτῆ περὶ αὐτῶν ὡς ἄρα ὠδὴν ὀνίησι τοὺς μάρτυρας τιμωρούμενος, καὶ ἐταυτῷ μᾶλλον καὶ τῆ ἑαυτοῦ θρησκείᾳ λυμαίνεται, οἷα πολλοὺς καὶ τῶν Ἑλλήνων ἱερῶν τοῖς παραδόξως τελομένοις ὑπ' αὐτῶν θαύμασιν αὐτομολοῦντας πρὸς τὴν εὐσεβείαν, αὐτὸς μὲν οὐκ ἔτι λοιπὸν τὸν ἀγῶνα θαρβῆται, Μαξιμιανῷ δὲ τῷ μεγάλῳ βασιλεὶ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀναφέρει, μάρτυραν που Νικομηδείας ἑμοῦ τῷ παντὶ στρατῷ διατρίβοντι· τᾶλλα τε κατὰ μέρος διεξελθὼν, καὶ ὅτι χώρας μὲν τῆς τῶν Γαλατῶν πατρίδος δὲ τῆς Ἀγκυρανῶν ὠρμηγνται. Δεξιόμενος οὖν τὰ γράμματα ὁ Μαξιμιανὸς καὶ τὰ ἐγχειρόμενα ἐπελγῶν, αὐθις ἐκκεῖ τὴν ἐξέτασιν, ταύτῃ τοι καὶ ἀφορμῇ πάλιν εὐπροσώπων περιστείλαι τὸ πρᾶγμα βουλόμενος. Ἐπει καὶ τῆς Ἀγκυρανῶν ὠρμησθαι αὐτοὺς ἐδίλου τὰ γράμματα, ἐκείσε τοὺς ἀγίους πρὸς ἡγεμόνα τινὰ Κουρικίον παραπέμπει οὕτως εἰπὼν· Τὴν γεννησαμένην ἔχειν τε αὐτοὺς καὶ τρέφειν, καὶ τιμωρεῖσθαι δίκαιον.

ΝΕ'. Οὕτως εὐμήχανός τε καὶ σοφὴ καὶ ἐν τοῖς ἀπόροις εὐπορος ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια, καὶ ὁ τοσαύτην ἐπελθὼν γῆν τε καὶ θάλασσαν Κλήμησ, καὶ τηλικαύτης ἀποδημίας στείλας, τὴν φιλην αὐθις κατέπερ ἤρχετο καὶ ἡδίστην ἀπολαμβάνει πατρὶδα. Ἦς δὲ που καὶ σὺν ἡδονῇ ἐπιβὰς καὶ φαιδρότητι, Δόξα σοι, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς, ἔλεγεν, ἀνθ' ὧν εἰσηκούσας τῆς προσευχῆς μου, καὶ τῆ τε πατρῴας καὶ τοῖς προγονικοῖς με τάφοις μετὰ καλῆς τῆς προσθήκης τοῦ συνάθλου, φημί, Ἀγαθαγγέλου ἀπέδωκα, ἵν' ὅπου τὴν γέννησιν ἔχον, καὶ τὴν τελευταίην ἐκεί δέξωμαι. Ἐἴτα προκαθίσταναι τῷ Κουρικίῳ ἐν τόφῳ τῷ ὅς ἐκάλειτο Κρυπτός ἔνθα τις καὶ μικρὰ ἑκοδόμητο ἐκκλησίαι, οἱ γενναῖοι παρίστανται. Ὅς δὲ ἐπαγγέσθαι αὐτοὺς καὶ ὑποκλέψαι περιουσίαν ὄθεν ἀγχινοίας πειρώμενος, τοιαῦτα ἐν προομιόις ἔτι πρὸς αὐτοὺς διαλέγετο.

ΝΣ'. Μαθὼν ἀκριδῶς, ὦ ἄνδρες, τὰ καθ' ἡμᾶς, ὅσην τε περιήλθετε γῆν, ὅσους τε ὑπεμείνατε κινδύνους, καὶ ἡλικίαις θανάτων ἐπαγωγὰς διεφύγετε, πάσχω καὶ αὐτὸς τὴν ψυχῆν, καὶ πρὸς αὐτὴν μόνην κατακλῶμαι τὴν ἀκοήν, καὶ εἰσὶν κοινωνὸς ἡμῶν τῶν συμφορῶν γίνομαι διὰ τοῦτο καὶ ἀρχοντικὸν πάντα ὄγκον ἀποβολῶν οὕτως ἡπίως ἡμῖν καὶ προσηνῶς διαλέγομαι. Δοκεῖ μοι γὰρ πάντως, ὦ θαυμασιώτατε Κλήμη, τῷ τῆς ἀρίστης ταύτης φῦναι πόλεως τραφῆναι τε ἐν αὐτῇ, καὶ αὐξηθῆναι καὶ παιδευθῆναι, τούτου χάριν μὴδὲ θελῆσαι δοῖος τὰ περὶ τοὺς θεούς ἐν ἐτέρῃ ἀναφανῆναι γῆ, εἰ μὴ ἄρα τῆς οἰκείας ἐπιβῆς πάλιν, ἀντ' ἄλλης, ὡς τοικέν, ἀμοιβῆς, τοῦτο τῆ πατρίδι ταμειούμενο. Ὅρα γοῦν σοι χόρις τῆ τε πόλεως καὶ ἡμῶν ἀποδοῦναι. Συνπέσθω δὲ σοι καὶ ὁ καλὸς Ἀγαθαγγέλος· μὴ οὖν μέλλετε, ἀλλὰ θύετε θεοῖς τὰ νενομισμένα. Οἱ δὲ ἄγιοι, Πῶς δὲ ἡμῶν κοινωνὸς ἂν, εἶπον, τῶν θλίψεων γένοιτο, οἷς ἡδονῇ

μᾶλλον σί τοιαῦτα θλίψεις εἰσὶ ; Χαίρομεν γὰρ ἐπὶ Α τοῖς παθήμασι τούτοις, καὶ τοσοῦτον, ὅσῳ καὶ πάθος μᾶλλον καὶ συμφορὰν τὸ μὴ τοιαῦτα παθεῖν λογιζόμενα, ὡσπερ καὶ διηγεῖται πάλιν μακαριότητα, εἰ ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ πίστει καὶ τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τελειωθῶμεν. Εἰ δὲ ἔτι χρὴ καὶ κοινωνεῖν ἀλλήλοις τῶν συμφορῶν, ἡμᾶς δεῖ μᾶλλον τῶν ὑμετέρων λαμβάνειν κακῶν, οἳ γε τὴν ἀληθῆ θεὸν ἀγνοήσαντες εἰδῶλαις ἀναισθητοῖς, φεῦ ! καὶ κωφοῖς ἀθλῶς προστίθεσθε.

NZ'. Πρὸς ταῦτα δεινῶς ἐκθηριωθείς ὁ Κουρίκιος, 'Επειδὴ, φησὶ, μοίρας, ὡς ἔοικεν, ἐστὲ πονηρᾶς, καὶ χαίρετε μᾶλλον, ὡς ὄρω, τιμωρούμενοι, ἐγὼ τὰ κατὰ γνώμην ὑμῶν φιλοτίμως παρέξω. Σίδηρον οὖν ἐκपुरώσας οὕτω σφοδρῶς, ὡς καὶ σπινθήρας πανταχόθεν πυρὸς ἀφιέναι, ταῖς τοῦ μεγάλου Κλήμεντος ὑποδόλαις μασχάλαις· εἶτα καὶ ταῖς πλευραῖς ἀσφαλῶς τοὺς ἀγκῶνας ἐγκαταθήσας, ἴνα καὶ πικροτέρως αἰσθάνηται τῆς οδύνης, ξύλον τε ἰσόμηκες ἀνδρὶ κατὰ γῆς πηγνύει, καὶ τὸν Κλήμεντα ὄρθιον ἐν αὐτῷ καταδεθῆναι κελεύει· τὸν Ἀγαθάγγελον δὲ μετεωρίσας, καὶ δημίους πάντοθεν περιστήσας, πλευρὰς αὐτοῦ καὶ κνήμας κατέβαινε. Μεταξὺ δὲ καὶ ὡσπερ ἐπιχλευάζων εἰ ἐπαισθάνοιντο τῶν κολάσεων διηρώτα. Πρὸς δὲ ἢ μέγας Κλήμης τὸ τοῦ Πύλου κατὰ κайρὸν ἀπεκρίνατο, "Ὅσον ὁ ἔξωθεν ἡμῶν ἄνθρωπος φθεῖρεται, λέγων, τοσοῦτον ὁ ἔνδοθεν ἀνακαίνουται. Ὁ ἡγεμῶν οὖν τὴν ἐκεῖνου τῆς καρτερίας ὑπερβολὴν ὑπερβολῇ πάλιν κολάσεων νικήσας φιλονεικῶν, καὶ εἰδηρᾶν περικεφαλαίαν ὡς ἐνὴν μάλιστα ἐκपुरώσας, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν φέρων τοῦ μάρτυρος νατατίθησι, καὶ καπνὸς μὲν αὐτίκα διὰ τοῦ στόματος, τῶν ῥινῶν, τῶν ὠτῶν ἐπέμπετο. Βαθὺ στενάξις ἐκεῖνος καὶ τὸν θεὸν ἐπισησάμενος, Τὸ ὕδωρ, εἶπε, τὸ ζῶν, ὁ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ὑετός, αὐτὸς ἐπίσταξέ μοι τὴν ὀδόν σου τὴν παρὰ σοῦ. Ἐξήγαγε ἡμᾶς τὸ πρὶν ὕδατος, ἐξάγαγε καὶ νῦν ἐκ πυρὸς εἰς ἀναψυχὴν. Ταῦτα εἶπεν, καὶ κατὰ μικρὸν ψυχρὸν τε τὸ μηχανήμα ἐκεῖνο κατέστη, καὶ οἱ τὸν Ἀγαθάγγελον ζέοντες ἀπηγόρευσαν. Ὅπερ οὖν ἰδόντα τὸν ἡγεμόνα τρόμος τε σὺν ἐκπλήξει κατέσχε, καὶ τοὺς ἄγλους ἀπάγεσθαι πρὸς τὸ δεσμωτήριον εὐθὺς ἐκέλευε, τὴν ἀπορίαν ἐν προσχήματι συμπαιδείας διαλυόμενος.

NH'. Ἡ μέντοι σοφὴ Σοφία, ἡ καὶ μήτηρ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ παιδαγωγός, καὶ πάντα τῷ καλῷ Κλήμεντι γενομένη, διὰ χρόνον τούτον ἰδοῦσα, οὕτω τε μετὰ τοῦ κόσμου τῆς ὁμολογίας καὶ λαμπρᾶς ἐπανεληθόντα τῆς τοῦ μαρτυρίου στολῆς, καὶ πάλιν ἐπιφανέστερον ἐν τῇ πατρίδι τῇ προσθήκῃ τῶν κινδύνων γενομένου μετῆν τε εἶχεν ἡδονῆς τὴν καρδίαν, καὶ προσεδόξα ὅσον οὐδέπω καταπεμπομένους ἄνωθεν καὶ τοὺς στεφάνους ἰδεῖν. Νυκτὸς δὲ πρὸς τὸ δεσμωτήριον ἀφιομένη καὶ τῷ Κλήμεντι ὡς εἶχε περιχρῶσασα, καὶ ἡδονῆς ἐπ' αὐτῷ δάκρυα καταστάζουσα, τὸ στέμα, τὰς χεῖρας, τοὺς ὀφθαλμούς, πάντα ἐκεῖνου γησίως κατεφίλει τὰ μέλη. Ἐπειτα πῶς ἐκεῖθεν πλεύσοι, τίσιν παράδοθει, τίνα τὰ μεταξὺ

cius afflictionum, quibus sunt voluptati afflictiones? Lætatur enim his perpressionibus, et eo magis, quod non talia pati, perpressionem esse ducimus et calamitatem; sicut etiam perpetuam rursus beatitudinem, si in præsentī Christi fide et in hac consummemur confessione. Quod si oportet nos esse inter nos socios calamitatum, oportet nos vestrorum malorum potius misereri, qui verum Deum igno- rantes, nullo sensu præditis (proh dolor!) simul- lacris et surdis misere estis dediti.

LVII. H's graviter efferatus Curicius: Quoniam, inquit, ut videtur, malarum estis partium, et, ut videtur, lætamini dum cruciamini, ego quæ sunt vobis cordi, præbebo liberaliter et magnifice. Cum itaque statim ferrum vehementer accendisset, ut etiam ignis scintillas undequaque emitteret, id subjicit axillis magni Clementis: et deinde cum lateribus ulnas fortiter alligasset, ut dolore sentiret acerbiorē, lignum magnitudinis ei æquale figit in terram: et Clementem quidem jubet rectum in eo alligari: cum Agathangelum autem sublimem sustulisset, et lictores circa eum omni ex parte statuisset, eorum latera et tibias simul cædebat. Interim autem eos veluti subsannans, interrogabat an sentirent supplicia. Cui magnus Clemens illud Pauli 6 in tempore respondit: Quantum externus homo noster corrumpitur, dicens, tantum internus renouatur. Dux itaque summam illius tolerantiam contendens rursus summis superare suppliciis, ferream quoque galeam, cum eam quantum potuisset accendisset, ferens posuit supra caput martyris: et statim fumus quidem mittebatur per os, per nares, per aures. Cum ille autem profunde ingemisset, et Deum invocasset: O aqua, inquit, viva, imber nostræ salutis, ipse, inquit, tuum instilla mihi rorem. Nos quidem prius ex aqua eduxisti, et nunc ex igne educ in refrigerium. Hæc dixit, et paulatim frigida evasit illa machina, et defessi sunt, qui ipsam cædebant Agathangelum. Quod quidem cum dux vidisset, eum Invasit tremor et admiratio; et statim jussit sanctos abduci in carcerem, inopiam consilii tegens prætextu misericordiæ.

LVIII. Sapiens autem Sophia, quæ, ut diximus, ejus erat et mater et institutrix, et bono Clementi effecta erat omnia, cum post longum tempus eum vidisset sic rediisse cum ornatu confessionis, et splendida stola martyrii, et rursus in patria evasisse clariorem accessione periculorum, habebat cor plenum lætitia, et sperabat se mox visuram coronas, quæ desuper mitterentur. Noctu autem veniens in carcerem, complexa Clementem, et præ gaudio in eum emittens lacrymas, os, manus, oculos, et omnia denique illius membra germane et suaviter deosculabatur. Deinde quomodo illine navigaverit, quibusnam traditus fuerit, et quænam interim sustinuerit, et quemadmodum tanto tem-

pore decortaverit, et quisnam sit, qui cum eo sub hoc duce decortaverit, et cum eo rursus est inclusus, singula aperte interrogavit. Postquam vero magnus Clemens singularim omnia, quomodo se haberent, exposuit, cum eorum abstersisset sanguinem, et mundis linteis mundasset vulnera, eis apponit alimenta, quibus sciebat Clementem nutrirī ab ineunte ætate.

LIX. Cum interim autem considerasset Curicius, quod nihil ab eo posset ejusmodi excogitari ad supplicium, ut virorum tantam superaret tolerantiam, vicario cuidam, cui tunc Amesenorum data erat administratio (erat autem ei nomen Domitius), de eis mandat cognitionem. Cum vero ad eum deducerentur martyres, quæ filiorum aut martyrum potius amore tenebatur, ab eis abesse non potuit, sed prompto et alacri animo sequebatur cum iis qui ab ea alebantur, pueris; quos quidem, ut prius diximus, ei Clemens asciverat.

LX. Cum autem ad Maximianum statim esset relatum de pueris, jubet ut, si voluerint quidem discedere a Clemente, eis permittat domum redire: sin vero ab eo non facile recedant, ut eos morti dedat. Cum hæc ergo in pueros lata esset sententia, eos apprehendentes milites, conabantur eos per vim avellere a martyre. Cum ab eo autem disjungi non sustinerent, ipsos se humi dejicientes, et ambabus manibus pedes illius amplectentes, non prius dimiserunt, quam unusquisque eorum ense vitæ finem acceperit, cum constantiam et prudentiam supra ætatem ostendissent, et aperte monstrassent, perfectum hoc donum descendisse desuper a Patre luminum, boni animi et instituti magnificentissimam remunerationem. Atque locus quidem, cui puerorum corpora sorte obtigerunt, appellabatur Campus. Pia autem Sophia, propter summam suam in eos benevolentiam, gerebat etiam curam mortuorum corporum, nec se dignum esse existimabat, si ea humi videret jacentia; sed vel invita a magno Clemente disjuncta est et divino Agathangelo, cum eis prius vale fecisset, et dixisset quod si Deus daret, ad eos rursus rediret. Quamobrem cum illa puerorum corpora manibus sanctis sancte humo texisset, illa quidem læta domum est reversa.

Ὑπομένει, ὅπως τε τῶν τοσούτων ἀθλήσει χρόνῳ, καὶ τίς ὁ καὶ συνθλίψας ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος τῶν καὶ μετ' αὐτοῦ πάλιν ἐγκλεισμένους, ἕκαστα παρὰ ἀνθρώπων. Ἐπεὶ δὲ ὁ μέγας Κλήμης ὅπως εἶχε πάντα κατὰ μέρος ἀπήγγειλεν, ἀποψήσασα τούτων τὸ αἷμα, καὶ καθαρὰς τὰ τραύματα συνδέσιν ἐκμάχασα, τὰς αὐτοῖς παρατίθεισιν αἰς ἐκ παιδῶς τὸν Κλήμητα ἦδει τρεφόμενον.

ΝΘ'. Ἐν τούτῳ δὲ σπεφόμενος ὁ Κοσμάριος, ὡς ἄρα οὐδὲν αὐτῷ τηλικούτων ἐπινοεθεῖη, πρὸς τιμαρίαν, ὥστε καρτερίας ἀνδρῶν τοσαύτης περιγενέσθαι, βικαρίῳ τινὶ τὴν Ἀμισσηνῶν ἀρχὴν τὸ τηλικαῦτα διαπέμπει (δομέτιος αὐτῷ ὄνομα) τὰ κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἀνατίθεισιν. Ἀγομῆνοι δὲ τοῖς μάρτυσι πρὸς αὐτῶν, ἢ φιλόφρων, ἢ φιλόμακρος μᾶλλον οὐκ ἔσχεν ἀπολείπειν, ἢ φθῆναι Σοφία, ἀλλὰ προθύμως μετὰ τῶν ὑπ' αὐτῆ τρεφόμενων ἠκολούθει παιδίων, ἄπερ αὐτῆ πρότερον, ὡς ἐβήμεν εἰπόντες, ὁ Κλήμης εἰσεποιήσατο.

Ξ'. Ἀνεγκθῆν δὲ περὶ τῶν παιδίων εὐθὺς Μάξιμιανῳ, κελεύει ὥστε εἰ μὲν ἀποσχέσθαι Κλήμεντος ἰθαλίσειαν, παραχωρεῖν αὐτοὺς οἴκαδε ἀναστρέφειν, εἰ δὲ τούτου μὴ ευχερῶς ἐπόσχοντο, θανάτῳ παραδίδόναι. Ταύτης τοιγαροῦν κατὰ τῶν παιδίων τῆς φήρου δοθείσης, ἀποόμενοι τούτων αἱ στρατιῶται, βεβίως ἀποσπῆν αὐτὰ τοῦ μάρτυρος ἐπειρώοντο· τὰ δὲ οὐχ ὑπομένοντα τὴν διαζευξίν, ῥίπτοντα ἐαυτὰ χαμαί, καὶ χερσὶν ἀμφοτέραις τοὺς ἐκείνου περιβάλλοντα πόδας οὐ πρότερον μεθίσσαν ἕως τὴν διὰ ξίφος ἕκαστον αὐτῶν ἐδέχετο τελευταίην, ἔνστατιν καὶ φρένας ὑπὲρ ἡλικίαν ἐπίδειξιμένα, καὶ ἀκριβῶς δεῖξιντα δώρημα τούτο τέλειον ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν φώων ἄνωθεν καταδῆναι, προαιρέσειος ἀγαθῆς καὶ γνώμης ἀντιδύσειν φιλοτιμοτάτην. Ὁ μὲν οὖν τόπος ὅς τὰ τῶν παιδίων ἐκλήρωθη σῶματα, Κάμπος ἐκλεῖτο. Ἡ δὲ θεωρίλης Σοφία τῆ τῆς περὶ αὐτὰ φιλοστοργίας ὑπερβολῆ, καὶ νεκρῶν ἐκτίθετο τῶν σωμάτων, καὶ οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐλογίζατο περιδεῖν αὐτὰ κείμενα ἐκ' ἐδάφους· ἀλλὰ καὶ ἄκουσα τοῦ τε μεγάλου Κλήμεντος καὶ τοῦ θεοῦ Ἀγαθπαγγέλου δίσταται, συνταξάμενη πρότερον αὐτοῖς καὶ εἰπούσα, ὡς ἄρα Πεοῦ διδόντος πάλιν αὐτοὺς ἀπολήφεται· ὁθεν καὶ τὰ μαρτυρικά τῶν παιδίων ἐκεῖνα σῶματα χερσὶν ὅστις ὀσίως τῆ γῆ κατακρύψασα, ἢ μὲν οἴκαδ' ἠδονῆς ἐπανήκει.

CAPUT X.

Cruciatu Amisi illati. SS. Phengon'is et Eucarp' martirium.

LXI. Martyres vero cum ad Amesenorum pervenissent civitatem, et genua in terram aliquam diu inclinant, et cum ut Deus eis rursus adesset ad auxilium, cum calidis invocassent lacrymis, a militibus adducuntur ad Domitium. Sed ille cum esset occupatus in examinandis aliis Christianis, eos in diem sequentem reservat certis tribunalibus et suppliciis, dicens non esse honestum, ut de eis

ΞΑ' Οἱ μάρτυρες δὲ τὴν Ἀμισσηνῶν πόλιν καταλαμβάνοντες, τὰ τε γόνατα εἰς γῆν κλίνουσι, καὶ τὸν Θεὸν παραστήναι καὶ πάλιν εἰς συμμαχίαν αὐτοῖς μετὰ θερμῶν τῶν δακρῶν ἐγκλεισμένους, οὕτως ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τῆ βικαρίῳ προσάγονται. Ἄλλ' ἐκεῖνος περὶ ἑτέραν τηλικαῦτα Χριστιανῶν ἐξέτασιν ἀσχολούμενος, εἰς τὴν ἐξῆς αὐτοὺς ἐπὶ ὀρισμένοις καὶ βήματι καὶ κολάσει τιμιεῖται, μὴ καλὸν εἶναι

φήσας πάρεργον θέσθαι τὰ κατ' αὐτούς. Παρίστανται ἄ τοίνυν αὐτῷ εἰς τὴν ἐπιούσῃ μετὰ ψυχῆς ἀτρέπτου καὶ γενναίου φρονήματος, τοσοῦτον ἀπέχοντες τοῦ παθόντας τι τῶν ἐπωδύων ἐνδούναι, καὶ προσοσίαν ὑπομένειν τῆς εὐσεβείας, ὥστε καὶ αὐτὸν μεταπέθειν ὁ μέγας Κλήμης ἐπεχειρεῖ τὸν δικαστὴν, περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διδάσκων καὶ τῆς ἀθανάτου ζωῆς, ἃ τοὺς διὰ Χριστὸν παθεῖν τι προσλομένους ἐκδέχεται, δι' ὃν καὶ ἡμεῖς, λέγων, τὰς παρούσας κολάσεις μεθ' ἡδονῆς ὑπομένομεν· καὶ τούτων ἔτι πλείω νοουμένων οὐτὸν καὶ ὑποτιθεῖς, καὶ πολλῆς αὐτοῦ τὰ ὦτα καὶ ἡδίστης διδασκαλίας ἀποπληρῶν, ὡς ναὶ αὐτὸν ἡδονῆς ὑποπληροῦντα τὸν Ἀγαθάγγελον πεσεῖν τε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, εἴτα ἐκεῖθεν ἀναστάντα περιβαλεῖν αὐτὸν, καὶ τὸ ἡδὺ ἐκεῖνο στόμα θερμῶς περιπτύσθαι.

ΒΒ'. Ἄλλ' ὁ Δομέτιος ὄνος ἦν τῆς τοῦ λόγου λύρας ἀκούων οὐδὲ ὀλίγα τῶν εἰρημένων ὑπ' αὐτοῦ συνείας, ὄλος δὲ τῇ πλάνῃ κάτοχος ὢν, ὀπλίζεται κατὰ τῶν μαρτύρων μεταπέσειν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς εὐσεβείας οἰόμενος. Ἀμίλει καὶ δίστησιν αὐτοῦ ἀπ' ἀλλήλων, ἵνα καὶ ἀσθενεστέροις αὐτοῖς οὕτως περιτύχοι, καὶ ἄγει καθ' ἕνα πρὸς τὴν ἐξέτασιν. Ἄλλ' ἐγένετο πᾶν τοῖναντίον. Διαστάντες γὰρ σωματικῶς ἄλλως τῷ πνεύματι συνεδέθησαν, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους συνθήκας καὶ τὴν ὁμολογίαν αἰδούμενοι, γενναιοτέρους οὕτως ἑαυτοῦς παρεσκύασαν, τὴν ὑπ' ἀλλήλων παράθεσιν παρ' ἑαυτοῦ λαμβάνειν σπεύδων ἐκάτερος.

ΒΓ'. Ὁ τοίνυν ἄνομος δικαστὴς ἐκεῖνος κολάζειν ἐκ προοιμίων προειρημένος, λάκκον τιτάνου πληρώσας ὃν σύνθησε ἄσβεστον ὀνομάζειν, ἐν αὐτῷ καταχένουσι τοὺς ἅγιους. Ἐπειτα δὲ καὶ στρατιώτας οὕτως ἐπιστήσας ἀσφαλῶς φυλάττειν ἐκέλευσε· μή ποτε Χριστιανοὶ, φησὶν, αὐτοὺς νυκτὸς ἀποκλέψωσι. Καὶ τοσαῦτο μὲν ὁ μάταιος ἐκεῖνος, καὶ ματαίως ὄντως ἐπιχειρῶν, οἶδε ὁ Θεός. Ὡσπερ γὰρ ἡ κάμινος κάλαι, τοὺς τρεῖς ὑποδεξάμενη παῖδας οὐκ ἐλύπησεν, οὐκ παρηνώχλησεν, ἵνα τὸ τῆς θείας εἰπῶ Γραφῆς, οὐ τρίχα μόνην αὐτῶν ἐλυμήνατο, οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τούτων αὐτῶν ἐγένετο. Δευτέρως γὰρ ὥρας ἐν τῷ τιτάνῳ βληθέντες παρ' ἄλλην ἡμέραν (Παρασκευὴ δὲ ἦν) ἀποθεῖς κακοῦ τὸν Θεὸς ἕμουντες εἰότητες αὐτοῦ ἐσπέρας δὲ καὶ φῶς αὐτοῖς ἄνωθεν ἐβράγη, καὶ διὰ πάσης αὐτοῦς νυκτὸς περιέλαμπεν.

ΒΔ'. Ἐκοιούθησε τῷ θεύματι καὶ καρπὸς δύο γὰρ τῶν ἐπ' αὐτοῖς τεταγμένων στρατιωτῶν, τὴν λαμπρὴν δύναμιν καὶ τὴν φαιδρότητα τῆνδε καταπλαγέντες, ἄσμενοί τε τῇ ἀσπίτι ἐμπεπηδήκασιν, καὶ Χριστιανούς, ὡς εἶχον, ἑαυτοῦς ὠμολόγησαν. Ἄρτι δὲ ἡμέρας ὑποφαινούσης, τεθνᾶναι ἤδη αὐτοῦς προσδοκῶν ὁ τῷ δυσσεβείᾳ νεκρὸς βικάριος, ἐκβληθῆναι τούτων τὰ σώματα τοῦ λάκκου κελύει. Καὶ προσελθόντες οἱ τὴν φυλακὴν αὐτῶν πιστευθέντες, ὁρῶσιν αὐτοῦς τε καὶ τοὺς αὐτομολήσαντας αὐτοῖς στρατιώτας οὐ-

cognitionem aliis adjungeret. Ad eum ergo adducuntur die sequenti cum generoso et excelso animo, et qui urat expers omnis timoris; qui tantum abest, ut si quid grave paterentur, cederent et pietatem proderent, ut etiam ipsum judicem magnus Clemens conatus sit in suam traducere sententiam, docens de bonis futuris et de vita immortalis, quæ exspectant qui pati propter Christum constituerunt: Propter quem nos quoque præsentia, dicebat, supplicia lubenter sustinemus; et adhuc his plures adjiciens admonitiones, et ejus aures implens doctrina jucundissima, adeo ut ipse quoque Agathangelus repletus voluptate, procciderit ad ejus pedes, et cum illinc deinde surrexisset, eum sit complexus, et suave illud os ardentem deosculatus.

LXII. Sed Domitius, ut est in proverbio, erat asinus ad lyram in audiendo: et nec pauca quidem intelligebat ex eis quæ ab eo dicta fuerant, sed cum ab errore totus detineretur, arma capit contra martyres, existimans fore ut eos a pietate traduceret. Certe eos a se invicem separat, ut etiam sic in eos incideret imbecilliores, et singulos seorsum ducit ad examinationem. Sed totum eventit contrarium. Nam cum disjuncti essent corpore, erant omnino colligati spiritu, et reverentes eas, quæ erant inter se invicem factæ, conventiones et confessionem, sic seipsos effecerunt magis generosi et magis excelsi animi, eam quæ erat a se invicem, incitationem a se contendens uterque accipere.

LXIII. Impius ergo ille judex, cum eos ab initio punire statuisset, cisterna quadam calce impleta, sanctos in ipsa defodit. Deinde cum prope statuisset milites, jussit ut eos diligenter servarent: Ne forte, inquit, Christiani eos noctu suffurentur. Et hæc quidem ille stultus, ei vere sulta aggreddens, ut novit Deus. Quomodo enim fornax, quæ olim tres suscepit pueros, nullo eos dolore nec ulla affecit molestia, et ut dicam cum divina Scriptura, ne unum quidem eorum pilum læsit; ita etiam in his factum est. Nam cum hora sæcula jacti essent in calcem, toto die (erat autem Parasceve) steterunt nullo malo affecti, Deum laudantes. Vespere vero et lux eis desuper emicuit, et per totam noctem eos circumfulsit.

LXIV. Miraculum autem fructus quoque est consecutus. Duo enim ex militibus, quibus erat eorum demandata custodia, hunc splendorem mirati et hanc alacritatem, et lubenter in calcem insilierunt, et Christianos se esse confessi sunt. Cum vero jam dies appareret, eos esse mortuos existimans vicarius, qui erat impietate mortuus, jubet eorum corpora ejici e cisterna. Et cum accessissent ii quibus erat eorum commissa custodia, vident eos, et milites qui ad eos transfugerant, nihil quidem grave

sustinuisse; sed habere divinam quamdam gratiam in suo vultu efflorescentem, et e facie dulcem quemdam radium emittere. Cumeos ergo e cisterna trahissent, de militibus vicario renuntiant (erant autem eorum nomina Phengon et Eucarpus), et illo jubente protinus fuere crucifixi clara quoque ipsi luce confessionis habentes oculos illuminatos, et jam remunerationem fruenteis præmiis.

LXV. Clemens vero et Agathangelus adhuc currebant in statio martyrii. Vicarius autem studebat iis quoque vitam præsentem adimere, ut qui nec videret eos persuaderi honorum promissionibus, nec omnino malorum cedere insultibus, plures adhuc præclariores volens eis coronas contexti. Dehinc certe vicarius jussit duo lora excindi ex tergis uniuscujusque: deinde autem ipsos quoque verberari virgis toto corpore vehementissimo. Illi vero, cum etiam eis carnes conciderentur, et ossa contererentur, fortiter tamen et constanter sustinebant præsentia, tanquam ad impatientem jam traducti natoram, et nullam sentientes necessitatem corporis. Præclarus autem Clemens tales quoque voces ad Deum loquebatur, dicens: Domine Jesu Christe, qui quidquid spirat, e luto propriis fabricatus es manibus, et homini nervos et ossa et aliam construxisti figuram, qui etiam nos sæpe contritos confirmasti, et concidentes stabilisti, afflictosque et prostratos erexisti, ipse ossa quoque nostra nunc centrata erige, et tua imple exsultatione. Ipse enim es, o rex invictus, qui in nobis hoc certamen decertas: ut per nostram imbecillitatem tua apertius ostendatur potentia. Quomodo enim hoc corpus, in quod cadit interitus, tales vicerit perpassiones? Ita magnus Clemens cum Deo loquebatur.

LXVI. Vicarius autem videns eos superius præsentia, ad alium modum processit supplicii: et cum duos ferreos candefecisset grabatos, facit ut in altero eorum alter recumbat. Cum vero multum ignis inferius substravisset, oleum et ignem et picem et sulphur infundit. Cum multus ergo, ut est consentaneum, et flamma sublatis essent in magnam partem aeris, ii quidem qui circumstabant, quinetiam ipse quoque cum eis magistratus, id quod erat rei et naturæ consequens, credebant omnes sanctos esse mortuos. Significabat autem jam licitoribus quoque vicarius, ut rogo extincto, corpora sanctorum jacerent in fluvium. Eos vero invaserat quidem dulcis somnus et inexplicabilis; in somno autem visio quoque accedebat. Visio vero erat ipse agonotheta Christus, qui cum exercitu angelorum apparuit, et dixit: Nolite timere, ego enim sum vobiscum⁸. Illi ergo cum ab hoc divino

ἔιν μὲν ἀπὸ τῆς ἀποπέσο χυλίσιν ὑπεσίνεας, θεῖον δὲ τὴν χάριν ἐκπέφωσεν αὐτῶν τὰς ἄρσιν ἔχοντας, καὶ ἐκτίνα τῷ προσώπῳ τὰ γλαυκία ἐκπεριέτας. Ἀνμυξάμενα τὸντο εὐτυχὸς ἐκ τοῦ λάκκου τῶ βικάρῳ κερτ τῶν στρατιωτῶν ἀπεγγέλλουσι (Φέγγων ἔν εὐτυχὸς καὶ Εὐκαρπος τὰ ὀνόματα), κακείνῳ προστάξαντος, εὐθὺς ἀνεσκαλοπέλοντο, λιμπρῶν ται εὐτυχὸς τῆς ἰμελογίας εὐγγυί τας ἕμαι περιλάμπόμενα, καὶ προσέμιαι ἤδη τῶν ἀποπέσιν κερτόμενοι.

ΞΕ'. Κλήμης μένου καὶ Ἀγαθαγγέλιος ἔτι τὸν τοῦ μαρτυρίου δίκυλον ἔτραχον· ὁ βικάρῳς δὲ καὶ αὐτῶς ἐσκεπέ τῆς παρουσίας ἡμῶς ὑπεξέγγευσεν, οἷα μήτι ἀγγέλων ἐκπεγγέλιαις κειθόμενους ἴρῃσι, μήτι κειθὸν ἐκπεγγαίς ὅλως εἰκόντας, κλεισίς αὐτοῖς ἔτι καὶ λιμπρῶτέρως πλάσθηναι τοῖς στρατιωτῶν βουλόμενας, Ἐθεῖν τοῖνυν καὶ ὄλο μὲν ἰμάντας τῶν ἐκπέσο νῶτων ὁ βικάρῳς διεκοπέθη κλεισί, ἔπειτα δὲ καὶ βρόδοις αὐτοῖς ὄλον τὸ σῶμα σφοδρετάτως τύπησθαι. Οἱ δὲ καὶ τὰς σίσικας τεμνόμενοι, καὶ τὰ ὀστέ συντριβόμενοι, ἡμῶς καρτερῶς τὰ κερτόντα καὶ εὐτόμως ὑπέμενον, ὡσπερ ἤδη πρὸς τὴν ἀκρότη μεταθέμενοι φύσιν, καὶ μηδὲμιαις ἀνάγκης τοῦ σωματικῶ ἀσθανόμενοι. Ὁ δὲ γενναῖος Κλήμης καὶ φωνῆς πρὸς τὸν θεὸν τοικύτως ἐφθέγγετο· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, λέγων, ὁ πάσαν ἐκ παλῶν κροτήν χερσὶν οἰκείαις δημιουργήσας, καὶ νῦμα τῶ ἀνθρώπῳ καὶ ὀστέ καὶ τὴν ἄλλην κατασκευάσας θεπέλασιν, ὁ καὶ συντριβέντας πολλάκις ἡμᾶς ἐπιβρόσας, καὶ κερτπίπτοντας ὑποστηρίζας, καὶ ἀνορθῶσας κερτάρμενους, αὐτὸς καὶ τὰ συντριβέντα ἡμῶν ὀστέ νῦν ἀνέρθωσον καὶ τῆς σῆς ἀγαλλιάσεως ἐμπληθῶν· αὐτὸς γὰρ εἶ, ἀνίκητος βασιλεῦ, ὁ ἐν ἡμῖν τὸν ἀγῶνα τούτου ἀγωνιζόμενος, ὡσπερ καὶ σαφστέρην διὰ τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας τὴν σὴν ἐκιδειχθῆναι δύναμιν ἐκεῖ πῶς ἐν τῷ φθαρόν τοῦτο σῶμα τηλιεῶσων περιεγέμετο παθημάτων; Ταῦτα ὁ μέγας Κλήμης τῷ θεῷ διαλέγετο.

ΞΣ'. Καὶ ὁ βικάρῳς κερτῶτος αὐτῶς καὶ τῶν κερτόντων ὄρων πρὸς ἔτερόν τινα τιμωρίης τρέπον ἐχώρει, καὶ ὄλο σιδηροῦς ἐκπυρώσας κερτβάτους, ἐν ἐκατέρῳ τούτων ἐκάτερον ἀνακλίνας. Κάτωθεν δὲ πῦρ ἄφθονον ὑπεστρώσας, εἰλαίν τε καὶ πίσσαν καὶ θετόν ἄνωθεν ἐπιπέει. Καπνοῦ τοῖνυν, ὡς εἶκος, πολλοῦ καὶ φλογὸς ἐκπολύ τοῦ ἀέρος ἀρθέντων, οἱ μὲν περιεστῶτες, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς σὺν αὐτοῖς ὁ ἄρχων, ὅπερ ἦν καὶ τῷ πράγματι καὶ τῷ φύσει ἀκόλουθον, τεθῶναι πάντες ἐπίστευον. Ἐσήμαινε δὲ καὶ τοῖς δημοῖς ὁ βικάρῳς ἤδη, σθέσαντας τὴν πυρὰν βίβια κατὰ τοῦ ποταμοῦ τῶν ἀγίων τὰ σῶματα τοῖς δὲ ἦν ἄρα λαβῶν ὑπνος τις γλυκὺς ἀπόβρῆτος, ἐπὶ τῷ ὑπνῳ δὲ καὶ ὄψις ἐφοῖτα. Ἡ δὲ ὄψις αὐτὸς ἦν ὁ ἀγωνοθέτης Χριστὸς μετὰ στρατιᾶς ἀγγέλων ἐπιφανῆς, καὶ, Μὴ φοβεῖσθε, εἰπῶν· ἐγὼ γὰρ εἰμι μεθ' ἡμῶν. Ἐκεῖνοι μὲν σὺν τοῦ θεοῦ τούτου ὑπνοῦ ἀνενεγκόντες ἀλλήλοισ ἐκοινουνο τὴν ὄρασιν, καθέπερ

⁸ Matth. xxviii.

ἐν εὐώδει πύφῃ καὶ μαλακῇ, ἀλλ' οὐκ ἐν φλογὶ μέσῃ ἁ
καίμενοι.

sorano essent expergefacti, communicabant sibi
invicem visionem, tanquam in herba molli et odo-
rifera, non in media autem flamma, jacentes.

CAPUT XI.

Ignis cruciamentum Tarsi superatum.

ΞΖ'. Δομήτιος δὲ παραδόξως οὕτω καὶ τοῦ πυρὸς
αὐτοῦ περιγενομένους ἰδὼν, καὶ μὴ ἔχων ὅ τι λοιπὸν
αὐτοῖς χρῆσαιτο, παρὰ Μαξιμιανὸν σὺθις αὐτοὺς
ἀναπέμπει ἐκ Ταρσοῦ τρηναῦτα πρὸς Ἀγκυραν
ἀναστρέφοντα. Οἱ ἄγιοι τοίνυν ὑπὸ στρατιώταις μετὰ
πολλῶν καὶ ἑλλων Χριστιανῶν ἀψάμενοι τῆς πο-
ρείας, ἐπειδὴ τῶν τε τῆς ὁδοῦ μήκει τὰ σώματα πε-
πονήκεσαν, ἄλλως τε δὲ καὶ ἡ ὁδὸς ἦν ἔμελλον δια-
βαίνειν, ἔρημος ἐπιπολὺ οὕσα καὶ ἀτεχνῶς ἄνυδρος,
εἰς ὄξυ δίψος αὐτοὺς ἀνέφλεγε. Τούτῳ δὲ αὐτῶν καὶ
τοὺς ὀδοποροῦντας δεινῶς πιεζομένους ὁρῶντας καὶ
ἄσπον οὕτω ἐκλείποντας, εἰς εὐχὴν μετὰ τῶν γονάτων
καὶ αὐτῆν κλίναντες τὴν καρδίαν, Κύριε Ἰησοῦ
Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἶπον, ὁ καὶ θαλάσσης ὕδατα
πρότερον ὡσεὶ τεύχος παγῆναι ποιήσας, καὶ ὕδωρ ἐκ
πέτρας πάλιν ἐξαγαθὸν, αὐτὸς ἐπίβλεψον καὶ νῦν ἐφ'
ἡμᾶς, ἐπίβλεψον, βασιλεῦ· διαπέφλεται γὰρ ἰσχυ-
ρῶς ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ τρέχουσα ἐν δίψει καύματος
ἐν ἀνύδρῳ· τοῦ δὲ βουλομένου, πάντως καὶ ὕδωρ ἡ
γῆ, καὶ σὺ πάλιν γῆ τὸ ὕδωρ γενήσεται. Ταῦτα ἔλε-
γόν τε, καὶ θερμὰ δάκρυα ὡς ὀφθαλμῶν ἀπέβρεον.
Προσεξάμενον γοῶν καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν εὐθέως
ἰδόντων, καθρόν τι νᾶμα καὶ διειδὼς τῆς ξηρᾶς ἐκε-
λης καὶ ἀνημέρου γῆς ἀναδίδοται· οὐ καὶ πίνοντες τὸ
πίεζον αὐτοὺς τὸ δίψος ἐκοίμισαν.

ΞΗ'. Τῆς φήμης οὖν καὶ τοῖς πόρρω διαδοθείσης
συνέβρεον πρὸς αὐτοὺς οἱ περίοικοι, καὶ πολὺ τι
πλήθος αὐτοῖς πολλοῖς καὶ πρὸς ἑλπίδας πίθεισιν ἐνοχλου-
μένων προσήγετο. Ἀλλ' ἡ τῶν χειρῶν ἀφ' ἑαυτῶν
ἐκίστην τοῦ πάθους ἐγίνετο φάρμακον. Ὁ τοίνυν
μακαριώτατος Κλήμης (ἐπ' αὐτὸν γὰρ μόνον αὐθις
τὸν λόγον ἐπαναθήσει) οὕτω πάσχειν εἶδεν διὰ
Χριστὸν, ὥστε μὴδὲ ὀλιγοθῆναι ταῖς τιμωρίαις τὸν
χρόνον αὐτῶν τῆς ζωῆς ἠύχετο, ἀλλὰ διὰ τέλους πα-
ραταθῆναι τὰ σκάμματα, Δέσποτα Κύριε, λέγων,
μόνε βασιλεῦ τῶν αἰώνων, μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμί-
σει τῶν ἡμερῶν μου, τοῖς καθημερινοῖς τούτοις αἰν-
δύνοις ἀπαγορεύσαντα· ἀλλὰ παράσχου μοι τῶν ἀμαρ-
τωλῶν παρ' ἑλπίδων μου τὴν ζωὴν ὑπὲρ τοῦ σοῦ ὀνόμα-
τος καὶ τῆς σῆς ὁμολογίας πάντα παθεῖν, καὶ αὐτὰ
σοὶ καταθῆσαι τὰ μέλη, ὡς ἂν μετὰ πλείονος ἀπο-
λάβῃς πάλιν αὐτὰ τῆς λαμπρότητος. Ταῦτα ὁμοῦ τε
ἠθέλητο, καὶ φωνῆς ἄνωθεν εὐθέως ἀκούειν ἑφ' αὐτοῖς· ἡ
φωνὴ δὲ ἦν· Ἄπερ ἠτήσω, Κλήμη, νῦν δέδοται σοι.
Ἰσχυε καὶ ἐνδυναμοῦ, καὶ τὸν δρόμον ὄντως τρέχε
τὸν τῆς ἀθλήσεως· ὁ πᾶς γὰρ σοὶ τῆς ζωῆς ὑπόλοι-
πος χρόνος, μετὰ γε τῶν ἡδὴ τῆ ἀθλήσει διηνησμέ-
νων εἰς ὅκτω καὶ εἴκοσιν ἔτη τῶν μαρτυρίων ἀριθμη-
θήσεται.

LXVII. Cum eos vero Domitius vidisset ita admira-
biliter et præter opinionem ignem superavisse, nec
sciret deinceps quidnam eis faceret, remittit eos ad
Maximianum, qui tunc ex Tarso revertebatur An-
cyram. Cum sancti ergo sub militibus cum multis
quoque aliis Christianis essent iter ingressi, quon-
iam et viæ longitudine defessa erant corpora, et
alioqui via, qua erant transituri, erat admodum de-
serta et plane aquæ expers, sitis eos urebat vehē-
mentissime. Et eum viderent graviter premi eos,
qui una iter ingrediebantur, et mox esse defecturos,
ad preces cum genibus ipsum cor quoque inclinantes :
Domine Jesu Christe, Deus noster, dicebant,
qui etiam prius a quas maris tanquam murum firmas
effecisti et stables, et aquam rursus eduxisti e pe-
tra; ipse nunc quoque super nos respice, respice,
inquam, rex : valde enim ardet nostra anima, et
currimus in siti æstus in loco qui est sine aquis.
Te autem volente, omnino et terra aqua, et rursus
aqua terra fiet. Hæc et dicebant, et calidæ lacrymæ
eis fluebant ex oculis. Cum itaque orassent, et pro-
tinus in cœlum suspexissent, purum quoddam et
perspicuum fluentum ex illa arida et inculta terra
emittitur. Ex quo cum bibissent, eam quæ eos
premebat sitim sedarunt.

LXVIII. Cum hujus autem rei fama etiam ad eos,
qui procul erant remoti, pervassisset, ad ipsos con-
fluebant qui circum circa habitabant, et magna ho-
minum multitudo, qui multis et variis morbis vexa-
bantur, ad eos adducebatur. Manuum autem solus
contactus fuit univoique morbi medicamentum.
Beatissimus ergo Clemens (ad ipsum enim solum
rursus revertitur oratio) propter Christum pati
adeo sedit, ut nec vitæ quidem suæ tempus oraret
minui suppliciiis, sed ejus septa extendi perpetuo :
Domine, dicens, qui es solus rex sæculorum, ne me
abduxeris in dimidio dierum meorum, his quoti-
dianis defessum periculis : sed præbeas mihi pec-
catori per totam eam vitam omnia pati pro tuo no-
mine et tua confessione, et vel ipsa tibi membra
sacrificare, ut ea rursus accipiam cum majori
splendore. Hæc simul ac precatus est, visus est sibi
vocem audire ex alto, dicentem : Quæ petiisti, Cle-
mens, ea nunc tibi data sunt. Te fortiter gere, et
tuas vires confirma, et certaminis cursum constan-
ter confice. Universum enim quod tibi restat vitæ
tempus, cum iis, quæ certando jam a te sunt pe-
racta, numerabitur ad viginti et octo annos mar-
tyrii.

LXIX. Sic ergo egregius Clemens, cum e caelo accipisset certum pignus martyrii, ad Ancyranorum civitatem rursus confidenter procedebat una cum Agathangelo. Qui eos autem adducebant milites, audientes imperatorem adhuc versari Tarsis oppido Ciliciæ, illuz ad eum sanctos ducunt. Ille autem cum eos statim sisti curasset et id quod revera erat celasset, simulata benignitate, humane et placide eos primum conabatur inducere: Mihi videmini, dicens, o viri, propterea in hodiernum usque diem non induxisse in animum, ut omnino cederetis, sed in eos potius, ad quos missi estis, immorigeri fuisse et contentiosi, ut ad nos usque veniretis, et non prius in alicujus alterius, quam in ipsius imperatoris oculis mutaremini. Scit enim sæpe præsentia imperatoris animum quoque transmutare, et id quod est valde inimicum provocare ad benevolentiam. Ecce ergo nostro aspectu dignati estis in præsentia, propediem autem digni quoque nostra censebimini benevolentia, si prius deos ut servatores et communes hominum curatores colueritis. Præclari autem viri præclare admodum respondententes: Quod ad tuam quidem potentiam, dixerunt, deducti sumus, o imperator, ipsi quoque lætamur: sed ut qui pro tuo tribunali supplicio propter Christum, non aliquo autem alio honore, digni simus censendi. Sic enim cum magna fiducia sistemur ad illius terribile, et quod corrumpi minime potest, tribunal: quam ut consequaris, te quoque rogamus, o imperator. Ipse enim est, per quem et reges vere regnant, et tyranni in terra dominatum obtinent. Ipse enim est, qui et destruit omnem gentem, et Romanorum extollit imperium, et adhuc magis extollet, et per ipsum omnibus dominabitur gentibus. Quod quidem propheta quoque appellat virgam ferream: Dedit tibi, dicens, gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam fines terræ. Pasces eos in virga ferrea 8°. Porro autem imperatores quoque, qui vos sequentur, excitabit pius et veri Dei cultores. Nam hoc quoque prius elocutus est Spiritus.

LXX. His ergo vehementius commotus Maximianus, Quosnam, inquit, o vos, qui violenta estis morte perituri, legistis libros fatidicos, qui hæc fabulantur? Illi autem: Non fatidicos, sed propheticos potius, dixerunt, o imperator, in quibus utique hoc quoque scriptum est: Exurgere faciet Deus in diebus novissimis reges pios. Maximianus vero, dum ii hæc dicerent, interrumpens orationem: Quid vero, inquit, non nos ii sumus, qui in deos tanta pietate utimur, ut eos quoque qui eis non parent, ut nunc vos, malis afficiamus gravissimis? Quamobrem magnus Clemens, silente Agathangelo: Sed, o imperator, inquit, si fuisset quidem aliqua mutatio impietatis, ex quo illud prædictum est propheticum, ea quæ a te dicta sunt, aliquam haberent rationem. Cum autem cultus simulacrorum in ho-

20°. Οὕτως οὖν ὁ γενναῖος Κλήμης ἐξ οὐρανοῦ τῷ τοῦ μαρτυρίου λαβὼν ἐχέγγυόν, εἰς τὴν Ἀγκυρανὸν ἀΐθης σὺν Ἀγαθαγγέλῳ κεκοιθῶτες ἐγχεροῦν· εἰ δὲ ἀπέγοντες αὐτοὺς στρατιώται δεατρίθειν ἐν Γαρῷ τῆς Κιλικίας ἐτι τὸν βασιλεὺς κυθόμενοι, ἐκεῖ κτ' αὐτὸν ἄγουσι τοὺς ἁγίους. Ὁ δὲ παραστεισμένος εὐθέως αὐτοῦ, καὶ κρῖψας ὁ ταῖς ἀληθείαις ἦν, προσκοιήτω φιλιανθρωπίᾳ, ἡμέρας οὕτω καὶ προστικῶς ἐπιχαγέσθαι· πρῶτον αὐτοὺς ἐπειρᾶται· Ἐοικάζει μοι, λέγων, ὦ ἄνδρες, δεῖ διὰ τοῦτο μέγρι· καὶ νῦν οἷα εἶσαι τὸ κράπην ὡς ἐνδοῦναι ἀνείχεσθε, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον καὶ πρὸς οὗς παρικήμθητε λίαν ἀπειθεῖ κατέστητε καὶ φιλόνομοι, ἔν' ἔως ἡμῶν αὐτῶν ὀθῆτε, καὶ μὴ ὑπ' ἄλλῳ τινὶ πρότερον, ἀλλ' ἢ ὑπὸ τοῖς αὐτοῦ βασιλείως ὀρθολμοῖς μεταβάλλητε. Οἶδα γάρ πολλὰκις παρουσία βασιλικῆ καὶ γνώμην μεταποιεῖν, καὶ τὸ σφόδρα πολέμιον μετακαλεῖσθαι πρὸς εὐνοίαν. Ἴδου τοιγαροῦν τῆς ἡμετέρας τόγῃ νῦν ἔχον ὄφρα ἠξιώθητε, οὐκ εἰς μακρὰν δὲ καὶ τῆς εὐμενείας ἀξιώθησθε, εἰ γε τοὺς θεοὺς πρότερον οἷα σωτήρας καὶ κηδεμόνας ἀνθρώπων κοινοὺς θεραπεύσητε. Καὶ οἱ γενναῖοι μάλᾳ γενναίως ὑπολαβόντες· Ὅτι μὲν τῷ σῶ κράτει παρίστανται, εἶπον, ὦ βασιλεῦ, ἠξίωμεθα αὐτοῖ, πλὴν ἄλλως τιμωρίζε διὰ Χριστόν καὶ πρὸ τοῦ σοῦ βήματος, οὐχ ὡς τινος ἄλλης τιμῆς ἀξιωθόμενοι· οὕτως ἂν γάρ μετὰ πολλῆς τῆς παρήσας τῷ φοβερῷ ἐκείνου καὶ ἀδικάστῳ βήματι παρσταίμεν, ἥς ἐπιτυχεῖν εὐχόμεθα καὶ σὲ, βασιλεῦ· αὐτῶ γάρ ἐστι δι' οὗ βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ τύραννα κρατοῦσι γῆς· αὐτὸς δὲ καὶ πᾶν ἔθνος καθαιρῶν, καὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὑψῶν, καὶ ἐτι μᾶλλον ὑψώσῃ, καὶ δι' αὐτοῦ βασιλεύσων πάντων ἔθνων· ἦν δὲ καὶ ῥάβδον ὁ προφήτης σιδηρᾶν ὀνομάζει, δέδωκά σου, λέγων, ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχισίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς· ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. Καὶ βασιλεῖς δὲ μεθ' ὑμᾶς εὐσεβεῖς ἀναστήσει· καὶ τοῦτο γάρ τῷ Πνεύματι προανακηφύνηται.

Ο'. Ὁξύτερον τοίνυν πρὸς ταῦτα κινηθεὶς Μαξιμιανός· Ποίας, ἔφη, βιαιόθαντοι, μαντικὰς ἀνέγνωτε βίβλους τὰ τοιαῦτα μυθολογούσας; — Οὐ μαντικὰς, ἀλλὰ προφητικὰς μᾶλλον, εἶπον ἐκεῖνοι, ὦ βασιλεῦ, ἐν αἷς σου καὶ τοῦτο γέγραπται· Ἀναστήσει ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις βασιλεῖς εὐσεβεῖς. Καὶ Μαξιμιανὸς μεταξὺ λεγόντων αὐτῶν ἐπιλαβόμενος τοῦ λόγου, Τί δέ; οὐχ ἡμεῖς, εἶπεν, οὗτοι, οἳ γε τοσαύτη περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβεῖς χρωμεθα, ὥστε καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας αὐτοῖς, ὡς περὶ δὲ καὶ νῦν ὑμᾶς, ἀνηκέστοις ἐκδιδοῦμεν κακοῖς; Ἐφ' οἷς ὁ μέγας Κλήμης, ἡτυχίαν ἄγοντος τοῦ Ἀγαθαγγέλου· Ἀλλ', ὦ βασιλεῦ, εἶπεν, εἰ μὲν τις ἐγένετο τῆς ἀσεβείας μεταβολή, ἐξέστω τὸ προφητικὸν τοῦτι προσηγόρευται, εἶχεν ἂν τινὰ σοὶ λόγον τὰ εἰρημμένα. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς εἰσεβολατρίας ἐτι καὶ νῦν ἐκπολάζει τῇ οἰκονομί-

νη, δὴλον ὡς ἕτερος εἶη πάντως ὁ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων κειρὸς. Πρὸς ταῦτα θυμῷ πάλιν ἀσχετῶς ληφθεὶς Μαξιμιανὸς τὴν φωνὴν εὐθιῶς ἐσθύνοντο· κἀμινὸς τε αὐτίκα τῆς Χαλδαίων παρὰ πολὺ μείζων τοῖς ἁγίοις ἀνῆπτετο. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν ἐμεληθέντας ἡ θεία χάρις αὐτοὺς ἐδρόσειζεν, ὥσπερ ἔκατ τοὺς παῖδας, οὕτως ἀβλαβεῖς ἐνταῦθα τρυφῶσα τοὺς μάρτυρας· νόκτα μὲν οὖν ἔλην καὶ ἡμέραν αὐτοὺς ἡ κἀμινὸς εἶχεν, ἤχος δὲ τις ἔκαθεν ἑορταζόντων ἤκουστο, καὶ καπνὸς εὐώδης καὶ ἡδὺς ἀνεφέρετο.

OA'. Ταῦτα μνησεται Μαξιμιανῷ, καὶ ἐκεῖνος ἦδη τῆς φλογὸς ἀπομαρνανθείσης ἐπιστάς ἐρᾷ σώους ἐν αὐτῇ τοὺς ἁγίους, (ὦ τοῦ θαύματος!) μηδὲ τρίχα μόνην αὐτῶν τῆς φλογὸς τὸ παράπαν λυμηναμένης, ἀλλὰ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανοὺς ἀτεταμέναις ἔχοντας, τὰ χεῖλη δὲ πρὸς δοξολογίαν ὑποκινούντας· καὶ τοὺτους εὐθιῶς τῷ οἰκείῳ βήματι παραστήσας, καὶ ἐν τούτῳ γοῦν, ἔφη, χαρίσασθέ μοι, ὥστε γνωρισθῆναι ὑποίαισι δῆποτε ἐπιδάξαι τὴν τοῦ πυρὸς ἀφαιρεσθε δύναμιν. Οἱ δὲ, οὐκ ἐπιδάξαι, εἶπον, ὦ βασιλεῦ, ἀλλὰ μόνη τοῦ εἰπόντος ἐπαγγελία, ὅτι κἀν διὰ πυρὸς διέλθης, οὐ κατακαύσει σε φλόξ. Ἐδάνετο πρὸς τοῦτο πάλιν, καὶ δεινῶς εἶχεν ὁ βασιλεὺς, καὶ σύρσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε δημοσίᾳ, καὶ ὑπὸ τῶν δημίῳν σπαράττεσθαι, καὶ τὰ ἔσχατα ὑπομένειν. Ἀλλ' ἐπὶ κειρῶν καὶ ταῦτα τῷ ἐκείνῳ ἐγένετο. Πολλοὶ γὰρ τνηκῶτα καὶ τῶν ἀπίστων φρόνημά τε ὀρῶντες ἀδούλωτοι, καὶ ψυχὴν ἀταπεινωτον, καὶ παρῆρησίαις κομιδῇ πνεύσαν, αὐτὸ τὸ μέγιστον, ἀνθρώπου ἔλκομένους πιερῶς καὶ σπαρασσομένους καὶ τί τῶν δεινῶν μὴ πύσχοντας, καὶ ὁ μόνον ὡς ἐνδιδόντας, ἀλλὰ καὶ ἀμεισιτέρους οἰοῖ γινομένους, θάρρους τε ὑποπιπλαμένους, καὶ αὐτοῦ περιγινομένους τοῦ βασιλέως· ταῦτα ὀρῶντες τὴν τε πάτριον ἐξώμουντο θρησκείαν, καὶ οὐτοῖς τε καὶ τῷ ὑπ' αὐτῶν κηρυττομένῳ Χριστῷ προσετίθεντο.

OB'. Ἀπορία γοῦν πάντοθεν περισχεθεὶς Μαξιμιανὸς, αὐτοῖς ὡς εἶχον δεσμοῖς, τῇ φυλακῇ τοὺς μάρτυρας δίδωσι, τέταρτον ἔτος αὐτοῦς τὸ δεσμοτήριον οἰκεῖν κατακρίνας· Ἐ! πως, φησί, κἀν ὁ μεταξὺ χρόνος ὑπολύσει τὸν τόνον αὐτοῖς, καὶ τῆς προθυμίας τὸ διάθερμον ἀμβλυνεῖ. Ἀλλ' ἦν ἀπεναντίας τῇ ἐλπίδι τὰ ἀκάντησά τε· τὸν τε γὰρ μεταξὺ χρόνον εὐψύχως διτήγαγον, καὶ τῆς προθεσμίας ἦδη παρισταμένης, καθάπερ χθὲς καὶ πρώην κατάλλεσται γεγονότες, οὕτω θερμὸν πνέοντα τὸν πρὸς τὴν ὁμολογίαν ζῆλον ἐτήρουν. Ὁ γὰρ εἰς Χριστὸν πόθος καὶ ἡ τῶν μελλόντων ἐλπίς ὡς οἶκον αὐτοῖς καὶ παλάτιον πολυτελῆ τὴν φυλακὴν οἰκεῖν παρεσκεύαζον. Μαξιμιανὸς οὖν ἔτι καὶ ταῦτα μαθὼν, αὐτοὺς μὲν τοὺς πρὸς ἐκείνους ἀγῶνας ὑπέλαθεν αὐθις ἀπαγορεύσας, ἐσκέπτετο τίνι λοιπὸν αὐτοὺς παραπέμψει, πρόσχημα μὲν ὡς δι' ὑπερβολὴν ἀνοσιότητος, οὐδὲ ἀξίους ὄντας βασιλικῷ

diernum usque diem abundet in orbe terrarum, clarum est futurum omnino aliud tempus piorum imperatorum. Cum ex his ira, quæ cohiberi non poterat, esset incitatus Maximianus, loqui quidem desiit : fornax vero, Chaldæorum fornace longe major, sanctis fuit accensa. Sed eos quoque in ipsam injectos divina rore perfudit gratia ; sicut illic pueros, sic hic conservans martyres. Atque totam quidem noctem et diem eos fornax tenuit : illinc vero audiebatur quidam sonus festum celebrantium, suaveque olens et dulcis fumus ex eo sursum emittebatur.

LXXI. Hæc significantur Maximiano. Ille autem, cum jam flamma extubisset, accedens, videt sanctos in ea salvos, (o miraculum!) cum flamma ne vel solum quidem eorum pilum la-sisset, sed manus quidem haberent in cœlum extensas, labra vero moverent ad glorificationem. Quos cum curasset statim ad suum tribunal sistendos : Vel in hoc, inquit, mihi saltem gratificemini, ut significetis quibusnam incantationibus igni vim adimitis. Illi autem : Non incantationibus, dixerunt, o imperator, sed sola ejus, qui dixit, promissione : Etiamsi per ignem transeas, flamma non te comburet. Hæc ergo rursus mordebant et male habebant imperatorem, et eos jussit trahi publice, et convelli a lictoribus et extrema perpeti. Sed hæc quoque illi male cesserunt. Nam tunc quoque multi ex infidelibus videntes spiritus, qui non poterant redigi in servitutem, et animus, qui dejici et deprimi non poterat, planeque fiducia spirabat et libertatem, et hoc quod est maximum, homines qui acerbè traherentur et convellebantur, et quid non grave patiebantur, et non solum non cedebant, sed evaserant quodammodo robustiores et vegetiores, et pleni erant fiducia, et superabant ipsum imperatorem ; hæc videntes, et patriam abjurabant religionem, et eis se adjungebant, et ei, qui ab ipsis prædicabatur, Christo.

LXXII. Cum itaque consilii inopia esset plane ex omni parte implicatus Maximianus, martyres, ita ut erant, vinctos tradit in custodiam, cum eos damnasset quatuor annos habitare carcerem : Si forte, inquit, quod intercedit tempus, sit eorum soluturum constantiam, promptique et alacris animi hebetaturum vehementiam. Sed ea contra atque sperabat evenerunt. Bono enim et tranquillo animo fuerunt interea, et cum jam tempus adesset præfinitum, perinde ac si fuisset inclusi heri et nudistertius, acrem et vehementem servabant zelum ad confessionem. Desiderium enim in Christum, et spes futurorum, efficiebant ut habitarent carcerem non secus ac magnificas ædes et palatium. Maximianus ergo cum hæc quoque didicisset, ipse quidem recusat amplius suscipere adversus eos certamina : deliberabat autem ad quem eos de cætero

transmitteret, prætextu quidem, quod propter insignem impietatem, ne imperatoris quidem essent digni tribunali; vera autem causa erat, quod cum eos invenisset omnibus eos inducendi rationibus superiores, et neque induci honorum promissionibus, neque flecti malorum insultibus, verebatur adhuc manus cum eis conserere, generosum, et qui deprimi non poterat, eorum spiritum ejus deprimere gloriam et aliquid de magnitudine detrahere existimans.

CAPUT XII.

A præsidibus Sacerdote et Maximo intentata.

LXXIII. Ei autem sic deliberanti aderant multi quoque alii simul magistratus et præsidēs qui ex multis convenerant provinciis. Inter quos erat etiam (4) Sacerdos, qui erat quidem principatu insignis, sed erat longe impietate insignior, et multos Christianos multis sæpe et variis subjecerat supplicis. Ei mandat Maximianus cognitionem de martyribus. Cum autem persuadendi magna vi esset præditus, et ad illiciendas hominum mentes artifex egregius, et alioqui studeret ostendere, eos qui ipsum præcesserant, non ex martyrum animi magnitudine, sed ex sua potius simplicitate illis præbuisse victoriam, sedens in tribunali effecit, ut viri illi egregii coram se sisterentur, et varie cum eis decertare est aggressus, modo quidem lenitate et pecuniæ promissione, modo vero acerbitate et minis rerum malarum, nunc blanditiis, nunc indignatione, et partim quidem asperarum rerum experientia, partim autem iis, quæ præcesserant, adhibendo medicinam tanquam ex pœnitentia. Cæterum cum primum fecit ut sisterentur martyres: Adeste, inquit, ad Sacerdotem, quem nullus effugit ex Christianis, qui Pontum habitant et Galatiam: sed multos quidem persuasos, honoribus affeci et muneribus, et diis, quod quidem est maximum reconciliavi et effeci familiares; multos vero ex iis, qui non paruerunt, ferro et igne consumpsi, et morti tradidi acerbissimæ. Cui quidem vos quoque parentes, sacrificate, ut pro portione tot malorum, quæ tot annos patimini, vos bonis fruamini.

LXXIV. Ad hæc dixerunt sancti: Qui nos pro meritis est remuneraturus et honoraturus, est Christus, qui dona habet tam excellentia, ut ne condignæ quidem sint hujus sæculi passiones ad gloriam, quæ est in nobis ab ipso revelanda. Propter quæ Sacerdos quos ferit similiter iis qui præcesserant, et eos jussit cædi in humeris, donec eis ipsa ossa aperirentur. Cum autem martyribus præsentia videntur esse levia, spina quoque similiter cædebatur, donec a præsentibus oculis visa est ossium compositio, et tota dimensa est compago vertebrarum. Sacerdos ego tam misere et tam miserabiliter victus est martyrum fortitudine. Quocirca quæ

ΟΓ'. Οὕτω δὲ αὐτῷ σκοπεομένῳ παρῆσαν πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἄρχοντες ἅμα καὶ ἡγεμόνες ἐκ πολλῶν συνελθόντες ἐπαρχιῶν· ἐν οἷς δὲ καὶ Σακερδῶς, ἐπιφανῆς μὲν τὴν ἡγεμονίαν, ἐπιφανέστερος δὲ πολλῶν τὴν ἀσέβειαν, καὶ πολλοῦ τῶν Χριστιανῶν πολλὰς καὶ τιμωρίας καὶ ποικίλας ὑποβολὰς. Τούτῳ Μαξιμιανὸς τὰ κατὰ τοὺς μάρτυρας ἐπιτρέπει· δεῖνός δὲ ὅτι καὶ πεῖσαι καὶ ὑποκλιῖναι γνώμας ἀνδρῶν πιθανώτατος, ἄλλως τε δὲ καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ δεῖξει φιλοκικῶν, οὐκ ἐκ τῆς τῶν μαρτύρων ἀνδρείας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐαυτῶν μᾶλλον ἀφελείας νικῶν ἐλαΐνοις κεραιχομένους, ἐπεὶ τοῦ βήματος προκαθίσας κεραιχῶν αὐτῷ τοὺς γενεαίους, ποικίλως μετρεῖ τὴν πρὸς αὐτοὺς συμπλοκὴν· ἄρτι μὲν ἐπιεικεία καὶ χρημάτων ἐπαγγελίαι, ἄρτι δὲ αὐστηρίαι καὶ κινήσας ἀπειλή, νῦν κολακείαι, νῦν ὀργῆ, καὶ τοῦτο μὲν πέρα τῶν ἀλγεῶν, τοῦτο δὲ θεραπείαι τῶν προλαβῶντων ὡς ἐκ μετανοίας προσγινομένη. Πλὴν ἀλλ' ἢ πρῶτον τοὺς μάρτυρας κεραιχίσαστο, Σακερδῶτα κεραιχίσασθε, λέγει, ὃν οὐδεὶς Χριστιανῶν τῶν κεραιχούντων Πόντον καὶ Γαλατίαν διέφυγεν· ἀλλὰ πολλοὺς μὲν κεραιχίσας καὶ τιμῶν ἡξίωσα καὶ δωρεῶν, καὶ θεοῖς, τόγε μετῶν, κατήλλαξα καὶ ὠκείωσας πολλοὺς δὲ τῶν ἀπειθησάντων πυρὶ καὶ σιδήρῳ ἀναλώσας, καὶ θανάτῳ παρέδοκα χαλεπῶ· ὅτι γε κεραιχίσαντες καὶ αὐτοὶ θύσατε, ὡς ἂν ἀναλόγως ὦν ἐπιτοσοῦτους χρόνους ὑπέστητε κακῶν, ἀγαθῶν ἀπολαύσοιτε.

ΟΔ. Πρὸς ταῦτα οἱ ἄγιοι· Ὁ μελλῶν ἡμᾶς ἀξίως ἀπειθεῖσθαι καὶ τιμᾶν, Χριστὸς ἐστίν, εἶπον ὡς τοσαύτην ἔχει τῶν δωρεῶν τὴν ὑπερβολὴν ὡς μηδὲ ἄξια τοῦ νῦν καιροῦ τὰ παθήματα εἶναι, πρὸς τὴν μέλλουσαν ἡμῖν ἀποκαλοφθῆναι παρ' αὐτοῦ δόξαν. Ἐφ' οἷς καὶ Σακερδῶς τοῖς προλαβοῦσιν ὁμοίως ἐποίησε, καὶ ξείσθαι αὐτοὺς κατὰ τῶν ὤμων ἐκέλευεν, ἄχρις ἂν καὶ αὐτὰ ἐκκαλυφθεῖεν αὐτοῖς τὰ ὄστα. Ἐπεὶ δὲ κούφα τοῖς μάρτυσι τὰ παρόντα ἔώρα, καὶ ἡ ῥάχισ τοῖς ἔσμοις ὁμοίως εἰδίδοτο, ἕως αὐτῆς τε τοῖς παρούσιν ὀφθαλμοῦς ἡ σύνθεσις τῶν ὀστέων ὠράθη καὶ πᾶσα διεμετρεῖτο τῶν σπονδύλων ἡ ἀρμογή. Ὁ γοῦν Σακερδῶς οὕτως ἐλεεινῶς καὶ ἀθλιῶς

(4) Sacerdon, Σακερδῶν, in Græco ms. appellatur: diciturque fuisse Galatiæ præfectus.

της αὐτῶν ἡττητο καρτερίας, ὥστε καὶ ἄπερ ἦν ἅλλοις ἐκείνους πάσχειν εἰλὸς αὐτὸς ὑπίστατο μᾶλλον. Οἱ μὲν γὰρ αὐτοῖς ποῖοι πρὸς τὸ δεσποτικὸν ἐπανήσαν, ἐκείνους νελεύσαντος. Ὁ δὲ τῆ ἐκ τῆς ἡττης αἰσχρῆ καὶ ἀθυμῆ λιποψυχῶν, καὶ ὑπὸ χειρὸς πολλῆς διαβασταζόμενος, οὕτως αἰσχυρῶς ὑπεχώρει τοῦ τυραννικοῦ βήματος. Μεταξὺ δὲ πρὸς τὴν φυλακὴν τῶν ἁγίων πορευομένων ἐκπίπτουσαι σὺν αἵματι τούτῳ αἱ σάρκες, τρέχειν ἀπανταχόθεν ἐπὶ τὴν συλλογὴν αὐτῶν τοὺς πιστοὺς, ὡς ἐπὶ τινα θησαυρὸν ἀγχιθῶν, παρεσκεύαζον. Ἄσπερ ὡς εἶχον εὐδὸς αὐτῆ κόνει διψώσας ὥσπερ χερσὶν ἀνκισυόμενοι, εὐλογίαν ἐπισπᾶσθαι τινα καὶ χάριν ἐπίστευον.

OE'. Ἐπει δὲ πάντα φόβον, καὶ πείραν, καὶ σοφισματα, καὶ τεχνάσματα, καὶ μαγγανείας Σακερδῶς ἐνεγκῶν ἔπρατος ἦν καὶ ἀνήνυτος, καὶ τοῦτο δὲ τὸ τοῦ λόγου εἰς οὐρανὸν τοξεύειν ἐπιχειρῶν, Μαξιμιανὸς ταῦτα μαθὼν, καὶ πλατῶν τοῦ Σακερδῶτος γέλωτα καταχέας, Οὗτός ἐστι Σακερδῶς ὁ ὑπὸ πάντων ἀδόκιμος, ἔφη. Μάξιμος δ' ἦν τις καὶ αὐτὸς ἡγεμῶν τῆνικαὶτα παρεστῶς Μαξιμιανῶ, καὶ τῶν λεγομένων ἀκούων, ζήλου κατὰ τῶν ἁγίων τῆν ψυχὴν ὑποπίμπλαται. Δέομαι τῶ σου κράτους, ἔφη, βασιλεῦ, ὥστε κάμοι τοὺς ἄνδρας τούτους ἐγχειρισθῆναι, καὶ αὐτοῖς πέποιθα τοῖς μεγίστοις θεοῖς, ὡς ἡ μεταπέσω πάντως, ἢ κακῶς αὐτοὺς ἀπαλλάξω τοῦ ζῆν. Εφ' ᾧ κατανεύσαντος Μαξιμιανῶ, ὄγδοος αὐτὸς τοὺς μάρτυρας διαδέχεται, καὶ τι καινὸν κατ' αὐτῶν πλέει μαχάνημα, ἐκ διαλειμμάτων πρὸς αὐτοὺς τὰς ὀμιλίας ποιούμενος, καὶ σύμβουλος ἀληθῆς εἶναι τοῖς ἁγίοις καὶ φίλος ὑποκρινόμενος. Ἐντυγχάνει μὲν γὰρ αὐτοῖς τὸ πρῶτον τὰ φιλικὰ ἐῆθεν ὀμιλῶν, καὶ πρὸς ἡδονὴν καὶ χάριν διαλεγόμενος. Ἐξῆς δὲ πάλιν ἡμέρας διαλιμπάνων, εἰς λόγων αὐτοὺς κοινωνίαν ἐκάλει, καὶ ὑποτιθέναι καὶ συμβουλεύειν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐ βιάζεσθαι τὸ παράπαν οὐδὲ ἀναγκάζειν ἐφκει.

OS'. Χρόνου δὲ αὐτοῖς οὕτω συχνῶ διαγενομένου, τὰ τῆς ἀπάτης τῶ Μαξιμῶ σαφῶς ἠλέγχετο, καὶ φανερὰν τὴν αἰτίαν ἵπολοι τῆς δολερᾶς ἐκείνης καὶ προσποιήτου φιλίας. Προσκαλεσάμενος γὰρ τοὺς ἁγίους, Χαίρετε, ἔφη, ὦ ἄνθρωποι, οὓς φιλοῦσι τε ὁμοίως οἱ ἀθάνατοι θεοὶ, καὶ ἀμφοτέρους ἐν μοίρῃ γνήσιων ἔχουσι παίδων. πολλὰκίς γὰρ μοι καὶ χρησμοῦς εἶπον, καὶ ἐν ὕπνῳ ἐφοίτησαν τῆς καθ' ὁμῶν ὁργῆς ἀναστέλλοντες, ἐτέρου μὲν πάντως ἔνεκεν οὐδενός, ἀλλ' ἢ τὴν ὑμετέραν ἀθάνατον γενέσθαι μεταβολὴν ἀναμένοντες, ἧτις δήπου μετὰ μικρὸν καὶ αὐτῆ παρίσταται, ὡς ἐμοὶ γούν τῆς παρελθούσης νουκτὸς ὁ μέγας ἐν θεοῖς παρεγύμνωσε Διονύσιος, Φέρε τοὺς ἄνδρας, πρὸς ἡμᾶς ἐπισκήψας, Ἰδοὺ τοίνυν καὶ βωμὸς εὐερεπῆς, καὶ τὰ τῶν θουσιῶν παρεσκεύαται. θύστε προσελθόντες τῆ αὐτῶν εὐμενείᾳ. Πρὸς ταῦτα ὑπολαβόντες οἱ ἅγιοι, Φανερώς, ὡ δικαστὰ, διεψέσω, εἶπον, καὶ ἀπιθάνως. Ὅσα γὰρ ἡμέρας σοι προσφθέγγονται οἱ θεοὶ σου, τσαῦτα πάντως καὶ ἐν νυκτί. Ποῖος δὲ σοι καὶ παρέστη Διονύσιος; διπλοῦς γὰρ,

illos pati erat verisimile, ipse potius sustinebat. Nam ii quidem, cum ille jussisset, suis pedibus redierunt in carcerem. Ille autem cum ex pudore et ægritudine quod vinceretur, linqueretur animo, et multis portaretur manibus, turpiter recessit a tyrannico tribunali. Interim autem dum sancti irent in carcerem, carnes quæ eis decidebant cum sanguine, effecerunt ut fideles undique ad eas colligendas concurrerent, tanquam ad quemdam thesaurum honorum. Quas quidem statim cum ipso pulvere tollentes sitientibus manibus, credebant se quamdam benedictionem attrahere et gratiam.

LXXV. Postquam vero Sacerdos omni metu intentato, adhibitaque omni experientia, callidisque commentis artificiisque et præstigiis, nihil potuit efficere, sed, ut dicitur, in cælum est jaculatus, et hæc rescivit Maximianus, et risum profudit in Sacerdotem: Hic est Sacerdos, inquit, qui decantatur ab omnibus! Maximus ergo quidam, qui ipse quoque erat dux, cum esset apud Maximianum, et audivit quæ dicebantur, impletur quodam animi zelo adversus sanctos, et, Rogo, inquit, o imperator, tuam potentiam, ut ii viri mihi quoque tradantur in manus. In maximis enim diis habeo fiduciam, quod vel eis persuadebo, ut mutent omnino sententiam, vel eis male vitam adimam. Quamobrem cum annuisset Maximianus, octavus ipse suscipit martyres, et novum quid in ipsos machinatur, ut qui interjecto aliquo temporis intervallo cum ipsis colloqueretur, et se sanctis verum et amicam dare fingeret consilium. Nam eos quidem primum alloquitur, amice sermocinans, et quæ jucunda et grata essent, cum eis disserens. Deinceps vero aliquot rursus diebus interjectis, eos ad sermonem conferendum vocabat, eosque admonere et eis consu- lere, non autem eis omnino vim afferre, neque eos cogere videbatur.

LXXVI. Cum vero sic multum temporis intercessisset, fraus Maximi aperte arguebatur, et apertebatur causa illius fraudulentis et simulatæ amicitis. Nam cum sanctos advocasset: Salvete, inquit, o homines, quos similiter amant dii immortales, et ambos habent loco germanorum filiorum. Sæpe enim mihi et responsa dederunt, et in somnis apparuerunt, iram in vos reprimentes, nulla quidem omnino alia de causa, nisi quod expectant vestram sponte futuram mutationem. quæ quidem paulo post aderit, ut mihi certe præterita nocte magnus inter deos aperuit Dionysius, ut qui nobis nandaverit, dicens: Adduc viros. Ecce ergo et ara est parata, et parata sunt sacrificia: accedite, et sacrificate eorum benevolentis. Ad hæc sancti respondent: Falsum, o iudex, aperte dixisti, et minime probabiliter. Nam quæ interdum tibi dii loquuntur, ea omnino noctu quoque. Quisnam enim adest tibi Dionysius? Is enim est duplex, ut videmus: aut quemnam nominas ex his immortalem? an lapideam?

Nam si cum dicis, qui constat ex lapide, videbis a paulo post hunc tibi deum immortalē vel contractum, vel injectum in aedificium, vel exustum et in calcem transmutatum. Quod si tecum disseruit aeneas, is quoque cito pulchre fundetur in vasa, quae deserviant ministeriis, quomodo unumquodque eorum usus exegerit. Nam haec sancti respondissent, et cognovisset Maximus nihil sibi aliud profuisse omnino simulationem illam et fictionem, quam quod suis diis labem et maculam inusserit, personam deinceps exuens aperte ostendit Maximum, et id quod erat, protinus apparuit.

LXXVII. Jobet itaque obeliscos in extremo acutos, unius pedis magnitudine, superne habentes cuspides, defigi in terram, et B. Clementem supinum acubus impositum, crassissimis lignis verberari vehementissime: Agathangelo autem in caput in fundi plumbum igne liquefactum. Cum ergo jussus effectum celeriter accepisset, magnanimus quidem Clemens et in pectore superne caedebatur, et ejus terga inferne obeliscis transfugebantur. Sed ne sic quidem anima huic sancto discedebat a corpore. Verax enim erat qui fuerat pollicitus, tormenta eum non esse superatura, nec ullo supplicio vitam esse finiturum. Agathangelus vero ipse quoque similiter admirabilem ostendit fortitudinem. Maximus itaque hoc praeter opinionem miraculo obstupefactus, cum iis qui circumstabant, propemodum ne poterat quidem credere suis oculis, adeo inopinatum et quod erat praeter rationem videntibus miraculum, perfectus, cor et totum deinceps corpus, acuto ferro transfixum hominem, et praeterea superne quoque vehementer verberatum, non statim emisisse animam, sed vivum adhuc esse et superstitem, et vi illi intolerabili sana mente resistere. Vix ergo tandem eum detrahit ab obeliscis, non secus ac vestem undique dilaceratam, et solo sermone persuadentem, se non esse mortuum. Martyr ergo ad Maximum protinus aspiciens: Modo, inquit, cognovistis, quemadmodum non solum nostrum corpus adversus vos decertat, sed Deum habet, qui per ipsum longe vestras superat insidias, qui etiam non sinit animam evolare e corpore, eam cohibens et continens arcano quodam consilio, et quae dici non potest providentia.

CAPUT XIII.

Aphrodisi Persæ conatus in Sanctos.

LXXVIII. Cum animum ergo omnino despondisset tyrannus, et nulla spe amplius teneretur, sacrum quidem Clementem, qui adhuc portabatur, cum Agathangelo includit in carcere. Refert autem ipse quoque singula Maximiano, quoniam adversus mar-

ως ὄρωμεν, οὗτος ἢ τίνα τοῦτον ἀθάνατον ὀνομάζει; τὸν χαλκὸν ἢ τὸν λίθον; Εἰ μὲν γὰρ τὸν λίθον λέγει, ὅφει μετὰ βραχὺ τὸν ἀθάνατον ἐκ τῶν θεῶν, ἢ ἐπιθεῖναι καὶ εἰς οὐρανὸν ἐπιβλήθη, ἢ ἐκκεῖθεν καὶ εἰς ἔσχατον μετασταθῆναι. Εἰ δὲ καὶ ὁ χαλκὸς οὐ διαλείπεται, ὅστις ἂν καὶ αὐτὸς εἰς ὑπερτακτὰ σκεῖν κελὶς ἀνεχόμενος, ὅπως ἂν ἕκαστον αὐτῶν ἐπιπέτῃ τὰ τῆς χρείας. Τοῦ τῶν ἁγίων ἀποκρινόμενος, γινώσκων ὅτι Ἐμμέριος ὡς ἐπ' οὐδὲν ἕτερον τῆς ὑποκρίσεως ἐκείνης ἀπέθανε καὶ τοῦ κλέσματος, ἢ ὅσον μῶμον προσεγράφηται καὶ οὐκ αἰσίου θεοῖς, ἐκείνος τὸ προσώπειν λέγον, φανερὸν αὐτοῖς ἐποίησε τὸν Μάρτυρον, καὶ ὅπως ἦν, εἰδὼς ἐφάνητο.

OZ'. Καλεῖται γοῦν ὀβελίσκος τὸ ἔκρον ὄστις πεδαίσιος τὸ μῆκος τὰς ἀμίας ἀνωθεν ἔχοντας τῇ ἢ ἐμπροσθεν, καὶ τὸν μακρὸν κλίνοντα τὰς ἀμίας ἐπιπεθῆναι ὑπτιον, ἕλκος περὶ τῆς σφοδρότητος τύπτεσθαι τῷ Ἀγαθαγγέλῳ δὲ μάλισθον κατὰ πλάτης κυρτὸν τακτῆν ἐπιπέθηναι. Γαρχὸ τοῖνον ἐπέθετος εἰς ἔργον τοῦ ἐπιπέθματος, ὁ μὲν γεννησάμενος κλίνοντα στέρνα τε ἀνωθεν ἐτύπτετο, καὶ τὸ πᾶν τοῖς ὀβελίσκοις κάτωθεν διεκείρετο ἄλλὰ οὐδὲ ὅπως ἢ ψυχῇ τοῦ σώματος τῷ ἁγίῳ δίστατο. Ἀφροδισίος γὰρ ἦν ὁ ἐωχρηγέλατος μὴ βλασφῆμιος αὐτοῦ παρενόησθαι, μηδὲ τιμωρίῃ μηδεμίῃ τελευτήσῃ τῷ βίον. Καὶ Ἀγαθαγγέλιος δὲ ὡσαύτως ὑπερβῆναι τὴν καρτερίαν καὶ αὐτὸς ἐπέδειξετο. Μάρτυρος τῶν τῷ παραδόξῳ τοῦ θάνατος μετὰ τῶν περιουσιῶν κατακλάσις, οὐκ αἰετὸς οὐδὲ πιστεύειν εἶχε μίσητος καὶ σφῶν ὀφθαλμοῖς, παράλογον ὡς ὄρωσι θέματα, ἢ στέρνα, τὴν καρδίαν, ἔλον ἐξῆς τὸ σῶμα ὀξύτατον ἀδύρου διαπεριόμενον ἄνθρωπον, εἶτα καὶ προσεπαύμενος ἀνωθεν μάλισθον σφοδρῶς, καὶ οὐκ εὐθὺς ἐπέβησαν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ ζῶντα ἔτι καὶ περιόντα, καὶ πρὸς τὴν ἀφῆρτον ἐκείνην βίαν μεθ' ὀργῆς καὶ καταστάσεως ἐνιστάμενος. Ὅφει δὲ οὖν ὁμοίως τῶν ὀβελίσκων αὐτὸν ἐξαιρετῆσαι, καθάπερ ἰμάσιον πεταχόμενον διεβρωγῆτα, καὶ τὸ μὴ νεκρὸς εἶναι μόνον τῇ φθογῇ ἀναπέθηναι. Ὁ μάρτυς τοῖνον πρὸς τὸν Μάρτυρον εὐθὺς ἀπιδὼν, Ἐγνωσκῆτε καὶ ἄρτι, ἔφα, ὅπως οὐ τὸ ἡμέτερον σῶμα μόνον πρὸς ὑμᾶς ἀγωνίζεται, ἀλλὰ θεὸν ἔχει τὸν δι' αὐτοῦ μετὰ κελῆς τῆς περιουσίας τὰς ὑμετέρας ἐπιβουλὰς κατασχόμενα, ὅστις καὶ τὴν ψυχὴν ἀποπέτῃ τῷ σώματι οὐκ ἔφ, διακρῶν αὐτὴν καὶ συνέχων ἀρρήτοις εἰκονομασίαις.

OH'. Ἀπαγορεύσας οὖν ἐκ πάντων ὁ τύραννος, καὶ μηδεμίαν ἐλπίδος ἀνεχούσης αὐτὸν, τὸν μὲν ἱερὸν κλίνοντα ἔτι διαβασταζόμενον σὺν Ἀγαθαγγέλῳ τῇ φολακῇ κατακλάσει. Ὁ δὲ Μαρτυριανὸς καὶ αὐτὸς οἷα τε κατὰ τῶν μαρτύρων ἐπινοήσεται, ὅπως τε κρεῖ-

τους καὶ θωπειῶν αὐτοὺς εὖροι, καὶ βασανῶν, καὶ ἄ
φύσως, ἕκαστα σαφῶς ἀναφέρει. Μαξιμιανὸς δὲ
ὁμοίως αὐτῶ τοῖς ὄλοις ἀμηχανήσας, οὐχ ὅτι μὴ πεί-
σει τοὺς γεννητοὺς, ἀλλ' ὅτι μὴδὲ ἀνελεῖν αὐτοὺς
θένοιτο, κελεύει παρὰ τῆ φυλακῆ οὕτως ἐρήμους
πάσης προνοίας ἀπολιπεῖν, ἄχρις ἂν τὴν ἐκ τῆς φύ-
σεως αὐτοῖ τελευτήν ὑπομείνωσιν. Οἱ ἀσεβεῖς δὲ
καὶ πείραν οὕτω σαφῆ τῶν ἀνδρῶν λαθόντες, (ὦ τῆς
ὠμότητος!) οὐδὲ οὕτως ἡσυχάζειν εἶχον, ἀλλὰ καὶ
τούτη περιέσεσθαι προσεδόκων.

ΘΘ'. Ἀμέλει καὶ Ἀφροδίσιος ἔνατος τὴν πρὸς αὐ-
τοῦς ὑπέρχεται πάλην, Πέρσης μὲν τὸ γένος, πολλὰς
δὲ κατὰ Χριστιανῶν πολλάκις ἐπινεσηκῶς τιμω-
ρίας. Τοῦτο δὲ σύμβολον ἀκριβῆς ὅτι πολὺς ἦν περὶ
αὐτῶν Μαξιμιανῶ λόγος, καὶ ὅτι γνώσις τοιάδε κα-
τελήφει πάντας, ὡς ὁ μεταπέσειν αὐτοῦς δυνηθεῖς,
τὰ μέγιστα αὐτῶ γαριέται, καὶ πλείστην ὄσσην ὑπὲρ
τοῦδε τὴν ἀμοιβὴν λήψεται. Οὗτος οὖν παρταχῶν
Μαξιμιανῶ ἤνικα περὶ τῶν ἁγίων αὐτῶ ἀπηγγέλλε-
το, αἰτεῖ τὴν κατ' αὐτῶν ἐξουσίαν, εἰ καὶ, τὸ τοῦ
λόγου, Σικωνίου ἐπαπέδου. Αἰτήσας δὲ καὶ λαθῶν,
δειπνα κατὰ τὴν οἰκίαν εὐθύς φιλότιμα καὶ πολυτελῆ
παρεῖθαι, καὶ αὐτοῦς ἐκάλει πρὸς τὴν ἐστίασιν, ἵνα
κεκμηκότας δῆθεν τοῖς ἐπιπόνοις τῆ παροχῆ τῶν
ἐνηθόνων χαρίσθαι, καὶ τὴν αὐτῶν γνώμην ὁμαλῶς
ὑπαρπάτῃ. Τῶν δὲ τὴν σύντροφον καὶ φίλην μάλλον
ἀσπαζομένων ἐγκράτειαν, καὶ προστιθέντων, ὡς
Ἡμεῖς τὸν οὐράνιον ἐσθίωμεν ἄρτον, οὐ ὁ φαγῶν οὐκ
ἔτι οὐ μὴ πεινάσῃ, ἀλλὰ ζῆσει εἰς τὸν αἰῶνα· ἐκεῖ
γὰρ ἤματι τὰ δεῖπνα ἡτοιμασθαι· ὕβριν Ἀφροδίσιος
τὸ πρῶγμα νομίσας, καὶ σφοδρότητι ἐπ' αὐτοῦς κί-
νηθεῖς, ἐκείνους μὲν τηλικαῦτα τῆ φυλακῆ δίδωσιν
εἰκῶν, ὡς Ἄρα τὸ ὑμέτερον δεῖπνον ὀδυνηρὸς ἔσται
θάνατος, ὅπερ ἐγὼ τὴν αὔριον φιλοτίμως ὑμῖν πα-
ραθήσω.

Π'. Δύο δὲ λίθους ἀπὸ μυλῶνος ἐνεχθῆναι τῆ
ὑπερτερίᾳ κελεύει, ἐκάτερον δὲ αὐτῶν ἐκατέρου τῶ
τραχήλῳ περιδεθῆναι, καὶ οὕτως αὐτοῦς λίθοις
πάντοθεν βυλλομένους διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐλ-
κεσθαι, τοῦτο αὐτοῖς τῶν ἐλκόντων ἐπιφωνούντων·
Τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς αὐτοκράτορσι πείθεσθε· ὅστις
δὲ παρὰ τὴν πάτριον ἡμῶν θρησκείαν νομοθετεῖ,
τιμωρίας τοιαύταις ὑπόδικος γίνεσθαι. Ἀλλὰ τοῦτο
μὲν ὄλον Ἀφροδίσιος ἐποίησε, ὅπως ἢ κατενέγκῃ
αὐτῶν τὸ φρόνημα καὶ ὑπνεῖναι παρασευάσῃ
τὴν αἰτιμον περιάγωγὴν ταύτην οὐκ ἐνεγκόντας, ἢ
τῆ πόλιν κατ' αὐτῶν ἐρεθίσῃ, καὶ κοινῆ συνδρα-
μόντες πάντες αὐτοῦς ἀνέλοιεν. Ἀλλ' ὁ ἀνακαλύ-
πτων βθεῖα καὶ ἀπόκρυφα κατὰ τῆς ἐκείνου μάλλον
κεφαλῆς τὸ σφῆμα περιέτρεψεν. Οἱ τε γὰρ μάρ-
τυρες σεμνυνόμενοι μάλλον, οὐκ αἰσχυνόμενοι περι-
ήγοντο, ἢ τε πόλις ἐπὶ τὴν θέαν συρρέουσα καὶ

(5) Similis, a Sicyone certe ducta utraque, apud
Scotum nostrum centuria 12, adagio 71, ex Suida
parœmia ; « Sicyonius in arenam descendit. » Neu-

lyres excogitaverit, et quemadmodum invenerit eos
nec blanditiis vinci posse, nec tormentis, atque adeo
ipsam quoque ab eis superari naturam. Maximianus
vero cum similiter atque ipse, nullam posset excogitare
rationem, nedum viros persuadendi egregios, sed nec eos
quidem interimendi, jubet eos relinqui in carcere, nec
ullam eorum omnino curam geri, donec ipsi naturalem
mortem sustinuisent. Viri autem impii, cum eorum tam
manifestam accepissent experientiam, (o amentiam! o
crudelitatem!) ne sic quidem poterant quiescere, sed
etiam expectabant fore, ut sic vincerent.

LXXIX. Certe Aphrodisius quoque nonus luctam
adversus ipsos suscipit, genere quidem Persa, qui
multa tormentorum genera sæpe excogitavit adver-
sus Christianos. Erat autem hoc signum evidens,
Maximianum eorum magnam habere rationem, et
hoc sciebant omnes, quod qui eos potuisset persuade-
re ei esset rem facturum gratissimum, et pro eo
maximam accepturum remunerationem. Hic ergo
cum forte fuisset apud Maximianum, quo tempore
de sanctis ei renuntiabatur, petit in eos sibi dari
potestatem, etiamsi, ut est in proverbio, exuerit
Sicyonium (5). Cum autem petiisset et accepisset,
domi statim apponit lautam et magnificam cœnam,
et eos invitavit ad convivium, ut eis labores susti-
nendo defessis, res jucundas præbendo gratificaretur,
et eorum ad se animum leniter alliceret. Cum (6)
vero, quæ eis coaluerat et grata erat, magis ample-
cterentur abstinentiam, et adjicerent: Nos pane
cœlesti vescimur, quem quicquid comederit, non amplius
esuriat, sed vivet in æternum, illic enim est bonis
cœna parata, contumeliam esse ratus Aphrodisius,
et in eos commotus vehementius, illos quidem
tradidit in custodiam, dicens: Vestra ergo cœna
erit mors cum dolore, quam quidem ego cras vo-
bis apponam magnifice.

LXXX. Jubet autem postridie afferri duos lapides
morales: utrumque vero eorum collo utriusque
alligari, et sic eos lapidibus undique appetitis,
trahi per mediam civitatem, iis, qui trahebant, hoc
eis acclamantibus: Diis parete et imperatoribus;
qui aliquid decernit præter nostram patriam reli-
gionem, sit obnoxius talibus suppliciis. Sed hoc
quidem totum faciebat Aphrodisius, ut vel ingentes
frangeret eorum spiritus, et efficeret ut cederent,
se tam turpiter traduci non ferentes; vel in eos
incitaret civitatem, et communiter concurrentes
omnes ipsos interimèrent. Sed qui quæ sunt pro-
funda et occulta aperit, id evertit, quod is callide
cogitaverat. Nam et martyres gloriantes potius
quam dolore affecti, circumducebantur, civitasque
et læti propter Christum obirent, et quam post tot

trius usum afferunt parœmiographi.

(6) Hæc in Græco pluribus efferuntur.

et tanta supplicia valida essent eis corpora, maxi-
mas illas plagas cito repellentia; eos veluti impati-
biles existimantes et immortales, illi quoque verum
Deum confitebantur, et læti accedebant ad pieta-
tem. Cum sic ergo longe fuisset inferior Aphro-
disius, hæc Maximiano quoque significantur. Ille
autem cum spem omnem abjecisset mutationis,
utpote quod fieri non posset, ut a sua sententia
traderentur martyres, maxime cum ex eo plu-
res ad eorum traherentur pietatem, ad perpetuum
eos condemnat carcerem, ut cum custodia, a qua
nullo tempore egredi liceret, extabuissent, sic e-
vita excederent, Deo hoc eis providente, ut oratio
Clementis eum, quem ipse precatus fuerat, finem
acciperet, et essent eis majores martyrii recom-
pensationes.

τοῦ Κλήμεντος ὁμολογήσει, ὅποιον ἐκεῖνος ἤθελε δεξιῆται καὶ πέρας, καὶ μεζώνες αὐτοῖς αἱ τοῦ μαρτυρίου
ἐμολδα γίνονται.

CAPUT XIV.

S. Agathangeli martyrium Ancyrae.

LXXXI. Cum longo ergo tempore sic morati es-
sent in custodia, multi alii ex piis, qui martyrium
post eos inchoaverant, acceperunt ante ipsos con-
summationem. Qui autem Clementis et Agathan-
geli, præclarorum athletarum pietatis, erant a
Maximiano carceris constituti custodes, defessi
diuturna illa carceris custodia, vix tandem acce-
dunt ad Maximinum (7), qui tunc susceperat im-
perium, et rogant eum quid jubeat de iis, quos mul-
tis annis tenent vincetos, qui Christianæ sunt reli-
gionis, qui difficiliter moriuntur, vel sunt potius
immortales. Sic enim nominabant beatos, propte-
rea quod mala sustinuisset, quæ ferre non potest
humana natura. Maximinus autem cum prius
suos deos multis insectatus fuisset maledictis,
quod non potuissent præsentem illis vitam adi-
mere, deinde etiam quævisset de civitate, in qua
nati et ex qua profecti fuerant, et cujusnam es-
sent generis, cum eos et Galatas esse intellexisset,
et ex civitate Ancyrana, ad Lucium eos mittit
præsidentem: is enim tunc ei præerat Ita cognosci-
tur Dominus judicium faciens, qui martyres quo-
que post tot et tanta pericula, ei rursus, quæ eos
tulerat, iis quibus ipse novit modis, restituit. Illi
ergo cum Tarsis egressi essent, alacri pede con-
fecerunt viam quæ fert in patriam. Cum primum
autem viderunt Ancyram, sistuntur coram præsi-
de Lucio. Ille vero cum nec eis quidem prius lo-
quendi fecisset potestatem, tunc eos quidem vali-
de includit in ligno, lapide utriusque alligato, ita ut
nec ipsi quidem possent omnino moveri, nec
crura extendere.

(7) Si non anno ultimo imperii Diocletiani,
Christi 304, occisi sunt sancti, sed 309 (quod

ὄρωτα ὅπως μὲν εὐθύμοι διὰ Χριστὸν καὶ παρὰ
περιήεσαν, ὅπως δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τοσούτοις ἰσὺ καὶ
τηλικαύτοις κολάσει τὰ σώματα ἔβρωτο, τὰ γὰρ τῆ
ἀνηκέστους πληγὰς ἐκείνας ἀποβαλόντα, καὶ ὡσπερ
ἀπαθεῖς αὐτοὺς καὶ ἀθάνατους εἶναι οἰόμενοι. ὡ
ἀληθῆ κἀκεῖνοι θεὸν ὠμολόγουν, καὶ τῇ ἐντύχῃ
χαίροντες προσετίθεντο. Οὕτως οὖν καὶ Ἀγροθίται
μετὰ πολλῆς ἡττηθέντος περιουσίας, Μαξιμιανῶ
καὶ ταῦτα τῷ βασιλεῖ δηλα γίνεται. Ὁ δὲ πᾶσα
ἐλπίδα μεταβολῆς ἀπογνοῦς, ὡς ἀδύνατον ὄν ἐκ
μεταπεισθῆναι τοὺς μάρτυρας, ἄλλως τε καὶ ἵνα
πλείους μᾶλλον ἐντύχῃ ἐπισπῶνται πρὸς τὴν εὐ-
σεβείαν, διηνεκὲς αὐτοῖς καταψηφίζεται δεσμοτήρησι,
ὡς ἂν τὸν ἅπαντα χρόνον τῇ ἀνεδόξῳ φυλακῇ κα-
ταμαρυνθέντες, οὕτω τὴν ζωὴν ἀπορρήξωσι, θῶ

καὶ ταῦτα περὶ αὐτοὺς οἰκονομουμένου, ἔν' ἢ α
ἐμολδα γίνονται.

ΠΑ'. Πολὺν τοίνυν οὕτω τῇ φυλακῇ χρόνον ἀπι-
ψάντων, πολλοὶ καὶ ἄλλοι τῶν εὐσεβῶν ὕστερον τοῦ
μαρτυρίου ἀρξάμενοι, πρὸ αὐτῶν ἐδέξαντο τὴν τι-
λείωσιν. Οἱ μέντοι Κλήμεντι καὶ Ἀγροθαγγέλω
γενναίοις τῆς εὐσεβείας ἀγωνισταῖς ἐπρεστώταις καὶ
Μαξιμιανοῦ δεσμοφύλακας, τῇ πολλῇ ἐκείνῃ πρὸ
τοῦ μαρτυρίου ὀκλάσαντες προσεδραία, ὅψι καὶ
βραδέως προσέειπε Μαξιμιανῶ, τῆς ἐκείνου τῆς βα-
σιλείας ἐπιλημμένῳ, καὶ, τί περὶ ὧν ἐπὶ πολλὰς
ἡδὴ χρόνοις ἔχομεν δεσμοτῶν, τῆς τῶν Χριστιανῶν
ὄντων θρησκείας, δεσθινάτων ἀληθῶς ἢ ἀθανάτων
ἐπιτάττει; ἡρώτων. Οὕτω γὰρ τοὺς μακαρίους ὠνό-
μαζον διὰ τὸ μεῖζον φύσει ἀνθρωπίνης ὑπομεῖναι
τὰ γαλεπά. Μαξιμιανὸς οὖν πολλὰ τοὺς ἐκπύου θεοῦ
πρότερον βλασφημήσας, ὅτι μὴ τῆς παρούσης ζωῆς
ὑπερχαγῆν ἐκεῖνους ἠδύνατο, εἶτα καὶ τὴν πόλιν
ἐν ἣ τε γεγονάσι καὶ ὄθαν ὤρμηται, καὶ τὸ γένος
ὅποιοι τινὲς εἰσιν ἐκζητήσας, ἐπὶ Γαλάτας αὐτοὺς
εἶναι μάθοι καὶ τῆς Ἀγκυρανῶν πόλεως, Λουκίῳ
αὐτοὺς ἐξαποστέλλει τῷ ἡγεμόνι. οὗτος γὰρ τῆς
κατὰ αὐτῆς ἤρχεν. Οὕτω γινώσκειται Κύριος κρί-
ματα ποιῶν, ὅς γε δὴ καὶ τοὺς μάρτυρας μετὰ το-
σοῦτους καὶ τηλικούτους κινδύνους, τῇ ἐνεγκαιμένῃ
πάλιν οἷς οἷδε τρόποις αὐτοὺς ἀποδίδωσιν. Ἐκεῖνοι
οὖν μετ' εὐχαριστίας ἀπάραντες τῆς Ταρσοῦ προ-
θύμῳ ποδὶ τὴν ἐπὶ τὴν πατριδα φέρουσαν ἤσουον.
Ὁμοῦ δὲ τὴν Ἀγκυραν εἶδον, καὶ ὁμοῦ τῷ ἡγεμόνι
Λουκίῳ παρίστανται. ὁ δὲ μηδὲ λόγου πρότερον
αὐτοῖς μεταδούς τότε μὲν ἀσφαλῶς ἐν τῷ ξύλῳ
αὐτοὺς κατακλείει, λίθον ἐκατέρου ἐκδήσας, ὡς
μηδὲ κινεῖσθαι δύναιτο αὐτοὺς, μηδὲ ἀποτελεῖν τὰ τέλη
δύνασθαι.

alias disputatum), is Galerii Maximiani quintus
fuit, quem multi Græcorum Maximinum vocant.

ΠΒ'. Τῆς δὲ ἐπιούσης μεταστειλάμενος τὸν Ἀγαθ-
 ἄγγελον, Οἶδα φησὶν, ὡς οὐ διὰ κακουργίαν, ἀλλὰ
 φυχῆς εὐκολίαν καὶ τρόπον ἀπλότητα, ὥτως ὑπὸ
 τοῦ συνήθους ἡπάτερσαι Κλήμεντος, ὥστε καὶ δοκεῖτε
 τοῖς πολλοῖς οἴκοθεν ἔχειν τὸ λίαν φιλόνηκον· καὶ
 ἄπομαστόν οὐδὲν, εἰ φαύλη συνήθεια χρόνον καθάπερ
 τις νόσος ἐνοκλιρωθεῖσα μεταβολὴν εἰργάσατο γνώ-
 μας· ἐπεὶ καὶ ῥάνις ὕδατος ἐνδελεγῶς ἐπιστάζουσα,
 καὶ πέτρων οἶδεν, ὡς λόγος, κοιλαίνειν. Ἄλλα
 τοῦτο δὴ σου τὸ εὐπειθεῖς, Ἀγαθάγγελε, χάρισαι
 ποτε καὶ ἡμῖν, πολλῶν λυσιτελεστέρον τε καὶ δικαιο-
 τερον, ἄγγελος ἡμῖν ἀγαθὸς κατὰ τὴν κλήσιν γενοῦ,
 τὴν οἰκείαν μηνύων ἐπιστροφῆν καὶ μετάνοιαν.
 Πρὸς ταῦτα ὁ Ἀγαθάγγελος· Ἐμοὶ τὴν ἔσχατον,
 ἔφη, ταύτην οὐτ' εὐκολοῖα γνώμας, οὔτε κακουργία
 πεποιήκεν, ἀλλ' ὅτι μὲν οὐ κακουργία, καὶ αὐτὸς
 ἦδη φθασας διωμολόγησας. Ὅτι δὲ πάλιν οὐδὲ τὸ
 τοῖς τυχοῦσιν εὐκόλως πείθεσθαι, δῆλον ἐντεῦθεν·
 πῶς γὰρ ἂν πρὸς τοσοῦτους ἀντίσχον ἡγεμόνας,
 ἔτι δὲ καὶ αὐτὸν βασιλέα οἱ μὲ καὶ σὺν ἅμα Κλή-
 μεντι, καὶ ἰδίᾳ πάλιν ἀπολαβόντες οὐδεμιᾶς ἀ-
 ἐσχοντο μηχανῆς, ἀλλὰ καὶ ὑποσχέσεις δελεάσαι,
 καὶ ἀπειλαῖς καταπληῖσαι, καὶ κολάσεις μεταπέσαι
 πρὸς βίαν ἔσπευταν; Φητέ οὖν εὐκολίαν, μήτε κα-
 κουργίαν, ἀλλὰ σοφίαν μᾶλλον καὶ ἀνδρείαν ἀνόμαζε
 τὰ τοιαῦτα· σοφίαν μὲν, ἥ τῶν φθειρομένων τού-
 των τὰ ἐστώτα καὶ μένοντα προαιρούμεθα, καὶ
 τοὺς ψευδεῖς ὑμῶν θεοὺς καὶ κибόηλους ἀποστρεφόμε-
 νοι, τῶ ζῶντι μόνῳ καὶ ἀληθεῖ Θεῷ προσανέχουμεν.
 ἀνδρείαν δὲ, δι' ἧς τηλικούτοις ὑπὲρ Χριστοῦ κινδύ-
 νοις διαπαλαίμεν, καὶ ὡς περ ὕψους τινὸς τοῦ θα-
 νήτου καταφρονοῦμεν. Οὔτε οὖν Κλήμης ἐστὶν ἐ-
 πείθων ἑμὲ, ἀλλὰ Χριστὸς πολὺ πρότερον ὁ διὰ
 Κλήμεντος με προσκαλεσάμενος. Οὐκ ἐξηπατήθη,
 ἀλλὰ τῆς ἀπάτης μᾶλλον ἀπέστην, ἧς ἀποστήναι
 καὶ ὑμᾶς εὐχόμεαι, ἀγαθὸς, εἰ βούλοισθε, καὶ ὑμῖν
 ἄγγελος τῆς ἀληθείας γινόμενος.

ΠΓ'. Ταῦτα τοῦ Ἀγαθαγγέλου διεξεληθόντος, ἐλ-
 πίδος ἐπ' αὐτῷ πάσης ὁ ἡγεμὼν ἀποστάς, σιδηρᾶς
 τε περόνας ἰσχυρῶς ἄγαν ἐκπυρωθεῖσας κατὰ τῶν
 ἐκείνου ὠτων ἐμβάλλει, καὶ λαμπράς ἄφθονον τρε-
 φύσας τὸ πῦρ, τῆς πλευραῖς ἑκατέραις προσάγει.
 Δριμείας οὖν ἐκ τῶν ὠτων ὀδύνης στρεφούσης ἐνδο-
 θεν τὸν ἐγχείραλον, καὶ καπνοῦ καὶ σκοτοδίνης αὐτὸν
 ἐμπιπλώσας, ἐκαρτέρει γενναίως ὁ μάρτυς Χριστὸν
 ὁμολογῶν, καὶ μόνον αὐτὸν εἰς ἐπικουρίαν καλῶν,
 Δέσποτα, κρᾶζων, Ἰησοῦ Χριστὲ, μὴ στερησῆς με
 τῆς μακαρίας ἐκείνης τῶν ἀθανάτων ἀγαθῶν ἀπο-
 λαύσεως, ἀλλὰ δοῦς ὑπομονὴν μοι καὶ καρτερίαν,
 καὶ τελείως ἀνῴσει με τὸν δρόμον τῆς σῆς ὁμολο-
 γίας· καταξιώσας συναριθμησθὲν με τῷ δούλῳ σου
 Κλήμεντι, καὶ πᾶσιν οἱ τοῦ σοῦ ἐνδόξου ὀνόματος
 ὑπερέβλησαν, ὅτι ἐξέλιπεν ἡ ἰσχύς μου, ἡ δὲ ψυχὴ
 μου ἐπὶ σοὶ ἤλπισε. Ταῦτα ὁ μὲν ἠύχετο, Θεὸς δὲ
 ἄωθον ἐκατέλει.

ΠΔ'. Καὶ γινὼς ὁ ἡγεμὼν ὡς ἄρα οὐ μόνον οὐδὲν

LXXXII. Sequenti autem die accersito Agathan-
 gelo: Scio, inquit, quod non propter improbita-
 tem, sed propter animi facilitatem et morum simp-
 licitatem, deceptus es a tuo familiari Clemente. Quocirca videris multis habere innatum nimium
 contendendi studium. Non est autem mirum, si
 mala consuetudo, quæ veluti morbus quidam tem-
 pore callum obduxit, mutaverit sententiam. Nam
 gutta quoque aquæ assidue distillans, petram
 quoque scit cavare, ut dicitur. Sed hanc tuam ad-
 morem gerendum facilitatem nobis quoque ali-
 quando concede, Agathangele, utiliore et jus-
 tiorē, et convenienter tuo nomini sis nobis bonus
 nuntius, nuntians conversionem propriam et pœ-
 nitentiam. Ad hæc Agathangelus: Mihi, inquit,
 hæc constantiam nec animi fecit facilitas, nec
 improbitas. Sed quod non improbitas quidem, ipse
 prius es confessus. Quod autem rursus nec quibus-
 libet facile paream, hinc est apertum: quomodo
 enim tam multis restitisset præsidibus, atque
 adeo ipsi etiam imperatori, qui cum me et cum
 Clemente et seorsum rursus accépissent, nullam
 non adhibuere machinam, sed et promissis ines-
 care, et minis perterrere, et suppliciis conati sunt
 in aliam traducere sententiam. Neque ergo facili-
 tatem, neque improbitatem, sed sapientiam potius
 et animi fortitudinem hæc nomines: sapientiam
 quidem, qua iis quæ intereunt et cito fluunt, præ-
 ferimus ea quæ stant et manent; falsosque vestros
 deos et adulterinos aversantes, solum unum Deum
 et verum attendimus: fortitudinem autem, per
 quam cum tam multis pro Christo colluctantur
 periculis, et veluti quemdam somnum mortem
 contemnimus. Neque est ergo Clemens, qui mihi
 persuadet; sed Christus multo prius, qui me vo-
 cavit per Clementem. Neque deceptus sum, sed
 potius discessi ab errore: a quo rogo, ut vos
 quoque recedatis, ut qui vobis quoque, si vultis,
 sim nuntius veritatis.

LXXXIII. Hæc cum dixisset Agathangelus, omni
 de eo spe concepta præses frustratus, et ferreas
 fibulas valde accensas in illius aures injicit, et
 faces copiosum ignem alentes utrisque admovet
 lateribus. Cum acris itaque dolor hinc ex auri-
 bus intrinsecus versaret cerebrum, fumusque et
 tenebræ id implerent, fortiter id ferebat martyr,
 Christum confitens, et eum solum vocans in au-
 xilium, et clamans: Domine Jesu Christo, ne me
 privaveris beato illo fructu bonorum immorta-
 lium; sed des mihi patientiam et tolerantiam,
 et cum dignatus me fueris perficere cursum tuæ
 confessionis, cum tuo famulo Clemente me con-
 numeres, et cum omnibus, qui pro glorioso tuo
 nomine decertarunt, quoniam defecit virtus mea;
 anima autem mea in te speravit. Hæc illa qui-
 dem est precatus, Deus autem ex alto hæc per-
 fecit.

LXXXIV. Cum videret præses nihil sibi succedere

ex sententia, sed athletam potius effici clariorem, abducto illo in locum, qui Cryptos, id est Abditus, appellatur, ense beatum caput amputat, quinto mensis Novembris. Atque martyr quidem, cum recessisset ab iis, quæ sunt ad tempus, et a laboribus liberatus fuisset et tormentis, fuit in cælis; et qui staret cum angelis, et cum superis choros duceret, dignus fuit habitus, cum certasset sub imperatoribus quidem Diocletiano et Maximiano, sub magistratibus autem Agrippino, Curicio, Domitio, Sacerdote, Maximo, Aphrodisio et Lucio. Pia autem illa et martyrurum amantissima Sophia, materno amore in Agathangelum quoque accensa propter magnum Clementem, postquam vidit eum, ut optabat, consummatum, et ab iis, quas pro ipso gerebat, curis est exsoluta, et cum magna voluptate tollens illud corpus martyricum, et componens in loco consummationis, in quodam sepulcro profundissimo, in ingressu templi quod ille est deposuit.

Ἐπιπέτῃ κατὰ γνώμην ἐνίοις ἄλλ' ἐπιφανέστατοι μὴ-
λον τὸν ἀθλητὴν ἀπεργάζεται, ἀπαγαγὼν αὐτὸν ἐς
τὸν Κρυπτὸν ἐκεῖνον οὕτω καλούμενον τόπον, ἕνω-
τὴν μακαρίαν κεφαλὴν ἀποτέμνει, κέκτηται τὰ
τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ἄγοντος. Ὁ μὲν οὖν μάργ-
λοιπὸν ἀποστάς τῶν προσκαίρων, καὶ πόσει πρὸς
βασιλέων ἀκαλλαγίαις, ἐν οὐρανοῖς ἦν· καὶ μετὰ
ἀγγέλων ἐστάναι, καὶ μετὰ τῶν ἄνω χειρὶ
ἠξίωσι, ἀθλήσας ἐπὶ μὲν τῶν βασιλέων Διοκλητιανῶ
καὶ Μαξιμιανοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν ἐρχόντων Ἀγρικίου,
Κουρικίου, Δομετίου, Σακερδώτος, Μαξίμου, Ἀφρο-
δισίου καὶ Λουκίου. Ἡ δὲ γὰρ θεοφιλὴς ἐκείνη καὶ
φιλόμαρτυρος Σοφία μητρικῶς καὶ Ἀγαθαγγέλου καὶ
τὸν μέγαν Κλήμента περικαίωμένη, ἐπέκειρ εἰς
αὐτὸν, ὡς ἐκόθει, τελειωθέντα, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς
φροντίδων ἐλύθη, καὶ σὺν ἡδονῇ πολλῇ τὸ μαρτυ-
ρικὸν ἐκεῖνου σῶμα ἀναλομένη καὶ περιστελλασα καὶ
αὐτὸν τὸν τῆς τελειώσεως τόπον, ἐν τινὶ βαθύτῳ
τάφῳ, πρὸς τῇ τοῦ ἐκείσε ναοῦ εἰσόδῳ κατέθετο.

CAPUT XV.

Martyrium SS. Clementis, Christophori et Charitonis.

LXXXV. Præclarus autem Christi athleta Clementis, cum sui in certamine socii Agathangeli intellexisset consummationem, ipse quoque voluptate, quæ minime potest explicari, repletus in carcere ita ut erat pronus humi extensus (prohibebat enim ne surgeret, lignum quod habebat in pedibus, et lapis alligatus corpori) emittebat, ut par est, ad Deum voces, quibus agebat gratias. Sed neque in eum evaserat præses negligentior, sed præter vincula, et quam perpetiebatur ex illis miseriam, jubebat centum et quinquaginta plagas ei in vultu et in capite infligi quotidie. Sic ergo quotidie ex eo fluebant rivi sanguinis, ut ipse quoque lapis, qui erat ei alligatus, et totus subjectus locus fieret porpureus. Nocte autem rursus adveniente, et lux circa ipsum veluti eluxit et angeli astiterunt, et ejus liberalis consecuta est curatio.

LXXXVI. Cum ipse ergo et lapidem et vincula et nocturnas illas plagas ferret fortiter jam longo tempore, Christianis quidem jam erant festa adventura Servatoris nostri Jesu Christi Theophania: pia autem et Dei amans Sophia, quæ vehementi quidem pietatis zelo semper movebatur, et alioqui ardentiori tunc fervebat spiritu, audet præclarum aggredi facinus et magni animi. Cum famulorum accepisset multitudinem, et puerorum, qui ab ea alebantur, masculos et feminas, ingreditur carcerem, et cum vinculis solvissent martyrem, educunt e carcere. Deinde vero cum Sophia eum veste induisset candida, et superhumerali ei imposuisset, et ei manus tradidisset Evangelium, cum multis lampadibus et suffibus circumseptum deducebat ad ecclesiam. Cum

ΠΕ'. Ὁ μέντοι γενναῖος ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ Κλήμης, τὴν τοῦ συνάθλου τελείωσιν Ἀγαθαγγέλου μαρτύρων, καὶ ἡδονῆς καὶ αὐτὸς τὴν ψυχὴν ἀπέσω-
πλησθεῖς, ὡς εἶχεν ἐπὶ τοῦ δεσμοτηρίου πρηνίς ἐ-
ταθεῖς τῷ ἰσάφει (ἐκώλυον γὰρ αὐτὸν ἀναστῆναι
τό τε ξύλον τὸ ἐπὶ τοῖς ποσὶ καὶ ὁ ἐκδεδεμένος ἰσθμὸς
τοῦ σώματος), ῥωγὰς πρὸς τὸν Θεόν, οἷα εἰκὸς ὁ
χαριστικὸς ἐπέγγετο. Οὐ μὲν οὐδὲ περὶ αὐτὸν μᾶ-
κρότερον ἔσχευε ὁ ἡγεμὼν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς δεσμο-
καὶ τῇ ἀπὸ τῶν δεσμῶν ἐκείνων ταλαιπωρίᾳ, καὶ
πληγὰς αὐτῷ κατὰ τε τοῦ προσώπου καὶ τῆς κεφα-
λῆς πρὸς ταῖς ἐκατὸν ἐκάστης ἡμέρας ἐπέκεινται
ἐκείλευσεν. Ἀμάρτος μὲν οὖν οὕτω καθ' ἐκάστην ἡ-
αὐτοῦ κατήγοντο ῥύακες, ὡς καὶ αὐτὸν δῆκου τῆ
ἐκδεδεμένον αὐτοῦ λίθον, καὶ πάντα δὲ τὸν ὑποκαί-
μενον φοινίσσεσθαι τόπον. Νυκτὸς δὲ πάλιν ἐπιγιγ-
μένης, φῶς τε περὶ αὐτὸν οἷον ἐξέλαμψε, καὶ ἄγγελοι
ἐφειστήκεισαν, καὶ ἡ θεραπεία φιλοτίμως ἐπὶ κα-
λούθει.

ΠΣ'. Οὕτως οὖν αὐτοῦ τῷ λίθῳ, καὶ τοῖς δεσμοῖς,
καὶ ταῖς καθημεριναῖς ἐκείναις πληγαῖς διακρυ-
περοῦντο: ἐπὶ χρόνον ἤδη συγχρόνῳ, ἔορται μὲν ἤδη
Χριστιανικὸς ἔμμελλον τὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ Θεοφάνια· ἡ δὲ γὰρ θεοφιλὴς Σοφία σφοδρῶς
μὲν καὶ ἀεὶ τῆς εὐσεβείας κινουμένη ζήλω, ἄλλως
τε δὲ καὶ θερμότηρῳ τηλικαῦτα ζήσασα πνεύματι,
τολμᾷ τι γενναῖον καὶ ἀνδρικόν· καὶ παραλαβούσα
πληθὸς τε οἰκετῶν, καὶ τῶν τρεφομένων ὑπ' αὐτῆ
παίδων, ὧσον τε θῆλυ καὶ ὧσον ἐν ἄρρεσιν ἔνδον
τοῦ δεσμοτηρίου γίνεται, καὶ λύσαντες τὸν μάρτυρα
τῶν δεσμῶν, ἐξάγουσι τοῦ δεσμοτηρίου. Ἐπειτα
δὲ καὶ στολὴν αὐτῷ περιθετοῦσα λευκὴν ἡ Σοφία, καὶ
τὴν ἐπιμάδα περιβαλοῦσα, καὶ χερσὶν ἐπιδοῦσα
τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως ὑπὸ πολλῶν αὐτὸν λαμπάσι

καὶ θυμιάμασι μέσον ἀπειλημένον, ἐπὶ τὴν ἐκκλη-
σίαν παρέπεμπε. Λευκὴν δὲ αὐτὴ στολὴν περιβι-
λομένην, καὶ τὴν ἔνδον ἐπὶ τῷ γενναίῳ Κλήμεντι τῆς
ψυχῆς ἀποδεικνύσα φαιδρότητα, καὶ χεῖρα κατὰ
τὸ εὐώνυμον μέρος ὑπέτεινε, ἀνέχουσαν καὶ συναίρο-
μένην πρὸς τὴν πορείαν τῷ μάρτυρι.

ΠΖ'. Ἐτι οὖν εἶχοντο τῆς ὁδοῦ, καὶ ὁ μέγας Κλή-
μενς, καθάπερ ἦδη τοῦ Δεσπότου πρὸς αὐτὸν καλοῦν-
τος αἰσθόμενος, τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνοσχῶν
(ἢ ἑτέρα γὰρ τὸ Εὐαγγέλιον εἶχε ὑπερῆχεται τῆς
κατὰ πνεῦμα μητρὸς αὐτοῦ Σοφίας, ὑπερύχεται
τοῦ κλήρου καὶ τοῦ ποιμανίου παντός· ἦτετο τοῖς
ἐπικαλούμενοις αὐτὸν μετὰ τὴν ἐντεύθεν ἐκδημίαν,
καὶ ἄλλως θεραπεύουσι καὶ τιμῶσι, ἀντιληψὶν παρὰ
Κυρίου καὶ σωτηρίαν, καὶ πᾶν ὅτι περ ἂν αὐτοῖς εἰς
αἰτήσιν ἢ πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομούμενον, καὶ B
δεόμενος ὅτω τὰ τελευτάτα, εἴσεισι μετὰ τῆς φιλο-
μάρτυρος Σοφίας καὶ τῶν παραπεμπόντων τὴν ἐκ-
κλησίαν. Ἐκείνοι μὲν οὖν μοχλοῦσι καὶ κλειοῖσι τὰς
θάρας ἀσφαλισάμενοι (ἐδεδίσαν γὰρ μὴ τινες αὐ-
τοῖς τῶν ἀσεβῶν ἐπιπέσωσι), διὰ πάσης νυκτὸς
ᾄδοντες ἦσαν. Ὡς δὲ καὶ ἡ σωτήριος ἡμέρα παρῆν,
φαιδρὸν τι λίαν καὶ ἡδὺ λάμπουσα ταῖς τῶν ἀζῶν
φυχαῖ, λαμπρῶς ἄγαν ὁ μάρτυς τὴν ἱερὰν λειτουρ-
γίαν διατελέσας, καὶ τῆς ἀχράντου κοινωνήσας τοῖς
παροῦσι καὶ ἀναμάρτου θυσίος, εἶτα καὶ γλυκὺν
αὐτοῖς τὸ τοῦ Χριστοῦ κλῆμα τὸν οἶνον τῆς διδασκα-
λίας ἀπίσταξεν.

ΠΗ'. Περιδεεῖς δὲ αὐτοὺς καὶ καταφόβους ὄρων,
οἷα τινα τῶν ἀπίστων ἐπέλευσιν ὑποπτεύοντας, ἐπέβ-
ρωσαν αὐτῶν τὰ γρονθήματα, καὶ τὴν δεξιὰν ἐκδέ- C
βληκε, φανερὰ καὶ ὑπ' ὀφθαλμοῦς αὐτοῖς τὰ μέλ-
λοντα συμβῆσθαι παραστήσας. Θαρσεῖτε γὰρ,
φησὶν, ἀδελφοὶ θαρσεῖτε· εἰς ἐξ ὑμῶν οὐκ ἀπολείπεται,
δύο δὲ τινες καὶ τρίτος ἐγὼ σὺν αὐτοῖς, ἦδη τὴν
τελευταίαν ἐκδημίαν ἀφ' ὑμῶν ἐκδημήσομεν· ἔπειτα
σβεσθήσεται μὲν ἡ κατὰ Χριστιανῶν λύσσα, εἰρήνη
δὲ πρὸς τὰ Ῥωμαίων ἀνατελεῖ, καὶ πᾶσα πόλις καὶ
γῶρα τῆς ἐπιγνώσεως πλησθήσεται τοῦ Χριστοῦ·
καὶ ἀνοιγήσεται μὲν ἅπας ὁ ἱερὸς οἶκος, κλεισθή-
σονται δὲ οἱ τῶν Ἑλλήνων ναοὶ, καὶ φεύζονται οἱ
προσκυνῶντες ἐν αὐτοῖς, καὶ τὸν φόβον ἡμῶν αὐτοὶ
φοβηθήσονται. Ὁ δὲ καιρὸς οὗτος ἐγγύς, καὶ τινες ἐξ
ὑμῶν τὴν καταστροφὴν τῶν διοκόντων ἡμᾶς ὄψονται.

ΠΘ'. Ταῦτα ἐκείνους γυμνῶς οὕτω καὶ ἀποκεκα-
λυμμένως τοῖς προῦσι διεξιόντος, φιλοχριστός τε D
καὶ φιλόμαρτος Σοφία μεστὴν ἡδονῆς ἐπὶ τῷ Κλή-
μεντι καὶ φαιδρότητος ἔχουσα τὴν καρδίαν, χήρης τε
καὶ ὀρφανούς συνεκάλει, καὶ ἄρτον αὐτοῖς καὶ ἐδέ-
σματο καὶ οἶνον ἄφθονα προσετίθει πάντα, καὶ ὡς
ἡ χεῖρ εἶχεν ἐδεξιοῦτο. Ταῦτα μὲν οὖν δωδεκάτην
ἐξῆς ἐτελεῖτο ἡμέραν, καὶ φιλοτίμως τοὺς παραβά-
λοντας ἡ Σοφία εἰσῆλα, καὶ ἦσαν ἐν ἑορταῖς πάντες
καὶ εὐπαιθεταί, καὶ Κλήμεντος τὴν ἐπεκδημίαν ἐώρ-
ταζον· ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ προθεσμία πορῆν (Κυριακὴ δὲ
ἦν ἡ ἡμέρα) τὸν ἐθλητὴν ἀπὸ τῆς παρουσίας καλοῦσα

A ipsa autem vestem quoque induisset candidam, et
internam propter egregium Clementem ostenderet
animi lætitiā, ei in sinistra parte manum subji-
ciebat, quæ eum sustineret, et ad ingrediendum
ferret opem martyri.

LXXXVII. Adhuc autem erant in itinere, cum
Clemens, ut qui jam sensisset, Dominum eum ad
se vocantem, in cælum sublata dextera (altera enim
tenebat Evangelium), oravit et pro sua secundum
spiritum matre Sophia, et oravit etiam pro clero
et universo grege, et petiit iis, qui ipsum invo-
carent, postquam hinc excessisset, et eum alioqui
honorarent et colerent, Domini defensionem et
salutem, et quidquid ad eorum petitionem tribu-
tum futurum esset eis utile : et sic postremo orans,
cum martyrum amante Sophia, et iis qui eum de-
ducebant, ingreditur ecclesiam. Atque illi quidem
cum clavibus et vectibus fores munissent (time-
bant enim, ne aliqui ex impiis in eos irruerent),
tota nocte canebant. Postquam autem dies advenit
salutaris, jucunde et suaviter illucescens eorum,
qui digni erant, animis, cum præclare admodum
martyr sacum celebrasset ministerium, et inte-
merato et incruento eos qui aderant, impertiisset
sacrificio, eis suavis Christi palmas, Clemens,
inquam, eis instillavit dulce vinum doctrinæ.

LXXXVIII. Cum autem videret perturbatos et
timore affectos, ut qui suspicarentur fore aliquam
infidelium incursionem, confirmavit eorum spiri-
tus, et cum quæ futura erant, eorum subiecisset
oculis : Bono, inquit, sitis animo, fratres, non
peribit unus ex vobis Duo autem quidam, et ego
tertius cum eis prostremo a vobis excedemus.
Deinde extinguetur quidem, quæ sævit in Chri-
stianos, rabies : oriatur vero pax in imperio Ro-
manorum : omnisque civitas et regio implebitur
Christi cognitione : et aperietur quidem omnis
ædes sacra, claudentur autem templa gentilium,
et fugient, qui in eis, adorant, et eo, quo nunc
vos, ipsi timore afficientur. Hoc autem tempus
prope est, et quidam ex vobis videbunt eversos
persecutores.

LXXXIX. Hæc cum ille tam aperte dissereret iis
qui aderant, Christi et martyrum amarissima So-
phia, maximo gaudio et lætitia propter Clementem
in corde plena, convocabat viduas et orphanos,
panemque et cibum et vinum eis abunde suppe-
ditabat, et pro viribus eos complectabatur. Atque
hæc quidem duodecim deinceps dies facta sunt,
et eos, qui accedebant, convivio liberaliter accepit
Sophia, festosque dies celebrabant et hilariter
transigebant, et Clementis adventum honorabant.
Cum autem jam dies adesset præstitutus (erat
vero dies Dominicus) a præsentī vita athletam

evocans, ille quidem divinum celebrat sacrificium. Postquam autem perfecta fuerant, quæ consueverant, et participes fuerunt fideles vivifici corporis et sanguinis, divinis adhuc donis in sacra mensa propositis, et ad ea martyre collum habente inclinatum, quidam ex magistratibus, Alexander nomine, impetu repente facto cum militibus, jubet uni ex suis amputare sacrum caput Clementis. Deinde etiam intemeratam oblationem (o tuam, Christe rex, patientiam!) dejecerunt in terram, et profanis pedibus profani conculcarunt. Atque sic quidem magnus ille Clemens sacrificans, acceptum pro aliquo alio sacrificium ipse Deo offertur. Eorum autem qui aderant multitudo, alii quidem recesserunt lacrymantem; duo vero soli ex Levitis, qui etiam intemerato ministrabant sacrificio, unus quidem Christophorus, alter autem Chariton nomine, ut ipse prius significavit beatus, ad divinam quidem ejus mensam beatum ipsi quoque finem acceperunt.

XC. Fidelis autem Sophia, quæ magno Clementi fuit ex Deo mater et nutrix et institutrix, cum in aula tutissima haberet filium repositum, et qui ad supernas transierat coronas, et immobilium illorum bonorum remunerationes, sollicitudinem omnem solvens et mærorem, et lucernarum accendit multitudinem, multaque perpessum et quod multa vicerat certamina, sui amicissimi mortui tollens corpus, mundis vestibus et linteis involvit, et in ipso templo, quod est in loco, qui dicitur Cryptos, præclarum præclare deponit: ubi etiam prius deposuerat Agathangelum, ut uni sepulcro crederentur corpora, quorum animas idem cæli suscepit tabernaculum. Prope eos autem, illos etiam sepelivit diaconos, qui cum magno Clemente concertaverant, quo in loco eorum quoque parva ædificata est ædicula. Deinde cum Clementis assedisset sepulcro, hæc humanitateque et affectione plena verba eloquebatur: Ego quidem vos, o filii, in Crypto, id est in abdito, deposui: sed vos omnino Christus in aperto deducet in requiem, propter quem tot et tanta vestra sponte pati delegistis, et vobis dignam ædem excitabit, et vestra corpora in ea reponentur. Porro autem me quoque jam ad vos vocat senectus, quæ propterea in hodiernum usque diem est conservata, ut vobis communem omnino congeram pulverem, quos ne longum quidem tempus martyrii a se invicem separavit, et meipsam vobis pulchrum bustum præbeam. Sed orate pro me, o charissimi, quæ sum mater, et nutrix, et supplex, ut possim sicut hic, ita etiam illic quoque esse prope vos, et apud Dominum possim quoque parvam aliquam habere fiduciam. Atque illa quidem hæc apud sepulcrum loquebatur, et sensim una cum voce etiam effluebant lacrymæ.

XCI. Præclarus autem Christi athleta Clemens (nam cum iis, quæ dicta sunt, pauca quædam adjecero, finiam orationem) perpetuo quidem de-

Α ζωῆς, ἡ μὲν ἐτύγγανε τὴν θείαν λειτουργίαν ἱερῶν. Ὡς δὲ πάντα ἐτελέσθη τὰ εἰρηθῆτα, καὶ τῷ ζωοποιῷ μετέσχον οἱ πιστοὶ σώματός τε καὶ αἵματος, ἐπὶ τῶν θείων δώρων τῆς ἱεράς προκειμένης τραπέζης, καὶ τοῦ μάρτυρος ὑποκεκλιμένον αὐτοῖς ἔχοντος τὸ ἀγένηα, μετὰ πλήθους στραπτῶν ἄρχων τις, Ἀλέξανδρος ὄνομα, ἐκ τοῦ αἵματος οἷου ἐπεισπεσὼν καλοῦσι τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐν ἱερῇ τὴν ἱεράν καὶ θείαν τοῦ Κλήμεντος ἀποτάμει κεφαλὴν. Εἶτα καὶ τὴν ἀχραντὸν προσφορᾶν, (θεοῦ σου, Χριστέ βασιλεῦ, ἡ κακροθυμία!) κατὰ γῆν ἐβρίπτουσι, καὶ ποσὶ βεβήλοις οἱ βεβήλοι καταπίπτουσι. Οὕτω μὲν οὖν θύων ὁ μέγας Κλήμης, θυμὰ δεκτικὸν ἄντ' ἄλλου τινός αὐτὸς προσάγεται τῷ θεῷ· τὸ ἕκ τῶν παρεστῶτων πλήθος, οἱ μὲν ἄλλοι διακρίνοντες ὑπεχώρουσι, δύο δὲ μόνον τῶν Λευιτῶν, οἱ καὶ τῇ ἀχραντῷ θυσίᾳ διακονοῦμενοι ἦσαν, ὁ μὲν Χριστοφόρος, ὁ δὲ Χαρίτων καλούμενοι, ὡς αὐτὸς προσηγγιλλῶν ὁ μακάριος, αὐτοῦ που παρὰ τῇ θείᾳ τραπέζῃ ἡ μακάριον καὶ αὐτοὶ τέλος ἐδέξατο.

4. Ἡ μὲντοι πιστὴ Σοφία ἡ καὶ μήτηρ τῆς μεγάλης Κλήμεντι κατὰ θεὸν, καὶ τροφὸς, καὶ κηδεύουρος γενομένη, ἐπειδὴ καὶ τὸν υἱὸν ἦδη λοιπὸν ἐν ἀούλῳ ἀποτεθέντα εἶχε τεμείλα, καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ διαδόντα στεφάνους, καὶ τῶν ἀκινήτων ἀγαθῶν ἐπιπύων τὰς ἀντιδόσεις φροντίδος πάσης καὶ ἀγωνίας ἐξυτὴν ἀνείστα, λαμπράδων τε πλήθος ἀνάπτει, καὶ ἰδίοντες εὐωδίας τὸν ἀέρα πληροῦ, θεῖους τε ἀπὸ ἡμῶν ἐπάδει, καὶ οὕτω τὸν πολυπαθῆ καὶ ἐλύθλον ἐκεῖνον τοῦ φιλάτου ἀνελομένη κερὶ ἐσθίμασι· τε καὶ σινδόσι καθαροῖς περιελίττει, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κατὰ τὸν τόπον ναῶ, δεῖ ἄρα καὶ κρυπτικὸν ἐκαλεῖτο, λαμπρὸν λαμπρῶς κατατίθεται, ἵνα καὶ τὸν Ἀγαθᾶγγελον ἐτύγγανε προκαταθεμένη, ὅπως καὶ τάφος εἰς τὰ σώματα πιστευθῆ, ὧν ἡ αἰὶ σκηνὴ καὶ τὰς ψυχὰς ἐν οὐρανοῖς ὑπεδέξατο. Πλησίον δὲ καὶ αὐτοὺς θέπτει τοὺς συναθλήσαντας τῆς μεγάλης Κλήμεντι διακόνους, ἔνθα καὶ μικρὰς τις ψευδόμεντο ἐκεῖνων οἰκίαι. Εἶτα παρακαθίσασα τῷ τῷ Κλήμεντος τάφῳ, οὕτω πως ὑπεφθέγγετο τὰ γενναῖα ταῦτα καὶ φιλόανθρωπα καὶ περιπαθῆ βήματα· Ἐγὼ μὲν ἡμᾶς, ὡς τέκνα, ἐν τῷ κρυπτικῷ κατεθέμην, ἀλλὰ Χριστὸς ἐν τῷ φανερῷ πάντως διαναπαύσει· δι' οὗ καὶ τὰ τοσαῦτα παθεῖν ἠδὲως προσέλασθε, καὶ οἶκον ἡμῶν ἄξιον ἀναστήσει, καὶ τὰ σώματα ἡμῶν ἐν αὐτῷ ἀποθήσεται. Καμὲ δὲ τὸ γῆρας ἤδη λοιπὸν καλεῖ πρὸς ἡμᾶς, διὰ τοῦτο καὶ εἰς δεῦρο τηρηθεῖσιν, ἵνα πάντως κοινήν ἡμῶν ἐπιχώσω κόριν, οὐκ οὐδὲ ὁ μακρὸς ἅπ' ἀλλήλων τοῦ μάρτυρίου διεστήσε χρόνος, καὶ καλὸν ἑμαυτὴν παράσχῳ ἐντάφιον. Ἄλλ' εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ, φίλιτατοι, τῆς καὶ μητρὸς, καὶ τροφῆς, καὶ ἰκέτιδος, ὥστε δυνηθῆναι καθάπερ ἐνταῦθα, οὕτω καὶ αὐτοῖσι γενέσθαι που πλησίον ἡμῶν, καὶ μικρᾶς τινος καμὲ πρὸς τὸν κοινὸν Δεσπότην κοινωνῆσαι τῆς παρρησίας. Ἡ μὲν οὖν παρὰ τῷ τάφῳ ταῦτα ἐφθέγγετο, καὶ ἡσυχῇ μετὰ τῇ φωνῇ παρεβόησε καὶ δάκρυα.

4A. Ὁ γὰρ μὴν γενναῖός τοῦ Χριστοῦ ἀθλητῆς Κλήμης (μικρὸν γὰρ ἔτι τοῖς ἑρημένους προσθεῖς καταλόσω τὸν λόγον) διετέλεσε μὲν ἀθλῶν ἐπὶ βασι-

λίω, Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, ἐπὶ ἀρχόντων Ἀ
 δεῖ Δομετιανοῦ, Ἀγριππίνου, Κουρικίου, Δομετίου,
 Σακερδώτος, Μαξίμου, Ἀφροδισίου, Λουκίου, καὶ
 Ἀλεξάνδρου· τὸν ἀγῶνα δὲ τρίτῃ μηνὸς Ἰανουαρίου
 καὶ εἰκοστῇ καταλείπει, ὡς εἶναι τὸν πάντα τοῦ μαρτυ-
 ρίου χρόνον εἰκοστὸν αὐτῷ καὶ ὄγδοον ἔτος. Ὁ πρὸς
 ἀνανηψιν ἡμᾶς τῆς οἰκείας ἔχειν δεῖ βραθυμίας, καὶ
 τὴν μακρὰν ταύτην αἰδεσθαι τῶν ἄθλων παράτασιν,
 ὅσοι μὴδὲ βραχυτάτην τινὰ καιροῦ βροχὴν ὑπομεῖναι τι
 καὶ τῶν ἀηδεστέρων διὰ Χριστὸν ἀνεχόμεθα, καὶ
 οὕτω παρεσκευάζεσθαι, καὶ αὐτὴν θαρσύνειν, ὥστε δι' αὐ-
 τὸν, εἰ δεήσει, πάντα παθεῖν, ἵνα καὶ αὐτοὶ προσι-
 ρέσεως ὤμεν μαρτύριον διανύσαντες, καὶ παρρησίας
 πρὸς Θεὸν ἅμα σὺν ἐκείνῳ μετὰσχομεν· ἧς γένοιτο
 πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ
 Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ
 ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, καὶ
 προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰῶνων. Ἀμήν.

certavit sub imperatoribus Diocletiano et Maxi-
 miano: sub magistratibus autem ac præsibus
 Domitiano, Agrippino, Curicio, Domitio, Sacer-
 dote, Maximo, Aphrodisio, Lucio et Alexandro.
 Finit vero certamen 23 Januarii, adeo ut totum
 tempus martyrii ei fuerit viginti et octo anni.
 Quod quidem nos oportet tenere memoria ut a
 nostra excitemur socordia, et hæc tam proluxa
 revereamur certamina, qui nec parvum aliquod
 momentum temporis aliquid molesti propter
 Christum tolerare sustinemus: et sic nos coai-
 paremus, et tantam suspiciamus confidentiam, ut
 propter ipsum, si opus fuerit, omnia patiamur,
 ut ipsi voluntatis subeamus martyrium, et apud
 Deum fiduciam cum illis consequamur: quam
 detur nobis omnibus consequi gratia et clementia
 Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri simul
 cum sancto Spiritu gloria, potentia, honor et
 adoratio, nunc et semper et in sæcula sæculo-
 rum. Amen.

DE JOANNE ELEEMOSYNARIO

PATRIARCHA ALEXANDRINO.

(Anno 596, Acta sanctorum Bolland. ad diem 23 Januarii.)

Amathus urbs est Cypri pervetusta (a qua insulam ipsum aliquando Amathusiam appellatam ex Plinio patet lib. v, cap. 31) sita in ora meridiana, episcopali dignitate ab ipsis Ecclesiæ incunabulis ornata. Hic editus in lucem est S. Joannes Eleemosynarius, Alexandrinus patriarcha; ibidemque excessit e vivis. Ejus Vitam primo scripserunt Joannes et Sophronius, qui a Leontio in Vita appellantur « Dei cultores, amatores virtutum, pietatis propugnatores; » Leontius deinde, Neapoles Cypri episcopus, cujus testimonium pro Christianorum apologio contra Judæos, ac de imaginibus sanctorum exstat, in synodo Nicæna I, actione 4, ubi et « Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Hic qui lectus est Pater, in una urbium Cypri decore sacratissimo claruit, et multa præconia et festivos sermones ejus habemus: cum quibus est etiam sermo ejus Transfigurationem Salvatoris nostri. Conscripsit autem et Vitam S. Joannis archiepiscopi Alexandriæ, cognomento Eleemonis, id est misericordis; quin et S. Simeonis Simplicis, et alio quædam, atque in omnibus sermonibus suis orthodoxus cernitur. Floruit autem temporibus Mauricii imperatoris. »

Alia exstat ejusdem S. Joannis Vita, sive a Simeone Metaphraste, seu quo alio antiquiore Græco, conscripta, Latine reddita a Gentiano Herveto, et ab Aloysio Lipomano edita tomo V, de Vitis sanct. 12, Novembris: quam tom. I. Vitarum hoc XXIII Januarii inseruit Laurentius Surius: et nos hic damus cum duobus præclaris Græcis antiquissimis mss. codicibus collatam, ac sub nomine quidem Metaphrastæ, licet hi codices plurimas Vitas, ab iis quas Metaphrastes scripsit diversas, contineant.

BΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ,

VITA ET CONVERSATIO

S. PATRIS NOSTRI

JOANNIS ALEXANDRIÆ ARCHIEPISCOPI

COGNOMINE *ELEEMOSYNARI*

(Textus Græcus nunc primum prodit ex codice Regio n. 1307 notato, sæculi XI; Latine apud Bollant. Edit. Patr.)

CAPUT PRIMUM.

Ortus, conjugium, Patriarchatus, Eleemosyna.

Benedic, Domine.

I. Bonorum virorum scriptis mandare actiones, et memoriam eorum tradere posteris, conciliat magnam vitæ utilitatem. Quemdam enim zeli stimulum imittit animis piorum, eorum quæ ab eis recte gesta sunt, narratio, et ad similia facienda adhortatur. Quarum una est ea quoque vita, quæ nunc nobis est proposita ad narrandum, boni, inquam, Joannis, cujus actioni nomen est conveniens: vocatur enim Eleemon, id est Misericors, propter magnam suam ad hoc propensionem et summam bonitatem.

II. Quem tulit quidem insula Cyprus, et aluit tanquam plantam aliquam florentem et comatam virtutibus: clara autem Alexandria eum sortita est pontificem et patronum civitatis. Ei pater quidem erat illustris, nomine Epiphanius. Cui etiam virtutis præstantia effecit, ut ei committeretur illius insulæ rectio. Mater autem honesta, et quæ tali marito conveniebat, ut quæ resplenderet corporis et animæ pulchritudine. Joanni cum tales obtigissent parentes, non affectit genus suum dedecore: sed studuit potius id ornare, adeo ut arbor ex fructu fieret manifesta, et non ipse ex illis ornamentum acciperet, sed illi potius gloriarentur filio, cum cognoscerentur esse patres talis filii.

III. Cum autem recte educatus pervenisset ad mensuram ætatis, vel invitus a parentibus uxori jungitur matrimonio: cum qua habitare, dum, ut parentibus obediret, admisisset, aversatus est conjunctionem, temperantiam et continentiam amplexus etiam in matrimonio. Sed magna socii impor-

A Κύριε, εὐλόγησον!

Α'. Τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀναγράφουσ ἅμα πράξεις, καὶ τὴν τούτων μνήμην τῷ μετὰ τὴν χρόνῳ παραδιδόναι πρᾶγμα πολλῆς ὀφελείας τῷ ἡ καθέστησε πρόξενον. Ζήλου γὰρ τι κέντρον ἴκατα τὰς τῶν φιλοθῶν ψυχὰς ἢ τῶν αὐτοῖς κατορθῶν θέντων διήγησις, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων ἐργῶν παρακαλεῖ. Ὡς εἷς ἐστὶ καὶ ὁ νῦν ἡμῶν εἰς διήγησιν προκειμενος βίος, Ἰωάννου, φημί, τοῦ χρηστοῦ ἢ τῆς πράξεως κατάλληλος ἢ ἐπωνυμία. Ἐλετήμων γὰρ προσηγόρευται διὰ τὴν πολλὴν πρὸς τοῦτο βοήθειαν καὶ ἃ περιὸν τῆς χρηστότητος.

Β'. Ὅν ἤνεγκε μὲν Κύπρος ἢ νῆσος· καὶ οὐα [fort. ὡς τι] φυτὸν εὐθαλὲς καὶ ἀρεταῖς κατέκωμον ἀνεθρέψατο, ἢ περιφρῆς δὲ Ἀλεξάνδρεια ἀρχιεπίσκοπος τε καὶ πολιοῦχον εὐμοίρησε. Τούτῳ πᾶτήρ μὲν τῶν ἐπιφανεῶν, Ἐπιφάνιος τούνομα, ἦ καὶ τὸ τῶν πολλῶν διαφέρον εἰς ἀρετὴν ἐπιτραπῆναι τῆς νήσου τὴν ἀρχὴν παρεσκεύασε· μήτηρ δὲ κοσμία καὶ ἀνδρὶ τοιοῦτῳ προσήκουσα, πρὸς τῷ σωματικῷ κάλλει καὶ τῷ ψυχικῷ διαλάμπουσα. Τοιοῦτους Ἰωάννης λαχὼν γεννήτορας, οὐκ ἤσχυνέ τὸ γένος, ἀλλ' ἐπικοσμησῆαι μᾶλλον διὰ σπουδῆς ἔθετο· ὥστε δῆλον ἀπὸ τοῦ καρποῦ κίνεσθαι τὸ δένδρον, καὶ οὐκ αὐτὸν ἐκεῖθεν ἐγκάλωπιζεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνους ἀπὸ τοῦ παιδοῦ συμμόνεσθαι μᾶλλον, πατέρας εἶναι τοῦ τοιοῦτου γωριζοπέλους.

Γ'. Ἐπει δὲ εἰς μέτρον ἡλικίας καλῶς καὶ τραφεῖς καὶ παιδευθεῖς ἐληλύθει, γυναικὶ πρὸς γάμου κοινωνίαν καὶ ἄκων παρὰ τῶν γεννητόρων ζεύγνυται· ἢ τὴν συνοίκησιν τῷ πεθεσθαι κἂν τούτῳ τοῖς γονεῦσι παραδεξάμενος τὴν συνάφειαν ἀπεστράφη, τὸ εὐφρον κἂν τῷ γάμῳ καὶ ἐγκρατεῖς ἀσπασαμένος. Ἄλλ' ἢ

πολλή του κηδεστού ἐπιθεσις ἠνάγκασε τὸν μέγαν B
τοῖς φυσικοῖς ὑπεῖξαι θεσμοῖς, ἐξ οὗ παίδων μὲν
πατὴρ ἀποδεικνύεται· θάττον δὲ τὸ καλεῖσθαι πατὴρ
ἀφαιρεῖται, θανάτου τομῇ τῶν παίδων αὐτῷ πρὸ
ἄρας ἐκοπίντων. Ἐπεὶ δὲ τοῖς κλάδοις καὶ τὴν βί-
ζαν ὁ κοινὸς τοῦ γένους φθορεὺς συνεξέτεμε, καὶ τὴν
κοινωνὸν αὐτῷ τοῦ βίου ἀφείλετο, εὐχριστεῖ μὲν
ἐπὶ πᾶσιν ἡ εὐγνώμων ψυχὴ τῷ καὶ δωδωκίτι καὶ
ἀφελομένῳ Θεῷ, ὕλην δὲ ἀρετῆς τὸ πρᾶγμα ποιεῖται,
καὶ τὴν ἐκείνων στέρησιν φρονεῖδων ἀποθεσιν λογι-
σάμενος· ἀπερισπάστως προσήδρευε τῷ Θεῷ, καὶ
πρὸς τῇ τοῦ Χριστοῦ θύρᾳ διὰ παντὸς κρούοντι τὰ
σπλάγχνα τῆς θείας χρηστότητος αὐτῷ δικαιούγον-
ται. Ἀμέλει γοῦν καὶ αὐτὸς ἐκεῖνα κατὰ τὸ δυνατόν
ἐκμιμούμενος, ἀνοίγει καὶ σπλάγχνα καὶ θύρας πά-
σας καὶ χεῖρα τοῖς δεομένοις, οὐ ψευδᾶς τινὰς ἐλέους
μικρολόγως παρέχων, ἀλλ' ὀμβροὺς ὄλους ὑετίζων B
χρηστότητος, καὶ ἀμφοτέραις τὸν πλοῦτον ἐξαντλῶν
τοῖς χρήζουσιν.

Δ'. Ἐνεσῦθεν ἐπίδηλος τοῖς πᾶσι γίνεται, οὐκ ἰδιώ-
ταις μόνον καὶ ἄρχουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ βασιλεῖ·
Ἡράκλειος δὲ τότε ἦν τὰ Ῥωμαίων σκήπτρα διέπων·
ἔθεν ἡ τῶν Ἀλεξανδρείων πόλις, πατριάρχου τότε χη-
ρεούσα, ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον ὄλω πῶω χωρεῖ, καὶ
βασιλεύς δέεται μὴ διαμαρτεῖν τοῦ σκοποῦ, ἀλλ' ὑπὸ
ἄρχιερεῖ τῷδε τὴν κατ' αὐτοὺς ποιμαίνεσθαι Ἐκκλη-
σίαν. Καὶ ὁ μὲν εὐθὺς μετακαλεῖται τὸν μέγαν καὶ
πᾶσι τρόποις ἐπιβῆναι τοῦ θρόνου τοῦτον ἐπιχειρεῖ.
Ὁ δὲ ἀνθίσταται γενναϊότερον, τὸν ὄγκον τοῦ πρᾶ-
γματος δεδοικέναι λέγων, καὶ μὴ οἶδός τε εἶναι ἀξιώ-
ματος τοσούτου μέγθος ὑπελθεῖν. Ἐπεὶ δὲ Νικήτας
ὁ τὴν ἀξίαν πατρικίος, μέγала τὸ τηνικαῦτα παρὰ C
βασιλεῖ δυνάμενος, ἀδελφός τε κατὰ πνεῦμα τῷ μα-
καρίῳ τελῶν, καὶ δεσμοῖς αὐτῷ φίλας ἄριστα συν-
νημέως, ἄλλως τε δὲ καὶ τὸ ἀπράξιμον τῆς τοῦ
ἀνδρός ἀρετῆς ἀκριβέστερον ἐπιστάμενος, καὶ ἀξίον
εἶναι τοῦ θρόνου, εἰ καὶ τινα ἕτερον, ἐγνωκῶς, τῷ βα-
σιλεῖ σφοδρῶς ἐνέκειτο, μὴ ὑπανεῖναι λέγων, ἀλλὰ
καὶ ἄνοκτα πρὸς τὸν θρόνον ἀναγαγεῖν· ὁ βασιλεὺς
ὀρμῇ πλεῖστον καὶ πνευματικῶν προσχῶν θερμότερον,
πειθῆσι τὸν ἄνδρα τὴν ἱερωσύνην καταδέξασθαι, οὐκ
ἀθεοῖ γενέσθαι τὴν τε τοσαύτην τοῦ δήμου τῶν
Ἀλεξανδρείων συγινησιν, καὶ τοῦ κρατοῦντος τὴν
ἐνστάσιν, λογισάμενος. Γίνεται τοίνυν τοῦ μακαρίου
θρόνου διάδοχος, τῷ χρόνῳ μὲν πολλοστὸς μετ' ἐκεῖ-
νον, οὐ πολὺ δὲ τοῦ βίου καὶ τῆς ἀρετῆς λειπόμενος· D
ὡσπερ ἄρα καὶ δηλοῦν ἔχουσι τὰ μετὰ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς
τοῦ ἀνδρός κατορθώματα.

Ε'. Ὡς γὰρ ἐπέβη τοῦ θρόνου, ἀγῶν αὐτῷ διὰ παν-
τὸς ἔτερου τὸ Μάρκου κήρυγμα καὶ τὴν τῶν φθασάν-
των Πατέρων πίστιν ἀνανεώσασθαι, καὶ τὰ τῶν αἰρε-
τικῶν παραφυέντα ζιζάνια βέλκας αὐταῖς ἐξελεῖν.
Τοῦ γὰρ Κναφείως Πέτρου προσθήκην τινὰ βλάσφημον

(1) Metaphrastes fortassis verba hæc adjecit; certe non diu ante potuit esse notus Heraclio jam imperatori, cum aut mox patriarcha sit creatus, aut potius aliquot ante annis.

(2) Petrus Cnaphesus, sive Fullo, sub Leone imp. favore Zenonis duris Orientis (qui deinde Leoni successit an. 474) Antiochiæ contra episcopum ejus

legibus, ex quo efficitur quidem pater libero-
rum. Patrem autem vocari cito ei est ablatum,
immatura morte ei præreptis filiis. Postquam au-
tem cum ramis radicem quoque simul excidit
communis hostis generis, et abstulit ei vitæ so-
ciam, propter omnia quidem agit gratias grata
et memor anima Deo, qui dederat et abstulerat;
eam autem rem efficit materiam virtutis, et cum
illorum privationem reputasset esse curarum de-
positionem, Deo perpetuo ita assidebat, ut divelli
non posset, et ad Christi portam assidue pulsanti,
ei aperiuntur viscera divinæ benignitatis. Ita-
que ipse quoque illa imitans pro viribus, aperit
viscera et portas omnes et manum indigentibus,
non misericordiæ guttas aliquas parce præbens,
sed emittens imbres benignitatis, et ambabus ma-
nibus opes effundens inopibus.

IV. Hinc evadit omnibus manifestus, non priva-
tis solum et principibus, sed etiam ipsi impera-
tori (1). Heraclius autem tunc sceptrum tenebat
Romanorum. Quamobrem cum civitas Alexan-
drina tunc esset orbata patriarcha, ad hunc virum
toto contendit desiderio, et rogat imperatorem, ne
ipsa a scopo suo excideret, sed ab eo pontifice
pasceret eorum Ecclesia. Et ille quidem ma-
gnam illum accersit protinus, et omnibus modis
conatur ei persuadere, ut ad sedem ascendat. Ille
autem strenue resistit, dicens se timere rei ma-
gnitudinem, nec se posse tantam sustinere digni-
tatem. Cum vero Nicetas dignitate patricius, qui
tunc multum poterat apud imperatorem, et B. Joan-
ni erat frater spiritu, et vinculis amicitie erat ei
optime conjunctus, et alioqui recte sciebat virtu-
tem ejus incomparabilem, et noverat illum, si ullus
esset alius, ea sede esse dignum, vehementer ins-
taret imperatori, dicens ne eum remitteret, sed
vel invitum ad sedem inveheret; urgens impera-
tor majore impetu et spiritu, persuadet Joanni,
ut suscipiat pontificatum, ut qui reputaverit non
sine Dei nomine fuisse tantam Alexandrini populi
commotionem et imperatoris contentionem. Fit
itaque sedis Marci successor, tempore quidem ab
illo longe remotus, sed non multum remotus a
vita illius et virtute: quomodo etiam possunt ost-
endere, quæ statim post susceptam rectionem
recte ab illo gesta sunt.

V. Postquam enim ascendit sedem, hoc ante alia
omnia contendit, ut renovaret Marci prædicationem,
et fidem Patrum, qui præcesserant, et hæreticorum
quæ enata fuerant zizania evelleret radicibus. Nam
cum Petrus Cnaphesus (2) blasphemam quamdam
urbis orthodoxum martyrium concitata multitu-
dine, eam sedem invasit, ac Theopaschitarum in-
stauravit hæresim, de qua pluribus scilicet sumus
xxv Februarii ad vitam S. Felicis III papæ. Leon-
tius num. 60 Severianitarum, sive Acephalorum,
aliorumque hæreticorum meminit, non Petri Cna-
phi.

in Divinitatem additionem hymno ter sancto ausus A esset inserere, et ei, quod est, « Sanctus immortalis, » adjecisset, « Qui crucifixus est propter nos: » divinus ille vir, hac blasphemia sublata, impatibilem et immortalem divinitatem suo dogmate asseruit, et gregem ita sentire docuit. Cum autem invenisset septem sola orthodoxorum oratoria, ea efficit decies plura, ut qui ea septuaginta constituerit. Deinde omne confert studium, ut qui capti fuerant omne genus hæresibus, converterentur ad pietatem. Fuitque zelus ejus vehementissimus in ordinationibus, ut eæ quidem puræ essent a lucris et muneribus: nulla autem earum fieret citra examinationem. Præterea autem maximum adhibebat diligentiam in defendendis iis quibus fiebat injuria, et ne iudices gratificando personis jus proderent, sed justitiæ trutinæ ponderarent judicia, et nec ad gratiam aspicerent, nec ad odium.

VI. Quod autem erat ei maximum et inaxime proprium, erat fervens misericordia in pauperes, et in curandis indigentibus inatlabilitas et proclivitas, quæ non poterat comprimi; et nihil omnino parcere pecuniis, ad eo ut etiam sæpe ad fundum ipsum perveniret. Cum itaque præter alia sua beneficia, extruxisset xenodochia et nosocomia et ptochotrophia, eis frumentum attribuit quotidianum: tantæque hæc erant ei curæ, ut etiam pauperibus feminis, quibus ad parandum non erant habitacula, neque aliquid eorum quæ sunt apta ad earum curationem, septem domos attribuerit in diversis locis civitatis, effeceritque ut in eis essent lecti et stragula et suppeditatio alimentorum, qua resciretur indigentia parientium. Præter hæc pauperibus quoque clericis providebat, et unicuique eorum pecuniæ præbebantur annuæ. Non eis autem solis, sed etiam episcopis, quibus sumptus minime suppetebant ad victum. Sed quid hæc ad magnum mare ejus liberalis voluntatis, et vastum illud pelagus benignitatis? Erat enim alter Nilus copioso fluente eleemosynæ, non solam, ut ille, rigans Ægyptum, sed ipsam universam, ut semel dicam, terram circumfluens. Quis enim ex iis qui undique adventabant, victu indigens, si ad ipsum accessisset, tristi vultu et vacuis reversus est manibus, et non est benignitatem abunde consecutus? Imo vero quinam ex iis, qui egestate laborabant ubicunque terrarum eum esse recepisset, non ea præbuit, quæ ad usum sufficerent? Nam cum tunc Persæ populati essent universam Syriam, qui eorum manus poterant effugere, et laici, tam ii qui magistratum gerebant, quam privati, et clerici cum episcopis confugiunt Alexandriam. Quibus omnibus dives ille et minime angustus convivator quotidie suppeditabat quæ erant ad usum necessaria, non ad indigentium aspiciens multitudinem, ut aliquid faceret, quod esset sordidi et illiberalis animi, sed ad eum, qui aperit manum, et omne animal implet benedictione. Cum autem Rasmisus (3), dux exercitus Chosroe,

(3) Ms. Græc. *Rasmisus*; alterum ms. Græc. *Rasmusus*. Describitur hæc Persarum expeditio in

κατὰ τῆς θεότητος τῷ Τρισαγίῳ παρενεργεῖ τολμήσαντος, καὶ τῷ Ἁγίῳ ἀθάνατος, τὸ Ὁ στωρωθεὶς ἐπὶ ἡμᾶς προσθέντος· ὁ θάτος ἐκαίνοσ ἀνήρ τὸ βλάσφημον τοῦτο ὑπεξελών, ἀπαθῆ καὶ ἀθάνατον τὴν θεότητα ἔδογματίτε τε καὶ τὸ ποίμνιον οὕτω φρονεῖν ἐδίδεξεν. Ἐπτά δὲ μόνα εὐρηκῶς ὀρθοδόξων εὐκτήρια, δεκαπλασιάζει ταῦτα, εἰς ἑβδομήκοντα καταστήσας. Εἰς σπουδῆν τε πᾶσαν εἰσφέρει, τοὺς παντοδαπαῖς αἰώνιασ ἀίρεσεσιν ἐπιτρέψαι πρὸσ τὴν εὐσέβειαν, καὶ ζῆλον οἶον περὶ τὰσ χειροτονίασ θερμοτάτον, ὡπλημμάτων μὲν αὐτάσ καθαρῶσειν, ἐκτόσ δὲ δοκιμασίασ μηδεμίαν αὐτῶν γίνεσθαι πρὸσ τοῦτοσ ἐπιμίλειαν· ὅσην περὶ τὴν τῶν ἀδικουμένων προστασίαν, καὶ τὸ μὴ τοὺσ δικάζοντασ θεραπείαν πρὸσώπων καταπροδιδόναι τὸ δίκαιον, ἀλλὰ ζυγῶ δικαιοσύνησ σταθμᾶσθαι τὰσ κρίσεισ, καὶ μήτε πρὸσ χάριν αὐτοῦ ὄρεσθαι, μήτε μὴν πρὸσ ἀπέχθειαν.

Σ'. Τὸ δὲ μεῖζον αὐτῷ καὶ ἰδιαιτέρον ὁ διάκωρος πρὸσ τοὺσ πένητασ ἔλεοσ ἦν, καὶ τὸ περὶ τὴν θεραπείαν τῶν δεομένων ἀπληστον καὶ ἀφύλακτον, καὶ τὸ μηδὲ ἕλωσ φειδῶ ποιεῖσθαι χρημάτων, ὡστι καὶ αὐτοῦ πολλακίσ τοῦ πυθμίνουσ ἀψασθαι. Ξενοδοχίασ γοῦν καὶ νοσοκομίασ, πτωχοτροφεία τε πρὸσ τὰς ἄλλαισ αὐτοῦ εὐποιαισ δειμάμενοσ, ἀπέταξε τῶν καθημερινῶν σιτηρέσει, καὶ τοσούτον αὐτῷ τὸ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιμελεὶσ ἦν, ὡσ καὶ γυναικῶν ἀπόροσ εἰς πρὸσ τὸ τίκειν οὐκ ἦν καταγώγια, οὐδέ τι τῶν τῶν θεραπειῶν ἐπιτηδείων, οἶκουσ ἑπτὰ ἐν διαφόραισ ἀποτάξει τόποισ τῆσ πόλεωσ, κλίνασ τε καὶ στρωμνάσ ἐν τούτοισ εἶναι παρασκευάσαι, καὶ τροφῆ χορηγίαν τὸ τῶν τικτοῦσῶν ἐπιδεῖσ θεραπείουσων. Ἐπὶ τούτοισ τῶν πενομένων τοῦ κλήρου προμήθειασ, καὶ τὸ ἐκάστω τούτων ἐτήσια χρήματα ἐπιβρέειν· οἷα αὐτοίσ δὲ μόνοισ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπισκόπων ὅσοισ οἷα αὐτάρκη τὰ πρὸσ τὸ ζῆν ἐτύγχανε διακονήματα. Ἄλλὰ τί ταῦτα πρὸσ τὴν μεγάλην τῆσ προαιρέσεωσ αὐτοῦ θάλασσαν, καὶ τὸ ἀχανέσ ἐκεῖνο πέλαγοσ τῆσ χρηστότητοσ; Νεῖλοσ γάρ τισ ἦν ἕτεροσ διαψίλει τῷ βέϋματι τῆσ ἐλεημοσύνησ, οὐ τὴν Αἴγυπτον ὡσ ἐκαίνοσ ἄρδιον μόνην, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν σύμπασαν, ὡσ εἶπειν, περιβρέων. Τίσ γάρ τῶν ἀπανταχῶθεν ἐπιδημούντων, βίου σπανίζων καὶ αὐτῷ προσελθόν, στυγῶ προσώπων, κενάσ ἐπανήλθε χερτί, καὶ οὐχὶ πλουσίασ ἀπῆλαυσε τῆσ χρηστότητοσ; μᾶλλον δὲ τίνα τῶν ἐνδεῶσ ἐχόντων ὅπου ποτ' ἂν καὶ γῆσ ὑπῆρχε μαθῶν, οὐκ αὐτάρκη τὰ πρὸσ τὴν χρειαὶν αὐτῷ παρέσχε; Περσῶν γάρ τὸ τῆνικαῦτα τὴν Σύρων γῆν πᾶσαν ληΐσαμένων, οἱ τὰσ τούτων χεῖρασ ἐκφυγεῖν δυνηθέντεσ, ὅσοι τε τῶν λαϊκῶν ἦσαν ἄρχοντεσ ὁμοῦ καὶ ἀρχόμενοι, καὶ ὅσοι τοῦ κλήρου αὐτοίσ ἐπισκόποισ εἰσ Ἄλεξάνδρειαν καταφεύγουσιν· οἷσ πᾶσιν ὁ πλοῦσιοσ ἐκαίνοσ καὶ ἀστενοχώρητοσ ἐστιάτωρ Ἰλαρῶσ καθ' ἐκάστην ἐχορήγει τὰ πρὸσ τὴν χρειαὶν, οὐ πρὸσ τὸ πλῆθοσ βδέπων τῶν δεομένων, ἵνα τε καὶ μικρόψυχον ὑποστῆ, ἀλλὰ πρὸσ τὸν ἀνοίγοντα χεῖρα καὶ παντὶ ζῶν εὐδουκίασ μεταδιδόντα. Ρασμιοῦζου δὲ τοῦ ἀχιστρατήγου Χοσροῦ τοὺσ σεδραμίουσ τῶν Χρονικοῦ Alexandrino ἔμνο Heraclii IV; a Theophane lib. xviii. cap. 5, non nominato duce exerci-

Ἱεροσολύμων τοπους δρωάτανός τε καὶ ἐκπορθήσαν-
τος, ἐπεὶ τούτω ἤκουσεν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ
ὡς πάντα τὰ ἄγια πυρὶ παρεδόθη, θρηνεὶ μὲν ἐπίσης
Ἱερεμίας τὸ γεγονός, οὐ μέχρι δὲ τούτου τὸ συμπαθεῖς
ἴσῃσι. Κτήσιππὸν τινὰ θεοφιλῆ ἄνθρωπον ἀποστέλλει
χρυσίον αὐτῷ συγγόν ἐγχειρίσας, σίτον τε καὶ τροφὰς
ἐτέρας καὶ περιβόλαια, καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν μετα-
κομιδὴν ὑποζύγια πάμπολλα, ὁμοῦ μὲν τὴν ἐρήμω-
σιν κατοφόμενον, ὁμοῦ δὲ τοὺς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας
περιλειφθέντας ἰκανῶς διὰ τῶν εἰρημένων ἀνακτη-
σόμενον. Πρὸς τοῦτῃ καὶ θεόδωρον Ἀμαθοῦντος
ἐπίσκοπον, καὶ Ἀναστάσιον τὸν τοῦ δρους τοῦ με-
γάλου καθηγούμενον Ἀντωνίου, καὶ Γρηγόριον Ῥι-
νοκοροῦρων ἐπίσκοπον, ἐπὶ ἀναλήψει τῶν αἰχμαλω-
τισθέντων ἐπιμπει, χρυσίον οὐκ εὐαρίθμητον
παρασχόμενος.

A vastasset et depopulatus esset veneranda loca Hierosolymorum; postquam hoc audivit homo ille Dei, et quod omnia sancta fuissent igni tradita, deflet quidem, non secus atque Jeremias, id quod factum fuerat. non hactenus autem constitit ejus commiseratio, sed mittit etiam Cetsippum (4) quemdam, virum pium, tradens ei multum auri, frumentumque et alia alimenta et indumenta, et ad ea vehenda jumenta plurima: tum ut aspiceret vastitatem, tum etiam, ut eos qui remanserant ex captivitate, satis per ea quæ dicta fuerunt, recrearet. Præterea autem Theodorum quoque Amathuntis episcopum, et Anastasium præfectum magni montis Antonii (5), et Gregorium episcopum Rinocororum (6), emittit ad eos recipiendos, qui abducti B fuerant in captivitatem, vim auri præbens prope innumerabilem.

CAPUT II.

Varia misericordiæ opera exercita.

Ζ'. Πῶς δ' ἂν τις τοῦτο σιωπῇ παραδοίη, καὶ μὴ
μᾶλλον ἀκναῖς εὐσπλάγγων χάριται τοῦ δι' αὐτοῦ,
ἄτε καὶ πλεον διασημῆτον τὸ περὶ τὴν ἐλεημοσύνην
τοῦ ἀνδρὸς ἐπιμελέστατον καὶ θερμότερον; Ἄμα
γὰρ τῷ πιστευθῆναι τὴν ἀρχιερωσύνην, μεταλα-
λεσάμενος τοὺς τὰς ἐκκλησίας οἰκονομοῦντας, ἀκουόν-
των ὁμοῦ καὶ τῶν τοῦ σεκρέτου. Οὐ δίκαιον, εἶπεν,
ἀδελφοί τε καὶ συλλειτουργοί, ἕτερόν τι πρὸ τοῦ Χρι-
στοῦ διὰ φροντίδος ἡμᾶς ποιήσασθαι. Οὐκοῦν ἀνά-
πᾶσαν πορευθέντες τὴν πόλιν καθ' ἕνα δὴ τοὺς ἐμοὺς
ἀπογράψασθε δεσπότες. Τῶν δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ δια-
πορευόμενων, καὶ τίνες ἂν εἴεν οἱ τοῦ πατριάρχου
δεσπότης διαπυθνομένων, Οὐς ὑμεῖς, ἔφη, πένητας
καὶ προσκίτας καλεῖν εἰώθατε, τούτους ἐγὼ δεσπότες
ὁμοῦ καὶ συλλήπτορας ὀνομάζω. Αὐτοὶ γὰρ μοι καὶ
μόνοι δύναιτ' ἂν συλλαβῆσθαι πρὸς τὸ τῆς βασιλείας
Χριστοῦ μὴ διαμαρτεῖν. Ὅς δὲ ταχὺ γεγονός τὸ
προσταχθὲν κατενόησε, καὶ εἰς ἑπτὰχιλίους ἄπαν-
τας πρὸς τοὺς πεντακοσίους ἀριθμηθέντας, ἐκάστην
τούτων ἐκέλευσεν ἡμερησίαν παρέχεσθαι τὴν δα-
πάνην.

Η'. Μετ' ἐκεῖνο σπουδάσμα τοῦ ἀνδρὸς γίνεται, τὸ
δικαίως ζυγοῖς καὶ σταθμοῖς χρῆσθαι τοῖς τὰ ὄνια
πωλοῦντας κατὰ τὴν τῆς πόλεως ἀγορὰν, ὃ δὴ καὶ
δι' ἐγγράφων προθεμάτων κατώρθωται τῷ δικαίῳ·
καὶ τοῦτο δὲ ἔργον ἐκεῖνο, κατὰ πολλὴν πρόνοιαν
τῶν ἀδικουμένων γενόμενον. Μαθῶν γὰρ πολλοὺς
αὐτῷ προσελθεῖν μέλλοντας καὶ περὶ ὧν ἡδίκηται
δεηθῆναι, εἴργεσθαι παρὰ τῶν ἐπομένων αὐτῷ τί
ποιεῖ; Δύο τῆς ἑβδομάδος ἀποτάξας ἡμέρας, τετράδα
φημί, καὶ Παρασκευῆν, ἐν ταύταις παρὰ τὰ του
ναοῦ προπόλαια καθεζόμενος, παντὶ τῷ ἐνταχέτι
βουλομένῳ ἄνετος ἦν καὶ εὐπρόσιτος, ἐνίους τῶν
tus; asi ab hoc cap. 55 vocatur *Sarbarazan*. Theophanem sequitur Cedrenus; apud quos nulla Rasmiszi mentio.

(4) *Surius Cresippum*, Baronius an. 614, n. 15, *Chrysippum* vocat.

(5) De montis hujus situ actum est xvii Januarii, ad Vitam S. Antonii § 2 in Prolegom. De primis

VII. Quemadmodum autem hoc quispiam manda-
rit silentio, et non potius misericordium auribus
per ipsum fuerit gratificatus, ut quod magis signifi-
cetur, quam is in eleemosyna longe diligentissimus
fuerit et vehementissimus? Nam cum primum ejus
fidei creditus fuisset pontificatus, iis accersitis qui
res Ecclesiæ dispensabant, iis etiam simul audientibus
qui erant a secreto: Non est, inquit, justum,
o fratres et in ministerio socii, ullius alterius rei
curam gerere prius, quam Christi. Euntes itaque
per totam civitatem, singulatim describite meos
dominos. Cum autem illi, postquam hoc dixisset,
dubitarent, et quinam essent patriarchæ domini,
interrogarent, Quos vos, dixit ille, pauperes et
mendicos soletis appellare, eos ego dominos meos
et adjuutores nomino. Nam ii soli mihi possunt opem
ferre, ut a Christi regno non excidam. Postquam
autem cito factum fuerat quod jusserat, intellexit
omnes, qui numerati fuerant, efficere septem in illia
et quingentos, et jussit unicuique eorum dari
sumptum diurnum.

VIII. Post hæc suum convertit studium ad hoc,
ut justis ponderibus et mensuris uterentur, qui ven-
debant in civitate. Quod quidem pulchre fecit vir
justus, publice præscriptis edictis. Porro vero hoc
quoque ab illo factum est, quod magnam curam
gerebat eorum, quibus fiebat injuria. Nam cum ac-
cepisset multos ad eum accessuros, et de iis quæ
illis factæ fuerant injuriis supplicatos, ab iis qui
ipsum sequebantur, arceri; quid facit? Duobus heb-
domadæ constitutis diebus, quarto, inquam, die, et
die Parasceves, sedens in templi porticibus, se cui-
libet volenti præbebat adeundum, nonnullos ex iis
successoribus et abbatibus seu præfectis monaste-
rii § 5.

(6) *Rhinocorura*, sive *Rhinocolura*, urbs in con-
finio Ægypti et Syriæ, ut pluribus dictum est xvi
Januar. ad Vitam S. Melæ, sive *Melanis*, ejusdem
urbis episcopi.

qui erant virtute insignes, habens secum confidentes. Quibus sæpe dictitabat illud, dignum quod scriptis et memoriæ mandetur: Si nobis, dicens, qui sumus homines, licet omnino ad Deum accedere absque ullo intercessore, et de quibus volumus eum rogare; quomodo non ipsi quoque nostris conservis portas aperuimus absque ullo impedimento, et non cuilibet, cui est opus, benignam aurem præbuerimus? Scimus enim, qua mensi fuerimus mensura, eadem non esse mensuram vicissim accepturos ¹.

IX. Cum autem, ut consueverat, aliquando præsedisset, et nullus accessisset, surgens vespere recessit tristis et lacrymans. Nullo vero audente rogare causam cur esset tristis, divinus qui aderat Sophronius, Quid est, inquit, o vir divine, quod te affecit molestia, et animi ægrotudine bonam tuam implevit animam? Ille autem miti et leni voce: Hodie, inquit, miserandus Joannes non ab aliquo ullam accepit mercedem, neque ullum vel minimum piaculum potuit offerre Christo pro multis et magnis suis delictis, quomodo neque alias unquam. Quid hoc illo minus, nisi etiam majus dixeris, quod dicunt esse cujusdam (7) imperatoris Romanorum, qui dixit: Hodie non regnavimus, quoniam neminem affecimus beneficio? Cum itaque sacrosanctus intellexisset Sophronius, quid sibi vellet, quod ab eo dictum fuerat: Te potius, inquit, lætari oportet, et non tristitia affici, o beatissime domine, quod tibi commissum gregem feceris vivere in tanta pace, ut nullus de re aliqua cum vicino habeat controversiam: sed tanquam angeli aliqui, absque ulla lite et contentione homines vivant in terra. Cum autem verum esse quod dixerat, invenisset vir mitissimus, statim fuit traductus ad animi lætitiā, et pro eo Deo egit gratias. Hoc dicunt etiam esse imitatum, qui Heraclio in imperio successit, Constantinum, qui etiam hujus divini viri fuit filius secundum spiritum.

X. Sed quæ sunt proposita, persequatur oratio, et tradat auribus ea quæ sunt auditu digna et utilissima. Tunc autem, cum ad B. Joannem accessissent ii, quibus fuerat commissa distributio eleemosynæ, et tale quid annuntiassent, quod scilicet puellæ quædam bene ornatae, et quæ collo gestabant monilia, ipsæ quoque conveniunt ut sint participes eorum, quæ dantur pauperibus, et petiissent an eis quoque præbere oporteat, mitissimus Joannes torve in eos intuens: Si humilis quidem et abjecti Joannis, vel potius ipsius Christi ministri esse vultis et distributores, parete divino jussui, qui jubet dare cuique petenti. Sin autem dicitis vos esse alicujus alterius, qui imperat ut examinetis vitam et statum mendicantium, sciatis quod neque Christus ipse, neque humilis Joannes opus habet curiosis ministris. Nam

¹ Luc. vi, 38.

(7) Titus is fuit, de quo Suetonius cap. 8: « Atque etiam recordatus quondam super cœnam quod nihil cuiquam toto die præstitisset, memorabilem illam

ἐπ' ἀρετῇ διασῆμων ἔχων αὐτῷ συνεδρεύοντας, οἷς ἐπέφερε συνεχῶς τὸ γραφῆς ἐκεῖνο καὶ μνήμης ἄξιον, Ἐὶ ἡμῖν, λέγων, ἀνθρώποις οὖσιν ἀδεικ πασα προσελθεῖν ἀμέτῳ τῷ θεῷ, καὶ περὶ ὧν βουλόμεθα δεηθῆναι, πῶς οὐχὶ τοῖς ὁμοδόουλοις ἀκωλύτους αὐτοὶ τὰς θύρας ἀνοίξαιμεν, καὶ παντὶ τῷ χρεῖαν ἔχοντι οὐς φιλήκοον ὑποκλίναιμεν; Οἶδαμεν γάρ, ὅτι ᾧ μέτρον μετρήσομεν, κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἡμῖν ἀντιμετρηθήσεται.

Θ'. Συνήθως γοῦν ποτε προκρυβεθέντος αὐτοῦ καὶ μηδενὸς προσελθόντος, ἀναστὰς περὶ δεξιῶν ὄψιαν, κατηφῆς ὧν καὶ σύντακρος ἐπικηρὶ μὴδενὸς δὲ τολμῶντος πυθέσθαι τὴν αἰτίαν τῆς σκυθρωπότητος, ὁ θεὸς παρῶν Σωφρόνιος, Τί τὸ λυπηρῶν, ἔφη, θεσπέσιε, καὶ ἀθυμίας τὴν ἀγαθὴν σου πληρῶσαν ψυχὴν; Οὐ δὲ πράξις καὶ γαληνὴ τῇ φωνῇ, Σήμερον ὁ ταπεινὸς Ἰωάννης, εἶπε, μισθὸν οὐδ' ὑπὸ τινος οὐδένα διεκομίσατο, οὐδ' ἔσχε μικρὸν τι καὶ τὸ τυχὸν ἐξουλασμα, ὑπὲρ τῶν μεγάλων αὐτοῦ καὶ πολλῶν σφαλμάτων προσηνεγκεῖν τῷ Χριστῷ, ὡς περ γοῦν οὐδέ ἄλλοτε ποτε. Τί τοῦτο ἐκεῖνου ἔλαττον, εἰ μὴ καὶ μετῶν ἑρῆς, ὁ Τίτου τοῦ Ῥωμαίων ἄρξαντος λέγουσιν εἶναι, τὸ μὴ βασιλεύσειν σήμερον εἶπετιν, ἐπεὶ μηδὲνα εὐεργετήσαμεν; Ὁ τοίνυν ἱερὸς Σωφρόνιος συνείς ὁ τὸ ῥηθὲν αὐτῷ ἐδοῦλετο, Χαίρειν ἔδει σήμερον καὶ εὐθυμεῖν, μακαριώτατε δέσποτα, ἀνθ' ὧν ὄστω τὴν πιστευθεῖσάν σοι ποίμνην ζῆν ἐν εἰρήτῃ παρεσκευάσας, ὡς μηδὲνα μὴδ' εὐτινος οὖν πρὸς τὴν πλησίον ἀμφισοῦτετιν, ἀλλ' ὡς περ τινὰς ἀγγέλου ἀμάχως διάγειν τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐὶ οὖν ἀληθὲς εἶναι τὸ ῥηθὲν εὕρισκεν ὁ πρῶτατος, ἐπὶ τὸ εὐθυμότερον εὐθὺς μετεβάλλετο, καὶ τῷ θεῷ χάριτας ὑπὲρ τούτου διωμολόγει. Τοῦτό φασὶ μιμήσασθαι καὶ τὸν μετὰ Ἡράκλειον τῆς βασιλείας ἄρξαντα Κωνσταντίνον, ὅς καὶ κατὰ πνεῦμα υἱὸς τοῦ θεοῦ ἀνδρὸς ἐγεγόνει.

1'. Ἄλλ' ἐχέσθω τῶν προκειμένων ὁ λόγος, καὶ ἀκοῆς διδόντω τὰ ἀκοῆς ἄξια καὶ ὠφελιμώτατα. Τότε γοῦν τῷ μακαρίῳ προσελθόντων τῶν τὴν διανομήν τὴν τῆς ἐλεημοσύνης πιστευθέντων, καὶ τὸ τοιοῦτο προσπαγγειλάντων, ὡς κόραι τινὲς κόσμιά τε καὶ περιδέραια περιβεβλημέναι συνέρχονται καὶ αὐταὶ τῶν τοῖς πένησι διδομένων μεταλαβεῖν, καὶ εἰ χρὴ ταύταις ὀρέγειν ὁ πρῶτατος δριμύ τι καὶ βλοσυρὸν εἰς αὐτοὺς ἀποβλέψας, Ἐὶ μὲν τοῦ ταπεινοῦ, φησὶν, Ἰωάννου, μᾶλλον δὲ Χριστοῦ, ὑπηρέται εἶναι καὶ διανομεῖς βούλεσθε, τῷ θεῷ τούτου προστάγματι πείθεσθε, ὁ παντὶ τῷ αἰτοῦντι δίδοσθαι κελεύει ὁ εἰ δὲ καὶ ἐτέρου τινὸς εἶναι λέγετε, ὅς ἐξετάζειν ὑμῖν καὶ διερευνᾶσθαι τοὺς τῶν προσκλιτούντων βίους καὶ τὴν κατάστασιν ἐπιτάττει ὅτι ὡς οὕτε Χριστὸς αὐτὸς, οὐδ' ὁ ταπεινὸς Ἰωάννης ὑπηρετῶν δεῖται φιλο-

vereque laudatam vocem edidit: Amiei, diem perdidit. »

πραγμόνων. Εἰ μὲν γὰρ ἡμέτερα ἦν τὰ διδόμενα ἅ
καὶ παρ' ἡμῶν ταῦτα εἰσενήνεκται εἰς τὸν κόσμον,
ἴσως ἂν καὶ συγγνώμη τις ἦν τῷ φειδοῖ τούτοις
χρωμένῳ· εἰ δὲ τοῦ Θεοῦ πάντα τυγχάνουσιν ὄντα,
τὸ αὐτοῦ πρόσταγμα πάντως ἐν τοῖς αὐτοῦ προσήκει
φυλάττεσθαι· εἰ δὲ φόβος ὑμᾶς ὑπέβληεν ἐξ ἀπι-
στίας, ὡς μὴ ποτε τὸ τῶν ἀναλισκομένων πλῆθος τὰς
ἐκκλησιαστικὰς προσόδους ὑπερβάλλοι· ἐγὼ κοινω-
νεῖν ὑμῖν τῆς ὀλιγοπιστίας ταύτης οὐδὲ ποσῶς ἀν-
έξομαι· πέπεισμαι γὰρ ὅτι καὶ τὸν κόσμον ὅλον εἰς
τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐν ταῦτῳ γένοιτο συναλθεῖν εὐ-
ποιίας δεόμενον, ἥμισυ ἂν τοὺς τοῦ Θεοῦ στενώσειε
θησαυρούς.

IA'. Ὡς δὲ πᾶσαν αὐτῶν ἀπιστίαν συνταξίαι παραι-
νήσει θεραπεύσας ἐξέπεμψε, τοῖς συγκαθεζομένοις
ἐπὶ τῷ μεγάλῳ ὄρω τῆς αὐτοῦ προσιρέσεως ἐκπλη- B
τομένοις, τοιοῦτόν τι ἀναλαβὼν ἐξηγεῖτο διήγημα,
'Ἐμοί, λέγων, πέντε πρὸς τοὺς δέκα χρόνων ὑπάρ-
χοντι, κατὰ τὴν Κύπρον τε διατρίβοντι, μιᾶς τῶν
νυκτῶν, κόρη τις ὄντα ἐπιφαίνεται· κάλλος οἶον
ἐξάσιον καὶ ἀπόρρητον, ἔσταλο δὲ λαμπρῶς, καὶ τῷ
ἐξ ἑλαίων στεφάνῳ τὴν κεφαλὴν ἔστεπτο. Ἐγγύς δὲ
μοι παραστᾶσα, καὶ τῇ χειρὶ κατὰ πλευρὰν νύσσα,
θροηθέντα με διυπνίζε· καὶ εὐθὺς οὐκέτι ὄντα, ἀλλ'
ὑπαρ ἦν τὸ φαινόμενον· καὶ τίς εἶη ἡρόμην αὐτὴν,
ποθεν τε παρήη, καὶ πῶς ὑπνοῦντέ μοι τολμήσειεν
ἐπελθεῖν. Ἡ δὲ μειδιῶντι καὶ ἤδει προσώπῳ ἰλαρόν
τι καὶ γελήνιον ἐνιδούσα, Ἐγὼ πρώτη τῶν ἑυγα-
τέρων τοῦ μεγάλου Βασιλέως, φησί· ἐμὲ φίλην αὐ-
τὸς εἰ κτήσῃ, προσοικειώσασε αὐτῷ δύναι· ἐμοῦ
γὰρ οὐδενὶ τῶν ἄλλων παρρησία πλείων τις ὡς αὐτὸν, C
ὅτι τοὶ καὶ κατελθεῖν αὐτὸν οὐρανὸν εἰς γῆν, καὶ
σάρκα λαβεῖν ἀνθρωπίνην, ἐγὼ πείσαιμι. Ταῦτα
εἶπε, καὶ ἰεὺς ἀπικοῦσα ᾤχετο. Ἐγὼ δὲ ἐν ἑμαυτῷ
γενόμενος, καὶ τὸ θεαθὲν ὅτι εἶη στρέφων κατὰ νοῦν,
τὴν ἐλεημοσύνην αὐτὴν ἔκρινον εἶναι· διὰ ταύτης
γὰρ καὶ Θεὸς ἐπὶ γῆς ἔλθειν καὶ ἀνθρώποις ὁμοίος
ὄφθῆναι οὐκ ἀπηξίωσεν.

IB'. Εὐθὺς οὖν ἀναστὰς ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν μόνος
ἐδάδιζον· ὄρθρος γὰρ ὑπῆύγαξεν ἦδη· καὶ συναντῶ
πένητι ἀνδρὶ γυμνῷ τε ὄντι καὶ τῷ κρῦει σφοδρῶς
πηγνυμένῳ· τοῦτῳ ἀποδυσάμενος ὁ περιβεβλημένην
ἱμάτιον ἐπιδίδωμι, πρὸς ἑμαυτὸν εἰρηκῶς ὡς εἶπερ
ἀληθὲς εἶη καὶ μὴ ἀπάτη τὸ θεαθὲν, εἶσομαι. Πρῶτε-
ρον οὖν ἡ τὴν ἐκκλησίαν καταλαβεῖν προσελθὼν μοί
τις ἀνὴρ λευκὰ περιβεβλημένος, ἐπιδίδουσι χρυσοῦ
ἀπόδεσμον ἑκατὸν νομισμάτων, Δέξαι, προσεπών, D
φίλε, ταῦτα. Ἐμοί δὲ καίτοι ἀσμένως αὐτὰ δεξα-
μένῳ μετέμελεν αὐθις, καὶ τὸ τάχος ἐπιστραφεῖς
ἀποδοῦναι τῷ δεδωκότι τὸ χρυσίαν διενούμην, ἄτε
μηδὲν δεόμενος· καὶ ὁ δεδωκὼς εὐθὺς ἀφανὴς ἦν.
Τότε συνήκα, μὴ φαντασίαν εἶναι τὴν ὄπτασίαν,
ἀλλὰ δόλῃν ἀλήθειαν. Ἐξ ἐκείνου τοίνυν ἐπειδὴν
τινὶ τι παρεῖχον, Ἰδοίμι, ἔλεγον, εἶγε δὴ κατὰ τὴν
ὑπόσχεσιν ἑκατονταπλασίονά μοι ἀντιμετρήσειεν ὁ
Χριστός· ὡς δὲ μυριάκις οὕτω ποιῶν αὐτοῖς ἐπιστοδύ-
μη· ἔργους, Παῦσαι, πρὸς ἑμαυτὸν, ἔφη, ἄχρι τίνος
τὸν ἀπειρατῶν ἐκπειράσεις; Τοσαύτας ἔναργεῖς
ἐμοῦ τὰς πίστεις δεξάμενος, οἱ μικρόψυχοι οὗτοι,

PATROL. GR. CXIV.

si nostra quidem essent, quæ dantur, et ea a no-
bis illata essent in mundum; fortasse aliqua
danda esset venia ei, qui parce eis uteretur. Si
autem Dei sunt omnia quæ sunt ejus, servare
oportet. Sin autem vos subiti timor ex increduli-
tate, ne forte multitudo impensarum superet red-
ditus ecclesiasticos, ne tantillum quidem susti-
nebo esse socius vestræ modicæ fidei. Persuasum
enim habeo, quod etiamsi contingeret universum
mundum venire simul Alexandriam, egentem be-
neficientia, hos Dei thesauros nequaquam in an-
gustum redegerit.

XI. Postquam autem eorum incredulitate admoni-
tionibus curata, eos emisit, iis qui considebant mun-
ificum ejus animum stupentibus, talem retulit nar-
rationem, dicens: Mihi, cum essem xv annos natus,
et versarer in Cypro, quadam nocte puella quædam
apparet in somnis eximia pulchritudine, et quæ
verbis non potest exprimi, erat autem splendide
vestita, et oleagina coroua erat ei caput redimitum.
Cum vero prope me stetit, et manu latus pupu-
gisset, me territum e somno excitat, statimque non
amplius somnum, sed re vera aderat id quod appa-
rebat. Rogavi autem eam, quænam esset et unde
veniret, et quomodo ausa esset accedere ad me dor-
mientem. Illa autem subridenti et læto vultu me hil-
lariter et placide intuens: Sum inquit, prima ex
filiabus magni Regis. Si tu me tibi amicam parave-
ris, potero te ei efficere familiarem. Nulli enim ma-
jor est apud eum, quam mihi, fiducia: quoniam ei,
ut e caelo descenderet in terram, et carnem acci-
peret humanam, ego persuasi. Hæc dixit, et statim
recessit. Ego vero cum ad me rediissem, et id quod
visum fuerat, mente versarem, judicabam eam esse
misericordiam. Propter eam enim et Deus in ter-
ram venire, et hominibus similis conspici non est
dedignatus.

XII. Statim ergo surgens ivi solus ad ecclesiam:
mane enim jam illucescebat: et flo obviam viro
pauperi, qui erat nudus et valde affligebatur frigore.
Ei, cum me exuissem ea veste, qua eram indutus,
trado, apud me dicens: Seiam, an sit verum et non
deceptio id quod a me visum est. Et prius quam ve-
nisssem in ecclesiam, ad me accedens vir quidam
candidatus tradit mihi auri fasciculum: Hæc accipe, D
dicens, o amice. Ego autem etsi illud libenter acci-
pisssem, ductus sum pœnitentia, et quamprimum
conversus, cogitabam id reddere ei qui dederat, ut
qui non indigeret. Is autem qui dederat, profusus
evanuerat. Tunc intellexi visionem non esse phan-
tasiam, sed apertam visionem. Ab illo tempore cum
aliquid aliud præbuissem, Videam, dicebam, an
convenienter promissioni sit mihi Christus centu-
plum redditurus. Cum autem millies sic faciens,
ipsis factis rem ita esse essem expertus, dixi apud
me: Cessa; quousque tentabis eum, qui non potest
tentari? Cum ego, inquit, tam evidentia accepisssem
argumenta, isti, qui sunt sordidi et liberales, vene-

runt ut me arriperent et efficerent socium suæ infidelitatis, et me vocarent ad misericordiam.

XIII. Hujus maximam benignitatem cum considerasset quidam advena, cogitavit eum tentare, qui erat superior omni tentatione. Cum se ergo panniculis induisset, accedit ad eum euntem ad visendos eos qui erant in nosocomio (solebat enim hoc bis et ter facere in hebdomada) et verbis lugubribus: Miserere mei, inquit, domine, qui sum captivus. Ille autem jubet distributori dare ei sex nummos. Ille vero iis acceptis et mutato habitu, per aliam viam accedit rursus similiter rogans. Beatus autem ei rursus jubet dari sex nummos. Ad magnum autem virum accedens is, qui dabat, illi in aurem significat eum esse, qui paulo ante alios sex acceperat. Cum vero simulans tertio rursus venisset ad accipiendum, distributor innuit patriarchæ, eundem esse rursus significans. Ille autem illud præclarum rursus dicit et facit, ut qui dixerit: Da ei duodecim nummos; nam ille ipse est Dominus meus, qui me tentat. Sed hæc quidem sic. Oratio autem vult etiam alia plurima tractare, significantia qualis esset vir ille summus circa benignitatem.

CAPUT III.

Subventum pauperi mercatori, et nobili.

XIV. Mercator (9) quidam possidens navem propriam, cum ei infelicissime cessisset mercatura, gravi premebatur inopia. Ei ergo, cum accessisset et petiisset aliquid auxilii, beatus jubet dari quinque libras auri. Quas quidem cum accepisset, et ea quibus opus habebat esset mercatus, navigavit: Postquam autem fuit circa Pharon, vi ventorum vexatus, amittit quidem ea, quæ vehebat; navigium vero solum servat vacuum. Accedit ergo rursus ad patriarcham simul quidem tragice deflens id quod acciderat, et cum ad majorem vocans commiserationem, ille autem cum audiisset, hortatur quidem ne animum despondeat, aperte autem subjungit, dicens: Nisi iis, quæ tibi reliquæ erant ex iniquitate, Ecclesiæ quoque pecunias conjunxisses, non hoc tibi contigisset. Rursus ergo jubet ei dari decem libras auri, jubens, ne eas injiceret cum aliis. Quamprimum ergo navigavit mercator, accidit ut et pateret priori gravius naufragium, ut qui cum nave onus simul amiserit. Cum ergo in extremam cecidisset desperationem, et victus esset animi ægritudine, et nec tantillum quidem posset cohibere motum animi, et jam manum sibi esset allaturus; deinde cum quod factum erat, rursus rescivisset, patriarcha eum accersit. Ille autem accessit veste disrupta, coma evulsa, et caput habens conspersum cinere, habitu miserabilis, miserabilior autem gravitate calamitatis, et multis lacrymis lacrymas oculorum attrahens. Quem etiam hic magnus cum vidisset: Propitius, inquit, sit tibi Deus. Cur pro-

φησι, τίμερον ἦλθον συναρπάσαι τε καὶ κοινωνῶν τῆς αὐτῶν ἀπιστίας δεῖτοί, καὶ πρὸς ἀσπλαγχνίαν με ἐκκαλέσασθαι.

II'. Τοῦτο τὴν πολλὴν χρηστότητα τῶν ἐπηλύτων τις κατανοῆσαι πείρασος διενόηθη τὸν πάσης πείρας ἀνώτερον. Ῥάκια τοίνυν ἀμφιασάμενος, προσεῖσι αὐτῷ προσιόντι ἐπισκέψασθαι τοὺς ἐν τῷ νοσοκομείῳ (εἴθιστο γὰρ αὐτῷ δις καὶ τρίς τοῦτο τῆς ἑβδομάδος ποιεῖν), καὶ βήμασι γεροῖς, Ἐλέησόν με οὕτω φησὶ, δέσποτα, τὸν αἰχμάλωτον. Ὁ δὲ τῷ διανομαί, ἐξ αὐτῷ νομίσματα δοῦναι κελεύει· καὶ δις ταῦτα λαβὼν καὶ ἀμείψας τὸ σχῆμα, πρόσσει δι' ἄλλης πάλιν ὁμοίως δεόμενος. Ὁ τοίνυν μακάριος ἐξ αὐτῷ καὶ αὐθις νομίσματα ἐπιτρέπει δοθῆναι. Ἐγγίσα; δὲ τῷ μεγάλῳ πρὸς τὸ οὗς ὁ διδοῦς, τοῦτον αὐτὸν εἶναι τὸν καὶ πρὸ βραχείος τὰ ἕτερα ἐξ εἰληφότα γνωρίζει, ὡς δὲ ὑποκρινάμενος ἐκ τρίτου πάλιν ἔλθοι λαβῆναι, ὁ διανομὸς νύττει τὸν πατριάρχην, τὸν αὐτὸν εἶναι σημαίνων· καὶ δις τὸ ἀοιδίμον ἐκεῖνο καὶ φθέγγεται καὶ ποιεῖ, Λώδεκα δὸς αὐτῷ νομίσματα, εἰρηκῶς, μή ποτε καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Κύριός μου ἔστι καὶ πειράζῃ με. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡδέ. Ὁ λόγος δὲ καὶ ἕτερα πλεῖστα διαλαβεῖν βούλεται, οἷος ἦν ἄρκος περὶ τὸ φιλόανθρωπον ὁ μέγας δηλοῦντα.

ΙΔ. Ἐμπορὸς τις νεῦν κοκτημένος ἰδιαν, δυστυχέστατα διατεθεὶς πρὸς τὴν ἐμπορίαν, ἀπυρίᾳ ἐπίζητο χαλεπῇ. Τοῦτῳ γοῦν προσελθόντι, καὶ τινα ἐπικουρίας ἀξιοῦντι τυχεῖν, ὁ μακάριος πέντε χρυσίου λίτρας δοθῆναι προστάττει· ἄσπερ δὴ καὶ λαβὼν κὼν ἐδεῖτο ἐμπορευσάμενος, ἔπλει. ὡς δὲ περὶ τὸν Φάρων ἐγένετο, βλαῖς περιληφθεὶς ἀνέμων ἐποδύλλεται μὲν τὰ ἀγώγιμα, μόνον δὲ τὸ πλοῖον διασώζει κενόν. Προσέρχεται τοίνυν καὶ αὐθις τῷ πατριάρχῃ, ἅμα μὲν ἐκτραγωδῶν τὸ συμβάν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς συμπάθειαν αὐτὸν πλείονα ἐκκαλοῦμενος. Καὶ δις ἀκούσας, παραινῶν μὲν μὴ ἀπαγορεύειν, ἐπιλέγει ἃ φανερώς ὡς, Εἰ μὴ τοῖς ἐξ ἀδικίας περιλειφθεῖσι καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας χρήματα συνήψας, οὐκ ἂν τούτῳ συμβεθῆκοι. Αὐθις οὖν δεῖξα λίτρας αὐτῷ δοθῆναι κελεύει χρυσίου, παραγγείλας ἕτερα τούτοις μὴ ἐμβλεῖν. Κατὰ τάχος οὖν ὁ ἔμπορος ἔπλει καὶ ναυαγίῳ πάλιν χρῆται τοῦ προτέρου χαλεπωτέρῳ, αὐτῇ νηϊ καὶ τὸν φόρτον ἀποβαλὼν. Ἐσχάτη τοιγαροῦν ἀπογνώσει περιπεσὼν, ἤττων τε τῆς ἀθυμίας γενόμενος καὶ μηδὲ βροχῷ τοῦ πάθους ἐγκρατὴς εἶναι ἐνόησεν, καὶ ἑαυτὸν ἤδη διαχειρίζεσθαι ἔμελλε, εἴτα τὸ γέγονός καὶ αὐθις ὁ πατριάρχης ἀναμαθῶν εἰσαλεῖται τούτον· καὶ δις προσφῆι τὴν ἐσθῆτα διεβρηγμένος, τὴν κόμην διεσπασμένος, κόνει τὴν κεφαλὴν καταπεπασμένος, ἐλεινὸς τὸ σχῆμα, ἐλεινότερος τῷ βάρει τῶν συμφορῶν, δάκρυα τε πολλὰ δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν ἐφελκόμενος. Ὅν καὶ ὁ μέγας αὐτῷ θεασάμενος, Ἰλεῶς σοι, φησὶν, ὁ Θεός. Τί οὕτως αὐτὸν ἐκ μικροψυχίας διέθηκας; Πέποιθα τῷ Θεῷ

(8-9) Leontius, nauclerus, quod infra hic dicitur.

μου, ὡς οὐκέτι σοι τοῦ λοιποῦ πλοτον οὐδαμῶς Α ναυαγήσει. Πλὴν ἴσθι σαφῶς παρ' οὐδὲν ἄλλο καὶ τοῦτο συμβῆναι, ἢ ὅτι σοι καὶ αὐτὸ τὸ πλοτον οὐ δικαίως οὐδὲ καλῶς ἐτύγχανε προσκτηθέν.

ΙΕ'. Ταῦτα εἰπὼν διθῆναι οἱ ἐν τῶν τῆς Ἐκκλησίας πλοίων κελεύει, σίτου μυριάδων δύο πεπληρωμένον, ὅπερ λαβὼν ἐξέπλει τῆς Ἀλεξάνδρου. Καὶ δῆτα ἐπιφύρῳ χρησάμενος πνεύματι, παραδοὺς ἐκυτὴν τῷ φέροντι, ἤγετο μὴδὲν εἰδὼς ὅποι καὶ εἴη ἡμέρας γὰρ εἴκοσι καὶ νύκτας τὰς Ἰσας τῆς νηὸς οὕτω θεοῦσης, οὔτ' αὐτὸς, οὔτε τις τῶν ἐν τῇ νηὶ ἕτερος, οὐκ ἐκ τῶν ἀστρων, οὐκ ἐξ ἐγγυρῶν δὴ τινῶν γνωρισμάτων ὅπου ποτὲ γῆς ἦσαν, ἐδύνατο διαγνῶναι, ὅτι μὴ τῷ κυβερνήτῃ μόνῳ ὁ πατριάρχης ὑποφαινόμενος ἦν, ἰθύνων σὺν αὐτῷ τὸ πηδάλιον. Ἐπεὶ δὲ εἰκοστῆ Β παρῆλθοι, νήσοις ἐντυγχάνουσι ταῖς Βρετανικαῖς, ἔνθα δὴ καὶ προσορμιστάμενοι, λιμὸν εὐρίσκουσι ἀπηρέστατον, λιμὸν ἀθλῶς τοὺς ἐγγυρῶν κατεργαζόμενον. Ἐπεὶ δὲ τῷ πρώτῳ τούτων ἐνέτυχον, καὶ ὅτι σίτον φέροιν αὐτῷ διεγνώσθησαν, εὐθυμίας ἐπληροῦτο πάσης, καὶ σὺν πολλῇ τούτους ὑπεδέχετο τῇ περιχρείᾳ, οὐκ ἀθεοὶ γεγενῆσθαι τὴν αὐτῶν λογιζάμενος παρουσίαν. Ἐπεὶ οὖν οἱ τῆς νήσου τὸν ὄλον ἐπρίαντο σίτον, χρυσίον μὲν ὑπὲρ τοῦ ἡμῶν παρὰσχόμενοι, κασσίτερον δὲ τοῦ λοιποῦ (οὕτω γὰρ ὑπῆρχεν ἀμφοτέροις συμφωνηθέν), καὶ ὁ ἔμπορος ἤδη ἀνεκομίζετο, γίνεται τι πρᾶγμα μνήμης μὲν καὶ γραφῆς, εἰπερ ἄλλο τι, ἄξιον, εἰσδέξασθαι δὲ καὶ πιστεῦσαι τῇ μὴ πάνυ πιστοτάτῃ τῶν ἀκοῶν, οὐδαμῶς ράδιον.

ΙΣ'. Ὡς γὰρ τὴν Δεκάπολιν ἤδη κατέλαβον πλέοντες, ὁ ναύκληρος τῆς νηὸς ἀποβάς, φίλῳ τινὶ καὶ συνήθει ἀργυροκόπῳ τὴν τέχνην περιτυχῶν, πενήλοντα λίτρας αὐτῷ ἀπ' οὐπὲρ εἴληψε κασσίτερου δούς, τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ τιμὴν ἀντελάμβανε. Ὁ δὲ διαβασανίσαι τοῦτον πυρὶ βουλόμενος, ὥστε μαθεῖν οἷος εἴη, ἄργυρον εὐρίσκει δόκιμόν τε καὶ καθαρώτατον. Νομίσας οὖν πειράζοντα μᾶλλον ἢ ἀλήθεύοντα τὸν ναύκληρον οὕτω δρᾶσαι, ὠνείδιζε παραστάς, τί τοῦτό σοι πέπρακται; λέγων· Μὴ γὰρ οὐχ ἱκανὸς ὁ μέγιστος τῆμερον πιστώσασθαι χρόνος, ὅπως ἀδόλως ἡμεῖς περὶ τὰ συναλλαγμάτα σοι συγχρώμεθα, σὺ δὲ ἄργυριον νῦν ὡς ἂν ἐκπειράζων ἀντι κασσίτερου κατέθηκας; Αὐτίκα γοῦν ἐπὶ τῷ λόγῳ καταπλαγείς ὁ ναύκληρος, Ὁ, φησὶν, ἕταίρε, μὰ τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲν εἰς πέτραν ἡμεῖς, ἀλλὰ κασσίτερον ἀντικρυς οἶδά σοι παρασχών. Εἰ δὲ καὶ ταῖς τοῦ πατριάρχου εὐχαῖς ἀμειψθεῖς πρὸς ἄργυρον, τοῦτο ξένον οὐδὲν δυνατὰ γὰρ ἐκεῖνῳ ταῦτα, ἧς καὶ ὕδωρ εἰς οἶνον καὶ εἰς αἶμα πάλιν ἄλλοτε μεταβέβληκεν. Ἴνά δὲ καὶ αὐτόθεν εἴη σοι τὸ πιστεῦσαι, εἰς τὸ πλοτον ἐμβᾶς καὶ τὸ ὄλον ὡς ἔχει φύσεως καταμάνθανε. Καὶ ὅς εἰσελθὼν εὐρίσκει καὶ αὐτὸν ἐμφανῶς, ὥσπερ δὴ καὶ ἦν, ἄργυρον καθαρώτατον. Ὁ ναύκληρος δὲ πάντα

(10) Ita 'Gentianus, ad Mss. id referunt de solo principe illius loci, quem πρώτον vocant.

(11) Ita Mss. Græca, ac Leontius *Pentapolis*.

pter pusillum et abjectum animum ita es affectus? Confido in Deo meo, quod de cætero tibi navis nullum patietur naufragium. Sed scias hoc tibi nulla alia de causa accidisse, nisi quod hæc navis non juste, non honeste, a te esset acquisita.

XV. Hæc cum dixisset, jussit ei dari unam ex navibus Ecclesiæ, impletam viginti millibus modiorum frumenti. Qua quidem accepta, navigavit ex Alexandria, et vento usus secundo, cum se ipsum tradidisset ei, qui ferebat, ducebantur nihil sciens ubinam esset. Nam cum viginti dies et totidem noctes navis sic curreret, neque ipse, neque ullus alius ex iis, qui erant in navi, nec ex astris, nec ex regionis indicibus, ubinam essent poterat discernere, nisi quod soli gubernatori apparebat patriarcha, cum eo clavum dirigens. Cum autem præterisset vicesimus dies, perveniunt ad insulas Britannicas. Quem in locum cum appulissent, inveniunt famem crudelissimam, famem quæ homines illius regionis misere conticiebat. Cum autem eorum principem convenissent, et ab eis cognitum esset, quod frumentum afferrent, magna (10) animi alacritate impleta est tota civitas, et eos cum magna accepit lætitia, non sine Dei numine eos advenisse reputans. Cum autem insulares totum frumentum emissent, pro dimidio quidem aurum præbentes, pro reliquo autem stannum (ita enim inter utroque convenerat) et mercator jam rediret, fit res quædam, quæ digna est, si ulla alia, quæ memoriæ quidem et scriptis mandetur: admittere autem et credere, nisi fidelissimis auribus, nequaquam est facile.

XVI. Cum enim jam Decapolim (11) pervenissent navigantes, nauclerus de nave descendens, cum in quemdam incidisset amicum et familiarem, arte aurificem, datis ei quinquaginta libris e stanno, quod acceperat, pro eo accepit pretium. Ille autem, cum id vellet igne probare, ut sciret quale esset, invenit argentum probum et purissimum. Arbitratus itaque nauclerum id magis facere, ut tentaret, quam quod verum esse putaret, accedens eum probris est insectatus, dicens: Quid hoc a te factum est? Annon sufficit tempus ad fidem faciendam usque in hodiernum diem, quod sine dolo versamur in contractibus? Tu autem nunc, utpote tentans, argentum deposuisti pro stanno. Protinus ergo, eo quod dixerat obstupefactus nauclerus: Nihil, inquit, per ipsam, o amice, veritatem, nihil fecimus ut tentaremus: sed scio me tibi stannum aperte præbuisse. Si autem patriarchæ precibus mutatum est in argentum, non est hoc novum et alienum. Ille enim hæc potest qui aquam in vinum, et rursus aliquando eam (12) mutavit in sanguinem. Ut autem vel hinc possis credere, ascende in navem et totum disce cujusmodi sit naturæ. Ille vero ingressus, aperte invenit ipsum, sicut erat, argentum puris-

(12) Gentianus, id, quasi vinum in sanguinem mutatum dicat. Mss. ipsam aquam in sanguinem mutatam habent, quod scilicet Exodi xii narratur.

simum. Naüclerus autem cum omnia statim ab initio usque ad finem exposuisset, ad gloriam Dei et laudem patriarchæ, qui fuit ei gratificatus, omnes evocavit auditores. Sed pergendum est ad sequentem narrationem.

XVII. Ad magnum aliquando euntem ad ecclesiam accedit quidam nobilis, cui fures quas habebat facultates diripuerant, et qui sic erat ad extremam redactus paupertatem : cujus misertus, quæ tam brevi tempore acciderat, inopiæ, jussit ei dari quindecim libras auri. Ille autem, qui jussus fuerat dare, partim quidem cedens inobedientiæ, partim autem suggestioni eorum, qui administrabant res Ecclesiæ, tanquam non essent multa reliqua, utpote quod nesciret magnus Joannes thesaurum recondere, præbuit quinque solas ei qui rogaverat Beato autem Joanni ex ecclesia egredienti, mulier quædam vidua admodum dives, ei tradit chartam, in qua scriptum erat donum quingentarum librarum. Quam cum legisset, intellexit ex ea, quæ in ipso habitabat, gratia, id quod non fuerat factum prout jusserat, de diminutione, inquam, quindecim librarum auri. Cum eos ergo, qui id fecerant, accersivisset, de eo examinavit. Cum ii autem de re gesta mentiri conarentur, et non solum in re prius, sed etiam mendaces existere in sermone, eo ipso qui rogaverat accersito, cum rescivisset eum accepisse solas quinque libras auri, ostendens illis chartam mulieris : A vobis, inquit, Dominus est exacturus alias mille. Si enim vos quindecim libras, ut a nobis statutum fuerat, ei qui rogarat præbuissetis, mille et quingentas Deo præbuisset mulier. Ut autem factis fides fiat ejus quod vobis est incredibile, accersite mihi, inquit, hanc piam mulierem.

XVIII. Cum ea autem accessisset, et aurum promissum attulisset : Dic mihi, inquit patriarcha, an tantum pecuniæ statuisses Deo offerre ab initio ? Illa vero cum sensisset illum non latuisse id quod seorsum ab ea factum fuerat, magno metu correpta, universum arcanum enuntiavit, dicens : Revera, Domine, mille et quingentas libras scripseram in charta tibi data. Paucis autem post diebus cum eam evolvissem, inveni mille, nescio quo modo sua sponte deletas. Hinc judicavi Deo omnino non placere, ut plures quingentis libris offerrem. Hæc illis, qui audierant, magnum metum injecerunt : et accedentes simul ad pedes magni Joannis, petierunt ut sibi remitteretur peccatum inobedientiæ. Illi autem Christi amanti viduæ multam a Deo precatus benedictionem, dimisit beatus Joannes, ut abiret in pace.

CAPUT IV.

Abunde subministrata, quæ largiretur pauperibus.

XIX. Huic munifico animo et manui invidens malignus dæmon, suggerit patricio Nicetæ, quem ei fuisse amicum et familiarem prius diximus, ut quiddam suam virtute indignum cogitaret et diceret.

Α εὐθὺς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι καὶ τέλους ἐξηγησάμενος, εἰς δόξαν Θεοῦ, ἐπαινὸν τε τοῦ αὐτῷ κεχαρισμένου πατριάρχου, τοὺς ἀκροατὰς πάντας ἐξεκαλέσατο· ἄλλ' ἐπὶ τὰ τῆς ἐξῆς ἰτέον τῆς διηγήσεως.

12'. Ἀπιδόντι τῷ μεγάλῳ ποτὲ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, πρόσεισι τις τῶν εὐγενῶν ὑπὸ κλεπτῶν τὰ ὄντα διασευλημένος, καὶ πάντα πρὸς ἐσχάτην πέναν συνελαθεῖς· ὃν ἐλεήσας τῆς ἐν βροχῇ ταύτης ἐνδείας, πεντεκαίδεκα χρυσίου λίτρας δοθῆναι οἱ διεκελεύσατο. Ὁ μέντοι δοῦναι προστεταγμένος, τοῦτο μὴ παρακοῇ εἶξας, τοῦτο δὲ καὶ ὑποβολῇ τῶν τὰ τῆς Ἐκκλησίας διοικονομουμένων, ὡς μὴ πολλῶν ὄντων τῶν ὑπολειμμένων, ἄτε τοῦ μεγάλου μὴ θησαυρῆν ἐπισταμένου, πέντε μόνας τῷ δεηθέντι παρέσχεν. Β Ἐξιδόντι δὲ τῷ μακαρίῳ τῆς ἐκκλησίας, γυνὴ τις χάρη πίνυ σφόδρα πλουσία, χάριτην αὐτῷ ἐγγχειρίζει, ᾧ διορεὰ χρυσίου πεντακοσίων λιτρῶν ἐγγέγραπτο, ὃν ἐπελθὼν συνῆν ὑπὸ τῆς αὐτῷ ἐνσηκνούσης χάριτος, ὃ μὴ κατὰ τὸ ἐπιτέταγμένον ὑπ' αὐτοῦ γίγονεν, ἐπὶ τῇ ὑφέσει δῆπου τῶν πέντε καὶ δέκα χρυσίου λιτρῶν. Τούτους οὖν διενεργήσαντας μετακαλεσάμενος ἤταξε περὶ τούτου. Ἰς δὲ αὐτοὶ τοῦ πεπραγμένου καταψεύδεσθαι ἐπειρῶντο, καὶ πρότερον περὶ τὸ πρᾶγμα μόνον, ἄλλ' ἤδη καὶ περὶ τὸν λόγον ψεύστας γίνεσθαι, αὐτὸν τὸν δεηθέντα μεταπεμφάμενος, καὶ μαθὼν ὅτι πέντε μόνας εἰλήφει λίτρας χρυσίου, τὸν τῆς γυναικὸς χάριτην ἐκεῖνοις ὑποδεικνύων, Ἐξ ἡμῶν, ἔφη, Κύριος τὰς ἐτέρας χιλίας ἀπαιτεῖν μῆλει. Εἰ γὰρ ὑμεῖς τὰς πέντε καὶ δέκα λίτρας, ὡς π διώριστο παρ' ἡμῶν, τῷ δεηθέντι παρέχετε, χιλίας καὶ πεντακοσίας ἂν καὶ ἡ γυνὴ τῷ Θεῷ παρέσχῃ· Ἰνα δὲ καὶ ἔργοις πιστωθεῖται τὸ ὑμῶν ἄπιστον, κλεῖτέ μοι, ἔφη, τὴν θεοφιλῆ ταύτην γυναῖκα.

13'. Τῇ δὲ παραστάσει καὶ τὸ ἐπαγγελοῦν χρυσίου διακομισαμένη, εἶπε μοι, ἔφη ὁ πατριάρχης, εἰ τοσαῦτα τῷ Θεῷ χρήματα ἐκ πρώτης ἔγνωσ προσηνεγκεῖν. Ἡ δὲ ὡς ἤθετο μὴ διαλαθὼν ἐκεῖνον ὃ κατὰ μόνας αὐτῇ πέπρακτο, δέει πολλῶν ληφθεῖς πᾶν τὸ ἀπόρρητον ἐξηγόρευσεν, ἐπειπούσα ὡς, Ταῖς ἀληθείαις, δέσποτα, χιλίας καὶ πεντακοσίας λίτρας τῷ ἐπιδοθέντι σοι χάρτη ἐγγράψασα ἦν. Ὅλγαις δὲ πρότερον ἡμέραις ἀνέλιξασ ταῦτον, τὰς χιλίας οὐκ οἶδ' ὅπως εὔρον κατὰ τὸ αὐτόματον ἀπαληλιμμένας· κἀντεῦθεν ἔκρινα μὴ δοκοῦν εἶναι τῷ Θεῷ πάντως πλετόν με τῶν πεντακοσίων προσενεγκεῖν. Ταῦτα ἐκεῖνοις ἀκούσασι, πολὺν ἐμβέβληκε φόβον εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ προσπεσόντες ἄμα τοῖς ποσὶ τοῦ μεγάλου, ἀφῆθαι τούτοις τὸ ἀμάρτημα τῆς παρακοῆς ἤτησαντο. Τῇ μέντοι φιλοχρίστῳ πολλῆν ἀπὸ Θεοῦ τὴν εὐλογίαν ἐπευξάμενος ὁ μακάριος, ἀφήκεν ἀπελευθεῖν ἐν εἰρήνῃ.

10'. Τούτῳ τῆς μεγαλοδώρου ταύτης καὶ προσηνεύσεως καὶ χειρὸς ὃ πονηρὸς θαίμων διασασκήνας, ὑποβάλλει τῷ πατρικίῳ Νικητῆ, ὃν συνήθη αὐτῷ καὶ φίλου γενέσθαι ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἀνάξιδόν τι

τῆς οἰκίας ἀρετῆς ἐνοῆσαι τε καὶ εἰπεῖν. Προσελθὼν τοῖσιν τῷ μακαρίῳ, Ἡ βασιλικὴ χεὶρ, ἔφη, δέσποτα, πολλῶν δεῖται χρημάτων εἰς ἀνγκαιὰς τοῦ κοινου χρείας ὄσαι ὥραι καταναλίσκουται ὁρᾶς γὰρ καὶ αὐτὸς, ὡς ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ τοῦ κοινου περιέστη. Προσηκόν οὖν ἔστι τὰ εἰκῆ καὶ εἰς οὐδὲν δέον παρὰ σοῦ δαπανώμενα, τῷ τοῦ δημοσίου ταμεῖω προσενεχθῆναι. Ὁ δὲ μηδὲν ἐπ' αὐτῷ διαταραχθεὶς, οὐ δίκαιον, ἔφη, τὰ τῷ ἐπουρανίῳ βίαιαι καθιερωμένα τῷ ἐπιγίῳ καταπροέσθαι. Ἱεροσολία γὰρ ἄντικρυς τοῦτο, καὶ εἰς Θεὸν οὐ φαῦλον ἀμάρτημα. Εἰ δέ σοι οὕτω δέδοικται πράττειν, ἰδοὺ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πάντα λαθῶν ποιεῖ κατὰ τὴν εἴη θέλησιν, εἴγε μηδεὶς σε λόγος τῆς γνώμης ταύτης ἀφίστασι· προκίρῃσι γὰρ οἰκεία, οὐδ' ὄβολον ἕνα τῶν κειμένων προσήσομαι. Οὐδὲν οὖν ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ οὐκ οἶδ' ὅπως ὑποστειλάμενος, εἰσκαλεῖται τοὺς ἐπομένους καὶ τὰ χρήματα εὐθὺς ἄραι κελεύει, μηδὲν πλέον, ὅτι μὴ ἕκαστον μόνος τοῦ χρυσίου λίτρας τῷ πατριάρχῃ καταλιπών.

Κ'. Ἐν ᾧ δὲ κατήεσαν οἱ ταῦτα διαβαστάζοντες, συναντωσίν ἀνερχομένοις τισὶ πρὸς τὸν πατριάρχην, κεράμια μέλιτος ἐπικομιζομένοις· ὧν τοῖς μὲν, Πρωτετον, τοῖς δὲ, Ἀκαπνον ἐπιγέγραπτο. Ἐπεὶ οὖν ὁ πατριχίος ἰθεάσατο ταῦτα, καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ὅπως εἶχεν ἀνέγνω, δηλοῖ παραχρῆμα τῷ πατριάρχῃ. Ἐν τῶν κεραιῶν αὐτῷ ἐκπεμφθῆναι. Τοῦ δὲ πιστευθέντος αὐτὸς διάπειραν, ὡς ἔθος, αὐτῶν ποιουμένου· εἶτα καὶ τὸ γεγονός ἐπ' αὐτοῖς θαῦμα καταμαθόντος, καὶ τῷ μακαρίῳ γνωρίσαντος, ὡς πάντα μετὰ χρυσίου τυγχάνουσιν ὄντα, ἐν αὐτῶν παραχρῆμα πέμπει τῷ πατριάρχῃ, ὁ Μῆλι πρωτετον, τὴν ἐπιγραφὴν εἶχε. Τούτῳ τοιγερῶν καὶ γράμματα στέλλει, ὧν ἡ δύναμις οὕτως ἦν· Ὁ εἰπὼν Κύριος, οὐ μὴ σε ἀνώ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἔγκαταλίπω, » ἀψευδῆς ὧν αὐτὸς, καὶ νῦν ὧν ἡ σὴ ἐνδοξία ἀφείλετο χρημάτων ἀντιδιδῶσιν ἕτερα. Δηλώσει δέ σοι καὶ τὸ νῦν ἐκπεμφθὲν κεράμιον, ἐν τούτων ὑπάρχον. Ἴσθι τοίνυν ἀκριδῶς ὅτι τὸν καὶ πνοῆν καὶ τροφὴν πᾶσι διαχορηγοῦντα Θεὸν, φθαρτὸς ἄνθρωπος στενωπῶν οὐ ποτε ἂν οὐδ' αὐτῶς δυνήσεται. Παρ' ἡγγεῖλε δὲ καὶ τοῖς τὸ κεράμιον διακομίζουσιν, ἐπὶ μάρτυσιν αὐτοῖς ἀνοιγῆναι κατ' ὄψιν τοῦ πατριχίου, ἀπαγγεῖλαι τε ὡς καὶ τᾶλλα πάντα, ὅσα δὴ καὶ θεθέαται, οὕτως ἔχει, καὶ χρυσίου τυγχάνει πεπληρωμένα. Εὐωχοῦμενον τοίνυν καταλαθόντες, ἐγχειρίζουσιν αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν ἐπιδεικνύοντες καὶ τὸ κεράμιον· ὅπερ ὡς ἰθεάσατο, Χολᾶ μοι πάντως ὁ δεσπότης μου, ἔφη, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐν μοι μόνον ἐπέστελέην. Οἱ μέντοι διακομισταί, καθὼς ἦν αὐτοῖς ἐπιτετεταγμένοι, ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ διανοίξαντες τὸ κεράμιον καὶ τὰ χρήματα ἐκκινώσαντες, χρυσίου πεπληρωσθαι καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως ἐπήγγελλον. Ὡς δὲ καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἔπιων, εὗρον ὅτι Θεὸν ἄνθρωπος στενωπῶν οὐ δύνανται, συσταλαίς ἐπὶ τούτῳ, καὶ δίους ὑποπλησθεῖς (τῆρετα γὰρ εἰς τὴν τοῦ μὴ κα-

(13) Leontius lagunculas scribit missas fuisse, habentes pecunias, non mel : nec miraculum hic ullum mutati in pecuniam mellis, sed divinam Pro-

Accedens itaque ad Beatum : Manus, inquit, imperatoris eget multis pecuniis, ut quas ad necessarios usus reipublicæ quotidie consumat. Nam ipse quoque vides, in quantas angustias redacta sit respublica. Oportet ergo, ut quæ temere et ad nihil quod oportet a te consumuntur, deferantur ad ærarium publicum. Ille autem nihil propterea conturbatus : Non est, inquit, justum, ut quæ Regi cœlesti sunt consecrata, prodantur regi terreno. Est hoc enim plane sacrilegium, et non parvum in Deum peccatum. Sin autem tibi visum est sic facere, ecce quæcunque sunt Ecclesiæ, ea accipe, et fac ut volueris, si quidem te nulla ratio ab hac abducit sententia : mea enim voluntate ne obolum quidem dimittam eorum quæ sunt reposita. Nihil ergo, nescio quo modo, ex eo repressus vir ille admirabilis, vocat eos qui sequebantur, et statim jubet tollere pecunias, nihil aliud relinquens patriarchæ nisi solas centum libras auri.

XX. Interim autem dum descendebant ii, qui eas portabant, occurrunt quibusdam ascendentibus ad patriarcham, qui mellis (13) amphoras afferbant ad eum, in quarum nonnullis inscriptum quidem erat, Primarium ; in aliis autem, Fumo carens. Postquam ergo hæc vidit Patricius, et agnovit inscriptionem, significavit patriarchæ, ut ad ipsum mittatur una ex amphoris. Cum is autem, cujus fidei hæc commissa fuerant, eorum, ut mos est, fecisset periculum, et deinde intellexisset, quod in eis factum erat miraculum, et beato Joanni significasset quod sunt omnia auri plena, illico unum mittit ad Patricium, quod inscriptum erat, Mel primarium. Ad eum autem mittit etiam litteras, quarum hæc erat vis : Dominus qui dixit, « Non te dimittam, nec te derelinquam, » ipse pro iis, quas tua Celsitudo nunc abstulit, pecuniis reddit alias. Id autem tibi declarabit quæ nunc ad te missa fuit amphora, quæ est una ex iis. Scias ergo, quod Deum, qui spiritum et alimentum omnibus suppeditat, homo, in quem cadit interitus, nequaquam poterit in angustum redigere. Porro autem præcepit etiam iis, qui ferebant amphoram, ut eis presentibus aperiretur in conspectu Patricii, et ei renuntiarent, quod aliæ omnes, quas vidit, ita se habent, et sic sunt auro plenæ. Cum eum ergo invenissent convivantem, ei tradunt epistolam, ostendentes etiam amphoram. Quam quidem postquam vidit : Irascitur mihi omnino dominus meus, inquit : neque enim unam mihi solam misisset Qui autem portabant, quomodo fuerat eis imperatum, cum in ejus conspectu aperuissent amphoram, et pecunias effudissent, annuntiabant fuisse reliquias auro similiter repletas. Cum vero perlegens epistolam, invenisset quod homo Deum non potest in angustum redigere,

videntiam agnoscit in hisce muneribus eo tempore missis.

ad se postea reversus et timore repletus (eorum enim, quæ non recte facta sunt, pœnitentia cito movetur generosa virtutis amans anima), Vivit Deus,

XXI. Cum statim itaque surrexisset, et quascunque ex ecclesia sustulerat pecunias rursus sumpsisset, et ipsam quæ missa fuerat amphoram, quin etiam e suo libras trecentas addidisset, ascendit ad patriarcham, veniam petens inconsiderati consilii. Ille autem eum libenter excipiens, neque ei exprobravit, neque aliquid locutus est, quod ei afferret molestiam: sed verbis potius animum consolantibus et spiritualibus admonitionibus confirmatum amandavit. Ab eo autem tempore tanto fuerunt inter se conjuncti vinculo amicitiae, ut etiam patriarcha fuerit ejus filiorum susceptor. Ut autem non solum per uberiores laxamque et solutam vendi rationem cognosceretur animus ejus incomparabilis, et bona spes ejus in Deum fidei, sed etiam per angustiores, quam esset probatus, esset evidens: (clarum est enim, quod sunt utraque periculosa, nempe et res secundæ, quæ enervant et emolliunt, a Deique recordatione ejiciunt; et res adversæ rursus, quæ in arelum cogunt, pusillumque et abjectum animum efficiunt) : propterea providit Deus, ut is cadat in egestatem. Quonam modo

XXII. Cum magna multitudo eorum, qui manum Persicam effugerant, confugisset Alexandriam, et esset magna alimenti penuria, maxime quod nec illo tempore Nilus ascendisset, ut consueverat, et pecuniæ Ecclesiæ essent consumptæ; coactus est ille magnus mille libras auri mutuas accipere ab aliquibus. Cum autem eas quoque consumpsisset, agitabatur magna sollicitudine, et Dei orabat benignitatem, ut in rebus dubiis aliquam viam excogitaret. Sed etiamsi ad tantam redactus fuisset inopiam, non fuit tamen victus a calamitate, non divinas leges et sacras constitutiones affecit decore, nec intermisit commissum sibi gregem accurate regere. Itaque cum quidam clericus, ex iis qui secundas nuptias contraxerant, abundans divitiis, vellet consequi gradum diaconatus, rescivisset autem has patriarchæ angustias, et arripuisset tempus tanquam opportunum, si pecuniis levata inopia assequeretur id, quod desiderabat, chartam tradidit beato Joanni, quæ sic habebat : Cum accepissem angustias in quas redacta esset munifica dextera mei domini, non existimavi oportere me quidem degere in deliciis et rerum abundantia, dominum autem meum redactum esse in angustias. Sunt apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ et quinquaginta : eas velim per te dare Christo, si tantum judicatus fuero dignus ejus diaconatu per sanctam tuam ordinationem. Inventum enim est alicubi quid dictam fuisse apud Apostolum², ex necessitate legis quoque fieri translationem.

² Heb. vii.

λῶς πεπραγμένου μετάνοιαν εὐγενῆς ψυχῆ καὶ φιλάρετος), Ζῆ Κύριος, ἐξεδόθησεν, οὐδὲ ὁ ταπεινὸς Νικήτας στενωῶσαι τοῦτον πειραθῆναι ἀνέξεται.

ΚΑ'. Παραυτίκα τοίνυν διαναστὰς, καὶ τὰ χρήματα πάντα ὅσα δὴ καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀφαιετο πάλιν ἀναλαβὼν, καὶ αὐτὸ τὸ σταλὲν κεράμιον, ἀλλὰ καὶ παρ' ἑαυτοῦ χρυσοῦ λίτρας τριακοσίας προσεπιθείς, ἔνεισι πρὸς τὸν πατριάρχην, συγγνώμην τῆς ἀβουλίας αἰτούμενος. Ὁ δὲ ἀσμένως αὐτὸν δεξάμενος, οὔτε ὠνείδισεν, οὔτε τι τῶν λυπούντων ἀπεφθέγγετο πρὸς αὐτόν· λόγους δὲ μᾶλλον παρακαλοῦσι ψυχῆν, καὶ νοουσεῖαις ἐπιστηρίξας πνευματικαίς, ἀπέστειλε. Καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε οὕτω πρὸς φίλιν ἀλλήλους ἀμφοτέροι συνεδέθησαν, ὡς καὶ ἀνάδοχον τῶν αὐτοῦ παίδων γενέσθαι τὸν πατριάρχην. Ἴνα ἔῃ μὴ μόνον διὰ τῆς ἀφθονωτέρας ἀγωγῆς καὶ ἀνέτου, τὸ ἀπαράδελτον τῆς τοῦ ἀνδρός προαιρέσεως, τῆς τε πρὸς θεὸν πίστεως τὸ εὐελπί γνωρισθῆ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς στενωτέρας τὸ δοκίμιον οἷος φανηρὸς γένηται· (ὅτλην γὰρ ὡς ἐπισφαλῆ ἀμφοτέρα· εὐημερία χαυνοῦσα καὶ τῆς τοῦ θεοῦ μνήμης ἐκβάλλουσα, καὶ δυσπραγία πάλιν ἀποστενοῦσα καὶ πρὸς μικροψυχίαν ἐλαύνουσα)· διὰ ταῦτα οἰκονομεῖ τοῦτον ἐνδεία περιπεσεῖν ἡ θεός. Τίς δὲ ὁ τῆς οἰκονομίας τρόπος, ἐρωῶ. **αὐτεμ id provisum sit, dicam.**

ΚΒ' Τοῦ πολλοῦ πλήθους τῶν τὴν Περσικὴν χεῖρα διαφυγόντων εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καταπεφευγῶν, καὶ τῶν τροπῶν σφόδρα σπανιζουσῶν, τῷ μάλιστα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ μηδὲ τὸν Νεῖλον ὡσπερ σύμφη ποιήσασθαι τὴν ἀνάδρασην, καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας χρημάτων ἀναλωθέντων, ὀπηναγκάσθη ὁ μέγας χεῖρα χρυσοῦ λίτρας παρά τινων ἐκδανείσασθαι· ὡς ἔτι ταῦτα ἀνάλωσε, πολλή τις αὐτὸν ἐκλόνει φρονίς, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας ἐδέετο πόρον εἰ ἀπόροις ἐπινοήσασθαι· ἀλλὰ καὶ οὕτως εἰς ἐσχάτη ἀπορίας ἐληλακῶς, οὐχ ἥττων ὤφθη τῆς συμφορᾶς, οὐ τοὺς θεῖους νόμους καὶ τὰς ἱεράς ἡσχυνε διατίθει, οὐδὲ καθυφῆκε τι τοῦ μη πρὸς ἀκρίβειαν ἰθύνειν τὸ πιστευθὲν ποίμνιον. Ταύτη τοι καὶ κληρικῶς τις τῶν δευτέροις γάμοις ὠμιληκότων, πλοῦτος περιττῶς ἔχων, τοῦ τῶν διακόνων βαθμοῦ τυχὼν ἐφιέμενος τὴν στενωσιν ταύτην τῷ πατριάρχῃ μεμθηκῶς, καὶ τὸν καιρὸν ἀρπάξας ὡς ἐπιτήδειον, εἰς χρήμασι τὴν ἐνδειαν θεραπεύσας αὐτὸς ἐπιτύχοι τῷ ποδομένου, χάριτην ἐγγεῖριζει τῷ μακαρίῳ οὕτω πως ἔχοντι· τὴν συνέχουσαν στενωσιν τῆν μεγάλῳ δωρον δεξιᾶν τοῦ ἐμοῦ δεσπότη καταμαθῶν, οὐδεὶς ἡγησάμην ἐμὲ μὲν ἐν ἀπολαύσει διαγεῖν καὶ ἀφθονίᾳ, τὸν δεσπότην δὲ τὸν ἐμὸν ἐν στενώσει διατελεῖν. Εἰσὶ τοίνυν παρ' ἐμοῦ σίτου μὲν χιλιάδες πολλαί, χρυσοῦ δὲ λίτρας ἑκατὸν καὶ πενήκοντα. Ταῦτα δεομαι δοῦναι διὰ σοῦ τῷ Χριστῷ, εἰ μόνον ἄξιός τις αὐτοῦ διακονίας κριθεῖν διὰ τῆς σῆς ἀγίας χειροτονίας. Εὐρηται γὰρ που τοιοῦτον καὶ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου λεχθὲν, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μεταβάσει γίνεσθαι.

ΚΓ'. Μεταστέλλεται τοίνυν ὁ πατριάρχης ἰδίᾳ τὸν ἄνδρα, πεισχῶναι τούτον ἐπὶ πολλῶν μὴ βουλόμενος, καὶ φησιν πρὸς αὐτόν· Ἡ μὲν προσαγωγή σου, τέκνον, πολλή τε καὶ τῶ νῦν καιρῷ ἀναγκαία, ἐπιμωμος δὲ καὶ δι' αὐτὸ τούτο καὶ ἀπαράδεκτος· οὐκ ἔγνωεις γὰρ ὅτι τὰ κατὰ νόμον προσαγόμενα πρόβια, εἰ μὴ ἄλωμα ἦν, καὶν μεγάλα ἐτύγγανεν ὄντα, εἰς οὐραίν ἀπρόσδεκτα ἦν· καὶ ἦν αἰτίαν οὐδὲ τὰ τοῦ Καὶν τῷ Θεῷ προσεδέχθη. Τὸ δὲ ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μεταθέσιν γίνεσθαι, τούτο περὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου εἰρήσθαι τῷ Ἀποστόλῃ γινώσκωμεν. Ἐπει τί σοι δοκεῖ τὸ παρὰ τῶ θεοδέλφῳ κείμενον Ἰακώβῳ; Ἔχει δὲ οὕτως· « Τὸν πάντα τὸν νόμον τελέσαντα, πελάσαντα δὲ ἐν ἐνὶ, ἔνοχον εἶναι πάντων. » Τὸς δὲ ἀδελφούς ἡμῶν τοὺς πένητας, καὶν ἡμεῖς ἀπορήσκιμεν, ἀλλ' ὄγε θρέψας εἰς δεῦρο Θεός, αὐτὸς περὶ τούτων καὶ τοῦ λοιποῦ φροντισεῖ, μόνον εἰ ἡμεῖς τὰς ἐντολάς αὐτοῦ εἴημεν ἀκινήτως διατηροῦντες. Τί γὰρ ἀδύνατον ἢ δυσχερές τῷ τοὺς πέντε ἄρτους ἐν ἰρήμῳ ποτὲ πληθύναντι, καὶ τοὺς δεκα μοδίους τοὺς ἐν τῷ σιτωῖν τῷ ἑμῷ ἐβλόγησαντι, πρὸς πολὺ πληθὺς ἀξῆσαι. Διὸ σοι, τέκνον, τὸ ἐν ταῖς Πράξεσι πρὸς Σίμωνα εἰρημένον ἀρμόσει ὅτι, « Οὐκ ἔστι σοι μερίς οὐδὲ κληρὸς ἐν τούτῳ τῷ μέρει. »

ΚΔ'. Οὕτω τὸν ἐξουτοῦ οἴκου ἐκεῖνος ἀποπεμφθεὶς ἔπρηντος ὑπῆρχε καταλαβὼν, καὶ μηνύεται τῷ μετὰ τῶν δύο τῶν τῆς Ἐκκλησίας πλοίων ἐν τῷ λιμένι καταῖραι, σίτου πολλὰς χιλιάδας ἐκ Σικελίας ἄρτι διακομίζοντα· ὅπερ ἀκούσας, ἐκεῖνος εἰς γόνατα πεσὼν, ἠύχαριστεῖ τῷ Θεῷ λέγων, ὅτι Οἱ ἐκζητούντές σε, Κύριε, καὶ τὰς ἐντολάς σου φυλάττοντες, οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἡμέρας· διὸ μεγαλύνω σὺ τοὺς πενήτων ὄνομα, ὅτι μὴ συνεχώρησας τῷ δούλῳ σου γρημάτων ὄνιον τὴν χάριν σου θέσθαι. Ἄλλ' οὕτω μὲν ἐν στενώσει πλατυνθεὶς ὁ ἀοιδίμος οὐ προήκατο τῆς ἀναγκαίας χρείας τὴν τοῦ κανόνος ἀκρίθειαν.

CAPUT V.

Mansuetudo animi.

ΚΕ'. Δεῖ δὲ καὶ δεῖγμα τῆς πολλῆς ἧς εἶχεν ἀνεξικακίας ἔρεῖν, καὶ οἷα ἦν αὐτῷ περὶ τῆνδε τὴν ἐντολήν ἢ ἀκρίθεια διηγήσασθαι. Δύο τινὰς τῶν αὐτοῦ κληρικῶν ἀλλήλοις ἐπιμζνέντας ἀφορισμῷ καθυπεβάλεν ὁ θαυμαστός· ὧν ὁ μὲν εἷς, ἄσμενος κατεξέζατο τὴν ἐπιτιμίαν· θῆτερος δὲ πρόφρασιν ὥσπερ τῆς ἐξουτοῦ βραθυμίας αὐτὴν εὐρηκῶς, ἐχῶν μὲν καὶ συνάξων τὸ παράπαν ἡμέλει, ἐπιθυμίας δὲ τῆς ἰδίαις διαπαντὸς ἐνεσχόλαζεν· εἶτα προσηπείλει καὶ τῷ μεγάλῳ καταπανουργήσασθαι τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ ἀγιωτάτης ἀπλότητος. Φασὶ δὲ τινες καὶ τούτον αὐτὸν εἶναι τὸν ὑποδεβληκότα Νικήτα πατρικίῳ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνελέσθαι χρήματα, οἰόμενον ἐκ τούτου λύπης αἴτιον καταστῆναι τῷ πατριάρχῃ. Ἐπει τοίνυν ἔγνωστο τοῦτῃ τῷ μεγάλῳ, λογισάμενος μήποτε καὶ τῷ διαδύλῳ παρανάλωμα γίνηται, καλεῖν

XXIII. Eum ergo seorsum accersit patriarcha, non volens multis presentibus eum afficere dedecore, et dicit ei : Tua quidem oblatio, o fili, est magna et huic tempori necessaria. Sed est vitiosa, et propter hoc ipsum non admittenda. Non ignoras enim, quod oves, quæ ex lege offerebantur, si non essent vitii expertes etiam si essent magnæ, non poterant admitti ad sacrificium. Qua de causa nec munera Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem, Ex necessitate etiam fieri legis translationem, hoc ab Apostolo dictum esse scimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur, quod situm est apud fratrem Domini Jacobum? Sic autem habet : « Qui totam legem impleverit, in uno autem lapsus sit, esse omnium reum 3. » Fratres autem nostros pauperes, etiam si nos versemur in inopia, at qui aluit Deus usque in hodiernum diem, ipse eorum quoque de cætero curam geret, si modo nos ejus mandata servamus immobilia. Quid est enim quod facere non possit? aut quid sit difficile ei, qui quinque panes in deserto aliquando multiplicavit, si decem modios, qui sunt in meo horreo, benedixerit, eos in magnam augere multitudinem? Quamobrem tibi, o fili, conveniet id, quod Simoni dictum est in Actis : « Non est tibi pars, neque sors in hac parte 4. »

XXIV. Nondum ille dimissus domum, re infecta, redierat, cum magno Joanni significatur duas naves Ecclesiæ in portum appulisse, ferentes ex Sicilia multa frumenti millia. Quod quidem cum ille audisset, procidens in genua, Deo egit gratias, dicens : Qui te quærent, Domine, et servant tua mandata, non minuentur omni bono. Quamobrem magnifico sanctissimum nomen tuum, quod non permiseris servo tuo, ut tuam gratiam venundaret pecunia. Sed sic quidem in angustiis dilatatus vir inclytus, non prodidit pro usu rerum necessariarum accuratam regulæ observationem.

XXV. Oportet autem dicere etiam indicium magnæ, quam habuit, tolerantis, et narrare quam se perfecte gereret in hoc præcepto. Duos quosdam ex suis clericis, qui inter se invicem fuerant debacchati, vir admirandus subjecerat segregationi. Quorum unus quidem pœnam libenter subierat; alter autem cum eam invenisset tanquam prætextum suæ socordis, precum quidem et congregationum nullam omnino curam gerebat, vacabat autem omnino suis cupiditatibus : deinde minabatur etiam, se magni illius viri summam illam et sanctissimam simplicitatem calliditate aliqua circumventorum. Dicunt vero aliqui, hunc quoque eum esse, qui Nicetæ patricio suggesserat, ut pecunias tolleretur Ecclesiæ, dum existimaret se ea ratione patriarcham affectuum molestia. Cum ergo hoc magnus cognovisset

patriarcha, timens ne forte is a diabolo consume- A
retur, eum erat vocaturus et dignaturus commise-
ratione: meliore autem providentia mandatur obli-
vioni id, quod animo cogitabat, ut suprema ejus
humilitas fieret evidens majori commiseratione.

XXVI. Nam cum adesset dierum omnium præci-
pius, ipse autem astaret in altari (14), et incruen-
tum offerret sacrificium, ea ipsa hora, in qua sa-
cerum velum auferret a sanctis donis, recordatus
ejus, qui odium in eum conceperat, et memor præ-
cepti Dominici, quod jubet quidem dimittere donum
sate altare, procedere autem prius ad fratris re-
conciliationem ⁵, et tunc donum offerre; significat
diacono, ut connexam resumat petitionem, et sæpe
dicat, donec ipse redierit. Ipse autem ventrem præ-
texens, egressus est ab altari, et mittit magna B
celeritate, ad se vocans illum clericum: qui qui-
dem mox aderat. Sanctus vero procidit ad ejus
pedes, nihil omnino aversans oculos eorum, qui
aderant, veniam postulans. Deinde ille, qui prius
fuerat insipiens, videns hoc sacrosanctum caput
projectum ad suos pedes, fuit statim fractus animo,
timens ignem de celo, et quæ illinc mittuntur ful-
mina. Ipse quoque pronus cadens, petiit ab eo ven-
iam. Beatus autem Joannes: Deus ambobus, in-
quit, ignoscat, fli mi. Deinde eum quoque secum
assumit, et cum gaudio et cum quanta dici non
potest voluptate aram ingressus, tunc ausus est Deo
dicere cum fiducia: Dimitte nobis debita nostra,
sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Abhinc
ergo fuit hic clericus adeo modestus et moderatus, C
ut visus sit dignus, qui ordinaretur presbyter. Sed
hoc quidem, sicut diximus, est indicium magnæ
illius tolerantia et moderationis.

ροτονίας ἄξιος ἀναφανῆναι. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν ὡσερ
μῆτρον φρονήματος.

XXVII. Aliud autem narrabo, quod est non mul-
tum dissimile ei quod præcessit. Est Angelorum,
ait quidam ex Patribus, uequaquam depugnare, sed
esse in pace perpetua: dæmonum autem irrevoca-
biles per totam vitam exercere inimicitias: homi-
num vero sapientum breviter quidem fortasse iras-
cisci, cito autem et paulo post currere ad reconci-
liationes. Cum ergo huic magno Joanni incidisset
ut nonnihil esset ira percitus adversus eum, cujus
sæpe mentionem fecimus, patricium; illo quidem
defendente rem injustam lucri causa, non patiente
autem Joanne propter zelum justitiæ; cum jam hora D
advenisset undecima, patriarcha per nuntium pri-
mum ex presbyteris ei significat, dicens: Sol jam
est in occasu, o vir maxime venerande. Ille autem
hoc verbo tanquam stimulo aliquo compunctus
animo, statim surrexit et venit ad Sanctum. Quem
cum ille libens excepisset et esset amplexus: Crede
mibi, inquit, nisi fuisset mihi exploratum, quod te

⁵ Math. v, 25.

(14) Verterat Hervetus *tribunali*; perperam. Græce τῷ βήματι παρατάς, quod in re sacra, ut hic
ex adjunctis patet, pro altari sumitur.

ΚΣ'. Ἦς γὰρ ἡ κυρία τῶν ἡμερῶν παρῆν, αὐτὸς ἂν
τῷ βήματι παρατάς τὴν ἀνάμικτον ἐτύγγανε προσ-
φέρων θυσίαν κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν ἐν ἣ τὸ ἱερὸν κατα-
πίτσμα τῶν θείων δώρων ἀφαιρεῖται, εἰς μνήμην τῷ
μνησικχοῦντος ἐλθῶν, καὶ τῆς Δεσποτικῆς ἐπιμνη-
σθεῖς ἐντολῆς, ἣ τὸ μὲν δῶρον ἔμπροσθεν ἀφεῖναι
τοῦ θυσιαστηρίου κελεύει, πρὸς καταλλαγὰς δὲ πρό-
τερον χωρῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τότε δὲ τὸ δῶρον
προσενεγκεῖν, δηλοῖ τῷ διακόνῳ τὴν συναπτὴν αἴτη-
σιν ἐπιναλαθεῖν, καὶ πολλάκις εἰπεῖν μέχρις ἂν αὐ-
τὸς ἐπανεέλθοι. Αὐτὸς δὲ τὴν γαστέρα προφασισάμενος
ὑπεξῆλθε τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πέμπει πολλῶν τῶν
τάχει τὸν κληρικὸν ἐκεῖνον μετακαλοῦμενος. Καὶ ὅς
αὐτίκα παρῆν. Ὁ δὲ τοῖς αὐτοῦ προσπίπτει ποσὶν
οὐδὲν ὄλωσ τούτους τῶν παρόντων διατραπίεις ὀφθαλ-
μοὺς, συγχώρησιν ἐξαιτούμενος. Εἶτα ὁ πρὶν ἀσύ-
ετος ἐκεῖνος, τὴν ἱεράν ταύτην ὄρων κεφαλὴν τῶν αὐ-
τοῦ ποδῶν προκειμένην, γατεκλάσθη τε εὐθὺς τὴν
ψυχὴν τὸ ἐξ οὐρανοῦ δεῖσας πῦρ καὶ τοὺς ἐκείθεν
πρηστήρας, καὶ πρηνῆς καὶ αὐτὸς πεσὼν, ἐδέιτο συ-
γνώμης τυχεῖν. Ὁ δὲ μακάριος, Ὁ Θεὸς καὶ ἀμφο-
τέροις συγχωρήσειεν, ἔφη, τέκνον ἐμόν. Ἐπειτα λα-
βάνει τοῦτον μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ μετ' εὐφροσύνης καὶ
δσσης οὐκ ἂν τις εἴποι τῆς ἡδονῆς εἰς τὸ θυσιαστήριον
εἰσελθῶν, τότε δὴ μετὰ πᾶρβήσιας εἰπεῖν ἐθάρασε
τῷ Θεῷ. Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματά ὡς καὶ ἡμεῖς
ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Τοσοῦτον ἂν π
ἀπὸ τοῦδε, συνεσταλμένος κατέστη καὶ μέτρικος ἰ
κληρικὸς οὗτος, ὥστε καὶ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου γυ-
ἔφημεν, δεῖγμα τῆς πολλῆς ἀνεξικακίης ἐκεῖνου καὶ

ΚΖ'. Ἐτερον δὲ οὐ παρὰ πολὺ τοῦ προλαβόντος
ἀνόμοιον διτηγήσομαι. Ἀγγέλων, ἔφη τις τῶν Πατρί-
ων, τὸ μηδαμῶς διαμάχεσθαι, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ εἶναι
διτηνεκεῖ· δαιμόνων δὲ τὸ ἀκατάλακτον διὰ βίου
θάλλειν τὴν ἔχθραν· ἀνθρώπων δὲ συνετῶν, τὸ βρι-
χέα μὲν ἴσως ὀργίζεσθαι, ταχὺ δὲ καὶ δι' ολίγου
θέειν πρὸς καταλλαγὰς. Ἐπεὶ γοῦν καὶ τῶ μεγάλῳ
τούτῳ παροξυσμῶν τινα συνέβη πρὸς τὸν πολλάκις
διαμνημονευθέντα γενέσθαι πατρίκιον, συναγορεύον-
τος πράγματι κέρδους ἕνεκα, τούτου δὲ μὴ ἀνεχομέ-
νου κατὰ ζῆλον δικαιοσύνης· τῆς ἐνδεκάτης ὥρας
D ἤδη καταλαβούσης, ὁ πατριάρχης δι' ἀγγέλου τοῦ
πρώτου τῶν πρεσβυτέρων· Ὁ ἥλιος, αὐτῷ δηλοῖ, πρὸς
δυσμάς ἦδη, τίμιώτατε· Ὁ δὲ τῷ βήματι· καθέπει
κέντρον τινὶ δικνυγείας τὴν ψυχὴν, αὐτίκα διαναστάς
δροματος ἀφίκετο πρὸς τὸν δάσιον, ὃν ἄσμενος ἐκεῖνος
ὑποδεξάμενος τε καὶ κατασπασάμενος, Πίστεσον,
ἔφη, εἰ μὲ συνετὸν διτι λυπήσω σε πράξας, τάχα ἂν
οὐδὲν ὑπολογισάμενος, πρὸς τὴν σὴν αὐτὸς ἐφοίτη,

μεγαλοπρέπειαν. Τί γάρ, εἰ καὶ ὁ κοινὸς ἡμῶν Δεσπότης οὐκ ἀπῆξεν κατὰ πόλεις διένειμι καὶ κώμας, ὠφελείας χάριν καὶ θεραπείας;

ΚΗ'. Πάντων δὲ τῶν ὅσοι τότε περῆσαν τῆς μετριότητος τὴν υπερβολὴν ἀγαμένων, ὁ πατρικίος πρὸς αὐτὸν, Οὐκέτι μου τὰ ὦτα, ἔφη, χωρεῖ, δέσποτα, τῶν ἐνδιαβαλλόμενων μηνύματα. Πρὸς δὲ ὁ σοφὸς διδάσκαλος, Πέπεισο, εἶπε, τέκνον πιστότατον, ὡς εἰ μέλλομεν οὕτως ἀπλῶς καὶ ἀβασανίστως τὰ ὦτα πᾶσιν ὑπέχειν, μυρίων ἑσμὸν ἀμαρτημάτων ἕκαστοῖς ποριούμεθα, καὶ μάλιστα νῦν ἐν καιρῷ τοιοῦτο, ὅτε δὲ καὶ ἀπέφυκται πᾶσι τὰ τῆς ἀγάπης. Οἶδ' ἄρα ἐγὼ πολλάκις, τῷ πιστεῦσαι τισὶ τῶν τὰ κοινὰ τῆς πόλεως πράγματα λαχόντων ἰθύνειν, καὶ τοῖς αὐτῶν λόγοις ἀπλῶς ὑπαχθῆναι, λυπήσας οὐδὲν δέον ἐνίους. Ἐφ' οἷς οὐκ ὀλίγα μοι τὸ λοιπὸν μετεμέλησεν. Ὅθεν ὡς ἀπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις παρενεχθεὶς ἔτυχον τῇ τῶν διαβαλλόντων ἀπάτη, τὸ μετὰ ταῦτα ὄρον ἑμαυτῷ περιέβαλον, μὴ πρότερόν τι κατὰ τινος ἀποφῆνασθαι, πρὶν ἂν ἑκατέρου μερῶν τὰς δικαιολογίας ἀκούσομαι· καὶ τοῖς προσαναφέρουσι δὴ μοι τὰ πρακτέα ἠπέλιψα, ὡς εἰ φωραθεὶς εἰς τὸ ἐξῆς ματαίον τι καὶ συκοφαντικὸν τῶν ἐμῶν ὧτων καταφυλαροῦντες, τὴν αὐτὴν ἦν ὁ συκοφαντούμενος ἔμελλε φιλαλήθως κατηγορούμενος τίσσοι δίκην. Ἐξ ἐκείνου γοῦν πᾶσα τῶν συκοφαντῶν ἐξεκόπη διαβολή· διὸ καὶ τῆς σῆς δέομαι μεγαλοπρεπείας, μὴ ἀπλῶς οὕτω καὶ εὐπαράδεκτως πρὸς τὰς διαβολὰς ἔχειν τῶν ἐβελοκακούντων ἀνδρῶν, ἀλλὰ πολλῇ πρότερον ὑποβάλλειν ἐρεύνη. Οὐδὲ γὰρ τὰ μέτρια ἐντεῦθεν κακὰ τίκονται, ἀλλὰ καὶ δημεύσεις, καὶ μάλιστα, καὶ φόνοι, πολλάκις ἀνάιτιοι, πολλοὶς ἐπικαταψεύσθεντες ἐπῆλθον· καὶ σχεδὸν ὁ σύμπας ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀντιέτραπται βίος. Ταύτας ὡς ἐκ Θεοῦ τὰς παραινέσεις παραλαβὼν ὁ πατρικίος, φυλάττειν ἐπηγγεῖλατο ἄχρι τέλους.

ΚΘ'. Ἐτερον προτεθῆτω τοῖς εἰρημένοις, καὶ αὐτὸ τὸ πρῶον καὶ ἀνεξίκακον τοῦ ἀνδρὸς ἀρροῦντως χαρακτηρίζαι δυνάμενον. Ἀνεψιὸς ἦν τῷ μεγάλῳ Γεώργιου τούνομα· οὗτος ὑβρισθεὶς παρὰ τινος τῶν καπῆλων τῆς πόλεως, ἰσχυρῶς τε ἐδήχθη, καὶ χλευσώτατα ἤνεγκε. Τοῦτο γὰρ ἐποίησε τὸ πολὺ τὸ μεταξὺ ἀμφοτέρων, ἧ τε πρὸς τὸν μέγαν αὐτοῦ ἀγχιστεῖα, καὶ τὸ πένυ τοῦ ὑβρισαντος ἐξοδενωμένον. Προσέρχεται τοίνυν καταμόνας τῷ μακαρίῳ δάκρυσιν ὁ νέος καὶ συνοχῇ καρδίας τὴν ὕβριν ἀνακλαίόμενος. Ὅ δὲ οὕτως ἰδὼν ἠττιθέντα τοῦ πάθους, καταψῆν αὐτὸν ὡσπερ καὶ ἀναλαμβάνειν βουλόμενος, καὶ, Ὅλωσ, φησὶν, ἐτόλμησε κατὰ σοῦ στόμα διαρῆαι, ὅπως καθυδρῆσαι τις τὸν ἐμὸν φίλατον; Εὐλογητὸς Κύριος· πρᾶγμα ἐπ' αὐτῷ ποιήσω, ὥστε πᾶσαν ἐκπλαγῆναι τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ὡς δὲ εἶδεν ἐπὶ τῷ λόγῳ βραχὺ τι ἀνεθέντα τῆς ἀθυμίας, Τέκνον, εἶπεν, ἐμοὶ ποθεινότερον, εἰ ταῖς ἀληθείαις βούλῃ ἀνεψιὸς τῆς ἐμῆς μετριότητος εἶναι τε καὶ ὀνομάζεσθαι, παρασκευάσον σεαυτὸν, οὐ πρὸς ὕβριν μόνον, ἀλλ' εἰ

molestia affecissem, forte nihil dubitans aut pensi habens, ipse ad tuam venissem Magnificentiam. Quid enim, si communis quoque noster Dominus non est dedignatus obire civitates et vicus, utilitatis gratia et curationis?

XXVIII. Omnibus autem qui aderant admirantibus summam moderationem, dixit ei patricius: Non amplius capiunt aures meæ, inquit, o domine, delationes eorum, qui criminantur. Cui dixit sapiens magister: Persuasum tibi sit, inquit, o fili fidelissime, quod si simpliciter et absque examinatione essemus aures præbituri omnibus, pararemus nobis examen decies mille peccatorum, et maxime nunc tali in tempore, quando refrigit omnibus charitas. Scio enim ego, quod propterea quod credideram aliquibus, quibus obtigerat rectio civitatis, et eorum verbis solum essem inductus, nonnullos, cum minime oporteret, sæpe affecerim molestia. Quo factum est, ut non paucorum me de cætero subierit pœnitentia. Quamobrem cum semel et bis et sæpe incidissem in fraudem eorum, qui criminantur, de cætero apud me constitui, non amplius aliquid pronuntiare in aliquem, priusquam audissem jus utriusque partis: et iis qui facta ad me deferebant, sum ruinatus, quod si deinceps fuisset deprehensi inanes aliquas nugæ ad meas aures deferre per calumniam, easdem daturi essent pœnas, quas qui est revera calumniator. Ab illo itaque tempore excisa fuit omnis calumnia sycophantarum. Quamobrem tuam quoque rogo Magnificentiam, ne tam simpliciter et tam facile admittas malignorum hominum calumnias, sed eas prius diligenter examines. Neque enim hinc nascuntur mediocria: sed et bonorum publicationes, et verbera, et cædes sæpe per mendacium multi innocentes subierunt, et ab iis universa propemodum est eversa vita hominum. Has admonitiones cum tanquam a Deo accepisset patricius, pollicitus est se eas esse perpetuo servaturum.

XXIX. Aliud addatur iis quæ dicta sunt, quod satis potest exprimere ejus mansuetudinem atque patientiam. Magni Joannis consobrinus erat, nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone civitatis vehementer fuerat morsus, et id ferebat gravissime. Id enim faciebat et magnum quod erat inter eos discrimen, nempe et ejus cum Magno affinitas, et nimis sordes et humilitas ejus qui fecerat injuriam. Accedit ergo seniorum ad beatum Joannem adolescens, cum lacrymis, et dolore cordis quo agebatur, deplorans injuriam. Cum sic eum vidisset victum ab animi perturbatione patriarcha, volens eum demulcere et veluti recreare. et: Ausus est, inquit, omnino os adversus te aperire, et omnino contumelia afficere aliquis eum, qui est mihi charissimus? Benedictus Dominus, enim in ipso faciam, ut admiretur omnis Alexandria. Postquam autem vidit cum propter id, quod dixerat, paululum remisisse de animi ægritudine: Fili, inquit, mihi jucundissime, si revera vis meæ parvitatibus esse et nominari con-

sobrinus, pars te ipsum non solum adversus contumelias, sed etiam, si sit amplius aliquid dicendum, etiam adversus ipsa flagra. Vera enim nobilitas non ex sanguine et carne, sed ex virtute animæ accipit formam et characterem. Statim ergo accersito principe cauponum, ei denunciavit, ne consuetum deinceps vectigal acciperet ab eo, qui suum consobrinum affecerat contumelia, aut aliquid ex iis, quæ ab eo de more dabantur Ecclesiæ. Propter quæ admirati incomparabilem illius patientiam, intellexerunt omnes hoc esse supplicium, quod erat miratura tota Alexandria.

XXX. Sed forte in iis quidem, qui ad ipsum pertinebant, tam diligenter cavebat, ne memor esset acceptæ injuriæ, alios autem negligebat in rebus hujusmodi. Nequaquam. Cum enim rescivisset quemdam ex diaconis, nomine Damianum, odio habere propinquum, ut qui recordaretur acceptæ injuriæ, denunciavit archidiacono, ut in tempore participationis Sacramentorum ei ostenderet eum, qui memor erat injuriæ. Cum ergo cognovisset, eum manu accipiens: Vade, dicit ei, et fratri primum reconciliare, ut vult præceptum, et tunc sumes sacramenta Christi, qui non est memor acceptæ injuriæ. Ille autem pudore affectus, præsentibus omnibus promisit se hoc esse facturum, et tunc eum impertit sanctificatis. Deinceps ergo invasit timor non solum clericos, sed etiam laicos, et cavebant ne ullum odio haberent, et essent acceptæ injuriæ memores, timentes ne multis præsentibus sic pudore afficerentur. Sed tam accurata quidem, et quam quod ad eos, qui ab illo pascabantur.

CAPUT VI.

Disciplina domestica, ratioque vitæ exterior.

XXXI. Præter alia autem bona, in sacrarum quoque Scripturarum cognitione summe laboraverat et plurimum est meditatatus, non sine voluptate et studio accerrimo. Licebat ergo videre quotidie in congressione quæ fiebat in secreto, eum nihil fere aliud loquentem aut quærentem, quam narrationes Patrum, qui erant magni nominis, et problemata dogmatica et quæstiones ad Scripturam pertinentes. Hæc autem maxime propterea, quod tunc abundabat multitudo hæreticorum, ad quos evertendos adsciverat eos, qui illis temporibus erant excellentissimi, Joannem, inquam, et Sophronium.

XXXII. Porro autem ei quoque erat studio conservare consessum nulli detractiōni æmulum, et nulli vano sermoni. Quod si quis ex iis qui considebant, tale quid proposuisset, ille ingeniose et apte id repellerebat, injiciens bonam aliquam quæstionem et animæ utilem. Si iis autem esset crassus et plebeius, et qui non recedebat ab iis quæ sunt consueta, præsentem quidem non male tractabat, nec se iracunde et aspere in eum gerebat, præcipiebat vero ne eum sinerent amplius esse e concilio, ut per eum unum fierent alii cautiores et diligentiores.

XXXIII. Ut autem mortis memoriam suæ cogitationi profunde imprimeret, et eam perpetuo haberet

δει τι και πλέον ειπειν, και προς αυτας μαστιγια, η γαρ αληθης ευγενεια, ουκ εξ αιματος και σαρκος, αλλ' εξ αρετης ψυχης οιδε χαρακτηριζεσθαι. Το τάχος ουν τον των καπηλων εξαρχοντα μετακλεσθμενος, παραγγελια παρηγγειλε μηδεποτε του λοιπου παρα ταυ εξυβρικотος εις τον ανεψιον το συνθητες τιλος λαβειν, η αλλο τι των κατα συνθηθειαν τη Εκκλησια παρ' αυτου διδομενων. Εφ' ος εκπλαγεντας το απαρακλητον της του ανδρος ενεξικακίας, συνθηκαν απαντες αυτην ειναι την τιμωριαν, ην πασα η Αλεξανδρεια εκπλαγησεται εμελλον.

Α'. Αρ' ουν τα μεν προς αυτον ουτω πεφυλαγμενος ην εις μνησικακίαν, ημελει δε των αλλων εν τοις τοιούτοις; Ουδαμως. Τινά γαρ των δικονων, Δαμιανον τουνομα, μνησικακειν τω πλισιον αναμαθων, τω αρχidiaconi παρηγγειλεν κατα τον καιρον της των μυστηριων μεταληψεως, οηλον αυτω θεσθαι τον μνησικακουντα. Επει ουν εγνω, λαδομενος της λειρος, "Γπαγε, αυτω πρωτον, εφη, τω αδελφω κατα την εντολην καταλλαγηθι, και τότε των του αμνησικακου μυστηριων μεταληψη Χριστου. Ο δε αισχυνηεις επι παντων, τουτο ποιησεις επιγγελιατω, και τότε των αγιασματω αυτω μεταδιδωσι. Φοβος ουν το απο τουδε, ου τως του κληρου μονον, αλλα και του λαϊκουσ καταλαμβάνε· και το μνησικακειν εφαλάττοτο, δεδιότες μη ουτως επι πολλων των παρόντων την αισχυνην οωλήσθαιεν. Αλλ' ουτω μεν ακριβείας βίου, προς εκυτόν τε ειχε, και τους υπ' εκεινω ποιμαζομενους.

exacta fuit ejus vita, tam quod ad ipsum attinebat

ΑΑ'. Προς τοις αλλοις δε αγαθοις και η των αγιω Γραφων γνωσις εις ακρον αυτω πεπονητο, και μελιτημα ην χαριεστατον τε και περισπουδαστον. Ην ουν ιδειν εκαστης ημερας εν τη κατα το σκερτεον συνελευσει μηδεν αλλο σχεδον διακλαουμενον η ζητουμενον, η διηγηματα Πατερων των πολλου γε ονοματος ηξιωμενιων, προβληματα τε δογματικα, και Γραφικα ζητηματα· και ταυτα δε μαλιστα δια το πλεοναζον τιμικαυτα των αιρετικων πληθος· ων επι ανατροπη και καθιρεσει, τους εν τοις καιροις εκεινοις διαφορωτατους προσηταιρισατο, Ιωαννην φημι και Σωφρονιον.

ΑΒ'. Εσπουδαστο δε αυτω και καταλακας και αργορολογιας παση; αφαστον διατηρειν το συνεδριον· και τις των συνεδριαζοντων τοιουτον προετεινεν, αλλ' εκεινος ευφωως αυτω διωθετο, σπουδατον τι και ψυχωφελεσ παρεμβλων προβλημα. Παχυν ε τουτον ει τυχοι οντα και δημωδεστερον και των συνθηθων ουκ αφισταμενον, κατα οψιν μεν ουδεν διατιθει κανως, ουδε οργιλον τι και τραχυ αυτω επιδεικνω, παρηγγειλλε δε μηκειτι αυτον εφ' της συνόδου γινεσθαι· ωσνε δι' ενος τουδε τους αλλους ακριβειας επιλαμβάνεσθαι.

ΑΓ'. "Ινα δε και την του θανату μνημην εις βίθος εγγαράξη τη διανοια, και δια παντος αυτω περι-

ἄσναμένην ἔχη καὶ πρὸ ὀμμάτων, τί ποιεῖ; Μνημεῖον ἂν
 πρὸ τῆς προστάττει διοικοδομηθῆναι· τούτῳ δὲ μὴ ἐπι-
 τεθῆναι πέρας, ἀλλ' ἡμιτελὲς οὕτω καταλειφθῆναι·
 εἶτα τοὺς ἐπὶ τῷ ἔργῳ τεταγμένους ἐπειδὴν ἐπίση-
 μός τις ἐορτῆ εἶτ', ἐπὶ πάντων ἐφισταμένους τῶν
 συνδρεούτων ἐν τῷ προφανεῖ λέγειν· Τὸ μνημεῖον τὸ
 οὐδὲν ἄχρι τήμερον ἀτελὲς, δέσποτα· ἐπίτρεψον οὖν
 αὐτὸ πέρασ λαβεῖν· ἄδηλον γὰρ ὅπως ὄρα ὁ κλέ-
 πτης ἐπεισι θάνατος.

ΑΔ'. Ἀλλὰ τίς ἂν ἐκεῖνο τὸ λιτὸν τῆς διαίτης, καὶ
 τὸ περὶ τὴν ἐσθῆτα καὶ στρωμνῆν εὐτελές τε καὶ
 μέτριον ἐξείποι κελῶς; Μετὰ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδὲ
 ταύτης ἡμέλει τῆς ἀρετῆς· ὥστε μηδὲν πλέον ἐν τού-
 τοις τῶν πολλῶν ἔχειν καὶ εὐκαταφρονήτων, Ἀμέλει
 τις τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως συνθεστέρος αὐτῷ
 τυγχάνων, ὅπως εἶχε μαθῶν, σισύραν ἕξ καὶ τριά-
 κοντα νομισμάτων πριέμενος, στέλλει τῷ μακαρίῳ,
 κλειστα μὴ ἀπώσασθαι δεηθεὶς, ἀλλ' ἑαυτὸν ταύτη
 περιστέλλειν. Τοῦτο οὖν καὶ διὰ τὸ τοῦ ἀνόρου εὐπι-
 στον καὶ τὸ τῆς ἀξιώσεως ἐπιμελὲς καὶ διάπυρον
 ποιῆσαι θελήσας, οὐ διέλιπεν ὄμως παρ' ἑλὴν τὴν
 νύκτα ταλανίζων ἑαυτὸν, ὡς οἱ παρεδρεύοντες εἰς
 ἔσχατον ἐξηγήσαντο. καὶ, Τίς ἂν οὐ καταγνοῆ μου
 τοῦ ταπεινοῦ, λέγων, Ἰωάννου, εἰ ἐμοὶ μὲν ἔστι
 τριάκοντα καὶ ἕξ νομισμάτων ἐπιβλήματι σκέπε-
 σθαι, τοῖς δὲ κατὰ Χριστὸν, φεῦ, ἀδελφοῖς τοῖς ἐμοῖς
 τὸ ὑπαίθριον τῷ κρύει πηγνυμένους διατελεῖν, καὶ
 μηδὲ βράκος βραχύτατόν τι καὶ εὐωνο εὐπορεῖν· ὦν
 οἱ πλείους καὶ κενοὶ τὴν γαστέρα καὶ ἀδειπνοὶ κατ-
 εληθίσαν, καὶ αὐτῶν, οἴμοι, τῶν ἀποπιπτουσῶν τῆς
 ἐμῆς τραπέζης ψυχῶν ἐφιέμενοι κατὰ τὸ πένητα
 Λάζαρον. Αἶ! αἶ, ποσοὶ νῦν ξένοι καὶ παρεπιδημοὶ
 πρὸς ταύτην ἀφίκοντο τὴν πόλιν οἱ μὴ ἔχοντες ὅποι
 τὴν κεφαλὴν ἄλνιοιεν, πεινώστες, κατὰ μέσην κενταὶ
 τὴν ἀγορὰν· ἐγὼ δὲ παντοίοις ἐνευπαθῶν ἀγαθοῖς
 πρὸς τῆ ἄλλῃ τρυφῇ, καὶ τῷδε τῷ πολυτελεῖ ἐπιβλή-
 ματι νῦν περιστέλλομαι. Τί τοίνυν κατ' ἐκείνην
 ἀκούσεσθαι προσδοκῶ τὴν ἡμέραν; Τί ἕτερον, ἢ ὅτι,
 Ἀμέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, οἱ δὲ γε πέν-
 ητες τὰ κατὰ, καὶ διὰ τοῦτο νῦν αὐτοὶ μὲν παρακα-
 λοῦνται, σὺ δὲ ἀξίως οὐδυνασαι; Ἀλλ' εὐλογητὸς
 Κύριος, οὐκ ἔστι τοῦτο ὁ ταπεινὸς σκεπασθήσεται
 Ἰωάννης, ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ τιμὴν πένητες ἀμφιάσονται.

ΑΕ'. Ἄμα γοῦν φωτὶ τὴν σισύραν εἰς τὴν ἀγορὰν
 πέμπει διαπραθησομένην, ἣν ὁ προσενεγκῶν θεασά-
 μενος, αὐθις μριάμενος, οὐθις καὶ προσάγει· ὁ δὲ δέ-
 χεται μὲν, πρὸς δὲ τὴν ἀγορὰν καὶ αὐθις ἐκπέμπει.
 Ὡς δὲ δις καὶ πολλάκις τοῦτο γένοιτο, ὁ μέγας δη-
 λοῖ τῷ προσάγοντι· Ἰδωμεν, εἰπὼν, τίς πρότερον
 ἀπαγορεύσει τῶν δύο, ἐγὼ μὲν αὐτὴν πιπράσκων,
 σὺ δὲ ὀνούμενος καὶ προσφέρων. Καὶ γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ
 τῶν λίαν εὐπόρων, οὗ χάριν ἐπίτηδες ὁ μέγας καὶ
 παρακαρδίαίνει αὐτοῦ ἠδοῦλετο, ὥστε τὰ ἐκεῖνο
 πρὸς τοὺς πένητας παραρρέειν. Ἔλεγε δὲ καὶ τι
 τοιοῦτον ὡς, Εἴ τις ἀπὸ τῶν ἀδρῶν τούτων καὶ πλου-
 σίων δύναται καὶ μάλιστα τῶν ἀπλάγχων τέχνη

præsentem, et ante oculo, quid facit? Jube sibi
 extrui monumentum: ei autem finem non imponi,
 sed semiperfectum sic relinqui; deinde eos qui
 præfecti erant operi, cum esset festum aliquod insi-
 gne, accedentes in conspectu omnium, qui conside-
 rant, aperte dicere: Monumentum tuum in hodie-
 rum usque diem est imperfectum, domine. Jube
 ergo, ut id finem accipiat. Incertum est enim, qua
 hora fur ingrediatur, nempe mors.

XXXIV. Sed quis illius victus tenuitatem, et
 quæ erat circa vestem et stratum vilitatem et me-
 diocritatem, recte enuntiaverit? Cum aliis enim
 ne hanc quidem neglexit virtutem, adeo ut vul-
 gus et eos qui sunt contempti, in his ne superaret
 quidem. Quidam certe ex habitatoribus civitatis,
 qui erat ei familiarior, cum rescivisset quomodo
 res se haberet, oportorium (15) emptum triginta
 sex nummis mittit ad Beatum, plurimum rogans
 ne id recusaret, sed se eo indueret. Hoc ergo cum
 et propter viri fidelitatem, precumque contentio-
 nem et ardorem facere voluisset, non cessavit la-
 men tota nocte lamentori (ut postremo exposue-
 runt, qui ei assidebant), Quis, dicens, non condem-
 narit me miserum Joannem, si mihi licet tegi te-
 gumento triginta et sex nummorum, fratres autem
 mei (proh dolor!) secundum Christum, sub dio
 perpetuo degant concreti frigore, et nec mini-
 mum quidem et vilissimum pannum habeant? quorum
 plurimi quidem ventre vacuo et incœnati
 recumbunt, et vel ipsas, (hei mihi!) quæ a mensa
 mea cadunt, micas cupiunt, sicut pauper Laza-
 rus. Heu! heu! quam multi nunc hospites et
 peregrini ad hanc venerunt civitatem, qui non
 habent ubi caput reclinent, esurientesque et si-
 tentes, jacent in medio foro. Ego autem me de-
 licate omne genus explens bonis, præter alias de-
 licias hoc quoque nunc sumptuoso induor tegu-
 mento. Quid ergo illo die expecto me auditurum?
 Quid aliud, quam: Recepisti bona tua in vita tua,
 pauperes autem mala: et propterea ipsi quidem
 nunc accipiunt consolationem, tu autem cruciaris
 pro meritis? Sed benedictus Deus, non amplius
 eo tegetur humilis Joannes, sed ejus pretio in-
 duentur pauperes.

XXV. Cum primum itaque illuxisset, mittit oper-
 torium in forum venundandum: quod cum vidis-
 set is qui obtulerat, rursus emit et ad eum affert.
 Ille autem accipit quidem, rursus vero mittit ad
 forum. Cum autem bis et sæpe hoc factum esset,
 magnus Joannes significat ei qui offerebat; Vide-
 mus, dicens, quis ex nobis prius defatigabitur, ego
 quidem ipsum vendens, tu autem emens et offe-
 rens: erat enim valde dives. Quamobrem dedita
 opera volebat magnus Joannes ex eo lucrifacere, ut
 illius bona ad pauperes effluerent. Dicebat autem
 etiam tale quid, quod si quis ab his delicatis et di-
 vitibus, et maxime iis qui sunt immisericordes,

(15) *Hermetus, cilicium*. Græce σισύραν, *stragulum barbaricum e villosis pellibus*.

posset arte aliqua et ratione ad ipsas usque auferre tunicas, ut beneficeret indigentibus, ab eo quod decet minime aberraret. Sic enim res duas efficiet pulcherrimas: unam quidem, quod illorum animis salutem conciliabit; alteram autem, quod ex rebus alienis non parvam neque levem sibi parabit mercedem. In testimonium autem ejus quod dicebat, adducebat etiam id quod magnus fecit Epiphanius, qui effecit, ut pecuniæ Joannis episcopi Hierosolymitani pia quadam via et ratione distribuarentur pauperibus.

CAPUT VII.

Historia S. Patri Teloniarum.

XXXVI. Addebat vero aliud quoque, quod a fidei quodam et amante veritatis dicebat se audivisse in B Cypro, qui sic narrabat, ea quæ dicebat jurejurando confirmans: Cum essem in Africa, habitabam apud quemdam publicanum, valde quidem divitem, sed admodum immisericordem, et pauperem quod attinet ad misericordiam. Cum autem accidisset, ut tempore hiberno sol luceret calidius, pauperes simul congregati calore fruebantur. Ut solet autem in his evenire, domos enumerabant: illas quidem, quæ erant misericordum et sua communicantium, beatas; eas autem, quæ possidebantur a parcis et nihil elargientibus, miseris dicentes et exsecrantes: cum quibus, inquit, etiam meum connumerarunt dominum. Sic itaque invicem rogabant, an aliquis unquam illinc fuisset eleemosynæ particeps? Cum vero nullus esset ex omnibus qui affirmaret se accepisse, unus ex illis: Sed quid, inquit, mihi dabitis, C ego hodie recedens illinc consecutus fuero misericordiam? Cum autem de ea re pacta conventa inter se fecissent, pauper cum fuisset ex adverso vestibuli publicani, invenit ipsa hora pistorem trahentem mulum pane onustum, ipsumque venientem per viam quæ tendit ad ædes. Cum itaque pauperem ex adverso stantem vidisset publicanus, et solo tristi habitu provocantem eum ad misericordiam (neque enim vel solam vocem audebat emittere, ne virum irritaret alienum a misericordia), sic quoque furore percitus, uno pane arrepto, et eo usus tanquam lapide, jacit in pauperem. Quem ille protinus accepit, et abiens ostendit aliis, affirmans quod accepisset ab ipsis manibus publicani.

XXXVII. Nondum duo dies præterierant, et publicanus morbo correptus mortifero, cum mentis subisset exstatim, videbat a se exigi rationem suarum actionum. Deinde videbatur etiam adesse trutina, utraque discernens: in cujus sinistra quidem lance videbat nigros congregatos, et multa ejus turpia facta in lance deponentes; in dextera autem, viros quidem candidatos et forma terribiles assistentes nihil vero boni invenientes, quod contra possent in lance collocare, essetque mæstus et tristes, et dicentes: Nihil habemus aliud, quod opponamus, nisi panem illum, quem duobus ante diebus, et nec ipsum quidem sponte, dedit cuidam

Α τινὶ καὶ μεθόψῃ ἄχρι καὶ αὐτῶν ἀφαιρετοῦ τῶν χιτῶνων τῆς τῶν ἰνδῶν ἔνεκεν εὐποιίας, οὗχ ἑπαρτήσεται τοῦ προσήκοντος. Δύο γὰρ οὕτω δικαιοκραταὶ τὰ κάλλιστα, ἐν μὲν ὅτι καὶ ταῖς ἐκείνων ψυχῆς μνηστεύεται σωτηρίαν; ἕτερον δὲ ὅτι καὶ ἐαυτῶ μισθὸν ἐκ τῶν ἄλλοτρίων, οὕτι μικρὸν οὐδὲ τὸν τυχόντα περιποιεῖ. Μαρτύριον δὲ τοῦ λόγου καὶ τὸ τοῦ μεγάλου παρτίθου Ἐπιφανίου, ὃς Ἰωάννου τὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων χρήματα εὐσεβεῖ μεθόψῃ παρεσκεύασε τοῖς δεομένοις ἐκγενοθῆναι.

ΛΣ'. Προστίθει δὲ καὶ ἕτερον ὅπερ παρὰ τῷ πιστοῦ καὶ φιλαλήθους ἀνδρὸς Ἐλεγε κατὰ τὴν ἐμπρόν ἀκούσαι, ὃς οὕτως ἐξηγεῖτο, φησὶν, ὄρα τὰς λόγους πιστούμενος· Ὅτιπερ ἐν Ἀφρικῇ γενοῦς, παρῶκου, τελῶνῃ τινὶ, πάνυ μὲν πλουσίῳ, κἀντὶ ἄσπλαγγνῶ καὶ πενιχρῶ τὰ πρὸς ἔλεον. Οὕτω ἔ συμβᾶν, ὥρα χειμῶνος ἡλίου θερμότερον ἐκλάμψαντος, πένητες ἅμα συναθροισθέντες, τῆς θέρμης ἐπέλαβον. Ὡσπερ δὲ εἰκὸς ἐπὶ τούτοις συμβαίνειν, ἐξηριθμῶντο τὰς οἰκίας, τὰς μὲν τῶν εὐσπλαγγνῶν καὶ κοινωνικῶν μακαρίζοντες, τὰς δὲ φειδωλοῦς ἔχουσας καὶ ἀμεταδότους τοὺς κεκτημένους ταλαιπώροντας καὶ ἐπαρῶμενοι, οἷς καὶ τὸν ἑμὸν, ἔφη, κίβη συνηριθμῶν. Ἐπυθάνοντο γοῦν ἀλλήλους εἶπὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐλεημοσύνης μετὰσχοι. Ὡς δὲ μεθέξῃ ἐκ πάντων ὁ λαβεῖν καταθέμενος, εἷς τις ἐπέειπεν ἄλλ' ἐμοὶ τί ἂν δοῖτε, ἔφη, [εἰ] σήμερον ἀπέλιθον ἐλέους ἐκεῖθεν μεθέξῃ; Ὡς δὲ καὶ συμβῆθῃς εἶπα περὶ τούτου, ὁ πένης ἀπεναντίας τῷ πτωχῷ τῷ τελῶνῳ γενόμενος, εὐρεν αὐτῆς ὥρας ἡμίονον ἔλασσε τὸν ἀρτοποιὸν, ἄρνοις πεφορτισμένην, καὶ διὰ τῆς πρὸς τὸν οἶκον φερούσης αὐτὸν ἐρψόμενον. Τὸν πένητα γοῦν ὁ τελῶνης ἀπεναντί που παριστάμενος θεασάμενος καὶ σχήματι κατηφει μόνῳ πρὸς ἔλεον αὐτὸν ἐκκαλούμενος (οὐδὲ γὰρ κοῖ φωνῆν ἐθέλει πρὸς αὐτὸν ἀφῆναι, τοῦ μὴ παροξύναι τὸν ἄσπλαγγνον), θμῶ κἀν τούτῳ ληφθεῖ, ἕνα τῶν ψωμῶν διαρπάσας, καὶ οἷα λίθῳ χρητάμενος, βάλλει κατὰ τοῦ πένητος· ὃν ἐκεῖνος παραχρῆμα λαβὼν, τοῖς ἄλλοις ἀπελθὼν ἐδείκνυ, ἧ μὴν διαβεβαιούμενος, ὡς ἐξ αὐτῶν λάβοι τοῦτον τοῦ τελῶνῳ χειρῶν.

ΔΖ'. Οὕτω δύο παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ὁ τελῶνης θανατηφόρῳ νόσῳ κατὰσχετος γενοῦς, ἔκστασιν τε φρενῶν ὑποστάς, ἐαυτὸν ἑώρα λόγους τῶν ἰδίων πρακτόμενον πράξεων, εἶσα καὶ ζυγὸς ἐφόκει παρῆναι διακρίνων ἐκάτερα, οὗ κατὰ μὲν τὴν λαϊκὴν πλάστιγγα μέλανας ἔβλεπε συναθροισμένους, καὶ πολλὰ τῶν αὐτοῦ πράξεων ἀτοπα τῇ πλάστιγγι κατατιθέντας, κατὰ δὲ τὴν δεξιὰν λευχεύοντας μὲν ἄνδρας καὶ φοβερούς τὴν μορφήν ἰσταμένους, μηδὲν δὲ ἀγὰρ ἄντισταθμίσαι παρεξυρίσνοντας, κατηφεις τε εἶναι καὶ σκυθρωπούς. Οὐδὲν ἄλλο, λέγοντας, ἔχομεν ἀντιλεῖναι, ὅτι μὴ τὸν ἕνα ἄρτον ἐκεῖνον ὃν ὄπισθι προτερον ἡμέραις, καὶ οὐδὲ αὐτὸν ἐκούσιον,

πένητι παρέσχε τινα. Τῇ ἐτέρῃ τοιγαροῦν πλάστιγγι Α τοῦτον ἐνθέμενοι, ἰσοῤῥεπῆ κτέστησαν τὰ ζυγὰ, τότε δὴ τῷ τελῶνι φασὶν οἱ λευγεῖμενοι. Ἐπελθῶν πρόσθε ἐπὶ τῷ ἄρτι τούτῳ καὶ ἔργα σου, ἐπεὶ μέλουσιν ὁδὸς ὁρᾶς μέλανες οἶδε παραλαμβάνειν σε. Αὐτίκα τοίνυν διαναστάς, καὶ εἴσω φρενῶν γενόμενος, ἀληθῆ τὰ θεαθέντα ἐπέγνω. Ἄπαντα γὰρ ὅσα ἐκ νέου ὑπῆρχεν αὐτῷ διαπεπραγμένα, καὶ ὧν εἰς λήθην ἤδη κατέστι, τοὺς Αἰθίοπας ἐκείνους ἐώρα συνάγοντας δῆθεν καὶ τῇ πλάστιγγι ἐγκατατιθέντες. Ὅθεν δὴ, καὶ εἰς ἔκπληξιν πολλάκις ἰὼν, Βαβαί, ἔλεγεν, ὅση τῆς ἐλεημοσύνης ἡ δύναμις! Εἰ γὰρ εἰς ἄρτος, καὶ αὐτὸς ἐπιχόλως πένητι προσριφεῖς ἴσχυσε τοσοῦτον, πόσων ἂν ὀυνθηεῖ κακῶν ἑαυτὴν ἀπολύσασθαι ὁ ἰλαρῶς τὰ ὄντα τοῖς πένησι προέμενος! Τοσοῦτον οὖν φιλοτιμῶς ἐλεημοσύνη ἐχρήσατο, Β καὶ οὕτως ἀφειδῶς ἐκίνου ἀφορτὴν τοῖν χερσίν, ὡς ὁ λόγος, εἰς τὰς τῶν πενήτων γαστέρας ἀνελῶν, ὡς μετὰ τὸ πάντα προεῖσθαι, μηδὲ αὐτοῦ φείσασθαι σώματος, ἀλλὰ καὶ τούτῳ πένητας θρέψαι ἀποδόμενον τὴν ἐλευθερίαν, ὡς μετ' ὀλίγον φανερότερον ὁ λόγος δηλώσει.

ΑΗ'. Προϊόντι γὰρ αὐτῷ ἐπὶ τὸ τελωνεῖον ναύτης ὑπήντησε ἐκ ναυαγίου γυμνός, ὄνπερ εἴη θεασάμενος, τὸ ἱμῆτιον εὐθὺς ἀποδὺς ἄβρόν τι καὶ παλύτιμον ἔν, αὐτῷ δίδωσι, πολλὰ δεηθεὶς διὰ παντὸς αὐτὸ περιεκάλεσθαι. Ὁ δὲ, τοῦτο μὲν ἐρυθριῶν μεγαλοπρεπεῖ χρηθῆσαι τοιοῦτον, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα πενόμενος, εἰς τὴν ἡγορὰν τῆσιν διαπραθησόμενος. Ὡς δὲ ὑποστέφων ὁ τελῶνης ἴδοι κρεμάμενον, ἀντὶ συνεσχέθη πολλῇ, σκυθρωπάζων τε ἦν διαλογιζόμενος ὅτι μὴ ἐξεγέντο αὐτῷ κεῖσθαι τι τῷ πένητι παρ' αὐτοῦ ἐλεημοσύνης ὑπόμνημα. Ταῦτα τοίνυν λογιζομένης ὕπνος ἐπέηε· ἐφίσταται δὲ αὐτῷ ἔναρ εὐδοκίος τις ἀνὴρ ἡλλου τὴν ὥρρον φαειρότερος σταυρὸν μὲν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχων, τὸ δὲ ἱμάτιον ὄπερ αὐτὸς τῷ ναύτη παρέσχετο, περιβεβύλημένος, ὡς πλησίον γενόμενος· τί δῆτα, φίλε Πέτρε (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ τελῶνι), ἀλύεις καὶ ὀδυνᾷ; Ὁ δὲ ὡσπερ γνοὺς ὅστις εἶη ὁ προσφθεγγόμενος· Ἐπειδὴ, ἔφη, δέσποτα, ὧν αὐτὸς πλουσίως ἡμῖν ἐμπαρέχεις, πολλάκις τισὶ κοινωνοῦντες οὐχ ὀρώμεν, καλῶς αὐτοὺς τοῖς δοθεῖσι χρωμένους δι' αἰσχροκέρδειαν. Οὕτω τὸν λόγον ἐκεῖνος ἐπλήρου, καὶ ὁ φανείς ὑποδεικνύων αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· Ἐπιγινώσκεις τοῦτο; φησὶ; Τοῦ δὲ καταθεμένου, πάλιν ἐκεῖνος· Ἰδοὺ, ἐξότου μοι καὶ παρέσχες αὐτὸ, διὰ παντὸς ἐνδιδύ- D σκομαι.

ΑΘ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ ὄπνος ἀνῆκεν αὐτὸν, ἐπὶ νοῦν ἐλθὼν, Εὐλογητὸς Κύριος, ἔλεγεν, εἰ καὶ Χριστὸς εἰς εἶναι τῶν ἐνδεῶν φαίνεται, οὐκ ἀνήσω μέχρις ἂν καὶ αὐτὸς εἰς τῶνδε τῶν ἐλαχίστων γένωμαι, Πραχρημα τοίνυν τὸν ἐπίτροπον τῆς οἰκίας ὃς ἦν ἀργυρώνητος αὐτῷ καλέσας, Ἐχὼ σοὶ τι, ἔφη, τῶν ἀποβήτων πιστεῦσαι, ὄπερ εἰ ἔκφορον θεῆς, ἢ μὴ ἐργάση ὁ ἐπ' αὐτῷ βούλομαι, μακρὰν ἔση τοῦ ἐμοῦ προσώπου, καὶ εἰς βάρβαρον ἀπεμποληθήσῃ γῆν. Ταῦτα εἰπὼν, δέκα τοῦ χρυσοῦ λίτρας αὐτῷ ἐχειρίζει ἐπὶ πραγματείᾳ τούτῳ καταβληθσομένης· εἶτα, Τῇ παραμα-

pauperi. Cum in altera itaque lance cum imposuissent, fecerunt trutinam ex utraque parte ex æquo propendentem. Tunc illi publicano dicunt viri candidati : Recedens adde huic panem, et operare. Nam illi, quos vides niri, sunt te accepturi. Cum statim itaque experrectus esset, et ad se rediisset, agnovit vera esse, quæ visa fuerant. Nam quæcunque ab ineunte ætate ab eo facta fuerant, et quorum jam erat oblitus, videbat illos Æthiopes utique congregantes, et in lancem imponentes. Quamobrem sæpe obstupefactus, Papæ! dicebat, quanta est virtus eleemosynæ. Si enim unus panis, isque per iram pauperi projectus, tantum potuit, a quam mulis malis se poterit liberare, qui hilariter bonis suis impertitur pauperes? Adeo ergo munifice usus est eleemosyna, tam abunde ambabus, ut dici solet, effudit manibus, in ventres pauperum infundens, ut postquam omnia profudisset, ne suo quidem parceret corpori, sed eo quoque aleret pauperes, vendita libertate; ut paulo post clarius ostendimus.

XXXVIII. Ei enim eunti in telonium, occurrit nauta nudus ex naufragio: quem quidem cum vidisset, veste statim se exuens, quæ erat delicta et sumptuosa, ei donat, multum precatus, ut ea perpetuo indueretur. Ille autem partim quidem erubescens uti veste magnifica, partim vero aliarum quoque rerum, egenus, in foro exponit ut venderetur. Cum autem revertens publicanus eam vidit pendentem, magno fuit affectus dolore, et erat tristis, reputans quod non ei licuisset relinquere pauperi aliquod monumentum suæ misericordiæ. Hæc cum cogitaret, ei obrepat somnus. In somnis autem eum accedit vir quidam insigni, sole specie alacrior, crucem quidem habens in capite, indutus autem veste, quam ipse dederat nautæ. Qui cum prope accessisset: Cur inquit, chare Petre (hoc enim erat nomen publicano), angeris et cruciariis? Ille autem perinde ac si nosset, quisnam esset qui loquebatur: Quoniam, inquit, Domine, quæ tu nobis abunde præbes, ea nonnullis sæpe impertientes, non videmus eos recte uti iis quæ data sunt, propter turpe lucrum. Ille nondum implerat orationem, et qui apparuerat ostendens ei vestem: Agnoscisne hanc? inquit. Cum is autem affirmasset, ille rursus: Ecce, inquit, ex quo tu mihi eam præbuisi, ea perpetuo.

XXXIX. Postquam autem eum dimisit somnus, hæc mente agitans, Benedictus Dominus, aiebat: si Christus videtur esse unus ex indigentibus, non desistam, donec ipse quoque sim unus ex iis minimis. Statim ergo vocato procuratore domus, qui fuerat ab ipso emptus: Volo, inquit, tibi credere quoddam arcanum, quod si enuntiaveris, aut nisi effectum reddideris, quod volo, procul recedes a meo conspectu, et venderis in barbara regione. Hæc cum dixisset, decem libras auri ei tradit, quæ erant ei solvendæ ob negotiationem. Deinde: Me

quoque, inquit, assume ad hanc negotiationem (hoc est enim arcanum) et cum me abduxeris ad partes sanctæ civitatis, illic me vende Christiano alicui tanquam mancipium. Quod autem ad te ex eo redibit pretium, quantumque fuerit, detur pauperibus. Cum, postquam diu institisset, vix tandem ei persuassisset, venit cum eo Hierosolyma. Quo in loco, cum in quemdam amicum, qui erat quidem arte aurifex, incidisset procurator (erat autem ei nomen Zoilus, qui propter aliquem casum redactus erat ad inopiam), Servus est, inquit, mihi valde bonus: quem si me audiens emeris, mihi erit impedimento, quominus ad pristinam redeas felicitatem. Est enim non solum bonis moribus, sed etiam in fundendo auro summe exercitatus, fuerat enim Petrus huic quoque arti summe deditus. Ille autem statim in medium adducens paupertatem, cum qua conflictabatur, dicebat se non posse eum emere. Sed tamen ille verbis amici persuasus, et auro accepto fenori, emit zelo ferventem Petrum triginta nummis. Quos cum accepisset procurator, ivit Constantinopolim.

XL. Licebat ergo videre eum, qui propter Christum voluntariam susceperat servitatem, diligentissime domino suo inservientem in omnibus, quæ ad usum domus pertinebant, jejuniisque vacantem et vigiliis: quæ faciebant, ut res domini incrementum acciperent, ut benedicerentur ejus ultima, sicut Jobo 6, magis quam priora. Qui etiam summam ejus virtutem venerans, cogitabat eum manumittere, etiamsi ille id minime admiserit, volens potius in servitute propter Christum perpeti, quam cum libertate quiescere. Sed quis dicere omnino potuerit eas, quæ ei a maligno inferebantur, afflictiones? Quicumque enim erant a familia, tanquam emotæ mentis quempiam repulantes, aliquando quidem eum irridebant, aliquando autem alapas infligebant, et non desistebant ei omnibus modis afferre molestiam. Quotiescunque autem contigisset eum, contumelias a conservis affectum, dormire cum animi ægritudine, toties ei assistebat in somnis, qui in Africa ab eo visus fuerat, ferensque ejus vestem, et pretium triginta aureos habens in manibus: Ne sis tristis, aiebat, frater Petre. Ego enim etiam tuum accepi pretium, sicut prius vestem.

XLI. Intercessit aliquantum temporis, et quidam qui erant ejusdem cujus Petrus regionis, arte aurifices, voti causa et adorationis pervenerunt ad loca veneranda. Quos dominus ejus, ut qui essent ejusdem artis, domum ductos accepit omni benignitate. Petrus autem cum eis ministraret, et viros agnovisset, seipsum celabat pro viribus, et omnibus modis conabatur latere. Illi vero tanquam per figuram corporis eum indagantes, agnoverunt. Et primum quidem inter se susurrabant: dubitationem enim eis afferobat similitudo. Postquam autem illum ipsum esse aperte agnoverunt, communiter cum

ταίς, φησὶ, κάμει συμπαραλαβὼν (τοῦτο γὰρ τὸ ἀπόρρητον), καὶ πρὸς τὰ τῆς ἁγίας πόλεως ἀπαγαγὼν μέρη, ἔκει με Χριστιανῶ τινι καθάπερ ἔν τῶν ἀνδραπόδων πόλητον· τὸ δὲ ἐντεῦθεν περιελευσόμενόν σοι τίμημα, ὅσον ἂν καὶ εἴη, δοθήτω πένησι. Μετὰ πολλὴν γοῦν τῆν ἔνστασιν, καταπειθοῖ μόλις ἐκεῖνον λαβὼν, φθάνει σὺν αὐτῷ τὰ Ἱεροσόλυμα· ἔνθα προσφιλεῖ τινὶ ὁ ἐπίτροπος ἐντυχῶν ἀργυροκόπῳ μὲν τὴν τέχνην, Ζωίλῳ δὲ τοῦνομα, τότε δὲ κατὰ τινὰ περιπέτειον βίου ἀπόρως καὶ ἐνδεῶς ἔχοντι, Δουλὸς ἐστὶ μοι, ἔφη αὐτῷ, πάνυ σφόδρα καλός. Ὅν εἰ ἐμοὶ ἀκούσας ὠνήσῃ, οὐδὲν τὸ κωλύον, ἔξεις, μὴ δι αὐτοῦ πάλιν εἰς τὸ εὐ πράττειν ἐπανελθεῖν ὡς τὸ προτερον. Ἔστι γὰρ οὐ δεξιὸς μόνον τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ τὴν χρυσοχοικὴν ἔκρωσ ἐξησηκήμενος. Καὶ γὰρ ἦν ὁ Πέτρος καὶ πρὸς τοῦτο ἔχων ἐπιτηδείως. Ὁ δὲ τὴν σύνοικον εὐθὺς πρεβαλλόμενος ἀπορίαν, μὴ δύνεσθαι τὴν ἀρχὴν ἔλεγε τοῦτον ὠνεῖσθαι. Πλὴν ἀλλὰ τοῖς τοῦ φίλου λόγοις πεισθεὶς καὶ χρυσίον λαβὼν εἰς δάνειόν, ὠνεῖται τὸν θερμὸν Πέτρον νομισμάτων τριακοντα, ἃ καὶ παραλαβὼν ὁ ἐπίτροπος, ἔχωρει πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

M'. Ἦν οὖν ἰδεῖν τὸν διὰ Χριστὸν ἐκούσιον τὴν δουλείαν προηρημένον, ἐπιμελέστατα τῷ δεσπότη τῷ ἐαυτοῦ ἐπὶ πάσαις ταῖς κατ' οἶκον χρεῖαις ὑπηρετούμενον· νηστεῖαι· τε τὸ παράπαν καὶ ἀγρυπνίας προσκείμενον· ἃ καὶ πρὸς πληθυσμὸν ἐποίει καὶ εὐξήσιν τὰ τοῦ δεσπότη ἐπιτιδόναι, ὡς εὐλογηθῆναι κατὰ τὸν Ἰωβ τὰ ἔσχατα μᾶλλον αὐτοῦ ἢ ἐμπροσθεν, ὅς καὶ τὴν ἄκραν ἀρετὴν αὐτοῦ ὁμοπούμενος, ἀφεῖναι τῆς δουλείας διενόετο, καὶ ἐπεικῆιστα παρεδέξατο τὴν ἐν δουλείᾳ διὰ Χριστὸν ὤμιμενος κακοπάθειαν, ἢ τὴν μετ' ἐλευθερίας ἀντιπρῶσιν. Ἀλλὰ τίς ἂν ἐξέλπει τὰς ἐκ τοῦ πονηροῦ πάντα ἐπαγομένας αὐτῷ θλίψεις; Οἱ γὰρ τῆς οἰκίας πάντα ὡς τινὰ παράκοπον ὄντα ταῖς φρεσὶ λογιζόμενοι ποτὶ μὲν ἀπέσκωπον εἰς αὐτὸν, ποτὲ δὲ καὶ ἐπὶ κόρηι ἐββάπιζον, καὶ πάντα τρόπον ἀνιῶντες οὐ διελίμπων. Ὁσαύτως οὖν συμβαλεῖ τοῦτον ὑπὸ τῶν ἰμοδοῦλων ἐπαραινόμενον, ἐν λύπῃ κοιμηθῆναι, τασαυαῖς αὐτῷ ὄναρ ἐφίστατα ὁ ἐν Ἀφρικῇ ὄραθεῖς, φορῶν α αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον καὶ τὴν τιμὴν τοὺς τριάκοντα χρυσοὺς μετὰ χεῖρας ἔχων, Μὴ ἀθύμει, τε, ἀδελφε, λέγων, Πέτρε. Ἴδου γὰρ ἐγὼ καὶ τὴν τιμὴν εἴληκα τὴν σὴν, ὡσπερ πρότερον τὸ ἱμάτιον.

MA'. Χρόνος ἐτίθη τὸ μεταξὺ, καὶ τινες ὁμόχωροι τῷ Πέτρῳ ἀγρυροκόποι τὴν τέχνην, εὐχῆς χεῖρ καὶ προσκυνήσεως τοὺς σεβασμίους κατέλαβον τῶν οὐς ὁ δεσπότης α αὐτοῦ ἄτε ὁμοτέχνους οἰκίᾳ ἀγαγὼν κατὰ πᾶσαν ἐδεξιοῦτο φιλοφροσίνην. Ὁ μνηστοὶ Πέτρος διακονούμενος ὢν, καὶ τοὺς ἀνδράς ἀναγνωρίσας, συνέκρυπτεν ἑαυτὸν ὁπίσθη δύνामी, καὶ πάντα τρόπον ἐμηχανάτο ληθεῖν. Ἐκεῖνοι δὲ ὄσπερ διὰ τῶν χαρακτῶρων βίηλατοῦντες αὐτὸν ἀνεγίνωσκον, καὶ πρῶτα μὲν διεψιθύριζον πρὸς ἀλλήλας (ἐνεδοιάζετο γὰρ αὐτοῖς τὰ τῆς ἐμπερείας), καὶ ἀκριδῶς αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι διέγνωσαν, εὐθὺς πρὸς τὴν

καληκρότα κνιολογούμενοι, Τί ὅτι σοι, εἶπον, ἀνὴρ α
τοιούτος εἰς διακονίαν, εἰς μὲν τῶν συγκλητικῶν
καὶ μεγάλων, οὐδενὸς δὲ τὴν ἐπιφάνειαν δεύτερος;
Οὗτος γὰρ ὁ νῦν ἡμῖν ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑπηρετούμε-
νος Πέτρος ἐστὶν ὁ τελώνης· περὶ οὗ μὲν πολλὴ τῷ
βασίλει λύπη, πολλὴ δὲ καὶ τῆ συγγλήτῳ πάση, ὡς
ἂν ἀφανοῦς αὐτοῦ γενομένου.

ΜΒ'. Τούτων ὁ Πέτρος τῶν ῥημάτων διομιλουμέ-
νων ἀκούσας, αὐτίκα ῥίπτει μὲν εἰς τοῦδαφος ὃν εἶχε
πίνακα μετὰ χειρᾶς, κάτεισι δὲ δρόμῳ πρὸς τὸν πυ-
λῶνα, ᾧ κωφὸς τις καὶ ἄλλος νεανίσκος ἐκ γενετῆς
ἐφειστήκει, νεύματι κλείειν τε καὶ ἀνοίγειν δυνάμε-
νος. Πρὸς ὃν ὁ Πέτρος, Σοὶ λέγω, ἔφη, τῷ κωφῷ καὶ
ἄλάλῳ, ἐν ὀνόματι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἀκούσόν
μὲν λαὶ ἀνοιξόν· ὁ δὲ, Ὡς κελεύεις τε, ἀπεκρίνατο,
καὶ εὐθὺς ἤνοιξε, καὶ ὅς ἐξῆλθε ὄρματος, εἶτα ὁ πυλ-
ῶν πρὸς ἀνελθῶν, τὴν εἰς αὐτὸν χαίρων ἐξηγεῖτο θυ-
ματουργίαν, ἔλεγέ τε φλόγα πυρὸς τοῦ στόματος τοῦ
μεγάλου Πέτρου προϊούσαν θεάσασθαι, καὶ τῶν
αὐτῶν αὐτοῦ διαδῶναι· ἦτις καὶ φησὶν, ὄλον με πε-
ριλάμψασα, ἀκούσαι τε παραχρῆμα καὶ λαλῆσαι πε-
ποίηκε. Ταῦτα τοῦ τῶς κωφοῦ τε καὶ ἄλαλου διηγου-
μένου, θαῦμα τε καὶ ἐκπληξίς πάντας εἰσήει, καὶ
παραχρῆμα ὡς εἶχε ποδῶν ἕκαστος, διώκειν ὄρμη-
σαν. Πανταχοῦ δὲ διερευνησάμενοι οὐκ ἔσχον κατα-
λαβεῖν τὸν ζητούμενον, ἐφ' ᾧ καὶ πολλὰ τις αὐτοῦς
εἰσήλθε μετάνοια, καὶ τὴν προτέραν ἦσαν ἀπροσεξίαν
μετακλαίόμενοι, καθ' ὃ τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον διὰ
τοσαύτης ἦγον τῆς παροινίας, τύπτοντές τε καὶ προ-
πηλακίζοντες καὶ ἡμέρας ἑκάστης εἰς αὐτὸν ἀπο-
σκώπτοντες.

statim alloquentes, qui eos invitaverat : Quid sibi
vult, dixerunt, quod vir talis tibi ministrat, qui est
unus quidem ordinis senatorii, splendore autem
nulli est secundus? Is enim, qui nunc nobis ser-
vit in mensa, est Petrus publicanus, de quo im-
perator quidem magnum accipit dolorem, magnum
autem Senatus quoque, ut qui evanuerit.

XLII. Eos hæc verba dicentes cum audisset
Petrus, statim humi quidem jactit discum, quem
habebat in manibus; cursu autem descendit ad
vestibulum, in quo astabat quidem adolescens, ab
ortu surdus et mutus, qui nutu poterat claudere et
aperire. Cui Petrus: Tibi dico, inquit, qui es surdus
et mutus, in nomine Christi Dei nostri, audi me, et
aperi. Ille autem, Sicut jubes, respondit: et sta-
tim aperuit. Ille vero currens, protinus est egres-
sus. Deinde ascendens janitor lætus, narravit quod
in ipsum fecerat miraculum. Dicebat enim se vidisse
flammas ignis procedentem ex ore magni Pe-
tri, ad aures ejus pervenisse. Quæ, inquit, cum mo-
totum circumfulsisset, repente fecit audire et loqui.
Hæc cum narraret is, qui prius erat surdus et mu-
tus, subiit omnes stupor et admiratio, et statim quam
maxima potuerunt celeritate, aggressi sunt eum
persequi. Cum ubique autem scrutati essent, non
potuerunt eum, quem quærebant, comprehendere.
Quamobrem eos magna subiit pœnitentia, et deplora-
bant quod non magis animum attendissent, quo
factum erat, uti Dei hominem tantis afficerent
contumeliis, verberantes et insultantes, et eum
quotidie irridentes.

CAPUT VIII.

Alienæ virtutis imitatio.

ΜΓ' Τοιαῦτα τῆς συμπαθοῦς καὶ φιλανθρώπου
ψυχῆς Ἰωάννου τὰ φιλόφροντα διηγήματα. Ὡς γὰρ
ἐπὶ πλεῖστον, ὅσα πρὸς συμπάθειαν ἠρέθιζε καὶ φιλο-
πρωχίαν λέγειν τε καὶ ἀκούειν ἠδούλετο· ἀμέλει
καὶ ὅσαι ὥραι τῶν ἐπὶ ἐλεημοσύνη βεβοημένων Πα-
τέρων ἀνίχνευε τοὺς βίους, καὶ ἔργον αὐτῷ τοῦτο διὰ
βίου τὸ σπουδαιότατον, ἄτε τὴν αὐτὴν ἐκαίνοις
ὁδεύειν προθυμουμένῳ.

ΜΔ'. Ἐπιτυχὸν οὐ ποτε τῷ τοῦ Θεοῦ Σαραπῶνος
βίῳ τοῦ Σιδωνίου, οὐ διέλιπε τὸν ἄνδρα τε ἐκπληρο-
μένος καὶ τὰ ἐκείνου ἐκδιηγούμενος, ὅπως τε ἀπο-
ροῦντι περιτυχὸν πένητι, καὶ τὸ συνήθως λεγόμενον
ὠμοφρόριον ἀποδὺς δίδωκεν· εἶτα συνκνησθῆς ἐτέρῳ
ῥιγούντι τὸ στιχάριον ὁμοίως παρέσχετο, καὶ λοιπὸν
κάθητο γυμνός, ἐπὶ τῆς ἀγκάλῃς μόνον κατέχων τὸ
Εὐαγγέλιον. Εἶτα πρὸς τινος ἐρωτηθεὶς τις ὁ γυμνώ-
σας εἶη. Τοῦτο, ἔφη, δέξαι τὸ Εὐαγγέλιον. Ὡς δὲ καὶ
πωλήσας τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ τιμὴν τοῖς πένησι διενεί-
ματο, πυθομένη τῷ μαθητῇ, Ποῦ ἐστὶ, Πάτερ, τὸ
Εὐαγγέλιον τὸ μικρόν; — Πίστευσον, ἔφη, πειθόμενος
τῷ λέγοντι, Πωλήσον σου τὰ υπάρχοντα, καὶ δός

XLIII. Tales erant misericordis et clementis
Joannis animæ benignæ et humanæ narrationes.
Maxima enim ex parte, quæcunque incitabant ad
commiserationem et amorem in pauperes, ea vole-
bat dicere et audire. Assidue quidem certe investi-
gabat vitam eorum Patrum, qui fuerunt celebrati
propter eleemosynam, et in hoc per totam vitam
magnum ponebat studium, ut qui vellet eadem via,
qua illi, ingred.

XLIV. Cum itaque aliquando incidisset in Vitam
divini Serapionis Sidonii, non cessabat virum illum
admirari et res illius narrare, quemadmodum cum
aliquando in egentem incidisset pauperem, se pal-
lio exuit et ei dedit. Deinde cum obviam factus
esset alteri argenti, similiter ei præbuit tunicam:
et de cætero sedit nudus, ulnis solum tenens Evan-
gelium. Deinde ab aliquo interrogatus, quisnam
eum nudasset, Hoc, inquit, ostendens Evangelium.
Cum vero eo quoque vendito pro eo acceptum pre-
tium distribuisset pauperibus, cuidam discipulo,
qui eum rogavit: Ubi est, Pater, parvum Evange-
lium? Crede mihi, inquit, filii, parens ei qui dixit,

τυγχάνωσιν ἄγνωστοι. Τὸν μέντοι μοναχὸν νομίσμα- A
σιν ἐκείνους δωρομένου, ἐκεῖνος οὐ παρεδέξατο. Ὁ
μονᾶχος, εἰπὼν, εἰ ἔχει πίστιν, οὐ δεῖται χρημάτων·
εἰ δὲ χρημάτων ὅλως ἔρῃ, πίστεως πάντως ἐστὶν
ἔρημος. Ταῦτα εἰπὼν καὶ προσκύνησιν ποιησάμενος,
ἐπιὼν ᾤχετο.

ΜΗ'. Ὅπως δὲ ἀξιοσπούδατον ἦν ἡ τοῦ θανάτου
μνήμη τῷ μακαρίῳ, καὶ ὡς ἔχειν αὐτὴν ἀνεξάλει-
πτον περὶ παντός ἐποιεῖτο, εἶρηται μὲν καὶ πρότε-
ρον, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν. Θανατηφόρου γὰρ ποτε
νόσου τὴν πόλιν καταλαβούσης, ἔργον ἦν ἐκείνῳ πάν-
των ἐπιμελέστατον, τὴ θανάτου παρῖναι, πρὸς τε τῶν
νοσοῦντων ἐπισκεψῖν καὶ τὴν τῶν τελευτώντων τα-
φήν· πολλάκις δὲ καὶ ψυχροῦραγοῦσι παρεκάθητο, καὶ
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οἰκείαις χερσὶν ἐπεκάλυπτε·
ἐπέτρεπε δὲ καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων συν- B
άξεις ἐπιτελεῖν, ἰσχυρίζομένους τε καὶ διαβεβαιῶν,
τὰ μεγάλα τοῖς κατοχομένοις λυσιτελεῖν τὰς ὑπὲρ αὐτῶν
μνήμας καὶ λειτουργίας.

ΜΘ'. Εἰς πίστιν δὲ τῶν λεγομένων καὶ τι τοιοῦτον
οὐ πρὸ πολλοῦ γινόμενον ἐξηγεῖτο. Ἐλεγε γὰρ ὡς
ὑπὸ Περσῶν τις εἰς Περσίδα αἰχμάλωτος ἀπαχθεὶς,
ἐν τῇ φυλακῇ ἢ οὕτω καλεῖται Λήθη, δέσμιος ἐφρου-
ρεῖτο· νόμος δὲ παρὰ Πέρσας ἐκράτει τοιοῦτος, τοὺς
ἐν τῇ φυλακῇ τῆδε καθειργθέντας ἀνεκαλεῖσθαι μη-
δέποτε· ταύτη τοι καὶ Λήθη αὐτῇ τὸ ὄνομα κατὰ
λόγον ἐτέθη. Ἐκεῖθεν οὖν ἀποδρᾶσαι τινες δύνατο
γινόμενοι καὶ τὴν Κύπρον καταλθεῖν, τοῖς τοῦ νεα-
νίσκου πατράσιν, ὡς εἶη τεθνηκώς· ἐν τῇ φυλακῇ
διεβεδαίωσαντο. Ἐκεῖνοι τοιγαροῦν τοῦ ἐνικυτοῦ
τρεις συνάξεις ὡς ἐπὶ νεκρῷ τούτῳ ἐπόλουν. Καὶ τέσ- C
σαρες οὕτω παρήλθον ἐνικυτοί· εἶθ' οὕτως καὶ ὁ
πατὴρ ἐκεῖθεν ἐκφυγεῖν ὄνηθεῖς, εἰς τὴν οἰκίαν ἐπάν-
εισιν, ἢν οἱ γονεῖς οὐχ ὥσπερ ἐκ φυλακῆς φυγόντα,
ἀλλ' ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα μᾶλλον σὺν πολλῇ τῇ
ἐκπλήξει θεασάμενοι καὶ ἀποβόρῃτως πλησθέντες τῆς
ἡδονῆς, τᾶλλα τε ἔλεγον καὶ ἐπόλουν, ὅσα ἂν ψυχῇ
τοιοῦτον ἰδοῦσα πάθοι καὶ εἴποι, καὶ ὅπως ὡς ἀπο-
θνήσκοντι ἦδη, τὰ ἐπὶ θανάτῳ νενομισμένα ἐπόλουν,
καὶ τὰς ἡμέρας ἀναδιδάξαντες ἀπερῆσαν, ἢ τε τῶν
ἁγίων Θεοφανίων ἡμέρας, καὶ ἡ τοῦ σωτηρίου Πάσχα
καὶ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Τούτων ἐκεῖνος ἀκού-
σας, καὶ εἰς μνήμην ἔλθων, δρᾶν τοὺς τεκόντας δι-
εβεδαίω· ὡς κατ' αὐτὰς τάσδε τὰς ἡμέρας, καὶ αὐτὸς
τῶν δεσμῶν ἀνεῖτο, ἐπιστάσις λαμπροφροῦντος τι-
νος, καὶ ἀλείας ἀπέλαυε πάσης, τὰς ἐφεξῆς ἐν τοῖς
δεσμοῖς πάλιν ὥσπερ καὶ προτοῦ καταλαμβάνομε- D
νος.

donaret centum nummis, ille non accepit, di-
cens : Monachus si habet fidem, non indiget pec-
cuniis : sin autem omnino amat, est omnino fi-
de defectus. Hæc cum dixisset et adorasset, re-
cessit.

XLVIII. Quam magnum autem studium poneret
beatus, ut mortis meminisset, et quod plurimi face-
ret efficere ne ejus recordatio deleteretur, dictum
quidem est prius, dicetur autem nunc quoque.
Nam cum lethalis morbus aliquando invasisset ci-
vitatem, maximæ illi erat curæ accedere ad ægro-
torum visitationem, et eorum qui decedebant se-
pulturam. Sæpe autem etiam assidebat iis qui
emittebant animam, et eorum oculos suis tegebat
manibus. Jubebat synaxes quoque celebrari pro
iis qui dormierant, asserens et affirmans defunctis
multum prodesse quæ pro eis fiunt commemora-
tiones et sacra ministeria.

XLIX. Ad fidem autem faciendam eorum quæ
dicebantur, tale quid etiam narrabat, quod factum
fuerat non ita multo ante. Dicebat enim, quod a
Persis quidam abductus captivus, in custodia, quæ
appellatur Lethe, asservabatur vinculus. Lex autem
erat apud Persas, ut qui conjecti erant in eam cus-
todiam, nunquam revocarentur : et ea ratione
consentaneum est eam fuisse vocatam Lethen, id
est, oblivionem. Illinc autem cum quidam potuis-
sent aufugere, et in Cyprum venire, affirmarunt
parentibus adolescentis, eum esse mortuum in
custodia. Illi vero tres quotannis synaxes celebra-
bant, tanquam eo mortuo. Quatuor anni præterier-
ant, cum filius illinc aufugens, redit domum.
Quem cum parentes non tanquam qui fugisset e
custodia, sed tanquam qui surrexisset e mortuis,
cum magno stupore aspexissent, et fuissent inef-
fabili voluptate repleti, et alia faciebant et dice-
bant, quæ anima, quæ talem vidisset, faceret et
diceret : et quemadmodum ei tanquam jam mor-
tuo fecerant justa, quæ fiunt mortuis, et cum eum
docuissent, quinam essent ii dies, nempe dies sanc-
torum Theophaniorum, et dies salutaris Paschæ,
et dies sanctæ Pentecostes. Hæc cum ille audivis-
set, et in memoriam revocasset, parentibus affir-
mabat, quod his ipsis diebus relaxabatur a vincu-
lis, adventu cujusdam, qui gestabat lampadem ; et
fruebatur omni securitate : diebus autem sequen-
tibus tenebatur vinculis, sicut prius.

CAPUT IX.

Eleemosynarum vis apud Deum.

N'. Τοιοῦτοις ἔργοις καὶ διηγήμασι χρώμενος
πολλοῖς κατέστη σωτηρίας ὑπόθεσις. Διὰ ταῦτα καὶ
πλετοῖσι ἐκεῖνα τὰ τῶν ἀποστόλων ζηλοῦντες, καὶ τὰ
ὄντα διακτιπράσκοντες, τὰς τιμὰς φέροντες ταῖς αὐ-
τοῦ χερσὶ κατετίθουν, ἀξιοῦντες ὑπ' αὐτοῦ τοῖς πέ-
νησι διανεμηθῆναι. Μεθ' ὧν εἰς τις προσελθὼν, ἑπτά
ἡμισυ λίτρας τοῦ χρυσίου προσῆγεν, ἐπιβεβαιῶν

L. Talibus utens factis et narrationibus, fuit mul-
tis occasio salutis. Propterea plurimi quoque imi-
tantes illa, quæ fiebant tempore apostolorum, et
vendentem ea quæ habebant, eorum pretium offeren-
tes deponabant in ejus manibus, volentes id ab ipso
distribui pauperibus. Cum quibus unus quispiam
accedens, auri septem libras cum dimidia obtulit,

affirmans nihil amplius auri apud se remansisse. Petebat autem ab eo, ut duas gratias acciperet: nempe ut et servaretur quidem ejus filius illius precibus; referretur vero navis absque ullo periculo, quæ quidem emissa fuerat in Africam. Cum autem post proces triginta dies præterissent, moritur quidem filius: tertio vero die post ejus mortem, navis quæ redibat ex Africa, cum fuisset ex adverso Phari, in grave incidit naufragium. adeo ut universum quidem onus perierit, sola (15) autem navis fuerit salva cum vectoribus. Cum autem prius audito nuntio de filio, adhuc vigente animi perturbatione, accessit de nave tristitia, id eum plane obruit.

LI. Quod quidem postquam cognovisset patriarcha, id nihilo minorem ei attulit animi ægritudinem. Deum itaque rogavit, ut invisibiliter ejus animam attingeret, et increparet tempestatem animi ægritudinis et transmutaret in tranquillitatem. In somnis itaque nocte sequenti illi apparet vir, figura et lineamentis similis patriarchæ, ei dicens: Cur ita victus es a tristitia propter ea quæ acciderunt? Nonne tu me rogasti, ut hæc precibus a Deo postularem, nempe ut et tuus salvus esset filius? Et ecce ejus gratia est salvus, ut qui a vitæ malis dimissus sit illæsus. Si enim vixisset longius, non bonus, sed improbus erat evasurus, et indignus eo qui creaverat. Quod ad navem autem attinet, nihil dubites, quod nisi Deus fuisset exoratus a nostra mediocritate, erat cum ipsis viris in profundum transmittenda, et præter onus fratrem quoque et alios amisisses. Non oportet ergo esse tristem, sed propter hoc ipsum ferenda sunt potius quæ accidunt grato animo. Nihil enim eorum quæ fiunt, fit sine Dei judicio, etiamsi sint nobis ignota multa ex illius judiciis. Postquam ergo eum dimisit somnus, sensit cor suum satis magnam accepisse consolationem. Statimque profectus, procidit ad beati viri pedes, magnas ei agens gratias, et quam viderat noctu narrans visionem. Ille autem suasit, ut non ipsi, sed Deo, qui omnia dispensat ad utilitatem, acceptam ferat gratiam.

LII. Sed quemadmodum non eos solum, qui Christo offerabant, et, ut dicit divinus Apostolus, in benedictione seminabant, ille benedictione dignos duxit et accipiendos; sed eos etiam, qui in ipsum erant parci et illiberales, prudenti ratione studuerit inducere ad eleemosynam, declarant quidem etiam multa alia; declarabit autem etiam, quod factum est in Troilum episcopum. Eum enim, cum esset avarissimus et parcissimus, statuit traducere ad amorem eleemosynæ hoc modo. In ptichotrophium, quod ipse construxerat, ut solebat, vadens, assumit etiam Troilum. Cujus comitem cum cognovisset habere in sinu triginta libras auri; Sunt, inquit, a te hodie curandi, sanctissime Troile, nostri in Christo fratres. Ille autem tanquam eo sermone

Αὐτὸν αὐτῶν εἰς χρυσὸν πλέον ὑπελάμβηται. καὶ ἐπὶ αὐτοῦ χάριτας ἔστρεψε λέγων· σωθήτω μὲν αὐτοῦ παῖς τὰς αἰτήσεις εὐχαίς, ἀνακομιθῆναι καὶ τὸ πλοῖον ἀκίνδυνον, ὅπως ἔσται εἰς τὴν ἰσχυρομένην. Ἐπεὶ οὖν μετὰ τὴν εὐχὴν περὶ περὶ τὸν ἡμέραν, θηήσκει μὲν ὁ υἱὸς, τρίτην ἔχει μετὰ τὸν θάνατον τὸ πλοῖον ἐξ Ἀφρικῆς ἐμμενον, εἴτα τῶ φέρον ἀπεναντίας γενόμενον αὐτὸν περιπίπτει, ὡς πάντα μὲν τὸν φόρον εἶσθαι, μόνον δὲ τὸν ἐπιβάταις τὸ πλοῖον ἀσφαλῶς οὖν, τῆς περὶ τοῦ παιδὸς ἀγγελίας ἐκ ἀκουσθείσης, καὶ τοῦ παθῶς ἐπι κρατούντος, ἐπὶ τοῦ πλοίου σκιδρωτῶν ἐπέλαθε, τὰλεον εὐτόνην περὶσαν.

ΝΑ'. Ὅπως γινόντα τὸν πατριάρχην, αὐτὸν ἐκείνου ἀθμειν ἐποίησεν· δεῖσθαι τε τοῦ Περὶ αὐτῶν ἐπέλασθαι τῆς αὐτοῦ ψυχῆς, ἐπιτεμῆσαι τε τῆς ἀθμείας καὶ εἰς γαλήνην μεταβάλλειν. Ὅπως οὖν εἰς τὴν ἐπισύσαν νόκτα ἐπίσταται τῶ ἡμέραν, τῶ τοῦ πατριάρχου εὐκούς σχῆματι, Περὶ πρὸς αὐτὸν λέγων, τῆς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν τῆσαι λύτης; οὐχὶ σὺ με ἡξίωσας δεῖσαι αὐτὸν δεηθῆναι Θεοῦ σωθῆναι σου τὸν υἱόν; καὶ ἰδοὺ ρίπτει τῆ αὐτοῦ σείσασται τῶν τοῦ βίου κίβων ἐπὶ τοῖς ἀρεθείς. Εἰ γὰρ μακροτέρας ἔτυχεν τῆς οὖν ἀγαθῆς, ἀλλὰ μοχθηρὸς ἐμελλεν ἀποθῆναι καὶ τοῦ πεπονηκότος ἀνάξιος· χάριν δὲ τὴν μηδὲν ἔσω ἐπιδοιάζων· ὡς εἰ μὴ Θεὸς ὑπὸ τῆς παρακλήτης μετριότητος, αὐτάνδρον ἐμελλεν Κυρίῳ Θεῷ παραπεμφθῆσθαι, καὶ πρὸς τῶν καὶ τὸν ἀδελφῶν καὶ τοὺς ἄλλους ἀπώλειαν Οὐκ οὖν ἀθμειν δεόν, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο μὲν εὐχαρίστωσ· τὰ προσπίπτοντα ὑπομεντήσων. (γὰρ τῶν γινόμενων παρὰ Θεοῦ ἀκριτον, ἐν ἀγνωστὰ τὰ πολλὰ τῶν ἐκείνου κριμάτων. οὖν καὶ ὁ ὕπνος ἀνῆκε τὸν ἄνδρα, ἔσβετο τῆς καρδίας ἰκανῶς παρακλετημένης, καὶ πορευθείς τίκα τοῖς ποσὶ προσπίπτει τοῦ μακκαρίου, πολλὰ αὐτῶ καθομολογῶν τὰς χάριτας, καὶ τὴν εὐεώρακε τῆς νυκτὸς διηγούμενος. Ὁ δὲ οὐκ μᾶλλον, ἀλλὰ τῶ Θεῷ πάντα ὡς ἐπὶ συμφέρον νομοῦντι λογιζέσθαι παρῆνει τὴν χάριν.

ΝΒ'. Ἄλλ' ὅπως οὐ τοὺς καρποφοροῦντας Ἰμβνον, καὶ, ὡς φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, ἐπὶ γίας σπεύροντας, εὐλογίας ἐκεῖνος καὶ ἀποῆξίου, ἀλλὰ καὶ τοὺς μικρολόγους γὰρ πρὸς καὶ φειδωλοὺς μεθόδοις συνεταῖς ἔσπευδεν ἐπάπρὸς ἐλεημοσύνην, δηλοῦσι μὲν καὶ ἄλλα πδηλοῖ δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τῶ Τρωίλῳ τῶ ἐπισκόπῳ γενον. Τοῦτον γὰρ φιλάργυρον ὄντα καὶ φειδωλὸς εἰς ἐλεημοσύνης ἔρωτα μεταθεῖναι διεσκέψατο· τοιῦδε· Εἰς τὸ πτωχοτροφεῖον ἔπερ αὐτὸς ἦν οἰμησάμενος, κατὰ τὸ σύνθηδες ἀπιῶν, καὶ Τρωπαλαμδάνει, οὐ τὸν ἀκολουθῶν ὡς ἔγνω, τριά τοῦ χρυσίου λίτρας ἐγκεκολλημένον, θεράπεισε σήμερον, ἔφησεν, ἱερώτατε Τρωίλε, τοὺς ἐν σπῶ ἡμῶν ἀδελφούς. Ὁ δὲ ὡς περ τὸν λόγον

(15) At Leontius hanc quoque ait periisse, unica scapha salva.

, καὶ μὴ γλίσχος, ἀλλ' ἀπλοϊκώτερος μάλ-
ηληφθαί βουλόμενος, ἐπιτρέπει τῷ τὰ χρήματα
εὐμένῃ, ἐκάστῃ τῶν ἐκεῖσε πενήτων ἀνά νό-
παρσχεῖν.

Ὡς δὲ τῶν ἡδὴ ἀνάλωτο τὸ χρυσίον, καὶ ἡ
ιτος ἐκεῖνη καὶ μὴ κατὰ τὸ ἐνδιάθειον πρὸς
εὐνήν θερμότης, ὑπόψυχρος ἐγεγόνει λύπη
καὶ δεινὴ μεταμέλεια τὸν ἀκούσιον ἐλάμβανεν
την. Ὁ καδὲ ἐπαινῶν, φρίκη παρὰ λόγῳ καὶ
συλληφθεὶς κλινωπετὴς ἦν. Ἦδη δὲ τῆς κατὰ
στον ὥρας καταλαβούσης, ἐκάλει τούτον συν-
σόμενον αὐτῷ πέμψας ὁ πατριάρχης, Ἐπει δὲ
κεν ὄπως ἔχοι, καὶ τὴν αἰτίαν οὐκ ἠγνόει τῆς
οὐχ ὑπέμεινε τούτου μὲν παριδεῖν οὕτως
καὶ πᾶσχειν, αὐτὸς δὲ κοινοῦται τραπεζῆς.
εὐθὺς ἀναστὰς ὡς αὐτὸν ἀφικνεῖται καὶ φησιν
ἡῶν. Μὴ οἶου με, συλλειτουργγέ, πρὸς ἀλή-
τηρὴν σοὶ καταβαλεῖν οἴκοθεν τοῖς κατὰ
δελφοῖς· ἀλλὰ τῷ μὴ ἐπὶ χεῖρας ἔχειν τότε
τὸν ἀκόλουθον τὸν ἐμὸν εἰς δάνειον παρὰ
αβον· νῦν δὲ πάρειμι, φησὶ, τὰς τριάκοντα
ἐπιφρομένοσ, ὥσπερ δὴ καὶ σώας ἀποδίδωμι
ἀρετῇ. Ὡς οὖν εἶδὲ μόνον τὸ χρυσίον ἐν ταῖς
πατριάρχου χεῖρσ, κρείττων μὲν βίγους ἦν,
καὶ δὲ τῶν ἐκ τοῦ πυρετοῦ κακῶν, ἧ τε δύναμις
καὶ τὴν ὄψιν ἐγάνη ἔχων ἀνθοῦσαν καὶ
ὡς ἐντεῦθεν δῆλον γενέσθαι δηλονότι ὁ
ἀποδοθῆν τὴν ἰσοῦν ἔλυε, τούτο δὴ καὶ πρῶ-
ιρεθὲν, μὴ οὔσαν ἐκάλει.

Δοὺς οὖν τὸ χρυσίον εἰς τὰς ἐκεῖνου χεῖρας
πατριάρχης ἐκστῆναι αὐτῷ του μισθοῦ γράμμασιν
Οὐ δὲ ἀσμένως τὴν γραφὴν αὐτοχειρῶς ἔει,
ἀπλοϊκῶς· Ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῆς φιλ-
ίας, αὐτὸν τὸν μισθὸν ἀπόδος Ἰωάννη τῷ
εσπότη καὶ πατριάρχῃ τῆς Ἀλεξάνδρου τῶν
τα τοῦ χρυσοῦ λιτρῶν τῶν παρ' ἐμοῦ τοῖς
διανεμηθέντων. Ἐγὼ γὰρ ἀπέλαβον τὰ ἐμά.
πατριάρχης λαβὼν τὸ χειρόγραφον συμπα-
άνει κάκεινον τῆς τραπέζης αὐτῷ μεθέζοντα.
τὰ τὸ φαγεῖν ὑπνοῦτα βουλόμενος ὁ Θεὸς τοῦ
ὑπνου τῆς φιλοχρηματίας διασπαστῆσαι, μα-
παρσχεύσασι οἷας ἐστέρηται μιοθαποδοσίας
ταμαθεῖν τὸ φιλόανθρωπον, ἐκστασιν ὥσπερ
μβάλλει, καὶ ὄραν ἐδόκει οἶκον περικαλλῆ
καὶ ὑπερλαμπρον, ὥρᾳ τε καὶ μεγέθει μηδενὶ
παρὰ χωρεῖν νομιζόμενον, ἀνω δὲ τοῦ πυλώ-
λον ἐπιγεγράφθη χρυσοῖς γράμμασι, Μονὴ
ἀπανασίς αἰωνία Τρωίλου τοῦ ἐπισκόπου.

ἦσθη ταῦτα ἀναγνοῦς, οἰόμενος ἐκ τοῦ βασι-
δεδοσθαι αὐτῷ τὸν οἶκον, καταλαμβάνει τις
πιφανὴς, καὶ εἰς εἶνα τῆς συγκλήτου φαινό-
κουβικουλαρίῳ τὸ σχῆμα οἰκῶς, καὶ τινὰς
ἔχων αὐτοῦ πρόπορουσμένου, ὃς ἐπει ἤγγισε
λῶνι ἀπιδῶν πρὸς τοὺς δορυφόρους, κατενεγ-
πέτατε τὸν τίτλον ὡς τάχος, ἀντιθεῖναι δὲ
ὃν ὁ δεσπότης, φησὶ, τῆς οἰκουμένης καλεῖ-
Ἔτιθετο τοῖνον εὐθὺς ἕτερος γραφῶν ἔχων

Gentianus fores vertit.

A pudore motus, et volens non existimari tenax et
sordidus, sed potius simplex et liberalis, jubet ei
cui creditæ fuerant pecuniæ, unicuique eorum, qui
illic erant, pauperum, præbere unum nummum.

LIII. Cum vero totum aurum jam fuisset con-
sumptum, et adventitius ille et non ex affectione
ardor ad eleemosynam fuisset refrigeratus, gravis
dolor et magna pœnitentia incessit involuntarium
benefactorem. Domum itaque reversus, inopinato
horrore et febre correptus, decumbebat in lecto,
Cum esset autem jam hora prandii, eum ad con-
vivium invitavit patriarcha. Qui cum accepisset que-
madmodum se haberet, et causam morbi non
ignoraret, non sustinuit eum quidem despiciere
sic vexari et pati, se autem inire convivium : sed
statim surgens, ad ipsum venit, et dicit subridens :
Ne putes, o comminister, me tibi vere dixisse, ut
e domo tua largireris fratribus secundum Deum :
sed quoniam tunc aurum non habebat ad manum
comes meus, accepi a te inutuo. Nunc vero ad-
sum, triginta, inquit, libras ad te afferens, quas
etiam salvas reddo tuæ virtuti. Postquam ergo so-
lum vidit aurum in manibus patriarchæ, horrorem
vicit, mala febris discessit, vires ei redierunt, et
visus et habens vultum alacrem et vividum : ut
hinc fieret manifestum, quod omnino redditum
morbum solvit, hoc etiam primum ablatum, eum
vocavit cum non esset.

LIV. Cum aurum ergo in illius manus dedisset
patriarcha, postulabat ut litteris ei mercede cederet.
Ille autem lubenter sua manu conscribit syn-
grapham, quæ sic habebat: Deus misericordis et cle-
mentis, ipsam mercedem redde Joanni, meo domi-
no et patriarchæ Alexandriæ, triginta auri libra-
rum, que a me fuerunt distributæ pauperibus. Ego
enim mea accepi. Patriarcha ergo accepto chiro-
grapho, illum quoque simul accipit mensæ futurum
participem. Quem; cum comedisset, dormientem
voleus Deus excitare a gravi somno avaritiæ, et
efficere ut sciret quanta fuerit privatus remunera-
tione, et disceret benignitatem, ei immittit quodam-
modo ecstasim, et videbatur sibi videre domum
quamdam pulcherrimam et splendidissimam, et eui
elegantia et magnitudine nulla poterat conferri. Su-
pra vestibulum autem inscriptus erat titulus aureis
litteris: Mansio et requies æterna Troili epis-
copi. Postquam vero his lectis est lætatus, existi-
mans domum sibi datam fuisse ab imperatore, ac-
cedit vir quidam insignis, et qui videbatur esse unus
ex senatu, habitu similis cubiculario, habens quos-
dam alios ante se ambulantes. Qui postquam appro-
pinquavit vestibulo, aspiciens ad satellites (16),
jubet quamprimum dejici titulum : pro illo autem
poni alium, quem, inquit, jubet Dominus orbis
torræ. Statim autem fuit positus, hanc habens in-
scriptionem: Mansio et requies æterna Joannis

archiepiscopi Alexandrini, empta triginta libris auri. E somnio itaque surgens stupefactus, exposuit patriarchæ visionem, et ipse suum vitium animadvertit, et mores mutavit, et facere eleemosynam ardentem est aggressus, et pro eo, quod erat prius parcus et tenax, ad dandum manum habuit promptissimam.

LX. Sed Deus, qui permisit Jobi dissipari et exinaniri divitias ad ejus virtutis faciendum periculum, permittit etiam similia accidere huic beato patriarchæ. Erant enim tredecim naves ejus Ecclesiæ, quæ quidem oneratæ cum essent in mari Adriatico, incidunt omnes simul in naufragium, peritque universum onus, quod erat ter mille et trecentarum librarum auri. Ii ergo quibus fuerant commissæ naves, adducentes has inanes, appellant in portum Alexandriæ: ipsi autem confugerunt in templum. Quod quidem cum cognovisset patriarcha, Deo quidem propter hoc quoque agit gratias; ad illos vero mittit litteras remissionis, ea sola quæ Job dixit, dicens, Dominus dedit, fratres, Dominus abstulit. Egredimini ergo, propter hoc nullum timentes periculum. Dominus enim erit sollicitus de crastino.

LVI. Cum autem multi ex civibus venient ad eum consolandum, prior ipse eis dixit: Non oportet vos, o fratres, tristitia affici propter periculum navium, cujus ipse solus sum causa. Nisi enim magnos et elatos sumpsissem spiritus propter alienorum elargitionem, imò vero Dei ipsius, hoc nequaquam accidisset. Volens itaque Deus meum tumorem comprimere, permittit hanc accidere mihi calamitatem. Est enim eleemosyna sæpe causa superbix ei qui non advertit. Paupertas autem, sicut scriptum est, virum reddit humilem. Ego sum igitur causa duorum malorum; unius quidem, quod mercede eleemosynæ privatus sum propter vanam gloriam; alterius vero, quod propter eam procuravi amissionem tantarum pecuniarum: et nunc ad me attraho universum judicium animarum, quæ rediguntur ad angustias. Sed Deus, etiamsi non propter me, sed tamen propter curam, quam gerit eorum qui indigent, suppeditabit ea, quæ sunt ad usum necessaria: illud enim, Non te dimittam, neque te relinquam ⁷, ab eo dictum est: fidelis autem est qui promisit. Sic ii, qui venerant ad sanctum consolandum, ipsi sunt potius ab illo dimissi accepta consolatione.

LVII. Non multum temporis præterierat, et Deus novo Jobo duplicat facultates, eratque in egenos liberalior et munificentior quam prius; non in egenos solum abundantiam, sed in eos etiam, quibus fiebat injuria, ostendens commiserationem. Cum enim iret aliquando ad divinos martyres Cyrum et Joannem precaturus, accessit ad eum quædam paupercula, dicens se fuisse a genero gravi injuria

τοιάδε. Μονὴ καὶ ἀνάπουσις αἰωνία ὠάννου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, τριάκοντα λιτρῶν χρυσοῦ πραθεῖσα. Ἐκπληκτος οὖν ἀπὸ τοῦ Ἰου διαστατὰς ἐξηγεῖτό τε τῷ πατριάρχῃ τὸ δράμα καὶ αὐτὸς εἰς συναίσθησιν ἤρχετο, τοῦ τρόπου τε μεταβάλλετο, καὶ θερμῶς ἐλεημοῦνης ἤπτετο, καὶ ἀπὸ τοῦ φειδωλὸς εἶναι καὶ μικρολόθος πάνυ προθυμότητην ἔχειν τὴν δεξιάν.

NE'. Ἄλλ' ὁ τὸν τοῦ Ἰωβ πλοῦτον κατὰ περὶ τῆς ἀρατῆς ἐκφορηθῆναι παρὰ χωρήσας Θεός, ὅμοι καὶ τῷ μακαρίῳ τούτῳ πατριάρχῃ συμβῆναι παραχωρεῖ. Τρεῖς καὶ γὰρ ἐπὶ δέκα νῆες ἦσαν τῆς κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίας, αἵτινες φόρτου πλήρεις, ὅτε τῷ τῷ Ἀδρίου προσέσχον πελάγει, ναυαγίῳ πᾶσαι κατ' αὐτὸν περιπίπτουσι, καὶ ἕ φόρτος ἅπας ἀπόλλυται, τρεκοσίων τε καὶ τρισχιλίων οὐσῶν τοῦ χρυσοῦ λιτρῶν. Οἱ οὖν τὰ πλοῖα πεπιστευμένοι κατὰ ταῦτα φέροντες τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας προσομιζοῦσι λιμάνι, γυφῆς αὐτοὶ τῷ ναφῷ γενόμενοι, ὅπερ [ὡς] ἐπίδηλον κατέστη τῷ πατριάρχῃ, θεῷ μὲν καὶ τούτῳ τὴν χάριν ὁμολοθεῖ· ἐκείνοις δὲ ἀφίσως ἐπιπέμπει γραμματεῖον, μόνα τὰ τοῦ Ἰωβ ἐπιπέμπει ἔχον. Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ἀδελφοί, ὁ Κύριος ἀφείλετο. Ἐξέλθετε τοίνυν μηδὲν ὑπὲρ τούτου κίνδυνον ὑφορῶμενοι· ὁ Κύριος γὰρ περὶ τῆς αὔριον φρονεῖ.

NS'. Επεὶ δὲ πολλοὶ τῶν τῆς πόλεως ἐφοίτων ἐκ αὐτὸν εἰς παρακληθῆναι, φθάσας αὐτὸς, Οὐδὲν ἡμᾶς, ἔφη, προσῆκον, ἀδελφοί, σκυθρωπάζειν ἐπὶ τῷ κινδύνῳ πλοίων, οὐ μόνος κατέστην αὐτὸς εἶτα. Εἰ μὴ γὰρ ὑψηλοφροσύνης ἡψάμην ἐγὼ ἐπὶ τῇ τῶν ἄλλοτρῶν μεταδόσει, μᾶλλον δὲ τῶν τοῦ Θεοῦ ἂν ἦν δὴ τοῦτο συνέβη. Ἀμέλει καὶ βουλόμενος ἵσθαι τὸ φύσημα τὸ ἐμὸν κατεστειλάει, τὴν συμφορὰν τούτην συμβῆναι παραχωρεῖ. Οἶδεν ἐλεημοσύνην κἀλλῆκας ὑψηλοφροσύνης αἰτία τῷ μὴ προσέγοντι γίνεσθαι. Πενία δὲ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἄνδρα ταπεινεῖ. Διὸ τοιγαροῦν ἐγὼ κακῶν αἰτίος· ἐνὸς μὲν, ὅτι τοῦ τῆς ἐλεημοσύνης μισθοῦ διὰ κενοδοξίον ἐστέρημαι, ἐτίρου δὲ, ὅτι δι' αὐτὴν καὶ τοσοῦτων χρημάτων ἐπωλείας κατέστην πρόξενος, καὶ νῦν ἐλκύνω πρὸς ἑμαυτὸν ἅπαν τὸ κρῖμα τῶν στενοῦμένων ψυχῶν· πλὴν ὁ Θεός, κἂν μὴ δι' ἐμὲ, ἀλλ' οὖν τῆς τῶν δεομένων χάριν κηδεμονίας χορηγὸς ἔσται τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν. Τὸ γὰρ, Οὐ μὴ σε ἀνώ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἔγκαταλίπω, ἐκείνου λόγος, καὶ πιστὸς ὁ ἐπαγγελάμενος. Οὕτως οἱ παρακαλέσαι προσελθόντες ἱτὸν ἄγιον, εἰ τοὶ μᾶλλον ὑπ' ἐκείνου παρακληθέντες ἐπέμπονται.

NZ'. Οὐ πολὺς παρήλθε χρόνος, καὶ ὁ Θεὸς ἠπλασιάζει τοῦ νεοῦ Ἰωβ τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἦν πρὸς τοὺς δεομένους μεγαλοφυχότερός τε καὶ πολυμάρτυστερος ἢ τὸ πρότερον, οὐ πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς μόνον ἢ διψιλῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς διακονουμένους τὸ σπαθῆς ἐνδεικνύμενος. Ἀπιόντι γὰρ ποτε πρὸς τὸν θεῖου μαρτύρου Κύρον καὶ Ἰωάννην προσευξομένην γυνὴ τις πενιχρὰ προσῆλθε βαρὺν αὐτῇ πρὸς ἑ-

⁷ Hebr. xiii, 31; Jos. i, 5.

κίαν ἐπιτεθεῖσθαι τὸν γαμβρὸν λέγουσα, καὶ τῆς Α παρ' αὐτοῦ δεῖσθαι βοήθειας. Τῶν οὖν συνοδουόντων αὐτῷ ἐν τῷ ὑποτρέφειν συμβουλεύοντων ἐπισκοπήσαι τὰ κατ' αὐτὸν, ὁ συμπαθῆς οὐκ ἠνέσχετο, ἐπειπὼν· Ἄλλὰ πῶς ὁ Θεὸς τῇ ἐμῇ προσευχῇ προσέξει, εἴπερ ἐγὼ τὴν αὐτῆς ὑπέρθωμαι δέησιν; Τίς δέ μοι καὶ τὴν αὔριον ἐγγυήσαιτο ζῆν, καὶ μὴ πρὸ ταύτης μᾶλλον ἀποθανόντι ἀναπολόγητά μοι τὰ περὶ τῆς δεηθείσης εἶναι πρὸς τὸν Θεόν; Τὰυτα εἰπὼν, οὐδὲ μῶς ἀπέστη τοῦ τόπου, ἕως τὴν προσήκουσαν τῷ δικαίῳ κρίσιν ἐπὶ τῇ γυναικίῳθετο.

ΝΗ'. Οὕτως οὖν ὁ τῶν δομένων εἰς ἄκρον ἐπιμελούμενος, περὶ τινος παιδὸς ἀκούσας ἀνδρὸς ἐλεήμονος, ὡς τοῦ πατρὸς αὐτῷ τελευτήσαντος, πολλῇ τοῦτον κατέργεν ἔνδοξα διὰ τὸ τὸν αὐτοῦ πατέρα πενήτων μᾶλλον γενέσθαι πατέρα, καὶ πρὸς αὐτοῦς πᾶν ὁ τι Β ἐκέκτητο, ἡδέως ἐκδραπένησαι, τοῦτον δὲ τῇ Θεοτόκῳ ἐπιτρέψαι μόνῃ Μαρτίᾳ, ἧς καὶ τῷ ναῦ νόκτα καὶ μεθ' ἡμέραν προσήδρευε· μετακαλεῖται τινα νομικὸν καὶ ὑποτίθησιν αὐτῷ κατὰ τὸ λαυθάνον διαθήκην ἐν πλῆθει χάρτη χαράξει ἀνδρὸς τινος Θεοπέμπτου δνομα, Ἐμε, εἰρηκῶς, καὶ τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς γνησίους τούτου ἀνεψιούς ἐμφαίνουσαν, ὑποδειξίαι δὲ τῷ παιδί τὰ τῆς διαθήκης ἰσότυπα· ὥστε πεπληροφορημένον τὰ περὶ τῆς πρὸς με συγγενείας μηδὲν ὑπετάλλθαι, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐμὴν θαρβύοντως ἀφικέσθαι ταπεινώσειν. Γέγονεν οὖν τὰ πάντα κατὰ τὸ αὐτῷ ὁδῶσαν, καὶ φοιτᾷ σὺν τῷ νέῳ πρὸς τὸν πατριάρχην ὁ νομικὸς, ἡ ἔγγραφος ἐμφανίζεται διαθήκη, ὁμολογεῖ τὴν συγγένειαν ὁ μέγας, κατασπάσσεται τὸν νέον, ὅτι ἀνεψιοῦ γνησίου υἱὸν γνησιώτατον, δωρεῖται C τούτῳ χρήματα, κτήματα, περιουσίαν ἄλλην συχὴν, συναίπει καὶ γυναικί τῶν περιφανῶν κατὰ Ἀλεξάνδρειαν· καὶ ἀποκαθίστησι δι' ὀλίγου ἐξ ἄφανῶν γνωριμον, ἐξ ἀδύτων ἔνδοξον, εὐπορον ἐξ ἀπόρων, ἠποδειξίαι σπουδᾶσας ἀληθέτατον εἶναι τὸ θεσπέσιον ἐκεῖνο ῥῆμα, μὴ ἰδεῖν, λέγον, δίκαιον ἐγκαταλείμενον, μηδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους.

affectam, et se ejus indigere auxilio. Cum ii autem, qui erant ejus viæ comites, consulerent ut dum rediret, viseret et consideraret, quæ ad eam pertinent; misericors ille non sustinuit, dicens: Sed quomodo Deus attendet meas preces, si ego differo ejus supplicationem? Quis autem fidejusserit, fore ut vivam usque in diem crastinum, et non, si ante eam moriar, futurum me apud Deum inexcusabilem propter ejus supplicationem? Hæc cum dixisset, minime recessit a loco, donec mulieri justum reddidisset judicium.

LVIII. Hic ergo, qui summam curam gerebat indigentium, cum audivisset de filio viri misericordis, quod cum pater ejus decessisset, is magna laboraret inopia, propterea quod pater ejus quidquid habebat, lubenter consumpsisset in pauperes eum autem soli Dei parenti commendasset Mariæ, cujus templo assidebat noctu et interdiu; accersit quemdam jurisperitum, et clanculum jubet, ut in veteri charta conscribat testamentum cujusdam viri, nomine Theopempti, dicens id ostendere, Me et patrem hujus pueri esse veros et germanos consobrinos: et ostendat puero exemplum testamenti, ut certior factus de ea, quæ illi mecum intercedit, cognatione, nihil formidet, sed audacter ad meam veniat humilitatem. Facta sunt autem omnia, sicut ei visum fuerat, et cum adolescente venit ad patriarcham jurisperitus. Scriptum ostenditur testamentum. Confitetur magnus ille cognationem, amplectitur adolescentem tanquam germani consobrini filium germanissimum, dat ei pecunias, possessiones, alias multas facultates, conjungit eum matrimonio cuidam illustri feminae Alexandrinæ, et brevi eum reddit ex obscuro nobilem, ex abjecto insignem, ex paupere divitem: studens ostendere esse verissimum divinum illud verbum, quod dicit se non vidisse justum derelictum, neque semen ejus quærens panem.

CAPUT X.

Historia S. Vitalis monachi.

ΝΘ'. Ἐτερος δὲ τις τῶν γερόντων, ἀνὴρ μοναχὸς D καὶ βίου ἄκρου ἐπειλημμένος, Βιτάλιος τοῦνομα, διάπειραν τοῦ μεγάλου ποιούμενος, εἰ πρὸς τοὺς ἄλλοις οὐς ἔχει καλοῖς οὐδὲ εὐκολός ἐστι κατακρίναι, τῇ τοῦ μοναχοῦ Σερίδωνος ἐφησυχάζων μονῇ, καταλαμβάνει τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἐνθα δὴ γεγονώς πολιτείας μετέπει, πρὸς μὲν ἀνθρώπους καὶ λίαν εὐδιάβλητον, καὶ σκάνδαλα τοῖς πολλοῖς πλεῖστα ἐμποιεῖν δυναμένην, πρὸς Θεὸν δὲ καὶ σφόδρα κεχαρισμένην. Εἰσελθὼν γὰρ τὴν πόλιν ὁ γέρον, ἐξηκοστὸν ἤδη ἔτος ὑπερβέσηκώς, ἔργον [ἦν] ἔχων ἐπιμελὲς τὰς ἐν τοῖς χαμαιτυπείοις πάτας ἀπογράφεσθαι πόρνας. Ἀρχεται δὲ καὶ μισθοῦ δουλεύειν ὁμολογήσας δώδεκα τῆς ἡμέρας ὀβολοῦς λαμβάνειν· ὧν τοῦ μὲν ἐνὸς θέρμους ὠνούμενος, τούτους μετὰ δυσμᾶς ἐσιτεῖτο, τοὺς λοι-

LIX. Alius autem quidam senex monachus, qui vitam agebat perfectam, nomine Vitalis, volens magni Joannis facere periculum, num præter alia, quæ habebat bona, ne esset quidem facilis ad condemnandum, cum quietem et silentium ageret in monasterio magni Seridonis, venit Alexandriam. Quo cum venisset, exercebat vitæ genus, quod apud homines quidem est valde probrosum et obnoxium vituperationi, et quod multis afferre potest offensionem; Deo autem erat valde gratum. Ingressus enim civitatem senex, jam sexaginta annos natus et amplius, suum in id conferebat studium, ut describeret omnes meretrices, quæ erant in prostibulis. Porro autem incipit etiam servire mercede, pacto initio, se quotidie duodecim obolos accepturum, quorum uno lu-

pinos quidem emens, eos comedebat post occasum solis; reliquos autem una nocte dabat, vadens ad unam ex meretricibus, dicens: Hæc accipe, et conserva te mihi hac nocte impollutam.

LX. Quod cum faceret, stabat tota nocte in angulo habitaculi illius mulieris, genua flectens, et linguam psalmis exercens assidue, et supplices manus pro ea ad Deum tendens. Mane autem exiens, eam adigebat jurejurando, se nemini id esse indicaturum. Unam itaque ex iis, quæ ausa fuerat contempleri habere jusjurandum et aperire arcana, facit senex precibus possideri a dæmone, adeo ut nulla deinceps ausa fuerit ejus vitam enuntiare. Ipse autem volens effugere gloriam ex hominibus, et animas educere a peccatis, quando erat apud aliquem mercenarius, accipiens quod datum fuerat, cum esset abiturus, fingebat apud se dicere omnibus audientibus: Abeamus jam infelix senex. Scis enim, quod illa te exspectat: illam significans, ad quam erat diversurus. Ad eos autem, qui irridebant et eum probris ac maledictis impetebant, se excusans, tanquam pro mala, quæ fiebat revera, actione: Quid vero? annon ego quoque sum ex iis, qui carnem gestant, et cedunt ejus legibus? An solis prohibitum est monachis manere extra corporis voluptates? non sunt ipsi quoque participes naturalium affectionum, similiter atque alii? Deinde quibusdam consulentibus et dicentibus: Unam saltem tibi accipe, mutato vestitu, et ne sis tam multis offensioni, ut neque Deus per te blasphemetur, neque monachorum pretiosis habitus probro afficiatur, et omnium judicium in tuum caput attrahatur; multis hæc ei dicentibus, ille se simulans irasci et ægre ferre, Sed non ego vos audiam, dicebat cum magno clamore. Quid mea refert, si vos, ut dicitis, offendimini? Discedite a me. Quid rei mecum est vobis? Ex vestro, inquit, consilio cum femina conjungar matrimonio, et me injiciam in curas innumerabiles, et de victu solitudines? Cessate me ludificari et criminari. Non estis enim mei iudices; res meæ sint mihi curæ. Est enim alius, qui est judicaturus orbem terræ, qui etiam reddet unicuique secundum opus suum.

Περὶ τῶν οικειῶν ὑμῶν μελέτω ἕτερος γὰρ ἐστὶν ὁ κρῖναι μέλλων τὴν οἰκουμένην, ὅς καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ.

LXI. Multi ergo hæc verba audientes cum acerbitate et vociferatione, alii quidem cessabant reprehendere, ejus impudentiam timentes et audaciam; alii vero conabantur eum apud sanctum criminari. Sed ille, ut qui a Deo didicerat, quali virtute esset senex, minime attendebat ea, quæ dicebantur ab ipsis, ut qui ante oculos semper descriptum haberet illud excisi monachi. Susdebatur autem omnino vitare accusationes quæ fiebant adversus monachos, præclarum illud verbum imperatoris Constantini, inter imperatores celeberrimum, in ore habens, qui in Nicæna synodo libellos accusationum datos adversus aliquos episcopos non admisit, dicens: Si in episcopum aut monachum fornicantem incidissem, sustulissem

Ἄποὺς δὲ κατὰ μίαν τῶν νυκτῶν εἰς μίαν τῶν πορνῶν πορευόμενος ἐδίδου, λάβε ταυτί, λέγων, καὶ τέρησόν μοι τῇ νυκτὶ τῆδε σεαυτὴν ἀμόλυντον.

Ξ'. Καὶ οὕτω ποιῶν διετέλει παρ' ἄλλων τὴν νύκτα πρὸς τῇ γωνίᾳ τοῦ καταγωγίου τῆς γυναικὸς ἐκείνης ἰστάμενος, γόνυ τε κλίνων, καὶ τὴν γλῶσσαν ἀπαυστον τοῖς ψάλμοις ἐπιτρέπων, καὶ χεῖρας ἱεσίου αἴρων ὑπὲρ αὐτῆς πρὸς Θεόν. Ἔωθεν δὲ ἐξίων ὄρκοις αὐτὴν καταλάμβανε μηδενὶ τοῦτο ποιῆσαι καταφανές. Μίαν τοίνυν αὐτῶν περιφρονῆσαι τοὺς ὄρκους τολμήσασσιν καὶ δῆλα τὰ ἀπόρρητα θέσθαι, δαίμονι κάτυχον διὰ προσευχῆς ὁ γέρων ποιεῖ. ὡς μηκέτι τῶν ἄλλων μηδεμίαν τολμήσαι ἔκφορα τοῦ λοιποῦ τὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ βίον ποιῆσαι. αὐτὸς δὲ διακρούει τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν βουλόμενος, καὶ ψυχὰς ἐξ ἀμαρτίας [ἐξάγειν], ἡνίκα παρὰ τῷ Θεῷ ἐμισθοφορεῖ, τὸ δοθὲν λαμβάνων, ὡς ἀφίεσθαι ἔμελλε, προσεποιεῖτο λέγειν πρὸς σεαυτὸν εἰς ἀκοῆς πάντων. Ἄτιώμεν ἄρτι, ταπεινὸν γέρον. οἷός γὰρ ὅπως ἢ δεῖνα περιμένει σε. ἐκείνην δηλῶν πρὸς ἡν ἄρα καὶ κατὰσθαι ἔμελλε. Πρὸς μέντοι τοὺς σκώπτοντας αὐτὸν καὶ ονειδίζοντες βλάπτοντας ἀπολογούμενος ὡς περὶ τινος φαύλου πράξεως πρὸς ἀλτῆσθαι γινομένης. Τί δέ; ἔλεγε, μὴ γὰρ καὶ αὐτὸς οὐκ εἰμὶ τῶν σάρκα φερούστων καὶ τοῖς νόμοις αὐτῆς εἰκόντων; ἢ τοῖς μοναχοῖς ἀπείρηται μόνοις, τῶν τοῦ σώματος ἡδονῶν ἔξω μένειν; οὐ μετέγουσι καὶ αὐτοὶ τῶν φυσικῶν παθῶν τοῖς ἄλλοις ὁμοίως; Εἶτα συμβουλευόντων τινῶν καὶ, λάβε γόνυ μίαν σεαυτῷ, λεγόντων, τὴν στολὴν ἀμείψας καὶ μὴ σκάνδαλον οὕτω τοῖς πολλοῖς ἔσο, τοῦ μήτε τὸν Θεὸν διὰ τοῦ βλασφημεῖσθαι, μήτε τῶν μοναχῶν τίμιον ἐξυδριεῖσθαι σχῆμα, καὶ τὸ ἄρτιμα πάντων κατὰ τῆς σεαυτοῦ φέρεσθαι κερταλῆς. τοιαῦτα πολλῶν λεγόντων αὐτῷ, ἐκεῖνος τὸν ὀργιζόμενον καὶ ἀποδοῦπετοῦντα ὑποκρινόμενος, Ἄλλ' οὐκ ἔγωγε ἀκούσομαι ὑμῶν, ἔλεγε μετὰ πολλῆς τῆς κραυγῆς. Τί δὲ καὶ ἐμοί, ἐάν ὑμεῖς, ὡς φατε, σκινδάλιζοσθε; ἀπέστητε ἀπ' ἐμοῦ. τί κοινὸν ἐμοί τε καὶ ὑμῖν; Ἐξ ὑμετέρας, φησί, συμβουλῆς γυναικὶ ἐγὼ συνασθησομαι, καὶ βιωτικῆς περιστάσεσιν ἐμαυτὸν ἐμβάλω; Πύσασθε δὲ καὶ τοῦ τὰ ἐμὰ σκώπτειν καὶ διαβάλλειν. μὴ γὰρ ὑμεῖς κατέστητε τῶν ἐμῶν δικασταί; Περὶ τῶν οικειῶν ὑμῶν μελέτω ἕτερος γὰρ ἐστὶν ὁ κρῖναι μέλλων τὴν οἰκουμένην, ὅς καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ.

ΞΑ'. Τοῦτων οὖν πολλοὶ τῶν σὺν ἀσθηρίᾳ καὶ βοῇ λόγων ἀκούοντες, οἱ μὲν ἐκπύοντο τῶν ἐλέγχων, ὑποστελλόμενοι τὴν δῆθεν ἀναίδειαν αὐτοῦ καὶ τὸ θράσος. οἱ δὲ διαβάλλειν πρὸς τὸν ὄσιον ἐπεχειροῦν. Ἄλλ' ἐκεῖνος οἷος ἦν τὴν ἀρετὴν ἐ γέρον ὑπὸ Θεοῦ διδασκόμενος, ἥκιστα προσεῖχε τοῖς παρ' αὐτῶν λεγομένοις, ἀνάγκαστον τὸ τοῦ ἀποκόπου μοναχοῦ καὶ πρὸ ὀμμάτων ἀεὶ τιθέμενος. Παρήγει δὲ καὶ καθάπερ ἐκκλίνει τῆς κατὰ τῶν μοναχῶν καταγορίας, τὸ ἐξιοζήλωτον ἐκεῖνο ῥῆμα Κωνσταντείου τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀοιδίμου ἐπιφθεγγόμενος. ὅς ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ λιβέλλους κατηγοριῶν κατὰ τινῶν ἐπισκόπων ἐπιτιδομένουσιν οὐ παρεδέξατο, εἰρηκῶς, ὅτι κἂν πορνέουσι ἐπισκόποι ἢ μοναχοὶ περι-

έτυχον, τὴν χλαμύδα τὴν ἐμὴν ἀνασχῶν ἐπέθηκα ἄν
αὐτῷ, ὥστε μὴ ὑπὸ τινος ὀφθαλμοῦ ὀφθῆναι· εὖ
εἰδῶς ἐκεῖνος ὅτι τὰ τῶν τοιοῦτων ἀνδρῶν ἐλαττώ-
ματὰ ὄηλα τοῖς πολλοῖς καθιστάμενα, οὐ μόνον τὰ
αἰδοῦς ἄξια καὶ τιμῆς κατὰφρονεῖσθαι παρασκευά-
ζουσιν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν παράκλησιν εἰς κακίαν καὶ
ἀφορμὴ γίνονται.

ΕΒ'. Ἄλλ' οὕτω μὲν ὁ μέγας τὰς κατὰ τοῦ μεγάλου
γέροντος διαβολὰς ἀπωθεῖτο. Ἐκεῖνος δὲ τῆς ἐργα-
σίας οὐκ ἔληγε τούτης· ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς αἰσχύ-
νην ὤφειλε καὶ ὄνειδος, αὐτὸς πρὸς ἕν ἑώρα μόνον,
τὴν τῶν ψυχῶν σωτηρίαν· τοῖς δὲ τὴν γλώσσαν κατ'
αὐτοῦ κινουσί, καὶ συγνώμην μᾶλλον τῆς ἁμαρτίας
προσηύγετο. Ὅτι δὲ τοῦτο οὐκ ἄκαρπον καὶ ἀνόνητον
αὐτῷ γέγονεν, ἀλλὰ πολλοὶς αἴτιον σωτηρίας κατ-
έστη, ὄηλον ἐνεῦθεν. Ὁρῶσαι γὰρ αἱ γυναῖκες τὴν
τε πυνύχιον αὐτοῦ στάσιν καὶ τὴν τὰ θεῖα διὰ πυν-
τὸς ἄδουσαν γλώσσαν, αὐτὴν τε τὴν ὑπὲρ τῆς μετα-
βολῆς αὐτῶν καὶ τοῦ σωθῆσθαι διηνεκῆ προσευχῆν,
τῶν φαύλων ἀφιστάμενοι πράξεων, σωφροσύνης
ἐπέμελοῦντο. Καὶ αἱ μὲν νομίμοις συνήπτοντο, αἱ
δὲ οὕτως ἔμενον ἀποστᾶσαι τῶν πονηρῶν πράξεων,
αἱ δὲ καὶ τέλειον, τῷ κόσμῳ ἀποταξάμεναι, τὸν τῶν
μοναχῶν εἶλοντο βίον. Οὐδεὶς μάλιστα διέγνω τὴν ἐν
τῷ ἀφανεί κατὰ θεὸν αὐτοῦ πολιτείαν ἄχρι καὶ τῷ
βίῳ περιῶν ἦν, καὶ ὅπως τῷ φαυλότῃ ὑποκρί-
νεσθαι τὰ φαῦλα γύναια μετετίθει τοῦ τρόπου.

ΕΓ'. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐξιώντι ποτὲ τοῦ καταγω-
γίου τῆς τῶν πορνῶν πρωτεοῦσης, συναντᾷ τις τῶν
ἀκολάτων, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο εἰσιῶν ἐκεῖνος, ὥστε βδελυ-
ρίαν ἐκτυτῶ πράξασθαι, καὶ πᾶσι τὸν ὄσιον κατὰ λόβ-
ρης ὅλη χειρὶ, Ἔως τίνος, ἐπειῶν, Χριστεμπάικτα,
τῶν φαύλων οὐκ ἀποστήσει πράξεων; Πρὸς ταῦτα
τὸν θαυμάσιον ἐκεῖνον ἄνθρωπον, Ταπεινὸν, φάναι,
μέλλει σοὶ ἐπιχορηθῆναι ῥάπισμα, ὡς μικροῦ πᾶσαν
τὴν Ἀλεξάνδρειαν πρὸς τὰς σὰς ἐπισυναχθῆναι
κρυψάς. Χρόνος τὸ μεταξὺ ἰκανός, καὶ ὁ θεὸς ἐκεῖ-
νος ἀνὴρ πρὸς Κύριον ἐκδήματ', ἔν τινι σμικροτάτῳ
κελλίῳ ὧν, ὁ κατὰ τὴν λεγομένην Ἡλιούπολιν κτη-
σάμενος ἦν, καθ' ἣν μικρὸν τι εὐκλήριον ἐκ γειτόνων
ἔγων, πολλὰς ἐν αὐτῷ συνάξεις ἐποίησε. Ἐνθα δὲ καὶ
ἤθροίζετο πολὺ τι τῶν ἀτέμνων γυναικῶν πλῆθος,
ἰκανῆς παρ' αὐτοῦ τῆς θεραπείας ἀξιούμεναι, ὥστε
καὶ τοὺς τὸν ἐμπιθῆ διώκοντας βίον, χολᾶν αὐτῷ
καὶ ὀργίζεσθαι, πονηροῦ πράγματος δῆθεν ἐκείνῳ
διαφθονοῦμένους, καὶ, ὡς πῶς ἐξεγέμετο, λέγοντας,
τῷ ἀπατεῶνι τοσούτας ἐλαῦσαι πρὸς ἑκτόν;

ΕΔ'. Κοιμηθέντος οὖν, ὥσπερ εἴρηται, καὶ μηδε-
νὸς αἰσθημένου, ἐφίσταται τις πρᾶξιμα δύσμορ-
φος Ἀἰθίοψ τῷ ῥάπισσεντι αὐτὸν ἀκολάστῳ, καὶ
πᾶσι βεβῆ τι καὶ ἔντονον αὐτῷ κατὰ τῶν παρειῶν
ῥάπισμα, οὕτως ἰσχυρῶς, ὡς τὸν κρότον ἄχρι καὶ
μηκίστου τοῦ διαστήματος ἀκουστὸν γενέσθαι, ἐπει-
πεῖν τε αὐτῷ· Δέξαι τοῦτ' ὁ ῥάπισμα, ὅπερ ὁ μονα-
χὸς σοὶ Βιτάλιος πέπομφεν, ὡς προεῖπεν. Αὐτίκα

meam chlamydem, et ei imposuissem, ut a nullo
oculo videretur : ut qui recte sciret, quod delica-
ta talium virorum, si multis fiant manifesta, non
solum efficiunt ut contemnantur quæ sunt honore
digna et reverentia ; sed etiam magnum præbent
incitamentum et occasionem ad vitium.

LXII Sed sic quidem magnus ille repellebat ca-
lumnias, quæ intentabantur adversus magnum sen-
nem. Ille autem non cessabat ab hac operatione :
sed etiamsi probro et dedecore a multis afficeretur,
ipse unum solum spectabat, nempe salutem anima-
rum. Iis vero, qui adversus eum linguam movebant,
peccati sui precabatur veniam. Quod autem hoc
studium non fuit ei infrugiferum et inutile, sed
multis attulit salutem, hinc est manifestum. Viden-
tes enim mulieres ejus per noctem stationem, et
linguam divina perpetuo canentem, et pro earum
mulatione, et ut servarentur, assiduum precatio-
nem, desistentes a malis actionibus, gerebant cu-
ram temperantiæ : et aliæ quidem legitimo con-
jugebantur matrimonio ; aliæ autem sic mane-
bant, desistentes a flagitiosis actionibus ; aliæ vero
mundo perfecte renuntiantes, vitam eligebant mo-
nasticam. Nemo autem cognovit occultam ejus
ex Deo vitam, quandiu fuit in vita superstes ; nec
quemadmodum simulando nequitiam, a malis
moribus traduxit malas mulieres.

LXIII. Quamobrem cum aliquando egrederetur
ex habitaculo ejus, quæ primum locum tenebat in-
ter meretrices, ei occurrit quidam libidinosus, pro-
pter hoc ipsum ingrediens, ut data pecunia, expleret
libidinem : et sancto impingit colaphum, Quous-
que, dicens, o Christi illusor, non desistes a malis
actionibus ? Ad hæc homo ille admirabilis, Miser,
inquit, et tibi incutiendus colaphus, ut tota fere Ale-
xandria ad tuos clamores congregetur. Non multum
intercessit temporis, et vir ille divinus migra-
vit ad Dominum, cum esset in parva quadam cella,
quam construxerat in loco, quæ dicitur Porta (17)
solis, in qua quoddam parvum habens oratorium,
faciebat in eo multas synaxes. Quo in loco congre-
gabatur etiam multitudo impudicarum mulierum,
quæ consequebantur ab eo curationem, adeo ut qui
vitam agebant libidinosam et voluptariam, ei irasce-
rentur et succenserent, ut cui propter rem malam
scilicet inviderent, dicentes : Quomodo fieri potuit,
ut hic impostor tam multas ad se attraxerit ?

LXIV. Cum dormiisset ergo, sicut dictum est, et
nemo sensisset, accedit repente quidam deformis
Æthiops ad virum libidinosum, qui ei colaphum
impegerat, et ejus genis incutit gravem et validum
colaphum, adeo ut ejus sonus ad maximum usque
spatium fuerit exauditus. Qui deinde ei dixit : Ac-
cipe hunc colaphum, quem ad te misit monachus
Vitalis, sicut prædixit. Protinus ergo miser volata-

(17) Utrumque Ms. Græcum Ἡλιόπολις, ast Hervetus legit Ἡλιόπουλος, cui consentit altera vita per
Leontium.

batur correptus a dæmone, ut ad ipsum fuit congregata tota fere Alexandria, sicut ille vir justus prædixerat. Cum itaque vix tandem post multum tempus ad se redisset, rumpit vestes, et surgens cursu contendit ad sancti domunculam, Misere mei, clamans, serve Dei Vitalis, qui in Deum et in te multum peccavi. Omnibus ergo videntibus, qui aderant, postquam domui senis appropinquavit, ipsum jaciens et discernens dæmonium dimisit.

LXV. Cum ergo hæc vidissent, ingressi domunculam, invenerunt sanctum, qui genu flecterat et Deo per precationem animam commendatam miserat. Deinde humi aspicientes, vident scripturam quæ sic habebat: *Viri Alexandrini, nolite aliquid judicare ante tempus, donec venerit Dominus.* Confitebatur itaque omnibus præsentibus is, qui liberatus fuerat a dæmone, mala quæ sancto fecerat, et quæ audivit prophetice ab eo dicta, quæ etiam passus est. Fuerunt ergo hæc statim renuntiata patriarchæ, et ipse cum simul venisset cum toto clero, ubi legit eam, quæ erat humi, scripturam, paulo post dixit: Si fuissem inductus verbis eorum, qui calumniabantur, fuisset mihi incussus ille colaphus.

LXVI. Tunc etiam congregatur universum agmen meretricum ad justa facienda venerando corpori. Quæ quidem eum efferebant cum aromatis et lampadibus, valde deflentes privationem ejus doctrinæ, a qua ad eas magna manabat utilitas, et tunc exponebant ejus vitam, iis quæ dicebantur fidem omnibus modis facientes, quod non ob aliquod malum ad eas ingrediebatur, et nec visus sit ulli earum ne manum quidem admoxisse, aut ad latus omnino accubuisse. Ad eos autem, qui illarum reprehendebant silentium, et dicebant eas fuisse multis causam offensionis, illius præceptum adducebant ad sui excusationem, et quæ a dæmone inflictæ fuerat, plagam, ad disciplinam ei quæ non obedierat. Ipse autem, qui colaphum dederat et contra acceperat, nunquam intermisit, cum dæmon eum reliquisset, beati sepulchro assidere, quod effectum est thesaurus multorum miraculorum, et illius commemorationem de more cum psalmis peragere. Deinde paucis post annis detondetur in monasterio monachi Saridonis: et cum illi fuisset tradita B. Vitalis cella propter magnam in ipsum fidem, illic vitam quietam in silentio transegit perpetuo, donec pervenit ad finem vitæ præsentis. Præterea autem patriarcha quoque magnas Deo agebat gratias, quod non permisisset, ut aliquid diceret aut cogitaret indignum beata illa et gloriosa anima. Alioquin autem multi quoque ex iis, qui habitabant Alexandriam, meliores evaserunt, qui propensi erant ad condemnandum, ei hanc malam didicerant consuetudinem. Sed talis quidem erat vir ille sanctus; et res ejus hoc modo se habebant.

Α γοῦν ὁ ἄθλιος ἐκυλίετο δαιμονῶν· καὶ συνθηροῦσθσαν ἐπ' αὐτῷ μικροῦ πᾶσα ἡ Ἀλεξάνδρεια, κατὰ τὴν τοῦ δικαίου πόβησιν. Μόλις γοῦν ποτε μετὶ πολλὴν ὕστερον τὴν ὥραν ἑαυτοῦ γενόμενος ῥήγνυσι τὰ ἱμάτια, καὶ διαναστὰς δρόμῳ πρὸς τὸν τοῦ ὁσίου οἰκίσκον ἐχώρει, Ἐλέητόν με, κράζων, τοῦ Θεοῦ δοῦλε Βιτάλιε, μεγάλη εἰς Θεὸν καὶ τὴν ἁμαρτήσαντα, Πάντων οὖν ὁρώντων ἦσοι παρόντες ἔτυχον, ὡς τῷ οἰκίσκῳ τοῦ γέροντος ἤγγισε, ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ σπαράξαν ἀφῆκεν.

ΞΕ'. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα εἶδον, εἶσω τοῦ οἰκίσκου γενόμενοι, εὔρον τὸν ὁσίον ἐπὶ γόνυ κλιθέντα, καὶ Θεῷ διὰ προσευχῆς τὴν ψυχὴν παραθέμενον. Εἶτα τῷ ἐδάφει προσκύψντες, γραφὴν ὁρῶσιν ἔχουσαν οὕτως· Ἄνδρες Ἀλεξάνδρεις, μὴ πρὸ καιροῦ πικρύνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος. Ἐξισμολογεῖτο τοιγαροῦν ἐπὶ πάντων ὁ τοῦ δαίμονος ἀνεθεὶς ἃ τε εἴργασται πονηρὰ κατὰ τοῦ δικαίου, καὶ ἅπερ ἤκουσε προφητικῶς πρὸ αὐτοῦ ῥηθέντα, ἃ ἦν καὶ πέπονθεν. Ἀνηγγέλη οὖν ταῦτα πατριάρχῃ τῷ πατριάρχῃ, καὶ αὐτὸς ἅμα παντὶ τῷ κλήρῳ παραγενόμενος, ὡς ἀνέγνω τὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους γραφὴν, πρὸ ὀλίγου εἶπεν· Εἰ τοῖς λόγοις τῶν ἐνδιαβαλλόντων ὑπαχθεὶς ἦν, ἔμοι ἂν ἐκεῖνο ἐπεκροτήθη τὸ ῥάπισμα.

ΞΖ'. Τότε δὴ συναθροίζονται καὶ τὸ τῶν πορνῶν ἅπαν σμήνος πρὸς τὴν τοῦ τιμίου σώματος κτιθεῖσαν προεκομίζοντό τε αὐτὸ ἀρώμασι καὶ λαμπάσι, τὴν στέρησιν ἐκθύμως ἀποκλαιόμενοι τῆς πολὺ τὸ ὠρεῖμον βεούσης αὐτοῦ διδασχῆς, ἐξηγοῦντό τε τὸν εἰρηθλον, πᾶσαν πίστιν τοῖς λεγομένοις ἐπάγουσαι, ὡς ὡκατὰ τι πονηρὸν τὴν πρὸς αὐτὰς εἰσοδοὺν κείτω, οὔτε μὴν ὀφθεῖη ποτὲ ὑπὸ μιᾶς αὐτῶν οὐδὲ χεῖρ χεῖρα προσβαλὼν, ἢ ἐπὶ πλευρὰν ὄλωσ κατακλιθεῖς. Πρὸς μέντοι τοὺς ἐγκαλοῦντας ταῦτα τὴν σιωπῆν, καὶ οἱ πολλοὶ ἐντεῦθεν σκανδάλου γεγονῶσαν αἰτία, τὴν ἐκεῖνου παραγγελίαν εἰς ἀπολογία προέτειναν, καὶ τὴν ὑπὸ δαίμονος ἐπισκήψασιν εἰς παιδείαν τῆ παρακουσάση μάστιγα. Αὐτὸς δὲ ὁ τὸ ῥάπισμα δεδωκὼς καὶ ἀντιλαθὼν οὐ διέλειπε ποτε, τοῦ δαίμονος αὐτὸν ἀνέντος, τῷ τάφῳ προσεδρεύων τοῦ μακαρίου, θησαυρῶ πολλῶν χρημάτων ἀποδειχθέντι, τὴν μνήμην τε καὶ τὴν ἐκεῖνου κατὰ τὸ ἔθος διὰ ψαλμῶδίας ποιούμενος. Εἶτα καὶ χρόνοις ὀλίγοις ὕστερον τῆ μονῆ τοῦ μοναχοῦ Σερίδωνος ἀποκείρεται, [τὸ] καὶ τοῦ Θεοῦ Βιτάλου κελλίον κατὰ πολλὴν τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν ἐγχειρισθεὶς διετέλεσεν οὕτω τὸν ἡσυχον ἐξεῖσε μετιὼν βίον, ἄχρι καὶ τοῦ παρόντος βίου τὸ τέλος ἔσχηνεν. Ἔτι γε μὴν καὶ ὁ πατριάρχης πολλὰς ὡμολόγει τῷ Θεῷ χάριτας πρὸ ὁ μὴ συγχωρηθεὶς ἀνάξιόν τι φθέρησθαι ἢ ἐνοσηθαι τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ αἰετίμου ψυχῆς· ἄλλως τε δὲ καὶ πολλοὶ τῶν τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατοικούντων, τὰ μεγάλα ἰελατιώθησαν, προχείρως περὶ τὸ κατακρῖνεν ἔχοντες, καὶ τὴν πονηρὰν ταύτην ἀπομαθόντες συνήθειαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοῦ ὁσίου ἀνδρὸς ἐκεῖνου ταῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα.

CAPUT XI.

Temeraria judicia vitanda.

ΞΖ'. Ἀρκέσει δὲ καὶ τὸ βῆθησθεσι μέλλον εἰς Ἀ μαρτυρίαν, ὅπως βραδύς εἰς κατάρτισιν ἐτύγχανεν ὁ θυμαστός πατριάρχης. Νέος τις ἀκολάστοις ὄμματι χρώμενος, ἀνά τὴν πόλιν περιῶν Ἀλεξάνδρειαν, παρθένον τινὰ τῶν τὸν μοναχικὸν βίον ἀσπασαμένων, τῆς εὐθείας ἀποπλανήσας, εἶτα ἐντρίψημα τῶς αὐτοῦ θέμενος ἀσελγείας, μετ' ἕλγιον εἰς τὸ Βυζάντιον σὺν αὐτῇ ἀπέβη. Ὅπερ μαθόντι τῷ θεσπεσίῳ λύπης πολλῆς κατέστη αἴτιον. Καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, πάντα λίθον ἐλίνει, σπεύδων αὐτοὺς ὅτι τάχος ἀναλαβεῖν τοῦ πτώματος. Χρόνου δὲ τὸ μεταξὺ διαγενομένου, διήγησιν πρὸς τινὰς τῶν τοῦ κλήρου ψυχῆς ὠφέλειαν ἐμποιεῖν θυνάμενην, τοῦ μακαρίου διηγουμένου, καὶ ἡ τοῦ νέου ἐλείνου καὶ νεωτερικὰ δράσαντος ἔτυχεν οὕτως παρενεχθῆναι ὅτι ἐνθὺς οἱ τότε παρόντες κατέκρινόν τε καὶ ἀπεκήρυττον ὡς ἐκ μίας Β ἄπαντες γλώττης, οὐ δύο μόνων ψυχῶν ἀπώλειαν τὸ φαινόμενον ὀφλεῖν λέγοντες, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἐτέρων, οἷς εἰς πονηρὸν κατέστη παράδειγμα. Τοῦτοις τοιγαροῦν τῆς προχείρου ταύτης ἐπιμεμφόμενος κατάρτισως, Μὴ οὕτως, εἶπεν, ὦ τέκνα, μὴ εὐκολοὶ ἔσθε τὴν γλώτταν ἐν τῷ κατεῖπειν τῷ πλησίον, ἐπεὶ καὶ ὁμεῖς πάντως δυοὶ σκοτοὶ μέλλετε πίπτειν ὅτι ἐνὶ μὲν, τοῦ μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνειν διακελευομένου τὴν ἐντολὴν παραβάνοντες ὅτι ἐτέρω δὲ, ὅτι τὸ μέχρι τοῦ νῦν γενομένου ἀγνοοῦντες, ἀριτὰς ἑαυτοῦς ἐλείνου κατὰ πολλὴν καθίζετε τὴν εὐχέρειαν. Ἄθλον γὰρ πάντως εἶτε εἰς δεῦρο τῷ ἀμαρτήματι παραμύνοισι, ἢ μεταβάλλοντο πρὸς διόρθωσιν. Ἐγὼ γὰρ ποτε, ἔφη, βίον τιδὸς τῶν μεγάλων Πατέρων ἀναγινώσκων, τοιοῦτον τινὶ ὠφελείας μεστῷ διηγήματι περισυχοῦν. C Εἶχε δὲ οὕτως.

ΞΗ'. Εἰς Τύρον τὴν πόλιν μοναχοὶ δύο διακονίαν δῆπου πληροῦντες ἐφίκοντο ὁ κατέρω δὲ τούτων εἰς τόπον παριόντι τινὰ μίαν τῶν πορνῶν, ἧς τὸνομα Πορφυρία, εἶπετο κράζουσα ὁ Πάτερ τίμιε, σώσόν με, οἷά ποτε τὴν πόρνην Ἰησοῦς ὁ Χριστός. Ὅ δὲ μὴδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ὑπολογισάμενος, λαβόμενος αὐτῆς τῆς χειρὸς ὑπὸ πολλῶν ὀρώντων τοῖς ὀφθαλμοῖς διὰ μέσης τῆς πόλεως ἔξεισι. Φήμη τοιγαροῦν πανταχοῦ διέββουσεν, ὡς εἶη ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος εἰς γυναῖκα τὴν Πορφυρίαν λαβών. Διούσα δὲ ἡ πόρνη σὺν αὐτῷ πολεῖς τε καὶ κώμας, βρέφει περιτυγχάνει χαμαὶ κειμένη ὅπερ ἐπὶ τῷ ἀναθρέψαι φιλανθρώπως ἀνελομένη βαστάζουσα ἦν. Χρόνω δὲ τινὶ ὑστερον Τύριοι καταλαβόντες ἔβη οὗτοι διέτριβον, καὶ τὸ παιδίον ὑπὸ γὰρ τῆς πόρνης ἰδόντες ἠγαλισμένον, ὡσπερ ἐγγελῶντες, καὶ τοῦ γενναίου τοῦδε ἀνδρὸς κατερωσεύμενοι, Ἀληθῶς, ἔλεγον πρὸς αὐτὴν, οὐχ ἡμαρτες τοῦ σκοποῦ ὁ καλὸν γὰρ σοὶ τὸ ἐκ τοῦ μοναχοῦ τέκνον ἀποκεκῆται. Οἱ καὶ εἰς Τύρον ἐπανελθόντες, λόγον ἀπανταχοῦ διέσπειραν, ἐκ τοῦ μοναχοῦ ταύτην παιδίον ἀποτελεῖν, σαφεῖς ἐλείνου διασωζόν τοὺς χαρκατῆρας. Οὕτω σχεδὸν οἱ ἄνθρωποι ἔτοιμοι πιστεύουσι

LXVII. Sufficiet autem id quoque quod est dicendum, ad testandum quam esset tardus vir ille admirabilis ad condemnationem. Quidam juvenis impudicus civitatem obiens Alexandriam, cum virginem quamdam ex iis, quæ vitam amplexæ erant monasticam, a via recta abduxisset, et deinde eam suæ libidinis et intemperantiæ fecisset delicias, paulo post cum ea aufugit Byzantium. Quod quidem cum rescivisset vir divinus, magno dolore est affectus, et, ut dicitur, omnem movebat lapidem, studens eos a lapsu revocare. Aliquanto autem tempore interjecto, accidit ut cum apud quosdam ex clero narraret beatus quamdam narrationem, quæ poterat eorum animæ afferre utilitatem, illius quoque juvenis, qui hæc recentia fecerat, fieret mentio; quem qui tunc aderant, protinus condemnabant, tanquam uno ore omnes dicentes, eum non solum duas, ut apparebat, perdidisse animas, sed et tam multas alias, quibus hoc malum erat exemplar propositum. Eorum itaque magnus ille nimis facilem reprehendens condemnationem. Nolite, inquit, o filii, nolite esse lingua tam prompti ad detrahendum proximo. Nam sic quidem futurum est, ut vos omnino in duo mala incidatis, unum quidem, transgredientes præceptum illius, qui jubet non judicare ante tempus; alterum autem, quod ignorantes quod hucusque factum est, vos magna facilitate constituitis iudices. Est enim omnino incertum, an hucusque permaneant in peccato, an mutati sint ad correctionem. Ego enim, inquit, aliquando legens vitam cujusdam magni ex Patribus, incidi in talem narrationem plenam utilitate. Sic autem habebat:

LXVIII. In Tyrum civitatem venerant duo monachi, aliquo fungentes ministerio. Alterum vero eorum, cum venisset in quemdam locum, quædam meretrix, cui nomen erat Porphyria, sequebatur clamans: Venerande Pater, serva me, sicut olim Jesus Christus meretricem. Ille autem humanarum rerum nihil reputans, ea manu accepta, multis videntibus, egreditur per mediam civitatem. Manavit itaque fama in omnes partes, quod ille monachus in uxorem accepisset Porphyriam. Cum ipso obiens meretrix urbes et vicos, incidit in infantem humi jacentem. Quem quidem cum benigne sustulisset, ut aleret secum eum portabat. Cum aliquo autem tempore venisset Tyrii in eum locum, ubi versabantur, et meretricem vidissent in ultis tenere infantem, veluti irridentes, et egregium hunc virum ludificantes: Re vera, ei dicebant, a scopo non aberrasti. Pulcher enim tibi filius natus est ex monacho. Qui etiam Tyrum reversi, eam rem ubique disseminarunt, quod ea ex monacho peperisset filium, qui illius expressam conservavit effigiem. Ita fere sunt homines prompti ad creden-

dum suspicionibus et maxime qui sunt mali et flagitiosi, et a se habent acceptam credendi occasionem. Statim enim tanquam e propinquo seipsum testes accipientes, alios accusant facile; simul quidem se volentes explorare deliciis talium cogitationum et verborum, et cupientes esse alios similiter improbos; et sic studentes vitare plagas, quæ inferuntur eis a conscientia. Monachus autem cum totondisset Porphyriam, et ei monasticum imposuisset habitum, vocat eam Pelagiam, et concedit ei, ut in monasterio virginum agat silentium.

LXIX. Cum vero præcivisset diem sui decessus, illa quoque accepta, redit Tyrum. Eam autem puer quoque sequebatur, jam septem annos natus. Ad omnes vero pervenit fama eorum adventus, quod scilicet revertitur Porphyria cum monacho suo conjuge. Deinde cum agrotasset monachus, et ad mortem jam spectaret, plurimi ad eum accesserunt ex habitatoribus, ejus visitandi gratia. In quorum conspectu cum jussisset afferri thuribulum plenum candentibus carbonibus, accipit eos carbones, et infundit in sinum, et omnibus audientibus: Benedictus, inquit, Dominus, qui olim rubum servavit incombustus: is mihi fuerit testis fidelis, quod quomodo meas vestes non attigit hæc quæ est in igne urendi vis, ita nec ego attigi mulierem toto tempore vitæ meæ. His auditis omnes obstupuerunt, Deo dantes gloriam, qui eos, qui ipsi in occulto colunt, scit aperte glorificare. Hæc cum fecisset et dixisset monachus, in manus Dei deponit animam. Propterea vobis omnibus suadeo, o filii spirituales, sicut etiam prius dixi, non esse promptos ad condemnationem. Contigit enim nonnunquam, ut ejus quidem, qui est fornicatus, aut aliquid aliud deliquit, peccatum aperte factum sciamus, in occulto autem factum ignoremus pœnitentiam. Oportet autem Dominicam quoque timere vocem, quæ dicit: « In quo judicio judicatis, judicabimini 9. »

Α τὰς ὑπονοίας, καὶ μάλιστα φαῦλοι καὶ μοχθηροὶ ὄντες, καὶ οἴκοθεν ἔχει τὰς τοῦ πιστεύειν ἀφορμὰς δυνάμενοι. Εὐθύς γάρ, ὡσπερ ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ ἔγγυτάτου λαμβάνοντες μάρτυρας, κατηγοροῦσι τῶν ἄλλων βδελύσσοντες, ἅμα μὲν τοῖς τοιοῦτοις νοήμασι τε καὶ ῥήμασιν ἐντροφᾶν βουλόμενοι, ἅμα δὲ καὶ ἑτέρους εἰς μοχθηρίαν ὁμοίους ἔχειν ἐπιθυμοῦντες, καὶ οὕτως φεύγειν σπουδάζοντες τὰς ἐκ τοῦ συνειδήτου πληγὰς. Ὁ μόντοι μοναχὸς ἀποκείρας τὴν Πορφυρίαν, καὶ τὸ τῶν μοναχῶν αὐτῇ σχῆμα περιθείς, Πελαγίαν μετονομάζει· καὶ εἰς παρθενῶνα δίδωσιν ἡσυχάζειν.

ΞΘ'. Ἐπεὶ δὲ προέγω τὴν ἡμέραν τῆς τελευταίας, παραλαβὼν κλέειν, ἐπάνεισι πρὸς τὴν Τύρον ἢν δὲ καὶ τὸ παιδίον αὐτῇ συνεπόμενον, ἑπτὰ χρόνους σχεδὸν γεγονός. Διεδόθη δὲ αὐτῶν εἰς πάντας ἡ ἀφίξις, ὡς ἡ Πορφυρία μετὰ γε τοῦ μοναχοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐπᾶνχει· εἰθ' οὕτως νοσήσαντι καὶ πρὸς θάνατον ἀφορῶντι τῷ μοναχῷ, πλείστοι τῶν οἰκητόρων ἐπισκέψεως χάριν αὐτῷ προσέβηλον. Ἴν' ἐπ' ὄψεσι θυμακτικῆριον ἐνεχθῆναι κελεύσας ἀνθρώπων πλήρης πυρός, λαβὼν καταχέει τοῦ κόλπου τοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς ἀκοὰς πάντων, Εὐλόγητος Κύριος, ἔφη, ὁ πάλαι τὴν βίβλον τηρήσας ἀφλεκτον· οὕτως μοι εἴη μάρτυς πιστός, ὅτι ὡσπερ οὐχ ἤψατο τῶν ἡμῶν ἱματίων ἡ καυστική, ἤδη τοῦ πυρός δύναμις, οὕτως οὐδὲ ἐγὼ γυναικὸς ἠψέμην παρ' ὄλον τὸν τῆς ζωῆς χρόνον. Τοῦτο πάντες ἀκούσαντες καταπλάγησαν, δόξαν τῷ Θεῷ διδόντες, ὅς γε τοὺς ἐν τῷ κρυπτῷ αὐτὸν θεραπεύοντας φανερώς οἶδε δοξάζειν. Ταῦτα ποιήσας τε καὶ λέξας ὁ μοναχὸς, εἰς Θεοῦ χεῖρας τὴν ψυχὴν παρατίθει. Διὰ δὲ ταῦτα ἡμῖν παραγγυῶμαι καὶ, τέκνα πνευματικὰ, καθάπερ δὴ καὶ πρότερον ἔβην, μὴ προχείρους εἶναι πρὸς τὴν κατάκρισιν. Ἔσα γὰρ ὅτε καὶ συμβαίνει τὴν μὲν τοῦ πορνεύσαντος ἢ καὶ ἄλλο τι πεπλημμεληκότος ἀμαρτίαν ἐν τῷ φανερῷ προχθεῖσαν εἰδέναι, τὴν δὲ μετάνοιαν κατὰ τὸ κρυπτὸν τελεσθεῖσαν, ἀγνοεῖν. Χρὴ δὲ καὶ τὴν Δεσποτικὴν φωνὴν δεδιέναι τὴν λέγουσαν· « Ἐν ᾧ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε. »

CAPUT XII.

Pietatis et divinorum mysteriorum commentario.

LXX. Neque vero suadebat solum cavere hoc delictum; sed eorum etiam qui divina præcepta negligunt, volens corrigere socordiam, tale quid fecit, dignum quod mandetur memoriæ. Cum enim cognovisset multos negligentiores post lectionem divinorum Evangeliorum exire ex ecclesia, et vanis ac otiosis vacare sermonibus, solemni quodam die, relicto sacrificio, ipse quoque e templo egreditur, et sedet cum universa multitudine. Omnibus autem hoc stupentibus, Non oportet, inquit, admirari. Ubi enim sunt oves, illic omnino oportet esse pastorem. Nam cum propter vos et vestram utilitatem soleamus synaxes celebrare, si vos autem foris versemini, contingit inutilem a nobis capi laborem,

Ο'. Οὐ μὲν ἄχρι τοῦ ἐλαττώματος πεφυλαγμένους εἶναι παρῆναι· ἀλλὰ καὶ τῶν τῶν θεῶν προστάξεων κατολιγορούντων τὸ ῥόθυμον βουλόμενος διορθώσασθαι, τοιοῦτόν τι ἐπετήδευτε μνήμης ἄξιον. Ἐπεὶ γὰρ ἔγνω πολλοὺς τῶν ἀμελεστέρων μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θεῶν Εὐαγγελίων ἐξιδόντας τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀργολογίαις σχολάζοντας, ἐν μιᾷ τῶν ἐπισήμων ἡμερᾶ τὴν θεῶν ἱερουργίαν ἀφείς ἕξεισι καὶ αὐτὸς τοῦ ναοῦ, καὶ σὺν τῷ ὄχλῳ παντὶ κάθηται. Πάντων οὖν δι' ἐκπλήξεως τοῦτο ποιουμένων, ἐκεῖνος, Οὐ χρὴ, ἔφη, θαυμάζειν. Ὅπου γὰρ τὰ πρόβρα, ἐκεῖ δεῖ πάντως εἶναι καὶ τὸν ποιμένα· ἐπεὶ γὰρ δι' ἡμᾶς καὶ τὴν ὑμετέραν ὠφέλειαν εἰσώθημεν τὰς συναξεις ἐπιτελεῖται, ἡμῶν δὲ ἕξω διατριβόντων ἀνόνητον ἡμῖν

9 Matth. vii, 2.

τὸν κόπον συμβαίνει γίνεσθαι· πέπεικα ἑμαυτὸν ἄξιόν τι τῶν σφαιρῶν εἶναι, καὶ αὐτὸς εἰσερχομένοις συν[ε]ί[ε]ναι. Πολλοὺς τοῦτο διώρθωσε καὶ τῆς μὴ καλῶς γινομένης ἀπ[ε]λλάξε συνηθείας.

ΟΑ'. Οὐκ ἐκείνους δὲ μόνους βελτιοῦν ἔσπευδε τοὺς ἕξω τῆς συνήξεως ἀργολογίας ἐνευκαίρουντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔνδον πρὸς ἀλλήλους ἀλογώτατα κοινολογουμένους· καὶ μάλιστα δὲ τοὺς τοῦ βήματος. Εἰ ποτε δὲ τινα μετὰ μίαν καὶ δευτέραν παραίνεσιν ἀδιόρθωτον ἴδοι, ἕξω εὐθὺς ἔδραλε, τὴν Δεσποτικὴν αὐτοῖς ἐπιλέγων φωνήν. « Τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ οἶκον δεῖ προσευχῆς εἶναι. » ἔμπροσθεν δὲ τοὺς περὶ τὰς θείας συνάξεις σπουδαιοτέρους, ἀπεδέχετο τῆς φιλοθετίας καὶ προσεπήνει· ἀλλὰ καὶ προκοπῆς ἐτίμα βαθμῶν· ὅπερ δὴ καὶ καφέστερον τὸ μέλλον βηθίσασθαι γινώριετ.

ΟΒ'. Δύο τινὲς κληρικοί τῆς κατ' αὐτὸν Ἐκκλησίας, σκυτοτομικὴν μετιόντων τέχνην, ἐκ γειτόνων ἀλλήλοις ἔμμενον· ὧν ὁ μὲν, γυναικί συνεζευγμένους καὶ τέκνα ἔχων, πατέρα τε καὶ μητέρα συνοικούντας αὐτῶν, οὓς πάντας ἐκ τῶν χειρῶν ἔτρεφε τῶν ἰδίων, ὅμως τῶν συνάξεων οὐκ ἠμέλει. Θάτερος δὲ, καίτοι μόνος ὢν, τὴν τέχνην τε ἀκριβέστερος. καὶ τὴν ἐργασίαν ἐπιμελέστερος, οὐδὲ αὐτῶν μόνον πορίζειν τὰ πρὸς τὴν χρείαν δυνατὸς ἦν. Τῶν οὖν ὁμοτέχων διαφθονούμενος καὶ μηκέτι φέρειν δυνάμενος τὴν ὄψιν τῆς βισκαίνιας, ἐντυχὼν αὐτῶν κατὰ μόνους, Ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἔφη, μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ ἀλλὰ φανερόν μοι τοῦτο θέσθαι, πύθεν αὐτὸς μὲν πλουτῶν διατελεῖς, καὶ ταῦτα, ὅσα γε εἰς τὴν ἐργασίαν βήθουμος ὢν, ἐμοὶ δὲ ἐπιμελεῖς ὅτι καὶ φιλοπόνῃς τοῦτον· τίον μὲν συμβοίη, μᾶλλον καὶ εἰς ἐσχάτην ἤδη περιέστηκα πενίαν. Ὁ δὲ, βουλόμενος αὐτὸν ἐπιμελέστερον θέσθαι περὶ τὰς συνάξεις, ὀλιγώρως ἔχοντα, Κάμῃ πρότερον, εἶπεν, ἀδελφὲ, πολλὴ στένωσις εἴχεν· ἀπ' οὗ δὲ σχολάζειν πρὸς τὰς συνάξεις ἑμαυτὸν ἔπεισα, ἔστιν ὅτι καὶ χρυσίον εὐρίσκω κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπιών· ὅθεν δὴ καὶ ἐπισυνῆκται πᾶσαν [forte πᾶσα] ἦν ὁρᾶς εὐπορίαν. Ἄλλ' εἴ τι ἐμοὶ πείθῃ, ἔπου καὶ αὐτὸς ἀπίοντι μοι, καὶ παραμυθίαν ἐντεῦθεν ἔξεις οὐ τὴν τυχοῦσαν. Πείθεται τοῖς αὐτοῦ λόγοις, καὶ καθ' ἑκάστην σάξιν φοιτῶν σὺν αὐτῶν, ἤσθετο μετ' οὐ πολλὴ εὐλογία παρὰ Θεοῦ γενομένης εἰς τὸν αὐτοῦ οἶκον, καὶ τῶν ἀγαθῶν συμβούλων τὴν χάριν ἀνωμολόγηται. Ὁ δὲ εὐθὺς τὴν σκηνὴν διέρας, φανερώς λέγει τῶν ὁμοτέχων ὡς οὐδέποτε χρυσίον αὐτῶν κατὰ τὴν ὁδὸν εὐρεθείη. Ἀλλὰ βουλόμενος, φησὶ, διανατιῆσαι σε πρὸς τὰ θείας ἀφικνεῖσθαι συνάξεις, τὴν τοῦ χρυσίου εὐρεσιν ἐπλάσαμην. Τοῦτο εἰς ὧσα τῶν μακαριωτάτων Ἰωάννη ἔλθον, τῆς τε ἀγαθῆς προθέσεως αὐτὸν ἀποδέχεται καὶ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίας καταξίω.

9* Matth. xxi, 13.

stauti cum egredientibus vobis simul egredi, et rursus ingredi cum ingredientibus. Hoc multos correxil, et a mala abduxit consuetudine.

LXXI. Non illos vero solos studuit corrigere, qui extra congregationem otiosis vacabant sermonibus; sed eos etiam, qui citra rationem intus inter se conferebant sermones, et maxime vero altaris ministros. Si quando autem vidisset quempiam post unam et alteram admonitionem nequaquam posse corrigi, eum statim eiciebat, apud eos vocem usurpans Dominicam, « domum Dei oportere esse domum orationis »*. Contra autem eorum, qui in divinas congregationes erant studiosiores, illi accepta erat pietas, eosque et laudabat et ad gradus provehebat. Quod quidem apertius indicabit id, quod jam est dicendum.

LXXII. Duo clerici ejus Ecclesiæ, artem exercentes incidendi corium, erant inter se vicini. Quorum unus quidem mulieri conjunctus matrimonio, habensque filios et patrem et matrem cum ipso habitantes, quos quidem alebat omnes suis manibus, non negligebat tamen divinas congregationes: alter autem etsi erat solus, et artis peritior, et in operando diligentior, non sibi quidem soli parare poterat, quæ erant ad usum necessaria. Ei itaque, qui erat ejusdem artis, invidens, et non amplius ferre valens quam animo conceperat invidiam, eum aliquando solum offendens: Adjuro te, inquit, per Deum, ne me celes, sed hoc mihi aperias, qui sit, quod tu sis semper quidem dives, idque cum sis in operando negligens; mihi autem, qui sum diligens et laboriosus, contra accidit ut jam redactus sim ad extremam paupertatem? Ille autem volens eum reddere diligentior, qui erat negligens in adeundis congregationibus, quæ fiunt sacrorum causa: Mihi quoque, inquit, o frater, res erat redacta ad maximas angustias. Ex quo autem mihi persuasi divinis vacare congregationibus, nonnunquam eo vadens, aurum in via invenio, quo factum est ut mihi sint congregatæ omnes, quas vides, copię. Sed si me audias, ipse quoque me euntem sequere, et hinc non vulgarem habebis consolationem. Paret dictis, et ad singulas divinas synaxes cum ipso ventitans, sentiebat domui suæ factam a Deo benedictionem, et bono consultori agebat gratias. Ille autem, scena mox aperta, manifeste dicit socio, se nunquam aurum in via invenisse. Sed volens, inquit, te excitare ut venires ad divinas congregationes, finxi hanc auri inventionem. Hoc eum pervenisset ad aures beatissimi patriarchæ, et ejus bonum commendat propositum, et eum ordinat presbyterum.

CAPUT XIII.

S. Joannis fuga, obitus.

LXXIII. Hic revera bonus pastor, divinus, inquam, patriarcha, credens principi pastorum Christo, qui jubet ¹⁰, si persecuti fuerint, ex una civitate fuere in aliam; cum esset Alexandria tradenda manibus Persarum, divina providentia illinc quidem recedit, migrat autem in suam patriam Cyprum, suum ei corpus largiturus, ut quæ eum aluerat: præciverat enim jam appropinquare decessum. Is itaque, cujus sæpe mentionem fecimus, patricius Nicetas, accepta occasione ex eo quod Persæ irruperant, obsecrat virum divinum, ut veniat usque ad regiam civitatem, precibus et benedictione impertiturus imperatorem. Ille autem cum sciret, qualis esset fides viri clarissimi, annuit quidem petitioni: cum ambo autem nave veherentur, et jam essent in medio mari, incidunt in gravem tempestatem. Cum vero navis tam vehementer quateretur fluctibus, et mox esset mittenda in profundum, visus est nocte illa, qua fuerat excitata tempestas, patricius in somnis videre patriarcham cum pauperibus, aliquando quidem per totam navem circumcursantem, aliquando autem cum ipsis manus extendentem. et e cælis petentem auxilium. Cum autem jam in Rhodum insulam pervenissent, ille ipse patriarcha cum a sedicessisset, revera videt, et non in somnis, splendidum virum eunucho similem, aureum sceptrum habentem in manibus, et ad eum accedentem dicere: Vocat te Rex regum, Statim ergo accersito patricio, cum dixisset qualem habuisset visionem: Tu quidem, inquit, o vir splendidissime, studuisti nos deducere ad eum, qui regnat in terra: qui autem cælum et terram et omnia sua tenet ditone, prior ad se accersit. Ille vero hoc dicto tristitia affectus et dolore repletus, non potuit quidem eum relinere. Sed cum venerabilium ejus precum fructum jucunde accepisset, quam potuit officiosissime eum dimittit in Cyprum.

LXXIV. Cum autem in suam civitatem pervenisset Amathuntem, jussit scribis ut scriberent testamentum, quod sic habebat: Joannes humilis quidem servus servorum Dei, propter autem mihi impositam pontificatus dignitatem, gratia Christi liber, ago tibi gratias, Domine Deus meus, quod me dignum censueris, qui tua tibi offerrem: et quod ex mundi bonis nihil aliud sit mihi reliquum, nisi tertia pars nummi; quam ipsam jubeo quoque dari pauperibus, qui sunt mihi fratres in Christo. Quando enim Dei promissione creatus fui episcopus Alexandriæ, inveni in meo episcopatu circiter octo millia librarum auri: ex oblatione autem piorum millies his ampliores collegi pecunias: quas cum cognoscerem esse Christi, Christo etiam dare volui, cui nunc quoque trado animam. Cum hoc testa-

¹⁰ Matth. x, 25.

ΟΓ'. Οὗτος ὁ καλὸς τῶ ὄντι ποιμὴν, ὁ θεὸς, φημί, πατριάρχης, τῶ ἀρχιποιμένῳ Χριστῶ κελεύοντι εἰκων, διωκομένους ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως φεύγειν εἰς τὴν ἑτέραν, ἠνίκα ἡ ἡλεξάνδρεια χερσὶ Περσῶν παραδοθήσεσθαι ἔμελλε, θεῶ προνοίᾳ ἐκεῖθεν μὲν ἀπανίσταται, πρὸς δὲ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα τὴν Κύπρον μεθίσταται, τὸ οἰκεῖον αὐτῇ σῶμα, ὡς θρηγομένην, χαριούμενος· προέγνω γὰρ ἦδτι τὴν τὴν τελευταίαν ὄσον οὐκω ἐγγίζουσαν. Ὁ γοῦν πολλάκις διὰ μνήμης ἡμῖν γενόμενος, ὁ πατρικίος δηλαδὴ Νικήτας, ἀφορμῆς τῆς ἀπὸ τῶν Περσῶν ἐφόδου λαβόμενος, λιπαρεῖ τὸν θεσπέσιον, μέχρι καὶ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἀφικέσθαι, εὐχῆς καὶ εὐλογίας τοῖς βασιλεύουσι μεταδώσονται. Εἰδὼς οὖν ἐκεῖνος ὅτι ἡ τοῦ λαμπροτάτου μίστις ἀνδρὸς, ἐπιναεὶ μὲν πρὸς τὴν αἴτησιν, διὰ πλοίου δὲ ἀμφοτέροι ἀνυχθέντες, καὶ μέσον ἤδη τοῦ πελάγους γενόμενοι, χαλεπῆ περιπέπτουσι ζάλη. Δεινῶς δὲ ἦδη τοῦ πλοίου χειμαζόμενου, καὶ ὀλλοῦ μελλοντος τῶ βυθῶ παραπέμπασθαι, ἔδοξε τῆς νυκτὸς ἐκεῖνης καθ' ἣν ζάλη ἐγήγερτο, ὁ πατρικίος ὄντα ὄρῶν τὸ πατριάρχην μετὰ τῶν πνήτων, ὅτε μὲν ἅπαν τὸ πλοῖον περιθέοντα, ὅτε δὲ ἐν αὐτοῖς τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ὀρέγοντα καὶ τὴν ἐκεῖθεν βοήθειαν ἐξαίτουμένον. Ὡς δὲ καὶ πρὸς Ῥόδον ἦδη νῆσον κατέλαβον, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ πατριάρχης, ἐν ἐκστάσει γενόμενος, ὕπαρ οὐκ ὄντα ὄρῶ λαμπρὸν ἄνδρα εὐνούχῳ εἰκότα, χρύσειον ἐκπυρον ἐν χερσὶν ἔχοντα, αὐτῶ τε προσελθόντα, ὁ Κασίλευς, φάναι, τῶν βασιλευσάντων καλεῖ σε. Λύτεις γοῦν τὸν πατρικίον μετακαλεσάμενος καὶ τὰ τῆς ὕψεως ὡς εἶχεν εἰπὼν, Σὺ μὲν, ὦ λαμπρότατε, ἔφη, πρὸς τὸν ἐπὶ γῆς βασιλεύοντα σπουδῆν ἐπολεῖς ἡμᾶς ἀγαγεῖν· ὁ δὲ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάντων κρῆτων, φάσας πρὸς ἑαυτὸν μετεστελέατο. Σκυθρωπῶς οὖν ἐπὶ τῶ λόγῳ ἐκεῖνος, καὶ λύτης πληρωθεὶς τὴν καρδίαν, ἐπισχεῖν μὲν αὐτὸς οὐκ οἶδός τε ἦν, τῶν δὲ τιμῶν αὐτοῦ κατατροφήσας εὐχῶν, μετὰ πλείστης ὄσης τῆς θεραπείας πρὸς τὴν Κύπρον ἐκπέμπει.

ΟΔ'. Ἐπεὶ οὖν τὴν ἰδίαν πόλιν Ἀμαθοῦντα κατέλαβε, ἐπαθήκην τοῖς ὑπογραφεῦσιν ἐκέλευσε γράφειν ἔχουσαν ὧδε. Ἰωάννης δούλος μὲν εὐτελής τῶν θεοῦ δούλων, διὰ δὲ τὸ ἐπιτεθὲν μοι τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, χάριτι Χριστοῦ ἐλεύθερος, εὐχαριστῶ σοι, Κύριε ὁ θεὸς μου, ὅτι με κατηξίωσας τὰ σὰ σοὶ προσενεγκεῖν· καὶ μηδ' ὅτι οὐκ ἄλλο μοι νῦν τῶ βίῳ περιλειφθῆναι ὅτι μὴ τρίτον νομίσματος, ὅπερ δὴ καὶ αὐτὸ τοῖς πένησι τοῖς ἐν Χριστῶ ἀδελφοῖς μου δοθῆναι κελεύω. Ὅτε γὰρ κατὰ θεοῦ συγχώρησιν Ἀλεξανδρείαν ἐπίσκοπος προσεβλήθην, περὶ τὰς ὀκτακισχιλίας τοῦ χρύσλου λίτρας ἐν τῶ ἐπισκοπεῖῳ μου οὐσας ἐφεύρον, ἐκ προσαγωγῆς δὲ φιλοθέων μυριοπλάσια τούτων συνήγαγον χρήματα· ἃ τοῦ Χριστοῦ ὄντι γινώσκων, Χριστῶ καὶ δοῦναι προσεβλήθην, ὡπερ νῦν καὶ τὴν ψυχὴν παραδίδωμι. Ταῦτα οὕτως

ὁ μέγας τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος διαθέμενος, εἰς χεῖρας Ἀ
Θεοῦ ζῶντος τὸ πνεῦμα παρέθετο

ΟΕ'. Θάψμα δὲ γίνεται περὶ τὴν αὐτοῦ ταφὴν, οὐδενός τῶν πρόποτε θαυματουργηθέντων δεύτερον. Κατὰ γὰρ τὸν εὐκτῆριον οἶκον τοῦ θαυματουργοῦ ἔν τινι σοφῶ δύο σώματα ἐπισκόπων κρυπτοῦσθι κατα-
τίθεσθαι μέλλοντος, ἦν ἰδεῖν τὰ νεκρὰ ταῦτι σώμα-
τα, ὡς περ ἐμψυχωμένα σέβας τῶ μακαρίῳ σώματι
νέμοντα. Ἐκστάντα γὰρ ἀπ' ἀλλήλων, μέσον αὐτὸ
παραδέχονται· καὶ τοῦτο μὲν περὶ τὴν ταφὴν γενόμενον, πολλὰς ὕψεσιν ἐρεῖσθι· ἕτερον δὲ οὐκ ἔλαττον
τοῦτου προΐων ὁ λόγος δηλώσεται.

mentum sui fecisset ille magnus homo Dei, de-
posuit spiritum in manus Dei viventis.

LXXV. In ejus autem sepultura fit miraculum, quod nulli cedit ex iis, quæ nunquam facta sunt mirabilia. Nam cum esset deponendus in æde oratoria admirabilem operum effectoris Tychonis, in quadam capsâ, in qua erant condita duo corpora episcoporum; videre licebat hæc mortua corpora veluti animata tribuere cultum beato corpori. Nam a se invicem sejuncta, id medium accipiunt. Et hoc quidem, quod evenit in ejus sepultura, visum est multorum oculis: alterum autem eo non minus, procedens declarabit oratio.

CAPUT XIV.

Miraculu post ejus mortem facta.

ΟΖ'. Γύναιον γὰρ τι τῆς ἐνεγκαμένης τὸν πατριάρ- Β
χην πολίχνης ὁρμώμενον, ἐπει ἔμαθεν ἤδη μέλλειν
αὐτὸν πρὸς Κύριον ἐκδημεῖν, μέγα τι καὶ βαρὺ
ἀμάρτημα ἑαυτῇ συνειδύτα, προστρέχει τῶ μακαρίῳ
θερμοῖς δάκρυσι τῶν αὐτοῦ ποδῶν ἀποτομένη, διὰ
προσευχῆς ἐκείνου λύσειν ἤτετο τοῦ ἡμαρτήματος.
Ὁ δὲ, εἰ πιστεύεις, ἔφη, οἱ σοὶ διὰ τῆς ἐμῆς προσ-
ευχῆς τὸ ἀμάρτημα λύεται, ἐξομολογήσθηθαί σοι δεῖ
πάντως αὐτό. Ἐπει δὲ μὴ δύνασθαι τοῦτο τῶν χει-
λέων προενεγκεῖν ἔλεγε, διὰ γραφῆς αὐτὸ θελοῦν
προετρέπετο· ὡς δὲ καὶ πρὸς αὐτὸ δυσαναρχετοῦσαν
ἔβλεπε, γραφῆναι κελεύει ἐν τῇ σφραγίδι ταύτης
ἀσφαλισθῆναι, καὶ οὕτως αὐτῶ τὸ γραμματεῖον
ἐγχειρισθῆναι. Οὕτως οὖν γενομένου καὶ εἰς τὰς αὐ-
τοῦ χεῖρας διασεσημασμένου πιστευθέντος τοῦ γραμ-
ματείου, ἔδειτο ἡ γυνὴ ὄρκοις αὐτὸν ἀσφαλιζομένη, C
μηδὲν τι τῶν ἐγκειμένων εἰς γυνῶσιν ἔλ-
θεῖν.

LXXVI. Quædam enim mulier orta in oppidulo, quod tulerat patriarcham, postquam rescivit eum jam esse migraturum ad Dominum, magni et gravis peccati sibi conscia accurrit ad beatum: et calidis lacrymis profusis, ejus pedes tangens, petebat illius peccati absolutionem. Ille autem: si credis, inquit, meis precibus te esse ab hoc peccato absolvendam, oportet omnino te id prius confiteri. Cum autem dixisset se non posse id labris proferre, jussit id scriptis significare. Cum vero videret eam id ægre ferre, jubet ut ipsa id scribat, et suo ipsius sigillo moniat, et sic ei tradat schedulam. Cum sic ergo factum esset et in ejus manus tradita fuisset obsignata schedula, rogabat mulier eum obtestans, ut nihil eorum, quæ inerant, veniret ad cujusquam cognitionem.

ΟΖ'. Πέντε τὸ ἀπὸ τοῦδε παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ὁ
μέγας τὸν βίον ἀπολιπὼν, πρὸς τὰς τῶν δικαίων ἐξε-
δήμει σκηναίς, οὐδὲ περὶ τούτου τὸ παράπαν πρὸς τινα
ἐρήκως. Ἐπει δὲ ἡ γυνὴ, κατὰ θέλαν ἴσως οἰκονομῆσαι,
οὐκ ἔτυχε προῦσα τῆς ἡμέρας καθ' ἣν οὗτος τοῦ βίου
ἀφίστατο, κατὰ τὴν τῆς ταφῆς παραγενομένη, καὶ
ὕποπτεύσασα μήποτε τὸ πιστευθῆναι γραμματεῖον
ἀμεληθῆναι, καὶ τῶ ἐπισκοπίῳ καταλειφθῆναι, οὕτως
κατάφωρον γένηται τοῖς πᾶσι, μικροῦ καὶ ἔκφρων
τῇ λύπῃ γέγονε, πίστει δὲ θερμοτάτῃ πάλιν ἑαυτὴν
ἀνακτεσάμενη, ὡς εἶχε τάχους τὴν ἐκείνου κατα-
λαμβάνει σοφόν· καὶ ὡς περ ζῶντος αὐτοῦ κατεδόξα·
Τί τοῦτο πεποίηκας, ὡ θεοπέσις, ἐπ' ἐμοί, λέγουσα, τῇ
ἀμάρτολῳ, καὶ νῦν ἀσχύνη καὶ δνείδος τῶ παντί D
ἔσομαι; Ὁ γὰρ οὐδὲ σοὶ ἐκκαλύψαι διὰ τὴν ὑπερβολὴν
τοῦ σφάλματος ἠδυνάμην, τοῦτο τοῖς πᾶσι δῆλον
προκαίσετε. Εἴθε μηδαμῶς σοὶ περὶ τούτου μηδὲ ἐν-
τυχεῖν διανοήθην· οἰομένη γὰρ διὰ σοῦ τὴν μέλλουσαν
δίκην διαφυγεῖν, τοῦτο τε διήμαρτον, καὶ τὴν ἐν-
τεῦθεν ἀσχύνην προσεκτεσάμην. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ
ἀποστήσομαι σου τοῦ τάφου, οὔτε μὴν ὄλωσ ἐνθεν
ἐξαναστήσομαι, οὐδ' ἐνοχλοῦσά σοι παύσομαι, ἔχρι-
γούν καὶ πληροφορίαν περὶ τῶν αἰτηθέντων λήψο-
μαι· πέπεισμαι γὰρ ὡς οὐ τίθνηκας, ἀλλ' ἐν θεῶ
ζῆς, καὶ παρ' αὐτῶ δεῖα δὴ καὶ βούλει διανόειν

LXXVII. Quinque dies abhinc præterierant: et magnus ille excedens e vita, migravit ad justorum tabernacula, cum nihil de ea recuquam dixisset omnino. Cum autem mulier, divina quadam forte providentia, non adfuisset illo die, quo excessit e vita, ea accedens ad sepulcrum, et dubitans ne forte quæ ejus fidei commissa fuerat schedula, neglecta et in episcopatu relicta deprehenderetur ab omnibus, dolore affecta, a se propemodum discesserat: sed cum fide ardentissima se rursus collegisset, quam maxima potuit celeritate venit ad illius capsam; et tanquam eo vivo, clamabat: Quid hoc fecisti, o vir divine, mihi peccatrici, ut nunc afficiar ab omnibus probro et dedecore? Quod enim ne tibi quidem potui aperire propter lapsum insignem, hoc erit omnibus manifestum. Utinam ne cogitassem quidem te de hac reconvenire. Existimas enim per te penas futuras effugere, et hoc non sum assecuta, et quod ex eo oritur, dedecus mihi conciliavi. Sed enim non recedam a tuo sepulcro, neque omnino hinc surgam, neque cessabo te interpellare, nisi de iis, quæ peiivi, me feceris certiore. Persuasam enim habeo te non esse mortuum, sed in Deo vivere, et te apud eum posse, quæ vis facere. θύνασαι.

LXXVIII. Hæc dicens, et alia his similia, tribus A diebus et totidem noctibus venerandæ ejus capsæ assedit, et (o Dei miracula!) ultima nocte egreditur e capsâ vir ille admirabilis simul cum iis, qui cum eo jacebant, episcopis (ejusmodi enim erat id, quod apparebat), et ei dixit: Quousque, o mulier, clamans es iis qui hic sunt molesta? Nostra enim vestimenta jam tuæ humectarunt lacrymæ, fluentes instar fluvii. Cum hæc dixisset, tradit ei schedulam, sicut erat, ab illa obsignatam. Deinde, Agnoscis hanc, dixit, o mulier? Accipe ergo, et jam solvens vide Dei opera admirabilia. Cum illa autem surrexisset, et ad se rediisset, vidit quidem rursus sanctos suam capsam ingressos, habens vero schedulam in manibus, illæso manente signaculo. Quod quidem cum solvisset, priorem quidem scripturam invenit deletam, alienam autem videt positam subscriptionem, quæ sic habebat: Propter Joannem servum meum deletum est tuum magnum peccatum. Declarabit autem id quoque, quod de eo dicendum est, quanta esset viri virtus, et quantam beatitudinem ex ea sit assecutus.

LXXIX. Nam vir quidam, nomine Sabinus, temperanter admodum et e virtute vivens, monasticam et a negotiis remotam vitam exercens Alexandriæ, hora qua beatus decessit Joannes, putabat existens in ecstasi se eum videre egressum ex episcopatu cum universo clero, habentem in manu lampadem, et iter ad regem ingredientem, viro quodam splendidissimo, habitu cubiculario, eum accersente; et puella quadam speciosissima, ut diceret etiam ipsum solem ei primas partes cedere in pulchritudine, cui erat caput oleæ corona redimitum, et aliquando quidem eum præcedente, aliquando autem manum quoque tangente, simul incedente. Cum autem diem adnotasset is, qui viderat (erat vero memoria Menæ magni martyris), tunc autem venissent quidam e Cypro, et ab ipsis accepit, quod illo ipso die, quo hæc visa sunt, inclytus Joannes excessit ex hoc mundo.

LXXX. Vir quidam alius Alexandrinus, qui erat ipse quoque ex iis, qui sunt pietate insignes, vidit ea ipsa nocte examen pauperum et multitudinem orphanorum et viduarum, quæ numero non poterat comprehendere, habentem in manibus ramos olivarum, et præcedentem patriarcham euntem ad synaxim. Sufficiunt hæc testimonia maximæ magni Joannis ad Deum fiduciæ. Quod autem est maximum, et caret omni dubitatione: celebrabantur anniversaria magni et admirabilium operum effectoris Tychonis: deinde cum perageretur de more hymnodia, et simul esset congregata populi multitudo, Deus admirabilium, volens apertum reddere, quantam fuerit apud eum gloriam consecutus is, qui fuerat ejus benignitatis, quoad ejus fieri poterat, æmulator, Joannes, inquam, qui cognomen accepit a misericordia; voluit ut ex ejus divinis reliquiis copiosa scaturirent unguenta, emittentia

OH'. Τὰῦτα καὶ ἄλλα τούτων πλεονα λέγουσα, τρισὶν ἡμέραις καὶ ἴσαις νυκτὶ τῇ τιμῇ τούτου σορῶ προσήδρευε, καὶ (ὦ τῶν τοῦ τεραστίων!) ἔξεισε τῇ τελευταίᾳ νυκτὶ τῆς σοροῦ ὁ θαυμάσιος, ἄμα τοῖς συγκεκριμένοις αὐτῷ δυσὶν ἐπισκόποις (τοιούτον γὰρ ἦν τὸ φαινόμενον), καὶ πρὸς αὐτὴν, Μέχρι τίνος, ὦ γύναι, καταδοῦσα, φησί, δι' ὄχλου τοῖς ἐνταῦθα γίνῃ, Διαθρόχους γὰρ ἤδη τὰς ἡμετέρας στολὰς τὰ σὰ κατέστησε δάκρυα, ἴσα καὶ ποταμοὺς ἀπορρέοντα. Ταῦτα εἰπὼν ἐγχειρίζει τὸ γραμματεῖον αὐτῇ ὡσπερ ἦν ὑπ' ἐκείνης ἐσφραγισμένον· εἶτα, Ἐπιγινώσκεις, εἶπεν, ὦ γύναι, τουτί; Λάβε τοιγαροῦν, καὶ λύσασα θεοῦ θέα ἔργα παράδοξα. Δικναστᾶσα γοῦν ἐλείπει καὶ ἀνκνήψασα, τοὺς μὲν ἁγίους εἰσελθόντας ἀθίς εἰς τὴν αὐτῶν θήλην ὄρᾳ· τὸ δὲ γραμματεῖον ἐν χειρὶ σὶν ἔχουσα τῆς σφραγίδος ἀπικθούς μενούσης. Ὅπερ δὴ λύσασα τὴν μὲν προτέραν ἀπαληλιμμένην εὗρε γραφὴν, ζήτην δὲ ὑπογραφὴν κειμένην ὄρᾳ ἔχουσαν οὕτως· Διὰ Ἰωάννην τὸν δοῦλόν μου ἐξήλειπτί σου τὸ μέγα ἁμάρτημα. Δηλώσει δὲ καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ λεχθόσμενον, ὅση τε ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴ, καὶ οἷας ἔτυχε τῆς ἔκειθεν μακαριότητος.

OH'. Ἄνῆρ γὰρ τις τοῦνομα Σαβίνος, ἐγχερατῶς διτι μάλιστα ζῶν καὶ φιλαρέτως, τὸν ἀσκητικὸν καὶ ἀπράγμονα μετιῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βίον, κατὰ τὴν ὥραν τῆς τοῦ μάκαρος τελευταίας, ὄρᾳ αὐτὸν φετο ἐν ἐκστάσει γενόμενος, τοῦ ἐπισκοπείου σὺν ἅμα κλήρω παντὶ ἐξελεύοντα, λαμπὰδα τε μετὰ χειρὸς ἔχοντα, καὶ τὴν πορείαν ὡς τὸν βασιλεῖα ποιοῦμενον, ἀνδρὸς αὐτὸν λαμπροτάτου κατὰ σχῆμα κοδικοῦλαρίου μετακαλεσαμένου, κέρης τέ τινος σφύδρα τὴν ὥραν περικαλλοῦς, ὡς καὶ αὐτὸν φάναι τὸν ἥλιον πῶν πρωτείων αὐτῇ τοῦ κάλλους παραχωρεῖν, ἑλαίς στεφάνῳ τὴν κεφαλὴν ἐστεμμένης, καὶ ποτὲ μὲν προοδευούσης αὐτοῦ, ποτὲ δὲ καὶ τῆς χειρὸς ἀπτομένης καὶ συμπορευομένης. Τὴν ἡμέραν οὖν ὁ ἑωρακῶς ἐπισημηνάμενος (ἡ μνήμη δὲ ἦν Μηνᾶ τοῦ μεγαλομάρτυρος), ἐπεὶ τινες ἔτυχον τότε τῆς Κύπρου ἐληλυθότες, ἔμαθεν παρ' αὐτῶν ὡς κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὅτε ταῦτα ὤράθη, καὶ τὸν ἀοιδίμον Ἰωάννην ἐκδήμον γενέσθαι τῶν ἐγκοσμίων.

Π'. Ἐτερός τις ἀνῆρ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ αὐτὸς τῶν ἐπ' εὐσεβείᾳ περιβοήτων, ἐώρα κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα σμῆνος πενήτων, πλήθος τε ὄρφανῶν καὶ χηρῶν οὐδὲ ἀριθμῶ λαμπρόμενον, κλάδους ἐν χειρὶ σὶν ἔχοντας ἑλαίων, καὶ τοῦ πατριάρχου πρὸς τὴν σύναξιν ἀπίοτος δῆθεν αὐτοὺς προπορευομένους. Ἰκανὰ ταῦτα μαρτύρια τῆς μεγίστης τοῦ μεγάλου πρὸς θεὸν παρρησίας. Τὸ δὲ γε μεῖζον καὶ ἀναμφίβολον, παννυχίς ἐτελεῖτο λαμπρὰ τῆς διετοῦς μνήμης τοῦ μεγάλου καὶ θαυματουργοῦ Τύχωνος· εἶτα τῆς ἐξ ἔθους ἐπιτελουμένης ὑμνωδίας καὶ τῆς τοῦ λαοῦ πληθούς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένης, ὁ τῶν θαυμασιῶν θεὸς ἐπίδηλον θέσθαι βουλόμενος, οἷας ἔτυχε τῆς παρ' αὐτοῦ δόξης ὁ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας κατὰ γε τὸ δυνατόν ζηλωτής, ὁ τοῦ ἐλείους, φημί, ἐπώνυμος Ἰωάννης, εὐδόκησε τοῦ θεοῦ αὐτοῦ λειψάνου μύρα δαψιλῇ βλύσαι, ἐωδιαν ἰάσεων ἀποπέμποντα· ὧν οἱ παρατυχόντες κατατροφίσαντες,

κοινῇ τὸν θεὸν τὸν οὕτω τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν ἅμα
πολλῶ τῶ πλείονι δοξάζοντε εὐψαρίστοις ἐδόξασαν
χρῆσασιν. Ἡ καὶ ἡμᾶς τὴν προσήκουσαν προσοιστέον
πύχαριστιαν, δοξάζοντας Πατέρες, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον
Πνεῦμα, τὴν μίαν ἐν τρισὶ θεότητα τε καὶ δύναμιν, νῦν
καὶ ἄει καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

suaveolentem odorem curationum. Quibus fruentem qui in ea inciderant, communiter Deum, qui sic eos qui ipsum glorificant longe amplius glorificat, gratis labris glorificarunt. Cui nos quoque oportet quam convenit offerre glorificationem glorificantes Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum unam in tribus divinitatem et potentiam, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

DE SANCTO BABYLA

EPISCOPO ANTIOCHENO

ET URBANO, PRILIDIANO, EPOLONIO, PUERIS, EJUS DISCIPULIS.

(Sæculo III, Januarii 24 Acta SS Bolland. ad hanc diem (a).

Celeberrimum S. Babylæ episcopi nomen, præsertim post triumphatam Apostatæ Juliani impietatem indictumque Daphniticis oraculis silentium. Diversis diebus, ut passim multorum, ascriptum est *Fastes*: Græcis pridie Nonas Septembris, Romanis ix Kal. Februarii. An alter martyrio, translationi alter dicatus sit, ambigi potest: aut duone fuerint Babylæ antistites. Quid utroque die Martyrologia de Babyla prædicent, quem *Babylam* quoque, *Babylum*, *Babilam*, et *Babillum* appellant, dicamus. Vetus Romanum a Rosweydo editum: « Antiochiæ S. Babylæ episcopi. » Ms. S. Hieronymi: « Antiochiæ Babilæ episcopi cum tribus parvulis. » Paria in multis excusis ac manu exaratis leguntur. Usuardus: « Apud Antiochiam natalis S. Babylæ episcopi, qui persecutione Decii, posteaquam frequenter passionibus suis ac cruciatibus glorificaverat Dominum, gloriosæ vitæ finem est sortitus in vinculis. Referuntur etiam passi cum eo tres parvuli, id est, Urbanus, Prilidanus et Epolonius. » Eadem fere Martyrologium Romanum, Bellinus, Viola SS. MS. Florium, Cenisius alique, Ado, Beda vulgatus, Molanus in addit. ad Usuardum, ad elogium ex Usuardo jam recitatum, adjiciunt ex Ruffino haud pauca de triumphali e Daphne transvectione. Attingit eam breviter Notkerus et Canisius. Agunt de eo quoque Maurolycus, Rabanus, Wandalbertus, ac cæteri Latini. Et colitur in quibusdam ecclesiis officio trium lectionum, in aliis omnino solemniter, ut Mediolani: alibi cum officio de S. Timotheo fit de eo commemoratio.

Græci iv Septembris eum celebrant. Ita Anthologion a Clemente viii approbatum: « Sacri Martyris Babylæ episcopi Antiochiæ: qui Numerianum imperatorem, in ecclesiam; cui ipse præerat, ingredi volentem repulit, quod filium regis Persarum, obsidem sibi datum, trucidasset. Quapropter catenis ferreis vinctus circumductus ad pompam est Babylas, cumque tribus pueris plexus capite. » Eadem habet Menologium ab Henrico Canisio editum, Menæa, Cythereus.

(2) Triplicem Vitam ediderunt Bollandiani, eam tantum damus quam composuit vel descripsit Metaphrastes moster. EDIT. PATR.

ΑΘΛΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΒΑΒΥΛΑ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ.

CERTAMEN

SACROSANCTI MARTYRIS BABYLÆ

ARCHIEPISCOPI ANTIOCHIÆ.

(Græcus textus nunc primum prodit ex codice Regio Parisiensi n. 1607 notato, sæculi XIII.)

I. Cum Numerianus sceptrum Romanorum accepisset a parentibus, fuisset autem hæres illorum impietatis, movebatur grave et immane bellum adversus Christianos. Omnia enim ætas, et genus omne eorum, qui pietatem delegerant, acerbis tormentis et gravi morte interibant. Impius ergo Numerianus Antiochiæ aliquando versans, quæ est ad Daphnen, ne abstinuit quidem a sacro templo Christianorum, sed etiam adversus id struit quemdam dolum. Et cum dæmonibus de more sacrificasset, et cædem fecisset maxime nefariam (1), infante illo regis filio, quem a patre pro pacis pignore acceperat, crudelissime occiso, pergebat ad ecclesiam, et Dei templum conabatur profanare per suum introitum. Nam hoc quoque existimabat esse non parvum cultum deorum, si ab eo profanarentur et contaminarentur sancta Christianorum. Divinus autem Babylæ eo tempore, quo hic actus adornabatur, curam gerens sacri gregis Antiocheni, et sedem administrans episcopalem, cum diu ante, quid animo ageret et meditaretur tyrannus, et quod accessurus erat, et quonam modo, intellexisset; cumque in templo congregata universa priorum multitudine, satis eos incitasset, ut opem ferrent Dei legibus, in quas exercebatur tyrannis, precibusque et supplicationibus Dei invocasset auxilium, magno et forti animo stat ante portas templi. Et cum perrupisset supercilium eorum qui præcedebant, et fastum eorum, qui gloriose et superbe incedebant satellitum, inquam, et stipatorum, sceleratum illum accedentem increpavit, et (2) dexteram ejus pectori admovit; et sic retardavit ejus impetum in ecclesiam, et illum a sacris repulit ambitibus. Loquenti autem libertatem admiratus Numerianus, et illius famam præterea reveritus, quæ erat magna et in

Α'. Νουμεριανοῦ τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα κατὰ πατέρων ἐκδεξαμένου, κληρονόμου δὲ καὶ τῆς ἐκείνων ἀσεβείας γεγενημένου, βρῆς ὁ κατὰ Χριστιανῶν πόλεμος ἐκινεῖτο, καὶ σφοδρὸν ἔπνευ καὶ ἀγριώτατον. Πᾶσά τε γὰρ ἡλικία καὶ γένος ἅπαν τῶν εὐσεβῶν ἐλομένων βασάνοις πικραῖς καὶ θανάτῳ χαλεπῷ ἀεφθέρωντο. Ὁ τοίνυν ἀτεδέετατος Νουμεριανός, ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ πρὸς Δάφνην ποτε διατρίβων, οὐδὲ τῷ ἱερῷ τῶν Χριστιανῶν τεμένους ἀπέσχετο, ἀλλ' ἐπι καὶ κατ' αὐτοῦ δόλον ὑφαίνει. Καὶ δαίμοσιν, ὡς περ ἔθος αὐτῷ, θύσας, καὶ πάντων ἐναγέστατον ἐπιπέμενος φόνον, τὸ παιδίον ἐκεῖνο τὸ βασιλικόν, ὃ κατὰ τοῦ πατρὸς ἀσφαλὲς ἐνέχυρον τῆς εἰρήνης, εἰλήθει, ἀπηνέστατα κατασφάζει, πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἡγεῖτο, καὶ βεβηλώσει τὸ τοῦ Θεοῦ τέμενος διὰ τῆς οἰκείας πρὸς τὰ ἔθνη ἐπεχειρεῖ παρόδου. Θεραπείαν γὰρ ἦδει καὶ τοῦτο δαιμόνων οὐ μικρὰν, εἰ βεβηλωθῆ, παρ' αὐτοῦ καὶ χρανθείη τὰ τῶν Χριστιανῶν ἅγια. Βαβύλας δὲ ὁ θεός, κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καθ' ὃν τὸ δράμα συνεσκευάζετο, τῆς ἱερᾶς τῶν Ἀντιοχείων πόλεως ἐπιμελούμενος, καὶ τὸν τοῦ ἐπισκόπου θρόνον διέπων, τὴν ἐπίνειται ἐκείνην ἐκ πολλοῦ καὶ τὴν μελέτην, καὶ ὅτε ὁ τύραννος ἐπιστάτη, καὶ ὅπως μαθὼν, συναθροίσας τὸ εὐσεβὲς ἅπαν κατὰ τὸν νόον πλήρωμα, καὶ τούτους ἀμύνει τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις τυραννουμένοις ἱκανῶς παραθήξας, καὶ δεήσας τὸ θεῖον καὶ προσευχὰς εἰς συμμαχίαν καλέσας, ἀνδρείοτατα πρὸ τῶν τοῦ ναοῦ πυλῶν ἵστανται, καὶ διάκωψας τὴν ὄψιν τῶν προηγουμένων, τῶν σοβούσων τὸν τύπον, τοὺς δορυφόρους, τοὺς ὑπασπιστάς, ἐπέτιμῃσι τῷ μιᾶρῳ ἐκείνῳ προσόντι, καὶ τὴν δεξιὰν εἰς τὸ στήθος ἀπήρεισε, καὶ οὕτως αὐτὸν τῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁρμῆς ἀνέστειλε, καὶ τῶν ἱερῶν ἀπόσωστο περιδολῶν. Τὴν παρῆρσιαν τοίνυν καταπλαγίει Νουμεριανός, πρὸς δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς φήμην εὐλα-

(1) Pluribus hujus filii regis necem describit S. Chrysostomus homilia contra gentiles.

(2) Chrysostomus: «Dexteram impactam in pectus firmavit ira turgidum ac cæde fervens,» etc.

enim sapientiam admiratus Numerianus, ab iradesinit, eumque placide et amice intuens : O doctor, inquit, puerorum, potesne dicere quod sit Deus? Ille autem : Dei quidem, inquit, naturam, ne si multum quidem laboraris, inveneris. Est enim ineffabilis, et qui nec potest comprehendi, nec humanis indagari cogitationibus; principium universi et constitutio, Rexque et Dominus et Creator omnium. Cum autem sit semper nullius rei indigens (talisis enim Deus), fecit angelos (4), et omnes alias essentias incorporeorum. Post horum autem creationem, fecit hominem, et hunc universum mundum, et eum implet bonis innumerabilibus, pronuntians ipsuin id esse in terra, quod ipse est in caelis. Eum cum in tanto honore constituisset, tanquam regi regiam, ei rerum terrenarum partem attribuit pulcherrimam, nempe paradisum. Et cum praeter hoc vellet ei aliunde ostendere, quantum alia superaret animantia, ducit ad eum omnia, et jubet eum nomina imponere omnibus. Cum autem per haec docuisset eum esse omnium praestantissimum, tunc creat etiam mulierem, ea quoque eum rursus honorans, et manifestum reddens, quod propter ipsum facta sit. Non his autem solum ornavit, sed etiam soli ex omnibus ei dedit rationem, et ei concessit ut frucretur ejus consuetudine. Ille vero inimicum statuens magis fide dignum eo qui haec dederat, et nullam ducens rationem mandati Creatoris sui, pluris fecit deceptionem ejus, qui eum omnino studuit conterere, et omnibus bonissimul evertere; cum ille nec magno, nec parvo eum affecisset beneficio, sed verbo solo cum eo egisset. Eumne ergo Deus delevit? Ex ratione enim justitiae hoc erat consentaneum. Ille vero non minus quam prius perseveravit ei benefacere, ostendens quod etiamsi milles peccaverimus, non desistit tamen ipse nobis procurare quae pertinent ad salutem. Numerianus autem haec audiens, eorum vero intelligentiam minime valens consequi (quomodo enim id posset anima, quae divinas non gustavit gratias, et ne parvam quidem habebat sapientiam, eratque omnino stulta et inerudita?) se tamen esse adeo crassum, et nullo sensu praeditum erobescens ostendere iis qui circumstabant, induit personam cognitionis, et Babylae dixit, rem bene se habere, et cum accurata eorum quae sunt comprehensione eum respondisse. Deinde eum quoque rursus interrogat quid sit homo. Ille autem, Omnium, inquit, in quae cadit interitus, sicut diximus, animantium praestantissimum, mansuetum, natum ad societatem et communionem, quod mutuo amore tenetur alterum alterius; etiamsi alter in alterum bellemus quibusvis

V. Numerianus vero pro miraculo ducens expeditam linguam Babylae, et simul crassi hebetis ingenii volens labein abstergere, quod, ut contra cum diceret, nihil posset afferre, per suos juravit deos sapientem esse Babylam, et non esse falsam quae de eo celebrabatur fama, si solummodo diis

τοῦ ἀνδρὸς ὁ Νουμμεριανὸς θαυμάσας τῆς ὀργῆς καὶ ὑπολήγει, καὶ ἡμερὸν τι αὐτὸν καὶ φίλιον προσεῖπεν, ἡ δὲ διδάσκαλε παιδῶν, φησὶν, ἔχεις ἂν εἰπεῖν τί κτεῖ ἄρα εἶη θεός; Ὁ δὲ, Θεοῦ μὲν φύσιν, εἶπεν, οὐδὲ, ἂν πολλὰ κάμεις, εὐρήσεις· ἔστι γὰρ ἀβήρητος, ἀληθεύς, λογισμοῖς ἀνθρωπίνους ἀνεξερεύνητος, ἀρχὴ τοῦ παντός καὶ συνουσία, βασιλεύς τε καὶ Κύριος καὶ δημιουργός ἀπάντων· ἀνευδής δὲ ὢν αἰεὶ (τοιούτων γὰρ τὸ θεῖον), ἐποίησεν ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους, ἀλλὰς τε πάσης τῶν ἰσχυμάτων οὐσιῶν· μετὰ δὲ τὴν τούτων δημιουργίαν ποιεῖ καὶ τὸν ἀνθρώπον, καὶ ἅπαντα τίνδε τὸν κόσμον, καὶ μυρίων αὐτὸν ἐμπλήσων ἀγαθῶν, τοῦτο αὐτὸν ἀποφάντας ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπερ ἔστιν αὐτός· ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τοῦτον ἐν τοσαύτῃ τιμῇ καταστήσας, καθάπερ βασιλεὶα βασιλεῖται, τὸ κάλλιστον αὐτῷ μέρος τῶν ἐπιγείων ἀπέταξε τὸν παράδεισον· καὶ πρὸς τούτοις βουλόμενος αὐτῷ δεῖξαι καὶ ἄλλοθεν ὅσον τὰ ἄλλα ὑπερβέβηκε ζῶν, ἄγει πρὸς αὐτὸν ἅπαντα, καὶ ὀνόματα ἐπιθεῖναι κελεύει πᾶσιν αὐτὸν· καὶ διὰ τούτων διδάσκει αὐτὸν ὅτι πάντων αὐτός ἐστι τιμιώτερος, τότε δὲ κτεῖται καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τούτῳ πάλιν αὐτὸν τιμῇ καὶ φανερόν ποιεῖ ὅτι δι' αὐτὸν γέγονεν. Ὁ δὲ τούτοις δὲ μόνον αὐτὸν ἀπειμυνομεν, ἀλλὰ καὶ λόγον μόνῳ τῶν ἀπάντων ἐχαρίσατο, καὶ ὁμιλίᾳς τῆς αὐτοῦ δέδωκεν ἀπολαύειν. Ὁ δὲ πιστοτέρου τοῦ ταῦτα θωρησαμένου τὸν ἐχθρὸν εἰμενος, καὶ τῆς ἐντολῆς τοῦ ποιήσαντος ἀλογήσας, προσετίμησε τὴν ἀπάτην τοῦ παντελῶς αὐτὸν ἐκτρέψαι σπουδάζαντος, καὶ πάντων ἀθρώπων τῶν ἀγαθῶν ἐβάλεται, οὐδὲν οὔτε μέγα οὔτε μικρὸν εὐεργεσίας ἔκων ἐπίδεικxμένου πρὸς αὐτὸν ἐκείνου, ἀλλὰ βήματα πρὸς ἐνέγκρατος μόνον αὐτῷ. Ἄρ' οὖν ἐξήλειψεν εἰς τὸν θεός; Τοῦτο μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον ἀκόλουθον ἦν. Ὁ δὲ οὐχ ἤτεον αὐτὸν ἢ πρότερον εὐεργετῶν διετέλεσε, δεικνύς ὅτι καὶ μωριᾶς ἀμάρτωμεν, τὰ πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν αὐτός οἰκονομεῖν οὐκ ἀφίσταται. Νουμμεριανὸς τοίνυν, ταῦτα ἀκούων, τὸν δὲ τούτοις ἐγκείμενον νοῦν συμβάλλειν οὐχ ἔχων (πᾶς γὰρ ψυχὴ θεῶν ἄγευστος χρίτων, καὶ μηδὲ ἄλλης συνέσεως μετασχούσα, καὶ ὅλως ἀπαιδέυτος καὶ μωρὰ;) ὁ μὲν, παχὺς οὕτω καὶ ἀναίσθητος τοῖς περιεστῶτι δόξει, δι' ἀτχύνης ἔχων, ἐπὶ προσωπειῶν γνωσεως καταφεύγει, καὶ καλῶς ἔχειν εἶπε ταῦτα πρὸς τὸν Βαβύλαν, καὶ σὺν ἀκριβεῖ τῶν ὄντων τῇ καταλήψει αὐτὸν ἀποκρίνασθαι. Ἐνθεν τοι καὶ πάλιν αὐτοῦ πυθάνεται; Τί ἐστὶν ἀνθρώπος; Ὁ δὲ τῶν ἐπικλήρων ἀπάντων, ὡς περ ἔφημεν, ζῶων τὸ τιμιώτερον, ἡμερον, κοῖνου νικόν, φιλόλληλον, εἰ καὶ ἐπυτοῦ· θηρῶν ὠπλίσαμεν ἀγοιώτερον.

Ε'. Νουμμεριανὸς οὖν, ὡς ἐτοίμως εἶχε τῆς γλώττης ὁ θαυμαστός Βαβύλας ἐν θαύματι θήμενος, καὶ ἡμῖ τῆς οἰκείας παχύτητος ἀπολούσασθαι τὴν ἀδοξίαν ἐθέλων, ὅτι μηδὲ ἀντιλογίαν αὐτῷ χωρεῖν εἶχε, τοὺς ἰδίους ὠμους θεούς, καὶ σοφὸν εἶναι Βαβύλαν, καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ φήμην οὐδὲν διαψεύδεσθαι, μόλις

(4) Addit Hervetus, « archangelos; » quod deest in Graeco ms.

εἰ καὶ θεοὺς θύσειε, καὶ τὰ ἐκείνων αἰδεσθεῖη τε καὶ τιμήσειεν. Ἐνὶ γὰρ τούτων μόνον ὑστερεῖν αὐτὸν ἔλεγεν, ὅτι περ οὕτω σιφὸς ὢν, τὰ τῶν θεῶν ἀτιμῶσι, καὶ γλώτταν, ὀπλίζει κατ' αὐτῶν ἀκόλαστον. Συμβλέψας οὖν αὐτῷ πάλιν, Θῦσον, ἔλεγεν, ὡ πρεσβύτα σοφώτατε, καὶ αὐτίκα πατρὸς ἔμοι τάξιν, ἵστωσιν οἱ θεοὶ πάντες, ἀποκλήψη, καὶ ὢν ἐγὼ πάντων ἄρχω, κύριος ἔση. Καὶ δυσχεράνας ὁ Βαβύλας καὶ δεινῶς ἐνεγκῶν ὅτι καὶ πάλιν αὐτὸν θύειν ἠνάγκαζε, καὶ ὄλωσ αὐτὸν ἐλεῖν καὶ χρήμασι πείσαι καὶ τιμαῖς προσεδόκα, καὶ φησὶν, ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον ζημιώσεις τῶν ἀλαθῶν τὴν εὐσέβειαν, οὐ γιωρὶς πένια μοι ταῦτα, καὶ ὕβρις ἐσχάτη, καὶ αὐτῶν ὢν ἔχω νῦν στέρησις.

Σ'. Εἶτα θυμὸς τε πολὺς ἐπὶ τούτοις Νομεριανῶν καὶ ὄργη διακραίης· καὶ προστάττει τῷ δουρὶ Οὐτίκτε-ρίνῃ (τὴν ὠμότητα γὰρ καὶ τὴν ἀσέβειαν οὗτος αὐτῷ ἦν ὁ διαφορώτατος), κλειὸν τε περιθέντα τῷ τραχήλῳ καὶ σῶθρον τοῖς ποσὶ περιβαλόντα, θέατρον τῇ παντῶν ὄψει διὰ μέσου τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν φυλακὴν αὐτὸν ἄγειν· Εἶπερ καὶ ἡ πρὸς τὸν δῆμον αἰσχύνη, ὡσεὶ τῆς σκληρᾶς ψυχῆς ταύτης καθίκοιτο, καὶ τινα μεταβολὴν ἐμποιήσοι. Ἦγετο μὲν οὖν ὁ μάρτυς ὑπὸ δεσμοῖς, χρυσὴν τινα καὶ γλυκεῖαν διατριβὴν, τὴν ἀτιμὸν περιπαγωγῆν ταύτην ποιούμενος, ὅτι καὶ δεσμῶν διὰ τὸν κοινὸν ἐλευθερωτὴν ἀπάντων ἤξιωτο. Νομεριανὸς τοίνυν οὕτω τε αὐτὸν ἔχοντα καὶ ὑπὸ δεσμοῖς βαίνοντα θεασάμενος, Νῆ τοὺς θεοὺς, ἀνέκραγε, Βαβύλα, πρέπει σοὶ καὶ ὁ κλοιὸς καὶ τὰ δεσμὰ καὶ τὸ βάδισμα· οἰκετὰ γὰρ ταῦτα τῷ πρεσβυτικῷ σου τούτῳ καὶ κατὰ κόσμον κινήματι. Ὁ δὲ, Σὺ μὲν ἐπὶ χρευσασμῶν ταῦτα καὶ καταγέλωτι λαλεῖς, ἀπερι-νυατο. ἔγω δὲ τοσοῦτον αὐτοῖς σεμνύομαι μᾶλλον, ὅσῳ μὴδὲ αὐτὸς, ὡ βασιλεῦ, τῇ ἐπικηλοῦσῃ σοὶ ταύτῃ πορφυρίδι καὶ κῆ λαμπρῷ διαδήματι.

Ζ'. Καὶ ὁ Νομεριανὸς, Θῦσον, ὕβρις, καὶ πάλιν ἔφη, καὶ ἀπαλλαγῆσθαι μὲν αὐτὸς βιασάνων, φροντί-δων δὲ ἡμᾶς ἀπολύσεις, εἰ μὴ σε τὰ παιδία ταυτὴ πρὸς τύφον ἐπαίρει καὶ φαντασίαν, διδάσκαλὸν σε καλοῦντα, καὶ οὐκ ἔξ πρῶτον ἐαυτὸν μεταδιδάξαι ἄπερ εἶδέναι χρεῶν. Καὶ γὰρ ἔτυχε τότε τρεῖς παῖδας αὐτῷ παραθέοντας, ἀδελφοὺς τὸ γένος, κομιδῇ πατρὸς τὴν ἡλικίαν, πολιούς τὸ φρόνημα, φιλοπόνους τε τὴν εὐσέβειαν, ἐκπαιδεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, καὶ μὴδὲ κλοιὸν οὕτω περικείμενον καὶ δεσμὰ ἀπολιπεῖν τὸν διδάσκα-λον ἔθειλον. Ἀλλὰ μὴν ὁ θεὸς Βαβύλας, Εἶπερ αὐτῶν πετραν, ἔφη λάβοις, ὡ βασιλεῦ, εἴση πάντως ὅλα τὰ τῶν ἔμοι λόγων σπέρματα μᾶλλον δὲ τοῦ ταῦτα ἡμῖν διδόντος Θεοῦ. Παρίστησι τοίνυν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐαυτῷ τὰ παιδία, καὶ πρῶτα μὲν εἰ μητέρα ἔχοιεν ἐπυθνάετο. Τὰ δὲ, καὶ μητέρα ἡμῖν ἔστιν, εἶπον, καὶ διδάσκαλος Βαβύλας ἐν καὶ τῆς μητρὸς ἡμεῖς πλέον φιλοῦμεν. Ἡ μὲν γὰρ ἐγαίνετο μόνον· ὁ δὲ πρὸς μάθησίν τε ἡμᾶς ἐκπονέει, καὶ πρὸς εὐσε-βειαν ἐξασκεῖ, καὶ τὸ ἔλρον δῆλός ἐστι τῆς ψυχῆς

sacrificaverit, eosque reveritus fuerit, et in honore habuerit. Hoc enim solum dicebat ei deesse, quod cum esset adeo sapiens, deos haberet contemptui, et in eos linguam armaret intemperantem. Eam itaque rursus intuens: Sacrifica, dicebat, o senex sapientissime, et statim, deos omnes testor, eris mihi loco patris, et eris dominus omnium quæ sunt in meo imperio. Ægre autem ferens Babylas, quod eum rursus cogeret sacrificare, et exspectaret se eum omnino posse vincere, et ei pecunias persuadere posse et honoribus, scilicet id faciendum, inquit, Sed ejus, quod est honorum præcipuum, nempe pietatis, mihi damnum afferes, sine qua hæc mihi sunt paupertas, et extrema ignominia, et eorum quæ nunc habeo privatio.

VI. Deinde propter hæc vehementi ira motus fuit Numerianus, et jubet Victorino (is autem erat crudelitate et impietate eximius) (5) collari collo ejus imposito, et pedibus ejus circumdatis ferreis compedibus, per mediam civitatem, ut esset omnibus spectaculo, ducere eum in custodiam: Si forte, aiebat, pudor populi durum hujus penetret animum, et aliquam afferat mutationem. Atque sic quidem martyr ducebatur in vinculis, auream et suavem a se degi vitam, dum tam ignominiose traduceretur, arbitrans, quod vinculis dignus esset eabitus propter communem omnium Liberatorem. Atque Numerianus quidem cum eum aspexisset sic affectum, et sic vinctum incedentem: Per deos, exclamabat, Babyla, decet te et collare, et vincula, et incessus: conveniunt enim huic tuo senili et honesto motui. Ille autem: Tu quidem, inquit, hæc dicis, ne irridens et ludificans: ego autem eis magis glorior quam tu, o imperator, hac tua florida purpura et splendido diademate.

VII. Numerianus autem: Sacrifica, infelix, et liberaberis quidem ipse a tormentis, nos autem, eripies a sollicitudinibus: nisi forte hi pueri te ad superbiam efferunt, et inanem gloriam, vocantes te magistrum; et non sinunt te prius te ipsum docere ea, quæ scire opus est. Forte enim tunc contigerat, ut tres pueri ad eum accurrentes, genere fratres, ætate quidem pueri, sed cani prudentia, diligenter ab eo docerentur pietatem, quem ne collari quidem et vinculis circumdatum velebant relinquere magistrum. Divinus autem Babylas: Si eorum, inquit, feceris periculum, o imperator, scies omnino cujusmodi sint semina mearum orationum, vel potius Dei qui ea donat. Curat itaque imperator pueros sistendos pro tribunali, et primum quidem interrogavit, ad matrem haberent. Illi autem: Et nobis est, inquiunt, mater, et magister Babylas, quem nos etiam plus quam matrem amamus. Nam illa quidem nos solum genuit, ille vero nos instituit in disciplinis, et exercet ad pietatem, et ad summam

(5) S. Chrysostomus oratione 9 in Epist. Pauli ad Ephesios, « B. Babylas, inquit, vinctus fuit

eandem ob causam, ob quam Joannes; ut qui regem inique se gerentem arguerit. »

aperte nostræ animæ amanter curam gerit. Matrem quoque accersit imperator, et jubet eam respondere, quomodo ipsa vocetur, et an sit mater illorum. Illa autem: *Mihi quidem, inquit, nomen est Christodula; hi vero sunt fructus mei ventris, et eos mei partus primitias Deo obtuli: confido autem fore, ut in cœli horreis eos reponat sapiens Babylas; illi enim eos credidi.*

VIII. Hæc cum audisset, ira impletur Numerianus, et jubet ei faciem percuti, et dictitari ne tam temere alloqueretur imperatorem. Pueri autem videntes matrem pulsari, animo fuere conturbati, et dixerunt: *Imperator matrem cædit vera dicentem. Ipse autem iram ludo temperans, jubet majorem quidem ex pueris duodecim plagis affici, secundum autem novem, et ultimum septem, æquales numero plagas imponens unicuique pro numero annorum ætatis. Illi autem cum flagris cæderentur, laudabant Dominum; quærebant autem magistrum, cum eo desiderantes etiam versari in carcere.*

IX. Numerianus ergo cum ex tribunali imperatoris per ministros matrem eduxisset et pueros, Babylam accersit e custodia, et perinde ac ludens in scena, aut histrionem stultus agens: *Ecce, inquit, tibi cecidit magna tua gloriatio et jactantia, et aliter res cessit quam putabas pueris; ii enim sunt parati diis sacrificare. Ille autem (sciebat enim quales eos peperisset spiritu), Videris, inquit, o imperator, teipsum potius fallere, et tibi inaniter indulgere. Oves enim mei gregis, quæ sunt Christi mei, et agni pastoris, alienum nunquam secuti fuerint: sed meam vocem, sat scio, desiderant; non minus, quam agni inclusi in ædibus matres quæ ipsos genuerunt. Et si lupus eos rapuerit, sive aliqua alia bestia eos abstraxerit, abibunt, et abstrahentur me clamantes: et lupus agno potius persuaserit, propria matre relicta, eum sequi, quam ii obliviscantur proprii amoris in pastorem.*

X. Hæc non ferens Numerianus: *At ego, inquit, efficiam ut opportunius utaris responsionibus. Et statim in ligno in altum sublatus est athleta, et ex adverso pueri ferreis discerpebantur unguibus. Et illis quidem divina quædam desuper animum addens gratia, promptumque et alacre augens animi studium, reddebat eos statuis magis impatibiles.*

XI. Ex iis autem, qui circumstabant, dicebant quidam divino Babylæ: *Quousque eris amens, et male tibi consules? Ne puerorum quidem species flectit hoc tuum cor durum et immitte, quæ tam misere perit, et ante tempus? Illorum ergo verbis martyr conversus, et aperte ostendens se eorum vicem ægre ferre et dolere: Quænam hæc est, inquit, gravis et caliginosa nubes, quæ mentis vestræ obstruit oculos, nec sinit cælum intueri, sed dorsum inclinat et terræ cogit affixum esse? Quid es,*

ἡμῶν φιλοστόργως ἐπιμελόμενος. Μετακαλεῖται τὴν μητέρα ὁ βασιλεὺς, καὶ ὅπως αὕτη καλοῖτο, καὶ εἰ μήτηρ ἐκείνων εἴη ἀποκρίνασθαι κελεύει. Ἡ δὲ, Χριστοδοῦλη μὲν ἐμοί, φησὶν, ὄνομα· τῆς ἐμῆς δὲ κοιλίας οὗτοι καρποί, καὶ τούτους· ἀπαρχὰς τῶν ἐμῶν ὠδίνων προσήνεγκα τῷ Θεῷ· κέποιθα δὲ δεῖ καὶ εἰς τὰ ταμεία τῶν οὐρανῶν ὁ σοφὸς αὐτοῖς ἀποθήσεται Βαβύλας· ἐκείνω γὰρ αὐτοὺς ἐνεχειρίσα.

Β'. Τούτου ἀκούσας, ὀργῆς ὑποκίμπλεται Νοουμεριανός, καὶ πκίει αὐτὴν κατὰ κόβης προστέττει, καὶ ἐπιλέγειν, μὴ τοιούτα πρὸς τὸν βασιλέα προσιπὼς φθέγγεσθαι. Τα παῖδια τοίνυν τυκτρομένην τὴν μητέρα ὁρῶντα, διέφθορε τὸν νοῦν, διασέφεισται τὰς φρένας, Ὁ βασιλεὺς, ἔλεγον, τὴν μητέρα τὴν ἐληθὴ λέγουσαν αἰκίζεται. Ἐἴτα παιδιᾷ ὁ βασιλεὺς τὸν θυμὸν ἀνακεράσας κελεύει τὸν μὲν προέχοντα τῶν παιδῶν πληγῆς δωκαίδεκα αἰκισθῆναι, τὸν ἐφεξῆς δὲ ἐννέα, καὶ ἑπτὰ τὸν ἔσχατον, ἰσαριθμούς ἑκάστη τὰς πληγὰς τοῖς τῆς ἡλικίας ἐπιθεῖς ἔσσοι. Τὰ δὲ ἄρα καὶ μαστιζόμενα εὐλόγει μὲν τὸν Θεόν, ἔζησι δὲ τὸν διδάσκαλον, συνείναι αὐτῷ καὶ ἐν τῷ δεσμητηρίῳ γλιχόμενα.

Γ'. Νοουμεριανὸς οὖν, τοῦ βασιλικῷ βήματος διὰ τῶν ὑπερευμεμένων τὴν μητέρα καὶ τὰ παῖδια ἐξαγγών, μεταπέμπεται τῆς φυλακῆς τὸν Βαβύλαν, καὶ καθάπερ ἐν σκηνῇ παιζῶν ἢ δρᾶμα ὑποκρινόμενος ὁ ἀνόητος, Ἰδοὺ σοι, φησί, πάντως διαπέπταται τὸ μέγαλαυχον, καὶ τὸ τῶν παιδῶν περὶ τὰ ἐναντία χωρεῖ· ταῦτα γὰρ θύειν ἐστὶ τοῖς θεοῖς ἔτοιμα. Ὁ δὲ (ἦδει γὰρ τίνας ἐκεῖνος τῷ πνεύματι οὐκῶν), Ἔοικας, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, σεαυτὸν φεῦδεσθαι, καὶ ματαίως καταχάρζεσθαι· ὡς τάγε τῆς ἐμῆς κίρκης θρέμματα, τὰ τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ καὶ ποιμένους ἐπίνα, οὐκ ἂν ποτε ἀλλοτρίῳ ἀκολούθησοι, ἀλλὰ τὴν ἐμὴν οἶδα, φωνὴν ἀκοῦσαι ποθεῖ, οὐχ ἦτρον ἢ τὰ ἀπακλεισμένα ἐν οἰκίσκῳ ἀρνία τῶν γεννησαμένων αὐτὰ μητέρων· κἂν λύκος ἀρπάσῃ αὐτὰ, κἂν ἄλλο τι διασπᾶ θηρίον, ἐμὲ καλοῦντα οἰχθήσεται καὶ διασπασθήσεται, καὶ ἄρνα πρότερον ἂν λύκος πνίσσει τῆς ἰδίας μητρὸς ἀφήμενον αὐτῷ τε ἔπεισθαι καὶ αὐτῷ συνείναι, ἢ ταῦτα τῆς πρὸς τὸν οἰκεῖον ποιμένα σιοργῆς ἐπιλάθοιτο.

Δ'. Ταῦτα μὴ ἐνεγκῶν Νοουμεριανός, Ἄλλ' εὐκκιρότερόν σε ταῖς ἀποκρίσεσιν ἐγὼ χρῆσθαι παρασκευάσω, φησί· καὶ αὐτίκα μετέωρος ἐπὶ τοῦ ξύλου ὁ ἀθλητής, ἀντικρυ καὶ τὰ παῖδια σιδηροῖς ξαινώμενα δνοξί. Καὶ τοῖς μὲν θειοτέρα εἰς ἀνωθεν χάρις θάρσος ἐμπνέουσα καὶ αὐξάνουσα τὴν προθυμίαν, ἀνδριάντων ἀπαθεστέρους ἀπέφαινε.

Ε'. Τῶν δὲ περιεστώτων τινὲς, παρὰ τῷ γενναίῳ στάντες Βαβύλα, Μέχρι τίνοσ, ἔλεγον, ἀπονοῆ καὶ βουλεύῃ περὶ σεαυτοῦ κικῶς; Οὐδὲ ἡ τῶν παιδῶν ὄρα τὴν σκληρὰν σου ταύτην καὶ ἀτίβασσον ἐπιπέμπει καρδίαν, ἀώπως οὕτω καὶ ἀθλίως ἀπολλυμένη; Ἐπιστροφῆς τοίνυν τοίνυν τοῖς ἐκείνων λόγοις ὁ μάρτυς γενόμενος, καὶ δῆλος ὢν ὑπεραλγῶν αὐτῷ καὶ περικαιόμενος, Τί τὸ βαρὺ τοῦτο, λέγει, καὶ ζοφῶδες νέφος, ὃ γε τὰς τῆς διανοίας ὄψεις ἡμῶν ἐμφορᾶεν οὐκ ἔφ' πρὸς τὸν οὐρανὸν ἰδοῖν, ἀλλὰ κάτω νεῦειν καὶ

πρὸς τὴν γῆν κεχηνέναι βιάζεται ; Τί τὸ γοητεύσαν τὴν ὑμετέραν ψυχὴν καὶ τοιαῦτα κεράσαν κατ' αὐτῆς φάρμακα, ὡς ὅλους ὑμᾶς προσηύχαι τῇ ἀπωλείᾳ, καὶ μὴ ὑπόσταν οὖν φροντίδα σιωπηρίας τίθεσθαι συγγυρεῖν ; Ἐγὼ, ἵνα τὰ περὶ Νουμέριανου νῦν καταλίπω (οὐδὲ γὰρ ἂν τοῦτον ὀνήσειε, εἰ καὶ μωριακίαι βασιλεὺς εἶναι δοκοίη), ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῆς ὑμετέρας, φεῦ ! ἀπωλείας πολλάκις μοι καὶ μικρὸν προῆλθε δακρῦσαι, καὶ οἰμῶζει μέγα, ὅτι λόγῳ τιμηθέντες, ἀλόγων, ὡς ἄρῳ, γεγόνατε ἀλογώτεροι· καὶ θεὸν τὸν αἰεῦον ἐπιγινῶναι Δημιουργόν, εἴ τις αἰσθητός, ἀλλ' ὑμεῖς πρὸς αὐτὸν μόνον ὄρατε (τὸ Νουμεριανὸς προσθεὶς ὄνομα), καὶ τῆς αὐτοῦ σκιάς καὶ τοῦ τυραννικοῦ ἐκκρέμασθε νεύματος. Τὰ δὲ ἐμὰ, ἱράτα ὡς ἐπικουφίζει μοις πόνοις ὁ ἐμὸς Χριστός, καὶ μοι βοήθειαν ἐξ ἀγίου κατοικητηρίου ἐνπέμπει, καὶ πρὸς τοὺς ἀθλοὺς ἐγείρει, καὶ πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἐπιπαρῶνει ; Τὰ μὲν δὲ τοῦ μάρτυρος πρὸς τοὺς θεμίους τοιαῦτα.

IB'. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὰ παιδίᾳ τοῦ τυράννου ἡμέλει· ἀλλ' ἐν ὅσῳ καὶ ταῦτα μετέωρα εἶχε τὸ ζῦλον, τῶν καταρρέοντων μὲν τοῦ σώματος μελῶν ἀμελῶς εἶχε καὶ βροθύμωι· πάντα δὲ ταῦτων εἰς τὸν διδασκαλὸν ἐστραπέτο ἡ ψυχὴ, καὶ ὑπὲρ ἐκείνου κανῶς οὕτω τὸν τυράννον ἔλεγον· Οὐκ αἰδοῖ, ἄθλιε, εἰς τοιαύτην οὕτως τιμᾶν κεφαλὴν ἐνδορίζων ; Οὐκ ἐγκαλύπτει ; Οὐ δέδωκε, σκύτους αὐτὸς δοῦλος ὢν, κήρυκι φωτὸς καὶ ὑπερέτη προσβάλλων, Οὐκ ἀσχόντη παιδῶν παύειν ὑπὸ ταῖς κοιναῖς ὄψεσι ταύταις γινόμενος ; Σὺ μὲν γὰρ ταρατῆρ, καὶ μέμνηρας, καὶ διακαίη τὰ ἔνδον τοῦ θυμοῦ φλεγόμενος ἔνθραξιν· ἡμεῖς δὲ ὡς περ ἄνθεσιν ἐκρινόμενοι τῶν τῶν σῶν τιμωριῶν στήμασι διαποικιλλόμεθα.

II'. Νουμεριανὸς τοίνυν ἐκεῖθεν αὐτὰ μετὰ τοῦ διδασκαλοῦ καταγιγῶν, τὸν μὲν αὐτοῦ που πλησίον ὑπὸ τοῖς σιδηροῖς ἐκείνοις εἶτι δεσμοῖς παρά τίνι καταλείπει οὐκίσκῳ· παροστησάμενος δὲ τὰ παιδίᾳ (βῆρον γὰρ αὐτὰ διὰ τὸ ἀπαλὸν τῆς φύσεως εἶλεν φέτω), ποικίλως ἐθώπευσεν αὐτὰ καὶ ὑπέρχετο τέκνα κελῶν, καὶ ἥθους γενναίου πατρὸς, καὶ φύσεως ὀρίστης ψυχᾶς, καὶ χρήματα διδούς καὶ τιμὰς ὑπεσχόμενος, καὶ πολλοὺς τρυφεροὺς πρὸς αὐτὰ καὶ κολακικοὺς τοῖς βήμασι χρώμενος. Τὰ δὲ, ὡς ὕφ' ἐνὶ λογισμῷ καὶ γλῶττι μίθ, Δόλιε, λέγουσι, καὶ πανούργη, τί δέλεαρ ἡμῖν ταῦτα προτείνει ; σπλάγγειν οἷα στρουθία τῇ παγίῳ βουλόμενος ; Οὐκ ἀρνησόμεθά σε, μήτερ Εὐσέδεια, οὐ ψευδόμεθά σε, φίλε παιδεύετᾳ Βαθύλα. Οὐχ ἀρῆσει βασιλεὺς ἡμᾶς οὐδέ εἰς, κἄν εἰ καὶ πολλῷ Νουμεριανῷ σφοδρότερον πνεύσειε.

IA'. Ταῦτα τῶν παιδῶν ἰσχυρῶς πρὸς τὸν τυράννον διατεινομένων, καὶ μέγα βοῶντων, ὁ γενναῖος Βαθύλας καὶ ὁτιως ἐκείνων διδάτχιλος, πλησίον ἐν τῷ οὐκίσκῳ συγκακλισμένους, καὶ τοῦτου ἀνούων μεστήν εἶχεν ἡδονῆς τὴν ψυχὴν τοῖς παροῦσι, καὶ οὐκ εἶπε ἐπ' ἀμφιδόλῳ τῷ μέλλοντι ἦν, ἀλλὰ, Εὐγε, ὦ φίλοι

A quod vestram sic incantavit animam, et talia in eam effudit pharmaca, ut vos totos alliget interitui, et nec sinat vos ullam salutis ducere rationem? Ego autem, ut de Numeriano nunc omitam, nihil enim eum juverit, etiamsi milies videatur esse imperator, sed de vobis et vestro interitu, sæpe venit in mentem acerbe lacrymari, et graviter ejulare, quod cum sitis honorati ratione, evasistis, ut video, minus præditi ratione quam bruta : et cum oporteret, si ullus esset sensus, vestrum agnoscere Creatorem, vos ad hunc solum intuemini (adjecto nomine Numeriani), et ab ejus umbra et vultu tyrannico pendetis. Quod ad me autem atinet, videtisne quemadmodum Christus meos labores allevet, et ex sancto habitaculo emittat auxilium, et incitet ad labores, et animum addat ad certamina? Atque hæc quidem dicebat sanctus carnificibus.

XII. Quin etiam nec pueri quidem redditi fuerant imbecilles : sed dum ii pendebant in ligno sublimes, fluentia quidem membra corporis non curabant : eis autem totus animus conversus erat ad magistrum, et pro illo sic maledictis insectabantur tyrannum : Non te pudet, o infelix, tam venerandum caput tanta afficere contumelia? Non erubescis, cum sis ipso filius tenebrarum, lucis præconem et ministrum sic tractare? Nullo pudore suffunderis, quod coram omnibus habearis pueris ludibrio? Nam tu quidem conturbaris, et furis, et intus ureris iræ incensus carbonibus : nos autem, tanquam vernis floribus, suppliciorum variamur stigmatibus.

XIII. Numerianus autem cum eos una cum magistrum illinc deduxisset, Babylam quidem prope se ferreis illis vinctum vinculis, includit in quadam domuncula. Cum pueros autem ad se curasset adducendos (putabat enim se facilius eos esse superaturum propter ætatis teneritudinem) includit in alia donuncula: et varie eis assentabatur, et blandiebatur, et se eis insinuabat, eos vocans filios, et egregie indolis pueros et præclari ingenii, dansque eis pecunias et honores pollicens, multisque blandis et dulcibus verbis apud eos utens. Illi autem, veluti una mente et uno ore: Dolose, dicunt, et malitiose, quod hæc nobis, tanquam escam porrigis, volens nos, tanquam passeret laqueo comprehendere. Non te negabimus, mater pietas (6), Non te fallemus, chare doctor Babyla. Nullus nos capiet imperator, etiamsi Numeriano furorem spirarit vehementius.

XIV. Hæc apud tyrannum pueris affirmantibus, et magna voce clamantibus, egregius Babylas, et vere illorum magister, qui erat inclusus in domuncula, et eos audiebat, propter hæc fuit magna repletus lætitia ; neque erat amplius de futuro dubius, sed: Euge, dicebat, o chari pueri! euge, mea disci-

(6) Græce μήτερ Εὐσέδεια. An hoc matris potius nomen quam Theodula?

plina! accipio mercedem meæ educationis, colligo majores fructus laborum. Ago tibi gratias, divina in nos providentia, quod me dignum censueris, qui vocarer magister talium, non puerorum, sed fortium potius virorum; non ætate infantium, sed virtute perfectorum.

XV. Interim autem eum quoque sisti curat Numerianus: et Nonne sunt tui, inquit, isti pueri? nam, per Jovem, sunt isti tibi sententia animi valde similes. Ille autem: Spiritu, inquit, o imperator, sunt filii, non carne; corporei enim amoris et cubilis sensum ad hoc usque tempus non percepi. Sed cur non, inquit Numerianus, cito sacrificans, et te et nos libera a molestiis? Sin autem non sinunt eæ quæ præcesserunt molestiæ, sed mordent ac excruciant et dolorem afferunt: at egote possum remunerari longe pluribus et majoribus bonis, et inducere ad illarum oblivionem. Deinde videbatur etiam ei bonum dare consilium ad ea quæ erant proposita: Oporteret autem, dicens, o magister, tuam canitiem suggerere puerorum ætati id quod decet, et eis persuadere, ne adeo intempestive, et in ipso flore marcescant miserabiliter. Divinus autem Babylas, videns illam Numeriani sollicitudinem, et in se ipsum et in pueros comparatam calliditatem: Videris, inquit, o imperator, valere jubens Barbaros, cum quibus te maxime oporteret bellum gerere, et externis curis dimissis, in nos universum convertisse studium; non eo tuum dirigens apparatus, ut tuæ curæ iis prosint qui tuo parent imperio; sed ut tormenta excogites, per quæ iræ tuæ indulgeas et feritati naturali.

XVI. His toto corde ebulliens et incensus Numerianus, jubet ad mortem recta duci martyres. Atque illi quidem ducebantur lætantes, et hæc lingua canebat cum gaudio: Benedictus, Deus, qui olim quidem ex infantibus et lactentibus laudem perfectisti; nunc autem ex infantibus, etsi non lactentibus, et ex cano sene sacrificium, sanguinem eorum accipis. His ergo, et (7) multis aliis contextentes gratiarum actionem, pervenerunt ad locum martyrii. Et cum sacrosanctos ante se pueros statuisset B. Babylas, illos suæ doctrinæ pulchrum fructum Deo obtulit.

XVII. Postquam autem illos vidit consummatos, beatam illam emisit vocem: Ecce ego, inquit, et pueri, quos dedit mihi Deus. Porro autem eos quoque, qui aderant, rogavit, ut ipsa signa certaminum cum eo sepelirent. Ipsa enim propter Christum amabat et amplectebatur; et nec volebat ea auferri a surdo illius pulvere: quæ quidem pulchra esse suæ sepulture ornamenta, pulchre noverat. Quænam autem ea erant? Collare, et ferrei ejus compedes. Deinde ei quoque caput amputatur quarto die Septembris. Jacet autem (8) nunc quoque in

(7) Hæc verba psalmi a Babyla cantata refert Suidas: « Convertere, anima mea, in requiem quam, quia Dominus benefecit tibi. »

Α παιδες, ἔλεγεν, εὖγε, ὦ παιδεία ἐμή· ἀπέγω τὰ τροφεῖα, μείζονας τῶν πόνων δρέπομαι τούς καρπούς. Εὐχαριστῶ σοι, θεῖα τῶν περὶ ἡμᾶς Πρόνοια, ὅτι τοιούτων με κληθῆναι διδάσκαλον κατηξίωσας οὐ παίδων, ἀλλ' ἀριστέων, οὐ νηπίων τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ τελείων τὴν ἀρετὴν.

ΙΕ'. Καὶ μεταξὺ παρίστησι καὶ αὐτὸν Νοουμεριανὸς, καὶ, Ἄρα οὐχὶ σά ἐστι ταυτὶ τὰ παιδία; φησὶ. Νῆ Διὸς γε· πάνυ γὰρ σοὶ τὴν γνώμην ἰοικαταιν. Ὁ δὲ, Τῷ πνεύματι, βασιλεῦ, ἔφη, καὶ οὐ τῇ σαρκί· ἔρωτος γὰρ ἐγὼ σωματικῶς εἰς τὸδε χρόνου καὶ κώτης ἄγευστος. Ἄλλὰ τί μὴ θάττον θύσας, φησὶ Νοουμεριανὸς, πραγμάτων καὶ σαυτὸν καὶ ἡμᾶς ἀπαλλάτεις; Εἰ δὲ τὰ προλαβόντα δεινὰ ὄντα ἔξ, ἀλλὰ δίκαια καὶ ὀδυῶν καὶ εἰς ἀνίαν ἐμβάλλει· ἀλλὰ δυναίμην ἂν ἔγωγε μείζοσι σε πολλῶ καὶ πλείοσι τοῖς χρηστοτέροις ἀμείψασθα, καὶ εἰς λήθην ἐκείνων ἀπραγτεν. Εἶτα καὶ σύμβουλος αὐτῷ ἐδόκει χρηστὸς εἰς τὰ προκείμενα γίνεσθαι· Ἐχρῆν δὲ ἄρα, λέγων, διδάσκαλε, τὴν σὴν πολιὰν τῇ τῶν παίδων ἡλικίᾳ τὸ θεόν ὑποθεῖναι, καὶ πείσαι μὴ ἄωρον οὕτω καὶ παρ' αὐτὴν τὴν ἄνθη ἐλεινῶς ἀπομαρανθῆναι. Ὁ θεὸς τοίνυν Βαβύλας τὸ ἐπιμελὲς ἐκεῖνο Νοουμεριανῶ καὶ δεινῶς πανοῦργον περὶ αὐτὸν καὶ τοὺς πατέρας ἰδῶν, Ἔοικας, ἔφη, βασιλεῦ, τὸ πρὸς τοὺς Βαρβάρους χεῖρην ἐάσας, οἷς σε πάντων μάλιστα πολεμεῖν ἐχρῆν, καὶ ἄλλως τῶν ἐξοθεν φρονιδῶν ἀφέμενος, τὴν σπουδὴν ἅπασαν ἐφ' ἡμᾶς τρέψασθαι καὶ τὴν παρασκευὴν, οὐχ ὅπως ὠφελήσης τι τὸ ὑπήκοον διὰ μίσητος τιθέμενος, ἀλλ' ὥστε βασιάνων λαβεῖν ἀφορμᾶς, δι' ὧν ἂν τῷ θυμῷ χάριση καὶ τῇ φυσικῇ ἀγρότητι.

ΙΣ'. Τούτοις ὄλῃν ὑπερξέσας τὴν καρδίαν καὶ ἀναφλεγεῖς Νοουμεριανὸς, ἄγεσθαι τὴν ἐπὶ θανάτῳ κελεύει τούς μάρτυρας, οἱ μὲν δὲ χαίροντες, ἦγοντο, καὶ ἡ γλῶττα ὑπέψαλλε ταῦτα σὺν ἡδονῇ· Εὐλογητὶς εἶ, ὁ θεός, ὁ πάλαι μὲν ἐκ νηπίων καὶ θηλαζόντων αἶνον καταρτισαμενος· νῦν δὲ ἐκ νηπίων, εἰ καὶ μὴ θηλαζόντων, καὶ πολιῶν γέροντος θύσαν τὰ ἄματα αὐτῶν προσδεχόμενος. Τούτοις οὖν καὶ πολλοὺς ἄλλοις διαπλέκοντες τὴν εὐχαριστίαν, τὸν τοῦ μαρτυρίου τόπον κατέλαβον. Καὶ δῆτα τοὺς ἱεροπαῖδες ὁ μακάριος Βαβύλας ἑαυτοῦ προστησόμενος καρπὸν ὄρατον αὐτοῦς τῆς οικείας διδασκαλίας προσήνευεν τῷ θεῷ.

ΙΖ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τελειωθέντας εἶδε, τὴν μακρὴν ἐκείνη ἀφῆκε φωνήν· Ἴδού ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἃ μοι ἔδωκεν ὁ θεός. Καὶ τοὺς παρόντας ἡξίου αὐτὰ τῶν ἄθλων αὐτῷ συνθέψαι τὰ σύμβολα· ἐφίλει γὰρ αὐτὰ διὰ Χριστὸν καὶ ἠσπάζετο, καὶ οὐδὲ τῆς κωφῆς ἐκείνου κόνεως ἀφαιρεθῆναι αὐτὰ ἤθελεν, ἃ δὲ καὶ καλῶς ἐνταφια ἔδει. Τίνα δὲ ταῦτα ἦν; Ὁ ἐπὶ τῷ τραχήλῳ κλοιός, καὶ ὁ τοῦ πόδεσ συνέχων σιδήρος. Εἶτα τὴν κεφαλὴν καὶ αὐτὸς ἀφαιρεῖται, τετάρτην τότε τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἄγοντος. Καίτι καὶ νῦν ἐν τῇ σορῷ Βαβύλας, οὖν τῷ περιτραχη-

(8) Cum nimirum Acta hæc Leontius scribēbat, aut certe S. Chrysostomi tempore, qui oratione citata de S. Babyla, ita de eis scribit: « Exstant

λίω ἐκείνῳ κόσμῳ καὶ τοῖς σιδηροῖς δεσμοῖς, τὸν Α
οἶκατον δοξάζων ἀγωνοθέτην, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα,
κράτος, τιμὴ, μεγαλοσύνη τε καὶ μεγαλοπρέπεια,
νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

etiam nunc cum Babylæ cineribus compedes, ec-
clesiarum præfectos omnes commonefacientes, ut
vincerent, ut jugulari, ut quidvis pati oporteat, certe
omnia prompto atque alacri animo, ac magna item
cum voluptate sustinenda, ut concedit nobis li-
bertatis ne levissimam quidem partem prodamus,
aut contaminemus. » Et oratione 9 in Epist. Pauli
ad Ephesios : « ipse decedens mandavit, ut vincula

A capsæ Babylas cum illo colli sui ornamento, et fer-
reis vinculis, suum laudans Agonothetam (9), quo-
niam eum decet gloria, potentia, honor et magni-
ficentia, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.
Amen.

ponerentur cum suo corpore, et corpus sepeliretur
vinctum : et nunc sitæ sunt compedes cum cinere.
Tantum erat ei desiderium vinculorum propter
Christum. »

(9) Addit Petrus de Natalibus : « Quorum cor-
pora S. Theodula sepelivit ix Kal. Februarii. »
Idem ex eo refert Canisius.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΗΣ ΟΣΙΑΣ ΕΥΣΕΒΙΑΣ

ΤΗΣ ΜΕΤΟΝΟΜΑΣΘΕΙΣΗΣ ΞΕΝΗΣ.

VITA ET CONVERSATIO

SANCTÆ EUSEBIÆ

QUÆ COGNOMINATA EST HOSPITA.

(Latine apud Surinam ad 25 Jan. ; Græca exscriptimus ex cod. ms. Regio n. 1456, sæculi xi. Edit. Patm.)

Α'. Ὁ καινὸς καὶ ξένος τῆς θεομαχίας Ξένης Β
βίος βραχέων μὲν, ὡς οἶόν τε, καὶ συντεταγμένην,
ξένην δὲ ὅμως καὶ εὐπρεπῆ, πλουτεῖ τὴν διήγησιν.
καίτοι δὲ οὕτως ἐπιτομος ὢν, ἀλλ' οὖν πρὸς ἀγῶνας,
καὶ πόνουσ, καὶ ὠφελείας λόγον σχεδὸν τοὺς πάντας
ἢ τοὺς πλείονας ὑπερδοθεῖεν. Αὕτη γὰρ ἡ μακα-
ριωτάτη γυναικῶν καὶ τὴν γνώμην ἀνδρικωτάτη,
τὸ μὲν γένος περιόλεπτος ἦν (ὅσα γὰρ εἰς πατρίδα
τε καὶ πατέρα ἀναφέρειν εἶχε. Καὶ γὰρ οἱ μὲν,
ἐπιφανεῖς ἔγαν οὐ πούτω καὶ δόξῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ
θεοσεβείῃ γεγονέναι ἢ δὲ, ἡ περιδοξοτάτη τῶν πό-
λεων ἦν, ἡ πρεσβυτέρη, φημί, Ῥώμη καὶ μεγαλώνυ-
μος) τὸν δὲ βίον πολλῶν μᾶλλον ἢ τὸ γένος ἐπιφανής.
Ἐκ γὰρ πατέρων τοιούτων πρώτη τε αὕτη γεννημένη
καὶ μόνη, ἀξίαν τοῦ γένους ἔσχε καὶ τὴν ἐναγωγὴν
φιλοφρέτως τριπέτρα, καὶ Χριστιανικῶς παιδαγωγη-
θεῖσα, καὶ θεῶν ἀρέσκουσαν πολιτεῖαν βιώσασα.

Β'. Ἡδὴ δὲ καὶ ὄραν ἄγουσα γάμου, ζητεῖται
παρὰ τοῦ τῶν πολιτῶν, περιούσιου καὶ αἰτοῦ ὄντος,
καὶ κατὰ γένος ὁμοῦ καὶ πλοῦτον τῇ νόμῳ συμ-
βαίνοντος. Οἱ μὲν οὖν τῆς κόρης πατέρες, οὐδὲν ὄλωσ
ἔχοντες μέμφεσθαι τῇ μνηστείῃ, ἀλλ' ἀξίαν ἀλλή-
λων οὖσαν εἶδότες τὴν συγγίαν, συνένθεντό τε πρὸς
τὸ κῆδος, καὶ πρὸς γάμους ἀπέβλεψαν ὄριστό τε ἡ
κυρία, καὶ πάντα ἤδη ἐτύγχανεν εὐπρεπῆ. Ἡ Ξένη
δὲ μεγαλόφρων οὖσα, καὶ κρειττόνων αὐτὴν ἀξιοῦσα,

I. Nova et aliena vita illius vere admirabilis Ho-
spitæ seu externæ, habet quidem brevissimam, et
quam fieri potest maxime succintam narrationem,
alienam vero, et in primis honestam. Quamvis au-
tem sit adeo succinta, in certaminibus tamen et
laboribus, et iis, quæ rationem habent utilitatis,
omnes fere aut certe permultos superavit. Hæc
enim mulierum beatissima, magnique et maxime
virilis animi, erat genere clarissima, si patria et
parentes respiciantur. Nam hi quidem fuerunt illu-
stres, non opibus solum et gloria, sed etiam pietate:
illa autem fuit omnium civitatum clarissima et
maximi nominis, nempe Roma antiqua; nam cum
ea ex ejusmodi parentibus nata esset prima et so-
la, genere quoque dignam habuit educationem,
probe et ex virtute educata, et Christiane insti-
tuta, et quæ Deo gratam egit vitam.

II. Cum autem jam esset nubilis, petitur a quo-
dam ex civibus, qui ipse quoque erat clarus, et ge-
nere simul et divitiis spontæ conveniebat. At puellæ
quidem parentes cum in nulla re desponsationem
possent reprehendere, sed scirent esse dignam et
congruentem alterius cum altero conjunctionem,
assensu sunt affinitati, et aspexerunt ad matrimoni-
um, diesque fuit præstitutus, et jam parata erant
omnia. Hospita autem illa quæ erat magni et excelsi

animi, et se dignam censebat præstantioribus ; et ad alium sponsum intuebatur immortalem, cum audiret verba fieri de his nuptiis, in quas cadit interitus, putabat esse nugas : et nec ut eis assentiretur, omnino inducebat in animum, et nec erat ullo modo affecta muliebriter. Ab illo vero solo sponso ejus pendeat animus, ejusque amore et præcordia et cor valde sanciebatur, et ad ipsum totum convertebat animum. Quamobrem statuit se clanculum subducere, parentibusque et domo relictis, se fugæ committere. Hoc autem versans animo, alios quidem celavit : quas vero sciebat ex ancillis esse magna in se benevolentia, et alioqui in multis sui magnam dedisse experientiam, quod non ut ancillarum, neque adeo ut feminarum, earum facile caperetur et expugnaretur animus : eas cum accersisset, et jurejurando adegisset, eis aperte totam rem enuntiat, quidnam consilii cepisset, et quemadmodum omnino constituisset effugere matrimonium. Deinde adjicit, quod si vellent, eas hujus boni instituti assumeret socias. Hæc ergo dixit, et simul ea, quæ obstare videbantur, sapienter expurgavit, dicens, ne de ea cogitarent aliquid, tanquam de juvencula et thalamo educata, neque vererentur, ne eam sui pœniteret instituti, et ne ex eo non solum sibi, sed eis quoque afferret periculum : sed bono animo et certo credant, quod et si vis omnis ingruerit, si ensis, ignis et bestia, et si aliquid aliud ex iis, quæ sunt aspera et molesta, invaserit, non eam ab hoc dimovebit proposito. Cum sic dixisset, eas quoque parent prompto et alacri animo, et assentiuntur eidem instituto : et hæc quoque ausæ sunt adjicere magno et excelso animo, quod si tale quid ex iis, quæ nollent, contigerit, se malle cum ea mori, quam, si ab ea separentur, uti rebus secundis.

III. Cum sic inter se essent et assensæ et pulchre conjunctæ animis (tres autem eæ erant apud dominam) jam erant inter se et honore æquales, et conservæ, et moribus similes, pari mente utentes et pari studio, communiter subjectæ uni Domino, et ei unitæ : et tempus quærentes opportunum, quo se expeditæ possent fugæ committere, et quæ non observaretur. Sed neque illos dies interjectos statuerunt oportere in socordia et otio transigere : sed se potius afflictioni dedere et laboribus, se veluti prius exercentes et assuefacientes virtutis sudoribus. Earum vero domina et princeps hujus pulcherrimi consilii, beata illa, inquam, Hospita, ut quæ prius fugæ complanaret semitam, et hoc ægeret, ut esset absque ulla offensione, universum mundum muliebrem, qui erat tam in veste quam in auro et argento, inscientibus parentibus, per illas ancillas ferebat ad pauperes. Cum autem et hæc illi recte haberent, et jam tempus adesset nuptiarum, tunc modum fugæ eis quoque suggessit Hospita. Mutatis certe vestibus, et ut oportebat eas, quæ erant virili animo, vestibus indutæ virilibus, ita clanculum egressæ sunt extra foras: simul sientes et gaudentes,

πρὸς ἀθάνατόν τε ἄλλον ἀφορώσα νυμφίον, τοὺς μὲν περὶ τοῦ φθαρτοῦ τούτου γάμου λόγους ἀκούουσα λήρους ἤγετο, καὶ οὐδὲ πειθομένην αὐτοῖς ὄλω: τὴν καρδίαν ἐδίδου, οὐδ' ἔτι γυναικεῖον ἦν πάσχουσα· ἐκεῖνου δὲ τοῦ νυμφίου μόνου τὴν ψυχὴν ἤρτετο, καὶ τῷ αὐτοῦ ἔρωτι τὰς φρένας καὶ τὴν καρδίαν ἰσχυρῶς πέπληκτο, καὶ πρὸς αὐτὸν ὄλην τὴν διάνοιν ἀπησχόλητο. Διδὸν καὶ κλείπει ἑαυτὴν ἔγνω, καὶ γονεὺς καὶ οἶκον ἀφολιπούσαν φυγῇ χρῆσασθαι. Τοῦτο δὲ στήφουσα κατὰ νοῦν, πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους ἀπόρρητον ἔποιετο· ἃς δὲ τῶν θεραπευνίδων ἤδει πολλὰν πρὸς αὐτὴν ἐχούσας τὴν εὐνοίαν, καὶ ἄλλως πεῖραν ἐν πολλοῖς δεδωκυίας, ὡς οὐ κατὰ θεραπείας, οὐ κατὰ γυναικας ἀπλῶς εὐάλωτον αὐταὶς εἶη τὸ φρόνημα, ταύτας δὲ προσκαλεσαμένη, ὄρκους τε προκατελήφουσα, πάντα γνησίως τὰ τοῦ πράγματος ἐξαγγέλλει, οἷά τε βεβούλευται κατὰ νοῦν, καὶ ὅπως διαδρᾶναι τὸν γάμον ἐκ παντὸς προτεθύμηται· εἴτα προστίθεισιν, ὅτι, καὶ αὐταὶ βεβουλημέναι ἦ, κοινῶν δὲ αὐτὰς τοῦ ἀγαθοῦ τοῦδε σκοποῦ παραλήψεται. Ταῦτα οὖν ἔλεγε, καὶ ἄλλα τὰ προσιτάμενα διεκτίθει μενονεγῶς, μηδὲ περὶ αὐτῆς λέγουσα, ὡς περὶ νέας καὶ θαλάμῳ τεθραμμένης διανοεῖσθαι· μηδὲ δεδουκέναι, φησὶ, μήποτε καὶ μεταμελήσῃ μοι τοῦ σκοποῦ, καὶ θεινὸν ἐντεῦθεν οὐκ ἐμοὶ μόνου, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ἐγείρω τὸν κίνδυνον· θάρρειν δὲ ἀσφαλῶς καὶ πεποιθέσαι, ὅτι καὶ βίᾳ πάντα ἐπέλθοι, καὶ εἶφος, καὶ πῦρ, καὶ θηρία, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν χαλεπῶν, οὐκ ἂν ἡμᾶς τῆς προθέσεως ἐκτίσῃσι ταύτης. Οὕτως εἰπούσης, πείθονται καὶ αὐταὶ μάλᾳ προθυμῶς, καὶ τῷ ἴσῳ σκοπῷ συντίθενται καὶ γὰρ ἰσῆρσησαν καὶ τοῦτο προσθεῖναι λίαν εὐγενῶς καὶ μεγαλοψύχως, ὅτι καὶ τὸ τοιοῦτον συμβαίη τῶν ἀβουλήτων, προκρίναι μᾶλλον ἀποθανεῖν σὺν αὐτῇ, ἢ χωρὶς οὕτως ἀπολαύειν εὐημερίας.

Γ'. Οὕτως ἀλλήλαις συνθέμεναι, καὶ τὰς ψυχὰς καλῶς συναφθεῖσαι (τρεις δὲ αὐταὶ πρὸς τῇ δεσποίνῃ ἐτύγχανον), τὸ λοιπὸν ὡς ἂν ὁμοῖοι καὶ ὁμόουλοι, ἤδη δὲ καὶ ὁμότροποι ἦσαν, ἴση τῇ γνώμῃ χροῖόμεναι, ἴση καὶ τῇ σπουδῇ, ὡς ἐνὶ δεσπότῃ κοινῇ τακτούμεναι, καὶ τούτου κοινῶς ἐρώσασθαι, καὶ κειρὸν ζητοῦσθαι τὸν ἐπιτήδειον, ὅς ἂν αὐταὶς ἀφώρτατον θέη καὶ δμαλὴν τὴν φυγῆν. Πλὴν ἀλλὰ καὶ τὰς μεταξὺ ταύτας ἡμέρας οὐκ ἔγνωσαν δεῖν ἀνεῖσαι καὶ βραθυμίᾳ διεσκεῖν, ἀλλὰ κακοπαθεῖν μᾶλλον καὶ πόνοις ἐπιτάξιδουσαν, οἷον εἰ προγυμνάζουσαι καὶ συνήθειαι καὶ ἐντριβεῖς ἑαυτὰς πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς ἰδρωτάς ποιούσαι. Ἐμὲντοι δεσπότης αὐτῶν καὶ τῆς καλλίστης ταύτης βουλής ἀρχηγός, ἡ μακκρία, φημί, Ξένη, οἷα δὲ προομαλλίζουσα ἐν αὐτῇ τὴν τῆς φυγῆς τρίσον, καὶ ἀπρόσκοπον ὄλω: γενεῖσθαι παρασκευάζουσα, τὸν γυναικεῖον ἅπαντα λόσμον, ἧσος τε ἐν ἐσθῆτι καὶ ὕσος ἐν ἀργύρῳ τε καὶ χρυσῷ, λανθάνουσα τοὺς πατέρας, δι' ἐνείνων δὲ τῶν θεραπευνίδων πρὸς τοὺς πένητας ἐξεφόρει. Ἐπεὶ δὲ καὶ ταῦτα εἶγεν ἐκεῖνη καλῶς, καὶ ὁ καιρὸς ἤδη τοῦ γάμου παρῆν, τότε καὶ τὸν τῆς φυγῆς τρόπον ἡ Ξένη καὶ αὐταὶς ὑπέτιθει. Μεταβαλοῦσαι γοῦν τὰς ἐσθῆτας, καὶ ὅπως εἶδει τὰς

τὴν ψυχὴν ἀνδρικήα ἀνδρῶν στολάε μεταμφιστάμε-
 ναι, οὕτω λαθουσαι τοῦ κυλῶνος ἐξήεσαν, κλαίουσαι
 τε καὶ ὀμοὶ χαίρουσαι, μᾶλλον δὲ καὶ τὰ δάκρυα
 ἠδονῆς ἢν ἀτάταε καὶ χαρᾶε κάρουα. Ἐξήεσαν οὖν,
 Σὺ γενοῦ μεθ' ἡμῶν, Γὰρ τοῦ Θεοῦ, λέγουσαι, καὶ
 γνώρισον ἡμῖν ὁδὸν ἐν ἧ πορευσόμεθα, διὰ πρὸς σὲ
 καὶ γνώμην δλην ἠράμεθα καὶ ψυχῆν. Πορευομένων
 δὲ, αὐθιε ἢ γενοαία παραινέσω: πρὸς αὐτάε ἤπτετο,
 Μηδὲν ὑμᾶε, λέγουσα, ὡ ἰδελφαί (οὕτω γὰρ ἐγὼ τὸ
 λοιπὸν ὑμᾶε κλεῖν ἔχω), μηδὲν τῶν γηίνων ἐπιστερε-
 φέτω πρὸς ἑαυτὸ, μηδὲ εἰσιέτω μηδεμία τῆε καλ-
 λίστιε ὑμᾶε βουλήε μεταμέλεια. Οὐδὲν γὰρ μακα-
 ριώτερον τῆε ὁδοῦ ταύτηε εὐροτιε ἄν· εἴτε γὰρ
 τὰ πικρόνια σκοποῦμεν, ἔξω παντὶ: ὄχλου καὶ πραγ-
 μάτων ἡμεῖε: εἴτε καὶ περὶ τῶν μελλόντων λογι-
 ζεσθαι προηρήμεθα, οὕτε νοῦε καταλαβεῖν αὐτάρ-
 κηε, οὕτε λόγοε εἰπεῖν, ὅσα τοῦε ὁδὸν τὴν ταύτην
 ἐλομένοε περιμένει τὰ ἀγαθά. Τοῦτων ἐκεῖναι τῶν
 ψυχᾶε, καὶ τῆε κατὰ Θεὸν ἐλπίδι μᾶλλον ἐβρώννυτο,

Δ'. Πλησίον δὲ που γενομένηαι τῆε θαλάσσεε,
 πλοῖτον ἐμπαράσκευον ἦδη καὶ ἀποπλεῖν μέλλον (οὐδὲ
 τούτου πάντωε αὐτάτε ἀθεε συμπεσόντοε) εὐρίσκου-
 σιν, ἐν ᾧ περιμῶσσαι, καὶ πνεύματοε ἐπιφόροε τυ-
 χούσαι, τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐν βραχεῖ φθάνουσιν.
 Εἴτα ἐκεῖθεν ἀπάρασαι πάλιν, παρὰ τῆε νήσεε τῆε Κῆ
 γίνονται· πάντα γὰρ ἐποιοῦν πρὸς τὸ λαθεῖν, καὶ
 ὥστε ζητούμεναε ἀγνώστοε γίνεσθαι. Οὐ μὲν ἀλλὰ
 καὶ ἄλλωε ἤρεσαν αὐτάτε ἐνταῦθα τῆε τε ὁδοῦ παύ-
 σασθαι, καὶ ἀνάσει δούναε καὶ σώματα καὶ ψυχᾶε,
 αἵτε πολλὴν ἡσυχίαν τῆε νόσου παρέχειν οὕσεε ἐπι-
 τηθείαε, ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὸ ἀφώρατον πλεῖστα
 συνειρομένηε. Ὡε οὖν ἐν Κῆ [ἐν] ἀσφαλεῖ κτετέστησαν,
 τὸ γυνακεῖον αὐθιε ὑπέρχονται σχῆμα, εἴτε οἰκῆμα
 πρὸε τινα ἰδιόζοντα τόπον λαβοῦσαι μισθοῦ, ἐκαὶ τῆε
 κατὰ Θεὸν φιλοσοφίαε ἐπιμελῶε εἴχοντο. Τοῦτο δὲ τῆ
 Ξενη διαφερόντωε τὸ σπουδαζόμενον, μεδενὶ γενή-
 σθαι καταφανῆ μῆτ' αὐτήν, μῆτε τὴν κατὰ Θεὸν
 αὐτήε ἀγωγὴν, ἀλλ' ὄλωε τοῖε ἀνθρώποε ἀγνοηθεῖ-
 σαν, οὕτω μάλιστα γνωστὴν γενέσθαι Θεῶ· καὶ γὰρ
 τὴν τε φήμην ἄλλωε ἐδυσωπεῖτο, ὑπωπτεε δὲ καὶ
 τὴν τῶν πατέρων ἔρεουσιν ἰσχυρῶε. Ἡδεὶ γὰρ ὅτι
 μὴ ἀμελέε χρῆμα μηδὲ βόδιον ἐνεγκεῖν φιλετέτε
 παῖδοε ἀπώλειαε φιλοσόφοεε πατράσιν, ἀλλὰ πρό-
 θυμοε ἄν εἶεν τὴν αὐτήε εὐρεσιν πρίασθαι καὶ ψυ-
 χῆε· καὶ διὰ ταῦτα καὶ ταῖε θερακκαῖνεε παρήγ-
 γελλεν ὅσαι ὦραι, καὶ ἀσφάλεια εἴ τις ἦν αὐτάτε
 ὑπετίθει, τοῦ μῆ τινα τὸ ἀπόρρητον ἐξαιπεῖν· Κἂν τις
 εἴη, φησὶν, ὁ περὶ τοῦ ἐμοῦ ὀνοματοε ἔρωτῶν,
 ὑμῶε δὲ μὴ Εὐσεβίαν, ὡσπερ ἄρα καὶ κέκλημαε,
 ἀλλὰ Ξένην εἴπατε κολεῖσθαι· καὶ γὰρ εἰμι, ὡε
 ὀρατε, ξένη· καὶ οὕτωε ἄν ἡμῖν γένοιτο ψεύδοεε τε καθάραε εἶναι, καὶ ἐκταε ἀγνώστοεε τηρεῖν. Καὶ ταῦτα
 μὲν πρὸε ἐλέειναε.

Ε'. Ἐπει δὲ καὶ τὸν πρὸε σωτηρίαν αὐτάτε ἡγή-
 σόμενον διὰ σπουδῆε εἴχεν εὐρεῖν, ὡκ ἄλλωε πῶε ἢ
 παρὰ Θεοῦ καὶ τούτου τυχεῖν ἤθελε. Κλίνασα τοιγαρ-
 οῦν γονατα καὶ καρδίαν, μετὰ δακρῶων προσήύχετο,
 Ὁ Θεὸε, λέγουσα, ὁ πανταχοῦ παρῶν, καὶ ἡμᾶε
 οὕτω πλανωμένηε ἔρων, μὴ περιλθῆε, μῆ καταλί-
 πηε, δι' ὃν καὶ γονεῖε ἡμεῖε καὶ οἰκίαν ἀπολιποῦσαι,

vel potius ipsæ lacrymæ erant voluptatis et lætitiæ.
 Egressæ sunt ergo: Tu sis nobiscum, dicentes, o Fili
 Dei, et significa nobis viam, qua sumus ingressuræ,
 ad te enim totam mentem et animam sustulimus.
 Eis autem ingrediētiibus, beata illa rursus cœpit
 eas admonere: Nihil, o sorores (sic enim sum vos
 deinceps vocatura), nihil, inquam, ex terrenis
 rebus vos ad se convertet, nec pulcherrimi con-
 siliū vos ulla subeat pœnitentia. Hæc enim vis non
 invenerit aliquis quidquam beatius. Nam sive
 spectemus præsentia, sumus remotæ ab omnibus
 turbis et negotiis: sive velimus considerare fu-
 tura, neque mens, neque oratio potest ea bona
 comprehendere, quæ eos manent, qui hanc vitam
 elegerint. Cum eæ hæc verba audirent in itinere,
 accendebantur animis, et ea spe, quæ est ex Deo,
 magis confirmabantur.

λόγων ἀνά τὴν πορείαν ἀκούουσαι διεθερμαίνοντε τὰε

IV. Cum autem fuissent prope mare, paratum in-
 veniunt navigium, et jam enavigaturum, cum nec
 id quidem eis sine Dei numine accidisset. Quod
 cum ascendissent, et ventum secundum nactæ es-
 sent, brevi perveniunt Alexandriar. Deinde cum
 illuc solvissent, veniunt rursus in Co insulam. Om-
 nia enim faciebant ad hoc, ut laterent, et ut quæsi-
 tæ, minime agnoscerentur. Quin etiam eis alioqui
 placuit a via hic quiescere, et corpora et animos re-
 creare, utpote quod et apta esset insula ad quietem
 præbendam, et multum conferret ad hoc, ut non
 possent deprehendi. Postquam ergo fuere in tuto,
 muliebrem rursus habitum suscipiunt. Deinde cum
 habitaculum in separato quodam loco mercede
 conduxissent, illic studiose divinæ vacabant philo-
 sophiæ. Hoc autem præcipue magno studio conten-
 debat Hospita, ut nulli esset manifesta, nec ipsa,
 nec ejns vitæ institutio, sed omnino ignota homi-
 nibus, sic Deo magis esset cognita. Nam et famam
 alioqui verèbatur, et dubitabat ne soi parentes eam
 valde quærerent. Sciebat enim non esse rem quæ
 negligatur, nec quæ facile ferri possit, charissimæ
 filiæ amissionem amantibus parentibus, sed cujus
 inventionem: vel anima lubenter commutarent. Et
 deo quotidie præcipiebat, ancillis, ut diligenter ca-
 verent ne cui arcanum aperirent: Et si quis, inquit,
 de meo nomine interroget, dicite me non Euse-
 biam, sicut revera vocor, vocari, sed Hospitam.
 D Sum enim, ut videtis, hospita. Sicque fiet, ut et
 vos sitis puræ a mendacio, et vosispas conser-
 vetis ignotas. Et hæc quidem illis dixit.

V. Cum autem studeret invenire aliquem, qui eis
 præset ad salutem, non alias eum nisi a Deo vo-
 luit invenire. Inclinat is itaque una cum corde genti-
 bus, orabat lacrymans: Deus qui ubique ades, di-
 cens, et nos sic vides errantes ne nos despexeris, ne
 nos reliqueris, propter quem, parentibus et domo
 relictis, peregre versari delegimus: sed tibi pla-

ceat, servatorem aliquem et tutum viæ ducem, et A
non errantem ad nos mittere, sicut olim Theclæ
Paulum: et cujus sequentes vestigia, possimus nos
miseræ ei abjectæ tuam viam ingredi. Ea hæc
orante, eis inventum est illud Osee, nempe † :
Sicut matutinum paratus Deus, noctem dissolvens
rerum difficilium. Protinus enim visus est eis
homo quidam, ascendens e portu, canis capillis,
formam præ se ferens monasticam, aspectu præ-
claro, et ut dixerit quispiam, omni ex parte an-
gelicus. Eum: cum vidisset virgo Christi, et spiri-
tali gaudio est repleta, et currensprehendit pe-
des, in eos quidem fundens lacrymas, petens
autem, ut non eas despiceret, sed desiderantibus
salutem attenderet, et non intermitteret docere,
admonere, in eam viam quæ Jucit ad Christum B
deducere, et ut semel dicam, externis omnia
efficis.

VI. Cum autem vidisset monachus six affectam
virginem, et quænam essent interrogavit protinus,
et quemadmodum sic errarent in insula Postquam
autem intellexit esse quidem eas genere Romanas,
externas vero et errantes propter Christum, et
quod procedere et videri ab aliquibus ex iis, qui
hic sunt, et turpe est, et non est omnino ferendum,
Atqui, inquit, vos quoque volo eadem de me exsist-
timare. Nam ipse quoque sum hospes, et hujus loci
omnino ignarus, ut qui e sacris locis modo enavi-
gaverim. Postquam enim illic fui gratia prationis,
ad meam nunc descendo patriam. Eum itaque in-
terrogavit beata, cujusnam esset civitatis, et qua-
nam esse dignitate præditus. Existimabat enim eum C
esse episcopum, quantum conjicere poterat ex ha-
bitu. Ille autem, Patria quidem, inquit, mihi est Ca-
ria: civitas vero, Mylassa. Est autem mihi talis ves-
timentorum habitus, quod sim presbyter et parvo
cuidam gregi præsim, magni, inquam, ex Christi
discipulis Andree, nomen autem mihi est (nam
hoc quoque vobis fortasse scire) Paulus. Eam vero,
cum hoc nomen, Paulus, audiisset, cepit non parva
admiratione, quod cum orasset talem sibi dari magis-
trum, qualis Theclæ apparuisset Paulus, preces
Deus celerrime, vel potius ante preces eam: exau-
disset, ut illud dicamus Davidicum, in cordis præpa-
ratione: et hic qui erat ei appariturus Paulus, non
solum rei, sed etiam nominis futurus erat socius.
Cum lacrymis ergo implesset oculos, Deo quidem D
magnam gratiarum actionem. Paulo autem obtulit
supplicationem, ut esset ei pater secundum spiri-
tum, et tota penderet ab ejus cura et providentia.
Ille vero: Si hic quidem, inquit, sitis, non potero
vobis amplius irrodesse, ut qui ipse quoque sim
hospes, et in vos in transitu incidere: et maxi-
me cum nec possim quidem amplius expectare,
Oportet enim, inquit, nos reverti, gregem nos-
trum visitaturos. Vos autem, si voletis, abeuntes
nos sequemini. Sic enim ipse quoque pro viribus
curæ vestrum gerendæ non deero.

† Osee, vi, 3.

τὸ ξενιτεύειν εἰλόμεθα· ἀλλὰ σωτήρῃ τινι καὶ ὀ-
νηγὸν ἡμῖν ἀπλανῆ εὐδόκησον ἐπιπέμψαι, ὥστε
Παῦλον θέλῃ τὸ πρότερον, ἢ κατακολουθούσαι καὶ
οὐ τῶν ἐχθρῶν ἐπόμεναι, βαδίσαι τὴν σοὶ ἐρέσειοντι
ἀπροσκόπως αἱ ταπειναὶ δυνηθείμεν. Τῆντα προ-
ευχόμενης, εὐρίθη αὐταῖς τὸ τοῦ ᾠση, ᾠς ὄρθρος
ἄτοιμος ὁ θεὸς, τὴν νύκτα τῶν δυσχερῶν διαλύει.
Εὐθὺς γὰρ ἀνθρωπὸς τις ἐωρᾶτο τοῦ λιμένος ἄρτι
πρὸς αὐτὰς ἀνίων, κοιλὸς τὴν τρίχα, τὸ εἶδος ἀσκη-
τικὸς, τὴν ὄψιν λαμπρὸς, καὶ ὡς ἂν τις εἴποι, τὸ
σύμπαν ἀγγελικὸς. Τοῦτον ἢ τοῦ Χριστοῦ παρθένος
Ἰδούσα χαρὰς τε πνευματικῆς πληροῦτο, καὶ δρα-
μοῦσα τῶν ποδῶν εἶχετο, δάκρυα μὲν αὐτῶν κατα-
χέουσα, αἰτουμένη δὲ μὴ παριδῆναι ὄλω, ἀλλὰ προ-
σχέσῃν σωτηρίας ἐπιειμέναις, καὶ μὴ διολιπιῖν
διδάσκοντα, παραινούντα, πρὸς τὴν εἰς θεὸν φέρου-
σαν ὁδηγούνα, καὶ συνελούσαν φάναι, πάντα ταῖς
ξῆναις ἡμῖν γινόμενον.

Γ'. Καὶ ὁ μοναχὸς οὕτως ἰδὼν ἔχουσαν τὴν παρ-
θένον, τίνες τε εἶεν εὐθὺς ἐπηρώτα, καὶ ὅπως οὕτω
πόνοι περὶ τὴν νῆσον ἀλώνται. Μαθὼν δὲ ὅτι Ῥω-
μαῖται μὲν τὸ γένος, ξῆναι δὲ διὰ θεὸν καὶ ἀληθείας,
καὶ ὅτι καὶ τὸ προσλθεῖν αὐνάς καὶ ὀφθῆναι τισὶ τῶν
ἐνταῦθα, ὡς αἰσχύνῃ φέρει, ἐστὶ καὶ ὄλω οὐκ ἀν-
εκτὸν, Ἄλλ' ὑμᾶς γε, ἔφη καὶ περὶ ἐμοῦ βούλομαι
ταῦτα ὑπολαμβάνειν· ξένος γὰρ καὶ γὰρ, καὶ τόπου
τοῦδε παντάπασιν ἀμαθῆν, ἄρτι τῶν ἱερῶν ἀποσι-
πλευκῶς τόπων. Ἐκεῖ γὰρ γενόμενος προσηγῆς
χάριν, ὡς πρὸς τὴν πατρίδα κατέρχομαι τὴν ἐμὴν.
ἤρετο γοῦν ἡ μακαρία, καὶ ποίας ὦν εἴη πόλις.
τί δὲ καὶ τὸ ἀξίωμα ὃ περιέβληται (καὶ ἔστιν
ἐπίσκοπον αὐτὸν εἶναι, ὅσον ἀπὸ τοῦ σχήματος ἄν
ἐννοεῖν) Ὁ δὲ, Πάτερς μὲν ἐμοί, ἔφη, Καρία, πόλις
δὲ Μύζασσα, σχῆμα δὲ τῆ στολῆ τριόνοδε τῶν κρεσσι-
τερον εἶναι με, καὶ ποίης ἡγαῖσθαι δὴ τινος ὀλι-
γης, τοῦ μεγάλου, ρημὶ, τῶν Χριστοῦ μαθητῶν Ἀν-
δρέου· ὄνομα δὲ μοι (βουλήσει γὰρ καὶ τοῦτο μα-
θεῖν) Πύλος. Τὴν δὲ τὸ, Πύλος, ἀκούσασαν θάμβος
οὐ μικρὸν ἔρει, ὅπως ἐξέκμενης διδάσκαλον πῆτι
τοιούτου ὁποῖον δὴ καὶ θέλῃ τὸν Παῦλον φανῆναι,
ταχύτερα τῆς εὐχῆς ὁ θεὸς μάλλον δὲ καὶ πρὸ τῆς
εὐχῆς, ἤκουσε ταύτης, ἵνα τὸ τοῦ Δαβὶδ εἴποιμεν, ἐν
τῇ τῆς καρδίας ἐτοιμασίᾳ, καὶ οὗτος ἦν ὁ μέλλων
ὀφθῆσεσθαι ταύτῃ Πύλος, οὐ πράγματος μόνον,
ἀλλὰ καὶ δνόματος αὐτῶν κοινωνῶν. Διακρίων
οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς πλῆσασα, πολλὴν τῶν μὲν
θεῶν τὴν εὐχαρεσίαν, τῶν Πύλῳ δὲ προσῆγε
τὴν ἱκετείαν, γενέσθαι αὐτῇ κατὰ πνεῦμα Πατέρα,
καὶ ὄλην δὴ τὴν ἐκείνης ὑπελθεῖν πρόνοιαν. Ὁ δὲ,
Ἐνταῦθα, μὲν οὕτως, φησὶν, οὐδὲν τι πλέον ὀνήσσει
δυνατὸς εἶσομαι, ξένος ὢν καὶ αὐτὸς καὶ κατὰ κέρ-
σον ὡμῖν ἐτυχῶν, καὶ ἄλλως οὐδὲ προσμένειν ἐπι-
πόσον ὅτις ὢν· δεῖ γὰρ ἐπικνελεῖν, φησὶ, τὴν ἐπι-
τῶν ποιμένην ἡμᾶς ἐπισκεψομένους, καὶ ὑμεῖς δὲ,
εἴπερ βουλομέναις ἐστὶ τοῦτο, ἀπιούσιν ἡμῖν ἐφεσθε·
οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς οὐδὲν τῆς κατὰ δύναντον ὡμῶν
προνοίας ὀλιγωρῶν εἶσομαι.

Ζ'. Ἐπεὶ οὖν ἀσμένως τὸν τε λόγον ἐδέξαντο, καὶ ἀκολουθεῖν ἐπηγγεῖλαντο, λαβὼν αὐτὰς, εἰς Μύλασσαν τὴν πόλιν καταίρει, οἰκήματα τε αὐταῖς εὖ ἔχοντα πρὸς ἡσυχίαν, πλησίον τοῦ ἱεροῦ δίδωσι· ἔνθα καὶ οἶκον εὐκτῆριον Ἐῖνη Στεφάνῳ τῷ πρωτομάρτυρι ἀνιστᾷ. Ἐντὸς δὲ ὀλίγου χρόνου καὶ παρθένων συνίστησι μοναστήριον, τῶν ἱερῶν τοῦ Παύλου φροντίδων γὰρ αὐτὸ ἀναρτήσασα. Οὐδενὶ μὲντοι παρ' ὅλην αὐτῆς τὴν ζωὴν γινώριμον ὑπῆρξε, τίς τε ἦν, καὶ πόθεν, καὶ δι' ἣν αἰτίαν τῶν οἰκείων ἀναχωρήσοι, καὶ πῶς δὴ καλοῖτο· ἀλλὰ Ἐῖνη πρὸς πάντας ἔωσκειν ὀνομάζεσθαι, καὶ τοῦτο αὐτῇ ὄνομα εἶναι κύριον, ἔλεγε τε, καὶ λέγουσα ἔπειθε. Καὶ Παῦλος δὲ ὁ μακάριος, τοῖς ἑρωτώσιν ἐκ τῆς Κῷ τῆς νήσου λέγων αὐτὰς ἀγαγεῖν, οὐκ ἄπιστα λέγειν οὐδὲ ψευδῆ ἐνομάζετο. Ὅθεν δὴ καὶ τὸ μοναστήριον αὐταῖς τῶν Κῳῶν ἐλέγετο εἶναι, ἀκολουθοῦντος δηλαδὴ τοῦ ὀνόματος τῆ τῶν πολλῶν δόξη καὶ τοῖς φημιζομένοις. Κυρίλλου δὲ τοῦ τῆς πόλεως τὴν ἐπισκοπὴν ἐπιτετραμμένου τηναυτὰ τὸν βίον ἀπολιποντος, τῇ πόλει κοινῶς ἐψηφίζετο τὸν τοῦ Κυρίλλου θρόνον τὸν Παῦλον ἀντικαθεῖν· ὃ δὴ καὶ τέλος εὐθὺς εἶχε, καὶ τὴν χειροτονίαν οὗτος ἐδέχετο.

Η'. Ἀμέλει καὶ πρότερος οὗτος Μυλάσσης ἀναδειχθείς, πείθει καὶ τὴν Ἐῖνην τὸν ἱερατικὸν βραβύδιον ἀναδῆναι, καὶ χειροτονεῖ τὰ ἴτην διάκοναν. Ἦτος ἐπεὶ τὴν τῆς διακονίας ἐπιστεύθη τιμὴν (ἀξίως μὲν, ἀκουσίως δὲ), οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσοις πόνοις τὸ σῶμα παρέδωκε, καὶ μάλιστα τροφῇ πάτῃ τὸ πρότερον καὶ εὐπαθείᾳ συνειθιεμένον· κινόν τινα ὄντως καὶ ξένον ἢ ἔξῃ βιώσασα βίον, καὶ οἶον ἔυλον καὶ ἀσώματον, ὡς καὶ αὐτοὺς δαίμονας πόρρωθεὶ ὑποφρίσσειν τῆν ἀποτομίαν τῆς ἀγωγῆς, καὶ μηδὲ πλησιάζειν ὄλωσιν ἐκεῖνῃ τολμᾶν. Ἦ γὰρ λύουσα μὲν πολλαῖς τὸ πᾶν σύντονον καὶ τραχὺ τῆς ἀσκήσεως, οὐκ ἐντὸς δύο καὶ τριῶν ἡσθεῖν ἡμερῶν. Ὅτε δὲ ἀγώνων ἤπιετο, καὶ ἀκριβεῖς, ὡς εἰκός, εἶχετο, καὶ εἰς ἑπτὰ παρέτεινε ἄσιτος, νόμοις μαχομένη φύσεως, διὰ τὸν νόμον τοῦ πνεύματος. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ὀψὲ καὶ μόλις εἰς τροφὴν κατιώστα, καὶ πρὸς τὸ σῶμα διὰ τὸν σύνδεσμον βλίψασα, οἴνου μὲν καὶ ἐλαίου, λαχάνου τε, φημί, καὶ σπέρου καὶ παντὸς, ὡς εἰπεῖν, ὃ διὰ πυρὸς ἔχει τὴν χρῆσιν, ὄλωσιν ἀπέλιχτο, πρὸς δὲ καὶ ὅσα φέρουσι ὄραι πάντων ὁμοίως ἄγευστος ἦν· ἄρτον δὲ μόνον τὴν χρῆσιν ἐπλήρου, καὶ τοῦτον οὐχ ἀπλῶς καὶ ἀπόνως προσιεμένη, ἀλλ' αὐτοῖς δάκρυσι βρέχουσα, τῇ σποδῷ τε τοῦ θυμιατηρίου προσμάσσουσα· ὡς μηδὲ τὸ ἐσθίειν, ὃ κοινῇ τοῖς φιλοπόνουσι ἐστὶ μετρίᾳ παράκλησις, ἔπονον αὐτῇ εἶναι, καὶ κακοπαθείας ἐλεύθερον.

quod communiter laboriosis solet esse mediocris mali perpassione.

Θ'. Καὶ οὗτος τρόπος τῆ Ἐῖνης τροφῆς, παρ' ὅλην αὐτῆς τὴν ζωὴν, ὡς καὶ αὐτὴν μετὰ Δαβὶδ τοῦ θείου, σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον φαγεῖν, καὶ κινῶν τὸ πόμα μετὰ κλαυθμοῦ. Ταῦτα δὲ ποιούσα, καὶ οὕτως ἄρτον ὀδύνης ἐσθίουσα, ἴνα καὶ αὐθις τὰ τοῦ Δαβὶδ φθέγγω-

VII. Cum eæ autem id, quod dixerat, lubenter accepissent, et se eum esse secuturas significassent, iis acceptis, solvit in Mylassam civitatem, datque eis habitacula ad quietem accommodata prope templum: quo in loco domum quoque oratoriam excitat Hospita Stephano protomartyri. Intra breve autem tempus constituit etiam monasterium virginum, id quoque sacræ Pauli curæ committens. Toto vero tempore ejus vitæ nemo cognovit, quænam esset, nec cujas, et propter quamnam causam a suis recessisset, et quomodo vocaretur: sed dicebat omnibus, se vocari Hospitam: dicebat hoc sibi esse nomen proprium, et dicendo persuadebat. Porro autem beatus quoque Paulus dicens interrogantibus se adduxisse illas ex Co insula, nec incredibilia nec falsa videbatur dicere. Quocirca earum quoque monasterium dicebatur esse Coorum, sequente scilicet nomine multorum opinionem, et ea quæ fama jactabantur. Cum autem Cyrillus, cui fuerat commissus civitatis episcopatus, tunc e vita excessisset, communi civitatis suffragio decernitur, ut in Cyrilli sede Paulus succedat: quod quidem et statim finem accepit, et is fuit ordinatus.

VIII. Jam vero is creatus Mylassensium antistes, Hospitæ quoque persuadet, ut ad sacrum gradum ascendat, et eam ordinat diaconissam. Quæ quidem postquam fuit ejus fidei mandatus honor diaconatus, quem merebatur quidem, invita tamen accepit: dici non potest, quantis corpus tradiderit laboribus et maxime quod erat assuetum deliciis et lautitiis omnibus, quamdam vere novam et alienam vitam sectata et plane extrinsecam, et veluti materiæ expertem et incorpoream: adeo ut austeram ejus vitam vel procul horrerent dæmones, et nec auderent ad eam omnino accedere. Quæ quidem cum sæpe solveret intensam et asperam exercitationem, non intra duorum aut trium dierum spatium commodebat. Quando autem ad certamina accurate et exarte aggrediebatur, etiam ad septem usque dies permanebat jejuna, pugnans cum naturæ legibus propter legem spiritus. Quinetiam cum sic quoque vix tandem accederet ad cibum capiendum, et ad corpus prope vinculum intueretur, a vino quidem et oleo, et ab oleribus et leguminibus, et a quolibet, ut semel dicam, quo igni admoto utimur, omnino abstinēbat. Porro autem nullum quoque fructum omnino gustabat, sed solo pane satisfaciebat necessitati naturæ: et nec eum adeo leviter et citra laborem admittebat, sed eum lacrymis irrigabat, et thuribuli cinere aspergebat, ut nec ipsum quidem vesci, consolatio, ei esset citra laborem, et liberum a

IX. Fuit autem Hospitæ hic se nutriendi modus per totam suam vitam, a teo ut ipsa cum divino Davide cinerem tanquam panem comederet, et potum cum fletu misceret. Hæc autem faciens, et sic panem doloris comedens (ut rursus dicam, quæ di-

2 Psal. ci, 40. 3 ibid.

vinus David) etiamsi alias ex sororibus, eas tamen duas, quæ ei assidebant, et fugæ fuerant sociæ, latere non potuit: clam enim aspiciabant, quæ ab ea siebant, ita ut ipsæ videntes, non viderentur: imo vero non solum videbant, sed etiam pro viribus studebant imitari. Cum autem tam parce et non nisi necessitate compulsæ aleretur, num fortasse somno aliter utebatur, et sic vim consolabatur corporis, idque multa laborans inedia, et veluti concidens, sustentabat et recreabat? Nequaquam. Sed tam toleranter quidem jejunabat, ut vel hoc solum sufficeret ad dissolvendum robur corporis, etsi nihil esset aliud, quod eam affigeret. Plus autem vigilabat, quam jejunabat, et sic carnem affligobat, tota manu ferens opem spiritui. Id vero ex hoc est evidens, quod cum se, ut solebat, dederet orationi, solejam occidente non prius quam venirent sorores ad cantanda matutina cantica, solvebat orationem: sed nonnunquam deprehendebatur ab eis tollens manus. Aliquando autem cum vespere humi inclinasset genua, tota nox eam sic tenebat jacentem et desilentem, et Deum vehementer orantem: et quod est omnium maxime admirandum, cum illa sic se in vita exercebat, tanta erat ejus humilitas, ut nullus ex iis, qui se gerunt improbissime, posset ea, qua ipsa erat, esse moderatione.

X. Et ut alia omittam, quæ afferrent molestiam propter multitudinem, ea quidem certe, quæ sunt ejus maxime propria et longe apertissima indicia, tradam piis animis, nempe insignem mansuetudinem et quod nemini unquam visa sit irata: charitatem, quæ sorores summo complectebatur amore, et earum curam gerebat: inanis gloriæ magnum odium, indumentorum, quæ vel idiotæ conveniret, utilitatem, et cui nullius æquari posset, frugalitatem: tales enim erant egregiæ illius virginis vestes, quales vel ex iis, qui in foro mendicant, dignatus esset aliquis videri gestare: cordis summam tranquillitatem et serenitatem, quæ ad profundum usque adeo processerat, et eam accepterat qualitatem, ut ex externo habitu esset evidens. Postremo id, quod erat præferendum cæteris, quod esset semper cogitabunda et attentæ, et plane ejusmodi, ut non gaudio diffunderetur. Ex quo hoc consequabatur, ut nunquam viderentur ejus oculi inanes lacrymis, sed semper parturirent aliquid, non secus ac fontes, ex quibus aqua semper scaturit.

XI. Porro autem cum ea esset e vita excessura, erat quidem dies festus beati Ephraim, non quem aluit Syria, sed qui erat civitati notus et familiaris: qui, inquam, præclare rexit sedem Mylassenorum. Episcopus autem Paulus cum toto populo civitatis, ierat ad vicum Leucen. Illic enim erat et templum, et divini Ephraim erant sacræ repositæ reliquiæ, et festum celebrabatur splendide. Illa vero cum ad se omnes sorores accersisset, his verbis apud eas cepit uti, quæ magnam habebant moderationem, et una cum moderatione conjunctum amorem in so-

μαι, εἰ καὶ τὰς ἄλλας τῶν ἀδελφῶν, ἀλλὰ τὰς δύο ταύτης παρέδρους καὶ τῆς φυγῆς κοινωνοὺς λαμβάνειν οὐκ εἶχε. Καὶ γὰρ ἦσαν κρυφίως τὰ ὄψ' αὐτῆς γινόμενα βλέπουσαι, καὶ οὕτως ὥστε ὁρᾶσθαι αὐτὰς μὴ ὁρᾶσθαι, μᾶλλον δὲ οὐχ ὁρᾶσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ζηλοῦν κατὰ τὸ δυνατόν αὐταῖς σπεύδουσαι. Οὕτως δὲ τροφῆς ἔχουσα λίαν ἐνδεδῶς καὶ ἠναγκασμένως, ἄρα μὴ τῷ ὕπνῳ ἄλλως ἐχρῆτο, καὶ οὕτως τὴν βίαν περιεμυθεῖτο τοῦ σώματος, καὶ ὑπὸ πολλῆς ἀσιτίας κάμνον αὐτὸ καὶ οἰνοῖ κατακίπτον ὑπέρσειδέ τε καὶ ἀνελάμβανεν; Οὐ μὲν οὖν, ἀλλὰ καὶ ἐνήστευε μὲν οὕτως ἀρτερώς, ὥστε τοῦτο μόνον ἀρκοῦν εἶναι τὸν τόνον ὑπολεύειν τοῦ σώματος, καὶ εἰ μὴδὲν ἕτερον ἦν τὸ συντεῖνον εἰς κακοπάθειαν· ἠγρύπνει δὲ μᾶλλον ἢ ἐνήστευε, καὶ οὕτως καταπόνοι τὴν σάρκα ὅλην χειρὶ βοηθοῦσα τῷ πνεύματι· καὶ τοῦτο δῆλον ἐστὶν ἐξ ὧν τῇ εὐχῇ συνήθως ἐαυτὴν ἐπιτρέπουσα, ἡλίου πρὸς δυσμάς ὄντος, οὐ πρότερον ἢ τὰς ἀδελφὰς συνελθεῖν περὶ τὰς τοῦ δρθρου ὡδὰς ἔλυε τὴν εὐχὴν· ἀλλ' οὕτως ὑπ' αὐτῶν ἐστὶν ὅτε καταεπιμύβαντο ἡρμῆνη τὰς χεῖρας. Ἄλλοτε δὲ εἰς ἐσπέραν τῇ γῆ τὰ γόνατα δοῦσαν ἢ ὅλην νύξ αὐτὴν εἶχε κειμένην οὕτως καὶ κλιούσαν, καὶ θεῷ θερμῶς εὐχομένην· καὶ ὁ πάντων θυμαῖζειν ἄξιον, ὅτι τοιοῦτον ἐκαίη βίον ἀσκούσα τοιοῦτον εἶχε τὸ φρόνημα ταπεινὸν, ὡς μηδένα φημι τῶν τὰ ποιηρότατα ὁρώντων ἐπίσης αὐτῇ εὐνοῦσθαι μετριοφρονεῖν.

I'. Καὶ ἵνα τᾶλλα παρῶ, ὅσα καὶ τὴν ἀκοὴν ἐνοχλήσει διὰ τὸ πλήθος, ἀλλὰ τὰ γε ἰδιαιτάτα ταύτης καὶ, ὡς ἂν εἴποις, σαφῆ γνωρίσματα ταῖς φιλοθείαις παραβῶτω ψυχῆς· τὸ καθ' ὑπερβολὴν πρᾶον, καὶ τὸ μηδέποτε μηδενὶ φανερὰν γενέσθαι ὀργιζομένην, τὸ τῆς ἀγάπης φιλάδελφόν τε καὶ κηδεμονικόν, τὸ πρὸς κενοδοξίαν κομιδῇ μισοπόννηρον, τὸ τῶν ἐνομμάτων δεινῶς ἰδιωτικόν, καὶ ἡ μηδενὸς ἄλλου ἦν, πρὸς εὐτέλειαν ἐξισούμενον (τοιζῶτα γὰρ τὰ τῆς εὐγενοῦς ἐκαίης ἐσθῆματτα, οἷα ἂν καὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐπαίτουτων ἀπιξιωσέ τις ὀφθῆναι φορῶν)· τὸ τῆς καρδίης ἐσχάτως νήμεμόν τε καὶ γαληνόν, οὕτως χωρῆσαν εἰς βάθος καὶ ποιωθῆν, ὡς καὶ δῆλον ἀπὸ τῆς ἔξω γενέσθαι καταστάσεως· ἐπὶ πάντιν ὁ καὶ τετάχθαι πρὸ πάντων ἄξιον, τὸ σύννου αὐτῆς καὶ προσεκτικόν καὶ ἀκριθῶς ἀδιάχυτον· εἰς οὐκ ἀκολουθῶν εἶχε, τὸ μηδέποτε ταύτης τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύων ὁρᾶσθαι κενούς, ἀλλ' ὠδίνειν αὐτῇ καὶ βλυζούσας τῶν ἰδᾶτων πηγὰς.

IA'. Ταύτης οὖν τὸν βίον μελλούσης ἀπολειπεῖν, ἐορτὴ μὲν ἦν τοῦ μακαρίου Ἐφραὶμ, οὐχ ὄν ἡ Σύρων Ἰθρεψι γῆ, ἀλλὰ γνωρίμου καὶ συνήθους τῆ πόλει, τοῦ τὸν θρόνον, φημι, τῶν Μυλασσέων περιφανῶς κοσμήσαντος. Ὁ μὲντοι ἐπίσκοπος Παῦλος σὺν ἅμα παντὶ τῷ πλῆθει τῆς πόλεως, ἐπὶ τὴν Λευκὴν κώμην ἀπήει· ἐκεῖ γὰρ καὶ ὁ ναὸς ἦν, καὶ τοῦ θεοῦ Ἐφραὶμ ἱερὸν ἀπέκειτο λείψανον, καὶ τὰ τῆς ἐορτῆς πᾶν λαμπρὸς ἐτελεῖτο. Ἡ δὲ πάσας αὐτῇ τὰς ἀδελφὰς μετακλήτους ποιησαμένη, λόγιον ἤρχετο πρὸς αὐτὰς τοιῶνδε, πολὺ τὸ μέτριον ἔχόντων, καὶ

τῶ μετρίῳ συγκεκρμένον καὶ τὸ φιλάδελφον. Κυ-
ρῖαι μου καὶ ἀδελφαί, λέγουσα, ἐγὼ μὲν τὴν πολλὴν
ὁμῶν περὶ ἐμὲ κηδεμονίαν ἀκριβῶς λίαν ἐπίσταμαι,
καὶ ἥπως ξέντης καὶ πλανήτιδος οὗτης ἀντελάβεσθε
μου τῆς ἀσθενείας, καὶ εἴσω τῶν ὑμετέρων ἴθεοθε
σπλάγγων, καὶ φιλανθρώπως ἡμᾶς φύκειώσατοθε·
ἀλλὰ καὶ τανῶν ὑμῶν δέομαι, καὶ σφόδρα δέομαι,
μηδὲ ἀπιούσης λήθῃ τὸ ἐμὸν δεῦναι, ἀλλὰ καὶ πολλῶ
μᾶλλον ἀξίῃσαι τὸ φίλτρον, καὶ τὴν ἐμὴν μνήμην
ἀνάγραπτον ταῖς ὑμῶν δόξαις ἐγγράφει ψυχῆς, καὶ
ἀνίκα δ' ἂν καὶ θεῶ προσέργησθε, καὶ χεῖρας δόξαις
αἵρητε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐμοῦ τῆς εὐτελοῦς (καὶ τί
γὰρ ἄλλο ἢ δούλης ὑμῶν; εἴητε μεμνημένοι. ὣτως
ἐγὼ ζῶσα καὶ ἀθάνατος ἔσομαι, καὶ μετὰ τέλος εἴ-
τις αἴσθησις διαφερόντως ἡσθήσομαι. Nῦν γὰρ, ὡς
ὁρᾶν ἔχω, τέλος ἔχει τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ μέ τις
ὁδὴν συνέχει, καὶ φόβος ἄρβητος διασείει μου τὴν
καρδίαν, μή μοι γίνωνται ἐμποδῶν αἱ πολλαὶ ἀμαρ-
ταίαι μου, καὶ τῆς πρὸς θεὸν ἀπερξέωσι τρίβου.
'Αλλ' εὐροίμι τὰς ὑμῶν ἱεράς εὐχὰς ὁδηγοῦς ἀγα-
θὰς, καὶ τὴν ὁδὸν μοι ταύτην εὐμαριζούσας. Κε-
καίνο δὲ πάλιν οὐ μετρίως θράττει μου τὴν ψυχὴν,
ὅτι καὶ Παύλου τοῦ κοινοῦ πατέρος ἀπολείμμαι, καὶ
οὐδὲ αὐτὸς ἄρτι τυγχάνει πρῶν ὑπερευζόμενός μου
τῆς ἀποδημίας, καὶ ἀγαθῶν ἐλπίδων οὐκ ἔρημα τὰ
ἐκεῖ μοι θύσων· ἀλλ' ὑμεῖς γε ἐλθόντι εἴπατε, καὶ
ἀνθ' ἡμῶν ἐπιμελῶς πάνυ δεήθητε, μή ἐπιλαθῆσθαι
μου τῆς Ξένης, ἣν αὐτὸς κατὰ τὸν Χριστοῦ λόγον
συνήγαγε, καὶ πρὸς ταύτην ἤγαγε τὴν ὁδόν.

IB'. Ταῦτα αὐτῆς λεγούσης, ἀστρακί τὸ δάκρυον
πάσαις ἀπέρρει τῶν ὀφθαλμῶν λύπη τε ἀποβήτω
τὴν ψυχὴν ἐσπαρτόντο, καὶ ἀθυμία σαναίχοντο,
καὶ οἰονεὶ κοινῆς μητρὸς καὶ φιλόπαιδος ἀπιούσης,
κύκλω περιεστρέμεναι τὴν ὀρφανίαν ὠδύροντο· πολλῶ
δὲ πλέον τῶν δύο θεραπαινίδων αὐτῆς, ἃς καὶ τῆς
φυγῆς εἶχε καὶ τῆς ἐν τῇ ξένῃ διαγωγῆς κοινωνοῦς,
τὸ πάθος ἤπτετο. Πολλοῦ γοῦν, ὡς εἰκὸς, κλυθμοῦ
καὶ οἰμωγῆς καὶ ταράχου συγκινηθέντος, εἰς οἶκτον
καὶ αὐτῆ καὶ δάκρυα θερμὰ κατηνέχθη· πλὴν ἀλλὰ
θᾶττον αὐτῆ τε τε ἀνήνεγκε, κάκειναις παρήνει τῶν
ὠδύρων ἀφεμέναις αὐτὰς εὐτερπίζειν, καὶ τοῦτο
μᾶλλον σκοπεῖν, Ὅπως μὴ ἐν τῷ τέλει, φησὶν,
ἄξια δακρύων ἢ τὰ ἡμέτερα. Δεῖ γὰρ τὰς φρονί-
μους τῶν παρθένων ζηλωσαι, καὶ τὰς λαμπάδας
ἀνάψαι, καὶ τοῦτο θέσθαι διὰ φροντίδος, ὥστε δι-
καὶ θεῶν, ῥημάτων, ὅτι Μὴ βραδυνεὶ Κύριος· ἔχει
γὰρ ἡ ἡτέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς, Ἐπεὶ δὲ καὶ
μετὰ τὴν παραίνεσιν εἶμι μᾶλλον αὐτὰς εἶχε
τὸ πένθος, καὶ τῆς κλίσης λίαν περιπαθῶς
εἶχοντο, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἀποστηναὶ ταύτης ἠνεί-
χοντο· αὐτῆ καὶ χεῖρας καὶ ὄμματα πρὸς οὐρανὸν
ἔρασα, καὶ τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν δάκρυσι τὴν ἔνδον
διάθεσιν τῆς ψυχῆς ἀπαγγέλλουσα, Ὁ Θεὸς, ἔφη, ὁ
πάντα μοι μέγρι τοῦ νῦν φιλανθρωπότατα γεγονός,
καὶ πατήρ, καὶ μήτηρ, καὶ τροφός, καὶ πατρίς, τὸ
μόνον καὶ ἡδὺ τῆς ξένης ἐμοῦ παραμύθιον, αὐτὸς με

rores: Dominæ meæ, dicens, et sorores, ego quidem
magnam, quam mei gessistis, curam recte scio, et
quemadmodum cum essem externa et errans,
meam suscepistis imbecillitatem, et intra vestra
viscera posueritis, meque benigne vobis effecistis
familiarē, Sed nunc mihi vobis est opus, valde,
inquam, et opus, ut nec cum recessero, me man-
detis oblivioni: sed multo magis amorem augeatis,
et mei memoriam in vestris sanctis animis descri-
ptam et impressam conservetis: et quando ad
Deum accedatis, et sanctas manus ad ipsum tol-
letis, meæ quoque humilis et abjectæ, et quid aliud,
nisi vestræ ancillæ? sitis memores. Sic ego ero viva
et immortalis, et post finem si ullus est sensus.
valde lætabor. Nunc eum quantum possum videre,
mihi finis imminet, et quædam premit molestia,
et inexplicabilis metus cor meum agitat, ne sint
mihi impedimento multa mea peccata, et accēant
abea, quæ ad Deum tendit, via: sed inveniam sa-
cras vestras preces bonas duces, et hanc mihi viam
reddentes facilem et expeditam. Porro autem il-
lud quoque meum non parum conturbat animum,
quod et a Paulo absum communi nostro patre, qui
precalus esset pro meo decessu, et effecisset, ut
non bona spe defecta illuc proficiscerer. Sed vos
id ei cum venerit dicite, et pro nobis vehementer
orate, ne mei obliviscatur Hospitæ, quam ipse
convenienter Christi dicto collegit, et in hanc
viam deduxit.

XII Hæc cum ea diceret, omnibus lacrymæ profue-
bant ex oculis, et dolore, qui dici non potest, earum
cruciabatur animus, et gravi mœrore attingebantur, et
utpote communi et filiorum amatissima matre re-
cedente, in orbem circumsistentes, deflebant orbita-
tem: multo autem magis duas ancillas, quas et fugæ
et vitæ, quæ in externa regione acta est, habuit socias,
attingit motus animi. Cum itaque multus, ut par est,
fletus luctusque et tumultus esset excitatus, ei quo-
que earum miserenti calidæ decidebant lacrymæ.
Cæterum et ipsa cito ad se rediit, et illas est exhor-
tata, ut relictis fletibus, se ipsas componerent et hoc
potius considerarent, ne in fine ipsæ essent dignæ,
quæ defleantur. Oportet enim, inquit, vos pruden-
tes imitari virgines⁴, et accendere lampades, et hoc
curare, ut in vestris vasis accipiatis oleum. Porro
autem divinorum quoque verborum meminit, quod
Non tardat Dominus; veniet enim dies Domini sicut
fur. Cum vero post admonitionem lugere magis
pergerent, et lecto hærerent valde miserabiliter, et
nec minimum quidem ab eo discedere sustinerent,
ipsa cum et manus et oculos ad cælum sustulisset,
et oculorum lacrymis internam animi significas-
set affectionem, Deus, inquit, qui in hodiernum
usque diem omnia mihi fuisisti benignissime, pa-
ter et mater et nutrix, et patria, solum et jucun-
dum mei hospitæ solatium, ipse quoque, Domi-
ne, dignare me mane suscipere in supernam

⁴ Matth. xxv, 4.

patriam, tuam civitatem Jerusalem. Memento autem harum quoque omnium, quæ mihi secundum spiritum conjunctæ sunt, ut sorores, et conserva eas superiores omnibus maligni dæmonis insidiis. Harum quoque duarum mihi præcipue conservarum memento tu, qui bonus es, et quomodo in hac, quæ est ad tempus, vita, et fugæ, et laborum, et aliorum, quæ in externa regione feruntur, malorum fuere sociæ, et a me perpetuo mansere inseparabiles: ita ut nos quoque illi simus inseparabiles, et beata tua vita fruamur concede.

XIII. Hæc cum præcata esset, et rogavit sorores, ut eam parum dimitterent. Quod quidem cum factum esset, et illæ essent egressæ, e lecto descendit Hospita, et venit ad oratorium. Deinde inclusa, cum genu flexisset in terram, intense orabat, duabus ancillis extrinsecus eam contemplantibus. Cum ea ergo diutissime produceret orationem, vident repente lætam et claram lucem domum circumfulsisse: et cum suavem, qui dici non potest, sensissent oderem, cui nulla possunt conferri, quæ sunt in terra, aromata, statim fores aperiunt: et cum simul irruissent (o divinam Providentiam), inveniunt Hospitam feliciter obdormisse, et ad quem desiderabat Christum esse præfectam hora sexta diei Sabbati. Egressæ ergo cum flentes et vociferantes sorores convocassent, eam circumstabant, et omnes simul plangebant. Deus autem volens desuper ostendere, cujusmodi lux celabatur in occasu hujus vitæ, maximo signo eam honorat post mortem. Cum enim eam jam reliquisset anima meridie, essetque aer serenus, et sol resplenderet clarissime, in cælo apparet veluti quædam corona, quæ stellis circumcircumscribebatur: in medio autem coronæ cernitur crux, quæ ipsa quoque erat stellis lucidis figurata. Cum ergo miraculum sic evasisset manifestum omnibus, episcopus Paulus, qui in Leuce vico adhuc agebat, cum hoc præter spem spectaculum suis acciperet oculis, divino Spiritu motus, iis, qui congregati erant, dixit: Domina Hospita dormiit, et hoc est ejus signum coronæ et crucis.

XIV. Postquam autem ab eo fuit peractum sacri mysterii ministerium, magno studio illinc recedit: una vero cum eo ivit reliquus quoque populus. Deinde cum ingressi essent civitatem, vident episcopum nihil esse omnino falsum sua prædicatione, sed eadem hora Hospitam a rebus mundanis vere fuisse externam, qua illud signum apparuit, et hic vir divino Spiritu afflatus, de ea est hæc locutus. Cum toto ergo populo concurrebant omnes viri et mulieres, cum magna vociferatione et admiratione dicentes: Gloria tibi, Christe, gloria, qui noluisti talem thesaurum in terra latere. Gloria tibi, omnium Opifex, quod parvam nostram et in hodiernum usque diem obscuram civitatem, tam illustrem reddideris, et dedisti, ut posset de tali gloriari thesauro. Et sic quidem omnes communiter, multo

καὶ νῦν εἰς τὴν ἄνω πατρίδα τὴν πόλιν τὴν σὴν Ἱερουσαλήμ παραμβάνειν. Δέσποτα, καταξίωσον· μνήσθητι δὲ καὶ τούτων πασῶν, αἱ κατὰ πνεῦμά μοι ἀγγελικῶς συνηρμόσθησαν, καὶ ἀνωτέρας αὐτάς πάσης ἐνέδρας τοῦ πονηροῦ διατήρησον· καὶ τούτων δέ μου τῶν δύο τῶν κατεξείρετον ὁμοούλων, ὁ ἀγαθός, μνήσθητι, καὶ ὡσπερ ἐν τῇ προσκαίρῳ ταυτῇ ζωῇ καὶ φυγῆς ἐμοὶ καὶ πόνων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ ξένη κκκῶν ἐκοινωνήσαν, καὶ ἀχώριστοί μοι μέχρι τέλους διέμειναν, οὕτω κάκειθεν ἡμᾶς ἀχωρίτου· εἶναι, καὶ τῆς παρὰ σοὶ μακαρίας ἀπολαύειν ζωῆς καταξίωσον.

ΓΓ'. Ταῦτα προσευξαμένη, μικρὸν ἐφεῖναι αὐτὴ τὰς ἀδελφὰς ἡζήσθη· οὐπερ δὲ γειομένους, κάκειθεν ἐξεληθουσῶν, τῆς κλίνης ἡ Ξένη διαναστῆσα τῷ εὐκτερίῳ προσέρχεται· εἶτα ἐγκλεισμένη καὶ γόνυ δούσα τῇ γῆ, συντεταμένῳ προσήχετο, τῶν δύο θεραπεινιδῶν ἐξωθεν φιλοπόνως αὐτὴν παραθεωμένων. Τῆς εὐχῆς οὖν ἐπὶ πλεῖστον αὐτῇ παρατεινομένης, ἀθρόον ὄρωσι φῶς τὸν οἶκον περιλάμπων φαῖδρον· ἀρβύτου τέ τινος αἰσθόμενοι εὐωδίας, οὐδενὶ τῶν ἐπὶ γῆς ἀρωμάτων εἰκαζομένης, τὰς πύλας εὐθὺς ἀνοίγουσι καὶ συνεισπεσοῦσαι (ὡ θεῖαις οἰκονομίαις!), τὴν μοχαρίαν ἱρώσι Ξένην μακαρίας ὑπνώσαντες, καὶ τὴν πρὸς ἡν ἐπεποθήσε Χριστὸν στελαμένην, ἕκτης ὥρας καθ' ἡμέρας Σάββατον ἱσταμένης. Εἰζῆλθον οὖν, καὶ τὰς ἀδελφὰς ἐν λαυθρῷ καὶ βοῇ συγκαλέσσει, περιστάσαντό τε αὐτὴν, καὶ ἅμα πάσαις ἐκόπτοντο. Ὁ μέντοι θεὸς αἰεταί πασι βουλόμενος ἀνωθεν, οἶον φῶς ἐν ταῖς τῷ βίῳ τοῦδε δυσματὶ ἐκρύπτετο, μεγίστην τῶν μετὰ τέλος θεοσημίᾳ τιμῆ. Ἦδη γὰρ ἀπολαύσας αὐτὴν τῆς ψυχῆς μεσοῦσης ἡμέρας, εὐχῆς οὐσης, καὶ τοῦ ἡλίου φαῖδρότατα λάμποντος, εὐφανος οἶος ἐν τῷ οὐρανῷ διαφανέται, δι' ἀπικρῶν τὸν κύκλον περιγραφόμενος, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ στεφάνου σταυρὸς καθωρᾶτο λαμπροῖς ἄστρασι καὶ οὕτως σχηματιζόμενος. Τοῦ θαύματος οὖν οὕτως ἅπασιν γενομένου καταφανοῦς, ὁ ἐπίσκοπος Πῶλος· εἶτι περὶ τὴν Λευκὴν κώμην διάγων, καὶ τὸ περιόδοξον τοῦτο θέαμα ὀφθαλμοῖς ἰδίῳις παραλαμβάνων, γαίψ Πνεύματι κινηθείς, Ἦ κυρία Ξένη, πρὸς τοὺς συνειλεγμένους ἔφθ, κεκοίμῃται, καὶ ταύτης ἄρα τῷ σημεῖον τοῦ στεφάνου τοῦτο καὶ τοῦ σταυροῦ.

ΙΔ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τέλος αὐτῷ τὰ τῆς ἱερᾶς εἰχμισταγωγίας, κατὰ σπουδὴν ἐκείθεν ἀνῆει· συναγαγεῖ δὲ αὐτῷ καὶ ὁ λοιπὸς ἅπας ὄχλος· εἶτα καὶ τῆς πόλεως ἔνδον γενόμενοι, θεωροῦσιν οὐδὲν ὄλως διαμαρτόντα τὸν ἐπίσκοπον τῆς προρρήσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ὥραν τὴν Ξένην ξάνην ὄντως γενομένην τῶν ἐγκοσμίων, καθ' ἣν ἤδη καὶ τὸ σημεῖον ἐφάνη, καὶ ὁ πνευματοφόρος οὗτος ἀνὴρ τῇ περι αὐτῆς ἀεφθεγέτατο. Συνέτρεχον οὖν παμπληθεῖ πάντες, ἑνδρας δηλαδὴ καὶ γυναῖκες, σὺν πολλῇ τῇ βοῇ καὶ τῷ θαύματι, Δόξα σοι, Χριστέ, λέγοντες, Δόξα τῇ μη λαθεῖν ἐπὶ γῆς τοσοῦτον εὐδοκῆσαντι θεσαυρόν· δόξα σοί, πάντων Δημιουργε, ὅτι καὶ Μύλασαν τὴν μικρὴν ἡμῶν καὶ μέχρι καὶ νῦν ἀδόξον πόλιν, οὕτω περιφανῆ τέθεικας, καὶ τοιοῦτον δέδωκας σεμνωθεῖν καὶ κειμηλίῳ. Καὶ οὕτω μὲν κοινῶς ἄπαντες

πολλῶν δὲ μάλλον τὰ πλήθη τῶν γυναικῶν, ἅμα μὲν αὐτῶν θερμότερον τινηθέντα τῆς φύσεως, ἅμα δὲ καὶ τῶν τὴν ὁμογενῆ βλέπειν οὕτω θαυμαστὴν ἐκασίτως ἑαυτῶν ἔχουσαι, μεθ' ὁρμῆς οἷας τῶ ἀρχιερεὶ προσήεσαν, Μὴ κρύψῃς ἡμῶν τὴν τῆς πόλεως, λέγουσαι, δόξαν, μὴ καλύψῃς τὸν ἔπαινον, τὸν μαργαρίτην μὴ καταχώσης· κοινήν ταύτης τὴν προπομπὴν ποιησώμεθα, δημοσίᾳ τὸν λόγον βασιτάσωμεν· ἰδέτωσαν πάντες ὡς οὐκ ἀπόβλητα δὴ τὰ γυναικῶν, ὡς οὐκ ἄξιμα· ἰδέτωσαν οἷου δούλαι τυγχίνομεν βασιλείας· ἰδέτωσαν Ἕλληνας, Ἰουδαῖοι, καὶ ἐντροπῆ τὰ πρόσωπα καλυψάσθωσαν· γνώτωσαν τίς ὁ σταυρωθεὶς ὑπ' αὐτῶν, καὶ κοψάσθωσαν. Αἱ μὲν οὖν γυναικες οὕτως.

ΙΕ'. Ὁ δὲ γε ἐπίσκοπος τῇ κλίτῃ τε προσελθὼν καὶ αὐχένα κλίνας, μεθ' ὅσης ἂν εἴποτι τοῦ αἰδοῦς καὶ τῆς εὐλαβείας τῶ σώματι προσκύνει· πρὸς δὲ καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἱερέων χορὸς καὶ κληρὸς ἅπας τῇ κειμένῃ τὴν ἴσην προσήγον τιμὴν· καὶ οὕτω τὴν κλίτην διαβαστάζαντες ὑπὸ πολλῶν τῶ φωτῶν τῶν λαμπάδων καὶ τοῖς ἀρώμασι διὰ μέσης ἤγον τῆς πολέως. Ὁ δὲ τῶν ἀστέρων ἐκείνων στέφανος, καὶ σὺν αὐτῶν δέξκου καὶ ὁ σταυρὸς, φερομένης μὲν τῆς κλίτης, καὶ αὐτὸς εἴπετο· Ἰσταμένης δὲ, δῆλος ἦν ἐστῆκώς, καὶ μονοιουχί τὴν κλίτην παραδεικνὺς καὶ φεγγόμομος, ὅτι διὰ ταύτην ἐκεῖνος, καὶ ὑπ' αὐτῆ ὁδηγῶ τὴν ἰδίαν νίκησιν τε καὶ στάσιν οὗτος ποιεῖ. Ὁ δὲ λόγος τοῦ θαύματος καὶ τοὺς ἔξω σποδῆ περιήει, καὶ πάντες συνέτρεχον εὐθὺς θεασόμενοι, ὡς μικροῦ τὴν πόλιν στενοχωρεῖσθαι τοῖς πλήθεσι. Πᾶσαν οὖν οὕτως ἐκείνην τὴν νύκτα διαγρυπνήσαντες, ἤτις καὶ κυρία τῶν ἡμερῶν ἦν, πολλὰς ἐθεώοντο καὶ ἰάσεις ἡμοῦ τελοῦμένας. Πᾶς γὰρ ὅστις ἡ χρονία νόσος, ἢ πάθει ἀνηκέστῳ κεκράτητο, οὐ πόνων ἐδεήθη πολλῶν, οὐ χρημάτων, οὐ χρόνου τε καὶ διατριβῆς, ἀλλὰ προσεγγίσει μόνον τῇ κλίτῃ καὶ ἄψιχθαι· καὶ ἡ ἀφῆ παντὸς ἦν εὐθὺς ἀπαλλαγὴ τοῦ πιέζοντος.

ΙΣ'. Ἡμέρες οὖν ἦδη διαλαμψάσης, καὶ τρίτης ἐσώσης ὄρας, ἐπὶ τὸν τόπον κατέλαβον, ὃς Συκίνιον μὲν καλεῖται, πρὸς τῶ νοτίῳ δὲ τῆς πόλεως διάκειται μέρει, ἐνθα δὴ καὶ ἡ Ξένη ταφῆς ταχέην ἐπισκήψασα ἦν, θάπτουσι ταύτην, νόμον μὲν θανάτου τῇ γῆ κρυπτομένην, λόγῳ δὲ βρετῆς πανταχόσε κηρυττομένην. Ἐθεωρεῖτο δὲ αὐθις ὁ τε κύκλος καὶ ὁ σταυρὸς τὰ ὁμοια δρῶν, συνοδεύων τε τῇ κλίτῃ, καὶ ἰσταμένης ἰσταμένου· ἅμα δὲ τῶ κρυθῆναι τῇ γῆ ταύτην, καὶ αὐτὸς κρυβεῖς, καὶ μηκέτι δῆλος μηδενὶ γινόμενος. Οὕτως οὖν ἐκεῖ ταύτην καταθίντες, καὶ ὡσπερ εἰκὸς ἦν, μυρίσαντες τὰς ἐπιχειμένους τῶ λειψάνῳ σινδόσας, περιμάχτηον αὐτοῖς ἐπιποιῶν τὸ χρῆμα, ὃ ἐπίσκοπος δηλαδὴ καὶ οἱ προεστῶτες· καὶ ὡσπερ τινα κληρὸν εἰς ἀλλήλους διανεμάμενοι, πικθῶν ἅμα καὶ νοσημάτων καὶ παντὸς ἐτέρου λυποῦντος ἀπαλλαγὴν ἔχειν δι' ἐκείνων ἐπίστευον, καὶ τῶν ἐλπίδων οὐ διεψεύσθησαν. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ τόπος πλήρης ἰάσεων, ὃς τὸ ἱερὸν ταύτης κρύπτειν ἡμολήρησε σῶμα, θησαυρὸν ἀκένωτόν τε καὶ ἀδελφάντην. Οὐ πολὺς ἔμεταξὺ χρόνος, καὶ αἱ πισταὶ ταύτης

autem magis multitudo mulierum, quæ simul quidem molæ et calore naturæ, et quod eam, quæ erat ejusdem sexus, viderent ad admirabilem, non potentes se continere, magno impetu accedunt ad pontificem: Ne nos, dicentes, celaveris laudem nostræ civitatis, margaritam ne infoderis, hanc communiter deducamus: lucernam feramus publice. Videant omnes non esse rejciendas feminas, ut quæ non sunt infames. Videant cujus regis sumus ancillæ. Videant gentiles, videant Judæi, et vultus suos tegant præ pudore: cognoscant quisnam sit ab eis crucifixus, et plangent. Atque sic quidem feminæ.

XV. Episcopus autem cum ad lectum accessisset, et cum quanta dici potest reverentia, cervicem inclinasset, corpus adoravit. Quin etiam sacerdotum reliquus chorus et universus clerus eundem jacenti exhibebant honorem. Sicque lectum ferentes, multis comitantibus lampadibus et suave olentibus aromatibus, per mediam duxerunt civitatem. Illarum vero stellarum corona, et quæ cum ea erat crux, cum lectus quidem ferebatur, ipsa quoque sequebatur: cum stabat autem, stans quoque aperte cernebatur: et propemodum lectum ostendens, et loquens quod illa sit propter ipsum, et eo duce et stet, et moveatur. Fama vero miraculi cito pervenit ad externos, omnesque protinus id visuri concurrebant: ut civitas esset propemodum nimis angusta civitati. Cum totam ergo illam noctem sic vigilassent (erat autem dies Dominicus), cernebant sic quoque multas fieri curationes. Quicumque enim vel morbo diuturno erat detentus, vel immedicabili aliqua affectione, non multis opus habebat laboribus, non pecuniis, non tempore et mora: sed satis erat solummodo ad lectum accedere et tangere: eratque contactus protinus liberatio a quolibet, quod premebat.

XVI. Cum autem jam dies illuxisset, et esset hora tertia, ubi pervenerunt ad locum, qui vocatur quidem Sycinium: situs vero est ad partem australem civitatis, quo quidem in loco mandarat Hospita, ut sepeliretur: eam sepeliunt, ut quæ lege quidem mortis humi sit condita, virtutis autem ratione ubique prædicetur. Cernebatur autem rursus et circulus et crux facere similia, nempe et ingredi cum lecto: et cum staret, consistere: simul ac vero is fuit terra absconsus, ipse quoque latuisse, et non apparuisse amplius. Cum eam ergo sic deposuissent, et ut par erat, unxisissent linthea, quæ erant imposita reliquiis, ejusmodi esse duxerunt, ut pro eis depugnarent, episcopus scilicet et ii, qui aderant: et cum veluti quamdam hæreditatem ea inter se divisissent, a morbis et affectionibus, et a quolibet alio, quod ægre esset, liberationem per illa se habere credebant, neque spe falsi fuere. Quin etiam locus quoque erat plenus curationum, cui obtigit, ut sacrum ejus corpus conderet, thesaurum qui exinaniri non potest et consumi. Non multum in-

tercessit temporis, et fideles ejus ancillæ, aut Dei potius gratæ servæ, e vita excedunt, et ad pedes dominæ sepeliuntur, ex veritate magis ostendi volentes, quam ex eo, quod erat humilitatis legibus dispensatum : et ut per propinquitatem simul cerneretur amor et benevolentia, et servitus rursus et subjectio per ordinem.

XVII. Ex quibus cum quæ primo erat mortua, de sua fuga nihil aperuisset, quoniam secunda quoque erat paulo post moritura, sorores eam sacramento quam maxime horrendo adjurantes, efficiunt ut nihil celet ex iis, quæ facta fuerant, et statim omnia vere narravit : undenam venerit sancta, et quibusnam claris orta sit parentibus, et quænam ei fuerit causa erroris et fugæ, nempe Dei amor inexpugnabilis, propter quem et maximos labores et immodicam sustinuerunt afflictionem : et quodnam esset ejus nomen proprium, nempe Eusebia, Ita enim nominabatur a divino baptismo. Imposito autem nomine, maluit illa vocari Hospita, propterea quod a rebus mundanis esset plane hospes et aliena : et etiam ut magis lateret, cui latere gratum erat.

XVIII. Paucis vero post diebus beatissimus quoque Paulus emigrat gloriose, qui fuit revera bonus pastor, suamque vitam post mortem comprobavit miraculis, et cum aliis eo quoque dives est Mylassa civitas. Templum vero Andreæ apostoli ejus corpus tanquam sacrum suscipit. Sunt vero nec ii Mylassæ ornamentum, turres quæ rumpi nequeunt, thesauri sine sumptu, et bonorum omnium suppeditatores : in gloriam Patris, et Filii, et sancti Spiritus, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

θεράπειναι, ἢ τοῦ Θεοῦ μᾶλλον εὐάρεστοι δούλαι, τὸν βίον ἀπολιμπάνουσι, καὶ πρὸς τοὺς ποσὶ θάπτονται τῆς δεσποίνης, ἐλόμεναι μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἀληθείας, ἢ ἀπὸ τοῦ νόμοις ταπεινώσεως οἰκονομηθέντος δεικνυσθαι, καὶ ἴν' ἐν αὐτῷ καὶ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ τὰ τῆς στοργῆς, διὰ τῆς ἐγγύτητος, καὶ τὰ τῆς δουλείας πάλιν καὶ τῆς ὑποταγῆς διὰ τῆς τάξεως ὑποφαινῆται.

IZ'. Ἴν τῆς πρώτης θανούσης οὐδὲν περὶ τῆς ἐαυτῶν φυγῆς ἀποκαλυψάσης, ἐπεὶ καὶ ἡ δευτέρα μετὰ μικρὸν ἔμελλεν ἀποθνήσκειν, ὄρκους ὡς εἶναι μάλιστα φρικτοῖς αἱ ἀδελφαὶ ταύτην καταλαβούσαι, μηδὲν τῶν γενομένων ἀποκρύψαι περὶ ταυτέων, καὶ εὐθὺς πάντα ἐκείνη διηγόρευε φιλαλίθως· ὅθεν τε ὄρητο ἡ ἀγία, καὶ ὁποῖοις ἐγρήσατο πατρᾶσιν ἐπιστήμοις, τίς τε ὁ τῆς πλάνης αὐτῆς καὶ τῆς φυγῆς λόγος, ὅτι Θεοῦ ἄμαχος ἔρωσ, δι' ὃν καὶ πόνους ὑπερφύει, καὶ τὴν ἄμετρον ἰνέτχοντο κακοπάθειαν, καὶ τί τὸ κυρίως αὐτῆς ὄνομα, ὅτι Εὐσεβία· τοῦτο γὰρ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ βαπτίσματος ὀνομάζετο· τὸ δὲ καλεῖσθαι Ξένη ἐπιθετικῶς ἐκείνη, φερωνύμως δὲ μᾶλλον εἶπειν, διὰ τὸ ξενωθῆναι τῶν τοῦ κόσμου, προσέλετο, καὶ ἴνα καὶ λάθῃ μᾶλλον, ἢ τὸ λαθεῖν ἀγαπήσασα.

IH'. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις, καὶ ὁ μακαριώτατος Παῦλος εὐκλειῶς μετανίσταται, ποιῆν ἀγαθὸς τῷ ὄντι γενομένος, καὶ θαύμασι τὸν ἐαυτοῦ βίον μετὰ θάνατον πιστωσάμενος, καὶ πλουτεῖ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ αὐτὸν ἡ Μύλασσα πόλις, καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου ἱερὸν Ἀνδρέου τὸν τοῦτου νεκρὸν ὡς ἱερὸν ὑποδέχεται, καὶ νῦν εἰσι τῇ Μυλάσση κήμας, πύργοι ἄβρηκτοι, ἀδάπανοι θησαυροὶ, καὶ εἰσὼν ἀγῶν χρηρηγοὶ, εἰς δέξαν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

D. S. ANANIA

APOSTOLO DAMASCI ET MARTYRE.

Sæculum 1. — *Acta sanctorum Bolland.* ad diem 25 Januarii.)

1. Sancti apostoli Ananiæ martyrium in nullis Latinorum cœcis manuve exaratis codicibus reperimus; inter Metaphrastæ lucubrations exstat Latio donatum a Gentiano Herveto, editum a Lipomano tomo VI, De Vitis sanctorum 1 Octobris, quo die et illud collocavit in suo opere Surius. Nos antiquum Græcum ms. exemplar nacti, Latine ex eo vertimus, contulimusque cum Herveti interpretatione.

2. Martyrium peregit e in iis Actis traditur primo Octobris; quo eum celebrant Græci, ut omnia eorum Menologia, Menæa, Anthologion, alique rituales Fasti indicant. Auctorum compendium ita refertur in Menologio Henrici Canisi: Commemoratio sancti apostoli Ananiæ, unius ex LXX. Hic cum esse discipulus apostolorum, ab illis factus est episcopus Damasci, qui B. Paulum apostolorum, divina revelatione ad nuntius, baptizavit. Cum igitur multos in urbe Damasco et Eleutheropoli sanaret, et ad Christi fidelem converteret. Licinio præsidi assistens, et Christum verum Deum esse professus aridis nervis cæditur, laniatur, atque extra urbem eductus, jussu præsidis lapidatus est, et martyrii corona donatus. » Menæa aliquanto etiam fusius: « Sancti apostoli Ananiæ Damascenus erat patria sanctus apostolus Ananias, qui Paulum jussu divino, baptisma e tinxit; episcopus ejusdem civitatis. Multis igitur Damasci in raculis sanitarum effectis, multisque Eleutheropoli ad Christum adductis, ab Luciano præside nervis bubuli cæditur; lacerantur ei latera, et facibus ustulantur; demumque urbe ejectus, lapidibus obruitur, itaque martyrium finit, et ad æterna tabernacula emigrat. » Eadem habent Maximus Cytheræus et Anthologion ab Clemente VIII approbatum.

3. Latini eodem, quo S. Pauli conversionem, die colunt S. Ananiam Martyrologium vetus Romanum a Rosweyde editum: « VIII Kal Febr. Conversio S. Pauli. Apud Damascum S. Ananiæ, qui ipsum Paulum baptizavit. » Eadem tere habent Beda, Usuardus, Ado, Nockerus, aliaque et scripta manu et typis vulgata Martyrologia: e quibus omnibus tam Græcis quam Latinis hoc concinnatum e logium in Martyrologio moderno Romano: « XXV Januarii, apud Damascum natalis S. Ananiæ, qui eundem apostolum (de Pauli conversione egerat) baptizavit Hic cum Damasci, et Eleutheropoli, alibique Evangelium prædicasset, sub Licinio judice nervis cæsus et laniatus, demum lapidibus oppressus, martyrium consummavit. »

MARTYPION

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΝΑΝΙΟΥ.

MARTYRIUM

SANCTI ET GLORIOSI APOSTOLI ANANIÆ.

(Græce nunc primum prodit ex cod. ms. Reg. Paris. n. 1546, sæculi XIII, quem ex altero supplevimus ubi bibliopegi cœtellus scripturam eraserat. EDIT. PAIR.)

Α'. Λουκιανῶ τοῦ δυσσεβοῦς κατὰ τὰ τῆς ἐφῆρας Α
μέρη ἐν Βεθγαυρῇ [αὐτ. — εἰ] τῆς Ἐλευθεροπόλεως,

(1) Græce, Λουκιανῶ: in Actis, Menæis, Anthologio, et apud Cythereum. At Menologium et Martyrologium Romanum, *Licinius* Mendum irrepisse hanc tyrologio putat Bivarrius, reponendumque Licilii Bassi nomen; ita namque dextri Chronicon habere an. Chr. 70, n. 2. » Peregrinatio ad loca

PATR. GR. CXIV

I. Cum impius Lucianns (1) ad partes Orientis in Betagauren (2) Eleutheropoleos, ab iis qui non sancta illi pœniæ ex aliis locis orbis terrarum, a multis quidem et diversi: facta: et peregrinatio ad S. Ananiam, passum sub Licilio Basso Judææ procuratore 25 Januarii, Hispanis insuper regionibus celebris habeatur. »

(2) Ita ms. Græcum: Ἐν Βεθγαυρῇ τῆς

minus idolorum vesaniam quam imperii sceptris suscepant, missus esset, acerrima facta Christianorum inquisitio est. Hic ergo Lucianus pro tyrannico sedens tribunali, vel ante opera ipsa verbis animi furorem spirabat, mala, ut ita dicam, fabricans Christianis: litteræque et edicta per omnem provinciam frequentia mittebantur, ut nolentes dæmoniis sacrificare, confitentesque Jesum Christum Dominum nostrum verum Deum, atque ejus sacra sectantes, non solum acerbissimis subjicerentur suppliciis, et per ignem, et feras, ac mare, aliaque cruciatuum genera mortem subirent, sed et sacra eorum corpora domestico sepulcro carerent, forasque raptarentur canibus ac feris pabulum futura.

II. Ananias igitur, cœlestium mysteriorum interpret, Deique apostolus, unus et ipse de septuaginta Christi discipulis (3), divina quadam virtute et inaspectabili claritate, Antiochia, ubi primum Christianorum cœpit nomine celebrari gens nostra, Damascus (4) venit, ut nec ipsa veritatis esset seminum expers, nec pietatis fructuum infecunda.

III. Interea autem Paulus magis magisque adversus apostolorum chorum rabiem parturiens, intolerabiles in eos minas jactans, atque incredibili quodam adversus eos accensus odio, rogavit principem sacerdotum, ut litteras mitteret ad eam synagogam quæ isthic erant, ut qui recusatent Christianorum religionem deserere, eos vinclos sub custodia Hierosolymam vel invitos pertraheret. Ei vero rei omnia sapienter administrans Providentia intervenit, quæ etiam eminus præstruere occasiones solet, quando ita successurum quid videt, ut inde boni quidpiam enascatur. Ibat igitur Damascus Paulus: cumque jam urbi appropinquaret, lumen cœleste oculis suis circumfusum videt, soloque prostratus his se verbis compellari audit: Saule, Saule, quid me persequeris? Et, Consurgens, inquit, pete civitatem, ubi dicetur tibi quid te oporteat facere. Cumque surrexisset,

Ἐλευθεροπόλεως. Hervetus, « Bethagabre Eleutheropolis. » Monogramium et Martyrologium Romanum, « Eleutheropolis. » Est Βατογαβρά, Bæto-gabra, » Ptolomæo lib. V Geographæ, cap. 16, et Tabula 4 Asiæ, inter « urbes Judææ ab occasu Jordanis fluvii. » Eadem forte quæ Eusebio de nominibus locorum divinæ Scripturæ, « Bethalaam, vicus uno milliari distans Eleutheropoli descendentibus Gazam. » Qui S. Hieronymo lib. De locis Hebræicis « Bethagla » dicitur. Eleutheropolis, autem meminit sæpe S. Hieronymus, et videtur urbs fuisse in Judæa ad Philistæorum vergens regionem; perperam cum Chabrone a nonnullis confusa, ut pluribus docet Bonfrerius noster in cap. IX Judicium v. 21 qui ob nullam ejus in Scriptura repperam mentionem, judicavit Christi et apostolorum temporibus non ex fuisse, sed postmodum ante S. Hieronymi tempora fuisse ædificatam. Verum obstat horum Actorum S. Ananias locus, nisi « Bethagaura, » sive « Bæto-gabra, » aut « Bethagla »

πρὸς τῶν τηλικούτων τῆς εἰδωλικῆς μανίας οὐδὲ ἤτερον ἢ τῶν σκῆπτρων ἐπιλημμένων ἀπειταλμένου, τὰ Χριστιανῶν διὰ πολλῆς μάλιστα τῆς ἐμάνης ἐγένετο [al. ἐγένετο]. Οὗτος οὖν Λουκιανός, ἐπὶ τυραννικῷ βήματι καθισθεὶς, καὶ πρὸ τῶν ἔργων τοῖς λόγοις ἔπει, πολλοῖς κατὰ Χριστιανοὺς, ὡς εἶπεν, τεκταινόμενος· γράμματά τε καὶ προδίματα κατὰ πάσης ἐφοῖτα τῆς ὑπερκούου, τοὺς μὴ βουλομένους μὲν θύειν τοῖς δαιμονίοις, ὁμολογοῦντας δὲ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν. Θεὸν ἀληθινὸν καὶ ἀτεπὶ προσανίγοντας, μὴ μόνον πικροτάτης τιμωρίας καθυποβάλλεσθαι, καὶ τὸν διὰ πᾶρος, [deest καὶ θηρῶν.] καὶ θαλάσσης, καὶ πάσης ἄλλης τῶν κακῶν ἰδέας, ὑφίστασθαι θάνατον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλοπαθῆν τὰ ἱερὰ τούτων σώματα ῥίπτεσθαι, καὶ θηρίοις εἰς βορὰν προκειμένας, καὶ μηδὲ ἐπὶ τῆς οἰκίας [/. οἰκίας] ἀξιοῦσθαι ταφῆς.

B'. Ἀνανίας τοῦτον ὁ θεηγόρος τοῦ Κυρίου ἀπόστολος, τῶν ἐβδομήκοντα καὶ οὗτος μαθητῶν ὢν, θεῖα τινὶ δυνάμει καὶ ἀοράτῳ τῆ ἐμφανείᾳ, ἐκ τῆς Ἀντιόχου, ἐβη καὶ πρῶτον ἀνθρώπος τὴν τοῦ Χριστιανοῦ κλήσιν πεπλούτηκεν, ἐπὶ Δαμασκῶν ἦεν, ὅπως μηδὲ αὐτῆ τῶν τῆς ἀληθείας σκευμάτων ἔδατος εἶη, μηδὲ τῶν τῆς εὐσεβείας καρπῶν ἄγονος.

Γ'. Ἐν τούτῳ δὲ ἄρα καὶ Παῦλος ἐπὶ κλίην τὴν κατὰ τοῦ χοροῦ τῶν μαθητῶν λύσασιν ὤδων, τὴν τε πρὸς αὐτοὺς ἀπειλὴν ἀφόρητος ἦεν, καὶ δὴ ἐπὶ πολλῷ τῷ κατ' αὐτῶν μάλιστα φόβῳ φερόμενος, ἤξισεν τὸν ἀρχιερέα ἐπιστολάς πέμπειν πρὸς τὸν ἱερεῖα συναγωγῆς, ὥστε τοὺς μετιέναι τὰ τῶν Ἰουδαίων ἀπειταλεγμένους, ὑπὸ διαμοῖς καὶ ἑσπῆ τὴν ἐπὶ τὴν Ἰερουσαλήμ καὶ ἄκοντας ἀγεῖν. Ἦ δὲ ἄρα σοφῶς οἰκονομοῦσεν εἶχε τὴν Πρόνοια, ἥτις δὴ καὶ πόρρωθεν τὰς ἀφορμὰς καταβάλλεται, ἥτις καὶ πρὸς ἀγθῶν τι φέρειν οἶδε τὸ ἐκθηρόμενον. Πρῶτῃ μὲν οὖν ὁ Παῦλος τῆ Δαμασκῶν, καὶ ὡς μόνον τῆ πόλει προσέδωκε φῶς οὐράνιον κατὰ τῶν ὀμμάτων ἦγον ὁρᾶ· καὶ τῷ ἑδάφει ἐπιπεσών, « Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις; » ἀκούει· καὶ Ἄναστᾶς, φησὶ, τὴν πόλιν κατάλαβε, καὶ ὁ δὲ ὡς ἔπει ποιεῖν, λαληθήτετα σοι. Ἀνέμωκος μὲν οὖν ἀναστάντι τὰ ὄμματα· οὐδὲν δὲ εἶχεν ὁρᾶν. Ἄλλ' ὁ μὲν

a recentiora scriptore fuerit « Eleutheropoleos » appellata, (quod ei urbi esset propinqua) quo a duobus aliis locis « Bethagla » dicitur distinguatur. Eorum meminit idem Hieronymus in voce « Aresatad. » Ita scribitur: « Aresatad locus trans Jordanem, in quo planguntur quondam Jacob, tertio ab Hiericho lapide, duobus miliibus a Jordane, qui nunc vocatur Bethagla, quod interpretatur locus gyri, eo quod ibi more planguntium circumferunt in funere Jacob. » G. L. Deo agitur Josse xv et xviii « Est domus quæ alia villa Bethagla, maritima in octavo a Gaza miliario, » ut Hieronymus ibidem addit.

(3) Idem docent liber de LXX discipulis, qui Dominico iugo tribuitur, Petrus de Natalibus, Maurilycus, Canisius.

(4) Baronius anno Chr. xxxv. cum de discipulis Christi post S. Stephani lapidationem dispersis egisset, addit n. 5: « Hac ipsa dispersione Ananias discipulus profectus Damascus collegit Ecclesiam.

τὸν χειραγωγούμενος εἰσεῖσι. Τῷ Ἀνανίᾳ ἄ
 ἤν [εὐθεῖαν πορεύθητι, φησί, ῥύμην, ὁ
 τῷ Ταρσεὶ Σαύλῳ τὰς χεῖρας περιθεῖς
 , ἀπέλε τὴν νεφέλην τῶν ὀφθαλμῶν.
 καὶ οὗτος ἔσται μοι ἐκλογῆς καὶ βα-
 ὄνομά μου ἐνώπιον ἔθνῶν τε καὶ βρι-
 σιῶν Ἰσραὴλ. Ἐκεῖ τοιγαροῦν ὁ θεὸς
 ἰνάς κατὰ τὸ εἰρημένον αὐτῷ παρὰ
 ἰ Σαύλῳ τὴν του ὁρῶν δύνανται ἀπο-
 γὰρ δεῖ τὰ κατὰ μέρος ἄρτι διεξέειναι,
 τῶν Πράξεων ταῦτα τῷ βουλομένῳ μα-
 πρὸς τε τὴν εὐθέειν αὐτὸς μετατίθεται,
 ἦτιν τῷ τρώπῳ συμμετατίθεται, εἰς οὐρα-
 νί τρίτον, καὶ τῷ εὐαγγελικῷ κηρύγματι
 ἰνὴν περιεῖται· τοσοῦτος τὸς εἰς Χριστὸν
 ροῖτα, ἵτος τὴν κατὰ Χριστιανῶν λυσ-
 ἐνομάζετο, ῥύμην τε φύσεως καὶ ψυχῆς
 ἀμφοτέρων ἐπιδειξάμενος.

ἰ μὲν οὖν Ἀνανίας καὶ Παῦλον πρὸς τὴν
 αγωγῆσας ζωῆν, διπλῆ τε φωτίσας καὶ
 ρωμείου τούτου φωτός, καὶ τὸ νοητῶν ὡς
 ν παρασκευάσας, ἀνὰ τῇ Βηθαγαυρῇ κη-
 τα τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὡσπερ ἐνὶ λο-
 ῆ τῇ περὶ Θεοῦ καὶ θεῖα διδασκαλίᾳ, οἷς
 , πάντας ἐφείλας [αὐτὸς εἶπε] πρὸς τὴν

οὕτω δὲ ὡν συλλαμβάνεται παρὰ τῶν οἷς
 εἰν Χριστιανούς, καὶ τῷ τοῦ σκότους οὐκ
 ἦ ἡγεμόνι προσάγεται. Ὁ δὲ ἐπὶ πανθῆ-
 θος τοῦ θεάτρου προλάθεται, διὰ πολλοῦ
 τὸν ἄνδρα ποιεῖται, κάλλος τε ὄρων οἷον
 ἰφαινόμενον, καὶ τὰ τοῦ ἡθοῦ εὖ κεκα-
 γλώτταν πολλὰς τὰς χάρισι βρούσταν.
 , ἐπὶ προσωπεῖον χρηστότητος κατε-
 τὴν ἐπιείκειαν υποκρίεται, πολλῶν εἰσω-
 ἰτα κατακρύπτων· πρὸς τὸ ἰλαρὸν τε τὸ
 εἰδῶν, Πείσθητέ μοι, φησὶν Ἀνανία,
 συμβουλεύομαι, καὶ τοῖς ἡμετέροις θεοῖς
 Ἄρνησαι δὲ κηρύττεις ἐσταυρωμένον,
 ἰ ὄρας οὕτως ἀξιολόγητον ἀνάλωμα ἵνεσθαι
 [αὐτὸς εἶπε] παρασκευάσας. Ὁ δὲ,
 ἰ ὡν, εἶρηκε, προσκυνῶ, αὐτῷ τε προσ-
 [αὐτὸς εἶπε] προσανέλω, καὶ αὐτὸν μόνον ὄρω, καὶ
 ἰ ἵνου μοι γένοιτο ἡδίων, οὐ καὶ διάκονος
 τε τὴν τοῦ Παύλου ἐπίγνωσιν, καὶ τὴν
 ἰ ἰῶν ἀναβλέχων, οἶδα γεγενημένος· ὅς
 ἰ τὸ πρὶν ὠνομάζετο, Παῦλος δὲ παρὰ
 ἰ νῦν μετωνόμασται, ἄτε κατακλύσας τοῦ
 ἰ σάλου, καὶ τῷ θεῖῳ καὶ μόνῳ λιμένι,
 ἰ ὁ Χριστοῦ πίπτει, προσπελάσας δὲ ἐπι-

ὁ ἡγεμόνι, Ἐοικάς μοι, φησὶ, τῷ μεγέ-
 ἰς καὶ τῇ ῥύμῃ τοῦ σώματος, καὶ κατ'
 τὴν ὄψιν τῶν κολάσεων. Ὅθεν δὴ καὶ
 ἰς ἀσυνεσίαν σοι περιέστη, καὶ τὸ περιὸν
 ἰ ὀμινε «Sauli et Pauli» multa habet
 assutius noster in Vita S. Pauli lib. 1,
 ἰ ἰ commotionem, tumultum, ac maris

apertis oculis neminem videre poterat : verum
 manu ductus Damascum ingreditur. Anania autem
 præcipit Deus : Vade, inquit, in vicum Rectum,
 ac Paulo Tarsensi manibus impositis, ab oculis
 ejus caliginem depelle. Nam et ipse mihi vas ele-
 ctionis erit, probabitque nomen meum coram gen-
 tibus et regibus et filiis Israel. Venit igitur divinus
 Ananias, sicut ei dictum erat a Domino, et Paulo
 videndi facultatem res iuit. Nihil vero attinet
 minutatim singula persequi, cum in promptu sit
 ex Ac.ibus ea, si quis voluerit, cognoscere. Ille
 autem et ad pietatem convertitur, et (β) nomen
 simul mutat e. m moribus, ascenditque in tertium
 cælum, atque Evangelium prædicans orbem cir-
 cuit terrarum, tantus amore erga Christum effec-
 tus, quantum rabie adversus Christianos prius
 existimabatur, utroque et robur naturæ et animi
 magnitudinem ostendens.

IV. Sic ergo Ananias cum Paulum ad veram per-
 duxisset vitam, dupliciterque illuminasset, et cum
 hac quæ oculis cernitur luce, ad eam quoque, quæ
 intelligentia percipitur, ut oportet intuentiam
 præparasset, ibat per Bethagauren prædicans
 Evangelium, et veluti rationali quadam sagena,
 divina scilicet doctrina, in quos inciderat omnes
 ad Dei cognitionem pertrahebat.

V. Cum in his versaretur, comprehenditur ab
 iis quorum munus erat venari Christianos, atque
 ad filium tenebrarum Lucianum præsidem per-
 ducitur. Ille vero mox in publico teatro præsi-
 det : virum autem plurimum admiratur, emican-
 tem cernens eximiam aspectus venustatem, et
 singularem morum compositionem, ac linguam
 multis gratis fluentem. Hæc cernens larvam be-
 nignitatis induit, ac mansuetudinem simulat,
 multam intus occultans feritatem, et sermone ad
 hilaritatem composito : Crede mihi, inquit, Ana-
 nia, utilia suadenti, et diis nostris assensus, re-
 pudia quem prædicas crucifixum : neque efficias
 ut forma hæc aspectu longe pulcherrima suppli-
 ciis consumatur. Ille autem : Deum verum, in-
 quit, adoro, ipsi adhæreo, ipsum solum specto,
 neque eo mihi quidquam esse dulcius potest :
 cujus ego et ad Pauli mentem veritatis cognitio-
 ne imbuendam, et visum oculis ejus restituendu-
 dum minister effectus sum : qui Saulus qui Jem
 prius dicebatur, Paulus vero a Domino mutato
 nomine appellatus est, ut qui superata ignorantie
 jactatione (β), ad firmum ac solum portum, Jesu
 mei fidem, per agnitionem accesserit.

VI. Videris, inquit judex, magnitudine ac robore
 corporis fretus, adversus ipsa supplicia tollere su-
 percilium. Quare et sapientia tibi in dementiam
 conversa est, et abundantiam prudentiæ, ut video,
 jactationem significat. Eo auctor alludit, quasi inde
 Sauli ductum sit nomen. At ταῦτις, quies est,
 παύσις quiescere.

levitas successit. Hæc audiens magister veritatis, oculis et manibus statim in cælum sublatis: Domine Jesu Christe, inquit, Deus virtutum, nunquam meis casibus implicet inimicus. Sed et mihi pro te pati liceat, et coronis tuis ornari, et choro conjugii tuorum discipulorum, ut mihi, sicut et Paulo, sulis contingat. In his ille orans pers stebat: sed mox preceationem plagæ nudo terro inflictæ, exceperunt. Ad hæc præcones succlamabant: Præidi obtempera, et potentibus diis sacrificia. Ananias vero labia quidem movebat, sine voce tamen orationem sursum mittebat ad Deum.

σθητι, ἐπεδῶν, καὶ τοὺς κρατοῦσι θυσον θεοῦ, Ἄνανιζ ἐν τὰ μὲν χειλῆ, ὑπεινεῖτο, ἀλαλήτως δὲ ἡ εὐχὴ πρὸς θεὸν ἀνεπέμπετο.

VII. Ita tormentis minisque superior est factus, ac prius carnifices ab infrenis, quam ipse a tolerandis verberibus fatigati destitero. Ergo a tormentis discipulus simul et martyr relaxatur, rursus vero ad blanditias vulpes (præsidentem dico) convertitur. Sed nunc saltem, inquit discipulo, ad te rodi, et tuæ parce animæ, tuæque mulchritudinis miserere, quæ alioqui perit. Nam majora te manent supplicia, ipsos juro deos Ille autem multo Christi amore cor inflammatus, fortiter acriterque insultans respondit, non modo se nunquam sacrificaturum esse dæmonibus, sed curaturum ut quoscunque posset ad Christi fidem converteret. Deinde et in ipsum præsidem linguæ nervos intudit, acrioribusque eum verbis incessit: Non erubescis, inquit, o vere infelix, ac pudoris foveam ingrederis, nunc quidem flagris sæviens, nunc blanditiis subrepens et tanquam delicatum quempiam puerulum mollibus nos verbis demulces?

VIII. His incitatus iudex, nudatum martyris corpus jubet ferreis unguibus laniari, dein et lampadibus usulari, ut dum paulatim corpus eliquaretur, ita diuturniores dolores ad cor affluerent. Sed ferreos ungues, perinde ac eos illius quispiam pateretur, contemnebat martyr: ignis quoque illo cessabat, neque ignis esse credebatur: ipsum vero cor tyranni quadam ratione pervadebat, magisque ad insaniam concitabat; et: Quousque, inquit, jussis imperatorum non obtemperabis, et quos ipsi deos colunt, non honorabis? At ille: Cur me, ait, eadem et de iisdem loqui sæpius cogis, tanquam eorum qui in chorea ludunt, sermonis cursum circumagentem? Scias igitur, scias et credas, non solum non fore ut nulla re frangar, non cruciati, non donis, non blanditiis, non minis, neque alia re ulla, sed ut eos etiam, qui jam sunt superati, aut sponte in errorem inciderunt, acerbe deflam, et te præ cæteris deplorem, qui non solum tibi ipsi sis exitii causa, sed et alios plures, partim inducas, partim cogas invitos impietatem complecti. Nescis quod quæ a vobis coluntur, res sunt, ligna, ac lapides, quibus ut materia utens homo, ipse Dei signum, ista efformat? Quomodo ergo potest non ab-

A τῆς φρονήσεως, κουφότης, ὁρῶ, διεδέξατο. Τοῦτων ἀκούσας ὁ τῆς ὀληθείας διδάσκαλος, ὄμματα καὶ χεῖρας εὐθὺς εἰς οὐρανὸν ἔρπε, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, φησὶν, ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων, μὴ με τοῦ ἐκτου δίκτυοῦ συλλάβῃ [σλ. συλλάβο.] ποτὲ ὁ ἐχθρὸς, ἀλλὰ μοι καὶ παθεῖν γένοιτο διὰ σέ, καὶ στεφάνοις κοσμηθῆναι τοὺς πρὸ σου, τῶν κίβλη τῶν συναφθῆναι τῶν σῶν μαθητῶν, καὶ γενέσθαι μοι κατὰ Πῦλον τὴν σωτηρίαν. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ὡς διευχόμενος ἔειπε σλ. εὐχόμενος διετέλει.] Ἄλλὰ τὴν εὐχὴν μάστιγες κατὰ γυμνῶν τῶν νώτων εὐθὺς διεπέλοντο, πρὸς δὲ καὶ κήρυκες. Τῶ ἡγεμῶνι παι- σθητι, ἐπεδῶν, καὶ τοὺς κρατοῦσι θυσον θεοῦ, Ἄνανιζ ἐν τὰ μὲν χειλῆ, ὑπεινεῖτο, ἀλαλήτως δὲ ἡ εὐχὴ πρὸς θεὸν ἀνεπέμπετο.

Z', ὡς οὖν καὶ βραδύων κρείττων καὶ ἀπειλῶς ἦν, καὶ ἀπειπεῖν τοὺς πλήτερον προτέρων ἐνομιζέτο, ἢ πρὸς τὰς πληγὰς ἀπαγορεύει τὸν πάσχοντα, τῆς βραδύων μὲν ὁ μαθητῆς ὁμοῦ καὶ μάρτυρος ἀφίσταται τὰ δὲ τῆς θωπείας καὶ αὐθις ἡ ἀλώπηξ (τὸν ἡγεμῶνα φημι) μετέρχεται. Ἄλλὰ καὶ γούν ἀπει- γουῦ σαυτοῦ, τῶ μρθητῆ λέγων, τῆς τε τῆς φρεῖται: ψυχῆς, τὰ τε τῆς σῆς οἰντερον ὄρας ἐλευθῶ: ἀπολλύμενα, ἐπεὶ σε καὶ πικρότεροι κολάσεις ἐπέδ- ζονται, αὐτοῦς ὁμῶς τοὺς θεοῦ. Ὁ δὲ κελλῶ τὴν καρδίαν τῶ περι Χριστὸν ζέτας ἔρωτι, γενναίον ἠμελίησε καὶ θερμότερον, ὡ μόνον οὐδέποτε ἐν αὐτῷ θυσι τοῖς δαίμοσιν, ἀλλὰ καὶ πάντας, ὡς ἐν δύναιτο, συντίθεσθαι τῆ τοῦ Χριστοῦ πίστει περι- σκευάσαι. Ἐντεῦθεν εἰς τὸν ἡγεμῶνα ἔλκει κερῶν, καὶ πικρότεροι αὐτὸν βάλλει τοῖς ῥήμασιν, ὡς ἐφκαλύπτῃ, λέγων, ἀληθῶς αἴθλιε, καὶ τῶ τῆς εἰργ- νης βοθρῶ ἐγκαταδύῃ. νῦν μὲν μαστίζων, ὡς ἐπὶ τὴν κολακείαν ὑποδύμενος, καὶ ὡς περ ἀπαλόν τινα τὴν φρένα πατὰ καὶ νήπιον μαλακοῖς ἡμᾶς τοῖς ῥήμασιν περισαίνων;

H'. Θυμὸς εἶλεν ἐπὶ τούτοις τὸν δικαστῆν, καὶ γυμνωθῆν καλεῖται τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος ὡς σιδηρῶς διαζίνεσθαι, πρὸς δὲ καὶ λαμπάσι πυρὸς κατακίεσθαι, ὡς ἐν κατὰ βραγὺ τηχομένου τοῦ σώματος, ἐπιμονώτερα τὰ τῶν ἀληθῶν ὡς εἰς τὴν καρδίαν εἰσρέωσιν. Ἄλλὰ τὰ μὲν τῶν σιδη- ρῶν ὀνύχων οἷα τινος ἑτέρου, τῶ μάρτυρι, κί- σχοντες, ἐνομιζέτο: τὸ δὲ πῦρ ἀκείνῃ μὲν ὑπελώ- φει, καὶ οὐχ ὡς πύρελογίζετο, κατὰ δὲ τῆς τοῦ τυράννου καρδίας ἐχώρει τρόπον τινὰ, καὶ πρὸς μανίαν μᾶλλον ἤρεθιζε. Καὶ, Μέχρι τίνος, εἰλε, τοῖς τῶν βασιλέων προστάγμασιν οὐχ ὑπέειξες, καὶ οὐ: αὐτοὶ σέθενται θεοῦ, καὶ αὐτὸς τιμήσεις; Ὁ δὲ: Τί με τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν φθίγγεσθα πολλάκις καταναγκάζεις, ὡς περ ἐν χορείᾳ παίζον- τῶν, τὸν τοῦ λόγου ὄρμον ἐλίττοντα; Ἴσθι τοιγαρ- τῶν, ἴσθι καὶ πέπεισο, ὡς οὐ μόνον οὐκ ἂν τινι χει- ρωθῆν τῶν ἀπάντων ἐγὼ, οὐ ποινάς, οὐ δωρεάς, οὐ θωπείας, οὐκ ἀπειλάς, οὐδὲ ἐνὶ ἑτέρῳ ἀλλ' ὅτι καὶ τοὺς ἤδη κεκρητημένους, ἢ καὶ ἀθετήτους τῆ πλήρη περιπετόντας, πικρῶς ολοφύρομαι, καὶ σὶ μᾶλλον πρὸ τῶν ἄλλων θρηνώ, μὴ μόνον ἀπωλείς αἴτιον σαυτὸν [σ. σαυτῆ] γενόμενον, ἀλλὰ καὶ πολ- λούς ἑτέρους, τοὺς μὲν ἐπαγόμενον, τοὺς δὲ καὶ

ἄκοντες αἰρεῖσθαι τὴν ἀσέβειαν βιαζόμενον. Οὐκ αὖτ' οἶσθα, ὅτι τὰ παρ' ὑμῶν σεβόμενα χαλκός εἰσι, καὶ ξύλα, καὶ λίθοι, οἷσπερ ὡς ὕλη χρώμενος τὸ τοῦ Θεοῦ πλάσμα ὁ ἄνθρωπος ταῦτα δημιουργεῖ; Πῶς αὖν οὐκ ἄτοπον ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ προσκυνεῖσθαι τὸ δημιούργημα ἢ τίς ἂν ποτε φρενὸς ἀγίου ἄνθρωπος τῶ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν ἔργων σέβει ἀπονείμῃ, καὶ τὰ ἀγαθὰ παρ' αὐτοῦ αἰτέσαιο;

Θ'. Τούτοις τὸ τῆς ἀπόλλας ἀνδράποδον ἐπιγολώτερος γεγονώς, ἐπεὶ τέλειον ἀπέπειπε, διὰ λόγων πρὸς τον ἀθλητὴν ἀγωνίζεσθαι, λίθοις αὐτὸν βάλειν ὁ λίθος ἔξω τοῦ ἄστεως τοῖς παρεστῶσιν ἐκέλευεν. Ὁ δὲ καὶ τοιαῦτα μέλλων παθεῖν, ἀντὶ τῶν λίθων τὴν γλῶτταν ἐπαφῆκε τοῖς μὴ οὔσι θεοῖς, θεοὶ, λέγων, οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν. Ἐν δὲ τῶ προστέναγμένῳ τόπῳ γενόμενος, καὶ τοῖς λίθοις καταχωνόμενος, τὰς χειρὰς ἀνατείνας εἰς οὐρανόν, Ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευσάντων, ἔφη, καὶ Κύριος τῶν κυριουσάντων, ὡς εὐπρόσδεκτόν μου δέξαι θυσίαν τὴν διὰ τῶν λίθων ταύτην τελείωσιν. Ταύτην εὐθὺς τὴν εὐχὴν οἱ ἐκ Θεοῦ στέφανοι καὶ ἡ τῆς ἀσὶ μενουσῆς βασιλείας κλησίαι, ὡς τὸ εἶκός, διεδέξαντο, πρώτην τότε τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἄγοντος.

Γ'. Τὸ δὲ μαρτυρικὸν σῶμα, καὶ φιλαλήθως μακάριον, τῶν αὐτοῦ φιλομαρτύρων τινές, μετὰ τὸ τοῦς δημίους οἰκτιρῆ ἀναστρέψαι, λαμπρῶς τε ἀνελόμενοι, καὶ λαμπρότατα περιβαλόντες, ἐν τῇ Δαμασκειῶν κατάγεται τὸν πατρῷον αὐτοῦ κληρὸν κἀθήσαν, εἰς δόξαν Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. τῆς μιᾶς καὶ ἀχωρίστου Τριάδος ἣ πρέπει τιμῆ, κράτος, μεγαλοπρέπεια, νῦν καὶ εἰς τοῦς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(7) Quaresmius lib. vii. peregrin. 6. cap. 4, ait tradit a Syris, S. Ananias corpus sepultum esse, eut certe translatum, ad nobilem ecclesiam, in quam mutata est domus Judæ, primum S. Pauli hospiti-

IX. His servus perditionis magis efferatus, cum non valeret verbis adversus athletam decertare, lapidibus obrui, ipse lapis, eum extra urbem ab astantibus jubet. Is vero qui talia erat passurus, pro lapidibus linguam misit in eos qui non sunt dii, dicens: Dii qui cælum et terram non condiderunt, pereant. Cum vero ad locum constitutum pervenisset, ac jam lapidibus obrueretur, manibus in cælum elevatis; O Rex regum, inquit, et Domine dominantium, suscipe hoc acceptabile sacrificium, meam hanc per lapides consummationem. Continuo preces oblata a Deo corona, atque ad regnum æternum evocatio, ut par erat, est consecuta, primo die mensis Octobris.

X. Corpus vero martyris vere beatum, quidam martyrum amantes, postquam lictores domum essent reversi, magnifice sustulerunt, et splendidissime involutum in regione Damascenorum, in paterna ejus hæreditate deposuerunt (7) ad gloriam Patris, Filii et Spiritus sancti, unius et individue Trinitatis, cui convenit honor, imperium, majestas et magnificentia, nunc et in sæcula sæculorum. Amen.

C tium, ubi ab Anania illuminatus est. De qua Judæ domo, et fonte in quo S. Paulus est baptizatus, agit Christophorus Radzivilius in Hierosolymitana Peregrinatione, epistola 2.

DE SANCTIS CONJUGIBUS

XENOPHONTE ET MARIA

EORUMQUE SANCTIS FILIIS

ARCADIO ET JOANNE.

Sæculum v. -- *Acta sanctorum Bolland. ad diem 26 Januarii.*)

Xenophontem, ac Mariam illius conjugem, eorumque liberos Arcadium et Joannem, senatoria dignitate amplissimisque possessionibus abdicatis, monasticam vitam Hierosolymis pari animorum ardore professos, venerantur Græci hoc die officio ecclesiastico. Ita namque Anthologion a Clemente VIII approbatum: « Eodem mense, die 26, sancti Patris nostri Xenophontis et sociorum. Sanctus hic Xenophon Constantinopoli erat, externarum opum copia affluens, at multo etiam interna erga Deum religione clarior, qui cum duos filios suos Arcadium et Joannem, Berytum urbem in Phœnicia sitam, ad juris legumque disciplinam et scientiam consequendam, missos, naufragium fecisse intellexisset, ad eos conquirendos una cum uxore profectus est domo, tandemque Hierosolymis eos reperit, monachico habitu indutos: ubi et ipse ac conjux solitariam amplexi vitam, eoque ambo in stadio virtutis proveci sunt, ut eorum quoque filii, ut miracula etiam patrarent. Perseverarunt autem omnes in Dei servitio, ac tandem ad eum emigrarunt. »

II. Eadem habet Maximus Cythereus, ac Menæa, sed hæc multis præterea antiphonis eos celebrat. Referuntur quoque in Græco Menologio. E Latinis Galesinius ad hunc diem ista scribit: « In Græcia S. Xenophontis confessoris. His excellenti in Deum pietate, ergaque pauperes benignitate incredibili, Hierosolymam profectus monasticæ vitæ instituta suscepit: in eaque vivendi ratione ita se excoluit, ut Dei gratia ac domo multis mirabilibus gestis rebus, ac æque sanctissime vita abierit ad Dominum. » In notis acceptis se lætæ monumentis Græcis scribit: at mirum est eum Mariæ filiorum non meminisse. Eadem ex Galesinio recitat Canisius in posteriori editione. Molanus in addit. ad Usuardum: « Die 26, sancti Patris Xenophontis, et comitatus ipsius. »

III. Idem porro Anthologion S. Januarii ista habet: « Eodem mense, die octavo, S. Xenophontis et sociorum, et S. Marciani presbyteri, etc. » Quo die Philippus Ferrarius in generali Catalogo sanctorum: « Constantinopoli S. Xenophontis confessoris » Menæa 6 Martii Arcadium referunt, filiumque Xenophontis an alium, nobis incompertum; ista solum habent: Eodem die, sancti Patris nostri Arcadii.

« Lumbos qui sub intelligentiam cadunt, virtutibus præcinctus,

« Egregio ornatus cingulo, Arcadi, ad cælum curris »

IV. Vitam S. Xenophontis et sociorum, a Simeone Metaphraste, aut alio quopiam vetustiore auctore, conscriptam, acceperat Rosweyodus e codice Græco bibliothecæ Christianissimi regis. Eam Latine vertit Ortho Zylus noster, hactenus nunquam luci datam.

M. Qua ætate vixerit S. Xenophon, ex Nicephoro Callisto liquet. Is l. xiv, c. 52, cum de magno Euthymio egisset, de quo nos 29 Januarii, de Xena, sive Eusebia, de qua 24 Jan., de Eudocia Augusta, e aliis qui quinto sæculo, sanctitatis opinione illustres exstiterunt, ista adnectit: « Præterea celeberrimus ille Xenophon iisdem temporibus floruit, qui prius senatorii ordinis fuerat, non minus externis opibus, quam internis animi dotibus conspicuus. Misedat is Berytum, quæ Phœnicis urbs est, disciplinæ et legum discendarum gratia, Arcadium et Joannem filios suos. Cum autem ii naufragium in mari passi essent, ad eos perquirendos una cum conjugem profectus est. Porro ubi eos Hierosolymis monasticum institutum omnes complexos invenit, ipse quoque, et cum eo conjux, tranquillioris vitæ habitum induunt. Ad eam vero omnes virtutem pervenerunt, ut et faciendorum miraculorum gratiam a Deo consecuti sint. Cumque acceptam Deo vitam egissent, ad eum tandem emigrarunt. »

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΓΙΟΥ ΤΕΚΝΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΙ ΑΡΚΑΔΙΟΥ.

VITA ET CONVERSATIO
SANCTI XENOPHONTIS

ET

FILIORUM EJUS JOANNIS ET ARCADII.

(Textus Græcus, hactenus nunquam luci datos prodit ex cod. Reg. Paris. n. 1456. EDIT. PATR.)

CAPUT I.

Xenophontis patria, conjux, liberi.

I. Xenophon, admirandus ille, ex ea civitate oriendus est, quæ reliquas tum pulchritudine, tum magnitudine, tum situ cæterisque rebus superat, et Constantino Magno primo inter Christianos imperatore (qui veræ fidei professione æque religiosissima confirmatione clarissimus fuit), tanquam conditore suo gloriatur. Quod igitur inter civitates illa civitas, hoc ipsum Xenophon inter viros fuit; ætatis flore eximius, virtute prorsus eminens, senatoria dignitate conspicuus, neque primis gloriæ insignibus ulli secundus. Sed et maximis affuebat divitiis, earumque rerum copia, quæ, ut Jobus loquitur¹, bonæ videntur. Quare non abs re cum illo dicere potuit: «Fluunt viæ meæ butyro, et montes mei fluunt lacte.»

II. Verum quantum opibus eminebat, tantum cogitatione demittebatur, majore virtutum opulentia deorsum vergens. Non solum enim Xenophon illa splendoris ornamenta, sed multo magis virtutum similitudinem cum Jobo sibi communem ostendit; eumdem praterea referens tum tentationibus, tum consolatione, tum tentationum victoria, quam a summa Dei bonitate, propitiusque divini oculi in tales virtutum cultores respectu, consecutus fuit. Itaque divinus hic vir beatitudinem suam non facultatibus aut amplitudine metiebatur, neque (qua erat sapientia) ex vanitate sibi gloriolam con-

Α'. Ξενοφῶν ὁ θαυμασίος, ἔφυ μὲν ἐκ τῆς αὐτῆς τῶν πύλων, ἢ πασῶν τῶν ἄλλων κάλλει τί καὶ μεγέθει, καὶ θέσει, καὶ τοῖς ἄλλοις κρατεῖ, ἥς οὐκ οὐκ ὁ πρῶτος ἐν Χριστιανοῖς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, ὁ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως ὁμολογητῆς ἄμα καὶ βεβαιωτῆς εὐσεβέστατος. Ὅπερ οὖν ἡ πόλις ἐν πόλει, τοῦτο καὶ Ξενοφῶν ἐν ἀνδράσι· πρῶτος ἐν ὡρα βίου, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλος, ὅς τῆς συγκλήτου βουλῆς ὑπάρχει, καὶ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων εἰς δόξαν οὐδενὸς δεύτερος, ἔτι καὶ πλούτη πολλὰ ἦν, καὶ κατὰ τὸν θεῖον ἰδὼς τοῖς δοκοῦσι τοῖς ἀγαθοῖς εὐθηνούμενος, ὡς καὶ αὐτὸν εὐκαίρως μετ' ἐκείνου λέγειν, ὅτι «Χέονταί μου αἱ ὕδαι βουτύρω, τὰ δὲ ὄρη μου χέονται γάλακτι.»

Β'. Ἄλλ' ὅσον πλούτη λαμπρὸς ἦν, τοσοῦτον δὲ τῶν φρονήματι ταπεινός, καὶ πλούτη βριθῶν τῆς ἀρετῆς μεζῶνι. Δείδεικτο γὰρ Ξενοφῶν οὐ τῆ λαμπρότητι μόνον τῶν κατὰ κόσμον ἰδὼς, ἀλλὰ καὶ πολλῶν πλείον [τῆ] τῆς ἀρετῆς ὁμοιότητι, προσθήσω δ' ὅτι καὶ τοῖς πειρασμοῖς, καὶ τῆ παρρησίᾳ καὶ λύσει τῶν πειρασμῶν· ὅπερ ἔστι τῆς πολλῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν εὐμενῆς βλεπόντων ὀφθαλμῶν ἐκείνου πρὸς τοὺς οὕτω δι' ἀρετὴν πάσχοντας. Ὁ τοίνυν θεὸς οὗτος ἀνὴρ, οὐ τοῦ πλούτου καὶ τῆς περιφρονείας μακάριον ἑαυτὸν ἤγετο, οὐδὲ καύχημα ἴδιον ὁ σοφὸς ἐποιεῖτο τὴν μεταίστετα, μάλλον μὲν

¹ Job. xxix, 6.

stabat, verum hisce rebus addictos esse miserri- A mos, et mentis inopia laborare iudicabat. Credebat enim in eo summam suæ felicitatis consistere, si sciret atque cognosceret Dominum, si eum timeret, si que adhereret præceptis ejus. Atque hinc, ut divinus David est auctor, majorem gloriam atque divitias habuit in domo sua³ Hinc enim idem David existimat, hæc sæpenumero Dominum timentibus reddi a potentissima maximeque liberali optimi Numinis manu.

III. Cæterum legitima illi conjux fuit, Maria nomine, claris parentibus nata, marito vitæ ac morum vere consors. Ex hac duo illi nati sunt filii, Joannes atque Arcadius, quorum summam curam habuit, ut ad eos non corporis tantum bona, sed etiam virtutis doctrinæque luculenta perveniret hæreditas : quæ et possessoribus opes servat, et facit ut has ipsi potius possideant, quam ab iis male possideantur: neve aut illiberaliter eas contineant aut improvide expendant. In utroque enim par incet turpido, si sine rationis ac temporis modo, aut largiter effluant, ubi non decet, aut parce tenuiterque stringantur, cum, quod Paulus dilaudans beatissimum prædicat, in benedictionibus seminandum fuerit⁴. Quamobrem liberos doctrina omni Xenophon implet, sive ea, quæ linguam elegantis Græcanicis excolit, sive altera, quæ secundum Deum est, philosophia; qua partim mores exornantur, partim animus ad Numinis amorem extollitur. Postquam vero etiam legum scientia eos imbui voluit, ad Berytum urbem, quæ hac tempestate viris legum peritissimis florebat maxime, haud gravate dimisit. Qua in re sese patrem vere filios amantem prodidit, satius ducens, filiorum conspectu tantisper carere, quam illos seriarum utiliumque rerum perceptione fraudare.

CAPUT II.

Æger filios accersit, instruit: divina ope curatur.

IV. His itaque studiis cum gnaviter incumbere filii, in morbum gravissimum parens incidit. Ac morbus quidem mortem minabatur, sed filiorum absentia morte gravior erat, cum vehementer metueret, ne jucundissimo eorumdem conspectu, ac desideratissima dulcissimorum pignorum consuetudine frustratus ex hac vita raperetur. Igitur et celeriter advocantur, et citissime advolant, de idiorum alis sublevati, viæque longitudinem ardore mentium contrahentes. Non tantum enim amabantur, sed et non minus amabant, neque solum a natura, verum etiam a virtute, quam desideriiis mutuis alerent, huic incitabantur; sic ut vere filii essent, qui tum in parentem summo amore ferrentur, tum vicissim a parente plurimum diligerentur. Quare ubi in dulcissimos filiorum vultus conjicere oculos parenti licuit, confestim morbo levati cœpit, et a præsentis voluptatis magnitudine

³ Psal. cxi, 3. ⁴ Cor. ix, 6.

οὖν καὶ τοὺς οὕτως ἔγοντας ἀθλίους ἔκρινε καὶ λίαν ἐπιδαίνας τὴν διάνοιαν· ἀλλ' ἐν τούτῳ Ξενοφῶν ἐνωμίσειν ἐκυτῶν μακαριστοῦ ἄξιον, ἐν τῷ συνιεῖν καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον, καὶ αὐτὸν φοβεῖσθαι, καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ περιέχισθαι. Καὶ διὰ τοῦτο μαλλὸν δόξαν ἔσχε καὶ πλοῦτον, ὡς φησὶν ὁ θεὸς Δαβὶδ, ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Βούλεται γὰρ οὗτος· ἀντιδίδωσθαι, καὶ ταῦτα πολλάκις, τοῖς φοδοσμέμοις τὸν Κύριον παρὰ τῆς πολλῆς καὶ δυναμένης καὶ δωροδότης τοῦ ἀγαθοῦ δεξίας Θεοῦ.

Γ'. Συνάπτεται δὲ αὐτῷ καὶ νόμος γάμου γυνῆ τῶν εὖ γεγονότων (Μαρία τούτῃ τὸ ὄνομα), ἣ καὶ βίου καὶ τρόπου κοινωνὸς αὐτῷ γίνεται, καὶ δύο παῖδας τῷ μακαρίῳ γεννᾷ· ὧν τὸν μὲν Ἰωάννην, Ἄρχιδιον δὲ τὸν ἕτερον, ὀνομάσας, πολλὴν εἶμε καὶ ἀφοτέρω πρόνοιαν, ὥστε μὴ τῆς οὐσίας μόνον τῆς πατρικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς παιδείας κληρονομοῦς αὐτοῦ ἀποδεῖξαι, ἣ καὶ τὸν πλοῦτον οἷδε σώζειν τοῖς κεκτημένοις, καὶ ποιεῖν ἔχειν αὐτὸν μᾶλλον ἢ ὑπ' ἐκείνου κακίως ἔχεισθαι, καὶ ἣ συνέχει δουλοπρεπέστερον, ἢ ἀναλίσκειν ἐπιτραπέεστον. Ἀμφοτέρω γὰρ ἔσθη ἔχει τὴν ἀσπίδα, λόγου καὶ καιροῦ λειπόμενα, καὶ τὸ ἀψιδῶς ῥέειν ἔσθη μὴ δεῖ, καὶ τὸ φειδῶδον εἶναι καὶ μικρολόγον ἔσθη τὸ σπείρειν ἐπ' εὐλογίαις, ὃ φησι Πύλλος, μακάριον καὶ ἐπιτιμῶν. Διὰ τοῦτο καὶ πάτη· αὐτοῦς παιδείας ἀνδροῦ, ὅση τε τῆς Ἑλληνικῆς φιλοκαλίας ἐστὶ τὴν γλώσσαν ἀσκήσσει, καὶ ὅση τῆς κατὰ Θεὸν φιλοσοφίας πᾶσι τε ἤθη κτισμῶτα, καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς φιλοθεϊνὴν ἀγάπην. Ἐπει δὲ καὶ νόμον αὐτοῦ· ἡσοῦλετο γὰρ ἔχειν, πρὸς πόλιν Βηρυτὸν ἐκπέμπει (καὶ γὰρ τότε τοῖς πολλῶν ἔχουσι περὶ τῶν νόμων μίσην ἀνδράσιν ἤθει) πατὴρ ὄντως φιλόπαιδος ἐπιπέσει ἔργον, οὐδὲν ὁμιλίαις ὑπομείνει στέρησιν αὐτὸς ἐσθόχονος, ἢ ἐκείνους ἀποστερησάτι τινος τῶν σπουδαίων καὶ ὠφελίμων.

Δ'. Ἐτι δὲ περὶ τὴν τοιαύτην ἄσκησιν τῶν παιδῶν ἀσχολομένων, ὁ πατὴρ νόσῳ περιπίπτει θανάτῳ· καὶ ἡ μὲν νόσος ἡπείλει θάνατον, ἣ δὲ τῶν παιδῶν στέρησις καὶ θανάτου πλεον ἐλύπει, μὴ οὕτω φθάσει ἀθέατος ἀπέλθοι καὶ ἀνομιλήτος φιλατάτων ὄψιν ὁμιλίαις ποθεινοτάτης. Διὰ τοῦτο καὶ μετακαλεῖται τάχιον, καὶ αὐτοὶ παρήσαν οὐκ εἰς μακρὰν, πῶθεν περοτοῦ κουφίζόμενοι, καὶ τὸ πολὺ τῆς ὁδοῦ βραχὺ τῆ θέρμῃ τῆς ψυχῆς ποιούμενοι. Οὐ γὰρ ἐφιλοῦντο μόνον, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἤττον ἐφίλουσαν, οὐ τὸ πᾶν ἔχοντες ἀπῶς ἐκ τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ ἀφορμῆς εἰς πῶθεν ἀλλήλοισ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς νέμοντες, ὡς εἶναι τούτους φιλοπᾶτορας υἱοῦς πατρός σὺν ἀληθείᾳ φιλόπαιδος. Ἰδῶν δὲ τοὺς παῖδας, καὶ πρὸς γλυνοῦσαι ὕψιν ὁμιλίαις προσδάλων, ῥῆτων εὐθεῶς γίνεται, καὶ κουφοτέρως ὡπερ τῆς νόσου διὰ τὴν παροῦσαν ἡδονὴν αἰσθάνεται. Λύει γὰρ πολλάκις εἰσπροσύνης ὑπερβολὴ νόσον σώματος, ὡπερ καὶ μὴ

οὕτω ἐκκαλεῖται μέγιστος ἀθροίσις. Περιλαβὼν οὖν αὐτοὺς παῖδας καὶ ὄλοι ἀποτοῖ ἐκ περιγυρῶν περιγυρῶν, καὶ ἄνα μὲν ἰδούσης πληρούμενος τῶν τούτων φιλετόντων ἰδεῖν, ἄμα δὲ καὶ εἰς λύπην τῇ στερήσει τούτων διὰ τῆς τοῦ θανάτου μνήμης ἐπανιών. πολλοὺς ἦν καὶ παντοδαποὺς τοῖς πάθει μεριζόμενος· τοῦτο μὲν ἀγαλλιών, τοῦτο δὲ καὶ περιλαβῶν καὶ κτηρεῖται μετὸς γινόμενος, νῦν μὲν ὑπ' ἡδονῆς ἀσπάζόμενος, νῦν δὲ θακρῶν τὰς παρείας πληρούμενος, ἄρτι φωνῶν εὐχαριστηρίους προπέμπων Θεῶν, ἄρτι τῆς ἀνθρωπίνης καταστενάξων φύσεως.

Ε'. Εἶτα καὶ λόγων ἤπειτο πρὸς αὐτοὺς, κτηρεῖται ἔτι πρὸς ἀρετὴν βουλούμενος, κτήνης ἄξιον εἶναι ὑπολαμβάνων, εἰ φθαρτῶν μὲν πραγμάτων μέλλων αὐτῶν κληρονόμος τοῖς παῖδας καταλιπεῖν, β μὴ πολλῶν δὲ μελήσει πλέον τὰς ἐνολάς· αὐτοῦ καὶ τὰς παραινέσεις κλήρον αὐτοῖς ἀφαιρῶν παρὰ πολὺ τιμιώτερον καὶ λυσιτελέστερον. Ἐμοὶ μὲν οὖν, ἔλεγε, τίκων, ὁ ἀνθρώπινος ἴσως βίος πρὸς τέλος ἤδη χωρεῖ· εἰ βούλεσθε δὲ πατρὶ χάριτας ἀποδοῦναι (βούλεσθε δὲ, οἶδα, πολὺ τὸ πρὸς ἡμᾶς φίλον ἔχοντες), τούτην ἐμοὶ ἀποδοτέ πασῶν χαρίτων προτιμωμένην ἢ δὲ ἐστὶ, τὸ θελήματιν ἡμᾶς ἀκολουθεῖται Θεοῦ, καθ' ὃ καὶ ἤδη ἀκολουθεῖτε· ἐστε, καὶ ὁπίσω τῶν ἐνολῶν αὐτοῦ καὶ τῶν θελημάτων πορεύεσθαι. Ὁ βούλομαι λέγειν, οὐ διὰ τύπον ἐρῶ, ἀλλὰ ἐπιθυγεῖσθαι πλέον ἡμᾶς γλιγόμενος. Εἰ γὰρ βουληθῆτε καθάπερ ὑποδείγματι χρῆσθαι τῶν ἐμῶν βίῳ, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀφροῦντες, ὥστε εἰς εἰκόνα δὴ καὶ ἀρχέτιπον, οὕτω τὰ κατ' ἐαυτοὺς ρυθμίζειν, ἴσως οὐ πολλῶν ἄλλων δεήσεσθε διδοσκάλων· ἄλλως τε δὲ, καὶ τὸ παραδειγμα ἐγγύς ἐξετε, καὶ μάλλον αὐτῶν ποιεῖσθε· ἐμμετέριον γὰρ τῶν οικείων διδασκαλίαι, λόγῳ τε καὶ πράξει γινόμεναι, καὶ πολλῶν πλέον τῶν ἄλλων τὸ πιθανὸν ἔχουσαι. Οἶδατε γὰρ οἷα μοι πρὸς πάντας ἀναστροφή γέγονε, καὶ ὅπως ἐκ πάντων, οὐκ ἀγάπης μόνον, ἀλλὰ καὶ τιμῆς ἐτύγγανον ἀπολαύων, οὐκ ἀλαζονείας χάρι καὶ τύφου ἔνεκεν, ἀλλ' ἐπεικειάς καὶ τρόπων χρηστότητος. Οὐκ ἐξύβρισα πρὸς τινα οὐδαμῶς, οὐ λοιδορον ἀφῆκα γλώσσῃ, οὐκ ἐφηλάμην τραπεζοτέρῳ τινί, οὐ λάθρα καταλάλησα τοῦ πλησίον, σκάνδαλον οὐδὲν κατέστην αἴτιος, τῶν θυμῶν κατὰ τῶν ὑψηλῶν οὐδ' ὄλοι ἐφῆκα, ἐχθρῶν ἢ ὀργῆν κρέπτειν εἰς καρδίαν οὐκ ἠνεσχόμην, ὥστε δὲ τῇ γλώσσῃ οὕτω καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς φυλακὴν ἐθέμην· οὕτε γὰρ προσέσχον ἀλλοτρίῳ κάλλει, οὕτε γυναικὶ προσῆλθον πλὴν τῆς ὑμετέρης μητρός, καὶ ταύτην μέχρι τοῦ τεκεῖν τοῦ φιλετόντος ἡμᾶς, εἶτα συνθήκας ἀλλήλοις πρὸς ἀγαθὴν ἐθέμην. καὶ τούτων δὲ τὴν μίμησιν, εἴ γε βούλεσθε, ἀρκούντως ἀπὸ τῶν ἐμῶν ἐξετε, ὀφθαλμοῖς προσέμειν, γυρῶν προϊστέσθαι, νόσῳ πιεζομένουσ ἐπιπέπτεσθαι, ἀδικουμένουσ ἐκ χειρὸς στερεωτέρων βύεσθαι, μητρὶ σέβει, ἱερεῖσι νείμειν τιμὴν, μοναρχοῦσ, καὶ μάλιστα τοὺσ ἐν ἐρημίαισ, καὶ ὄρει, καὶ σπηλαίαισ, καὶ ταῖσ ὀκταῖσ τῆσ γῆσ πίστεσ. ἀξιούσ προνοίας· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺσ δούλοσ ἐπεικτικῶσ ἔχειν καὶ φιλανθρώπως, διὰ

mali fugam sentire. Sæpe enim ut vis gaudii corporis morbum expellit, ita nœroris acerbitas infirmitatem absentem advocat. Amplexatus igitur liberos, ac totus iis ex lætitiæ abundantia circumfusus, et simul ex dilectissimorum conspectu gaudii plenius simul in tristitia ex eorum privatione mortisque memoria relabens. in multiplices variosque affectus distrahebatur; hinc quidem exultans, inde autem dolens inconstitiaque perfusus: nunc lacrymis genas inundans, nunc gratulabundus Deo, nunc humanæ naturæ cogitatione ingemiscens.

V Deinceps et verba facere cœpit, quibus ens ad virtutem componeret; indignum ratus si obnoxiam corruptioni illis hæreditatem relinqueret, et non omni cura præcepta ac monitiones tam pretio, quam utilitate terrenis rebus longe superiores, ad eodem patrimonii loco transmitteret: Mea quidem, inquit, vita, liberi, jam ad metam spectat: quod si vobis aliquam parenti gratiam referre cordi est (de quo vestri in me amoris ardor dubitare non sinii). hoc unum mihi, quod cæcis omnibus præferam, reponite, ut divinæ voluntati, quemadmodum facitis, obsequamini, vitamque ex præscripto ejusdem instituat. Quod porro dicturus sum, id haudquaquam ab inani gloria, sed a summo vos incilandis desiderio, profectum accipite. Si enim vita mea tanquam exemplo uti libuerit, conjectisque in eandem oculis vos ad eam velut quoddam specimen atque imaginem conformare, fortassis alius vobis magister non erit onus: cum et exemplar vobis domi futurum sit, et sic facilius in vobis suam sit formam expressurum. Nam doctrina domestica, qua sermone, qua opere expressa, et ad docendum accommodatior, et ad persuadendum efficacior est, quam externa. Cæterum nostis, quæ mea fuerit cum omnibus agendi ratio, quæ undique non amorem modo, sed venerationem quoque mihi conciliavit, ex modestia nostra morumque benignitate, non ex ostentatione, aut vanæ laudis aucupio prognatam. Nunquam sanè cumquam insolenter injuriosus fui, linguam a calumniis abstinui, abjectis non insultavi, non furtim res proximorum diripi, nulli offendiculi causam dedi, in subditurum neminem iracundiæ frenas laxavi, inimicitias et iras in pectore latere non sivi, æque linguæ et oculis custodiam inimici osui, in alienam pulchritudinem non intendi, ad mulierem non accessi, præterquam ad matrem vestram; qua donec vos mihi clarissimos peperit, usus sum, castimonia deinceps ex pacto mutuo servata. Sed et in hisce imitari nos abunde potestis, si volueritis pupillos curare, tutari viduas, morbis onerosos visitare, oppressos injuria a potentiorum manu vindicare, matri reverentiam, sacerdotibus honorem tribuere, monarchis, ac præsertim iis qui in solitudinibus, montibus, ac speluncis et in cavernis terræ degunt, omni sollicitudine providere: ad hæc servos mansueto et clementer habere, propter eum qui pro nobis secun-

dum ineffabilis benignitatis leges servi formam indutus est. Juniores igitur servi tanquam filii curandi sunt, seniores atque ætate proveci libertate donandi; ac ne tum quidem curæ vestræ expertes esse debent, vestrum usque dum vivere desinant, alimenta ipsis suppeditanda. Insuper amicis estote fidi, inimicis benevoli, nulli malum reddentes. Hac vivendi ratione et propitium vobis Numen habebitis, et longitudine dierum saturabimini.

VI. His auditis, filii lacrymis perfusi, tantum acerbitatis ex imminente intolerabili parentis sibi charissimi morte sensere, quantum ferre vix possent, et ore, et oculis et toto corporis habitu ne ipsos desereret, sed vitam potius a Deo longiorem peteret, obsecrabant. Perspexerant enim quo ille esset apud Deum loco, quem sincera probitas tot factis testata commendaret. Quod si impetrarent, tum demum aiebant perpetuo sibi mandata divina cordi fore. At Xenophon altum ex imo pectore suspirium ducens, Ex quo, inquit, hic me morbus lecto affixum tenet, non alio spectarunt preces meæ: quin hac ipsa nocte utrorumque volis Deus annuit. Divino enim oraculo compertum habeo, me jussu Dei nunc in vita mansurum. Quo intellecto filii præ lætitiæ magnitudine se continere non poterant, perinde ac si non patris vita prorogata, sed mors ipsorum decreto quodam abrogata esset. Ubi vero, superata vi morbi, perfecta sanitate pater frui cœpit, haudquaquam insomnio delusus, denuo

Α τον ὑπὲρ ἡμῶν, νόμοις ἀφ' αὐτοῦ φιλάνθρωπιᾶς, θεοῦ μορφήν ἐνδυστάμενον· καὶ τῶν μὲν νέων ὡς ἰδιῶν προνοεῖν τέκνων, τοὺς γηραιούς δὲ καὶ προδεδοκηίας ἐλευθερίας μὴ ἀξιοῦν, πλὴν μηδὲ οὕτως ἀπολλύειν προνοίας, ἀλλ' ἔχει τείλους τὰ τῆς τροφῆς αὐτοῖς χορηγεῖν· φίλοις εἶναι πιστοὺς, ἐχθροῖς εὐμενεῖς, κακοῦ δὲ ἀνταποδοτικοῦ οὐδενί. Οὕτω βιοῦντες ἴλεων τε τὸ θεῖον ἐφ' ἡμᾶς ἔχετε, καὶ μακρότητα ἡμερῶν ἀπολαύσετε.

Ζ'. Τούτων οἱ πατέρες ἀκούσαντες, δάκρυά τε θερμὰ τῶν ὀφθαλμῶν καταχέαντες, καὶ τὴν τῷ πατρὸς στέρησιν φορητὴν αὐτοῖς εἶναι λέγοντες ὀδυρόμενοι, ἤξιον καὶ χεῖλεσι, καὶ ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς στήθεσσι μὴ ἐγκαταλιπεῖν αὐτούς, ἀλλ' αἰτήσασθαι παρὰ θεοῦ καὶ εἶναι τὴν ἐν τῷ βίῳ ζωὴν. Καὶ γὰρ ἤδερα οἷα τῷ πατρὶ πρὸς θεὸν ἢ διὰ τῶν ἔργων τῶν ἀγαθῶν οικειώσις. Οὕτω γὰρ, ἔλεγον, καὶ τελειωτὰς ἡμᾶς ὀφθῆναι παρασκευάσεις τῶν σῶν ἐπιπέλων. Ἐκείνος οὖν μέγα τι καὶ βύθιον ἀπὸ τῆς ψυχῆς στενάξας. Ἄφ' οὗ, εἶπεν, ἡ κλίνη με πᾶσι ἔσχε τῇ νόσῳ κάτοχον, τούτο μοι δέησις πρὸς θεόν, καὶ τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀμφοτέροις ὑμῖν ἐπιναύει τὴν αἰτίαν. Τούτο γὰρ εἶδον σαφῶς δι' ἀποκαλύψεως καλεουσθεῖς εἶναι περιεῖναι τῷ βίῳ. Ἐκουσαν οἱ πατέρες, καὶ καθεκτοὶ οὐδ' ὄλωσ' ὑπὸ ἡδονῆς ἦσαν, ὅπως οὐ τοῦ πατρὸς εἰσέτι ζῆν μέλλοντος, ἀλλ' αἰπὴν μηδέποτε θανεῖν ὠρισμένων. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς ἴσου κρείττων ἦν ὁ πατήρ, καὶ ὑγίαιε ἀπέλασε [ἀπέλασε] καθαρᾶς, οὐδὲν αὐτὸν ψευδαμύνων ὀνειράτων, ἐπέτρεπεν αὐτοῖς τοὺς πατέρας τὴν ἀβιρυτὸν ὀδεύειν, ὥστε τοῖς ἡγούμενοις ἤδη τῶν μεθιμάτων ἐπιθεῖναι πέρας, Ἵμετε μὲν, ἀπαι, ἔπαθε, εἰπὼν, καὶ τούτου ὑμῖν τοῦ ἔργου μάλιστα· ἔμοι δὲ περὶ γάμων ὑμετέρων ἢ φρονεῖτε ἴστα, καὶ ὅπως θάττον ἐπιναυθόντες γυναικῶν ἡμᾶς ἐπαύω ταῖς προσήκουσταις. Ἐφη, καὶ εἰς κλοῖον αὐτῶν ἐμὸν ἀλὼν ἀπέπεμπεν.

CAPUT III.

Filii ad studia revertentes, naufragium patiuntur.

VII. Atque nunc quidem ad ea quæ dicturus sum, intendendus est animus. cum sese jam prodatur jucundissima narrationis; ars, quæ simul divinæ providentiæ ac bonitatis multiplicatam, simul admirandam propositi nobis argumenti seriem ostendit. Secunda igitur navigatione aliquantisper usi sunt fratres. leni vento proveci: inde turbo repente in navem incumbere, magnique ac teterrimi fluctus excitari. et præter morem mugire salum, tum immensi aquarum montes irruere, navigioque exitium minari; cum interea demissis festinanter velis nautæ in incertum agerentur. At juvenes (animadvertite, obsecro, radicis bonæ surculos bonos) cæterorum immemores, illico se vertebant ad Deum, nimirum unicum verumque præsidium. Cujus opem cum implorarent, non opera sua, sed paternum bene agendi studium commemorabant, satis guarantur hac se ratione citius exaudiri. Recor-

Ζ'. Ἀλλὰ προσέχειν ἤδη τοῖς ῥηθησομένοις ἐπιμελῶς δεῖ· ἔνθεν γὰρ προκύπτει ὄρω τοῦ λόγου τὸ χριστάτατον, ὁμοῦ μὲν καὶ τὸ ποικίλον τῆς τῷ θεοῦ προνοίας καὶ χρηστότητος ὑπερβαίνον, ἡμᾶς δὲ καὶ τῶν προκειμένων ἡμῖν εἰς διήγησιν τὴν θαυμασίαν οἰκονομίαν. Ἐἶχε μὲν τοὺς πατέρας ὁ πατὴρ καλῶς μέχρι τινός καὶ πρᾶφ τῷ πνεύματι φερομένου· εἶτα λαίλακος ἀθρόον τῇ νηὶ προσποούσης, κλύδωνός τε μεγίστου καὶ χελεποῦ γενομένου, καὶ τῆς θιλάττης μὲν ἐξαισίον τι καὶ φρικτῶδες μυκησμένης, τῶν κυμάτων δὲ δεινῶς ἐπεγειρομένων, καὶ καλύπτειν ἤδη τὴν ναῦν ἀπειλούοντων, οἱ μὲν ναῦται σπουδῆ τὰ ἴστιά καθέντες ἐπερόντο· οἱ πατέρες δὲ (καὶ δεῖα ῥίζης ἀγαθῆς ἀγαθὰ βλαστήματα), πάντων ἀπογνόντες τῶν ἄλλων, πρὸς θεὸν εὐχὴν ἔβλεψαν τὴν μόνην ἀληθινὴν βοήθειαν, αὐτὸν τε καλοῦντες εἰς προστασίαν, οὐκ οἰκείων ἔργων, ἀλλὰ πατρικῆς ὑπεμνήσκον ἀγαθοεργίας, καὶ οὕτω

μαλλον οὐσωπειν ἔγνωσαν, Μνήσθητι, λέγοντες, ἔργων πατέρων ἡμῶν, Δέσποτα, καὶ δι' αὐτοὺς μὴ ἑάτης ἐν ἡμέραις ἡμερῶν ἡμῶν εἰς βῆθη τῆς θαλάσσης ἡμᾶς καταβῆναι, μηδὲ καταποντισάτω ἡμᾶς καταγίγισ ὕδατος. Μνήσθητι σῶν οἰκτιρῶν, μνήσθητι χρησιότητος ἀναικάτου · βλέψον ἐκ νεοῦ ἁγίου σου, ἐκ φοβικοῦ κατοικητηρίου τῆς σῆς ἀφράστου μεγαλειότητος, καὶ ἴδε πῶς ἐν ψυχῇ συντετριμμένη καὶ πνεύματι ταπεινώσεως δεσμευθῆ σου τῆς ἀητητήτου χειρὸς · καὶ μὴ παραδόξης ἡμᾶς εἰς τέλος δια τὸ ὄνομά σου, ἀλλὰ ποιήσον μεθ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἐπιεικειάν σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἔλεους σου ἐξελοῦ ἡμᾶς, εἰς δόξαν τῆς μεγαλωσύνης σου · οὐδὲ γὰρ οἱ νεαροὶ κινέουσί σε, οὐδὲ πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς ἄβυσσον, ἀλλ' ἡμοῖς οἱ ζῶντες εὐλογησομέν σου τὸ φοβερὸν ὄνομα. Καὶ τοιαύτη μὲν τῶν ἱερῶν παιδῶν ἢ πρὸς τὸν Θεὸν δέησις, παισὶν ἑτέροις πολλῶν πρότερον δεῖσθαι ὁμοίως ἔχουσι. οὐκ ἐκ πυρὸς κατ' ἐκείνους, ἀλλ' ἐξ ὕδατος σωθῆναι θερμῶς δεομένων.

Η'. Ἐπει δὲ ὁ κλύδων οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐσπένδεται, Θεοῦ κριμασίν οἷς αὐτὸς οἶδε τὰ ἐκείνων θαυμασιῶς οικονομῶντος, καὶ ὁ κίνδυνος ὅσον οὕτω προσδοκίμος ἦν, οἱ νεῦται μὲν εὐτραπέσαντες ἤδη τὴν ἐφορὰν, πρὸς αὐτὴν ἤλαπτον, καὶ ἔνθα ἂν αὐτοὺς ἦγε τὸ πνεῦμα δόντας ἐξουτοὺς ἤγοντο. Οἱ δὲ παῖδες, ἐπει τῆς ἀνωθεν ἀπεγνωκείσαν βοήθειαν, καὶ ἄπρακτον αὐτοῖς γίνεσθαι τὴν εὐχὴν ᾗοντο, ἀγροῦντες βαθυτέρως λόγου οικονομίαν, καὶ τὸ ἄδυσσον εἶναι πολλὴν τὰ τοῦ Θεοῦ κριμασίν, ὡσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς ἦδη τὸν πικρὸν θάνατον ὁρῶντες, ὅλοι τοῦ πάθους ἐγένοντο · καὶ ἀλλήλους περιλυθόντες, καὶ χερσὶ χερσὶ καὶ πόδας ποσὶ συμπλέξαντες, ὁμῶς τε ὁμῶς τε, καὶ στόμα στόματι περιθέντες, ἀσπασμοῖς τε πυκνοῖς τὸ πάθος παρεμβούοντο, καὶ ὀκνηρῶν πηγάς ἀλλήλους κατέκλυζον, καὶ τὴν μακρὰν ὥσπερ στέρησιν ἀπωδύροντο. Ἐἴτα δεινόν τι καὶ γοερὸν ἀνοιμώξαντες, βυθὸν τε τὸ πάθος σημαίνοντες τῆς βυχῆς, καὶ οἷον πικρότερον καὶ αὐτοῦ θανάτου τὸν χωρισμὸν λογιζόμενοι, Χαῖρε, φίλη πατὴρ ὄψις, χαῖρε, μητὴρ, ἔλεγον, συγγενῶν φίλων ἠδονῆ, χαῖρε · οὐκ ἔτι ἀλλήλοις εἰς θείαν ἤξομεν, οὐκ ἔτι τὰς παρ' ἀλλήλων εὐφροσύνας ἔξομεν. Φεῦ! ἀδελφεὶ φίλιτα, φεῦ! ὄψις ἠδίστη, φεῦ, ὅπως ὀδυνηρῶς διασπώμεθα! Τί ποτε ἄρα ἦσαν αἱ γονεῖν εὐχαί; τί αἱ πρὸς τοὺς πένητας εὐποιεῖαι, αἱ πρὸς τοὺς φιλαρίτους ἄνδρα;

καὶ μοναχοὺς θεραπεῖται; Οὐδενὸς τούτων οὐδεμίαν πρὸς Θεὸν ἀνέστη εὐχή; ἢ ἀνέστη μὲν, ἰσχυροτέρα δὲ ταύτης ἢ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτιῶν ὥσθη δύναμις; Φεῦ, ὅπως κατέεα θρηνοῦντες πρὸ μικροῦ θνήσκοντα, ἐμέλλομεν μάλλον αὐτοῖ πατρὶ καὶ μητρὶ γενέσθαι δακρύων πρόφαιτις, θρήνος οὐκ ἔχων πέραις, πένθος ὄλη βίην πρκατεινόμενον! Ἀποῖψθη, πάτερ, τοὺς πατέρας, ὡς ἡλιπύσας, πλήρεις μαθημάτων, πλήρεις παιδείας, ὧμου δὲ [φῶν μηδὲ] θανόντων κόνη ἔξεις ἰδεῖν. Γάμοις τῶν υἱῶν ὄψις, πάτερ, ὡς εἶχες νοῦν, καὶ τὸν ὁμάντιον ἄδόμενον ἐπ' αὐτοῖς ἀκού-

A dare, inquit, Domine, opera parentum nostrorum, ac propter eos ne riveris nos in dimidio dierum uostrorum demergi in profundum maris, neque absorbeat nos tempestas aquarum. Memento miserationum, memento incomparabilis benignitatis. Respice de templo sancto tuo, ex tremendo habitaculo ineffabilis magnitudinis tuæ, ac vide quemadmodum animo contrito et spiritu humilitatis imploramus invictam manum tuam. Ne tradas nos in mortem, propter nomen tuum, sed fac nobiscum secundum clementiam tuam, et secundum multitudinem miserationis tuæ eripe nos ad gloriam majestatis tuæ. Neque enim mortui laudabunt te, neque omnes descendentes in infernum; sed nos qui vivimus, benedictum tuum interferendum nomen tuum. Hæc erat sanctorum juvenum ad Deum precatio, aliorum antiquissimorum juvenum orationi simillima, non ex ignibus, ut ulli 3, sed ex aquis ferventer eripi postulans

VIII. Postquam vero procella ne tum quidem dedit in uacias (Dei utique iudicio, quibus ipse nosset modis mirabiliter eorum cursum gubernantis), et periculum pristino majus incubuit, tum nauæ in scapham jam paratam desiliunt, et quocumque ventus impelleret, ferebantur. Verum fratres a celesti jam ope abjecti, irritasque se preces fudisse rati, cum gubernationis abdiæ rationes ac iudicia Dei abyssum esse multum ignorarent, acerbissimam oculis mortem inuenientes, dolore toti consternabantur. Igitur invicem complexi, et manus manibus, pedibus pedes implicantes, oculos quoque oculis, et oribus ora componentes, nunc frequenti valedictione affectus suos prodebant, nunc lacrymarum fontibus invicem inundabant, et longissimam illam disjunctionem lamentabantur. Hinc acerbissime ingemiscentes, et clamore sensum animi indicantes, ipsaque morte amariorum quodammodo secum absentiam ducentes, Vale, inquit, bati, jucundissime patris aspectus; vale mater; amantissimorum cognatorum dulcedo, vale: non amplius vobis occursum remus, non amplius communibus fruamur lætitiis. Heu! amantissime frater. Heu! mi oculo. Heu! tam luctuose divellimur. Quorsum ergo illæ parentum preces? quorsum illa in egentes liberalitas? illa in monachos ac virtutum studiosos observantia? Nulliusne horum, nec una quidem ad Deum ascendit oratio? An ascendit quidem, sed fortiore se esse invenit peccatorum nostrorum potentiam? Eheu! quomodo, qui patrem nuper moribundum lugebamus, nunc ipsi potius patri matricumque plorandi argumentum futuri sumus? O lucium termino carentem! o dolorem toti vitæ æqualem! Scilicet, pater, (quæ erat spes tua) supererunt tibi liberi, sepulcri tui supplementum; et qui curis de nostri educatione plenus eras, ne mortuorum quidem cineres intueberis. Scilicet, pater, quod animo

voluebas, filiorum nuptias videbis, et hymenæos in A eorum gratiam decantandos audies; quos, eheu! ne defunctos quidem conspicabere, aut ultimo vale impartieris. Luctuosum est sane parentibus præmorientes cernere filios; verum ne hoc quidem vobis reliquit invidia; neque senio confectis dubitur liberorum corpora sepulturæ mandare. O Rex ac Domino universorum, ejusmodi nobis mortem nunc decrevist! quam si per tua nobis judicia non licet effugere, saltem conjungere liceat. Una ambos procella operiat, una maris belluca sit utriusque sepulcrum.

IX Hæ juvenum lamentationes erant. At nave jam usque usque disrupta, alter tabula, alter alio fragmine arrepto pelago se commiserunt, necessitatis quidem legibus obsequentes, sed divino nutu mirandum sane in modum conservati. Sic B enim jactatos tandem Tyrus excepit; ac Joannem quidem locus dictus Malmephetan, Arcadium vero Teirapurgis. Ast alter alterius salutis ignarus, non tam suo lætabatur eventu, quam fraterno dolabat.

CAPUT IV.

Amba seorsim monasticam vitam complectuntur.

X Porro Joannes multa animo reputare cœpit, tum quo appulsus esset, tum quo se verteret secum expendens. Hæc cogitandi mens bona a paterno utique semine ortum ducens, injecta fuit. Commemini enim, a ebat, patrem meum judicare solitum, vitæ solitariæ ad felicitatem deesse nihil. Et fortassis hæc est voluntas Dei, ut potius ipsi inserviam in paupertate et abjectione (quæ C certæ sunt ad ejus obsequium vitæ), quam ut inter opes atque fallacias vitam exigam; quæ lata nimirum est via et ad iterum ducens. Atque hæc, credo, est causa cur potentem ejus manum implorans irritas fuderim preces, neque tempestas tranquillitate mutata sit. Nam cum sit optimus, persæpe supplicantes negligere novit ob animarum bonum, atque ea maxime præbere petentibus, unde manifestum animis emolumentum existat. Quocirca monasterium mihi adendum, animæque consulendum est, et ante omnia placendum Deo, qui non maritima solum procella, sed magis etiam vitæ hujus fluctibus ereptum, inexplicabili ratione me in salutis adduxit viam. Atque hæc animo volutans in preces dat D sese, quibus et servari postulabat Arcadium, et, quod caput erat, in eandem vitæ rationem pertrahi, quæ tum corpori ejus, tum animæ salutem afferret.

XI. Confer! se igitur ad quoddam regionis illius monasterium, ubi cum janitor eum vidisset, benigne excipit, nudo vestem largitur, parique hilaritate ac benevolentia mensæ adhibet: Deo interim Joanni ad se viam bellissime sternente. Remota deinde mensa, monachus colloquium exorsus: Unde, inquit, frater, huc accessisti? Cui ille jam generis, et opum, et splendoris atque amplitudinis oblitus,

σεως, οὐδὲ τεθνηκότας, αἱ, αἱ! θεάσθη, οὐδ' ἀπέσθη τὰ τελευταία. Δεινὸν γονεῦσι πατρὸς προουχομένους ὄρῃν· ὑμῖν δὲ οὐδὲ τοῦτο δίδωσιν ὁ φθόνος, οὐδ' ἐξετε ἄν οἱ γηραιοὶ παίδων ὑμετέρων ὀψίσι σώματα. Ἡ δέσποτα πάντων καὶ βασιλεῦ, οἷον ἡμῶν ἤδη κατεψηφίστω τὸν θάνατον, ἔν, εἰ μὴ παρελθῆν ἡμᾶς ἄρτι κέρχικας, ἀλλ' ὁμοῦ τοῦτον εὐδόκησον ὑπέλθε·ν. Ἐν ἀμφοτέρους κῆμα καλυψάτω, Ἐν θηρίον θηλάτης τάφος ἀμφοτέρων γενέσθω.

Θ'. Καὶ τοιοῦτοι μὲν οἱ τῶν παίδων λόγοι. Τῆς ἑνὸς ἤδη καθόλου περιβρύχιστος, ἐκάτερος αὐτῶν, ὁ μὲν σανίδος, ὁ δὲ ἄλλου τῶν ξύλων λαβόμενος, τῆ πελάγει ἐαυτοῦς ἐπέτρεψαν, νόμοις μὲν ἀνάγκης ἐπόμενοι, νεύμασι δὲ θεοῖς σωζόμενοι παραδόχως. Ἐκδέχεται τοιγαροῦν ἡ Τύρος ὤτω φερομένους αὐτούς, τὸν μὲν Ἰωάννην τόπος δε ἐλέγεται Μάλμαφεθάν, ἡ Τετραπυργία δὲ τὸν Ἀρκάδιον· πλὴν ἐκείτερος θητίρου τὴν σωτηρίαν οὐκ εἰδὼς, οὐ μᾶλλον ἔχαιρεν ἐπὶ τῆ ἰδίῳ, ὅσον ἐπὶ τῆ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμετα.

I'. Ὁ τοίνυν Ἰωάννης πολλοὺς ἀνετίττων λογισμοὺς ἦν, ὅποι τε ἀφίεται σκοπῶν, καὶ πῶς ἔπι τὰ κατ' ἐκῶν διαθεῖη. Οὕτω δὲ διαμελετῶντα νοῦ: ἀγαθὸς εἰσῆει, ἐκ πικρικῶν σπερμάτων ἔγωγε τὰς ἀφορμὰς. Ὁ γὰρ πατήρ, ἔλεγεν, ὁ ἐμὸς αἰτὶν μονήρη βίον μακκρισμοῦ ἡζῆου, καὶ τίχῃ βούληται τῶ θεῷ, δουλευσαι με μᾶλλον αὐτῶ, πτωχεῖν ἔπι καὶ ταπεινωσιν ὑπελθόντα (ὁδοὶ γὰρ ἀπλῆκα εἰσι πρὸς ἐκεῖνου φέρουσαι θεραπειῶν). Ἡ ἔν κλοῦσι κατ' ἀπάτη τὸν βίον διενεγκεῖν, ὁ τῆς πλατείας ἐστὶ καὶ ὀδηγούσης πρὸς τὴν ἀπώλειαν· καὶ ταύτη αἰτία μὴ ἀκουσθῆναι με τῆς μεγάλης ἐκεῖνου χειρὸς δαίμωνι, μήτε τὴν ζάλην εἰς γαλήνην μεταβαλεῖν. Ἀγῶν γὰρ ὢν, οἷδε πολλὰ καὶ παρορῶν εὐχομένους, ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ψυχῆς, καὶ ἐκεῖνα μᾶλλον αἰτουμαικὴ παρέχειν, ὅσα καὶ πρὸς αὐτὴν ἀντικρως παρακαταπει τὸ κέρδος. Δεῖ οὖν με μοναστηρίῳ προελθεῖν, καὶ ψυχῆς φρονεῖται, καὶ αὐτοῦ δὴ τούτου, ὅσα θεῷ εὐάρετος ἔσομαι, ὅς οὐ κλύδωνος μόνου τῶ θλάττω, ἀλλὰ καὶ πολλῶ μᾶλλον τοῦ βιωτικῶ κλύδωνος σώται: ἡμᾶς λόγοις ἡρόήτοις, εἰ: ὅσῃ ἦγαγε σωτηρίας. Οὕτω σκοπήσα: καὶ διασηθῆς, εὐχῆ δίδωσιν ἐαυτόν· ἡθούλετο δὲ ἡ εὐχὴ σωθῆναι τε καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρκάδιον, καὶ τὴν ἴσην εἰπὴ ἐλίσθαι τοῦ βίου διαγωγῆν, ὅπερ ὡς ἐν κεφαλῆ τῆ, ἵνα μὴ κατὰ σῶμα μόνον εἴη, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον καὶ κατὰ ψυχὴν σωζόμενος.

II'. Πρόσεσι τοιγαροῦν ἐνὶ τῶν κατὰ τόνος τῶ τόπον μοναστηρίων· καὶ ὁ ἐπὶ τῶν πυλῶν τετραγμῶνος ὡς εἶδεν αὐτόν, εὐμενῶς τε εἶδε, καὶ εὐθὺς εἰσεεδήχτο, ἱμάτιόν τε δίδωσι (γυμνὸς γὰρ ἦν), καὶ τραπεζῆς αὐτῶ κοινωνεῖ λίαν ἰλαρῶς καὶ προθύμως, τοῦ Θεοῦ δὲ τῶτα καλῶς τῶ Ἰωάννη διατιθῆναι τὴν πρὸς αὐτόν φέρουσαν [f. add. ἐλομένῳ]. Ἐπειτα μετὰ τὸ φαγεῖν, καὶ ἡμιλείας ὁ μοναχὸς ἀπέστειλε,

Πόθεν εἶ, ἀδελφεῖ; λέγει. Ὁ δὲ, οὐκ εὐγενεὶς, οὐκ A
 πλοῦτος, οὐκ ἄλλου τοῦ τῶν ἐπιστῆμων καὶ περιφανῶν
 μνησθεῖς, ὡς περ ἤδη τὸ μετριοφρονεῖν κατορθώσας,
 ἀπὸ τῶν εὐτελεστέριον ἐκτὸν βούλεται παρῆσθαι,
 Ἀνθρωπὸς εἰμι, λέγων, ξένος καὶ ταπεινός, ναυαγίῳ δὲ
 περιληφθεὶς, εὐμενείᾳ τῆς Θεῶν χρησάμενος, καὶ τὰς
 εὐχὰς τὰς ὑμετέρας διασωθεὶς ἀπεβίβην ἐνταῦθα.
 Τούτων ἀκούσας ὁ μοναχὸς προστίθει· Τίς δέ σοι τὸ
 μετὰ ταῦτα σκοπός; Καὶ ὁ Ἰωάννης· Εἰ καὶ Θεός [f. Θεῶ],
 ἔφη, τοῦτο δοκοῦν, καὶ μὴ ἀπάγει με τῆς
 προθέσεως τὸ ἀνάξιον, μοναχὸς γενέσθαι βούλομαι.
 Ἐπήνεσε τὸν λόγον ἀκούσας ὁ πλωρός, καὶ τὸν
 Ἰωάννην ἐμακάρισε τῆς ἐπιθυμίας. Ὁ δὲ, ἀλλὰ
 δυνατόν μοι, ἔφη, ἐνταῦθα τέλος ἐπιθεῖναι
 μοι τῆ προθέσει; Καὶ ὁ μοναχὸς· Προταγγεῖλαι
 με δεῖ τῆ προσώτῳ, καὶ ἕπερ ἂν αὐτὸς ἐπιτρέψει,
 τοῦτό σε ποιῆσαι, καὶ πέραις ἀραθὸν τῆ
 πράγματι ἀπαντήσαι. Προστίγγειλε τῆ κατηγορουμένη
 ὁ μοναχός, μετὰ καλεῖται ὁ Ἰωάννης, καὶ εἰς
 ὄψι αὐτῷ ἔρχεται, ἡδοικῆς τε αὐτῷ γίνεται
 πρόξενος ὅσης διὰ τὴν ἐπιφανομένην τῆ προσώπῳ
 χάριν ἐκ τοῦ κάλλους τῶν ἀρετῶν. Ἀκούει πλείστα
 ὁ Ἰωάννης τῶν εἰς ὠφέλειον ψυχῆς συντεινόντων,
 εἶτα κατηχεῖται τὰ τῆς μοναχικῆς ἀκριθείας, κίρρεται
 τὴν κόμην, συναπκείρεται πᾶν εἶ τι κοσμικόν τε καὶ
 πρόσγειον, τὰ τῶν μοναχῶν περιβάλλεται μετὰ
 τῶν ἄλλων καὶ τοὺς συνάροντας τῆ ἐπαγγέλματι τῆς
 περιβολῆς λογισμούς.

IB'. Καὶ ἦν οὕτω νηστείας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ
 προσευχῆς διοκατερῶν, τὰ μὲν ἄλλα εὐθυμός, μόνῃ
 δὲ τῆ περὶ τῶν ἀδελφῶν φροντίζῃ κατώδυνος τὴν
 ψυχὴν· ἦτο γὰρ αὐτὸν τοῖς ὕδασι δεινῶς ἐναποθναίνε.
 Ἐλάσθαι δὲ τὸν γενναῖον, ὡς ὁ ἐκείνου Θεός, καὶ
 Ἀρκαδίου πάντως ἦν· ἀμφοτέροις γὰρ ἔμαθον ἀρέσκειν
 Θεῶν, διὸ καὶ ἀμφοτέρων Θεὸς ἐκλήροτο. Τούτου
 τοιγαροῦν τῆ χάριτι καὶ ὁ θεὸς διασωθεὶς Ἀρκάδιος,
 καὶ γῆ τῆς Τετραπυργίας ἀποδοθεὶς, ὡς περ
 ἔφημεν, χάριν ἐμολόγηε Θεῶν τῶν σώσαντι.
 Ἐδεῖτο δὲ καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς αὐτοῦ
 τυχεῖν δεξιᾶς ὁδοῦ τε καὶ φυλακῆς, καὶ τοῦτον ἰδεῖν
 ὀφθαλμοῖς πρὶν ἢ τὸν βίον ὑπεξελθεῖν· ἀδελφοὶ
 γὰρ ἦσαν οὐ τὰ σώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς.
 Μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν, ἀπεισιν εἰς κόμην τινὰ (ὡς
 Θεοῦ κριμάτων) ἄρτου δεόμενος καὶ εἰς χεῖρας
 ἐτέρων βλέπων, οὐπερ ἀτεχνῶς οἱ πατέρες πολλῶν
 δεομένων γαστέρας ἔπλησαν. Δαδῶν οὖν, καὶ φαγῶν,
 καὶ ἰσχύσας, ὕπνῳ προσέσχευεν. Ὁ δὲ ὕπνος
 ὄνερ αὐτῷ εἶχεν, ἐπιφανέντα τὸν ἀδελφόν, καὶ, τί δὲ
 δι' ἐμὲ θρηνεῖς, ἀδελφεῖ, λέγοντα, δε ἐν Χριστῷ ζῶ;
 Τούτου γοῦν ἀληθῆς πιστεύσας, μηδὲν τὸ μετὰ ταῦτα
 λυποῦ. Ἐπεὶ τοίνυν ἀνῆκε αὐτὸν ὁ ὕπνος, συνείκε
 τὸ φανέν, χαρᾶς ἐπληροῦτο καὶ τῆ Θεῶν χάριν
 διωμολόγηε.

IG'. Εἶτα σκοπῶν ἦν καθ' ἐαυτὸν καὶ λογισμῶν
 στρίφων, περὶ τοῦ τί δεῖ ποιεῖν ἀντεῖθεῖ γὰρ οὕτως·
 Ἀπελεύσομαι πρὸς τοὺς τεκόντας; ἀλλὰ λύπης
 μάλλον αὐτοῖς αἰσιος ἔσομαι μόνος ὄφθειε.
 Ἄλλὰ πρὸς τὴν τῶν μαθημάτων ἀνάληψιν κατὰ
 τὴν τοῦ πατρὸς ἐντολὴν πορευομαι; ἀλλ' ἀβουλήσας
 καὶ ἀηδῶς προσεῖω τῆ διδασκῆ, τοῦ ἀδελφοῦ
 στερῆ-

modestiamque satis edoctus, ac pro sordido se gere-
 ns. Sum, inquit, hospes atque abjectus, qui nau-
 fragio jactatus, Deoque usus propitio, ac vestris
 precationibus servatus, huc deveni. Quibus auditis
 addit monachus: Quem autem post hæc finem specta-
 ctas? Tum Joannes: Si Deo, inquit, visum fuerit, in-
 que tanto proposito mea non excludit indignitas,
 monachus fieri vehementer desidero. Ea re intel-
 lecta janitor collaudat juvenem, ac tam sancto de-
 siderio beatissimum esse confirmat. Anne igitur,
 inquit Joannes, hoc loco voti compos fieri poterō?
 Respondit monachus, votum præsidii exponendum,
 quodque is decreverit exsequendum esse, atque
 ita rem exitu bono conclusum iri. Tum monachus
 superiori fert nuntium. Joannes accersitur, et in
 conspectum præsidis venit; cui magis sane volup-
 tati fuit intueri virtutum splendorem in Joannis
 vultu elucentem. Plurima hic edocetur Joannes ad
 maximam animi utilitatem spectantia: tum de
 monastica sedulitate instruitur. Toncentur crines,
 atque una si quid superes, et profanum vel terre-
 num abraditur, neque tantummodo tunc monacho-
 rum habitum, sed et cogitationis cum professione
 vestium congruentes induit.

XII Cumque hæc ratione jejuniis, vigiliis et pre-
 cationi constanter sese addideret, cætera quidem
 erat a acri animo, excepto quod unica de fratre sol-
 licitudine non mediocriter angeretur, quem mi-
 serrime undis immortuum crederet. Non conside-
 rabat enim generosus juvenis, suum Deum etiam
 Arcadii prorsus esse. Cum enim uterque Deo placiturus
 esset, singularem utriusque curam egit Deus. Hujus enim
 favere divinus quoque Arcadius letho ereptus, et in
 regionem, uti diximus, Tetrapyrgiæ apulsus. inibi
 servatori Deo gratulabatur. Neque minus ille pro fratre
 deprecabatur, tum ut pari manu, duce et custode agatur,
 tum ut oculis eundem ante mortem conspiceret. Animis
 enim, non modo corporibus fratres erant. Absoluta
 precatione mox in vicum quemdam se confert, atque
 (o judicium Dei!) cujus parentes multorum esurientium
 ventres plane exsaturabant, ille panem supplex
 alienasque manus respiciens deposcebat, eoque sumpto
 corroboratus in summum incidit. Vix soporem libaverat,
 cum assistens illi Joannes, Quid me luges, frater, inquit,
 in Christo viventem? De quo quo nequaquam dubius,
 dolorem impostum ex animo ejice. Post hæc evigilans
 Arcadius, probata visi fide, lætissimis exsultat, Deoque
 grates, ut par erat, exsolvit.

XIII. Inde animum cogitantis anxie occupant
 curæ, quid tandem sibi agendum videretur. Sic
 itaque sacum conterdebat: An ad parentes revertar,
 quibus ubi solum me viderint, summum merorem
 injiciam? An studiorum cursum repetam, quod
 decreverat pater? Sed animum fratre orbatus,
 invitus ac fastidiosus ad doctrinam ac-

cedet. Quo me vertam igitur? Parenti semper monastica vita tum commendatione dignissima, tum felicitatis plenissima esse visa est. Hanc arripiam; neque quidquam a paterna sententia votoque alienum fecero. His dictis, viam Hierosolyma tendentem ingreditur. Quo ut pervenit, obitis sacratioribus locis lustratisque propemodum omnibus monasteriis, inter eundem in quemdam ex magnis illis senem incidit, haud obscura virtutis insignia qua incessu, qua haultu, qua decenti oculorum compositione prominentem. Ad quem cum lætus accurrisset, dicte illi salute: Deprecare, inquit, pro me Deum: gravissima enim tristitia prorsus exanimor. Cui senex: Bono sis animo: nam pater, et mater, et frater tuus vivunt. Cæteri quoque eandem tecum tempestatem passi, servati sunt omnes: sed et qui vobiscum fuerunt famuli tanto exempli periculo, monastico habitu, quemadmodum et germanus tuus, exornati sunt: Exaudivit autem Deus supplicationes tuas, eosque omnes antequam vita excedas, tuis oculis inueberis. Quæ cum præstantissimus Arcadius audiisset, amplexus regulam, et sedulo eam tenuit, et alacriter exsecutus est.

Α. θεός. Τί οὖν ποιήσομαι; Τῷ πατρὶ μου ἀεὶ ὁ τῶν μοναχῶν βίος ἐπιζήνητος ἐδόκει, καὶ μακαρισταῖ ἄξιος τοῦτον ἐλθεῖν με δεῖ, καὶ οὐκ ἂν ἀειπῶμαι πατρικῆς γνώμης καὶ τῶν εὐχῶν. Οὕτως ἀπὸν, ὁδοῦ τῆς πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα εἶχετο. Γενόμενος δὲ ἐκεῖσε, καὶ τοὺς ἁγίους διαλεθῶν τότες ἵπαιτα καὶ τοὺς μοναστηρίοις σχεδὸν ἅπασι προσώπῳ, ἐν ὅσῳ ταῦτα μέτρηι, συναντῆ γέροντί τινι τῶν μεγάλων, οὐκ ἀσκητῆς ἀρετῆς σύμβολα ἐκ τοῦ βαδίσματός τε καὶ καταστάματος, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν δυναμῆος παράγειν· ᾧ προσδραμῶν ἰδέως καὶ ἀπεσάμενος, εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, λέγει· πολλῆ γὰρ ἐνέβαλλομαι τὴν ψυχῆν. Ἀλλὰ μὴ ἀθύμει, ὁ γέρον φησί· καὶ γὰρ καὶ ὁ πατήρ, καὶ ἡ μητήρ, καὶ ὁ ἀδελφός ὁ εὖς ζῶσιν· ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ μετὰ σοὶ τῷ δεινῷ κλυδωνῷ περισχεθίντες ἔσωθησαν, καὶ εἰ μὲθ' ὑμῶν οὐκ ὄντες πατέρας ἀπαθείς τε κακῶν ἠέμειναν, καὶ τῷ τῶν μοναχῶν σχήματι ὡσπερ θῆ καὶ ὁ ἀδελφός σου κατεκοιμήθησαν. Ἐπήκοος δὲ σο γέγονε καὶ θεός τῆς εὐχῆς, καὶ μέλλεις αὐτίς, πρὶν ἢ τὸν βίον ὑπέλθειν, ὄψασθαι. Ἦκουσε γὰρ θεὸς ταῦτα ὁ θεός Ἀρχάδιος (Θεὸς γὰρ καὶ τότε πάντως ἦν), καὶ τὴν κανόνα παραλαβὼν, εἶχετο σπουδαίως, καὶ προθύμως αὐτὸν ἔηυε.

CAPUT V.

Naufragium filiorum intelligunt parentes, et forti animo ferunt.

XIV. Duobus vero elapsis temporibus (intendite nunc animos, ut quemadmodum tristium C auditione doluimus, ita lætiora tractantes mœrorem voluptate solvamus, post duo igitur tempora, eorum pater, omnium quæ filiis accidissent ignarus, cum litteris domesticum mittit. Permagnus enim tenebatur desiderio intelligendi, quid tandem causæ esset cur tandiu optatissimis charissimorum litteris frustraretur. Qui missus erat, ubi Berytum attingit, facile comperit, dominos suos in urbem non revertisse. Quare suspicatus Athenas profectos esse, etiam eo se frustra contulit. Verum inde discedens cum apud hospitium quoddam diversaretur, ibi in quemdam conservum suum inter monachos receptum incidit: ad quem post mutuam notitiam accedens, Ubi, inquit, locorum est uterque dominus noster? Ad quem aliter ingenuiscens, lacrymisque vultum perfusus: Eheu! ait, quam funesta ex me auditurus es! Miserrime domini nosiri pelago hausti sunt. Ego solus, uti crelo, evasi, ac salutem periculo acerbiorem naclus, solitariam vitam elegi, hac vivendi ratione me mortuo, quam vivo, similiorem fore existimans. Neque veru me recte facturum credidi, si ad patrem ipsorum dominum nostrum redirem malus nuntius, infaustum spectaculum, odiosa et merito inamabilis vita, luctuosæ naufragii reliquæ. Quocirca nunc Hierosolymam cogito, et ad sacra loca proficiscor.

14'. Χρόνων δὲ ἤδη δύο παραχρηστικῶτων ἀλλῆ προεῖχεῖν ἐνταῦθα μάλιστα δεῖ, ἵν' ὡσπερ τὰ λυπηρὰ μαθόντες ἠλγίσταμεν, οὕτω καὶ τοὺς χαριστικὰ προσέγοντες, εὐφροσύνην τὰ σκυθρωπὰ λύσωμεν). Ἐπει τοίνυν δύο χρόνοι παρήλθον, ὁ πατήρ αὐτοῦ παντάπασιν οὐκ εἰδώς, οἷα θῆ τοὺς ἐκεῖνου κατὰ συνέδη, ἐνὶ τῶν οἰκτιῶν αὐτοῦ γράμματα ἐγγχειρίσας ἐνπέμπει, γινῶναι διψῶν τί ποτ' ἂν εἴη τοσούτου χρόνον γράμματα αὐτὸν μὴ δεῖξασθαι πρὸς τῶν φιλάτων. Ἦδη δὲ τῷ ἀπεσεχλημένῳ τὴν Βηρυτὸν φθάσαντι διεγνώσθη, τοὺς αὐτοῦ κυρίους πρὸς τὴν πόλιν μὴ ἀπαντῆσαι, Ἰπολαβῶν οὖν πρὸς Ἀθήνας αὐτοῦ: χωρήσει, τῆς αὐτῆς εἶχετο καὶ ἐκεῖνος. Ἀπὸν δὲ καταλύει πρὸς τινι πικρῶν γέροντι, ἐν ᾧ βλέπει ἔντα τῶν ὁμοδόλων αὐτοῦ κατὰ μοναχοῦς περιεστειλημένον· ᾧ προειπῶν, καὶ γινῶναι δούς καὶ λαβῶν, Ποῦ, φησὶν, οἱ ἀμφοῖν ἡμῶν κύριοι; Ἐστίναιξεν ἐκεῖνος ἀκούσας, καὶ διακρῶν τὰ ἔψεις ὑποπλησθεῖς. Φεῦ, εἶπεν, οἷα ταῖς σαις ἀκοαῖς ἔρεῖν βούλομαι! ἐν τῇ θαλάσῃ γὰρ οἱ ἡμῶν κύριοι ἐλεινώως ἀπολώλασιν. Ἐγὼ δὲ μόνος, ὡς γε οἶμαι, διασωθεῖς, σωτηρίαν, οἱ μοι! κινδύου λυπηροτέρην τὸν μονήρην εἶον μετελθεῖν εἰλόμην, θανεῖν ὡσπερ καὶ αὐτὸς διὰ τῆσδε τῆς ἀγωγῆς προκρίνας ἡ ζῆν· οὐδὲ γὰρ ἔκρινα συμπερὸν εἶναι πρὸς τὸν δεσπότην ἡμῶν τὸν αὐτῶν πατέρα ἐπικνελεῖν, ἄγγελος πονηρός, ὄψις δυστυχῆς, ζωὴ μισουμένη καὶ δικαίως ἐπίφθονος, νευαγίης ὀδονηρὸν λείψανον. Νῦν οὖν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τὴν πορείαν ποιοῦμαι, καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους πορεύομαι τόπους.

εινος ακούσας, και ἄλος γεγοῶς τοῦ πιά-
 : τει μὲν ἀφροτέρας τὸ στῆθος, δεινὸν δι-
 ιενοσι, και τῶν κυρίων ἐπιμνησθεῖς, οἰκέ-
 οῦ και ἐγνώμωνος ἤρει φωνῆν, Ὁ μοι!
 λέγων, τί τὰ γεγοῶτα ταυτα; τίς ἡ πι-
 ῶσφημος περὶ ἡμῶν ἀκοή; ποῖα γλώττα
 π πατρὶ τὸν ἡμῶν οἰκτιροτον ἀπρηγλα-
 εῖνες ὀρθαλμοὶ τὴν αὐτοῦ θλιψιν και τὴν
 ἡμῶν ὀφονται; τίς ἴδοι πικρὰν ἐκείνω
 ; τίς ἔνδυμα σκοτεινόν, δάκρυα θερμὰ
 λῶν ἀπορρέοντα, κόνιν κατὰ κεφαλῆς
 πολιὰν ἀθλίως ὑδριζομένην; Ὀυτω περι-
 κλαύσας, ἡδούλετο μὲν ἄλλην τραπέζην,
 ρὸς τοὺς δεσπότες ἐπαναλθεῖν, μηδὲ ἄγγε-
 ; γενισθαι τοιαύτης ἀπεικτικῆς ἀγγελίας.
 ιτων δὲ μᾶλλον ὑποστρέψαι περαινοῦντων. B
 αὐτὸς τυνεῖς, ὡς τὰ γεγοῶτα μὲν ἀπαξ
 ἀμήχανον ταῦτα μεταβαλεῖν, αὐτὸν δὲ περ-
 ναι δεσποτικῆς ἐντολῆς, πρὸς τῷ μηδὲ τῷ
 ὕνασθαι βοηθεῖν, και θεομισίς και ἀπάν-
 λως δὲ και δέσας, μὴ και ἐσποικη ἀρῆ
 τοπεσεῖν, ἐξώλειαν ἐκυτῶ ἀνοήτως περι-
 πανῆει πρὸς τοὺς δεσπότες.

ἴσας δὲ τὸ οἶκον και εἰσελθὼν, σύννοος
 ὑπὸς ἐκάθητο, κρύπτειν μὲν ὡς δυνατὸν
 ἔγχε βουλόμενος, και μηδὲν πρὸς οὐδένα
 ἴθοι φθεγγόμενος, τρανότερον δὲ γλώττης
 εἰς τῆς ὀψεως (ποῦ γὰρ ἡδύνατο κρεττων
 ὕτου κακοῦ;) σκυθρωπὰ ὄντα τὰ ἐγνωσμένα
 κ τούτου λόγος διέβρει πρὸς τοὺς ἡμοδοῦ-
 ὑπεψιθυρίζοντο ῥήματα πονηρὰ ἃ λαθεῖν C
 ἢ τοῦ οἴκου κυρίαν ἀμήχανον ἦν. Μετα-
 ἰ οὖν τὸν ἀπεσταλμένον, Πῶς ἔχει τὰ
 ἰν; ἤρετο. Ὁ δὲ, Καλῶς, εἶπεν. Τῆς δὲ
 ιτα ἀπαιτούσης, ἐκείνος ἀπολίσθαι καιὰ
 ἔφρασκεν. Ἐπάταξεν αὐτὴν ἡ καρδίη, και
 εστι γέγονε, και τὰ ἐπλάγχνα δεινῶς
 Ὀρκοῖς τοιγαροῦν τὸν πατέρα περιῆσι
 ἦ μὲν τὸ ἀληθὲς ἐξείπειν. Ὁ δὲ, βρῶ
 επονθὸς στενάξας, δακρύων τε πληρωθεῖς,
 ρη, κυρία ἐμῆ, οἷ τους πατέρας τοὺς σους,
 δεσπότες, τοὺς φωστῆρας, φεῦ! τοὺς κα-
 τὸ λαίπδον οὐδαμῶς, ἔργον ἤδη θαλάσσης
 υς. Ταῦτο δ' ἐκείνη ἀκούσασα, μελακὸν
 ονθεν οὐδ' ἀγενὲς οὐδὲ γυναικετον, ἀλλ' D
 και βουλομένη, οἷ πατέρων τοιούτων μήτηρ
 ;, πύχρισται φανερώς τῷ θεῷ και σιω-
 ν τῷ παιδι παραγγείλασα, αὐτοῖς ἐχρητο
 ἰῶδ ῥήμασι, μετὰ τῆς αὐτῆς διανοίας.
 ιος ἐδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο ὡς τῷ
 εν, οἷτω δὴ και ἐγένετο. »

τέρας δὲ ἤδη γενομένης, τοῦ θεοῦ Ξενοφῶν-
 ῆς συνήθους λαμπρότητος και δορυφορῆς
 βσιλείων ἐπανελθόντος, τραπέζης τε ἤδη
 ης (εἰῶθαι γὰρ ἀπαξ τῆς ἡμέρας ἐν
 ορης ἀπεισθαι), ὤδινε μὲν ἡ γυνὴ τὰ

XV. His ille auditis se totum mœrori tradens
 feriebatur penitus utraque manu, editoque lugubri cla-
 more, b redintegrata in dominum memoriam,
 in hanc boni grat que servi vocem erupit: Hæc
 mihi! domini mei, quam tristia vobis evenerunt!
 quam amara, quam infusta de vobis audio! quæ
 lingua parenti vestro miserandum vestram necrum
 annuntiabit? qui oculi tum ipsius, tum matris ve-
 stræ consternationem sustinebunt aspicere? quis
 anima istam ortum noestitiam videre poterit? quis
 atram vestem? quis calidas lacrymas per ora ma-
 nantes? quis cineres aspersos capibus et canos
 infelicissimæ sordidos? Ubi hisre lamentationibus
 plus satis indulsit inducere in animum non potuit,
 ut ad dominos tam diu eludis nuntius revertetur.
 B Verum audito eorum, qui forte aderant, consilio,
 reditum suadente, cum et ipse consideraret quæ
 semel facta essent infecta fieri non posse, seque
 herilis imperii detractatorem visum iri, quodque
 Deo hominibusque ingrata foret, neque in re uti-
 que desperata fructuosa hæc tergiversatio, qua et
 domini imprecationem incurrere, et perniciem si-
 bi impudenter confiare verebatur, ad dominos
 suos reditum suscepit.

XVI. Ut ergo pervenit domum, atque ingressus
 est, cogitabundus mœrensque sedebat, rem pro
 viribus occultans, neque quidquam de iis quæ com-
 pererat cuiquam enuntians; verum tamen longe
 manifestius vultus mœstitia, quam lingua (qui enim
 tanto malo non vinceretur?) quæ cognorat, inju-
 cunda esse, demonstrans. Hiuc sermones domesti-
 corum exorti sunt, inter se sinistre murmurantium,
 qui heram penitus latere non poterant. Hæc igitur,
 advocato qui missus fuerat, ut valeant liberi, sci-
 scitatur. Respondet belle eos habere; et cum
 litteras illa posceret, eas in via periisse adjicit.
 Tum cor matri palpitare, omnia suspicionum plena
 esse, ac visceribus graviter commoveri. Ergo for-
 midabili jurejurando famulum adigit, ut veritatem
 ne celet. Quo ille vehementer commotus, ductis
 alte suspiriis, lacrymisque jam totus madens, Me
 miserum, inquit, domina, filios tuos, dominos
 meus cheu! pulcherrima illa lumina, deinceps
 haud unquam aspicias, jam mari haustos atque
 absumptos. Sic ille Cuius narratio tantum abest ut
 marem ad aliquid molle, indignum, aut muliebre
 præ se ferendum induxerit, ut potius ostenderit, se
 germanam ejusmodi filiorum matrem esse, silen-
 ium que famulo imperavit, Deo gratias referens, his
 Jovi verbis in eandem sententiam usa: Dominus
 dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit,
 ita factum est 4.

XVII. Interim vesper advenerat, quando divinus
 Xenophon consueto splenlore ac satellitio stipatus
 e regia domum revertit. Ubi mensa jam strata,
 (nam semel duntaxat per diem sub vesperam vove-
 bat cibum) afflictæ nuntio mulier, commanicandæ

ι σκήπτρου ἐχόμενος · ὁ δὲ Ἀρχάδιος, ἄνθρωπος ἀναδεδεμένος ἐκ ποικίλων ἄστρον
ων, σταυρόν τε τῆ δεξιᾷ κατέχων, καὶ
ἀνάπυσιν καὶ στρωμνὴν.

ου συνιέντες τοὺς παῖδας αὐτῶν τιμῆς
λαὶ παρὰ Θεοῦ, καὶ τοῦτο δὲ διδραχμῶν
χάριτος, ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτοὺς εἶ-
τα μικρὰ θύμενοι, καὶ χρυσίον λα-
εὐλογίας χάριν καὶ παρακλήσεως τῶν
, ὁδοῦ τῆς ἐπ' αὐτὰ φερούσης εἶχοντο.
κατέλαβον, τοὺς ἀγίους περιελθόντες
το μὲν προσευχῆ, τοῦτο δὲ καὶ δια-
συνεργὸν τὸ θεῖον τοῦ προκειμένου
εἶτα καὶ τὰ μοναστήρια διελθόντες,
κοιτουμένοι ἐτύγγαζον, οὔτε μὴν τοὺς
εὐτιῶν εἶχον ἰδεῖν. Ἐντεῦθεν ὁ πόθος
ρος ἀνεπλέετο, τῆ παρατάσει τοῦ
· ὑποτρεφόμενος. Οἶον γὰρ τὸ ἰδεῖν
· αὐτῶ φιλτατὰ, οὕτως ἀπειπισθέντα,
οιαύτης τύχοντα τῆς οικειώσεως.

ἔ συναντῶσι τῶν οἰκετῶν, οἳ καὶ συν-
έκεινων παισὶ ἐτύγγαζον, μοναχικὰ
ὄν καὶ ἀπὸ τῆς μορφῆς ἀναγνόντες,
νῦν, ἀλλ' ὁμόδουλον ἑαυτῶν, ἢ καὶ
τι κρίναντες, τούτο μὲν τῷ σχήματι
τοῦτο δὲ καὶ τῷ περιόντι τῆς αὐτῶν
, γόνου κλίναντες, προσκύνησιν αὐτῶν
· ον. Του δὲ βαρυνομένου τῆ τῆς τιμῆς
τοῦτο, ὁ θεὸς ἀπεκρίνατο Ξενοφῶν,
εἰτι τῷ σφ' καὶ τῷ καὶ τῆ δι' αὐτοῦ
· ἰδὲ θεὸν οικειώσεως.

ἔ καὶ πυνθιζόμενοι περὶ τῶν παιδῶν,
ον μαθεῖν, ὅτι μὴ τὰ ἐν θαλάσῃ μόνον
· γὰρ αὐτοὶ διεσώθησαν, ἤξει ἐκεῖνος
παρὰ τοῦτο βρβυρότεροι γεγονάσιν,
ὄθον ἡμιδύονταν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τῆ παρὶ
επιθυμίᾳ τὰ σπλάγγνα διακαίόμενοι,
· Δόξαν οὖν αὐτοῖς, καὶ περὶ τὰ τοῦ
ἑροῖτων, ἅμα μὲν περὶ τῶν υἱῶν
μα δὲ καὶ τὴν χεῖρα διαφυλάττει βέου-
μένοις προτείνοντας. Ἀπιόντες οὖν
ἰνω τῷ θαυμαστῷ γέροντι, ὃς καὶ
ἀποκείρας καὶ τὰ τῶν μοναχῶν
ἦν. Τούτῃ προσελθόντες, καὶ ποδῶν
ῶν ἀψάμενοι, ἐδέοντο εὐχῆς αὐτοῦς
πρὸς Θεόν. Ἐπεὶ οὖν ὁ γέρον ἐ-
· ν εἰς τοῦτο παρέσχε καὶ ἤδη ἡῦ-
μα τούτως ἐκάλει (ὦ χάριτος θεῖα!)
τὴν ἐν χερσὶν ὑπόθεσιν, μᾶλλον
θεοφορήτως. Δεῖ δὲ οὕτως, ὥσπερ
διωτικώτερον αὐτὰ παραθέσθαι. Τίς
· ν, τὸν κύριον Ξενοφῶντα καὶ τὴν
· α τὰ Ἱεροσόλυμα κατείδεν; Οὐδαίς ἔτε-
· α μὴ ἢ τῶν τέκνων στοργή. Μὴ οὖν
· γὰρ, ζῶσιν ὑμῶν αληθῶς τὰ τέκνα,
θεὸς ἡμῶν ἐφανέρωσεν. Ἄλλ' ὑπάγετε
· ὑμῶν ἀπέδοτε τῷ Θεῷ, ἐργάται τοῦ
οὔ · ἐπικνιόντες δὲ, τοὺς παῖδας ὑμῶν

ROL. GR. CXIV.

A diademate plurimis ac splendissimis stellis ful-
gente redimitus, dextraque crecem præferens,
prope constratum ad quietem lectulum viseba-
tur.

XX. Ex quibus cum filios in magno apud Deum
honore versari intelligerent, cumque divino mune-
re eos Hierosolymis degere satis perspicerent, res
cæteras cæu minores aspernati, sumptaque, quanta
ad solatium et levamen inopum opus esset, pecu-
nia, in viam eo ferentem se dederunt. Quo ut per-
ventum est, circumeuntes loca sacra, simul preci-
bus, simul largitioni operam dantes, auro velut
cæptorum divinitus operum adjutore præclare ute-
bantur. Inde ad monasteria digressi, nusquam
quod desiderabant consecuti, optatissimo natorum
conspectu frustrabantur. Unde et desiderii fervor,
mora temporis occulte nutritus, vehementius exar-
descebat. Quid enim desiderabilius, quam liberos
tam charos, tamque extra spem videndi positos,
tantaque a Deo benignitate servatos, adhuc super-
stitiles intueri?

XXI. Post hæc in quemdam ex famulis, qui cum
filiis foras profectus, sed nunc habitu monastico
indutus erat, incidentes, eum ex forma cognitum,
jamque non ut servum, sed ut conservum, aut ut
digniorem etiam tractantes, tum sacræ vestis ve-
neratione, tum modestia sua maxima impulsi, in
genua abjecti, religiosa adoratione prosequuntur.
Quem honoris excessum cum ille non ferret, Non
tibi, inquit divinus Xenophon, sed vestitui tuo, ac
divinæ familiaritatis sigillo, quod habitus iste im-
pressit, hæc deferuntur.

XXII. Tum de liberis sciscitati, nihil præter
ea quæ in mari acciderant, assequuntur. Nam
de salute ipsorum nihil huic compertum erat.
Quibus illi haudquaquam segniore effecti, de-
siderio ignaviam excutiente, ipsisque visceribus
magis ac magis natorum amore flagrantibus, vesti-
gandi porro diligentiam intenderunt. Itaque visum
iis fuit, regionem Jordanis adeundam esse, ubi si-
mul liberos quærerent, simul manentem largiter
dexteram egentibus aperirent. Eo cum abiissent
obvium habuere admirandum illum senem, qui Ar-
cadium totonderat, monachorumque amictu in-
duerat. Ad hunc accedentes, contactis sacris ejus
pedibus, obsecrant, ut suarum apud Deum preca-
tionum participes faciat. Annuit mox benevole se-
nior, Deumque precatus, suis eos compellat nomi-
nibus, atque (o divini muneris gratiam!) ipsam ob-
quam venerant causam, divini luminis perspi-
cientia et visione cognitam, haud cunctanter expo-
nit. Sed ipsa propemodum, quibus usus est verba,
juvat particulatim afferre: Quidnam, inquit, ad
invisendam Hierosolymam dominum Xenophon-
tem ac dominam Mariam impulit? non aliud profec-
to, quam liberorum amor. Bono igitur animo estote.
Vivunt enim, vivunt omnino filii vestri, quod et
divinitus vobis revelatum est. Ite igitur, Deumque
precamini, operarii vineæ ejus. Reversi natos vide-

33

bitis. Hæc effatus, multamque illis salutem imper-
tians, ablit, eorum pectoribus maxima voluptate
perfusis. Jamque brevi se desideratissimorum
conspectu fruituros certa tenebant fide, quam satis
astrueret tam definita de rebus ad ipsos spectan-
tibus pronuntiatio.

XXIII. Cæterum senex ad sanctam Christi Ana-
stasim progressus, haud procul Golgotha consedit
humi. Et ecce Joannes precaturus procedit, qui
viso sene eum veneratus, atque elucente virtutum
ejus specie motus, adorationem prompte exhibet,
incognito quidem homini, non tamen ipse, uti
dicemus, incognitus. Admirandus enim senex mox
jussum consurgere, benedictionemque impertiens,
ac suo eum nomine appellans, suavi blandaque
voce: Ubinam, inquit, hactenus fuisti, domine Joannes?
Ecce enim pater et mater tui, huc adven-
erunt, quærentes te. Sed et te quærendi fratris ergo
venisse novi. Hæc divino prorsus instinctu a seniore
prolata oratio, Joanni stuporem injecit; cumque
longo jam fratris desiderio teneretur, arrepto con-
festim loquentis sermone: Uhi, inquit, ubi, obse-
cro, mi Pater, est germanus meus? Ubinam terra-
rum? Vivit igitur? o jucundissimam mihi vocem!
o dulcem linguam! Audire quam mox discipulo, ubi
fratrem conspexeris sim. Nonne cor meum exar-
sasse animadvertis? meque velut seminecem ejus
desiderio contabuisse? At senior: Hic apud me
tantisper asside? et mox fratrem videbis.

XXIV. Neque longa fuit mora cum Arcadius ad-
fuit, totus exsanguis ac tabidus, soloque motu et
voce visæ adhuc superstitis faciens si lem. Tanta
illi venerandæ sobriæque abstinentiæ fuerat cura.
Ad senem igitur verecunde modestèque accedens,
Ecce, inquit, mi Pater, jam tertius est annus, post-
quam agrum tuum nulla inspectione dignatus es,
cum ipse interim plurimas spinas tribulosque pro-
tulerit. Reliquum est igitur, ut strenuam ei pur-
gando operam naves. Cui senex: Nequaquam, ait,
ita res habet; nam et quotidie eum inspexi, et
multum de eo sollicitus fui: quare non spinas,
opinor, aut tribulos protulit, sed uvas bonas, fru-
mentumque maturum, quibus nimirum ipse Rex
universorum delectatur.

XXV. Hæc prolocutus vir divinus nondum eis
suam fraternitatem aperuit, præsertim cum invi-
cem tam ob mutationem habitus, quam ob sum-
mam corporum extenuationem haudquaquam ag-
noscerent; cumque alia quadam ratione eosdem in
mutuam cognitionem statuisset adducere. Ad Joan-
nem itaque se convertens, Unde, inquit, venisti?
Ille vero cum tanta animi moderatione atque
humilitate, quanta dici vix potest, eadem pene usus
voce, qua a naufragio recenter servatus, cum ad
monasterium primum accederet, usus fuerat: Ho-
mo, inquit, externus ac vilis sum, divinæ miseri-
cordiæ tuarumque precationum indigus. Tantus
illi inerat modestiæ amor. Quare et in meliorem
partem illum Scripturæ locum de eo pronuntiare

A ὄψεσθε. Οὕτως εἰπὼν, ἐκείνοισι μὲν εὐχαρι-
ζήμενος, ἀφῆκε, πολλὴν αὐτῶν εἰς τὴν καρ-
τὰ χάριτος τὴν ἡθονήν. Τῷ γὰρ οὕτως διαπραγμα-
σίου αὐτῶν ἐξείπειν, κρίστιν αὐτοῖς παραίχε καὶ ἰ-
υλῶν, καὶ ὅτι μετὰ μικρὸν ὄψονται τοὺς φίλους

ΚΓ'. Αὐτὸς δὲ εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀγά-
στασι ἀπελθὼν, ἐν γειτόνων τοῦ Γαλιλαῖ,
ἐπ' ἐδάφους. Καὶ ἰδοὺ, πρόσσεισιν ὁ Ἰωάν-
μενος ὅς ἐπαι ἴδοι τὸν γέροντα, αἰδεσθεὶς καὶ
ἀπὸ τῆς ἐπιπροσώπου αὐτῷ ἀρετῆς, προ-
εὐλαβῶς ἐδίδου, καίτοι ἀγνωστῶν τὸν ἑαυ-
ἀγνωσούμενος, ὡσπερ ἤδη καὶ ὁ λόγος δηλώσει.
γὰρ αὐτὸν παραχρῆμα ὁ θαυμαστός γέρον-
γῆσας τε καὶ καλέσας ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκ-
καὶ προσηγεῖ τῇ φωνῇ. Ποῦ, φησὶν ἦσθε τ-
τούτου, κύριε Ἰωάννη; Ἰδοὺ γὰρ ὁ τε πατὴρ
μητέρα σου τὰ ἐνεκῶτα κατέλαβον ἐπιζητούν-
οἶδα δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς σὺ τὸν ἀδελφὸν τὸν εἶναι
ἐλήλυθας. Θάμβος εἰσῆλθε τὸν Ἰωάννην, οὗ
πνεύματος εἰρηνικὸς τοῦ γέροντος καὶ ἐπὶ
αὐτὸ εἶχε πόθος τοῦ ἀδελφοῦ, ἀρπάζας τὸ
αὐτίκα, καὶ ποῦ ἄρα, κυὺ, ἔφη, ἀδελφεῖ,
ὁ ἐμὸς, ποῦ; ζῆ δὲ ὄλω; "ὡ βήματος ἡμῶν
γλυκεῖας γλώττης! ἀκούσω τὸ τέχος, ποῦ τὸ
φὸν ὄψομαι; ὄρα, δεῖμα: ἐμπέπησμαι τὴν ἰ-
ὄπως ἐκτέτηκα καὶ ἡμιθνής εἰμι δι' αὐτὸν;
γέρον, καθέξω παρ' ἐμοί, ἔφη, καὶ ὄψει ὅτι
ἀδελφόν.

ΚΔ'. Ὀλίγον πᾶν τὸ μεταξὺ τῶν, καὶ πρὸς
Ἀρχιδίου, ὡχρὸς ἄγαν καὶ τακηρὸς, μόλις
νεκρὸς εἶναι τοῖς κινήμασι μόνοις καὶ τῇ π-
στούμενος ὁ τοσοῦτον ἐγκρατείας ἐφρόντισε ἰ-
φρονος καὶ σεμνῆς. Προσελθὼν οὖν τῷ γέροντι
εὐλαβῶς καὶ μετρίως, Ἰδοὺ, τρίτον ἔτος, φ-
οὗ τὸν ἀγρὸν τὸν σὸν οὐδεμίαν, Πάτερ, ἐπὶ
ἡξιώσας, καὶ αὐτὸς ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἐ-
πλείετας. Λείπεται οὖν σε πολλὰ κοπίαι
τὴν αὐτοῦ κάθαρσιν. Οὐκ ἔγωγε, εἶπεν ὁ γέρον-
ἡμέραν ἐκάστην ἐπεσκεπτόμην αὐτὸν, καὶ
ἡξίουν ἐπιμελείας, καὶ οἶμαι, ὡς οὐτα ἀκάν-
μὴν τριβόλους ἀνῆκεν, ἀλλὰ σταφυλὴν καὶ
στῆτον ὄριμον, οἷς ἄρα καὶ ὁ Βασιλεὺς ἦν
ἀπάντων.

ΚΕ'. Καὶ οὕτω μὲν ὁ θεὸς εἶπεν ἀνὴρ μὴ
δὲ δηλώσει τὴν ἀδελφότητα (ἠγνόησαν γὰρ ἐ-
ἐκ τε τῆς μεταβολῆς τῶν ἐνδονμάτων καὶ τῆ-
τοῦ σώματος τήξεως), τρόπον ἕτερον ἠδούλει
τὸν ἀναγνωρισμὸν ἐμβλεῖν. Πόθεν τοιγαροῦν
σαι; τῷ Ἰωάννη φησὶ. Ὁ δὲ μετὰ πόσης ἰ-
τῆς μετριοπαθείας καὶ ταπεινώσεως, τῇ αὐ-
φωνῇ, ἣ καὶ πρότερον τὸ νευάγιον ὅπου
διασωθεὶς τῇ μονῇ προσῆλθεν, "Ἄνθρωπε
λέγων, ξένος καὶ ταπεινός, ἐπιδειξὺς ἐλπί-
καὶ τῶν σῶν ἀγίων εὐχῶν ὅτι οὕτω διέπυρος
ἦν τοῦ μετρίου καὶ ἵνα τὸ τῆς θείας Γραφῆς
πρὸς τὸ χρηστότερον ἐκλαβῶν, « Γέρονε: ἰ-
ἰμάτιον, ὃ περιβάλλεται, ἢ ταπεινώσει; » καὶ
ὁ γέρον, Ναι, φησὶν ὅτι ἀλλ' εἰπὲ τό τε γέν-

χώρην, καὶ τὴν ἰνατροφήν, ἵνα καὶ οὕτω Ἀποθῆ. Ὁ τοίνυν Ἰωάννης λόγου ἀψάμενος, ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐπῆει, καὶ τῇ διηγήσει ἰτά τινα τῆς συγγενείας τῶν ἀδελφῶν παραμυρτωρῶσεως αὐτοῖς καὶ συμφεγγομένης ὡς, εἰ καὶ τοὺς χαρακτηῖρας ἀσαφεῖς εἶχεν πολλῆς ἀμβλυθέντας κακοπαθείας. Ὡς δὲ τὴν διήγησιν τοῦ τε πλοίου καὶ τοῦ κινδύου, καὶ ὅτι ἀδελφὸς αὐτῶν ἦν, οὐ καὶ πρὸς ἠσθεῖς, ἐστέναι καὶ δάκρυα κατέσταξε τοῦ ὡς, μὴ ἐνεγκῶν ὁ Ἀρχάδιος τὴν τῆς φύσεως, ἀναστάς, καὶ τῶν γέροντι προσπεσῶν, ἴλεγε, ὦ Πάτερ, ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Ἰωάννης, φίλιτος, οὗτος ἐκεῖνος, ὁ τὴν αὐτὴν μοι ρας, καὶ τὸ αὐτὸ ναυάγιον ὑποστάς, καὶ ὡς ὄρῳν ἔχοιμι, συνδιασωθεῖς, καὶ νῦν ἀδοξοτέρως ἐπιφανῆς. ὦ θεῖας οἰκονομίας! κριμάτων ὑπερφῶν! ὦ πάντα λόγον νικηροῦς! Καὶ ὁ γέρον, Κἀγὼ ἤδειν, φησὶ, ἵτου χάριν ἐπέσχον, ἵν' ἀλλήλους ἡμεῖς οἴκωμεν. Καὶ οὕτω μὲν ὁ θεὸς ἀνήρ. Οἱ δὲ εἰς ἡμῶν ἐχώρουν, καὶ περιλαβόντες ἀλλήλους, ἰδελφὰ τοῦτο μὲν προσφθεγγόμενοι, τοῦτο δὲ πετυξάμενοι, εὐχὴν τε παρὰ τοῦ θεοῦ γέμιτῶμενοι, κοινήν τὴν εὐχαριστίαν ἀπειθῶμεν, οὐχ ἤτεον τῆς τοῦ κινδύνου διαφυγῆς, λήλων θεὰς καὶ συναρπείας, καὶ τούτου μάλα διὰ τοῦ τοιοῦτο στήματος, καὶ τοῦ βίου, πρὸς ἀγωγῆς τε καὶ οἰκειώσεως· ὥστε συμβαίνειν, ὡς αὐτοὺς ἤδεισθαι, καὶ θεῶν τὴν χάριν ὑμῶν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν, ὑπὲρ τῆς ἀλλήλων δηλαδὴ, ὑπὲρ τῆς εἰς ἕν πάλιν συναγωγῆς, ὑπὲρ τοιοῦτου βίου ἀναγωγῆς τε καὶ τελειώσεως. μὲν ἐκαίμων οὕτως.

possunt : « Facta erat illi tanquam vestis qua indueretur humilitas ». Cui senex, Recte quidem, inquit. Sed et genus tuum, et patriam, et educationem, ut hinc quoque Deo gloriam tribuamus, expone. Tum Joannes sermonem adoriens, ab initio ad finem usque cuncta persequitur, atque inter narrandum fratri nonnulla cognationis indicia facit, quæ vultus ipsius velut testimonio aut viva quadam voce confirmabantur, etsi lineamenta ejusdem tot maiorum perpeessione hebetata ac propemodum extincta viderentur. Verum ubi recensendo tum navigii tum periculi mentionem injecit, ac fratrem quem habuisset nominavit, tum enimvero Arcadius, naturæ violentiam ultra non ferens, eram pentibus suspiriis, lacrymis ora perfundens, surrexit, atque ad senioris pedes provolutus : Hic, inquit, mi Pater, est frater meus, charissimus Joannes, hic ipse qui suscepta mecum navigatione naufragium pertulit, velut miraculo, quemadmodum videre datur, conservatus, et nunc majore etiam miraculo mihi oblatus. O divinum plane consilium ! o judicia Dei naturam vincencia ! o providentiam nulla oratione aut ratione explicandam ! Subjecit deinde senex : Neque verò me hæc fugiebant ; verum idcirco silendum duxi, ut indicia domesticis invicem agnosceretis. Sub hæc divini hominis verba illi in amplexus ruentes arctissime invicem stringebant, et unnc quidem fraterne colloquentes, nunc amplexum redintegrantes, nunc optimi senis precessionem deposcentes, uno ore gratias Numini referebant, tum quod periculo tanto exempti essent, tum quod mutuo conspectui et conjunctioni restituti, tum maxime quod tali habitu vitæ dignati, ad tantam Dei tamque domo quodammodo familiaritatem pervenissent. Neque finis erat, aut communis lætitiæ, aut cum Deo gratiarum vel ob suam cujusque et fraternam salutem, vel ob novam ejusmodi con- iem, vel ob talis vitæ institutum cum tanta perfectione susceptum. Atque hac quidem quæ ad illos pertinent sese habent.

CAPUT VII.

Parentes filios tandem agnoscunt : utrique sanctitate florent.

Βούλεται δὲ καὶ θεὸς καὶ ὁ λόγος ἤδη τοῖς D συνάψαι καὶ τοὺς γεννήτορας. Συνάπτουσι ἄρα οὐπω γὰρ δύο παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἀνῆσαν, φιλοτίμῳ χειρὶ τὰς διανομὰς ποιού- πρὸς τε τὸ ἅγιον τοῦ Κρανίου ὄρος καὶ τὸν ἵνα τάφον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἐπειτα ὁ θεὸς ἐκεῖνος συναντᾷ γέρον, ὃς καὶ τοῦ οἱ τοὺς πατέρας διαβεβαίωσε, καὶ ὅσον οὐπω ἔσεισθαι. Τούτῳ γοῦν προσελθόντες, καὶ ἦν τες τιμὴν, τέλος ἤτουν τῆς ὑποσχέσεως, καὶ τέκνα ἤξιουν ἰδεῖν. Ἐνῆκα δὲ ταῦτα ἐλέγετο, εἰ τοῖς πατέρας ὀπισθεν ἦσαν τῶν γέροντι παρα- ἄλλ' ἐπέσχον αὐτοὺς ἐκεῖνος, μηδοτιοῦν εἰ- τειλόμενος, μήτε μὴν δήλους ἑαυτοῦς τοῖς

XXVI. Nunc autem, Deo et narratione eo ducen- tibus, etiam parentes cum fratribus conjunguntur. Id quod ita evenit. Vix enim duo effluerant dies, cum et ipsi adsunt, munifica manu largitionem exercentes. Qui ubi ad sanctum Calvarie montem atque ad vivificum Christi Dei nostri sepulcrum accesserunt, divinus ille senex eis occurrit, qui et antea de natorum vita certiores reddiderat, et jam tantum non adesse ac videri significaverat. Hunc ubi adierunt exhibita, uti par erat, veneratione, promissi fidem exigunt, filiorumque conspectum requirunt. Interea dum hi sermones habentur, generosi juvenes retro astabant seni, ejus jussione prohibiti, ne aut verbum facerent, aut aliqua ra-

γεννήτορι καταστῆσαι· παρ' ὃ καὶ διέμειναν αὐτοῖς ἀγνωστοὶ μηδὲν τῆς δ'έως ὑποσημνήσεως, διὰ τὸ μαρανθῆναι τῇ ἀμέτρῳ κακοκαθείᾳ, ὡς καὶ ἤδη φθάσαντες ἐδηλώσαμεν. Πάντως δὲ οὐ σιτίων μόνον, ἀλλὰ καὶ γλώττης πολλῶν μᾶλλον ἐγκρατεῖς ἦσαν. Οὐδὲ γὰρ μέτριον ἦν, οὐδὲ κοῦφον, τὸ πατέρων αὐτοῦ εἰς ὄψιν ἐλθόντας μετὰ δριμυτάτην ἐπιθυμίαν, καὶ οὕτω μὲν αὐτοὺς ποθοῦντας, οὕτω δὲ ποθουμένων, ὑπομεῖναι τὴν σιωπὴν, καὶ μὴ μόνον μηδὲν φθέγγασθαι, ἀλλὰ μηδὲ δάκρυον ὑπ' ἀμέτρου περιχαρείας ἐξενεγκεῖν· ὃ καὶ τῆς βίας κραιπτόν ἐστι φανερώς τῆς πάντες νικώσης φύσεως.

ΚΖ'. Ἐπεὶ οὖν οἱ θαυμαστοὶ παῖδες, τὼς ἑαυτῶν ἐπιγνόντες πατέρας, αὐτοὶ παρ' ἐκείνοις διέμειναν ἄγνωστοι, Ἄπιτε, φησὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ γέρον μετὰ κεχαρισμένης καὶ γλώττης καὶ ψυχῆς, καλὴν ἡμῖν ἐτοιμάσοντες τράπεζαν. Ἐλεύσομαι δὲ αὐτὸς μετὰ τῶν δύο μου μαθητῶν τῶνδε συμπαρακληθησομενος ὑμῖν, καὶ τὸ λοιπὸν ἀπάξω παρὰ τὸν τόπον ὑμᾶς, ἐν ᾧ τὼς φιλάτους υἱοὺς ὄψασθε. Ἦσθησαν ἐκείνοι τοῦτο ἀκούσαντες, οὐ μᾶλλον ἐπὶ τῷ ἐπαγγελθῆναι τοὺς πατέρας ἰδεῖν, ὅσον ἐπὶ τῷ ἀξίους κριθῆναι ἀνδρὸς ἐστιάτορας φθῆναι τοιοῦτου. Ἐώρων γὰρ οὐκ εἰς τὸ γένος καὶ τὴν περιφάνειαν τὴν οἰκίαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκείνου πρὸς Θεὸν οἰκείωσιν, πολλῶν τιμιωτέραν πλοῦτος καὶ εὐγενείας ἀρετὴν εἶναι νομίζοντες. Ἐκείνων τοιγαροῦν οἰχομένων, ὁ γέρον τοῖς πασι, Ἄπιωμεν, ἔφη, συνεστιασόμενοι τοῖς πατράσι τοῖς ὑμετέροις, ἐπεὶ μηδὲν ὑμεῖς βλαβήσεσθε παρὰ τοῦτο. Φημὶ γὰρ, ὅσους ἂν καὶ δι' ἀρετὴν ὑπέλθῃτε κόπους, τοῦ μέτρου τῶν πατέρων ἡμῶν οὐδαμῶς ἐρίκοισθε· ὥστε οὐ βλάβη, ἀλλ' ὠφέλεια μᾶλλον ἐκ τοῦ ὀμιλεῖν τοιοῦτοις ἀκολουθεῖ. Τοῦτο εἰπόν, αὐθις σιωπῆν αὐτοῖς παραγγέλλει, καὶ τὸ μηδὲν ὄλως πρὸς γνωρισμὸν παραφθέγγασθαι· αὐτοῖς τοῖς πράγμασι τὴν φανέρωσιν ἐπιτρέπων.

ΚΠ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπελθόντες πρὸς τὸ φαγεῖν κατεκλήθησαν, ἡρώτων οἱ τῶν παίδων πατέρες, Πῶς, Πάτερ, λέγοντες, τὰ τέκνα ἡμῶν ἔχει; Ὁ δὲ, Καλῶς, ἔφη· ἀγῶν γὰρ αὐτοῖς σῶσαι τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν. Κάκεῖνοι εὐχῆ τὸν τοῦ γέροντος λόγον εἰς πέρας ἔλθεῖν ἤξίωσαν. Ἐἶτα προσθεὶς ὁ θεσπέσιος Ξενοφῶν, Ὡς καλοὶ σοῦ, ἔφη, Πάτερ, οἱ μαθηταὶ καὶ Θεῶν τῶν οὖν (1) διακείμενοι, καὶ μου κατὰ κράτος χαίρει ἐπ' αὐτοῖς ἡ ψυχὴ, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἤδεμαι προσβάλλων αὐτοῖς. Εὐξαι τοιγαροῦν, θεϊότατε Πάτερ, καὶ τοὺς υἱοὺς ἡμῶν ἀποθῆναι τοιοῦτους. Καὶ οὕτω μὲν ὁ θαυμάσιος Ξενοφῶν ἐν ἀγνοίᾳ τὰ ἑαυτοῦ ἐπαινῶν, καὶ ὑπερ ἡδὴ ἐν χερσὶν εἶχε, δι' εὐχῆς ἔξεν ποιούμενος. Ὁ μὲντοι πολὺς τὴν σύνεσιν γέρον, Εἰπέ μοι, ἔφη, τέκνον (πρὸς τὸν Ἀρκάδιον ἀπιδῶν), ποίας μὲν πόλεως εἶ; ποίων δὲ γονέων; ποίας δὲ τῆς ἀνατροφῆς ἔτυχες; Πρὸς ταῦτα ὁ θεὸς Ἀρκάδιος, Ἐγὼ, ἔφη, Πάτερ, τοῦ Βυζαντίου μὲν ὄρωμαι· υἱὸς δὲ εἶμι γονέων εὐγενῶν (ὡς τὸ ἀλιθῶς βούλεται) καὶ περιφανῶν. Ὄνομα τῷ μὲν πατρὶ Ξενοφῶν, τῇ μητρὶ δὲ Μαρία, ὡραίαν μετὰ

tione se parentibus proderent. Quamobrem plane ipsis incogniti, ne vultibus quidem prodebaatur, immodica, uti diximus, laborum asperitate consumptis. Non solum enim eorum quæ ad victum pertinent, sed multo etiam magis linguæ potentes erant. Et sane non levis neque mediocris virtutis erat, post vehementissimum desiderium, tam expetentis tamque expetitos in parentum conspectum veni, ac silentium servare, et non tantum a verbis, verum etiam a lacrymis in tam immense lætitiæ abundantia temperare. Quod violentiæ genus natura omnia superante potentius exstitit.

XXVII. Cum itaque admirandi juvenes parentibus jam cognitis adhuc essent incogniti, Abite, inquit senex læto animo linguaque, et bonam nobis mensam apparate: ego mox cum duobus discipulis meis vos consolaturus subsequar, et, quod reliquum est, ad locum ubi charissima pignora videri deducam. Quibus illi auditis lætitiæ non medicam perfusi sunt, non tantum quod filiorum ipsis conspectum polliceretur, sed quod tanti viri non indigni convivæ judicarentur. Neque enim suam aut genum aut splendorem respiciebant: sed ipsius cum Deo conjunctionem, virtutem utique divitiis ac nobilitate longe potiorum ducebant. Ipsi igitur dum precantibus, senior filiis: Eamus, inquit, cum parentibus vestris pransuri, cum nihil inde vobis noxæ futurum sit. Sic enim sentio, quantumcumque ad consequendam virtutem labores subieritis, nequaquam tamen vos ad parentum vestrorum mensuram accessisse. Quamobrem non tam iudicanda vobis, quam utilitas ex eorum congrua adventura est. His dictis, rursum iis silentium precibit, imo ab omni re quæ cognitionis amem queat, ad ipsos parentibus indicandos, abstinere jubet.

XXVIII. Ubi autem ad sumendum cibum convenerunt, jam considentes rogare cœperunt, Ut libent, o Pater, filii nostri? Perbelle, ait senex. Neque hoc unum laborant, ut servent animas suas. Tum illi supplicant, ut rerum omnium quæ sibi accidissent tandem narrationem absolvat. Accubant præstantissimus Xenophon: Quam egregii, Pater, sunt hi tui discipuli, quamque in Deum mente propensius? Eorum sane occursum cum animo meo summo perfundit gaudio, tum oculos jucundissima voluptate exhilarat. Quocirca Deum obsecra, divinissime Pater, ut et nostri liberi tales erendant. Ita admirandus Xenophon plane in acius lætibus suas, et quod in manibus erat, id votis omnibus expetebat. At sapientissimus senex Arcadium intuens, Age, inquit, fili, quæ tua sit patria. Qui parentes, quæ educatio, nobis edisserere. Cui dicitur Arcadius: Equidem Byzantio huc adveni. Parentibus autem nobilibus, et ut dicam omnino quod res est, illustribus natus sum. Patri meo nomen erat Xenophon, matri Maria, in corpore n-

(1) Sic codex. Scribendum τὸν νοῦν.

irem mentem adeptæ. Frater mihi fuit nomine. Cætera deinceps enarrant, quem institutus fuerit, ut navigaverit, in periculo versatus, quanto Dei beneficio sit. Hæc illo narrante mox a parentibus ut, qui incredibilem animorum exsultationem, alacritatem, cordisque ardorem, velut divinitus afflatum non ferentes, repente int, amplexantur liberos, eorumque circumfusi, simul osculis, simul lacrymis in animorum stuporem excitabant, in has umpentes; Ergone, Pater, hi sunt filii tui vere dilectissimi? hi ipsi a nobis tanto ore quæsitii? Quid deinde? Uno ore laudantini et gratias tribuunt.

Nec morati sunt parentes quin ardentissimis sanctum virum obtestarentur, ut que sacrati illius habitus sigillo ornaret, filiis, licet impares, ejusdem tamen boni, non autem (quod Deus averteret) exidderentur. Et persuasus eorum supplicenex (nam in re plane tam sancta quid?) eadem sua dextera vertices eorum nitiavitque, atque eos dimittens præcipit, iterum ab omni corporum communicatione, donec commune naturæ desolverent.

Atque hujusmodi fuit optimi Numinis bonos parentes liberosque providentia, nis juxta, ac suavitatis plenissima. Adeo impletum fuerit quod ab Isaia dictum: Spiritum meum super semen tuum, ctiones meas super filios tuos. Et orientem aquæ fenum, et sicut salix super entem aquam 7. » Hæc Isaïas, loquente Dei gratia; quæ, velut si ad ipsos dionvenienter sane in eosdem congruunt. li et istud: « Meus es tu, et si transieris cum sum 8, » Et hoc: « Auditam factem tuam, et sub umbra manus meæ te 9. » Filii autem ad ultimum valedictio, spiritualem patrem libentius se eo in desertum, se censerunt, beatumtem consequuntur, ante obitum divinis nuneritibus dignati, ac tum aliis sancti onis, tum vaticinandi facultate pollen-

ater vero illorum præclarus evangelicæ assectator, dimissis venditisque bonis ea egentibus distribuit, eumque in modis minimisque rebus universum sibi regnum comparavit. Sed et servis omnibus libertate donatis, hac ratione in nuntiorum cœlestis Patris referri studuit. Inde que et ejusdem plane voti consortem s quibusdam mulieribus virginibus-

του σώματος έχούτη και τήν ψυχὴν. Ἦν δέ μοι και ἀδελφὸς ὄνομα Ἰωάννης. Ἐπειτα καθέξῃς λέγει τὰ τῆς παιδείας, τὰ τοῦ πλοῦ και τὰ τοῦ κινδύνου, και οἷας ὑπὸ Θεοῦ τετύχηκε σωτηρίας. Οὕτω δὲ διεξιόντος, οἱ γενεαὶ ἐπιγινόντες αὐτοῦς, και τὸ ἄλμα, και τὴν ὁρμὴν, και τὴν τῆς καρδίας μὴ ἐνεγκόντες πύρωσιν, ἐκθουσιῶσιν ὁμοίως εὐθὺς ἀνέστισαν, και περιλαβόντες τοὺς παιδῆς, και τοῖς αὐτῶν περιφόντες τραχίλοις, τοῦτο μὲν φιλήμασι, τοῦτο δὲ δάκρυσι τὴν ἄμετρον ἐκείνην τῆς ψυχῆς ἔκστασιν παρεκάλου, Οὗτοι εἰσι, Πάτερ, λέγοντες, οἱ ἡμῶν παῖδες. οὔτοι ἀληθῶς οἱ φιλῆται, οἱ πολλὴν ἡμῶν τὴν περὶ αὐτῶν ζήτησιν παρασχόντες, οὔτοι. Τί τὸ μετὰ ταῦτα; Κοινὴ ἡ δόξα πρὸς Θεὸν και εὐχαριστία.

ΚΘ'. Εἶτα θερμωτάτη τῶν γεννητόρων δέξις πρὸς τὸν ἱερὸν ἄνδρα ἐκείνον, ὥστε τῇ σφοραγίδι και αὐτοῦς σημανθῆναι τοῦ ἀγιοπρεποῦς σχήματος, και φανῆναι, εἰ και δευτέρους τῶν τέκνων, ἀλλ' οὖν τοῦ Ἰσοῦ καλοῦ μιμητὰς, και μὴ παντάπασιν ἀμετόχους· ὅπερ ἀνάξιον. Πείθεται τούτοις ἀξιοῦσιν ὁ γέρον (και πῶς γὰρ οὐ, θεοφιλοῦς ὄντος ἀτεχνῶς τοῦ πράγματος;), και τῇ αὐτῇ δεξιᾷ κάκεινους κείρας τε ἅμα και τελειώσας, παραγγελίας ἀφήσει μηκέτι σωματικῶς ἀλλήλους ἰδεῖν, ἕως τὸ κοινὸν τῇ γενέσει χρέος ἐκείνους αὐτῶν ἀποδόξῃ.

Λ'. Τοιαύτη χαριστάτη και θαυμαστὴ τῶ ὄντι οἰκονομία περὶ τοὺς χρηστοὺς και πατέρας και παῖδας παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ γέγονεν, ὡς πέραξ ἐπ' αὐτοῖς λαβεῖν ὁ διὰ Ἐσαίου αὐτὸς φησὶ γέγεται, « Ἐπιθήσω, λέγων, τὸ Πνεῦμά μου ἐπὶ τὸ σπέρμα σου, και τὰς εὐλογίας μου ἐπὶ τὰ τέκνα σου, και ἀνατελοῦσιν ὡς ἀναμέσον ὕδατος χόρτος, και ὡς ἰτέξ ἐπὶ πᾶν ῥέον ὕδωρ. » Και ταῦτα δὲ Ἐσαίου μὲν εἰσι και τῆς δι' αὐτοῦ φθεγγομένης τοῦ Θεοῦ χάριτος, πολλῶν δὲ και πρὸς αὐτοὺς λέγεσθαι τὴν οἰκειότητα φέροντα· οἷον τὸ, « Ἐμὴς εἶ σὺ, και ἐὰν διαβλήνης δι' ὕδατος, μετὰ σοῦ εἰμι. » και τὸ, « Ἀκουστὴν ποιήσω τὴν σωτηρίαν σου, και ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς χειρός μου σκεπάσω σε. » Οἱ μὲν οὖν παῖδες τὰ τελευταία τοὺς γεννήτορας ἀσπασάμενοι, τῷ πνευματικῶς ἀναγεννησαντι μᾶλλον εἶποντο, και σὺν ἐκείνῳ τὴν ἔρημον εἰσελθόντες, ἐκεῖ τὸ μακάριον ὑπέρχονται τέλος, χαρισμάτων και πρὸ τοῦ τέλους· θείων ἀξιοθίντες, προρόθήσεών τε και δωρεῶν ἄλλων τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος.

ΛΑ'. Ὁ δὲ γε πατὴρ αὐτῶν, πληρωτὴς ἀντικρὺς τοῦ Εὐαγγελίου δεικνύεται· και πέμψας και τὰ ἐκ τοῦ πωλήσας ἅπαντα, και πένησι διαδοῦς, και οὕτως εὐτελεῶν τε και σμικρῶν βασιλείαν οὐρανῶν ὄλην ἐκυστῶ ὠνησάμενος, ἐλευθερίας τε ἅπαν αὐτοῦ τὸ οἰκετικὸν ἀξιώσας, δι' ὧν ἔσπευσεν εἰς οὐδὺς αὐτὸς ἔγγαφῆναι τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς, εἶτα και τὴν σύνοικον αὐτῷ και σάμβιον ἀληθῶς και τὸ ἐν πνεύματι γυναιξὶ σεμνατῆς και παρθένους ἐντάττει, οὕτω σὺν

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ.

VITA ET CONVERSATIO

S. P. N. JOANNIS ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

QUI DICTUS EST CHRYSOSTOMUS

(Anno 380. Jan. 27.*)

(Græce apud Savilium Opp. Chrysostomi tom. VIII, Latine apud Surium.)

Καὶ πάντων μὲν τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευσαμένων ἁ
ὁ βίος τοῖς εὐσεβέσιν ὠφελιμώτατος, οὐχ ὑπόδειγμα
μόνον καὶ τύπος, ἀλλὰ καὶ παράκλησις ὑπάρχων
πρὸς [γρ. εἰς] ἀρετὴν. Ζήλου γὰρ τι κέντρον ἐνή-
σιν ἀγρθοῦ καὶ διχθερμαίνει τὴν εὐσεβῆ ψυχὴν πρὸς
τὴν μίμησιν· ὁ δὲ γε τοῦ Χρυσοστόμου Πατρὸς καὶ
μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων ἡδὺς μὲν ἀκούσθαι, σωτή-
ριος δὲ μιμήσασθαι καὶ ὠφέλιμος. Ἄνθρωπος γὰρ ἐκεῖ-
νος οὐ μόνον εἶχε γλωτταν λυσιτελῆ τοῖς ἀκούουσιν,
ἀλλὰ καὶ τὸν βίον πλέον τοῖς μιμουμένοις ἐπωφελεῖ.
Μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τὸ ληθὲς εἰπεῖν, ὅσπερ ἐκείνου
ἔσχεν ἐν τῷ λέγειν ἀμίμητον· οὕτω δὲ καὶ τοῦτον
ἀνέμιμητον ἐν τῷ πράττειν. Πλὴν ἀλλὰ τὰ ἐκείνου
καὶ διηγητέον πάντως, καὶ μιμητέον εἰς δύνανται.
Ἐπεὶ καὶ ζωγράφους τὰ κάλλιστα τῶν ἀρχετύπων
οὐ παροπτεῖα, καθότι μὴ βράδην ἔχει τὴν μίμησιν, β
ἀλλ' ἐλπιδὶ τοῦ μόγις ποτὲ κατορθωθέντα περι-
βλέπτους ἀποδεικνύει τοὺς μιμουμένους, περὶ [ἴσ.
πρὸς] τὸν ζῆλον ἀνίστησιν. Ἐμοὶ δὲ μέσην ὁ λόγος
ὤρμηται βραδίως, ὡς μήτε τὰ κατ' αὐτὸν πάντα
διεξελεσθῆναι, μήτε τὰ καιριώτατα παρῆσθαι· ἀλλ'
ἐκεῖνα μὲν εἰπεῖν, ὅσα καὶ λεχθέντα μεγάλα τοῦς
ἀκροατὰς ὠφελήσῃ, καὶ παροφθέντα τὰ μέγιστα
ζημιώσῃ· τὰ δ' ἄλλα τοῖς ἄλλοις καταλείπειν.

Α'. Οὗτος τοιχοποιῶν ὁ ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος
καὶ γνήσιος μετὰ τὸν ὁμώνυμον [γρ. συνώνυμον]
κέρυξ τῆς μετανοίας, ὁ γλωτταν ἄμα καὶ φωνὴν καὶ
στόμα καὶ πάντα χρυσοῦς, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῶν τῶν
μέσων τοῦ χρυσοῦ τιμιώτερος, ἐξ Ἀντιοχείας μὲν δ

* Secundum Romanum Martyrologium, item Bedæ
et Usuardi. Sed non est hic natalis ejus dies quem
festo Exaltationis S. Crucis obisse omnes, qui ejus
res gestas conscribunt, testantur: sed translationis,

Omnium quidem eorum, qui se ex Deo gessere
vita est piis utilissima: ut quæ sit non solum exem-
plar et forma, sed etiam adhortatio ad virtutem.
Immittit enim stimulum bonæ æmulationis, et ac-
cendit piam animam ad imitationem. Vita autem
patris nostri Chrysostomi, est audita quidem aliis
jucundior, ad imitandum autem salutaris et utilis.
Nam ille quidem vir non solum habebat linguam
conducibilem iis qui eam imitantur. Imo vero, si
verum dicere oporteat, quomodo illam in dicendo
habebat inimitabilem: ita etiam hanc, quam in
agendo nemo potest assequi. Verum enim vero res
illius sunt omnino narrandæ et imitandæ pro viri-
bus. Nam pictoribus quoque non sunt despicienda
pulcherrima exemplaria, quatenus non habent faci-
lem imitationem: sed quod sperent fore, ut si ea
tandem assecuti fuerint, clari et insignes reddan-
tur: id imitatores excitat ad æmulationem: mihi
autem oratio media quadam via est ingressura, ut
nec quæcumque ab eo facta sunt, persequatur, ne-
que prætermittat ea, quæ sunt præcipua. Nam illud
quidem fere est ejusmodi, ut fieri non possit: hoc
vero non est utile. Sed illa quidem dicat, quæ
dicta, auditoribus plurimum afferent utilitatis:
prætermissa autem: damni plurimum: alia vero
relinquat aliis.

I. Hic ergo verus homo Dei, et germanus, si ullus
alius, post eum, qui erat ejusdem nominis præco
pœnitentiæ, qui lingua simul et voce et ore et in
omnibus aureus, imo vero longe auro pretiosior,
genus quidem ducebat ex Antiochia: Antiochia,

quando scilicet corpus ejus anno 438 a Comanis
translatum est Constantinopolim. Vide Bar. in Mar-
tyrol. ad 27 Jan.

inquam, quæ sita est in Coesysria. Cum tam claram autem haberet patriam, nec parentes quidem habuit minus nobiles. Fuerunt enim ii quoque suscipiendi, et splendore vitæ paucis secundi. Erat enim pater dux exercitus, et qui multis abundabat opibus. Nomen autem patri (1) quidem erat Secundus, matri vero Anthusa. Qui primum quidem erant religione gentiles, et tenebantur profundis tenebris ignorantiae, etiamsi, postquam eis natus esset filius et divino baptismate regeneratus, fuerunt ii quoque veritatis luce illuminati. Ex his ille ortus, cum esset adhuc puer ætate, nequaquam habuit puerile ingenium. Neque enim faciebat aliquid indecorum, neque erat occupatus in ludicris et lusibus: sed qualis procedens futura esset planta, ipsa omnino seipsam indicabat. Deinde divinum assequitur baptismum, corpore adhuc valde tenero et molli. Oportebat enim eum, cujus vita ad Christum inclinabat, non manere amplius Christi signaculo non signatum. Qui eum autem baptismo tinxit, fuit Meletius, qui optime administravit sedem Antiochenam, sede virtutis longe alior. Postea autem ejus quoque parentes divino tradit lavacro. Neque enim par erat, ut cum ad lucem gratiæ accessisset filius, qui ei causæ fuerant ut in lucem ederetur, non ejusdem, cujus filius, essent splendoris participes. Deinde grammatico traditus, ut primas disceret disciplinas, erat fax injecta in ignem: neque ullo omnino opus habebat stimulo, nec aliquo, qui eum esset incitaturus. Quanquam disciplina, et diuturna in uno loco mora, et assidere occupatum, sunt omnino juvenibus ingrata et injucunda, quomodo contra saltationes et translationes, cursusque et motiones sunt eis gratissima. Ille autem se totum dedebat disciplinis. Cum homo itaque ingenio simul concurrens studium, effecit ut brevi plurima disceret. Cum autem ab ineunte ætate tenuitatem amasset, et a fastu alienationem, erat superior omnibus blanditiis et rebus superfluis, neque comitum multitudinem secum ducens ad lutum litterarium neque equo vectus, iter ingredi sustinens. Sed nec aliud quidquam delicatum aut splendidum, ut qui esset ex tanta domo ostentare contendens. Itaque cum parentes quidem valde instarent, et eam rem esse sibi probro ducerent, nec ii soli, sed etiam pædagogus et condiscipuli eadem facerent, et ei exprobrarent, quod esset nimis vilis et abjectus, multum aberat ut ille persuaderetur eorum verbis, et sibi congenitam et gratam repelleret moderationem. Quamobrem cum eum aliquando convenirent parentes, et causam rogarent, cur eis dedecori esse vellet tam tenuiter vivens, et instar cujusdam plebei: ille revera sapiens, et lingua plauve invictus, O cur mihi, inquit, frustra vultis exhibere negotium, perinde ac si nos primi vitæ tenuitatem et modera-

(1) Parentes. S. Joannis Chrysostomi matrem Publilam fuisse præter Theod. L. II, cap. 17, menologia etiam Græcorum affirmant; sed eorum sententia a Baronio ad annum 362 refellitur: nisi forte Publia

Α εἶλε τὸ γένος. Ἀντιοχείας, ἧτις κατὰ τὴν Κοίην κεῖται Συρίαν. Οὕτω δὲ πατρίδος ἐπιφανῶς ἔγωγε, οὐδὲν ἤτερον καὶ πατέρων εὐγενῶν ἔτυχεν. Ἀποδιδέσκοντες γὰρ καὶ αὐτοὶ, καὶ τῇ κατὰ τὸν βίον περιφανείᾳ μὴ πολλῶν δεῦτεροι στρατηγὸς γὰρ πατὴρ ὁ πατήρ, καὶ μυρίῳ πλούτῳ καὶ βαθυτάτῳ κομῶν ὄμμα δὲ τῶ μὲν τῶν γονέων Σελευῦδος, τῇ δὲ Ἀνθοῦσα· τὸ πρῶτον Ἕλληνας ὁμοῦ τῇ θρησκείᾳ [γρ. τὴν θρησκείαν], καὶ τῷ βαθεῖ σκότῳ τῆς ἀγνοίας ἀκόσμοι· εἰ καὶ μετὰ τὴν τοῦ παιδὸς γέννησιν, πρὸς δὲ καὶ τὴν τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν, τῷ φωτὶ καὶ οὗτοι τῆς ἀληθείας περιελάμβουσαν. Ἐκ τούτων ἐκεῖνος προσελθὼν, παῖς ὢν ἐτι τὴν ἡλικίαν, ὡς κατὰ πῶτος εἶχε τὸ φρόνημα. Οὕτως γὰρ ἔπραττε ἐν τῶν ἀκόσμων, οὕτως πρὸς ἀθύρματα εἶχε καὶ παιδιᾶ· ἀλλὰ τὸ φῶτον εὐθὺς, ὅποσον γένοιτο προῖόν, αὐτὸ ἐκυτὸ παρεδίλω. Εἶτα τοῦ θεοῦ καταξιοῦται βαπτίσματος ἐπὶ νέῳ πᾶντι καὶ ἀπάλῳ σώματι. Ἔδει γὰρ τῷ βίῳ πρὸς Χριστὸν κλίνοντα μὴ ἐπὶ πολὺ τῆς κατὰ πνεῦμα λείπεσθαι τελειότητος. Μελέτιος δὲ ὁ βαπτίσας ἦν ὁς τὸν θρόνον ἀρίστα τῆς Ἀντιοχείας ἐκόσμη, παρὰ πολὺ τῶ θρόνῳ τῆς ἀρετῆς ὑψηλότερος. Ἰστέρον δὲ καὶ τοὺς αὐτοῦ πατέρας τῶ θεῷ λουτρῷ δίδωσιν. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἄξιον, τῷ φωτὶ τῆς χάριτος τοῦ παιδὸς προσελθόντος, τοὺς ἀτίτους εἰσὶν τῆς εἰς φῶς προαγωγῆς γενομένους, μὴ τῆς ὁμοίας κοινωνῆσαι λαμπρότητος, ἔπειτα γραμματιστῆ τι παραδοθεὶς, ὄλος τῶν μαθημάτων γίνεται. Φίσι δὲ δεξιᾷ σπουδῇ συνελθοῦσα, δι' ὀλίγου κλείει ἐκμανθάνειν ἐποίησε. Ἐκ παιδὸς μὲν οὖν ἐτι τὸ λίαν φιλήσας καὶ ἄτυφον, πάσης ἀπέχετο βλασφείας καὶ περιετότητος, οὕτως πλήθος ἀκολούθῳν εἰς τὴν ἐπιτριβὴν ἐπαγόμενος, οὕτως ἴππῳ τὴν πορείαν ἐνάαν παραδεχόμενος, οὕτως ἄλλην ἀβρότητα καὶ κομψίαν, οἷα εἰκὸς τὸν τοιοῦτον, ἐπιδεικνύμενος, καίτοιγε τῶν γονέων σφοδρῶς ἐπικειμένων καὶ οἰκείων ἴδριν τοῦτο λογιζομένων, οὐκ αὐτῶν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδαγωγῶ καὶ συμφοιτητῶν τὰ ὅμοια ποιοῦντων, καὶ τὴν πολλὴν ὀνειδιζόντων εὐτέλειαν. Ἐκείνῳ δὲ πολλοῦ ἔδει τοῖς τούτων λόγοις πεισθῆναι, καὶ τὴν ἡλικιωτῶν αὐτῷ καὶ φίλῳ ἀπόσασθαι μετριότητος. ὡστε καὶ τῶν γονέων αὐτῷ ποτε κοινολογουμένων, καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὕτω δι' ὀνειδῶς αὐτοῖς εἶναι θέλοι πυνθανομένων, λιτῶς ἔχων πᾶν καὶ ἰδιωτικῶς, ὁ σοφὸς τῷ ὄντι καὶ τὴν γλῶττι ἀήτητος, ὡς τί ποτε, εἶπε, πράγματά μοι βούλεσθε παρέψιν διακενῆς; μὴ κρείττων ἐγὼ, φησὶ, τοῦ Δανιῆλ, ἢ τῶν τριῶν παιδῶν ἐκείνων, ὧν διὰ τὴν τῆς ψυχῆς συντριβὴν καὶ τὴν τοῦ πνεύματος μετριότητα, ὁ μὲν λεόντων ἐκτεθείς στόματιν ἀπρόσιτος ἦν, οἱ δὲ κμήνῳ πυρὸς ἐκδοθέντες τοσοῦτον ἀπέσγον ἢ π' αὐτοῦ βλαβῆναι, ὥστε μικροῦ δεῖν καὶ ὡς ὑπερήρη φαίνεσθαι τῷ πυρὶ χρωμένους, καὶ κατὰ τῶν περιεστικῶτων ἐπαφίεναι σὺν οὐδενὶ τῷ κωλύοντι; οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ τὴν θεῖαν

Anthusa dicta sit — De Joan. Chrys. genere et educatione, vide Niceph. c. 2, 3, lib. III; Theod. lib. V, c. 26, 27; Soz. lib. VIII, c. 2, 3; Soz. lib. VI, c. 3; Bar. ad an. 362.

εὐρίσκω γραφῶν τὸ ταπεινὸν τοῦτο καὶ παρ' ὑμῶν ἁκαταίε ἀπίπτουσαν περὶ πολλοῦ ποιουμένην, καὶ ὡς οὐδὲν τι ἄλλο τιμῶσαν· τὸ δὲ περιττὸν φιλότιμον ἐκ παντὸς διαβάλλουσαν, καὶ μικρῶν καὶ ἀθλιῶν ψυχῶν ἔρωτα μᾶλλον, οὐχὶ μεγάλων, οὐδὲ γενναίων αὐτὸ τιθεμένην. Ὡστε οὐκ ἀμαθῶς ἐγὼ τοὺς πλείονος τίθεμαι λόγους τοῦτ' ἰσχυρῶς ἐπιβεβαιῶ καὶ τοιοῦτοις εὐδοκεῖν μακρόθεν τὸ θεῖον, καὶ χάριν μὲν παρέχον τοῖς ταπεινοῖς, τοῖς δ' ἐναντιῶς ἔχουσι καὶ μαχόμενον. Ταῦτα ἐκείνου λέγοντος, ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πατέρας [γρ. ταχόντας]. Ἐκοινοῦσι δὲ πάντως καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ῥημάτων ὠφέλεια· ὥστε μισθὸν αὐτοῖς τοιοῦτον διδόναι τῆς εἰς τὸν βίον προόδου, καὶ παρ' ἐκείνων ἀπλῶς τὸ εἶναι λαβόντες, τὸ εὖ εἶναι τούτους φιλοτίμως ἀμειβεσθαι. Μόλις δὲ τοῖς γονεῦσι πεσθεῖς ἠνδραγαγεῖν τὸ σὺν ἐνὶ τῶν παιδῶν ἀπίναίαι πρὸς τὴν διατριβήν. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ὁ μὲν πατήρ ἀπήλλακται τῶν παρόντων· ἡ μήτηρ δὲ, καὶ προωρον ὡς περ [ἴσ. ὡς περ καὶ πρόωρον] ὑπομείνασα τὴν χηρείαν, καὶ ἐπὶ παιδὶ νέῳ τὸν βίον σαλεύουσα, μυρίαν εἶχε τὴν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίαν, καὶ πολλὰ τὰ δυσχερῆ συνέπιπτε καθ' ἑκάστην, οἷα μόναι αἱ τοιαῦτα παθοῦσαι σφιδῶς ἐπίστανται. Τούτων ἐκείνη βραχὺν ἔχουσα λόγον, δύο τῶν πάντων πλείονος ἡξίω μερίμνης τὸ μηδενὸς μετὰ τὴν τοῦ ἀνδρός τελευτήν· ἑτέρου προσέχειν ἔρωτα (καὶ γὰρ εἶχεν ἔτι τὴν ἡλικίαν ταῖς τοιαύταις πάγαις ἀλώσιμον), καὶ τὸ τὸν παῖδα οὕτω προωγαγεῖν [γρ. προσάγειν], ὡς μηδεμίαν ἑτέραν δεῖκνυσθαι τοιοῦτου μητέρα. Ἐπεὶ δὲ ἐκείνος γραμματικὴν τε καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἐκμαθὼν ἦν, εἶτα καὶ ῥητορικῆς καὶ φιλοσοφίας εἰς ἄκρον ἤλασε, τὴν μὲν ὡς ἄριστα Διοανίου παραλαβὼν (οὐ πολὺ τὸ εἰς ῥητορικὴν ἀλῆος ἐστὶ), τὴν δὲ πάλιν Ἀνδραγαθοῦ φιλοπόνως ἀπροσάμμενος, τί γίνεται ;

duo ex omnibus maxime curabat: nempe ut et post sui mariti decessum nullius amore caperetur (poterat enim ejus ætas adhuc capi his laqueis: et filium sic educeret (2), ut nulla alia ostenderetur mater talis filii. Postquam autem ille didicisset grammaticam et orbem disciplinarum, deinde etiam pervenit ad summum dicendi facultatis atque philosophiæ: ut qui illam quidem quam optime acceperit a Libanio cujus erat insignis fama in arte dicendi: hanc autem ab Andragathio diligenter adiverit. Quid sit?

Β'. Πόθος αὐτὸν πλείονος παιδείας καὶ εἰς Ἀθῆνας ἀφικέσθαι παρασκευάζει· κακὰ σοφιστῶν τε καὶ φιλοσόφων τοῖς ἀρίστοις οὐ κατὰ πάρεργον συγγινόμενος, οὕτως καὶ νοῦν ἐπλούτισε, καὶ γλώτταν εἰς ἄκρον ἤσκησεν, ὡς μηδενὶ βραδίως τοῦ ἴσου παραχωρεῖν. Ἐντεῦθεν ἐπίσημος ἐν βραχεῖ οὐκ Ἀθηναῖος μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἑλλάδι τῇ πάσῃ γίνεται, καὶ τοσοῦτον, ὡς καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ὑπάρχων τῆς τῶν Ἀθηναίων πόλεως, τὸ κατ' ὄψιν μόνον ἔλθεῖν, πρᾶγμα λογισθῆναι σπουδῆς ἄξιον. Κατὰ τινα γῶν καιρὸν ἐκκλησιαζόντες, καὶ τοὺς ἐπὶ δόξῃ καὶ λόγῳ τὰ πρῶτα φέροντας συγκαλοῦντες τῶν Ἀθηναίων, πόθος αὐτὸν λαμβάνει πλείετος μετακαλέσασθαι καὶ τὸν ἄγιον σὺν πολλῇ καὶ φιλοτίμῳ τῇ θεραπειᾷ, ὅχι μὰ τε πέμψαντες, καὶ ἄλλῃ ὁπόση τις ἐστὶ πρὸς τοῦτο δορυφορεῖται.

¹ Dan. vi, 1 seqq. ² Dan. iii, 24 seqq. ³ Jac. iv, 10; I Petr. 1, 6.

(2) f. educeret.

tionem statuissemus colere, ægre ferentes? Deinde statim adducebatur in exemplum Daniel et tres pueri ¹. Ex quibus ille quidem, inquit, propter animæ contritionem et spiritus moderationem, ab ore leonum adiri non potuit, illi autem coniecti in fornacem ignis, tantum abfuit ut ab ipso vincerentur, ut etiam propemodum viderentur ministro igne utentes, et in inimicos, qui circumstabant, eum absque ullo immitterent impedimento ². Alioqui autem ubique invenio divinam Scripturam, hanc, quæ apud vos, iudices, habetur contra potius, humilitatem ubique magni facere, et ut nihil magis commendare: fastum vero et honoris studium reprehendere: idque pusilli et subjecti esse potius animi, quam excelsi et magni, ducere. Quamobrem non ego ignoranter pluris facio hanc mediocritatem: Deum enim didici his delectari (solet enim simul cum externo habitu affici anima), et gratiam quidem præbere humilibus ³: iis autem, qui contra se habent, adversari. Hæc illo dicente, parentes obstupuerunt. Consecuta est autem omnino, quæ a verbis, ut potius quæ a factis procedebat utilitas: adeo ut talem eis daret mercedem suæ in vitam productionis: et qui ab eis quidem solum acceperat, ut esset; ut bene esset, eis munifice redderet. Vix tandem autem a parentibus persuasus, in hoc eis pareo, qui alioqui se in aliis præbebat obedientissimum, ut nequaquam quidem cum pluribus, sed uno ex famulis eum comitante, iret ad ludum litterarium. Non multum interjectum est temporis, et pater quidem excessit e vita præsentis: mater autem, ut quæ præmaturam subiisset viduitatem, et propter puerum adhuc teneræ ætatis, vitæ fluctibus agitata, multis et variis quotidie vexabatur casibus et molestiis, quas eæ solæ aperte sciunt, quæ illas sentiunt. Quorum quidem parvam illa ducens rationem,

II. Desiderium majoris eruditionis (in pluribus enim bonis assequendis laborabat cupiditate) efficit ut veniat Athenas, et illic simul versans cum præstantissimis rhetoribus et philosophis, sic et mentem locupletavit, et linguam summe exercuit, ut nulli facile concederet, ut esset cum eo conferendus. Hinc factum est, ut brevi esset insignis, non solum Athenis, sed etiam in universa Græcia: adeo ut ipsi quoque præfecto prætorio res videretur esse digna magno studio, vel solum venire in conspectum Athenarum. Cum ergo quodam tempore haberet concionem, et eos convocaret ex Atheniensibus, qui et gloria et dicendi facultate tenebant primas partes, ei curæ fuit, ut sanctum quoque officiose vocaret et honorifice: statimque missum fuit veibi

culum, et alius, qui ad hoc expedit, comitatus. Sed ille hæc tanquam supervacanea et inutilia et veluti inane itineris adjumentum repellens, solus viam est ingressus, suis utens pedibus, quod quidem sibi faciendum constituit is, qui est sanus, et non propter arrogantiam et vanam gloriam ea sustinet facere, quæ ægroti. Quamobrem magis stupentes ejus moderationem, et eam quæ apparebat constitutionem, ducentes esse imaginem animæ, quæ non apparebat, ipse primus prætorio præfectus et qui cum eo aderant, ei accedenti lubenter assurrexerunt, et eum aspexerunt oculis reverentia plenis et benevolentia. Deinde etiam vi attrahentes (resistebat enim propter vehementem amorem in moderationis primo loco eum dignati sunt, publiceque ornantur eloquentiæ laudibus et aliis privilegiis. Fieri autem non poterat, ut toleranter hæc ferret invidia: nec sine dolore hæc aspicerent invidorum oculi. Nam cum vanam gloriam summe sibi vindicarent, existimabant illius honorem illorum honori detrahere. Quomodo accidit, ut tum quoque afficeretur Anthemius, qui non parvi quidem fuit nominis propter studium eloquentiæ, gentilis autem erat religione, et alioqui lingua profusus, et volens ei nimium indulgere: qui sancti laudibus non minus morsus, quam si ipse fuisset summa affectus contumelia, in eum vehementi spiritu invehebatur, et injustum vocabat id, quod factum fuerat, et dicebat esse nefarium, hospitem et advenam primos sic honores consequi: et maxime, aiebat, eum qui a nobis plurimum differt religione. Propter quæ primum invidiam ægre ferens præfectus, Quidnam, dixit, fuerit præter rationem, si vir, qui est et tali genere ortus, tantaque et doctrina et modestia præditus, fuerat indicatus a nobis honore dignus, cum etiam præter alia, ipsum honorem fugere, honorem acquirit apud eos, qui sapiunt et recte sciunt judicare? Deinde autem Joannes quoque placide ejus sermonem excipiens, Non oportebat, inquit, o Anthemius, eum qui sibi vindicat philosophiam, ita superari ab honore hominum, et eum persequi tanquam rem magnam et magna contentione appetendam, qui non solum nobis non prodesse, sed etiam plurimum potest lædere, quod attinet ad virtutem. Quid enim fuerit revera homo ex eo seipso melior? Quod vero dixisti me esse dissimili vobis religione, erubescerem, si viderer tacere, ducens hoc esse pudendum. Ego enim deos neque novi, nec me eos unquam esse adoraturum, professus fuerim; absit ut adeo desipiam, et sit mihi lingua tam temeraria, Sed unus mihi Deus est Christus, qui cognoscitur in Patre et in Spiritu, qui et omnia ab initio produxit ex nihilo, et nunc ineffabili ea virtute continet, et annuos nobis fructus suppeditat, et manum aperiens, omne animal implet benedictione⁴. Sed non Christus, dixit interpellans Anthemius, producit hos fructus annuos, sed elementa mundi

⁴ Psal. cxliv, 16.

ἄλλ' ἐκεῖνος ταῦτα, ὡς περιτὰ καὶ ἀνόνητα καὶ κενὸν οἷον πορείας ἐφθλκίον, δικασάμενος, μόνος εἶχετο τῆς ὁδοῦ, ποσὶ τοῖς ἐαυτοῦ χροόμενος. Ἐγὼ δὲ καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἐκπλαγέντες τῆς ματριότητος, καὶ τὴν φαινομένην κατάστασιν εἰκόνα τῆς ἀφροῦς ψυχῆς ποιησάμενοι, αὐτὸς τε πρῶτος [γρ. πρῶτον] ὁ ὑπαρχος, καὶ ὅσοι δὴ συμπάρησαν, καὶ ὑπεκρίθησαν προσιδόντι, καὶ πρὸς βίαν ἐπισκασάμενοι, τῆς κριδρίας, ἡξίου, δημοσίᾳ τε τοῖς ἐκ λόγων ἐπαίνους καὶ ταῖς ἀλλοῖς ἐφιλοτιμούντο τιμαῖς. Ταῦτα δὲ πρῶτος τὸν φθόνον οὐκ ἦν ἐνεγκεῖν, οὐδὲ τοῖς τῶν βασιλέων ἐμελλεν ὀφθαλμοῖς φορητὰ γενέσθαι καὶ ἀλυκα. Τῆς γὰρ κενῆς δόξης σχάτως ἀντιποιούμενοι, τὴν πρὸς ἐκεῖνον τιμὴν τῆς ἐαυτῶν ὑφρασιν ἐνόμιζον εἶναι καθάπερ δὴ καὶ Ἀνθεμίου τότε συνεδραίνειν, ἐνδρὶ τὴν μὲν θρησκείαν ἔλληνι, καὶ διὰ μὲν τὴν περι τοῦ λόγου σπουδὴν ὀνόματος οὐ φαύλου τετυχηάσει, προπετεῖ δὲ ἄλλως ὄντι, καὶ τῇ γλώττῃ σφόδρα χαρίζεσθαι βουλομένων. Ὅς τοῖς πρὸς τὸν ἄγιον ἐπαίνους οὐκ ἤτεον δηχθεῖς, ἢ εἴπερ αὐτὸς ἐτύχχανε τὰ ἐσχίστα ὀφθαλμοῖς, πολὺς κατ' αὐτοῦ ἔπει, ἀδικόν τε τὸ γεγενημένον ἀποκαλῶν, καὶ ὡς οὐ θεμιτὸν εἶη, τὴν ξένον οὐτχ καὶ νέηλυν τῶν πρῶτων ἀξιοῦσθαι τιμῶν, καὶ μάλιστα περὶ τὸ σέβας ἡμῖν παρα καλῶ, φησὶ, διαλλάττοντα. Ἐφ' οἷς καὶ πρῶτα τὸν ὑπαρχον, τὴν δὲ καὶ γέγονε παρὰ τὸν λόγον, εἰπεῖν, εἰ ἄνθρωπος οὕτω μὲν γένους ἔχων καὶ παιδείας, οὕτω δὲ πρὸς ματρίᾳ προσέχων, ἄξιός παρ' ἡμῶν ἐκρίθη τιμῆς, ὅπου γε καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων, αὐτὸ τὸ φεῦγαν τιμῆν, τιμὴν οἶδε περιποιεῖσθαι τῷ μὴ ζητῶν; ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην πρῶτος τὸν λόγον ἐκρίβοντα, οὐκ ἐχρῆν, ὡς Ἀνθεμίου, φάσαι, φησὶ ἀντιποιούμενον τιμῆς οὕτω τὴν παρὰ ἀφροῦς ἀμφισβητεῖν, καὶ ὡς μέγα τι ταύτην μετακρίσει καὶ περιμάχητον, οὐκ ὅπως μέγιστον καὶ ἀξιοῦσθαι, ἀλλ' οὐδὲ μικρὸν ἡμᾶς εἰς τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον ὠφελεῖν δυναμένην. Τί γὰρ παρὰ ταύτην ἀφροῦς ἐαυτοῦ βελτίων τὸ πρὸς ἀλήθειαν; ὅτι δὲ με καὶ ἀνομοίως ἡμῖν ἔχειν περὶ τὸ σέβας εἰρήκατε, τῷ αὐτὸς οὐκ ἀρνήσεται, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλὰ καὶ νῦν, εἴπερ ἄλλοτε, τῇ γλώττῃ χάριτας εἶπα, δικαιοῦσαι πρὸς ταῦτά μοι δυναμένη. Θεοὺς γὰρ οὕτω οἶδε, οὕτε ἠμολογήσαιμι μὴ οὕτω κικῶς ἐγὼ καὶ φροῦν ἰσχοίην καὶ γλώττῃς) ἀλλ' εἰς ἐμοὶ Θεὸς ὁ Χριστὸς ἐν Πατρὶ καὶ Πνεύματι γνωριζόμενος· δε πάντα αὐτὸν παρήγαγεν ἐκ μὴ ὄντων, καὶ νῦν ἀποφθῆται σέβας διακρατεῖ, καρπούς τε τοὺς ἐτησίους ἡμῖν χορηγεῖ, καὶ ἀνοίγων αὐτοῦ τὴν χεῖρα, πᾶν ζῶον εὐδοκίαι ἀποπληροῖ. Ἄλλ' οὐχ ὁ Χριστὸς, εἶπεν ἐγκόφως Ἀνθεμίου, τοὺς ἐτησίους τούτους προάγει καρπούς, τὰ στοιχεῖα δὲ τοῦ κόσμου, φησὶ, καιροῖς ἰδίαις τῶν θεῶν προνοίᾳ τελεσφορεῖ. Ἄμα δὲ τῷ τῷ εἰπεῖν, πονηρῷ πνεύματι κατάσχετος γεγονώς, καὶ τῇ γῆ, καθάπερ εἶχε, προσάβραχθεῖς, ἔκκειτο βροχῶν καὶ δικαστῶν μὲν ὀφθαλμοῖς, ὀδόντας δὲ τετριγῶν, καὶ ἀφρὸν παραπτῶν τοῦ στομάτος. Ταῦτα τῶν ὑπαρχον δαὶ τοὺς συμπρόντας θεασαμένους θηρῶ

τε εἰσθεὶ καὶ ἐκπληξίς, καὶ θορύβου ἦσαν μεστοὶ· Ἄπειτα τῷ μακροῦ προσχόντες ἰκέται γίνονται, καὶ ἀμύνειν ἀξιοῦσι τῷ πάθει. Ὁ δὲ, (καὶ τίς γὰρ ἐκείνου φιλανθρωπότερος;) ἄτε καὶ τοῦ φιλανθρώπου Χριστοῦ μιμητὴς, ᾤκτειρέ τε τῆς συμφορᾶς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ δεηθεὶς τοῦ μόνου βοηθεῖν δυναμένου, διπλῆν τῷ κειμένῳ παρέχει τὴν ἴασιν. Ἐπεὶ γὰρ οὗτος εἰς αἴσθησιν ἦλθεν, οἱ κακοῦ γέγονεν, οὐκ ἀποχρῶσαν αὐτοῦ τὴν θεραπείαν ἐγγήσατο, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν εἰς τοῦτο συμφορᾶς ὤλισθεν, ἔδειτο θεραπευθῆναι. Τὸν δὲ ἐπιδειξά τε προθύμως καὶ συμβουλεύσας, τὸν ἱεράρχην τῆς πόλεως ὡς τάχιστα ναταλαβεῖν, παρ' αὐτοῦ τε τὰ θεῖα κατηχηθῆναι μυστήρια, καὶ τοῦ τῆς παλιγγενεσίας ἀξιωθῆναι λουτροῦ, δι' οὗ καὶ τῶν ἀφῶν αὐτῷ τῆς ψυχῆς μωλώπων ἴασίς ἔσται, καὶ τῆς τοῦ δαίμονος ἐπιθροῦς ἀποτροπῆ. Οὐπερ ἐκεῖνος τῷ λόγῳ πεισθεὶς, τῇ ἐκκλησίᾳ προσέρχεται, καὶ τῷ Κυρίῳ πιστεύσας βαπτίζεται, καὶ πολλοῖς ὑπόδειγμα γίνεται τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Φιλεῖ γὰρ πως ἡ τῶν ἐπιφανῶν καὶ μεγάλων ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἢ καὶ χεῖρον μεταβολή, πολλοῖς ἐπὶ τὸ ἴσον γίνεσθαι τῆς μεταθέσεως ἀφορμή. Ἐντεῦθεν ὁ μὲν τῶν Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος, ἦν Ἰωάννης αὐτῷ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπίδοσιν εἰργάσατο, θεοσάμενος, πολὺς ἦν λόγους ἄμα καὶ παραινέσει τοῦτο ὑποποιούμενος, καὶ διάδοχον ἑαυτοῦ (καὶ γὰρ ἦν ἤδη τὴν ἡλικίαν προήκων) ἐτοιμαζόμενος· ἄλλως δὲ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια τὰ κατ' αὐτὸν ὑπῆρχε ψηφισομένη, πρὸς μείζονα πάντως καὶ ὑψηλοτέραν λυχνίαν τὸ μέγα ἐκεῖνο φῶς θύσειν μέλλουσα.

ad idem mutationis. Hinc factum est, ut Athenarum episcopus, cum aspexisset quantam ejus Ecclesie accessionem fecisset Joannes ille aureus, verbis et monitis crebro eum sibi insinuaret, et ut sibi esset successor (jam enim erat gravis ætate procuraret. Aliter autem Dei providentia de eo staturat, in majori omnino ex excelsiori candelabro magnam illam lucem positura.

Γ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων παιδεία ἐπὶ πλεῖστον ἀπάνωτο, σπλάγγων αἰθίς μητρικῶν καὶ πατρῶος ὑπεμιμνήσκειτο, καὶ εἰς Ἀντιόχειαν πάλιν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπανέρχεται. Ἐἶτα μικρὰ ταῦτα, καὶ λόγους καὶ πανηγύρεις, καὶ ὅσα φιλοτιμίας ἦπται τῆς περιττῆς ἡγησάμενος, τὸν ἀγγελικὸν, εἶτ' οὖν ἀσκητικὸν ἔκριεν ἀλλάξασθαι βίον, συμβούλῃ πρὸς τοῦτο καὶ κοινωνῶν τοῦ σκοποῦ χρώμενος Βασιλείῳ, φίλῳ τινὶ καὶ συνήθει, καὶ τὸ ἐν ὁμοψύχως αὐτῷ καὶ ἀδελφικῶς πνεύσαντι. Οὐκ ἐκεῖνος οὗτος ὁ καὶ πατρίδα καὶ θρόνον τῆς τῶν Καππαδοκῶν τετιμηκώς, ὡς οἴονται τινες ὑπὸ τῆς ὁμωνυμίας ἴσως πεπλανημένοι, εἴπερ ἱκανὸς αὐτοῦ οὗτος ὁ χρυσοῦς τὴν γλωτταν εἰς πίστιν ἀκροῦντως ἐν τοῖς περὶ τῆς ἱερωσύνης ταῦτα δηλώσας. Τοῦτον μὲν γὰρ καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον αὐτῷ παρηκολούθησεν λέγει, καὶ μαθημάτων ἀψασθαι τῶν αὐτῶν, καὶ διδασκάλοις τοῖς αὐτοῖς χρήσασθαι. Ὁ δὲ μέγιστα πάντων ἀπείργει μὴ τοῦτον εἶναι τὸν μέγαν, ὅτι αὐτὸν μὲν καὶ πατρίδος ὑποφάνει τῆς αὐτῆς εἶναι, καὶ τὸ γένος ὁμοτίμον [γρ. καὶ ὁμοτίμου τοῦ

suis temporibus producunt, deorum providentia. Nendum finem acceperat ejus sermo, cum a maligno spiritu possessus et terræ allisus, misere jacebat rugiens, lacrymarum et timoris simul causa iis qui aderant : pervertens quidem oculos, stridens autem dentibus, spumam vero ex ore turpissime exspuens. Hæc cum aspexisset præfectus et qui circa illum erant, eos subit admiratio et stupor, et erant pleni tumultu. Deinde ad beatum Joannem accedentes. fiunt ei supplices, et rogant ut velit opem ferre affectioni. Ille autem (quis enim fuit illo benignior ?) ut qui benigni Christi esset imitator, et calamitatis hominis est misertus, et cum pro eo rogasset eum, qui vel solus potest opem ferre, ei qui jacebat, duplicem affert curationem. Nam cum iste liberatus a dæmone, sensisset in quanto malo esset versatus, arbitratus non sufficientem eam esse curationem, causam quoque, propter quam venerat ad tantam calamitatem, rogabat curari, ne eadem ei rursus evenirent. Ille autem (sciebat enim veri Dei ignorantem, ejus esse causam) consuluit, ut prompto et alacri animo quamprimum adiret pontificem civitatis, et rogaret ut in divinis catechesi ab eo initiaretur: et quo latentium animæ vibicum veniret curatio, et a dæmonibus, quos colebat, omnino liberaretur, assequeretur lavacrum regenerationis. Paret ejus dictis Anthemius, et cito accedit ad ecclesiam : et cum Domino credidisset, baptizatur, et fit multis exemplum, ut credant in Christum. Clarorum enim et magnorum virorum in C melius aut deterius mutatio, solet multis esse causa

III. Cum vero in Atheniensium doctrina plurimum profecisset, viscerum maternorum et patriæ rursus est recordatus, et rursus Athenis rediit Antiochiam. Deinde hæc parva esse putans, nempe orationes et conciones, et quæcunque ad supervacaneam pertinent ambitionem, angelicam seu monasticam vitam statuit suscipere, ad hoc consultore et instituti socio utens Basilio (3-4) quodam suo familiari, et qui erat unius animæ et fraterni cum eo spiritus. Non is autem erat ille, qui et patriam et sedem ornavit Cappadocum, ut quidam existimant, decepti a similitudine nominis. Siquidem ad finem hujus rei faciendam, hic ipse sufficit lingua aureus, qui satis illud ostendit in libris de sacerdotio. Dicit enim eum esse ipsum secutum toto tempore, et easdem attingisse disciplinas, et eosdem habuisse præceptores. Quod autem maxime omnium prohibet, non hunc esse magnum illum Basilium, est, quod ipsum quidem ostendit ejusdem patriæ, fuisseque et genere pares et divitiis. Quomodo vero statues hæc esse magno et huic

maximo communia, quæ sunt maxime diversa? Si-
quidem plurimum inter se differunt Antiochia et
Cappadocia. Sunt autem multa quoque alia per
quæ conjici potest, non esse hunc magnum Basi-
lium, sed quemdam alium, ortum Antiochiæ. Cæte-
rum ab hoc instituto tunc sapientem abducunt et
civitas, et multo magis ad persuadendum efficacia
ei temperans lacrymarum medicamenta. Nam civi-
tas quidem, tanquam sætum proprium et a se edu-
catum, eum amplectitur, et eum perpetuo volebat
retinere: ea enim valde movebatur suavitate
orationum Joannis, quarum maximam partem
consumebat in judiciis, assidue illuc ventitans, et
partem defendens inferiorem et eum, qui habe-
batur contemptui, recreans Mater autem, utpote
mater, magis germane eum adiens, doloresque par-
tus et lactationem ei in memoriam revocans, et
mala viduitatis, et quæcunque poterant attrahere
filium, ut matris misereretur, arcebat a proposito.
Sed satius est, ut illi ipsi hanc relinquam narratio-
nem. Neque enim omnino fas est, nec conveniens,
ut cum ei liceat sua per se dicere, nos, illis relictis,
ex nobis ipsis faciamus narrationem. Dicit enim
ipse in libris De sacerdotio (5), innuens amicam,
qui eum erat abducturus ad id, cujus studio tene-
batur. Deinde matrem, quæ hoc resciverat, mise-
rabiliiter accessisse, et id prohibuisse. Sic autem
habet: Postquam enim sensit consilium, quod a
nobis capiebatur, me dextera accepto, et in domo
ei attributa ad sedendum collocato prope lectum,
in quo nos pepererat, emittebat fontes lacrymarum,
et adjungebat verba lacrymis miserabiliora, sic
apud nos lamentans: Mihi, inquit, o fili, virtute
tui patris diu frui non licuit, cum Deo ita visum
esset. Nam dolere in partu propter te acceptos,
mors illius consecuta, tibi quidem orbitatem, mihi
autem viduitatem attulit ante tempus, et mala vi-
duitatis, quæ cæ solæ demum, quæ illa passæ sunt,
scire aperte potuerint. Nulla enim oratio potuerit
consequi tempestatem illam et fluctus illos, quos
subit puella, e domo quidem paterna nuper egres-
sa, et rerum imperita, et qui cohiberi non potest,
repente luctu oppressa, et necesse habens majores
suscipere sollicitudines, quam pro ætate et
sexu. Oportet enim ut arbitror famulorum socor-
diam animadvertere et corrigere, et maleficia ob-
servare, cognatorum insidias propulsare, publica-
norum injurias et inhumanitatem in exigendis vec-
tigalibus magno et excelso animo ferre. Quod si
relicto etiam infante decederit, qui est mortuus,
si sit quidem femina, magnam quidem sic quoque
matri præbebit sollicitudinem, a sumptibus tamen
et metu liberam. Filius autem eam quotidie implet
timoribus innumerabilibus et pluribus sollicitudi-
nibus. Mitto sumptum pecuniarum, quem necesse
habet facere si eum educare cupit liberaliter. Nihil
horum tamen mihi persuasit, ut secundum inire

(5) Lib. II, cap. 2.

γένους] καὶ κατὰ τὸ πλουτεῖν ἰσοστάσιον. Πού ἔ-
ταῦτα θήσεις καὶ τῷ μεγάλῳ κοινῶ, μᾶλλον δὲ καὶ
τῷ μεγίστῳ διαφορᾷ, εἴπερ δήπου καὶ Ἀντιόχεια
πόλις καὶ Καππαδοκία διενηνόχασιν; ἔστι δὲ γε καὶ
ἄλλα πολλὰ δι' ὧν ἂν τις τεκμηριαιτο μὴ τὸν μίγαν
εἶναι τοῦτον Βασίλειον, ἀλλὰ τινα μᾶλλον ἐκ τῆς
Ἀντιοχείας ὀρμώμενον. Ἀλλὰ τοῦ σκοποῦ τούτου
τέως ἢ τε πόλις αὐτὸν ἀπάγουσι, καὶ μᾶλλον ἢ
μήτηρ, δεινὰ πρὸς πειθῶ τὰ ἐκ τῶν δακρύων αὐτῆ
κερδάσασα φάρμακα. Ἡ μὲν γὰρ πόλις ὡς ἴδιον
θρέμματος περιείχετο, καὶ διὰ παντὸς κατέχειν ἠδού-
λετο. Εἶχον γὰρ αὐτὴν ἰσχυρῶς αἱ τῶν ἐκείνου λέ-
γων Σειρήνες, εἰς (sic) τὸ πλεῖστον ἔνεμα τῶν δικαίῳ,
τοῖς δικαστηρίοις ἐνδιατρίβων, καὶ τῶν καταδεστί-
ω μέρει τιθέμενος. Ἡ δὲ μήτηρ, οἷα μήτηρ, γνη-
σιώτερον αὐτῆ προσελθοῦσα, καὶ ὠδίνων ἅμα καὶ
θηλῆς ὑπομνήσασα, καὶ τὰ ἐκ τῆς χηρείας κακὰ
καὶ πάντα ὅσα δυνατόν ἦν υἱὸν ἐλκῦσαι τῇ μητρὶ
πρὸς συμπάθειαν, ἀπειργε τοῦ προκειμένου· μᾶλ-
λον δὲ αὐτῆ ἐκείνῳ λέγοντι περὶ τούτου παραχω-
ρήσω τοῦ διηγῆματος. Μανίαν γὰρ ἂν ἀληθεῶς, ὃ
τόλμαν ἠτιώμην δικαίως, εἰ, ἐν οἷς τὰ ἐκείνου ἢ
ἐκείνου λέγειν παρὸν, αὐτὸς ταῦτα καταλιπὼν, παρ'
ἐμοῦ [γρ. ἐμαυτοῦ] τὴν διήγησιν ἐποιούμην. Φησὶ
γὰρ οὕτως ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης αὐτὸς, τὸν φίλον
εἰσενεγκῶν, ἀπέξειν ἐπὶ τὸ σπουδαζόμενον μῆ-
λοντα, εἶτα τὴν μητέρα μαθοῦσαν καὶ τοῦτο ἀπε-
λύσασαν· ἔχει δὲ οὕτως· Ἐπειδὴ γὰρ ἤσθετο τοῦτο
βουλευόμενον, λαβοῦσά με τῆς δεξιᾶς, εἰσήγησεν
εἰς τὸν ἀποτεταγμένον οἶκον αὐτῆ, καὶ καθίση
πλησίον ἐπὶ τῆς εὐνῆς, ἧς ἡμᾶς ὠδίνε, πηγῆς δὲ
δακρύων, καὶ τῶν δακρύων ἐλευσιώτερα προση-
ρήματα, τοιαῦτα πρὸς ἡμᾶς ὀδυρομένη [γρ. ἀποκρί-
σειν]· Ἐγὼ, φησὶ, παιδίον, τῆς ἀρετῆς τοῦ πατρὸς [σοῦ]
σοῦ οὐκ ἀφελθὴν ἀπολαῦσαι ἐπὶ πολὺ· τῶν θεῶν τοῦ
δοκοῦν. Τὰς γὰρ ὠδίνας τὰς ἐπὶ σοὶ διαδεξιμένοι
ὁ θάνατος ἐκείνου, σοὶ μὲν ὄφρα νῆαν, ἐμοὶ χρεῖαν
ἐπέστησεν ἄωρον, καὶ τῆς χηρείας δεινὰ, ἃ μόνον
αἱ παθοῦσαι δύναιντ' ἂν εἶδέναι σαφῶς. Λόγος γὰρ
οὐδεὶς ἂν ἐφίκοιτο τοῦ χεῖμῶνος ἐκείνου καὶ τοῦ κλύ-
δωνος, ὃν ὑφίσταται κόρη ἄρτι μὲν τῆς οἰκείας τῆς τε-
τρῆρας προσελθοῦσα, καὶ πραγμάτων ἄπειρος ὕστα, ἐ-
λαίφνης τε πένθει ἀτρετῶ βλαλλομένη καὶ ἀναγκαζομένη
φροντίζων, καὶ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς φύσεως ἀνέχεσθαι
μειζόνων. Δεῖ γὰρ, οἷμαι, βαθυμίας οἰκετῶν ἐπιστρί-
φειν, καὶ κακουργίας παρατηρεῖν, συγγενῶν ἀποκρού-
σθαι ἐπιβουλὰς, τῶν τὰ δειμῶσι εἰσπρατετόντων [γρ.
πρατετόντων] τὰς ἐπηρεάς, καὶ τὴν ἀπῆνειαν ἐν
ταῖς τῶν εἰσφορῶν καταβολαῖς γενναίως φέρειν. Ἐάν
δὲ καὶ παιδίον καταλιπὼν ὁ τεθνηκώς ἀπέλθοι, θῆλυ
μὲν ὄν, πολλὴν καὶ οὕτω παρέξει τῇ μητρὶ τὴν
φροντίδην, ὅμως δὲ καὶ ἀναλωμάτων καὶ δόσους ἀπὸ ἐλ-
λατῆς ἐπιπλήσει τὴν ἡμέραν, καὶ πλειόνων φροντίζων.
Τῆν γὰρ τῶν χρημάτων ἐπὶ δαπάνην, ὅσην ὑπομένειν
ἀναγκάζεται ἐλευθερίως αὐτὸν ἀναθρέψαι ἐπιθυμοῦσα.
Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν με τούτων ἐπεισε δευτέρως ὀμιλῆ-

σαι γάμοις, οὐδ' ἕτερον ἐπεισαγάγεῖν νομίον τῆ τοῦ Α πατρὸς οἰκίᾳ τοῦ σοῦ· ἀλλ' ἔμμενον ἐν τῇ ζάλῃ καὶ τῷ θορύβῳ, καὶ τὴν σιδηρὰν τῆς χηρείας οὐα ἐφυγον κάμινον, πρῶτον μὲν ὑπὸ τῆς ἀνωθεν βεηθουμένη βροπῆς· ἔφερε δὲ μοι παραμυθίαν οὐ μικρὰν τῶν δεινῶν, καὶ τὸ συνεχῶς εἰς τὴν σὴν ὄψιν ὄρεῖν, καὶ εἰκόνα μοι τοῦ τετελευτηκότος φυλάσσεσθαι ἔμφυχον, πρὸς ἐκεῖνον [γρ. ἐκεῖνην] ἀπηκριδωμένην καλῶς. Διὰ τοῦτο καὶ ἔτι νήπιος ὢν, καὶ μηδὲ φθέγγεσθαι πω μαθὼν, ὅτε μάλιστα τέρεπουσι τοὺς τεκόντας οἱ παῖδες, πολλὴν μοι παρεῖχε τὴν παράκλησιν. Καὶ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνο ἂν ἔχοις αἰτιάσασθαι, ὅτι τὴν μὲν χηρείαν γενναίως ἠνέγκραμεν, τὴν δὲ οὐσίαν σοι τὴν πατρικὴν ἠλαττώσαμεν διὰ τὴν τῆς χηρείας ἀνάγκην, ὅπερ πολλοὺς τῶν ὄρφανῶν δυστυχισάντων οἶδα παθόντας ἐγώ. Καὶ γὰρ καὶ ταύτην ἀκερσίαν ἐφύλαξα πάσαν, καὶ τῶν ὀφειλόντων εἰς εὐδοκίμῃσιν δοπανηθῆναι τὴν σὴν ἐνέλιπον οὐδὲν, ἐκ τῶν ἐμαυτῆς, καὶ ὧν ἠλοῦν οἰκοθεν ἔχουσα, δαπανώσα χρημάτων, καὶ μήτοι νομίσης ὀνειδίξουσάν με ταῦτα λέγειν νῦν, ἀλλ' ἀντὶ πάντων σε τούτων μίαν κίτῳ χάριν, μὴ με δευτέρᾳ χηρείᾳ περιβλεπῆν, μηδὲ τὸ κοιμηθῆν ἡδὴ πένθος ἀνάψαι πάλιν, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐμὴν τελευτήν. Ἰσως μετὰ μικρὸν ἀπελευσομαι χρόνον. Τοὺς μὲν γὰρ νέους ἐλπίς καὶ εἰς γῆρας ἤξειν μακρὸν, οἱ δὲ γεγηρακότες ἡμεῖς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸν θάνατον ἀναμένομεν. Ὅταν οὖν με τῆ γῆ παραδῶς καὶ τότε ὅσπερος τοῦ πατρὸς ἀναμάρτητος τοῦ σοῦ, στέλλου μακρὰς ἀποδημίας, καὶ πῖε θάλασσαν, ἣν ἂν ἐθέλης· τότε ὁ κωλύων οὐδεὶς. Ἔως ἴδ' ἂν ἐμπνέωμεν, ἀνάσχοι τὴν μεθ' ἡμῶν οἰκησιν, μηδὲ προσκρούσης τῷ Θεῷ, μάτην καὶ εἰκῆ τῷ τοιούτοις ἡμᾶς περιβάλλων κακότης ἡδικηκότας οὐδὲν. Εἰ μὲν γὰρ ἔχεις ἔγκραβειν, ὅτι σὲ εἰς βιωτικὰς περιελάω φροντίδας, καὶ τῶν πραγμάτων ἀναγκάζω φροντίζειν τῶν ἐμῶν, μὴ τοὺς τῆς φύσεως νόμους, μὴ τὴν ἀνατροφήν, μὴ τὴν συνήθειαν, μηδ' ἄλλο μηδὲν αἰδεσθεῖς, ὡς ἐπιβούλους φεύγε καὶ πολεμικούς. Εἰ δὲ πάντα πράττομεν, ὥστε πολλὴν σοι παρασευδάσαι σχολὴν εἰς τὴν τοῦ βίου τούτου πορείαν, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον οὗτος γόν καταχέτω σε πρὸ ἡμῶν [γρ. ἡμῖν] ὁ δεσμός. Κἂν γὰρ μυρλοὺς σε λέγῃς φιλεῖς, οὐδ' εἰς σοι παρέξει τοσαύτης ἀπολαύσαι ἐλευθερίας· ἐπειδὴ μηδὲ ἔτι τις, ὅτε μὲν τῆς σῆς εὐδοκίμῆσεως ἐξίση ἐμοί. Ταῦτα ἡ καλὴ διέξεισι γλωττα· καὶ ὅπως Βασίλειος μὲν εἰς τὸν τῆς διακονίας ὑπήχγη ζυγόν, καὶ αὐτὸν κοινωνὸν ἔχειν ἐλπίσας τῆς τάξεως· ὁ δὲ τὸν βαθμὸν ὀκνήσας, καὶ ὑποσχέται νοῦτον παρακρουσάμενος, ὡς καὶ αὐτὸς μέλλων τοῦ Ἰσοῦ μετέχειν, τότε μὲν ἐξίσταται τὴν χειροτονίαν. Χαρισάμενος τοιγαροῦν τῇ μητρὶ, καὶ ἄκων τὴν μέχρι τέλους παρέχων γηροκομίαν, ἐπειδὴ ἐκεῖνη τὸν βίον ἀπέλιπε, πρᾶντικα οὗτος τὰ θεῖα ἐπ' αὐτῆ δράσας, τὴν τῶν γονέων διλην οὐσίαν περιτετὴν οὔσαν, τριχῆ διαιρεῖ· καὶ πρῶτα μὲν πενήτων ἔνδειαν τῷ χρυσῷ θεραπεύει· ὅσαι δὲ τῶν ἐκκλησιῶν ἐτύχχανον σπανίζουσαι καιμηλίων, τὸν ἄργυρον αὐτοῖς διανέμει· τῶν δὲ ἀκινήτων ὅτι περ ἦν, τῷ δημοσίῳ φέρων ἀποκληροῦ, τὴν ἀπραγμάσουνην ἑαυτῷ περιποιούμενος, καὶ ὄχλον παντὸς γοροβοῦχο διὰ διδράσκων. Εἴτα καὶ τοὺς οἰκέτας τῆς δουλείας ἀνείς, καὶ τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὰς παρασχόμενος, τὰ κάλλιστον πάντων ἑαυτῷ συνετήρησε, τὸ μηδὲν ἔχειν, καὶ τὸ λυθῆναι παντὸς δεσμοῦ τῷ παρόντι κόσμῳ συνάπτοντος, καὶ Θεὸν ἀντὶ πάντων πλουτήσαι, τὸ μακάριον ὄντως κτήμα καὶ ἀναπαύετον.

matrimonium, neque alium sponsum introducerem in domum patris tui: sed mansi in tempestate et tumultu, et non effugi ferream fornacem viduitatis, primum quidem adjuta supremo auxilio. Afferebat autem mihi non parvam malorum consolationem et quod tuum vultum viderem assidue, et mortui animatam servarem imaginem, ad illius effugiem accurate expressam. Propterea cum esses adhuc infans, et necdum loqui didicisses, quando parentes maxime delectant pueri, mihi magnam præbebas consolationem. Atqui nec illud mihi potueris objicere, quod viduitatem quidem fortiter tulerimus: patrias autem facultates tibi minuerimus propter necessitatem viduitatis: quod quidem scio accidisse multis, qui in orbitatem inciderant. Nam eas quoque universas reliqui integras, et quæ debebant expendi, ut vir bonus et probus evaderes, non cessavi exaxmeis, et quas domo attuli, expendere pecuniis. Nec existimes me hæc tibi nunc dicere exprobrantem; sed pro iis omnibus unam a te peto gratiam, ne me in secundam injicias viduitatem. Sed exspecta meum decessum. Fortasse brevi post tempore decedam. Nam spes quidem est, adolescentes esse ad longam venturos senectulem. Nos autem qui consenuimus, nihil aliud quam mortem exspectamus. Quando vero me terræ mandaveris, et cum ossibus patris tui miscueris, longas suscipe peregrinationes, et mare naviga quodcumque volueris: tunc nullus est prohibiturus. Quoadiu autem spiramus, sustineas nobiscum habitare: neque Deum offendas, nos temere in tanta mala conjiciens, quæ te nulla affecimus injuria. Nam si me quidem potes criminari, quod te atraho in hujus vitæ sollicitudines, et cogo te rerum mearum curam gerere: non leges naturæ, non educationem, non familiaritatem, nec aliquid denique aliud reveritus, fuge tanquam hostes et insidiatores. Si autem omnia facimus, ut magnum tibi paremus otium ad hoc ut hoc vitæ iter ingrediaris, si nihil aliud, hoc saltem te nostrum retineat vinculum. Nam etsi dicas te amari ab innumerabilibus, nemo tibi præbebit, ut tanta fruaris libertate. Nomo enim, cui tua bona existimatio sit æque curæ atque est mihi. Hæc refert lingua illa egregia, et quemadmodum Basilium quidem subiit jugum diaconatus, sperans fore, ut eum haberet ejus ordinis socium: ille autem gradum dubitans suscipere, pulchre eum promisso impellit, tanquam ipse quoque jam futuris esset ejusdem particeps. Et tunc quidem recusat ordinationem, victus a sua in eam reverentia.

IV. Cum aliquanto autem post tempore vix suscepisset ordinem lectoris, non libros sacros legebatur solummodo, sed etiam spiritu sapientiæ eos interpretabatur, et magna verbi luce et bono evidentiæ utebatur in expositione. Quamvis autem tanta esset gratia præditus, et universus populus penderet ab ejus lingua, ægre tamen ferens tumultus, qui erant in civitate, et vitans quidquid facit ad ostentationem, ut quid arceretur a desiderio, quod ab initio animo concipiebat, quod erat sub Deo vivere, et ei soli fieri manifestum, tristitia afficiebatur, agebatur, animo plurimi faciebat solitudinem, et tanquam illic absconsum inventurus thesaurum, ad eam festinabat. Cum hoc ergo animo versaret, opportuno tempore observato, jubens omnes valere cognatos, amicos, familiares, plausus civiles, ostentationes, quin etiam eorum, quibus fiebat injuria, defensiones: et nec viduitatem matris cogitans, nec sororis curam reputans, quæ juvenili corpore subierat jugum virginitatis, opusque habebat, ut ei diligenter provideretur: atque adeo ipsam quoque domum parum curans, relicta civitate, relictis omnibus, toto pede ad vitam quietam transfugit.

Deinde cum esset ætas adhuc juvenilis, etsi esset ei corpus natura male affectum et valetudinarium, se tradit monasteriis, in quibus vita agebatur accuratior et asperior, quam in aliis: et cum totam vestem exuisset cum sapientia carnis, aut ut verius dicam, illam prius exisset, induit amictum ex pilis contextum, corpus adhuc affligens, et veluti quamdam nubem attenuans, et lumini mentis præbens libertatem. Maximum autem ponebat studium in legendis libris divinarum Scripturarum. Quod quidem faciebat tam diligenter ut vim eorum, quæ in eis insunt, nihilominus in mente imprimeret: deinde manu propria et labore digitorum eas interpretaretur, ut dictum est: et quæ sunt comprehensu difficilia, aperta redderet studiosis: et quam sententiam ipse collegerat cum labore, præberet iis, qui volebant, accipiendam citra ullum laborem. Si ergo propriis laboribus panem præbere, conciliat mercedem, esurientes animas sic exsatiare, quantæ fuerit causa remunerationis? Sic ergo divinas Scripturas interpretans, deinde etiam eas exornat eo, quod ad mores pertinet: ut illud quidem esset ad mentis illum nationem, hoc autem ad morum curam gerendam: aut, si mavis, illo quidem illustraret solum divitias spiritus, quæ jacent in profundo: hoc vero etiam aperte deduceret, ut ejus essemus participes. In hac grata quiete et silentio componuntur ab eo libri de sacerdotio: in quibus quanta quidem sit dignitas sacerdotii, qualem autem esse oportent eum, qui hoc est dignatus, accurate ostendit. Tunc etiam scribit orationem ad quamdam illustrem mulierem, quæ paulo ante viderat noctem viduitatis, et magno luctu gravabatur, eam leniter recreans, et ostendens viduitatem non esse rem vilem et abjectam: sed magnam et venerandam esse ejus dignitatem, eamque magnis laudibus esse di-

Δ'. Μετὰ δὲ χρόνον τινα, τὴν ἀναγνώστου αὐτοῦ καταδεξάμενος, οὐ μόνον ἀπλῶς ὑπῆρχε τὰς ἐπὶ ὑπαναγνώσκων βίβλους, ἀλλὰ καὶ πνεύματι σοφίᾳ διερμηνεύων αὐτάς, καὶ πολλῶν τῶν φωτῶν τοῦ λόγου περὶ τὴν ἐξήγησιν χρώμενος· καίπερ δὲ οὕτως χάριτας ἔχων, καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα τῆς γλώττης ἀναρτημένον, ἀλλὰ τοὺς ἐν πόλει δυσχεραίνων θεοβόσκ, καὶ τὸ πρὸς ἐπίδειξιν ἅπαν περιούσιος, καὶ ὡςπερ ἡς ἐξ ἀρχῆς ὠδινεν ἐπιθυμίας εἰργόμενος, ἥτις ἦν ὑπὸ θεῶν ζῆν· καὶ τούτῳ μόνῳ καταπρῆ γίνεσθαι ἡσχάλλεν, ἐδυσφύρει, τὴν ἐρημίαν ἡγήτω τοῦ παντός ἀξίαν· καὶ ὡςπερ ἔχει κεκρυμμένον πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους θησαυρῶν, πρὸς αὐτὴν ἐσπεύει, οὕτως ἐπὶ νοῦν ἔχων, τὸν ἐπιτίθειον φυλάξας κερδὸν, πᾶσι χάριεν φεγγεζάμενος, οικείοις, συγγενῶσι, φίλοις, κρότοις πολιτικοῖς, ἐπιδείξεισι, πρὸς δὲ καὶ τῶν τοῖς ἀδικουμένοις συνηγορεῖν, καὶ μήτε μητρὸς χηρείαν εἰς νοῦν λαβῶν, μήτε μὲν προστάτην ἀδελφῆς ὑπολογισάμενος νέας ἔτι κομιδῆ τυχενοῦσης, τὸν τῆς παρθενίας τε ζυγὸν ἀναδεξάμενος, καὶ πολλῆς, ὡς εἰκὸς, προνοίας ἐπιθεοῦσας, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοῦ οἴκου τὴν ἐπιμέλειαν εἰς οὐκ ἔχοντες, ἀπολιπὼν τὴν πόλιν, πρὸς τὸν ἡσυχίῳ αὐτομολεῖ. Ἐἴτα τῆς ἡλικίας ἔτι νεαρῆς οὔσης, καὶ τοῖς φύσει τοῦ σώματος πονήρως καὶ νοσερῶς ἔχοντος, τοῖς μοναστηρίοις τοῖς μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐκρηθείας ἐπιλημμένοις ἑαυτὸν δίδωσι, καὶ τὴν ἑσπέρην πᾶσαν ἀποδοῦς μετὰ γε τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος, ἢ ταλθηθετερον εἰπεῖν, ἐκεῖνο προαποδοῦς, τὰ ἐκ τριχίνων ὑφέσματα περιβάλλεται, τρύχων ἐν τῷ σώματι, καὶ οἷον τι νέφος ἀπολεπτόνων, καὶ τῶν τοῦ φωτὸς παρέχων ἐκτετριαν. Ἔργον δὲ τῆς σπουδαιότατον, τῶν θείων Γραφῶν ἐπιπέπειν αὐτῷ βίβλους οὕτως ἐμμελῶς, ὡς οὐδὲν ἥττον ἐργασίῳ τῆς διανοίας τῶν ἐγκειμένων τὴν δύναμιν, καὶ αὐτῶν χειρὶ καὶ κινήσει δακτύλων διερμηνεύειν εὐκτα, ὡςπερ εἴρηται, καὶ σαφῆ τὰ δύσληπτα τιθέναι τοῖς φιλολόγοις, ὃν τε αὐτὸς πόνῳ συνέλεξε νοῦν, τῶν ἀπόνως θηρᾶσθαι παρέχειν τοῖς βουλομένοις. Ἐἴ οὖν τὸ, πόνος οἰνείοις ἄρτον δίδοναι, μισθοῦ προσόνον, νό ψυχᾶς οὕτω τρέφειν, πόσις ἐστὶ θέσθ παρατίον μισθαποδοσίας; ταύτην χροῦν τὰς θεῖας διερμηνεύων Γραφὰς, καὶ τῶν ἡθικῶν κάλιν ἐκκοσμεῖ· ὡς τὸ μὲν εἶναι πρὸς φωτισμὸν διανοίας, τὸ δὲ πρὸς ἡθῶν ἐπιμέλειαν. Ἡ μᾶλλον οὕτω καὶ τῶν μὲν διαφωτίζει μόνον τὸν κεκρυμμένον πλοῦτον τοῦ πνεύματος, τῶν δὲ, ὅπως ἂν καὶ μετάσχῃ, σαφῶς ἐκιδάσκει. Ἐν ταύτῃ τῇ φιλησυχίᾳ ἀεργωγῆ, καὶ οἱ περὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτῶν συντάττειται λόγοι· ἐν οἷς ὅσον μὲν τὸ τῶς ἱερωσύνης ἀξίωμα, ὅποτον δὲ δεῖ εἶναι τὸν ἱερωμένον, ἀκριβῶς δείκνυται. Τότε καὶ πρὸς τινα τῶν περιφανῶν γυναικῶν λόγον συγγράφει, ἄρτι χηρείας ἰδοῦσαν νύκτα, καὶ πολλῶν τῶν πένθει ταύτης βαρυνομένην, ὁμαλῶς ἀνακαταμένον καὶ δεικνύς, ὅτι μὴ πάνυ ἄδοξον καὶ ταπεινὴ ἢ χηρεία, ἀλλὰ καὶ μέγα καὶ σεμνὸν αὐτῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ πολλῶν ἀξιοῦται τῶν ἐγαλακίων ἢ τὴν συνείδησιν φυλάξασα τῶν κατοιχομένων, καὶ μὴ δευτέροις γάμοις ἑαυτὴν τε ἄτιμον θεῖσα, καὶ τῶν

πρὸς τὸν ἄνδρα στοργῆς καταψευσαμένη. Ἔτα καὶ ἀπερὶ παρθενίας ἄλλως συντάττει βιβλίον, θεσπέσιον τι τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ ἄβρητον τὸν κόσμον ἀποδεικνύων. Καὶ Σταγειρίῳ δὲ λόγους συγγράφει φίλῳ μὲν ἀνδρὶ καὶ συνήθει, κατόχῳ δὲ γενομένης πονηρῷ πνεύματι. Τὸ δὲ βιβλίον προφάσιν μὲν ἑσθινοῦ λαμβάνει, χωρεῖ δὲ διὰ πάσης φιλοσοφίας· καὶ ἔστι κοινὸν εὐχαριστίας καὶ ὑπομονῆς διδασκάλιον, τισυαύταις πιθανότησι καὶ ἀνάγκαις ῥητορικαῖς συγκακροτημένον, ἢ μᾶλλον θεαῖς εἰπεῖν καὶ πνευματικαῖς χάρισι, ὡς αὐτὸ τὸ, δαίμονι περιπεσέν, πείθειν ἀγαπητὸν ἡγεῖσθαι, καὶ ὠφελείας μεγίστης ὑποθεσίν. Οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ περὶ κατανύξεως δύο τότε αὐτῷ συντάσσονται λόγοι· ὧν ὁ μὲν εἰς Δημήτριον, ἕτερος δὲ εἰς Στελέχιον ἐπιγέγραπται, εἰς ἕχατον ἀκριβείας τὸν φιλάρετον ἐκπονοῦντες, καὶ δευτὸν μύωπα κατανύξεως ταῖς φιλοθεοῖς ἐνιέντες ψυχῆς. Ἄλλὰ τοῦτους μὲν, ὥστε μὴ πίπτειν, μηδὲ ταῖς τοῦ πονηροῦ τέχναις ἀλώσιμον γίνεσθαι τὸν φιλόθεον· ἕτερον δὲ συντάττει πρὸς τὸν ἤδη πεσόντα, εἴτ' ὅν πληγέντα βέλει τῆς ἀμαρτίας (θεοῦδωρος ὄνομα τῷ πεσόντι) ὥστε μὴ καταπεσέν, μηδ' ἀπογῶναι τῆν σωτηρίαν, οἷονεὶ φιλόανθρωπον αὐτῷ χεῖρα τὸν λόγον προτείνων, καὶ κείμενον ἀνίστας, καὶ μὴ συγχωρῶν ἐπιμεῖναι τῷ πτώματι. Ἄλλ' οὕτω μὲν διὰ τῶν λόγων ἐδίδασκε, πολὺ τὸ ὠφέλιμον μετὰ τοῦ ἡδέος ἐχόντων· πολλῶν δὲ μᾶλλον καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων προσήγε διδασκαλίαν, εὐχῆ μὲν προσκειμένος, καὶ ἀρετὴν ἅπασαν μετιῶν, ὡσπερ ἀρχέτυπον τοῖς ἄλλοις πρὸς αὐτὴν μέλλων ἔσεσθαι, ταπεινοφροσύνης δὲ οὕτως ἐπιμελούμενος, ὡσπερ ἐν τούτῳ τὸ πρωτατοῦ ἔχειν ἐθέλων τρόπον ἕτερον, ἐν τῷ μηδένα ἑαυτοῦ τιθεῖναι περὶ τὸ εὐτελεῖς δευτέρον. Ἀπέταττε δὲ καὶ μέρος τι τῆς ἡμέρας ἑατῷ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν νοσοῦντων, οἴκοθεν μὲν ἐκείνοις πάντα παρέχων, ὅσα δύναιμι, καὶ οὕτως αὐτοὺς ἀνακτᾶσθαι σπουδάζων· μάλιστα δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν λόγων προσφέρων παραμυθίαν, καὶ παντὶ τρόπῳ δεικνύς τὸ φιλόανθρωπον. Τί δέ; μετριοφροσύνης μὲν οὐδενὶ τὸ πλέον ἐδίδου, ἀγνοίας δὲ, ἢ ἔγχαρταίας, ἢ ἄλλης τῶν ἀρετῶν ὁποίας, ἔστιν ᾧ τῶν ἀπάντων τοῦ πλειονος ὑπεξίστατο; καὶ τίς οὕτως ἔξω θεσμῶν ἢ φρενῶν, ὡς συνθεῖσθαι τῷ λεγομένῳ; πλην ἄλλ' οὕτω μὲν ἀρετὴ πᾶσα τῷ ἀνδρὶ κατώρθωτο κρεῖττον ἢ κατὰ μίμησιν· ταῦτα δὲ καὶ ὡς ἐξάρτα τούτῳ νέμουσι, τὸ μήτε αὐτὸν ὁμωμοκένει μετὰ τὸ ἀποστῆναι κόσμου, μήθ' ἐτέρῳ τὸν ὄρκον ἐπαγαγεῖν, τὸ μὴ κατερεῖν τινος, τὸ μὴ ψεύσασθαι, τὸ μὴ ἐπαράσασθαι μηδενὶ, τὸ ἀστελεῖς μήτε αὐτὸν φθέγγεσθαι, μήτε ἄλλου λέγοντος ἀνασχέσθαι. Φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ τοῦ ὕπνου κατὰ τὸν καιρὸν τῆς χρείας οὕτω τυγχάνειν. Σχοῖνος καθέτω ἀνωθεν τῶν ἄκρων ἐκδεδεμένη, ἐφ' ἣ τὰς τε χεῖρας καὶ τὴν ὑπὸν ἑπερείδων αὐτὸς, βραχίλιας τινὸς καὶ οὐ βεδίλιας, ἀλλ' οἷον [γρ. οἶα] παρεψευσμένης τῆς καταφορᾶς μετελάμβανε.

rilia neque ipse sit locutus, neque alium dicentem

(6) ad. Quod dicitur, ut ei non ass.

gnam, quæ suam in defunctum integram conservavit conscientiam, se secundis nuptiis non reddidit infamem, ut quæ benevolentiam mentis sit in maritum. Deinde etiam de virginitate scribit alium librum, divinam ejus ostendens pulchritudinem et magnum ejus ornamentum, Stagirio quoque scribit pulchras orationes et valde præclaras. Hic vir erat ei valde familiaris: fuerat autem possessus a maligno dæmone, qualia sunt Dei judicia. Liber vero illam quidem accipit scribendi occasionem: per universam autem procedit philosophiam: eum dixeris esse commune documentum virtutis grati animi et tolerantiae, ut qui compositus sit tanta in dicendo probabilitate, tam multisque necessariis Rhetorum argumentis, aut, ut melius dicam, divinis et spiritualibus gratiis, adeo ut hoc ipsum quod inciderit in dæmonem, existimaretur non esse abominandum nec aversandum, ut quod fuerit argumentum maximæ utilitatis. Tunc etiam compositi sunt ab eo duo libri de compunctione: quorum unus quidem fuit inscriptus ad Demetrium, alter autem ad Stelechiū: eum, qui est studiosus virtutis, accuratissime elaborantes, et acrem stimulum compunctionis piis immittentes animis. Sed hos quidem scripsit libros, ne caderent illi, ad quos scripti fuerant, neque maligni laqueis pius implicaretur, sed staret firmiter in bono proficiens. Alium autem scribit ad eum, qui, pro dolor, jam erat lapsus seu percussus telo peccati (ei vero, qui lapsus erat, nomen fuit Theodorus), ut non concideret, neque desperaret salutem, tanquam benignam manum ei porrigens orationem, et jacentem erigens, et non concedens, ut omnino permaneret in peccato. Sed sic quidem erat ejus per libros doctrina, cum voluptate magnam habens utilitatem. Multo autem magis ex factis adhibuit doctrinam, ut qui perpetuo quidem vacaret orationi, et omnem exerceat virtutem, ad eam futurus aliis tanquam exemplar. Humilitatem vero ita erat amplexus, tanquam in ea alio modo vellet primas partes obtinere in eo, quod nulli alii cederet extremum omnium. Partem quoque diei sibi deputabat ad visendos ægrotos, e domo quidem omnia illis præbens pro viribus, maxime autem consolationem eis afferens oratione et omnibus modis eis ostendens benignitatem. Quid autem? Modestia quidem, ut diximus, cedebat nemini: in castitate vero aut continentia aut alia virtute est ex omnibus aliquis, cui cederet? Et quis illum vel adeo non novit, vel nescit esse verax, ut ei quod dicitur, assentiatur (6)? Sed sic quidem ille se pulchre gessit in omni virtute, melius quam ut eum quis posset imitari. Porro autem hæc quoque illi tribuunt tanquam eximia, quod neque ipse unquam juraverit, postquam aufugit a mundo: neque ulli jusjurandum detulerit, nulli detraxerit, nunquam sit inentitus, nulli sit male precatus, faceta ac scurriliana neque ipse sit locutus, neque alium dicentem

crem summum sumpsisse, cum esset opus : sic autem sumpsisse : funis ex alto demittebatur, alligatus extremis : cui et manus et barba ipse innitens, quemdam modicum, neque firmum, sed imbecillum et omentum somnium gustabat.

V. Cum sic vitam ageret, valde quidem studebat latere, et neminem habere, qui esset ejus conscius. Nulli enim eorum, qui mala fecerant, ut illi omnino curæ fuit latere. Hoc autem erat difficile, cum et virtus sic se habeat natura, ut eum, qui ipsam exercet, soleat facere manifestum : et Deus præterea velit cultorem suum glorificare. Itaque illum quoque sic in præsentia aperit. Vir quidam genere Syrus, nomine Hesychius, ætate quidem jam proventus, tempore autem fere quoque æqualem habebat exercitationem : qui ipse quoque erat unus ex illis, qui in sacro illo exercebantur monasterio : cujus vestigiis insistere cupiebat magnus ille Joannes, dum nondum esset virtute summus. Ei nocturnas preces Deo offerenti apparet quiddam divinum et fortius, quam ut id intueri humani possent oculi, quod et veretur lingua in medium adducere, et quod est auditu in primis horribile. Sed est adhibendus animus. Et enim non minus metu, quam voluptate mixta est narratio. Viri quidam veste candidi aspectu terribiles, e cælo quidem visi sunt ad eum descendere : Joanni vero lingua aureo, qui ipse quoque noctu precabatur, venire in conspectum. Visi sunt autem, unus quidem librum, alter autem claves habere in manibus. Deinde Joannes nova illa eorum forma obstupefactus, timore fuit correptus, et se simul humi dejecit. Illi autem eum manu apprehendentes, erigunt et metu solvunt, et jubent eum esse bono animo. Cum vero rogasset magnus Joannes, quinam essent, qui cum tanti essent, ad eum venirent : sed ne timeas, illi dixerunt. Nos enim venimus ad te, missi a Christo. Sic dixerunt, et statim alter eorum manus porrigens, dicit : Hoc accipe. Id autem erat liber. Ego enim, inquit, sum Joannes, cui Dei sapientia pectus dimisit et permisit, ut super ipsum recumberem nihil veritus. Quæ tibi quoque per nos faciet Scripturas comprehensu faciles, et deducet ad illius cognitionem. Similiter autem alter quoque manum porrigens : Accipe, dicit, has claves. Me autem scias esse Petrum, cui eæ fuerant a Deo traditæ. Quem nunc quoque crede per me eadem te dignari gratia, adeo ut quæcunque ligaveris aut solveris super terram, ita etiam se habeant in cælis. Ad hæc cum beatus ille erubesceret, et consternaretur animo, et tanta gratia se esse indicaret indignum, divini illi viri eum recreant et implent audacia. Deinde cum eum crucis figura obsignassent, et visi assent eum osculari, revolarunt in cælos. Hæc cum vidisset vir ille insignis, diu mansit plenus metu et stupore, adeo ut cum monachi eum viderent sic affectum, et rogarent quænam esset causa, vix ea aperuerit, indicens eis silentium : et ut hæc celaretur Joannes ne demus enim, inquit, ei occasionem, ut hinc re-

E'. Οὕτω μετιόντι τὴν βίον λαθεῖν μὲν εὐτὴ ἀε-
φερόντως ἦν ἡ σπουδὴ, καὶ μηδένα ἔχειν κέτω τὴν
συνειδότα. Οὐδενὶ γὰρ οὕτω τῶν τὰ πονηρὰ δρώντων,
ὡς ἐκείνη πάντως ἐμέλησε τὸ λαθεῖν. Τοῦτο δὲ
κοιμῆθι δυσχερὲς, φύσει τε τῆς ἀρετῆς οὕτως ἐχού-
σης, καὶ τοῦ Θεοῦ δοξάζειν τὸν θεραπευτὴν βουλο-
μένου. Δῆλον ταιγαροῦν ἐκείνον καὶ τέως τότε τὸν
τρόπον ποιεῖ. Ἄνθρωπος τις τῶ γενεῖ Σύρος, τὴν κλη-
σιν Πύχιος, τὴν Ἑλικίαν προεδοχῶς, σύγγρονος
ὀλίγου τὴν ἀσκήσιν ἔχων, εἰς καὶ αὐτὸς τῶν κατὰ
τὴν ἱερὰν ἐκείνην μονὴν ἀσλουμένων, οὗ καὶ κατ'
ἔχνος βραβεῖν ὁ μέγας ἡγάπα, ἕως οὕτω τὴν ἀρετὴν
ἄκρος ἦν. Τοῦτω δὲ νυκτὸς εἰς προσευχὴν ἱσταμένω
φρίνεται τι θεῖον καὶ ὀφθαλμῶν ὑψηλότερον· καὶ
ὡσπερ εἰς μέσον αὐτὸ θεῖται γλώττης ἀγῶν, οὕτω
δὲ καὶ ἀκούσται καινόν τι καὶ φοικωδέστατον. Ἄλλὰ
προσέχειν δέον τὸν νοῦν. Καὶ γὰρ οὐδὲν ἦτορ τῷ
φόβου καὶ ἡδονῇ συγκέκραται τὸ διήγημα. Δύο τινὲς
ἄνδρες λευκοὶ τὴν στολὴν, φοβεροὶ τὴν ὄψιν, οὐρα-
νόθεν ἔδοξαν αὐτῷ καταλθεῖν, καὶ τῷ μεγάλῳ τῷτω
καὶ αὐτῷ προσεύχεσθαι φαινομένην κατὰ προσέπων
προσελθεῖν· ὧν ὁ μὲν τόμον, ἕτερος δὲ κλειτὸς κα-
τέχειν ἔφευ. Τὸν Ἰωάννην δὲ τὸ καινὸν αὐτῶν τῷ
εἶδους καταπλαγέντα, φόβῳ ληφθῆναι, καὶ παρα-
χρημα σντρομμον ἑαυτὸν τῇ γῆ προσκαταβλεῖν.
Τοὺς δὲ τῶν χειρῶν ἐπιλαβομένους διαναστήσασθαι,
λύειν τε τὸν φόβον αὐτῷ, καὶ θαρρῆν ἐγκλεισῆναι.
Τῷ πυθομένῳ, τίνες ἂν εἶεν, οἷγε τηλικαύτης ὄψης
ἕξωμένοι πρὸς αὐτὸν ἐληλυθασί, μὴ φοβῶ, πάσαι
εἶπεν· οἱ δὲ, ἡμεῖς ἡκόμεν σοὶ πρὸς πρῶτον· ἐπὶ
Χριστοῦ. Εἶτα τὸν μὲν τὴν χειρὰ ἐκτείναντα τὸν ἄλλο
ἐπιδοδῶναι, Δέξαι τοῦτ', λέγοντα, τὸ βιβλίον. Ἐγὼ
γὰρ Ἰωάννης, ὡπερ ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία τὸ στήθος
ἀνῆκε, καὶ ἐπιπεσεῖν αὐτῷ παρεδέξατο· ἦτις δὲ σε
καὶ δι' ἡμῶν τὰ τῶν Γραφῶν εὐλυτα θήσει, καὶ
χειραγωγῆσει ταύτης πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν· τὸν δ'
ἄλλον καὶ αὐτὸν τὴν χειρὰ ὀρέγοντα, Δέξαι, φάσαι,
τάσοδε τὰς κλειτὸς. Ἐμὲ δὲ Πέτρον ἴσθι, τὸν κατὰ
Θεοῦ ταύτας ἐγγχειρισθέντα, ὃν καὶ νῦν δι' ἐμοῦ
πίστευε τῆς αὐτῆς σε χάριτος ἀξιοῦν· ὥστε ὅσα ἂν
θήσῃ, ἢ λύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, δεδεμένα ταῦτα εἶναι,
ἢ λελυμένα καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Πρὸς ταῦτα δὲ τὸν
μακάριον δυσωπούμενον, ὡσπερ καὶ ὑποπίπτοντα,
καὶ ἀνάξιον, ἑαυτὸν κρίνοντα χάριτος τηλικαύτης,
τοὺς θεῖους ἐκείνους ἄνδρας ἀναλαμβάνειν, καὶ
θάσσους αὐτὸν ἐμπιμπλῆν. Εἶτα καὶ ἐπιχαράξαντας
αὐτοῦ [ἴσ. αὐτῷ] τοῦ σταυροῦ τὸν τύπον, καὶ φιλή-
σαι φανέντας, ἀναπτῆναι πάλιν εἰς οὐρανοὺς. Ταῦτα
τὸν πολὺν ἐκείνον ἑωρακότα, μεστὸν φόβου καὶ
καταπλήξεως ἐπὶ πλεῖστον διαταλεῖν, ὡς καὶ τοὺς
μοναχοὺς οὕτως ἔχοντα θεωμένους, καὶ τὴν αἰτίαν
ἦτις εἴη διαπυθνομένους, μόλις αὐτὴν ἐκκαλύψαι,
σιωπῆν πολλὴν παραγγελλαντα, καὶ τοῦ ἀποφῆσαι
ταῦτα κατῆσαι τῷ Ἰωάννη, μὴ καὶ πρόσθεν αὐτῷ

δῶμεν, φήσαντα, τῆς ἐντεθεν ἀναχωρήσεως. Οἱ μὲν ἄ
οὖν ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσιν ἐκπλαγέντες τὴν ἀκοήν, τεκ-
μηρίῳ τούτῳ καὶ περὶ τὸ λοιπὸν ἐχρῶντο τοῦ βίου,
ὅτι παράδοξα πάντως ἔσται καὶ μεγαλεῖα διαπραττό-
μενος. Καὶ γέγονε μὲν ἀληθῶς, μυρία τοῦ Θεοῦ
τούτου ἐπὶ τῶν ἔργων δοξαζόντος. Ἡμῖν δὲ ὀλίγα
καὶ δι' ὀλίγων, ὁπόση δύναμις, ἐκ τούτων διήγη-
τέον.

Σ'. Ἀνὴρ τις Ἀντιοχεύς, τὸ γένος περιφανῆς,
τὸν βίον πολυτελεῆς, νόσῳ τινὶ περιαλγῆς τὸ ἡμικρα-
νον ἐγεγόνει. Τσοούτη δὲ ἡ τοῦ πάθους ἀκμὴ καὶ οὕτω
σύντονος, ὡς τὸν ὀφθαλμὸν ἐκστάναι τῆς ἕδρας τῆ
τοῦ κακοῦ δυνάμει πᾶσιν ὀραῖσθαι, πρᾶγμα θαυράτων
ἄξιον. Τούτου εἰς τὴν μονὴν ἀφικόμενος, ἐν ἧ τὸν
μέγαν διατελεῖν ἦν πολλὰ μὲν δεῖσθαι, πολλὰς δὲ
πρὸς ἔλεον ἀφιέναι φωνὰς, τὴν θεραπείαν αἰτούμε-
νον· τὴν δὲ καὶ συμπαθῆσαι μὲν (πῶς γὰρ οὐ παν-
των ὄντα φιλανθρωπότατον;) εἰρηκέναι δὲ μοχθη-
ρῶν ἔργων εἶναι ταῦτα καὶ τῆς εἰς Χριστιὸν ἀπιστίας
ἐπίχειρα. Εἰ οὖν ὄλη τῆ ψυχῇ τούτῳ προσέλθοις,
καὶ τῶν προτέρων ἀποσχόμενος ἐπιτηδεύματων,
ἀγωγὴν μετέλθης φιλῶν οὕτῳ καὶ ἀρέσκουσιν, οὐδὲν
τὸ κωλύον ἔσται καὶ τὴν τοῦ λυποῦντος ἔψοθαι
θεραπείαν. Τοῦ δὲ καὶ πιστεύειν ὁμολογούντος, καὶ
ἀμείνω θῆσει τὸν βίον ὑπισχνουμένου, πρὸς δὲ καὶ
τὰς ἀγίας ἐκείνας καταφιλοῦντος χεῖρας, καὶ τὸ
ἡμέτιον τῷ ἀλγούντι μέρει προσάπτοντος, οὐχ ἡ κε-
φαλὴ μόνη τῆς ὀδύνης ἀπῆλλακτο, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆ
βίᾳ ταύτης ἐκκρουσθεὶς ὀφθαλμὸς, ὡσπερ πρότερον
κατὰ χώραν ἦν. Ἐρκεῖ τούτο λεχθὲν, καὶ τῆς τοῦ
ἀγίου πίστεως σύμβολον γενέσθαι σαφές, καὶ ἦν
οὕτως ἐπιλοῦται παρὰ τοῦ Θεοῦ, γνωρίσαι ῥοπήν.

Ζ'. Ὁ δὲ λόγος καὶ ἕτερον ἐπὶ τούτῳ διεσθῆναι βού-
λεται, οὐδὲν ἦν τοῦ προλαβόντος τὸ σιωπᾶσθαι
μὴ ἀνεχόμενον. Τὸ, κατὰ τὸν Ἀρχέλαον πάντως
φημί, καὶ τῆς ἔτυχεν ἐκεῖνος θαυματουργίας· ὅς
Ἀντιοχείας μὲν ἀρχὸν ἐτύγχανεν ὢν, καὶ τὰ πρῶτα
φέρων τῆς πόλεως· ἔκ τινος δὲ αὐτῷ συμπτώματος
ἀπορήτου λέπρα τῷ μετώπῳ τις ἐπανθήνασα σφο-
δρα ἐλύπει, δι' ἀσχύνης τὸ πάθος τιθέμενον, καὶ
σχέδον ἅπασα ἐκτρεπόμενον ὄψιν. Πολλὰ μὲν οὖν
ιατρῶν τέχνη βοθητῶ χρησάμενος, οὐδὲν ἀνώνατο
πλέον, ἢ τῷ λίχνῳ παύσασθαι τῶν ἐλπίδων, ἕως
ἡλέχθησαν. Ὁψὲ γοῦν καὶ μόλις τὸν ἅγιον εἰς νοῦν
ἐκλλόμενος, καὶ θερμότερον πνεύματι πρὸς αὐτὸν
ἀγικόμενος, ποδῶν τε ἤπτετο τῶν ἀγίων, καὶ τὸ
πάθος ἐδείκνυ, καὶ θεραπείαν τοῦ λυποῦντος ἤτετο
λαβεῖν· τὸν δὲ καὶ ἐλεῆσαι τὴν συμφορὰν, καὶ ταῖς
τοῦ δεηθέντος ἐπικαμφοθῆναι φωναῖς. Εἶτα ὁμολογίαν
αὐτὸν ἀπαιτῆσαι πονηρῶν εἰς τὸ ἐξῆς ἔργων ἀπο-
τροπῆς, καὶ τῆς τῶν προημαρτημένων αὐτῷ διορ-
θώσεως. Ὡς δὲ ἐκεῖνος πάντα ποιεῖν ἐπηγγέλλετο,
καὶ τὴν θεραπείαν ἐπιμελῶς ἀντεπράττετο, λαβεῖν
αὐτὸν παραχρῆμα κελεύει, καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χρι-
στοῦ τοῦ λούσαι τῷ ὕδατι, ἀφ' οὐπερ ἔθος πίνειν τοὺς
ἀδελφοὺς. Τούτου δὲ γινόμενου, κάθαρσις αὐτῷ τῆς

cedat. Illi ergo his, quæ dicta sunt, obstupefacti,
hic deinceps futuram ejus vitam conjiciebant,
quod scilicet esset facturus magna et admirabi-
lia. Et facta quidem sunt vera innumerabilia,
Deo glorificante magnum illum in operibus. No-
bis autem pauca et paucis sunt narranda pro
viribus.

VI. Vir quidam Antiochenus, illustris genere, vita
splendidus et magnificus, morbo quodam magnum
sentiebat dolorem in media parte cranii. Tanta
autem erat vis morbi et adeo intensa, ut oculus
sede esset emotus, ut qui vi mali non potuisset re-
sistere: et ita videretur omnibus res lacrymabilis.
Is cum venisset ad monasterium, in quo degebat
magnus Joannes, multum quidem rogabat: multas
autem emittebat voces ad movendam misericordiam,
petens curationem. Is vero fuit quidem
misertus. Quidni enim, cum esset omnium homi-
num clementissimus? Dixit autem, hæc esse præ-
mia sceleratorum factorum, et in Christum incre-
dulitatis. Si ergo, aiebat, toto animo ad eum ac-
cesseris, et deinde prioribus relictis studiis, vitæ
rationem aggressus fueris ei gratam et mundam, nihil
erit quod obstat, quo minus sequatur curatio ejus,
quod te cruciat. Cum is autem et se fateretur cre-
dere, et polliceretur vitam mutare in melius, et il-
lius catissimas manus deoscularetur, et dolenti
parti vestem admoveret, non solum fuit caput libe-
ratum a dolore, sed etiam oculus, qui vi ab eo fue-
rat exturbatus, fuit loco priori restitutus. Satis erat
hoc, quod dictum est, ut esset signum evidens fidei
sancti, et ut significaret magnum gratiæ adju-
mentum, quod a Deo erat effatim consecutus.

VII. Vult autem oratio alterum quoque adjicere,
nihilominus præcedente, quod nequaquam patitur
mandari silentio. Cujusmodi enim fuerit id, quod
Archelao acciderit, scitis utique, et quodnam in
eum factum fuerit miraculum: qui erat quidem
præses Antiochiæ, et obtinebat primas partes in ci-
vitate: arcano autem casu lepra quædam, quæ in
ejus fronte effluerat, eum magna afficiebat mole-
stia, ut quæ eum pudore afficeret, et efficeret, ut
omnium vitaret oculos. Cum itaque multum usus
esset medicina, ut quæ posset ei opem ferre, nihil
aliud fructus ex ea accepit, quam ut spe blanda il-
luderetur, donec constitit eam esse fallacem. Cum
autem sanctus vix tandem ei venisset in mentem, et
ad eum venisset ferventiori spiritu, tetigit sanctos
illos pedes, et morbum ostendit, et petit ut conse-
queretur curationem ejus, quod illum male habebat.
Is autem et misertus calamitatis, ut qui esset
clementissimus, et flexus fuit precantis vocibus.
Deinde cum eo pactus est, ut a malis declinaret
operibus de cætero, petens etiam, ut priora peccata
corrigeret. Quod quidem cum esset pollicitus, præ-
buit ei curationem: dicens in nomine Christi lava te
aqua, ubi fratres solent bibere. Quod cum factum

esset, fecit similiter atque Siloë 6, et consecuta est lepræ sanatio adeo pure, ut nec morbi quidem remaneret vestigium. Quanta Archelaum propter hoc incessit lætitia ! Quantam perfudit gaudium ! Quantas effecit hoc ut Deo ageret gratias ! Quid non dico, quod est majus et perfectius ? Quanti fuit ei studii causa, ut ad animæ aspiceret curationem ! Sancti enim verbis adeo fuit captus, et adeo studuit revera exsequi id, quod ei promiserat, ut nihil differret, neque rei daret ullam moram temporis : sed iis, quæ habebat, statim distributis pauperibus, aliorum deinceps esse statueret versari in iis, quæ ad hanc vitam pertinent : et ejus sectari somnia, ex iis stulte illud : ipse autem veniens ad monasterium, in quo erat illius medicus, voluerit esse in numero illorum, qui illic exercebantur : et sub eo præceptore vitam eligens perfectissimam, illic usque ad finem studere placere Creatori. Hoc multos ex iis, qui erant illustres Antiochiæ, excitavit ad similem æmulationem, et adjunxit numero eorum, qui salvi sunt : similiter enim Deo suas propter egentes dedicantes facultates, alii quidem relati sunt in numerum hujus sancti monasterii, quomodo etiam aiunt illum Theodorum, qui fuit unus ex valde illustribus : alii vero ventilabant ad alia, quæ in civitate erant monasteria. Omnes autem intuebantur ad vitam Joannis, tanquam unum exemplar. Nam etsi erant apud singulos, qui vita et ordine præstabant aliis, is tamen erat omnium primus eruditor et magister.

VIII. Verum enimvero vult oratio aliorum quodque meminisse ejus miraculorum, et ea non dari oblivioni, quæ revera non sunt digna quæ dentur. Nam vir quidam nomine Eucleus, cui invidia læmonis excisus erat oculus, statuit, vitam suscipere monasticam in eo monasterio, in quo erat sanctus : cumque accessisset, et habitum mutasset et vitam, magnum Joannem attrahit ad misericordiam. Audit itaque illum sic ad verbum orantem, et magno fervore commiserationis sic animum inflammantem : Deus, o frater, tibi mædebitur, et illuminabit tuos oculos et cordis et corporis. Simul cum hoc dicto concurrit etiam curatio, et illuminatus erat oculus, et eo utebatur similiter atque alio. Simpliciter et leniter a me narrantur miracula, dum ad orationis aspicio longitudinem, et nihil volo fuse ac prolixè persequi. Sed nullo opus est ornamento externo, et iis quæ ea possunt extollere, sed sufficiet eis sua pulchritudo et magnitudo. Quo circa sunt etiam mihi alia eodem modo narranda.

IX. Mulier quædam civis Antiochena, nomine Christina, profluvio sanguinis septem jam annos graviter laborabat. Cum ea ergo diu usa medicis, agnovisset eos vana spe ducere et mora inutili, vehitur a jumentis, et viro sequente, defertur ad

λίπρας ἐπηκολούθει, καὶ οὕτως ὡς μηδὲ σύμβολόν τι τοῦ πάθους τὸ παράπαν ὑπολείπεισθαι. Πόση τὸν Ἀρχέλαον ἐπὶ τούτῳ χαρὰ περιέλαβε ; πόσης εὐχαριστίας αὐτῷ τῆς πρὸς τὸν θεὸν πρόξενον κατέστη ; (τί μὴ λέγω τὸ μείζον καὶ τελειώτερον ;) πόσης εὐχαριστίας τούτῳ πρὸς ψυχῆν θεραπείας ἢ σωματικῆ αὐτῆ γέγονεν ἰασις ; καὶ γὰρ οὕτως ἦλθω [γρ. ἐάλω τῶν τοῦ ἁγίου λόγων καὶ πραιτέσεων, καὶ οὕτως ἔσπευσεν ἀψευδεὶς αὐτῷ ἐτεῖσαι τὰς ὑποσχέσεις, ὥστε οὐκ εἰς ἀναβολὰς, οὐδὲ χρόνον τινὰ δοῦναι τῷ πράγματι καὶ μελλήσεις, ἀλλὰ πρασίῃ τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις καὶ πένθσι διελόμενοι, ἐτέρων εἶναι λογισασθαι, τὸ περὶ τὸν βίον ἀνεστράφηκε φιλεῖν, καὶ τοῖς ὄνειροις τούτου προσκίεσθαι, καὶ τῶν φθειρομένων ἀντέχεσθαι· αὐτὸν δὲ τὸ μοναστήριον, ὃ τὸν ἱατρὸν εἶχε, καταλαβόντα τούτου [ἴς. τούτου], μέρος ἑαυτὸν ποιῆσαι, καὶ τῶν ἐκεῖ καλῶς ἀσκουμένων καὶ βίον ἐλόμενον ὑπὸ παιδευτῆ τούτῳ καὶ καθηγεμόνι τὸν ἀκριβέστατον, ἐκεῖ μέχρι τέλους εὐαριστήσασθαι τῷ κτίσαντι. Τοῦτο πολλοὺς τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ περιφανῶν πρὸ τὸν ὁμοίον ἠρέθισε ζῆλον, καὶ τῷ μέρει τῶν σωζομένων συνέταξε. Παραπλησίως γὰρ τῷ θεῷ τὴν οὐσίαν διὰ τῶν δεομένων ἀποσιούμενοι, οἱ μὲν, τῷ τοῦ ἁγίου τούτῳ φροντιστηρίῳ συγκατελέγοντο (ὡς περὶ δὴ καὶ θεόσωρον ἐκεῖνόν φασιν, ἐν τῶν σφόδρα ἐπιφανῶν φερόμενον), οἱ δὲ καὶ ἑτέροις προσεφοίτων μοναστηρίοις τοῖς ἀνὰ τὴν πόλιν κειμένοις· πάντες δὲ ὡς περὶ εἰς ἀρχέτυπον ἓν, τὸν Ἰωάννου βίον ἀπέδλεπον. Καὶ γὰρ εἰ περὶ ἑκάστοις ἦσαν, οἱ καὶ βίῳ καὶ τάξει διεφέρον, ἀλλὰ πάντων εἷς ἦν οὗτος ὁ πρῶτος καθηγητῆς καὶ διδάσκαλος.

Η'. Ἀλλὰ μεμνησθαι πάλιν ὁ λόγος καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ βούλεται θαυμασίων, καὶ μὴ λήθη παραδίδόναι τὰ μὴ σιωπῆς ὄντως ἄξια. Ἀντὶρ γὰρ τις Εὐκλειος τοῦνομα, φθόνῳ δαιμονίῳ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπεῖς, τὸν μονήρη βίον ἐν ᾧ περὶ ὁ μέγας οὗτος ὑπῆρχε σεμνεῖν μετελθεῖν εἴλετο. Καὶ προσελθὼν καὶ σχῆμα διαμείψας καὶ βίον, εἰς ἔλσον ἐπισπᾶται τὸν ἅγιον. Ἀκούει τοιγαροῦν οὕτως ἐκείνου προσευξαμένου, καὶ πολλῇ τῇ θερμῇ τῆς συμπαιθείας τὴν ψυχῆν ἐκπυρώσαντος. Ὁ θεὸς, ἀδελφε, ἰσχυραὶ σὲ, καὶ φωτίσει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῆς καρδίης σου καὶ τοῦ σώματος. Ἀμὲν δὲ τῷ λόγῳ καὶ καὶ τῆς θεραπείας συνέτρεχε, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἐφωτίετο, καὶ ἦν ἔχων τῷ ἑτέρῳ παραπλησίως. Ἀπλῆ μοι καὶ σχεδὸς ἢ τῶν θαυμάτων διήγησις πρὸς τὸ μῆκος ἀφορῶντι τοῦ λόγου, καὶ μηδὲν ἐπεξεργάζεσθαι βουλομένη· πλὴν οὐδεμίαν χρεῖαν χρεῖαν τῆς ἐξωθεν εὐπρεπειᾶς, καὶ τῶν ἐπιλαίρειν αὐτῷ δυνάμενων, ἀλλὰ κάλλος αὐτοῖς καὶ μέγεθος τὸ ἴδιον ἀποχρήσει. Ὅθεν δὴ καὶ τᾶλλα τρόπον μοι τὸν ἴσον διηγῆτεον.

Θ'. Γυνὴ πολιτικῆ Ἀντιοχείας, τοῦνομα Χριστίνα, ταύτην αἰμορροίας πάθος καὶ εἰς ἔβδομον ἔτος χλασπῶς ἔτροχεν. Ὡς οὖν ἱατροῖς πολλὰ χρετσαμένη, κενὴν ἐλπίδα νὰ ἐξ αὐτῶν ἔγνω καὶ ματαίαν τριβὴν, φόρτος γίνεται τοῖς ὑποζυγίοις, καὶ τοῦ ἀνδρός

συνόντος πρὸς τὴν ἀγίαν ταύτην μονὴν φέρεται, καὶ ἅ τῶν πυλῶνι προσπίπτει. Ὁ δὲ καὶ πρὸς τὸν ἅγιον εἰσελθὼν, καὶ τὴν αἰτίαν εἰπὼν τῆς ἀφίξεως, τὸ παρά τὸ θεόν πράξειν ἐπιτιμᾶται, καὶ τὴν τοῦ συνοίσοντος ἄγνοιαν. Τί γάρ, φησί, τὸν θεραπεύειν ταῦτα δυνάμενον παρελθὼν, ὁμοιωπαθεὶ προσῆλθες ἀνθρώπων, τὰ ὑπὲρ τὴν δύναμιν ἀπειτῶν, πλὴν ἀλλὰ τῇ γυναικὶ λέξον· ὡς εἰ τὸ σκληρὸν τοῦτο καὶ ἀπαρχώρητον τοῦ τρόπου διωσαμένη, μετρίαν ἐκυτὴν καὶ φιλόφθονον τὰς θεραπεύσεις παράσχῃ, καὶ χεῖρα μὲν πλουσίαν διανοήσῃ τοῖς πένησι, προσευχῶν δὲ μνησθεῖν, καὶ ἐγκρατείας ἀντιποιήσαιο, ταχέα καὶ ἡ τοῦ σώματος θεραπεία μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἐψεται. Μανθάνει ταῦτα τὸ γύναιον, καὶ μηδὲν ἀτελεὲς ἀφείναι τῶν ἐπιτεταγμένων δηλοῖ. Ὡς δὲ παρά τὸν ἀνδρὸς ἤκουσε τὴν ἐπαγγελίαν ἐκεῖνος, β

Ἄπιτε, φησί, μετὰ εἰρήνης· τεθεράπεται γὰρ ἡδὴ παρά Χριστοῦ σοὶ τὸ γύναιον. Τοῦτο αὐτὸς ἀπελθὼν, καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων οὕτως ἰδὼν, εὐθὺς ἄμα γυναικὶ τὴν μὲν γλώττην πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ κτίσαντος, τοὺς δὲ πόδας πρὸς πορείαν ἐκίνισε. Ἐν ἔτι τοῖς εἰρημένους προσθεῖς, τῶν ἑτέρων πάλιν ἐν ἰδίῳ καιρῷ μνησθήσομαι.

Γ'. Λέων μεγέθει μέγιστος, καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπόστατος, φοβερώτατος τε ὄφθη καὶ ἐπιθίσθαι δεινότατος, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τοῖς περὶ Ἀντιόχειαν ἐκώμαζε τόποις. Οὗτος γεωργοῖς μὲν πονηρὸς γείτων, ὀδύται δὲ χαλεπὸν θέαμα καὶ συνάντημα ἦν. Καὶ γὰρ ἀθρόον τούτοις ἐπιτιθέμενος πλείστους τε ἀνῆρει καὶ παρέπεμπε τῇ γαστρί. Καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα φοβερὸν καὶ ἀμήχανον. Καὶ ποτε πρὸς αὐτὸν πολλὴ καὶ ἀκμάζουσα τῶν πησιουχῶρων ἐπιστρατεύσασα χεὶρ ἐπὶ κακῶν τῶν ἰδίων ἔγνω τὸ τολμηρὸν ἐπιδείξασα. Καὶ γὰρ ἐξαίφνης πάντων καταδραμῶν, οὗς μὲν καὶ μόνῃ τῶν βρυχήματι κατατίσας φυγᾶς ἔδειξεν, οὓς δὲ καὶ διαλαφῆρας τῶν στόματι δεῖπνον ἔθετο, τινὰς δὲ καὶ διασπαράξας τοῖς ὄνυξιν ἐλεεινοὺς εἰργάσαστο. Καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ λείοντος τραυματίας; ἐνεῦθεν τί συνέβαιεν; ἀφίσθαι μὲν τὰς ἀρούρας ὑπὸ τῶν γεωργῶν ἀνεπιμελήτους, ἐκτρέπεσθαι δὲ τοὺς ὄδοιποροῦντας εἰς τόπους ἀδιάτους διὰ τὸ τοῦ θηρὸς ἀνυπόστατον. Ὡς δὲ εἰς ἔσχατον ἀπορίας ἐλθόντες, μόλις ποτὲ τὸν τοῦ θεοῦ ἀνθρώπων εἰς νοῦν ἔλαβον, πεμπληθεῖς πρὸς αὐτὸν ἀρικόμενοι, τὰ τε κακὰ καὶ ἐκ τοῦ λέοντος διηγοῦντο, καὶ περ' αὐτοῦ λύσιν ἠτούντο τῆς συμφορᾶς. Ὁ δὲ πρότερον εἰς ὀλιγοπιστίαν αὐτοὺς ὀνειδίσας, καὶ τοῦ ἄμαχαν αὐτοῖς ὄφθη τὸν θῆρα, δεσποτικῶν ἐντολῶν ὀλιγοπίαν αἰτιασάμενος, ὑμεῖς μὲν, ἔφη, πάντες ἡμεῖς [?σ. λείπει ἐν] τῶν ναῶν συναελθόντες ἐξιλεούσθε τὸ θεῖον· τούτων δὲ, ὅπερ ὑμῖν δίδωμι (σταυρὸς δὲ τὸ διδόμενον ἦν) ἐπὶ τὰς τοῦ λέοντος στήθεα διεξόδους· καὶ φόβος μὲν πᾶς ἀπέστω, τελεία δὲ πίστις ἔστω, καὶ ταχέως Ὑμῖν γνώριμος ἡ τοῦ ἡμεῶν Χριστοῦ δύναμις ἔσται. Τούτων ἐκείνοι τὸν σταυρὸν λαβόντες, καὶ τὰ ἐπιτεταγμένα ποιήσαντες, ὡς τὴν ἐπιούσαν ἐκεῖ γεγονῆσιν (ὡς Δέσποτα καὶ θεὸς πάντων, καὶ παραδύζων ἔργων ἀκατάληπτε ποιητὰ), νεκρὸν ὄρωσι τὴν θῆρα πρὸς αὐτῇ βάσει

hoc sanctum monasterium, et projicitur in vestibulo. Ille autem ad sanctum ingressus, cum dixisset causam adventus, a sancto reprehenditur, quod non fecerit ut erat consentaneum, et quod ignoraret id, quod erat sibi futurum conducibile. Cur enim, inquit, eo præterito, qui hæc potest curare, accessisti ad virum, qui est obnoxius iisdem affectionibus, ab eo postulans ea, quæ facere non est in ejus potestate? Sed tamen hæc dic uxori: Si asperis et pervicacibus his moribus ejectis, te moderatam et benignam ancillis præbueris: et manum quidem largam et divitem pauperibus aperueris, precationemque et continentiam oblivioni non mandaris, animæ curationem cito consequetur curatio corporis. Accipit hæc mulier, et significat se nihil omisuram eorum, quæ jusserat. Postquam audivit ille a marito uxoris promissionem: Abite, inquit, jam enim curata fuit a Christo uxor tua. Hoc cum ipse abiens, revera ita esse vidisset, statim cum uxore linguam quidem movit ad gratiarum actionem, pedes autem ad iter. Cum unum iis, quæ dicta sunt, adjecero, aliorum rursus suo tempore faciam mentionem.

X. Leo magnitudine maximus, et cujus vires sustineri non poterant, et qui erat visu inaxime terribilis, et ad evadendum acerrimus, illo tempore versabatur in locis, quæ sunt circa Alexandriam. Is erat agricolis quidem malus vicinus, viatoribus autem grave spectaculum et occursu formidabile. Magno enim impetu in eos irrumpens, plurimos occidebat, et simul in ventrem transmittibat: eratque ex æquo et damno perniciosissimus, et ad eum de medio tollendum difficillimus: et cum magna et vivida manus eorum, qui prope habitabant, in ipsum invasisset, agnovit se suo malo hoc esse ausam. Celerrime enim in omnes incurrens, alios quidem solo rugitu loco motos, vertit in fugam: alios autem ore discerptos exedit: aliorum vero cum corpus dilacerasset unguibus, reddidit miserabiles. Quid enim aliud, nisi sauciatos a leone? Hinc quid accidebat? Neglectos quidem agros relinqui ab agricolis: ad loca autem invia divertere viatores, propterea quod bestia sustineri non posset. Postquam autem jam ad extremam redacti dubitationem, vix tandem recordati fuerint homines Dei, frequentissima multitudinis ad ipsum venientes, narrabant ipsa mala quibus leo eos affecerat, et ab ipso petebant, ut eos solveret hac calamitate. Ille vero cum paucam fidem eis prius exprobrasset, et quod eis visa esset bestia inexpugnabilis, causatus esset contemptionem divinorum præceptorum: Vobis quidem, inquit, omnibus est Deus placandus, in templum simul convenientibus: id autem, quod de vobis (erat vero crux) ponendum est in iis locis, per quæ transit leo: et absit quidem omnis metus: sit autem perfecta fides, et haud ita multo post manifesta vobis quoque erit mei Christi virtus. Cum hanc illi crucem accepissent, et sicut eis fuerat imperatum fecissent, et die sequenti illuc ve-

nissent, o Domine et Deus omnium, et admirabilem operum effector ineffabilis, belluam vident jacentem mortuam ad ipsam basim Crucis. Sed missis in præsentia quidem miraculis, transeamus ad orationis seriem. Cum ille ergo beatus sic quatuor annos vixisset in hoc monasterio, partim quidem iis, quæ dicebat, partim autem et magis, iis quæ faciebat, inducens ad virtutem, evasit clarus et omni ex parte celebratus, omnibusque et linguis et auribus magnam afferebat voluptatem: aliis quidem dicere, aliis vero ea quæ dicebantur, attendere ex æquo amantibus. Cum hæc illi non modo grata non essent, sed ea etiam ægre ferret, (non minus enim, quam ex Deo vivere, studebat sic vivendo latere, ut antea diximus) rursus constituit aufugere, et se oculis hominum subducere. Cum itaque clanculum aufugisset, et seorsum vivere statuisset, totos duos transegit annos, vivens solitarie, et soli Deo apparens. Non erat ei lucerna, non lectus, non mensa, neque aliquid hujusmodi, quod faciat ad ministerium corporis. Solum autem erat ei parum panis, quod præbebatur ab aliquo ex vicinis: algori vero et æstui, et omnibus injuriis aeris erat expositus, et cum eis contendebat. Quoniam autem oportebat ipsum quoque, cum esset homo, ostendi esse oonoxium naturæ infirmitatibus, quid sit, et quomodo res illius dispensatur, et qualibus sæpe solet Dei sapientia uti occasionibus, alia per alia contexens et varians, facileque et magno artificio dispensans? In imo ventre accipit sensum doloris, et ejus renum solvuntur vires, ut qui fuisset superatus a niniis frigoribus. Compulsus ergo ab hac necessitate, vel potius deductus ab eo, quo ducebatur, spiritu, ut esset multis causa salutis, ad Ecclesiam præter spem venit ejus luminare: et cum omnibus quidem, præcipue autem magno Meletio fuisset causa magne lætitiæ, et ab eo fuisset jucundissime acceptus et recreatus, deinde etiam ab eo accipit ordinem diaconi. Cum autem in hoc gradu pulcherrime, ut Deo gratum erat, totos quinque annos summam ingenii copiam habebat ex tempore, majori elaborabat aurer lingua, imbris instar effundens, pulchre rigabat faciem Ecclesiæ.

XI. Cum postea autem Meletius venisset ad episcoporum synodum, quæ congregata fuerat Constantinopoli, ut eos quidem deponeret, qui cum Spiritu sancto pugnant non in Spiritu Dei: Gregoriam autem illum theologum in sede collocaret: et illic quæ sunt caduca et ad tempus permutasset manentibus, hic vere aureus, simul quidem vitans omnem excellentiam et bonum amplectens silentii et quietis, revertitur in primum monasterium. Sed cum illinc rursus recessisset: revertitur Antiochiam, non migrans temere, nec sine Dei numine, ut alius duce utens sua ratione. Sed Deum eum movente et vocante, modo quodam diviniore et præstantiori ratione. Magno enim Flaviano, qui Meletio paulo ante in sede successerat, Deo in auro canenti sacros hymnos, apparens angelus in

τοῦ σταυροῦ κείμενον. Ὅτῳ τοιγαροῦν ὁ μακάριος εἰς τέταρτον ἔτος τῆ μονῆ ἐκεῖνη διαβίου, καὶ τὰ μὲν οἷς ἔλεγε, τὰ δὲ καὶ μᾶλλον οἷς ἔπραττε πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπαγόμενος, περιφανῆς κατέστη καὶ περιβόητος, καὶ ἦν ἡδὺ πᾶσιν ἐντύπωμα καὶ γλώσσας καὶ ἀκοαίς, τῶν μὲν λέγειν, τῶν δὲ προσέχειν τοῖς λεγομένοις ἐπίσης φιλοῦντων. Πρὸς ταῦτα ἐκεῖνος οὐχ ἔπικω ἠδέως, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀτρώδως ἔχων καὶ βαρυνόμενος, καὶ τὸ λαθάνειν ἐκ παντὸς τρόπου διανοούμενος, δρασμὸν ἕτερον πάλιν, καὶ τὸ ἐκ μέσου [γρ. μέσων] ἐαυτὸν θεῖναι καὶ ἀφανῆ διασκεψάτο. Καὶ τοίνυν λάθρα διαφυγῶν, καὶ καταμόνας γενόμενος παρ' ὅλους δύο διῆγεν ἐμιαυτοῦς, ζῶν οὕτως ἐρημικῶς, καὶ τῷ θεῷ μόνῳ φαινόμενος. Οὐ λύχνος ἦν αὐτῷ, οὐ κλίνη, οὐ τράπεζα, οὐδὲ τι τοιοῦτο τῶν πρὸς ὑψηροσίαν τοῦ σώματος. Ἄρτος δὲ μόνος, καὶ αὐτὸς βραχύτατος πρὸς τινος τῶν ἐκγεϊτόνων ποριζόμενος· ψύχει δὲ, καὶ καύσωνι, καὶ πάσαις ταῖς ἐκ τοῦ ἀέρος ταλαιπωρίαις ἐτέλει διαμιλλώμενος. Ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ αὐτὸν ἀνθρώπων ὄντα, καὶ ταῖς ἀσθενείαις τῆς φύσεως ὑποκείμενον ἐλεγχθῆναι, τί γίνεται; καὶ πῶς τὰ κατ' ἐκεῖνον οἰκονομεῖται; καὶ οἷαις ἡ τοῦ θεοῦ σοφία πολλάκις ταῖς ἀφορμαῖς κέρηται, ἕτερα δι' ἑτέρων πλεῖδεν εὐμηγάνως οἰκονομοῦσα; τὰ ὑπογαστρίαι πληττεται, καὶ τὰς δυνάμεις διαλύεται τῶν νεφρῶν, ταῖς τῶν πάγων ὑπερβολαῖς ἠττηθεῖς. Ἰπὸ ταύτης συνωθούμενος [γρ. οὖν ὠθούμ.] τῆς ἀνάγκης, μᾶλλον δὲ παρὰ τοῦ ἄγοντος αὐτὸν πνεύματος ἡδηγούμενος πολλοῖς ὑπόθεσις σωτηρίας γενέσθαι, τὴν Ἐκκλησίαν πρὸ ἐλπίδα καταλαμβάνει· καὶ πᾶσι μὲν, ἐξαιρέτως δὲ τῷ μεγάλῳ Μελετίῳ, πολλῆς ἡδονῆς καταστάς αἷτος, καὶ ὑποδειχθεὶς ὡς ἥδιστα πρὸς αὐτοῦ καὶ παρικληθεὶς, εἶτα καὶ τὴν τοῦ διακόνου χειροτονίαν ὑπ' αὐτοῦ καταδέχεται. Τούτῳ δὲ τῷ βαθμῷ κάλλισται, καὶ ὡς θεῷ φίλον, ἐπὶ πέντε τοῖς ὅλοις ἔτεσιν ἐνευδοκίμησας, καὶ λόγοις οἷς τε ἐσχεδίαζε, καὶ οἷς κατὰ σχολὴν συνετίθει καὶ μελέτης ἡξίον πλείονος ἐκ τῆς χρυσῆς ὑπέλκων γλώττης, καλῶς τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἥρδευς πρόσωπον.

se gessisset, tam ejus orationibus, quas propter quam iis per otium componebat, et meditatione

ΙΑ. Μελετίου δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τῶν ἐπισκόπων σύνοδον ἐκροτήσαντος, ἐφ' ᾧ καθελῆναι μὲν τοὺς τῷ ἁγίῳ Πνεύματι μαχομένους, Γρηγορίου δὲ τὴν θεολόγον ἐγκαθηιδρύσαι φωνῆν, κάκει τῶν προσκαίρων ἀλλοτρίων τοῦ μένοντα, ὁ χρυσοῦς οὗτος ἄμα μὲν τὸ ὑπερέχον ἅπαν ὑπεξιστάμενος, ἄμα δὲ καὶ τοῦ καλοῦ τῆς ἡσυχίας ἀντιποιούμενος, εἰς τὴν πρώτην αὐθις ἐπαναστρέφει μονήν. Ἀλλὰ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπαναστὰς εἰς Ἀντιόχειαν ἐπανερχεται, οὐχ ἁπλῶς οὕτως, οὐδὲ ἀθετὴ τὴν μετέσθαισιν ποιησάμενος, ὥσπερ ἂν ἕτερος λογισμοῖς ἰδίῳις ἀκολοθῶν, ἀλλὰ θεοῦ κινήσαντος αὐτὸν καὶ καλέσαντος τρόπῳ τινὶ θεοιότητῳ καὶ λόγῳ [ἴσ. λόγου] κρείττονι. Ἄρτι γὰρ Φλαβιανῷ τῷ μεγάλῳ τὸν Μελετίου διαδεξαμένῳ θρόνον, θεῷ περὶ τὴν ἔω τοὺς ἱερούς προσφέροντι

ἄγγελος ἐπιστάς, ἐπὶ τὸ μοναστήριον, ὃ τὸν Ἰωάννην εἶγεν, ὅτι τάχιστα ἀφικέσθαι διεκελεύετο, καὶ τοῦτον ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τε ἀγαγεῖν, καὶ ἱερέα τελειῶσαι, σκευὸς αὐτῷ ἐκλογῆς κατὰ Παυλον ἐσόμενον, καὶ τῷ λόγῳ μέλλοντα τὴν οἰκουμένην περιλαβεῖν, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ καιρὸν ἡ ὁμοία τῷ Ἰωάννῃ παρίσταται ὄψις. Ἄγγελος γὰρ κἀκεῖνον προσευχομένῳ σὺν πολλῇ τῇ δόξῃ καὶ τῇ αὐγῇ παραστάς, ἐπισθαι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν Φλαβιανῆ, καὶ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου καταδέξασθαι χειροτονίαν προσάττει. Τὸν δὲ τὴν ὄπτασίαν θεϊκὴν μὲν εἶναι μὴ ἀγνοήσαντα, διευλαβοῦμενον δὲ ἄλλως καὶ ὀκνοῦντα πρὸς τὸ ἐπίτημα, ἀκοῦσαι λέγεται θειοτέρως φωνῆς· "Α ὁ Θεὸς βούλεται, τίς ἱκανὸς ἔσται διακκεδᾶται; οὗτω χρηματισθεὶς ὁ μακάριος, καὶ λογιζάμενος εὐγνώμονος εἶναι θεράπωντος, Δεσπότου γνώμη μὴ ἀντιλέγειν, προσκαλεῖται τοὺς μοναχοὺς, καὶ ὅπως αὐτῶν μέλλοι διαχωρίζεσθαι καταγγέλλει. Τοὺς δὲ λύπη καὶ ἀθυμία συνεχυμένους λόγοις τε παρεκάλει, καὶ τρόπον τινὰ θεραπεύων, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ χρησίμου τούτοις ἐπιμελοῦμενο, δύο τῶν πάντων ἐκλεξάμενος, οἱ βίῳ τε καὶ λόγῳ τῶν ἄλλων προεῖχον, τὴν προστασίαν τῶν ἀδελφῶν ἐπιτρέπει. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγένετο, Φλαβιανὸς ἐπιστάς, καὶ τῷ μακαρίῳ μεθ' ἡδονῆς συγγεγόμενος, Ἐκ πολλοῦ μὲν, ἔφη, τῆς σῆς ἐτύγχανον ἐπιθυμῶν ὁμιλίαις, σοφώτατε ἀνθρώπων καὶ τιμιώτατε, εὐργόμην δὲ εἰς τὴν σήμερον ἐκκλησιαστικῆς προσέχων φροντίει· νῦν δὲ (δόξῃν οὕτω Θεῷ) πρὸς σὲ ἀφίγμεθα. Εἶτα καὶ ὀλίγην αὐτῷ τὴν θείαν ὄψιν πεποιτικότητος, ἐπεὶ περ ἔγνωστο τῷ μεγάλῳ, Θεοῦ νεύματι τὸ παράπαν μὴ ἀντιλέγειν, ἄλλως τε τῆς θείας ὄψεως δι' ἀμφοτέρων βεβαιωθείσης, ἀξιοῖ τὸν ἀρχιερέα, τὴν ἱερὰν μυστηγωγίαν αὐτὸν ἀκείνον κατ' αὐτὴν ἐκτελέσαι τὴν ἡμέραν, ἐφ' ᾧ τῶν ἁγιασμάτων ἅπαντας μετασχεῖν, καὶ τοὺς τὴν φροντίδα διαδεξάμενους τῶν ἀδελφῶν τῆς παρ' αὐτοῦ εὐλογίας ἐπιτυχεῖν. Μετὰ δὲ ταῦτα φησιν, ὅπη τῷ Θεῷ φίλον, προθύμως ἔρειν ἀκολουθεῖν. Ἐγένετο ταῦτα· καὶ τῇ ἐξῆς τῷ ἱεράρχῃ μέλλοντος συναποδημεῖν, γίνεταί τι πρᾶγμα ὀκρούων ὡς ἀληθῶς ἀξίον. (Μνήμη ἀξιούμενον καὶ ζημίαις ταῖς φιλανθρωποτέρας ψυχῆς καὶ συμπάσχειν ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἐπισταμέναις.] Περιεστάντες γὰρ αὐτὸν ἅπασ ὁ τῶν μοναζόντων χορὸς, ὡσπερ τῷ ἐκείνῳ συνεῖναι ζῶντες, καὶ τῇ δικιρέσει μέλλοντες συναφαιρεῖσθαι καὶ τὰς ψυχὰς, τί μὴ πρὸς οἶκτον ἔλεγον; ποίαν θρήνων ὑπερβολὴν ἀπελίμπανον, περιέψων αὐτὸν, περιέδουλλον, ἐκρυπτοῦς τοῖς τούτου μέλεσι συμπαρέβαλλον. Πραφρονεῖν αὐτοὺς ἐποίει τὸ πάθος ἐνδόν, ἡγούοντο συνάψαι αὐτῷ καὶ τὰ σώματα, τὴν ὑποτροπὴν ἀπηγόρευον, τὴν μονήν, ὡς μηκέτι δυνατόν ὁμμασιν ὀφθῆναι τοῖς ἐκρυπτοῦν, ἀπεδίδρασαν. Ἰς δὲ μόλις ποτὲ τῇ τομῇ τοῦ λόγου, καὶ τοῦ μὲν τοῦ μεγάλου, τοῦτο δὲ τοῦ ἀρχιερέως παραινῶντος καὶ δριμυτέρων πού καὶ τὴν ἐπιτιμήσειν ἐπιφέροντος, ἀπ' αὐτοῦ διεββάγησαν, οἱ μὲν ἄκοντες ἐκπνέροντο πικρῶς αὐτοῖς

monasterium, in quo erat Joannes, jussit ire quam citissime et eum ducere ad ecclesiam et consecrare sacerdotem, futurum ei vas electionis quomodo Paulus 7, et verbo comprehensurum universum orbem terræ Eadem autem hora ad Joannem quoque venit similis visio. Nam illi quoque oranti astans angelus cum magna gloria et splendore, jubet aperte Flavianum sequi ad Ecclesiam, et accipere ordinem presbyteratus. Ille autem cum non ignorasset quidem visionem esse divinam, revereretur autem alioqui et dubitaret facere, quod ei fuerat imperatum propter moderationem, dicitur vocem audivisse diviniorem: Quæ Deus statuit, quis poterit vitare? Cum sic responsum accepisset beatus, et simul intellexisset esse grati et prudentis famuli, non repugnare Domini voluntati, accessit monachos: et cum eis dixisset se esse abscessurum, affert eis dolorem, qui non potest verbis exprimi: Postquam autem eos verbis satis est consolatus, de eo quoque, quod erat illis utile futurum, sollicitus, electis duobus ex omnibus, qui erant et vita et sermone reliquorum omnium præstantissimi, fratrum curam eis committit. Interim autem, dum fierent, accedens Flavianus, cum maxima voluptate beatum allocutus: Diu quidem, inquit, desideravi te convenire, o vir sapientissime et in primis venerande: non licuit autem usque in hodiernum diem, cum vacarem curis ecclesiasticis. Nunc vero cum Deo ita visum sit, ad te venimus carissimam animam. Deinde cum ei etiam divinam aperuisset visionem, quoniam statuerat magnus Joannes sicut diximus, Dei nutui omnino non repugnare, et maxime cum divina visio per utrumque fuisset confirmata, rogat illum ipsum pontificem, ut illo ipso die sacrum peragat mysterium, ut sint omnes participes sanctificatorum, et ii, qui fratrum curam susceperunt, consequantur illius benedictionem. Post hæc autem, inquit, quo Deo visum est, sequar ipse quoque prompto et alacri animo. Facta sunt hæc, et cum sequenti die esset abiturus simul cum pontifice, fit res lacrymabilis nisi animis, si vel solum audiatur. Eum circumstans universus chorus monachorum perinde ac si eo, quod ille simul cum eis esset, viverent, et divisione simul quoque essent eis auferendæ animæ, qui ad movendam misericordiam non dicebant et faciebant? Quam non vel summam edebant lamentationem? Eum demulcebant, amplectebantur, se membris illius implicabant. Desipere eos faciebat animi perturbatio: existimabant se, cum liceret, vel ipsa esse corpora conjuncturos, reditu sibi interdicerent, fugiebant monasterium, tanquam fieri non posset, ut amplius suis aspiceretur oculis. Cum autem secante oratione partim quidem magni Joannis, partim autem pontificis admonentis, et aliquando etiam acerbis increpantibus, sunt ab eo avulsi, alii quidem inviti redierunt,

crebro ad eum se ipsorum convertentibus oculis, et pedum iter interruptentibus, quod divisio esset involuntaria : alii cum magno Joanne iter ingressi sunt, recta contententes ad ecclesiam. Omnes autem undique confluebant et currebant, ut ei fierent obviam. Non minus ad ipsum Antiochia, quam prius⁸ ad Baptistam in Jordanem Israel. Cum autem eum ordinaturi essent (7), ut Deus jussisset, et dies adesset præstitutus, aderat quidem omnis cætus fidelium, et simul etiam aderat universus Chorus pontificum. Cum ad aram vero sacram accessissent, et quidem, ut fas exigit, caput Pontifici submisisset: ipsi autem ejus manus fuissent impositæ, miraculum quoddam hic quoque facit Deus, et ostendit eum qui initiabatur, esse dignum, et ex sua sententia illum dignatum fuisse sacerdotio. Columba enim et colore alba, et specie valde pulchra, templum superius convolans, illico descendit et insidet capiti ejus, qui ordinabatur. Supervacaneum esset omnino immorari in interpretandis iis quæ sunt manifesta. Cui enim non est manifestum, hoc esse signum sancti Spiritus?

XII. Cum itaque copiose ad eum affluisset spiritus sapientiæ, licebat quidem videre frequentiores congregationes, et populum ad eum audiendum convenientem : ejus autem linguam, quæ movebatur assidue, et orationis fluente inundabat. Quo tempore cum sermonem extolleret alius, quam ut id vulgi ingenium caperet, mulier quædam, quæ prompto quidem et sacri animo concurreret, eorum autem, quæ dicebantur altitudinem assequi non poterat, ne dubitavit quidem ejus orationem aperte reprehendere, et eam vocare infrugiferam, propterea quod non adepta esset id, quod desiderabat. Hoc cum ad aures illius pervenisset, efficit ut intellectu faciliorem et apertiore componeret orationem. Tunc autem quidam ex iis, qui tenebantur amore eloquentiæ, valde delectati melle illius linguæ, considerantes illius orationes esse et utiles et veras, sensisque divinis plenas, clarasque et apertas, et cum quanta gratia et quanto dicendi flumine, quantoque artificio et quam pulchra compositione proferrentur, alii quidem eum os Dei et Christi : alii autem, quod magis invaluit, eum Chrysostomum vocabant, id est os aureum. Post hæc Flavianus quidem, arbitrans fore, ut eum post se haberet antistitem Ecclesiæ Antiochenæ, eum ad hoc inducebat, et rerum curam ei volebat tradere. Cum autem turba sollicitudinum, et in ejusmodi rebus distrahi animum, ei minime esset gratum, id quidem lubenter repulit : soli vero doctrinæ et infirmorum visitationi vacandum esse censuit. Quo quidem factum est, ut Christi, quod omnia potest, nomine, ab infirmitate multos liberavit. Eum enim rursus insignem voluit reddere spiritus. Satius autem fuerit iterum paucorum meminisse, sicut sum

⁸ Luc. III, 2.

(7) Presbyter ordinatur anno 386, ut notat Bar. Utrum vero a Flaviano vel ab Evagrio Paulini suc-

cessore, discrepant auctores. Vide Baron. tom. IV *Annales* ad an. 386.

Α τῶν ὀρθολογῶν ἐπισταρομένων καὶ τὴν πορείαν τοῦ ποσὶν ἐγκοπιόντων, αἱ δὲ περὶ τὸν μέγαν τῆς ὁδοῦ εἶχοντο, εὐθὺ τῆς ἐκκλησίας ἐλαύνοντες. Συνέβησαν δὲ πανδημεὶ πάντες, καὶ πρὸς τὴν ὑπάντησιν ἔβησαν οὐχ ἡττον ἐπ' αὐτὸν Ἀντιόχεια, ἢ ἐπὶ τὸν Βαπτιστὴν πρότερον εἰς τὸν Ἰερὸν ἢ Ἰσραήλ. Ἐπει δὲ καὶ χειροτονεῖν αὐτὸν ἔμελλον, ὡς τὸ ἕτερον ἐπίταγμα, καὶ ἡ κυρία παρῆν, πᾶσα μὲν τῶν πιστῶν ὁμήγηρις, πᾶς δὲ ἡ τῶν ἀρχιερέων χορὸς συμπαρῆν. Ἰς δὲ καὶ τῷ ἱερῷ προσῆλθον [γρ. προσῆλθε] θυσιαστηρίῳ, καὶ αὐτὸς μὲν, ὡς θέμις, ὑπέσχε τῷ ἱεράρχῃ τὴν κεφαλὴν, τοῦτου δὲ αἱ χεῖρες αὐτῇ ἐπέθεοντο, θαυματουργεῖται ἀνταυθα θεός, καὶ δεῖκνύει τὸν τελειοῦμενον ἄξιόν τε ὑπάρχοντα, καὶ κατὰ τοῦ δοκοῦν αὐτῷ τῆς ἱερωσύνης κνασιούμενον. Περιστερὰ γὰρ λευκὴ καὶ τὸ εἶδος σφόδρα καλὴ, ἔνω τὸν νόν περιπτεμένη κάτεισι παραγρῆμα, καὶ τῇ τοῦ χειροτονουμένου ἐπικάθηται κεφαλῇ. Πάντως οὐ γὰρ περιττὸς εἶναι τὰ δὴλα διερμηνεύοντας. Τίτι γὰρ οὐ σαφές, ὅτι τοῦ θεοῦ Πνεύματος τοῦτο σύμβολον ἦν ;

IB'. Ὅθεν γοῦν καὶ τοῦ τῆς σοφίας πνεύματος ὁ ἀψιλέστερον αὐτῷ προσρρέοντος, πυκνοτέρως μὲν ἦν ὁρᾶν τὰς συνάξεις καὶ τὸν λαόν συνιόντα πρὸς τὴν ἀκρόασιν, συνεχέστερον δὲ αὐτῷ κινουμένην τὴν γλῶτταν καὶ τῷ τῶν λόγων βέβηματι πελαγίζουσαν. Ὅτε καὶ μεῖζον ἢ κατὰ τὴν πολλῶν διάνοιαν τὸν λόγον ἐπαίροντος, γυνὴ προθύμως μὲν συνδραμοῦσι, τῷ ὕψους δὲ τῶν λεγομένων ἐκπίπτουσα, φωνῆς ἐμέμετο τῷ λογῷ, καὶ ἀνωφελῆ τοῦτον ἐπέμει καὶ ἄκαρπον. Τοῦτο ἐκείνων εἰς ὧτα ἐλθόν, πρὸς τὸ μᾶλλον σαφές καὶ εὐσύνοπτον τὸν λόγον συντίθει παρασκευάζει. Τότε δὴ καὶ τῶν φιλολόγων τινὲς τῷ μέλιτι τῆς ἐκείνου γλώττης διαφερόντως ἠδόμην, καὶ τοὺς λόγους ὡς μὲν ἐπωφελεῖς, ὡς δὲ ἀληθεῖς, ὡς δὲ νοημάτων θεῶν πλήρεις κατανοοῦντες, καὶ ὅπως μὲν σαφηνεῖας, ὅπως δὲ μεθόδου καὶ τέχνης, ὅπως δὲ χάριτος ἔχουσι καὶ εὐροίας, ὅπου δὲ βυθῶν καὶ συνθήκης, οἱ μὲν, Θεοῦ τε καὶ Χριστοῦ στόμα, οἱ δὲ (ὁ καὶ μᾶλλον κρατεῖν ἔσχυσε) Χρυσόστομον αὐτὸν ἀπεκάλουν. Μετὰ δὲ ταῦτα, Φλαβιανὸς μὲν πρόεδρος αὐτὸν τῆς Ἀντιόχειας Ἐκκλησίας καὶ διέδοχον αὐτοῦ καταλιμπάνειν οἰόμενος, ἐνήγη πρὸς τοῦτο, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων αὐτῷ οἰκονομίαν ἐγχειρίζειν ἠβούλετο. Τῷ δὲ φροντίζον ὄχλος καὶ τὸ πρὸς τὰ τοιαῦτα περισπᾶσθαι τὸν νοῦν παντάπασιν ἀφίλον ἦν, τοῦτο μὲν καὶ ἠρέως ἀπόσπαστο ἡ μόνη δὲ τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἀσθενῶν ἐπισκέψει σχολάζειν ἔκριεν, ἐξ ὧν καὶ πολλοὺς τῷ πάντα δυνάμενον Χριστοῦ ὀνόματι, τῆς ἀσθενείας ἀπέλλαττε. Καὶ γὰρ ἐπιφανῆ τοῦτον καὶ αὐθις τὸ πνεῦμα καθίστη καὶ δοξάζειν ἠβούλετο. Οὐδὲν δὲ οἶον καὶ ὄλιγα παραθεῖναι τῷ λόγῳ πρὸς δοξολογίαν τοῦ δυναμώσαντος.

cessore, discrepant auctores. Vide Baron. tom. IV *Annales* ad an. 386.

ΙΓ'. Γυναίκα τινὲ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ περιφανῶν, Ἀ
 Εὐκλία τὸν ὄνομα· ταύτη δὲ υἱὸς ἀγαπῆτός ἦν, ὃς
 πυρετῶ κωσῶδει λιγθεῖς τελευτῶν ἐκινδύνευε.
 Μιμεῖται τοιγαροῦν τὴν Χαναναίαν ἢ μητέρα, καὶ
 τῶ μακαρίῳ προσελθοῦσα, καὶ φωνὰς ἐκείνη παρα-
 πλῆσιως προσάγουσα ἐλείους τυγεῖν, οὐκ ἐπὶ θυγα-
 τρὶ, ἀλλ' ἐφ' υἱῶν πατρὸς ἀλάλει. Πλὴν ἀλλὰ προσέχειν
 δεῖ, τὸν νοῦν, καὶ σκοπεῖν ὅπως εἶχε γνώμης, μετὰ
 τοῦ σώματος θεραπεύειν καὶ τὰς ψυχὰς μᾶλλον δὲ
 καὶ πρὸ τούτων ἐκείνας· ἐπεὶ καὶ τοῦ πάσχειν κακίως
 τὰ σώματα, ταύτας αἰτίας ἤδρισκε. Καὶ τοῦτο μὲν
 διὰ τῶν φθαρτάντων ὄθλον γέγονε, δηλώσει δὲ καὶ
 αὐτὸς ὁ λόγος. Ὡς γὰρ ἐκθύμως ἄγαν καὶ περιπαθῶς
 ἢ γυνὴ πρὸς τὴν ἐκτετριαν ἐτείνετο (καὶ γὰρ εἶχε
 πολλὰς πρὸς τὸ θρηνεῖν ἀφορμὰς, ἐπὶ τέσσαρσι τοῖς
 ἡδὴ τετελειωκόσιν υἱοῖς, καὶ αὐτὸν θνήσκων ὄραν
 μέλλουσα) ἐκείνος ὑπὸ τοῦ συνοικοῦντος αὐτῶ πνεύ-
 ματος τὰ ἐγκρυφῆ κατιδὼν, καὶ γινώσκων ὡς αἱ τῶν
 πατέρων ἀμαρτίαι τοῖς παισὶ τὸν θάνατον ἐμνηστεύ-
 σαντο, ταύτας εἰς τὸ φανερὸν αἰτιασάμενος, καὶ
 τοῦτο, εἶπε, τὸν πέμπτον, εἰ μὴ μετάνοια ὑμᾶς
 εἰσελθῆ τῶν πεπραγμένων, νεκρὸν παραπόδας
 ὄψεσθε. Ἐπεὶ δὲ οἱ γονεῖς τούτων ἀκούοντες γνησίαν
 ἐπηγείλλοντο τὴν μετάνοιαν καὶ αὐτὸν πρὸς συμ-
 πάθειαν παρεκάλουν, ἐλεήσας, ἐκείνος τὴν συμφορὰν,
 ὕψωρ προσαγῆναι κελεύει· ὃ τρίς μὲν ἐπ' ὀνόματι
 τῆς ἁγίας Τριάδος· σφραγίσας. τρίς δὲ αὐτῶ τὸν νο-
 σοῦντα διαφάνεστος, ὑγιᾶ τῆ γεφεννηκυῖα παρέσχεν.
 Οὗτοι μὲν οὖν ὡς περ ἀντιθεραπεύειν βουληθέντες,
 ἱκανῶ χροσίῳ τὴν ἄγιον ἐδιωροῦντο· τῶδε οὐδὲ μι-
 κρόν τι τῶν διδομένων προσιτὸν γέγονεν, εἰρηκότι,
 μὴ τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν χρημάτων ὄνιον ποιεῖν
 βούλεσθαι. Ἄλλ' εἶπερ ὑμεῖς, φησί, φίλον φανερὸν
 ποιῆσαι ὅτι τῶ Θεῷ χάριτας ὁμολογεῖν ἔγνωτε τῆς
 ἰάσεως, ἀληθῆ δεῖξασθε τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ πάσης
 μὲν πονηρίας ἀφέμενοι, πάσης δὲ πράξεως ἀγαθῆς
 ἐπιλασθόμενοι, ὡς οὖν εἰσοίσετε τῶ ἡλεηκότι τὴν
 ἀμοιβὴν ἀξιώχρηοι. Καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτον· τὸ δὲ
 νῦν βήθησασθαι μέλλον, κερ' οὐδὲν ἤττον καὶ πρὸς
 ψυχῆς ὠφέλειαν ἐπιτρέθειον, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου χάριν,
 ὁπόση παραστήσῃ δυνάμενον.

quidem hoc est hujusmodi Quod autem nunc est dicendum
 nihil est eo minus et ad animæ utilitatem, et ostendendam gratiam, quæ in magno Joanne habitabat.

ΙΔ'. Κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ὃ τῆς πόλεως ἄρχων τὰ
 Μαρκίωνος δόγματα νοσῶν ἦν, καὶ τοῖς ἐκείνου
 συνηγορῶν σπουδασταῖς, καὶ μυρίαν ἐντευθεν τῶ
 ὀρθοδόξῳ μέρει παρέχων τὴν βλάβην, τούτου τὴν
 γαμετὴν ὁ ἀπορόρητος ταῦτα ποικίλων, καὶ φιλιαν-
 θρώπων· οἰκονομούμενος νόσῳ ὕσενεστρίας ἀφῆκε
 περιπεσεῖν. Ἡ δὲ ἤττων τοῦ κακοῦ γενομένη, πᾶ-
 σαν μὲν ἰστροῖα· ἀπὸ λέγει τέχνην· πάντες δὲ οἱ
 τὰ ἴσα φρονούντες εἰς προσευχὴν συγκαλούμενοι,
 βελτίω διετίθουσαν οὐδέν. Μόλις γοῦν τῆς Ἰωάννου
 χάριτος εἰς μνήμην ἐλθόντες, καὶ τοῦτο κατὰ νοῦν
 θέμενοι, ὡς εἰ εἰ αὐτοῦ γένοιτο τοῦ νοσήματος
 λύσις, συναποσχέσθαι καὶ τῆς κατὰ τὸ δόγμα νόσου
 χαλεπωτέρως, οὕτως ἐκρυτὸς πείσαντες κλινὴν τὴν

XIII. Illustri cuidam mulieri Antiochiæ nomen
 erat Euclia. Ei vero erat dilectus filius, qui ardenti
 febre laborabat, et veniebat in mortis periculum.
 Quid igitur? Mater imitatur Chananæam, et non
 minus quam filius, suis inflammata visceribus, acce-
 dit ad beatum, emittens voces illi similis: et non si-
 militer ut illa in filia, sed in filio miserabilior ro-
 gans ut consequeretur misericordiam. Sed oportet
 animum attendere et considerare, quemadmodum
 egregio illi viro erat animus animas etiam curare,
 illasque multo magis, quoniam ut male paterentur
 corpora, has inveniebat causas. Et hoc quidem jam
 evasit manifestum per ea, quæ præcesserunt: a no-
 bis autem rursus quoque ostenditur. Videntur enim
 pueri parentes fuisse in vita agenda socordes et ne-
 gligentes. Cum enim concitate et insane admodum
 terretur mulier ad supplicandum (habebat enim
 maximam lamentandi occasionem, ut quæ post
 quatuor filios jam mortuos, ipsum quoque visura
 esse mori), ille cum spiritu in eo habitante vidisset
 ea, quæ latebant, et cognovisset, quod peccata pa-
 rentum filiis mortem conciliaverant, cum ea publice
 accusasset: Hunc quoque, inquit, quintum, nisi eor-
 um, quæ fecistis, vos subierit pœnitentia, videbitis
 e vestigio mortuum et examinem. Cum autem pa-
 rentes his auditis veram et sinceram promisissent
 pœnitentiam, et quæ facile moveri poterat, animam
 incitasset ad misericordiam, ille misertus calamita-
 tis, aquam jubet afferri. Quam cum ter quidem sig-
 gnasset in nomine sanctæ Trinitatis, et ter ea asper-
 sisset illum, qui ægrotabat, sanum et a morbo libe-
 rum reddidit ei, quæ genuerat. Atque ii quidem, ut
 qui vellent referre gratias ei qui curaverat, magna
 vi auri sanctum donabant. Cum autem dixisset, se
 ne minimum quidem velle accipere eorum, quæ
 dabantur, dicens se nolle Dei donum pecuniis vene-
 nale proponere: Sed si, inquit illis, vobis curæ sit,
 manifestum reddere quod Deo vere agitis gratias
 pro curatione, ostendite esse veram promissionem,
 et relicta omni improbitate, bona opera exerce-
 te: si ei, qui vestri est misertus, referetis gratiam. Sed

XIV. Qui illo tempore erat præses civitatis, labora-
 bat morbo dogmatum Marcionis, et favebat illius
 sectatoribus: et ideo parti orthodoxæ erat causa
 malorum innumerabilium. Hujus uxorem iis, qui
 arcane et benigne hæc variat, dimisit laborare
 morbo torminis intestinorum. Illa autem a malo
 superata omnem quidem refellit medicinæ artem:
 omnes vero, qui eadem sentiebant, vocati ad oratio-
 nem, non eam melius affecerunt, imo vero deterius,
 mali tempus ei producentes vana spe curationis.
 Vix tandem autem Joannis gratiæ recordati,
 cum hoc apud se statuissent, quod si per ipsum
 fieret a morbo liberatio, simul etiam desisterent a
 morbo dogmatis, qui est longe gravior; cum sic

sibi persuasissent, in lecto decumbentem afferunt A mulierem, et eam statuunt pro foribus templi, desiderantes invenire Flavianum et beatum vultum Joannis. Sancti ergo ad eos egrediuntur. Neque enim par esse neque honestum censebant, ut eis templum pateret quorum anima non patebat dogmatibus pietatis. Primus autem eis dixit verus ille homo Dei, beata, inquam, illa et suavis lingua: Quid vos movit, ut statueritis venire ad templum Christianorum, qui Christum quidem adversamini: Marcionem autem plurimi facitis, et habetis in magno honore? Quod quidem plane satis ostendit, quod illius cultores convocaveritis ad morbi aut alicujus molestiæ liberationem, et quod cum illi precati essent, non assecuti sitis curationem: quod quidem vobis accidit præter expectationem. Discedite ergo ab hoc sacro templo, quoniam nec voc poteritis omnino Christum tentare: ne hoc stulte putetis. Illi autem dicebant se parentum errore esse captos et usque in hodiernum diem fuisse superatos a mala consuetudine. Sed per Christum, aiebant, vos rogamus, miseremini pœnitentium. Sic enim cum eo, quod corpus recte afficietis, efficietis etiam, ut sanasit anima. Sciatis enim fore, ut nos nequaquam amplius abstinence a communione vestra, quæ est ex vera pietate. His flexus magnus Joannes, jussit equam afferri: cui cum divinum signaculum iniecisset pontifex (sic enim illic ei persuasit), mulieri infudit in Christi nomine. Quod quidem cum factum esset, quæ in lecto decumbat, statim surrexit sana, et cum marito et civibus una voce unanimes Christum magnificabant. Deinde etiam ad sanctorum genua procidentes, petierunt C veniam prioris ignorantiae, et domum redierunt: et cum multas quidem pecunias egenis distribuissent, triginta vero libras auri, partim quidem ad sumptum peregrinorum, partim autem ægrotorum, partim vero egentium xenodochio tradidissent, et ab illo tempore a Marcionistarum communione omnino abstinuissent, insaniam et amentiam res illorum vocantes, Christi sacrosanctæ assidebant Ecclesiæ. Cam autem illi omni adhibito studio, et omni, ut dicitur, rudente moto, nihil omnino perfecissent, et desperassent fieri posse, ut ipsi ad eos redirent, præstigiatores et Magum Joannem appellabant, et pluribus aliis contumeliis, civitatem obeuntes, cum afficiebant. Ille vero tantum abfuit, ut vel minimum curaret contumelias, ut eis potius similiter atque Dominus gloriaretur. Alioqui autem divinitus immissam calamitatem ad eos mox esse venturam ille prædixit. Paucis enim post diebus, cum magnus terræ motus fuisset Antiochiæ, ipsa domus, quæ Marcionistarum susceperat congregationem, corruens, et domus quoque plurimæ cum iis, qui eadem sentiebant, labefacta, perdidit quamdam incredibilem eorum multitudinem, et quod est maxime admirabile, et quod aperte ostendebat eam divinitus immissam fuisse calamitatem, cum tanta periisset multitudo eorum, qui male sentiebant, nullus ex iis, qui recte sen-

γυναῖκα κομισθεῖσαν πρὸ τῶν τοῦ ἱεροῦ περιστεῖται πυλῶν, αὐτοῦ τε Φλαβιανῶ καὶ τῆς Ἰωάννου τυχεῖν ἐπιθυμοῦντες ὄψεως. Ἐξίστασι τοιγαροῦν πρὸς αὐτοὺς οἱ ἅγιοι. Οὐδὲ γὰρ ἄξιον ἔκριναν βᾶσιμον αὐτοῖς γενέσθαι τὸ ἱερόν, ἄβαντον ἔτι τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φυγὴν ἔχουσι. Καὶ πρῶτος πρὸς αὐτοὺς ὁ ἀληθὴς τῷ θεοῦ ἄνθρωπος, ἡ μακαρία γλῶσσαι καὶ μελιγῆ καὶ σωτήριος, τί παθόντες, ἔφη, τῶν τῶν Χριστιανῶν ναῶν προσεληλύθατε, οἱ τὰ Χριστοῦ μὲν ἐκτρέπομενοι, τὰ Μαρκίωνος δὲ καὶ σφόδρα διὰ τιμῆς ἔχοντες. Οἷς μεγα καὶ τὸ τοὺς ἐκείνου θεραπευτὰς εἰς ἐπιπορήαν συγκαλεῖν καὶ ἀπαλλαγῆν τοῦ νοσήματι. Ἀπόστητε τοίνυν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ. Οὐδὲ γὰρ ἐκπειράσαι Χριστὸν ὑμεῖς δυνήσεσθε· μὴ τοῦτε πονηρῶς οἴεσθε. Τῶς δὲ γονικῆ, φάναι, κεχειρωσθαι τῆ πλάνῃ, καὶ συνιθείας πονηρῶς ἠττᾶσθαι τὸ μέγα τῆς σήμερον· ἀλλὰ πρὸς τοῦ Χριστοῦ δευμένα, οἰκτεῖρατε μεταμελομένους. Οὕτω γὰρ μετὰ τοῦ οὐ σῶμα ποιῆσαι, καὶ τὴν ψυχὴν ὑγιάσατε. Καὶ γὰρ οὐκέτι τῆς κατὰ τὴν εὐσεβείαν ὑμῶν κοινωνίας ἀποστήσεσθαι διαβεβαιούμεθα. Τοῦτοιοι ἐκπειραφθέντα τὸν μέγαν, ὕδωρ προσνεχθῆναι κελείσσι, τοῦτο δὲ ἀφραγίσαι τὸν ἱεράρχην (οὕτω τοῦ Ἰωάννου πείσαντος) καὶ ἐπὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι καταχεθῆναι [γρ. κατασχεσθῆναι] τῆς γονικῆς. Οὐπερ δὴ γενομένου, ἡ κλινοτετῆς εὐθὺς ἀνάστα ὑγιῆς, καὶ ἅμα σὺν ἀνδρὶ καὶ πόλιτις μιζῆ φωνῆ τὸν Χριστὸν ἐμεγάλυνεν. Ἔϊτα καὶ πρὸς γοναπίπτοντες τοὺς ἀγίους συγγνώμην τῆς προτερείας ἔπαι ἀγνοίας [γρ. ἀνοίας], καὶ οὕτω χαίροντες ἐπαύρισαν, πολλὰ μὲν τῶν χρημάτων τοῖς ἐν χρεῖᾳ ἀνεμαίμενοι, τριάκοντα δὲ λιτρῶν χρυσίου ἐπὶ ὁπάνῃ, τοῦτο μὲν ξένων, τοῦτο δὲ νοσοῦντων καὶ μενομένων τῶν ξενοδοχείω παρασχόμενοι. Ἐξ ἱκτινοῦ δὲ παντάπασι καὶ τῆς τῶν Μαρκτιωνιστῶν ἐποσχόμενοι κοινωνίας, τῇ τοῦ Χριστοῦ προσθήρῃσιν Ἐκκλησίᾳ. Ἦς δὲ πολλὴν ἐκείνοι τὴν σπουδὴν εἰσενέγκαντες, καὶ ὥσπερ ὁ λόγος, πάντα κλίση ὑπόστραπτες. τὴν εἰς τὰ πρῶην αὐτῶν [γρ. τούτων] ὑποτροπὴν ἀπέγνευσαν, μάγον τε ἀπεκάλουν τὸν Ἰωάννην, καὶ ἄλλα πλεῖστα, τὴν πόλιν περιτόντες, εἰς αὐτὸν ὑβρίζον. Ὁ δὲ τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ καὶ πρὸς ὀλίγον ἐπιστραφῆναι τῶν ὑβρεων, ὅτι καὶ σεμνόνεσθαι μᾶλλον ἐπ' αὐταῖς εἶχε, τῶν πρὸς τὴν Δεσπότην ὁμοίῳ· ἄλλως τε δὲ καὶ γεόπεμπτον αὐτοῖς συμφορὰν, ὅσον οὕτω, καταλαβεῖν μέλλουσαν, ἐκείνῳ προεῖπεν. Ὀλίγαις γὰρ ὕστερον ἡμέραις σεισμῷ μεγάλῳ τὴν Ἀντιόχου κινῆσαντος, αὐτὸς τε ὁ οἶκος, ὃς τὴν τῶν Μαρκτιωνιστῶν συναγωγὴν ἐδέχετο, συμπεσῶν, καὶ οἰκία πλεῖστα τοῖς τὰ αὐτὰ φρονούσιν ἐπικατασεισθεῖσαι. ἄπιστόν τι πλῆθος αὐτῶν ἐτήλεσαν. Καὶ τὸ θαυμασιώτατον, καὶ ὁ φανερὰν ἐκκινεῖ θεώλατον εἶναι τὴν συμφορὰν, ὅτι τοσοῦτω πλῆθους τῶν κακοδόξων ἀπυλωλῶτος, οὐδεὶς τῶν ὀρθῶ φρονούντων αὐτοῖς συναπώλετο. Τοῦτο γενομενον καὶ τοὺς εὐσεβοῦντας ἐπέβρωσε, καὶ τῶν κακῶς φρονούντων συχνοὺς διωρθώσατο. Καὶ ἦ ἰδεῖν κατὰ τὴν ἀπασαν χώραν τῆς πόλεως εὐκτιρίως μὲν οἴκους θεῶ ἀνεγειρομένους· εἴ που δὲ ναὸς εἰδῶ-

λικός καταλείπτο, καθρεῖτο καὶ εἰς γῆν ἑδαφί- A
 ζετο· ἄνδρας δὲ φιλοσοφίας καὶ ἀρετῆς ἐπιμελομέ-
 νους καὶ πολλῇ τῇ συνέσει κεκοσμημένους, ὑπὸ τῆς
 τοῦ μεγάλου τούτου προνοίας εἰς τὴν τῶν πολλῶν
 σωτηρίαν ἐκπεπομένους. Μαρτύριον ἄψευδες, τὰ
 κατὰ τὸ Ἀμμανὸν ὄρος τηνικαῦτα γεγενημένα
 εἴθε τοὺς κατοικοῦντας οὐδὲν πλέον ἔχειν εἰς ἀγριό-
 τητα τοὺς θῆρας καταλιπότας. εἰς τοσαύτην ἐλείνος
 ἤγαγεν ἡμερότητα τε καὶ θεοσέδειαν, ὡς ἀμελῆσαι
 μὲν τῆς πατροπαράδοτου θρησκείας (πράγματος
 ἰσχυροῦ σφοδρῶς, καὶ ἀλόγως τοὺς πολλοὺς ὡς οὐκ
 ἄλλου τινὸς χειρουμένου), σὺν πολλῇ δὲ τῇ προθυμίᾳ
 πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας φέγγος αὐτομολῆσαι· καὶ μὴ
 μέγρι τούτου στήναι, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν
 φιλοτιμότερον τῇ εὐσεβείᾳ χρωμένους ἄνδρας τε καὶ
 γυναῖκας, νοὺς μὲν τὸν τῶν μοναχῶν, τοὺς δὲ τὸν B
 τῶν παρθένων ζυγὸν ὑπελθεῖν. Τὰ δὲ περὶ τὸ Κάσιον
 ὄρος καὶ τὸν ἐκεῖσε τῶν Ἑλλήνων ναὸν τῷ ἀνδρὶ
 πραχθέντι, τίς οὕτω βάσκανος ἢ βόθυμος, ὡς ὑπο-
 μέναι παραλιπεῖν; εἴθε τοσαύτης πλάνης τὸ πρότε-
 ρον οὔσης, καὶ πλῆθους μὲν ἀριθμοῦ κρείττονος, ὅσαι
 ὥραι φοιτῶντος, μύριων δὲ ζῶων σφαγῆς γινομένης
 εἰς τὴν τῶν δαιμόνων (φεῦ!) θεραπείαν, πάντα ἐκεῖνα
 ᾗχετο καὶ ἀπέσθη τῷ ζῆλῳ τῆς μεγάλης ταύτης
 καὶ θεοκινήτου χυχῆς. Οὐδὲ ταῦτα λίθης ἀξια τὰ
 πρὸς τῇ ἀκρωρίᾳ τῆς πόλεως τοῦ τῆς Ἀφροδίτης
 γεγενημένα ναοῦ καὶ ὅτι μὴ μόνον ἐκεῖνον καθαιρε-
 θῆναι διὰ σπουδῆς ἔθετο, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας ἀγίους
 ἐγκατοικισθῆναι τῷ τόπῳ φοβερόδες τοῖς ἐκεῖσε
 παραδουμένους ὑπάρχοντας δαίμοσιν, ὡς μακρὰν
 μὲν ἐκείνους ἀπελαθῆναι, καθάπερ τινὸς ὄπλου φρι-
 κτοῦ τῆς τῶν ἀνδρῶν εὐχῆς αὐτοῖς ἐπισειομένης·
 ἀνθρώπους δὲ τοὺς περιεκοινοῦντας οὐ τῆς αὐτῶν μόνον
 ἀπαλλαγῆναι λύμης, ἀλλὰ καὶ πλείστης ἀπολαύειν
 τῆς ὠφελείας τοῖς συνοικοῦσι μοναχοῖς ὀμιλοῦντας.
 Ἔργον τῆς ἐκείνου σπουδῆς, καὶ ἡ ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ
 Βῆλου λεγομένου βεβήλου ναοῦ καθαιρέσεις, καὶ ὁ
 μέχρις ἐδάφους ἀφανισμὸς, ἔχει καὶ ἡ τῶν Σελευκίων
 περιουσίας τοιοῦτοις ἐγκαταχῆσασθαι τοῦ ἀνδρὸς κατορ-
 θώμασιν· ἐπεὶ καὶ εἰδωλικῶν ναῶν καθαιρέσεις,
 ἱερῶν τε θείων οἰκοδομᾶς, καὶ οἰκισμοὺς ἀνδρῶν
 φιλαρέτων, καὶ ταύτη γεγενημένας εὐρήσεις. Τίς
 γὰρ τὸν ζῆλον κατὰ μέρος ἐξείποι τῆς ἀποστολικῆς
 ἐκείνης καὶ μεμεριμημένης ψυχῆς; ἵνα γοῦν μὴ πρὸς
 ἀμετρίαν ἡμῖν ὁ λόγος παραταθείη, τᾶλλα πάντα
 τὰ ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ τούτῳ καταρωθωμένα πα-
 ραλιπῶν, ἐπὶ τὸν τῆς ἐπισκοπῆς βαδίζεται χρόνον.

D
 exstructas, et viros virtutis studiosos illic ad habitandum collocatos invenies. Quis enim zelum singula-
 tim enuntiaverit illius apostolicæ et sollicitæ animæ? Ne ergo in immensum nobis crescat oratio, reliquis
 omnibus prætermisissis, quæ recte gesta sunt in hoc
 IE'. Οὐ πολὺς γὰρ ᾗχετο χρόνος, καὶ Νεκτάριος
 μὲν ὁ τῆς Κωνσταντινου πρόεδρος πρὸς Κύριον
 ἐξεδήμησεν, εὐθὺς δὲ ὁ τοῦ θρόνου ἀξίος ἐπαζήτητέβ.
 Ἄλλων οὖν ἄλλοις, ὡς περ ἴθος ἐν τοῖς τοιοῦτοις,
 τὰ πρωτεῖα νεμόντων, καὶ τῶν μὲν φιλιᾶ, τῶν δὲ

(8) Nectarius præcul obiit anno 367, consulibus
 Cæsario et Attico, 5 Kal. Octob.. ut ex Soerat. lib.
 vi, c. 2 notat Bar. De Nectarii morte, et Joannis

tiebant, simul cum iis periit. Hoc cum ita factum
 esset, et pios corroboravit, et correxit multos ex iis,
 qui male sentiebant: et licebat videre in universa
 regione civitatis, domos quidem oratorias Deo ex-
 citari, templa autem simulacrorum, si quod reman-
 serat, dirui funditus et in terram dejici: viros au-
 tem, qui philosophiæ curam gerebant et virtutis,
 magnaque ornatu erant intelligentia et acumine in-
 genii, a magni hujus viri providentia emitti ad mul-
 torum salutem. Certum autem ejus, quod dicimus,
 testimonium sunt ea, quæ facta sunt in monte
 Ammano: ubi eos qui habitabant, qui erant impii et
 immansueti, et nihil differebant a bestiarum im-
 manitate, ille ad tantam mansuetudinem deduxit et
 pietatem, ut a patribus quidem datam neglexerint
 religionem, rem valde difficilem, et quæ, si ulla res
 alia, multos vincit absque ratione: prompto autem
 et alacri animo transfugerint ad lucem veritatis: et
 nec hactenus steterunt, sed etiam multi ex iis pieta-
 te usi munificentius, viri, inquam, et mulieres, illi
 quidem monachorum, hæ virginum jugum subie-
 rint. Qui autem in Casio monte et in templo, quod
 illic erat, gentilium ab illo viro facta sunt, quis
 est adeo invidus aut negligens loco deses, ut id
 sustineat præternittere? Quo in loco cum tantus
 error prius esset diffusus, et multitudo quidem as-
 sidue veniret innumerabilis, fieret autem immen-
 sum animalium sacrificium propter cultum, proh
 dolor! dæmonum perierunt illa omnia et extincta
 sunt zelo illius magnæ et quæ a Deo movebatur
 animæ. Neque hæc sunt digna, quæ mandentur
 silentio, quæ facta sunt in fastigio civitatis, in tem-
 plo Veneris: et quod non solum studuerit, ut id di-
 rueretur, sed etiam ut in eo loco viri sancti ha-
 bitarent, terribiles iis, qui eo subibant, dæmoni-
 bus: adeo ut illi quidem procul expulsi fuerint,
 tanquam armis quibusdam terribilibus intentis,
 eorum virorum precibus: homines autem, qui cir-
 cumcirca habitabant, non solum a læsione illorum
 liberarentur, sed etiam maximam acciperent utili-
 tatem, cum possent versari cum monachis, qui per-
 fecti erant in Dei timore. Illius mentis et studii etiam
 est opus, quæ fuit in arce Beli, qui dicitur, pro-
 fani templi destructio, et ad solum usque demo-
 litio. Potest etiam quæ circa Seleuciam habitatur
 regio, gloriari præclaris factis illius viri. Nam et
 simulacrorum templa illic diruta, et divinas ædes
 D
 presbyteratu, ea procedet ad tempus episcopatus.

XV. Non multum enim intercessit temporis, et
 Nectarius quidem præsul Constantinopolis, migrat
 ad Dominum (8). Protinus autem querebatur quis-
 piam, qui esset dignus ea sede. Cum alii ergo alitis,
 ut fieri solet in ejusmodi rebus primas partes tri-

creatione, vide Niceph. cap 2 lib. xiii; Theod. lib.
 v, c, 26; Soz. lib. vii, c. 2, 3; Soc. lib. vi, c. 2;
 Bar. an. 397.

buerent (fit enim in iis maxima ex parte examinatio, non ex virtute eorum, qui asciscuntur, sed ex eorum, qui sunt potentes, in eos benevolentia, quæ vel est pura ac sincera, vel accessit muneribus): oporteret autem sanctum Spiritum vincere, et eum præfici, qui ad hoc ipsum erat ab eo prædestinatus, et superari omnes a Joannis virtute et eloquentia, et ei primum locum cedere in ecclesia: et alioqui ejus fama plenæ essent omnes aures, adeo ut etiam bona illius auditione accepisset imperator: is vero erat Arcadius; cum hæc ita se haberent, tandem cum et qui Ecclesiam regebant, et qui rempublicam administrabant, cum imperatore in unam convenissent sententiam, mittuntur litteræ ad Flavianum pontificem Antiochiæ: quæ simul quidem et Nectarii mortem ei significabant, et aureum Joannem, quod terram et mare continet miraculum, atque adeo ipsum etiam cælum tangit, ad ipsum accersebant. Pontificem autem, cum in manus sumpsisset epistolam, et eam perlegisset, ait tradidisse Joanni; cum vero, cum legisset, multum quidem ingenuisse propter ea, quæ scripta fuerant: et multas etiam lacrymas emisisse ex oculis propter contritionem spiritus, dicentem se esse indignum, et qui longe abesset, ut tanta rectionis cura debeat ei committi. Nam parvæ navi, aiebat, non est tutum magnum onus imponere. Cum sic diceret, eum consolabatur Flavianus, et apte erigebat, verbis, pro medicamentis, spargens ejus animi ægritudinem. Civitas autem postquam sensit hoc damnum (damnum enim non ferendum judicabat unusquisque Joannis privationem), id ægre et intoleranter ferebant. Deinde etiam tanquam violentum aliquid tyrannicum passuri, et aliis cessuri ea, quæ ad ipsos pertinebant, clamabant adversus eum qui misit: Quid vero? adeone est infelix Constantinopolis, jactantes, adeone expers virorum bonorum? Ad tantamne virtutis inopiam venit urbs maxime regia? Estne adeo inops in iis, quæ sunt principalia, quam oportebat in omnibus superare, ut a nobis opus habeat eo, qui sit illorum præfaturus Ecclesiæ? Sed nos nec tam stulti, nec tam negligentes, nec tantopere erimus proditores, ut eis nostro bono tam facile cedamus. Caput prius nobis auferent, quam illum a volentibus nobis sint accepturi. Hæc dicentes, deinde etiam suum consilium confirmant jurejurando, non permittere iis qui missi fuerant: sed esse potius paratos ad patiendum, si quid essent facturi. Cum itaque episcopus habuisset concionem, et verba fecisset apta ad persuadendum, ut efficeret, ne populus contradiceret, illis ea erant inanis strepitus, et vana aurium molestia. Quid enim dicendo posset persuadere, cum eos lingua esset privaturus: lingua, quæ tam pulchre quidem canebat, et cujus cantus erat adeo utilis et salutaris? Quam non audire, damnum est non mediocre, sed vel ad ipsam usque pervadens animam. Deinde eum qui missi fuerant, pararent viam afferre et trahere Joannem, ipse ingressus,

Α δυναστεία τὸ θαρρῆν ἔχόντων, ἔστι δὲ ὧν καὶ χρυσίῳ τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ψῆφον ὄντιον ποιουμένων. Ἐπεὶ ἔδει τὸ ἄγιον Πνεῦμα νικᾶν καὶ τὸν εἰς αὐτὸ τοῦτο προωρισμένον ὑπ' αὐτοῦ προχειρίζεσθαι, τῆς Ἰωάννου τε, φημί, ἀρετῆς καὶ γλωττικῆς ἡττηθῆναι πάντως, καὶ τῶν πρεσβείων αὐτῶν τῆς ἐκκλησίας παραχωρῆσαι, ἡδὴ καὶ τῇ κατ' αὐτὸν φήμῃ πάσης ἀκοῆς ὑποπιπλαμένης, ὡς μηδὲ αὐτὸν ἀντήκουον μείναι τὸν κρατοῦντα τῶν ἐκείνου κλιῶν (Ἀρκάδιος οὗτος ἦν), ἐπεὶ ταῦτο οὕτως εἶχε, τέλος τῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας ἀχόντων εἰς μίαν γνώμην τῷ βασιλεὶ συνελθόντων, γράμματα πρὸς τὸν ἱεράρχην Ἀντιοχείας Φλαβιανὸν πέμπονται, ἡμοῦ μὲν τὸν Νεκταρίου γνωρίζοντα θάνατον, ἡμοῦ δὲ καὶ τὸν χρυσοῦν Ἰωάννην, τὸ γῆν καὶ θάλατταν περιέχον θαῦμα, καὶ αὐτοῦ δὲ, φημί, παραψαῦον τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς τοῦτο μετακλιούμεναι. Εἰς χεῖρας οὖν τὴν ἐπιστολὴν τὸν ἀρχιερεὶα δεξάμενον καὶ πετελθόντα, ἐγγεῖρσαι φασὶ καὶ τῷ ἁγίῳ. τὸν δὲ ἀναγνόντα πολλὰ μὲν ἐπιστενάζει τοῖς γεγραμμένοις, πολλὰ δὲ καὶ δάκρυα τῇ τοῦ πνεύματος συντριβῇ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποστᾶζει, ἀνάξιον ἐπιτὸν εἶναι λέγοντα, καὶ ὅτι, πολλοῦ δέω μεγάλην οὕτως ἀρχῆς ὑποστῆναι βάρος· ἐπεὶ καὶ νηὶ μικρᾷ ἔρπον μέλιονα πιστεύειν οὐκ ἀσφαλές. Τὸν γὰρ Φλαβιανὸν ἀνακτασθῆναι τε αὐτὸν καὶ ἀνέγειν ἐπιδειξίως, λόγῳ ἀντι φαρμάκων τῇ ἀθυμίᾳ τῆς ψυχῆς ἐπιπάττει. Ἡ μὲντοι πόλις ὡς ἤσθοντο τῆς κοινῆς ζημίας ταύτης καὶ συμφορᾶς (ζημίον γὰρ ἕκαστος οὐχ ὅπως καὶ φορησὴν τὴν Ἰωάννου στέρησιν ἐλογίζοντο), βασιεύς εἶχον καὶ λίαν περιπαθῶς. Εἶτα καὶ ὡς βίβον τι καὶ τυραννικὸν ὑποστῆναι μέλλοντες, καὶ ὅτι προσήκειν αὐτοῖς ἐκστῆναι, κατεβῶν τοῦ πειψήκου· τί δαί; οὕτω δυστυχῆς ἡ Κωνσταντίνου λέγονται, οὕτως ἄμοιρος τοῦ φοβουμένου τὸν Κύριον, εἰ τοσαύτην ἔκε τῆς ἀρετῆς σπάνιν ἡ βασιλικωσύνη τῶν πόλεων, οὕτως ἀπορος ἐν τοῖς κατρίοις, ἢ ἔτι διὰ πάντων κρατεῖν, ὡς παρ' ἡμῶν δεῖσθαι τοῦ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῇ προσησομένου; Ἀλλὰ γὰρ οὐχ οὕτως ἀνοήτως ἡμεῖς ἔχομεν, οὐχ οὕτω βραθύμως καὶ προδοτικῶς, ὡς βῆον αὐτοῖς ὑπεῖξει τοῦ ἡμετέρου κελού. Τὴν κεφαλὴν πρότερον ἀφαίρησονταί, ἢ ἐκεῖνον παρ' ἐκόντων ἡμῶν λήψονταί. Τοιαῦτα δὲ τινεσ εἰρηκότες, ἔπετα καὶ ὄρκους ἀλλήλων τὰς ψυχὰς ἐμπεδοῦναι, μὴ ἐφείναι τοῖς ἀπεσταλμένοις, ἀλλ' ἔτοιμοι εἶναι πρὸς τὸ παθεῖν μάλλον, εἴ τι ἐν καὶ ὄρῳ μέλλωσι. Τοῦ τίνυν ἐπισκόπου ἐκκλησιασταντος, καὶ τῇ περὶ τούτου δημηγορίᾳ ἐαυτὸν ἐφίντος, ὥστε πεῖσαι τὸ πλῆθος μὴ ἀντιλέγειν ἐκείνοις, ψόφος ἦν ἀργὸς ταῦτα, καὶ ματαία τῶν ὧτων ὄχλησις. Τί γὰρ καὶ λέγων ἠδύνατο πείθειν, ἐπεὶ γλωττικῆς ἀποστρεφῆν αὐτοῦς ἔμελλε, γλωττικῆς οὕτω μὲν καλὸν ἀδούστης, οὕτω δὲ ὠφέλιμον καὶ σωτήριον, ἢς τὸ μὴ ἀκούειν, ζημία δεινὴ, καὶ εἰς αὐτὴν ἤκουσα τὴν ψυχὴν; Εἶτα τῶν ἀπεσταλμένων καὶ βίαν προσθεῖναι, καὶ ταύτη τὸν Ἰωάννην ἐλκύσει προθυμομένων αὐτὸς εἰσω γένόμενος, καὶ ὅσον πρόκριτον ἐκπέμψας τῆς πόλεως, ἠξίου το πλῆθος μηδὲν νεώτερον φρονῆσαι, μηδὲ πράγμασιν ὄλωσθε θερμότεροι

ἐπιχειρήται, βεδιῶν ὡς οὐχ ἑῶν ἑαυτὸν προήσεται τοῖς ἀπάξις ἀπεσταλμένοις. Μόλις γοῦν οὕτω τὴν πολλὴν αὐτοῖς ὁμὴν ἴστησιν. Οὐδὲ γὰρ εἰς ἄπαν ἀνείθησαν τῶν φροντίδων, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει καὶ φυλακῇ ἐποιούοντο, δεδοικότες μήπως τις καὶ πρόσθετα περὶ τοῦτον συνενεχθῆ. Ταῦτα καὶ τῷ βασιλεὶ δῆλα δι' ἐπιστολῆς γίνονται, καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τὴν τῶν Ἀντιοχείων ἔνστασιν ὑφειμένον ἔχουσαν οὐδὲν, ἐδεδαίου. Πλέον οὖν αὐτῶ τε καὶ τοῖς τῆς πόλεως οἱ πρὸς Ἰωάννην ἔρωτες ἐξεκαύθησαν. Καὶ γὰρ εἴωθεν ἀμελεῖσθαι μὲν τὸ βράδιως χειρούμενον, τὸ δὲ διατριβὴν καὶ πόνον ἐφ' ἑαυτὸ [ἴσ. ἑαυτῶ] παρέχον, ὑποκνύει τὸν πόθον. Σκεψάμενος τοῖνον πῶς ἂν αὐτῶ γένοιτο τοῦ τε σπουδαζομένου μὴ διαμαρτεῖν, καὶ μηδὲνα κίνδυνον τῷ πράγματι συμπεσεῖν, τῷ κόμητι Ἀντιοχείας γράφει δι' ἀποβήτων. Καὶ αὐτὸς ἔξω τῆς πόλεως τὸν Ἰωάννην μεταπεψάμενος, ὡς ἀναγκαίων γάρην αὐτῶ κοινολογησόμενος, ἡμιόνοις εὐθὺς καίτοι σφοδρὰ διατεινόμενον ἐπιδιόσας, καὶ οὕτω τὴν πόλιν λαθὼν τοῖς ἀπεσταλμένοις αὐτὸν ἐπιτρέψας ἐκπέμπει.

ΙϚ'. "Ὅτε γοῦν ὁ ἀλτῆς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ πλησίον τῆς βασιλευσύνης γένοιτο, πρώτην ταύτην εἰσόδιον βασιλικῇ γνώμῃ τιμᾶται τιμῇ. Πᾶν ὅσον περιφανὲς οὗ τῆς Ἐκκλησίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τέλει ἕξ μιλίοις προσελθόντες τῆς πόλεως, φιλοφρόνως ἐδεξιούοντο λαμπραῖς ὑπαντήσεσι καὶ τιμαῖς. Οὕτω καὶ τοῖς, ἀφ' ὧν ἀπέστη, θερμοὶν ἐνέτηζε πόθον, καὶ ἄβητον αὐτοῖς ἦν τὸ τῆς ζημίας ἐπίπνον, καὶ τοῖς, πᾶς οὗς ἐπέστη, πολλὴν ἐνέστασιν ἡδονῆν, καὶ ἔρμαιον τι αὐτοῖς ἔδοξε θεῖον καὶ κέρδος ἀπεινώτητον. Ἀμφοτέρω δὲ ἦν τῆς πολυτρόπου τοῦ Θεοῦ σοφίας, καὶ τῆς πάντα καὶ νοῦν καὶ λόγον νικώτης χρηστότητος, ἵνα καὶ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν, ὅπως ἐστὶ πᾶσιν ἐπέραστος τε καὶ περιμάχητος, ἐείξη, καὶ μισθοῦ πρόξενον ἑκατέρωθεν αὐτὸν καταστήσῃ. Καὶ γὰρ ἀμφοτέροι φιλίως πρὸς τὸ καλὸν ἔχοντες ἐγνωρίσθησαν, οἱ μὲν τῷ μετὰ λύπης ἀποδαλεῖν, οἱ δὲ τῷ μετ' ἡδονῆς ὑποδέξασθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰσέλθοι, καὶ μικρὸν τι τὸ μετὰ διελθόν, ἢ κυρίως τῆς χειροτονίας παρῆν, προῆσαν μὲν καὶ οἱ τῆς ἐπαρχίας ἐπίσκοποι, παρῆν δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Θεοφιλος πρῶτος τῶν ἄλλων ἐπισπεύσας τῇ τελεσιουργίᾳ τοῦ μάκαρος. Ἐκτὴν μὲν οὖν ὁ Φεβρουάριος εἶχε πρὸς τῇ εἰκάδι, ὑπῆν δὲ εἰκάσειν ἕτι συνηθουμένου τότε καὶ τοῦ τῶν ἁγίων χοροῦ, καὶ μηδὲ ἁγγέλων τῆς θείας ταύτης ἐορτῆς ἀπολειπομένων, ὁ ἐπὶ γῆς ἄγγελος τῷ ἱερατικῷ τελειοῦται χρίσματι, καὶ τῷ τῆς Ἐκκλησίας ὕψει στηρίζεται ὁ διαφανὴς ἀστὴρ καὶ ὑπέραλμπρος, καὶ φωτὶ χαριστέρω τὰς τῶν ἀνθρώπων περιλάμπων ψυχὰς. ὅς καὶ βίον εἶχε τῷ λόγῳ σύμφωνον, καὶ λόγον τοιοῦτου βίου προσήκοντα καθαρότητα. Ἐπὶ τὸ πείθειν οὕτω βράδιον, ὡς οὐδὲν ἄλλω τὸ λέγειν ἀπλῶς. οὗ πραεῖα μὲν ἢ φωνῇ,

(9) Anno 398 metropolitanis astantibus episcopis, suæ provincie consecratur. Theophil. Alexandriæ episcopus non volentem, sed coactum Chryso-

A emissis iis, qui erant præcipni civitatis, rogabat plebem, ne quid novi moliretur, neque res aggrederetur nimis acriter et inconsiderate, affirmans se non sua sponte se traditurum iis, qui missi fuerant. Cum sic dixisset, vix magnum repressit eorum impetum. Neque enim se cura omnino liberarunt: sed etiam per vices custodiam adhibebant ne aliqua in eum fieret proditio. Hæc imperatori significantur litteris, et qui missi fuerant, affirmabant Antiochenorum constantiam se nihil remittere. Ei ergo et civibus vehementius accensus fuit amor in Joannem. Solet enim negligi, quod facile capitur; quod autem aliquam moram affert et dilationem, provocat desiderium. Cum ergo apud se considerasset, quæmadmodum posset et id quod desiderabat assequi, nec ideo res esset in illum ventura periculum, scribit per arcana ad comitem Antiochiæ. Ipse autem eum Joannem accersivisset extra civitatem, tanquam de quibusdam rebus necessariis cum eo communicaturus, eum licet valde reluctantem et repugnantem mulis, quos habebat paratos, imposuit, et sic nullo omnino animum advertente, ipsum iis qui missi fuerant, traditum emittit.

XVI. Cum ergo ille verus homo Dei, toto illo confecto itinere, jam esset prope urbem regiam, hoc primum honore afficitur in ingressu voluntate imperatoris: quidquid erat clarum et illustre, non solum in Ecclesia, sed etiam ex magistratibus, sex milliaria progressum extra civitatem, ridentibus oculis et læto vultu significantes animæ lætitiā, ei fiunt obviam, et eum splendidissimis afficiunt honoribus. Sic et iis, a quibus discessit ardens immissit desiderium illa desiderabilis et maximi faciendā anima: et iis, ad quos accessit, maximam attulit voluptatē. Erant autem utraque multiplicis Dei sapientiæ et benignitatis, quæ omnem intelligentiam vincit et orationem, ut et illius ostenderet virtutem, et quam sit amabilis, et efficeret ut ipse uti isque mercedem conciliaret. Ambos enim honesti amore teneri fuit cognitum: illos quidem, quod cum dolore dimiserint, hos autem, quod cum lætitiā exceperint. Cum vero esset ingressus, et intercessisset parvum spatium temporis, aderat dies consecrationis: et cum adesset quidem episcopi provincie, adesset etiam Theophilus Alexandria (9), qui primus ex aliis festinavit, ut interesset beati Joannis consecrationi: et esset quidem Februarii dies vicesimus sextus: liceret autem conjicere, quod cum simul lætaretur chorus sanctorum, ne angeli quidem abessent ab hoc divino festo, qui erat in terra angelus, sacro chrismate consecratur, et in excelso loco ecclesie collocatur, qui erat revera stella lucidissima, et jucundiori luce hominum illustrabat animas: qui et habebat vitam orationi convenientem, et orationem, quæ decebat talem vitæ puritatem: cui persuadere non minus

stomum designasse episcop. ex Socrat. lib. vi, c. 2, Sozom. lib. viii, cap. 2, memorat Baronius, tom. V. Annal. ad ann. 397.

erat facile, quam cuivis alii solummodo dicere. Cuius vox quidem erat lenis, lenis autem congressio: oratio vero, quæ adeo placide et jucunde fluebat in animam, et tam benigne eam attingebat, ut nullum esset ejusmodi medicamentum corporis, quod cum juvaret plurimum, nihil afferret in utendo molestiæ: quomodo illa absque ullo inorsu maximam afferebat utilitatem. Deinde die sequenti ipse imperator, et quicumque erant in civitate honorati et aliis superiores, ad beatum virum accedentes (hoc enim omnino volebant), ejus preces et benedictionem jucundissime sunt consecuti. Deinde ille, cum is laudabilis, qui prius, eum invasisset metus et esset summus imitator Jesu humilitatis, injectis oratione sic dixit: Terribilis mihi visa est, o imperator, terribilis, et major quam ut meæ vires ferre possent, insignis dignitas hujus pontificatus: quod me etiam reddebat timidum cunctantem ad ejus susceptionem: quod et ad meam intuerer abjectionem, et ad magnitudinem ejus, quod meæ fidei committebatur. Quo est enim dignitas sublimior, eo magis opus habet iis, qui sunt excelsi viribus, et qui confidere possunt in ministerio. Cum autem nos isti indignos et abjectos, iis quibus scit rationibus, is cujus judicia sunt abyssus multa ¹⁰, ab hanc deduxit speculam, et ratione præditi sui gregis pastorem constituit, rogo, o imperator, per eam spem, quam omnes habemus (neque enim mihi tutum fuerit deinceps silere, neque quod meum est solum spectando, mercenarium esse, et non pastorem); rogo ergo, ut principaliter quidem vos Dei verbis aurem præbentes attentam, super fundamentum fidei, aurum et argentum et lapides pretiosos, bonas, inquam, actiones, ædificetis. Si qui autem præoccupati fuerunt, aut, quod absit, sint præoccupandi humanis delictis, ea sunt pœnitentia et studio expurganda. Ad eam sit nobis pulchrum exemplum magnus ille David ¹¹, qui cum in peccatum ut homo incidisset, et ab homine fuisset reprehensus, non ut homo solummodo, neque similiter ac vulgus se gessit gratissima illa anima, neque contumelia reprehensionem pauperis rex repulit, sed magna moderatione et animi contritione ipsam tulit reprehensionem, et cum se peccasse non esset inficiatus, citius quam fecerat, consecutus fuit remissionem. Atqui labi quidem est facile: surgere autem, et in statum priorem restitui, est operosum ac difficile. Adeo erat mitis, adeo moderatus: tam magnum fructum fuit consecutus ex divina humilitate. Et nos ergo, qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, ut voluntatem ejus testificemur, hoc primum verbum a Christo et divino ejus Præcursore accipientes, vobis annuntiamus et suademus: « Pœnitentiam agite: prope est enim regnum cœlorum ¹². » Hæc autem non dubitabo vobis assidue revocare in memoriam: vobis autem timendum est, ne, si fueritis contemptores Dei testimoniorum, ab

πραετα δὴ ἡ ἔντευξις, ὁ δὲ λόγος οὕτως ὁμαλῶς, καὶ ἡδέως ῥέων εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ οὕτως ἡπίως αἰτῆς ἀπτόμενος, ὥστε μὴδὲν τοιοῦτον εἶναι φάρμακον σώματος, ὃ τὰ μέγιστα ὠφελοῦν οὐδὲν λυκεῖ τῇ προσψάσει, ὡς ἐκεῖνος μεγάλην τε καὶ πολλὴν ἀδίκτω· ἐμποιεῖ τὴν ὠφέλειαν. Εἶτα τὴν ὑπεραιὴν βασιλεὺς αὐτὸς, καὶ τῆς πολιτείας ὅσον ἐντιμον καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπερβεδηκός, προσελθόντες τῷ μακρῷ (τοῦτο γὰρ ἐκ πάντος ἤξιον) τῶν παρ' αὐτοῦ εὐχῶν ἤδιστα καὶ τῆς εὐλογίας ἀπέλαυον. Εἶθ' οὕτω λόγον ἐμβαλὼν ἑαυτοῦ, ὡς ὑπὸ τῆς αὐτῆς δευίας ἐχόμενος τῆς ἐπαινετικῆς, ἧς καὶ πρότερον, καὶ μνητῆς τελῶν τῆς Ἰησοῦ ταπεινώσεως, Φοδερὸν μοι, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, καὶ μετῶν ἢ κατ' ἐμὴν δύναμιν, τῆς ἐραρχίας ταύτης τῆς ὑπερφύου τοῦ ἀξίωμα, ἔμε καὶ δευιδὸν ἐποίησεν καὶ πρὸς τὴν ἀρεσιν διαμέλλοντα τῷ πρὸς τε τὴν ἐμὴν ἐσχατιὰν ἀφορῆν καὶ τὴν τοῦ πιστευομένου μεγαλειότητα. Ὅσα γὰρ τὸ ὑψηλὸν, τοσοῦτον καὶ τῶν εἰς δύναμιν ὑψηλῶν δεῖται πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἀναξίους ὄντας καὶ χαμαὶ κειμένους ἡμᾶς, οἷς ἐπίσταται λόγος, οὐ τὰ κρῖματα ἀδυσσοσ πολλῆ, εἰς ταύτην ἤγητ περιωπῆν, καὶ ποιμένα τῆς λογικῆς αὐτοῦ κατέστησεν ποιμένης, δέομαι, βασιλεῦ, πρὸς αὐτῶν ἐλπίδων, ὧν πάντες ἐχόμεθα (οὐδὲ γὰρ ἀκίνδυνόν μοι τὸ ἀπὸ τοῦδε σιγᾶν, οὐδὲ τὸ ἐμυτοῦ μόνον ἐρωῶντα μισθῶν εἶναι, καὶ οὐ ποιμένα) δέομαι τοιγαροῦν προηγουμένως μὲν τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις οὐκ εὐσέβητον ὑποσχόντας ὑμᾶς, ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς πίστεως χρυσον καὶ ἄργυρον καὶ λίθους τιμίους, τὰ ἁγία, φημί, πράξεις οἰκοδομεῖν. Εἰ ἔτι τινες προελήθησαν, ἢ καὶ προληφθεῖεν (ὅπερ ἀπεύχομαι) παραπαισιν ἀνθρωπίνους, τῇ μετανόῃ ναῦτα καθαρτίων. Εὐὸν ὑπόδειγμα πρὸς αὐτὴν ὁ μέγας ἡμῶν ἔστω Δαυὶδ, ὃς ἀνομήματι ἀλοῦς, οἷα ἄνθρωπος, ὑπ' ἀνθρώπων τε τὸν ἔλεγχον ὑποστὰς, οὐ κατ' ἄνθρωπον ἐκλήσκει, οὐδὲ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως ἢ χαριεστῆτι διετίθη ψυχῇ. Οὕτε γὰρ βαρέως ἤνεγκε πρὸς αὐτόν, οὐκ ὕδρει τὴν μέμφιν ὁ βασιλεὺς τοῦ πένητος διακρινέσαστο, ἀλλ' ἐν πολλῷ τῷ μετρίῳ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς συντριβῇ αὐτόν τε τὸν ἔλεγχον ἤνεγκε, καὶ πλημελήσκει μὴ ἀρνυθεῖς, θάπτον, ἢ ὀράσκει, τοῦ ἀπειθῆναι τετύχηκε· καίτοι τὸ μὲν ὀλισθησαὶ βῆδιον, τὸ δὲ ἀναστῆναι, καὶ εἰς τὴν προτέρην στήναι κατὰστασι, ἐργῶδες καὶ χαλεπόν. Οὕτω πρῶτος ἦν, οὕτω μίτριος, οὕτω μεγάλα πᾶν τοῦ θεοῦ ἀπάνωτο τεκνωσεως. Καὶ ἡμεῖς τοῖσιν οἱ κατὰ τοὺς ἀρρήτους τοῦ Θεοῦ λόγους εἰς τοῦτο ἡμῶν ἦκοντες, ὥστε τὸ αὐτοῦ διαμαρτύρησθαι θέλημα, τοῦτο πρῶτον ῥῆμα παρὰ Χριστοῦ καὶ τοῦ θεοῦ λαβόντες Προδρόμου, ἐπαγγελιζόμεθά τε καὶ παραινόμεν ὑμῶν· Μετνοστήτω ἡγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ταῦτα δὲ συνεγῶς ἡμᾶς μὲν ὑπομιμνήσκω οὐκ ἀκνητέον, ἡμῶν δὲ ἀσφαλῆς τὸ φοβεσθαι, μὴ καταφρονῆται τῶν μαρτυριῶν τοῦ Θεοῦ γενόμενοι, ὑπόδικοι αὐτῶν λεφθεῖτε ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. Οὐ γὰρ ἡμέτερόν ἐστι, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κοιλίας, εἶτ' οὖν δικαιοῖται

¹⁰ Psal. xxxv, 7. ¹¹ II Reg. vi et xii. ¹² Matth. ii, 3.

εν, ἀλλ' ὅσα τοῦ θεοῦ νόματος τῆς Ἀ
 Γραφῆς ἠρυσάμεθα, ταῦτα δὲ οὐδένα
 οἰοί, οὐδὲ ἡμέρας, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ
 λαβῆ, φοβούμενοι, φθεγγόμεθα πρὸς
 ντες μὲν οὖν ὑμεῖς καὶ οὐς φιλήκοον
 διδασκῆς ὑπέχοντες, ἐκαστοὶ μὲν σωτη-
 δὲ τοῖς ἐν οὐρανῷ ἀγγέλοις, πολλῆς δὲ
 ἰ πνεύματι εὐφροσύνης, αἰτίοι ἔσεσθε.
 ν ἐμῶν εἴητε καταβρόχθουμουντες λόγων,
 τῇ διδασκῆ τῆς καρδίας ὡτα τιθέντες
 ἀνιθίσεται μὲν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 δὲ καὶ τὸ ἐμὸν πνεῦμα· τὸ δὲ λειπόμενον,
 εἶπετν, φιλαληθὲς δὲ, ἐμὲ μὲν εἰς ὄχλον
 ἰ τό γε τρανέστερον, εἰς κρῖμα ὑμῆτε-
 μοι εἰς ἀλλήματα (φεύ!) καὶ πένθος ψυ-
 καὶ ἀνάτων.

A cam, ad condemnationem: vos vero
 et immedicabilem.

ταῦτα τὸν βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν
 καὶ τῶν μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως, ὅτι
 τὰ λεχθέντα, περιεσμένους ὑπέχοντες,
 λογεῖν τῷ Θεῷ χάριν, ὡς ὑπὸ πατρὶ
 παιδεύη τὸ λογικὸν αὐτοῦ ἠδούκησε
 ποιμνιον. "Ἐτι δὲ τοῦ ἁγίου τὴν ἠδί-
 ντος διδασκῆν, καὶ τῇ χρυσῇ γλώττῃ καὶ
 ὄν τι καὶ ᾠδικὸν τερετίζοντος, τοῦ Θεοῦ
 αὐτοῦ θεράποντα βουλομένου, ἀνήρ τις
 ἀρτιφθ δαίμωνι κάτοχος εἰς μέσον τῆς
 αὐτὸν εἰσῶθετ, ἀφρόν τε τοῦ στόματος
 καὶ τὴν γλώτταν, ὡς ἄκοσμον ἰδεῖν,
 ντων οὖν δεομένων τῆς ἀγίας ἐκείνης
 ν τοῦ πάσχοντος ὑπερεύξασθαι, αὐτὸς
 νέσθαι τοῦτον εἰπὼν, φιλανθρώπως τε
 φιλάνθρωπος, καὶ τῇ χειρὶ σφραγίσας
 τῆς ἀγίας ἐπειπὼν Τριάδος, τῷ πονηρῷ
 θεῖν ἐγκελεύεται· καὶ εὐθὺς συνεπόμει-
 τῷ λόγῳ τὸ ἔργον, καὶ τὸν ἀνθρώπον
 ρόνου τῆς ἀνηκέστου ταύτης ἀπαλλα-
 εως. Εἶτα διαναστήσας αὐτὸν ὁ μέγας,
 ε τῇ ἐκκλησίᾳ παρήνει καὶ τῇ θεῖᾳ τῶν
 κοινωνίᾳ, νηστείας τε προσέχειν καὶ
 Καὶ οὕτω, φησί, ποιῶν οὐκέτι τῷ ἐχθρῷ
 οὐδὲ ταῖς αὐτοῦ πάγαις ἀλώσιμος.
 ρχεται τῆς κατὰ ψυχὴν ἰατρείας ὁ τῇ
 ἰ τοὺς ἄλλους πολλῶν τῷ μέσῳ παρενεγ-
 λόγον κερνῶν μέδιτι καὶ τοῖς ἠπιωτέροις
 ὡς ἥδη φθίσαντες ἔφημεν, εἶπου τι
 κροῦ καὶ στόφοντος κατὰ χρεῖαν τοῦ
 ρς ἐμβάλοι, ἐνταῦθα τῆς τέχνης αὐτῆ
 καὶ σοφώτατον, ὅτι καὶ δάκνων οὕτω πολ-
 τομὴν ἐμποιῶν ὁ λόγος καὶ διακρίων τὰ
 α, οὐχ ὅπως λυπηρὸς οὐ γίνεται τῷ
 καὶ δυσπαράδεκτος, ἀλλὰ καὶ ἡδύς ἐστι
 ὕσαι καὶ μελιχρὸς, καὶ θέλακτρον ταῖς
 ἰον.

τον τοῖνον, κατὰ τῶν προφάσει συγγε-
 νεισάκτους παρεισαγόντων, τὴν εὐθη-

eo rei reprehendimini in die visitationis. Nihil
 enim nostrum, neque ex nostro ventre seu cogi-
 tatione annuntiabimus, sed quæ hausimus ex di-
 vino fluente Scripturæ divinitus inspiratæ. Hæc
 autem, neminem reverentes, neque dies, ut hoc
 dicam divini Davidis 13, timentes, ad vos loque-
 mur. Si vos ergo intelligatis, et aures attentas ver-
 bo doctrinæ præbeatis, vobis quidem ipsis salutis,
 gaudii vero, qui sunt in cælis, magnæ autem meo
 quoque spiritui causæ eritis lætitiæ. Sin autem
 mea verba neglexeritis, et doctrinæ non patuerint
 aures cordis vestri, quod absit, molestia quidem af-
 ficietur Spiritus sanctus, molestia afficietur meus
 quoque spiritus. Quod autem restat, auditu quidem
 est molestum, sed tamen est verum, nempe me
B quidem futurum vobis ad conturbationem, aut, ut
 mihi, proh dolor! ad luctum et animæ dolorem

XVII. His læti imperator, et qui cum eo erant,
 et testimonio conscientiæ credentes, quod quæ
 dicta fuerant, recta se habebant, Deo magnas
 agebant gratias, quod a tali patre et pastore ei
 placuisset passi suum gregem rationis partici-
 pem. Sancto autem adhuc suavissimam conte-
 xente doctrinam, aureaque ac musica lingua can-
 nente pulchre ac modulate, Deo volente ipsum
 glorificare, vir quidam repente possessus a mal-
 ligno spiritu, seipsum intrudit in mediam eccle-
 siam, spumam ore emittens, et lingua adeo, ut
 visu esset tetrum, demittens. Omnibus ergo ro-
 gantibus sanctam illam animam, ut miseretur
 calamitatis, et ut oraret pro curatione ejus, qui
 patiebatur, ipse cum jussisset propius accedere,
 et benigne appropinquans vir benignus, manu
 eum obsignasset, et effatus esset nomen sanctæ
 Trinitatis, malignum dæmonem jubet egredi.
 Protinus autem licuit videre factum consequi
 orationem, et hominem momento temporis fuisse
 liberatum a tam gravi afflictione. Deinde cum
 magnus eum fecisset surgere, admonuit ut va-
 caret ecclesiæ, et sanctificatorum divinæ com-
 munioni, et operam daret jejuniis et orationi-
 bus. Si enim, inquit, sic feceris, non te amplius
 capere poterit inimicus, neque ejus irretieris
 laqueis. Hinc animæ incipit curationem, qui hac
 arte alios longe antecellebat. Melle autem mis-
 cens orationem, et mitioribus medicamentis, ut
 jam ante diximus, si quid aliquando injecisset
 amari et pungentis, quod morbi usus ita postu-
 laret, tunc ostendebat quantum esset artis pe-
 ritus. Nam sic sæpe mordens et incidens oratio,
 et urens ea, quæ non apparent, non modo non
 fit molesta ei, qui ægrotat, sed etiam auditu po-
 tius jucunda et suavis, auresque delinens et de-
 mulcens.

XVIII. Primum ergo adversus eos, qui prætextu
 cognitionis mulieres introducebant, acutam et

musicam movet linguam, et ostendit eos longe gravius peccare, quam eos, qui aperte exercent quæ sunt flagitiosa: quandoquidem illi quidem soli et per se sunt impudici, et suam corrumpunt animam: hi autem, qui in clero versantur, totum corpus corrumpunt Ecclesiæ, verberantes, ut dicit Paulus¹⁴, eorum conscientiam, et se præbentes communiæ monumentum intemperantiæ. Sed vel absque his, quantum illi damnum afferant cohabitatione harum quæ introducuntur, mulierum, recte sciet, qui eam orationem legerit ut oportet. Deinde adversus injustam plura habendi cupiditatem, et eos qui gravem manum immittunt alienis, et effundunt in dolia, ut dicitur, inexplebilia, gravius invehitur: plane majorem curam gerens eorum qui faciunt injuriam, quam eorum qui patiuntur: quandoquidem illis quidem damnum affertur in aliquo eorum quæ intereunt: ipsis autem, qui faciunt injuriam, in anima quæ est peritura immortaliter. Deinceps vitam reprehendit prodigorum, qui in mensis, in ædificiis, in tali fastu, et in talibus deliciis gloriantur, et ut vulgo dicitur, seipsos melle aspergunt. Nunc accusat superbiam, nunc vanam gloriam insectatur: nunc expellit calumniam, tanquam dignam quæ vituperetur. Vaniloquium rursus tollit de medio pro viribus. Perjurium adeo prohibet, ut non solum jurare, etiamsi vere, dimiserit absque reprehensione, sed etiam adversus id multas easque præclaras habuerit orationes, ita elaboratas, ut mistæ essent vero et probabili: et ita studuerit id de medio auferre, tanquam manifestam in Deum contumeliam, et omnibus ineffabilis et venerandi nominis coinquinationem.

XIX. Quomodo enim præstantissimus et diligentissimus quispiam agricola, qui vult de virtute seminare orationes, statuit prius oportere excindere radices vitii et semina maligni, et nihil dimittere eorum, quæ possent omnino lædere aut offendere. Deinde cum terra sic fuerit complanata et mansuefacta, quod quidem est humanarum animarum, virtutis et philosophiæ deponere semina. Post hæc de eleemosyna orationes, tanquam imbres aliquos opportunos effundit in animas hominum, et usque adeo colit benignitatem, ut multorum quidem dexteram promptam reddiderit et alacrem ad succurrendum pauperibus, quæ prius erat parca et illiberalis, ne dicam avida et rapiendi aliena: et alios quidem effecerit esse munificos et sua lubenter communicantes, ex pleno, ut dicitur, in inane utrisque effundentes manibus: alios autem præferre nihil habere, et cum omnes suas divitias pauperibus magnifice pieque divisissent, vitam monasticam et separatam eligere. Ex quo omnia habere alio modo ad eos rediit, ut qui Deo pro omnibus iis ditati fuerint, a quo dependebat tota spes eorum vitæ, et ad quem

¹⁴ I Cor. vii, 12.

Α κτόν τε καί μουσικήν γλωτταν κινεῖ, καὶ δείκνυσιν αὐτοὺς πολλῶ χαλεπώτερον πλημμελοῦντας τῶν αἰτίαις ἔργοις μετιόντων τὰ φύλα ὅσον ἐκεῖνοι μὲν μόνοι καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀσελγαίνουσι καὶ ψυχὴν λυμαίνονται τὴν ἰδίαν, οἱ δὲ μεταξὺ τοῦ κλήρου τὰς διατριβὰς ἔχοντες, ὅλον ὑποφθεύρουσι τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν, κατὰ τὸν θεῖον εἰπεῖν Ἀπόστολον, καὶ κοινὸν ὄντες ἀκολασίας ὑπόμνημα. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτων, ὅστιν αὐτοὶ προστρέβονται βλάβην, ἐκ τούτου τοῦ τῶν συνεισάκτων συνοικισμοῦ, ὃ τὸν λόγον ἐκείνων μετιῶν ἀριθμῶς εἴσεται. Εἶτα κατὰ τῆς πλεονεξίας, καὶ τῶν χειρὰ βραχίαν τοῖς ἀλλοτρίαις ἐπιβαλλόντων, καὶ εἰς τοὺς ἀπλήστους (ὃ δὴ λέγεται) πίθους ἀνελούτων, ἐμβριθέστερον ἀγωνίζεται, τῶν ἀδικούντων μᾶλλον κηδόμενος, ἢ τῶν ἀδικουμένων ὅσον ἐκεῖναις μὲν περὶ ἓν τι τῶν φθειρομένων ἢ βλάβην, αὐτοῖς δὲ τοῖς τὴν ἀδικίαν ἐργαζομένοις περὶ ψυχὴν τὴν ἀθάνατον κολασθησομένην. Ἐφεξῆς τὸν τῶν ἀσώτων διαδάλλει βίον, τοῦ περὶ τὰς τραπέζας φημί, τοῦ περὶ τὰς οἰκοδομὰς, τοῦ περὶ τὴν τοιαύτην ὕβριν καὶ μπλακίαν ἐγκαλλωπιζομένους, καὶ τὸ ἀδόμητον, μέλιτι καταπάτιοντες ἑαυτοὺς. Νῦν ἀλαζονείας κατηγορεῖ, νῦν τῆς κενῆς κατατρέχει δόξης, ἅρι διαβολὴν ὡς διαβολῆς ἀξίαν ἀποσοβεῖ, ἀργολογίαν εἰς δύναμιν ἀναίρει, ἐπιορκίαν οὕτως ἀπείργει, ὡς μηδὲ τὸ ἀπλῶς ὁμῶσαι καὶ φιλαλήθως ἀνεπιτήμητον παρεῖν ἄλλὰ πολλοὺς κατ' αὐτοῦ καὶ κελούς ἀκαλαδῆσαι λόγους ἐν μίσει τοῦ ἀληθοῦς τε καὶ πθινοῦ μεμουουργημένους, καὶ οὕτως ἀνελεῖν πτωδάσαι, ὡς φανεράν εἰς θεὸν ὕβριν, καὶ τοῦ φερού πασὶν ὀνόματος καὶ φρικτοῦ κοίνωσιν.

10'. Ὡς γὰρ ἄριστός τις καὶ φιλοπονώτατος γεωργός τοὺς περὶ ἀρετῆς βουλόμενος κατασπείρει λόγους, ἔγνω πρότερον δεῖν τὰς τῆς κακίας ῥίζας καὶ τὰ τοῦ πονηροῦ σπέρματα ἀνελεῖν, εἴθ' οὕτως ὁμαλῶς αὐτῷ καὶ ἡμέρωσ τῆς γῆς ἐχούσης, ὅπερ ἐστὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ φιλοσοφίας καταθέσθαι φυτὰ. Μετὰ ταῦτα γοῦν τοὺς περὶ ἐλεημοσύνης λόγους, οἷα τινας ἰετούς εὐκαίρους τῶν ἀνθρωπίνων καταχέει ψυχῶν, καὶ γεωργεῖ τὸ φιλόπτωχον εἰς τοσοῦτον, ὡς πολλοὺς μὲν τὴν δεξιὰν ὀργῶσαν θεῖναι, μὴ θερμοτάτην τοῖς πένησι, τὴν προτοῦ μικρολόγον οὖσαν καὶ φειδωλόην (ἵνα μὴ λέγω καὶ λιχνοτέραν πρὸς τὸ λαβεῖν τὰ ἀλλότρια) καὶ τοὺς μὲν μεγαλοφύχους εἶναι παρασκευάσαι καὶ κοινωνικοὺς, ἐκ τῆς πληροστέτης, ὃ φασιν, εἰς τὴν κενωτέραν ἀμφοτέραις ἀνελούοντας ἔντοια δὲ τὸ μηδὲν ἔχειν προτιμῆσαι, καὶ τοῦ πλοῦτου παντὸς τοῖς πένησι φιλοτίμως παρὰχωρήσαντας τὸν μονήρη βίον ἐπιθέσθαι καὶ ἰδιάζοντα, ἐξ οὗ τὸ πάντα ἔχειν αὐτοῖς περιγέγονε θεὸν ἀντὶ πάντων πεπλουτηκόσιν, ὡς τὰς τῆς ζωῆς ἐλπίδας ἀνήρηταν, καὶ πρὸς ὃν μόνον ἔγνωσαν ἀπορῆν, ἀφ' οὗ πλοῦτιν προτρέχειν, καὶ

πάσι τοῖς ὑλικοῖς ἀπέπικτο. Ταπεινοφροσύνην δὲ ἅ-
 καὶ τὸ μέτριον οὕτως ἦρε, καὶ τοσαύτην εἰδείεν ἀ-
 τῆς τὴν ὑπεροχὴν, ὡς μηδεμίαν ἄλλην τῶν ἀρε-
 τῶν αὐτῆ παραβάλλεσθαι, ἀλλὰ καὶ μητέρα καὶ
 φύλακα τῶν ἄλλων εἶναι πισῶν· οὐ γὰρ ἀλλὰ
 καὶ χωρὶς ἐκείνης ἀπάσας οὐδὲν ἐχίγγυον σῶζειν,
 οὐδ' ἀσφαλὲς ἀλλὰ πόνον (φεῦ) εἶναι μάταιον καὶ
 κενόν Σωφροσύνην δὲ καὶ παρθενίαν τις οὕτω τε-
 τμήκεν, ἢ πρὸς ταύτην ἠρέθισεν, ὡς μικροῦ καὶ
 κρείττω καὶ ὑψηλοτέρην αὐτὴν δεῖξαι, ἢ ὥστε καὶ
 βᾶσιμον εἶναι φήσει τῆ ἀνθρωπίνῃ, καὶ ὑπὲρ αὐτὸν
 κείσθαι τὸν νόμον, ἐν τάξει τε φιλοτιμίας εἶναι μᾶλ-
 λον, ἢ ἐντολῆς; Ἀγάπην δὲ τὴν βασιλικωτάτην τῶν
 ἀρετῶν τίς πλέον ἠγάπησεν ἢ ἐξύμνησεν, ὡς ἐπ' ἀμ-
 φιβύλων κείσθαι, πότρεα τοὺς ἐπικίνους πλείους ὑπάρ-
 χειν, ἢ τοὺς πρὸς αὐτὴν ἔρωτας; Τίς γὰρ οὕτως αὐ-
 τόχρημα λίθος, καὶ τὴν καρδίαν ἀκίνητος, ὡς εἰπεῖν,
 ἢ ἀτίθαστος, ὡς μὴ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς λόγους ἀκούων
 ἦπιος τε καὶ ἰλαρὸς τὴν ψυχὴν γενέσθαι, καὶ πρὸς
 τὴν τοῦ πλησίον διαθερμανθῆναι φίλῃν, τῆς Παύλου
 τε ψυχῆς ἐμαγατόν εἶναι νομίσαι τὴν ἐκείνου ψυ-
 χῆν; Εἰ δὲ καὶ τὴν τῶν ἐκείθεν ἀγαθῶν ἐκπτώσιν
 ὁ Παῦλος κατηύξατο ἐκτουτοῦ, καὶ φανερὸς γέγονε
 τοῦτο μᾶλλον αἰρούμενος, ἢ τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ἀπί-
 στοὺς ἕξω τῆς τοῦ Χριστοῦ κείσθαι μερίδος, καὶ
 τὴν καρδίαν ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ἐπιπροῦτο σκηνόμασι,
 ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἤττον πέφλεκτο τὰ σπλάγγνα
 τῆ περὶ τὸν πλησίον στοργῆ, καὶ τῆς τῶν πιστῶν
 περιεκέκαυτο σωτηρίας, εἰ τῶ πιστεύειν ἄξιοι αὐτὸς
 ἐκεῖνος, οὕτως λέγων ἐν τῷ ἡθικῷ τῆς ἐν ταῖς
 Πράξεσι τεσσαρακοστῆς τετάρτης ὁμιλίας· Ἐβουλό-
 μην, εἰ οἶόν τε, ὄψει αὐτῆ τὴν ἀγάπην, ἣν περὶ ὑμᾶς
 ἔχω, ἐπιδείξασθαι. Οὐδὲν γὰρ ἔμοι παθεινότερον
 ὑμῶν, οὐδὲ τοῦτο τὸ φῶς. Μυριάκις γὰρ ἠυξάμην,
 καὶ τὰ ἐξῆς.

hoc liceret vestras animas convertere. Adeo ipsa
 luce mihi est vestra salus jucundior. Quid enim
 me juvant solares radii, quando, quæ propter vos
 accipitur, animi ægritudo oculis meis magnas offundit
 tenebras? Lux enim tunc est bona, quando
 apparet in lætitia. Animam enim, quæ mœrore
 est affecta, videtur etiam molestia afficere. Quod
 autem non mentiar, absit quidem, ut unquam
 faciam periculum. Sed si quando contigerit ex
 vobis peccare aliquem, accedite ad me dormien-
 tem: si non sum similis paralyticis: si non iis qui a
 se discesserunt: et ut dicam cum propheta ¹⁶: «Et
 lumen oculorum meorum, et ipsum non est me-
 cum:» et nisi judicaret quispiam, me esse supra
 modum ambitiosum et laudis cupidum, videres
 me quotidie fontes lacrymarum emittentem: ho-
 rum autem est mihi conscia domuncula et solitu-
 do. Credite enim mihi, spem quidem abjeci
 meæ salutis: dum vero vestra defleo, nunquam
 est mihi otium meæ mala defendendi. Adeo mihi
 omnia vos estis. Si sensero vos proficere, præ

¹⁵ Rom. II, 3; II Cor. I, 6. ¹⁶ Psal. xxvii, 11.

solum dilexerunt intueri: ex quo factum est, ut
 cor divitiis non apponerent, neque omnibus rebus
 materialibus. Humilitatem autem et moderationem
 adeo extulit, et tantam ejus esse ostendit in humili
 excellentiam, ut nulla alia virtus possit cum ea
 conferri, sed ea sit inater et custos aliarum om-
 nium: imo vero sine qua aliæ nihil habent, quod
 sit certum et fide dignum: sed sint, proh dolor,
 vanus quidam labor et inanis. Temperantiam au-
 tem et vere pulchram virginitatem quis sic vel
 amavit, vel alios qui sunt honestiores, magnique
 et excelsi animi, ad ejus insignem incitavit pul-
 chritudinem, ut eam propemodum ostenderit esse
 majorem et sublimiorem, quam ut ad eam possit
 humana natura pervenire, et superare ipsam le-
 gem: liberalitatisque et magnificentiæ potius lo-
 cum tenere, quam præcepti? Charitatem vero, quæ
 est omnium virtutum maxime regia, quis illo magis
 amavit aut laudavit, ut dubitetur majorne fuerit
 laudatio, an ejus in eam amor? Quis est enim adeo
 plane lapis aut ferro in corde frigidior, ut audiens
 ejus de illa orationes, non fiat mitis et hilaris,
 et ad dilectionem proximi excitetur, et non Pauli
 expressam effugiem putet esse illius animam? Quod
 si Paulus optavit ¹⁵, ut vel a bonis quæ illic
 sunt, excideret: et aperte ostendit, se hoc magis
 velle, quam eos qui sunt ex Israel, esse extra
 partem Christi: et ei cor omnino urebatur aliorum
 offensionibus: ipse quoque Joannes nihilominus
 inflammabatur amore in proximum, et fratrum
 salutis ardebat desiderio, si illi ipsi est credendum,
 in morali ²⁴ in Actus homilia sic dicenti: Vollem,
 si fieri posset, vestris oculis ostendere, quam in
 vos habeo charitatem. Nihil est enim mihi vobis
 jucundius et desiderabilius, ne hæc ipsa quidem
 lux. Millies enim optarem ipse esse cæcus, si per

gaudio mea mala non sentio. Si videro non pro-
 ficere, præ animi ægritudine rureus mea dimitto:
 ut qui lætus sim vestris bonis, etsi mala habeam
 innumerabilia: tristis autem propter vestra mala,
 etiamsi innumerabilia sint mihi recte facta. Quænam
 enim nobis est spes, si vos non proficiatis? Quænam
 autem tristitia, si vos recte geratis? In altum ex-
 tolli videor, quando aliquid boni de vobis audivero.
 Implete gaudium meum: liceat vobis salutem asse-
 qui, me autem propter vos reddere rationem:
 vobis dari salutem, me vero accusari, quod meum
 munus non impleverim. Non enim curo, ut per me
 salvi sitis, sed ut solum salvi sitis, quacunque ra-
 tione. Hoc solum in votum contuli, quod vestrum
 profectum desidero, quod vos amo, quod vos com-
 plector, quod vos estis mihi omnia, et pater, et
 mater, et fratres, et filii: et si liceret cor nostrum
 rumpere, et vobis omnibus ostendere, videretis
 in magna latitudine intus esse et uxores et filios
 et maritos. Ejusmodi enim est virtus charitatis,
 facitque animam vel cælo ipso latiore.

XX. Hæc autem non solum faciebat in urbe regia, neque eos solos exercebat ad virtutem, sed per omnem terram extendebatur, et illi curæ erant omnes ecclesiæ, ejusque curæ unus finis erant terræ termini. Joanni enim curæ non erant mensæ et epulæ, agrosque possidere, et crumenas replere, et si quid est aliud, quorum studio vulgus tenetur, sed hoc erat ei cura, quæ exstingui non poterat, et ossium linea œstrumque, quod ejus cor subibat, perpetuum ejus bellum adversus hostem nostrum, et ut suis ad nos orationibus, et frequentibus admonitionibus arceret ejus insidias, et insultus prohiberet, et quantum quidem ad ipsum spectaret, nullum sineret ex vocalis, non ex iis, qui tunc erant, non ex iis, qui postea, excidere a sorte electorum, et esse partis sinistrae. Propter hæc sermones perpetuo habebat et docebat, et nunquam cessabat diserta illa et modulata lingua nostras incantare animas. Propterea sunt pulchræ illæ verborum Sirenes, innumerabilium illud mare bonorum, animarum lautissimæ, quæ consumi minime possunt, epulæ, panis angelorum, mensæ totius orbis. Quod si ii, qui alimentorum sensilium curam gesserunt, quæ possunt longo tempore sufficere egentibus, quæ appellare solent Gerontocomia, ipsi existimant se opus fecisse laude dignum, et ita reputantur ab aliis: qui hoc diuturnum et permanens nutrimentum, suavissimas, inquam, orationes, assidue suppeditabat, ut non solum cum esset superstes, sed etiam cum sursum esset translatus, sitientes impleret animas, et inevitabilia per ipsas solveret vincula, et a manu tyranni captivas liberaret animas, et iis, qui salvi siebant magnam afferret accessionem: qui hæc abunde præbebat et liberaliter et in universum tempus hoc donum extendebat, quamnam potuerit assequi linguam, quæ ei dignam contexat laudationem? Imo vero quasnam et quot linguas? Sed tali quidem anima et lingua ne ipse quidem est dignus mundus, ut dicam cum divino Paulo ¹⁷. Quod autem non ii soli, qui habitabant Constantinopolim, illi essent curæ, sed omnes fere, quos sol intuetur, hinc potes intelligere. Cum intellexisset Phœniciam simulacris adhuc et dæmonibus et sceleratis templis esse deditam, regiam manum habens adjutricem, et magnam aliam manum, cui persuaserat, ut in id quod oportebat impenderent, secum ducens, exsecranda quidem illa templa humi evertit: eorum autem locos sacras ædes excitat, et immittit monachos, qui ferventem zelum quodammodo spirabant, et fidem tenebant optime et accuratissime. Præterea cum audiisset Celtas implicatos esse laqueis arianismi, ille adversus improbitatem contra sic machinatur: presbyteros simul et diaconos, et eos, qui divinos libros legunt, qui similem quidem et cognatam habebant linguam, sana autem erant fide, accipiens, et eos veluti quemdam, ut aiunt, magnetem

¹⁷ Hebr. II, 38.

K'. Ταῦτα δὲ οὐκ ἐν μόνῃ τῇ βασιλίῳ τῶν πόλεων ὑπῆρχε ποιῶν, οὐδὲ τούτους μόνους ἦσκει πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ γῆς ἐξετείνετο, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἔμελλε τοῦτω πασῶν, καὶ ὅρος ἦν αὐτῷ τῆς φροντίδος, τὰ τῆς γῆς περὶ αὐτῶν. Οὐδὲν γὰρ ἐκείνῳ μέλον τράπεζαι καὶ φιλοτησίαι, καὶ ἀγρῶν κτήσεις, καὶ βελαντιῶν ἀδρότητες, καὶ εἴ τι ἕτερον, τῶν τοῖς πολλοῖς ἐκθύμως σκουδαζομένων, ἀλλὰ τοῦτο ἦν αὐτῷ τὸ διὰ πάσης ἀγόμενον τῆς φροντίδος, καὶ ὁστέον σῆς, καὶ μύωψ εἰς καρδίαν παραδύμενος, καὶ φλογμὸς ἄσπετος, ὑπ' οὗ νόκτα καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπίμπρατο τὴν ψυχὴν, ὁ πρὸς τὸν τῶ ἐχθροῦ καθ' ἡμῶν πόλεμον ἄπαυστος τοῦτου πόλεμος, καὶ ἵνα τοῖς πρὸς ἡμᾶς λόγοις καὶ ταῖς πικραῖς παραινέσεσιν εἴργειν αὐτῷ τὰς ἐπιβουλάς ἔγη, καὶ διωθῆναι τὴν ἐφοδὸν, καὶ τὸ γε εἰς αὐτὸν ἦκον, μηδὲν τῶν κλητῶν μὴ τῶν τότε, μὴ τῶν εἰς ὕστερον, ἔξω τοῦ τῶν ἐκλεκτῶν κληρου ἐάσει πεσεῖν, καὶ τῆς ἀριστερᾶς γενέσθαι μερίδος. Διὰ ταῦτα αἱ συνεχεῖς αὐτῷ ὁμιλίαι καὶ διδάχαι, καὶ τὸ μηδέποτε λήγειν τὴν εὐλαλον ἐκείνην γλώτταν καὶ ὀδία τῶν ἡμετέρων ψυχῶν σατάδουσαν. Διὰ ταῦτα αἱ πολλαὶ τῶν λόγων Σειρήνες, ὅ τῶν ἀγαθῶν σωρὸς, ἡ τῶν θησαυρῶν θάλασσα, αἱ τῶν ψυχῶν ἀδάπανοι κενδισαῖαι, ὁ τῶν ἀγγέλων ἄρτος, αἱ οἰκουμέναι τράπεζαι. Εἰ δὲ καὶ οἱ τροφῶν πρόνοιαν οἰσθητῶν, τῶν ἐπὶ πολὺ τοῦ χρόνου διακεῖν δυνάμενων ἐνδείξει καὶ πενομένοις, ἐν σπουδῇ θέμενοι, ἃ δὴ καὶ γρηγορεῖς καλεῖν ἔθος, ἀξίεσκαινον ἔργον καὶ ἐλπίδων ἀγαθῶν ἔμπλεων πεποιητότερος εἰσὶν ὁ τὴν τροφήν ἐκτὴν τὴν διαρκῆ καὶ ἀδάπανον, τοὺς λόγους φημι τοῖς ἡδίστους, ἐκάστοτε χορηγῶν, τὴν ἄψευστον ἐπαρτίαν, τὸ ἀληθὲς νέκταρ, οἷς ψυχαὶ πεινώσασιν ἕκαστος τρέφονται καὶ κατάρθονται, καὶ γῆ οὐσα καὶ ζῆρὰ καὶ ἀνικμος, καρποφόροι θεῶν διὰ μετανοίας καθίστανται, ὁ ταύτης τοιγαροῦν τῆς τροφῆς πρῶτανος, ὁ μὴ περιῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν μετὰ τέλος πολλοὺς τῶν πεφορτισμένων ἀνιείς, καὶ τροπέμει ψυχῶν θεραπέυων, καὶ λύων αἰχμαλώτους τῆς τωρηνούσης χειρὸς, καὶ πολλὴν προσθήκη τῶν σωζομένων διδούς, ἡ ταῦτα διηνεκῶς ἀνύουσα γλώττα, τίνος ἂν τύχοι γλώττης ἄξιον αὐτῆ πλεκούσης τῶν ἔπαινων; μᾶλλον δὲ ποίων ἄρα καὶ πόσων γλωσσῶν; ἀλλ' οὕτω μὲν τῆς τοιαύτης καὶ ψυχῆς καὶ γλώσσης οὐδ' αὐτὸς ἄξιος ὁ κόσμος, κατὰ τὸν θεῶν εἰρη' Ἀπόστολον. Ὅτι δὲ οὐχ οἱ τὴν Κωνσταντινίου μόνον οἰκοῦντες ἐκείνῳ φραντίς, ἀλλὰ σχεδὸν πάντες, οἳ ὁ ἥλιος ἐφορᾷ τὴν Φοινίκην μαθῶν εἰδωλοῖς ἔτι καὶ δαίμουσι καὶ μιαινοῖς ναοῖς προσανέχουσαν, ἐπίπυρον τῶν βασιλικῆν δύνάμιν προσλαβῶν, καὶ χεῖρα συχινὴν ἦν αὐτὸς ἐπεισεν ἀναλίσκειν, εἰς δέον συναεπαπτομένην λαβῶν, τοὺς μὲν μιαινοὺς ἐκείνῳ ναοῖς εἰς ἴδαφος καταβάλλει, ἱεροῦς δὲ ἀντανίστησιν, καὶ μοναχοῦς ἐπιπέμπει θερμὸν τῷ ζήλῳ πνέοντι, καὶ τὴν πίστιν ἄριστα διηκριθωμένους. Πρὸς δὲ καὶ Μελλοῦς ἀκούσας τῆς Ἀρειανικῆς εἴσω θήρας κερμῆνους, οὕτως ἀντετεχνᾶται τῇ πονηρίᾳ, μρεσούταρσι

ἄμα καὶ διακόνους καὶ τοὺς τὰ θείας ὑπαναγινώ-
σκοντας βίβλους, τὰ μὲν τῆς γλώττης ὁμοίως καὶ
συγγενῶς ἔχοντας, ὑγιαίνοντας δὲ τὴν πίστιν λαζῶν,
καὶ αὐτοὺς συμμεμίχθαι τούτοις παρασκευασας,
ἀστέϊως οὕτω καὶ τεχνικῶς πρὸς τὴν ὑγιᾶ πίστιν
αὐτοὺς ἐπάγεται. Ὡς δὲ [ἴσ. Ὁς δὲ] καὶ Σκυθῶν
ἄλλο γένος μαθῶν, οἱ παρὰ τὰς τοῦ Ἰστρου βόας
οικοῦντές εἰσι, διψῆν μὲν τοῦ τῆς εὐσεβείας νόματος,
τοῦ δὲ ποτίσσαντος ἀπορατῖν, γινώριμα Λεοντίῳ ταῦτα
τῷ τῆς Ἀγκύρας ἐπισκόπῳ ποιεῖ. Καὶ ἐπει ἐκεῖνος
ἀνδρῶν εὐπορῶν ἦν τῶν πρὸς ταῦτα ἐπιτηδείων,
τοιούτους ἐκεῖθεν λαζῶν, καὶ οἷς ἔφημεν ἐπιπέμ-
ψας Σκύθαις, ὁδηγεῖ πρὸς ἀλτῆθειαν. Πρὸς τούτοις
τὴν Μαρκίονος ἀρεσιν εἷς τινὰς τῶν τῆς Ἀνατολῆς
κωμῶν μαθῶν ὑψίφρουσαν, καὶ συχνοὺς ὑποκλέ-
πτουσαν, οὐκ ἀνεκτῶς ἔσχεν, οὐδ' ἀναβολαῖς καὶ
χρόνοις ἐπέτρεψε τὸ γινόμενον, ἀλλ' εὐθὺς βασιλικῆ
δυνάμει καὶ τῇ παρ' αὐτοῦ χρησάμενος αὐθεντίᾳ,
γράμμασι τε πρὸς τοῦτο τοὺς ἐκ γειτόνων ἐπισκό-
πους διαναστήσας, ὡς τινὰ φθορὰν καὶ νόσον οὐ τὰ
μέτρια λυμαίνεσθαι δυναμένην, μακρὰν γενέσθαι
τῆς Ἐκκλησίας παρασκευάζει. Ἄλλ' ὅπως μὲν αὐτῷ
κατὰ Παῦλον ἡ μέριμνα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ἦν,
μετρίως ἤδη δεδήλωται.

ΚΑ'. Δεῖ δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμνησθῆναι, οἷς
ἐκεῖνος, τῆς γλώττης αὐτῷ σιωπῆν ἐχούσης, ἡσχό-
λητο, καὶ οἷων ἔργων καὶ οἰκονομιῶν ἤπτετο. Τὰ
τῆς Ἐκκλησίας ἐπισσεψόμενος ἀναλώματα, καὶ εὐ-
ρῶν οὐκ εἰς θεόν πάμπολλα δαπανώμενα, ταύτην
μὲν, ὡς τινὰ φθορὰν ἄλογον, ἴστησι τὴν δαπάνην·
μετοχτετεύει δὲ πρὸς θεοφιλῆ τῷ ὄντι καὶ φιλόνηρω-
πον ἀφορμῆν· καὶ νοσοκομεῖται τοῖς ξένοις ὁ τῷ Θεῷ
ἐγγίξων οἰκοδομήσας, ἐκεῖ τὰ περιττὰ βέειν παρα-
σκευάζει, πρεσβυτέρους τε ἐπιτάξας, καὶ αὐτοὺς
τῶν ἄγαν εὐλασῶν καὶ ἐζύγων, ἀλλὰ καὶ ἰατρῶν
τούς δοκιμωτέτους εἰς τὴν τῶν ἀσθενῶν ἐπιμέλειαν.
Ἐτερον ἔργον αὐτῷ καὶ φροντίς ἥκιστα μετρία,
τὸ τῶν χηρῶν τάγμα. Ἄσπερ δὲ κατιδῶν οὐ τε-
ταγμένως, ἀλλὰ πλεμμελῶς ἐχούσας, διαίρει μὲν
καλῶς, οἰκονομεῖ δὲ καὶ τὸ περὶ αὐτὰς φιλοθέως.
Τούτων γὰρ ὅσαι καὶ φρεσὶν ἦσαν καὶ ἡλικίᾳ νεά-
ζουσαι, καὶ δια τοῦτο καὶ πρὸς ἡδονὰς εὐπερίτε-
πτοι, δευτέρῳ χρήσασθαι γάμψ κλεῦει, βέλτιον
ἡγήσάμενος τὸ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ταπεινότερον τοῦ μὴ
χωρὶς φόβων ὑψηλοτέρου. Ταῖς μὲντοι τὸν βίον σπου-
δαιστέρας, καὶ ὅσαι τῶν ἄλλων ἀφηλικίστεραι καὶ
μὴ ἑλαττον ἢ ἐξήκοντα ἔτη γέγονται, ταύταις δὲ
νηστείας μὲν σχολάζειν καὶ προσευχαῖς παραινεῖ,
λουτρῶν δὲ ἀπέχεσθαι καὶ πότων, καὶ τῆς κατὰ
τὴν ἐσθῆτα πολυτελείας. Οὐδὲ τοῦτο ἀκόσμητον καὶ
τῆς κατὰ λόγον οἰκονομίας ἔρημον κἀταλείπει,
ἀνδρόσι λέγω καὶ γυναῖξί τὰς εἰς τὴν ἱερὰν σύναξιν
ἀπαντήσεις, ἀλλὰ διαίρει κἀνταῦθα καλῶς, καὶ τοὺς
μὲν νεκτὸς ὅτι κλειστός κλεῖται φοιτῆν, τὰς δὲ
νεκτὸς μὲν οἰκουρεῖν, ἡμέρας δὲ κατὰ πολὺ τὸ
πρόθυμον ἀπαντῆν. Οὕτω ποιῶν καὶ ἔργοις αὐτοῦν
καὶ φροντίσι τοιαύταις ἐνασχολῶν, ἔσπευθε κατὰ

18 II Cor. II, 28.

PATROL. GR. CXIV.

iis, qui se non recte habebant, admiscens, sic
illos quoque comiter attrahit ad pietatem. Cum
autem aliud quoque genus Scytharum, qui habi-
tabant ad fluenta Danubii, accepisset, sitire qui-
dem fluentum pietatis, opus vero habere eo, qui
esset potaturus, hæc significat Leontio Ancyrae
episcopo : et quoniam ille opus habebat viris ad
hæc idoneis, cum tales illinc accepisset, et ad
eos, quos diximus, Scythas, veluti quasdam stel-
las misisset ad occidentales, deducit ad verita-
tem. Præter hæc cum Marcionis hæresim rescis-
sisset serpere in quosdam vicus Orientis, et mul-
tos corrumpere, non tulit toleranter, neque
dilationibus et temporibus protraxit correctio-
nem, sed statim simul quidem regia potentia,
simul autem sua quoque usus auctoritate, et
litteris ad hoc simul vicinos excitans epis-
copos, tanquam morbum aliquem pestiferum,
qui poterat non mediocre importare detri-
mentum, efficit abesse procul ab Ecclesia.
Sed quemadmodum ille quidem, sicut divinus
Paulus 18, erat sollicitus de omnibus Ecclesiis,
sicut a nobis mediocre, ita etiam vere fait os-
tensum.

XXI. Oportet autem aliorum quoque meminisse,
in quibus ille, lingua ejus tacente, erat occupatus,
et quoniam aggrediebatur opera. Cum consideras-
set impensas Ecclesie, et invenisset earum pluri-
mas nequaquam consumi in ea, quæ oportebat, eum
quidem sistit sumptum, tanquam modum quempiam
inconsideratum, et traducit ad usum vere pium et
humanum : et cum peregrinis ædificasset nosoco-
mia is, qui Deo appropinquabat, efficit ut illæ etiam
affluerent, quæ sunt necessaria : eis presbyteros
præficiens valde pios et conjugii expertes, et medi-
cos quoque probatissimos ad curam gerendam æ-
grotorum. Erat autem hoc quoque ejus opus et
cura non mediocris, nempe ordo viduarum. Nam
cum eas vidisset præclarus non recte et ordine,
sed prave se gerere, pulchre quidem dividit, non
minus autem pie dispensat et administrat id, quod
ad eas pertinebat. Quæcunque enim ex iis erant
ætate juvenes, et ideo propensæ ad voluptates,
jubet secundis uti nuptiis : melius esse arbitratus
id, quod est in tuto, humile, quam sublime, quod
non est sine metu. Iis autem, quæ erant vitæ me-
lioris, et ætatis aliis provectoris, ut quæ non es-
sent natæ minus quam sexaginta annos, eis suadet
ut vacent jejuniis et precibus : abstineant autem a
lavacris et maxime conviviis, et a sumptuosis ves-
tibus. Habes, studiose auditor, aliud quoque, cæjus
studio tenebatur, quod non est vile nec mediocre :
nempe ad sacram synaxim adventum virorum et
mulierum. Nam nec hoc quoque relinquit inordi-
natum, nec in periculum adductum, nec defectum
dispensatione, quæ fit ex ratione. Sed hic quoque
pulchre et tuto distribuit pro viribus : et viros

35

quidem jubet noctu simul ventitare et in multitudine, ut voluerint : mulieres vero noctu quidem servare domum : interdiu autem, venire prompto et alacri animo. Sic faciens, et in talibus versans operibus et sollicitudinibus, studebat, sicut Paulus esse omnibus sine offensione ¹⁹, et sicut ille omnibus sine sumptu præbebat Evangelium ²⁰ : sic autem ipse quoque nullo ex iis quæ erant Ecclesiæ, et quibus secure licebat omnibus episcopis, nullo modo est usus, ut qui nunquam aspexerit ad delicias et recreationes. Quomodo enim, qui vix solum attingebat nutrimentum, convivia autem et comotationes ita fugiebat, sicut prius diximus, ut cum nullo vesci induceret in animum ? Quamobrem ? Satius enim fuerit dicere causam : visum est enim hoc multis asperum et ingratum, et affine reprehensioni. Primum quidem, quod cum ab ineunte ætate assuevisset jejuniis, idque esset ei veluti coalitum et usitatum, a vinoque et quovis alio, quod est ventri gratum, omnino abstinuisset, adeo ut solo hordei succo viveret et carne superior, cibique et potus expers propemodum videretur : cum ille stomachum hac aspera et quæ nihil hilare habebat, vivendi ratione valde corrupisset, et effecisset ut ad nullum aliud sumendum nutrimentum esset idoneus, ægre poterat aliquid admittere ex iis, quæ aliis sunt grata. Et idoneo non lubenter aspiciebat aliquid, quod esset gratum gutturi et cum voluptate sumeretur. Atque hæc quidem est una causa, cur fugeret mensas, et cum aliis non iniret convivia. Deinde etiam, quod cum apud se judicasset, quod si induxisset in animum, ut communiter vesceretur cum iis, qui vel amicitia antecellunt aut dignitate, necesse habebit id etiam facere cum aliis. Nam quomodo conservari poterit, ut nulli sit offensioni, neque cuiquam afferat molestiam ? Sicque res ad multos transiens, non solum illi futura esset laboriosa et molesta, ut qui non esset versatus in rebus hujusmodi, sed etiam interruptura esset necessario et ea, quibus ipse vacare consueverat, orationem, inquam, et meditationem et rerum honestarum doctrinam : quibus adeo erat deditus, ut hoc sæpe parvum negligeret nutrimentum : tantum aberat, ut posset vacare mensis et aliis inutilibus et supervacaneis. Quamobrem satis apte poterat dicere illud Apostolicum : « Non licet nobis, relicto verbo Dei ministrare mensis ²¹ » Alioqui autem si visum ei esset hoc facere, necesse erat omnino, ut duorum alterum eveniret : nempe ut aut consueto alimento relicto, cogeretur vesci crassioribus et iis, quibus vescabantur convivæ : quod quidem non modo ei non conveniebat, sed nec omnino id facere poterat, cum male, ut diximus, esset ei affectus stomachus : aut si hoc fugeret, et tenui victu uteretur, iis qui convivabantur, gratis videretur et molestus : et quid aliud existimaretur, quam hoc facere superbiis

Ἀπαῦλον ἀπόσκοπος εἶναι πᾶσι. Καὶ ὡς περ ἐπεινος ἀδῶπανον ἐτίθει τὸ Εὐαγγέλιον, οὕτω ἔη καὶ αὐτός οὐδενὶ ἐκέχρητο τῶν τῆς Ἑκκλησίας, ὅσα γε προτίκει τοῖς ἐπισκόποις πόθεν, ὅς γε καὶ αὐτῆς μάλιστα φάναι τροφῆς ἤπτετο· συμπόσια δὲ καὶ φιλοτησίας οὕτω παρεῖθε, καὶ βιωτικωτέρως ἔκρινε ταῦτα φιλοτιμίας, ὡς μηδὲ συστατεῖν ἀνέχεσθαι μηδενί. Διὰ τί ; Οὐδὲ γὰρ χεῖρον ἀπολογήσασθαι, ἐπεὶ καὶ πολλοὶ σκληρὸν καὶ ἄφιλον ἴδοξε τοῦτο, καὶ τοῦ ψέγειν ἐγθεῖς. Πρῶτα μὲν ὅτι ἐκ νέου τῷ νηστεύειν συνθηθεῖς, καὶ σὺντροφον αὐτῶ καὶ φίλον, εἴπερ τις ἕτερος, ποιησάμενος, οἴνου τε καὶ παντός ἑτέρου τοῦ γαστρὶ κεχαρισμένου πεμπληθὺς ἀποσχόμενος εἰς τοσοῦτον, ὡς χυλῶ καὶ μόνῳ κριθῆς καθ' ἑσπέρην, κρείττων τε σαρκὸς ὁρᾶσθαι καὶ σχεῖν ἤσπιτος τε καὶ ἄτροφος εἶναι, καὶ ὅσον ἐκ τούτου μηδὲ ζῆν πιστευόμενος, εἰς τί καταλήγει ; τῆ σκληρῆ ταύτῃ καὶ οὐδὲν ἱλαρὸν ἐχούσῃ καὶ φιλήθρων ἀγωγῇ τὴν στόμαχον διαφθείρας, χαλεπὸς ἦν προσέσθαι τι τῶν ἀσυνήθων καὶ στερεῶν· καὶ διὰ τοῦτο ἀηδῶς ἑώρα πρὸς πᾶν ὃ τι χάρην ἔστι τῷ λαίμῳ, καὶ τὴν ὄρεξιν ἐκκαλεῖται. Αὕτη μὲν οὖν αἰτία μία τοῦ μὴ στέργειν αὐτὸν τὸ ὁμοίον. Ἐπειτα κρίνας καθ' ἑαυτὸν ἦν, ὡς εἶγε τισὶν ἀνάσχοιτο τῷ, ἢ φιλῆ διαφερόντων, ἢ ἀξιώμασι, κοινῶς μετέχειν τραπέζης, ἀνάγκην ἔξει καὶ πρὸς ἑτέρου τοῦτο ποιεῖν. Ἐπεὶ πῶς ἂν μένοι καθαρὸν αὐτῶ τὸ ἀπροσωπόληπτόν τε καὶ ἀσκανδάλιστον ; Καὶ οὕτως εἰς πολλοὺς τὸ πρᾶγμα διαβιβνόντων, οὐ μόνον ἔργοπον ἐκείνῳ ἔσται καὶ ὀχληρὸν ἐμελετήσῃ πῶς τοιούτων ὄντι περισπασμῶν, ἀλλὰ καὶ κερματῶν παρέξει τοῖς ἀνγκαίοις, καὶ οἷς αὐτοὺς εἰσὶν σχολάζειν, προσευχῇ λέγω καὶ προσοχῇ, καὶ τῇ τῶν καλῶν διδασκῇ· ὧν οὕτως ἐγένετο, ὡς καὶ εἰπὴς πολλῶς τῆς μικρᾶς ἐκείνης τροφῆς κατολιγαριστῶν, οὐχ ὅτι καὶ τραπέζαις ἔχειν διδόναι σχολῆν, καὶ τοιούτοις ἀνονήτοις καὶ περιττοῖς, ἐφ' οἷς οὐδὲν ἦν ἀπᾶδον αὐτὸν λέγειν τὸ ἀποσταλικὸν ἐκεῖνο φημί· « Ὅτι οὐκ ἐξὸν ἡμῖν ναταλιπόντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, τραπέζαις διακονεῖν. » Ἄλλως τε δι, πᾶν ἔδοξε αὐτῶ τοῦτο ποιεῖν, ἀνάγκη τῶν δύο πάντως συμβαίνειν θάτερον, ἢ ἀφάμενον τῆς συνήθους τροφῆς, ἀνγκαίως μετέχειν τῶν παχυτέρων, καὶ ὧν ὁ κερματῶς εἰδίδου τοὺς ὁμοίτους μεταλαμβάνειν (ὅπερ οὐχ ὅπως αὐτῶ συμφέρον, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἀδύνατον τῷ στομάχῳ, καθάπερ ἔφη, διεφοροῦτος καὶ πονήρας ἤδη διακειμένου), ἢ τοῦτο φεύγοντα, καὶ τῆς λεπτῆς ἐχόμενον καὶ μηδὲ πτηνοῖς ἀρκούσης τροφῆς, ἀκαιοῖς τοῖς συνεστρωμένοις ὑπειληφθαὶ καὶ φορτικόν, καὶ τὸ ἔλον τύφου καὶ κενῆς δόξης πρᾶγμα διαπραττόμενον. Ἔργον μὲν οὖν αὐτῶ σπουδαϊότατον, καὶ ὡς περ δὴ φασί, καὶ ἀσχολίας ὑπέρτερον, τὸ τῇ προσευχῇ προεκεῖσθαι καὶ προσοχῇ, καὶ τοῖς εἰς Θεὸν αἰνοῦ. Πλὴν οὐδὲ τῶν κοινῶν ἡμέλει συνάξεων, καὶ ὅσα ἔη τὸν κερματῶν ἔχει τεταχμένον, οἷον νυκτερινῆς καὶ ὀρθροῦ καὶ τῆς καθ' ἑσπέρην δοξολογίας, ἀλλὰ καὶ τὸ φθάσαι τοὺς ἄλλους τῆς νυκτὸς ἀναστάντα, καὶ

¹⁹ I Cor. x, 32. ²⁰ I Cor. ix, 13. ²¹ Act. vi, 2.

τὰς τοῦ ναοῦ πύλας πρῶτον ὑπανοίξαι, Ἰωάννου A φιλοτιμήματα. Ἦν δὲ ὁ γενναῖος οὐ συνιέναι μόνον ὀξυτάτος τὰ μὴ τοῖς πολλοῖς ἐνόηλα τῶν Γραφῶν, εὐστόχως τε καταστοχάσασθαι τῆς τοῦ λέγοντος διανοίας (καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Σαλομώντος, Ῥήσεις γινῶσαι σοφῶν καὶ αἰνίγματα), ἀλλὰ καὶ ἐρμηνεύσαι τὸ νοητὸν εὐληπετα καὶ διαφωτίζει, καὶ τὸ τοῦ λόγου δῆλον αὐτῷ καὶ τυφλῷ θέσθαι, τῶν ἐκ τοῦ παντός αἰῶνος εὐγλωττατός τε καὶ ἐκινώτατος. Τούτῳ πόθος μὲν ἦν καὶ πρὸς πάντας τοὺς σοφούς τε καὶ μακαρίου ἀνδρα, προφήτας φημί καὶ ἀποστόλους, καὶ ὅσοις δὴ θιά πνεύματος ὁ λόγος προήχθη, ἀμίλει καὶ ὅστι ὥρρι τῶν βιβλίων αὐτῶν εἶχετο, καὶ τοῖς ῥήμασιν ἐνετρέφε, (τῷ γὰρ ὁμοίῳ, φασί, τὸ ὅμοιον). Παῦλον δὲ τῷ κήρυκι καὶ προσετέθειται, καὶ ἰμέροις τισὶν ἀποβήτοις αὐτῷ συνήκτετο, καὶ λόγοις τοῖς B ἐκείνου διέξη. Καὶ δῆλός ἐστι πολλαχῆ τῶν λόγων αὐτοῦ μεμνημένος, καὶ τοῦτο τροφήν ἔδειται ποιούμενος, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ φλογὸς παραμύθιον. Ὅθεν καὶ κατὰ τοὺς ὁριμαίους ἐραστάς καὶ πάνυ δικαίως ἔχοντας, καὶ ἠτεῖσθαι τούτου ὁμολογεῖ καὶ διαπασπάστως ἔχειν· καὶ ὡς ἀλλαχοῦ μὲν αὐτῷ ἡ ἐρμὴ τοῦ λόγου, τούτου δὲ εἰς μνήμην ἐλθόντι, καθάπερ ὑπὸ τινῶν ἀλῶναι δεσμῶν, καὶ ἐπὶ πολὺ συνενταί φιλεῖν, καὶ μὴ βραδίως ἀπαλλαγῆναι δύνασθαι. Οὕτω πολὺς αὐτῷ καὶ ἀπόβητος ὁ πρὸς Παῦλον πόθος, ὥστε ἀρμοζόντως εἰπέειν, τοῦτο εἶναι Ἰωάννη Παῦλον, ὅπερ Παῦλε Χριστὸς ἐτύγγανε, μᾶλλον δὲ καὶ Ἰωάννη κατὰ Παῦλον Χριστός· ἐπὶ καὶ τοσοῦτοι κάκεινον διὰ Χριστὸν οἱ πρὸς Παῦλον ἔρωτες.

gnas ducit esse delicias et internæ flammæ consolationem. Propter quam causam ille quoque similiter atque ii qui amant insane, et sunt valde inflammati, fatetur se ab eo esse superatum, et non posse ab eo divelli, et alicubi quidem in ipso impetu orationis, cum ille ei venisset in mentem, captus fuit veluti a quibusdam vinculis, et plurimum cum eo morari magnificat, et non facile potest ab eo discedere. Tam magnus et tam ineffabilis fuit ejus amor in Paulum, ut qui sic dicit, vere dicat hoc Joanni esse Paulum, quod Paulo fuit Christus: imo vero Joanni quoque fuit Christus sicut Paulo. Nam tantus quoque illius propter Christum fuit amor in Paulum.

ΚΒ'. Τούτου τὰς ἐπιστολάς ἐντυγχάνοντα τὸν C μέγαν τοῦτον Ἰωάννην φημί, καὶ μελέτην αὐτὰς ἐμμελῆ καὶ τροφήν ἡδέστην ποιούμενον, ἀλλὰ καὶ, ὡς οἶόν τε, δι' αὐτῶν, οἷος τὴν ψυχὴν ὁ Παῦλος, καταμαθεῖν γλιχόμενον ἔρωσι εἰσῆλθε τοῦ καὶ τὸν νοῦν ἐκφράσαι τὸν ἐν αὐταῖς, καὶ τὸ κάλλος καὶ βάθος, ὅπερ εἰσέτι τοῖς πολλοῖς ἄδηλον ἦν, ἐκκαλύψαι. Ἔργου τοιγερὸν ἀψάμενος, καὶ πρὸς λέξιν ταύτας διερμηνεύων, ἐπδοιάζων πως καὶ ἀναδυόμενος καθ' αἑαυτὸν ἦν· καὶ τοῦτο δὲ πάντως ὑπὲρ τοῦ σφῶρα φιλεῖν καὶ ἀρίσκειν ἀτεχνῶς βεβύλασθαι. Τὸ δὲ ἀμφισβητούμενον οὕτως [ἴσ. τοῦτο] ἦν, εἰ τῷ Παύλῳ κατὰ γνώμην ὁ πόθος, εἰ καλῶς ἐφικνούμενός ἐστι τῆς αὐτοῦ διανοίας, καὶ μὴ πόβρω τῆς ἀληθείας βέβλων καὶ τοῦ σκοποῦ. Τούτο κατὰ νοῦ, στρέφονται καὶ διακοροῦντι, μᾶλα τε τοῦ θεοῦ δεομένην διασαρῆσαι αὐτῷ D τὸ ἀμφιβαλλόμενον· οὐκ εἰς μακρὰν ἐπιλύεται τὸ ζητούμενον· καὶ ἡ λύσις καθάρη, καὶ μηδὲν ἔχουσα δυσμαθὲς ἢ ἀμφιδοξον, ὁ δὲ τρόπος θαυμαστός οἷος. Καὶ γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐστὶ καὶ τῶν ὀδῶν

causa et vanæ gloriæ? Sed de his quidem satis: oratio autem deinceps reliquis ordine persequatur. Maximum ergo in hoc ponebat studium, ut assidue versaretur in oratione et meditatione, et rerum honestarum doctrina et Dei laudatione. Sed neque communes negligebat congregationes, et ea, quæ tempus habent constitutum, utpote nocturnam, et matutinam, et quæ sit vespere, glorificationem. Quinetiam contendebat Joannes noctu procedens alios prævenire, et templi portas primum aperire. Hæc autem cujusmodi? Erat enim egregius Joannes acutissimus, non solum ad intelligendas Scripturas, quæ a vulgo non possunt comprehendī, et ad dicti conjiciendam germane sententiam ingeniosissimus, et ut dicit Salomon 22, ad cognoscenda dicta sapientum et ænigmata, sed etiam ad id, quod intellexerat, facile interpretandum et illustrandum, et ut dicitur, ad id vel cæco aperte ostendendum, eorum, qui fuerant ex omni sæculo, facundissimus et maxime idoneus. Ejus quidem erat magnus amor in omnes, qui cum eo, quod pit fuerunt ex Deo, etiam vitam egerant: prophetas, inquam, et apostolos, et quibus oratio per spiritum promanavit: in eorum certe libris versabatur assidue, et in eorum verbis maximam capiebat voluptatem. Simile enim, ut aiunt, simili delectatur. Paulo autem præconi totus adhærescebat, et ineffabili quodam desiderio erat conjunctus, et vivebat illius sermonibus. Nam aperte multis in locis verborum ejus meminit, idque mag-

XXII. Cum ejus autem Epistolas legeret hic magnus Joannes, et in earum convenienti meditatione magnum studium poneret, quinetiam quoad ejus fieri posset, qualis esset animus Pauli, scire cuperet, eum subiit desiderium eorum explicandi intelligentiam, et efficiendi, ut perveniri posset ad ejus profundum, quod a multis nondum recte cognoscebatur. Rem itaque aggressus, et illas ad verbum interpretans, apud se quodammodo dubitabat et differerebat. Id autem ex eo oriebatur, quod illum valde diligeret, et ei vellet omnino placere. Id vero, de quo dubitabat, erat, num Paulo gratus esset ejus labor; an recte assequeretur mentem ejus, quem diligebat, et num longe a veritate abesset et a scopo, Hoc cum in mente versaret et dubitaret, et Deum valde rogaret, ut id, de quo dubitabat, ei notum fieret, non diu abfuit solutio. Modus autem qualis? Est enim revera Dno dignus et illius sapientia. Sed est attendendum. Habet enim varium quiddam et admirabile. Vir quidam, qui magistratum gesserat

22 Prov. 1, 6.

et erat mundi splendore insignis, invido oculo A
 conspectus et per calumniam delatus ad imperato-
 rem (o acerbam invidiam et inimici improbita-
 tem), a regia simul et honore expellitur. Cum autem
 vidisset se magna laborare inopia ejus, qui esset
 opem laturus, intelligens se esse infelicem et domi-
 num habere adversum, et se ideo nemini curæ futu-
 rum, quoniam amicos nihil esse dicit tragœdia, si
 sit infelix quispiam, præterquam beatæ illi animæ,
 et quæ hujusmodi casuum moveri solet misericor-
 dia : et nulli alii similiter atque illi, libere loqui
 apud imperatorem, neque largiri mores, nec ipsam
 dignitatem : petit per aliquem intermedium, venire
 in beati conspectum. Quod cum rescivisset, noctu
 permisit ut veniret, utpote quod interdum non futu-
 rum esset tutum alloqui. Jussit autem Dei cultori
 Proclo, qui erat ad hoc constitutus, ut cum venisset,
 ad eum facilem illi præberet aditum (10). Sed
 enim rursus est attendendum, afferet enim oratio
 voluptatem simul cum admiratione.

XXIII. Cum enim ille venisset et esset portas in-
 gressus, vadit Proclus annuntiatum. Cum autem jam
 accessisset ad cubiculum, in quo labori magnus
 vacabat Joannes, et attentus erat interpretationi,
 ostio statim admovens oculos, et ut licebat per fo-
 ramen aspiciens, videt Joannem, qui pergebat qui-
 dem scribere, et in eo erat diligenter occupatus,
 virum autem quemdam, capite calvum, qualis est
 Elisæi effigies, cui densa quidem erat promissa
 barba super humeros sensim cum beato congregari,
 et cum illo loqui in aurem. Hæc cum vidisset Pro-
 clus, existimabat aliquem, se non sentiente, esse
 ingressum, et ipsum esse, qui cum sancto loqueba-
 tur. Cum itaque illi significasset id quod fuerat
 suspicatus, rogabat ut exspectaret. Cum autem
 multum intercessisset temporis, et is, cujus præsto-
 labatur exitum, nondum adesset, rursus vadit Pro-
 clus, eum urgente homine, ut si vidisset cessare col-
 loquium, statim annuntiaret. Cum vero ille rursus
 per foramen aspiciens, vidisset esse attentam et
 seriam colloquutionem, importunum et impudens esse
 arbitratus interpellare orationem, revertens dubi-
 tabat quisnam esset qui loquebatur, et quonam
 modo esset ingressus, cum non fuisset ei prius an-
 nuntiatum. Cum autem parum substitisset, vadit
 rursus, et cum rursus vidisset tam diligentem et
 tam seriam colloquutionem, lignum vero jam pulsa-
 tum vocaret ad congregationem, accedens ad homi-
 nem, dixit eum de cætero non posse ipsum conve-
 nire usque ad finem matutinæ glorificationis : et
 protinus eum emittit, jubens eum redire postridie.
 Venit itaque homo ille, et Proclus statim vadit nihil
 cunctatus, et eadem rursus vidit, nihil cessante illa
 colloquutione. Propterea ergo non ausus illum adhuc
 admonere, revertitur, tristis tristis vero apparens, et
 qui hoc nomine merito esset accusandus, quod ho-
 mimi, qui in mala talia inciderat, et tam grave tem-

A
 ἀξίως. Ἄνθρωπος τις τῶν ἐν τέλει καὶ τῇ κατὰ κόσμον
 περιφάνειᾳ διάσημος ὑπὸ τοῦ βασιλέως θεαθεὶς ὀφ-
 θαλμῶ, καὶ εἰς βασιλέα διαβληθεὶς, (φεύ τοῦ πινακοῦ
 φθόνου καὶ τῆς τοῦ ἐχθροῦ μοχθηρίας!) τῶν βασι-
 λεῶν ἅμα καὶ τῆς τιμῆς ἀπελαύνεται. Ὡς δὲ καὶ κω-
 λήν ἑώρα τοῦ βοηθήσαντος ἐρημίαν, συνείδῃ ὅτι
 δυστυχῶν οὕτω καὶ ἀντίξουν τὸν καιρὸν ἔχων, οὐδενὶ
 ἑτέρῳ φροντίδος ὀφθεῖν ἄξιός, ὅτι μὴ τῇ μακαρίᾳ
 ἐκείνῃ ψυχῇ καὶ συμπάσχειν τοῖς τοιοῦτοις προθυ-
 μουμένην, καὶ ὡς οὐκ ἄλλῃ τὸ πρὸς βασιλέα κάρρη-
 σιάσασθαι οὐδ' ὁ τρόπος, οὐτ' αὐτὸ τὸ ἀξίωμα δίδωσιν
 ὡς ἐκείνῳ, αἰτεῖται διὰ μέσου τινὸς τῷ μακαρίῳ πρὸς
 ὄψιν ἔλθειν. Τὸν δὲ μαθόντα σιωπῆς ἐπιτρέψαι τὴν
 ἀφίξιν, ὡς τῆς ἡμέρας οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ὁμιλίαν αὐτῷ
 ἠσομένης : ἐπιτρέψαι δὲ καὶ τῷ θεραπευτῇ Πρόκλῳ
 εἰς τοῦτο σὺτῶ [ἴσ. αὐτῷ] τεταγμένῳ, ἐπειδὴν ὁ
 ἄνθρωπος ἀφίκοιτο, εὐθετον αὐτῷ διαθέσθαι τὴν πρὸς
 αὐτὸν εἴσοδον. Ἄλλὰ προσεκτίον τοῖς λεγομένοις :
 ἱκανὸς γὰρ ὁ λόγος ἡδονὴν ἐνθεῖναι ταῖς ἀκοαῖς μετὰ
 θαύματος.

KΓ'. Ὅς γὰρ ἐκεῖνος ἀφίκοιτο καὶ εἶσω θυρῶν ἦν, ὁ
 Πρόκλος ἄπεισι γροσπαγγεῖλαι. Καὶ κοιτῶνι δὲ προσ-
 ελθὼν, ἐνθα σχολάζων ὁ μέγας πόνου εἶχετο, καὶ τῇ
 ἐρμητικῇ προσκεκυρωῖ ἦν, ἐν χρῶν θυρῶν τε τὸν
 ὀφθαλμὸν προσκελάσας καὶ δι' ὀπίης, ὡς ἐγχεροῦν
 ἦν διαβλέψας, ὁρᾷ τὸν Ἰωάννην ἐχόμενον μὲν τῷ
 γραφῆναι, καὶ αὐτῷ προσπονοῦμενον : ἄνδρα δὲ πνε-
 φακαρὸν, οἷον αἱ εἰκόνες τὸν Ἐλισσαῖον ἔχουσι,
 πλατὺ τὸ γένειον καθειμένον ἐπὶ τῶν ὤμων ἡράμ
 τῷ μακαρίῳ προσμύζοντα, καὶ πρὸς οὐδὲν ἐκείνῳ
 διαλεγόμενον. Ταῦτα ἰδόντα τὸν Πρόκλον, ἔπει-
 τινα οἰηθῆναι παρὰ τὴν αὐτοῦ αἴσθησιν προσκλήναι,
 καὶ αὐτὸν εἶναι τὸν τῷ ἀγίῳ διομιλούμενον. Γνωρίσας
 τοιγαροῦν ὁ ὑπελήψε, τῷ ἀνδρὶ προσμένειν κελεῖσι.
 Ὡς δὲ πολὺ τὸ μεταξὺ ἦν, καὶ ὁ προσδοκώμενος ἐκ-
 ληθεῖν οὕτω παρήν, ἄπεισι πάλιν ὁ Πρόκλος, τοῦ
 ἀνθρώπου πρὸς τοῦτο διαναγκάσαντος, εἰ τὴν ὁμιλίαν
 παυομένην ἴδοι, προσπαγγεῖλαι τῷ μακαρίῳ. Ὡς δὲ
 καὶ αὐθις διὰ τῆς ὀπίης εἰσδύψας ἑώρα προσεκτικῆν
 εἰσέτι καὶ διεγρηγορητὴν τὴν ἔντευξιν, ἀκαιρον εἶναι
 καὶ ἱταμὸν ἡγησάμενος οὕτως ἔχοντα διακρίψαι τὸν
 λόγον, ἐπανιών αὐθις διηπορεῖτο τίς τε εἴη ὁ λέγων,
 καὶ πῶς εἰσέλθοι, μὴ αὐτῷ πρότερον ἀγγελλθῆναι. Βραχὺ
 τοῖνον ἐπισχῶν ἄπεισι πάλιν, καὶ ὁμοίως ἰδὼν ἀπὸ
 καὶ ἔτι γινομένην τὴν ὁμιλίαν, ἐπεὶ καὶ τὸ ξύλον ἦν
 γρουσθῆναι εἰς τὴν σύναξιν παρεκάλει, προσελθὼν τῷ
 ἀνθρώπῳ, ἀνομιλῆτα τοῦ λοιποῦ τὰ πρὸς αὐτὸν εἶναι
 λέγει μέχρι τέλους τῆς τοῦ ὄρθρου δοξολογίας, καὶ
 εὐθὺς ἐκπέμπει διακελευσάμενος εἰς τὸν ὑστεραίαν
 ἐπανελθεῖν. Ἦκε τοιγαροῦν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὁ Πρό-
 κλος μελλήσας οὐδὲν ἄπεισι, καὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἔφη,
 μηδὲν ὑπενοούσης τῆς ὁμιλίας. Διὰ ταῦτα οὖν καὶ
 ἔτι τὴν ὑπόμνησιν μὴ θαρρήσας, ἐκάνεισι λυπηρῶ
 λυπηρὸς τῷ ἀνδρὶ φανείς, καὶ ἐγκαλεῖσθαι νομισθεὶς
 δίκαιος, ὅτι ἀνθρώπῳ ἀνθρωπίνους ἐμπασόντα κω-
 κός, καὶ καιροῦ βαρῆτητι χρησαμένῳ μὴ χρηστῶς
 φαίνοιτο, μηδὲ τὰ δυνατὰ συναρμόμενος, ἀλλ' ἐτέρως

(10) Vide de hac historia Damascenorum *De imag. orat.* 1 : Leonem August. et cæteros.

χαρίζεται μάλλον, τὴν εἰς τὸν μέγαν εἴσοδον αὐτὸν ἄναβολαίς κατατρέβων. Ἐκείνου δὲ διαβεβαι-
 οῦντος οὐδὲν εἶναι τοιοῦτον, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν αὐτοῦ
 εἰσθησὶν τε καὶ γῶσιν τοῦτο συμβαίνειν, ὡς ἤδη
 πολὺ μὲν τῆς νυκτὸς ἤνυσσε, μηδὲν δὲ ἡ ἔντευξις ὑπ-
 ελλᾶττοντο, πάλιν τὸ ξύλον κρουσθῆν, λύπης (φεῦ!) καὶ
 βρυθυμίας μεστὸν τὸν ἀνθρώπον ἀποπέμπει, οὐ
 μὴν ὥστε καὶ ἀπογνῶναι τὴν εἰσαυθὶς ἐπάνοδον. Τῷ
 δὲ Πρόκλῳ θαυμάζειν μὲν ἀτεχνῶς ἐπῆει· ἐγκαλεῖν
 δὲ παρῆν οὐδέν. Ἐπιτῷ δὲ μέμφοσθαι μάλλον, ὡς
 παρὰ τὴν αὐτοῦ ἀμίλειαν τοῦτο συμβαίνον. Διὰ ταῦτα
 καὶ συνθήκας ἐπιτῷ ἐθέσει πᾶν βεβαία· μὴ προσ-
 εἶσθαι τροφήν, μὴ ὑπνω εἶξαι, μὴ βραχὺ τῶν θυρῶν
 ἀποστῆναι, ἕως αὐτῷ γένοιτο ἢ τῷ ἀνθρώπῳ πρώτῃ
 θέσθαι τὴν εἴσοδον, ἢ μαθεῖν τίς εἶη ὁ καὶ ταῖς προ-
 λαβοῦσας τὴν εἰσπραγῆν ὑποκλέψας· ὡς δὲ οὕτω
 περὶ θυρῶν ἦν ὁμιασί γε καὶ ὡσὶν ἐστῶσι καὶ ὄλω
 προσέχων τῷ νῷ, τρίτῃ, μὲν πῦτη νύξ ἦν, καὶ ὁ
 ἄνθρωπος ἤδη παρῆν. Εὐθὺς οὖν ὁ Πρόκλος ἀπαντή-
 εας, θάρσει, ἔφη· ἀκριθῆς γὰρ ἐγὼ σοὶ τὰ νῦν φέ-
 λαξ, καὶ οὐδεὶς εἰς δεῦρο πρὸς τὸν μέγαν εἰσέλθοι,
 ἀλλὰ πρῶτός τε καὶ μόνος αὐτὸς εἰσελεύσῃ, καὶ
 κατὰ σχολὴν ἐντευξή, καθὼς σοὶ βούλημα. Τοῦτο
 εἰπὼν ἄπεισι διὰ τάχους, καὶ τῇ ὀπῇ τὸν ὄφθαλμὸν
 προσδαλῶν, καὶ πάλιν ὁμοίᾳ τοῖς προτέροις ἰδὼν, τὸν
 μὲν τὸ στόμα θατέρῳ τῶν ἀκῶν παραβάλλοντα, καὶ
 ὡς ἀπόρρητά τινα διαψιθυρίζοντα, τὸν δὲ χάριτην
 μετρυχειρίζοντα καὶ ἰοικότα γράφειν τὰ εἰσηγούμενα,
 συνῆκεν ὁ Πρόκλος οὐκ ἄθεοι τήνδε τὴν ὄψιν γίνε-
 σθαι, οὔτε μὴν εἶναι ἀνθρώπειόν τι τὸ φαινόμενον,
 ἀλλὰ θεῖόν τι χρῆμα καὶ ἀριεπτερον ἢ κατ' ἀνθρώπον.
 Ἐπιστραφεὶς τοίνυν, Ἄπιθι, τῷ ἀνθρώπῳ φησὶ, καὶ
 καθ' ἐαυτὸν μέγα τοῦ Θεοῦ δεόμενος. Εἰκὸς γὰρ σου
 καὶ ἀδούλητον αὐτῷ τὴν εἴσοδον εἶναι, καὶ παρὰ
 τοῦτο κωλύεσθαι. Ἐπεὶ βέβαιον καίθεο σοὶ τοῦτο
 καὶ ἀναμφιλογον, μηδένα [ἴσ. μηδεὶν] τῶν περι-
 κειμένων σώμα, ἀλλὰ θειοτέρῳ τινα καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς
 εἶναι τὴν ὁμιλίαν. Ἐχει γὰρ καὶ αὐθὶς ἰμοίως, ὡς
 αἱ προλαβοῦσαι δύο νύκτες μοι ἔδειξαν. Καὶ ὁ μὲν
 οὕτως ἀπῆει λύπη, δεινὴ κάτοχος καὶ ἀπορίας κατά-
 πλεως. Ἡμέρας δὲ ἤδη γενομένης, μνήμη τὸν μακά-
 ριοι ὑπελθοῦσα μετακλίεσθαι τὸν Πρόκλον ποιεῖ·
 Καὶ τοῦ, φησὶν, ὁ πρὸ τῆσδε τῆς τρίτης ὡς ἡμᾶς
 ἔλθει· ἀξιώσας, καὶ τοῦτο παρ' ἡμῶν λαβὼν κατὰ
 θέλησιν; Ὁ δὲ τρίτον, ἔφη, τῶν τριῶν ἐφεξῆς νυ-
 κτῶν παρεγένετο, καὶ παρέτεινε προσμένων εἰς
 ὄρθρον. Ἄλλ' ἐπεὶ ἔτυχεν ἕτερον ὁμιλεῖν σοὶ, αὐθαδὲς
 ἐνομίση προσελθόντας ἐγκοπὴν δοῦναι τῷ λόγῳ.
 Τὸν δὲ θαυμάσαντα, Καὶ τίς, φάναι, ὁ προσελθὼν
 νυκτὸς μοι καὶ ἰμιλήσας; Εἶτα τὸν Πρόκλον, τοῦτῳ
 εἰοικώς, εἶπε·ν, ὁ προσομιλῶν σοι, δείξαντα ἐπὶ τῆς
 εἰκόνος τὸν Παῦλον, ἦτις τῷ Ἰωάννῃ πρὸ ὀφθαλμῶν
 ἴστατο, καὶ ἦν συνεχῶς εἰσθεὶ προσδλέπειν· ὅς καὶ
 διεφάνετο καθημένῳ σοι, φησὶ, καὶ τῇ Γραφῇ προσ-
 κειμένῳ ἡρέμα τοῖς ὁμοίς ἐπικλιόμενος, καὶ πρὸς
 τὸ οὐκ ὁμιλῶν (ὡς δὲ ἐμὲ οἶσθαι) καὶ αὐτὸς ἐκείνος
 ταῖς ἀληθείαις ἐστίν. Ἐγὼ τοιγαροῦν ὁ μέγας
 ἐπήκουον αὐτοῦ γενέσθαι τὸ θεῖον, ἐφ' οἷς ἐζήτει μα-
 θεῖν, εἰ κατὰ νοῦν τῷ Ἀποστόλῳ τῶν ἐπιστολῶν ἡ ἐξ-

pus erat perpessus, non se benignum præbisset,
 neque quam poterat opem ferre, ei tulisset: sed aliis
 potius ad magnum Joannem præbens aditum, dila-
 tionibus eum sic protelaret. Proclo autem affir-
 mante, nihil esse hujusmodi: sed se non sentiente
 nec sciente hoc accidisse, cum jam magna pars
 noctis esset transacta, nequaquam autem minueretur
 illa collocutio, lignum rursus pulsatum, plenum
 dolore et animi ægritudine amandat hominem, non
 tamen ita, ut futuri reditus spem abjiceret. Proclo
 vero admirari quidem, ut par erat, veniebat in
 mentem, sed neminem habebat, quem reprehenderet:
 sed de se potius querebatur, ut qui sua negligentia
 hoc putaret accidere. Quamobrem apud se
 omnino constituit, non cibum sumere, non somno
 B nimum quidem cedere, neque a foribus omnino
 discedere, donec vel ipse primus homini daret
 aditum: ut saltem sciret, quisnam is sit, qui præce-
 dentibus diebus clanculum fuit ingressus. Cum au-
 tem arrectis oculis et auribus staret pro foribus, et
 totum animum adhiberet, hæc quidem erat nox ter-
 tia, et homo jam aderat. Statim ergo Proclus ei
 factus obviam: Esto, inquit, bono animo: ego
 enim modo tibi fui custos diligens, neque ullus
 hucusque ad magnum ingressus fuit, sed tibi primo
 et soli ad eum erit ingrediendum, et eum per otium
 convenies, quantum voles. Hoc cum dixisset, accedit
 quamprimum, et cum foramini oculum admovisset,
 et vidisset similia prioribus, illum quidem os
 admoventem alteri ex auribus, et tanquam arcanum
 quodpiam ei communicantem et submurmuran-
 tem: hunc autem chartam habentem in manibus,
 et qui videbatur scriptis mandare ea, quæ dicta-
 bantur, intellexit Proclus non sine Dei numine hanc
 fieri visionem, neque humanum quidpiam esse,
 quod apparebat, sed rem divinam et quæ sit supra
 hominem. Conversus ergo, homini dixit: Abi, et
 mane apud te, Deum rogans. Consentaneum enim
 est eum nolle, ut tu ingrediaris, et te ideo prohiberi.
 Hoc enim pro certo habeas, nullius omnino
 ex iis qui sunt corporati, sed diviniorem quamdam
 et quæ est supra nos, esse sermonicationem. Habet
 enim rursus se similiter, sicut duæ præcedentes
 nocte jam mihi ostenderunt. Et ille quidem sic
 abiit, gravi dolore oppressus, et plenus dubitatione.
 Cum autem jam esset dies (neque enim sivit ille
 D bonus conturbatum animum sic manere absque con-
 solatione) recordatus sanctus, jubet accersiri Pro-
 clum, et, Ubi est ille, inquit, qui tribus ante die-
 bus ad nos cupiebat accedere? Quod quidem a nobis
 haud gravate impetravit. Ille autem, Ter, inquit,
 tribus deinceps noctibus accessit, et permansit
 usque ad matutinum. Sed quoniam alius tecum lo-
 quebatur, existimavimus futurum esse nimiam erro-
 rantiam, si accedentes interrumperemus tuam col-
 locutionem. Is autem admiratus, Et quis, inquit,
 noctu ad nos accesserit, et quis nos convenerit?
 Deinde Proclus, Est quidem, inquit, omnino mihi
 ignotus: qui autem te alloquebatur, inquit, erat

huic similis, ostendens Pauli imaginem, quæ perpetuo stabat ante Joannem, et quam solebat assidue intueri: qui etiam videbatur tibi sedenti et scriptioni incumbenti sensim in humeros inclinare, et tecum loqui in aurem. Ut autem ego opinor, erat ille ipse revera. Cognovit itaque magnus Joannes se a Deo fuisse exauditum de iis, quæ cupiebat scire, a Paulo grata esset Epistolarum expositio: et ideo ostendisse illum ipsum Paulum, qui cum eo versabatur, et ei tanquam discipulo opem ferebat in oratione: imo vero, qui nihil amplius assererat, nisi quod iis, quæ dicebantur, solum servientem porrigebat dexteram. Cum sic sibi persuasisset Joannes, jussit quidem Proclum parum recedere. Ille autem inclusus, procedit in genua, et lacrymis plenos habens oculos, Deo magnas egit gratias, quod solvisset ea, quæ erant dubia. Deinde jussit Proclum, ne eum negligeret, qui petierat ut eum conveniret, sed jubere, ut nocte sequenti accederet. Dicit enim nihil tale amplius ab eo visum iri. Is autem vocatus accessit, et rogavit de iis, quæ erant proposita. Deinde Joannes nihil differens (quomodo enim, qui in talibus erat igni ardore similis?) imperatori quidem de eo significat: et ille quidem statim cessit: hic autem fuit revocatus, et priorem honorem rursus fuit assecutus. Aureus vero Joannes prompto et alacri animo repletus ex eo, quod illam divinam excepisset visionem, et tanquam discipulus in magistro haberet fiduciam, cum quæ restabant sacrarum illius Epistolarum, ad finem deduxisset et explicasset, dat Ecclesiæ divitias, quæ nunquam consummuntur.

XXIV. Hæc ergo insignis et clara stella Ecclesiæ, et doctor accuratus, virtutis accensus zelo pro Ecclesiæ, et arguens sacerdotes, qui inique se gerebant: qui etiam eos, qui non admittebant correctionem, a sacris arcibus vestibulis, et non solis verbis castigans, sed etiam canonibus ecclesiasticis in tempore puniens improbitatem, visus est aliquando gravis, qui erat valde mitis et clemens. Quid enim si inel quoque mordet vulnera, in quibus inest ulcus? Visus est autem iis, qui erant omnino immedicabiles, et quorum curatio erat omnino desperata. Nam quis aut curandarum animarum peritior, aut in medicamentis, quæ pertinent ad curationem, nempe in oratione et in modis administrationis ac dispensationis, mitior ac benignior, sicut etiam jam antea ostendimus? Cæterum quamdiu circa solum quidem clerum consistebat reprehensio, et erat intra Ecclesiam, quæ videbatur, gravitas, non erat nimius dolor, nec in eum erat odium agreste et furiosum, sed remissum et tolerabile, nec procedebat extra labra concepta molestia. Cum autem in multis quoque, qui gerebant magistratus, processisset reprehensio (oportebat enim propter splendorem personarum, et quod et se et alios posset valde lædere, ut non esset remissa improbitas, tanquam impetus aquæ facile fluentis, et quæ fertur per plana, eam ejus verbis tanquam propugnaculis interrumpi: ne si esset absque ullo metu et libere se jactaret, fuse per omnia procederet, et multos induceret ad æmulationem propter libertatem eorum, quæ perpetrabantur). Cum sic faceret, et studeret,

ήγησις· και διὰ τοῦτο δεῖξαι αὐτὸν ἐκεῖνον συνόντα τὸν Παῦλον, καὶ τοῦ λόγου καθάπερ δὴ καὶ μαθητῆ συναϊρούμενον, καὶ τὸ ἔλρον τοιαύτην γίνεσθαι τὴν ἐξήγησιν, οἷαν εἶναι τῆ Ἀποστολῆ δοκοῦν, αὐτὸν οὐδὲν συνεισφέροντα πλέον, ὅτι μὴ μόνον ὑπηρετοῦσαν τὴν δεξιάν παρέχοντα. Οὕτω πιστωθέντα τὸν Ἰωάννην κελεῦσαι τὸν Πρόκλον ἀποστῆναι μικρὸν· ἐκεῖνον δὲ ἐγκλεισάμενον πρὸς γόνυ πεσεῖν, καὶ δακρύων ὑπόπλεω τοῦς ὀφθαλμοῦς θέμενον, πολλήν τῷ θεῷ χάριν τῆς τῶν ἡμφιβόλων ἐπιλύσεως καθομολογεῖν. Εἶθ' οὕτως ἐπιτρέψαι τῷ Πρόκλω, κατὰ τὴν ἐπιούσαν νύκτα τὸν ἄνθρωπον ἀγαγεῖν. Μηδὲν γὰρ εἶτι φησὶ τοιοῦτον ὀφθῆσεσθαι, καὶ τὸν κληθέντα προσελθεῖν, καὶ ἀξίωσαι περὶ τῶν προκειμένων· εἶτα τὸν Ἰωάννην οὐδὲν ὑπερθέμενον (πῶς γὰρ, ὅς ἐν τοῖς τοσοῦτοις πυρὶ τὴν θερμότητα εὐκίως ἦν;) τῷ βασιλεὶ γνωρίσαι περὶ αὐτοῦ· καὶ τὸν μὲν εὐθὺς εἶξας, τὸν δὲ ἀνακληθῆναι, καὶ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἀξιώθηται τιμῆς. Ὁ μὲντοι χρυσὸς Ἰωάννης ὁρμῆς τε καὶ προθυμίας ἐκ τοῦ μαθεῖν περὶ τῆς θειοτέρως ἐκεῖνης ὄψεως ὑποπληθεῖς, καὶ οἷα δὴ μαθητῆς τῷ διδασκάλῳ ἐπιθαβρόθησας, τὰ ἐλλείποντα τῶν ἐπιστολῶν εἰς πέρας ἐνεγκὼν καὶ διασαφήσας, πλοῦτον δωρεῖται τῇ Ἐκκλησίᾳ μηδέποτε δαπανώμενον.

ΚΔ'. Οὗτος τοιγαροῦν περιφανῆς τῆς Ἐκκλησίας ἀστὴρ, καὶ τῆς ἀρετῆς διδασκαλος ἀκριβής, ζήλῳ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας πυρούμενος, ἱερεῖς τε δι- ἐλέγχων παρανομοῦντας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσέβειαν μὴ προσειμένους τῶν ἱερῶν ἀπειργῶν κερύρα, οὐ λόγῳ τε μόνον παιδεύων, ἀλλὰ καὶ κανόνι ἐκκλησιαστικῷ ἐν καιρῷ καλῶν τὴν μογθηρίαν, ἔδοξε ποτε καὶ βαρὺς ὁ λίαν ἐπεικῆς τε καὶ ἡμερώτατος. Καὶ τί γάρ, εἰ καὶ τὸ μέλι δάκνειν οἷα τὰ ἔλρος ἔχοντα τραύματα; Ἐδοξε δὲ τοῖς ἀνάτα πάντως νοσοῦσι καὶ τὴν θεραπείαν ἀπεγνωσμένοις. Ἐπεὶ τίς οὕτως ἢ τὸ ἰατρεῦειν ψυχὰς ἐμπεριότατος, ἢ τὸ πρὸς τὴν ἰατρειάν φάρμακα, τὸν λόγον δηλονότι καὶ τοὺς τῆς οἰκονομίας τρόπους, ἐμμελέστατος τε καὶ ἠπιώτατος, ὥσπερ ἤδη καὶ προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε; Πλὴν ἀλλ' ἔως μὲν περὶ τὸν κληρὸν οἱ ἐλεγχοί, καὶ εἴσω τῆς Ἐκκλησίας ἡ δοκοῦσα βρυτίτις, ὡ πολὺ τὸ ἄχθος ἦν, οὐδὲ τὸ πρὸς αὐτὸν μίσος ἄγριον ἦδη καὶ μανικόν, ἀλλὰ φορητὸν καὶ ἐνδόσιμον, καὶ οὐ πῶρῳ χειλέων προβατῖνον τὸ δυσχερές. Ἐπεὶ δὲ καὶ κατὰ πολλῶν τῶν ἐν τέλει προήνεγκε τοὺς ἐλέγχους (ἔδει γὰρ διὰ τὸ τῶν προσώπων ἐπιφανές, καὶ τὸ μὴ βλάπτειν ἑαυτοὺς τε καὶ ἑτέρους δύνασθαι, ὥστε μὴ ἀδεᾶ καὶ ἄνετον εἶναι τὴν μογθηρίαν, οἷα βύκην ὑδατος εὐπετῶς ῥέοντος καὶ διὰ λείου τοῦ παντός φερομένου, ἀλλὰ ἀνακεκόφθαι τοῖς αὐτοῦ λόγοις ὥσπερ ἐρύμασιν ἵνα μὴ τῷ ἄτρετος εἶναι καὶ πεπαρρησιασμένη, χυδῆν δια πάντων χωρῆ, καὶ πολλοὺς ἐπάγηται πρὸς τὸν ζῆλον διὰ τὴν τῶν τολμωμένων ἐλευθερίαν). Ἐπεὶ οὖν οὕτως ἐποίησε καὶ διορθοῦν αὐτοῖς ἔσπευδε τὸν βίον κακῶς καὶ ἀνχηρό-

γως ἔχοντα, τούτο μὲν ἀρπαγαίς καὶ πλεονεξίαις, ἄ
τούτο δὲ καὶ ἄλλοις πάθεισιν ἀνηκέστοις οὐκέτι φο-
ρητὸς ἦν, ἀλλὰ βαρῦς τὴν γλῶτταν καὶ δηκτικὸς καὶ
φανερῶς δυσχερῆτος, οὐ παρὰ τὴν οἰκίαν φύσιν,
ἀλλὰ παρὰ τὸ τῶν ἐλεγχομένων ρακώθηδες· συνήρατο
δὲ καὶ τις αἰτία τοῖς μάτην αὐτῷ δι' ἔχθρας γίνεσθαι
βουλομένοις.

ΚΕ'. Εὐτρόπιος γὰρ ὁ τοῦ βασιλικοῦ τότε κοιτῶνος
πρεσβυτέρως, ἐπ' ἐξουσίας χρῆσασθαι τῷ θυμῷ κατὰ
τινων προσκεκρουκότων μὲν αὐτῷ, τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲ
προσπεφυγῶτων βουλομένους, νόμον τὸ ἑαυτοῦ πά-
θος ποιεῖ, καὶ παῖθαι βασιλέα νομοθετῆσαι μὴ ἐξεῖναι
τις τῶν αἰτίων ἔχόντων προσφεύγειν τῇ Ἐκκλησίᾳ,
ἢ προσφεύγοντας ἐξεῖναι κατὰ πᾶσαν ἄδειαν αὐτοῦς
ἐξωθεῖν. Ταῦτα ἐκεῖνος σπουδάζων ἠγνόει, καθ' ἑαυ-
τοῦ τὴν μάχιρον ἀκονῶν, καὶ ἐκυτῶ νομοθετῶν τὸ
ἀτυγγνωστον, πηγὴν τε ἀποφράττων καὶ λιμένα
κλείων, ὧν μᾶλλον τῶν ἄλλων αὐτὸς δεήσεται. Ἡ
γὰρ θεῖα δίκη, καίτοι μέλλειν ὡς τὰ πολλὰ πεφυκυῖα
καὶ βραδέως ἐπιέναι τοῖς ἀμαρτάνουσιν, ἀλλὰ τούτῳ
γε καλῶς ποιῶσα κατὰ πύδας ἐπέστη. Καὶ γὰρ
ἐκεῖνος μετ' οὐ πολὺ τὸ μέσον, προσκρούσας τῷ
βασιλεῖ μόνον ἔγνω τὴν ἐκκλησίαν βοηθεῖαν, καὶ
προσφυγῶν ἐκαίσει καὶ ταύτης ὡς ἱεράς ἀγκύρας
ἐπιλαθόμενος, παρ' αὐτῆς ὁ ἄφρων ἐζητεῖ τὴν σω-
τηρίαν, ἣν ἑτέροις ἡμοίως ἔχοντας ἐκόλυε σώζειν.
Τίς ἄρα νοῦν ἔχων καὶ καιρὸν χρηστότητος καὶ δι-
καιοσύνης εἰδώς, ἐλεύσει αὐτὸν ἄξιον ἔκρινεν ἄν ;
οὐκοῦν οὐδὲ ὁ μέγας τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ εἰδώς
νέμειν τε ἔλεον ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ οἶκτον ἐπέχειν δεῖ
δεῖ, καὶ ἀναβάλλεσθαι τὴν συμπάθειαν. Ἡδεῖ γὰρ
εἰς τοῦτο φέρειν καὶ τὸ τῷ θεοῦ, φημί, Ἡσαίου,
τὸ εἰς σταθμοὺς καὶ μέτρα λειτῆσαι παρὰ Θεοῦ τὸν
ἔλεον. Αὐτοῦ τοιγαροῦν πρὸς τῷ θυσιαστηρίῳ καιμέ-
νου, καὶ μόνον οὐκ ἐκθάνειν ὑπὸ τοῦ φόβου μέλλον-
τος, οὗτος ζηλώσας ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ἣν εἶδρα
πάντως ὑπὸ τῶν ἐκείνου νόμων ἐξυδρισμένην, τοῦ
καιροῦ πρὸς τοῦτο καλοῦντος, ἀναβάς ἐπ' ὄκριδαν-
τος, ὥστε πᾶσι γενέσθαι καταφανῆς, ἤλεγχε τε αὐτὸν
ἐπιεικῶς, καὶ λαμβάνειν ἀπόπειραν τοῦ καλῶς
ἔχοντος ἐκέλευε νόμος. Τί τοῦτο ποιῶν ὁ σοφώτατος ;
ἄμω μὲν τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τοὺς τῆς
Προνοίας νόμους ἐπαίρων, ἄμω δὲ καὶ τοῖς σφόδρα
τολμηροῖς ὑποτεμνόμενος τὴν αὐθάδειαν, εἰς καιρὸν
τε κάκεινον ὑπομιμνήσκων, ὅσον ἐστὶ τοῖς ἀνθρώ-
ποις χρῆσιμον τὸ φιλένθρωπον. Ταῦτα τοῖς οὐ κη-
λοῖς λογιωταῖς, οὐδὲ τὸ ἐκείνου πνεῦμα γινώσκουσιν
ἔξω τοῦ καιροῦ πίπτειν ἐδόκει, καὶ φορητὸς ἐνομί-
ζετο, καὶ εἰς ἀπληγχνίαν ὁ πάντως φιλανθρωπώ-
τατος διεβάλλετο· τὸ δὲ ἦν ὄλωσ φιλανθρωπία, καὶ
ζῆλος ὑπὲρ αὐτῆς καιριώτατος, ἵνα εἰδῶσιν οἱ
ἐκκληροὶ πάντα πᾶσι καὶ ὠμόθυμοι, ἄνθρωποι ὄντες
καὶ ἀνθρωπίνης ἡτώμανοι ἀσθελεῖς, καὶ ἐπεὶ τὸ

ut ii vitam suam corrigerent, quæ male et nequiter
sa habebat : partim quidem rapina et avaritia, partim
autem aliis quoque affectionibus et vitis maxi-
mis, non erat amplius tolerabilis : sed lingua acer-
bus et mordax, et plane non ferendus non sua na-
tura (quomodo enim, qui vel melle erat dulcior?)
sed ex morbo et malignitate eorum, qui repre-
hendebantur. Porro autem quædam etiam causa
opem tulit iis, qui temere volebant ei esse inimici.

XXV. Eutropius enim, qui tunc præerat cubiculo
imperatoris, volens suo arbitratu iram exercere in
quosdam, qui eum quidem offendebant, ad ecclesiam
autem confugerant, pro lege habet suam animi per-
turbationem : et imperatori persuadet, ut legem
ferat, non licere ulli reo confugere ad ecclesiam :
aut si confugiant, licere eos secure expellere. Hæc
ille studens statuere, ignorabat se gladium in se
ipsum acuere, et legem ferre de venia ei non danda
et portum claudere, quo ipse magis opus erat ha-
biturus, quam alii. Divina enim justitia, etsi magna
ex parte soleat differre, sequens leges benignitatis,
et quod quærat pœnitentiam : at in hoc quidem
certe recte faciens, eum invasit evestigio. Etenim
ille non multo interjecto tempore cum offendisset
imperatorem, solam ecclesiam, quam affecerat in-
juria, agnovit auxilium, et ad eam confugiens (11),
et tanquam sacram ancoram apprehendens, ab ea
quærebat salutem, quam ipse stulte servare pro-
hibuerat. Quis ergo sanæ mentis et sciens benigni-
tatis tempus et justitiæ, eum judicaverit dignum
misericordia, qui, ut dicitur, captus erat suis pen-
nis, et bos ex se præbebat flagellum ? Nec ergo ille
magnus homo Dei, qui et sciebat misericordiam tri-
buere ubi oportet, et sustinere quando oportet, et
differre commiserationem. Sciebat enim eo aperte
spectare illud divini Isaïæ 35 : In stateris et mensu-
ris sitam esse apud Deum justitiam. Cum is ergo
jaceret ad aram, et timore prope esset moriturus.
hic vir divinus zelo motus pro Ecclesia, quam om-
nino videbat fuisse affectam contumelia ab illius
legibus, ad id vocante occasione, conscendens sug-
gestum, ut esset omnibus manifestus, eum oppor-
tune arguit, et jussit præclare suæ legis facere peri-
culum. Cur autem hoc faciebat vir sapientissimus ?
Simul quidem, ut extolleret Dei justitiam et leges
Providentiæ, et audacium hominum frangeret arro-
gantiam, et ut illum in tempore admoneret quan-
tum hominibus bonum sit clementia. Hæc non bonis
ratiocinatoribus, et qui ejus spiritum non noverant,
videbantur extra tempus cecidisse : et importunus,
proh dolor, existimabatur, qui erat mitissimus : et
accusabatur sævitia, qui erat omnium humanissimus.
Id autem erat omnino humanitas, et pro ea
zelus vel opportunissimus, ut cognoscerent, qui
erant omnino duri et crudeli animo, se homines,

25 Isa. xxviii, 17.

(11) Eutropium ad ecclesiam paulo post Paschatis dies, anno 399, confugisse memorat Baronius
tom. V *Annal.*

vel ab humana victi infirmitate: et cum in fratrum A delictis ignorarint benignitatem, eam discerent in suis: et cum didicissent, quidquid est humanum et immisericors, et benigni misericordes fierent per penitentiam. Sic ergo paulatim in nonnullorum animis non recte iam eum versabatur odium. Sed de hac re quidem et de exilio, quod omnem superat injustitiam, expectate paululum. Nunc autem, quæ id præcesserunt, et quæ nec sunt quidem præmittenda, mandet auribus oratio.

XXVI. Sanctum virum eo tempore res quædam afficiebat molestia, et igne zeli implebat ejus animam. Etenim permissum erat Arianis intra civitatem habere conciliabulum: quod quidem fuerat multis causa, ut eodem, quo ipsi, laborarent morbo malæ opinionis. Opportunum itaque tempus nactus, quando imperator venit ad sacrum, festo eum ad id vocante (erat autem dies Epiphaniarum (12): Dic mihi, inquit, o imperator: si quis huic pulchræ et pretiosæ (ostendens coronam, quam habebat in capite) quosdam abjectos et obscuros lapides inseruisset, videturne tibi hoc esse tolerandum, et non tanquam universa per illos afficeretur contumelia, ægre tulisses? Cum is autem veritati sermonis annuisset: Quid vero, inquit, non existimas universorum Regem irasci, si in pia civitate, et quæ omnino recte se habet, pars, quæ male sentit, sinatur habitare, cum oporteat vel ab ipsis exigere, ut convertantur: vel si perseverent, protinus expellere? Hæc cum audiisset imperator, non distulit, nec est cunctatus: sed primos eorum statim accersit, et ex eis scire voluit, an in animam inducerent a fugienda desistere opinione, minatus exsilium et bonorum suorum privationem iis, qui non parent. Cum autem vidisset eos esse immedicabiles, minas deduxit ad effectum, et jussit eos expelli e civitate. Hoc effecit, ut multi errorem dediscentes, se rectæ adjungerent opinioni, quod nollent corporis sustinere afflictionem, animæ vitium ejicientes: et quod laboriosum fugerent exsilium, se improbi potius dogmatis laudabili exsilio condemnantes, et utraque recte fugientes. Quicunque autem fuerunt omnino incurabiles, ii perætuò damnati exsilio, versabantur extra regiam civitatem, suæ animæ morbo se oblectantes, et eum deponere, non autem habere miserabiliter erubescences. Deinde cum tempus aliquod effluxisset ab iis qui intra aulam imperatoris eadem sentiebant (13), latenter congregati, sic eis paulatim aperta dicendi libertate, ausi sunt illi in quibusdam diebus insignibus, in quibus solent cœtus convenire, ipsi quoque ingredi civitatem et cogi in porticibus, et libere quandam antiphona ipsi canere cantica, composita convenienter eorum opinioni; et quod quævis pia auris abhorruerit, paulatim processerunt eo impudentiæ, ut etiam orthodoxis psallentibus exprobrarent ho-

(12) Hæc contigisse autumat Baronius post exortam orthodoxos inter et Arianos controversiam.

χρηστὸν ἐν τοῖς τῶν ἀδελφῶν ἠγνόησαν παραπτώμασιν, ἐν τοῖς ἑαυτῶν μάθωσι, καὶ ποθήσωσι, καὶ χρηστοὶ γίνωνται διὰ μετανοίας. Ὅπως οὖν καὶ ὀλίγων ψυχῶν τισιν οὐ κατὰ τὸ πρὸς αὐτὸν ἐστρέφετο μίσος. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτου καὶ τῆς ἀδικίαν πᾶσαν ὑπερβαλλούσης ὑπερορίας, πρὸς ὀλίγον ἀναμεινῶτω· νῦν δὲ τὰ φθάσαντα ταύτην, καὶ ὅσα μὴδὲ παρελθεῖν ἀξίον, ὁ λόγος νεμέτω ταῖς ἀκοαῖς.

ΚΣ'. Ἐλύπει τὸν ἅγιον πρᾶγμα τοῦ τότε καιροῦ, καὶ περὶ ζήλου τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐνεπέμπρα. Ἐπὶ γὰρ εἶσω τῆς πόλεως τότε τὰ συνέδρια τοῖς Ἀρειανοῖς ἦν· ὅπερ πολλοῖς αἴτιον κατέστη τῶν ἀποστερώων, τοῦ τὴν αὐτὴν ἐκαίνοισ νοσήσαι κακοδοξίαν. Β καιροῦ τοίνυν ἐπιτηδεῖου τυχῶν, ἠνίκα ὁ βασιλεὺς τῶν ἱερῶν προσῆλθε, τῆς ἐορτῆς εἰς τοῦτο καλούσης (ἦν δὲ ἡ τῶν Ἐπιφανίων ἡμέρα), εἰπέ μοι, ἔφη, ὁ βασιλεῦ, εἴ τις τῶν καλῶν τούτων καὶ πολυτέμων, θεῖας τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον, λίθους τινὰς ἀζήλους καὶ ἀμαυροὺς ἔτυχε παρενείρας, ἄρα σοὶ ἐνεκτὸν ἔδοξε, καὶ οὐχ ὡς τοῦ παντὸς δήπου δι' ἐκείνων ὀδριζομένου χαλεπῶς ἤνεγκας; τοῦ δὲ τῶν ἀληθῶν τοῦ λόγου συγκρατανεύσαντος, τί δὲ, φησὶν, οὐχί καὶ τῶν βασιλεῖ τῶν ὄλων δι' ὀργῆς εἶναι δοκεῖς, εἶπε: ἐν εὐσεβεῖ πόλει, καὶ διὰ πάντων ἐχούσῃ καλῶς, κακοδόξων ὄμιλος ἀνίσταται κατοικεῖν, δέον ἢ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοὺς ἀπαιτεῖν, ἢ ἐμμένοντα: ὡς τάχιστα ἀπελαύνειν; τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεῦς, τοὺς πρώτους αὐτῶν μεταπέμπεται, πείραν λέγόμενος, εἰ ἀποστήναι τῆς φευκτῆς πείθονται [γρ. πείθονται] δόξης, ὑπερορίαν ἀπειλήσας τοῖς ἐπιθετοῖς καὶ τὴν τῶν ὄλων στέρησιν. Ὡς δὲ ἔώρα μὲν μεταπειθομένους, τῆς πόλεως ἀπελαθῆναι κλειῖ. Καὶ οὕτω πολλοὶ τὴν πλάνην ἐξομοσάμενοι, τῆ ἐθῆ προσέθεντο δόξῃ· ὅσοι δὲ μὴ ἦσαν τὴν κηλίαν ἰσχυροί, οὗτοι τὴν ὑπερορίαν κατακριθέντες, ἔξω τῆς βασιλίδος διέτριβον πόλεως. Εἶτα χρόνου τινὸς διαρρέυσαντος, ὑπὸ τῶν εἶσω τῶν βασιλείων ἀλλὰ τὰ ἴσα νοσοῦντων κατὰ τὸ λεληθὸς συγκρατούμενοι, ἀλλὰ γε καὶ παρῆρσις αὐτοῖς κατὰ μικρὸν ὑπανοιγόμενης, ἐθάρσησαν ἐν τισὶ τῶν ἐπιστήμων ἡμερῶν, ἐν αἷς εἰώθησι γίνεσθαι συνάξεις, καὶ αὐτοὶ τῆς πόλιν εἰσιέναι, καὶ περὶ τὰς στοὰς ἀθροίζεσθαι, ὡδᾶς τε τινὰς ἀντιφώνους ἔδειν, καθὼς εἶχον δόξης συντιθειμένας. Εἰς τούτο δὲ ἀναιδείας προῆλθον, ὡς καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις ψάλλοντας ὀνειδίξαι τὸ ὁμοούσιον, καὶ εἰς ἠδὴν αὐτὸ θέσθαι, Ποῦ ποτὶ εἶπε, λέγοντας, εἰ τὰ τρία μίαν εἶναι πρεσβεύοντες δύναμιν; ταῦτα τὸν μέγαν ἀκούσαντα πολλῶν πλέον ὁ τῆς εὐσεβείας ἀνέπλεγε ζήλος. Ἐδεδοίκει γὰρ μὴ τὸ κακὸν παρῆρσις οὕτω κατὰ μικρὸν ἀπολαῦον ἐντρίψει τινὰς τῶν ἀφελεστέρων, καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν ἀπώμοτον αὐτοῖς θέμενον ἐπαγάγηται πρὸς τὴν πλάνην. Ἀλλ' ἀντιστοφίεται ἡ ἀρετὴ τῇ κακίᾳ, καὶ ἀντιφώνους ὡδᾶς καὶ αὐτὲς συνθεῖς, καὶ τῶν λαῶν

(13) Vide Niceph. cap. 8, lib. XIII; Socrat. lib. vi. cap. 8; Sozom. lib. viii, cap. 8; Baron. an. 400.

δεδικώς περὶ τὸ ἔωθινὸν ἕδειν, οὕτω τὰς τῶν αἰρε-
 τικῶν ἡμαῦρου κενωφανίας. Τί τὸ ἐντεῦθεν; φθόνος
 ἀνῆπτο τοῖς αἰρετικοῖς, καὶ θυμὸς ἄγριος, ἐξ οὗ ἔρις,
 ἐκ δὲ τῆς μάχης, καὶ πρὸς ταῦταις πληγαί, εἴτα
 ἐπιβουλαί, καὶ τέλος ἐξ ἑκατέρων θάνατοι. ὥστε καὶ
 ἕνα τῶν τῆς βασιλίδος εὐνούχων, Βρίσων αὐτῶ
 ὄνομα, τοῖς ὑμνωδοῖς συναιρόμενον, λίθῳ πληγῆναι
 τὸ μέτωπον. Ἐπερ ὡς βασιλέα διαζῶμενον αἴτιον τοῖς
 αἰρετικοῖς κατέστη τοῦ παύσασθαι δημοσίᾳ τοὺς
 ὕμνους ποιεῖν. Οὐδὲν δὲ οἶον καὶ περὶ τῶν ἀν-
 τιφώνων τῶνδε διαλαβεῖν ὧδων, τίς ἄρα καὶ
 ἤρξεν αὐταῖς τῆς εὐρέσεως. Ἰγνάτιόν γάρ φασί
 τὸν θεοφόρον καὶ μάρτυρα πρῶτον Ἀντιοχεῦσι
 τοῦτο παραδοῦναι, ὅψαι ἐκεῖνον θειοτέρῳ παραλα-
 βόντα, καὶ ἀγγέλους ἀντιψάλλοντας ἀλλήλοις ἑω-
 ρακότα καὶ ταῦτη τὸν ὕμνον τῇ σεπτῇ Τριάδι προσ-
 φέροντας.

publice facerent. Satius autem fuerit de antiphonis quoque canticis dicere, quisnam fuerit auctor eorum inventionis. Dicunt enim divinum et martyrem Ignatium hoc tradidisse primum Antiochenis non domi suæ et a se inventum, sed diviniore quadam visione, ut ille cum Deo magnam habebat familiaritatem, acceptum: ut qui viderit angelos sic inter se contra psallentes et hymnum offerentes adorandæ Trinitati.

ΚΖ'. Καὶ τοῦτο δὲ τῶν περὶ Ἰωάννου ἱστορημέ-
 νων ἥλιστα παριδεῖν ἄξιον. Λέγεται γάρ, καὶ πολλῶν
 στόμασιν ἔδεται, ὁσάκις ἂν τὸν θεῖον ἄρτον ἱερου-
 γῶν ἀναφῆροι, ἔνθουν ἔλον γινόμενον, συμβόλοις
 τισὶ τὸ τοῦ θεοῦ ἅγιον Πνεῦμα ἐπὶ τὰ προκειμένα
 δῶρα καταβατίνον ὄραν. Ἐνὸς γοῦν ποτε τῶν παρ-
 ισταμένων αὐτῷ λειτουργῶν γυναῖκα τινὴ τῶν δια-
 κυπτουσῶν ἔνωθεν προσέχοντος τὸν ὀφθαλμὸν καὶ
 περιέρχως αὐτὴν προσβλέποντος, διακρουσθῆναι
 μὲν οὕτω τὴν θεωρίαν τοῦ πνεύματος· ἐκεῖνον δὲ μὴ
 ἀγνοῆσαι, ἀλλὰ τὸν μὲν λειτουργὸν αὐτίκα μετακί-
 νησαι τῆς στάσεως, αὐτὸν δὲ τῆς συνήθους ὀψεως
 μὴ διαμαρτεῖν· εἴτα πρόνοιαν καὶ τοῦ μέλλοντος
 θάμενον, παραπετάσμασιν ἐπιτρέψαι τὰ ὑπερῶς
 διεταχθεῖσθαι.

quidem est frustratus. Deinde futuri quoque curam

ΚΗ'. Ποῦ δὲ καὶ τοῦτο παριδεῖν δίκαιον, ἐν μὲν τῶν
 περὶ αὐτοῦ λεγομένων ἔν, ἱκανῶς δὲ ἔχον ψυχῇ χα-
 ρισασθαι φιλοθέῳ, καὶ πρὸς ὕμνον αὐτὴν διθερμά-
 ναι τοῦ κτισαντος; Ἐχει δὲ οὕτως· Ἄνθρωπος τις κατ'
 ἐκεῖνο καιροῦ, αὐτὸς τε ὁμόφρων Μακεδονίῳ τῷ
 ἀιρετικῷ ἦν, καὶ τὴν γυναῖκα τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ δοξά-
 ζουσαν εἶχε. Τοῦτον ὁ μέγας ἐντέχνως περιελθὼν,
 θήραμα τῆς αὐτοῦ γλώττης ποιεῖται, καὶ τῇ τῶν
 πιστῶν προστιθῆσιν Ἐκκλησίᾳ. Εἴτα ἐκεῖνος πάλιν
 πείθει τὴν σύνοικον ἐπειρᾶτο. Ἡ δὲ γυνή, ἃτε δὲ
 γυνή, καὶ τοῖς ψεύδεσι μᾶλλον, ἢ τῇ ἀληθείᾳ προσ-
 ἔχουσα, ἔλεγε μὲν τῷ ἀνδρὶ συμφρονεῖν, καὶ τὰ τῶν
 ὀρθοδόξων ὑπεκρίνετο προσβεῖν, τὴν δὲ καρδίαν
 οὐκ εἶχε συμφθεγομένην τοῖς φαινομένοις. Λαμ-
 βάνει τοίνυν μίαν ἀπὸ τινος τῶν πνευματομάχων
 ἄρτου μερίδα, καὶ ταύτην κατὰ τὸ λεληθὸς τῇ παι-
 δίσκῳ πιστεύσασα, τῷ τῶν πιστῶν ἱερῷ σὺν τῷ ἀν-
 ὄρῳ πρόσσεισι, μετασχεῖν τῶν ἁγιασμάτων προσποι-

mouision, et id execrandi in cantico ponerent: Ubi sunt, dicentes, qui tria unam defendunt esse virtutem? Hæc cum audiisset ille magnus, eum pietatis zelus magis incendit. Verebatur enim ne malum, sic rursus loquendi libertatem assecutum, esset aliis causa exitii. Machinatur itaque virtus contra vitium, et cum ipse antiphona composuisset cantica, et dedisset populis canenda in matutino, effecit ut sic evanescerent inanes voces hæreticorum. Quid deinde consequitur? Fuit accensa hæreticis invidia et ira agrestis, ex qualis orta est: ex ea autem pugna, et præter eas plagæ; deinde insidiæ, et postremo cædes ex utrisque, adeo ut unus quoque ex eunuchis imperatricis, nomine Bryson, favens cantoribus orthodoxis, in fronte fuerit percussus lapide. Quod quidem cum pervenisset ad aures imperatoris, vetuit hæreticis, ne amplius hymnos

XXVII. Porro autem ex iis, quæ de Joanne traduntur, hoc minime est prætermittendum. Dicitur enim et multorum sermone celebratur, quod cum divinum panem consecrans extolleret, totus a Deo afflatus, (quid autem horum est incredibile in tam sancta anima?) quibusdam signis videbat Dei Spiritum ad dona proposita descendere. Cum autem unus ex ministris, qui ei assistebant, in quamdam mulierem ex iis, quæ desuper solebant despiciere, (o tuam omnia pervadentem, o maligne, improbitatem) oculum conjecisset, et eam curiose aspiceret, sic quidem magno Joanni fuit depulsa visio sancti Spiritus. Ille autem non ignoravit, sed ministrum quidem statim movit e sua statione: ipse vero consueta visione ne sic gerens, jussit velis superiora muniri tabulata (14).

XXVIII. Quomodo autem justum fuerit hoc quoque præterire, quod est quidem unum ex iis, quæ de eo dicuntur, piæ vero animæ potest esse valde gratum, et eam accendere ad hymnum Creatoris? Sic autem habet: Vir erat quidam ille tempore, qui ipse quoque idem sentiebat cum Macedonistis, et habebat uxorem, quæ eamdem, quam ipse, habebat opinionem. Eum magnus Joannes sapienter et artificiose aggressus, sua lingua cepit et adjunxerat Ecclesiæ fidelium. Deinde ille rursus conabatur persuadere ejus uxori, ut eamdem teneret sententiam. Mulier autem, ut quæ esset mulier, et attenderet magis falsum, quam veritatem, dicebat se quidem eadem sentire quæ maritus, et ea, quæ orthodoxi similiter atque ille, tenere; cor autem ininime habebat idem loquens, quod lingua: volens sicut prius cum marito errori, ita veritati postremo communicare. Cum itaque a quodam ex Pneuma-

(14) Ἰπερῶα, superiora tabulata, in quibus sunt mulieres in ecclesia separatæ a viris.

tomachis panis partem accepisset, eam quidem latentè credit ancillæ fidei : ad fidelium autem sacrum accedit cum marito, præ se ferens se participem fore sanctificatorum. Deinde cum panem divinum accepisset, eum quidem rursus latentè tradidit ancillæ : ejus vero loco accepit eum, quem habuerat ab hæreticis. Postquam autem eum ori admovit, (o stupendum miraculum, o quam aperta et expressa fuit imago mentis eorum, qui dederant) vidit eum mulatum in naturam lapidis. Atque ipsa quidem cum enuntiasset id, quod factum fuerat, et credidisset, ipsa quoque fit e numero piorum. Lapis autem reponitur in quadam domo ex iis, quæ sacra servant.

XXIX. Aggreditur nunc oratio res Gainæ, quem admodum se habeant, tradere auribus fidelium : qui erat quidem genere Gallus, nihilominus autem mente quoque Barbarus. Cum esset vero Romanis subjectus, et relatus in numerum exercitus, et deinde paulatim progrediens, majores gradus esset assecutus, postremo creatur etiam dux exercitus Romanorum, tam equestrium, inquam, copiarum quam pedestrium. Is cum acriter defenderet opinionem Arianorum, ausus est ab imperatore petere unum templum iis, qui erant ejusdem cuius ipse opinionis, ex iis templis, quæ erant in civitate. Arcadius ergo protinus (ille enim tunc tenebat sceptrum imperii Romanorum), Dei homine accersito, rogabat ut petitio ejus exaudiretur, ejus virtutem illi revocans in memoriam, et tacite significans tyrannidem, quam ipsum videbat affectare: ut sic, aiebat, Barbari mansuescat animus. Et sic quidem imperator. Ille autem lingua plane aureus, statim ostendit se etiam habere aures, quæ linguæ nihil cederent, et quæ possent judicare, quibusnam orationibus parere oporteat, et quibus non. Statim ergo renuit, divini metus non oblitus et ejus, quam habebat, dignitatis: et dicit non esse permisurum, quodcunque acciderit. Quomodo enim sustinuerit, qui non et a mente et a pietate procul discesserit, ut qui ingrediuntur rectum tramitem veritatis, et Christum defendunt, esse unum venerandæ illius Trinitatis, amandentur extra sacra vestibula : ii autem, qui se magnifice jaclantem et audacem linguam in eum movent, ii, inquam (o profanos pedes) intra domum illius introducantur? Sed si quid enim vereris, o imperator, cum tu mihi eum deduxeris in conspectum, omnem curam deponere, ea solum quæ dicuntur auscultans. Ego enim cum eo disserens persuadebo, ne ille velit ea a te petere, quæ non est fas omnino præbere. Lætatus est his auditis imperator, et die sequenti, cum simul etiam adesset vir divinus, accedit quoque Gainas, ipse quidem sicut heri et nudius tertius petens ab imperatore unam ex sacris domibus: Joannes autem dixit, non licere imperatori audere aliquid in rebus ecclesiasticis, si velit omnino esse pius. Quid vero, non mihi quoque, inquit Barbarus una cædes oratoria permittetur ad precandum? Nullum est templum, inquit magnus Joannes, quod non tibi pateat : nec est quisquam te prohibiturus, si velis orare. Sed sum, inquit, alterius sectæ : et ideo volo seorsum cum

ΚΘ'. Ὁργῆ δὲ ὁ λόγος καὶ τὰ κατὰ τὸν Γαϊνῶν ἤθη παραθεῖναι τὰς ἀκοαίς· ὅς Κελετὸς μὲ ἦν τὸ γένος, οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ τὴν γνώμην βάρβαρος. Ὑπὸ Ῥωμαίοις δὲ γινόμενος, καὶ τῷ καταλόγῳ τοῦ στρατοῦ συναριθμηθεὶς, εἶτα τὰς κατὰ μικρὸν προόδους μειζόνων ἐπιτυχάνων βαθμῶν, τέλος καὶ στρατηγὸς τῆς ἰππικῆς τε καὶ πεζῆς τῶν Ῥωμαίων χιροτονεύεται δυνάμειος. Οὗτος τῆς Ἀρείου δόξης ἐκθύμως ἀντιποιοῦμενος, ἐθαύρησε πρὸς βασιλείου ἐκ τῶν εἰσω τῆς πόλεως τοὺς δημοδόξους αἰτήσαι ναόν. Ἀρχάδιος οὖν αὐτίκα (καὶ γὰρ οὗτος διετίθει τὴν βασιλείαν) τὸν τοῦ θεοῦ μεταπεμφάμενος ἰσθραῶν ἡζίου πρὸς τὴν αἴτησιν ἐπινεύσει, ἀνδραίς τε τῆς ἐκεῖνου ὑπομιμνήσκων, καὶ ἦν ἑώρα τυραννίδα ὑπὸ τοῦτου μελετωμένην διανιζάμενος, ὡσεὶ τῇ θεραπείᾳ ταύτῃ, φησὶ, τοὺς τοῦ βαρβάρου πνευθεῖν θυμούς. Ὁ δὲ πάντα ἄριστος ἐκαίνο· ἀπὸ οὐδὲν τούτῳ [ἴσ. οὐδ' ἐν τούτῳ] τοῦ θεοῦ φόβου καὶ οὐπερ εἶχεν ἐκλαθόμενος ἀξιώματος, Οὐ, φησὶ, εἴ τι δ' ἄ καὶ γένοιτο, τοιούτῳ δὲ παραχωρήσει μὴματι. Πῶς γὰρ τις ἂν ἀνάσχοιτο φρονῶν καὶ εὐσεβίας μὴ πόρρω κείμενος, τοὺς μὲν τὸν τῆς ἀληθείας λόγον ὀρθοτομοῦντας, καὶ τὸν Χριστὸν ἕνα τῆς σακτῆς Τριάδος εἶναι ὁμολογοῦντας ἕξω βλάσφη, τὰς δὲ βλάσφημον γλώττων καὶ τολμηρῶν κατ' αὐτοῦ κινουντας εἰς τὸν οἶκον (φευ!) τὸν ἐκεῖνου εἰσαγαγεῖν; ἀλλ' εἴ τι καὶ τὸν ἄνδρα ὑποπήσσεις, ὡ βασιλεῦ, ἔμοι τούτου κατ' ὄψιν παραγαγῶν, αὐτὸς ἀμίαι ἀχροατῆς μόνον τῶν λεγομένων γινόμενος. Ἐγὼ γὰρ πείθω διαλεχθεὶς, μὴ τοιαῦτα ἐπιζητεῖν βουλήσθαι, ἢ μὴδ' ὀλιῶς θέμις ἐστὶ παρασχεῖν. Ἡσθη τῶν ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ τὴν ἐπιούσαν ἄμα καὶ τοῦ θεοῦ παρόντος ἀνδρὸς καὶ Γαϊνῶς πρόσσειν· αὐτὸς μὲν, ὡς χθὲς καὶ πρῶην, ἕνα τῶν ἱερῶν οἴκων ἐβλασφημῶς αἰτούμενος· Ἰωάννης δὲ μὴ ἐξεῖναι τῷ βασιλεῖ, ἔφη, ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων κατατομῆν, εὐσεβεῖν ὅπως προαιρουμένῳ. Τί δὲ οὐχὶ καὶ ἐμοί, φάναι τὸν βάρβαρον, τῶν εὐκτηρίων εἰς εὐπροσευχὴν ἀνεθήσεται; Ἄπας σοι ναὸς ἡνέμεται, εἶπεν ὁ μέγας, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύσων προσεῦχθε βουλομένῳ. Ἀλλὰ συμμορίας, εἶπεν ἐκεῖνον, εἶπες ἐγὼ, καὶ διὰ τοῦτο συνεκκλησιάζειν αὐτῇ καταμόνας αὐτῷ. Αἰτῶ δὲ πάντως αἴτησιν οὐ μεμακρῆ, οὐδεὶς ὑπακούειν ἀπροφάτιστον, πολέμοις ὄσοις καὶ ἐκάστην παραβάλλόμενος, καὶ τῆς ἐμυκτηρῆς ψυχῆ καὶ τῶν κινδύνων τὸ τῆς πολιτείας λυσίτελες ἀλλοττόμενος. Ἀλλ' ἔχεις, ὦ βέλτιστε, φάναι τὸν ἅγιον, οὐμενοῦν ἐλάττους τῶν πόνων τὰς ἀντιδόσεις, εἶπα

δὴ καὶ στρατηγὸς εἶ, καὶ τιμῆς τῆς τῶν ὑπάτων ἡξιωμένος. Οὐδὲν δὲ ἔστοποι καὶ τοῦτα σκοπεῖν, οὐ μὲν ἀδοξίας ἦσθα πρότερον, οὐ νῦν δόξης, καὶ οἷα μὲν ἢ προτοῦ πένιζ, οἷος δὲ οὐπερ νῦν ἀπολαύεις πλοῦτος. Τοῦτο σε χρὴ ἐνθυμούμενον εὖ νοεῖν, καὶ μηδὲν περὶ τὴν οὕτω τιμήσασαν βασιλείαν ἀγνωμονεῖν. Πρὸς ταῦτα τὸν Γαῖνᾶν οὐδὲν καίριον ἀντειπεῖν ἔχοντα, προκρίναι τὴν σιωπὴν ὁ θαυμάσαι δὲ καὶ βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν, ὡς ἐν ὀλίγῳ τὸ πολὺβήμιον τῆς βαρβαρικῆς πεφιμωτο προπτείας. Χρόνου δὲ ἐν τῷ μεταξύ διεληθόντος, ἦν ὁ Γαῖνας ἐκ πολλοῦ ὤδινε τυραννίδι εἰς μέσον ἐξενεγνῶν, τὰ πρὸς Θράκην τε καὶ Μακεδονίαν περιήει κατατρέχων χωρία, καὶ ὄλιγ' ἀποδὲ ληϊζόμενος. Μηδενὸς δὲ μήτε πολεμὸν ἀρασθαι πρὸς αὐτὸν, μήτε πρεσβείαν διακηρυκεύσασθαι θηροῦντος, ἢ γενναία ἐκείνη ψυχὴ καὶ τῷ θεῷ πεπραγμένη φόβῳ, μηδὲν ὑπολογισαμένη, μήτε τὴν πρὸ τοῦ διαφορᾶν, μήτε ἄλλο τῶν, ὅσα θράττειν οἶδε καὶ ποιεῖν ἀνθρώπου ψυχῆν, αἰρεῖται τὴν πρὸς αὐτὸν ἄφιξιν, ἀνθρώπος ἡσυχία τοσαύτη σύντροφος, καὶ μηδὲν τοιοῦτον ἰδὼν κινδυνῶδες, ἢ ἄγριόν τι καὶ μανικόν. Ἐξεῖσι μὲν οὖν εἰς αὐτὸν μάλα προθύμως τὴν ὑπὲρ πάντων πρεσβεῖαν ποιησόμενος. Ὡς δὲ ἦδη πλησίον ἦν (ἐπορεύετο δὲ κάτω νεύων, ἐν ἧθει μὲν προεκτικῶ καὶ κοσμίῳ, βαδίσματι δὲ σχολαίῳ καὶ γαληνῷ, σαφῆ τῆς ἀρετῆς ἔχνη τῇ ὄψει διασημαίνων), ὁ βάρβαρος αὐτὸν θεασάμενος εὐθύς τε τοῦ θυμοῦ ὑπέκει καὶ ἡμερὸν ἔβλεψε, τοῦ οἰδήματος αὐτῷ τῆς ψυχῆς συσταλέντος. Ἰκανὴ γὰρ σώφρων ὄψις καὶ κοσμίκα κατὰστασις ὀφθαλμὸν τε ἄγριον ἰλωσασθαι, καὶ αἰδῶ καὶ σέβας εἰς τὴν ψυχὴν ἐμβαλεῖν. Αὐτὸν δὲ καὶ δέος εἰσηλθεν ὑπομνησθέντα παρῶρησις ἐδέειγες καὶ γλώττης, ἦν εὖ ἐκεῖνος μάλλον ἔστρεφε κατ' αὐτοῦ, ἢ αὐτὸς ἐκίνοι τὸ δόρυ πρὸς κολεμίους. Διὰ ταῦτα γοῶν καὶ προσυπήντα καὶ προσέπιπτε, καὶ τῆς αὐτοῦ λαδόμενος δεξιᾶς, τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὴν ὡς ἀγιάσουσαν ἐπετίθει. Πρὸς δὲ καὶ τοὺς πατῆρας πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ τῶν ἁγίων πίπτειν ἔποιε. Ἐἶτα λόγων καὶ πραινέσεως ἡδυτάτης ἀκούσας πείθεται ῥαδίως, καὶ τὴν ἐχθρὰν λύσας, ὑπόσπονδος, ὡσπερ πρῶτον, Ῥωμαίους καὶ φίλος γίνεται. Οὕτω πολλάκις αἰδέτιμος ὄψις, καὶ λόγων εὐκαιρία καὶ σύνεσις, ἢ μὴ πολέμων. Ἐκρυσε βία, ῥαδίως ἤνυσε καὶ κατώρθωσεν. Ἀλλὰ νῦν μὲν οὕτω τῆς Ἰωάννου ἡγετηθείς ἀρετῆς καὶ γλώττης, τὰ ὅπλα καταθεῖς, εἰρήνην ἔσχε πρὸς βασιλέα ὁ μετ' οὐ πολὺ δὲ κακοηθείας τῆς προτέρας ὑπομνησθείς, καὶ φυγὰς διὰ Θράκης γενόμενος, τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατῷ περιπίπτει, καὶ οὕτως ἅμα τοῖς ἄλλοις στασιασταῖς ἀπόλλυται. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Γαῖνᾶν οὕτω, καὶ ταῦτα δὲ τῶν πολλῶν ὀλίγα.

fœderatus et amicus. Ita sæpenumero venerandus vultus, et opportunitas et prudentia orationis, quæ vis belli non potuit, facile effecerunt, et visa est plus potuisse oratio, quam gladius. Sed nunc quidem sic victus a virtute et lingua Joannis, depositis armis, pacem est amplexus. Non multo post autem illa valde dulcia et aurea verba, erant, ut cum divina Scriptura dicam, in aures aureæ in aure porci, et Æthiops quidem non mutavit pellem ²⁴, et felis crocoti oblita, persecuta est ea quæ consueverat : et ipse quoque priorem complectens improbitatem, rursus cum aliis obibat Thraciam,

²⁴ Arov. xi, 22 ; Jerem. xiii, 23.

ea versari in Ecclesia. Non est mea petitio reprehendenda, et quæ non justam habeat occasionem, cum belli pericula quotidie adeam, et reipublicæ utilitatem vitæ meæ præferam. Sed habes, o optime, inquit sanctus, laborum non minores remunerationes ; siquidem es dux exercitus, et consularem honorem es assecutus. Satius autem fuerit hoc quoque considerare, quam antea quidem esses obscurus et ignobilis, quantus vero sit nunc tuus splendor et quanta gloria : et quanta quidem esset antea paupertas, quantis autem nunc abundes divitiis. Hoc te cogitantem, oportet esse benevolum, et non esse ingratum in imperium, quod te sic honoravit, et non ab eo petere quæ non licet. Cum ad hæc nihil haberet Gainas, quod apte responderet, prætulit silentium : ut qui pulchre reipsa didicisset, se in virum incidisse, qui non minus posset versare linguam, quam ipse gladium. Admiratus est autem imperator et qui aderant, quod tam paucis barbaricæ temeritatis refrenata fuisset loquacitas. Cum autem aliquantum effluxisset temporis, Gainas quam jam diu parturiebat tyrannidem, aperte edens in lucem, in Thracia et Macedonia faciebat incursiones eas populares et prædas ex eis agens. Adversus quem cum nemo auderet nec bellum fortiter suscipere, nec apud eum fungi legatione, generosa illa anima et divino metu armata, neque timens priorem illius cum ipso contentionem, neque quidquam eorum, quæ solent animum frangere et perterrere, ad eum statuit proficisci : homo in summa quiete educatus, et qui nullum unquam tale viderat periculum nec talem perturbationem. Atque egreditur quidem valde alacri animo, ipse legatione functurus pro omnibus. Cum vero jam accederet, ambularet autem terram intuens, gestu quidem gravi et honesto, incessu vero tardo et tranquillo, manifesta virtutis vestigia in vultu significans, Barbarus hoc aspiciens, non amplius erat Barbarus : sed statim et iram remisit, et placide aspexit, tumore animi ei quodammodo compresso tam moderato et tranquillo spectaculo. Quinetiam eum quoque invasit timor, recordatus illius dicendi libertatis, et qui perterreri minime potest spiritus, et verborum quæ vires habent ex veritate, et quæ valde possunt animum sauciare. Propterea ergo ei processit obviam et ad pedes procidit : et assumens ejus dexteram, imponebat oculis tanquam sanctificaturam. Præterea autem filios quoque fecit procidere ante sanctos ejus pedes. Deinde cum verba et valde suavem audiisset admonitionem, facile persuadetur : et sublatis inimicitiiis, sicut Romanis, sicut prius,

res novas moliens : donec in Romanorum exercitum incidit cum aliis seditiosis : et sic malus ille male perit. Sed res quidem Gainæ sic se habuerunt ; et hæc quidem diximus pauca ex multis, quantum satis fuerit ad significandam ejus perversitatem, et magni illius viri virtutem.

XXX. Similiter autem pro ecclesiasticis quoque re- A gulis studium, et quem pro ipsis habebat zelum, singularitum quidem nemo potest explicare. Sed tamen hoc quoque paucis, quoad ejus fieri potest, conabimur ostendere, tanquam universam aquam fontis per modicum fluentem. Cum enim Constantinopoli Asiani episcopi numero viginti duo cum hoc magno pontifice considerent [Ann. 400], repente uno sabbatorum episcopus quidam Valentinopolis, nomine Eusebius, ex odio ad illum accedens, porrexit libellos Synodo, qui erant adversus Antoninum, qui tunc Ephesinam sedem administrabat. Deinde etiam maximo sacramento adigit magnum Christi pontificem, ea quæ data fuerant, non leviter et in transitu tractaturum, sed ad examinationem quamprimum deducturum. Septem autem capitibus com- B prehensa erat tota accusatio. Sic autem habebat : Sacris vasis pretiosis transmulsis, eorum materia unum esse ad vasa, quæ ejus et filii sui fuerunt nuncupata. Marmor rursus accepisse ex aditu baptisterii, et audaci manu et mente in balneo suo deposuisse. Columnas, quæ longo ante tempore intra templum fuerant repositæ, in suo collocasse triclinio. Suum filium cædis reum, non divina nec humana reveritum, eum sua nimia auctoritate conservare adhuc immotum in diaconatu. Prædia, inquit, a Basilina, quæ erat mater Juliani abominandi imperatoris, Ecclesiæ consecrata vendidisse, et pretium sibi usurpasse. Cum uxori sua sponte prius renuntiasset, cum ea rursus coivisse, et ex ea filios suscepisse. His omnibus malis accedebat C hæc coronis, quod, tanquam sit licitum et permisum, auro vendat episcoporum ordinationes, adeo ut majores fiant, qui plus præbent pecuniæ. Ad hæc homo Dei placide admodum et tranquille : Frater, inquit, Eusebi, iis, quæ propter animi dolorem fiunt, accusationibus maxima ex parte non sunt faciles probationes. Mittamus ergo in scriptis accusare Antoninum, cum doloris causas possimus curare facilius. Cum is autem repente verbis uteretur acrioribus, et impudentissime affirmaret, se nulla animi perturbatione motum, sed veritate omnia accusare, dat beatus Joannes locum iræ, arbitratus inimicitias esse causam accusationis : et cum Paulum Heracleæ episcopum (videbatur enim is bene velle Antonino) rogasset, ut inter- D atrumque pacem conciliaret, surgens ingressus est in templum : tempus enim vocabat celebrandi divini mysterii. Sed hæc ne minimum quidem placebant Eusebio, neque cessabat ab inimicitias : sed vehementer invehebatur in Antoninum, et magno in eum ferebatur impetu. Incertum autem, quomodo fuisset in eum motus, et quonam animi motu fuisset incitatus. Itaque accedens, alterum magno Joanni tradit libellum cujus erat eadem cum priori sententia. Præterea autem rursus quoque horrendis adigit

Α'. Τίς δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων σπουδὴν καὶ ἐν ὑπὲρ αὐτῶν εἶχε ζῆλον, κατὰ μέρος φράσει ; πλὴν ἀλλὰ καὶ ταύτην δι' ὀλίγων τιῶν ἀποδειξάτω, ὡς οἶδόν τε, πειρασόμεθα, ὥσπερ δὴ διὰ μικρῶν ναμάτων ὄλον ὕδωρ πηγῆς. Κατὰ γὰρ τὴν Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου πόλιν Ἀσιανῶν ἐπισκόπων δύο καὶ εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν ὄντων, ἀρχιερεῖ τ' αὐτῶν τῶν μεγάλων συνεθευόντων, ἄφω μίαν τῶν σαββάτων Εὐσεβίου τις Οὐαλεντινουπόλεως ἐπίσκοπος παρελθὼν εἰς μέσους, λιβάλλους ἐπιδίδωσι τῆ συνοδῶ. Κατὰ Ἀντωνίνου δὲ ἦσαν οὗτοι τοῦ τῆς Ἐπίσου τὸν θρόνον διέποντος. Εἶτα καὶ ὄρω τὸν Χριστοῦ μέγαν ἀρχιερέα μεγίστῳ καταλαμβάνει τὰ δοθέντα ταῦτα μὴ παριδεῖν, ἀλλ' ὅτι τάχιστα πρὸς ἐξέτασιν ἐνεγκεῖν. Ἐν ἑπτὰ δὲ κεφαλαίοις τούτοις τὸ πᾶν συναληπτο τῆς κατηγορίας· εἶχε δὲ οὕτως Κεϊμήλια ἱερὰ μετασκευασάμενος, τῇ αὐτῶν ὕψι σκευὴ ποιήσειεν αὐτῶν τε καὶ τῶν υἱῶν κατανομασίαινα. Μαρμάρους αὐθις τῆς εἰσόδου τῆς κολυμβήθρας λαβὼν, τολμηρῶ χειρὶ τῶν ἑαυτοῦ κατέθηκε βαλανίαι. Κίονας εἴσω τοῦ ἱεροῦ, πολὺς ἐξ οὗ χρόνος, ἀποκαϊμένους, τῶν αὐτοῦ ἔλεγεν ὑπερῆσαι τρικλίνων. Τὴν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ φόνου φεύγοντά, ὡς θεῖα, οὐκ ἀνθρώπινα δείξας, κατὰ πολλὴν οὕτως τὴν τέλμαν αἰνήτων ἐν τῇ διακονίᾳ εἰσέτι δεατηρεῖ. Χωρὶς, φησὶ, ὑπὸ βασιλίνης τῆς μητρὸς Ἰουλιανῶν τοῦ ἀποκαϊτάτα βασιλεύσαντος καθιερωθέντα τῇ Ἐκκλησίᾳ, πωλήσας οὗτος ἐξιδιώσατο τὰς τιμάς. Τῇ γαμπτῇ καὶ γνώμῃ ἀποταξάμενος πρότερον, πάλιν αὐτῇ συνέβη, καὶ παίδων πατῆρ ἐξ αὐτῆς γένοιτο. Ἢ τί τοῦτοις πᾶσι τοῖς κακοῖς κορωνίς, ὅτι ὡς νόμος γρῆται καὶ δόγματι, χρυσίου τὰς τῶν ἐπισκόπων χρυσοτονίας πωλεῖν, τῶν μειζόνων (φεῦ !) γινομένων τῶν πλείονα παρεχόντων. Πρὸς ταῦτα τὸν τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπων πρῶτος πῶς ἂν εἴποις καὶ γαληνός, Ἀδελφε, φάναι, Εὐσεβιε, τοῖς διὰ λύπην κατηγορίαις αἱ ἀποδείξεις οὐκ εὐχερεῖς. Χρὴ οὖν ἀποστῆναι τοῦ ἐγγράφως κατηγορεῖν Ἀντωνίνου, τὰς τῆς λύπης αἰτίας βῆρον ἴσθαι δυναμένων ἡμῶν. Τοῦ δὲ λόγοις θερμότεροις χρωμένους, καὶ ἱταμώτατα διατεινομένου, μηδὲν κατὰ πάθος, ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν πάντα κατηγορεῖν δίδωσι τόπον ὁ μακίριος τῇ ὀργῇ, ἀπέχθειαν εἶναι δοξάς τῆς κατηγορίας τὴν πρόφασιν, καὶ Παῦλον τὸν Ἐρακλείας ἐπίσκοπον (ἐδόκει γὰρ οὗτος φίλιως ἔχειν πρὸς Ἀντωνίνον) τὰ πρὸς εἰρήνην ἐπ' ἀμφοτέρους διαπρεσβεύεσθαι ἀξιώσας, ἀναστὰς εἰς τὸ ἱερὸν εἴσεισιν. Ἐκάλει γὰρ ὁ καιρὸς τῆς μυσταγωγίας. Ἄλλ' οὐκ ἦν ταῦτα καὶ Εὐσεβίῳ ἀρέσκοντα, οὐδ' ἔληγεν ἔχθρας, ἀλλὰ πολὺς ἦν κατὰ Ἀντωνίνου φερόμενος, καὶ ὄρηται ἀσχετοῦ καὶ φορᾶς ἐμπλεως· ἀδελφὸν μέντοι, ὅπως ἐκ κατ' αὐτοῦ κεκίνητο, καὶ τίνας πάθει τὴν ψυχὴν ὑπεκνησμένος. Παρελθὼν οὖν, καὶ ἕτερον τῶν μεγάλων προτείνει βιβλίον, τὰ αὐτὰ δυνάμενον τῶν προτέρων, καὶ ὄρκους πάλιν καταλαμβάνει φρικτοῖς, καὶ αὐτὴν συνείρας τῶν βασιλείων τὴν σωτηρίαν, μὴ παριδεῖν

ἀνεξέταστον. Ὡς οὖν οὐδ' ὄλως ἐκείνου τὴν ὁρμὴν ἄκαθεκτὴν ἑώρα, καὶ ὅτι γε πάντων ἡ ὄψις ἤδη τὸ πρῶγμα παρείληψε, τὰ μὲν θεῖα δῶρα ἐτέροις ἀνευγενεῖν ἐπιτρέπαι, μὴ κρίνας ὅσιον ἀκοῆς τοιούτων τῆ διανοίᾳ ἐπισκηψάσης παραστῆναι, τοὺς ἀγιάσμασιν· αὐτὸς δὲ τὸ βιβλίον μετα χειρᾶς λαβὼν ἔξεισιν. Εἶτα τῷ Εὐσεβίῳ τὴν ῥόμην ὑπανεῖναι βουλόμενος. Μὴ νόμιζε, ἔφη, ὅτι ἐξέσται σοι μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὰ ἐν χειρὶ καὶ ἀκόατος ταῖς πάντων παραδοθῆναι, διαφυγεῖν τὴν ἀπόδειξιν. Οὐτε γὰρ θυνάμενον δεικνύειν ἀπειργομεν, οὔτε δὲ μὴ θυνάμενον ἔλκομέν σε πρὸς βίαν. Ὡς δὲ ἐκείνῳ ἀπαρᾶχθῆτος ἡ ὕμνη ἦν, καὶ σφόδρα τὴν ἀνάγνωσιν ἐπισπεύδουσα, κελύσει τὸ βιβλίον ἀναγνωσθῆναι. Χαλεπῶν δὲ πάντων εἶναι δοξάζαντων, οἱ τῶν ἐπισκόπων τὴν ἡλικίαν προήκοντες ἀπὸ τοῦ χείρονος αὐτοῖς εἶναι κριθέντος, ὅπερ ἡ τῶν χειροτονιῶν πρᾶξις ἦν, γενέσθαι τὴν ἐξέτασιν ἔδοκίμασαν, εἰρηκότες βράδιον οὕτω καὶ ἐπίτομον ἔσεσθαι τὴν διάγνωσιν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἀληθὲς ἐλεγχθεῖν, περιττὴ τῶν ἄλλων ἡ ἔρευνα. Ὁ γὰρ τοῦ Πνεύματος, φησὶ, τοῦ ἁγίου τὴν δωρεὰν ὠνιον ποιεῖσθαι μὴ καταπτῆξας, σχολῆ γ' ἂν οὗτος κειμηλίων ἢ λίθων ἢ χωρίων τῆς ἐκκλησίας ἐρείσαστο. Συνέδοξε ταῦτα καὶ τῷ ἁγίῳ. Ὡς οὖν ἐρωτηθεὶς ὁ ἐγκαλούμενος ἔξαρτος ἦν, καὶ οἱ τὸ χρυσίον δὲ παρασχέιν εἰσαγόμενοι καὶ αὐτοὶ τὴν δόσιν ἀπαίπαντο, ἐπιμένα καὶ οὕτως ἡ ἐξέτασις, καὶ παρέτεινεν ἕως ἤδη κλινοῦσης ἡμέρας. Ἄλλως οὖν τῶν κινήθεντων λυθῆναι μὴ θυνάμενον, εἰ μὴ μάρτυρες παραχθεῖν, ἐφ' ὧν τὸ δοῦναι προέβη καὶ τὸ λαβεῖν, ἐπεὶ καὶ αὐτοὺς εἶναι μὲν ἔλεγεν ὁ κατηγορὸς, μὴ παρεῖναι δὲ, μὴ δὲ ἐνδημεῖν, ὁ μακάριος πρὸς τε τὸ χαλεπὸν τῆς εὐρέσεως, καὶ πρὸς τὸ ἐργῶδες ἅμα καὶ χρόνιον τῆς τῶν μαρτύρων παραστάσεως ἀπειδὴν (ὡ τῆς ἀποστολικῆς ἐκείνης καὶ γενναίας ψυχῆς, καὶ μηδὲν ὄκνη τῶν ἀναγκαίων παραχωρούσης!), αὐτὸς εἰς τὴν Ἀσίαν ἔγνω φοιτῆσαι, καὶ αὐτὸς γενέσθαι τῶν κινουμένων ἐξεταστῆς, τακερῶ σώματι καὶ πόνοις τοσούτοις κατεργασμένῳ ταλαπωρίαν οὕτω πολλὴν ἐκκλησιαστικῶν χάριν πραγμάτων ὑπενεγενεῖν προσλόμενος. Ἀντωνίνος δὲ συνιδῶν οὐκ εἰς καλὸν αὐτῷ ἔσεσθαι τὴν Ἰωάννου πρὸς Ἀσίαν ἔφιξιν (ἦδει γὰρ, ὡς περ αἴτιον ἑαυτὸν ἀριθμῶς ὄντα, οὕτως ἐκείνον ἐλίγξει τὸ πρῶγμα θυνάμενον), πείθει τοὺς κρατούντας διὰ τινος τῶν μεγάλων, οὗ καὶ τῶν ἀγρῶν αὐτὸς εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν, ἐπισχεθῆναι τῷ Ἰωάννῃ τὴν ἔξοδον, προφασί τὴν τοῦ Γαϊῶ τότε τυραννίδος θορυβοῦσαν εἰσέει, δι' ἣν ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τοῦτου τὴν παρουσίαν. Οὕτω μὲν οὖν ὁ μακάριος τῆς μὲν περὶ τὴν ἐξέλευσιν ὁρμῆς εἴργεται· τῆς ἐρεύνης δὲ τοῦ πράγματος οὐδ' οὕτως ἀφίσταται, ἀλλ' ἐν τῇ συνόδῳ τῶν δύο πρὸς τοὺς εἰκοσὶν Ἀσιασίων ἐπισκόπων καὶ τρεῖς παρ' ἑαυτοῦ τῶν μητροπολιτῶν παρασχόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκπέμπει, παρὰ τῆς Εὐσεβίου καὶ οὐπερ αὐτὸς κατηγορῶν ἦν Ἀντωνίνου ζητήσαντας κατὰ τὸ προφάνες σθεγξάμενος, καὶ θεὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τὸ, τὸν μὴ τὸν ὠρισμένον τόπον ἐντὸς τῶν δύο καταλαβόντα μηνῶν, μεθ' ὧν ἑκάτερος ἔχει πρὸς σύστασιν, ἀκοινῶντον εἶναι. Ὡς οὖν οἱ δι-

sacramentis, ipsam etiam adjungens salutem imperatorum; non hoc quidem episcopaliter, sed fortasse civiliter, ne id præteriret citra examinationem. Cum ergo vidisset illius impetum minime posse cohiberi, et eam rem ad omnium aures jam pervenisse, alios quidem jubet divina dona offerre, non judicans esse sanctum, cum aures incubuerint in talium rerum cogitationem, assistere sanctificationis; ipse autem libello in manus sumpto, egreditur. Deinde tanquam volens Eusebii impetum reprimere: Ne existimes, inquit, postquam lecta fuerint, ea, quæ sunt in manibus, et tradita auribus omnium, te facile posse effugere eorum probationem. Neque enim nos eum, qui potest probare, arcemus: neque eum, qui non potest, vi rapimus. Cum ille autem acerrime instaret et urgeret, ut statim legeretur, præbuit legendum. Cum vero omnia visa essent gravia, et ex episcopis, qui erant ætate proveciores, ab eo, quod eis judicatum fuerat esse deterius, (id autem erat venditio ordinationum) statuerunt esse faciendam examinationem. Sic enim dicebant sibi facilem et brevem futuram esse dijudicationem. Si enim ostensum fuerit hoc esse verum, supervacaneum fuerit alia examinari. Qui enim sancti Spiritus gratiam non est veritus venalem proponere, is vix pretiosis vasis aut lapidibus aut prædiis ecclesiæ pepercerit. Hæc sancto quoque visa sunt. Cum ergo interrogatus is, qui accusabatur, negaret: et qui aurum insimulabantur præbuisse, ipsi quoque se dedisse inficiarentur, sic mansit et producta est quæstio usque ad diem jam inclinantem. Cum ergo, quæ mota fuerant, solvi aliter non liceret, nisi testes producerentur, quibus præsentibus datum fuit et acceptum, quoniam accusator quidem dicebat esse, sed non adesse, neque in ea versari regione, intuens beatus ad difficultatem inventionis, et considerans quam arduum futurum esset opus, et quam multorum dierum, productio testium, (o apostolicam illam animam, et quæ propter socordiam nihil omittebat eorum, quæ erant necessaria), statuit ipse venire in Asiam, et ea quæ movebantur, suæ ipsius fidei credidit examinanda: in corpore tam liquefacto et immensis laboribus confecto, tanquam afflictionem subire constituens propter negotia ecclesiastica. Antoninus autem cum animadvertisset non recte ei cessurum Joannis in Asiam adventum, (sciebat enim, quomodo se ipsum plane esse reum, ita illum posse aperte omnia convincere) persuadet imperatori, quodam ex magnis viris adjutore ad hoc usus, cujus agrorum ipse curam susceperat, ut sisteretur Joanni exitus, prætextu Gainæ tyrannidis, quæ adhuc conturbabat; propter quam causam necessariam esse ejus præsentiam. Et sic quidem arcetur beatus ille a suo exequendi proposito: sed ne sic quidem desistit a perscrutatione eorum, quæ dicta sunt: sed accito uno ex illis viginti duobus Asiatis episcopis, qui erant in synodo, et tribus ex iis, qui erant apud se, Metropolitanis, eos mittit in Asiam, quæsituros de Eu-

sebio, et de eo quem ipse accusabat Antonino: cum hoc aperte dixisset et in actis posuisset, ut qui non ad locum præstitutum intra duos menses pervenisset, cum iis, quæ uterque habebat ad sua confirmanda, esset excommunicatus. Cum ergo qui erant judicaturi, essent in regione, qui iudicio contendebant, priusquam venissent in iudicium, cum inter se dedissent, alter quidem aurum, alter vero jusjurandum, se effecturum ut bono esset animo, dilatione temporis cogitabant iudices fallere. Nam cum accusatori visum esset tempus producere, et sic eis afferre lædium, maxime cum eis anni tempus posset satis magnam afferre molestiam (erat enim ætatis calor vehementissimus), dixit se non posse producere testes intra quadraginta dies. Cum sic dixisset, ipse quidem productionem testium nihili faciens, venit Constantinopolim. Iudices autem cum præter quadraginta, alios non pauciores quam triginta expectassent, neque adesset ullus eorum, quos sperabant, sed res esset fraus manifesta: Eusebium quidem, scribentes ad eos, qui ubique sunt in Asia episcopos, denuntiant excommunicatum. Ipsi autem post hæc ad sanctum reverti decreverunt. Quo in loco cum in Eusebium incidissent, accusabant quod pactis conventis non stetisset. Ille vero causatus corporis valetudinem, adhuc pollicebatur se esse testes producturum: ludens ille in iis, in quibus non est ludendum, et nec manum reveritus, quam gravi affecerat injuria, et quam habebat conscientiam ejus improbitatis. Sed interim, pro dolor, Antoninus excedit ex hac vita: et sic quidem præsens effugit iudicium, quomodo cumque potuit; futurum autem omnino expectat, et quod non potest circumveniri. Quid post hæc est consecutum? Litteræ mittuntur ad sanctum, quæ etiam erant preces ex Asia communes, tum omnium episcoporum, tum etiam presbyterorum, qui etiam eum rogabant et ei valde supplicabant, ne eum quidem in scriptis parcentes adjurare, quo suam vehementiorem redderent petitionem, ut ad eos venirent, excogitaturus aliquod remedium eorum ecclesiis, quæ et ab iis qui partes sequuntur Arii, et ab iis, qui plura habendi tenentur cupiditate pessime divexantur. Dei itaque homo et pastor bonus, non corporis imbecillitatem, non viæ longitudinem, non hyemis difficultatem, (erat enim tunc ejus tempus), non aliquid aliud repudians ac formidans, violenta illa et acerrima propter Christum anima, sed hæc omnia parva et nihili ducens pro cura Ecclesiarum, navem conscendens, tribus diebus venit Apameam. Quo in loco Paulus quoque et Quirinus et Paladius (15) episcopi eum expectabant (eos enim statuerat secum ducere in peregrinationem), cum quibus pedibus sine mora iter conficiens, venit Ephesum. Omnes ergo Lydorum et Phrygum, quin etiam Carum episcopi, non pauciores quam septuaginta, et quicumque ex Asiæ populo erant insignes, læti

Α κάσονται ἐπὶ χώρας ἦσαν, οἱ δικαζόμενοι, πρὶν εἰς τὸ δικαστήριον ἀπαντῆσαι, δεδωκότες ἀλλήλοισι, ἰ μὲν χρυσίον, ὁ δὲ ὄρκον καὶ τὸ πείσαι θαρρῆναι καὶ μηδὲν αὐτῶ μέλοιν τῶν προκειμένων, ἐν ὑπερθέσει τοῦ καιροῦ τοὺς δικαστὰς ἐσκιψάντο παρακρούσασθαι. Δόξαν γὰρ τῶ κατηγορῶν πρὸς τὸν χρόνον αὐτοῦ; ἀπαγορεῦσαι, ἄλλως τε καὶ τῆς ὕφαικάνως λυπεῖν δυνάμενης (θέρους γὰρ ἦν τὸ ἀκμαϊάτατον), μὴ ἐντὸς τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν τοῦ μάρτυρας ἔφη δύνασθαι παραστῆσαι. Οὕτως εἰπὼν, αὐτὸς μὲν τὰ τῶν μαρτύρων παρ' οὐδὲν θέμενος, τὴν Κωνσταντινίου λαθὼν εἰσέρχεται. Οἱ δικασταὶ δὲ πρὸς ταῖς τεσσαράκοντα καὶ ἑτέρας ἡμέρας τριήκοντα περιμέναντες, ἐπεὶ μηδεὶς τῶν ἐπιζομένων παρῆν, ἀλλ' ἀπάντη τὸ πρᾶγμα ἦν, τὸν μὲν Εὐσεβίον ἐπιστελλαντες τοῖς πανταχοῦ τῆς Ἀσίας ἐπισκόποις, ἀνοιώνητον τίθενται· αὐτοὶ δὲ πρὸς τὸν ἄγιον τὸ λοιπὸν ἐπανέρχονται, ἐνθα δὴ καὶ Εὐσεβίῳ περιτυχόντες ἐγκαλεῖν εἶχον περὶ τῶν γενομένων. Ὁ δὲ σώματος ἀβρωσίαν αἰτιασάμενος, καὶ ἔτι τῶν μαρτύρων ἐπηγγέλλετο τὴν παραγωγὴν. Ἄλλὰ τῶ μεταξύ (φεῦ!) Ἀντωνίνος ἀπολείπει τὸν βίον, καὶ τὸ μὲν παρὸν ἀποδιέρσκει κριτήριον, οἴσπερ ἴσχυαι, τὸ μέλλον δὲ καὶ ἀδέκαστον ἀνχίμενει. Τί τὸ μετὰ ταῦτα; γράμματα πέμπονται πρὸς τὸν ἄγιον, ἰ καὶ κοινῆ δέησις ὑπῆρχον ἐκ τῆς Ἀσίας, τοῦτο μὲν ἐπισκόπων πάντων, τοῦτο δὲ καὶ πρεσβυτέρων ἀξιούτων αὐτὸν, καὶ ὄρκοις, ὡς τι πλέον ἔχοντες εἰς πίστιν, κατακρινόντων τὴν αἵτησιν, καὶ τὸν σφόδρα δεομένων πρὸς αὐτοὺς ἀφικέσθαι, ἅμα μὲν ὑπὸ τῶν τὰ Ἀρείου πρεσβεύοντων, ἅμα δὲ καὶ ἐκ τῶν πλεονεκτεῖν ἡρημένων ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἐπισημῶν ὅτι μάλιστα πασχούσαις κακῶς θεραπεῖαν ἐπιπέπονται. Ὁ τοίνυν τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος καὶ ταπεινὸς ἀληθῆς, οὐ σώματος ἀσθένειαν, οὐ μήκος ὁδοποιίας, οὐ χειμῶνος δυσχέρειαν (τούτου γὰρ ἦν ὁ κερὶ) οὐκ ἄλλο τι τειροῦτον οὐδὲν ὑπολογισάμενος, ἡ καὶ δεὰ Χριστὸν ψυχὴ καὶ φιλόνηκος, καὶ κρείττω τῶν τοῦ σώματος ἀναγκῶν, ἀλλὰ μικρὰ πάντα καὶ περὶ ἐλαχίστου θέμενος τῆς τῶν ἐκκλησιῶν διαφύσεως, πλοῦτος ἐπιβάς ἡμερῶν τριῶν εἰς Ἀπάμεαν γίνεσθαι. Ἐνθα δὴ Παῦλος καὶ Κυρίνος καὶ Παλλάδιος οἱ ἐπίσκοποι προσμένοντες ἦσαν (τούτους γὰρ καὶ ἔγνω συνεκδήμους λαβεῖν), μεθ' ὧν καὶ περὶ τὴν τρεῖς ἡμέρας ἀνύων καταλαμβάνει τὴν Ἐφεσον. Πάντες οὖν Λυδῶν καὶ Φρυγῶν ἐπίσκοποι, πρὸς δὲ καὶ Καρῶν οὐκ ἐλάττους ὄντες τῶν ἐβδομήκοντα, καὶ πᾶσαν ὄσιν τοῦ πλήθους τῆς Ἀσίας ἐπιφανῆς ἡδονῇ κάσθη συνέβησαν, ὅψιν ἐκείνην ἐπιθυμοῦντες ἰδεῖν, ἢ καλὸν τὸ ἐξ ἀρετῆς ἦνθαι χάριεν, γλώττης τε ἀκούσαι ποθεῦντες ἡδὲ τι καὶ καλὸν νᾶμα βροσσης εἰς τὰς ψυχὰς. Πρὸς τοῦτοις καὶ Εὐσεβίος παρῆν ἐκεῖνος ὁ Ἀντωνίνου κατήγορος, λυθῆναι δὴ τοῦ ἀφορισμοῦ δεόμενος, καὶ πρὸς κοινωνίαν παραδεχθῆναι. Ὅντων ἄ τῶν ἀντιλεγόντων ἐπισκόπων μὴ δεῖν παραδέξασθαι συκοφάντην, αὐτὸς καὶ τοὺς μάρτυρας ἐτόμως καὶ τοὺς χρυσοῦ τὴν χειροτονίαν εἰληφότες διετίθη

(15) *Cyrinus habet Pallad.*

Ἐβόησε τοιγαροῦν τῇ συνόδῳ μὴ χειρ-
 ἰάν ὁ τὸ ἀργύριον εὐλογῶς ἀπεδίω,
 διὰ τοῦς δεδωκότας εἰς ἐξέτασιν τὸ
 ἴν. Παρχθέντων τοίνυν τῶν ἤδη συν-
 μνημάτων, παρίστανται μὲν οἱ κατ-
 τῶν ἐπισκόπων, παρίστανται δὲ καὶ οἱ
 περὶ δὴ τὸ ἀπόρρητον ἐγνωρίσθη τῆς
 ἀθέσμου χειροτοσίας. Πρῶτα μὲν οὖν
 ἐφάπαξ τῶν προτεινομένων καὶ ἄρνη-
 οὶ μάρτυρες ἤλεγγον, τόπων αὐτοῦς
 καὶ καιρῶν, αὐτῆν τε τὴν ποσότητα
 ἢ ἀπαριθμοῦντες, καὶ εἶδη τῶν ἐνεχού-
 ἀκριβῆς ἀπαγγέλλοντες, δυσωπηθέντες
 μνοι τὴν σαφῆ τῶν λεγομένων ἀλτ-
 αὶ τὸν ἄφυκτον δικαστὴν τὸ συνειδὸς
 νεγκόντες, ὁμολογοῦσιν ἐπειπόντες, ὅτι
 μίσαμεν εἶναι συνήθειαν, καὶ ἴνα τοῦ
 ᾧπερ ἡμεῖς ὑποτελεῖτε, ἀπαλλαγῆν
 ἢ δὲ, εἰ μὲν δοῖεν καὶ ἡμᾶς τῶν λει-
 ἰ τῆς Ἐκκλησίας· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ὅπερ
 χ χρυσίον ἀναλαβεῖν δικαιοῦσθε. Ἐνια
 ῶν γυναικῶν κτήσεως ἔλεγον εἶναι. Πρὸς
 ἔγαν, Ἐγὼ μὲν, φάναι, τοῦ βουλευτη-
 ἰαλλάξαιμι, αἴτησιν τοῦτο θέμενος εἰς
 ἰ δὲ μελήσει, πρὸς τὴν σύνοδον εἶπεν
 τὸ παρα τῶν Ἀντωνίου κληρονόμων
 πότος ἢ δεδωκαῖν. Ἐψηφίσθη τοίνυν
 ἴν μὲν αὐτοῦς τὸ χρυσίον, τῆς δὲ ἱερω-
 αι, εἶσω δὲ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ἁγία-
 να μετέχειν· ἴνα μὴ τούτου συγχωρη-
 να πνευρίας ἔσχατον ἐπιλάβοιτο συν-
 ρωσύνην, ὅπερ δὴ καὶ θεοῦ δωρεάν εἶτα
 μτσιν ὠνητὴν γίνεσθαι, καὶ Ἰουδαϊκῶς
 Ταῦτα δὲ ἡμερῶν πλειόνων κανονι-
 ς, καὶ ὑπομνήμασιν ἀνάγραπτα παρα-
 θιστώσιν ἐκείνων ταῖς ἐκκλησιαῖς λόγῳ
 πκεκοσμημένους, καὶ αὐτῶν εὐγνωμόνως
 να κρίσει στοιχησάντων, καὶ τὸ πρόστι-
 ττων τῆς καθαιρέσεως· οὐ τούτους δὲ
 τὸν ἀριθμὸν ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους
 ὄρων χρήμασιν ἐγκρατεῖς τῶν ἐκκλη-
 ς, ἀποστολικῶ κανόνι καθεῖλεν. Ἐπι-
 τὰς χειροτοσίας ἐξακριβοῦμενος, μέχρι
 ἴν βίβανον παρατείνων, καὶ ὡσπερ τις
 ἐν τούτῳ τελῶν, ὥστε ἐγκρινομένους
 εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον ἀφιλ-
 κὶ καθαπαξ ἀνεπιλήπτους. Οὕτω δὲ
 ὠν, καὶ αὐτοῦς πάλιν τοὺς χειροτονου-
 αλλίξτετο, καὶ τὸ τοῦ Ἀποστόλου παρῆναι,
 ως χειρας ἐπιτιθέναι, μηδ' ἁμαρτίας
 λοτρίας. Ἀντωνίου μὲν οὖν ἀπολιπόντος
 σπερ ἤδη φθάσαντες ἐδηλώσαμεν), εἰς
 ὄνον ὁ μέγας (ἢ Ἐφesus δὲ οὗτος ἦν)
 χειροτονεῖ, Κύπριον μὲν τὸ γένος,
 ἰκονον. Εἶτα πολλῶν μὲν βίους τῷ λόγῳ
 πολλὰς δὲ καὶ τῶν Ναυσιατικῶν ἐκκλη-
 ςῶν ὅσαι τῶν Τεσσαρεσκαίδεκατικῶν

ocys confluebant, vultum illum videre cupientes,
 in quo florebat magna virtutis gratia, et linguam
 audire cupientes, quæ pulchre et suaviter influebat
 in animas. Simul autem aderat etiam ille Eusebius
 accusator Antonini, rogans ut absolveretur a segre-
 gatione, et ut admitteretur deinceps ad commu-
 nionem. Cum autem episcopi contradicerent, di-
 centes non oportere admittere calumniatorem,
 ipse dicit se non esse calumniatorem, sed affirma-
 bat se et memento temporis testes esse productu-
 rum, et eos qui auro fuerant ordinati. Visum est
 itaque synodo, etiamsi a vita excessisset is, qui pec-
 uniam acceperat, satius tamen esse propter eos
 qui dederant, rem deduci ad examinationem. Pro-
 ductis itaque actis, quæ jam fuerant composita,
 sistuntur quidem episcopi, qui accusabantur: sis-
 tuntur autem etiam testes consequenter, quibus no-
 tum erat arcanum nefariæ propter pecunias factæ
 ordinationis. Atque primum quidem perfecta ne-
 gatio eorum, quæ objiciebantur, et quod res esset
 aperta calumnia (ita enim dicebant ii, qui accusa-
 bantur), quæ nihil habebat sani nec firmi ex veritate.
 Cum autem probationibus eos testes assidue im-
 peterent, eis loca et tempora revocantes in memo-
 riam, et quantitatem eorum, quæ soluta fuerant :
 quin etiam species eorum, quæ data sunt, referrent:
 cum hæc ita essent valida, reveriti illi apertam eo-
 rum, quæ dicebantur, veritatem: et deinde inevita-
 bilem judicem pulsantem non ferentes conscientiam,
 persuadentes et fatentur rem vere ita se ha-
 bere, subjungentes: Existimavimus talem esse con-
 suetudinem, ut liberarentur, aiebant, a curia, cui
 eramus obnoxii. Nunc autem si fas quidem sit, ut
 simus ex ministris Ecclesiæ: sin minus, aurum
 saltem, quod solvimus, velitis nobis reddere, non-
 nulli enim dicebant id, quod solutum fuerat, esse
 ex bonis uxorum. Ad hæc magnus ille: Ego, inquit,
 dabo operam, ut vos a curia liberemini, pro ea re
 petitione oblata imperatori, vobis autem curæ erit
 omnino, dixit conversus ad synodum, ut eis con-
 serverentur, ex Antonini scilicet hæredibus, ea quæ
 ipsi solverunt. Protinus ergo decretum est, ut aurum
 quidem illis redderetur: privarentur autem sacer-
 dotio. Hoc solum eis datum est, ut altare ingressi,
 participes essent sanctificationum: ne res longe pes-
 sima veniret in consuetudinem, vel sacerdotium,
 quod Dei donum esse dicimus esset venale pecu-
 niis, et Judaice ejus fieret cauponatio. Cum hæc
 pluribus diebus canonicè judicasset, et scripta in
 acta retulissent, eorum loco constituerunt in Ecclesiis
 viros verbo et vita ornatos. Non hos autem solum
 qui erant sex numero, sed alios quoque totidem cum
 magnus ille invenisset pecuniis invasisse in eccle-
 sias, eos ecclesiastica regula deposuit. Erat enim
 ille cum in cæteris quidem rebus ecclesiasticis
 cautus et diligens, tum in ordinationibus dili-
 gentissimus et accuratissimus, et diu producens

examinationem : adeo ut qui coaptabantur, non solum essent puri, sed avaritia quoque superiores, et semel dicam, nulli affines reprehensioni. Cum autem esset adeo diligens et accuratus, adhuc tamen abundantiorē adhibens cautionem, muniebat eos, qui ordinabantur, et eis suadebat id, quod recte dictum est ab apostolo ²⁸, ut nemini manus cito imponerent, neque alienis peccatis communicarent. Et hæc quidem ita se habebant. Cum autem Antoninus, ut diximus, e vita excessisset, in eum sedem magnus ille (ea autem erat Ephesus) ordinat Heraclidem, genere quidem Cyprium, suum autem diaconum. Deinde cum multorum quidem vitam sermone expurgasset, multis vero Novatianorum Ecclesiis, et eorum, qui dicuntur Tessareskædecatitæ (16), persuasisset a priori recedere opinione, et transire ad orthodoxam, et alia fecisset plurima et maxime apostolica, dignaque ejus mente et lingua, ad urbium reginam revertitur ille aureus, oratque sic prius orationum cœlesti nutrimento nutriens, et consuetorum operum curam gerens. Ea autem erant, cura viduarum, defensio orphanorum, eorum, qui erant neglecti et injuriis facile patebant, auxilium: et quod erat omnium maximum, vitæ deductio ad virtutem et cura animarum, ad quod egregia illa lingua non tanquam minutas roris guttas verba emittens, sed tolos fontes apte et numerosos effundens populū incitabat.

XXXI. Verum enimvero cum tam pulchre se haberet Ecclesia, et in magna ageret tranquillitate, gravis irruens procella, magnos ei fluctus excitavit. Nam cum ille homo Dei et vitiorum animæ medicus artificiosissimus, et alia quidem studeret magnopere curare, maxime autem pessimum et illiberalissimum, et aliorum omnium fere vitiorum causam, nempe avaritiam, et in eam quotidie vehementer inveheretur, non æquo animo tulerunt, qui huic vitio serviebant, suam et solius plagam eam rem esse unusquisque existimans, etiamsi ille non ullam personam privatim perstringeret, sed communiter et obscure inferret reprehensionem; prima autem ex aliis, et prima ex iis, qui ejus amore tenebantur, Eudoxia, quam ex auditu quidem omnes scitis, cum esset (o dedecus) pecuniæ ancilla imperatrix. Sed enim revera magnas ad feriendum vires habet conscientia, cum etiamsi nullus alius moveat, ipse quidem unusquisque per se, non possim ferre illius plagas. Hæc ergo tam misere affecta, communes illas reprehensiones, sui esse solius, ut jam diximus, et non alicujus alterius, esse existimabat. Accidit autem aliquid ejusmodi, quod ei materiam præbuit ulciscendi eum, qui reprehendebat. Id vero sic habebat: erat vir quidam Constantinopoli, nomine Theodoricus, dignitate patricius, divitiis autem valde abundans. Ejus ergo divitias illa liberalibus oculis non intuens, easque suas facere valde cupiens, quærebat modum, per quem posset assequi quod desiderabat. Cum ea autem dubia esset animi (ille enim nullam dabat ansam), quid facit? Publicandi quidem ejus bona capit consilium: sed cum hoc studeret facere non aperte, significat ei, qui possidebat.

λέγοντο, πείσας μεταμαθεῖν τὸ ὀρθόδοξον ἄλλα τε πλείω καὶ ἀποστῶδικώτατα, καὶ τῆς αὐτοῦ ἔξι καὶ γνώμης καὶ γλώττης διαπραξάμενος, εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπενέργηται, καὶ ἦν ὡσπερ πρῶτη τῶν συνήθων ἔργων ἐπιμελούμενος. Τὰ δὲ ἦν, χρηστὸν προστασίαι, ὄρφανῶν ἀντιλήψεις, ἀδικουμένων ἐπικουρίαι, τὸ πάντων μέγιστων, χειραγωγία βίου πρὸς ἀρετὴν, καὶ ψυχῶν ἐπιμέλεια· πρὸς δὲ καθ' ἑκάστην ἢ γλώττη, οὐ κατὰ τινὰς δὴ ψεκάδας ἀφαιεῖται τῶν λόγων, ἀλλὰ κρουνοὺς ὅλων ἐρμελεῶς ὑετίζουσα, παρῶρμα τὸ πλῆθος.

Deinde cum multorum quidem vitam sermone expurgasset, multis vero Novatianorum Ecclesiis, et eorum, qui dicuntur Tessareskædecatitæ (16), persuasisset a priori recedere opinione, et transire ad orthodoxam, et alia fecisset plurima et maxime apostolica, dignaque ejus mente et lingua, ad urbium reginam revertitur ille aureus, oratque sic prius orationum cœlesti nutrimento nutriens, et consuetorum operum curam gerens. Ea autem erant, cura viduarum, defensio orphanorum, eorum, qui erant neglecti et injuriis facile patebant, auxilium: et quod erat omnium maximum, vitæ deductio ad virtutem et cura animarum, ad quod egregia illa lingua non tanquam minutas roris guttas verba emittens, sed tolos fontes apte et numerosos effundens populū incitabat.

AA'. Πλὴν ἀλλὰ τῆς Ἐκκλησίας οὕτω καλῶς ἡγεμένης, καὶ γαλήνην οἶαν ἔχουσης βαθεῖαν, λαλεῖ ἐπισπεσῶν ἄγριος χολεπῶς αὐτὴν ἐξοκίμησεν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἰατρὸς εὐτεχνότατος, καὶ τέλλα μὲν εἶχε ἐκ σπουδῆς θεραπεύειν, μάλιστα δ' οὖν τὸ κακοθηεῖσθαι τὸν τε καὶ ἀνελευτερώτατον, καὶ τῶν ἄλλων πάντων σχεδὸν αἰτιώτατον τὴν φιλαργυρίαν, καὶ πολὺς ἦν ἐκάστοτε κατ' αὐτῆς βέων, οὐκ ἦν γὰρ οἱ τῷ πάθει τούτῳ δουλεύοντες, καὶ πρῶτῶν τῶν ἐλλῶν ἢ καὶ πρῶτῶν τῶν ἱραστῶν πλοῦτου Ἐλέγχου (ἀκοῆ πάντες ἴστε τὴν βασιλίδαν, καὶ ὅπως ἐπὶ τὰ πάντα ἐκείνη τῷ τῆς φιλαργυρίας ἰδέσθαι ἔρωτι), καί τοιγε μὴ πρὸς ὄνομα, μηδὲ ὄρασμα. ἀλλὰ κοινῶς αὐτοῦ καὶ ἀδύλως τοὺς ἐλέγχουσι ἀγοντος. Ἀλλὰ γὰρ δεῖνὸν πάντως καρδίαν κληῖται τὴν συνειδὸς· ὅπου γε καὶ μηδενὸς τῶν ἄλλων ὀκνησῶντος, αὐτὸς γε καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος οὐχ οἷοί τε ἔσθαι τὰς αὐτοῦ μάλιστα διαφεύγειν. Αὕτη τοίνυν οὕτως ἀδύλως καὶ γαλεπῶς ἔχουσα, τοὺς κοινούς ἐλέγχουσι καὶ ἀπροσώπους, αὐτῆς εἶναι μόνης καὶ οὐκ ἄλλου τοῦ ὑπελάμβανε. Συμβάν δέ τι τοιοῦτον καὶ ὡς αὐτὴ παρέσχεν, ὥστε ἀμύνασθαι τὸν ἐλέγχοντα· Ἄνθρωπος τις ἦν ἐν τῇ Κωνσταντινῶν τὴν ἀξίαν ἀστρικός, τοῦνομα Θεοδῆριχος, πλοῦτου περιττότατος ἔχων. Τούτου τοιγαροῦν τὸν πλοῦτον οὐκ ἀγαθῶς ὀφθαλμοῖν ἐκείνη θεασαμένη, καὶ ἑαυτῆς ποιῆσαι κομιδῇ γλιχομένη, τρόπον ἐζήτει, δι' οὗπερ εὐαί γένοιτο τὸ σπουδαζόμενον διανῶσαι. Ἐπεὶ δὲ διεπίρει (καὶ γὰρ ἐκεῖνος οὐδεμίαν ἰδίαν λαβὴν), τί ποιῆσει; καὶ τίνα τρόπον ἐπιτηδεύει, τὴν οὐσίαν τῷ ἀνδρὶ δημεῦσαι σπουδαζούσα; Φανερώς αὐτῷ μὲν χρήματα τῷ κοινῷ δανείσαι πρὸς χρῆσαν εὐαί ἤκονε κατὰ πολλὰς ἄρτι, φησί, τὰς κινήσεις αἰτίας.

²⁸ 1 Tim. v, 22.

(16) Al. Tessareskædecatitæ.

Ὁ δὲ μὴ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸ σκηπτό-
 μενον ἀποβλέψας, καὶ συνείς ὅτι φιλώσας τῶν
 ὄντων αὐτὸν βούλεται, πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ ἀνθρω-
 πον ἔγνω καταφυγεῖν. Ὅπερ δὴ καὶ ποιήσας οὐ κοι-
 νωνὸν τῶν φροντίδων αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἱατρὸν
 λαμβάνει τοῦ πράγματος· ἐκείνον γὰρ οὐδ' ὅτι οὐ
 μελλήσαντα γράφει πρὸς αὐτὴν, ὅσα τε ἤπειτο τοῦ
 προκειμένου σκοποῦ, καὶ ὅσα κωλύειν αὐτὴν τοῦ
 βουλευμένου εἶχον· τὴν δὲ δισωπηθείσαν τὰ γεγραμ-
 μένα, καὶ ἀποσχέσθαι τὸ παρὸν, καὶ τῷ ἀνδρὶ μὴ δι'
 ὄχλου γίνεσθαι. Οὕτως οὖν ὁμαλῶς αὐτῷ τοῦ πρά-
 γματος προχωρήσαντος εἶπεν τὸν μακάριον πρὸς
 αὐτὸν, ὡς, Εἴπερ ἡ βασιλεὺς ὃ κατὰ νοῦν εἶχεν εἰς ἔρ-
 γον ἤγαγεν, αὐτὸς τε ἀνέρημος τῶν ὄντων ἐγένου,
 καὶ παρὰ Θεῷ ἔσειτο χάρις σοι οὐδεμία. Ἐπεὶ δὲ
 οὗτος τὰ μελετώμενα εἰς ἔργον οὐκ ἀφῆκεν ἔλθειν,
 τί τὸ ἀκόλουθον ἢ φανῆσαι πάντως ἡμᾶς οὐκ ἀναι-
 σθήτως ἔχοντας τῆς χάριτος, οὐδ' ὅτι πρὸς ψυχὴν
 ἀγνώμονα ἢ φιλάνθρωπία; Οὕτως εἰπόντα τὸν ἄγιον
 οὕτως αὐτὸν ἔλεγε, ὡς εὐθὺς πάντα τὸν πλουτοῦ, πλὴν
 ἐξ ὧν ἀποζῆν ἔμελλον αὐτὸς τε καὶ οἱ πατέρες, ἀφοσιώ-
 σασθαι τῷ πανδοχείῳ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τῇ
 Εὐδοξίᾳ ταῦτα πρὸς γῶσιν ἐλθόντα λίαν τε καθίκετο
 τῆς ψυχῆς καὶ πολλὴν ἐνῆκεν αὐτῇ τὴν ἀνάην.
 Ἀμείλει καὶ τοῖς παροῦσι τιμηραμένη, ὡς καὶ τὰ
 γραφέντα πρότερον, καὶ τὸ Θεοδερύχου κήδεσθαι δο-
 κεῖν, οὐ λόγος φιλάνθρωπίας ἐκίνει, ἀλλὰ φιλαργυ-
 ρίας μᾶλλον, καὶ τὸ εἰς ἐκτὸν ἐθέλειν ἐλκύσει τὰ
 χρήματα. Γνωρίζει τῷ ἀγίῳ τὰ τοῦ σκοποῦ, πέμψασά
 τινα τῶν ἐν τέλει, καὶ τὴν παραδοχὴν ὀνειδίξει τῶν
 χρημάτων, Ἐδεῖ γὰρ, εἰπούσα, καθάπερ ἡμᾶς, οὕτω
 δὴ φείσασθαι καὶ σὲ τῶν προσηκόντων Θεοδερύχῳ.
 Ἐστρεφε γὰρ αὐτὴν καὶ ἰσχυρῶς ἔθραπτεν ἡ τῶν
 χρημάτων ἐπιθυμία, δόξασαν ἐτέρου ταῦτα μᾶλλον
 γενέσθαι, καὶ οὐκ αὐτῆς. Ἀκούσαντα δὲ τὸν μακά-
 ριον ἐπιστελεῖται πρὸς αὐτὴν, οἷς προσήκον ἦν γρά-
 ψαι τὸν ἀληθείας τε ἅμα καὶ θεοσεβείας φροντίζοντα.
 Εἶχε δὲ τὰ γραφέντα οὕτως· Οἶμαι, τέκνον εὐσεβές,
 εἰς γῶσιν κεῖσθαι σοι, ὅτι χρήματα εἶ γε δὴ καὶ
 ἐβουλόμην αὐτὸς ἔχειν, οὐδὲν ἦν τὸ κωλύον (πατέρα
 γὰρ ἔχοντάμην μεγάλα τε δυναμένους, καὶ πολλὰ
 κεκτημένους)· ἀλλ' ἐκὼν ἐξέστην τοῦ πλοῦτου τοῖς
 θεομένοις, πρᾶγμα μὴ λογισάμενος εἶναι φροντίδος
 ἄξιον. Πῶς οὖν ἂ κατὰ πολλὴν τὴν σπουδὴν ἀπεθί-
 μεν, καὶ ὧν κοινῇ πᾶσι καταφρονεῖν συμβουλεύω,
 τούτων οὐκ εἶχον αἰσχυρῆναι νῦν ἐπιθυμητῆς φαί-
 νεσθαι; Χρήματα οὖν Θεοδερύχος ἐμοὶ μὲν οὐ παρ-
 ἔσχεν· ἀλλ' οὐδ' ἂν αὐτοῦ παρῆχοντος αὐτὸς ἔλαθον.
 Ἐδάνεισε δὲ ταῦτα Χριστῷ τοῖς πένησι παρασχό-
 μενος, καλῶς γε ἐκεῖνος ποιῶν καὶ λυσitelῶς ἐκταῖ.
 Πολλὰ πλάσιω γὰρ ἐκεῖθεν αὐτὰ λήψεται. Εἰ δὲ σοι
 ἀφελῆσθαι ταῦτα σκοπὸς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἡμᾶς μὲν
 ζημιώσεις οὐδὲν, ἀλλ' οὐδὲ λυπήσεις τι κατὰ τοῦτο·
 Χριστὸν δὲ μᾶλλον, οὐ καὶ γεγόναι, καὶ σεαυτὴν τὰ
 μέγιστα βλάβεις. Τοῦτο πρῶτον Εὐδοξίᾳ σπέρμα τῆς
 πρὸ αὐτὸν ἀπεχθείας. Ἐνεῦθεν ὠδινε κατ' ὀλίγον
 τὴν κατ' ἐκείνου μανίαν, πολλοὺς ἔχουσα καὶ ἄλλους
 τοὺς τοῦ σκοποῦ αὐτῇ συλλαμβανομένους. Ὅτι δὲ
 ἐκείνῳ κινδύνου λόγος οὐδεὶς, καὶ τοῦ σφηκίαν καθ'

Cum communi, inquit, dare possis mutuas pecunias,
 ne differas, quod propter multas, inquit, causas eis
 nunc opus habet. Ille autem non ad id solum, quod
 dicebatur, sed ad id etiam, quod prætexebatur, in-
 tuens, et intelligens eam velle ipsum privare bo-
 nis, quærebat aliquem, qui susciperet ejus defen-
 sionem. Is autem quisnam esset alius, nisi homo
 Dei? Ad quem quidem cum protinus accessisset,
 eum nequaquam suæ spei pœnituit, neque enim
 eum invenit solum socium curarum, sed promptis-
 simum etiam curatorem. Ille namque nihil cunc-
 tatus, scribit ad ipsam quomodo oportebat, et quæ
 scopus requirebat propositus. Ipsa autem statim
 mota iis, quæ scripta fuerant, statuit abstinere et
 desinere eum afficere molestia. Cum res ergo ei tam
 leniter processisset, dixit ei sanctus: Si imperatrix
 fecisset quod animo agitabat, ipse et bonis esset
 privatus, et Deo nullam habuisses gratiam. Cum
 autem ipse obstiterit iis, quæ cogitabat, quid est
 consequens, nisi ut non videamur omnino esse in-
 grati et immemores accepti beneficii? Cum sic di-
 xisset sanctus, is ita illum cepit, ut omnes divitias,
 iis solis exceptis, quibus ipse et filii viverent, con-
 secrarit pandocheo Ecclesiæ. Hæc cum ad Eudoxiæ
 venissent notitiam, ejus animum vehementer sau-
 ciarunt. Cum ex præsentibus certe conjecisset,
 quod et quæ prius scripta fuerant, e magna cura
 quam gerebat Theodorici, ex avaritia potius existe-
 rent, quam ex humanitate, et quod vellet fieri do-
 minus pecuniæ, significati sancto quæ in animo
 habebat: et acri spiritu ei exprobrat, quod accep-
 sisset pecunias, dicens: Oportebat te omnino, sicut
 nos, abstinere ab iis, quæ pertinebant ad Theodo-
 ricum. Eam enim graviter versabat et conturbabat
 cupiditas pecuniæ, magnaue ducebatur pœnitentia,
 quod eorum, quæ scripta fuerant, cedens re-
 verentiæ, tam magnas non esset assecuta divitias.
 Cum hæc autem audiisset beatus, ei litteris signi-
 ficavit ea, quæ par erat eum, qui veritatis curam si-
 mul gerit et pietatis. Sic autem habebant ea, quæ
 ad ipsam scripta sunt: Existimo, o pia filia, te non
 ignorare, quod si ipse voluissèm habere pecunias,
 nihil mihi obstitisset. Habui enim parentes, qui et
 multum poterant, et multa possidebant: sed divi-
 tias lubens cessi egentibus, existimans eas esse rem
 non dignam, in quam meam curam conferrem.
 Quomodo ergo, quas et ipse magno studio deposui,
 et quas omnibus communiter consulo despiciere,
 eas nunc non eru bui videri concupiscere? Pecunias
 autem Theodoricus mihi quidem non præbuit, sed
 nec ipso præbente ipse accepi: Christo vero scæne-
 ratus est, eas præbens pauperibus, ille quidem recte
 faciens et si bi utiliter; illinc enim multiplices habe-
 bit remu nerationes. Si autem tuus sit scopus hæc
 Christo auferre, nos quidem nullo damno afficies,
 nec ideo nos ulla afficies molestia, sed Christum po-
 tius, cujus eæ sunt, et illi curæ erit earum ablatio.
 Hoc Eudoxiæ existit primum semen concepti in
 eum odii: hinc paulatim in illum furorem partu-

riit, habens multos quoque alios, qui iram accendebant. Quod autem ille periculi nullam ducebat rationem, et in se irritandi crabrones, et movendi eos, qui ipsum essent læsuri, in iis, in quibus aliquid negligere, erat Deum ad iram provocare, et excidere ab ejus benevolentia, jam est tempus docere: imo vero quomodo ira in eum eruperet ab difficile, ut qui lubenter, ut dicitur se affricant.

XXXII. Mulier quædam vidua, nomine Callitropæ, habitans Alexandriam, defertur ad Paulacium ducem exercitus, qui tunc quidem Alexandriæ Augustalem administrabat magistratum, pecuniæ vero magno amore tenebatur. Defertur autem, quod illa abundaret pecuniis, et esset valde dives: et ideo quingenti aurei a misera exiguntur: quos non ut quæ posset dare, sed ut quæ magno metu afficeretur, illi dat sitienti, omnibus bonis suis datis pignori, ab iis, qui habebant mutuata. Cum autem duo anni præterissent, sineque ejus accepisset magistratus, et ageret ipse in urbe regia, et ab eo exigere ratio suæ administrationis: mulier, quæ invenerat tempus eam adjuvans, ascendit vestigio, et accedit ad imperatorem, in eum qui injuriam fecerat, vociferans, et injustam annuntians ablationem. Cum vero causa fuisset commissa præfecto prætorio, et imperator jussisset reddi mulieri, quod non fuerat recte ablatum: ille sive personas peccatorum acciperet, ut dicit divina Scriptura ²⁶, sive non recte se gereret manus, neque liberaliter, male affecit viduam: et non vindicem, sed adversarium potius se præbuit judicem. Cum ergo ab eo mulier desperasset auxilium, accedit ad imperatricem: mulier a muliere, quæ male affecta fuerat, ab ea, quæ poterat opem ferre, se consecuturam esse misericordiam, ut par erat, judicans Eudoxia ergo, ut quæ invenisset venandi occasionem, et mustela, ut dicitur, odorata fuisset pinguedinem, quam primum accersit eum, qui fecerat injuriam. Deinde cum quæ viduæ fecisset, ei dixisset, et eum esse injustum arguisset, eum quidem mulctat centum libris auri: triginta sex autem solis numismatibus datis Callitropæ, jussit esse contentam. Hæc avara illa et illiberalis, et auro vivens, et aurum omnia videns, sicut Midas ille in fabulis, aurum noctu et interdum visione apprehendens: cujus in manibus iniquitas, ut dicit beatus David ²⁷, et dextera plena injustitiæ. Quid ergo miserabilis illa vidua, et revera calamitosissima, quæ talia quidem passa fuerat ab ea, a qua non debebat, ut a qua sperasset potius defensionem? Ipsa ergo cum omnem spem abjecisset, uno utitur refugio, communi illi viduarum defensore. Cum cui rem renuntiasset, et qualia pateretur a fœnatoribus, et quod sit usuris omnino opprimenda. Hæc dicens, et lacrymas, quæ ad persuadendum magnam vim habent, effundens, evocat ad misericordiam eum, qui ad ipsam erat propensissimus, et qui non minus

α εαυτοῦ ἐρεθίσαι, καὶ κινῆσαι τοὺς ἀμύνεσθαι θεμένους, ἐφ' οἷς τὸ παριδεῖν τὴν παροργίσαι θεὸν ἦν καὶ τῆς αὐτοῦ ἐκπεσεῖν εὐνοίας, καιρὸς ἦδη διέσταν· μάλλον δὲ καὶ ὅπως αἱ κατ' αὐτοῦ ὄρμαζι πρὸς ἔργον ἐχώρουν παρὰ τῶν μισούντων ἐλέγχους, καὶ ἀντινοσεῖν ἐλομένων.

iis, qui oberunt reprehendi, et quos avertere est

Χίτρα τις γυνή, τοῦνομα Καλλιτροπή, τὴν Ἀλεξάνδρου πόλιν οἰκοῦσα, Παυλακίῳ τῷ στρατηγῷ διαβάλλεται τὴν Ἀγουσταλικῆν τότε ἀρχὴν τῆς Ἀλεξανδρείας διέποντι, καὶ λίαν ἐρωτικῶς ἔχουσα χρημάτων, ὡς περιττὴ τὴν οὐσίαν εἶη καὶ θεὰ πλοῦσια, καὶ παρὰ τοῦτο εὐθὺς πεντακοσίους ἡ ἀποτυχίας χρυσοῦς ἀπαιτεῖται· οὗς, οὕτως ὡς δυναμὴν βλάβος παρέχει, ἀλλὰ δίδει τὸ πᾶν τῆς οὐσίας εἰς ἐνέχυρον δοῦσα, καὶ παρὰ τῶν ἐχόντων δοῦναι ἀνασμενῆ. Ὡς δὲ χρόνοι δύο παρέλθουσιν, παραλυθὴν καὶ αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς καὶ πρὸς τὴν βασιλευούσαν ἐνδομηκότος, ὧν τε διψῶντες τὸν λόγον ἀπαιτοῦμεθα, ἡ γυνὴ τὸν καιρὸν ὡς συνεργὸν εὐραμένη, ἔπεισι τε κατὰ πόδας, καὶ τῷ βασιλεὶ πρόκειται τῷ ἡδικοῦτος καταδοῦσα, καὶ τὴν πονηρὰν εἰσπραξίν ἀπαγγέλλουσα. Τῷ ἐπάρχῳ δὲ πιστευθεῖσαι τῆς δίκης, καὶ βασιλεῖα ἀναδοθῆναι τῆς γαλακί, ὃ μὴ καλῶς ἀφῆρητο, ἐπιτρέψαντο, ἐκεῖνος εἶτε τὸ πλεόν ἢ γνώμη τῷ προσώπῳ νέμουσα, εἶς δὲ καὶ ἡ χεὶρ ἀνελευθέρως ἔχουσα κακῶς αὐτῆς τὴν χίτραν, καὶ οὐκ ἐδικητῆρ, ἀλλ' ἀντιδικῶν εἰς ἐδείκνυ μάλλον τὸν δικαστήν. Ἀπογνοῦσα γὰρ ἡ γυνὴ τὴν ἐντεῦθεν βοήθειαν, τῇ βασιλίδι προηγεῖται, γυνὴ παρὰ γυναικός, ἢ κακῶς πάσχεισιν ἐπὶ τῆς βοήθειαν δυναμένης ἔλεους μὴ ἀπορήσει κηπιμένη. Ἡ τοίνυν Εὐδοξία καιρὸν ὥσπερ ἄγρια κύνε εὐρούσα, καὶ τοῦ χρίσασθαι τῷ σφετέρῳ πέναι, ἢ ἀδικήσαντα διὰ τυχῶν μετακαλεῖται. Εἶτε τῇ χίτραν, πρόφασιν κατεπιπούσα αὐτοῦ, καὶ ἕκαστον ἀπελέγξασθ, ἕκαστον μὲν χρυσοῦς λίτρας εἰς ζημιοῦ· εἶς δὲ καὶ τριάκοντα νομίσματα μόνε τῇ Καλλιτροπῇ δοῦσα προσέτατεν ἀγαπᾶ. Τῆς ἡ φιλοχρηματός ἐκεῖνη καὶ ἀνελεύθερος καὶ χροῦ ζῶσα, χρυσὸν ἱρώσα, χρυσὸν πνεύουσα, χρυσὸν κωκτός καὶ μεθ' ἡμέραν σάνταζομένη, Ἦς ἐν χειρὶ ἡ ἀνομία, κατὰ τὸν μακάριον φάναι Δαβὶδ. Ἢ ὅτι ἡ πολυδύκρος χίτρα καὶ ἀληθῶς βαρυσυμφορήσα, ἡ τοιαῦτα δὴ παθοῦσα παρ' ἧς ἠλπίζε μάλλον ἐδικίας τυχεῖν, καὶ ἢ κακῶς ἀφῆρητο, δικαίως ἀκαλεβεῖν; Αὕτη γοῦν πάντων ἀπογνοῦσα μὴ χρίτρα καταφυγῆ, τῷ κοινῷ προσδραμοῦσα τῶν χροῦ προστάτη· ἢ καὶ τὰ τοῦ πρίμματος ἀπαγγέλλασθ, καὶ οἷα πάσχοι παρὰ τῶν δανειστῶν, καὶ ὡς κηδονεῦσι τέλειον τοῦ τόκοις ἐκτριβῆναι, ταῦτα λέγουσθ καὶ δάκρυα, τὸ ἀνυσιμώτατον πρὸς τὸ πεῖσαι φυγῆν, καταχέουσα ἐκκαλεῖται πρὸς οἷατον τὸν πρὸς αὐτὸν προχειρότατον. Ὁ δὲ τὴν ταχίστην μετακαλεῖται μὲν τὸν ἡδικοῦτος, δειδῶκε δὲ καὶ διαλέγει τὴν ἀδικίαν, καὶ τὸ χρυσὸν ἐπιζητεῖ, οὐ τὸν Εὐδοξίαν

²⁶ Prov. xxviii, 5. ²⁷ Psal. xxv, 10.

ἢ ἐλευθέρῃ γνώμῃ καὶ μισοπονίῃ τῆς ἰοιστάμενος. Τοῦτου δὲ τὴν τῶν ἑκατῶν ; τῆς βασιλίδος προτεινομένου ζημίαν, Δημοσίων ἀδικημάτων, εἶπεν, ἐκεῖνα οὐ δὲ ἀλλ' οὐκ ἂν ἐντεῦθεν ἐκφύγοις, ἐρον τῇ γυναικὶ τοὺς πεντακοσίους ἀπ' Ἀκουστῶν τοῦτο τῇ Εὐδοξίᾳ γενόμενον, πέμπει πρὸς τὸν μέγαν ἐκεῖνη, ἀφείναι μενον ἐπιτάττουσα, ὡς ἤδη ἀρκούντως ἔνον. Ὁ δὲ, Ὁκ ἀφῆσω, φησὶν, εἶν ν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἠδικημένης ταύτης γυναικὸς, φεῦ! καὶ ξένης καὶ ν δὲ ἄλλον οὕτως ὡς τούτων μέλει Θεῷ ; τί με κελεύεις, ἀλλὰ οὐ τὸ χρέος ἀπόδος ἐξ ὧν εἰς ἐκεῖνης πρόφασιν τὸ πλέον οὔτα μὲν ὁ μέγας, ὡς δὲ καὶ ἀπαξ B δὲς πέμψασα μηδὲν ἦνε, τὸ ἀνθρώποις ν προσκρούσαι ἢ Θεῷ περὶ ἐλάττους ἴγνω τε πρὸς ἄνδρα ἔχουσα οὐ καιροῦς δὲ ἀπειλαῖς ἐγγαυνομένην, τοῖς τῶν μορμουλακείοις, ἀλλὰ γενναίῃ τῷ φρο- ψυχῆς ἄχρι καὶ αὐτοῦ θανάτου ἀντικαθ- ρὸς τὴν ἀμαρτίαν, καὶ τὸ ὄρασαι κακῶς τὸ παθεῖν ὑποπέτησοντα· εἰεὶ τοιού- εἶν ἔμαθε, πλήρης θυμοῦ γενομένη ἤκιστα φορητὸν σῶτῃ τὸ πολλῶν κρα- ἤτω πρὸς πολὺ φαίνεσθαι. Καὶ γὰρ ἢ, κοῦφόν τι καὶ εὐρίπιστον καὶ τῆς ἀκριβοῦς παίγιον, καὶ μάλιστα τῆς ἢν καθάπερ βακχίας τινὸς ἐκφερούσης), τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων μετὰ τῆς ὑπ' C ἰς ὅτι τάχος ἀφικομένους εἰς τὸ ἱερὸν ἰ πρὸς βίαν τὸν κρατούμενον ἀφελεῖν. Οἱ ἰς ὡς ἤδη πρὸς ταῖς θύραις ἦσαν καὶ εἰσω- ἔμελλον, ἄγγελον ὁρῶσι Θεοῦ ῥομφαίαν ἰ καὶ φοβερῶς τὴν εἴσοδον εἶργοντα. οἱ τὸ φρικτὸν ἰδόντες, καὶ πολλῷ τῷ αγέντες, οὐκὲν πλέον ποιεῖν ἔγνωσαν, τὴν πέμψασαν εὐθὺς τε ἐπανάρχονται, ἐν τεράστιόν διηγούνται· τὴν δὲ φριξαι τὴν ἀκούσασαν, καὶ τῆς ὀρμῆς ὑφείναι. ταχέως οἰδοῦν καὶ φυσώμενον διὰ φρε- ἰ, ταχέως πάλιν, ὡσπερ οἱ κενοὶ πομ- πιπτειν. Εἶτα μετ' ὀλίγον τοῦ προλαδόν- γίγεται· καὶ φρουμέντιόν τινα τοῦνομα ἐμψασα παραγγέλλει πειθοῖ μάλλον τὸ διανῶσαι. Τὸν δὲ μέγαν ἤκιστα ταῖς D λεον κολακείαις, Ὁ δὲ σερικὸν ὦν, εἶπειν, τῇ βασιλίδι ἀντιπέπειν βουλομενος, μὲν εἶναι καὶ πέρα τοῦ μετρίου δοκῶ. χ οὕτως· ἀλλ' ἅμα μὲν ἀμύνων ἀδικη- αὶ χήρα καὶ γυμνῇ προστασίας πάσης, ἰ τῇ βασιλίδι ψυχῆς πραγματευόμενος ἰσαύτην τοῦ ἀγίου τὴν ἀπόκρισιν δεδω- κηδὲν ὑφείναι πρὸς τὴν ἔστασιν ὑπο- πεῖ ὁ τὴν ἀδικίαν διαπραξάμενος ἔγνω ν ἐλπίσιν ἄπρακτα καὶ ἀνόνητα, καὶ ἦν

erat promptus ad eos defendendos, qui passi fuerant injuriam, quam Eudoxia ad faciendum. Quamobrem nec ei quidem licebat cunctari: sed protinus quidem accersit eum, qui læserat: forti autem et generoso animo ei exprobrat et arguit injustitiam, et aurum ab eo requirit, non quomodo Eudoxia, suum morbum, non autem alienam plagam curans: sed libera et quæo dio malos habet, mente mulierem defendens. Cum is autem adduceret mulctam centum librarum, quibus eum mulctaverat imperatrix, et sic non reddendæ rationis quæreret subterfugium, beatus Pro delictis, inquit, publicis facta est illa exactio. Tu vero non alter effogies, nisi mulieri quingenta prius numeraveris. Cum primum autem hoc venisset ad aures Eudoxiæ, illa mittit ad illum magnum, jubens eum, qui detinebatur, absolvi a crimine, ut qui se satis defendisset. Ille vero leonis pellem statim induens: Imo vero non dimittam, inquit, quoniam nec justum est (o Dei leges et præcepta), cum ante nostros oculos sit ea, quæ fuit affecta injuria, eaque mulier externa et vidua, quæ lacrymis operit, ait Malachias 28, altare Domini, indigens eo, qui sit opem laturus. Quænam autem sunt Deo tantæ curæ, quantæ hæc? Quod si me jubes eum dimittere, at tu redde mulieri debitum ex iis, quæ illius prætextu abstulisti amplius. Hæc quidem magnus ille. Cum autem illa semel et bis misisset, neque quidquam proficeret cum ipse minoris faceret homines quam Deum offendere: et cognovisset rem sibi esse cum homine, qui non cedebat temporibus, minas non formidabat, nec timebat ab ulla excidere rectione, quæ quidem sunt magna ex parte terriculamenta iis, qui sunt parvi et abjecti animi: sed constanti et generoso spiritu fortiter usque ad mortem resistebat peccato, et magis cavebat male facere, quam pati. Cum, inquam, cognovisset cum ejusmodi viro rem esse sibi futuram, ira plena (videbatur enim minime ferendum, ut quæ multos superabat, rideretur uno longe inferior: est enim ejusmodi res mulier, nempe levis, et quæ facile movetur, et plane inanis gloriæ ludibrium) jubet extemplo, et duo quidem centuriones, eos sequente quæ sub eis erat manu, quam primum mittuntur, quibus fuerat imperatum, statim templum ingredi, et eum qui detinebatur, vi illinc eripere. Et sic quidem Eudoxia: ignorabat autem se ea aggredi, quæ fieri non poterant, et bellum adversus Deum suscipere. Nam cum illi venissent, et jam essent in foribus, et irropturi essent, (o divinum spectaculum! o rem plane novam!) vident Dei angelum specie admirabilem, forma terribilem, qui strinxerat rhomphæam, et horribiliter arcebat ab ingressu. Hoc illi malum, cum vidissent, metu repletæ fuerunt illis animæ, et protinus nihil amplius facere decreverunt: sed quamprimum reversi ad eam, quæ miserat, stu-

pendum hoc spectaculum cum stupore narrarunt. Α ἐκ τῆς βασιλίδος ὠνειροπόλει βοῦθειαν, φιλῶν ἴλλα αὐτῆν stupuit quidem ipsa quoque, cum audiisset, et de suo cæpto aliquid remisit protinus. Solet enim, quod mentis levitate celeriter suscipitur, celeritate quoque simili excidere. Deinde paulo post ad scopum priorem revertitur, et Frumentio quodam ad eum misso, (neque enim tam esse negligentem sinebat amor pecuniæ) jussit persuasione potius aggredi propositum. Magnus autem minime parens ejus blanditiis, dixit: Non quod delecter litibus, neque quod imperatrici resistere statuerim, vobis videar esse supra modum contentiosus, non per sacras leges et divina eorum, qui præcesserunt, dogmata et disciplinas: sed simul quidem injuria affectam defendens viduam, et quæ omni egebat auxillo, et imperatricis animæ salutem procurans, sic videar contradicere. Cum sanctus talem dedisset responsonem, et ostendisset se nihil esse cessurum, qui autem fecerat injuriam, vidisset omnem spem esse sibi irritam, et imperatricis, quam somniabat opem nihil habere momenti, et esse plane ficulneum, ut dicitur, auxilium, domum mittens, aurum exsolvit mulieri: et sic liberatur ab obligatione.

XXXIII. Paulo post autem Eudoxia (quærebat enim faciendi, quæ vellet, libertatem, seu bene seu secus se haberent, et neminem esse, qui contradiceret) mittens ad sanctum, et partim quidem minis, partim autem blanditiis eum aggrediens, suadet ut desinat velle ei resistere, dicens: Sed oporteret te esse contentum ecclesiasticis, civilia vero omnino non subire, sed eis cedere imperatoribus, quomodo ipsi tibi rursus ecclesiasticis: cessare autem contra me conciones habere in ecclesiis. Nam ego quidem hucusque te observavi ut patrem, et paternum, ut sciunt omnes, honorem tibi tribui. Tu autem nisi de cætero in nos fueris melior, scias me non esse toleraturam. His magnus Joannes magna affectus tristitia (videbat enim cor ejus parturire injustitiam, et laborem improbe concipere, et iniquitatem, ut dicit divinus David 39, parere), dixit iis, qui missi fuerant: Jubet me abscedere a rebus civilibus. Tantum autem abest, ut res attingam mundanas et civiles, ut sim ab eis tam alienus, quam ii, qui diu ante sunt mortui, remoti sunt a rebus quæ ad victum pertinent: sed cum sim episcopus, et mihi commissa sit cura animarum, apertum scio esse periculum, non arguere iniquitatem. Vereor enim, ne de nobis quoque dicatur illud Osee: « Celaverunt sacerdotes viam Domini 30: » si nos, cum injuste aliquid admittatur, id feramus silentio. Sed eum quoque, qui peccat, jubet rursus divinus Paulus 31 coram omnibus arguere, ut reliqui, inquit, timorem habeant. Non autem nihil aliam in ecclesiis, neque nominatim, neque aperte arguimus. Quocirca nobis temere succenset imperatrix. Sin autem oratio, quæ invehitur in eos, qui sunt obnoxii avaritiæ et aliis vitiis, nonnullorum mordet conscientiam, non illi nos, sed seipsos potius merito reprehendant. Hæc et alia his similia cum audissent ii, qui missi fuerant, scriptis mandarunt quæ dicta sunt: et reversi, dixerunt se nihil efficere, conantes in cælum jaculari, et radere leonem, et adversus stimulos calcitrare, nebulasque cædere, et tumulo prædicare, et alia, quæ dicuntur de iis, quæ non

39 Psal. vii, 15. 30 Osee vi, 7. 31 I Tim. v, 28.

ΑΓ'. Ὁλίγω δὲ ὕστερον ἡ Εὐδοξία στείλασα πρὸς τὸν μέγαν, καὶ τοῦτο μὲν ἀπειλατὸς τῶν δοκεῖν ἐκροδοῦσα, τοῦτο δὲ καὶ κολακείαις ὑπερχομένη ἀποστῆναι παρῆναι τῆς πρὸς αὐτὴν ἀντιτυπίαις, καὶ Παῦσαι, ἔλεγε, τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀρκούμενοι, καὶ μὴ καὶ τοῖς πολιτικοῖς παραδιδόμενοι πράγμασι, ἀλλὰ τούτων τοῖς βασιλεῦσι παραχωρῶν, ὡς περ καὶ αὐτοὶ σοὶ πάλιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀφίστανται. Παῦσαι δὲ μου καὶ τοῦ ἐν ἐκκλησίαις καταδημηρεῖν. Ἐγὼ μὲν γὰρ μέχρι τῆς ἔρτι καὶ ὡς ἐπιπροσεῖχον, καὶ πατριετῆν σοὶ ἐνεμον τὴν τιμὴν· καὶ δὲ εἰ μὴ βελτίω τὸ λοιπὸν τὰ πρὸς ἡμᾶς γένηται, ἴσθι με καὶ ἀνεξομένην. Πρὸς ταῦτα λίαν ἐπιτοκ περιαλγῆς γενόμενος (ἑώρα γὰρ αὐτῆς τὴν κρῆν ὠλίνουσαν ἀδικίαν), Ἐμε, ἔφη πρὸς τοὺς πεμφθέντας, πολιτικῶν ἀποστῆναι κελεύει πραγμάτων ἢ πρὸς οὗτον δὲω κοσμικῶν ἢ πολιτικῶν φρονεῖν, ὡς περ καὶ οἱ πάλαι θανόντες βιωτικῶν ἀφροσύνησιν. Ἐπισκοπος δὲ ὢν καὶ ψυχῶν ἐγχειρισθεὶς προσεῖπεν, οὐ δύναμαι παρανομοῦντας μὴ ἐλέγχειν. Τί γάρ ἄλλο εἰ ἐντολῶ; Ἐλέγξον, φησὶν, ἐπιτίμησον, παραιλέσον. Καὶ τὸν ἀμαρτάνοντα πάλιν κελεύει ὁ θεὸς Παῦλος ἐνώπιον πάντων ἐλέγχειν, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φησί, φόβον ἔχωσιν. Ἡμεῖς δὲ οὐδὲν ἐκείνην ἐκκλησίας πρὸς ὄνομα οὐδὲ φανερώως ἠλέγξαμε, ὥστε τῇ ἐπιστολῇ καθ' ἡμῶν μάτην ἡ ἀγανάκτησις. Εἰ δὲ ὁ λόγος κοινῇ κατὰ τῶν φιλαργυρίαι καὶ ἄλλοις πάθεσιν ὑπευθύνωι φερόμενος ἐνίων ἐπίσταν τὸ συνειδὸς, μηδὲν ἡμῖν ἐκείνοι, ἀλλ' ἐπιστολῇ ἐγκλησάμενοι. Ταῦτα καὶ ἄλλα τούτοις παρακλήσεσιν αἱ πεμφθέντες τῆς ἀγίας ἀκηκοότες γλώττιαι, καὶ γὰρ τῇ τὰ εἰρημμένα παραδόντες, ἐπανελθόντες, ἀπίργειλαν, οὐδὲν ἀνύειν εἰπόντες τοξεύειν εἰς οὐρανὸν παρῶμενοι. Ἀνθρωπον γὰρ ἰδεῖν κρείττω μὲν φόβου, κρείττω δὲ κολακείας, αὐτοῦ θανάτου ἐπιπροσεῖχοντα, ἐν δεδοκίκατα μόνον, τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὸ λυπῆσαι διὰ ταύτης θεόν. Τούτων ἡ Εὐδοξία τῶν λόγων ἀκούσασα οὐδὲν ἤτιον, ἢ πρότερον, τοὺς κατὰ αὐτοῦ θυμοὺς σιγῇ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἔστρεφεν. Εἶτα τῆς Ἐκκλησίας καλῶς ἐχούσης καὶ ὄρασι ὡραὶ πρὸς εὐσέβειαν οἰκοδομονέμενης, τῆς πολιτείας τε καὶ ἐκάστην ὑπὸ τῆς αὐτοῦ γλώττιαι ἀρδευομένης καὶ

τὸν κατὰ Θεὸν βίον καρποφορούσης, ὥστε μετὰ τῶν ἄλλων λακῶν καὶ τῶν συνήθων τοῦτων κατ' ὀλίγον ἀφίστασθαι, ἵππομανίας, φημί, καὶ θεάτρων, τὴν σπουδὴν τε ταύτην πρὸς τὸ θεῖον εἰς προσευχῆς οἴκους καὶ ναοὺς Κυρίου μετατιθέναι, καὶ κεισθαι τοιαύτην πρὸς ἀλλήλους τὴν ἄμιλλαν, τίς πρῶτος οἶκον Θεοῦ φθάσας, καὶ τοῦτω μᾶλλον ἐνδιετίφασιν πλείονος ὄναιτο καὶ τῆς ὠφελείας; Ταῦτα οὕτω καλῶς τε καὶ θεοφιλῶς ἔχοντα, σρόδρα τὸν φθόνον ἐλύπει, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺν μὲν καὶ κινδυνώδη τὸν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεγείρει σάλον, δεινὸν δὲ καὶ βαθεῖαν αὐτῆς καταχέει τὴν νύκτα, τὸν μέγαν (φεῦ!) φωστῆρα, τὸν τῶν ψυχῶν ἥλιον, ταύτης μακρὰν ποιήσας καὶ ὑπερόριον θάμενος. Ἀλλὰ ζητεῖται μαθεῖν, ὅπως [ἴσ. ὁποῖους] καὶ τίνος ἔσχε τὸς πρὸς τοῦτο καρποσυργήσαντας. Κινήσας μὲν καὶ ἄλλους, τῶν ἐπισκόπων, φημί, καὶ τῶν τοῦ κλήρου, τὴν γνώμην ἐπισηδαίους πρὸς τὸ πομηρὰ σπέρματα τοῦ πονηροῦ δεξασθαι, ἔστι δ' ὡς καὶ τῶν τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ὑπαρχόντων· οὐδὲ γυναῖκες τῆς ἀνόμου ταύτης ἀπελείφθησαν συμμορίας, ἀλλὰ μερὶς κἀντεῦθεν τῷ πονηρῷ γίνεται, φιλόκοσμοί τινες οὔσαι καὶ ἐμπαθεῖς, καὶ τῷ πεπλήχθαι παρὰ τῆς ἐλείνου γλώττης κατ' αὐτοῦ πνεύσασται. Οὓς δὲ θερμότερους εἶχε τῶν ἄλλων ἀγωνιστάς, τὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον οἶδεν ὁ λόγος, καὶ τὸν Βερόλιας Ἀκάκιον, Ἀντιοχῶν τε τὸν Πτολεμαῖδος· φημί, καὶ Σεθηριανὸν τὸν Γαβάλων. Πρὸς τούτοις δύο τε τῶν πρεσβυτέρων ἦσαν, καὶ τῶν διακόνων πέτε, τὴν φαύλην ταύτην συμπληροῦντες συνωμοσίαν. Οὗ χεῖρον δὲ δηλῶσαι καὶ τὰς αἰτίας θθεν ὁ πόλεμος ἔρξε τῆ Ἐκκλησίᾳ.

susciperet semina: « Qui fecerunt consilium, et non per me » (hæc dicit Isaias ²², disserens in persona Domini) « et pacta conventa, et non per spiritum meum: » et nonnullos etiam, qui erant ex ipsa aula imperatoris. Ne mulieres quidem se ab hoc iniquo cœtu abstinerunt, sed eæ quoque maligno fuerunt pars germana. Erant quædam mulieres, quæ mundo delectabantur et erant obnoxix vitiiis. Quæ quidem, quod ab illius lingua sauciata fuerant, in eum vehementes concipiunt et effundunt spiritus. Quos autem habuit acriores aliis adversarios, illi fuerunt, Alexandriæ Theophilus, Berrhææ Acacius, Severianus Gabalorum, et Antiochus Ptolemaidis. Præter hos, duo presbyteri, et quinque diaconi simul eruperunt. Cercopum (17) improbum quemdam cœtum eos dixerit quispiam, aut viros sanguinum et fraudis, ut e divina Scriptura ³³ aliquid dicatur potius. Sed satius fortasse fuerit ostendere, undenam bellum cœperit in Ecclesia.

ΑΔ'. Ἦν τις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρεσβύτερος, τοῦνομα Πέτρος, τοῦ πρεσβυτέρου τῆς κατ' αὐτὸ Ἐκκλησίας τῶν πρωτείων ἐπειλημμένος. Τούτω δ' ἔχθρας ὁ Θεόφιλος οὐκ εἶδ' ὅθεν γενόμενος (ἐπειπερ ἦν κακοσυργῆσαι, καὶ διαβολῆν συνθεῖναι τῶν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ποριμώτατος τε καὶ σχολιώτατος), μῶμον ἔσπευδεν ἐπενεγκεῖν, ὡς εἶη γυναῖκά τινα τῆς τῶν Μανιχαίων ἀρέσεως τὸ μῦθος οὕτω τῆς κακοδοσίας ἀπωσπαιμένην εἰς κοινῶν παραδεξάμενος. Αὐτοῦ δὲ διατεινομένου καὶ τῆς δόξης αὐτῆν μεταθεσθαι, καὶ κατὰ γνώμην τῷ νῦν κατηγορῶ ταύτην παραδεχέσθαι, καὶ μάρτυρα τούτων τὸν Πηλουσιώτην Ἰσιδώρον παριστοντοῦ, ἄνδρα βίβη τε καὶ λόγῳ ἕνα τῶν πολλοῦ λόγου κατηξιωμένων ὑπάρχοντα, ὑπ'

possunt fieri. Ille enim homo est metu superior et minis, et adversus ipsam quoque mortem erigitur. Unum solum timet, nempe peccatum, et ne Deum per ipsum vel modicum offendat. Parva visa sunt hæc Eudoxiæ, acrique et effreni ejus auri cupiditati. Quamobrem ab ira et furore non desistebat, sed apud se habitantem magis versabat iram, expectans tempus et occasionem ejus, qui ipsam despiciebat, ulciscendi usque ad satietatem. Cum ergo recte se haberet Ecclesia, et ædificaretur in dies ad pietatem: et respublica rigaretur quotidie ab ejus lingua, et vitam, quæ est ex Deo, suavissime produceret: etenim cum aliis malis, hæc etiam, quæ erant usitata et familiaria, incepit contemnere: nempe equorum cursus et theatra, cœtusque et orationes, quæ nihil habebant utile aut necessarium: et quod in ea ponebat studium, convertit ad currendum ad ædes orationis et ad templa Domini: adeo ut inter se contenderent, quis veniret prior in templum Domini, et in eo versaretur diutius, et majorem perciperet utilitatem. Hæc quæ adeo pulchre et pie se habebant, invidiam magna afficiebant molestia: et ideo vehementem quidem et periculosam adversus Ecclesiam excitat tempestatem: gravem autem et profundam ei offundit noctem, magno illo, pro dolor! luminari et sole animarum, procul ab ea amandato et misso in exsilium. Sed cupitis scire, sat scio, quosnam habuerit gravis invidia, qui celeres pedes ad hoc intulerunt. Movit quidem et alios ex episcopis et clericis quorum animus erat aptus, ut maligni

XXXIV. Erat Alexandriæ presbyter quidam nomine Petrus, qui in presbyteratu suæ Ecclesiæ primas partes obtinuerat. Is cum nescio quomodo in odium venisset Theophilo quoniam ad machinandum aliquid et struendum calumniam, erat eorum, qui ex toto sæculo fuerunt, ingeniosissimus, non parva labe per fraudem eum aspergit. nempe quod mulierem quamdam hæresis Manichæorum, cum eam exsecrandam nondum repulisset opinionem, admisisset ad communionem. Eo autem asserente, et ipsam prius illam abjurasse opinionem, et admissam esse e sententia ejus qui nunc est accusatoris, tanquam hoc non sufficeret ad fidem faciendam, ab eo quoque adductus est testis Isidorus Pelusiota,

²² Isa. xxx, 1. ³³ Psal. lrv, 24.

(17) *Al. Cerdonum.*

vir et vita dicendi facultate unus ex præstantissimis, et præterea ab ipso quoque magno Athanasio relatus in numerum presbyterorum. Atque ipse quidem, tanquam ab Isidoro extrema affectus injuria, et ut ab illo convictus, propterea quod ostendisset veritatem, Petrum quidem præter rationem expellit e sacerdotio non propter aliam causam, nisi propter inimicitias. Deinde etiam quærebat occasionem, per quam suæ improbitatis tropæum ipsum quoque erigeret Isidorum. Quod etiam facit paulo post, aliunde ad iram incitatus (18). Hinc autem fuit commotus. Isidoro dantur mille aurei a Theodote, que fuit uxor Theodori præfecti prætorio. Ea vero mandavit Isidoro, ut pauperibus, quæ erant Alexandriæ mulieribus emeret iudumenta. Hoc Theophilo non communicatum, in eum peperit iram minime tolerandam. Causa autem erat, Ne si ille, inquit, acceperit, consumat in lapides, ut solet, et in ædificia. Cum autem interrogatus Isidorus confessus esset, et dixisset se id fecisse, quod volebat quæ dederat, tunc quidem nequam ostendit se fuisse iratum, sed sub Plutonis, ut aiunt, galea celat iram, in cordis penetralibus pontifex fovens æmulationem. Paulo post autem eam aperit, et gravissimam machinatus calumniam (sciebat enim ille sicut prius diximus, optime dolos struere et machinari insidias), cum illam mandasset litteris, et ordinem deinde sacratum vocasset ad concionem, ipso præsentem, in quem erat ordinata calumnia: Hanc, dixit, o Isidore, ostendens schedulam quam habebat in manibus, ante decem et octo annos contra te mihi traditam, quoniam in aliis occupatus, victus fui ab oblivione: nunc rursus propter alia forte perscrutans, inveni. Agebat autem tunc Isidorus annum vitæ octogesimum, vir qui exercitatione et laboribus longis jam consenuerat, et ipsum habebat vultum nuntium virtutis, et qui eorum, qui videbant, animis poterat magnam afferre reverentiam. Cum ergo, postquam hoc sic dixisset, peteret ut protinus de objecto crimine causam diceret (id autem erat sodomiticæ libidinis), Isidorus statim placide, et ut se dignum erat: Esto, inquit, chartam tunc datam latuisse: quomodo non rursus processit is, qui dedit? attamen si ne tunc quidem aderat, at nunc adsit: et ostendens quisnam ipse sit, dicat in nos. Cum ergo nihil haberet, quo posset calumnia videri fide digna, qui facit? Quodam adolescente corrupto pecuniis, cum pulchro instruit ad sycophantiam. Deinde ille abiens, rem matri communicat. Illa autem partim quidem Deum timens, partim autem suspectum quoque habens, quod erat in præsentia, iudicium, ne forte manifestum redderet id, quod erat compositum, Isidoro significat: et quod quindecim aureos accepisset

(18) Historiam hanc a Palladio. Sozomeno et Socrate Origenistarum fautoribus assertam, ab hujus auctore, et aliis eorum fidei, secutis acceptam, mendacii convincit Baronius, et occasione Origenis

Ἀθανασίου τε μεγάλου τῷ πρεσβυτερίῳ καταλεγμένον, αὐτὸς ὡς περ ὑπὸ Ἰσιδώρου τὰ ἔσχατα ἰδραθεῖς, καὶ ὡς ἂν ὑπ' ἐκείνου ἐληγεμένους, χαλεπὰς ἐνεγκῶν διὰ τὴν τῆς ἀληθείας δηλωσιν, πρώτα μὲν τὸν Πέτρον ἀλόγως ἀπείργει τῆς ἱερατείας· ἔπιτι καίρον ἐξήτει καὶ ἀφορμὰς δι' ὧν ἔργον τῆς πικρῆς κακονοίας καὶ τρόπιον θεῖν καὶ αὐτὸν δηλαδὴ τὸν Ἰσίδωρον, ὅπερ δὴ καὶ ποιεῖ μικρὸν ὕστερον παροξυνθεὶς καὶ ἄλλοθεν εἰς ὀργὴν. Μαθὼν γὰρ ὅτι Ἰσίδωρος χιλίους χρυσοὺς παρὰ Θεοδοῦτος λάβων (ἀδελφὴ δὲ αὐτῆς Θεοδώρου, φησὶ, τοῦ ὑπάρχου), ἐπιτραπέη τε παρ' αὐτῆς τὰς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κοινοσμένους δι' αὐτῶν ἀμφιάσαι μηδὲν Θεοφίλου κοινοσμένους περὶ τούτου, ἵνα μὴ λάβων, φησὶν, ἀναλώσῃ, ὡς περ εἴωθεν, εἰς τοὺς λίθους καὶ τὰς οἰκοδομὰς· ἐπεὶ οὗτος ἐρωτηθεὶς ὡμολόγησε, καὶ κατὰ νοῦν ἐστὶν τελέσαι τῇ δεδωκυῖα, τότε μὲν ὀργισθεὶς οὐκ ἠθέλησεν δεῖν δηλῶσαι γενέσθαι, ἀλλ' ἐν ἀποβρόχῳ τὴν ὀργὴν ἐθαλάπε. Μετ' ὀλίγον δὲ ταύτην ἐκκαλύπτει καὶ ἐμβόλην μελετήσας (οἷος ἐκεῖνος πλάττειν τὰ τοιαῦτα χαλεπιωτάτην, καὶ γράμμασι ταύτην ἐνθεῖς· εἶτα ἱερατεῖον ἐκκλησιάσας, καὶ αὐτοῦ παροντος Ἰσιδώρου, τοῦτο, εἶπεν, Ἰσίδωρε, δείξας μετὰ χειρὸς ἐγράμματετον, δέκα πρότερον καὶ ὡς τὸν χρόνον κατὰ σοῦ μοι ἐπιδοθέν, ἐπεὶ ἐτέροις ἐνασφαλόμενος ἔτυχον, πρὸς λήθην ἔλθον, νῦν πάλιν καὶ χρεῖν ἐτέρων διερευνώμενος εὕρηκα. Ὅν ἂν τῷ Ἰσιδώρῳ τότε ὑδοηκοστόν ἔτος ὁ βίος, ἀντὶ τῶν μακροῦς πόνους καὶ τῆς ἀσκήσεως καταγεγενησῶς, τὴν ὄψιν τε αὐτῆν ἔχων τῆς ἀρετῆς ἄγγελον, καὶ οἷον αἰδῶ πολλὴν τοῖς ὀρώσειν ἐνθεῖναι. Ἐπεὶ ὡς οὐκ εἰπὼν καὶ ἀπολογίαν ἀπῆτει πρὸς τὸ ἐπίταγμα (οἷος δὲ τῆς Σοδομιτῶν τὴν ἀσελγείας), ὁ Ἰσίδωρος τῷ εὐθύς, καὶ ὡς ἂν εἶποις, ἐαυτοῦ ἀξίως, Ἔστω, καὶ τὸν χάρτην τότε δοθέντα διαπείσειν πως· οἷον προσήλθεν ὁ δεδωκῶς; Εἰ δὲ μὴ τότε, φαίης, τῆς ἀλλὰ νῦν πρίτω καὶ ἐαυτὸν, ὅστις εἶη, δείξας μὲν γέτω τὰ καθ' ἡμῶν. Ὡς οὖν οὐδὲν ἦν αὐτῷ τῆς κατηγορίας ἐχέγγυον, τί κακούργει; Χρήματι τινα ἀποφείρας τῶν νέων ἀλείφει πρὸς τὴν συκοφαντίαν· εἶτα ἐκεῖνος ἀπελθὼν τῇ μητρὶ κοινοῦται. Ἢ ἂν τοῦτο μὲν καὶ θεὸν δείσασα, τοῦτο δὲ καὶ τὸ πρὸν κριτήριον ὑποπτεύσασα, μήποτε καὶ δηλὸν ἀποφῆς τὸ δῶμα, παρελθοῦσα γνωρίζει τὴν οὐσίαν τῆς Ἰσιδώρου, καὶ ὡς πέντε πρὸς τοῖς δέκα χρυσοὺς εἰς τὴν οὐχὸς αὐτῆς εἰληγῶς, οὗς δεδωκέναι αὐτῷ πρὸς ἀδελφὴν ἔφη Θεοφίλου μισθὸν ἔχειν τῆς κατ' ἐκείνου συκοφαντίας. Ταῦτα Ἰσίδωρος μὲν ἀκούσας οὐκ ἐπὶ εἴλετο, Θεῷ μόνῳ τὰ κατ' αὐτὸν ἐπιτρέπων. Ὁ δὲ θεὸς οὕτως αὐτῷ κρίνας ἀσφαλέστερον εἶπεν, εἰς τὸν θεὸν ναὸν παρελθὼν προσφεύρει τῷ Θεοφίλῳ. Ἐπεὶ δὲ ταύτη μᾶλλον διηπορεῖτο, Θεοφίλος ἀπαυρῶνται, φεῦ! ἐπὶ κοφῇ τοιαύτῃ διαβολῇ καὶ οὐκ ἐχούσῃ σαφῆς, τὸν Ἰσίδωρον καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀπείργει. Τῷ δὲ καθάπερ ἔρμαιον τοῦτ' ὁρῶν, καὶ

errorum, Anastasii pontif. Rom. et concilli Alexandrini sententiis damnatorum, in criminationis Theophili conversam ait. (Vide Bar. tom. V Annal. ad an. 400.)

ν γενόμενον, οὐδέμιν τῷ χρόνῳ δόντι ἢς Νιτρίας ἐπήλθε καταλαβεῖν ὄρος, ἔνθα ἐκ νέου τὸν κλάδον τῆς ἀσκήσεως εἰ-
 'Ἐκεῖ οὖν καὶ αὐθις συχναζων κατὰ μόνας υγιγιόμενος. Πλὴν οὐδὲ οὕτως ἐμελλε τὰς γὰρ διαφυγεῖν, μᾶλλον δὲ τοῦ πάντων ἰ πολεμίου ὅς καὶ Ἰσιδώρῳ ἐπήγε πράγ-
 ἴων τῆς ἀρετῆς, καὶ Θεόφιλον τῷ Θεῷ ἐποίει, κατὰ τῶν τῷ Θεῷ προσκειμένων κίνητο γὰρ κατ' ἐλεῖνο καιροῦ ζήτησις ἐ τὴν Αἴγυπτον μοιαστηρίοις. Βούλεται ἴωθεν ἡμῖν τὸ πρᾶγμα δηλωσαί.

em, venit ei in mentem ad montem Nitriæ proficisci, ubi prius ob ineunte ætate egerat itam exercitationis. Illic ergo rursus vacabat, cum Deo solo congrediens. Sed ne sic concedebatur esse extra teli jactum, neque erat evitaturus Theophili laqueos, vel ponis omnium hostis, qui hæc mala Isidoro intulerat, ejus virtuti invidens : et Theophilo ut Deum offenderet, illum oppugnans per ea, quæ se efferebant. Tunc enim mota erat ionasteriis, quæ erant in Ægypto (19). Vult autem oratio nobis rem paulo altius repe-

ἔ ζήτησις, τῶν μὲν σῶμα εἶναι τὸ θεῖον B
 ζῆμα τε καὶ πρόσωπον ἀνθρώπου περι-
 μορφῆν, ὅσοι τῶν πικυτέρων ἢ ἀμαθε-
 ὄν τῶν δὲ ὄλω; ἀσώματον αὐτὸ τιθε-
 ἰάσης ἐμπερείας καὶ μορφῆς ἀνθρώπων
 ἰ τῶν λογικωτέρων δὲ τοῦτο καὶ οὐτε-
 τοιγαροῦν τῆς μερίδος καὶ Θεόφιλος
 ἰρωπύμορφον εἶναι τὸ θεῖον λέγοντας
 κήρυττεν. Ὅπερ οἱ τῶν ἐν Αἴγυπτῳ
 ἰγώτεροι μαθόντες, τοῦ Θεοφίλου κατ-
 ἰ ὡς τινα βλάσφημον, καὶ δόξης οὐχ
 ἰ ἔλλων ἀναιρεῖν τὸν δὲ δι' ἐπινοίας τὸ
 ἰ ελθόντα, οὕτω με τεθεσθαι ὑμᾶς, ἔφη
 ἰς πρόσωπον Θεοῦ. Τοῦτο ἐκεῖνος ἀκού-
 ἰ μὲν τῆς ἀτάκτου καὶ φρονώδους ὁμησ-
 ἰ, Εἰ γνησίως, εἰπεῖν, τὰ ἴσα ἡμῖν φρονεῖν C
 σοὶ τὸ λειπόμενον, ἀναθέματι τὰ Ἰρι-
 ἰναι βιβλία, δι' ὧν ἐκεῖνος τὸ σῶμα
 ἰτον καὶ ἰοικὸς ἀνθρώπου πρόσωπον ἔχειν
 ἰράται. Πρὸς ταῦτα τὸν Θεόφιλον, τί
 ἰ κωλύον ἐμὲ τοῦτο ὁρᾶν, καὶ μάλα γε
 ἰριγένην ἔχοντα; Ταῦτα εἰπόντα καὶ
 ἰν, χαλᾶται τοῖς μοναχοῖς τὴν ὁργήν.
 ἰ ἦν ἐπιμφοτερότερον, καὶ πρὸς ἐκότερα
 ἰ καιροῖς ἀρμοζόμενος ὁ ἴσον ἐπίσκοπον
 ἰ οὐ ψυχᾶς ἐπιτετραμμένον, καλῶς δι-
 ἰ λόγον ὀρθοτομήσει τῆς ἀληθείας, καὶ
 ἰ εἶναι, ἀμφοτέροις διδάξαντα πατρικῶς,
 ἰ χυικῶς παραπεισαντα, αὐτὸ μὲν καθ'
 ἰ εἰπεῖν ἀσώματον εἶναι καὶ ἀσχημάτι-
 ἰ καὶ πρόσωπον καὶ μορφῆν ἀνθρώπου D
 τοῦ Θεοῦ λόγον λαβόντα, καὶ μετὰ τὸν
 ἰνατον ἐν ὁμοίῳ σχήματι τῆς ἀνθρω-
 ἰ ἀναστάντα, οὕτω καὶ εἰς οὐρανοῦς

ejus filius : quos ei dicebat dedisse sororem
 Theophili, mercedem comparatæ in illum syco-
 phantiæ. Hæc cum audiisset quidem Isidorus, egit
 silentium, soli Deo relinquens universum : ut qui
 laudes quidem celare potius dedicisset, non autem
 vituperationes. Adolescens vero ratus sic sibi rem
 in tuto magis futuram, in divinum templum ac-
 cedens, confugit ad altare. Cum autem sic magis
 indubium veniret Theophilus, abdicat, proh dolor,
 ob tam levem calumniam, Isidorum, et arcet ab
 ecclesia. Deinde ille cum hoc pro lucro habuisset,
 et ex ejus successisset sententia, dans nullam

XXXV. Quæstio autem erat, cum alii quidem
 corpus Deum esse dicerent (20), planeque indu-
 tum figura et persona et forma hominis, ii scilicet,
 qui erant paulo rudiores et crassiores : alii vero
 eum omnino ponerent incorporeum, ab omnique
 similitudine et forma hominum liberum, hoc autem
 dicebant, qui erant doctiores, et acutioris ingenii.
 In hac vero sententia cum esset Theophilus, eos,
 qui Deum dicebant humanæ formæ similem, non
 leviter, sed admodum vehementer abdicabat. Quod
 quidem cum compertum habuissent, qui erant in
 Ægypto monachi, minus participes rationis, id in
 eos immisit tumultum, et illum de medio tollere,
 ut qui esset blasphemus, et non sanæ opinionis,
 putabant esse maximum Dei cultum. Ille autem
 callido invento, rem quæ aderat, aggrediens : Sic
 ego, inquit, vos intueor, tanquam Dei faciem. Hoc
 cum illi audiissent, represserunt quidem protinus
 illum cædis impetum : ei autem dixerunt : Si ea-
 dem, quæ nos, germane sentis, unum tibi solum
 deest, nempe ut libros Origenis subjicias anathe-
 mati, qui maxime Deum esse corpus et faciem ha-
 bere homini similem, ne sinunt quidem in aures
 cadere. Ad hæc Theophilus : Quid (21) autem,
 inquit, prohibet, quo minus hæc faciam, qui ab Ori-
 gene maxime dissideo, et cum eo acriter bellum
 gero? Hæc cum dixisset, et esset pollicitus, iram
 sedavit monachorum. Sic ille semper anceps, et
 facile ad utrumque annuens, et se temporibus
 accommodans, cum oporteret eum, ut qui esset
 episcopus, et qui commissæ erant animæ populi,
 non uti figmento et scena ad decipiendum, et sic
 illos relinquere ægrotantes : sed quam fieri posset
 optime distinguere, et verbum veritatis recte admi-

im hunc Origenistarum antesignatum, Ieronym. vocat, non ob has hic præ-
 sed ob hæresin merito a Theophilo locet Baron. loco citato.
 anthropomorphitas vocabant, — Origene fuisse Anthropomorphitarum hære-

sin catholicis impingere, docet Bar. tom. V *Anal.*
 an. 400 : quare non mirum si et Theophilo eos pro-
 sequente hæc impingant calumniam.

(21) *Vide* Niceph. l. viii, c. 10 et 17 ; Soc. l. vi,
 c. 7 ; Soc. l. viii, c. 11 ; Bar. loco citato.

nistrare, et utrique parti componere seditionem, **A** παλιψηθαι, και μινειν εν δεξιῳ τοῦ Πατρὸς
paterne docentem, sed non artificiose diversum
persuadentem: dicere ipsum qui lem perse Deum
esse incorporeum et figuræ expertem: corpus
autem et faciem et formam humanam unigenitum
Dei verbum accepisse, arcanis rationibus
benignitatis. Deinde cum etiam rursus surrexisset
post mortem pro nobis susceptam, in simi-
licet figura carnis humanæ, sic in cœlum esse assumptum. Hoc enim esse summa unitatis et
facilis in suum signum benevolentia: et sic manere sedentem ad dexteram Patris. **B**
evasis manifestum, quod dictum est: sed alia luce adhuc indiget oratio ad aperte declarandum
quod est propositum.

XXXVI. Erant quatuor monachi fratres corpo-
ribus, fratres animis, monachorum omnium, qui
erant in Ægypto, et doctrina et vita longe excellen-
tissimi. Eius nomina, Dioscorus et Ammonius,
Eusebiusque et alius Euthymius: quos etiam Longos
vocabant ob staturæ forte proceritatem. Hi non
solum ab Alexandrinis plurimi fiebant ob mores et
vitæ probitatem: sed Theophilo quoque erant
chari, et in magno apud eum pretio habebantur,
et eos amabat æque ac suos oculos, et in medio
cordis sui habitabant. Hæc autem ita se habebant,
quandiu fuit ille Deo amicus, adeo ut persuasum
Dioscorum (vix enim attrahit honorem virtus)
constituerit episcopum Hermopolis, Ammonium
autem et Euthymium honorarit sacerdotio, et eis
tradiderit Ecclesiæ administrationem, et fecerit
œconomos. Cur non dico, quod ejus in ipsos ma-
ximam significat benevolentiam? Elegit eos, qui
cum ipso habitarent et essent toto tempore vitæ
ei convictores, ut eos nec a corporis, nec ab animæ
oculis pateretur discedere. Sed hæc quidem quan-
diu Theophilus erat, ut diximus, vere Theophilus,
id est, pius ac religiosus. Cum autem vidissent
declinasse ad avaritiam et magna ex parte aurum
magis amare quam Deum, et ut pararet peco-
nias, acerrimum ponere studium, tanquam noxiam recusantes cohabitationem (solet eni-
mutare facillime), elegerunt solitudinem, et illic ubi prius, versari.

XXXVII. Hanc ille disjunctionis causam cum intellexisset esse sui condemnationem, valde ægre tulit, ipsosque manibus et pedibus, ut dicitur, coepit molestia afficere: primum quidem illos criminans apud Anthropomorphianos, dicebat eos convenire cum Origene (22-23), et eandem quam ille tenere opinionem, et discernere Deum esse incorporeum: et ideo dicit oportere eos tanquam male sentientes, et quid aliud quam hæreticos, expelli. Deinde finitimis quoque jussit episcopis, nonnullos monachos, qui eadem quæ ipsi sentiebant, et in ima habitabant solitudine, cum non prius significasset, cur hæc et quidam fecerant, e monte quamprimum deturbari præcipites. Monachi ergo illi fratres venientes Alexandriam, convenerunt Theophilum, et causam rogarunt, propter quam eos ille sic condemnasset. Ille autem protius (24)

(22-23) Longos hosce monachos erroribus Originis studuisse, auctoritate S. Hieronymi et aliorum, docet Baron. loco citato; quare et hos pie justeque

ΛΖ. Μοναχοὶ τέσσαρες ἦσαν ἀδελφοὶ τῶν ἀδελφοῦ τῶν ψυχῶν, τῶν καὶ Αἰγυπτῶν πάντων λόγῳ τε καὶ βίῳ παρὰ πολλοὺς ἄλλοις ὀνόματι τούτοις, Διόσκορος, καὶ Ἀμμώνιος, καὶ Εὐθύμιος, καὶ ἄλλος ὁμοίως τῆς ἡλικίας εὐματίας ἰσχυροὺς διὰ τὸ τῆς ἡλικίας εὐματίας ἰσχυροὺς. Οὗτοι γοῦν οὐκ Ἀλεξανδρεῖσι μόνον πλείονος ἦσαν, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ Θεοφίλῳ ἤτοι περισπούδατον ἐλογίζοντο, καὶ ἐφίλει τῶν καὶ ὀφθαλμοῖς, καὶ τῆς καρδίας ἦσαν καὶ μεσιτεύοντο. Ταῦτα δὲ οὕτως ἦν, ἕως ἵνα καὶ Θεοφίλος ἦν ὥστε καὶ Διόσκορον πῶς ἐπίσκοπον Ἐρμουπόλεως καταστήσει, ἅπῃ δὲ καὶ Εὐθύμιον Ἰερωσύνῃ τε τιμῆσαι καὶ ἰσονομίαν ἐγγεῖραι τῆς Ἐκκλησίας, ἐλπίσας οἴκους ἔχειν διὰ παντός, ὡς μήτε τῶν αὐτῶν ἀφίστασθαι, μήτε τῶν τῆς φυγῆς ἕνεκα Ἀλλὰ ταῦτα, ὡς περὶ ἔφημεν, ἕως Θεοφίλος μᾶλλον φιλόθεος εἶπε, ὁ Θεοφίλος. Ἐπιβὰς πρὸς φιλαργυρίαν εἶδον, καὶ φιλοχρύσεως καὶ φιλοθείας ἔχοντα, θερμῆν τε τιθέμενον πρὸς μαρίζεσθαι τὴν σπουδῆν, ὡς ἐπιβλαστῆν παρακλιτῆται (ῥῆσιν γὰρ καὶ ταχέως ἢ κακία), τὴν ἐρημίαν εἴλοντο καὶ τὰς κρητιβίας.

ΑΖ'. Τοῦτο ἐκεῖνος μαθὼν ὅτι καταγνὸς διεπράξαντο, σφόδρα τε ἐχάλεπνε, καὶ καὶ ποδῶν, τὸ τοῦ λόγου, βλάπτειν ἐπειράτο, μὲν πρὸς τοὺς Ἀνθρωπομορφιστοὺς ἐκείνων, συνωδῶ τῷ Ἰβριγένει καὶ αὐτοὺς φοι καὶ ἀσώματον δογματίζειν τὸ θεῖον. Καὶ δεῖ τούτους, φησὶν, ὡς αἰρετικούς ἀπελθεῖν καὶ τοὺς ἁγίους τῶν ἐπισκόπων ἐνέους τῶν τῶν φρονούντων μοναχῶν ἐνδοτέρως ἐρήμου ὄντας, ἐπὶ κεφαλῆν τοῦ ταθλαίου, οὐκ ἐπαγαγὼν τὴν αἰτίαν, οὐ καλεῖται. Τοὺς οὖν μοναχοὺς εἰς Ἀλεξάνδριαν ἰκομένους ἐντυχεῖν τε τῷ Θεοφίλῳ, καὶ ἐρεῖσθαι δι' ἣν αὐτῶν τὰ τοιαῦτα καταλείπεται. Τὸν δὲ ὀργῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς καὶ αὐτοχρημα πῶρ βλέψαντα, τῷ θυμῷ ἐπιέντα (καὶ γὰρ ἦν ὀργητικῆς φύσει, καὶ

indignationem Theophili mernisse.

(24) Hæc et sequentia ex Palladio Originis sumpta, calumniarum suspicione in Theop

μάλιστα ἀκρατῆς), τὸν Ἀμμωνίου τράχηλον αὐτο-
χειρῆς τῷ ὁμοφύρῳ περιβαλεῖν· εἶτα πυγμῶν ἐμ-
πλήσαι τὰς σιαγόνας, Ἀναθεμάτισον, ἐπέδοντα,
Ὀριγένην. Ἦν δὲ ὁ μὲν Ὀριγένης, καὶ τὸ τὰ ἐκείνου
φρονεῖν, ἐπίσκατος ἀφορμὴ· ἡ δὲ ἀληθὴς αἰτία ἢ
πρὸς ἐκεῖνον ἀντικρὺς καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἀπέχθεια.
Ὅστω τὰ ἔσχατα ὁ πάντολμος ἐξυβρίσας εἰς τοὺς
πολλῆς αἰδοῦς τε καὶ τιμῆς ἄξιους, ἀπίπεμπε μετ'
πισχύνης. Εἶτα τοὺς ἐκ γειτόνων ἐπισκόπους οὐδὲν
δέον μετακαλούμενος, μήτε παροῦσι τοῖς ὁσίοις ἐκεί-
νοις, μήτε μὴν ἀπολογοῦσθαι δογματῶν παραφθο-
ρὰν αἰτιασάμενος, αὐτοὺς τε ἅμα καὶ τὸν θεὸν Ἰσι-
δώρον ἀναθεμάτισας ἀποκηρύττει. Καὶ οὐδὲ μέχρι
τούτου τῆς ὀργῆς ἴσταται, ἀλλ' ἀνθρωπάριά τινα
φύλα κομιδῆ καὶ ἀνόνομα πέμψεν τὸν ἀριθμὸν, ἄλλον
ἄλλαχθὲν ὅπως ἔτυχε συμφορήσας, καὶ τὸν μὲν
πῶλεως ἀπορίῃ ἐν κωμυδρίῳ τινὶ χειροτονήσας ἐπί-
σκοπον, ἐφ' ᾧ μηδὲ ἐπισκοπῆς ὄνομα τὸ προτοῦ
τέθειτο, τὸν δὲ πρεσβύτερον, τοὺς ἄλλους δὲ διακόν-
ους, λιβέλλους αὐτοῖς ἐγγχειρίζει κατὰ τῶν θεῶν
τούτων ἀνδρῶν συγκειμένους, οὓς ἐκεῖνος (ὦ θεῖα
δικη, καὶ θεοῦ πάντα βλέποντες ὀφθαλμοί!) κατὰ τὸ
λανθάνον συνέταξε, καὶ παραγγέλλει δοθῆναι οἱ τούτους
ἐκκλησιάζοντι.

rum, alios vero diaconos, eis tradit libellos adversus divinos hos viros compositos: quos ille (o divina justitia et Dei omnia intuentes oculi!) latenter composuit: jubens eos sibi dari, quando concionabatur.

ΔΗ'. Λαβὼν οὖν τοὺς λιβέλλους, ὧν ἐκεῖνος πατήρ
ἦν, καὶ προσελθὼν καὶ τῷ Αὐγουσταλίῳ περὶ αὐτῶν
κοινωνάμενος, στρατιωτικὴν αἰτεῖται παρ' αὐτοῦ
χειρᾶ, ἐφ' ᾧ τοὺς ὁσίοις ἄνδρας ἀπελάσαι τῆς Αἰ-
γύπτου πάσης, ὡς κακοδόξους. Καὶ λαμβάνει μὲν
ὡς πεντακοσίους, προσθεὶς δὲ καὶ αὐτὸς πλῆθος ἕτε-
ρον, ἴταμους ἄνδρας καὶ νεωτερίσαι δεινούς, εἶτα
καὶ οἷον τὰς ὀργὰς αὐτῶν ἐπιθήξας νεκτὸς ἐπιστρα-
τεύει τοῖς μοναχοῖς, τρόπαιον στήσαι φιλονεικῶν,
οὐκ αἰδόμενος εἰ ἐτέρῳ τινὶ προσῆκον, ἀρχιερεῖ μέντοι
συμβαίνειν οὐδὲ βραχύ. Ἄλλως τε δὲ, κἂν παρ' οὐδὲν
ἕτερον, ἀλλὰ τοῦ ἰδίου καλοῦ ἔνεκεν ἀποσχέσθαι ἴδει
πράγματος ἐπιμώμου. Ἦ γὰρ τὴν προλαβοῦσαν πρὸς
τοὺς ἄνδρας φιλίαν ἐνόησαν εἶποις φρενῶν ἐγκρι-
νοῦσαν πρὸ βασάνου, ἢ τὸ μετὰ ταῦτα μῖστος ἐκδηλον
μογηθρίαν, ᾧ καὶ μάλλον θετέον. Φανερὰ γὰρ καὶ
ἡ τῶν ἀνδρῶν ἀρετὴ, καὶ ἡ τοῦ μισήσαντος κακοθή-
θεια. Πρῶτα μὲν οὖν Διόσκορον ἀπελαύνει τοῦ θρόνου,
διὰ τινῶν οικητῶν αὐτοῦ Αἰθιοπῶν πρὸς βίαν ἐλκό-
μενον. Ἐπειτα δὲ καὶ τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας ἀφαι-
ρεῖται τὴν παροικίαν, σκυλεύει τε τὸ ὄρος, καὶ τὰς
οἰκίας τῶν μοναχῶν ληΐζεται, τοὺς τρεῖς ἐκείνους
ἐπιμελέστατα ἀνιχνεύων τοὺς περὶ τὸν Ἀμμώνιον,
ἀμώμους, φημί, τοὺς τὸ πᾶν ἀδελφοὺς. Οὐκ ἔχων
δὲ ἐφευρεῖν (καὶ γὰρ ἦσαν εἰς φρέαρ αὐτοὺς καθέντες),
ἀπορίσας ὁ ἀγεννῆς τῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τὴν ὄλην ἐτρέ-
πετο, καὶ τὴν ὄργην αὐτῆς καταχέει, τὰς οἰκίας
αὐτῶν, καὶ ὁ τι τῶν σκευῶν ὑπῆρχεν (ἦσαν δὲ καὶ

carent. Quantum autem is Origenistis fuerit, consule ipsius Lausiaca, ubi totus versatur in laude Isidori

ira plenus et instar ignis micantibus oculis (natura enim subito movebatur impetu, nec poterat ullo modo suis manibus temperare) Ammonii collum pallio comprehendit: deinde etiam suis pugnis ejus maxillas contundens, acclamat: Anathemati subjice Originem. Erat autem Origenes quidem plane Patroclus: et eadem quæ ille sentire, quæ sitis prætextus. Vera autem causa aperte erat in illum et fratres odium. Sic extrema contumelia affectos, viros magnos honore dignos et reverentia, dimisit cum dedecore. Deinde vicinis, cum nihil opus esset, accersitis episcopis, illos sanctos, cum nec adessent, nec suam causam defenderent, quod pravum et corruptum dogma tenerent criminatus, ipsos simul et divinum Isidorum datos anathemati abdicat. Erat autem non extreme malum, neque sic, ut non esset piæ et religiosæ animæ, si hactenus repressisset impetum. Illi vero minime; sed cum quosdam abjectos et nullius nominis homunculos quinque numero, alium aliunde ex tenebris et angulis quomodocunque coegisset, et alium quidem ex his, propter defectum civitatis in viculo constituisset episcopum, in quo ne prius quidem erat nomen episcopatus: alium autem presbyterum, alios vero diaconos, eis tradit libellos adversus divinos hos viros compositos: quos ille (o divina justitia et Dei omnia intuentes oculi!) latenter composuit: jubens eos sibi dari, quando concionabatur.

XXXVIII. Acceptis ergo libellis, quorum ille erat pater, cum processisset, et Augustali eos communicasset, ab eo petit manum militarem, ut sanctos viros, ut qui malam tenerent opinionem, procul a tota Ægypto expelleret: et accipit quidem ad quingentos. Cum autem ipse quoque manum non parvam adjecisset, viros audaces et ad novandum aliquid egregios, et deinde etiam eorum impetus dato vino incitasset, vir ipse acerrimus et cujus impetus non poterat cohiberi, noctu ducit exercitum in monachos, contendens erigere tropæum, quod quidem nescio an ulli alii, qui esset quidem pontifex, vel minimum conveniret. Alioqui autem si nulla alia de causa, et suæ quidem certe honestatis gratia a re tam vituperanda debet abstinere.

Aut enim præcedentem, quæ ei cum viris intercessit, amicitiam, dixeris esse animi levitatem, quæ eligit ante probationem: aut quod postea exortum est odium, evidentem improbitatem, cui est etiam hoc magis ascribendum: est enim virtus eorum manifesta, et ejus qui illos oderat malignitas. Atque primum quidem Dioecorum expellit e sede per quosdam suos famulos Æthiopes. Oportebat enim illum uti talibus ministris. Deinde etiam tyrannice et per vim ei aufert suæ ecclesiæ diocesim, et montem spoliatur, tanquam imperator quispiam electus et præfectus bello gerendo contra monachos: et eorum domos diripit, tres illos miser diligenter

ac consodallium monachorum. Vide Baron. loco citato.

perscrutans, Ammonium, inquam, cum aliis, quos A βίβλοι τινές τῶν σπουδαίων), ἀπάντα τῷ κυρί χει-
ne Momus quidem reprehendisset, et qui erant σάμενος.
omni ex parte fratres. Cum autem non posset omnino invenire (se enim ipsos in puteum demise-
rant), viros non assecutus vir pusilli et abjecti animi, se protinus convertit ad materiam : et tan-
quam insanix nimiam ostentans abundantiam, in eam effudit iram, domos illorum et omnem supel-
lectilem (erant autem nonnulli quoque libri studiosorum) omnia simul igni mandans.

XXXIX. Accidit huic improbo imperatori aliud quoque facinus, quod omnino quidem illi satis congruit, nec est eo indignum : est autem dignum non paucis lacrymis. Infans enim, qui incidit, et sacra quaedam signa sacramentorum, ea quoque ab igne consumantur. Cum vix tandem ab ira cessavisset, revertitur Alexandriam pontifex cum talibus victoriis. Illi autem vix tandem securi a metu liberi, nudi exeunt e puteo pudenda solum succinti linteis : et obibant simul Alexandriam fugitivi, prædam quam non potuerat assequi Theophilus et illius B insania, miserabile iis, qui videbant, spectaculum, etiamsi virtute erant induti splendide, et ab illa pulchre ornati. Eos cum agnovissent Alexandrini, zelo et ira statim repleti, ut sunt acres et vehementes, lampades in manus sumentes, et Theophilum ubicunque eum esse putabant, publice circumsiscentes, nonnulli quidem cæperunt incendere, alii autem bona diripere. Cum vero jam ad sacra vasa essent venturi, præses timens periculum, accessit eos leniens, et humanitate eorum iram volens sedare. Illi autem magis efferebantur, Theophilum tanquam venatici quidam canes naribus indagantes, et ultricem in eum manum cupientes immittere. Atque præsidii quidem suadebat metus eum jam trahere, propter concitatam illam eorum, qui ipsum quærebant, incursionem. Sed ille cum solis C pedibus sibi quæstisset salutem, in quodam loco secreto se infodit, timidus repente apparens, qui tanta erat audacia, et mus modo picem gustans. Deinde cum præses accepisset monachos, et eos induisset vestibus (sic enim studebat populum sedare, sicut diximus, et impetus eorum reprimere), ostendebat præsentem. Cum autem nihil proficeret, timens ne ipse fieret iræ tropæum, et lucret pœnas furoris in Theophilum, accedens jurat Theophilum nequaquam ei ostendisse causam, cur eos viros quæreret; sed dixisse, quod essent corrupti in religione, et quod non satis ducerent, si ipsi soli ægrotarent; sed alios etiam conarentur inducere ad suam communionem. Si enim scivissam, inquit, D quod animo agitabat, non modo non præbuissem milites, sed nec illum ipsum quidem visissem egredi. Cum sic dixisset, vix tandem eis persuasit ut recederent. Postea autem Theophilus, cum et ipsum præsidem, et quidquid erat clarum et illustre in civitate (erat enim res pecuniaria eis in magnas adducta angustias) donis explesset ad satietatem, in suam sedem, quod utinam non factum esset, restituitur. Atque alii quidem ex his sanctis viris atibi sunt dispersi: Dioscorus autem, et plures alii ex melioribus, non solum ex monachis, sed etiam ex sacerdotibus, eum secuti, accedunt ad

ΛΘ'. Συμβαίνει τι καὶ ἄλλο τῷ κληρικῷ στρατηγῷ τούτῳ τετοληµένον διακρῶν ὄντως πλειόνων αἰών. Καὶ παιδίον γὰρ προστυχόν, καὶ ἱερά τινα σύµβολα τῶν µυστηρίων καὶ ἀγία παρηνάλαµμα τοῦ κυρίου γίνεται. Οὕτως αὐτῷ μόλις τῶν θυµῶν ληζάνται, ἐπάνεσι πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν μετὰ γε τῆς τοιότης ὁ ἀρχιερεὺς νίκης καὶ τῶν κατὰ τῶν μοναχῶν, οἴμοι! τροπαίων. Αὐτοὶ δὲ τυχόντες ἀδείας ἐξίπλη γυµνοὶ τοῦ φρέατος, µόναις ὀθόναις διαζωσάµενοι τὴν αἰδῶ, καὶ περιήεσαν οὕτω τὴν Ἀλεξάνδρειαν (ἐλευσινὴ τοῖς ὄρωσιν ὄψις), εἰ καὶ τὴν ἀρετὴν ἦσαν φιλοτιµῶς ἠµφιεσµένοι, καὶ ὑπ' ἐκείνης καλῶς κοσµούµενοι. Τούτους ἐπιγόντες Ἀλεξανδρεῖς ἄλλοι καὶ ὀργῆς ἔμπλεω καταστάτες εὐθύς, οἷοι ἐκείνοι θεροὶ καὶ δυσκάτοχοι τὰς ὀρµὰς, λαµπάδας ἔχοντες μετὰ χειρᾶς, καὶ τὸν Θεόφιλον, ἔνθα δὴ καὶ φωνοεῖναι, πικρῶν περιστάντες, εἰσὶ µὲν οἱ καὶ ἑµπρισµῶν ἤρχοντο, οἱ δὲ διαρπυγῆν τῶν ὄντων ἐπιποιῶν. Ὡς δὲ καὶ περὶ τὰ ἱερά σκεύη χωρεῖν ἔµελλον, ὁ ἄρχων τὸν κίνδυνον ὑποπέηξας προσήει, λόγων ἐπιεικῆ τιθασσεύσαι βουλόµενος καὶ τὴν ὀρµὴν αὐτοῖς ἐπισχεῖν. Οἱ δὲ καὶ µᾶλλον ἠγρίανον καὶ βοῆς καὶ θαύρου τὰ ἅπαντα ἐπλήρουν, τὸν Θεόφιλον οἷα δὴ θηρτικοὶ κύνες ῥινηλατοῦντες, ἄρξαι τε τιµωροῦ ἀξίαι δέ' αὐτῷ γλιχόμενοι. Τῷ µὲν οὖν ἄρχοντι παρήκασι βέλος ἐκδοτὸν αὐτὸν ἤδη θεσθεῖαι διὰ τὴν πολλὴν ἐπιζητούντων ἐπιδροµὴν. Ἀλλ' ἐκεῖνος ποσὶ µικρῶν σωθῆναι πιστεύσας, ἐν τινὶ τόπῳ τῶν ἀποκείνων αὐτὸν κατορύττει, δειλὸς ἀθρόον ὁ γενναῖος καὶ τοληµετὴς ἀναφανείς, ἐπιχειρήσας τε κρηµνισθεροτέροις ζυρὸς, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν ταχέων καὶ τοµῶν, γνωρίζοµενος. Εἶτα τοὺς ἀσκητὰς ὁ ἄρχων λαθῶν, καὶ ἱμάτια περιθεῖς, εἰς τὸ πλῆθος ἐξῆλθε, πρῶτον οὕτως αὐτὸ διαθεῖναι βουλόµενος. Ὡς ἔτι µηδὲν ἦν, δέσας µὴ τροπαίον αὐτὸς τοῦ θαύρου γένηται, καὶ τὴν εἰς Θεόφιλον ἐκτίσθη µανίαν, ὁµοιωπαρσαστὰς µὴ δὴλην αὐτῷ ποιῆσαι τὴν αἰτίαν Θεόφιλον, καθ' ἣν ἐπιζητοῖ τὸς ἀνδράς. Φάναι γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὅτι διεφθαρµένως ἔχοιεν περὶ τὸ σέβας οἱ μοναχοὶ, καὶ ὡς οὐ τοῦτο µόνον, ἀλλὰ καὶ τίτου; ἐπέλκονται πρὸς τὸ ὅμοιον. Εἰ γὰρ ἦδειν, ἔφη, τὸ κατὰ νοῦν, οὐχ ὅπως ἂν στρατιώτης, ἀλλ' οὕτως αὐτὸν ἐκεῖνον παρέσχον ἂν ἐξέλθειν. Οὕτως εἰπὼν ὄψα καὶ μόλις ἐπίθειν ἀποστῆναι. Ἔτερον µεῖναι Θεόφιλος αὐτὸν τε ἄρχοντα, καὶ πᾶν ὃ τι ἐπίσημον ἦ τῆς πόλεως, δώροις θεραπεύσας εἰς κόρον (καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ δεξιὰ πλούτῳ βαρυνοµένῃ), εἰς τὸν θρόνον ἀνασώζεται τὸν οἰκετόν. Ἄλλοι µὲν οὖν τῶν ὁπίω τούτων ἀνδρῶν ἀλλαγῶν διεσπάρησαν. Τοῖς δὲ καὶ Διόσκορον καὶ ἕτεροι πλείους τῶν σπουδαιότερων, φηµὶ, μοναχῶν τε καὶ ἱερέων ἀκολοθησάντες. Σὺδανῶν τῶν τῶν Ἰεροσολύμων ἐπισκόπων προσήλθον. Πλὴν οὐδὲ οὕτως ἀνῆκεν αὐτοὺς ἡµερῶν ἢ τερµῶν

παντός πεπληρωμένη ψυχή. Ἄλλα Σιλβανῶν γράφων, Οὐκ ἔδει, ἔλεγε, παρὰ τὸ ἐμοὶ δοκοῦν ὑποδεχθῆναι τοὺς φυγάδας. Συγγνωστὴ δὲ ἄγνοια. Πλὴν ἀλλὰ τὸ μετὰ ταῦτα δεῖ πάντως μήτε ἐκκλησιαστικοῦ αὐτοῖς τόπου, μήτε ἰδιωτικοῦ κοινοῦν. Οὕτως εἰς πᾶν ἀπορίας ἐλθόντες οἱ μοναχοὶ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην τόπον ἐκ τόπου συνεχῶς διαλλάττοντες, πρὸς τὴν Κωνσταντινίου φοιτῶσι· καὶ τῷ κληῷ τούτῳ προσελθόντες ποιμένοι (τίνοι γὰρ ἂν καὶ εἶχον ἐτέρῳ ;), τῷ γλυκεῖ μὲν τὴν γλῶτταν, ἐλέψα δὲ πολλῶν τὴν ψυχὴν ἰλαρυνομένῳ, ἐδέοντο βοηθεῖν αὐτοῖς ποιηρῶν ἀνθρώπων περιπεσοῦσι, καὶ παρ' αὐτοῦ πλεῖστα ὅσα πεπονθόσι δεινὰ, καὶ τί γὰρ ἄλλο, φρεσίν, ἢ καὶ αὐτῆς ἄρτι φθονοῦντι καὶ τῆς ζωῆς ; Τούτοις προσχῶν ὁ μακάριος, καὶ ἰδὼν ἄνδρας εἰς πενήκοντα συντριβιμομένους, τὸ σχῆμα διακεκοσμημένους, τὸ βλέμμα κεκολασμένους, τὴν ἔντευξιν ἀπαιδεύτους, ὑπὸ πολλῇ τῇ τῆς τῶν μελῶν ἀρετῆν ὄσσην ἐμφανοντασ ἐπικρυπτομένην, ἠλέησέ τε τῆς συμφορᾶς, καὶ παράκλησιν, ἣν εἶχε πρὸς τὸ παρὸν, παρεῖχεν αὐτοῖς, τὰ δάκρυα, καὶ τὸ δῆλον γίνεσθαι συναλγούντα τοῖς αὐτῶν πάθεσιν. Εἶτα μαθὼν ὡς εἶχε τὰ κατ' αὐτοῦς, ἐν τιμῇ μὲν ἦγε, καὶ μένειν ἐπέτρεψε τῶς κατὰ τὸν καλούμενον Ἀναστασίας νεῶν· παρήγγειλε δὲ μηδενὶ τὴν αἰτίαν ἐκδηλον θεοσθαι τῆς αὐτῶν παρούσας, κοινωνίας γε μὴν οὐ μετέδωκε, μὴ δεῦν εἰρηκῶς, ἀρχισ ἂν Θεοφιλῶν περὶ αὐτῶν γράψειν.

vocatur Anastasiæ : jussit autem eos linguam continere, et nemini causam aperire cur venissent : commubione vero eos non impertiit, dicens non oportere, quousque de eis scripsisset ad Theophilum.

Μ'. Ἐπεὶ δὲ καὶ συνέβη τότε τῶν Θεοφίλου τινὰς ἐν τῇ Κωνσταντινίου παρῆναι, μεταπεμφάμενος ἠρώτα εἰ τοὺς νῦν προσελθόντους τούτους ἴσασι μοναχοὺς. Τοὺς δὲ καὶ γίνωσκεν φάναι, καὶ τὰ χαλεπώτατα αὐτοὺς συνειδῆναι παρὰ Θεοφίλου παθεῖν. Ἰράφει τοίνυν ὁ μέγας οὕτῳ, καὶ ἀξιοῖ λύσαι τὴν ὄργην τοῖς ἀνδράσι, περαδοχῆς τε ἀξιώσαι σκυθρωπὸν ἐχούσης οὐδέν. Ὁ δὲ ὑποκρίνεται μὲν ἀκούσαι, μετακαλεῖται δὲ τοὺς ἀγύρτας ἐκείνους, οἷς τὰ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τῆς ἱερωσύνης ἀναξίως ἐλάττωσε, καὶ λιβελλοῦς, οὓς ἐκεῖνος ἐπλάσατο κατὰ τῶν ἀνδρῶν, ἐγγχειρσας ἐκπέμπει πρὸς βασιλέα, ἄρσειν αὐτῶν καὶ γοητεῖαν καταψευσάμενος, ὁ τὴν συνειδήσιν διάτρυφος κομιδῇ καὶ κατεψευσμένος. Ἐπεὶ οὖν οἱ σπουδαῖοι οὗτοι καὶ θεοφιλεῖς ἄνδρες ἀνάταν εἶναι Θεοφίλον τὰ πρὸς αὐτοὺς ἐγνωσαν, ἐκεῖνο ποιεῖν διεσκέψαντο, ὅπερ ἢ βία συνεβούλευεν αὐτοὺς ὄρεῖν, καὶ γράμματα προσελθόντες ἐγγχειρίζουσι τῷ μεγάλῳ, ἐν οἷς πολλὰ τῶν οὐ καλῶν πράξεων Θεοφίλου ἐγγείμενα ἦν. Ὁ δὲ τούτοις μὲν καὶ αὐθις παρήνει μηδὲν ἐκείνου κατηγορεῖν· οὕτῳ δὲ γράφει πάλιν, καὶ συγγνώμην τοῖς ἀνδράσιν ὡς τάχιστα συμβουλεύει, νικωμένους ἤδη καὶ ἐγγράφως αὐτοῦ κατεπειν ὠρμημένους. Ὅπερ οὖν δοκεῖ σοι, φρεσίν, διὰ τάχειον γνῶρισον, Ἀποστηναι γὰρ ἤκιστα τοῦ σκοποῦ πειθονται. Οὕτω μὲν πως εἶχε τὰ γεγραμμένα. Τὸν δὲ εὐθὺς εἰσέβη μανία, οὐκ ἐπ' ἐκείνους, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν μάλλον τὸν ἀμφοτέρων κη-

Sylvanum episcopum Hierosolymitanum. Sed ne sic quidem eos scivit quiescere illa omni tumultu plena semper anima, sed scribens ad Sylvanum: Non oportebat, inquit, omnino præter meam voluntatem meos excipi fugitivos. Ignorantiæ autem est ignoscendum, si deinceps isti non ecclesiastici, non privati loci fuerint omnino apud te participes. Sic cum animo omni ex parte dubii et perplexi essent monachi, necessario quo intercedebat itinere confecto, veniunt Constantinopolim: et ad bonum hunc (ad quem enim alium possent?) pastorem accedentes, qui erat lingua quidem dulcis, magna autem misericordia animam habebat exhilaratam, rogabant ut eis ferret auxilium, qui in malum virum inciderant, et ab eo ea passi sunt mala, quæ nullus fere homo ab homine: et, quid enim aliud, inquit, vel ipsam modo invidet vitam? Hæc cum attendisset vir beatus, et vidisset viros numero quinquaginta, vultu moderatos, sermone eruditos, magna membrorum maceratione latentem magnam ostendentem virtutem, misertus est eorum calamitatis. Quidni enim miseretur sic affectorum, qui erat humanissimus? Et quam domi habebat consolationem, ante omnia eis præbuit, lacrymas, et aperte ostendit, se ex eorum malis simul cum eis dolorem accipere. Deinde cum quemadmodum res eorum se haberent didicisset, eos quidem habuit in honore, et jussit eos in præsentia manere in templo, quod

XL. Cum autem contigisset quosdam ex familia Theophili adesse Constantinopoli, eos accersitos interrogat, an cognoscant eos, qui nunc accessere, monachos. Illi autem dixerunt se et nosse, et se scire eos esse gravissima passos a Theophilo. Ad ipsum ergo scribit ille vir magnus, et rogat ut his viris irasci desinat atque accipiat, et eorum conspectum admittat, qui nihil habet, quod ei afferat tristitiam. Ille autem simulat quidem se exaudiisse; sed cor ejus nequaquam consentiebat cum labiis. Accersit enim illos circulatorios, quibus episcopatum et sacerdotium indigne crediderat: et eis traditis libellis, quos ipse adversus eos viros composuerat, mittit ad imperatorem, in eos ementitus hæresim et præstigias, qui erat ipse valde perversa et ementita conscientia. Cum ergo his viris bonis esset evidens, odium, quod in ipsos conceperat Theophilus, minime posse curari, illi præsentem necessitatem adhibentes in consilium, magno Joanni tradunt scripta in quibus sita erant multa Theophili facta minime honesta. Ille autem eos quidem rursus admonet, ut eum nihil accusent: ad ipsum vero scribit, consulens ut eis quamprimum ignoscat, ut qui jam vincantur et adversus eum dicere propositis scriptis sint incitati. Quod ergo tibi videtur, inquit, quamprimum significetur. Non possunt enim persuaderi, ut a scopo desistant. Atque sic quidem se habebant litteræ. Eum autem protinus invasit

προφάσει μέντοι, ὡς τῶν Ὑριγένους βιδλιῶν ἀπόβ-
 ῥησιν βούλεται θέσθαι, τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἔγνω συμ-
 παραλαβεῖν ἐπισκόπους. Εἶτα ἐν Κύπρῳ γενόμενος,
 τὸν Θεοφιλῆ Ἐπιφάνιον, οὐ βίψ μόνον, ἀλλὰ καὶ
 λόγοις ἐπιφανῶς ἔχοντα, τέχνη πρὸς φιλίαν ἐπάγε-
 ται, καίτοι γε τὸν πρὸ τοῦ χρόνον ἀπ' ἐναντίας αὐτῷ
 ἔχων, καὶ διαβάλλων ὡς τοῖς αἰρετικοῖς ὁμόφρονα.
 Μετ' αὐτοῦ τοῖνον καὶ τῶν κατὰ Κύπρον ἐπισκόπων
 τὰς συνόδους ποιούμενος ἀπηγόρευε τὴν ἀνάγνωσιν
 τῶν Ὑριγένους βιδλιῶν. Ἐπιφάνιος δὲ διὰ πολλὴν
 ἀπλότητα καὶ πονηρίας ἐλευθερὸν ἦθος, τὴν εἴσω
 τοῦ φαινομένου σχήματος ὑποκαθημένην δεινότητα
 τῆς Θεοφιλοῦ ψυχῆς οὐ καταπαθὼν, πέθεται πρὸς
 Ἰωάννην γρόψαι τὸν θετόν, ἀπέχεσθαι τῶν Ὑριγέν-
 ούς βιδλιῶν. Ἐκεῖνος δὲ καὶ τούτων, καὶ τῶν
 ἄλλων τῶν κατ' αὐτοῦ ῥαδιουργομένων ὀλίγα φρον-
 τίζων, ἐνὸς μόνου τῆς πρὸς Χριστὸν ἐλπίδος εὐχετο,
 μὲν τε φροντῖδι διαπαντός ἤγετο, τί ἂν ποιῶν ἢ
 λεγὼν ἀρέσκων αὐτῷ φαίνοιτο, ἀλλ' ἵνα καὶ ὁ περὶ
 τὸ ἀγαθὸν ἐκείνου ζῆλος λαμπρότερον ἀναφανῆ, καὶ
 τῶν ἐχθραινόντων αὐτῷ ματαίως ἢ μοχθηρὰ φα-
 νερὰ καταστῆ, πράγμα τι συμβαίνει ἀμφοτέρῃ τε
 ἀρκούῃ δηλῶσαι, καὶ ἀκοῆς ὑπάρχον τοῖς μισοπονῆ-
 ροῖς ἀξίον.

sidebat, Theophili astutiam non cognoscens, persuadetur ad insignem illum scribere Joannem, ut absterneat a libris Origenis. Ille autem non hæc solum, sed alia etiam, quæ adversus eum facile attendebantur, parum curans, ex uno uno solo pendebat pro omnibus, nempe a spe in Deum. Sed ut et illius zelus in res honestas appareret clarius, et eorum, qui in ipsum temere gerebant inimicitias, nota essat improbitas, quædam res accidit, quæ sufficit ad utrumque ostendendum : et valde grata erit auribus, quæ oderunt improbos.

MA'. Ἦν ἄνθρωπος ἐν τῇ βασιλίδι πόλει τῶν ἐπι-
 φανῶν καὶ γνωριμῶν, τὸν βίον Θεοφιλῆς, τὴν πίστιν
 φιλευσεῖς, τὴν κλήσιν Θεόγνωστος. Οὗτος ἐνὶ τῶν
 Ἀρειανῶν εἰς φθόνον πεσὼν διαβάλλεται βασιλεῖ, καὶ
 γίνεται τῆς αὐτοῦ γλώττης ἄθλος οὐκ ἐπαινούμενος.
 Ὁ δὲ λόγος, ὡς εἶη αὐτόν τε καὶ βασιλεῖς πικρῶς
 διαβάλλων. Ἐντεῦθεν τὴν τε οὐσίαν δημεύεται πᾶ-
 σαν καὶ ὑπερολίαν ἐλεεινῶς κατακρίνεται. Ὁ μὲν
 οὖν πόλιν, ἣν κατεκρίθη, στελλόμενος (Θεσσαλονίκη
 δὲ ἦν) ἐγγὺς πρὸς τὴν μακροτάτην ἀπάγεται, τοῦ βίου
 τὸ πέρας παρὰ τὴν ὁδὸν δεξάμενος. Ἡ γυνὴ δὲ (καὶ
 τί γὰρ, εἰ μὴ ἡθοῦς ἦν, εἰ μὴ σίδηρος;) πρὸς ἐπίρροϊαν
 μυρίων ἀπειποῦσα κακῶν, στέρησιν ἀνδρῶς, στέρησιν
 τῶν ὄντων, ὑπερολίαν χαλεπὴν τε καὶ ἀθεράπευτον,
 μίαν καὶ αὐτῇ παραψυχῆ, τὴν πρὸς τὸν μέγαν
 ἔγνω καταφυγὴν. Προσελθοῦσα οὖν, καὶ ὅπως ἔχοι
 τὰ κατ' αὐτὴν ἀπαγγελίᾳ, φάρμακον αὐτὸν εὖρε
 θεῶν τῶν πικρῶν αὐτῆς ὀδυνῶν, οὐ λόγοις μόνον
 ἰώμενον τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ ἔργοις τὴν ἔνδειαν θε-
 ραπεύοντα. Καὶ γὰρ ἀποχρῶν αὐτῇ σιτηρέσιον ἐκ
 τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀποτάττει ξενοδοχείου. Εἶτα καὶ
 καιρὸν ἐπιτήδειον περιέμενε, καθ' ὃν ὑπὲρ αὐτῆς
 ἐντύχοι τῷ βασιλεῖ. Ἀλλ' οἷα ἡ τοῦ φθόνου κατα-
 δρομὴ, καὶ αἱ χαλεπαὶ τοῦ βίου καὶ ἀνώμαλοι περι-
 πέτεια· οὕτω γὰρ ἐλείνη τῶν προλαβόντων ἀνα-

tempus venissent, in externa regione diu frustra sederent. Dum hæc autem fierent, falsa fama aures scalpens Theophili, quæ erant faciles ad credendum, quod Joannes Dioscorum admisisset ad communionem, eum ad insignem accendit insaniam. A mala enim conscientia omnino facile creditur malus rumor, ut quæ ex suis moribus aliorum quoque mores metiatur. Ascendit itaque Theophilus Constantinopolim, non tam ut suam componeret controversiam, quam ut alii inureret labem et reprehensionem. Id autem erat, ut ulcisceretur quidem Dioscorum, Joannem vero e sede deponeret. Verum enimvero hoc quidem prætextu, quod librorum Origenis propositurus esset interdictionem, statuit secum assumere episcopos, qui erant suæ diœcesis. Cum fuisset autem in Cypro, Deo charum Epiphanium, qui non solum vita, sed doctrina quoque erat clarus, arte inducit ad amicitiam, etsi antea ei esset invisus et male audiret, ut qui cum hæreticorum conveniret opinionibus : cum eo ergo et cum Cypri episcopis faciens concilia, prohibuit lectionem librorum Origenis. Epiphanius autem præ magna omnino simplicitate et moribus a malitia liberis, quæ intra eum, qui apparebat, habitum in-

XLI. Vir quidam erat illustris in hac regia civitate, vita pius, fide religiosus, nomine Theognostos. Is cum cuidam Ariano exstitisset invisus (25), per calumniam accueatur (26) apud imperatorem, et fit eis linguæ certamen non laudabile. Accusatio autem erat, quod ipsum et imperatricem clanculum maledictis insectaretur, et lingua calumniatrice in eum uteretur. Hinc factum est, ut et universa ejus bona publicarentur, et miser damnaretur exsilio. Atque ille quidem cum proficisceretur ad civitatem, in quam fuerat relegatus (ea vero erat Thessalonica), jamque prope esset, adducitur ad eam, quæ est longissime remota, et a qua non licet expectare revocationem, suo vitæ sine accepto in itinere. Ejus autem uxor (quid enim aliud nisi esset lapis, nisi ferrum?), afflictæ et perdita concursu malorum innumerabilium, mariti privatione, privatione bonorum, tam gravi ejus, qui simul habitabat, exsilio, non a domo solum, sed etiam a vita separante, non poterat sedare luctum, nec unquam cessabat a lacrymis. Unum ergo ipsa quoque novit solatium, nempe ad magnum illum virum refugium: et cum accessisset, et quomodo res suæ se haberent renuntiasset, invenit ipsum divinum medicamentum dolorum suorum longe

(25) Gaium hunc vocat Leo Aug. in Vita Chry-
 sosti.

(26) Theognostos per calumniam damnatur; sed

hæc longe antequam synodus contra Chrysostomum
 Constantinopoli colligeretur acta esse, docet Ba-
 ron. tom. V *Annal.*

acerbissimorum, non verbis tantum medicans sed factis, ut oportebat, curans indigentiam. Quantum enim satis erat frumenti, ei tribuit ex xenodochio ecclesiarum. De cætero autem expectabatur tempus, quo pro ipsa intercederet apud imperatorem. Sed quales sunt invidiarum insultus, vitæque iniqui et graves casus! Nam cum illa a prioribus malis nondum respirasset, rursus opprimitur pondere alterius calamitatis, adeo ut una quidem effunderetur, ut aiunt, altera vero influeret. Sic autem se habebat: Tempus erat vindemiæ. Eudoxia vero ipsa quoque egressa e civitate, ambulabat in quodam agro imperatoris: erat autem situs non procul a vinea viduæ. Cum autem botrum ex vinea viduæ sumpsisset imperatrix, eo usa est. Cum quidam autem dixisset vineam esse alienam: Sed ipsa quoque, inquit Eudoxia, jam relata est in numerum agrorum imperatoris, hæc enim in usu erat consuetudo longe improbissima (avaritiane, an execranda adulatio hanc induxerit incertum) ut quemcunque agrum imperator ascendisset, et de ejus fructu gustasset, is statim recenseretur inter agros imperatoris, agri vero dominus vel eum cum alio permutaret, vel justum pretium assequeretur. Cum ipsa quoque hanc attendisset consuetudinem, et maxime ejus moribus convenientem, et judicaret esse imperii proprium, facere injuriam, et non posse aliter ostendi quid ipsa posset, aufert agrum, simul etiam studens eam afficere molestia (acceperat enim ipsam ad beatam illam animam confugisso), et illum e sede deponendi querens occasionem: sciebat enim, ipsum non esse toleratum, si venisset ad ejus cognitionem, sed omni ratione ei opem esse laturum. Quid ergo consequitur? Ille quidem ab hac miserabili vidua miserabiliter ejulante inflammatus visceribus, scribit ad imperatricem, movens ad misericordiam, patrum pietatem revocans in memoriam et Dei timorem, terribilisque tribunalis cogitatione commovens ejus animam. Sed incurvum lignum nunquam feceris rectum, nec asperum herinacium unquam levem reddideris: nec effeceris, ut cancer rectus ingrediatur. Mala enim consuetudo, cum apprehenderit animam facilem ad improbitatem, facile imprimitur et inuritur, neque ullam audit omnino rationem: sed vix fieri potest ut deleatur, ut quæ tantum possit, quantum natura immutabilis. Ipsa ergo dura et gravi corde, et quid aliud, quam mala mulier? non solum nihil, non litteras, non ipsam ejus qui scripserat, reverita est omnino dignitatem: sed visa est magnam acerbiter celare in animo. Fuit enim hoc evidens ex iis, quæ rescripsit, magnum Joannem vocans insolentem et linguæ intemperantis, et qui eum, quem par est, honorem ei minime tribuit: et qui ignorat eas, quæ sunt, leges: ex quibus dicebat hanc unam esse admirabilem et longe justissimam, quæ prodigioso quodam modo agrum, quem solum ingressi fuerint, imperatores eum protinus facit illorum, etiamsi is fuerit peregrinus et plane alienus.

Α πνεύσασα σκυθρωπῶν, ἐτέρας συμφορᾶς κάλιν πί-
 ζεται βάρει. Ἐχει δὲ οὕτω· Τρυγητοῦ κειρὸς ἦν
 Εὐδοξία δὲ καὶ αὐτὴ τῆς πόλεως ἐκβάσα πρὸς τινα
 τῶν βασιλικῶν ἀγρῶν ἐτύγγανε διουῖσα. Ἐκ γειτόνων
 δὲ που καὶ τοῦ τῆς χήρας ἀμπελωνος κειμένου, βό-
 τρον ἐκαθεν ἡ βασίλισ ἀραμένη ἐπέχρητο. Φαμίνας
 δὲ τινος ἀλλότριον εἶναι τὸν ἀμπελωνά· Ἄλλὰ καὶ
 αὐτὸς, ἔφη, τοῖς βασιλικοῖς ἤδη συντέτακται. Ἔθος
 γὰρ τοιούτων ἐπικρατῆσαν ἦν ἀτεχνῶς πονηρότατον,
 πλεονεξίας τοῦτο ὧ καὶ κολακείας τῆς μιαιρας ὡς
 εἰκὸς ὑποτυπωσάσης, οὐ ἂν βασιλεὺς ἄγρου ἐπιβῆ,
 καὶ τοῦ καρποῦ γεύσεται, τοῖς βασιλικοῖς καὶ αὐτὸν
 συντετάχθαι, τὸν δὲ τοῦ ἀγροῦ κύριον ἢ ἐτέρῳ
 ἀμείβεσθαι, ἢ τῆς ἀξίας τυγχάνειν τιμῆς. Τούτω
 καὶ αὐτὴ τῷ ἔθει προσχούσα, καὶ οἷον ἰδιαιτάτου
 τοῦ ἄρχειν τὸ ἀδικεῖν κρινούσα, καὶ ὅτι τὸ δύνα-
 σθαι αὐτῇ πάρεστιν ἄλλως δηλοῦσθαι μὴ θυναμένην,
 τὸν ἀγρὸν παραιρεῖται τῆς χήρας, ὁμοῦ τε ἐπειθὴν
 λυπεῖν ἐθέλουσα (μεμάθηκε γὰρ τῷ μακροτέρῳ αὐτὴν
 προστεθῆναι) αὐτὸν τε καθελεῖν τοῦ θρόνου πρόφραξιν
 ἐκζητούσα. Ἦδει γὰρ ὡς οὐκ ἀνεκτὸν αὐτῷ γένοιτο
 πρὸς γυνῶν ἐλθόν, ἀλλὰ τὸν πάντα τρόπον ἔλατο
 βοηθεῖν. Τί οὖν τὸ ἐπὶ τούτοις, καὶ ποῖον ἄρα τῷ
 πράγματι περας ἀκολουθεῖ; Ὁ μὲν ὑπὸ τῆς ἐλευθέρως
 ναύτης χήρας οἰκτρὸν ἐπικωκυούσης τὰ σπλάγγνα δια-
 καιόμενος γράφει τῇ βασιλίδι, ὡρὸς ἔλεον ἔπως εἶσι
 παρακαλῶν, πατέρων τε εὐσεβείας ὑπομιμνήσκων ἐπὶ
 φόβου θεοῦ, καὶ τὴν ἐννοίαν αὐτῇ τοῦ φοβεροῦ βήματος
 ἐμβάλλων εἰς τὴν ψυχὴν. Ἄλλὰ σκαμβῶν ξύλον οὐδέ-
 ποτ' ὄρθον, οὐδὲ λεῖτον ἂν θείης τὸν τραχὺν ἔχθρον οὐκ
 βαδίζειν ὀρθὰ τὸν καρκινον παρασκευάσαις. Ἔθος γὰρ
 πονηρῶν ψυχῆς ἐπιλαμβόμενον βράδιος καὶ θεαμάτων
 εἰς μοχθηρίαν, ἐντυπῶνται τούτῃ καὶ οἷον ἐγκαίται,
 καὶ οὐδενὶ λόγῳ κατήκουσιν γίνεσθαι, ἀλλὰ σχεδὸν ἀνεί-
 λαστόν ἐστιν, ἵνα καὶ φύσει δυναμένον τῇ ἀμει-
 βλήτῳ. Αὕτη τοιγαροῦν ἡ σκληρὰ τε καὶ βαρυσέ-
 διος (καὶ τί γὰρ ἕλλο, ἢ γυνὴ πονηρὰ;) οὐ μόνον
 οὐκ ἐδυσωπήθη τὰ γράμματα, καὶ τοῦ στελλαντος τὸ
 ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ πικρὸν ἐφάνη, κατὰ ψυ-
 χὴν ἔχουσα (δῆλον γὰρ τοῦτο κατέστη τοῖς ἀντιγρά-
 φοις) ὄδυσσέην ἀποκαλοῦσα τὸν μέγαν, καὶ τὴν
 γλῶτταν ἀκόλαστον, καὶ μὴ τῆς προσήκουσας αὐτὴν
 ἀξιοῦντα τιμῆς, ἀγνοίαν τε τῶν κειμένων ἔχουσα
 νόμων, ὧν ἕνα καὶ τοῦτον ἔλεγεν εἶναι τὸν θυ-
 μαστόν τε καὶ δικαιοτάτον· ὅς καὶ τεραστίῳ τρόπῳ
 τινὶ τῇ ἐπιβάσαι τοῦ ἀγροῦ καὶ μόνῃ ἴδιον τῷ βου-
 λομένῳ ποιεῖ τὸν ἀλλότριον. Τούτοις δὲ τοῦ θεοῦ
 ἄνθρωπος ἐντυχῶν, οὐκ ἐμβλύθη τὴν προθυμίαν,
 οὕτως ἐκ τῆς πρώτης πείρας ἀποτυχῶν, οὐδὲ τὸ
 ἐαυτοῦ πράξειν ἐνόμισεν, ἢ προφασισατό τι, χρόνον
 ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀναβολὴν θέμενος (ὅπερ ἐν τοῖς
 τοιούτοις ἡμεῖς πάσχομεν, ἢ ὄκνη εἵκοντες, ἢ τοῖς
 κίρῳσι δυσωπούμενοι), ἀλλὰ παντὸς ἀμελήσας τὸ
 εἰργεῖν αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν δυναμένου, ὡς ἂν ὄλω ποδὶ
 βρῆθαι ἐθέλων, καὶ μηδὲν περιέναι μικρὸν ἢ μέγα
 τῶν ἐλκόντων εἰς ἔλεον, αὐτὸς ἐκαίνοσ τῇ βασιλίᾳ
 πρόσσεισι, καὶ πολλὰ εἰπὼν καὶ πάντα λῆθον κινήσας,
 ἐπεὶ ταύτην ἐώρα μηδαμῶς εἵκουσαν, ἀλλὰ τὸ
 πονηρὸν ἔθος, ὡς ἄμαχον τι, προβαλλομένην, ἐδείχθη

καὶ φαρμάκων δραστηκωτέρων. Ἀπόδος οὖν, ἔφη, ἡ
τῇ γυναικὶ τὸ ἴδιον. Τί γὰρ καὶ τῇ Ἀχάβῃ γυναικὶ
ὁμοιοῦν σεκυτὴν ἐσπούδακας; τούτων ὡς ἤκουσεν
Εὐδοξία, θυμῷ πολλῷ τὴν ψυχὴν ἀνεκώθη, καὶ
οἷα τις ἡμιμηνῆς καὶ παράφορος ἰθεῖατο, Ἐγὼ, λέ-
γουσας, τιμωρὸς ἑμαυτῇ ἔσομαι, καὶ οὐχ ὀττως ἐπὶ
πολὺ ἀνέξομαι κατὰ μίαν τῶν ἀτίμων ὑβριζομένη.
Τῇ χάρις δὲ οὐχ ὅπως ὁ ἀμπελῶν, ἀλλ' οὐδὲ τιμῆς
χάριν ὑπὲρ αὐτοῦ τι καταβληθήσεται. Οὕτω τῶν
βασιλείων ὁ μέγας ἐπανελθὼν, τοῖς τοῦ ἱεροῦ θυρω-
ροῖς ἐπιτάττει παραγενομένη τῇ Εὐδοξίᾳ ἐπιζυγῶσαι
τὰς θύρας, καὶ μὴ ἐφεῖναι τὸ παράπαν αὐτῇ τὴν
εἴσοδον.

bilem et immobilem aliquam legem proferre, opus habet austeriore medicamento propter morbi repu-
gnantiam. Redde ergo, inquit, mulieri, quod suum est. Quid enim te uxori Achab studuisti compa-
rare 34? Hæc postquam audivit Eudoxia, ira magna incensa, ignem spirabat: et veluti semi insana
et emotæ mentis, ne poterat quidem omnino contineri: sed clamabat et domum implebat vocifera-
tione, dicens: Ego me ulciscar, nec diu patiar, me tanquam infamem feminam affici contumelia.
Viduae autem non modo vinea, sed nec pro pretio quidem ei quidquam omnino solvetur. Sic ma-
gnus Joannes reversus e regia, præcepit templi janitoribus, ut si accessisset Eudoxia, ei fores protinus
obserarent, neque eam ingredi sinerent.

MB'. Βραχὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ἑορτὴ παρῶν, καθ' ἃ
ἦν τὸ τοῦ θεοῦ σταυροῦ ξύλον ὑψοῦνται. Ὁ τοίνυν
ἄπας λαὸς εἰς τὸν ναὸν συνέρχεται γένους παντός,
καὶ ἡλικίας πάσης, μηδεμίαν ἀπολειπομένης. Οὐδὲ
γὰρ μόνον εἶχον τὴν ἑορτὴν τῆς παρουσίας ὑπόθεσιν,
ἀλλὰ καὶ πολλῷ μᾶλλον τὴν τῆς Ἰωάννου γλώττης
ἀκρόασιν. Πᾶσι γὰρ ἔρωτα τοιοῦτον ἐνήκε τῶν αὐτοῦ
λόγων, ὡς μικροῦ δημηγοροῦντος πολλὰς ἐνθους
γίνεσθαι τοὺς ἀκροατάς, καὶ ὥσπερ ἐξῆρθαι τῆς
αὐτοῦ γλώττης, καὶ ἀλωρεῖσθαι τούτοις μετὰ τῶν
ψυχῶν καὶ τὰ σώματα, ἀκούειν τε τὰ χεῖρα κινου-
τος, οὐχ ὥσπερ λέγοντος, ἀλλὰ βέοντος πότιμόν τι
καὶ νεκταρῶδες καὶ διαιδές. Ταύτην τοι καὶ σπουδὴν
ἄπασαν εἰσηγον μὴ ἀπολειφθῆναι τῆς ἀκρόατος,
καὶ αὐτὰ δὲ τὰ βήματα μὴ ἀπλῶς ἀκούειν, ἀλλὰ δι'
ὀξύγραφον παραλαμβάνειν, καὶ ὡς θησαυροῦς ἀπο-
τίθεσθαι. Ἔς οὖν οὕτω ταῦτα, καὶ ἡ βασιλεὺς μετὰ
πάντων ἐφοῖτα, πολλῆς περὶ αὐτὴν ὄσης τῆς θερα-
πείας καὶ τῆς βασιλικῆς κολακείας καὶ θρόνωσης,
οἱ θυρωροὶ θυρῶν εἶχοντο, καὶ ὅπερ ἦν αὐτοῖς ἐπι-
τεταγμένον ἐποίουν. Ἐφ' ἣ τὰ μέγιστα χλαπήνισα
Εὐδοξία πῦρ ἔπνει, καὶ δεινὸν ἔβόα, καὶ τὸν παρόντα
δῆμον μάρτυρας ἐκάλει τῆς ὑβρείας. Εἶτα καὶ πρὸς
βίαν τῶν θυρῶν ὤθουμένων, εἰς τῶν παρεστῶτων
τὸ ξίφος ἐπισπασάμενος κατὰ τῆς ἱερᾶς ἀνέτεινε
πύλην. Ἄλλ' ἔσχε τὴν θεῖαν διασιν οὐ σχολαίως
ἐπομένην, ἀλλὰ κατὰ πόδας αὐτὸν μετιούσαν. Ἄμα
γὰρ ἦν τὸ ξίφος ἠρκῶς, καὶ ἡ προπετῆς εὐθὺς δεξιὰ
ξηρὰ καὶ ἀργὸς ἰδεῖνυτο, ὡς αὐτὴν τε Εὐδοξίαν,
καὶ ὅσοι περὶ αὐτὴν ἦσαν, θεασαμένους δειμάτος
δεινοῦ πληρωθῆναι. Τὸ γὰρ ὑπὸ τοῦ μεγάλου διατα-
γὴν οὐχ ἀπλῶς ἦν, οὐδὲ τι εἶχε τῶν ἀνθρωπίνων,
ἀλλὰ κατὰ θεῖον ὑπῆρχε ζῆλον, εἰς δόξαν Θεοῦ
γινόμενον· ἡ δὲ αἰτία, τοῦ μὴ καταφρονεῖσθαι τὰ
ἱερᾶς μηδὲ βάπτισμα οὕτω κείσθαι τοῖς ἀναξίτοις.
Πῶς γὰρ ἂν εἴποις ἄξιον, τὴν χρέμασι καὶ ἀρπο-

Hæc cum legisset homo Dei, non fuit retardatum
ejus promptum animi studium, cum statim primum
facto periculo non esset assecutus: neque quod
suum erat, a se non esse consuit faciendum, aut
aliquam attulit excusationem, interjecto tempore
aliquo et dilatione, ut in rebus hujusmodi solet mul-
tis evenire, dum aut cedunt dubitantes, aut tem-
pora reformidant: sed nihil faciens quidquid posset
arcere ejus impetum, ut qui paratus esset toto pede
currere, ille ipse accedit ad imperatricem: et cum
multa dixisset, et omnem lapidem, ut aiunt, mo-
vissset, eam autem vidisset minime cedere, sed im-
proban hanc consuetudinem, tanquam inexpugna-

bilem et immobilem aliquam legem proferre, opus habet austeriore medicamento propter morbi repu-
gnantiam. Redde ergo, inquit, mulieri, quod suum est. Quid enim te uxori Achab studuisti compa-
rare 34? Hæc postquam audivit Eudoxia, ira magna incensa, ignem spirabat: et veluti semi insana
et emotæ mentis, ne poterat quidem omnino contineri: sed clamabat et domum implebat vocifera-
tione, dicens: Ego me ulciscar, nec diu patiar, me tanquam infamem feminam affici contumelia.
Viduae autem non modo vinea, sed nec pro pretio quidem ei quidquam omnino solvetur. Sic ma-
gnus Joannes reversus e regia, præcepit templi janitoribus, ut si accessisset Eudoxia, ei fores protinus
obserarent, neque eam ingredi sinerent.

XLII. Parum temporis intercessit, et aderat dies
festus, quo divinæ crucis lignum in altum tollitur.
Universæ itaque populus confluebat in templum, ne-
que ullum genus aut ulla ætas aberat. Neque enim dies
festus solum eis causa erat, ut venirent: sed multo
magis linguæ Joannis auditio. Omnibus enim inje-
cerat tam vehemens audiendarum orationum sua-
rum desiderium, ut sæpe cum concionaretur, essent
a Deo afflati auditores, et ab ejus lingua quodam-
modo penderent, eisque in sublime tollerentur sim-
ul animæ et corpora, ejusque attenderent labra
quæ movebantur, non tanquam dicentis, sed emit-
tentis quid poculentum nectareumque et perspicuum
Ea de causa studio erat omnibus, ne abesset quis-
quam ab auscultatione, quin etiam ut ipsa quoque
verba non semel audita negligenter, sed omni stu-
dio ea per veloces scriptores exciperent, et tanquam
thesaurum reponerent. Cum ergo hæc ita se habe-
rent, et imperatrix veniret cum omnibus cum magno
comitatu et cum fastu regio, janitores steterunt in
foribus, et fecerunt id quod eis fuerat imperatum.
Quod quidem ferens ægerrime Eudoxia, cœlum
terræ miscebat, et valde vociferabatur, et popu-
lum, qui aderat, vocabat in testimonium, ne abesset quis-
cios ei factæ injuriæ. Deinde etiam cum fores vi-
truderentur, quidam ex iis, qui aderant audacius
aliquod factum volens ostendere, strictum gladium
intendit in sacram illam portam. Divina autem fuit
consecuta justitia, non ut sæpe solet lento passu,
sed evestigio. Nam cum ille ensem sustulisset, si-
mul quoque temeraria dextera exaruit, et exstitit
otiosa. Terret miraculum Eudoxiam. Quinetiam
quicunque eam circumstabant magno timore sunt
affecti. Quod enim a divina lingua Joannis fuerat
imperatum, non temere factum erat, neque depen-
debat ab aliqua mente humana: sed divino zelo

Ὁρᾶς, εἶπεν, ὦ πατερ, ὡς τὰ Ῥωμαίων ἔμῃ δεδούλωται ἐξουσία. Ἐπεὶ δὲ Ἰωάν-
 ἔμοί τε μάλιστα δι' ἔχθρας ἐστὶ πάνυ
 ἀζονευόμενος καὶ τὰ ἔσχατα εἰς ἡμᾶς
 ἐγεται δὲ τινα καὶ δόξαν πρεσβεύειν, τῆς
 ἀπέδουσαν, σοὶ τῶν ἐκκλησιῶν πασῶν τὴν
 διδωμι, καὶ ἀξίω σύνοδον κατ' αὐτοῦ συν-
 ἰ τοῦ θρόνου, καθάπερ ἐστὶ δίκαιον, αὐτὸν
 αὐτὰ τε ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, καὶ σαφῆ τοῦ
 χνη κατὰ τῆς δόξης ὑπεδείκνυ, δῆλη τε
 τι καὶ ἀπαύστου κατὰ τοῦ σοφοῦ πέουσα,
 πρότερον σβέσασα τοὺς θυμούς, εἰ μὴ τὰ
 ἴτη πρὸς πέρας ἀγάγοι. Τούτων ἀκούσας
 δὲ Ἐπιφάνιος πρῶτος εἶπεν· Ὡ τέκνον, τῶν
 ἄκουε. Εἰ μὲν ἀῖρεςίς τις Ἰωάννου κατ-
 αὶ μὴ παρὶθ καλούμενος, ἢ καθαρὸν ταύ-
 ἀπεδείξω, ἢ μετανοήσας διορθώσω τὴν
 ἀξίος οὗτος ἐμοὶ τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὸ
 ἰον ὡς τάχιστα πρὸ ὑμῶν γινέσθω. Εἰ
 ὡς ὑμᾶς ἔλεξεν, ἀποβλήτων αὐτὸν θέσθαι
 σίας ἐκρίνατε, Ἐπιφάνιον ὑμῖν οὐχ ἔξετε
 . Βασιλείων γὰρ μάλιστα, τὸ μὴ ἐν τοῦ-
 ακεῖν, ἀλλὰ χρηστὸς καὶ ἡμέρους ἐαυτοῦς
 κ· εἶπερ δὴ καὶ ὑμῖν βασιλεὺς ἐν οὐρα-
 οῦ κατὰ ἄθροπον ἀμαρτάνοντες, φι-
 δεῖσθε τυγχάνειν διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἴμο-
 γιότητα. Τούτων Εὐδοξία τῶν παρὰ γνώ-
 ασα λόγων ἀνόητόν τι καὶ παρακεκινδυ-
 ἂ τὴν τῆς λύπης ὑπερβολὴν ἀποφθέγγε-
 Ἰωάννης, εἰπούσα, τὴν ὑπερορίαν κατ-
 ς ναοὺς αὐτῆ διανοιγῆναι τῶν εἰδώλων
 καὶ προσκυνητὰ ταῦτα τοῖς νῦν γενέσθαι
 ω. Τί πλέον εἰς κακίαν ἔσχεν Ἡρωδίας
 ἰμωνύμου θάνατον ἐπισπεύσασα, πλὴν δι-
 ἠη διάφορα ἦν, καθ' ἣ τὴν μὲν ἀκολασίας
 δὲ πλεονεξίας ὑπερβολή; Ἀμφοτέραι δὲ
 αὶ τοὺς ἐλέγχους ἐκκλίνας, τὴν ἀμφοτε-
 αγὴν ἐδίψησαν. Ὁ μὲντοι θεὸς Ἐπιφά-
 ἠν ἀτοπίαν τῶν εἰρημένων, Ἀθῶος, εἰπὼν,
 οἰαύτης κρίσεως, εὐθὺς ἐξῆι. Φήμην δὲ
 τούτου τὰς ἀπάντων διέδραμεν ἄκρας, ὡς
 Επιφάνιος ἐπὶ τῆ καθαιρέσει τοῦ πατριάρ-
 οἰ τῆ Εὐδοξία. Ταῦτα δὲ καὶ τὸν μέγαν
 τ' ἀληθὲς ἀγνοῆσαι, ἴσως τοῦ Θεοῦ κρύ-
 ονομίᾳ δὴ θειοτέρᾳ, ἵνα τροπον ἕτερον
 δείξῃ τὰ ἐκατέρων προλέγοντας· ἢ γνῶ-
 ἰωάννην οὐχ ὕγιες εἶναι τὸ φημιζόμενον,
 τῆ τῶν πολλῶν ὑπολήψει συνθέσθαι, ἵνα
 ἰδῶν πρόφασιν Ἐπιφάνιῳ τὸ μέλλον προ-
 Γράψαι τοιγαροῦν Ἐπιφάνιῳ λόγος πρὸς
 πατριάρχην. Ἡ δὲ γραφὴ ἀφελῶς ἔχουσα
 ς· Ἀδελφὲ Ἐπιφάνιε, ἀκήκοά σε ὡς τῆ
 εσας ἐξορίᾳ ἴσθι δὲ δι μὴδὲ αὐτὸς ἐτι
 ὄψει τὸν σόν. Πρὸς ταῦτα τὸν ἱερὸν Ἐπι-
 λιν ἀπλοῖκοις βήμασιν ἀντιθράψαι, οἵσπερ
 δὲ χρῆσομαι· Ἀθλητὰ Ἰωάννη, παῖου καὶ
 οὐδὲ αὐτὸς φθάσεις τὸν τῆς ὑπερορίας
 . Ἀψευδεῖς οὖν ἀμφοτέρων οἱ λόγοι δει-
 Ο τε γὰρ Ἐπιφάνιος εἰς Κύπρον ἀποκλει-

cersito statim Epiphano. Vides, inquit, o pater, que-
 madmodum omnia quidem Romanorum sceptrā
 mihi cedunt, et meæ subjecta sunt potestati: Joannes
 autem est adeo mihi infestus, et tanta est in me
 arrogantis, ut vel extrema afficiat contumelia. Dici-
 tur autem etiam quamdam tenere opinionem, quæ
 discrepat ab Ecclesia. Tu vero (ego enim tibi do
 imperium in omnes Ecclesias, ut nihil tibi sit im-
 pedimento) vide ut adversus eum congreges syno-
 dum, et cum, ut justum est et honestum, e sede de-
 ponas. Hæc et dicebat, et vultu apertius ostendebat
 iræ in sanctum vestigia: et manifeste præ se fere-
 bat, se grave et non cessaturum virus spirare in il-
 lum sapientem, nec exstincturam prius iracundiam,
 quam quod animo agitabat, deduxisset ad effec-
 tum. Hæc cum admirandus audisset Epiphanium,
 non statuit iis, qui rerum potiebantur, in iis, quæ
 non oportebat, gratificari: nec tanti esse faciendum
 eis inservire, ut aliquid fiat præter id, quod Deo vi-
 detur: et ideo eam propius accedens: Non irato ani-
 mo, sed benigne ac placide, o filia, a te audienda
 sunt, quæ nobis dicuntur. Si accusetur quidem
 Joannes alicujus hæresis, et non accedat vocatus,
 vel se purum ostensurus, vel pœnitentia correctu-
 rus ignorantiam, is mihi quidem videtur indignus
 sacerdotio, et quod est imperatum, quamprimum
 fiet a nobis. Sin autem, quod vobis maledixit, pro-
 pter hanc solam causam visum est abdicatum esse
 Joannem ab Ecclesia, Epiphanium non habebitis
 assentientem. Est enim maxime imperatorum, pro-
 pter nihil ejusmodi meminisse acceptæ injuriæ, sed
 se bonos et benignos in omnes ostendere: siquidem
 vobis quoque est alius rex in cœlis: quem, cum ut
 homines peccatis, opus habetis benignum habere
 et propitium, propter suam mansuetudinem in eos,
 qui sunt ejusdem generis. Hæc verba cum audiisset
 Eudoxia non ex sua sententia, inconsideratum
 quiddam planeque, quod nimiam arguebat vecor-
 diam et præcipitationem, propter nimium dolo-
 rem, vel, ut verius dicam, propter summam impro-
 bitatem, stolide est elocuta, dicens: Nisi Joannes
 fuerit e sede depositus, et exsilio (o audacem lin-
 guam) fuerit condemnatus, ipsa permittam aperiri
 templa simulacrorum: nec erit, qui nobis volenti-
 bus, sit impedimento, quo minus illa a quolibet adu-
 rentur. Quidnam habuit amplius Herodias, quos
 eam in vitio superaret, quæ magno studio conten-
 dit, ut fieret cædes ejus, qui erat ejusdem nominis,
 nisi quod non erant utrique eadem vitia: quando-
 quidem illa quidem insigni libidine, hæc autem im-
 moderata laborabat avaritia? Ambæ autem, quod ef-
 fugere vellent reprehensiones, ab ambobus sitie-
 runt magnopere liberari. Divinas autem Epiphā-
 nius perculsus absurditate eorum, quæ dicebantur,
 cum dixisset, Ego judicii, quod sic habet, sum in-
 sons: protinus est egressus. Quædam autem falsa fa-
 ma, quod ex hoc ad omnium aures pervasit, quod
 ipse quoque Epiphānιος huic depositioni patriarchæ
 sit assensus, ad magnum usque Joannem pervadit.

ὑποδιδῶσι μὲν ἢ περὶ τὸν μέγαν τοῦ βασιλέως αἰδῶς, A καὶ ὁ πόθος εἰς λύπην μεταχωρεῖ, καὶ δίδεται τοῖς πονηροῖς ἄδεια μετέρχεσθαι τὰ οἰκεῖα. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀπλῆτης (ἵνα μὴ, κουφότης, λέγων, τῷ δυσφήμῳ φαίνωμαι χαριζόμενος), βῆδρα μὲν οἰκοδομήσαι, βῆδρα δὲ τὰ οἰκοδομηθέντα κατανεγκεῖν· καὶ συνελόντα εἶπεν, ἄπιστος ἀκριβῶς καὶ τῷ παντὶ εὐπαράγωγος, ἀνέμου πεδίον, ὃ φασὶ, καὶ πρᾶγμα κατ' εὐχὴν τοῖς ἀνοητοτέροις. Ἐντεῦθεν Εὐδοξία μὲν τῶν ἐπισκόπων, ὅσοι Θεοφίλου κατεῖπον πρότερον, τοὺς μὲν ἀγαθῶν παροχαῖς, τοὺς δὲ καὶ ἀβουλήτων ἐπιφοραῖς τοῦ λέγειν ἀπέργει. Θεόφιλος δὲ τῶν κατηγορούντων ἀπαλλαγείς, τὴν ἄρξασαν αὐτῷ χάριτος ἀδίκου τοῖς ἴσοις καὶ αὐτὸς, μᾶλλον δὲ πολλῶν μείζονσιν, ἀντιθεραπεύειν ἡξίου· γὰρ τοὺς μὲν δῶροις, τοὺς δὲ ἀπειλαῖς, τοὺς δὲ τρόποις ἑτέροις, οὓς εὐρίσκειν οἶδε μοχθηρὰ B δυνάμειως ἐπιλαδομένη, παραπεισας, καὶ ὄλουσ τῆς ἰδίας γνώμης ἀναρτησάμενος, εἰς τοῦτο κενὰ τὸ πᾶν ἐκίνησε καὶ συνήλασεν, ὡς ἐπιτρέψαι οἱ τοὺς κρατοῦντας σύνοδον κατὰ Ἰωάννου τὴν μεγίστην ἀθροῖσαι. Εὐρῶν δὲ δύο τῶν διακόνων, ὧν ὁ μὲν αἰεὶαν εἶχε μοιχείας, ὁ δὲ φόνου, καὶ παρὰ τοῦτο δὴ πρὸς τοῦ μεγάλου καθήρημένους, τούτους ὁ γεννάδας κατὰ πολλὴν αὐθεντίαν τοῦ δεσμοῦ λύσας, λιβέλλους, ὧν ἕκαστος αὐθὺς δημιουργὸς ἦν, κατὰ τοῦ ἀγίου δοῦναι παρασκευάζει· λιβέλλους πληθεῖς μὲν διαβολῶν ὄντως, ἵχνος δὲ ἀληθείας οὐδ' οἰοῦν ἔχοντας· πλὴν τοῦτο μόνον μετρίως αὐτῆς παραπτόμενον, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὴν ἴσῃν ἔνοιαν, ἐλέγετο παρ' αὐτῶν, ὅτι περ ὕδατος, ἢ οἴνου, ἢ παστιλλοῦ μετὰ τὴν τῶν ἁγίων μετάληψιν ἀπογεύεσθαι παρῆνει. Καὶ τί τοῦτο; Εὐλάβειαν γὰρ νομοθετοῦντος C ἦν, καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ἀκριβούντος πίστεως, ὡς μὴ φθάσαι τινι τῶν ἐκπευμένων καὶ μέρος τι τῶν ἀγασμάτων συνεκπεσεῖν.

quod aquam vel vinum vel pastillum suadebat gustare post communionem iis, qui communicabant. Quid tum? erat enim hoc ejus, qui statuebat ut adhereretur cautio, et qui accurate tenebat ea, quæ sunt nostræ fidei, ne cuiquam contingeret cum iis, quæ expuuntur, etiam ex sanctificatis aliquid excidere.

ME'. Ἦν ἔτι γοῦν τοὺς φλυάρους τούτους λιβέλλους: ὁ δεδωκὼς εἴληφε, Σεβηριανὸν εὐθὺς γὰρ Ἀκάκιον, πρὸς δὲ καὶ Ἀντίοχον, τοὺς ἀμάχους δὴ τῆς κακίας προμάχους, σὺν ἄλλοις τῶν ἐπισκόπων πλείοσι προσεταιρισάμενος ἕξω που τῆς πόλεως Ῥουφίνου δὲ ὁ ἀγρὸς ἦν, ὄνομα Δρῦς, ὑπὸ τῇ Χαλκηδόνι κείμενος), ἐν τούτῳ γενόμενοι τὰ περὶ τοῦ καθελεῖν τὸν μέγαν D συνῆρξαν. Αὐτὸς μέντοι σὺν ἑμὰ τεσσαράκοντα ἐπισκόποις διομιλούμενος, πάνου θαυμάζων ἦν πῶς ἐγκλήμασι τοιοῖτοις ἀγώγιμος ὦν Θεόφιλος, εἶτα παραστήναι κελυσθεῖς, ὥστε λόγον χάριν αὐτῶν ὑποσχέιν, ἀθρόον οὕτω τὰς τῶν κρατούντων ἴσχυσε γνώμης ἔλεῖν, ὡς μὴ μόνον μηδὲν ὑπὲρ τῶν οἰκειῶν εὐθύνοσθαι, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων σχεδὸν καταστήναι κριτὴν οὐδὲν τὸ παράπαν εὐθυνομένων. Εἶτα παρῆνει μὴ μικροψυχεῖν, μηδὲ μέγα τι τὸ παρὸν νομίζειν, ἐθυμομένους τὸ, διὰ πολλῶν θλίψεων εἰσιτητὴν τὴν τῶν οὐρανῶν εἶναι βασιλείαν. Πρὸς τούτοις ἡξίου μηδένα, λέγων, τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν, ἐμὴν χάριν,

A autem perperam exponentes. Dicebant vero viri egregii et facile persuadebant, se quidem dictos fuisse sacerdotes dedecoris: revera enim erant: imperatricem autem esse aperte Jezabelem. Hinc factum est, ut imperatoris quidem in magnum Joannem cederet reverentia, et desiderium transiret in dolorem: daturque præda viris improbis. Ejusmodi enim res est simplicitas, ne dicam levitas et facilitas. Est facilis quidem ad ædificandum: quæ autem sunt jam ædificata, sunt facillima ad destruendum, et ut semel dicam, est omnino valde infidelis et ad ducendum facilis, vento campus, ut aiunt, et res optanda sceleratis. Sic Eudoxia ex episcopis quidem, qui de Theophilo prius male dixerant, alios quidem bonis oblati, alios autem illatis malis arcet a dicendo. Theophilus autem liberatus ab accusatoribus, ei quæ prius non justo ipsum affecerat beneficio, voluit parem atque adeo majorem referre gratiam: et cum alios quidem donis, alios vero minis, alios autem aliis modis, quos scit invenire malitia consecuta potentiam, persuasos ad suam traduxisset voluntatem, et effecisset ut toti a sua penderent sententia, ille tanta improbitate permiscuit et confudit omnia, ut qui rerum potiebantur, ei permetterent congregare synodum maximam adversus Joannem. Cum invenisset autem duos diaconos, quorum alter quidem erat reus adulterii, alter vero cædis, et ideo a magno Joanne fuerant depositi, eos vir ille egregius cum magna auctoritate (o sacræ leges) absolvisset, libellos, quorum ille rursus fuerat opifex, exhibere facit adversus sanctum: libellos, qui erant pleni quidem calumniis, nullum autem habebant vestigium veritatis: nisi quod hoc solum moderate attingebant, etiamsi non ab eis eadem diceretur intelligentia,

XLV. Cum itaque nugaces hos libellos accepisset is qui dederat, et Acacium et Severianum, et præterea Antiochum, invictos, ut ita dicam, vitii propugnatores, cito in suam ascivisset societatem, extra civitatem (erat autem ager Ruffini, nomine Quercus, situs sub Chalcedone) de sancto deponendo execrandi conferebant et contexebant consilia. Ipse vero versans simul cum quadraginta episcopis, valde mirabatur, quemadmodum talibus criminibus obnoxius Theophilus, et deinde adessee jussus et reddere rationem, tam repente eorum, qui rerum potiebantur, animos potuerit capere, ut non solum de suis causam non diceret, sed aliorum etiam propemodum esset iudex, indicta ab eis omnino causa: deinde hortabatur, ne essent parvo et abjecto animo, nec tristitia afficerentur, ne hoc, quod erat præsens, quidpiam magnum esse ducerent, cogitantes quod per multas afflictiones sit intrandum regnum cælorum ab iis

qui ipsū diligunt ³⁵. Deinde rogabat, ne quis sua causa vellet suam relinquere ecclesiam : Sed si vultis mihi, aiebat, gratificari, mementote nostri in vestris orationibus. Hæc dicens, postquam vidit eos vinci lacrymis, ecclesiam autem, ut magis ita dicam, deflere, eos recreabat spiritaliter, et indice sinistræ manus volam pulsans, ut solebat facere in curis animi: Satis, inquit, lamentationum. Quid enim vultis cor mihi frangere? Sed videte, ne relinquatis ecclesias, hoc enim, sicut prius dixi, volo a vobis, si quid aliud, fieri. Cum autem dixisset quidam : Sed necesse et nos manentes in ecclesiis, communicare cum insidiatoribus et dare manum iisdem subscriptionibus; beatus autem protinus: Sed permitto quidem, inquit, ut communices, te omnino abstinens ab ecclesiæ schismatibus, nequaquam autem subscribas, nulliū enim rei mihi sum omnino conscius, cur deponar. Cum ii sic communiter colloquerentur, accedunt quidam afferentes litteras a Theophilo, quarum erat inscriptio: Sancta synodus (32) in Quercu congregata, Joanni : illum quidem adeo nude et tam ignominiose, ut ne nomen quidem darent episcopi, suam eutem revera improbam synagogam, vocantes sanctam synodum. Videbantur enim eum condemnasse vel ante dictam causam, infames scilicet et execrandi eum, in quem non cadit reprehensio, estque purus et mundus. Quidnam autem continebant e litteræ? Libellos accepimus, qui erant pleni multis contra te accusationibus. Oportet ergo te venire, de eis redditurum rationem. Ad hæc Christi discipulus et imitans illius mansuetudinem, tres episcopos cum duobus presbyteris mittit ad eos, ipsum defensuros, sicut ille ipse scribit in epistola (33) ad Innocentium (is autem erat patriarcha Romanus), Misimus ad ipsum, dicens, episcopum Pessinuntis Demetrium, Apaniæ Eulysium, et Apiaræ Lucipinum (34); presbyteros autem Germanum et Severum, cum ea, qua nos oportebat, moderatione respondentem, et dicentes nos non recusare iudicium, sed apertum inimicum et hostem manifestum. Qui enim nondum libellos acceperat, et talia ab initio fecerat, et se ab Ecclesiæ communione et precatione absciderat, accusatores adornabat, clerum transmovebat, et desertas reddebat ecclesias : quomodo is jure potuerit ascendere sedem iudicis, quæ ad eum minime pertinet? Neque enim erat consentaneum, ut qui ex Ægypto erat profectus, esset iudex iis, qui erant in Thracia, et qui ipse erat reus hostisque et inimicus. Sed tamen nihil horum reveritus, sed implere studens ea, quæ statuerat, cum nos significassemus esse paratos diluere crimina vel mille et centum præsentibus episcopis, et nos puros esse ostendere, sicut

³⁵ Act. xxiv, 21.

(32) Synodus anno 403 a Theoph. congregatur; ad quam citatur Joannis Chrys. De hac synodo ad Quereum habita, vide tom. I *Conc. gen.* sub Inno-

Α απολιπειν · ἄλλ' εἴ τί μοι καὶ χρῆζεσθαι βούλεσθε, τοῦτο εἶναι καὶ τὸ μνημονεύειν ἡμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς. Ὡς δὲ ἑώρα συγχεομένους τοὺς δάκρυσι, τῆν Ἐκκλησίαν δὲ μᾶλλον εἶπεῖν ἰποδυρομένους, πατριᾶς ἀνελάμβανε, καὶ τῷ λιχανῷ δακτύλῳ τὸν παρὸν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπικόπτων (οὕτω γὰρ ἐν ταῖς ἐπι νοῦν φροντίσιν εἰῶθει ποιεῖν), Ἄλις, εἶπα, τῶν θρησκῶν · τί μοι συνθρύπτειν βούλεσθε τὴν καρδίαν; ἄλλ' ὅπως τὰς ἐκκλησίας μὴ ἀπολίπητε · τοῦτο γὰρ ὑμῖν καὶ πρότερον ἔφη. Εἰπόντος δὲ τινος, Ἄλλ' ἀνάγκη ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιμένοντες ἡμᾶς κοινωνῆσαι τοῖς ἐπιβούλοις τούτοις, καὶ γεῖρα δοῦναι ταῖς ἴσασιν ὑπογραφαῖς · τὸν μακάριον εὐδῶς, Ἄλλὰ κοινωνῆσαι μὲν, εἶπεῖν, ἐπιτρέπω χάριν τοῦ μὴ σχίσματος ὑμᾶς αἰτίους καταστῆναι τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὑπογράψαι δὲ οὐδένα. Σύνοδος γὰρ οὐδὲν ἔμπροσθεν καθιέρσεως ἄξιον. Τούτων οὕτω διαλεγομένων προσέρχονται τινες γράμματα παρὰ Θεοφίλου κομιζοντες, ὧν ἡ ἐπιγραφή, Ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐπὶ Ἀρῆν συναθροισθεῖσα τῷ Ἰωάννῃ, φιλιῶς οὕτω καὶ ἀτίμως αὐτὸν ὀνομάζουσα, καὶ μὴδὲ ἐπίσκοπον ἀξιούσα καλεῖται. Ἐφῆμισαν γὰρ καθάρσειν αὐτοῦ καταψηφισασθαι καὶ πρὸ ἐξετάσεως τοῦ ἀλήπτου καὶ καθαρῶ οἱ ἐπιβήτοιοι, καὶ κατάπτυστοι, καὶ μυρίων ἀναπειλασμένοι κανῶν. Τίς δὲ καὶ ἡ τῶν ἐγκειμένων δύναμις; Λιθέλλου ἐδεξάμεθα κατὰ σου πολλῶν ὄντας ἀπειρημένους μεσοῦς. Χρὴ οὖν ἀπαντῆσαι σε τὸν ὑπερ εἰπὼν ὑφῆξοντα λόγον. Πρὸς ταῦτα ὁ Χριστοῦ μαθητῆς, καὶ τὴν ἐκείνου ζηλῶν ἐπεικείαν, τρεῖς τῶν ἐπισκόπων ἐξαποσταλας ἅμα δυοῖν πρεσβυτέροις, ὡς αὐτὸς ἐκείνος ἐν τῇ πρὸς Ἰννοκέντιον ἐπιστολῇ, Ἀπεισελέμην, φησι, πρὸς αὐτὸν ἐπίσκοπον τὸν Πιστινοῦντα Διμήτριον, τὸν Ἀπαιεῖας Ἐλύσιον, καὶ τὸν Ἀπαιεῖας Λουπικίτιον · πρεσβυτέρους δὲ Γερμανὸν καὶ Σεβῆρον, μετὰ τῆς προσηκούσης ἡμῖν ἐπεικείας ἀπειρημένοι καὶ λέγοντες, μὴ παραιτεσθαι κρίσιν, Ἄλλ' ἐχθρὸν πρόδηλον καὶ πολέμιον φανερόν. Ὁ γὰρ μηδέπω λιθέλλου δεξάμενος, καὶ τοιαῦτα ἐκ προκειμένων ποιήσας, καὶ ἀποβήξας ἐαυτὸν Ἐκκλησίας, κοινωνίας, εὐχῆς, καὶ κατηγοροῦς ἀλείφων, καὶ κληρὸν μεριστάς, καὶ ἐκκλησίας ἐρημῶν, πῶς ἂν ἦ δικαίος ἐπὶ τὸν τοῦ δικαστοῦ θρόνον ἀναβαίνειν οὐδαμῶθεν αὐτῷ προσήκοντα; Οὐδὲ γὰρ ἀκόλουθον ἦν τὴν ἐξ Αἰγύπτου τοῖς ἐν Θράκη δικάζειν, καὶ τὸν ὑπεύθυνον αἰτίαις ὄντα καὶ ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων αἰδεσθεῖς, ἄλλ' ἄπειροβούλευτο, πληρῶσαι καταπειγόμενος, ἡμῶν δηλωσάντων ὅτι ἔτοιμοι καὶ ἐκατὸν καὶ χιλίων ἐπισκόπων παρόντων ἀποδύσασθαι τὰ ἐγκλήματα καὶ δεῖξα καθαροὺς ὄντας ἐαυτοὺς, ὥσπερ οὖν καὶ ἐσμέν, ὡς ἠέσχετο, ἄλλ' ἀπόντων ἡμῶν καὶ σύνοδος ἐπικαλούμενων, καὶ κρίσιν ἐπιζητούντων, καὶ οὐκ ἐπὶ φαιγόντων, ἄλλ' ἀπήχθειαν φανεράν, καὶ κατηγοροῦς ἐδέχετο, καὶ τοὺς παρ' ἐμοῦ γενομένους ἀκοινωνή-

cent. I.

(33) Ex epistola Chrys. ad Innocentium Papam.

(34) Al. Lucipinum.

τους ἔλυσε καὶ παρ' αὐτῶν ἐπέβαινον τῶν οὐκ ἔχοντων τὰ ἀγκυλίσματα διαλυσαμένων λιθέλλους ἐλάμβανε, καὶ ὑπαμνήματα ἔπραττεν, ἅπερ πάντα παρὰ κανόνων ἀκρολοῦσθαι ἦν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ τὰ ἐξῆς ἡ καλὴ διέξεισι γλωττα, καὶ παρὰ τοῦτο οὐ δεῖ λέγειν ἡμᾶς, παρὸν ἐκείνης ἀκούειν. Ἀπαγγελθείσης δὲ τοῖς περὶ Θεοφίλου τῆς ἀπολογίας, αὐτοὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν εἰρημένων οὐκ ἐνεγκόντες, εἶτα κατὰ τῶν ἀπεσταλμένων τὴν ὀργὴν ἐκένουν, καὶ λαθόμενοι τούτων ἔτυψαν τε καὶ χιτώνας αὐτῶν διέβρηξαν· πρὸς δὲ καὶ σιδηροῖς ἐνὸς τὸν τράχηλον περιέβαλον, ἅπερ ἔτυχον τότε τῷ πατριάρχῃ παρασκευάσαντες. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ πονηροῦ ταύτη διαθέντος αὐτῶν τὴν καρδίαν, καὶ φυγῆς τοῦτον ἐν ἀφανεί καθιστώσει τόπω, τὰ σιδηρὰ ταυτὶ περιδεδημένον. Ἐκείνου τοιγαροῦν, ὡς προεῖρηται, αὐτοὺς μὲν, ἅτε ἐχθροὺς σαφεῖς ὄντας παραιτουμένου, σύνοδον δὲ κωνοκίην ἐπικαλοῦμένου, οἱ ταχεῖς αἵμα ἐκχέει, καὶ μὴ παρόντος μὴδὲ τοῦ παρὰπαν τι ἀπολογουμένου καταψηφίζονται, σαθρὰ τινα λίαν, τοῦ ἀγγελικοῦ κτειπόντες βίου, παίζουσιν ἰοικότες μᾶλλον ἢ σπουδάζουσι, καὶ τὴν ἐν μακρῷ χρόνῳ διαμελετηθεῖσαν κακίαν ἐν μίᾳ ἡμέρᾳ συντελέσαι σπεύσαντες. Δειλὸν γάρ τι τὸ ψεῦδος καὶ δεινῶς εὐπτότητον· ἀμέλει καὶ τὴν πρᾶξιν ἐπιταχύνειν οἶδε, φεύγον τὸν ἔλεγχον. Εἶτα σκεψάμενοι καὶ τὸν βασιλέα συνήγαγον τῆς ψήφου λαβεῖν, ὥστε ἰσχυρότερον θεῖναι τὸ σπουδάζόμενον, συλλαβὰς αὐτῷ πέμπουσιν οὕτω ἔχούσας· Ἐπειδὴ κατηγορηθεὶς Ἰωάννης καὶ ἐπιτῶν χλευσὰ συνειδὼς ἄλλα τε πλεῖστα, καὶ οἱ καὶ καθιστώμενος αἰτίᾳ ὑπόκειται (καθιστώμενος δὲ ἀντικρως τὴν πρὸς τὴν βασιλίδι διαφορὰν ὠνόμαζον) οὐκ ἠθέλησε πρὸς τὴν σύνοδον ἀπαντῆσαι, διὰ ταῦτα γούν καὶ κατὰ κανόνα ἤδη καθρεσθῆ· καὶ τὸ λειπόμενον οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἐπιτρέψαι τὸ ὑμέτερον κράτος καὶ ἄκουσα τοῦτον εἰς τὴν ὑπεροχὴν ἀπελαθῆναι. Ταῦτα τῶν καλῶν ἱερέων, καὶ βραδέων μὲν εἰς ὀργὴν ὀφειλόντων εἶναι, ταχέων δὲ εἰς χρηστότητα, ὧν οἱ ὀδόντες ὄπλα, καὶ βέλη, καὶ ἡ γλώσσα, κατὰ τὸ θετον εἰπεῖν λόγιον, μάχαιρα βέετα. Εἶτα ἐπιτρέψαντος Ἀρχαδίου (πεπιστεύκει γὰρ ὡς ἱερεῖσιν αὐτοῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὰ κρυφῆ καὶ κατὰ διάνοιαν οὐχ ἱερεῖσιν, ἀλλὰ ἱεροσύλοις μᾶλλον ἰοικότες εἰσὶ), τί γίνεται; Κινεῖται μὲν ἅπας ὁ δῆμος, καὶ εἰς πολλὴν ἀθρόως στάσειν ἀνάπτεται· καὶ τοῦτο μὲν τοῦ βασιλέως καταδοῶ, τοῦτο δὲ καὶ Θεοφίλου μᾶλλον τὴν κακίαν ἐλέγχει. Πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν τότε ἀπεχθῶς ἐχόντων μεταβαλόντες, μάτην ἔλεγον διαβεβλήσθαι τὸν ἅγιον, μάρτυρα ἀψευδῆ τὸ συνειδὸς ἔχοντες, καὶ τὴν ἔκδηλον καὶ φανεράν δυσωπηθέντες ἀλήθειαν. Τέλος ἰσχυροτέρας γενομένης τῆς πονηρίας, μᾶλλον δὲ τοῦ ἀγίου τοῦτο θελήσαντος, ἵνα μὴ τις καὶ τολμηθῆ κίνδυνος, ὥσπερ φίλον ἐν ταῖς τοιαύταις στάσει, πρὸς ἐσπέραν ἤδη βλοσταν ἐκβάλλεται, καθάπερ ἐν τῇ αὐτῇ πάλιν πρὸς Ἰννοκέντιον ἐπιστολῇ τῆς χριστιανῆς γλωττίας ἀκούειν ἔξεστιν οὕτω λεγούσης· Τί γὰρ δεῖ πολλὰ λέγειν; Οὐκ ἀπέστη πάντα κοιῶν καὶ πραγματευόμενος, ἕως ἡμᾶς μετὰ δυσσετίας καὶ

nunc sumus, non passus est : sed nobis absentibus et synodum invocantibus, et iudicium requirentibus, et non auditionem fugientibus, sed apertas inimicitias, admisit accusatores, et eos qui excommunicati a me fuerant, absolvit, et ab iis ipsis, qui nondum crimina diluerant, accepit libellos, et exegit commentarios : quæ quidem erant omnia præter canonum consequentiam. Sed hæc quidem, et quæ deinceps sequuntur, egregia illa lingua recenset : et ideo non opus est, ut ea nos dicamus, cum illam audire liceat. Verum enim vero renuntiata defensione iis, qui erant cum Theophilo, ipsi non ferentes veritatem eorum, quæ dicebantur, (quomodo enim, qui spem posuerant mendacium, ut ait beatus Isaias 36, et exspectabant fore, ut eo legerentur ?) iram effuderunt in eos, qui missi fuerant : eosque apprehensos vehementer verberarunt, et eorum tunicas diruperunt : quin etiam ferro, quod tunc parabant in patriarcham, collum unius circumdederunt : quin etiam cum malignus eorum corda sic affecisset, eum mittunt in exsilium, in quemdam locum obscurum et occultum, ferro sic circumdatam. Illo ergo eos, ut diximus, recusante, tanquam apertos inimicos, canonicam autem invocante concilium, qui erant veloces ad effundendum sanguinem, etiam non præsentem aut aliquid respondentem condemnant, cum imbecilla quædam maledicta in vitam congestissimam angelicam, visi potius ludere, quam serio agere, et quæ longo tempore instructa et ordinata fuerat, malitiam uno die temere studentes effectam reddere. Res est enim timida mendacium, et quæ facile potest terreri : et ideo actionum executionem novit accelerare, fugiens omnino, ne vincatur. Deinde cum considerassent fore sibi utile, si haberent imperatorem suæ defensorem sententiæ, ut quod improbe faciebant, redderent validius, ad eum mittunt litteras in hanc sententiam : Quoniam accusatus Joannes, et sibi cum aliorum plurimorum conscius, tum etiam, quod sit reus læsæ majestatis læsam plane majestatem nominantes, quæ ei cum imperatrice fuerat controversiam, non potuit sibi persuadere, ut veniret ad synodum ; propterea si exacte considerentur canones, jam est depositus, nihil restat, nisi ut vestra jubeat potentia eum vel invitum mitti in exsilium. Hæc sunt egregiorum illorum sacerdotum, qui debebant quidem esse tardi ad iram incitandam, urgere autem ad benignitatem : quibus ira ad similitudinem serpentis, et lingua (rursus enim nobiscum loquitur divinus David 37) gladius acutus. Deinde cum jussisset Arcadius (eis enim credebat tanquam sacerdotibus, nesciens eos in interiori homine non esse sacerdotibus, sed potius sacrilegis similes), quid sit ? Movetur quidem universus populus, ut qui sensisset id, quod non erat faciendum, et repente in magnam accenditur seditionem : et par-

tim quidem vociferatur adversus imperatorem, partim autem Theophili quoque et multo magis arguit improbitatem. Multi enim etiam ex iis, qui erant ei infensi, jam mutati, dicebant fuisse sanctum temere accusatum, incorruptum testem habentes omnes conscientiam, apertamque et evidentem reverentes veritatem: tandem autem cum plus valuisset improbitas, imo vero cum justus Joannes hoc voluisset, ne aliquid oriretur periculum, ut solet accidere in talibus seditionibus, profundo vespere expellitur, sicut ipsam linguam auream licet audire in epistola ad Innocentium, quæ sic dicit: Quid enim multa opus est dicere? Non destitit omnia facere et moliri, donec nos cum multa potestate et auctoritate e civitate ejecit et ex ecclesia, et profundo vespere, attracto omni populo, tractus a magistratu civitatis, per mediam civitatem, et per vim deductus sum, in navem immisus, et noctu navigavi, quoniam invocabam synodum ad justam auditionem. Quis hæc audiverit sine lacrymis, etiamsi cor habuerit lapideum? Sed sic quidem expulsus, appellit ad os Ponti, quod vocant Sacrum. Deinde etiam transit Prænetum, aut ab iis potius, qui agebant, transmittitur. Bonus autem Theophilus, postquam evenit, ut ex animi sententia fierent quæ volebat, mittit etiam litteras ad Innocentium Romanum episcopum, eisignificans Joannis depositionem. Qui cum legisset litteras, et in eis vidisset multam insidere perversitatem, ne voluit quidem respondere, ut qui eum magnæ temeritatis damnasset et arrogantiae, quod et solus scripsisset, et quod non aperte scripsisset, quam de causa et cum quibus eum deposuisset. Hinc causam Heraclidis, quem magnus ille Joannes Ephesi constituerat antistitem, tractans Theophilus, et ex eo illi beato tentans labem inurere, ipsum etiam judicavit non præsentem, dicens, quod aliquos injuste verberasset, et per medium forum victos catena circumduxisset. Civibus autem contra dicentibus, non oportere absentes judicari, volentibus vero Alexandrinis attendere accusatores Heraclidis, ex eo orta est seditio: ex seditione autem ventum est ad manus: ex eo vero ad vulnera, ea autem mors quoque est consecuta, quorum omnium Theophilus dictus est et fuit causa. Hæc summe irritarunt Byzantinos, et eum quærebant perdere, et in profundum maris mittere eum qui erat dignus: ille autem postquam sensit persequentes, fuga statim sibi consuluit, et penetralia subiit Ægypti. Quod autem neque prius perturbator jure Dioscoro irascebatur, neque veram et accuratam defendens pietatem erat infestus libris Origenis, sed hinc captabat occasionem deponendi Joannis, ostendit id, quod est postea consecutum. Nam simul atque perfecit quod studebat, cum monachis statim sædus iniit; libros autem admisit (35), quos prius abdicarat synodice. Sed vult etiam reliqua persequi oratio.

XLVI. Interim enim, dum hæc fierent, Deus terremotu terrefecit civitatem, communesque eam agitabant conquassationes, et graves terrores imperatorio imminabant cubiculo: adeo ut populus tu-

(35) Theophilum Origenis errores tantum, non omnes libros damnasse, ex Ecclesiæ catholicæ sententia, quæ ejus Commentarios ita legit, ut ab ejus

αὐθεντίας πάσης τῆς τε πόλεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐξέβαλε· καὶ πρὸς ἐπιπερὸν βεβαίαν τοῦ δόγμου πεντὸς ἐπισυρομένου, ἐλκόμενος ὑπὸ τοῦ Κυρίου σου τῆς πόλεως ἐν μέσῃ τῇ πόλει, καὶ πρὸς βίαν σφοδρὸς κατηγόμενην, καὶ εἰς πλοῖον ἐνεβαλόμεν, καὶ διὰ νυκτὸς ἐπλεον, ἐπειδὴ σύνοδον πρὸς διαίτην ἀκρόασιν ἐπεκαλούμεν. Τίς ταῦτα ἀδοκρυτε, κἂν λιθίνην ἔχη διένοιαν, ἀκούσειεν; Ἄλλ' οὕτω μὲν αὐτὸς Ἐκκλησιῆς τῷ τοῦ Πόντου στόματι, ἔ καὶ ἱερὸν καλοῦσι, προσίσχει. Εἶτα καὶ εἰς Πραίνετον διαβαίνει, ἢ ὑπὸ τῶν ἀγόντων μᾶλλον μεταβιβάζεται. Ὁ δὲ χρηστός Θεόφιλος, ἐπεὶ γέγονεν αὐτῷ τελέσαι τὰ κατὰ γνώμην, γραμμάτια καὶ πρὸς Ἰννοκέντιον τοῦτον τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον πέμπει, δῆλῃν αὐτῷ καθίστάς τὴν ἰωάννου καθαίρεσιν· ὅς καὶ τοὺς γράμμασιν ἐντυχῶν, οὐδὲ ἀντιγράφων ὄλως ἔκρινεν ἄξιον, πολλὴν αὐτοῦ προπέτειαν καὶ τύφον κατεγνωσῆς, ὅτι τε μόνος γράφοι, καὶ ὅτι μηδὲ δηλώσει σαφῶς ὃ χάριν καθέλε, καὶ μετὰ τίνων. Ἐντεῦθεν τὰ κατὰ Ἡρακλείδην, ἣν ὁ μέγας Ἐφέσου πρόεδρος καταστήσας ἦν, ἀναψηλαφῶν ὁ Θεόφιλος, καὶ μῶμον ἐκ τοῦτου περιάψει τῷ μακαρίῳ πειρώμενος, καὶ αὐτὸν ἔκρινε μὴ παρόντα, ὡς εἶη τινὰς ἀδίκως τυκτήσας, καὶ διὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς περινευγῶν ἄλυσαι ἀσμίους. Ἀντιλεγόντων οὖν τῶν τῆς πόλεως μὴ δεῖν κατὰ ἀπόντων δικάζειν, Ἀλεξανδρέων δὲ ἀξιοῦντων τοὺς Ἡρακλείδου κατηγοροῦσι προσέχειν, στέσις ἐκ τούτου φύεται· ἐκ δὲ τῆς, συμπλοκαὶ χειρῶν· ἐκ τούτων, τραύματα· τούτοις δὲ καὶ θάνατος ἠκολούθει· ὧν πάντων Θεόφιλος αἴτιος ἐλέγεται, καὶ ἦν. Ταῦτα Κυζαντίους ἠρέθισεν ἄκρω, καὶ δεύσει αὐτὸν ἐζήτουν, καὶ βοθοὶ ἐκδοῦναι τοὺς θαλαττίους. Ὁ δὲ τῶν διωκόντων ὡς ἤσθετο, φυγὰς εὐθὺς ἔγχετο, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους εἰσέδω μυχούς. Ὅτι δὲ οὐδὲ πρότερον ὁ ταραχοποιὸς οὕτωσι θυμῷ δικαίῳ τοῖς περὶ Διόσκορον χολούμενος ἦν, οὔτε μὲν εἰσέει λογισμῶ τὰς ἑριγένους ἀπήχθετο βίβλους, ἀλλ' ἀφορμὰς ἐντεῦθεν ἑαυτῷ πορίζων πρὸς τὴν τοῦ αἰοῦ καθαίρεσιν, τὸ μετὰ ταῦτα δηλοῖ. Ὅμως γὰρ τὸ σπουδαζόμενον αὐτῷ διήνυστο, καὶ παραχρῆμα τοὺς μοναχοὺς μὲν ἐσπένδετο, τὰς βίβλους δὲ παρεδέχετο, ἃς τῶς συνοδικῶς ἀπεκλήρυττεν, Ἄλλ' ὁ λόγος ἐπιέναι καὶ τὰ λοιπὰ βούλεται.

ΜΣ'. Ἐν ὅσῳ γὰρ ἐπράττετο ταῦτα, νύκτωρ τὴν πόλιν ἔσεισεν ὁ Θεός, καὶ θραύτις καὶ δειμνὰ τινὰ τῷ βασιλικῷ συμπέπτωκε κοιτῶνι, ὡς καὶ θορύβου τὸ πλῆθος ὑποπλησθῆναι, καὶ μέγα βεῶντας ἀννακλι-

erroribus esse cavendum admoneat, docet Baronius tom. V *Annales* an. 403.

σθαι τὸν ἱερέα. Καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτίκα κέντρῳ τινὶ Ἀλυμῆς τὴν καρδίαν πληγεί, μετὰ μὲν ὅς τε γένοιε, καὶ γράμματα βασιλικοῖς τὴν Ἰωάννου ἀνάκλησιν ἐπισμύδει. Πέμπει δὲ μετὰ τῶν γραμμάτων καὶ Βρίσωνα τὸν εὐνοῦχον, τινικαῦτα τῇ βασιλίδι Εὐδοξίᾳ (ἢ ὑπηρετούμενον) ὅς τὸν ἅγιον ἐν Πραϊνέτῳ καταλαβὼν ὑπὸ τῶν ἐγχειρισθέντων φρουρούμενον, ἐπανέλθειν ἕξου καὶ τῇ πόλει στῆσαι τὸν κίνδυνον. Μετ' αὐτὸν δὲ ἄλλοι, καὶ μετ' ἐκείνους ἕτεροι, καὶ πλήρης οὕτω τῶν πεμπομένων ἢ Βόσπορος. Ἐπεὶ οὖν ὑποστρέφειν αὐτὸν ἔγνωσαν ἡ πόλις (τρίτη δὲ ἦν ἐπὶ δεκάτῃ τῷ Νοεμβρίῳ), πῶς ἂν τις τῶν ἐξιώντων ἀριθμήσοι τὸ πᾶθος, πῶς ἐκφράσοι τὴν ἡδονήν; τῶν ποσομῶν γὰρ ἀτεχνῶς ἐμιμῶντο τὰ βέβηλα. Καὶ μυστῆ μὲν ἡ θάλαττα πορθυμένων, μεστὴ δὲ ἤχων, μεστὴ δὲ ἄσματων καὶ ὑμνωδίας. Τοιαῦτα δύνανται ποθοῦ ψυχῆς ἐντακεῖς ἀνδρὸς πολλήν τε ἀρετὴν ἔχοντος, καὶ ὠφελεῖν πλεῖστα δυνάμενον, καὶ πατρικῶς στέργοντος. Τοῦτο τεκμήριον ἀκριβὲς ὑπῆρξεν ἧς ἀπέλασον ἡδονῆς οἱ τῆς χρυσῆς ταύτης γλώττης ἐντροφώτερες τοῖς βέβηλασι. Τὸ γὰρ οὕτως αὐτὸν ἀπειληφότα ἡσθῆναι, σαφῶς ἐδήλου τὴν στέρησιν λύπης αἰεὶ αὐτοῖς καταστῆναι. Λύπη δὲ πολλὴ μετὰ στέρησιν, ἴση εἶναι προὔπαρχουσαν ἡδονῆν μαρτυρεῖ. Ἐπεὶ τοῖσιν ἐπανῶν ἔγγιστα που τῆς πόλεως γίνεταί, οὐ πρότερον εἰσελθεῖν ἕξου, πρὶν ἂν μείζονι κριτήριον τὰ κατ' ἐκείνον ἐπιτραπῇ. Ἀλλὰ τὸ πᾶθος ἤσχαλλε, καὶ τόλμης ἤπτετο, καὶ τοὺς κρατοῦντας ἐλοιδορεῖτο, ἕως ἄπαντες εἰς ταυτὸν συνελθόντες, καὶ τὰ μὲν δεήσει χρησάμενοι, τὰ δὲ καὶ προσβιασάμενοι, πέθουσι μολίς ἐπιθῆναι τῆς πόλεως. Ὡς ἔτι καὶ τῷ θρόνῳ καθίξιν ἐμελλον, ἰσχυρῶς ἀντείχετο, πάλιν δεῖν, λέγων, τὰ ψηφισθέντα δοκιμασθῆναι πρότερον καθολικωτέρως τυχόντα ἐπικρίσεως. Ἀλλ' ὁ τοῦ λαοῦ κρείττων γίνεται πόθος (ἐγλίχοντο γὰρ τῆς μελιχρᾶς ἐπακοῦσαι γλώττης, ἧς συνήθως ἀπέλασον), καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν οὕτως ἀναγῶσι θρόνον. Ὁ δὲ πάντας τε ἡδέως εἶδε, καὶ ὡσπερ ἕθος, τὴν εἰρήνην αὐτοῖς ἐπήρξατο. Οὕτω μὲν ἡ Ἐκκλησία τὸν ἐκείνου συμφρον ἀπολαβοῦσα, καὶ τὸ περιελθὼν αὐτῇ τῆς σκυθρωπὸν λύπασα, ἦνοι καὶ ἔθαλλε ταῖς ποτίμοις αὐτῶν τῶν λόγων ἀρδευομένη πηγῆς. Ἀλλ', ὦ φθόνε, κακὸν ἄμυχον! Σοὶ γὰρ ὄλωσ' οὐκ ἦν ἡρεμεῖν, οὐδέ τινα κόρον ἔσχε τῶν κατ' αὐτοῦ προσβολῶν, ἕως, ἄγριε καὶ ἀτίθασε, τέλειον αὐτὸν ὑποβόηξαι, καὶ μακρὰν θείναι τῆς κούμνης ἰσχυρᾶς, αἶ, αἶ, τὸν καλὸν ποιμένα, καὶ ὀρθαλοῖς ἀγρύπνοις αὐτῆς προϊστάμενον. Πλὴν ἄλλὰ τίνα τρόπον πάντα συνέθη, καὶ πόθεν ἡ ἀφορμὴ τῷ φθόνῳ τοῦ τοσοῦδε κακοῦ;

semper bonis insidiatur. Tibi enim omnino non licebat quiescere, neque ulla te cepit satietas continuorum insultuum, donec, o sœva et agrestis, eum valuisti omnino abrumperere et procul a grege remove, heu! heu! bonum pastorem, et qui vigilantibus oculis ei præerat. Sed quonam modo hæc evenerunt, et undenam rursus invidiæ tanti mali occasio?

ΜΖ'. Στήλη τις ἀργυρᾶ τῆς βασιλίδος ἐγγύς που τοῦ ἱεροῦ, ἢ Σοφία ἐπώνυμον, ἐπὶ κίονος ἦν. Ἐν ταύτῃ συνήθως δημῶδες ἡθροίζοντο παιδικά. Ἔπερ ὁ μέγας ὄβριον εἶναι τοῦ ναοῦ λογισάμενος, διὰ τὸ

multa impleretur, et magna voce clamans, revocaret sacerdotem. Quin etiam ipse quoque imperator vehementi stimulo tristitiæ in corde sauciatus, movetur pœnitentia, et litteris imperatoriis quamprimum magnum illum revocat. Brison autem erat, cui datæ fuerunt litteræ, unus ex eunuchis, qui ministrabant Eudoxiæ. Qui cum pervenisset ad sanctum, qui Præneti asservabatur in custodia, rogavit ut veniret et civitatem liberaret a periculo. Sed non ad Brisonem usque constitit ejus reditus studium et acceleratio: sed post ipsum alii, et post illos alii. Sicque fuit Bosphorus plenus eorum, qui mittebantur. Cum itaque eum redire agnovisset civitas (erat autem decimus tertius Novembris), quemadmodum enumerarit quispiam multitudinem eorum, qui exibant? Quomodo explicarit studium in egrediendo? Quomodo expresserit voluptatem? Plane enim imitabantur fluentia fluviorum, cum alii aliis agminatim succederent. Et erat quidem mare plenum navigiis, plenum autem sonitu canticisque et hymnis, qui Deo cum magna voluptate canebantur. Hoc potest insidens animæ viri desiderium, qui virtute quidem est ornatus, est autem sortitus populi administrationem, et eum amat paterne. Hoc est evidens argumentum voluptatis, qua tunc fruebantur, qui jucundis se explebant fluentis aureæ hujus linguæ. Quod enim, qui eum exceperunt, adeo sunt læti, id ostendebat privationem fuisse causam magni doloris. Magnus autem dolor, post privationem, testatur omnino fuisse parem antea voluptatem. Cum ergo revertens, esset proxime civitatem, nolebat prius ingredi, quam majori judicio res ejus committeretur: sed populus ægre ferebat, et ad audendum jam se parabat, et eos, qui rerum potiebantur, insectabatur maledictis, donec omnes in idem convenientes, et partim quidem utentes precibus, partim autem vim afferentes (audaciæ enim aliquid habet desiderium) vix tandem persuadent ascendere civitatem. Cum vero essent eum in sede collocaturi, ipse rursus resistit vehementius, dicens oportere ea, quæ prius sunt decreta, examinari, et omnino magis generale assequi iudicium. Sed vicit populi iudicium, quod erat fortius omnibus: et sic eum rursus in sedem reducunt patriarchalem. Ille autem et omnes lubenter aspexit, et, ut mos est, pacem eis est precatus. Et sic quidem Ecclesia cum suo sponsum accepisset, et quæ eam circumstibat, tunc solvisset tristitiam, florebat et germinabat irrigata suavissimis verborum ejus fontibus. Sed, o invidia, malum invictum, malum, quod

XLVII. Statua quædam argentea imperatricis prope templum, cui cognomen est Sophia, erat super columnam. In ea de more fiebant ludi quidam publici. Quod quidem cum magnus ille recte

reputasset esse templi contumeliam (ad sacros enim, qui canebantur hymnos, confusæ et inordinatæ voces contra resonabant), sæpe autem adhortatus, non potuisset facere ut cessarent, linguam laxat in eos, qui hæc jubebant fieri. Itaque Eudoxia rursus ad se trahens ea quæ dicebantur, et existimans omnia ad se referri, graviori telo iræ sauciata, erat intolerabilis, nec poterat cohiberi, quantum efficere poterat, universum evertere aggrediens, et nihil aliud effectum reddere machinans, quam opportune eum ulcisci, qui visus fuerat eam afficere injuria (36). Rursus ergo statim congregabatur synodus (37), et litteræ mittebantur imperatoriæ, quæ et alios episcopos et eos, qui nuper accusatores fuerant, evocabant. Cum autem non esset eis honesta causa movendi ea, quorum jam fuerat accusatus, ars tamen non defuit malitiæ. Ad eum enim, qui in rebus ejusmodi erat ingeniosissimus, et ad hæc construenda solertissimus, nempe ad Theophilum, statuerunt scribere, ut vel veniret quamprimum, vel modum eis rursus suggereret, per quem possent adversus Joannis summam contendere veritatem. Ipse autem, ut qui quomodo fugisset esset memor, venire quidem ad eos recusavit, ut quod non esset sibi conducibile: mittit autem tres suis episcopis, eis dato canone ad accusationem (38), quem prius proposuerunt Ariani adversus validum Ecclesiæ propugnaculum, nempe Athanasium, qui dicit: Si quis episcopus aut presbyter juste aut etiam injuste depositus, per se redierit absque synodo Ecclesiæ, ei non detur amplius locus defensionis. Atque sic quidem is, cui nullus erat per improbitate, cochlear Ecclesiæ, Libyca plane fera, ex Ægypto Proteus, jussit eos dicere qui ab ipso missi fuerant, nihil aliud volens efficere, quam ut sic sua esset firma ac rata sententia, et ne viro egregio daretur locus diluendi calumnias, quæ ei objectæ fuerant. Sed ille non vulpinam, sed leoninam potius pellem induens, nempe veritatem, dicit nec se in judicio fuisse, neque accusationem audivisse, neque omnino habuisse tempus ad defensionem: ab imperatore autem fuisse expulsum, et ab illo rursus vel invitum introductum: alioqui autem se scire hunc canonem fuisse compositum ab Arianis: et quoniam non recte se habebat, a Sardicensi synodo fuisse abrogatum (39). Deinde cum simul cum Aca-

(36) Baronius justiore commotionis causam Joannis contra Eudoxiam astruit, quod ejus simulacrum scilicet, non solum Constantinop. veneraretur sed per provincias etiam Ethnicorum Instar circumferretur. Vide præd. Baron. ad an. 404.

(37) Anno 404. Iterum cogitur synodus contra

α τοὺς ἱεροὺς ὕμνοις ἄδομένους ἀτάκτους τε καὶ ἀσέμους ἀντηχεῖσθαι φωνάς, ἐπεὶ πολλὰ παραινέσας καὶ αὐτὴν οὐκ εἶχε, παραχωρεῖ τῇ γλώττῃ κατὰ τῶν τῶτα γενέσθαι κελεύόντων. Ἡ τοίνυν Εὐδοξία πάλιν εἰς ἐαυτὴν ἔλκουσα τὰ λεγόμενα, καὶ πρὸς αὐτὴν ἐκφέρεσθαι τὸ πᾶν οἰομένη, βαρυτέρῳ τυχεῖσα τοῦ θυμοῦ κέντρῳ ἀφόρητός τε καὶ ἀκάθεκτος ἦν, γὰρ θάλασσαν μιγνύσα, καὶ τὸ πᾶν στρέφουσα, οὐδὲν ἄλλο περαίνειν βουλομένη πρότερον, ἢ ἀμύνεσθαι τὸν δόξαντα ὕδρικέναι. Εὐθὺς οὖν σύνοδος ἐκροτεῖτο πάλιν, καὶ βασιλικὰ πρὸς τοῦτω γράμματα διεπέμποντο, ἄλλους τε τῶν ἐπισκόπων, καὶ τοὺς πρώην κατηγοροὺς μετακαλούμενα. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν αὐτοῖς εὐπρόσωπος ἀφορμὴ τοῦ τὰ ἤδη κατηγορηθέντα κινεῖν, ὅμως οὐκ ἄσπορον κατέστη τοῖς ποιητοῖς, βμαθεν ἐκ ἐτέρου σπουδάσασιν, ὃ γινῶναι παρ' ἐαυτῶν ἄσπορον ἦν. Τί οὖν σκέπονται, καὶ ποῦ φέρονται; Πρὸς τὸν σοφὸν τὰ τοιαῦτα καὶ περιμώτατον καιουργεῖν γράφειν ἐγνωσαν, καὶ παρ' αὐτοῦ διὰ χθῆναι τὴν τῶν ἀπορομύμενων εὐρεσιν. Γράφουσι οὖν Θεοφιλῶ ἢ ἀπαντῆσαι τὸ τάχος κάλις, ἢ τρόπον αὐτοῖς ὑποθέσθαι, δι' οὗ ἂν δυνηθεῖεν πρὸς τὴν πολλὴν Ἰωάννου διαπραλαίειν ἀλγήθειαν. Αὐτὸς οὖν συνειδώς, ὅπως ἀπέδρα πρότερον, τὸ μὲν ἀπαντήσῃ, ἄτε μὴ λυσιτελοῦν αὐτῷ, παρητήσατο τρεῖς δὲ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπων ἐκπέμπει, κανόνα δούς εἰς κατηγορίαν, ὃν Ἀρειανοὶ πρότερον κατὰ τοῦ σιγγῆτος τῆς Ἐκκλησίας ἐροίσματος Ἀθανασίου προέτειναν. Εἰ τις ἐπίσκοπος, λέγοντα, ἢ πρεσβύτερος δικαίως ἢ καὶ ἀδίκως καθαιρεθεὶς, ἐαυτῷ ἐπανέλθῃ συνόδου διὰ τῆς Ἐκκλησίας, τῷ τοιοῦτω μετὰ ἐπιπέσει χάραν ἀπολογίας. Οὕτω μὲν οὖν ὁ μηδενὴ τὴν κωνηρίαν ἰσοῦμενος, ὁ τῆς Ἐκκλησίας δοξάζων τὸ λιθυκὸν θηρίον, ὁ ἐξ Αἰγύπτου Πρωτεύς, οὕτως ἐκείνους τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεῖσιν ἐπέτρεψε λέγειν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὴν αὐτοῦ βουλόμενος ψήφον κρατεῖν, καὶ μηδὲ χάραν δοθῆναι τῷ μακαρίῳ τὰς διαβολὰς ἀποδύσασθαι. Αὐτὸς δὲ μήτε δικάσασθαι ἔφη, μήτε γραφῆς ἀκοῦσαι, μήθ' ὄλω; καιροῦ τυχεῖν εἰς ἀπολογίαν· ὑπὸ βασιλείως δὲ ἐξωσθῆναι, καὶ παρ' ἐκείνου πάλιν εἰσαχθῆναι, καὶ μὴ βουλόμενος· ἄλλως τε ἢ καὶ τὸν κανόνα τοῦτον ὑπ' Ἀρειανῶν οὕτω συντεθέντα, καὶ ὅτι μὴ καλῶς εἶχεν, ὑπὸ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου διαστράφέντα· εἶτα τοῖς περὶ Ἀκάκιον καὶ Ἀντιόχου, Σεβηριανὸν τε καὶ Κυρῖνον, καὶ τοῦ μέρους Ἰωάννου δέκα συνεισεβθόντων εἰς βασιλέα, καὶ τῶν μὲν διαινομένων τὸν ἤδη λεχθέντα συντηρεῖσθαι κανόνα, οἷς γε καὶ ὑπὸ ὀρθοδόξων συντεθειμένον, τῶν δὲ αἰρετικῆς αὐτὸν φρενὸς εἶναι λεγόντων, καὶ ὑπὸ τούτων κακούρθως ἐξευρημένον, ἀνθ' ὧν πολλὰκις τῆς Ἐκκλησίας ἀδίκως ἀπελαθεὶς Ἀθανάσιος, εἶτα καιροῦ τυγχάνων ἐαυτῷ ἐπισήμει· καὶ οὕτω Ἰωάννης οὐδὲ καθήρηται πρότερον, ἀλλ' οὕτως ὑπὸ κέ-

virum Dei. Vide Niceph. lib. XIII, c. 17; Soer. lib. XI, c. 16; Sozom. lib. VIII, cap. 20, 21; Bar. ad an. 404.

(38) Erat hic canon concilii Antiocheni in E-cæniis, ab Arianis celebrati, ut notat Bar.

(39) Concil. Sardic. c. 3.

μητος ἐξελαυνεται, και οὐδὲ ἑαυτῷ ἐπεισῆθεν, ἀλλὰ ἅ τῷ σπ̄ κράτει, φησίν, εἴξας, ὡ βασιλεῦ, μᾶλλον δὲ βιασθεῖς. Τέλος ὑπογραψάτωσαν, οἱ τῆς Ἰωάννου και Θεοῦ μοίρας εἶπον, οὗτοι (τοὺς περὶ τὸν Ἀκάκιον και Ἀντιοχον λέγοντες) οἱ ὀρθοδόξων εἶναι τὸν κανόνα διατεινόμενοι τῆς αὐτῆς εἶναι πίστεως τοῖς ἐκτεθειμένοι, και διαλύουσι τὸ ἀμφίβολον. Ἐπήνεσεν ὁ βασιλεὺς τὸ εἰρημένον, ὡς καλῶς ἔχον, και γίνεσθαι οὕτως ἐπέτρεπεν· οἱ δὲ ὑπέσχοντο μὲν ποιῆσειν, ἀπέσχοντο δὲ τὸ μὴ ἀσφαλῆς τοῦ πράγματος ὑπεύσαντες.

ΜΗ'. Ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων ὄντων, και τοῦ μὲν ὡς ἄριστα τὴν Ἐκκλησίαν διέποντος ἔτος ἐντελῆς μετὰ τὴν ἀνάκλησιν, τῶν δὲ τὰ ἑαυτῶν ποιούντων, και τί μὴ κινούντων, ὡστε τὸν ἅγιον τοῦ θρόνου καταγαγεῖν, ἐπειπερ ἡ τοῦ Πάσχα παρὶδὼλιν ἑορτῆ, τῶν συχῶν ὀχλήσεων ἡ βασιλεὺς ἠττηθεῖς, δηλοῖ τῷ πατριάρχῃ τῆς Ἐκκλησίας ὑπεξελεθῆναι, ὑπὸ συνόδων ἤδη δεῖν καταψηφισθέντα. Πρὸς ταῦτα τοιγαροῦν ὁ μέγας, εἶπατε τῷ βασιλεῖ, ἔφη. Ἐγὼ παρὰ τοῦ Θεοῦ και Σωτῆρος τὴν Ἐκκλησίαν ἐπιτραπέως, ὑποχωρησαι ταύτης ἐκὼν δέδοικα. Εἰ δέ σοι τοῦτα κατὰ γνώμην, ὡ βασιλεῦ, ἀλλὰ βίβ με τύτης ἔξωσον, ἵν' ἔχω τῆς οἰονεῖ λειποταξίας ἀπολογία, τὴν σε σὴν ἐξουσίαν, και τὴν ἐμοῦ παρὰ γνώμην αὐτῆς κατέλειψιν. Πέμψαντες τοίνυν, τῆς μὲν λειτουργίας αὐτὸν ἀπέχεσθαι παραγγέλλουσι, τῷ ἐπισκοπεῖν δὲ τὸ παρὸν ἐνδιατρίβειν παρχωροῦσι, δεισαντες, οἶμαι, μὴ τι πάλιν και Θεὸς ἄνωθεν ἐπιδικᾷ τῇ τόλμῃ, και ἵν' ἐγγύς αὐτὸν ἔχοντες διορθώσωσι. Οὕτως οὖν ἰδιόξων μετὰξὺ διῆγεν ὁ μέγας διαλέξων τε και τῶν καλῶν τῆς γλώττης βεβημάτων εἰργόμενος. Ἐπεὶ δὲ και ἡ τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἡμέρα ἦν, ὁ βασιλεὺς τοὺς περὶ Ἀκάκιον τε και Ἀντιοχον μεταστειλάμενος, τί δεοῖ πράττειν ἠρώτα. Σκεπέτε γάρ, ἔφη, και εἰ καλῶς ἔχει τὰ παρ' ὑμῶν εἰσηγούμενα. Οἱ δὲ, Ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν, εἶπον, ἡ Ἰωάννου καθάρσεις, εὐκότα τυχοῖ τοις, τὸ αἶμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, εἰποῦσι, και οὐ πολὺ πορῶ τῆς γνώμης αὐτῶν φθεγξάμενοι. Καὶ οὕτως ἐρήμην καταψηφίζονται τοῦ δικαίου, μήτε λόγου μεταδόντες, ἐφ' οἷς κατηγοροῦν, μήτε ἀπολογία ἐντιανού παρ' ἐκείνου δεξάμενοι. Ταῦτ' οὖν μαθόντες οἱ τῆς Ἰωάννου μερίδος, οἱ μὲν ἐπίσκοποι, λύπη και δάκρυσι δόντες ἑαυτοῦς, ταῖς καταγωγαῖς ἡσύχαζον· ἱερεῖς δὲ και ὄσοι τοῦ κλήρου ἔν τισι τῶν εὐκτερίων οἴκων περὶ τὸν τόπον, ὃς Κωνσταντιναί λέγεται, συναγόμενοι, μετὰ πολλοῦ τοῦ συνδεδραμηκότος πλήθους τῶν ἱερῶν ὕμνων και τῆς συνήθους εἴχοντο δοξολογίας, βραχίσματός τε θείου τοῦς προσιόντας ἤξίου. Δεισαντες οἱ τοῦ πονηροῦ συνεδρίου, μὴ τῷ ἱερῷ προσβλῶν, ὡς ἔθος, ὁ

38 Matth. xxvii, 25.

(40) Elpidium Laodiceæ Syriae episcopum fuisse, memorat ex Palladio Baron. qui hujus causæ declarationem perfacilem imperatori proposuerit.

pulsus Athanasius, deinde occasionem nactus, per se rediit: et quod Joannes ne prius quidem fuerit depositus, et neque per se rursus esset ingressus: sed tuo cedens imperio, aiebant, o imperator, imo vero per vim coactus. Postremo inscribantur (40), dicebant, ii qui sunt Joannis et Dei partis, et isti, Acacium dicentes et Antiochum, qui orthodoxum affirmant esse canonem; et fateantur se esse ejusdem fidei, cujus ii, qui ediderunt: et sic solvitur id, de quo dubitatur. Laudavit quod dictum fuerat imperator, ut quod recte se haberet, et sic jussit eos facere. Illi autem se facturos quidem sunt polliciti, præ se ferentes, se confidere: destiterunt vero, ut qui sint suspicati rem minime esse tutam.

XLVIII. Cum res ita se haberent, et ille quidem anno integro optime administraret Ecclesiam post revocationem: isti autem, quæ sibi erant propria, facerent: ea vero erant artes et imposturæ: et quid non moverent, ut Sanctum e sede deponerent, etiamsi non potuerint ejus spiritus dejicere? Cum adesset festus dies Paschæ, a multis molestiis, quas ei exhibuerunt isti, victus imperator, significat patriarchæ, ut excedat ex ecclesia, ut qui jam a duabus synodis sit condemnatus. Adhæc magnus ille Joannes: Ego, inquit, cui Deus et Servator Ecclesiam tradidit quendam, ab ea mea sponte vereor recedere. Sin autem hoc ita tibi videtur, o imperator, at me ex ea vi expelle, ut me possim omnino defendere, quod ordine vel vi deseruerim. Ad eum itaque mittentes prohibent quidem sacrificare: concedunt autem, ut in præsentia quidem versetur in episcopatu; timentes, ut opinor, ne Deus rursus desuper ferat sententiam in eorum audaciam, et ut prope eum habentes, Dei iram per ipsum reprimant. Sic ergo seorsum interim egit vir ille magnus, cessans a sermonibus et pulchris linguæ fluentis. Cum autem esset dies magni Sabbati (41), imperator fecit quod non recte se habebat, nec animi erat imperatorii. Accersitis Acacio et Antiocho, rogavit quidnam oporteret facere. Sed oportet, inquit, considerare, an Deo grata sint, quæ a vobis fiunt. Illi autem (quid enim erat eis Deus curæ?), In nostrum, inquiunt, redeat caput Joannis depositio: similia iis, qui dixerunt: « Sanguis ejus super nos 38, » et non procul ab eorum sententia, elocuti. Sic absentem condemnant virum justum, cum nec de iis, quorum accusabatur, dicendi potestatem ei permisissent, quod est commune omnibus, qui judicant sine ulla animi perturbatione: neque ab illo ullam accepissent defensionem. Cum hæc autem audivissent, qui erant a partibus Joannis, episcopi quidem se animi ægritudine dedentes et lacrynis, in angulis latebant et silentium agebant in habitaculis: sacerdotes autem et quicumque erant ex clero, congregabantur ad quasdam ædes

(41) Nota, cum esset dies magni Sabbati, hoc est, Sabbatum sanctum.

oratorias (vocatur autem locus Constantianæ) et cum magna concurrisset multitudo, iis omnibus curæ erant sacri hymni et consueta glorificatio : præterea vero eos quoque, qui accedebant, divino dignabantur baptismo. Tinentes ergo, qui erant improbi concilii, ne si in templum, ut solebat, venisset imperator, et vidisset id vacuum populo, hinc quidem sentiret populi in magnum Joannem benevolentiam, eorum autem, ut erat consentaneum, condemnaret invidiam : efficiunt ut quidem Lucius dux militum numeri gravis armaturæ, quem etiam fama erat esse gentilem religione, vadens convocaret populum ad ecclesiam, mansuetudine primum utens et persuasione, lege ut aiunt Bœotia; sin minus, vim etiam inferret, lanceam miscens cum caduceo. Ille autem cum statim cum iis, quos habebat, quadringentis vesperæ irruisset, illa fecit, quæ par erat eos solos pati, qui fecerant : dicere autem et explicare non nos oportet, sed id concedere illi linguæ omnium pulcherrimæ, et eam audire narrantem. Ipse enim sicut fortiter sustinuit, ita etiam vere narravit quod accidit. Scribens enim ad Innocentium, et quæ ausi fuerant, oratione persequens, eum autem antea diximus Romanum fuisse episcopum, sic rem tractavit: Quomodo quæ hic facta sunt deinceps, narraverim, quæ omnem superant tragœdiam? Quænam ea explicarit oratio? Quænam aures ea absque horrore acceperint? Nam cum nos eadem sicut prius proponeremus, repente multitudo militum in ipso magno Sabbato, die jam inclinante ad vesperam, in ecclesias irruens, universum clerum, qui erat nobiscum, expulit, armisque circumdedit; et mulieres, quæ se ad baptismum exuerant, ex ædibus oratoriis nudæ eo tempore evaserunt, metu gravis hujus irruptionis, ne eum quidem, quem decet mulieres, pudoris ornatum induere permixtæ: multæ vero etiam acceptis vulneribus expulsæ sunt, et lavacra sanguine sunt impleta, et sacra fluentia sanguine evaserunt purpurea. Et nec hic quidem malum constitit : sed ingressi milites, ubi sancta erant reposita, quorum, sicut cognovimus, nonnulli non erant mysteriis initiati quæ intus erant, omnia viderunt, et sanctissimus Christi sanguis, ut in tanto tumultu, in prædictorum militum vestes fuit effusus (42), et tanquam in barbarica captivitate ausi sunt illa omnia, et populi eiectione fuit in solitudinem, et universus populi cœtus versabatur extra civitatem: et in tali festo ecclesiæ erant inanes populo, et plus quam quadraginta episcopi, qui nobiscum communicabant, cum populo et clero temere expulsi sunt, gemitusque et planctus erat in solitudinibus, et qualibet pars civitatis erat plena his calamitatibus. Nam propter insignem iniquitatem, non solum qui patiebantur, sed etiam qui nihil

(42) Nota hic contra hujus temporis hæreticos, qui negant asservendam sacratissimam Eucharistiam, quam non tantum sub specie panis, sed et

βασιλεύς, καὶ τοῦ λαοῦ κενωθὲν αὐτὸ θεασάμενος, κίθησιν μὲν ἐντεῦθεν λάβοι τῆς τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν μέγαν εὐνοίας, αὐτῶν δὲ βασκανίαν εὐθὺς καταγῆ, παρασκευάζουσι Λουκιὸν τινα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀπλοφόρων ἡγούμενον, ὃς καὶ Ἑλληνα τὴν θρησκείαν ὁ τῶν πολλῶν εἶχε λόγος, ἀπελθόντα, τὸ πλήθος εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετακαλέσασθαι, ἐπεικεία τὸ πρῶτον καὶ πειθοῖ χρώμενον, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ βίαν ἐπαγαγεῖν. Ὁ δ' εὐθὺς πρὸς [Ἰσ. σὺν] τετρακοσίαις, οἷς περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἐσπέραις ἐπισκευῶν, ἐκείνα εἰργάσατο, ἃ πειθεῖν μὲν τοὺς δεδρακότας μόνως ἦν ἄξιον· εἰπεῖν δὲ καὶ διασαφῆσαι παραχωρεῖν ἡμᾶς προσήχον τῇ καλλίστῃ γλωσσῶν, καὶ παρ' αὐτῆς ἀκούειν διηγουμένης. Αὐτὸς γὰρ ὡσπερ ὑπέστη γενναίως, οὕτω δὴ καὶ γενναϊότατα διηγῆσατο. Καὶ γὰρ ἐπιστέλλων Ἰννοκεντίῳ, καὶ τὰ τοιμηθέντα δεξιῶν (Ῥώμης δὲ αὐτὸν ἐπίσκοπον ὁ λόγος φθάσας ἐξέλωσε), διέλαβεν οὕτω· Πῶς ἂν τὰ ἐνταῦθα διηγησάμεθα λοιπὸν, πᾶσαν ὑπερβαίνοντα τρυφώδαν; τίς αὐτὰ περαστῆσει λόγος; ποῖα χωρὶς φρίκης δέξεται ἀκοή; Ἡμῶν γὰρ ταῦτα, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον, προτεινόντων, ἀθρόον στρατιωτῶν πλήθος αὐτῶν τῷ μετ' ἄλλω Σαββάτῳ, πρὸς ἐσπέρην λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἐπειγομένης, ταῖς ἐκκλησίαις ἐπισσελθόντες, τὴν κλήρον ἅπαντα τὸν σὺν ἡμῖν πρὸς βίαν ἐξέβαλον, καὶ ὄπλοις τὸ βῆμα περιστοιχίσαντο. Καὶ γυναῖκες τῶν εὐκτηρίων οἴκων, πρὸς τὸ βάπτισμα ἀποδυσάμεναι, κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν γυμναῖ ἐφυγον ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς χυλεπῆς; ταύτης ἐφόδου, οὐδὲ τὴν πρέπουσαν γυναῖξιν εὐσχημοσύνην συγχωρούμεναι περιβῆσθαι. Πολλὰ δὲ καὶ τραύματα δεξάμεναι ἐπέβηλοντο, καὶ αἵματος αἰ κολυμῆθραι ἐπέβησαν, καὶ τὰ ἱερὰ ἀπὸ τῶν αἱμάτων ἐφοινίσσαντο νέκτα. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα εἰστέθει τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἴθα τὰ ἄγρια ἀπέκειτο, εἰσελθόντες οἱ στρατιῶται, ὧν ἴσα καθὼς ἐπέγνωμεν, καὶ ἀμύητοι ἦσαν, πάντα τὰ εἰσῶν τὰ ἔνδον, καὶ τὸ ἀγιώτατον αἶμα τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἐν τοσοῦτῳ θορύβῳ εἰς τὰ τῶν προσηρμένων στρατιωτῶν ἱμάτια ἐξεχεῖτο, καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ βαρβαρικῇ, πάντα ἐτολμᾶτο· καὶ ὁ δῆμος πρὸς τὴν ἐρημίαν ἠλαύνετο, καὶ ἅπας ὁ λαὸς τῆς πόλεως ἔξω διέτριβε. Καὶ κενὰ ἐν ἑορτῇ τοιαύτῃ τῶν λαῶν αἱ ἐκκλησίαι ἐγίνοντο, καὶ πλείους ἢ τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι οἱ οἰκονομοῦντες ἡμῖν μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου εἰλῆ καὶ μάτην ἠλαύνοντο. Καὶ ὀλουγὰ καὶ οἰρωγὰ τὰς οἰκίας κατὰ τὰς ἐρημίας καὶ κατὰ πᾶν τῆς πόλεως μέρος τῶν συμφορῶν ἐπέβησαν τούτων. Διὰ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρανομίας, οὐχ οἱ πάσχοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ μηδὲν τοιοῦτον ὑπομένοντες, συνήλθον ἡμῖν, οὐχὶ ὁμοῖοι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰρετικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνας. Ὡς τῆς πόλεως κατὰ κράτος ἀλούσης, οὕτως ἐν θορύβοις καὶ ταρχαῖς καὶ ὀλουγῇς ἅπαντα ἦν. Καὶ ταῦτα ἐτολμᾶτο παρὰ γνώμην τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, νυκτὸς καταλαβούσης, ἐπιπέ-

vini asservatam, hæc Chrysostomi memorat epistola. Idem etiam S. Gregor. Dial. l. III, c. 36, asruit.

πων αὐτὰ κατασκευαζόντων, καὶ πολλαχοῦ στρατηγούντων, οἱ οὐκ ἠσχύοντο καμπιθούκτωρας ἀντιδιακόων προηγουμένους ἔχοντες, Ἡμέρας δὲ γενομένης, πᾶσα ἡ πόλις ἔξω των τειχῶν μετακίετο, ὑπὸ δένδρα καὶ νάπας, καθάπερ πρόβατα διεσπαρμένα, τὴν ἑορτὴν ἐπιτελοῦντες. Ἄλλ' οὕτω μὲν ἡ χυρσὴ γλῶσσα. Τοιαῦτα δὲ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα οἱ καλοὶ ποιμένες καὶ ψυχῶν προστασίαν πεπιστευμένοι τῷ ἀναστάντι ἐκαρποφόρου. Ἐντεῦθεν καὶ διατάγματα πανταχοῦ προτίθετο, τῆς Ἰωάννου διεργοντα κοινωνίας ἃ τοσοῦτον ἐκράτει, ὡς τὴν ἐναντίαν μᾶλλον εὐληφότεν παραγγέλλειν, καὶ ταύτη πλέον τοδὸς πολέμουμένους βρωνύοντα, ὡσπερ δὴ τοῦ Θεοῦ τρόπος ἐν καιροῖς τοιούτοις οἰκονομουμένος. Καὶ γὰρ καὶ αἱ ἐκκλησίαι καὶ ὁ ἀριθμὸς ἰῶξευε καθ' ἐκάστην τῶν ἐκείνῃ προστιθεμένων. Ἐν τούτοις οὖν τῆς Πεντηκοστῆς ἡδὴ καταλαβούσης, ἐπεὶ οὐκ ἦν ὄλως τῷ διαδόλῳ φορητὰ τὰ γενόμενα, προσελθόντες οἱς ἐκεῖνος ἐνέπνει, καὶ θεραπευτὰς εἶχε γνησίους, Σοὶ μὲν, τῷ βασιλεὶ ἔφησα, ἐξουσία τῶν ἀνθρωπίνων παρά Θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἡμῖν ἐπιτέτραπται. Τοιγαρτοὶ μήτε ἱερέων ἱερώτερος, μήτε κανόνων ἀκριβέστερος εἶναι βουλόμενος, παρχώρει τῶν τοιούτων ἡμῖν. Ἐφημεν σοὶ καὶ πρότερον, βασιλεῦ, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν εἶη τὴν ἡμετέραν ἡ Ἰωάννου καθάρσεις. Μὴ τοίνυν φριδόμενος τοῦ ἐνός, τοὺς πάντας θέλε λυπεῖν. Τότε παρρησιαῖα πέμφας ὁ βασιλεὺς, Οἱ κατήγοροί σοι, γνωρίζει τῷ πατριάρχῃ, τὸ κρίμα τὸ σὲν, ὅπως ἂν ἔγχοι, καὶ ἦν ἔθεντο ψῆφον τῆς καθαιρέσεως, κατὰ τῆς ἐαυτῶν ἔλκουσι κεφαλῆς. Τῷ Θεῷ τοίνυν τὰ κατὰ σαυτὸν ἐπιτρέψας, τῆς Ἐκκλησίας ἀπόστηθι. Τί τοῦτο, ἀνδρῶν εὐμεταβαλῶτατε, καὶ βασιλεῶν τῷ κρατεῖν ἀγενέστερα; πῶς ᾧ τοσαύτην εἰσήμεγας τὴν σπουδὴν ἐκ τῆς Ἀντιοχείων μέτακαλούμενος, καὶ Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν πιστεύων, καὶ οὐ πεῖραν ὄσην ἔσχες τῆς ἀρετῆς, τοῦτον οὐ τῆς Ἐκκλησίας ἀπλῶς ἐκδέδληκας, ἀλλὰ καὶ ὑπερορίαν αὐτοῦ κατεδίκασας, ἀνδρὰ τὴν Χριστοῦ ζημιώσας ποίμνην, Οὐ, κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον εἶπε, οὐδὲ ὁ πᾶς κόσμος ἄξιος; Ἄλλὰ καὶ σὲ πάντως ἠπάτησεν Εὐα, ἡ δολιωτάτη, φημί, γυναικῶν, ἡ γνώμη καὶ γλώτταν ὀφιώδης καὶ μοχθηρὰ, ὡσπερ δι' ἐκείνης ὁ ὄφις, οὕτως αὐτὴ διὰ τῶν οὐ καλῶν ποιμένων εἰς ὠτα τὰ σὰ λαλήσασα. Τούτων ὁ μέγας ἀκούσας, μηδὲν σκυθρωπὸν ἢ κατηφὲς μήτ' ἐν καρδίᾳ δεξάμενος, μήτ' ἐν ὄψει παρασημίνας, Δεῦτε, τοὶς περὶ αὐτὸν ἐπισκόποις ἔφη, τῷ ἀγγέλῳ τῆς Ἐκκλησίας ἡδὴ καὶ συνταξώμεθα. Εἶτα μετὰ τὴν καθήκουσαν προσευχὴν, πολλὰ περὶ τῆς ὀρθοδόξου διαμαρτύρεται πίστως, καὶ ταύτης ἀμεταθέτως ἔχεσθαι παραινέει, ἔπειτα καὶ πάσας αὐτοῖς αἰρέσεις ἀπαγορεύει. Οὕτως ὁμιλίας ἔχοντι προσέρχεται τις ἀγγέλλων τὸν θεομισθὲ Λούκιον μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος προσάγειν οὕτω παρεσκευασμένον, ὡς, εἴπερ ἀναβᾶλη τὴν ἔξοδον, καὶ βίαν ἐπενεγκέτω, καὶ μεθ' ὕδρεως ἐξῶσαι τῆς Ἐκκλησίας. Κλονεῖται δὲ καὶ τὸ πλῆθος τὴν σὴν οὐχ οἶδόν τε δὲ ὑπομενῖναι

30 Hebr. xi, 28.

A tale sustinebant, per consensum nobiscum dolorem accipiebant: non solum qui erant ejusdem opinionis, sed etiam hæretici, et Judæi, et gentiles: perinde ac si vi capta esset civitas, sic in tumultibus, perturbationibus et gemitibus erant omnia. Et hæc facta sunt præter sententiam pii imperatoris, noctu hæc comparantibus episcopis, et multis in locis exercentibus munus ducis exercitus, qui non erubescerant pro diaconis campi ductores habere præcedentes. Cum autem fuisset dies, tota civitas inigravit extra mœnia, sub arboribus et nemoribus sicut dispersæ oves festum celebrantes. Sed sic quidem lingua illa aurea. Hæc autem in festo Paschæ egregii pastores et quibus animarum cura erat credita, obtulerunt ei, qui surrexerat. Hinc etiam in omniem partem missa sunt edicta, quæ prohibebant ab Joannis communione: quæ tantam vim habuerunt, perinde ac si præcepissent contrarium: et eos, qui oppugnabantur, magis sic confirmarunt: quem quidem modum solet tenere Deus in hujusmodi temporibus Ecclesiæ, certe et numerus crescebat assidue eorum, qui illi adjiciebantur. Interim autem dum jam venisset Pentecoste, quoniam fieri non poterat, ut occulto inimicò hæc essent tolerabilia, accedentes ii, quos ille inspirabat, et a quibus ipse valde observabatur: Tibi quidem, dixerunt imperatori, rerum humanarum data est a Deo potestas, sed Ecclesiarum res sunt nobis commissæ. Itaque nec sacerdotibus sanctorum, nec canonicis volens majorem habere auctoritatem, hæc relinque episcopis. Tibi quidem prius quoque diximus, o imperator, in nostrum redeat caput Joannis depositio. Vide ergo, ne unum sic complectens, omnes pergas afficere tristitia. Non amplius hæc sustinere poterat imperator, sed protinus aperte mittens, significat patriarchæ in hunc modum: Accusatores tui judicium tuum, quomodocunque se habeat, et quam depositionis tulerunt sententiam, trahunt in suum caput. Item itaque tuam Deo committens, recede ab Ecclesia. Quid hoc, o virorum longe mutabilis-ime, et imperatorum in administrando imperio ignavissime, quomodo cui tantum adhibuisti studium, eum accersens Antiochia, et Christi ei credens Ecclesiam, cujus virtutis non parvum fecisti periculum, eum non solum ejecisti ex Ecclesia: sed eum etiam virum turpiter damnasti exsilio. Christi gregem damno afficiens: quo quidem viro, ut cum magno dicam Paulo, ne dignus quidem erat universus mundus? Sed te quoque omnino cepit mulier. Eva rursus tuas aures, quæ sunt faciles, decepit miserabiliter: quomodo per illam serpens, ita ipsa per non bonos pastores cordis virus evomens. Hæc cum magnus ille audivisset, nullo mœrore aut tristitia, nec in corde affectus, nec vultu præ se ferens, sed virum ostendens in tentationibus, sicut in tempestate gubernatorem: Adeste, inquit suis episcopis, jam valere jubeamus

angelum Ecclesiæ. Deinde post factas, quas conveniebat, preces, de fide orthodoxa multa testificatur, et hortatur, ut eam sequantur immutabiliter. Præterea vero eis quoque prohibet omnes hæreses. cum hæc autem verba faceret, accedit quidam, nuntians Deo invisum Lucium cum suo exercitu accedere ita paratum, ut si qua fiat in exitu dilatio, non sileat omnino nec mitigetur: sed manum quoque protinus afferat, et cum contumelia expellat ex Ecclesia. Porro autem commovetur quoque populus, qui ferre non potest sui privationem. Expellit ergo accelerare exitum, ne forte te nimium defendens populus, quod absit ut videamus, manes conserat cum militibus, et inducatur ut aliquid faciat nimis præceps et periculosum. Hæc cum magnus audisset Joannes, episcopisque aliquot porrecta dextera (neque enim, ut omnibus porrigeret, concedebat tempus), et osculo miserabiles miscuisset lacrymas, propterea quod separaretur a familiaribus, deinde etiam jussisset valere reliquos, præcepit ut tibi utique manerent, donec cum paululum abscessisset, reverteretur.

XLIX. Hæc cum dixisset, sacrum ingreditur baptisterium, et sanctam vocat Olympiadem: est autem omnino clara mulier vel solo nomine. Sed non fuerit fortasse deterius permittere orationi, ut se paululum recreet ejus bonorum deliciis. Ea cum et genere et divitiis et specie corporis et aliis hujusmodi valde resplenderet, cum viro quidem jungitur matrimonio, sed non amittit virginitatem: sed cum sic cum eo vixisset circa viginti menses, ille autem excessisset ex hominibus, etsi non ea esset ætate, cui pudori essent secundæ nuptiæ, pulchrum revera anplexa temperantiam, per totam vitam eam amare voluit: et licet imperator eam vocaret ad matrimonium suorum cognatorum, et eam magnis afficeret honoribus, illa omnibus relictis deliciis, ut quæ cum ingenuis nihil haberent commune, se contemplantur jejuniis, non solum cibi, sed etiam somni, pulchre exercens corpus, et id studens habere opem ferens, non autem insidians ad virtutem: temperantiam ac pudicitiam complectens usque ad cogitationem, non solum usque ad contactum. Postquam autem omnium bonorum fuit domina, ea in usus sanctorum studuit effundere: fuitque diaconissa totius Ecclesiæ, propter insignem ejus pietatem et hospitalitatem. Eos enim maxime, qui virtutem exercebant, hospitio magnifice excipiebat, et quocumque poterat officio hilariter prosequabatur. Quæ etiam Theophilum tanquam Dei amicum observans, suam in eum ostendit magnificentiam, etiamsi ejus linguæ impudentiam et maledicentiam ne ipsa quidem omnino potuit effugere, data ei occasione, quod quos ille fuerat persecutus, Ammonium scilicet et Isidorum, viros Deo charos, exceperit (43). Atque omnium quidem, sicut dixi, viro- rum virtutis amantium magnam curam gerebat, et eis omnibus modis providebat: huic autem viro beato fuit etiam familiaris, quomodo Thecla Paulo, ab ejus lingua tota vita dependens. Quoniam vero cum ea aliæ quoque erant diaconissæ, Procula, et Pentadia, et Sylvana (44), quæ bonam partem ele-

(43) De Ammonio et Isidoro Origenistis ab Olympiâ, inscie tamen susceptis, vide quæ superius dicta

Α στέρησιν. Ἐπιταχῶναι τοιγαροῦν λυσिताλεῖ τὴν ἐξέλευσιν, μὴ ποτέ σου λίαν ἀντιποιούμενος ὁ λαός, καὶ εἰς χεῖρας τοῖς στρατιώταις ἔλθῃ, καὶ τῶν παραδόλων ἐργάσασθαι προαχθῆ. Τούτων ὁ μίγας ἀκούσας, δεξιάν τισι τῶν ἐπισκόπων (οὐδὲ γὰρ εἶδεν πάντιν ὁ καιρός) ἐμβαλὼν, καὶ τῷ φιλήματι μίγας δάκρυον διὰ τὴν τῶν συνήθων ζημίαν, εἶτα καὶ τοῖς λοιποῖς συνταξάμενος, ἐνταυθὰ που παρηγγύα μίγας, "Ἔως ἀπελθὼν, φησί, μικρὸν ἀνεθῶ.

ΜΘ'. Οὕτως εἰπὼν, ἐπὶ τὸν ἱερὸν εἰσέρχεται βαπτιστήρα, καὶ Ὀλυμπιάδα καλεῖ τὴν ὄσιαν. Ἄγλη δὲ ἡ γυνὴ πάντως πρὸς αὐτοῦ τοῦ δνόματος. Ὅμως οὐ χεῖρον ἔφεται μικρὸν καὶ τῷ λόγῳ, καὶ παρατροπῆσαι τῶν τῆς καλῶν, ἢ ζημίαν ὀπομεῖναι τελείαν ἡδίστης οὕτω καὶ ψυχωφελούς διηγήσεως. Αὐτὴ γένει καὶ πλούτῳ καὶ ὥρᾳ σώματος, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὁμοίως ἔχουσιν ἀτεχνῶς διαλάμψασα, ἀνδρὶ συνάπτεται μὲν, τὴν δὲ παρθενίαν οὐκ ἀποβάλλεται. Ἄλλ' οὕτως αὐτῷ περὶ που μῆνας εἰκοσι συμδιώσασα, ἐπεὶ ἐκεῖνος ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, καίτοι τὴν ἡλικίαν οὐκ ἔχουσα τοὺς δευτέρους γέμους ἀισχυομένην, αὐτὴ τὴν σωφοσύνην ἀσπασμένην, στέργειν αὐτὴν εἶλετο διὰ βίον, καὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως αὐτὴν εἰς συγγενεῖς ἔλκοντος γέμους, νηστείας δὲ μᾶλλον καὶ ἀγρυπνίας, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐντροφῶσα τῶν ἐπιπόνων. Ὡς ἤδη καὶ τῆς ἐπίσης πάσης κατέστη κυρία, ἐπὶ τὴν θεραπείαν αὐτὴν τῶν ἀγίων ἐκκενοῦν ἔγνω, διάκονός τε τῆς Ἐκκλησίας ἤξιωτο καταστῆναι πάσης, διὰ πολλὴν, ἣν εἶχε τῆς εὐλαθείας περιουσίαν, καὶ τὸ τῆς φιλοφρονείας ἐπιφανέστατον. Ἦν γὰρ καὶ μάλιστα τοὺς ἀρετῶν μετιόντες ἐνεζῶσα φιλοτιμίας, καὶ θεραπείαν, εἰ εἰς ἐστὶ, προσέχουσα, ἢ καὶ θεοφιλῶ πολλὰς τε ἐκείνης μεγαλόψυχον ἐπεδείξατο· κἂν τῆς ἐκείνου γλώττης ἐὶ φιλολοῦδρον οὐδὲ αὐτὴ ἔσχατον ἠδυνήθη φυγεῖν, πρὸφρασιν δοῦσα, τὸ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ διωχθέντας, τοὺς περὶ Ἀμμωνιον φημι καὶ Ἰσίδωρον, ἄνδρες θεοφιλεῖς ὑποδέξασθαι. Πάντων μὲν οὖν, ὡς περὶ Ἰβαν, τῶν φιλαρέτων ἀνδρῶν θερμῶς ἐπέθετο, καὶ προνοίας αὐτοὺς πάσης ἤξιον· τῷ δὲ μακαρίῳ τούτῳ καὶ συνήθῃ ἐγένετο, καθάπερ θείκλα τῷ Παύλῳ, τῆς αὐτοῦ γλώττης ἔλω βίῳ ἐαυτὴν ἐξαρτήσασα. Ἐπεὶ δὲ αὐτῇ καὶ ἕτεραι διάκονοι συνῆσαν, Πρόκλα τε καὶ Πενταδία καὶ Σιλβανή, καὶ αὐτὰς τότε συγκαλέσας, δεῦτε, ἔφη, θυγατέρες, πρόσχετε μοι τὸν νοῦν. Τάχα γὰρ καὶ πρὸς τέλος ἤδη κλίνει τὰ κατ' ἐμὲ, καὶ οὐκέτι με κατὰ τὸν νῦν ὄψεσθε κόσμον. Ταύτην δὲ ὁμῶν δέομαι δάσιν τὴν ἐσχάτην, μηδὲν τῆς συνήθους περὶ τὸν τοῦ θεοῦ ναδὸν προσεδείξαι

sunt.

(44) Al. *Salvinam*.

καὶ πίστεως καθυφείναι. Καὶ ἴσος ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ (τὸ γὰρ εἶναι τὴν Ἐκκλησίαν ἔρημον ἐπισκόπου πάντως οὐκ ἔσται), ὃς ἂν οὖν κατὰ τὴν πάντων συναίνεσιν ἐπ' αὐτὸν ἀναχθῆ, τούτω καθάπερ δὴ καὶ ἐμοὶ τὴν κεφαλὴν ὑμεῖς ὑποκλίνατε, καὶ μου τῆς ἀγάπης ἐν ταῖς προσευχαῖς μέμνησθε. Ἐπὶ τούτοις ἐπεὶ ἰσχυρῶς αὐτῶν ἡ λύπη καθίκετο, καὶ τοῖς δάκρυσι συνεχύθησαν, ἔλεγόν τε τὴν στέρησιν οὐ φορητὴν αὐταῖς εἶναι, καὶ τοῖς ποσὶ προσέκειντο τοῖς αὐτοῦ γοερὸν ὑλολύουσαι, ἐκεῖνος ἴτα μὴ τῷ ὄγλῳ πρὸς αἴσθησιν τὸ πρᾶγμα πεσὸν θόρυβον ἐμβάλλῃ, νέυει τῶν πρεσβυτέρων τινὲ μεταστῆσαι ταύτας, καὶ το μὲν ὑποζύγιον, οὐ καὶ ἐπιβαίνειν εἰώθει (λαθεῖν γὰρ ἠδούλετο) πρὸς ταῖς δυτικαῖς πόλεις στῆναι καλεῖται· αὐτὸς δὲ διὰ τῶν ἀνατολικῶν ἔξεισι, καὶ μετὰ ὀλίγων τινῶν πρὸς τὸν αἰγιαλὸν καταχθεις, ἔπλεεν. Ἄλλ' οἷον ἄρα καὶ μνήμης ἄξιον εἰς ἔλεγχον τῆς τῶν μοχθηρῶν κακίας ὁ λόγος ἐπεύδων μικροῦ καὶ κερδέραμε; Τὸ γὰρ πονηρὸν ἐλεῖνο συνέδριον, ἐπεὶ ἔδει μετὰ τῶν ἄλλων ὧν ἐπῆγον τῷ ἀγῶνι κακῶν, μηδὲ φόβου αὐτοὺς ἀποσχέσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸν διὰ ζήφους ὠδινῆσαι κατ' αὐτοῦ θάνατον, οὐδέτης τῶν τινος πρεσβυτέρων, Ἐλπίδιος ὄνομα, πεντήκοντα νομισμάτων ὑπ' ἐκείνων, φεῦ! τὴν δεξιὰν μισθωθείς, ἐπιβουλεύσειν ἔμελλε τῷ δικαίῳ, καὶ φωραθείς (οὐδὲ γὰρ ἀφῆκεν οἷς οἶδε λόγοις ἡ πάντων ἐπιτροπεύουσα Πρόνοια) ἐνίους τῶν κατασχόντων οἷς εἶχε ζήφεισι, τοὺς μὲν ἀνεῖλε, τοὺς δὲ καὶ χαλεπῶς ἐπληξεν. Ἄλλ' οὕτω μὲν ὁ μέγας ἔπλει, καὶ εὐρὸς τὴν ὑπερολίαν ἀπήγετο. Ἐδὸν δὲ τὸ πλῆθος καὶ λύπη διεμερρίζοντο· λύπη μὲν, τοὺς εὐσεβεῖς τε καὶ ὀρθοδόξους καὶ τοὺς χρυσοῦς ἐκείνου λόγους ζημιωθέντας μετὰ τῆς σεμνῆς ὕψεως· ἠδὸν δὲ Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας, οἷς καὶ εἰς ἑορτὴν τὸ πρᾶγμα κατίστη, τοὺς ἐλέγχους πάντος τῆς ἐκείνου γλώττης διαφυγοῦσιν, ὥσει βελῆ ἐν χειρὶ δυνατοῦ ταβὸς καρδίαις ἀφιεμένους· οἱ καὶ κατεμωκῶντο καὶ κατέπειζον, καὶ πολὺν γέλωτα τῆς τῶν κρατούντων κατέχεον εὐθηλας, ὡς μικροῦ καὶ δι' οἴκτου τιθεσθαι τὴν τῶν Χριστιανῶν συμφορὰν.

Reprehensiones omnino effugissent: reprehensiones, inquam, quæ tanquam tela in manu potentis, ut cum divino dicam Davide 40, in corda eorum immittebantur: qui et irridebant, et ludificabantur, et in principum stultitiam risum effundebant maximum, ut Christianorum calamitatis propemodum etiam miserentur.

Ν'. Ἐξίφνης δὲ γίνεται τι πρᾶγμα φοβερὸν καὶ μέχρι τῆς ἀκοῆς ἐρχόμενον, τοῦ θεοῦ πάντως οὕτως οικονομούντος, ὥσπερ τὸν σεισμὸν πρότερον, εἰς δόξαν μὲν τῶν αὐτοῦ θεραπόντων, φόβον δὲ καὶ συναίσθησιν τῶν σφόδρα τολμηρῶν καὶ θρασεῶν, μονονουχί μετὰ τοῦ Δαβὶδ κηρύττον· οἱ παραπικραίνοντες μὴ ὑφούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς. Αὐτῆς γὰρ ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ μέγας τῆς Ἐκκλησίας ἀστὴρ, οἷα πρὸς τινὰς δυσμας τὴν ὑπερολίαν ἐχώρει, πῦρ θεῖον ἐκ μέσου τοῦ θρόνου, ᾧ προσεδρεύων τὰς ἱεράς ἐπιτάξεις διδάχας, ὑπ' οὐδεμιᾶς χειρὸς ἀναφθάν, διὰ τῶν ἱερῶν ἀλύσεων ἀνετίρπεν εἰς ὕψος. Εἴτα τὴν στέγην διαφαγὸν, κατὰ τῶν νώτων τῶν σεπτῶν δωμάτων ἐχώρει. Ἐνεῦθεν ἀνεμος τὴν γλόγγα παραλαβὼν,

gerant convenienter divino Christi verbo, cum ipsas quoque tunc magnus ille convocasset: Adeste huc, inquit, filiæ, animum mihi adhibete. Res enim nostræ utique jam ten' lunt ad finem, nec me amplius videbitis in hoc mundo. Hanc autem a vobis extremam rogo petitionem, ut de vestra in Dei templum assiduitate et fide nihil remittatis, et quicumque hanc sedem ascenderit (fieri enim non poterit, ut Ecclesia omnino careat episcopo), ei vos sicut mihi capita inclinatis, et mei dilectionis in precibus memineritis. Post hæc cum eas dolor vehementer invasisset, et protinus fuissent confusæ lacrymis, et dicerent ejus privationem non futuram eis tolerabilem, et ejus pedes pensarent, ejulantes miserabiliter, ille, ne si populus id sensisset, afferret tumultum, annuit uni ex presbyteris, ut eas abduceret: et jumentum quidem, quod solebat ascendere (volebat enim latere), jussit statui ad portas Occidentales: ipse autem per portam Orientalem simul est egressus, et cum paucis ad litus deductus navigavit. Sed qualem rem, et quam dignam, quæ commemoretur ad plane arguendam improborum malitiam, festinans oratio propemodum prætermisit? Improbum enim illud concilium, cum oporteret cum aliis malis, quæ sancto intentabant, ne ipsos quidem a cæde abstinere, sed etiam inique gladio cædem in eum parturire, famulus cujusdam ex presbyteris, nomine Elpidius, quinquaginta nummis, pro dolor, ab illis conductus, erat viro justo paraturus insidias. Qui quidem deprehensus (neque enim quibus novit rationibus, sicut eum latere Dei providentia) nonnullos ex iis, qui eum comprehenderant, iis quos habuit ensibus interfecit: alios autem graviter vulneravit. Sed ille quidem magnus sic navigabat et abibat in exsilium, populus autem partim lætitia, partim dolore afficiebatur: dolore quidem pii, qui privati erant suavibus illius orationibus cum venerando aspectu: lætitia vero Judæi et gentiles, quibus hæc res dies erat festus, ut qui illius lingua

L. Fit autem statim res quædam terribilis, si vel solum ad aures perveniat, Deo hæc providente, sicut etiam prius terræ motum, ad gloriam quidem suorum famulorum, metum autem et conscientie terrorem eorum, qui sunt audaces et temerarii, qui etiam propemodum emittebat vocem Davidis 41, « Qui exacerbant, ne extollantur in seipsis. » Eo enim die, quo magna illa stella Ecclesiæ, veluti ad quemdam occasum ibat in exsilium, ignis divinus ex illa sede, in qua assidens sacram effundebat doctrinam, a nulla manu accensus, per sacras catenas serpit in altum. Deinde cum tectum exedisset, processit per summam superficiem venerandarum ædium. Hinc cum vehemens ventus flammam inva-

sisset, eam in domum senatus evocat, quæ sita erat A
longo abhinc spatio. Erat autem res valde admira-
bilis, quemadmodum flamma tanquam animatum
quidpiam, iis, quæ erant intermedia, pepercerit et
ea transilierit: ne posset aliquis id, quod factum
fuerat, ascribere viciniam, et tam magnum opus et
tam diuturnum, materia quidem pretiosissimum,
pulchritudine autem speciosissimum, exustum trium
horarum spatio, redactum sit in nihilum. Sic autem
ignis serpens et in orbem depascens, soli rursus
parcit domunculæ in qua servabantur vasa sacra.
Quod quidem non absque Dei numine nec casu
factum est: sed ne sycophantis præberet occasio-
nem, ex sacrorum vasorum interitu, sancto viro
inurendi calumniam. Quid ergo? cum hinc oportet
improbos tanquam percussum, ut aiunt, pisca-
torem sapere: illi male faciendi hinc majorem
sumentes occasionem, pergebant ea persequi, quæ
solebant: et multos quidem ex episcopis et sacer-
dotibus, multos autem ex aliis quoque, qui favebant
partibus Joannis, vehementer puniebant, di-
centes ab iis ignem fuisse injectum, dum vellent
facere rem gratam patriarchæ. Sed persequatur
oratio ea, quæ consequuntur, et quomodo se habuerit
exsilium, singulatim declaret.

LI. Sic ergo magnus homo Dei et fortissimus athleta
veritatis, a sævis militibus ducebatur in quoddam
desertum Armeniæ oppidulum nomine Cucusum (45),
multis tunc et assidue Isauris id depopulantibus,
et incursiones facientibus. Fuit autem hoc factum
consulto, ut arbitror, ut cum aliis malis, inimicis-
simis quoque eorum manibus traderetur. Quæ vero
ille in via passus sit, et cum quam multis decertans
malis, nec sic quidem abjecerit curam Dei Eccle-
siarum, quemnam alium aut jucundius, aut aper-
tius, aut verius dicentem audiemus, quam illum? Hæc
enim, in una epistola, quam ad suos scribit, tractat
lingua illa aurea. Si enim carcerem habitatis, et ca-
tena vincitæstis, et cum squalidis et sordidis inclusi
estis, propterea quod non assentiamini eorum ini-
quitati, exsultate et lætemini, coronemini et cho-
ros ducite, quod hæc sint vobis occasio copiosa-
rum mercedum. Nam nos quoque tabefacti et con-
sumpti sumus: mortes passi sumus numerabiles.
Hæc autem possunt melius reuuntiare, qui vel bre-
vi temporis momento nobiscum sunt versati: cum
quibus ne potui quidem loqui, cum oppressus es-
sem assiduis feribus. Quibus cum laborarem, et
noctu et interdum cogebam iter ingredi, et æstu ob-
sessus, et vigilia perditus, et privatione necessario-
rum, et egestate eorum, qui mei curam gererent. D
Iis enim, qui metalla, fodiant, et carceres habitant,
graviora passi sumus et patimur. Vix tandem au-
tem perveni Cæsaream, tanquam qui venissem a
tempestate in portum. Sed nec hic portus potuit
recreare mala fluctuum, adeo nos omnino prius
tempus confecerat. Sed tamen cum venissem
Cæsaream, non parum respiravi, quod aquam
bibere puram, quod panem sumpsisti non olentem,
nec durum, quod non amplius fui ablutus

ἐπὶ τὸν τῆς συγχλήτου γερούσιας οἶκον διὰ μακροῦ
τοῦ μέσου κείμενον ἐκκαλεῖται, καθάπερ τινὸς ἔμφρο-
νον τῶν μεταξὺ φεισαμένην, ὡς μὴ τῇ ἐγγύτητι αὐτῆς
ἔχειν τὸ γεγονός ἐπιφράρειν· καὶ τριῶν ὥρων ἔργον
τοιοῦτον μέγα καὶ πολυχρόνιον, ὕλη μὲν πολυταλέ-
στατον, κάλλει δὲ ὠραιότατον, ἐκκαυθὲν εἰς ἄπει-
πρὸς τὸ μὴ ἂν ὤχετο. Οὕτω δὲ παραθέον τὸ πῦρ καὶ
τὰ κύκλω διανεμέμενον, μόνου τοῦ οἰκίσκου φείσεται
πάλιν, ἐν ᾧ τῶν ἱερῶν σκευῶν ἐτηρεῖτο τὸ πλῆθος,
οὐ τὸν χρυσὸν εὐλαβοῦμενον, οὐδὲ τὴν ἄλλην ὕλην,
ὡς ἂν εἴποι τις, τὴν τιμίαν, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῖς συ-
κοφάνταις χώραν παράσχη διαβολῆς, καὶ ὑπόνοιαν
ὕφαιρέσεως τῇ τῶν κειμηλίων ἀπωλείᾳ τῶ ἀγίῳ προ-
τρέψωσι. Τί οὖν; δέον ἐντεῖθεν τοὺς πονηροὺς, ὡς
ἀλίεα πληγέντα, φασί, νοῦν οἴσειν, οἱ δὲ καὶ πρόφρα-
σειν τοῦτο ποιησάμενοι τοῦ κακῶς ὄρεῖν, πολλοὺς τῶν
ἐπισκόπων, μᾶλλον καὶ ἱερῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν
τῆς Ἰωάννου μοίρας ἐδίξον, ὑπὸ τούτων λέγονται
ὑποβλήθητι τὸ πῦρ τῷ πατριάρχῃ χαρίζομενον.

ΝΑ'. Οὕτω μὲν οὖν ὁ μέγας τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐπὶ
τῆς ἀληθείας ἀγωνιστῆς ἀμοχος, ὑπὸ στρατιωτῶν ἤρ-
το εἰς ἔρημόν τι τῆς Ἀρμενίας πολίχνην (Κουκουσὶ
δομα), πολλῶν αὐτὸ τότε καὶ συνεχῶς Ἰσαύρων κατα-
τρεχόντων. Ἐπίτηδες οἶμαι τοῦτο γενόμενον, ὡς περὶ
τῶν ἄλλων κακῶν καὶ χειρῶν αὐτὸν ταῖς ἐξόχαις
παραδοθῆναι. Ἄ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπέστη, καὶ δεῖκα
δὴ καὶ ἡλικίῳι παλαιῶν κακοῖς, οὐδ' οὕτως ἡμέλει
τοῦ τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καλῶς ἔχειν, ἢ ἐπι-
ρου λέγοντος, ἢ ἐκείνου, ἡδίου, ἢ σαφέστερον, ἢ ἀληθι-
στερον, ἀκούοιμεν ἂν; καὶ ταῦτα γὰρ ἐν μῆτι τῶν ἐπι-
στολῶν ἡ χρυσῇ γλῶττα πρὸς τοὺς τῆς αὐτοῦ μερῶς
φρίν· Εἰ γὰρ καὶ δεσμοτῆριον οἰκεῖτε, καὶ ἀλώσει
περικεῖσθε, καὶ μετὰ τῶν ἀχμῶντων καὶ ῥυπῶντων
ἐστὲ κατακεκλεισμένοι ἐνεκεν τοῦ μὴ συνδέσθαι τῇ
τούτων παρανομίᾳ, ἀλλ' οὖν σκιρτᾶτε καὶ ἀγγαλιῶ-
σθε, στεφανοῦσθε καὶ χορεύετε, δεῖ πολλῆς ἔμπορας
ὑμῖν ὑπόθεσις ταῦτα· ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς, ἀνηλώθημεν,
ἔδαπανήθημεν, μυρίοις ἀπεθάνομεν θανάτοις· καὶ
ταῦτα ἴσασιν ἀκριβέστερον ἀναγγεῖλαι οἱ καὶ βρο-
χεῖαν ῥοπὴν ἡμῖν συγγενομένοι· πρὸς οὓς οὐδὲ ἐπ-
λεχθῆναι τι ἐδυνήθεν, ὑπὸ τῶν συνεχῶν πορευτῶν κατα-
βληθέντων· οὓς ἔχων καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὑπο-
πάρειν ἠναγκαζομένην, καὶ θάλπει πολιορκούμενος, καὶ
ὑπὸ ἀγρυπνίας διαφθειρόμενος, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν ἐπι-
δείων ἐρημίας ἀπολλόμενος, καὶ τῆς τῶν προστα-
μένων ἀπορίας. Καὶ γὰρ τῶν τὰ μέταλλα ἐργαζομέ-
νων, καὶ τὰ δεσμοτῆρια οἰκούντων, χαλεπότερα
καὶ πεπόνθαμεν καὶ πάσχομεν. Ὅψι δὲ ποτὶ καὶ
μόλις ἐπέτυχον τῆς Καισαρείας, ὡς ἐπὶ χειμῶντι
εἰς λιμένα ἐλθόν. ἀλλ' οὐδὲ ὁ λιμὴν οὗτος ἴσασιν
ἀνακτήσασθαι τὰ ἀπὸ τοῦ κλυδωνίου κακῶ· ὥστε
κατάπαξ ἡμῶς ὁ ἔμπροσθεν χρόνος κατεφιγέσθαι.
Ἄλλ' ὁμοῦς ἐλθὼν εἰς τὴν Καισαρείαν, οὐ μὲν
ἀνίψυξα, δεῖ καὶ ὕδατος ἕπιον καθαροῦ, δεῖ καὶ ἐρ-

(45) Deportatur Cucusum, an. 404, ut notat Baron.

του οὐκ ὀδωδότος, οὐδὲ κατεσκληρότος μετέλαβον, ὅτι οὐκέτι ἐν τοῖς κλάσμασι τῶν πύλων ἔλουόμην, ἀλλ' εὖρον βαλκωνεὶ οἶον δῆποτε, ὅτι συγκεχώρημαί τῶς τῆ κλίβη προσηλώσθαι. Ἐνῆν καὶ πλείονα τούτων εἶπεν, ἀλλ' ἵνα μὴ σφόδρα λυπήσω, μέχρι τούτων ἴστημι ἐκαίνο προστιθείς· ὅτι μὴ παύσητε ὀνειδίζοντες τοὺς ἀγαπῶντας ἡμᾶς. Τοσοῦτους γὰρ ἔχοντες ἔραστὰς, καὶ τοσαύτην δύναμιν περιβεβλημένους, οὐδὲ αὐτῶν τυγχάνομεν, ὧν τυγχάνουσιν οἱ καταδίκαιοι, ὥστε εἰς ἡμερώτερον καὶ ἐγγυτέρον που καταδικασθῆναι τόπον· ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν ἀπαγορεύσαντος, καὶ τοῦ φόβου τῶν Ἰσαύρων πάντα πολιορκούντος, τῆς μικρᾶς τρύτης καὶ ἐυτελοῦς οὐκ ἐπετύχομεν χάριτος. Δόξα τῷ Θεῷ καὶ διὰ τοῦτο· οὐ κευόμεθα γὰρ αὐτὸν ἐπὶ πᾶσι δοξάζοντες. Εἶη τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἴστε γὰρ σαφῶς ὡς πάντα θορόδων καὶ καὶ ταραχῆς πεπληρωτάι, καὶ οὐχ ὑπὲρ Κωνσταντίνου πόλεως χρῆ μόνον παρακαλεῖν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης. Ἐπειδήπερ ἐντεῦθεν ἀρξάμενον τὸ κακόν, καθάπερ εἴρηται, τὰς Ἐκκλησίας πανταχοῦ γῆς λυμαίνεται. Ἐβδομήκοντα τοίνυν ἡμέρας ἀναλώσαντες κατὰ τὴν ἑδὸν, ὅψε ποτε ἀπηντήσαμεν εἰς τὴν Κουκουσὸν, τὸ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐρημιότατον χωρίον· ὅθεν λογιζέσθαι τῇ θαυμασιότητι ὑμῶν ἕξεισιν, ὅσα καὶ ἡλικία πεπόνθαμεν κακὰ, πυρετοῖς ἀφορήτοις παλιόντες, καὶ φόβῳ Ἰσαυρικῷ πολιορκούμενοι. Καὶ ταῦτα λέγω οὐκ ἀξίων ἐνοχλῆσαι τίνα, ὥστε ἡμᾶς μεταστῆσαι ἐντεῦθεν (τὸ γὰρ χαλεπώτατον διτύσασμεν, τῆς ἑδῶ τὴν ταλαιπωρίαν), ἀλλ' ὑμᾶς χάριν αἰτῶ, τὸ συνεχῶς ἡμῶν γράφειν, καὶ ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν φροντίζειν. Καὶ πάλιν δὲ οὕτω φησὶν· Ἐπεὶ καὶ ἡμᾶς τρίτον ἔτος ἐν ἀξιορῆ διατριβόντας λιμῷ, λοιμῷ, πολέμοις, πόλιορκίαις συνεξίσιν, ἐρημίᾳ ἀφάντῳ, θανάτῳ καθημερινῷ, μαχάραις Ἰσαυρικαῖς, οὐχ ὡς ἔτυχε παρακαλεῖ καὶ παραμυθεῖται τὸ διαρκὲς καὶ μόνιμον ὑμῶν τῆς διαθήσεως, τῆς παβήσεως τὸ ἀκλίνας· ὅθεν εἰ καὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἐκτεβλήμεθα, τῆς δὲ κυρίως πόλεως οὐ μετωπίσθημεν. Εἰ γὰρ ὑμεῖς ἡ πόλις, μεθ' ὑμῶν δὲ ἡμεῖς αἰεὶ καὶ ἐν ὑμῖν, εἰδηλον ὅτι καὶ ἐντεῦθεν διάγοντες τὴν πόλιν οἰκούμεν ἐκείνην. Καὶ γὰρ ἐνδικαιώμεθα ὑμῶν ταῖς φυγαῖς, καὶ ὅπουπερ ἂν ὦμεν, πάντας ὑμᾶς τοὺς σφοδροὺς ἡμῶν ἔραστὰς· ἐπὶ διανοίᾳ περιφέροντες ἄπιμεν.

Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ πρὸς Κωνσταντίνου αὐτῷ τὸν πρεσβύτερον γραφεῖσα ἐπιστολή, τὸν ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν ζῆλον, οὕτως ἔγουσα· Τῆ τετάρτῃ τοῦ Πανέμου μηνός, μέλλων ἀπὸ τῆς Νικαίας ἐξορμᾶν, ταῦτα διαπέμπομαι τὰ γράμματα πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν, παρακαλῶν, ὅπερ αἰεὶ παρακαλῶν οὐκ ἐπαυδάμην, κἀν χαλεπώτερος τοῦ νῦν κατέχοντος γίνηται ὁ χειμῶν, κἀν μέλλονα τὰ κῆματα, μὴ διαλείπειν τὰ σαυτοῦ πληροῦν, τὰ εἰς τὴν οἰκονομίαν ἧς ἐξ ἀρχῆς ἤψω· λέγω δὲ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὴν καθάρσειν, τῶν ἐκκλησιῶν τὰς οἰκοδομάς, τῶν ψυχῶν τὴν ἐπιμέλειαν. Μὴ δὲ [γρ. μηδὲ] σε ὕπτιον ποιῆσω τῶν πραγμάτων ἢ δυσκολία. Οὐδὲ γὰρ κυβερνήτης τὸ πέλαιος ὄρων μαινόμενον καὶ διανιστάμενον ἀποστήσεται τῶν οὐράων· ἀλλ'

fragmentis doliorum, sed inveni balneum qualecunque, quod tunc mihi concessum fuit lecto affigi. Poteram his plura dicere : sed ne nimium sim molestus, hucusque sisto, illud addens, quod non cessetis exprobrare iis, qui nos diligunt. Nam cum tam multos habeamus, qui nos amant, et quorum est tanta potentia, ne ea quidem assequimur quæ condemnati, ut in mitiorem et propinquiorem aliquem locum relegemur: sed cum et corpus nobis sit defessum, et metus Isaurorum omnia obsideat, hanc parvam et vilem gratiam non sumus assecuti. Deo propter hoc quoque sit gloria. Non cessamus enim eum glorificare in omnibus. Sit nomen ejus benedictum in sæcula sæculorum. Aperte enim scitis, omnia esse plena tumultibus et perturbationibus. Nec oportet solum rogare pro Constantinopoli, sed pro universo orbe terrarum: quandoquidem malum, quod hinc cœpit, sicut dictum est, ubique terrarum perdit Ecclesias. Cum septuaginta itaque dies consumpsissemus in itinere, vix tandem venimus Cucusum, totius orbis terræ locum desertissimum. Quamobrem licet hinc vestræ amplitudini ratiocinari, quam multa mala passi simus, et cum febribus luctantes intolerabilibus, et obsessi metu Isaurorum. Et hæc dico, non volens rogare aliquem, ut nos hinc transmoveat. Perfecimus enim quod erat gravissimum, nempe viæ molestiam. Sed hanc a vobis peto gratiam, ut assidue ad nos scribatis, et curam geratis Ecclesiarum. Et rursus sic dicit: Nam nos quoque, qui tertium annum versamur in exsilio, fame, peste, bellis, frequentibus obsidionibus, solitudine, quæ verbis explicari non potest, morte quotidiana, gladiis Isauricis, non leviter consolatur perpetua vestra et stabilis affectio, firmaque et immota fiducia. Quamobrem etiamsi a solo et mœnibus civitatis expulsi sumus, ab ea tamen, quæ est proprie civitas, non migravimus. Si enim vos estis civitas, nos autem semper vobiscum et in vobis: clarum est, quod hic quoque degentes, illam habitamus civitatem. In vestris enim degimus animis, et ubicunque fuerimus, omnes vos, qui vehementes estis nostri amatores, in cognitione circumferentes abimus.

Alia porro ad presbyterum Constantinum ab ipso scripta epistola, manifestum ejus pro Ecclesiis facit studium; quæ sic se habet: Quarto mensis Panæmi Nicæa soluturus, has scribo litteras ad tuam pietatem, adhortans ad id, quod nunquam cessavi te adhortari, etiamsi hæc, quæ nunc est, orta fuerit tempestas gravior, et majores excitentur fluctus, ut non cesses ea, quæ tua sunt, implere, ad ea administranda, quæ ab initio es aggressus ad destruendam, inquam, gentium superstitionem, Ecclesiarum ædificationem, animarum curam gerendam. Ne te supinum reddat rerum difficultas: neque enim gubernator videns mare sævius et agitatam, recedet a clavo. Sed nec me-

dicus ægrotum videns morbo teneri, relinquet cura- A
tionem : sed tunc unusquisque eorum arte utetur
maxime et animi alacritate. Ne te supinum faciant,
quæ contingunt. Neque enim pro malis, quæ alii
nobis faciunt, reddemus rationem, sed etiam mer-
cedem accipiemus. Si autem ipsi, quæ nos oportet,
non ex nobis attulerimus, sed pigri et socordes
fuerimus, nihil nos ad hoc defendet rerum tumultus.
Nam Paulus quoque, cum habitaret in carcere,
et ligno esset alligatus, quæ sua erant, faciebat 43 ;
et Jonas, qui ferebatur in mari ventre piscis 45 ; et
tres pueri, qui versabantur in fornace 44 ; neque
ullum eorum fecerunt pigriorem hi varii carceres.
Hæc ergo cogitans, domine mi, et Phœnicia et
Arabia, et earum quæ sunt in Oriente, Ecclesia-
rum ne cesses curam gerere, sciens fore ut majo- B
rem accipias mercedem, cum etsi sint tam multa
obstacula, tu quæ tua sunt, conferas. Porro autem
noli esse in scribendo ad nos negligens: sed scribe
ad nos frequentissime. Nam ut nunc cognovimus,
non amplius Sebastiam, sed Cucusum abire jussi
sumus: quem in locum erit tibi facilius ad nos dare
litteras. Scribe ergo quot ecclesie hoc anno fuerint
ædificatæ, et quinam viri sancti migrarint in Phœ-
niciam, et an major factus fuerit profectus. Etenim
cum ex Nicæa invenissem quemdam monachum in-
clusum, persuasi ipsi ut veniret ad tuam pietatem,
et abiret in Phœniciam. An ergo accesserit, velis
mihi significare. De fundo Salamis, qui situs est in
Cypro, qui obsidebatur ab hæresi Marcionistarum,
conveniam quos oportebat, et universum effectum
reddideram: sed fui prius expulsus. Si ergo sciveris
dominum meum Quiriacum episcopum agere
Constantinopoli, de hac re ad eum scribe: et pote-
rit universum efficere. Omnes, et eos maxime, qui
habent ad Deum fiduciam, roga ut multis et intensis
contendant precibus, ut cesset hoc naufragium or-
bis terræ. Mala enim intolerabilia et Asiam invase-
runt, aliasque civitates et ecclesias: quæ quidem ne
videar esse molestus, mittens singula dicere, illud
solum dicam, multis opus esse et intensis precibus.
Sed enim revertendum est, unde discessimus.

λαβε κακὰ, ἐτέταξ δὲ πόλεις καὶ ἐκκλησίας. Ἄπερ ἴνα μὴ δακῶ διανοχλεῖν, ἀφίεις τὸ καὶ ἰσ-
στον λέγειν, ἐκεῖνο μόνον ἐρῶ, ὅτι εὐχῶν πολλῶν
εἶδεν ἐξείσθημεν.

LII. Atque sic quidem, cum, ut diximus, duceretur D
Cucusum, quod est oppidulum solitudinis, eum ex-
cipit Adelphius, qui erat episcopus Anabisi (46), non
casu, sed divina quadam visione jussus eum excipere.
Sed nec hoc erat extra divinam providentiam,
quod magnus ille exsilio illic esset condemnatus. Nam
cum post illa, ex hominibus, qui impietate et igno-
rantia omnino laborabant, simulacra autem et arbo-
res et nemora per summam colebant inscitiam: qui
autem paulo plus sapiebant, sol ab eis adorabatur :

οὐδὲ ἰατρὸς τὸν κάμνοντα βλέπων τῇ νόσῳ ἀπαί-
μενον ἀναχωρήσει τῆς θεραπείας, ἀλλὰ τότε μέ-
λιστα ἕκαστος τούτων τῇ τέχνῃ χρήσεται. Σὺ τὸν
δέσποτά μου τιμιώτατα καὶ εὐλαβέστατα, πάλι
νῦν χρῆσαι τῇ προθυμίᾳ. Μὴ δὲ ὑπτιον κεί-
σε τὰ συμβαίνοντα. Οὐ γὰρ ὑπὲρ ὧν πιστοῦν ἡμῶν
ἕτεροι κακῶν λόγον δώσομεν, ἀλλὰ καὶ μισθὸν λαβή-
μεθα. Εἰ δὲ αὐτοὶ τὰ παρ' ἐκπτῶν μὴ εἰσενέγκωμεν
ἀλλὰ βῆθουμήσομεν, οὐδὲν εἰς τοῦτο ἡμῶν προσή-
σεται ὃ τῶν πραγμάτων θόρυβος· ἐπεὶ καὶ Πάλα
δεσμοτήριον οἰκῶν, καὶ τῶν ξύλων προσδεξιμένας, ἢ
αὐτοῦ ἐποίησε. Καὶ Ἰωνᾶς ἐν τῇ γαστρὶ τοῦ θαλάσσι-
θηρίου φερόμενος, καὶ οἱ τρεῖς παῖδες αἱ ἐν τῇ
καμίνῳ διατρίβοντες· καὶ οὐδένα τούτων τὰ κακὰ
δεσμοτήρια ταῦτα βῆθουμότερον πεποιήκα. Ἰσ-
τοῦν ἐννοῶν, δέσποτά μου, καὶ Φοινίκης καὶ Ἀρα-
βίας καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολήν, μὴ πύσει φρονί-
ζων Ἐκκλησιῶν, εἰδὼς ὅτι κλεισιόνα λήψη τὸν μισθ-
όν σου καὶ τοσοῦτων ὄντων τῶν κωλυμάτων, τὰ πε-
ρατοῦ εἰσφέρεις. Καὶ γράφειν δὲ ἡμῖν συνεχῶς ἢ
κατόικει, ἀλλὰ καὶ πυκνότερα. Ὡς γὰρ Ἰγνα-
τίου, οὐκέτι εἰς Σιδάσταειν, ἀλλὰ εἰς τὴν Κομοσὶ
ἐκλειούσθημεν ἀπελθεῖν, ἔδου σοι καὶ εὐλαβῶς
ἐπιστέλλειν ἡμῖν. Γράφε τοίνυν ἡμῖν, πῶς αὐτὸ
κλησιῶν ἐπ' ἔτος ὠκοδομήθησαν, καὶ τίνας ἁγί-
οι μετέστησαν εἰς τὴν Φοινίκην, καὶ εἴ τις αἰ-
γάριον προκοπή. Καὶ γὰρ ἀπὸ Νικαίας εἰρήνη
μονάζοντα ἐγκεκλεισμένον, ἔπεισα αὐτὸν ἰσο-
πρὸς τὴν σὴν εὐλάβειν, καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὴν
νίκην. Εἰ παραγέγονεν οὖν, δηλώσατέ μοι σπῆμα
τοῦ Σαλάμιος [γρ. Σαλαμίνος] ἕνεκεν χωρῆς
κατὰ τὴν Κύπρον [γρ. Τύρον] κειμένου, τοῦ ἐξ
αἰρέσεως τῶν Μαρκωνιστῶν πολιτορουμένου, ὃ
διετιλεγεμένος οἷς ἐχρῆν, καὶ κταρωθῶσθε τὴν
ἀλλ' ἔφθην ἐκδηθείς. Εἰ τοίνυν μάθοις τὸν κῆ-
μου Κυριακὸν τὸν ἐπίσκοπον ἐπὶ τῆς Κομοσῶν
πόλεως διατρίβειν, ἐπίσταλον αὐτῷ ταύτης ἡμέ-
της ὑποθέσεως, καὶ τὸ πᾶν ἀνύειν δυνήσεται. Πα-
τας, καὶ μέλιστα τοὺς περὶ βῆθουσαν ἔχοντας πρὸς
θεὸν, παρακάλει πολλῇ κεχρησθαι τῇ εὐχῇ, πᾶσι
τῇ ἐκτενεῖς, ὥστε τὸ τῆς οἰκουμένης τοῦτο κῆ-
ριον παύσασθαι. Ἀφόρητα γὰρ καὶ τὴν Ἀσίαν κῆ-
ριον ὄλω; μὴ εἰδύτων τὸν Κύριον, ἀλλ' εἰδύων, καὶ
δένδρα, καὶ ἄλλα (φεῦ τῆς ἀνοίας!) προσκῆ-
λομένων. Ὅσοι δὲ βραχὺ τι τοῦ φρονεῖν μεταίτη-

NB'. Οἶτω μὲν οὖν, ὡς ἔφημεν, εἰς τὸ τῆς ἡ-
μῶν πολίτων τὴν Κομοσῶν ἀγόμενον, Ἀδελφί-
αὐτὸν ὑποδέχεται, ὃς ἐπίσκοπος Ἀραβισσοῦ ἦν, ὃ
ἀθεεὶ πάντως, ἀλλ' ὄψει τινὶ θεοτέρῳ τὴν ὑπόλη-
καλευσθεῖς. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο τῆς θείας ἐπι-
στῆς προνοίας, τὸ τὸν μέγαν ἐκεῖ τὴν ὑπεροχὴν κῆ-
ριθῆναι. Μετὰ γὰρ ἐκεῖνα δυσσεβείας, καὶ ἀνο-
κῆριον ὄλω; μὴ εἰδύτων τὸν Κύριον, ἀλλ' εἰδύων, καὶ
δένδρα, καὶ ἄλλα (φεῦ τῆς ἀνοίας!) προσκῆ-
λομένων. Ὅσοι δὲ βραχὺ τι τοῦ φρονεῖν μεταίτη-

43 Act. xvi, 24. 45 Jon. ii, 1 seqq. 44 Dan. ii, 1 seqq.

(46) Adelphium id temporis non fuisse Anabise-
num, sive Arabisium episcopum, sed Treium, ex

Chrysostomo, epist. 126, probat Baron. ad an
407.

ὁ ἥλιος αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν. Οὗτοι τοιγαροῦν Α (οὐδὲ γὰρ ὁ μέγας ἀνήκοος αὐτοῖς οἶος ἦν, καὶ οἶα τῆς χάριτος ἠξιωμένους) παραλύτον τινα κλινοπετῆ παρενεγκόντες, θεραπεύειν ἤξιοι. Τὸν δὲ καὶ χρόνον ἐρωτήσαντα τῆς νόσου, καὶ εἰδὼς, ἐπεὶ ἤκουε τὸν μὲν δοῦσον ἔτος εἶναι, τὸ δὲ, ἥλιον, οὐκοῦν ἰάσασθαί σε χρὴ, φάναι, ἥλιον, μικρὸν ὑπομειδιάσαντα, εἶγε οὗτος Θεὸς σοί ἐστιν. Ἄλλὰ μηδὲ αὐτὸν δύνασθαι μηδὲν, ἐκείνον εἰπεῖν, ἄνευ οὐπερ ἔχει Θεοῦ. Εἶναι γὰρ καὶ ἡλίῳ Θεὸν ἀκούομεν, ᾧ λατρεύει. Τί οὖν, αὐθι: ὑπολαβόντα τὸν ἄγιον, οὐκ ἐκείνον μᾶλλον, ᾧ καὶ ἥλιος λατρεύειν οἶδε, τιμᾶτε Θεόν; Ἄλλ' ἡμεῖς γε, φάναι, οὐ τολμῶμεν· μέγας γὰρ ἐκεῖνος καὶ φοβερώτατος· κἂν μὴ τις ἄξιος αὐτοῦ ᾖ, καὶ ἀμαρτίας ἐλαύθερος, ὁμοῦ τε προσέλθαι λατρεύσαι, καὶ θείῳ πυρὶ κατάφραγεται. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα μύθους εἶπεν ὁ Β ἄγιος, καὶ τέχνην εἶναι τοῦ πονηροῦ πρὸς ἀπωλείαν, καὶ ὡς ὁ τοῦ ἡλίου τούτου Θεός, ὀρτυτῶν τε καὶ ἀοράτων πάντων ἔστι Θεός, καὶ οὐδένα οἱ τῶν προσιδόντων μισεῖ κἂν ἀμαρτωλὸς ᾖ, μετάνοια δὲ αὐτὸν εἰσέλθαι τῶν προλαβόντων, καὶ ὅτι πίστευσον μόνον, καὶ θεραπεία εὐθὺς ἐψεται σοι μετὰ γε τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος, πιστεύειν ὁ νοσοῦν εἶπε, καὶ μηδὲν μηκέτι, ἀλλ' ἢ τῷ μόνῳ λατρεύειν Θεῷ. Τότε τοιγαροῦν τοῖς αὐτοῦ μέλεσιν ἐπισφραγισμένον τὸν μακάριον, Κύριε, ὁ τὸν παρειμένον, εἶπεῖν, ὃν διὰ τῆς στέγης αὐτῆ κλίνη σοι καθῆκαν. λόγῳ μόνῳ τῷ σῶ ἰασάμενος, καὶ τούτον ἐπὶ δόξη τῆ σῆ καὶ τῆ ἐπιγνώσει, μόνε Θεέ, τῷ νεύματί σου θεράπευσον. Καὶ ὡς ταῦτα εἶποι, ἀναστῆναι τε εὐθὺς τὸν νοσοῦντα καὶ ὑγιαίνειν, μισθὸν εὐληφῶτα τῆς εὐσεβείας, τὴν βῶσιν τοῦ σώματος, ἢ μᾶλλον διὰ νόσου σωματικῆς, πρὸς τὴν ψυχικὴν ὑγίαιν, ἢ καὶ ἀμφοτέρων ὀδηγηθέντα. Τοῦτο τὸ θαῦμα πιστεύσαι τοὺς τῆς χώρας ταύτης ποιεῖ, καὶ τῷ βαπτίσματι προσελθεῖν ἀριθμοῦ κρείττονας. Ἐπεὶ τοίνυν ἐπισκόπους σὺν ἅμα πρεσβυτέροις καὶ διακόνις ἱκανοῖς τῷ πληθῆσι τῶν πιστευσάντων ἐπὶ τούτοις χειροτονήσας, ἐπέπερ ἔβριον τινὰς αὐτῶν τὴν Ἑκκλησίαν φράσιν ἐπισταμένους, τούτοις ὄσα καὶ γλώσση χρησάμενος, τὸν τε θεῖον Δαβὶδ καὶ τὴν Καινὴν ἄψασαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα γλώτταν δι' αὐτῶν μεταβάλλει. Καὶ παραδίδωσι μὲν τὸν τύπον τῆς ἀναϊμάτου θυσίας, ἐκδιδάσκει δὲ καὶ τὰ τῆς Καινῆς Δικθῆκης. Εἶτα καὶ κανόνας αὐτοῖς εἰσηγεῖται ψαλμῶδεις καὶ προσευχῶν. Ὀλίγων δὲ ἡμερῶν πληθυνομένην ὄρων τὴν νεοπαγῆ ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν οὐ μικρὰν ἐν αὐτοῖς τὴν ἐπίδοσιν, ᾠμολόγει τε τῷ Θεῷ χάριν, καὶ ἠγαλλιᾶτο τῷ πνεύματι, τοῖς ἀσθενέσιν αὐτῶν χεῖρας ἰσάμους ἐπιτιθεῖς, καὶ προῖκα τὸ πάντων κάλλιστον χαρίζόμενος.

ΝΓ'. Καὶ ὡς μὲν ἐν τούτοις ἦν· ὅσοι δὲ τῶν αὐτῶν κεκοινωνηκότων ἦσαν ἐπίσκοποι τε καὶ ἱερεῖς ἀπλῶς, οἱ διὰ τὸν ὑπερ Χριστοῦ ζῆλον ἐκκλησίαν ἐμίσησαν πονηρευομένων, τούτους δὲ πάντας δημεύσεις, ἐξορίαι, θάνατοι καὶ κολάσεις ποικίλαι διαμερίζοντο. Καὶ γὰρ εἶδε κἂν-

ex iis ergo quidam (de magno enim Joanne acceptant auditionem) cum quemdam adduxissent paralyticum in lecto decumbentem, rogabant ut eum curaret. Is vero cum tempus rogasset morbi et religionem, ubi audivit tempus quidem esse octo annorum, ab eo autem coli solem: Oportet ergo solem tibi mederi, dixit, parum subridens, si hic est Deus tuus. Sed nec ipse potest, inquit ille, absque Deo, quem habet. Audimus enim soli quoque esse Deum, quem colit. Quid ergo, dixit respondens sanctus, non illum potius Deum colitis, quem sol quoque colit? Sed nos, inquit ille, non audemus. Ille enim, inquit, est magnus, et qui potest solo nomine horrorem afferre, et si quis non fuerit eo dignus et liber a peccato, simul atque accessit ad adorandum, igne divino comburitur. Cum autem Sanctus hæc dixisset esse faculas et artem maligni, qui iis, qui parent, mercedem conciliat interitum: et Deum hujus solis, esse Deum eorum, quæ sub aspectum cadunt et quæ non cadunt, nec ullum ex iis, qui ad eum accedunt, rejici, etiamsi sit peccator, modo eum subierit pœnitentia eorum, quæ præcesserunt. Solum itaque, inquit, crede: et statim cum curatione corporis, sequetur etiam curatio animæ. Cum sic dixisset sacrosancta illa lingua, dixit ægrotus se credere, et se nullum alium amplius Deum esse culturum. Tunc ergo beatus, cum membra ejus obsignasset, Domine, inquit, qui paralyticum 45, quem per tectum cum ipso lecto tibi demiserant, solo verbo curasti, hunc quoque ad gloriam tuam et agnitionem tuo nutu cura. Hæc cum dixisset, statim surrexit, qui ægrotabat, et stetit sanus, ut qui fructum pietatis accepisset robur corporis: aut potius per morbum corporis deductus fuisset ad sanitatem animæ, aut etiam utriusque. Hoc miraculum facit regionem cum toto cœlu credere, et innumerabiles accedere ad baptismum. Cum ergo septem episcopos cum presbyteris et diaconis sufficientibus multitudini eorum, qui crediderant, eis ordinasset, invenisset autem quosdam ex eis bene scire Græcum sermonem, eis tanquam lingua usus, divinum David et totum Novum Testamentum per ipsos Græce interpretatur: et formam quidem tradit incruentii sacrificii: docet autem ea quoque, quæ sunt Novi Testamenti. Deinde tradit etiam eis regulas psalmodiæ et orationum. Cum ergo paucis diebus vidisset hanc recens structam ecclesiam multiplicari, quin etiam Christi præceptorum non parvum in eis fieri incrementum, Deo magnas agebat gratias et exultabat spiritu, iis, qui ex eis erant infirmi, medicas manus imponens, et id quod est omnium pulcherrimum, gratis largiens.

LIII. Sed ille quidem in his; eorum autem qui inimicitias temere exercebant, aut eorum, qui Deo et Joanni adhærebant, res quomodo? Quicumque ei communicaverant episcopi, ut semel dicam, et sacerdotes, qui propter pro Christo zelum odio habe-

bant ecclesiam malignantium, ii omnes bonorum a publicationes, relegationes, mortes, et varia supplicia subierunt (47). Etenim oportebat hic quoque, cum bonus pastor ad imitationem primi venisset in manus impiorum, dispergi quidem oves, eas autem esse quoque cum magistro molestorum participes (48). Licebat ergo videre alios quidem implere, quæ prope erant, custodias: alios autem condemnari, habitare terras et insulas procul sitas; multis et gravibus tormentis prius confectos. Quæ autem fiebant in itinere, ea erant alia quædam tragœdia et plane Ilias malorum. Nam cum nacti essent sævos et improbos eos, qui ducebant, eis nihil omnino parcebatur, neque in eos ulla ostendebatur clementia et benignitas: nec cum eis ita agebatur, tanquam fuissent homines commisi hominibus, sed tanquam feris potius aut dæmonibus immanibus et homicidis, et ideo ducebantur acerbe et immisericorditer: alii quidem sic vexati in itinere, alii autem nudis et non stratis mulis injectis, non secus quam si essent onera inanima. Sed quis insignem eorum dixerit insolentiam? Quis probra, ludificationem, subsanationem, irrisionem, quæ plagis et flagris animam tangunt vehementius, et efficiunt, ut mors acerbissima magis optanda iis qui patiuntur? Ut autem illorum dedecus haberent pro deliciis, non in domos orationum, non in aliqua alia habitacula in diversoriis eos introducebant: sed in fornicibus et prostibulis eos exsecrandi et scelerati includebant. Hæc autem omnia, parva ducebant viri egregii, et malebant quidlibet potius pati, quam ab Joannis parte et communionem (hoc enim erat eis gravissimum) excidere. Quicumque vero potuerunt effugere manus persecutorum, ipsi quoque nihilo serius fuerunt sibi ipsis tortores, ut qui se solitudine ex etremis quibusdam finibus condemnarint, ut qui magis elegerint habitare cum feris, quam vivere cum hominibus, feris longe agrestioribus.

LIV. Non multi dies præterierunt, et Arsacii fidei (48) committitur, qui ordinatur (49) patriarcha Constantinopolitanus: proh dolor! quis post quem? Qualem virum qualis annosus, et ita dicam, truncus excipit, facilitate eorum qui rerum potiebantur? Vir qui vixerat plus quam octoginta annos, loculo magis aptus quam throno: delirus et emotæ mentis in dicendo quidem minime facundus: ad aliquid autem, quod oporteat, excogitandum ineptissimus: ad agendum vero ignavissimus, inanimis non multum dissimilis, lecto dignus et angulo. Qui cum ex se esset inutilis, deinde etiam ex alia parte accepisset adversariam populi in Joannem benevolentiam, erat plane omnibus invisus et contemptus. Cum itaque quatuordecim menses vixisset in sede, præ ipsa quidem naturæ hebetudine ignaviaque et quasi torpore, non minus, quam si naturalis finis ei evenisset, præmortuus, neque ullum, ut ita dixerim, vivi opus interim effecisset, excessit.

46 Zachar. XIII, 7.

(47) Vide Baron. ad ann. 404.

(48) Videtur deesse, sedes.

ταύθα τοῦ καλοῦ ποιμένος κατὰ τὴν τοῦ πρώτου μίμησιν ὑπὸ χερσὶ ταῖς τῶν ἀνόμων γενομένου διασκορπισθῆναι μὲν τὰ πρόβατα, κοινωῆσαι δὲ αὐτοὺς καὶ τῷ διδασκάλῳ τῶν θλίψεων. Ἦν οὖν ὄρῳ τοῖς μὲν τὰς ἐγγύς σου φυλακὰς πληροῦντας, τοὺς δὲ τὰς μακρὰν ἡπείρους καὶ νήσους οἰκεῖν κατακρισομένους, πολλὰς πρότερον καὶ χαλεπὰς ταῖς βασάνους καταγασθέντας. Τὰ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν, ἄλλη τις τραγωδία καὶ δακρύων ὑπόθεσις. Ἰμῶν γὰρ τυχόντες καὶ κνηρῶν τῶν ἀγόντων, οὐδελίαις ἡξιοῦντο προνοίας, ἢ φειδύκ, ἢ σπλάγχμων τῶν φυσικῶν καὶ χρηστότητος, οὐδὲ ὡς ἀνθρώποι ἀνθρώποις πιστευθέντες ἦσαν. ἀλλ' ὡς θηρίοι μᾶλλον, ἢ ἀγρίοις δαίμοσι καὶ ἀνθρωποκτόνοις. Καὶ διὰ τοῦτο πικρῶς ἤγοντο καὶ ἀσπλάγχμοι, οἱ μὲν οὕτω περὶ τὴν ὁδοπέριαν κατατεινόμενοι, οἱ δὲ γυμνοὶ καὶ ἀστρώτους ταῖς ἡμιόνοις, ὡς τινα τῶν ἀψύχων φορτίων ἐπιρριπτούμενοι. Ἀλλὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ὑπεροψίας, ἀλλὰ τὰ ὀνειδίη, τὴν χλεύην, τὸν βρῶν μυκτῆρα, τοὺς γέλωτας. Ἄ πληρῶν καὶ μαστίγων πολλῶ ἑριμύτερον ἄπτονται τῆς φύχης, καὶ τὸν πικρὸν θάνατον εὐκτόν ποιῶσι ὡς πάσχουσιν; Ἦν δὲ καὶ τρυφὴν ἰδίαν ποιῶνται τὴν ἐκείνων ἀισχύνην, οὐκ εἰς οἴκοις προσευχῶν οἶα εἰς ἕτερόν τι τῶν οὐρανῶν εἰσέγον αὐτοὺς ἐν ταῖς καταλύσεσιν, ἀλλὰ χριματευτοῖς οἱ βδελυροὶ τῆς καὶ ἐμπροσθεν ἐνέκλειον. Ἀ πάντα μικρὰ μᾶλλον ἐμφύζον οἱ γεννάδει, καὶ τοῦ τυχόντος ὑπενεγκεῖν, ἢ τῆς Ἰωάννου μερίδος καὶ κοινωρίας ἔξω πεσεῖν. Ὅσοι δὲ τὰς τῶν δικωτῶν χεῖρας διαφυγεῖν ἠδυνήθησαν, καὶ οὗτοι οὐδὲν ἤττον αὐτοῖς ἐαυτῶν κολασταὶ γίνονται, τὴν ἐρημίαν καὶ τὰς ἀόικους, καὶ τινεὶ ἀόικους ἐσχατίας ἐαυτῶν καταψηφισάμενοι, μετὰ θείων οἰκεῖν μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις συζῆν ἐλόμηνοι, πολλῶ τῶν θείων ἀγριωτέροις.

ΝΔ'. Οὐ πολλὰ διήλθον, ἡμέραι, καὶ πιστεύεται τὴν Ἐκκλησίαν Ἀρσάκιος, καὶ πατριάρχης τῆς Κωνσταντινου χειροτονεῖται. Φεῦ! μετὰ τίνα τίς! οἷον ἄνδρα, οἷον, φάναι, γεράνθρωπον κατὰ πολλὴν τὴν κρατούντων τυφλότητα διαδέχεται! Ἀνθρώπος ὑπὲρ τὰ δοθέντα βεβιωκῶς ἔτη, σοφῶ μᾶλλον ἐπιτήδειος, ἢ θρόνῳ, ὑπόληρός τις καὶ τὸ φρονεῖ διαπιστωμένος, εἶπε μὲν ἀμουστότατος, ἐνοήσῃ δὲ τι τῶν δέοντων ἡλιθιώτατος, πρᾶξι δὲ βῆθυμότατος, βραχὺ τῶν ἀψύχων ἀπεικῶς, κλίνης καὶ γυναικῆς ἄξιος. Ὅς ἔχων παρ' ἐαυτοῦ τὸ ἀδόκιμον, εἶτα προσλαβὼν καὶ τὸ πρὸς Ἰωάννην τοῦ λαοῦ φίλον ἐτέρωθεν αὐτῷ προσιστάμενον, ἀπόστοργος πᾶσι ἦν, καὶ ἀπόβρητος. Τέσσαρας οὖν πρὸς τοὺς δέκα τῷ θρόνῳ μῆνας ἐπιβίου, καὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ νεχελί τε καὶ ἐπικώφῳ τῆς φύσεως καὶ οἷον καταφυγμένη μὴδὲν ἤττον τοῦ φυσικοῦ τέλους προτεθηκῶς, καὶ ἔργον, ὡς ἂν εἶποι τις, ζῶντος οὐδ' ὄτιόν ἐν τῷ μέσῳ διαπραξάμενος, ἀπίων ὄχρητο.

(49) Vide Niceph. I. XIII, c. 28, 36. Secr. I. VI, c. 17, Soz. I. VII, c. 23; Baron. ad an. 404.

NE'. Μετὰ δὲ τοῦτον ἀνὴρ ἐκ πρεσβυτέρων ἀνα-
 χθεις, Ἀττικὸς ὄνομα, τοὺς τῆς Ἐκκλησίας οἴακας
 ἐγγειρίζεται, καθ' ὃν χρόνον ἀδείας οἱ ἐν Ἐφέσῳ
 λαβόμενοι, πάντα κινεῖν καὶ μεταβάλλειν κατὰ τὸ
 ζαυτοῖς δοκοῦν ἱσπευδόν, τοὺς κελῶς μὲν, καὶ ὡς
 Θεῷ φίλον, τῶν θρόνων ἐπιληθμένους ἐξωθούμενοι,
 μιαιρούς δὲ τινὰς καὶ βεβήλους ἐπὶ καταστροφῇ
 ψυχῶν καταλέγοντες, οὐδεμιᾶς ἐρεύνης, ἢ βασιάνου
 τῆν χειροτονίαν προλαμβάνουσες· ἀλλ' οὕτως, ὡς
 εἰκατον πρᾶγμα καὶ τὸ τυχόν, τοῦ βουλευθέντος, ἢ
 δεδωκότος, τῶν θρόνων, φεῦ! γινόμενων· ὅτε καὶ
 οἱ δικαίως ὑπὸ τῆς μακαρίας ἐκείνης ψυχῆς καὶ
 γλώττης τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκβληθέντες, προσελθόντες
 τοῖς καταφρονηταῖς τοῦτοις χρημάτων αὐτὰς ἐξ-
 ωνοῦντο· οἷγε καὶ Ἡρακλείδην τὸν ὑπ' ἐκείνου καὶ
 ἐβδομήκοντα ἐπισκόπων ἀξίως τὸν τῆς Ἐφέσου
 πιστευθέντα θρόνον, τετάρτων ἑτῶν ἐγκλεισμένον,
 καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐξώσαντες, τὸν τοῦ τριβούνου
 Βίκτορος εὐνοῦχον τῷ θρόνῳ τοῦ παρθένου κακῶς
 (ὡ δίκην, καὶ ἀνοχὴ Θεοῦ!) κακῶς καὶ ἀναξίως ἐγκαθ-
 ιστώσιν, οὐχ ἡμιμόχθηρον ὄντα, οὐδ' ἀνεκτῶς βλεψ-
 ρόν, ἀλλὰ προφανῶς κίναιδον καὶ κατὰ πνοστον. Τὴν
 δὲ Πορφυρίου τόλμην, καὶ τὴν πολλὴν ἐκείνην τοῦ
 πράγματος ἰταμότητα τίς ἂν ἐκὼν γε ἀνάσχοιτο
 σιωπῆν; Γεραιὸς μὲν οὗτος, καὶ τὴν μοχθηρίαν ἡλι-
 κιωτὴν ἀκριβῶς ἔχων, οὐδὲν δὲ ὑπὸ τοῦ μακροῦ χρό-
 νου πρὸς τὴν ἀλοκασίαν ὠφελήθει, ἀλλὰ φιλονεικί-
 στας καὶ φύσεως ὠφθῆναι κρείττων ἐν τοῖς αἰσχίτοις·
 Ἐπεὶ οὖν τὸν μέγαν ἤδη Φλαβιανὸν ὁ τῶν ἐν οὐρανοῖς
 ἑορταζόντων εἶχε χορὸς, ἔρωτα σχῶν τῆς Ἀντιοχείων
 πυρηνήσειν Ἐκκλησίας, ἐπιτηδείου καιροῦ λαβόμενος,
 ἐν ᾧ πᾶσα ἡ πόλις εἰς τὰ κατὰ Δάφνην ἐξεληλύθει
 θέατρα κατὰ τι παλαιὸν ἔθος εἰσέτι γινόμενα, Ἀντιο-
 χὸν τε καὶ Σιδηριανὸν ἔχων, πρὸς δὲ καὶ Ἀκάκιον
 τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθρούς συναιρομένους αὐτῷ τῆς
 ἐπιθυμίας, ἐπιτηδῆ τῷ θρόνῳ, καθάπερ κλέπτῃς
 καὶ οὐ ποιμῆν ὦν, καὶ ὑπὸ τῶν μακρῶν τούτων
 χειροτονεῖται τοσαύτην εἰσενεγκόντων τῷ πράγματι
 τὴν σκουδῆν, ὡς μηδὲ τὰ νενομισμένα συντελεσθῆναι
 διὰ τὸ τάχος. Ἄλλ' οὗτοι μὲν οἱ τελεσιουργοὶ τῶν ἐν
 σκοτει πειραγμένων, ἢ ποδῶν εἶχον, εὐθὺς ἔφευγον,
 ἄστροις ἐπισημαινόμενοι τὴν ἰδὸν, καὶ ὄρασι ἀδρά-
 τοις ἑαυτοὺς ἐπιτρέψαντας. Ἡ δὲ πόλις ὡς ἤδη τοῦ
 τολμηθέντος ἦσθετο, πανδημει πάντες συνελθόντες,
 φρόγανά τε καὶ πῦρ μετὰ χειρᾶς ἔχοντες, οὐδὲν
 ἤτεον καὶ αὐτοὶ ζήλω τὴν ψυχὴν ἡμμένοι, τοῦ
 Πορφυρίου κατέτραχον (καὶ γὰρ ἤδεισαν, ὅσος τὸν
 βίον ἐκεῖνος ἀνάγωγος ἦν), αὐτῷ δώματι τῆς ἐπισκο-
 πῆς ἐκπρήσειν αὐτὸν βουλόμενοι. Ὁ δὲ τὸ πρὸς αὐτὸν
 αἰσθόμενος μῖσος, χρέμασι τὸν στρατοπεδάρχην
 διαφθείρας, ἀναπειθεὶ τῷ ὑπὲρ εὐσεβείας τῶν πι-
 στῶν ζήλω δαιμόνιον ἀνοσιπλοῖαι θυμόν. Καὶ περ-
 χρῆμα στρατεύμα συνθηροῦζετο κατ' αὐτῶν πονηρὸν
 καὶ ἀτίθασσον. Εἰτὰ καὶ διωγμὸς τις μέγας κατὰ
 τῶν Ἐκκλησιῶν ἠραθίζετο, καὶ βασιλικὰ διατάγματα
 καὶ θεσπίσματα ὑποβλάττει Ἀττικῶν (καὶ γὰρ οὐδὲ

(50) Vide Nicoph. l. xiii, c. 29; Soer. l. vi, c. 18, l. vii, c. 2; Soz. l. viii, c. 27; l. vii, c. 2; Baron. ad annum 406.

LV. Post eum autem (58), viro cuidam educto ex
 presbyteris, nomine Attico, traditur clavus Eccle-
 siæ. Quo quidem tempore Ephesini, cum nullo coer-
 cente metu licentiam arripuissent, omnia movere et
 transmutare, sicut eis videbatur, studebant: eos qui-
 dem, qui recte et ut Deo placebat, in sedibus erant
 collocati, expellentes: quosdam autem acceleratos et
 profanos ad animarum exitium collocantes, cum ordi-
 nationem nulla perscrutatio præcessisset aut
 examinatio: sed perinde ac si esset res levis et faci-
 cilis, qui voluerat aut potius qui dederat, ad sedem
 perveniebat. Quo tempore qui ab illa quoque beata
 anima juste ejecti fuerant ab ecclesiis, rursus non
 difficiliter fuerunt introducti: sed hos contemptores
 apte aggredientes, eos emerunt pecuniis. Qui quidem
 Heraclidem quoque, cui ab illo et septuaginta scilicet
 episcopis, digne commissus fuerat thronus Ephesi-
 si, cum inclusissent et ab ecclesia expulissent, tribuni
 Victoris eunuchum in sede virginis, male (o justitia
 et Dei patientia!) male et indigne collocant, cum non
 esset semimalus nec tolerabiliter improbus, sed
 aperte cinædus et exsecrandus. Porphyrii (54) au-
 tem audaciam et insignem illam rei impudentiam,
 quis libens silentio præterierit? Is senex, et in im-
 probitate, ut qui in ea ineunte ætate esset eductus,
 accurate versatus: præter temporis autem longitudo-
 nem nihil remisisset de intemperantia, sed con-
 tendisset vel natura videri superior in rebus turpis-
 simis, postquam magnum jam Flavianum eorum,
 qui in cælis festum agunt, tenebat chorus, captus
 desiderio in ecclesia Antiochena exercendi tyran-
 nidem, cum observasset tempus, in quo universa
 civitas exierat, ut est mos ei antiquus, ad specta-
 cula, quæ fiunt in Daphne, Antiochum habens et
 Severianum et Acacium, qui erant aperte inimici
 veritatis, opem ferentes ejus cupiditati (est enim
 simile simili amicum), invadit sedem, ut qui esset
 fur et non pastor, et ab his exsecrandis ordinatur: qui
 ei rei tantam adhibuerunt celeritatem, ut nec quæ de
 more quidem scilicet fieri, locum repererint. Sed isti
 quidem consecratores, cum hæc facta essent in tene-
 bris, se statim in pedes conjicientes, fuga sibi consu-
 luerunt, astris viam notantes, et montibus invisitis
 committentes. Civitas autem cum quod jam factum
 fuerat sensisset, publico omnes convenientes, sar-
 mentaque et ignem tenentes in manibus, ipsi quo-
 que zelo non minus inflammati, irruerunt ad Por-
 phyrimum (sciebat enim qualis esset ejus vita, quam
 insolens et quam exsecranda), cum ipsa domo epis-
 copatus eum volentes comburere. Is autem cum
 sensisset conceptum in se odium, ducti exercitus cor-
 rupto pecuniis, persuadet adversus zelum fidelium
 pro pietate iram armare dæmoniacam: statimque
 fuit congregatus in eos exercitus sævus et immanis,
 et quim ne facile quidem potuissent aggredi, qui
 aciem instruxissent. Deinde excitata est magna

(51) Quis autem, et qualis fuerit, et a quibus ordi-
 natus, vide Baron. tom. V, ad annum 404.

persecutio adversus Ecclesias, et imperatoria edicta et decreta, suggestione Attici (nullus enim pius ei volebat communicare) proponebantur per civitates, quæ dicebant: Si quis episcopus Theophilo nolit communicare, Atticoque et Porphyrio, ejiciatur ex ecclesia, et privetur bonis; ex laicis autem, qui magistratus quidem gerunt, ab honore excidunt; militibus vero auferantur cingula; communis autem multitudo et quæ est occupata in artibus, auro mulciata, damnetur exsilio (52). Hæc faciebant multos vel invitos communicare, a quibus judicabatur quid magnum et minime tolerabile, excedere a pecuniis, et privari gloria. Multi autem cum voluntarium elegissent exsiliū, elegerunt potius solitudinem et monachorum tuguria habitare, quam civitatem. Sunt etiam qui ex animi magnitudine omne periculum subire satius esse duxerunt, quam facere aliquid, quod discreparet et esset indignum pio ac religioso vitæ genere.

LVI. Hæc cum ita se haberent, nonnulli episcopi et clerici, qui stabant a partibus Joannis, pro Joanne et quæ male se habebat Ecclesia, zelo instincti (quomodo enim non oportebat eos, qui vel mediator Dei metum in utero concipiebant et parturiebant?) ad veterem Romam veniunt: et cum ipsi imperatori Honorio et Innocentio papæ in conspectum venissent, et illam gravem explicassent tragœdiam, quin etiam tres reddidissent epistolas, quarum una quidem erat egregiæ illius animæ et linguæ, aperte omnia singulatim persequens, altera autem communis cleri Constantinopolitani, tertia vero erat quadraginta episcoporum, qui cum Joanne communicabant: quas quidem cum communiter tradidissent, effecerunt, ut qui eas acceperant, tantopere perturbarentur, et eorum animis tantum zelum immiserunt; ut ambo statim scriberint ad imperatorem Arcadium, profundi somni eum arguentes in iis, quæ ab ipso gerebantur, et quod non honeste nec juste, sed plane nefarie fuit decretum Joannis secundum exsiliū, et quod oportet omnino, si est ei aliqua honesti ratio et pacis Ecclesiarum, patriarcham quidem rursus restitui Ecclesiæ, et episcoporum synodum fieri Thessalonicæ, ut quæ sita sit in medio eorum, qui ab Oriente veniunt et ab urbe Roma: adesse autem etiam Theophilum, ut qui fuerit præcipua causa eorum, quæ improbe facta sunt in hac relegatione: et sic causam Joannis ab animi perturbatione alieno et justo judicio decidere. Propterea enim, aiebant, aliquot Italiæ episcopos, qui recta incedunt conscientia, et sunt acres justitiæ defensores, propter hoc ipsum emittere statuimus. Cum has itaque litteras cum actis, quæ propter hanc causam factæ sunt a synodo episcoporum Italorum, sanctius accepisset Amilius (erat autem is episcopus Beneventi) Cythegiusque et Gaudentius cum Valentino et Bonifacio presbyteris, Roma inierunt versus Byzantium, sequente Quiriaco et Deme-

αὐτῶν κοινωνεῖν τις τῶν εὐσεβοῦντων ἡζήσῃ) ἀνὰ τὰς πόλεις ἐτίθεντο, εἴ τις τῶν ἐπισκόπων, λεγόντων, Θεοφίλῳ μὴ πείθοιτο κοινωνεῖν Ἀττικῶν τε καὶ Πορφυρίῳ, ἐκδεδλήσθω τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῶν ὄντων ἀποστρέσθω. Τῶν λαϊκῶν δὲ οἱ μὲν ἐν τέλει, τῆς τιμῆς ἐκπιπέτωσαν· οἱ στρατευόμενοι δὲ, τὰς αὐτῶν ἀφαιρέσθωσαν ζώνας· τὸ δὲ κοινὸν πλῆθος καὶ περὶ τὰς τέχνας ἡττολημένοι, ἱκανῶς χρυσίῳ προστιμηθέντες, τὴν ὑπερορίαν κατακρινέσθωσαν. Ταῦτα πολλοὺς ἐποίησε καὶ κατὰ ἄκοντας κοινωνεῖν, ὅσοις μέγα τι καὶ ἥκιστα φορητὸν τὸ χρημάτων ἐκπεσεῖν καὶ δόξης ἐκρίνετο. Πολλοὶ δὲ καὶ τὴν ἐκούσιον φυγὴν ἐλόμενοι, τὴν ἐρημίαν καὶ τὰς τῶν ἀσκητῶν κλιδοὺς ἐζήλοντο μάλλον, ἢ τὴν πόλιν οἰκεῖν. Εἰσὶ δὲ οἱ καὶ μεγάλῃ ψυχῆς τὸ πάντα κίνδυνον ὑποστῆναι μακροτέρου ἐλογίσαντο, ἢ ἀπαθῶν τι καὶ ἀνάξιον εὐσεβείας ἐπιδείξασθαι πολιτείας.

ΝΣ'. Τούτων οὕτως ἐχόντων, τῶν ἐπισκόπων ἔνιοι καὶ τοῦ κλήρου νῆς Ἰωάννου μερίδος ὑπάρχοντες, ὑπὲρ Ἰωάννου τε καὶ τῆς ἀθλήως ἐχούσης Ἐκκλησίας ζηλώσαντες, τὴν πρεσβύτερον κυριακὴν ἀνάστησι Ρώμῃ, αὐτῶν τε βασιλεῖ Ὀνωρίῳ καὶ Ἰννοκεντίῳ τῷ πάπῃ προσελθόντες, καὶ τὴν γαλεπὴν ἐκείνην δεασφύσαντες τραχηθῆσαν, πρὸς δὲ καὶ τρεῖς ἀναδόντες ἐπιστολάς, ὧν ἡ μὲν καὶ ψυχῆς καὶ γλώττης ἐτήχανε τῆς κλήσεως σαφῶς πάντα κατὰ μέρος διεξίσησι, ἡ δὲ κοινὴ τοῦ κατὰ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν κλήρου, ἡ δὲ λοιπὴ τῶν τεσσαράκοντα ἐπισκόπων ἦν, τῶν Ἰωάννου κοινωνικῶν. Ἄς καὶ κοινῶς ἐγγερίσαντες οὕτω περιπαθῶς διέθηκον, καὶ τοσούτοις ζήλου τὰς αὐτῶν ἐνήκαν ψυχὰς, ὡς ἀρραίστους εὐθὺς Ἀρκαδίῳ τῷ βασιλεῖ πλεγκτικῶς γράψαι, πῶς αὐτοῦ ὕπνον καναγιώσκοντες ἐν τοῖς πραττομένοις. Καὶ ὅτι μὴ καλῶς, μηδὲ δικαίως, ἀλλὰ καὶ λίαν κακῶς καὶ ἀθέσμως ἡ δευτέρα τετόλμηται κατὰ Ἰωάννου ὑπερορίαν· καὶ δεῖν πάντως, εἴπερ ἄρα λόγος τις αὐτῶν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν εἰρήνης, τὸν πατριάρχῃ μὲν αὐτῆς ἀποδοθῆναι τῇ Ἐκκλησίᾳ, σύνοδον δὲ τῶν ἐπισκόπων ἐν Θεσσαλονίκῃ, εἰ μέσον κειμένη, τῶν ἐξ Ἀντιολῶν τε καὶ Ρώμης ἐλευσομένων γενέσθαι· παρεῖναι δὲ καὶ Θεοφίλον, αἰτιώτατον γεγονότα τῶν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ ταύτῃ πονηρευμένων, καὶ οὕτως ἀπαθεῖ καὶ δικαίᾳ κρίσει τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην ὀρθοτομηθῆναι. Διὰ ταῦτα γάρ, ἔφησαν, καὶ τῶν ἐξ Ἰταλίας ἐπισκόπων τινὰς εἴθει συνειδῶτι στοιχοῦντας, καὶ δικαιοσύνης οὐκ ἥκιστα μεταποιουμένους, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἐκπέμψαι διέγνωμεν. Τὰ γοῦν τοιαῦτα γράμματα μετὰ καὶ ὑπομνημάτων, ἃ διὰ ταυτηνὴν τὴν αἰτίαν παρὰ τῆς συνόδου τῶν Ἰταλῶν γεγονόσιν ἐπισκόπων, οἱ περὶ τὸν ἅγιον Αἰμίλιον ἐπίσκοπον ὄντα Βενεβενδοῦ Κυθήγιόν τε καὶ Γαυδέντιον σὺν Οὐαλεντίῳ καὶ Βονιφατίῳ τοῖς πρεσκυτέροις παραλαβόντες, ὁδοῦ εἰχοντο τῆς ἀπὸ Ρώμης πρὸς τὸ Βυζάντιον, ἅμα Κυριακῶ καὶ Δημητρίῳ, Παλλαδίῳ τε καὶ Ἐλλυσίῳ τοῖς

(52) L. vi, De his qui pro relig. contend. Cod. Theod.

Ἰωάννου κοινωνικοῦ ἐπισκόπου. Οὗτοι γὰρ καὶ πρῶτον ἔτυχον κατελθόντες, καὶ φιλαλήθως τὰς τῶν Ῥωμαίων ἀκοὰς ὑπαγορεύσαντες ἅπαντα.

NZ'. Ὡς δὲ ἤδη περέπλεον τὴν Ελλάδα, συνελήθησαν ὑπὸ τοῦ τῶν γιλιάρχων, κομιδῆ τὴν γνώμην διεφθαρμένου. Ὅς τινι τῶν ὑπ' αὐτῶν παραδούς, οὐ συνεχῶρει Θεσσαλονικὴν ἰδεῖν, ἐκεῖ πρότερον προσχεῖν βουλομένοις, Ἄνυσίῳ τε τῷ ἐπισκόπῳ παρὰ τοῦ πάπα γράμματα ἐγγχειρῆσαι. Πλὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὄραμα ἦν κατὰ τέχνη τῆς πονηροτάτης γυναικῶν Εὐδοξίας. Αὕτη γὰρ μαθούσα τὴν τῶν Ἰταλῶν ἐπισκόπων ἀποστολὴν, καὶ οὐ χάριν μέλλουσι τὴν Κωνσταντινίου καταλαθεῖν, ἔφθνε τεγνωμένη τούτου, καὶ τῇ γνώμῃ τῶν ἀποσταλάντων αὐτοὺς ἀντιρροῦσα. Εἰς δύο τοιγαροῦν πλοῖα πρὸς τοῦ παραλαβόντος διαιρεθέντες, δεκάτην ἡμέραν εἰς τι χωρίον βραχὺ τῆς πόλεως ἀπέχον ἐγγὺς τοῦ Βίκτορος προσομιζόντες προστασίων. Εἶτα ἐκεῖθεν Μαρτίνος τις ὄνομα παραλαβὼν αὐτοὺς, εἰς τοῦτο παρὰ τῆς βασιλίδος ἀπεσταλμένος, καὶ ἀνὰ πόδα πάλιν ἀγαγὼν τῷ φρουρίῳ τῆς Θράκης, ὃ Ἀθύρας καλεῖται, βίβη καὶ γνώμῃ καὶ χειρὶ κατακλείει. Χωρὶς τοίνυν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ οἱ περὶ τοῦ ἐπισκόπου Κυριακὸν ἐγκλεισθέντες, ἤκίζοντο πικρῶς, ἠτάζοντο στιβαρῶς, μυσταῖς περιεβάλλοντο θλίψεις τὰς ἐπιστολάς ἀπαυτοῦμενοι. Ὡς δὲ μὴ δώσειν ἔλεγον, εἰ μὴ βασιλέα θεάσαιντο, πρόσθεις ὄντες, πρῶτα μὲν ἐνὸς τῶν πατρικίων ἀποσταλάντος, ἔπειτα δὲ καὶ τινῶν ἄλλων ἐπιφανῶν, καὶ τὰς ἐπιστολάς εἰσπορτομένων, τέλος Οὐαλέριος τις ὄνομα, Καππαδόκης τὸ γένος, Θηριόλης τὸν τρόπον, ἐξ ἰταμωτάτου καὶ βίβη πράγματός ὄνομα ἐκ τῶν περιθεῖναι βουλόμενος, ἐνὸς τῶν ἐπισκόπων, παρ' ᾧ τὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων γράμματα ἦν, τὸν ἀντιχειρὰ διακλίτας, αὐτὰ τε ἀφαιρεῖται, καὶ πικρία καὶ ἐρὰ σκευή, καὶ ὅσα πρὸς ὠνήτην αὐτοῖς τῶν ἐπιτηδείων ἀργύρια ἦν ἐκ πονηρῶν καὶ τοῦτο τῆς ἐπινοίας γεγενημένον, ἵνα τῶν εἰς τὴν χρεῖαν ἐξαπορούμενοι, καὶ πρᾶξι τι τῶν παρὰ γνώμην ἀναγκασθεῖεν. Εἰς δὲ τὴν ὕστεραν, ἔσθλῶν εἶτε τῶν τῆς βασιλίδος, εἶτε δὲ καὶ τῶν τοῦ Ἀττικῶν τινες ἀφικόμενοι ἡξίου, τρισχιλίου λαβόντας χρυσούς, Ἀττικῶν μὲν κοινωνῆσαι, τῆς Ἰωάννου δὲ ἀμελῆσαι δίκης. Τοὺς δὲ μὴ ἀνεχομένους (ἐπεὶ καὶ ἔτυχε θεϊότερόν τι συμπεσόν· διακόνῳ γάρ τινι Αἰμιλίου, Πύλῳ τοῦνομα, πρᾶψ καὶ σωφρονῶντι ὄντι, Πύλῳ τὸν θεῖον ὄναρ ὀφθέντα, Βλέπετε, φάνη, πῶς περιπατεῖτε· αἱ ἡμέραι γὰρ πονηρῶν τὴν διὰ δώρων καὶ κολακείας σπουδαζομένην ἀπάτην ὑπαντιττόμενον), μὴ ἀνεχομένους τοίνυν, ἀλλὰ τοῦτο μόνον τὴν πρὸς τοὺς ἀπεσταλκότας ὑποτροπὴν αἰτουμένους, Οὐαλέριος οὗτος (οὐ τὸ ἐκμανὲς καὶ βίβιον ἀνδραθήμα ὃ ἀντίχειρ) οὐ θραυὸς ἦν τοῦτο μόνον καὶ ἀπηνέστατος, ἀλλὰ καὶ δεινότετος κακουργῆσαι. Δῆλον δὲ· πλοῖον γὰρ σαθροτάτου πιστεύσας

(53) Hic convincuntur erroris, qui Eudoxiam anno 404 morte sublatam, uti Prosper, Marcellin., Zonaras et Cudrenus dicunt, cum hic auctor et Græci omnes qui vitam sancti Chrysostomi descriperunt, ad-

A trio simul cum Palladio et Eutysto episcopis, qui cum Joanne communicabant. Il enim prius descenderant, et Romanorum auribus omnia aperte exposuerant.

LVII. Cum autem jam in Græciam navigassent, comprehensi fuerunt a quodam tribuno militum, mente valde corrupto et depravato. Qui cum eos cuidam ex suis tradidisset, non concessit ut viderent Thessalonicam, cum vellent illuc prius proficisci, et Anysio episcopo tradere missas a papa litteras. Caterum hic quoque erat inventum et artificium mulierum omnium sceleratissimæ Eudoxiæ. Nam cum ipsa accepisset fuisse missos episcopos Italos, et quanam de causa venirent, hæc prius est machinata, et obstitit menti eorum, qui miserant. In duas itaque naves divisi ab eo, qui acceperat, decimo die appellunt in quemdam locum, non multum distantem a civitate, qui erat prope suburbana Victoris. Deinde cum illinc quidam alius, nomine Marianus, eos accepisset, nec ille quidem sine arte et malitia, sed ad hoc missus ab imperatrice, e vestigio eos duxit, et in custodia Thraciæ, quæ vocatur Athyras, violenta mente et manu eos inclusit (53). Seorsum ergo Romani et Quiriacus episcopus cum suis inclusi, acerbè torquebantur, graviter examinabantur, afficiebantur malis innumerabilibus, et ab eis exigebantur epistolæ. Cum autem cicerent se non daturus, nisi vidissent imperatorem, cum essent legati, primum quidem uno misso ex patriciis, deinde aliis quoque viris illustribus et epistolas exigentibus, tandem quidam Valerius nomine, genere Cappadox, moribus belluinis, ex re impudentissima et violenta volens sibi nomen comparare, unus ex episcopis, apud quem erant litteræ ad imperatorem et ad alios, fracto pollice, eas aufert, et pugillares, et sacra vasa, et quidquid argenti erat eis usui. Quod ipsum quoque malo consilio factum est, ut cum eis deessent quæ sunt ad usum necessaria, cogerentur aliquid facere præter sententiam. Die autem sequenti, incertum an ex iis, qui erant imperatricis, an ex iis, qui erant Attici, quidam accedentes, volebant eos non gratis nec parvo pretio, sed acceptis tribus millibus aureorum, cum Attico quidem communicare, Joannis vero causam negligere. Cum ii autem id passi non essent (nam aliquid quoque acciderat divinitus: Æmilii enim diacono, Paulo nomine, qui erat moderatus et temperans, divinus Paulus in somnis apparens: Videte, inquit, ut caute ambuletis, dies enim mali sunt: tacite significans fraudem, ad quam muneribus et blanditiis eos studebat inducere). Cum ergo non passi essent, sed hoc solum peterent ut liceret redire ad eos, qui miserant, Valerius iste, cujus insanum et violentum facinus fuit fractio pollicis, cum non solum esset audax et violentus, sed etiam ad

huc vixisse doceant, imo et tribus mensibus post sancti viri obitum Bar. asserat, quem vide tom. V *Annal.*

maleficium, ut res ipsa indicabit, callidissimus, a navi jam vetustate fatiscenti et putridæ, ut eos aperte perderet, committens, sceleratus jussit eos abire. Cum ergo parum abfuisset, quin inciderent in periculum, vix tandem evenit, ut appellerent Lampasum: et cum illic mutassent navigium, post quatuor menses venere Romam. Innocentio itaque narrant, quæ acciderant Quiriaco et Palladio, an aliquid eis factum esset ignorantes: sed nec de Joanne valentes scire, quid accidisset. Quæ quidem omnia obtusum latebant Arcadium, ut postea scire licuit. Sed enim rursus redeat oratio, unde est digressa, et narret ea, quæ restant de illo magno Joanne.

LVIII. Admirabilis ergo ille Joannes cum Cucusum venisset, et in ædibus Adelphii (54), ut jam diximus, degeret (illic enim eum reliquimus), multos quidem pauperes aluit pane terrestri (tunc enim gravissima fames eum locum invaserat), longe autem plures nutrimento, quod a lingua suppeditabatur, quod et cor confirmat et mentem illuminat. Quam multas autem de multis necessariis habuit orationes! quid enim ex iis, quæ contingunt aspera et molesta, potuit linguam sistere quæ fluebat instar fluminum? Habuit etiam non paucas de patientia, et quod non solum oporteat non esse socordes, sed nec offendi molestiis, quas contingit perpeti. Multæ quoque ab eo divinæ scribuntur epistolæ ad sanctam Olympiadem, in quibus sæpenumero unum dicit esse terribile, nempe peccatum: et ei recenset molestias, quæ evenerunt in itinere, et eam moerentem propter ejus privationem studens recreare, efficit ut non sit desperandum, fore ut eum rursus conveniat. Quinetiam quemadmodum cum via moleste in summo ætatis vigore perageretur, et vehemens eum febris invasit et mala stomachi, et qui in his longe erat gravior sceleratus Gallus, cui fuit ad ducendum vir ille justus commissus. Præterea autem, quemadmodum, cum ad quoddam venissent diversorium, omnia illis molesta acciderunt, eorum, qui ipsorum curam gerent, solitudo, inopia rerum necessariorum (utor enim illis eisdem verbis aureis); nullum adesse medicum, metus irruptionis Isaurorum, et spes, fore ut mox in eorum manus devenirent. Quid vero, qui præter omnem bestiarum feritatem in eum furebant incnachi, minantes se eum combusturos esse cum ipsa domo, et quemadmodum a febre male affectum, et de itinere valde fessum, qui eum abducebant, non modo eum nulla dignati sunt misericordia, sed eos etiam, qui volebant, prohibebant, minantes eis extrema et omnium maxime terribilia (55)? Præter hæc autem, qualem viam peregit, nempe arduam, lapidosam et difficilem, idque cum ægre posset ingredi, utpote quod ei esset male affectum corpus, quantum ex eo

(54) Chrysostomum non semper in ædibus Adelphii Cucusi commoratum, sed etiam apud Dioscorum ejus docent Epistolæ. Vide Baron. ad an. 404.

αὐτοῦς προνοίᾳ τοῦ ἀπολέσαι, ἀνάγεσθαι πάλιν ὁ μαρὰς ἐκέλευε. Παρ' ὀλίγον οὖν ἐλθοῦσι κινδύνῳ περιπεσεῖν, μόλις αὐτοῖς ἐξεγένετο τῇ Λαμψάκῳ προσχεῖν· κάκειθεν ἀμείψαντες τὸ πλοῖον, μητῶν τεσσάρων τὴν Ῥώμην καταλαμβάνουσιν· Ἰννοκεντίῳ τε διηγούνται τὰ συμπεσόντα, τοῖς περὶ τὸν Κυριακὸν καὶ Παλλάδιον εἶ τι καὶ γένοιτο, ἀνοῦντες· ἀλλὰ μηδὲ περὶ Ἰωάννου τι αὐτῶν συμβεβηκυῖα ἐνηθέντες μαθεῖν. Ταῦτα δὲ πάντα τὸν νοσήθ' διελέθησαν Ἀρκάδιον, ὡς γε ὕστερον ὑπῆρξε μπεῖν. Ἀλλὰ γὰρ ὁ λόγος ἐπανίτω πάλιν ὄθεν ἐξέβη, καὶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν ὑπόλοιπον διηγεῖσθαι.

NH'. Ὁ τοίνυν θαυμαστος Ἰωάννης, τῇ Κωνσταντινουπόλει προσδελών, καὶ ἐν τῇ Ἀδελφείου οἴκῳ ἀγαθῶν (καθ' ἄπερ ἔφημεν. Ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν γενόμενον καταλιπομένῳ), πολλοὺς μὲν πένητας τῷ ἀπὸ γῆς ἔθραψεν ἄρτιον (καὶ γὰρ ἔτυχε τότε λιμὸν ἐπιτεκνῆσαι τῷ τόπῳ βαρύτερον), πολλῶν δὲ πλείους καὶ τῇ ἀπὸ γλώσσης πηγαζομένην τροφῇ, ἣ καὶ καρδίαν οἶδος στηρίζειν, καὶ φωτίζειν διάνοιαν· πολλοὺς δὲ καὶ περὶ πολλῶν τῶν ἀναγκαίων ἐκπεφώνηκε λόγους (τί γὰρ τῶν συμβαινόντων ἀνιερῶν ἐπισχεῖν ἠδύνατο γλώσσαν, ἢ καὶ ποταμοῖς ῥέουσιν;) πλείους δὲ τοὺς περὶ ὑπομονῆς ἦσε, καὶ τοῦ μὴ δεῖν μὴ ὅτι μὴ ῥαθυμεῖν μόνον, ἀλλὰ μηδὲ σκάνδαλον ὑπομένειν, ἐφ' οἷς χρῆσθαι κολλήτικῃς λυπηροῖς συμβαίνει· πολλὰς δὲ καὶ τῶν θείων ἐπιστολῶν πρὸς Ὀλυμπιάδα συνέταξε τὴν ὁσίαν, ἐν αἷς πλεονάζει τε λέγων, ὅτι ἐν φοβερῶν μόνον ἢ ἀμαρτίᾳ, καὶ περὶ τῶν συμπεσόντων αὐτῷ περὶ τὴν ὁδὸν ἀνιερῶν διέξισιν· ὅπως τε ἀθροῦνται διὰ τὴν στήρῃσιν ἀνακτασθαι βουλούμενος, Ἰσῆς ἡμῶν πάλιν, γράφει, τοῦ Θεοῦ ἐπιτρέποντος ὄψει· καὶ ὅπως τῇ τῆς ὁδοῦ ταλαιπωρίᾳ, θέρους ἀκμῇ διανοημένης, καὶ πυρετῶς ἐπέσκηπτε λάβρος, καὶ τὰ ἐκ τοῦ στομάχου κακὰ, καὶ ὁ πολλῶν τούτων βαρύτεροι, ὁ πονηρὸς, φημί, Γαλάτης, ἄγειν αὐτὸν πεπιστευμένος· καὶ ὡς καταγωγῇ τινι προσλαβοῦσι πάντα πάλιν συνήντα τὰ λυπηρὰ τῶν θεραπευόντων ἢ ἐρημίας, τῶν ἐπιτηδελῶν ἢ ἀπορίας (αὐτοῖς γὰρ ἐκείνοις τοῖς χρυσοῖς κέχρημαι λόγοις), τὸ μηδένα ἱερὸν παρεῖναι, ὃ τῆς ἐφόδου τῶν Ἰσαύρων φόβος, καὶ ἡ ὄσων οὐπω εἰς χεῖρας αὐτῶν ἐμπεσεῖσθαι μέλλειν ἐλπῆς, οἱ ἐπιμανέντες αὐτῶν μοναχοί, καὶ κατὰ πᾶσαν ἀγριότητα θηρίων αὐτῇ οἰκίᾳ κατακλύουσιν αὐτῶν ἀπειλοῦντες· ὅπως τε πονήρως ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ διακείμενον, καὶ λίαν ἀκμόνοντα κατὰ τὴν ὁδὸν, οἱ ἀπάγοντες οὐ μόνον αὐτοῖς ἔλασεν οὐκ εἶχον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροισι ἀπεῖργον παραμυθίας αὐτῶν ἀξίον ἐθέλοντες, τὰ ἔσχατα αὐτοῖς καὶ φοβερώτατα ἀπειλοῦντες. Καὶ πρὸς τούτοις, ὅταν τὴν ὁδὸν ἦεν, ἀνάστη καὶ λιθώδη καὶ χυλεπὴν, καὶ ταῦτα καὶ δυσχερῶς ἄγαν περὶ τὸ ὁδοιπορεῖν ἔχων, ἄτε λίαν αὐτῷ πεπονηκός τοῦ σώματος· ὅσα γε εἰδέναι περὶ

(55) De horum monachorum furore refert Bar. et epist. 143 Chrysost.

αὐτοῦ γράφοντος, ὅτε καὶ περὶ τοῦ μὴ μακροτέραν ἅ
 αὐτῷ γενέσθαι τὴν ὑπερορίαν ἀξιοὶ μελήσει τῇ μα-
 καρίᾳ, ἐμοὶ λέγων μυρίων ἐξοριῶν τὸ ὀδεῖν ἐστὶ
 χαλεπώτερον. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω, τὰ μετὰ
 τὴν ὑπερορίαν φημί, τὰς ἐπιστολάς ἂν τις εὔροι τού-
 τας εἰσηγουμένους. Ἄλλ' ἐκεῖσε πάλιν ἐπάνεμι.
 Ὡς γὰρ ὁ μέγας ἐν Κουκουσῶ τροφῇ τοῦ σώματος
 οὐκ ὀλίγους, καὶ πλείους τὸ τῆς ψυχῆς ἔτρεφεν
 ἄρτω, φθόνος ἐντεῦθεν ὑποκαυθεῖς, εἰς Ἀραβισσοῦν
 αὐτὸν πάλιν μεταβαίνειν ἐποίησε. Ἐβούλοντο γὰρ οἱ
 λίαν κακοὶ, μήπω διακορεῖς ὄντες τοῦ κακῶς ἐκείνων
 ποιεῖν, ταῖς συχναῖς ἐνδόντα κακοπαθείαις, οὕτως
 αὐτοὺς ἀποδέσθαι καὶ τὴν ζωὴν. Κάκει μὲν ἄπραχθεις
 ταλαιπωραῖς ἐκδίδεται πλείοσι· δῆλος δὲ ἐστὶ ἀρεῖ-
 των ὑπὸ φιλοσοφίας γινόμενος παντὸς τοῦ προ-
 στίπτοντος, ἀφορμὴν τε αὐτὰ ποιούμενος μεζονος
 ἀρετῆς, καὶ δι' αὐτῶν φειδρότερον ἀνυλάμπων,
 καθάπερ τὸ ἐν πυρὶ φῶς, ὕλης αὐτῷ πλείονος ὑπο-
 βαλλομένης. Οὕτως ἐκεῖνος ταῖς ἀληθείαις ἀήτητος
 ὢν, καὶ μὴθ' ὑπὸ κακοπαθείας, μὴθ' ὑπὸ τινος ἄλλου
 τῶν λυπηρῶν ἤτιων ἐκυτοῦ γινόμενος, αὐτὸς ἦν
 λυπηρὸς μάλλον τοῖς συκοφάνταις οὕτως ὡς διακείμε-
 νος, καὶ ὁ περὶ αὐτὸν ἔπαινος καὶ ἡ φήμη σφόδρα
 τούτων ὑπέκρινε τὰς ψυχάς. Ὡς θυμασίον τι χρῆμα
 ἢ ἀρετὴ καὶ ζήλου τοῖς νοῦν ἔχουσιν ἄξιοι; ὁ μὲν
 γὰρ τοσοῦτος κακοὺς ἐκδοτός, ἄληπτος ἦν καὶ ἀλεί-
 ρωτος, καὶ τοῦ ἐπαγομένου παντὸς ὑψηλότερος; οἱ
 δὲ τοῦ ταῦτα ποιεῖν ὄντες κύριοι, δειλαῖοι καὶ κατα-
 δεεῖς, καὶ τίνος οὐκ ἀθλιώτεροι, τὸν πένητα, τὸν
 ἀλήτην, τὸν ὑπερόριον, καίτοι τοσοῦτον ἀφροσύνην,
 δεδιότες, καὶ πλείοσιν ὄροι ἀποστῆναι παρασκευά-
 ζοντες, ὡς μὴδὲ ἀκοῆν ἐκείνου φθίνουσαν πλῆττειν
 αὐτῶν τοῦς βατχάνους ψυχάς. Ἐντεῦθεν εἰς Πι-
 τυοῦντα, πάλιν οὕτω κελευσθέν, ὑπὸ τῶν φυλασσόν-
 των μεταγέται. Πολύχιον τοῦτο δεινῶς ἔρημον, ἐν
 πέτραι μὲν θαλάσσης τῆς Ποντικῆς κατὰ δεξιᾶν
 κείμενον, τέλος δὲ καὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς γινόμε-
 νον, βαρβάρους, καὶ ὁμοῖς ἔθνεσι συνάπτον.

ΝΘ'. Ὡς οὖν ἤδη τῆς ὁδοπορίας εἶχετο, καὶ πρὸς
 τὴν ἐσχάτην ἐκτὴν ὑπερορίαν ἠπειγέτο, μέλλων
 ἤδη τὴν πρὸς Θεὸν μάλλον ὀδεῖν πορείαν, καὶ τῶν
 μακρῶν τούτων στήναι κμαμάτων, ὀλίγαις πρότερον
 ἡμέραις νοκτὸς εὐχομένην, Πέτρος ὁ μέγας καὶ
 Ἰωάννης, οὓς καὶ κατ' ἀρχὰς ὤπται τοῦ κατὰ Θεὸν
 βίου, πάλιν αὐτῷ φαίνονται καὶ ἠδέως προσφθίγγον-
 ται, τῶν πόγων τε ἀνακτώμενοι, καὶ τὴν κατὰ δικι-
 μῶνων εὐαγγελιζόμενοι νίκην. Εἶτα περὶ τῆς φιλίας
 ἐκδημίας αὐτῷ προειπόντες, καὶ τῶν ὄσων οὕτω
 διαδεξομένων αὐτὸν μὲν ἀγαθῶν, Εὐδοξίαν δὲ ἀδο-
 λήτων καὶ πονηρῶν, Φάγας, λέγουσι, βρωσιν αὐτῷ
 τινα ἐπιδειξάντες, ἦν φαγόντι οὐδὲ δεῆσαι σοι, προσ-
 εῖπον, ἑτέρως, ἕως καὶ τὴν ἀφθαρτον μεθ' ἡμῶν
 προσήσῃ. Ταῦτα ἐκείνος τε εἶπεῖν, καὶ αὐτὸν λυ-
 βόντα φαγεῖν. Καὶ οὕτως ἐκείνους μὲν ἀπείντας
 οἴχεσθαι, αὐτὸν δὲ ἀρλούντως παρακληθῆναι, καὶ
 πριδρᾶ γλώττη καὶ ἀνθηρᾶ Χριστῷ τῷ δόντι τὴν
 παράκλησιν ἀνομολογεῖσθαι. Ἄλλὰ τίς ὁ ταῦτα εἰς
 φῶς ἐνεγκῶν; ἔροιο ἂν τις τῶν ὀξυτέρων δῆλο, γὰρ
 ὡς οὐκ ἂν ἐκείνος, κρῖπτειν σφόδρα τὰ ἐκτουῦ

scribente sciri potest, quando etiam rogat beatam,
 ut ei curæ sit, ut non sit relegationis via longior,
 dicens: Mihi mille exiliis est ingredi difficilior.
 Hæc et alia his plura, quæ facta sunt post relegatio-
 nem, invenerit quispiam has epistolas referentes.
 Sed illuc rursus revertor. Cum enim magnus ille
 Cucusi, et corporis nutrimento non paucos, et plu-
 res nutriet pane animæ, accensa ex eo invidia, fa-
 cit eum rursus migrare Arabissum. Volebant enim
 illi scelerati et plane deploratæ improbitatis, cum
 ei maleficiendi nondum ipsos cepisset satietas, eum
 tam frequentibus cedentem afflictionibus vitam sic
 amittere. Sed illuc quidem abductus, majoribus af-
 ficitur vexationibus: sed aperte ostendit se a philo-
 sophia effectum superiorem quolibet quod possit
 B accidere, et ex his majoris virtutis sumere occasio-
 nem, et per ipsa lætus resplendere, perinde atque
 in igne lucem ei suggerente majore materia: sic
 ille, qui erat re vera invictus, et nec ab afflictione,
 neque ab ulla alia molestia superatus, sic affectus
 afferebat potius molestiam sycophantis, ejusque
 laus et fama valde angebat eorum animos. Quam
 admirabilis res est virtus, magnique faciendæ et
 beata judicanda ab iis qui sapiunt! Nam ille qui-
 dem tot malis appetitus, manebat invictus et inex-
 pugnabilis, et re quæ intentabatur qualibet supe-
 rior. Il autem, in quorum potestate erat hæc fa-
 cere, erant miseri et timidi, et quo non miseriores?
 Pauperem, erronem, cxsulem formidantes, et licet
 tanto esset intervallo disjunctus, efficientes ut plu-
 ribus removeretur finibus: ut nec ejus quidem fa-
 ma eo perveniens, invidios eorum animos sauciaret.
 Hinc Pityuntem, cum sic eis esset imperatum, tra-
 ducitur ab eis, qui eum custodiebant; est autem id
 oppidulum valde desertum, situm quidem ad dex-
 teram in sine maris Pontici: est vero finis Ro-
 manorum imperii, contiguus barbaris et crudeli-
 bus gentibus.

LXI. Cum ergo jam esset in itinere et ad hoc ul-
 timum duceretur exsilium, jam ad Deum potius pro-
 fecturo et cessaturo ab his magnis laboribus, pau-
 cis ante diebus noctu precanti, Petrus ille magnus
 et Joannes, quos etiam viderat in principio vitæ ex
 Deo agendæ, rursus ei apparent, et lubenter eum
 alloquuntur, recreantes a laboribus, et victoriam
 adversus dæmones suavissime annuntiantes. Deinde
 cum ei gratum excessum prædixissent, et quæ eum
 D quidem bona mox essent exceptura, mala autem
 Eudoxiam ejus persecutricem, Comede, dicunt,
 quemdam ei cibum ostendentes: quem cum comede-
 ris, non erit tibi opus alio, donec eum sumes no-
 bisicum, in quem non cadet interitus. Hæc et illi
 dixerunt, et ipse sumens comedit, et sic illi quidem
 recesserunt: ipse autem satis recreatus, lingua læta
 et florida, Christo, qui eum tam pulchra impertiit
 consolatione, egit gratias. Sed quis est, qui hæc in
 lucem protulit, dixerit quispiam acrioris ingenii?
 Clarum est enim quod non ille, qui res suas valde
 celare sciebat. In promptu est, quod respondeatur.

Duo enim presbyteri et quidam ex diaconis, qui magno capti ejus desiderio, elegerant peregre cum eo proficisci, laborumque et dolorum ejus esse perpetuo participes, oculisque et auribus hæc divina acceperant, et hæc aliis similiter tradiderunt. Cum autem quatenus jam finis appropinquabat, oporteret cæpta magis attolli convenienter animi alacritati athletæ, cum duceretur in exsilium, ii quibus commissus fuerat, eum tam longis et tam vehementibus vexabant ambulacionibus, ut vellent eum morti tradere, nimia celeritate victum et afflictione. Itaque cum et imbres deciderent vehementes, et sol ureret ardentissime, tunc et prolixior erat ejus deductio, et ab eo postulabatur ut intense ingrederetur. Ubi autem civitas aut locus aliquis, aut corporis defessi recreatio, aut lavacri solatium, aut aliqua alia brevis laborum remissio, ne parum quidem eum volebant illic manere, cum sic eis fuisset imperatum; merces enim crudelitatis eis promissa fuerat, majorum honorum consecutio. Sed cum ille hanc viam difficilem perageret jejunos, vultum habuit longe lætiores iis, qui assidue vacant deliciis et comotationibus.

LX. Atque Pityuntem quidem definitum ei locum exsilii, ut ei Epiphanius prædixerat, non pervenit. Sed cum esset prope Comanos, et diversati essent in martyrio Basilisci, quem aiunt quidem fuisse episcopum: tempore autem Maximiani in civitate Nicomediæ subiisse certamen martyrii et vicisse, et corona fuisse redimitum, ei apparens in somnis Basiliscus: Bono animo esto, inquit, o frater, et lætare, ambos enim conjunget dies crastinus. Dicitur autem ædituo quoque martyrii die præcedenti apparuisse, et dixisse: Para locum fratri Joanni, venit enim. Cum autem simul atque illuxisset, viam rursus essent ingressuri, diem sciens magnus Joannes tanquam ex responso, rogabat eos qui abducebant, ut sinerent eum manere in loco. Cum illi autem non concessissent, sed instar volucris triginta stadia confecissent, ipse, cuius voluntate omnia administrantur, ipse (o miraculum!) effecit ut errorem subeuntes, redirent in illum locum, eosque rursus habebat ædes martyris Basilisci. Cum autem et tempus vocaret, et jam adesset hora ejus ad Deum migrationis, et egregia illa lingua esset tacitura, et claudendi essent oculi nuntii puræ illius animæ, et insignis temperantiæ summa pulchritudine, omnem quidem quam secum attulerat suppellectilem, divisit iis qui aderant. Deinde etiam cum exuisset ea, quibus erat indutus, ea quoque donat: et cum se ad calceos usque lætius et alacrius composuisset, ut etiam iis, quæ apparebant, liceret cum iis, quæ erant intus, celebrare diem festum ejus excessus et migrationis, et cum sic ornatus divina sumpsisset sacramenta, et consuetam effatus esset precationem: Gloria tibi, Domine, propter omnia; quin etiam se signasset signo crucis, cum qua vixerat, et pedes extulisset, pedes, in-

ἐπιστάμενος. Ἐτοιμος ὁ λόγος εἶπεν. Τῶν γὰρ πρεσβυτέρων δύο, καὶ τὶς τῶν διακόνων, οἳ καὶ κῆρυξ προστακέντες αὐτῷ καὶ συνεκδημεῖν εἴλοντο, κρημάτων τε καὶ πόνων καὶ τῶν ἄλλων θλίψεων εἰς τέλος αὐτῷ κοινωνοῦν, οὗτοι καὶ παρόντες καὶ ὄψεσιν ἰδίαις καὶ ἀκοᾷς ταυτεῖ τὰ θεῖα παραλαβόντες, καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως παραδεδώκασιν. Ἐπεὶ δὲ ὅσον ἤδη τοῦ τέλους ἤπτετο, μεῖζον [γρ. μεῖζονα] ἀρῆσθαι καὶ τὰ σκῆματὰ εἶδει, τὴν τῆς ὑπερορίας ἀγόμενον. Οὕτως αὐτὸν οἱ πιστευθέντες ταῖς μακρῶν ἔγαν καὶ κατεσπουδασμέναις ὁδοιπορίαις κατέτεινον, ὡς θανάτῳ βούλεσθαι παραδῶναι, τῷ σοφοῦ τῆς καὶ τῆς κκοπαθείᾳ νεκικημένον. Ταύτῃ καὶ ὑποτάξας ἐπιγλύζοντος, καὶ ἡλίου πάλιν ἀμμαιότερον διακκίοντος, τότε μάλλον καὶ ἡ κατέλαυσις περετίεντο, καὶ ἡ πορεία [ἴσ. τῆς πορείας] φέρειν τὸ σύντονον ἀπητέτο. Ὅπου δὲ πόλις ἢ χωρίον ἦν, σώματος τε παράκλησις κεκμηκότος, ἢ λουτροῦ πρᾶξις, ἢ βραχεῖα τις ἄλλη τῶν πόνων ἔνεσις, οὐκ μικρὸν προσμένειν ἤξιον, οὕτω διακεκλευσμένον· ἐπεὶ καὶ μισθὸς αὐτοῖς τῆς ὠμότητος διαμολογήθη, τιμῶν μεῖζόνων ἀπαγγελία. Τὴν οὖν χαλεπὴν ταύτην ἄσπετος διανύων, πολὺ τὴν ὄψιν εἶχε χαλεπωτέραν τῶν τρυφῆ καὶ πότοις ἐκείνῳτε προσκειμένων.

Ξ Πιτυοῦντα μὲν οὖν τὸν ὠρισμένον αὐτῷ τῆς ὑπερορίας τόπον, ὡς Ἐπιφανίου πρόβησις, οὐ κατέλαβεν. Ἄλλ' ἐπεὶ Κομάνων ἐγγύς, ἐν τῷ μαρτυρίου Βασιλίσκου κατήχθησαν (ἐπίσκοπον δὲ αὐτὸν φασὶ μὲν γενέσθαι, κατὰ δὲ τοὺς Μαξιμιανῶν χρόνους ἐν τῇ Νικομήδου τὸν τῆς μαρτυρίας ἔθλον ὑπελθεῖν καὶ νικῆσαι καὶ τὸν στέφανον ἀναδέξασθαι), ὄντο αὐτῷ φανέντα, θάρσει, ἀδελφεῖ, φάνη, καὶ χαίρει· συνάψει γὰρ ἀφοτέρους ἢ ἐπιούσα. διηγεῖται δὲ καὶ τῷ νεωκόρῳ τοῦ μαρτυρίου τῇ πρὸ αὐτοῦ ἐπιστάντα, Ἐτοίμασον τόπον Ἰωάννη, φάνη, τῷ ἀδελφῷ ἔρχεται γὰρ· ἅμα δὲ φωτὶ μελλόντων ἰδοὺ πάλιν ἄπτεσθαι, τὴν ἡμέραν ὡς ἐκ χρησμῶ γινώσκων ὁ μέγας, εἶδατο τῶν ἀπαγόντων ἔασι γούν προσμένειν τῷ τόπῳ. Τῶν δὲ μὴ πεισθέντων, ἀλλήλητηνοῦ τάχει τριάκοντα σταδίους διηνωκόντων, αὐτοῖς, οὐ πάντα μετατίθεται τῷ βουλήματι, αὐτοῖς, ὡς τοῦ θαύματος! εἰς ἐκεῖνον αὐθις ἀναζεύξει τὸν τόπον, πλάνην ὑποστάντας παρασκευάζει, καὶ πάλιν αὐτοῖς ὁ τοῦ μάρτυρος Βασιλίσκου εἶχε σηκός. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ καιρὸς ἐκάλει, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆν τῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας, γλώσσά τε σιγῆν ἔμελλεν ἢ καλῆ, καὶ ὀφθαλμοὶ μύειν, οἱ τῆς καθαρᾶς ἐκείνης ψυχῆς ἄγγελοι καθαροὶ καὶ πολλῷ τῷ κάλλει τῆς σωφροσύνης διαπρεπεῖς, πάντα μὲν δσα τῶν ἐπίπλων ἐπῆγετο, διένειμε τοῖς παρούσιν. Εἶτα καὶ ἄπειρ ἦν ἐκδεδυμένος ἀποδυσάμενος, καὶ αὐτὰ δίδωσι. Μετακοσμήσας δὲ ἑαυτὸν ἐπὶ τὸ φαιδρότερον ἄχρι ἐπὶ καὶ ὑποδημάτων, ἵνα συνορτάξῃν ἢ τοῖς ἔνδοι καὶ τὰ φαινόμενα, τὴν ἐντεῦθεν ἀπκαλλήν αὐτοῦ καὶ μετᾶστασιν πρὸς τὴν ἐκεῖθεν μακαριότητα· καὶ οὕτω ὅτι κοσμηθεὶς, καὶ τῶν θείων κοινωνήσας ἀγιασμάτων, εὐχὴν τε τὴν συνήθη ἐπιφθεγξάμενος, Δόξα σοι, Κύριε, πάντων ἔνεκεν· τῷ τύπῳ τε ἐπιπραγατίζμενος ἢ συνέζη σταυροῦ, καὶ τοὺς πόδας ἐξάρσας,

πόδας ἐκείνους τοὺς ὠραίους ὄντως καὶ ἀποστολικούς ἄ
τὴν μακαρίαν ἀπῆλγε πορείαν, Χριστὸν βλέπειν,
Χριστῷ συνειναι, Χριστοῦ τῷ κάλλει διαπαντός
ἐναγάλλεσθαι· μακάριος μὲν ἑαυτῷ τῆς ἐκδημίας καὶ
μεταθέσεως, ὀδυνηρὸς δὲ σφόδρα τοῖς ἐγνωκόσι,
καὶ οὗς δὴ καὶ μετρίως τοῦ οἰκείου μέλιτος ἔγευσε
καὶ τῆς ἡδονῆς. Ἡμέρα μὲντοι τῆς αὐτοῦ μεταθέ-
σεως, ἤτις δὴπου καὶ τοῦ ζωηφόρου σταυροῦ, ἦν καὶ
ὑψωσιν εἰώθαμεν λέγειν, ἀπὸ τοῦ πράγματος αὐτὴν
ὀνομάζοντες κατὰ τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην (ὡς πάν-
τες Ἰσασί) τελουμένην τοῦ Σεπτεμβρίου. Ἔδει γὰρ
τὸν μηδενὶ προσθέμενον τῶν παρόντων, ἀλλ' ἑαυτὸν τὸ
ἕλως τῷ κόσμῳ στουρώσαντα, ἐν ἄλλῳ τε οὐδενὶ τὸ
καύχημα θέμενον, ἀλλ' ἦ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ,
κατ' αὐτὴν γὰρ ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ σταυροῦ καὶ
αὐτὸν, ὃν εἶχεν ἐκ τοῦ κάτω κόσμου χοῦν, ἀποθέ-
σθαι, καὶ μηδὲν ἐκ τούτου παράσημόν ἐπαγόμε-
νον καθαρῶς γενέσθαι τοῦ ἐν οὐρανοῖς πολιτεύ-
ματος.

ΣΔ'. Τότε δὴ γίνεται τοῦ πρὸς τὸν ἅγιον πόθου
δειγμα καὶ τοῦτο σαφέστατον. Ὡς γὰρ ἡ τελευταῖα
ἤδη πρὸς ἀκοὰς ἐπιπτε, καὶ ἡ κοινὴ ζημία πανταχοῦ
διεδίδετο, πλῆθος ἀριθμοῦ κρεῖττον, πλῆθος ἄπιστον
ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναιῶν τῶν εὐσεβῶς ἀσκουμένων,
ἐξ αὐτῆς Συρίας καὶ Κιλικίας, ἐκ Πόντου τέ φημι
καὶ τῆς Ἀρμενίας, εἰς προσκύνησιν τοῦ μακαρίου
συνέρχον σώματος. Ὁ καὶ τῶν ἱερῶν ὕμνων, καὶ
τῆς νενομισμένης τυχὸν ψαλμωδίας, χειρὰς τὲ δια-
φυγὸν τῶν ὡσπερ ἔτι ζῶντος λαμβανομένων αὐτοῦ
καὶ ἀσπαζομένων, ὄλον τε σὺν ἡθονῇ περιπλεκομέ-
νων, καὶ μὴ μεθεῖναι φιλονεικούντων, ἐχομενά που
Βασιλικοῦ τοῦ μάρτυρος κατετέθη εἰς δόξαν Θεοῦ,
οὐ πάντα εἰς δόξαν αὐτὸς ἐποίησε ἀεί.

bus laudibus, ut quod tali fuerit animæ conjunctum, et talium laborum fuerit ei socium, et minis-
terii grati ei, qui ipsum creavit : Ad laudem ipsius boni Dei nostri ad cujus gloriam ipse omnia
faciebat, et Unigeniti ejus Filii, et vivifici Spiritus : quæ est beata et principalis Trinitas, quam
debet gloria, honor et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

(56) Anno 407.

A quam, illos speciosos et vere apostolicos, beatum
illud iter iniiit, ut Christum videret, cum Christo
versaretur, Christi perpetuo exsultaret pulchritu-
dine : sibi quidem felix ob decessum et migratio-
nem : magnam autem afferens tristitiam iis qui
res illius pulchre noverant, et quibus vel modic-
um sui mellis gustum præbuerat. Fuit autem
dies ejus decessus, qui fuit vivificæ Crucis, quam
ex re ipsa solemus vocare Exaltationem, quæ,
ut omnes sciunt, celebratur quarto decimo Sep-
tembris (56). Orportebat enim eum, qui se nulli
rerum præsentium dederat, sed se totum munda-
no omnino crucifixerat, et nulla re alia gloriatus
fuerat, quam in cruce Christi, eo ipso die festo
Crucis, cum ipsum quoque deponere pulverem,
quem habebat ex hac materia, et mundum per-
venire ad eam, quæ est in cælis, conversationem.

LXI. Tunc autem existit quoddam manifestissimum indicium omnium amoris in Sanctum. Nam cum jam ad multorum aures pervenisset eum decessisse, et communis jactura in omnem partem persuaderet, multitudo innumerabilis, multitudo incredibilis virorum simul et mulierum, quæ pie exercebantur, ex ipsa Syria et Cilicia, ex Ponto et Armenia confluebat ad adorandum beatum tabernaculum. Quod quidem, cum ei de more sacri dicti fuissent hymni et psalmodia, et vix effugisset eorum manus, qui ipsum tanquam vivum accipiebant et cum gaudio complectebantur, et id contende-
bant, quidquid fieret, non dimittere, deponitur prope Basiliscum martyrem, revera dignum omni-

unquam, neque lumine lucernæ. Nonagenario major adhuc in vivis erat, cum idrum illis
retus sæculo quinto conscriberet.

3. Alius ab eodem Theodoro cap. 21 memoratur Jacobus, cui ipse *Magnus*, Theoderus *La
Collectan. Syri*, Evagrius lib. II, cap. 9, *Syrii*, Rosweyodus *Hypothriti*, quod sub die vivan
men tribuere. Hujus meminit Baronius tom. V. an. Chr. 404, num. 108, et an. 414, num. 11
VI, an. 458, num. 15, ubi jure Nicephorum corrigit, qui eum cum Jacobo Nisibeno confu
tur Nisibenus xv Julii, ad Jacobas Magnus, sive Syrus, xxvi Novemb., licet loca ex Annalib
jam citata a nobis, ascripta margini sint in postrema Martyrologii Romani editione ad no
Augusti, quo die colitur alius Jacobus Eremita « Amidæ in Mesopotamia ad Tigrim fluvia
culis clarus, duobus illis multo junior; quippe qui post Amidam a rege Persarum capt
vivebat. Capta vero est Amida, teste Marcellino in Chronico, « Consulibus Avieno Juniore
(pro quo alii *Raffum*, scribunt) an. Chr. 502, quo Baronius num. 40 de hoc S. Jacobo agi
copii lib. I *De bello Persico*.

2. Philippus Ferrarius in Topographia Martyrologii Romani, verbo *Palæstina*, scribit
cobum Eremitam, qui Amidæ ponitur sub die vi Augusti, eundem videri cum eo qui
Januarii colitur. » In quo indubie, fallitur, et quidem vehementer. Ille enim, teste Pro
vico ab Amida unius diei itinere distante, in brevi spatio cancellis interseratis inclam
hic « prope oppidum Porphyreonem, » ab anno ætatis circiter vicesimo « in spelunca qui
decim annos habitavit. »

4. Est autem Stephano lib. *De urbibus* Πορφυρεῶν πόλις Φοινίκης, *urbs Phœnicæ*, adme
qua; cujus meminit Polybius lib. v, de bello agens Antiochi Magni. Episcopalis fuit sub
Cæsareæ Palestinæ, ut habetur lib. II Notitiæ episcopatum Miræi, ubi tamen *Porphyra*
Wilhelmo Tyrio lib. IX *Belli sacri*, cap. 14, et lib. x, cap. 6 et 40, et alibi *Caiphæ*
Tyrium sequuntur Adrichomius in tribu Isachar, cap. 47, Quaresmius, et alii; qui tamen
dum a Caipha pontifice exstructam scribunt: restaurata ab eo est fortassis. Juxta mare, ad
montis radices, parte aquilonari sitam tradunt.

5. Porphyreonis urbis incolis « cum se honorari videret, » ut num. 10 dicitur, « fugiens
draginta miliaribus et ad ripam fluvii triginta annos habitavit. » Hunc fluvium Cisonem ar
qui ex mari Galilææ, seu Tiberiadis, in mare Mediterraneum defluit, cui ad Ieiciss aliq
Hermon, sive Hermonium, adjacet; apud cujus petras in spelunca videtur vixisse, ex qua
dum illud flagitium perpetrasset, discessit, atque annos decem in alia spelunca, seu vetero
in eadem regione exegit. At si flumen hoc quispiam Jordanem esse contendat, haud
pugnaciter obsistemus, si quod attulerit probabile argumentum, atque uspiam repererit
40 millibus passuum fluere a Porphyreone Jordanem.

6. Jacobo mox ab obitu, ob miraculorum frequentiam, sacra exstructa est ædes, in quam
slatæ sunt reliquiæ, et memoria quot annis cum solemnitate celebrata. Vita S. Jaco

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

VITA ET CONVERSATIO S. JACOBI MONACHI

(Græce nunc primum prodeunt ex cod. ms. Reg. Paris. n. 1708 notato. EDIT. PATR.)

PRÆFATIO.

Α'. Πολλῶν ἀγαθῶν καὶ ψυχωφελῶν εὐεργεσιῶν Α τοὺς φιλοθείους καὶ κατὰ τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ζῆσαι θέλουσιν ἢ καλλιστη τῆς ταπεινοφροσύνης κτῆσις πρόξενος γίνεται, ἣν ὁ δρᾶσθαι σπουδάσας καὶ ταύτην κατορθώσας, οὐ πτώσιν τινα, οὐ πάθους ἀλχημαλώσαν, οὔτε μὴν τύπον τῆς ἐφ' ἐαυτῷ πεποιθήσεως ὑπομεῖναι δυνήσεται. Ὅτι γὰρ ταύτην πολλὴν ζημίαν καὶ ἀνήκεστον βλάβην καὶ μέγιστον κίνδυνον ἐπάγει τοῖς μὴ προσέχουσιν, ἔστιν μὲν ἐκ πολλῶν ἐτέρων κατιδεῖν τεκμηρίων, μερικῶς δὲ καὶ ἐκ τοῦ μέλλοντος παρ' ἡμῶν προσέθεσθαι διηγήματος πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ἀσφάλειαν [τῶν] τὸν ἀγγελικὸν τοῦτον βίον ἐπανηρημένων. Ἐν τούτῳ γὰρ εὐρήσομεν καὶ πολιτείας εὐάρεστον ἀσκήσει κατορθωμένην καὶ πτώσιν ἐσχάτην ἐκ βραθυμίας συμβᾶσαν, καὶ τὴν τῆς μετανοίας Β δύναμιν τοσοῦτον ἰσχύουσαν παρὰ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ὡς μὴ μόνον ἐξ αὐτῶν τοῦ ἄδου πυλῶν καὶ τῶν τῆς γενένης δεινῶν ἐξαρπάσαι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ γὰρ μείζονα τῆς προτέρας ἀρετῆς αὐτὸν ἀποφῆναι καὶ τῆ τοῦ Χριστοῦ χάριτι ἄμεινον αὐτῷ γενέσθαι τὴν ἐπανόρθωσιν.

I. Multa bona et animæ salutaria beneficia iis viris qui Dei amantes sunt, et Salvatoris Christi præceptis congruentem vitam ingrediuntur, pulcherrima humilitatis possessio conciliat : quam qui amplecti studuerit, et perfecte obierit, is nunquam illud timere poterit, ne aliquo modo cadat, aut ullo affectu capiatur, vel suæ fiduciæ superbia efferatur. Quod enim multum damni, et insanabilem jacturam, maximumque periculum hæc iis afferat, qui non cautiores fuerint, licet e multis aliis argumentis hoc intelligere, præcipue vero ex hac historia, quæ nobis scribenda est: ut qui cœlestem vitam sibi proposuerint, ex ipsa narratione proficiant, quo tutiores sint. In hac enim et institutionem optimam inuenimus, et exercitationem perfectam, extremum denique cursum ex pigritia proficiscentem, et pœnitentiæ virtutem; quæ tantum valet apud benignissimum Deum, ut non solum ex ipsis inferorum portis, et gehennæ doloribus hominem eripiat, sed etiam talem reddat, ut priori virtute majus aliquid possideat, et adjuvante divina gratia, emendationem vitæ superiore statu meliorem recuperet.

CAPUT I.

S. Jacobi exercitatio, castitatis servandæ cura.

Β'. Γέγονε τις ἀναχωρητῆς ἐν κωμοπόλει Πορφυ- C ρεῶνι καλουμένη, ᾧ ὄνομα Ἰάκωβος. Οὗτος τῆ τοῦ προσλαίρου βίου ματαιότητι ἀποταξάμενος ᾤκησεν ἐν τινι σπηλαίῳ ἐπὶ πεντεκαίδεκα ἔτεσιν. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἀρετῇ καὶ ἀσκήσει προκόψας τίμιος ὤφθη καὶ εὐάρεστος τῷ Θεῷ, ὥστε αὐτὸν καὶ χάρισματος κατὰ δαιμόνων καταξιωθῆναι, καὶ πολλὰς ἐτέρας ἰάσεις τῷ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπετέλει ἰδιόματι. Πάντες τοίνυν τὴν τοῦ ἀνδρὸς πολιτείαν θαυμάζοντες, πρὸς αὐτὸν συνέτρεχον, ὧν οἱ πλείους τῆς τῶν δυσσεβῶν Σαμαρειτῶν θρησκείας ὑπῆρχον, οὕσπερ ὄρων πρὸς αὐτὸν παραγενομένους ὁ τοῦ Θεοῦ

II. Fuit quidam vir, qui solitarium in locum secessit prope oppidum Porphyrionem. Erat viro illi nomen Jacobus. Hic cum brevis hujus vitæ vanitati renuntiasset, in spelunca quadam quindecim annos habitavit. Tantos autem in virtutis exercitatione progressus fecit, tamque insignis et Deo gratus exstitit, ut et gratia contra dæmones dignus effectus fuerit, multasque alias curationes, Salvatoris nostri Jesu Christi nomine, hominibus attulerit. Cum omnibus igitur hujus hominis vitam admirarentur, ad eum concurrerant; quorum plerique erant ex impiorum Samaritarum (1) superstitione. Illos cum

(1) Samaritæ infestantur Christianos præcipue sæculo quinto et sexto, sub imperatoribus Z-nono, Anastasio, Justino et Justiniano : sed ab hoc Julianus quidam eorum rex bello superatus et pe-

remptus est. Agunt de eis Procopius *De ædificiis Justiniani imperatoris* lib. v. Cyrillus monachus in *Vita S. Sabæ abbatis* 5 Decemb. et alii. Hinc de S. Jacobi ætate statui ut cunque potest.

ad se venientes divinus ille vir animadverteret, ex divinarum litterarum lectione ipsos multum erudiendo, ad veram fidem convertebat.

III. Sed qui humano generi inde usque a principio adversari cœpit diabolus, et iis præcipue qui Christo serviunt, cum ex multa illius hominis virtute ac perfecta vita se fugari videret, aggressus est eum persequi, et ex iis locis, quæ supra diximus, expellere. Cum enim in unum quempiam Samaritam ingressus fuisset, ex eorum numero qui ab initio veritatem ipsam adversabantur, fecit ut ille universos ad se pertinentes amicos, consanguineos ac servos, ad insidias sancto illi viro struendas, in unum colligeret; quo eum ita irretitum posset e regionibus illis propulsare. Omnes igitur cum ad sacerdotis sui diversorium convenissent, et multa essent machinati, una omnium sententia hæc fuit, ut impudentem atque inhonestam mulierculam ad se accerserent, cui viginti aureos nummos darent, totidemque alios se illi daturus promitterent, si ipsa Dei servum Jacobum illecebris suis corrumpere posset, ut ansam aliquam arripientes, eum virum cum dedecore e sua regione fugarent.

IV. His promissis mulier illa inducta, multam noctem observans, ad ipsum adiit, ac januam pulsans eum rogabat, ut ipsam intromitteret. Cumque ille moraretur, et diutius id se facturum recusaret, illa nihilominus impudenter januam pulsare pergebat, et multis precibus eum obsecrare, ut ipsam admitteret. Cum igitur ille januam patefecisset, et eam vidisset, spectrum aliquod cernere sibi visus est; seque crucis signo muniens, januam ipsam cum impetu clausit, atque in cellam reversus, ad orientem solem se convertit, et Deum attente precatus est. Non multo autem tempore postea, cum media nox præterisset, non desinebat mulier illa pulsare januam; quin etiam magna voce: Miserere, inquit, mei tu, qui Dei servus es: aperi mihi januam, ne ante cellam tuam ferarum cibus efficiar.

V. Cum justus ille vir hæc consideraret, et ferarum multitudinem, quæ erat in illis locis, animadverteret, januam ipsam invitus, ut ita dicam, patefecit, eique dixit: Unde huc venisti? Quem quæris? Et unde es? Cui mulier, E monasterio, inquit, hoc propinquo ego sum, meque monasterij præses ad ferendas benedictiones (2) in hoc castellum misit, ac dum reverterer in monasterium, hoc in loco nox me oppressit. Rogo igitur te, divine vir, ut miserearis mei, et apud te accipiar, ne ferarum

(2) Id duplici modo accipi potest; vel ut missam se dicat, ut inde benedictionem ad monasterium deportaret, id est, elemosynam. Simili phrasi utitur Cyrillus in Vita S. Sabæ, uti supra 20 Janu. ad vitam S. Euthymii diximus num. 9, in Prolegom. Verum ubi ea erat benedictio? Vel intelligi potest, ut se tulisse eo benedictionem dicat, sive eulogias, id est, panes resve alias, vel a sacerdotibus benedictas statis Ecclesiæ precationibus, vel quod a sanctarum virginum manibus venirent, benigne

ἄνθρωπος, ἐπὶ πολὺ κατηγῶν ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν ἐπέστρεψεν.

Γ'. Ἄλλ' ὁ τῶ γένει τῶν ἀνθρώπων ἐξαρχῆς πολεμῶν διάδοχος, καὶ μάλιστα τοῖς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν δούλοις, ὁρῶντ ἑαυτὸν διὰ τῆς πολλῆς τοῦ ἀνδρός εὐαρεστῆσεως καὶ ἀκριβοῦς πολιτείας ἐπὶ πολὺ δωκόμενον, ἐπεχείρησεν αὐτὸν τῶν προειρημέων τόπων διῶξει. Εἰσελθὼν γὰρ εἰς ἓνα τῶν Σαμαρειτῶν τῶν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀλήθειαν ἀποστρεφόμενων, παρασκευάσεν αὐτὸν συναγαγεῖν πάντας τοὺς προσέχοντες αὐτῷ φίλους καὶ συγγενεῖς ἐπὶ τῶ ἐνεδρευθῆναι ἀγίῳ ἀνδρὶ, ὅπως αὐτὸν παρθεύσας δυνήθει τῶν μερῶν ἐκείνων ἀπελάσαι. Συνελθόντες τοῖνον ἅπαντες εἰς τὸ καταγῶγιον τοῦ παρ' αὐτοῖς ἱερέως, καὶ πολλὰ μηχανησάμενοι, τέλος μία πάντων ἐπεκράτησε γνώμη. Καὶ δὴ μεταστειλάμενοι ἀναιδῆς καὶ ἀσχημόνως προσετώς γύναιον, διδάσαν αὐτῷ εἴκοσι χρυσίνους, καὶ ἄλλα τοσαῦτα παρέξιν αὐτῷ καταπαγγέλλονται, εἰ δυνήθει ὑποσκελίται τῷ τοῦ Θεοῦ δούλον Ἰάκωβον, πρὸς τὸ λαβὴν δραξάμενος, δυνήθῃναι αὐτοῦς ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν ἐπελάσαι.

Δ'. Ταύταις ταῖς ὑποσχέσεσι ἠττηθὲν τὸ γύναιον ἄπεισιν πρὸς αὐτὸν ἐσπέρας βαθείας λοιπὸν ἐπιλαβοῦσης· καὶ κρούσασα τὴν θύραν, δεῖξισθαι αὐτῇ [f. add. παρεκάλει]. Τοῦ δὲ ἀναβαλλομένου, καὶ ἐπὶ τοῦτ' οὗ πολὺ ὑπεριθεμένου, ἐπέμεινεν ἀναιδῶς κρούουσα, καὶ μετὰ πολλῆς ἰκεσίας ἐκλιπαροῦσα δευθῆναι αὐτῇ. Καὶ δὴ παρανοήσας καὶ θαυμάσιος αὐτῇ, ἔδοξεν φάντασμα εἶναι· καὶ καταπαγγίτας αὐτὴν, προσέδῳρηξεν τὴν θύραν καὶ ὑπέστρεψεν· καὶ στάς κατὰ ἀνατολὰς, ἐκτενῆ προσευχῇ τῷ Θεῷ ἀνέπεμψε. Πολλῆς δὲ ὥρας διαδραμοῦσης, καὶ τῆς νυκτὸς ἤδη τὸν μέσον ὁρόμον καταλαβοῦσης, οὐκ ἀπέσχετο τοῦ κρούειν καὶ μεγάλη φωνῇ ἐκβοῆν· Ἐλέησόν με, δούλε τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄνοιξάν μοι, μὴ πως θηρίων βρώμα πρὸς τῆς κέλλης σου γένωμαι.

Ε'. Συνιδὼν τοῖνον ὁ δίκαιος καὶ ἀναλογισάμενος τὴν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις τῶν θηρίων πληθύν, εἰς διάκρισιν ἐμπροσθῶν, ἤνοιξεν ἄκων, καὶ λέγει αὐτῷ: Πόθεν ἦλθες ὧδε, ἔφη, τινα δὲ ζητεῖς, καὶ τίος εἶς; Ἡ δὲ ἀποκριθεῖσα ἔφη· Ἐκ τοῦ ἀσκητηρίου εἰμι τοῦδε, καὶ ἀπέστειλέ με ἡ ἡγουμένη ἀπενεγαμῖν εὐλογίας εἰς τήνδε τὴν κώμην· καὶ ἐν τῷ ὑποστρέφειν με καὶ ἀπιέναι ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ὄψησέν μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, Πρακαλῶ οὖν σε, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, οὐκείρησόν με καὶ δέξαι με, ἵνα μὴ θηρίων

tamen suscipi atque etiam adversus morbos vim habere solitas: vel certe in testimonium solum benevolentiae, aliquos præcoces aut rariore fructus, vel quidplam simile, quod esse sæcularibus, sub piis, hominibus acceptum scirent, mittere suctimoniales illæ virgines solebant. Sic 26 Januarii in Vita S. Bathildis cap. 3, num. 12, « ut et regem et reginam et proceres condigno honore cum eulogiis semper visitarent, » etc.

τος γίνωμαι· τότε σπλαγχνισθεὶς εἰσήνεγκεν αὐτήν· ἅ και παραθεὶς αὐτῇ ἄρτον, καὶ ἄλας, καὶ ὕδωρ, εἰσελάθων αὐτὸς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κελλίῳ, ἐνέκλειτεν αὐτὸν, καταλείψας τὴν γυμνάσια ἐν τῷ ἐξωτερῷ κελλίῳ.

Σ'. Ἡ δὲ ἔδοξεν πρὸς ὀλίγον ἡμεμεῖν· καὶ μετὰ ταῦτα ἀναβοῶν ἤρξατο, καὶ ὀλοφυρομένη προσήσσειν ἐκυτῆ τῇ θύρῃ, καὶ μετὰ θρήνων ἐπικαλεῖσθαι τὸν Ἰγίον. Καὶ δὴ παρακύψας διὰ τῆς θυρίδος, καὶ ἰδὼν αὐτὴν συνεχομένην καὶ ὡς ἐν πολλῇ ὀδύνη οὕσαν, ἐν ἀμηχανίᾳ περιέστη, τί ἂν εἴποι αὐτῇ, ἢ τί ποιήσει αὐτῇ. Ἡ δὲ λέγει πρὸς αὐτὸν· Δέομαί σου, ἐπίβλεψον εἰς ἐμὲ καὶ σφράγισόν με, ὅτι καρδιακῇ ὀδύνη συνέχομαι. Ταῦτα ἀκούσας ἐξῆλθεν, καὶ πυρὰν μεγγάλην ἀνάψας, παρεκάθισεν αὐτὴν, καὶ τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπιθήσας τῷ πυρὶ, τῇ δεξιᾷ ὑπαλείψων ἐκ τοῦ ἐλαίου τῶν ἁγίων ἐπυρίσξεν αὐτὴν διὰ τῆς θερμότητος τῶν χειρῶν αὐτοῦ, κατασφραγίζων αὐτὴν συνεχῶς ἐπὶ τοῦ στήθους. Ἡ δὲ τῇ οἰκείᾳ ἀναιδέᾳ φερομένη, βουλομένη τε αὐτὸν παγιθεῖσθαι καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἄτοπον ἀγαγεῖν, λέγει αὐτῷ· Δέομαί σου, ἄλειψόν μου ἐπὶ πολὺ τὴν καρδίαν, ὅπως πύστη ἢ συνέχουσά με ὀδύνη. Ὁ δὲ ἅγιος, κατὰ τὴν προσοῦσαν αὐτοῦ ἀπλότηται, εἴκων αὐτῇ, τὰ πρὸς θραπέειν αὐτῆς ἐπετέλει· ἅμα δὲ καὶ τὰς τέχνας τοῦ Πονηροῦ ἐπιστάμενος, καὶ δεδιώς, μὴ πῶς ἐκ τῆς πολλῆς εἰς αὐτὴν συμπάθειας ἀθάνατον ἐκυτῷ ἀσθένειαν ἐπαγάγοι, ἐπὶ δύο ἢ καὶ τρεῖς ὥρας οὕτως ἀφειδῶς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τῷ πυρὶ προσφέρων ἐνεκαρτέρει, ἄχρις οὗ αἱ ἁρμονίαι τῶν τῆς χειρῶν δακτύλων καυθεῖσθαι ἀπέπεσαν. Τοῦτο δὲ τὰς διαβολικαῖς μηχαναῖς ἀντιστρατευόμενος ἐποίησεν, ὥστε αὐτὸν διὰ τῆς ἐκ τοῦ πυρὸς προσγινομένης αὐτῷ ἀφορητοῦ ὀδύνης, μὴ τινα κακίστη ἔνοιαν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὑπείσεισθαι.

Ζ'. Ἡ δὲ, τὸ παράδοξον ἰδοῦσα, καὶ ἐν ἐκυτῇ γενομένη (ἐώρα γὰρ τὴν χεῖρα τοῦ ἁγίου πᾶσαν σχεδὸν ὑπὸ πυρὸς δαπανηθεῖσαν), δακρύσασα πικρὸν, καὶ στενάξασα δεινὸν, τοῖς προσὶ προσέπεσε τοῦ ἁγίου, καὶ τὰς χερσὶν αὐτῆς τὸ ἴδιον τύπτουσα στήθος, ἔδῳ· Οἴμοι τῇ ἀθλίᾳ καὶ ἐσκοτισμένῃ! οἴμοι ὅτι κατὰ βρωμά εἰμι τοῦ αἰωνίου πυρὸς! οἴμοι ὅτι δοχεῖόν εἰμι τοῦ διαβόλου! Ὁ δὲ ἅγιος πρὸς ταῦτα ἐντὸς γενόμενος, φησὶν πρὸς αὐτήν· Ἀνάστηθι, γύναι. Καὶ σὺν πολλῇ τῇ βίᾳ ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀναστήσας αὐτήν, καὶ εὐχὴν ἐκτενῆ ἐπιτελέσας, λέγει αὐτῇ· Τί σοὶ ἐστίν, ἀνάγγελόν μοι. Ἡ δὲ μόλις ἔλθοῦσα εἰς ἐκυτὴν, ὅπως εἶχεν τὰ τοῦ πράγματος κατὰ λεπτὸν αὐτῷ ἐξηγήσατο, φανερώσασα αὐτῷ τὴν τῶν παρανόμων Σμαρειτῶν, μᾶλλον δὲ τοῦ διαβόλου, μελετηθεῖσαν κατὰ τοῦ ἁγίου ἐπιβουλήν. Καὶ δὴ μίγξ στενάξας ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὰ μετὰ δόξης καὶ δακρύων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, κατήχησεν αὐτήν, δούς τε αὐτῇ εὐλογίας, ἀπέστειλεν αὐτὴν πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἐπίσκοπον Ἀλέξανδρον. Ἡ δὲ τὴν ἐκκλησίαν καταλαβοῦσα, ἐκαστα τῶν περηκουλουθηκότων τῷ Θεῷ πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ [τῷ] ἁγιωτάτῳ ἀνδρὶ ἐξομολογήσατο· ὅς καὶ αὐτὸς πλεῖστα κατηχήσας αὐτήν, καὶ εὐρῶν αὐτὴν ἐκτενῶς ἐφ'

A præda efficiar. His igitur verbis ille commotus, eam ad se introduxit, panemque et aquam illi apposuit : et interiorem cellam ingressus, seipsum illic inclusit, muliere in exteriori cella derelicta.

VI. Illa vero cum cibum sumpsisset, voluit paulisper quiescere. Postea cœpit vociferari, et cum lamentis ad januam se dejicere, virumque sanctum implorare. Ille vero e fenestra prospiciens, eamque videns angustiis et multo dolore compressam, dubitabat quidnam ei diceret aut faceret. Tunc illa, Precor te, inquit, ut me respicias, et signo crucis munias, quoniam dolore cordis opprimor. His ille auditis exiit, et statim igne multo accenso, prope mulierem sedit, ac sinistra mano igni admota, dextera sacrum oleum sumpsit, et eam calefacere cœpit propriæ manus calore, neque desinebat ejus pectus crucis signo munire. Illa igitur impudentiæ stimulis impulsæ, cum irretire eum vellet, et in turpem libidinem concitare, Rogo, inquit, te diutius cor meum ungas, ut dolor, qui me comprimit, jam desinat. Ille, quæ ejus erat simplicitas, mulieri credens, quæque ad eam curandam portinebant, attendens, simulque fraudem pravi dæmonis sciens ac metuens, ne forte ex multa in eam commiseratione sempiternam infirmitatem sibi afferret, duabus vel tribus horis constanter sinistram manum in ignem injectam detinuit, ita ut digitorum compages combustæ deciderint. Hoc ille faciebat contra diabolicas machinas militans, ut propter intolerabilem illum dolorem ex ignis flamma proficiscentem, nulla pessima cogitatio in ejus animum irreperet.

VII. Quod cum admirabiliter ab eo fieri mulier videret, et ipsa resipisceret (totam enim sancti viri manum fere igni consumptam videbat), lacrymans atque ingemiscens ad sancti viri pedes se dejecit, et suis manibus proprium pectus pulsans, clamabat : Hei mihi miseræ et excæcatæ ! hei mihi, quod diaboli domicilium facta sum ! Hæc cum sanctus vir audiret atque obstupesceret, Surge, inquit, mulier. Hoc dixit, et admodum festinanter e solo illam erexit, et attentas preces ad Deum mittens, Nuntia, inquit, mulier, quid hoc sit. Vixque ad se reversa, quo pacto res se habebat, singulatim exposuit, aperiens quas pravi Samaritæ, vel diabolus potius adversus justum virum insidias machinatus fuerat. Qua re audita, Dei servus magnopere ingemuit : cumque Dei gloriam celebrasset, et lacrymas multas emittens, Deo gratias egisset, illam catechismo instruxit, eique benedictiones impartitus, misit ad sanctissimum Alexandrum episcopum. Mulier vero cum ad ecclesiam venisset, unamquamque rem ordine Deo ipsi primum, deinde et sanctissimo viro confessa est : qui et ipse cum plurimum eam instruxisset, eorumque malorum quæ commiserat, valde poenitentem videret, immor-

talitatis lavacrum ei dedit, et mulierem quidem ipsam ad virginum monasterium misit; omnem vero populum religiosum, et Christi amatorem clementer cum congregasset, ex urbe et regione illa omnes Samaritas expulit, ac postea Dei servum Jacobum adiit, eumque ut bonus pater multum confirmavit. Ita vero et mulier supradicta per poenitentiam Christo seipsam obtulit, ut et chara Deo esset, et adversus dæmones gratiam acciperet.

ἐκ μετανοίας αὐτῆν τῷ Κυρίῳ προσήνεγκεν, ὡς τιμὰν ὀφθεῖσαν αὐτῇ, καὶ χάρισματος κατὰ δαιμόνων καταζωθῆναι.

CAPUT II.

Donum curationum. Secessus longinquior.

VIII. Facto autem intervallo quodam temporis, filia cujusdam viri, qui principem locum in senatu obtinebat, impuro spiritu agitata, nominatim sanctum illum virum invocabat. Cum igitur ejus parentes ad Dei servum eam duxissent, ipsum rogabant, ut puellæ juventutem misericordia prosequeretur, et impurum spiritum ab ipsa expelleret. Cumque sanctus vir pro ea Deum precatus esset, et manus super illam imposuisset, statim divina ope dæmonem expulit, et puellam curavit. Ejus igitur parentes cum et Deo et ipsi gratias egissent, trecentos aureos nummos ei miserunt, quos non solum justus ille vir accipere ausus non est, sed ne videre quidem eos passus fuit; dicens, eisque persuadens, non decere divinarum rerum mercaturam facere, sed pauperibus illos potius dare. Ego enim, inquit, eos non accipio; nam in solitudine degens istis non indigeo. Itaque gratias Deo agentes homines illos in eorum domos remisit.

IX. Aliquando vero cum adolescens quidam a dæmone tentatus fuisset, utroque pede dissolutus fuit: quem ejus consanguinei bajulantes, ad sanctum virum tulerunt, eum rogantes, ut pro ipso Deum precaretur. Ille autem cum tres dies jejunasset, et divinis precibus operam dedisset, paralyticum hominem sanum restituit, cui et benedixit, jussitque propriis pedibus in suam domum reverti. Multi alii ad eundem veniebant, qui cum diversis morbis laborarent, omnes divina ope per ipsius preces curati, ad suas domos revertebantur.

X. Cum autem ille Dei servus se ab omnibus multum honorari videret; et casum, qui ex honore ipso multis evenire solet, valde metueret, locum illum reliquit, et fugiens abiit procul ab urbe illa quadraginta miliaribus: cumque apud petras, quæ sunt ad ripam fluvii speluncam magnam invenisset, triginta annos illic habitavit, in precibus et hymnis totos dies ac noctes insumendo. Nutrimenta vero ipsa multo tempore ex herbis, quæ prope fluvium nascebantur, sibi conficiebat: postea parvum quemdam hortum ad ripam fluminis eleganter construxit, atque in eo aliquot horis dei opus faciens ex eo ipso cibum sibi comparabat.

οἷς ἔπραξεν μετανοῦσαν, ἔδωκεν αὐτῇ τὸ τῆς ἀθανασίας λουτρὸν καὶ μετὰ ταῦτα τὴν μὲν γυναῖκα ἀπέστειλεν εἰς τὸ τῶν παρθένων ἀσκητήριον. συναγαγὼν δὲ πάντα τὸν θεοφιλῆ κληρὸν καὶ τὸν φιλόχριστον λαὸν, ἐξεδίωξεν τῆς τε πόλεως καὶ τῶν μερῶν ἐκείνων πάντας τοὺς εὐρεθέντας Σαμαρείτας, καὶ μετὰ ταῦτα παραγενόμενος πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ δούλον Ἰακώβον, ἐπὶ πολὺ αὐτόν, ὡς πατὴρ γνήσιος, ἐπεστήριξεν. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἡ προφῆθητα γυνὴ

H'. Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ, θυγάτηρ τινὸς τῶν πρωτεύοντων τοῦ βουλευτηρίου ὑπὸ ἀκαθάρτου πνεύματος ἐνεργουμένη ἰδία, ἐξ ὀνόματος ἐπικαλουμένη τὸν ἅγιον. Ἀγαγόντες οὖν αὐτὴν πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ δούλον οἱ ταύτης γονεῖς, παρεκάλουν αὐτὸν ἐλεῆσαι αὐτῆς νεότητα καὶ ἀπελάσαι ἀπ' αὐτῆς τὸν ἀκαθάρτον δαίμονα. Καὶ δὴ προσευξαμένου τοῦ ἁγίου ἀνθρώπου καὶ τὰς χεῖρας αὐτῇ ἐπιθέντος, παραχρῆμα τῇ τῷ Κυρίου χάριτι τὸν δαίμονα ἀπέλασεν καὶ τὴν παιδὴν ἴασατο. Εὐχαριστήσαντες τοιγαροῦν οἱ ταύτης γονεῖς τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἁγίῳ ἀνδρὶ, ἀπέστειλαν αὐτῷ χρῆματα τριακόσια ἄπερ ὁ δίκαιος οὐ μόνον λαβεῖν οἶα ἠνέσχετο, ἀλλ' οὐδὲ ἰδεῖν κατεδέξατο, λέγων αὐτοῖς καὶ πείθων, μὴ δεῖν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐμπορῆσαι ποιεῖσθαι, Ἄλλὰ μᾶλλον δότε αὐτὰ τοῖς πτωχοῖς. Ἐγὼ γὰρ ταῦτα οὐ λαμβάνω ἔν ἐρημίᾳ γὰρ ἔσθην, τοῦτων οὐ χρῆζω. Καὶ οὕτως εὐχαριστοῦσάσιν αὐτοῖς τῷ Θεῷ, ἐν εἰρήνῃ ἀπέπεμψεν εἰς τὰ ἴδια.

Θ'. Ἄλλοτε δὲ νεανίας τις ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου ἐπηρεασθεὶς, ἀμφοτέρους αὐτοῦ τοὺς πόδας παρελύθη καὶ δὴ τοῦτον οἱ ἴδιοι γονεῖς βαπτίσαντες ἤγαγον πρὸς τὸν ἅγιον, παρακαλοῦντες αὐτὸν ἵκασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ δὲ τρεῖς ἡμέρας νηστεύσας, καὶ τῇ προσευχῇ προσκαρτερήσας, ὑγιῆ τὸν παραλυτικὸν ἀπεκατέστησεν καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ἐπέστειλεν αὐτῷ τοῖς ἰδίοις ποσὶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀπελθεῖν. Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἤρχοντο πρὸς αὐτόν, νόσους διαφόρους ἔχοντες καὶ πάντες, τῇ τοῦ Κυρίου χάριτι, διὰ τῶν εὐχῶν αὐτοῦ ἰώμενοι, ἀνεχώρουν.

D I'. Ἰδὼν δὲ ἑαυτὸν ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ πικρὰ ἐπ' ἀπάντων τιμώμενον, καὶ τὴν ἐκ τῆς τιμῆς συμβέουσαν τοῖς πολλοῖς πτώσιν δειλιάσας, ἀπέλιπε τὸν τόπον, καὶ φυγῇ χρησάμενος ἀπῆλθεν ὡς ἀπὸ μίλιον τεσσαράκοντα τῆς πόλεως ἐκεῖνης καὶ εὐρὼν αὐτῷ σπήλαιον μέγα παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Πέτρας, ἐπὶ τριάκοντα ἔτη κατέφκησεν εὐχαῖς καὶ ἔμνοις πάσας τὰς ἡμέρας καὶ νύκτας διατελέσας. Τὰς μῆτοι διατροφὰς ἐπὶ πολὺν τὸν χρόνον ἐκ τῶν βοτάνων εἶχεν τῶν πρὸς τῷ ποταμῷ φνομένων καὶ μετὰ δὲ ταῦτα κηπάριον μικρὸν παρὰ τὴν ὄχθην φιλοκαλήσας, καὶ τοῦτο κατὰ μέρος [f. καθ' ἡμέραν] ἐργαζόμενος, ἐκ αὐτοῦ τὴν τροφήν ἑαυτῷ περιεποιεῖτο. Ἐπὶ τοσοῦτον

δὲ ἡ πολιτεία αὐτοῦ περιδύητος γέγονεν, ὡς ἀπὸ Α εἴκοσι καὶ τριάκοντα μονῶν μοναχοὺς πρὸς αὐτὸν ἔρχεσθαι, καὶ ἀληθικοὺς, καὶ πολλοὺς κοσμικοὺς, πρὸς τὸ εὐλογεσθαι καὶ στηριχθεσθαι ὑπ' αὐτοῦ.

Ita vero ejus vita celebrabatur, ut e viginti et triginta monasteriis monachi et clerici ad eum venirent, multique alii ex iis, qui mundi rebus occupantur, ad eum se conferrent, ut ejus benedictionem acciperent, et ab eo confirmari possent.

CAPUT III.

Lapsus in fornicationem et homicidium.

ΙΑ'. Ἄλλ' ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικούτος, ὁ τοσαύτης χάριτος ἀξιωθείς, ἴσως ἐπάσει τινὸς καὶ τύφῳ λιμφοθεῖς [ἢ ληθεῖς], πτώματι συγχωρεῖται πεσεῖν, καὶ πτώματι τῶ πάντων χαλεπωτάτῳ. Ὁ γὰρ παμμίαρος ἐχθρὸς τῶν Χριστιανῶν, ὁ ἀεὶ τοῖς καλοῖς κατὰ θεὸν βιοῦσιν τὸν οἰκεῖον φθόνον ἐπαφείεις, εἰσελθὼν εἰς κόρην πλουσίου τινὸς θυγατέρα, ἤρξατο βοᾶν καὶ τὸν ἅγιον ἄνδρα ἐξ ὀνόματος ἐπικαλεσθαι, ὡς ἀναγκασθῆναι τοῦ: γονεῖς τῆς κόρης περιελθεῖν, καὶ ἀνιχνεύσαι πανταχόθεν τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ, μήτε μοναστήριον καταλείποντας, μήτε μὴν ἔρημον τόπον. Ὡς δὲ τοῦτον εὗρεν οὐδαμῶς ἐδεδύνηντο, ἔγνωσαν τινα ἀναχωρητὴν εἶναι κατὰ τόπον τὸν τόπον. Καὶ δὴ λαβὼν ὁ πατὴρ αὐτῆς τοὺς ἐκαστοῦ παῖδας, καὶ παρασκευάσας τὴν κόρην ἅμα τῇ ἐκαστῆς μητρὶ ἐν τῷ βασιτερνίῳ κηθεσθῆναι, ἦλθον ἐπὶ τὸν καταμνησθέντα αὐτοῖς τόπον, ἐνθα διῆγεν ὁ ἅγιος. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐπέσειν πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ λέγων· Ἐλεησον τὴν θυγατέρα μου, ὅτι δεινῶς βασανίζεται ὑπὸ τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος· ἰδοὺ γὰρ εἴκοσι λοιπὸν ἡμέραι, καὶ οὔτε σίτου, οὔτε ποτοῦ μετελλήψην, ἀλλὰ ἀναδοῶ σπαράττουσα ἑαυτὴν καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικαλουμένην.

ΙΒ'. Καὶ στὰς ὁ ἅγιος προσηύξατο ὑπὲρ αὐτῆς· μετὰ δὲ τὸ πληρῶσαι αὐτὸν τὴν εὐχὴν, ἐνεφύσησε τῷ ἀκαθάρτῳ δαίμονι καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου τοῦ Χριστοῦ ἐξελεθὲ ἀπ' αὐτῆς. Καὶ παραχρῆμα ὁ δαίμων ὡς ὑπὸ πυρὸς ἐλαυνόμενος ἐχώρησεν· ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πεσοῦσα, ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας ἄφωνος ἔκειτο. Καὶ προσευξάμενος, αὐτὴν τῆς χειρὸς ἀναστήσας, παρέδωκεν αὐτὴν ὑγιῆ τοῖς γονεῦσιν. Ἰδόντες δὲ τὸ θαῦμα, καὶ δειλιάσαντες, μήπως πάλιν ὑποστρέψας ὁ ἀκάθαρτος δαίμων εἰσέλθῃ αὐτὴν, παρεκάλεσαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι τὴν παῖδα δύο ἡμέρας, ἄχρις οὗ παντελῶς ἀπαλλαγῇ τοῦ δαιμονος. Καὶ δὴ καταλιπόντες αὐτὴν, εἰς τὸν ἐκαστῶν οἶκον ὑπέστρεψαν.

duos dies remaneret, quoad omnino a dæmone liberaretur. Puella igitur apud eum relicta, parentes in domum suam reversi sunt.

ΙΓ'. Προσηῖκεν τοῖσιν, καθὼς ἐν προημιόις εἰρηκαμην, πρὸς ἀσφάλειαν καὶ οἰκοδομὴν τῶν τὴν ἀγγελιακὴν ἐπέστη πολιτείαν μετιόντων, μὴ μόνον τὰ κτεροθώματα τῶν τελείων διηγουμένους αὐτόθι τὰ κατὰ μόνον συλλέγοντας, ἀπείρους καὶ ἀγυμνάστους εἶναι τῶν κακοτέχνων παγίδων τοῦ παμμιάρου ἐχθροῦ τοῦ θεοῦ καὶ τῶν δούλων αὐτοῦ· ἀλλ' ὡσπερ μεγίστας καὶ ἀληθεῖς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς καταλέξμεν, οὕτω χρὴ καὶ τὸν ἐπινεχθέντα αὐτῷ χειμῶνα, καὶ τὴν ἐνεσθῆν αὐτῷ συμβῆσαν πτώσιν διηγήσασθαι, λέγοντας μετὰ ταῦτα, ὡς ἐνεσθι, μετὰ τὴν τε-

Sed talis ac tantus vir, tantaque gratia dignus effectus, fortasse elatione vel superbia captus, in lapsum, eumque omnium gravissimum, incidere permissus fuit. Nam scelestissimus homini generis inimicus, qui contra homines rectam et Deo gratam vitam degentes propriam invidiam exercet, in puellam quamdam ingressus, cujusdam divitis filiam, cœpit clamare, et S. Jacobum nominatim appellare; ita ut parentes puellæ circumirent, et ubique divinum illum hominem investigarent, neque monasterium, neque desertum aliquem locum prætercuntes. Quem cum invenire non possent, postea solitarium quemdam hominem in eo loco, quem supradiximus, esse cognoverunt. Pater igitur servos suos secum habens, et puellam jubens una cum matre in jumento sedere et eum sequi, venit in eum locum, de quo audierat, ubi et ille vir sanctus vitam degebat. Quem cum vidisset, et ad ejus pedesse abjecisset, Miserere, inquit, filiæ meæ, quoniam graviter ab impuro spiritu cruciatur: nam viginti dies sunt, quibus neque cibum, neque potum sumpsit, sed clamat seipsam lacerans, et nomen tuum appellans.

XII. Tunc jussit puellam illuc duci: cumque se diutius precibus dedisset, sic ardentem pro ipsa precatus est, ut et locus, in quo stabant, contremuerit. Finitis vero precibus, insufflavit in illum impurum spiritum, et ait: In nomine Domini nostri Jesu Christi exi ab ista puella. Statimque dæmon ipse, tanquam igne aliquot impulsus, e puella discessit. Illa vero cum in solum cecidisset, multis horis jacuit sine voce: sed sanctus ille Deum precatus, eam, manu apprehensa, erexit, et parentibus suis reddidit. Qui cum miraculum illud vidissent, divinam gloriam collaudarunt. Sed metuentes, ne impurus ille dæmon reversus, in eam ingrederetur, ipsum rogarunt ut puella apud eum

XIII. Decet autem, sicut initio diximus, ad multorum cautionem et cœlestem hanc vitam exercentium adificationem, non solum perfectorum hominum recte facta narrantes, bona tantum colligere; sed ne malarum artium et laqueorum scelestissimi illius hostis imperiti sint, qui Deo serviunt; quemadmodum maximas et veras hujus hominis virtutes enumeravimus; ita, inquam, convenit, et fluctuationem in eum illatam, et inde maximum ejus lapsum, enarrare. Dicimus autem deinceps, ut decet, et ea miracula magna atque ingentia,

dis exemplum ^t imitandum sibi propo- A lapsu erigi posset. Nam et David post rerum ordinem pervertit, et pro eo erii sui pœnas dare debuisset, cœdem ejus viri, cui prius injuriam fecerat, cum animadverteret, quemadmodum c benignus Dominus Davidis oratione itim peccata ei condonavit, ad pœnitentiam confugit, sola spe ad animæ ipsius em gubernatrice usus. Cum enim ad , et e somno, ut aliquis diceret, exci- in cellam suam ingressus est, seque cum abjecisset intolerabiles gemitus pectus suum valde percutiens, et larivulos emittens.

neque sic ab eo discessit impurus et B us diabolus. Nam cum ejus viri propoluntatem ferre non posset, cœpit desepitationes in ejus animum injicere, cum pessima initia adversus humanum gæ ipsius desperatione inferre conatus igitur ad sæculi consuetudinem redire ad benigni Christi voluntate factum est ns, in monasterium quoddam veniret. r monachos, qui illic erant, ingressus, vit: qui cum ejus pedes lavissent, et pasuisissent, rogabant ut cibum sumeret. n neque eos fere audire pateretur, gravem nittens: Hei mihi, inquit, misero, quoo in cœlum oculos erigere? Quomodo sti Domini nomen audebo invocare, C bavi ac dereliqui? Quomodo audebo psius bonis attingere, qui anima et cor r contra ipsum fui, et intemperantiæ meipsum commiscui? Cumque cœare, quo pacto res se habuerat, illis lessus est: qui multa tristitia ob eam , et his, quæ diversis modis passus moti, pro viribus eum consolati sunt. nedictiones ei dedissent, et multas tas preces pro eo ad Deum misissent, runt.

autem iter faceret, frater quidam ei re Christum in seipso habens: qui cum set, coegit in suam cellam divertere: is pedes lavisset, et omnia charitatis D ræstitisset, panem apposuit, ipsumque est, ut particeps fieret earum benedic- s Deus misisset. Ille vero cum peccato- n sibi conscius esset, pectus suum pul- cusabat cibum sumere. At Dei servus, ille diverterat, ad ipsius pedes se abje- solans, et jurejurando affirmans, se non rra surrecturum, quam promisisset, juæ apposita fuerant participem futu- n ille promisisset, Dei servus e terra cibum sumeret. Postea vero quam . xi, 15.

ambo panem gustaverunt, et Deo gratias egerunt, rursus una sedebant. XXI. Tunc is a quo Jacobus hospitio acceptus fuerat, ipsum affatus, Instrue, inquit, Pater, me in Christo filium tuum, et cor meum confirma, quoniam multis et variis cogitationibus valde sollicitor. Tunc ululans S. Jacobus, et cum lacrymis, gemitibus et lamentis suum pectus verberans: Sine, inquit, frater, me flere, et gravia peccata mea, quæque impie adversus Deum ausus sum, lamentari, quoniam in hac mea vana et turpi canitie, tanquam puer, a diabolo supplantatus, in interitum omnino immersus sum. Malis enim, quæ juvenis toleranter vici, nunc in senectute inhoneste me gerens succubui, cum in graveolentis stupri cœnum meipsum conjecerim, et alias his graviora peccata commiserim. Hæc cum ille audivisset, mœrore multo affectus est, eumque rogavit, ut singulatim fraudem diaboli narraret; hæc duo ex ea re procurans, primum, quod sperabat peccati confessione ad pœnitentiam illum virom provocandum; deinde, quod ex fratris lapsu cautionem sibi in posterum parare cupiebat. Ille igitur sic narrare cœpit:

XXII. Cum exercitatione accurata et valde laboriosa usus fuissem, et Deo ipsi quinquaginta annos innocenter servissem: postquam multam a benigno Deo gratiam accepi, multaque miracula per me scelestum perfecta sunt; postremo Satanas in puellam quamdam ingressus est: cujus parentes cum audivissent Christi gratiam mihi adesse, illam ad me duxerunt ut curari posset. Cumque me rogassent, ut pro illa Deum orarem, id feci; et divina ope factum est, ut impurus spiritus ab illa discederet. illi cum omnino eam curari cuperent, duos dies apud me puellam reliquerunt, ipsique in domum suam reversi sunt. Mentem vero excæcatus ego, ad illam exii, et libidinis stimulo superatus, neque Deum hora illa mente habens, neque quod tam diuturnæ exercitationis labores perderem cogitans, sed omnia (ut summatim dicam) oblitus, et gehennam contemnens, ad stupri perniciosam ruina cecidi. Cumque puellam vitiasset, malo malum curare volui, quinimo minori malo majus addidi. Nam dedecoris illius auctor dæmon me invadens, ejusdem puellæ cædem in mentem suggessit. Itaque post stuprum quod intuleram, illam ipsam interfeci, ejusque corpus in fluvium projeci. De mea igitur salute desperans, discessi, et nunc in in mundum revertor. Quomodo enim in cœli altitudinem oculos erigere potero? Nam si Christum ipsum nominare ausus fuero, nunc ignis de cœlo descendens statim consumet.

CAPUT V.

Pœnitentia in sepulcro peracta.

XXIII. Hæc et talia cum ille multis lacrymis et gemitibus maximis enarraret, alter Dei servus hæc

audiens, divina gratia compunctus, in ejus collum a cecidit, eumque osculans: Quæso, inquit, frater, ne animo decidas, neque de salute tua desperes: sed credens pœnitentiæ locum esse, lacrymas fundens benigno Deo confitere. Multum enim misericors est Dominus, et multa est misericordia, qua nos semper prosequitur. Quoad tempus habemus, pœnitentiam agamus. Nam si pœnitentia non esset, quomodo David post prophetiæ donum, post regnum, post Domini testimonium, in adulterii et cædis barathrum lapsus, verbis et re pœnitentiam ostendens, talium peccatorum remissionem assequi potuisset? Si pœnitentiæ locus non est, quomodo B. Petrus, apostolorum princeps, primusque discipulus, qui claves cœli a Deo accepit², cum Dominum Christum non semel, non his, sed ter negasset³, et post hæc amare flevisset, non solum ejus peccati remissionem impetravit, sed majore etiam honore dignus fuit habitus, rationalium Christi ovium pastor effectus⁴? Nisi pœnitentia esset, quomodo eum, qui apud Corinthios fornicatus fuerat, assumi Apostolus mandasset: Ne, inquiens, circumveniatur a Satana⁵?

XXIV. His et talibus verbis cum ejus animum valde confirmasset verus et misericors frater, eum rogavit, ut secum una manere vellet: cumque ille nollet, ad cojus pedes Dei servus se abjecit, eosque osculatus, illum orabat, ne ab eo separaretur, cogitans ac metuens, ne aliquo modo in desperationem incideret, et animam suam omnino perderet. Cum vero vehementer eum admonens, rogans atque obsecrans, illi persuadere non posset, sanctus vir angustiis compressus et spiritu ingemiscens, atque pro eo magnopere Deum precatus, illum dimisit, cum benedictiones etiam dedisset, quibus in via uteretur. Cumque una cum illo usque ad quindecim milliaria ivisset, non desinebat ipsum hortari, longam de pœnitentia orationem habens. Eum deinde amplexus, et cum lacrymis osculatus, ac pro ipso Deum precatus, in cellulam suam reversus est.

XXV. Jacobus autem cum viæ, quæ in mundum ducebat, se dedisset, in itinere erat. Cumque partem quam via: transegisset, et paulum declinasset, vetus quoddam sepulcrum invenit, ad figuram speluncæ factum, in quo plurima mortuorum ossa reposita erant, quæ temporis vetustate fere ut pulvis evaserant. Quo ingressus, cum ossa illa in unum collegisset, in quodam monumenti angulo ea reposuit: cumque veterem speluncæ januam occlusisset, et genua in terra posuisset, pectus verberans, magno cum ejulatu ac lamentatione ita Deo confitebatur: Quomodo ad te, Deus, oculos erigam? Quale confessionis meæ initium faciam? Quo animo, quaque conscientia fretus, impiam linguam et labia sordibus plena movere aggrediar? Primum cujusquam peccati remissionem

petere audebo? Da veniam, benignissime Domine. Esto propitius mihi indigno, bone Domine, neque perdas me cum turpissimis factis meis: non enim parvæ sunt impietates meæ. Stuprum commisi, eadem feci, sanguinem innocentem effudi. Ad hæc omnia miserum corpus aquis, feris ac volucribus escam dedi. Et nunc, Domine, tibi scienti omnia confiteor, harum rerum veniam a te postulans. Ne me despicias, Domine, sed pro tua misericordia et in homines charitate, miserere mei hominis impii atque indigni, et mihi copiosam misericordiam tuam impertias, omnemque iniquitatem meam remitte, ne in peccati profundam voraginem demersum obruat me vastatoris inimici procella, ne draco abyssi me devoret.

XXVI. Hac constanti pœnitentia et confessione usus, decem annos in spelunca transegit, vel in sepulcro potius duram vitam tolerans, e loco illo non exiit, neque cum aliquo versatus est, neque ququam allocutus: sed amarum lacrymis, gemitibus lamentis intolerabilibus multaque compunctum omne tempus transegit, bis in hebdomada janam speluncæ aperiens, et olera, quæ erant prope ostium sepulcri, ubi ipse manebat, colligens; ex quibus tantum comedebat, quantum sibi satis esse putabat; atque in speluncam revertebatur, multis Deo gratias agens, omnique tempore precibus, vigiliis et confessionis perseverantiæ dans operam. Quamobrem benignus Deus, qui non vult mortem peccatoris⁶, sed conversionem et vitam, tantum et tam multum laborem non inanem neque inutilem esse passus est. Ejus enim puram et diligentissimam pœnitentiam attendens, tantorum et talium peccatorum veniam ei dedit.

CAPUT VI.

Pluvia impetrata. Alia miracula. Sancti obiit.

XXVII. Cumque et sancto illi homini, et omnibus aliis pœnitentiæ vim manifestam Deus ipse facere vellet, permisit, ut vehementissimus squalor et pluvie penuria totam illam regionem detineret. Itaque post multa jejunia, preces et supplicationes, revelatum fuit civitati illius religiosissimo episcopo, viro sancto et Deum metuenti, esse quemdam hominem, ea in regione in sepulcro habitantem, habitu quidem humilem, sed spiritu et animo sanctum; qui si ab ipsis persuasus, Deum precatus fuisset, omnia mala quæ illi regioni imminerent, averteret. Sanctissimus igitur episcopus cum toto clero jussit omnes congregari ad visionem illam audendam, quam eis narraturus erat, ut cum supplicationibus ad speluncam sibi revelatam, ad eum divinum hominem adirent. Cum id factum fuisset, et ad eum locum venissent, justum illum hominem invenerunt, multisque precibus ab eo petierunt, ut eorum regionis misereretur, et Deum precari vellet, ut eoque impetrare ut populo suo reconciliaretur.

² Matth. xvi, 19. ³ Matth. xxvi, 74. ⁴ Joan. xxi, 17. ⁵ II Cor. ii, 11. ⁶ Ezech. xviii, 32.

tur, et præsentem squalorem depellens, pluviam A in eorum terram demitteret.

XXVIII. Ille nihil omnino eis respondens, suum pectus verberabat, neque in cœlum oculos erigere audens, id tantum dicebat: Propitius esto, Christe, multis meis impietatibus. Episcopus vero cum in supplicationibus atque hortationibus perseveraret, neque responsum aliquod ab eo reciperet, illo relicto, qui eo venerant, lamentantes reversi sunt. Cumque ad ecclesiam venissent, illic rursus lacrymantes et supplices a benigno Deo malorum liberationem quærebant. Cum vero multis diebus lamentantes ac jejunantes Deum implorarent, ut eis subvenire vellet, iterum eidem episcopo revelatum est, et clara vox audita fuit, quæ ita dixit: Abi ad servum meum Jacobum, quem tibi jam revelavi, B eique persuadeas, ut de his rebus me orare velit: eo enim orante, iis malis quæ regioni impendent, liberi eritis.

XXIX. Reversus igitur cum toto clero et populo sanctus Dei sacerdos pergebat divino homini supplicationes afferre. Tunc ille invitatus, ut brevi dicam, et multis supplicationibus adductus, et ab illo sancto episcopo persuasus, quod divina revelatione ad eum missus venisset, erectis in cœlum oculis, multo tempore attentas preces habuit: cumque adhuc in ejus ore preces essent, bonus et misericors Deus, qui omnia se metuentibus abunde et facile largitur, re ipsa illud divinarum Litterarum dictum implens: « Adhuc te loquente, dicam, Ecce adsum 7, » pluviam multam in terram demisit.

XXX. Quam majorem in modum admirati, hymnum pro gratiis agendis misericordi Deo et ejus magnificentiæ cecinerunt, ac reversi sunt: divinam vero gloriam celebrantes, ejus servos beatos prædicabant, qui per virtutis exercitationem, tali ac tanto honore et gratia digni efficerentur. Eo igitur maximo beneficio a benigno Deo adjuti, et divina illa plaga liberati, quæ per Dei servum Jacobum repulsa est, ad hodiernum usque diem per singulos annos illius diei memoriam celebrant, quo aridi-

tate illa aerea liberati sunt: et hymnos, supplicationes et gratias assiduas Christo agunt.

XXXI. Multi vero diversis morbis detenti e populo ipso, una cum episcopo, consolationis et curationis causa ad Dei servum Jacobum confugiebant: quos ille oleo sancto unctos, et Christi nomine benedictos, ita sanabat, ut domum reversi gloriam Deo collaudarent, qui per servum suum curationem ipsis attulerat. Omnes igitur, qui civitatem ac finitimam regionem habitabant, ægrotos suos ad eum ferebant, vel rogabant, ut, ipsis absentibus, pro eorum salute ipse Deum oraret: ac statim divina ope curationem assequerentur: tanta enim gratia illi collata est, ut vel solo sermone statim impuros spiritus fugaret.

XXXII. Eodem autem ipso anno, quo acerbissima illa squaloris plaga repulsa est, Dei servus Jacobus accersivit sanctissimum episcopum, eumque rogavit, ut speluncam, hoc est, sepulcrum curaret, in quo jamdiu ipse domicilium habuerat, et ab eo petivit, ut mortuus illic sepeliretur. Id cum ille se facturum promisisset, et in urbem reversus esset, post paucos dies B. Jacobus in senectute bona obiit, quintum et septuagesimum annum agens. Quod cum religiosissimus episcopus cognovisset, ad eum locum cum toto clero et probis laicis accessit: qui cum aromatibus pretiosis eum condiissent, Deum ipsum et ejus gloriam celebrantes, venerandas ejus reliquias in illo ipso monumento deposuerunt.

XXXIII. Postea sanctus Dei sacerdos sacram ædem ad speluncam ædificavit, ejusque reliquias illuc transtulit. Quo in loco usque ad hodiernum diem multi curantur, ac tota civitas et finitima regio ejus memoriam singulis annis celebrans, diem magnum festum agit, in gloriam benigni Dei, qui sic illum honoravit: quem et nos consueto more et gloriose celebremus, benedictes Patri, Filio et Spiritui sancto, cui gloria est et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

7 Isa. LVIII, 9.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ÆGYPTIIS

CYRO ET JOANNE.

(Anno Christi 280, Januarii die 31. Acta sanctorum Bolland. ad hanc diem.)

Celeberrima sunt SS. Cyri et Joannis nomina ob innumera ægris mortalibus collata ad eorum reliquias beneficia. De his ita scribit Baronius in notis ad Martyrologium: « Acta ipsorum tam Græcis quam Latinis fuere notissima; habemus et nos ea in quinto, septimo ac decimo tomo antiquorum codd. mss. qui aliquibus ecclesiis Romæ usui erant, ubi secundum ordinem mensium scriptæ habentur sanctorum Vitæ. In his ergo Acta prædictorum martyrum nacti sumus, auctore Petro quo-

dam, qui ea exscripsit poscente Gregorio, Joannis consularis filio; rursus eadem invenimus in ce S. Mariæ ad Martyres: in quibus omnibus habetur expressum hos passos esse Alexandria, persecutionis Diocletiani imp., tuncque etiam martyrium subiisse tres sanctas virgines Theotistam (Lipomen. t. V), et Eudoxiam cum matre Athanasia. Eadem omnia habentur pe taphrasten (Surius t. I), in quibus desideratur tempus martyrii; habent tamen quædam si dita miracula quæ apud dictos Latinos codices non invenimus. Habuit Sophronius, episcopi solymitanus, præclaram orationem (a) de iisdem martyribus quæ citatur in conciliis Nicææ 4, et a S. Joanne Damasceno, orat. III *De imaginibus* »

(a) Orationem hanc prolixissimam dedimus in tomi nostri LXXXVII parte tertia, col. 3773, ex editione card. Ang. Maii. Patres Bollandiani Vitam SS. Cyri et Joannis exhibent ab Othone Zyllo « ex vetori codice Græco » Latine versam, quam « in-

certo auctori, sed antiquo » ascribunt; a versionem Latinam adhibemus e regioi textum Græcum ex cod. Reg. Paris nunc exscriptum ponimus. EDIT. PATR.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΩΝ

ΑΒΒΑ ΚΥΡΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ.

VITA ET MARTYRIUM

SS. THAUMATURGORUM

ABBATIS CYRI ET JOANNIS

I. Cyrus ille, clara stella martyrum, ex clarissima A quoque fuit civitate Alexandria, quæ sita est in Ægypto: quam fama est ædificasse Macedonem, et eam suo impertuisse nomine. Erat autem Cyrus, religione quidem fidelis a parentibus, vita vero laudabilis, arte autem medicus: ejus officina in hodiernum usque diem nota est omnibus, sed mutato nomine, ut quæ jam Dei templum et ædes Sanctorum trium Puerorum appelletur: simul vero quodammodo commutata etiam operatione, aut effecta potius diviniore, et pro illa priore morborum liberatione, quam præbebat ars medicina, laboresque, et artis medicamenta, modo omnis generis et quæ sua sponte fiunt, scatens miraculis. Quemadmodum autem hanc acceperit mutationem, ab alto petita declarabit oratio.

II. Apollinaris, non vehemens ille veritatis et rectorum dogmatum inimicus, qui etiam in Laodiceam sedem magnam effudit dedecus: sed ille potius ardens amator veritatis, et defensor priorum dogmatum, tanto illo gloria et moribus excellentior, quanta erat in eodem nomine excellentia, cui cum Dei sententia commissa fuisset sedes Alexandrina (ut vult vera, quæ de ea jactatur, fama)

Α'. Κύρος ὁ περιφανὴς τῶν μαρτύρων ἀπὸ λεως μὲν καὶ αὐτῆς ἐτύγγανε περιφανῆς Ἀλεξανδρείας τῆς πρὸς Αἰγύπτω καί μάλιστα, ἵσασι τε τὸν Μικεδόνα λόγος, καὶ ὀνόματι μεταδοῦναι. Ἦν δὲ ὁ Κύρος τὸ σέβας ἐκ πιστῶς, τὸν βίον ἐπιεικέως, τὴν τέχνην ἕως μέχρι καὶ νῦν τὸ ἐργαστήριον ἔπασσι γὰρ μεταδιδόν μὲν τὴν ἐπωνυμίαν, καὶ Θεοῦ καὶ ἱερῶν τῶν Ἁγίων Τριῶν Παίδων καλοῦσιν συμμεταδιδόν δὲ πως καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἥτις μᾶλλον αὐτὴν ἐργασάμενον, καὶ ἀντὶ τῆς ἐκείνης τῶν νόσων ἀπαλλαγῆς, ἦν ἰατρικὴ καὶ πόνοι, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης παρεῖχον ἐπιπνυτοδαποῖς ἄρτι καὶ αὐτομάτοις βρῦον τῶν μασι. Ὅπως δὲ καὶ τὴν μεταβολὴν ἐδείχθη: ἔκωνθεν ὁ λόγος δηλώσει.

Β'. Ἀπολιναρίου, οὐχ ὁ σφοδρὸς ἐκεῖνος τῆς θείας καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἐχθρὸς, ὁ Λαοδικεῶν θρόνου πολλὴν αἰσχύνην κατέχευε ἀλλ' ὁ τῆς ἀληθείας μᾶλλον διάπυρος ἔρασι τῶν εὐσεβῶν δογμάτων ἐκδικητῆς, τοσοῦτον δόξῃ καὶ τοῖς τρόποις διάφορος, ὅσον ὄνοματι τὸ τῆς κοινῆς, ὅς ψήφισι Θεοῦ τὸν τῶν Ἀλιεῶν ἐγχειρισθεῖς θρόνον (ὡς ὁ πολὺς τε καὶ ἀληθῆς)

ι λόγος, οὐ κρίσει θειοτέρῳ καὶ τινος Ἀ
 κρίσει τὰ μέλλοντα βλέπειν ἰκανοῦ τὸν
 στεῦθι θρόνον). Οὗτος οὖν ὁ Ἀπολινα-
 ρικὸς ἀρχιερωσύνης ἐπιλαβόμενος, ἔτρεφε
 ριδοῦν, ἔτρεφε δὲ λίαν ἐπιμελῶς τε καὶ
 ὡς περ αὐτὸν ἔσχεν ἐγγίζοντα κατὰ
 τὸ λιπὸν μᾶλλον καὶ τῷ βίῳ δεῖξῃ συγγε-
 ἔπει δὲ καὶ ἀνδρὸς οὗτος ἐλάμβανεν
 ἰερότητος ἀκριβῆ σφριγῶν ἦν, οὐ κατὰ τοὺς
 νέων ἔκδοτον ἐκαστὸν τὰς τῆς φύσεως
 ρ, χαλινὰ πάντα χαλάσας ὁδὲ κλέ-
 τὰς οὐ καλὰς ἡδονὰς λαθραῖαις καὶ
 ἰόδοις ἄλλα μὴδὲν τοιοῦτον μᾶλλον
 , εὐγενῶς καὶ ἐλευθερίως τῷ θεῷ καὶ
 ἐλθῶν, ἐννόμως γυναικὲς ἤτησε συζυ-
 ετος ὄντως ἐκεῖνος ἀπὸ οὐδὲ μέχρι τοῦ
 ὕσαι τὸν λόγον ἀνασχόμενος, ποῦλοτις
 αὐτὸν λόγους, τῶν τοῦ γάμου θυροῦδων
 καὶ ἀπάγειν αὐτὸν τῆς γνώμης πει-
 εῖ δὲ σφοδρῶς ἐγκείμενον ἑώρα, καὶ
 ὑποθιδόντα τὴν ἔνστασιν, σοφίζεται τὸ
 αὐτῶς, ἐπιθυμῶν ἔχειν εἰπῶν νῶν τοῦ
 πασιῶν ἀνεγείραι, Οὐτινος σε χρὴ
 ρ οἰκοδομίας τὸ γε νῦν ἔχον ἔπειτα,
 πέρας ἐλθόντος, καὶ σοὶ χωρήσει, φησί,
 τὸ σπουδαζόμενος. Ἦκουσεν ἐκεῖνος,
 ν ἀνεδιέχτο τὸ ἐπίταγμα, θέρμην ἐπι-
 ροτισταῖς ἀναψύχων καὶ ἀντακτώμενος.

τις αὐτῷ τὸπος Δουρῶν οὕτω καλοῦ-
 καὶ δόξαν ἐγείρει τὸ ἱερὸν, ἔργου κατὰ
 ν αὐτὸς εἶχετο, καὶ τὸ μὲν εἰς γηρω-
 τὸ δὲ εἰς ἀλλήν ἀφωρίζετο ἡ αὐτὴ δὲ
 ὄμενον τοῦτο περιελάμβανεν, ὅπερ εἰς
 ντες, τοῦ ὀνόματος μόνον, ὡς ἤδη
 μιν, οὐκ ἔτι δὲ καὶ τοῦ πράγματος
 ἢ μὴ καὶ μᾶλλον ἀληθῆς αὐτὸ καὶ
 οὐς παντὸς ἀνθρώποις εἰργάζαντο.
 ἐν δὴ τοῦτον μετεποιήθη τὸν τρόπον,
 τρεῖς κατέστη, ἄμισθον ἀληθῶς ἰα-
 νότων ἀπαλλαγῆ, θεραπεία μέλλουσιν
 ν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίσεις πολλὰς
 ν φθίνουσιν. Ἐμὲν δὲ καὶ τὰ ἐξῆς
 εἰ οὐ ζημιωτῶν θαῦμα καλὸν ἀκοῆς
 ν ἐπωφελῶν, εἰ καὶ μετρία δόξη περ-
 ετὰ χεῖρας σκοποῦ, ἢ προσθήκη τοῦ

ὁ νέος ὅλη σπουδῇ περὶ τὰς οἰκοδομὰς
 εἰς νῶν μὲν ἐν βραχεῖ τὸ ἐργαστήριον
 καὶ νοσοκομεῖον δὲ καὶ γηρωκομεῖον
 ἰερακεύαστο, καὶ πάντα ἤδη ἐν ὀλίγῳ
 ἴστο. Ἐἴτα μεταστᾶλλεται τινα ὁ Ἀπο-
 ποιμένης προσετηχότα καὶ τὴν ἀρετὴν
 πράγμα δοῦς παρὰ τοὺς ὀπίσθους τρεῖς
 χούλων ἐκπέμπει. Τὰ γράμματα δὲ
 εἰ τινὰ τῶν ἱερῶν ἐκείνων λειψάνων
 Ἀλεξάνδρειά πεμφθῆναι νῶν, ὃν αὐτὸς

quod divino iudicio, et eujſdam viri, qui futura
 prœvidebat, prædictione, ejus fidei sacerdotalis es-
 set sedes credita. Hic ergo Apollinariscum jam per-
 venisset ad pontificatum, alebat etiam quemdam
 suæ sororis filium, diligenter admodum et ex virtu-
 te: ut quomodo cum habebat genere propinquum,
 ita multo magis ad virilem redderet vita conjunctum.
 Cum vero is ad virilem pervenisset ætatem et ad
 florem juventutis, non, ut multi juvenes, se dedit et
 permisit naturæ appetitionibus, lavatis frenis om-
 nibus: neque clam noctuque egrediendo voluit non
 honestas suffurari voluptates, sed potius volens
 nihil ei ejusmodi accidere, ad patrum suum et pon-
 tificem libere et ingenue accedens, petiit legitimæ
 uxoris conjugium. Vir autem ille vere divinus,
 cum ne auditione quidem, quod dicebat, accipere
 sustinisset, apud eum multis verbis est usus, tur-
 bas matrimonii revocans in memoriam, et tentans
 eum ab illa abducere sententia. Postquam vero
 vidit eum valde instare, et de constantia ne tantillum
 quidem remittere, valde pulchre hoc ex-
 cogitat, dicens se cupere excitare templum tribus
 sanctis pueris: Cujus quidem ædificationis oportet
 te, inquit, in præsentia curam gerere; dein-
 de, hoc opere ad finem perducto, hoc cujus
 studio teneris, id tibi succedet ex sententia. Au-
 diit ille, et lubenter admodum suscepi quod jus-
 sus fuerat, calorem cupiditatis bona spe refrige-
 rans et recreans.

III. Erat autem illic quidem locus, qui vocabatur
 Dorysim Quo quidem in loco cum visum esset ex-
 citare ædem, ipse toto studio instabat operi: et
 illud quid statim ad gerontocomium, hoc vero de-
 putabatur ad atrium: atrium autem intercipiebat
 hanc, quæ vulgo celebratur, officinam. Quam qui-
 dem cum in templum mutassent, a nomine solum,
 ut jam prius diximus, non autem a re etiam reces-
 serunt, nisi quod eam effecerunt veriorem cujus-
 vis hominem morbi medendi officinam. Sed ea
 quidem hoc modo est transmutata, et ex medici
 officina templum eet constitutum: vere quidem
 gratuita, et nullam accipiens mercedem medici of-
 ficina velox morborum liberatio, curatio quæ nul-
 lam habet dilationem, sed eorum qui laborant
 p. æveniens petitiones. Nobis autem sunt etiam
 ea quæ deinceps consequuntur addenda, neque
 sunt pulchro privandæ miraculo aures, quæ utiles
 sitiunt orationes, etiamsi ab instituto satis longa
 videbitur digressio, additio narrationis.

IV. Nam cum adolescens toto studio in ædificando
 fuisset occupatus, in templum quidem officina brevi
 fuit mutata Nosocomium autem et gerontocomium
 ab eo constructa sunt: et omnia non longi tempo-
 ris spatio ab eo sunt perfecta. Deinde accersit
 Apollinaris virum quemdam, qui gregi præerat, et
 erat virtute insignis. Cui cum dedisset litteras,
 emittit eum ad tres sanctos pueros Babylonem.
 Litteris autem supplicabantur, ut aliquæ ex illis
 sacris reliquiis mitterentur ad templum, quod

erat Alexandriae, quod ipse multis sumptibus et multis laboribus construxerat. Talis erat enim in eos amor Apollinarius cum ardenti et viva fide, ut tot jam ante annis consummatos, tanquam adhuc vivos, epistolam esse sensuros, et suis eum esse membris imperituros crederet. Cum ergo ille magnus et rerum vere magnarum minister hanc viam confecisset, et Babylonem pervenisset, et ante sacras illas stetisset reliquias, et manu indicasset litteras, et plurimum rogasset, ut litteras acciperent, et pontificem iis, quæ petebat, impertirent: qui erat eorum medius, tanquam a somno excitatus (divinam providentiam! o stupendam narrationem!), cum manum sensim porrexisset, et epistolam accepisset, rursus nihil adjiciens decubuit.

V. Litterarum itaque tabellarius, miraculum quidem admiratus, quod nihil autem esset consecutus eorum propter quæ venerat, animo creciatus, cum tota hebdomada in templo permanens et precatus nihil profecisset, reversus est animo anxius, et pro reliquiis ferens Apollinari lacrymas. Ille autem cum ne sic quidem despondisset animum, nec curam abjecisset instituti quod habebat in manibus, ejusmodi enim res est desiderium: non solet spem abjicere non eorum solum quæ sunt difficilia, sed nec eorum quidem quæ non possunt omnino fieri): Abi, inquit, rursus, o vir optime, et vehementius a sanctis pete meo nomine; et si eos quidem aliqua subeat miseratio, nostris placati precibus, præbeant aliqua ex iis quæ petimus; sin minus, accepta epistola revertentis, et mihi erit ea res pro reliquiis, nam nec illa quidem erit expers sanctificationis, ut quæ recte sit accepta, et jam longo tempore sacra membra contigerit. His quoque paret magna vir ille obedientia. Oportebat enim, ut arbitror, tali servire desiderio talem parendi alacritatem. Et cum rursus venisset Babylonem, et ad sanctos accessisset, vehementer rogabat, supplicabat, obsecrabat, lacrymis magis quam verbis implens supplicationem: ne has secundas preces patriarchæ contemnerent, neque secundos suos itineris labores despicerent, sed quod ille eis templum ædificavit ad honorem, hoc suis membris vicissim glorificarent. Hæc precatus quidem est, sed nihil profecit.

VI. Quocirca cum spem abjecisset reliquiarum (sed est diligenter attendendum: audietis enim rem quidem ad audiendum jucundissimam, et ad admiratione afficiendum animum divinissimam) cum ille spem divinarum abjecisset reliquiarum, studebat ipsam saltem recipere epistolam, ut ei jussum fuerat, ei, qui erat fide ardenti, impleturam locum reliquiarum. Cum sic itaque manum manui admovisset, suam manui martyris, et epistolam accepisset, illam quidem traxit ad se: eam autem secuta quoque est pulchra martyris manus. Quam cum sic vidisset divisam a toto corpore, desiderantibus simul et venerantibus amplexus manibus, in

Α πολλοῖς μὲν ἀναλώμασι, πολλοῖς δὲ καὶ πόνοις ἰδέ-
ματο. Τοιοῦτον γὰρ τὸ περὶ αὐτοῦς Ἀπολλινάριου
φίλτρον μετὰ τῆς ἐμπόρου καὶ ζωτικῆς πίστεως,
ὅτι καὶ τοσοῦτοις ἤδη πρότερον χρόνοις τελειωθέντες,
ὥσπερ ἔτι ζῶντας αἰσθήσεσθαι τῆς ἐπιστολῆς, καὶ
μελῶν αὐτῶ μεταδρῦναι τῶν οἰκείων ἐπίσταται.
Σπουδῆ τοιγαροῦν τοῦ μεγάλου ταύτην ἐκείνου καὶ
μεγάλου εἰκότως διακόνου τὴν ὁδὸν στείλαμένου,
καὶ εἰς Βαβυλῶνα φθάσαντος, εἶτα καὶ πρὸ τῶν ἱερῶν
ἐκείνων στάντος λειψάνων, καὶ τῇ χειρὶ τὰ γραμ-
ματα ὑποδείξαντος, πλεῖστα τε δεηθέντος, ὥστε δι-
ξασθαι τὴν ἐπιστολὴν, καὶ ὡς ὁ ἀρχιερεὺς αἰτεῖ,
μεταδρῦναι, ὁ μέσος αὐτῶν, ὥσπερ ἐξ ὕπνου διεγερ-
θεὶς (ὡς θεὸς οἰκονομίας! ὡς φρικτοῦ διηγήματος!)
τὴν χειρὶ τε ἱερέα προτείνου, καὶ τὴν ἐπιστολῆν
εἰληφῶς, αὐθις οὐδὲν προσθεὶς κατακλίνετο.

Β Ε'. Ὁ γοῦν τῶν γραμμῶν διάκονος, θεωμίας
μὲν ἐπὶ τῷ θεάματι, τῷ δὲ μὴ τυχεῖν μηδὲν ὑπὲρ
ὧν ἀφίκετο, λαν ἀναθεὶς, ἐπεὶ παρ' ὄλην ἐβδομάδην
τῷ νύκτῃ παραμείνας καὶ δεηθείς, οὐδὲν εὖμα
πλέον, ἀνέστρεφεν ἀθυμῶν καὶ ἀντὶ λειψάνων Ἀπο-
λλινάριον κομίζων δάκρυα. Ὁ δὲ μηδὲ οὕτως ἀπιγ-
ρεύσας, μηδὲ τοῦ μετὰ χειρὸς ἀμελήσας σκοπῶ
(τοιούτου γὰρ ὁ πόθος· οὐ πέφικε βῆξις ἀπογνώ-
σκεῖν οὐ τῶν δυσχερῶν μόνον, ἀλλ' οὐδὲ τῶν παντί-
πασιν ἀδυνατων), Ἄπιθι, φησὶ, καὶ αὐθις, ὡς βέλ-
πτε, καὶ θερμότερον πάλιν τοὺς ἀγίους αἰτήσας,
παρ' ἐμοῦ· κἂν μὲν τις αὐτοῦς οἶκτος εἰσέλθῃ, καὶ
τὰς ἡμετέρας δυσωπηθέντες δεήσεις, ἔνι, ὡς αἰτεῖ-
μεν, παράσχωσιν· εἰ δ' οὐκ, ἀλλὰ τὴν ἐπιστολὴν
ἀνταλαβὼν ἐπανήσεις, καὶ ἔσται μοι ἀντὶ λειψάνου τὸ
χρήμα, ἐπεὶ μηδὲ ἄμοιρος ἐκείνου ἰχθυῶ, ἔτι
C καλῶς προσληφθεῖσα καὶ χρόνον ἤδη συχρῶν ἱερῶν
τοιούτων μελῶν ψαύσασα. Πείθεται καὶ πρὸς ταῦτα
ὁ πολὺς τὴν ὑπακοὴν ἐκείνος ἀνὴρ· ἔδει γὰρ, οἷμαι,
πρὸς τοιοῦτον πόθον εὐπειθεῖαν τοιαύτην ὑπερητήσας
ψυχῆς. Καὶ εἰς Βαβυλῶνα πάλιν γενόμενος, καὶ
προσελθὼν τοῖς ἀγίοις, ἔδειτο θερμῶς, ἰκέειν,
ἠντιβόλαι, δάκρυσι μᾶλλον ἢ ῥήμασι τὴν ἰκεσίαν
πληρῶν, μὴ δευτέρως ἀτιμάσαι τοῦ πατριάρχου λιτῆς,
μηδὲ δευτέρως αὐτοῦ πόνων τῶν κατὰ τὴν ὁδοκοσίαν
ὑπεριδεῖν, ἀλλ' ὅπερ εἰς τιμὴν ἐκείνου ἰδέματο ἐν-
τολὴν ἱερῶν, τοῦτο οἰκείως ἀντιδοξάσαι μέλειν. Ταῦτα
ἔδειτο μὲν, ἤνυε δὲ πλέον οὐδὲν.

Γ. Ὅθεν ἀπογνοὺς τῶν λειψάνων (ἀλλὰ κρη-
εκτέον ἐπιμελῶς· ἀκούσεσθε γὰρ πρᾶγμα κομιτῆ
ἀκούσαι τε χαριέστατον, καὶ ψυχὴν ἐκπλήξει θεώ-
τατον), τῶν λειψάνων οὐκ ἀπογνοὺς ἐκείνος, κἂν γὰρ
ἀναλαβὴν αὐτὴν ἔσπευδε τὴν ἐπιστολὴν, ὥσπερ εἰχῆ
ἠπρὸς αὐτὸν ἐντολὴ, λειψάνου χύσαν τῷ θερμῷ τῆν
πίστιν ἀποπληροῦσαν. Ταῦτα τοὶ καὶ χειρὶ χεῖρα
βαλὼν τὴν ἑαυτοῦ τῇ μάρτυρος, καὶ τῆς ἐπιστολῆς
λαβόμενος, τὴν μὲν εἴλακε πρὸς ἑαυτὸν, ταύτη δὲ ἔρι
καὶ ἡ καλὴ τοῦ μάρτυρος ἠκολούθει χεῖρ. Ἐν καὶ
οὕτως ἰδὼν τοῦ ὄλου διαιραθείσαν σώματος, καὶ πο-
θοῦσας ἅμα χερσὶ καὶ τριτοῦσας ἀγκυλισάμενοι,
θησαυρῶν τε τιμῆν τὰ τιμιώτατα καταθείς, ἔσπευσε.

τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατελήφει. Ἐφ' ᾧ τίς ποτε ἂν ἦ ἡ τῶν ἡδονῆν καὶ φριδρότητα παραστῆσαι τοῦ πατριάρχου, ἢ τὴν τοῦ πλῆθους πάλιν ἑορτὴν καὶ πανήγυριν; Ὅτι δὲ μετέλθε σοφία καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφιδοῦν ὁπόσκεισιν, ἀκούσας καλον· Τῆς γὰρ ἐπιτιμῆς τὸν ὑπ' αὐτῷ πάντα κληρὸν ἀθροίσας, χεῖρα μὲν ἐκείνην καὶ σὺν αὐτῇ τὴν ἐπιστολὴν ὑπ' αὐτῆς ἔχομένην ἱερῶς ὄμου καὶ λαμπρῶς κατατίθεται τὰ τε ἄλλα τελέσας κατὰ τὸν ναὸν φιλοτιμῶς, καὶ τοῦτον ὅσα Χριστιανοὶ νόμοις καθιερῶσας, ἐπειτα τὸν ἀδελφιδοῦν ἀγαγὼν, καὶ ἱερεὶ χειροτονήσας, ἀντ' ἄλλης αὐτῷ συζύγου τὴν Ἐκκλησίαν μνηστεύεται, ἰδοὺ σοὶ καὶ ἡ γυνή, πρὸς αὐτὸν εἰπὼν· ἄλλα κήδου ταύτης, ὡς προσηλὸν ἐστὶ. Τοῦ λεχθέντος οὕτω τὸν νέον δειθήκε, καὶ οὕτως αὐτοῦ καθέκτετο τῆς ψυχῆς καὶ μετέθηκε τὴν ἐπιθυμίαν, ὡς πλείω τὸ μετὰ ταῦτα παρθενίας ἔρωτα σχεῖν ἢ τῶν γάμων πρότερον. Ἄλλα περὶ μὲν τούτων ἄλις. fuerit deinceps captus amore, quam ante matrimonii. Sed de his quidem satis.

Z'. Ἐμὴν δὲ Κύρου πάλιν καὶ τῶν Κύρου μνημονεύτων, ὃν καὶ τοῦ παρόντος λόγου ὑπόθεσιν προεθέμεθα. Οὗτος τοίνυν ἱατρικὴν γεγονώς τῶν ἄλλων διαφορώτατος, οὐδὲν ἤττον καὶ βίον ἦν ἀνθρώπου ὡφελιμώτατος, τῇ μὲν τέχνῃ τὰ σώματα τῷ τρόπῳ δὲ τὰς ψυχὰς θεραπεύων· μάλλον δὲ καὶ τρόπου τὰ πολλὰ φροντίζειν πείθων διὰ τῆς τέχνης καὶ διδάσκων νόσον ψυχῆς πολλῶ τοῦ σώματος εἶναι χαλεποτέραν, ὅσα καὶ ταύτης αἰτίαν πολλάκις ἐκείνην γίνεσθαι, τοῦ Δεσπότου πάντων καὶ ἱατροῦ διὰ νόσου σωματικῆς κακίαν ἡμᾶς ἀποθέσθαι ψυχῆς σπουδαίοντος, ἢ καὶ νόσον ἐστὶν ὄντως σφαλερωτάτη καὶ δυσθεράπνευτος. Εἰσὶν γὰρ εἰς τοὺς νοσοῦντας ὁ Κύρος, ὃς τῶν Γαληνοῦ καὶ Ἱπποκράτους καὶ τῶν ὁμοίων πάντως ἐμύνητο (ταῦτα γὰρ ἐκείνῳ δευτέρου λόγου), ἀλλ' ἀπο τῆς ἡμετέρας λαμβάνων πηγῆς, καὶ πολλὰς ἐπαύων αὐτοῖς τῶν προφητικῶν τε καὶ ἀποστολικῶν, ἀλλάγε καὶ πατρικῶν ῥήσεων, εἶτα καὶ τὰ τῆς χάριτος προστιθεὶς ὑγιαίνειν αὐτοὺς οὐ τὰ σώματα μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς παρασκευάζει, καὶ περὶ μικρῶν δεομένοις αὐτὰ τε ἐδίδου, καὶ τὰ πολλὰ μείζονα τούτων (ἅπερ εἰσι Θεοῦ ἐπίγνωσις, κακίαις κάθαρσις, σωτηρία ψυχῆς) ἐχαρίζετο, πολλοὺς μὲν τῶν εὐσεδῶν ἐδραυτέρους ἔτι πρὸς τὴν ἀληθείαν ἐργαζόμενος, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἀπίστων τῆς Ἑλληνικῆς ἐξαιρούμενος πλάνης. Πολλὴ δὲ αὕτη τότε καὶ πολλῶν, ἢ καὶ τῶν πλειόνων, ἐπειλημμένη, Διοκλητιανοῦ γε τὸ σκῆπτρον ἔχοντος, ὃς οὐκ ἀπὸ τοῦ διαδήματος μάλλον ἢ ἀπὸ τοῦ περιόντος εἰς δεισιδαιμονίαν τὸ ἐπίσημον ἔσχεν. Ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὺς εὐρήσεις, ὅτις ἂν αὐτὸν ὁμοιώσης, ἐν ἐκείνῳ δὲ παντελῶς ὀλίγους.

H'. Ἐπεὶ δὲ οὕτε λαθεῖν ταῦτα τὸν πονηρὸν ἦν, οὕτε μὴ λαθόντα ὀπνεγχεῖν ῥάδιον (δυσκάτοχον γὰρ ἡ κακία καὶ ἰταμόν), δῆλα καὶ τῷ τῆς πείρας ἄρχοντι δι' αὐτοῦ γίνεται, πολλῇ καὶ αὐτῷ κατὰ Χριστιανῶν λεχρημένῳ μανίᾳ· ὅς καὶ συλληφθέντα τὸν Κύρον εὐθὺς ἀγῆθηναι διακελεύεται. Ὁ δὲ, τὸ πρόσταγμα γνοὺς, τῆς πόλεως τε ἀπαίρει ἀντ' τῆς πρὸς Αἰγύπτου Ἀραβίαν γίνεσθαι. Ἄλλὰ μηδεὶς ἀσθένειαν μηδὲ σμικρότητα ψυχῆς τοῦ ἀνδρὸς καταγνώτω. Οὐ γὰρ πρὸς

pretioso thesauro reponens, quæ sunt pretiosissima. lubens pervenit Alexandriam. Quam ob rem quis vel patriarchæ voluptatem et lætitiā, vel rursus populi festivam celebritatem potuerit ostendere? Quam sapienter autem se gesserit in præstando promisso suæ sororis filio, audire est operæ pretium. Nam cum sequenti die totum, qui ei suberat, clerum convocasset, manum quidem illam, et cum ipsa epistolam, quæ ab ea tenebatur, sacrosancte simul et præclare deponit: et cum alia in templo splendide et magnifice peregisset, idque de more Christianorum consecrasset, adducto deinde sororis filio, et sacerdote ordinato, loco alterius conjugis ei desponset ecclesiam, ei dicens: En tibi uxor; sed ejus, ut par est, curam geret. Hoc dictum sic affecit adlescentem, et ejus sic tetigit animum, et dimovit cupiditatem, ut majore virginitatis

VII. Nobis autem rursus Cyri et eorum quæ ad Cyrum pertinent facienda est mentio: quem quidem proposuimus argumentum præsentis orationis. Hic ergo cum in arte medicina aliorum excellentissimus, nihilo secius erat etiam vita hominibus utilissimus: arte quidem corpora, moribus autem curans animas: vel potius per artem persuadens, ut morum curam gererent, et docens morbum animæ esse morbo corporis longe difficiliorem: quod hujus quoque ille sæpe causa sit, Domino omnium et medico studente per morbum corporis, ut nos animæ vitium deponamus: quod quidem et morborum revera longe periculossimum et curatu difficilimum. Ad ægrotos enim ingrediens Cyrus, non Galeni et Hippocratis et simillum omnino meminerat (is enim secundo loco eorum habebat rationem), sed a nostro fonte sumens propheticaque et apostolica atque etiam paterna eis multa dicta accinens, et deinde etiam gratiam adjiciens, efficiebat ut sani essent, non solum corporibus, sed et animis: et parva rogantibus et ea dabat, et iis multo majoribus, quæ quidem sunt, Dei agnitio, vitii purgatio, salus animæ, eis gratificabatur: multos quidem ex piis adhuc stabiliiores efficiens ad veritatem, multos autem etiam ex infidelibus ab errore liberans gentilium. Is vero tunc erat frequens, et multos atque adeo plures invaserat, tunc sceptrum tenente Diocletiano, qui non magis erat insignis diademate quam nimia superstitione. Nam in hoc quidem multos invenies, quibus ipsum assimilaveris: in illo autem, omnino paucos.

VIII. Cum vero nec fieri posset, ut malignum hæc laterent, neque si non latuissent, ferre erat facile (res enim quæ difficiliter contineri potest et impudens est vitium), hæc per ipsam significatur præsidii civitatis qui magno quoque incitabatur furore in Christianos: qui comprehensum quoque Cyrum statim jubet duci. Ille autem cum jussum cognovisset, recedit a civitate, et venit in Arabiam, quæ est in sinibus Ægypti. Nemo autem

eum condemnet imbecillitatis, neque pusilli et abjecti animi. Non enim aspiciens ad crudelitatem præsidis, neque propter Christum afferenda tormenta reformidans, neque ullam otus animi molliam, exiit e civitate: sed partim quidem implens præceptum Domini ¹: «Quando enim, inquit, persecuti vos fuerint in hac civitate, fugite in aliam;» partim vero etiam per otium volens seipsum considerare, et cor suum acuere, et deinde aggredi ad pericula pro Christo suscipienda: forte autem divina quoque providentia eum vocante in Arabiam propter infideles, quos illic erat ad Christum adducturus, et fideles rursus effecturus constantiores. Cum ille ergo sic et propter hæc venisset in Arabiam, statim mutat habitum, vitæ formam et studium; et cum caput cute tenus totondisset, amictu induitur monastico, et ad vivendi rationem extollitur sublimiorem. Deinde etiam mutat modum curationis. Non amplius enim medicus Cyrus dicebatur aut erat, nisi quod solum faciebat potius miracula: non medicamentorum, non herbarum omnino utens auxiliis, sed prece sola et doctrina: hac quidem adversus animas quæ male se habebant, illa vero

IX. Cum ergo ejus fama totam pervasisset Arabiam, et jam ad Joannis quoque aures virtutes illius pervenissent, Joannem, inquam, illum, qui genus trahebat ex patria Edessa, moribus autem erat vere civis cælestis, erat vero militari insignis auctoritate. Cum hæc ergo fama ad illum quoque pervenisset, et alioqui cum Diocletianus intentasset persecutionem, præclarus hic miles, mutato ordine, et humano relicto exercitu, egregie relatus est in numerum Christi militum, et maluit se fortiter gerere adversus ejus hostes, quam adversus eos qui sunt hostili animo iu homines. Quamobrem statim abjectis omnibus opibus, divitiis, gloria, auctoritate, venit Hierosolyma. Deinde etiam profiscitur in Ægyptum, amore Cyri eum trahente citra laborem, et toto pede ejus gressum accelerante ad eum, qui est ejusdem fidei: ut qui una cum illo philosophari et una exerceri constituisset. Qui cum ad eum accessisset, et una cum eo habitasset, fuissetque pulchrorum illius certaminum et miraculorum spectator, erat novacula cotem nacta, et deinceps ad eum aspiciebat, et virtutis ejus vestigia diligenter sequebatur: non ut qui longe ab eo abesset ut discipulus, sed qui ejus similitudinem accurate assequeretur. Cum autem persecutio spirasset, ut diximus, vehementius, tres quidem numero virgines cum matre comprehenduntur, quæ res sectabantur Christianorum: ducuntur vero in civitatem Canodum, cum Cassianus execrandum eorum, qui dii non sunt, exerceret sacerdotium, Syrianus autem civitatis haberet administrationem. Hæc autem non virginibus et matri solis, sed etiam ipsi quoque Cyro et Joanni, fuerunt veluti præcæmia et principia martyrii, et

τὴν τοῦ ἄρχοντος ὀμότητα βλέψας, οὐδὲ τὰ ἐκείνου βασάνους ὑποπτήξας, οὐδὲ βασιλικὴν αἰσιν ἡσυχίαν ἐξῆλθε τῆς πόλεως· ἀλλὰ τοῦτο μὲν πρῶτον γελμυ δεσποτικὸν ἐκπληρῶν· «Ὅτι ἂν γὰρ, περὶ διώκωσιν ὑμᾶς εἰς τὴν πόλιν ταύτην, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν»· τοῦτο δὲ καὶ κατὰ σχολὴν ἐκείνην ἀσκήσασθαι βουλευθεὶς, καὶ στρωμάσαι καρπὸν ἐτόλμαν ἐνθεῖναι πρότερον, εἴτα καὶ πρὸς τὸν Κύριον Χριστὸν χωρῆσαι κινδύνους· τάχα δὲ καὶ ἡμεῖς οὐκ ἔστιν ἐπινοίας εἰς τὴν Ἀραβίαν παρακαλεῖσθαι, οὕς τε προσεγαγεῖν ἕμελλε τῶν ἀπίστων ἐπὶ Χριστῷ, καὶ οὕς πάλιν τῶν πιστῶν ἀσφαλίαν ἐργάσασθαι. Οὕτως οὖν τὴν Ἀραβίαν ἐπιεὶς ἐπὶ τούτοις καταλαβὼν μεταβάλλει παραχρῆμα σχῆμα τοῦ βίου, τὸ ἐπιτέθειμα, καὶ κείρας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, τὰ μοναχῶν ἀμφιένονται, καὶ τὴν ἀγωγὴν ὑψηλοτέρην ἀνάγειται. Εἴτα καὶ τὸν τρόπον ἀμείβει τῆς θεραπείας. Οὐκ ἔτι γὰρ ταῖς ὁμοίαις ἐλέγετό τε καὶ ἦν, ὅτι μὴ θαυματουργὸς μάλιστ' φαρμάκων, οὐ βοτανῶν ὅλως γινώσκων βοηθῆσαι ἀλλ' εὐχῇ μόνῃ καὶ διδασκαλίᾳ, τῇ μὲν πρὸς ψυχὰς κακῶς, τῇ δὲ πρὸς σώματα.

adversus corpora.

Θ'. Τῆς γοῦν περὶ αὐτοῦ φήμις τὴν Ἀραβίαν πᾶσαν περιλαβούσης, ἤδη δὲ καὶ Ἰωάννην ἡμῶν μὴ ἀπολιπούσης τῶν ἐκείνου καλῶν, Ἰωάννην ἡμῶν, ὅς ἐκ πατρίδος μὲν Ἐδέσης τὸ γένος εἶπε, δὲ τρόπον ἦν ἀκριβῶς οὐράνιος πολίτης, εὐφυῆς διαπρέπων ἀξίᾳ. Ταύτης γοῦν τῆς φήμις καὶ ἐκείνου ἀφικουμένης, ἄλλως τε δὲ καὶ διακρίσεως τῶν διωγῶν ἐπιτείναντος, καὶ ὁ καλὸς οὐκ ἔτι τῆς τάξιν ἀμείψας, καὶ στρατείαν τῆς πίνην ἀπολιπὼν, τοῖς τοῦ Χριστοῦ στρατεύμασι εὐγενῶς ἐνεγράφετο, καὶ ἀριστεύειν κατὰ πάντα μᾶλλον ἐχθρῶν, ἢ τῶν πρὸς ἀνθρώπους τῶν προείλετο. Διὸ καὶ πάντα ῥίψας εἴθους, εὐήμεριαν, δόξαν, ἀξίωμα, εἰς Ἱεροσόλυμα παρενεταί. Εἴτα καὶ πρὸς Αἴγυπτον ἐπιδημεῖ, τὸν Ἰωάννην Κύρου ἀπονητὶ τοῦτον ἐλκότων, καὶ ὅλοι καὶ τὸν ὀμῶπιστον ἐπιταχυονόντων, οἷα καὶ συμβαίνει φεῖν ἐκείνῳ καὶ συνασκεῖσθαι προφητημένον. Ἐκ παραβαλὼν αὐτῷ, καὶ σύνοικος γεγονώς, ἑστῆς τῶν καλῶν ἐκείνων ἀγῶνων καὶ θαυμάτων γενόμενος ζυρὸς ἦν ἀκόντης ἐπιτυχῶν, καὶ τὸ λοιπὸν εἰς τὸν εἶωρα, καὶ τῶν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς ἰχνῶν ἡμῶν εἶχετο, οὐ κατὰ μαθητὴν ἐλλείπων, ἀλλὰ τοῦ ἡμῶν πρὸς ἀκριβείαν στοχασζόμενος. Τοῦ διωγμοῦ ἡμῶν περὶ ἐφημεν, ἀγριώτερον πνεύσαντος, συλλαμβάνεται μὲν τρεῖς τὸν ἀριθμὸν παρθένους μετὰ μητρὸς τὰ Χριστιανῶν μετιούσας· ἄγονται δὲ εἰς ἐκείνην πόλιν, Κασσιανοῦ μὲν τὴν μιανὴν ἐν ταύτῃ τῶν θεῶν ἱερατείαν διέποντος, Συριανοῦ δὲ τὴν ἐκείνου ἔχοντος. Ταῦτα δὲ οὐ ταῖς παρθένοις καὶ τῇ μητρὶ μόναις, ἀλλ' ἤδη καὶ αὐτῷ Κύριῳ καὶ Ἰωάννῃ ἡμῶν περὶ προοίμια καὶ ἀρχαὶ τοῦ μαρτυρίου ἐπύχθη καὶ διαπλέεσθαι τούτοις ἤδη στέφανος ἤρχειτο. Ἐπεὶ γὰρ ὁ Κύρος, μὴ τὸ νεαρὸν τῶν παρθένων

¹ Matth. x. 23.

δειλιάσει πρὸς τὸ τραχὺ τῶν κολάσεων, ἐπεὶ καὶ Α
κομιδῇ τὴν ἡλικίαν ἦσαν νεώτατοι (θεοκτίστη μὲν
γὰρ, ἥ καὶ πρεσβυτάτη τῶν τριῶν ἦν, πεντεκαίδε-
κάτου ἤπειτο ἔτους· τῇ δὲ μετ' αὐτὴν Θεοδότῃ τρις-
καιδέκατος ἡνέκατος χρόνος· Εὐδοξία δὲ, ἥ τούτων
ἐσχάτη, ἐνδέκατον ἔτος ἦγε). Διὰ ταῦτα γοῦν ὁ Κύ-
ρος δειλιάσας ληφθεὶς ὑπὲρ τῶν παρθένων, ἐπεὶ καὶ τὸ
τῆς ἡλικίας ταύτης, καὶ μᾶλλον ἐν γυναιξίν, οὐ
φόβου κολάσεων ἀπλῶς χειρωθῆναι πρόχειρον, ἀλλὰ
καὶ κολακείαις ὑποφθαρήναι παντάπασιν εὐχερῆς,
κατελθεῖν εἰς τὴν πόλιν ἀναγκαῖον ὑπεβλήθη καὶ
ταύτας, ὡς οἶόν τε, πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἐπιβαρῦναι.
Φόβου γὰρ ἔξω καὶ ὑποψίας οὐδὲ τὴν μητέρα τούτων
ἔποιεῖτο Ἀθανασίαν, τοῦτο μὲν γυναῖκα οὖσαν εἰδώς,
τοῦτο δὲ καὶ μητέρα θυγατέρων οὕτω νεαρῶν, καὶ
ἀγουσῶν ἡλικίον ἢ καὶ μητέρος εὐφραίνειν ὀφθαλ- Β
μοὺς οἶδε, καὶ ὑπὲρ τοῦ μηδὲν αὐτὰς παθεῖν χαλεπὸν
οἱ τῶν ἀβουλήτων μητρὶ μὴ θελητὸν γενέσθαι πα-
ρασκευάσει. Ταῦτα μεστὸν ἐπολεῖ δέους τὸν Κύρον,
ὑπονοῦντα, μὴ καὶ ἡ μήτηρ ἐπιπλασθῇ θυγατέρων
νεότητι, μὴ πάθη τὰ σπλάγχνα, καὶ ἠττωμένη τῆς
φύσεως, φθέγγεται τι πρὸς αὐτάς, ἢ καὶ νεύσειεν
κλεινὸν καὶ ἐνδούσιμον. Ταῦτα γοῦν, ὡς περ ἔφημεν,
ὑπονοῦντα τὸν Κύρον, εἰς τὴν πόλιν εἰσάγει. Τοῦτε
δὲ καὶ ὁ καλὸς εἴπετο Ἰωάννης· καὶ γίνονται τῶν
ἀγῶνων αὐταῖς ἀλείπεται (1), καὶ τοῦ μαρτυρίου
καλὸν ἀρχέτυπον, ὅπερ ἦν οὐκ ἐκείνας τῷ μαρτυρίῳ
προσηγαγῆναι, ἀλλὰ τὴν ἐαυτῶν ὁμολογίαν φανεράν
καταστήσαι, μᾶλλον δὲ δι' ἀλλήλων ἐκάτερα, ὅπως
αὐτοὶ τε διὰ τὰς παρθένους παρῆρσιάζωνται τὴν
εὐσίδειαν, κάκεινας θύματα Χριστῷ δι' ἐαυτῶν προσ- C
ενέγκωσιν.

1'. Ὑπηρέτας οὖν καὶ αὐθις οὐκ ἀμελεῖς τῆς ἐαυ-
τοῦ κακίας ὁ ἐχθρὸς εὐρηκῶς, οὕτω τῶν μαρτύρων
αὐτοδὲ ἀναπέθει πρὸς τὸν ἄρχοντα κατεπειν, ὡς
ἄρα εἰσὶ τινες ἀγῶνες, ὁ μὲν μοναχικόν, ὁ δὲ στρα-
τιωτικὸν σχῆμα σῶζοντες, οἱ τὰς σπλάγχθισσας ἄρτι
παρθένους παρασκευάζουσι θεῶν μὲν τῶν ἡμετέρων
καταφρονεῖν, δυνάμει τε πάσῃ τὴν αὐτῶν ἀπώμοτον
ποιεῖσθαι θρησκείαν, καὶ τὰ Καίσαρος διατάγματα
παρορᾶν, Ἰησοῦν δὲ τινὰ μόνον ἐπισημαίνειν, καὶ
τούτῳ προσανέχειν, ὅσα θεῶν, εἰς ἐνδειξίν τε τῆς
πρὸς αὐτὸν εὐνοίας μικρὸν ἠγεῖσθαι τὸν θάνατον.
Συριανὸς τοίνυν οὐ πράως ταῦτα διενεγκῶν, ἀλλ' D
ἀπ' ὄψιν ἀγχιῶν τοὺς γενοαίους, Ἰμετις, ἔφη, δύστη-
νοι καὶ θεῶν τῶν μακροτέρων ἐχθροὶ, ὑμεῖς, οἱ σὰς
μὲν παρθένους ἀναπέθειν πειρᾶσθε, καὶ τὰ Χρι-
στιανῶν αὐξάνειν σπουδάσετε, περιύβριζτιν δὲ τὰ
Καίσαρος μηχανῇ τῇ πάσῃ, πλὴν εἰ καὶ μὴ πρότε-
ρον, ἀλλὰ νῦν γοῦν τῆς ματαίας ὑμῶν ταύτης ἀπο-
στάντες θρησκείας, εὐχαῖς τε καὶ θυσίαις τοὺς μεγί-
στους θεοὺς ἠεώσασθε. Τοῦτο γὰρ οὐ τιμωριῶν
μόνον ἐλευθέρους ὑμᾶς ἀλλὰ καὶ τιμῶν ἀλλοῦς ὀφθῆ-
ναι παρασκευάσει· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' εἴσεσθε μὲν ὅσον
οὕτω Συριανόν· εἴσεσθε δὲ βασιλεία Διοκλητιανόν,

A jam incipiebat eis contexi corona. Veritus enim
Cyrus virginum temeritudinem, ne aspera reformi-
darent supplicia, quando quidem erant ætate ad-
modum juvenili (Theoctiste enim, quæ erat trium
ætate natus maxime, decimum quintum annum
nondum attigerat; Theodota autem, quæ eam se-
quebatur, agebat annum quartum decimum: Eu-
doxia vero, omnium minima, agebat annum undec-
cimum). His ergo de causis timore affectus Cyrus
causa virginum, quando quidem hæc ætas, et maxi-
me inter mulieres, non solum facile vinci potest me-
tu suppliciorum sed etiam blanditiis nullo negotio
corrumpitur: existimavit esse necessarium, ut des-
cenderet ad civitatem, et eis, quoad ejus fieri posset,
adderet animum ad certamen. Nam nec erat quidem
extra suspicionem de eorum matre Athanasia: partim
quidem, cum ea sciret esse mulierem: partim autem
matrem quoque filiarum tam teneræ ætatis, quæ
scit matris oblectare oculos, et ne ipsæ grave ali-
quid patientur, efficiet quod nolint aliquid, quod
non vult mater. Hæc Cyrum metu replebant, dubi-
tantem ne mater quoque frangeretur juventute
filiarum, ne ejus paterentur viscera, et victa a na-
tura, miserabile aliquid, quo se cedere significaret,
eis diceret, aut etiam annueret. Hæc ergo, et dixi-
mus, dubitantem Cyrum inducunt in civitatem.
Eum autem egregius quoque sequebatur Joannes.
Fiunt vero illis eis aliptæ ad certamina, et pul-
chrum exemplar martyrii: quod quidem erat,
non illas adducere ad martyrium, sed suam ipso-
rum confessionem manifestam efficere: vel potius
utrumque per se invicem, ut et ipsi propter vir-
gines libere suam ostenderent pietatem, et illas
per se Christo offerrent hostias.

X. Cum itaque rursus suæ improbitatis non negli-
gente ministros invenisset inimicus, eis persuadet
præsidi dicere de martyribus: quod scilicet Sint
quidam ignoti, unus quidem monastico, alter vero
militari indulti amictu, qui efficiunt, ut modo com-
prehensæ virgines, deos quidem nostros despiciant,
totisque viribus adjurent et exsecrentur
eorum religionem, Cæsarisque jussa contemnant:
Jesum autem quemdam solum laudent, et ei, quæ-
cumque Deo, tribuant: et ad ostendendam suam in
eum benevolentiam, mortem parvi faciant. Syrianus
igitur, cum hæc non leviter tulisset, sed viros
præclaros in suum conspectum prolixisset, Vos,
inquit, infelices et hostes deorum beatorum: vos,
qui virginibus quidem conamini persuadere. Chri-
stianorum autem res studetis augere: Cæsarem ve-
ro omnibus modis afficere contumelia: sed etsi non
prius, nunc quidem certe ab hac vana deficientes
religione, precibus et sacrificiis deos placate
maximos: hoc enim non efficiet solum, ut sitis
liberi a suppliciis, sed etiam, ut digni videamini
honoribus: sin minus, mox quidem scietis Syria-
num, scietis autem imperatorem quoque Diocle-

(1) Aliptæ, unctores, qui athletas certaturos ungebant.

tianum, quin etiam deos ipsos, adversus quos hæc A stolide audetis, quam gratiam referant erga se contumeliosis, etiamsi sint mites et benigni.

XI. Ad hæc Cyrus et Joannes: Nos, dixerunt, o præ- ses, de multis pauca dicere consuevimus. Scias ergo, nos nec esse infames honores admissuros, neque Christianismum, quidquid fuerit, prodituros. Hæc cum audisset Syrianus, et vehementi cordis ira esset commotus, et dentes instar apri exacuisset: Oportebat, inquit, vos in hoc saltem uti benignitate judicis, quod moti pœnitentia eorum, quæ prius statuissetis, si ulla esset sapientia, minas evitassetis. Quoniam autem universum, ut video, est fastus et arrogantia et inanis jactantia, non prolaxis verbis amplius erit opus, sed jam ad ipsam veniemus experientiam. Sic enim ipsi et quæ desideratis B præmia omnino consequemini, et ut quæ jussit imperator faciatis, vel inviti persuadebimini. Hæc cum dixisset, et produxisset virgines in conspectum martyrum, ut viderent quæ fiebant, inferebat athleticis omne genus tormentorum, flagellis cadebat, clavis conterebat, lampadibus ustulabat, et cum, quæ usta fuerunt, membra aceto et sale maderfecisset, deinde pannis ex piis confectis jubebat abstergere, et bulliente pice pedes inungebat. Nihil denique non faciebat ex iis quæ possent corpus aliquo modo punire: simul quidem et eorum ulciscens constantiam, et virginum spiritus prius labefactare moliens.

XII. Cum autem eos qui videbant videretur potius castigare quam martyres (illi enim vel ex solo patiebatur spectaculo, propter insignia supplicia: his vero omnia erant jucunda, propter spem remunerationis), ipsos quidem relaxat a tormentis, jussit autem virgines torqueri una cum matre. Postquam autem faciens periculum, majori pudore afficiebatur, ut qui nec mulieres quidem posset solum vincere (cernebantur enim sextui solum Christi martyres sivilisse præstare, non minus vero esse animis, quam sint ipsi, masculis, eosque ad unguem plane esse imitata); postquam ergo hæc vidit iudex impius, eas morte condemnat, et earum, quæ vita dignæ erant, sicut etiam factum est, capita amputari pronuntiat. Atque cum virgines quidem una cum matre manus lictorum accepisset, morti quæ ense infertur, tradiderunt nihil muliebri aut ignavum ostendentes in cæde, sed reddentes, id quod acceperant, et eis effectas exemplar fortitudinis, quos ipsæ prius pulchrum acceperant archetypum ad virtutem magni animi. Cyrum autem et Joannem iudex rursus vocavit ad luctam: quibus quid non fecit impius, volens eos ad suam traducere sententiam? Prolixa utebatur oratione: se eorum curam gerere præ se ferens: minabatur gravissima parere nolentibus, proferebat dona, subjiciebat tormentis, elia inferebat majora, non solum supplicia, sed etiam munera: ut qui existimaret contempta fuisse priora propter egregiam magni animi virtutem, aut præclarum et magnificum desiderium. Cum C

ἀλλὰ καὶ θεοὺς αὐτοὺς, καθ' ὧν ἀνοήτως τὰ τοιαῦτα τοιμάτε, οἷος [f. οἶα] ἐκείνοι τοὺς ὑβριστὰς ἀμίσθονται, κἄν εὐμενεῖ ὧσι.

IA'. Πρὸς ταῦτα Κύρος καὶ Ἰωάννης, Ἄμετις, εἶπον ὡς ἄρχων, ὀλίγη περὶ πολλῶν λέγειν πεφύλακμεν. Ἴσθι τοιγαροῦν, ὡς οὖτε τιμὰς ἀτίμους παραδεξόμεθα, οὔτε τὸν Χριστιανισμὸν, εἴ τι δ' ἂν καὶ γένοιτο, προσόμεθα. Τούτων ἀκούσας Συριανὸς, καὶ σφοδρῶς τὴν καρδίαν λινθηθεὶς, καὶ τὸν ὀδόντα ὄσσην σοὺς ὑποθήσας, Ἔδει μὲν ὑμᾶς, ὡ οὔτοι, ἔφη, τοῦτο γοῦν τῆς τοῦ δικάζοντος ἀπολαῦσαι φιλανθρωπίας, τὸ μεταναίει τῶν προεγνωσμένων, εἴπερ ὅλας συνέσεις ἦν, τὰ ἠπειλημένα διαφυγεῖν. Ἐπει δὲ τύπος, ὡς ὄρω, τὸ πᾶν, καὶ ἀλαζονεία, καὶ κόμπος κενός, οὐ μικρῶν εἰς εἶτι δεησόμεθα λόγων, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν ἤδη τὴν πειρὰν ἤξομεν. Οὕτω γὰρ αὐτοὶ π τῶν ποθουμένων γερῶν ἐκ παντὸς ἀπιτεύξεσθε, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως πρόσταγμα, καὶ ἄκοντες, ὄρθην πισθήσεσθε. Ταῦτα εἰπὼν καὶ τὰς παρθένους εἰς θεῶν τῶν γινομένων πρραστησάμενος, πᾶν εἶδος βασάνων ἐπέθηκε τοῖς ἀθληταῖς· μάλιστα γινεῖς, ῥοπαλοῖς σπητρῖβις, λαμπάσι διέκαιε· τὰ φλεγέμενα μέλη, ἔρη καὶ ἄλατι διαβρέσας, εἶτα καὶ τριχίνοις βέβαιον ἀντρίθειν ἐπέταττε, πλοσθ. τε παφλαζοῦσθαι τοὺς πόδας ἐπέχρειεν. Οὐδὲν ἦν δὲ μὴ ἐπολεῖ τῶν κολάζειν σωματὰ δυναμένων, ἀμα μὲν αὐτοὺς ἀμυνομένους τῆς ἐνστάσεως, ἀμα δὲ καὶ τῶν παρθένων προκαταπίπτει τὸ φρένῆμα μηχανώμενος.

IB'. Ἐπει δὲ τοὺς ὀρωντας μᾶλλον ἢ τοὺς μέρτορας καλᾶζειν ἐφίκει (οἱ μὲν γὰρ κτὶ ἀπὸ μόνης ἔπασχον τῆς θέας διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν καλῶτων, τοὶ δὲ πάντα καθ' ἡδονὰν ὧν διὰ τὴν εὐκτα τῆς ἀντιδόσεως), αὐτοὺς μὲν ἀνίτησι τῶν βασάνων αἰτίζεσθαι δὲ τὰς παρθένους ἐκέλευε σὺν ἄμα μητρί. Ὡς δὲ καὶ τούτων εἰς πειρὰν ἰὼν, ἡσχύνετο μῆλλον, οὐδὲ γυναικῶν ἀπλῶς κρατῆσαι δυνάμετος ἐθεῶντο γὰρ ἀπὸ τοῦ γένους μόνου τοῦ τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας ἐλάσσαι διαφέρειν, τὰς δὲ γε ψυχὰς οὐδὲν αὐτῶν ἦτον ἡρβρωμέναι, καὶ τὴν μίμησιν πᾶν τὴν ἐκ αὐτοὺς ἀκριβῶσασαι, ἐπει ταῦτα οὕτως ὁ θεὸς ἐώρα κριτῆς, θάνατον αὐτῶν κατακρίνει, καὶ τραπῆσαι τὰς κεφαλὰς τῶν ζωῆς ἀξίων, ὡσπερ ἄρα καὶ γένοιεν, ἀποφαίνεται. Τὰς μὲν οὖν παρθένους σὺν τῇ μητρί χεῖρες δημίων λαβοῦσαι, τῶν δια ζήσανθ θανάτῳ παρέπεμψαν, οὐδὲν γυναικείον ἢ ἀνδρῶν πρὸς τὴν σφαγὴν ἐπιδειξαμένας, ἀλλ' ὅπερ ἔλεον ἀντιδοῦσας, καὶ γενομένας τοῖσι τοῖς ὑπόδειγμα γενναότητος, οὗς αὐταὶ πρότερον καλὸν ἀρχέτυπον εἰς ἀδρίαν εἰλήφασαι. Κύρον δὲ πάλιν ὁ δικάζων καὶ Ἰωάννην ἐκάλεσε πρὸς τὰ καλαίσματα· οὗς τί μὴ ἐποίησε δὲ δυσσεβῆς μεταπίσειν προηρημένους; Λόγους κενεῖται μακρῶς καὶ παρῆνει, κήδεσθαι προσποιούμενος· ἠπειλαὶ τὰ χαλεπώτατα, πεισθῆναι μὴ βουλομένοις· προέτεινε δωρεὰς, ὑπέβαλλε τιμωρίας, ἀλλὰ ἐπέθηκε μείζους οὐ κολάσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγῶν ἐπιδοσεις, ὡς περιφρονηθῆναι τὰς προλαβοῦσας ὑπὸ λαβῶν διὰ πολλὴν ἀνδρίαν ἢ ἐπιθυμίαν μεγαλοπρέπειαν. Ἐπει δὲ πάντα ποιῶν οὐδὲν ἔνευ, τὴν φῆσιν

ἐπάγει καὶ κατ' αὐτῶν, Κύρον, εἰπὼν, τὸν τῶν Γα-
 λιλαίων προστάτην, καὶ Ἰωάννην τὸν τὸ σέβας αὐτῶ
 παραπλήσιον, τοῖς τῶν αυτοκρατόρων οὐχ ὑπείξαντας
 διατάγμασι, καὶ θυσίας τοῖς μεγίστοις θεοῖς μὴ
 προσενεγκόντας, ἀποτιμηθῆναι τὰς κεφαλὰς κατὰ τὸν
 τῶν κρατούντων νόμον ἀποφαινόμεθα.

II'. Ταῦτα ψηφισμένου Συριανοῦ, δέχονται παρα-
 χρῆμα καὶ οὗτοι χειρὶ μὲν ἀνθρωπίνῃ τὴν ἐκτομὴν,
 ἀθανάτῳ δὲ τὸν ἐξ οὐρανοῦ στέφανον ἐπὶ τριακάδι
 καὶ πρώτην ἄγοντες τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. Τῶν
 μέντοι λειψάνων οἱ φιλεῖσεβετες οὐδαμῶς, ὀλιγόρησαν,
 τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν ὑποσταλέντες· ἀλλὰ χεῖρας
 εὐθὺς σπουδαιοτήτος εἰσενεγκόντες, εὐλαβῶς καὶ
 δειλῶς ἀνείλοντο ταῦτα, καὶ περιστέλιχτες ἐν τῷ τοῦ
 ἀποστόλου ναῶ Μάρκου λαμπρῶς ἕκαστα κατατί-
 θενται, πλὴν ὅσον αὐτοῖς αἱ θῆκαι διάφοροι· ἀλλ' ἢ
 μὲν γὰρ τὰ τῶν παρθένων καὶ τῆς μητρὸς, ἕτερα δὲ
 πάλιν τὰ Κύρου καὶ Ἰωάννου πιστεύεται. Χρόνῳ δὲ
 ὕστερον, τοῖς Ἕλλησι μὲν καταλυθείσης τῆς τυράν-
 νιδος, Θεοδοσίου δὲ τὸ τῆς βασιλείας σκῆπτρον ἀνει-
 ληφότος, εὐσεβῶς τε τῶν τῆς εὐσεβείας φίλων Χρι-
 στιανῶν ἡγουμένου, κινεῖται καὶ ταῦτα καὶ μετατί-
 θεται. Τὸ δὲ ὅπως, εἰπεῖν οὐκ ἀτερπὲς τοῖς φιλοθεῖς
 διήγημα.

IA. Θεοδοσίῳ τὴν βασιλείαν, ὥσπερ ἔφημεν, ἄρτι
 παραλαβόντος, μέγιστος ἐκ τῶν πρὸς ἐσπέραν κινεῖ-
 ται καὶ χαλεπὸς πόλεμος. Πολλὰ γὰρ ἄθρόον ἔθνη
 ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνδραμόντες, συνθήκας τε πρὸς αὐτὰ
 θέμενα, πυρὰν ἠπειλοῦν τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ τὴν
 ἔφοδον. Δείσαντα οὖν τότε τὸν μέγαν ἐν βασιλεῦσι
 τουτοῦ Θεοδοσίῳ, μήτε πρὸς συλλογὴν ἀποβλέψαι
 χρημάτων, μήτε τινὰ χεῖρα συγγῆν εἰς συμμαχίαν
 ἐπικαλέσασθαι, ἀλλ' οἷς ἐκεῖνος ἐπὶ πᾶσιν αἰεὶ μόνος
 τῆς ἄνωγειν ἠρτῆσθαι χειρὸς· οὕτω δὲ καὶ τῆνικαὶ
 ἐποίησε, καὶ ποιῶν οὐχ ἡμάρτανε. Μαθὼν γὰρ ὡς
 κατὰ τὴν Ἐκπῆτιν (ἔρημος δὲ αὕτη, πρὸς Αἴγυπνον
 μὲν κειμένη, οὐτωσί δὲ ὄνομασμένη) φιλοσοφεῖ τις
 ἀνὴρ, γένος μὲν καὶ αὐτὸς Αἰγύπτιος, μεγίστων θαυ-
 μάτων δημιουργός, Θεοφίλῳ παραχρῆμα τῷ τῆς
 Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ γράφει, κελεύων ὥστε τὸν
 θαυμάσιον ἐκεῖνον ἀνδρα παρασκευάσαι τὴν Κων-
 σταντινου πρὸς τάχος καταλαβεῖν. Προσέκειτο δὲ καὶ
 ἡ τῆς παρουσίας χρεῖα τοῖς γράμμασιν. Ὁ δὲ ταῦτα
 δεξάμενος, παρ' αὐτὸν ὡς εἶχεν εὐθὺς ἀφικνεῖται,
 καὶ τὰ γράμματα δοὺς, τὴν τοῦ βασιλέως ἀξίωσιν
 καὶ τὴν ἐπισπεύδουσαν χρεῖαν αὐτῷ ἀπαγγέλλει.
 Ἔπειτα καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ ποιεῖ, δεῖται καὶ αὐτὸς
 οἴκοθεν, λιπαρεῖ θερμῶς, ἱκετεύει, μήτε τὰς τοῦ β-
 σιλέως ἱκετηρίας ὑπεριδεῖν, μήτε κοποῦ τὰ ἑαυτοῦ
 ἀτιμάσαι, ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει ἐπιφοιτῆσαι, καὶ τὸν
 κατ' αὐτῆς πόλεμον εὐχῇ τῇ πρὸς Θεὸν ἀποστήψαι
 κινδύον τε τηλικούτου καὶ φόβου ταύτην ἀπαλλάξαι,
 οἷα παρ' αὐτῷ τοῦ σωθῆναι τε τὴν πόλιν ἢ ἀπολέ-
 σθαι κειμένου.

IE'. Ὁ μέντοι θαυμάσιος ἐκεῖνος Σενούφιος (τοῦτο
 δὲ ὁ ἀνὴρ ἐκαλεῖτο) πρῶτα μὲν, ὡς εἶκός, ἀπηγόρευε

(2) *Placuntur capite Cyrus et Joannes anno 9
 persecutionis Diocletiani imp., ut notat Baron. in
 Martyrol.*

vero omnia faciens nihil proficeret, in eos quoque
 fert sententiam: Cyro, dicens, antistiti Galilæorum,
 et Joanni, qui est ei in religione similis, qui non
 cesserunt jussui imperatoris, et sacrificia maximis
 diis non obtulerunt, pronuntianus amputari ca-
 pita convenienter legi imperatorum.

XIII. Hanc cum sententiam tulisset Syrianus, ii
 statim humana quidem manu accipiunt amputatio-
 nem: immortalis autem eam, quæ e cælo datur,
 coronam, tricesimo primo mensis Januarii (2). Re-
 liquias autem pii minime neglexerunt, reveriti dif-
 ficultatem temporis, sed maximo studio ei statim
 manus admoventes, eas pie et sustulerunt, et cum
 composuissent singulas in templo Marci apostoli
 honorifice deponunt, nisi quod eis sunt capsæ di-
 versæ. Alteri enim, virginum et matris reliquiæ;
 alteri vero, Cyri et Joannis, rursus mandantur.
 Procedente autem postea tempore, cum gentibus
 quidem esset dissoluta tyrannis, Theodosius vero
 regni sceptrum accepisset, piæque religionis ami-
 cis Christianis pie præesset, eæ et moventur et
 transferuntur. Quomodo autem, non erit piis ad
 dicendum injucunda narratio.

XIV. Cum Theodosius, ut diximus, paulo ante
 suscepisset imperium, maximum et difficillimum
 bellum movetur ab Occidente. Cum enim repente
 multæ gentes simul coiissent, et fœdus inter se in-
 iissent, minabantur in Romanorum regionem gra-
 vem irruptionem. Veritus ergo tunc magnus inter
 imperatores hic Theodosius, neque ad colligendas
 asperit pecunias, neque magnam aliquam manum
 invocavit ad auxilium, sed ille in omnibus semper
 pendeat a manu illa superna. Sic ergo tunc
 quoque fecit, et id faciens, spe nequaquam est fru-
 stratus. Cum enim intellexisset, quod in Scete
 (est hæc autem solitudo in Ægypto quidem sita,
 sic vero nominata) philosophabatur vir quidam,
 genere quidem ipse quoque Ægyptius, maximo-
 rum autem effector miraculorum, scribit protinus
 ad Theophilum Alexandriæ episcopum, jubens
 ut efficiat, ut vir ille admirabilis quamprimum
 veniat Constantinopolim (2). Eis autem litteris
 quoque continebatur, quid ejus adventu opus es-
 set. Ille vero iis acceptis, statim ad eum venit,
 et datis litteris, preces imperatoris et usum, qui
 urgebat, significat. Deinde etiam ipse quoque ex
 se facit, quæ potest: vehementer rogat, orat, sup-
 plicat, ne preces despiciat imperatoris, neque
 suos vilipendat labores: sed veniat ad civitatem,
 et bellum, quod in eam paratur, suis avertat ad
 Deum precibus, et a tanto periculo et metu eam
 liberet: utpote quod in ejus potestate situm sit,
 ut civitas vel salva sit vel intereat.

XV. Admirabilis autem ille Senuphius (hoc enim
 nomino vocabatur) primum quidem, ut est consen-

(3) Quo in tempore acciderit incertum est. Eam-
 dem historiam et Glycas refert, *Annal. part. iv.*

πάντα καθήσει σεβίσματα, ναὺς δὲ τὴν πόλιν ἐκόσμησε καὶ ἱεροὺς ἰδρύμασι τε καὶ ἀναθήμασι, καὶ τέμενος ἐν Κανώπῳ τὸ μέγεθος αὐτὸ καὶ τὸ κάλλος ὑπερφύεις, τοὺς ἀποστόλους ἐδείματο, οὐ μείζον ἢ δέκα καὶ ὄσσο σταδίους τῆς πόλεως ἀπέχον. Ἐπίσημος δὲ καὶ αὐτοῖς Ἑλλησιν ὁ τόπος καὶ ὀνόματος οὐκ ἐλαχίστου ἠξιώμενος. Τεκμαίρεσθαι δὲ ἔξεστι τῇ τε ὁδῷ πρὸς αὐτὸν φερούση, ἥπερ πλαξί κατέστρωτα πάντα καὶ λίθοις εὖ ἡρμωσμένοις, καὶ τῶν τῶν προκτείων πλῆθει καὶ βλατυειῶν κεκόσμηται, ἃ δὴ καὶ τέσσαρα λόγος πρὸς τοὺς εἴκουσιν εἶναι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων διαβῆναι χρόνων πρὸς δὲ καὶ τῇ ἀγορᾷ καὶ τῶν ὀνίων ἀφθονίᾳ περιτιτῶς ἔχει. Τῆς γὰρ πόλεως τεύκτης, τοῦ Κανώπου, φημί, κόμη τις ἦν δεξιῶν σταδίοις διεστηκυῖα, Νανουθὲ καλουμένη· καὶ ἡ κόμη ἦδε δαιμόνων ἦν κατοικία καὶ πονηρῶν πνευμάτων διατριβή. Θεόφιλος δὲ, οὗτος ὁ τῶν Ἀλεξανδρίων ἐπισκοπος, γαθαρὸν δαιμόνων ἀποδείξει βουληθεὶς τὸ χωρίον, καὶ χαρκήτησιν αὐτὸ καὶ τύποις τοῖς τοῦ Χριστοῦ εὐαγγελιστῶν τε καὶ ἀποστόλων οἷα τισι φυλακτηρίοις διαλαβεῖν, οὐκ ἔφθασε τὴν γνώμην εἰς ἔργον ἀγαγεῖν. Μεταξὺ γὰρ ἡ τελευτὴ εἰς ἔργον ἐπισπᾶσα [-στᾶσα?], τὸ ἀπαράττητον ἀνθρώποις χρέος, τῆς παρούσης αὐτὸν ἀπάγει ζωῆς. Ἐπειτα μέντοι καὶ Κυρίλλῳ τὸν θράνον μετ' αὐτὸν διαδεχόμενον φρονεῖς ἦν οὐ μικρὰ τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιφροσύνης ἀπαλλάξαι τὸν τόπον.

18'. Πολλὰκι τοῦ Θεοῦ δεηθέντος, ἄγγελος αὐτῷ κατ' ὄψιν ἐπιφανὲς ἐπισκήπτει τὰ Κόρου, φημί, τοῦ μεγάλου, καὶ Μάρκου δῆπου τοῦ εὐαγγελιστοῦ λείψανα τῇ κόμῃ τῆδε θησαυρισθῆναι· οὕτω γὰρ τῆς τῶν δαιμόνων βλάβης αὐτὴν ἐλευθερωθῆναι. Διὰ τί δὲ καὶ τὰ μὴ Ἰωάννου εἰρήκει, Κυρίλλῳ μὲν ἱκανῶς ἀπεδείχθη· δῆλον δὲ καὶ πᾶσιν ἀπλῶς, ὅτι τῷ Κόρου πάντως ὀνόματι καὶ τὸ Ἰωάννου συνυφάνεται. Καθάπερ γὰρ κοινὸς αὐτοῖς καὶ ὁ τρόπος, καὶ ἡ διὰ Χριστὸν ὑμολογία, καὶ ἡ τελείωσις· οὕτω δὲ καὶ ἡ κλησις ἀπλῆ πάντως καὶ διάφορος [f. ad.]. Ἐντεῦθεν εἰς Μανουθὲ τὰ μαρτυρικὰ τούτων λείψανα ὀγδοῆ καὶ εἰκοστῇ μηνὸς Ἰουνίου λαμπρῶς ἅμα καὶ ἱερῶς μετετίθεται, δαιμόνων φυγὴ καὶ νῦν ὁ τόπος ἀνεμιμένος ἐστὶ τῷ Θεῷ μάρτυσι τε τοῖς ἐκείνου καὶ ὑπουργοῖς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

dem omnes cultus dæmonum, sacris autem ædibus ornavit civitatem, imaginibusque et donariis, Canopique extruxit templum apostolis, magnitudine insigne et pulchritudine, quod non minus quam decem stadia abest a civitate. Est autem ipsis quoque gentilibus locus insignis et non parvi nominis. Id vero licet conijcere, et ex via, quæ fert ad ipsum, ut quæ tota constrata est tabulis et recte concinnatis lapidibus et suburbiorum et balnearum ornata est multitudine : quæ quidem fama est adhuc viginti quatuor nostris mansisse temporibus : habet autem et forum, et abundat copia rerum venalium. Ab hac enim civitate, Canopo, inquam, distat quidam vicus spatio duorum stadiorum, nomine Manuthe. Hic autem vicus erat dæmonum habitatio, et versabantur in eo maligni spiritus. Theophilus vero, hic præsul, ut prius diximus, Alexandrinus, cum voluisset reddere locum purum a dæmonibus, Christianique evangelistarum et apostolorum characteribus et figuris, ut ad eum conservandum idoneis, occupare, id quod statuerat non perduxit ad effectum. Interim enim mors adveniens, quæ est hominibus res inexorabilis, abducit eum a vita præsentis. Deinde autem Cyrillo quoque, qui post ipsum sedi successit, non parum erat curæ liberare locum a dæmonum injuria.

XVIII. Cum vero de ea re sæpe Deum rogasset, angelus ei apparens in visione, jubet ut magni illius Cyri et Marci evangelistæ reliquiæ in hoc vico reponerentur. Sic enim fore, ut a dæmonum nocimento liberetur. Cur autem non Joannis quoque dixerit, satis quidem ostensum est a Cyrillo, est autem omnibus quoque per se manifestum, quod nomine Cyri, omnino Joannis quoque nomen simul ostenditur. Sicut enim mores sunt eis communes, et quæ propter Christum facta est confessio et consummatio, ita etiam simplex est omnino vocatio et citra illum discrimen. Hinc in Manuthe martyricæ eorum reliquiæ vicesimo et octavo mensis Junii præclare simul et sacrosancte transferuntur, vici custodia (4), dæmonum fuga, a morbis liberatio : et nunc locus est Deo consecratus, illiusque martyribus et ministris, gratia clementia Domini nostri Jesu Christi, quem decet omnis gloria, honor et adoratio nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

(4) *Vici custodia.* Hæc non habet ms. noster. EDIT. PATR.

MENSIS FEBRUARIUS.

VITA SANCTI EPHRÆM SYRI.

(Februarii die 1.)

[Opp. SS. Ephræm ed. Assemani tom. III, Romæ 1732 fol.]

MONITUM.

Ex Nysseno desumpta est Ephræmi Vita, quæ Symeoni Metaphrastæ inscribitur, incipitque in verbis: Ἐφραῖμ ὁ θαυμάσιος, *Ephræm ille admirabilis*. E Græco in Latinum translulit Gentianus Hervetus: exstat autem Latine apud Lipomanum et Surium de 1 Februarii et in Latinis Ephræmi editionibus; Græce vero in editione Oxoniensi, pag. 433. Tanquam genium Metaphrastæ opus agnoscit Allatius lib. *De Symeonum scriptis*; Hancæius par. I *De scriptor Byzant.*, cap. 24, Cavens ad annum Christi 901, et Fabricius *Biblioth. Græc.* lib. VI, pag. 524. In manuscriptis enim codicibus disertum *Symeonis Metaphrastæ*, seu, *Logothetæ* nomen præfert. Vide cod. Vat. 453, pag. 336; cod. Vat. 818, pag. 306; cod. Vat. 1608, pag. 46; cod. Palat. 308, pag. 148, cod. Clement. 51, pag. 1, et cod. Coisl. 507, num. 14. Sed Græca exemplaria sibi non conveniunt quoad initium ejus Vitæ: quædam enim sic habent: Ἐφραῖμ ὁ θαυμάσιος ἐφύ μὲν ἐκ τῆς Σύρων γῆς, πόλεως Ἐδέσσου, Χριστιανῶν γονέων. Ἐλόμενος δὲ τὴν ἀρετὴν ἐκ νηπίου. *Ephræm ille admirabilis, natus fuit in Syria, in civitate Edessa, Christianis parentibus. Cum autem elegisset virtutem ab infantia*, etc. Ita legit vertitque Hervetus, et ex illo habent Lipomanus, Surius et Vossius: sicque incipit codex Vaticanus 818, pag. 376. Reliqua vero omnia, quæ ex Vaticana bibliotheca recensui, volumina, necnon Anglicana ex quibus Oxoniensis editio adornata est, de Edessa nihil habent, sed absolute incipiunt hunc in modum: Ἐφραῖμ ὁ θαυμάσιος ἐφύ μὲν ἐκ τῆς Σύρων γῆς. Ἐλόμενος δὲ τὴν ἀρετὴν ἐν νηπίου quæ verba in cod. Clement. 51. pag. 1, paulo aliter amplificantur. Atque hoc postremum Nysseno, Metaphrastæ ac Sozomeno consentaneum est, quibus Ephræmus Nisibin, vel aliam circa eam urbem locum, non Edessam habuisse patriam dicitur. Hervetus, et qui eum typis vulgaverunt Lipomanus, Surius alique, cum initio Vitæ per Metaphrasten editæ, Ephræmum legissent *in civitate Edessa natum fuisse*, sequentia Metaphrastæ verba quibus contrarium asseritur, vel non intellexerunt, vel mutanda esse censuerunt: sic autem habet ex Nysseno Metaphrastes: Καὶ περὶ τὴν ἔρημον αὐλιζόμενος, ἐκ τόπου δὲ τόπους ἀμεύθων, ψυχῶν οἰκοδομῆς χάριν καὶ ὠφελείας, ἄτε καὶ Πνεύματι θεῷ κινουόμενος, ἀπολιμπάνει ποτὲ τὴν ἐνεγκαμένην κατὰ τὸ θεῖον καὶ οὗτος Ἀβραάμ κελεισθεὶς, καὶ τὴν Ἐδεσσηνῶν πόλιν καταλιμπάνει. *Qui cum habitaret in solitudine, et locis loca subinde mutaret propter ædificationem et utilitatem animarum, sicque a divino admoneretur Spiritu, reliquit aliquando τὴν ἐνεγκαμένην patriam (seu natale solum) jussu divino alter iste Abraham: et in civitatem Edessenorum venit.* Il vero ita vertunt: *Qui cum habitaret in solitudine, ac locis loca subinde mutaret, propter ædificationem et utilitatem animarum sicque a divino admoneretur Spiritu, reliquit aliquando solitudinem jussu diviniore, et ferventi desiderio in suam venit patriam Edessam.* Atqui Metaphrastes a Nysseno scribit Ephræmum non *solitudinem* reliquisse, et in suam patriam Edessam venisse; sed patria sua derelicta, *in civitatem Edessenorum* migrasse, ἀπολιμπάνει ποτὲ τὴν ἐνεγκαμένην, καὶ τὴν Ἐδεσσηνῶν πόλιν καταλιμπάνει, *reliquit aliquando patriam, et in Edessenorum urbem abiit*: adeoque alia fuit Ephræmi patria, quam dereliquit, et alia urbs Edessa, in quam migravit. Versionem postremam Nyssenus confirmat: Ἐντεῦθεν τὴν ἐνεγκαμένην, ὡς ὁ θεὸς ἐκεῖνος κελεισθεὶς Ἀβραάμ, τὴν Ἐδεσσηνῶν κατέλαβε πόλιν. *Unde patriam, sicut divinus ille Abraham, relinquere jussus, Edessenorum urbem petiit.* Vide Vossium tom. I, pag. 5, linea penultima. Quibus verbis dubium omne eximitur, quod Bollandus alique de patria Ephræmi movent.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ.

VITA ET RES GESTÆ

S. P. N. EPHRÆM SYRI.

Α'. Ἐφραΐμ ὁ θαυμάσιος ἔφυ μὲν ἐκ τῆς Σύρων ἡγῆς. Ἐλόμενος δὲ τὴν ἀρετὴν ἐκ νεότητος, φυλάττεσθαι μὲν δεῖ καὶ φεύγειν τὰς ἐπιβλαβέεις τῶν ἡλικιωτῶν ἱσπουδεν ὁμιλίαις. Ἄμειλοι δὲ συνεχῶς μᾶλλον τοῖς ἱεροῖς τῶν Γραφῶν βιβλίοις· καὶ ἡ περὶ αὐτὰ σπουδὴ σε, καὶ σχολή, καὶ μελέτη πάσης ὑπῆρχε τῷ Ἐφραΐμ ἡδονῆς ἡδίων· ὡς καὶ αὐτὸν συνωδᾷ τῷ Προφήτῃ λέγειν· Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου! Ὑπὸ μῆλι τῷ στόματί μου.

Β'. Ἐντεῦθεν σύντροφος αὐτῷ καὶ ἡλικιώτης ἀρετῆ πάσα, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πόνους σπουδὴ. Καὶ τί γὰρ οὐ πρὸς ἀκρίβειαν αὐτῷ καταρβώθη; οὐ νηστεία; οὐκ ἀγρύπνια; οὐ χαμευνία; οὐ χρηστότης; οὐκ ἐπιείκεια; οὐκ ἀκτημοσύνη; οὐκ ἐπὶ τοσοῦταις πλοῦται τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη; οὐ μὴν οὐδὲ τοῦ διδασκαλικοῦ χαρίσματος ἄμοιρος ἦν, ἀλλ' ἔστιν εἰς ἔτι καὶ νῦν, διὰ τῶν ἑαυτοῦ λόγων, ἡμῖν ὁμιλῶν, νοουθετῶν, παρακαλῶν, συμβουλευῶν, διαλεγόμενος. Ἄφ' ὧν οὐ μόνον τὸν εὐσεβῆ τῆς πίστεως λόγον ὀρθοτομεῖν ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς κτησιν διανοστήμεθα.

Γ'. Τῆς μέντοι πρὸς Θεὸν ἐλπίδος, καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης τοσοῦτο ἐμέλησε τῷ Ἐφραΐμ, ὡς πῶτον ἐκεῖνον εἶπε τὸ οὗτω τοῦ βίου ἀπαίροντα (θεὶ γὰρ τοῖς αὐτοῦ χρῆσασθαι λόγοις)· οὐδ' αὖτως ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ μου ἐλοιδόρησα Κύριον, οὐ λόγος ἔφρων διὰ τῶν ἡμῶν προῆλθε χειλέων. Ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ μου καταρσάμην οὐδένα, καθόλου τε οὐδενὶ τῶν πιστῶν διεμαχησάμην. Ἦν δὲ καὶ τὸ δάκρυον ἐπαύτως αὐτῷ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπορρέον, ὡς πρότερον τὰς ἀενάους πηγὰς τὸ βεῖθρον ἐπιλιπεῖν, ἢ ἐκεῖνον ὑπέλχον τὸ δάκρυον. Συνανεπέμποντο δὲ τοῖς δάκρυοι καὶ οἱ στεναγμοὶ, τὸ ἔνδον ὑποκείμενον τῆς κατανύξεως ἐμφαίνοντες πῦρ· ὅπερ σαφέστερον εἴσεται τις τοῖς ἐκείνου συγγράμμασιν ἐντυχῶν. Εὐρήσει γὰρ αὐτὸν περὶ κρίσεως πανταχοῦ καὶ παρ-

I. Ephræm ille admirabilis e Syrorum regione ortum duxit. Cum autem elegisset virtutem ab infantia, noxias ac damnosas æqualium consuetudines semper studebit cavere atque vitare. Versabatur vero assidue potius in sacris libris Scripturarum, et id quod in eas conferebat, studium, otium et meditatio erat Ephræm quavis voluptate suavior; adeoque, ut ipse quoque diceret convenienter illud Prophetæ: *Quam dulcia sunt gutturi meo eloquia tua! Super mel ori meo!*

II. Hinc autem factum est, ut ab ineunte ætate ei virtus omnis coalesceret, ac diligens studium tolerantiorum laborum. Quid enim non ab eo recte et perfecte gestum est? non jejuniæ? non vigiliæ? non humicubatio? non benignitas? non lenitas? non nihil possidere? Non in tantis bonorum opibus, etiam humilitas? At neque docendi fuit expertus charismatis: sed in hodiernum usque diem nobiscum loquitur per suas orationes, admonet, adhortatur, consulit et disserit. A quibus habemus, ut non solum rectâ fidei semita ingrediamur, sed etiam ad virtutem parandam excitemur.

III. Spes autem in Deum, et charitas in proximum tantæ fuit curæ Ephræm, ut ille ipse sic diceret, e vita excedens (utendum est enim ipsius verbis): nunquam in tota vita mea maledixi Domino. Non verbum insipiens per mea labia processit. In tota vita mea neminem sum exsecratus; et cum nullo omnino contendi ex fidelibus. Lacrymæ vero ei quoque perpetuo fluebant ex oculis, adeo ut perennis fontis fluentum citius defecisset, quam illum instar imbris cadentes lacrymæ. Una autem cum lacrymis emittebatur etiam gemitus, ostendentes inuis ardentem ignem compunctionis. Quod quidem apertius certiusque sciet aliquis, qui illius scripta legerit. Inveniet enim eum semper philosophantem de judicio, et de secundo Christi adventu, et ter-

¹ Psal. cxviii, 103.

ribile illud tribunal semper subicientem oculis, illumque diem imprimentem nostræ cogitationi, et se ipsum inducentem tanquam condemnatum et desilentem valde miserabiliter.

IV. Cum autem Ephræm semper versaretur in talibus visorum apprehensionibus, elongabat, ut ait Propheta ², fugiens; omnemque de iis, quæ ad vitæ hanc pertinent, tumultum, motumque, ac fluctum declinans. Qui cum habitaret in solitudine, ac locis loca subinde mutaret, propter ædificationem et utilitatem animarum, sicque a divino admoneretur Spiritu: reliquit aliquando patriam jussu divino alter iste Abraham, et in civitatem Edessæ venit, tum ut sacras ibi reliquias et loca sancta adoraret; tum etiam, ut virum aliquem eruditum ibi reperiret, ac conveniret, et cognitionis illinc fructum acciperet: quod etiam a Deo enixe petebat, sic dicens: Jesu Christe, omnium Domine, concede, ut ego civitatem Edessam ingrediens, in talem virum statim incidam, qui sit idoneus ad disserendum mecum de iis quæ ad animæ ædificationem pertinent et utilitatem. Cumque sic orasset, postquam fuit in ingressu civitatis, et portam est ingressus, cogitabundus hærebat, attentoque ac sollicito animo, ut qui secum consideraret, quem admodum ad illum quidem virum accederet, et quænam ex eo potissimum quæreret, quamque utilitatem ex eo percipere posset.

V. Cum sic autem cogitabundus incidere, et statim quædam occurrit mulier, eaque meretrix. Deo vero ea erat omnino permissio, qui mystice et arcane sæpe per contraria dispensat contraria. Sacrosanctus itaque Ephræm, cum sic præterspem incidisset in meretricem, constitit in eam defixis intuens oculis, et quasi emotæ mentis, tristisque, ac apud se perturbato animo, quod non ut precatus fuerat, sed contrarium potius evenisset ei ac petierat. Illa autem cum sic eum vidisset aspicientem, in eum rursus oculos conjecit acerrimos. Postquam vero sic diutius se invicem aspexissent, volens eam pudore afficere, et ad verecundiam quæ mulieribus convenit deducere magus Ephræm: Quid vero, inquit, non erubescis, mulier, tam fixis oculis nos intuens? Illa autem: Sed me, inquit, convenit te sic aspicere: ex te enim sumpta sum, et tuo latere. Te vero non nos, sed terram potius oportet aspicere, ex qua ipse rursus sumptus es. Hæc cum audisset Ephræm præter omnem expectationem, et mulieri confessus est magnas se habere gratias propter eam, quam ab ipsa acceperat, utilitatem; et Deo vehementer emisit studio gratiarum actiones, qui per ea quæ præter spem accidunt, ea sæpe facit quæ ipsam spem superant.

VI. Cum ergo jam dies aliquot transiissent, et sanctus Ephræm moraretur Edessæ, mulier quædam meretrix, quæ in propinqua habitabat vicinia sit

² Psal. LIV, 8.

α υσιαις Χριστοῦ τῆς δευτέρας φιλοσοφούντι, τό τε φοβερόν ἐκεῖνο βῆμα οἶονεῖ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τιμῆμενον, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὑποτυποῦντα τῇ ἀεινοῖα, ἑαυτὸν τε κατὰκριτον εἰσαγόμενον, καὶ λίαν ἐλεεινῶς ὀδυρόμενον.

Δ'. Ταῖς τοιαύταις Ἐφραΐμ ἀεὶ σχολάζων τοῦ νοῦ φαντασίαις, ἐμάκρυνε, κατὰ τὸν Ψαλμῶδον, ἤγαθεύων, καὶ θόρυβον πάντα βιωτικόν, καὶ κλύδωνα, καὶ σάλον ἐκκλίνων. Καὶ περὶ τὴν ἔρημον ἀλιζόμενος, ἐκ τόπου δὲ τόπους ἀμείβων, ψυχῶν οἰκοδομῆς χάριν καὶ ὠφελείας· ἄτε καὶ Πνεύματι θεῷ κινούμενος, ἀπολιμπάνει ποτὲ τὴν ἐνεργημένην κατὰ θεῖον καὶ οὗτος Ἀβραάμ κελυσθεὶς, καὶ τὴν Ἐδεσηνῶν πόλιν καταλαμβάνει, ἅμα μὲν κατὰ προσκύνειν τῶν ἱερῶν ἐν αὐτῇ λειψάνων τε καὶ νόπων ἔλθων, ἅμα δὲ καὶ κατὰ συντυχίαν ἀνδρὸς τῶν λογίων τινός, ὥστε γνώσεως καρπὸν ἐκείθεν λαβεῖν· ὃ καὶ περὶ Θεοῦ αἰτεῖ τε, οὕτως εἰπὼν· Ἰησοῦ Χριστέ, τίς σποτὰ καὶ Κύριε πάντων, ἀξιώσον με τὴν πόλιν Ἐδεσσῶν εἰσὶόντα τοιοῦτον ἀνδρὶ εὐθὺς ἐντευχέιν, ἃ ἱκανὸς ἔσται τὰ πρὸς οἰκοδομὴν ψυχῆς καὶ ὠφέλιμα ἔμοι συλλαλήσει. Οὕτως εὐχόμενος, ἔπει πρὸς τὴν πόλιν εἰσόδους, καὶ τὴν πόλιν εἰσῆει, σύντοκ ἦν, καὶ προσεκτικὸς, καὶ μεμεριμηνημένος, οἷα σπυρῶν, ὅπως μὲν ἐκείνῳ τῷ ἀνδρὶ προσέλθοι, τίς ἂν πύθοιτο παρ' αὐτοῦ, καὶ ποίας ἀπολαύσοι τῆς ὠφελείας.

Ε'. Οὕτω τοιγαροῦν ἐπὶ συννοίας βαδίζοντι γυνή τις εὐθὺς συναντιᾶ, καὶ αὐτῇ πόρνη. Θεοῦ δὲ τοῦτο κινήτος ἦν, τοῦ διὰ τῶν ἐναντίων πολλάκις ἀνεμεμαρτήτος τὰ ἐναντία μουσικῶς τε καὶ ἀπορρήτως. Ὁ μὲν οὖν ἱερὸς Ἐφραΐμ, οὕτω παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἐντυχῆ τῇ ἐταίρῃ, ἴστατο πρὸς αὐτὴν ἐξηστηκὸς τι καὶ ἐναντὶς ἐνορῶν, ἀλύων τε καὶ παθαινόμενος καθ' ἐπιπέτην τὴν ψυχὴν, ὅπως μὴ κατ' εὐχὴν, ἀλλὰ παντάκτω ἀπ' ἐναντίας μᾶλλον ἐπέβη τὸ αἰτηθέν. Ἡ δὲ ὁμοῦ δρωῶντα ἰδοῦσα, βεβύτατον αὐτῇ πάλιν ἐπιβάλλει τὸν ὀφθαλμόν. Ἐπει δὲ οὕτω μέχρι πολλοῦ πρὸς ἀλλήλους ἐώρων, βουλευθεὶς αὐτὴν ἐντρέψαι, καὶ εἰς αἰὲν γυναιξὶ πρόπουσαν ἀγαγεῖν ὁ μέγας· τί δὲ οἷα ἐρουθριᾶς, γύναι, φησὶν, οὕτως πεπηγόσιν ὀφθαλμοὶ εἰς ἡμᾶς ὄρωσα; Κάκεινη· Ἄλλ' ἐμὲ οὕτως, ἔστ', προσήκον ἐστὶ πρὸς σὲ βλέπειν· καὶ γὰρ ἐκ σοῦ καὶ τῆς σῆς εἴλημμαι πλευρᾶς· σὲ δὲ οὐ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τὴν γῆν μᾶλλον ὄρῃν δεῖ, ἐξ ἧς πάλιν ἐληφθῆς ἀνός. Τούτων ἔξω πάσης ἀκούσας ὁ Ἐφραΐμ προσδοκίας, τῇ τε γυναικὶ μεγάλας ὠμολόγηται χάριτας ὠφελείας, καὶ Θεῷ θερμῶς ἀνέπεμπε τὰς εὐχαριστίας, τῇ δὲ τῶν παρ' ἐλπίδα πολλὰς, καὶ ἐν τῶν ἐλπίδων κρείττονα ποιεῖν παραπολὺ θυμαίνων.

Σ'. Ὡς οὖν ἱκαναὶ διήλθον ἡμέραι, καὶ Ἐφραΐμ τὴν θεῖον ἢ πόλιν Ἐδεσσα εἶχε, πόρνη τις γυνὴ ἐκ γειτῶνων αὐτῷ οἰκῶσα, ὄργανον εἰς κελίαν τῷ Πονηρῷ

καὶ δι' αὐτῆς, ὡσπερ διὰ τοῦ ὄφραυ αὐτῆ A
 τῶν δικαίων προσβάλλει. Ἐπει οὖν βρωσίν
 ανεν ἔψων ὁ θεὸς Ἐφραΐμ, ἐκείνη διανοί-
 ορίδα, ἥτις ἄρα καὶ ἦν ἐπὶ τοῦ μεσαύλου,
 τε ἀναισχύντως, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐταιρι-
 καὶ ἀναιδῶς ἐμβλέψασα τῶν ὁσίων· Εὐλόγη-
 λέγει. Ὁ δὲ μετὰ τοῦ προσήκοντος αὐτῶν
 τε καὶ φθέγγματος, Ὁ Κύριος, φησὶν, εὐ-
 ε. Αὐτὴ δὲ πάλιν μετὰ θερμοῦ τοῦ γέλωτος
 ου· Ἄλλὰ τί, εἶπεν, ἐλλείπει τῶν βρώματι
 ὄς, Τρεῖς, ἔφη, λίθοι καὶ ὀλίγη πηλὸς,
 θυρίδα ταύτην ἀναφραγῆναι. Ἐκείνη μὴδὲν
 τῆς ἀναιδεΐας, Ὅτι σε προλαβόντες, ἔφη,
 ἴσαμεν, τοῦτο σοὶ τυφὸν ἐνήκεν; Ἐγὼ
 ἦναι βούλομαι σοὶ, φησί. Σὺ δὲ με τὴν
 ἰθὺς ἀπηγόρευκας; Πρὸς ταῦτα, ὡσπερ B
 ἰάτων σατανικῶν, οὕτω πολλῶν μᾶλλον αὐ-
 κτικῶν οὐκ ἠτόρησε λόγων, καὶ οἷων αὐ-
 λέγειν, κακείνην ἀκούειν. Εἰ βούλει γὰρ,
 ιτέρους συγκαθευδοῦσαι, ἔθνα ἂν καὶ εἶπω
 δὴ καὶ κοινῇ συγκατενομεθα. Ἦς δὲ ἐκείνη
 ἤρπασε, καὶ ἤρετο τὸν τόπον, ἵνα τοῦτο
 : Ἦ. Οὐκ ἐν ἄλλῳ, ἔφη, τόπῳ, ὅτι μὴ ἐν τῶν
 : λείσομαι σοὶ τῆς πόλεως. Καὶ αὐτῆ· Ἄλλ'
 , ἔφη, καὶ ἀισχύνῃ σαφῆς ἀπὸ τῶν ὁρώντων
 ἴτω γοῦν ἐν τῶν μέσῳ κειμένων ἡμῶν.
 ἐλεῖν βουληθεῖσα γυνὴ τὴν ἀπαθῆ ψυχὴν
 τοι, οὐδὲ τοῦτο γινώσκει δυνθεῖσα, ὁ φησι
 ὅτι Οἱ ὀφθαλμοὶ Κυρίου τοῦ ὑψίστου
 ἴως ἡλίου φωτεινότεροί εἰσιν, οἱ ἐπι-
 πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων.

κα γοῦν, οἷα λαθῆς, τοῦ ῥήματος ὁ γεννατός
 : ἀντεπήγεν· Εἰ οὖν ἀνθρώπων ὀφθαλμοὺς
 ανῶς ἔχειν ἐντρέψαι ψυχὴν, καὶ πονηρᾶς
 πράξεως· τοὺς τοῦ Θεοῦ πάντα βλέποντας
 , ὅσα τε ἐν ἀδελφῷ, καὶ ὅσα κατὰ τὸ ἐμφα-
 νονται, οὐ πολλῶν μᾶλλον αἰδεσόμεθα τε καὶ
 : εν· καὶ πονηροῦ πράγματος ἀφεξόμεθα,
 ρον αἰεὶ σύνοικον τῇ συνειδῶς ἡμῶν ἐπεγεί-
 βασάνους ἐκεῖθεν περὶ εἰχούσας οὐδαμῶς
 ; Ταῦτα ἱκανὰ γέγονεν, οὐχ ἀπλῶς περὶ
 ην ἀποσχέσθαι τῆς πρὸς αὐτὸν φύλης ἐπι-
 λλά καὶ ὑπὲρ τῶν προτέρων αὐτῆ μεταμε-
 ἰῶν, ὄλου τε τοῦ βίου μεταβολὴν καὶ τῆς
 ἰνθεῖται. Αὐτίκα οὖν προσελθοῦσα, καὶ εἰς
 ἴσα, καὶ ποδῶν ἐκείνου τῶν ἱερῶν ἀψιζμένη,
 ν τε ἤτετο τῆς ἀλλοιωτάτης ἐπιθυμίας
 ἴστου ῥοπῆς· καὶ ὅπως ἂν γνησίαν εἰσενεγ-
 ν μετάνοιαν, τῆς ὁδοῦ πρὸς σωτηρίαν φε-
 ἦ διαμάρτοι, ὁδηγὸν αὐτὸν καὶ διδάσκων
 ἴν. Ὁ δὲ (καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν Ἐφραΐμ
 ρς, αἰτήμασι τοιούτοις ἐτοιμῶς ὑπηρετεῖν
 ἴνεῖν τὰ δέοντα;) καὶ τοῦ μὴ πορευθῆναι
 ἴθ θεοῦ φάνει Ἱερουσαλὴμ, ὅπισω τῶν ἐνθυ-
 τῆς καρδίας αὐτῆς τῆς πονηρᾶς, μὴδὲ κα-
 : α, τοῦ δευτερωσαὶ ὁδοῦ αὐτῆς, ἀσφαλέ-

Maligno instrumentum ad vitium; et per eam, sic-
 ut prius ipsam per serpentem, justum aggreditur
 Ephræm. Cum itaque sanctus Ephræm cibum
 quemdam pararet, illa aperta fenestra, quæ erat
 in corte, impudenter despicit, et plane meretri-
 cie : et deinde cum Sanctum aspexisset invere-
 cunde : *Benedic*, inquit, *abba*. Ille vero cum eo,
 qui ipsum decebat, habitu, gestu et sermone :
Dominus, inquit, *tibi benedicat*. Ipsa autem rursus
 cum vehementi et indecoro risu, ad eum : *Sed*
quid, inquit, *tuo cibo deest?* Ille vero, *Tres*, in-
 quit, *lapides*, et *parum luti*, ut hæc obstruatur fe-
 nestra. Illa interim nihil de sua remittens impu-
 dentia, *Quod te*, inquit, *priores appellavimus*, hoc-
 ne te effecit insolentem? *Ego*, inquit, *volo tecum*
dormire. Tunc autem hoc mihi statim primo nega-
 sti? Ad hæc, quemadmodum illa verbis Satanicis,
 ita multo magis ipse sermonibus abundavit spiri-
 tualibus, et quales ipsum dicere, et eam oportebat
 audire. *Si vis enim*, inquit, *nos ambos simul dor-*
miro, ubi tibi dixero, illic pariter jacebimus. Post-
 quam vero illa sermonem arripuit, et rogavit lo-
 cum, ubi hoc fieri oporteret : *Non in alio*, inquit,
loco, tecum congreddiar, nisi in medio civitatis.
 Sed non, inquit illa, pudore atque rubore aperte
 afficiemur a videntibus hominibus, si sic nos ibi
 jaceamus in medio? *Capta autem est mulier*, quæ
 voluit capere impatibilem et inexpugnabilem ani-
 mam, ut quæ ne hoc quidem potuerit cognoscere,
 quod dicit Salomon : *Oculi Domini altissimi sunt*
innumerabilibus partibus sole splendidiores, qui
intuentur omnes vias hominum 3.

VII. Cum vero statim veluti ansam, verbum apprehendisset vir præclarus, contra intulit: Si ergo hominum judicasti oculos satis esse ad pudore afficiendam animam, et a mala actione abducendam: Dei oculos, qui omnia intuentur, tam quæ clam quam quæ aperte fiunt, nonne multo magis verebimur, et exstimescemus, et a re mala abstinēbimus: qui semper nobiscum habitantem in nobis excitat conscientiam, et ex ea nobis reservat tormenta quæ finem non accipiunt? Hæc suffecerunt non solum ad meretrici persuadendum, ut abstinere ab improba in eum libidine, sed ut priorum etiam eam malorum pœniteret, et mutationem afferret totius vitæ et sententiæ. Statim itaque accedens, et humi proci-dens, et sacros illius pedes tangens, petiit veniam a ratione alienissimæ cupiditatis, impudicæque et intemperantis propensionis: et ne, cum veram et germanam attulisset pœnitentiam, a via quæ ducit ad salutem aberraret, eum ducem et magistrum voluit accipere. Ille autem (quomodo enim, cum esset ille Ephræm, non erat talibus pariturus petitionibus, et ea, quæ par erat, admoniturus?) ne rursus ambularet, ut cum divino dicam Jeremia, post cogitationes cordis sui mali 4, neque contemneret, ita ut vias priores repeteret, præcipit egregie, eamque

in mulierem includi: monasterio, quæ virtutis A curam gerebant : et tandem cum eam quæ a via recta illum volebat abducere, ipse a via mala potius convertisset, justitiæ fructum habuit illam conversionem. Sic divinus Ephræm cum in duas incidisset meretrices, huic quidem profuit, ipse autem ex altera accepit utilitatem : aut, ut verius dicam, ex utraque ; et utrumque præter spem omnem accidit, utpote quod divinum auxilium in utrisque concurrerit.

VIII. Hinc ad eam, quæ est in Cappadocia, Cæsaream deductus a gratia, quæ ex alto eum ducebat, magnum ibi vidit Basilium, os Ecclesiæ, fontem dogmatum. Quem cum vidisset Ephræm, cœpit eum multis honorare laudibus. Perspicaci enim animi oculo cernebat quamdam columbam (erat autem illius forma radiis solis similis) præclaram, præclare ejus humero insidentem, et in aurem cum Basilio loquentem : et illum rursus ea quæ ab ipsa veluti dictantur, referre populo. A qua veneranda columba cur. didicisset de Ephræm, et quisnam esset cognovit, et quam de causa venisset. Quocirca et se invicem sermone impertiunt, et fruuntur alter alterius bonis. Sed revertendum est rursus ad divinum Ephræm, et solæ illius res sunt pure narrandæ; quemadmodum nullam admittebat cogitationem, quæ non ei conferret ad virtutis operationem, et quemadmodum abunde erat a Deo datum talentum doctrinæ : quod quidem ille semper præcipue augere ad mensas studebat animarum.

IX. Ipse autem hoc significat, dicens : quod cum adhuc esset puer et nondum ad ephebi pervenisset ætatem, viderit quamdam vitem permultis botris plenam, e lingua sua enatam, in magnam fuisse sublatam altitudinem, et universæ terræ occupasse superficiem. Et omnes quidem ei insidebant volucres, et circumvolabant, et botros pascebant. Vitis vero, quo magis ejus botri carpebantur, et quo liberalius et splendidius aves excipiedat, eo majori fructu scatebat, fructumque multum producebat, et copiosum. Et hoc quidem ipse dicit de seipso. Illud autem hoc quoque alii Ephræm suo tribuunt testimonio, ex iis qui digni sunt habiti qui hæc viderent. Dicunt enim se aliquando vidisse angelorum multitudinem, e superis descendentem, librumque intrinsecus et extrinsecus scriptum habentem in manu. Apud se vero considerabat illa, quæ apparuerat, visio, quisnam esset is cui liber traderetur : et cum alii quidem hunc, alii vero illum, alii alium proponerent, quotquot scilicet tunc vitam exercerebant et honestam; tandem cum omnes convenissent in Ephræm, ei liber a sacra multitudine committitur. Experfectus ergo is, qui viderat visionem, timore affectus, venit in ecclesiam : et cum in ea invenisset Ephræm, doctrinis quam optimis, et vel ipso melle suavioribus pascentem eos, qui aderant ; somnium ea ratione conjicit. Et ille quidem Deo egit gratias : ab illo autem tempore,

στατα παραγγέλλει, εἰς μοναστήριον πεισάγει ἀρετῆς ἐπιμελουμένων· καὶ τέλος,· νου ὑποκαλίσει τῆς εὐθείας ὁδοῦ βουληθεῖς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ μάλλον τῆς κωνηρᾶς ἐπιστρέψον ἔσχε δικαιοσύνης, τῆς ἐκείνης ἐπιτροπῆς ὁ θεὸς Ἐφραΐμ δύο πόρναις γυναικῶν τὴν μὲν ὠφέλησεν. ἐκ δὲ τῆς αὐτῆς ἐπέλαλείας, ἢ τάληθέστερον εἰπεῖν, εἰς ἀμοιβὴν παρ' ἐλπίδων πᾶσαν ἀμφοτέρω, αἵτε δὲ καὶ μὴ συνδραμούσης ἐπ' ἀμφοτέροις.

H'. Ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Καππαδοκίαν καταστῆς τῆς ἀγούσης αὐτὸν ἀνωθεν ὀδηγηθεὶς χάριτός μὲν εἶδε Βασιλείου, τὸ στόμα τῆς Ἐκκλησιᾶς τῶν δογμάτων κηγήν. Ὅν Ἐφραΐμ ἰδὼν ἤρξεντο γεραίρειν ταῖς εὐφημίαις. Διουραῖοις ὁμοίαι τῆς ψυχῆς ἐρᾷ τινα περιστέρων (ἢ τὸ εἶδος ἐκείνης ὁμοίον εἶναι) τῷ δεξιῷ τοῦ λαμπρῶν λαμπρῶς ἐπικρατημένην, πρὸς αὐτὸν αὐτῆς ὡσπερ ὑπαγορευόμενα διεγούμενα. ὑπὸ τῆς σεπτῆς ἐκείνης περιστερᾶς τῆς Ἐφραΐμ μυθεῖς; ἔγνω τε αὐτὸν ὅστις εἶναι, χάριν ἀφίκοιτο, δι' ἧς καὶ μεταδιδούσιν ἄλλη ἑμιλίαις, καὶ τῶν παρ' ἀλλήλοις καλῶν ἐπιπέτα. Ἄλλ' ἐπαντίστον καὶ αὐθις ἐπὶ τὸν θεὸν καὶ μόνον καθαρῶς τὰ ἐκείνου διεγηγῆσθαι· λογισμὸν οὐδένα μὴ πρὸς ἐργασίαν ἀρετῆς συνεισφέροντά τι προσέτατο· καὶ ὅπως ἐαυτὸν παρὰ Θεοῦ τὸ τῆς διδασκαλίαις ἐδόδοτε τῶν καὶ διαφερόντως ἐκεῖνος εἰς τὰς τῶν ψυχῶν αἰετὴν τραπέζαν ἐσπούδασε.

Θ'. Καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐπισημαίνεται, λέγων· πατρὶς εἶναι ὧν καὶ ἐντὸς ἐφήβου, ἀμπελοῦ ἰβριδομένην πυκνοῦς τοῖς βότρυσσι, τῆς ἐκείνης τῆς ἀναδοθεῖσαν, ἐπὶ πολὺ τε ὑψοῦς ἀρθεῖσαι, νῦν τῆς πάσης ἐπισχοῦσαν τῆς γῆς. Καὶ πᾶν μὴ νὸν ἐπιζάνον ἦν αὐτῇ, καὶ περιπετόμενον, ἐβοτρυῶν σιτούμενον. Ἡ δὲ ἀμπελος ὄσῳ τῶν ὑπεκείρετο, καὶ τοὺς ὄρνιθας φιλοτίμως ἐκείνοσούτω πλέον ἔβρουε τῶν καρπῶν, καὶ πλὴν ἐκυσφόρει καὶ ἄφθονον. Καὶ τοῦτο μὲν εἶπε περὶ ἐαυτοῦ. Ἐκεῖνο δὲ τῷ Ἐφραΐμ καὶ ἄλλοις μαρτυροῦσι τῶν βλέπειν τὰ τοιαῦτα ἤξευθεύσασθαι ποτὲ λέγουσιν ἀγγέλων πληθύν· κατιόντας, καὶ τόμον τὰ τε ἔνδον καὶ τὰ ἐκτὸς γραμμένον διὰ χειρὸς ἔχοντας. Ἐσκόπει δὲ νεῖσα ὄψις ἐκείνη πρὸς ἐαυτὴν, τίς ποτὲ εἶ τόμον ἐγγχειρισθεῖ; καὶ τῶν μὲν τοῦτον, ἢ ἐκεῖνον, καὶ ἄλλων ἄλλον προβαλλομένων, ὅσοι λαοὶ καὶ βίον εὐλαβῆ καὶ σώφρονα τηρικῶντες ἦσαν. Τέλος ἐπὶ τῷ Ἐφραΐμ ἀπάντων ἐνησάντων, αὐτὸς καὶ τὸν τόμον ὑπὸ τῆς ἱερᾶς θύρας πιστεύεται. Διυπνισθεὶς οὖν ὁ τὴν ὄψιν περιφόρος τὴν ἐκκλησίαν καταλαμβάνει, καὶ Ἐφραΐμ εὐρῶν ἐν αὐτῇ διδασκαλίαις ὅτι χρεὶ καὶ αὐτοῦ μέλιτος ἡδυτέρως τοὺς παρόντας ἐπιστά· ταύτη τὸ ὄναρ συμβάλλει, καὶ ὁ μὲν ἀξίαν λογεῖ τῷ Θεῷ τὴν χάριν. Ἐξ ἐκεῖνου δὲ τῷ Ἐφραΐμ εἶχε τὰ τοῦ λόγου βέλτερον περιττῶς καὶ

καὶ τοσοῦτο αὐτὸν ἢ τῶν ἐνθουσιασμάτων συν-
 τικλῶσασα ἦν, ὡς μηδὲ τὴν γλωτταν ἰκανῶς
 τηρεῖται τῷ τᾶχει τῶν νοημάτων· καίτοι γε
 κεχρημένην εὐροία περί τὸ λέγειν, καὶ οὕτως
 τα τὸ νοηθὲν ἀπαγγέλλουσαν, ὡς μηδὲν εἰς
 λόγον αὐτὴν ἀπολείπεσθαι τῶν παρ' ἄλλοις
 ἔτων. Ὡστε κάκεῖνον λέγεται ποτε φάναι
 τὸν Θεόν· Ἄνεε, ὦ Δέσποτα, τῆς χάριτός σου
 ἴστα. Ἰπὸ γὰρ τὴν γλωσσῶν ἢ τῆς διδασκα-
 λίας πελαγίζουσα, στέγειν αὐτὸν οὐκ εἶα
 τῶν πρὸς τὸ λέγειν ὀργάνων οὐκ ὑπουργού-

τέλοπτε δὲ τοὺς λόγους ἕτερον μὲν οὐδὲν, εὐχὴ
 ἢ καὶ ταύτην τὰ δάκρυα. Αἶ τε νύκτες αὐτῶν
 ντα παραλαμβάνουσαι, νήφοντα πάλιν τῷ
 ραε φωτὶ παρεδίδοσαν, οἷα τὸν τοῦ σκότους
 ὑπειδόμενον, μὴ καὶ καταλάβοι αὐτὸν ὕπνω
 ἴνον· καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἐφοδὸν ἐκείνου
 τα. Ἰπνος γὰρ αὐτῷ καὶ λίαν βραχὺς
 παραγευόμενος μόνον, οὐκ εἰς κόρον αὐτῷ
 εἰς· καὶ τοσοῦτος, ὅσον αὐτοῦ διακρατεῖν
 εἰς καὶ συνέχειν τὸ σῶμα τοῖς πολλοῖς ἰδρωσι
 εἰς κατατεινόμενον. Ἐπολεῖ γὰρ φεύγειν αὐ-
 τὸν ὀφθαλμοῦς τὸν ὕπνον, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα,
 δὲ χαμμευρία, σκληραγωγία, καὶ ἡ παντοδαπὴ
 τῶν τῆς ἐκείνου, καὶ κάκωσις.

Ἀκτημοσύνης δὲ τοσοῦτος αὐτῷ συνελήχθη
 ὥστε καὶ μάρτυρα ἐπ' αὐτῷ τὸ οἰκεῖον στόμα
 εἶναι, καὶ τὰ πρὸς ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοαῖς
 ἵματας, ὧν οὐδὲν ἀξιοπιστότερον, ἢ ἀληθέ-
 εχει δὲ οὕτως· Οὐκ ὑπῆρξε τῷ Ἐφραῖμ ποτε
 εἰς, οὐ βέβδος, οὐ πήρα, οὔτε μὴν ἀργύριον,
 εἰς· Ἄλλ' οὐδέ τινα κτήσιν ἐπὶ τῆς γῆς
 εἶναι. Τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ Βασιλείως ἤκουσα, φησί,
 ὑπαγγελίοις τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἐπιτάττον-
 ἰδὲν ἐπὶ τῆς γῆς κτήσασθε· ὅθεν οὐδὲ ἔμπα-
 ον τι τοιοῦτο. Οὕτως ἐκείθετο πάντα τῷ Δι-
 , καὶ ζηλωτῆς ὄντως καὶ μιμητῆς τῶν πρῶ-
 ου μαθητῶν ἐδείκνυτο.

ἀπεινοφροσύνην δὲ, καὶ συντριβὴν καρδίας,
 ἰότητα, τίς οὕτω πολὺς αἶψα, καὶ θερμὸς καὶ
 ; ὡς σποδὸν μὲν ὡσεὶ ἄρτον ἐσθίειν, τὸ
 κλαυθμῶν συγκιρῶν, καὶ πρὸς μὲν ἐπαίνους
 ἀδῶς ἔχειν, καὶ τοὺς εὐφημοῦντας αὐτὸν οὐ
 χεῖν προσέειπαι, ἀλλὰ καὶ φανερῶς αὐτοῖς
 , ὡσπερ τοῖς κωμφοῦσιν ἕτερος καὶ λοιδο-
 : ἐρυθρίαν τε, καὶ εἰς γῆν βλέπειν, καὶ
 ἐν ἄλλοτε ἄλλην τῆς ὄψεως ἀμείβειν· ἰδρωσι
 ἢ στάζεσθαι, καὶ παντελῶς ἄφωνον μένειν,
 τῆς αἰσχύνῃς αὐτῷ τὴν φωνὴν ἐπαχούσης.
 το δὲ τῆς πολλῆς αὐτοῦ μετριοφροσύνης
 ἰδὲν γὰρ μέλλων ἀπαίρειν, τοιαῦτα μετὰ
 ἐπιτιμῆσεως ἐπισκήπτων ἦν· Μὴ ἔσητε
 ἢ Ἐφραῖμ, καὶ ἐγκωμιάσητε, μὴ πολυτελεῖ
 ἵματισμῶν, μὴ ἰδίᾳ τῷ σώματι μου τάφον
 εἶναι. Λόγον γὰρ ἔχω μετὰ Θεοῦ, ἀύλισθῆναι

tam copiose et tam vehementer Ephræm fluxerunt
 fluenta orationis, et eum tanta et ita perpetua
 obruebat vis cogitarum, ut nec satis quidem post
 set ejus lingua servire celeritati eorum, quæ cogi-
 tarat, tametsi ejus erat tantus in dicendo fluxus, et
 tam prompte enuntiabat id, quod mente conceperat,
 ut non minus celeriter sermone explicaret, quam
 alii cogitarent. Quamobrem dicitur is Deo ali-
 quando dixisse: Remitte, o Domine, undas tuæ
 gratiæ. Abyssus enim doctrinæ, quæ linguam inun-
 dabat, non sinebat eum amplius continere, cum
 ad dicendum minime servirent instrumenta.

X. Illius autem orationem nihil aliud interrup-
 bebatur nisi precatio: eam vero lacrymæ. Noctes vero,
 quæ ipsum excipiebant vigilantem, luci diei rursus
 reddebant sobrium: ut qui vereretur, ne princeps
 tenebrarum eum somno impeditum deprehenderet,
 et ideo vigilaret adversus ejus insultus. Ei enim
 sufficiebat somnus vel brevissimus, ut qui etiam
 solum leviter gustaret, non uteretur autem ad sa-
 tietatem, sed tantum, quantum satis esset, ad ne-
 cessario continendum corpus, quod multis inten-
 debatur sudoribus et laboribus. Ut enim ab ejus
 oculis fugeret somnus, faciebant quidem multa
 etiam alia; maxime autem humicubatio, vitæ aus-
 teritas, illaque varia et multiplex corporis con-
 sumptio et afflictio.

XI. Nihil vero possidendi tantæ sunt ab eo colle-
 ctæ divitiæ, ut ad id assumatur oris ejus testimo-
 nium, et verba quæ ab eo dicta sunt in extremo ejus
 spiritu, quibus nihil est fide dignius aut verius. Sic
 autem habent: Ephræm nunquam fuit crumena,
 non virga, non pera, neque aurum, nec argentum.
 Sed nec in terra ullam habui possessionem. Bonum
 enim Regem audivi, inquit, in suis Evangelii præ-
 cipientem discipulis: Nihil in terra possederitis.
 Quocirca nec affectione quidem tale quid habui.
 Ita Magistro parebat in omnibus, et se vere præ-
 buit imitorem primorum illius discipulorum.

XII. In humilitate autem et cordis contritione,
 et moderatione, quis frequentius, aut acrius, aut
 perfectius est versatus? adeo ut cinerem quidem
 tanquam panem comederet, potum autem cum
 fictu misceret. Laudes vero valde vitabat; et eos
 qui eum laudabant non solum non admittebat, sed
 eis etiam aperte succensebat, ut alius iis qui irri-
 dent et maledictis insequuntur; erubesceret autem,
 et terram aspiceret, et vultus colorem alias alium
 mutaret: tenui autem sudore difflueret, et omnino
 mutus maneret, pudore ejus vocem veluti reti-
 nente. Porro autem hoc quoque erat proprium ma-
 gnæ ejus moderationi atque modestiæ. Cum enim
 jam esset abiturus, hæc cum magna mandabat in-
 crepatione: Ne canticum cecineritis super
 Ephræm, neque eum laudaveritis. Ne me pretiosa
 veste indueritis. Ne seorsum meo corpori sepul-

crum feceritis. Statui enim, Deo volente, habitare cum peregrinis. *Peregrinus enim sum et advena, sicut omnes patres mei* 6.

XIII. Benignitatis autem, et alendorum mendicorum, et misericordiæ in pauperes tantam habebat rationem, et tantam illorum curam gerebat; ut quoniam ex se non habebat, quod eis impertiret (quomodo enim haberet, qui ipse quoque laborabat inopia rerum necessarium?), quod solum habebat, eo utebatur ad eorum salutem: et cum linguæ sapientia et intelligentia multis divitum et manum et viscera et horrea aperuisset, copiose per ea suppedibat egentibus. Non solum enim poterat ejus sermo mollire et demulcere animos, et movere ad misericordiam, sed vel ipse aspectus et morum moderatio. Sæpe autem vel ipsum solum respexisse, suffecit aliorum animis ad compunctionem. Et sunt hæc quidem hujusmodi, et quæ ad summam omnis virtutis sic venerunt.

XIV. Ejus vero ex Deo xeli, et eorum, quos pro recta fide suscepit, sudorum, sunt multa alia quoque indicia. Quod autem nunc suggerit dicendum oratio, et ad quod fert deinceps consequentia narrationis, est omnium maximum et jucundissimum. Ita autem habet. Apollinaris, qui in altum quidem locutus est, et meditato magnam iniquitatem; omnia vero et facere et dicere didicit ad recta pervertenda dogmata, cum circa rectam fidem multa innovasset, et sicut engastrimythi et qui e terra vocem edunt, ut recte de iis magno videtur Isaæ 7, locutus esset, et ea duobus libris composuisset, credit cuidam mulieri, quæ illius animo dicebatur servire et voluptatibus. Cum hoc ergo didicisset Ephræm, et eam rem esse existimasset convenientem sibi venationem non levem quidem illam, sed quæ opus haberet arte et sapientia, suscipit personam unius ex iis qui eadem quæ ille sentiebat et accedit ad custodem librorum, partim quidem ei eulogias afferens ex solitudine, partim autem se artificiose in mulieris insinuans familiaritatem, ut quæ morum magistri cum ero haberet societatem. Cum autem ei scena recte se haberet, et actus simulationis, et omnino jam sibi persuasisset mulier, eum plane esse discipulum Apollinaris, et ejus, qui circa illum erat, chori impietatis; rogat mulierem, ut sibi dentur scripta magistri, ut possit, sicut aiebat, cum hæreticis (ita nos vocans, qui partem sequimur orthodoxam) facile congregari. Illa vero, callida hac arte et probabili inescata ratione, ei libros tradit, tantum dicens ut ii cito sibi redderentur.

τέχνη δελεασθεῖσα ἐγχειρῆζει τὰς βίβλους αὐτῶν, ταχινήν μόνον εἰπούσα γενέσθαι πάλιν αὐτῶν τὴν ἀπόδοσιν.

XV. Hinc autem magnus Jacob, cum hac ratione profanum supplantasset Esau, et scelerata illius improbitatis primogenita fuissent ei credita, magno et forti animo virum execrandum aggreditur, et, ut dicitur, vulpem pulchre decipit. Vide enim mihi viri

α με σὺν τοῖς ξένοις · Ἐξίος ἐγὼ, καὶ παρεπίδημος, καθὼς πάντες οἱ πατέρες μου.

1Γ'. Φιλανθρωπίας δὲ, καὶ πτωχοτροφίας, καὶ τῷ πρὸς τοὺς πένητας οἴκτου τοσοῦτος αὐτῶν λόγος, καὶ οὕτω τῆς ἐκείνων ἀνταίχιστο προστάσις, ὡς ἐπίπετο οἴκοθεν οὐκ εἶχε μεταδιδόναι (πῶθεν; ὅς γε καὶ αὐτὸς ἠπόρει τῶν ἀναγκαίων) ὁ μόνον εἶχε, τοῦτο πρὸς τὴν αὐτῶν ἐκέχρητο σωτηρίαν · καὶ τῇ τῆς γλώττης σοφίᾳ καὶ τῇ συνέσει, πολλοῖς, τῶν πλουσίων καὶ χεῖρα, καὶ σπλάγγνα, καὶ ταμίαια, φημι, διανοίξας, ἀφρόνως δι' αὐτῶν ἐχορήγει τοῖς δεομένοις. Ἦν γὰρ οὐχ ὁ λόγος τοῦ ἀνδρὸς μόνον οἷος ψυχᾶς μαλάξαι, καὶ κινήσει πρὸς ἔλεον, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ ἡ ὄψις, καὶ τὸ τοῦ ἤθους ἐπιεικὲς τε καὶ μέτριον · πολλὰς δὲ καὶ αὐτοὺς τὸν βλέπει τὰς τῶν ἄλλων ψυχᾶς ἐκὰν πρὸς κατάνυξιν. Καὶ ταῦτα μὲν δὲ τοιαῦτα, καὶ οὕτως εἰς τὸ ἐκρότατον ἀπάσης ἀρετῆς ἀφιγμένα.

1Δ'. Τῷ δὲ κατὰ Θεὸν ζήλου, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἰδρώτων πολλὰ μὲν αὐτοῦ καὶ ἄλλα γυναιματὰ. Ὁ δὲ νῦν ὁ λόγος εἰπεῖν ὑποβάλλει, καὶ πρὸς ὁ φέρει λοιπὸν ἡ ἀκολουθία τοῦ διηγήματος, μέγιστον ἀπάντων καὶ χαρισίστατον. Ἔχει δὲ οὕτως. Ἀπολλινάριος, ὁ πολλὴν μὲν εἰς τὸ ὕψος ἀδίκαιαν λαλήσας καὶ μελετήσας, πάντα δὲ καὶ ποιῆσαι καὶ λέγειν ἐπὶ διαστοφῇ τῶν ὀρθῶν δογματίων μεμαθηκώς, πολλὰ περὶ τὴν ἀληθῆ πίστιν γινωσκομένης, κατὰ τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς φωνοῦντας, ὡς καλῶς τῶν μεγάλων περὶ αὐτῶν Ἡστία δοκεῖ, καὶ ἀπὸ θελήματος οἰκείου φησὶ γινόμενος, καὶ ταῦτα δυοὶ βιβλίοις συντάξας, γυναικὶ πιστεύει τιμὴ, ἣ τῇ ἐκείνου γνώμῃ καὶ ταῖς ἰδέαισι δουλεύειν ἐλέγετο. Τοῦτο οὖν μαθὼν ὁ Ἐφραίμ, καὶ θήρημα οἰκεῖον εἶναι τὸ πρᾶγμα νομίσας οὐχ ἐκλυῶν, ἀλλὰ τέχνης δεόμενον καὶ σοφίας, προσωκεῖται ἐκὼς ὑπέρχεται τῶν τὰ ἐκείνου φρονούντων, καὶ τῇ αὐτῆς εἰδῶν φύλακι πρόσσεισι · τοῦτο μὲν, εἰδογίας εἰπὴ δῆθεν ἀπὸ τῆς ἐρήμου κομιζῶν · τοῦτο δὲ, καὶ οἰκίῳ αὐτῶν εὐτέχνως πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ συνθήσας εἰπὴ γινόμενος, καθάπερ κοινωνίαν ἐχούσῃ πρὸς αὐτὴν καὶ τρόπων καὶ διδασκάλου. Ἐπει δὲ καὶ ἡ σκηὴ καλῶς εἶχεν αὐτῶν καὶ τὸ δρᾶμα τῆς ὑποκρίσεως, καὶ πέπειστο ἤδη παντελῶς ἡ γυνὴ μαθητὴν αὐτῶν εἶναι σαφῶς Ἀπολλινάριου, καὶ τοῦ περὶ ἐκείνου τῆς ἀσεβείας χοροῦ, δέεται περὶ τῶν βιβλίων τῆς γυναικὸς, ὥστε δοθῆναι αὐτῶν τὰ τοῦ διδασκάλου εἰρηγράμματα, ἅπως ἔχει, φησὶν, τοῖς αἵρετικοῖς (οὐκ ἡμᾶς τοὺς τῆς ὀρθοδόξου μόρας ἀποκαλῶν) εἰς τὴν ἄγαν συμπλέκεσθαι. Ἦ δὲ τῇ σοφῇ ταύτῃ καὶ πᾶσιν

1Ε'. Ὁ μέντοι μέγας Ἰακώβ οὕτως τὸν βέλῃς ταύτῃ περυσίας Ἡσὺ, καὶ τὰ κενηρὰ προσηλάσας τῆς ἐκείνου κακίας ἐγχειρισθεῖς, ἐπίβησι γενεῖας τὴν ἀλιτήριον, καὶ τὸ τοῦ λόγου, παλαύει καλῶς τὴν ἀλώπεκα. Ὅρα γὰρ μοι τοῦ σφοῦ τὴν ἐπινοῖαν, καὶ

6 Psal. xxxviii, 13. 7 Isai. xxix, 4.

ὅπως τηλικαύτην ψυχῆς σκασιότητα καὶ ποικιλίαν κατατοφίζεται. Τὸ μὲν οὖν πρὸς λόγους χωρῆσαι καὶ ἀντιθέσεις, καὶ γλωτταν αὐτοῖς ἐπαφείναι, λύσαι πάντα καὶ ἀνατρέψαι λίαν εὐχερῶς δυναμένην, οὐ πᾶν πρόχειρον ἦν αὐτῷ ἀλλὰ καὶ χρόνου συχνοῦ δεόμενον καὶ πόνου. Τοῦτο δὲ τοῦ καιροῦ τηλικαῦτα μὴ ἐπιτρέποντος (ἐπέλειτο γὰρ ἡ γυνὴ σφιδρῶς ἀπειτοῦσα τὰς βίβλους), ἐπ' ἄλλην τρέπεται τινα μηχανήν, πολὺ σὺν τῷ τάχει καὶ τὸ δραστήριον ἔχουσαν. Ἀναπτύξας γὰρ τὰ βιβλία, καὶ τῶν φύλλων ἕκαστον διελών, ἰχθύος τε κόλλη τὸ πᾶν ἱκανῶς διαχρίσας, εἶτα θάτερον θάτερον συμπτύξας, καὶ μέτριον πολλοῦ τῇ χειρὶ ταῦτα συσχών τε καὶ ἐπισφίγγας, ὡς ἐν πάντα γενέσθαι τῇ πρὸς ἄλλα σχίσαι καὶ συναφείν, καὶ μὴδ' ἕτερον τοῦ ἑτέρου διασπᾶσθαι δύνασθαι, ἢ ὅπως οὖν ἀπορροήγυσθαι, τῇ γυναικὶ ἀπολιθώσιν. Ἡ δὲ ἀπολαμβάνει ταῦτα, μὴδὲν περιεργασομένη, μὴδ' ἀναπτύσσασα, πλὴν ὅτι περ ὑγιῶς εἶχον τὰ ἔξω, ταῦτο μόνον ἐπ' αὐτοῖς ἀρκεσθεῖσα. Χρόνον μὲν οὖν οὕτω τινα κατετεχε τὰς βίβλους παρ' ἐαυτῆς.

Ἰσ. Ἐπειτα καλεῖται μὲν ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων Ἀπολλινάριος. Τοῦ θεοῦ δὲ τοῦτο Ἐφραΐμ, καὶ τῆς αἰετῆς Χριστοῦ ἐκμηχάνου καὶ ὀρθοδόξου ψυχῆς ἐκείνης ὑποβολῆς ἦδει γὰρ ὁ κατὰ τῶν ἀνοσιῶν ἐκείνων καὶ μισθῶν βιβλίων εἰργαστο. Καλεῖται τοίνυν Ἀπολλινάριος, ὡς τῷ γενναίῳ προστάτῃ τοῦ Λόγου διαλεξιμένου. Ὁ δὲ καὶ γῆρας ἦδης καὶ τοῖς ἐκ τοῦ γῆρα καίμωνος κακοῖς, αὐτὸς μὲν ἀπηγόρευσε τὴν διάλεξιν· εἰδὼς δὲ πρὸς τὰς οἰκείους ἔδραψε βίβλους, καὶ ταῦτα εὐθὺς κομισθῆναι προσπάττει· αὐτὴν γὰρ μοι, φησὶν, ἔσκα καὶ στόμα τῷ λογῷ, διακονήσουσιν. Ἀμέλει καὶ τῶν βιβλίων τὴν ἑτέραν λαβῶν, ὁ μὲν ἀναπτύσσειν αὐτήν, περὶ αὐτὰς που τὰς ἀρχὰς τῆς συγγραφῆς μετὰ πολλοῦ τοῦ φρονήματος ἐπειράτο. Ὡς δ' οὐχ ὑπέλασεν ἐκείνη τὸ παράπαν, οὐδὲ τῶν φύλλων τινα διεσπᾶτο, ἀλλ' ἐαυτῆς εἶχετο μάλλον καθόπερ ἐν σῶμα γεγενομένη, περὶ τὰ μέσα ταύτης μετιβδινεν. Ἐπεὶ δὲ ἀνταῦθα διημάρτανε τῶν ἐλπίδων, τὴν τοιαύτην βίβλον ἀφείρας, μετελάμβανε τὴν ἑτέραν. Ὡς δὲ κάλεινη λοιπὸν εἶχε παραπλησίως, ἀδικαιρέτως τε ἦν αὐτῇ ἐαυτῆς, καὶ παντελῶς ἀδικαιρέτως, εἰς πολλὴν κατὰ τὰς ἀπορίας, σκότου τὴν ψυχὴν πληρωθεῖς, ὑπὸ τοῦ τῆς ἀθυρίας ἐκείνης καὶ τῆς ἀσχύνης ἰλιγγίου, καὶ ὡς περὶ τῷ πάθει περὶ τῆς ἀντηθῆς τοῦ σὺνεδρίου, κατέχειν ἐαυτὸν ὄλωσεν δυνατὸς οὐκ ὦν· καὶ τέλος, κακῶς ἀκόλλυται καρπὸν τῶν οἰκείων πόνων, καὶ βιβλίων ἀμύθησας θάντων. Τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ ὑπὲρ Χριστοῦ ζήλος. Ἐφραΐμ, καὶ εὐτως εἰς τὴν ἐκείνου ψυχὴν ἀρετῆ πᾶσα κεφύτατο, ὥστε πηγὴν ἦν τῆς αὐτῆς ἐκείνης καλεῖσθαι παντοδαποῖς νέμασι βρύουσαν, ἢ λειμῶνα ποικίλοις ἀνθεσι καὶ βόδοις κομῶντα, ἢ καὶ οὐρανὸν ἐπιγῆς ἔλλον τῷ τῶν ἀστέρων πλήθει πάντοθεν ποικιλλόμενον· εἰ βούλει δὲ, καὶ παράδεισον, οἶον τὸν τῆς Ἐδέμ, ἀκούεις ἀκμαζόντα, καὶ φαιδρὸν αἶε, καὶ μηδέποτε μαραζινόμενον· ἀλλὰ φυτοῖς ἐγκάρποις καὶ ἀκηράτοις αἰετοῖς θάλλοντα. Πλὴν ὅφει μόνον τὸ παράπαν ἄψαυστόν τε καὶ ἀνεπίβρατον τῷ πονηρῷ καὶ τῆς σωτηρίας ἐπιβούλῳ τῆς ἡμετέρας.

sapientis inventum, et quemadmodum tam improbum et tam varium callide fallit animum. Venire quidem ad disputandum et opponendum, et linguam eis immittere, quæ omnia facile posset solvere et evertere, non erat ei adinodum expeditum: sed in longo opus habebat tempore et labore. Cum autem id facere non permetteret opportunitas (urgebat enim mulier, libros vehementer repetens), convertitur ad quamdam aliam machinationem, quæ cum celeritate magnam habebat vim et efficaciam. Nam cum libros explicasset, et foliorum unumquodque divisisset, ichtyocolla satis universum illivisset, et deinde cum altero complicasset, et ea diu manu constrinxisset ac compressisset, adeo ut mutua inter se conjunctione omnia unum fierent, et neutrum posset ab altero divelli, aut quomodocunque abrumpi, eos reddit mulieri. Illa vero eos recipit nihil quærens amplius, neque eos explicans, satis habens quod recte se haberent extrinsecus. Aliquo ergo tempore sic libros apud se retinuit.

XVI. Deinde vocatur quidem ab orthodoxis Apollinaris: hoc autem suggererat propter Christum acutissima et ingeniosissima Ephræm anima; sciebat enim, quid fecisset in illos impios et execrandos libros: vocatur ergo Apollinaris, tanquam cum egregio Verbi defensore disputaturus. Ille autem jam et senectute et senectutis malis defessus, recusavit quidem ipse disserere: statim vero ad suos libros respexit, et eos ad se deferri præcepit. Ipsi enim mihi, inquit, ministrabant, quæcumque orationi. Cum ex libris itaque cepisset alterum, ille quidem eum explicare statim in principio operis cum magna quadam gravitate conabatur: at cum ille omnino non obediret, neque ex foliis aliqua divellerentur, sed tibi potius cohærent, ut qui tanquam unum corpus evasisset, transit ad ejus medium. Cum vero et illic esset spe falsus, eo libro relicto, transit ad alterum. Ubi autem ille quoque se haberet similiter, et ipse a se non posset dividi, nec fieri omnino posset ut divelleretur, ad magnam mentis reductus inopiam, præ pudore et animi ægritudine caligans, et vertigine laborans, et eo casu veluti eversus exsilit e consessu, ut qui se non posset amplius continere: et tandem male perit, fructum laborum suorum et librorum mortem colligens. Talis pro Christo fuit zelus Ephræm, et sic omnis virtus plantata fuerat in illius anima, adeo ut quis eam merito vocaverit fontem, unde scatet omne genus florentis; aut pratium, quod sibi placet propter varios flores et rosas; aut etiam aliud cœlum in terra, quod astrorum multitudine undique variatur; et si vellis, audis etiam paradysum, veluti illius Eden, qui est semper florens, et lætus, et nunquam marcescit, sed arboribus feutilibus et quæ nunquam intereunt semper floret et germinat: solus autem serpens eum non potest attingere, nec ei patet aditus, qui est malus et invidus et nostræ saluti insidiatur.

Sed jam mihi ad finem tendit de sancto A Ephræm narratio. Quocirca aliquid ex iis quæ circa mortem illius fuerunt, necesse est persequi, et quod sufficit ad ostendendam illius gratiæ abundantiam. Nam cum jam esset e vita discessurus, postremo præcepit iis qui aderant ne in pretiosa veste cum sepelirent, sicuti prius declaravimus. Si quis vero, inquit, cum patrem amet, talem nobis vestem præparavit, ille eam quæ constituta est ad sepulturam, det egentibus. Et ille quidem hæc mandabat iis qui circumfluebant. Unus autem ex eis, qui erat illustrior et vehementior, cum pretiosam et sumptuosam vestem parasset, qua post mortem corpus illius tegeret et deinde audisset mandatum, ægre tulit, ut qui a suo excidisset proposito, et ideo differebat eam quoque dare pauperibus, melius esse iudicans tantum auri illis pendere, quanti vestis æstimaretur: ignorans se multo magis gratificaturum esse Ephræm, si dederit pauperi, quam si propriam voluntatem sequatur et iudicium.

XVII. Cum sic itaque affectus constituisset, inobedienciæ protinus luit pœnas a malo arreptus dæmone, et cogitationis solum non actionis pendens supplicium. Quamobrem ad Sancti lectum se proripit in medio omnium videntium, torquens manus, invertens, oculos, spumam ex ore expuens, et plane faciens omnia quæ faciunt ii qui furore exagitantur: a divina Providentia ei traditus ad disciplinam, cui parens patrium contempsit mandatum. Quid ergo? Qui occulta providebat, et divino Spiritu loquebatur, ille intellexit morbum esse fructum peccati: et, Quid a te, inquit, o homo, factum est, quod non oporteat, quod te in tantum prostravit periculum? Ille autem cum resipisset ab insania, suam refert pronuntiatque iniquitatem, aperit inobedientiam et cogitationem suarum arguit imbecillitatem. Cujus morbi divinus Ephræm misertus, cum accepisset confessionem, sola precatione et manu impositione liberat a dæmone, jubens ut impleret promissum, sicut ei mandaverat. Cum sic ergo sanctus Ephræm in fine vitæ superiores actiones tanto obsignasset miraculo, eos autem qui aderant admonuisset, eisque consuluisset, et præcepta dedisset, et eos ad operationem virtutis satis excitasset: transiit ad ea quæ sunt illic tabernacula, et splendorem qui eos qui tales sunt excipit: in Christo Jesu Domino nostro: cui honor, gloria et potentia, cum Patre et sancto Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

Ἄλλ' ἦδη μοι πρὸς τὸ τέλος ὁρᾷ τὰ κατὰ τὴν Ἐφραίμ διηγήματα. Διὸ καὶ τι τῶν περὶ τὴν ἐκείνου τελευταίην διεξελθεῖν ἀναγκαῖον, καὶ ὁ μάλιστα τῆς ἐνούσης αὐτῷ χάριτος τὴν περιουσίαν ἱκανὸν παραστήσαι, Ἐδὴ μὲν γὰρ τὴν ἐσχάτην ἀπαίρειν ἔμελλεν ἐκδημίαν· τὰ τελευταῖα δὲ τοῖς παρούσῃ παρηγγυᾶτο μὴ πολυτελεῖ αὐτὸν ἐσθῆτι συνθέσει, καθάπερ προσλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωθεν. Εἰ δὲ τις, φησὶν, φιλοπάτωρ ὢν, τοιαύτην ἡμῖν ἐσθῆτα προητοιμάσατο, τὴν ὀρισθεῖσαν ταύτην ἐλείψει εἰς ταρῆν δόξω τοῖς δεομένοις. Καὶ τοιαυτα μὲν ἐκείνος πρὸς τοὺς περιεστῶτας ἐπισκήπτων ἦν. Εἰς δὲ τις αὐτῶν, καὶ οὗτος τῶν ἐπιφανεστέρων, καὶ θερμοτέρων ἐσθῆτα πολυτελεῖ καὶ φιλότιμον ἐτοιμάσας, περιόλλειν αὐτῇ τὸ ἐκείνου σῶμα μετὰ θάνατον διεσκόπει· ἔπειτα τῆς ἐντολῆς ἀκούσας ἤλγει τε μᾶλλον, ὡς τὸ θελημα καὶ τὴν πρόθεσιν ἀνασκευασθείς· καὶ ὡς τοῦτο δοῦναι πένησιν αὐτὴν ἀνεβάλλετο, βέλτιον εἶναι κρίνας χρυσοῖον μᾶλλον ἐλείπει καταβλεπὴ ὅσου ἂν ἡ ἐσθῆς ἐτιμάτο· ἄγνοια, ὡς ἔοικεν, ἐγνώσας, ὅτι πολλῶν μᾶλλον οὕτως ἐφάνη τῷ Ἐφραίμ χαριζόμενος πένητι δοῦς, ἢ θελήμασι ἰδίῃ καὶ κρίσει στοιχῶν.

12'. Ταύτη τοι καὶ παθὼν ἄγνω, καὶ τῆς παρασκευῆς εὐθύς ὑπέχεσθαι τὴν τιμωρίαν πονηρῶν πλτ. γὰρ ἐκείνοι, καὶ λογισμῶν μόνον οὐχὶ πράξεως κώλυσι εἰσπραχθεῖς. Ὅθεν καὶ τῇ του ἁγίου κλήτῃ, μεταφ' ἅντων ὁρώντων, ἑαυτὸν προσαρτάει, στρεβλὸν τὰς χεῖρας, καὶ διαστρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐπὶ ἀποπτῶν τοῦ στόματος, καὶ τᾶλλα ὅσα λαμπρῶς μανίας ἔργα ποιῶν, θεοτεράς λόγοις ἀενομαίως τούτῳ παραδοθεῖς εἰς παιδείαν, ᾧ πεισθεῖς, μᾶλλον πατρικῆς ἡλόγησεν ἐντολῆς. Τί οὖν; Ὅ τὸ παραμείνα διορῶν, ἐκείνος καὶ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ φθηνόμενος, συνῆκε τὸ πάθος, ἀμαρτίας εἶναι ἐκπόν' καὶ, Τί σοι μὴ δεόντως πεπρακται, φησὶν, ἄνθρωπε, ὃ τι σε καὶ εἰς τηλικούτον ὤθησε κίνησον; Καὶ ὅς τῆς πανίας ἀνενεγκῶν, ἐξυγορεύει τὴν ἐπιμάν, ἐκκαλύπτει τὴν παρακοήν, ἐλέγγει τὴν τῶν λογισμῶν ἀσθένειαν. Ὅν ἔθετος Ἐφραίμ, τοῦ αὐτοῦ οἰκτεῖρας, καὶ ἀποδεξάμενος τῆς ἐξυγορεύσεως, εὐχῇ μόνῃ καὶ χερῶν ἐπιθέσει τοῦ δαίμονος ἀπαλλάττει, πληροῦν αὐτῷ τὴν ὑπόχρεσιν κατὰ τὴν ἐντολήν ἐπιτρέψας, Ὅστος οὖν ὁ ἱερός Ἐφραίμ ἰπὶ τέλει τοῦ βίου, καὶ τηλικούτῳ θαύματι τὰς εὐπραξίας ἐπισφραγίσας, ἔπειτα δὲ καὶ κερωνίας τοῖς παρούσι, καὶ συμβουλευέσας, καὶ ὑποθεῖς, πῶς ἱκανῶς αὐτοὺς πρὸς ἀρετῆς ἐργασίαν διανοήσασθαι, πρὸς τὰς ἐκείθεν σαγήνας διαβαίνει, καὶ τὴν ἐκείνην μένην τοὺς τοιοῦτους λαμπρότητα, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα, τιμὴ, καὶ κράτος, σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

MARTYΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ
ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΦΟΡΟΥ.

MARTYRIUM SACROSANCTI MARTYRIS
DEIFERI IGNATII.

apud Surium ad diem I Febr. (1) ; Græce ex cod. ms. Paris. 1400 nunc primum prodit. EDIT. PATR.)

Ἄρτι Τραϊανῶ τὰ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας ἄρτι παραλαβόντος, τῆς Ἀντιοχείων Ἐκκλησίας ὁ καὶ κλήτει καὶ πράγματι Θεοφόρος ἦν. Πέτρον μὲν γὰρ τὸν μέγαν Ἐβδος δια-
Εὐδοὸν δὲ Ἰγνάτιος, τοῦ τρόπου τε καὶ τῆς
ζηλωτῆς γίνεται τούτου. Δὴ τῷ Θεοφόρῳ
αἰτῆ ὄντι νηπίῳ τὸν Χριστὸν ἔτι τὰς ἐν κό-
τριβὰς ποιούμενον τὰς ἀχράντους τε αὐτῶ
χειρας καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἀποβλέψαντά,
τις, εἶπεῖν, ταπεινώσῃ ἐαυτὸν ὡς τὸ παιδίον
οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρα-
νῶν ἢ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ὡς ἐάν ἐν τῶν τοιούτων παιδίων δέξῃται ἐν
ὀνόματι, ἐμὲ δέχεται, ὅπως ἔσται προνό-
τιν ἡλικίαν Ἰγνάτιος ἐντεῦθεν παραδελῶν
ἐν ἀποστολικῇ ἐκείνου διδασκαλίᾳ σαφῶς
ον.

Ἰὺτος τοίνυν ὁ θεὸς Ἰγνάτιος ἀπὸ Πολυκάρπου
ἀ Σμύρναν Ἐκκλησίας ἡγησαμένου μαθητῆς
τοῦ εὐεγγελιστοῦ γίνεται, καὶ αὐτῷ μόνῳ
πᾶσάν τε ἀρετῆς ἰδέαν καὶ ἀρίστην τὴν
ἐποῦσαν φιλοπόνως ἐξάκηθεις, εἶτα καὶ
οἰνὴ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀποστόλων ψήφῳ χει-
καὶ καὶ τῆς Ἀντιοχείων ἐπίσκοπος χειρίζεται.
ἰών δὲ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἰδρωτὶ συχνῶ
θῆρ τὸ τῆς εὐσεβείας ἐν αὐτῇ κήρυγμα κατα-
ἀποστολικὸν τε διὰ πάντων ζῆλον καὶ διδ-
ἐπιδειξάμενος, καὶ τέλειος διάκονος ἤδη τῶν
στοῦ μυστηρίων ἀναφανείς, καὶ μάρτυς
γίνεται, θηρίοις δι' ἐκείνων παραδοθείς, ὡς
κωθεν ἀναλαβὼν λόγος δηλώσει.

ρατῆρ γὰρ τῷ Ῥωμαίων αυτοκράτορι τῷ
οἰῶν ἐπαρθέσει νίκη καὶ μὴ μέχρι τούτου
ἦν εὐδαιμονίαν ἀνεχομένη, ἀλλὰ περαιτέρω
βουλομένη προαγαγεῖν, καὶ πολλοὺς ἐτίρους
εἰων ἀρχῇ παραστήσασθαι, τοῦτο πρὸ τῶν
κατὰ Χριστιανῶν, εἴτ' οὖν εὐσεβείας πόλε-
στον αὐτῷ καὶ λυσιτελεῖς ἐνομιζέτο. Ἐκεί-

h. xviii, 4, 5.

æci festum ejus 20 Decembris celebrant, ut notat Baronius in Martyrologio.
de Baron. ad an. Christi 71.

I. Cum Trajanus sumpsisset scepra Romano-
rum imperii, erat Antiochenæ Ecclesiæ episco-
pus, et nomine et re Deifer Ignatius. Nam ma-
gno quidem Petro succedit Evodus, Evodo au-
tem Ignatius, fitque et morum ejus et virtutis
æmulator. Huic divino Ignatio, cum esset adhuc
plane puer, aiunt Christum adhuc versantem in
mundo, ei intemeratas manus imposuisse, et ad
populum intuentem, dixisse : Nisi quis seipsum
humiliaverit ut hic puellus, non intrabit in re-
gnum cælorum ; et qui unum ex talibus pueris
susceperit in nomine meo, me suscipit ¹, qua-
lisnam futurus esset ætate proficiens Ignatius,
hinc ostendens, et apostolicam illius doctrinam
aperte indicans.

B II. Hic ergo divinus Ignatius, simul cum Poly-
carpo, qui Smyrnensi præerat Ecclesiæ, fuit disci-
pulus Joannis evangelistæ : et cum ad eum solum
ventilasset, et omnem virtutis speciem, et eam ma-
xime, quæ decet sacerdotem, diligenter exercuisset,
sacerdos deinde eligitur communi sententia omnium
simul apostolorum, et Antiochenus creatur episco-
pus (2). Cum autem assumpsisset Ecclesiam, et
multo sudore et labore in ea seminasset preco-
nium pietatis, et zelum per omnia apostolicum et
doctrinam ostendisset et exstitisset perfectus mi-
nister Christi misteriorum, fit quoque postea mar-
tyr, bestiis propter illum traditus, ut paulo altius
repetens declarabit oratio.

C III. Trajano enim Romanorum imperatori, quam
de Scythiis habuerat, elato victoriæ, et non sustinenti
suam hucusque sistere felicitatem, sed volenti eam
ulterius producere, et Romanorum imperio multos
alios subjungere, adversus Christianos seu adver-
sus pietatem bellum ei visum est optimum esse et
expedire. Nam illo quidem modo putabat se soli

prodesse reipublicæ : sic autem etiam deos suos A colere, et eos inducere, ut opem ferrent adversus hostes. Gravem itaque ac difficilem persecutionem infert adversus piam fidem, et proponit edicta per universam terram, quæ ejus parebat imperio, ut vel essent cum eo omnes impietatis participes, vel adhuc manentes Christiani, afficerentur variis suppliciis et acerbis mortibus. Contigerat, ut tunc Trajanus versaretur Antiochiæ : ut qui esset expeditionem suscepturus contra Persas, et bellum ibi pararet. Hic ergo ei de divino significatur Ignatio, quod et religionem teneret Christianam, et hominibus persuaderet, ut Christum tanquam Deum honorarent, idque cum fuisset a Pilato cruce condemnatus et morte, ut docent ejus acta : et fert legem de servanda virginitate, et de contemnendis B divitiis et deliciis, et aliis quæ sunt in vita jucunda ; et quod est omnium gravissimum, quod non oporteat putare esse deos, et nullam imperatorum ducere rationem (3).

IV. Hæc postquam audivit Trajanus, sancto statim accersito, cum una etiam adesset senatus: Tune es, inquit, qui diceris Deifer, qui nostra jusso ludificaris, et omnem evertis Antiochiam, et omnes ducis post Christum, qui a te prædicatur, et nec solo quidem deos dignaris nomine? Divinus autem Ignatius, Ego sum, inquit. Ille vero, Et quid sibi vult, inquit, illud Deifer? Cui martyr : Qui Christum, inquit, circumfert in anima. Imperator autem : Tu ergo, inquit, Christum in teipso circumfers? Certe, inquit. Scriptum est enim : « Habitabo in eis et inambulabo ». Quid vero nos? non videmur tibi deorum assidue meminisse, et eos semper in anima circumferre, eosque inducere ad opem ferendam contra hostes, et per eos omnia facere, quæ sunt ex animi sententia? Respondens autem divinus Ignatius : Hei mihi, inquit, simulacra gentium deos nominas. Unus enim Deus, inquit, verus, qui cæli et terræ et maris, et omnium quæ sunt in ipsis est creator. Unus Christus Jesus, Dei Filius unigenitus, cujus regni non est finis. Quem si tu agnosceres, o imperator, et purpura ipsa, et diadema, et thronus regius, firmiora essent et stabiliora.

V. Imperator vero, Hæc tam multa, inquit, mittimus. Tu autem, si velis, inquit, o Ignati, meæ potentia rem facere gratissimam, et de cætero referri in numerum meorum amicorum, hac mente mutata, diis nobiscum sacrificare : et statim (sciant ipsi omnes) te magni Jovis constituam pontificem, et patrem nominabo senatus. Adhæc divinus Ignatius : Gratias quidem præbere, o imperator, omnibus quidem est pulchrum : maxime autem imperatoribus, quod possint ipsi amplius gratificari : sed eas, quæ

² II Cor. vi, 16.

(3) Ignatium ante Trajanum etiam a Domitiano persecutionem passum ex Ignatii epist. 4 ad Mariam Cassobolitem, memorat Baronius ad an. 93.

νωσ μὲν γὰρ τὸ κοινὸν ὠφελεῖν μόνον, οὕτω δὲ καὶ τοὺς αὐτοῦ θεοῦ θεραπεύειν καὶ συνεργοὺς αὐτοῦ κατὰ τῶν πολεμίων ἐπάγεσθαι. Ἀμέλει καὶ διωγμὸν κατὰ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως χαλεπὸν ἐπάγει, καὶ διατάγματα κατὰ τῆς ὑπηκόου πάσης ἐκτίθει, ὥστε ἢ πάντας αὐτῷ κοινωνοὺς εἶναι τῆς ἀσεβείας, ἢ Χριστιανοὺς εἶναι μένοντες τιμωρίας ποικίλαις καὶ θανάτοις χαλεποῖς ἐκδίδοσθαι. Ἐπῆρξε δὲ τίνα Τραϊανῷ τῇ Ἀντιοχείῳ ἐπιδημεῖν, οἷα δὴ μέλλοντα κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύειν καὶ παρεσκευαζομένην τὴν πολέμια. Ἐνταῦθα γοῦν καὶ μνηστέρι αὐτῷ τὰ κατὰ τὸν θεοφόρον Ἰγνάτιον, ὡς εἶη τε τὸ Χριστιανικὸν πρεσβεύων καὶ Χριστὸν ἴσα καὶ θεοῖς τιμῶν τῶν ἀνθρώπων ἀναπέθων, καὶ ταῦτα στυγρὸν ὑπὸ Πιλάτου κατακριθέντα, καὶ θάνατον ὡς τὰ περὶ αὐτοῦ διδάσκουσιν ὑπομνήματα · μονοθετεῖ τε παρθεῖναι καὶ πλούτου καὶ τρυφῆς καὶ τῶν ἄλλων τοῦ βίου τερπνῶν κατολιγορεῖν καὶ τὸ δὴ χαλεπώτατον, μήτι θεοῦ ἡγεσθαι, μήτε τινὰ τὸν λόγον τῶν αὐτοκρατόρων τίθεσθαι.

Δ'. Ταῦτα ὡς ἤκουσε Τραϊανὸς, μεταπεμφόμενος αὐτίκα τὸν ἄγιον, συμπαρούσης αὐτῷ καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς · Σὺ εἶ, φησὶν, ὁ λεγόμενος θεοφόρος, ὁ τῶν ἡμετέρων καταπαλῶν προστάξων καὶ τῆν Ἀντιοχείῳ ἀνάστατον πᾶσαν ποιῶν, ὅπισθε τε κτήτας τοῦ ὑπὸ σοῦ κηρυττομένου Χριστοῦ ἐπαγόμενος, καὶ μηδὲ φιλοῦ τούς θεοὺς ὀνόματος ἄξιον; Καὶ ὁ θεὸς Ἰγνάτιος · Ἐγὼ εἰμι, ἔφη. Ὁ δὲ · Καὶ τί ἐστὶ θεοφόρος, διεπυθάνετο. Πρὸς δὲ ὁ μάρτυρ · Ὁ τὸν Χριστὸν ἐν τῇ ψυχῇ περιφέρων, ἔφη. Καὶ ὁ βασιλεὺς · Σὺ οὖν ἐν ἑαυτῷ τὸν Χριστὸν περιφέρεις, καὶ φησὶ · γέγραπται γάρ · « Ἐνοικήσω ἐν σπῆτι, καὶ ἐμπεριπατήσω. » Ἢ δαὶ ἡμᾶς ; οὐ σοὶ δοκοῦντων μνησθαι διηνεκῶς, καὶ τούτους ἐν τῇ ψυχῇ εἶναι αἰ συμμάχους τε αὐτοὺς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιγόμενοι, καὶ δι' αὐτῶν πάντα ποιοῦντες τὰ κατὰ νόμον ; Καὶ ὑπολαβὼν ὁ θεὸς Ἰγνάτιος · Φεῦ, οὐκ εἶδωλα, ἔφη, τῶν ἔθνων θεοὺς, βασιλεῦ, ὀνομάζεις ! Εἷς γὰρ θεὸς ἀληθῆς, ὃς οὐρανοῦ τε καὶ γῆς καὶ ἀλάσσης καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς πάντων ἐστὶ ποιητὴς · εἷς Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ τοῦ θεοῦ μονογενῆς υἱός, ὃς τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος · ὃν εἰ καὶ αὐτὸς ἐπέγνωσ, ὡ βασιλεῦ, πολλῶν ἂν ἦ τε ἀλουργίαι σοὶ αὐτῆ καὶ τὸ διάδημα καὶ ὁ βασιλικὸς θρόνος βεδοσιότερα ἦσαν καὶ κομιδῇ μονιμώτερα.

Ε'. Καὶ ὁ βασιλεὺς · Τὰ μὲν πολλὰ ταῦτα χαίρειν εἶωμεν. Σὺ δὲ, εἰ βούλεις, φησὶ, Ἰγνάτιε, τὰ μεγάλα τῷ ἐμῷ κράτει χάρισασθαι καὶ τοῖς ἐμοῖς τοῦ λοιποῦ συντάττεσθαι φίλοις, τῆς τοικύτης γνώμης μετεπέλας, ἄξιον σὺν ἡμῖν τοῖς θεοῖς καὶ αὐτίκα (ἴσως αὐτοὶ πάντες) ἀρχιερεῖα σε τοῦ μεγάλου Διὸς καταστήσω, δι' ὃ καὶ πατέρα τῆς βουλῆς ὀνομάσω. Πρὸς ταῦτα ὁ θεοφόρος · Χάριτας μὲν παρέχειν, ὡ βασιλεῦ, καὶ πᾶσι καλὸν, μάλιστα δὲ βασιλευσίν, οἷον καὶ αὐτοὶ δυνατοὶ τὰ μεῖζον πάλιν ἀντιχάρισθαι · ἀλλὰ τί

ις πάντως και ὠφελίμους ἀμφοτέροις, τὰς A
 τειν και μάλιστα γε ψυχὴν δυναμένης και
 ραν αὐτῆ τοῦ πυρὸς τὴν γέενναν ὑπανάπτειν,
 δοὺς μόνον, ἀλλὰ και ὁ αἰτῶν αὐτὸς ἀθλιώ-
 θαιμαστὴ δὲ σου, βασιλεῦ, και μεγαλόδωρος
 ελεῖα. Τί γὰρ ἐμοὶ τὸ τοῦ παρὰ σοὶ μεγίστου
 στήναι ἀρχιερέα και βουλῆς πατέρα κλη-
 ρεῖ τε ὄντι Χριστοῦ και θυσίαν αὐτῶ καθ'
 αἰνέσεως θύοντι, ἤδη δὲ και ὄλον ἐμυτὸν
 νιν ἐπειγομένην και σύμυτον θέσθαι τῷ τοῦ
 αὐτοῦ ὁμοιώματι. Καὶ ὁ βασιλεύς· Τί νι δὲ
 ἐαυτὸν καταθύσαι, τῷ ἐπὶ Ποντίου σταυρω-
 λάτου; Ναί, φησὶν ὁ μέγας Ἰγνάτιος, τῷ
 ἀρίαν ἀναστρωσάντι και τὸν εὐρετὴν αὐ-
 θολον καθελόντι και πᾶσαν διὰ τοῦ σταυροῦ
 δύναμιν καταργήσαντι. Αὐθις οὖν ὁ βασιλεύς· B
 μοι, φησὶν, Ἰγνάτιε, κρίσεως ὀρθῆς και
 ὑγιῶς ἐχούσης ἔρημος τοπαράπαν εἶται· οὐ
 οὕτω φανερώς ταῖς τῶν Χριστιανῶν Γραφαῖς
 σο, ἀλλ' ἔγνωσ πάντως, ἡλικιον ἀγαθὸν βα-
 πεθεσθαι διατάγμασι και θεῖς μετὰ πάν-
 σοφέρειν θυσίας. Πρὸς ταῦτα μελζονι πάλιν
 χρησάμενος παρῆσι· Εἰ και θηρίοις ἀνα-
 ἔφη, εἰ και σταυρῶ με κατακρινεῖς, εἰ και
 ρει και πυρὶ παραδώσεις, ἂ τῆς σῆς ἐξου-
 τίν οὐκ ἄν ποτε θυσίαν ἐγὼ δαίμοσι προσ-
 ἀνάσχοιμι, οὔτε γὰρ θάνατον δέδοικα, οὔτε
 ἐ παρόντα, ὧν ὑμεῖς κύριοι παρέχειν τὰς
 ρεις, ἀλλὰ τῶν μελλόντων ἐφέμει, και σπου-
 πᾶσα πρὸς τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ ἀποθανόντα διαβῆ-
 ρτόν.

Ἐφ' οἷς ἐξ ἀγχινοίας δῆθεν ἡ σύνκλητος ἐπι-
 βουλομένη τοῦ μάρτυρος· Τί δὲ συνομολο-
 ησον, και αὐτὸς, τεθνάσαι σου τὸν Θεόν· και
 ὁ θάνατον ὑποστὰς και θάνατον ἐπάρατον
 ἐτέρους ὠφελῆσαι δυνατὸς ἔσται; οἱ θεοὶ δὲ
 ἰ τέ εἶσι, και παρ' ἡμῶν λέγονται. Ἐκ τοῦ-
 ἴμενος ἀφορμῆς ὁ θεὸς Ἰγνάτιος, ὥστε ὁμοῦ
 ὅς ἐκείνων διαμυκτηρίσαι θεοὺς, ὁμοῦ δὲ και
 ; οἰκονομίας μυστηρίου θύραν αὐτοῖς παρα-
 αὶ οὕτως εἰς πίστιν χειραγωγῆσαι τῆς τοῦ
 νώσεως, οὕτω διετθεῖ τοὺς λόγους· Ὁ ἐμὸς
 καιὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς πρῶτα μὲν ἄν-
 ἐγένετο δι' ἡμᾶς, και τὴν σωτηρίαν τὴν
 νιν και σταυρὸν ἐθελοῦσιον και θάνατον και
 καταδέξαο, πλὴν ἀλλ' ἀνέστη πάλιν εἰς τρι-
 ἔραν, τοῦ ἐγθροῦ τὸ κράτος καταλαβὼν, και D
 ανούς ἀνῆλθεν, ὕθην ἐλήλυθε, συνανκστήσας
 τοῦ τῆς ἀμαρτίας πτώματος, και εἰσαγαγὼν
 εἰς τὸν παράδεισον, οὗ κακῶς ἐξεβλήθημεν,
 εἴχοσι τῶν προτέρων ἀγαθοῖς δωρησάμενος.
 ἐ τοιοῦτόν τι τῶν παρ' ὑμῖν νομιζομένων θεῶν
 εδείξοτο, οὐδεὶς τῶν πάντων ἂν ἰσχυρίσαιο.
 ποι γὰρ οὗτοι, κοκοῦργοι κομιδῆ και φθορεῖς
 οἱ, και πολλὰ ἐπὶ βλάβῃ και διαφθορᾷ τῆς
 κς ζωῆς τε και τῆς καταστάσεως ἐργασάμε-
 ράν τε τινὰ δόξον θεῶν και φαντασίαν τοῖς

sunt omnino utrisque utiles et conducibiles : eas
 vero, quæ possunt lædere et maxime animam, et
 vehementiorem ignis gehennam ei ascendere, non
 is qui dat solum, sed etiam qui petit, et ipse
 miserrimus. Admirabilis autem, o imperator, et
 munifica est tua promissio. Quid enim mea refert,
 a te maximi Jovis constitui pontificem ; et vocari
 patrem senatus, qui sum Christi sacerdos, et ei
 quotidie sacrificio sacrificium laudis, et jam totum
 me ipsum propere immolare, et efficere complan-
 tatum ejus mortis similitudini? Imperator vero :
 Cuiam, inquit, festinas teipsum immolare, eine,
 qui a Pontio Pilato in crucem fuit actus? Maxime,
 inquit magnus Ignatius, ei, qui peccatum cruci-
 fixit, et ejus inventorem destruxit diabolum, et om-
 nem ejus potentiam per crucem abolevit. Rursus
 autem imperator: Videris, inquit, mihi, o Ignati,
 omnino recto carere judicio et sana mente. Non
 enim tam aperte fuisses deceptus Scripturis Chri-
 stianorum, sed cognovisses omnino, quantum sit
 bonum edictis parere imperatoris, et diis sacrificia
 offerre cum omnibus. Ad hæc sanctus, utens rur-
 sus majore dicendi libertate : Etiamsi bestiis,
 inquit, consumpseris, etiamsi me cruce condemna-
 veris, etiamsi gladio et igni tradideris, quæ sunt
 in tua potestate, nunquam ego patiar dæmonibus
 offerre sacrificium, neque enim metuo mortem,
 neque desidero præsentia, quæ est in potestate
 vestra præbere fruenda, sed sola desidero futura,
 et ea me omne adhibere studium, ut transeam
 ad Christum, qui pro me est mortuus.

VI. Propter quæ volens senatus martyrem ar-
 guere ignorantiam: Quid autem tu quoque, dixerunt,
 confiteris Deum esse mortuum? Quomodo vero
 qui subiit mortem, eamque exsecrandam, poterit
 prodesse aliis? Dii autem et sunt immortales, et
 dicuntur a nobis. Cum ex hoc occasionem divinus
 accepisset Ignatius, simul et irridendi illorum deos,
 et eis aperiendi januam mysterii susceptæ carnis
 dispensationis, et sic deducendi ad fidem Christi
 cognitionis, sic verba habuit: Meus Dominus et
 Deus Jesus Christus, primum quidem propter nos
 homo factus est, et propter nostram salutem cru-
 cemque et mortem et sepulturam sua sponte ac-
 cepit. Cæterum rursus tertio die resurrexit, inimici
 dejecta et prostrata potentia, et ascendit in cœlos
 unde venerat, nos simul a lapsu peccati faciens
 resurgere, et rursus introducens in paradysum, ex
 quo male fueramus ejecti : et nos donavit bonis
 majoribus, quam erant ea quæ præcesserant. Quod
 autem ex iis qui a vobis censentur dii, ullus tale
 quid fecerit, nullus omnino assuerit. Nam cum isti
 fuissent homines malefici et exitiosi, et multa fe-
 cissent ad damnum et exitium nostræ vitæ et sla-
 tus, pravam autem deorum opinionem et speciem
 hominibus, qui sunt a ratione paulo alieniores,
 citra ullam rationem præbuisent, contractis po-

ea velis deceptionis et scena ablata, deprehensi sunt id quod erant, ut qui turpiter e vita excesserint, et morti immortalī traditi sint propter multorum interitum. Jupiter quidem certe, qui est vobis primus et maximus deorum, in Creta est sepultus: Æsculapius vero fulmine et persecusus. Sepulcrum Veneris ostenditur in Papho, et Hercules fuit ab igne consumptus. Nam cum tales sint, imo vero longe deteriores, ea eis obtigerunt, quæ mereatur.

VII. Cum hæc dicta fuissent ab Ignatio, imperator simul cum senatu, timens ne, si esset ejus sermo prolixior, res quidem gentilium labefactarentur, et vel non crederentur, vel haberentur ludibrio, et vera quidem floreret religio, et tolleretur nubes erroris, quæ ei offundit tenebras, eum quidem conjicit in vincula, et in tutissima collocat custodia ipse autem cum tota nocte apud se cogitasset, quonam modo eum ulcisceretur pro meritis, et quonam modo e præsentī eum vita subduceret, statuit eum feris tradere devorandum, ut dilaniatus ab eis sanctus, interiret. Visus enim imperatori hic mortis modus longe gravissimus. Com hanc rem ergo senatui mane communicasset, ipsi quoque ejus laudarunt sententiam: sed consuluerunt, ne hæc bestiis objectio fieret Antiochiæ, Ne, aiebant, sic magis desideratum et gloriosum apud suos cives reddamus Ignatum, martyrico fine e vita excedentem. Quamobrem dicebant oportere eum Romam abduci vincitum, et illic tradi bestiis. Sic enim et prolixitate itineris gravior subibit supplicium, et simul Romanis quinsnam sit ignorantibus, videbitur esse peremptus, tanquam unus ex maleficis, et nec minima quidem erit ejus apud illos memoria. Cum hoc ergo placuisset, et in ipsum lata fuisset protinus sententia, imperator cum rursus producit e custodia, hoc ejus postremum faciens periculum. Et primum quidem multis bonorum promissis crebro sanctum deliniebat ac demulcebat, deinde etiam rursus minis magis territans. Postquam autem cum vidit nec cedere promissis, neque minas formidare, desperans omnino fore ut mutaretur, ad effectum deduxit ea quæ decreta fuerant: et cum jussisset prioribus graviora ei imponi vincula, tradit eum cohorti militari, et mittit Romam jubens, cum advenisset civibus dies festus, quo totus congregaretur populus, eum tradi bestiis ad communem theatri delectationem, ut convenienter ei, quod dicit D. Paulus 4, ipse quoque fieret spectaculum mundo, angelis et hominibus.

VIII. Martyr ergo cum ultimam illam accepisset sententiam, et Deo magno clamore, ut consentaneum erat, egisset gratias, cum magna voluptate et lætitia sibi imponit vincula. Et imperator quidem

4 I Cor. iv.

ἀλογώτεροις τῶν ἀνθρώπων ἀλογώτατα παρασχέμενοι, εἴτα τῶν παραπετασμάτων ὑστερον τῆς ἀπίτης συνελκυσθέντων, ἐξαιρεθείσης τε τῆς σκηνῆς, διαρῆσαν, ἠλέγχθησαν, ἀσχυρῶς νὸν βλον ἀπολιπόντας οὐκ θανάτῳ διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀπώλειαν ἀθανάτων παραδοθέντες. Ἀμέλει καὶ Ζεὺς μὲν ὁ πρῶτος ὤμην καὶ μέγιστος τῶν θεῶν ἐν Κρήτῃ τίθαπται, Ἀσκληπιὸς δὲ κεραυνῷ βέβληται, Ἀφροδίτης ὁ τόπος ἐν Πάφῳ δεικνύται, καὶ ὑπὸ πυρὸς Ἡρακλῆς ἀνάλωται. Τοιούτων γὰρ ἀληθῶς, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῆ χειρῶν τὰ κείνων ἀξία.

Ζ'. Τοῦτων οὕτω ρηθέντων Ἰγνατίῳ τῶν λόγων, ὁ βασιλεὺς ἀμα τῇ συγκλήτῳ δέσας, μὴ τῆς καλί-ζως εἰς πλέον ἐκτεινομένης, διασεισθεῖη μὲν τὰ Ἑλλήνων καὶ πρὸς ἀπίστην ἢ καὶ μυκτηρισμὸν ἀποβλέψειεν, ἀνήση δὲ τὰ τῆς εὐσεβείας καὶ τὸ ἐπισκοτοῦν αὐτῇ τῆς πλάνης νέφος ἐξαιρεθείη, τούτον μὲν ὑπὸ δεσμοῖς καὶ φρουρᾷ καθίστησι τῆ ἀσφαλεστάτῃ. Αὐτὸς δὲ παρ' ὄλην νύκτα διασκεψάμενος, πῶς ἂν αὐτὸν ἀξίως ἀμύναίτο καὶ τίνι τρόπῳ τῆς παροῆσης ὑπεξαγάγοι ζωῆς, θηρίοις ἔγνω παραδοῦναί βορᾶν καὶ ὑπ' ἐκείνων διασπαρᾶχθέντα τὴν ἄγιον ἀπολέσθαι. Οὗτος γὰρ βαρύτερος θανάτου τρόπος διεσκέφη τῷ βασιλεῖ. Ἐωθεν οὖν περὶ τούτου καὶ τῇ συγκλήτῳ κοινωσαμένου τὴν μὲν γνώμην καὶ αὐτοὶ ἐπήρουν, πλὴν οὐκ ἐν Ἀντιοχείᾳ συνεβούλευσεν δεῖν γενέσθαι τὴν ἐκδοσιν, ἵνα μὴ ποθεινὸν, φησὶ, οὕτω καὶ μᾶλλον ἐπίδοσον παρὰ τοῖς οἰκείοις πολιταῖς τὸν Ἰγνατίον ἐργασώμεθα, μαρτυρικῶ ὄμην τέλει τὴν ζωὴν καταλύοντα. Ὡστε προσήμην, ἔρπον, εἰς Σώμην αὐτὸν ἐπαχθέντα δεσμῶν ἐστὶ τοῖς θηρίοις ἐκδοθῆναι. Οὕτω γὰρ τῷ μῆτι α τῆς πορείας χαλεπωτέραν ὑφέξει τὴν κόλασιν, καὶ ἔπειτα Ῥωμαίοις ἀγνοοῦμενος ὅστις εἶη, καθέπερ εἰς τῶν κακούργων, ἀναιρεθῆναι δοῖται, καὶ οὐδὲ βραχίαι τὸ μετὰ ταῦτα μνήμης παρ' ἐκείνοις ἀξιοθήσεται. Τοῦτου τοιγαροῦν ἀρέσαν καὶ τῆς κατ' αὐτοῦ φήφου παπαυτικᾶ ἐξενηχθείσης, παρίσθησιν ἀπὸ τῆς φυλακῆς αὐτὸν καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς, τελευταίον αὐτῷ τάσθην τὴν πετραν προσάγων. Καὶ πρῶτα μὲν πολλὸς ἐν ταῖς τῶν ἀγίων ἐπαγγελίαις τὸν ἀλλήτῳ ὑποσαίνων καὶ καταψῶν· ἔπειτα δὲ καὶ κλείων πάλιν ταῖς ἀπειλαῖς δεδιττόμενος. Ὡς δὲ μῆτις πρὸς τὰς ὑποσχέσεις ἐνδιδόντα εἶδε, μῆτις πρὸς τὰς ὑπαπτήσσοντα, παντάπασιν τὴν μεταβολὴν ἀπογνοῦς, εἰ ἔργον τὰ ἐψηφισμένα ἐξῆγε καὶ βαρύτερα τῶν προτέρων αὐτῷ δεσμὰ περιθῆναι καλεῖστος, τῆρμα στρατιωτικῶ παραδίδωσι, καὶ εἰς Ῥώμην ἐκπέπει ἐντειλάμενος, ἠνίλο τοῖς πολιταῖς ἡμέρα πενηγύρεως ἐπιστή, θηρίοις αὐτὸν εἰς τέρψιν τοῦ θεῆτρου κοινὴν ἐκδοθῆναι, ὥστε κατὰ τὸν θεῆτον Πύλον καὶ αὐτὸν θέατρον γενέσθαι τῷ κόσμῳ, καὶ ἀνθρώποις.

Η'. Ὁ μάρτυς τῶν τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν ἐκείνην λαβὼν, καὶ τῷ θεῷ μεγάλη βοή τὰ εἰσὶ εὐχαριστήσας μεθ' ἡδονῆς ὄσης καὶ φαιδρότητος τῆ δεσμὰ περιτίθεται. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐξῆι κτι

Περσῶν μετὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ στρατιᾶς. Ὁ Θεοφόρος δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ πρότερον ἐπευξάμενος καὶ τὴν πόλιν ἐν ὄντι παραθέμενος τῷ Θεῷ, δέσμιος ἠκολούθει τοῖς στρατιώταις. Εἶτ' οὕτως τὴν Σελεύκειαν οὐ διαμέλλων, οὐκ ἀθυμῶν, οὐ πάσχειν τι σκυθρωπὸν ὄλωσ ὑποφαινόμενος, ἀλλὰ ποσὶν εὐπροθύμοις καταλαβὼν, εἰς πλοῖόν τε ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐμβάλλεται, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς Σμύρναν καταβαίνει. Ἐνταῦθα Πολύκαρπον ἀσπάζεται, τὸν θεὸν ἀποστόλον, ὃν προσεσάναί τῆς κατὰ Σμύρναν Ἐκκλησίας συμφοιτητὴν Ἰγνατίῳ γεγῶμενον ἀνωτέρω φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε. Τοῦτον οὖν ἀσπάζεται, σκυμνόμενος ἐπὶ τοῖς δεσμοῖς καὶ χαίρων. Τί γὰρ εἶχεν αὐτὸν πλέον σεμνῶναι ἢ τὸ ὑπὲρ οὕτως ἀγαπήσαντος Δεσπότης πάσχιον καθορᾶσθαι; Εἶτα καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις, πρεσβυτέροις τε καὶ διακόχοις, τοὺς προσήκοντας ἀσπασμούς ἀποδοὺς, ἐπεὶ πολλοὶ συνέθεον ἀπὸ τῶν τῆς Ἀσίας Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν πόλεων, καὶ ὄψιν ἐκείνην ἰδεῖν καὶ καλοῦ νόματος ἀπολαῦσαι βέροντος τῆς ἐκείνου γλώττης, αὐτὸς τὰ προσήκοντα παραινῶν εὐχεσθαὶ ὑπὲρ αὐτοῦ πάντα ἤξιον, ὥστε διὰ τῶν θηρίων θάττον ἀναλύσασθαι πρὸς τὸν ποθοῦμενον, καὶ τῷ ἐκείνου θεοῦ προσώπῳ ἐμφανισθῆναι. Ὅρων δὲ καὶ λίαν αὐτοὺς περιπεσῶς ἔχοντας καὶ οἶονετ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐκαρμαμένους, καὶ ζημίαν οὐ φορητὴν ἡγουμένους τὸν χωρισμὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν θάνατον, δεισας τε καὶ παρὰ τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ πιστῶν, μὴ καὶ αὐτοὶ παραπλήσιως διατεθέντες οὐκ ἀνέξονται ἰδεῖν αὐτὸν ἐκιδόμενον τοῖς θηρίοις, ἀλλὰ χεῖρας ἀντιπάλους τοῖς ἐπιτετραμμένοις τὴν ἐκδοσὶν ἐμβάλλωσιν καὶ τὴν διανοίγεισαν αὐτῷ τῷ μαρτυροῦ κλείωσι θύραν, ἔγνω πρὸς αὐτοὺς ἐπιστεῖλαι, ὥστε καὶ τούτους περὶ αὐτοῦ εὐχεσθαὶ, μὴ ἐμποκισθῆναι τὸν δρόμον αὐτῷ τῆς ἀθλήσεως, ἀλλὰ διὰ τῶν θηρίων, ὥσπερ εἴρηται, θάττον πρὸς τὸν ἐρωμένον ἀναλύσασθαι Δεσπότην. Ἄξιον δὲ καὶ αὐτῆς ἐκείνης ἐπιμνησθῆναι ἐπιστολῆς.

Θ'. « Ἰγνατίος ὁ καὶ Θεοφόρος, ἐπίσκοπος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, τῇ ἡλεσιμένην ἐν μεγαλειότητι Πατρὸς ὑψίστου καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μόνου Υἱοῦ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ ἡγαπημένη καὶ πεφωτισμένη ἐν θελήματι τοῦ θελήσαντος τὰ πάντα, ἃ ἐστὶ κατὰ ἀγάπην Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἣ καὶ προκάθηται ἐντόπου χωρίου Ῥωμαίων, ἣν καὶ ἀσπάζομαι ἐν δνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα καὶ πνεῦμα ἡνωμένον πάσῃ ἐντολῇ αὐτοῦ πεπληρωμένην χάριτος Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Θεῷ χαίρειν. Ἐπεὶ εὐξάμενος Θεῷ ἐπέτυχον ἰδεῖν ὑμῶν τὰ ἀξιόθεατα πρόσωπα, δεδεμένος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἔπιπλω ὑμᾶς ἀσπάζομαι, ἕως ἄπειρα θέλημα τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ ἀξιοθῆναι με, καὶ εἰς τέλος οὕτως εἶναι. Ἐμὲν γὰρ εὐχὴ εὐοικονομητός ἐστὶ, ἅνπερ τῆς χάριτος ἐπιτύχω τὸν κλῆρον μου ἀνεμποδίστως ἀπολαβεῖν. Φοβοῦμαι γὰρ τὴν ὑμῶν ἀγάπην, μὴ αὐτὴ με ἀδικήσῃ. Ἰμὲν γὰρ εὐχερὲς ἐστὶ ποιῆσαι ὃ θέλετε,

(4) Anno 109 Romam captivus mittitur. Vide Baronium tom. II.

A egreditur contra Persas cum suo exercitu : divinus autem Ignatius, cum Ecclesiae prius bene esset precatus, et gregem suum Deo commendasset cum lacrymis, vincus sequebatur milites (4). Deinde cum Seleuciam non cunctans, non fleus, non se aliquid grave omnino pati prae se ferens, sed alacribus venisset pedibus, a militibus in navem immittitur, et cum eis appellit Smyrnam. Hic salutat Polycarpum divinum apostolum, quem Smyrnensi (5) praefuisse Ecclesiae, cum Ignatii fuisset condiscipulus, superius diximus. Eum ergo salutat, glorians et magnifice sibi placens laetusque de vinculis. Quid enim ei poterat esse majori ornamento, quam aspici pati pro Domino, qui eum sic dilexerat? Deinde cum etiam reliquis episcopis et presbyteris et diaconis reddidisset eas, quas par erat, salutationes, quoniam multi concurrebant ex Ecclesiis Asiae et civitatibus ad videndum illud spectaculum, et ut pulchro fruerentur fluente quod fluebat ex illius lingua, ipse ea, quae par erat, suadens, rogabat omnes, ut pro ipso orarent, ut per feras cito resolveretur ad eum, quem desiderabat, et appareret ante illius faciem. Cum videret autem eos valde perturbatos, et quodammodo pendentes ab illius anima, et non ferendum damnum existimantes separationem ejus et mortem, de iis, qui sunt Romae, timens, ne ipsi quoque similiter affecti, non sustinerent eum videre tradi bestiis, sed manus eis afferrent, quibus mandatum erat ut eum traderent, et ei clauderent apertam januam martyrii, statuit ad eos mittere, ut ii quoque pro eo orarent, ne cursus suae exercitationis ei impediretur, sed per feras, sicut dictum est, cito resolveretur ad dilectum Dominum. Operae premium est autem illius quoque meminisse epistolae, quae sic habet ad verbum :

IX. « Ignatius, qui et Deifer, episcopus sanctae Dei, quae est Antiochiae, Ecclesiae, quae misericordiam est consecuta in majestate Patris altissimi et Jesu Christi solius ejus Filii, dilectae et illuminatae in voluntate ejus, qui voluit omnia, quae sunt secundum charitatem Jesu Christi Dei nostri, qui etiam praesidet in loco regionis Romanorum: quam saluto in nomine Jesu Christi, secundum carnem et spiritum unitam omni ejus mandato, impletam gratia Dei ad laetandum in Christo Jesu Deo. Cum Deum precatus, obtinuerim ut viderem spectabiles vestros vultus, vincus in Christo Jesu spero me vos salutaturum, si Dei fuerit voluntas, ut dignus habear, qui sic sim usque ad finem. Meum enim rite succedit votum, si gratiam fuero consecutus, ut sortem meam accipiam sine impedimento. Timeo enim vestram charitatem, ne ea me afficiat injuria. Vobis enim facile est facere,

(5) Smyrnam mense Augusto venit, ut notat Baronius.

quod vultis: mihi autem difficile est Deum assequi, A si vos mihi peperceritis. Non enim volo vos hominibus placere, sed Deo, sicut etiam placetis. Non enim ego unquam habeo aliud tempus Deum assequendi, neque vos. Si silueritis a me, ego Dei efficiar; sin vero carnem meam amaveritis, rursus ero currens. Potius autem mihi præbete, ut Deo immoler: est enim ara parata, ut effecti chorus in charitate, canatis Patri in Christo Jesu, quod episcopum Syriæ dignatus sit Dominus, ut inveniretur in Occidente, eum accersens ab Oriente. Pulchrum est a mundo occidere ad Deum, ut ad ipsum exoriamur. Nulli unquam invidistis; alios docuistis.

X. Ego autem volo illa quoque esse firma ac stabilia, quæ docentes præcipitis. Solum rogate, ut B dentur mihi vires a Domino, ut non solum dicar Christianus, sed etiam inveniar et dici possim, et tunc videbor esse fidelis, quando mundo non apparebo. Nihil enim quod apparet est æternum. Quæ enim cernuntur, sunt ad tempus: quæ autem non videntur, æterna. Ego scribo Ecclesiis, et mando omnibus, quod ego lubens pro Christo morior, si vos non prohibueritis. Rogo vos, ne sit intemptiva vestra in me benevolentia: sinite me devorari a feris, per quas licet Deum consequi. Sum Dei frumentum, et molor per dentes ferarum, ut Christi inveniar mundus panis. Feris potius blandimini, ut fiant mihi sepulcrum, et nihil relinquunt mei corporis, ne sepitus fiam gravis. Tunc ero verus Christi discipulus, quando nec corpus quidem meum adhuc videbit mundus. Pro me Christo supplicite, ut per hæc instrumenta munda inveniar hostia. Non sicut Petrus et Paulus vobis præcipio. Illi Apostoli, ego condemnatus: illi liberi, ego autem servus usque in hodiernum diem: sed si volueritis, ego liberatus Jesu Christi, et exurgam in ipso liber.

XI. Nunc disco victus nihil mundanum cupere aut inane, a Syria usque ad Romam ipsam pugnant cum bestiis, terra et mari, noctu et die victus decem leopardis, qui sunt cohors militaris: qui etiam si beneficio afficiantur, fiunt deteriores. In eorum vero injuriis magis disco. Utinam fruatur bestiis mihi paratis, et opto, ut eæ mihi paratæ inveniantur: quibus etiam blandiar, ut me protinus devorent, non sicut quosdam timore affectæ non tetigerunt. Quod si eæ etiam invitæ noluerint, at ego vi adigam. Ignoscite mihi, scio quid mea intersit. Nunc incipio esse discipulus, ut Jesum Christum assequar. Ignis et crux, bestiarum irruptiones, dissectiones, divisiones, amputatio membrorum, tritura totius corporis, et diaboli tormenta super me veniant, dummodo Jesum Christum assequar. Nihil mihi proderunt mundi jucunditates, neque regna hujus sæculi. Melius est mihi mori in Christo Jesu, quam regnum obtinere usque ad fines terræ. Quid enim prodest homini, si totum

ἔμοι δὲ δύσκολόν ἐστι τοῦ Θεοῦ ἐπιτυχεῖν, ἂν κερ-
ύμεις φείσησθέ μου. Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀνθρώπων
ἀρεσκῆσαι, ἀλλὰ Θεῷ ἀρέσαι, ὡσπερ δὴ καὶ ἀρέσκετε·
οὐ γὰρ ἐγὼ ἄλλον ἔξω καιρὸν ποτε Θεοῦ ἐπιτυχεῖν,
οὐτε ὑμεῖς. Ἐὰν σιωπήσητε ἀπ' ἐμοῦ, ἐγὼ γενήσο-
μαι Θεοῦ, ἐὰν δὲ ἐρασθῆτε τῆς σαρκὸς μου, πάλιν
ἔσομαι τρέχων. Πλέον δέ μοι παράσχεσθε σπονδῶν
σθῆναι Θεῷ, ὡς ἐστὶ θυσιαστήριον ἑτοιμὸν ἐστίν, ἵνα
ἐν ἀγάπῃ χορὸς γενόμενοι ἕσσητε τῷ Πατρὶ ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὸν ἐπίσκοπον Συρίας ὁ Θεὸς κατα-
ξήλωσεν ἐρεθῆναι εἰς δόσιν ἀπὸ ἀνατολῆς τοῦτον
μεταπεμφάμενος. Καλὸν τὸ δύναι ἀπὸ κόσμου πρὸς
Θεὸν, ἵνα εἰς αὐτὸν ἀνατελωμεν. Οὐδέποτε ἐβλαπήναι
οὐδενί, ἄλλους ἐδιδάξατε.

I'. Ἐγὼ δὲ θέλω, ἵνα κάκεινα βίβλια ἦ, ἃ μαθη-
τεύοντες τέλλεσθε. Μόνοι μοι δύναμις αἰτήσασθε
δοθῆναι παρὰ Θεοῦ, ἵνα μὴ μόνον λέγωμαι Χριστιανός,
ἀλλὰ καὶ εὐρεθῶ καὶ λέγεσθαι δύναμαι. Καὶ
τότε πιστὸς εἶναι ὀφθῆσομαι, ὅτε κόσμῳ μὴ φάνω-
μαι· οὐδὲν γὰρ φαινόμενον αἰώνιον, ἐπεὶ καὶ τὰ
βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.
Ἐγὼ γράφω ταῖς Ἐκκλησίαις καὶ ἐντέλλομαι πᾶ-
σιν, ὅτι ἐγὼ ἐκὼν ὑπὲρ Θεοῦ ἀποθνήσκω, ἵνα κερ-
ύμεις μὴ κωλύσητε· παρακαλῶ ὑμᾶς, μὴ εἶνα
ἄκαιρος γένοισθέ μου· ἔφετέ με θηρίων εἶναι βραβῆ,
δι' ὧν ἔνεστι Θεοῦ ἐπιτυχεῖν. Σίτος εἶμι Θεοῦ, καὶ
δι' ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα καθαρὸς ἔσται
εὐρεθῶ τοῦ Χριστοῦ· μάλλον δὲ κολακεύεται τὰ
θηρία, ἵνα μοι τάφος γίνωνται καὶ μηδὲν καταλί-
πωσι τοῦ σώματός μου, ἵνα μὴ κοιμηθῆις βραβῆ
C γένωμαι. Τότε ἔσομαι μαθητὴς ἀληθῆς τοῦ Χριστοῦ,
ὅτε οὐδὲ τὸ σῶμά μου ἐστὶ ὁ κόσμος ὄψεται. Λιπε-
ύσατε τῷ Χριστῷ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα διὰ τῶν ἁγίων
τούτων θυσία καθαρὰ εὐρεθῶ. Οὐχ ὡς Πέτρος καὶ
Παῦλος διατάσσομαι· ἐκεῖνοι ἀπόστολοι, ἐγὼ κατὰ-
κριτος· ἐκεῖνοι ἐλεύθεροι, ἐγὼ δὲ μέχρι νῦν δοῦλος.
Ἄλλ' ἐὰν θελήσητε, ἀπαλεύθερος Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ
ἀναστήσομαι ἐν αὐτῷ ἐλεύθερος.

II'. Νῦν μανθάνω δεδομένος, μηδὲν ἐπιθυμῶ
κοσμικὸν ἢ μάταιον, ἀπὸ Συρίας μέχρι τῆς Ῥώμης
αὐτῆς θηριομαχῶν, ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης, νυκτὶ
καὶ ἡμέρας δεδομένος δέκα λεοπάρδοις, ὅ ἐστι
στρατιωτικὸν τάγμα, οἱ καὶ εὐεργετούμενοι χεῖρας
γίνονται. Ἐν δὲ τοῖς ἀδικήμασιν αὐτῶν μάλλον μα-
θητεύομαι· ὀνκίμην τῶν θηρίων τῶν ἐμοὶ ἐτοιμα-
D σμένων καὶ εὐχομαι ἑτοιμα μοι εὐρεθῆναι· ἃ καὶ
κολακεύσω, συντόμως με καταφαγεῖν, οὐχ ὡσπερ
τινῶν δειλαινόμενα οὐχ ἤψαντο· καὶ αὐτὰ δὲ ἔπονται
μὴ θελήσειεν, ἐγὼ δὲ παραδίδομαι. Συγγνώμη
ἔχετε μοι· τί μοι συμφέρει, ἐγὼ γινώσκω. Νῦν ἔ-
χομαι μαθητὴς εἶναι, ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω.
Πῦρ καὶ σταυρὸς, θηρίων τε συστάσεις, ἀνατομῆ,
διαιρέσεις, σκορπισμοὶ ὀστέων, συγκοπὴ μελῶν,
ἀλγημοὶ ὄλον τοῦ σώματος, ἢ κολάσεις τοῦ διαβόλου
ἐπ' ἐμὲ ἐρχέσθωσαν, μόνον ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπι-
τύχω. Οὐδὲν με ὠφελήσει τὰ τοῦ κόσμου τριπλά
οὐδὲ αἰ βασιλεῖται τοῦ αἰῶνος τούτου. Καλὸν μοι ἐπι-
θυνεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἢ βασιλεύειν τῶν παρῶν.

Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν κερδίσῃ ἅ
 ὄλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ,
 ζητῶ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντα.

ἰύγγνωτέ μοι, ἀδελφοί, μὴ ἐμποδίσθητέ μοι
 ἰδὲ θελήσῃτέ με ἀποθάνειν· ἄφετέ με καθα-
 λαβεῖν· ἐκεῖ γὰρ παραγενόμενος ἄνθρωπος
 μοι. Ἐπιτρέψατέ μοι μιμητὴν εἶναι τοῦ
 οὔ Χριστοῦ· εἴ τις αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ ἔχει,
 ὃ θέλω καὶ συμπαθησάτω μοι, εἰδώς τὰ
 εἰ με. Ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου διαρπά-
 οὔλεται, καὶ τὴν εἰς Θεόν μου γνώμην δια-

Μῆθδεις οὖν τῶν παράντων βοηθεῖτω αὐτῷ·
 κοὶ γένεσθε, τοῦτ' ἔστι τοῦ Θεοῦ. Μὴ λαλεῖτε
 Χριστὸν, κόσμου δὲ ἐπιθυμεῖτε· βασικανία
 ἰὴ κακοικεῖτω· μὴδ' ἂν ἐγὼ πρῶτον παρα-
 ἴξ, πείσθητέ μοι· τούτοις δὲ μᾶλλον πεί-
 ὁ ἐπὶ γράφω ὑμῖν· ἐξ ὧν γὰρ γράφω ὑμῖν, B
 ἀποθάνειν. Ὁ ἐμὸς ἔρωσ ἐσταύρωται καὶ
 ἐν ἐμοὶ πῦρ φιλοῦσιν, ὕδωρ δὲ μᾶλλον ζῶν
 ἔν ἐν ἐμοί, ἔσωθὲν μοι λέγων· Δεῦρο πρὸς
 ρα. Οὐχ ἤδομαι τροφῇ φθορᾶς οὐδὲ ἡδονατὸς
 βίου τούτου, ἄρτον Θεοῦ θέλω, ἄρτον οὐρά-
 ῶν ζωῆς, ὃ ἔστι σὰρξ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
 Θεοῦ, τοῦ γενομένου ἐν ὑστερίῳ ἐκ σπερ-
 κυτῆ καὶ Ἀβραάμ, καὶ πόμα Θεοῦ θέλω τὸ
 οὔ, ὃ ἔστιν ἀγάπη ἀφθοροτος καὶ ἀέαντος
 εἰ ἐτι θέλω κατὰ ἀνθρώπους ζῆν· τούτου δὲ
 ἰν ὑμεῖ θελήσητε. Θελήσατε οὖν, ἵνα καὶ
 ἰληθῆτε· δι' ὀλίγων γραμμάτων αἰτουῦμαι
 τεύσατέ μοι. Ἰησοῦς δὲ Χριστὸς ὑμῖν ταῦτα
 ἰ τὸ ἀψεοδὲς στόμα, δι' ἀληθῆ λέγω. Αἰτή-
 ἰ ἐμοῦ, ἵνα ἐπιτυχῶ. Οὐ κατὰ σάρκα ὑμῖν C
 ἰλλὰ κατὰ γνώμην Θεοῦ.

Εὰν πάθω, μνημονεύετε ἐν τῇ προσευχῇ
 ἰ ἐν Συρίᾳ Ἐκκλησίας, ἧτις ἀντὶ ἐμοῦ ποι-
 θεῖν κέχρηται· μόνος αὐτὴν Ἰησοῦς Χριστὸς
 ρει καὶ ἡ ὑμῶν ἀγάπη. Ἀσπαζεται ὑμᾶς
 πνεῦμα καὶ ἡ ἀγάπη τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν
 ἰ με εἰς ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐχ ὡς παρ-
 και γὰρ μὴ προσήκουσαί μοι τῇ ὁδῷ τῇ
 ρκα κατὰ πόλιν με προσῆγον· γράφω δὲ
 τα ἀπὸ Συμύνης δι' Ἐφεσίων ἡν ἀξιομα-
 . Ἐστι δὲ οὖν ἄλλοις πολλοῖς ἅμα ἐμοί
 :ος, τὸ ποθητὸν ὄνομα τῶν συνελθόντων μοι
 :ος εἰς δόξαν Θεοῦ. Ἐγραψα ὑμῖν ταῦτα τῇ
 :α Καλανδῶν Σεπτεμβρίου. Ἐρῶσθε εἰς D
 απητοὶ ἐν ὑπομονῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῆς ἐπιστολῆς. Αὐτὸς
 χὺ ἀπὸ Συμύνης, ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν ἠνα-
 ἰ προσσχῶν τῇ Τρωάδι καὶ Νεαπόλει παρῆει
 τπων καὶ Μακεδονίας περὶ, τὰς παρὰ τὴν
 κλησιας ἐπισκοπῶν καὶ διδασκῶν ἐν αὐταῖς,
 ὦν, διαλεγόμενος τοὺς ἀσπρασιότους τῶν
 ἀσφαλιζόμενος καὶ πάντας ἐγρηγορῆσαι καὶ
 κρασκειάζων, Φθάσας δὲ τὴν ἐν Ἐπιδάμῳ
 καὶ τὸ Ἀδριατικὸν τε καὶ Τυρρηνικὸν πέ-
 απλεύσας, εἰς τὰς, ἐν τῇ Ρώμῃ Ποτιόλου

mundum lucretur, et suæ animæ patiatu detri-
 mentum ? Illam quæro, qui pro nobis est mor-
 tuus.

XII. Ignoscite mihi, fratres: ne sitis mihi impe-
 dimento, quominus vivam, neque me velitis mori.
 Sinite me puram lucem accipere. Cum illuc enim
 venero, ero homo Dei. Permittite mihi, ut sim imi-
 tator passionis Christi. Si quis ipsum in seipso
 habet, intelligat quod volo : et mihi moveatur
 commiseratione, cum sciat quæ me constringant.
 Princeps hujus sæculi me vult diripere, et corrup-
 perè meam in Deum sententiam. Nemo ergo ex iis
 qui adsunt, ei opem ferat. Estote mei potius, hoc
 est, Dei. Ne loquamini Christum Jesum, mundum
 vero desideretis. Ne habitet inter vos invidia. Nec
 si ego quidem præsens vos rogem, parete mihi :
 iis autem parete potius, quæ ego ad vos scribo. Ex
 iis enim quæ scribo ad vos, mori cupio. Meus amor
 est cruci affixus, et non est in me ignis amans
 mundanæ materiæ : aqua autem potius viva et
 in me loquens, quæ intus mihi dicit : Veni ad
 Patrem. Non delector nutrimento, corruptionis,
 neque voluptatibus hujus vitæ. Panem Dei volo,
 panem cœlestem, panem vitæ, qui est caro Jesu
 Christi filii Dei, qui postea natus est ex semine
 David et Abraham : et potum Dei volo ejus sangui-
 nem, qui est charitas incorrupta, et vita perennis.
 Non amplius volo vivere sicut homines, hoc autem
 erit, si vos volueritis. Velitis ergo, ut vos quoque
 Deus velit. Brevibus litteris peto a vobis : mihi
 credite. Jesus vero Christus vobis aperiet, qui
 est os non mendax, quod vera dico petendo ut
 consequar. Non secundum carnem ad vos scribo,
 sed secundum Dei sententiam.

XIII. Si passus fuero, mementote in oratione
 vestra Ecclesiæ Syriæ, quæ pro me pastore Deo
 vivitur. Solus ipsam Jesus Christus visitabit, ejus-
 que curam geret et vestra charitas. Salutatur vos
 meus spiritus, et charitas Ecclesiarum, quæ me sus-
 ceperunt in nomine Jesu Christi, non tanquam
 transeuntem. Etenim quæ ad me non attinebant in
 via, quæ est secundum carnem, me deduxerunt in
 civitatem. Scribo autem hæc ad vos e Smyrna per
 Ephesios, qui digni sunt qui beati judicentur. Est
 vero mecum cum multis aliis Crocus quoque, no-
 men desiderabile eorum qui mecum convenerunt
 e Syria ad gloriam Dei. Hæc ad vos scripsi nono
 Kal. Septemb. Valete perpetuo, fratres, in tole-
 rantia Jesu Christi. Amen.

XIV. Sed est hæc quidem epistola. Ipse autem
 paulo post e Smyrna deductus a militibus : et cum
 appulisset Troadam et Neapolim, transiit pede per
 Philippes et Macedoniam, eas quæ sunt in via invi-
 sens Ecclesias, et in eis docens, exhortans, disse-
 rens, fratres qui erant paulo simpliciores et imbe-
 cilliores, confirmans, et efficiens ut omnes vigila-
 rent et essent sobrii. Cum vero transisset Epirum,
 et in mare transisset Adriaticum et Tyrhenum,
 appellit Puteolos. Hospitio autem exceptus simul

cum militibus ab iis, qui illic erant, fidelibus, cum eos quoque valere jussisset in Domino, venit Romam, et sistitur ante præfectum Urbis. Cum is ergo Theophorum vidisset, et litteras accepisset imperatorias, dies autem advenisset opportunus, quando erat dies festus et celebris Romanorum, ducit eum in medium theatrum, sicut jubebat improbum edictum imperatoris.

XV. Cum ergo universa civitas sederet in theatro, cum ardenti spiritu et oculis jam spectaculum amantibus, utpote quod jam fama ubique annuntiasset, Syriæ episcopum cum feris esse pugnaturum; conversus ille ad populum, cum quodam generoso et inflexibili animo, ut qui gloriaretur et sibi placeret propter eam, quæ pro Christo suscipi cernebatur, ignominiam: Viri, inquit, Romani, et præsentis hujus certaminis spectatores: non hæc mihi fiunt, ut luam pœnas alicujus maleficii, aut sceleratæ alicujus actionis, sed ut Deum assequar: cujus quidem teneor desiderio et quem cupio insatiabiliter. Sum enim ejus frumentum et molor per dentes bestiarum, ut siam ei purus panis. Hæc dixit, et dimissi leones eum statim dilacerarunt et devorarunt, a solis asperioribus illius ossibus abstinentes, ejus revera impletis votis, ut bestię essent ejus sepulcrum et nihil reliquum esset ejus corporis: utpote quod Deus pluris faceret famuli preces et amorem ferre usque ad finem, quam efficere, ut non tangeretur a leonibus, ut suo nomiui tribueret gloriam.

XVI. Postquam autem hæc evenerunt et finem acceperunt, qui Romæ erant fideles, ad quos adhuc vivens, divinus scripserat Ignatius, postquam dimissum fuerat theatrum, convenientes, cum ossa, id cupientibus manibus, sustulissent, et honorifice ac reverenter composuissent, ea deposuerunt in loco insigni extra Urbem, vicesimo mensis Decembris. Hæc postea deportata sunt in patriam martyris Antiochiam: et quæ intercedunt civitates, duplicem acceperunt benedictionem, et prius, quando Martyr vincitur ducebatur Romam ex Antiochia, et nunc, quando cum præclaris tropæis illinc referebatur, tanquam apes favum, illum circumvolantes.

XVII. Atque dicitur quidem, quod post martyricam ejus consummationem, lugentibus illius privationem iis, qui Romæ erant fideles, et nullam accipientibus doloris consolationem, et vacantibus sepulcralibus hymnis et vigiliis, ipse in somnis apparens, et eos quasi amplectens, qui scilicet se ipsos præbuerunt dignos illius consuetudine, luctum eis effecit facilem et leniorem, et doloris sedavit vehementiam. Alii rursus dixerunt, se vidisse eum sudore diffluentem, tanquam qui nuper respirasset a laboribus decertationis, et precantem salutem civitati et omnibus fidelibus.

καταφρει. Ἐπιξενωθεὶς δὲ μετὰ τῶν στρατιωτῶν τοῖς ἐκεῖσε πιστοῖς καὶ τὸν ἐν Κυρίῳ καὶ αὐτοῖς μεταδόξῃ ἀσπασμένον, τὴν Ῥώμην καταλαβάνει, καὶ τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως ἐμφανίζεται. Οὗτος τὸν Θεοφῶρον ἰδὼν καὶ τὰ βασιλεῦσά δεζόμενος γράμματα, ἡμέρας ἐπιστάσης εὐκαιροῦ, ἡνίκα δημοτελεῖς ὑπῆρχε τοῖς Ῥωμαίοις πανήγυρις, κατὰ μέτρον αὐτὸν εἰσάγει τὸ θέατρον, ὥσπερ οὖν εἶχε τὸ πονηρὸν ἐλεῖν τοῦ βασιλεῦσος ἐπίταγμα.

15'. Τῆς πόλεως οὖν πάσης τοῦ θεάτρον προσημμένης κατὰ θερμοῦ πνεύματος καὶ ὀφθαλμῶν ἤδη θείας ἐρώτων, ἅτε πανταχοῦ τῆς φήμης διαγγελλομένης τὸν τῆς Συρίας ἐπίσκοπον μέλλειν σήμερον θηριομαχεῖν, ἐπιστραφεὶς πρὸς τὸ πλῆθος ἐκείνους μετὰ γενναίου λαιῶν καὶ ἀτρέπτου φρονήματος, οἷα δὴ καὶ κωχόμενος ἐπὶ τῇ δοκοῦσῃ ταύτῃ διὰ Χριστὸν αἰσχύνῃ καὶ μεγαφρονῶν. Ἄνδρες, Ἰσραηλιταὶ, καὶ τοῦ παρόντος ἀγῶνός μοι θέαται, οὐ φάλοιο τινὸς ἕνεκα ἐμοὶ ταῦτα, οὐδὲ μονηρῶν πρόβητων ὑπέχοντι δικήν, ἀλλ' ὥστε τοῦ Θεοῦ ἐπιτυχεῖν, ὡς ἐρῶ καὶ ἀπλήστως ἐπιφραῖμι. Στῆσον γὰρ εἰμι αὐτῷ καὶ δι' ὁδόντων θηρίων ἀλήθουμαι, ἵνα καθῆρος αὐτῷ ἄρτος γίνωμαι. Ταῦτα εἶπε καὶ ἀπαθένησας εἰς λίαν διεσπασάντο τε αὐτὸν εὐδὺς καὶ κατὰ φανερὰ μόνων ἐκείνου τῶν τραχυτέρων ὁσίων ἀποσχόμενα, ἔργῳ τῆς εὐχῆς τῷ ἀνδρὶ πλήρωθεισης, ὥστε τῶν αὐτῶν τὰ θηρία γενέσθαι καὶ μηδὲν ὑπολειφθῆναι τοῦ σώματος, οἰονεὶ περὶ πλείονος τοῦ Θεοῦ θεμένου τὴν εὐχὴν καὶ τὸν ἔρωτα τοῦ θεράποντος ἀνεγχεῖν εἰς πέρας ἢ τῷ ἄφαστον αὐτὸν τοῖς λέουσιν ἀποκτεῖναι, τῷ οἰκείῳ ὀνόματι περιθεῖναι δόξαν.

16'. Ἐπεὶ καὶ ταῦτα ἐξέβη καὶ τέλος ἔλαβεν, ἡ κατὰ τὴν Ῥώμην πιστοὶ, οἷς καὶ ζῶν ἔτι ὁ Θεοφῶρος ἐπέτειλε, μετὰ τὸ διαλυθῆναι τὸ θέατρον συνελθόντες καὶ τὰ ὀστέα ποθοῦσαις χερσὶν ἀνελάμβανον καὶ σεβαστικῶς αὐτὰ περιστελλάντες, ἔξω τῆς πόλεως ἐν ἐπισήμῳ κατέθεντο τόπῳ, εἰκάδῃ τότε τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἄγοντος. Ταῦτα δὲ καὶ εἰς Ἀντιόχειαν ὑστερον, τὴν τοῦ μάρτυρος ἀνεκομισθῆσαι παρὰ τὴν καὶ διπλὴν αἰ μεταξὺ πόλεις τὴν εὐλογίαν ἐπέργησαν, πρότερόν τε ἡνίκα δέσμιος ἐξ Ἀντιόχειας εἰς μάρτυρος εἰς Ῥώμην κατήγετο. καὶ νῦν δὲ μετὰ λαμπρῶν τῶν τροπαίων ἐκείθεν ἀνεκομίσθη, καθ' ἅπερ μέλλουσι κηρὸν, τοῦτο περιπέταμενοι.

17'. Δέγεται γοῦν, ὅτι μετὰ τὴν μαρτυρικὴν τοῦ ἀνδρὸς τελείωσιν, πενθούτων τὴν ἐκείνου στήθει τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ πιστῶν καὶ οὐδὲν ἕλως τῆς οὐδὲν παραμύθιον δεχομένων, ὕμνοις τε σχολάζοντες ἐπιταφίαις καὶ παννυχίαις, αὐτὸς ὄναι ἐπιφανόμενος καὶ οἰονεὶ περιβάλλων αὐτοὺς καὶ περιπτυσσόμενος, ὅσοι δηλαδὴ καὶ ἀξιους ἐαυτοὺς πρότερον τῆς ἐκείνου κατέστησαν συνοουσίας, ὁμαλῆς αὐτοῖς καὶ μάλιστα ἐποίησε τὸ πένθος, καὶ τῆς οὐδὲν τὸ ἄριστον ἀπεσβέννυ. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἰδεῖν αὐτὸν εἶπεν ἰδρωτὶ καταρρέομενον καθ' ἅπερ ἄρτι τῶν τῆς ἀλιείσεως ἀναπεπνευκότα πόνων καὶ σωτηρίαν τῇ πύλῃ καὶ πῆσι πιστοῖς ἐπιτυχόμενον.

ὑτον μὲν δὴ τὸ τοῦ Θεοφόρου τέλος, οὗτοι A
 τοιοῦτοι οἱ πρὸς Χριστὸν αὐτοῦ περιμα-
 μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ Εἰρηναῖος, ὁ Λου-
 σκηπος, ἀνὴρ λόγου ἄξιος, διὰ πολλῆς
 οὐ Θεοφόρου ποιούμενος [add. : Καὶ γὰρ
 οὐ] ἔ τῆς κατὰ Σμύρναν Ἐκκλησίας
 τε αὐτῶ καὶ εἰς Ἰωάννου συνεφοίτα
 ιστοῦ καὶ θεολόγου, καὶ δεσμώτην ἐξ
 ἀγόμενον εἰς Ῥώμην ἠσπάσατο, καθὼς
 ἀθήκαμεν, τοιαῦτα που τῶν αὐτοῦ γρά-
 λων· Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, πειθα-
 ῖξαν ὑπομονὴν ἀσκεῖν, ἣν εἶδετε κατ'
 οὐ μόνον ἐν τοῖς μακαρίοις Ἰγνατίῳ καὶ
 Ζωσίμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς
 καὶ ἐν αὐτῶ Παύλῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῶ
 ν, ὅτι καὶ οὗτοι πάντες οὐκ εἰς κενὸν
 δὲ εἰς κενὸν ἐκδόπασαν, ἀλλ' ἐν πίστει B
 ἣ τῇ ἐν Χριστῶ Ἰησοῦ. Διὸ καὶ εἰς τὸν
 τόπον εἰσὶν ἄρτι παρὰ Κυρίου, ᾧ καὶ
 οὐ γὰρ τὸν νῦν αἰῶνά ἠγάπησαν, ἀλλὰ
 αὐτῶ ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα Χριστόν.
 Ὡς ὁ θεὸς Ἰγνατίος ἐν ταῖς ἱερατικαῖς ἐκεί-
 ῃς ἐκείτο, καὶ θηρίων γαστέρας αὐτῶ θί-
 ἐπιθυμήσας, ἀνδρῶν φιλοθεῶν μάλλον
 ἵκετ.

λεὺς δὲ Τραϊανὸς τὰ κατὰ τὸν Θεοφόρον
 τιον ὕστερον ἐκμαθὼν, ὅπως γε γενναίως
 ρυτος ἄθλον ἀνύσειε καὶ ὅπως κατὰ τὴν
 ρον θηρίων βορὰ γένοιτο, ἀκούσας δὲ
 περὶ τῶν κατὰ χώραν Χριστιανῶν, ὡς
 ἐρὰ τοὺς νόμους πράττειε, ἀνόσιόν τε C
 , ἀλλ' ἅμα ἐφ' διανιστάμενοι Χριστόν τε
 οὐ προσκυνοῦσιν ἐγκράτειαν τε πᾶσαν
 τε βρωτῶν ὁμοίως καὶ ποτῶν μεταλή-
 ρα νόμος ἀπαγορεύει, τούτων οὐδενὸς
 κῦτα ἐκαίνον ἀκούσαντα μετένοισαν τε
 ν ἤδη γεγεννημένων καὶ δόγμα τοιοῦτον
 εται, ὥστε τὸ τῶν Χριστιανῶν φύλον
 μὲν καὶ γνώριμον πανταχοῦ καθίστα-
 ῖμενοι δὲ μὴ ἀναιρεῖσθαι μὲν, πλὴν
 ἀρχὰς ἢ δημοσίων πραγμάτων ἐγχειρί-
 ῖσεις. Οὕτως οὐχ ἡ ζωὴ μόνον Ἰγνα-
 καὶ ἡ τελευτὴ πολλῶν πρόξενος ἀγαθῶν
 ὕχημα τῆς ἐν Χριστῶ πίστεως, εὐσε-
 ρας, παράκλησις πρὸς τοὺς κατὰ θεὸν
 πρὸ καιροῦ ζωῆς καταφρόνησις, ἐγκρά-
 βλαβερῶν καὶ βίου καθαρειότητος ἐπι- D
 ιτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν
 οὔ, μεθ' οὗ τῶ Πατρὶ δόξα καὶ τῶ ἀγίῳ
 Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
 αἰῶνων. Ἀμήν.

XVIII. Hic quidem fuit exitus Theophori : hæc
 sunt certamina : hi sunt conspicui ejus amores
 in Christum. Et fert testimonium Irenæus Lug-
 dunensis episcopus, vir magni faciendus, qui
 Theophori crebro meminit. Quin etiam Polycar-
 pus, qui Smyrnensi præerat Ecclesiæ, qui cum
 eo ventitabat ad Joannem evangelistam et theo-
 logum ; et cum captivus Romam duceretur An-
 tiochia, eum, sicut diximus, salutavit, hæc ali-
 cubi scribens in suis epistolis : Rogo vos, fratres,
 ut obediat, et omnem exercitatis tolerantiam,
 quam vidistis oculis, non solum in BB. Ignatio,
 Rufo et Zosimo, sed etiam in multis aliis ex vobis,
 et in ipso Paulo, et iis qui cum ipso crediderunt :
 quod il omnes non in vanum concurrerunt, neque
 in vanum laboraverunt, sed in fide et justitia,
 quæ est in Christo Jesu. Quamobrem sunt etiam
 in loco, qui eis debetur a Domino, cum quo passi
 sunt. Non enim præsens sæculum dilexerunt, sed
 Christum, qui pro nobis mortuus est et resurrexit.
 Sic ergo situs erat divinus Ignatius in sacris
 illorum animis : et cum desiderasset bestiarum
 ventres sibi sepulcrum efficere, in piorum viro-
 rum magis habitat animis.

XIX. Imperator autem Trajanus cum de Theo-
 phoro hoc Ignatio postea didicisset, et quam for-
 titer peregisset hoc certamen martyrii, et quod,
 ut ipse tulerat sententiam, a bestiis fuisset devo-
 ratus, et multa etiam audivisset de Christianis,
 qui erant in regione, quod scilicet nihil præter
 leges facerent, neque rem ullam agerent impiam ;
 sed diluculo surgentes, et Christum adorarent
 tanquam Dei Filium, et omnem exercerent ab-
 stinentiam in cibo et in potu sumendo, et nihil
 tangerent ex iis quæ lex prohibet ; cum ille, in-
 quam, hæc audivisset, et ductus est poenitentia
 eorum, quæ facta fuerant, et dicitur tale decre-
 tum proposuisse, ut gens quidem Christianorum
 exquiretetur et omnibus esset cognita ; inventi
 autem non interficerentur ; sed neque magistra-
 tus gererent, neque susciperent ullam reipublicæ
 administrationem. Sic non vita solum Ignatii, sed
 jam mors etiam fuit multorum bonorum concilia-
 trix, gloriatio fidei, quæ est in Christo, augmen-
 tum pietatis, adhortatio ad eos qui sunt ex Deo
 labores, et contemptio ejus vitæ, quæ est ad
 tempus, et continentia ab iis quæ sunt noxia, et
 studium vitæ puritatis : gratia et benignitate Do-
 mini nostri Jesu Christi, cum quo Patri gloria et
 sancto et vivifico Spiritui nunc et semper et in
 sæcula sæculorum. Amen.

DE SANCTO CORNELIO CENTURIONE

EPISC. CÆSAREÆ ET SCEPSI.

(Sæculo 1, Februarii die 2. — *Acta Sanctorum Bolland.* Februar. tom. I, p. 279.)

§ I. S. Cornelii patria.

1. Cæsarea urbs Palestinæ, olim Stratonis turris, teste Plinio lib. v, cap. 13, ab Herode « ad honorem Octaviani principis exædificata, » ut habet Ammianus Marcellinus lib. xiv, unde et appellationem sortita : post « Colonia Flavia, a Vespasiano imp. deducta, » ait Plinius. Retinuit tamen Cæsareæ ad posterum nomen : Ptolomæo tab. 4 Astæ, Καίσαρεια Στρατόνωνος, Cæsarea Stratonis Stratonis dicta. Est ea nobilitata plurimorum martyrum tropæis, antistitum eruditione, ac præsertim primum isthic gentibus patefacto immediato in Ecclesiam ingressu, Cornelio centurione per apostolorum principum baptismate initiato.

2. Erat sicut scribit S. Lucas Act. x, « centurio cohortis quæ dicitur Italica. » Quibus ex verbis colligit Baronius t. I Annal., an. Christi 41, n. 2, eum genere Romanum fuisse, milites Italos ; et quidem ex legione sexta, *Ferrera*, vel *Ferrata* dicta : nam στρατόπεδον τὸ Σιδηροῦν, legionem Ferream in Judæa collocatam inde a temporibus Augusti, scribit Dio Cassius lib. lv. Tacitus plura ab ea gesta in Syria Armeniaque (sed post Cornelii conversionem) narrat. Chronicum Hispaniense, quod Flavio Dextro ascribit auctores moderni, ad annum Christi 40 Cornelium *Italicensem* facit. Italica nempe oriundum, Bæticæ urbe, unde et post Trajanus atque Adrianus Imps., cujus urbis ruinas ad Bætium flumen, leuca una ab Hispali, etiamnum spectari, ac *Hispalim antiquam* dici, scribit Ludovicus Nonius *Hispaniæ* cap. 17. Multis argumentis Cornelium Italicæ vindicare nititur Franciscus Bivarius in suis ad illud Chronicon Commentariis, ad an. Chr. 34, Comm. 3. Sextam enim legionem, Judææ impositam ad præsidium, Italicam fuisse ; Sextam appellatam, quod apud Livium uspiam, provinciarum Sexta dicatur Hispania ulterior, ubi urbs Italica : quasi vero legio tertia Gallica, tertia Cyrenaica, quarta Scythica, quinta Macedonica, nuncupatæ sint, quia Gallia ac Cyrene tertia provincia fuerint, Scythia quarta, quinta Macedonia. Quam deinde illud ridicule ab eo scriptum ! Micuisse vero mirum in modum Italicam inter cæteras Romanas legiones multis testatur Dio lib. v *Hist. Roman.*, qui etiam auctor est, ab Augusto Cæsare eam id Judæam deductam. » Voluit Dionis lv librum citare, nam 34 priores libri ejus non

A exstant. At lib. lv ista habet : « Sextæ duæ (legiones), una in inferiori Britannia, Victrix ; altera in Judæa Ferreæ vocabulo insignis. » Et quibusdam interjectis, « Nero legionem primam, Italicam nuncupatam, instituit, in inferiore Mysia hyemantem. . . . Trajanus secundam Ægyptiam, tricesimam Germanicam ; quibus a suo nomine imposuit M. Antoninus : item secundam in Norico, tertiam in Rhætia, quæ etiam Italicæ vocantur. » An hic mirum in modum legionem Italicam inter cæteras micuisse Dio testatur ? An in Judæam deductam ab Augusto quæ instituta nondum erat ? At si Italica erat, quæ Judæam tabatur legio, quid necesse erat peculiarem unam illius cohortem Italicam appellari ? Verum Bivarius cohortem ac legionem confundit ; scribit enim : « In Judæa una eademque erat cohors militum Romanorum. . . . sola enim cohors sexta, quæ est Italica, et Ferrata, in Palæstina, Diocæ teste, degebat. » Dionis jam verba protulimus. An tam honorificum censet Bivarius, Christo truculentas manus intulisse, id quoque decus suis gentilibus assertum velit ? An quando *Matth. xvii*, congregata est « universa cohors, » etiam acciti sunt Cæsarea omnes Cornelii milites, si unica erat in Judæa cohors ? Non inficiamur tamen sextam aliquam legionem legi, versatam in Hispania, sed ab hac Ferrata diversam.

3. Validius est aliquanto, quod ex S. Hieronymo Bivarius affert argumentum. Hic *epist. 28 ad Luciniam Bæticum*, inter alia scribit : « Verum nunc in te sermo Dominicus impletus est ¹ : *Multi ab Oriente et Occidente venient, et recumbent in sinu Abraham.* Cornelius, centurio cohortis Italicæ, jam tunc Lucinii mei præfigurabat fidem. Apostolus Paulus scribens ad Romanos, *Cum inquit, in Hispaniam proficisci cæpero, spero quod præteriens videam vos, et a vobis deducar illuc* ². Tantis fructibus approbavit, quid de illa provincia quæreret. » Cur enim vero scribens ad hominem Hispanum Hieronymus, referensque Pauli Hispaniæ adoundæ desiderium, Cornelii meminit, nisi quod in eo Hispanicæ gentis veluti consecratæ primitiæ sunt ? Quia tamen responderi potest, in Cornelio apertam gentibus, etiam remotis, ut erant Hispani, fidei januam esse, eoquo illius ab Hieronymo ad Hispanum scribente relatam conversionem ; nos (ut cum Roderico Caro,

¹ Matth. viii, 11. ² Rom. xv, 24.

Id locum jam citatum Dextri, loquamur) A præjudicium afferre nolumus : » deque patria illud solum pronuntiamus, « Non Nam quæ Joannes Tamaius de Salazar in Hispan. congeffit argumenta, eadem fere Sivarrii Si S. Lucas cohortem Italicensem illi dubium hæreret, quin ex Italica urbe esset : sed *Italicam* vocat. Addit idem esse in Hispania nobilem domum *del Ca-* » ab hoc sancto centurione esse ortam

§ II. S. Cornelii episcopus.

inque ergo ortus patria, certe cœli civis, ævuli centurione miles Christi, imo novæ B ionis primipilus est factus. Nam episcopæ ordinatum testantur Martyrologia. us hoc die : « Apud Cæsarem beatissimi centurionis, quem B. Petrus baptizavit. Hic nam urbem episcopali honore sublimatus. » Eadem habet Beda vulgatus, Ado, mss. et recentiores verbis nonnihil mutatis, Romanum, ab ipso S. Petro episcopum im indicat. Notkerus prolixum ejus eloquidit : « Qui Cornelius, relicta militia, nam urbem episcopi honore sublimatus Petrus de Natalib. lib. III, cap. 73, narconversione, subdit : « Deinde Cornelius, renuntians, discipulus apostolorum efficitur episcopus Cæsareæ ordinatur. Qui em urbem officio prædicationis fideliter C netitate conspicuus ad Christum migrat » sepultus quievit iv Nonas Februarii. » refelli potest quod lib. x Recognitionum narratur, Simone Mago Antiochiæ S. Pentem criminante, atque Ecclesiam consupervenisse Cornelium centurionem, Cæsare ad præsidem Cæsareæ, publici atia ; » et quæ agerentur edoctum, spargi curasse, quia Cæsar in urbe Roma et per maleficos inquiri jusserit ac perimi, se, agum caperet, veniss, et ob hoc missum Qui dolus feliciter evenerit, ac Simonem nterritum inde fugarit. An tamen contitizatus est Cornelius, nuntium militiæ an idoneam ejus rei opportunitatem ex n obscuro est Ejusdem Clementis apo Constitut. lib. VII, cap. 47 habetur, « Za- i antea fuerat publicanus, primum epsis- sareæ Palæstinæ fuisse huic successisse », et huic rursus tertium episcopum Theo- Verum, ut alibi diximus, quæ eo capite ; haud satis veritate videntur nixa, ut a scripta credantur ; nisi ab aliquo inter- amur. Ac S. Theophilus quidem Cæsareen- bus sub Severo principe floruit, ut v Mar- s ex libro S. Hieronymi *De illust. Eccles.* neque Cornelio successisse, nisi longo ex TROL. GR. CXIV.

intervallo, potuerit, neque ab S. Clemente, qui in Trajani anno mortuus est, ejus fieri mentio.

6. Acta S. Cornelii (quæ ex vetustioribus monu- mentis descripsit Symeonem Metaphrasten fatetur Baronius; nos ab Aloysio Lipomano, dein a Surio, edita, cum ms. Græco bibliothecæ Christianissimi regis collata hic damus), ea, inquam, Acta episcopa- tus Cæsareensis non meminerunt. Solum Petro ali- quandiu adhæsisse comitem peregrinationis refe- runt, ab eoque ad Scæpsæorum civitatem missum, ac multa perpessum incommoda, multis clarum mi- raculis, Demetrio principi ac populo fere universo fidei suscipiendæ auctorem exstitisse. In ea vero oratione, qua S. Petri certamina, labores, peregrina- tiones complexus idem est Metaphrastes, « seu quis alius auctor apud Lipomanum et Surium xxix Jun- nii, dicitur Petrus postquam e carcere, in quem illum Herodes conjecerat, eductus ab angelo est, « venisse Cæsaream Stratonis, » ubi antea Corne- lium baptizarat, « et ex iis, qui ipsum sequebantur, presbyteris episcopum ibi constituisse : » post annos deinde aliquot, multis lustratis urbibus, venisse « Ilium. civitatem Hellesponti, eoque in loco Cor- nelium centurionem episcopum constituisse. »

7. Inde fortassis revocatus est Cæsaream, Za- chæo, seu quo alio ejus urbis antistite, decedente. Scribit Baronius in Not. ad Martyrol. « sedem Cæ- sariensem, ea occasione, quod ex conversione Cor- nelii (Deo monente) illic primum apertum est ostium fidei gentibus, meruisse sigulari prærogativa exal- tari, ut non Hierosolymitana, sed ipsa fieret metro- polis Palæstinæ. » Fuit sane Cæsarea olim metro- polis Palæstinæ, eique subjecta Hierosolyma, ut patet ex canone 7 concilii Nicæni, qui ita habet : « Quia consuetudo obtinuit, et antiqua traditio, ut Æliæ episcopus honoretur, habeat honoris conse- quentiam, salva metropoli propria dignitate. » Theodorus Balsamon, in scholiis in hunc ac præce- dentem canonem, recte monet Æliam dictam urbem Hierosolymorum, quod ab Ælio Adriano instaurata esset At fœde hallucinatur, cum scribit eo canone decerni « ut metropoli Cæsareæ sua jura serventur, etiamsi ab ea Ælia abstracta sit, et honoratus ejus patriarcha, propter salutiferam Christi passionem. » Melius canonem Nicænum intellexit propinquior illis temporibus Hieronymus. Is ep. 61 ad Pamma- chium adversus errores Joannis Hierosolymitani cap. 15 ita scribit : « Tu qui regulas quæris eccle- siasticas, et Nicæni concilii canonibus uteris, et alie- nis clericos, et cum suis episcopis commorantes, niteris usurpare, responde mihi: Ad Alexandrinum episcopum Palæstina quid pertinet? Ni fallor, hoc ibi decernitur, ut Palæstinæ metropolis Cæsarea sit. » Quin et S. Leo I papa epist. 62 ad Maximum Antiochenum episc. data Opilione V. Cl. Cos. an. Chr. 453, Juvenalem episcopum Hierosolymitanum reprehendit, « ad obtinendum Palæstinæ principa- tum aspirantem, et insolentes ausus per commen- titia scripta firnantem. » Postea tamen, annuente

Romano pontifice, patriarchali titulo et auctoritate ornata est sedes Hierosolymitana. At non ob solam conversi isthic Cornelii memoriam, antea metropolis Palæstinæ erat Cæsarea; sed quia, « ipsa Judææ maxima urbs erat, » uti scribit Josephus *De bello Judaic.* lib. III, cap. 14, sub finem, ast in Basileensi Græca edit. an. 1544 initio capituli 283: licet Ammiani Marcellini ævo egregiæ quoque aliæ essent urbes, Eleutheropolis, Neapolis, Ascalon, Gaza.

8. Græci Cornelium solemniter venerantur XIII Septembris, ut patet ex Menologio et Menæis, ubi tamen Cæsareensis cathedræ mentio nulla. Menæa postquam retulere, S. Petrum ei catechesi imbuto baptismata impertuisse, subdunt: τὴν προστασίαν τῆς Σκεπσεως πόλεως ἐγγειρίζει, « præfecturam Scepsos urbis illi committit, » quod cum Actis a Metaphraste descriptis consentit. Raderus vertit: « Illic (Cæsareæ) urbis curam et præfecturam (in rebus fidei) commisit: quam Cornelius cum totam idolis addictam invenisset, per Christi gratiam conversam totam, adeoque ipsum urbis prætorum Demetrium cum tota domo in Christum credentem sacro fonte lustravit. Cornelius demum vita apostolico more peracta ad Dominum emigravit. » At Scepsin ei commissam asserunt Acta. Fuit urbs episcopalis in Hellesponto, uti Troas et Ilium.

§ III. S. Cornelii labores, miracula, inventio.

9. Eadem Menæa non Cæsareæ substituisse, sed varia percussisse loca tradunt, et quidem cum S. Petro apostolo: « Maxima, inquit, dignatus celebritate nominis, Cornelii, cum apostolorum principe ac pluribus aliis, discurrens, ubique divinum peragens præconium, per quod et ad lumen perducti, ab ignorantie tenebris eruti sumus. » In alia ode: « Accepta Spiritus gratia, veluti splendidus quidam sol, terram illustrasti, Cornelii, depulsa idolomanie caligine. » Alia: « Quasi fluvius ingens egressus es, irrigans celesti doctrina universam terræ faciem, multiplicis deorum culturæ zizania suffocans, Cornelii. » Alia: « Toti mundo mortuus, ejus qui pro nobis mortuus est, resurrectionem, omnibus, qui per animi passiones mortui erant, annuntiasti, beatissime Cornelii. » Alia: « Spiritu illustratus stella effectus es luciflua, splendidissimo fulgore fines terræ collustrans, hieronymista Cornelii. » Alia plura id genus de eo prædicant; Christi præconem appellant, et sanctorum discipulorum æqualem, qui sanctum Spiritum ut illi acceperit. » Quin et alia celebrant, quæ ab eo Scepsi gesta esse in Actis dicuntur. Ejusmodi hæc sunt: « Totus Deo omnipotenti deditus, surdis simulacris cultum non exhibuisti, compellentibus sanguinarius homini-

bus Altissimum invisibilem Deum, Cornelii ter invocasti, et abominandorum idolorum plurimum funditus evertisti, vehementi hominum miratione. Omnipotentis servans mandata servatus es: vincula sustinuisti, et insipientes mines vinculis superstitionum solvisti, o phe.

10. Sepulcrum quoque illius celebratur, et ad illud miracula. Domus ejus exstitit Cæsariæ Hieronymi ætate, sed in templum conversa, et reliquiarum nulla apud eum memorat. Scribit epist. 27, sive in Vita S. Paulæ, quæ Januarii dedimus, cap. 2, n. 8, ubi loca maritima Palæstinæ enumerat, quæ Paula Hierosolyma dens lustravit: « Et versa vice (mirata est) Sicurrim, ab Herode rege Judææ in honoris Augusti Cæsaream nuncupatam, in qua Cornelii domus, Christi vidit ecclesiam. » Cur sepulcrum? Atqui hoc, ut Menæa habent, fons profundit large curationes fidelibus, ab quam spiritus, illuminatque omnium oculorum fide eum laudant. » Item: « Semper salutentibus curationum, humanas ægritudines gens. » Dein: « Exaltatus virtutibus es, procedri in modum, et suaveolentes nobis fructulisti, doctrinæ nimirum largitionem, et miraculorum, curationum efficaciam, bene rarcha Cornelii. » Ac deinde: « Natura quidem tuus, usu vero beatus sepulcrum in habitaculum multorum miraculorum fontem efficit, piens Cornelii, ægrotos sanans, spiritumque abigens in Spiritu sancto. »

11. Ignotum diu id sepulcrum fuit, tum traditur; donec id S. Silvanus, Troadensis episcopus, invenit, Theodosii Junioris temporibus Latini, ut diximus, II Februarii, Græci: tenebris eum venerantur; altera fortassis ci-tas ejus gloriosi decessus est, altera inventio ac translationis.

12. Nec illud omittendum, martyrem Menæis appellari, seu vere pro Christi fidei factus est, seu solum quæstioni, quæ in memoratur, adhibitus. Ita habent Menæa in diei XIII Septembr. « Et sancti martyris Cæceturionis. » Et in cantico quodam: « Cæceturionis sacerdotii perfusus, discurrens, præconium faciens in gentibus, erroris spinas extirpans, divina sapiens, et doctrinam nulli obnoxiorum mentibus inserens. Ideo benedicimus pontificem Deo afflatum, et martyrem invic Cornelii. » Hue facit quod in miraculis S. Asperæ habetur XXI Januarii miraculo 10 Caspatrato: « Receptor quidam templi sancti et riosi martyris Cornelii, Joannes nomine. » Quam et in Actis cap. 3, n. 12 martyr appellatur.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΝΔΟΞΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΚΟΡΝΕΛΙΟΥ ΕΚΑΤΟΝΤΑΡΧΟΥ.

MARTYRIUM SANCTI ET GLORIOSI

MARTYRIS

CORNELII CENTURIONIS.

(Græce nunc primum typis mandatur ex cod. ms. Paris. n. 1489. EDIT. PATR.)

CAPUT I.

S. Cornelii conversio, baptismus.

Α'. Μετά τήν σωτήριον ἐπὶ γῆς τοῦ Λόγου ἐπιδη-
 μίζν τὸν ἐκούσιόν τε σταυρὸν καὶ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν
 θάνατον καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἐπάνοδον ὅθεν ἐπέλυθεν
 οἰκοδομησά τὴν σκηνὴν Δαυὶδ, κατὰ τοὺς προφήτας,
 τὴν πεπρωκῶσαν, εἰς ὑπῆρχε καὶ ὁ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς
 σπείρης ἑκατόνταρχος Κορνῆλιος τῶν ἐκζητούντων
 αὐτὸν καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐκείνῳ ποιούτων, καὶ πολὺς
 ἐν ἀγαθοῖς ἔργοις ἦν, εἰ καὶ μηδέπω τῆς χάριτος
 τούτου τῆς θαλάσσης, μηδὲ τῆς πρὸς αὐτὸν ἡζύωτο κλη-
 σεως. Ἄνθρωπος οὗτος εὐσεβὴς καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸς τε
 καὶ ὁ πᾶς αὐτοῦ οἶκος φοβούμενος, ὧν τε εἶχε τοὺς
 δεομένους μεταδίδους καὶ τοῦ Θεοῦ διὰ παντὸς πάλιν
 ἐκεῖνος δεόμενος· τούτῳ ἐν Καισαρείᾳ διάγονει, ὡς
 ὁ Θεὸς Λουκάς σαφίστατα περὶ αὐτοῦ διέξεισιν,
 ἄγγελος περὶ ποῦ τὴν ἐνάτην ὥραν ἐφοίτησε τῆς
 ἡμέρας, καὶ, Κορνῆλιε, ἔφη, αἰ προσευχάσαι σου καὶ αἰ
 ἐλεημοσύνην ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ
 Θεοῦ, καὶ νῦν πέμψον εἰς Ἰόππην ἄνδρας καὶ μετά-
 πεμψαί Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον· οὗτος
 ἔλθων λαλήσει σοι ῥήματα ζωῆς. Ταῦτα ὁ μὲν ἐπι-
 σκήψας, οὐκ ἔτι φανερός ἦν· Κορνῆλιος δὲ τῶν οἰκε-
 τῶν δύο καὶ στρατιώτην αὐτίκα εὐσεβῆ τῶν προ-
 καρτερούντων αὐτῷ ἕνα καλέσας ἀνακαλύπτει τε
 αὐτοῖς ἄπερ ἴδοι· καὶ εἰς Ἰόππην ἐκπέμπει· τῆδε
 δὲ γὰρ διατρέβειν τὸν Πέτρον ὁ ἄγγελος εἶπεν, καὶ
 τὴν ξενίαν ἐδήλωσε παρὰ τινι Σίμωνι βυρσεῖ γυνο-
 μένην. Πέτρος οὖν καὶ γῆν τῷ κηρύγματι πᾶσαν καὶ
 θάλατταν ἐπερχόμενος, καὶ πανταχοῦ τὴν ἀλήθειαν
 καταγγέλλων (ἔκειτο γὰρ ὡς ἀληθῶς εἰς φῶς ἰθῶν
 καὶ σωτηρίαν πολλῶν) παρὰ τοὺς κατοικοῦντας Λύδ-
 δαν ἄγλους ἔλθων καὶ τινι Αἰνίᾳ παρειμένον ἐξ ἐτῶν
 ὀκτώ κατακείμενον, ἀναστήσας, εἰς Ἰόππην δια-
 βᾶς, καὶ τὸ κατὰ Ταβηθά, ἧτις ἐκλεῖτο Δορκὰς,
 θύμῳ διακρίσας, ἐνετύθη παρὰ τῷ βυρσεῖ κατήγετο.

I. Post salutarem Verbi in terram adventum
 crucemque et mortem pro nobis sua sponte ab eo
 susceptam, et in cœlos ascensionem, unde descen-
 derat ad ædificandum Davidis tabernaculum (ut
 cum prophetis dicam³) quod ceciderat; unus erat
 ex cohorte Italica centurio Cornelius, ex iis qui
 ipsum quærebant, et faciebant quæ illi placebant,
 et qui multa bona faciebat opera (etiamsi nondum
 divina Christi gratia, neque vocatione ad ipsum
 esset dignatus hic vir pius) ut qui Deum timeret
 ipse, et tota ejus familia, et iis, quæ habebat,
 impertiret egentes; rursusque Deum precaretur
 assidue. Ad eum agentem Cæsareæ (ut divinus
 Lucas de ipso refert apertissime⁴) venit angelus
 circa nonam horam diei, et dixit ei: Corneli-
 orationes et elemosynæ tuæ ascenderunt in me-
 moriam in conspectu Dei: et nunc mitte viros
 Joppen, et accerse Simonem, qui appellatur Pe-
 trus: is cum venerit, loquetur tibi verba vitæ.
 Hæc cum ille quidem mandasset, non amplius
 apparebat. Cornelius autem statim duobus voca-
 tis famulis, et pio quodam milite, ex iis qui illi
 perpetuo aderant, illis aperit, quæ viderat, et eos
 mittit Joppen. Illic enim versari Petrum dixit an-
 gelus, apud quemdam Simonem coriarium. Petrus
 autem, qui omnem terram et mare obibat prædi-
 cando, et veritatem ubique annuntiabat (erat enim
 revera positus in lucem gentium et salutem mul-
 torum), ingressus ad sanctos qui habitabant Lyd-
 dam, cum quemdam Æneam, qui octo annis
 jacebat paralyticus, fecisset surgere, Joppen
 deinde venisset, et in Tabitha, quæ vocatur
 Dorcas, fecisset magnum illud miraculum, hic
 debebat apud coriarium.

³ Amos ix, 14. ⁴ Act. x.

II. Sed nec eum quoque dimisit Deus ignarum A mysterii, quo erat initiandus Cornelius : aut potius Cornelii justitiam et preces non despexit. Sed quoniam ii qui erant ex circumcissione, dissidebant ab iis qui habebant præputium ; ne Petrus eos, qui missi erant a Cornelio, ut qui haberent præputium, incassum rursus remitteret, propterea quod nefas sibi putaret congregari cum alienigena, aut ad eum accedere ; cum illi Cæsarea profecti, non procul essent ab Joppe, ostendit ei Deus Cornelii virtutem et agnitionem. Cum itaque ascendisset in superiorem domus partem, ut quæ hora sexta fiunt, preces redderet, se cibo reficere opus habuit, et esuriit. Interim autem dum Petro parabatur cibus, videt cælum apertum, et vas quoddam, tanquam magnum linteum, quatuor initiis in terram demitti, et ad ipsum venire. Vas autem continebat bestias, tam omnes terræ quadrupedes, et reptiles, quam volucres cæli. Voxque ex illo visa est ad eum exire, dicens : « Surge, Petre, macta et comede. » Deinde cum is dixisset, « Nequaquam, Domine ; » et cum deinde etiam causam adjecisset, « Nunquam enim, inquit, comedi omne commune aut immundum », vox ei rursus respondit : « Quæ Deus mundavit, tu ne dixeris communia. » Cumque hoc ter factum esset, vas rursus assumptum est in cælum. Hoc autem significabat conversionem Cornelii, et eorum qui erant cum ipso. Nam esuries quidem, quæ laborabat Petrus, significabat illius in pietatem propositum et studium ; et quod is nihil adeo esuriebat et desiderabat, atque infidelium agnitionem, et eis omnino dare verum Dei cultum et prædicationem Evangelii. Quadrupedes autem et serpentes ac volucres erant signum multitudinis eorum qui erant convertendi cum Cornelio. Vas autem e cælo ter demissum, significabat tertiam in baptismo demersionem. Mundatas autem eas esse a Deo, significabat Cornelii justitiam et misericordiam cum universa domo, et quod ii quoque Deo accepti evaserunt.

III. Cogitante autem Petro, et non valente visionem conjicere, qui missi fuerant a Cornelio, jam ad fores venerant. Et protinus incidens Spiritus, et illorum adventum significat, et jubet Petrum eos convenire minime hæsitantem. Atque ei quidem, cum ad eos descendisset, quæ vidisset Cornelius, et quæ ab angelo audivisset, omnia renuntiant. Itaque die sequenti simul veniunt Cæsaream. Cum eis autem obviam processisset Cornelius, et procidisset ad ejus pedes, erigit eum Petrus, dicens : « Ego quoque sum homo. » Deinde cum in eo seminasset verbum pietatis, et in animis eorum qui convenerant, postquam vidit Spiritus gratiam in eos illapsam, et baptismum præcipientem, eos ad veritatem deducit, et baptismo initiat.

B'. 'Αλλ' οὐδὲ τοῦτον ἀφῆκε πάλιν τῶν κατὰ τὸν Κορνήλιον ἀμύητον ὁ Θεός· μάλλον δὲ οὐδὲ τὴν τοῦ Κορνήλιου δικαιοσύνην, οὐδὲ τὰς προσευχὰς περιεῖδεν· ἀλλ' ἐπεὶ οἱ ἐκ περιτομῆς διεκρίνοντο πρὸς τοὺς ἀκροβυστίαν ἔχοντας, ἵνα μὴ καὶ οὗτος τοὺς ὑπὸ Κορνήλιου πεμφθέντας ὡς ἀκροβύστου· δικαιοσύνης ἀποπέψαιτο πάλιν, οἷα οὐ· θίμεις δὲ τῶ Πέτρῳ καλλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· ὡς ἦδη τῆς Καισαρείας ἀπάραντες· ἐκεῖνοι οὐ πόβῳ Ἰσπανικῆς, παραδείκνυσαι καὶ αὐτῶ τὴν Κορνήλιου ἀρετὴν καὶ τὴν ἐπιγνώσιν ὁ Θεός. Ἐντεῦθεν ἰ μὲν ἐπὶ τὸ θαμίτιον ἀναβᾶς, ἐφ' ᾧ τὰς ἐπὶ τῇ ἕκτῃ ὥρᾳ εὐχὰς ἀποδῆ κατὰ χρεῖαν τε τροφῆς ἐγεγόνει καὶ πρόσπεινος ἦν. Ἐν ὅσῳ δὲ ἡ ἐστίασις τῶ Πέτρῳ παρεσκευάζετο, ὄρα τὸν οὐρανὸν ἀνεψρότα, καὶ σκευός· τι ὡς ὀδύνη μεγάλην τέσσαρσιν ἀρχαῖς ἐπὶ τῆς γῆς καθιέμενοι καὶ ὡς αὐτὸν ἦκον· τὸ δὲ σκευός τὰ τε θηρία καὶ τὰ τετράποδα τῆς γῆς πάντα καὶ τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐν ἑαυτῶ εἶχε, καὶ φωνή· ἐκατέθεν ἐξίεναι πρὸς αὐτὸν ἐδόκει· « Ἀναστὰς, Πέτρε, λέγουσα, θύσον καὶ φάγε » « Μηδαμῶς ὁ δὲ αὐτῶ, « Κύριε, » εἰπὼντι, εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν προσθέτει· « Οὐ, Δέσποτα, γὰρ, φησὶν, ἔφαγον πᾶν κοινὸν οὐδὲ ἀκάθαρτον, ἢ ἡ φωνὴ ἀπεκρίνατο πάλιν· « Ἄ ὁ Θεός ἀκαθάρισεν, μὴ κοίνου σύ. » Καὶ τοῦτο ἐπὶ τρεῖς γηγόνος, εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ σκευός ἀνεβῆθη καὶ πάλιν. Τὸ δὲ ἄρα τὴν ἐπιστροφὴν Κορνήλιου καὶ τῶν σὺν αὐτῶ ὑπεδήλου. Ἡ μὲν γὰρ τῆς τροφῆς τοῦ Πέτρου χρεῖα τὴν ἐκείνου περὶ τὴν εὐσεβεῖαν πρῶθεναι καὶ τὴν σπουδὴν ὑπεστήμαινε· καὶ ὡς οὐδενὸς ὅσας τοσοῦτον ἐπεῖνα, οὐδὲ ἠφιέτο, ὡς τῆς τῶν ἐπίστων ἐπιγνώσεως, καὶ τοῦ τὴν εὐσεβεῖαν ἐνάστασιν καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἐπιιδόναι. Τὰ δὲ τετράποδα, καὶ τὰ ἐρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ πλῆθους τῶν μετὰ Κορνήλιου μελλόντων ἐπιστρέφειν ἐκλήμων ἦν· τὸ δὲ καὶ τρεῖς καθίσθαι τοῦ οὐρανοῦ τὸ σκευός, τὸ τριστὸν τῆς ἐν τῶ βαπτίσματι καταδύσεως ὑψηλότερο· τὸ δὲ κεκαθαρθῆναι αὐτὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὴν δικαιοσύνην Κορνήλιου καὶ τὸν ἔλεον σὺν πινί τῶ οἴκῳ ἐδήλου· καὶ ὡς ἄρα δεκτοὶ τῶ Θεῶ καὶ οἷα γεγέννηται.

Γ'. Διενθυμουμένῳ τοίνυν τῶ Πέτρῳ, καὶ μὴ συνεῖναι τὴν ὄψιν μὴδὲ συμβαλεῖν ἔχοντι, οἱ ὑπὸ Κορνήλιου σταλέντες πρὸς ταῖς θύρας ἦκον ἦδη, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐπιπέτῳ αὐτίκα τὴν τε ἀφίξιν ἐκείνων μνησεί· καὶ συνελθεῖν αὐτοῖς ἐπιτρέπει τὸν Πέτρον μὴδὲν διακρινόμενον. Τότε μὲν δὴ πρὸς αὐτοὺς ἀπεβάντι ὅσα τε Κορνήλιος ἴδοι καὶ ὅσα παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἀκούσειεν, ἀπαγγέλλουσιν αὐτῶ πάντα, καὶ τῇ ἐξῆς ἐπὶ Καισαρείαν ἀφικνούνται. Προῦπαντες οὖν δὲ Κορνήλιου καὶ πεσόντος πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἀνίστασιν αὐτὸν Πέτρος· « Κάγω αὐτὸς ἀνθρώπος εἰμι, » εἰπὼν. Εἶτα τὸν λόγον τῆς εὐσεβεῖας αὐτῶ τῶ καὶ ταῖς τῶν συνεληλυθότων ψυχῶν κατασπείρας, ἔκ καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν ἐπιπταμένην αὐτοῖς· εἶδε καὶ τὸ βάπτισμα παρεγγυῶσαν, εἰς τὴν ἀληθειάν τε αὐτοῦ ἐπαναγαγεῖν καὶ τελειοῖ τῶ βαπτίσματι.

CAPUT II.

S. Cornelii labores, præsertim Scepsi.

παρῆς δὲ μετὰ τὴν ἐπὶ Στεφάνῳ λύπην ἁ
 λύμων τοῖς ἀποστόλοις παρῆν καὶ Κορ-
 μέχρη Φοινίκης ἦλθε, καὶ Κύπρου, καὶ
 αὐτῆς· καὶ Πέτρον συναπῆρε πάλιν καὶ
 αὐτὸς ἐν Ἐφέσῳ αὐτῶν ἀπολέλειπτο.
 καὶ τῶν Σκεψαίων μέθοιεν πόλιν εἰδῶλοις
 ἰ, ἐσκέπτοντο μὲν ὅστις αὐτὴν καταλά-
 πρᾶγμα κλήροις ἐπέτρεπον. Τοῦ κλήρου
 ὄν λαχόντος, ἰδὲ εὐθὺς ἐπιδημεῖ τῇ
 τάρχει δὲ αὐτῆς Δημητρίος τις φιλόσοφος
 τὰ Ἑλληνικὰ, φοβερὸν κατὰ τῆς εὐσεβοῦς
 ἀνῶν πνέων πίστῳ, ἄλλους τε θεοῦς
 μῶν, καὶ Ἀπολλῶνα μάλιστα καὶ Δία·
 Κορνηλίου ἐπιδημίαν μαθῶν, μετεπέμ-
 τον ἄνδρα, καὶ ἐφ' ὅτι ἦκοι καὶ ὄθεν
 αὐτῷ τὸ ἐπιτήδευμα, ἐπυνθάνετο. Ὁ δὲ B
 εἰμι τοῦ ζῶντος Θεοῦ, ἔφη· ἐστειλάμην
 ὅθι, ὥστε ἀναλαθεῖν μὲν σε τοῦ βαθυτά-
 τῆς ἀγνώστιας, τῷ φωτὶ δὲ οἰκειῶσαι
 ἰ; καὶ καθαρὰν ἐπιγνώσεως ἀκτινα τῇ ση-
 ναι. Τοῦτων οὐδὲ ὀλίγα συνειδὲς ἐκεῖνος,
 κατὰ βραχὺ ὑπεπέμπλατο, καὶ μανικὸν
 ἰ ἄγριον ἀναφλέγγεται· Ἄλλα σε ἡρό-
 δέ μοι αὐτὸς ἀποκρίνη· μὰ τοὺς θεοὺς
 μὴ ἐν κόσμῳ καὶ μετὰ σπουδῆς ἀποκρίνη,
 τοῦ σοῦ γήριος, οὐ δώσω συγγνώμην
 οὐ τὴν πολιὰν αἰδεσθήσομαι, πλὴν ἀλλ'
 στρατεύη, καὶ ἐφ' ᾧ παραγέγονας.

Κορνήλιος· Εἰ βούλει μαθεῖν καὶ ἦτις ἡ
 οἱ, ἔφη, ἐκατοντάρχης εἰμί. Καὶ εὐθὺς C
 εἰς σαφέστερον ἀνεκύκλει πάλιν. Μαρ-
 τῶν, ὡς μεγάλη πλάνη αὐτὸς τε καὶ ἡ
 πᾶσα ἡ ὑπὸ σοὶ κειμένη ἀρχὴ περιπέ-
 τῆν ἀπίστην λύσων καὶ χειραγωγῶσων
 τῆς ἀληθείας ὑμᾶς καὶ τῷ μόνῳ ζῶντι
 ἀζῶν, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
 οὐρανὸν αὐτοῖς πάντα παρήγγη, καὶ οὐ
 ἄγεται. Πρὸς ταῦτα τὸν Δημητρίον
 δούκτον ἤδη φάναι, Καὶ μὲ τις διὰ τὴν
 τος εἰσέρχεται· τοὺς μακροὺς τοίνυν
 (βραχὺ γάρ σοι ἐρῶ)· θύσον, προσελ-
 τῆς· τοῦ δὲ καὶ, Ποῖοις θεοῖς; ἐπανερ-
 ἄλλοις γε, εἶπεν ἐκεῖνος, ἢ Διὶ καὶ
 Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἀνανεύσεις, χαλεπαῖς,
 λάσει καὶ στρέδλαις παραδοθήσῃ· καὶ
 ὅτι δυνάτος παρὰ τούτους ἔσται θεός,
 ἰ ἐξελείπει σε χειρῶν. Ὁ δὲ· Δύναται,
 ὃς θεός, οὐ κακῶν ἀπαθῶν μόνον, οὐδὲ
 ὧπων κρείττονα ἐπερείσας ἐμὲ δικαῶ-
 ἰ οὐς αὐτὸς ὀνομάζεις θεοὺς καθελεῖν,

ut ex Actis patet, Stephani cædes ante
 versionem contigit. Melius in orat. de S.
 inibus supra citata num. 6 tradit idem
 Cornelium cum Petro peregrinatum,
 ex Hierosolymitano carcere ereptus

IV. Cum dispersis autem ab Hierosolymis aposto-
 lis, post vexationem quæ a Stephani morte acci-
 dit (1), simul aderat etiam Cornelius, et venit usque
 in Phœniciam, et Cyprum, et ipsam Antiochiam: et
 rursus profectus est una cum Petro et Timotheo:
 et nec Ephesi quidem ab eis abfuit. Cum autem
 accepissent, Scepsæorum civitatem (2) esse subjec-
 tam cultui simulacrorum, consultabant, quisnam
 eo iret; et rem permiserunt sortibus. Cum sors autem
 venisset ad Cornelium, ille quidem recta vadit ad
 civitatem. Ejus autem præfectus erat quidam Deme-
 trius, qui erat philosophus, et gentilium supersti-
 tionibus mire deditus, horrendum spirans adversus
 fidem Christianorum; et alios gentilium col-
 lens deos, maxime autem Apollinem et Jovem. Is
 cum accessisset de adventu Cornelii, cum statim
 accersit, et cur venisset, et unde, et quodnam esset
 ejus studium, interrogavit. Ille autem: Sum quidem,
 inquit, servus Dei vivi. Veni autem huc missus, ut
 te revocem a profundissimis tenebris ignorantiae,
 deducamque ad lucem veritatis, et purum radium
 agnitionis immittam in tuam animam. Horum ille
 ne pauca quidem intelligens, ira illico fuit repletus,
 sæveque repente loquitur et ferociter: Alia te roga-
 vi, tu autem alia mihi respondens. Per deos omnes,
 si non singula dicis ad propositum, si non moderate
 et diligenter respondes, non parcam tuæ senectuti,
 non ignoscam tuæ ætati, non reverebor canitiam. Sed
 dic, et cui milites, et quam de causa accesseris.

V. Cornelius autem, Si velis, inquit, scire, quænam
 sit mea militia, sum quidem centurio. Et rursus
 apertius evolvit et explicavit ea quæ prius dicta
 sunt. Nam cum, inquit, accepissem, quod ipse et
 uxor tua, et quidquid est in tua ditione, in magnum
 errorem incideritis, venio vos liberaturus a decep-
 tione, et vos deducturus ad viam veritatis, et soli
 viventi Deo reconciliaturus, qui fecit cælum et ter-
 ram, et a quo producta sunt, quæcunque sunt in
 ipsis, et cujus nutu ducuntur. Ad hæc Demetrius, Vi-
 deo te, inquit, jam senio esse confectum, et me tui
 miseret propter ætatem. Prolixas ergo nugas ju-
 bens valere (paucis enim tecum agam), accede et
 diis sacrificia. Cum ille autem rogasset, Quibusnam
 diis? Quibusnam aliis, inquit præfectus, nisi Jovi et
 Apollini? Sin autem recusaveris, scias fore, ut gra-
 vibus suppliciis et tormentis tradaris: neque ullus
 præter eos erit Deus adeo potens, qui te sit a meis
 erepturus manibus. Ille autem, Potest, inquit, Deus
 meus me non solum a malis conservare illæsum,
 et efficere ut sint hominum injuriis et insultibus
 superior, sed eos etiam destruere, quos tu deos no-

fuit.

(2) Scepsis regio est apud Plin. lib. v. cap. 30.
 Ejus fortassis primaria urbs Scepsis, quam Σκῆ-
 ψιν vocat Ptolemæus tab. 1, Asiæ, locatque in My-
 sia minori, quæ est ad Hellespontum. »

minas, evertereque et confringere illorum simulacra, eaque in pulverem redigere et in cinerem, et te vana, quam de illis concepisti, spe privare, et per agnitionem ad se traducere.

VI. Hæc cum respondisset Cornelius, jam juravi per omnes deos, inquit Demetrius, quod nisi moderate respondeas, et nisi diis obtuleris sacrificium, te gravia supplicia accipient et cruciatus: et nondum mihi credis? Rursus ergo dixit præclare Cornelius: Me recte dicentem audi, o iudex. Dæmonibus, et sardis ac inanibus simulacris ego nunquam sacrificaverim. Scriptum est enim: « Dii, qui cælum et terram non fecerunt, pereant⁵. » Et rursus: « Adorabis Dominum Deum tuum et ei soli servies. » Ego igitur veni, ut det vobis quoque Deus pœnitentiam ad agnitionem veritatis, et respiscatis a diaboli laqueo ad illius voluntatem. Sin autem tibi videtur, eos, quos dicis deos, ostende mihi. Hoc cum ille audiisset, valde lætatus est cum iis qui cum ipso erant, et bona spe sunt repleti, putantes stulti, se mox esse visuros Cornelium sacrificantem. Eis itaque mox fuit apertum templum Jovis, ut qui putarent Cornelium statim esse deo sacrificaturum. Cum itaque venisset id templum Cornelius, omnes illum celeriter confluerunt, non solum Demetrius, et ii qui eum assectabantur, sed ejus etiam conjux Evanthia et filius Demetrius: nam ipse quoque sic vocabatur. Cum itaque ad orientem genu flexisset, dixit ex animo Cornelius: Deus, qui conturbas terram, et montes transfers in cor maris; qui tempore Danielis famuli tui Belum evertisti, et draconem sustulisti, et ora obstruxisti leonibus, ut tuum servares famulum⁶; tu quoque nunc everte hæc simulacra, tam fusilia, quam sulptilia; et agnitionem præbe tuo populo, et sciant tuum esse brachium cum potentia. Tu es nostræ potestatis gloriatio. σχου τὴν σὴν ἐπίγνωσιν τῆ λαῶ σῶ, καὶ γνώτωσαν τῆς δυνάμεως ἡμῶν σὺ εἶ.

VII. Cum hæc esset precatus, egreditur e templo: simul autem cum eo egreditur etiam Demetrius, et quæcunque alia gentium convenerat multitudo. Evanthia autem et filius Demetrius adhuc manebant intus. Repente vero maximo quidem terræ motu Deus concutit civitatem: templum autem mox deturbatum, simulacra confringit, et in cinerem comminuit, et in pulverem, Demetrumque filium et matrem Evanthiam intus intercipit. Cum pater ergo Demetrius templi aspexisset eversionem, nondum autem accepisset uxorem et filium fuisse intus interceptos, ducitur quidem in judicium divinus Cornelius, cogendus utique dicere causam eversionis. Ille autem lætus ingreditur, Deum alloquens, qui ei dabat vires, et magis exsultans propter hoc miraculum incredibile, quam propter thronum Demetrius, et propter illud excelsum et sublime tribunal. Præveniens autem interrogationem: Ubi nunc sunt, inquit, o Demetri, magni tui dii? Ille autem continuo, Quibusnam, inquit, magicis artibus et

⁵ Deut. x, 20. ⁶ Dan. iv.

τὰ ἐκείνων τε εἰδωλα καταστρέψαι καὶ διακλάσαι καὶ τέφραν ἀποφῆναι καὶ κόνιν· καὶ σὲ τῆς ἐπ' αὐτοῦ κενῆς ἐλπίδος ἀποστῆσαι, καὶ πρὸς ἐκυτόν ἀναβιάσαι δι' ἐπιγνώσεως.

Σ'. Ταῦτα τοῦ Κορνήλιου ἀποκρινάμενος, Ὁμοσι πάντας ἤδη θεοὺς, ὁ Δημήτριος ἔφη, ὡς εἰ μὴ ἐπεικῶς ἀποκρίνῃ, εἰ μὴ θυσιᾶν τοῖς θεοῖς προενέγκῃς, χαλεπαὶ σε καὶ τιμωρεῖαι καὶ κολάσεις ἐκδέξονται· καὶ οὐ πιστεύσεις μοι εἶτι; Γενναῖος τοίνυν αὐθις ὁ γεννητός Κορνήλιος, Ὁρθῶς ἐμοῦ λίγοντος, εἶπεν, ὦ δικαστὰ, ἄκουε· θαίμισιν ἐγὼ καὶ κωφοῖς εἰδῶλοις καὶ ἀψύχοις οὐκ ἂν ποτε θυσιάμην· γέγραπται γάρ, « Θεοὶ οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολείσθωσαν » καὶ ἄλλιν· « Προσκύνησαι Κύριον τὸν Θεόν, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. » Ἐγὼ τοίνυν ἤλθον ὅπως δῶ καὶ ὑμῖν ὁ Θεὸς μετένοεν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψετε ἀπὸ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα. Εἰ δοκεῖ εἶ, καὶ ὡς λέγεις ἐπίδειξόν μοι θεοός. Τοῦτο ἐκεῖνος ἀκούσας, πάνυ τε σφόδρα μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἦσαν καὶ χρηστῶν ὑπεπλήσθησαν τῶν ἐλπίδων, οἰόμενα ὅσον οὕτω οἱ μάταιοι θυσαντα ἰδεῖν καὶ Κορνήλιον ἀμελεῖ καὶ θάπτειν αὐτοῖς ὁ τοῦ Διὸς καὶ ἡνοεῖται, οἷα παρελθεῖν εἴσω νομίζουσι τὸν Κορνήλιον καὶ τῷ Θεῷ θυσαί. Εἰς τὸν ναὸν τοίνυν τοῦ ἀνδρὸς παρεθέσθαι συνέρβυσαν ἐκεῖ μετὰ σπουδῆς πάντες, οἱ Δημήτριος μόνον, οὐδὲ ὅσοι περὶ αὐτὸν ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ἡ σύζυγος Εὐανθία, καὶ ὁ υἱὸς Δημήτριος· τῶν γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκαλεῖτο ὀνόματι. Κλίνας τοίνυν πρὸς ἀνατολὰς τὸ γόνα μετὰ τῆς καρδίας Κορνήλιος, Ὁ Θεὸς εἶπεν, ταράσσου τὴν γῆν καὶ μετακλίσεις ὄρη ἐν καρδίαις θαλάσσιων, ὁ τὸν Βῆλ ἐπὶ τῷ σὺ δούλου Δανιὴλ καταστρέψας, καὶ τὸν δράκοντα ἐκείνων, κοί τοὺς λέοντας φημώσας, ἵνα τὸν οὐκ ἐπισώσῃς θεράποντα, οὐτὸς καὶ νῦν τὰ εἰδῶλα σοπι-στρεψόν, ταῦτα τὰ χωνευτὰ καὶ γλυπτὰ, καὶ περι-ὄτι σὺς ὁ βραχίων μετὰ δυναστείας καὶ τὸ κούρηται

Ζ'. Ταῦτα προτευξάμενος ἔξεισι τοῦ ναοῦ, σὺ ἔξεισι δὲ αὐτῷ καὶ Δημήτριος καὶ ὅσων ἄλλο τῶν ἐκείνων πλήθος συνεληλύθεσαν· Εὐανθία μὲντοι καὶ ὁ υἱὸς Δημήτριος ἔνδον ὑπέμενον εἶτι. Ἄρῳ δὲ τὰ μέγιστα μὲν ὁ Θεὸς κατασειεῖ τὴν πόλιν, κατακλίσεις δὲ ὁ ναὸν αὐτίκα τὰ τε εἰδῶλα διαθρύπτει καὶ ἐκ κόνιν λεπτύνει καὶ χυον, καὶ Δημήτριον τὸν οὐκ ἔνδον καὶ τὴν μητέρα Εὐανθίαν ἀπολαμβάνει. Ἰὼ πατὴρ τοίνυν Δημητρίου τὴν καταστροφὴν τῶ ναοῦ θεασσάμενος, μήπω δὲ μαθόντος, ὡς ἄρα καὶ ἡ γυνὴ ἔνδον καὶ ὁ υἱὸς ἐκπολεφθεῖεν, ἴγεται μὲν εἰς τὸ δικαστήριον ὁ θεὸς Κορνήλιος τὸ αἴτιον ὤθησεν τῆ καταστροφῆς εἰπεῖν ἀναγκασθόσμενος. Ὁ δὲ σφοδρῶς τε εἰσθεῖ τῷ ἐνδυναμῶντι αὐτὸν ἤριμα ἐπιγόμενος Ἰησοῦ, καὶ μέγα φρονῶν ἐπὶ τῷ περιούσιῳ τούτῳ θαύματι μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῷ θρόνῳ Δημητρίου καὶ τῷ μετεώρῳ ἐκείνῳ καὶ ὑψηλῷ βίματι. Ἐπὶ προλαβὼν τὴν ἐρώτησιν· Ποῦ νῦν εἶσι, Δημήτρι, οἱ μεγάλοι σου θεοὶ ἔφη; Ὁ δὲ εὐθὺς, Ποῖός, εἰρη-τῆς μαγγανείας, ἄθλια, καὶ τὸν ναὸν καταστρέψαι

τριψας τὰ ἀγάλματα ; ἀλλὰ βίρυστάτις σε ἅπαντες ἴστωσαν τιμωρίαις ὑποδελῶ. Καὶ ἰσκέπτετο τί ἂν ποιῶν πιροσάτην αὐτῷ κειν ἐπάγοι. Ἐσπέρας δὲ ἤδη καταβούσης, δεθέντα χεῖρας ἑμοῦ καὶ πόδας τὸν ἄγιον ἵνα παρὰ τῆ φυλακῆς, καὶ οὕτω παρ' ὄλην τα διατελέσαι κρεμάμενον. Ταῦτα ἔφη, καὶ ἐν εὐθὺς εἶχεν ἡ φυλακῆς.

præstigiis templum evertisti, et statuas confregisti? Sed te gravissimis (sciunt omnes dii) subiciam suppliciiis. Et statim consultabat, quidnam agens, cum acerbissimo afficeret supplicio. Cum jam autem adventasset vespera, jubet sanctum ligatis simul pedibus et manibus suspendi in custodia, et ita totam noctem manere suspensum. Hæc dixit, et statim sanctus fuit conjectus in carcerem.

CAPUT III.

Scepsæorum conversio. S. Cornelii obitus.

αρχηγῆμα δὲ τῶν οὐλειῶν τις ἐπικαταλαμνοδῆ Τελεφῶν τὸ ὄνομα. Ἡ δέσποτα, λέγων, να ἡ ἐμὴ καὶ ὁ μονογενὴς υἱὸς διεφθάρησαν, τιστέντος αὐτοῦς τοῦ νεῦ. Δημήτριος οὖν ιούσας περιεβρῆξάτο τὴν ἐσθῆτα καὶ πένθει συνείχετο. Μεταξὺ δὲ καὶ τὸν χουὶν εἰς τάχος αὐτὸν ἐκέλευεν ἐκφορεῖν, Ἐως τὰ τῆς ἀγαθῆς, λέγων, καὶ πιστῆς συζύγου καὶ τοῦ γλυκυειδῆς τοῦ μονογενοῦς ἀνευρόντες ὁστέα, εἰς Ἰρας κομίσσετε. Ταῦτα ἑμοῦ πρὸς αὐτοῦς εἰ μετὰ τῆς φωνῆς ἔρρει τὰ δάκρυα, καὶ ἔστενε, καὶ ἐπένθει, καὶ τοὺς ἐκαίνου θεοὺς ἵτι ζῶν εἰς δεῦρο τετήρητο, τοιαύτην ἀγγιζοῦσαι πικράν. Περικαθισμένων δὲ αὐτὸν τῆ πόλει πρώτων καὶ τοῦτο μὲν συνθηνοῦντο δὲ καὶ παρεκαλοῦντων καὶ τὸ πάθος ἵεν αὐτῷ, καθόσον δυνατὸν ἦν, σπευδόντων, καὶ ὁ κατὰ τοῦ Κορνηλίου αὐτοῦς μεμελέτητο ἀπήρτιστο δὲ καὶ τὸ μνημα, ἐνθα ἡ σῶσις τοῦ παιδὸς ἐμελλεν ταφῆναι, ἀρχιερέυς Ἑλλήνων θεῶν ὄνομα Βαρβάτος, ὁ καὶ τὴν σιν τοῦ νεῦ ἐπιτετραμμένος πρὸς τοὺς τοῦ οὐ ὑπηρέτας, ἦκει σπουδῆς (οὐ γὰρ παρίεναι ὄν διὰ τὸ πένθος συνεχωρεῖτο), φωνῆν ἀνατοῦ γλώματος ἀπγγέλλων Εὐαγγελίας καὶ τοῦ ἵν δὲ φωνῆν ταῦτα διασημαίνειν. Μέγας ὁ ν Χριστιανῶν, ὅς ἐβρόσαστο ἡμᾶς ἐκ τοῦ κινδύου διὰ τοῦ θεράποντος αὐτοῦ Κορνηλίου, ελεῖψ παραδίδωκεν ἀπωλεία. Σπεῦσον τοῖνον Δημήτριε, καὶ ἐξάγαγε τῆς φυλακῆς τὸν ἴδρα τοῦτον, καὶ προσκύνησον αὐτῷ μετὰ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ ἡμῶν καὶ τῶν ἐγγιζόντων ἐ δεχθῆτι αὐτοῦ, ὅπως ἐλθῶν ἐν τῷ καταλύτῳ σώσῃ ἡμᾶς καὶ ἐξαγάγῃ ἡμᾶς τοῦ χλασούτου καὶ τοῦ βυθοῦ, ἵνα μὴ τέλειον ἀπολώεγάλα γὰρ θαυμαστὰ τοῦ Θεοῦ ἐνταῦθα ὁρω-ἀγγέλων κρᾶζόντων. « Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, ἡς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. »

οῦτων ἀκούσαντες οἱ ὑπηρέται, ἀποτρέχου- ἄμα Βαρβάτῳ ἀρχιερεῖ πρὸς Δημήτριον, γγγέλλουσιν αὐτῷ μετὰ σπουδῆς ἕκαστα. Ὅ ἵναι ἔτι τὴν γυναῖκα καὶ τὸν παῖδα πύθόμε- ντὴν τε ἡδονῆς ἄμα καὶ σάλου τὴν καρδίαν ἐ δροματὸς παρὰ τῆ φυλακῆς ἐλθῶν, καταλαμ- ριπτοῦντα τὸν θεῖον Κορνήλιον, βιβλίον τε ὅς ἔχοντα καὶ ταῦτα τὸν Θεὸν αἰτοῦντα. : γὰρ αὐτῷ ἐπιπτάς ἔλυσε τῶν δεσμῶν, καὶ

VIII. Protinus autem venit propere quidam ex domesticis, nomine Telephon, dicens : Domine, domina mea et filius tuus unigena perierunt, cum terræ motu concussum fuit templum. Demetrius autem cum primum hoc audivisset, scidit vestem, et magno fuit luctu oppressus. Interim autem jussit suis pulverem quamprimum exportare. Donec meæ bonæ, inquit, et fidelis conjugis, et suavissimi unigenæ filii ossa inventa, in meas manus portaveritis. Hæc simul eis dicebat, et cum voce effluebant lacrymæ, et gravissime ingemiscebant et lugebat, et deos suos accusabat, quod vivus ad hoc usque tempus esset servatus, ut audiret tam acerbum nuntium. Cum ei autem assedissent primates civitatis, et partim quidem simul lamentarentur, partim autem etiam consolarentur, et quoad ejus fieri posset, dolorem studerent extinguere, et jam de morte Cornelio inferenda agerent ; essetque perfectum monimentum, in quo sepelienda erat conjux cum filio ; pontifex quidam deorum gentium, nomine Barbatus, cui commissa fuerat templi repurgatio, propere venit ad famulos Demetrii (non enim permittebatur ad eum accedere propter luctum), renuntians, ex ruderum cumulo fuisse auditam vocem Evanthiæ et filii, vocem autem hæc significare : Magnus Deus Christianorum, qui nos eripuit ex hoc periculo per famulum suum Cornelium, et non nos dedit omnino exitio. Festina ergo tu quoque, Demetri, et virum hunc sanctum educ e custodia, et adora eum cum omnibus qui sunt in domo nostra, et iis qui sunt nobis propinqui : et roga ipsum ut veniens in hoc habitaculum, nos servet, et educat ex his ruinis, et e profundo, ne pereamus penitus : magna enim Dei hic videmus miracula, et videmur audire angelos clamantes : « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax, in hominibus bona voluntas. »

IX. Cum hæc audivissent ministri, currunt protinus cum Barbato pontifice ad Demetrium, et ei singula diligenter renuntiant. Ille autem, cum accepisset esse adhuc superstitem uxorem et filium, cor plenum habuit lætitiæ simul et perturbatione : et cursim veniens in custodiam, offendit divinum Cornelium ambulans, et librum in manu tenentem, et sic Deum laudantem : Angelus enim ad eum accedens, ipsum solverat a vinculis : et cum mul-

titudine, quæ simul concurrerat, cadens ad ejus A pedes, exclamavit : Magnus est Deus Cornelii, qui meam conjugem Evanthiam et filium Demetrium liberavit a templi eversione : et simul sanctum oravit, dicens : Serve Dei altissimi, credimus in Crucifixum, quem tu prædicas, et ipse, et omnes qui sunt mecum, si veneris, et uxorem vivam, et filium illinc eduxeris. Ille autem, Accipite, inquit, prius Christi signaculum, et tunc veniam vobiscum, et dabitur vobis cordis vestri desiderium. Protinus itaque Demetrius cum omnibus qui cum ipso erant, cum rursus dixissent, Magnus est Deus Christianorum, baptismum suscipiunt.

X. Deinde cum eos assumpsisset Cornelius, stetit super habitaculum, et ad orientem oculos tollens B in cælum, inquit : Domine Deus virtutum, qui respicis super terram, et facis eam tremere; qui aspectu tuo montes liquefacis, et visitatione tua exsiccas abyssos; ipse es, Domine : ipse exaudi gemitum vincitorum, et educ e terra Evanthiam, et ne avertas faciem tuam a filio ejus : sed attende animæ eorum, et libera eos propter nomen tuum. Hæc cum precatus esset Cornelius, et qui circumstantabant dixissent, Amen, continuo terra divisa, incolumem matrem emittit cum filio. Et illico clamarunt cum circumstantibus: Magnus es, Deus Christianorum, qui nos a deceptione, et ab hac acerba morte liberasti per tuum famulum Cornelium, et tuam potentiam et brachium nobis notum reddidisti. Simulque ducenti et septem Christo accesserunt. Exhinc autem ad Cornelium sedentem in quodam loco, qui vocatur Stadium, et docentem eos qui accedebant, Demetrius et Evanthia ventitabant cum filio. Sed et reliqui quoque gentiles non jam amplius gentiles, quippe spinis incredulitatis a corde suo expurgatis, ut terra bona, susceperunt semen pietatis, et baptismo fuerunt obsignati.

ἀπιστίας ἀπὸ τῆς ἐκρωτῶν καρδίας καθάραντες, ὡς περ τῶν βαπτίσματι ἐσφραγίσθησαν.

XI. Atque ille quidem, postquam Christo universam obtulisset civitatem, et errorem expulisset, et verbum pietatis in ea seminasset, effectus plenus dierum spiritualium, ferventius vocabat orationi, et totus in ea versabatur, ad nihil ex iis, quibus in præsentī vita studetur, suos attollens oculos. Deinceps autem ei quoque suus revelatur excessus, ad quem toto animæ oculo spectabat, et erat paratus : et de superis vocem audit dicentem: Corneli, veni ad me. Ecce enim est tibi parata corona justitiæ. Quid deinde? Cum omnes, quos obtulerat, Christianos convocasset, et eos perfectius pietatem docuisset, et firmiter doctrinæ adhærere præcepisset, et se postremo totum ad precandum collegisset, flectit genu, et : Domine Deus noster, inquit, qui me dignum fecisti, ut fidem conservarem, et ut certamen peragerem, et vincerem adversarium, ago tibi gratias : sed ad tuos servos e cælo aspice, et eos suscipe a sancta tua altitudine, et eos tua con-

πεσῶν ἅμα τῶ συνδεδραμηκότι πλῆθει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, Μέγας ὁ Θεὸς, ἔγραψε, Κορνηλίω, ὅς ἐβόύσατο τὴν ἐμὴν σύζυγον Εὐανθίαν καὶ τὸν υἱὸν Δημήτριον ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ ναοῦ· καὶ ἅμα ἔδειτο τοῦ ἀγίου· Δούλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, λέγων, πιστεύομεν εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον, ὃν σὺ κηρύσσεις, καὶ αὐτὸς, καὶ πάντες οἱ μετ' ἐμοῦ, ἐὰν ἔλθῶν τὴν γυναῖκα ζῶσαν καὶ τὸν υἱὸν ἐκεῖθεν ἐξαγάγῃς. Ὁ δὲ· Λάβετε, ἔφη, πρότερον τὴν ἐν Χριστῶ σφραγίδα, καὶ τὴνικαὶτα ἐλεύσομαι μεθ' ὑμῶν, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς καρδίας ὑμῶν δοθήσεται ὑμῖν. Εὐθὺς οὖν Δημήτριος μετὰ τῶν σὺν αὐτῶ πάντων· Μέγας ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, καὶ πάλιν εἰπόντες, τὸ βάπτισμα δέχονται.

Γ'. Εἶτα παραλαβὼν αὐτοὺς ὁ Κορνήλιος, ἔστη ἐπὶ τῶ κατελύματι, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κατὰ ἀνατολὰς εἰς τὸν οὐρανὸν ἄρας· Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, εἶπεν, ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν, ὁ τῶ βλέμματι σου τήκων ὄρη καὶ τῆ ἐπισκοπῆ σου ξηραίων ἀβύσσους, αὐτὸς εἶ Κύριος καὶ αὐτὸς εἰσάκουσον τοῦ στεναγμοῦ τῶν πεπεδημένων, καὶ ἐξάγαγε Εὐανθίαν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ παιδὸς αὐτῆς, ἀλλὰ πρόσχεε τῆ ψυχῇ αὐτῶν, καὶ λύτρωσαι αὐτοὺς ἐνικαι τοῦ ὀνόματός σου. Ταῦτα τοῦ ἱεροῦ Κορνηλίου εἰρημένου καὶ τῶν περιεστώτων τὸ Ἄμην ἐπιφωνήσαντων, ἐισχούσα ἡ γῆ εὐθέως, ὕψι τὴν μητέρα μετὰ τοῦ παιδὸς ἀναχόδωσι· καὶ αὐτίκα, Μέγας ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, μετὰ τῶν περιεστώτων καὶ ἔτι ἰδὼν, ὁ τῆς ἀπάτης ἡμᾶς καὶ τοῦ πικροῦ τούτου θανάτου διὰ τοῦ σου θεράποντος Κορνηλίου ἐλευθερώσῃ, καὶ τὴν σὴν δυναστείαν καὶ τὸν βραχίονα τῶν ἡμῶν· Καὶ ἅμα εἰς ἑπτὰ καὶ διακοσίους συνέστη τῶ Χριστῶ. Ἐξ ἐκείνου τοῖνον ἐπὶ τινος τόπου Σιιδίου κλυομένου καθημένῳ τῶ Κορνηλίῳ καὶ τοῖς προσιόντας διδάσκοντι, Δημήτριός τε καὶ Εὐανθία μετὰ τοῦ παιδὸς ἐφοίτων, καὶ οὐδὲ οἱ λοιποὶ Ἕλληνας ἔτι Ἕλληνας ἦσαν· ἀλλὰ τὰς ἀκάνθας καὶ οὐροὺς τῆς γῆ ἀγαθὴ τὸν τῆς εὐσεθείας ὑπεδέξαντο σπόρον, καὶ

ΙΑ'. Ὁ μὲν οὖν ἐπεὶ τὴν πόλιν ἐκείνην πᾶσαν Χριστῶ προσήνεγκε καὶ τὴν πλίνην ἀπήλασε, καὶ τὸν λόγον τῆς εὐσεθείας κατέσπειρε, πλήρης ἡμερῶν γενόμενος τῶν τοῦ Πνεύματος, εὐχῆ καὶ δαίσει θερμότερα προτίκειτο, καὶ ὅλος ἦν τῆς ἐκεῖθεν διαγωγῆς, πρὸς οὐδὲν τῶν ἐν τῆ παρούσῃ ζωῇ σπουδαζομένων μετεωρίζων τὸν ὀφθαλμόν. Ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἐκδηρίαν μυεῖται, πρὸς ἣν ὅλη τῶ τῆς ψυχῆς ὁρμηματι ἐώρα καὶ παρεσκευάστο· καὶ φωνῆς ἀνωθὺ ἀκούει λεγούσης· Κορνήλιε, ἔρχου πρὸς με· Ἰδὼ γὰρ ἡτοίμασται σοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, καὶ τὸ ἐξῆς· ὅσους ἐκεῖνος προσήνεγκε Χριστιανῶς προσκαλεσάμενος πάντας καὶ τελειώτερον αὐτοὺς ἐκ τῆς εὐσεθείας ἀναδιδάξας, καὶ σφραγῶς ἔχοντας τῆς διδασκαλίας παραγγυήτας· εἶτα καὶ ὅλον συναγῆν ἑκυτόν τελευτατον εἰς προσευχὴν κλίνει γόνυ, καὶ· Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν Δίσποτα, ἔφη, ὁ τῶν πιστῶν τηρησά με καταζιώσας καὶ τὸν ἀγῶνα τελείας ἐνικῆσαι τὸν ἀντικείμενον, εὐχριστῶ σοι. Ἄλλ' ἔπει

καὶ ἐπὶ τοὺς σοὺς δούλους ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀντιλαδοῦ ἁυτῶν ἕξ ὕψους ἀγίου σου καὶ τῆ σῆ αὐτοῦ ὁμο-
 γία καὶ τῆ ὀνόματι στῆριζον, ὅπως ἀδιαλείπτως
 δοξάζωσι τὸ σὸν ὄνομα τὸ πανάγιον, νῦν καὶ εἰς τοὺς
 αἰῶνας· καὶ πάντων εὐθείως τὸ Ἄμην ἐπιφωνησάν-
 των, τὸ πνεῦμα χαίρων τῆ καλοῦντι παρέθετο.

IB'. Δημήτριος μένει σὸν Εὐανθίᾳ καὶ τῶ υἱῷ
 Χριστιανοῖς τε πᾶσι τοῖς συνειλεγμένοις καὶ σὺ
 πρεσβυτέρῳ Εὐνομίῳ τῆ τοῦ διδασκάλου ἐκδημίᾳ τὰ
 εἰκότα ἐπιδακρόσαντες, εἶτα καὶ κηρὸς ἀναψάμενοι
 καὶ ὕμνους ἐξιτηρίους ἐπέσαντες καὶ ὅσα Χριστιαν-
 οῖς ἐν νόμῳ τελείσαντες, παρ' αὐτῶ τῶ καταστρα-
 φέντι ναῶ τοῦ Διὸς ἐν τῆ καινῇ σορῶ τοῦτον κατ-
 ἔθεσαν, ἥτις ὑπὸ Δημητρίου τῆ συζύγῳ πρότερον
 νυκτεσκεύαστο. Βάτον δὲ ἡ γῆ εὐθείως ἀνέδωκε μεγί-
 στήν καὶ τὴν σορὸν κύκλῳ περισκεπάσεν, ὡς
 μηδένα τοῦ λοιποῦ εἰδένοι, μηδὲ ὅτι σορὸν ἔνδον εἶη,
 πλὴν μόνων τῶν μετὰ Δημητρίου τότε διακονησαμέ-
 νων πρὸς τὴν ταφήν. Οἱ δὲ τῆ βράτῳ φοιτῶντες ἐκά-
 στοτε ἱερά τε ἄσματ' ἤδον καὶ θυμιαμάτων μεστόν
 καὶ εὐωδίας τὸν ἐπ' αὐτῆ ἀέρα ἐδείκνυον· τὰ θαύ-
 ματα μέντοι συχνὸν ἐκεῖθεν ἐπήγαγε χρόνον, ὡς
 δοκεῖν τοῖς πολλοῖς ὅσους ἔνδον ὁ μαθητὴς ἐλάνθανε
 κείμενος, θεῖόν τι καὶ νῦν τὴν βάτον ἀνίττεσθαι,
 ὥσπερ δὴ καὶ ἐπὶ Μεουσίῳ ἐγένετο πρότερον.

fessione et nomine stabili et confirma, ut sine
 intermissione sanctissimum tuum nomen glorifi-
 cent, nunc et in sæcula sæculorum. Et cum om-
 nes, Amen, continuo acclamassent, spiritum
 libens ei qui vocabat tradidit.

XII. Atque Demetrius quidem et Evanthia(3), cum
 filio et Christianis omnibus congregatis, et presby-
 tero Eunomio, cum magistri excessum, ut par erat,
 deplorassent, et deinde cereos accendissent, et hym-
 nos, qui dici solent in excessu, cecinissent, et quæ-
 cunque de more Christiani faciunt, peregissent ;
 apud ipsum eversum Jovis templum eum in novo
 loculo deposuerunt, qui prius a Demetrio fuerat
 constructus conjugi. Rubum autem maximum, ter-
 tra continuo edidit, et in orbem textit loculum, adeo
 ut nullus sciret de cætero, quod intus esset loculus,
 præter eos solus qui cum Demetrio tunc inservie-
 runt ad sepulturam. Qui quidem ad rubum quoti-
 die ventitantes, sacra canebant cantica suffitibus-
 que et bono odore replebant, qui super ipsum erat,
 aerem. Atque miracula quidem illinc frequenter
 scatebant, adeo ut multis videretur, qui nescie-
 bant intus jacere martyrem, nunc quoque divinum
 aliquod rubus significare, sicut tempore Mosis
 prius factum fuerat.

CAPUT IV.

S. Cornelii inventio, translatio, imago.

IF'. Οὐκ ὀλίγῳ δὲ ὕστερον καὶ ὁ Δημήτριος ἀπεβίω,
 καὶ πολλοὶ τῶν ὑπὸ Κορνηλίου τῶ θεῖῳ τελειωθέν-
 των βαπτίσματι καὶ αὐτοὶ οἱ μὲν τὸν βίον ἀπέλιπον,
 οἱ δὲ καὶ πρὸς ἑτέρας χώρας ἐφοίτησαν. Εἶτα Σι-
 λωανῶ τινι ἀσπαζομένῳ τε ἀρετὴν ἀνδρὶ καὶ θεοφι-
 λει, ὅς τῆ Τρωάδι ἐπεσκόπει. γενομένῳ ποτὲ κατὰ
 τὴν Σκεψαίων πόλιν, ὁ θεῖος ἄναρ Κορνήλιος ἐπιστάς·
 Πολὺν, ἔλεγε, χρόνον ἐνταῦθα οἰκῶ, καὶ οὐδεὶς ἐπ-
 σκέψατό με, πλὴν μόνων τῶν ὑπ' ἐμοῦ βαπτισθέν-
 των. Ἀνασκοποῦντι μεθ' ἡμέραν τῶ ἐπισκόπῳ καὶ
 τὸ ὄνειρον οὐκ ἔχοντι συμβῆλαιν, φοιτήσας οὐτῶ
 πάλιν ὁ ἄγιος εἰς τὴν ἐπισκοπὰν νύκτα· Ἐγὼ εἰμι
 Κορνήλιος ὁ ἐκκλιοντάρχης, εἶπεν· Ἔστι δὲ μοι καὶ
 οἶκος πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἐν τῆ βράτῳ· ἀλλὰ
 σὺ εὐκτέριον ἕτερον παρὰ τῶ ταῦ Εημητρίου τόπων
 τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ οἰκοδόμησον· καλεῖται δὲ Παν-
 δόχετον ὁ τόπος, ἐνθα καὶ πολλὰ τῶν ἡδὴ τελειωθεν-
 των ἁγίων ὀδελφῶν κατακείνεται σώματα.

1Δ'. Ἐωθεν οὖν ὁ μὲν ἐπίσκοπος διὰ τὸ πολλοῖς
 τὸ Πανδοχετον πάντεθεν διωρῶχθαι τάφοις, ἑτέρωθεν
 τὸν ναὸν οἰκοδομεῖν ἐπέψατο· ἀλλ' ὁ ἄγιος οὐκ

(3) S. Evanthia collitur a Græcis 1 Septembr. ut
 videtur est in Menol. et Menæis. Hæc an alia sit,
 non est unde colligamus.

(4) S. Silvani ep. Philippopolis in Thracia, deinde
 Troadis, vitam, ex Hist. eccl. Socratis lib. vii, cap. 36,
 dabimus 1 Decembris, ad quem diem Romano Mar-
 tyrologio inscriptus est. Cum fuerit is ad Philippo-
 polis cathedram a S. Attico evectus, et ab eodem ad
 Troadensem translatus, qui, ut 8 Januar. diximus,

XIII. Non multo post autem e vita etiam excessit
 Demetrius, et multi ex iis qui a Cornelio fuerant
 divino initiati baptismo, ipsi quoque partim e vivis
 decesserunt, partim autem profecti sunt in alias
 regiones. Itaque cuidam Silvano (4), viro pio, et qui
 virtutem amplectebatur, et erat episcopus Troadis,
 cum venisset aliquando in civitatem Scepsæorum,
 divinus in somnis apparens Cornelius: Longo, di-
 xit, tempore hic habito, et nullus me visitavit, præ-
 ter eos solos qui a me fuerunt baptizati. Cum ita-
 que interdum hæc mente consideraret episcopus, et
 quid sibi vellet somnium, non posset conjicere ;
 nocte sequenti ad eum rursus veniens sanctus,
 Ego sum, inquit, Cornelius centurio ; est autem
 mihi domus prope templum Jovis in rubo. Sed tu
 ædifica alterum oratorium prope locum Deme-
 trii (5) servi Dei. Vocatur autem locus Pando-
 chium (6) : quo in loco sita sunt multa corpora
 sanctorum fratrum jam consummatorum.

XIV. Mane ergo episcopus quidem, propterea
 quod in Pandochio essent omni ex parte infossa
 multa sepulcra, in snimo habuit templum alibi æ-

decessit Theodosio Juniore xi et Valentiniano coss. id est anno Christi 425, hinc patet quando hæc S.
 Cornelii inventio et translatio contingere potuerit.

(5) Hinc videtur colligi posse, ipsum quoque De-
 metrium in sanctis numeratum: ast in nullo adhuc
 Martyrologio eum reperimus.

(6) Πανδοχετον dicitur vulgo diversorium, quod
 omnes capiat.

dificare: sed Sanctus non permisit. Cum ergo cle- A rum qui sub eo erat, congregasset. Filii, inquit, mihi magnus revelatus est thesaurus: sed adeste, eum tollamus. Hoc cum illi audissent, prompto et alacri animo omnes processerunt, et episcopum libenter sunt secuti. Cum autem pervenissent ad rubum, statim dixerunt clerici episcopo: Gratia quædam huc advolat divina, o domine, et multos scimus huc confluxisse, et fuisse liberatos a morbis, et malis dæmonibus, et ascripsisse rubo sanationem. Sed sive sit in rubo, seu sub rubo thesaurus, quis eum poterit excidere, et tollere, cum fieri non possit, ut secetur propter magnitudinem, et alioqui nec sic attractu facilis, ut qui sit multis terribilis propter miraculorum operationem? Cum autem precatus esset episcopus, et crucem fixisset in terram, et B manum rubo iniecisset, ipsas excidit radices. Animo itaque confirmati clerici, opus continuo sunt aggressi: et convellebantur rubus, tanquam herba quædam mollis, neque erat amplius rubus: sed et capsula continuo apparebat, et adhuc valde instabat episcopus, urgens fossionem. Cum autem jam advenisset vespera, precatus episcopus rursus clero nocturnam cantare psalmodiam, hymnisque, lampadibus et suffitibus honorabant capsam.

XV. Cum vero sumptuum quoque inopia ad ædificandum templum, sollicitum et animo perplexum teneret episcopum; eam quoque solvit Sanctus dubitationem: et cuidam ex divitibus viro pio apparens, cui nomen erat Eugenius, C mandat ei templi ædificationem, et describit ei ædificii figuram et magnitudinem. Mane ergo Eugenius veniens ad episcopum, ei renuntiat visionem, et operi statim præficit ædificatores, cum eis prius descripsisset et significasset templi altitudinem et longitudinem, et aditum altaris eis jussisset latitudine fieri capsæ æqualem: ei enim visum fuerat deponere capsam intra aram.

XVI. Postquam autem templum fuit cito perfectum, hoc quoque Deo faciente miraculum in locum, qui dicitur Trigoni, venientis ædificatores (hic enim Silvanus episcopus peragebat festum B. Andreæ Apotoli), ei significabant perfectum esse ædificium: et Jam tempus est, aiunt transferri capsam, priusquam ingressui imponatur superliminare. Sic enim D facilius introducetur. Continuo ergo episcopus, cum simul cum pio Eugenio sacrum sumpsisset Evangelium, fuis prius precibus, simul et Trisagium cœpit canere, et cum eo omnes simul eundem hymnum concinebant: et cressi sunt supplicantes. Deinde etiam capsula (o magna tua, Domine, miracula!) secuta est tanquam animata, nemine omnino eam movente, nec tangente. Et omnes quidem primo propter summam admirationem, nec miraculo quidem, quod cernebant, volebant credere: deinde quasi essent adducti in extasim, exclamaverunt: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus

ἀνείη. Τὸν ὑπ' αὐτῶ τοίνυν κληρὸν συναγαγὼν, θησαυρός μοι, τέκνα. ἔφη, ἀποκεκάλυπται μέγας· ἀλλὰ δευτε, καὶ ἀνελώμεθα τοῦτον. Τοῦτο ἐπινοοῦντες ἀκούσαντες, πρόθυμοι τε ὤρθησαν πάντες, καὶ τῷ ἐπίσκοπῳ ἠδέως εἶποντο. Ὡς δὲ τὴν βάτον αὐτὴν καταλάβοιεν, εὐθὺς οἱ τοῦ κλήρου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον· Ἐφίπταται τις ἐνταῦθα θειοτέρα χάρις, εἶπον, ὦ Δέσποτα· καὶ πολλοὺς ὧδε συρραύσαντας ἴσμεν καὶ νόσων τε καὶ πονηρῶν δαιμόνων ἀπαλλαγέντας. Ἄλλ' εἰ καὶ ταύτης ἔνδοξο εἶ καὶ ὑπὸ τὴν βάτον ἡ θησαυρός· τίς ἂν ἐκτεμεῖν αὐτὴν δύνατο, ἔφησαν, καὶ τοῦτον ἄραι τμηθῆναι τε οὐσαο διὰ τὸ μέγεθος ἀδύνατον καὶ ἄλλως οὐ βραδίαν ψαῦσαι φοβερὰν τοῖς πολλοῖς οὖσαν διὰ τὴν τῶν θαυμάτων ἐνέργειαν· εὐξάμενος οὖν ἐπίσκοπος τῷ Θεῷ καὶ τὸν σταυρὸν πρὸς τὴ γῆ πῆξας καὶ τὴν χεῖρα τῆ βάτον ἐπιβάλων, αὐτὰς ἐξέτεμε ριζαίς· καὶ θασήσαντες οἱ τοῦ κλήρου εὐθὺς ἔργου καὶ αὐτοὶ εἶχοντο καὶ ἡ βάτος οἷα τις ἀπαλή βοτάνη ἐτίλλετο, καὶ οὐκ ἔτι βάτος ἦ· ἀλλ' ἡ σορός τε ἐν ὀλίγῳ εὐθὺς ὑπεφαίνετο, καὶ ὁ ἐπίσκοπος πολλὸς ἐπέκειτο ἔτι τὴν ἀνόρουξιν ἐπισπεύδων. Ἐσπέρας δὲ ἤδη ἐπιγινομένης, προσευξάμενος ὁ ἐπίσκοπος καὶ αὐθις πάννουχόν τε ψαλλομένην παραγγέλλει τῷ κλήρῳ καὶ ὕμνοις παρ' ὄλων τὴν νύκτα καὶ λαμπάσι καὶ θυμιάμασι τὴν σορὸν ἐτίμων.

15'. Ὡς δὲ καὶ ἡ τῶν ἀναλωμάτων πρὸς τὴν οἰκοδομήν· τοῦ νεῦ ἀπορία φροντίζει τὸν ἐπίσκοπον καὶ ἀμυχανίᾳ ἐδίδου, λύει καὶ ταύτην ὁ ἅγιος καὶ πικτῶν πλουτούντων ἐπιφανεί εὐσεβεὶ ἀνδρὶ, ὄνομα Εὐγενίῳ, αὐτῷ τὴν τοῦ νεῦ οἰκοδομήν ἐπιστῆσαι καὶ τὸ της οἰκοδομίας σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος ἀγγράφει. Ἐωθεν τοίνυν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον ὁ Ἐπίτινος ἀφικόμενος· ἀπαγγέλλει αὐτῷ τὴν ὄψιν, καὶ οἰκοδομοὺς αὐτίκα τῷ ἔργῳ ἐπίστησιν, ὑπερπῶσαι πρότερον αὐτοῖς καὶ διασημάνας τὸ της οἰκοδομίας ἀνάστημα καὶ τὸ μήκος καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ θυσιαστηρίου ἴσην τὸ πλάτος αὐτοῖς τῆ σορῶ ἐπιτάξει· ἐδέδοκτο γὰρ αὐτῷ, εἶσω τοῦ θυσιαστηρίου τὴν σορὴν καταθεῖναι.

15'. Ἐπει δὲ ὁ ναὸς εἰς τέχος ἀπῆρτιστο, θεῷ καὶ τοῦ θαυματουργοῦτος ἐν χωρίῳ Τριγώνοις ὁ οἰκοδόμοι γενόμενοι· ἐνταῦθα γὰρ ὁ ἐπίσκοπος Σιλvanός τὴν τοῦ μακκάρου ἀποστόλου Ἀνδρέου κληρονομίαν ἐτελεῖτο· τὸ τέλος τε αὐτῷ μετάνοιας τῆς οἰκοδομίας καὶ ὡρα ἤδη, φασί, τὴν σορὸν μεταπισμῆθῆναι· ῥῆθον γὰρ ἂν οὕτω εἰσενεχθεῖη. Ἐκτὸς οὖν ὁ ἐπίσκοπος ἅμα τῷ εὐσεβεὶ Εὐγενίῳ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἀναλαβὼν, εὐχῆς πρότερον γενομένης, ἑμοῦ τε τὸ Τρισάγιον ἤρξαντο ἕδειν· καὶ ἑμοῦ πάντας αὐτῷ τὸν ὕμνον συνῆδον καὶ λιτανεύοντας ἔψασαν· εἶτα καὶ ἡ σορός (ὦ ὦν μεγάλων σου, Δέσποτα, θαυμασίων!) οἷα τις ἐμψυχος εἶπετο καὶ αὐτῆ, μὴ εὐς ὑποκινούντος μηδὲ ἀπτομένου τὸ παρῶν εἶτης, μηδὲ θίγοντος· καὶ πάντες ὑπὸ τὸν σορῶς ὀμβροῦς πρώτα μὲν οὐδὲ ὀρωμένῳ τῷ θαύματι πιστεύειν ἤξιον. Ἐπειτα ἐξετηκότας, Ἄγιος, ἔργα ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ, Ἰκράζον· ὁ δὲ διὰ τοῦ ἐπιθεράποντος Κορνηλίου τὰ σὰ θαύμασι καὶ τὰς ἐπι-

στειλάς ἡμῶν φανερώσας· ἐντεῦθεν καὶ οἱ περιλει-
φθέντες τῶν Ἑλλήνων ἐπίστεισαν.

IZ'. Καὶ ἡ λιτὴ πάλιν ἐπὶ τὸν ναὸν ἐχώρει καὶ ἡ
σορὸς εἶπετῶ. Ἐπεὶ δὲ ὡς τὸν ναὸν ἀφίκοντο, οἱ μὲν
ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἔστησαν, ὀρώντες ὅποι τε ἡ σορὸς
προβήσεται καὶ ποῦ στήσεται. Ἡ δὲ διὰ μέσῳ αὐτῶν
καὶ τῆς πλαγίας πύλης ἔλθοῦσα τῆς δεξιᾶς, ἔστη
κλησίον τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ μηχανῆς ἀπάσης γε-
νομένης, ὥστε αὐτὴν εἶσω τοῦ θυσιαστηρίου με-
νεγαλεῖν. Ἡ δὲ ἐμετακίνητος καὶ εἰς ἔτι μόνει, θη-
σσορὸς θαυμάτων οὐκ ἐπιλείπων, ἀπόλαυσις πολλῆς
πνευματικῆς ὠφελείας καὶ χάριτος.

IH', Σιλβανῶ δὲ τοῦ ἐπισκόπου τελευτήσαντος,
τὴν μὲν Τρωαδῶν ἐπισκοπὴν Ἀθανάσιος, τὴν δὲ
Σκεψάλων Φιλοστόργιος ἐχειρίζονται. Ἐπεὶ δὲ καὶ
ὁ φιλοσοφῆς ἐκεῖνος Εὐγένιος κατέλυσε καὶ αὐτὸς
τὸν βίον, προτρέπεται τινα ζωγράφον ὁ Φιλοστορ-
γιος, πάντο τε γράψαι τὸν ναὸν καὶ τὴν τοῦ Κορνη-
λίου εἰκόνα σπουδαίως ἐν αὐτῷ ἐκτυπῶσαι, καὶ ὡς
δυνατὸν οὖν ἀκριβέστα κακοσημημένην, ὅπως γηρῶν
τε ἤδη γραφῆναι καὶ ἐστυῶ παντάπασιν ἐδαίκα· ἐδίετο
οὖν ὁ Ἐγκράτιος τοῦ ἁγίου (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ
ζωγράφῳ) ἐκκαλύψαι αὐτῷ τὴν οὐκείαν ἰδέαν, ὡς
ἂν ἐπιτυχῶς τε αὐτὴν καὶ πρὸς ἀκριβείαν γράψει
καὶ ἅμα ἐδυσχεραίνειν ἐπὶ τῇ τοῦ ἐπισκόπου ἐντελίῃ,
καὶ τινὰς οὐκ εὐφήμους, καὶ πρὸς τὸν ἅγιον ἠφεί-
φωνας, ἀπορούμενος πάντοθεν καὶ δεινῶς ἀλύων διὰ
τε τὴν ἐκείνου τῆς ἰδέας ἄγνοιαν, καὶ τὸ μὴ ἔχειν,
ὅπως ἂν τῶν τῆς ὕψους χαρακτήρων ἐφίκοιτο. Ποτὲ
τοίνυν τῆς κλιμακῶς ἐκπεσῶν, ἐφ' ἧς ἐβιβάθει,
ἄπνους τε ἔκειτο καὶ σκώληκες οἱ μὲν ἐξεῖρπον διὰ
τοῦ στόματος. Οἱ δὲ πάλιν εἰσῆσαν· ἐφόδισον δὲ ἄρα
τῶν δυσφήμων ἐκείνων λόγων εἶτα καρπὸς, οὗς ὁ
ζωγράφος ἀνιῶμενος ἔλεγε· Ἄλλ' αὐτὸς εἶ, Κορνή-
λις, πάντως ὁ καὶ σφοδρὸν κατὰ σοῦ πνέοντι
πρότερον Δημητρίῳ τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν χαρι-
σάμενος, ἐντεῦθεν οὐδ' ἐπὶ πλέον τὰ τῆς τιμωρίας
ταθῆναι τῷ ζωγράφῳ ἠνέσχοιτο. Ἐπιφανείς γὰρ εἰς
τὴν ἐπιούσαν, καὶ τῆς δεξιᾶς αὐτὸν λαβόμενος,
ἀνέστησέ τε οἰονεὶ καθεύδοντα· καὶ δύο ταῦτα μέγι-
στα κατεπράξατο τὴν ἀκόλαστον τε γὰρ ἐπαιδαγω-
γησεν αὐτῷ γλώτταν καὶ τὴν ἐπὶ τῇ ἀπορίᾳ τῆς γρα-
φῆς λύπην καὶ τὴν ἀθυμίαν ἐθεράπευσεν, οὐκ ἐν
εἰκόني τινὶ καὶ τύπῳ καὶ ὁμοιώματι, ἀλλ' αὐτὸς τε
αὐτῷ συγγενόμενος, καὶ οἷος ἦν τὴν μορφήν ἐπιδεί-
ξας· ἀμέλει καὶ ὕγιης αἰῶνις ὁ ζωγράφος ὠρᾶτο καὶ
σῶος, καὶ ὄλως τῶν σκωλήκων ἀπηλλαγμένος, καὶ
τῆς τέχνης πάλιν ἀπτόμενος. Ἐνθεν τοι καὶ ἀνέγρα-
ψεν αὐτὸν ἵκοιτο εἶδε, πολλὴν τὴν ἀλήθειαν μετὰ
τῆς τέχνης ἐμβαλὼν τῇ γραφῇ, εὐχαίς αὐτοῦ τοῦ
ἁγίου χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν

(7) Hic est fortassis qui sessioni 6 concilii Ephesini subscripsit. Athanasius episcopus civitatis Scepsiorum, indeque Troadem translatus: ideoque cum Philostorgio, suo in sedem Scepsiorum successori, hic agit de S. Cornelii Scepsiorum patroni pingenda imagine. At quisquis fuerit Troadensis hic Athanasius, oblit certe ante concilium Chaleo-

Sabaath, qui per famulum tuum Cornelium iracula tua et virtutes nobis aperuisti. Hinc factum est, ut qui remanserant ex gentibus, crederent.

XVII. Et rursus in templum processit supplicatio, et capsula sequebatur. Postquam autem venerunt in templum illi quidem hinc et illinc constiterunt, videntes, quoniam esset capsula processura, et ubinam statura. Illa autem per ipsos medios et lateralem portam veniens, quæ erat a dextera, stetit prope aram: cui omnibus adhibitis machinis, ut ea transferretur ad aram, illa manet immobilis usque in hodiernum diem, miraculorum thesaurus non deficiens, ex quo percipitur magna spiritualis utilitas et gratia.

XVIII. Cum autem Silvanus decessisset (7) episcopus, Troadensium quidem episcopatu Athanasius, Philostorgius (8) autem Scepsæorum, præficiuntur. Postquam vero prius quoque ille Eugénius excessit e vita, quemdam pictorem hortatur Philostorgius, ut et totum templum depingat, et Cornelii effigiem in eo diligenter exprimat, et quam fieri posset accuratissime ornaret: nempe ut is etiam senex pingeretur, et illi ipsi omnino similis. Rogabat ergo sanctum Encratius (hoc enim erat nomen pictori), ut ei suam revelaret speciem, quo eam apte et accurate depingeret: et simul ægre ferebat mandatum episcopi, et quasdam non nimis honorificas voces emittebat in sanctum, animo ex omni parte perplexus, et valde tristis, et propterea quod nesciret illius speciem, et quod non posset consequi characteres et figuram vultus. Cum itaque aliquando cecidisset e scalis, quas ascenderat, jacebat non spirans: et vermes alii quidem per os prorepabant, alii autem rursus ingrediebantur. Visa sunt autem hæc esse fructus illorum verborum maledicorum, quæ dolore affectus pictor dixerat. Sed ipse es omnino, o Corneli, qui Demetrio graviter in te prius spiranti uxorem et filium donasti; quapropter non sustinisti, ut huic pictori amplius produceretur supplicium. Cum enim die sequenti ei apparuisset, et manum ejus dexteram apprehendisset, eum surgere fecit, velut dormientem: et hæc duo fecit maxima; nam et intemperantem ejus linguam castigavit, et curavit dolorem ac ægritudinem, quam acceperat, propterea quod nesciret, quomodo pingeret; non in figura, imagine et similitudine, sed vere cum eo congressus et forma quali esset ostendens. Quin etiam ipse pictor visus est rursus sanus et salvus, et omnino liberatus a vermibus, et rursus artem suam aggressus. Hinc factum est, ut eum talem pingeret, qualem viderat, ipsam plano veritatem cum arte injiciens in picturam, præcibus ipsius Sancti, gratia autem et

donense, nam huic subscripsit « Pionius episcopus civitatis Troadis. »

(8) Concilii Chalcedonensis actioni 16 « Diogenes episcopus Cyzici metropolis diageniens subscripsit, et pro absentibus... Philostorgio Scepsii. . uti et actioni 6 ubi, « Eustorgius » appellatur.

elementia Domini nostri Jesu Christi, cum quo A Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ
Patri simul cum sancto Spiritu, gloria, potentia, Πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς
honor et adoratio in sæcula sæculorum. Amen. τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

MARTYRIUM TOY AΓIOY ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ

MARTYRIUM SANCTI ET MAGNI MARTYRIS TRYPHONIS.

(Latine apud Surium ad diem 2 Februarii ; Græca nunc primum prodeunt ex codd. mss. Paris n. 1178 et 1450.
EDIT. PATR.)

I. Cum Dominus et Deus et Servator noster Jesus A
Christus, postquam Deus et homo ad homines ad-
venisset, et tertio die a mortuis surrexisset, et ad
Patrem cum gloria esset assumptus, in discipulos
effudit Spiritum sanctum et eos divina cognitione
implevit et virtute, ex ejus plenitudine accepit
universa terra, et omnes homines fuerunt parti-
cipes doni quod ex eo emanabat : et liberati qui-
dem sunt a tenebris ignorantiae et cultus simula-
crorum : veræ autem luci Dei cognitionis evasere
familiares. Nam cum non secus ac divina et luce
micantia fulgura, per omnes fines percurrentes et
non parvam afferentes illuminationem, egressi
essent apostoli, eorum qui videbant, illustratos
oculos, ne momento quidem temporis mox sive-
runt sedere in tenebris. Alius aut aliam orbis par-
tem sortiti, cum omnem gentem, regionem et ci-
vitatem sibi distribuissent, eis injecerunt veram
scintillam veritatis : quæ paulatim per eos qui apti
erant accensa, in claram et sublimem evasit facem.

II. Hoc principium cum accepisset fides, ad tan-
tum processit splendorem, ut, consumptis profundis
tenebris ignorantiae, in divinae lucis statum omnia
transmutaverit. Hujus post apostolos causæ et auc-
tores fuere divini martyres : qui cum veluti semen
lucis ab eis accepissent, deinde tanquam violentis
ventis traditi tentatoribus, id non solum non ex-
tinxerunt illatis injuriis, sed etiam variis tormentis
effecti clariores, ipsi quidem tanquam lucida side-
ra, de cætero sunt collocati in cœli firmamento,
quod percipitur intelligentia. Illinc autem clarissime
refulgentes, terræ universæ lucem præbent. Ex his
unus est etiam beatus Tryphon, qui a divinis et in
quas non cadit interitus, deliciis nomen sortitus,
frugiferum germen Ecclesiæ. Qui e Phrygia qui-
dem primum fuit editus, vico vero Campsade,
qui est vicinus civitati Apameæ. A piis autem pa-

A'. Τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν θεανδρικὴν αὐτοῦ πρὸς ἄν-
θρώπους ἐπιφάνειαν καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν τρίτηρον
ἐγερσιν καὶ πρὸς τὸν Πατέρα μετὰ δόξης ἀνάληψιν,
ἐπὶ τοὺς μαθητὰς καὶ ἀποστόλους τὸ Πνεῦμα τὸ
ἅγιον ἐκχεζομένου καὶ γνώσεως πλήρεις ἐργασμέ-
νου, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτῶν ἡ σύμπασα με-
τέλαβε γῆ καὶ πάντες ἄνθρωποι τῆς ἐξ αὐτῶν ἐγερ-
ζούσης μετέχοντες δωρεάν, τοῦ σκότους μὲν τῆς
ἀγνοίας ἀπηλλάττοντο, τῷ ἀληθινῷ δὲ τῆς θεω-
σίας προσφκειοῦντο φωτὶ. Καθάπερ γὰρ ἀπαρα-
θεταὶ καὶ διαφανεῖς οἱ ἀπόστολοι τὰ πέρατα διαφω-
μόντες, καὶ ἄλλοι ἄλλο τῆς οἰκουμένης μέρους δια-
κληρωσάμενοι, καὶ πᾶν ἔθνος καὶ πῦσαν χώραν
ἐκυτοῖς καὶ πόλιν διανειμάμενοι, τὸν τῆς ἀληθείας
σπιθῶρα τούτοις ἐνέβαλον, ὃς κατ' ὀλίγον ἐν τοῖς
ἐπιτηδεύουσιν διαναπτόμενος, εἰς περιφανῆ καὶ ἀρίστην
ἀπεδὴ πυρσόν.

B'. Οὕτως ἡ πίστις τὴν ἀρχὴν λαβοῦσα, εἰς τη-
λικαύτην προῆλθε περιφανῆ δύναμιν. Ταύτης μετὰ
τοὺς ἀποστόλους οἱ θεοὶ μάρτυρες αἴτιι τῆς θεοσε-
βείας πεφήνασιν, οἱ καθάπερ σπέρμα πυρὸς ἐκ αὐ-
τῶν λαβόντες, ἔπειτα τοῖς πειραταῖς ὡς ἀνέμοι
ἐκδοθέντες βιαίοις, οὐ μόνον ταῖς ἐπηρσίαις ἀπεδεί-
σθησαν, ἀλλὰ καὶ λαμπρότεροι, μᾶλλον δὲ αὐτῶν
ἀπεδείχθησαν, θάλλοντες ὡς ἄμπελοι ταῖς τομαῖς
καὶ τοὺς ἄλλους πόνους εὐφροσύνης ἀφορμὰς ποιού-
μενοι, ὥστε πόνους ἐκείνοις εἶναι τὸ μὴ κοινῶν καὶ
πάσχειν κακῶς, ἤνικα μὴ διὰ Χριστὸν πάσχωσι.
Τούτων εἷς καὶ ὁ μακάριος γνωρίζεται Τρύφων, ὁ
τῆς ἀκηράτου θείας τρυφῆς ἐπώνυμος, τὸ μακάριον
ὄντως τῆς Ἐκκλησίας φωτὸν, ὁ γῆς μὲν τὸ πρῶτον
ἀνεδόθη Φρυγῶν, κώμης δὲ Καμφάδου, Ἀπαμείας
τῆ πόλει γειτονοῦσης. Εὐσεβῶν δὲ γονέων εὐσεβέ-
στερον τέκνον ἐκφύς, οὕτως ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐπί-

θεος ἦν, ὡς πλουσίας παραυτίκα τυχεῖν τῆς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος. Καὶ διὰ τοῦτο ποικίλαι τε νόσοι σωματίων καὶ δαιμόνων ἔπαν τὸ φύλον ὀνόματι μόνον Τρύφωνος ἐδραπέτευον, οὕτω πάγκαλος αὐτῷ ἡ νόστος, οὐ πρὸς ἡλικίας, οὐ πρὸς ἀνδράς μαχίμους διαγωνιζομένη, ἀλλὰ πρὸς δαίμονάς τε καὶ νόσους ἀνδριζομένη. Ἀλλὰ περὶ πάντων μὲν αὐτοῦ θαυμάτων ἄρτι διαλαθεῖν, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ. Ἐνός δὲ μόνου μνησθεῖς καὶ δεΐξας ὥσπερ ἐξ ὀλίγου γεύματος τὸ πᾶν, ἐπὶ τὴν μαρτυρίαν ἐκείνου τρέψομαι τὴν διήγησιν.

mentionem, per quod gratiæ, quæ in eo erat, virtus possit esse evidens, ad martyrium præclari athletæ me conferam.

Γ'. Χρόνων ἐνενήκοντα καὶ διακοσίων μετὰ τὴν Αὐγούστου ἤδη παρωχηκότων, Γορδιανὸς τῶν σκήπτρων ἐπιλαμβάνεται, ἀνὴρ Ἑλλήν μὲν τὴν θρησκείαν, οὐ βαρὺς δὲ τοσοῦτον τοῖς Χριστιανοῖς. Οὐ γὰρ κατὰ τοὺς ἄλλους καὶ οὗτος διωγμὸν ὑπέρχε κεννηκῶς. Τούτῳ γίνεται θυγάτηρ μονογενής, ὡς μὲν σώματος καὶ κάλλει διαπρεπῆς, εὐφυῖς δὲ ψυχῆς καὶ συνέσει πολλῷ μᾶλλον περιεκαλλής, ὃ καὶ πρὸς γραμμάτων πέτρα καὶ πινθείας κτήσιν αὐτὴν ἤγαγεν ἀμέλει. Καὶ πολὺς μὲν ὑπὲρ αὐτῆς τοῖς γονεῦσι λόγος, μηδένα μίσημον ἐπιτριβῆναι ταύτης ἐπαρθενίᾳ πολὺς δὲ τοῖς πρώτοις τῆς πόλεως ὁ ζῆλος, ὥστε τοῦ γάμου ταύτης ἐπινοῦσθαι καὶ διὰ τοῦτο κατὰ κλειθρὰ τε αὐτὴν εἶχον καὶ ἐν οἰκίᾳ τὸ σύνολον ἀσφαλεῖς. Ὡς ἂν δὲ καὶ τῇ πόλει Ῥωμαίων ὁ Τρύφων διαγνωσθῆ, μᾶλλον δὲ ἴνα καὶ Χριστὸς ἐν αὐτῷ δοξασθῆ, δαιμόνιον τι πονηρὸν ἐξακίνης τῇ κόρῃ τούτῃ ἐπιμεθῆσιν, τί μὴ ἐποιεῖ τῶν χαλεπῶν; ἐπῆει γὰρ ἀναιδῶς, ἰσπάρατε ἀφειδῶς, πυρὶ καὶ ὕδασι ἐπεβρίπτει καὶ πᾶσι τρόποις αὐτῆς ἐνεμαίνετο τῇ ζωῇ· ἀλλ' οὕτως αὐτῆς μὲν ὁ δαίμων. Οὐδὲν δὲ ἔττον αὐτῇ τῶν γονείων ἐδείκνυτο μίστιξ, τὰ αὐτῶν σπλαγχνὰ σπαράττουσα καὶ τὸν πᾶσι μισητὸν θάνατον εὐκτὸν αὐτοῖς χρῆμα ποιούσα· ἦν γὰρ τὸ παθος μετὰ τῆς ἀσχύνης καὶ πρὸς θεραπείαν ἀνέλπιστον. Καὶ γὰρ ἰατροὶ μὲν ἀπαντες ἀπηγόρευον, σοφοὶ δὲ ἠπόρουν· ἐπίνοια δὲ οὐδεμία πρὸς τοσοῦτον ἐξερκοῦσα καλὸν ἦν, ἕως αὐτὸ τὸ πονηρὸν πνεῦμα κρείττονι δυνάμει δηλαδὴ συνωθούμενον· ἐβόα δὲ ἰσχυρῶς καὶ τὸν οἶκτον ὠμολόγει διώκνην· διώκνη μὲν ἐκεῖνος, τῆς ὑπ' αὐτοῦ δὲ στρεβλουμένης κόρης θεραπευτὴν, εἰ μὴ Τρύφωνα ὧδε γενόμενον ἴδω.

Δ'. Αὐτίκα τοίνυν γράμματά τε βασιλικὰ καὶ μνημόματα παρὰ πᾶσαν ἐφοῖτα τὴν οἰκουμένην, καὶ πᾶς ἠρεινᾶτο τόπος, καὶ διὰ πάσης γλώττης Τρύφων ἤθετο, Τρύφων ἀνεκαλεῖτο· καὶ πάντες ὅσοιγε ὑπὲρ γῆν ἦσαν, εἰς δύο ἐιρηοῦντο ταῦτα, ἢ Τρύφωνα ζητεῖν ἢ περὶ Τρύφωνος ἐρωτᾶσθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ μέγχι Φρυγίας ἡ ζήτησις ἦν, δῆλος ὁ Τρύφων ἤδη καθίσταται καὶ πρὸς τῇ Καμφάδου κωμῇ διατριβῶν εὐρίσκειται χηρῶν ἐπιμελητῆς καὶ νομεύς ὁ τοσοῦτος. Ὁμολογήσας δὲ αὐτὸς εἶναι Τρύφων, αὐτὸς ὁ ζητούμενος, παραπέμφεται μὲν αὐτίκα διὰ τῶν εὐρηκότων τοῖς ὑπάρχουσιν, Πομπηϊανῶ καὶ Προτεστάτῳ· αὐτοὶ δὲ τοῦτον ἵπποις τοῖς δημοσίοις ἐπιβιβάσαντες, εἰς Ῥώμην αὐτὸν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διαπέμ-

rentibus ortus magis pius filius, ab ineunte ætate visus est Deo adeo esse gratus, ut iudicatus sit idoneus ad administrandas operationes Spiritus. Quamobrem varii quidem morbi fugiebant a corporibus: dæmoniorum vero universa hominibus infesta natura, solo nomine Tryphonis flagellata, vel potius usta virtute ejus. qui in eo erat, spiritus, fugabatur quidem ab hominibus, abigebatur autem in intima deserti penetralia. Atque omnia quidem recensere miracula, quæ ab eo facta sunt, non est præsentis temporis. Cum unius autem in præsentia fecero

III. Anno 225, post Augusti mortem, Gordianus accipit sceptrum Romani imperii, vir quidem gentilis religiose, sed Christianis non adeo gravis. Non enim is, sicut reliqui, movit persecutionem adversus Christianos. Ei nascitur unica filia, corporis quidem specie et pulchritudine insignis, ingenio autem et intelligentia feminas, quæ erant suo tempore superans, neque ulli cedebat in doctrina litterarum. Quocirca magnopere contendebant parentes, ut eam integram et illæsam conservarent. Primos vero civitatis, qui eam ambiebant, magna urebat æmulatione; ipsa autem in munitis locis clausa, diligenter et tuto custodiebatur. Ut vero a civitate Romanorum sanctus cognosceretur Tryphon, vel potius ut Christus in eo laudaretur, repente exsecrandum dæmonium dictam Cæsaris filiam invadens, eam impudenter vexabat, assidue discerpebat, in aquam et ignem projeciebat, et omni ratione ejus vitæ insidiabatur. Atque dubitabant quidem omnes sapientes, hærebantque et manebant plane attoniti medici, videntes affectionem esse miserabilem, non valentes autem ei omnino opem ferre. Animo vero anxius erat pater, affectioni nusquam ullum inveniens auxilium, tristis erat, ægre ferebat, tabescebat, donec ipse malus spiritus, majori scilicet potestate coactus, suum invocabat expulsorem: suum quidem percussorem, puellæ autem, quæ ab eo vexabatur, appellabat curatorem. Nisi, inquit, accesserit Tryphon, puellam non cessabo terrere: ab ea non recedam, nisi videro advenisse Tryphonem.

IV. Protinus ergo jussis exeuntibus imperatoris, missisque frequentibus litteris, universo autem orbe terræ fere percurso ad inquirendum Tryphonem: et multis quidem multis e locis emissis ad eos evocandos qui hoc appellarentur nomine, nihil autem valentibus efficere, pervenit etiam ad partes Phrygiæ hæc inquisitio. Significatur deinde is, qui quæritur, agere in vico Campsade: invenitur propter paludem lacus, qui est situs prope eum locum, anserum curam gerens. Confessus autem is, qui quærebatur, se esse Tryphonem, statim quidem transmittitur per eos, qui ipsum invenerunt, ad præfectos Pompeianum et Proletatum. Ipsi vero cum eum equis publicis protin-

nus imposuissent, Romam transmiserunt ad imperatorem. Atque ille quidem iter recta confecit: agebat autem tunc fere ætatis annum decimum septimum. Malignus vero spiritus cum ejus sensisset adventum, tunc graviter vexabat, et per puellam effervescebat: et sæpe ejulans clamabat, se non posse amplius ejus corpore uti habitaculo: prope enim adesse, qui potenti manu eum expellat. Adhuc enim, inquit, tres dies, et accedit Tryphon, qui in nos accepit potestatem. Cum sic multum clamasset, et eam discerpisset, exiit.

V. Tertio vero die ab excessu dæmonis, Romam quidem venit sanctus, adducitur autem repente ad Gordianum. Quem cum libenter excepisset, agnovit eum esse, qui Gordianam suam filiam curaverat, ex adventu conjiciens præfixum terminum trium dierum. Ut res vero esset certior et evidentior, rogabat ut dæmonem oculis videndum produceret, et eum interrogaret. Sex itaque dies jejunio et intensis ad Dominum nostrum Jesum Christum vir sanctus vacans precibus, illucescenteseptimo, jam desuper majorem et validiorem adversus dæmones consequitur potestatem. Nam cum nox quidem procul abesset, sol autem suis radiis in terra subrideret, aderat quidem imperator, aderant omnes satellites et qui ejus parebant imperio, ab eo petentes, ut viderent aliquid admirabile. Divinus autem Tryphon cum esset plenus divino Spiritu, in ipso vero immundum quoque illum spiritum intueretur intelligentia, Tibi dico, inquit, in nomine Jesu Christi, appare iis qui adsunt, et eis ostende tuam turpitudinem et imbecillitatem. Simulatque autem hoc dixisset, ecce tanquam canis aspectu deformis, niger colore, oculos habens tanquam ignem emittentes, et caput humi defixum, coram omnibus apparuit.

VI. Cui, qui precatus fuerat, Dei servus: Dic, inquit, execranda, quis te misit? Quis permisit, ut hanc invaderes adolescentulam? et quomodo cum sis talis, nempe tenebrosus et imbecillus, et plenus omni probro et decore, adeo audes contemptui habere et vexare, quod factum est ad Dei imaginem? Dæmon autem respondens, Mittor, inquit, a meo patre. Dicebat vero esse sibi patrem, auctorem et causam malorum, qui etiam appellatur Satan, et ab eo jussum esse hanc puellam torquere. Et quænam est ei potestas, rursus dicit Tryphon: malitiæ, inquam, principi adversus figmentum, quod constituit omnipotens bonitas et muniit sancto Spiritu? Ille autem canis, etiamsi nollet, divina tamen quadam operatione vera respondit omnibus audientibus: Nos nullam habemus potestatem in os qui sunt pii in Deum omnipotentem, et in ejus Christum, pro quo Petrus et Paulus hic præclarum suscepere martyrium. Eos vero reverentes fugeremus, nisi nobis esset permissum alicui extrinsecus levem aliquam offerre tentationem. In eos autem omnino vires nobis vigent, et in eos tyrannidem obtinemus, qui suo

Α πουςιν. Ὁ μὲν οὖν ἦν οὐκ ὀξυτάτα, ἔτος δὲ ἦν αὐτῷ τότε τῆς ἡλικίας ἐπτακαίδέκατον· τὸ πνεῦμα δὲ τῆς αὐτοῦ παρουσίας αἰσθόμενον, αὐτότε κακῶς ἔπαυσε καὶ κακῶς ἔποιε τὴν κόρην· ἔπειτα καὶ ὀλοφυρομένην ἐφόκει· οὐκ ἔτι μοι ἐφείτῃ λέγον τὰδε τῷ σώματι ὡς οἰκίᾳ χρῆσθαι, ἀλλ' ὅσον οὐπω καὶ ἔκων ἀπελαθῆσομαι. Τρεῖς γὰρ ἡμέραι τὸ μετὰ ταῦτα καὶ Τρύφων ὁ τὴν καθ' ἡμῶν ἐξουσίαν ἀνειληφώς παραγίνεται· οὕτως πολλὰ κράξαν, τὴν κόρην ἔβρα, μὴδὲν αὐτὴν ὑπομῆναι θλ.βήσας τὴν τοῦ Τρύφωνος παρουσίαν.

Ε'. Μετὰ τρίτην δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς ἡμέραν, καταλαμβάνει μὲν τὴν βασιλίδαν Ῥώμην ὁ ἄγιος· προσάγεται δὲ παραχρῆμα Γορδιανῷ, χρῆμα πυνθινόν, ὃν ἀσμένως ὁ βασιλεὺς δεξάμενος, οὐκ ἠγνόησεν, αὐτὸν εἶναι τῆς θυγατρὸς ἐκείνου θεραπευτὴν, τῇ παρουσίᾳ συμβάλλων τῆ τῶν ἡμερῶν προθεσμίαν· ἵνα δὲ καὶ μεῖζονα ὧν τῷ πράγματι πίστιν, αὐτὸν ἐλείπον τὸν δαίμονα θεοτὸν γενέσθαι Τρύφωνα ἡξίου, καὶ περὶ ὧν ἀνερωτηθεὶς μὴ συκαλύψαι, ἀλλ' εἰς φῶς ἀγαγεῖν. Ἐν ἑξ τοιγαροῦν ἡμερῶν νηστεία καὶ δεήσει τῇ πρὸς Θεὸν ὁ Τρύφων ἐκείνην ἐλάου, ἥδη τῆς ἐβδόμης ἐφισταμένης, μεζονος τῆς κατὰ δαιμόνων ἐξουσίας ἀνωθεν ἀξιοῦται· Ἐπει γὰρ ἔλυτο μὲν τὸ τῆς νυκτὸς σκότος, ἥλιος δὲ βαλὼν ἀκτῖσι τὴν γῆν φαειρὸν ἐμειδία, πορτὴν μὲν ὁ βασιλεὺς, παρτὴν δὲ καὶ πᾶν ὅσον ὀρυφορικὸν καὶ ὑπέκει, μετέωροι τὰς ψυχὰς πάντες πρὸς τὴν κωνοτητα τῷ γεννησομένου. Ὁ μὲν θεοὸς Τρύφων ἀγίου Πνεύματος πλήρης ὢν, ἀμα δὲ καὶ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ὁμοῦν ἀθεάτοις ὅλα παριστάμενον αὐτῷ καθορῶν, μεταστάτω γὰρ καὶ ἄκοντα πάλιν, ὡσπερ ἐξωθεῖται καὶ μὴ βουλόμενον· Σοὶ λέγω, φησὶν, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Ἰησοῦ, ἐμφάνθη τοῖς παρούσιν καὶ τὴν ἀσχημοσύνην τὴν εἶν ἄρτι, καὶ τὴν ἀσθένειαν δὴλην λενέσθαι πᾶσι καὶ καταφανῆ παρασεύασον. Οὐπω πέρας εἶχεν ὁ λόγος, καὶ κῶν ὠρᾶτο σφοδρὰ δυσειδῆς, τὸ χρῶμα μελας, τοῖς γῆ καθήμενος.

Σ'. Ὁ προσχῶν ὁ Τρύφων· Τεγε μοι, φησὶν, ἢ ὁ πέμψας σε; Τίς ὁ τῆς νεάνιδος ταύτης ἐπιτρέψας ἐπιδράμεν; καὶ πῶς τούτῳ ζῶφω κάτοχος ὢν καὶ τὴν δύναμιν ἀσθενῆς καὶ ἄτιμος, πλάσμα θεοῦ ἐτίμιον καὶ κατ' εἰκόνα τὴν αὐτοῦ γενόμενον, ἄτιμος οὕτω καὶ διαλυμαίνεσθαι σὺ τολμᾷς; Ὁ δὲ δαίμων ὡσπερ ὑπὸ τινῶν βελῶν πληττόμενος τῶν ἐπισημῶν λόγων ὑπὸ τοῦ οἰκείου μὲν ἀπεισάλλθαι πατρὸς εἶναι δὲ αὐτοῦ τὸν πατέρα τὸν αἴτιον τῶν κακῶν, ἢ καὶ Σατὰν προσηγόρευται· περ' αὐτοῦ καὶ τὴν κατὰ ταύτην, ἔλεγεν, ἐπιτέτραμμαί βασιανίαι. Ποία ἔῃ, ὁ Τρύφων, ἐξουσία, φησὶ, τῷ ἄρχοντι τῆς κωνοτικῆς κατὰ τοῦ πλάσματος τοῦ θεοῦ; Ὁ δὲ κῶν ἐκεῖνος, κατὰ φύσει φιλοφουδῆς ὢν, συνωθεῖται καὶ μὴ βουλόμενος πρὸς ἀλήθειαν καὶ ἀκρύπτειν ἤθελε καὶ ὡς ἀπόρητος συντηρεῖν, ταῦτα καὶ ἄκων ἐπὶ πάντων ὁμολοῖ· Ἡμεῖς, εἰπὼν, οὐδὲ μία τίς ἐστὶν ἐξουσία κατὰ τῶν εὐσεβοῦντων, εἷς γε σὸν παντοκράτορα Θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ Ἰῶν τὸν Χριστὸν, ὃν Πέτρος καὶ Πῦλος ἐταῦθα λαμπρῶς ἐκήρυξαν, ἀλλ' ὑποκτῆσσομενος ἐν τοῖς διαφεύγομεν, εἰ μὴ τίνα πεῖραν ἔξωθεν αὐτοῖς ἐπαγαγεῖν προτραπειημεν· κατὰ τούτων δὲ μετὰ

πάσης ἑξουσίας κρατοῦμεν, τῶν προθέσει ψυχῆς Α τοῖς ἡμῖν φίλοις προσλειμένων ἔργοις ἄτινα προηγουμένως εἰσιν, εἰδωλολατρεία, βλασφημία, μοιχεία, φαρμακεία, φόνοι, φθόνοι, ὑπερηφανίαι· διὰ τούτων γὰρ καὶ τῶν τοιούτων οἱ ἄνθρωποι καὶ τοῦ Θεοῦ ἀυθαίρετως ἄλλοτριούνται καὶ ἡμῖν συνάπτονται. Τούτων ὑπ' αὐτοῦ λαλουμένων, αὐτόν τε τὸν βασιλέα καὶ τοὺς πρόντας μετὰ τοῦ θυμᾶζειν καὶ δέος εἰσθεῖ, καὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἀπίστων ἐπίστευσαν εὐθὺς τῷ Χριστῷ, τοῖς δὲ πιστοῖς βεβαίως ἐτι περὶ τὴν πίστιν ἐκ τῆς τοῦ ἔχθρου γέγονεν μαρτυρίας, τὸ μέντοι πονηρὸν δαιμόνιον ἐπιτιμηθὲν ἄφανές ᾤχετο.

emiserunt et gloriam. Increpatus vero ille immundus et sceleratus dæmon, protinus evanuit ex oculis.

Ζ'. Ὁ δὲ Καῖσαρ θυμᾶσας τὸν ἄνδρα τῆς τοιού- Β τας κατὰ δαιμόνων ἰσχῶς, τιμαῖς τε, ὡς ἐχρῆν, καὶ πολλὰς θεραπεύει τὰς διωρεάς. Εἰ γὰρ καὶ τὸ σέβας διάφορος ἦν, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ πᾶσιν ὁμοίως αἰδέ- πμος. Ἐπειτα καὶ μετὰ προσηκούσης αὐτὸν τῆς Θεραπείας οἴκαθε παραπέμπει. Ὅσα μέντοι πρὸς βασιλείας αὐτῷ ἐδώρηθη, χεῖρες εὐθὺς πενήτων ἀνα τὴν ὁδὸν εἶχον· αὐτὸς δὲ οἴκοι γενόμενος, τῶν τε συνήθων τῆς πίστεως εἶχετο ἔργων, ὁδηγῶν πρὸς ἀλήθειαν τοὺς πεπληνημένους, καὶ πρὸς τὴν τῶν κακῶς πασχόντων ἐπιμέλειαν ἑαυτὸν ἐδίδου. Γορδιανου δὲ τελευτήσαντος, εἰς Φίλιππον τὸν εὐσεβῆ τὰ τῆς βασιλείας μεταβαίνει σκῆπτρα· κάκεινον δὲ θάττων ἐν πολέμῳ τῶν Τρογλοδυτῶν ἀνηρημένου, δέκιοι μετ' αὐτὸν ἀναγορεύεται βασιλεὺς, ὠμός ἀνὴρ, ἀναιδὴς ψυχῆ, ἀίμασι καὶ σφαγαῖς καὶ βασά- C νοις ὄλω· ἐνευφραϊνόμενος, ζέων μὲν τῇ περὶ τὰ εἰδῶλα μανίᾳ, δεινῇ δὲ λύττῃ κατὰ τῶν Χριστιανῶν πάντων κεινημένος, τὸ μὲν ὄπλα κατ' ἐχθρῶν ἄραι, βέλῃ φημί καὶ δόρατα καὶ ῥομφαίαν, μικρὸν ἡγούμενος ἔργον, καὶ μικρᾶς δεόμενον τῆς φροντίδος, τὸ δὲ τροχούς καὶ καταπέλτας· ὄνοχάς τε σιδηροῦς καὶ πᾶν εἶδος ἄλλο κολαστηρίων ἐτοιμάζειν κατὰ τῶν εὐσεβούντων τοῦτο μέγα εἶναι νομίζων καὶ με- γάλῃ αὐτῷ περιποιῶν τὴν εὐκλειαν. Ἦν οὖν δεινὸς τότε κατὰ Χριστιανῶν ὁ πόλεμος, καὶ πολλῇ συν- ἔχουσα σκοτομένη τὴν οἰκουμένην. Καὶ διὰ τοῦτο παρῆν ἡρῆν τὴν τοῦ Θεοῦ ἄλωνα, ὡς τιμὴ πύψ δια- καθαιρομένη καὶ τοὺς μὲν εὐσεβῆ πιστῖν ὑποδεξα- μένους, ἀσθενεῖς δὲ τοὺς λογισμοῦς ὄντας καὶ ἀχυ- ρώδεις, ὑπὸ τῆς τῶν πειρασμῶν βίας, ὡσπερ ὑπὸ D τινος ἀνέμων φορᾶς ἐκριπιζόμενος, ὕλην τῷ αἰώ- νῳ πυρὶ συντηρεῖσθαι· ὅσοι δὲ γνώμης εὐθύτητι καὶ ψυχῆς σταθερότητι τῆς ἀληθείας ἀντεποιήσαντο, οὗτοι κρείττων ὀφθέντες τῶν πειρασμῶν καὶ μέχρι τέλους τῆν ὁμολογίαν φυλάξαντες, οἳ τὰς καθαρῶτατος οἴτος εἰς τὰς οὐρανίους ἀποθήκας ἐταμιεύ- θησον.

Η'. Τούτων οὕτω τελομένων καὶ τοῦ διωγμοῦ μάλα σφοδρῶς ἐπιχειμένου, ἀνάγεται περὶ Τρύφωνος τῷ τῆς Ἀνατολῆς ἐπάρχῳ (Ἀκυλίνος ὄνομα τούτῳ ἦν), ὡς ἀνὴρ τις Ἀπαμεὺς τὸ γένος, τὴν γνώμην οὐκ ἀγεννής, τὸ ἦθος οὐκ εὐχερής, περὶ λόγους οὐκ ἄμαθής, ἱατρὸς τὴν τέχνην, πολλῇ πρὸς τοὺς σεβαστοὺς ὑπεροψία χρῆται καὶ μακτηρίζει μὲν τοὺς

animi proposito sectantur opera, quæ sunt nobis grata. Maxime vero grata nobis opera sunt, cultus simulacrorum, blasphemia, adulterium, veneficium, invidia, cædes, superbia. Per hæc enim et quæ ea consequuntur, homines sua sponte nobis effecti familiares, suis factis tanquam laqueis implicantur: et ab ejus quidem, qui ipsos fecit, alienantur bonitate, illaqueantur autem nostris maleficiis. Cum hæc ab eo dicerentur, imperator et omnes qui ad erant, his auditis, repleti sunt horrore et admiratione. Et multi quidem ex infidelibus, Christo statim crediderunt: fideles autem stabiliti et testimonio inimici magis confirmati, Regi gloriæ laudem

VII. Cæsar autem, hoc beneficio affectus, et valde ea admiratus, cum plurimis donis et honoribus beatum Tryphonem esset prosecutus, cura suorum præfectorum eum suis restituit. Atque quæcunque quidem ex his ad eum redierunt, in via distribuit pauperibus: ipse vero cum domum venisset, consueta fidei sequens opera, et vacans beneficio afficiendis iis, qui laborabant, erectam solum habebat mentem ad bravium supernæ vocationis. Cum autem decessisset Gordianus, Philippusque vir pius ei successisset in imperio, et ipse quoque cito fuisset interfectus in bello adversus Troglodytas, Decius post eum renuntiatur, vir crudelis et animo impudens, et fervens quidem furore circa simulacra, rabie autem intolerabili ab inhabitante in ipso dæmonis motus adversus eos qui nolebant eis sacrificare. Fuit vero hoc grave bellum adversus Christianos. Non enim parabantur arma adversus alienigenas, non tela et lanceæ, non rhomphæa et gladius vibrabantur adversus eos qui faciebant injuriam: sed rotæ et catapultæ, unguesque ferrei et pectines, et omne genus suppliciorum comparabatur adversus innocentes. Unum autem in eos crimen intendebatur, nempe in Deum sanctitas. Cum ergo illic multa erumperet confusio, dicebat se videre, veluti quodam, quod intelligentia percipitur, ventilabro purgari aream Domini. Quicumque enim levitate mentis et stramineis cogitationibus verbum fidei videbantur suscepisse, ii perinde ac vi ventorum ventilati tentationibus, reservabantur igni qui non exstinguitur. Qui autem recta sententia et animo stabili adhærebant veritati, ii injuriis et afflictionibus inflammati, cum suæ fidei probationem Deo et hominibus ostendissent, in horrea cœlestia, tanquam purum frumentum, recorderantur.

VIII. Cum hæc sic fierent, et vehementer urgeret persecutio, defertur Tryphon ad præfectum Orientis. Aquilinus autem tunc gerebat præfecti magistratum. Ad eum ergo defertur, quod vir quidam Apameensis, genere non ignobilis, doctrina excultus, arte medicus, augustos valde despicit, et magnos quidem deos subsannat, Christum autem solum

Deum annuntiat, et ea ratione fieri, ut multi decipiantur a verborum ejus magnificentia. Statim ergo emisit litteras et edicta cum minis vehementibus ad loci illius magistratus, ut eum, qui quærebatur, maxima celeritate ad eum adducerent. Fieri vero non poterat, ut præclara fidei lucerna in sordido loco lucens lateret. Cum ergo audivisset se quæri a persecutoribus, non recedit in solitudines, non densos et incultos obiit montes: sed cum precibus et orationibus se in Christo muniisset, alacri animo accedit ad eos qui quærebant, et ad Aquilinum cum magno gaudio et prompto animi studio, qui tunc agebat Nicææ, statim mittitur per milites cohortis. Cum ergo ei statim excelsum erectum fuisset tribunal, honesteque et decore eum circumstetissent satellites, dixit Pompeianus scriniarius maximi ordinis: Qui Apamea a Frontone legato ad vestram missus est magnificentiam, adest ad purissimum tribunal vestræ potestatis. Aquilinus præfectus dixit: Qui adest, primum dicat nomen, patriam, fortunam, deinde religionem. Dixit S. Tryphon: Mihi nomen est Tryphon: patria, vicus Campsades, vicinus civitati Apameæ: fortuna autem apud nos nec est, nec dicitur, qui Dei providentia, serieque et ordine ineffabili sapientiæ omnia fieri credimus: non autem a fortuito, et qui fit præter rationem, concursu astrorum et a casu statuimus pendere ortum hominis. Sum vero liber moribus et vitæ educatione, uni soli Christo serviens. Christus enim est mihi religio, Christus mihi gloria et corona gloriationis.

IX. Dixit præfectus: Existimo te in hodiernum usque diem nondum cognovisse jussum Augusti, qui jussit quemvis hominem, qui hoc nomine se jaclat, et ad deos colendos est durus, tradi morti violentæ, et te remove a tali deceptione, ne igni traharis. Dixit sanctus Thryphon: Utinam mihi liceat et igne et omnibus tormentis consumi pro nomine Jesu Christi Domini mei et Dei. Dixit præfectus: O Tryphon, suadeo ut diis sacrifices. Video enim præter ætatem corporis, te quoque perfectum sensum animi ostendere, nec per deos volo te male mori. Dixit sanctus Tryphon: Perfectum habeo sensum, si Deo meo perfectam obtulero confessionem, et pulchrum depositum, nempe in ipsum fidem, eam non negando conservans, ne ab omni reprehensione vacuum et integrum sacrificium obtulero Christo, qui fuit pro me sacrificatus. Dixit præfectus: Igni tradam tuum corpus, et acerbissimis suppliciis consumam tuam animam. Dixit sanctus Tryphon: Mihi minaris ignem qui exstinguitur, et simul deletur cum ea quæ accendit materia, cujus finis est cinis. Ego autem eum qui non potest exstingui, et est æternus, contra minor impiis. Recede, inquam, a rebus vanis, et cognosce eum, qui est vere Deus: ne, si forte illius ignis feceris periculum, te malorum pœniteat. Hæc cum audiisset Aquilinus, et ira fuisset percitus, jubet eum suspensum cædi.

X. Cum primum ergo prolata fuisset sententia,

A μεγάλους θεούς, Χριστὸν δὲ τινὰ μόνον πρεσβεύει θεὸν, καὶ ταύτῃ τοὺς πολλοὺς ταῖς καινολογίαις ἐξαπατᾷ. Εὐθύς οὖν γράμματα τοῖς κατὰ τόπον ἀρχουσι καὶ προστάγματα μετὰ σφοδρᾶς ἐξεπέμπετο τῆς ἀπειλῆς, ὅτι τάχος αὐτῷ παρατεῖσαι τὸν ζητούμενον. Οὐκ ἦν δὲ ἄρα τὸ τῆς πίστεως λύχνον φαίνοντα λαθεῖν ἢ τὸ μύρον κρυθῆναι, ὑπὸ τῆς οἰκείας ὀσμῆς φανερούμενον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀκούσας τῶν διωκόντων τὴν ἀνζήτησιν, οὐ πρὸς τὰς ἐρήμους ὑποχωρεῖ, οὐ τὰ λάσια τῶν ὄρων ὑποτρέχει, προσευχᾶς δὲ καὶ δεήσεσιν ἐκυτὸν ὀπίστας, τοῖς ζητοῦσι λίαν φαιδρῶς ἐμφανίζεται καὶ πρὸς τὸν Ἀκυλίνον σὺν ἡδονῇ παραπέμπεται. Ἀκυλίνῳ δὲ τότε κατὰ Νίκαιαν αἱ διατριβαὶ ἦσαν· βήματος οὖν αὐτῷ διαρθέντος ὑψηλοῦ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν πάσης δορυφορίας, ὡς περ ἔθος αὐτοῖς, παραστάτης, Πομπηϊανὸς σκρινιάριος τῆς μεγίστης τάξεως, εἶπεν ὁ ἐκ τῆς Ἀπαμείας παρὰ Φρόντωνος τοπάρχου πρὸς τὴν ὑμετέραν μεγαλειότητα πεμφθεὶς τῷ κλιθρωτάτῳ βήματι περὶ τῆς ὑμῶν ἐξουσίας. Ἀκυλίνος ἑπαρχος εἶπεν· Ὁ παρεστὼς πρῶτον εἰπάτω τὸ ὄνομα, τὴν πατρίδα, τὴν τύχην, ἔπειτα καὶ τὸ σέβας. Ὁ ἅγιος Τρύφων εἶπεν· Ἐμοὶ τὸ ἀπὸ γῆς ὄνομα Τρύφων, πατρίς δὲ ἡ κώμη Καμψάδος, Ἀπαμείζ τῆ πόλει γέλιτων ὑπάρχουσα, τύχη δὲ παρ' ἡμῖν οὔτε ἐστὶ, οὔτε λέγεται, τοῖς προνοίᾳ Θεοῦ καὶ τάξει τὰ πάντα γίνεσθαι πεπιστευκός· καὶ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ σοφίας κυβερνᾶσθαι τὸ πᾶν. Ἐλεύθερος δὲ τὸν τρόπον εἰμὶ καὶ ἐνὶ μόνῳ Χριστῷ δεοῦλωμαι· Χριστὸς γὰρ ἐμοὶ τὸ σέβας, Χριστὸς ἐμοὶ δόξα καὶ στέφανος ἡδὴ καυχήσεως.

C Ὁ. Πρὸς ταῦτα ἑπαρχος· Ἰπολαμδῶνα μὴ εἶπω καὶ τήμερον ἐγνωκέναι σε τὴν τοῦ Σεβαστοῦ κίλευσιν, ὅπως πάντα ἄνθρωπον ἀπειθῶς ἔχοντα πρὸς τὴν τῶν θεῶν θεραπείαν βεβαίῳ θανάτῳ παραδίδοσθαι προστάττει. Ἀλλὰ σὺ πέθει μοι καὶ ἀπόστηθι τῆς τοιαύτης ἀπάτης, ἵνα μὴ καὶ πυρὶ καὶ ταῖς ἄλλαις κολάσεσι σεαυτὸν ὑπόσῃς. Ἄγιος Τρύφων· Εἴθε μοι γένοιτο, ἔφη, καὶ πυρὶ καὶ βασάνοις πάσαις ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος Χριστοῦ, τοῦ ἐμοῦ Θεοῦ, καθνηλωθῆναι. Ὁ ἑπαρχος εἶπεν· Θύσον, ὦ Τρύφων, παραινῶ, τοῖς θεοῖς· ὁρῶ γὰρ τέλειόν σοι καὶ βεβηλὸς τὸ φρόνημα, καὶ οὐ βούλομαι σε, μὰ τοὺς θεοὺς, κακῶς ἀποθάνειν. Ὁ ἅγιος Τρύφων· Τέλειον ἔξω τὸ φρόνημα, εἶπεν, εἰ τελείαν τῷ Θεῷ μου προσάζω καὶ τὴν ὁμολογίαν καὶ τὴν ἀλήθην παρακαταθήκην τὴν εἰς αὐτὸν πλῆστι ἀνεξάρνητον διατηρήσας· ἄνωμον ἐμκυτὸν θυσίαν καὶ δόλοκληρον τῷ ὑπὲρ ἐμοῦ τυθέντι προσενέγγω Χριστῷ. Πρὸς ταῦτα ὁ ἑπαρχος πῦρ αὐτῷ πάλιν καὶ βασάνους ἐπανατεινάμενος. Ὁ ἅγιος Τρύφων· Ἐμοὶ πῦρ ἀπειλεῖς, ἔφη, σθενώμενον καὶ τῇ ὑφαπτούσῃ ἅλῃ συναπολλύμενον, οὐ τὸ τέλος τέφρα. Ἐγὼ δὲ σοὶ τὸ ἄσβεστον καὶ διαϊωνίζον ἀνταπειῶ. Τοιγαροῦν ἀπόστηθι τῶν ματαίων, καὶ γινῶθι τὸν ὄντως Θεόν, μήποτε σοὶ πείραν ἐκείνου τοῦ πυρὸς λαθόντι, πολλὰ τῆς νῦν ἀπάτης μεταμελήσῃ. Τοῦτων ἀκούσας Ἀκυλίνος καὶ πρὸς ὄργην ἐξαφθεὶς κελύθει κρεμασθέντα σπαθίζεσθαι.

ΘΙ'. Αὐτίκα γοῦν ἐξενεχθείσης τῆς ἀποφάσεως, τὸ

ἱμάτιον δὲ μακάριος ἀποδύς καὶ σὺν ἐκείνῳ καὶ δὴ- A
 λους ἅπαντας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λογισμούς· καὶ
 τὸ καλὸν ἐκείνο σῶμα παρὰ τοῦ τοῦ· δημίους, ἀνερ-
 τᾶται τῷ ξύλῳ· εἶτα καὶ τὰς χεῖρας περιζακωνι-
 σθεῖς, ἐκόπτετο τὰς σάρκας γενναίως· ἐν τρισὶ δὲ
 ὥραις οὕτω σπαθιζομένου καὶ ἡσυχῇ τὰς πληγὰς,
 ὡσπερ ἄλλου πάσχοντος, ὑπομένουτος, ὁ ἑπαρχος
 Ἀκυλῖνος, ὡσπερ οὐκ ἀνδρὶ τοιοῦτῳ τὴν καρτερίαν,
 ἀλλ' ἀνδρὶ καὶ ἀγενεῖ παραινῶν· Μετάγνωθι,
 Τρύφων, τῆς ἀκαίρου τῆς ἀπονοίας, ἔφη, καὶ
 ὁμολογεῖ θύειν τοῖς θεοῖς· οὐ γὰρ ἔστιν ὅς τῳ τοῦ
 βασιλέως ἀνταίπων προστάγματι μὴ πικρῶς καὶ
 βιαιῶς ἀπολίσει καὶ τὴν ζωὴν. Ὁ ἅγιος Τρύφων
 εἶπεν· Κἀγὼ σοὶ φημι, ὅτι μηδαίς τὸν οὐράνιον βα-
 σιλέα Χριστὸν ἀρνηθεῖς τῆς αἰωνίας οὐκ ἐκπεσεῖται
 ζωῆς, πρὸς δὲ καὶ πυρὶ ἀσθῆσθαι κατακριθήσεται. B
 Πρὸς ταῦτα ὑπολαθῶν ὁ ἑπαρχος· Ὁ οὐράνιος βα-
 σιλεὺς, εἶπεν, οὐκ ἄλλος ἢ ὁ μέγας Ζεὺς ἐστίν, ὁ
 Κρόνου καὶ Ἑρέας υἱός, ὅς καὶ πατήρ ἐστιν ἀνδρῶν
 τε θεῶν τε, ᾧ τοὺς ἀπειθήσαντος ἀδύνατον ζῆν,
 ᾧ καὶ σὺ πεισθῆναι ὀφείλεις, ἵνα ζωῆς ἡδίστης
 ἀξιώθῃς. Ἄγιος Τρύφων εἶπεν· Ὅμοιοι γίνονται
 Διὶ τῷ θεῷ σου οἱ θεὸν εἶναι αὐτὸν πιστεύοντες καὶ
 πάντες ὅσοι πεποιθᾶσιν ἐπ' αὐτῷ· ὃν γόητα μὲν
 ἀνθρωπον καὶ μικρὸν φασὶ γενεῆσθαι, κακίας εἶδος
 ἀπολιπόντα μηδὲν ἄπρακτον καὶ ἀνεπιχείρητον·
 μετὰ δὲ αὐτοῦ τελευτῆν ἀδριάντα· αὐτῷ χρυσοῦς
 καὶ ἀργυροῦς ἀνιστῶντες οἱ τὰ ὅμοια τοῦτῳ τῆς
 αἰσχύνης ἔργα μεταδιώξαντες, θρόνον ἀνηγορεύσαντι,
 ἀπολογίζαν ὡσπερ τῆς σφῶν αὐτῶν ἀσελγείας τὴν
 θεοποιεῖν ταύτην οἱ πάντολμοι προβαλλόμενοι· ὁ
 αὐτὸς δὲ τρόπος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἡμῶν ψευδωνύ-
 μων ἑρᾶται θεῶν· ταύτη γοῦν καὶ ἡμεῖς ἄνωθεν
 ἀκλουθοῦντες τῇ ἀπατηλῇ παραδόσει, ἀψύχῳ ὕλῃ
 καὶ κωφῇ τὸ σέβας ἀποδιδόναι βούλεσθε, τοῦ ζῶν-
 τος ὀλιγορῶντες Θεοῦ, ὅς οὐρανὸν ἑστερέωσα, γῆν
 ἐφ' οὐρανὸν ἤδρασαν, αἶρα ἐξέχεεν, καὶ πάσαν τὴν
 τῶν ὄντων φύσιν διαμορφώσας, Κύριον ἐπ' αὐτῆς
 τὸν ἀνθρωπον κατεστήσατο. Τοῦτον ὑπὸ τοῦ πονηροῦ
 δαίμονος ἀγόμενον καὶ δελεαζόμενον καὶ πονηροῦς
 ἔργοις τοῦ πεποιθῆτος Θεοῦ μακρυνόμενον οἰκτείρας,
 ἔπει πολλῶν πρότερον γενομένων ἀδιόρθωτον ἦν τὸ
 κακόν, εὐδόκησεν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος διὰ πολλὴν διὰ
 τὸ πλάσμα φιλανθρωπίαν, ἀνθρωπος γενέσθαι μορ-
 φὴν τε ὁμοίαν ἡμῖν ἀναλαβεῖν καὶ ἐν αὐτῇ καὶ σταυ-
 ρὸν καὶ θάνατον ὑπομεῖναι, καὶ οὕτω ταπεινωθεῖς
 κατασχῶναι τὸν ὑπερήφανον. Σταυρωθεὶς οὖν καὶ
 ταφείς, εἶτα καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν καὶ εἰς οὐρανούς
 ἀνακληθεῖς, ἐν δεξιᾷ κάθηται νῦν τῆς μεγαλωσύνης
 ἐν ὑψηλοῖς, ἕως ἡ σύμπασα κτίσις αὐτὸν ἐπιγινῶ, καὶ οὕτως οὐρανὸν μετὰ δυνάμει
 καὶ δοξῆς ἑλθὼν ἀποδώσει ἐκάστῳ πράξειός τε καὶ γνώμης τὰς ἀντιδόσεις. Οὗτός ἐστι Θεὸς θεῶν, Βα-
 σιλεὺς βασιλέων καὶ Κριτὴς ζώντων ὁμοῦ καὶ νεκρῶν· οἱ δὲ παρ' ἡμῶν θεοὶ νομιζόμενοι ὀνόματα
 μόνον εἰσὶν, ἔργων ἔρημα ἢ δαιμόνων εὐρέματα πονηρῶν, εἰς ἀπώλειαν μόνον τῶν αὐτὰ σέβομένων
 ἐξευρημένα.

IA. Τοῦτων οὕτω λεγομένων ὑπὸ τοῦ μάρτυρος,
 ὁ Ἀκυλῖνος, κατ' ἄρας μακεῖς, κελεύει τοῦ ξύλου
 μὲν καθαιρεθῆναι τὸν ἄγιον, ἐπεσθαι δὲ αὐτῷ δεδε-
 μένον πρὸς κυνηγίαν. Ἦν οὖν πικροτάτην ἡρᾶν τῷ
 μάρτυρι τὴν βάσανον ἐπαγομένην· καὶ γὰρ αἱ βά-

PATROL. GR. CXIV.

beatus Triphon cum vestem exuisset, et veneran-
 dum illud et pulchrum corpus prompto et alacri
 animo tradidisset lictoribus, in ligno suspenditur,
 et manibus pone circumactis vincitur. Cum ipse
 autem tribus horis cæderetur, et animum quidem
 firmum et stabilem et invulnerabilem Christo os-
 tenderet, silentio vero plagas tanquam alio patien-
 te sustineret, dicit præfectus Aquilinus: Pœniteat
 te, o Tryphon, hujus importunæ amentię et profi-
 tere te diis esse sacrificaturum. Nemo enim restitit
 edicto imperatoris, qui non acerbè et violenter ex
 hac vita excesserit. Dixit sanctus Tryphon: Ego
 quoque tibi dico: nemo qui regem cœlestem Chri-
 stum negavit, vitam æternam consequetur; sed
 transmittitur ad ignem æternum qui non potest
 extingui. Dixit præfectus: Rex cœlestis non est
 alius nisi magnus Jupiter, Saturni et Rheæ filius. Is
 est pater hominumque deumque: cui qui non pa-
 ruerint, minime possunt vivere. Cui tu quoque de-
 bes parere, ut dignus censearis vita jucundissima.
 Dixit sanctus Tryphon: Similes fiant Jovi deo tuo,
 qui eum pro deo colunt, et omnes qui confidunt in
 eo. Quem dicunt quidem primum fuisse præstigia-
 torem hominem et sceleratum ac perniciosum, pa-
 tremque cujusvis nefarię actionis et impietatis.
 Post ejus autem decessum, aureas et argenteas sta-
 tuas ei erigentes, qui fecerunt similia opera dede-
 coris, deum pronuntiarunt, suę libidinis et intem-
 perantię afferentes excusationem, quod is in deos
 sit relatus. Idem modus cernitur etiam in aliis, qui
 falso vocantur dii. Sic vos falsam multis retro sæcu-
 lis datam sequentes traditionem, inanimę materię
 et surdę cultum impie tribuitis. Deum vivum ne-
 gligentes, qui cœlum firmavit, terram super aquas
 stabiliit, aerem effudit: et cum rebus omnibus crea-
 tis formam dedisset, hominem dominum in ipsis
 postea formatum constituit. Cujus decepti a mali-
 gno serpente, et innumerabilibus tracti erroribus
 et exitiis, Deus Verbum misertus, homo fieri voluit,
 et nobis simili forma suscepta, in ea in crucem ac-
 tus et sepultus, cum tertio die resurrexisset, et in
 cœlos esset assumptus, sedet ad dexteram majes-
 tatis in excelsis, donec quęcunque res est creata,
 eum agnoscat: et sic e cœlis cum divina virtute et
 gloria apparens, reddet unicuique convenienter
 suis actionibus. Hic est Deus deorum, Rex regum,
 et Judex vivorum et mortuorum. Qui autem a vo-
 bis dii existimantur, sunt æterni ignis fomites,
 cum iis qui ipsos colunt.

XI. Hęc cum diceret beatus Tryphon, Aquilinus,
 summo furore percitus, eum quidem jubet de ligno
 deponi, se autem sequi vincitum, exeuntem ad vena-
 tionem. Licebat ergo videre acerbissimum tormentum
 infligi martyri. Nam plantę pedum ejus disrum-

pebantur, quæ non solum nudæ objiciantur frigori
hyemis intolerabili, sed etiam conculcabantur equo-
rum pedibus, carnes autem dilaceratæ per terram
dispergebantur. Martyr vero semper ad Dominum
intuens, dum in eo soveretur et recrearetur, non
ægre ferebat dolorem, psallens : « Perfice, Domine,
gressus meos in semitis tuis, ut non commoveantur
vestigia mea ¹. » Et rursus : « Gressus meos dirige
secundum eloquium tuum, et non dominetur mei
omnis iniquitas ², » et quæ deinceps sequuntur.
Præter hæc emittebat etiam voces primi martyris,
dicens : « Domine, ne statuas eis hoc peccatum ³ »
Cum a venatione autem sero rediisset, dicit Aquilinus
accersito martyre: Nuncne tandem, o miser,
tibi persuasisti sapienti uti ratiocinatione et diis
sacrificare, an adhuc pristina teneris insania ?
Dicit sanctus Tryphon : Cum rationis expertis insan-
iæ et imprudentiæ sis ipse plenus, a diaboli
offusa tibi tumulencia non potes respiscere, et ad-
orare Creatorem universorum. Ego autem sapienti
utor ratiocinatione, non recedens ab ea, quæ dat
salutem, veritate. Dicit Aquilinus præfectus: Nunc
redeat in carcerem, et reservetur ad alteram exa-
minationem. Forte cum fuerit solus, se admonebit,
ut desistat ab hac mala persuasione. Cum sic di-
xisset, ad finitimas regiones est profectus.

ὁ γεννάτιος καὶ πρὸς ἐτέρην ἐξέτασιν φυλακτιέσθω,
ἐνοστάσεως ἐγγυλιέτοι καὶ μετὰ μίση τὸ βέλτιον· Οὕτως

XII. Cum autem aliquot dies in recessissent, ve-
niens rursus Nicæam, et sedens in tribunali, sisten-
dam curavit sanctum Tryphonem, et dixit: Num te
prolixitas temporis admonuit, ut pareas imperato-
ribus et supplex procidas diis servatoribus? Cui di-
xit sanctus martyr : Deus meus et Dominus Jesus
Christus, cui pura mente servio, admonens admo-
nuit et confirmavit, ut immutabilem et immobilem
in eum fidem teneam. Quamobrem eum solum ut
verum regem et Deum attendo: tuam autem infeli-
citate et tui imperatoris despicio arrogantiam,
et eorum, qui a vobis dii coluntur, aversor vanita-
tem. Dixit iudex: Aculis clavis ejus pedes perfora-
te, et verberatum per medium civitatem exigite.
Cum diu autem ageretur sanctus, et sanguis dis-
pergeretur, et labores intenderentur, et temporis
asperitas exhiberet molestiam (erat enim vigor
hyemis), inflexibilis et invictus mansit cogitatio-
ne. Nam ante se Christum prævidens, et conside-
rans beatitudinem quæ sanctis est reposita, pe-
rinde ac si essent rorantes imbris stillæ, enstinuit
vel nive densiora supplicia.

πόλεως ἐξηλαύνετο· ἐπὶ πολὺ δὲ οὕτως ἐλαυνομένου
καὶ τὸ τοῦ καιροῦ χειμέριον τὸ δριμύ τῶν ὀδυνῶν
καὶ τὸ τοῦ καιροῦ χειμέριον τὸ δριμύ τῶν ὀδυνῶν
δρόσον ψεκάδος τὰς νιφάδας τῶν ἀλγεινῶν λογιζόμενος,
διὰ τὸν ποθοῦμενον αὐτῷ τῆς τρυφῆς χειμαφ-
έου

XIII. His autem valde obstupefactus Aquilinus,
Quousque, inquit, o Tryphon, non senties tormenta?
Quousque te non tanget dolorum acerbitas? Sanctus

σεις αὐτῷ διεβήθηγοντο τῶν ποδῶν ὥρᾳ χειμῶνος
γυμναί προβαλλόμεναι, πρὸς δὲ καὶ τοῖς τῶν ἵππων
ποσὶ πατούμεναι, ὡς καὶ τὰς σάρκας οὕτω πρὸς γῆν
καταββεῖν· τῷ δὲ πρὸς τὸν Κύριον ἔει βλέπειν καὶ
παρ' αὐτοῦ δέχεσθαι τὴν παράκλησιν, ἀμέλει καὶ
ἔψαλλε, Κατάρτισαι, λέγων, Κύριε, τὰ διαβήματά
μου ἐν ταῖς τρίβοις σου, ἵνα μὴ σπλευθῶσι τὰ διαβή-
ματά μου, καὶ πάλιν· Τὰ διαβήματά μου κατεῖθ-
νον κατὰ τὸ λόγιόν σου, καὶ μὴ κατακυριεύσάτω μου
πᾶσα ἀνομία, πρὸς τοῦτοίς καὶ τὴν αὐτὴν ἔχων τῷ
πρωτομάρτυρι χρηστότητα καὶ οὐλοανθρωπίαν τὴν
αὐτὴν καὶ οὗτος ἐπίει φωνήν· Κύριε, λέγων, μὴ
στήσης ἀπὸ τοῖς τὴν ἀμαρτίαν ταύτην· Ὡς οὖν ἀπὸ
τῆς θήρας ὅψὲ τῆς ὥρας ἐπανεῖθαι ὁ Ἀκυλίνος, τὸν
μάρτυρα μετακαλεσαμένου ὃν θήραμα μᾶλλον ἐσπευδε
ἐκτουτοῦ δεῖται κατὰ πολὺ τιμιώτατον· Ἀλλὰ κείθῃ,
φίσι, κἂν νῦν, ἄθλιε, σώφρονι χρῆσασθαι λογισμῷ
καὶ θύσαι τοῖς θεοῖς, ἢ ἔτι τῆς προτέρας ἔχῃ μανίας;
Ὁ ἅγιος Τρύφων λέγει· Μανίας ἀλόγου καὶ ἀφρο-
σύνης μεστὸς αὐτὸς ὢν οὐδὲ δόνη τὸ παράπαν εἶσω
φρενῶν γενέσθαι, καὶ τὸν τῶν ὄλων ἐπιγνώσει θεόν·
ἐγὼ δὲ σωφρονι χρῶμαι τῷ λογισμῷ, μὴ ἀφιστάμε-
νος τῆς σωζούσης ἀληθείας· Οὐδὲν πρὸς ταῦτα ὁ
Ἀκυλίνος· ἠδέσθη γὰρ τὸ φιλέληθεος τῶν ῥημάτων
καὶ ἀκριβῶς ἐλευθέρων, ἀλλὰ πρὸς τοὺς παρεστῶτας
ἐπιστραφεὶς· Ἐλκίσθω τε γοῦν εἰς τὸ δεσμοκτήριον
μὴ καὶ κατὰ μόνος γενόμενος ἐκτουτῆς τῆς ματιᾶς
εἰπὼν ἐπὶ τὰς πλησιοχώρους ἔξεισι πόλεις.

IB'. Ἡμερῶν δὲ τιῶν διαγενομένων, αὐθις τὴν
Νίκαιαν εἰσελθὼν, καὶ Τρύφωνα τὸν μέγαν παραστη-
σάμενος· Ἀλλὰ τὸ τοῦ χρόνου μῆκος, ἔφη, καὶ ὁσ-
πειθῆ σε ὄντα καὶ μὴ κατὰ λόγον ἰσχυρογνώμων,
νενουθέτηκεν ἂν καὶ μετάπεισε πείθεσθαι βασιλεῦσι
καὶ τοῖς σωτήρσι λατρεύειν θεοῖς; Ὁ ἅγιος μάτρικ
ἀπεκρίντο· Ὁ θεός μου καὶ Κύριος Ἰησοῦς Χρι-
στὸς, ᾧ ἐν καθαρᾷ λατρεύω τῇ διανοίᾳ, νοουστῶν
ἐνουθέτησε καὶ ἄτρεπτόν με καὶ ἀμετάθετον τὴν εἰς
αὐτὸν φυλάττειν ὁμολογῶν αὐτὸς ἐκράτυνέ τὴν τοῦ
χρόνου παράστασιν εἰς πλείονα μοι γενέσθαι μᾶλλον
παρασκευάσας τῶν δεδομένων βεβελώσιν, ὅθεν αὐτὸν
μόνον καὶ βασιλέα καὶ θεὸν ἀψευδῆ γινώσκω· τῆς
σῆς δὲ τλαιπωρίας καὶ τῆς τοῦ βασιλείως σου μα-
ταιότητος ἰσχάτως καταφρονῶ, τοὺς δὲ παρ' ὑμῶν
σεβομένους θεοὺς τοσοῦτον ἀπέχω τιμῆν, ὡς καὶ τὸ
μυκτηρίζειν μέρος εὐσεβείας· εἶναι νομιζέιν, καὶ
ἀνδρὸς νοῦν ἔχοντος ἀληθῆς σύμβολον· Οὐκ ἤτεγε
τῶν λόγων τὴν παρρησίαν ὁ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς,
ἀλλ' ᾧ μὴ ἀντιλέγειν ἠδύνατο, νικᾶν μᾶλλον ἐκ τοῦ
κολάζειν ἀνοσίτως ἐσκέψατο· Τοιγαροῦν ἦλοι τοῖς
ποσὶν αὐτοῦ κατεπεῖροντο καὶ τυπτόμενος διὰ μέσση
καὶ τῶν αἱμάτων τὴν ἴην φοινισσόντων, ἄλλως τε δὲ
ἐπιτείνον, ἐκεῖνος ἀνένδοτος ἦν καὶ ἀχείρωτος, ὡς
ἐπιτείνον, ἐκεῖνος ἀνένδοτος ἦν καὶ ἀχείρωτος, ὡς

II'. Ἐπεὶ δὲ οὕτω γέροντος ἐκπληξίς τὸν Ἀκυλί-
νον εἶχε πολλή· Μέχρι τίνας, ὦ Τρύφων, φησί,
οὐκ αἰσθήσῃ τῶν ἀλγεινῶν; Μέχρι τίνας οὐκ ἄψητα

¹ Psal. xvi, 5. ² Psal. cxviii, 133. ³ Act. vii, 59.

σου τὸ δριμύ τῶν γολάσεων ; Ὁ δὲ ἅγιος, ὡσπερ A
ἀτιστρέφον ἐκ τῶν ἑμαίων· Μέχρι τίνος, εἶπε, οὐ
συνήσεις αὐτὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἐν ἡμοῖ κατοικοῦν-
τος ; Μέχρι τίνος οὐκ ἀνήσεις πειράζον τὸ τοῦ Θεοῦ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον ; Οὐδέπω ἤσθου ἀνίκητον εἶται τὴν
τοῦ Χριστοῦ δύναμιν ; Θυμὸς πρὸς ταῦτα λαμβάνει
τὸν δικαστὴν καὶ καλεῖται περιγυμνωσθέντα τὸν
ἅγιον τύπτεσθαι ῥάβδοις· εἶτα ταῖς πλευραῖς αὐτοῦ
λαμπάδας ὑπάπτεσθαι πυρός· Μετὰ πολλῆς οὖν τῆς
σφοδρότητος καὶ τούτων αὐτῶ τῶν βασάνων ἐπαγο-
μένων, θετὰ τις οὐρανὸθεν ἐξαφνης οὐτὸν ἐπιφάνεια
καταστράψασα καὶ στέφανον ἐώρακε τινὰ πάγκαλον
λίθων ἄρα καὶ χάρισι περιανθιζόμενον προτείνειν
αὐτῶ, ὅπερ ἐκκλήξαν ἰσχυρῶς τοῦς πρὸς τὸ κολά-
ζειν τὸν ἅγιον περισταμένους καὶ εἰς γῆν παρα-
σκευάζει καταπεσεῖν. Ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς ὑπὸ B
τῆς ὀφθείσης αὐτῶ θείας ψάρυτος θάρσους ἅμα καὶ
ἀγαλλιάματος πληρωθεὶς, ἐξωμολογεῖτο τῶ Θεῶ
λέγων· Κύριε Δέσποτα, εὐχαριστῶ σοί, ὅτι οὐκ
ἀπέλιπες με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐπεσπίσας
ἐπὶ τὴν λεφαλήν μου ἐν ἡμέρα πολέμου καὶ ἐδωκὰς
μοι ὑπερασπισμὸν σωτηρίας καὶ ἡ δεξιὰ σου ἀντι-
ελάβετό μου. Καὶ νῦν, Κύριε, δέομαί σου, παρά-
στηθί μοι μέχρι τέλους ἐνισχύων καὶ ἀντιλαμβάνο-
μενος καὶ καταζῶσον τέλειον καὶ ἀπρόσκοπον τὸν
καλὸν ἀγῶνα τῆς ὁμολογίας ταύτης ἀγωνίσασθαι,
ἵνα καὶ τοῦ στεφάνου τῆς δικαιοσύνης μετὰ πάντων
καταζῶσθω τῶν ἡγαπητότων τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον,
ὅτι μόνος εἶ δοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

1Δ'. Πάλιν οὖν ὁ μαρτύς ἐκεῖνος δικαστὴς ὑπὸ τοῦ
ἐν αὐτῶ λαλοῦντος δαίμονος συνωθούμενος περιήει C
τὸν ἀθλητὴν κολακείαις ὑποσύραι πειρώμενος· καὶ,
θύσον, ἔλεγε, τῶ μεγάλῳ Διὶ, Τρύφῳν καὶ προσκύνη-
σον τῇ εἰκονὶ Καίσαρος, κἀγὼ μεγίστης καὶ δωρεῶν
σε πλείστων ἀξιώσας ἐκπέμψω. Ἐφ' οἷς καὶ μειδιάσαι
τὸν ἅγιον ἐπελθὼν, Εἰ αὐτοῦ ἐκεῖνου, φάνει τοῦ σε-
βαστοῦ σου κατεφρόνησα φανερῶς καὶ ἄς ἔθετο,
προσεδέξεις μωκτικισμὸν ὄλωσ καὶ χλεύην ἐποιήσα-
μένην, τῇ ἀψύχῳ τούτου εἰκόνι πεισθήσομαι προσκυ-
νεῖν ; Σφοδρὰ ἄν καὶ αὐτὸς ἦς πιθανός, κἀγὼ εὐκο-
λός τις πρὸς ὑπάτην, καὶ πρόχειρος. Περὶ Διὸς δὲ
καὶ τῶν ἄλλων σου ψευδωνύμων θεῶν, ἐρώτα τοὺς
ἐπὶ σοφία παρ' ὑμῖν μεγαφρονούντας, οἳ τὸ ἐκ τῆς
μυθολογίας αἰσχυρὸν πειρώμενοι συγκαλύπτειν, Διὰ
μὲν τὸν αἰθέρα, Ἔρην δὲ τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν
Διμήτηρην, καὶ Ποσειδῶνα μὲν τὴν θάλασσαν Ἀπόλ-
λωνα δὲ τὸν ἥλιον, καὶ Ἄρτεμιν τὴν σελήνην κτε-
ωνομάμασιν, ὧν αὐτῶν δὲ ἔστιν καὶ τὸν Ἑρμῆν
μὲν εἰς τὸν λόγον, τὸν Ἄρην δὲ εἰς τὸν θυμὸν καὶ
τὴν Ἀφροδίτην εἰς τὴν φαύλην ἐπιθυμίαν ἀλληγο-
ρεῖν, θήλαιοι ὄντως ὑμεῖς τῶν λογισμῶν τούτων καὶ
πονηροὶ τῆς καλοθευλίας, οἳ μὴ μόνον αὐτοὶ πρὸς
ἐπώλειαν ἐξεστράφητε τὸν ἀληθῆ Θεὸν ἐγκαταλιπόν-
τες, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς κοινωνῆσαι τῆς ὁδοῦ ταύτης
ἡμῖν ἐν σπουδῇ τίθεσθαι, οὓς πολλοῖς πρότερον χρό-
νοις Ἐστίας φθέσας ὁ μέγας ἀξίως θρηνεῖ· Οὐαί,
λέγων, οἳ τὸ πονηρὸν καλὸν, καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν
ποιούντες, οἳ τιθέντες τὸ φως σκότος, καὶ τὸ σκότος
φῶς, οἳ λέγοντες τὸ πικρὸν γλυκὺ καὶ τὸ γλυκὺ πι-

A vero Tryphon respondit : Quousque tu non intelli-
ges virtutem Christi, quæ in me manet? Quousque
non desines tentare Spiritum sanctum? Miser, non-
dum sensisti invictam esse Christi potentiam? Tunc ira repletus impius, jubet eum circumactis
ulnis verberari virgis, deinde ejus lateribus adhi-
beri faces ignis. Cum ergo cum magna vehemen-
tia hæc ei infligantur tormenta, divinus quidam
splendor eum repente illustrans et circumful-
gens, divinamque et omni ex parte pulchram
coronam florentem gemmis præbens, stupore
quidem afficit eos qui de ipso habebant quæstio-
nem (qui quidem putabant eum torqueri), cum
hoc magnum et quod naturam longe superat, vi-
dissent miraculum : et effecit, ut præ stupore ii
in terram caderent. Christi autem martyr, a su-
peris advenisse expertus defensionem, impletus
fiducia et exultatione, Deo confitebatur, dicens:
Domine, ago tibi gratias, quod non reliquisti me
in manibus inimicorum : sed obumbrasti super
caput meum in die belli, et dedisti mihi protec-
tionem salutis, et dextera tua suscepit me. Et
nunc, Domine, rogo te, adsis mihi perpetuo, con-
firmans et defendens, et dignare me perfecte et
sine ulla offensione decertare hoc pulchrum cer-
tamen confessionis, ut etiam corona justitiæ di-
gnus habear cum omnibus qui tuum nomen san-
ctum dilexerunt. Quoniam solus es glorificatus
in sæcula. Amen.

XIV. Rursus autem execrandus ille judex accer-
sens athletam, et veluti adulari præ se ferens: Sa-
cristica, dicebat, o Tryphon, magno Jovi, et adora
imaginem Cæsaris, et ego te dimittam maximis hon-
oribus affectum et muneribus. Sanctus Tryphon
subridens, dixit: Si illum ipsum Augustum despexi,
et a ratione aliena ejus jussa respui, inanimam ejus
imaginem, humana arte et coloribus formatam, ado-
rabu? Absit. De Jove vero et aliis tuis, qui falso no-
mine dicuntur dii, interroga eos, qui inter vos se
jactant de sapientia, qui quod ex iis; quæ de iis di-
cuntur fabulis, iis qui sapiunt, apparet turpe, co-
nantur effugere, Jovem quidem dicunt æthera, Ju-
nonem autem aerem, et Cererem terram, et Neptu-
num quidem mare, Apollinem vero solem, et lunam
Dianam nominarunt. Idem mihi videntur Mercuriam
quidem orationem. Martem autem iram, et Venerem
cupiditatem dicere per allegoriam. Et sic unam-
quamque mundi partem, quin etiam ipsos animæ
habitus simulacra constituentes, et universorum
quidem opificem insane relinquentem, rem autem
creatam magis quam Creatorem colentes, non so-
lum ipsa a recta sententia excidentem, ad animæ ille-
ritum ferimini præcipites, sed nos etiam contendit-
is attrahere, ut simus participes ejusdem barathri
et exitii : sed prædam dolosi minime assequemini,
nec eos qui vere speraverunt in solum Deum fortem
et vivum, a recta mente abducentes, vana simulacra
attendere persuadebitis. Admiratus est hæc verba
audiens Aquilinus : valde magna autem repletus

acerbitate, eum rursus cædi, et per omnem contumeliam flagris jussit verberari: Ut, inquit, consumatur animæ ejus arrogantia. Cum is vero cæderetur, et per omnem contumeliam flagris verberaretur, eadem erat ei stabilitas. Quo magis autem remittebatur robur corporis plagis intolerabilibus, eo magis cordis confirmata constantia præclariorem ostendebat fonctionem.

XV. Cum ergo vidisset præfectus se ea aggredi, quæ fieri non poterant, sic tulit sententiam: Tryphon Apameensis, qui repugnavit jussui imperatoris, neque diis voluit sacrificare, post multa inflicta tormenta, capite luat pœnas. Statim ergo milites, cum eum eduxissent e civitate, adducunt in locum, in quo illud venerandum et Deo charissimum caput volebant amputare. Sanctus autem martyr, stans ad orientem, vocem suam extulit et sic oravit: Domine Deus deorum, Rex regum, Sancte sanctorum, ago tibi gratias, quod me dignum censueris, qui hoc certamen peragerem citra reprehensionem: et nunc rogo te, ne me tangat improba et insidiosa manus inimici, neque me trahat ad profundum interitus, sed per sanctos angelos magnificæ gloriæ, in dilecta tabernacula et in desiderabilem et immaculatam tuam introducens hæreditatem, suscipe in pace animam. Omnibus autem qui tui famuli meminerint, et in meam gratiam tibi sacrificia offerre voluerint, attende ex venerando tuo habitaculo, ex cælo sancto tuo, copiosa et ab interitu aliena eis contra remittens beneficia: quoniam es solus bonus, et largitor honorum in sæcula sæculorum. Ἐξ οὐρανόθεν ἅγιος σου· δαψίλεις καὶ ἀφθάρτους εἶ ἀγαθὸς καὶ τῶν ἀγαθῶν παροχεύς, εἰς τοὺς αἰῶνας.

XVI. Hæc cum orasset athleta, et Deum adorasset, antequam feriretur gladio, tradidit animam. Qui autem Nicæam concurrerant fratres, mundis sindonibus et variis aromatibus sancti martyris venerandas ad sepeliendum componentes reliquias, volebant quidem eas recondere, ut essent custodes suæ civitatis: Sanctus vero apparens in somnis, jussit eas transferre in suum vicum, nempe Campsadem, quod etiam fecerunt. Sic beatus Tryphon a teneris unguiculis Deo consecratus, cum multos quidem ad Christi fidem adduxisset, multos autem morbos hominum curasset, plurima vero post hæc tormentorum et suppliciorum genera pro veritate pertulisset, redimitus fuit corona incorruptionis: ad gloriam Patris et Filii et Spiritus sancti, nunc et semper et in sæcula sæcula sæculorum. Amen.

κρόν· ἀλλ' οὐ πεισόμεθα ὑμῖν οὐδαμῶς ἢ ἀπλῶς λέγουσιν ἢ κολάζουσι τῆς ζωῆς ἐκστρατούμεθα πρότερον ἢ τῆς καλῆς ὁμολογίας. Θεῦμα ἐπὶ τοῦτοις εἶχε τὸν Ἀκυλίτων, καὶ θυμὸς σὺν τῷ θαύματι, τὸ μὲν διὰ τὴν τῶν εἰρημείων ὑπερφύειν, τὸ δὲ διὰ τῆς τῶν οἰκείων θεῶν κωμωδίαν. Δι' ὃ καὶ τιμωρεῖσθαι τὸν μάρτυρα τῆς ἀληθείας διεκελεύσατο καὶ πάλιν σπαθιζόμενος ἦν.

ΙΕ'. Ἐπεὶ δὲ ἡ ὁμοία καὶ αὐθις ἐδίκνυτο καρτερίαν, ὁρῶν ὁ ἄρχων τὸ ἀκλινὲς τῆς ἐνστάσεως καὶ οὐκ πρὸς λέοντα δορκάδας τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου ἢ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἅγιον ἄμιλλα, οἶδωσι κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν οὕτως· Τρύφων Ἀπαμεύς, τῷ τοῦ σεβαστοῦ Καίσαρος, προστάγματι ἀντειπῶν, καὶ μήτε βασιλεῖ, μήτε θεοῖς ὅλως εἶναι πεισθεῖς, μετὰ πολλὴν πείραν βασάνων, τὸ τελευταῖον καὶ τὴν κεφαλὴν ἐκκοπήτω. Εὐθὺς οὖν οἱ στρατιῶται τῆς πόλεως ἐξενεγκόντες αὐτὸν ἐπὶ τὸν τόπον τῆς τελειώσεως ἄγουσιν. Ὁ δὲ στάς πρὸς ἀνατολὰς, ὁμιλά τε εἰς οὐρανὸν ἐπάρας, καὶ χεῖρας ἄρας, καὶ τὴν φωνὴν προσηύξατο οὕτως· Δέσποτα Κύριε, Θεὲ θεῶν, Βασιλεῖν, βασιλείων, Ἄγιε ἅγιον, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι κατηξίωσάς με τὸν ἀγῶνα τούτου ἀμωμήτως εἰς τέλος διαγωνίσασθαι· καὶ νῦν δέομαί σου, μὴ ἀψητά μοι ἡ ἐπίδουλος τοῦ πονηροῦ χεῖρ· μὴ πρὸς ἀπολείας κατασπάσει βυθόν, ἀλλὰ δι' ἀγγέλων ἁγίων τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης σου τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἐν εἰρήνῃ παραλαβῶν, εἰς τὰ ἀγαπητά σου σκηνώματα, εἰς τὰ ἐπιποθήτους μονὰς εἰσάγαγε. Πᾶσι δὲ τοῖς τοῦ δούλου σου μεμνημένοις καὶ θυσίας δεκτὰς χάριν ἐμὴν προσάγειν σοι· Βουλομένοις, προσχεῖς ἔξ ἐτοίμου κατοικητηρίου σου, ἀντικαταπέμπων αὐτοῖς τὰς εὐεργεσίας, ὅτι μόνος Ἄμην.

ΙΣ'. Ταῦτα προσευξάμενος ὁ ἀθλοφόρος καὶ προκυνήσας Θεῷ, πρὸ τοῦ πληγῆναι τῷ ξίφει, παραδίδοσι τὴν ψυχὴν, ὡς περ νεύματι τοῦ δεδωκότος αὐτὴν ἀφειθῆναι θελήσας οὐ κελεύσει τοῦ τυραννήσαντος. Οἱ δὲ κατὰ Νίκαιαν συνδραμόντες ἀδελφοὶ σινδόσι τε καθαρὰς καὶ ποικίλους ἀρώμασι τὸ τρίμιον ἐκίτηνο λείψανον ἐξοσιωτάμενοι, ἐκούλοντο μὲν καὶ τῇ ἐκπτῶν πόλει θησαυρὸν ὡς περ καὶ φυλακτέριον αὐτὸ καταθέσθαι· ἐπιστάς δὲ ὄναρ ὁ ἅγιος ἀπείργει τοῦ ἐθνημάτος, εἰς τὴν αὐτοῦ κωμην Κομφάδων μετακομίσειν εἰπὼν, ὅπερ δὴ πιστῶς πεποιήκασιν. Οὕτως ὁ μακάριος Τρύφων ἔξ ἀπαλῶν ὀνύχων καθιερωθεῖς τῷ Θεῷ καὶ πολλοὺς μὲν τῇ Χριστοῦ πίστει προσερχῶν, πολλὰς δὲ νόσους ἀνθρώπων ἰσχύμενος, πλείστας δὲ μετὰ ταῦτα τιμωριῶν ἰδέας ὑπὲρ ἀληθείας διενεγκῶν, τὸν τῆς ἀφθαρσίας στέφανον ἀνεδήσατο, εἰς δόξαν Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἄμην.

DE SANCTA AGATHA VIRG. MART.

CATANÆ IN SICILIA

(Anno Christi 251, Februarii 5, — *Acta SS. Bolland.* Febr. tom. I, p. 595.)

Catana Siciliae urbs, ad Ionium sita pelagus, Ætnæque horridi montis radices, ab Græcis condita, iisdemque diu habitata, dein et Campanis : sed colonia demum civium Romanorum amplificata, ut Plinius testatur lib. III, cap. 8, ipsaque *Messana*, Strabonis geographi ævo, Augusti scilicet Tiberique temporibus, *frequentior*, etiamnum inter tres totius insulæ celeberrimas urbes Panormum Messanamque numeratur. Ac multa ostentat illa quidem decora antiquitatis monumenta ; nullum tamen præclarius Agatha virgine ac martyre : quam propterea Græcum Menologium ac Menæa merito Κατάνης τὸ κάλλημα, « Catanae gloriationem » compellant ; Rocchus Pirrus *Siciliæ sacra* t. II, Notit. I Eccl. Catanen., n. 3, « totius Siciliae decus et ornamentum immortale : » ejusque corpus sanctissimum Mauritius ep. in historia Translationis, « totius Siciliae pignus et amabile patrocinium. »

« Ejus numen, » ut loquitur Thomas Fazellus *De reb. Siculis* decade I, lib. III, cap. 1, tanquam Catanae urbis tutelare, maximo totius Siciliae virorum ac mulierum conventu, Nonis Febr. quam religiosissime colitur. » Neque Catanae solum illius eo die celebratur natalis, sed, ut ante 250 annos scripsit in Calendario ecclesiastico generali Radulphus de Rivo, Tungrensis in Belgio decanus, « ubique ex Sicilia Agathæ V. et M. IX lect. » Est antiquissimus Martyrologiis ad eum diem illius ascriptum nomen. Ita nomen. Ita vetustissimum Romanum, quod sæpius sub S. Hieronymi nomine citavimus. « In Sicilia, civitate Catanas, nat. Agathæ Virg. » Consonat aliud ab Heriberto Rosweydo nostro editum : « S. Agathæ virg. apud civitatem Catanensium ; » et Richenoviense, sive Divitis Augiæ : « Sicilia, in Cathana civitate, passio S. Agathæ V. »

Fusius Usuardus : « Apud Siciliam, civitate Catanensium, natalis S. Agathæ virg. et mart., quæ post alapas et carcerem, post equuleum et tortiones, post mamillarum abscissionem, post volutationem in testulis et carbonibus, tandem sub judice Quintiano martyrio consummata est. Ado ep. Viennensis in Martyrologio ista habet, quæ et in mss. variis, etiam Bedæ nomine prætitulatis, leguntur : « Apud Siciliam, civitate Catinensium, passio S. Agathæ virg. sub Decio imp. proconsule Quintiano : quæ post alapas et carcerem, post equuleum et tortiones, post mamillarum abscissionem sed a Domino sanationem, post volutationem in testulis et carbonibus, tandem in carcere consummata est. » Quæ Ado et Usuardus, eadem expriment pleraque alia, etiam recentiorum, Martyrologia ; contractius quædam, alia diffusius. Wandelbertus Prumiensis, qui ante 1000 annos vixit, hæc de ea canit :

*Sicania populos Nonis sibi subdit Agathæ
Virginis eximio virtus celebrata decore.*

Eandem referunt hoc die Græcorum Menologium, Anthologium.

ΑΘΛΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΑΓΑΘΗΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ

CERTAMEN

SANCTÆ ET EGREGIÆ MARTYRIS CHRISTI

AGATHÆ VIRGINIS

(Græce nunc primum typis mandatur ex cod. ms. Paris. n. 999, sæculi x. EDIT. PATR.).

CAPUT PRIMUM.

S. Agathæ patria, iter Panormo Catanam.

I. Imperatore Decio Cæsare, Quintiano vero Sili-
ciam insulam, ad præfecturam Italiæ pertinentem,
administrante, promulgatum est edictum, ut qui-
cunque religiosum veri Dei cultum exerceat, acerbam
morte necaretur. Sancta igitur et magnanima
Agatha, ex Panormitana civitate oriunda, nobilissimis
vero edita natalibus, ut impium vulgari decretum
intellexit, patriam, genus, gloriam, et quidquid
ad temporariam hanc vitam spectat, pro nihilo
ducens, sese ad suscipienda pro Christo certamina
armavit.

II. Quintianus vero præses, cum sanctam ac generosam
Agatham formæ honestate et elegantia puellis
cunctis æqualibus suis longe antecellere inaudisset,
modum excogitabat, quo Christi virginem comprehenderet,
inque suam sententiam pertraheret. Atque in hac nefaria
mentis agitatione quotidie moliri ac tentare omnia non
cessabat, donec ei liceret libidinis suæ œstrum ad effectum
deducere. Quocirca præclaram et illustri ortam genere ancillam
Christi, eo prætextu quod esset Christiana, comprehendi
jubet et in conspectum suum adduci. Erat autem ipsa
insigni morum compositione, et gratia se monis ornata,
ut facile eximia pulchritudinis specie intuentium
posset sibi animos subjicere. Quintianus vero impurus
ac perversus cum esset, conspecta virginis specie,
illico captus amore est, simul et fortunæ illius inhians,
vultu ipso animi perturbationem prodidit.

III. His ergo modis, uti diximus, in furorem actus
Quintianus, militibus ut S. Agatham comprehendant
mandat. Hi Catana egressi, ita eam alloquuntur:
Decretum adversus te promulgatum est a Cæsare ac
præsidente, quia neque diis sacrifices, quos Augustus
colit, nec patrio ritu eos venereris. Sed vel nunc
fac inducas in animum diis immolare, ut te cum

Α'. Βασιλεύοντος Δεκίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος
δὲ Κωντιανοῦ τῆς Σικελῶν νήσου, τῆς Ἰταλῶν ἐπαρχίας,
ἐξῆλθε πρόσταγμα, ὥστε πάντα τὸν θρησκευόντα τὴν
εὐσεβῆ τοῦ Θεοῦ θρησκείαν πικρῶ θανάτῳ
παραδίδοσθαι. Ἦν αὖν ἡ ὁσία καὶ μεγάλω φρων
Ἀγάθη, ὀρμημένη μὲν ἐκ τῆς Πανορμητῶν πόλεως,
ἐπισήμου δὲ καὶ λαμπρῶ γένους ὑπάρχουσα,
ἀκούσασα τοῦτου τοῦ περιηχηθέντος ἀσεβοῦς ἀγγει-
τος, πατρίδος, γένους, δόξης καὶ πάσης τῆς πρὸς
καίρου ζωῆς καταφρόνησας τοὺς περὶ Χριστοῦ
ἀγῶνας ὀπλιζέτο.

Β'. Κωντιανὸς δὲ ὁ ἡγεμὼν ἀκούσας περὶ τῆς ὁσίας
καὶ ἀθληφόρου Ἀγάθης, ὡς καλῆ καὶ εὐπρεπεστάτης
τυγχάνουσα, πάσας ὑπερβέβηκε τὰς κατ' αὐτὴν κρι-
νίδας, ἐπέζητει τὸ πῶς τὴν παρθένον τοῦ Θεοῦ συλλα-
βῶν, ἐπισπάσοιτο καὶ δὴ κατ' ἀνάγκην τὴν ἐκπύου
κακόσχιον διάνοιαν ταράττων, οὐκ ἐπαύετο, μέχρι
ἂν ἐκινήται αὐτῇ τὸν τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ οἴστρον
εἰς ἔργον ἀγαγεῖν. Ὅθεν τὴν λομπρὰν καὶ περιφανῆ
πῶ γένει, δούλην δὲ Θεοῦ προβάσει δῆθεν τοῦ Χριστιανῆν
αὐτὴν εἶναι, κελεύει συλληφθῆναι αὐτὴν καὶ κατὰ
πρόσωπον αὐτοῦ ἔλθειν. Αὕτη δὲ ἦν καὶ βίβη καὶ
λόγω κατακεκοσμημένη, δυναμένη τῇ ὑπερβολῇ
τοῦ κάλλους τοὺς ὀρῶντας αὐτὴν ὑποτάξει. Κωντιανὸς
κακόσχιλος ὑπάρχων, ἐρασθεὶς τῇ ὄψει τῆς παρθένου,
τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ συνετάραττεν ὡς αὐτίκας καὶ
τῶν χρημάτων αὐτῆς ἐρῶν.

Γ'. Τοῦτοις τοίνυν τοῖς τρόποις, καθὼς εἰρήκαμεν,
μακρωθεὶς ὁ Κωντιανὸς, τὴν ἀγίαν Ἀγάθην ὑπὸ
στρατιωτῶν ἐκέλευσε συλληφθῆναι. Οἱ δὲ ἐξεληθόντες
ἀπὸ Κατάνης λέγουσιν αὐτῇ· Ψήφισμα κατὰ σὺ ἐξῆλθεν
ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ ἡγεμόνος, ὡς δεῖ οὐ
θεοῖς τοῖς θεοῖς, οἵτινες τιμῶνται ὑπὸ τοῦ βασιλέως,
οὐδὲ λατρεύεις αὐτοῖς κατὰ τὰ πατρῶα ἴδη-

ἀλλ' οὖν κατὰ θού θύειν αὐτοῖς, ἵνα μετὰ πάσης τιμῆς καὶ δόξης προσάγωμεν σε τῷ ὑπάτῳ. Ἡ δὲ ἅγια Ἀγάθη τὴν ἄνωθεν ἀπίδα λαβοῦσα, ὅπλα οὐ κοσμί-
λὰ, ἀλλ' ἄνωθεν κατεσκευασμένα, γενναίως κατὰ τοῦ
τυράννου ὀπλιζέτο. Τῶν δὲ δημίων κατεπειγόντων
αὐτὴν ἔλθειν ἐπὶ τῷ παρκαστῆναι τῷ τυράνῳ, εἰ-
ελοῦτα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς καὶ ἀνατείνασα τοὺς
ὄφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν· Δέσποτα Κύριε,
Ἰησοῦ Χριστέ, σὺ ἐπίστασαι τὴν διάθεσίν μου· σὺ
οἶδας τὸ ἐμὸν πρόθυμον· αὐτὸς στρατήγησον ὑπὲρ
ἐμοῦ κατὰ τοῦ τυράννου, ἥδη γὰρ νενέρωται καὶ
καταπεπύεται ὑπ' ἐμοῦ. Καὶ νῦν, Δέσποτα Κύριε,
εἰς τὸ τέλειον καὶ κορυφαϊότερον ὄνομά σου, ἐν ᾧ
ἔζησας σεμνὸν βίον, δέομαί σου, σπεῦσον καὶ νίκησον
τὸν διάβολον, προσδεξάμενος τὰ ἐμὰ δάκρυα.

Δ'. Εὐξαμένης δὲ αὐτῆς οὕτως, ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς
Πανόρμου, ὡσπερ τεῖχος ἄπτωτον καὶ περιεχερα-
κωμένον, καὶ ἐβάδιζεν προθύμως μετὰ τῶν δημίων.
Προσομιλοῦσα δὲ τῇ διανοίᾳ τῷ κάλλει τῆς ἀρετῆς
ἔλεγεν· Πρῶτον μὲν ἤθλησας περὶ τὴν σωφροσύνην,
καὶ τὸν ἀρχέκακον διάβολον, τὸν ὑποσείραντα τὰς
ἡδονὰς τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων νενίκηκα, καὶ κα-
επύτησας διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ· ἀλλ', ὡς πονηρὸς καὶ ἐχθρὸς τῆς ἀληθείας,
ὡς ἔργα τὸ ἐμὸν στάδιον ἀθάνατον ὄν· ἐν ᾧ ἀγά-
λωνται δίκαιοι τε ἄμα καὶ ἄγγελοι. Θεατὴν ἔχω ἀθά-
νατον τὸν Ἰῶν τοῦ Θεοῦ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν,
μυρίαί· ἄγγελων τάξεσι δορυφορούμενος. Καὶ ταῦτα
εἰπούσα κατὰ τὴν διάνοιαν ἔκλαιεν.

Ε'. Πορευομένης αὐτῆς, ἐλύθη τὸ περιεκείμενον
σπρτίον τοῦ ὑποδήματος αὐτῆς, καὶ στήσασα τὸν
πόδα ἐπὶ λίθου, ἔδησεν· καὶ στραφεῖσα εἰς εὐά ὀπίσω,
οὐδὲνα ἴδον συνακολουθοῦντα αὐτῇ τῶν προπεμπόν-
των αὐτῇ πολιτῶν καὶ πολιτῶν, ἀλλ' ἑάσαντες αὐ-
τὴν ἀνεχώρησαν. Ἡ δὲ ἅγια Ἀγάθη σφόδρα λυπη-
θεῖσα ἠύξατο λέγουσα· Δέσποτα Κύριε παντοκράτωρ,
διὰ τοὺς ἀπιστήσαντας τῇ σῇ δούλῃ τῇ μελλούσῃ ἔλ-
θειν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός σου, δεῖξον μέγα θαῦμα.
Καὶ παρρηχρῆμα ἀνήλθεν ἐλαία ἄκαρπος, στηλιτεύου-
σα τὰς γυνώμας τῶν Πανορητῶν.

omni honore et gloria ad consulem adducamus. S.
Agatha, accepto e superis clypeo, arma non mun-
dana, sed cœlestia adversus tyrannum generose
expedit. Lictoribus vero eam urgentibus, ut se-
cum iter capesseret, tyranno sistenda, in domum
suam ingressa (1), sublati in cœlum oculis, di-
xit: Domine Jesu Christe, tu nosti animum
meum, tu affectum perspicis: ipse tu dux meus
esto adversus tyrannum. Ecce enim jam pros-
tratus est, jam a me conculcatus. Et nunc, Do-
mine, propter magnum et supereminens nomen
tuum, in quo vitam puram castamque traduxi,
obsecro, accelera et vince diabolum, suscipiens
lacrymas meas (2).

IV. Hæc precata, Panormo discessit, firmi mori
ac vallo undique circumsepti similis; atque alacri-
ter cum satellitibus gradiebatur, virtutis pulchri-
tudinem mente pertractans: Primum, inquit, pro
continentia certamen suscepi, omnisque impro-
bitatis auctorem diabolum, identidem semina vo-
luptatum generi hominum ingerentem, vici et
calcavi per gratiam Domini nostri Jesu Christi.
Verum, o improbe et veritatis inimice, non vides
stadium meum esse immortale, in quo exsultant
justi pariter et angeli, quodque ipse spectat im-
mortalis Filius Dei Dominus Jesus Christus, mil-
lenis angelorum legionibus cinctus? Et hæc se-
cum ipsa loquens, lacrymas fundebat.

V. Inter eundem autem calcei ejus soluta corri-
gia est, quam pede super lapidem posito astrin-
xit (5). Ac post tergum respectans, neminem vidit
sequentem ex omni civium numero, virorem ac
mulierum, eam deducientium: omnes quoque ea
relicta domum redierant. Illa magno affecta sensu
doloris, ita Deum precata est: Domine omni-
potens, propter eos qui ancillæ tuæ pro nomine tuo
certaturæ diffusi sunt, magnum aliquod ostentum
exhibe. Et subito exortus est oleaster (4) ingenium
ac sensum notans Panormitanorum.

CAPUT II.

S. Agathæ constantia, blanditiis tormentisque tentata.

Σ'. Εἰσελθούσης δὲ αὐτῆς ἐν Καταγῇ, ἐλευσεσεν
αὐτὴν ὁ ἡγεμῶν παραδοθῆναι οἰκοδεσποίνῃ ὀνόματι
Ἀφροδισία, ἥτις εἶχεν θυγατέρας νέας ἵνα προσ-
πλανήσῃ αὐτὴν διὰ κολακείας τρόπων καὶ λόγων,
καὶ ἀλλάζῃ αὐτὴν διὰ διάνοιαν αὐτῆς, καὶ πεισθεῖσα
θῆσαι τοῖς εἰδώλοις, καὶ ποτε μὲν μέγαρα φιλοτι-

(1) Scribit Augustinus Inveges, duas esse Pa-
normi ecclesias S. Agathæ honori dicatas, quas
vulgi recepta existimatio tradit bina illius palatia
fuisse, unum tamen eo tempore in urbe, in pomœrio
alterum: nunc utraque intra muros est.

(2) Idem Hermetus, fus ore fortassis usus exem-
plari: « Sed festina, et vince diabolum et ejus mi-
nistrum præsidem, ne dicat: Ubi est Deus ejus?
tanquam sacrificium et oblationem meas accipiens
lacrymas in odore suavilitatis: quoniam tu es Deus
solus, et te decet gloria in sæcula. Amen.

VI. Ingressam jam in orbem Catanam jussit præ-
ses matrifamilias cuidam tradi, nomine Aphrodisiæ (5), quæ adolescentulas habebat filias, ut ver-
borum morumque lenociniis in transversum eam
impellerent, ac mentem ejus immutarent, atque ad
sacrificandum idolis inducerent. Et hæc quidem

(3) Inveges scribit præcessisse Agatham, quod
indecorum videretur, si puella coram militibus cor-
rigiam calcei astringeret.

(4) Olea infructuosa. Ostenditur etiamnum in
horto dictæ ecclesiæ, uti antea ex Invege retuli-
mus.

(5) Quidam, ut Inveges scribit, Venerem vocant;
et vilem ac plebeiam alii, alii nobilem faciunt; om-
nes vita turpissimam. Existimantur ejus palatii
esse quæ Catanæ cernuntur ruinæ, armamentarii
muris coagmentatæ. Incerta conjectura.

nunc magnos honores ei pollicentes, quandoque intentantes minas, sperabant sanctam virginem suis illecebris ad idololatriam pertractum iri. Cum autem fallacibus hisce delinimentis (6) rationem ei sensumque eripere niterentur, generosa Christi martyr ita iis respondit: Mens mea supra petram fundata est, neque unquam poterit a Christi charitate separari. Verba vestra ventis similia evanescere: conversatio vestra, pluvia est; minæ, fluvii. Allisi quidem hi sunt ad domum nostram, sed eam concutere nequaquam potuerunt, fundatam quippe super petram, qui Christus est. Hæc cum diceret, non cessabat ipsa sibi lacrymarum copia sinum inundare. Quemadmodum enim cervus anhelat ad fontes aquarum, ita desiderabat anima ejus prodire in arenam, genus omne cruciatuum pro fide Christi, magna alacritate perferre festinans.

VII. Aphrodisia igitur, cernens inconcussum et immobilem Agathæ animum, ad Quintianum accedens ait: Facilius est lapides mollire, vel ferrum in plumbum convertere (7). Nam et ego et filix meæ assidue diu noctuque nihil aliud egimus, modo inculcantes promissa, modo minas intonantes. Ego margaritas, insignia ornamenta, pretiosas vestes, aurum, domos, prædia suburbana, mancipia, ei sub oculos posui: at cuncta hæc eo loco habet, quo terram, quam pedibus calcatur, ac nihili prorsus æstimat. Tunc iratus Quintianus jussit in secretarium duci, sedensque pro tribunali, ita eam compellat: Quo tu genere orta es? S. Agatha dixit: Non solum ex ingenuo et illustri sum genere, sed et cognationem habeo amplis affluentem divitiis. Quintianus dixit: Si ingenua es et illustris, cur moribus servæ personam induisti? Agatha dixit: Recte tu quidem, nam ancilla sum Christi, propterea que servam me profiteor. Quintianus dixit: Si vere ingenua es, quomodo servam te esse confirmas? Agatha respondit: Ingenuitas nostra et gloria in eo sita est, ut Christi servitius ostendatur. Quintianus dixit: Quid ergo? Nos libertate caremus, qui Christi servitium detestamur? Agatha dixit: Ad talem redacti estis servitotem et captivitatem, ut non solum servi facti sitis peccati, verum etiam cultores sensu carentium et execrabilium simulacrorum, qui Deo debetur, lapidibus et lignis honorem tribuentes.

μόνον δούλους ὁμᾶς γενέσθαι τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ προσήκουσαν τῷ Θεῷ τιμὴν λίθοις καὶ ξύλοις ἀποπέμμετες.

VIII. Quintianus dixit: Si quid insane blasphemaveris, sumi de te supplicium poterit. At priusquam in mea incidas termenta, edissere qua causa deorum religiones averseris. Agatha respondit: Non deorum dicere, sed dæmonum: quorum effigies in

(6) Refert ex Carrera Inveges, dici incantationibus quoque ac diabolicis præstigiis appetitam, quibus superiorem Spiritus sancti numen præstiterit: hinc contra fascinum ac veneficia invocari; præsentissimo remedio, ut sæpe clavos, glomus pilorum, aliaque fœda evomant, illius ope, qui veneficorum

μετῶν ὑπισχνόμεναι, ποτὲ δὲ ἀπειλὰς ὑποφέρουσαι, ἤλπίζον τὴν ἁγίαν Ἀγάθην δελεασμῶ ἑλκύσαι εἰς εἰδωλολατρείαν. Τούτοις δὲ τοῖς ἀπατηλοῖς δελεάζουσιν ἀποσυλῆσαι τὸν αὐτῆς λογισμὸν μηχανουμένηαις, ἀποκριθεῖσα ἡ γενναία μάρτυς τοῦ Χριστοῦ Ἀγάθη εἶπεν· Ἡ διάνοιά μου ἐπὶ πέτρῳ θεμελιωται, μηδέποτε ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ χωρισθῆναι δυναμένη· τὰ δὲ ῥήματα ὑμῶν ἀνέμοις ἔοικετα ἐξέπνευσαν· αἱ ὁμιλίαι ὑμῶν βροχαί, αἱ ἀπειλαὶ ὑμῶν ποταμοὶ ὑπάρχουσιν· καὶ δὴ τούτοις προστήξαντες τῇ ὑμετέρῃ οἰκίᾳ οὐδὲ μὴ ἐσάλευσαν· θεμελιωται γὰρ ἐπὶ τὴν πέτρῳ, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός. Ἐν δὲ τῷ ταῦτα λέγειν αὐτὴν τῇ πλημμυρῇ τῶν δακρῶν καταχέουσα τὸ ἴδιον στῆθος οὐ διελίπεν. Ὅν γὰρ τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως καὶ ἡ ταύτης ψυχὴ ἐπεπόθει ἔλθειν ἐπὶ τὸ στάδιον τῆς ἀθλήσεως, πᾶν εἶδος βασάνων μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιθυμίας φέρειν ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως σπεύδουσα.

Ζ'. Τοῖνον ἡ Ἀφροδισία ἑρῶσα γὰρ ἀτήτητον καὶ ἀσάλευτον τὸν τῆς ἁγίας Ἀγάθης λογισμὸν, πρὸς Κυντιανὸν παράγενομένη εἶπεν· Εὐκοπώτερον ἐστὶν λίθους ἀπαλύναι ἢ σιδηρὸν εἰς μόλυβδον μεταστρέψαι. Καὶ γὰρ ἐγὼ καὶ αἱ θυγατέρες μου ἀπύστως ἡμέρας καὶ νυκτὸς οὐδὲν ἄλλο ἐπράξμεν, ποτὲ μὲν νοουθετοῦσαι, ποτὲ δὲ καὶ ἀπειλὰς προσάγουσαι· Ἐγὼ καὶ μαργαρίτας, ἐγὼ καὶ κόσμια ἐπίστημα, καὶ ματισμὸν πολυτελῆ, καὶ χρυσὸν, καὶ οἰκίας, καὶ προάστεια, καὶ ἀνδράποδα εἰς πρόσωπον αὐτῆς ἔβαλον, καὶ ταῦτα πάντα ὡς πηλὸν ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῆς ἔγει

καὶ ὡς οὐδὲν ὄντα ἐλογίσαστο. Τότε ὀργισθεὶς ὁ Κυντιανὸς ἐκέλευσεν αὐτὴν ἀχθῆναι ἐν τῷ σηκρετίῳ, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, λέγει αὐτῇ· Πῶθεν τὸ γένος ὑπάρχεις; Ἡ ἁγία Ἀγάθη εἶπεν· Οὐ μόνον ἐξ εὐγενούς καὶ περιφανεστάτου γένους εἰμι, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλουσιν ἔχω συγγένειαν εἰς πλουτοῦν. Κυντιανὸς εἶπεν· Εἰ εὐγενῆς καὶ περιφανεστῆ τυγχάνεις, διὰ τί τοις ἤθεσι πρόσωπον ἐυλόης ἐπίσπασαι; Ἀγάθη εἶπεν· Ὅτι δούλη μὲν εἰμι Χριστοῦ, καλῶς εἶπας· διὰ τοῦτο καὶ ἐαυτὴν δούλην δεκνυμι. Κυντιανὸς εἶπεν· Ἀληθῶς ἐλευθέρα εἶ· πῶς οὖν δούλην σεαυτὴν εἶναι βεβαίως; Ἀγάθη εἶπεν· Ἡμῶν ἡ εὐγένεια καὶ δόξα ἐν οἷς ἡ δουλεία Χριστοῦ καταγγέλλεται. Κυντιανὸς εἶπεν· Τί οὖν; ἡμεῖς ἐλευθερίαν οὐκ ἔχομεν, οἵτινες καταπτύμεν τὴν τοῦ Χριστοῦ δουλείαν; Ἀγάθη εἶπεν· Εἰς τοσαύτην κατηντήσατε δουλείαν καὶ αἰχμαλωσίαν, ὥστε μὴ καὶ βδελυκτῶν καὶ ἀνισθητῶν ζώων λατρευτάς τὴν

Ἡ'. Κυντιανὸς εἶπεν· Εἴ τι μανικῶς βλασφημῆσαι, δυνατόν ὑπεξέλευσαι γενέσθαι· ἀλλὰ πρὶν ἐκπεστὶν σε εἰς τὰ βασανιστήριά μου, εἰπέ τινας χάριν τὸ εἶδασμα διαπτύεις τῶν θεῶν; Ἀγάθη εἶπεν· Μὴ λέγε θεῶν, ἀλλὰ δαιμόνων, ὧν τὴν ὄψιν εἰς χαλκὸν cantionibus malisque artificibus in ægritudinem inciderunt.

(7) Addit Hervet. «quam mentem hujus puellæ a Christi amore traducere.» Aberant hæc a nostro vs.

μεταστρέφετε, ὧν τὰ μαρμάρεια καὶ γυψόπλαστα Ἀ
 πρόσωπα περιχρυσούτε. Κυντιανὸς εἶπε· Ἐπιλεξαι
 σαυτῇ λογισμὸν ἀγαθόν, καὶ πεισθεῖσα θυσόν· εἰ δὲ
 μὴ, διαφόροις βρασάνοις μετὰ τῶν καταδίκων ὑπο-
 στήση καὶ ἐνυβρίσει τὸ ἀξίωμα τῆς συγγενείας σου
 καὶ τελευταῖον πεισθεῖσα θύσεις τοῖς παντοκράτοσι
 θεοῖς. Ἀγάθη εἶπεν· Ἔστω ὡς Ἀφροδίτη ἡ θεὰ σου
 ἡ γυνὴ σου καὶ σὺ γένου ὡς ὁ Ζεὺς ὁ θεὸς σου.
 Κυντιανὸς δὲ ταῦτα ἀκούσας ἐκέλευσεν αὐτὴν βρά-
 δίζεσθαι, λέγων· Ἔθριον τῷ ἄρχοντι ὑπερηφάνῳ
 στόματι μὴ ἐπίφερε. Ἀγάθη εἶπεν· Οἷς εἶπας θεοῖς
 σου εἶναι, σύμφηφος καὶ συνάριθμος οὐ βούλει γενέ-
 σθαι; Κυντιανὸς εἶπεν· Δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὥστε
 πλείστων βρασάνων ἐβῶν προτρεπόμενον ἐμὲ διὰ τῶν
 σὺν ὕδρων εἰς τοῦτο ἔλθειν. Ἀγάθη εἶπεν· Θαυ-
 μάζω σε ἄνθρωπον φρόνιμον ὄντα καὶ εἰς ἀσυνεσίαν β
 τοιαύτην καταντήσαντα, ὥστε μὴ θέλειν σε ὁμοιον
 γενέσθαι τῶν θεῶν σου καὶ τῆς τούτων ζωῆς μέτοχον
 εἶναι. Εἰ οὖν θεοὶ σου ὑπάρχουσι καὶ σέβεις αὐτούς,
 ἰδοὺ ἠδὲ ἀμνη σε· Πῶς οὖν λέγεις ὕβριν εἰσαγαγεῖν
 σου, ἵνα ὥσπερ ἡ κελίμων ζωὴ καὶ ἡ ὑμετέρα γένη-
 ται; Εἰ δὲ ἀποβάλλει τὸν κληρὸν ἐκείνων καὶ σὺ σὺν
 ἐμοὶ μισσαροῦς ἀποκαλεῖς αὐτούς.

Θ'. Κυντιανὸς εἶπεν· Τί ῥήματα ὑπερήφανα λέ-
 γεις; ἢ θύσον τοῖς θεοῖς, ἢ ποικίλοις σε βρασάνοις
 παραδώσω. Ἀγάθη εἶπεν· Ἐάν μοι θηρία προ-
 αγάγῃς, ἀκούσαντα τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἡμερωθή-
 σονται· εἰ δὲ πῦρ προσαγάγῃς, ἄγγελοι ἐκ τῶν
 οὐρανίων χορηγούσιν μοι ὄροσον. Ἐάν δὲ πληγὰς
 καὶ μαστίγιας, ἔχω τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ με ῥύ-
 σεται ἐκ τῶν χειρῶν σου. Τότε Κυντιανὸς κινήσας
 τὴν κεφαλὴν ἐκέλευσεν ἀπενεχθῆναι αὐτὴν ἐν σκο-
 τεῖνῃ φυλακῇ, λέγων· Σκεψιμένη καθ' ἐαυτὴν,
 Ἀγάθη, μετανήσον ὅπως δυνήθῃς ἐκφυγεῖν τὰ βρ-
 σανιστήριά μου. Ἀγάθη εἶπεν· Αὐτὸς μετανήσον,
 ἵνα δυνήθῃς ἐκφυγεῖν τὴν αἰώνιον κόλασιν. Ὅργι-
 σθεις δὲ τότε ὁ Κυντιανὸς, ἐκέλευσεν αὐτὴν σύρε-
 σθαι ἐν τῇ φυλακῇ. Ἡ δὲ ἀγία Ἀγάθη μετὰ πλεί-
 στης χαρᾶς εἰσῆλθεν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ὡς εἰς
 εὐφροσύνην ἀγαλλιωμένη τὸν ἀγῶνα αὐτῆς μετ' εὐχῶν παρτίθετο τῷ Κυρίῳ.

CAPUT III.

S. Agathæ, post varios cruciatus, abscissa mamilla, a S. Petro persanata.

Γ'. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὁ ἀσεβὴς Κυντιανὸς
 ἐκέλευσεν αὐτὴν τῷ βήματι παραστήναι, λέγων·
 Ἐσκέψω περὶ τῆς σωτηρίας σου· Ἡ ἀγία Ἀγάθη
 εἶπεν· Ἡ σωτηρία μου ὁ Χριστὸς ἐστίν. Κυντιανὸς

(8) Negant alii Quintianum uxorem habuisse: cur alioquin, aiunt, Agatham esset procatus, cum polygamia Romanis non permitteretur? At non constat, voluisse sibi Agatham legitimo connubio jungere: et erant Romanis usitata repudia.

(9) Exstat in etiamnum, ut ex Carrera scribit Inveges, sed in sacellum mutatus. Janua vetus, quæ occidentem spectabat, obstructa; nova aperta ad meridiem, qua in templum itur cui junctum sacellum. In hoc quotidie missæ sacrificium offeritur: præcipuus eo concursus piorum hominum feria 4, quæ ejus honori peculiariter Catanæ dicata: quarta feria cujusque mensis prima exponitur solemniter ibidem venerabilis Eucharistia.

æramenta transmutatis; quorum e marmore et gypso efformatos vultus inauratis. Quintianus dixit: Bonum adhibe tibi ipsi consilium, et sacrificia. Ni feceris, varios subibis cum reorum turba cruciatus; cumque amplissimæ tuæ cognationi fœdam inusseris notam, demum dolore coacta sacrificabis omnipotentibus diis. Agatha dixit: Fiat uxor tua (8) ut Venus dea tua, tuque Jovis dei tui similis evadas. Quæ cum audisset Quintianus, cædi eam virgis imperat dicens: Ne præsidi contumeliam ore arroganti intuleris. Agatha dixit: Quos deos tuos esse dixisti, eorum tu te in sorte ac numero esse nolis? Quintianus dixit: Manifestum est, te plura appetere tormenta, quæ me tot injuriis ut ad ea procedam incites. Agatha dixit: Miror te, prudentem alioqui hominem, eo devenisse insanix, ut nolis diis tuis similis effici, eorumque vitæ consortio frui. Nam si dii tui sunt, eosque veneraris, cum precata sim, ut qualis eorum est, et tua esset vita, qua ratione interpretaris me tibi injuriam irrogare voluisse? Sin eorum respuis conditionem, et tu mecum abominandos eos appellas.

IX. Quintianus dixit: Quorsum insolentes jactas voces? aut diis sacrificia, aut diversis te suppliciis dedam. Agatha dixit: Si feras in me immiseris, audito Christi nomine mansuescent: ignem si admoveris, rorem mihi e cœlis angeli suppeditabunt; si flagra inflixeris ac plagas, habeo Spiritum veritatis, qui me e tuis manibus liberabit. Tunc caput quatiens Quintianus jussit eam in obscurum carcerem abstrahi, dicens: Considera etiam atque etiam apud te, Agatha, tuique te pœniteat, ut mea declinare tormenta valeas. Agatha dixit: Te ipsum factorum tuorum pœniteat, ut æternos evadas cruciatus. Tunc inflammatus ira Quintianus jussit 10) eam trahi in custodiam. At S. Agatha magno perfusa sensu voluptatis, et veluti gestiens præ lætitia, precibus certamen suum Domino commendabat.

X. Sequenti vero die impius Quintianus coram tribunali suo astare jussam ita alloquitur: De salute tua cogitasti? S. Agatha respondit: Salus mea Christus est. Quintianus dixit: Infelix, quem ad

(10) Protrusa a truculentis lictoribus Agatha, ut in petu in terram prolaberetur in duos lapides impedit, qui instar æræ impressos pedes admisserunt, ac lapsum stiterunt; et cornuntur etiamnum in utroque expressa vestigia pedis calcæti. Hi lapides semper in veneratione habiti, at quia ad veterem januam, quæ nunc obstructa, loco obscuro positi minus apte cerni poterant, anno 1640 sunt ad latus novæ collocati: sunt autem ambo nigri et duri. Ita Inveges ex Carrera et aliis. Positum ad veterem januam fuit hoc distichon.

*Hic fixit ruitura pedes, impulsa furore
 Carnificis rabido, carceris antra petens.*

finem tua sese infausta distorquet ratio? Christum abjura, et colere deos incipe, atque vitæ ætati- que tuæ consule, ne intempestivam oppetas mor- tem. Agatha dixit: Tu tuos deos abjura, qui sunt lapides et ligna, et accede ad effectorem rerum om- nium verum Deum, qui te creavit; ne in pœnas æternas devolaris, atque interminatos cruciatu. Accensus furore Quintianus jussit eam suspendi, spatulis incidi. Quod cum fieret, dicebat ei Quin- tianus: Muta mentem, Agatha, ut vitæ tuæ parca- tur. Agatha dixit: Ingentem mihi tormenta tua pa- riunt delectationem. Haud aliter lætitia exulto quam qui felicem nuntium accepit, quique quem desiderabat cernit, aut thesaurum reperit. Ita tem- porariis hisce tuis suppliciis delector, quæ te mihi incussum minaris. Neque enim potest frumen- tum secure in granario conservari, nisi prius pa- lea nudatum fuerit. Similiter nec anima mea po- test in paradysum admitti, priusquam corpus meum omnimodis cruciatibus per tuos carnifices fuerit laniatum.

XI. Excandescens Quintianus primum mamillam ejus torqueri, exin diu et immaniter tortam amputari jussit. Sancta vero Agatha dixit: Impie, crudelis, et sacrilege tyranne, non erubuisti ista exercere in feminam, et quam in matre exististi mamillam præcidere? Veruñtamen licet exteriorem mihi mamillam reseueris, aliam habeo in anima mea mamillam, quam excindere nunquam valebis: est enim Christo Deo meo ab infantia mea consecrata. Iratus Quintianus jussit eam in carcerem retrudi, vetuitque ne quis medicorum ad eam intromitteretur, neu panis aut aqua illi preberetur.

XII. Cum in carcere reclusa esset, sub mediam noctem, senili forma apparuit ei apostolus Petrus, præcedente puero ac lampada gestante, ipse plurima habens in manu medicamenta, seque medicum esse dicens, hisce eam compellat verbis: Multa quidem et atrocita tibi impius tyrannus tormenta admovit; ast usque adeo nihil profecit, ut potius tuæ constantiæ aspectu contabuerit: propterea que mamillam tibi torqueri ac deinde præcidi mandavit. Ipsius vero anima æternam in dolore cruciatuque permansura est. Quoniam autem, cum hæc patiebaris, adfui animumque intendens perspexi sanari mamillam tuam posse, ea causa huc veni. S. Agatha ei respondit: Nunquam omnino corpori meo medicinam adhibui; et nunc turpe existimarem, morem optimum, quem a prima pueritia constanter retinui, infringere. Respondit senex: Et ego Christianus sum, ac confido fore, ut a me saneris, ideoque ad te veni. Tantum ne te pudeat, neu me metuas. Respondens Sancta dixit: Qui vero fieri potest, ut cum tu senio confectus sis, ego juvenula quidem, sed corpore suppliciis consumpto, ipsa vulnera ani- mum stimulent? Magis tamen verecundari debeo, plagas ipsas indecore nudare. Quare tibi gratias ago, venerande Pater, quod dignatus sis huc venire,

A εἶπεν· Ἔως τίνος, ἀθλίᾳ, παρὰ σούρις ἄθλιον λογι- σμόν; Ἄρνησαι τὸν Χριστόν, καὶ ἄρξαι σίβεσθαι τοὺς θεοὺς, μὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς σῆς ἡλικίας στε- ρηθεῖσα, ἄωρον ἀπενέγκῃς θάνατον. Ἀγάθη, εἶπεν· Σὺ ἄρνησαι τοὺς θεοὺς σου, οἵτινες εἰσεῖ λθοὶ καὶ ζύλα, καὶ πρόσελθε τῷ Δημιουργῷ τῶν ὄλων τῷ ἀλη- θινῷ Θεῷ, τῷ σὲ πλάσαντι, μὴ πῶς αἰωνίσι τιμα- ρίαις καὶ ἀδιδείτοις βασάνοις ὑποπέσης. Τότε ὀργισθεὶς ὁ Κυντιανὸς ἐκέλευσεν αὐτὴν κρεμασθῆ- ναὶ καὶ σπαθίζεσθαι, καὶ ἔλεγεν ὁ Κυντιανός· Ἀγάθη, διόρθωσαι τὸν λογισμόν σου, ἕπως παρὰ χῶρσις ἔσται τῇ ζωῇ σου. Ἀγάθη εἶπεν· Αἱ βασάνοί σου χράν μοι θησαυρίζουσιν, καὶ ἀγάλλομαι ὡς ὁ ἀγγε- λῆν καλὴν ἀκούων καὶ θεασάμενος ὄντινα ποθεῖ, καὶ ὡς ὁ εὐρῶν θησαυροὺς, οὕτως καγὼ τέρπομαι ἐν ταῖς προσκαίροις βασάνοις σου. Οὐ γὰρ ἔστι δυνατόν στον ἀσφαλῶς ἐν ἀποθήκῃ φυλαχθῆναι, πρὶν τοῦ ἀχύρου γυμνωθῆ· ὁμοίως καὶ ἡ τύχη μου οὐ δύνα- ται ἐντὸς τοῦ παραδείσου γενέσθαι, πρὶν παντοίας κολάσει τοῦ ἐμοῦ σώμα ὑπὸ τῶν σῶν ὑπηρέτων αἰκισθῆ.

ΙΑ. Θυμωθείς οὖν ὁ Κυντιανὸς ἐκέλευσε τὸν μα- σθὸν αὐτῆς αἰκισθῆναι, καὶ μετὰ τὸ πολὺ αἰκισθῆναι, ἀποτμηθῆναι ἐκέλευσεν. Ἡ δὲ ἀγία Ἀγάθη εἶπεν· Ἀσεθῆ καὶ ὠμότατε καὶ Θεοῦ τύρυννε, οὐκ ἠδέσθης εἰς θηλείαν τοιαῦτα διαπράξεσθαι, καὶ ἦν καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς μητρὸς ἐθῆλάσας ἀποτεμεῖν; Ἄλλ' ὅμως, εἰ καὶ τὸν ἔξωθεν μασθὸν ἀπέκοψας, ἔχω ἕτερον ἐν τῇ ψυχῇ μου μαστὸν, ὃν περ αὐτὸς οὐκ ἰσχύεις ἐκτεμεῖν· προσήνεκται γὰρ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἐκ νηπίας ἡλικίας μου. Ὀργασθεὶς δὲ ὁ Κυντιανὸς ἐκέλευσεν αὐτὴν ἀπενεχθῆναι ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, προστάξας μηδένα τῶν ἱατρῶν συγχωρηθῆναι εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, μήτε ἄρτον αὐτῇ δοθῆναι μήτε ὕδωρ.

ΙΒ'. Εἰσελθοῦσης δὲ αὐτῆς ἐν τῇ φυλακῇ, περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐν ὁμοιώματι πρεσβυτέρου ἐφάνη αὐτῇ ὁ ἀπόστολος Πέτρος, οὐ προηγεῖτο κατὰ λαμπράδα ἐπιφερόμενος, πλείστα φάρμακα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἔχων καὶ ἐκ τῶν ἱατρῶν εἶναι λέγων, καὶ τούτοις λόγοις προσομιλῶν αὐτῇ ἔλεγεν· Ὁ μὲν ἀσεθῆς τύ- ραννος τοιαύταις χαλεπαῖς μάστιξι χρησάμενος κατὰ σοῦ, ἦνυσεν οὐδέν· σὺ δὲ πλείω αὐτὸν ἐξέτηξας τῇ σῇ καρτερίᾳ· διὸ καὶ τὸ μαζόν σου οὐ μόνον αἰκ- ισθῆναι ἐκέλευσεν, ἀλλὰ καὶ ἀποτμηθῆναι. Ἄλλ' ἐκεί- νου μὲν ἡ τύχη ἐν ὀδύνη μένει εἰς τὸν αἰῶνα· ἐπειδὴ δὲ παρήμην ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἐν ἣ πέπονθας ταῦτα καὶ κατανοήσας εἶδον ὅτι δυνατόν ἐστι τοῦ ἱατρευθῆ- ναι τὸν μαζόν σου, τούτου χάριν παρὰ γέγονα. Ἡ ἀγία Ἀγάθη εἶπεν πρὸς αὐτόν· Οὐδαμῶς ποτε ἐν τῷ ἐμῷ σώματι θεράπειαν προσήνεγκα· καὶ νῦν αἰσχροὺς εἶναι νομίζω τῷ ἐκ νηπίας ἡλικίας χρόνῳ βεβαιωθῆν ἔθος χρηστὸν νῦν ἀπολέσθαι. Ὁ δὲ πρε- σβυτέρης ἀποκριθεὶς εἶπεν· Καγὼ Χριστιανός εἰμι καὶ θαρρῶ, ὅτι δύναιμι σε θεραπεύσαι· τούτου χά- ριν ἤλθον πρὸς σέ. Ἀλλὰ μὴ αἰδέσθης με. Ἀποκρι- θεῖσα δὲ ἡ ἀγία εἶπεν αὐτῷ· Καὶ πῶς ἐστιν δυνατόν ἐν τῷ σὲ εἶναι πρεσβυτέρῃ καὶ πολυχρόνιῳ, ἐμὲ δὲ εἶναι κόρη καὶ τὸ σῶμά μου διαφθαρῆν, ἵνα ἐπὶ τὰ τραύματα παρὰ σκευάσωσι κεντρισθῆναι τὸν νῦν

μου, ὅθεν μάλλον ὄφελον αἰδῶς γενέσθαι, ἀναιδῶς ἄπογυμνώσασα τὰ ἔλκη μου· διδὲ εὐχαριστῶ σοι, Πάτερ τίμιε, ὅτι κατηξίωσας ἔλθειν ταύτης τῆς σωματικῆς φροντίδος καὶ θεραπείας· ἔσο δὲ γινώσκων, ὅτι οὐδαμῶς τῷ ἔμφω σωματι φάρμακα ὑπὸ ἀνθρώπων κατασκευασθέντα προσαχθῶσιν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πρεσβευτὴς εἶπεν αὐτῇ· Διὰ τί οὐκ ἔῤ; με ἰατρῶσαι σε; Ἡ ἅγια Ἀγάθη εἶπεν· Ἐγὼ τὸν Κύριόν μου, Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς τῷ νεύματι αὐτοῦ ἴαται τὰ πάντα· καὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ ἀνιστᾷ καταββαγμένους· αὐτὸς, ἐὰν θέλῃ, δύναται σώσει καὶ ἐμὲ τὴν ἀναξίαν δοῦλὴν αὐτοῦ. Τότε προσμεριδιᾶσας ὁ πρεσβευτὴς εἶπεν αὐτῇ, Κἀμέ αὐτὸς ἀπέστειλεν· ἐγὼ γὰρ ἀπόστολος αὐτοῦ εἰμί· ἴδε ἐκαυτὴν, ὡς ἰάθης. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἄφαντος ἐγένετο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς.

ΓΓ'. Τότε εὐχομένη ἡ ἅγια Ἀγάθη εἶπεν· Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι ἐμνήσθης μου καὶ ἀπέστειλας πρὸς με τὸν ἀπόστολόν σου, ὅστις με ἐνίσχυσεν καὶ ἀνεύεωσεν τὰ μέλη μου. Ἐν δὲ τῷ πληρῶσαι αὐτὴν τὴν εὐχὴν, ἰδοῦσα τὸ ἑαυτῆς σῶμα, εὗρε τεθεραπευμένα τὰ τραύματα καὶ τὸν μαζὸν ἑαυτῆς ἀποκατασταθέντα· πᾶσαν δὲ τὴν νύκτα φῶς περιεῖχεν τὴν φυλακὴν, ὥστε ἀπὸ τῆς ἐκλαμψεως φυγεῖν τοὺς φύλακας, καὶ τὸ δεσμοκτήριον ἀνεωγμένον καταλιπεῖν. Οἱ δὲ δυνεῖς ἐκείσε καταδικοί, θεῖσάμενοι τὸ γεγονός, λέγουσι τῇ ἁγίᾳ Ἀγάθῃ· Ἰδοὺ αἱ θύραι ἀνεωγμέναι εἰσιν, καὶ οὐδεὶς ἔστιν ὁ φυλάττων, ἔξελθε καὶ φύγε. Ἀποκριθεῖσα δὲ ἡ ἅγια Ἀγάθη εἶπεν αὐτοῖς· Μὴ μοι γένοιτο, ἵνα ἐγὼ στερηθῶ τοῦ στεφάνου τῶν ἀγώνων μου, καὶ τοὺς δεσμοφυλάκας εἰς κίνδυνον περιβᾶλλω· ἔχουσα γὰρ βοήθην τὸν Κύριόν μου καὶ Θεόν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, μέχρι τέλους δεαμενῶ ἐν τῇ ἐξομολογήσει αὐτοῦ τοῦ ἰσαμένου με καὶ παραμυθησαμένου.

CAPUT IV.

Ultimum S. Agathæ certamen, mors ejus, ac tyranni. Catana servata illius ope.

ΙΕ'. Μετὰ δὲ τεταρτηνὴν ἡμέραν καλεῖται ὁ Κυντιανὸς ἀχθῆναι αὐτὴν ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καὶ λέγει αὐτῇ· Μέχρι τίνος ἐμμένεις ἐναντιουμένη τοῖς προστάγμασι τῶν αυτοκρατόρων; ἢ θύσον τοῖς θεοῖς, ἢ δεινότεραις βασανοῖς τιμωρήσομαι σε. Ἡ δὲ δαία εἶπεν· Πάντα τὰ ῥήματα σου ματαία, τὰ δὲ πράγματα σου παρανομα καὶ τῶν βασιλέων, ἅτινα καὶ αὐτὸν ἀέρα μολυνουσιν. Ὅθεν, ταλαίπωρε καὶ ἀνίσθητε, εἰπέ μοι, τίς θέλει βοηθοῦς ἐπικαλεῖσθαι λίθους καὶ ξύλα, οἷς οὐα ἔστιν αἴσθησις; Βλέπε οὐπερ αὐτὸς ἐξέκοψας μαζοῦ, ἀνεβλαττησεν ἕτερος ἀντ' αὐτοῦ, τῇ δουρατῇ τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐμμανεὶς δὲ γενόμενος ὁ Κυντιανὸς εἶπεν· Πάλιν σὺ τὸν Χριστόν ὀνομαζεις, ὃν ἐγὼ ἀκούσαι οὐ θέλω; Ἀγάθη εἶπεν· Οὐ παύσομαι ἐγὼ καλουμένη τοῖς χεῖλεσι καὶ τῇ καρδίᾳ δοξολογοῦσα.

ΙΕ'. Κυντιανὸς εἶπεν· Ἄρτι γινώσκωμαι ἐγὼ, εἰ σώζει σε ὁ Χριστός. Ἐκέλευσεν ὄστρακα ὄξετα εἰρωθῆναι, ἀνθρακας δὲ πυρὸς ἐμβληθῆναι, καὶ ριφῆναι αὐτὴν ἐν τοῖς ἀνθραξι. Τούτων δὲ οὕτω γινομένων, ἄφω ὁ τόπος ἐκεῖνος ἐσεισθη, καὶ μέρος εἰς τὸ ἔδαφος πεσὼν κατέλαβε τὸν συμπονὸν τοῦ ἄρχοντος ὀνό-

ut curam medelamque corpori meo adhiberes. Illud tamen scias velim, nulla unquam ratione passuram me, ut corpori meo admoveantur hominum studio parata medicamenta. Cur enim, ait senex, me tibi mederi non pateris? S. Agatha dixit: Habeo Dominum meum Jesum Christum, qui solo nutu omnia curat, et prostratos verbo erigit. Ipse, si velit, poterit me quoque indignam famulam suam sanare. Subridens senior dixit: Et me ipse misit. Ego enim sum ejus apostolus. Aspice te, quemadmodum persanata sis. Quibus dictis, e conspectu ejus repente subductus est.

XIII. Tum vero prostrata in preces Agatha: Gratias tibi ago, inquit, Domine Jesu Christo, quod mei fueris recordatus, miserisque apostolum tuum, qui me confirmavit, et membra mea reparavit. Absoluta precatio, conversis ad corpus oculis, et vulnera sanata, et restitutam mamillam deprehendit. Tota vero nocte per carcerem lux resplenduit, ut fulgore territi custodes aufugerent, et carceris fores apertas relinquerent. Qui vero isthic erant rei, cum quod evenerat vidissent, dicunt S. Agathæ: En fores patent, neque eas quisquam observat; exi et fugam arripe. Absit, inquit Agatha, ut corona præver meorum certaminum, et carceris custodes in periculum adducam. Adjutorem enim habens Dominum meum et Deum Jesum Christum Filium Dei vivi, usque ad finem perstabo in confessione ejus, qui me sanavit consolatusque est.

XIV. Post quartum vero diem sisti illam pro tribunali præcipit Quintianus, aitque illi. Quousque tandem imperatorum edictis adversaberis? vel diis sacrificas, vel te gravioribus tormentis excrucias. Sancta respondit: Verba tua omnia vana sunt; acta vero et tua et imperatorum iniqua, quæ vel ærem ipsum inquinant. Quamobrem, miser et nullo sensu prædite, dic mihi, quis lapides et ligna, quibus nullus est sensus, opem roget? Viden' pro ea, quam mihi præcidisti, mamilla, aliam succrevisse, virtute Domini mei Jesu Christi? Insania percitus Quintianus exclamat: Quis te curavit? Agatha respondit: Jesus Christus, Filius Dei vivi. Quintianus dixit: Iterumne Christum appellas, cujus ego ne audire quidem nomen volo? Agatha dixit: Non cessabo eum et appellare labiis et corde celebrare.

XV. Quintianus dixit: Nunc cognoscam ego, an te liberet Christus; acutasque protinus testas humi sterni jussit, et ignitos carbones interspergi, inque hæc eam projici. Quod dum fieret, repente locus ille terræ motu concussus est, parsque in solum prolapsa, adjutorem præsidis, nomine Silvanum op-

pressit, hujusque amicum Falconium, quorum præcipue instigatu ita dire sæviebat. Neque hoc solum : sed universa pene Catanensis civitas terræ mo'u vehementer agitata est, ut cives passim ad prætorium concurrerent, valdeque præsidem terrerent.

XVI. Tunc Quintianus primum quidem terræ motu percussus, dein populi concursu perturbatus, jussit S. Agatham reduci in custodiam. In quam ingressa, sublatis ad cælum manibus dixit : Gratias tibi ago, Domine, qui me dignam habuisti, quæ pro sancto nomine tuo certarem, et ablato a me præsentis vitæ desiderio, corpori quoque meo tolerantiam suffecisti. Exaudi me, Domine, ancillam tuam, dignamque redde, quæ mundum hunc deseram, copiosamque tuam assequar misericordiam. Sic precata, protinus spiritum reddidit.

XVII. Quod cum audisset populus, summo studio ad carcerem accurrit, et magnanimæ martyris reliquias tuto in loco collocavit. Adolescens vero quidam, secum centum ducens pueros splendidissime ornatos, universis ignotis Catanensibus, veniens ad locum in quo sanctæ erant positæ reliquiæ, tabulam marmoream, quam attulerat, apposuit, ista inscribens : « Mens sancta, spontaneus honor Dei, et patriæ liberatio. » Hanc tabulam cum intus ad Sanctæ caput deposuisset, capsamque obsignasset, abcessit, neque uspiam ulterius in civitate visus est : unde suspicio fuit, angelum eum martyris fuisse.

XVIII. Quintianus vero cum vita excessisse martyrem accepisset, ad ipsius facultates occupandas se contulit : accepta igitur tota sua cohorte Panorminum properabat (11). At vix iter ingressus, justo Dei judicio, in fluvio quodam, haud procul distante Catana, nomine Psemitho, interiit. Nam cum eum vellet trajicere, ac pontonem equis suis esset ingressus, duo ex iis sævire impetumque in eum facere cœperunt : et unus quidem ore in illum invectus eum suffocabat, alter incutere calces non cessabat, donec in Psemithum amnem deturbaret. Corpus autem ejus a multis perquisitum, nunquam inveniri potuit.

XIX. His ita gestis, crevit honor ac veneratio sanctæ martyris, neque quisquam ulli ex ejus cognatione negotium facessere ausus est. Ut autem certa et inconcussa redderetur, quæ jam increbuerat fama, angelum fuisse qui tabulam in ejus tumulo deposuerat (12), anno vertente, circa martyrii ejus

(11) Inveges scribit, hoc ipsum tradi a Bellocensi. Hujus verba lib. II, c. p. 44 sunt : « Quintianus autem pergens investigare divitias ejus, cum esset in navi, duobus equis calcitrantibus, in flumen projectus est, et corpus ejus nusquam potuit inveniri. » Nulla mentio Panormi.

Αματι Σιλουανόν και τόν φίλον αὐτοῦ ὀνόματι Φαλακόνιον, ὧν τῇ συμβουλῇ ἐπολεῖ τὰ ἄνομα. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ πόλις Κατάνη, σφόδρα ὑπὸ τῆς βίας τοῦ σεισμοῦ ἐδονήθη, ὥστε πάντας τοὺς πολλίτας συνδραμεῖν εἰς τὸ πραιτώριον, καὶ πᾶν ταράξαι τὸν ἄρχοντα.

15'. Τότε ὁ Κυντιανὸς πρῶτον μὲν τὸν σεισμὸν δειλιῶν, δεύτερον δὲ τῇ ἐποναστάσει τοῦ δήμου ταραχθεὶς, ἐκέλευσεν τὴν ἁγίαν Ἀγάθη ἀπενεχθῆναι ἐν τῇ δεσμοτηρίῳ. Εἰσελθούσης δὲ αὐτῆς ἐν τῇ φυλακῇ, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκτείνασα εἶπεν· Ἐὐχαριστῶ σοι, ὦ Κύριε, ὅτι καταξίωσας με ἀγωνίασθαι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός σου, ἀφελομένου σου ἀπ' ἐμοῦ τὸ φίλτρον τῆς παρούσης ζωῆς, ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ σώματί μου ὑπομονὴν χαρισάμενος. Αὐτὸς, Δέσποτα Κύριε, εἰσάκουτόν με καὶ καταξίωσον τὴν σὴν δούλην καταλιπεῖν τὸν κόσμον τοῦτον καὶ εἰς τὸ σὸν πλοῦσιον ἔλεος φθάσαι. Ἀποτελεσάσης αὐτῆς τὴν εὐχὴν παραχρῆμα τὸ πνεῦμα ἀπέδωκεν.

12'. Ὡςτε ἀκούσαντα τὸν ἄρχοντα μετὰ πάσης σπουδῆς εἰσελθεῖν καὶ τὸ λείψανον τῆς γενναίας μάρτυρος ἐν ἀσφαλείᾳ καταθέσθαι. Νεκρίσκος δὲ τις ἔχων μὲν ἐαυτοῦ πλοῦτος τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν, κάλλιστα πᾶσι ἡμειωμένους, ὡσαύτως δὲ καὶ ἄγνωστος πᾶσιν ὑπάρχων τοῖς τῆν Κατανέων οἰκοῦσι πόλιν, ἔλθων ἐν τῷ τόπῳ ἐνθα τὸ ἅγιον αὐτῆς ἔκειτο λείψανον, ἐνέγκας πλάκα μαρμαρίνην ἐπέθηκεν ἐπιγράψας οὕτως· « Νοῦς ὁσιος, αὐτοπροαίρετος τιμὴ εἰς Θεὸν, καὶ πατριδος λύτρωσις. » Ἀποθέμενος δὲ αὐτὴν ἔβη εὐθὺς πρὸς τὴν κεφαλὴν τῆς οἰκίας, καὶ ἀσφαλίσας τὴν λείψανον, ἀνεχώρησεν, ὥστε μηκέτι φανεσθαι ἐν τῇ πόλει, ὅθεν τινὰ ὑπόνοιαν ἔχειν, ἄγγελον εἶναι αὐτὸν τῆς μάρτυρος.

13'. Ἀκούσας δὲ ὁ Κυντιανὸς, ὅτι ἀπέστη τῶν ἐνθάδε ἡ δόξα μάρτυρος, κατὰ τῶν αὐτῆς πραγματικῶν ἐχώρει καὶ λαθῶν πᾶσαν τὴν τάξιν αὐτοῦ ἐπήγετο παραγενέσθαι ἐν Πανόρμῳ· καὶ δὴ αὐτοῦ ἀπεργασμένου κατὰ τὴν ὁδὸν, κρίσει Θεοῦ δικαίᾳ ἀπολείσθαι αὐτὸν συνέδη ἐν τινὶ παρακειμένῳ ποταμῷ τῆ πόλις Κατάνη, ὀνόματι Ψημίθῳ. Βολομένου γὰρ αὐτοῦ τοῦτον διαπερᾶσαι, εἰσῆλθεν ἐν πορθμαίῳ μετὰ τῶν ἵππων αὐτοῦ, καὶ δὴ δύο ἵπποι ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ· καὶ ὁ μὲν εἰς εἰσδραμῶν κατὰ πρόσωπον αὐτὸν ἠράνισεν· ὁ δὲ ἕτερος λακτίσμασιν πλήσσωσεν οὐ διέλιπεν, μέχρις ἂν αὐτὸν ἐνέβαλεν ἐν τῷ ποταμῷ Ψημίθῳ, καὶ πολλῶν ζητησάντων τὸ σῶμα αὐτοῦ, οὐκ εὗρεθῆναι μέχρι τῆς σήμερον.

10'. Γούτων δὲ οὕτω γενομένων, τὸ σέβας καὶ ἡ τιμὴ ἠῴσανε τῆς ἁγίας μάρτυρος Ἀγάθης, καὶ οὐδεὶς ἐτολμα διαστῆσαι τινὰ τοῦ γένους αὐτῆς. Ἦν δὲ ἀπραχάτος ὁ λόγος εἶη, ὅτι ἄγγελος ἦν ὁ τὴν πλάκα ἀποθέμενος ἐν τῇ λαρνακί τῆς μαρτυρος, ὡς ἡ πληρωθέντος τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τε-

(12) Sepulta fuit, ubi nunc est templum quod S. Agathæ veteris appellatur, ubi etiam nunc ejus sepulcrum religiose honoratur : ipsoque loco, aut juxta eum apparuit Angelus. Neque concipi potest, quomodo isthic flammæ Ætina evomuerit, quæ fluminis instar devolutæ, ab summo vertice lapides

λειώσεως αὐτῆς, τὸ δὲ ὄρος ἡ Αἴτνη, πῦρ ἐξηρέυετο, καὶ καθάπερ ποταμὸς μυκώμενος σφόδρα οὕτως κατήργετο διαλύων τοὺς λίθους ὡσπερ κηρὸν ἐκ τῆς κορυφῆς σοῦ ὄρους φλέξει καὶ ἀπολέσαι πάντων τῶν Κατανέων πόλιν· Οἱ περὶ καὶ πλησίον ὄντες τοῦ ὄρους καθάπερ Ἕλληνες ὑπάρχοντες, πρὸς τὸν ναὸν τῆς μάρτυρος ὤρμους, καὶ ἀφελόμενοι τὸ περικείμενον περιβόλαιον τῆς λάρνακι ἔστησαν κατ᾽ ἐναντι τοῦ πυρὸς καὶ δὴ τῆ προνοίᾳ τοῦ Θεοῦ εὐθέως καὶ παραχρῆμα ἔστη τὸ θεῖον πῦρ· ἐγένετο δὲ τὸ θαῦμα μηνὶ Φεβρουαρίου πέμπτη, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἤθλησαν ἐν τῇ καὶ ἐροτάζοντες δοξαζόμενοι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Θεὸν, ὅπως ταῖς πρεσβείαις αὐτῆς ἀφίεν λάθωμεν ἀμαρτιῶν καὶ τὸ μέγα ἔλεος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

diem apparuit. Etenim Ætna mons ignem evomuit, qui fluminis instar ingenti mugitu devolvebatur, ab summo vertice lapides velut ceram dissolvens, ipsamque urbem Catanensium correpturus ac penitus consumpturus ignis videatur. Qui igitur circa montem habitabant, etsi essent gentiles, ad templum martyris concurrunt, sublatumque velum, quo circumcincta erat urna, ex adverso ignis constituunt. Cum esse divina providentia, subito repressus est ignis. Contigit vero illud miraculum quinto Februarii, quo ipso die certamen finivit Agatha, quo et nos festa celebritate prædicamus Dominum nostrum Jesum Christum, ut ipsius sanctæ martyris precibus veniam impetremus peccatorum, magnamque misericordiam, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

resolverent, « venirentque versus civitatem Catanensium ; » si in ipsa urbe sita ad imas Ætnæ radices, hiatus patefactus ignes eructabat.

DE S. PARTHENIO EPISCOPO

LAMPSACI IN HELLESPONTO.

(Sæculo IV, Februarii die 7. — *Acta sanctorum Bolland.* ad hanc diem.)

1. « Hellespontus, » ut Plinius l. IV, cap. 11, scribit, « septem stadiis Europam ab Asia dividens, quatuor inter se contrarias urbes habet, in Europa Callipolim Seston, et in Asia Lampsacum et Abydon. » Et Lampsacus quidem (ta enim, quæ Plinio l. V, c. 32, *Lampsacum* est, appellant Græci, Ptolemæus lib. V, c. 2, Socrates l. IV, c. 4 : Stephanus, Strabo lib. XIII). « Lampsacus igitur, ut ait Strabo, mari imminet, urbs bonitate portus aliisque rebus memorabilis : Pityusa prius dicta διὰ τὸ πειτύων ἔχειν πληθος, inquit Stephanus, « quod plurima illic pinus. » Est autem in angusto Hellesponti posita, » ut habet Socrates.

2. Eam, Constantino Magno imperante, sanctitate et miraculis illustravit S. Parthenius episcopus: cujus die 7 Februarii festum agi annotarunt Molanus in addit. ad Usuardum, et Ferrarius in generali catalogo SS. Breviter de eo Menologium ab Henrico Canisio vulgatum : « Commemoratio S. Parthenii episcopi Lampsaci. » Prolixius ejus encomium exstat in Anthologio et Menæis : atque in his quidem ita Officium hujus diei inchoatur : « Hellesponti gloria, Lampsaci luminare, admirandorum operum splendidibus lucifer, magnus Parthenius, nos omnes sui memoria convocat ad spiritualem solemnitatem peragenda, ad Christum Salvatorem celebrandum. »

3. Vitam autem descripsit simplici et candido stylo Crispinus, ejus (ut creditur) discipulus, Lampsacenus certe et coateneus, ut ipse indicat c. 2, n. 16, his verbis : « Maximinus quidam nomine, ex Byza civitate Thraciæ, qui erat discipulus unius ex iis qui sunt apud nos diaconi, nomine Psertæ. » Crispini narrationem pluribus in locis interpolavit Metaphrastes. Hanc Vitam e Græco vertit Gentianus Hervetus, edidit Aloysius Lipomanus, atque ex eo Laurentius Surius.

4. Ætatem S. Parthenii indicat Crispinus, dum memorat Byzantium ad Constantium Magnum esse profectum. Et Nicephorus Callistus l. VIII, c. 42 : « Par istis, inquit (id est, Spiridioni et Nicolao), etiam Parthenius fuit, urbis unius in Hellesponto episcopus, vitæ splendore humanitate et prodigiis ingentibus clarus, adeo ut accepta a Deo potestate, mortuos excitarit, dæmonibus imperarit, atque ægritudinum omnis generis promptus curator exstiterit et gratuitus. » Agit de eo Baronius tom. III, ad an. 337, num. 38 et sequentibus, et censet eum quoque Nicæno concilio interfuisse.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΛΑΜΨΑΚΟΥ

VITA ET CONVERSATIO

S. P. N.

PARTHENII EPISCOPI LAMPSACI

(Græce nunc primum editur ex cod. ms. Reg. Paris. 1452, sæc. X. EDIT. PATR.)

I. Desiderio et amore motus ego peccator A Crispinus, studui conscribere admirabilem et gloriosam viri vitam et a puero institutionem sancti Patris nostri Parthenii, qui fuit episcopus Lampsaci. Est enim plena utilitate animæ, et quæ potest iis qui legent, ostendere ea quæ Deus præbet iis qui ipsum diligunt. Beatus ergo et inclytus hic Parthenius habuit quidem patrem nomine Christodulum, dignitate diaconum sanctæ Dei catholicæ, quæ erat Meliti, Ecclesiæ, litterarum imperitus, sanctarum autem Scripturarum vel maxime valens memoria. Crescens vero ætate, ibat in propinquum lacum, et ibi piscabatur, et piscium mercaturam suppeditabat usui eorum qui egebant. A prima enim ætate, gratia Dei dignatus, seipsum celabat. A tempore autem decem et octo annorum, signa facere incipiens, dæmones expellebat ab hominibus ejus invocatione. Cum vero bona de eo fama esset multorum sermone celebrata, Meliti civitatis episcopus, nomine Philetus, cum audisset de S. Parthenio, eum accersitem et multum laudatum, vel invitum ordinat presbyterum et visitatorem sanctæ civitatis Meliti Ecclesiæ. Porro autem ei quoque opem ferebat gratia curationum in omnibus ægrotantibus, et faciebat multa signa admirabilia in nomine Domini nostri Jesu Christi.

II. Inter cætera vero accidit aliquando, ut ei homo fieret obviam, cui a tauro fuerat effossus oculis, quem manu sua portabat, et deflebat Eum cum accepisset vir sanctus, et in suo loco imposuisset, aqua madefaciens, in tribus diebus sanum reddidit. Quædam autem mulier, quæ in pudendis corporis sui partibus cancrum habebat exstantem, rogabat virum sanctum, ut acciperet morbi curationem. San-

(1) In antiqua notitia quam edidit Carolus a S. Paulo, Μελιτιούπολις dicitur. Ea esse videtur juxta

A'. Πόθῳ καὶ ἀγάπῃ κινούμενος, ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς Κρισπίνος ἔσπευσα γράψαι τὴν θαυμασίαν καὶ ἔνδοξον πολιτείαν καὶ τὴν ἐκ παιδὸς διαγωγὴν τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν καὶ ἐπισκόπου γενομένου Παρθενίου. Ψυχικῆς γὰρ ὠφελείας πλήρης ἐστὶν καὶ ἰανή τοις ἐντυγχάνουσιν ὑποδεῖται ἡ Θεία παρέχει τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Ὁ μακάριος καὶ ἀοίδιμος αὐτὸς Παρθένιος πατὴρ μὲν ὀπῆρχεν ὀνόματι Χριστοδόλου, τὴν ἀξίαν διακόνου τῆς κατὰ Μελίτου πόλεως ἁγίας, τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, γραμμῶν ἄπειρος, τῶν δὲ ἁγίων Γραφῶν μνήμων δοκιμώτατος, Προκόπτων δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἐπὶ ἐν τῇ πλησίον λίμνῃ τὴν τῶν ἰχθύων ἄγρην ἰκαίετο καὶ αὐτῆς τὴν ἐμπορίαν τῇ τῶν δεομένων ἐχορήγια ἀναπαύσει. Ἀπὸ γὰρ πρώτης ἡλικίας χάριτος Θεοῦ ἀξιώθει ἐκρυπτεν ἑαυτόν· ἀπὸ δὲ ὀκτωκαίδεκα ἔτος χρόνου τῶν σημείων ἀρξάμενος, δαίμονος ἀπέκλειον ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τῇ τούτου ὀνομασίᾳ· πολλὰ τε φήμης ἀγαθῆς περὶ αὐτοῦ ἔδομένης, ὃ τῆς Μελίτου πόλεως (1) ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς ὀνομασίας ἀκούσας τὰ κατὰ τὸν ὁσιον Παρθένιον, προσπελάσας αὐτόν καὶ πολλὰ παραινέσας, μετὰ πολλῆς ἀνάγκης χειροτονεῖ αὐτόν πρεσβύτερον καὶ περιόδωτὴν τῆς αὐτῆς Μελίτου πόλεως ἁγίας Ἐκκλησίας. Συνήργει δὲ αὐτῷ ἡ χάρις τῶν λαμμάτων ἐν πᾶσι τοῖς ἀσθενοῦσιν, καὶ πολλὰ παράδοξα σημεῖα ἐποίει ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

B'. Ἐν οἷς συνέβη ποτὲ ὀπανηῆσαι αὐτῷ ἄνθρωπον ὑπὸ ταύρου κερατισθέντα τὸν ὀφθαλμῶν, καὶ τοῦτον ἀνοκρεμάμενον βραστάζειν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ὀλγρῶρεσθαι· ὃν λαβόμενος ὁ ὁσιος ἄνθρωπος καὶ ἐθεὶς νῶ ἰδίῳ τόπῳ, ὕδατι καταδρέχων τρισὶν ἡμέραις ὑγιῆ ἀποκατέστησεν. Ἰυνὴ δὲ τις περὶ τῆς ἀσχημονα μελῆ τοῦ σώματος ἔχουσα καρκίνου φέμε, εἶδετο τοῦ ὁσίου ἀνδρός ἴασιν τοῦ πάθους λαβεῖν. Ὁ

quam in stagno Artynia oriri Rhyndacum omnem Plinius scribit v, 32, licet *Melitopolis* appellet.

δὲ ἐπὶ τῷ μετώπῳ αὐτῆς ποιήσας τὴν τοῦ Χριστοῦ σφραγιῶδα, ἴσατο αὐτὴν παραχρῆμα, καὶ ἐξέπεσεν ἐξ αὐτῆς τὸ παθος ὡς εἶδος κρκίνου, καὶ ἤρκεσεν ἐπὶ τὴν γῆν. Πάντες δὲ οἱ παρόντες θεασάμενοι τὸ τεράστιον θαῦμα, ἔδωκαν αἶνον τῷ θαυμάστοποιῷ Θεῷ. Ἀπερχομένου τοῦ μακαρίου εἰς ἐπίσκεψιν τινος ἀρρώστου ἐν τῷ βαδίζειν αὐτὸν ἀθρόον κύνων παμμεγέθους καὶ φόνιος διαβρήξας τὴν περικειμένην αὐτῷ ἄλυσιν ἐξεπήδησεν ἀπὸ οἰκίας τινὸς τῶν μεγιστάνων καὶ ἀπῆλθεν αὐτῷ, καὶ ὄρθιος ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἕστη. Ὁ δὲ ὄσιος ἐμφυσήσας αὐτῷ καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ποιησάμενος, παραχρῆμα ἐξήρανε καὶ νεκρὸν ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἔρριψεν.

Γ'. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια ἀκηκοὺς ὁ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν δσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς Κωνσταντινῶν μητροπόλεως, τοῦνομα Ἀσχόλιος, μεταστειλάμενος τὸν ὄσιον τοῦτον Παρθένιον, εἰς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα προεχειρίσατο, καὶ μέγιστον δῶρον τῇ Λαμψακίῳ πόλει ἔχαρίσατο· ὁ δὲ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ Παρθένιος ἐπιστάς τῇ ἀπειρωθείσῃ αὐτῷ πόλει Λαμψάκῳ, καὶ εὐρῶν αὐτὸν κατεδωλον, ἠνιάτο δεινῶς· πλὴν οὐ διέλιπεν κατὰ τὸν Ἀπόστολον ἰουθετῶν, παρακαλῶν, ἐπιτιμῶν, ὑποδεικνύων αὐτοῖς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ματαιότητα τῶν ειδωλῶν καὶ θαυματουργῶν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἰώμενος τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν, καὶ οὕτως κατ' ὄλιγον εἴλκυσεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς προσκόπουντας ἐν τῇ πίστει καὶ περιφρονούντας τῶν ειδωλῶν, ἤβουλήθη καθελεῖν τοὺς ναοὺς τῶν ματαίων, καὶ οἰκοδομῆσαι ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐπισχῶν δὲ αὐτὸν ἐπελογήσατο ὅτι ὁ βασιλεὺς Χριστιανὸς καὶ εὐσεδῆς ἐστιν. Δίκαιον οὖν ὑπάρχει μετὰ γνώμης αὐοῦ τῶν ειδωλικῶν ναῶν τὴν καθαίρειν ποιήσασθαι. Ταῦτα βουλευσάμενος ὁ θεράπων τοῦ Χριστοῦ, ἀπάρας ἐκ τῆς πόλεως Λαμψάκου, καταλαμβάνει τὴν βασιλίδαν πόλιν. Κατὰ συγχυρίαν δὲ συνέβη τῆς ἐξῆς τὸν εὐσεβῆ βασιλέα Κωνσταντῖνον κατεινάει ὀχῆματι εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ὤρειων τοῦ οἴτου· καὶ προσελθὼν ὁ ὄσιος ἐνήρ ἔδειξε τὰ τῆς αἰτήσεως. Ὁ δὲ ὄντως φιλόχριστος βασιλεὺς ἔδεξατο τὴν ἀίτησιν, καὶ προσέταξεν αὐτὸν προάγειν εἰς τὰ βασίλεια, ἄχρι τοῦ ὑποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὤρειων τοῦ οἴτου. Καὶ παραγενόμενος ἀσμένως ἀπεδέξατο τὸν ὄσιον ἄνδρα καὶ περισπούδατο καὶ εὐχέσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ ἠξίωσεν· διὰ τάχους δὲ προσέταξεν γενέσθαι πρόσταγμα ἕκαστῆς καθαιρέσεως τῶν ειδωλικῶν ναῶν, καὶ τοῦτο κωρώσας ταῖς θείαις αὐτοῦ συλλαβαῖς, δίδωσι τῷ μακαρίῳ καὶ χρυσίον δὲ ἱκανὸν δέδωκεν αὐτῷ εἰς ἀπαρτισμὸν νῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, καὶ ἀσπασάμενος αὐτὸν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ.

Δ'. Επανελθὼν δὲ ὁ μακάριος ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει Λαμψάκῳ, τῶν ναῶν τὴν καθαίρειν ἐποίητο, καὶ διαγράψας τὸν καλλιπεπέστατον τοῦ Θεοῦ οἶκον, αὐτὸς δὲ ἑαυτοῦ ἐφεστῶς πρὸς τὸ ἔργον σπουδῆ πολλῇ,

clus vero in ejus fronte facto signo crucis, eam curavit protinus : et excidit ab ea morbus, adeo ut species cancri vel ipsam terram exulceraverit. Tunc omnes qui aderant, cum hoc vidissent miraculum, dederunt laudem et gloriam Deo nostro, qui facit miracula. Cum itaque iret aliquando beatus Parthenius ad visendum quemdam ægrotum, inter eundem repente canis ingentis magnitudinis et cædem spirans, rupta catena, quæ ei fuerat imposita, exsiliit a quadam domo cujusdam ex proceribus, et eum invasit, et rectus stetit supra corpus ejus. Sanctus autem cum in eum spirasset, et crucem Christi fecisset, repente exsiccavit, et ab humeris suis in terram projecit mortuum.

III. Hæc et his similia cum audivisset, qui erat illo tempore sanctissimus Cyzicenorū metropolis episcopus, nomine Ascholius, cum accersivisset venerandum et sanctum hunc virum Parthenium, eum præfecit dignitate episcopatus, et maximum concessit donum civitati Lampsacenorū. Homo autem Dei Parthenius, cum venisset ad ei dedicatam civitatem Lampsacum, et eam invenisset deditam cultui simulacrorum, graviter angebatur. Sed non cessabat, sicut Apostolus admonet¹, rogare, increpare, veritatis viam eis ostendere, imbecillitatemque et vanitatem simulacrorum : et faciens miracula in nomine Domini nostri Jesu Christi, et curans eorum infirmos, paulatim traxit eos ad Dei agnitionem. Cum vero vidisset eos proficere in fide, et simulacra despicerere, voluit eorum templa diruere et ædificare ecclesiam in nomine Domini nostri Jesu Christi. Cum se autem sustinuisset, sic statuit, quod cum imperator sit Christianus et pius, justum sit ejus sententia templorum idolorum fieri demolitionem. Hæc cum apud se statuisset Christi servus Parthenius, et solvisset ex civitate Lampsaco, venit in urbem regiam. Forte autem accidit, ut die sequenti pius imperator Constantinus descenderet in vehiculo ad videndos agros. Ad eum itaque accedens vir sanctus, exposuit ei suam petitionem. Venerandus vero et plane Christi amans imperator Constantinus, benigne accepit ejus petitionem, et valde est lætatus ; jussitque eum ire in regiam, et exspectare donec ipse rediret ab agris. Reversus itaque imperator in palatium, libenter accepit virum sanctum, et complexus rogavit ut pro ipso precaretur ; et protinus jussit fieri sacrum pro idolorum et eorum templorum demolitione, et cum hoc suis divinis confirmasset syllabis, dat Parthenio cum multo auro ad constructionem sanctæ Dei ecclesiæ : et cum amplexus, dimisit in pace.

IV. Reversus autem beatus Parthenius in suam civitatem Lampsacum, templa diruit, et cum pulcherrimam et ornatissimam descripsisset Dei ædem, ipse per se assistens operi, magno studio eam cu-

¹ I Tim. iv, 2.

rabat excitandam. Etenim cum multi adnavigarent et enavigarent hospites, non contingebat eis transire, nisi prius eum vidissent: et benedictione ab eo dignati, eam, tanquam multorum honorum viaticum, auferentes recedebant. Quodam autem die accessit quidam ad eum, qui latenter in se habebat spiritum immundi dæmonii. Quem cum longo tempore habuisset, hoc ignorabat. Hic ergo homo cum vidisset sanctum, eum salutavit. Homo vero D. i Parthenius cum cognovisset dæmonem qui in eo habitabat, eum non resalutavit; dæmon autem perturbatus, dixit sancto: Quoniam desideravi te videre, ideo te salutavi: cur tu non salutasti? Sanctus autem Parthenius dicit ei: Ecce vidisti me, quid tum? Dicit dæmon: Et te vidi, et agnovi. Dicit sanctus: Si revera me vidisti et agnovisti, egredere cito a figmento Dei. Dixit dæmon: Hoc totum est, ut me expellas a mea habitatione? Nunc, rogo te, ne me expellas post tantum tempus. Dicit ei beatus Parthenius: Estne longum tempus, ex quo in eo habitas? Dixit dæmon: A pueritia, nec fui ulli unquam cognitus, nisi nunc a te: tu autem me expellis, ut video, et quo jubes me abire? Dixit sanctus: Do tibi locum, quo proficiscaris. Dicit dæmon: Omnino dices mihi, Abi in porcos. Dicit ei sanctus: Minime, sed do tibi hominem humilem; et ingressus in eum, illic habita. Nunc vero ex eo egredere. Dixit dæmon: In veritate hoc facis, an solum hoc dicis, dum me ejeceris? Dixit sanctus: Dico tibi in veritate, mihi quidem est homo paratus, in quo debes habitare: solum cito egredere. Dæmon autem sancti pactis conventis persuasus, petebat ut promissio deduceretur ad effectum. Tunc sanctus os aperiens, dixit dæmoni: Ecce ego sum homo: ingredi, et in me inhabita; dæmon autem tanquam ab igne ustus ob id, quod sanctus dixerat, exclamavit dicens: Hei mihi, me, qui ex alieno vase abii, post tantum tempus persequeris: et quid non mali a te passus fuero? Quomodo vero in domum Dei ingrediar? Non licet veritatem audire a vobis Christianis. Tunc dæmon egressus ab homine, abiit in loca deserta et inaccessa, homo autem evasit sanus virtute et gratia Domini nostri Jesu Christi, [(2) Deumque perpetuo laudabat et glorificabat, et sanctum ejus famulum Parthenium.]

V. Perfecto vero opere ædificationis sanctæ Dei ecclesiæ, studium ponebat homo Dei ut reponeretur mensa, in qua oportebat Domino offerri spiritale et incruentum sacrificium. Cum autem invenisset in quodam loco, dedicato idolis, lapidem pretiosum et aptum ad facticæ mensæ concinnandum opus, quod quærebatur, effecit id pulchre elaborari et adaptari ab artificibus. Perfecto vero opere, jussit id afferri in ecclesiam. Cum ergo artifices lapidem curru imposuissent, et boves junxissent, ducebant ad civitatem. Invidens autem et bonorum operum æmulus diabolus, non ferens ignem divini zeli sancti

α τὴν τούτου ἀνεγερσιν ἐποιεῖτο. Πολλῶν τε γὰρ ξένων καταπλεόντων καὶ ἀναπλεόντων, οὐκ ἐνεδέχτο αὐτοῖς διελθεῖν, εἰ μὴ πρότερον αὐτὸν ἐωράκεισαν· καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ εὐλογίας ἀξιούμενοι, ὡς ἐφοδίων ταύτην ἀγαθῶν ἐπιφερόμενοι ἄπεισιν. Παρεγένετο δὲ ἄνθρωπός τις πρὸς αὐτὸν ἔχοντα πνεύμονα δαιμονίου ἀκαθάρτου ἐν τῷ λεληθότι, ὃν ἔχων οὗτος, θεασάμενος τὸν ἅγιον ἠσπάσατο αὐτόν. Ὁ δὲ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ Παρθένιος γνοὺς τὸν ἐν αὐτῷ οἰκούντα δαίμονα, οὐκ ἀντησπάσατο αὐτόν. Ὁ δὲ δαίμων ταραχθεὶς εἶπε τῷ ἁγίῳ· Ἐπειδὴ ἐπιθυμῶν ἔρχομαι τοῦ θεάσαι σε, καὶ ὡσπασάμην σε· σὺ δὲ με οὐκ ἀντησπάσω; Ὁ δὲ ὁσιος πρὸς αὐτὸν ἔφη. Τί ὄν ἔστιν; Ἰδοὺ ἴδες με. Ὁ δαίμων λέγει. Ναι, καὶ εἶδόν σε καὶ ἐπίγνων σε· Ὁ ὁσιος λέγει· Εἰ ἐπ' ἀληθείας ἐωρκῶς ἐπέγνωσ με, ἔξελθε ἀπὸ τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δαίμων εἶπεν· Ὅλον αὐτὸ ἐστίν, ἵνα διώξῃς με; Μὴ, δέομαι σου, μετὰ τοσοῦτον χρόνον μὴ ἐκβάλῃς με. Λέγει αὐτῷ ὁ μακάριος· Χρόνον γὰρ ἔχεις, ἀφ' οὗ ἤκησας ἐν αὐτῷ. Ὁ δαίμων εἶπεν· Ἐκ παίδοθεν, καὶ οὐκ ἐγνώσθην, εἰ μὴ νῦν ὑπὸ σοῦ· σὺ δὲ ἐκβάλλεις με· ποῦ ἐπιτρέπτεις ἀπελθεῖν με; Ὁ ὁσιος εἶπεν· Δίδωμι σοι τόπον ποῦ πορευθῆς· Ὁ δαίμων εἶπεν· Πάντως ἔρεις μοι ἀπελθεῖν εἰς τοὺς χοίρους; Εἶπεν αὐτῷ ὁ ὁσιος· Οὐχί, ἀλλὰ δίδωμι σοι ἄνθρωπον· σὺ δὲ εἰσελθὼν κατῶκεις ἐκεῖ· νῦν δὲ ἐκ τούτου ἔξελθε. Ὁ δαίμων εἶπεν· Ἐν ἀληθείᾳ τοῦτο ποιοῖς, ἢ ἕως τοῦ ἐκβαλεῖν με μόνον; Ὁ ὁσιος εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν ἔστιν ὁ ἄνθρωπος ἕτοιμος ἐν τῷ ὀφείλει κατοικῆσαι· σὺ δὲ ἔξελθε διὰ τάχους. Ὁ δαίμων πεισθεὶς ταῖς συντάξεσι τοῦ ἁγίου, εἰς ἔργον ἀχθῆναι τὴν ὑπόσχεσιν ἀπήτει. Ὁ δὲ ὁσιος ἀνοίξας τὸ ἑαυτοῦ στόμα, ἔφη τῷ δαίμονι· Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι ὁ ἄνθρωπος· εἰσελθὼν κατοικεῖ ἐν ἐμοί. Ὁ δὲ δαίμων ὡς ὑπὲρ πυρὸς πλεχθεὶς ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀνεδόήσεν λέγων· Οὐαί μοι· ἐν ἄλλοτρίῳ ὄντα με σεκέυει μετὰ τοσοῦτον χρόνον διώκεις, καὶ τί οὐκ ἂν πάθοιμι παρὰ σου κακόν; Πῶς καὶ εἰς οἶκον Θεοῦ εἰσελεύσομαι; Οὐκ ἔστιν ἀληθεῖν ἀκούσαι παρ' ὑμῶν τῶν Χριστιανῶν. Τότε ἐξελθὼν ὁ δαίμων ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἐρήμους καὶ ἀβάτους τόπους ἐπορεύθη· Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐγένετο ὄγιός τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀπαρτισθέντος δὲ τοῦ ἔργου τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, σπουδῆν ἐτίθετο ὁ Θεοῦ ἄνθρωπος τοῦ ἀποθέσθαι τὴν τράπεζαν, ἐν ἣ ἔδει τὴν πνευματικὴν καὶ ἀναίμακτον θυσίαν ἀναφέρεσθαι τῷ Κυρίῳ. Εὐρῶν δὲ ἐν τινι τόπῳ κατεβόλη λίθον ἐπιτήθειον καὶ τίμιον ὀφείλοντα ἀρμόσαι εἰς τὸ ἐπιζητούμενον ἔργον τῆς τραπέζης καλλιεργηθῆναι ὑπὸ τῶν τεχνιτῶν πεποίηκεν· μετὰ δὲ τὴν ἀπαλλαγὴν κομίζειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπέτρεψεν. Ἐπιθέντες τοιγαροῦν οἱ τεχνίται τὸν λίθον ἐπὶ τῇ ἁμαξᾷ, ζεύξαντες τοὺς βόας ἤγον ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ βάσκανος καὶ ἀντιζήλος τῶν Χριστιανῶν διάβολος,

(2) Uncis inclusa Græcus textus non habet.

οὐκ ἐνέγκας τὸ πῦρ τοῦ κατὰ Θεὸν ζήλου τοῦ ἁγίου ἄνδρος, διαταράξας τοὺς βόας αἰφνιδίως ὁρμῇ ἀκτασχετῶ, ὑπειὼν ἔρριψεν εἰς τὴν γῆν τὸν ἔλκοντα τοὺς βόας, ὀνόματι Εὐτυχιανόν, ὃν ὑπολαβομένη ἡ ἄμαξα, πᾶσαν τὴν τῶν σπλάγχμων αὐτοῦ διέβρηξε διὰ τοῦ τροχοῦ οἰκονομῶν. Μαθὼν οὖν τὸ γεγονός ὁ δούλος τοῦ Χριστοῦ εἶπεν· Τοῦτο Σατανικὴ κακία πεποίηκεν. Οὐκ ἐμποδίσαις ἐν τούτῳ, διάβολε, τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, καὶ παραλαβὼν τοὺς ὄντας σὺν αὐτῷ ἄνδρας θεοσεβεῖς, κατέδραμεν ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ πλησίον τοῦ πτώματος κλίνας τὰ γόνατα μετὰ δακρύων προσήύξατο ἐκτενωῶς πρὸς τὸν Θεὸν λέγων· Σὺ Δέσποτα ὁ Θεός, ὁ ζωῆς καὶ θανάτου Κύριος, οὐκ ἄγνωστὸς, δι' ἣν αἰτίαν ὁ ἀρχέκακος ἐχθρὸς θάνατον εἰς τὸν σὸν πλάσμα, ἀλλ' ὡς πάντοτε καὶ νῦν δεῖξον αὐτοῦ ματαίαν τὴν ἐπιχειρήσιν, ζωῆς δὲ μέτοχον τὸν σὸν δούλον Εὐτύχιον ποίησον, δεῖξας τοῖς εἰς σὲ πιστεύουσιν τὴν ἀνίκητόν σου δύναμιν· ἔτι δὲ τοῦ δικαίου τὴν εὐχὴν τῷ Θεῷ ἀναπέμποντος, τὸ πνεῦμα τοῦ τιθηκότος ἐπέστρεψε πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἐπέφεισι παντὸς τοῦ λαοῦ λέγοντος· Δέξαι σοι, Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ νεκρὸς ἀνιστῶν· καὶ ἐπιλαβόμενος τοὺς βόας εἴλακε τὴν ἄμαξαν ἕως τοῦ οἴκου τῆς ἁγίας ἐκκλησίας.

tas mortuos ; et cum protinus surrexisset, et factus

currum usque ad ædem ecclesiæ.

Σ'. Πάντες οὖν ἰδόντες τὸ παράδοξον σημεῖον τοῦτο, πανταχόθεν ἔφρονον τοὺς ἀσθενοῦντας καὶ τοὺς ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων πονηρῶν· καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἰεραπεύοντο ἅπαντες. Πᾶσα δὲ λατρικὴ τέχνη ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἁγίου τούτου ἄνδρος ἠσθένει, διὰ τὸ παντοία πάθη ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναργύρως ἰᾶσθαι· ἐν οἷς Διονύσιος τοῦ πραιποσίτου βασιλικῆς βασιταγῆς, θυγατέρα παρθένου, ὀνόματι Δάφνην, δεινῶς ὑπὸ δαίμονος παιδευομένην, ἐν ὅλαις τρισὶν ἡμέραις ἰεραπέυευσεν. Ἐτέραν δὲ Μαμαῆλιου πρωτεύοντος τινος τῆς Συμυρνέων πόλεως θυγατέρα, ὀνόματι Ἀγαματίαν ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου καταβήσομένην καὶ ἀφρίζουσαν καὶ ζηραιομένην ἰεραπέυευσεν· Ζωίλιν δὲ ὀνόματι ἀπὸ τοὺς Πέτρας ἰλοῦσαν καὶ ὑπὸ δαίμονος μαντικοῦ ἰλεεινῶς συντριβομένην οὐκ εἰς μακρὸν χρόνον ἠλευθέρωσεν τῇ τοῦ Κυρίου χάριτι· ἄλλον δὲ πάλιν νεώτερον ἀπὸ Ὀρνῶν ὀρμώμενον οὐδὲν πρεσβυτέρου ὀνόματι Νίκωνα ὑπὸ πνεύματος δεινοῦ παιδευόμενον, ἀγαγόντες οἱ τούτου γονεῖς, ἔρριψαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου, δεόμενοι τοῦ ἰλεῖσθαι τὴν τοῦ ἀθλοῦ νεότητά καὶ ἐλευθερῶσαι αὐτὸν τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος. Ὁ δὲ ὁσιος ἀνὴρ ἔφη αὐτοῖς· Οὐκ ἔστιν ἄξιός τοῦ ἰαθῆναι. Πρὸς γὰρ παιδεῖαν ἐπεδόθη αὐτῷ ὁ σκόλωψ τοῦ πνεύματος, δίδει πατρολοίαν ἐστίν. Ἀθετηθέντες γὰρ πολλαῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐν πικρίᾳ ψυχῆς ὑμῶν, ὑμεῖς ἠτήσαθε τὸν Θεὸν παιδεῦσθαι αὐτόν. Ἄφετε αὐτόν, συμφέρει γὰρ αὐτῷ. Οἱ δὲ ὡς γονεῖς ὑπάρχοντες καὶ τοῖς σπλάγχμοις νικώμενοι, ἀνεβόησαν μετὰ δακρύων, δεόμενοι εὐχεσθαι πρὸς τὸν Θεὸν περὶ αὐτοῦ, ὅπως λυτρωθῆ ἀπὸ τοῦ δαίμονος. Ὁ δὲ μακάριος συμπέθεσας τοῖς ἀκατασχέτοις δάκρυσι τῶν γονέων, ἐκτε-

PATROL. GR. CXIV.

virī, conturbatis bobus, effecit, ut ii repente impetu, qui cohiberi non poterat, incitati, supinum in terram projecerint eum, qui trahebat boves, nomine Eutyichianum ; quem excipiens currus, per totam perfregit omnem viscerum ejus compagem, sicque is exspiravit. Cum autem accepisset quod acciderat, servus Dei Parthenius, dixit : Hoc Satânica plane fecit malitia Non impedies in hoc, diabole, opus Dei, et statim assumens secum pios viros, qui cum ipso erant, cucurrit ad locum : et stans prope cadaver, et sancta sua inclinans genua, cum lacrymis intense oravit ad Deum, dicens : Tu, Domine, omnipotens suppeditator vitæ et mortis, non ignoras propter quam causam auctor malorum inimicus, machinatus est mortem in tuum figmentum. Sed, o benignissime, nunc quoque ostende inanem ejus conatum : vitæ autem participem fac tuum servum Eutyichianum, ostendens iis, qui in te credunt, invictam tuam potentiam. Quoniam tu es solus Deus, et te decet gloria in sæcula. Amen. Cum autem vir justus Deo emisisset has preces, reversus est mortui spiritus in corpus ejus, et cœpit, qui fuerat mortuus, dicere in conspectu universi populi : Gloria tibi, Christe Deus, qui etiam suscit-

VI. Tunc omnes, qui viderant hoc miraculum adeo præter opinionem, afferebant undique ægrotantes, et qui vexabantur ab immundis spiritibus : et gratia et virtute Domini Jesu curabantur omnes. Omnis autem ars medicinæ in diebus hujus sancti viri erat imbecilla, propterea quod omne genus morbi erat in nomine Domini Jesu Christi gratis ab ipso curaretur. Inter quos Dionysius quoque præpositi filius, stirpe imperatoria, cum haberet filiam virginem, nomine Daphnen, quæ a dæmone graviter castigabatur, ipse eam totis tribus diebus curavit. Alteram autem Mamalii cujusdam filiam, qui erat princeps civitatis Smyrnenis, nomine Agalmatiam, quæ ab immundo spiritu vexata, spumam emittebat, curavit. Zoëlem vero nomine, quæ ad Persas venerat, et a dæmone vaticinante miserabiliter conterebatur, haud ita longo post tempore, Domini gratia liberavit. Alium autem rursus juvenem ex Hunnis ortum, presbyteri filium, nomine Niconem, qui ab immundo spiritu graviter castigabatur, adducentes ejus parentes, jecerunt ad pedes sancti, rogantes ut ejus miseretur juventutis, et eum liberaret ab immundo dæmone. Vir autem sanctus dixit eis : Non est dignus qui curetur ; ad castigationem enim datus ei fuit stimulus spiritus ; est enim parricida. Vos enim sæpe ab eo habiti contemptui, in animæ vestræ amore a Deo petiistis, ut ipse castigaretur. Sinite eum sic esse, expedit enim. Illi vero, ut qui essent parentes et vincerentur visceribus, exclamaverunt rogantes cum lacrymis : Precare Deum pro ipso, ut liberetur a sævo et immani dæmone. Beatus autem Parthenius misertus abunde

profluentium lacrymarum parentum, intense Deum A
 precatus est pro ipso, et protinus egressus fuit ab
 ipse dæmon, et mundatus fuit homo. Tunc paren-
 tes eius eum sanum acceperunt, et domum redie-
 runt, Deum laudantes atque glorificantes.

VII. Alexandria autem quædam nomine, ex Ari-
 ba, quæ est Abydo, draconalem habens spiritum,
 sibilans et multos interimens, allata est ad servum
 Dei Parthenium. Qui cum increpasset spiritum, cu-
 ravit eam, et remisit ad suos. Synodii vero cujus-
 dam Abydeni filiam virginem, quæ ab immundo
 spiritu vexabatur in montibus, parentes ejus com-
 prehendentes, duxerunt ad justum : et cum manus
 ei imposuisset et esset precatus, eam curavit. Alium
 quoque, Axanum quemdam militem, qui omnes par-
 tes corporis habebat dissolutas, duxerunt ad ser-
 vum Dei Parthenium. Quem aqua madefaciens et
 precans, sanum misit domum suam ambulante[m].
 Quemdam autem alium, nomine Alanam, genere
 Syrum, operatione mali, qui in eo habitabat, dæmoni-
 nis, ex tabula catechumenorum sanctæ ecclesiæ,
 quam condidit sanctus vir Parthenius, suspensum
 et trahentem effectum mortuum, ad cadaver adveni-
 ens Dei famulus, illum quoque vivificavit preci-
 bus, et ab eo fugavit dæmonem. Eutropus vero qui-
 dam nomine, ex Pareo, uxorem suam duxit ad san-
 ctum, quæ habebat spiritum immundum, et rogabat
 eum multum, ut pro ipsa rogaret, ut curaretur a
 dæmone, qui ipsam vexabat. Vir autem sanctus ce-
 dens ejus precibus, cum eam accepisset, et in ejus
 oculos inspirasset, et super caput ejus esset preca-
 tus, liberavit a dæmone. Tunc maritus ejus Deum
 glorificans, ivit in domum suam cum ipsa. Acaciam
 vero quamdam nomine, ex pago qui dicitur Celæus,
 quæ ab immundo spiritu consumebatur, ad eum ad-
 duxerunt, et gratia et virtute Domini Jesu sanam di-
 misit. Eucheria quædam nomine, uxor Agapii ma-
 gistrisani Pageleuti, veneficio attentata, cum ei ro-
 derentur intestina, allata est ad sanctum ; et cum
 tribus diebus ei esset precatus, et ex oleo sancto-
 rum eam potasset, sanam remisit in domum suam.

VIII. Maximianus quidam nomine, ex Byza civitate
 Thraciæ, qui erat discipulus unius ex iis qui sunt
 apud nos diaconi, nomine Psertæ: hic ergo Maximus
 cum incidisset in morbum torminis intestino-
 rum, desperatus fuerat ab omnibus. Cum id autem
 rescivissent ejus parentes, Byza venerunt Lampsacum
 ad eum sepeliendum: et cum eum accepissent
 eum lectulo, fide ducti, ferunt eum in sanctam
 ecclesiam, et eum ponunt in ingressu episcopi, per
 quem Dei servus erat transiturus. Cum vero in
 cum locum venisset sanctus vir Parthenius, et vi-
 disset eum in lecto jacentem, et ejus parentes la-
 mentantes, et omnes, qui cum eis aderant, lacry-
 mantes, ipse quoque est lacrymatus: et cum flexisset
 genua, Deum pro ipso est precatus, et virtute
 ac gratia Domini nostri Jesu Christi, ad ipsum re-

Z'. Ἀλεξανδρία δὲ τις ὀνόματι ἀπὸ Ἀρίβης τῆς
 κατὰ Ἀβύδον δρακοντιαίου ἔχουσα πνεῦμα, σαρ-
 ζουσα καὶ ἀναιρούσα πολλοὺς, ἠνέχθη πρὸς τὸν θε-
 λον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπιτιμήσας τῷ πνεύματι, ἴσκησεν
 αὐτὴν, γὰρ ἀπέλυσεν εἰς τὰ ἴδια. Συνοδίου δὲ τινα
 ἀπὸ Ἀβύδου θυγατέρα παρθένον ὑπὸ πνεύματος
 ἀκαθάρτου ἐλαυνομένην ἐν τοῖς ὄρεσιν συλλαβόμενα
 οἱ ταύτης γονεῖς ἤγαγον πρὸς τὸν δίκαιον· καὶ ἐπι-
 θείς τὰς χεῖρας καὶ ἐπευξάμενος ἴασατο αὐτήν. Ἄλ-
 λον Ἀξανὸν τινα στρατιώτην, ἔχοντα πάντα τὰ μέλη
 αὐτοῦ παρεϊμένον, ἤγαγον πρὸς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ,
 ὃν ὕδατι βρέχων καὶ ἐπευχόμενος, ὕγιῃ εἰς τὸν οἶκον
 αὐτοῦ ἀπέστειλε περιπατοῦντα· Ἔτερον δὲ τινα
 Σύρον τῷ γένει, ὀνόματι Ἀλαεῖαν, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ
 πονηροῦ τοῦ ἐνοικοῦντος δαίμονος ἐκ τοῦ διατίγματος
 τῶν κτηχομενίων τῆς ἀγίας ἐκκλησίας ἧς ἐπι-
 σεν ὁ ἅγιος ἀνὴρ κρεμασθέντα καὶ νεκρὸν ἀποταλε-
 σθέντα ἐπιστάς τῷ πτώματι ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ἐ-
 εὐχῆς κἀκεῖνον ἐζωοποίησε καὶ τὸν δαίμονα ἀπ' αὐ-
 τοῦ ἐφυγάδευσεν. Ἐκτροπος ἐκ τῆς Παρέας ἤγαγε
 τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν πρὸς τὸν δσιον ἔχουσαν πνεῦμα
 ἀκάθαρτον, καὶ παρεκάλει πολλὰ, ἵνα εὐζηται ὑπὲρ
 αὐτῆς, ὅπως ἰαθῆ ἀπὸ τοῦ ἐνοχλοῦντος αὐτὴν δαίμο-
 νος. Ὁ δὲ εἶξας τῇ παρακλήσει, προσλαβόμενος
 αὐτήν, καὶ ἐμψυχήσας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς,
 καὶ ἐπευξάμενος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς δοξάζων τὸν
 Θεόν, ἀπείει εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἄμα αὐτῆ. Ἀκακίαν
 δὲ τινα ἀπὸ τοῦ κτήματος οὔσαν τοῦ λεγομένου Κη-
 λίου, ὑπὸ Πνεύματος ἀκαθάρτου συντριβομένην
 ἤγαγον πρὸς αὐτὸν καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἐ-
 βάλων τὸ δαιμόνιον, ὕγιῃ ἀπέλυσεν. Εὐχερίας τις
 ὀνόματι, γαμετὴ Ἀγαπίου μαγιστριανοῦ Ἡρακλεώ-
 του ὑπὸ φαρμακείας ἐπηρεασθεῖσα καὶ τα ἐντὶς
 διατρωγομένη, ἠνέχθη πρὸς τὸν δσιον, καὶ ἐν τρισὶν
 ἡμέραις ἐπευξάμενος αὐτῇ καὶ τοῦ ἐλαίου τῶν ἁγίων
 ποτίξων, ὕγιῃ ἀπέστειλεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

H'. Μαξιμιανός τις ὀνόματι ἀπὸ Βιζύης (3) τῆς πό-
 λεως Θράκης, μαθητεύων ἐνὶ τῶν παρ' ἡμῖν διακόνων,
 ὀνόματι Ψέρτην, — οὗτος ὁ Μαξιμιανὸς ἀρρω-
 στίᾳ δυσεντερίῳ περιπεσὼν, ἀπεγνώσθη. Μιθόντας
 δὲ οἱ τοῦτου γονεῖς, ἦλθον ἀπὸ Βύζης ἐν Λαμψάκῳ
 ἐπὶ τὸ θάψαι αὐτόν. Καὶ λαβόντες αὐτὸν σὺν τῷ κλη-
 νιδίῳ, πίστει φερόμενοι ἄγουσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἀγίᾳ
 ἐκκλησίᾳ, καὶ τιθέσιν αὐτὸν ἐν τῇ εἰσοδῷ τοῦ ἐπι-
 σκόπου, δι' ἧς ἔμελλεν ἀνιέναι ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ.
 Ἐλθὼν δὲ ὁ δσιος ἀνὴρ καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐν τῇ κλίνῃ
 ἄπνου κείμενον, καὶ τοὺς γονεῖς ὀλοφυρομένους,
 καὶ πάντες τοὺς συμπαρόντας κλαίοντας, ἐδάκρυσε
 καὶ αὐτὸς, καὶ κλίνας τὰ γόνατα προσήυξατο πρὸς
 τὸν Θεὸν περὶ αὐτοῦ, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐκ' αὐτοῦ,
 καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς καὶ ἤρατο λαλεῖν. Δοὺς δ'

(3) Urbs Thraciæ a Ptolemæo nominata III, 11. Plinius IV, 11 : « Byzia, arx regum Thraciæ, a Terei nefasto crimine invisâ hirandinibus. »

αὐτῷ χεῖρα ἀνέστησεν καὶ ἀπέδωκε τοῖς γονεῦσιν, ὡς πᾶσιν τὴν πόλιν δοξάζειν τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. Γυνὴ δὲ τις διάκονος, Ἀσθήριου κώμης τῆς Χερσονήσου, ὀνόματι Θεοφίλα καὶ σὺν αὐτῇ Ρουφίνα ἀείπιας ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης, ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου πάρετος γεγονῶτα, ἠνέχθησιν τῷ ἁγίῳ ἀνδρὶ, ὡς ἐν ἡμέραις ὀλίγαις, ὕδωρ ἐπιθρέχων καὶ ἐπευχόμενος, τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ὑγιεῖς ἀπέπεμψεν εἰς τὰ ἴδια. Ἰακρίου τινὸς πρεσβυτέρου ἀπὸ Σανσαδίας, οὐδὲς μονογενῆς, ὀνόματι Θαλάσσιος, ὑπὸ πνεύματος πονηροῦ ἔξω τῶν φρενῶν γενόμενος, ἠνέχθη τῷ ὁσίῳ ὅτι καὶ ἐπευχόμενος ἐν ὄλιγαις ἡμέραις εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἤγγισεν, καὶ εὐχριστοῦντα τῷ Κυρίῳ σὺν τῷ Πατρὶ ἀπέλυσεν. Γρατῖδα δὲ τινὰ γεννηθῆσαν ὀνόματι Καλιόπην καὶ σὺν αὐτῇ ἑτέραν κόραν, ὀνόματι Κυριακὴν, ἀμφοτέραις ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου παιδευομένης ἤνεγκαν πρὸς αὐτὸν, καὶ διὰ τῆς πρὸς Θεὸν εὐχῆς ἰθεράπευσεν ὁσὺς τε αὐταῖς καὶ τὰ πρὸς διατροπὴν ἀπέλυσεν.

qui per suas ad Deum preces ambas curavit. Cum necessaria, dimisit in pace.

Θ'. Πρὸς δὲ τοῦτοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀνεκδιηγήτοις θαυμασίοις συνέβη τότε τὸ τιμιακὸν βαφεῖον τῆς πορφύρας ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου ἐνεκλήψαντος, ἐμποδίζεσθαι, καὶ μὴ ἀποτελεῖν τὴν ἐξ ἔθους βαφήν, ἀλλὰ καὶ φανερώς ἐπιφανεῖσθαι τὸν ἀκαθάρτον διαίμονα τοῖς βαφεῦσιν καὶ μὴ συγχωρεῖν τὸ βασιλικὸν ἀποτελεῖσθαι ἔργον, ὡς ἐκ τούτου πολλὸν κίνδυνον καὶ ζημίαν ὑπομένειν τοὺς δουλεύοντας καὶ τοὺς βαφεῖς. Ταῦτα μὲν ὁ ὁσίου ἀνὴρ, προθύμως εἰς τὸν τοῦ βαφείου παρεγένετο τόπον, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ἐνεργοῦντα ἀκαθάρτον διαίμονα, καὶ ἐπιειμήσας αὐτὸν ἐπὶ τῷ φοβερῷ καὶ ἁγίῳ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ἄφαντον αὐτὸν πεπειθήκεν ἀπὸ πάσης τῆς ἐνεργείας, ἐκείνου κράξαντος εἰς ἐξέκρουσιν πάντων, ὅτι ὑπὸ πυρὸς ἐλάσσεται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. Καλεσάμενος δὲ τοῦ ἁγίου ἐγένεσαν οἱ βαφεῖς τοὺς λέβητας, καὶ παρόντος αὐτοῦ ἐχάλων ἕριον καὶ τὴν θέουσαν βαφήν ἀνεμποδίστως ἐξ ἐκείνου ἐδέξατο καὶ εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον καὶ οὕτως ἐρρύσθησαν οἱ τε πολιτευόμενοι καὶ οἱ βαφεῖς πάντες τοῦ βασιλικοῦ κινδύνου.

Ι'. Τεράστιον θεῖμα γενόμενον ὑπὸ τοῦ ὁσίου τούτου Πατρὸς ἡμῶν Παρθενίου ἀκούσατε. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν θύλων ἀλείψας ὅτε οἱ μὲν ἰχθύες ὄρωντο τοῖς ἀλειψῶσιν, ὡς ἦδη ἐν χερσὶν ὑπάρχοντες ἡ χαλωμένων δὲ τῶν δικτύων οὐδὲν πλέον ἦν ἢ τὸν κόπον μόνον ὑπέμενον. Τοῦτο δὲ ὑπὸ διαβολικῆς αὔρας τὸ ἐμποδίων ὑπήρχεν, οὐκ εἰς ἐν ἡ δευτέρον ἐμπορίον γενόμενον, ἀλλ' εἰς ὄλην τὴν παραλίαν, ἄχρως Ἀβύδου. Καὶ συναχθέντες ἅπαντες ἐπὶ τῷ αὐτῷ, ἐδείχθησαν τοῦ δικαίου ἀνδρός, εὐξασθαι πρὸς τὸν Θεὸν περὶ αὐτῶν. Εὐχόμενος δὲ αὐτοῦ μετὰ νηστείας καὶ κλαυθμοῦ, ἐφανέρωσεν αὐτῷ ὁ Θεὸς τὴν σατανικὴν ἐνεργείαν. Ὁ δὲ διεγερθεὶς οὐκ ᾤκνησεν παραγενέσθαι ἐν ἐκείτῳ ἐμπορίῳ ἕως Ἀβύδου, καὶ εὐλογῶν ὕδωρ καὶ ἐμβάλλων ἄλας, εὐκαλούμενος τὸν Θεὸν

(5) Vide hic aquam benedici cum sale.

versus est spiritus : et statim assedit, qui fuerat mortuus, et cœpit loqui. Data autem ei manu, fecit eum surgere, et sanum reddidit parentibus, adeo ut universa civitas Deum laudaret propter factum miraculum. Quædam autem mulier diaconissa, nomine Theophila, ex Asermo vico Cherronesi, et cum ipsa, Rufina impubes ex eodem vico, ab immundo spiritu dissoluta, et effecta paralytica, allatæ sunt ad sanctum virum. Quas paucis diebus aqua irrigans et precans, virtute Domini sanas emisit ad suos. Hilarii cujusdam presbyteri ex Ausadia filius unigena, nomine Thalassius, qui a maligno spiritu fuerat mente motus, portatus est ad sanctum. Quem cum accepisset, orans totos septem dies, reduxit ad naturam, et Domino agentem gratias, cum patre remisit ad patriam. Vetulas vero quasdam duas pauperes, quarum uni nomen erat Calliope, alteri vero Cyriaca, quæ ambæ ab immundo spiritu castigabantur, tulerunt ad Sanctum : autem eis quoque dedisset ea quæ erant ad victum

IX. Præter hæc autem et alia, quæ narrari non possunt, sancti hujus viri miracula, accidit ut officina quoque, in qua tingebatur purpura, impediretur ab immundo spiritu, qui in eam incubuerat, et non efficeret eam quam solebat tincturam : sed etiam immundus dæmon appareret tinctoribus, et opus imperatoris non sineret effectum reddere : adeo ut ex hac re magnum periculum et damnum servi sustinerent et tinctores. Quamobrem cum rescivisset homo Dei Parthenius et ab eis fuisset rogatus, prompto et alacri animo venit ad locum officinæ : et cum advocasset immundum operantem dæmonem, et eum increpasset terribili et sancto nomine Christi, fecit eum evanescere ab omnibus finibus, illo clamante omnibus audientibus : Tanquam ab igne expellor in gehennam ignis. Cum autem jussisset Sanctus, tinctores impleverunt lebetes, et eo præsentem immiserunt lanam. Ea vero ab illo tempore, eam, quam oportebat tincturam citra ullum impedimentum accepit etiam in futurum. Sicque et qui gerebant rempublicam, et tinctores omnes liberati fuerunt a periculo imperatoris.

X. Audite aliud quoque magnum miraculum, quod factum est a sancto Patre nostro Parthenio. Tempore piscationis thynnorum, cernebantur quidem pisces a piscatoribus, tanquam qui jam essent in manibus. Cum laxarentur autem retia, nihil proficiebant, sed laborem inanem sustinebant. Fuit vero hoc a diabolica aura impedimentum non in uno tantum aut altero emporio, sed in tota regione maritima usque ad Abydum. Omnes autem simul congregati, rogarunt virum justum, ut Deum pro eis precaretur. Eo vero precante cum jejuniis et fletu, Deus ei aperuit causam et Satanicam operationem. Experrectus autem, citra moram profectus est in unum quodque emporium usque ad Abydum, et aquam benedicens, et sal injiciens (8), et

Deum invocans, jussit afferri retia, et eo præsente piscium consuetam facere piscationem. Tunc cum magno gaudio sua retia laxantes, Domini virtute et sancti precibus, tanta bona consecuti sunt in piscatione, ut præteriti temporis defectum supplerint. Sedente autem viro sancto in emporio Catapteleæ, cum piscatio fieret piscium, reteque traheretur, thynnus maximus e reti exsilens, se projecit ad pedes sancti. Quem cum signasset, et precatus esset, jussit scindi et distribui fratribus ad gloriam Dei.

XI. Aliquando Heracleotem quemdam nomine Callistum, cui a diabolica operatione fuerant pedes soluti, duxerunt ad beatum Parthenium. Quem quidem, cum esset precatus, et curasset virtute Domini, propriis pedibus ambulantiem remisit in domum suam, lætantiem et Deum glorificantem. Aliam autem quemdam, nomine Lesbium, ex insula, quæ dicitur Oa, duxerunt ad hominem Dei. Qui quidem a pedibus ad caput usque erat totus ulceratus, a leproso nihil differens. Eum oleo ungens et precans tribus diebus, sanum remisit ad suos. Ex magnis ergo et multis miraculis, quæ a sancto Patre nostro Parthenio Dei gratia facta sunt, partem, prout potui, significavi vestræ charitati: non tanquam de Patre et decore verba faciens ad eum orandum, propter id, quod dicitur: «Perdet Dominus omnes, qui loquuntur mendacium:» sed res ipsæ testantur, etiam quæ fiunt post ejus obitum. Unde etiam cum eo adhuc vivo usus aliquando eum vocasset, ivit in Thraciæ metropolim Heracleam: et conveniens archiepiscopum, qui illic erat, nomine Hypatianum, qui ad extrema fere erat redactus, rogavit causam morbi. Cum per divinam autem revelationem cognovisset beatus Parthenius, eum castigari propter avaritiam, ut qui res pauperum usurparet, et eos illis privaret, mane ivit rursus ad eum visendum, et ei dicit: Surge, magne domine. Non enim laboras infirmitate corporis, sed castigaris propter morbum animæ. Hæc ergo deponere, et rursus evades sanus. Respondit ægrotus et dixit: Scio ego quoque me esse peccatorem, et ideo castigari. Sed ora pro me, rogo te, ut lever meis iniquitatibus. Dicit ei sanctus Parthenius: Si quis in hominem peccaverit, de eo fortasse exaudietur oratio: morbus autem tuus ad Deum tendit. Quæ sunt ergo pauperum, redde Deo, et eris semper sanus animo et corpore. Tunc is ad se rediens, dixit: Revera, Pater, peccavi Domino meo: Dominus vero justus: et protinus accersito suo œconomo, jussit in medium afferri, quidquid auri collectum fuerat ex pauperibus. Cum autem satis auri fuisset allatum, sanctum rogavit episcopus, ut id distribueret pauperibus. Ille vero non sustinuit, dicens: Cum Deus tibi det vires, tu per te ipsum redde eis, quæ sua sunt.

² Psal. x, 7.

(4) Sic. ms.; fort. οὐχ εἴλετο.

Α ἐπέβρανε τοὺς δίκτους καὶ ἐπέτριπε κερύοντος αὐτοῦ τὴν συνθήκη ἄγραν τῶν ἰχθύων κοιτήσασθαι. Τὸν χαλῶντες μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὰ δίκτυα, τῇ ἐνῆματι τοῦ Κυρίου καὶ τῇ εὐχῇ τοῦ ὁσίου τοσοῦτων ἀγῶν ἐντὸς ἐγένοντο ἄπιντες ἐν τῇ ἄγρα, ὡς καὶ τοῦ κερυλθόντος χρόνου ἀναπληρῶνται τὸ λείπον. Καθήμενος δὲ τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς ἐν τῷ κατὰ Πτελείας ἐμπορίῳ, καὶ γινομένης τῆς ἄγρας τῶν ἰχθύων, ἐκπορεύεται τοῦ δίκτου, θῦνος μέγιστος ἐκ τοῦ διατύου πρὸς τὸν ἁγίου, ἐβρίψεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς, ὄνπερ σφραγιστὸς καὶ ἐπειξάμενος ἐκέλευσεν πηθῆναι καὶ τοὺς ἀδελφοὺς διαδοθῆναι εἰς ἐξέξιν Θεοῦ.

ΙΑ'. Ἡρακλειώτην μονηρίῳ ἐκ διαβολικῆς ἐπιρροῆς παρεθέντι τοὺς πόδας ὀνόματι Κέλλιστον ἤγαγον πρὸς τὸν μακάριον, ὃν ἰασάμενος τῇ ἐνῆματι τοῦ Κυρίου ἰδίῳ ποσὶν περιπατοῦντα ἀπέκαμψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἔτερον δὲ τινα ὀνόματι Διάδου ἀπὸ τῆς νήσου τῆς λεγομένης Ὀας ἤγαγον πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ ὄλον ἠλκωμένον ἀπὸ τῶν ποδῶν ἕως κεφαλῆς, μηδὲν διαφέροντα λατροῦ, ὃς ἐλάτρου ἐλαίῳ, καὶ ἐπειχόμενος ἐν τρισὶν ὄλαις ἡμέραις ἰγῆ ἀπέστειλεν. Ἐκ πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων θαυμασίων ὑπ' αὐτοῦ χάριτι Χριστοῦ γεγονότων ἐν μέρει κατ' ἐξ ἠδυνήθη ἐγνώρισα τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν, οὐχ ὡς διδασκαλοῦ ποιούμενος λόγον ἐπὶ τὸ σεμνύνει, διότι εἰ ἀπολαί Κύριος πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος, ὁ ἄλλ' αὐτὰ τὰ πράγματα μαρτυρεῖ καὶ μετὰ τέλος γινόμενα· χρεῖας αὐτὸν καλεσάσης, κατέλαθε τὴν μητροπόλιν Ἡράκλειον τῆς Θράκης, καὶ συντυχῶν τῷ ἐπίτῳ ἀρχιεπισκόπῳ ἐσχάτως ἔχοντι, ἐπέθετο τῆς ἀφροσύνης τὸ αἴτιον. Γνωστὸς δὲ διὰ θεῖας ἀποκαλύψεως ἐπιφιλργυρίας ἐνεκεν παιδεύεται, νοσηζόμενος ἐν τῶν πτωχῶν, καὶ τούτους στερισκῶν, τῇ ἐπιθεῖ ἐπιθεῖ πάλιν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐμφί, ὁ μέγας. Οὐ γὰρ ἀββαστίαν σωματικὴν ἔχεις, ἀλλὰ νόση ψυχικῇ παιδεύῃ· τούτην ἀπέθετο, καὶ αὐτὸς ὕγιαίνεις. Λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Οἶδα καὶ αὐτὸς ὅτι ἀμαρτωλὸς εἰμι καὶ τούτου χάριν παιδεύομαι· ἀλλ' εὖθις ὑπὲρ ἐμοῦ ὅπως κουφισθῶ τῶν ἀνομιῶν μου. Λέγει αὐτῷ ὁ ὁσιος· Ἐάν εἰς ἄνθρωπὸν τις ἐμάρτη, ἴσως ἢ περὶ αὐτοῦ εὐχὴ ἀκουσθήσεται· τὸ εὖν τὸ σῶμα εἰς Θεὸν συνταίει. Ἀπόδος οὖν τὰ τῶν πτωχῶν τῷ Πατρὶ, καὶ ἔσῃ ὑγιὴς ψυχῇ τε καὶ σώματι. Τότε εἰς αὐτὸν ἐλθὼν εἶπεν· Ἐπ' ἀληθείας, Πάτερ, ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ· ὁ δὲ Κύριος δίκαιος. Καὶ προσκαλεσάμενος τῶν διέποντα αὐτοῦ, ἐκέλευσεν εἰς μέσον ἔλθῃ πᾶν τὸ ψροσίον τὸ ἐκ τῶν πτωχῶν συναχθῆναι, καὶ ἠνέχθη χρυσίον ἰκανόν. Παρακάλει δὲ τὸν ὄσον ἐπίσκοπος, διαδοῦναι αὐτὸ τοῖς πτωχοῖς· ὁ δὲ οὐκ ἤλατο (4) εἰπὼν, τοῦ Θεοῦ ἐπισχύοντος σε, εὐ ἢ ἐαυτοῦ ἀπόδος αὐτοῖς τὰ αὐτῶν. Τότε καθισθεὶς ἐπιφωρῶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ μαρτύριον τῆς ἁγίας μέτρος Γλυκερίας, καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς πτωχοὺς τῆς πόλεως, πᾶσι διέδωκεν ἀπειδώ. Ὁ δὲ φιλάνθρωπος Θεὸς ὁ τὰ εὖς λεπτὰ τῆς πενιχρᾶς χήρας μὴ παριδῶν, καὶ τὴν πλουσίαν προθέσειν τῆς χήρας εἰ

Ἦλλου τοῦ προφήτου ἀποδεξάμενος, καὶ τῆς ἐναγοῦς Ἀ πόρνης τὰ δάκρυα μὴ ἀποστραφεῖς, καὶ τοῦ τελώνου τὸν στεναγμὸν δικαιοῦτας, αὐτὸς καὶ τοῦ προφῆθῆν- τος ἀρχιεπισκόπου τὸν μετέμελον εἰσδεξάμενος, ἐν τρισὶν ἡμέραις τελείαν παρέσχε τὴν ὑγείαν.

propositum acceptum habuit tempore Eliæ prophetæ, et pauperis flagitiosæque meretricis lacrymas non est aversatus, et publicani suspirium comprobavit, ipse quoque prædicti archiepiscopi acceptam habens poenitentiam, in tribus diebus ei perfectam præbuit sanitatem.

IB'. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ θεράπων Παρθένιος περιῆγεν ἐφ' ἐκάστης τοὺς εὐκτηροὺς οἴκους τῆς πόλεως, τὰς συνήθεις εὐχὰς ἐπιτελῶν · ἐν οἷς εἰσελθὼν ἐν τῷ κατὰ Χίλιας μαρτύριον οὕτως ἐπιλεγόμενον, εὗρεν ἐκεῖ τινὰ κατακείμενον ἔλον ξηρόν. Αἰτήσας δὲ ἔλαιον καὶ ἐπεξέταμενος, κλίνας τε τὰ γόνατα, μετὰ θα- κρύων ἐδέετο τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἀναστάς ἐκ τῆς προσευχῆς, ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν τοῦτον τῷ ἐλαίῳ θαυμαλάσων, εὐθύς καὶ παραγρήμα ἀνέστη- σεν, καὶ ὑγιῆ εἰς τὰ ἴδια ἰδίοις ποσὶν ἀπιέναι ἀπ- έραψεν. Τοῦτου δὲ γενομένου τοῦ παραδόξου θαύ- ματος ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ πόλει, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενείας, κατέδραμον πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ ὑγιατεῖς ὑπέστρεφον ἅπαντες. Συμπαρῆν δὲ αὐτῷ καὶ Ἰγκατιανός, ὁ κατ' ἐκαίνου καιρῷ ἀρχιδιάκονος τῆς πόλεως Ἡρακλείας, ὅτε τὰ θαυμάσια ἐγένοντο. Ὅπερ θαυμάσμενος, πί- στευει εἰς πόδας τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς παρκαλῶν αὐτὸν μετὰ θακρύων, ὅτι ἐν κτήματι αὐτοῦ ἔσκαρται πολλαί, ὑπὸ δὲ τῆς ἄβροχίας ἅπαντα ἐξηράνθη · ἀλλὰ παραγνοῦ ἐπὶ τὸν τόπον καὶ πρόσευχετο πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως παρέτχη ὑετὸν τῇ γῆ, ἵνα σωθῆ πᾶσα ἡ πατρίς. Ὁ δὲ ὅσιος ἀνὴρ προθύμως ἐπὶ τὸ προ- καίμενον ἐβόδιζε · καὶ γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, καὶ ἰδὼν ἅπαντα ἐξηραμμένα, κλίνας τὰ γόνατα καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανούς ἀνατείνας, μετὰ θακρύων ἐδέετο τοῦ Θεοῦ καταπέψαι υετὸν τῇ γῆ εἰς καρ- ποφορίαν. Ὁ δὲ φιλόανθρωπος Θεὸς ὁ ἀεὶ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιῶν, ἔτι τῆς εὐχῆς ἐν τῷ στόματι τοῦ ἁγίου οὔσης, συνασχέθη ὑπὸ νεφῶν ὁ οὐρανὸς καὶ κάτεινεν ὑετὸς καὶ ἐκόρευε πᾶσαν τὴν γῆν. Εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῷ ἀγρῷ, ἐπεζήτησεν σίκημα, ἐν ᾧ τὰς εὐχὰς ἐκτελείσει. Καὶ εἰσήγγεν αὐτὸν ὁ ἀρχιδιάκονος ὁ κύριος τοῦ ἀγροῦ εἰς ἓνα τῶν κοιτανίσκων, καὶ διευνκτέρευσεν ἐκεῖ ἐν ταῖς προσ- ευχαῖς, καὶ τῇ ἔωθεν προσκαλεσάμενος τὸν ἀρχιδιά- κονον, ἔφη αὐτῷ · Πρόσεχε ἐξυτῷ · οὐ γὰρ ἀγνοεῖς, ὡς ἐπαιδεύθῃ ὁ ἐπίσκοπος διὰ φιλαργυρίαν · ἐδειξεν δὲ γὰρ μοι ὁ Θεὸς ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι ἐπίσκοπος γενήσῃ οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας. Ὅρα οὖν, ἵνα τῶν πτωχῶν πρόνοιαν ποιῶν ἔσῃ · τοῦτο γὰρ ὑπὲρ πάντα τὸν Θεὸν θεραπεύει.

Deus hac nocte, te non multis post diebus futurum episcopum. Vide ergo, ut semper curam geras pauperum, hoc enim Deum placat super omnia.

IF'. Παρεκάλει οὖν αὐτὸν ὁ ἀρχιδιάκονος, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὸ κτήμα καὶ ἐπεύξηται ταῖς χώραις καὶ ταῖς ἀμπελοῖς · ἐν οἷς εἰσελθὼν εἰς μίαν μελίστην χώραν μηδὲν ἔχουσαν εἶπεν αὐτῷ · Διὰ τί αὐτὴν οὐκ ἔσπειρας μεγίστην οὖσαν ; Ὁ δὲ σύνδακτος γενόμε-

Tunc is sedens in lectica, ivit ad templum sanctæ martyris Glyceriæ : et cum congregasset omnes pauperes civitatis, affatim omnibus distribuit. Benignus autem et clemens Deus, qui viduæ duo minuta non despexit numismata, et rursus dives viduæ

XII. Dei vero servus Parthenius quotidie obibat

sacras ædes civitatis, consuetas preces in eis peragens. Quodam autem die in martyrium, quod Achilles dicitur, invenit illic hominem quemdam jacentem omnino aridum. Cujus misertus, cum oleum petiisset, flexis genibus, cum lacrymis oravit pro ipso benignum et clementem Deum. Et cum deinde surrexisset a precatione, sensim et paulatim eum sancto oleo molliens, protinus et ipsa hora fecit eum sanum surgere, et jussit eum suis pedibus ad suos redire Deum glorificantem. Cum hoc autem terribile et quod opinionem superat miraculum factum esset in Heraclea civitate, quicumque habebant ægrotos, cum eis concurrebant ad Dei hominem Parthenium, et virtute Domini nostri Jesu Christi, omnes revertebantur sani. Simul vero cum eo adet

rat etiam Hypatianus, qui illo tempore erat archidiaconus civitatis Heracleæ, quando hæc fiebant miracula. Quæ cum vidisset, procidit ad pedes sancti viri, rogans eum cum lacrymis et dicens, quod in prædio multo sua quidem sunt seminata, propter pluviam autem egestatem omnia sunt exsiccata. Sed, veni ad locum, dicebat, o venerande Pater, et ora Deum, ut terræ præbeat pluviam, ut conservetur universa nostra patria. Venerandus vero et sanctus vir Parthenius, ivit prompto et alacri animo. Cumque venisset ad locum, et vidisset omnia exsiccata, lacrymatus est, flexisque genibus diu precans eum lacrymis, clementem Deum rogavit, ut pluviam in terram demitteret ad fructus producendos. Benignus autem et clemens Deus, qui semper facit voluntatem eorum qui ipsum timent, cum adhuc preces essent in ore ejus, lectum fait cælum nubibus, et descendit multa pluvia, et satiavit terram. Ingressis autem ipsis in agrum, quæ sivit habitaculum, in quo preces suas perageret. Archidiaconus vero Hypatianus, qui fuit etiam agri dominus, introduxit eum in unum ex suis cubiculis. Qui pernoctavit illic in orationibus: et cum mane accersiisset archidiaconum, dixit ei: Attende tibi, o frater; non enim ignoras episcopum tuum fuisse castigatum propter avaritiam. Ostendit enim mihi

XIII. Sanctum autem rogavit archidiaconus, ut veniret in suum prædium, et bene precaretur agris et vitibus. Ingressus vero beatus in unam maximam regionem, quæ nihil habebat, dixit ei: Cur non seminasti eam, cum sit maxima? Archidiaconus

autem lacrymans, dixit : Seminata quidem est, o bone : sed mea peccata et pluviae defectus eam, ut vides, exsiccavit. Dicit ei sanctus : Quot modios tibi praebuit Deus ex hac regione? Ille dixit: Mille, o bone. Sanctus autem dixit ei : Ne sis tristis, o frater. Omnia sunt possibilia credenti. Sed Deus tibi dicit per me peccatorem, quod si in tempore aetatis fructum qui ex hoc agro nascitur, solum triveris, invenies sicut dixisti, mille modios, quoniam leve est in conspectu Domini haec facere. Eum quoque introduxit in vineam recens plantatam : erat autem omnino exsiccata et exesa a vermibus, propter pluviae egestatem : erat vero totus satis amplus, ut caperet sementem octoginta modiorum. Beatus autem sale injecto, totam vitem conspersit, et dixit archidiacono: Esto bono animo: nam Deus dat tibi ex hoc loco satis magnam benedictionem, sicut ei placet. Cum vero ingressi essent in civitatem, ivit ad episcopum, ut ei valediceret, et navigaret. Ille autem ei processit obviam, et eum est complexus. Si vero cum assedissent, sanctus dixit episcopo : Annuntio tibi, o domine, quod post non multos hos dies excedes e corpore, et migrabis ad Dominum. Ecce enim Christus te accersit, qui est verus Deus noster, et bonum successorem relinques, ut mihi revelavit Dominus, dominum Hypatianum, tuum archidiaconum. Dixit episcopus: Fiat voluntas Domini. Et cum se invicem osculati essent in osculo sancto, Heraclea sanctus navigavit Parthenius, et venit in suam civitatem Lampsacum.

XIV. Accidit autem non multis post diebus, ut morbo correptus Heracleae episcopus, in Christo requiesceret. Pro ipso vero factus est episcopus dominus Hypatianus archidiaconus, convenienter ei quod dixerat servus Dei Parthenius. Cum esset autem aetas, egressus episcopus Hypatianus in agrum suum ad colligendos fructus terrae, et metendum id quod erat natum ex exsiccata et squalida regione, invenit mille modios plenos frumento, convenienter verbo servi Dei Parthenii. Similiter vero in tempore quoque vindemiarum, ex plantatione exsiccatarum vinearum Deus dedit magnam vini quantitatem. Qui cum experientia accepisset eventum ejus, quod sanctus praedixerat, decimam fructuum utrumque, nempe tam aridorum quam humidorum, navi impositam duxit Lampsacum, ut sancto offerret, maximas ei agens gratias. Ille autem noluit accipere, dicens domino Hypatiano episcopo: Deo agens gratias in omnibus, eas distribue nostris fratribus, et cum se invicem salutassent, reversus est sanctus episcopus Heracleam, et distribuit frumentum et vinum suis fratribus, ut jusserrat homo Dei. Episcopus ergo Hypatianus non cessavit usque ad finem vitae, narrare omnibus Dei magna quae fecit cum ipso per servum suum Parthenium.

XV. Cum ergo in hac pia et angelica vita refulsisset in terra Dei servus et vir venerandus Parthenius, et multos convertisset a simulacris ad Deum virum, perinde ac morbo arreptus, a Deo vocatus, requie-

νος ἔφη · Ἐσπαρται, δέομαι σου · ἀλλ' εἰ ἡμεῖς ἀμαρτίαι καὶ ἡ ἀβροχία ταύτην, ὡς ὄρας, ἐπέζησαν. Λέγει αὐτῷ ὁ ὁσιος · Πόσους μοδίους παρεῖν σοι ὁ θεὸς ἐκ τῆς χώρας ταύτης ; Ὁ δὲ εἶπεν Ἰηλίους, δέομαι σου. Ὁ δὲ ὁσιος εἶπεν αὐτῷ · Μὴ ἐθίμει · πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. Πλὴν λέγει σοι δε' ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου τὸν γινόμενον καρπὸν τῆς χώρας ταύτης κατὰ μέτρα ἀλοήσας, εὐρήσεις, καθὼς εἶρηκας, τοὺς χιλοὺς μοδίους, διότι κοῦφον ἐνώπιον Θεοῦ ποιῆσαι ταῦτα. Εἰσῆγάγεν δὲ αὐτὸν καὶ εἰς ἀμπελώνα νεφύτου, καὶ ἦν ἐξηραμμένος ὅλος καὶ σκωληκόβρωτος ἐκ τῆς ἀβροχίας. Ἦν δὲ ὁ τόπος ἱκανὸς ὡς μοδίῳ ὀγδοήκοντα σπόρου · καὶ ἐμβολίων ἄλλας κατέβρυνεν ἐπὶ τῷ ἀμπελώνῃ, καὶ εἶπεν τῷ ἀρχιδιάκονῳ · Εὐχαριστήσω, διότι δίδωσίν σοι ὁ θεὸς ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἰκανὴν εὐλογίαν κατὰ τὸ αὐτῷ ἀρεστόν. Καὶ εἰσελθόντων εἰς τὴν πόλιν, ἀνῆλθε πρὸς τὸν ἐπίσκοπον συντάξασθαι αὐτῷ καὶ ἀποπλευσαι. Ὁ δὲ ὑπήντησεν αὐτῷ, καὶ περιεπίψατο. Καθισάντων δὲ πάλιν εἶπεν ὁ ὁσιος τῷ ἐπίσκοπῳ · Εὐχαριζομαι σοι, κύριε ὁ μέγας, ὅτι οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας ἐκδημεῖς ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημεῖς πρὸς τὸν Κύριον. Ἴδου γὰρ προσκέκληται σε καὶ καλὸν ἰσχυρὸν καταλείψει, ὡς ἀπεκάλυψεν μοι ὁ θεός, τὸν κύριον Ἰπατιανὸν τὸν ἀρχιδιάκονόν σου. Ὁ δὲ ἰσχυροσκοπος ἔφη · Τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω · καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ ὡς ἀπέπλευσεν ὁ ὁσιος ἀπὸ Ἡρακλείας καὶ κατέλαβεν τὴν ἰδίαν πόλιν Λαμψάκων.

14'. Εγένετο δὲ λετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας, ὡς ἀνηλθὴς ὁ ἐπίσκοπος Ἡρακλείας ἀνεπαύσατο ἐν Ἰησιῶν, καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ ἐπίσκοπος ὁ εὐσεβὴς Ἰπατιανὸς ὁ ἀρχιδιάκονος κατὰ τὸν λόγον τοῦ θηραπόντος τοῦ Θεοῦ Παρθενίου. Ἀκμάσωντος τοῦ θηραπόντος, ἐξεληθὼν ὁ ἐπίσκοπος Ἰπατιανὸς εἰς τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ συναΐσαι τοὺς καρπούς τῆς γῆς καὶ ἀλοῆσαι τὸ γέννημα τῆς χώρας τῆς ἐξηραμμένης, εὐρεν τοὺς χιλοὺς μοδίους τοῦ σίτου πλήρεις κατὰ τὸ ρῆμα τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Παρθενίου. Μετὰ δὲ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τρύφης ἐκ τῆς φουσίας τῶν ζηρανθέντων ἀμπελῶν πολὺ πλῆθος οἴνου ὁ θεὸς ἐδώρησατο · ὅς τῃ πείρᾳ παρειληφώς τῆς προέβλεψας τοῦ δούλου τὴν ἔκβασιν, ἀμφοτέρων τῶν καρπῶν τῆς δεκάτης τῆς τε ζηραῖς καὶ ὑγραῖς ἐμβολίων ἐν εὐσεβίᾳ ἀπήγαγεν ἐν Λαμψάκῃ προσφορὰς χάριν τῷ ὁσίῳ. Ὁ δὲ οὐκ ἤλατο δεῖξασθαι εἰπὼν τῷ κυρῷ Ἰπατιανῷ τῷ ἐπίσκοπῳ · Εὐχαριστῶ τῷ Κυρίῳ ἐν πάντι, διὰ δὸς αὐτὰ τοῖς ἀδελφοῖς · καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὑπέστρεψεν ὁ ἐπίσκοπος ἐν Ἡρακλείᾳ τῆ πόλεως, καὶ δίδωκε τὸν σίτον καὶ τὸν οἶνον τοῖς ἀδελφοῖς κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ. Ὁ οὖν ἐπίσκοπος Ἰπατιανὸς οὐκ ἐπαύσατο ἀγχι τῆς ζωῆς αὐτοῦ πᾶσι διηγούμενος τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, ἃ ἐποίησεν μετ' αὐτοῦ Παρθενίου.

15'. Ἐν ταύτῃ τῇ ἀγγελικῇ πολιτείᾳ διαλάμψας ἐπὶ γῆς καὶ πολλοὺς ἐπιστρέψας ἐκ τῶν εἰδωλῶν εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν τὸν ζῶντα καὶ ὡσπερ ὡσπερ λέγεσθε, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀνεπαύσατο ἐν εἰρήνῃ.

ἡσυχίας ὑπατιανὸς ἀκούσας
 τὴν μετάρτακτον, καταλιπὼν
 ἐκ τῆς πόλεως Ἡρακλείας,
 Θεοῦ καλεῖσθαι, τῇ αὐτῇ
 τὴν Λάμψακον. Ἐσχύτως καὶ ὁ
 Θεὸς καὶ ὁ Μελίτου πόλεως ἐν τῇ
 αὐτῇ νύκτι ὁ Παρίου Εὐσταθίου καὶ οἱ λοιποὶ
 ἐπίσκοποι, καὶ οὕτως μετὰ ψαλμῶν καὶ
 ᾠδῶν αὐτὸν πλησίον τῆς ἐκκλησίας ἐν
 τῇ αὐτῇ ὠκοδόμησεν. Ἐτελειώθη ὁ
 Θεοῦ Παρθένιος κατὰ Ῥωμαίους μηνὶ
 Σεπτεμβρίου, κατὰ δὲ Ἀσιανοὺς πεντεκαίδεκάτῃ,
 τῆς οὐ μικρᾶ καταλείψας ἡμῖν διὰ τῆς τελείας
 Θεοῦ καὶ ἀκλινοῦς πίστεως αὐτοῦ, ὅς καὶ
 τέλος τῇ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκείνῃ οὐκ ἤραμεν
 ἀποστρέφον, δαίμονας ἀπελαύνων καὶ πάντων
 ἐπιπέμπων, τῇ δυνάμει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα, προσκύνησις καὶ
 πάντοτε παναγία Πνεύματι, νῦν καὶ τότε καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
 νας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A vit in pace. Prædictus ergo Hypatianus episcopus cum audivisset inclytum et venerandum Patrem nostrum Parthenium ad Christum migrasse, relictis omnibus quæ habebat in manibus, solvens ex civitate Heraclea, secundo vento cum Deo jussisset, eadem nocte pervenit Lampscum. Similiter etiam Cyzici episcopus, et episcopus Meliti, in qua fuerat natus, et Parii episcopus nomine Eustachius, et reliqui ex civitatibus quæ erant circumcirca. Sicque cum psalmis et hymnis et spiritualibus canticis deposuerunt eum prope ecclesiam in oratorio quod ipse ædificavit. Dormiit autem sanctus Christi servus Parthenius septimo mensis Februarii, non parva nobis relicta doctrina per perfectam et immobilem ejus in Deum fidem. Qui etiam post decessum sua ad Deum supplicatione non cessat facere miracula, dæmones expellens, leprosos mundans, et omnem morbum et ægritudinem curans virtute et gratia Domini et Dei et Servatoris nostri Jesu Christi : cui gloria et potentia, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

DE S. NICEPHORO MARTYRE ANTIOCHIÆ IN SYRIA.

(Circa an 258, Februarii die 9. — Acta SS. Bolland. ad hanc diem.)

1. Inter atroces persecutiones primis sæculis a Romanis imperatoribus illatas Christianis, octava censetur a Valeriano, cum filio Gallieno imperante, anno imperii quarto, Christi 257, mota, in qua illustriores martyres occubuerunt Romæ SS. Stephanus et Sixtus pontifices, Laurentius archidiaconus; Carthagine, S. Cyprianus; in Oriente, S. Nicephorus, de quo hic agimus, alibi alii.

2. Acta hujus martyris nacti sumus duplicia ex Græco ms. codice regis Franciæ, perantiqua diuque ante tempora Metaphrastæ conscripta : priora incerto auctore sunt, quæ Metaphrastes nonnihil interpolata edidit, quæque a Gentiano Herveto Latine versa vulgarunt Lipomanus et Surius. Nos eadem damus, sed quæ desunt in ms. Græco, aut tanquam postea adjuncta, alio distinguimus characterè, ac fere in notationibus explicamus. Titulus horum Græce hic est : "Ἀολήσις τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Νικηφόρου, καὶ κατὰ μνησικακίας. « Certamen sancti magnique martyris Nicephori, et contra injuriarum memoriam. »

3. Græci celebrant 9 Februar. officio ecclesiastico S. Nicephorum martyrem, ut eorum Menologia, Horologia, Anthologia, Menæa, indicant. In Menologio cardinalis Sireleti, a Canisio edito, hæc leguntur : « Sancti martyris Nicephori, qui Valeriano et Gallieno imperatoribus martyrium perpressus est. » Ex pluribus encomiis, quæ in Menæis exstant, unum hoc auctore Joanne monacho e Vesperis decerptum damus : « Manifeste omnibus ostendisti, o invicte Nicephore, eum, qui proximum non amat, neque Doominum posse diligere. Quapropter quia sincero amore complexus es Sapricium conservum tuum, ad divinum alacris assumptus est amorem, animamque tuam ob fidem confessionemque Christi dedisti. Infelix vero Sapricius, quia irreconciliabile adversus te odium detinuit, etiam Christum Deum negavit. »

ΑΘΛΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ

ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΜΝΗΣΙΚΑΚΙΑΣ

CERTAMEN

SANCTI ET MAGNI MARTYRIS NICEPHORI

ET CONTRA INJURIARUM MEMORIAM.

(Græca ex cod. Reg. ms. Paris. n. 1453, sæc. X, nunc primum prodeunt. EDIT. PATR.)

CAPUT I.

S. Nicephori et Saprïcii ex summa amicitia odium infestissimum.

I. In illo tempore erat quidam presbyter (1) in *magna Antiochia Syriæ*, nomine Saprïcius. Erat autem quidam quoque alius, qui appellabatur quidem Nicephorus: erat vero ordine laicus, et admodum germanus amicus ejusdem presbyteri. Seque ambo sic mutuo diligebant, ut existimarentur esse fratres germani, nati ex uno utero; adeo ut esset excellens amor eorum mutuus. Cum longo autem tempore vixissent in hac affectione, bono et honesto infestus et sceleratissimus humani generis inimicus, eis invidens, talem inter eos peperit dissensionem, ut nec in platea quidem vellent sibi invicem occurrere, ex dæmonico odio, quod inter se invicem conceperant.

II. Cum satis vero longo tempore ita fuissent affecti, ad se rediens Nicephorus, et cognoscens odium esse diabolicum, rogavit amicos quosdam, ut irent ad presbyterum Saprïcium, et rogarent eum pro Nicephoro, ut ei culpam condonaret, et eum pœnitentia ductum acciperet *propter Dominum*. Ille autem noluit ei condonare. Is vero rursus misit alios amicos, ut ei reconciliaretur. Presbyter autem Saprïcius ne eos quidem rogantes audire sustinuit. Rursus ergo Nicephorus rogavit alios quosdam amicos, et misit ad ipsum, ut ei dignaretur sui delicti veniam concedere: ut *convenienter divino eloquio*¹, « in ore duorum vel trium testium staret omne verbum. » Ille autem cum esset duro corde, et implacabilis, et oblitus esset Domini nostri Jesu Christi, qui dicit: « Remittite, et remittetur vobis², » et (2) rursus: *Si offeras donum tuum ad altare,*

A'. Ἦν τις πρεσβύτερος ὀνόματι Σαπρίκιος οὕτω καλούμενος, καὶ ἦν ἄλλος Νικηφόρος λεγόμενος, τῆ τάξει λαϊκός, φίλος ὑπάρχων τοῦ αὐτοῦ πρεσβυτέρου γνήσιος· καὶ οὕτως ἀλλήλους ἡγάπων ἀμφοτέρω, ὡς νομιζεσθαι ἀδελφοὺς γνησίως ὑπάρχειν ἐκ μιᾶς κοιλίας γεννηθέντας, ὡς ὑπερβαίνειν τὴν ἀγάπην ἦν εἶχον πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν. Ἐν τῷ οὖν διάγειν αὐτοὺς οὕτως ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῇ τοιαύτῃ διαθέσει, ὁ μισόκλος ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐπιφρονήσας αὐτοῖς, ἐποίησεν ἐν μέσῳ αὐτῶν τοιαύτην διχόνοιαν, ὥστε μήτε ἐν πλατείᾳ θέλειν ἀλλήλοις ἀπαντᾶν ἐκ τοῦ δαιμονικοῦ μίσους, ὁ ὑπῆρχεν αὐτοῖς.

B'. Καὶ ἐν τῷ οὕτως εἶναι αὐτοὺς ἐν τῇ πονηρίᾳ χρόνον ἱκανόν, εἰς ἐαυτὸν ἔλθων ὁ Νικηφόρος καὶ γνοὺς, ὅτι διαβολικόν ἐστι τὸ μῖσος, παρεκάλεσε φίλους τινάς, ἵνα ἀπέλθωσι πρὸς τὸν πρεσβύτερον Σαπρίκιον, καὶ παρακαλέσωσιν αὐτὸν ὑπὲρ Νικηφόρου, ὅπως αὐτῷ τὴν αἰτίαν συγχωρήσῃ καὶ δίδῃ, τὴν αὐτὸν μετανοοῦντα. Ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἠνέσχετο συγχωρῆσαι αὐτῷ. Καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου πέμπει ἄλλους φίλους τοῦ διαλλαγῆναι αὐτῷ· ὁ δὲ Σαπρίκιος καὶ τούτων παρακλούντων οὐκ ἠνέσχετο. Ὁ δὲ ἄγιος Νικηφόρος καὶ πάλιν παρεκάλεσεν ἄλλους φίλους ἀγαπητοὺς, ἵνα ἀξιωθῇ τοῦ σφάλματος συγχωρησθαι λαβεῖν, « ὅπως ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. » Ἐκεῖνος δὲ σκληροκάρδιος ἐν καὶ ἀμελιχτός, ἐπιλαθόμενος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντος· « Ἄφετε, καὶ ἀφιεθήσεται ὑμῖν· καὶ ἐὰν μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ πεπραγμένα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος

¹ Deut. xix, 47; Matth. xviii, 16; Luc. vi, 37. ² Matth. v, 23, et c. vi, 15.

(1) Desunt in ms. Græco hæc verba de loco martyrii, uti etiam in sequenti Vita et Menæis.

(2) Desunt hæc quoque in ms. Græco; et recte, quia infra eadem leguntur.

ἀφήσει ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν · ἢ πάντων *Asus fratrem tuum, dimitte id, et vadens, reconcilia- re fratri tuo, et rursus: «Nisi remisistis homini- bus delicta eorum, nec Pater vester cœlestis remit- tet vobis delicta vestra: » omnibus eum rogantibus et potentibus, non condonavit (3) fratri et amico suo. Non enim habebat in se charitatem et misericordiam: quamobrem jure fuit privatus regno cœlorum,*

Γ'. Ὁ δὲ εὐλαδέστατος τοῦ Θεοῦ καὶ πιστότατος Νικηφόρος, ὡς εἶδεν ὅτι κατεφρόνησεν ὁ Σαπρίκιος τῶν κοινῶν φίλων, οἵτινες ὑπὲρ αὐτοῦ συγγνώμην αἰτοῦντες οὐκ ἔλαβον, αὐτὸς ὁρμηθεὶς εἰς τὸν οἶκον Σαπρικίου, ῥίπτει ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ λέγων · Συγχώρησόν μοι, Πάτερ, διὰ τὸν Κύριον· ὁ δὲ οὐδὲ οὕτως ἠθέλησεν διαλλαγῆναι αὐτῷ ὡς φίλος φίλος, καὶ μάλιστα παρακαλούμενος καὶ χρεωστῶν χωρὶς παρακλήσεως ἐκ πρώτης ἀπολογίας δέξασθαι αὐτὸν ὡς Χριστιανὸς καὶ πρεσβύτερος καὶ τῷ Κυρίῳ δουλεύειν ἐπαγγειλόμενος.

III. *Piissimus autem et fidelissimus Nicephorus. Nicephorus, cum vidit Sapricium desponsisse communes amicos, qui pro eo petentes, veniam non acceperunt, ipse currens ad aedes Sapricii, se projicit ad pedes ejus, dicens: Condona mihi, Pater, propter Dominum. Ille vero ei noluit reconciliari ut amico, et maxime cum rogaretur: et maxime cum deberet, etiamsi non fuisset rogatus, a prima excusatione eum accipere, ut Christianus et presbyter, et qui professus erat servire Domino.*

CAPUT II.

Sapricius renuens odium deponere, martyrio excidit.

Δ'. Ὡς οὖν ταῦτα οὕτως διεπράττοντο, ἐξαίφνης Β γίνεται διωγμὸς καὶ θλίψις μεγάλη ἐν τῇ πόλει; ὅπου ἀμφοτέροι καταφύκουν. Κρατεῖται δὲ ὁ Σαπρίκιος καὶ παραδίδοται τῷ ἡγεμόνι, καὶ ὡς ἔστη ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ὁ ἡγεμὼν εἶπεν · Τί τὸ ὄνομα σου; Σαπρίκιος ἔφη · Σαπρίκιος καλοῦμαι. Ὁ ἡγεμὼν λέγει · Ποῖον γένους εἶ; Σαπρίκιος εἶπεν · Χριστιανός εἰμι. Ὁ ἡγεμὼν εἶπεν · Κληρικὸς ἢ λαϊκός; Ὁ δὲ Σαπρίκιος ἔφη · Πρεσβυτέρου τάξιν ἔχω. Ὁ ἡγεμὼν λέγει · Οἱ Ἀγγύστοι ἡμῶν καὶ κύριοι ταύτης τῆς χώρας καὶ τῶν ὄριων Ῥωμαίων Οὐαλεριανὸς καὶ Γάλλος ἐκέλευσαν, ὅπως οἱ ἑαυτοῦς λέγοντες Χριστιανούς τοις ἀθανάτοις καὶ ἀτότοις θεοῖς θύσωσιν · εἰ δὲ τις καταφρο- νῶν διαπύξει, γινωσκέτω ἑαυτῷ διαφόροις βασάνων τιμωρίας κωμῶσθαι, καὶ οὕτως χαλεπωτάτῳ θανάτῳ κατακλιθῆναι. Ὁ δὲ Σαπρίκιος παρεστηκὼς εἶπεν πρὸς τὸν ἡγεμόνα · Ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ Χριστὸν τὸν βασιλεῖα ἔχομεν, ὅτι ἀληθινὸς Θεὸς ἔστιν καὶ Ποιητὴς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς · πάντες δὲ οἱ θεοὶ τῶν ἔθνῶν δαιμόνια εἰσιν. Ἀπολέθωσαν τοίνυν ἀπὸ προσώπου πάσης τῆς γῆς οἱ μηδενὶ δυνάμενοι βοηθῆσαι ἢ τινα βλάψαι ἢ συμποδίσαι ἔργα χειρῶν ὄντες ἀνθρώπων.

Ε'. Τότε ὀργισθεὶς ὁ ἡγεμὼν ἐκέλευσεν βληθῆναι αὐτὸν εἰς κοχλίαν, καὶ σφοδρῶς βασανίζεσθαι αὐτὸν οὕτως πικρῶς. Εἶπεν ὁ Σαπρίκιος τῷ ἡγεμόνι · Εἰς τὴν σάρκα μου ἐξουσίαν ἔχεις· πράττειν τὴν ὀμότητά σου, ἐν δὲ τῇ ψυχῇ μου οὐδεμίαν ἐξουσίαν, εἰ μὴ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ κτίσας αὐτήν. Καὶ βασανισθεὶς ἐπὶ πολὺ, ὑπέμεινε τὰς βασάνους. Ἰδὼν δὲ ὁ δικαστὴς, ὅτι οὐ πέθει αὐτὸν ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἀπόφασιν εἰπὼν · Σαπρίκιον τὸν πρεσβύτερον, βασιλικῶν προστάγματων καταφρονούντα καὶ ἀνήκοον γερονότα τοῖς τε ἀθανάτοις θεοῖς μὴ θελήσαντα

IV. *Cum hæc autem sic fierent, repente existit persecutio et magna afflictio in Antiochia (4) civitate, ubi ambo habitabant: et apprehenditur Sapricius ut Christianus, et traditur præsidi: et stetit ante ipsum, et dixit ei præses: Quod est nomen tuum? Ille autem dixit: Vocor Sapricius. Dicit præses: Cujusnam es generis? Dixit Sapricius: Sum Christianus. Præses dixit: Es clericus (5)? Dixit Sapricius: Locum teneo presbyteri. Dicit præses: Augusti nostri et domini hujus regionis et filiam Romanorum, Valerianus et Gallus, jussurunt, ut, qui se dicunt esse Christianos, sacrificent diis immortalibus (6). Si quis vero despiciens, respuit hoc edictum, sciat se diversis tormentis et suppliciis plectendum, et sic gravissima morte esse condemnandum. Sapricius autem astans, dixit præsidi: Nos Christiani, o præses, Christum Deum habemus Regem, quoniam ipse est solus verus Deus, et Creator cœli et terræ et maris, et omnium quæ sunt in eis. Omnes vero dii gentium dæmonia, et pereant a facie universæ terræ, qui non possunt alicui opem ferre, aut aliquem lædere aut impedire, cum sint opera manuum hominum.*

V. *Tunc iratus præses, jussit eum projici in cochleam, jubens eam vehementer versari (7). Cum is ergo adeo acerbè et inhumane torqueretur, dixit Sapricius præsidi: Carnis meæ habes potestatem, animæ autem meæ potestatem non habes, sed Dominus Jesus Christus, qui eam creavit. Longo vero tempore tortus, sustinuit tormenta. Cum vidisset autem improbus et malitiosus judex eum non persuaderi, tulit in eum sententiam, dicens: Sapricium presbyterum, qui edicta contemnit imperatorum, et non paruit, nec*

(3) In ms. « Non condonavit ei; » reliquis ad finem omissis.

(4) Deest in ms. et in Joannis quoque Sardiæ archiepiscopi oratione, urbis nomen.

(5) Ms. Græcum: « Es clericus an laicus? »

(6) Addit ms. « et æternis. »

(7) Hæc minus perfecte in ms. leguntur: « Et vehementer versari adeo superbe. Dixit Sapricius. »

Ὅπως ἐτύφλωσεν αὐτὸν ἡ μνησικακία, καὶ ἀπίστησε ἅμα αὐτὸν χάριν ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ διὰ τοσοῦτων βασάνων μὴ ἀρνησάμενος τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔλθων εἰς τὸ τέλος τοῦ θανάτου, μέλλων τὸ βραβεῖον καὶ τὸν τῆς δόξης στέφανον λαμβάνειν, ἠρνήσατο, καὶ γέγονεν ἀποστάτης.

eum excæcavit odiūm, et ab eo abduxit Dei gratiam. Qui enim per ejusmodi tormenta non negavit Dominum nostrum Jesum Christum, cum venisset ad finem mortis, et esset accepturus præmium et coronam gloriæ et *spei*, negavit *vitam æternam*, et fuit apostata.

CAPUT III.

Martyrium S. Nicephori.

Θ'. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἅγιος Νικηφόρος παρεκάλει τὸν Σαπρίκιον λέγων· Μη, ἀδελφε, μὴ ζητήσης παραβῆναι καὶ ἀρνήσασθαι τὸν Δεσπότην ἡμῶν Χριστόν· μὴ θέλῃς ὄλω, παρακαλῶ σε, ἀποστῆναι ἀπ' αὐτοῦ· μὴ ἀπολέσῃς στέφανον οὐράνιον, ὃν ἐκτίσω διὰ πολλῶν βασάνων. Ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἤκουσεν ὄλω, ἀλλ' ἐπιούδασεν εἰς ἀπώλειαν τοῦ ἐσχάτου θανάτου ἀπελευθεῖν, ὃς τοσαύτην δόξαν ἐν ῥοπῇ μιᾶς ὥρας τῆς τομῆς τῆς σπάθης ἀπώλεσεν, οὕτως ἐκωφώθη καὶ ἐτυφλώθη ὁ ταλαίπωρος οὗτος ὑπὸ μνησικακίας.

IX. Hæc cum audisset S. Nicephorus, rogavit Sapricium *eum lacrymis*, dicens: Noli, o frater, noli transgredi et negare Dominum nostrum Jesum Christum. Noli omnino, rogo te, ab eo deficere, et perdere cœlestem coronam, quam per multa acquisisti tormenta et afflictiones. Ille autem noluit eum omnino audire, sed contendit abire ad interitum et tenebras ultimæ mortis, et ad ignem, qui non potest extinguī. Qui tanti pretii gloriam in momento unius horæ ictus gladii perdidit, revera fuit miser, excæcatus ab odio.

Ι'. Οὐ γὰρ ἤκουσεν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ κρίζοντος καὶ λέγοντος· « Ἐάν προσφέρῃς τὸ δῶρον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ὑπαγῃς, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθων προσφερε τὸ δῶρόν σου. » Καὶ πάλιν Πέτρῳ τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων ἐρωτήσαντι· « Ποσάκις, ἐάν ἁμάρτη εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις; Ἄπεκρίθη αὐτῷ ὁ Κύριος· Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά. » Ἐκεῖνος δὲ ὁ ταλαίπωρος οὐδὲ ἀπαξ ἠθέλησεν συγχωρῆσαι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, καὶ μάλιστα συγγνώμην αἰτοῦντι καὶ πολλὰ παρακαλοῦντι· καὶ ὁ μὲν Κύριος ἐνετελειάτο ἀπὸ καρδίας συγχωρεῖν ἐκάστῳ, καὶ ἐπὶ τὰς καταλλαγὰς τὸ θεῖον δῶρον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἀφέντας προστρέχειν. Ἐκεῖνος δὲ οὐδὲ ἄκροισ χεῖλεσι λόγον συγχωρήσεως τῷ μετανοοῦντι ἔδωκεν, οὐδὲ παρακαλοῦντι ἠνέσχεται δοῦναι ἄφεσιν· ἀλλ' ἐκλείσσε τὰ σπλάγχνα ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἀπελεισθήσαν αὐτῷ αἱ πύλαι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ἀπίστη ἀπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ ζωοποιου Πνεύματος, καὶ ἀπώλεσε τοῦ μαρτυρίου τὸν ἔνδοξον στέφανον. Διδ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ ἡμεῖς ἀσφαλίσώμεθα, καὶ λίαν φυλαξώμεθα ἐαυτοὺς ἀπὸ τῆς διαβολικῆς ταύτης ἐνεργείας, καὶ πάσι πάντα συγχωρήσωμεν, ἵνα καὶ ἡμῖν ἄφεσις γένηται παρὰ τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ, κατὰ τὸ, « Ἄφεσις ἡμῖν τὰ ὀφειλόμενα ἡμῶν· » πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγελάμενος.

X. Non enim audivit Dominum Jesum Christum, dicentem in sancto Evangelio 7: « Si afferas munus tuum ad altare, et recorderis quod frater tuus habet aliquid adversus te, dimitte munus tuum ante altare: et vade primum, et reconciliare fratri tuo, et tunc veniens, offer munus tuum. » Et rursus Petro principi apostolorum, cum rogasset Dominum, « Quoties, si peccaverit in me frater meus, dimittam ei? septies? » respondit Dominus: Non dico tibi, septies, sed septuagies septies 8. Ille autem miser ne semel quidem voluit condonare fratri suo, et maxime petenti veniam et roganti. Et Dominus quidem noster et Deus jussit ex animo condonare unicuique, et dimisso munere, quod Deo est offerendum, currere ad reconciliationem. Ille vero ne summis quidem labris condonavit ei, quem pœnitebat: nec in animum induxit, ut ei roganti remitteret; sed clausit viscera sua a fratre suo, propterea clausæ sunt ei fores regni cœlorum, et recessit ab eo gratia divini et vivifici Spiritus, et perdidit *magnum, pretiosum*, et gloriosam coronam martyrii. Quamobrem o dilecti, nos quoque diligenter caveamus ab hac diabolica operatione, odii, inquam, et injuriæ acceptæ recordatione, ut nostrorum quoque peccatorum delur nobis remissio a Domino Jesu Christo, convenienter ei quod dicitur: Dimitte nobis debita nostra, *sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* 9. Fidelis est enim qui promisit.

ΙΑ'. Ὁ δὲ μακάριος Νικηφόρος, ὡς εἶδεν Σαπρίκιον παραβάντα, λέγει πρὸς τοὺς δημίους· Ἐγὼ Χριστιανός εἰμι, καὶ πιστεύομαι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οὕτως ἠρνήσατο. Ἐμὲ οὖν κρούσατε. Ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἐτόλμησαν κρούσαι αὐτὸν ἄνευ κελεύσεως τοῦ ἡγεμόνος. Ἐθούμαζον δὲ ὁμοῦ πάντες, ὅτι οὕτως παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὸ ἀποθανεῖν. Ἐλεγε γὰρ, ὅτι Χριστιανός εἰμι καὶ οὐ

XI. Beatus autem Nicephorus postquam vidit transgressum esse Sapricium, *magna voce* dicit lictoribus: Ego sum Christianus, et credo in nomen Domini nostri Jesu Christi, quem iste negavit. Me ergo jam pro ipso ferite. Lictores vero non ausi sunt eum ferire absque jussu præsidis: mirati sunt autem omnes, quod se ita ad mortem tradiderit. Libere enim dicebat: Sum Christianus, et

diis vestris non sacrifico. Unus autem ex lictoribus currens, renuntiavit præsidi, dicens: Sapricius quidem pollicetur se diis sacrificaturum: est vero illic quidam alius qui vult mori propter eum, qui dicitur Christus, clamans et dicens libere: Christianus sum, et diis vestris non sacrifico, nec obedio edictis imperatorum.

XII. Postquam hæc autem audiit præsides, in eum tulit sententiam, dicens: Si non sacrificat diis immortalibus, prout jusserunt imperatores, jubeo eum mori gladio: *Sapricium vero sinite abire*. Tunc accipientes S. Nicephorum, eum capite truncarunt, ut præsides jusserat, *nono mensis Februarii* (11): et sic consummatus fuit in Christo sanctus martyr Christi Nicephorus: et ascendit in cælos coronatus, per fidem in Christum, charitatemque et humilitatem. Quoniam enim propensus fuit ad charitatem et humilitatem, ideo fuit redimitus corona martyrii, et dignatus est referri in numerum martyrum, ad laudem et gloriam magni Dei et Servatoris nostri Jesu Christi (12), cui gloria et potentia (13) nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

(11) Deest in utroque ms. dies obitus.

(12) Ms. « ad laudem gloriæ, magnificentiæ et

θύω τοις θεοῖς ὑμῶν. Εἷς δὲ τις τῶν δημίων θρασίως ἀπήγγειλε τῷ ἡγεμόνι λέγων· Ὅτι ὁ μὲν Σαπρίκιος ὑπέσχετο θάειν τοῖς θεοῖς, ἄλλος δὲ ἔστιν ἕτερος ὄντων ἀποθανεῖν δι' ἐκείνου τὸν λεγόμενον Χριστὸν, κρίζων καὶ λέγων παρρησίᾳ· Χριστιανός εἰμι, καὶ οὐ θύω τοῖς θεοῖς ὑμῶν, οὐδὲ τοῖς προστάγμασι τῶν βασιλέων ὑμῶν ὑπακούω.

IB'. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ ἡγεμὼν, ἀπέστη κατ' αὐτοῦ λέγων· Ἐὰν τοῖς θεοῖς οὐ θῆῃ κατὰ τὰ προστάγματα τῶν βασιλέων, διὰ ζήλους ἀποστή· καὶ ἀπελθόντες ἀπεκεφάλισαν τὸν ἄγιον Νικηφόρον κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ ἡγεμόνος. Καὶ οὕτως ἐτελειώθη ὁ ἅγιος Νικηφόρος, καὶ στεφανώθηκε ἀνήλθην εἰς οὐρανούς, διὰ πίστιν τῆς εἰς Χριστὸν καὶ ἀφοσίαν καὶ ταπεινοφροσύνης. Ἐπειδὴ γὰρ πρὸς τὴν ἀγάπην ὑποκλιθὴς γέγονε, διὰ τοῦτο τὸν τοῦ μαρτυρίου στίφνον ἀνεδήσατο καὶ τοῖς ἁγίοις μάρτυσι συναριθμηθῆναι κατηξιώθη, εἰς Ἰκκίον δόξης τῆς μεγαλοσύνης καὶ χάριτος τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα, κρῆτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

gratiæ Domini et Dei. »

(13) Ms. « gloria, potentia et honor.

DE S. AUXENTIO PRESBYTERO,

ARCHIMANDRITA IN BITHYNIA.

(Circa annum 470, Februarii die 14. — Acta SS. Bolland. ad hanc diem.)

1. Auxentium Orientalis plaga natum suscepit educavitque, aula Junioris Theodosii Constantinopolitana inter milites virum suspexit, virtute ornatum, atque ad miraculum dæmonibus terribilem; denique archimandritam habuit Bithynia thaumaturgum, ac post plures variis in locis exantlatos labores cælo transmisit, ubi deinceps experiretur patronum. Quæ de eo narrantur apud Sozomenum lib. *Hist. eccl.* cap. 21, indicant progeniem ejus ac militiam. Relata namque inventionione ac translatione capitis S. Joannis Baptistæ, facta sub Theodosio Magno, dicitur « Vincentius presbyter satelles Persæ, cum tempore Constanti imperatoris persecutio in Perside Christianos affligeret, fugiens cum Adda consobriño suo ad Romanos venisse: atque ipse quidem in clerum assumptus est, et ad presbyterii dignitatem pervenit. Addas autem uxore ducta plurimum profuit Ecclesiæ, et filium reliquit Auxentium, virum erga Deum fide, erga amicos promptitudine insignem, vita integrum, litterarum amatorem, et omnigena tum gentilium, tum ecclesiasticorum scriptorum eruditione præditum, moribus commodis, licet imperatori et aulicis familiaris esset, et in bellicis expeditionibus splendide se gessisset: verum illius quidem crebra mentio est tum apud probatissimos quosque monachos, tum apud homines studiosos, qui ejus virtutem experti sunt. » Hæc Sozomenus, qui Theodosio Juniori suam historiam inscripsit, quam sub calcem dedicationis asserit se ad xxii ejus consulatum, id est annum 439, perduxisse: ac necessario ante ejus obitum, sive annum 450 absolvi, quando jam Constantinopoli S. Auxentius secesserat Bithyniam. De ejus familiaritate cum S. Marciano aliisque viris studiosis agitur infra in hujus Vita num. 2, ubi auctor eodem quo Sozomenus loquendi genere usus, ejus familiares etiam ἀνδρας σπουδαίους appellat.

2. Acta S. Auxentii magno judicis scripta ab auctore cœvo, qui suam indicat ætatem, dum a Sergio discipulo ejus, quem illi et in genere vitæ et in antro successisse diximus, num. 58 se aliqua accepisse testatur. Οὗτος γὰρ, inquit, οὗτος ὁ περὶ τούτου ἡμᾶς στοιχειώσας, τῇ γλώττῃ μὲν βάρβαρος ὑπῆρχεν, ἐκ τῆς Μυσίας ὀρωόμενος, τῇ γνώμῃ δὲ πένσιμος, ὡς προσκατερίψ τῷ μακαρίῳ Ἀδελφῷ... καὶ μετὰ τὴν τοῦ

καρίου κοίμησιν οὐν τῷ τρόπῳ καὶ τὴν διαδεξιμένους. « Ille enim, qui nos de hoc instruxit, erat quidem
gua barbarus, ut qui ortus esset ex Mysia, mente autem honestissimus, qui perseveravit apud B.
uxentium... et postquam beatus obdormivit, cum moribus in loco quoque successit. » Hanc Vitam
nus ex antiquo codice MS. bibliothecæ regis Christianissimi, collatam cum interpretatione Gen-
ni Herveti, quam edidit Aloysius Lipomanus et Laurentius Surius, ex collectione Metaphrastæ,
i Vitam hanc, utpote accurate scriptam, fere intactam reliquit, pauculis hinc inde aut additis aut
mutatis, nisi hæc variis amanuensibus sint attribuenda.

3. Meminit ejusdem sancti Nicephorus Callistus, lib. xiv, *Hist. eccl.* cap. 52 : « Eodem etiam
nprore *inquit*, virtutis incrementis longe processit celeberrimus ille monachus Auxentius in
vnta Bithyniæ eo, qui ex adverso Constantinopolis situs, omnes circa colles altitudine superat. »
Nic Nicephorus, qui cum Sozomeno ad tempora Theodosii Junioris ea refert, post cujus obitum
verfuit sub imperio Marciani et Leonis imperatorum ad annum circiter 470. In Actis apud
taphrasten traditur obiisse sub Imperio Zenonis, sed ejus loco Leonem habent Acta Græca, quibus
i sumus.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΚΑΙ ΛΕΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΜΑΚΑΡΙΣΤΑΤΟΥ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ.

—

VITA ET CONVERSATIO

ET EXERCITATIO

SANCTISSIMI ET BEATISSIMI AUXENTII.

(Græca nunc primum typis mandantur ex cod. ms. Reg. Paris. n. 1452. sæc. x. EDIT. PATR.)

—

CAPUT PRIMUM

Vita S. Auxentii Constantinopoli acta. Virtutes inter opera militaria.

Α'. Τῶν ἀρχαιοτέρων Πατέρων ἔργοις καὶ λόγοις ἂν
προφάντων καὶ διαφόροις σὺντάγμασι τῶν ἐν τῷ
ἡτῷ ἀμπελῶνι ἅμα πρῶτ' καὶ τρίτην ὥραν, καὶ
τὴν ὥραν ὁμοίως, καὶ ἐνάτην κεκληχότων ἀγίων
ἰ εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας συγ-
κείμενων τοὺς πόρους, οὐκ ἄτοπον καὶ ἡμῶς τοὺς
ἰ βιβλίον καὶ ἀπαιδεύσαν πόρῳ αὐτῶν ὑπάρ-
ντας, τοὺς τῶν περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἐν τῷ
τῷ ἀμπελῶνι ἀγωνισμένων δικαίων βίους πρὸς
ἰλλεῖαν τῶν τε ἐντυγχανόντων καὶ ἀπροωμένων
ἐπὶ τῶν συγγράψασθαι ἀληθῶς, ὥστε τοὺς βουλομέ-
νους ἡγεμόνας κεκτησθαι τῆς παρουσίας ζωῆς τὸν
ἐσθὴ λογισμὸν, ἀκλινωῶς ἔπεισθαι τῇ τῶν πατριάρ-
χων καὶ προφητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ μαρτύρων καὶ
ἐπιτῶν δδῶ, ἐφαιλλωμένους μὲν ταῖς τούτων ἀρε-
ταῖς, ὑποστηριζόμενος δὲ ταῖς αὐτῶν προσευχαῖς. Β
"Ὅσα γὰρ προεγράφη, » κατὰ τὸν θεσπέσιον Παῦ-
λον, « εἰς τὴν ἡμετέραν νοθεσίαν προεγράφη. »
ἰποθέτες οὖν τῷ εἰρηκότι · « Πλάτωνον τὸ στόμα
», καὶ πληρώσω αὐτὸ, » ἐπὶ τὴν προκειμένην δι-
ησιν τρεπόμεθα.

I. Cum antiqui Patres et factis et verbis fuerint
insignes, et diversis operibus eorum qui in vinea
quæ percipitur intelligentia, mane simul et hora
tertia et sexta similiter et nona vocati sunt, san-
ctorum ad ædificationem corporis Ecclesiæ ser-
mones conscripserint : non est absurdum, nos
quoque, qui propter socordiam et inscitiam ab
eis longe sumus remoti, vere conscribere justo-
rum virorum Vitam, qui circa horam undecimam
in eadem vinea laborarunt, ad utilitatem fidelium
qui legunt et audiunt : ut qui volunt habere piam
rationem ducem vitæ præsentis, constanter se-
quantur viam patriarcharum, prophetarum et
apostolorum, martyrumque et justorum : cum
eorum quidem virtutibus contententes, suffulti
autem et stabiliti eorum orationibus. « Quæcun-
que enim prius scripta sunt, » ut dicit divinus
Paulus, « scripta sunt ad nostram admonitio-
nem ¹. » Eo ergo freti, qui dixit : « Dilata os
tuum, et implebo illud ², » convertamur ad pro-
positam narrationem.

¹ Rom. xv, 4. ² Psal. lxxx, 11.

II. Tempore Theodosii Junioris, XXXV anno ejus imperii (1), fuit vir quidam nomine Auxentius, qui erat relatus in numerum quartæ scholæ fortissimorum et Christi amantium scholarium (2): ex genere quidem orientali, in pietate autem et omni Christiana doctrina eruditus, roburque corporis et fortitudinem in ipsa forma gestans, morumque modestiam et virtutem gerens in animo, dogmaque habens sanum in fide apostolica, et plurimum studium in generalibus vigiliis pernoctationum. Quoniam vero te ante hæc ab eo facta sunt, nos latuerunt, ab hoc fundamento initium ducamus orationis. Hic ergo sanctus et divinus vir Auxentius habebat patrum Byzantii in militiam relatum, opinionem numeri. Quem requirens cum ascendisset ex Syria, et non invenisset, propterea quod prius discessisset, militavit scholaris. Cum ergo esset in exercitu insignis, frequenter etiam versabatur cum iis quorum celebrabatur exercitatio et virtus: maxime autem cum quodam Joanne monacho, qui prope Hebdomum (3) stabat in Clubo (4), cujus etiam vestigiis insistebat, tanquam miles Christi, simul cum quodam, qui vocabatur Setas, viro omni ex parte honesto, et Marciano, qui tunc erat laicus sectæ Novatianorum, haud ita multo post mortem unitus fuit Ecclesiæ Catholicæ, et factus fuit œconomus sanctissimæ Magnæ ecclesiæ Constantinopolitanæ: et Anthimo viro magno et admirabili qui tunc erat ordinarius decanus divini palatii, deinde factus fuit diaconus, et postea etiam presbyter, qui etiam post decessum eorum qui prius dicti sunt, ornavit, et cum lætitia in hymnis et canticis, per choros virorum et mulierum, celebravit easdem pernoctationes, quibus assidebat beatus Auxentius. Ut plurimum autem ambo simul congregabatur in Sancta Irene, quæ sita est ad mare, humi cubantes et vigilantes, et fontes lacrymarum effundentes, perseverantes in jejuniis et orationibus.

III. Cum ergo quodam die cum eis venisset in unam congregationem, antequam inciperet glorificationem, noctu siti eum vexante, aquam petiit ab uno ex ministris: qui currens in diaconicum, dicit œconomō, dominum Auxentium cum reliquis viris bonis petere potum. Jussus ergo in vase temperare vinum benedictionis, ad eum attulit. Postquam autem id accepit magnanimus Auxentius, ori admovens refecit naturalem sitis necessitatem: et sic prius dicto pio Marciano, qui petierat, reliquum tradidit. Ille vero cum labris admovisset, et sensisset esse vinum, ægre ferens, quod præter morem talis potus esset eis allatus, proximo vocem emisit: Vinum est, o frater. Memoratus autem ei dicit Auxentius: Ne ægre feras, inquit, Dei dona;

(1) An. Chr. 442, Nam Arcadio patri anno 408 accessit.

(2) Scholarii ex militiæ peritis exercitatisque præmii loco seligi solebant, ut in aula versarentur, atque imperatorem in publicum prodeuntem comitarentur, a Gordiano Juniore una cum Candidatis

B'. 'Εν τοῖς καιροῖς Θεοδοσίου τοῦ Νέου, ἔτους ἄριακοστοὶ πέμπτοι, ἀνεδείχθη τις Ἀβζέντιος οὐνοματι ἐν τῇ υετάρτῃ σχολῇ καταλεγόμενος τῶν γυναισιότατων καὶ φιλοχρίστων σχολαρίων, ἐκ γένους μὲν τῶν ἀπ' ἡλίου ἀνατολῶν, εὐσεβεῖα δὲ καὶ πάση Χριστιανικῇ παιδείᾳ ἡγούμενος, βίωμην τε σώματος καὶ ἀνδρείαν φέρων ἐν τῇ εἰδῇ· καὶ ἤθος ἰππικῆς καὶ σφόδρα ἐνάρετον ἐν τῇ γνώμῃ, δόγμα δὲ ἡγίως κεκτημένος ἐν τῇ ἀποστολικῇ πίστει, καὶ κλείστην σπουδὴν ἐν ταῖς καθολικαῖς τῶν παννυχίδων ἐργασίαις. Ἐπεὶ οὖν τὰ προγενέστερα αὐτοῦ ὄραματα λείληθεν ἡμᾶς, ἀπὸ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ποιηόμεθα τὸν λόγον. Οὗτος ὁ ἀνὴρ ἔσχε θεῖον εἰς τὸ Βυζάντιον ἐν στρατείᾳ καταλεγόμενον ὀπίσθια Νουμίου, ὃν ἐπιζητῶν ἀναβάς ἀπὸ Συρίας, καὶ μὴ εὐρῆν, διὰ τὸ προτετελευτηκέναι ἐστρατεύσατο σχολάριος. Διαπρέπων ὢν ἐν τῇ στρατείᾳ καὶ τοῖς ἐν ἀσκήσει καὶ ἀρετῇ περιβοήτοις ἐσύχναζεν, ἐξαιρίτως μέλιστα Ἰωάννη τινὶ μοναχῷ, πλησίον τοῦ Ἐδδόμε ἐστῶτι ἐν Κλουβῷ, οὗ κατ' ἔχνος ἐβάδισεν ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. Ἄμα οὖν Σιτᾶ τινι οὕτω προσαγορευμένῳ, ἀνδρὶ πανσιμῶ τὰ πάντα, καὶ Μαρκανῷ τῷ τηνικαῦτα λαλαῶν ὄντι τῆς τῶν Νουτιανῶν θρησκείας, μετ' οὐ πολὺ δὲ τῇ καθολικῇ πίστει ἐνωθέντι καὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς ἀγιωτάτης Μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἐμπιστευθέντι, καὶ Ἀνθίμῳ τῷ μεγάλῳ καὶ θαυμαστῷ ἀνδρὶ τότε ἐπιστῶν ὄντι ἐν ὀρδίῳ τοῦ θεοῦ καλατίου, ἔπειτα δὲ διακόνῳ γεγονότι, λοιπὸν δὲ καὶ πρεσβυτέρῳ, τῷ καὶ κατακοσμήσαντι μετὰ τὴν μετάστασιν τῶν προσηρμένων, καὶ φαιδρύναντι ἐν ταῖς ὑμνοδῖαις διὰ χορῶν ἀφῆντε καὶ γυναικῶν τὰς αὐτὰς παννυχίδας αἰετὸν ἤδρυσεν ὁ μακάριος Ἀβζέντιος. Τὰ δὲ εἰστέτα ἢ ἀμφοτέροι ἐν τῇ Ἁγίᾳ Εἰρήνῃ τῇ παρὰ θάλασσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηθροῦντο χριστευδῶντες καὶ ἐρηπνούντες, δακρύων πηγὰς ἐκχέοντες, ἐν νησιείῳ καὶ εὐχατῆ διατελοῦντες.

Γ'. Φθάσας τοίνυν σὺν αὐτοῖς ἐν μιᾷ τῶν συνάξεων πρὸ τοῦ κατάρξασθαι τῆς δοσελογίας, ἐν τῇ ἀνοκταρεῦσει δέψης αὐτῷ παρενοχλοῦσης, ἤτησεν ἄκρατον παρ' ἐνὸς τῶν ὑπηρετῶν. Ὁ δὲ εἰσέρπων ἐν τῷ διακονικῷ τῷ οἰκονόμῳ φησὶν· τὸν κίρι Ἀβζέντιον σὺν τοῖς λοιποῖς σπουδαίοις πόμα αἰτεῖν. Ἐπιτραπείς οὖν τῆς εὐλογίας οἶνον συνεκίρυσαν σκευεὶ καὶ ἀπήγαγεν. Ὡς δὲ ἐδέξατο ὁ μεγαλόφωνος Ἀβζέντιος, τῷ στόματι προσαγαγὼν, τὴν ἐκ φύσεως τῆς δέψης ἀνάγκην ἴασατο· καὶ οὕτως τῷ πρῆφθέντι θεοφιλεῖ Μαρκανῷ αἰτήσαντι τὸ λοιπὸν ἐπίδωκεν. Ὁ δὲ προσαγαγὼν τοῖς χεῖλεσι καὶ εἰσθόμενος οἶνον εἶναι, ἀγανακτήσας, ὅτι παρὰ τὸ θεο τοιοῦτον αὐτοῖς προσηνέχθη ποτὸν, φωνῆν ἀφῆεν τῷ πλησίον· Οἶνός ἐστιν, ἀδελφέ. Καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν

et Protectoribus primum instituti.

(3) De Hebdomo suburbio Constantinopolitana, ubi Theodosius Magnus templum S. Joannis Baptistæ extruxit, agit Gillius lib IV *Topographiæ Constantinop.*, cap. 4.

(4) Sigillum, pera, claustrum.

ὁ μνημονευθεὶς· Μὴ δυσχέραινε, φησὶν, ἐπὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεαίς. Ἡμεῖς μὲν γὰρ ὕδωρ ἤτησαμεν εἰ δὲ ὁ Δεσπότης οἶνον ἀντιπαρέσχεεν, εὐχαριστήσωμεν καὶ μὴ ἀγανακτήσωμεν· καὶ γὰρ ἐν τῷ γάμῳ λείψαντος οἶνου τὸ ὕδωρ διὰ τῆς ἐκτουτοῦ χάριτος εἰς οἶνον μετεποίηθη. Οὕτως ὁ μὲν τὴν ἀκρίθειαν, προσούσης αὐτοῦ ἐγκρατείας, ἄκων ἐπεδείξατο, ὁ δὲ τὸν τύπον τῆς κενοδοξίας ἐκὼν καταπάτησεν.

Δ'. Πτωχὸν δὲ πάλιν ἐκυτόν τις ἐπαγγέλλων τῶν ἐπομένων σπουδαίων δι' ὄχλου ἐγίνετο τῷ μακαρίτῳ Αὐξέντιῳ, τῶν χρωτῶν αὐτοῦ σῆροκάλυμμα εὐλογίας χάριν καὶ πενίας ἐξαιτῶν. Καὶ δὴ πρὸς αὐτόν φησιν· Εὐξέει, ἴνα ὁ Κύριος πέμψῃ, καὶ λήψῃ· οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ ἐκ περιουσίας ἀμφιάσματα, διὰ τὰ ἄπαντα τὰ ἐμπύκτοντα αὐτῷ τοῖς πένησι διδοῦναι. Ὁ δὲ τῆς ὑποσχέσεως ὡς γραμματίου ἐπιλαθόμενος, ἀκαταλήκτως τὴν ἀκαίτησιν ἐποιεῖτο· ὅθεν ἐπὶ πολὺ παρενοχλούμενος ἐν μιᾷ ἑσπέρᾳ πάλιν παρ' αὐτοῦ ὑπομνηθεὶς, Δεῦρο, φησὶν, ἀδελφε, ἐν εὐκλίρῳ τόπῳ ἀποληψόμενος τὴν αἴτησιν καὶ ἀπαλλάττων με τῆς τοιαύτης περιστάσεως. Ὡς δὲ ἀποκρύφῳ τόπῳ ἐγίνετο, ὅπερ ἡμίφειτο σιχαρίον ἀποδυσάμενος δέδωκεν αὐτῷ καὶ ἐκ τοῦ φελονίου μόνον διῆγεν. Καὶ μετὰ τὴν ὑμνολογίαν ἀνχωρούντων ἀμφοτέρων, ἤσθετο τοῦ δρομάτος ὁ ἀνωτέρω προῤῥηθεὶς εὐθήθης ἀνὴρ καὶ λέγει αὐτῷ· Πᾶσά σου ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἀγάπη αὕτη ἐστὶ, κύριε Αὐξέντιε, ἴνα ὑστερούμενος χιτῶνος ἡμῖν μὴ θαρρήσῃς. Ὡς μειδιῶν δὲ φησὶ πρὸς τοὺς ἀμφοτέρους· Τοῦ πλειστάκις με ἐπὶ ὕμῶν ἱκμῶς μεθοδεύοντος, μόλις ἀπηλλάγην· ἀλλὰ παρακαλῶ ἀπελθεῖν ἡμᾶς πρὸς τὸν κύριον Ἰωάννην τὸν ἐν τῷ Κλουβῷ μοναχόν, ὀφρομένους τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Ε'. Συντάξως οὖν γενομένης, μετὰ τὴν μίαν παραγίνονται πρὸς αὐτὸν καὶ ὀρωσι τὸν εὐληθότα τὸν χιτωνίσκον παρεστῶτα στυγνόν· καὶ μετὰ τὴν τελειωσιν τῆς εὐχῆς λέγει ὁ μακάριος Ἰωάννης ὡς πρὸς συνθήεις αὐτοῦ καὶ προσφιλεῖς· Εὐξασθε, ἀδελφοί, περὶ τοῦ πτωχοῦ τούτου, ὅτι τὰ προσόντα αὐτῷ πενιχρὰ ἔρας τις ἀπέδρασεν. Ὁ δὲ μακάριος Αὐξέντιος χαρίεντι προσώπῳ ἤρξατο εὐλογεῖν τὸν τοῦτο δράσαντα· καὶ φησιν πρὸς αὐτὸν ὁ δίκαιος ἀνὴρ ὡς ὁ Βαλακ πρὸς τὸν Βαλαάμ, Καταρᾶσθαί σε προσέκλημαι, καὶ σὺ εὐλογεῖς; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ μακάριος Αὐξέντιος λέγει τῷ δῆθεν πτωχῷ· Τὰς εὐχάς σου τοῦ Κυρίου, ἀδελφε, πόσα εἶχες σιχαρία; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο μετ' ὀδυρμοῦ· Ἐπὶ τῶν ποδῶν σου καὶ ὁ μοι παρίσχεες. Λέγει αὐτῷ ὁ μακάριος· Ἐπεὶ οὖν ἐπὶ ἔχων οὐκ ἠρέσθης, ἀλλὰ τὸ ὑπάρχον μοι ἐν ἐπιτοσοῦτον παρενοχλήσας εἴληφας, πῦται λυπούμενος. Τοῦτο γὰρ κάκεῖνα διαδράσαι παρεσκεύασεν. Ἐπίως οὖν καὶ τοῦτον διελέγξας παράθεσιν μετὰ τῶν συνόντων κομισάμενος ἀπήει.

Σ'. Μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ παλατίῳ προϊῶν, ὄρᾳ τινα κρατούμενον ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ σφετερίζομενον. Προσευξάμενος οὖν λέγει συνθήως· Ὁ βυβόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ, ἐλθε καὶ νῦν πρὸς βοήθειαν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν μεσάσας ἀνεθῆναι παρεσκεύασε τὸν ἄνδρα.

3 Joan. II. 4 Num. XXIII, 44. 5 Psal. XIV, 40.

A nam nos quidem aquam petimus. Sin autem Dominus Christus ejus loco vinum præbuit, gratias agamus, et ne ægre feramus. Etenim cum vinum defecisset in nuptiis, per suam gratiam aquam mutavit in vinum 3. Sic alter quidem ostendit invitus perfectam, quæ ei aderat, abstinentiam: alter vero libens conculcavit fastum vanæ gloriæ.

IV. Rursus autem quidam ex viris bonis qui sequebantur, se pauperem esse significans, molestus erat beato Auxentio, petens ab eo indusium benedictionis gratia et paupertatis. Is vero dicit ei: Ora, ut Dominus mittat, et a me accipies. Non enim superaverant ei vestimenta, propterea quod quæcunque in eum incidebant, daret pauperibus. Ille vero promissionem arripiens tanquam schedulam, assidue exigebat. Quamobrem cum inultum ei esset molestus, et una vespera rursus ab eo esset admonitus, dicit ei: Adsis, frater, in loco opportuno accepturus petitionem. Postquam autem fuit in loco occulto, exiit se tunica qua erat indutus, et dedit ei, et mansit in sola penula. Post hymnum vero dictum ambobus recedentibus, sensit quod factum fuerat, qui prius dictus est vir pius, et dicit ei: Universane vita tua ita agitur, et charitas tua, ut carens tunica, nobis non confidas? Quamobrem tanquam subridens, dicit ambobus: Ab eo qui mihi sæpissime vobis præsentibus impudenter parabat insidias, vix tandem sum liberatus. Sed rogo vos, ut eamus ad dominum Joannem monachum, qui est in Clubo, visuri Dei gloriam.

V. Cum itaque inter eos convenisset, post unam diem ad eum veniunt, et vident eum qui tunicam acceperat, adesse tristem. Finitis autem precibus, dicit beatus Joannes, tanquam amicis suis et familiaribus: Orate, fratres, pro hoc mendico. Nam quos habebat viles pannos, abstulit aliquis et auferat. B. vero Auxentius læto vultu cœpit ei, qui id fecerat benedicere. Dicit autem ei vir justus, sicut Balaam Balac 4: Jussi te exsecrari; et tu ei benedicis? Respondens autem beatus Auxentius, dicit mendico: Redde vota tua Domino, frater, quot habebas indusia? Ille vero respondit cum fletu: Septem, et id quod mihi præbuiisti. Dicit ei beatus Auxentius: Quoniam ergo cum septem haberes, non fuisti contentus, sed unum, quod habebam, tantam mihi molestiam exhibens, accepisti, hoc effecit ut illa quoque fugerent. Cum eum ergo placide redarguisset, et cum iis qui simul erant ferculum accepisset, recessit.

VI. Quodam vero die in palatio procedens, videt quemdam teneri et trahi a militibus. Orans autem dicit de more: Qui liberas mendicum a manu ejus, qui sunt ipso fortiores, veni nunc quoque ad dandum auxilium 5. Quæ cum dixisset, effecit ut is relaxaretur.

VII. Transiens autem per Battiopolium, vidit A quosdam opifices deflentes et dicentes: Venit ad nos tempus quo simus otiosi, et nihil agamus, claudamus nostras officinas. Cum vero audiisset, et eorum esset misertus Christi miles Auxentius, die sequenti divertit in unam ex illis officinis, mutato habitu, ut fertur de Serapione, et dicit: Quam mercedem mihi dabit, et stabo in vestra officina? Illi autem dixerunt: Ludificaris nos, juvenis. Quomodo tibi dabimus mercedem, cum simus pauperes? Respondens vero, dixit eis: Laborabo vobiscum, accipiens quotidie tres obolos. Illi autem læti eum acceperunt. Qui cum fuisset illic tres dies, valde crevit et floruit illa officina. Acceptis itaque novem obolis, recessit ab illis. Is autem ea dedit pauperibus. Dolore vero affecti sunt opifices illius officinæ, egresso admirabilium effectore Auxentio. Tres enim dies, quos illic egit, non gustavit neque panem neque vinum, nec aliquid aliud: adeo ut mirarentur, qui illic erant, et dicerent ei: Cur non comedis et bibis nobiscum? Is vero dicebat eis: «Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod egreditur per os Dei⁶.» Illi vero siluerunt, non ausi amplius ei esse molesti, renuntiaverunt autem omnem copiam et prosperitatem, quæ facta est per preces ejus in officina sua, Deum glorificantes.

VIII. Rursus vero aliquot post diebus, venienti ipsi in palatium occurrit quædam mulier prægnans, passis crinibus, clamans: O vis, quæ affertur ab Auxentio, qui comedit dæmonia. Vingtinti annos latui in hac creatura, et ejus transitus me abduxit ab hujus unguibus. Sic enim per me transiit tanquam ensis, et me discerpit: et ecce separor ab hac creatura post spatium viginti annorum. Equo autem suo subditis calcaribus Christi servus Auxentius, ne cognosceretur ab hominibus, festinabat transire, celans quæ in se erat, gratiam. Immundus autem spiritus sequebatur eum, dicens: Quid me trahis? egredior. Congregatæ vero sunt circa eum multæ turbæ, adeo ut suspirans et flens beatus craverit, ut ea curaretur. Hoc autem facto, et ea statim mundata, illæso fœtu (erat enim gravida), stupebant omnes et admirabantur, Deum glorificantes qui D talem potestatem dedit servis suis adversus immundos spiritus.

Z'. Διὰ Βαττοπολιού δὲ παριῶν ἰδεάσατο τοὺς ἐργαστηριακοὺς ἀποδυρομένους καὶ λέγοντας· Καίρις ἡμεῖς ἔφθασεν ἀπραγίας· κλείσωμεν τὰ ἐργαστήρια ἡμῶν. Ἀκούσας δὲ καὶ συμπαθήσας αὐτοῖς ὁ τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης, κατέλυσε τὴν ἐξῆς ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐκεῖνῳ, ἀλλάξας τὸ σχῆμα αὐτοῦ κατὰ τὸν βίον Σεραπίωνος, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί μοι δίδετε μισθόν, καὶ ἴσταμαι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἡμῶν; Οἱ δὲ εἶπον· Καταπαλθεῖς ἡμῶν, νεώτερε. Πόθεν σοὶ δώσωμεν μισθόν, ἄποροι ὄντες; Καὶ ἀκοιμήτως εἶπεν αὐτοῖς· Κάμνω σὺν ὑμῖν λαμβάνων καθ' ἡμέραν φόλλεις τρεῖς· οἱ δὲ χαρέντεες ἐδέξαντο αὐτόν, καὶ ποιήσας ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας ὑπερηύξαστο καὶ ἀνέβαλεν τὸ ἐργαστήριον ἐκεῖνο. Λαθῶν οὖν τοῖς ἐννέα φόλλεις, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔδωκεν αὐτὰ πτωχοῖς. Ἐλυπήθησαν οἱ τοῦ ἐργαστηρίου ἐξελεύοντες τοῦ θαυματουργοῦ. Τὰς γὰρ τρεῖς ἡμέρας ἔς ἐποίησεν ἐκεῖ, οὐκ ἐνοσφίσατο οὔτε ἄρτου οὔτε οἴνου οὔτε ἄλλου τινός, ὥστε θαυμάζειν τοὺς ἐκεῖσε καὶ λέγειν αὐτῷ· Διὰ τί οὐκ ἐσθίεις σὺν ἡμῖν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς· «Γέγραπται, Οὐκ ἐπ' ἄρτου μόνου ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ βήματι ἐκπορευομένην διὰ στόματος Θεοῦ.» Οἱ δὲ ἐσιώπησαν μακρὰ τολμήσαντες ὀχλῆσαι αὐτῷ· ἀπήγγειλαν δὲ πᾶσιν τὴν εὐπορίαν τε καὶ εὐσθέθειαν τὴν γενομένην διὰ τῶν εὐχῶν αὐτοῦ ἐν ἐργαστηρίῳ αὐτῷ δοξάζοντες τὸν Θεόν.

H'. Πάλιν δὲ μεθ' ἡμέρας τινὰς ἐρχομένου αὐτοῦ ἐν τῷ παλάτιῳ, ὑπαντάται αὐτῷ γυνὴ ἔγκυος οὖσα, λυσίτριχος, κράζουσα· Ὡ βίβα ἀπὸ Αὐξεντίου τῷ δαιμονιοφάγου· εἴκοσι ἔτη ἔχω κρυπτόμενος ἐν τῇ πλάσει ταύτῃ, καὶ ἡ παράδοσις αὐτοῦ ἀνήγαγεν με ἐπὶ τῶν ὀνύχων αὐτῆς· οὕτως γὰρ δεῖλθε δι' ἐμοῦ, ὡς περ ξίφος καὶ διεσπάρασέν με, καὶ ἰδοὺ χωρίζομαι ἀπὸ τῆς πλάσεως ταύτης διὰ εἴκοσιν ἔτων. Περὶ σὺ δὲ τὸν ἵππον αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ μὴ γνωσθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἔσπουδεν παρελθεῖν κρύπτων τὴν ἐν αὐτῷ χάριν· τὸ ἄκαθαρτον πνεῦμα σχεδὸν ἠκολούθει αὐτῷ λέγων· Τί με ἔλκεις; ἐξέρχομαι. Συνήχθησαν δὲ περὶ αὐτῆς ὄχλοι πολλοὶ, ὡς στενάξαντα τὸν μακάριον καὶ ἐκκρύσαντα εὐξασθαι τοῦ λαθῆναι αὐτήν. Τοῦτου οὖν γενομένου καὶ παραχρῆμα καθαρσιθεΐσης αὐτῆς, πᾶσι δίκηθέντος τοῦ βρέφους (ἐγαύμων γὰρ ἦν) ἐξίσταται πάντες, καὶ ἐθαύμαζον, δοξάζοντες τὸν Θεόν, τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν κατὰ ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐδόντα τοῖς δούλοις αὐτοῦ.

CAPUT II.

Habitatio S. Auxentii juxta Oxiam montem: caeca illuminata, energumeni liberati.

IX. Postquam autem hæc facta sunt, non volens Christi miles Auxentius laudari ab hominibus, sed encomiis celebrari ab angelis, spiritu prævidens in sanctissima Ecclesia nascituram vani dogmatis hæresim, Nestorii, inquam, et Eutychie, relicta terrena militia et aula imperatoris, cum magno gaudio peregit id quod olim desiderabat. Nam ab omnibus

⁶ Matth. iv, 4.

Θ' Μετὰ δὲ τὸ γενέσθαι ταῦτο, μὴ βουλόμενος ἰ τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπίσθαι, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων ἐγκωμιαζέσθαι, προορῶν τε τῷ πνεύματι τὴν μέλλουσαν φύσθαι ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ καινοῦ δόγματος αἰρεσιπράξιαν, λέγω δὴ Νεστορίῳ καὶ Εὐτυχοῦς, καταλιπὼν τὴν ἐπίγειον στρατείαν καὶ τὰς βασιλικὰς αὐλὰς, ἐν

ἔκπαλαι πόθον αὐτῷ ἤνυσεν μετα πλείονος χαρᾶς. Α Πάντων γὰρ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων καὶ αὐτῆς τῆς βασιλευούσης πόλεως ἑαυτὸν χωρίσας, ἐπὶ τὰ κρημνότερα μέρη ὄρημα τῆς Βιθυνίας, καὶ δὴ ἐκ πλαγίου τῆς Ὀξίας ὄβτω προσαγορευομένου ὄρους, ἀνελθὼν ὡς ἀπὸ δέκα μιλίων Χαλκηδόνος ἔστη ἐπὶ πέτραν, ἐπαίρων ὅσας χεῖρας, δοξάζων τὸν Θεὸν καὶ λέγων ὅτι, « Σὺ, Κύριος, κατὰ μόνας ἐπ' ἐλπίδι κατώκησάς με. »

I'. Ποιήσαντος δὲ αὐτοῦ ὡς μῆνα ἡμερῶν ἐπὶ τῇ πλευρᾷ τοῦ ὄρους ἐπὶ τὴν πέτραν, ἀνῆλθεν ἐκεῖσε παιδία στένοντα καὶ κλαίοντα, διότι, ὡς ἔνεμον, ἀπώλεσαν τὰ ποίμνια αὐτῶν. Καὶ θεασάμενα τὸν ἄνδρα ἐποτόθησαν σφόδρα, νομίσαντα αὐτὸν θηρίον ἄγριον εἶναι, καὶ ἔφυγον. Μετημύηστο γὰρ τριχίνοιο καὶ δέρμασι τὴν ἐσθῆτα, ζηλῶν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ τὴν πολιτείαν. Προσκαλεσάμενος δὲ αὐτὰ ὁ μακάριος ἔφη· Μὴ φοβεῖσθε γὰρ, τέκνα· ἄνθρωπός εἰμι ὁμοῖος ὑμῶν· τί δὲ ζητεῖτε; Λέγουσιν τὰ παιδία, ὅτι τὰ ποίμνια ἡμῶν ἀπώλεσαμεν καὶ διὰ τοῦτο θλιβόμεθα· Ὁ δὲ θεράπων τοῦ Χριστοῦ σπλαγχνισθεὶς, προσήγατο ἐπὶ ὄρας πολλὰς, καὶ εὐλογήσας τὰ παιδία, λέγει αὐτοῖς· Ἀπέλθατε ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ ὄρους, καὶ εὐρίσκετε τὰ ποίμνια ὑμῶν. Ἀποκριθέντες δὲ τὰ παιδία λέγουσιν αὐτῷ· Τρίτον προήλθομεν τὸ ἄβατον ὄρος τοῦτο, καὶ οὐκ ἠδυνήθημεν αὐτὰ εὐρεῖν, καὶ πῶς ἔρτι ἔχουσιν εὐρεθῆναι; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἀπέλθετε, καὶ ὡς εἶπον ὑμῖν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου, ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ ὄρους εὐρίσκετε αὐτά. Ἀπελθόντες δὲ εὗρον αὐτὰ εὐθὺς. Καὶ παραγενόμενα ἀπήγγειλαν τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν, ὅτι Ἀπωλεσάντων ἡμῶν τα ποίμνια καὶ ἐπὶ τρίτον περιελθόντων τὸ ὄρος τῆς Ὀξίας, καὶ μὴ εὐρηκότων, ἄνδρα ἐν τριχίνοιο ἔθεασάμεθα καὶ δευτερώσαντες ἐφύγομεν. Ὁ δὲ προσκαλεσάμενος ἡμᾶς ἐπηύξατο, καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὀδυρόμεθα, ἐπέτρηψεν ἡμῖν ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ ὄρους ἀπελθόντας εὐρεῖν τὰ θρόμματα. Οὕτως οὖν ποιήσαντες ἠύρομεν αὐτά.

IIA'. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ γονεῖς τῶν παιδίων ἐκείνων, συναγαγόντες τῶν πέριξ κτημάτων τοὺς ἄνδρας, λιτανεύοντες ἀνῆλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ εὗρον μόνον τὸν μακάριον ἐστῶτα ἐπὶ τὴν πέτραν καὶ προσευχόμενον τῷ Θεῷ· καὶ πάντες ὁμοθυμαδὸν ἤβλωσα αὐτόν, ὥστε ἀνελθόντα στήναι αὐτὸν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους προσεύχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ δὲ πεισθεὶς ταῖς παρακλήσεσι τῶν ἀνδρῶν, ἐκέλευσεν αὐτοῖς κελλίον οἰκοδομησάμενον, καὶ κλυδὸν ἔξωθεν τοῦ κελλίου, ἐν ᾧ καὶ ἀπεκλείσθη χείρων τῇ καρδίᾳ καὶ ψάλλων καὶ λέγων· « Ἐγενόμην ὡς στροβίλον μονάζον ἐπὶ δώματι. » Συνήθως οὖν ἀνιόντες ἐκαρποῦντο τὰς εὐχὰς αὐτοῦ. Διὰ γὰρ τοῦ θυριδίου κατευλογῶν αὐτούς καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν συμβουλεύων, χαίροντες ἀπέλυεν.

IB'. Ὅθεν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πηγαζούσης ἐν αὐτῷ καὶ τῆς φήμης πανταχοῦ διαβραμούσης, ἀπὸ Νικουμηδείας κομήτισσα τις ἀνήλθεν πρὸς αὐτόν,

quæ ad vitam hujus mundi pertinent et magno studio ambiuntur, copiis, inquam, et splendore, et aliis rebus materialibus, et ab ipsa regia civitate se separans, proficiscitur ad partes desertas Bithyniæ: et cum ascendisset ex transverso montis, qui vocatur Oxæa, qui distat circa decem milliaria a Chalcedone stetit supra petram, extollens sanctas manus, Deumque glorificans, et dicens: « Tu, Domine, singulariter in spe collocasti me 7. »

X. Cum ipse vero circa unum mensem fuisset in montis latere supra petram, ascenderunt illuc pueri gementes et clamantes, quoniam cum pascerent oves, eas perdidissent; et cum vidissent virum justum, valde sunt mirati, existimantes eum esse feram agrestem, et fugerunt: indutus enim erat veste contexta ex pilis et pellibus, imitans vitam Joannis Præcursoris et Baptistæ. Cum eos autem advocasset beatus Auxentius, dixit: Nolite timere, filii, sum enim homo vobis similis. Quid vero quæritis? Dicunt pueri: Greges nostros, eos enim amisimus, et ideo affligimur. Christi autem servus Auxentius misertus, oravit multas horas. Cum vero ipsis pueris benedixisset, dicit eis: Ite ad sinistrum latus montis, et invenietis vestros greges. Respondentes autem pueri dicunt ei: Ter circumivimus montem hunc inaccessum, et non potuimus eos invenire: et quomodo nunc invenientur? Sanctus autem dixit eis: Ite, ut dixi vobis, in nomine Domini ad sinistrum latus montis, et eos invenietis. Euntes vero, eos statim invenerunt: et cum domum venissent, renuntiarunt suis parentibus: Cum perdidissemus greges, et ter Oxææ montem circuivissemus, et eos non inveniremus, aspeximus virum in veste ex pilis, et gravi timore affecti, fugiebamus. Ille autem nobis invocatis precatus est, et cum accepisset causam propter quam flebamus, jussit nos euntes ad sinistrum latus montis invenire pecudes. Cum sic ergo fecissemus, eas statim invenimus.

XI. Cum hæc autem audiissent parentes illorum puerorum, congregatis viris ex iis, quæ erant circumcirca, prædiis, supplicantes ad eum iverunt, et invenerunt beatum solum stantem supra petram, et Deum precantem: et omnes uno ore eum rogarunt, ut ascenderet supra verticem montis et oraret pro eis. Sanctus vero, persuasus eorum adhortationibus, jussit eis ædificare parvam cellam, et clubum extra cellam, in quo etiam fuit inclusus lætus corde, psallens et dicens: « Factus sum sicut passer solitarius in tecto 8. » Frequenter ergo ascendentes, fruebantur ejus precibus. Nam per parvam fenestram eis benedicens, et consulens quæ pertinent ad salutem, lætos dimittebat.

XII. Cum ergo Dei in eo scaturiret gratia, et ejus fama in omnem partem pervaderet, quædam comitissa ad eum venit e Nicomedia, repente ex-

cæcata. Procidens ad ejus pedes, dixit : Miserere mei, serve Dei Auxenti, et sana meos oculos. Beatus autem præsentibus iis qui convenerant, dixit : Ego quidem sum homo peccator, et iisdem affectionibus, quibus vos, obnoxius. Si vero creditis, quod qui eum qui erat ab ortu cæcus, curavit, hanc quoque rogantem non despicit, sincere pro ejus salute deprecemur. Cum autem omnes orassent, sanctus tangens ejus oculos, dixit : Sanat te Jesus Christus lux vera. Cumque ea statim respexisset, et pauperibus qui in eo loco assidebant plurima erogasset, eam dimisit sanctus lætantem et Deum glorificantem. Hoc fuit principium miraculorum ejus in monte Oxeæ.

XIII. Eorum autem annos illic esset versatus, et plurima peregisset certamina, non adversus carnem et sanguinem, sed adversus principatus, adversus potestates et principes tenebrarum mundi hujus, ut dicit Apostolus ⁹, adversus spiritualia nequitiae: et ea vicisset fide per patientiam, vir quidam fidelissimus ex iis qui aliquando fuerant ejus familiares, cum soleret ad eum accedere, et ex eo magnam caperet utilitatem, dicit cuidam alii ex eadem quarta schola : Volo die sequenti ire ad dominum Auxentium. Veni tu quoque, et plurima fruamur utilitate. Ille autem diabolico quodam instinctu ab eo alienus, non solum non fuit persuasus ut iret, sed etiam eum cœpit maledictis incessere et irridare, eum vocans planum et impostorem, et mercedem præbentem iis qui se simulant esse dæmoniacos ex tribus et sex obolis, ut videantur argui ad multorum deceptionem. Cum alter vero his esset obstupefactus, et majus studium adhibuisset, postquam eum increpavit et jovit, moderate cum eo egit, ita ut incredulum secum assumeret, et cum eo ascenderet. Quem etiam persuasum vix tandem secum sursum duxit. Sed cum ad eum venissent, ut solebat, hora tertia excepit eos qui accedebant. Neque enim licebat indiscriminatim ei exhibere molestiam, nisi in tempore solito : in quo eos qui aderant primum adhortabatur ad glorificationem; deinde sic verbo gratiæ adhortans et benedicens, unumquemque dimittebat. Cujus quidem glorificationis expressas quoque ab eo laudes dicemus postea. Læto ergo vultu ei qui ad eum accedebat cum fide, dixit quæ erant conducibilia: cum altero, qui erat incredulus,

⁹ Ephes. vi, 12.

Α αἰφνιδίως τυφλωθεῖσα· καὶ πεσοῦσα ἔλεγεν· Ἐλέησόν με, δοῦλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου. Ὁ δὲ μακάριος ἐπὶ τῶν συνεληθόντων ἔφη· Ἐλὼ μὲν εἶμι ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς καὶ ὁμοιοπαθὴς ὑμῶν· εἰ δὲ πιστεύετε, ὅτι ὁ τὸν ἐκ γεννητῆς τυφλὸν ἰασάμενος καὶ τούτην δεομένην αὐτοῦ οὐ παρορᾷ, εὐξώμεθα εὐλαχρινῶς ὑπὲρ τῶς σωτηρίας αὐτῆς. Ὅς δὲ πάντες ἤζαντο, ἀψάμενος τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς, ἔφη· Ἴδετε· εἰ Χριστὸς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν. Καὶ εὐθέως ἀναδιέβησθαι αὐτῆς καὶ πλείστα βοήσασθαι τοῖς προσεδρεύουσι κατὰ τὸν τόπον πτωχοῖς, ἀπέλυεν αὐτὴν χιρροῦσαν καὶ δοξάζουσαν τὸν Θεόν. Τοῦτο γέγονεν ἀρχὴ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ ἐν τῷ ὄρει τῆς Ὀξείας.

IT'. Τῶν δὲ ἐνεργουμένων ὑπὸ πνευμάτων ἀκινήτων πλήθος ἰκανὸν προτεκαρτέρει, τοῦτο μὲν καὶ ἐκ τῶν ἐπιχωρίων, τοῦτο δὲ καὶ ἐξ ἄλλοδαπῶν, ὡς πλείστους ἐξ αὐτῶν διὰ τῶν αὐτοῦ προσευχῶν πιστῶς προσιδόντας κατ' ἀξίως μετανοοῦντας θεραπεύσθαι. Οὐκ ἀνεχώμενος δὲ τοὺς προσεδρεύοντας ἐν τῷ ὄρει καὶ τοὺς ἐκ διαστημάτων κεκοπωμένους ἀπρονοήτους εἶναι, μηδενὸς τῶν ἐμπίπτόντων χρίζων αὐτοὺς, ἄρτους παρεκελεύσατο ἐν τῇ ἑστῇ ὥρῃ φέρεσθαι, καὶ τούτοις πᾶσι δίδοσθαι.

1Δ'. Περὶ τὰ δέκα οὖν ἔτη διατρέψαντος αὐτοῦ ἐκεῖσε, καὶ πλείστους ἀγῶνας, οὐ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς καὶ τοὺς ἐξουσίας καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος, πρὸς τὰ φνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐκτελέσαντος καὶ τῇ πίστει δι' ὑπομονῆς νικήσαντος, πότε ἐτέρων αὐτοῦ τις πιστότατος ἀνὴρ συνήθης ἀνίων καὶ σφόδρα ὠφελοῦμενος, ἄλλω πῆ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς τετάρτης σχολῆν φησὶν· Βούλομαι τῇ ἐξῆς πρὸς τὸν κύριον Αὐξέντιον, ἀπελθεῖν· ὡρα, καὶ αὐτὸς πλείστης ἀπόλαυσον ὠφελείας. Ὁ δὲ ἐκ διαβολικῆς προσπάθειας ἀποδιαικόμενος αὐτῷ οὐ μόνον οὐκ ἐπέσθη τοῦ ἀπελθεῖν, ἀλλὰ καὶ λοιδορίας ἤρξατο σκώπτειν αὐτὸν, πλάνον αὐτὸν ἀποκαλεῖσθαι καὶ ἐπιθέτην, μισθοὺς παρέχοντι τοῖς ἐπὶ σχήματι δαιμονιώσιν ἀπὸ τριῶν καὶ ἐξ φόβλων πρὸς τὸ εἰς ἀπατην τῶν πολλῶν δοκεῖν ἐλέγχεσθαι. Τοῦ δὲ ἐπίρου ἐπὶ τούτων καταπλαγέντος καὶ σπουδῆν μᾶλλον θεμένου μετὰ τὸ ἐπιτιμῆσαι καὶ ὠφελῆσαι αὐτὸν, ἐπεικειστέρωσ ἐκέχρητο, ὥστε συμπαραλαβεῖν τὸν ἄπιστον, ὃν καὶ πεισθέντα συνανέφερον. Ἄλλ' ὡς ἔφθασαν παρ' αὐτῷ κατὰ τὸ ἔθος τῆ τρίτῃ ὥρῃ, τοὺς παρατυγχάνοντας ἐδέξατο. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἀδιαφόρος ὀχλεῖσθαι αὐτὸν, εἰ μὴ ἐν τῷ συνήθει καιρῷ, ἐν ᾧ τοὺς παρόντας εἰς δοξολογίαν προετρέπετο πρώτον, εἴθ' οὕτως τῷ λόγῳ τῆς χάριτος παραινῶν ἕκαστον καὶ κτερολογῶν ἀπέλυεν, ἥσπερ δοξολογίας καὶ τοὺς παρ' αὐτῷ τε τυπωμένους αἴνους εἰς ὑπεροχὴν λέξομεν. Χαρῆντι οὖν προσώπων τῷ μετὰ πίστει ἐρχομένῳ πρὸς αὐτὸν πρόσφορα διηλέχθη, μὴδ' ὄλω· τῷ ἐτέρῳ καὶ ἀπίστῳ κἂν βραχὺ προσομιλήσας· διόπερ μετὰ τὸ ἀπολυθῆναι πλείω πάλιν ἐλοιδορεῖται.

τὸν μακάριον ὡ ἄπιστῆς, ὡς δόξης ἕνεκα καὶ οὐκ ἀρε-
τῆς τι διαπραττόμενον.

1Ε'. Κοτερχομένω ὄν αὐτῶν ἐπὶ τῶ Ἡμέρῳ ἐπὶ
τὸ πλεῦσαι (ἐμπόριον δὲ τοῦτό ἐστιν τῆς Καλχηδό-
νης) τοῦ ἀπίστου πατρὸς διεββῶγως τοὺς χιτῶνας
ὑπηντάτο, ὀλολύζων καὶ θρηνηῶν. Ὡς δὲ τὴν αἰτίαν
πυθόμενος ὁ τούτου δεσπότης, οὐ τάχος ἐμάνθανεν
τοῦ παιδὸς ὑπὸ δέους καὶ λύπης τὸ συμβᾶν ἐξα-
γέλλειν ἀναβδalloμένου, τοῦτο δὲ μόνον λέγοντος,
ὅτι κακὸν ἡμῖν πρᾶγμα, δέσποτα, συνέδη. Ἐπι-
πληκτικώτερον ἀποκριθεὶς ὁ δεσπότης αὐτοῦ φησιν·
Κίπε τί ἐστίν· ἐσυλώθη; ἐνιπρήσθη; Ὁ δὲ πατὴρ
λέγει· Ἰδοὺ ἡ θυγάτηρ σου ἐν τῷ οἴκῳ χαλεπῶς
δαίμονιζεται, ὡς μὴ περιγενέσθαι αὐτῆς ἰσχυεῖν
ἡμᾶς. Τότε δὴ εἰς συναίσθησιν ἐληλυθῶς, ἤρξατο
τύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ κατατίλλειν τὰς
τρίχας αὐτοῦ καὶ βοᾶν μεγάλην τῆ φωνῆ· Οὐαὶ τῇ
ἐμῇ ἀπιστίᾳ· ἀλλ' ἐπὶ πολὺ κατακόπτοντος ἑαυτὸν
καὶ ἀφορητῶς θρηνοῦντος, ὁ σὺν αὐτῷ πιστὸς ἐταί-
ρος εἶπεν πρὸς αὐτὸν, καθὼς ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸν
Ἰάτερον· Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται
ἡ πατὴρ. Ἐκείνου δὲ τὴν ἀπιστίαν τελείᾳ πίστει διὰ
τῆς προφάσεως τῆς διωρθωσαμένου καὶ κρίζον-
τος· Πιστεύω, βοήθει μοι τῇ ἀπιστίᾳ, διαπερά-
σαντες ἅμα ἤλθον ἐπὶ τὴν οἰκίαν· καὶ δὴ θεασά-
μενοι τὴν συμφορὰν καὶ ἀφορητῶς ἐλεγχομένην τὴν
κόρην καὶ τὸν μακάριον, Ἀξέντιον ἐπικαλουμένην,
οἰμωγᾶς καὶ ὀδυρμοῦ ἐκρυάχον. Εἶτα λέγει ὁ
ἑταίρος τῷ πατρὶ τῆς κόρης· Δεῦρο δὴ εὐθὺς καὶ
παρὰ τῆμα οἰκὸς ποτε τρόπῳ πεδήσαντες αὐτὴν,
πρὸς τὸν ὄσιον ἀπαγάγωμεν ἄνδρα, ἱκανοῦ αὐτοῦ ὄντος
δυσωπῆσαι τὸν θεὸν περὶ τῆς ἰάσεως αὐτῆς.

1Σ'. Ὡς δὲ τοῦτο τελέσαντες, τῷ ἀνδρὶ προσή-
γιστον, ἤρξατο ἀγριαίνεσθαι περισσῶς καὶ ὀλακεῖν
καὶ ὡς ἐλκομένη μετὰ δρόμου πλείονος ἀνίει·
φθάσασα ὄν ἀντικρυς τοῦ θυριδίου τῆς κέλλης τοῦ
μακαρίου παρῆστη βασιανζομένη δεινῶς· ὀδυρομέ-
νων τῶν ἐπομένων τὴν συμφορὰν. Ἐπὶ πολὺ ὄν
ἐλεγχομένης αὐτῆς, ἀνοίξας τὴν θυρίδα ὁ ἐν ἁγίοις
Πατὴρ ἡμῶν, ἐμβλέψας τῇ κόρῃ ἐμσριθῶς ἔλεγεν·
Τριῶν φύλλων ἢ ἕξ φύλλων; Οἱ δὲ πορόντες ἐκ δε-
τέρου τὴν φωνὴν ταύτην ἀπὸ τοῦ ὄσιου λεχθεῖσαν
ἀκηκοότες, ἔβριψαν ἑαυτοὺς σὺν τῷ πατρὶ τῆς κόρης
εἰς τὸ ἔδαφος βοῶντες· Ἐλέησον, δούλε τοῦ θεοῦ τοῦ
ὑψίστου, καὶ συγχώρητον· ὁ πάντων γὰρ δεσπότης
καὶ Σωτὴρ Χριστὸς προορᾷ διὰ σοῦ καὶ τὰ μικρὰν
λεγόμενα καὶ πραττόμενα, ὡς οἰκῶν ἐν σοὶ τῷ θερά-
ποντι αὐτοῦ. Τὴν οὖν ἐμβρῆθειαν πραότητα κατασταί-
λας ὁ μακάριος, προσκαλεσάμενος τοὺς πάντας πλη-
σίον, ἔλεγε τῷ πατρὶ αὐτῆς· Εἰ καὶ τοὺς λοιποὺς
μισθοὺς παρέχω, ὡς ἔφη, ἀπὸ τριῶν καὶ ἕξ φύλλων,
τῇ θυγατρὶ σου πόδον δέδωκα; Ὁ δὲ πάλιν κλαίων
σφοδρῶς, βίψας ἑαυτὸν συγχώρησιν ἐζητεῖτο.

1Ζ'. Ἐπευξάμενος τοίνυν ὁ μακάριος καὶ τὸν ἐν

10 Marc. v, 36.

ne verbum quidem locutus. Quamobrem postquam
fuit dimissus, pluribus rursus maledictis beatum
Auxentium insectatus est incredulus, ut qui gloriae
causa, et non virtutis quidquam faceret.

XV. Cum ipsi autem ad Hemerum descende-
rent ad navigandum (hoc est autem emporium
Chalcedonis) puer increduli fit obviam scissa tu-
nica, ejulans et lamentans. Cum vero causam
sciscitatus ejus dominus, non quam primum in-
tellexit, puero præ timore et mœrore id quod
acciderat narrare differente, hoc autem solum di-
cente, Res mala nobis accidit, o domine, acrius
et vehementius respondens ejus dominus, dixit :
Dic, quid sit : furtumne in me est admissum, an
passus sum incendium? Puer dicit : Nequaquam :
sed filia tua domi graviter vexatur a dæmone, adeo
ut nos eam non possimus superare. Tunc ille, sti-
mulo motus conscientiae, cœpit faciem percutere,
et vellere capillos, et magna voce clamare : Væ
meæ incredulitati. Eo autem se diu lacerante et
lamentante intolerabiliter, alter, qui cum ipso
erat fidelis, dixit ei sicut Servator Jairo 10 : So-
lum crede, et salva erit puella. Cum ille vero in-
credulitatem perfecta fide correxisset propter
hanc occasionem, et clamaret : Credo, Domine,
fer opem meæ incredulitati : trajicientes simul
venerunt domum. Qui cum vidissent calamitatem,
et puellam quæ vexabatur intolerabiliter, et invo-
cantem beatum Auxentium, clamabant omnes cum
fletibus et ejulatibus. Deinde dicit amicus patri
puellæ : Age, o amice, quomodocunque poterimus,
eam vinciamus, et transmittentes deferamus ad
sanctum virum, cum ipse a Deo possit impetrare
ejus curationem.

XVI. Cum hoc autem fecissent, et viro sancto
appropinquarent, puella cœpit efferari, et miran-
dum in modum furere, et latrare ut canis, et pe-
rinde ac si traheretur ab aliquo, majori cursu
currere. Cum vero pervenisset ex adveaso fenest-
ræ cellæ beati, constitit, et ibi graviter torqueba-
tur. Et qui sequebantur, cum valde deferrerent cala-
mitatem, et ipsa valde vexaretur, aperiens fenest-
ram sanctus Pater noster Auxentius, et eam gra-
viter aspiciens, dixit, Tribus obolis aut sex obolis.
Qui autem aderant, cum iterum hanc vocem a
sancto dictam audiissent, se cum patre puellæ hu-
mi projicerunt, clamantes : Miserere, serve Dei al-
tissimi, et ignosce. Omnium enim Dominus et Ser-
vator Christus per te prævidet ea quæ per te di-
cuntur et fiunt, ut qui in te habitat, qui es ejus
famulus. Beatus itaque, mansuetudine reprimens
severitatem, omnibus prope accersitis, dixit patri
puellæ : Si etiam reliquis, ut tu dixisti, mercedem
præbeo ex tribus et sex obolis, filiæ tuæ quantum
dedi? Ille autem rursus flens vehementer, se pro-
jiciens in terram, petebat veniam.

XVII. Cum itaque esset precatus beatus Auxentius,

et crucem quæ super baculum erat in ejus manibus, misisset per unum ex iis qui apud eum perseverabant, fecit cessare puellæ vexationem, et docuit omnes qui convenerant, non oportere non habere fidem Dei admirabilibus, quæ ab ipso fiunt in unaquaque generatione per eos per quos ei videtur. Patriarchæ enim et omnes prophetæ, et similiter etiam apostoli, erant homines, et a divina incitati gratia, convenienter divino Apostolo ¹¹, exstinxerunt vim ignis, obstruxerunt ora leonum, et fecerunt omnia quæ deinceps scripta sunt. Porro vero ipsa quoque vox Domini, quæ nos adhortatur ut credamus, sic dicit: «Omnia quæcunque precantes petitis, credite quod accipietis, et erunt vobis ¹².» Benigno ergo Deo præbente quando vult et per quos vult, non oportet nos esse incredulos. Cum itaque unam hebdomadam jussisset puellam manere cum parentibus, precatione armatis et jejuniis, et ipsam sanam restituisset, dimisit eos in pace, jubens ut irent frequenter ad sanctissimam Ecclesiam.

CAPUT III.

Leprosus, paralyticus, energumene sanantur,

XVIII. Aliquot autem post diebus ascenderunt ad eum duo quidam viri laborantes elephantia, qui a Deo per ipsum petebant sanationem. Sanctus vero dicit eis: Quodnam est vestrum peccatum, quod hæc plaga in vos incidit? Illi autem, hæc audientes, prociderunt ad ejus pedes, dicentes: Miserere nostri, serve Christi, et ora ut nos curemur. Respondens vero beatus, dicit eis: Hoc vobis accidit, o fratres, propterea quod frequenter juraretis. Sed de cætero oportet vos desistere ad iram provocare Dominum Deum vestrum. Quæ cum dixisset, et omnes esset ad precandum adhortatus, ipse quoque flexis suis sanctis genibus ad aliquot horas, et effusus multis rivis lacrymarum, surgens accepit oleum sanctorum, et eos unxit a vertice usque ad pedes, dicens: Sanat vos Jesus Christus: ego enim sum homo peccator. Statim autem sunt sanati, et domum redierunt cum gaudio, Deum laudantes, et ei tribuentes gloriam, et omnibus renuntiantes: Vidimus hominem, qualis nec fuit in antiquis generationibus. Dixit enim nobis omnia peccata nostra: et cum pro nobis multum ad Deum delevisset, nos curavit unguens sancto oleo.

XIX. Rursus autem duæ mulieres ad ipsum venerunt e Phrygia: quarum una quidem habebat coxam percussam ab immundo spiritu; altera autem habebat legionem dæmonum, quæ etiam tertio a monte lapide cœpit clamare et dicere: Quid mihi tecum rei est, o Auxenti, quod me castigans traxisti a Phrygia? Nescis me esse legionem? Sed scis rursus legionem angelorum te circumdare noctes et dies: qui quidem accipiunt tuas preces, quæ nos urunt, et eas offerunt Altissimo, per quas etiam punimur. Ecce etiam post triginta annos me sepa-

11. Μεθ' ἡμέρας δὲ τινὰς ἀνῆλθον πρὸς αὐτὸν δύο ἄνδρες ἐλεφαντιῶντες, ἴασιν ἐξαιτούμενοι δι' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Τί ἐστὶ τὸ ἀμάρτημα ὑμῶν, ὅτι ἐπέπεσεν ὑμῖν ἡ τοιαύτη πληγὴ; Οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα προσέπεσον αὐτῷ λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς, θεράπων τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἶξαι τοῦ ἰαθῆναι ἡμᾶς. Ἀποκριθεὶς οὖν ἔμακάριος λέγει αὐτοῖς· Τοῦτο συμβέβηκεν ὑμῖν, ἀδελφοί, διὰ τῆς πολυορκίας ὑμῶν· ἀλλὰ παύσασθε τὴν προοργίζειν Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν· καὶ ταῦτα εἰπὼν, πάντας εἰς προσευχὴν προτρέψάμενος, κλίνας αὐτὸς τὰ γόνατα ἐπὶ ὥρας ἰκανὰς, ὀχθετοῦς, ἐκχέας δακρύων ἱκανοῦς, ἀναστὰς ἔλαβε ἑλαίον τῶν ἁγίων καὶ ἔλειψεν αὐτοὺς ἀπὸ κορυφῆς ἕως ποδῶν, εἰπὼν· Ἰστέον ὑμᾶς Ἰησοῦς Χριστὸς· ἐγὼ γὰρ ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς εἰμι· εὐθέως ἰθεραπεύθησαν καὶ ἀπῆλθον μετὰ χαρᾶς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, αἰνοῦντες καὶ δοξάζοντες τὸν Θεὸν καὶ ἀπαγγέλλοντες πάνσιν, ὅτι ἴδον ἄνδρα, οἷον οὐδὲ ἐν ταῖς ἀρχαῖαις γενεαῖς· εἶπε γὰρ ἡμῖν πάντα τὰ ἡμαρτημένα ἡμῖν, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν προσκλαύσας πολλὰ τῷ Θεῷ ἰθεράπευσεν ἡμᾶς ἀλείψας ἐλαίῳ ἁγίῳ.

12. Πάλιν δὲ γυναῖκες δύο ἀπὸ Φρυγίας ἦλθον πρὸς αὐτὸν, ἡ μὲν μία τὴν κόξαν πεπληγμένη ὑπὸ ἀκαθάρτου πνεύματος, ἡ δὲ ἑτέρα ἔχουσα λεγεῶνα δαιμόνων· ἡ καὶ ὡς ἀπὸ σημείων τριῶν τοῦ βροχίου ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, αὐξέντις, ὅτι ἀπὸ Φρυγίας κολάζων με εἴλωσας; οἷα οἶδας, ὅτι λεγεῶν εἰμι; Ἀλλ' οἶδα ὅτι λεγεῶν σε ἐγγέλων περικυκλῶσιν ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ, οἷαντι δέχονταί σου τὰς δεήσεις τὰς καταφλεγούσας ἡμᾶς· καὶ προσφέρουσι τῷ Ἰησοῦ, δι' ὧν καὶ κολάζεσθε. Ἰδοὺ διὰ τριάκοντα ἐτῶν μερίζεις με τῆς κλέψης

¹¹ Hebr. xi, 34. ¹² Marc. xi, 24.

ταύτης. Ταῦτα οὖν καὶ πλείονα τούτων λέγουσα ἔφθασεν ἔγγιστα τοῦ κελλίου, ἐν ᾗ ἦν ὁ μακάριος ἐγκεκλεισμένος, καὶ ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ πνεῦμα ἔμ-
προσθεν τοῦ θυρίδιου καὶ ἐφίμωσεν αὐτήν· ὁ δὲ δι-
κῦψας καὶ ἑωρακῶς αὐτήν, ἐκέλευσεν ἐνὶ τῶν παρ-
εστῶτων δοῦναι χεῖρα, καὶ ἐγειραι αὐτήν· ἔκειτο
γὰρ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς νεκρά. Ἀναστᾶσα δὲ ἐδίετο
τοῦ ὕψους μετὰ καὶ τῆς ἄλλης γυναικὸς, κλαύουσαι
σφοδρῶς καὶ γονυπετούσαι αὐτὸν, ἐπὶ τὸ δυσωπῆσαι
τὸν Θεὸν τοῦ ἰᾶσθαι αὐτάς. Ὁ δὲ φησι πρὸς αὐτάς·
Πόθεν ἦκατε ἐνταῦθα, καὶ τίς ὑμῖν εἶπε περὶ ἐμοῦ,
ὅτι δύναμαι θεραπεῦσαι ὑμᾶς; Ἡ οὖν βεβλαμμένη
ἔχουσα τὴν κόξαν εἶπεν· Δι' ἀποκαλύψεως, δέσποτα,
ἦκον ἐνταῦθα ἐγὼ· ἡ δὲ τὸν λεγεῶνα ἔχουσα εἶπεν
αὐτῇ· Ἐγὼ οὐκ οἶδα, πῶς ἦλθον· διὸ οἰκτεῖρόν με
τὴν χειμαζομένην τριάκοντα ἔτη ὑπὸ λεγεῶνος. Καὶ
σπλαγχνισθεὶς ἐπ' αὐτάς καὶ προσευξάμενος ἐκτε-
νῶς τῇ Θεῷ μετὰ δακρύων, ἐθεράπευσεν αὐτάς. Αἱ
δὲ δι' ὑπερβολὴν εὐγνωμοσύνης προσπαρέμειναν ἐν
τῷ ὄρει τῆς Ὀξίας, ἐν ᾗ ἦν ἑστῶς ὁ μακάριος, μὴ
ὑποστρέψασαι εἰς τὰ οἴκετά.

Κ'. Ἄλλος δὲ τις παράλυτος προσηνέχθη αὐτῷ
κειμένος ἐπὶ ἀμάξης. Οἱ οὖν γονεῖς αὐτοῦ ἔπεσον
ἐπὶ πρόσωπον δυσωποῦντες τὸν μακάριον μετὰ με-
γάλου κλαυθμοῦ, ὥστε κατελεῆσαι αὐτοῦ καὶ ἰάσα-
σθαι αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι διὰ τὰς πολλὰς ἡμῶν ἀμαρ-
τίας τοῦτο συνέβη τῷ τέχνῳ ἡμῶν. Ὁ δὲ ὁσιος Λύξαν-
τιος εἶπεν αὐτοῖς· Καὶ πιστεύετε ὅτι δι' ἐμοῦ τοῦ εὐ-
τελοῦς δύναται ὁ Κύριος θεραπεῦσαι αὐτόν; Οἱ δὲ εἶ-
πον· Ναί, ἄγγελε τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ἡμετέραν σωτη-
ρίαν κατεπέμφθης· πιστεύομεν, ὅτι πάντα δυνατὰ
ἐπὶ Θεῷ. Ὁ δὲ ἔφη· Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενη-
θήτω ὑμῖν· καὶ λαβὼν ἔλαιον τῶν ἁγίων, ἔδωκεν αὐτῷ
αὐτοῦ ἀλείψας δι' αὐτοῦ, ὕγιῃ ἀποκαταστήσας, παρ-
έδωκεν αὐτὸν τοῖς γονεῦσιν αὐτοῦ, οἵτινες ἀπῆλθον
χαίροντες εἰς τὸν οἶκον αὐτῆν, αἰνοῦντες καὶ δοξά-
ζοντες τὸν Θεόν, ἐφ' οἷς ἐποίησεν μεγαλείους διὰ τοῦ
θεράποντος αὐτοῦ εἰς τὸν μονογενῆ αὐτῶν υἱόν.

ΚΑ'. Μεθ' ἡμέρας δὲ ὀλίγας γυνὴ τις ἀπὸ Κλαυ-
διουπόλεως, θυγάτηρ πολιτευομένου, ἔχουσα δαι-
μονα δρακοντόμορφον ἦλθε πρὸς αὐτόν, συρίζουσα
μόνον καὶ μὴ δυναμένη λαλεῖσθαι πλὴν ὡς κύων,
διότι ἠρήμωσεν αὐτήν ὁ Σατανᾶς· ἦν ἰδὼν ὁ τοῦ
Θεοῦ θεράπων, ἔκλυσεν πιερῶς λέγων· Πῶς ἐδο-
λώθη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων τῇ ἄλλοτρίῳ; αὕτη
γὰρ οὐ κατὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῆς πέπονθε τοῦτο,
ἀλλὰ κατὰ πολλὴν μισανθρωπίαν τοῦ ἀντικειμένου
ἐχθροῦ. Καὶ κλείσας τὸ θυρίδιον τοῦ κελλίου, ἐπὶ
ἡμέρας τρεῖς οὐ συνέτυχεν τινι, ἀλλ' ἦν δεόμενος
τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν τυραννίδα τοῦ δράκοντος καταπα-
τήσῃ. Προσευχομένου δὲ αὐτοῦ ἔνδον, ἤρξατο ὁ
δράκων λαλεῖν, βρούχων ἐν τῇ γυναικὶ καὶ λέγων· Ὡ
ἀπὸ τῆς μήτρας τῆς γεννησάσης σε κατ' ἐμοῦ. Αὐ-
ξέντιε, πῶς οὐ κατέπαυσας τὴν τεκοῦσαν, ἀλλ' εἰς
ἐμὴν ἐξώλειαν ἐγεννήθης; οἱ γὰρ ὄχθοι τῶν δα-
κρύων σου κατακαλοῦσίν με, καὶ ἡ προσευχὴ σου,

rant ab hac creatura. Hæc ergo et his plura dicens,
accessit proxime cellam, in qua beatus erat inclu-
sus, et eam discerpsit spiritus ante fenestram, et fe-
cit eam obmutescere. Sanctus autem cum despe-
xisset et eam vidisset, jussit uni ex iis qui aderant,
ei dare manum et eam erigere; jacebat enim humi
tanquam mortua. Cum vero surrexisset, rogabat
sanctum cum altera muliere, vehementer flentes
et ad ejus genua procidentes, ut a Deo impetraret
ut ipsas curaret. Sanctus autem dicit eis: Undenam
huc venistis, et quis de me vobis dixit quod possum
vos sanare? Quæ vero læsam habebat coxam, dixit:
Ego, o domine, huc veni per revelationem. Quæ
autem habebat legionem, dixit ei: Ego nescio quo-
modo venerim. Quamobrem miserere mei, qui tri-
ginta annos vexor a legione. Earum itaque miser-
tus beatus, cum Deum vehementer orasset cum lacrymis,
eas curavit. Illæ autem propter insignem
suam grati animi virtutem, permanserunt in mon-
te Oxææ, in quo stabat beatus, domum non rever-
tentes.

XX. Quidam vero alius paralyticus ad eum est
allatus, jacens super currum. Parentes autem ejus
proni ceciderunt, rogantes beatum Auxentium cum
magno fletu, ut eorum miseretur, et eum curaret,
dicentes: Propter multa nostra peccata hoc accidit
filio nostro. Sanctus autem Auxentius dixit eis: Et
creditis, quod per me humilem et abjectum potest
Deus eum curare? Illi vero dixerunt: Certe, angele
Dei. Fuisti enim missus ad nostram salutem, et cre-
dimus omnia apud Deum esse possibile. Sanctus
autem dixit: Secundum fidem vestram fiat vobis:
et accepto oleo sanctorum, cum totum corpus ejus
per se unxisset, et eum sanum reddidisset, tradi-
dit eum suis parentibus. Qui quidem abierunt læti
in domum suam, laudantes Deum et glorificantes
propter magnalia quæ fecit per sanctum servum
suum Auxentium in filium eorum unigenitum.

XXI. Paucis autem post diebus venit mulier quæ-
dam ex Claudiopoli (5), filia cujusdam civis, quæ
habebat dæmonem, formæ serpentis similem, ut
quæ sibilaret solum, et non posset loqui, nisi ut
canis, propterea quod eam desolasset Satanas.
Quam cum vidisset Dei servus Auxentius, flevit
acerbe, dicens: Hei mihi, quomodo redactum est
genus hominum in servitutem alieni? Ipsa enim
non est hoc passa propter sua peccata, sed propter
multam sævitiam et in homines malevolentiam
adversarii: et clausa fenestra cellæ, spatium
trium dierum, non convenit aliquem, sed rogabat
benignum Deum, ut conculcetur tyrannidem dra-
conis. Eo autem orante in cella, cœpit draco loqui,
rugiens in muliere, et dicens: O ab utero, qui te
edidit, mihi infeste Auxenti, quomodo non combus-
sisti tuam parentem, sed natus es ad mei exter-
minationem? Rivi enim tuarum lacrymarum me

(5) Claudiopolis erat metropolis Honoriadis, quæ
ad Pontum Euxinum vicina est Bithyniæ provinciæ,

cujus tunc erat Calogerus episcopus, qui Chalcedo-
nensi concilio subscripsit.

comburunt, et preces tuæ tanquam tela arcus, dis- A
 cerpserunt mea intestina. Non potes me separare
 ab hac creatura. Non valde amo ejus crines, et ejus
 ætatem, et de cætero ex ea non egredior. Compres-
 sus autem statim fuit aer, exstiteruntque fulgura et
 tonitrua, et valde magnus imber. Mulierem vero
 discerpens draco, et ei os obstruens, eam projecit
 humi, ab ea egressus. Cum fenestram autem aper-
 risset beatus post tres dies, vidit eam jacentem
 tanquam mortuam : et cum jussisset iis qui asta-
 bant, eam erigere, et solam reclinare, adhortatus
 omnes ad orationem, cum sanctassuas manus mul-
 tas horas sustulisset, clamabat cum omnibus: Glo-
 ria tibi, Domine, gloria tibi, Domine, gloria tibi,
 Domine. Mulier autem jacebat muta, non dans ho-
 mini responsum. Post preces vero jussit eam co-
 ram se afferri : et cum dedisset ei polum ex oleo
 sanctorum, statim locuta est : et cum surrexisset,
 ambulavit, usque ad suam senectutem a monte non
 separata, sed precibus et sancto perpetuo assidens,
 et Deo agens gratias, qui eam sanavit.

ὡς τόσον βολίδι, ἐσπάραξε τὰ ἔγκατά μου · οὐ θυ-
 νήση με ἀπομερίσαι τῆς πλάσεως ταύτης, ὅτι πάν-
 ῃ ἡράσθη ἡ τῶν πλοκάμων καὶ τῆς ἡλικίας αὐτῆς, καὶ
 οὐκ ἐξέρχομαι ἀπ' αὐτῆς. Συνεσχέθη δὲ αὐτῆς
 ὁ ἀήρ καὶ γέγοναν βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ, καὶ
 βροχὴ μεγάλη λίαν. Σπαράξας δὲ τὴν γυναῖκα ὁ
 δράκων, καὶ φιδώσας αὐτὴν ἔβριψεν ἐπὶ τὸ ἔδαφος,
 ἐξελθὼν ἀπ' αὐτῆς. Ἀνοίξας δὲ τὸ θυρήθιον μετὰ
 τρεῖς ἡμέρας ὁ μακάριος, ἶδεν αὐτὴν ἐβριμμένην ὡς
 νεκρὰν, καὶ κελεύει τοὺς παρестῶσιν ἐπάραι αὐτὴν
 καὶ παρὰ μίαν ἀνακλίνει προτρεψάμενος πάντας
 εἰς εὐχὴν καὶ ἐπάρας τὰς ὁσίας αὐτοῦ χεῖρας ἐπὶ
 ὄρας πολλὰς μετὰ πάντων ἐδόξα · Δόξα σοι, Κύριε,
 δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι, Κύριε. Ἡ δὲ γυνὴ κατε-
 ἔκειτο ἄφωνος, μὴ δίδουσα ἀνθρώπων ἀπόκρισιν.
 Μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν ἐκέλευσεν αὐτὴν ἐνεχθῆναι · καὶ
 δεδωκώς αὐτῇ ἐκ τοῦ ἐλαίου τῶν ἀγίων πιεῖν, παρα-
 χρῆμα ἐλάλησεν, καὶ ἀναστᾶσα περιεπάτει, ἕως γή-
 ρου αὐτῆς μὴ χωριθεῖσα τοῦ ὄρου, ἀλλὰ προσ-
 εδρεύουσα ταῖς εὐχαῖς καὶ τῷ μακαρίῳ, καὶ εὐχαρι-
 στοῦσα τῷ ἰσαμείνω αὐτὴν θεῷ.

CAPUT IV.

Evocatur S. Auxentius ad concilium Chalcedonense. Miracula in via.

XXII. Post decem aut circiter annos, cum jam
 decessisset fidelissimus et orthodoxus imperator
 Theodosius minor, imperassetque venerandus et
 Christi amans Marcianus, fuit magna confusio et
 perturbatio circa dogma veræ nostræ fidei, sicut
 etiam cœpimus dicere superius, cum esset beatus
 Auxentius recessurus a rebus hujus vitæ. Quidam
 enim Eutyches presbyter et archimandrita unius
 ex monasteriis urbis regiæ, conabatur renovare deli-
 ramenta et verba quæ fuerant refutata et abolita a
 sanctæ et beatæ memoræ episcopis, a Basilio, in-
 quam, magno beatoque et luminari orbis terræ, et
 Gregorio inelyto theologo, et Joanne Chrysostomo,
 et iis similibus. Cum ergo alii quidem ejus dogma
 sequerentur, alii vero eadem sentirent quæ Nes-
 torius, adeo ut venirent in periculum dogmata fidei
 catholicæ, videns magnus et orthodoxus imperator
 Marcianus Ecclesiam in magna confusione et
 perturbatione, decernit ut episcopi totius fere orbis terræ
 venirent Chalcedonem, civitatem Bi-
 thyniæ.

XXIII. Cum omnes ergo convenissent episcopi, D
 adeo ut essent numero sexcenti triginta, jussurunt
 etiam convenire beatum Auxentium imperator et
 episcopi. Cum autem magnus et divinus Pater nos-
 ter Auxentius resisteret, et nollet descendere, di-
 cens non esse monachorum docere, sed potius do-
 cere, hoc vero iis solis convenire, qui sunt honorati
 pontificatu : misit imperator Marcianus quosdam
 ex monachis et clericis, qui erant circumcirca, si-
 mul cum militibus, res ejus cognoscentes: et jussit,
 ut nisi vellet sua sponte venire cum eis, invitum
 adducerent. Illi autem cum accessissent, eum
 maxime urgentes, nequaquam persuasere, adeo
 ut conversi sint ad eum incessendum malefictis,

KB'. Τοῦτε δὴ πρὸς τοὺς δέκα μετὰ καὶ ἑπτα-
 ἔτη τοῦ πιστοτάτου βασιλέως τετελευτηκότος, καὶ
 τοῦ φιλοχριστοῦ Μαρκιανοῦ βεδοσιλευκότος, πάλ-
 λη ταραχὴ περὶ τὸ δόγμα τῆς ἀληθοῦς πίστεως
 ἐγένετο, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀνηράτημαθα λέγειν ἐν τῷ
 μέλλειν τὸν μακάριον Αὐξέντιον ὑπαναχωρεῖν ἐν
 βιωτικῶν πραγμάτων. Εὐτυχῆς γῆρ τις πρεσβύτερος
 καὶ ἀρχιμανδρίτης ἐνὸς τῶν μοναστηρίων τῆς βιθ-
 λευσοῦσης τὰ Ἀπολιναρίου παραφρονήματα τὰ κἀκεῖ
 κατηγορημένα ὑπὸ τῶν τῆν ὁσίων μνήμην θεοφιλε-
 στάτων ἐπισκόπων, Βασιλείου τε καὶ Γρηγορίου, καὶ
 τῶν κατ' αὐτοὺς ἀνακαινίζειν ἐπιχειρεῖ. Τῶν μὲν
 οὖν τὰ τοῦτου ἐπομένων, τῶν δὲ τῆ Νεστορίου φρο-
 νούντων, ὡς κινδυνεύειν ἐπὶ τὰ τῆς καθολικῆς πί-
 στεως δόγματα καὶ ἐν σύγχυσει πολλῇ τὴν Ἐκκλη-
 σίαν ὄραν, ὁ δὲ βασιλεὺς θεοπίζει τοὺς τῆς οἰκου-
 μνης σχεδὸν ἀπάτης θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους
 ἀπαντῆσαι ἐν Καλκηδόνι, πολίχνῃ τῆς Βιθυνίας.

KΓ'. Πάντων τοίνυν συνεληλυθότων, καὶ τὸν μακά-
 ριον Αὐξέντιον παρεκλεύοντο συνέρχεσθαι, ὃ τε βα-
 σιλεὺς καὶ οἱ ἐπιχώριοι τῶν ἐπισκόπων. Ὡς δὲ
 ἀντεῖχεν καὶ οὐκ ἠδούλετο κατεῖναι, πρόσκων μὴ εἶναι
 μοναχῶν τὸ διδάσκειν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ διδάσκεισθαι,
 μόνοις δὲ τοῖς ἀρχιερατικῇ τετιμημένοις τοῦτο πρό-
 πειν, ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς Μαρκιανὸς τινες τῶν
 περίεξ μοναχῶν τε καὶ κληρικῶν μετὰ καὶ στρατιω-
 τῶν ἐκέλευσεν γνόντας τὰ κατ' αὐτὸν, εἰ μὴ βούλει-
 ἰκουσίως συναλεθεῖν αὐτοῖς, ἄκοντα παραστῆναι. Οἱ
 δὲ παρόντες πλείστα καταναγκάσαντες αὐτὸν ὅτι
 ἐπειθον, ὡς καὶ λοιδορίας αὐτοῦς τραπήναι καὶ λί-
 γειν μὴ φρονεῖν αὐτὸν ὀρθῶς διαθεβιασθῆναι · ὅθεν
 ἐπεχείρουν καὶ κετα βίας αὐτὸν ἐξωθεῖν. Ὅ δὲ ἐνέ-
 σθησαν αὐτῷ ἐπιπέσειν ἐπὶ τὸν ἕρποντα, καὶ ἐπιπέσειν ἐπὶ τὸν ἕρποντα, καὶ ἐπιπέσειν ἐπὶ τὸν ἕρποντα.

δου μὲν αὐτοῖς, ἀλλ' οὕτω τελείῃ γνώμῃ ἄνευ τῆς ἄνωθεν βοῆς. Ἀγαγόντες γὰρ τεχνίτας πρὸς τὸ λύσαι τὸν κλουβόν, ἐν ᾧ ἦν, ὅλην τὴν ἡμέραν παραμείναντες, οὐδὲν ἴσχυσαν, καὶ τῇ ἔωθεν λέγει αὐτοῖς· Εἴπατέ μοι, ἐν τίνι κακῶς πιστεύω, καὶ εἴθ' οὕτως πρὸς Θεοῦ καὶ ὁ κλουβὸς ἀνοιχθήσεται. Οἱ δὲ ἔφησαν· Ὅτε τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως τοῦς ἀπανταχόθεν θεοφιλεῖς ἐπισκόπους ἐπὶ διασκέψει τῶν τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας δογμάτων συναγαγοντος, αὐτοῖς οὐ βούλει συνελθεῖν· οἶσθα γὰρ τὴν κρατούσαν σύγχυσιν, τῶν μὲν τοῦ Νεστορίου φρονούντων καὶ σχίσμα ἐπινοούντων διὰ τὸ ἀναίρειν τὴν Θεοτόκος φωνὴν ἀπὸ τῆς ἀγνῆς καὶ σεμνῆς Παρθένου καὶ Μητρὸς τοῦ Κυρίου· τῶν δὲ τὰ Εὐτυχοῦς, μᾶλλον δὲ τὰ Ἀπολλιναρίου δογματιζόντων καὶ μὴ τελείως σεσαρκῶσθαι τὸν Κύριον ὁμολογούντων ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, ἀλλὰ δοκῆσαι αὐτὸν ἐνηθρωπικεῖναι τερατευμένων.

ΚΔ'. Ταῦτα ἀκούσας ὁ μακάριος ἔφη· Ἐγὼ τελείως σερκωθέντα ἐκ τῆς ἀπειρογάμου τὸν Λόγον ὁμολογῶ καὶ Ἰδὸν μονογενῆ τοῦτον ὄντα προσκυνῶ, σὺν ἀνάγκῃ μὲν ὑπάρχοντα τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ ὁφθέντα ἐξ αὐτῆς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ψιλὸν γὰρ ἄνθρωπον, ὡς τινες ληρωδοῦσι τὸν Ἰδὸν τοῦ Θεοῦ ὁμολογεῖν, ἀσεβῆς· ταῦτά τε εἰρηκῶς καὶ τὴν ἔνστασιν αὐτῶν ἑωρακῶς, τὰς χειρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνας καὶ εὐχὴν ἐκτενῆ γενέσθαι παρασκευάσας ἐπεδίδου ἐκυτόν· τῶν δὲ θρασυνομένων καὶ πάλιν τὸν κλουβὸν καταλύειν ἐπιχειροῦντων καὶ μηδὲ ὄλωσ ἰσχυόντων, ὁ μακάριος σφραγίσας τὸν κλουβόν καὶ τρίτον τὸ, Εὐλογητὸς Κύριος, εἰπὼν πραεῖα τῇ φωνῇ τοῖς τεχνίταις ἐπέταττεν, καὶ οὕτως κατὰ γνώμην αὐτοῦ τὰς περὶ τὸ θυρίδιον αὐτοῦ ἀφελώσαντες σπινίδας, ἐξέωσαν αὐτόν.

ΚΕ'. Κτήνη δὲ παρέστησαν καὶ ἄμαξαν δ' ἂν βούληται ἐπιβάντα κατιέναι· καὶ δὴ ἐπὶ κτήνος παραιτησάμενον ἐν τῇ ἀμάξῃ σταυρώσαντες ἀνέκλιναν τὸν μακάριον. Ἦν γὰρ ἄνονος ὄλος τῷ σώματι καὶ τεταπεινωμένος ἐκ τῆς ἀσκήσεως· καὶ μάλιστα ἐκ τῶν πόνων, ὡς καὶ ἰχῶρας ἐξίεναι σὺν σωλήξιν· ἐν οἷς Θεόφιλος τις ὀνόματι, θερμότητι πίστεως προσάρκμων, ὡς εἶδεν ἐκρούετα τὸν αὐτοῦ ὄνυχα τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ δεξιῦ ποδὸς αὐτοῦ ἀφείλατο. Ὁ δὲ ἅγιος ἀλγίστας ἔφη αὐτῷ· Κάγω ὁμοιοπαθῆς ἀνθρωπός εἰμι, καὶ μή μοι κόπους παρέλγετε. Ὡς δὲ μετὰ πλειονος θορύβου τοῖς βουσίην ἐπέταττον τοῦ ἀποκινῆσαι τὴν ἄμαξαν, οἱ ἀπεσταλμένοι οὐδὲν ἤνυσαν· ἀκινήτων ἐπὶ πολὺ μερόντων τῶν κτηνῶν, ἀπεινῶς τύπτειν ἐπεχείρουν καὶ τοῖς κέντροις τὴν δορὰν αὐτῶν τιτρώσκειν. Ἀντιθεῖς τοίνυν ὁ μακάριος καὶ πύσασθαι παρεγγυήσας, τῷ σταυρῷ τῷ συνήθως ἐν χερσίν αὐτοῦ τὰ κτήνη σφραγίσας καὶ ἡρέμα αὐτοῖς ἐπιτάξας, τὴν πορείαν ἐποίητο.

ΚΣ'. Κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ὑπαντάται γεωργοῖς ὀδυρομένοις καὶ κλαίουσιν διὰ τὰ ἄλογα αὐτῶν, ὅτι

A et affirmarent eum non sapere. Conabantur itaque eum vi exturbare. Sanctus autem eis cedebat, sed nondum perfecta mente, absque superna voluntate. Nam cum duxissent artifices ad seram cellæ in qua erat solvenda, et totum diem permansissent, nihil potuerunt facere. Mane vero dicit eis : Dicite mihi, fratres et patres, in quam rem male credo : et deinde sic providentia Dei sera aperietur. Illi autem dixerunt : Quod cum pius imperator Marcianus pios, qui ubique sunt, episcopos congregaverit ad utilem considerationem dogmatum sanctissimæ Ecclesiæ, tu non vis venire. Scis enim eam, quæ nunc est, confusioem : cum alii quidem sentiant eum Nestorio et schisma moliantur, propterea quod vocem *Dei Parentis* auferant a casta et veneranda Virgine et Matre Domini : alii vero Eutychis et Apollinaris potius tuentur dogmata, et confitentur Dominum Jesum Christum non perfecte carnem suscepisse ex semine David, sed visione eum visisse hominem, prodigiose asserunt.

XXIV. Hæc cum beatus audiisset Auxentius, dixit : Ego confiteor Verbum perfecte carnem suscepisse ex Virgine, non experta opus nuptiarum : et ipsum adoro, ut qui sit Filius unigenitus, qui cum Patre quidem est æterni principii, quod attinet ad divinitatem ; in ultimis autem diebus ex ea visus est, quod spectat ad humanitatem. Solum enim hominem, ut nonnulli nugantur, Filium Dei confiteri, est impium. Hæc cum dixisset, et eos vidisset instare, et manibus in cœlum sublatis jussisset intensam fieri precationem, non tradidit seipsum. Illis autem insultantibus, et cellam dissolvere rursus aggredientibus, et nihil omnino valentibus efficere, beatus cum signasset seram, et ter dixisset, *Benedictus Dominus*, miti voce imperavit artificibus, et sic ejus voluntate sublatis tabulis, quæ erant clavibus affixæ ejus fenestræ, eum ejecerunt.

XXV. Assiterunt vero jumenta et currus, ut eum collocarent, ubi vellet ascendere. Cum autem recussasset locari super jumentum, strato curru, sanctum in eo reclinauerunt (erat enim imbecillus et dejectus toto corpore, ex nimia exercitatione, et maxime ex laboribus, adeo ut exiret sanies cum vermicibus). Inter quos quidam, nomine Theophilus, acride accurrens, cum vidisset effluxisse unguem magni digiti dexteri ejus pedis, eum abstulit. Sanctus vero dolens dixit : Frater, ego quoque sum homo, obnoxius iisdem quibus vos affectionibus, ne mihi exhibeatis molestiam. Cum autem cum magno tumultu imperarent bobus ii qui missi fuerant, ut emoverent currum, et nihil efficerent, diu animalibus inanimatis immobilibus, cœperunt eos crudeliter verberare, et stimulis pellem eorum sauciare. *Ægre ferens ergo beatus, cum jussisset eos cessare, et cruce, quam, ut solebat, habebat in manibus, signasset animalia, et eis statim imperasset, ea fecit iter ingredi.*

XXVI. In via autem occurrit agricolis defestibus et lamentantibus propter suas bestias, quæ

λέγων · Ἐλέησόν με, δοῦλε τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, ὅτι ὀχλοῦμαι ὑπὸ δαίμονος πονηροῦ. Ὁ δὲ μακάριος ἐπιθείς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ προσευξάμενος, τῷ μὲν πνεύματι φθέγγασθαι οὐ συνεχώρησεν, ἐξεληλυθῆναι δὲ αὐτὸ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐπρέσβευσεν. Ἦ οὖν δαίμων ἐξεληθὼν, ὑπὸ ἀκάνθας πλησίον τῆς ὁδοῦ ὑπεκρύπτετο, ὥστε ἐπανιδόντος τοῦ νεανίσκου, πάλιν εἰς αὐτὸν ὑποστρέψαι. Μετὰ οὖν τὸ ἀπαλλαγῆναι τοὺς βόας καὶ μέλλειν αὐτοὺς κινεῖν τὴν ἄμαξαν, γνοὺς ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ὁ μακάριος, ἔφη τῷ νεανίσκῳ · Σοὶ λέγω, νεώτερε, ὅρα μὴ ἀπέλθῃς κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὁδὸν, δι' ἧς ἦλθες · ἐκεῖ γὰρ κέρυπται ὑπὸ ἀκανθῶν περιμένω σε ὁ πονηρὸς · ἀλλὰ κατὰ τὴν δεξιὰν ἀπελθε, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ καὶ λέγων · Δόξα τῷ Πατρὶ, δόξα τῷ Υἱῷ, δόξα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τῷ λαλήσαντι διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ.

A ejus pedes procidens, et dicens : Miserere mei, serve Dei altissimi, quoniam vexor a maligno dæmone. Beatus autem Auxentius, imposita manu ejus capiti cum esset precatus, spiritum quidem non sinit loqui, ut ipse autem exiret, per Christi gratiam procuravit. Malus vero dæmon egressus, latebat sub spina propter viam, ut revertente adolescente, ad eum rursus rediret. Postquam autem percussi sunt boves, et ipsi currum erant moturi, cognoscens beatus in sancto Spiritu, dixit adolescenti : Adolescens, cave ne cas per viam sinistram, per quam ivisti; illic enim a spinis est absconsus, qui te expectat, malignus: sed vade ad dexteram, Deo agens gratias, et dicens : Gloria Patri, gloria Filio, gloria Spiritui sancto, qui locutus est per suos prophe-

CAPUT V.

Quæ S. Auxentius egerit tuleritque in monasteriis ad Ruffinianas et in Phelio.

ΛΑ'. Ἦδη δὲ ἐπιστάντων ἐν τῷ μαρτυρίῳ τοῦ ἁγίου Θαλαλαίου, οἱ ἐπόμενοι αὐτῷ πτωχοὶ ἀπὸ τοῦ θροῦ τῆς Ὁξίας, ἐδυρόμενοι καὶ θρηνοῦντες σνετάττοτο, κατασπαζόμενοι τὰ ὄσια ἔχνη αὐτοῦ. θεωρῶν δὲ ὁ μνηστὴς τοῦ Χριστοῦ τὸ ἀφόρητον πένθος τῆς καρδίας αὐτῶν, ἔφη πρὸς αὐτοὺς · Ἀπέλθετε, τέκνα, καθέζεσθε τέως ἐν τῷ ὄρει · ἐγὼ γὰρ μεθ' ὑμῶν εἰμι. Εἰ γὰρ τὸ σῶμά μου ἀπάγουσιν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμά μου ἐν ὑμῖν ἔξεστιν, καὶ οὐ μὴ ἐγκαταλείψω ὑμᾶς. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ἐπὶ τούτοις ἠγανάκτουν · οἱ δὲ ὑπέστρεψαν, ὡς ἀπηγγεῖλατο αὐτοῖς ὁ θεράπων τοῦ Χριστοῦ.

ΑΒ'. Φθίσας οὖν ἐν τῷ ζεῦγαι εἰς τὸ ἐν τῇ Φιλιππουμοναστηρίῳ, ἄφω νεώτερός τις ὀνόματι Ἰσιδωρος ἤρξατο δαιμονιζεσθαι καὶ βοῆν · Ὡ ἀπὸ σοῦ, Αὐξέντιε, τοῦ μὴ δεδωκότος μοι ἐξουσίαν ἀμύνασθαι τοὺς περιφρονούντάς σε θεομάχους· εἰς ἐξολόθρευσιν ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμῶν · ἡ γὰρ πάροδός σου τὰ πάντα ἠγάσεν καὶ ἐφυγάδευσε πλείστους τῶν καθ' ἡμᾶς. Ὁ δὲ μακάριος πρὸς αὐτὸν ἔφη · Σιώπη, καὶ πεφίμωσο, χαλρεσίκακε δαίμων, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κατήγαγον οὖν ἐκ τῆς ἀμάξης τὸν ἅγιον ἄνδρα καὶ εἰσήγαγον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Ἐστὼς οὖν προσηύξατο ἐπὶ ὥρας ἱκανὰς, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι γόνυ κλίνειν ἐκ τῶν ἐν ταῖς ποσὶν αὐτοῦ μωλώπων. Ὡς δὲ ἐπλήρωσε τὴν εὐχὴν, εἰσήγαγον αὐτὸν ἐν χαμαιτερικλίνῳ πανταγύθεν ἀποκλείσαντες · τοῦ δὲ προσευχομένου ἔνδον, ἔξω Ἰσιδωρος ἰάθη ὁ δαιμονιῶν.

ΑΓ'. Ἀλλὰ γυνὴ τις Μαξιμιανοῦ ἠνιόχου, οἰομένη ἐν τῷ ὄρει τῆς Ὁξίας εἶναι τὸν μακάριον, ἦλθε φέρουσα ἐπὶ ζώοις πεφορτωμένους ἔλαιον, οἶνον, ἄρτους, τυρὸν, ὕσπριζ, στούπαν, κηρούς. Καὶ σφόδρα μὲν ἐλυπήθη μὴ εὐροῦσα ἐκεῖ τὸν ὄσιον ἄνδρα · διέδωκεν δὲ τὰ πάντα τοῖς κατὰ τὸν τόπον προσκαρτεροῦσι πτωχοῖς. Κοράσιον γὰρ αὐτῆς ὀχλοῦμενον ὑπὸ δαίμονος ἠξιώθη ἰάσεως, καὶ πάνυ προσέκειτο τῷ μακαρίῳ · θαυμάσασα οὖν, ὅτι βίβλα σχεδὸν κατ-

XXXI. Cum autem jam accessissent in martyrium sancti Thalelæi, eum sequentes pauperes ex monte Oxæ, simul deflebant et lamentabantur, et amplectebantur sancta ejus vestigia. Videns vero Christi discipulus Auxentius intolerabilem luctum cordis eorum, dixit eis : Abite, filii, et sedete in monte in pace; ego enim sum vobiscum. Nam etsi corpus meum abducunt, at meus spiritus est inter vos, nec vos unquam relinquam. Atque milites quidem hæc ægre ferebant: pauperes autem reversi sunt in montem, sicut eis dixit Christi servus.

XXXII. Cum in curru autem venisset ad monasterium, quod erat in Phelio, repente juvenis quidam, nomine Isidorus, cœpit vexari a dæmone et clamare: Væ tibi, Auxenti, quid non dedisti mihi potestatem ulciscendi impios deorum hostes, qui te suscipiunt, ad meam et meorum perniciem; tuus enim transitus omnia sanctificavit, et fugavit ex nobis plurimos. Dixit autem ei beatus : Tace et obmutesce, qui malis gaudes, dæmon, in Christi nomine. Deduxerunt ergo eum et curru virum justum, et eum introduxerunt in ecclesiam sancti Joannis. Stans ergo oravit horas aliquot, propterea quod non posset genu flectere ob vibices, qui erant in suis pedibus. Postquam autem implevit suas preces, eum introduxerunt in inferius triclinium, undique clausis januis. Eo vero intus precante, foris fuit curatus Isidorus, qui vexabatur a dæmone.

XXXIII. Quædam autem mulier, uxor Maximiani aurigæ, putans beatum Auxentium esse in monte Oxæ, venit, ferens oneratis animalibus oleum, vinum, panem, caseum, legumina, stupam et ceram. Et magno quidem dolore est affecta, cum sanctum virum illic non invenisset. Distribuit vero omnia pauperibus qui eo in loco perseverabant. Ejus enim puella, quæ vexabatur ab immundo dæmone, ab ipso assecuta fuerat curationem, et beato viro valde

erat dedita. Mirata ergo quod vi propemodum deductus fuerat a monte, et degeret inclusus in monasterio quod est in Phelio, venit illuc meditans eloquium Scripturæ, quod dictum est in pulcherrima Sapientia Salomonis, et impletum in vita sanctissimi Patris nostri Auxentii: «Examinemus justum, quoniam inutilis est nobis, et adversatur operibus nostris ¹³.» Nam cum condemnassent eum tanquam maleficum, incluserunt, non concedentes ut quisquam eum conveniret. Cum fidelissimæ ergo huic feminæ beatum videre non licuisset, aut eum convenire, abiit flens domum, et marito suo omnia renuntians.

XXXIV. Constantinus (7) autem dux exercitus et Artabius comes, qui soliti erant venire ad sanctum virum, venerunt ubi erat, ut fruerentur solita utilitate. Qui cum eum convenissent, et ab eo consecuti essent benedictionem, rogarunt ne daret occasionem iis qui male sentiebant, sed spe in Deum omnia quidem probaret, quod bonum autem est, teneret ¹⁴, ad unionem et concordiam sanctissimæ et catholicæ Dei Ecclesiæ. Sanctus autem dicit eis: Fiat voluntas Dei sicut in cælo et in terra. Rogarunt vero beatum, ut aureas aliquot acciperet, qui dedita opera ab eis afferebantur. Ille autem id non sustinuit, dicens eis: Pauperibus qui sunt in monte Oxæ, et fratribus meis in Domiuo, eos date. Ego enim habeo omnia, et abundo per gratiam Dei. Valde vero magna sunt ex hac re affecti molestia, qui erant in loco monachi. Sed illi quidem Christi amantes impleverunt quod eis fuerat mandatum. Plurimi autem cum de cætero audivissent, beatum de monte esse deductum et illic degere, eo venerunt.

XXXV. Cum vero ad eum accessissent monachi monasterii, rogabant tentantes quare non comederet. Ille autem dixit eis: «Quoniam experimentum quæritis Christi, qui in me loquitur, qui non est infirmus, sed potens in nobis ¹⁵,» scriptum est ¹⁶: «Non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo quod egreditur per os Dei.» Quodam itaque die aperuerunt domum in qua erat, et posuerunt in ea sportam betarum, et sportam dactylorum, et sportam diversorum bellariorum, omnia autem certa mensura, et eum rogabant ut ex eis sumeret. Cum itaque candelam fecissent, et puerum apud eum manere iussissent, incluserunt eum una hebdomada. Et candelam quidem invenerunt non consumptam et ardentem, puerum vero rogarunt quidnam faceret et undenam aleretur. Is autem dixit eis: Cum eo quidem vidi glorificantium multitudinem: quinetiam ingredientem columbam et eum pascentem: vermes autem, qui cadebant e suis pedibus recolligens, eos rursus imponebat ulceribus. Quo-

¹³ Sap. II, 12. ¹⁴ I Thess. v. ¹⁵ II Cor. XIII, 3. ¹⁶ Matth. IV, 4.

(7) «Constantino et Rufo coss.» obiit Marcianus imp. An idem Constantinus, qui hic dux exercitus appellatur, nondum nobis constat. Inter appositos concilio Chalcedonensi ex amplissimo senatu sub

Α ηνέχθη εκ τού θρους εν τω μοναστηρίω τω εν τῇ Φιλίω διάγει κατακλεισμένος, ἤλθεν ἐκεῖσε τὸ γραφικὸν μελετώσα λόγιον, τὸ βῆθ' ἐν τῇ παναρέτω Σοφίᾳ Σολομῶντος, καὶ πληρωθὲν εἰς τὸν βίον τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Αὐξεντίου· «Ἐτάτωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχριστος (sic: fort. δύσχρητος) ἡμῶν ἐστὶν καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν.» Ὑ; γὰρ κακοποιὸν κατακρίναντες αὐτὸν κατέκλεισαν μὴ συγχωροῦντές τινα συντυγχάνειν αὐτῷ· ὅθεν μὴ τυχούσα ἡ πιστοτάτη αὕτη γυνὴ τῆς θεᾶς τοῦ μακάρου ἢ τῆς συντυχίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς κλαίουσα, καὶ πάντα τῶ ἀνδρὶ ἀπαγγέλλουσα.

ΛΔ'. Κωνσταντῖνος δὲ στρατηλατῶν καὶ Ἀρτάβιος κόμης, συνήθως ἐρχόμενοι πρὸς τὸν ὄσιον ἄνδρα ἐληλύθασιν, ἐνθα τὴν, ὀψόμενοι αὐτὸν, ἐπὶ τὸ ἀπολαύσαι τῆς ἐξ ἔθους ὠφελείας αὐτοῦ. Οἱ καὶ συντυχηκότες αὐτῷ καὶ εὐλογηθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἤξιον μὴ δίδοναι πρόφασιν τοῖς κακοδόμοις, ἀλλὰ τῇ ἐπὶ θεῶν ἐλπίδι πάντα μὲν δοκιμάσαι, τὸ δὲ καλὸν κρατῆσαι εἰς ἔνωσιν καὶ ὁμόνοιαν τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας· ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· Γενηθῆτω τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐξίσουν δὲ τὸν μακάριον γρύσινα φανερὰ ἐκ προθέσεως προσφερόμενα παρ' αὐτῶν κομισασθαι. Ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο, εἰρηκῶς, τοῖς ἐν τῷ ὄρει τῆς Ὁξίας πτωχοῖς καὶ ἀδελφοῖς μου ἐν Κυρίῳ ταῦτα δέδοται. Ἐγὼ γὰρ ἀπέχω πάντα, καὶ περισσεύω διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ· πάντῳ δὲ ἐκ τούτου ἠνιάσθησαν οἱ κατὰ τὸν τόπον μόναχοι· ἀλλ' ἐκεῖνοι τὸ διαταχθὲν ἐπλήρωσαν. Πλείστοι δὲ λοιπὸν ἀκηκούτες ἐκ τοῦ θρους κατενεχθέντες τὸν μακάριον καὶ ἐκεῖσε διατρίβειν, ἀπῆλθαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

ΛΕ'. Προσελθόντες δὲ αὐτῷ οἱ τοῦ μοναστηρίου πειράζοντες, διότι οὐκ ἔσθλει, ἐπηρώτων. Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς· Ἐπεὶ δὴ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐμοῦ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δύναται ἐν ὑμῖν, πλην γέγραπται· «Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ βῆματι ἐκπορευόμενον διὰ στόματος Θεοῦ.» Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἀνοίξαντες ἔθηκαν ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν ᾧ τῶν σκυριδῶν βεττανῶν (sic) καὶ σκυριδῶν φοινίκων καὶ σκυριδῶν διαφόρων τρυγημάτων τὰ πάντα μέτρῳ· καὶ ὄνθι παρεκάλουν αὐτὸν μεταλαβεῖν· τὴν κανδήλαν οὖν ποιήσαντες καὶ παιδίῳ προσκαρτερεῖν αὐτῷ ἐπιτρέψαντες, ἐπὶ ἑβδομάδι μίαν ἀπέκλεισαν· μετὰ δὲ τοῦτο ἀνοίξαντες, τὴν μὲν κανδήλαν ἀδαπάνητον καὶ καιομένην εὔρον· παρὰ δὲ τοῦ παιδίου ἐπίθοντο, τί ἂν διαπράττειτο καὶ πόθεν διατρέφοιτο· τὸ δὲ πρὸς αὐτοὺς φάσκειν· Πλήθος μὲν σὺν αὐτῷ δοξολογούντων ἐώρων ὑπὸν κατεφερόμενος· καὶ περιστερὰν δὲ εἰσιούσῃ καὶ ἐμβρωματίζουσῃ αὐτόν· τοὺς δὲ σκώληκας τοὺς ἐκπίπτοντας ἐκ τῶν ποδῶν αὐτοῦ

initio actionis primæ, est «magnificentissimus et gloriosissimus ex prætoriorum Constantinus.» Græce, ὁ μεγαλοπρεπέστατος καὶ ἐνδοξότατος ἀπὸ ἐπάρχων πραιτωρίων Κωνσταντῖνος.

ἀναλεγόμενος, πάλιν ἐπὶ τὰ ἔλλα ἐπετίθει. Ἐπειδὴ δὲ παραγγελλῆν τὸ παιδίον, μηδενὶ φράσαι ἢ ἐώρακεν, καταναγκαζόμενον ἐξείπεν, αἰθίς πυρετῶ ληφθεὶς, μετὰ τὴν μίαν ἐτελεύτησεν.

ΛΣ'. Τούτων δὲ γενομένων, κατήχθη ὁ μακάριος ὑπὸ τε τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν καὶ τινῶν ἑτέρων λαμπρῶν ἀνδρῶν ἐν Ῥουφινιανῆς πλησίον τῶν Ἀποστόλων ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ μακαρίου Ἰπατίου ἐπιτραπεῖς ἡσυχάζσαι. Ἐπεδέξαντο δὲ αὐτὸν μετὰ πλείονος χαρᾶς οἱ αὐτόθι μοναχοὶ σὺν τῷ ἡγουμένῳ, ἀνδρὶ τὰ πάντα ἐντρέφει καὶ χάριτος Θεοῦ ἠξιωμένῳ, ὡς οὕτι μαθητῆ τῷ Χριστοῦ· καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης οὐκ ἔκλεισαν τὴν θύραν τοῦ μοναστηρίου διὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰσερχόντων, τοῦτο μὲν τῶν ἐπιχωρίων, τοῦτο δὲ καὶ τῆς πανευδαίμονος Κωνσταντινουπόλεως. Φιλοφρόνως οὖν πάντας ὑπεδέχοντο προθύμως, πλείστους μὲν κερμποφορίας κομιζόμενοι· πολλὴν δὲ ἐπὶ τῇ διαίτῃ τὴν παρασκευὴν ποιούμενοι, ὥστε γενέσθαι τὸ μοναστήριον ἐλεῖνο ὡς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀβραάμ· ἀπαντας γὰρ σχεδὸν εἴτε ἀξίους, εἴτε ἀναξίους, ὡς ἀγγέλους ἐδεξιοῦντο. Τὸν δὲ μακάριον ἐν τρικλίνῳ ὑψηλῷ περικλείσαντες, ἤξιον προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου καὶ αὐτῶν σωτηρίας, πᾶσάν τε αὐτῷ διακονίαν καὶ τοῖς συντρέχουσιν ἀσκήτως προσφέροντες, διὰ τὴν ὑπὲρ πάσης ἀγαθοεργίας ἐπηγγελμένην παρὰ Θεοῦ μισθαποδοσίαν.

ΛΖ'. Πολλοὶ γὰρ πνεύματα ἀκαθάρτα ἔχοντες, καὶ σαληναζόμενοι, καὶ ἀσθενεῖς καὶ παραλυτικὸν προσήδρευον, κάκεισε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἴασιν διὰ τοῦ βούλου αὐτοῦ Αὐξεντίου ἐξαιτούμενοι ἔθεραπεύοντο. Κομητίσσα δὲ τις ἀκούσασα τὰ περὶ τοῦ μακαρίου, ἔσπευδεν ἀπελθεῖν καὶ προσκυνῆσαι αὐτῷ. Ἦλθεν οὖν ἀπὸ Καλχηδόνης ἐν βασιτερονίῳ, καὶ δὴ πλησιάσασα τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις κατήλθεν ἐκ τοῦ βασιτερονίου, καὶ ἤρχετο ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Ὡς δὲ ἤμελλεν ἀνιέναι, ἔβρα ἦν ὁ μακάριος, διαβρόχασα τὴν ἐσθῆτα καὶ ἀπολαβούσα τὰ κόσμια αὐτῆς, ἤρξατο βοᾶ· Τί ἐμοὶ καὶ σὺ (*leg.* σοί), Αὐξέντιε, σκωληκόπους; καλῶς ἐνεκρυπτόμην ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτῆς, καὶ ἰδοὺ, ἀνήγαγές με δι' ἐναιαυτῶν εἴσοσι. Δωδεκαετοῦς αὐτῆς οὕτως εἰσῆλθον, καὶ χωρίζεις με ἄκοντα ἀπ' αὐτῆς. Ἐπιτιμῆσας οὖν τῷ ἀκαθάρτῳ πνεύματι, καὶ παρεγγυήσας φιμωθῆναι καὶ μὴ ἐνραγῆναι τῇ πλασσει, ἰκέτευσε τὸν Θεὸν, ποιῆσαι τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς. Δοὺς οὖν αὐτοῦ τοῦ ἐλαίου τῶν ἁγίων καὶ ἐπιτεσσαράκοντα ἡμέρας νηστεύσαι προστάξας, ὑγιῆ ἀπέλυσεν ὁ Χριστὸς, διὰ τῆς αὐτοῦ προσευχῆς ἰασάμενος αὐτήν. Πολλὰ δὲ παρέσχεν τοῖς πτωχοῖς καὶ τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰπατίου.

niam autem puer a sancto jussus nemini dicere quæ viderat rursus coactus fuerat effari, febre arreptus, uno post die decessit.

XXXVI. Cum hæc autem facta essent, deductus fuit a monachis et clericis, et quibusdam aliis viris præclaris ad Ruffinianas, prope Sanctos Apostolos, in monasterio beati Hypatii, illic jussus agere silentium. Cum magno vero gaudio eum exceperunt, qui illic erant monachi cum eorum præfecto, viro undiquaque optimo et gratia Dei dignato, ut qui esset Christi discipulus. Ab illo autem tempore non clauserunt fores monasterii, propter multitudinem eorum qui affuebant, partim ex hac regione, partim autem ex longe beatissima Constantinopoli: sed omnes benigne excipiebant promptoque et alacri animo, plurimas accipientes oblationes: magnum vero propter victum facientes apparatus, adeo ut fieret illud monasterium tanquam Abrahamæ tabernaculum. Omnes enim fere, seu dignos seu indignos, tanquam angelos Dei accipiebant. Beatum autem Auxentium cum in alto triclinio cancello inclusissent, rogabant ut oraret pro mundi et ipsorum salute, omne ei ministerium et iis qui ad ipsum concurrerant impigre offerentes, propter cuiusvis boni operis a Deo promissam remunerationem.

XXXVII. Multi enim qui immundos habebant spiritus, et lunatici, infirmique et paralytici illic assidebant, et illic curationem petentes, per servum Dei Auxentium omnes curabantur. Unde etiam quædam comitissa, cum de hoc beato audivisset Auxentio, contendit venire et eum adorare. Chalcedone ergo venit, equo vecta. Et cum fuisset prope Sanctos Apostolos, descendit ex equo, et pedes venit in monasterium. Cum autem esset ascensura ubi erat beatus, rupla veste et abjectis ornamentis suis, cœpit clamare: Quid mihi rei tecum est, Auxenti vermipes? pulchre abscondebam in ejus intestinis: et ecce me eduxisti post viginti annos. Eam enim ingressus sum, eum esset duodecim annos nata, nec me cognovit quispiam ad hoc usque tempus, et me invitum ab ea separas. Signifer vero et magnus Pater noster Auxentius, cum increpasset malignum et immundum spiritum, et jussisset eum obmutescere, et e creatura non erumpere, a Deo suppliciter petiit ut faceret suam cum ea misericordiam. Cum autem dedisset ei de oleo sanctorum, et eam jejunare jussisset quadraginta dies, sanam eam dimisit Christus, eam curans per ejus orationem. Multa vero præbuit pauperibus et monasterio S. Hypatii.

CAPUT VI.

Colloquium S. Auxentii cum Marciano Imp. Professio fidei orthodoxæ.

ΑΗ'. Μετὰ οὖν τοῦτο ἀποστειλάς ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς δρόμωνα ἀπὸ τοῦ Ἐβδόμου διὰ τὸ ἐκέτισε πρόκεινον εἶναι, μετεστεύλατο τὸν μακάριον παρ'

(8) Ita Cedrenus ad an. 22 regni Justiniani meminit προκένου γενομένου ἐν τῷ Ἐβδόμῳ. Est autem procensus, processus regius, sive ad pietatem sive

XXXVIII. Post hoc autem pius imperator, misso dromone ex Hebdomo, quod illic esset procensus (8), ad se accersit beatum Auxentium: et cum ad solam pompam, Legatur Goar in cap. 15 Curespalatæ, n. 6.

eum vidisset toto corpore afflictum ex exercitatione, magnam in eum ostendens reverentiam, dicit ei : Scio te esse Dei servum, domine Auxenti, et debes consentire sanctæ et œcumenicæ synodo ad hoc, ne tu fias auctor offensionis iis qui eam volunt admittere. Sanctus autem respondens, dicit imperatori : Quis sum ego canis mortuus, quod ut cum sanctis pastoribus connumerer, jubet tua potentia, qui non recuso pasci, et doctrina egeo? Imperator vero postquam plurima cum eo esset locutus, dixit : Considera quid expediat, et ne nos afficias molestia. Nam nec nos quidem quidquam præter id quod oportet, sed ut decet, ad sanctissimæ Ecclesiæ unionem, et non destructionem, concilium congregavimus. Hæc cum dixisset imperator, et preces ab eo petiisset, eum dimisit.

XXXIX. Cum vero venisset beatus Auxentius in monasterium Sancti Hypatii in Ruffinianis (8*), et vidisset illuc magnam affluxisse multitudinem, cœpit omnibus præcipere ut abstinerent a theatris, ut quæ essent causa impudicitiae, ad alteriorum et falsi testimonii, perjuriæ et blasphemiae, et omnium denique quæ sunt prohibita et Deo minime placent: hortabatur autem sincere credere in sanctam et quæ est ejusdem essentialis Trinitatem, et confiteri Dominum nostrum Jesum Christum suscepisse carnem ex sancto Spiritu et Maria semper Virgine et Deiparente, et assidere sanctissimis ecclesiis, in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus. Quidam vero ex multitudine, qui accesserant, febricitantes et horrentes, dignati contactu ejus manus, sani sunt redditi. Ei autem significatum est adesse puellam quamdam recens nuptam quæ in thalamo correpta fuit ab immundo dæmone, et se divellit et comedit. Sanctus vero cum eam jussisset ascendere, dixit lacrymans : O malam vestram phalangem, quæ generi hominum semper insidiatur! Obmutesce, maligne spiritus, et egredere e Dei creatura, sine perturbatione et ulla injuria. Perinde ergo ac si in soporem esset resoluta puella, ab ea recessit dæmon. Cum autem surrexisset, abiit rursus sana in domum suam, lætans et Deo gloriam tribuens.

XL. Cum vero rursus mittens imperator eum accersisset, rogavit an assentiretur sanctæ synodo et cum sancta communicaret Ecclesia. Dixit autem beatus : Quomodo possum communicare, si non confiteatur esse Deiparentem semper Virginem? Dixit ei imperator: Si videris quæ sunt recte confirmata et stabilita a synodo ad destructionem reliquarum hæresum, tunc quoque assentieris? Respondit sanctus : Si nihil aggressa est hæc sancta synodus quod tendat ad evertendum concilium trecentorum decem et octo Patrum, qui erant Nicææ, sed perfectam enuntiavit carnis susceptæ œconomiam Servatoris nostri Jesu Christi, et quæ con-

Α έξωτῶ. Θεασάμενος δὲ αὐτὸν παντὶ τῷ σώματι καταπεπονημένον ἐκ τῆς ἀσκήσεως, σφοδρὰ κατευλαβήθει λέγει αὐτῷ· Δούλον τοῦ Θεοῦ ὑπάρχειν σε ἐπιστάμαι, κύριε Αὐξέντιε, καὶ ὀφείλεις συναίνειν τῇ ἀγίῳ καὶ οἰκουμένηῳ συνόδῳ, πρὸς τὸ μὴ παραίτητον γενέσθαι σκανδάλου τοῖς αὐτῆν ἀποδέχισθαι μὴ βουλομένοις. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς φησι πρὸς αὐτόν· Τίς εἰμι ἐγὼ ὁ κύων ὁ τεβνηκῶς, ὅτι ποιμῆσαι με συναριθμεῖσθαι προστάττει τὸ κράτος σου, τὸν ποιμῆσαι μὴ παραιτούμενον καὶ διδασκαλίαις ἐπιεικόμενον; Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τὸ πλεῖστα πρὸς τὸ ἀκλιχθῆναι αὐτῷ ἔφη· Σκέψαι τὸ συμφέρον, καὶ μὴ λυπήσῃς ἡμᾶς· διότι καὶ ἡμεῖς οὐδὲν πρᾶ τὸ ὅσον, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρεπον ἐν τῇ ἐνώσει, καὶ οὐ καθιερῆσαι τίς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τὴν σύνοδον πεποιήμεθα. Β Τῶτα εἰπὼν καὶ εὐχὴν αἰτήσας παρ' αὐτοῦ ἀπέλυσε αὐτόν.

ΛΘ'. Ἐλθὼν οὖν ὁ μακάριος ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἀγίου Ἰππατίου ἐν Ῥουφιαναις, καὶ θεασάμενος πλῆθος πολὺ συνδραμόντας αὐτῷ ἔκεισε, ἤρξατο πᾶσι παρεγγυᾶν τῷ ἀπέχεσθαι τῶν θεάτρων ὡς ἀνυλασίας αἰτίων μοιχειῶν τε καὶ ψευδομαρτυριῶν, καὶ πάντων τῶν ἀπηγορευμένων καὶ Θεῷ μὴ ἀρεσάντων, πιστεύειν δὲ εὐκρινῶς εἰς τὴν ἀγίαν καὶ ὁμοούσιον Τριάδα καὶ ὁμολογεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ Πνεύματος ἀγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου σαρκωθέντα, καὶ προσεδρεύειν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς. Τινὲς δὲ ἐκ τοῦ κλήρου προσελθόντες, πυρέττοντες καὶ ῥιγιῶντες, ἀξιώθητες τῆς ἀφῆς τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ὕγιεις κατέστησαν. Γ Ἐμνηύθη δὲ αὐτῷ, ὅτι κόρη τις νεόγαμος ἡ τῆ παστῶ ληφθεῖσα ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου πέμπτην κατατίλλουσα ἑαυτὴν καὶ κατασθίουσα. Ὁ δὲ κληρικός αὐτὴν ἀνελθεῖν, σύνδραμος γεγονώς ἔφη· Ὁ τίς πονηρᾶς ὑμῶν φάλαγγος τῆς αἰεὶ ἐπιβουλεύουσας τὸ γένει τῶν ἀνθρώπων! Φιμώθητι, πνεῦμα κληρῶν, καὶ ἐξελεθε ἐκ τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ ἀταράχως καὶ ἀνεπηρέαστως. Ὡς ἐπὶ ὕμνῳ οὖν κατακλιθεὶς τῆς κόρης, ἀπελάθη ὁ ὄχιμων· ἀναστᾶσα δὲ αὐτὴ ἀπῆλθεν ὕγιης εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Μ'. Ὡς δὲ πάλιν ἀποστειλας ὁ βασιλεὺς μετισταλάτο αὐτόν, ἐπέθετο παρ' αὐτοῦ, εἰ συναίνει τῇ ἀγίῳ συνόδῳ καὶ κοινωνεῖ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ δὲ μακάριος ἔφη· Πῶς ἔχω κοινωνῆσαι, μὴ ὁμολογουμένης Θεοτόκου τῆς αἰεὶ Παρθένου; Καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐὰν οὖν ἐπισκέψῃ εἰς τὰ καλῶς κυρωθέντα ὑπὸ τῆς συνόδου καὶ βεβαιωθέντα εἰς καθάρσει τῶν λοιπῶν αἱρέσεων, συντίθεσαι καὶ αὐτός; Ἀπεκρίθη ὁ μακάριος· Εἴγῃ μὴ πρὸς ἀντροπήν τοῦ συμβόλου τῶν ἐν Νικαίᾳ τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ Πατέρων παρενεχείρισε τῇ ἀγίᾳ αὐτῆς συνόδῳ, ἀλλὰ ταῖς τὴν οἰκονομίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ ἐξηγόρευσε, καὶ τὴν ἐπὶ τῆς Παρθένου Θεοτόκου φωνῆν

(8*) Erat locus ille sic dictus a Raffino consule, qui ecclesiam ibi Apostolorum cum monasterio ædificavit, ut notat Baronius.

οὐκ ἀφελαιτο ἄθις κοινωνῶ καὶ συναινῶ, εὐχαρι-
στῶν τῷ Θεῷ καὶ τῇ ὑμετέρῃ εὐσεβείᾳ. Ταῦτα ἀκού-
σας ὁ βασιλεὺς, κατησπάζετο αὐτοῦ τὴν ἔντιμον κε-
φαλὴν, καὶ ἐκέλευσεν μετὰ πλείονος τιμῆς παραγε-
νέσθαι αὐτὸν ἐν τῇ μεγάλῃ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ.
Πλήθος δὲ πολὺ τοῦ λαοῦ συνείπετο αὐτῷ. Μιγύσας
δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπό-
λεως τὰ λεχθέντα παρ' αὐτοῦ, πάντα τὰ ὀρισθέντα
ὑπὸ τῆς ἀγίας συνόδου παραναγνωσθῆναι αὐτῷ ἐκέ-
λευσεν.

ΜΑ'. Καὶ δὴ ἐντετυχηκῶς τοῖς πεπραγμένοις μετὰ
ἀκριβοῦς σκέψεως, καὶ πεισθείς ὅτι κατ' εὐδοκίαν
Θεοῦ τὰ παρὰ τῆς Νεστορίου φλυαρίας καὶ τὰ παρὰ
τῆς Εὐτυχοῦς προδήλου μανίας εἰς λύμην τῶν πολ-
λῶν δογματισθέντα ἢ ἀγία σύνοδος ἐβεβαίωσε
βλάσφημα εἶναι, καθότι ἐκείνη μὲν πρὸς τοὺς ἀρ-
νουμένους τὴν οὐσίαν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ
παρετάττετο, αὕτη δὲ πρὸς τοὺς τὴν οἰκονομίαν
αὐτοῦ ὀθετούντας, ὅτι Θεὸς ὢν ἐκ Θεοῦ ὁ τοῦ Θεοῦ
Υἱὸς συναΐδιος καὶ ὁμοούσιος καὶ συνάναρχος τῷ
Πατρὶ ἐπ' ἐσχάτων τῇ ἡμετέρῃ φύσει ἐνωθεὶς ἐσαρ-
κώθη, ἀτρέπτως, ἀσυγγύτως, ἀδιαιρέτως. Τινῶν γὰρ
φρενοβλαβῶς αὐτὸν παραφθεῖραι τολμησάντων τὴν
δε' ἡμᾶς τοῦ Σωτῆρος οἰκονομίαν, φασίας τὴν
ἐνανθρώπησιν οἰομένων, τινῶν δὲ οὐράνιον σῶμα τὸν
Κύριον κατενηνοχέειν τερατευομένων ἑτέρων δὲ
κρᾶσιν καὶ σύγχυσιν τῶν δύο φύσεων ὀριζομένων
καὶ ἄλλων τροπὴν τὸ θεῖο πεποιθέναι ληρωδούντων,
τῶν δὲ λοιπῶν Θεοτόκον τὴν Παρθένον ὀνομάζειν
παρατουμένους ὅτι ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ οἰκου-
μενικῇ συνόδῳ ἄγιοι Πατέρες τὰς τῶν προγεγραμ-
μένων ἀπάντων ἀνατρέποντες αἰρεσιάρχιας, οὐκ ἐξ
οικείων συλλογισμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν θείων Γραφῶν καὶ
τῶν κατὰ γενεὰν θεσπισίων διδασκάλων, μέγα τῆς
εὐσεβείας μυστήριον ἐπιπραγισάμενοι, ἐβεβαίωσαν
τὸν ἕνα καὶ μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν τῶν
τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτώ ἀγίων Πατέρων πίστιν,
ἀπαρρηχέιστον εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν φύσιν. Τοῦτο
γὰρ Ἀρειανοὶ παρασαλεύουσιν, καθὼς καὶ ἡ σύνοδος
ἐκείνη ἐν Νικαίᾳ γεγένηται, καὶ τὴν ὑστέραν ἐπὶ
τῆς βασιλευούσης κατὰ τῶν Μακεδονιανῶν σύνοδον
τῶν ἑκατὸν πενήκοντα, ὡς τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δια-
μαχομένων γραφικῶς μετρύριας ἐπασφαλίσασμένην
ἐκώρωσαν, λοιπὸν κατὰ τῶν ὀθετούντων τὴν τοῦ
Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἰκονομίαν, ὡς δο-
κῆσει καὶ οὐκ ἀληθεῖς σαρκιωθέντος αὐτοῦ καὶ ψιλὸν
ἄνθρωπον τὸν ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου καὶ Θεοτόκου
Μαρίας τεχθέντα ληρωδούντων ἑκαστῶν ἐσχολά-
σαν ἕκαστος τῆς μετρύριας τῶν θείων Γραφῶν καὶ ἐκ
τῶν συνοδικῶν τοῦ μακαριωτάτου Κυρίλλου τῆς
Ἀλεξανδρείας, καὶ Λέοντος τοῦ ὀσιωτάτου ἀρχιεπι-
σκόπου Ῥώμης, καὶ πάντων τῶν κατ' αὐτοὺς, ὅσα τε
δὴ τῇ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ὁμολογία συμβαινούσας,
κατὰ τὸ, «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ
ζῶντος, ὁ ἠψήλην τινα στήλην κατὰ τῶν κακοδοξούν-
των εἰκότως ἀνεγείραντες, πρὸς τὴν τῶν ὀρθοδογμάτων
βεβαίωσιν.

⁴⁷ Matth. xvi, 16.

A venit Virgini, *Deiparentis* vocem non rursus abstu-
lit, communico et assentior, Deo agens gratias et
vestræ pietati. Hæc cum audiisset imperator, oscu-
latus est venerandum et sanctum ejus caput : et
sic deinde jussit eum cum maximo honore venire
in magnam et sanctissimam Dei ecclesiam. Quamo-
brem magna eum populi consequebatur multitu-
do. Significans autem imperator archiepiscopo Con-
stantinopolitano quæ ab eo dicta fuerant, jubet ei
legi omnia quæ a sancta synodo fuerant definita.

XLi. Qui cum diligenter et accurate acta legisset,
et persuasum habuisset, quod Dei voluntate, quæ
adversus Nestorii impias nugas et Eutychii mani-
festum furorem decreta fuerant, sancta confirmavit
synodus: quandoquidem illa quidem direxit aciem
adversus eos qui negabant essentiam unigeniti Dei
Fili, hæc autem adversus eos qui infirmant et con-
vellunt Dei œconomiam, dicendo quod cum Deus
esset ex Deo Dei Filius, coæternus et ejusdem es-
sentia, et similiter atque Pater carens principio,
in ultimis diebus nostræ unitus naturæ, carnem
suscepit immutabiliter, inconfuse, individue. Nam
cum quidam plane emotæ mentis, quæ propter nos
facta est, Servatoris dispensationem ausi essent
corrumpere, humanæ naturæ susceptionem putan-
tes esse phantasiam; quidam autem cœleste cor-
pus Dominum detulisse prodigiose assererent; alii
vero duarum quæ definiuntur naturarum commis-
sionem et confusionem, et alii mutationem Deum
passum esse nugarentur; reliqui autem Virginem
Deiparentem nominare recusarent: qui in hac ma-
gna et œcumenica synodo erant sancti Patres, om-
nium, quos ante scripsimus, evertentes hæreses,
non ex suis syllogismis, sed ex divinis Scripturis, et
præclaris, qui antea fuerunt, doctoribus, magnum
pietatis mysterium obsignantes, confirmaverunt
unicum et unigenitum Dei Filium, convenienter
fidei trecentorum decem et octo sanctorum Patrum,
propria sua natura esse inaccessum: hoc enim la-
befactant Ariani, adversus quos fuit illa synodus
Nicæna: et quæ postea fuit in urbe regia, synodum
centum et quinquaginta Patrum adversus Macedo-
nianos, ut qui cum Spiritu sancto pugnant, Scrip-
turæ testimoniis munitam comprobarunt: et de cæ-
tero adversus eos qui abolebant Servatoris nostri Je-
su Christi œconomiam, ut qui visione, et non veritate
esset incarnatus, et nudum esse hominem, qui natus
erat ex sancta Virgine et Deiparente Maria, nugati
fuerant: adversus eos, inquam, operam dederunt, et
ex divinarum Scripturarum testimonio, et ex syno-
dalibus beatissimi Cyrilli Alexandrini, et Leonis san-
ctissimi archiepiscopi Romani, et omnium qui fue-
runt eis similes, ut quæ beatissimi Petri convenirent
confessioni, congruenter ei quod est «Tu es Chris-
tus Filius Dei vivi»: «excelsam quamdam columnam
contra eos qui mala imbuti erant opinione, merito
erexerunt, ad confirmanda recta et vera dogmata.

XLII. Nam et adversus eos dirigunt aciem, qui A
 œconomiam mysterium conantur distrahere in duos
 filios, et eos qui patibilem unigeniti Filii Dei audent
 dicere divinitatem, expellunt a sacro cœtu: et iis
 resistunt qui duarum naturarum in Christo inducunt
 confusionem: et eos, qui cœleste corpus aut alicujus
 alterius essentialitatis dicunt esse ex nobis ab eo
 acceptam servi formam tanquam delirantes ejiciunt:
 et eos qui duas quidem Domini naturas fabulantur
 ante unionem, post unionem vero unam, feriunt
 anathemate: unum et eundem Filium concorditer
 confitentem, Dominum nostrum Jesum Christum,
 perfectum in divinitate, et perfectum in humanitate,
 Deum vere, unum et eundem: et hominem vere,
 ex anima rationis corpore compote et, qui est ejusdem
 essentialitatis, cujus Pater, quod attinet ad divini- B
 tatem: et ejusdem essentialitatis cujus nos, præter peccatum,
 eundem quod ad humanitatem: ante sæcula quidem
 natum ex Patre, in ultimis autem diebus, propter
 nos homines et propter nostram salutem, ex Maria
 Virgine et Deiparente, quod attinet ad humani- C
 tatem: unum et eundem Filium unigenitum, et Dominum
 Jesum Christum in duabus naturis, inconfuse,
 immutabiliter, individue, qui pie cognoscitur
 et adoratur ab omnibus fidelibus: quoniam sanctus
 quidem Joannes conscribens principium Evangelii,
 dixit: « In principio erat Verbum, et Verbum erat
 apud Deum, et Deus erat Verbum ¹⁸. » Sanctus
 vero Matthæus: « Liber generationis Jesu Christi,
 filii David, filii Abraham ¹⁹: » et iis convenienter, C
 qui postea secuti sunt sancti Patres, divinitatem et
 humanitatem unius Filii Dei docentes, tradiderunt
 omnibus: quomodo etiam dicit divinus Paulus ²⁰:
 « Paulus servus Jesu Christi, vocatus apostolus, segregatus
 ad Evangelium Dei, quod prius annuntiatum fuit per
 prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui
 factus fuit ex semine David secundum carnem: definitus
 Filius Dei in virtute, secundum Spiritum sanctificationis,
 ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri ²¹. »
 Qui etiam rursus dicit reverentius ²²: « Quoniam enim
 per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum; »
 et hæc interpretans, subjungit: « Quomodo enim in Adam
 omnes moriuntur, ita etiam in Jesu Christo omnes
 vivificabuntur ²³. » Hæc ergo cum legisset et admisisset
 beatus, in divina satisfactione et spiritali intelligentia
 assensus, abiit Ruffinianas. Non oportet (8°) autem nos
 ex ignorantia maledictis insectari aut calumniari hanc
 sanctam synodum; sed potius, quod manifestum est
 et verum agnoscentes, admittere.

XLIII. Itaque cum sancti quidem Patres hæc
 concorditer in synodo declarassent et definiissent,
 et unusquisque ad suos revertetur, noluit beatus
 Auxentius redire ad priorem montem, sed in alium
 asperiores et altiores, propiores autem Ruffinianas

MB'. Τοῖς τε γὰρ εἰς υἱῶν δυάδα τὸ τῆς οἰκονομίας
 διασπᾶν ἐπιχειροῦσι μυστήριον παρατάττονται καὶ
 τοὺς παθητὴν τοῦ μονογενοῦς Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ λέγειν
 τολμῶντες τὴν θεότητα τοῦ ἱεροῦ συλλόγου ἀπωθύν-
 ται, καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ κρᾶ-
 σιν ἢ σύγχυτιν ἐπινοοῦσιν ἀνθίστανται· καὶ τοὺς
 οὐράνιον ἢ ἑτέρας τινὸς οὐσίας ὑπάρχειν τὴν ἐξ ἡμῶν
 ληφθεῖσαν αὐτῷ τοῦ δούλου μορφῆν, πρᾶκταίοντας
 ἐξελκύνουσιν, καὶ τοὺς δύο μὲν μυθεύοντας πρὸ τῆς
 ἐνώσεως τοῦ Κυρίου φύσεις· μίαν δὲ μετὰ τὴν ἔνωσιν
 ἀναθεματίζουσιν, ἕνα καὶ τὸν αὐτῶν ὁμολογοῦντας
 συμφῶνως Ἰὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν,
 τέλειον ἐν θεϊότητι καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν
 ἀληθῶς τὸν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καὶ ἀνθρωπὸν ἀληθῶς
 ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τὸν αὐτὸν
 τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ἰσοούσιον ἡμῖν
 χωρὶς ἁμαρτίας· τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα,
 πρὸ αἰῶνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ
 τὴν θεότητα, πασχόντα δὲ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους
 καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἐκ Μαρίας τῆς
 Παρθένου καὶ Θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἕνα
 καὶ τὸν αὐτὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν δύο φύ-
 σεσιν ἄσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως γνωριζό-
 μενον καὶ προσκυνούμενον ὑπὸ πάντων τῶν πιστῶν
 εὐσεβῶς, διότι μὲν ὁ ἅγιος Ἰωάννης τὴν ἀρχὴν τοῦ
 Εὐαγγελίου συγγραφόμενός φησιν· « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ
 Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ
 Λόγος. » Ὁ δὲ ἅγιος Ματθαῖος· « Βίβλος γενέσεως Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ, » καὶ κατὰ
 τοῦτο οἱ μετ' αὐτοῦ ἅγιοι Πατέρες τὴν θεότητα καὶ
 τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ ἐνὸς Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ διέκριναν·
 παρέδωκαν, καθὼς καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος φησιν·
 « Παῦλος, δούλος Ἰησοῦ Χριστοῦ κλητὸς ἀπόστολος,
 ἀφωρισμένος εἰς Εὐαγγέλιον Θεοῦ, ὃ προεπηγγέλατο
 διὰ τῶν προφητῶν αὐτῶν ἐν Γραφαῖς ἁγίαις περὶ
 τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶ
 κατὰ σάρκα τοῦ ὀρισθέντος Ἰησοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει
 κατὰ Πνεύματος ἁγιοσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν· » βε καὶ πάλιν
 ὁμοιωτικώτερον φησιν· « Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπων
 ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν· »
 καὶ ταῦτα ἐρμηνεύων ἐπιφέρει· « Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ
 Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ
 πάντες ζωοποιηθήσονται. » Ταῦτα τοίνυν ἀποδέξ-
 μενος ὁ μακάριος ἐν πληροφορίᾳ θεϊκῆ καὶ συνέσει
 πνευματικῆ συνθέμενος ἀπῆει ἐν Ρουφινιανῶν. Ὁ
 χρὴ οὖν ἡμᾶς ἐξ ἀγνοίας λοιδορεῖν ἢ διεβάζειν τὴν
 ἁγίαν σύνοδον ταύτην, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ σαφὲς καὶ
 ἀληθὲς ἐπιγιγνώσκοντας ἀποδέχεσθαι.

MG'. Τῶν μὲν οὖν ἁγίων Πατέρων συμφῶνως ἢ
 τῇ συνόδῳ ταῦτα διασαφηνούντων, καὶ ὀρισάντων,
 καὶ ἐκάστου ἐπὶ τὰ οικεῖα ἐκδημοῦντος, οὐχ εἴπω
 ὁ μακάριος εἰς τὸ πρότερον ὑποστρέψαι ὄρος, ἀλλ'
 εἰς ἕτερον τραχύτερον καὶ ὑψηλότερον· πλησιάζων

¹⁸ Joan. i, 1. ¹⁹ Matth. i, 1. ²⁰ Rom. i, 1 ²¹ I Cor. xv, 21. ²² Ibid. 22.

(8°) « Abiit Ruffinianas, dicens: Non oportet, » etc. Baron.

αὐθις κοινωνῶ καὶ συναινῶ, εὐχαρι-
 αὶ τῇ ἡμετέρᾳ εὐσεβείᾳ. Ταῦτα ἀκού-
 σ, κατησπάζετο αὐτοῦ τὴν ἔντιμον κε-
 ἐκέλευσεν μετὰ πλείονος τιμῆς παραγε-
 ὄν ἐν τῇ μεγάλῃ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ.
 πολὺ τοῦ λαοῦ συνέπετο αὐτῷ. Μηνύσας
 σιλεὺς τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπό-
 ᾶ λεγθέντι παρ' αὐτοῦ, πάντα τὰ ὀρισθέντα
 ἡς ἀγίας συνόδου παραναγνωσθῆναι αὐτῷ ἐκέ-
 εν.

ΜΑ'. Καὶ δὴ ἐντετυχηκῶς τοῖς πεπραγμένοις μετὰ
 ἀρετῆς σκέψας, καὶ πεισθεὶς ὅτι κατ' εὐδοκίαν
 Θεοῦ τὰ παρὰ τῆς Νεστορίου φλυαρίας καὶ τὰ παρὰ
 τῆς Εὐτυχοῦς προδήλου μανίας εἰς λύμην τῶν πολ-
 λῶν δογματισθέντα ἢ ἀγία σύνοδος ἐδεβαίωσεν
 βλάσφημα εἶναι, καθότι ἐκείνη μὲν πρὸς τοὺς ἀρ-
 νομαίους τὴν οὐσίαν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ
 παρατάττετο, αὕτη δὲ πρὸς τοὺς τὴν οἰκονομίαν
 αὐτοῦ ὀθετοῦντας, ὅτι Θεὸς ὢν ἐκ Θεοῦ ὁ τοῦ Θεοῦ
 Υἱὸς συναΐδιος καὶ ἰσοούσιος καὶ συνάναρχος τῷ
 Πατρὶ ἐπ' ἰσότητων τῇ ἡμετέρᾳ φύσει ἐνωθεὶς ἐσαρ-
 κώθη, ἀτρέπτως, ἀσυγγύτως, ἀδιαίρετως. Τινῶν γάρ
 φρενοβλαβῶς αὐτὸν παραφθεῖραι τολμησάντων τὴν
 δι' ἡμᾶς τοῦ Σωτῆρος οἰκονομίαν, φασίαν τὴν
 ἐνανθρώπησιν οἰομένων, τινῶν δὲ οὐράνιον σῶμα τὸν
 Κύριον κατενηνοχέναι τερατευομένων ἢ ἐτέρων δὲ
 κρᾶσιν καὶ σύγχυσιν τῶν δύο φύσεων ὀριζομένων
 καὶ ἄλλων τροπῆν τὸ θεῖον πεπονθέναι ληρωδούντων,
 τῶν δὲ λοιπῶν θεοτόκον τὴν Παρθένον ὀνομάζειν
 παραιτούμενον ἢ οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ οἰκου-
 μενικῇ συνόδῳ Ἅγιοι Πατέρες τὰς τῶν προγεγραμ-
 μένων ἀπάντων ἀνατρέποντες αἰρεσιάρχιας, οὐκ ἐξ
 οἰκείων συλλογισμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν θείων Γραφῶν καὶ
 τῶν κατὰ γενεὰν θεσπεσίων διδασκαλῶν, μέγα τῆς
 εὐσεβείας μυστήριον ἐπισφραγισάμενοι, ἐδεβαίωσαν
 τὸν ἕνα καὶ μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν τῶν
 τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων Πατέρων πίστιν,
 ἀπαρρηχίρητον εἶναι κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν. Τοῦτο
 γὰρ Ἀρειανοὶ παρασαλεύουσι, καθὼς καὶ ἡ σύνοδος
 ἐκείνη ἐν Νικαίᾳ γεγένηται, καὶ τὴν ὑστέραν ἐπὶ
 τῆς βασιλευούσης κατὰ τῶν Μακεδονιανῶν σύνοδον
 τῶν ἑκατὸν πενήκοντα, ὡς τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δια-
 μαχομένων γραφικαῖς μαρτυρίαις ἐπασφαλίσασάντων
 ἐκύρωσαν, λοιπὸν κατὰ τῶν ὀθετοῦντων τὴν τοῦ
 Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἰκονομίαν, ὡς δο-
 κῆσει καὶ οὐκ ἀληθείᾳ σφραγισθέντος αὐτοῦ καὶ ψιλὸν
 ἄνθρωπον τὸν ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου καὶ θεοτόκου
 Μαρίας τεχθέντα ληρωδούντων ἢ κατ' αὐτῶν ἐσχολά-
 σαν ἐκ τε τῆς μαρτυρίας τῶν θείων Γραφῶν καὶ ἐκ
 τῶν συνοδικῶν τοῦ μακαριωτάτου Κυρίλλου τῆς
 Ἀλεξανδρείας, καὶ Λέοντος τοῦ δεισιτάτου ἀρχιεπι-
 σκόπου Ῥώμης, καὶ πάντων τῶν κατ' αὐτοὺς, ὅσα τε
 ἐν τῇ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ὁμολογίᾳ συμβαίνουσας,
 κατὰ τὸ, «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ
 ζῶντος, ἡ ὑψηλὴν τινα στήλην κατὰ τῶν κακοδοξούν-
 των εἰκότως ἀνεγείραντας, πρὸς τὴν τῶν ὀρθοδογμάτων
 βεβαίωσιν.

¹⁷ Matth. xvi, 16.

venit Virgini, *Deiparentis* vocem non rursus abstulit, communico et assentior, Deo agens gratias et vestræ pietati. Hæc cum audiisset imperator, osculatus est venerandum et sanctum ejus caput : et sic deinde jussit eum cum maximo honore venire in magnam et sanctissimam Dei ecclesiam. Quamobrem magna eum populi consequebatur multitudo. Significans autem imperator archiepiscopo Constantinopolitano quæ ab eo dicta fuerant, jubet ei legi omnia quæ a sancta synodo fuerant definita.

XLI. Qui cum diligenter et accurate acta legisset, et persuasum habuisset, quod Dei voluntate, quæ adversus Nestorii impias nugæ et Eutychii manifestum furorem decreta fuerant, sancta confirmavit synodus: quandoquidem illa quidem direxit aciem adversus eos qui negabant essentiali unigeniti Dei Filii, hæc autem adversus eos qui infirmant et convellunt Dei œconomiam, dicendo quod cum Deus esset ex Deo Dei Filius, coæternus et ejusdem essentiali, et similiter atque Pater carens principio, in ultimis diebus nostræ unitus naturæ, carnem suscepti immutabiliter, inconfuse, individue. Nam cum quidam plane emotæ mentis, quæ propter nos facta est, Servatoris dispensationem ausi essent corrumpere, humanæ naturæ susceptionem putantes esse phantasiam; quidam autem cœlestis corpus Dominum detulisse prodigiose assererent; alii vero duarum quæ definiuntur naturarum commistionem et confusionem, et alii mutationem Deum passum esse nugarentur; reliqui autem Virginem Deiparentem nominare recusarent: qui in hac magna et œcumenica synodo erant sancti Patres, omnium, quos ante scripsimus, evertentes hæreses, non ex suis syllogismis, sed ex divinis Scripturis, et præclaris, qui antea fuerunt, doctoribus, magnum pietatis mysterium obsignant, confirmaverunt unicum et unigenitum Dei Filium, convenienter fidei trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, propria sua natura esse inaccessum: hoc enim labefactant Ariani, adversus quos fuit illa synodus Nicæna: et quæ postea fuit in urbe regia, synodum centum et quinquaginta Patrum adversus Macedonianos, ut qui cum Spiritu sancto pugnarent, Scripturæ testimoniis munitam comprobant: et de cætero adversus eos qui abolebant Servatoris nostri Jesu Christi œconomiam, ut qui visione, et non veritate esset incarnatus, et nudum esse hominem, qui natus erat ex sancta Virgine et Deiparente Maria, nugati fuerant: adversus eos, inquam, operam dederunt, et ex divinarum Scripturarum testimonio, et ex synodalibus beatissimi Cyrilli Alexandrini, et Leonis beatissimi archiepiscopi Romani, et omnium qui fuerunt eis similes, ut quæ beatissimi Petri apostoli confessioni, congruenter ei quod est *excelsam quædam* contra eos qui mala imbuti erant *erexerunt, ad confirmanda recta*

qui accesserant : sed erant intus cum ipso, dum ipse legeret aut oraret. Conveniebat enim sine intermissione ad ipsum multitudinem, maxime ex Rufinianis et reliquis emporiis, propter ejus beneficia, quæ accipiebant per curationem eorum qui ægrotabant et laborabant. Multi enim gratia Domini nostri Jesu Christi, dum ipse illic esset, curati sunt dæmoniaco: et quotidie, ut semel dicam, curabantur.

XLVI. Quosdam autem versus ex duobus aut tribus dictis, valde jucundos et utiles, cum simpliciori et minus curioso ritu descripsisset, faciebat omnes eos psallere. Nam cum primus sæpe dictus esset per successionem, rursus quoque jussu beato incipiebant alterum: et deinde post secundum, tertium, et reliquos ordine. Consentaneum autem fuerit eorum quoque dicta inserere narrationi, ad eorum qui legunt utilitatem. Sunt vero hæc: *Mendicus et pauper laudamus te, Domine. Gloria Patri, gloria Filio, gloria Spiritui sancto, qui locutus est per prophetas. Cum eo autem exercitus in cælis hymnum emittunt, et nos quoque, qui sumus in terra, glorificationem: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus. Pleni sunt cælum et terra gloria tua. Et deinceps: Creator omnium, dixisti, et facti sumus; mandasti, et creati sumus. Præceptum posuisti, et non præteribit. Servator, agimus tibi gratias. Et rursus: Domine virtutum, passus es; resurrexisti, visus es, ascendisti, venturus es judicare mundum, miserere et salva nos. Et rursus: In anima afflictis tibi procidimus, et rogamus te, Servator mundi. Tu es enim Deus eorum qui agunt pœnitentiam. Et rursus: Qui sedes super Cherubim et cælos aperuisti, miserere et serva nos. Deinde. Exsultate, justi, in Domino, intercedentes pro nobis, Gloria tibi, Christe, Deus sanctorum.*

XLVII. Atque multitudo quidem eorum qui aderant, tam divitum quam pauperum, et tam virorum quam mulierum, servorumque et liberorum, ex cantico, a vana gloria alieno, a beato definito, hæc psallebat numerose: alii quidem eorum usque ad horam tertiam, et dimittebantur in spiritali exultatione: alii autem perseverabant usque ad horam sextam. Ipse vero de cætero per se eis acclamabat finem hymnorum trium puerorum, Ananias, Azarias et Misael, qui sunt in propheta Daniele ²⁵: *Benedicite, omnia opera Domini, Domino; respondentibus omnibus, Laudate et superexaltate eum in sæcula. Cum autem hymnum implexisset, convenienter gratias Dei, eos qui aderant consolabatur, sic dicens:*

XLVII. Omni tempore propter facultates et copias, in astutiis et negotiis rerum quæ ad hanc vitam pertinent, corpus consumentes, debemus etiam propter res spirituales aliquam partem tribuere glorificationibus, ut Dominus Jesus Christus et nostra opera dirigat et vitam nostram ædificet.

²⁵ Dan. iii, 57.

αὐτὸν ἀναγινώσκειν ἢ προσεύχεσθαι ἔνδον σὺν αὐτῷ. Πλῆθος γὰρ συνήρχετο ἀπραλείπτως ἐπὶ τῷ αὐτῷ, μάλιστα ἀπὸ Ῥουφινιανῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐμποριῶν, χάριν τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ, διὰ τε τῆς ἰάσεως τῶν πασχόντων καὶ ἀσθενούντων συνήθως ἀπολαύοντες. Πολλοὶ γὰρ τῆ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι καὶ ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐκεῖσε ἐθεραπεύθησαν δαιμονίωντες, καὶ καθ' ἕκαστην, ὡς εἶπεῖν, ἡμέραν, ἐθεραπεύοντο.

ΜΣ'. Τινὰ οὖν τροπάρια ἀπὸ δύο ῥητῶν ἢ τριῶν λίαν τερπνά καὶ ἐπωφελῆ μετὰ ἤθους ἀπλουστεύου καὶ ἀπεριέργου διατυπώσεως παρασκευάζει ψάλλειν τοῦς πάντας. Τοῦ πρώτου γὰρ ῥηθέντος πλεονακίαι ἐκ διαδοχῆς καὶ πάλιν κατὰ κέλευσιν τοῦ μακαρίου τοῦ ἐτέρου κατήρχοντο· καὶ εἰθ' οὕτως ἐκ τοῦ δευτέρου τὸ τρίτον, καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τάξιν. Εὐλογον οὖν, καὶ τὰ τούτων ῥητὰ ἐνθεῖναι τῷ διηγήματι πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων. Ἔστι τοῖσιν ταῦτα· Πτωχὸς καὶ πέννης ὑμνοῦμέν σε. Κύριε· δόξα τῷ Πατρὶ, δόξα τῷ Υἱῷ, δόξα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τῷ λαλήσαντι διὰ τῶν προφητῶν. Μετὰ δὲ τοῦτο στρατιαὶ ἐν οὐρανοῖς ὕμνον ἀναπέμψουσιν καὶ ἡμεῖς οἱ ἐπὶ γῆς τὴν δοξολογίαν· Ἄγιος, ἅγιος· Κύριος πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου. Εἶτα καθεξῆς· Δημιουργε πάντων, εἶπας, καὶ ἐγεννήθημεν· ἐνετελιώ, καὶ ἐκτίσθημεν· πρόσταγμα ἔθου, καὶ οὐ παρελείπεται. Σῶτερ, εὐχαριστοῦμέν σε· καὶ πάλιν· Κύριε τῶν δυνάμεων, ἔπαθες, ἀνέστης· αὐθῆς καὶ ἀνελήθης· ἔρχη κρίνει κόσμον, οἰκτείρησον, καὶ σῶσον ἡμᾶς· καὶ πάλιν· Ἐν ψυχῇ τέλει μένη προσπίπτομέν σοι, καὶ δεόμεθά σου, Σῶτη τοῦ κόσμου· σὺ γὰρ εἶ Θεὸς τῶν μετανοούντων. Καὶ πάλιν· Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουδὶμ, καὶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνοίξας, οἰκτείρησον καὶ σῶσον ἡμᾶς. Εἶτα· Ἀγγελλιάσθε, δίναιο ἐν Κυρίῳ, προσεύχεται ὑπὲρ ὡμῶν. Δόξα σοι, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων.

ΜΖ'. Τὸ πλῆθος μὲν οὖν τῶν παρόντων τῶν ἐπιρῶν τε καὶ εὐπόρων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, δούλων τε καὶ ἐλευθέρων κατὰ τοῦ μακαρίου ὀρισθὲν ἀκρόδοξον μέλος εὐρύθμως ἔψαλλε ταῦτα, οἱ μὲν εὐθὺς ἕως τρίτης ὥρας, καὶ ἀπελύοντο ἐν ἀγαλλίασει πνευματικῇ, οἱ δὲ καὶ ἕως ἕκτης προσεκαρτέρουν· αὐτοὺς δὲ λοιπὸν εἰς τὸ τέλος τὸν ὕμνον τῶν τριῶν παιδῶν Ἀνανία, Ἀζαρία, Μισαὴλ τῶν ἐν τῷ κρηφῆτι Δαυιδ δι' αὐτοῦ ἐπεφώνει αὐτοῖς· Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον, ἀποκρινομένως πάντων· Ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Μετὰ δὲ τὸ πληρῶσαι τὴν ὕμνολογίαν ἀπὸ τὴν προσοῦσαν αὐτῷ χάριν τοῦ λόγου, παρεκάλει τοὺς παρόντας οὕτως λέγων·

ΜΗ'. Ὅτι τὸν ἅπαντα χρόνον διὰ τὴν εὐπορίαν ἡ ταῖς μεθοδεῖαις καὶ πραγματεῖαις τῶν βιωτικῶν ἢ σῶμα καταναλίσκοιτες, ὀφειλομέν καὶ διὰ τῶν πνευματικῶν ἐν ταῖς δοξολογίαις μέρος τι ποιηθῆναι, ἢ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὰ ἔργα ἡμῶν ἐκδομήσῃ. Χρὴ οὖν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν πεπωρωμένη π

οὐση καὶ πεπηρωμένη, ὡς μήτε τὴν διδασκαλίαν ἂν
τῶν θείων Γραφῶν εἰσδέχεσθαι, ἢ κατανοεῖν, ἔδηγόν
ἐπισηπεῖσαι τὸν εὐσεβῆ λογισμὸν καὶ προηγουμένης
τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὅστις κατορθοῦται διὰ συχνο-
τέρας δεήσεως τε καὶ προτευχῆς πρὸς τὸ ἀκλιποῦ-
σαν τὰ γεώγη καὶ φθαρτὰ, ἐπὶ τὰ οὐράνια καὶ
ἄφθαρτα ἀπεβίπειν πράγματα. Ὁ γὰρ διορατικὸς
τῆ ψυχῇ καὶ πεπαιδευμένος τῇ διανοίᾳ, οὐ μόνον
τοῖς σωματικῶς ὀφθαλμοῖς ἐπιτρέπει τὴν τῶν ὀρω-
μένων ἐπίσκεψιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς μάλλον
ἐντεινύζειν εἰς τὴν τῶν ἀοράτων κατανόησιν· θεωρῶν
μὲν τῶν νοουμένων τε καὶ τῶν πιστευομένων ἀπλα-
νῶς τὴν ὑπόστασιν, φεύγων δὲ τὴν πεπλανημένην
καὶ μοχθηρὰν τοῦ βίου προσπάθειαν καὶ γυμνάζων
ἀκριβοῦς τὰ αἰσθητήρια πρὸς τὴν τοῦ κελοῦ καὶ κη-
κοῦ διάκρισιν. Ἀποστάντες γὰρ οἱ ἄνθρωποι τῆς
περὶ τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ σπουδῆς τε καὶ ἐπιμελείας
ἐπὶ ἔρωτας σωματίων καὶ τὴν ἄψυχων ὕλην τῶν χρη-
μάτων διὰ τῆς πλεονεξίας καταλίθησαν, καὶ περὶ
τὸν λαίμῳ καὶ τὴν γαστέρα τὴν πᾶσαν σπουδὴν
ἔθεντο, ὅθεν ἡμῖν καὶ ἡ ἀρχαία ἔκπτωσις συνέβη.
Εἰ οὖν τούτων ἀποστάντες, τὴν ψυχὴν ἐπὶ τὰ θεϊ-
τερα περὶώσωμεν, ἀπολύσωμεν τῆς μεγαλοπρε-
πείας ἐκείνης, τῆς ἐπηρμένης μὲν ὑπὲρ ἄνω τῶν
οὐρανῶν, ἐπηγγελμένης δὲ πᾶσι τοῖς ἐκλεκτοῖς, καὶ
οὐδὲν ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος προσηθείας πεισόμεθα
κακόν, ἀλλ' ἀξιοὶ γενόμεθα τῶν αἰώνων ἀγαθῶν. Ὁ
γὰρ Θεὸς αὐτεξουσίους ἡμᾶς ἐποίησεν οὐδὲ μίᾳ τῶν
ἔξωθεν ἀνάγκῃ δεδουλωμένους, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ γνώμῃ
τὸ ἀρίστον ἡμῖν κατ' ἐξουσίαν αἰρουμένους.

ΜΘ'. Τὴν γὰρ συμφορὰν ταύτην τὴν νῦν κρατοῦ-
σαν τὸ ἀνθρώπινον γένος τῇ ἀπάτῃ παρεχθέντες
ἐπισπασάμεθα, οὐ παρὰ Θεοῦ γενομένην, ὅτι Θεὸς
θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρεται ἐπ' ἀπωλείᾳ
ζώντων, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ἡμεῖς αἰσταντοῦ κακοῦ
γενόμεθα οἱ ἄνθρωποι. Ὡς περὶ γὰρ τὸ ἡλιακὸν φῶς
κοινῇ πρόσκειται πᾶσιν οἷς ἡ δύναμις τοῦ ὄψε-
σθαι, δύναται εἰς, ἐὰν βουληθῇ, καμύσας τὸν
ὀφθαλμὸν, χωρισθῆναι τῆς τοῦ φωτὸς δωρεᾶς, οὐ τοῦ
ἡλίου τὸ σκότος ἐν ἐκείνῳ ποιήσαντος, ἀλλὰ τοῦ
ἀποστραφέντος τὴν αὐτὴν τῆς ἀκτινὸς ἐκουσίως
ἐπὶ κλυσαμένου τὸ σκότος, ὡς περὶ εἰ τις οἰκίαν ἑαυτοῦ
κατασκευάζων, μηδεμίαν ἐντέμῳ τῷ φωτὶ τὴν ἐπὶ
τὰ ἔσω πέροδον, ἀναυγῇ ἀπεργάζεται τὴν οἰκίαν,
οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ φύσει τὸ καλὸν τε καὶ
ἀγαθὸν ἔχοντες κατ' ἐξουσίαν τὰ παρὰ φύσιν καινο-
τομοῦμεν, ἐκουσίως τὴν κακοῦ πείραν ἐν τῇ ἀπο-
στροφῇ τοῦ κελοῦ τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει δημιουργοῦν-
τες· κακόν γὰρ ἔξω προσθέσεως κατ' ἰδίαν ὑπόστα-
σιν θεωρούμενον ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων, ἔστιν οὐδέν.
ΠΔ'. Τὴν γὰρ κτίσιμα Θεοῦ καλόν, καὶ πάντα ἕσα ἐποίη-
σεν ὁ Θεὸς, καλὰ λίαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὸν ρηθέντα
τρόπον ἐπενοθή ζῆτι ἡμῶν τὸ ἀμαρτάνειν καὶ τῇ
ἀπολοῦσίᾳ ἐκ μικρᾶς ἀφορμῆς μεγίστης κακίας ἐν
ἡμῖν καταχυθείσης, ὡς τὸ θεοειδὲς ἐκείνο τῆς ψυχῆς
καλλὸς κατὰ μίμησιν τοῦ πρωτοτύπου γεόμενον,
καθάπερ σίδηρον καταμελανθῆναι τῷ τῆς κακίας ἰψ,

Oportet ergo menti nostræ, quæ ita est occæcata,
ut neque divinarum Scripturarum doctrinam ad-
mittat aut intelligat, adhibere ducem piam ratio-
nem, et præcipue timorem Dei, qui recte suo fun-
gitur officio per frequentem orationem, ad hoc ut,
relictis rebus terrestribus et in quas cadit inter-
ritus, ad cælestia suscipiat. Qui enim est animo
perspicax et mente eruditus, non corporeis solum
mandat oculis inspectionem eorum quæ cer-
nuntur, sed animæ quoque, atque adeo multo ma-
gis, oculis intendere considerationem eorum quæ
non cadunt sub aspectum, eorum quæ intelligen-
tia percipiuntur, contemplans sine errore sub-
stantiam, fugiens autem errantem et improbam
vitæ affectionem, et sensus diligenter exercens
ad boni et mali discretionem. Hominas enim, qui
a cura et studio ejus, quod est vere bonum, defe-
cerunt, ad amorem corporum, atque inaniam
pecuniæ materiam, per avaritiam prolapsi sunt
et circa gulam ac ventrem omne suum studium
posuerunt. Unde nobis quoque antiquus lapsus
conligit. Qui ergo ab his defecimus, erigamus ani-
mum ad ea quæ sunt diviniora. Fruamur illa ma-
gnificentia, quæ est supra cælos quidem elata,
promissa est autem omnibus electis: et nihil mali
patiamur a lapsu affectionis, sed efficiamur digni
bonis æternis. Deus enim nos fecit libero arbi-
trio præditos, neque servientes ulli externæ ne-
cessitati, sed libere nostro arbitratu eligentes
quod nobis placet.

XLIX. Hanc enim calamitatem, qua nunc tene-
tur humanum genus, fraude inducii auraximus,
non a Deo factam. Deus enim mortem non fecit,
neque delectatur interitu vivorum: sed quodam-
modo nos homines sumus mali creatores. Quo-
modo enim lux solis est communiter proposita om-
nibus quibus ad est vis videndi; potest autem, si
velit quispiam, claudens oculum, separari a dono
lucis (non quod sol in illo effecerit tenebras, sed
quod radii splendorem aversatus, tenebras sua
sponte atraxerit): quomodo si quis domum sibi
construens, nullum luci aditum præbeat intra-
secus, obscuram domum efficit: ita nos quoque
in natura habentes bonum et honestum, nostro
arbitratu innovamus, quæ sunt præter naturam,
nostra sponte malorum experientiam in homi et
honesti aversione, electione nostra et instituto
fabricantes. Magnum enim extra propositum, pro-
pria substantia consideratum, nullum est in re: in
natura. Quidquid enim a Deo creatum est, bonum
est, et omnia quæcumque fecit Deus, sunt valde
bona. Sed quoniam eo modo qui dictus est, pec-
care vitæ nostræ fuit excogitatum, et consequen-
ter ex parva occasione in nos maximum est effu-
sum vitium, adeo ut divina illa animæ pulchritudo,
quæ facta erat ad imitationem primariæ, tan-
quam ferrum est nigrefacta rubigine vitii, non am-

plius nobis propria, a natura ad imaginem conservata gratia, sed ad extremum peccati transformata, ut propterea nobis perierit dignitas incorruptionis, quæ est secundum imaginem: debemus omni studio a mortuis operibus recurrere ad opera vitæ per pœnitentiam, ut nostram recipiamus naturam summo Dei munere. Si ergo a nobis expurgemus sordes quæ a vitio inuruntur, et quæ latet in anima illustrem pulchritudinem, tunc fit intra nos regnum Dei; etenim Dominus dixit, Quia regnum Dei intra vos est ²⁷.

L. Hoc autem dicens, ostendit quod bonum Dei non est separatim a nostra natura, qui liberum habemus arbitrium: sed est in unoquoque ignoratum quidem et latens, quando a curis et voluptatibus hujus mundi suffocatur: invenitur autem et cognoscitur, quando ad illum solum nostram converterimus cogitationem. Hoc enim etiam in drachmæ, quæ periiit, inquisitione nobis Dominus ponit in Evangelio ²⁸. Si enim accensa lucerna nostræ cogitationis, quæ latet et periiit, drachmam inquisierimus, sub stercore eam omnino inveniemus. Stercus vero intelligere oportet sordes carnis. Quibus ablatis, et per bonæ vitæ curam ac studium repurgatis, fiet manifestum quod quæritur: et cum invenerit anima, quæ est per boni privationem vidua, id quod perierat, gaudet gaudio ineffabili: et ad talis lætitiæ societatem convocat omnes vicinas, nempe proprias facultates per sensus, dicens: Mihi congratulemini, quoniam inveni drachmam, quam peridi: hoc est, id quod erat ad Dei imaginem, quod peridi per peccatum, recepi autem per pœnitentiam. Si ergo est hæc intelligentia ejus, quod quæritur, inventionis, nempe divinæ imaginis restitutio, quæ nunc est absconsa in sordibus animæ, studeamus illud fieri quod erat protoplastus in prima ejus vita: nudus quidem ab amictu mortuarum pellium, revelata autem facie et libera gloriam Domini speculans (9). Per quam ergo rationem extra paradysum ejecti sumus, expulsi simul cum primo parente, per contrariam ascensionem licet nobis reverti ad antiquam beatitudinem. Nam tunc quidem voluptas, quæ ingressa est per deceptionem, dedit initium lapsui. Nunc autem vitæ puritas per doctrinam Christi mandatorum et curam bonorum nos illic rursus restituit. Sed quoniam est paradysus viventium, et purum habitaculum, nos vero carnales et mortales et sordidati peccatis, nec in hac regione esse possunt, qui mortis tenentur potestate: necesse est modum aliquem et rationem invenire, ut cum fuerimus extra hanc potestatem, acquiramus civitatem quæ potestatem mortis non extimescit, ut æternis quoque bonis fruamur.

στίας τῆς τῆς γενόμενοι κτησώμεθα πολιτείαν, τὴν τοῦ θανάτου μὴ φοβουμένην δυναστείαν, ἵνα καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολύσωμεν ἐν Χριστῷ.

²⁷ Luc. xvii, 21. ²⁸ Luc. xv.

(9) Perfectiori adhuc modo, quam Moyses in monte, non tamen assecutus visionem beatissimam.

οὐκ ἔστι τῆς οἰκείας ἡμῶν ἐκφύσεως κατ' εἰκόνα χάριτος σωζόμενου, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἔσχατον τῆς ἀμαρτίας μεταμορφωθείσης, ὡς καὶ διὰ τοῦτο ἡμᾶς τὴν ἀξίαν τῆς κατ' εἰκόνα ἀφάρσεως ἀπολέσθαι, κίση σπουδῆ ὀφειλομένη ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων πάλιν ἐπὶ τὰ τῆς ζωῆς διὰ μετανοίας ἀναδραμεῖν πρὸς τὴν οἰκείαν φύσιν ἀπολαβεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοδωρεῖς. Ἐὰν οὖν ἐκκαθάρωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ἐπιτηνόμενον ἀπὸ κακίας βύβρον καὶ τὸ ἐπιμακαλυμμένον ἐν τῇ ψυχῇ κάλλος διαφωτισώμεν, τότε ἐντὸς ἡμῶν γίνεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· καὶ γὰρ ὁ Κύριος εἶπεν, ὅτι, Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν.

N. Τοῦτο δὲ λέγων ἐνδείκνυται, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ ὡς κεχώρισται τῆς φύσεως ἡμῶν, οὐδὲ πόρῃ που τῶν ζητεῖν αὐτὸν προαιρουμένων ἀποκείται, ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ ἐστὶν ἀγνωστούμενον μὲν καὶ διακλυθῆναι, ὅτ' ἂν ὑπὸ τῶν μεριμῶν τοῦ βίου συμπύγηται, εὐρίσκόμενον τε καὶ γινωσκόμενον, ὅτ' ἂν εἰς ἐκεῖνο καὶ μόνον τὴν διένοιεν ἡμῶν ἐπιστρέψωμεν. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῇ ζητήσῃ ἀπολωμένης ὀρχμηῆς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος ἡμῶν ὑποτίθεται. Εἰ γὰρ ἀφῆντες τὸν λύχνον τῆς διανοίας ἡμῶν ζητήσωμεν τὴν κεκρυμμένην καὶ ἀπολωμένην ὀρχμηῆν, εὐρήσωμεν πάντως ὑπὸ τὴν κόπρον. Κόπρον δὲ χρῆ νοεῖν τὴν τῆς σαρκὸς βυβαρίαν, ἧς ἀποσαρωθείσης καὶ ἀκαθαρθείσης διὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ βίου, ἐκδηλον τὸ ζητούμενον γενήσεται· καὶ εὐρεῖσθαι ἢ φυλῆ ἢ κατὰ στέρησιν τοῦ καλοῦ χήρα, ὅπερ ἀπώλεσεν, χάρει χαρὰν ἀνελλάλητον καὶ εἰς κοινωσίαν τῆς τοιαύτης εὐφροσύνης συγκαλεῖται τὰς γείτονας, τὰς οἰκείας δυνάμεις, διὰ τῶν αἰσθησεῶν, Συγγάριται μου, λέγουσα, ὅτι εἶρον τὴν ὀρχμηῆν ἦν ἀπώλεσται· αὐτὴ ἔστι τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ὅπερ δι' ἀμαρτίας ἀπώλεται, διὰ δὲ μετανοίας ἀπέλασθον. Εἰ οὖν αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπίνοις τῆς τοῦ ζητουμένου εὐρέσεως, ἡ τῆς θεῆς εἰκόνας ἀποκατάστασις, τῆς νῦν ἐν τῷ τῆς σαρκὸς βύβρον κεκαλυμμένης, ἐκεῖνο σκουδάσωμεν γενέσθαι, ὃ ἦν κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ζωὴν ὁ πρωτόπλαστος· γυμνὸς μὲν τῆς τῶν νεκρῶν δερμάτων περιούλη, ἀνεκαλυμμένῳ δὲ προσώπῳ καὶ εὐπαρρησιάζῃ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενος. Δι' ἧς τὸν μεθοδείας ἔξω τοῦ παραδείσου γεγόναιμεν τῷ προαιτορι συνεκκληθέντες, διὰ τῆς ἐναντίας συγκαταπίσεως ἔξεστιν ἡμῶν πάλιν ἐπανελθεῖν ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν μακαριότητά. Τότε μὲν γὰρ ἠδονὴ δι' ἀπάτης εἰγενομένη τῆς ἐκπτώσεως ἤρξατο· νυνὶ δὲ καθαρὸς βίου διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας καὶ ἀγαθῶν ἔργων ἐπιμελείας ἀποκαθίεσθαι ἐπὶ πάλιν ἡμᾶς. Ἄλλ' ἐπειδὴ παράδεισος ζώντων ἐστὶ καὶ καθαρὸν οἰκητήριον, ἡμεῖς δὲ σάρκινον καὶ θνητοὶ καὶ ἐβρωπώμενοι ἀμαρτίας ἐσμὲν, καὶ οὐκ ἐσμεν ἐν τῇ χώρῃ τούτων γενέσθαι τοὺς τῆς θανάτου κρατουμένους, ἀναγκαστὸν ἐστίν, τρεπτινὰ καὶ ἐπίνοιαν εἰσαυρεῖν, ὅπως ἂν ἔξω τῆς ἐκπτώσεως ἀπολύσωμεν ἐν Χριστῷ.

²⁷ Luc. xvii, 21. ²⁸ Luc. xv.

(9) Perfectiori adhuc modo, quam Moyses in monte, non tamen assecutus visionem beatissimam.

CAPUT VII.

Habitatio S. Auxentii in monte Siopia. Insultus dæmonum superati. Modus orandi. Adhortatio.

ΝΑ'. Ταῦτα καὶ τὰ τούτων πλείονα λέγοντος τοῦ Α μακαρίου Αὐξεντίου τῷ πλήθει τῶν συναλθόντων, οὐ μόνον ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ γυναικῶν, οἱ πλείονες ἔρωτι θεῶν τραθέντες ἤξιον ἀποτάσσεσθαι τῶν βιωτικῶν καὶ μοχθηρῶν πραγμάτων τῇ ματαιότητι, καὶ προσίενοι δι' αὐτοῦ τῷ Δεσπότη Χριστῷ. Ὁ δὲ μάλ- λον ὁπετίθετο αὐτοῖς τῇ πολιτείᾳ διορθουμένους οἰκονομεῖν τὰ προσόντα καὶ μὴ πρὸς μὲν τὸ παρὸν ὀρεγομένους τὸ καλὸν, εἰς ὕστερον δὲ ὀκλάσαντας, ἐπιστρέφειν ὡς κύνας ἐπὶ τὸν ἴδιον ἑμετὸν, ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ πάλιν καὶ πτωχὰ τοῦ κόσμου στοιχεῖα μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ οὐ τῆς τυχούσης περισκέψεως. Ἐπὶ τοῦτο τὸ κατόρθωμα τὸν βολόμενον προσέρχε- σθαι χρῆ, ὥστε θνηξόμενον ἤδη καὶ πᾶσαν ἡδονὴν σωματικὴν συνκροῦντα. Τῶν ἄρτων οὖν διαδομένων κατὰ τὸ ἔθος ὡς ἐν τῷ προτέρῳ ὄρει, πάντας ἀπέλυ- σεν · τινας δὲ ἐξ αὐτῶν ἐδρασιότερῳ λαγισμῷ καθοπλι- ζόμενοι προσηκρότερον ἐκεῖσε τῇ καθ' ἡμέραν χο- ρηγουμένῃ εὐλογίᾳ ἐπαρκοῦμενοι. Εἰ γάρ τις προ- αιρούμενός τι προσέφερεν, ὁ μακάριος οὐκ ἐδέχετο, πλὴν ἐλαίου καὶ κηρῶν, τῷ δὲ μάγκηπι τῷ καὶ τὴν χορηγίαν ποιουμένῳ δίδοσθαι αὐθις ἐπέτρεψεν · πλεῖστοι γὰρ τῶν ἐμπαιθῶν καὶ πενομένων προσ- ἤδρουν ἐντεῦθεν τὴν διοίκησιν ἔχοντες διὰ τῆς τῶν παραγενομένων εὐποιίας · ὄχλησιν δὲ ἱκανὴν καὶ κό- πον πολὺν μάλιστα ὑπὸ τῶν δαιμονίωντων ὑφίστατο, ὡς καὶ τινες αὐτῶν · οὐ γὰρ πάντας, ἀλλὰ τοὺς ἀξιούς · διὰ τῶν αὐτοῦ προσευχῶν ἴσασθαι τὸν Κύριον. Ὅτι δὲ οὐκ ἦν αὐτῷ λόγος περὶ τὸ χρηματικόν, μετ' ἀληθείας γινωσκέτω, ὅτε ἀναγινώσκων καὶ ἀκροώμε- νος μετὰ τὴν κοίμησιν αὐτοῦ ὑπὲρ ἑκατὸν νομίσματα ἐποφειλομένου τοῦ ἀρτοποιοῦ, δι' ὑπομνήσεως τοῦ διαδόχου καὶ μαθητοῦ αὐτοῦ, περὶ οὐ κατὰ χώραν ἑρούμεν, παρά τινος φιλοχρίστου καὶ εὐσεβοῦς ἀνδρὸς ταῦτα ἀποδίδοσθαι.

LI. Cum hæc et his plura beatus diceret Auxen- tius, ex iis qui convenerant, non solum viris, sed etiam feminis, plures divino amore sauciati, vole- bant renuntiare rebus mundanis et malis, et per ipsum Christo Domino adhærere. Ille autem eos magis admonebat, ut vitam suam corrigentes, dis- pensarent eas quas habebant facultates : et non in præsentia quidem bonum et honestum expetentes, postea vero labentes, reverterentur tanquam canis ad vomitum, nempe rursus ad imbecilla et egena hujus mundi elementa. Cum maxima enim cautione et non levi consideratione oportere, eum qui vult ad præclarum hoc opus accedere, tanquam jam moriturum, et simul expellentem omnem voluptatem corporis. Deinde panibus de more distributis, sicut in priori monte, omnes dimisit. Quidam autem ex eis stabiliori armati cogitatione, illic perseverabant, quæ quotidie illic suppeditabatur, contenti benedi- ctione. Si quis enim volens aliquid ad Sanctum af- ferret, nihil accipiebat præter oleum et ceram : ju- bebatur autem id rursus dari mancipi (10), qui illam faciebat suppeditationem. Plurimi enim ex iis qui morbis aliquibus laborabant et qui egebant, illic permanebant, ut quibus subveniretur per benefi- centiam eorum qui accedebant. Maximam vero mo- lestiam et plurimum laborem sustinebat ab iis qui erant dæmoniaci adeo ut quosdam ex eis (non enim omnes, sed eos, qui erant digni) per suas preces curaverit Dominus. Quod autem rei faciendæ et pecuniæ amplificandæ nullam haberet rationem, vere sciet, tam qui legit, quam qui audit, quod cum post ejus decessum deberet pistori plus quam centum numismata, admonitus ab ejus successore et discipulo, de quo suo loco dicetur, quidam Christi amans et pius ea solverit.

CAPUT VIII.

Vestis anachoritica variis a S. Auxentio data : itemque monita. Dæmonum insultus variis, et remedia.

ΝΒ'. Ζηλοῦντες δὲ τινες τὸν τοιοῦτον ἔνθεον αὐτοῦ βίον δι' ὄχλου ἐγίνοντο τοῦ στοιχειωθῆναι παρ' αὐτοῦ καὶ καθιερωθῆναι τῷ σχήματι. Στοιχάριον οὖν διδοὺς τρίχινον ἢ δερμάτινον ἐξ ὧν ἠμφέτετο, ἐπηύχετο λέγων · Πορεύου, ἀδελφε, ἔνθα ὁ Κύριός σε ὀδηγή- σει · ἐν οἷς ἐκ τῶν προσκαρτερούντων τις Βασίλειος τὴν προσηγορίαν ἐξητήσατο τοῦτο. Ἄφθονος οὖν ὑπάρχων ὁ μακάριος καὶ σφόδρα φιλάδελφος, ἐπευ- ξάμενος αὐτῷ καὶ δοὺς ἦν περιεβέβλητο μηλωτῆν, ἀπέλυσεν. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ὡς ἀπὸ εἴκοσι σημείων κοββωτέρῳ, ἐν τινι βουνῷ κέλλαν παρασκευάσας οἰκοδομηθῆναι κατέψησεν · καὶ δὴ μετὰ τινα χρόνον ἱκανὸν ἐπιστάντες οἱ δαίμονες ἐπὶ τοσοῦτον ἐπετέθη- σαν, ὡς μικροῦ δεῖν παρασκευάσαι αὐτὸν καὶ ἐκ-

LII. Æmulantes autem et beatam ducentes qui- dam hanc divinam ejus vitam, negotium ei exhibe- bant, ut ab eo initiarentur et consecrarentur ejus habitu. Cum itaque dedisset tunicam ex pilis con- textam aut pelliceum ex iis quibus erat indutus, precabatur dicens: Vade, frater, quo te ducet Do- minus. Inter quos ex numero eorum qui illic perse- verabant, Basilii quidam nomine hoc petiit. Cum largus ergo esset Beatus et fratrum valde amans, ei bene precatus, et data quam induerat pelle ovilla, eum dimisit. Ille autem longius abiens ad viginti milliaria, cum in quodam colle curasset cellam sibi ædificari, illic habitavit. Post aliquod vero tempus accedentes dæmones, eum adeo invaserunt, ut cum

(10) Pistori. Apud Socratem lib. II cap. 18 : Præ- erant panibus conficiendis, οἱ μάγκηπιες τῇ ῥω- μαίων γλώσσει καλοῦνται. « Qui mancipes a Roma-

ris appellantur. » Et Suidas, ἀρτοποιετον, τὸ μα- γαλιπετον, ἐν ᾧ οἱ ἄρτοι γίνονται, pristinum in quo panes fiunt. »

propemodum fecerint expirare. Ad quem cum qui ex locis, quæ erant circumcirca, venerant ii qui pascebant pecora, abiissent, et consuetas ejus preces, dum sæpe clamassent, non essent assecuti, cellæ fenestra vi aperta, vident eum mutum et pronum jacentem : et existimantes eum esse mortuum, rursus accurrentes, suis nuntiarunt. Qui cum ascendissent, invenerunt eum fere semimortuum, et non valentem omnino loqui, sed solum parum respirantem. Cum autem corpus ejus vidissent sauciatum, curru cito alato, eum in ipso imponunt, et ducunt ad beatum Auxentium. Qui cum post horam nonam despexisset e fenestra, et eum vidisset, voce dixit apertiore : Frater Basili. Cum is ergo eum vocasset, et ille non exaudiisset, tertio magna vi clamavit : O tibi dico, frater Basili. Cum is autem cito ascedisset, dicit ei : Surge, accipe potestatem adversum tentatorem, non amplius timens improbos et immundos dæmones. Jussit itaque eum surgere, et sumere venerandum corpus et vivificum sanguinem Domini nostri Jesu Christi, et statim rursus reverti in suum locum. Qui cum abiisset, et hoc modo non amplius fuisset tentatus, et se tribus annis fortiter exercuisset, in pace migravit ex hac vita.

LIII. Sed post ejus adventum monachis et mundanis qui aderant, et omnibus reliquis dixit beatus : Dæmones hominibus invidentes, o fratres dilecti, perpetuo machinantur nobis esse impedimento in bonis operibus, et maxime in temperantia et continentia, humilitateque et beneficentia, orationeque et silentio, lenitateque et patientia, paceque et tolerantia, et charitate in proximum, qua nihil est majus. Oñ jiciunt enim iis quidem, qui volunt esse temperantes, diversas quasdam et inter se discrepantes species, et corporis titillationes: quomodo etiam abstinentibus, ventris appetitiones : et iis, qui volunt humiliter de se sentire, vanam gloriam : iis autem qui in animo habent benefacere, suorum potius curam: iisque qui orant et agunt silentium, diversas animi perturbationes et multitudinem veterum negotiorum : iis vero qui se in lenitate exercent et tolerantia, opponunt animi angorem atque timiditatem, et omnem suam improbitatem : paci autem et patientiæ, odium et malevolentiam, per quam perdit eam, quæ est in Christo, charitatem, et omnes, ut semel dicam, fructus sancti Spiritus, quos enumeravit Apostolus⁹⁰, per contraria conantur evertere. Sed qui sunt muniti gratia Domini nostri Jesu Christi, permanent immobiles. Quamobrem non est mirandum, quando non plagis conscindunt. Quando enim per cogitationes et reliquas corporis perturbationes non possunt nos deturbare, tunc per se exercitatorum terrent petitionem.

⁹⁰ Galat. v.

Α πνεῦσι · πρὸς δὲ οἱ τῶν πέριξ κωμῶν νέμοντες τὰ τετραπόδα ἀπελθόντες καὶ τῆς συνθήκης αὐτοῦ εὐχῆς ἐν τῷ κρᾶσι πλειστάκις μὴ τυχόντες, βίβη τὴν θυρίδα τῆς κέλλης διανοίξαντες, δρῶσιν αὐτὸν ἔσφονον καὶ πρηνῆ κατακείμενον · καὶ δόξαντες αὐτὸν τεθνηῆναι, αὐθις κατὰραμίστες τοῖς οἰκείαις ἀπὸ γγγεῖαν, οἱ καὶ ἀνελθόντες εὗρον αὐτὸν ἡμιθανῆ σχεδὸν, μὲδ' ἄλλως νῦν λαλήσει ἰσχύοντα, ἀλλὰ μόνον αἶρας μακρᾶς οὔσης αὐτοῦ περὶ τὴν πνοήν · τὸ δὲ σωμα αὐτοῦ κατὰ τετρωμένον θεασάμενοι, θαύτον ἀράτην παραστήσαντες ἐπιτιθέασιν αὐτὸν, καὶ ἔχουσιν πρὸς τὸν μακάριον Ἀξέντιον. Ὁς διακρίψας κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν ἐκ τοῦ θυριδίου καὶ θεασάμενος αὐτὸν, τρανωτέρῳ τῇ φωνῇ ἔλεγεν · Ἀδελφεὶ Βασίλειε. Δεύτερον τοίνυν αὐτοῦ καλέσαντος ἀκκείνου μὴ ὑπακούσαντος, εἰς τὸ τρίτον ἐξ ἰσχύος ἔκραξεν · Σοὶ λέγω, ἀδελφεὶ Βασίλειε · τοῦ δὲ τάχος ἀνακαθήσαντος φησι πρὸς αὐτὸν, Ἀνάστα, λάβε ξουσίαν κατὰ τὸ πειράζοντος, μηκέτι δεδιώς τοὺς πονηροὺς καὶ ἀκαθάρτους δαίμονας. Ἀναστάντα οὖν αὐτὸν ἐκέλευσεν μεταλαβεῖν τοῦ τιμίου σώματος καὶ τοῦ ζωοποιοῦ ἕμματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ περὶ χρῆμα ὑποστρέψειν πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον. Ὁς ἀπελθὼν καὶ τοιοῦτον τρόπον μηκέτι πειρασθεὶς, ἐν τρισὶν ἔτεσιν γενναίως ἀσκήσας, ἐν εἰρήνῃ μετήλθεν τὸν τῆδε βίον.

ΝΓ'. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀφιξίν τούτου τοῖς παροῦσι μοναχοῖς καὶ κοσμικοῖς καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ἔλεγεν ὁ μακάριος, Οἱ δαίμονες βασκαλίνοντες τῷ ἀνθρώπῳ, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, διὰ πάντων μηχανῶνται παρεμποδῶν ἡμῖν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς γενέσθαι ἔργοις, καὶ μέλιτα ἐν τε τῇ σωφροσύνῃ καὶ ἐγκρατεῖα, ταπεινοφροσύνη τε καὶ εὐκοιῖα, καὶ προσευχῇ καὶ ἡσυχίᾳ, ὑπομονῇ τε καὶ μακροθυμίᾳ, εἰρήνῃ τε καὶ ἀντικακίᾳ, καὶ τῇ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπῃ, ἧς μεῖζον οὐδὲν · ἀνθυποφέρουσι γὰρ τοῖς μὲν βουλομένοις σωφρονεῖν εἰδέας τινὰς διαφόρους καὶ ἀκατάλληλους καὶ γαργαλισμοὺς σωματικῶς, ὡσαύτως τοῖς ἐγκρατεῖσι τὰς τῆς κοιλίας ὀρέξεις καὶ τοῖς ταπεινοφρονεῖσι θέλουσι τὴν κανδοξίαν · τοῖς δὲ εὐκοιῖταισι θίλουσιν διασκεπτομένοις τὴν τῶν οἰκείων μᾶλλον κηδεμονίαν · τοῖς δὲ προσευχομένοις καὶ ἡσυχάζουσιν ῥεμβασμῶς διαφόρους καὶ πλῆθος πραγμάτων ἀρχαίων · καὶ τοῖς ἐν ὑπομονῇ καὶ μακροθυμίᾳ ἀσκουμένοις ἀντιτίθει τὴν ἀκηδίαν καὶ δειλίαν καὶ πᾶσαν τὴν οἰκίαν πονηρίαν · τῇ εἰρήνῃ δὲ καὶ ἀνετικακίᾳ τὴν μνησικακίαν, δι' ἧς μετὰ τὸ πρὸς τὸν πλησίον μῖσος καταλυμαίνεται τὴν ἐν Χριστῷ ἀγάπην καὶ πάντα δὲ ὡς ἂν τις συλλήβδην εἴποι τοῖς τοῦ ἀγίου Πνεύματος καρποῖς, οὓς ὁ Ἀπόστολος ἀπρηριθήσατο ἀντρέπειν διὰ τῶν ὑπερνεκίων περιρῶνται. Ἀλλ' οἱ τῇ χάριτι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τεταχισμένοι ἀκλίνας διαμένουσιν · ὅθεν εὖ χρῆ θυμᾶζειν, ὅπερ' ἂν καὶ πληγαῖς ἡμᾶς κατακόπτουσιν. Ὅταν γὰρ διὰ τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν λοιπῶν σωματικῶν παθῶν μὴ δυνάμενοι ὧσι, τότε ἀ' ἐπιτύων πρόσεισιν ἐκφοβούντες τοὺς ἀσεκτάς.

ΝΔ'. Οἱ πλειστάκις τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ κταρ- A
γόμενοι τὴν ἥτταν ἀποδύρονται καὶ ὀλοῦζοντες
ἀπέρχονται. Ἡμεῖς οὖν μὴ ἐνδῶμεν, ἀκατεῖνοι ἐν-
τρέπονται· ἡμεῖς ἀντιστώμεν, ἀκατεῖνοι καταβά-
λονται· ἡμεῖς τὸν Κύριον ἐπικαλεσόμεθα, καὶ πᾶσα
βουλὴ αὐτῶν διασκεδάζεται. Στάδιον γάρ ἐστίν καὶ
ἀθλητικὸν καὶ μαρτύριον ὁ βίος παντὸς Χριστιανῶ
κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν προκείμενον
πορεύεσθαι, μάλιστα δὲ τὸν ἐν τῷ μνηρίῳ σκοπεῖν,
ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος φησιν, ὅτι Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ
πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς,
πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ
σαίτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας· παρ-
εγγῶ δὲ ἡμῖν λέγων· Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν
τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ἀντιστῆναι ταῖς μεθο-
δείαις τοῦ διαβόλου, καὶ τὸν θῶρακα δὲ τῆς πίστεως,
καὶ τὴν περισκελίαν τοῦ σωτηρίου, καὶ τὴν μά-
χαραν τοῦ πνεύματος αὐτοῦ διδάσκει ἐκτεῖσθαι
ἡμᾶς, ὥστε διὰ τῶν τοιούτων ἀοράτων καὶ ἀητή-
των ὀκλῶν ἀντιπαρτάττεσθαι ἡμᾶς τοῖς ἀοράτοις
λογισμοῖς, καὶ διὰ τούτων τοῖς ἐχθροῖς, καθά φησιν,
λογισμοὺς κταίροντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμε-
νον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ πᾶν νόημα
ἀγχαλωτίζοντες εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ τοῦ
νικῶντος αἰεὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀσθενείᾳ τὸ διαβολικὸν
θράσος καὶ μὴ συγχωροῦντος κειράσθαι ἡμᾶς
ὑπὲρ τὸ δύνασθαι, ἀλλὰ παρέχοντος τὴν ἔκβασιν δι'
ὑπομονῆς, πρὸς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς ὑπενεγκεῖν. Ἄνευ
γάρ τῆς αὐτοῦ βοήθειας ἀσθενεῖς ἡμεῖς καὶ ἀνίσχυ-
ροί, καὶ πάντων σχεδὸν πτηνῶν καὶ κτηνῶν ἐκλω-
τότεροι· ἀξιοῦμενοι δὲ τῆς αὐτοῦ ἐπιουραίας οἱ
ἀσθενεῖς ἰσχυροί, οἱ ἄτιμοι ἔνδοξοι, οἱ γῆϊνοὶ ἐπουράνιοι, οἱ θνητοὶ ἀθάνατοι κατὰ τὸ πλῆθος τῶν αὐτοῦ
οικτιρῶν ἀναδεδεικνύμεθα καὶ κληρονόμοι αἰωνίου βασιλείας γινόμεθα.

CAPUT IX.

*Callus divinus a S. Auxentio aliis præscriptus. Mors S. Simeonis Stylitæ, aliaque revelata.
Monasterium sanctimonialium inceptum.*

ΝΕ'. Ἰκανῶς τοίνυν ὠφελοῦμενοι οἱ γνησίως
ἀκροῶμενοι, χάριτες κατήρισαν εὐχαριστοῦντες τῷ
Δεσπότη τῶν ὅλων καὶ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ·
καὶ τοῦτο δὲ ἀπήγγελλεν ὁ μακάριος, ὡς μὴ μόνον
τὴν Κυριακὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν παρασκευὴν καθ' ἑκά-
στην ἑβδομάδα σχολάζειν, εἰ δυνατόν, μάλιστα τοὺς
ἐμποροῦντας τῆς ἑφ' ἡμέρας τροφῆς, τὴν μὲν ἐν νη-
στείᾳ καὶ προσευχῇ διὰ τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος, τὴν
δὲ ἐν εὐωχίᾳ καὶ τῇ τῶν μυστηρίων μεταλείψει διὰ
τὴν αὐτοῦ ἀνάστασιν· διόπερ εἴ ποτε συνέβη οἰκο-
δομῆς ἕνεκα ἐργάτας ἔχειν αὐτὸν ἢ καὶ τὸν διάδοχον
αὐτοῦ, περὶ οὗ κατὰ χώραν εἰρούμεν, τὰς δύο ταύτας
ἡμέρας σχολάζειν ἐπέταττον, τῇ μὲν παρασκευῇ σὺν
τῷ ἀνάλωματι καὶ τὸν μισθὸν παρέχοντες, τῇ δὲ
Κυριακῇ τὸ ἀνάλωμα μόνον· ἐπιφωσκούσης δὲ τῆς
ἡμέρας τῶν Σαββάτων τοὺς συνήθεις μετὰ τῶν εὐρι-
σκομένων ὁ Πατὴρ παννυχίων ἀγρυπνεῖν ἐκαλεύετο.

ΝΣ'. Κατὰ οὖν τὸ εἰαθὸς ἐν μιᾷ τῶν παννυχίδων,
αὐτοῦ ἔνδον προσευχομένου καὶ τῶν λοιπῶν ἔκωθεν

LIV. Qui sæpissime signo crucis repressi, deflent
se esse victos. Nos ergo ne cedamus, et illi dejiciun-
tur: nos resistamus, et illi evertuntur; nos Dominum
invocemus, et dissipatur universum eorum consi-
lium. Est enim stadium, certamen et martyrium,
vita cujuslibet Christiani, qui vult ingredi conve-
nienter præceptis nostri Servatoris: et maxime ejus
qui est insignis in vita monastica, ut dicit Apo-
stolus 30: « Non est nobis colluctatio adversus
sanguinem et carnem, sed adversus principatus, ad-
versus potestates, adversus principes tenebrarum
mundi hujus. » Præcipio autem vobis, dicens: In-
duite armaturam Dei ut possitis resistere insidtis
diaboli, et lorica fidei, et galeam salutis, et gla-
dium spiritus docet ipse 31 nos possidere: ut per
B hæc invicta arma, quæ non cadunt sub aspectum,
resistamus cogitationibus quæ videri nequeunt, et
per eas inimicis, quomodo dicit 32: Cogitationes
destruentes et omnem altitudinem, quæ erigitur
adversus Dei scientiam, et omnem cogitatum cap-
tivantes ad Christi obedientiam, qui semper vincit
in nostra imbecillitate diabolicam audaciam, et
non permittit nos tentari supra id quod possumus,
sed præbet eventum per tolerantiam, ut nos pos-
simus sustinere. Nam absque ejus auxilio nos in-
firmi et imbecilli, et quibusvis volucris et pecu-
dibus capti faciliores. Dignati autem ejus auxilio,
qui imbecilli, fortes: qui abjecti, gloriosi: qui ter-
reni, cælestes, qui mortales, immortales reddi-
mur per multitudinem ejus miserationum, et
æterni regni hæredes efficiamur.

LV. Cum satis ergo utilitatis percepissent, qui
ingenuè audiebant, læti descenderunt, gratias
agentes universorum Domino nostro Jesu Christo.
Porro autem hoc quoque præcipiebat Beatus, ut
non solum die Dominico, sed etiam die Parasceves
singulis hebdomadis feriantur, si posset fieri:
maxime quibus quotidianus victus abunde suppe-
tit: hunc quidem in jejuniis et precatione, propter
passionem Servatoris; illum autem in convivio et
sacramentorum participatione, propter ejus resur-
rectionem. Quamobrem si quando contigisset ip-
sum habere operarios, aut etiam ejus successo-
rem, de quo suo loco dicemus, hos duos dies ju-
bebant ferari: die quidem Parasceves cum im-
pensis mercedem quoque præbentes, Dominico
autem solum impensas. Illucescente vero die
Sabbatorum, familiares suos cum iis qui invenie-
bantur, Pater jubebat tota nocte vigilare.

LVI. Cum de inore ergo in quadam nocturna vigi-
lia ipse intus precaretur et reliqui foris permanerent,

aperta fenestra Beatus, cum, «Benedictus Dominus Deus,» ter vehementer dixisset, et suspirasset, et caput in terram inclinasset, dicit : Quod erat in Oriente luminare, o filii, Symeon Pater noster dormiit. Cum ii autem propter psalmodiam non sensissent, quod dictum fuerat, valde flens Beatus, rursus dicit eis : Sanctus Pater noster, Ecclesiae columna et firmamentum, Symeon requievit, et nulli culpae affinis et munda ejus anima me inutilem et sordibus inquinatum, non est designata praeteriens salutare. Haec cum audiissent et valde essent percussi, non potuerunt respondere, sed siluerunt, signantes noctem in qua haec dicta fuerant. Cum autem paucis post diebus hoc ad pium imperatorem Leonem in principio sui imperii relatum esset, et omnibus id esset notum, diligenter scrutati qui audiverant, invenerunt fuisse certum quod Sanctus dixerat, ut quod divina gratia praedixisset per revelationem in consummatione sancti Symeonis. Valde ergo obstupefacti et Deum glorificantes, in hoc quoque docti fuere, Deum posse omnia.

LVII. Quod vero haec a nobis, non sola motis conjectura, dicta sint, sed quae accuratissime didicimus ab uno ab ejus administris, ea etiam persecuti sumus. Nemo ergo dubitet ; nam qui nos de hoc instruxit, erat quidem lingua barbarus, ut qui esset ortus ex Mysia, mente autem honestissimus, ut qui perseverans apud beatum Auxentium, non vinum biberit, non oleo usus sit, non pulmento, non fructu, non denique ullo alio. Nam praeter panem et aquam et semina, quae non coquebantur, eaque non ad satietatem, quavis fere nocte, nihil comedebat aut bibebat, interdium autem parvas quasdam cruces ex siliquis valde elegantes suis manibus assidue faciebat. Qui autem ascendebant, eas accipiebant gratia benedictionis. Ipse nobis haec ore suo significavit, qui etiam postquam dormiit Beatus, cum moribus loco quoque successit.

LVIII. Rursus ergo pluribus congregatis, et praedicta consueta regula hymnum dicentibus, cum beatissimus Auxentius aperuisset fenestram, et ut consueverat, precum finem fecisset, respondens unus ex iis qui aderant, dixit : Rogo te, domine, benedic, et precare, quod cum tribus mensibus unam pro mercede menstrua ovem accipiam, ea perdita, frustror mercede unius mensis : solebat enim Beato hostias afferre. Ad haec subridens, respondit Beatus : Mihi hoc dicis, ut qui sim solitus divinare, aut qui greges possideam? Ille dixit: Nequaquam, sed adoro te, ut ores, et inveniatur. Deinde cum paululum intermisisset, Alypium quemdam clara voce, ut solebat, Beatus accersit. Cum duo ergo inventi essent ejusdem nominis : Tibi, inquit, dico, qui stas a sinistris. Scio te non esse suffuratum ovem, sed invenisse, vade ergo et redde. Hic enim, qui perdidit, dat vobis ad sumtum sex obolos ut vos congregemini. Qui cum ecisset ut jussus fuerat, recepta ove, Domino egit

ἀύπνων διάταλούντων, ἐνοίξας τὸ θυρίδιον ὁ μακάριος καὶ τὸ, εὐλόγητός Κύριος, εἰρηνῶς ἐπὶ τρίτον, σφοδρῶς στενάξας καὶ τὴν κεφαλὴν κλίνας ἔφησεν, Ὅ ἐν τῇ Ἀνατολῇ φωστὴρ, ὡ τέκνα, Συμεὼν ὁ πατὴρ ἡμῶν κεκοίμηται. Τῶν δὲ διὰ τὴν ψαλμοφθίαν μὴ αἰσθημένων τὸ ῥηθὲν, ἔκλαυσεν ἡ μακάριος ἐπὶ ἱερὸν κλισίον· κλισίον δὲ αὐτῶν πάλιν λέγει, Ὅ ἐν ἁγίῳ Πατρὶ ἡμῶν ὁ στῦλος καὶ τὸ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας Συμεὼν ἀνεπαύσατο, καὶ ἡ ἄμωμος καὶ καθαρὰ αὐτοῦ ψυχὴ ἐμὲ τὸν ἀχρεῖτον καὶ ἐββύλωμένον οἷα ὀπηξίωσεν φθάσασα κατασπάσασθαι. Ταῦτα ἀκούσαντες καὶ μεγάλως τρομάσαντες, ἀποκριθῆναι μὴ οὐκ ἐτόλμησαν, μᾶλλον δὲ ἠσύχασαν, τὴν ὥρην καὶ τὴν νύκτα σημειωσάμενοι, ἐν ἧ ταῦτα ἐλέχθη. Ὡς δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ περὶ τούτου ἀνζφορὰ τὸν εὐσεδέστατον βασιλεῖα ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτοῦ κατέλαθε Λέοντα, καὶ τοῖς πᾶσιν ἐγνωρίσθη, φιλοκονήσαντες οἱ ἀκηκοότες εὐρον ἀκλανῆ τοῦ ὁσίου τὴν ῥῆσιν, ἣν χάριτι θεῆς κατὰ ἀποκάλυψιν προειρήκει ἐν τῇ τελειώσει τοῦ ἁγίου Συμεῶνος. Καταπλαγίεντες οὖν σφοδρῶς καὶ δοξάζοντες τὸν Θεόν, ἐδιδάχθησαν καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι πάντα δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ.

NZ. Ὅτι δὲ οὐκ ἔστοχατμίνως παρ' ἡμῶν ταῦτα λέλεκται, ἀλλὰ μετὰ πλείονος ἀκριβείας, ἄπειρ μεμαθήκαμεν παρ' ἐνὸς τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ, ταῦτα διεξήλομεν, μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω. Οὗτος γὰρ, οὗτος ὁ περὶ τούτου ἡμᾶς στοιχειώσας, τῇ γλώττῃ μὴ βάρβαρος ὑπῆρχεν ἐκ τῆς Μυσίας ὁρμώμενος, τῇ γνώμῃ δὲ πάνσεμνος, ὃς προσηκροτέρων τῶ μακαρίῳ Ἀξεντίῳ, οὐκ οἴνου μετελάμβανεν, οὐκ ἐλαίου, οὐκ ἐψήμακτος, οὐτε ὀπώσας, οὐκ ἄλλου τινὸς πλὴν ἄψου καὶ ὕδατος καὶ τῶν σπερμάτων τὰ ἀνεφθα, καὶ ταῦτα οὐκ εἰς κόρον, διὰ πάσης μὲν σχεδὸν τῆς νυκτὸς προσευχόμενος, ἐν ἡμέρᾳ δὲ σταυροῖα μικρὰ τε κρατῶν πᾶνυ τερπνὰ ταῖς χερσὶν ἐργαζόμενος διετελεῖ, καὶ εἰ ἀνιόντες ἐκομίζοντο αὐτὰ εὐλοίας χάριν· αὐτὸς ἡμῖν τῷ οἰκείῳ στόματι αὐτὰ ἐγνώρισεν, ὃ καὶ μετὰ τοῦ μακαρίου κοίμηται σὺν τῷ τρόπῳ καὶ τὸν τόπον διαδεξάμενος.

NH. Πάλιν οὖν πλείονων ἐπισυναχθέντων, καὶ κατὰ τὸν προειρημένον συνθήθη κανόνα ὑμνολογούντων, ἀνυψέντος τοῦ μακαριωτάτου Ἀξεντίου τὸ θυρίδιον, καὶ ὡς εἰώθει τὸ πέρας τῆς εὐχῆς ποιήσας, ἀποκριθεὶς εἰς τῶν παρόντων ἔφη· Δέομαί σου, δέισποτα, εὐλόγησον καὶ εὐξάι, ὅτι ἐν ὑπὲρ μισθῷ κατὰ μῆνα λαμβάνω πρόβατον, ἀπολέσας, τοῦ μισθῷ τὸν μισθὸν ὑστεροῦμαι ἦν γὰρ διακονῶν τῷ μακαρίῳ τὰ θύματα). Πρὸς ταῦτα μειδιᾷσας ὁ μακάριος ἀπεκρίνατο· Ἐμοὶ τοῦτο λέγεις, ὡς μεντεύεσθαι εἰθισμένῳ ἢ ἀγέλας κεκτημένῳ; ἀκαίτως ἔφη, Οὐχὶ προσκυνῶ σε, ἀλλ' ἵνα ἐπεύξῃ καὶ εὐρεθῇ· εἶτα μικρὸν διαστελάς, Ἄλλοπὸν τινα λαμπρῆ τῇ φωνῇ, ὡς ἦν αὐτῷ πεφυλὸς, μετακαλεῖτο ὁ μακάριος· Δύο οὖν ὑμνωδῶν εὐρεθέντων, Σοὶ, φησὶ, λέγω τῷ ἐξ εὐωνύμων ἐστῶτι· οἶδα, ὅτι οὐκ ἔκλειψας, ἀλλ' εὐρες τὸ πρόβατον· ἀπελθε οὖν, ἀπόδος. Οὗτος γὰρ ὁ ἀπολέσας ἐξ φύλεις εἰς ἀνελώματα παρέχει ἐπὶ τὸ συναλισθῆναι ὑμᾶς, ὃς ποιήσας ὡς ἐκελεύσθη, ἀπολαθὼν τὸ θρέμμα ἠὲ χαρίσται τῷ Κυρίῳ τῷ ποιούτι·

διὰ τῶν ὁσίων αὐτοῦ μεγάλα καὶ ἀνέστιχιστα, ἐν ἁ-
δοξά τῃ καὶ ἐξίστα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς.

ΝΘ'. Μιᾶ δὲ τῶν ἡμερῶν πλῆθους συνηγμένου τῶν
ἐπιχωρίων τε καὶ πολιτικῶν καὶ τοῦ μακαρίου τὰ
πρὸς σωτηρίαν διαλεγόμενου, ἐπιστάς ἄγροικος
χαιρετίζων ἔλεγεν αὐτῷ· Καλή σου ἡμέρα, δέσποτά
μου· τοῦ δὲ σεμνὸν ἐπιγελάσαντος, καὶ γὰρ ἦν τῶν
ὄντι χαρίεις καὶ, Κάλος σοι καιρὸς εἰρηκότος, οἱ
παρόντες εἰς ἐκταυτοῦ προσεμειδίῳ· ὁ δὲ φησι πρὸς
αὐτοῦ· Γραφικός ἐστι λόγος, ἀδελφοί, « Μὴ ἀπο-
κρίνου ἄφρονι πρὸς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ· » εἰ ἦν
εἰρηκὸς, Εὐλόγησον, ἤκουσεν ἄν· ὁ Κύριος εὐλόγη-
σει σε κατὰ τὸ συνῆθες ἡμῶν· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ τὴν
τιμὴν διὰ τῶν οὐκείων αὐτοῦ δούλων εἰς ἐκτὸν ἀπο-
δεχόμενος, καὶ ἐκάστῳ τὴν ἀμοιβὴν τῆς μισθοπο-
δοσίας τῆ αὐτοῦ χάριτι ἀποδίδους. Ἐπειδὴ δὲ τὴν
καλὴν μου ἡμέραν ἀπέπειμεν, τὸν καλὸν καιρὸν ἀν-
έλαβεν. Οὕτως διορθωσάμενος, οὐ μόνον τὸν δια-
πταίσαντα, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας, ἔκθον
εἰσελθὼν πάλιν ἠτύχασεν.

Ξ'. Τῆς δὲ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
συναγωγῆς αὐτῷ χάριτος, πολλοὶ δαιμονίωντες
προσέτρεχον αὐτῷ, οἱ μὲν ἐκόντες, καὶ δι' αὐτοῦ
τὴν ἴασιν ἀσπαζόμενοι, οἱ δὲ ἄκόντες, καὶ ὕψ' ἐτέρων
ἀγόμενοι, οὕστινας τῷ ἔλαίῳ τῶν ἁγίων λειψάνων
ποτίζων καὶ νηστεύειν μάλιστα τὴν τετράδα καὶ τὴν
παρασκευὴν κελεύων σὺν ἔκτεσσι προσευχῇ καὶ πί-
σσει εὐκρινεῖ ἰώμενος ἀπέλευεν· ἐν οἷς προσποιησά-
μενοι τινες αἰσχροῦ κέρδους χάριν τοὺς ἑμιονίων-
τας ὑπ' αὐτοῦ ἐρωρήθησαν καὶ ἐπιπληκτικωτέρως
κατετύφθησαν, λέγοντος τοῦ μακαρίου αὐτοῦ, ὅτι
Εἰ μὴ ἦτε τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατηξιωμένοι
διωρεᾶς, ὑπὸ ἀνάτου δαίμονος ἂν κατεκυριεύθητε.

ΞΑ'. Ἐλευθέρῃ δὲ τις φερώνυμος, λαμπρὰ τῷ
γένει, λαμπροτέρα δὲ τῆς εὐσεβεστάτης Πουλχερίας
κουδικουλαρία γενναμένη, συνήθως ἐρχομένη μετὰ
πάντων, τὰς εὐχὰς ἐκκροῦτο, αὕτη ἔρωτι θεῖῳ τρω-
θεῖσα τὴν ψυχὴν, λείψανα ἁγίων κακτημένη παρέθετο
τῷ μακαρίῳ· ἔπειτα δὲ ἰκετεύειν αὐτὸν ἐπειράτο
διὰ τῆς κατηγήσεως αὐτοῦ τοῦ μονήρου βίου, ἀπο-
σπάσει αὐτὴν τῶν ὕλικῶν πραγμάτων. Τοῦ δὲ δια-
φόρως ἀναδραλομένου καὶ φάσκοντος δύνασθαι ἐν
ἀγαθῇ πολιτείᾳ τε καὶ εὐποιίᾳ καὶ ἐν τῷ βίῳ εὐαρε-
στεῖν τῷ Θεῷ, ἐκείνη οὐκ ἐπαύσατο δι' ὄχλου γινο-
μένη τοῦ τυχεῖν τούτου. Ὡς δὲ προσέσχεν τῷ διαρα-
τικῷ ὄμματι τὴν ἀκλινη αὐτῆς ἔνστασιν καὶ ἀνεπί-
ληπτον κατάουζιν, εὐδοκίᾳ τοῦ πάντας θέλοντος σω-
θῆναι Θεοῦ, ἐπένευσεν ὁ ὄσιος καὶ ἀπὸ ἐνὸς σημείου
ἐν τῷ ἐπιπέδῳ προσαιεῖο τυγχίνοντος, τοῦνομα
Γυρητῆ, προσκαρτερεῖν ἐν τῷ τῷ· ἐπέτρεψεν τῇ
μελέτῃ τῶν θείων Γραφῶν σχολάζουσαν. Τούτης
μὲν οὖν καταρυσώσεως τῷ Κυρίῳ καὶ ἀσμένως
πάντα πόνον σωματικὸν φεροῦσης ὑπὸ τῆς χορη-
γουμένης παρὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Πατρὶ χάριτος, καὶ
ἄλλου Πεντεπιτρόπου τινὸς σύζυγος, Κοσμῆα τούνο-
μα, καταλειφθεῖσα ἡζήσας αὐτὸν μετ' ἐκείνης τετάχθη

gratias, qui per sanctos suos facit magna et inve-
stigabilia, gloriosaque et admirabilia, quorum non
est numerus.

LIX. Quodam autem die congregata multitu-
dine tam rusticorum quam civium, et Beato ea
dissidente quæ pertinebant ad salutem, quidam
qui advenerat rusticus, dixit ei : Bonus dies tibi,
domine mi. Cum ille autem honeste arrisisset
(erat enim revera lepidus) et dixisset, Bonum
tibi tempus : qui aderant apud se ridebant. Ille
vero dicit eis : Est sermo Scripturæ, o fratres :
« Ne responde stulto juxta stultitiam suam 33. »
Si dixisset, Benelic : audivisset, Dominus te
benedicet, sicut consuevimus. Ipse est enim,
qui honorem per suos servos in se accipit, et
unumquemque remuneratur mercede suæ grati-
æ. Quoniam autem bonum diem mihi attri-
buit, is contra accepit bonum tempus. Cum sic
correxisset non solum eum qui offenderat, sed
etiam reliquos omnes, intro ingressus, rursus
siluit.

LX. Servatoris autem nostri Jesu Christi opem
ei ferente gratia, multi dæmoniaci ad eum venie-
bant, sua quidem sponte et per se quærentes cu-
rationem. Quos qui-
dam oleo sanetarum reliquia-
rum irrigans, quartumque et Parasceves diem
maxime jubens jejunare, cum oratione intensa
et sincera fide, curans dimisit. Inter quos qui-
dam ab eo sunt deprehensi, qui turpis lucri gra-
tia se simulabant esse dæmoniacos : quos qui-
dam Sanctus vehementer increpavit, dicens :
Nisi essetis dignati dono sancti baptismatis, im-
medicabilis dæmonis dominatus vos tenuisset.

LXI. Quædam vero nomine quidem Elouthera,
mente autem splendidiore suam coronans appella-
tionem, quæ piæ inprimis Pulcheriæ fuerat cubi-
cularia, solebat ad eum venire, et cum omnibus,
ejus fruebatur precibus. Ea, cum esset ipsi animus
divino amore saucius, quas habebat sanctorum
reliquias, deposuit apud Beatum. Deinde tentabat
supplex ei persuadere, ut vitæ monasticæ ab eo
initiatam avelleret a turbulentis hujus mundi ne-
gotiis. Eo autem variis modis differente, et dicente,
eam, se recte gerendo, et beneficentia uiuendo, etiam
in mundana vita posse placere Domino, illa non
cessabat ei negotium exhibere, ut hoc assequere'ur.
Postquam vero perspicaci oculo animadvertit fir-
mam et immobilem ejus constantiam, et quæ nun-
quam deficiebat, compunctionem, voluntate Dei, qui
vult omnes esse salvos, annuit Sanctus, et in campo
suburbani, qui distabat circa unum milliarium, no-
mine Cyreta, jussit interea perseverare vacantem
meditationi divinarum Scripturarum. Atque hac
quidem se in Domino jucundissima explente volu-
ptate, et omnem laborem corporis libenter ferente
ob gratiam quæ a Deo Patre ei suppeditabatur :

conjug quoque alterius cujusdam Pantepitropi (11), A τῆς φθορᾶς ἀποστᾶσαν. Ὡς δὲ διὰ πλείστων παρε-
nomine Cosmia, accedens rogabat eum, cum illa νέσεων πισσαι αὐτὴν οὐκ ἴσχυσε ἐπὶ τῇ συναρξίᾳ
locaretur recedens a corruptione. Cum autem plu- τοῦ ἀνδρός, τοῦτο καὶ τῶν οἰκείων ἐπικειλούτων
rimis admonitionibus non potuisset ei persuadere ut αὐτῇ καὶ μηδὲν ἀνούτων, ἀνευδότης τῷ πρὸς θεὸν
marito conjungeretur, ejus quoque necessariis eam πόθῳ, ταύτῃ προσχῶν ὁ μακάριος] συνειναι μετὰ τῆς
cum minis ad id incitantibus, neque quidquam προτέρας καὶ ταύτην ἐπέτρεψεν. Ἄλλὰ καὶ θαυρο-
proficientibus, propter Insuperabilem ejus in Deum τρόπου τινὸς γυνὴ ἅπαντα καταλιπούσα καὶ τὴν ἐπι-
amorem : id animadvertens Sanctus, jussit hanc τῆς σωτηρίαν ἐξαιτούσα ἡζῆου τὸν ὄσιον μὴ ἐποῦιλ-
quoque versari cum priore. Quin etiam uxor cujus- λεσθαι αὐτὴν. Ἐν ἱκανῶς κατηχήσας πρῶτον τὴν
dam nutritoris ferarum, omnibus relictis, suam exi- τοῦ θεοῦ γενέσθαι, καθὼς καὶ ὁ μετὰ ταῦτα βίος
gens salutem, rogabat sanctum ne eam expelleret. ἀπέδειξεν, εἰσεδεχθῆναι κελεύει. Μετ' οὐ πολὺ ὄλω-
Quam cum satis instituisset, ut fieret templum Dei, σιν αὐτὰς σχῆμα ὄντως ἀσκητικὸν τριχίνοις χιτῶ-
quomodo ostendit ejus vita, quæ postea est conse- σιν αὐτὰς μεταμφιάσας καὶ ὠμοφορίαις μεγάλαις
cuta, jubet eam admitti. Non multo post autem dat τισὶν ὡς δυσωπεῖσθαι τινα καὶ μόνον ὁρῶντι τὴν
eis habitum ad exercitationem plane accommoda- τοσαύτην κατήφειαν (οὐπω γὰρ ἦν ἐν τοῖς μέρει
tum: ut qui tunicis ex pilis contextis eas induerit, et B τούτοις σχῆμα τοιοῦτον πώποτε φανέν).

magnis quibusdam palliis : adeo ut revereretur quispiam, vel solum videns tantam tristitiam. Non- dum enim in his partibus talis unquam habitus apparuerat.

CAPUT X.

Monasterium sanctimonialium constitutum. Adhortatio de virtute castitatis. Obitus et sepultura S. Auxentii.

LXII. Deinceps ergo ab eo tempore aliæ quidem ad eam rem accedebant: aliæ quidem, quæ ab ingrovis adducebantur parentibus ad custodiam virginitatis: aliæ autem, theatro et scena relictis, diabolo renuntiantes, et Christo cum magno fletu et laboriosa lamentatione se conjungentes : adeo ut brevi tempore congregatæ sint plusquam septuaginta, et de cætero jusserit Beatus domum oratoriam eis ædificare. Citra ullam vero intermissionem in die Parasceves et in die Dominico eas accersens, et de virginitate et pudicitia eis verba faciens, rogabat eas, admonens et eis persuadens, ut obliviscerentur omnium quæ sunt in vita jucunda, utpote quod sint jucundiora et incomparabilia bona, quæ C sunt in promissionibus : et ne attraherentur a carnis voluptatibus. Nam etsi nobis ad conjugium rationem dedit Creator, nos rursus dignatus est meliori instituit, ut bono id quod est melius præferamus. Pro naturali namque matrimonio, in quo situm est, Crescite et multiplicamini et replete terram, 54, opponitur viduitas et orbitas liberorum: et pro conversione ad virum cum servitute intolerabili mysticas et admirabiles, et in quas non cadit viduitas, nuptias eligamus, sponso uniti immortalis, forma specioso præfiliis hominum. Quamobrem non oportet intueri ad alium, qui sit in terra speciosus, cum Filii Dei specie non sit alia speciosior. Si autem et divitiarum et insigne ornamentum a marito procedit, D quid eo ditius, qui est cæli et terræ Dominus, et præbet spiritum et vitam? Si vero sponsus est claro genere natus, quid est Rege angelorum clarius et gloriosius? Si autem est sapiens et circumspectus conjux, quid est sapientius Opifice omnium, tam

ΕΒ'. Ἐκ τότε οὖν καὶ ἔπειτα λοιπὸν προσέειπεν τῷ πράγματι, αἱ μὲν ὑπὸ εὐγενῶν γονεῶν ἐπὶ φυλακῇ τῆς παρθενίας προσαγόμεναι, αἱ δὲ ἐκ τῆς τῶν θεάτρων πομπῆς τῷ διαβόλῳ ἀποτασσόμεναι, ὡς ἐν ὀλίγῳ καιρῷ ὑπὲρ τὰς ἐδοδομήκοντα συναρξήναι καὶ λοιπὸν προτραπήναι τὸν μακάριον εὐκτερίον εἶπαν αὐτὰς οἰκοδομησαί. Ἀπαρλείπτως οὖν κατὰ παρασκευὴν καὶ κυριακὴν μεταστελλόμενος αὐτὰς καὶ τὸν τῆς παρθενίας καὶ σωφροσύνης λόγον εἰρησήμενος παρεκάλει νοουθετῶν καὶ πειθῶν λήθη, πειτελῇ ποιήσασθαι τῶν τοῦ βίου τερπνῶν, ὡς τερπνῶν καὶ ἀσυγκρίτων ὄντων τῶν ἐν ἐπαγγελίαις ἀγαθῶν καὶ μὴ κατασύρεσθαι ταῖς τῆς σαρκὸς ἡδοναῖς. Εἰ γὰρ καὶ φύσιν ἡμῖν ἐπὶ τὸν γάμον ὁ ποιητὴς ἐδωρήσατο, ἀλλὰ προαιρέσεως ἡμᾶς πάλιν ἀμεινότερας ἡζήωσεν ἢ τοῦ καλοῦ τὸ κάλλιον προτιμήσαντος. Ἄντι μὲν γάμου φυσικοῦ, ἐφ' ᾧ κεῖται τὸ, εὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. ὡς δὲ ἠντικεινται χηρεία καὶ ἀπειθεία καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα ἀποστροφή μετὰ τῆς ἀνυποκότου δουλείας, γάμον μυστικὸν καὶ παράδοξον καὶ ἀχρήρευτον ἐπιλεγόμεθα νυμφίῳ ἀθιναίῳ ἐνούμενοι, ὡραίῳ κἀλλίῳ παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Διὸ οὐ χρεὶ ἀφαιρῆναι πρὸς ἄλλον τῶν ἐπὶ τῆς ὡραίων, ὡς ὡρασιότητος ὡρασιότερας τοῦ Ἰησοῦ τοῦ θεοῦ μὴ εὐσεύς. Ἡ δὲ καὶ πλοῦτος καὶ δόξα ἐξ ἀνδρός γενήσεται περιφανής. Τὸ πλοσιώτερον τοῦ δεσπόζοντος οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ παρέχοντος πνοὴν καὶ ζωὴν ; Εἰ δὲ καὶ γένους ἐνόδωσεν ὁ νυμφίος, τί βασιλέως ἀγγέλων ἐνδοξότερον ; Εἰ δὲ σοφὸς καὶ περιβλεπτός ὁ σύνοικος, τί σοφώτερον τῶ πάντων ὁρατῶν καὶ ἀοράτων Δημιουργοῦ, οὐ σπάρφει ταῖς αὐτῶν μνηστευθεῖσαις χάρᾳ ἀνευλάητος, λειποτακτούσαις δὲ κόλασις ἀπαρξίτητος ; ταῦτα

54 Gen. i, 18.

(11) Forte procuratoris generalis, ἐπίτροπος, procurator, πεντεπίτροπος, quinque viris rerum procurandarum.

της σαρκικῆς οὐδεμία, ἀρε-
 γίας καὶ ἁμενοίας σὺν τῇ ἐκ
 ἀνδρίᾳ.
 Cujus desponsationis nulla est carnalis experientiae voluptas, sed universae virtutis,
 concordiae, cum ea quae percipitur et jejunio, vigiliisque et animi fortitudine.
 ὡν χρεῖα πλείονος, ὅτι ταῖς μὲν ἐν
 πάθους ὀχλουμέναις ἐγγὺς τὸ βοή-
 ἐννόμου συγκαταθέσεως, ταῖς δὲ παρ-
 ὤφροσιν ἡδοναῖς προσκλινομένης χαλε-
 πώγιον καὶ βραχέα ἢ ἐκπτώσις. Μέγας γὰρ
 ἰσότης ὁ θῶν, ἐπεὶ μέγας ταύτης καὶ ὁ
 ς. Ἄλλ' ὅσῳ μείζω, καὶ ὁ πόνος, τοσοῦτω
 καὶ πολλῶ μᾶλλον ὁ μισθός. Ἐὰν οὖν μὴ
 ὡς βρομιά καὶ ματαιοποιήσῃ, ἐν τοῖς μέλεσιν
 ὡν ἡδονὴ θυραυλοῦσα. Ἀκούσατε γὰρ παρ' ἡμῶν,
 τε τὸ μὲν ἡδὺ τῆς ἀμαρτίας βραχυτάτον, τὸ δὲ δεῖ-
 νὸν τῆς τιμωρίας αἰώνιον, Ἄπιθι ἐφ' ἡμῶν ὀυρά-
 κων γὰρ νομφίον ἡρμωσάμεθα, Χριστὸν, παρθένους
 ἀγνάς παρθένους ἑαυτάς. Στήσατε οὖν τοῖς λογισμοῖς
 ὑμῶν θησαυροφυλάκας ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τὰ τοῦ
 Χριστοῦ ἐντάγματα πάντοτε εἰσφέρουσι πρὸς τὸν
 τῆς παρθενίας καὶ σωφοσύνης ἀγιασμόν, μὴ ποτε
 οἱ τούτω λησται διὰ τῶν τῶ βλέμματος ἀνέλθωσι
 θυρίδων, καὶ δι' ἀκοῆς εἰσέλθωσιν εὐχερῶς παρα-
 κείσαντες τὸν νοῦν ὡς πυλωρὸν καὶ τὰ τῆς παρθενίας
 διανοίξαντες, λάθρα ἐποσυλήσωσι τὴν ὑμῶν σωφο-
 σύνην, καὶ ποιήσωσι χρεῖας πάσης τὴν παρθενίαν
 ἀθλιωτέραν. Χαλεπὸν γὰρ καὶ τοῦτο τὸ ἀμάρτημα,
 καὶ βαρὺ τοῖς πράττουσιν, ὅτι οὐκ ἴσον ἐστὶ ἐγκλημα,
 χιτῶνα διαρρήξει καὶ πορφυρίδα, βασιλέως εἰκόνα
 διαρρήξει καὶ ἰδιώτου. Εἰκόνες γὰρ Θεοῦ αἱ παρθένοι
 εἰσιν, αὐτὸν ἐν ταῖς ἐννοίαις ἔχουσαι γεγράμμενον,
 ἐν αἷς τὸ κατατολμᾶν τυραννικῆς παραπληξίας ἐγ-
 χεῖρμα· καὶ διὰ τοῦτο τῆς πορνευομένης ἢ τῆς
 παρνευομένης· φθορὰ μισρωτέρα. Οὐκ ἴση γὰρ
 ἀπέλγει τῆς προεστῶσης καὶ τῆς τῷ Χριστῷ συν-
 αφθείσης· οὕτε γὰρ ἴση κλοπὴ σκείους ἀργυραίου
 καὶ ἱερατικοῦ. Σκεῦος δὲ ἱερατικὸν ἢ παρθένος καὶ
 πορφυρὴς ἢ οὐκ ἔξεστιν ἄλλῃ πλὴν τῶν ὄλων Δεσπότη
 καὶ βασιλεὶ περιδύλασθαι.

ἘΔ'. Εἰ δὲ καὶ γάμος ὑμῖν ἔννομος παρενοχλεῖ,
 τῶν ἐκ τούτου συμφορῶν καὶ πρὸς τὴν Εὐὰν ἀποφά-
 σεων ἀκούσατε, ὡν ὑμεῖς ἡλευθερώθητε ἀπαλλαγεί-
 σαι διὰ τῆς παρθενίας ὑποψίας ματαίας ὑπενέγκαι
 ἐγκλήματα πορνεύοντος ἀνέχεσθαι ἀνδρὸς ἐξουσίαν
 ἔχοντος καὶ χρήσιμον ἀφαιρεῖσθαι πρόσοδον περι-
 στροφῆς διευθύνεσθαι κοσμουμένης· ζηλοτυπεισθαι
 πρὶν τεκεῖν διαπτύεσθαι, καθάπερ οὕτω γαμητὴν
 τεκούσαν. Διὰ τί μὴ ἄρβεν, ἀλλὰ θῆλυ τὸ τεχθέν;
 ἐὰν δὲ καὶ ἄρβεν, ἀλλὰ διὰ τί μὴ ὠραιον; ἐὰν δὲ
 καὶ ὠραιον, πλείω ἢ φρονεῖς· ὅσῳ γάλακτος ἀπη-
 λάγη καὶ πολὺς περὶ ἀνατροφῆς ὁ ἀγών· ἐὰν τε ἀ-
 ξιθῆ, ἴνα μὴ νοσήσῃ, ἐὰν δὲ καὶ νοσήσῃ, ἴνα μὴ
 ἀποθάνῃ· ἐὰν δὲ μὴ τελευτήσῃ ὡς περὶ ζῶντος πε-
 ρισσότερος ὁ κόπος, μὴ παιδείας ἀποτύχη, μὴ κακῶς
 ἀποθῆ, μὴ ὑπὸ τινῶν ἀνατραπῆ, μὴ μετὰ ἀχρήστων
 κατασπασθῆ, μὴ ἐν θηρίοις ἀχρειωθῆ, μὴ ἐν προκο-
 παῖς διαφωνηθῆ· πόθεν τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν χορηγή-

A quae sub aspectum cadunt quam quae non cadunt?
 Cujus conjunctio suis sponsis est gaudium ineffabile: iis autem quae ordinem deserunt, est suppli-
 cium: vigiliisque et animi fortitudine.

LXIII. Majori vero cautione et diligentia est opus,
 quod iis quidem, qui in mundo vexantur a libidine
 in promptu est remedium per legitimum consen-
 sum; virginibus autem et continentibus, si propen-
 sae sint ad voluptates, grave est naufragium et gra-
 vis casus; est enim magnum certamen temperan-
 tiae, quoniam magna quoque est ejus corona. Sed
 quo est major labor, eo est etiam major merces. Si
 eam ergo non tradideritis torpori et segnitiae, in
 vestris membris frustra laborabit voluptas, fore
 obsidens. Audiet enim a vobis, quod id quod pec-
 cati quidem est jucundum, est brevissimum, aeterna
 autem est gravitas supplicii. Recede a nobis: cae-
 lesti enim sponso desponsae sumus Christo, ut nos
 virgines castas exhiberemus. Statuite ergo ratio-
 nes vestras, custodes hujus thesauri, in sensibus
 mandata Christi semper ferentes: primum autem
 virginitalis et temperantiae sanctificationem, ne
 forte ejus latrones ascendant per fenestras, et in-
 grediantur per auditum, ne persuasa mente lan-
 quam janitore, et aperta virginitate, clanculum vo-
 bis vestram eripiant laetitiam, et faciant virginita-
 tem quavis viduitate miseriorem. Est vero hoc ma-
 gnum et grave peccatum iis qui faciunt. Non est
 enim par peccatum, unicam frangere et purpuram:
 imperatoris imaginem rumpere et privati. Dei enim
 imagines sunt virgines, ipsum habentes descriptum
 in cogitationibus: in quas audere aliquid admitte-
 re, est facinus tyrannicae amentiae: et ideo virgini,
 quam ei quae fornicatur, vitium afferre, est magis
 sceleratum. Non est enim par libido in eam quae
 prostat, et in eam quae est Christo conjuncta. Non
 est enim par furtum vasis forensis, et sacerdotalis.
 Vos autem sacerdotale est virgo, et purpura,
 quam nulli alii licet induere, praeterquam Regi
 et Domino universorum.

LXIV. Quod si etiam vos legitimum movet ma-
 trimonium, audite ejus calamitates, et quae in Evam
 pronuntiatæ sunt sententiæ, a quibus vos estis li-
 beratae, remotæ per virginitalitatem a mala suspicione
 patiendi crimina mariti fornicantis, qui habet po-
 testatem prohibendi ne eas quo tibi expedit: con-
 versationem prohibendi, comptas zelotypia prose-
 quendi; ei quae peperit, expiobrandi: Cur non est
 masculus, sed femina fetus quem peperisti? Quod
 si sit etiam masculus, cur non formosus? Major
 restat cura: nondum est ablactatus, et de educa-
 tione magna est contentio. Sin autem creverit, ne
 ægrotet, ne forte moriatur: quomodo, etiam si
 vivat, major est sollicitudo, ne non fiat eruditus,
 ne malus evadat, ne evertatur ab aliquibus, ne in
 improborum pertrahatur consuetudinem, ne a
 bestiis mutiletur, ne dum proficit, in invidiam vo-
 cetur et seditionem. Undenam suppeditabunt quæ

sunt necessaria? Undenam comparabunt quæ pertinent ad contrahendum matrimonium? Undenam suppeditabunt quæ faciunt ad ejus decus et ornamentum? Undenam alet ministros? Eadem ratio est reliquarum, quæ huc et illuc distrahunt, corarum et sollicitudinum: ne dicam dolores partus et naturæ necessitates. Revera, ut dicit divinus Apostolus³⁵, innupta curat quæ sunt Domini, ab his omnibus liberata, sola autem ornata incorruptione, cujus suppeditor est et perfectior Jesus, et qui vos potest custodire in tolerantia et augere in spe bona. Custodite ergo vos ipsas in ea, in qua vocalæ estis, vocatione, ut virgines Christo vos exhibeatis, ut etiam bona æterna consequamini gratia Dei, qui vos vocavit in suum regnum et gloriam.

LXV. Postquam autem cessavit ab adhortatione, bene precatus, eas Christo commendavit, jubens omnibus in die sequenti venirent ad synaxim, quæ circumcirca erant, hymnis sanctificans. Postquam ergo venisset in monasterium quod exstruebatur, intensis fuis precibus, cum multitudine quæ eum sequebatur, ascendit in montem: ubi post tres quidem dies ægrotavit, post alios vero decem est mortuus.

LXVI. Congregata ergo multitudo piorum virorum ex clero, et iis quæ circumcirca erant, monasteriis, cum iis qui erant amantes virtutis, ex mundanis, ei justa fecerunt quartodecimo mensis Februarii. Atque volentibus quidem aliquibus, et maxime iis qui erant ex monasterio beatissimi Hypatii, in quo versatus est, cum descendisset propter synodum, pretiosas ejus reliquias deponere in templo Sanctorum Apostolorum, quibusdam autem in templo S. Zachariæ, quod est aliquot milliariis illinc situm in prædio quod dicitur Theatrum. Quæ ab eo congregata fuerant, iis qui aderant supplicabant cum nullis lacrymis, ne Pater separaretur a filiis. Tunc Dei voluntate ad eorum qui illic erant salutem, in oratorio ab eo condito instar monasterii, eum deposuerunt. Cujus monumentum per multiplicem Christi benignitatem efficit curatio- nes usque in hodiernum diem.

LXVII. Consummatus autem fuit sanctus noster presbyter et archimandrita et magnus inter exercitatores Auxentius in imperio pii et Christi amantis Zenonis, Februarii mensis xiv. Fuit vero depositus in prædicto monasterio, ad gloriam Dei nostri, qui operatur dona in sanctis suis. Quoniam eum decet gloria cum Patre et sancto Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

³⁵ I Cor. vii, 34.

(12) Interpres, Zenonis, qui Leoni successit.

Α σωσι; πόθεν τὰ πρὸς γάμον συναλλάγματα κορίσσωσι; πόθεν τὰ πρὸς εὐσχημοσύνην ἐκπαίδευσσι; πόθεν οἰκέτας διαθρυσωσι καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς λοιποῖς τῶν μοχθηρῶν περισπασμῶν, ἵνα μὴ λέγω τὰς οὐδύνας τῆς κηρύσεως καὶ τὰς ἀνάγκας τὰς ἐκ τῆς φύσεως. Ὅντως, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ἡ ἀγάπη μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, τούτων ἀπάντων ἀπαλλαγείσα, ἀφθαρσίᾳ δὲ μόνῃ κατακοσμηθείσα, ἥς χορηγὸς καὶ ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς, ὁ καὶ ἡμᾶς δυνάμενος φρουρῆσαι ἐν ὑπομονῇ καὶ ἀξίῳ ἐν ἐλπίδι χρηστῇ. Φυλάττετε τοῖνον ἑαυτὰς ἐν τῇ γλήσει, ἣ ἐκλήθητε, παρθένους ἀγνάς παραστῆσαι τῷ Χριστῷ, ἵνα καὶ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν ἀξιώθητε, χάριτι τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς εἰς τὴν ἐκτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.

ΞΕ'. Ὡς οὖν ἐπαύσατο τῆς παραινέσεως ὁ μακαριος καὶ ἐκευξίμενος τῷ Χριστῷ αὐτὰς παρῆτο, πᾶσι κελύσας εἰς λιτήν παρῆναι, σύναξιν ἐπιτελεῖ τῇ ἐξῆς, τὰ περὶ τοῖς ὕμνοις ἀγιάζων. Ὡς οὖν ἐληλύθει ἐν τῷ κτιζομένῳ ἀκκλησίᾳ, εὐχὴν ἐκτελεῖ οὖν τῷ ἐπομένῳ πληθεῖ ποιησάμενος, ἀναίε ἐν τῷ ὄρει, μετὰ τρεῖς μὲν ἡμέρας ἀββάτωσας, μετὰ δὲ δέκα ἄλλας τελευτήσας.

ΞΖ'. Συναχθὲν οὖν πλῆθος ἀξιοθῶν ἀνδρῶν καὶ εὐλαβῶν τοῦ τε κλήρου καὶ τῶν περὶ ἐκκλησίαν οὖν τοῖς σπουδαιοτέροις τῶν κοσμικῶν ἐκτίθεισαν αὐτὸν τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνῶν· τιῶν μὲν οὖν βουλομένων καὶ μάλιστα τῶν ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου τοῦ μακαρίου Ἰππυτίου, ἐν ᾧ καὶ ἠέτριψε διαβὰς διὰ τὴν σύνοδον ἐν τῷ οἴκῳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τίμιον αὐτοῦ λείψανον ἀποθέσθαι. Ἰνῶν δὲ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἁγίου Ζαχαρίου τῷ ὄντι ὡς ἀπὸ σημείων ἐν κτήματι λεγομένῳ θεατρῶναι, αἱ ὑπ' αὐτοῦ συναχθεῖσαι μετὰ πολλοῦ ὄδυμῶς τῶν παρόντων ἐκέλευον, μὴ χωρισθῆναι τὸν πατέρα τῶν τέκνων. Τότε κατ' εὐδοκίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν τῶν ἐκεῖσε σωτηρίαν ἐν τῷ αὐτοῦ κτισθέντι εὐκκλησίᾳ εἰς τὰξιν μοναστηρίου κατέθεντο αὐτὸν, οὗ τὸ μνηματὶ διὰ τῆς πολυτρόπου φιλανθρωπίης τοῦ Χριστοῦ ἄχρι τοῦ νῦν λάσεις ἐπιτελεῖ.

ΞΖ'. Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἐν ἁγίοις Πιπτηρ ἡμῶν πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης καὶ μέγας ἐν ἀκκλησίᾳ Ἀξέντιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ φιλοχρίστου Λέωντος (12), μηνὶ Φεβρουαρίῳ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ, καὶ κατετίθη ἐν τῷ προειρημένῳ εὐκκλησίᾳ εἰς δόξαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τοῦ ἐνδοξαζομένου ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

MARTYPION

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΤΥΡΟΣ ΙΟΥΛΙΑΝΗΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΝΙΚΟΜΗΔΙΑ.

MARTYRIUM

SANCTÆ JULIANÆ MARTYRIS

QUÆ IN NICOMEDIA PASSA EST.

(Latine apud Surium ad diem 16 Februarii (1) ; Græce nobis suppeditat codex ms. Reg. Paris. n. 921. EDIT. PATR.).

Α'. Καὶ καλλίστη τῶν πόλεων ἡ Νικομήδους φησὶ Ἀ
Μαξιμιανοῦ τοῦ δυσσεβοῦς ἄρξαντος ἐμφιλοχηροῦν
τοσαύτη κατείδωλος ἦν · ἐκεῖθεν οὖν ἀνὴρ τις ὀρμώ-
μενος τοῦνομα Ἐλεῦσιος, εἷς ὑπάρχων τῶν τῆς βου-
λῆς καὶ φίλος μὲν τῷ κρατοῦντι, φίλος δὲ δαίμοσι ·
μνηστρεύεται κόρην, τὴν ὦραν λαμπρὰν, τὸ γένος
ἐπιφανῆ, τὸν τρόπον ἐπαινετὴν καὶ φιλάρετον, σω-
φροσύνης οὐκ ἥκιστα μεταποιουμένην καὶ ταύτην
κόσμον ἑαυτῆς εἶδυται · τὸ πάντων μετρίον καὶ τε-
λεώτατον πολὺ τὸ εὐσεβὲς εἰς Χριστὸν κεκτημένην ·
καίτοι γε οὐ καλὰς ἐκ γεννητόρων ἔχουσα πρὸς τοῦτο
τὰς ἀφορμὰς · πατὴρ μὲν γὰρ αὐτῆ ἐπ' Ἰσῆς Ἐα-
λησί τε φίλος καὶ Χριστιανοῖς ἄμικτος ἐχθρὸς, μήτηρ
δὲ μεθόριον ἑλληνισμοῦ ἄμα καὶ εὐσεβείας, εἰ μὴδ'
ἐτέρῳ τὸ πλεον νέμουσα · ἀλλ' οὐ γὰρ καὶ ἡ πάνσεμος
Ἰουλιανῆ · τοῦτο γὰρ ὄνομα τῆ κόρη · ἀλλ' ἕρῳσα
τὸν οὐρανὸν, ἀέρα, θάλασσαν, πῦρ, ἐζήτει τὸν δεδη-
μιουργηκότα καὶ δι' αὐτῶν ὅποτος ἂν εἴη · λίαν συν-
ετώς κατεμάθανον, Παῦλον ἔχουσα διδάσκαλον,
τὸν σοφόν · τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, φησὶν οὗτος, ἀπὸ
κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται ·
διὰ τοιοῦτο καὶ εἷς ἄρα Θεὸς, ἔλεγε, καὶ τοῦτον δεῖ
προσκυνεῖν · τοὺς δὲ ἄλλους οὐκ ἂν Ἰουλιανῆ Θεοὺς
εἴποι ποτὲ οὐδὲ τιμὴν καὶ σέβας ὡς Θεοῖς αὐτοῖς
ἀπομείνη · ταῦτα ἔλεγε καὶ συνωδᾶ τοῖς λόγοις ἐπε-
τέλει τὰ ἔργα · φροντῖδων μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἀπει-
χετο · τρισὶ δὲ τοῦτοις τὸν βίον ἐμέριζε τὸν οἰκετον,
εὐχῆ καὶ ναοῖς Θεοῦ καὶ θείων Γραφῶν ἀναγνώσεσι,
καὶ οὕτω τὸν μεταξὺ πάντα τῆς μνηστείας διήγε
καιρόν.

B'. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Ἐλεῦσιος τοὺς γάμους ἐπέσπευ-

1 Rom. 1, 21.

(1) Ut Latina habent Martyrologia quod est festum translationis ejus, ut habet Martyrologium Romanum. Græci in Menologio, natalem ejus diem

I. Etiam civitatum pulcherrima, Nicomedia, in-
quam, cum qui impie imperavit, Maximianus li-
benter in ea degeret, erat dedita cultui idolorum.
Ex ea ergo vir quidam ducens originem, nomine
Eleansius (1), qui erat unus ex senatu, et amicus
quidem imperatori, amicus autem dæmonibus, de-
spondet puellam specie formosam, genere claram,
moribus probam et laudabilem, temperantiam sibi
maxime vindicantem et scientem eam esse suum
ornamentum, et quod est omnium maximum et
perfectissimum, in Christum magnam pietatem
possidentem, etsi ex parentibus ad hoc non bonam
haberet occasionem. Nam ei quidem erat pater,
æque et amicus gentilibus, et Christianis inimicus
inexpugnabilis. Mater vero erat in consinio utrius-
que, nempe et gentilium erroris simul et pietatis,
et neutri tribuens plus quam alteri. Sed non sic
honestissima Juliana (hoc enim erat nomen puellæ),
sed videns cælum, terram, aerem, mare, ignem,
quærebat eum qui ea est fabricatus, et per ipsa,
quisnam esset, valde prudenter didicit, sapientem
Paulum habens magistrum. Invisibilia enim ejus,
inquit, a creatura mundi operibus intellecta conspi-
ciuntur 1. Propterea ergo dicebat: Unus est Deus
verus, et eum oportet adorare. Alios autem nun-
quam deos dixerit Juliana, neque cultum et hono-
rem eis tanquam diis tribuerit. Hæc dicebat, et
verbis convenientia efficiebat opera. Atque ab aliis
quidem curis abstinebat; his vero tribus suam
vitam dispertiebat, orationi, templis Dei, et lectioni
C sacrarum Scripturarum: et sic totum transegit
tempus quod fuit inter sponsalia.

II. Cum autem Eleusius urgeret et properaret ad

21 Decembris agunt. Vide notas Baronii ad Mar-
tyrologium.

nuptias, hæc sapiens, et quæ acrem illum amatorem A potens erat depellere, ad eum mittens: Noli, inquit, te parare ad nuptias, sciens fore, ut me non possis aliter ducturus, nisi prius præfecti munus acceperis ab imperatore. Hæc dicens, aperte ostendebat se talem habere scopum, ut si ille quidem non pareret aut forte etiam non posset, hæc non imbecilla ei esset occasio ad repellendas Eleusii nuptias. Sin autem eum ad hoc haberet morem gerentem, et qui id assequi posset, secundo aliquid ei imperaret, cui si paruisset et id fecisset, et illam in seipsum erat lucraturus. Sin vero non paruisset et hæsitasset, et se primum, deinde ejus quoque perderet nuptias. Quod autem talis esset ejus scopus, mox ostendit oratio. Nam ille quidem, quoniam captus erat summo ejus amore, cum omnem movisset lapidem, et plurima pecunia emisset magistratum, mittit ad puellam, significans et se ei sponsum evasisse clariorem, et jam postulans nuptias. Illa vero (necessario enim aperit, quod animo agitabat): Dicite, ait iis qui missi fuerant ab Eleusio: hæc quidem recte se habent: tu autem nisi meum Deum adoraveris, et quem ego colo Dominam, tu quoque tuum esse fueris confessus, quære aliam quæ tecum habitet; hoc enim est vel solum Julianæ fundamentum, et qui non eadem, quæ ego, opinatur vadat ad aliam. Atque illi quidem renuntiaverunt: ille vero fuit ira commotus, et cum patrem ejus accersivisset, omnia narravit, et verbis quoque adjunxit minas.

III. Cum autem hæc ille audivisset, qui erat ipse C quoque deditus gentilium falsæ religioni, non minori quam ipse furore percitus, et rem rescivisset non solum præter spem, sed etiam præter opinionem, dolore quidem afficitur ut pater, irascitur vero propter novam religionem: et statim cum domum venisset, primum quidem nihil asperum nec acerbum dicit virgini, dubitans ne sic magis eam incitaret ad constantiam; sed jucunde potius et paterne: Dic mihi, inquit, filia charissima, et grata lux meorum oculorum, quoniam de causa ægre fers nuptias, et repellis præfectum? Illa vero, veluti in auribus quodam percussa stimulo: Desine, inquit, pater: juro enim meam spem, Dominum meum Christum, si non prius fuerit meæ opinionis, neque erit mearum nuptiarum particeps. Quid enim fuerit D hoc aliud, quam corpore omnino conjunctos, esse hostes animis? Non tolerabilis ira patrem invadit; et, Desipisne, inquit, et amas tormenta? Tormenta, dixi? Per maximos deos Apollinem et Dianam, feris et canibus tuum corpus objiciam devorandum. Martyr vero, Quid cunctaris? inquit: veniant canes, veniant feræ. atque adeo multæ mortes, si fieri possit, pro una. Lætabor enim, sæpe pro Christo moriens, et accipiens multas remunerationes. Rursus autem ille callidus generosam virginem varie invadens, terrorem statim relinquit et asperitatem. et ad primam viam revertitur, cum et paternum desiderium et hinc religio ex æquo eum distra-

θεν, ἡ σοφὴ αὐτὴ καὶ τὸν θερμὸν ἐραστὴν ἐκαίνο ἀποκρούσασθαι δυνατὴ ἀποστειλάσασα, Μὴ δὲ, λέγει, πρὸς τοὺς γάμους στυτὸν παρσκαεύσας, γινώσκων, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἐμὲ ληψόμενος εἰ μὴ τὴν τοῦ ἐπάρχου πρότερον ἐκ βασιλείως λάβοις ἀρχὴν· ταῦτα λέγουσα δὴλῶ ἦν τοιοῦτον ἔχουσα τὸν σκοπὸν, ὡς εἰ μὴ ἐκεῖνος οὐ πείθοιτο, ἢ τυχόν καὶ μὴ δύναιτο πρόφασιν αὐτῇ οὐκ ἐνίσχυρος ἀπώτασθαι τοῦ: Ἐλευσίου γάμου· εἰ δὲ λάβοι πρὸς τοῦτο καταπειθῆ καὶ δυνάμενος, ἔχειν τι καὶ δεύτερον ἐπιτάττειν, ᾧ πεισθεὶς μὲν καὶ ὀρέσας, κάκεινην κερδήσει καὶ ἑαυτὸν· μὴ πεισθεὶς δὲ καὶ ἀπερρήσας ἑαυτὸν τε πρῶτον, εἶτα καὶ τοὺς ἐκαίνοὺς γάμους προταπολίσει· ὅτι δὲ ὁ σκοπὸς τοιοῦτος, δηλήσει κατὰ πόδας ὁ λόγος· ὁ μὲν γὰρ, ἐπεὶ ταύτης κατάρας ἔβλαω, πάντα λίθον κινήσας B καὶ πολλοῦ χρυσοῦ τὴν ἀρχὴν ὠνησάμενος, πέμπει τῇ κόρῃ λαμπρότερόν τε τὸν νυμφίον γενέσθαι αὐτῇ μηνύων, καὶ τὸν γάμον ἤδη προσακαιτῶν· ἢ δὲ (καὶ γὰρ ἀναγκασίως ἐκκαλύπτει τὸ βουλευόμενον), εἶπεν πρὸς τοὺς ἀποσταλέντας Ἐλευσίῳ, φησὶ, οὐ ταῦτα μὲν ἄλλως· οὐ δὲ ἦν μὴ τῷ ἐμῷ προσκυνήσης θεῷ καὶ ὃν ἐγὼ πρεσβεύω Δεσπότην ἡμολογήσας σὸν, ἐτέρην ζῆτει τὴν συνοικησούσων· ταῦτα γὰρ καὶ μόντα Ἰουλιανῆς ἔδνα, καὶ ὁ μὴ ταῦτά ἐμοὶ νομίζων παρ' ἐτέρην χωρεῖτω. Οἱ μὲν ἀπήγγελλον ὁ δὲ ἔθυμοῦτο καὶ τὸν πατέρα ταύτης μεταπειψάμενος, πάντα τε διηγείτο καὶ τοῖς λόγοις συνείρει καὶ ἀπειλάς.

Γ'. Ἀκούσας δὲ κάκεινος ἄνθρωπος περὶ τὴν Ἐλληνικὴν Ὀρθοξείαν, κατ' ἴσον αὐτῷ μεμαησὸς καὶ πρᾶγμα οὐ παρ' ἐλπίδι μόνον, ἀλλὰ καὶ γνώμῃ μαμαθηκῶς, λυπεῖται μὲν ὡς πατὴρ, ὀργίζεται δὲ διὰ τὴν περὶ τὸ εἶδος καινοτομίαν, καὶ κραυγάζει τὴν οἰκίαν καταλαβὼν, πρῶτα μὲν οὐδὲν ὀργιστὸν οὐδὲ πικρὸν λέγει πρὸς τὴν κερθίνον, ὑποκτεύσας, μὴ οὕτω μᾶλλον αὐτῇ τὴν ἀνάστασιν ἐραθίστη; Ἡδῶκε δὲ μάλα καὶ πατρικῶς· Λέγε μοι, ἔφη, καὶ φιλιέτα, καὶ φύς ἐπιχαριτῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν, ὅτου χάριν τὸν γάμον τε δυσχεραίνεις καὶ τὸν ἐπάρχον ἀπυθῆ· ἢ ἔωσπερ τι κέντρον πληγίστας τὴν ἀκοήν· Ἐπίσχε, ἔφη, πάτερ· ὁμνυμι γὰρ τὴν ἐμὴν ἐλπίδα, τὸν ἐμὸν Δεσπότην Χριστὸν, εἰ μὴ τῆς δόξης πρότερον, οὐδὲ τοῦ γάμου κοινωνὸς ἔσται· τί γὰρ ἂν εἴη τῷ ἔτερον, ἢ σώματι πάντως συνακτομένοιο, τὰς ψυχὰς πολεμίου εἶναι; θυμὸς πατέρα κατέσχευε οὐ φορητὸς καὶ, ἢ αὐτῇ, μαρμαίνεις, ἔφη· καὶ βιάσασαι ἔρα, βασιάνον εἶπον· νη τοὺς μεγίστους θεοὺς Ἀπόλλωνά τε καὶ Ἄρτεμιν, θηροὶ καὶ κυσὶ τὸ σὸν σῶμα ἐφῆσω βοράν. Καὶ ἡ μάρτυς· Τί δὲ μελλεῖς; εἴτωσαν [fort. ἴτωσαν] καὶ κύνας, εἴτωσαν [fort. ἴτωσαν] καὶ θῆρες, καὶ θάνατοι δὲ, εἴ τις δύναμις, ἀλλ' ἔνδοσ πολλοί· ἡσθήσομαι γὰρ πολλὰίς ὑπὲρ Χριστοῦ θνησκουσα καὶ πολλὰς ἐκδεχόμενη τὰς ἀποβίβας. Πάλιν ὁ δεινὸς ἐκεῖνος ποικίλως τὴν γενναίαν περιεργόμενος, τὸ μὲν φοδερὸν ἐκεῖνο καὶ τρυχὺ καταλείπει, ἐπὶ τὴν πρώτην ἐχώρει μέθοδον ἐπ' ἴσης καὶ τοῦ κόθου τοῦ πατρικῶ καὶ τῆς Ὀρθοξείας ἔθεν

μεριζομένων αὐτὸν καὶ παντοδαπὸν ποιούντων καὶ ἄ-
 διά τοῦτο πειθοὶ κάλιν αὐτὴν καὶ κολλακείαις παρα-
 γαγεῖν ἔσπειραν.

Δ'. Ὡς δὲ ἡ μὲν ἤκιστα εἶκεν, ὁ δὲ ἠνόχλει, φθέγγε-
 γεται τι καὶ ἕτερον ἢ μάρτυς παρῶν μεστὸν ἢ
 Μήτιγε καὶ σὺ, φριμένη, τοῖς σοῖς ὁμοίος ἦσθα θεοῖς,
 ὧτα μὲν ἔχων, ἀκοῶν δὲ οὐδαμῶς; οὐ ταῦτά σοι
 λέγουσα πρὸ μικροῦ καὶ ὄρνον ἐπήγον, ὡς οὐδὲν ἔμοι
 καὶ Ἐλευσίῳ μὴ πεισθέντι προσκυνῆσαι Χριστόν;
 Ἐπει οὕτω λεγούσης ἤκουεν ὁ πατήρ, φιλὰκῆ ταύ-
 τῃν δίδωσιν ἔπειτα νυκτὸς κάλιν αὐτὴν μεταπεμ-
 ψάμενος ἀπεπειράτο, εἴ τι καὶ ὁ κριτὸς ὑφείλεν αὐτῇ
 τῆς ἐνστάσεως ὡς δὲ ἀνέκραγεν εὐθὺς ἡ γενναία ἢ
 Οὐ θύσω εἰδώλοις, οὐ προσκυνήσω γλυπτοῖς ἢ Χρι-
 στὸν μόνον προσκυνῶ, Χριστὸν σέβομαι ἢ ἐπεὶ πάντα
 ἄπρακτα παρ' αὐτῇ καὶ κολλακείας ἑώρα καὶ ἀπει-
 λὰς, ἐπὶ τὴν πέτραν τῶν δεινῶν ἐχώρει καὶ κληγὰς
 ἐνταίνας, οὐχ ὅσας ἂν ἔλεος ἐμέτρῃσας πατρικῶς, ἀλλ'
 ὅσας ἦν οἰδῶντι θυμῷ χαρίσασθαι ἢ εἴτα καὶ τῷ
 μνηστῆρι αὐτὴν ἐλθίδωσιν, ὡς ἐκεῖνος ἂν βουληθεῖν
 γρήσθαι.

Ε'. Ἐπει τοίνυν τῷ παρεωραμένῳ νυμφίῳ τὴν
 παρρωσάν νύμφην, ἐξῆν, αἶτε δὲ καὶ ἀρχῆς τοιαύτης
 ἐπαλημμένῳ, πρότερον μὲν οὗτος ἐσφάδαζε τῷ θυμῷ,
 καὶ τοὺς ὀδόντας ὑπέκρινεν ὡς δὲ καὶ πρὸς τὸ βῆμα
 ἠπείγετο καὶ τῷ περικαλλεῖ τῆς ὄψεως πάντων εἰς
 ἑαυτὴν ἐκάλει τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀμυλύνεττι κἀκεῖνος
 τῷ μορφῇ τὴν ὄρην, καὶ ἡ ἐπιθυμία τὸν θυμὸν ἡμέ-
 ρου, καὶ ὡσπερ τὰ πάντων ἠδίστατά τε καὶ μαλα-
 κώτατα πρὸς ἐκαίην ἐκαλετήσας ἐρεῖν, Πείσθητι
 μοι, γλυκυτάτη, ἔφασκε, γυναικῶν, καὶ τὸν ἔμδον ἐλο-
 μένη γάμον, βασάνων πικρῶν ἀπαλλάγηθι ἢ εἰ δὲ καὶ
 μὴ τοῖς θεοῖς θύειν θέλεις, οὐδεμίαν οὐδ' ἡμεῖς σοι
 βίαν ἐπάσομεν ἢ οὐδὲ μόνον ἔμοι τὴν γάμον τὸν σὸν
 ἐπίνευσον. Πρὸς ταῦτα ἢ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς, οὐτε
 λόγος ἡμᾶς, ἔφη, τίς οὕτε βασάνος, οὐκ αὐτὸς ἂν ὁ
 θάνατος πέσῃσι, πρότερον συναφθῆναι σοι ἢ καὶ σὲ
 τῆς τοῦ ἡμοῦ Χριστοῦ γενέσθαι μερίδος καὶ τῷ θεῷ
 αὐτοῦ τελειωθῆναι βαπτίσματι. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἂν
 ἐπραξάμην, φιλάττι, φησὶν ὁ ἔπαρχος, εἰ μὴ βρῆς
 ἡμῖν ἐκ τοῦ κρατοῦντος ἐπάρτητος κίνδυνος. Εἰ γάρ
 τι τοιοῦτον εἰς γνώσιν ἔλθοι τῷ βασιλεῖ, οὐ τιμῆς
 μόνον, ἀλλὰ σὺν αὐτῇ στερήσει καὶ τῆς ζωῆς ἢ εἴτα,
 Σὺ μὲν, ἢ γενναία ἔφη, τὸν θνητὸν τοῦτον καὶ πρόσ-
 καιρὸν βασιλέα καὶ σώματος μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ
 ψυχῆς Κύριον οὕτω φρίσσεις, ἐγὼ δὲ τὸν ἀθάνατον
 καὶ πάντων μὲν βασιλέων Δεσπότην, πάσης δὲ πνοῆς
 καὶ ψυχῆς κυριεύοντα παρ' οὐδὲν θήσομαι καὶ τοῖς
 ἐξυβρίζουσιν αὐτὸν πρὸς γάμον ἐχθήσομαι; ἢ οὐχὶ
 καὶ σοὶ ὕβρις εἶναι δοκεῖ, τῶν δούλων εἴ τις τῶν
 σῶν παρελθὼν φιλεῖν τοῖς σοῖς σπεισάτω πολεμίοις
 καὶ γάμοις αὐτοῖς συνάφαι καὶ συνοικεῖσθαι; μὴ ἀπατῶ
 τοίνυν, μηδὲ κύκλω με περιέρχου πείσιν οἰόμενος ἢ
 ἀλλ' εἰ μὲν βούλει, τῷ ἡμῷ καὶ αὐτὸς προσέρχου
 θεῷ, εἰ δ' οὐ, ἀλλὰ σὺ γε σφάζε, δίδου πυρὶ, ξίτις
 μάστιγι, θηροὶ παραδίδου, κἂν, ἔτι περ ἂν βούλοιο,
 χρῶ ἢ σὺ τε γὰρ ἔμοι βδέλυκτος, καὶ ὁ σὸς γάμος κοι-
 νωνία πρὸς φθὴν καὶ τάφος ἐν ὀφθαλμοῖς κείμενος.

herent, et ut se in omnem partem verteret, effi-
 cerent. Et ideo persuasione et blanditiis eam rur-
 sus studebat inducere.

IV. Cum autem illa quidem minime cederet, ille
 vero pergeret esse molestus, martyr aliquid aliud
 loquitur, quod plenum erat fiducia et loquendi li-
 bertate: Numquid tu quoque eris, dicens, tuis diis
 similis, aures quidem habens, minime autem au-
 diens? Non hæc tibi dicens paulo ante, jusjurandum
 quoque intuli, nihil mihi rei fore cum Eleusio, si
 non prius ei persuasum fuerit, ut Christum adoret?
 Postquam eam pater audivit sic dicentem, eam tra-
 dit in custodiam. Deinde cum eam noctu rursus ac-
 cersivisset, faciebat periculum, non tempus aliquid
 detraxisset de ejus constantia. Postquam vero rur-
 sus exclamavit generosa: Non sacrificabo idolis non
 adorabo sculptilia: Christum solum adoro, Christum
 colo: ubi vidit apud eam nihil efficere blanditias et
 minas, accessit ad periclitandum ea quæ sunt gravia:
 et cum plagas inflixisset, non quas paterna dimensa
 est misericordia, sed quas tumentis animo largieba-
 tur, deinde eam tradit sponso, ut ea uteretur ut volet.

V. Cum ergo contempto sponso contemnentem
 sponsam liceret judicare, ut qui talem suscepisset
 magistratum, ipse quidem primo æstuabat animo
 et stridebat dentibus. Postquam autem ea fuit in-
 troduceda ad tribunal, et formæ pulchritudine
 omnium in se convertit oculos, illius quoque ira
 ejus specie obtunditur, et iram mitigavit cupiditas,
 et tanquam qui meditatus esset dicere omnium ju-
 cundissima et mollissima: Crede mihi, dicebat, o
 mulierum suavissima, et cum meas elegeris nuptias,
 liberare ab acerbis tormentis. Quod si etiam nolis
 diis sacrificare, nos tibi nullam vim afferemus: tu
 solum mihi annue nuptias. Ad hæc martyr Chr. sti:
 Neque ulla nos, inquit, oratio, neque tormentum,
 non ipsa denique mors persuaserit tibi prius con-
 jungi, quam tu factus fueris mei Christi partium,
 et consummatus fueris ejus divino baptismo. Sed
 hoc quoque faceremus, o charissima, inquit præ-
 fectus, nisi grave ab imperatore nobis immineret
 periculum. Si enim tale quid veniat ad notitiam
 imperatoris, non solum honore, sed cum ipso vita
 quoque privabit. Deinde tu quidem, inquit illa virgo
 præclara, hunc mortalem, et qui est ad tempus,
 regem, et qui est dominus tantum corporis, non
 etiam animæ, times? ego autem immortalem et
 Dominum omnium regum, et qui omni spiritui et
 animæ dominatur nihili faciam? et matrimonio
 conjungar cum iis qui ipsum afficiunt injuria? An-
 non tibi esse videtur injuria, si quis e tuis servis
 accedens, amicitiam inierit cum tuis hostibus, et
 cum eis inierit matrimonia? Ne ergo fallaris, ne-
 que utaris ambagibus, arbitrans fore ut tu me
 persuadeas. Sed si velis quidem, ipse quoque ad
 Deum meum accede: sin minus, at tu me interfice,
 manda igni, cæde flagellis, trade bestis, utere
 quomodocunque volueris. Tu enim es mihi abo-
 minandus, et tuum matrimonium est societas cum
 inferis et sepulcrum positum in oculis.

VI. Hæc cum audiisset præfectus, et igni ignem A addidisset, ignem iræ igni amoris, totus ignis apparebat, et furore agitabatur. Talis enim est amor, si fuerit contemptui habitus. Et propterea grave tormentum intulit egregiæ illi virgini. Id vero erat ejusmodi, ut a quatuor loris extensa, aridis quidem nervis, viridibus autem viminibus ipsa diu a multis verberaretur. Ubi autem defessi quidem erant illi, qui verberabant (ei vero punitio erat potius confirmatio eorum quæ dixerat, ut quæ nihil omnino ostenderet muliebri nec illiberate), jubens lictores cessare præfectus: Sed hæc quidem, inquit, o Juliana, sunt initia et proœmia tormentorum. Tu autem ex his de aliis quoque capiens conjecturam, accede magnæ Dianæ sacrificatura. Sin minus, postquam passa fueris, scies omnino te de rebus tuis B non bonum cepisse consilium. Illa vero, ægre ferens quod putaret se posse ei persuadere: Fac, inquit, o tu plane stulte et amens. Nam me habebis magis paratam pati, quam tu sis paratus facere. Cum sic dixisset, acerbioris orationis pœnas luit gravissimas, suspensa quidem capillis capitis, magna autem diei parte pendens, adeo ut propter violentam extensionem avulsa quidem sit pellis a capite, vultus vero sit valde perturbatus, et super frontem tracta fuerint supercilia. Præfectus ergo etiam post supplicium verba rursus adhibuit, ei spem præbente amore, et ut id, quod valde vellet, exspectaret persuadente.

VII. Postquam autem ille multa dicens, visus est C inaniter canere, et ad cor quidem nihil dicere, foris autem solum aures implere, molestia rursus affectus est impius: et rursus consequenter præclaræ martyri adhibita sunt tormenta. Jussit enim laminas ferreas valde candentes imponi ejus axillis et lateribus: deinde lateribus quoque alligari manus, et aliquid aliud ferrum transadigi per media ejus femora, et sic colligatam, vel potius confixam, abduci in carcerem. Illa vero cum et tam acerbum pertulisset supplicium, et abducta esset in carcerem, humi jacens: Domine Deus meus omnipotens, clamabat, qui es invictus in potentia, qui fortis in operibus, aufer a me has afflictiones, et ab iis, qui me circumdant, libera doloribus, ut Daniele a leonibus, ut tres pueros ², et Theclam ab igne et bestiis. Pater meus et mater mea dereliquerunt me: tu autem, Domine, ne recesseris D a me: sed quomodo olim quoque fugientem Israël per mare conservasti ³, mari vero inimicos eorum obruisti: ita nunc quoque me serva. Eum autem qui adversus me bellum gerit, confringe, rex invicte, et per eum, adversarium, et qui nos conatur supplantare, Satanam.

VIII. Cum preces adhuc essent in labris, ad eam accedit, qui sub aspectum non cadit, omnium hostis et inimicus, simulans se esse angelum Dei: Gravia, dicens, o Juliana, et valde gravia et plane

Ζ'. Τούτων ακούσας ὁ ἑπαρχος καὶ περὶ τῶν προσθεῖς, τὸ τοῦ θυμοῦ, τὸ τοῦ ἔρωτος ὄλος πῶρ ἐδείκνυτο· καὶ μὲν συνελέγετο· τοιοῦτος γὰρ ὁ ἔρωτος ἀτιμασθεῖς· καὶ διὰ ταῦτα καὶ χυλεπὴν ἐπίγε τῆ γενναίᾳ τῆν βίασανον· ἡ δὲ ἦν λώροις ἐκ τεσσάρων διαταθεῖσαν, νεύροις μὲν ξηροῖς, λύγοις δὲ χλωροῖς, ἐπὶ πολὺ τε αὐτὴν καὶ παρὰ πολλῶν τύπτεισθαι. Ὡς δὲ οἱ μὲν τύπτοντες ἔκτανον, τῇ δὲ βεδαίωσις ἦν μᾶλλον τῶν αὐτῆς λόγων ἢ κάλας, οὐδὲν ὄλωτος θῆλυ καὶ ἀγεννὲς ὑποφαινούσῃ, κἀνασθαι τοὺς δημίους καλεῦσας Ἐλεύσιος; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη, Ἰουλιανῆ, τῶν βεβάνων ἀρχαὶ καὶ προίμιᾳ· σὺ δὲ ἀπὸ τούτων εἰκάζουσα καὶ περὶ τῶν ἄλλων πρόσθετε τῇ μεγάλῃ Ἀρτέμιδι θύσουσα· εἰ δ' οὐ μετὰ τὸ παθεῖν εἴση πάντως· οὐ καλῶς περὶ τῶν οἰκειῶν βουλευσαμένη. Ἡ δὲ δεινοκαθησσοῦσα ἐπ' οἷς καὶ ἔτι μετὰ κείσιν αὐτὴν ὤπτετο, Ποίει, φησί, ὁ θέλεις, ἡλίθης σαφῶς καὶ ἀνόητε, ὡς τοῦ σὺ κοίτη ἐμὲ μᾶλλον ἔξεις τὸ παθεῖν ἔτοιμον. Οὕτως εἰκοῦται λόγων δριμυτέρων ἔτισε τιμωρίαν πικροτάτην, τῶν τριγῶν μὲν ἀναρτηθεῖσα τῆς κεφαλῆς· ἐπὶ πολὺ τῆς ἡμέρας ἔκκρεμαμένη, ὡς τε τῇ βίᾳ τῆς στᾶσεως τὸ δέρμα μὲν ἀποσπασθῆναι τῆς κεφαλῆς, τὴν ὄψιν τε δεινῶς συγχυθῆναι, καὶ τὰς ὀφρῦς ἄνω τοῦ μετώπου παρελκυθῆναι. Ὁ ἑπαρχος τοίνυν καὶ μετὰ τῶν τιμωρίων ἄλιν λόγους προσήγε τοῦ ἔρωτος αὐτὸν ἐκλιπύοντος καὶ ὅς σφόδρα ἠβούλετο προσδοκῆν κίθοντος.

Z'. Ἐπεὶ δὲ πολλὰ λέγων ἐκεῖνος κενὴν ψάλλαν ἐψάλει, καὶ λέγειν μὲν εἰς καρδίαν οὐδὲν, ἔξω δὲ μόνον τὰ ὤτα περιαντελεῖν, λύπη ἄλιν μείζων τῶν ὑπερῶν καὶ ἀκολούθως τῇ γενναίᾳ μείζους αἱ βίασανον· σιδηρὰ γὰρ ἐκέλευεν ἄγαν ἐκφυρωθέντα κατὰ τὰ τῶν μυχάλων αὐτῆ καὶ τῶν πλευρῶν ἔθετα· εἴτα καὶ τὰς πλευράς τὰς χεῖρας περιδεδῆναι καὶ ἑτερόν τι διελαθῆναι σιδηρίον καταμέσον αὐτῆς τῶν μηρῶν καὶ οὕτω συνδεθεῖσαν ἢ μᾶλλον περιεπερῖσιν εἰς τὴν εἰρκτὴν ἀπαχθῆναι. Ἡ δὲ καὶ ταύτην ὑπειργκουσα τὴν ἀλγεινὴν βίασανον καὶ πρὸς τὴν φρουρὰν ἀπαχθεῖσα, κατὰ τοῦ ἐδάφους κειμένη, Κύρι μου, ἰδοὺ, θεὸ παντοκράτορ, ὁ ἀήττητος ἐν δυνάμει, ὁ κράταιος ἐν ἔργοις, αὐτὸς περιέλεέ μου τὰς θλίψεις, καὶ τῶν περιεχουσῶν με ἀπάλλαξον ὀδονῶν, ὡς Δαυὶδ ἐκ λεόντων, ὡς τοὺς τρεῖς καΐδας καὶ θείκλαν ἐκ πυρὸς καὶ θηρίων· ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μητήρ μου ἐγκατέλιπόν με· σὺ δὲ, Κύριε, μὴ ἐπιστῆς ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐν τρόπον καὶ κάλει τὸν μὲν Ἰσραὴλ φυύγοντα διὰ θαλάσσης ἔσωσας, θαλάσῃ δὲ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν κατεκάλυψας, οὕτω δὲ καὶ νῦν σώσον μὲν ἐμὲ, τὸν πολεμοῦντα δὲ μοι κτήραξον, ἀήτητε βασιλεῦ, καὶ δι' αὐτοῦ τὸν ἀντικείμενόν τε καὶ ὑποσελιζεῖν ἡμᾶς περιώμενον Σατανᾶ.

H'. Ἐτι τῆς εὐχῆς ἐν χεῖρσιν οὖσης, πρόσωπον αὐτῆ ὁ ἀρπνῆς πάντων ἐχθρὸς καὶ πολέμιος, ἄγγελος θεοῦ εἶναι προσποιηθεῖς, Δεινᾶ, λέγων, ὦ Ἰουλιανῆ, κατὰ σοῦ ὁ ἔρχων, δεινᾶ σφόδρα καὶ ἐ-

² Dan. vi et iii. ³ Exod. xiii et xvi.

ὑποιστα παρσεκεύασε κολαστήρια · οὐ δὲ, ἀλλ' ἦνίκα ἄνθρωπον ἐξαγάγασί σε τῆς φυλακῆς, πρόσδραμε καὶ θύσον εὐθύς, οὐδὲ γὰρ ὑποίσεις τὸ λίαν πικρὸν τῶν κολάσεων. Ἡ δὲ· Καὶ τίς, ἤξετο, σὺ ; Καὶ ὁ πονηρὸς· Ἄγγελος εἰμι τοῦ Θεοῦ · καὶ ἐπειδὴ λόγος αὐτῶ περι σοῦ, πέμπει με πρὸς σέ, πεισθῆναί σε μηνύων καὶ μὴ ταῖς πολλαῖς βρασάνοις τὸ σῶμα διαφθαρῆναι · σύγγνωσεται γὰρ σοι πεισθείσῃ, φιλόανθρωπος ὢν, διὰ τὴν πολλὴν σαρκὸς ἀσθένειαν. Ταράχου καὶ δειματός ἐπι τούτοις ἡ μάρτυς μεστὴ γίνεται · ἐφίκει γὰρ τοῦ φαινομένου ἡ μὲν μορφή ἄγγελου, ἡ συμβουλή δὲ ἀντικρυς ἐχθροῦ · μέγα οὖν καὶ περιπαθεῖς στενάξασα καὶ δακρύων τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήσασα, Κύριε μου, λέγει, ποιητὰ τῶν ἀπάντων, ὅν μόνον τῶν μὲν οὐρανίων αἱ δυνάμεις ὑμνοῦσι, τῶν ἀερίων δὲ καί μόνων φρίττουσιν ἡ πλῆθυσ, μὴ με παρῶφει τὴν πεποιθῆσαν εἰς σέ, μηδ' ἐν προφάσει μοι σωτηρίας ὁ πονηρὸς πικρὸν τι κερὰν ποτήριον · ἀλλὰ δεξέσθαι μοι τις ὁ ταῦτα λέγων καὶ σὸς εἶναι οἰκέτης ὑποκορινθίου. Εἶπε · καὶ ὁ καλούμενος εὐθύς ἤκουσε, καὶ φωνὴ οὐρανόθεν · Θάρσει, ἔλεγεν, Ἰουλιανή · ἐγὼ γὰρ εἰμι μετὰ σοῦ, τούτου δὲ λαβοῦ (εἰδῶμι γὰρ σοι κατ' αὐτοῦ τὴν ἰσχύν), καὶ ὅστις εἶη παρ' αὐτοῦ μάνθανε.

Θ'. Οὕτω τῇ εὐχῇ μὲν ἡ φωνή· τῇ φωνῇ δὲ ἠκολούθει τὸ θαῦμα · αὐτίκα γὰρ ἐλίοντο μὲν τὰ δεσμά, ἐξέπιπτε δὲ ὁ σίδηρος τῶν μηρῶν · ἡ δὲ τοῦ ἰδάφου εὐθύς ἐξάνισταται καὶ ἐφ' ἑαυτῆς γίνεται· καὶ τῶν δεσμῶν ἐκείνης οὕτω λυθέντων, ὁ φωνεῖς μάλλον ὠρᾶτο πεπειδημένος · ὅν ἡ μάρτυς κατασχούσα γεννητικῶς, δούλον ὡσπερ δεινὰ πεπραγμένον πρὸς ἐξέτασιν ἤγε, Τίς τε εἰ καὶ πῶθεν, λέγουσα, καὶ πρὸ τίνος ἄρα τυγχάνεις ἀπεσταλμένος ; τὸν δὲ στερεῶν γὰρ τις καὶ ἀόρατος ἤπειγε μάλιστα) ἀληθῶς ἠνάγκαζεν ὅπως ὄντα φιλοφροσῆ, καὶ πάντα ὁμοῦ καταλέγει, τὸν ἀπεσταλκότα, ὅτι εἶη ὁ Σατανᾶς, τὸν ἀπεσταλμένον αὐτὸν, ὅτι ἐκείνου δαιμόνων ὁ πρῶτος · τὴν αἰτίαν, ὅτι μεγάλη δι' αὐτῆς ὁ πονηρὸς πέπληκτο · πρὸς τούτοις, ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ καὶ τῇ εὐχῇ πάλαι τὴν ὀλεθρὴν προσαγαγὼν συμβουλήν καὶ Κάτην εἰς ἀδελφοκτονίαν ἐπάρας καὶ τὸ φονεῦν εἰσηγησάμετος, Ναβουχοδονόσορ τὴν τῆς εἰκόνας ἀνάστασιν ὑποτίεις, Ἡρώδη τὴν παιδοφονίαν, Ἰούδα τὴν προδοσίαν, εἶτα καὶ τὴν ἀγχόνην. Ἐγὼ κελίνηκα, φησιν, καὶ κατὰ Στεφάνου τὸν λιθασμὸν, κατὰ Πέτρου δὲ καὶ Παύλου τοῦ μὲν τὴν ἐπικεφαλὴν σταύρωσιν, τοῦ δὲ τὴν διὰ ξίφους ἀναρίσιν · ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ἐγὼ εἰμι ὁ Ἑβραῖος μὲν εἰδωλοατρετὴν ἀναπέρας, Σολομῶντα δὲ τὸν σοφὸν μωράνας καὶ παύλινο, παρηνύμων δείξας ἐρώτων.

1'. Ταῦτα ὡς ἤκουσεν Ἰουλιανή, καὶ ἕτερόν τι τῶν παραδόξων ἐποίησε · δεσμοὺς ἄλλους ἐπέγε τῶν δαίμωνι καὶ πληγὰς · πάντως δὲ ὁ καὶ τούτων ἄνευ

intolerabilia adversus te præfectus paravit supplicia. Tu autem solummodo cum te eduxerint e custodia, accurre et statim sacrificia. Neque enim sustinebis suppliciorum nimiam acerbiter. Illa autem: Et quisnam tu es? rogavit. Malignus vero: Sum, inquit, Dei angelus: et quoniam is magnam tui ducit rationem, mittit me ad te, magnificiens ut tu pareas, et non corpus tuum multis tormentis intereat. Ignoscet enim tibi, si parueris, cum sit benignus, propter multam carnis imbecillitatem. Perurbatione et terrore martyr propter hæc fuit plena. Nam ejus, qui apparebat, videbatur quidem forma angeli, consilium autem aperte inimici. Cum ergo valde et miserabiliter ingemisset et lacrymis implesset oculos: Domine mi, inquit, omnium, quæ sunt, effector: quem solum quidem laudant virtutes cælestium, horret vero aëroorum multitudo dæmonum: ne me despexeris, quæ propter te sum passa: nec mihi prætextu salutis, malignus amarum aliquod temperet poculum: sed ostende mihi, quisnam sit, qui hæc dicit, et qui se fingit tuum esse famulum. Dixit, et statim exaudivit is qui invocabatur, et vox exstitit cœlitus: Confide, Juliana, ego, enim sum tecum. Eum autem apprehende (do enim tibi adversus eum vires), et ex eo discite quisnam sit.

IX. Sic preces vos quidem est consecuta, vocem vero miraculum. Statim enim soluta quidem sunt vincula, cecidit autem ferrum a femoribus. Illa vero humo statim exurgit, et fit sui juris: et cum sic soluta essent illius vincula, victus videbatur is qui apparuerat. Quem cum martyr strenue tanquam servum comprehendisset, qui gravia perpetraverat, duxit ad examinationem, dicens: Quisnam es, et unde, et a quo missus? Illum autem (validum enim, quod sub aspectum non cadebat, urgebat flagellum) coegit verum dicere, cum esset omnino amicus mendacii: et omnia simul recenset, eum, qui miserat, quod scilicet esset Satanas: se, qui missus fuerat, nempe quod esset primus ex ejus dæmonibus: causam, quod per ipsam malignus magnum vulnus acceperat. Præterea quod ipse esset ille ipse qui Evæ olim perniciosum dedit consilium et ad fratris cædem Cain incitavit⁴, et qui induxit parricidium, qui suggessit Nabuchodonosori, ut excitaret statuam⁵, Herodi puerorum occisionem, Judæproditionem et deinde laqueum⁶. Ego, inquit, etiam lapidationem movi adversus Stephanum⁷: adversus Petrum autem et Paulum, illius quidem capite demisso in terram crucifixionem, hujus vero ense interemptionem. Postremo ego sum, qui persuasi Hebræis ut essent cultores idolorum: Salomonem autem sapientem infatuavi, et effeci nefariorum amorum ludibrium.

X. Hæc postquam audivit Juliana, aliud quoque fecit admirabile: alia vincula et plagas imposuit dæmoni. Omnino autem is etiam, qui absque his,

4 Gen. III et IV. 5 Dan. III. 6 Matth. XXVI. 7 Act. VII.

inevitabilibus illum constrinxit vinculis, et effecit A ut teneretur manibus, non est incredibile eum procurasse: ut vinculis rursus ligaretur a sancta, et sentiret plagas. Atque ille quidem admirabiliter gravem dolorem sentiebat, et rogabat ut solveretur a vinculis et relaxaretur a plagis. Quoniam vero non solvebatur, deflebat calamitatem: Hei mihi, dicens, Quid de me fiet? quo fugiam? Multos quidem decepi: multis autem intuli afflictiones, et multorum fui causa malorum, carcerum, publicationum, plagarum, conflagrationum, exsiliorum, et postremo mortis acerbæ. Sed nullus eorum me omnino superavit. Hæc vero tanquam mancipio etiam vincula imposuit, et plagas incussit, et me detinet. Sed, o pater et princeps noster, quomodo non cognovisti id quod erat eventurum? Quomodo misisti? Quomodo ignorasti hoc malum inexpugnabile, quod virginitate nihil sit excelsius, et martyris precibus nihil fortius?

XI. Cum vero is sic examinaretur, misit præfectus, qui Julianam educeret e carcere, si modo ea viveret. Illa ergo ducebatur: malus autem dæmon ab ea tractus, sequebatur. Martyr vero stetit ante præfectum, primam servans pulchritudinem, et perinde ac si nihil mali sustinisset neque in obscuro carcere inclusa fuisset: sed perinde ac si fuisset in thalamo, et bene et laute curata fuisset et accepta. Dixit autem præfectus: Dic mihi, inquit, Juliana, quando et a quo has didicisti præstigias, et quam arte ita contempsisti tormenta, ut nullum serves eorum vestigium? Ars quidem, inquit, o præfecte, nulla est: sed divina quadam et ineffabili potentia, quæ non solum te, sed patrem quoque tuum Satanam pudore affecit, me vero ambabus effecit potentiores, nempe et tuo furore et improba illius arte: sic hic quidem Christus vestras vires enervavit, illic autem tibi et tuo patri et vestris asseclis ignem paravit terribilem, et tetrum tartarum, et tenebras, et vermem, et quæ nec mente potest aliquis comprehendere nec persequi oratione.

XII. Cum ignem audiisset præfectus, ignem contra ipsam paravit, qui est ad tempus scilicet et extinguitur. Accendit itaque fornacem lignis et sarmentis, et qualibet materia, quæ facile potest uri et igne consumi. Ubi autem vehementer arsit, præclaram virginem in eum injiciunt. Illa vero ad Deum intuebatur, et lacrymas emittebat ex oculis, et hæc parvæ guttæ, fluvios imitata, ignem exstinxerunt. D Maximo itaque sunt obstupefacti miraculo totus populus Nicomediensium, et viri numero circiter quingenti una voce et mente exclamaverunt: Unus est Deus, unus, inquam, Dens, qui est Deus martyris Julianæ: ipsum nos quoque colimus, et gentilium cultui renuntiamus. Veniat ensis, veniat ignis, veniat quævis alia mors et cujuscunque generis. Atque eos quidem statim accepit ensis, cum sic jussisset præfectus, nullo relicto qui non fuerit in Christo consummatus. Ejusdem quoque exitus

δεσμοῖς ἐκαίνον ἀράκτοις περιβαλὼν καὶ χερσὶ κρατεῖσθαι παρασκευάσας καὶ ἄκοντα τὰ ληθῆ λέγειν ἐκδιαιτάμενος, οὐδὲν ἄπιστον εἶ καὶ θεοδώσει αὐτὸν δεσμοῖς πάλιν πρὸς τῆς ἀγίας καὶ πληγῶν πισθῆσθαι παρασκευάσειν. Ὁ μὲν οὖν κεραιβῆς ἔλγει καὶ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἰξίου καὶ τῶν πληγῶν ἀνεθῆναι· ἐπεὶ δὲ μὴ ἔλειλυτο, τὴν συμφορὰν ἀποδύρετο· Οἴ μοι, λέγων, τίς γένομαι; καὶ εὐχόμενος· πολλοὺς μὲν ἀπάτην, πολλοὺς δὲ καὶ θλίψεις ἐπίτηγον καὶ κακῶν αἰτίος κατέστην πολλῶν εἰρηπῶν, δημεύσεων, πληγῶν, κλύσεων, ὑπεροριῶν καὶ τὸ τελευταῖον θανάτου πικροῦ· ἀλλὰ τούτων οὐδεὶς ἐμοῦ τὸ παράπαν περιεγένετο. Αὕτη δὲ καὶ ὡς ἀνιρακῶν τιλ καὶ δεσμὰ περιέβηκα καὶ πληγὰς ἐνέτεινε καὶ κατέχει· ἀλλ', ὦ πάτερ καὶ ἄρχον ἡμετέρη, πῶς οὐκ ἔγνωσ τὸ συμβῆσθαι μέλλον; πῶς ἔπεμψες; πῶς ἠγνόεις τὸ ἄμαχον τοῦτο δεῖνόν, ὡς ἄρα οὐδὲν κεραιβῆς ψηλότερον [σφτ. ὑψ.], οὐδὲν μαρτυρικῆς εὐχῆς ἰσχυρότερον;

ΙΑ'. Ἐν ᾧ δὲ οὗτος οὕτως ἐξητάζετο, καὶ ὁ ἑπαρχὸς ἔπεμπε τῆς εἰρηκτῆς Ἰουλιανῆν ὄψασθαι, εἴπερ ὄλωσ καὶ ζῆ· ἡ μὲν οὖν ἦγετο· ὁ κεραιβῆς δὲ αὐτῇ δαίμων σφρόμενος εἴπετο· ἡ δὲ μέτρως τῶν ἐπαρχῶν κεραιβῆς, τὸ πρῶτον ἀποσωζοῦσα κέλλος καὶ ὡσπερ οὐδὲν ὑποστάσθαι δεῖνόν οὐδὲ εἰρηκτῆ ῥωφῶδει κατακλεισθεῖσα, ἀλλ' ὅσον ἐν θαλάμῳ οὕτω καὶ πολλῆς ἀξιούμενη τῆς εὐπλοίας· καὶ ὁ ἄρχων· Εἰπέ μοι, ἔφη, Ἰουλιανῆ, πότε καὶ περ' ὄτου εἶ τὰ τοιαῦτα τῶν γοησιῶν ἠσκησ καὶ τίνοι τέχνη τὰς βαθύνους ἐπαύλισας, ὥστε οὐδὲ ἔχνος αὐτῶν οὐδὲν ἀποσωζεῖν; Ἡ δὲ· Τέχνη μὲν, λέγει, ὡς ἄρχων, οὐδὲμὴ, δυνάμει δὲ θεῆς δὴ τίνοι καὶ ἀρβῆτες, ἡ οὐ μόνον αἱ ἀλλὰ καὶ τὸν σὸν πατέρα, τὸν Σατανᾶν, ἤσκησ, ἐμὲ δὲ ἀμφοῖν κεραιβῆς καὶ τῆς κεραιβῆς καὶ τῆς ἐκαίνου κακοτεχνίας ἀπέδειξεν· οὕτως ἐνταῦθα εἶν τὴν ἰσχὺν ὑμῶν ὁ Χριστὸς ἐξενεούρεισεν· ἐκεῖσε δὲ σοὶ καὶ τῶ σφ πατέρι καὶ τοῖς καθ' ὑμᾶς πῦρ ἡλώμασε φοβερόν καὶ τάρταρον χυλεπὸν καὶ σάκος καὶ σκώληκα καὶ ὅσα μήτε νῶ περιλαβεῖν τίς μήτε λόγῳ διεξελθεῖν δύναται.

ΙΒ'. Πῦρ ἀκούσας ὁ ἑπαρχὸς, πῦρ ἡγέραισε καὶ αὐτῆς, πρὸς κεραιβῆς καὶ σφεννύμενον· ἐκταῖς τοιγαροῦν κάμινον ξύλοις τε καὶ φρυγάνοις καὶ ἐπὶ τῆς ὕλης εὐπρηστα καὶ τῶ πυρὶ δαπάνη ἐπιτηθεῖσ· ἐπεὶ δὲ ἰσχυρῶς ἐξεκίκαυτο, ἐμβέλλουσιν αὐτῇ τὴν γενναίαν· ἡ δὲ πρὸς θεὸν εὐρα καὶ δάκρυα ἤρῆσ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ αἱ μικρῆς ἀστῆς στεγνόνες, οὐδὲν ποταμῶδες μιμησάμεναι, τὸ πῦρ ἔσβασεν. Τῶ μεγίστῳ τοῖνον ἐκπληγέντες τοῦ θαύματος, ὄλωσ ὄλωσ Νικομηθῶν, ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσὶ πεντακόσιοι, μιᾶ καὶ φωνῇ καὶ γνώμῃ· Εἰς θεὸς, εἰς ὁ τῆς μάρτυρος Ἰουλιανῆς, ἐξεδῶν· αὐτὸν καὶ ἡμᾶς σεδόμεθα καὶ τὰ Ἑλλήνων ἀποτετραμέμεθα· εἴπω ἔξω, εἴπω πῦρ, εἴπω παντοδαπὸς ἄλλος θάνατος. Τούτους μὲν αὐτίκα τὸ ξίφος ἐλάμβανεν, οὕτω κεραιβῆς τοῦ ἐπαρχοῦ, μηδεὶς αὐτῶν ἀπολειψθεῖστος, τῆς ἐν Χριστῶ τελειώσεως· ἐκοινωνήσεν δὲ αὐτοῖς καὶ γυναῖκες τοῦ Ἰησοῦ τέλωσ ἐκταῖν καὶ

τριάνκοντα. Οὐδὲ γὰρ ἤττους αὐται τῶν ἀνδρῶν, ὅσον Α

fuere sociæ centam et triginta mulieres; neque enim viris visæ sunt inferiores, quod attinet ad pietatem.

Π'. Παφλάζων δὲ ἔτι ὁ ἑπαρχος τῷ θυμῷ, εἰς λέ-
θητα ζέοντα πυρὶ πολλῶν τὴν Ἰουλιανὴν ἐμβληθῆναι
προσάττει· ἡ δὲ θεία χάρις αὐτὸν μονονουχί λου-
τρὸν ἐδείκνυ τῇ μάρτυρι καὶ τῶν πόνων, ἀλλ' οὐ τῶν
μελῶν τῆξιν τε καὶ διάλυσιν· τοῖς δὲ γε περὶ αὐτὸν
διακονοῦμενοις Χαλδαϊκὴν ἄλλην κάμινον· ἄφω γὰρ
ὁ λέθης βράγεις καὶ κύκλω ὥσπερ ὑπὸ τινος μηχανῆς
ἐκχυθίς, τοὺς περιεστῶτας ἀπόλωσε παραδόξως,
αὐτούς τε δικαίως κολάσας καὶ πείρα δείξας τοὺς
ἄφρονας, οἷος ὢν ἐπ' αὐτούς, οἷος ἐν τῇ μάρτυρι
κατεφάνη· οὕτω τῶν δημίων ἀναλωθέντων, ὁ ἑπαρ-
χος οὐκ ἤνεγκεν τὸ συμβᾶν οὐδ' ἀνεκτὴν ὄλωσ τὴν
συμφορὰν ἐλογήσατο· ἦν δὲ τὸ καιρίως λυποῦν, ὅτι Β
μηδὲ κόρας μιᾶς περιγενέσθαι ἴσχυσε· δεῖγμα τῆς
ἀθυμίας περιεβόρῃσε μὲν αὐτοῦ τὴν ἐσθῆτα· πολλὰ
δὲ κατὰ τῶν αὐτοῦ θεῶν ὑπὸ βιρυθυμίας ἀφῆκε
ρήματα. Ὡς οὖν ἐπάγων τὰς τιμωρίας οὐδὲν ἤνευεν,
πλείονα μᾶλλον τὴν ἔνστασιν οὕτως ὁρῶν τῇ μάρ-
τυρι γινομένην, τὸν διὰ ξίφους θάνατον ἀποφαίνεταιαι
κατ' αὐτῆς.

XIII. Adhuc autem ira fervens præfectus, jubet
Julianum rursus injici in lebetem, multo igne bul-
lientem. Divina vero gratia eum propemodum ef-
fecit martyri lavacrum laborum, non autem qui
membra liquefaceret et dissolveret: iis vero qui
circa ipsum ministrabant, Chaldaicam aliam for-
nacem. Nam cum repente erupisset lebes, et cir-
cumcirca tanquam ab aliqua machina esset effu-
sus, admirabiliter et præter opinionem perdidit
eos qui circumstabant: et cum eos juste puniis-
set, et stultis ostendisset experientia, qualis in ip-
sos, et qualis apparuerit in martyrem. Cum sic
fuissent consumpti lictores, præfectus non tulit
quod acciderat, neque omnino tolerandam repu-
tauit calamitatem. Quod autem eum præcipue ma-
le habebat, erat, quod nec potuit quidem unam su-
perare puellam. Quod vero fuit indicium ejus ægri-
tudinis, vestem quidem suam laceravit: multa au-
tem verba in suos deos emisit præ dolore. Cum
ergo supplicia inferens, nihil proficeret, ita magis
videns martyri crescere constantiam, fert in eam
sententiam, ut ense mortem subeat.

ΙΔ'. Πρόσεισι δὲ καὶ αὐθις ὁ πειράζων, ὁ τὴν ἀρχὴν
τῇ μάρτυρι προσελθὼν Σατανᾶς, καὶ πολλὰ μᾶλλον
παθῶν ἢ δράσας καὶ πόρρωθεν σιᾶς (ἔτι γὰρ ἔδε-
δοίκει καὶ πληγῶν ἐμέμνητο) ἐπέχαιρε δῆθεν αὐτῆς
τῷ θανάτῳ καὶ τοὺς δημίους παρόρμα πρὸς τὴν
σφαγὴν· ἐπεὶ δὲ ἡ γενναία δριμύ πρὸς αὐτὸν ἀπέπε-
κε καὶ διεβλήσατο, Οὐαὶ μοι, κραζας ἐκεῖνος, τάχα με Δ
ταῖς χερσὶ καὶ αὐθις ἐλεῖν βούλεται, ἀφανῆς γέγονε.
Καὶ ὁ μὲν ὑπὸ πολλῶν τῶν μαρτύρων οὕτως τὸ δέος
ἀνομολογήσας, ἀπέδρα· ἡ δὲ καλλίνικος Ἰουλιανὴ,
ὥσπερ οὐκ ἐπὶ θάνατον, ἀλλ' ἐπὶ λύσιν μᾶλλον ἀγο-
μένη θανάτου καὶ πόνων ἀπαλλαγὴν ἐπορεύετο χα-
ρίσασα τὴν ὄψιν, φαιδρὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τὴν τῆς
ψυχῆς ἔνδον ἠδονὴν ὑπογράφουσα· πολλὰ πρὸς τοὺς
συμπορευομένους αὐτῇ διαλεγομένη καὶ πείθουσα
μηδὲν εἶναι μήτε τῶν παρόντων ἀγαθῶν τιμιώτερον
μήτε τῶν ἀλγεῖνῶν ἰσχυρότερον τῆς εἰς τὸν Χριστὸν
ἀγάπης. Ταῦτα εἶπε καὶ τοῖς ἔργοις ἐπισφράγιζε
τὰ λεχθέντα· ἐπεὶ γὰρ πρὸς αὐτῷ τῷ τόπῳ κατ-
έστη, ἔθα ἔδει καὶ τὴν τελείωσιν δέξασθαι, πρῶτα
μὲν ἑαυτὴν ἀντέτεινε εἰς εὐχὴν· ἔπειτα δὲ καὶ τὸν
αὐχένα πρὸς σφαγὴν ἔκλινε, τὴν αὐτὴν σώζουσα τῆς Γ
ψυχῆς εὐφροσύνην καὶ μηδὲν ὄλωσ κατηφῆς ὑπο-
φαίνουσα καὶ οὕτω τὴν νικοφόρον ἀποτέμενεται κε-
φαλὴν.

XIX. Procedit autem rursus quoque tentator,
qui ab initio ad martyrem accesserat Satanas, et
longe plura passus quam faciens, et procul stans
(adhuc enim timebat, et plagarum meminerat),
ejus morte gaudebat, et ad cædem incitabat lic-
tores. Cum autem virgo illa fortis eum torvis as-
pexisset oculis, ille, Hei mihi, clamans, me for-
te vult rursus apprehendere manibus, evanuit.
Et ille quidem cum multi adessent testes, metum
sic confessus, aufugit: gloriosa vero victrix Ju-
liana, tanquam non ad mortem duceretur, sed
potius ad solutionem mortis, ambulabat alacri
vultu, lætis oculis, et animæ internam expri-
mens voluptatem, cum iis qui cum ea ambula-
bant multum disserens, et persuadens, nullum
esse neque ex bonis præsentibus pretiosius, ne-
que ex tristibus validius dilectione in Christum.
Hæc dixit, et factis ipsis obsignavit quæ dixerat.
Postquam enim fuit in eo loco ubi oportebat eam
accipere consummationem, primum quidem se
erexit ad orationem, deinde et collum inclinavit
in cædem, eamdem servans animi lætitiā, et
nihil omnino triste ostendens. Ita victoria insigni
ei caput amputatur.

ΙΕ'. Γυνὴ δὲ τις Σοφία τοῦνομα κατὰ τινὰ συντυ-
χίαν τὴν Νικομήδους τότε διερχομένη καὶ πρὸς τὴν
μεγαλόπολιν ἀπιούσα Ῥώμην, τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο μεθ'
ἑαυτῆς λαμβάνει λείψανον, καὶ οἴκαδε δὲ τοῦτο κο-
μίσασα, ναὸν τῇ μάρτυρι τῶν ἁθλῶν ἄξιον ἀνεγεί-
ρει. Μετ' οὐ πολὺ καὶ ὁ μιαιφόνος Ἐλεούσιος τῆς προσ-
ηκόουσας αὐτῷ δίεως παραπολαύει· πλείοντα γὰρ ἐν
θαλάσῳ ἀνεμοὶ τινες ἔγριοι παραλαβόντες καὶ χα-
λεπὸν αὐτῷ κλυδώνιον περιστήσαντες, τὴν μὲν ναῦν

XV. Mulier autem quædam, nomine Sophia, forte
fortuna tunc transiens Nicomediam, et ad magnam
urbem proficiscens Romam, illas sacras secum ac-
cipit reliquias: easque domum portans, excitat
martyri templum dignum ejus certaminibus. Paulo
post exsecrandus quoque Eleusius meritas luit
pœnas. Nam cum in mari navigantem sævi qui-
dam venti deprehendissent, et ingentem tempe-
statem excitassent, ipsam quidem navem una cum

vir in mari submergunt. Cum alii autem omnes A essent submersi, ipse ut majorem acciperet calamitatem, a mari quidem servatur; in quemdam vero locum desertum abjicitur, et sit miser cœna canibus.

XVI. Tale fuit Julianæ martyrii stadium, et talis pro Christo finis eam est consecutus: quæ Eleusio quidem desponsa fuerat circa nonum annum ætatis, Christi autem fuit sponsa, et per martyrium ei fuit conjuncta, cum nata esset decem et octo annos. Rex vero erat tunc quidem impiorum Maximianus; noster autem, id est, fidelium, qui est semper Deus et Rex, Dominus noster Jesus Christus: cui gloria et potentia nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

αὐτάνδρον τῇ θαλάττῃ παραδίδουσι· τῶν Ἑλλήνων δὲ πάντων γενομένων ὑποβρυχῶν, αὐτὸς, ἵνα τι καὶ πλείον μετασχοί τῆς συμφορᾶς, τῆς θαλάσσης μὲν διασωσέται, εἰς τινα δὲ τόπον ἔρημον ἀπορίπτεται, καὶ θηρίοις ὁ δαίλιος δεῖπνον γίγνεται.

ΙΣ'. Τοιοῦτον Ἰουλιανῆ τὸ τοῦ μαρτυρίου στάδιον καὶ τοιοῦτον αὐτῇ τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ τέλος ἀκολούθει, ἥτις Ἐλευσίῃ μὲν ἐμνηστεύθη περὶ ἑννέων ἔτος τῆς ἡλικίας, Χριστῷ δὲ καὶ ἐνωμφεύθη καὶ διὰ μαρτυρίου συνήφθη, ἔτος ὄκτω καὶ δέκατον γενεμένη. Ἐβασίλευεν δὲ τῆνικαὶτα τῶν μὲν θυσιασίων Μαξιμιανὸς, ἡμῶν δὲ τῶν πιστῶν, ὁ καὶ ἀεὶ θεὸς τε καὶ βασιλεὺς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

ΑΘΛΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΗΓΟΡΙΟΥ

ΜΑΡΤΥΡΗΣΑΝΤΩΝ ΕΝ ΠΑΤΑΡΟΙΣ ΤΗΣ ΛΥΚΙΑΣ ΠΡΟ ΜΙΑΣ ΚΑΛΑΝΔΩΝ ΙΟΥΛΙΟΥ.

MARTYRIUM

SS. MARTYRUM LEONIS ET PAREGORII

QUI MARTYRIUM SUBIERUNT PATARIS IN LYCIA PRIDIE KALENDAS JULIAS.

(18 Febr. — Latine apud Surium, Græce ex ms. Reg. Paris. 1452, sæc. X EDIT. PATR.)

I. Variæ quidem sunt diaboli machinæ adversus B servos Dei, magis varium autem et majus est Unigeniti auxilium in suos ministros. Nam ille quidem non carnem et sanguinem objicit iis qui sunt na-

Α'. Ποικίλαι μὲν τοῦ διαβόλου αἱ μηχαναὶ καὶ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ· ποικιλοτέρα δὲ καὶ μέγιστα παρὰ τοῦ Μονογενοῦς Θεοῦ εἰς τοὺς ἰδίους ὑπηρέτας ῥοπή. Ὁ μὲν γὰρ οὐχ αἷμα καὶ σάρκα τοῖς ῥαῖς

Χριστιανούς ἀνθήσειεν, ἀλλὰ τὰ πνευματικά τῆς Α
 πονηρίας · ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ βοήθεια ἰσχυροτέρως
 κατὰ τοῦ διαβόλου τοὺς ἐκρυτοὺς οἰκείους δεικνυσιν.
 Πιστοῦται δὲ τὸ βῆμένον ἱκανῶς ἐκ τῆς τῶν γεν-
 ναίων μαρτύρων Λέοντος καὶ Παρηγορίου ὑπομονῆς ·
 τοῦ γὰρ μακαρίου Παρηγορίου προτελειωθέντες ἐν
 ὑπομονῇ ἐν Κυρίῳ καὶ τῆς τῶν πολλῶν πόνων ἀνα-
 παύσης τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανίων εὐραχμένου, ὁ
 μακάριος Λέων τὸν μὲν ἀγωνία τοῦ τελειωθέντος
 ἐμακάριζεν, αὐτὸς δὲ ἐν λύπῃ καταίχεται, ὅτι μὴ τῶν
 αὐτῶν τετύχηκεν ἀγωνίων, κοινῆς προκειμένης αὐτοῖς
 τῆς ὁδοῦ.

Β'. Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας συνέδη τὸν ἀνθ-
 ὕπκτον Λολλιανὸν ὑπὸ τῶν βασιλέων κληρωθέντες πα-
 ραγενέσθαι ἕως αὐτῶν φυλαττωμένης τῆς ἀρχῆς ὑπὸ
 τοῦ ἐπιτρόπου τῆς πόλεως τοῦ ἐν Πατάροις. Ἐπι-
 τελῶν οὖν ὁ παμμύκτος ἐπίτροπος ἑορτὴν Σεράπιδος
 καὶ σύνοδον ἀσεβῶν συγκροτῶν, κατὰ τῶν Χριστιαν-
 ῶν ἰβουλεύετο καὶ πάντας κατηνάγκαζε, ἐπὶ τὴν
 εἰδωλομανίαν. Πολλῶν δὲ συντρεχόντων καὶ φόβῳ
 ἀθροισίῳ συνεχομένων, ἤχθητο μὲν ὁ μακάριος
 Λέων οὐδὲ μέχρις ἀλοῆς φέρων τὴν τῶν παρναύμων
 τόλμην · προσδιλεγόμενος δὲ πρὸς ἐαυτὸν, ἐξῆι ἐπὶ
 τὸν τόπον, ἔσθι τὸ λείψανον ἔκλειτο τοῦ μακαρίου
 μάρτυρος Παρηγορίου · γενόμενος δὲ κατ' ἐκείνον
 τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὴν ἀσεβῆ πανήγυριν ἐπετέλουν οἱ
 τυτῆς ἄξιοι, ἕκαστος τῶν ὁρώντων ἀπό τε τῆς ἡλι-
 κίας αὐτῆς καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ πρόσωπον καταστά-
 σεως καὶ τῆς ἐσθῆτος, καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ συνδιατρεσθαι
 τοῖς ὀρωμένων αὐτῶν κκαοῖς, Χριστιανὸν ὑπελάμ-
 θανεν εἶναι καὶ ἀληθῶς αἰδοῦς ἄξιον · ἦν γὰρ αὐτῷ
 μεμετρημένα τὰ πάντα · καὶ γὰρ ἀσκητικὸς τὸν βίον
 ἦν, ἐκ νεωτέρου τοῦτῳ προσεσχηκώς, ἐν ἔγκρατιᾳ
 καὶ ἐν ἀγνείᾳ καὶ σωροσύνῃ · τὸ δὲ ἔνδυμα εἶχεν ἐκ
 τριχῶν ὑψαμένον, αὐτοῖς ἔργοις ἀπαστολικὸν βίον
 μιμούμενος καὶ ζηλωτῆς τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ
 Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ γενόμενος.

Γ'. Παραγενόμενος οὖν ἐπὶ τὸν προκειμένον αὐτῷ
 τόπον καὶ τὰς συνήθεις ἀποδοὺς εὐχὰς, ἐπανῆλθεν
 ἐπὶ τὴν οἰκίαν, καὶ ἔνδον εἰσελθὼν καὶ κατὰ τὴν
 συνῆθειαν εὐχόμενος, καὶ ἄρτου μεταλαβὼν, ἔμενε
 ἐφ' ἐαυτῷ, οὐδὲν ἕτερον ἢ τὰ γενναῖα κατορθώματα
 τοῦ θεοσεβοῦς Παρηγορίου μελετῶν. Καὶ ἐν τούτοις
 τοῖς λογισμοῖς ὧν, εἰς ὕπνον πρὸς ὀλίγον κατηνέχθη,
 ἵνα τὴν τῶν ἐσομένων αὐτῷ πραγμάτων θεάσῃται
 ὁρᾶν. Ὡσπερ γὰρ ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ εἶδε τὰ
 μέλλοντα παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπάγεσθαι ἐπ' αὐτὸν, οὕτως
 καὶ ὁ μακάριος Λέων ἰθεάτατο διὰ Πνεύματος ἁγίου
 τὴν τῶν ἐσομένων αὐτῷ πραγμάτων ἐκδοσιν. Ἐδό-
 και τοίνυν ὁρᾶν, χειμῶνος ὄντος σφοδροῦ καὶ χειμάρ-
 ρων καταβύρων εὐληφόντων πολλῶν, νατὰ μέσον
 ἐστάναι τοῦ χειμάρρου τὸν Παρηγόριον καὶ ἐαυτὸν
 καίτοι ἐπικινδύνοιο σφόδρα ὄντος τοῦ βεύματος,
 ἐπιρίπτειν καὶ ἐπιτρέχειν τῷ μακαρίῳ μάρτυρι
 Παρηγορίῳ, τὴν ἐπὶ τὸ μαρτύριον ὁδὸν ὁδεύοντι.
 Ὁ μὲν οὖν μετὰ τὴν τοῦ ὁράματος θίαν ἐγερθεὶς,

tura Christiani, sed spiritalia nequitiae. Christi au-
 tem auxilium suos efficit fortiores adversus diabo-
 lum. Satis vero probatur id quod dictum est ex ge-
 nerosum martyrum Leonis et Paregorii toleran-
 tia. Nam cum B. Paregorius fuisset prius consum-
 matus in tolerantia in Domino, et multorum labo-
 rum requiem invenisset regnum caelorum, beatus
 martyr Christi Leo, ejus quidem qui fuit consum-
 matus, certamen beatum esse ducebat: ipse autem
 affliciebatur magno dolore quod non fuisset conse-
 cutus idem certamen, cum esset communis via
 eis proposita.

II. Illis vero diebus contigit proconsulem Lol-
 lianum electum ab imperatoribus, venire usque
 ad eos, cum rectio esset eo tempore penes pro-
 curatorem urbis, qui erat Pataris. Celebrans au-
 tem sceleratus procurator diem festum Serapi-
 dis, et congregans concilium impiorum, consul-
 tabat adversus Christianos, et cogebat omnes ad
 cultum insanum idolorum. Cum multi vero con-
 currerent, et metu humano tenerentur, aegre tu-
 lit quidem B. Leo, ne audire quidem sustinens
 impiorum audaciam. Apud se autem disserens,
 egressus est ad locum in quo jacebant reliquiae
 B. martyris Paregorii. Cum autem fuisset in illo
 loco, in quo peragebant festum execrandum et
 impium, qui eo digni erant, unusquisque eorum
 qui videbant, tam ex ipsa statura, quam ex vultu
 et veste, et ex eo quod non assentiretur malis,
 quae ab ipsis fiebant, existimabat eum esse Chris-
 tianum et plane reverendum; erant enim ei mo-
 derata omnia, monasticam enim vitam exercuerat
 a juventute: et ideo deditus fuerat continentiae,
 castitati et temperantiae. Indumentum autem ejus
 ex pilis contextum, et plane re ipsa vitam aemul-
 labatur apostolicam, et fuerat immutator S.
 Joannis Praecursoris.

III. Cum ergo accessisset ad locum ei propositum,
 et preces fudisset consuetas, domum est reversus:
 et cum fuisset ingressus, et de more precatus, et
 panem sumpsisset, manebat apud se, nihil aliud
 meditans quam praecleara facta pii Paregorii. Cum
 haec autem apud se animo agitare, paululum in
 somnum est resolutus, ut rerum sibi futurarum
 gloriam aspiceret. Quomodo enim patriarcha Jo-
 seph vidit, quae a Deo essent sibi inferenda: ita
 etiam B. Leo vidit per Spiritum sanctum rerum
 sibi futurarum eventum. Visus est ergo videre,
 cum esset vehemens tempestas, et torrentes magno
 impetu defluerent, Paregorium et se stare in medio
 torrente: et licet esset fluentum valde periculosum,
 se projicere et currere ad B. martyrem Parego-
 rium, qui ingrediebatur iter ad martyrium. Itaque
 postquam visionem aspexisset, excitatus, apud se
 eventus faciens conjecturam, conjecit ea, quae erant
 eventura. Se ipsum autem beatum pronuntiabat,

quod aliquanto tempore versatus esset cum B. A
Paregorio.

IV. Deinceps ergo ad eum accedebat, tanquam ad fidelissimum aliquem socium certaminis, sed per medium forum, et per id, quod dicebatur Trichæum: et cum venisset ad locum, videt lucernas et cereolos accensos circa delubrum: et eorum quidem, qui accenderant, misertus est, ut qui decepti essent: cum propius vero accessisset, contrivi lucernas suis manibus, et cereos conculcavit pedibus, eis dicens: Si deos existimatis habere vires, seipso defendant. Mystæ autem iniquitatis, cœtu congregato impiorum, clamabant adversus S. Leonem, et qui averteret eam, quæ a fortuna erat oblata in civitatem, benevolentiam. Cum vero crevisset tumultus, et fama esset per totam civitatem ejus quod factum fuerat, et pervenisset ad aures procuratoris qui tunc administrabat rempublicam, sua usus iniquitate, jubet milites observare ejus reditum, et virum comprehendere. Et S. quidem Leo est reversus, per se considerans id quod erat eventurum, oculos mentis ad Deum extollens. Milites vero cum prope accessissent, et eum apprehendissent non resistentem neque tumultuantem, adducunt eum ad procuratorem. Ille vero tanquam immanis quædam fera, vorans sanguinem, plenus furore, movebatur adversus martyrem.

τοῦτα οὐδὲ θεωροῦμενον τῷ ἐπιτρόπῳ προσάγουσιν. Ὁ δὲ, οἷά τις θῆρ αἰμοδόρξος, πλήρης ὑπέρχων μανίας, κατὰ τοῦ μάρτυρος ἐκινεῖτο, λογιζόμενος μήποτε συγχωρήσας τὴν πράξιν ἡ πρόξενος γένεταί παρρησίας Ἰσπανοῦς τῆς εἰς τὰ τῶν Ἑλλήνων εἰδῶλα καταλύσεως.

V. Postquam autem vidit prope esse B. Leonem, C
statim ei obicit audaciam, qua usus fuerat adversus lucernas, dicens: Mihi videris, o senex, vel ignorare vires deorum cœlestium, quod eorum evertas religionem: aut insanire, ut qui facias præter id quod videtur divinissimis nostris imperatoribus: quos secundos servatores et deos optime facientes nos vocamus. Ad hæc dixit Leo sanctissimus: Multos cœlestes deos dixisti, o procurator. Veritas autem non ita habet; est enim unus Deus cœlestium et terrestrium, Dominus noster Jesus Christus, Filius Dei vivi, qui non habet opus ut sic colatur ab hominibus. Spiritus enim contritus, et anima quæ consuevit humiliter de se sentire, sunt aoud Deum in magna existimatione. Lucernæ autem et cerei qui circa simulacra accenduntur, sunt vani et inanes quoniam sentire non possunt lapis et æs et lignum, quæ ab hominum arte sunt exstructa et fabricata. Si vero, o procurator, eum qui vere est Deus intelligeres, non hanc materiam nullo sensu præditam honorasses honore suffituum. Cessa ergo in his frustra laborare, et lauda Deum universarum, et ejus Filium unigenitum, Dominum nostrum Jesum Christum, Servatorem mundi et Opificem animarum nostrarum. Ad hæc dixit procurator: Non respondisti in præsentia ad crimina quæ tibi obijciuntur, sed alia dixisti pro aliis. Nam

καὶ ἐκ τῶν συγκρίνων τὴν ἔκθεσιν, οὐκ ἔξω τῶν ἐποθησομένων ἀπέικαζεν, ἐκ τῶν δὲ ἐμακάριζεν, ὅτι ἐν πρὸς ὀλίγον τῷ μακαρίῳ Παρηγορίῳ συνέτριψεν.

Δ'. Ἐξ αὐτῆς οὖν, ὡσπερ πρὸς τινὰ πιστότατον συναγωνιστὴν παρεγένετο, οὐκ ἔτι λεληθότως, διὰ δὲ μέσης ἀγορᾶς καὶ διὰ τοῦ λεγομένου Τριχέου. Προϊὼν τοίνυν ὄρᾳ λύχνους καὶ κηριόλους περὶ τὸ εἰδωλεῖον ἀνακακιομένους καὶ τοὺς μὲν ἀψάτων ἐπιληγησεν ὡς ἠπατημένοις ἄτοπώτατον δὲ εἶναι λογισάμενος τὴν αὐτῶν ἀνομίαν, πλησίον γινόμενος, τοὺς τε λύχνους ταῖς ἰδίαις χερσὶ συνέτριψε καὶ τοὺς κηριόλους τοῖς ποσὶ συνεπάτησεν, φράσων πρὸς αὐτούς· Εἰ νομίζετε τοὺς θεοὺς ὑμῶν ἔχειν δύναμιν, ἑαυτοὺς ἐκδικησάτωσαν. Ἡ δὲ πράξις τοῦ μακαρίου Λέοντος ὁδὸς ἦν τοῦ ἀποδάντος αὐτῷ μαρτυρίου· προσευξάμενος οὖν τῷ Κυρίῳ, εἴχετο τῆς προκειμένης ὁδοῦ. Οἱ δὲ τῆς ἀνομίας μύσται σύστημα ἀσέβων συγχροτήσαντες κατεβδών τοῦ ἀγίου Λέοντος, ὡς ἀποσιέφοντος τὴν παρὰ τῆς τύχης εἰς τὴν κλίην εὐνοίαν. Ὡς δὲ ὁ θόρυβος ἐπηύξει καὶ περιηχέτω εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν, τὸ γεγονός ἤλθεν καὶ εἰς τὰς ἀκὰς τοῦ τότε τὴν ἀρχὴν παραφυλάσσοντος ἐπιτρόπου, καὶ οἰκείᾳ χρησάμενος παρανομίᾳ προστάττει στρατιώτας παρατηρήσαι τὴν τούτου ἐπάνοδον καὶ καταλαβεῖν τὸν ἄνδρα. Ὁ μὲν οὖν ἐπανήκει καθ' ἐκείνη σκοπῶν τὸ ἀποθησόμενον, τοὺς ὀφθαλμοῦς τῆς εὐνοίας ἀνατείνων πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ δὲ στρατιῶται πλησίον γενόμενοι καὶ ἐπιλαθόμενοι οὐκ ἀντιπαύσαντο. Ὁ δὲ, οἷά τις θῆρ αἰμοδόρξος, πλήρης ὑπέρχων μανίας, κατὰ τοῦ μάρτυρος ἐκινεῖτο, λογιζόμενος μήποτε συγχωρήσας τὴν πράξιν ἡ πρόξενος γένεταί παρρησίας Ἰσπανοῦς τῆς εἰς τὰ τῶν Ἑλλήνων εἰδῶλα καταλύσεως.

Ε'. Ἐπεὶ δὲ πλησίον γενόμενος εἶδεν τὸν μακάριον Λέοντα, εὐθέως ἐνήγεν τὴν περὶ τοὺς λύχνους τῶν γενομένην τόλμαν, λέγων· Ἐμοὶ δοκεῖτε, κριεσθῆτα, ἢ τῶν τῶν ἐπουρανίων θεῶν ἀγνωστὴν δύναμιν, ὅσπερ τὰς αὐτῶν θρησκείας ἀνατρέπετε· ἢ μεμημέναι ἐπίτων τὰ παρὰ τὸ δοκοῦν τοῖς θειοτάτοις ἡμῶν βασιλεῦσιν, οὐς δευτέρους σωτήρας καὶ θεοὺς ἀρεσποιοῦντας ἀποκαλοῦμεν ἡμεῖς. Πρὸς ταῦτα ὁ ἀγιώτατος Λέων ἔφη· Πολλοὺς αὐτὸς ἐπουρανίους θεοὺς εἶρηκας· ἔχει δὲ οὐχ οὕτως, ὡς ἐπίτροπε, ἢ ἀλήθειαν εἰς γὰρ ὁ τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων θεός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τοιαύτης θεραπείας παρὰ τῶν ἀνθρώπων οὐ χρείαν· πνεῦμα γὰρ συνετριμμένον παρὰ Θεῷ δόκιμον καὶ ψυχὴ ταπεινοφρονεῖν εἰθισμένη· λύχνοι δὲ καὶ κηριόλοι οἱ περὶ τὰ εἰδῶλα μάταιοι· ἐπεὶ μηδὲ εἰ αἰσθησὶν ἔλαβεν δύνανται, ὅτε λίθος, καὶ ὁ χαλκός, καὶ τὸ ξύλον, ἐκ τέχνης ἀνθρώπων κατασκευασθέντα εἰ δὲ ἐνόσεις, ὡς ἐπίτροπε, τὸν ὄντως Θεὸν οὐκ ἐν τῇ ὕλῃ ταύτῃ προσήψας τιμὴν θυμιματῶν ἀνέστητοῦσι. Παύσαι οὖν τῆς τοιαύτης ματαιοποιίας καὶ δόξαζε τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν καὶ τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἡ μονογενῆ, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου καὶ Δημιουργὸν τῶν ψυχῶν ἡμῶν· πρὸς ταῦτα ὁ ἐπίτροπος ἔφη· Οὐκ ἀποστῆναι ὑπὲρ ὧν ἐγκαλῆ πρὸς τὸ παρὸν εἶρηκας, ἀλλ' ἐπαύσασθαι ἀπὸ ἐτέρων· ἐγκαλοῦμενος γὰρ περὶ τῶν θεῶν,

περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ διδάσκεις προθύμως · χάρις ἂν
 δὲ τότε θεοῖς, τοῖς μὴ ἐάσασίν σε διαλαθεῖν τοιαῦτα
 τολμήσαντα · ἢ τοίνυν ἐπίγνωθι τοὺς θεοὺς καὶ τὰ
 ἱερὰ εἰς αὐτοὺς ἐπιπλήρωσον τῇ γνώμῃ τῶν παρόν-
 των πειθόμενος, ἢ ὑπὲρ ὧν ἐτόλμησας, ὁδὸς τὴν τι-
 μωρίαν.

Σ'. Πρὸς ταῦτα δὲ μάρτυς εἶπεν · Ἐμοὶ μὲν ἡδὺ
 ἦν, μηδὲ ἓνα ἢ δεύτερον ὀλισθησαί τῆς ἐκουρανίου
 γνώσεως, οὗ τί γε μὴν τοσοῦτον πλήθος · ἐπειδὴ δὲ
 ὄρω τοὺς πολλοὺς μεμνηνότες ἀνοσίως, μὴ νομίσης ἓνα
 με τούτων εἶναι, Χριστιανὸν ὄντα · ἐγὼ γὰρ ἔνδον
 ἔχων τὰ ἀποστολικὰ πάραγγέλματα, τούτοις πρὸς
 ὑπακοὴν χρήσομαι. Εἰ δὲ τιμωρίαν ἐπὶ τούτοις ἀπαι-
 τεῖτε, μὴ βράδυνα · οὐ γὰρ διὰ τὴν νομιζομένην παρ'
 ὑμῖν βαρυτέτην βίασαν φυλάσσομαι, ἀλλὰ πάντα
 ὑπομένειν ἐτόλμως ἔχω, ὑπὲρ τοῦ μὴ τινα δοῦναι
 καθ' ἡμῶν τῷ διαβόλῳ χώραν. Εἰ δὲ μὴ πάντες τὰ
 αὐτὰ φρονοῦσιν ἡμῖν, ζήσονται τὴν τοιαύτην ζωὴν
 μόνην. Ἡ γὰρ μέλλουσα ζωὴ διὰ τῶν τοιούτων θλι-
 ψων περιποιεῖται · οὕτως γὰρ ἡ Γραφὴ λέγει, στε-
 νὴν εἶναι καὶ τεθλιμμένην τὴν ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν
 εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ὁ ἐπίτροπος εἶπεν · Εἰ τοίνυν
 αὐτὸς ὁμολογεῖς, στενὴν εἶναι καὶ τεθλιμμένην τὴν
 παρ' ὑμῖν ὁδὸν, ἐπὶ τὴν ἡμετέραν οὐσαν πλατεῖαν
 καὶ βελτίονα μεταστήθι. Ὁ ἅγιος Λέων εἶπεν · Ὁὐχ
 οὕτως ἔφη εἶναι στενὴν ὡς μὴ χωρεῖν τοὺς βαδί-
 ζοντας · πολλοὶ γὰρ ἐπὶ ταύτην τὴν καλλιστὴν ὁδὸν
 ἐπέβησαν, ἀλλὰ στενὴ εἴρηται, ἥτις μετὰ στενοχω-
 ρίας, καὶ θλίψεως, καὶ ἀνάγκης, καὶ διωγμοῦ τοῦ
 ὑπὲρ δικαιοσύνης τοῖς οὕτω προστιθεμένοις βαδίζε-
 ται · τοῖς γὰρ προαιρουμένοις ταῦτα ἢ πίστις πλα-
 τυτάτη ὁδηγοῦσα ἐν ταῖς ἰδίαις ἀρεταῖς · πῶς δὲ οὐκ
 ἂν ἀποφῆρη, τὴν μὲν παρ' ἡμῖν λεγομένην στενὴν
 ὁδὸν πλατυτάτην εἰς σωτηρίαν εἶναι · μαθὼν δὲ ἐκ
 πίστεως ἐνδὸς προπάτορος Ἀβραάμ ἀναριθμητόν
 πλῆθος ἐν πίστει δικαιούται, ἀναπαυόμενον ἐν τοῖς
 κόλποις αὐτοῦ · τὴν δὲ παρ' ὑμῖν πλατεῖαν ὁδὸν στε-
 νὴν εἶναι κατὰ ἀπιστίαν καὶ ἀληθὲς τοῦτο · αἱ γὰρ
 ἀρεταὶ διαφρααὶ καὶ πλατεῖαι τυγχάνουσαι, τοῖς
 ἀπείροις στεναὶ καὶ ἄβρατοι καθεστήκασιν.

Ζ'. Πλείονα οὖν διαλεγόμενου τοῦ ἁγίου Λέοντος
 καὶ ἰσχυρῶς συνισταμένου τῷ περὶ Χριστιανισμοῦ
 λόγῳ, τὸ τῶν ἀθέων Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πλῆ-
 θος ἀνεβόα, ἀξιοῦν μὴ συγχωρεῖν αὐτὸν λαλεῖν ὅσα
 βούλεται. Ὁ οὖν ἐπίτροπος πρὸς τὰ παρὰ τοῦ πλῆ-
 θους εἰρημμένα φησὶν · Ἐγὼ καὶ λόγου παρρησίαν
 τέως μεταδίδωμι καὶ κοινὴν φιλίαν πειθομένῳ τοῖς
 θεοῖς ὑπισχνούμαι. Ὁ δὲ ἅγιος φησὶν · Εἰ μὲν ἐπι-
 λέλησαι τῶν ἐμῶν λόγων, ἐπίτροπε, καλῶς καὶ δεύ-
 τερον ἐρωτᾷς · εἰ δὲ μέμνησαι, ἴσθι ὡς οὐκ ἔστι
 δυνατὸν τοῖς φύσει μὴ οὔσι θεοῖς συντίθεσθαι. Ὁρ-
 γίλωσ οὖν διατεθεῖς περὶ τοὺς λόγους, κελεύει μαστι-
 γεσθαι τὸ τιμίον σῶμα τοῦ μάρτυρος · ὡς δὲ τὸ πλῆ-
 θος τῶν πληγῶν ὑπὲρ ἀριθμὸν ἦν ἢ κατὰ ὑπομονὴν
 σώματος ἀνθρωπίνου ὁ γεννησιότατος ἀθλητὴς τοῦ
 Χριστοῦ πρὸς οὐδὲν τῶν πραττομένων διετίθετο οὐδὲ
 ἕως βραχυτάτου στεναγμοῦ φθονεγόμενος · εἶχεν γὰρ

² Matth. vii, 14.

cum de iis accuseris, prompto et alacri animo do-
 ces de Christianismo. Diis autem gratia, qui non
 siverunt te latere, cum hæc ausus fueris. Aut ergo
 agnosce deos, et imple eorum sacra, eorum qui
 adsunt, parens sententiæ : aut da pœnas eorum,
 quæ ausus est admittere.

VI. Ad hæc dixit martyr : Mihi quidem fuisset
 jucundum, nullum hic esse lapsam a cœlesti co-
 gnitione non solum tantam multitudinem. Quo-
 niam autem video multos impie insaniisse, ne pu-
 tes me esse unum ex his cum sim Christianus ?
 Ego enim, qui intus habeo præcepta apostolica,
 his utar ad obedientiam. Sin autem propter hæc
 pœnas a me exigis, ne differas. Non enim prop-
 ter tormentum, quod a vobis existimatur gravis-
 simum, cavebo : sed omnia sum paratus susti-
 nere, ne quis det diabolo in nos locum aliquem.
 Sin vero non omnes eadem quæ nos sentiunt,
 hæc sola vita vivent. Futura enim vita acquiritur
 per has afflictiones. Sic enim dicit Scriptura ²,
 arctam esse viam quæ ducit ad vitam æternam.
 Dixit præfectus : Si tu ergo confiteris arctam esse
 viam, quæ apud vos, transi ad nostram, quæ est
 lata et melior. Dixit autem sanctus : Non eam
 dixi esse arctam ut non capiat eos qui illa
 ingrediuntur. Multi enim pulcherrimam hanc
 viam sunt ingressi. Sed dicta est angusta, quæ
 cum afflictione, angustia et necessitate et pro
 justitia persecutione initur ab iis qui ad eam ac-
 cedunt. Iis vero qui eam sua sponte suscipiant,
 fides est latissima, deducens ad proprias virtu-
 tes. Cur non autem pronuntias, viam quidem,
 quæ apud nos dicitur angusta, esse latissimam ad
 salutem : cum didiceris quod ex fide unius pa-
 rentis nostri Abraham multitudinem innumerabilis
 justificatur in fide, requiescens in ejus sinu :
 viam vero quæ est apud vos lata, esse angustam
 per incredulitatem ? Est autem hoc verum. Vir-
 tutes enim, cum sint diversæ et latæ, sunt impe-
 ritis arctæ et inaccessæ.

VII. Hæc ergo et his plura sancto disserente
 Leone, et Christianismi rationem strenue confir-
 mante impiorum Judæorum et gentium exclama-
 vit multitudo, rogans ne ei concederet loqui quæ
 vellet. Dicit autem procurator ad ea quæ dicta sunt
 a multitudine : Ego nunc ei do potestatem loquendi
 libere, et communem amicitiam polliceor, si diis
 pareat. Dixit autem S. Leo : Si meorum quidem
 verborum oblitus es, o procurator, recte rursus
 interrogas. Si vero meministi, scias fieri non posse,
 ut assentiar adorandos iræ deos, qui non sunt
 natura. Tunc his verbis iræ motus, jubet cædi flagris
 venerandum corpus martyris. Cum autem multitu-
 do plagarum esset innumerabilis, et major quam
 ut id sustinere posset humanum corpus, fortissimus
 athleta Christi Leo, nulla ex iis quæ fiebant, quid-
 quam affliciebatur, ne minimum quidem emittens

susprium, totam enim mentem suam et desiderium convertēbat ad Dominum. Dicebat autem procurator: Parva sunt, o Leo, hæc, quibus affectus es, tormenta, si considerantur cum futuris. De cætero mihi pare, et diis offer, quæ sunt lege constituta sacrificia. Dixit S. Leo: O iudex, quod sæpe prius dixi, non recusabo rursus dicere: Neque hos novi deos, neque unquam in animum inducam ut eis sacrificem, ut qui sciam præcepta sacrarum Scripturarum. Dii enim, qui cælum et terram non fecerunt, pereant a facie terræ ³.

VIII. Ad hæc dixit procurator: Hoc solum die: Magni sunt dii, et liberaberis a tormentis. Parco enim tibi, tuam respiciens canitiem, et alium habitum corporis. Dixit S. Leo: Hoc ipse quoque dixerim, eos revera esse magnos et idoneos ad perdendas animas quæ ipsis credunt. Dixit ira percitus procurator: Jubeo te trahi per petras, tanquam furore correptum, et sic mori acerbe. Dixit B. Leo: Quivis mortis modus est mihi jucundus propter regnum cæleste. Eam enim voco vitam et salutem, quæ, postquam hinc excessero, dabit mihi ut habitum cum sanctis martyribus. Dixit procurator: Patre, o Leo, edicto imperatorum, et die, Dii servatores, quoniam es alioqui cito acerbe moriturus. Dixit autem S. Leo: O iudex, mihi videris esse valde imbecillus, qui solum assidue mihi verbis mineris, præter verba autem nihil facias. Cum vero propter hæc seditionem agitasset multitudo, valde perturbatus procurator, jussit sanctum quidem capi pedibus, trahi autem in torrentem, in eo ultimum daturum supplicium.

IX. Cum itaque sententiam pronuntiasset procurator, statim servi peccati et ministri tenebrarum beatum Leonem traxerunt in torrentem inhumane et crudeliter. Tunc sciens esse impletum suum desiderium, ad Deum extollens oculos, sic cœpit dicere: Domine Jesu Christe, ago tibi gratias nunc et in sæcula, quod me non diu superaveris a famulo tuo Paregorio, sed mihi velocem occasionem dederis eum sequendi. Lætor ergo iis quæ facta sunt: nempe quod pro meis prioribus peccatis novum viaticum accipio martyrii, et quod in manus angelorum tuorum meum trado spiritum, in æternum liber conservandus a judicio improborum. Atque pro iis quidem quæ in me sunt, esto iis qui ausi sunt propitius: eis autem concede, ut te agnoscant Deum universorum: quoniam non vis aliquem perire, sed omnes esse salvos et venire ad pœnitentiam. Quin etiam cuilibet qui invocat nomen meum, condona, Domine, sua peccata, et colloca eum, ubi videat lucem vultus tui, quoniam tu es Deus solus patiens et multæ misericordiæ, et te decet gloria in sæcula sæculorum. Amen (1).

X. Postquam Amen stricta voce pronuntiasset, spiritum tandem expulsum Domino grato animo re-

³ Jer. x, 11.

(1) Sequentia usque ad finem omiserat interpretes apud Surium. Supplevimus ex interpretatione nostra EDIT. PATR.

τὸν πόθον πρὸς τὸν Κύριον. Εἶπεν οὖν ὁ ἐπίτροπος· Μικρὰ ταῦτα τὰ γεγενημένα σοι πρὸς τὰ μέλλοντα βασανιστήρια· παύσθητι οὖν μοι καὶ τὰς νομιζόμενας θυσίας προσένεγκε τοῖς θεοῖς. Ὁ ἅγιος Λέων εἶπεν· Ὁ φθᾶσας εἶπον πολλάκις, εἰπεῖν οὐ καριτήσομαι, ὅτι οὔτε θεοὺς οἶδω, οὔτε θύσαι τολμήσω, εἰδὼς τὰ χρησιμώτατα τῶν ἁγίων Γραφῶν παραγίλματα.

Η'. Πρὸς ταῦτα ὁ ἐπίτροπος εἶπεν· Τοῦτο μόνον εἶπέ, ὅτι μεγάλοι οἱ θεοί, καὶ ἀπλάττου· φείδου γὰρ σου τὴν τε πολιὰν εἰδὼς καὶ τὴν προσοῦσιν σου τὴν τε ἄλλην τοῦ σώματος κατάστασιν. Πρὸς ταῦτα ὁ ἅγιος Λέων εἶπεν· Τοῦτο ἂν εἴποιμι καὶ αὐτός, ὡς ἀληθῶς μεγάλοι καὶ ἱκανοὶ ψυχὰς ἀπολίσσει τὰς πιστευούσας αὐτοῖς. Θυμωθεὶς οὖν ὁ ἐπίτροπος εἶπεν· Ἐλευσθῆναί σε προστάττω κατὰ πετρῶν ὡς μεμηνότα καὶ οὕτως τεθνᾶναι. Καὶ ὁ μακάριος Λέων· Ἐμοί, φησὶν, ἡδὺ· πᾶς θανάτου τρόπος διὰ τὴν ἐπουρανίον βασιλείαν· ταύτην γὰρ ζωὴν καὶ σωτηρίαν καλῶ, ἥτις τὴν συνοίκησιν τὴν μετὰ τῶν ἁγίων μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τὴν ἐνταῦθεν δωρεταί. Ὁ ἐπίτροπος εἶπεν· Πείσθητι τῷ προστάγματι καὶ λίγε, ὅτι σωτήρες οἱ θεοί, ἢ ἴσθι παρ' αὐτὰ τεθνηξόμενος. Ὁ ἅγιος Λέων εἶπεν· Πολύ μοι δοκεῖς ἀθνετεῖν, συνεχῶς μοι λόγοις ἀπειλῶν, μηδὲ δὲ κέρως τῶν λόγων διαπραττόμενος. Στατιάσαντος δὲ ἐπὶ τούτοις τοῦ πλήθους, ταραχθεὶς ὁ ἐπίτροπος, ἐπέτρεψεν λαμβάνεσθαι μὲν τῶν ποδῶν τὸν ἅγιον, ἔλκεσθαι δὲ ἐπὶ τὸν χειμᾶρρον, ἐν τούτῳ δώσοντα τὴν τιμωρίαν.

Θ'. Εὐθὺς οὖν ἀποφηναιμένου τοῦ ἐπιτρόπου, αἱ τῆς ἀμαρτίας διακόνου εἴλκον τὸν μακάριον Λέοντα κατὰ τοῦ χειμᾶρρου ὡμῶς καὶ ἀνιλεῶς. Πεπληρωμένου οὖν αὐτοῦ τοῦ σκόπου, ἀντεινὰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Θεόν, ἤρξατο λέγειν· Εὐχαριστῶ σοι, Πάτερ τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐπὶ πολὺ οὐ διεχώρισται ἡμεῖς καὶ τὸν οἰκέτην τὸν σὸν Παρηγόριον, ἀλλ' ἐτίμωξάς μοι δωρητάμενος πρόφασιν ἀκολουθῆσαι αὐτῷ. Χαίρω τοίνυν ἐπὶ τοῖς γενομένοις, ὅτι ἀντὶ τῶν προτέρων μου ἀμαρτημάτων ἐφόδιον ἱκανὸν κομίζομαι τὸ μαρτύριον καὶ ὅτι εἰς χεῖρας ἀγγέλων σου παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου, ἐλεύθερος εἰς τὸν αἰῶνα τῆς τῶτ ἀτόπων κρίσεως φυλαχθησόμενος. Ἐπεὶ οὖν τῶν κατ' ἡμᾶς δρωμένων γενοῦ μὲν ἴλεος τοῖς τολμῶσιν· χάρισται δὲ αὐτοῖς ἐπιγινώσκει σε τὸν τῶν ὅλων Θεόν· σὺ γὰρ εἶ ἀληθῶς ὁ μὴ βουλόμενος τὸν θῆναι τὸν τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὴν μετάνοιαν· ὁ καὶ τῷ πάθους ἡμῶν ἄπονον τὴν ὑπομοιῆν χριστάμενος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ι'. Ὡς δὲ τὸ, Ἀμήν, μετὰ πολλῆς προθυμίας μικρῶς ἀνέπεψεν, μετ' εὐχαριστίας τὸ πνεῦμα τῷ

Κυρίῳ παρέδωκεν· οἱ δὲ τῆς ἀνομίας ὑπερέτασι ἐπί-
 τινος ἀνακομίσαντες ὑψηλοῦ λίθου τὸ λείψανον τοῦ
 ἀγίου, οὕτως ἀφιᾶσι κατὰ τῆς φάρμακτος· τὸ δὲ
 σῶμα κατενεχθὲν οὐδαμοῦ διεσπάρθη, ἀλλ' ἢ οὕτως
 ἡρέμως κατηνέχθη· ἔδοξεν δὲ ἐκ τῆς τραχύτητος
 ζέσηματ' λαμβάνειν ὀλίγα. Ὁ μὲν γεννησιότατος
 Λέων τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῦ διαδόλου κρατήσας, τῶν
 ἐπαξίων στεφάνων ἤξιώται. Ἐπειδὴ δὲ δίκαιον ἦν
 τὴν τῶν γεγεννημένων μεγαλοργίαν εἰς ἰδίαν φυλάτ-
 τεσθαι ὁρίσας καὶ τὴν τῶν εὐεργεσιῶν μνήμην εἰς
 ἔλεγχον τῶν γεγεννημένων, μέχρι τοῦ νῦν σώζεται ἐ-
 τόπος. Ὅπου γὰρ τὸ σῶμα κατηνέχθη τοῦ ἀγίου,
 κρημνώδης τις καὶ ἄβατος πρότερον ὄν, ὡς καὶ ἐκ
 μόνῃς τῆς θείας κίνδυνον ἀπειλεῖν, νῦν ἀκίνδυνος καὶ
 ἀσφαλῆς ἀπ' ἐκείνου γέγονεν. Πολλὰς γὰρ καὶ
 ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ ἑτέρα τινὰ ζῶα ἀστοχί-
 σαντα τῆς ὁδοῦ κατ' ἐκείνον ἤλθθη τὸν κρημνόν,
 καὶ οὐδὲ πρὸς τὸ βραχύτερον ἤσθοντο πόνου, καὶ τὸ
 δὴ μέγιστον ὄχημά ποτε σὺν τοῖς ἔλαουσι κτήνεσι
 κατενεχθὲν, παντὸς ἀπειραστοῦ κίνδυνου διαμεμί-
 νηκεν καὶ ὁ μὲν τόπος ταύτην ἀπεκληρώθη τὴν
 εὐεργεσίαν. Οἱ δὲ εὐλαβέστατοι τῶν ἀδελφῶν μετὰ
 σπουδῆς ἀνελόμενοι τὸ σῶμα τοῦ ἁγιωτάτου μάρτυ-
 ρος, ἐθαύμαζον πῶς τὸ μὲν πρόσωπον ἦν φαίδρον,
 ὡς δοκεῖν μειδιᾶν· τὸ δὲ ὄλον σῶμα ἐρυθρὸν μὲν
 ὕδατι καὶ μετ' ἐπιμελείας καταθέμενοι, ἀπῆσαν
 γενναίαν ὑπομονὴν τῷ μακρότερῳ χαρισμένῳ, εὐχόμενοι κλήρου καὶ μόνῃς τῆς αὐτῆς καταξιοθῆναι, ἐν
 ὀνόματι Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἀγίου Πνεύματος, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

misit. Tum iniquitatis servi sancti reliquias in ru-
 pem sublatas ex alto in convallem dejecerunt, ita
 tamen ut corpus leviter inter cadendum allisum,
 cætero illæsum videretur. Sic Leo, vir nobilissimus
 diabolo superato, coronis quas optime meruerat,
 est ornatus. Quia autem illud factum, quod ad per-
 petuam rei memoriam servaretur, dignum esset,
 locus iste, præruptus et inaccessus antequam san-
 cti corpus tetigisset, hodiernum lenis et pervius cer-
 nitur. Sæpe enim sæpius viri mulieresque jumenta
 quoque in istum voraginem sine dolore aut vulne-
 re delapsa referuntur; imo equi quondam curri
 juncti cum casu fatali eodem delapsi essent, incol-
 lumes ac salvi inde evaserunt. Postremo fratrum
 benignissimi sancti martyris corpus diligenter sus-
 tulerunt, et vultum quasi ridentem videntes mirati
 sunt; reliquum namque corpus rubro colore suffec-
 tum tanquam e certamine duro prodiisse videba-
 tur. Postquam deinde corpus aqua lavatum decen-
 ter inhumassent, reversi sunt, Deum cum gratia-
 rum actionibus glorificantes et supplicantes ut ip-
 sis quoque sors et dormitio similis tribueretur, in
 nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, cui gloria
 et potestas in sæcula sæculorum. Amen.

ὡς ἀπὸ ἀγῶνος ἡρέμα κεκοιμημένον. Λούσαντες οὖν
 εὐχαριστοῦντες καὶ δοξάζοντες τὸν Θεόν, τὸν οὕτω

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR

SYMEON METAPHRASTES LOGOTHETA.		Catalogus eorundem Vitarum a Daniele de Nessel ordinatus.	300
PRÆFATIO EDITORUM.	9	MENSIS JANUARIUS.	306
<i>Diatriba Leonis Allatii de scriptis Symeonis Metaphrastæ.</i>	20	Die 1. Vita et conversatio sanctæ Euphrosynæ Alexandrinæ.	306
Indices in Diatribam.	147	Die 3. Vita beatæ Apollinaris virginis.	322
<i>Dissertatio de auctoritate et testimonio Metaphrastæ, sermone Gallico exarata.</i>	158	Die 5. Vita sancti Symeonis Stylitæ.	329
<i>Michaelis Pselli encomium in Metaphrastem.</i>	183	Die 7. Vita et martyrium S. Luciani.	393
<i>Officium Metaphrastæ a Psello compositum.</i>	199	Die 9. Vita et martyrium S. Polyucti.	418
OPERUM PARS PRIMA. — OPERA ASCETICA ET PARÆNETICA.	210	Die 10. Vita et conversatio S. Marciani presbyteri.	430
Planctus B. Mariæ corpus Christi amplectantis.	210	Die 11. Vita S. Theodosii cœnobiarchæ.	455
Sermones de moribus XXIV. (Hic tantum memorantur utpotejam inter Opera S. Basilii Magni editi).	219	Die 13. Vita SS. martyrum Hermylæ et Stratonici.	554
Precesiones variæ.	219	Die 15. Vita et conversatio S. Joannis Calybitæ.	567
lambi trimetri.	226	Die 20. Vita Euthymii hegumeni in eremo sanctæ civitatis.	583
OPERUM PARS SECUNDA. — OPERA HISTORICA, etc.		Die 22. Vita S. Vincentii martyris.	735
Epistolæ.	227	Die 22. Vita S. Timothei apostoli.	757
Epistola I.	227	Die 23. Vita S. Anastasii Persæ.	774
— II. — Nicetæ Smyrnensi metropolitæ.	227	Die 23. Vita S. Clementis Ancyranæ et sociorum.	811
— III. — Eidem.	227	Die 23. Vita S. Joannis Eleemosynarii.	894
— IV. — Leadiceno.	230	Die 24. Vita S. Babylæ martyris.	906
— V. — Eidem.	231	Die 25. Vita et conversatio sanctæ Eusebiæ.	982
— VI. —	231	Die 25. Vita S. Ananiæ apostoli.	1002
— VII. — Constantino Romano.	234	Die 26. Vita S. Xenophontis et filiorum ejus Joannis et Arcadii.	1011
— VIII. — Laodicensi.	234	Die 27. Vita S. Joannis Chrysostomi.	1046
— IX. — Eidem.	234	Die 28. Vita S. Jacobi monachi.	1212
Epitome Canonum.	235	Die 31. Vita SS. Cyri et Joannis.	1231
Annales a regno Leonis Armeni usque ad Nicephorum Phocam. (Memorantur tantum utpote editi inter scriptores post Theophanem, tom. CIX).	291	MENSIS FEBRUARIUS.	
OPERUM PARS TERTIA. — COMPLECTENS VITAS SANCTORUM.	294	Die 1. Vita et res gestæ S. Ephræm Syri.	1254
MONITUM EDITORUM.	294	Die 1. Vita S. Ignatii Deiferi.	1270
Catalogus Vitarum Metaphrastæ a Martino Hanckio digestus.	294	Die 2. Vita S. Cornelii centurionis.	1287
		Die 2. Vita S. Tryphonis.	1311
		Die 5. Vita S. Agathæ virginis et martyris.	1330
		Die 7. Vita et conversatio S. Parthenii episcopi.	1346
		Die 9. Vita S. Nicaphori martyris.	1366
		Die 14. Vita S. Auxentii.	1375
		Die 16. Vita sanctæ Julianæ.	1438
		Die 18. Vita SS. Leonis et Paregorii.	1451

FINIS TOMI CENTESIMI DECIMI QUARTI.